9

ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 1974-1977

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄
4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975 - 21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΕΥΑΝΘΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΙΚΚ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 13

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ 15

ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΜΕΑ 75

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΡΟΛΩΝ 111

ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ 227

ΕΝΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟ 291

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΔΙΟ 365

ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΝΝΕΑ 411

ΠΡΟΣ ΝΕΑ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ 477

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 521

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 525

Τό «ἑλληνικό θαῦμα» τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας προοριζόταν νά ἔχει τήν ἀνάλογη συνέχεια. Ἡ διαμόρφωση ἑνός σύγχρονου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ἀλλά καί μιᾶς νέας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, θά ἀποτελέσουν τή σταθερή βάση γιά τήν ἔνταση τῶν προσπαθειῶν τοῦ Κ. Καραμανλῆ στόν ἐσωτερικό καί στόν ἐξωτερικό τομέα. Τά ἑπόμενα δύο χρόνια, τό νέο δημοκρατικό πολίτευμα θά σταθεροποιηθεῖ. Παρά τή διεθνή οἰκονομική ὕφεση, ἡ οἰκονομία θά σημειώσει ἀνοδική πορεία, θά ἀναδυθεῖ μιά πολύμορφη κοινωνική πολιτική, ἐνῶ θά διαμορφωθεῖ μιά νέα πολιτική γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος, καθώς καί γιά τήν πολιτιστική ἀνάπτυξη καί ἰδιαίτερα γιά τήν προστασία τῶν μνημείων τῆς χώρας. Παράλληλα, στό ἐξωτερικό πεδίο, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀντιμετωπίσει μέ ἐπιτυχία τήν πίεση ἀπό τήν Τουρκία, θά ἀναζητήσει τήν ἐξομάλυνση τῶν σχέσεων μέ τήν Οὐάσιγκτων, πού θά ἐξασφάλιζε καί τήν ἰσορροπία δυνάμεων μέ τήν Ἄγκυρα, θά συνεχίσει τίς προσπάθειες καί τίς πρωτοβουλίες του στό περιφερειακό πεδίο — στά Βαλκάνια καί τή Μεσόγειο, ἀλλά καί στή Μέση Ἀνατολή. Ταυτόχρονα, ὁ πρωθυπουργός θά ἐντείνει τίς προσπάθειές του γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, ἐπιλογή πού ἔμελλε νά σημαδέψει μακροπρόθεσμα τήν πορεία τοῦ ἔθνους.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ἕνα ἔτος μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, καί ἐνῶ τό «ἑλληνικό θαῦμα» εἶχε συντελεστεῖ, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἐντείνει τίς προσπάθειές του τόσο στόν ἐξωτερικό, ὅσο καί στόν ἐσωτερικό τομέα. Ἡ Κυβέρνηση θά ἐξαγγείλει νέο σχεδιασμό γιά τή μέση Παιδεία καί μέτρα γιά τήν ἀνώτατη· θά μελετήσει ἐπισταμένα τήν προσαρμογή τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς στίς συνθῆκες τῆς ΕΟΚ· θά συστήσει κονσόρτσιουμ Τραπεζῶν μέ ἀποστολή τήν ὑποβοήθηση τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας στόν τομέα τῆς βιομηχανίας· καί θά καταρτίσει πρόγραμμα περιφερειακῆς ἀναπτύξεως γιά τούς ἀκριτικούς νομούς τῆς δυτικῆς Θράκης καί τοῦ ἀνατολικοῦ Αἰγαίου, τμῆμα μιᾶς προσπάθειας νά ἀντιμετωπιστεῖ πολύπλευρα ἡ πίεση τῆς Τουρκίας πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Σέ ἕνα ἄλλο ἐπίπεδο, τό Σεπτέμβριο, θά ὁλοκληρωθοῦν καί οἱ δίκες τῶν στελεχῶν τῆς δικτατορίας πού κατηγοροῦνταν γιά βασανισμούς πολιτῶν.

Στόν ἐξωτερικό τομέα, θά κυριαρχήσει καί πάλι ἡ διπλωματική δραστηριότητα τοῦ ἴδιου τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος θά ἐπισκεφθεῖ τή Ρώμη καί τό Λονδίνο, ἐνῶ θά ἔχει σημαντικές διαβουλεύσεις μέ τήν ἀμερικανική πλευρά. Παράλληλα, ἡ ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα — τήν Ἀθήνα καί τή Θεσσαλονίκη — τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, θά καταδείξει τήν εὐρύτητα τῆς πολύτιμης «εἰδικῆς σχέσεως» μέ τό Παρίσι. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὅμως, ἡ ἐμμονή τῆς Τουρκίας στήν πολιτική τῆς ὀξύτητας ἔναντι τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀδυναμία — ἤ ἀπροθυμία — τῆς Ἄγκυρας νά κάμει τά ἀναγκαῖα βήματα γιά τήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ καί ἡ ὑπαναχώρησή της ἀπό τή συμφωνία γιά παραπομπή τῆς διαφορᾶς γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης θά ἐπιβεβαιώσουν τίς πιό ἀπαισιόδοξες προβλέψεις γιά τό μέλλον τῶν διμερῶν σχέσεων.

4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Ἕλληνας πρέσβης στήν Ἄγκυρα, Δ. Κοσμαδόπουλος, ἐπιδίδει στήν τουρκική Κυβέρνηση διακοίνωση διαμαρτυρίας γιά τά ἐπανειλημμένα ἐπεισόδια στό ἀνατολικό Αἰγαῖο, κατά τά ὁποῖα Τοῦρκοι μεταβαίνουν σέ ἑλληνικές βραχονησίδες καί ὑψώνουν ἐκεῖ τήν τουρκική σημαία. Ἤδη, τίς προηγούμενες ἡμέρες ὁ πρέσβης εἶχε κάμει καί προφορικό διάβημα, χωρίς ὅμως νά παύσουν οἱ προκλήσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶται μέ τόν πρόεδρο τῆς κυπριακῆς Βουλῆς, Γ. Κληρίδη, ὁ ὁποῖος διέρχεται ἀπό τήν Ἀθήνα, μέ προορισμό τή Νέα Ὑόρκη, ὅπου πρόκειται νά ἀρχίσει ὁ νέος γύρος τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν. Στή σύσκεψη, στήν ὁποία πῆρε μέρος καί ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, ἐξετάστηκε ἡ πορεία τοῦ Κυπριακοῦ. Σέ συζήτησή του μέ ἐκπροσώπους τοῦ τύπου, ἀμέσως μετά, ὁ Γ. Κληρίδης σημείωσε ὅτι δέν ἦταν αἰσιόδοξος γιά τό νέο γύρο συνομιλιῶν, καθώς ἡ τουρκοκυπριακή πλευρά δέν εἶχε παρουσιάσει, ὡς ὄφειλε, τίς προτάσεις της, ὥστε νά ἀρχίσει οὐσιαστικός διάλογος. Ὁ πρόεδρος τῆς κυπριακῆς Βουλῆς προσέθεσε ὅτι ἐάν δέν σημειωνόταν πρόοδος καί σέ αὐτή τή συνάντησή του μέ τό Ρ. Ντενκτάς, ἡ Κυπριακή Δημοκρατία θά προσέφευγε καί πάλι στή Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ.

Τίς ἴδιες ἡμέρες, ἐντεινόταν ἡ πίεση τοῦ προέδρου τῶν ΗΠΑ, Τζ. Φόρντ, πρός τό Κογκρέσο, γιά ἐπανάληψη τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας πρός τήν Τουρκία. Ἤδη, ἡ ἐμφανής διάθεση τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως νά ἐπαναλάβει τήν ἀποστολή ὁπλισμοῦ ἀνέστειλε τά θετικά ἀποτελέσματα τοῦ ἐμπάργκο καί — ἀνεξάρτητα ἀπό προθέσεις — οὐσιαστικά λειτουργοῦσε ὡς παρότρυνση πρός τήν Ἄγκυρα νά μήν μεταβάλει τήν κυπριακή πολιτική της. Ἡ Τουρκία, ἀπό τήν πλευρά της, ὑπέθαλπε τό κλί-

μα ἀνησυχίας στήν Οὐάσιγκτων, μέ δηλώσεις γιά τό μέλλον τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων, καί προσπαθοῦσε νά ἐξασφαλίσει τή θετική ψῆφο τοῦ Κογκρέσου, ὑπονοώντας ὅτι, σέ περίπτωση ἐπαναλήψεως τῆς βοήθειας, θά ἀπέσυρε ἕνα τμῆμα τῶν στρατευμάτων της ἀπό τό νησί.

Ἔτσι, ὅταν στίς 10 τοῦ μηνός ἀρχίσει ὁ νέος γύρος συνομιλιῶν Κληρίδη - Ντενκτάς, χωρίς νά ἔχουν ὑποβληθεῖ τουρκοκυπριακές προτάσεις γιά τό ἐδαφικό, θά διαπιστωθεῖ ἀδυναμία νά ἐπιτελεσθεῖ πρόοδος. Ἀμέσως μετά, ὁ Γ. Κληρίδης θά δηλώσει ὅτι ὁ καθορισμός ἡμερομηνίας γιά νέα συνάντηση δέν θά εἶχε νόημα, ἄν οἱ Τουρκοκύπριοι δέν ἔχουν πρόθεση νά προσέλθουν μέ συγκεκριμένες προτάσεις στό τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων. Ἡ αἴσθηση ὅτι ἡ τουρκική πλευρά χρησιμοποιοῦσε τίς συνομιλίες γιά νά κερδίσει χρόνο, στήν προσπάθειά της νά παγιώσει τά τετελεσμένα τοῦ 1974, θά ὁδηγήσει τήν κυπριακή Κυβέρνηση στήν ἀπόφαση νά προσφύγει ἐκ νέου στή Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ.

8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τῶν ὑφυπουργῶν Παιδείας, μετά τήν ὁποία ἐξαγγέλλονται ριζικά μέτρα γιά τήν ἀναμόρφωση τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως σέ νέες βάσεις Οἱ ἀλλαγές ἀφοροῦν τήν καθιέρωση δύο κύκλων μέσης ἐκπαιδεύσεως: τοῦ Γυμνασίου, τριετοῦς διάρκειας, μέ τό ὁποῖο ὁλοκληρώνεται ὁ ἐννεαετής κύκλος τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως καί τοῦ Λυκείου — ἀπό τό ὁποῖο καί θά γίνεται ἡ εἰσαγωγή, μέ ἐξετάσεις, στά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα — ἤ, διαζευκτικά, κύκλου ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Παράλληλα, ἀναδιαρθρώνονται οἱ ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, καταργεῖται τό Ἀνώτατο Ἐκπαιδευτικό Συμβούλιο καί δημιουργεῖται Κέντρο Ἐκπαιδευτικῶν Μελετῶν καί Ἐπιμορφώσεως. Ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρθηκε στήν ὁλοκληρωτική ἔλλειψη προγραμματισμοῦ στόν τομέα τῆς Παιδείας κατά τή διάρκεια τῆς δικτατορίας, καί συνέχιζε:

«Ἀναλυτικώτερα, μέ τά καταρτισθέντα νομοθετήματα, τά ὁποῖα θά ἐπιβαρύνουν τόν προϋπολογισμό μέ ἕνα καί πλέον δισεκατομμύριον δρχ., θεσμοποιοῦνται οἱ ἀκόλουθες ριζικές ἀλλαγές:

»Α. Ἡ ὀργάνωσις ἐν συνδυασμῷ πρός τάς διατάξεις τοῦ ν. 51/75 τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου ἐπί ὀρθολογικῶν βάσεων καί ἡ διάρθρωσις τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων κατά τρόπον δυνάμενον νά ἱκανοποιήση τάς συγχρόνους ἐκπαιδευτικάς καί διοικητικάς ἀνάγκας. Ἰδιαιτέρα ἔμφασις δίδεται εἰς τό παιδευτικόν κυρίως ἔργον τοῦ Ὑπουργείου, δι' ὅ καί προβλέπεται ἡ σύστασις, τό πρῶτον, ἰδίων Διευθύνσεων Ἐφαρμογῆς Προγραμμάτων Ἐκπαιδεύσεως.

»Β. Ἡ κατάργησις τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καί ἡ σύστασις τοῦ Κέντρου Ἐκπαιδευτικῶν Μελετῶν καί Ἐπιμορφώσεως, ἔργον τοῦ ὁποίου θά εἶναι ἡ συστηματική ἐπιστημονική ἔρευνα καί μελέτη τῶν ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων· ἡ ἄσκησις γνωμοδοτικῆς ἁρμοδιότητος ἐπί παντός θέματος σχετικοῦ πρός τήν χάραξιν κατευθύνσεων καί τόν προγραμματισμόν τῆς Παιδείας· ἡ κατάρτισις ἀναλυτικῶν καί ὡρολογίων προγραμμάτων· ἡ σύνταξις προκηρύξεων διά τήν συγγραφήν βιβλίων πάσης φύσεως· ἡ μέριμνα διά τήν ἐπιμόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Γενικῆς καί Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως κ.ἄ.

»Ἡ ἄσκησις τῶν ἁρμοδιοτήτων τούτων προϋποθέτει, βεβαίως, τήν ἐπάνδρωσιν τοῦ πνευματικοῦ, ἐπιστημονικοῦ καί ἐκπαιδευτικοῦ τούτου Κέντρου διά προσωπικοῦ ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς στάθμης, δι' ὅ καί τό οἰκεῖον σχέδιον νόμου καθορίζει σαφῶς ὑψηλά προσόντα διά τήν κατάληψιν θέσεων εἰς τό ΚΕΜΕ.

»Γ. Ἡ ἐπί νέων βάσεων ὀργάνωσις καί διοίκησις τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

»Εἰδικώτερον ἡ ἑξαετής Μέση Ἐκπαίδευσις θά παρέχεται εἰς δύο ἐπαλλήλους κύκλους τριετοῦς φοιτήσεως, τό Γυμνάσιον καί τό Λύκειον. Τοῦτο ὑπηγορεύθη ἐκ τῆς ἀνάγκης ὅπως παρασχεθῆ ἡ δυνατότης εἰς τούς Ἕλληνόπαιδας νά περαιώνουν τήν ἐγκύκλιον μόρφωσίν των εἰς τό τριτάξιον Γυμνάσιον, πρός ἐκπλήρωσιν τῆς συνταγματικῆς ἐπιταγῆς περί ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Μετά τόν πρῶτον κύκλον, ὅσοι ἐξ αὐτῶν προορίζονται δι' ἀνωτέρας σπουδάς θά συνεχίζουν τήν φοίτησίν των εἰς τό Λύκειον κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων, ὅσοι δέ προτίθενται νά εἰσέλθουν εἰς τόν ἐπαγγελματικόν βίον θά συνεχίζουν τάς σπουδάς των εἰς τήν Ἐπαγγελματικήν Ἐκπαίδευσιν, περί ἧς θά ἀκολουθήση ἴδιος νόμος ἀναδιοργανώσεώς της.

»Ἡ ρύθμισις αὕτη, ἥτις συνιστᾶ καί τόν βασικώτερον σκοπόν τοῦ νόμου θά ἄρη τήν γνωστήν ἀδυναμίαν ἀπορροφήσεως τῶν ἀπολυτηριούχων τῶν σημερινῶν Γυμνασίων ὑπό τοῦ παραγωγικοῦ τομέως ἢ ὑπό τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως. Σημειωτέον ὅτι εἰς τό Γυμνάσιον καί τό Λύκειον θά ἀποτελοῦν αὐτοτελεῖς σχολικάς μονάδας καί θά ἔχουν ἰδίαν διεύθυνσιν καί ἴδιον διδακτικόν προσωπικόν.

»Διά τήν πραγμάτωσιν τοῦ ὑπό τοῦ νόμου ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, κατέστη ἀναγκαία ἡ θέσπισις ὀργανωτικῶν καί διοικητικῶν κανόνων ἀνταποκρινομένων εἰς τάς ἀπαιτήσεις τοῦ νέου σχήματος καί ἀποβλεπόντων προσθέτως εἰς ἀνύψωσιν τῆς ποιοτικῆς στάθμης τῆς παρεχομένης μέχρι τοῦδε Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

»Οὕτω περιορίζεται ὁ ἀνά διδάσκοντα ἀριθμός τῶν μαθητῶν καί βελτιοῦται τό σύστημα ἐποπτείας τῶν σχολείων, εἰσαγομένου προσθέτως τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐπιθεωρητῶν Προσχολικῆς Ἀγωγῆς καί Εἰδικῶν Σχολείων. Ἡ ρύθμισις αὕτη ἐπιβάλλει τήν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ἥτις καί θά πραγματοποιηθῆ σταδιακῶς ἐντός 5-7 ἐτῶν δοθέντος ὅτι τοῦτο ὑπαγορεύεται καί ἐκ τῆς ὑφισταμένης ἐλλείψεως σχολικῶν κτιρίων. Ἀντιμετωπίζονται θέματα ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως τοῦ διδακτικοῦ καί ἐποπτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἵνα τοῦτο ἀπερίσπαστον ἐπιδοθῆ εἰς τό κύριον ἔργον του. Συγχρόνως διά τοῦ νόμου παρέχονται ἐξουσιοδοτήσεις,

ἵνα ρυθμίζωνται διά προεδρικῶν διαταγμάτων θέματα ἀφορῶντα εἰς τά διδακτέα μαθήματα, τά ὡρολόγια καί ἀναλυτικά προγράμματα, τήν ὀργάνωσιν τῶν σχολείων κ.λπ. Καί τοῦτο ἵνα καταστῆ ἡ Γενική Ἐκπαίδευσις εὐέλικτος.

»Σημειωτέον ὅτι κατά τήν κατάρτισιν τῶν σχεδίων νόμων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τά προσφάτως ὑποβληθέντα πορίσματα τῆς ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ι. Θεοδωρακοπούλου Ἐπιτροπῆς Παιδείας. Ἐν τούτοις, αἱ προτάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ὅσων ἀφοροῦν εἰς τήν γλῶσσαν θά συζητηθοῦν ὑπό τοῦ συσταθησομένου ΚΕΜΕ.

»Δ. Ἐκ παραλλήλου πρός τά ἀνωτέρω μέτρα θά ἀντιμετωπισθῆ τό πρόβλημα τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τό ὁποῖον ἐμφανίζεται δυσεπίλυτον ἰδίᾳ εἰς τάς ἀναπτυσσομένας οἰκονομίας. Μεταξύ τῶν ληφθησομένων μέτρων περιλαμβάνονται: ἡ παροχή δυνατότητος δι' ἀνωτέρας σπουδάς εἰς τούς πτυχιούχους ἑκάστης βαθμίδος τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως καί ἡ διά νόμου ρύθμισις, ὡς ἄλλωστε ὁρίζει τό Σύνταγμα, τῶν ἐπαγγελματικῶν δικαιωμάτων τῶν ἀποφοίτων τῶν Ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν. Προβλέπεται ἡ σύστασις παρά τῷ Ὑπουργείῳ Παιδείας εἰδικοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου πρός συντονισμόν τῆς δράσεως τῶν παρεχόντων τήν πάσης φύσεως ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν.

»Προσθέτως ἐκπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί τῶν παιδαγωγικῶν Ὑπουργείων θά προσδιορίσουν τό περιεχόμενον ἑκάστου ἐπαγγέλματος, ἵνα οὕτω διευκολυνθῆ ἡ κατάρτισις τῶν νέων ἀναλυτικῶν προγραμμάτων διδασκαλίας εἰς τάς Ἐπαγγελματικάς Σχολάς.

»Τέλος, ἐπισημαίνεται ὅτι ἱδρύθησαν 43 νέαι Δημόσιαι Ἐπαγγελματικαί Σχολαί, αἱ ὁποῖαι καί θά λειτουργήσουν ἀπό τοῦ τρέχοντος σχολικοῦ ἔτους 1975-76, προεκηρύχθη δέ ἡ πλήρωσις κενῶν θέσεων διδακτικοῦ προσωπικοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νά καλυφθοῦν πλήρως αἱ ἀνάγκαι τῶν Ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν.

»Ε. Αἱ διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τά φοιτητικά δάνεια, εἰς τό ταμεῖον Ἀρωγῆς κ.λπ. ὡς καί εἰς τάς μετεγγραφάς τῶν φοιτητῶν, θά εἰσαχθοῦν εἰς τό θερινόν τμῆμα τῶν διακοπῶν τῆς Βουλῆς πρός ψήφισιν ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τό νομοσχέδιον περί φοιτητικῶν συλλόγων, κατόπιν τῆς διαπιστώσεως ὅτι τά ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἱδρύματα καί ἡ πλειοψηφία τῶν φοιτητῶν ἀποδέχονται τήν δημοκρατικήν ἀρχήν τῆς καθολικῆς καί ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν φοιτητῶν εἰς τούς συλλόγους των, ἐκρίθη ὅτι ὁ τρόπος πραγματώσεως τῆς ἀρχῆς ταύτης καί αἱ συναφεῖς λεπτομέρειαι, θά καθορισθοῦν ὑπό τῶν Συγκλήτων τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων, ἐν συνεννοήσει μετά τῶν φοιτητῶν.

»Ἡ λύσις αὕτη ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος τάς προβλεπούσας περί τῆς αὐτοτελείας τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων καί περί τῶν φοιτητικῶν Συλλόγων».

8 - 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Διενεργεῖται, στήν Κωνσταντινούπολη, ὁ τρίτος γύρος τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαπραγματεύσεων γιά τό ζήτημα τοῦ ἐναερίου χώρου. Τό τελικό ἀνακοινωθέν θά κάμει, γιά ἄλλη μιά φορά, λόγο γιά πρόοδο στίς συνομιλίες καί γιά μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκκρεμούντων θεμάτων. Ὡστόσο, γίνεται πλέον σταδιακά σαφές ὅτι ἡ τουρκική Κυβέρνηση δέν προτίθεται νά κάμει τά ἀναγκαῖα βήματα γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν, ἡ ὁποία καί ὀφείλει νά ἔλθει ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συμμορφώσεως τῆς Ἄγκυρας μέ τή σχετική διεθνῆ νομοθεσία. Μάλιστα, ἔχει ἤδη διαφανεῖ ἡ πρόθεση τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως νά μήν κάμει συγκεκριμένες προτάσεις καί νά μήν ἐγκρίνει τά μέτρα πού συμφωνοῦνται κατά τίς διμερεῖς διαπραγματεύσεις.

11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργῶν καί τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, καί ὁ διοικητής τῆς Τραπέζης, Ξ. Ζολώτας, κατατόπισαν τόν πρωθυπουργό γιά τίς ἐπαφές τους κατά τή διάρκεια τῆς ἐτήσιας συνόδου τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καί τῆς Διεθνοῦς Τραπέζης.

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τούς ὑπουργούς Συντονισμοῦ, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Δημοσίων Ἔργων καί Βιομηχανίας, θεμελιώνει μεγάλο ὑδροηλεκτρικό ἔργο τῆς ΔΕΗ στόν ποταμό Ἀραχθο, στό Πουρνάρι τῆς Ἄρτας. Τό φράγμα, πού προβλέπεται νά λειτουργήσει τό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1979, θά παράγει ἡλεκτρική ἐνέργεια, θά ἐξυπηρετήσει τήν ἄρδευση καί θά προσφέρει ἀντιπλημμυρική προστασία στίς πεδινές περιοχές τῆς Ἄρτας.

Σέ ὁμιλία πού ἐκφώνησε κατά τή διάρκεια τῆς τελετῆς θεμελιώσεως, ὁ ὑπουργός Βιομηχανίας, Κ. Κονοφάγος, ἀναφέρθηκε στό ἐνεργειακό πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως ὡς τό 1982, τό ὁποῖο ἀποβλέπει στήν παραγωγή ἐνέργειας ἀπό πηγές πού δέν ἐξαρτῶνται ἀπό τό πετρέλαιο, καθώς ἡ ἐνεργειακή κρίση τείνει νά τό καταστήσει ἀσύμφορο. Τό πρόγραμμα περιλαμβάνει τήν ἵδρυση νέων λιγνιτικῶν μονάδων στήν Πτολεμαΐδα καί τή Μεγαλόπολη καί τά φράγματα τοῦ Ἀλιάκμονα. Ὁ ὑπουργός προσέθεσε ὅτι ἡ προσθήκη καί τῶν φραγμάτων Θησαυροῦ Νέστου καί Στράτου Ἀχελώου, καθώς καί τῆς πρώτης πυρηνικῆς μονάδας θά ἐπιτρέψει στήν Ἑλλάδα νά διπλασιάσει τή διαθέσιμη τό 1974 ὁλική ἐγκατεστημένη ἰσχύ ἐνέργειας, ἔτσι ὥστε σέ λίγα χρόνια νά καλύπτει μόνο τό 20% τῶν ἀναγκῶν της ἀπό σταθμούς πού λειτουργοῦν μέ πετρέλαιο.

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ἐκδίδεται κυβερνητική ἀνακοίνωση γιά τό θέμα πού εἶχε προκληθεῖ ἀπό δηλώσεις τοῦ γενικοῦ γραμ-

ματέα τοῦ ΝΑΤΟ, Γ. Λούνς, στήν Οὐάσιγκτων.

Ὁ γενικός γραμματέας τῆς συμμαχίας, σέ μία ἐμφανῆ προσπάθεια ἐπηρεασμοῦ τοῦ Κογκρέσου, εἶχε ἰσχυριστεῖ ὅτι ἡ Ἑλλάδα δέν εἶχε ποτέ καταβάλει προσπάθειες γιά τήν παύση τῆς ἀμερικανικῆς στρατιωτικῆς βοήθειας πρός τήν Τουρκία. Εἶχε ἐπίσης σημειώσει ὅτι παρενέβαινε στό θέμα, ἐξουσιοδοτημένος ἀπό ὅλα τά μέλη τοῦ ΝΑΤΟ, πλήν τῆς Ἑλλάδος. Τό κείμενο τῆς κυβερνητικῆς ἀνακοινώσεως, μέ τό ὁποῖο ἡ Ἀθήνα ἔπαιρνε θέση ἔναντι τῶν δηλώσεων Λούνς, εἶναι τό ἀκόλουθο:

«Σχετικῶς μέ τήν ἀποδοθεῖσαν εἰς τόν γενικόν γραμματέα τοῦ ΝΑΤΟ δήλωσιν ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν προσεπάθησε νά σταματήση τήν ἀνάμιξίν του εἰς τό θέμα τοῦ ἐμπάργκο, ἁρμοδίως ἀνεκοινώθη ὅτι ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος εἰς τό ΝΑΤΟ δίς ἐπεσήμανεν εἰς τόν κ. Λούνς ὅτι ἡ μετάβασίς του εἰς τήν ἀμερικανικήν πρωτεύουσαν ἀποτελεῖ ἀδικαιολόγητον προσωπικήν του πρωτοβουλίαν, ἰδίως ἀφοῦ τό Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ οὐδεμίαν τοῦ εἶχε παράσχει ἐξουσιοδότησιν».

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Τό Διαρκές Στρατοδικεῖο Ἀθηνῶν ἐκδίδει τήν ἀπόφασή του γιά τούς βασανιστές τῆς ΕΣΑ· οἱ ποινές πού ἐπιβλήθηκαν ἦταν οἱ ἑξῆς:

Χατζηζήσης Νικ. ἀντισυνταγματάρχης ἐ.ἀ.: Κάθειρξη 23 ἐτῶν καί 10ετής στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων.

Θεοφιλογιαννάκος Θ., στρατιώτης: Κάθειρξη 20 ἐτῶν καί 10ετής στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων.

Σπανός Α., ἀντισυνταγματάρχης ἐ.ἀ.: Κάθειρξη 20 ἐτῶν καί 10ετής στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων.

Οἰκονόμου Θ., ταγματάρχης: Φυλάκιση 1 ἔτους μέ 3ετῆ ἀναστολή.

Τσάλας Γ., ταγματάρχης ἐ.ἀ.: Φυλάκιση 15 ἐτῶν καί 10ετής στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων.

Ἀντωνόπουλος Δ., λοχαγός ἐ.ἀ.: Κάθειρξη 6 ἐτῶν.

Παπαχαραλάμπους Δ., ἀντισυνταγματάρχης: Φυλάκιση 2 ἐτῶν.

Κόφας Δ., ἐπίατρος: Φυλάκιση 7 ἐτῶν.

Διαμαντόπουλος Α., ταγματάρχης: Φυλάκιση 2 ἐτῶν.

Γκόρος Π., ἀντισυνταγματάρχης ἐ.ἀ.: Φυλάκιση 6 μηνῶν ἄνευ μετατροπῆς καί ἀναστολῆς.

Πεταλᾶς Φ., ταγματάρχης: Φυλάκιση 4 ἐτῶν.

Πέτρου Μ., δεσμοφύλαξ ΕΑΤ-ΕΣΑ: Κάθειρξη 6 ἐτῶν.

Ἀγγελῆς Ι., δεσμοφύλαξ τοῦ ΕΑΤ-ΕΣΑ: Φυλάκιση 5 ἐτῶν.

Καίνιχ Ν., δεσμοφύλαξ τοῦ ΚΕΣΑ: Φυλάκιση 3 ἐτῶν.

Δεμερτζίδης Ε., δεσμοφύλαξ τοῦ ΚΕΣΑ: Φυλάκιση 4 ἐτῶν.

Γκουντέβας Χ., ἀρχιλοχίας ἐ.ἀ.: Φυλάκιση 5 μηνῶν μέ 3ετῆ ἀναστολή.

12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Δημοσιογραφικές πληροφορίες ἀναφέρουν ὅτι οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, πού συναντῶνται στίς Βρυξέλλες, συμφώνησαν νά ζητήσουν ἀπό τό ἀμερικανικό Κογκρέσο νά συγκατανεύσει στήν ἐπαναχορήγηση ὁπλισμοῦ στήν Τουρκία καί νά ἐπιχειρήσουν νά πείσουν τήν Ἄγκυρα νά ἀποχωρήσει ἀπό μέρος τῶν κατεχομένων τῆς Κύπρου. Οἱ πληροφορίες αὐτές δημιούργησαν κλῖμα ἀνησυχίας στήν ἑλληνική κοινή γνώμη. Ἡ Κυβέρνηση, ἐντούτοις, ἀρνήθηκε νά κάμει ὁποιοδήποτε σχόλιο, πρίν λάβει περισσότερο συγκεκριμένα στοιχεῖα. Πράγματι, τήν ἐπομένη, σέ συνέντευξη τύπου, ὁ Ἰταλός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Μ. Ρουμόρ, διευκρίνισε ὅτι παρόμοια ἀπόφαση δέν εἶχε ποτέ ληφθεῖ: ἁπλῶς, μέλη τῆς Κοινότητας, πού ἦταν ταυτόχρονα καί μέλη τοῦ ΝΑΤΟ, ἐξέφρασαν, κατά τή διάρκεια τῶν συζητήσεων, τίς ἀπόψεις τους γιά τήν ἐπαναχορήγηση στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ στήν Ἄγκυρα. Παράλληλα, γαλλική πηγή δήλωνε ὅτι θά ἦταν «ἀδιανόητη» ἡ λήψη τέτοιας ἀποφάσεως.

Στίς 15 Σεπτεμβρίου, μετά τήν ἀποσαφήνιση τῆς καταστάσεως, ἡ Κυβέρνηση, σέ ἀνακοίνωσή της, τόνισε ὅτι «οἱ Ἐννέα οὐδόλως ἔλαβον θέσιν ἐπί τοῦ ἐκκρεμοῦντος ἐνώπιον τοῦ ἀμερικανικοῦ Κογκρέσου νομοσχεδίου περί ἐπαναλήψεως τῆς ἀποστολῆς ὅπλων εἰς τήν Τουρκίαν. Ἀντιθέτως, κατ' ἐπανάληψιν ἐξεδήλωσαν τό ζωηρόν ἐνδιαφέρον των διά τήν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ καί ἐκηρύχθησαν ἐναντίον τῶν τετελεσμένων γεγονότων».

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Ἀναπληρωτῆ Συντονισμοῦ, καθώς καί τῶν διοικητῶν τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος, Ἐθνικῆς καί ΕΤΒΑ καί τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τῆς ΕΤΕΒΑ. Ἀποφασίστηκε ἡ σύσταση κονσόρτσιουμ μεγάλων ἑλληνικῶν Τραπεζῶν, τό ὁποῖο θά ἀποσκοπεῖ στήν ὑποβοήθηση τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας γιά τή διενέργεια μεγάλων ἐπενδύσεων, ἰδιαίτερα στό βιομηχανικό τομέα. Σχετικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νά προωθήση τόν σχηματισμόν εἰδικῆς Κοινοπραξίας Κονσόρτσιουμ — εἰς τήν ὁποίαν θά μετάσχουν ἡ Ἐθνική Τράπεζα, ἡ ΕΤΒΑ καί ἡ ΕΤΕΒΑ. Σκοπός τῆς Κοινοπραξίας θά εἶναι ἡ ὑπ' αὐτῆς ἀνάπτυξις μεγάλης κλίμακος ἐπενδυτικῶν πρωτοβουλιῶν — ἰδίᾳ εἰς τόν βιομηχανικόν τομέα — τάς ὁποίας εἴτε δέν δύνανται ν' ἀναλάβουν, εἴτε δέν ἐπιθυμοῦν ν' ἀναλάβουν μόναι, ἰδιωτικαί ἐπιχειρηματικαί μονάδες.

»Ἡ Κοινοπραξία ὄχι μόνον δέν πρόκειται ν' ἀντιστρατευθῆ, ἀλλ' ἀντιθέτως θά συμπληρώνη καί θά στηρίζη τήν ἰδιωτικήν πρωτοβουλίαν, ὅπου αὕτη ναί μέν ἐμφανίζεται, δέν διαθέτει ὅμως ἐπαρκῆ κεφά-

Θεμελίωση τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ ἔργου στό Πουρνάρι Ἄρτας.

λαια. Θά τήν ὑποκαθιστᾶ δέ εἰς ἐκείνας μόνον τάς περιπτώσεις ὅπου πράγματι ἐλλείπει. Ἡ Κοινοπραξία θά δρᾶ συνεπῶς εἰς χώρους τούς ὁποίους οἱ ἰδιῶται ἀφήνουν ἀκαλύπτους.

»Αἱ ἱδρυθησόμεναι ὑπό τῆς Κοινοπραξίας ἐπιχειρηματικαί μονάδες θά λειτουργοῦν ὡς ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι, τῶν ὁποίων αἱ μετοχαί — πλήν ἐξαιρέσεων, ὑπαγορευομένων ἐκ λόγων δημοσίου συμφέροντος — θά εἶναι διαπραγματεύσιμοι εἰς τό Χρηματιστήριον, οὕτως ὥστε νά δύναται νά μετάσχῃ καί τό εὐρύτερον ἀποταμιευτικόν κοινόν, τῆς διαδικασίας ἐκβιομηχανίσεως, ὑπό ὅρους ἐπωφελεῖς.

»Εἰς ὅλας τάς χώρας τῆς ΕΟΚ συμπληροῦται καί προωθεῖται μέ ἀναλόγους μεθόδους ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νά παραμένῃ ἡ πρωταρχική, ἀλλ' ὄχι βέβαια ἡ μοναδική κινητήριος δύναμις τῆς οἰκονομίας. Πέριξ ἄλλωστε τῶν βασικῶν μεγάλων παραγωγικῶν μονάδων πού θά ἱδρύσῃ ἡ Κοινοπραξία εἴτε μόνη, εἴτε καί ἐν συνεργασίᾳ μέ ἰδιώτας, θ' ἀναπτυχθοῦν καί εἰς τήν Ἑλλάδα — ὅπως ἀνεπτύχθησαν καί εἰς ὅλας τάς βιομηχανικῶς προηγμένας χώρας τοῦ κόσμου — πλῆθος μεσαίων καί μικρῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, πού θά εἶναι προμηθευταί τῶν βασικῶν μεγάλων μονάδων ἤ πού θά ἐπεξεργάζωνται τά προϊόντα των.

»Ἡ Κοινοπραξία δέν θά παρεμποδίζῃ φυσικά τό σύνηθες ἔργον τῶν Τραπεζῶν πού μετέχουν εἰς αὐτήν, καί ἰδιαιτέρως τό ἔργον τῶν Τραπεζῶν Ἐπενδύσεων. Θά ὑπεισέρχεται μόνον ἐκεῖ ὅπου τό ἀπαιτούμενον ὕψος τοῦ κεφαλαίου ἀπαιτεῖ τήν συνεργασίαν εὐρυτέρου ὁμίλου χρηματοδοτικῶν ἱδρυμάτων. Ἡ ἐργασία ἄλλωστε τῆς Κοινοπραξίας θά συνίσταται κυρίως εἰς τήν συγκρότησιν καί ὀργάνωσιν τῶν κατ' ἰδίαν βιομηχανικῶν καί ἐν γένει παραγωγικῶν μονάδων, αἱ ὁποῖαι, μόλις ὁλοκληρωθοῦν, θά λειτουργοῦν κατά τούς συνήθεις κανόνας ὡς κοιναί ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι καί φυσικά θά συναλλάσσωνται ὑπό τούς συνήθεις ὅρους μέ τάς Τραπέζας.

»Ἡ ὀργάνωσις τῆς μεταξύ τῶν τριῶν Τραπεζῶν συνεργασίας ἀνετέθη εἰς τόν ὑπουργόν τοῦ Συντονισμοῦ καί τόν διοικητήν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος».

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς δέχεται, στό Πολιτικό Γραφεῖο, τό Βούλγαρο ὑπουργό Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Ι. Νέντεφ, μέ τόν ὁποῖο ἐξετάζει τίς ἐμπορικές σχέσεις τῶν δύο χωρῶν.

16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Δημοσιεύεται στόν τύπο συνέντευξη πού, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπικειμένης ἀφίξεως τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα, παραχώρησε ὁ Κ. Καραμανλῆς στό διευθυντή τοῦ γαλλικοῦ πρακτορείου εἰδήσεων στήν Ἀθήνα, Ζάκ Ντωφέν:

«Ἐρ.: Καλῶντας τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας νά ἐπισκεφθῇ ἐπισήμως τήν Ἑλλάδα, πιστεύω ὅτι ἐκαλέσατε ὄχι μόνον τόν ἀρχηγό ἑνός φίλου Κράτους, ἀλλά καί ἕνα φίλο προσωπικόν. Θά θέλατε νά μοῦ πῆτε λίγα λόγια γιά τίς προσωπικές σας σχέσεις μέ τόν κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, ὡς ἰδιώτη;

»Ἀπ.: *Εἶναι δύσκολος ὁ διαχωρισμός. Ἡ βαθειά ἐκτίμηση πού τρέφω πρός τόν πρόεδρο κ. ντ' Ἐσταίν ἀφορᾶ καί τόν δημόσιο ἄνδρα καί τόν ἄνθρωπο. Παρακολούθησα μέ θαυμασμό τήν δράση τοῦ δημοσίου ἀνδρός στήν ὁποία ἀπεδείχθησαν ἀνάλυφα τά ἡγετικά του προσόντα. Καί ὅταν τόν ἐγνώρισα ἀπό κοντά ὁ θαυμασμός μου ἐπεξετάθη στήν κλασσική παιδεία του καί στήν γοητεία — ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς παιδείας — που ἀσκεῖ στόν συνομιλητή του. Γιά μένα ὁ πρόεδρος ντ' Ἐσταίν εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ "Εὐρωπαίου" στήν πληρέστερη σημασία πού θά μποροῦσε νά ἔχῃ στήν ἐποχή μας αὐτός ὁ χαρακτηρισμός.*

»Ἐρ.: Προχωρώντας στήν "ἄς τήν ποῦμε ἐπίσημη" πλευρά τῆς ἐπισκέψεως τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, θά ἤθελα νά ἐρωτήσω τί περιμένετε ἀπό αὐτήν;

»Ἀπ.: *Κατ' ἀρχήν ἡ ἐπίσκεψη εἶναι "ἀνταποδοτική". Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός θά χρησιμοποιήσῃ τήν εὐκαιρία γιά νά δείξῃ πρός τόν Γάλλο πρόεδρο τά αἰσθήματά του καί νά ἀνταποδώσῃ ἔτσι τήν θερμότητα τῆς ὑποδοχῆς πού ἐπεφύλαξε ἡ Γαλλία στόν πρωθυπουργό τῆς Ἑλλάδος. Πλέον ὅμως αὐτοῦ καί πέραν ἀκόμη τῆς μεγάλης συμβολικῆς σημασίας πού ἔχει μιά ἐπίσκεψη σέ τέτοιο ὑψηλό ἐπίπεδο γιά τήν περαιτέρω σύσφιγξη τῶν δεσμῶν καί τῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, οἱ συνομιλίες θά ἔχουν οὐσιαστικό ἤ, ἄν θέλετε, καί πρακτικό περιεχόμενο. Εἶναι πολλά τά θέματα πού μποροῦν νά προωθοῦνται ἀποφασιστικά μέ συνομιλίες ἀνωτάτου ἐπιπέδου. Ἐξ ἄλλου ἡ γνωριμία μέ τήν δημοκρατική Ἑλλάδα ἀπό κοντά καί ἐπί τόπου πιστεύω ὅτι θά δώσῃ στόν Γάλλο πρόεδρο μιά ἀμεσώτερη καί πιό συγκεκριμένη αἴσθηση τῶν δυνατοτήτων τῆς ἑλληνικῆς φιλίας.*

»Ἐρ.: Θεωρεῖτε, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ὅτι οἱ σχέσεις πού ὑπάρχουν σήμερα μεταξύ Ἑλλάδος καί Γαλλίας θά μποροῦσαν νά ἐνισχυθοῦν περισσότερο καί σέ ποιόν εἰδικά τομέα;

»Ἀπ.: *Ἐτόνισα κατά τήν ἐπίσκεψή μου στό Παρίσι — καί μέ μεγάλη μου εὐχαρίστηση τό ἐπαναλαμβάνω καί σήμερα — ὅτι οἱ ἑλληνογαλλικές σχέσεις εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό ἱκανοποιητικές, εἶναι γνησιότατα φιλικές. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχουν τομεῖς στούς ὁποίους ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μπορεῖ νά γίνῃ ἀκόμη πιό ἐντατική καί πρός τό κοινό συμφέρον ἀποδοτική. Ὅπως καί στίς ἰδιωτικές σχέσεις ἔτσι καί στίς διακρατικές ἡ φιλία δέν ἔχει ἀξία ὅταν εἶναι στατική. Ὀφείλει νά ἐπιβεβαιώνῃ διαρκῶς τήν ὕπαρξή της, στά θέματα πού δημιουργοῦνται στίς διαρκῶς ἐξελισσόμενες συνθῆκες. Ἔτσι π.χ. ἡ ἑλληνική πλευρά μπορεῖ νά ζητῇ τήν ἐντονώτερη διπλωματική ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας, χωρίς αὐτό νά σημαίνῃ ὅτι δέν ἀναγνωρίζει μέ εὐγνωμοσύνη τήν ὑποστήριξη τήν ὁποίαν ἤδη τῆς ἔχει παράσχει ἡ Γαλλία π.χ. στό πρόβλημα τῆς Κύπρου. Στόν οἰκονομικό ἐπίσης τομέα ἡ*

ὕπαρξη φιλικῶν δεσμῶν δημιουργεῖ προσδοκίες γιά διαρκῶς στενώτερη συνεργασία.

»Ἐρ.: Τό πιό φλέγον πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος νομίζω ὅτι εἶναι οἰκονομικῆς τάξεως. Σέ ποιόν τομέα θά ἐπιθυμούσατε μίαν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων μεταξύ Ἑλλάδος καί Γαλλίας;

»Ἀπ.: *Καίτοι πιστεύω ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ὅλου πλέγματος τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων μεταξύ δύο χωρῶν πρέπει νά εἶναι βασικά σύμμετρη, πιστεύω ὅτι ἄμεσες καί ἀμοιβαῖα ἐπωφελεῖς προοπτικές διανοίγονται ἀμέσως σέ ὁρισμένους τομεῖς. Θά μποροῦσε, πρῶτον, νά αὐξηθῆ ὁ ὄγκος τῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, κατά τρόπον ὅμως πού νά μειώνη τήν παθητικότητα τοῦ ἰσοζυγίου ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Στόν τομέα τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων ἀπό τήν ἤδη κτηθεῖσα πεῖρα καί τά λαμπρά ἀποτελέσματα τῆς ἑλληνογαλλικῆς συνεργασίας εἶναι πρόδηλο ὅτι ὑπάρχουν θαυμάσιες δυνατότητες. Τέλος, εἶναι πολύ ἀξιόλογος ὁ τομεύς τῆς τεχνολογικῆς συνεργασίας. Ἡ Ἑλλάς κάμνει ἤδη χρήση τῆς προωθημένης γαλλικῆς τεχνολογίας σέ ὁρισμένα πεδία — λόγου χάριν, σέ αὐτό τοῦ πετρελαίου — ὑπάρχουν ὅμως καί ἄλλα στά ὁποῖα θά μποροῦσε πράγματι νά ἀξιοποιήση τήν συνεργασία αὐτή.*

»Ἐρ.: Εἴσθε ἱκανοποιημένος ἀπό τήν παροῦσα κατάσταση τῶν πολιτιστικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν; Θά εὐχόσαστε νά δοθῆ μία "νέα ὁρμή" σ' αὐτή τήν συνεργασία, τόσον στόν τομέα τῶν ἀνταλλαγῶν ὅσο καί στόν τομέα τῆς διδασκαλίας τῶν γαλλικῶν στήν Ἑλλάδα;

»Ἀπ.: *Θά ἐπαναλάβω ὅ,τι εἶπα καί εὐθύς παραπάνω. Τό γεγονός ὅτι ὑπάρχουν καί στούς τομεῖς αὐτούς θαυμάσιες σχέσεις δέν σημαίνει ὅτι δέν μποροῦν νά προωθηθοῦν ἀκόμη περισσότερο. Ἡ νεωτέρα Ἑλλάς ἔχει ἀπορροφήσει σέ σημαντικό βαθμό τήν ἀκτινοβολία τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος στήν πολιτιστική της ζωή. Καί θά ἦταν πρόθυμη σήμερα νά μελετήση τούς τρόπους μέ τούς ὁποίους ἡ πνευματική διασταύρωση στόν μορφωτικό, τόν καλλιτεχνικό καί γενικά τόν πολιτιστικό τομέα, θά μποροῦσε νά ἀποβῆ ἀκόμη πιό γόνιμη.*

»Ἐρ.: Μέσα σ' αὐτήν τήν προοπτική θά ἦταν εὐκταία ἡ ἵδρυση μέ συμμετοχή τῶν δύο χωρῶν ἑνός "Γαλλοελληνικοῦ Λυκείου" στήν Ἀθήνα;

»Ἀπ.: *Εἶχαν ριφθῆ διάφορες τέτοιες ἰδέες κατά τήν ἐπίσκεψή μου στό Παρίσι. Συζητήσαμε τό θέμα καί μέ τόν πρωθυπουργό κ. Σιράκ. Νομίζω ὅτι κοινή ἐπιθυμία εἶναι νά λειτουργήσουν τέτοια ἤ παρεμφερῆ ἱδρύματα καί στίς δύο χῶρες.*

»Ἐρ.: Ἡ Ἑλλάς ἡ ὁποία δέν ἔπαυσε δι' ὑμῶν νά ὑπογραμμίζη τόν πόθο της γιά εἰρήνη μέ τούς γείτονές της, πιστεύει ὅτι ἡ Γαλλία μπορεῖ νά διαδραματίση ἕνα ἐνεργητικό ρόλο γιά τήν ἐξομάλυνση καί κατόπιν τήν βελτίωση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων; Ποιό ρόλο θά μποροῦσε νά διαδραματίση ἡ Γαλλία γιά μιά δίκαιη καί ἔντιμη λύση τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος;

»Ἀπ.: *Κάθε χώρα πού ἐνδιαφέρεται γιά τήν διαφύλαξη τῆς εἰρήνης σ' αὐτή τήν εὐφλεκτη περιοχή τοῦ κόσμου, ἠμπορεῖ νά βοηθήση. Τοῦτο ἰσχύει κατά μείζονα λόγο γιά τήν Γαλλία καί λόγῳ τοῦ κύρους πού διαθέτει καί λόγῳ τῆς ἰδιάζουσας θέσεως πού ἔχει στήν Μεσόγειο. Βέβαια δέν ἀνήκει σέ μένα νά ὑποδείξω τόν τρόπον. Ἀλλά πέραν αὐτοῦ, ἡ διευθέτηση τῶν διαφορῶν θά διευκολυνόταν ἄν ἡ Τουρκία υἱοθετοῦσε μιά μετριοπαθῆ πολιτική.*

»Ἐρ.: Ἡ Ἑλλάς, ὅπως διακηρύσσετε, πού πρόκειται νά ἐνταχθῆ πλήρως στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, ἀνήκει στήν Εὐρώπη. Ποιόν ρόλο ἀποδίδετε βραχυπρόθεσμα καί μακροπρόθεσμα στήν Εὐρώπη; Ποιά, κατά τήν γνώμη σας, μπορεῖ νά εἶναι ἡ συμβολή τῆς Ἑλλάδος σ' αὐτόν τόν ρόλο τῆς Εὐρώπης;

»Ἀπ.: *Βραχυπρόθεσμα ἡ συνεργασία τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν εἶναι ὁ πιό ἀποτελεσματικός τρόπος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν σημερινῶν προβλημάτων, τήν ταχύρρυθμη ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας της καί τήν ἐπίτευξη ἱκανοποιητικῶν ἐπιπέδων κοινωνικῆς εὐημερίας. Μακροπρόθεσμα ἡ πραγματοποίηση τοῦ ἰδεώδους τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης εἶναι ἡ μόνη κατά τήν γνώμη μου πού μπορεῖ νά διασφαλίση τήν ἐπιβίωση τῆς δημοκρατίας καί τῶν ἀξιῶν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου. Ἡ Ἑλλάς, ὄχι μόνο λόγῳ τῆς πολιτιστικῆς της κληρονομίας, ἀλλά καί λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως καί τοῦ δυναμισμοῦ τῶν κατοίκων της, πιστεύω ὅτι ἔχει ἕνα σημαντικό, σέ σύγκριση μέ τό μέγεθός της, ρόλο νά διαδραματίση πρός τήν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ ἰδεώδους»*[1].

Ἐξάλλου, στίς 17 Σεπτεμβρίου, ἡμέρα τῆς ἐλεύσεως τοῦ Γάλλου προέδρου στήν Ἀθήνα, ἡ ἐφημερίδα «Le Monde» δημοσίευσε τήν ἀκόλουθη δήλωση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Οἱ ἑλληνογαλλικές σχέσεις εἶναι πλέον ἤ ἱκανοποιητικές. Εἶναι αὐθεντικότατα φιλικές. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει ἔδαφος ὅπου ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν νά μή μπορῆ νά γίνη πιό στενή καί καρποφόρα, πρός τό κοινό συμφέρον τῶν δύο μερῶν. Ἔτσι, ἡ Ἑλλάς μπορεῖ νά ζητήση μιά πιό σταθερή διπλωματική ὑποστήριξη ἀπό μέρους τῆς Γαλλίας, χωρίς αὐτό νά σημαίνη ὅτι δέν ἀναγνωρίζει μέ εὐγνωμοσύνη τήν ἤδη παρασχεθεῖσα ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας στό κυπριακό πρόβλημα».

16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, ἀπορρίπτει τήν προσφορά καλῶν ὑπηρεσιῶν ἀπό τήν πλευρά τῆς ΕΟΚ, γιά τήν ἐξεύρεση λύσεως στό κυπριακό πρόβλημα. Παράλληλα, ἡ ἔκθεση τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, Κ. Βαλντχάιμ, γιά τήν πορεία τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν ἀποφεύγει νά ἐπικρίνει τήν τουρκική στάση γιά τό ἀδιέξοδο πού σημειώθηκε. Σύμφωνα, πάντως, μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες, ὁ γενικός γραμματέας, συντάσσοντας τήν ἀναφορά του κατ' αὐτόν τόν τρόπο, ἀποσκοποῦσε νά μήν κλείσει τό δρόμο σέ μελλοντική ἐπανάληψη τῶν ἐνδοκυπριακῶν συζητήσεων.

16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Σέ σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ,

'Εξωτερικῶν καί 'Εθνικῆς 'Αμύνης, ἐγκρίνονται οἱ τελικές ὁδηγίες πού θά δοθοῦν στόν "Ελληνα πρέσβη στό ΝΑΤΟ, Β. Θεοδωρόπουλο, γιά τίς διαπραγματεύσεις πού ἀρχίζουν τήν ἴδια ἡμέρα, ἐπί τοῦ θέματος τῶν μελλοντικῶν σχέσεων 'Ελλάδος-Συμμαχίας. Στόχος τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς εἶναι ἡ διατήρηση τῶν πλεονεκτημάτων γιά τήν ἐθνική ἄμυνα, πού ἀπορρέουν ἀπό τήν ὕπαρξη σημαντικῶν ἔργων ὑποδομῆς στή χώρα, ἀλλά καί ἡ σταδιακή της ἀπαγκίστρωση ἀπό τίς εὐρύτερες ὑποχρεώσεις ἑνός Κράτους πού συμμετέχει στό στρατιωτικό σκέλος τῆς Συμμαχίας.

'Η διενέργεια τῶν διαπραγματεύσεων, ἔργο ἤδη λεπτό, εἶχε ἐπιπλακεῖ περισσότερο, μετά τήν πρόσφατη ὄξυνση τῶν σχέσεων τῆς 'Αθήνας μέ τό γενικό γραμματέα, Γ. Λούνς, μέ ἀφορμή τήν ἀπόπειρα τοῦ τελευταίου νά ἐξασφαλίσει ἐπανάληψη τῆς ἀμερικανικῆς στρατιωτικῆς βοήθειας πρός τήν Τουρκία. Πάντως, ὑπολογιζόταν ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις, πολύπλοκες καί ἐξαιρετικά λεπτομερεῖς στό τεχνικό ἐπίπεδο, θά διαρκοῦσαν ἐπί μακρόν.

17 - 21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

'Ο πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' 'Εσταίν, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν 'Ελλάδα.

'Η ἔλευση τοῦ Γάλλου προέδρου ἀποτελοῦσε ἐπιπρόσθετο δεῖγμα τῆς ἀναβαθμίσεως τοῦ διεθνοῦς κύρους τῆς 'Ελλάδος μετά τήν ἐπταετῆ της ἀπομόνωση ὑπό τό δικτατορικό καθεστώς. 'Η ἀνεξαρτησία τῆς Γαλλίας ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ, θέση πλέον παρόμοια μέ αὐτή τῆς 'Ελλάδος, ἡ μακρά παράδοση τῶν ἐξαίρετων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καί πολιτιστικῶν σχέσεων τῶν δύο Κρατῶν καί ἐθνῶν, ἡ κοινή τους προσήλωση στίς θεμελιώδεις ἀρχές πού προσπαθοῦσε νά προασπίσει καί νά προωθήσει τό κίνημα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνοποιήσεως, ἔκαμαν τήν ἐπίσκεψη τοῦ Βαλερύ Ζισκάρ ντ' 'Εσταίν γεγονός ἰδιαίτερα ἐνδεικτικό τοῦ προσανατολισμοῦ καί τῶν στόχων τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τέλος, ἡ προσωπική φιλία καί ἐκτίμηση πού συνέδεε τό Γάλλο πρόεδρο μέ τόν "Ελληνα πρωθυπουργό, ἡ ἀνάμνηση τῆς συμπαραστάσεως τοῦ Β. Ζισκάρ ντ' 'Εσταίν πρός τό Μακεδόνα πολιτικό καί τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας στήν 'Ελλάδα τήν κρίσιμη νύχτα τῆς 23ης 'Ιουλίου 1974 καί τό γεγονός ὅτι ἡ Γαλλία ἦταν ἡ χώρα πού πρώτη εἶχε ἐπισκεφθεῖ ὁ Κ. Καραμανλῆς, μετά τήν ἀποκατάσταση τῶν ἑλληνικῶν ἐλευθεριῶν, προσέδιδαν στήν ἐπίσκεψη τοῦ Γάλλου προέδρου πολιτική σημασία εὐρύτερη μιᾶς ἁπλῆς διακρατικῆς ἐπαφῆς.

'Ο Β. Ζισκάρ ντ' 'Εσταίν, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό 'Εξωτερικῶν Ζ. Σωβανιάργκ, ἔφθασε τό ἀπόγευμα τῆς 17ης Σεπτεμβρίου στό ἀεροδρόμιο τοῦ 'Ελληνικοῦ, ὅπου τόν ὑποδέχθηκαν ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐπικεφαλῆς τοῦ 'Υπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ πρέσβης τῆς Γαλλίας στήν 'Ελλάδα καί μέλη τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος. Κατόπιν, σχηματίστηκε πομπή, μέ ἐπικεφαλῆς τό αὐτοκίνητο στό ὁποῖο ἐπέβαιναν οἱ δύο πρόεδροι, ὡς τήν Πύλη τοῦ 'Αδριανοῦ, ὅπου ὁ δήμαρχος 'Αθηναίων, Ι. Παπαθεοδώρου, ἐπέδωσε στόν ἐπίσημο ξένο τό χρυσό μετάλλιο τῆς πόλεως.

'Ο Γάλλος πρόεδρος τόνισε, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, τά ἑξῆς:

«Κύριε δήμαρχε, 'Αθηναῖοι, 'Αθηναῖες,

»Δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη συγκίνηση γιά τήν καρδιά καί τήν ψυχή ἑνός πολιτισμένου ἀνδρός ἀπό ἐκείνην τήν ὁποίαν αἰσθάνεται κατά τήν εἴσοδόν του εἰς τήν πόλιν σας.

»"Ερχομαι ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, ὡς μαθητής, ὡς φίλος, καί ὡς συνεταῖρος. 'Ως μαθητής, διότι ἔχουμε καθοδηγηθῆ ἀπό τόν ἀξιοθαύμαστον ἑλληνικόν πολιτισμόν. 'Ως φίλος, γιά νά σᾶς πῶ πόσο χαίρομαι πού ἐπανεγκατεστάθη ἡ δημοκρατία εἰς τήν γῆν ὅπου ἐγεννήθη. 'Ως συνεταῖρος, διότι εἶναι φυσικόν ἡ 'Ελλάς νά ἐπανέλθη εἰς τήν Εὐρώπη, τῆς ὁποίας εἶναι μέρος.

»Εἶθε, ὅπως τό ταξίδι αὐτό ἑρμηνεύση αὐτό τό ὁποῖον ὁ γαλλικός λαός μέ ἐνέταξε νά σᾶς διαβιβάσω: τήν αἰώνια φιλία του καί τόν χαιρετισμό του πρός τήν 'Αθήνα, θεά, καί πρωτεύουσα. Ζήτω ἡ 'Ελλάς, ζήτω καί ὁ ἑλληνικός λαός».

Τό ἴδιο βράδυ, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, παρέθεσε ἐπίσημο δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Γάλλου προέδρου, τόν ὁποῖο προσφώνησε ὡς ἑξῆς:

«Εἴμεθα εὐτυχεῖς ὑποδεχόμενοι εἰς τόν χῶρον αὐτόν, τόν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐπισκεπτόμενον ἐπισήμως τήν 'Ελλάδα.

»Παρακαλῶ, κύριε πρόεδρε, νά πιστεύετε ὅτι πέραν τῆς συμμάχου καί φίλης Κυβερνήσεως, σᾶς ὑποδέχεται σήμερον, μιά ὁλόκληρη χώρα. Σύσσωμος ὁ ἑλληνικός λαός χαιρετίζει τήν παρουσία σας ἀνάμεσά μας.

»Εἴχατε τήν εὐκαιρίαν ὡς ἀρχηγός Κράτους — καί θά ἔχετε εἰς τό μέλλον καί ἄλλας ἰδίας εὐκαιρίας — νά ἐπισκεφθῆτε πολλάς χώρας, φίλας τῆς Γαλλίας. Οἱ δεσμοί, οἱ ὁποῖοι ἑνώνουν ἑκάστην χώραν μέ τήν Γαλλίαν, εἶναι φυσικόν νά ποικίλουν. Οἱ δεσμοί ὅμως οἱ ὁποῖοι ἑνώνουν τήν 'Ελλάδα μέ τήν Γαλλίαν ἐνέχουν ὅλως ἰδιαίτερον χαρακτῆρα, τόν ὁποῖον θά ἐπεθύμουν νά ὑπομνήσω.

»Δέν χρονολογοῦνται μόνον ἀφ' ὅτου ἔπεσαν οἱ ἄνδρες εἰς τούς τάφους τῶν ὁποίων θά ἀποτίσετε φόρον τιμῆς μεθαύριον, εἰς τήν Μακεδονίαν. Δέν χρονολογοῦνται ἀπό τό Ναυαρῖνον, ἀπό τήν ἐποχήν τοῦ στρατηγοῦ Μαιζῶν καί τοῦ Φαβιέρου. Δέν χρονολογοῦνται μόνον ἀπό τούς χρόνους των 'Ιπποτῶν τῆς Ρόδου καί τῶν Λουζινιάν τῆς Κύπρου. Οἱ δεσμοί, οἱ ὁποῖοι ἑνώνουν τήν 'Ελλάδα μέ τήν Γαλλίαν ἔχουν ρίζας ἀκόμη παλαιοτέρας. Τά βάθη εἰς τά ὁποῖα κατέρχονται εἶναι τό προνόμιον λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μακραίωνα ἱστορίαν. Δέν εἶναι ὅμως ὁ χρόνος, ὁ

Ἄφιξη τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας (ἄνω)· ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν καταθέτει στέφανο στό μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη (κάτω).

ὁποῖος ἐνδιαφέρει περισσότερον, ἀλλά αὐτή αὐτη ἡ οὐσία τῶν δεσμῶν αὐτῶν, ἡ ὁποία καί τούς προσδίδει τήν ἰδιαιτέραν ἀξίαν των.

»Συλλογίζομαι τήν σειράν τῶν ἐπαλλήλων γενεῶν, ἡ ὁποία ἀρχίζει μέ τόν Ἀμιό, τόν μεταφραστήν, καί τόν Μονταίν, τόν θαυμαστήν τοῦ Πλουτάρχου, μέ τό "Thesaurus Linguae Graecae" τοῦ Ἀνρί Ἐστιέν καί ἡ ὁποία καταλήγει εἰς τόν καλλιτέχνην τῆς διαλεκτικῆς τῆς συγχρόνου Γαλλίας, τόν Βαλερύ, τόν δημιουργόν τοῦ Εὐπαλίνου.

»Συλλογίζομαι τήν καρτεσιανήν σαφήνειαν, ἡ ὁποία παρεμέρισε τόν ἄκαμπτον ἀριστοτελισμόν τοῦ Μεσαίωνος καί ἐπανέφερε τήν σκέψιν ἐκεῖ, ὅπου ἡ κλασσική ἀρχαιότης τήν εἶχε θεμελιώσει: εἰς τήν λογικήν καί τά καθαρά μαθηματικά.

»Ἐάν ὅλοι αὐτοί οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες καί τά ἔργα τά ὁποῖα μᾶς ἐκληροδότησαν, ἀπαρτίζουν τήν ἐπιφάνειαν τῆς Ἱστορίας, ἐπιβάλλεται ὅμως νά ἀναζητήσωμεν τήν αἰτίαν τῶν δεσμῶν, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἑνώνουν μέσα εἰς τά ἀπώτερα βάθη τοῦ χρόνου.

»Ἡ κοινότης τῶν πρωταρχικῶν ἰδεῶν εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία προσδιορίζει τάς δεσποζούσας μορφάς τοῦ πολιτισμοῦ καί εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν καί τήν πολιτικήν κάθε χώρας. Ὁ Πλάτων, εἰς τήν εἴσοδον τῆς Ἀκαδημίας, εἶχε μεριμνήσει νά ἀναγραφοῦν τά ἀκόλουθα: "Μηδείς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω". Ὁποία εὐτυχής σύμπτωσις. Τό γεωμετρικόν πνεῦμα τοῦ Ντεκάρτ νά εἶναι ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἀνέγραψε τήν ἰδίαν αὐτήν σκέψιν ἐπί τῆς πύλης τῆς νέας εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας. Παραλλήλως καί κατά μῆκος αὐτῶν τῶν δωρικῶν μνημείων διέρχεται καί ἕνα ἄλλο ρεῦμα πλέον εὔχαρι καί ἁπαλόν, πού πηγάζει ἀπό τούς κήπους τοῦ Ἐπικούρου καί καταλήγει εἰς τόν ἐρημικόν πύργον τοῦ μεγάλου διδασκάλου τοῦ γαλλικοῦ λόγου μέ τό σκεπτικιστικόν του χαμόγελον, τόν Μονταίν.

»Ἀλλά τά μεγάλα ἔργα, κύριε πρόεδρε, ἀνήκουν σπανίως εἰς τά ἄτομα. Ἀνήκουν εἰς τά ἔθνη, εἰς τάς μεγάλας ἀνθρωπίνας ὁλότητας.

»Δεν ἐχρονοτρίβησα ἐπί τῶν σκέψεων αὐτῶν διά νά ἐξάρω τήν Ἑλλάδα ἤ ἀκόμη καί τήν Γαλλίαν. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἠθέλησα νά ἐξάρω, εἶναι ὁ εὐρωπαϊκός πολιτισμός, τοῦ ὁποίου αἱ δύο χῶραι μας ὑπῆρξαν ἀκρογωνιαῖοι λίθοι. Θά ἤθελα, κυρίως, νά συγκεντρώσετε τήν προσοχήν σας ἐπί τῆς ἑνότητος τοῦ δυτικοῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ, ἐπί τῆς εἰς βάθος ταυτότητός του, ἡ ὁποία δεσπόζει τῶν παραλλαγῶν τῆς ἐπιφανείας· θά ἦταν δυνατόν, σκεπτόμενοι τήν ποικιλίαν των, νά ὁμιλῶμεν ἐνίοτε διά μίαν "Coincidentia Oppositorum".

»Δέν θέλω νά ἐπιμείνω ἐπί τῆς πολιτικῆς ἤ κοινωνικῆς ὄψεως αὐτῆς τῆς ἑνότητος. Ἄλλοι θά τό πράξουν καλύτερον ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἰδίως, κύριε πρόεδρε, ὁ ὁποῖος περισσότερον παντός ἄλλου ἔχετε θέσει τήν σφραγῖδα τῆς ἰσχυρᾶς προσωπικότητός σας ἐπί τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ πεδίου, τό ὁποῖον ἀναμένει καί θά ἀναμένη ἐπί μακρόν ἀκόμη τήν τελειωτικήν του μορφήν.

»Τό κατ' ἐμέ, θά ἤθελα νά τονίσω καί νά στερεώσω τήν δύναμίν της, θεμελιώνων αὐτήν ἐπί τῆς πολιτιστικῆς ἑνότητος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου. Διότι, αὐτή εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἀποφασίζει διά τήν πορείαν τῶν λαῶν εἰς τάς λεωφόρους τῆς Ἱστορίας.

»Θά ἀποτελέση, τέλος, παράλειψιν καθήκοντος νά μήν ὑπογραμμίσω τά κοινά συμφέροντα τῶν δύο χωρῶν. Ἂς εἴμεθα ὅμως εὐτυχεῖς, διότι τά κοινά αὐτά συμφέροντα δέν ἔχουν τάς ρίζας των μόνον εἰς τήν ψυχράν λογικήν καί τάς ἀτομικάς μας ἐπιδιώξεις, ἀλλά καί εἰς τήν κοινήν μας πίστιν διά τάς αὐτάς ἰδέας, ἀλλά καί μέσα εἰς τήν καρδιά μας.

»Κύριε πρόεδρε, ἡ προσφώνησίς μου δέν εἶναι παρά ἓν προοίμιον. Αὔριον θά συζητήσετε μετά τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεώς μας, ὁ ὁποῖος θά σᾶς ὁμιλήση ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα διά νά ἀντιμετωπισθοῦν τά προβλήματα τοῦ παρόντος, τά τόσον δύσκολα δι' ἡμᾶς καί διά νά προδιαγραφῆ τό μέλλον, εἰς τό ὁποῖον ἐναποθέτομεν πάντοτε τάς ἀπαραγράπτους ἐλπίδας μας.

»Ὅσον ἀφορᾶ ἐμέ, ἀφοῦ ἐτόνισα καί πάλιν τήν μακροχρόνιον φιλίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διά τήν Γαλλίαν, ἀφοῦ σᾶς ἐξέφρασα τόν θαυμασμόν μου διά τό μέγα πολιτικόν ἔργον, τό ὁποῖον ἀνελάβατε, πέραν μάλιστα τῶν συνόρων τῆς χώρας σας, ὑψώνω τό κύπελλόν μου διά νά εἴπω εἰς τήν εὐγενεστάτην σύζυγόν σας πόσον μᾶς συγκινεῖ ἡ παρουσία της μεταξύ μας καί διά νά σᾶς εὐχηθῶ, κύριε πρόεδρε, πᾶσαν δυνατήν ἐπιτυχίαν εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀκαταπαύστων προσπαθειῶν σας εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας καί τῆς ἀνθρωπότητος».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Γάλλου προέδρου:

«Κύριε πρόεδρε,

»Ἐπιτρέψατέ μου νά σᾶς πῶ ἁπλᾶ, πόσον μέ συνεκίνησαν τά τόσον καλά σας λόγια καί νά σᾶς ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνην μου διά τάς εὐχάς πού μοῦ ἀπευθύνατε ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἐπιτρέψατέ μου ἐπίσης νά ἐξάρω κατά τόν ἴδιον μέ ἐσᾶς τρόπον τούς δεσμούς πού ἑνώνουν τίς δύο χῶρες μας. Κάθε μία ἀπό τάς φράσεις σας ἔφερνε καί κάτι στήν μνήμη τῶν Γάλλων πού σᾶς ἄκουγαν καί κάθε λόγος σας εἶχε μία ἔντονη ἀπήχηση στό πνεῦμα των. Κανείς δέν εἶναι, ἀλήθεια, περισσότερον κατάλληλος, ἀπό σᾶς, κύριε πρόεδρε, ὁ ὁποῖος, πέραν τοῦ λειτουργήματος τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, διαθέτετε τά προσόντα τοῦ ἀνθρώπου τῶν Γραμμάτων, τοῦ νομικοῦ καί τοῦ φιλοσόφου, νά ὁμιλήση ἐπί τοῦ θέματος, διότι εἰς τήν οἰκειότητά σας μέ τούς συγγραφεῖς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος προσθέτετε καί μίαν τόσον ἐξαίρετον γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας, τῆς τέχνης καί τῆς διανοήσεώς της.

»Ξαναδιάβασα τελευταίως τό ἀξιοθαύμαστο βιβλίο πού ἀφιερώσατε στήν κοινωνική φιλοσοφία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅπου ἐπικαλεῖσθε αὐτήν τήν φράσιν τοῦ Ἐγέλου τήν ὁποίαν ἐπανελάμβανα διασχίζοντας πρό ὀλίγου τήν πόλη σας: "Κάθε σκεπτόμενος ἄνθρωπος, ἔχει, φθάνοντας στήν Ἑλλάδα, τήν ἐντύπωση ὅτι εὑρίσκεται εἰς τόν τόπον του".

»Ἀλλά, ἀκούγοντάς σας, κύριε πρόεδρε, περισσότερο ἀκόμη καί ἀπό τήν εὐφυΐα καί τήν βαθύτητα τῶν ἀναλύσεών σας, αἴσθηση μοῦ ἔκαμε ὁ ὑψηλός τόνος τῶν λόγων σας. Εἶχαν αὐτήν τήν εὐφράδεια, πού ἔχουμε φυσικά εἰς τά χείλη, ὅταν εὑρισκώμεθα μεταξύ φίλων καί ὅταν ὁμιλοῦμε γιά πράγματα πού ἀγαποῦμε.

»Αὐτήν τήν φιλία τῶν δύο λαῶν μας, τῆς ὁποίας ὑπῆρξατε ὁ συγκινητικός ἑρμηνευτής, τήν εἶδα νά ἐκφράζεται

εἰς τήν θερμότητα τῆς λαϊκῆς ὑποδοχῆς, ἡ ὁποία μέ συνώδευσε καθ' ὅλον τό μῆκος τῆς διαδρομῆς μου κατά μῆκος τῶν ὁδῶν τῶν Ἀθηνῶν, καί ἐπιθυμῶ, ἐπίσης, νά ἐπαναλάβω ἐδῶ τήν βαθυτάτην ἐντύπωσιν τήν ὁποία ἐπροκάλεσε εἰς ἐμέ καί εἰς ὁλόκληρον τόν γαλλικόν λαόν.

»Ὅπως καλῶς ἀντελήφθητε, κύριε πρόεδρε, ὁ πρῶτος ἀντικειμενικός σκοπός τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς τήν χώραν σας, δέν εἶναι νά συσφίξῃ αὐτήν τήν φιλίαν, πού ξεπερνᾶ κατά πολύ ἡμᾶς ἐδῶ, ἀλλά νά δώσω τήν ἐπίσημη ἐπιβεβαίωσή της καί νά ἐξετάσω μέ σᾶς καί τήν Κυβέρνησή σας τίς θετικές της συνέπειες καί εὔχομαι ὅπως καί σεῖς, μέ τήν σειρά σας, μᾶς δώσετε, μόλις καταστῇ τοῦτο δυνατόν, τήν χαρά καί τήν τιμή νά ἔλθετε στήν Γαλλία, διά νά δεχθῆτε καί νά φέρετε τήν ἴδια διαβεβαίωση φιλίας. Σᾶς ἀπευθύνω ἐπισήμως τήν πρόσκλησιν.

»Ἀλλά ἡ ἐπίσκεψίς μου εἶναι, ἐπίσης, ἔκφρασις τῆς ἐμπιστοσύνης τήν ὁποίαν ἔχει ἡ Γαλλία εἰς τά πεπρωμένα τῆς χώρας σας. Ἡ Ἑλλάς εἰσῆλθε ἀπό ἑνός ἔτους καί πλέον σέ μία νέα ζωή. Ἐσεῖς ὁ ἴδιος, κύριε πρόεδρε, ὑπῆρξατε ἕνας ἐκ τῶν πρώτων καί πλέον ἀποτελεσματικῶν πρωτεργατῶν αὐτῆς τῆς ἀνανεώσεως, τῆς ὁποίας εἴσθε σήμερα, λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ σας λειτουργήματος, ὁ ἐγγυητής.

»Γνωρίζω ὑπό πόσον δυσχερεῖς συνθήκας ἡ νέα Ἑλληνική Δημοκρατία θά πρέπη νά ὀργανώσῃ τήν ἀνάπτυξή της καί ποῖα προβλήματα ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ εἰς τό ἐσωτερικόν καί εἰς τό ἐξωτερικόν. Ἀλλά γνωρίζω, ἐπίσης, τάς ἀρετάς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τά σημαντικά προσόντα τῶν ἡγετῶν πού ἐπέλεξε καί τούς ὁποίους χαιρετίζω μεταξύ τῶν παρακαθημένων σας.

»Περιοδεύων εἰς τήν χώραν σας τό καλοκαῖρι τοῦ 1805, ὁ Σατωμπριάν ἔγραφε: "Ὑπάρχει ἀκόμη πολύ μεγαλοφυΐα εἰς τήν Ἑλλάδα. Πιστεύω μάλιστα ὅτι οἱ διδάσκαλοί μας ἐπί παντός θέματος εὑρίσκονται ἀκόμη ἐκεῖ". Τί δέν θά ἔλεγε σήμερα, βλέποντας τήν Ἑλλάδα δημοκρατική, ἐλευθέρα καί εὐημεροῦσα.

»Γνωρίζω, τέλος, ὅτι πέραν τῶν φροντίδων τῆς στιγμῆς, ἕνας εὐρύς χῶρος ἀνοίγεται διά τήν Ἑλλάδα εἰς τήν Εὐρώπην, ἡ ὁποία οἰκοδομεῖται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπό ἑνός τετάρτου αἰῶνος καί εἰς τούς κόλπους τῆς ὁποίας μία θέσις ἀναμένει τήν χώραν σας.

»Σᾶς ὀφείλω χάριν, κύριε πρόεδρε, διά τό γεγονός ὅτι μιλῶντας περί Ἑλλάδος καί Γαλλίας, θελήσατε νά ἐξάρετε τήν πνευματική ἑνότητα τῆς Εὐρώπης καί νά ὑπογραμμίσετε ὅτι ὑπῆρξε τό θεμέλιο ὅλης τῆς πολιτικῆς προσπαθείας μας. Ποῦ καλύτερα ἀπό ἐδῶ, θά ἦτο δυνατόν νά ἀναγνωρισθῇ ἡ συγγένεια τῶν ποικίλων ἐκφάνσεων αὐτοῦ τοῦ ἑνιαίου πολιτισμοῦ, ἐφ' ὅσον ἀπό ἐδῶ ἐξεκίνησε ὁ σπόρος πού τόν συντηρεῖ ἀκόμη καί ἐδῶ εἶναι πού διεκηρύχθησαν αἱ ἀρχαί αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τόσον τό κοινόν στοιχεῖον, ὅσον καί τό ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν του. Ἔχω κατά νοῦν τόν ὅρο τοῦ Πρωταγόρα, "πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος". Εἰς τό ἄξίωμα αὐτό τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος, τό ὁποῖον ἐπί μακρόν μέ ἐνέπνεε ὅταν διηύθυνα τήν οἰκονομία τῆς χώρας μου, ἤ ἀκόμη καλύτερον εἰς ἐκεῖνο τό ὁποῖον λέγει ὁ χορός τῆς Ἀντιγόνης, "πολλά τά δεινά, οὐδέν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει".

»Θά ἐπιθυμοῦσα, ἐπίσης, νά εἴπω εἰς τήν κυρία Τσάτσου πόσον εἴμεθα ὑπερήφανοι ἡ κυρία Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν καί ἐγώ, νά εἴμεθα φιλοξενούμενοι τῆς συγγραφέως, ἡ ὁποία μέ τό βιβλίο τῶν ἀναμνήσεών της μᾶς ἐγνώρισε τήν ἡρωϊκή ἱστορία τῆς Ἑλλάδος κατά τήν Κατοχή καί ἡ ὁποία κατέθεσε ἐπί τοῦ τάφου τοῦ ἀδελφοῦ της, τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Γεωργίου Σεφέρη, τά ἄνθη καί τίς δάφνες τοῦ ἐλεγείου του.

"Ἔφυγες,
Ἀφήνοντας σάν ἴχνος πίσω σου
τήν φλογερή ἀνάγκη τοῦ ἀπολύτου"

»Ἀναλογιζόμενος ὅλα αὐτά πού ἑνώνουν ἀνέκαθεν τίς δύο χῶρες μας, καθώς καί τίς νέες δυνατότητες πού ἀνοίγονται εἰς τήν νέαν φιλίαν των, ὑψώνω το κύπελλόν μου καί χαιρετίζω εἰς τό πρόσωπόν σας κύριε πρόεδρε καί τῆς κυρίας Τσάτσου, τήν δημοκρατική Ἑλλάδα, ἡ ὁποία βρίσκεται εἰς τήν καρδιά καί τό πνεῦμα τῆς Γαλλίας καί σᾶς ζητῶ νά διαβιβάσετε εἰς τόν ἑλληνικό λαό τό μήνυμά μου: "Νά ξέρετε καί νά ὑπολογίζετε ὅτι εἴμεθα οἱ φίλοι σας"».

Τήν ἐπομένη, ὁ Γάλλος πρόεδρος κατέθεσε στεφάνι στόν τάφο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη. Κατόπιν, μετά νέα συνάντησή του μέ τόν Κ. Τσάτσο, ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ. Οἱ δύο ἄνδρες εἶχαν ἀρχικά μία ἰδιαίτερη συνομιλία, ἐνῶ κατόπιν ἔλαβαν μέρος στή συζήτηση οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος καί Ζ. Σωβανιάργκ, καθώς καί οἱ δύο ἀντιπροσωπεῖες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἤδη πραγματοποιήσει μιά πρώτη ἐπαφή στό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Κατά τήν διάρκειαν τῆς κατ' ἰδίαν συνομιλίας συνεζητήθηκαν θέματα τῆς προμηθείας πολεμικοῦ ὑλικοῦ ἐκ Γαλλίας, Κυπριακοῦ, σχέσεων Ἑλλάδος-Τουρκίας, Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος καί σχέσεων Εὐρώπης - Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

»α. Πολεμικόν ὑλικόν: Ὁ Γάλλος πρόεδρος, ἀναφερόμενος εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ κ. Καραμανλῆ πρός τόν κ. Σιράκ εἶπεν ὅτι ἡ γαλλική Κυβέρνησις εἶναι ἑτοιμη νά ἀποστείλη εἰς τήν Ἑλλάδα τήν προσεχῆ ἑβδομάδα ἐμπειρογνώμονας διά νά συζητήσουν μετά Ἑλλήνων ἐμπειρογνωμόνων ἐπί τοῦ πίνακος τῶν παραγγελιῶν πού ἀναφέρονται εἰς τήν ὡς ἄνω ἐπιστολήν, τό συνολικόν ὕψος τῶν ὁποίων ἀνήρχετο, κατόπιν προσφάτων προσθηκῶν, εἰς ἕνα περίπου δισεκατομμύριον γαλλικά φράγκα. Διά τάς παραγγελίας αὐτάς ἡ γαλλική Κυβέρνησις προσέφερε περίοδον χάριτος 18 μηνῶν καί ἀποπληρωμήν ἐντός 3 1/2 ἐτῶν ἀπό τῆς λήξεως τοῦ 18μήνου. Ὡς πρός τήν ἐπίσπευσιν τῶν παραδόσεων τῶν ἤδη παραγγελθέντων Μιράζ, ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν εἶπεν ὅτι αὐτη εἶναι δυσχερεστάτη, δεδομένου ὅτι ἡ Γαλλία παράγει δύο μόνον Μιράζ κατά μῆνα καί ἐπομένως τυχόν ἐπίσπευσις θά ἐσήμαινε ἀφαίρεσιν ἀεροσκαφῶν ἐκ τῶν προοριζομένων διά τήν γαλλικήν ἀεροπορίαν.

»Ὁ πρωθυπουργός διηυκρίνισεν ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, ὡς ἄλλωστε ἔγραψε καί εἰς τόν κ. Σιράκ, δέν ἔχει εἰσέτι ἀποφασίσει ἐάν θά προβῇ εἰς τήν παραγγελίαν τοῦ περί οὗ πρόκειται πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἁπλῶς ἐξέθεσε τάς ἀνάγκας της πρός τήν γαλλικήν Κυβέρνησιν καί ἐζήτει νά πληροφορηθῇ τούς ὅρους τούς ὁποίους θά προσέφερεν ἡ

γαλλική Κυβέρνησις εἰς περίπτωσιν τοποθετήσεως τῆς παραγγελίας.

»Ὡς πρός τούς τελευταίους τούτους, τούς ὁποίους μόλις εἶχεν ἐκθέσει ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, ὁ κ. πρωθυπουργός παρετήρησεν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει ἤδη ἀναλάβει βαρυτάτας ὑποχρεώσεις διά τήν ἐπομένην πενταετίαν, συνεπείᾳ παραγγελιῶν πολεμικοῦ ὑλικοῦ, κυρίως εἰς τήν Γαλλίαν καί ἐπομένως θά τῆς ἦτο δυσχερέστατον νά προσθέσῃ καί νέας διά τήν περίοδον αὐτήν.

»Εἰς παρατήρησιν τοῦ Γάλλου προέδρου ὅτι αὐτοί εἶναι οἱ συνήθεις ὅροι πωλήσεως πολεμικοῦ ὑλικοῦ ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπήντησεν ὅτι ἡ Γερμανία ἀναλαμβάνει τήν πώλησιν πρός Ἑλλάδα ὑποβρυχίων ἔναντι 9ετοῦς περιόδου ἐξοφλήσεως καί καλύψεως μέρους τῆς δαπάνης ὑπό μορφήν στρατιωτικῆς βοηθείας πρός τήν Ἑλλάδα.

»β. Κυπριακόν - Ἑλληνοτουρκικαί σχέσεις: Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημέρωσε τόν Γάλλον πρόεδρον ἐπί τῶν τελευταίων ἐξελίξεων εἰς τά θέματα αὐτά, ὑπογραμμίσας ἰδιαιτέρως τήν μετριοπαθῆ καί συνδιαλλακτικήν στάσιν τήν ὁποίαν ἐτήρησεν ἡ Ἑλλάς ἐπί ὅλων τῶν ἀντικειμένων διενέξεώς της μέ τήν Τουρκίαν (Κυπριακόν, ὑφαλοκρηπίς, ἐναέριος χῶρος). Ἡ στάσις αὕτη τῆς Ἑλλάδος διευκολύνει τήν ἐξεύρεσιν δικαίων καί ἱκανοποιητικῶν δι' ἅπαντας λύσεων, πλήν ἡ Τουρκία παραμένει ἀμετακίνητος μή προβαίνουσα εἰς οὐδεμίαν ἀπολύτως παραχώρησιν. Ἡ στάσις αὕτη τῆς Τουρκίας δημιουργεῖ σοβαρούς κινδύνους διά τήν εἰρήνην, δεδομένου ὅτι τό ἑλληνικόν ἔθνος αἰσθάνεται ἤδη ταπεινωμένον καί δέν εἶναι δυνατόν νά ἀνεχθῇ περαιτέρω προκλήσεις ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας. "*Ἀπεχθάνομαι τάς ὑπερβολάς*", εἶπεν ὁ κ. πρωθυπουργός "*καί δέν εἶναι πρόθεσίς μου νά δημιουργήσω ἐντυπώσεις, ἀλλά ὀφείλω νά σᾶς εἴπω ὅτι ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς δέν δύναμαι νά ἀποκλείσω τό ἐνδεχόμενον ἐνόπλου συρράξεως μέ τήν Τουρκίαν*".

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ Γαλλία ὑποστηρίζει τάς ἑλληνικάς θέσεις καί ἐζήτησε νά πληροφορηθῇ περί τοῦ θέματος τῆς ὀχυρώσεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐπί τοῦ ὁποίου ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε τάς καταλλήλους ἐξηγήσεις.

»γ. Εὐρωπαϊκή Κοινότης: Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἐπανέλαβε τήν διαβεβαίωσιν τῆς πλήρους ὑποστηρίξεως ὑπό τῆς Γαλλίας τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος εἰσδοχῆς εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα καί ἐτόνισεν ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι ἀντίθετος πρός τήν εἰσδοχήν τῆς Τουρκίας εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα ὡς πλήρους μέλους, διότι ἁπλούστατα ἡ Τουρκία δέν εἶναι εὐρωπαϊκή χώρα.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναφερόμενος εἰς τό μέλλον τῆς Εὐρώπης εἶπεν ὅτι ἡ δημοκρατία διέρχεται κρίσιν καί ὅτι ἐάν αἱ εὐρωπαϊκαί Κυβερνήσεις δέν ἀποφασίσουν νά λάβουν γενναῖα καί ἀποφασιστικά μέτρα διά τήν ἕνωσιν τῆς Εὐρώπης εἶναι ἀμφίβολον ἐάν θά διασωθῇ ὄχι μόνον ἡ δημοκρατία, ἀλλά καί ἡ ἀνεξαρτησία τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν. "*Οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης*" εἶπεν ὁ κ. πρωθυπουργός, "*εἶναι περισσότερον ἄρτιμοι νά προχωρήσουν πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν ἀπό τάς Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς ἀντιμετωπίζουν μέ μικρόπνοον πνεῦμα τό μέλλον τῆς Εὐρώπης*".

»Ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν συνεφώνησε γενικῶς μέ τήν ἀνάλυσιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καί ἐξέφρασεν ἐλπίδας ὅτι θά καταστῇ δυνατή πρόοδος πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν στηριζομένη εἰς γαλλογερμανικήν συνεργασίαν.

»δ. Σχέσεις Εὐρώπης - Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς: Ὁ Γάλλος πρόεδρος εἶπεν ὅτι ἡ πολιτική του ἔναντι τῶν ΗΠΑ συνίσταται εἰς τήν διατήρησιν βεβαίως τῆς γαλλικῆς ἀνεξαρτησίας, χωρίς ὅμως τό γεγονός τοῦτο νά ἀποκλείῃ τήν συνεννόησιν μέ τάς ΗΠΑ. Ἄφησε νά διαφανῇ ὅτι ἐπί τοῦ τελευταίου τούτου σημείου διαφέρει ἡ πολιτική του ἀπό ἐκείνην τοῦ Ντέ Γκώλ καί τοῦ Πομπιντοῦ καί ἐνεπιστεύθη πρός τόν κ. πρωθυπουργόν ὅτι τό προσεχές ἔτος θά ὑπάρξουν θεαματικαί ἐξελίξεις εἰς τάς σχέσεις Γαλλίας-ΗΠΑ.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός συνεφώνησεν ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Εὐρώπης δέν πρέπει νά ἀποκλείῃ τήν συνεργασία της, ἐπί ἴσοις βεβαίως ὅροις, μέ τάς ΗΠΑ καί ἔψεξε τούς Εὐρωπαίους οἱ ὁποῖοι, καίτοι διαθέτουν δυνατότητας μεγαλυτέρας καί τῶν Ρώσων καί τῶν Ἀμερικανῶν, παραμένουν ἀπρόθυμοι νά ὑποβληθοῦν εἰς τάς ἀπαιτουμένας θυσίας διά τήν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των καί κατά συνέπειαν στηρίζονται εἰς τήν ἀμερικανικήν στρατιωτικήν προστασίαν, πρᾶγμα τό ὁποῖον ὅμως δέν τούς ἐμποδίζει νά ὑβρίζουν ταυτοχρόνως τούς Ἀμερικανούς.

»Τέλος, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ἐκτίμησίν του διά τήν ὑποστήριξιν τήν ὁποίαν παρέχει ἡ Γαλλία εἰς ὅλα τά προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τήν Ἑλλάδα καί ἐζήτησεν ἀπό τόν Γάλλον πρόεδρον ὅπως παρασχεθῇ ἀκόμη μεγαλυτέρα συμπαράστασις ὑπό τῆς Γαλλίας.

»Μετά τήν προσέλευσιν τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν, συνεζητήθη τό θέμα τῆς προσεχοῦς ἐπισκέψεως τοῦ κ. Σωβανιάργκ εἰς Ἄγκυραν καί ἐξετάσθησαν οἱ τρόποι διά τῶν ὁποίων θά ἠδύνατο νά προωθηθῇ ἡ ἐξεύρεσις δικαίων λύσεων τῶν ἑλληνοτουρκικῶν προβλημάτων κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐπισκέψεως ταύτης.

»Συνεφωνήθη ὅπως ὁ κ. Σωβανιάργκ διατυπώσῃ πρός τούς Τούρκους, ὡς ἰδικήν του ἐκτίμησιν, τήν ἄποψιν ὅτι ἡ παρέλευσις τοῦ χρόνου θά δυσχεράνῃ τήν ἐξεύρεσιν λύσεων, διότι δέν ἦτο βέβαιον ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά συνεχίσῃ νά ἔχῃ καί εἰς τό μέλλον τάς δυνατότητας ἐλέγχου τῆς καταστάσεως πού διαθέτει σήμερον.

»Συνεφωνήθη, τέλος, ὅπως ἡ Γαλλία ἐπιδιώξῃ στενωτέραν συνεργασίαν, ὡς ἀρχικῶς εἶχε προτείνει πρός τόν κ. πρωθυπουργόν ὁ Γάλλος πρόεδρος, μετά τῆς Γερμανίας διά τήν προώθησιν τοῦ Κυπριακοῦ»[2].

Μετά τή λήξη τῶν συνομιλιῶν, ὁ Γάλλος πρόεδρος ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Συνεζητήσαμε τά διεθνῆ προβλήματα καί συγκεκριμένως τήν εἰσδοχή τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν ΕΟΚ, διά τήν ὁποίαν ἐνδιαφέρεται ἡ Γαλλία. Ἀναφερθήκαμε ἐπίσης εἰς τό Κυπριακόν, τό ὁποῖον ἐνδιαφέρει τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν καί τόν λαόν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης συνεζητήσαμε διμερῆ θέματα διά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν. Τέλος συνεζητήσαμε τήν συμβολήν τῆς Γαλλίας εἰς τήν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδή εἶναι σημαντικόν κατά τάς σημερινάς δυσκόλους στιγμάς τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα, ἡ Ἑλλάς νά ἔχῃ τά μέσα καί τό αἴσθημα ἀσφαλείας».

Στιγμιότυπα από τήν παραμονή τοῦ Γάλλου προέδρου στήν Ἀθήνα.

Τό μεσημέρι τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε πρόγευμα πρός τιμή τοῦ Γάλλου προέδρου, ἐνῶ τό βράδυ ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν παρέθεσε, στή γαλλική Πρεσβεία, δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Κ. Τσάτσου.

Τήν ἑπομένη ὁ Γάλλος πρόεδρος, ἡ σύζυγός του καί ὁ Ζ. Σωβανιάργκ ἐπισκέφθηκαν τήν Ἀκρόπολη, συνοδευόμενοι ἀπό τόν ὑπουργό Πολιτισμοῦ, Κ. Τρυπάνη. Κατόπιν, ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ἐπισκέφθηκε τή Γαλλική Ἀρχαιολογική Σχολή, ὅπου δεξιώθηκε τά μέλη τῆς γαλλικῆς παροικίας τῆς Ἑλλάδος.

Λίγο ἀργότερα, ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν καί ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναχώρησαν γιά τή Θεσσαλονίκη, ὅπου τούς ὑποδέχθηκαν ὁ ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, Ν. Μάρτης καί ὁ δήμαρχος, Μ. Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος καί ἐπέδωσε στό Γάλλο πρόεδρο τό χρυσό μετάλλιο τῆς πόλεως.

Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἀπάντησε στήν προσφώνηση τοῦ δημάρχου μέ τά ἀκόλουθα:

«Αἰσθάνομαι μεγάλη χαρά πού βρίσκομαι ἤ μᾶλλον ξαναβρίσκομαι στήν Θεσσαλονίκη. Τό ὄνομα τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι καί διάσημο καί ἀπόλυτα γνωστό στούς Γάλλους, γιατί ἀντιπροσωπεύει κοινούς ἀγῶνες γιά τήν ἐλευθερία μαζί μέ τούς Ἕλληνες καί οἱ τάφοι τῶν ἀγωνιστῶν στήν γῆ της διατηροῦν ζωντανή τήν μνήμη των.

»Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἐπίσης ἡ πρωτεύουσα τῆς Βορείου Ἑλλάδος, περιοχή πού σήμερα βρίσκεται σέ πλήρη ἀνάπτυξη. Εἶμαι ἰδιαιτέρως εὐτυχής πού βρίσκομαι ἐδῶ νά τήν ἐπισκεφθῶ μαζί μέ τόν καλό μου φίλο, τόν πρωθυπουργό κ. Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ.

»Αὐτή ἡ περιοχή ἀντιπροσωπεύει τίς δύο βασικές ἀνάγκες τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ἑνός γιά ἀσφάλεια καί ἀφ' ἑτέρου γιά ἀνάπτυξη. Ἀσφάλεια γιατί ἡ περιοχή βρίσκεται κοντά στά σύνορα καί ἡ Γαλλία καταλαβαίνει πλήρως τίς ἀνάγκες τῆς Ἑλλάδος καί τίς συμμερίζεται.

»Συγχρόνως ἡ οἰκονομική, βιομηχανική καί ἀγροτική ἀνάπτυξις θά ἐπιτρέψη σύντομα, ἡ Ἑλλάς νά γίνη πλήρης ἰσότιμος συνεταῖρος στήν ΕΟΚ μέσα στήν ὁποία ὑπολογίζουμε σύντομα νά τήν ὑποδεχθοῦμε.

»Κύριε δήμαρχε,

»Μοῦ ἀπονείματε αὐτό τό μετάλλιο καί ἔγινα Θεσσαλονικεύς. Ἀλλά δυστυχῶς δέν μπορέσατε νά μοῦ μεταβιβάσετε τό μυστικό πού θά μέ ἔκανε νά μιλῶ ἑλληνικά, ὥστε νά μπορέσω νά ἐκφράσω τίς εὐχές μου γιά τήν πόλιν σας.

»Συνεπῶς τό μόνο πού μπορῶ νά πῶ ἑλληνικά εἶναι: "Ζήτω ὁ ἑλληνικός λαός"».

Στή συνέχεια ὁ Γάλλος πρόεδρος μέ τόν Κ. Καραμανλῆ κατευθύνθηκαν στό Κυβερνεῖο ὅπου παρετέθη πρόγευμα, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός προσφώνησε τό διακεκριμένο ξένο ὡς ἑξῆς:

«Κύριε πρόεδρε,

»Μέ μεγάλη χαρά καί συγκίνηση χαιρετίζω τήν παρουσία σας στήν πρωτεύουσα τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Θά ἀντελήφθητε ἀσφαλῶς τήν θερμότητα καί τήν εἰλικρίνεια τῶν αἰσθημάτων μας πρός τό πρόσωπό σας ἀπό τίς ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Μέ τήν παρουσία σας ἐδῶ τιμᾶτε μιάν ἀπό τίς ζωτικότερες, ἀλλά καί τίς πιό δοκιμασμένες περιοχές τῆς χώρας μου, στήν ὁποία μάλιστα συμπίπτει νά περιλαμβάνεται καί ἡ ἰδιαίτερη πατρίδα μου. Τιμᾶτε πρό παντός τήν μεγάλη ἑλληνική πόλη πού, περισσότερο ἴσως ἀπό κάθε ἄλλη, συμβολίζει τήν ἑλληνογαλλική συμμαχία, τήν ἐν ὅπλοις ἀδελφότητα τῶν δύο λαῶν μας.

»Πράγματι, στήν νεώτερη ἑλληνική ἱστορία ἡ Θεσσαλονίκη ἔγινε τό σύμβολο τῆς θελήσεως τῆς Ἑλλάδος νά ταυτίση τήν μοῖρα της μέ τίς μεγάλες Δημοκρατίες τῆς Δύσεως καί νά ὑποβληθῆ στήν ὑπέρτατη δοκιμασία τοῦ αἵματος γιά τά παναθρώπινα ἰδανικά τῆς ἐλευθερίας. Ἐδῶ σχηματίσθηκε κατά τόν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο τό πρῶτο ἑλληνογαλλικό μέτωπο καί ἀπό ἐδῶ, ἀπό τό μέτωπο αὐτό, ἀντήχησε τό πρῶτο χαρμόσυνο σάλπισμα τῆς συμμαχικῆς νίκης.

»Ἔτσι στήν μακεδονική γῆ προσέλαβαν νέο, θριαμβευτικό περιεχόμενο οἱ παραδοσιακοί δεσμοί πού ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Δεριγνύ καί τοῦ Μαιζών συνδέουν στενά τήν Γαλλία μέ τήν Ἑλλάδα.

»Ἡ λαμπρή αὐτή παράδοση ἀνανεώθηκε, ὅταν ἡ ἀνθρωπότης ὑποχρεώθηκε νά περάση ἀπό τήν ἀκόμη τρομακτικώτερη δοκιμασία τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Καί πάλιν οἱ Ἕλληνες καί οἱ Γάλλοι βρέθηκαν στό ἴδιο στρατόπεδο τῆς ἐλευθερίας καί τῆς εἰρήνης.

»Ὅταν πρίν ἀπό 12 χρόνια ὁ στρατηγός Ντέ Γκώλ ἐπισκεπτόταν καί αὐτός τήν Θεσσαλονίκη, τιμοῦσε ἕνα μεγάλο Μακεδόνα λέγοντας: "Βρίσκομε πάντοτε τόν Ἀριστοτέλη στό βάθος τῶν νικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου". Καί εἶχε ἀσφαλῶς δίκαιο νά τονίζη ὅτι στό βάθος τῶν μεγάλων ἐπιτευγμάτων ὑπάρχει πάντα ἡ σοφία καί ὁ ὀρθός λόγος. Θά ἤθελα ὅμως μέ τήν σειρά μου νά ὑπενθυμίσω μία ρήση τοῦ Σταγειρίτου διδασκάλου τῆς ἀνθρωπότητος, πού εἶναι καί σήμερα ἀλλά καί πάντοτε ἐπίκαιρη: "Μποροῦμε νά ἐπιτελοῦμε ἔργα εὐγενῆ, χωρίς νά κυριαρχοῦμε στήν γῆ καί στίς θάλασσες".

»Καί ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἐπίκαιρη ἡ ἀριστοτέλεια διδαχή, γιατί οἱ σκοποί γιά τούς ὁποίους χύθηκε τόσο αἷμα καί τόσα δάκρυα —ἡ ἐλευθερία καί ἡ εἰρήνη— δέν ἔχουν ἀκόμη κατοχυρωθῆ στόν κόσμο μας. Πάμπολλες εἶναι οἱ περιπτώσεις ὅπου ἡ βία, καί ὄχι ὁ νόμος, ἡ ἀλαζονεία, καί ὄχι τά εὐγενῆ ἔργα ἀποτελοῦν τόν ὁδηγό τῆς διεθνοῦς συμπεριφορᾶς. Τήν ἀλήθεια αὐτήν τήν ἐπιβεβαιώνει ἡ τραγωδία τῆς Κύπρου. Τραγωδία ἡ ὁποία δημιουργεῖ εἰς τήν εὔφλεκτον αὐτήν περιοχήν σοβαρούς κινδύνους, εἰς τήν ἀποτρο-

πήν τῶν ὁποίων θά πρέπη νά συμβάλουν ὅσοι ἐνδιαφέρονται διά τό δίκαιο καί τήν εἰρήνη.

»Κύριε πρόεδρε,

»Στό 'Ελσίνκι ὅπου συναντηθήκαμε προσφάτως, προσπαθήσαμε νά βάλουμε ρυθμό καί τάξη στήν διεθνῆ ζωή. Βέβαια δέν ἐθεσπίσαμε κανόνες δικαίου, οὔτε ἐδημιουργήσαμε ἕνα καινούργιο διεθνές σύστημα. Διεκηρύξαμε ὅμως ἀρχές πού ὅσον καί ἄν εἶναι χιλιοειπωμένες, εἶναι χρήσιμο νά ἀκούγωνται, ὥσπου νά καταστοῦν ὄχι μόνο κοινή συνείδηση, ἀλλά καί ἀπαρασάλευτη τάξη. Διαδηλώσαμε ταυτοχρόνως τήν ἀπόφασή μας νά ἐμπνευσθοῦμε ἀπό τίς ἀρχές αὐτές στήν συμπεριφορά μεταξύ μας καί μέ τόν ὑπόλοιπο κόσμο. Καί ὅσο κι ἄν μᾶς ἔλειψε ἡ ἀποφασιστικότης γιά νά ἐξοπλίσουμε τίς ἀρχές αὐτές μέ τίς ἀναγκαῖες κυρώσεις, δέν μᾶς ἔλειψε ἡ καλή θέληση. "Οπως πολύ ὀρθά εἴπατε τότε στόν λόγο σας, στό 'Ελσίνκι καθιερώσαμε ἠθικό μέτρο συγκρίσεως — λυδία λίθο τῆς καλῆς μας πίστεως.

»'Η 'Ελλάς ἤδη ἐμπράκτως ἀποδεικνύει τήν πίστη της στίς ἀρχές πού καθιερώσαμε. 'Εκτός δηλαδή τῆς εἰλικρινοῦς προσπαθείας πού καταβάλλει, νά ἐπιλύση κατά τρόπο εἰρηνικό καί δίκαιο τίς διαφορές της μέ τήν Τουρκία, ἀνέλαβε ἤδη πρωτοβουλίες γιά τήν κατοχύρωση τῆς εἰρήνης στήν Βαλκανική καί τήν δημιουργία τῶν προϋποθέσεων μιᾶς στενωτέρας διαβαλκανικῆς συνεργασίας, ἀνεξαρτήτως οἰκονομικο-κοινωνικῶν συστημάτων καί ἰδεολογικῶν προσανατολισμῶν. "Εχει τήν πεποίθηση ὅτι μ' αὐτόν τόν τρόπο θέτει σέ ἄμεση ἐφαρμογή τό πνεῦμα τοῦ 'Ελσίνκι καί συμμετέχει οὐσιαστικά στήν εὐρύτερη διαδικασία τῆς ὑφέσεως καί τῆς διεθνοῦς συνεννοήσεως.

»Κύριε πρόεδρε,

»"Οπως γνωρίζετε, ἕνα ἀπό τά μεγάλα θέματα τῆς ἐποχῆς μας — πού δυστυχῶς παρά τήν γενική ἀναγνώριση τῆς σημασίας του, δέν ἔχει ἀκόμη προωθηθῆ ὅπως θά ἔπρεπε — εἶναι ἡ ἕνωση τῆς Εὐρώπης. Νομίζω θά πρέπη νά ἔχουμε τό θάρρος καί τήν σταθερότητα, τήν σύνεση καί τήν διορατικότητα νά προχωρήσουμε στήν οἰκοδόμηση αὐτῆς τῆς Εὐρώπης πού ἀξιώνουν οἱ λαοί μας. Τῆς Εὐρώπης πού δέν εἶναι ἀφηρημένη γεωγραφική ἔννοια, ἀλλά ζωντανή καί σφύζουσα πραγματικότης. Τῆς Εὐρώπης πού πέρα ἀπό τά στενά ἐθνικά σύνορα, ἐνσαρκώνει μιά φιλοσοφία καί ἕνα τρόπο ζωῆς. Τῆς Εὐρώπης πού ἅμα ἑνωθῆ, θά ἀναλάβη καί πάλι τόν πατροπαράδοτο ρόλο της, τοῦ πρωτοπόρου τῆς σκέψεως καί τῆς προόδου.

»Σ' αὐτό τό ἔργο ἐπιθυμεῖ νά συμβάλη καί ἡ 'Ελλάς, κατά τό μέτρο τῶν δυνάμεών της. Καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτήν ἐπιθυμῶ νά ἐξάρω τήν συμπαράσταση πού δείχνει ἡ Γαλλία στό αἴτημα τῆς 'Ελλάδος γιά τήν πλήρη ἔνταξή της στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς καί στά ἄλλα προβλήματα πού τήν ἀπασχολοῦν. 'Η 'Ελλάς πιστεύει ὅτι μόνο μιά Εὐρώπη ἑνωμένη καί ἰσχυρά θά κατορθώση νά διασώση ἀπό τήν σημερινή σύγχυση τίς ἔννοιες τοῦ μέτρου, τῆς ἁρμονίας καί τῆς δημοκρατίας, πού εἶναι τά κληροδοτήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στό εὐρωπαϊκό πνεῦμα.

»Τίς ἔννοιες ἀκριβῶς αὐτές ἐξέφραζαν οἱ πρόγονοί μας, ὅταν ἐπινοοῦσαν καί καθιέρωναν τήν δημοκρατία. "Υστερα ἀπό τόσους αἰῶνες ἀπεδείχθη πράγματι ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι τό μόνο σύστημα πού συνδυάζει τήν ἀλλαγή μέ τήν ἐλευθερία καί εὐνοεῖ τήν πρώτη, χωρίς νά θυσιάζη τήν δεύτερη. Βέβαια ἡ σύγχρονη δημοκρατία σέ μιάν ἐποχή πού ἐξελίσσεται τόσο ραγδαῖα ὑπό τήν ἐπίδραση τῶν μεγάλων ἐπιστημονικῶν καί τεχνολογικῶν προόδων καί τῶν εὐρυτάτων κοινωνικῶν ἀνακατατάξεων, δέν μπορεῖ νά εἶναι στατική. Γιά νά ἐπιβιώση, ὀφείλει νά καταστῆ δυναμική, διαρκῶς "ἐπαναστατική", ὅπως τόσο εὔστοχα τήν ἀποκαλέσατε, κύριε πρόεδρε, σέ μίαν ἀπό τίς ἐμπνευσμένες ὁμιλίες σας.

»Καί μέ τίς σκέψεις αὐτές, κυρίες καί κύριοι, σᾶς καλῶ νά προπίωμεν ὑπέρ τῆς εὐημερίας τῆς Γαλλίας καί ὑπέρ τῆς ὑγείας τοῦ φωτισμένου προέδρου της καί τῆς κυρίας Ζισκάρ ντ' 'Εσταίν».

'Ο πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἀπάντησε:

«Κύριε πρωθυπουργέ» (τίς δύο αὐτές λέξεις τίς εἶπε στά ἑλληνικά).

»'Ιδού ἡ Θεσσαλονίκη πού τό ὄνομά της, μέ ἀπόηχους νίκης, θυμίζει τό ὄνομα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου. Μετά τήν 'Ελλάδα τοῦ Παρθενῶνος καί τοῦ 'Ερεχθείου νά καί ἡ 'Ελλάς τῶν συνόρων ἀπό ὅπου ξεπήδησε ἡ σκέψις τοῦ 'Αριστοτέλους καί τό ὄνειρο τοῦ 'Αλεξάνδρου. Αὐτή ἡ γῆ πού ἐφάπτεται μέ τόσες ἄλλες ὑπῆρξε τό θέατρο, διά μέσου τῶν χιλιετηρίδων, πολλῶν συγκρούσεων· ἐδῶ ἐπίσης ἐσφραγίσθη ἡ ἀδελφοσύνη, πέρα ἀπό τά ἄλλα, τῶν δύο λαῶν μας καί ἀνεμίχθη τό αἷμα τῶν στρατιωτικῶν μας.

»Αὐτά μᾶς θυμίζουν ὅτι ἡ ζωή ἑνός ἔθνους, ὅσον εἰρηνικόν καί ἄν εἶναι, εἶναι πάντα ἕνας ἀγῶνας.

»Δέν ὑπῆρξε ἄλλωστε αὐτή καί ἰδική σας ἐμπειρία κ. πρωθυπουργέ, ἐσεῖς πού ἐνσαρκώνετε τόσο πλήρως τόν χαρακτῆρα καί τά προσόντα τῶν ἀνθρώπων τῆς Βορείου 'Ελλάδος μέσα σέ ἕνα χρόνο καί κάτι, ἀπό τότε πού ὁμόφωνα ἕνας λαός σᾶς ἐκάλεσε νά ἐπιστρέψετε ἀπό τήν μακρά σας ἐξορία γιά νά σᾶς ἐμπιστευθῆ τήν ἡγεσία τοῦ ἀγῶνα του;

»'Αγῶνας γιά τήν δημοκρατία πρῶτα. 'Από τό καλοκαῖρι τοῦ 1974 μία Κυβέρνησις 'Εθνικῆς 'Ενότητος, συγκεντρωμένη ὑπό τήν αἰγίδα σας, ἀποκατέστησε τίς βασικές ἐλευθερίες. Τόν Νοέμβριο ἐξελέγη ἡ Βουλή μέ ἐλεύθερες ἐκλογές. Τήν ἄνοιξη οἱ δημοτικές ἐκλογές ἐπανέδωσαν στίς πόλεις τά χαμένα τους προνόμια. Τέλος, πρό μερικῶν μηνῶν ἡ ἐπιψήφισις ἑνός Συντάγματος, ἦλθε σάν ἐπιστέ-

γασμα τοῦ ὠργανωμένου οἰκοδομήματος τῆς νέας δημοκρατικῆς Ἑλλάδος.

»Τά πάντα στήν μεθοδική ἀλληλουχία αὐτῶν τῶν διαδοχικῶν φάσεων, φέρουν, κύριε πρόεδρε, τήν σφραγίδα τοῦ αὐστηροῦ σας ἤθους, τῆς ἀποφασιστικότητος καί τῆς ἁπλότητός σας. Τίποτε, ὅμως, δέν θά ἦταν δυνατόν χωρίς τήν βαθειά σοφία πού κρύβει ὁ λαός κάτω ἀπό τήν ζωτικότητα τῆς μεσογειακῆς του ἰδιοσυγκρασίας. Τό γεγονός ὅτι εἶναι μία εὐχαρίστηση γιά μένα νά ἀποτίω τόν ἴδιο φόρο τιμῆς στήν Ἑλλάδα καί σέ ἐκεῖνον πού κατευθύνει τήν πολιτική της καί νά τούς παράσχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ Γαλλία θά ὑποστηρίξη τίς προσπάθειές τους, ὀφείλεται στό ὅτι ἡ ἐπιτυχία τους ἔχει σημασία γιά τήν ἱστορία τῆς Εὐρώπης καί τό μέλλον τῶν Φιλελευθέρων Κοινοτήτων.

»Ἀγῶνας ὕστερα γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη καί τήν κοινωνική πρόοδο. Ἡ Ἑλλάς πού ὑπέφερε περισσότερο χρόνο ἀπό ἄλλους ἀπό τίς συνέπειες τοῦ τελευταίου πολέμου, ἀπέδειξε καί ἐκείνη ὅτι δέν ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ μοιραίου γιά τά μεσογειακά Κράτη, ἔστω καί ἄν δέν διαθέτουν ἀπέραντους φυσικούς πόρους. Πραγματικός πλοῦτος εἶναι οἱ ἄνθρωποι καί ἡ ἀξιοθαύμαστη ἀνάπτυξη τῆς ὁποίας βλέπω παντοῦ τήν μαρτυρία, ἀπό τήν στιγμή πού ἄγγιξα τήν γῆ σας καί στήν Θεσσαλονίκη, δείχνουν πόσο ἡ Ἑλλάς δέν ὑστερεῖ. Οἱ προσωρινές δυσκολίες πού ἐπιβάλλει εἰς ὅλους, ὅπως καί σέ ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρώπης, ἡ διεθνής συγκυρία, δέν πρέπει νά παραμορφώνουν τίς προοπτικές τίς ὁποῖες διανοίγουν ἡ ἐργασία καί αἱ ἱκανότητες τῶν κατοίκων της.

»Ἡ Γαλλία πού ἤδη κατέχει μία ἀπό τίς πρῶτες θέσεις ὡς πρός τόν ὄγκο τῶν ἐπενδύσεων καί τοῦ ἐμπορίου μέ τήν Ἑλλάδα, ἔχει τό αἴσθημα ὅτι βρίσκει στήν χώρα σας ἕνα συνεταῖρο —πού καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες γιά τόν ἐκσυγχρονισμό του— μέ τόν ὁποῖο ἐπιθυμεῖ νά ἀναπτύξη ἀκόμη περισσότερο τάς συναλλαγάς καί αὐτή τήν συνεργασία.

»Τέλος, ἀγῶνας γιά νά ἀποδοθῆ στήν Ἑλλάδα ἡ θέση πού τῆς ἀνήκει στήν οἰκογένεια τῶν ἐθνῶν. Σέ πόσο λίγο χρόνο μεταμορφώθηκε ἡ κατάστασις.

»Ἡ Ἑλλάς βρῆκε καί πάλι τήν ἕδρα της στό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης. Στήν τελική φάση τῆς διασκέψεως Εὐρωπαϊκῆς Ἀσφαλείας στό Ἑλσίνκι συμμετέσχε δραστήρια καί προσπαθεῖ τώρα, χάρις σέ μιά πρωτοβουλία, τῆς ὁποίας εὔχομαι τήν ἐπιτυχία, νά προβάλη στά Βαλκάνια τά συμπεράσματα τῶν ἀρχῶν πού θεμελιώθηκαν ἐκεῖ.

»Ἐπανασυνέδεσε τά χαλαρά νήματα τῆς συνδέσεώς της μέ τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα καί τώρα, ὡπλισμένη καί ἰσχυρή μέ τήν ἐλευθερία καί τήν ἰσορροπία πού ξαναβρῆκε, προτίθεται μέ τήν σειρά της νά ἑνωθῆ μέ τούς Ἐννέα στό ἐργοτάξιο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ οἰκοδομήματος.

»Ἀναμφιβόλως πρόκειται γιά μιά ἐκλογή θεμελιώδους σημασίας, οἱ συνθῆκες καί ἡ μεθοδολογία τῆς ὁποίας πρέπει νά ἐκτιμηθοῦν μέ προσοχή. Ἀλλά στήν πράξη κλήσεως τῆς Ἑλλάδος στό πεπρωμένο μιᾶς Εὐρώπης, τῆς ὁποίας ἡ ἕνωσις θά ἐξασφαλίση, ὅπως εἴπατε, τήν ἀνεξαρτησία καί τήν ἀκτινοβολία, ἡ Γαλλία δέν διστάζει νά ἀπαντήση καταφατικά. Ἔτσι, κύριε πρωθυπουργέ, σᾶς λέγω ὅτι ἡ Ἑλλάς μπορεῖ να βασίζεται στήν ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας.

»Μέ τόσες ἀλλαγές πού ἐπετεύχθησαν μέ τάξη καί ἐλευθερία, δικαιοῦσθε, κύριε πρωθυπουργέ, μία νόμιμη ὑπερηφάνεια. Ἀλλά γνωρίζω καλά τί σκιά ρίχνει πάνω στήν ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδος τό, περιοδικά ἐπαναλαμβανόμενον, ὀξύτερον πρόβλημα τῆς Κύπρου.

»Ἔχουμε ἐκτενῶς μιλήσει γι᾽ αὐτό, κύριε πρωθυπουργέ, καί γνωρίζετε τίς σκέψεις μου. Θά ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι πρός τό ἴδιο τό συμφέρον μιᾶς δικαίας λύσεως αὐτῆς τῆς ὀδυνηρῆς ὑποθέσεως, αἰσθάνομαι ὑποχρεωμένος σέ κάποιο περιορισμό, ὅταν δημοσίᾳ ἐκφράζω τίς κρίσεις μου.

»Ἐπιμένω ὅμως νά ἐκφράσω τήν βαθειά συμπάθεια πού αἰσθάνεται ἡ Γαλλία γιά τήν ἀπελπισία ἑνός ὁλοκλήρου πληθυσμοῦ, πού ὑποχρεώνεται νά ἐγκαταλείψη τά σπίτια του καί τούς γνώριμους τόπους του. Θέλω ἐπίσης νά ἐκφράσω τήν σοβαρά ἀνησυχία πού μᾶς προκαλεῖ ἡ ἐπικίνδυνη αὐτή κατάσταση γιά τήν ἀσφάλεια τῆς Εὐρώπης καί γιά τήν διεθνῆ εἰρήνη.

»Δέν ἐναπόκειται σέ μᾶς νά ὑπογορεύσωμε στίς δύο κοινότητες πού ζοῦν μέσα στήν Δημοκρατία τῆς Κύπρου, τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο πρέπει νά ὀργανώσουν τίς σχέσεις τους. Ἡ Γαλλία, ὅμως, εἶναι ἀπολύτως πεπεισμένη ὅτι σ᾽ αὐτήν τήν περίπτωση, ὅπως καί σέ ἄλλες δέν εἶναι δυνατόν νά οἰκοδομηθῆ ὁ,τιδήποτε τό διαρκές πάνω στήν βία, οὔτε εἶναι δυνατόν νά δημιουργηθῆ τό δίκαιον μέ τετελεσμένα γεγονότα· μία δικαία καί ἀνθρωπίνη λύσις, στήν ἐξεύρεση τῆς ὁποίας ἡ Γαλλία εἶναι πρόθυμος νά συνεισφέρη, δέν μπορεῖ παρά νά θεμελιωθῆ ἀποκλειστικά στήν δικαιοσύνη. Συνεπῶς ἡ δικαιοσύνη ἐπιτάσσει, ὑπό οἱανδήποτε περίπτωση, νά τηρηθῆ ἀκριβής ὑπολογισμός τῆς ἀντιστοίχου σημαντικότητος τῶν δύο κυπριακῶν πληθυσμῶν.

»Τώρα πού τελειώνει τό ἐπίσημο μέρος τῆς ἐπισκέψεώς μου θέλω νά σᾶς πῶ προσωπικά — ἐγείροντας τό κύπελλόν μου εἰς ὑγείαν σας κύριε πρωθυπουργέ — πόσον ἐνθαρρυντική εἶναι ἡ ἀνάμνηση πού παίρνω ἀπό τήν δημοκρατική Ἑλλάδα καί νά εὐχηθῶ γιά μιά φιλική καί βαθειά συνεργασία τῶν δύο χωρῶν μας.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Θά ἤθελα νά ἀποχαιρετήσω τόν ἑλληνικό λαό. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτή δέν ἦταν μόνο μία ἐπίσημη ἐκδήλωση. Ἦταν μία χειρονομία ἀλληλεγγύης καί φιλίας.

»Αἰσθάνομαι χαράν πού τώρα πιά διαχειρίζεσθε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι δημοκρατικά τό μέλλον σας.

»Γνωρίζομε ὅτι ἀντιμετωπίζετε δυσκολίες καί προβλήματα, ἀλλά γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ἔχετε τήν θέληση νά τά λύσετε μέ ἀξιοπρέπεια καί ἐλευθερία.

»Ὅταν μᾶς σκέπτεσθε, νά θυμᾶσθε ὅτι εἴμεθα οἱ φίλοι σας καί ὅτι ἐπιθυμοῦμε νά ἐργαζώμεθα μαζί μέσα σέ μία δημοκρατική Εὐρώπη.

»Εὔχομαι εὐτυχία, εὐημερία καί ἀσφάλεια στόν ἑλληνικό λαό».

Στίς 17.30΄ ὁ Β. Ζισκάρ ντ᾽ Ἐσταίν καί ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκαν τό Συμμαχικό Κοιμητήριο, ὅπου ὁ Γάλλος πρόεδρος ἀπέθεσε δέσμη ἀπό τριαντάφυλλα στό μνημεῖο τῶν Γάλλων στρατιωτῶν πού ἔπεσαν στό μακεδονικό μέτωπο στή διάρκεια τοῦ Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου καί ἐνετοίχισε στό παρεκκλήσι τοῦ Κοιμητηρίου ἀναμνηστική πλακέτα — δίπλα σ᾽ ἐκείνη πού εἶχε ἐντοιχίσει ὁ Ντέ Γκώλ τό 1963.

Στή συνέχεια οί δύο ἄνδρες ἐπέστρεψαν στήν Ἀθήνα. Στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ Γάλλος πρόεδρος ἔδωσε συνέντευξη τύπου. Στήν ἀρχή τῆς συνεντεύξεως ὁ Κ. Καραμανλῆς παρουσίασε τό Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο:

«Πρίν σᾶς ὁμιλήση ὁ ὑψηλός ξένος μας θά ἤθελα νά σᾶς ἀπευθύνω καί ἐγώ ὀλίγα λόγια.

»Θά ἤθελα, κατ' ἀρχήν, νά χαιρετίσω τούς ἀντιπροσώπους τοῦ γαλλικοῦ τύπου. Νά τούς εὐχηθῶ "καλό ταξίδι" καί νά τούς εὐχαριστήσω γιατί συνέβαλαν στήν ἐπιτυχία τῆς ἐπισκέψεως τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, ἐπισκέψεως, ἡ ὁποία θά ἀποτελέση ἱστορικόν σταθμόν εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν καί λόγῳ τῆς μεγάλης προσωπικότητος τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καί λόγῳ τῶν συμπερασμάτων εἰς τά ὁποῖα κατελήξαμεν.

»Ἡ ἐπίσκεψις αὐτή ὀφείλεται εἰς τήν σταθεράν φιλίαν πού ἑνώνει τάς δύο χώρας καί ὄχι μόνον ἐπεβεβαίωσε, ἀλλά καί ἔθεσε τάς βάσεις διά μίαν εὐρυτέραν συνεργασίαν εἰς ὅλους τούς τομεῖς.

»Μέ τόν Γάλλον πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας εἴχομεν, κατά τό διάστημα τῆς ἐδῶ παραμονῆς του, χρησίμους συνομιλίας. Συνομιλίας εἰλικρινεῖς, ἐγκαρδίους καί οὐσιαστικάς. Κατά τάς συνομιλίας αὐτάς ἀντηλλάξαμε σκέψεις διά τήν διεθνῆ κατάστασιν. Συζητήσαμε διά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης, ἐπίσης ἐξητάσαμεν ὅλα τά διμερῆ θέματα πού ἀφοροῦν τάς δύο χώρας.

»Ἰδιαιτέρως μᾶς ἀπασχόλησε τό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινή Ἀγορά, καθώς καί τό θέμα τῆς Κύπρου.

»Ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ὄχι μόνον ἐπέδειξε πλήρη κατανόησιν, ἀλλά καί ὑπεσχέθη τήν πλήρη συμπαράστασιν τῆς Γαλλίας, πρᾶγμα διά τό ὁποῖον ὀφείλω νά εὐχαριστήσω τόν κ. πρόεδρον ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Τό κείμενο τῆς συνεντεύξεως τοῦ Γάλλου προέδρου:

«Ἐρ.: Κατά τήν γνώμη σας τό θέμα τῆς Κύπρου μπορεῖ νά προκαλέση κίνδυνο καί νά διακυβεύση τήν παγκόσμιο εἰρήνη.

»Ἀπ.: Ὅσον ἀφορᾶ τήν Κύπρο, μιλήσαμε μέ τόν πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας διά τό θέμα αὐτό, ὡς ἐπίσης καί μέ τόν πρωθυπουργό κ. Καραμανλῆ. Προηγουμένως εἶπα στήν Θεσσαλονίκη ὅτι ὁ καθένας μποροῦσε νά καταλάβη τούς λόγους γιά τούς ὁποίους εἴμεθα ἐπιφυλακτικοί ὅταν ἐκφραζώμεθα δημοσίᾳ ἐπί ἑνός θέματος αὐτῆς τῆς μορφῆς· πρῶτα θά ἤθελα νά σᾶς πῶ ὅτι, ἀναμφισβήτητα, ἡ κατάστασις στήν Κύπρο εἶναι ἐπικίνδυνος, ἡ ὁποία μπορεῖ νά εἶναι ἐπικίνδυνη καί γιά τήν εἰρήνη στήν Μεσόγειο. Ἡ κατάσταση αὐτή μᾶς δείχνει τάς πιθανάς ἐπιπτώσεις ἐάν παύση νά ὑπάρχη εἰρήνη στήν Μεσόγειο. Ὅσον ἀφορᾶ τώρα τό κυπριακό πρόβλημα, πάντοτε ἐπιζητούσαμε τό πρόβλημα αὐτό νά ἐπιλυθῆ βάσει ὡρισμένων ἀρχῶν καί βάσει ὡρισμένων μεθόδων. Οἱ ἀρχές εἶναι: ὁ σεβασμός τοῦ νόμου καί τοῦ δικαίου. Ἡ λύση ἡ ὁποία πρέπει νά δοθῆ εἰς τό Κυπριακό, πρέπει νά συμμορφοῦται πρός τούς κανόνας δικαίου ὅσον ἀφορᾶ τήν Κυπριακή Δημοκρατία καί νά εἶναι σύμφωνη μέ τόν νόμον, ὡς πρός τά δικαιώματα τῶν δύο κοινοτήτων. Ἀνέφερα ὅτι κάθε λύσις ὁπωσδήποτε πρέπει νά λάβη ὑπ' ὄψιν τήν ἀντίστοιχον σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχουν οἱ δύο κοινότητες στήν Κύπρο. Τέλος ἀναφερθήκαμε σέ μιά μέθοδο, στήν μέθοδο τῶν διαπραγματεύσεων. Διαπραγμάτευσις σημαίνει δύο πράγματα. Σημαίνει πρῶτα, ὅτι δέν μποροῦμε νά δεχθοῦμε μία κατάσταση ἑνός τετελεσμένου γεγονότος. Τό τελευταῖο γεγονός δέν θά ρυθμίση τό κυπριακό πρόβλημα. Ἀναφέρομαι σέ ἤδη τετελεσμένα γεγονότα ἤ γεγονότα τά ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά θεωρηθοῦν τετελεσμένα. Ἡ διεθνής κοινωνία, ἰδίως ἡ κοινωνία τῆς Εὐρώπης, δέν μπορεῖ νά δεχθῆ τό πρόβλημα αὐτό νά ἐπιλυθῆ ἀπό μία "ντέ φάκτο" κατάσταση. Συνεπῶς εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐπακολουθήσουν συζητήσεις ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ.

»Ἐρ.: Κύριε πρόεδρε, μετά τήν χθεσινή σας συνάντηση μέ τόν κ. Καραμανλῆ, εἴπατε ὅτι ἐξησφάλισε τήν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος. Μέχρι ποίου βαθμοῦ φθάνει αὐτό;

»Ἀπ.: Εἶπα ὅτι ἡ Γαλλία ἀνταποκρίνεται εἰς τάς ἀνάγκας ἀσφαλείας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Γαλλία ἐπίσης εἶναι ἀπολύτως ἱκανοποιημένη διότι ἡ Ἑλλάς ἐπανεῦρε τούς δημοκρατικούς θεσμούς της. Γνωρίζετε ὅτι διά τῆς κυπριακῆς κρίσεως ἡ Ἑλλάς ἀντελήφθη ὅτι εἶχε ἕνα σοβαρό πρόβλημα ἀσφαλείας. Νομίζω λοιπόν ὅτι εἶναι πάρα πολύ σημαντικό ἡ Ἑλλάς νά ἔχη ἕνα συναίσθημα ἀσφαλείας διά τῆς ἐπανευρέσεως τῶν ἀμυντικῶν της μέσων, γι' αὐτό δεχθήκαμε τά αἰτήματα τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Δέν τό κάναμε μέ ἐμπορικό πνεῦμα. Θεωρήσαμε ὅτι εἶναι σημαντικό ἡ δημοκρατική Ἑλλάς νά ἔχη τήν ἐγγύηση τῆς ἀσφαλείας. Γι' αὐτό προσπαθήσαμε νά καλύψουμε τίς ἀνάγκες ἀσφαλείας τῆς Ἑλλάδος.

»Ἐρ.: Κύριε πρόεδρε, κατά τήν διάρκεια τῆς παραμονῆς σας εἰς τήν Ἑλλάδα ὑπογράψατε συμφωνίας καί ποῖα τά συμπεράσματά σας ἀπό τήν ἐπίσκεψή σας;

»Ἀπ.: Δέν ὑπέγραψα συμφωνίες, διότι ἐπί τοῦ παρόντος δέν ὑπάρχουν ὑπό συζήτησιν συμφωνίες μεταξύ τῶν γαλλικῶν καί ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

»Θά ἤθελα τώρα νά σᾶς πῶ δυό λόγια γιά τό πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητος γιά τήν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν. Ὅπως γνωρίζετε, ἡ Ἑλλάς εἶχε ὑπογράψει μία συμφωνία συνδέσεως μέ τήν ΕΟΚ πού προέβλεπε μία προοδευτική ἐξέλιξη πού θά κατέληγε στήν εἰσδοχή της. Τώρα ὅμως ἔλαβε νέα μέτρα ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις καί παρουσίασε τήν σημερινή αἴτησή της ὄχι ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς παλαιᾶς συμφωνίας. Παρουσίασε μιά ἀπ' εὐθείας αἴτηση εἰσδοχῆς συμφώνως πρός τό ἀντίστοιχο ἄρθρο τῆς Συμφωνίας τῆς Ρώμης. Αὐτή ἡ αἴτηση τῆς Ἑλλάδος ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον πρώτης μελέτης τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν τῆς ΕΟΚ, τό ὁποῖο ἐξέδωσε μίαν εὐνοϊκή γνωμοδότηση. Μπορῶ νά σᾶς πῶ ὅτι ἡ ἀντίδραση τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν εὐνοϊκή ὡς πρός τήν ἑλληνικήν ὑποψηφιότητα.

»Ἐρ.: Κύριε πρόεδρε, ὑποσχεθήκατε στήν Ἑλλάδα τήν βοήθεια τῆς Γαλλίας γιά νά ὑπερνικήση τίς οἰκονομικές δυσκολίες. Τί μέτρα θά λάβετε πρός τήν κατεύθυνση αὐτή;

»Ἀπ.: Ἡ Ἑλλάς σήμερα, καί νομίζω ὅτι ἔχει ἀπόλυτο δίκαιο, μᾶς λογαριάζει σάν πρώτους συμπαραστάτας, ἀλλά στηρίζεται βασικῶς στόν ἑαυτό της. Ἔχει πάρα πολλές ἱκανότητες καί ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς μοῦ ἐξέθεσε τούς στόχους του πού εἶναι νά βασίση τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ἑλλάδος πάνω στούς πόρους τῆς ἰδίας τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ Γαλλία εὐνοεῖ τά ἑλληνικά αἰτήματα. Δεύτερον ἔχομεν τό δικό μας σύστημα πιστώσεως πρός τήν Ἑλλάδα γιά τίς ἀγορές καί γιά τίς ἐπενδύσεις. Καί στούς δύο τομεῖς αὐτούς προτείναμε στήν ἑλληνική Κυβέρνηση λύσεις πού λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τίς δυσκολίες τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν τῆς Ἑλλάδος.

»Ἕλληνες δημοσιογράφοι,

»Θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω τούς Ἕλληνας δημοσιογράφους διά τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον ἐκάλυψαν τό ταξίδι μου.

»Τώρα πού τελείωσε τό ἐπίσημο μέρος τοῦ ταξιδιοῦ μου, μπορεῖτε νά μέ φωνάζετε Βαλερύ!

»Εὐχαριστῶ»[3].

Τήν ἑπομένη, 20 Σεπτεμβρίου, καί ἐνῶ εἶχε περατωθεῖ τό ἐπίσημο μέρος τῆς ἐπισκέψεώς του, ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν καί ἡ σύζυγός του, συνοδευόμενοι ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, ἀναχώρησαν γιά διήμερη κρουαζιέρα στά ἑλληνικά νησιά. Στό διάστημα αὐτό, οἱ δύο ἄνδρες εἶχαν νέες συνομιλίες πάνω στό θέμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνοποιήσεως καί τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη. Τό σχετικό σημείωμα, πού ὑπαγόρευσε ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κατά τήν διάρκειαν τῆς θαλασσίας ἐκδρομῆς, πέραν τῶν ἄλλων, εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά συζητήσω καί πάλιν μέ τόν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας τό θέμα τῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης.

»Ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν παρετήρησε ὅτι ὅπως εἶναι σήμερα ὀργανωμένη ἡ Κοινή Ἀγορά δέν εἶναι εὔκολον νά ὁδηγήση εἰς τήν ἕνωσιν τῆς Εὐρώπης. Χρειάζεται νά ὀργανωθῆ ἐπί νέων βάσεων, νά δημιουργηθῆ ἕνα εἶδος διευθυντηρίου ἀπό τήν Γαλλίαν, τήν Γερμανίαν καί τήν Ἀγγλίαν, τό ὁποῖον κατ' ἐξουσιοδότησιν θά εἶναι δυνατόν νά χειρίζεται ἀποφασιστικότερα καί μέ ταχύτερον ρυθμόν τά θέματα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνότητος. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς θά ἦτο δυνατόν νά φθάσωμεν ταχύτερα στήν πολιτικήν ἕνωσιν τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία κατά τήν Γαλλίαν θά πρέπη νά λάβη μορφήν συνομοσπονδίας. Προσέθεσε δέ ὅτι εἰς τήν προσπάθειαν αὐτήν ὑπολογίζει καί εἰς τήν βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἀργά ἤ γρήγορα θά ἀποτελέση τό δέκατον μέλος τῆς Κοινότητος.

»Κατά τήν συζήτησιν διά τάς ἑλληνοτουρκικάς σχέσεις τοῦ ἔθεσα εὐθέως τό ἐρώτημα ἐάν ἡ Γαλλία θά μποροῦσε καί κατά τινα τρόπον νά βοηθήση τήν Ἑλλάδα σέ περίπτωση ἐνόπλου συρράξεως μέ τήν Τουρκίαν. Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας μοῦ ἀπήντησεν ὅτι δέν νομίζει ὅτι θά ἦτο δυνατόν νά βοηθήση στρατιωτικῶς. Θά μποροῦσε ὅμως νά κινητοποιήση ὅλην τήν Εὐρώπην γιά τήν ἐπιβολή κυρώσεων κατά τῆς Τουρκίας.

»Τοῦ ἀπήντησα ὅτι μέ τήν νοοτροπίαν ἀπό τήν ὁποίαν διακατέχεται ἡ Τουρκία δέν νομίζω ὅτι αὐτό θά ἦτο ἀρκετόν, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον αἱ ἐνέργειαι αὐταί θά ἐγένοντο κατόπιν ἑορτῆς. Τοῦ ἐτόνισα ἐν συνεχείᾳ ὅτι εἰς μίαν τέτοιαν περίπτωσιν θά εἶχα ἀνάγκην οὐσιαστικῆς καί ἀποτελεσματικῆς βοηθείας, τήν μορφήν τῆς ὁποίας ἐναπόκειται εἰς αὐτόν νά προσδιορίση. Τότε ὁ Γάλλος πρόεδρος μοῦ εἶπεν ὅτι θά ἦτο δυνατόν ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐχθροπραξιῶν νά ἐνισχύση τήν ἑλληνικήν ἀεροπορίαν διά τῆς ἀποστολῆς σημαντικοῦ ἀριθμοῦ καταδιωκτικῶν καί μεταφορικῶν ἀεροπλάνων, χωρίς νά προσδιορίση ἐάν θά πάρη τήν μορφήν πωλήσεως ἤ δανεισμοῦ ἡ ἐν λόγῳ προσφορά. Ἐντύπωσίς μου εἶναι ὅτι πρόκειται περί τοῦ δευτέρου.

»Ἐν συνεχείᾳ συμφωνήσαμε ὅτι ἦτο ἀνάγκη, γιά νά λειτουργήση ἀποτελεσματικά ἡ συμφωνία αὐτή, νά καταρτισθῆ ἀπό τοῦδε σχέδιον, πού θά ἐπιτρέπη τήν ἄμεσον ἐφαρμογήν της. Καί ὅτι θά πρέπη πρός τοῦτο νά μεταβῆ ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης στό Παρίσι γιά να συζητήση μέ τόν Γάλλον συνάδελφόν του τάς λεπτομερείας. Συμφωνήσαμεν ἐπίσης ὅτι οὐδείς ἄλλος θά ἐνημερωθῆ ἐπί τοῦ θέματος πλήν τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ, τῶν δύο ὑπουργῶν Ἀμύνης καί τῶν δύο ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων.

»Εὐχαρίστησα τόν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας διά τήν προσφοράν του αὐτήν, τήν ὁποίαν ἐχαρακτήρισα ἀνεκτίμητον ὑπό τάς παρούσας συνθήκας καί τοῦ ἐδήλωσα ὅτι θά στείλω προσεχῶς στό Παρίσι τόν ὑπουργόν Ἐθνικῆς Ἀμύνης γιά νά δώση, ἐν συνεργασίᾳ μέ τόν Γάλλον συνάδελφόν του, συγκεκριμένην μορφήν εἰς τήν συμφωνίαν μας»[4].

Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐπέστρεψε στό Παρίσι στίς 21 Σεπτεμβρίου. Καθώς τό ἀεροπλάνο του ἔβγαινε ἀπό τόν ἑλληνικό ἐναέριο χῶρο, ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ἀπηύθυνε τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα στόν Κ. Τσάτσο:

«Τήν στιγμήν πού ἐγκαταλείπω τά ἑλληνικά ἐδάφη ἐπιθυμῶ, κ. πρόεδρε, νά ἐπαναλάβω τάς εὐχαριστίας μου διά τήν τόσον θερμήν ὑποδοχήν, τήν ὁποίαν ἐπεφυλάξατε ἐσεῖς καί ἡ κυρία Τσάτσου εἰς ἐμέ καί εἰς τήν κυρίαν Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν.

»Μέ μεγάλην συγκίνησιν ἡ κυρία Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν καί ἐγώ ξαναβρήκαμε τίς αἰώνιες μνῆμες τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καί τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Αἰσθάνθηκα βαθειά εὐτυχισμένος διότι, μέ τήν ὑποδοχήν πού μοῦ ἐπεφύλαξεν

ὁ ἑλληνικός λαός, ἀντελήφθην ὅτι οἱ δεσμοί φιλίας πού ὑπῆρξαν, διά μέσου τῶν αἰώνων, μεταξύ τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἑλλάδος, διατηροῦνται ζωηρότεροι καί πλέον ἐπίκαιροι παρά ποτέ.

»Ἐκφράζω τίς εὐχές μου, κύριε πρόεδρε, διά τήν εὐτυχίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὑπό τήν ὑψηλήν σας καθοδήγησιν, καθώς καί διά τήν προσωπικήν σας εὐτυχίαν καί τῆς κυρίας Τσάτσου».

Ἀνάλογο τηλεγράφημα ἔστειλε καί στόν Κ. Καραμανλῆ:

«Τήν στιγμήν πού ἐγκαταλείπω τήν ἐδαφικήν ἐπικράτειαν τῶν Ἑλλήνων, ἐπιθυμῶ νά σᾶς εἴπω, κ. πρωθυπουργέ, πόσο θεωρῶ τόν ἑαυτόν μου εὐτυχῆ διά τάς τόσον εἰλικρινεῖς συνομιλίας πού εἶχα μαζί σας καί πόσον ἠσθάνθην τήν ἐγκαρδιότητα καί τήν ἁπλότητα τῆς ὑποδοχῆς πού μοῦ ἐπεφυλάξατε.

»Φεύγω ἀπό τήν Ἑλλάδα μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ παλαιά φιλία, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας θά γίνεται διαρκῶς ἰσχυρότερη καί ὅτι μεταξύ Ἑλλάδος καί Γαλλίας θά ἀναπτύσσεται μιά συνεργασία ὅλο καί πιό στενή. Διατηρῶ ἐπίσης μέ συγκίνηση τήν ἀνάμνηση τῶν ἡμερῶν πού πέρασα μαζί σας».

Γεγονός μέ εὐρύτερη σημασία γιά τήν Ἑλλάδα, ἡ ἐπίσκεψη τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας προσέλκυσε τήν προσοχή τῆς κοινῆς γνώμης. Ἐνδεικτικό, τό ἀκόλουθο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή»:

Σήμερα φθάνει στήν Ἀθήνα ὁ Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν. Ὁ ἑλληνικός λαός ὑποδέχεται σάν πραγματικό φίλο τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Οἱ σημαῖες, οἱ λόγοι καί οἱ φιλοφρονήσεις δέν θά ἔχουν αὐτή τή φορά κανένα ἐθιμοτυπικόν χαρακτῆρα, ἀλλά ἐκφράζουν τά πραγματικά αἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων πού τιμοῦν εἰλικρινά τόν Γάλλο ἡγέτη καί τήν μεγάλη χώρα του. Ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν δέν εἶναι μόνον ὁ πρόεδρος μιᾶς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς χώρας, μιά προσωπικότης πρώτου μεγέθους, ἀλλά μιά ἐντελῶς ἰδιάζουσα δυναμική ὀντότης στόν διεθνῆ στίβο, ἡ ὁποία ἐνσαρκώνει τά ἀθάνατα ἰδανικά τῆς Εὐρώπης. Ἡ Γαλλική Δημοκρατία, ὑλοποίηση καί ἔκφραση αὐτῶν τῶν ἰδανικῶν, διατηρεῖ σήμερα τήν ἀποφασιστική θέση της στόν σημερινό κόσμο ὑπερασπιζομένη τίς ἀρχές ἀπό τίς ὁποῖες γεννήθηκε.

Ὁ ἑλληνικός λαός ξέρει νά διακρίνη τούς φίλους του, συγκινεῖται καί ἀναγνωρίζει τήν προσφορά ἐκείνων πού τόν βοήθησαν καί ἁπλώνει ἀνεπιφύλακτα τό χέρι, ἄλλοτε γιά φιλική ὑποδοχή, ἄλλοτε νά συγχαρῆ, νά χειροκροτήση καί ἄλλοτε μέ τήν ἀνυπόκριτη, θερμή ἐγκαρδιότητα ἐκείνου πού ξέρει νά ἐκτιμᾶ τούς κοινούς δεσμούς σέ μιά δύσκολη μά δίκαιη προσπάθεια. Οἱ Ἕλληνες ἔχουν μάθει νά ξεχωρίζουν —πικρή καί ὀδυνηρή πεῖρα τοῦ προσφάτου παρελθόντος ἀλλά καί τοῦ παρόντος— ἐκείνους πού ἀρκοῦνται σέ παχειά περιστασιακά λόγια ἤ ἐκείνους πού προσποιοῦνται φιλικά αἰσθήματα ἀπό ἰδιοτέλεια καί μέ τόν κυνικό αὐταρχισμό τοῦ κρυφοῦ ἤ τοῦ φανεροῦ ἀφέντη.

Ἡ Ἑλλάς, ἀφοῦ πλήρωσε μέ ταπείνωση, αἷμα καί δάκρυα, ψευδαισθήσεις, ὑψηλές προστασίες καί ἀποκλειστικές ἐξαρτήσεις, ξέρει πιά μέ τόν ρεαλισμό πού δίνει ἡ πικρή διάψευση, νά διακρίνη αὐτούς πού τήν βοήθησαν στίς σκοτεινές ὧρες της καί στά τρέχοντα προβλήματά της. Κατά τίς τραγικές ἀλλά καί ἐλπιδοφόρες ἡμέρες τῆς ἀλλαγῆς, ὅταν ἡ δικτατορία κατέρρεε, ὁ λαός, μέ τήν σοφή του διαίσθηση καί τήν γνώση φώναζε αὐθόρμητα στούς δρόμους «Ἑλλάς - Γαλλία - Συμμαχία», κατ' ἀντιδιαστολή πρός ἄλλες κίβδηλες συμμαχίες καί μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ κραυγή του ἦταν μιά σωστή ἐκτίμηση καί ἀναγνώριση. Ὁ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, συνεχιστής τῆς μεγάλης παραδόσεως τοῦ Ντέ Γκώλ, γιά μιά ἑνωμένη καί ἀνεξάρτητη Εὐρώπη, ἐκφράζει αὐτή τήν αὐτοδυναμία σάν τρέχουσα πραγματικότητα ἀλλά καί σάν σταθερή ἐπιδίωξη. Ἡ Γαλλία, ὅπως καί ἄλλες δημοκρατικές χῶρες, δέν θέτει ποτέ τήν ὁποπτη σκοπιμότητα πάνω ἀπό τις πάγιες ἠθικές καί πολιτικές ἀρχές της. Το γαλλικό πνεῦμα, ὀξύ καί εὔστροφο, ξέρει νά διακρίνη τήν οὐσιαστική πραγματικότητα καί βλέπει μέ ρεαλισμό τό παιχνίδι τῶν δυνάμεων στόν ταραγμένο αἰῶνα μας. Ἀντλεῖ δυνάμεις ἀπό τήν ἀστείρευτη πηγή τοῦ εὐρωπαϊκοῦ οὐμανισμοῦ, ἀπό τίς ἀρχές τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καί γι' αὐτό οἱ στίχοι τῆς Μασσαλιώτιδος συγκινοῦν τούς Γάλλους καί τούς Εὐρωπαίους, ὄχι μόνο σάν ἱστορία, ἀλλά σάν διαρκής παρόρμηση γιά τό σήμερα.

Ὁ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν σύγχρονος Εὐρωπαῖος ἡγέτης. Γνωρίζει ὅσο λίγοι τά τρέχοντα οἰκονομικά, κοινωνικά καί πολιτικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας καί στέκεται μέ τήν σταθερότητα, ἀλλά καί τήν ἐντιμότητα τοῦ Εὐρωπαίου πολίτη, μέ ἡρεμία, μέ πνεῦμα καί μέ σεβασμό στίς ἀξίες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Στις κρίσιμες φάσεις πού πέρασε ἡ Ἑλλάς καί ἡ Κύπρος, ἡ Γαλλία στάθηκε πραγματικός συμπαραστάτης. Ὑπερασπίσθηκε πέρυσι στόν ΟΗΕ τό δίκαιο τῆς κυπριακῆς ὑποθέσεως. Δέν ξεχνοῦμε ὅτι βοήθησε ἄμεσα καί ἀποτελεσματικά τήν μεταδικτατορική Ἑλλάδα στίς πρῶτες ὧρες τοῦ χάους, τότε πού ἡ κυπριακή τραγωδία κορυφωνόταν καί ἡ δικτατορία κατέρρεε βυθισμένη στά ἐγκλήματά της. Ἡ παρουσία της στήν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή ὑπῆρξε ἀποφασιστική καί ἕνα σημεῖο στηρίξεως ἀνάμεσα στόν προωθούμενον «Ἀττίλα» καί στόν κυνισμό τῶν δυνάμεων πού ὑπεστήριζαν τήν δικτατορία καί ἔμεναν ἀπαθεῖς ἤ «εὐμενῶς οὐδέτερες» ἐμπρός στό αἱματοκύλισμα τῆς Κύπρου.

Οἱ Ἕλληνες, στό πρόσωπο τοῦ σημερινοῦ ὑψηλοῦ ξένου, χαιρετίζουν τόν εἰλικρινῆ συμπαραστάτη καί τήν Εὐρώπη, μέ τήν ὁποία αἰσθάνονται νά τούς συνδέη ὁ ἀκατάλυτος δεσμός τῶν κοινῶν ἀγώνων γιά τήν ἐλευθερία καί τῆς κοινῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας καί παραδόσεως[5].

Βαρυσήμαντη ἦταν καί ἡ ἀκόλουθη ἀνάλυση τοῦ Π. Τζερμιᾶ:

Τό πρόσφατο ταξίδι τοῦ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν στήν Ἑλλάδα ἦταν νίκη τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας. Αὐτή ἡ διαπίστωση ἀποτελοῦσε τόν πυρῆνα διαφόρων σχολίων τῶν εὐρωπαϊκῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας τίς τελευταῖες μέρες. Ὁ ἀπολογισμός τοῦ ταξιδιοῦ, τονίστηκε, ἦταν πολύ εὐνοϊκός γιά τήν Ἑλλάδα. Ὁ Γάλλος συνηγορεῖ γιά τήν γρήγορη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα. Καί διετύπωσε στό ζήτημα τῆς Κύπρου θέσεις, πού ἰσοδυναμοῦν μέ καταδίκη τῆς πολιτικῆς τῆς Ἄγκυρας.

Άφιξη τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας στή μακεδονική πρωτεύουσα· κατάθεση στεφάνου στό Συμμαχικό Κοιμητήριο.

Η έκτίμηση τῶν Εὐρωπαίων παρατηρητῶν ἀνταποκρίνεται στά πράγματα. Βέβαια ὁ φιλελληνισμός τοῦ Παρισιοῦ ἔχει δύο ὄψεις: τήν ἀτμοσφαιρική καί τήν ρεαλιστική. Η πρώτη ἀναφέρεται σ' ἐκείνη τήν ἀνθρωπιστική παράδοση, πού ἔκανε τόν Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν νά πῆ, ὅτι ἦλθε στήν Ἑλλάδα σάν «μαθητής». Κι ἀκόμα στούς στενούς ἑλληνογαλλικούς δεσμούς, πού βρίσκουν τήν ἔκφρασή τους καί στήν βάση καί στήν κορυφή. Στήν βάση, γιατί γενεές Ἑλλήνων γαλουχήθηκαν μέ τό πνεῦμα τῆς ἑλληνογαλλικῆς φιλίας. Στην κορυφή, γιατί ὁ σημερινός Ἕλληνας πρωθυπουργός πέρασε τά πικρά χρόνια τῆς αὐτοεξορίας του στό Παρίσι. Η ρεαλιστική ὄψη τοῦ γαλλικοῦ φιλελληνισμοῦ ἀφορᾶ τά οἰκονομικοπολιτικά καί στρατιωτικά συμφέροντα τοῦ Παρισιοῦ στόν χῶρο τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Συμφέροντα, πού δέν ἐξαντλοῦνται φυσικά μέ τήν πώληση ὅπλων. Ὡστόσο τό ρεαλιστικό —ἄς τό ποῦμε πιό ὠμά: τό συμφεροντολογικό— αὐτό ὑπόβαθρο τοῦ φιλελληνισμοῦ τῆς Γαλλίας δέν μειώνει τήν ἀξία του. Ἀντίθετα. Συνιστᾶ μιά γερή βάση γιά τήν ἀνάπτυξη διμερῶν σχέσεων, πού ξεπερνοῦν τήν ἐφήμερη ἐπικαιρότητα.

Η ἑλληνική διπλωματία ἔχει αὐτή τήν στιγμή σοβαρούς λόγους ν' ἀξιοποιήση τήν ἑλληνογαλλική φιλία. Καί τά σημάδια τῶν καιρῶν δείχνουν, πῶς τό κάνει. Τό κάνει χωρίς ρομαντικά ξεχειλίσματα τοῦ θυμικοῦ. Δίχως αὐταπάτες. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἦταν ἰδιαίτερα χαρακτηριστική μιά περικοπή τῶν δηλώσεων, πού ἔκανε πρός τό Γαλλικό Πρακτορεῖο Εἰδήσεων, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ Γάλλου ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους στήν Ἑλλάδα. «Ὅπως καί στίς ἰδιωτικές σχέσεις», εἶπε ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, «ἔτσι καί στίς διακρατικές ἡ φιλία δέν ἔχει ἀξία ὅταν εἶναι στατική. Ὀφείλει νά ἐπιβεβαιώνη διαρκῶς τήν ὕπαρξή της στά θέματα πού δημιουργοῦνται στίς διαρκῶς ἐξελισσόμενες συνθῆκες».

Στόν διπλωματικό ὑπαινιγμό τοῦ Καραμανλῆ ὁ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ἀνταποκρίθηκε μέ δηλώσεις γιά τό θέμα τῆς Κύπρου, πού στήν εὐρωπαϊκή κοινή γνώμη προξένησαν σημαντική ἐντύπωση, γιατί ξέφυγαν ἀπό τήν γνωστή ἐπιφυλακτικότητα τῶν θέσεων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ὁ Γάλλος πρόεδρος καταδίκασε μέ παρρησία τήν πολιτική τῶν τετελεσμένων γεγονότων, ὑπογραμμίζοντας, πώς ἀπό τήν βία δέν μπορεῖ νά γεννηθῆ δίκαιο. Η ἀποδοκιμασία αὐτή τῆς Ἀγκύρας εἶναι καί γιά τόν λόγο αὐτό ἀξιοπρόσεκτη, πώς τό Παρίσι στίς διεθνεῖς του σχέσεις ἀκολουθεῖ συνήθως μιά διπλωματική ἀρχή, ὅτι ἡ πραγματική κατάσταση ἔχει δικαιοπαραγωγική δύναμη. Ὁ ντ' Ἐσταίν δέν περιορίστηκε ὅμως στήν καταδίκη τῶν τουρκικῶν μεθόδων. Μπῆκε καί στήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῆς Κύπρου ὑποστηρίζοντας πώς ἡ ρύθμισή του πρέπει να στηριχτῆ στήν ἀρχή τῆς δικαιοσύνης. Καί ξεκαθάρισε πώς ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ δημογραφική σύνθεση τοῦ κυπριακοῦ πληθυσμοῦ. Ὑπῆρξαν βέβαια καί μερικές διατυπώσεις — ἐκείνη π.χ. γιά τό «ἐδαφικό ἰσοζύγιο» πρός τούς δημοσιογράφους στό Ἑλληνικό — πού θά μποροῦσαν νά γεννήσουν ἀμφισβητήσεις.

«Λόγια», θά ποῦν ἴσως οἱ σκεπτικισταί. Στήν διπλωματία ὡστόσο ἔχουν καί τά λόγια βαρύτητα, ὅταν δέν περιορίζωνται σέ γενικότητες, ἀλλά παίρνουν τόσο συγκεκριμένη μορφή. Κι ὅταν λέγωνται σ' ἕνα κρίσιμο στάδιο τῶν ἐξελίξεων — σέ μιάν ἐποχή μεσολαβητικῶν προσπαθειῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ὁ Γάλλος ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν Σωβανιάργκ ἐδήλωσε τελευταῖα μέ σαφήνεια, πώς τό Παρίσι εἶναι διατεθειμένο νά παίξη τόν ρόλο του στά πλαίσια τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν. Καί δέν δίστασε νά τονίση, πώς «συνάδει πρός τήν λογική» νά μειωθῆ «πολύ αἰσθητά» τό ποσοστό ἐδάφους, πού κατέχει σήμερα στήν Κύπρο ἡ Τουρκία. Ἐπίσης ὁ Σωβανιάργκ ὑπογράμμισε, πώς οἱ ἀπειλές τοῦ Ντενκτάς γιά μονομερῆ ἀνακήρυξη χωριστοῦ τουρκοκυπριακοῦ Κράτους δέν ὁδηγοῦν σέ λύση. Οἱ δηλώσεις τοῦ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν γιά τήν Κύπρο δέν ἦταν λοιπόν τυχαῖες. Οὔτε ὀφείλονταν σέ πρόσκαιρο ἐνθουσιασμό. Ἀνταποκρίνονταν σέ μερικές σαφεῖς ἀντιλήψεις, πού καθορίζουν τήν σημερινή γαλλική ἐξωτερική πολιτική στό σημεῖο αὐτό.

Ὅτι οἱ ἀντιλήψεις αὐτές ἀναγνωρίζουν σέ σημαντικό βαθμό τό δίκαιο τῶν ἑλληνικῶν καί ἑλληνοκυπριακῶν θέσεων, δέν μπορεῖ νά παραβλεφθῆ. Ὅπως παρατήρησαν Εὐρωπαῖοι σχολιασταί, ἡ Γαλλία θά μποροῦσε νά γίνη κατά κάποιο τρόπο «δικηγόρος τῆς Ἑλλάδος» μέσα στούς κόλπους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ἔχει τίς προϋποθέσεις γιά τόν ρόλο τοῦτο, γιατί ὑπόκειται σέ πιό μικρό βαθμό ἀπ' ὅ,τι ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες σέ πιέσεις τῆς Οὐάσιγκτων γιά λύση τοῦ προβλήματος τῆς Κύπρου σέ ἀποκλειστικά «γεωπολιτική - στρατηγική» βάση. Ὁ γαλλοαμερικανικός ἀνταγωνισμός στήν ἀνατολική Μεσόγειο παρέχει στήν ἑλληνική διπλωματία τήν δυνατότητα νά δώση στίς μεσολαβητικές πρωτοβουλίες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος στό θέμα τῆς Κύπρου κατευθύνσεις, πού εὐνοοῦν τά συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ καί τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ λαοῦ. Στήν προσπάθειά της αὐτή ἡ διπλωματία τῆς Ἀθήνας θ' ἀποφύγη φυσικά τήν μονόπλευρη προσάρτηση στό ἅρμα τοῦ Παρισιοῦ. Θά διατηρήση καλές σχέσεις μ' ὅλους τούς Εὐρωπαίους φίλους της.

Τελευταῖα εἶχαν δημιουργηθῆ στήν ἑλληνική κοινή γνώμη σχετικά μέ τήν στάση τῶν Ἐννέα στό θέμα τῆς Κύπρου ἐντυπώσεις, πού δέν ἀνταποκρίνονταν στά πράγματα. Γι' αὐτό καί διαλύθηκαν γρήγορα. Δέν ἦταν σωστή ἡ ἐσπευσμένη ἐκτίμηση, πώς οἱ Ἐννέα προσανατολίζονται πρός φιλοτουρκική γραμμή. Οὔτε στήν Βενετία, οὔτε στίς Βρυξέλλες παρατηρήθηκαν τέτοιες ροπές. Αὐτό ἀποδείχθηκε κι ἀπό τό γεγονός, πώς ὁ Τοῦρκος ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν Τσαγλαγιαγκίλ ἀπέκρουσε στήν βελγική πρωτεύουσα τίς καλές ὑπηρεσίες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς γιά μιάν εἰρηνική ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ. Στήν εὐρωπαϊκή κοινή γνώμη κερδίζει συνεχῶς καί περισσότερο ἔδαφος ἡ πεποίθηση, πώς ἡ Ἄγκυρα ἀκολουθεῖ γραμμή ἀδιαλλαξίας. Κι αὐτό εὐνοεῖ βέβαια τήν ἑλληνική διπλωματία καί ἐπιδρᾶ ἀνάλογα καί στήν στάση τῶν Ἐννέα.

Θά ἦταν ὅμως ἀφέλεια νά νομίση κανείς, πῶς οἱ χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας θά κάνουν, ἄς ποῦμε, ἕνα εἶδος «κοινοῦ μετώπου» μέ τήν Ἀθήνα κατά τῆς Ἀγκύρας. Ἀπόλυτη ταύτιση τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος καί τῶν Εὐρωπαίων φίλων της εἶναι ἀδιανόητη. Ὅποιος διατηρεῖ στόν νοῦ του τήν ἀλήθεια αὐτή, ἀποφεύγει περιττές ἀπογοητεύσεις κι ἀκόμα πιό περιττούς ἐξοργισμούς. Μέ μεγαλοστομίες πού θυμίζουν «νταηλίκια», δέν γίνεται ἐξωτερική πολιτική. Ὁ ἑλληνικός λαός ἔχει ἀποδείξει ἐπανειλημμένα τήν ὡριμότητά του. Γι' αὐτό δικαιολογεῖται ἡ ἐλπίδα, πώς δέν θά ἐμπλακῆ στόν πειρασμό τῆς μεγαλο-

στομίας, ἀλλά θά βοηθήση μέ σύνεση τήν ὑπεύθυνη διπλωματία στήν διενέργεια δύσκολων χειρισμῶν[6].

Ἀπό τήν πλευρά τοῦ γαλλικοῦ τύπου, ἡ «Le Monde» ὑπογράμμισε ὅτι στενοί δεσμοί συνέδεαν τή Γαλλία μέ τή δημοκρατική Ἑλλάδα καί ἔδωσε ἰδιαίτερη ἔμφαση στή θερμή ὑποδοχή τοῦ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, πρώτου ἀρχηγοῦ Κράτους πού ἐπισκεπτόταν τήν Ἀθήνα μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημαλότητας. Γιά τίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές ἡ ἴδια ἐφημερίδα σημείωσε:

Ἄν καί ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι λαμπρή, εἶναι πάντως ὑπολογίσιμη, ἄν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑφισταμένη διαφορά της μέ τήν Τουρκία καί σέ σύγκριση μέ τήν οἰκονομία τῆς Τουρκίας. Τό βασικό ἐρώτημα εἶναι, ποιά ἀπό τίς δύο οἰκονομίες θά ἀνθέξη περισσότερο... Πρίν δοθῆ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό, πρέπει νά ὑπομνησθῆ ἡ διαφορά σέ πληθυσμό: Ἑλλάς δέκα ἑκατομμύρια, Τουρκία σαράντα ἑκατομμύρια. Καί ἀντίστροφα, ἡ οἰκονομική διαφορά: οἱ Ἕλληνες εἶναι, κατά μέσον ὅρο, τέσσερις φορές πλουσιώτεροι ἀπό τούς Τούρκους. Μετά τήν ἀνατροπή τῆς χούντας, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση διέθεσε σημαντικά ποσά γιά ἐξοπλισμό, σέ τρόπο ὥστε νά ὑποστηρίζεται σήμερα στήν Ἀθήνα ὅτι μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας ἔχει ἐπέλθει ποιοτική ἰσορροπία στόν τομέα αὐτό[7].

Παράλληλα, ἡ «Le Figaro» σημείωσε τή θερμή φιλία που συνέδεε τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό μέ τό Γάλλο πρόεδρο, τονίζοντας ὅτι ὁ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ἐκτιμοῦσε τό χαρακτῆρα καί τήν πολιτική τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ δημόσιος ἄνδρας πού χρειαζόταν ἡ Ἑλλάδα. Τήν ἐπομένη, ἡ ἴδια ἐφημερίδα ἀναφέρθηκε καί στίς ἰδέες τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης:

Ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶναι ἕνας Εὐρωπαῖος καί, κατά τήν γνώμη του, μόνο ἡ ἕνωση εἶναι ἱκανή νά ἐξασφαλίση τή διατήρηση τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ πρωθυπουργός βεβαιώνει μέ ἔμφαση ὅτι ἡ Ἑλλάς, λόγῳ τοῦ πολιτισμοῦ της, πρέπει νά ἀποτελῆ πρωταρχικό κρίκο στήν οἰκοδόμηση τῆς Εὐρώπης[8].

Ἡ «Aurore», τέλος, τόνισε ὅτι πλούσιος σέ πεῖρα μετά τήν πολυετῆ παραμονή του στό Παρίσι, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός, γινόταν γενικότερα ἀποδεκτός ὡς ἄνθρωπος δυναμικός, ἀνθρωπιστής καί δημοκράτης[9].

19-23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό νομοσχέδιο περί ἐπαναφορᾶς στήν ὑπηρεσία τῶν ἀπολυθέντων ἐκτάκτων ἐπί θητεία ἤ ἐπί σχέσει ἐργασίας δημοσίου ἤ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὑπαλλήλων καί ἐργατοτεχνιτῶν τοῦ Δημοσίου, ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καί νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου. Μέ τό νομοθέτημα ἀποκαθίστανται οἱ διωχθέντες ἀπό τή δικτατορία ἔκτακτοι ὑπάλληλοι (οἱ ὁποῖοι ἐξαιροῦνταν τῶν προβλέψεων τοῦ ν.δ. 76 τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1974, μέ τό ὁποῖο ἐπανῆλθαν στήν ὑπηρεσία οἱ διωχθέντες ἀπό τό δικτατορικό καθεστώς τακτικοί ὑπάλληλοι). Οἱ εἰσηγητές τῆς μειοψηφίας, Α. Κανελλόπουλος ἀπό τήν ΕΚ-ΝΔ καί Ι. Ἀλευρᾶς ἀπό τό ΠΑΣΟΚ, ἄσκησαν κριτική στήν Κυβέρνηση, ἰσχυριζόμενοι ὅτι το νομοσχέδιο ἀποκαθιστοῦσε λίγους μόνο ἀπό τούς διωχθέντες ἐκτάκτους.

22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Χ. Κίσινγκερ, στήν ὁμιλία του πρός τή Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ, ἐκθέτει πέντε σημεῖα, πού κατά τή γνώμη του θά μποροῦσαν νά ἀποτελέσουν ἀφετηρία ἐπαναλήψεως τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν μέ σκοπό τήν προώθηση λύσεως τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος:

«Ἡ ρύθμιση πρέπει νά διατηρῆ τήν ἀνεξαρτησία, κυριαρχία καί ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς Κύπρου.

»Πρέπει νά ἐξασφαλίζη ὅτι τόσον ἡ ἑλληνοκυπριακή ὅσο καί ἡ τουρκοκυπριακή κοινότης θά μποροῦν νά ζοῦν ἐν ἐλευθερίᾳ καί νά ἔχουν μεγάλο λόγο γιά τίς ὑποθέσεις τους.

»Οἱ παροῦσες διαχωριστικές γραμμές δέν μποροῦν νά εἶναι μόνιμες. Πρέπει νά ὑπάρξουν συμφωνημένες ἐδαφικές ρυθμίσεις, οἱ ὁποῖες νά ἀντανακλοῦν τίς οἰκονομικές ἀνάγκες τῆς ἑλληνοκυπριακῆς κοινότητος καί νά λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τήν ἀξιοπρέπειά της.

»Πρέπει νά ὑπάρξη πρόβλεψη γιά τήν ἀποχώρηση τῶν ξένων στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐκτός ἐκείνων πού εἶναι παροῦσες δυνάμει ἐξουσιοδοτήσεως διεθνῶν συμφωνιῶν.

»Καί πρέπει νά ὑπάρξη ἀσφάλεια γιά ὅλους τούς Κυπρίους. Οἱ ἀνάγκες καί οἱ ἐπιθυμίες τῶν προσφύγων πού εἶναι τά κύρια θύματα καί τῶν ὁποίων ἡ τραγωδία μᾶς συγκινεῖ ὅλους, πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν μέ ταχύτητα καί συμπόνοια»[10].

23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶ, στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ, τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, ὁ ὁποῖος κατευθύνεται στή Ν. Ὑόρκη γιά νά λάβει μέρος στίς ἐργασίες τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ. Τό σχετικό πρακτικό ἀναφέρει:

«Ἀπό πλευρᾶς κ. πρωθυπουργοῦ, ἐτονίσθη κυρίως πρός Ἀρχιεπίσκοπον μέ ἀφορμήν ἐνημέρωσιν ἐπί ἐπισκέψεως Γάλλου προέδρου, ὅτι στιγμήν ταύτην ἅπασαι αἱ φίλαι χῶραι πιέζουν τήν Τουρκίαν, ἵνα φανῆ διαλλακτική. Συνεπῶς πολλά ἀπό τά δημοσιευθέντα κυρίως ἐν Κύπρῳ περί ἐγκαταλείψεώς μας ὑπό ΕΟΚ καί ἀσκήσεως πιέσεως ὑπό οἱουδήποτε ἐπί τῆς Ἑλλάδος στεροῦνται τελείως βάσεως. Μακάριος παραδέχθη ὅτι οὐδεμίαν πίεσιν ὁ ἴδιος ὑπέστη.

«Κύριος πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι εἶναι εὐνοϊκαί τελευταῖαι δηλώσεις Κίσινγκερ καὶ συνέστησε εἰς Ἀρχιεπίσκοπον μετρημένον τόνον κατά ὁμιλίαν του εἰς Ἡνωμένα Ἔθνη ὥστε μή γίνη ὁ,τιδήποτε ὅπερ νά ἐπηρεάση δυσμενῶς εὐνοϊκόν κατά τό παρόν ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος κλίμα. Κύριος πρωθυπουργός δέν ἐνεθάρρυνε δευτέραν μετάβασιν Ἀρχιεπισκόπου εἰς Νέαν Ὑόρκην ὅταν συζητηθῆ Κυπριακόν ἐπί οὐσίας.

»Ἀρχιεπίσκοπος συνεφώνησεν μέ κ. πρωθυπουργόν εἰς τό ὅτι πρωτεῦον ζήτημα εἶναι τό τῆς ἐκτάσεως καί ὅτι, ἅπαξ λυθῆ τοῦτο, εὐκολώτερον θά ἐλύοντο τά ἄλλα, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τῶν ἐξουσιῶν τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως.

»Ἐπί τοῦ θέματος τοῦ ἐμπάργκο, ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι κατέστη ἤδη ἐσωτερικόν πρόβλημα τῶν ΗΠΑ καί ὅτι ὡς ἐκ τούτου εἶναι δυσχερής ἀνάμιξίς μας εἰς αὐτό. Στάσις μας θά συνίσταται κυρίως εἰς ἀποφυγήν οἱασδήποτε ἐνεργείας διευκολυνούσης τήν ἄρσιν. Κύριος πρωθυπουργός εἶπεν εἰς Ἀρχιεπίσκοπον ὅτι ἐξέφρασεν ἐν Ἑλσίνκι ἄποψιν κ. Φόρντ ὅτι πρό πάσης ἄρσεως τοῦ ἐμπάργκο ἔπρεπε ἀμερικανική Κυβέρνησις ἐξασφαλίση ὑπόσχεσιν τουρκικῶν παραχωρήσεων.

»Γενικῶς Μακαριώτατος ἐξέφρασεν τήν συμφωνίαν μέ ἀπόψεις κ. πρωθυπουργοῦ ἐφ' ὅλων τῶν ὄψεων μελλοντικῆς λύσεως, ἤτοι ἐκτάσεως καί μορφῆς μέλλοντος κυπριακοῦ Κράτους. Ὑπεσχέθη τηρήση μετριοπαθῆ στάσιν ἐν Νέα Ὑόρκη»[1].

23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Σέ συνεδρίαση τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀποφασίζεται ἡ ἐφαρμογή προγράμματος περιφερειακῆς ἀναπτύξεως γιά ἑπτά ἀκριτικούς νομούς: Ἔβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Λέσβου, Χίου, Σάμου καί Δωδεκανήσου. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει:

«Ἡ Κυβέρνησις πρόκειται, ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ Ἐθνικοῦ Πενταετοῦς Προγράμματος, νά ἐφαρμόση καί σειράν Προγραμμάτων Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως. Πρός πραγματοποίησιν τοῦ τελευταίου τούτου σκοποῦ, συνιστῶνται εἰς τό Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ τά κατάλληλα συμβουλευτικά καί ὑπηρεσιακά ὄργανα, παραλλήλως δέ ἐπαναφέρονται ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τό Ὑπουργεῖον τοῦ Συντονισμοῦ αἱ ὑπηρεσίαι Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως, τάς ὁποίας εἶχεν ἀποδυναμώσει ἡ δικτατορία καί τάς ὁποίας ἀντιθέτως, ἀναδιοργανουμένας, θά δραστηριοποιήση ἐντόνως ἡ Κυβέρνησις.

»Φυσικόν εἶναι ἡ πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν δραστηριότης νά ξεκινήση ἀπό τάς περισσότερον πληγείσας ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ 1974 ἀκριτικάς περιοχάς τῶν τριῶν νομῶν τῆς Θράκης (Ἔβρου, Ξάνθης καί Ροδόπης) καί τῶν τεσσάρων νομῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους (Λέσβου, Χίου, Σάμου καί Δωδεκανήσου). Ἐκτός ἀπό τήν Ὑπηρεσίαν Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως Καβάλας — πού αὐτονοήτως ἐπιβάλλεται νά λειτουργήση — θά ἱδρυθοῦν εἰς τήν Κομοτηνήν καί τήν Μυτιλήνην ἀνάλογοι Ὑπηρεσίαι Ἀναπτύξεως Θράκης καί Ἀρχιπελάγους, αἱ ὁποῖαι θά ἐπικοινωνοῦν ἀπ' εὐθείας μέ τό Ὑπουργεῖον τοῦ Συντονισμοῦ καί, ἑπομένως, θά ἔχουν τήν δυνατότητα τῆς ἀμέσου μεταφορᾶς πρός τό Κυβερνητικόν Κέντρον τῶν προβλημάτων τῶν δύο αὐτῶν περιοχῶν, εἰς τήν ἐπίλυσιν τῶν ὁποίων δίδει ἡ Κυβέρνησις ἀπόλυτον προτεραιότητα.

»Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἤδη καταρτίσει ἕνα λεπτομερές σύστημα ἀμέσου δράσεως πού ἐπεξειργάσθησαν τά ἁρμόδια Ὑπουργεῖα, Ἱδρύματα καί Ὀργανισμοί καί τό ὁποῖον, ἀναλυτικώτερα θά ἐξαγγελθῆ ἀπό τό Ὑπουργεῖον τοῦ Συντονισμοῦ δι' εἰδικωτέρων ἀνακοινώσεων. Αἱ γενικαί κατευθύνσεις τῆς χαρασσομένης πολιτικῆς εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

»Πρῶτον: Οἱ ἑπτά νομοί Ἔβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Λέσβου, Χίου, Σάμου καί Δωδεκανήσου θά ὑπαχθοῦν, ὡς πρός τήν παροχήν κινήτρων διά νέας ἐπενδύσεις, εἰς εἰδικόν προνομιακόν καθεστώς, θά θεωρηθοῦν δηλαδή ὡς συναποτελοῦσαι, νεοϊδρυομένην πέμπτην, εἰδικῶς εὐνοουμένην περιοχήν. Διά τήν περιοχήν αὐτήν θά θεσπισθοῦν ἰσχυρά δημοσιονομικά, πιστωτικά καί ἄλλα κίνητρα, διά τήν ὑποβοήθησιν τῆς δημιουργίας νέων γεωργικῶν, ἁλιευτικῶν, κτηνοτροφικῶν, βιομηχανικῶν, βιοτεχνικῶν καί τουριστικῶν μονάδων. Τά κίνητρα θά παρέχωνται ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἑκάστης περιοχῆς καί μετά κρίσιν ἁρμοδίου ὀργάνου περί τῆς σκοπιμότητος τῆς νέας ἐπενδύσεως.

»Δεύτερον: Πέραν τούτου, διά τούς ἀνωτέρω νομούς, λαμβάνονται εὐνοϊκά μέτρα καί ὑπέρ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων βιοτεχνῶν, ἐμπόρων καί ἐπαγγελματιῶν ἐν γένει. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρεται ὅτι:

»— μειοῦται ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν κατά 50% διά μίαν πενταετίαν.

»— ἡ τραπεζική χρηματοδότησις θά ἐνεργῆται βάσει προνομιακῶν κριτηρίων.

»Τρίτον: Ἀντιμετωπίζονται κατά τρόπον ριζικόν τά στεγαστικά προβλήματα. Προβλέπεται, πέραν τῆς ἀμέσου ἱκανοποιήσεως ὅλων τῶν ἐκκρεμουσῶν αἰτήσεων χορηγήσεως στεγαστικῶν δανείων καί ἡ ἐφαρμογή νέων εἰδικῶν προγραμμάτων ὑπό τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἐργατικῆς Κατοικίας, τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, τῆς ΑΤΕ, τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης καί τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καί Δανείων.

»Τέταρτον: Ἀπεφασίσθη ἡ ἐνίσχυσις τῶν προγραμμάτων δημοσίων ἐπενδύσεων διά τῆς ἐγκρίσεως νέων πιστώσεων 700 ἑκατ. δρχ. διά τό τρέχον ἔτος. Ἐννοεῖται ὅτι τά ἔργα εἰς τά ὁποῖα ἀναφέρονται αἱ πληρωμαί θά εἶναι πολλαπλασίας συνολικῆς δαπάνης, δοθέντος ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν θά συνεχισθῆ καί κατά τά προσεχῆ ἔτη.

»Μεταξύ τῶν σημαντικωτέρων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τῶν ὁποίων ἡ προώθησις πραγματοποιεῖται διά τῶν ὡς ἄνω ἐγκριθεισῶν πιστώσεων, περιλαμβάνονται τό ἀρδευτικόν ἔργον Ἄρδα, μέ εἰδικήν ἔμφασιν εἰς τήν περιοχήν Ὀρεστιάδος, ἡ ἄρδευσις ἐξ ὑπογείων ὑδάτων τῶν παρομβρίων ἐκτάσεων καί τῆς λεκάνης Ἐρυθροποτάμου, ἡ μελέτη τῶν ταμιευτήρων Δερείου καί Λαβάρων, διά τήν μελλοντικήν ἀξιοποίησιν 320.000 στρεμ., ἡ ἀξιοποίησις τῆς περιοχῆς Βιστωνίδος διά τῆς ἀρδεύσεως ἐκ τῶν πλουσίων ὑπογείων ὑδάτων τῆς περιοχῆς 160.000 στρεμ., τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα Φυλισυρῆ Κομοτηνῆς, ἡ ὁριστική μελέτη τοῦ φράγματος ἀποθηκεύσεως Ἀπολακιᾶς Ρόδου κ.λπ. Ἐπίσης θά ἐγκριθῆ πᾶσα δαπάνη διά τήν ἐπίλυσιν τῶν

προβλημάτων ὑδρεύσεως καί ἀρδεύσεως εἰς τάς νήσους.

»Πέραν τούτων, ἐχρηματοδοτήθη ἡ ΔΕΗ διά 500.000.000 δρχ. διά τήν ἐφαρμογήν προγράμματος ἠλεκτροδοτήσεως ὀρεινῶν, ἡμιορεινῶν καί νησιωτικῶν πληθυσμῶν, ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ ὁποίου ἀπόλυτος προτεραιότης θά δοθῆ εἰς τάς παραμεθορίους περιοχάς.

»Πέμπτον: Διατάσσεται ἡ ἄμεσος κάλυψις τῶν κενῶν θέσεων τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, αἱ ὁποῖαι θά ἐπανδρωθοῦν δι' ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ὑπαλλήλων καί λαμβάνεται σειρά μέτρων διά τήν βελτίωσιν τῆς ἀποδόσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων.

»Ἡ Κυβέρνησις πιστεύει ὅτι οἱ ἑπτά ἀκριτικοί νομοί θά ἐνισχυθοῦν ἀποτελεσματικῶς διά τῶν λαμβανομένων μέτρων. Συνεχής δέ καί ἀδιάλειπτος θά εἶναι ἡ μέριμνά της, διά τῶν συνιστωμένων Ὑπηρεσιῶν Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως ὥστε τά ἐξαγγελλόμενα σήμερον προγράμματα καί μέτρα νά προσαρμόζωνται ἐκάστοτε πρός τάς ἐμφανιζομένας νέας συνθήκας καί ἀνάγκας».

Τήν ἑπομένη, ὁ ἀναπληρωτής ὑπουργός Συντονισμοῦ, Ι. Μποῦτος, ἀναγγέλλει τή σύσταση, στό Ὑπουργεῖο, κεντρικοῦ συντονιστικοῦ συμβουλίου περιφερειακῆς ἀναπτύξεως, ἀπό ἐκπροσώπους διαφόρων Ὑπουργείων καί τῆς ΑΤΕ, τό ὁποῖο καί θά ἐπιφορτιστεῖ μέ τήν ἀποστολή νά ὑποβάλει εἰσηγήσεις γιά θέματα περιφερειακῆς ἀναπτύξεως. Παράλληλα ὁ Ι. Μποῦτος, μέ δηλώσεις του, θά ἀναλύσει τά μέτρα γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν παραμεθορίων περιοχῶν:

«Ἀνεκοινώθησαν χθές, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, τά μέτρα τῆς Κυβερνήσεως πρός ἐνίσχυσιν τῶν παραμεθορίων νομῶν Ἔβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Χίου, Μυτιλήνης, Σάμου καί Δωδεκανήσου, τά ὁποῖα ἀπεφασίσθησαν κατά τήν ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. προέδρου τῆς Κυβερνήσεως σύσκεψιν τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς παρελθούσης Δευτέρας.

»Ἤδη, δύναμαι νά ἀνακοινώσω λεπτομερέστερον τά λαμβανόμενα μέτρα εἰς ὡρισμένους τομεῖς τοῦ καταρτισθέντος προγράμματος. Θά ἐπακολουθήσουν ἀνανοινώσεις καί ὑπό τῶν ὑπολοίπων τομέων αὐτοῦ κατά τάς προσεχεῖς ἡμέρας.

»Διά τήν ἐπίτευξιν τῶν στόχων Περιφερειακῆς ἀναπτύξεως:

»1. Συνιστᾶται παρά τῷ Ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ Κεντρικόν Συντονιστικόν Συμβούλιον Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως ἐξ ἐκπροσώπων διαφόρων Ὑπουργείων καί τῆς ΑΤΕ, ὑπεύθυνον διά τήν εἰσήγησιν πρός τήν Κυβέρνησιν τῆς πολιτικῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως καί τήν παρακολούθησιν τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης.

»2. Ἐπαναφέρονται αἱ Ὑπηρεσίαι Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως εἰς τό Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ εἰς τό ὁποῖον σημειωτέον ὑπήγοντο ἀπό τῆς συστάσεώς των, ἀπό τό Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν εἰς τό ὁποῖον κατά τά τελευταῖα ἔτη τῆς δικτατορίας μετεφέρθησαν.

»Ἤδη ἔχει σταλῆ πρός ἐπεξεργασίαν εἰς τό Συμβούλιον Ἐπικρατείας τό σχετικόν προεδρικόν διάταγμα.

»Αἱ ὑπηρεσίαι θά ἀναδιοργανωθοῦν καί θά δραστηριοποιηθοῦν ὥστε νά ἀναλάβουν τήν εὐθύνην διά τήν κατάρτισιν τῶν συγκεκριμένων περιφερειακῶν προγραμμάτων μέσω τῶν ὁποίων θά ὑλοποιοῦνται οἱ στόχοι τῆς περιφερειακῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως. Τά περιφερειακά προγράμματα θά καταρτίζωνται μετά ἐνδελεχῆ μελέτην τῶν προβλημάτων τῶν περιοχῶν καί κατόπιν συνεχοῦς συνεργασίας καί ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων μέ τάς τοπικάς ὀργανώσεις τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί λοιπῶν φορέων οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

»3. Εἶναι φυσικόν, νά προηγηθῆ καί ἐντατικοποιηθῆ ἡ δραστηριοποίησις τοῦ ὡς ἄνω μηχανισμοῦ εἰς τάς περισσότερον πλησιεστάς ἀπό τά γεγονότα τοῦ 1974 περιοχάς τῶν τριῶν νομῶν Θράκης (Ἔβρου, Ξάνθης καί Ροδόπης) καί τεσσάρων νησιωτικῶν νομῶν (Λέσβου, Χίου, Σάμου καί Δωδεκανήσου). Ἐκτός τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ὑπηρεσίας Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως Καβάλας, θά ἱδρυθοῦν εἰς τήν Κομοτηνήν καί Μυτιλήνην ἀνάλογοι ὑπηρεσίαι Ἀναπτύξεως Θράκης καί Ἀρχιπελάγους, ὥστε νά συνεπικουροῦν τήν Ὑπηρεσίαν Καβάλας εἰς τό ἔργον της, ἀλλά καί νά μεταφέρουν ἀπ' εὐθείας εἰς τό Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ τά προβλήματα τῶν δύο περιοχῶν διά νά δίδωνται τό ταχύτερον δυνατόν αἱ προσήκουσαι καί ἱκανοποιητικαί λύσεις εἰς αὐτά.

»4. Διά κατατεθησομένου εἰς τήν Βουλήν Σχεδίου Νόμου συνιστᾶται Ὑπηρεσία Παραγωγικῶν Ἔργων Θράκης (ΥΠΕΘ) πρός προώθησιν τῶν ἐν ἐκτελέσει ἤ εὑρισκομένων σήμερον εἰς τό στάδιον τῆς μελέτης σχεδίων, ὡς καί τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς γῆς καί τῶν ὑδατικῶν πόρων τῆς περιοχῆς.

»5. Συνιστᾶται Ἀνώνυμος Ἑταιρεία Γεωργικῆς Ἀξιοποιήσεως Ἔβρου, εἰς τήν ὁποίαν, πέραν τῶν Τραπεζῶν, θά μετέχουν οἱ γεωργικοί συνεταιρισμοί καί τά ἐπιμελητήρια τῆς περιοχῆς, πρός τόν σκοπόν χρηματοδοτήσεως τῆς ἐκτελέσεως καί ἐν συνεχείᾳ διαχειρίσεως ἔργων γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων καί περαιτέρω ἐμπορίας καί βιομηχανικῆς ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων, βάσει νέων θεσμικῶν σχημάτων καί τεχνολογικῶν ἐξελίξεων.

»Βεβαίως ἡ ἐφαρμοσθησομένη πολιτική περιφερειακῆς ἀναπτύξεως καί τά ἀντίστοιχα προγράμματα καί σχέδια ἐφαρμογῆς της θά τελοῦν ὑπό συνεχῆ παρακολούθησιν ὡς πρός τήν κατεύθυνσιν καί ἀποτελεσματικότητά των καί θά ὑπόκεινται εἰς τάς ἀναγκαίας ἀναθεωρήσεις ὥστε νά ἐξυπηρετοῦν τάς ἐκάστοτε ἀναφυομένας συνθήκας καί ἀνάγκας.

»Πέραν ὅμως τῆς καλύψεως ἐπί μονίμου θεσμικῆς βάσεως τῶν προβλημάτων περιφερειακῆς ἀναπτύξεως, κατηρτίσθη λεπτομερές σχέδιον ἀμέσου δράσεως πού ἐπεξεργάσθησαν τά ἁρμόδια Ὑπουργεῖα καί λοιποί Κρατικοί Ὀργανισμοί πρός ἀντιμετώπισιν τῶν ἐπειγουσῶν ἀνάγκων τῶν ἀκριτικῶν μας περιοχῶν.

»Ἐξηγγέλθη ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἡ θέσπισις εἰδικῶν κινήτρων διά τήν οἰκονομικήν ἀνάπτυξιν τῶν ὡς ἄνω νομῶν. Οὕτως, ἀναλυτικώτερον, ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ νομοί οὗτοι ἀποτελέσουν ἰδιαιτέραν περιοχήν Ε'. Ἤτοι δημιουργεῖται καί νέα προνομιοῦχος περιοχή πέραν τῶν ἤδη ὑφισταμένων τεσσάρων. Διά τήν περιοχήν αὐτήν θά ἰσχύουν τά κάτωθι εἰδικώτερα μέτρα καί κίνητρα διά τάς ἱδρυομένας ἤ ἐπεκτεινομένας βιομηχανικάς, βιοτεχνικάς, τουριστικάς, μεταλλευτικάς, μεταφορικάς, οἰκοδομικάς, κτηνοτροφικάς, γεωργικάς καί ἁλιευτικάς ἐπιχειρήσεις, διά τήν πρώτην πενταετίαν ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς παραγωγικῆς

δράσεώς των. Τά κίνητρα θά παρέχωνται είς ἑκάστην περίπτωσιν δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καί Προγραμματισμοῦ, μετά γνώμην τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ν.δ. 2687/1953, ἐφ' ὅσον κρίνεται ὅτι ἡ ἑκάστοτε προτεινομένη ἐπένδυσις εἶναι ἀναγκαία διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς:

»1. Ἔκπτωσις ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν ποσοστοῦ μέχρις 150 τοῖς ἑκατόν διά νέας ἐπενδύσεις εἰς τήν περιοχήν πραγματοποιηθεισῶν δαπανῶν καί μέχρις 25% πρός σχηματισμόν κεφαλαίου κινήσεως.

»2. Μείωσις τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν τῶν ὡς ἄνω ἐπιχειρήσεων κατά ποσοστόν 75%.

»3. Μείωσις κατά 50% τοῦ φόρου μεταβιβάσεως ἀκινήτων διά τά ἀγοραζόμενα ἢ ἀπαλλοτριούμενα ὑπ' αὐτῶν ἀκίνητα καί ἐκμεταλλεύσεως ἐγκαταστάσεων.

»4. Ἐπιδότησις ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων τῆς ἀνεγέρσεως βιομηχανοστασίων καί λοιπῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων μέχρι ποσοστοῦ 40% ἐπί τῆς δαπάνης ἀνεγέρσεως καί οὐχί πέραν τῶν 400 δρχ. κατά κυβικόν μέτρον καί ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις καλύπτει τό 15% τῆς δαπάνης ἐξ ἰδίων κεφαλαίων.

»5. Ἐπιδότησις ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ ἐπιτοκίου τῶν συναπτομένων δανείων ἢ πιστώσεων τῶν χρησιμοποιουμένων διά βιομηχανικάς καί λοιπάς ἐγκαταστάσεις κατά 7 ποσοστιαίας μονάδας καί μέ ἐλάχιστον ὅριον ἐπιβαρύνσεως τῆς ἐπιχειρήσεως 1 ποσοστιαίαν μονάδα.

»Ἡ ἐνίσχυσις παρέχεται ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις καλύπτει τό 15% τῆς ἀξίας τῆς ἐπενδύσεως ἐξ ἰδίων κεφαλαίων.

»6. Αἱ πρός τό ΙΚΑ καί λοιπούς ἀσφαλιστικούς ὀργανισμούς εἰσφοραί τῶν ἐργοδοτῶν καί ἠσφαλισμένων, θά εἶναι μειωμέναι κατά 50%.

»Πέραν τῶν κινήτρων διά νέας ἐπενδύσεις, λαμβάνονται πρός ὑποστήριξιν τῆς οἰκονομίας τῶν ὡς ἄνω νομῶν, τά κάτωθι μέτρα ἀφορῶντα εἰς πάσας τάς ἐπιχειρήσεις:

»Μειοῦται ἐπί μίαν πενταετίαν ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν κατά 50%, περιλαμβανομένων εἰς τήν μείωσιν καί τῶν ἐπιχειρήσεων παροχῆς ὑπηρεσιῶν.

»Ἡ χρηματοδότησις τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῶν περιοχῶν αὐτῶν ὑπό τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν θά διενεργῆται ἐφεξῆς ἐκτός τῶν ὁρίων καί τῶν περιορισμῶν τῶν καθιερωθέντων ὑπό τῆς Ν.Ε. συνολικῆς δι' ἑκάστην τῶν Τραπεζῶν τούτων. Ὡσαύτως πέραν τῶν καθοριζομένων δι' ἀποφάσεων τῆς Ν.Ε. ὁρίων καί περιορισμῶν θά διενεργῶνται ἐφεξῆς καί αἱ χρηματοδοτήσεις ὑπό τῶν Εἰδικῶν Πιστωτικῶν Ὀργανισμῶν (Ἀγροτική Τράπεζα, Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καί Δανείων, Ταχ. Ταμιευτήρια) δι' εἰδικούς σκοπούς, ἤτοι καλλιεργητικά δάνεια, στεγαστικά δάνεια, δάνεια πρός Ὀργανισμούς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως δι' οἱονδήποτε ἔργον κ.λπ. Τά πρός τούς Ὀργανισμούς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως τῶν περιοχῶν δάνεια τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καί Λανείων θά χορηγῶνται μέ ἐπιτόκιον 3%.

»Ἐπεκτείνεται καί εἰς τάς ἐν λόγῳ νησιωτικάς περιοχάς, ἡ ἀπόφασις τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπ' ἀριθ. 73/5/21.3.75 περί χορηγήσεως στεγαστικῶν δανείων μέ ἠλαττωμένον ἐπιτόκιον κ.λπ. εὐνοϊκούς ὅρους, τούς ἰσχύοντας διά τήν περιοχήν Θράκης.

»Παρατείνεται ἡ προθεσμία τῆς ὑπ' ἀριθ. 75/11/11.4.1975 ἀποφάσεως τῆς Ν.Ε. διά τήν χορήγησιν δανείων διά κεφάλαιον κινήσεως πρός ἅπαντα τά φυσικά ἢ νομικά πρόσωπα τά ἀσκοῦντα οἱανδήποτε ἐπαγγελματικήν ἐπιχειρηματικήν δραστηριότητα μέχρι 15 Μαΐου 1976 καί αὐξάνεται τό ἀνώτατον ὅριον καί τῶν δανείων τούτων ἀπό 75.000 εἰς 100.000 δραχμάς, αὐξανομένου τοῦ ὁρίου χρηματοδοτήσεως δι' ἐξόφλησιν χρεῶν ἀπό 200.000 εἰς 225.000 δραχμάς, διατηρουμένης ὡσαύτως τῆς καλύψεως δι' ἐγγυήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου.

»Ἐπιτρέπεται ἡ χρηματοδότησις τῶν ἐμπορικῶν, τουριστικῶν, βιομηχανικῶν καί βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων διά τρεχουμένων παρά Τραπέζαις λογαριασμῶν πρός κάλυψιν ἐκτάκτων ἀναγκῶν, μέχρι ποσοστοῦ 20% τοῦ κύκλου ἐργασιῶν αὐτῶν τοῦ ἔτους 1973, διά μειώσεως τῶν τραπεζικῶν ἀσφαλειῶν ἐξικνουμένης κατά περίπτωσιν μέχρι καλύψεως δι' ἐγγυήσεως τοῦ Δημοσίου».

23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ἡ τουρκική Κυβέρνηση ὑπαναχωρεῖ ἀπό τή συμφωνία γιά παραπομπή τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπίδας στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης.

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, μέ διαβήματα πού ἔκαμε ὁ πρεσβευτής στήν Ἄγκυρα, Δ. Κοσμαδόπουλος, στίς 26 καί 30 Ἰουνίου, στίς 9 Ἰουλίου καί στίς 20 Αὐγούστου, εἶχε ἐπίμονα ζητήσει τήν ἐπίσπευση τῆς συναντήσεως τῶν ἐμπειρογνωμόνων τῶν δύο χωρῶν, σέ ἐφαρμογή τῆς συμφωνίας Καραμανλῆ-Ντεμιρέλ, τῆς 31ης Μαΐου. Μετά ἀπό ἀρκετές καθυστερήσεις, ἡ Ἄγκυρα τελικά δέχτηκε νά γίνει ἡ συνάντηση στίς 25 Σεπτεμβρίου στό Παρίσι. Ὡστόσο, στίς 23 Σεπτεμβρίου, οἱ ἰθύνοντες τοῦ τουρκικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ζήτησαν ἀπό τό Δ. Κοσμαδόπουλο νά μή γίνει, στή σχετική κοινή ἀνακοίνωση, ἀναφορά στό ζήτημα τοῦ συνυποσχετικοῦ, ἀλλά στό «κοινοῦ ἐνδιαφέροντος θέμα τῶν ζωνῶν τῆς ὑφαλοκρηπίδας τοῦ Αἰγαίου καί τά συναφῆ προβλήματα μεταξύ τῶν δύο χωρῶν». Στό «Ὁδοιπορικό» του ὁ Δ. Κοσμαδόπουλος περιγράφει τή συνάντηση ὡς ἑξῆς:

«Μέ κάλεσε σήμερα στό Ὑπουργεῖο ὁ Ἐλεκντάγκ ἔχοντας στό πλευρό του σύμπασαν τήν κουστωδία του ἁρμοδίων. Ἐξηγώντας τόν σκοπό τῆς συναντήσεώς μας, μοῦ ἔδωσε ἕνα σχέδιο κοινοῦ ἀνακοινωθέντος τῶν δύο Κυβερνήσεων σάν ἐνημέρωση τῶν ἐφημερίδων γιά τήν μετά ἀπό τρεῖς μέρες συνάντηση τῶν Τζούνη καί Μπιλγκέ στό Παρίσι.

»Διάβασα τό κείμενο πού μοῦ ἔδωσε. Λέει ὅτι σκοπός αὐτῶν τῶν συνομιλιῶν εἶναι "τό κοινοῦ ἐνδιαφέροντος θέμα τῶν ζωνῶν τῆς ὑφαλοκρηπίδας τοῦ Αἰγαίου καί τά συναφῆ προβλήματα μεταξύ τῶν δύο χωρῶν". Ἔτριψα καλά τά μάτια μου, μήπως μέ ἀπατοῦσε ἡ δρασή μου: Οὔτε λέξη, στό χαρτί τους, γιά τήν σύνταξη τοῦ συνυποσχετικοῦ, πού ἦταν τό καθορισμένο ἀντικείμενο, κατά τό ρητό γράμμα τῆς συμφωνίας τῶν πρωθυπουργῶν.

»Διατύπωσα ἀμέσως τίς ἀντιρρήσεις μου. Μοῦ ἀντεῖπαν ὅτι τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας δέν εἶναι αὐθύπαρκτο

άλλά έντάσσεται σέ πλαίσιο εύρυτέρων ζητημάτων, ότι τό πρόβλημα μπορεί νά έπιλυθῆ κατά διαφόρους τρόπους, άπό τούς όποίους ένας μεταξύ άλλων είναι ή προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο. Μοῦ ὑπαινίχθησαν μάλιστα ότι ἴσως δέν χρειασθῆ νά πᾶμε στήν Χάγη. Καί κατέληξαν μέ τήν σαφῆ δήλωση ότι, έν πάσῃ περιπτώσει, ή τουρκική Κυβέρνηση δέν είναι σέ θέση νά άνακοινώση τώρα δημόσια ότι τό ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας θά ὑποβληθῆ στό Διεθνές Δικαστήριο. Πρᾶγμα πού φαρδιά - πλατιά γράφεται στήν κοινή δήλωση τῶν Βρυξελλῶν!

»Ὑπογράμμισα εὐθύς ότι, κατά τά σαφέστατα συμφωνηθέντα στίς Βρυξέλλες, ή διαφορά πρέπει νά έπιλυθῆ άπό τό Δικαστήριο, ότι ή προσφυγή σ' αὐτό πρέπει νά προηγηθῆ τυχόν μεταγενεστέρων συνομιλιῶν καί ότι γιά τήν προσφυγή χρειάζεται ένα συνυποσχετικό. Πρόσθεσα ότι, πρός άποφυγήν βλαπτικῶν παρεξηγήσεων πού ἤδη διαφαίνονταν μέ ὅσα μόλις μοῦ εἶχαν πεῖ, τό άντικείμενο τῆς συναντήσεως τῶν έμπειρογνωμόνων πρέπει νά ξεκαθαριστῆ κατά τά συμφωνημένα, πέρα άπό κάθε άμφισβήτηση καί άμέσως. "Αν πάλι ή Τουρκία, γιά λόγους πού άδυνατοῦμε νά έννοήσουμε, έπιθυμῆ νά άναβάλη γιά λίγο τήν συνάντηση, θά μπορούσαμε ένδεχομένως νά άντιμετωπίσουμε μία βραχεῖα άναβολή. Τόνισα, τέλος, ότι πάντως ή Κυβέρνησή μου μένει προσηλωμένη στά άποφασισθέντα στίς Βρυξέλλες, κατά τά όποῖα ή προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο ἔχει προτεραιότητα, εἶναι άναγκαία καί έπείγει.

»Φεύγοντας, ἐμβρόντητος, μετά άπ' αὐτή τήν συνομιλία άναθυμήθηκα ἐκεῖνα τά ἐξεζητημένα διλήμματα πού ἔθεταν παλιοί σοφιστές. Πού ἔπρεπε νά άπαντηθοῦν μ' ένα ναί ἤ ένα ὄχι: Κατά τόν τύπο: "Ἔπαψες νά μοιχεύεσαι, ναί ἤ ὄχι"; Θά μποροῦσε τώρα κανένας νά ρωτήση τούς συνομιλητές μου: "Πάψατε νά ψεύδεσθε, ναί ἤ ὄχι;".

»Ψευτοδιλήμματα θά μοῦ πῆς, καί ρητορικά παιχνιδίσματα. Ἀλλά καί ὅσα μόλις ἔχω ἀκούσει, τί σχέση ἔχουν μέ τήν ἀλήθεια;»[12].

24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν άρχηγό τῆς άξιωματικῆς άντιπολιτεύσεως, Γ. Μαῦρο, ὁ ὁποῖος ἔχει μόλις ἐπιστρέψει άπό ἐπίσκεψη πού πραγματοποίησε στή Βουλγαρία. Ὁ άρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ ένημέρωσε τόν πρωθυπουργό γιά τίς ἐπαφές του στή Σόφια καί τοῦ διαβίβασε θερμό φιλικό μήνυμα τοῦ προέδρου Τ. Ζίφκωφ.

27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας, Α. Καραμανλῆς, ἐξαγγέλλει σειρά μεγάλων άθλητικῶν ἔργων, γιά τά ὁποῖα θά διατεθοῦν κονδύλια ὕψους 500 ἑκατ. δρχ., καθώς καί πιστώσεις άπό τόν προϋπολογισμό. Τίς δηλώσεις τοῦ ὑφυπουργοῦ συνοψίζει τό άκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

«Ὅπως διευκρίνισεν ὁ κ. Ἀχ. Καραμανλῆς τό πρόγραμμα τῶν ἔργων ἐνεκρίθη άπό τόν κ. πρωθυπουργόν, ὁ ὁποῖος ἐκτός τῶν ὁδηγιῶν γιά τήν ταχεῖαν ἐφαρμογή του, ἔδωσε ἐντολή νά κατασκευασθῆ "Παλαί ντέ Σπόρ" καί καθώρισε ὡς χῶρον γιά τήν άνέγερσή του τήν περιοχή τοῦ Φαληρικοῦ Δέλτα.

»Το "Παλαί ντέ Σπόρ" τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἔλλειψη τοῦ ὁποίου ἦταν σημαντική, άποτελεῖ τό πιό άξιόλογο ἔργο άπό τά προαναγγελθέντα. Τά άλλα ἔργα πού θά γίνουν εἶναι κολυμβητήρια, κλειστά γήπεδα άθλοπαιδιῶν, κλειστές αἴθουσες γιά βαρειά άθλήματα (ἄρση βαρῶν), ἱστιοπλοϊκές, κωπηλατικές, χιονοδρομικές κ.λπ. ἐγκαταστάσεις, γήπεδα άντισφαιρίσεως κ.λπ. Συγκεκριμένα θά κατασκευασθοῦν:

»1. 14 κολυμβητήρια στήν Πάτρα, Πειραιᾶ (Νίκαια), Χαλκίδα, Ἡράκλειο, Καλαμάτα, Καβάλα, Κέρκυρα, Κομοτηνή, Πρέβεζα, Πύργο, 2 στήν Ἀθήνα (στό Πεδίο τοῦ Ἄρεως καί τα Ἰλίσια) καί 2 στή Θεσσαλονίκη. Τῆς Κομοτηνῆς, Πρεβέζης καί Πύργου θά εἶναι 25 μέτρων καί τά ἄλλα 50 μ.

»2. 10 κλειστά γήπεδα άθλοπαιδιῶν στήν Πάτρα, Ἀλεξανδρούπολη, Τρίπολη, Κατερίνη, Ἰωάννινα, Δράμα, Ἄρτα, Σέρρες, Ἀθήνα 2 (Ἰωνικοῦ καί Ν. Σμύρνης).

»3. 12 κλειστές αἴθουσες βαρέων άθλημάτων στόν Βόλο, τήν Καβάλα, τά Χανιά, τήν Ἔδεσσα, Κατερίνη, Ξάνθη, Τρίκαλα, Χαλκίδα, Κέρκυρα, Τρίπολη καί Ἀθήνα.

»4. 10 ἤ 11 γήπεδα άντισφαιρίσεως στήν Ἀθήνα (3) Βόλο, Ρόδο, Πάτρα, Θεσσαλονίκη (1-2), Ἰωάννινα, Ξάνθη καί Λάρισα.

»Ἐπίσης: α) θά καλυφθοῦν άνοικτά γήπεδα άθλοπαιδιῶν στήν Θεσσαλονίκη (ΧΑΝΘ), Ἀθήνα (Μέτς), Βέροια καί Πάτρα (Ε.Α. Πατρῶν)· β) θά δημιουργηθοῦν ἱστιοπλοϊκές, κωπηλατικές κ.λπ. ἐγκαταστάσεις στόν Ἅγιο Κοσμᾶ ὑποβρυχίου δραστηριότητος καί στίβος κωπηλασίας Θεσσαλονίκης (Καλαμαριά), Βόλο (θαλασσίου σκί), Ρόδο καί Π. Φάληρο, χιονοδρομικές ἐγκαταστάσεις στήν Φλώρινα (Πισοδέρι), Ἡμαθία (Τρία - Πέντε Πηγάδια), Σέρρες (Λαϊλιᾶς), Τρίπολη (Μαίναλο), Ὄλυμπον καί ἐγκαταστάσεις ἀεροβόλου ὅπλου στήν Πάτρα, Ἰωάννινα, Σέρρες, Κατερίνη, Λάρισα, Ἀθήνα (3) καί Θεσσαλονίκη (2) καί, γ) θά τοποθετηθοῦν ἐλαστικοί τάπητες σέ 4 γυμναστήρια στήν Ἀθήνα (2) Θεσσαλονίκη καί Πάτρα, ἐνῷ παράλληλα σέ 10 ἄλλα στάδια ἤ γυμναστήρια τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς ἐπαρχίας θά γίνη ἐπίλυμπον καί ἄλλες ἐγκαταστάσεις.

»Ἐξ ἄλλου θά γίνουν ἔργα βελτιώσεως σέ στάδια καί ποδοσφαιρικά γήπεδα ὡς ἑξῆς:

»1) Περιφράξεις άγωνιστικῶν χώρων, 2) Στάδιο Ἐθνικοῦ Πειραιῶς (χρηματοδότηση γιά ἔναρξη ἐργασιῶν), 3) Δημοτικό Περιστερίου (χλοοτάπης), 4) Παναιωλικοῦ (χλοοτάπης), 5) Δημοτικό Αἰγάλεω (χλοοτάπης), 6) Κλειστό Γυμναστήριο Ἀθλοπαιδιῶν ΠΑΟ (ἐπίσης άγωνιστικοῦ χώρου μέ παρκέ, μόνωση ὀροφῆς κ.λπ., 7) Πανιωνίου (συμπλήρωση ἐξέδρας 2.500 θέσεων), 8) Χαλκίδος (χλοοτάπης), 9) Ναούσης (άποδυτήρια), 10) Ἐδέσσης (άποδυτήρια κ.λπ.), 11) Πατρῶν (άποπεράτωση Ἐθνικοῦ Σταδίου), 12) Ἰωαννίνων (κατασκευή κερκίδων), 13) Καλαμάτας (άνέγερση), 14) Ρόδου (άποπεράτωση), 15) Πύργου (άποπεράτωση), 16) Βόλου (κατασκευή κερκίδων).

»Ἐπίσης ἐπρογραμματίσθηκαν καί ἐξυπηρετοῦνται άπό τόν τακτικόν προϋπολογισμόν: α) Ἡ κατασκευή τοῦ Ποδηλατοδρομίου Ἀθηνῶν (Ν. Ἰωνία), β) ἡ άποπεράτωση τοῦ Κολυμβητηρίου Μυτιλήνης, γ) ἡ άποπεράτωση τοῦ Κολυμβητηρίου Σερρῶν, δ) ἡ τοποθέτηση χλοοτάπητος

στά 'Εθνικά Στάδια Βόλου, 'Ιωαννίνων, Κατερίνης, Λαρίσης καί Σερρῶν, ε) ἐπικάλυψη τοῦ γηπέδου ἀθλοπαιδιῶν κ.λπ. στό γυμναστήριο τοῦ Πανελληνίου καί ζ) ἡ ἀνακατασκευή τοῦ περιφερειακοῦ στίβου τοῦ 'Εθνικοῦ Σταδίου Κατερίνης.

»'Επίσης ἐπρογραμματίσθηκαν ἔργα διαμορφώσεως αἰθουσῶν ἐργατικῆς κατοικίας καί "ἀθλητισμοῦ γιά ὅλους".

»'Ο κ. 'Αχ. Καραμανλῆς ἀνεφέρθη ἐπίσης στίς προσπάθειες πού γίνονται γιά τήν δημιουργία τῶν καταλλήλων στελεχῶν πού θά ἀξιοποιήσουν τίς ἀθλητικές ἐγκαταστάσεις, ὅπου ὑπάρχουν καί ὅπου θά γίνουν»[13].

29 - 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

'Ο Κ. Καραμανλῆς παραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν 'Ιταλία.

Τόν πρωθυπουργό, συνοδευόμενο ἀπό τόν ὑπουργό 'Εξωτερικῶν Δ. Μπίτσιο, καί τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Π. Λαμπρία, ὑποδέχτηκαν στό ἀεροδρόμιο τῆς Ρώμης ὁ 'Ιταλός πρωθυπουργός Α. Μόρο καί ὁ ὑπουργός 'Εξωτερικῶν, Μ. Ρουμόρ. Τό μεσημέρι ὁ Κ. Καραμανλῆς παρακάθησε σέ πρόγευμα πού παρέθεσε πρός τιμή του ὁ "Ελληνας πρέσβης στήν 'Ιταλία, Ι. Κολιακόπουλος. Τό ἴδιο ἀπόγευμα ἄρχισαν οἱ διμερεῖς συνομιλίες, οἱ ὁποῖες συνεχίστηκαν καί τήν ἐπομένη, μέ τή συμμετοχή, ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά, τῶν Δ. Μπίτσιου, Π. Λαμπρία, Π. Μολυβιάτη καί Ι. Κολιακόπουλου καί ἀπό τήν ἰταλική, τῶν Α. Μόρο, Μ. Ρουμόρ καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Μετά τήν κατ' ἰδίαν συνομιλίαν τῶν δύο πρωθυπουργῶν, προσῆλθον ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ὁ κ. Μπίτσιος, ὁ κ. Λαμπρίας, ὁ κ. Κολιακόπουλος καί ὁ κ. Μολυβιάτης, ἀπό ἰταλικῆς δέ πλευρᾶς, ὁ κ. Ρουμόρ, ὁ γενικός διευθυντής τοῦ ἰταλικοῦ 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν καί ὁ ἐν 'Αθήναις πρέσβυς τῆς 'Ιταλίας.

»'Ο κ. Μόρο λέγει ὅτι οἱ δύο πρωθυπουργοί ἐπεσκόπησαν τό Κυπριακό καί κατέληξαν εἰς τό κοινόν συμπέρασμα ὅτι, μετά τήν ἄρσιν τῶν προφάσεων τάς ὁποίας προβάλλουν οἱ Τοῦρκοι, ἤτοι τοῦ ἐμπάργκο καί τῶν ἐκλογῶν τῆς 12ης 'Οκτωβρίου, ἡ Εὐρώπη θά πρέπη νά ἀναλάβη ἐνεργώτερον ρόλον καί νά ἀσκήση ἀποτελεσματικήν πίεσιν διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ.

»'Ο κ. Ρουμόρ συνοψίζων τά συμπεράσματά του ἐκ τῶν τελευταίων ἐξελίξεων τοῦ Κυπριακοῦ, λέγει ὅτι οἱ 'Εννέα τοῦ ἔχουν δώσει ἐντολήν νά ὑποβοηθήση, ἀλλ' ὄχι νά ὑποκαταστήση τόν κ. Βαλντχάιμ εἰς τάς προσπαθείας του. 'Ο κ. Βαλντχάιμ ἐπιθυμεῖ νά ἐπαναλάβη, περί τόν 'Οκτώβριον, τάς διακοινοτικάς συνομιλίας, αἱ ὁποῖαι προβλέπεται νά εἶναι μακρᾶς διαρκείας. Πρόθεσις τοῦ κ. Βαλντχάιμ εἶναι νά ἐξετάση ταυτοχρόνως τό σύνολον τῶν θεμάτων, ἤτοι τό συνταγματικόν, τό ἐδαφικόν, τάς ἐξουσίας τῆς Κυβερνήσεως καί τό προσφυγικόν. Οἱ 'Εννέα εἶναι σύμφωνοι πρός τοῦτο καί θά ἐξακολουθήσουν τάς πιέσεις των πρός τήν Τουρκίαν.

»'Ο κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι τά προβαλλόμενα ὑπό τῆς Τουρκίας ἐμπόδια (ἐμπάργκο, ἐκλογαί 12ης 'Οκτωβρίου) ἀποτελοῦν ἁπλᾶ προσχήματα. "Οταν καί τά προσχήματα ταῦτα ἀρθοῦν καί ἐάν οἱ Τοῦρκοι ἐξακολουθοῦν καί τότε νά εἶναι ἀδιάλλακτοι, οἱ 'Εννέα δέν θά πρέπη νά ἀρκεσθοῦν εἰς ἁπλᾶς συμβουλάς, ἀλλά θά πρέπη νά ἀσκήσουν οὐσιαστικωτέραν πίεσιν ἐπί τῆς Τουρκίας. Διότι, ἐάν δέν ὑπάρξη λύσις, θά σημειωθῆ βαρεῖα ἐπιδείνωσις τῆς καταστάσεως. Πρός ἀποτροπήν δέ τούτου θά χρειασθοῦν ζωηρότεραι πρωτοβουλίαι.

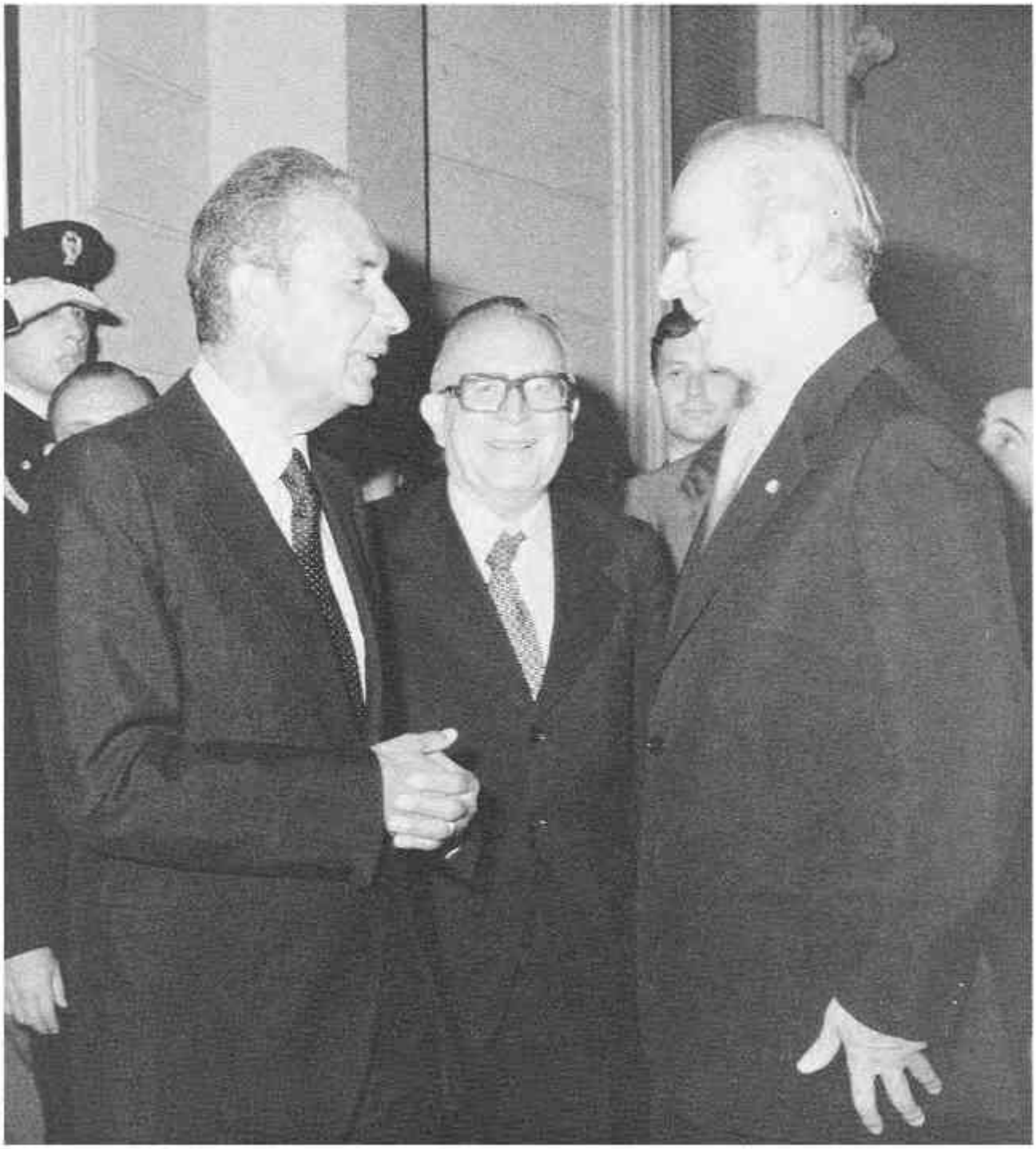
»'Ο κ. Ρουμόρ συμφωνεῖ μέ τόν κ. πρωθυπουργόν ὅτι θά πρέπη νά ἀναμείνωμεν τήν ἄρσιν τῶν δύο τούτων ἐμποδίων, ἐν συνεχείᾳ δέ νά ἀσκηθῆ πραγματική πίεσις.

»Εἰς ἐρώτησιν τοῦ κ. Μόρο ἐάν ὁ Μακάριος ἀμφισβητῆ καί πάλιν τήν διζωνικήν λύσιν, ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν νά εἴπουν πῶς ἀντιλαμβάνονται τήν συνολικήν λύσιν. 'Ο Μακάριος δέν δύναται νά δεχθῆ τήν διζωνικήν χωρίς νά γνωρίζη προηγουμένως ποία θά εἶναι ἡ ρύθμισις τοῦ ἐδαφικοῦ προβλήματος. "Οπως εἶπεν ὁ κ. Ρουμόρ, αἱ διάφοροι πλευραί τοῦ Κυπριακοῦ πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν εἰς τό σύνολόν των. 'Εμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι κανονικῶς θά πρέπη νά ἐπανέλθωμεν εἰς τό καθεστώς τῆς Ζυρίχης. 'Η ὁμαλότης συνίσταται πράγματι εἰς τήν ἐπιστροφήν εἰς τό καθεστώς τῆς Ζυρίχης, μετά τήν ἀνωμαλίαν τήν ὁποίαν ἀπετέλεσαν τόσον τό πραξικόπημα τῶν συνταγματαρχῶν, ὅσον καί ἡ τουρκική εἰσβολή. 'Εάν οἱ Τοῦρκοι δέν ἀποδέχωνται τοῦτο, ὀφείλουν νά εἴπουν ἐκεῖνοι πῶς ἀντιλαμβάνονται τήν λύσιν. 'Αλλ' ὡς γνωστόν, οἱ Τοῦρκοι ἀρνοῦνται νά ὁμιλήσουν.

»'Ο κ. Ρουμόρ παρατηρεῖ ὅτι ἡ μεθόδευσις τῶν διαπραγματεύσεων ἔχει μεγάλην σημασίαν. 'Ο κ. Βαλντχάιμ θά πρέπη νά ἀκούση πρῶτα ποῖαι εἶναι αἱ διαθέσεις καί αἱ θέσεις τῶν μερῶν ἐπί ὅλων τῶν ζητημάτων καί κατόπιν νά προσπαθήση νά τάς συμβιβάση.

»'Ο κ. πρωθυπουργός λέγει, ἐν συνεχείᾳ, ὅτι εἰς τάς διμερεῖς μας σχέσεις δέν παρουσιάζονται προβλήματα. 'Αντιθέτως, εἰς τό διμερές πεδίον ὑφίστανται δυνατότητες περαιτέρω βελτιώσεως τῶν σχέσεών μας εἰς ὅλους τούς τομεῖς. 'Η ἑλληνική Κυβέρνησις εἶναι πρόθυμος νά ἐξετάση ὅλας αὐτάς τάς δυνατότητας καί εἶναι βεβαία ὅτι εἰς τοῦτο θά εὕρη ἀνταπόκρισιν ἀπό ἰταλικῆς πλευρᾶς, διότι τοῦτο εἶναι πρός τό συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν. 'Ως πρός τήν αἴτησιν, διά τήν ἔνταξιν τῆς 'Ελλάδος εἰς τήν Κοινήν 'Αγοράν, ἔχουμε συζητήσει τό θέμα κατά τό παρελθόν. Γνωρίζετε τούς λόγους διά τούς ὁποίους ἡ 'Ελλάς ἐπιθυμεῖ καί δικαιοῦται νά ἐνταχθῆ καί εἶμαι βέβαιος ὅτι τούς ἐκτιμᾶτε διότι ἀπεδέχθητε τό αἴτημά μας μέ κατανόησιν καί συμπάθειαν. Οὕτω, παρακαλῶ μόνον νά βοηθήσετε διά τήν ἐπιτάχυνσιν τῆς σχετικῆς διαδικασίας. 'Εξ ἄλλων πλευρῶν δέν βλέπω δυσχερείας, ἀλλά, ἐάν ὑπάρχουν τοιαῦται, θά ἤθελα νά γίνουν οἱ 'Ιταλοί συνήγοροι τῆς 'Ελλάδος, διότι εἰς τό θέμα τῆς Κοινῆς 'Αγορᾶς καί τῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης αἱ δύο χῶραι θά ἔχουν κοινόν ρόλον, πού θά ἐξυπηρετήση γενικώτερα συμφέροντα. Πέραν τυχόν μικροδιαφορῶν, πολιτικῶς καί οἰκονομικῶς κοινή θά εἶναι ἡ πορεία μας ἐντός τῆς 'Ηνωμένης Εὐρώπης. 'Εάν ἡ ἰταλική πλευρά συμμερίζεται τάς ἀντιλήψεις αὐτάς, θά ἤθελα ἀνεπιφύλακτα τήν βοήθειάν της διά τήν ἐπιτάχυνσιν τῆς σχετικῆς διαδικασίας.

»'Ο κ. Μόρο ἀπαντᾶ ὅτι ἡ 'Ιταλία εἶδε ἀπό τήν πρώτην

Συνάντηση μέ τόν 'Ιταλό πρωθυπουργό, Α. Μόρο.

στιγμήν μέ συμπάθειαν καί φιλίαν τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἰταλοί θεωροῦν τήν Ἡνωμένην Εὐρώπην ὡς οὐσιώδη παράγοντα σταθερότητος διότι αὐτη ἀποτελεῖ βασικόν στοιχεῖον τῆς πολιτικῆς τους. Διά τόν λόγον αὐτόν διηυκόλυναν θετικῶς τήν Ἑλλάδα καί θά κάμουν ὅ,τι ἠμποροῦν διά τήν ἐπιτάχυνσιν τῆς διαδικασίας ἐντάξεως. Ὑπάρχουν βεβαίως προβλήματα λόγῳ τῆς ὁμοιότητος ὡρισμένων πλευρῶν τῶν οἰκονομικῶν τῶν δύο χωρῶν. Τά προβλήματα ὅμως αὐτά θά ἐξετασθοῦν μέ πνεῦμα ἐποικοδομητικόν. Σήμερον ἡ Ἰταλία εἶναι ἡ μόνη Μεσογειακή χώρα τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς πού ἀντιμετωπίζει ἔλλειψιν κατανοήσεως διότι ὑφίστανται μεγάλαι διαφοραί μέ τά βόρεια μέλη τῆς Κοινότητος. Μέ τήν Ἑλλάδα τίθεται, ὡς καί δι' ἡμᾶς, τό πρόβλημα ἐξευρέσεως σημείου ἐπαφῆς. Ὅταν θά ξεπερασθοῦν αἱ πρῶται δυσκολώτεραι στιγμαί, ἡ παρουσία δύο Μεσογειακῶν χωρῶν θά ἐξισορροπήση τήν κατάστασιν. Μέ τήν κρίσιν τοῦ πετρελαίου ἡ Κοινή Ἀγορά ἀντελήφθη ὅτι πολλά συμφέροντα εὑρίσκονται εἰς τόν νότον, ἀλλά ψυχολογικῶς αἱ χῶραι τοῦ βορρᾶ δέν εἶναι ἕτοιμαι νά κατανοήσουν τά προβλήματα τῶν νοτίων. Ἀπό κοινοῦ αἱ δύο χῶραι μας θά ὑπογραμμίσουν τά συμφέροντα τοῦ νότου καί ἰδίως εἰς τόν ἀγροτικόν τομέα. Θά ὑπάρξη συναγωνισμός ἄλλων Μεσογειακῶν χωρῶν μέ τά ἴδια προϊόντα καί εἶναι γνωστόν ὅτι τά κράτη τοῦ βορρᾶ εὔκολα κάνουν παραχωρήσεις εἰς αὐτάς, ἀλλά ὅταν θά εἴμεθα δύο ἡ θέσις μας θά εἶναι ἰσχυροτέρα.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς παρατηρεῖ ὅτι ἀκριβῶς ἔτσι ἀντιλαμβάνεται τήν κατάστασιν καί ἡ Ἑλλάς. Πέραν τῶν κοινῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, τήν συνεργασίαν τῶν δύο χωρῶν ἐντός τῆς Εὐρώπης ἐπιβάλλουν καί λόγοι πολιτικοί. Θά διασφαλισθοῦν ἔτσι τά δημοκρατικά πολιτεύματα τῶν δύο χωρῶν, ἀλλά θά ἀναπτυχθοῦν καί εὐρύτεραι δραστηριότητες εἰς τήν Μεσόγειον. Ἐνώπιον τῶν μεγάλων αὐτῶν σκοπῶν αἱ μικροδιαφοραί δέν θά εἶναι παρά λεπτομέρειαι. Ἡ ἀδυναμία σήμερον τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καί τῆς ἰδέας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνώσεως εἶναι ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἀσχολοῦνται μέ τά μικρά παρά μέ τά μεγάλα, ἀλλά ὅταν λυθοῦν τά μεγάλα αὐτομάτως λύονται καί τά μικρά. Ἡ Ἑλλάς πιστεύει εἰς τήν ἀνάγκην τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνώσεως, διότι μόνον ἔτσι θά σωθῆ ὄχι μόνον ἡ δημοκρατία ἀλλά καί ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Εὐρώπης καί θά προαχθῆ ἡ κοινωνική καί οἰκονομική εὐημερία της. Εἶναι εὐτυχής ὁ κ. πρωθυπουργός διότι πιστεύει ὅτι συμπίπτουν αἱ ἀπόψεις μας καί ὅτι εἰς τό πλαίσιον τῆς Εὐρώπης κοινή θά εἶναι ἡ πορεία τῶν δύο χωρῶν μας.

»Ὁ κ. Μόρο λέγει ὅτι χαίρεται διότι καί ἡ Ἑλλάς ὅπως καί ἡ Ἰταλία, ἐπιδιώκει τήν πολιτικήν ἕνωσιν τῆς Εὐρώπης ἀλλά τοῦτο δέν ἀποτελεῖ τήν πολιτικήν ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Δέχονται μέν τήν πολιτικήν συνεργασίαν, ἀλλά δέν ἔχουν ὡς σκοπόν τήν πολιτικήν ἑνότητα. Ἡ τάσις των εἶναι πρός τήν συνομοσπονδίαν, ἐνῶ ἡ Ἰταλία ἐπιδιώκει ὁμοσπονδίαν. Παρά ταῦτα ἔχει γίνει ἤδη ἀρκετή πρόοδος καί διαγράφεται ἡ δυνατότης διεξαγωγῆς εὐρωπαϊκῶν ἐκλογῶν. Ὑφίστανται ὡρισμέναι δυσχέρειαι ἀναφερόμεναι εἰς τό ἐκλογικόν σύστημα, τόν χρόνον διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν κ.λπ., ἀλλά ὁ σκοπός αὐτός φαίνεται ὅτι δύναται νά ἐπιτευχθῆ. Συχνά διαπιστοῦται ἐνθουσιασμός τῆς κοινῆς γνώμης διά τήν εὐρωπαϊκήν ἕνωσιν ἀλλά αἱ Κυβερνήσεις ἐμφανίζονται διστακτικαί. Ὁ κ. Καραμανλῆς παρατηρεῖ ὅτι οἱ λαοί εἶναι ὡριμώτεροι ἀπό τάς Κυβερνήσεις καί ὁ κ. Μόρο λέγει ὅτι οἱ Ἰταλοί θά εἶναι εὐτυχεῖς νά εὑρίσκωνται εἰς τόν ἴδιον πολιτικόν ὀργανισμόν μέ τούς Ἕλληνας. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπαναλαμβάνει τήν χαράν του διότι διαπιστώνει ἀπό τήν συζήτησιν ταυτότητα ἀπόψεων ἡ ὁποία διευκολύνει τήν συνεργασίαν τῶν δύο χωρῶν. Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ ὁ κ. Μόρο ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τήν ἐπιθυμίαν νά ἀναπτυχθῆ ἡ συνεργασία τῶν δύο χωρῶν εἰς ὅλους τούς διμερεῖς τομεῖς. Ἡ συνεργασία αὐτή εἶχεν ἀνασταλῆ κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐπταετίας καί ἡ ἐπιθυμία τῆς Ἰταλίας εἶναι νά κερδηθῆ τώρα ὁ χαμένος χρόνος. Ὁ κ. πρωθυπουργός συμφωνεῖ καί προτείνει ὅπως οἱ εἰδικοί ἐρευνήσουν ὅλους τούς τομεῖς καί ὑποβάλουν προτάσεις καί ὑποδείξεις. Ὁ ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Ἰταλίας θίγει τό θέμα τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν διά τό ὁποῖον ὁ κ. Καραμανλῆς παρατηρεῖ ὅτι δέν ἔχει εἰσέτι ληφθῆ ἀπόφασις κατασκευῆς του.

»Ἐν συνεχείᾳ, ὁ πρωθυπουργός προτείνει συναντήσεις, εἰς ἐπίπεδον ἐμπειρογνωμόνων ἤ ὑπουργῶν διά νά διερευνηθοῦν δυνατότητες συνεργασίας. Ὁ ὑπουργός Γεωργίας ἔχει ἤδη προσκαλέσει τόν Ἰταλόν συνάδελφόν του καί ἔχουν ἐπισκεφθῆ τήν Ἰταλίαν ἐκπρόσωποι τῶν ἰταλικῶν συνεταιρισμῶν. Θά πρέπη νά ἐξετασθοῦν αἱ δυνατότητες εἰς ὅλα τά ἐπίπεδα καί εἰς ὅλους τούς τομεῖς, διότι εἶναι φυσικόν νά δημιουργηθοῦν στενώτεραι διμερεῖς σχέσεις, ἐφ' ὅσον κοινή θά εἶναι ἡ πορεία μας ἐντός τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ὁ κ. Μόρο συμφωνεῖ ὅτι θά πρέπη νά ὑπάρξουν εἰδικαί σχέσεις μεταξύ Ἑλλάδος καί Ἰταλίας. Ὁ κ. Ρουμόρ ἐπισημαίνει τό ἰταλικόν ἐνδιαφέρον διά τάς ἐρεύνας πρός ἀνεύρεσιν πετρελαίου. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι εἶναι πρόθυμος νά ἐξετάση τό θέμα. Ἤδη, ὑπάρχουν εἰς τήν Ἑλλάδα Γάλλοι εἰδικοί, ἀλλά τοῦτο εἶναι προσωρινόν διότι εὑρισκόμεθα τήν στιγμήν αὐτήν εἰς τήν φάσιν τῆς ὀργανώσεως. Ἱδρύονται συγκεκριμένως μία ἑταιρεία πετρελαίων καί ἕνας ὀργανισμός ἐρευνῶν. Ὅταν οἱ δύο αὐτοί φορεῖς χαράξουν πολιτικήν θά ἴδωμεν πῶς εἶναι δυνατόν νά χρησιμοποιήσωμεν τήν πεῖραν τῆς Ἰταλίας. Ὁ κ. Ρουμόρ ὑπογραμμίζει τήν σημασίαν τήν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐπίσκεψις εἰς Ἀθήνας τοῦ κ. Πετρίλι τόν προσεχῆ Ὀκτώβριον καί προσθέτει ὅτι ἡ Ἰταλία ἔχει δυνατότητας ἀκόμη καί εἰς ὅπλα ἀνεπτυγμένης τεχνολογίας.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπαντᾶ ὅτι *"ὅλα αὐτά τά θέματα θά πρέπη νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενον μελέτης καί συζητήσεως. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ πρόθεσίς μας εἶναι νά ἀναπτύξωμεν εἰς τό μάξιμουμ τάς διμερεῖς μας σχέσεις"*. Ὁ κ. Μόρο συμφωνῶν λέγει ὅτι πρός τόν σκοπόν αὐτόν θά πρέπη νά προγραμματίσωμεν πολλάς ἐπισκέψεις εἰς διάφορα ἐπίπεδα. Εἰς τό σημεῖον αὐτό τερματίζονται αἱ συνομιλίαι καί συμφωνεῖται ὅπως αὐται συνεχισθοῦν τήν πρωΐαν τῆς ἑπομένης.

»Αἱ συνομιλίαι ἐπαναλαμβάνονται τήν ἑπομένην, 30ήν Σεπτεμβρίου 1975.

»Ὁ κ. Μόρο προτείνει νά συζητηθοῦν τά θέματα Μέσης Ἀνατολῆς, διαλόγου Ἀράβων-Κοινῆς Ἀγορᾶς, τῶν Βαλκανίων καί τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς-Δύσεως.

»Ἐπί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ὁ κ. Μόρο λέγει ὅτι τό θέμα ἐξακολουθεῖ νά τούς ἀπασχολῆ καίτοι ἡ ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία, πρωτοβουλίᾳ τοῦ κ. Κίσινγκερ, ἀποτελεῖ ἕνα καλό βῆμα. Τοῦτο ὅμως εἶναι πολύ μικρό, ἐν σχέσει μέ ὅσα

ἀπομένουν νά γίνουν διά τήν ὁριστικήν ἐπίλυσιν τοῦ Μεσανατολικοῦ. Ἤδη τό Ἰσραήλ ἐπέτυχε πολλά ἀνταλλάγματα διά τό μικρόν τοῦτο θέμα καί διερωτᾶται κανείς τί θά πρέπη νά δοθῆ εἰς τό Ἰσραήλ διά νά προβῆ καί εἰς ἄλλας παραχωρήσεις. Εἰς ἐρώτησιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, πῶς οἱ Ἰταλοί βλέπουν τήν λύσιν τοῦ προβλήματος, ὁ κ. Μόρο ἀπαντᾶ ὅτι προϋπόθεσιν ἀποτελεῖ ἡ πλήρης ἀποχώρησις τοῦ Ἰσραήλ ἐκ τῶν κατεχομένων ἐδαφῶν. Ἀντιλαμβάνεται βεβαίως ἡ ἰταλική Κυβέρνησις ὅτι ἄλλο εἶναι ἡ δήλωσις ἀρχῶν καί ἄλλο ἡ ἐφαρμογή των. Πάντως, οὐδείς δύναται νά ὑποκαταστήση τόν ρόλον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν ὅπου δέν εἶναι δυναταί πρωτοβουλίαι τῆς Εὐρώπης. Ἐάν δέν προετοιμασθῆ καλῶς ἡ Διάσκεψις τῆς Γενεύης εἶναι καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν. Ἤδη ὁ Σαντάτ ἔχει ἀπομονωθῆ διπλωματικῶς καί πληρώνει ἔτσι τό θάρρος μέ τό ὁποῖον ἐνήργησεν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐκφράζει ἀμφιβολίαν διά τήν βιωσιμότητα τῆς ἐξευρεθείσης προσωρινῆς λύσεως, κυρίως λόγῳ τῆς διαφωνίας τῶν ἀραβικῶν χωρῶν. Διά τήν ἐξεύρεσιν ὁριστικῆς λύσεως θά πρέπη αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι νά πειθαρχήσουν τό Ἰσραήλ ἀφ' ἑνός καί ἀφ' ἑτέρου νά συμφωνήσουν ὅλοι οἱ Ἄραβες ἐπί μιᾶς λογικῆς ρυθμίσεως. Βεβαίως ὑφίστανται δυσχέρειαι, λόγῳ τῶν ἀνταγωνισμῶν τῶν Ἀράβων καί τῆς δημαγωγίας ἐπί τοῦ Παλαιστινιακοῦ. Χωρίς τάς προϋποθέσεις αὐτάς δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξη συμφωνία καί ἡ παρατήρησις τοῦ θέματος δημιουργεῖ ἀπροβλέπτους κινδύνους.

»Ὁ κ. Μόρο συμφωνεῖ, διερωτᾶται ὅμως ἐάν εἶναι δυνατή, ἐν ὄψει τῶν ἀμερικανικῶν ἐκλογῶν, διπλῆ παρέμβασις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί εἰς τό Ἰσραήλ καί εἰς τούς Ἄραβας.

»Εἰς ἐρώτησιν τοῦ κ. Καραμανλῆ περί τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς καί Δύσεως μετά τό Ἑλσίνκι, ὁ κ. Μόρο ἀπαντᾶ ὅτι θά πρέπη νά προφυλαχθῶμεν ἀπό τά δύο ἄκρα: τῆς ὑπερβολικῆς δηλαδή αἰσιοδοξίας καί τῆς ὑπερβολικῆς ἀπαισιοδοξίας. Ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται εἰς τό μέσον. Ὅ,τι ἔγινε ἐπετεύχθη χάρις εἰς τήν Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἐδέχθη νά πληρώση τάς συνεπείας τοῦ πολέμου. Αὐτό εἶναι τό σημεῖον ἐκκινήσεως, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἔχει δημιουργηθῆ καί μία νέα ἀτμόσφαιρα. Θά πρέπη νά ἐπωφεληθοῦμε τῆς σχετικῶς ἀνοικτῆς καταστάσεως πού δημιουργεῖται μετά τό Ἑλσίνκι καί νά μή χάσωμεν τήν ἐπαφήν μέ τούς Ἀνατολικούς, ἀποφεύγοντες ὅμως τήν ἵδρυσιν θεσμοποιημένου ὀργάνου. Ἡ προσοχή στρέφεται τώρα πρός τά MBFR, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν καί τήν λυδίαν λίθον τῆς καλῆς θελήσεως τῶν Ἀνατολικῶν. Εἶναι γνωστόν ὅτι οἱ Κινέζοι κρίνουν πολύ αὐστηρά τό Ἑλσίνκι. Αὐτό ὅμως ὀφείλεται εἰς τόν φόβον τους διά τούς Ρώσους καί εἶναι ἐξτρεμιστικόν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι εἰς τό Ἑλσίνκι ἁπλῶς ἐδημιουργήθη ἕνα κλίμα καί ἄν τοῦτο θά καταλήξη εἰς ἕνα ἀποτέλεσμα αὐτό θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τήν θέσιν τῆς Ρωσίας εἰς τά MBFR. Ἡ ρωσική στάσις μέχρι τοῦδε δέν ἐνθαρρύνει αἰσιοδοξίαν διότι οἱ Σοβιετικοί ἐπιθυμοῦν νά διατηρήσουν τήν παροῦσαν ὑπεροχήν των. Ἡ τελική των στάσις θά εἶναι τό κριτήριον τῆς καλῆς των πίστεως, καθώς καί ἡ στάσις των εἰς τό θέμα τῆς Πορτογαλίας, δεδομένου ὅτι εἰς τό Ἑλσίνκι ἐπανελήφθη ἡ ἀρχή τῆς μή ἐπεμβάσεως εἰς τά ἐσωτερικά χωρῶν. Εἰς σχετικήν ἐρώτησιν τοῦ κ. Μόρο, ὁ κ. πρωθυπουργός νομίζει ὅτι δέν θά ὑπάρξουν δημοκρατικαί ἐξελίξεις εἰς τήν Πορτογαλίαν. Εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξουν ἐμφύλιοι πόλεμοι καί νά καταλήξουν καί πάλιν εἰς δικτατορίαν. Τοῦτο δέ διότι δέν ὑφίστανται εἰς Πορτογαλίαν ὠργανωμέναι πολιτικαί δυνάμεις καί ὁ στρατός εἶναι διηρημένος. Οὐδείς γνωρίζει ποῦ ὁδηγεῖται ἡ Πορτογαλία. Δέν ὑπάρχει ὑπεύθυνος δύναμις νά τήν ὁδηγῆ κάπου. Ὁ Γκομές εἶναι μετριοπαθής, ἀλλά φιλοανατολικός. Ὁ δέ Σοάρες, παρά τό λαϊκόν του ἔρεισμα, ἔχει μικράς δυνατότητας νά παίξη ἀποφασιστικόν ρόλον. Ἡ δέ ἀτυχής ἀποκάλυψις διά χρηματοδότησιν ἀπό τάς Ἡνωμένας Πολιτείας κλονίζει τήν λαϊκήν του βάσιν. Ἦτο σφάλμα τοῦ Σπινόλα πού δέν ἐπροχώρησε ταχέως. Ἔκτοτε ἐπηκολούθησε σύγχυσις. Τοῦτο εἶναι ἐπικίνδυνον διά τήν Εὐρώπην καί δύναται νά ἐπηρεάση τάς ἐξελίξεις εἰς Ἱσπανίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ρόλος τῆς Ρωσίας εἰς τήν Πορτογαλίαν θά ἐπηρεάση τό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι.

»Ὁ κ. Μόρο συμφωνεῖ μέ τήν ἀνάλυσιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καί λέγει ἐν συνεχείᾳ ὅτι ἡ Κοινή Ἀγορά ἐπιθυμεῖ νά ἀνοίξη διάλογον μέ τούς Ἄραβας. Οἱ Ἀμερικανοί ὅμως ἠναντιώθησαν εἰς τοῦτο φοβούμενοι ὅτι ὁ διάλογος θά ἦτο δυνατόν νά ἐξελιχθῆ εἰς πολιτικήν συνεννόησιν ἀσυμβίβαστον πρός τήν ἀμερικανικήν μεσολάβησιν. Ἔτσι ὁ διάλογος βραδυπορεῖ ἐπί πλέον καί διότι οἱ Ἄραβες τόν πολιτικοποιοῦν, ἐνῷ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀποφεύγουν τήν πολιτικοποίησιν. Οἱ Ἄραβες ἐπιθυμοῦν τήν συμμετοχήν καί τῆς Εὐρώπης εἰς τόν καθορισμόν τῶν προϋποθέσεων διά τήν λύσιν τοῦ Μεσανατολικοῦ, ἐνῷ οἱ Ἀμερικανοί φοβοῦνται ὅτι ἡ εὐρωπαϊκή ἀνάμιξις θά ἀποβῆ εἰς ὄφελος τῶν Ἀράβων. Πρέπει ἐν τούτοις οἱ Εὐρωπαῖοι νά προχωρήσουν εἰς τόν διάλογον μέ προσοχήν καί ὑπομονήν διότι οὗτος ἔχει μεγάλην σημασίαν διά τήν τύχην τῆς Εὐρώπης. Δέν πρέπει οἱ Εὐρωπαῖοι νά ἐνοχλήσουν τούς Ἀμερικανούς, ἀλλά καί δέν πρέπει νά τούς ἀφήσουν ὁλόκληρην τήν πρωτοβουλίαν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπισημαίνει τήν σοβαρότητα τοῦ θέματος τοῦ πετρελαίου, τό ὁποῖον ἔχει ἀναστατώσει τήν οἰκονομίαν τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία ἔχει καταστῆ αἰχμάλωτος τῶν Ἀράβων. Θά ἔπρεπε ἐξ ἀρχῆς νά συνεργασθοῦν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι μέ τήν Εὐρώπην· ἦτο δέ σφάλμα ὅτι ἀπερρίφθη ἡ πρότασις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διά τήν κοινήν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος ἐξ ἀρχῆς, ὅτε οἱ Ἄραβες ἦσαν πολύ διστακτικοί. Ἡ ἔλλειψις κοινῆς ἀντιμετωπίσεως μᾶς ὡδήγησεν εἰς τήν σημερινήν πλήρη ἐξάρτησιν ἀπό τούς Ἄραβας. Ἡ μόνη δέ θεραπεία εἶναι ἡ χάραξις κοινῆς πολιτικῆς τῶν καταναλωτῶν. Ὁ κ. Μόρο συμφωνεῖ, θεωρεῖ δέ ὅτι κάτι ἔχει γίνει πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν μετά τήν Διάσκεψιν τῆς Οὐάσιγκτων καί τήν γαλλικήν πρωτοβουλίαν ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν μέσην ὁδόν πού εὐνοεῖ καί ἡ Ἰταλία. Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτή ἀπέτυχεν εἰς τήν πρώτην φάσιν καί τό θέμα θά πρέπη νά ἀντιμετωπισθῆ μέ τρόπον ἀποφασιστικόν καί ταχύν. Ὁ κ. Μόρο ἀπαντᾶ ὅτι ἡ Εὐρώπη δέν ἔχει ἀκόμη κοινήν πολιτικήν ἐνεργείας. Ὁ κ. Καραμανλῆς λέγει ὅτι *"εἶναι εὐκολώτερον νά προλάβῃ κανείς τά σφάλματα παρά νά τά θεραπεύσῃ. Τό πρόβλημα δίδει καί τό μέτρον τῆς ἀδυναμίας τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία κάποτε πρέπει νά ἀποκτήσῃ ἐνιαίαν βούλησιν"*.

»Ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναφέρεται εἰς τάς ἐπισκέψεις του εἰς Ρουμανίαν, Γιουγκοσλαβίαν καί Βουλ-

γαρίαν. Διεπίστωσε παντοῦ τὴν ἐπιθυμίαν διμεροῦς συνεργασίας καί ἐπωφελήθη τούτου διά νά καλλιεργήση τὴν ἰδέαν πολυμεροῦς συνεργασίας διά νά ἀποφευχθῆ ὁ κίνδυνος τῆς διαταράξεως τῆς εἰρήνης, ὁ ὁποῖος πάντοτε ὑποβόσκει εἰς τά Βαλκάνια τά ὁποῖα ἀποτελοῦν μωσαϊκόν πολιτισμῶν, θρησκειῶν καί πολιτικο-οἰκονομικῶν συστημάτων. Θεωρεῖ ὅτι εἶναι πολύτιμος ἡ προσπάθεια συνεργασίας ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν κλίματος πού θά ἠμπορῆ νά ἀποτρέψη μελλοντικάς περιπετείας. Θεωρητικῶς, ὅλαι αἱ βαλκανικαί χῶραι ἀπεδέχθησαν τάς ἀπόψεις του, καίτοι ὄχι μέ τόν ἴδιον βαθμόν προθυμίας. Αἱ κομμουνιστικαί χῶραι τῶν Βαλκανίων ἔχουν μεταξύ των ὀξυτέρας ἀντιθέσεις ἀπ' ὅ,τι μέ τὴν Ἑλλάδα καί εἶναι προθυμώτεραι διά διμερῆ συνεργασίαν μέ τὴν Ἑλλάδα. Δυσπιστοῦν καί δέν εἶναι πρόθυμοι διά συνεργασίαν μεταξύ των. Ἡ Ἀλβανία ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν καλῶν σχέσεων μέ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὄχι καί μέ τούς ἄλλους, ἰδίως δέ μέ τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ Τουρκία δέν ἀπήντησεν ἀκόμη καί μᾶλλον ἐπιθυμεῖ νά ἐπιβραδύνη τὴν ἐξέλιξιν αὐτήν. Ἡ Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία καί Βουλγαρία ἀνταπεκρίθησαν θετικῶς διά τὴν σύγκλησιν διασκέψεως μέ σκοπόν ὄμως ὄχι τὴν πολιτικήν συνεργασίαν, ἀλλά τὴν οἰκονομικήν καί τεχνικήν. Καί ἔτσι ὅμως ἠμπορεῖ νά δημιουργηθῆ ἕνα κλῖμα τό ὁποῖον εἰς δεύτερον στάδιον θά ἐπιτρέψη εὐρυτέραν συνεργασίαν. Ὅσον ἀφορᾶ τό μέλλον τῆς Γιουγκοσλαβίας, μετά τόν Τίτο, ἡ προσωπική ἐντύπωσις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ εἶναι ὅτι κανείς δέν ἠμπορεῖ νά κάμη ἀσφαλεῖς προβλέψεις. Ὁ Τίτο πιστεύει ὅτι δέν θά ὑπάρξουν κλυδωνισμοί διότι ἐγγύησιν πρός τοῦτο ἀποτελεῖ ὁ στρατός. Δέν εἶναι βέβαιον ἐάν ἡ ἐμπιστοσύνη του εἶναι δικαιολογημένη, διότι, ἐκτός τῶν κεντροφύγων δυνάμεων, πιθανόν νά ὑπάρξουν καί προσπάθειαι ἔξωθεν ὑπονομεύσεως. Εἶναι προφανές ὅτι τό ζήτημα τοῦτο ἔχει πολύ μεγάλην σημασίαν καί διά τὴν Ἑλλάδα καί διά τὴν Ἰταλίαν. Εἶναι γνωστή ἡ προσπάθεια δημιουργίας, κατά τό 1945, Ὁμοσπονδίας Σλάβων τοῦ Νότου, ἡ ὁποία ἐματαιώθη λόγῳ τῆς ρήξεως τοῦ Τίτο μέ τό Κρεμλῖνον καί ἕνας ἀπό τούς λόγους τῆς πρωτοβουλίας τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ εἶναι νά ἐνισχυθῆ ἡ Γιουγκοσλαβία εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της.

»Ὁ κ. Μόρο συμφωνεῖ καί προσθέτει ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ καί συμφέρον τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νά εὐνοήση μέ κάθε τρόπον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Γιουγκοσλαβίας.

»Ὅσα εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς διά τά Βαλκάνια εἶναι πολύ ἐνδιαφέροντα. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐμπόδια, ἐλπίζει δέ ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ θά ἀποδειχθῆ πραγματοποιήσιμος καί ὅτι τά ἐμπόδια θά ἀρθοῦν. Εὐνοεῖ ἀπολύτως τὴν πρωτοβουλίαν καί ἐλπίζει ὅτι ἡ ἀρχική οἰκονομική συνεργασία θά ἐξελιχθῆ βαθμιαίως καί εἰς πολιτικήν, οὕτως ὥστε ἡ Ἑλλάς ὅταν θά εἶναι πλέον ἐντός τῆς Κοινότητος νά ἔχη συνεργασίαν καί μέ τά Βαλκάνια»[14].

Τό βράδυ τῆς 29ης Σεπτεμβρίου, ὁ Ἰταλός πρωθυπουργός παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Ἕλληνα ὁμολόγου του, κατά τή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἤγειρε τὴν ἀκόλουθη πρόποση:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Μέ ἀληθινή χαρά σᾶς ἀπευθύνω τό θερμόν καλῶς ὡρίσατε τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεώς σας εἰς τὴν Ρώμην. Ἀπευθύνομαι πρός ὑμᾶς, ὡς τόν ἀντάξιον ἐκπρόσωπον ἑνός μεγάλου λαοῦ, ὁ ὁποῖος, μέ τὴν σταθεράν του πίστιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, κατώρθωσε νά ἐπανακτήση, μετά δύσκολον καί σκοτεινήν περίοδον, τὴν σπουδαίαν θέσιν του μεταξύ τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν εἰς τό πλαίσιον τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου, εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλάς συνέβαλε τόσο πολύ.

»Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω, κύριε πρωθυπουργέ, τόν θαυμασμόν μας δι' ἐσᾶς καί δι' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν διά νά ἐπαναφέρουν τὴν Ἑλλάδα εἰς τάς μεγάλας παραδόσεις της. Ἡ Ἰταλία συμμετέσχε βαθέως εἰς τούς πόνους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί συνεμερίσθη τάς ἐλπίδας του. Αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν κατά τὴν στιγμὴν αὐτήν νά ὑπογραμμίσω τὴν φιλίαν καί τὴν ἀλληλεγγύην πού ὑφίσταται μεταξύ μας καί τὴν πύκνωσιν τῶν μεταξύ Ἑλλάδος καί Ἰταλίας σχέσεων εἰς κάθε πεδίον.

»Ἀποτελεῖ πρόθεσίν μας νά ἐξακολουθήσωμεν τὴν πορείαν ἐπί τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Εἶναι ἰδική μας κοινή θέλησις νά προωθήσωμεν μίαν ὁλονέν ἐντατικωτέραν συνεργασίαν. Τό αἴτημα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα, τό ὁποῖον ἡ Ἰταλία ὑποστηρίζει θερμῶς, τείνει εἰς τὴν μεγαλυτέραν προσέγγισιν τῶν δύο λαῶν μας. Χαιρόμεθα δι' αὐτό. Πορευόμεθα οὕτω εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἱστορίας, ἔχοντες ἀντικειμενικούς στόχους ὄχι μόνον ὀργανικῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας, ἀλλά καί πολιτικῆς ἑνότητος.

»Ἡ συνάντησίς μας εἰς τὴν Ρώμην λαμβάνει χώραν, ἐξ ἄλλου, εἰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι δέν δικαιολογοῦν ὁραματισμόν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως εἰς τὴν περιοχήν εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν. Ἡ Μεσόγειος, ἡ ὁποία ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἰσχυρά δίοδος διά τάς ἀξίας τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς ἑνότητος μεταξύ τῶν λαῶν, ταράσσεται δυστυχῶς ἀπό τὴν ὕπαρξιν διενέξεων, αἱ ὁποῖαι δέν δύνανται νά μή ὑποκινήσουν τὴν ἀνῆσυχον προσοχήν μας.

»Ἐάν τό μεσανατολικόν ζήτημα φαίνεται βραδέως νά ὁδηγῆται, χάρις καί εἰς τάς προσφάτους συνεννοήσεις ὑποχωρήσεως ἀπό τὴν γραμμὴν τοῦ Σινᾶ, πρός τὴν ἐπανάληψιν ἑνός διαλόγου, ἔστω δυσκόλου καί ἐμμέσου, μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν μία ἑτέρα νευραλγική ζώνη τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, παρουσιάζει, δυστυχῶς, πλευράς αἴτινες προκαλοῦν ζωηράς ἀνησυχίας.

»Ἀναφέρομαι, κύριε πρωθυπουργέ, εἰς τὴν συνεχιζομένην κυπριακήν κρίσιν καί εἰς τάς ἐπιπτώσεις της εἰς τάς σχέσεις μεταξύ τῆς χώρας σας καί τῆς Τουρκίας καί αὐτῆς συνδεομένης μεθ' ἡμῶν μετά πολλῶν δεσμῶν.

»Ἡ Ἐξοχότης σας δέν ἀγνοεῖ ὅτι ἡ Ἰταλία, ὑπό τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐκ περιτροπῆς προέδρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, διηρμήνευσε τό ἐνδιαφέρον αὐτῆς ταύτης τῆς Κοινότητος διά μίαν εἰρηνικήν καί δικαίαν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἐκφράζουσα εἰς ἅπαντα τά ἐνδιαφερόμενα μέρη τὴν διάθεσιν τῶν "Ἐννέα" νά προσφέρουν κάθε δυνατήν συμβολήν διά τό μελλοντικόν καθεστώς τῆς Κύπρου.

»Ἡ Ἰταλική Κυβέρνησις ἐλπίζει σχετικῶς ὅτι ὡρισμέναι θετικαί ἐξελίξεις δύνανται νά σημειωθοῦν. Ἡ ἔστω βραδεῖα καί κοπιώδης διαδικασία τῆς ὑφέσεως δέν θά ἔδει νά παραμείνη χωρίς ἀνταπόκρισιν εἰς τόν σημαντικόν αὐτόν τομέα.

»Κύριε πρωθυπουργέ, μέ τὴν εὐχήν ὅτι Ἑλλάς καί

Κατάθεση στεφάνου στην ἰταλική πρωτεύουσα.

'Ιταλία, ἤδη ἐγγύς εἰς τά τόσα πεδία, προάγουν καί μετάσχουν εἰς κάθε πρωτοβουλίαν ἱκανήν νά ἐγκαθιδρύση κλῖμα εἰρήνης, κατανοήσεως καί ἐποικοδομητικῆς ἀλληλεξαρτήσεως μεταξύ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου, ὑψώνω τό ποτήριον ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου καί συμμάχου ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῆς προσωπικῆς σας εὐτυχίας».

'Η ἀντιφώνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Εὐχαριστῶ θερμότατα γιά τούς φιλόφρονας λόγους σας καί τήν θερμήν ὑποδοχήν πού μοῦ ἐπεφυλάξατε ἐδῶ, στό λαμπρό περιβάλλον τῆς Ρώμης, ὅπου ἡ κοινότης τοῦ πολιτιστικοῦ μας παρελθόντος κατέλιπε ζωντανά καί ἀνάγλυφα τά ἴχνη της.

»Αὐτή ἡ κοινή μας κληρονομιά εἶναι τό στερεωτικό ὑπόβαθρο τῆς στενῆς φιλίας πού συνδέει τούς δύο λαούς μας καί πού ἐνισχύεται καί ἀπό λόγους εἰδικούς. Γιατί σήμερα ὅλα μᾶς ἑνώνουν: ἡ γεωγραφική μας γειτνίαση, τά κοινά χαρακτηριστικά καί τά συμφέροντα τῶν δύο λαῶν μας, οἱ συμμαχικοί μας δεσμοί. Δικό μας ἔργο εἶναι νά δώσουμε δημιουργικώτερο περιεχόμενο στίς σχέσεις μας, σέ ὅλους τούς τομεῖς.

»'Η Κυβέρνησή μου εἶναι ἀποφασισμένη νά καταβάλη κάθε προσπάθεια πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Καί εἶμαι βέβαιος, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι θά βρῆ ἀνταπόκριση πλησίον τῆς Κυβερνήσεως τῆς ὁποίας τόσον ἐπαξίως προεδρεύετε. 'Υπό τήν καθοδήγησή σας πιστεύω ὅτι ὁ πολυάνθρωπος ἰταλικός λαός θά δώση, μέ τήν ζωτικότητα καί τίς ἀρετές του, ὁρμή σ' αὐτή μας τήν προσπάθεια. Θά εἶμαι εὐτυχής ἄν ἡ ἐπίσκεψή μου στήν χώρα σας ἀποτελέση τήν ἀφετηρία γιά τήν νέα καί δυναμικώτερη αὐτή φάση τῆς ἰταλοελληνικῆς συνεργασίας.

»'Ολιγώτερον ἁπλᾶ, ἀτυχῶς, εἶναι τά γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος θέματα πού ἀπασχολοῦν τάς δύο Κυβερνήσεις μας.

»'Η Μεσόγειος, ὅπου διεσταυρώθησαν τόσοι πολιτισμοί γιά νά δώσουν στόν κόσμο ὅ,τι καλύτερο ἐδημιούργησε ἡ ἀνθρώπινη ἰδιοφυΐα, συγκλονίζεται σήμερα ἀπό δύο σοβαρώτατες κρίσεις.

»Δέν ἠμπορεῖ παρά νά ἀπογοητεύεται κανείς, διότι τόσο τό Μεσανατολικό ὅσο καί τό Κυπριακό πρόβλημα μπόρεσαν νά δημιουργηθοῦν καί ἐξακολουθοῦν νά μᾶς ἀπειλοῦν, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς Διεθνοῦς Κοινότητος νά ἐπιβάλη τίς ἀποφάσεις τοῦ περισσότερον ἀντιπροσωπευτικοῦ της ὀργάνου, δηλαδή τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν. 'Αντιμετωπίζουμε συνεπῶς στόν τομέα αὐτό ἕνα μεγάλο κενό, πού ἠμπορεῖ νά ἀχρηστεύση τίς προσπάθειές μας, γιά τήν διασφάλιση τῆς εἰρήνης, ἡ ὁποία πράγματι ἀπειλεῖται ἀπό τήν διατήρηση τῶν ἑστιῶν πού ἀνέφερα.

»'Η Κυβέρνησή μου κατ' ἐπανάληψιν ἔδωσε ἀπτά δείγματα τῆς φιλειρηνικῆς της πολιτικῆς. Καί δέν ἔχει παρά μία φιλοδοξία: νά ἀποτρέψη τούς κινδύνους πού ἀπειλοῦν τήν περιοχήν αὐτήν καί νά ἴδη ἀποκαθισταμένην τήν ἑλληνοτουρκική συνεργασία. Δυστυχῶς δέν δύναμαι νά εἴπω ὅτι ἡ προσπάθειά μας αὐτή βρίσκει ἀνταπόκριση ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς Τουρκίας. Εἶναι πάντως ἐνθαρρυντικόν ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότης ἐξεδήλωσε ζωηρόν τό ἐνδιαφέρον της γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ἐπικινδύνου αὐτοῦ προβλήματος. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι ὑπό τήν προεδρίαν τῆς γείτονος 'Ιταλίας — τόσον εὐαίσθητης στά πράγματα τῆς Μεσογείου — θά ἐξακολουθήση νά ἐργάζεται γιά τήν ἐπικράτηση τοῦ δικαίου καί τήν προστασία τῆς εἰρήνης.

»Τά εἰδικώτερα ὅμως ἐνδιαφέροντα τῆς 'Ιταλίας, ὅπως καί τῆς 'Ελλάδος, στήν Μεσόγειο ἐκτείνονται πολύ πέραν τῆς ἀποτροπῆς κινδύνων. Εἶναι ἐνδιαφέροντα δημιουργικά. Πράγματι, λόγῳ τῆς θέσεώς των στήν Μεσόγειο τόσον ἡ 'Ιταλία, ὅσον καί ἡ 'Ελλάς ἠμποροῦν νά διαδραματίσουν σπουδαῖον συνδετικόν ρόλον μεταξύ τῆς Εὐρώπης καί τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Θά ἦτο παράλειψή μου ἐάν δέν ἐξέφραζα τήν βαθυτάτη ἱκανοποίησή μας γιά τήν κατ' ἀρχήν εὐμενῆ ὑποδοχήν τῆς ὁποίας ἔτυχεν ἡ αἴτηση τῆς 'Ελλάδος ὅπως ἐνταχθῆ στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες ὡς πλήρες μέλος αὐτῶν. 'Η ἐνθαρρυντική ἀνταπόκριση τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος μᾶς ἐνεψύχωσε. 'Αλλά ἐκείνη τῆς 'Ιταλίας, πού εὑρίσκεται γεωγραφικά καί ἱστορικά τόσο κοντά μας, μᾶς συνεκίνησε ἰδιαίτερα. Γνωρίζομε ὅτι θά ἀνακύψουν προβλήματα κατά τίς σχετικές διαπραγματεύσεις. Εἴμαι, ὅμως, βέβαιος, ὅτι αἱ δύο χῶραι μας, πού συνέβαλαν στήν πολιτιστική ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης, θά συνεργασθοῦν αὖριο καί γιά τήν πολιτική της ἑνότητα. Ἔτσι ἀλληλέγγυοι θά διαφυλάξουμε περισσότερον ἀποτελεσματικά καί τά δημοκρατικά μας καθεστῶτα, στά ὁποῖα ἐσεῖς καί ἡμεῖς εἴμεθα ἀφοσιωμένοι.

»Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἐπιμείνω, κύριε πρωθυπουργέ, στό σημεῖο αὐτό. Φρονῶ ὅτι ἡ πολιτική ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης, πού ὑπῆρξε τό ὅραμα τῶν δημοκρατικῶν λαῶν μετά τόν τερματισμό του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ἔχει ἀδικαιολόγητα καθυστερήσει. Καθῆκον μας εἶναι νά ἐπισπεύσωμε ὅλες τίς διαδικασίες, νά παραμερίσωμε ὅλα τά ἐμπόδια καί νά προχωρήσωμε μέ ἀποφασιστικότητα στήν οὐσιαστική ἕνωση τῆς Εὐρώπης. Καί εἶναι τό καθῆκον αὐτό ἐπιτακτικό, γιατί μόνον μιά 'Ηνωμένη Εὐρώπη μπορεῖ κατά τήν γνώμη μου νά κατοχυρώση τήν ἀνεξαρτησία της καί νά ἐγγυηθῆ τήν ἐπιβίωση τῆς δημοκρατίας.

»Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή θά ἤθελα νά σᾶς εὐχαριστήσω, κύριε πρωθυπουργέ, γιά τήν ἐκτίμηση καί τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία ὡμιλήσατε γιά τήν

ἀναγεννηθεῖσα ἑλληνική δημοκρατία. Εἶναι πράγματι ἀληθές ὅτι μέ τήν σύνεση καί τήν ὡριμότητα πού ἐπέδειξεν ὁ ἑλληνικός λαός, τό δημοκρατικό καθεστώς ὄχι μόνον ἀποκατεστάθη ἀνωδύνως στήν χώρα μας, ἀλλά καί ἐξωπλίσθηκε μέ θεσμούς καί δυνάμεις πού ἐπιτρέπουν αἰσιοδοξία γιά τό μέλλον.

»Ὀφείλω ἐπίσης μέ τήν ἴδια εὐκαιρία νά ἐξάρω τήν δημοκρατική ἀλληλεγγύη τήν ὁποία ἐπέδειξε κατά τήν διάρκεια τῆς τυραννίας ὁ ἰταλικός πρός τόν ἑλληνικό λαό.

»Καί μέ τίς σκέψεις αὐτές προπίνω ὑπέρ τῆς ὑγείας τοῦ προέδρου τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, τῆς προσωπικῆς ὑγείας καί εὐτυχίας σας, κύριε πρωθυπουργέ, καί τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου ἰταλικοῦ λαοῦ».

Τήν ἐπομένη, 30 Σεπτεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς κατέθεσε στέφανο στόν Ἄγνωστο Στρατιώτη καί στή συνέχεια ἔγινε δεκτός ἀπό τό δήμαρχο τῆς Ρώμης Νταρίντα, ἑλληνικῆς — ἀπό τή μητέρα του — καταγωγῆς, ὁ ὁποῖος δώρισε στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό ἀντίγραφο τῆς λύκαινας τοῦ Καπιτωλίου.

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός τόνισε:

«Κύριε δήμαρχε,

»Θερμά σᾶς εὐχαριστῶ διά τό ὡραῖο ἐνθύμιο πού μοῦ προσφέρατε καί γιά τά συγκινητικά λόγια πού μοῦ ἀπευθύνατε. Καθώς μάλιστα τά εἴπατε ἑλληνικά, ἐπιβεβαιώσατε γιά μιάν ἀκόμη φοράν πόσο κοντά βρισκόμαστε οἱ Ἰταλοί καί οἱ Ἕλληνες εἴτε ὁμιλοῦμε ἀπό τό Καπιτώλιο, εἴτε ἀπό τόν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως.

»Καί μόνον ἡ μνεία τῶν ὀνομάτων αὐτῶν φέρνει στόν νοῦ δυό ἀπό τίς μεγαλύτερες δόξες τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ: τήν Ἀθήνα καί τήν Ρώμη. Δέν εἶναι ὑπερβολή ἄν λεχθῆ ὅτι μέ τό πνεῦμα τῆς Ἀθήνας καί μέ τούς κανόνες τῆς Ρώμης θεμελιώθηκε ἡ ἔννοια τῆς Εὐρώπης. Ἀκόμη καί σήμερα οἱ δύο αὐτές πόλεις συμβολίζουν τά ἰδανικά πού ἀποτελοῦν τίς μόνιμες ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου: τήν ἐλευθερία καί τήν δικαιοσύνη.

»Ἀπό τήν ἐπίσκεψή μου στήν Αἰωνία Πόλη σας — καί εἰδικώτερα στόν ἱστορικόν αὐτόν λόφο, ἀπό τόν ὁποῖον ξεκίνησε ἡ σκέψη, ἡ ἰσχύς καί ἡ αἴγλη τῆς ἀρχαίας Ρώμης— θά διατηρήσω μίαν εὐλαβικήν ἀνάμνησιν. Θά διατηρήσω ἐπίσης τήν συγκίνησιν ἀπό τήν θερμότητα τῆς ὑποδοχῆς πού μοῦ ἐπεφυλάξατε. Καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή σᾶς παρακαλῶ νά διαβιβάσετε τούς ἐξ ἴσου θερμούς χαιρετισμούς μου στόν λαό τῆς Ρώμης, τόν ὁποῖον τόσον ἐπάξια ἐκπροσωπεῖτε».

Τό μεσημέρι τῆς ἴδιας ἡμέρας ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, Τζιοβάννι Λεόνε, ὁ ὁποῖος καί παρέθεσε, κατόπιν, πρόγευμα πρός τιμή τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ. Ὁ Τζ. Λεόνε ἀναφέρθηκε ἐκτενῶς στήν κοινότητα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν δύο ἐθνῶν διά μέσου τῶν αἰώνων, ἐξῆρε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀποκαταστάθηκε ἡ δημοκρατία στήν Ἑλλάδα καί τόν ρόλο τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή διαδικασία αὐτή, καί ὑπογράμμισε τήν πρόθεση τῆς χώρας του νά ὑποστηρίξει τό ἑλληνικό αἴτημα γιά ἐπίσπευση τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας στήν ΕΟΚ. Ἀπαντώντας, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ἡ παρουσία του στή Ρώμη ἐξέφραζε τήν ἐπιθυμία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιά ἀνάπτυξη στενότερων σχέσεων μέ τόν ἰταλικό καί ὑπογράμμισε ὅτι ἦταν καί προσωπικά πεπεισμένος ὅτι ὑπῆρχαν εὐρύτατες δυνατότητες πρός αὐτή τήν κατεύθυνση. Τέλος, ἀναφερόμενος στήν ἱστορική ἀναγκαιότητα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνοποιήσεως, ἀνέφερε ὅτι ἦταν ἱκανοποιημένος ἀπό τή στάση τῆς Ἰταλίας πάνω στό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ καί κατέληξε: *«Ἦλθα στήν Ρώμη μέ πολλές ἐλπίδες. Φεύγω μέ τήν πεποίθηση ὅτι θά εἶναι κοινή ἡ πορεία μας στόν χῶρο τῆς Εὐρώπης».*

Τό ἴδιο βράδυ, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε δεξίωση, στό κτίριο τῆς ἑλληνικῆς Πρεσβείας, στήν ὁποία παραβρέθηκαν ὁ πρόεδρος καί τά μέλη τῆς ἰταλικῆς Κυβερνήσεως καί τά μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος.

Μετά τό πέρας τῶν συνομιλιῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Αἱ συνομιλίαι τάς ὁποίας εἶχα μέ τόν πρόεδρον τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας κ. Τζ. Λεόνε καί τόν πρωθυπουργόν κ. Α. Μόρο καθώς καί αἱ συνομιλίαι μεταξύ τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν Ἰταλίας καί Ἑλλάδος κ.κ. Μ. Ρουμόρ καί Δ. Μπιτσίου, ἐπέτρεψαν τήν συναγωγήν τῶν ἑξῆς συμπερασμάτων:

»1. Οἱ δύο πρωθυπουργοί διεπίστωσαν μέ ἱκανοποίησιν ὅτι αἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν ἐξελίσσονται κατά τόν γονιμώτερον δυνατόν τρόπον ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐγκαρδιότητος εἰς τάς διμερεῖς σχέσεις μετά τήν μεταπολίτευσιν ἐν Ἑλλάδι ἀποτελεῖ ἐγγύησιν διά τήν μελλοντικήν συνεργασίαν τῶν δύο χωρῶν τόσον ἐπί τοῦ διμεροῦς πεδίου, ὅσον καί ἐντός πολυμερῶν πλαισίων, ὡς ἐπιτάσσει ἄλλωστε ἡ γειτνίασίς των καί ἡ κοινότης τῶν συμφερόντων των.

»2. Διεδήλωσαν, ἐξ ἄλλου, τό ἐνδιαφέρον των διά τήν πολιτικήν ὀργάνωσιν τῆς Εὐρώπης καί τήν σημασίαν της διά τήν διεθνῆ εἰρήνην καί ἀσφάλειαν. Ἡ ἰταλική Κυβέρνησις ὑπεσχέθη τήν πλήρη ὑποστήριξιν αὐτῆς ἵνα ἡ Ἑλλάς καταστῆ, τό ταχύτερον δυνατόν, πλήρες μέλος τῆς ΕΟΚ.

»3. Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἀντήλλαξαν ὡσαύτως ἀπόψεις ἐπί τῆς συνεχείας πού θά ἔπρεπε νά δοθῆ εἰς τήν Συνδιάσκεψιν τοῦ Ἑλσίνκι καί ἐπί τῆς πρακτι-

κῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν αἱ ὁποῖαι διακηρύσσονται εἰς τήν Τελικήν Πρᾶξιν τῆς ἐν λόγῳ Συνδιασκέψεως.

»4. Τά δύο μέρη ἐξήτασαν ὅλα τά προβλήματα διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος καί διεπίστωσαν ὅτι αἱ ἀπόψεις των ἐπ' αὐτῶν συγκλίνουν ἤ συμπίπτουν. Ἀμφότεραι αἱ χῶραι πιστεύουν εἰς τήν ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν δι' εἰρηνικῶν καί ὄχι διά βιαίων μέσων. Τοῦτο ἰδιαιτέρως διεπιστώθη κατά τήν ἐξέτασιν τοῦ μεσανατολικοῦ ζητήματος.

»5. Ὅσον ἀφορᾶ τό Κυπριακόν, διεπιστώθη ὅτι ἡ παράτασις τῆς παρούσης καταστάσεως δημιουργεῖ ὁλονέν καί περισσοτέρους κινδύνους διά τήν εἰρήνην εἰς τήν Μεσόγειον. Κατέληξαν, ὡς ἐκ τούτου, εἰς τό συμπέρασμα ὅτι δέον ἀπαραιτήτως νά ἐξευρεθῇ εἰρηνική καί δικαία λύσις τοῦ προβλήματος, ἀποφευγομένων ἐν τῷ μεταξύ ἐπιμελῶς τῶν τετελεσμένων γεγονότων. Ἡ λύσις αὕτη θά ἔδει νά βασίζεται εἰς τάς ἀρχάς τοῦ σεβασμοῦ, τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς κυριαρχίας καί τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί νά ἐξασφαλίζη συγχρόνως τήν ἁρμονικήν συνεργασίαν μεταξύ τῶν δύο Κοινοτήτων, ἀπηλλαγμένων πάσης μορφῆς πιέσεως ἤ βίας.

»Ἡ ἰταλική Κυβέρνησις ἐξετίμησεν ἐν προκειμένῳ ἰδιαιτέρως τήν μετριοπαθῆ στάσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»6. Τέλος, προσεκάλεσα τόν πρωθυπουργόν τῆς Ἰταλίας κ. Μόρο ὅπως ἐπισκεφθῇ ἐπισήμως τάς Ἀθήνας καί ἡ πρόσκλησίς μου ἐγένετο εὐχαρίστως ἀποδεκτή».

Μετά τό τέλος τοῦ ἐπίσημου μέρους τῆς ἐπισκέψεώς του, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέμεινε στή Ρώμη καί τό πρωί τῆς 1ης Ὀκτωβρίου γιά νά ἐπισκεφθεῖ τόν Πάπα Παῦλο ΣΤ', ὁ ὁποῖος καί τοῦ παραχώρησε ἀκρόαση διαρκείας 75'.

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἑλλάδα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔστειλε στό Μ. Ρουμόρ, ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας, τό κείμενο τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος, στά γαλλικά, μέ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κατόπιν τῆς συνομιλίας πού εἴχαμε γιά τό νέο Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, σᾶς ἀποστέλλω τό κείμενό του στά γαλλικά γιά νά σᾶς δώσω τήν δυνατότητα νά δῆτε, ἄν σᾶς ἐνδιαφέρη, πῶς προσπάθησα νά ἀντιμετωπίσω τά διάφορα πολιτικά προβλήματα τῆς χώρας μου.

»Ἐπιτρέψτε μου νά ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας γιά νά σᾶς ἐκφράσω ἀκόμα μιά φορά τίς εὐχαριστίες μου γιά τήν θερμή καί ἐγκάρδια φιλοξενία πού μοῦ ἐπιφυλάξατε καί γιά νά σᾶς ἐπαναλάβω τήν πεποίθησή μου ὅτι ἡ ἐπίσκεψή μου θά ἐγκαινιάση μιά νέα φάση, πιό δυναμική, στίς σχέσεις τῶν χωρῶν μας.

»Δεχθῆτε, ἀγαπητέ μου πρόεδρε, τήν ἔκφραση τῶν πλέον θερμῶν καί εἰλικρινῶν αἰσθημάτων μου»[15].

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου, ἡ «Καθημερινή» σημείωνε γιά τήν ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Ἰταλία:

Ἡ ἐπίσκεψη καί οἱ συνομιλίες τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Καραμανλῆ στήν Ἰταλική πρωτεύουσα ἐντάσσονται μέσα στό γενικώτερο πλαίσιο τοῦ «ἀνοίγματος» τῆς χώρας μας πρός τήν ἐλεύθερη Εὐρώπη, «ἀνοίγματος» πού ἀποτελεῖ τόν ἀκρογωνιαῖο λίθο τοῦ ἀναπροσανατολισμοῦ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καί τῆς διεθνοῦς τοποθετήσεως τῆς Ἑλλάδος μετά τήν κατάλυση τοῦ ἐξωνημένου δικτατορικοῦ καθεστῶτος καί τίς πικρές ἐμπειρίες ἀπό τίς ἀποκλειστικές ἐξαρτήσεις τοῦ παρελθόντος. Μετά τίς ἐπισκέψεις τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ στήν Γαλλία καί τήν Δυτική Γερμανία καί τήν πρόσφατη ἐπίσκεψη τοῦ πρόεδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν στήν χώρα μας, ἡ ἐπίσκεψη τοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ στήν Ρώμη εἶναι ἕνα ἀκόμη βῆμα πρός τήν κατεύθυνση τῆς συσφίγξεως καί ἐνεργοποιήσεως τῶν σχέσεών μας μέ τήν ἐλεύθερη Εὐρώπη καί ἰδίως τίς χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, ὅπου ἡ Ἑλλάς ἐπιδιώκει νά ἐνταχθῇ ὡς πλήρες καί ἰσότιμο μέλος. Ἡ Ἰταλία εἶναι ἀπό τά ἱδρυτικά καί βασικά μέλη τῆς Κοινότητος καί ἡ συνηγορία της ὑπέρ τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ — τήν ὁποία ἄλλωστε ὑπεσχέθη — εἶναι ἀσφαλῶς πολύτιμη.

Πέραν τῆς βασικῆς καί γενικώτερης σημασίας τοῦ πρωθυπουργικοῦ ταξιδίου ὡς ἑνός ἀκόμη βήματος τῆς Ἑλλάδος στόν εὐρωπαϊκό χῶρο, οἱ σχέσεις τῆς χώρας μας μέ τήν Ἰταλία παρουσιάζουν καί ἰδιάζουσες πτυχές, λόγῳ τῆς γειτνιάσεως τῶν δύο χωρῶν στήν ἐξαιρετικά εὐαίσθητη περιοχή τῆς Μεσογείου, τό ἀνατολικό τμῆμα τῆς ὁποίας ἔχει καταστῆ ἑστία κρίσεως πού ξεπερνᾶ κατά πολύ τά τοπικά ὅρια καί γιά τήν ἐξέλιξη καί ἔκβαση τῆς ὁποίας φυσικό εἶναι νά ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερα ἡ Ἰταλία. Διότι ἡ χώρα αὐτή θά ὑφίστατο ἐκ τῶν πρώτων τίς συνέπειες τυχόν κλιμακώσεως τῆς ἐντάσεως μέχρι ἐκρητικότητος, ἐξ αἰτίας τῆς τουρκικῆς ἐπιθετικότητος καί τῆς ἀδυναμίας τοῦ ΟΗΕ νά ἐπιβάλη τίς ἀποφάσεις του — στοιχείων τά ὁποῖα ὁ κ. Καραμανλῆς εὔστοχα ἐπεσήμανε στήν ὁμιλία του κατά τό ἐπίσημο δεῖπνο[16]...

Παράλληλα, ἡ «Ἐλευθεροτυπία» τόνιζε ὅτι ἡ ἐπίσκεψη ἦταν «καρποφόρα ἄν καί δύσκολη». Ἡ «Βραδυνή» ὑπογράμμιζε τήν ἔκδηλη ἱκανοποίηση κυβερνητικῶν παραγόντων, πού ἀναφέρονταν στή θερμότητα τῶν ἐκδηλώσεων καί τήν κατανόηση πού συνάντησε ὁ Κ. Καραμανλῆς στή Ρώμη, ἀλλά καί στήν γενικότερα ἐπιτυχῆ πορεία τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, πρόσθετο δεῖγμα τῆς ὁποίας ἦταν καί οἱ ἐπαφές τοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Ἰταλία[17].

Ὁ ἰταλικός τύπος, ἀπό τήν πλευρά του, ἐξέφρασε μέ ποικίλους τρόπους τήν ἐκτίμησή του πρός τόν Κ. Καραμανλῆ καί τήν Ἑλλάδα. Ἡ ἐφημερίδα «Il Tempo» τόνιζε ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἄξιζε ὑποστηρίξεως γιά νά εἰσέλθει στήν Κοινή Ἀγορά ὡς πλήρες μέλος καί χαρακτήριζε τόν Κ. Καραμανλῆ ὡς ἕνα ἀπό τούς πιό ἱκανούς πολιτικούς τῆς ἐποχῆς. Ἡ «Corriere dela Sera» ὑπογράμμιζε ὅτι γιά πρώτη φορά μετά εἴ-

Συναντήσεις μέ τόν πρόεδρο τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας (ἄνω) καί μέ τό δήμαρχο τῆς Ρώμης (κάτω).

κοσι χρόνια Ἕλληνας πρωθυπουργός ἐπισκεπτόταν ἐπίσημα τή Ρώμη[18].

30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Μετά τή ματαίωση, μέ δική της πρωτοβουλία, τῆς συναντήσεως τῶν ἐμπειρογνωμόνων γιά τή σύνταξη τοῦ συνυποσχετικοῦ, ἡ τουρκική πλευρά ἐγκαινιάζει μιά διαδικασία ἀνταλλαγῆς διακοινώσεων μέ τήν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία καί θά συνεχιστεῖ ὡς τό τέλος τοῦ ἔτους. Στό διάστημα αὐτό, ἡ τουρκική πλευρά θά προσπαθήσει νά χρησιμοποιήσει τίς ἀνταλλαγές αὐτές μέσω τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ γιά νά ἀποδυναμώσει τήν ἑλληνική πρόταση γιά παραπομπή τοῦ ζητήματος τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπίδας στό Διεθνές Δικαστήριο — τήν ὁποία ὡστόσο ἡ ἴδια ἡ Ἄγκυρα εἶχε προηγουμένως ἀποδεχτεῖ — ἐνῶ παράλληλα θά ἀποπειραθεῖ νά ἐμφανιστεῖ διεθνῶς ὡς διαλλακτική, ἐνόψει καί τῆς προσεχοῦς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ στόν ΟΗΕ.

Στίς 30 Σεπτεμβρίου, ἡ Ἄγκυρα ἐπέδωσε στόν Ἕλληνα πρέσβη στήν Ἄγκυρα, Δ. Κοσμαδόπουλο, διακοίνωση μέ τήν ὁποία ἰσχυριζόταν ὅτι ἡ ἑλληνική πλευρά εἶχε προσπαθήσει νά περιορίσει τίς συζητήσεις στή σύνταξη συνυποσχετικοῦ, ἐνῶ εἶχε «δεχτεῖ» τή συνολική διαπραγμάτευση τοῦ θέματος. Ἀκόμη, ἡ τουρκική Κυβέρνηση ἐπανερχόταν στήν παλαιά της πρόταση γιά ἀπό κοινοῦ διεξαγωγή ἐρευνῶν καί ἐκμετάλλευση τοῦ πετρελαίου τοῦ Αἰγαίου. Διπλωματικοί παρατηρητές στήν Ἀθήνα ἀπέδιδαν τήν τουρκική ἐνέργεια στή διάθεση τῆς Ἄγκυρας νά ἀποφύγει τήν προσφυγή στή διεθνῆ δικαιοσύνη, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ μεταξύ τῶν Κ. Καραμανλῆ καί Σ. Ντεμιρέλ, τό Μάιο. Ἐξάλλου, ἡ σκλήρυνση τῆς τουρκικῆς στάσεως πιθανόν νά μήν ἦταν ἄσχετη καί μέ τή διεξαγωγή ἀναπληρωματικῶν ἐκλογῶν στήν Τουρκία, στίς 12 Ὀκτωβρίου: ὁ πρωθυπουργός, Σ. Ντεμιρέλ, εἶχε ἤδη κατηγορηθεῖ ἀπό τόν ἀντίπαλό του, Μπ. Ἐτσεβίτ, «κατακτητή» τῆς Κύπρου, γιά ἐνδοτικότητα στά τουρκικά ἐθνικά θέματα. Τό κείμενο τῆς τουρκικῆς διακοινώσεως, τό ὁποῖο δόθηκε καί στή δημοσιότητα, ἦταν τό ἀκόλουθο:

«Τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν προσφέρει τίς προσρήσεις του στήν ἑλληνική Πρεσβεία καί, ἐν ὄψει τῶν τελευταίων δυσκολιῶν πού ἀνέκυψαν στήν πραγματοποίηση τῆς ἀπό μακροῦ ἀναμενομένης συναντήσεως τῶν Τούρκων καί Ἑλλήνων ἐμπειρογνωμόνων, γιά νά ἐξετάσουν τό πρόβλημα τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπίδος τοῦ Αἰγαίου, ἔχει τήν τιμή νά φέρη εἰς γνῶσιν της τά ἑξῆς:

»Ἡ τουρκική Κυβέρνηση εἶχε προτείνει σέ πολλές εὐκαιρίες, ὅπως ἡ διαφορά γιά τήν ἠπειρωτική ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου ἐπιλυθῆ μέ διαπραγματεύσεις μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, καθ' ὅσον αὐτή ἦταν πάντοτε ἡ πολιτική τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ τουρκική Κυβέρνηση θεωρεῖ, ὅτι μονομερεῖς ἐνέργειες στόν τομέα αὐτόν θά δημιουργήσουν μόνο νέα προβλήματα, ἀντί νά ἐπιλύσουν τά ὑπάρχοντα.

»Σύμφωνα μέ αὐτή τήν γενική πολιτική, τό Ὑπουργεῖο αὐτό, στήν ὑπ' ἀριθμ. 754.537-SIGM/SIMD/3-31, ἀπό 6 Φεβρουαρίου 1975, διακοίνωσή του, ἐνῶ πρότεινε νά ἐπιλυθοῦν μέ διμερεῖς διαπραγματεύσεις τά προβλήματα μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος, πού ἀφοροῦσαν τήν ἠπειρωτική ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου, παράλληλα δήλωνε, ὅτι ἡ Τουρκία δέν ἀντιτίθεται στήν ἑλληνική πρόταση νά παραπεμφθῆ ἡ διαφορά στό Διεθνές Δικαστήριο, ὑπό τήν προϋπόθεση, ὅτι αὐτό θά μποροῦσε νά γίνη μέ τήν ρητή συγκατάθεση ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

»Σύμφωνα μέ τήν πρόταση ἡ ὁποία περιεχόταν στήν ἐν λόγῳ διακοίνωση, ἔγινε ἀπό 17-19/5/1975, στήν Ρώμη, συνάντηση μεταξύ τῶν Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν Τουρκίας καί Ἑλλάδος, γιά νά προετοιμάσουν τό ἔδαφος γιά διαπραγματεύσεις σέ ἐπίπεδο ἐμπειρογνωμόνων. Ἡ Τουρκία ἀνέφερε στήν Ρώμη, ὅτι δέν θά ἦταν πρός τό συμφέρον τῶν δύο χωρῶν νά ὑποβληθῆ ἡ διαφορά στό Διεθνές Δικαστήριο, χωρίς νά ἐπιχειρηθοῦν πρῶτα οὐσιώδεις διαπραγματεύσεις, ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα ἀντέτεινε, ὅτι ἡ διαφορά θά πρέπη νά παραπεμφθῆ ἀμέσως στό Δικαστήριο.

»Ὁ Τοῦρκος Ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τόνισε, ὅτι οἱ ἰδιομορφίες τοῦ Αἰγαίου Πελάγους δημιουργοῦσαν περίπλοκα προβλήματα. Μερικές πλευρές τῆς ἐννοίας τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος δέν ἔχουν ἀκόμη ἀποκρυσταλλωθῆ. Γιά τόν λόγο αὐτό, οἱ ἀρχές πού θά ἐφαρμοσθοῦν, μποροῦν κάλλιστα νά καθορισθοῦν μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν. Τελικά, ὁ Τοῦρκος Ὑπουργός Ἐξωτερικῶν πρότεινε στήν Ρώμη, ὅτι ἡ εὐθύνη γιά τήν ἀπό κοινοῦ ἔρευνα καί ἐκμετάλλευση τῶν πόρων τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου θά μποροῦσε ἐπίσης νά ἀντιμετωπισθῆ μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος.

»Ἐπίσης, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν πρότεινε, ὅπως, διαπραγματεύσεις γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, λάβουν χώρα, παράλληλα μέ τίς προετοιμασίες γιά τήν σύνταξη σχεδίου εἰδικῆς συμφωνίας, ἀποδεκτῆς ἀπό ἀμφότερα τά μέρη. Ἡ φόρμουλα αὐτή ἔγινε τελικά δεκτή ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἐπιβεβαιώθηκε περαιτέρω στήν συνάντηση πού ἔγινε στίς Βρυξέλλες στίς 30 Μαΐου 1975, μεταξύ τῶν πρωθυπουργῶν τῶν δύο χωρῶν. Στίς Βρυξέλλες, ἐπίσης, ἀποφασίσθηκε ὅπως τά δύο μέρη ἀρχίσουν διμερεῖς διαπραγματεύσεις, γιά ὅλα τά προβλήματά τους. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, συμφωνήθηκε, ἐπίσης, ὅτι τά θέματα ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἀφοροῦν τίς περιοχές τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου, πού δέν θά μποροῦσαν νά ἐπιλυθοῦν μέ διαπραγματεύσεις, θά ὑποβάλλονταν ἀπό κοινοῦ στό Δικαστήριο.

»Ἡ ἀνωτέρω συνεννόηση μεταξύ τῶν δύο μερῶν, προῆλθε τότε ἀπό τήν κοινή τους ἐπιθυμία νά ἐπιλύσουν τήν διαφορά τους δι' ἀμοιβαίας συμφωνίας, πού θά συμβίβαζε τίς ἀντίστοιχες ἀπόψεις καί θέσεις τους.

»Πάντως, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, ἀντίθετα πρός αὐτή τήν συνεννόηση, ἐπιχείρησε πρόσφατα νά ἐπιβεβαιώση τήν προγενέστερη ἄποψή της ἐπιμένοντας, ὅτι οἱ συνομιλίες σέ ἐπίπεδο ἐμπειρογνωμόνων, οἱ ὁποῖες ἐπρόκειτο νά γίνουν στό Παρίσι μεταξύ 25 καί 27 Σεπτεμβρίου 1975, θά ἔπρεπε νά περιορισθοῦν ἀμέσως καί ἀποκλειστικῶς στήν σύνταξη τῆς εἰδικῆς συμφωνίας. Ἡ θέση αὐτή τῆς ἑλλη-

νικῆς Κυβερνήσεως ἀπέτρεψε τήν πραγματοποίηση τῆς ἐν λόγῳ συναντήσεως. Κατά τήν γνώμη τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἡ συνάντηση τῶν Παρισίων, πού δέν πραγματοποιήθηκε, εἶναι μία χαμένη εὐκαιρία. Στήν συνάντηση αὐτή θά μποροῦσε νά ἀρχίση μία λεπτομερής ἐξέταση ὅλων τῶν θεμάτων τῶν σχετιζομένων μέ τήν ἠπειρωτική ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου, ἐνῷ συγχρόνως θά μποροῦσε νά ἀρχίση ἡ ἀπό κοινοῦ σύνταξη τῆς εἰδικῆς συμφωνίας.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνηση θεωρεῖ, ἐπίσης, ὅτι ἡ τελευταία θέση πού πῆρε ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος, δέν εἶναι σύμφωνη μέ τό πνεῦμα τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ ΟΗΕ. Ἐπί πλέον, ὅσον ἀφορᾶ τήν ὁριοθέτηση θαλασσίων περιοχῶν, μία ρύθμιση κατόπιν διαπραγματεύσεων εἶναι εἰδική ὑποχρέωση γιά τά ἐνδιαφερόμενα μέρη.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνηση ἐπαναλαμβάνει, ἄλλη μιά φορά, τήν ἄποψή της, ὅτι ἡ καλύτερη μέθοδος γιά τήν διευθέτηση τέτοιων διαφορῶν εἶναι οἱ διμερεῖς διαπραγματεύσεις· μία δίκαιη καί ἔντιμη συμφωνία βασιζομένη σέ δίκαιες ἀρχές. Συνεπῶς, σύμφωνα μ' αὐτή τήν ἀρχή καί μέ πνεῦμα καλῆς θελήσεως καί συνδιαλλαγῆς, ἡ τουρκική Κυβέρνηση καλεῖ τήν ἑλληνική Κυβέρνηση νά ἀρχίση οὐσιώδεις διαπραγματεύσεις, ὅσον τό δυνατόν συντομώτερα.

»Τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἐπωφελεῖται αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας, γιά νά ἀνανεώση πρός τήν ἑλληνική Πρεσβεία τίς διαβεβαιώσεις τῆς ὑψίστης ἐκτιμήσεώς του».

Ἡ ἀπάντηση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπιδόθηκε στήν τουρκική Πρεσβεία στήν Ἀθήνα στίς 2 Ὀκτωβρίου. Σχετικά, ἐκδόθηκε κυβερνητική ἀνακοίνωση, ἡ ὁποία συνόψιζε τό περιεχόμενο τῆς ἑλληνικῆς διακοινώσεως, πού τόνιζε ὅτι ἡ τουρκική πλευρά εἶχε ἀποδεχθεῖ κατά τόν πλέον ἐπίσημο τρόπο τήν ἑλληνική πρόταση γιά παραπομπή τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδας στό Διεθνές Δικαστήριο:

«Ἀνακοινοῦται ἀρμοδίως ὅτι εἰς ἀπάντησιν τουρκικῆς διακοινώσεως τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπέδωσε σήμερον πρός τόν ἐπιτετραμμένον τῆς Τουρκίας ἐν Ἀθήναις, ἀπαντητικήν διακοίνωσιν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνασκευάζονται οἱ ἰσχυρισμοί τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος.

»Ἡ ἑλληνική διακοίνωσις τονίζει ὅτι τό θέμα τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἐτέθη τό πρῶτον τήν 1ην Νοεμβρίου 1973 ὅταν ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἄνευ οὐδεμιᾶς συνεννοήσεως μετά τῆς Ἑλλάδος παρεχώρησεν εἰς τήν τουρκικήν ἑταιρείαν πετρελαίου ὡρισμένας ἀδείας ἐκμεταλλεύσεως εἰς περιοχάς ἀνηκούσας εἰς τήν ὑφαλοκρηπῖδα τῶν ἑλληνικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ἡ ἑλληνική πλευρά ἠμφεσβήτησεν τό νομικόν κῦρος τῶν ἐν λόγῳ παραχωρήσεων καί ἐπηκολούθησεν ἀνταλλαγή διακοινώσεων, εἰς τάς ὁποίας ἑκάστη πλευρά ἐξέθεσε τάς θέσεις της. Ἐπειδή αἱ θέσεις αὐταί ἀπεδείχθησαν ἀσυμβίβαστοι, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπρότεινεν τήν 27ην Ἰανουαρίου 1975 εἰς τήν τουρκικήν ὅπως ἡ διαφορά περί τήν ὁριοθέτησιν τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου παραπεμφθῇ εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης. Διά διακοινώσεώς της ἀπό 6ης Φεβρουαρίου 1975, ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἀπεδέχθη τήν ἑλληνικήν πρότασιν, τῆς σχετικῆς περικοπῆς, ἐχούσης ὡς ἑξῆς: "Οὐχ ἧττον, ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἐξετάζει κατ' ἀρχήν εὐμενῶς τήν πρότασιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἡ διαφορά ἐπί τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου παραπεμφθῇ ἀπό κοινοῦ εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν καί πρός ἐπεξεργασίαν τῶν ὅρων ὑπό τούς ὁποίους ἡ ὑπόθεσις θά ἀχθῇ εἰς τό ἐν λόγῳ Δικαστήριον, ἡ Τουρκία προτείνει τήν ἔναρξιν συνομιλιῶν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου μεταξύ τῶν δύο Κυβερνήσεων. Ἡ τουρκική Κυβέρνησις εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἡ πολιτική φύσις καί ἡ ζωτική σημασία τοῦ θέματος ἐπιβάλλουν ὅπως αἱ συνομιλίαι αὐταί διεξαχθοῦν ἐπί ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου.

»Ἡ Ἑλλάς συνεφώνησεν, ἐπελθούσης οὕτω συμπτώσεως γνωμῶν:

»α. ἐπί τῆς παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον·

»β. ἐπί τοῦ ἀντικειμένου προσφυγῆς εἰς τό Δικαστήριον, ἤτοι τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος·

»γ. ἐπί τοῦ ἐπιπέδου διεξαγωγῆς τῶν συνομιλιῶν καί,

»δ. ἐπί τοῦ ἀντικειμένου τῶν συνομιλιῶν τούτων, δηλαδή "τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὅρων ὑφ' οὓς τό θέμα θά παρεπέμπετο εἰς τό Δικαστήριον".

»Ἀφ' ἑτέρου, διά δηλώσεώς του, ἀπό 3ης Μαρτίου 1975, πρός τήν μεγάλην Τουρκικήν Ἐθνοσυνέλευσιν, ὁ τότε πρωθυπουργός κ. Ἰρμάκ ἐπεβεβαίωσε τήν συμφωνίαν ταύτην εἰπών: "Οἱ Ἕλληνες ἀπήντησαν θετικῶς εἰς τήν πρότασίν μας, περί συνομιλιῶν πρό τῆς μεταβάσεως εἰς τήν Χάγην. Αὐταί δέν ἤρχισαν ἀκόμη. Θέμα τῶν συνομιλιῶν ἔσεται τό συνυποσχετικόν, ὅπερ θά καθορίση τήν βάσιν τῆς διαφωνίας".

»Ἐν συνεχείᾳ, συνεφωνήθη, ὅπως οἱ δύο ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν συναντηθοῦν μεταξύ 17-19 Μαΐου ἐν Ρώμῃ, ἵνα, ὡς ἐδηλοῦτο εἰς τό δημοσιευθέν τήν 14ην Μαΐου 1975, κοινόν ἀνακοινωθέν, "ἐξετάσουν τούς τρόπους ὑποβολῆς τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης". Οἱ ὑπουργοί θά ἀντήλλασσον ὡσαύτως ἀπόψεις καί ἐπί ἄλλων θεμάτων, ἀφορώντων τάς ἑλληνοτουρκικάς σχέσεις. Δεδομένου ὅτι ὑπῆρχε ἤδη συμφωνία τῶν δύο Κυβερνήσεων, περί παραπομπῆς τοῦ θέματος τῆς ὁριοθετήσεως εἰς τό Δικαστήριον, ἦτο αὐτονόητον, ὅτι τό πρός συζήτησιν θέμα δέν ἠδύνατο νά εἶναι εἰ μή ἡ σύνταξις τοῦ σχετικοῦ συνυποσχετικοῦ.

»Κατά τήν συνάντησιν τῆς Ρώμης, ἡ ἑλληνική πλευρά ὑπέβαλε σχέδιον συνυποσχετικοῦ, ἀλλ' ἡ τουρκική πλευρά ἐδήλωσεν, ὅτι δέν ἦτο ἑτοίμη νά τό διαπραγματευθῇ. Ἐρωτηθεῖσα, ἄν, τουλάχιστον, ἦτο δυνατόν νά ἐκθέση τήν νομικήν της θέσιν, ἀπέφυγε νά τό πράξῃ. Ἔρριψεν ὅμως τήν ἰδέαν κοινῶν ἐκμεταλλεύσεων εἰς ἀκαθορίστους περιοχάς τοῦ Αἰγαίου. Τελικῶς, οἱ ὑπουργοί συνεφώνησαν, ὅπως τό ταχύτερον συνέλθῃ μικτή ἐπιτροπή ἐμπειρογνωμόνων πρός διαπραγμάτευσιν τοῦ συνυποσχετικοῦ. Κατά τήν συνάντησιν ταύτην αἱ τουρκικαί σκέψεις περί κοινῶν ἐκμεταλλεύσεων θά ἠδύναντο ὡσαύτως νά διερευνηθοῦν περαιτέρω.

»Ἡ σχετική περικοπή τοῦ ἐκδοθέντος μετά τήν ὑπουργικήν συνάντησιν ἀνακοινωθέντος, ἔχει ὡς ἑξῆς: "Συνεζητήθησαν τά ζητήματα, τά σχετικά μέ τήν ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου καί μία πρώτη μελέτη τοῦ κειμένου τοῦ συνυποσχετικοῦ, τοῦ ἀφορῶντος εἰς τήν ὑποβολήν τοῦ ζητήμα-

τος είς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης, ἔλαβε χώραν. Ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, οἱ δύο ὑπουργοί ἀνεσκόπησαν ὅλα τά θέματα, τά ἐνδιαφέροντα ἀπ' εὐθείας τάς σχέσεις μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Συνεφωνήθη ἡ συνέχισις τῶν συναντήσεων τῶν ἐμπειρογνωμόνων εἰς τό ἐγγύς μέλλον".

»Τήν 31ην Μαΐου 1975, οἱ πρωθυπουργοί τῶν δύο χωρῶν, συναντηθέντες ἐν Βρυξέλλαις, ἀπεφάσισαν, ὅπως τό θέμα ὑποβληθῇ πρῶτον εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον. Ἡ τοιαύτη ὑποβολή δέν ἀπέκλειε τήν ἐν συνεχείᾳ διεξαγωγήν συνομιλιῶν πρός ἐξεύρεσιν ἐνδεχομένης συμπεφωνημένης λύσεως. Τό ἐκδοθέν μετά τήν πρωθυπουργικήν συνάντησιν ἀνακοινωθέν ἔχει ὡς ἀκολούθως: "Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἔσχον τήν εὐκαιρίαν, κατά τήν συνάντησίν των, νά προβοῦν εἰς ἀνασκόπησιν τῶν προβλημάτων τά ὁποῖα προεκάλεσαν τήν παροῦσαν κατάστασιν εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν. Ἀπεφάσισαν, ὅτι τά προβλήματα ταῦτα πρέπει νά ἐπιλυθοῦν εἰρηνικῶς, μέσῳ διαπραγματεύσεων καί, ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου, ὑπό τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου τῆς Χάγης. Καθώρισαν τάς γενικάς γραμμάς, ἐπί τῇ βάσει τῶν ὁποίων θά γίνουν αἱ προσεχεῖς ἐπαφαί ἐκπροσώπων τῶν δύο Κυβερνήσεων. Συναφῶς ἀπεφάσισαν τήν ἐπίσπευσιν τῆς συναντήσεως τῶν ἐμπειρογνωμόνων διά τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου, ὡς ἐπίσης καί τῆς τῶν ἐμπειρογνωμόνων, διά τό θέμα τοῦ ἐναερίου χώρου".

»Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, δι' ἐπανειλημμένων διαβημάτων ἐν Ἀγκύρᾳ, ἐπεδίωξε τήν ἐπίσπευσιν τῆς συναντήσεως τῶν ἐμπειρογνωμόνων, πρός σύνταξιν τοῦ συνυποσχετικοῦ, μηδεμίαν καταλιποῦσαν ἀμφιβολίαν εἰς τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν, περί τοῦ ἀντικειμένου τῶν συνομιλιῶν. Οὕτω, σχετικά διαβήματα ἐγένοντο ἐν Ἀγκύρᾳ τήν 26ην καί 30ήν Ἰουνίου, τήν 9ην Ἰουλίου καί 20ήν Αὐγούστου 1975. Τελικῶς, ἡ συνάντησις τῶν ἐμπειρογνωμόνων ὡρίσθη διά τήν 25ην, 26ην καί 27ην Σεπτεμβρίου ἐν Παρισίοις. Ὅταν, ὅμως, τρεῖς ἡμέρας πρό αὐτῆς, ἐτέθη τό ζήτημα τῆς ἐκδόσεως κοινοῦ ἀνακοινωθέντος τύπου, εἰς τό ὁποῖον θά καθωρίζετο καί ὁ σκοπός της, ἡ τουρκική Κυβέρνησις ὑπέβαλε κείμενον, εἰς τό ὁποῖον δέν ἀνεφέρετο κἄν ἡ λέξις "συνυποσχετικόν". Εἰς σχετικήν παρατήρησιν τοῦ Ἕλληνος πρέσβεως, τῷ ἀντετάχθη ὅτι τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος δέν ὑφίστατο αὐτό καθ' ἑαυτό, ἀλλ' ἐν συναρτήσει πρός ἄλλα θέματα, ὅτι ἴσως νά μή ἐχρειάζετο κἄν προσφυγή εἰς τό Δικαστήριον καί ὅτι, κατά συνέπειαν, ἡ ἐξουσιοδότησις πρός τούς ἐμπειρογνώμονας ἔδει νά μή ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς τήν σύνταξιν τοῦ συνυποσχετικοῦ, ἀλλά νά εἶναι εὐρεῖα, ὥστε νά καταστῇ δυνατή ἡ συζήτησις τοῦ γενικωτέρου προβλήματος τοῦ Αἰγαίου.

»Ὁ Ἕλλην πρέσβυς ὑπεγράμμισεν, ὅτι τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἦτο καθαρῶς θέμα ὁριοθετήσεως καί μόνον, ὅτι, κατά τά συμφωνηθέντα, τοῦτο θά παρεπέμπετο εἰς τό Δικαστήριον, ὅτι εἰδικώτερον, κατά τά συμφωνηθέντα τῶν Βρυξελλῶν, ἡ προσφυγή εἰς τό Δικαστήριον θά προετάσσετο ἐνδεχομένων συνομιλιῶν καί ὅτι πρός κατάθεσιν τῆς προσφυγῆς ἦτο ἀναγκαία ἡ σύνταξις συνυποσχετικοῦ. Προσέθεσεν, ὅτι κατά τήν κρίσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ συνάντησις τῶν Παρισίων, πρός σύνταξιν συνυποσχετικοῦ, θά ἔδει νά πραγματοποιηθῇ, διότι θά εἶχεν ἀγαθήν ἐπίδρασιν ἐπί τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν καί ὅτι πρός ἀποφυγήν παραπλανητικῶν ἐντυπώσεων, ὁ σκοπός της θά ἔδει νά δηλωθῇ ἐκ τῶν προτέρων.

»Οὐχ ἧττον, ἐάν, διά λόγους, τούς ὁποίους ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν κατενόει, ἀλλ' οἵτινες ἐκρίνοντο ἀποφασιστικοί ὑπό τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἡ τελευταία αὕτη ἐπροτίμα μικράν ἀναβολήν τῆς συναντήσεως, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἦτο διατεθειμένη νά συναινέσῃ εἰς βραχεῖαν ἀναβολήν, χωρίς τοῦτο νά σημαίνῃ ὅτι παραιτεῖται τῆς συμφωνίας προτάξεως τῆς προσφυγῆς εἰς τό Δικαστήριον, τήν ὁποίαν ἐθεώρει ἀναγκαίαν καί ἐπείγουσαν.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἐπροτίμησε τήν ἀναβολήν. Εἰς τήν διακοίνωσιν τονίζεται, ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν δύναται νά δεχθῇ τόν τουρκικόν ἰσχυρισμόν, ὅτι ἡ ὑποβολή τῆς διαφορᾶς εἰς τό ἀνώτατον Διεθνές Δικαστήριον ἀποτελεῖ ἐνέργειαν ἀντίθετον πρός τό πνεῦμα τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Τέλος, προστίθεται, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὡς φιλειρηνική χώρα καί ὡς μέλος τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τάσσεται ὑπέρ τῆς εἰρηνικῆς λύσεως τῶν διαφορῶν καί κατά τῶν μονομερῶν ἐνεργειῶν καί ὅτι, συμφώνως πρός τάς ἀρχάς καί ἐν πνεύματι φιλίας καί συνδιαλλαγῆς, καλεῖ τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν, ὅπως συμφωνήσῃ εἰς τήν ταχεῖαν σύνταξιν συνυποσχετικοῦ, ὅπερ θά ἐπέτρεπεν εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον νά ἐπιληφθῇ τῆς διαφορᾶς».

Ἡ ἀπάντηση τῆς Ἄγκυρας ἐπιδόθηκε στό Δ. Κοσμαδόπουλο στίς 18 Νοεμβρίου. Παρά τήν ἐπιτυχία τῶν Σ. Ντεμιρέλ καί Μπ. Ἔτσεβιτ καί τήν ἀποτυχία τῶν ἀκραίων ἐθνικιστικῶν κομμάτων στίς ἐκλογές τοῦ προηγούμενου μῆνα, ἡ τουρκική Κυβέρνηση φαινόταν νά ὑπαναχωρεῖ ἀπό τήν προηγούμενη δέσμευσή της νά ἀποδεχθεῖ δικαστική διευθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς ὑφαλοκρηπίδας:

«Τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν προσφέρει τίς προσρήσεις του στήν ἑλληνική Πρεσβεία καί, ἀναφερόμενο στήν ὑπ' ἀριθμ. 6243.15/190/ΑΣ 3780, ἀπό 2 Ὀκτωβρίου 1975, διακοίνωση, πού ἐπιδόθηκε στήν Ἀθήνα στόν Τοῦρκο ἐπιτετραμμένο, ἔχει τήν τιμή νά φέρῃ τά κατωτέρω εἰς γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως:

»Τό Αἰγαῖον Πέλαγος, τίς ἀκτές τοῦ ὁποίου διαμοιράζονται ἡ Ἑλλάδα καί ἡ Τουρκία, εἶναι μιά περιοχή πού ἔχει ἴση σπουδαιότητα γιά κάθε μιά ἀπ' αὐτές. Ἀμφότερες οἱ χῶρες ἔχουν ζωτικά, στρατηγικά, οἰκονομικά καί πολιτικά συμφέροντα στήν περιοχή. Καθ' ὅλη τήν ἱστορία, τό Αἰγαῖο καί οἱ πόροι του ἔχουν ἐλεύθερα καί ἐξ ἴσου διαμοιρασθῇ καί χρησιμοποιηθῇ ἀπό τούς λαούς τῶν χερσονήσων τῆς Ἀνατολίας καί τῆς Ἑλλάδος.

»Οἱ παροῦσες διαφορές ἔχουν ἀνακύψει, διότι ἡ ἠπειρωτική ὑφαλοκρηπίς τοῦ Αἰγαίου δέν ἔχει ἀκόμη ὁριοθετηθῇ. Ἀπό τήν ἔναρξη τῆς καταστάσεως, ἡ τουρκική Κυβέρνηση, στίς ἐπισημες ἀνακοινώσεις της, στίς ἐπαφές της καί σέ ὅλες τίς ἀνεπίσημες εὐκαιρίες, εἶχε σταθερά ὑπογραμμίσει, ὅτι λόγῳ τῶν ἄκρως περιπλόκων προβλημάτων πού περιλαμβάνονται στήν χάραξη τῆς ὁριοθετικῆς γραμμῆς καί στίς ἰδιομορφίες τῆς περιοχῆς καί τήν τεραστία σπουδαιότητα γιά τίς δύο χῶρες, ἡ ὁριοθέτηση τῆς περιοχῆς μπορεῖ νά πραγματοποιηθῇ μόνον ἀπό κοινοῦ, ἐάν βρεθῇ μία δίκαιη λύση, ἀποδεκτή ἀπό ἀμφότερα τά μέρη.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνηση, πού πάντοτε ἐπιθυμεῖ νά δι-

ευθετῆ τίς διαφορές της χρησιμοποιῶντας ὅλα τά εἰρηνικά μέσα, ἦταν εὐτυχής διαπιστώνουσα, ὅτι, κατά τήν συνάντηση τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν δύο χωρῶν στήν Ρώμη τόν Μάϊο τοῦ 1975, ἡ ἑλληνική πλευρά συμφώνησε γιά τήν ἀναζήτηση λύσεως τῶν διαφορῶν κατόπιν διαπραγματεύσεων, λαμβάνουσα, ἐπίσης, ὑπ' ὄψιν τήν τουρκική πρόταση γιά κοινή ἔρευνα καί ἐκμετάλλευση τῶν πόρων καί ὅτι θά προσπαθοῦσε νά προετοιμάση, ἐάν ἦταν ἀπαραίτητο, ἕνα σχέδιο εἰδικῆς συμφωνίας, γιά τήν ἀπό κοινοῦ παραπομπή στό Διεθνές Δικαστήριο ἐκείνων τῶν ὄψεων τοῦ ζητήματος, πού θά μποροῦσαν νά συμφωνήσουν, ὅτι ἦταν τά σημεῖα ἀληθινῆς διαφωνίας μεταξύ τῶν δύο πλευρῶν.

»Ἡ συνάντηση τῶν Βρυξελλῶν στίς 31 Μαΐου 1975, ἔδωσε στούς πρωθυπουργούς Ἑλλάδος καί Τουρκίας τήν εὐκαιρία νά ἐπαναλάβουν τήν ἀπόφαση τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τους καί νά ἐκφράσουν τήν ἐπιθυμία τους νά ἐπιλύσουν εἰρηνικά, μέσῳ διαπραγματεύσεων, ὅλα τά προβλήματα τά ὁποῖα ὑπάρχουν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν τους.

»Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω, ἡ τουρκική Κυβέρνηση δέν συμμερίζεται τήν ἑρμηνεία τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ὅτι τά μέρη ἔχουν ἤδη συμφωνήσει νά παραπέμψουν τήν διαφορά στό Διεθνές Δικαστήριο χωρίς προηγούμενες διαπραγματεύσεις. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν σκοπό, πολυάριθμα ἀποσπάσματα ἀπό προγενέστερες τουρκικές ἀνακοινώσεις, πού περιέχονται στήν ἑλληνική διακοίνωση ὑπ' ἀριθμ. 6243.15/190/ΑΣ 3780, ἀπό 2 Ὀκτωβρίου 1975, δέν ἀποδίδουν τό πλῆρες περιεχόμενό τους, καθώς καί ἐκεῖνα ἀπό τήν δήλωση τοῦ πρώην Τούρκου πρωθυπουργοῦ καί ἀπό τήν συνεννόηση ἡ ὁποία ἔγινε μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, στίς συναντήσεις τῆς Ρώμης καί τῶν Βρυξελλῶν.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνηση θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά ἐπαναλάβη γιά ἄλλη μιά φορά, τήν ἄποψή της, ὅτι τά προβλήματα μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος, σχετικά μέ τήν ἠπειρωτική ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου, πρέπει νά λυθοῦν μέ διμερεῖς διαπραγματεύσεις καί ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές θεωροῦνται σάν ἰδιαίτερη ὑποχρέωση τῶν Κρατῶν, βάσει τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καί τῆς πρακτικῆς, καθώς καί τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου. Σχετικά μέ τήν ἰδιαίτερη αὐτή ὑποχρέωση, τό Δικαστήριο στήν ἀπόφασή του περί "τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τῆς Βορείου Θαλάσσης" δηλώνει καθαρά: "Μέρη ὑποχρεοῦνται νά ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις μέ σκοπό τήν ἐπίτευξη συμφωνίας καί ὄχι ἁπλῶς νά διεξαγάγουν τήν τυπική διαδικασία τῶν διαπραγματεύσεων" καί "ὑποχρεοῦνται νά συμπεριφέρωνται κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε οἱ διαπραγματεύσεις νά εἶναι οὐσιώδεις, πρᾶγμα πού δέν θά συμβῆ, ἄν καθένα ἀπ' αὐτά ἐμμένη στίς θέσεις του, χωρίς νά ἔχη πρόθεση νά κάνη ὁποιονδήποτε μετριασμό".

»Ὅπως θά γνωρίζη ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, σχεδόν ὅλα τά Κράτη σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο, πού ἀσχολοῦνται σήμερα μέ τήν ὁριοθέτηση περιοχῶν ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος, προσπαθοῦν νά ἐπιλύσουν τά προβλήματά τους μέ διμερεῖς ἤ πολυμερεῖς διαπραγματεύσεις. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ἡ τουρκική Κυβέρνηση θά ἤθελε νά ὑπενθυμίση στήν ἑλληνική Κυβέρνηση, ὅτι σέ διάφορες εὐκαιρίες καθώς καί στήν συνάντηση ἡ ὁποία ἔγινε στήν Ρώμη, ἡ τουρκική πλευρά ἔχει τονίσει, ὅτι ἡ ἁπλῆ ἀνταλλαγή διακοινώσεων δέν μπορεῖ νά ἑρμηνευθῆ σάν διμερής διαπραγμάτευση, μέ σκοπό τήν ἐπίτευξη συμφωνίας. Οἱ διαπραγματεύσεις πού ἤδη ἔχουν ἀρχίσει μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος ἐπί τοῦ θέματος τοῦ ἐναερίου χώρου τοῦ Αἰγαίου, σύμφωνα μέ τήν συμφωνία πού ἔγινε μεταξύ τῶν δύο ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν στήν Ρώμη, ἀποτελεῖ ἕνα καλό παράδειγμα ἐπ' αὐτῷ.

»Παρά τήν προθυμίαν τῆς Τουρκίας νά διαπραγματευθῆ, οἱ δύο χῶρες δέν ἔχουν κατορθώσει μέχρι τώρα νά ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις, ὅπως ἀπαιτεῖται ἀπό τό Διεθνές Δίκαιο.

»Γι' αὐτό, ἡ τουρκική Κυβέρνηση προσκαλεῖ τήν ἑλληνική Κυβέρνηση σέ μία συνάντηση, ἡ ὁποία θά γίνη τό συντομώτερο δυνατόν, μέ σκοπό τήν διεξαγωγή οὐσιωδῶν διαπραγματεύσεων, γιά μιά λεπτομερῆ καί σοβαρή πρώτη ἐξέταση ὅλων τῶν δυνατοτήτων μιᾶς συμπεφωνημένης δικαίας ρυθμίσεως, πού θά λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τά συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, καθώς καί γιά μιά ἐξέταση τῆς ἀπό κοινοῦ ὑποβολῆς τῶν ἀλυτων, ἀλλά καλοπροσδιορισμένων νομικῶν ζητημάτων, ἐάν θά ἦταν ἀπαραίτητο, στό Διεθνές Δικαστήριο.

»Τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἐπωφελεῖται αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας, γιά νά ἀνανεώση στήν ἑλληνική Πρεσβεία τίς διαβεβαιώσεις τῆς ὑψίστης ἐκτιμήσεώς του».

Ἡ Ἀθήνα ἀπάντησε στίς 19 Δεκεμβρίου, μέ τήν ἀκόλουθη διακοίνωση:

«Ἡ ἑλληνική Πρεσβεία προσφέρει τίς προσρήσεις της στό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν καί, ἀναφερομένη στήν ὑπ' ἀριθμ. 754.537-SIGM/SIMD/3-284, ἀπό 18 Νοεμβρίου 1975 διακοίνωσή της, ἔχει τήν τιμή νά τό πληροφορήση τά κατωτέρω:

»Ἡ μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας διαφορά ἀφορᾶ τήν ὁριοθέτηση τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἀνέκυψε ἀπό τήν ἔλλειψη ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος αὐτῆς. Ἡ τουρκική διακοίνωση τῆς 18 Νοεμβρίου 1975 ἀναγνωρίζει αὐτό ρητῶς καί ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση συμφωνεῖ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ σημείου.

»Ὁ σκοπός της εἶναι, λοιπόν, περιωρισμένος καί σαφής καί δέν ἀφορᾶ καθόλου τά ζωτικά, στρατηγικά ἤ πολιτικά συμφέροντα τῶν δύο χωρῶν, τά ὁποῖα δέν εἶναι ἀντικείμενο ἀμφισβητήσεως.

»Οἱ διακοινώσεις πού ἀνταλλάχθηκαν μεταξύ τῶν δύο Κυβερνήσεων ἔχουν ἀποκαλύψει, ὅτι οἱ τελευταῖες βρίσκονται σέ διαφωνία ἐπί τῶν ἀρχῶν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, τῶν ἐφαρμοστέων στήν ὁριοθέτηση τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί ἐπί τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν αὐτῶν στήν συγκεκριμένη περίπτωση τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Κατά συνέπειαν, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση πρότεινε, στίς 27 Ἰανουαρίου 1975, τήν ὑποβολή τῆς διαφορᾶς στό Διεθνές Δικαστήριο καί ἡ τουρκική Κυβέρνηση τό δέχθηκε, κατ' ἀρχήν.

»Ἡ συμφωνία αὐτή, πού ἐπιβεβαιώθηκε κατά τίς συναντήσεις τῆς Ρώμης καί τῶν Βρυξελλῶν, συνιστᾶ ἀφ' ἑαυτῆς μία παραδοχή, ὅτι οἱ θέσεις τῶν δύο Κυβερνήσεων, τόσον ἐπί τῶν ἀρχῶν τοῦ Διεθνοῦς συμβατικοῦ καί ἐθιμικοῦ Δικαίου, ὅσον καί ἐπί τῆς ἐφαρμογῆς των, ἔχουν ἀποδειχθῆ ἀδιάλλακτες. Κανένα νέο γεγονός δέν συνέβη ἔπειτα ἀπό αὐτές τίς συναντήσεις. Ἀντίθετα, ἡ τουρκική δια-

κοίνωση τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1975 ἀναγνωρίζει, ὅτι ὑπάρχει μία βασική διαφωνία, καθ' ὅσον ἐπιβεβαιώνει ὅτι, κατά τήν συνάντηση τῆς Ρώμης, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας ἀμφισβήτησε κι' αὐτήν ἀκόμη τήν ὕπαρξη καθιερωμένων ἀρχῶν γιά τόν ὁρισμό τῆς ἐννοίας τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί τῆς ὁριοθετήσεώς της.

»Ἡ Ἑλλάδα ἀνταποκρίνεται πλήρως στίς διεθνεῖς της ὑποχρεώσεις, προτείνοντας νά παραπεμφθῆ στό Διεθνές Δικαστήριο μία ἀναγνωρισμένη καί ἀσυμβίβαστη διαφορά. Ὡς πρός τό σημεῖο αὐτό, ἡ ἀναφορά τῆς τουρκικῆς διακοινώσεως στήν ἀπόφαση τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου γιά τήν ὑπόθεση "τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τῆς Βορείου Θαλάσσης", δέν εἶναι σχετική μέ τήν παροῦσα περίπτωση. Πράγματι, τό Δικαστήριο δέν κάλεσε τά μέρη νά διαπραγματευθοῦν μέ σκοπό νά ἀναιρέσουν τίς ἀρχές τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, πού ἀναφέρονται στήν ὁριοθέτηση τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος.

»Πάντως, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θεωρεῖ, ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ διαπραγματεύσεις εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητες γιά τήν σύνταξη τοῦ ἐγγράφου μέ τό ὁποῖο θά παραπεμφθῆ ἡ ὑπόθεση στό Διεθνές Δικαστήριο, εἶναι αὐτονόητο, ὅτι οἱ προτάσεις αὐτές θά λαμβάνονταν δεόντως ὑπ' ὄψιν, ἐάν, κατά τήν πορεία τῶν διαπραγματεύσεων αὐτῶν, γίνονταν προτάσεις γιά τήν ἐξάλειψη τῶν σημείων διαφωνίας μεταξύ τῶν δύο Κυβερνήσεων, πού ἀφοροῦν τήν ὁριοθέτηση τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

»Ἐάν ἡ τουρκική Κυβέρνηση συμφωνῆ μέ τά ἀνωτέρω, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά πρότεινε, ὅπως γίνη μία συνάντηση γιά τόν σκοπό αὐτό, μέσα στόν Ἰανουάριο τοῦ 1976.

»Ἡ ἑλληνική Πρεσβεία ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας, γιά νά ἐπαναλάβη στό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τίς διαβεβαιώσεις τῆς ὑψίστης ἐκτιμήσεώς της»[19].

30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἀνακοινώνει τήν κατάρτιση καί ἔναρξη ἐκτελέσεως, ἀπό τή ΔΕΗ, προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς ὑπαίθρου, τό ὁποῖο θά ὁλοκληρωθεῖ μέχρι τό τέλος τοῦ 1977 καί θά ἀπαιτήσει δαπάνη 600 ἑκατ. δρχ.:

«Ἐν συνεχείᾳ τῆς ληφθείσης ὑπό τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἀποφάσεως διά τήν δανειοδότησιν τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Ἠλεκτρισμοῦ μέ ποσόν 500 ἑκατ. δραχμῶν διατεθησόμενον διά τόν ἐξηλεκτρισμόν τῆς ὑπαίθρου, ἡ Ἐπιχείρησις ὑπέβαλεν εἰς τόν ὑπουργόν τοῦ Συντονισμοῦ τό νέον Πρόγραμμα Ἐξηλεκτρισμοῦ Οἰκισμῶν Ὑπαίθρου, διά τήν παροχήν τῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν πρός διάθεσιν τοῦ δανείου. Τό νέον Πρόγραμμα θά χρηματοδοτηθῆ ἐπί πλέον μέ 115 ἑκατ. δρχ. διατιθέμενα ὑπό τῆς ΔΕΗ.

»Συγκεκριμένως, διά τοῦ νέου Προγράμματος θά ἠλεκτροδοτηθοῦν ὅλοι οἱ οἰκισμοί τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι βάσει τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1971 ἔχουν 30 κατοίκους καί ἄνω ἤ 15 κατοίκους καί ἄνω προκειμένου περί παραμεθορίων οἰκισμῶν. Οὕτω, θά ἠλεκτροδοτηθοῦν 707 οἰκισμοί, ἐξ ὧν οἱ 131 παραμεθόριοι, μέ συνολικήν δαπάνην 600 ἑκατ. δραχμῶν. Ἐπί πλέον ἡ ΔΕΗ προγραμματίζει τήν ἠλεκτροδότησιν 418 οἰκισμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 90 εἰς παραμεθορίους νομούς, διά τούς ὁποίους ἀπαιτεῖται ἡ κατασκευή καταλλήλων ὁδῶν προσπελάσεως, ἀναληφθησομένη ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

»Τό Πρόγραμμα θά ἐκτελεσθῆ εἰς 3 στάδια, δαπάνης ἑκάστου 200 περίπου ἑκατ. δραχμῶν καί τό πέρας του τοποθετεῖται περί τό τέλος τοῦ 1977.

»Ἰδιαιτέρα μέριμνα ἐλήφθη διά τούς παραμεθορίους νομούς Ἔβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Δράμας, Καβάλας, Σερρῶν, Θεσπρωτίας, Ἰωαννίνων, Κιλκίς, Πέλλης, Φλωρίνης, Καστοριᾶς, Δωδεκανήσου, Λέσβου, Σάμου καί Χίου.

»Μετά τήν διάθεσιν τοῦ ποσοῦ τῶν 600 ἑκατ. δραχμῶν διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ νέου Προγράμματος ἀναμένεται ἡ βελτίωσις εἰς σημαντικόν βαθμόν τοῦ ἤδη λίαν ὑψηλοῦ βαθμοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ καθ' ἅπασαν τήν χώραν. Ἀναφέρεται ἐνδεικτικῶς ὅτι εἰς νομούς μή παρουσιάζοντας πρόβλημα ἐλλείψεως ὁδῶν προσπελάσεως, ὡς οἱ νομοί Κιλκίς, Πέλλης καί Σερρῶν, ὁ βαθμός ἠλεκτροδοτήσεως θά φθάση εἰς ποσοστόν 100%, ἐνῷ ἐξ ἄλλου στόν νομόν Ἔβρου τό ποσοστόν αὐτό θά ἀνέλθη εἰς 99,9%.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μετά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ Προγράμματος ὁ βαθμός ἠλεκτροδοτήσεως εἰς ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα — μέ ἐξαίρεσιν τοῦ παρουσιάζοντος προβλήματα προσπελάσεως καί μεταφορᾶς οἰκισμῶν νομοῦ Εὐρυτανίας — θά κυμαίνεται εἰς ποσοστόν 94,5 ἕως 100%. Σημειωτέον ὅτι ὁ μέσος δείκτης ἠλεκτροδοτήσεως κατά νομόν θά ὑπερβαίνη τό 98%».

2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Τό ἀμερικανικό Κογκρέσο ἐγκρίνει νομοσχέδιο σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἡ Ἄγκυρα θά παραλάβει ὁπλισμό τόν ὁποῖο ἔχει ἤδη παραγγείλει, πρίν τίς 5 Φεβρουαρίου 1975. Παράλληλα, παρέχεται καί βοήθεια «ἐξισορροπητικῆς» φύσεως καί πρός τήν Ἑλλάδα. Σχετικά, ὁ πρόεδρος τῶν ΗΠΑ, Τζ. Φόρντ, ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Χαιρετίζω τήν ἔγκρισιν ὑπό τοῦ Κογκρέσου τοῦ νόμου S 2230, ὁ ὁποῖος προβλέπει τήν μερικήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο ἐπί ἀμερικανικῶν ὅπλων πρός τήν Τουρκίαν. Ἡ ἐνέργεια αὐτή εἶναι ἕνα οὐσιῶδες πρῶτο βῆμα εἰς τήν διαδικασίαν τῆς ἐπανοικοδομήσεως σχέσεων ἐμπιστοσύνης καί φιλίας μέ πολυτίμους φίλους καί συμμάχους εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον.

»Ἡ ψῆφος τοῦ Κογκρέσου ἀντανακλᾶ μίαν προσπάθειαν συνεργασίας τῆς Γερουσίας καί τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων ἐπί τοῦ δυσχεροῦς ζητήματος τῆς Κύπρου καί ἐπί τοῦ ζωτικοῦ ἔργου τῆς ἀποκαταστάσεως σταθερότητος καί ἀσφαλείας εἰς τό στρατηγικῶς σημαντικόν νότιον πλευρόν τοῦ ΝΑΤΟ.

»Μέ τήν μερικήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο, προτίθεμαι νά ἀναλάβω δρᾶσιν κατά τάς ἐρχομένας ἑβδομάδας ἐπί τεσσάρων τομέων:

»1. Θά ἐπιδιώξωμε νά ἐπανοικοδομήσωμε τάς σχέσεις μας ἀσφαλείας μέ τήν Τουρκίαν καί νά τονίσωμεν ὅτι ἡ θέσις τῆς Τουρκίας ἐντός τῆς Δυτικῆς Συμμαχίας καί ὁ Συνεταιρισμός της μέ τάς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐξυπηρετοῦν σημαντικά συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν.

»2. Θά ἀναλάβωμεν μίαν μείζονα προσπάθειαν διά νά ἐνθαρρύνωμε τήν ἐπανάληψιν τῶν κυπριακῶν διαπραγματεύσεων καί νά διευκολύνωμε τήν πρόοδον ἐκ μέρους ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν — τῆς Ἑλλάδος, Τουρκίας καί Κύπρου — πρός μίαν εἰρηνικήν καί δικαίαν ρύθμισιν αὐτῆς τῆς διενέξεως. Σχετικῶς πρός αὐτό θά ἀναλάβωμεν οἱονδήποτε ρόλον ἐπιθυμοῦν τά μέρη νά διαδραματίσωμεν διά νά ἐπιτευχθῆ μία ρύθμισις ἀποδεκτή ἀπό ὅλους. Συμφώνως πρός τόν νόμον S 2230, θά ὑποβάλω εἰς τό Κογκρέσον, ἐντός 60 ἡμερῶν ἀπό τῆς θέσεως ἐν ἰσχύϊ τοῦ νόμου αὐτοῦ, ἔκθεσιν ἐπί τῆς προόδου ἡ ὁποία ἔχει σημειωθῆ διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος.

»3. Ἡ Κυβέρνησις θά ἐντείνη τήν συνεργασίαν της μέ τούς καταλλήλους διεθνεῖς ἀνθρωπιστικούς ὀργανισμούς διά νά ἐξεύρη τρόπους ἀνακουφίσεως τῆς δυστυχίας τῶν πολυαρίθμων ἀτόμων τά ὁποῖα ἐξετοπίσθησαν συνεπείᾳ τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ 1974. Ἡ δυστυχία αὐτῶν τῶν ἀτυχῶν προσώπων καθιστᾶ ἀκόμη πλέον σημαντικήν τήν πρόοδον πρός μίαν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος.

»4. Τέλος, ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νά παράσχη ὑποστήριξιν πρός τήν δημοκρατικήν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος. Σχετικῶς πρός αὐτό θά καταβάλωμε προσπαθείας διά νά βοηθήσωμε τήν χώραν αὐτήν νά ὑπερπηδήση τά παρόντα οἰκονομικά προβλήματά της, ὡς καί τά προβλήματα ἀσφαλείας. Ἐπίσης, συμμορφούμενος πρός τόν νόμον S 2230, θά ὑποβάλω ἐντός 60 ἡμερῶν τάς εἰσηγήσεις μου διά βοήθειαν πρός τήν Ἑλλάδα κατά τό οἰκονομικόν ἔτος 1976.

»Οἱ στόχοι μας εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον κατά τούς προσεχεῖς μῆνας — νά βοηθήσωμε τά ἐνδιαφερόμενα μέρη νά ἐπιτύχουν μίαν ρύθμισιν τοῦ Κυπριακοῦ, νά ἐπανοικοδομήσωμε σχέσεις ἐμπιστοσύνης καί φιλίας μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκίαν, νά ἀνακουφίσωμεν τήν δυστυχίαν εἰς τήν Κύπρον καί νά ἀντιμετωπίσωμε τάς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος διά βοήθειαν — εἶναι σκοποί ἐπί τῶν ὁποίων ὅλοι μποροῦμε νά συμφωνήσωμεν. Ἄς συνεργασθοῦμε τώρα ὅλοι διά νά τούς ἐπιτύχωμεν».

Ἡ ἀντίδραση τῆς Ἀθήνας συνοψίζεται στήν ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν ἠμπορεῖ παρά νά ἐκφράση λύπην διά τήν ἐπιψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου. Πάντως ὅσοι ἐτάχθησαν ὑπέρ αὐτοῦ — καί εἶναι πολλοί — τό ὑπεστήριξαν κυρίως μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι θά διηυκόλυνε τήν ἐξεύρεσιν μιᾶς δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Εἶναι φυσικόν νά ἀναμένωμεν ὅτι θά ἐργασθοῦν, τουλάχιστον, πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν».

Ἐξάλλου, εἶχε ἤδη διαβιβαστεῖ στήν ἀμερικανική πλευρά ἡ ἄποψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος θεωροῦσε ὅτι, σέ κάθε περίπτωση, ἡ διατύπωση τοῦ προέδρου Φόρντ στό θέμα τῆς ἀσφάλειας στό Αἰγαῖο δέν ἦταν ἱκανοποιητική, ἐνῶ καί τό σημεῖο τῶν δηλώσεών του πού ἀναφερόταν στό Κυπριακό ὤφειλε νά εἶναι περισσότερο συγκεκριμένο.

Ἡ ἔγκριση τοῦ νομοσχεδίου πυροδότησε ἀντιδράσεις στήν Ἀθήνα. Εἰδικότερα, ἀπό τήν πλευρά τῶν δύο μεγαλυτέρων κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ, Γ. Μαῦρος, δήλωσε ὅτι ἡ ἐξέλιξη ὀφειλόταν σέ ἀδράνεια τῆς Κυβερνήσεως καί ζήτησε νά τεθοῦν ἀμέσως οἱ ἀμερικανικές βάσεις στήν Ἑλλάδα ὑπό ἑλληνικό ἔλεγχο, ἐνῶ ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ἀναφέρθηκε σέ μειοδοτική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς πλήρους ἀποχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό ΝΑΤΟ. Σχολιάζοντας τίς ἀπόψεις πού ἐκφράστηκαν ἀπό τήν ἀντιπολίτευση, ἡ Κυβέρνηση θά ἐκδώσει, στίς 3 Ὀκτωβρίου, τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Εἶναι ἐκπληκτικόν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις σπεύδει νά ἐπικρίνη τήν Κυβέρνησιν δι' ἀπόφασιν τήν ὁποίαν ἔλαβεν τό ἀμερικανικόν Κογκρέσον. Διά νά εἶναι συνεπής, ὤφειλε νά τήν εἶχε χειροκροτήσει ὅταν τό Κογκρέσον ἐπέβαλε τήν ἀπαγόρευσιν ἀποστολῆς ὅπλων εἰς τήν Τουρκίαν. Ἀκόμη ἐκπληκτικώτερον εἶναι ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις ὁμιλεῖ περί κυβερνητικῆς ἀδρανείας, ὅταν εἶναι πασίγνωστον ὅτι ἡ Κυβέρνησις καί προσωπικῶς ὁ πρωθυπουργός ἔχει ἀποδυθῆ εἰς μίαν πρωτοφανῆ διά τήν Ἑλλάδα διπλωματικήν δραστηριότητα, πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν, ἡ ἀπόδοσις τῆς ὁποίας ἀναγνωρίζεται καί ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν καί διεθνῶς».

3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ἡ Οἰκονομική ἐξ ὑπουργῶν Ἐπιτροπή ἀποφασίζει τήν ἀνατίμηση τῆς βενζίνης, τοῦ πετρελαίου, τοῦ μαζούτ καί τοῦ κομίστρου τῶν ταξί, γιά νά καλυφθεῖ ἡ ἐπιβάρυνση πού προκαλεῖ στόν προϋπολογισμό ἡ ἀπό 1ης Ὀκτωβρίου αὔξηση κατά 10% τῆς διεθνοῦς τιμῆς τοῦ ἀργοῦ πετρελαίου.

3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Σέ σύσκεψη τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐξετάζονται τά θεσμικά καί διαρθρωτικά προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, καθώς καί τρόποι σταδιακῆς προσαρμογῆς τῆς ἐμπορίας τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων στίς συνθῆκες τῆς ΕΟΚ. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει:

«Τά θεσμικά καί τά διαρθρωτικά προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, καθώς καί τό πρόβλημα τῆς σταδιακῆς προσαρμογῆς της πρός τάς εὐρωπαϊκάς συνθήκας δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀντιμετωπισθοῦν ριζικά καί ὀρθολογιστικά παρά μέσα εἰς τά πλαίσια τοῦ ὑπό κατάρτισιν πενταετοῦς Προγράμματος Ἀναπτύξεως.

»Ὅπως ἤδη ἐδήλωσεν ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τήν Θεσσαλονίκην, ἡ ἀπό ἐτῶν ἐξαγγελλομένη ἀναδιάρθρωσις τῶν καλλιεργειῶν θά παραμείνη λόγος κενός ἄν ὁ κάθε παραγωγός δέν πληροφορῆται ἐγκαίρως τί ἀκριβῶς πρέπει — τί δηλαδή συμφέρει τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν, ἀλλά καί εἰς τόν ἴδιον — νά καλλιεργήση. Δέν μποροῦμε, βέβαια, ὅπως ἐτόνισεν ὁ κ. Καραμανλῆς, νά φθάσωμε, ἀπό τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τήν ἄλλην, μέχρι τοῦ βαθμοῦ ἐκείνου τῆς ὀργανώσεως, πού θά ἐπιτρέπη εἰς τόν κάθε συγκεκριμέ-

νον καλλιεργητήν νά προσδιορίση, μέ κάποιο αἴσθημα ἀσφαλείας, τί ἀκριβῶς ἐνδείκνυται νά παραγάγη. Μποροῦμε ὅμως ν' ἀρχίσωμε νά ἐπιτελοῦμεν πρός αὐτήν τήν κατεύθυνσιν βήματα προόδου ἀπό τοῦ τρέχοντος ἔτους.

»Διά τοῦτο ἔκρινεν ἡ Κυβέρνησις ἀναγκαῖον, νά ἐξαγγείλη ἐγκαίρως τά πλαίσια τῶν μέτρων προστασίας, πού θά λάβη διά τήν προσεχῆ καλλιεργητικήν περίοδον. Βασικά κριτήρια διά τήν λῆψιν τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων ἀπετέλεσαν:

»Πρῶτον, ἡ ἐξασφάλισις ἱκανοποιητικοῦ, κατά τό μέτρον τῶν δυνατοτήτων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, εἰσοδήματος εἰς τόν ἀγροτικόν πληθυσμόν·

»δεύτερον, ἡ τροπή τῶν καλλιεργειῶν πρός τά προϊόντα ἐκεῖνα πού μποροῦν εἴτε νά ἐξαχθοῦν, ἐν ὄψει τῶν ὑφισταμένων ἐξ ἀντικειμένου δυνατοτήτων ἀπορροφήσεως τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς, εἴτε νά ὑποκαταστήσουν, ὑπό συμφέροντας ὅρους, προϊόντα εἰσαγόμενα καί,

»τρίτον, ὁ προσδιορισμός τοῦ ἐπιπέδου καί, ὅπου τοῦτο εἶναι ἀπό σήμερα δυνατόν, τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν, καθώς καί τῶν μεθόδων τῆς ἐμπορίας καί διακινήσεως τῶν προϊόντων σύμφωνα μέ τά πρότυπα τῆς ΕΟΚ, εἰς τήν ὁποίαν συμφέρει, πρό πάντων τούς ἀγρότας, νά ἐνταχθῶμεν ὅσον γίνεται ταχύτερα.

»Βάσει τῶν ἀνωτέρω κριτηρίων, τά κυριώτερα γεωργικά προϊόντα διεχωρίσθησαν εἰς τρεῖς κατηγορίας.

»Κατηγορία πρώτη: Προϊόντα τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς. Εἰς τήν κατηγορίαν αὐτήν ἀνήκουν ἰδίᾳ ὁ ἀραβόσιτος, ἡ κριθή, ὁ σκληρός σῖτος, τά ἐξαγώγιμα καπνά, ὁ βάμβαξ, τά ἐκτός ἐποχῆς κηπευτικά, ἡ φράουλα, τά προϊόντα ἀνθοκομίας, τά κεράσια.

»Κατηγορία δευτέρα: Προϊόντα τῶν ὁποίων θά ἐπιδιωχθῆ εἴτε διά βραχυπροθέσμων εἴτε καί διά μακροτέρας ἀποδόσεως μέτρων ἡ διατήρησις τῆς παραγωγῆς εἰς τά σημερινά ἐπίπεδα. Τέτοια προϊόντα εἶναι ὁ μαλακός σῖτος, τά ζαχαρότευτλα, τά λεμόνια, τά βύσσινα, τά ξηρά σῦκα, τά βερύκοκκα, τά ροδάκινα, τά γεώμηλα, αἱ ἐπιτραπέζιαι σταφυλαί, αἱ ἐπιτραπέζιαι ἐλαῖαι καί τό ἐλαιόλαδον.

»Κατηγορία τρίτη: Προϊόντα τῶν ὁποίων θά ἐπιδιωχθῆ ὁ περιορισμός τῆς παραγωγῆς καί ἡ δι' ἄλλων προϊόντων ὑποκατάστασις. Θά περιορισθῆ ἀμέσως ἡ παραγωγή τῆς ὁρύζης (εἰς μόνα τά ἁλατοῦχα ἐδάφη), καθώς καί τῆς βιομηχανικῆς τομάτας, θά ἐπιδιωχθῆ δέ ἡ σταδιακή καί προσδιοριστική ὑποκατάστασις τῶν ὀλιγώτερον ζητουμένων ποικιλιῶν τῶν πορτοκαλιῶν καί μανδαρινιῶν. Σταδιακῶς ἐπίσης θά ἐπιδιωχθῆ ὁ περιορισμός καί ἡ, ὑπό συμφέροντας εἰς τόν παραγωγόν ὅρους, ὑποκατάστασις τῶν καλλιεργειῶν τῶν σταφίδων, τῶν πρός οἰνοποίησιν κοινῶν σταφυλῶν, τῶν ἀχλαδιῶν καί τῶν μήλων. Ὁ τελευταῖος αὐτός στόχος θά ἐπιτευχθῆ διά τῆς παροχῆς κινήτρων πρός ὑποκατάστασιν καί, βεβαιότατα, χωρίς νά ἀνατραπῆ διά βεβιασμένων μέτρων ἡ ἰδιωτική οἰκονομία τῶν παραγωγῶν.

»Πρός πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν — ἀναλόγως πρός τάς συγκεκριμένας δι' ἕκαστον προϊόν ἐπιδιώξεις — θά ληφθοῦν συνδυασμένα μέτρα ἀφορῶντα ἀφ' ἑνός μέν εἰς τόν προσδιορισμόν τοῦ ὕψους καί τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν ἤ καί τῆς εἰσοδηματικῆς ἐνισχύσεως, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τό ὕψος τῆς δανειοδοτήσεως τῆς παραγωγῆς καί τῶν καλλιεργητικῶν μέσων. Θά ἐπιδιωχθῆ, διά τοῦτο, ἡ ταχεῖα ἐναρμόνισις τῶν δραστηριοτήτων τῆς ΑΤΕ πρός τήν χαρασσομένην ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας πολιτικήν, οὕτως ὥστε νά παύση τό παρατηρηθέν, ἀκόμα καί εἰς τό πρόσφατον παρελθόν, φαινόμενον τῆς ὑπό τῆς Τραπέζης ἐφαρμογῆς πολιτικῆς ἀγροτικῆς πίστεως μή συμβιβαζομένης πρός τάς ἐπιδιώξεις τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος. Συνεστήθη, ἄλλωστε, προσφάτως παρά τῇ ΑΤΕ, εἰδική Διεύθυνσις Μελετῶν, πρωταρχικός σκοπός τῆς ὁποίας θά εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀγροτικῆς πίστεως βάσει ἐκσυγχρονισμένων καί ἀνταποκρινομένων εἰς τούς καιρίους στόχους μας μεθόδων.

»Ὁ ὑπουργός τῆς Γεωργίας θά προβαίνη ἑκάστοτε ἐγκαίρως — δηλαδή πρίν ἀποφασίσουν οἱ παραγωγοί τί πρόκειται νά καλλιεργήσουν — εἰς τήν ἐξαγγελίαν τῶν συγκεκριμένων κατά προϊόν μέτρων.

»Ἡ Κυβέρνησις, μετά συστηματικήν μελέτην, ἔχει καταλήξει εἰς τήν ἀπόφασιν τῆς πλήρους ἀναμορφώσεως τῆς ἀσκουμένης εἰς τόν τομέα τῆς κτηνοτροφίας πολιτικῆς. Ἡ ἐξαγγελία ὅμως τῶν πρός τοῦτο μέτρων θά ἐστερεῖτο νοήματος πρό τῆς ἀναγκαίας, διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος, δημιουργίας τῶν ἀπαραιτήτων ὀργανωτικῶν πλαισίων. Θά καθυστερήση, κατά συνέπειαν, ἐπί ὀλίγους μῆνας ἀκόμη, ἡ ἐφαρμογή τῆς νέας πολιτικῆς ἐπί τῆς κτηνοτροφίας, θά ἐξακολουθήσουν δέ ἐν τῷ μεταξύ, ἐφαρμοζόμενα τά μέχρι σήμερον ληφθέντα προσωρινά μέτρα.

»Καμμία γεωργική πολιτική δέν μπορεῖ νά ἐπιτύχη χωρίς τήν στενήν συνεργασίαν μεταξύ τοῦ Κράτους καί τῶν παραγωγῶν τῶν ὁποίων οἱ νόμιμοι ἐκπρόσωποι θά κληθοῦν, ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν, νά συμμετάσχουν ἐνεργῶς εἰς τήν κατάρτισιν καί τήν συνεχῆ παρακολούθησιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν προγραμμάτων. Ἡ Κυβέρνησις γνωρίζει ὅτι δύναται νά στηρίζεται εἰς τήν συμπαράστασιν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τήν ἀπαιτουμένην ὡριμότητα, ὥστε νά μπορῆ νά διαγνώση μέ ποῖον τρόπον μπορεῖ — ἐπί μονιμωτέρας βάσεως — νά κατοχυρωθοῦν τά οἰκονομικά του συμφέροντα καί νά δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις τῆς βελτιώσεως τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς του καί τῆς εὐρυτέρας συμμετοχῆς του εἰς τά ἀγαθά τοῦ πολιτισμοῦ».

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Παρουσία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, ἀναπληρωτῆ Συντονισμοῦ καί Βιομηχανίας, συνεδριάζει γιά πρώτη φορά τό Ἐθνικό Συμβούλιο Ἐνεργείας.

Ἀπευθυνόμενος στά μέλη τοῦ ΕΣΕ, ὁ πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ἡ ἐξασφάλιση ἱκανοποιητικῶν ρυθμῶν ἀναπτύξεως στά ἑπόμενα ἔτη θά ἀπαιτεῖ τή διάθεση συνεχῶς περισσότερης καί φθηνῆς ἐνέργειας. Ἔτσι, ἡ πετρελαϊκή κρίση ἔκαμε ἀπαραίτητη τή διαμόρφωση μιᾶς νέας ἰσορροπίας μεταξύ τῆς καταναλώσεως καί τοῦ κόστους τῆς ἐνεργείας, ἀπό τή μιά πλευρά, καί τῶν ὑπόλοιπων παραγόντων πού συμβάλλουν στήν ἀνάπτυξη, ἀπό τήν ἄλλη. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε ὅτι τό ΕΣΕ ὄφειλε νά μελετήσει τό ἐνεργειακό πρόβλημα τῆς χώρας καί νά διατυπώσει πρακτικές συστάσεις γιά τή λήψη συγκεκριμένων μέτρων, πού θά ἀποβλέπουν στήν ἐκμετάλλευση

τῶν ἐγχώριων πηγῶν, στή βελτίωση τῶν μεθόδων χρησιμοποιήσεως τῆς ἐνέργειας στή βιομηχανία, τό ἐμπόριο, τίς μεταφορές καί τήν καθημερινή ζωή, καθώς καί στή βελτίωση τῶν μεθόδων γιά τήν προμήθεια εἰσαγόμενων καυσίμων. Τέλος, ζήτησε τήν ἐνεργό συμβολή ὅλων τῶν Ἑλλήνων γιά νά ἀντιμετωπιστεῖ τό πρόβλημα.

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶται μέ τόν ἀρχηγό τῆς ΕΚ-ΝΔ, Γ. Μαῦρο. Οἱ δύο ἄνδρες ἀντάλλαξαν ἐντυπώσεις ἀπό τίς ἐπισκέψεις πού εἶχαν πρόσφατα πραγματοποιήσει — ὁ πρωθυπουργός στήν Ἰταλία, καί ὁ ἀρχηγός τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως στή Βουλγαρία καί τή Ρουμανία — ἐνῶ συζήτησαν καί θέματα σχετικά μέ τίς ἐργασίες τῆς Βουλῆς.

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρέσβη τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, Τζ. Κιούμπις, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπιδίδει τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή τοῦ Ἀμερικανοῦ προέδρου, Τζ. Φόρντ:

«Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Ὑπῆρξε μεγάλη προσωπική εὐχαρίστησις δι' ἐμέ νά σᾶς ἴδω καί νά μιλήσω μαζί σας εἰς τό Ἑλσίνκι καί σᾶς εἶμαι εὐγνώμων διά τάς προσπαθείας πού κατεβάλατε ἔκτοτε διά νά μᾶς τηρῆτε ἐνημέρους ἐπί τῶν ἀπόψεών σας ἐπί θεμάτων ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος.

»Ὁ πρέσβυς κ. Κιούμπις μοῦ ἀνέφερε λεπτομερῶς τήν τελευταίαν συνομιλίαν πού εἶχε μαζί σας καί θά ἐπιθυμοῦσα νά γνωρίζετε ὅτι συμμερίζομαι ἀπολύτως τήν πεποίθησίν σας περί τῆς σπουδαιότητος ἀναλήψεως δράσεως τώρα διά τήν ἐπίλυσιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος.

»Ἐσεῖς καί ἐγώ εἴχομεν διαφορετικάς ἀπόψεις ἐπί τῆς ὀρθότητος τῆς ἐπιβολῆς ὑπό τοῦ Κογκρέσου ἀπαγορεύσεως ἀποστολῆς ὅπλων εἰς τήν Τουρκίαν ἀλλά καί οἱ δύο μας ἀγωνιζόμεθα νά ἐπιτύχωμεν τόν ἴδιον σκοπόν, δηλαδή δικαίαν καί διαρκῆ ρύθμισιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Εἶναι πεποίθησίς μου, ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θά εἶναι εἰς καλυτέραν θέσιν νά ἐπηρεάσουν τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ τώρα πού ἦρθη μερικῶς τό ἐμπάργκο καί δύναμαι νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι θά ἀσκήσωμεν συντόμως μίαν μείζονα προσπάθειαν διά νά προσπαθήσωμεν νά διασπάσωμεν τό παρόν ἀδιέξοδον εἰς τάς διαπραγματεύσεις.

»Εἰς αὐτήν τήν προσπάθειαν θά καθοδηγηθῶμεν ἀπό τάς ἀρχάς πού ἐξήγγειλε ὁ κύριος Κίσινγκερ εἰς τήν ὁμιλίαν του ἐνώπιον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τήν 22αν Σεπτεμβρίου, περιλαμβανομένης καί τῆς ἀρχῆς ὅτι αἱ σημεριναί διαχωριστικαί γραμμαί δέν δύνανται νά εἶναι μόνιμοι. Δεδομένου ὅτι αἱ ἑδαφικαί ρυθμίσεις ἐπί τῆς νήσου ἀποτελοῦν θεμελιώδες θέμα οἱουδήποτε διακανονισμοῦ, θά ἐπιδιώξωμεν ἰδιαιτέρως νά πείσωμεν τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν νά ἐπιδείξη κατανόησιν καί εὐελιξίαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προβλήματος. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις συγκεκριμένων προτάσεων ἐπί τοῦ ἑδαφικοῦ ὑπό τῆς Τουρκίας θά ἀποτελέση βάσιν διά ταχεῖαν ἐπανάληψιν τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν μεταξύ τοῦ κ. Κληρίδη καί τοῦ κ. Ντενκτάς καί ὅτι αἱ ἀνωτέρω συνομιλίαι, ἅπαξ ἐπαναληφθεῖσαι, θά δυνηθοῦν νά προχωρήσουν εἰς τήν ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἐκκρεμῶν προβλημάτων κατά συστηματικόν καί συνεχῆ τρόπον. Αἱ διαπραγματεύσεις δέν θά εἶναι εὔκολοι ἀλλά ἠμπορεῖτε νά εἶσθε βέβαιος ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι εἶναι ἕτοιμοι νά βοηθήσουν τά μέρη μέ ὅλους τούς δυνατούς τρόπους, διά νά ἐπιτευχθῆ πρόοδος. Ἐπιτρέψατέ μου νά σᾶς διαβεβαιώσω ἐπίσης ὅτι εἴμεθα πρόθυμοι νά πράξωμεν πᾶν ὅ,τι δυνάμεθα διά νά διευκολύνωμεν τήν ἐπίλυσιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν προβλημάτων ἐπί τοῦ Αἰγαίου καί ὅτι σταθερῶς πιστεύω ὅτι τά προβλήματα αὐτά πρέπει νά λυθοῦν διά εἰρηνικῶν μέσων.

»Ἐπιθυμοῦμεν, ἐπίσης, νά ἱκανοποιήσωμεν ὅσον τό δυνατόν ταχύτερον καί εὐμενέστερον τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος διά οἰκονομικήν καί στρατιωτικήν βοήθειαν. Εἶναι πρός τό κοινόν συμφέρον μας νά ἀποκατασταθῆ καί νά ἐνισχυθῆ ἡ μακρά συμμαχική σχέσις μας. Ἐπιτρέψατέ μου νά τονίσω συναφῶς τήν σημασίαν δι' ἀμφοτέρας τάς Κυβερνήσεις μας καθώς καί διά τούς κοινούς συμμάχους μας τῆς ἐπαναλήψεως ὑπό τῆς Ἑλλάδος ἐνός πλήρους ρόλου ἐντός τοῦ ΝΑΤΟ. Ἐλπίζω, ταυτοχρόνως, ὅτι ἡ Κυβέρνησίς σας θά ἐξακολουθήση νά ἐκτιμᾶ τήν σπουδαιότητα τῶν ἀμερικανικῶν στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία εἰς τήν Ἑλλάδα πιστεύω ὅτι ἐξυπηρετεῖ τά ἀμυντικά συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν καί τῆς συμμαχίας τοῦ ΝΑΤΟ. Νομίζω ὅτι εἶναι σημαντικόν νά καταλήξωμεν ταχέως εἰς μίαν συμφωνίαν ἐπί τοῦ μεγέθους τοῦ προγράμματός μας στρατιωτικῆς βοηθείας.

»Τέλος, ἐπιτρέψατέ μου νά σημειώσω ὅτι οἱ ἐπικριταί μας θά ἐμφανίσουν ἀναποφεύκτως τήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο ὑπό τοῦ Κογκρέσου ὡς ἐπιδοκιμασίαν τῆς τουρκικῆς στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τήν Κύπρον τό παρελθόν ἔτος. Ἐπιθυμῶ νά γνωρίζητε ὅτι δέν ἐπιδοκιμάζομεν τήν τουρκικήν ἐπιχείρησιν, οὔτε ἐπιδοκιμάζομεν τήν ἔλλειψιν προόδου κατά τό διαρρεῦσαν ἔτος πρός λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ὅπως ἐτόνισα, ἡ ἄρσις τοῦ ἐμπάργκο θά ἐπιτρέψη εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας νά παίξουν ἕνα θετικόν ρόλον εἰς τήν προσπάθειαν τῆς ἐξευρέσεως δικαίας καί διαρκοῦς ρυθμίσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος καί ἐλπίζω ὅτι ὁ λαός τῆς Ἑλλάδος θά ἰδῆ ὑπό αὐτό τό φῶς τήν ἐνέργειαν τοῦ Κογκρέσου»[20].

Τό σημείωμα τῆς συνομιλίας μεταξύ τοῦ πρωθυπουργοῦ καί τοῦ Ἀμερικανοῦ πρέσβη ἀναφέρει:

«Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ζωηράν ἔκπληξίν του διότι ἡ ἐπιστολή φαίνεται νά συνδέη τήν χορήγησιν βοηθείας πρός τήν Ἑλλάδα μέ τό θέμα τῆς ἐπανόδου τῆς Ἑλλάδος εἰς τό ΝΑΤΟ καί τό ζήτημα τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων ἐν Ἑλλάδι. Ἐάν, εἶπεν ὁ κ. πρωθυπουργός, ἡ πρόθεσις τῶν ΗΠΑ εἶναι πράγματι νά τεθοῦν ὅροι διά τήν χορήγησιν βοηθείας, εἶναι ὑποχρεωμένος νά δηλώση κατηγορηματικῶς ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι ἀπολύτως ἀπαράδεκτοι. Εἶναι ἀδιανόητον, συνέχισεν ὁ κ. Καραμανλῆς, μετά τήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο νά τίθενται ὅροι εἰς τήν Ἑλλάδα ἀντί νά ζητοῦνται παραχωρήσεις ἀπό τήν Τουρκίαν καί νά

τίθενται ὅροι πρός αὐτήν. Μετά τήν δικτατορίαν καί τήν Κυπριακήν τραγωδίαν ἡ Ἑλλάς, προσέθεσεν ὁ κ. πρωθυπουργός, ἀντιμετωπίζει κρίσιμα προβλήματα, τά ὁποῖα πρέπει νά ἐπιλυθοῦν ταχέως καί ἱκανοποιητικῶς. Ἄλλως δέν ἠμπορεῖ νά ἀποκλεισθοῦν δραματικαί ἐξελίξεις πού ἠμποροῦν νά ἐπηρεάσουν τό μέλλον τῆς χώρας αὐτῆς, καθώς καί τήν διεθνῆ τοποθέτησίν της. Οἱ Ἀμερικανοί καί οἱ λοιποί δυτικοί σύμμαχοι δέν πρέπει νά πλανῶνται ἀπό τήν ἐπιφανειακήν ἠρεμίαν πού ἐπικρατεῖ εἰς τήν Ἑλλάδα καί ἀπό τό γεγονός ὅτι τό προσωπικόν του κῦρος συγκρατεῖ ἀκόμη τήν κατάστασιν. Οἱ Ἕλληνες αἰσθάνονται ταπεινωμένοι καί ἀρχίζει νά διαφαίνεται δυσφορία ἔναντι τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως διότι συνεχίζονται αἱ τουρκικαί προκλήσεις ἀντί νά ἱκανοποιῆται ἡ ἐθνική φιλοτιμία τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ ἀπό ὅλους τούς συμμάχους των.

»Ἡ ἐπιστολή τοῦ προέδρου Φόρντ, εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς, δείχνει, εἰς τήν καλυτέραν περίπτωσιν, ὅτι ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις — καί ἄν ἀκόμη ἔχη καλήν θέλησιν — δέν κατανοεῖ τήν ἑλληνικήν πραγματικότητα.

»Ἡ Κυβέρνησίς μου, συνέχισεν ὁ κ. πρωθυπουργός, οὐδεμίαν βοήθειαν ἔχει λάβει ἀπό τήν Ἀμερικήν καί τούς λοιπούς συμμάχους. Ἐάν οἱ σύμμαχοί μας μᾶς εἰποῦν, ὡς ἔχουν δικαίωμα, ὅτι δέν ἐνδιαφέρονται διά τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος, τότε οὐδέν θέμα πρός συζήτησιν ὑφίσταται. Ὁ ἴδιος δέν ἔχει νά ζητήση τίποτα ἀπό κανένα. Ἀπό τῆς στιγμῆς ὅμως πού οἱ σύμμαχοί μας λέγουν ὅτι ἐνδιαφέρονται διά τήν Ἑλλάδα, δικαιοῦται καί ἐκεῖνος νά ὑποδείξη τί πρέπει νά πράξουν.

»Ἐλπίζω, εἶπεν ὁ κ. πρωθυπουργός, ὅτι ἡ σύνδεσις τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας μέ τά θέματα τοῦ ΝΑΤΟ καί τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων, ὅπως ἀναγράφεται εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ προέδρου Φόρντ, ἀποτελεῖ ἁπλῶς ἕνα σφάλμα καί ὄχι τήν πολιτικήν τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐάν, ὅμως, συμβαίνη τό δεύτερον, εἶναι ὑποχρεωμένος νά εἴπη εἰς τόν Ἀμερικανόν πρέσβυν ὅτι ἡ βοήθεια, ὑπό τούς ὅρους αὐτούς, δέν εἶναι ἀποδεκτή καί θά πρέπη ἡ Κυβέρνησίς μου νά εὕρη τόν τρόπον νά ἀπαλλαγῆ ἐκ τῆς ὑποχρεώσεώς της πρός χορήγησιν βοηθείας. Ἐάν, κατέληξεν ὁ κ. πρωθυπουργός, οἱ Ἀμερικανοί ἐπιθυμοῦν πράγματι νά ἀποτρέψουν βαρεῖαν ἐπιδείνωσιν τῆς καταστάσεως εἰς τήν περιοχήν αὐτήν τοῦ κόσμου καί νά ἀποκαταστήσουν βαθμιαίως τάς σχέσεις των μέ τήν Ἑλλάδα, ὀφείλουν νά πράξουν τέσσερα πράγματα:

»1. Νά ἀσκήσουν ἀποτελεσματικήν πίεσιν ἐπί τῆς Τουρκίας διά τήν ἐξεύρεσιν δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐάν τοῦτο δέν ἐπιτευχθῆ καί μετά τήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο, ἡ Ἀμερική θά γελοιοποιηθῆ εἰς τά μάτια ὅλου τοῦ κόσμου.

»2. Νά δηλώσουν εὐθέως καί δημοσίᾳ ὅτι δέν θά ἐπιτρέψουν τήν διατάραξιν τῆς εἰρήνης εἰς τό Αἰγαῖον. Καί τοῦτο ὄχι διότι λαμβάνουν θέσιν ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος καί ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ἀλλά διότι σύρραξις εἰς τό Αἰγαῖον θά ἔθετε εἰς κίνδυνον τήν διεθνῆ εἰρήνην, λόγῳ τῆς ἀναποφεύκτου παρεμβάσεως τῶν Ρώσων, Βουλγάρων καί ἄλλων.

»3. Νά χορηγήσουν οὐσιαστικήν βοήθειαν πρός τήν Ἑλλάδα, ἄνευ οὐδενός ἀπολύτως ὅρου. Ἡ βοήθεια αὕτη εἶναι ἀναγκαία τόσον διά ψυχολογικούς ὅσον καί διά οὐσιαστικούς λόγους.

»4. Κάποτε θά πρέπη ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις νά πῆ "ἕνα καλό λόγο" διά τήν Ἑλλάδα, δηλαδή νά ἀναγνωρίσουν τά δίκαια τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ Ἀμερικανός πρέσβυς ἀπήντησεν ὅτι κατανοεῖ πλήρως τήν σοβαρότητα τῶν λεχθέντων ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καί θά τά διαβιβάση πιστῶς εἰς τήν Κυβέρνησίν του. Κατά τήν γνώμην του, ἡ περικοπή τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου Φόρντ εἰς τήν ὁποίαν ἀνεφέρθη ὁ κ. πρωθυπουργός ὀφείλεται εἰς ἀτυχῆ ἔμπνευσιν τῶν ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι τήν συνέταξαν καί δέν ἀποτελεῖ τήν πολιτικήν τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἐπιθυμεῖ ἐπίσης νά διαβεβαιώση τόν κ. πρωθυπουργόν ὅτι εἰς τήν Ἀμερικήν ὑπάρχει 100% καλή θέλησις ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος, ἔστω καί ἐάν ἡ ἑλληνική πραγματικότης κατανοῆται μόνον κατά 75%. Δέν εἶναι ὅμως ἀκριβές ὅτι ἡ Ἀμερική οὐδεμίαν παρέσχε βοήθειαν πρός τήν Ἑλλάδα. Κατά τούς τελευταίους μῆνας, ὅτε εἶχε διακοπῆ πᾶσα στρατιωτική βοήθεια πρός τήν Τουρκίαν, ἐνετάθη ἡ ἀποστολή ὁπλισμοῦ πρός τήν Ἑλλάδα. Καί εἰς τόν οἰκονομικόν τομέα ἡ Ἀμερική ὑπεστήριξε τήν Ἑλλάδα καί ἐδημιούργησε εὐμενές ὑπέρ αὐτῆς κλῖμα εἰς τό Διεθνές Νομισματικόν Ταμεῖον, τήν Διεθνῆ Τράπεζαν κ.λπ.

»Κατά τήν προσεχῆ μετάβασίν του εἰς Ἀμερικήν θά πράξη πᾶν τό δυνατόν διά νά κατανοηθοῦν πληρέστερα αἱ ἑλληνικαί θέσεις καί νά ἀποκατασταθοῦν βαθμιαίως αἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν»[21].

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε στό Τζ. Φόρντ μέ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἀγαπητέ κύριε πρόεδρε,

»Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν ἐπιστολήν σας τῆς 3ης Ὀκτωβρίου 1975.

»Ἀνέγνωσα μέ πολλήν προσοχήν τάς σκέψεις σας ἐπί τῆς ἐνδεικνυομένης γραμμῆς πού πρέπει νά διέπη τάς προσπαθείας διά τήν ἐπίλυσιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Ἰδιαιτέρως συνεκράτησα τήν διαβεβαίωσίν σας ὅτι θέλετε συντόμως ἀναλάβει μείζονα προσπάθειαν διά τόν τερματισμόν τοῦ ἀδιεξόδου εἰς ὅ περιῆλθον αἱ διαπραγματεύσεις, ἐπιδιώκοντες νά πείσητε τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν ὅπως ἐπιδείξη κατανόησιν καί ἐλαστικότητα καί ἰδίως εἰς τό θέμα τῶν ἐδαφικῶν διαρρυθμίσεων. Εἶναι πράγματι τοῦτο ἡ κλείς τοῦ ὅλου προβλήματος.

»Θέλω νά ἐλπίζω ὅτι, τήν φοράν ταύτην, ἡ παρέμβασίς σας ἐν Ἀγκύρᾳ θά εἶναι ἀποτελεσματική ἐφ' ὅσον παρεμερίσθη ὁ λόγος πού, ὡς μοί εἴχατε ἀνακοινώσει εἰς τό Ἑλσίνκι, ἐμείου τήν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ἐνεργειῶν σας. Ἐάν καί τώρα ἡ τουρκική Κυβέρνησις δέν ἀνταποκριθῆ, θά ὁδηγηθῶμεν εἰς ἐπιδείνωσιν τῆς καταστάσεως, τήν ὁποίαν εἶναι κοινόν καθῆκον μας νά ἀποτρέψωμεν.

»Ἐρχόμενος τώρα εἰς τό θέμα τῆς οἰκονομικῆς καί στρατιωτικῆς βοηθείας πρός τήν χώραν μου, δέν σᾶς ἀποκρύπτω, κύριε πρόεδρε, τήν ἔκπληξιν μετά τῆς ὁποίας διεπίστωσα ὅτι τήν συνδέετε μέ τήν ἐπάνοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τό στρατιωτικόν σκέλος τοῦ

NATO καί τάς διαπραγματεύσεις μας ἐπί τοῦ θέματος τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων ἐν Ἑλλάδι.

»Γνωρίζετε καλῶς ἐκ τῆς πρός ὑμᾶς ἐπιστολῆς μου, τῆς 28ης Αὐγούστου 1974, τούς σοβαρωτάτους λόγους, οἵτινες μέ ἠνάγκασαν νά λάβω τήν περί ἀποχωρήσεώς μας ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σκέλους τοῦ NATO ἀπόφασιν. Οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, ἐμεσολάβησεν ἔκτοτε πού νά δικαιολογῆ τήν ἐπανεξέτασιν τῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ κυπριακή τραγωδία συνεχίζεται, ἐνῶ ἀπαράδεκτοι τουρκικαί ἀξιώσεις διατυποῦνται ἐπί τοῦ Αἰγαίου. Τό ἐνδιαφέρον τῶν Συμμάχων μας, ἐν τῷ NATO ἐπί τῶν ζωτικῆς δι' ἡμᾶς σημασίας θεμάτων τούτων, ὑπῆρξε μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς, ἄν ὄχι περιθωριακόν, τουλάχιστον ἄνευ οὐδενός ἀποτελέσματος.

»Θά ἤθελα, ὅμως, νά προσθέσω ὅτι, τόσον ἔναντι τοῦ NATO, ὅσον καί εἰς τάς διαπραγματεύσεις διά τάς ἀμερικανικάς βάσεις, ἡ Κυβέρνησίς μου ἐνήργησε καί ἐνεργεῖ μετά προσοχῆς, μέ αἴσθημα εὐθύνης καί μέ κριτήριον τά ἐθνικά μας συμφέροντα.

»Εἶναι, ἄλλωστε, γνωστόν ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν ἀποχωρεῖ ἐκ τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας. Ἐπιδιώκει ἁπλῶς μίαν ἐπιβληθεῖσαν ἐκ τῶν πραγμάτων ρύθμισιν τῆς θέσεώς της ἐντός τοῦ στρατιωτικοῦ σκέλους τοῦ NATO. Ὡς ἐδήλωσα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ἡ Ἑλλάς ἀνήκει καί ἐπιθυμεῖ νά ἀνήκη εἰς τήν Δύσιν.

»Θά κατανοήσητε, συνεπῶς, ὅτι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νά δεχθῶ τήν σύνδεσιν τῶν ὡς ἄνω θεμάτων πρός τήν οἰκονομικήν καί στρατιωτικήν βοήθειαν τήν ὁποίαν προτίθεσθε νά ἐγκρίνητε διά τήν Ἑλλάδα. Αἱ ἑλληνοαμερικανικαί σχέσεις διέρχονται λεπτοτάτην φάσιν καί ἐπειδή πιστεύω εἰς τήν ἀναγκαιότητα τῶν δεσμῶν τῶν δύο χωρῶν μας, φρονῶ ὅτι, ἀντί νά προσθέτωμεν νέους λόγους ἐξερεθισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης, ὀφείλομεν, ἀντιθέτως, νά ἐργασθῶμεν διά τήν ἀναθέρμανσιν τῶν αἰσθημάτων της. Ὑμεῖς ἔχετε καί τά μέσα καί τούς τρόπους διά νά συμβάλητε ἀποφασιστικῶς πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν. Παρακαλῶ δέ νά βεβαιωθῆτε ὅτι, ἀπό ἰδικῆς μου πλευρᾶς, ἐγένετο καί θά ἐξακολουθήση νά γίνεται πᾶν τό δυνατόν πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν.

»Δέν ἀγνοεῖτε, κύριε πρόεδρε, ὅτι, μετά τά ἑπτά ἔτη τῆς δικτατορίας καί τήν κυπριακήν τραγωδίαν, ἡ χώρα αὕτη ἀντιμετωπίζει μεγάλα καί ὀξύτατα προβλήματα. Ἔχει, συνεπῶς, ἀνάγκην κατανοήσεως καί συμπαραστάσεως διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν ἐκ μέρους ἐκείνων πού ἐνδιαφέρονται διά τήν σταθεροποίησιν τῶν δημοκρατικῶν της θεσμῶν πού μόλις ἀποκατεστάθησαν.

»Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό ἐπιθυμῶ νά σᾶς εὐχαριστήσω θερμῶς διά τό ἐνδιαφέρον πού ἐκδηλώνετε εἰς τήν ἐπιστολήν σας ἔναντι τῆς χώρας μου, ἐνδιαφέρον πού ἀνταποκρίνεται εἰς τήν παραδοσιακήν φιλίαν τῶν δύο λαῶν μας πού δίς συνεπολέμησαν ὑπέρ τῶν κοινῶν μας ἰδανικῶν»[22].

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρίσταται σέ δεξίωση πού παραθέτει ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας, Π. Λαμπρίας, πρός τιμή τῶν συμμετασχόντων στό 12ο ἐτήσιο συνέδριο τῆς Ἑνώσεως Εὐρωπαίων Δημοσιογράφων, στήν Ἀθήνα, μεταξύ 5 καί 6 τοῦ μηνός.

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παραχωρεῖ στό πρακτορεῖο Ρώϋτερ τήν ἀκόλουθη συνέντευξη:

»Ἐρ.: Ποιά εἶναι κατά τήν γνώμη σας τά πιό ἐπίκαιρα προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ὁ κόσμος καί ποιός θά ἦταν ὁ πρακτικότερος τρόπος ἀμέσου ἀντιμετωπίσεώς των;

»Ἀπ.: *Τό ἐνεργειακό καί τό νομισματικό πρόβλημα ἐμφανίζονται μέ ὀξυτάτην μορφήν, ὑπό τήν ἔννοια ὅτι οἱ ἐπιπτώσεις των στήν οἰκονομία ὅλων σχεδόν τῶν χωρῶν εἶναι ἄμεσες καί αἰσθητές. Μαγικές λύσεις τῶν προβλημάτων αὐτῶν δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχουν. Κατά τήν γνώμη μου ὁ τρόπος ἀντιμετωπίσεώς τους θά ἔπρεπε νά ἀναζητηθῆ μέ τήν μέθοδο πού ὠφειλε νά ἰσχύη γιά ὅλα τά διεθνῆ προβλήματα: τήν συνεννόηση καί τήν κοινή λογική. Πιστεύω, δηλαδή, ὅτι τά δύο αὐτά ἐπίκαιρα προβλήματα ὀφείλονται σέ ἕνα καθεστώς διεθνοῦς ἀναρχίας ἤ, κατ' ἄλλη διατύπωση, συγκρουομένων συμφερόντων καί ἐπί μέρους ἀνταγωνισμῶν. Ἄν γίνη ἀντιληπτό ὅτι μακροπροθέσμως ἡ ἀδυναμία χαράξεως κοινῆς πολιτικῆς καί ἐναρμονίσεως τῶν συμφερόντων βλάπτει ὅλα τά μέρη, νομίζω ὅτι οἱ λύσεις καί ἄν δέν προκύψουν αὐτόματα, δέν θά εἶναι δύσκολο νά ἐξευρεθοῦν. Τό ἴδιο μπορεῖ νά λεχθῆ καί γιά ὡρισμένα ἄλλα μεγάλα προβλήματα, τά ὁποῖα, ἐπειδή ἐκκρεμοῦν ἀπό πολύν καιρόν, δέν θεωροῦνται ἐπίκαιρα, ἀλλ' εἶναι ὡστόσο περισσότερο σοβαρά. Ὁ ἐξοπλισμός τῶν βασικῶν συμφωνιῶν μέ ἀποτελεσματικές κυρώσεις, ὥστε νά ἔχουν δεσμευτικό χαρακτῆρα γιά ὅλα τά Κράτη πού ἀπαρτίζουν τήν διεθνῆ κοινωνία, εἶναι κατά τήν γνώμη μου ἕνα πρόβλημα μονίμως ἐπίκαιρο. Ἐξ ἴσου ἐπίκαιρη θεωρῶ τήν ἀνάγκη τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης, πού δυστυχῶς ἔχει πολύ καθυστερήσει, ἐνῶ εἶναι ἡ μόνη οὐσιαστική διασφάλιση τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς δημοκρατίας καί τῆς κοινωνικῆς προόδου τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν.*

»Ἐρ.: Ποιά εἰδικώτερα προβλήματα ἐμφανίζονται μέ ὀξύτητα στόν εὐρωπαϊκό χῶρο:

»Ἀπ.: *"Ἀνοικτά" προβλήματα — γιά νά μή πῶ "χαίνουσες πληγές" — εἶναι αὐτή τήν στιγμή στήν Εὐρώπη — ἀκριβέστερα στόν Μεσογειακό χῶρο — τό Μεσανατολικό καί τό Κυπριακό. Καί τοῦτο διότι καί μόνη ἡ ἐκκρεμότης τῶν προβλημάτων αὐτῶν ἀποτελεῖ ἀπειλή γιά τήν εἰρήνη σέ μιά ἐξαιρετικά εὐαίσθητη περιοχή τοῦ κόσμου. Καί ὅσον ἀφορᾶ τό Μεσανατολικό, τόν τελευταῖο καιρό σημειώθηκε μιά κάποια πρόοδος, πού ἐπιτρέπει ὡρισμένες ἐλπίδες, ἐφ' ὅσον θά συνεχισθοῦν οἱ προσπάθειες γιά μονιμώτερη λύση. Δυστυχῶς τό ἴδιο δέν μπορεῖ νά λεχθῆ γιά*

τό Κυπριακό, δεδομένου ὅτι συνεχίζεται ἐπ' αὐτοῦ ἡ τουρκική ἀδιαλλαξία. Ὅπως συνεχίζεται καί τό δράμα τῶν 200.000 προσφύγων, πού βλέπουν νά ἔρχεται καί δεύτερος χειμῶνας, ἐνῶ αὐτοί παραμένουν μακριά ἀπό τίς ἑστίες τους.

»Ἐρ.: Στόν πρῶτο χρόνο πού πέρασε ἀπό τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα ἐπιλύσατε, κατά γενική ἀναγνώριση, πολλά καί ὀξύτατα προβλήματα τῆς χώρας σας. Ποιά προβλήματα νομίζετε ὅτι ἐξακολουθοῦν νά παραμένουν στήν Ἑλλάδα, κληρονομημένα ἀπό τήν ἐπταετία τῆς δικτατορίας;

»Ἀπ.: *Πρῶτα ἀπ' ὅλα τό Κυπριακό, γιά τό ὁποῖο σᾶς ὡμίλησα παρά πάνω. Γιατί καί τό πρόβλημα αὐτό, ὅπως εἶναι γνωστό, τό ἐδημιούργησαν στήν ἀρχική του φάση οἱ συνταγματάρχες μέ τήν ἀφροσύνη τους. Βέβαια ἡ τουρκική πλευρά ἐχρησιμοποίησε τό σφάλμα αὐτό ὡς πρόσχημα, γιά νά εἰσβάλη στήν νῆσο πρός ἀποκατάστασιν ὄῆθεν τῆς νομιμότητος. Ὅταν ὅμως ἀποκατεστάθη ἡ νομιμότης στήν Κύπρο καί ἡ δημοκρατία στήν Ἑλλάδα, ἡ Τουρκία χωρίς κανένα πλέον πρόσχημα — καί μάλιστα ἐνόσῳ διεξήγοντο διαπραγματεύσεις στήν Γενεύη — ἐπραγματοποίησε τήν δεύτερη, πιό ἐκτεταμένη καί πιό ὠμή εἰσβολή. Καί ἔκτοτε ἐπιμένει στά τετελεσμένα γεγονότα πού ἐδημιούργησε μέ τήν ὠμή βία. Ἄλλα προβλήματα πού ἐκληροδότησε ἡ δικτατορία στήν δημοκρατία εἶναι φύσεως οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς. Ἡ ἀλλοπρόσαλλη πολιτική της στούς τομεῖς αὐτούς θά μποροῦσε νά ὁδηγήση κάποια μέρα τήν χώρα σέ πλήρη χρεωκοπία. Μέ τήν ἀποκατάσταση ὅμως τῆς δημοκρατίας καί μέ τήν πολιτική ὡριμότητα πού ἔδειξε ὁ λαός, ἀντιμετωπίσθηκαν μέχρι τῆς στιγμῆς ἀποτελεσματικά οἱ ὀξύτερες πλευρές τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Ἡ οἰκονομία ἐτέθη ὑπό ἔλεγχον — τόν ἔλεγχον τῆς λογικῆς καί τῶν καθαρῶν προγραμμάτων — καί ἡ χώρα ξαναβρῆκε τόν δυναμισμό της, χωρίς μάλιστα ἐπικινδύνους κοινωνικούς κλυδωνισμούς, τούς ὁποίους ἀνέμεναν πολλοί ξένοι παρατηρητές σάν μοιραῖο ἐπακόλουθο τῆς μεταβάσεως ἀπό τήν καταπίεση στήν ἐλευθερία. Ὁ πληθωρισμός ἐδαμάσθη καί ἀναμένεται ἐφέτος αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἀντί τῆς μειώσεως πού ἐσημείωσε τόν περασμένο χρόνο.*

»Ἐρ.: Ἡ βαλκανική πολιτική τήν ὁποία ἐγκαινιάσατε, συγκαλῶντας μάλιστα μέ προσωπική σας πρωτοβουλία διαβαλκανική διάσκεψη στήν Ἀθήνα, σημαίνει — σέ συνδυασμό μάλιστα μέ τήν ἀποχώρηση τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό ΝΑΤΟ — ἀναπροσανατολισμό τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς;

»Ἀπ.: *Ἀσφαλῶς ὄχι. Κατ' ἀρχήν ἡ Ἑλλάς δέν ἀπεχώρησε παρά μόνον ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τῆς Συμμαχίας τοῦ ΝΑΤΟ. Ἡ κυριολεξία μάλιστα εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑπεχρεώθη νά ἀποχωρήση, γιατί δέν ἦταν δυνατόν νά παραμένη σέ μιά στρατιωτική συμμαχία ἡ ὁποία δέν ἔπραξε τίποτε γιά νά τήν προστατεύση ἀπό τήν ἐπιθετικότητα ἑνός συμμάχου της. Ἐπανειλημμένως, ὅμως, ἔχει δηλωθῆ ὅτι ἡ Ἑλλάς παραμένει πιστή στήν ἰδεολογία καί στόν πολιτικό συνασπισμό τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Ἀκόμη περισσότερο, ζητῶντας ἡ Ἑλλάς νά ἐνταχθῆ πλήρως στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα, τονίζει ὅτι θέλει νά συμβάλη κατά τό μέτρο τῶν δυνάμεών της καί στήν πραγματοποίηση τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης, τήν ὁποία θεωρεῖ ἀναγκαία γιά τήν διαφύλαξη αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν ἀρχῶν καί ἀξιῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Ἡ βαλκανική πολιτική τῆς Ἑλλάδος ξεκινάει ἀκριβῶς ἀπό τήν ρεαλιστική θεώρηση τοῦ διαφορισμοῦ πού ἐπικρατεῖ στά Βαλκάνια. Ἴσως σέ καμμιά ἄλλη περιοχή τοῦ κόσμου νά μήν ἀντιπροσωπεύωνται, ὅπως συμβαίνει στά Βαλκάνια, ὅλα τά εἴδη πολιτικοοικονομικῶν καθεστώτων καί διαφορετικῶν προσανατολισμῶν ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἀκριβῶς ἐπειδή ὑπάρχει αὐτός ὁ διαφορισμός, πού παλαιότερα ἦταν μία διαρκής ἑστία ἀναταραχῆς καί συγκρούσεως — σέ σημεῖο πού ἡ Βαλκανική νά θεωρῆται ἡ πυριτιδαποθήκη τῆς Εὐρώπης — ἡ Ἑλλάς ἐσκέφθη ὅτι θά ἔπρεπε νά καταβληθῆ κάθε προσπάθεια συσφίγξεως τῶν διμερῶν σχέσεων συνεργασίας, ὥστε ἐκ τῶν πραγμάτων νά δημιουργηθῆ ἕνα πολυμερές πλέγμα φιλικῶν σχέσεων καί συνεργασίας σέ πρακτικούς τομεῖς σ' ὅλο τόν χῶρο τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ ἐπιτυχία, ἄλλωστε, μιᾶς τέτοιας προσπαθείας θά ἦταν ἡ πρώτη ἐφαρμογή στήν πράξη τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλσίνκι. Καί ὀφείλω νά ὑπογραμμίσω μέ ἐξαιρετική ἱκανοποίηση ὅτι στήν πρωτοβουλία αὐτήν βρῆκα τήν καλύτερη δυνατή ἀνταπόκριση ἀπό τούς ἡγέτες τῶν βαλκανικῶν χωρῶν εἰς τούς ὁποίους ἀπετάθην*»[23].

9-11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στή Μεγάλη Βρετανία.

Τόν πρωθυπουργό, συνοδευόμενο ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, καί τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Π. Λαμπρία, ὑποδέχτηκε στό ἀεροδρόμιο Χήθροου ὁ Βρετανός ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν, Ρόυ Χάττερσλυ. Κατόπιν, ὁ Δ. Μπίτσιος εἶχε μιά πρώτη συνάντηση μέ τόν ὁμόλογό του, Τζ. Κάλλαχαν.

Οἱ συνομιλίες μεταξύ τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τοῦ Βρετανοῦ ὁμολόγου του, Χ. Οὐίλσον, ἄρχισαν τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, στήν πρωθυπουργική κατοικία (ἔξω ἀπό τήν ὁποία εἶχε συγκεντρωθεῖ πλῆθος Ἑλλαδιτῶν καί Ἑλληνοκυπρίων τοῦ Λονδίνου, πού ὑποδέχθηκαν μέ θερμές ἐκδηλώσεις τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό). Τό σημείωμα τῆς συζητήσεως, στήν ὁποία πῆραν μέρος καί οἱ δύο ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀναφέρει:

«Εἰς σχετικήν παράκλησιν τοῦ κ. Οὐίλσον, ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπεν τά ἀκόλουθα εἰς βραχεῖαν ἀνάπτυξιν τοῦ Κυπριακοῦ:

»*Ἡ ἱστορία τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι γνωστή. Τά προβλήματα τά ἐδημιούργησεν ἡ Τουρκία. Εἶναι ἀληθές ὅτι τό πρόσχημα τό ἔδωσε τό πραξικόπημα τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά τό πρόσχημα τοῦτο ἐξέλιπεν τρεῖς ἡμέρας ἀργότερον, ὅτε ἀποκατεστάθη ἡ νομιμότης εἰς τήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρον. Παρά ταῦτα, ὄχι μόνον τά τουρκικά στρατεύματα δέν ἀπεσύρθησαν, ἀλλά ἐξαπέλυσαν καί δευτέραν ἐπίθεσιν. Τήν φοράν ταύτην χωρίς τό παραμικόν πρόσχημα. Κατά τήν τελευταίαν συνάντησίν μου εἰς Βρυξέλλας μετά τοῦ κ. Ντεμιρέλ τόν ἠρώτησα πῶς ὁ ἴδιος ἐξήγει τά γεγονότα αὐτά. Μοί ἀπήντησεν ὅτι δέν*

ήτο ὁ ὑπεύθυνος κυβερνήτης τήν ἐποχήν ἐκείνην. Ὑπενθύμισα ὅτι συνεχίζεται ἡ κατοχή τοῦ 40% τῆς νήσου, ἡ παρουσία 200.000 προσφύγων εἰς τόν νότον. Ἀποτέλεσμα ὅτι 18% τοῦ πληθυσμοῦ κατέχουν τό 40% τῆς νήσου καί 70% τῶν παραγωγικῶν πηγῶν. Ἡ κατάστασις αὐτή εἶναι παράλογος, ἀλλά οἱ Τοῦρκοι ἐπιμένουν εἰς τήν διατήρησίν της.

»Κατά τήν συνάντησίν μου μέ τόν κ. Ντεμιρέλ τόν ἐπίεσα νά μοῦ εἴπῃ πῶς ἀντιμετωπίζει τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, χωρίς τοῦτο νά συνεπάγεται τήν ἀνάληψιν δεσμεύσεως ἀπό μέρους του. Τοῦ ἐτόνισα ὅτι δέν μποροῦμε νά βγοῦμε ἀπό τό δωμάτιο χωρίς νά γνωρίζω τήν σκέψιν του. Μοῦ ἀπήντησε ὅτι τό μόνον τό ὁποῖον ἠμποροῦσε νά κάμῃ εἰς τό στάδιον ἐκεῖνο, ἦτο νά συμβάλῃ εἰς τήν δημιουργίαν ἑνός καλοῦ κλίματος, τό ὁποῖον μέ τόν καιρόν θά ἠμποροῦσε νά δώσῃ τήν λύσιν. Ἀντί, ὅμως, λύσεως, ἔχομε νέας αὐθαιρεσίας, ἡ κατάστασις χειροτερεύει, οἱ Τοῦρκοι ἐπιμένουν σέ τετελεσμένα γεγονότα, ἐποικίζουν τήν νῆσον, ψηφίζουν δῆθεν Σύνταγμα περί αὐτονομίας των. Ἑπτά ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἐπιτάσσουν τήν ἐπιστροφήν τῶν προσφύγων εἰς τάς ἑστίας των, τήν ἀποχώρησιν τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων κ.λπ. Οἱ Τοῦρκοι τάς ἀγνοοῦν. Ὁ διακοινοτικός διάλογος ὑπό τόν Βαλντχάιμ δέν ἐσημείωσε καμμίαν πρόοδον. Οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε εἶπον τί θέλουν.

»Ἐάν ἡ ἐκκρεμότης παραταθῇ, εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ συνεχιζομένη ἐπιδείνωσις θά ὁδηγήσῃ εἰς ἐπικινδύνους ἐξελίξεις. Ἐπέδειξα μετριοπάθειαν, συνέχισεν ὁ κ. πρωθυπουργός, διά νά ἀποφύγωμεν τούς κινδύνους. Ἐκάλεσα τόν λαόν καί τόν στρατόν νά δείξουν ὑπομονήν καί κατανόησιν, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι καί οἱ σύμμαχοι θά βοηθήσουν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι καί ὁ κ. Οὐίλσον μέ εἶχε τηλεγραφικῶς συγχαρῇ δι' αὐτό. Τήν πολιτικήν τῆς μετριοπαθείας συνεχίζω πάντοτε, ἀλλά τόσον ὁ λαός ὅσον καί ὁ στρατός ἀρχίζουν νά κουράζωνται καί δι' αὐτό φοβοῦμαι τάς ἐπικινδύνους ἐξελίξεις.

»Ὅλοι ὅσοι ἠμποροῦν νά βοηθήσουν πρέπει νά ἀσκήσουν τήν ἐπιρροήν των διά νά εὑρεθῇ λύσις. Ὄχι τόσον διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς δικαιοσύνης, ὅσον διά τήν ἀποτροπήν τῶν κινδύνων. Μεταξύ αὐτῶν ἡ Μ. Βρετανία καί διά νομικούς λόγοις καί ἐκ τῶν πραγμάτων καί λόγῳ τοῦ διεθνοῦς γοήτρου της δύναται νά ἀσκήσῃ ἐπιρροήν. Μόνον, ὅμως, ἐφ' ὅσον θά κινηθῇ ἐγκαίρως θά εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθῇ μία δικαία λύσις.

»Οὐίλσον: Δέν γνωρίζω καλῶς τό θέμα, ἀλλά θά ἤθελα νά ἀναφερθῶ σέ δύο γεγονότα: τό ἀμερικανικόν ἐμπάργκο καί τάς ἐπικειμένας ἐκλογάς ἐν Τουρκία διά τήν ἀνανέωσιν μέρους τῆς Γερουσίας.

»Καραμανλῆς: *Ὁ πρόεδρος Φόρντ καί οἱ Εὐρωπαῖοι ἐξεδήλωσαν τήν πεποίθησιν ὅτι μετά τήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο οἱ Τοῦρκοι θά ἐκινοῦντο.*

»Οὐίλσον: Νομίζω ὅτι ἡ ἄποψις τοῦ προέδρου Φόρντ εἶναι ὅτι δέν θά ἐκινοῦντο πρό τῆς ἄρσεως.

»Καραμανλῆς: *Τό ἐμπάργκο ἦρθη καί αἱ ἐκλογαί ἐπίκεινται. Ὅσοι ἐπίστευσαν ὅτι ἡ ἄρσις τοῦ ἐμπάργκο θά βοηθήσῃ, θά πρέπῃ νά ἐργασθοῦν πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς Τουρκίας. Φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἐπίκλησις τῶν ἐκλογῶν εἶναι πρόσχημα, καθ' ὅτι δέν πρόκειται νά λύσουν κανένα πρόβλημα. Τήν ἐπομένην ἡμέραν θά ἐπικαλοῦνται τάς γενικάς ἐκλογάς. Φοβοῦμαι ὅτι ὅλα αὐτά τά ἐπιχειρήματα ἀπετέλουν ἁπλᾶ προσχήματα διά νά ξαναπάρουν βοήθειαν. Ἀνεξαρτήτως, ὅμως, ὅλων αὐτῶν, παρέχεται ἡ δυνατότης ἀσκήσεως οὐσιαστικῆς πιέσεως ἐπί τῆς Τουρκίας.*

»Κάλλαχαν: Θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω τόν πρωθυπουργόν τῆς Ἑλλάδος διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἐχειρίσθη τό ὅλον ζήτημα. Ἡ Ἑλλάς τοῦ ὀφείλει μέγα χρέος. Θά ἤθελα, ὅμως, δι' ὀλίγων νά ἀνατρέξω εἰς τό παρελθόν. Ὅταν ὁ Μακάριος ἔφθασεν εἰς Λονδῖνον εἰς τάς 16 Ἰουλίου, χωρίς πουκάμισο, ἐπίστευε ὅτι ἡ Ἀγγλία δέν ἔπρεπε νά χρησιμοποιήσῃ ἔνοπλον βίαν. Εἶχα τότε καλέσει τηλεφωνικῶς τούς Ἐτσεβίτ καί Κυπραῖον νά ἔλθουν πρός συνάντησίν μου. Ὁ Τοῦρκος ἐδέχθη καί ἦλθε τήν Τετάρτην καί ἐζήτησε πράγματα πού θά ἔκαναν τήν κατάστασιν ἀκόμη χειρότερη. Τήν Παρασκευήν τά μεσάνυχτα οἱ Τοῦρκοι μοῦ εἶπαν ὅτι δέν εἶχαν πρόθεσιν νά εἰσβάλουν εἰς τήν Κύπρον. Τοῦτο λέγω εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Ἐτσεβίτ ὅτι μᾶς εἶχαν προειδοποιήσει. Τό Σάββατον καί ὥραν 5.50' πρωϊνήν ἐκάλεσα τόν τότε πρωθυπουργόν τῆς Ἑλλάδος διά τοῦ ἑδῶ ἐπιτετραμμένου της νά ἔλθῃ εἰς Λονδῖνον. Εἰς τάς 8 ἡ ὥρα οἱ Ἕλληνες ἐδήλωναν ὅτι ἐάν δέν ἀποσυρθοῦν οἱ Τοῦρκοι ἀπό τήν Κύπρον θά κηρύξουν τόν πόλεμον καί τήν Ἕνωσιν. Διερωτᾶται κανείς τί καταστροφές θά εἶχον συμβῆ ἐάν δέν ἐπήρχετο ἐγκαίρως ἡ ἐπέμβασις τοῦ κ. Καραμανλῆ. Ἡ πολιτικότης καί ἡ αὐτοσυγκράτησίς του ἔσωσαν τότε τήν κατάστασιν.

»Καραμανλῆς: *Ἐκτιμῶ τά ὅσα λέγετε κ. ὑπουργέ, ἀλλά θά πρέπῃ οἱ πάντες νά ἀντιληφθοῦν ὅτι τά μικρά περιθώρια ἔχουν σμικρυνθῆ ἀκόμη περισσότερον.*

»Κάλλαχαν: Δέν διαφωνῶ μέ τήν ἀνάλυσίν σας καί μέ τά ὅσα εἴπατε ἀναφορικῶς μέ τήν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού προέχει αὐτήν τήν στιγμήν εἶναι τό πῶς θά προχωρήσωμεν. Ἐσκέφθημεν, παραλλήλως πρός τάς ἐνεργείας μας πρός τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν, νά πλησιάσωμεν τόν Ἐτσεβίτ καί τούς στρατιωτικούς. Ἀτυχῶς, ὅμως, ὅ,τι ποῦμε εἰς τόν Ἐτσεβίτ καταλήγει εἰς τά ὦτα τοῦ Ντεμιρέλ, ὁ ὁποῖος διαμαρτύρεται τότε καί παραπονεῖται διά τόν τρόπον ἐνεργείας μας.

»Συζητήσαμε μέ τάς Ἡνωμένας Πολιτείας, μέ τούς Ἐννέα καί εἰδικώτερον μέ τούς Γερμανούς πρός τόν σκοπόν ὅπως, μετά τάς γερουσιαστικάς ἐκλογάς, συγκεντρώσωμεν τάς προσπαθείας μας εἰς τήν Ἄγκυραν. Ἔχομεν κάποιο ἄνοιγμα. Κατά τήν τελευταίαν συνάντησίν μου μετά τοῦ Τσαγλαγιαγκίλ μοῦ εἶπεν ὅτι ἡ Μ. Βρετανία ἔχει εἰδικόν ρόλον εἰς τήν Κύπρον, ἀλλά εἶναι ἐνδεχόμενον τό ἴδιο νά εἶπε καί εἰς τούς Γερμανούς καί εἰς ἄλλους τινάς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ἐπομένη κίνησις ἀνήκει εἰς τούς Τούρκους καί θά πρέπῃ νά ἀφορᾶ τό ἐδαφικόν. Οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε ἀπεκάλυψαν τάς προθέσεις των. Προσωπικῶς συμμερίζομαι τήν ἄποψιν ὅτι τό ἐδαφικόν εἶναι ἀλληλένδετον μέ τό διζωνικόν, μέ τό προσφυγικόν, μέ τό πρόβλημα τῶν κεντρικῶν ἐξουσιῶν. Ἐάν οἱ Τοῦρκοι ἦσαν εἰλικρινεῖς, θά ἠμποροῦσαν, χωρίς νά δεσμεύσουν τήν διαπραγματευτικήν των θέσιν, νά παράσχουν ἰδιωτικῶς ἐνδείξεις τινάς περί τῶν προθέσεών των εἴτε εἰς κάποιον ἀπό τούς Ἐννέα, εἴτε τούς Γερμανούς π.χ. ἢ εἰς τούς Ἀμερικανούς.

»Καραμανλῆς: *Ὀρθῶς προσδιορίζει ὁ κ. ὑπουργός τήν μέθοδον τήν ὁποίαν θά πρέπῃ νά ἀκολουθήσωμεν. Τί ὅμως θά συμβῇ ἐάν οἱ Τοῦρκοι δέν ἀνταποκριθοῦν;*

»Κάλλαχαν: Θά ἤθελα νά ἀκούσω τήν ἰδικήν σας γνώμην κ. πρόεδρε.

»Καραμανλῆς: *Δέν μοῦ εἶναι εὔκολον νά κάμω ὑποδείξεις. Θά ἔλεγα, ὅμως, ὅτι εἰς περίπτωσιν ἐμμονῆς τῶν Τούρκων εἰς τήν ἀρνητικότητα, θά ἔπρεπε νά ἀσκηθῆ οὐσιαστική πίεσις ἐπ' αὐτῶν. Ἐάν ἀντιληφθοῦν ὅτι ἔχουν ἀπομονωθῆ, εἶμαι βέβαιος ὅτι θά λογικευθοῦν. Τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης εἶχε πρό ἐτῶν ἀπομονώσει τήν ἑλληνικήν δικτατορίαν. Ἐπρόκειτο δέ τότε περί ἐσωτερικοῦ προβλήματος ποῦ δέν ἔθιγεν ἄλλες χῶρες. Αὐτήν τήν φοράν ἡ κίρτηνη τῆς Μεσογείου καί τῆς Μ. Ἀνατολῆς διακυβεύεται. Πρέπει, ἐπομένως, κατά μείζονα λόγον, νά ληφθοῦν μέτρα. Ὄχι διά νά προστατεύσουν τήν Ἑλλάδα, ἀλλά διά νά ἀποτρέψουν κινδύνους. Δέν ἀντιλαμβάνομαι διατί αἱ Κυβερνήσεις ἀναγνωρίζουν μέν ὅτι ἡ Τουρκία εἶναι ἐν ἀδίκῳ, ὅτι ἡ στάσις της ἡμπορεῖ νά προκαλέση ρῆξιν, παρ' ὅλα αὐτά ὅμως δέν λαμβάνουν ἀποτελεσματικά μέτρα ἐναντίον της.*

»Κάλλαχαν: Διερωτῶμαι ποῖα μέτρα θά ἦσαν ἀποτελεσματικά καί ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τήν περίπτωσιν τῆς Ροδεσίας.

»Καραμανλῆς: *Ἡ περίπτωσις δέν εἶναι ἡ ἰδία.*

»Κάλλαχαν: Συμφωνῶ κ. πρόεδρε. Θά ἤθελα ὅμως νά προσθέσω ὅτι εἰς τά ὅμματα τῶν Ἀμερικανῶν βαρύνει ἰδιαιτέρως ἡ σοβιετική παρουσία εἰς τά σύνορα τῆς Τουρκίας. Τοῦτο ἀναφέρων δέν ὑποτιμῶ τάς δυσκολίας ποῦ ἀντιμετωπίζει ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης.

»Καραμανλῆς: *Ἐάν, ὅσοι ἐνδιαφέρονται διά τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, δέν κινηθοῦν τώρα, τό ζήτημα δέν θά δυνηθῆ νά ἐπιλυθῆ ἐπί δεκαετηρίδας.*

»Κάλλαχαν: Ἔχω συναίσθησιν τοῦ γεγονότος τούτου τό ὁποῖον μονίμως μέ ἀπασχολεῖ. Ἐάν οἱ Τοῦρκοι εἶναι εἰλικρινεῖς, θά πρέπη μετά τάς 12 Ὀκτωβρίου νά ὑποβάλουν προτάσεις.

»Καραμανλῆς: *Πῶς βλέπετε, κ. ὑπουργέ, τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ ἀπό ἀπόψεως διαδικασίας καί οὐσίας;*

»Κάλλαχαν: Εἰς αὐτό τό στάδιον θά μοῦ ἐπιτρέψετε, κ. πρόεδρε, νά μήν ἀποκαλύψω τάς σκέψεις μου, ἐν ὄψει τῆς ἀπαντήσεως τοῦ κ. Τσαγλαγιαγκίλ εἰς διάβημα τοῦ πρέσβεώς μας ἐν Ἀγκύρᾳ. Τό λέγω αὐτό ὄχι διά νά ἀποφύγω τήν ἐρώτησίν σας, ἀλλά διότι θεωρῶ ὅτι ἐπιφυλάσσων τήν γνώμην μου θά ἠμποροῦσα νά σᾶς βοηθήσω ἀποτελεσματικώτερα. Μέ τόν κ. Μπίτσιον φέρομεν τά σημάδια τῶν τραυμάτων τῆς Γενεύης. Γνωρίζει ἐκεῖνος πῶς σκέπτομαι.

»Καραμανλῆς: *Συμπέρασμα εἶναι ὅτι τό Κυπριακόν διέρχεται τήν κρισιμωτέραν του φάσιν. Ἐάν δέ δέν γίνη τίποτα ὀλισθαίνομεν πρός τό ἄγνωστον.*

»Κάλλαχαν: Καί οἱ Ἀμερικανοί συμμερίζονται τήν ἄποψιν αὐτήν. Ἐπί τοῦ παρόντος ἐνεργοῦμεν βάσει τῆς ὑποθέσεως ὅτι οἱ Τοῦρκοι θά ἀνταποκριθοῦν.

»Καραμανλῆς: *Εἶπα εἰς τούς Ἀμερικανούς ὅτι θά γελοιοποιηθοῦν ἐάν οἱ Τοῦρκοι δέν κινηθοῦν.*

»Οὐίλσον: Θά ἤθελα, κ. πρόεδρε, νά μοῦ πῆτε τάς σχέψεις σας περί Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί Κληρίδη.

»Καραμανλῆς: *Χωρίς τόν Μακάριον δέν ἠμποροῦμε νά ἔχωμεν λύσιν. Ἐκπροσωπεῖ τήν Κύπρον. Ἐάν φθάσωμεν εἰς συμφωνίαν, κάποιος πρέπει νά τήν ὑπογράψη. Ὁ Μακάριος μετά τήν περιπέτειαν σκέπτεται λογικά καί ἐπιδεικνύει μετριοπάθειαν. Αὐτήν τήν στιγμήν ἀσκῶ κάποιαν ἐπιρροήν ἐπί τοῦ Μακαρίου. Δύναμαι νά ἀσκήσω ἐπιρροήν προκειμένου περί λογικῶν ὅρων. Δυνατόν μετά 2-3 μῆνας νά μή εἶμαι εἰς θέσιν νά ἀσκήσω τήν ἰδίαν ἐπιρροήν.*

»Ὁ Κληρίδης πολιτεύεται μέ ρεαλισμόν, δέν ἠμπορεῖ ὅμως νά ὁμιλῆ ἐξ ὀνόματος τῆς Κύπρου.

»Οὐίλσον: Εἶσθε τῆς γνώμης ὅτι ὁ Κληρίδης εὑρίσκεται ὑπό τήν σκιάν τοῦ Μακαρίου;

»Καραμανλῆς: *Κατά τό πλεῖστον ἐξαρτᾶται ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπον, ἀλλά ἐπειδή εἶναι ἄνθρωπος μέ θάρρος ἠμπορεῖ καί νά τόν ἐπηρεάζη. Ἐάν οἱ Τοῦρκοι κάμουν λογικάς προτάσεις, ὁ Κληρίδης θά εἶναι εἰς θέσιν νά ἐπηρεάση τόν Ἀρχιεπίσκοπον. Τό πρόβλημα εἶναι κατά πόσον οἱ Τοῦρκοι ἠμποροῦν νά κάμουν λογικάς προτάσεις.*

»Οὐίλσον: Ποῖον forum θεωρεῖτε ὡς προσφορώτερον διά τήν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ; Τόν διακοινοτικόν διάλογον; Συνομιλίας Ἑλλάδος - Τουρκίας ἤ τετραμερεῖς;

»Καραμανλῆς: *Ἡ καλλιτέρα ὁδός εἶναι ἡ τοῦ διακοινοτικοῦ διαλόγου, ἐφ' ὅσον ἡ Ἄγκυρα καί αἱ Ἀθῆναι ἀσκοῦν τήν ἐπιρροήν των ἐπί ἑκατέρας πλευρᾶς. Ὁ Ντενκτάς ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπό τήν Ἄγκυραν.*

»Οὐίλσον: Ποία εἶναι ἡ γνώμη σας ὅσον ἀφορᾶ τήν διζωνικήν ὁμοσπονδίαν καί τήν ἔκτασιν τῆς τουρκικῆς περιοχῆς;

»Καραμανλῆς: *Θά ἦτο ἀδύνατον νά γίνη δεκτή ἀπό ἑλληνοκυπριακῆς καί ἑλληνικῆς πλευρᾶς λύσις ποῦ δέν θά περιώριζε τήν ἔκτασιν τῆς τουρκοκρατουμένης περιοχῆς εἰς ποσοστόν κάτω τοῦ 25%. Τά αἰτήματα τῶν Τούρκων περί γεωγραφικῆς ὁμοσπονδίας, περί ἡνωμένου, ἐναντι πληθυσμιακοῦ ποσοστοῦ, τμήματος ἐδάφους, περί χαλαρῶν ἐξουσιῶν δύνανται νά ἱκανοποιηθοῦν.*

»Κάλλαχαν: Πιστεύω καί ἐγώ ὅτι μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου ὁ Μακάριος ὡρίμασε καί κατέστη μετριοπαθέστερος. Κατά τήν τελευταίαν συνάντησιν μέ τόν κ. Τσαγλαγιαγκίλ μοί εἶπεν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δέν θά ἦτο δυνατόν νά γίνη δεκτός ἐπί κεφαλῆς τῆς κεντρικῆς Κυβερνήσεως καί ὅτι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, θά ἠμπόδιζε τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀπήντησα ὅτι αὐτά δέν συμβιβάζονται μέ τήν σημερινήν νοοτροπίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

»Καραμανλῆς: *Συμμερίζομαι τήν ἄποψίν σας. Ὁ Μακάριος ἠμπορεῖ νά βοηθήση, ἐάν οἱ Τοῦρκοι εἶναι λογικοί. Ἐπικοινωνῶ μετά τοῦ Μακαρίου καί ἀσκῶ ἐπιρροήν ἐπ' αὐτοῦ.*

»Κάλλαχαν: Νομίζετε ὅτι ὁ Μακάριος θά ἀποσυρθῆ μετά τήν ρύθμισιν τοῦ Κυπριακοῦ;

»Καραμανλῆς: *Δέν ἔχω ἀπ' εὐθείας πληροφορίας. Ἤκουσα ὅμως μέσῳ τρίτων ὅτι ἀντιμετωπίζει τοιοῦτον ἐνδεχόμενον. Ἀλλά καί ἐάν ἀκόμη σκέπτεται πράγματι τοιοῦτόν τι, δέν εἶναι δυνατόν νά τό πραγματοποιήση ὑπό τό κράτος τῆς παρούσης πιέσεως.*

»Εἴσοδοχή τῆς Ἑλλάδος εἰς ΕΟΚ

»Καραμανλῆς: *Ἐξετίμησα τό γεγονός ὅτι ἡ Μ. Βρεταννία ἀνεπιφυλάκτως ὑποστηρίζει τό αἴτημά μας. Παραλλήλως συζητεῖται καί τό Χρηματοδοτικόν Πρωτόκολλον. Ἐντός τοῦ Δεκεμβρίου ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς ΕΟΚ θά ὑποβάλη τήν ἔκθεσίν της ἐπί ἀμφοτέρων τῶν θεμάτων. Θά παρακαλοῦσα νά ἔχωμεν τήν συμπαράστασίν σας.*

»Ἡ ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος δέν ὑποκινεῖται μόνον ἀπό οἰκονομικούς λόγους, ἀλλά ἀποβλέπει κυρίως εἰς πολιτι-

Ὑποδοχή τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ ἀπό τόν Χάρολντ Οὐίλσον.

κούς καί ἐθνικούς σκοπούς διά τῆς συμβολῆς της εἰς τήν ἐδραίωσιν τῆς δημοκρατίας εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἐάν σήμερα ἐκάναμε δημοψήφισμα, 90% τῶν Ἑλλήνων θά ἀπεφαίνετο ὑπέρ τῆς ἐντάξεως. Πολιτικῶς, ἱστορικῶς οἱ Ἕλληνες ἀνήκομεν εἰς τήν Εὐρώπην. Ὁ κύριος σκοπός μου εἶναι πολιτικός. Διά τά οἰκονομικά θέματα θά εὑρεθοῦν ρυθμίσεις.

»Οὐίλσον: Πιστεύω, κ. πρόεδρε, ὅτι ὑποτιμᾶτε ἑαυτούς λέγοντας ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀνήκει εἰς τήν Εὐρώπην. Ἐγώ θά ἔλεγα ὅτι δέν θά ὑπῆρχεν Εὐρώπη ἐάν δέν ὑπῆρχε Ἑλλάς. Θά πρέπη ὅμως νά εἶσθε προετοιμασμένος διά μακράς διαπραγματεύσεις. Ὑπάρχουν δύσκολα προβλήματα, ἰδίως ἐκεῖνα πού ἀναφέρονται εἰς γεωργικά προϊόντα τῆς εὐκράτου ζώνης καί διά τά ὁποῖα συναγωνίζεσθε τήν Ἰταλίαν καί τήν Γαλλίαν.

»Καραμανλῆς: *Ἐπιτρέψατέ μου νά ἐπιμείνω, διότι συνεζήτησα τό θέμα μέ τόν Ἰταλόν καί τόν Γάλλον συνάδελφόν μου, ἀπό τούς ὁποίους ἐπῆρα κατηγορηματικάς διαβεβαιώσεις. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει κατανόησις ὑπάρχουν καί λύσεις.*

»Οὐίλσον: Ἔχετε συζητήσει τό θέμα μέ τόν σέρ Κρίστοφερ Σόουμς;

»Καραμανλῆς: *Ναί, διά μακρῶν. Εἰς τήν ἀρχήν εἶχε δισταγμούς. Ὅτε ἐχωρίσαμεν ὅμως μοί εἶπεν ὅτι θά εὑρεθοῦν λύσεις.*

»Κάλλαχαν: Ἐνδέχεται νά προκύψουν δυσκολίαι ἀπό τῆς πλευρᾶς μικρῶν Κρατῶν-μελῶν, τά ὁποῖα νά μή ἐπιθυμοῦν κατά τό παρόν στάδιον τήν διεύρυνσιν τῆς Κοινότητος, ἐάν μάλιστα ἐπρόκειτο νά ἐπεκταθῆ αὕτη εἰς ἄλλα Κράτη, ὅπως τήν Τουρκίαν, τήν Πορτογαλίαν κ.λπ.

»Καραμανλῆς: *Ἡ Συμφωνία Συνδέσεως προβλέπει ἤδη τήν ἔνταξιν. Ἑπομένως δέν θά πρέπη νά συνδέωνται αἱ ἄλλαι περιπτώσεις μέ τήν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος.*

»Οὐίλσον: Ἐάν ἡ Τουρκία ἐζήτει τήν εἰσδοχήν της, ποία θά ἦτο ἡ στάσις τῆς Ἑλλάδος;

»Καραμανλῆς: *Προέβην ἤδη εἰς σχετικήν δήλωσιν. Δέν θά εἴχαμεν οὐδεμίαν ἀντίρρησιν. Εἰς τούς Ἐννέα ἀπόκειται νά ἀποφανθοῦν ἐάν οἱ οἰκονομικοί καί γεωγραφικοί παράγοντες ἐπιτρέπουν τήν ἔνταξιν τῆς Τουρκίας. Τό κατά κεφαλήν εἰσόδημα εἰς τήν Ἑλλάδα εἶναι τετραπλάσιον τοῦ τουρκικοῦ.*

»Κάλλαχαν: Τό ὅλον πρόβλημα ἀντιμετωπίζομεν μέ τόν αὐτόν μ' ἐσᾶς τρόπον. Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή θά ὑποβάλη ἔκθεσιν ἐπί τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητος καί ἐν συνεχείᾳ οἱ Ἐννέα θά διαπραγματευθοῦν μεταξύ των τούς ὅρους ἐντολῆς διαπραγματεύσεως τῆς ΕΟΚ μετά τῆς Ἑλλάδος.

»Καραμανλῆς: *Τό θέμα τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα εἶναι ἄσχετον πρός τό Κυπριακόν καί τάς ἑλληνοτουρκικάς σχέσεις.*

»Οὐίλσον: Συμφωνῶ μέ αὐτό καί ἡ Κυβέρνησίς μου θά σᾶς παράσχη ἰσχυράν ὑποστήριξιν.

»NATO

»Καραμανλῆς: *Ἡ Ἑλλάς ἀπεχώρησε ἀπό τό στρατιωτικόν σκέλος τοῦ NATO ἐξ αἰτίας τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀντιμετώπισα τό δίλημμα ἢ πόλεμος ἢ ἀποχώρησις ἀπό τό NATO. Εἰς τό Πεντάγωνον, τό ὁποῖον εἶχα ἐπισκεφθῆ τήν ὅην πρωϊνήν ὥραν, ὅλοι ἐπέμεναν ὅτι ἔπρεπε νά γίνη πόλεμος. Εἰς αἴτημά μας ἀμέσου συγκλήσεως τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν τοῦ NATO, ἐδόθη ἀπάντησις ὅτι ὁ κ. Λούνς ἐπρόκειτο νά ἀναχωρήση διά διακοπάς. Ἡ Ἑλλάς θά ἐπανεξετάση τήν θέσιν της, ὅταν θά ὑπάρξη πρόοδος εἰς τό Κυπριακόν. Τήν στάσιν μας ὑπαγορεύουν λόγοι πολιτικοί καί οὐσιαστικοί. Ἐπιβάλλεται ἡ θεραπεία τῶν αἰτίων πού προεκάλεσαν τήν ἀποχώρησίν μας. Ἀλλά καί ἐάν ἀγνοούσαμεν τήν ἀνάγκην αὐτήν καί ἐπανερχώμεθα, τυχόν σύρραξις μέ τήν Τουρκίαν θά διέλυε τό NATO. Ὅποιος ἐπιθυμεῖ τήν ἐπάνοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τό NATO θά πρέπη νά ἐργασθῆ διά τήν ἐξάλειψιν τῶν αἰτίων πού προεκάλεσαν τήν ἀποχώρησίν μας.*

»Κάλλαχαν: Ὅλοι κατανοοῦν τήν θέσιν σας καί οὐδείς ἠμπορεῖ νά σᾶς πιέση νά μεταβάλετε αὐτήν.

»Καραμανλῆς: *Ἐάν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἤσκουν πίεσιν θά προεκάλουν καταστροφήν. Ἀναμένομεν τήν εὐκαιρίαν, ἡ ὁποία θά μᾶς ἐπιτρέψη νά ἐπανεξετάσωμεν τήν θέσιν μας. Ἐπιβραδύνομεν τόν ρυθμόν τῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν προσδοκίαν ὅτι θά εὑρεθῆ λύσις.*

»Οὐίλσον - Κάλλαχαν: Συμφωνοῦμεν ἀπολύτως.

»Καραμανλῆς: *Ἀλλά καί ἀκόμη καί ἐάν δέν ἐξευρίσκετο λύσις τοῦ Κυπριακοῦ, θά ἦτο δυνατόν νά διαρρυθμισθῆ καθεστώς ἰδιόρρυθμον τῶν σχέσεών μας μέ τό NATO.*

»Κάλλαχαν: Εἶμαι εἰγνώμων διά τήν σαφήνειαν τῆς θέσεώς σας. Δέν διαβλέπω ἀπόπειραν ἀσκήσεως πιέσεως ἐπί τῆς Ἑλλάδος. Ἐάν, ὅμως, περιήρχετο εἰς γνῶσιν σας τοιαύτη πληροφορία, θά σᾶς παρεκάλουν νά μοί τήν μεταδώσητε.

»Καραμανλῆς: *Ἐκτιμῶ τά ὅσα λέγετε καί ἐάν γίνη σφάλμα θά προκύψη νέα συμφορά. Τό λέγω αὐτό διότι ἔχω ἔνδειξιν ὅτι οἱ Ἀμερικανοί σκέπτονται διαφορετικά. Καί ἐπειδή εἴμεθα ὅλοι φίλοι, προσθέτω ὅτι, καμμιά φορά, οἱ Ἀμερικανοί κάμουν σφάλματα.*

»Οὐίλσον: Ἡ ἔνδειξίς σας προέρχεται ἀπό τό ἀμερικανικόν Ὑφυπουργεῖον Ἀμύνης ἢ ἀπό τό Σταίητ Ντηπάρτμεντ;

»Καραμανλῆς: *Εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας ἡ ἐξουσία εἶναι πολυεδρική.*

»Οὐίλσον: Θά σᾶς παρακαλοῦσα, ὅταν καταστῆ δυνατόν, νά μᾶς παράσχητε περισσότερα στοιχεῖα.

»Κάλλαχαν: Ὅταν ἕνα πρόβλημα δέν εἶναι δυνατόν νά λυθῆ, καλόν εἶναι νά τό διατηρήσωμεν εἰς ἐκκρεμότητα.

»Καραμανλῆς: *Ἐάν ἡ Ἑλλάς ἀποχωρήση ἀπό τό NATO, θά καταστῆ ἄχρηστος καί ἡ Τουρκία.*

»Οὐίλσον: Καί προσθέτω ὅτι θά ἐξασθενήση καί ἡ Γιουγκοσλαβία. Ἐάν μετά τόν θάνατον τοῦ Τίτο ἡ σοβιετική ἐπιρροή ἐπεξετείνετο εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν, πολλά πράγματα θά ἄλλαζαν εἰς τήν Μεσόγειον. Ὑπάρχει καί ὁ κίνδυνος φυγοκέντρων δυνάμεων εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν πού θά ἠμποροῦσαν νά διασπάσουν τήν ἑνότητα αὐτῆς.

»Καραμανλῆς: *Εὐτυχῶς ὁ στρατός εἶναι ἡνωμένος. Ὁ Τίτο ἔχει τοποθετήσει στρατιωτικούς εἰς ἡγετικάς κομματικάς θέσεις. Πρέπει ὅλοι νά βοηθήσωμεν.*

»Οὐίλσον: Ἀπό τήν πρόσφατον ἐπαφήν πού εἴχομεν μέ τόν Γιουγκοσλάβον ἀρχηγόν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου ἔχομεν συναγάγει ἀνάλογα συμπεράσματα. Ἔχω πρόθεσιν νά ἐπισκεφθῶ προσεχῶς τήν Γιουγκοσλαβίαν.

»Διάσκεψις Ἑλσίνκι καί διαμόρφωσις καταστάσεως μετά αὐτήν

»Οὐίλσον: Τό σημαντικόν γεγονός εἶναι ὅτι ἡ Διάσκεψις αὐτή ἔλαβε χώραν. Δέν ἐπετύχαμεν βεβαίως ὅλα ὅσα ἠθέλαμε ἰδίως εἰς τόν τομέα τῆς ἐπικοινωνίας. Τά ἀποτελέσματα θά τεθοῦν ὑπό δοκιμασίαν καί εἰς τό SALT καί MBFR. Γνωρίζω τούς Ρώσους. Ἐπεσκέφθην τήν χώραν των 19 φοράς. Ἔχουν ἐπενδεδυμένον συμφέρον νά διατηρηθῇ τό κλῖμα τῆς ὑφέσεως. Αἰσθάνονται τήν στρατιωτικήν πίεσιν τῆς Κίνας καί διατηροῦν δυνάμεις εἰς τά ρωσοκινεζικά σύνορα. Παραλλήλως αὐξάνεται ἡ ἐπιρροή τῶν στρατιωτικῶν εἰς τά σοβιετικά πράγματα. Ἡ πολιτική ἡγεσία γηράσκει. Ἀπό τάς δύο βασικάς των ἐπιδιώξεις ὁ Μπρέζνιεφ ἐπέτυχεν ἤδη τήν μίαν, τήν Διάσκεψιν τοῦ Ἑλσίνκι. Ἐργάζεται τώρα διά τήν Παγκόσμιον Συνάντησιν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων. Κατόπιν θά ἀποσυρθῇ. Ἡ Ρωσία θά ἀντιμετωπίση τάς συνεπείας τοῦ χάσματος μεταξύ γενεῶν. Προβλέπω ὅτι τόν Μπρέζνιεφ θά διαδεχθῇ συλλογική ἡγεσία εἰς τούς κόλπους τῆς ὁποίας θά δημιουργηθοῦν ἀνταγωνισμοί, ὅπως ἀκριβῶς εἶχε συμβῆ μετά τόν θάνατον τοῦ Στάλιν.

»Καραμανλῆς: *Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν ἀνάλυσιν, ἡ ὁποία συμπίπτει καί μέ ἰδικάς μας πληροφορίας. Εἶμαι εὐτυχής πού ἡ ἐπίσκεψίς μου ἐπαναφέρει τάς σχέσεις μας εἰς τό παλαιόν κλῖμα ἐγκαρδιότητος. Σᾶς ζητῶ νά μᾶς βοηθήσητε.*

»Κάλλαχαν: Καθ' ὅσον μέ ἀφορᾶ, τό κλῖμα αὐτό οὐδέποτε ἐξέλιπεν. Θά κάμωμεν ὅ,τι εἶναι δυνατόν διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεων.

»Ἐπηκολούθησεν ἀνταλλαγή σκέψεων διά τήν ἐνημέρωσιν τοῦ τύπου»[24].

Τό βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Χ. Οὐίλσον παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τόν ὁποῖο καί προσφώνησε ὡς ἑξῆς:

«Εἶναι ἡ πρώτη φορά γιά πολλά χρόνια πού καλωσορίζουμε στήν Βρετανία Ἕλληνα πρωθυπουργό καί εἶμαι εὐτυχής πού πράττω αὐτό ἀπόψε.

»Οἱ σχέσεις μας μέ τήν Ἑλλάδα ἦταν ἐπί πολλά χρόνια χαλαρές γιά ἕνα καί μόνο λόγο: λόγῳ τῆς σκοτεινῆς περιόδου τῆς δικτατορίας, στήν χώρα, ἡ ὁποία δέν ἦταν μόνο τό λίκνο τῆς δημοκρατίας, ἀλλά καί ἡ ὁποία μέ τήν κλασική γλῶσσα της καί τήν φιλοσοφία της ἔδωσε στόν κόσμο τόσο τήν ἔννοια ὅσο καί τήν ἰδέα τῆς δημοκρατίας.

»Ὁ βρετανικός λαός καλωσῶρισε καί παρηκολούθησε μέ βαθύτατο θαυμασμό τό προσωπικό ἐπίτευγμα τοῦ κ. Καραμανλῆ καί τῆς Κυβερνήσεώς του τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα. Ἐμεῖς στήν Βρετανία αἰσθανόμεθα πάντοτε ἰσχυρή ἀγάπη καί σεβασμό γιά τήν Ἑλλάδα μέ τήν ὁποία ἔχομε μιά πλούσια κοινή κληρονομία. Οἱ προσπάθειες καί οἱ θυσίες τοῦ λόρδου Βύρωνος καί πολλῶν ἄλλων Βρετανῶν φιλελλήνων στήν ὑπόθεση τῆς ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας — ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου τῆς ὁποίας ἡ 100ετηρίδα μνημονεύθηκε σέ ἕνα γραμματόσημο πού βρίσκεται ἀκόμη στήν παιδική μου συλλογή — ἀποτελοῦν ζωντανό παράδειγμα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

»Τά τελευταῖα χρόνια οἱ στρατοί μας ἐπολέμησαν ὁ ἕνας στό πλευρό τοῦ ἄλλου καί ἀνέπτυξαν ἕνα ἀμοιβαῖο θαυμασμό γιά τήν γενναιότητα τῶν δύο λαῶν μας. Ὑποδεχόμεθα ἐνθουσιωδῶς τήν εὐκαιρία πού παρέχεται τώρα νά δδηγήσωμε τίς σχέσεις μας σέ νέα καί πληρέστερη φάση.

»Εἶναι ἡ τρίτη φορά μέσα σ' αὐτό τόν χρόνο πού εἶχα τήν ἱκανοποίηση νά συναντήσω τόν Κ. Καραμανλῆ καί νά ἀνταλλάξω μαζί του ἀπόψεις ἐπί προβλημάτων εὐρέος φάσματος. Ἡ πρώτη περίπτωση ἦταν κατά τήν συνάντηση κορυφῆς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κυβερνήσεων τῶν Κρατῶν - μελῶν τοῦ NATO στά τέλη Μαΐου.

»Εἶπα τότε στούς συναδέλφους μου μέ πόση χαρά δεχθήκαμε τίς ἐξελίξεις τοῦ τελευταίου ἔτους στήν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖες καί προσέδωσαν μεγαλύτερη σημασία στήν ἀφοσίωση μας στίς ἀρχές τῆς δημοκρατίας, στόν σεβασμό πρός τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, στήν δικαιοσύνη καί στήν κοινωνική πρόοδο πρός τίς ὁποῖες ἔχομε ἀναφερθῆ στήν παράγραφο 12 τῆς Διακηρύξεως ἐπί τῶν ἀτλαντικῶν σχέσεων τῆς συμφωνηθείσης στήν Ὀττάβα καί ὑπογραφείσης ἀπό ἐμένα καί ἄλλους ἀρχηγούς Κρατῶν τοῦ NATO, στίς Βρυξέλλες τόν περασμένο Ἰούνιο, ὅταν μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ν' ἀναφερθῶ συγκεκριμένως εἰς τήν παρουσία τοῦ Ἕλληνος ἀντιπροσώπου καί εἰς τάς ὑποχρεώσεις πού ἀπορρέουν ἀπό τόν Καταστατικό Χάρτη τοῦ NATO ὅπως ὅλα τά μέλη προωθήσουν τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας ἐντός τῶν χωρῶν των.

»Ἡ ἐπομένη συνάντησις μέ τόν κ. Καραμανλῆ ἐπραγματοποιήθη εἰς τό Ἑλσίνκι ὅπου ἀμφότεροι παρευρέθημεν εἰς τήν Διάσκεψιν διά τήν Εὐρωπαϊκήν Ἀσφάλειαν καί Συνεργασίαν κατά τό τέλος Ἰουλίου καί ἀρχάς Αὐγούστου, ὅταν καί πάλι εἴχαμε τήν εὐκαιρία διά πλήρεις συνομιλίας.

»Αἱ βαθύταται ἀλλαγαί εἰς τήν Ἑλλάδα παρέχουν, ἐπίσης, εὐρυτέρα εὐκαιρία εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν διά νά φέρῃ τήν χώραν του πλησιέστερα καί ἐντός τῆς οἰκογενείας τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

»Συμμεριζόμεθα τήν ἐπιθυμία τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νά ἐνισχύση τούς δεσμούς της μέ τήν Εὐρωπαϊκήν Οἰκονομικήν Κοινότητα.

»Κατά τήν συνομιλίαν μας, τό ἀπόγευμα, κύριε πρωθυπουργέ, εἴπατε ὅτι οἱ συμπατριῶται σας ἐλπίζουν ὅτι θά καταστοῦν συντόμως, πλήρως Εὐρωπαῖοι.

»Σᾶς ἀπήντησα ὅτι πιστεύω ὅτι εἴσαστε πολύ μετριοπαθής μέ τήν διατύπωσή σας αὐτή. Ἐάν δέν ὑπῆρχε ἡ Ἑλλάς δέν θά ὑπῆρχε καί ἡ Εὐρώπη, ὅπως τήν γνωρίζουμε σήμερα.

»Εἷς ἕνα ἄλλον, ἐπίσης, τομέα περί τοῦ ὁποίου συνεζητήσαμεν τό ἀπόγευμα — καί ὁ ὁποῖος ἀπετέλεσε μέγα τμῆμα προηγουμένων συνομιλιῶν μου μέ τόν κ. Καραμανλῆ — συμμεριζόμεθα, μετά τῶν Ἑλλήνων ἕνα κοινό σκοπό: νά ὑπάρξη, δηλαδή, εἰρήνη καί σταθερότης εἰς τήν Κύπρον καί νά τερματισθοῦν τά ὅσα ὑποφέρει ὁ λαός της ἐξ αἰτίας τῆς τραγικῆς διαμάχης τοῦ παρελθόντος ἔτους.

»Κατά τήν σημερινήν συνομιλίαν μας ἐσημειώσαμε πρόοδον καί ἐπ' αὐτοῦ καί ἐπί ἄλλων θεμάτων.

»Εἶμαι πολύ εὐτυχής νά σᾶς καλωσορίζω Ἐξοχώτατε, καθώς καί τόν κ. Μπίτσιον ὡς καί τήν ὑπόλοιπον ἀντιπροσωπείαν καί ἐλπίζω ὅτι τό ὑπόλοιπον τῆς ἐπισκέψεώς σας, εἰς τό Λονδῖνον, θά εἶναι χρήσιμον καί εὐχάριστον».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ τόσο γιά τήν θερμή ὑποδοχή πού

μοῦ ἐπεφυλάξατε, ὅσο καί γιά τά φιλικά σας λόγια.

»Ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση αἰσθάνομαι γιά ὅσα εἴπατε σχετικά μέ τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας στήν χώρα μου. Ὁ ἑλληνικός λαός μέ τήν ὡριμότητα καί τήν σύνεση πού ἐπέδειξε, φάνηκε ἀντάξιος τῶν παραδόσεών του καί τοῦ ἱστορικοῦ, εὐρωπαϊκοῦ προορισμοῦ του. Ἡ Ἑλλάς ἀποκαταστήσασα τούς δημοκρατικούς θεσμούς πού γεννήθηκαν στό ἔδαφός της, συνεδέθη καί πάλιν μέ τήν οἰκογένειαν τῶν ἐλευθέρων λαῶν.

»Οἱ Ἕλληνες ἐξετίμησαν εἰλικρινά τό ἐνδιαφέρον πού ἔδειξαν οἱ Βρετανοί κατά τήν διάρκεια τῆς ἐπταετοῦς δοκιμασίας των. Τήν συμπαράσταση αὐτήν ἄλλωστε τήν ἀνέμενον, ἀφοῦ κοινοί ἀγῶνες μᾶς εἶχαν συνδέσει κατά τό παρελθόν — ἀγῶνες γιά τά ἰδανικά τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Δέν λησμονοῦμε ὅτι κατά τό φθινόπωρο τοῦ 1940 οἱ δύο λαοί μας, πού εἶχαν μείνει μόνοι στό πεδίο τῆς τιμῆς, συνεπολέμησαν στήν ἑλληνική γῆ καί ἐν συνεχείᾳ στό Ἐλ Ἀλαμέιν καί στό Ρίμινι. Τέτοιοι δεσμοί, ποτισμένοι μέ τό αἷμα γενναίων μαχητῶν, δέν ὑπόκεινται στήν φθορά τοῦ χρόνου. Ἀποτελοῦν πάντοτε τά σταθερά θεμέλια τῆς φιλίας καί τῆς συνεργασίας μας.

»Στό πλαίσιο αὐτό τοποθετῶ καί τήν ὑποστήριξη πού παρέχει ἡ βρετανική Κυβέρνηση στό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος νά ἐνταχθῆ ὡς πλήρες μέλος στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα. Ἡ θετική ἀνταπόκριση τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, καθώς καί ἡ προθυμία μέ τήν ὁποία καί τά ἄλλα μέλη τῆς Κοινότητος ὑπεδέχθησαν τό αἴτημά μας, μᾶς ἐπιτρέπει νά πιστεύωμεν ὅτι ἡ σχετική διαδικασία τῆς ἐντάξεως θά ἐπιταχυνθῆ καί ὅτι πολύ σύντομα θ' ἀποτελοῦμε μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας.

»Μᾶς ἐπιτρέπει ἐπίσης νά ἐλπίζωμε ὅτι θά συνεργασθοῦμε γιά τήν πραγματοποίηση τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰδέας, τήν ὁποία διεκήρυξεν ὡς ἀναγκαιότητα, μετά τόν τερματισμό τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ἕνας μεγάλος Βρετανός — ὁ Οὐίνστον Τσῶρτσιλ. Οὐδείς βέβαια παραγνωρίζει ὅτι ὑπάρχουν δυσκολίες καί ἐμπόδια πού πρέπει νά ξεπερασθοῦν, γιά νά γίνη τό ὅραμα πραγματικότης. Ἡ δημοκρατική Ἑλλάς ἐπιθυμεῖ νά συμβάλη κατά τό μέτρο τῶν δυνάμεών της στήν ἐπίτευξη τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

»Θεωρῶ, ἐπίσης, ὡς ἐνθαρρυντική γιά τήν ἐνίσχυση τῶν σχέσεών μας τήν πρόθεση τῆς Μεγάλης Βρετανίας νά ἐργασθῆ ἐποικοδομητικά γιά τήν ἐπίλυση τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Καί εἶναι ἡ πρόθεση αὐτή ἀπόλυτα δικαιολογημένη καί ἐπιβεβλημένη, ἐφ' ὅσον ἡ Μεγάλη Βρετανία εἶναι καί Ἐγγυήτρια Δύναμις τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς κυριαρχίας καί τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

»Ἂν κατά τό παρελθόν διεπράχθησαν σφάλματα στό Κυπριακόν — καί πρέπει νά δεχθοῦμε ὅτι διεπράχθησαν ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν — τά σφάλματα αὐτά δέν πρέπει νά μᾶς ἐμποδίσουν ἀπό τό ν' ἀναλάβωμε τολμηρές πρωτοβουλίες, γιά νά προλάβωμε καινούργιες συμφορές.

»Γιατί εἶναι ἤδη σαφές καί θά καθίσταται διαρκῶς σαφέστερον ὅτι ὅσο τό κυπριακό πρόβλημα θά παραμένη ἐκκρεμές, θά γίνεται περισσότερο ἐπικίνδυνο γιά τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια στήν εὐαίσθητη περιοχή τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἡ Ἑλλάς, ἀποκαταστήσασα τήν δημοκρατία στό ἐσωτερικό της ἀπέδειξε ὅτι ἀποκατέστησε καί τήν μετριοπάθεια καί τήν λογική στίς ἐξωτερικές της σχέσεις. Δέν ζητεῖ τίποτε περισσότερο — ἀλλά καί δέν μπορεῖ νά δεχθῆ τίποτε λιγώτερο — στό θέμα τῆς Κύπρου, ἀπό μιά λύση δίκαιη καί ἀξιοπρεπῆ.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἡ παραδοσιακή φιλία καί συμμαχία τῆς Ἑλλάδος — πού μέ τήν Μεγάλη Βρετανία ἀποτελεῖ τό στερεώτερο βάθρο γιά τήν ἀνάπτυξη ἀκόμη πιό στενῶν, ἀκόμη πιό ἀποδοτικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν λαῶν εἴτε σέ διμερῆ, εἴτε σέ πολυμερῆ πλαίσια — δέν πρέπει νά εἶναι στατική. Πρέπει νά ἀναζητῆ συνεχῶς νέες μορφές καί νέους τομεῖς δράσεως. Παρακαλῶ νά βεβαιωθῆτε ὅτι ἡ Κυβέρνησή μου δέν θά φεισθῆ προσπαθειῶν, γιά νά δώση μιά καινούργια διάσταση στήν παλαιά ἑλληνοβρετανική φιλία. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ συνάντησή μας αὐτή θ' ἀποτελέση τήν ἀφετηρία μιᾶς νέας, γονίμου περιόδου στίς σχέσεις τῶν δύο λαῶν μας».

Τήν ἑπομένη ἡμέρα 10 Ὀκτωβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔστειλε στό Χ. Οὐίλσον τό ἀκόλουθο εὐχαριστήριο σημείωμα:

«Γράφω γιά νά σᾶς πῶ πόση συγκίνηση καί τιμή αἰσθάνομαι ἀπό τούς γενναιόδωρους ἐπαίνους σας γιά τήν Ἑλλάδα κι ἐμένα προσωπικά κατά τό γεῦμα. Αὐτά πού ἔγιναν στήν Ἑλλάδα τούς τελευταίους 14 μῆνες πράγματι δέν ἦταν εὔκολα καί αὐτά πού εἶναι μπροστά μας μπορεῖ νά εἶναι ἀκόμα πιό δύσκολα. Θά ἤθελα νά γνωρίζετε ὅτι ἐνθαρρύνομαι πολύ στό ἔργο μου ἀπό αὐτά πού εἴπατε χθές τό βράδυ καί σήμερα τό μεσημέρι.

»Θά ἤθελα ἐπίσης νά σᾶς πῶ πόσο εὐχαριστημένος καί ἱκανοποιημένος εἶμαι ἀπό τήν ἐπίσκεψή μου ἐδῶ. Νομίζω ὅτι ἦταν μιά πλήρης ἐπιτυχία καί εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐπανέφερε τίς σχέσεις μας στήν παραδοσιακή τους κατάσταση θερμῆς φιλίας»[25].

Κατόπιν, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός κατέθεσε στέφανο στό μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη, ἐνῶ τό μεσημέρι παρέθεσε πρόγευμα πρός τιμή τοῦ Βρετανοῦ πρωθυπουργοῦ, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου ἦταν σημαντική, καθώς τό βρετανικό πρωτόκολλο

Κατάθεση στεφάνου στή βρετανική πρωτεύουσα.

δέν προέβλεπε ἀνταποδοτικό γεῦμα ἀπό τόν ἐπισκέπτη ἐπίσημο.

Τό ἴδιο βράδυ, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε δεξίωση σέ κεντρικό ξενοδοχεῖο τῆς βρετανικῆς πρωτεύουσας, στήν ὁποία παρέστησαν πάνω ἀπό πεντακόσιες προσωπικότητες τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς καί πνευματικῆς ζωῆς, τά μέλη τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος καί πολλά μέλη τῆς ἑλληνικῆς παροικίας.

Τό κείμενο τοῦ κοινοῦ ἀνακοινωθέντος, πού ἐκδόθηκε μετά τό πέρας τῶν συνομιλιῶν:

«Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Βρετανοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Οὐίλσον ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Καραμανλῆς ἐπεσκέφθη ἐπισήμως τήν Μ. Βρετανίαν ἀπό τῆς 9ης μέχρι 11ης Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ.

»Κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐν Λονδίνῳ παραμονῆς του ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός εἶχε μακράς καί ἐποικοδομητικάς συνομιλίας μετά τοῦ Βρετανοῦ συναδέλφου του εἰς ἀτμόσφαιραν ἐγκαρδιότητος καί ἀμοιβαίας κατανοήσεως.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί συνεζήτησαν διεθνῆ θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος ἐπί τῶν ὁποίων αἱ ἀπόψεις των συνέπεσαν. Προκειμένου περί τῶν διμερῶν σχέσεων, οἱ δύο πρωθυπουργοί ἐξέφρασαν τήν ζωηράν ἐπιθυμίαν συσφίγξεως αὐτῶν ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἐκ παραδόσεως δεσμῶν τῶν δύο χωρῶν.

»Εἰδικώτερον, συνεζητήθη ἡ αἴτησις τῆς Ἑλλάδος διά τήν ἔνταξιν αὐτῆς ὡς ἰσοτίμου μέλους εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας. Ὁ Βρετανός πρωθυπουργός ὑπεσχέθη τήν ἀνεπιφύλακτον ὑποστήριξιν τῆς ἑλληνικῆς αἰτήσεως. Περαιτέρω ὁ κ. Οὐίλσον διεβεβαίωσε τόν κ. Καραμανλῆ περί τῆς βρετανικῆς συμπαραστάσεως διά τήν ταχεῖαν διαπραγμάτευσιν τοῦ δευτέρου Χρηματοδοτικοῦ Πρωτοκόλλου εἰς τό πλαίσιον τῆς ὑφισταμένης συμφωνίας συνδέσεως ΕΟΚ-Ἑλλάδος.

»Μακρά ἀνταλλαγή ἀπόψεων διεξήχθη σχετικῶς πρός τό Κυπριακόν καί διεπιστώθη ἡ ἀνάγκη ταχείας ἐπαναλήψεως τῶν διακοινοτικῶν διαπραγματεύσεων ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, μέ σκοπόν τήν ἐξεύρεσιν δικαίας λύσεως ἀνταποκρινομένης εἰς τάς ἀνάγκας ἑκάστης τῶν δύο κοινοτήτων. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν αἱ δύο Κυβερνήσεις συνεφώνησαν ὅπως συνεργασθοῦν ἐνεργῶς.

»Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός ἐνημέρωσε τόν Βρετανόν συνάδελφόν του ἐπί τῆς πρωτοβουλίας του διά τήν σύγκλησιν διαβαλκανικῆς διασκέψεως πολυμεροῦς συνεργασίας εἰς τόν οἰκονομικόν καί τεχνικόν τομέα.

»Συνεζητήθησαν, ἐξ ἄλλου, αἱ σχέσεις Ἀνατολῆς - Δύσεως, ἰδίως ὡς διαμορφοῦνται αὐταί μετά τήν Διάσκεψιν τοῦ Ἑλσίνκι.

»Οἱ πρωθυπουργοί Ἑλλάδος καί Μ. Βρετανίας ἐξέφρασαν, τέλος, τήν ἱκανοποίησίν των τόσον διά τά ἀποτελέσματα τῶν συζητήσεών των, ὅσον καί διά τό πνεῦμα ὑφ' ὃ αὐταί διεξήχθησαν.

»Ὁ κ. Οὐίλσον ἀπεδέχθη πρόσκλησιν τοῦ κ. Καραμανλῆ ὅπως ἐπισκεφθῆ τήν Ἑλλάδα».

Μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, τό βράδυ τῆς 11ης Ὀκτωβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Αἱ συνομιλίαι τάς ὁποίας εἶχα μέ τόν Βρετανόν πρωθυπουργόν Χάρολντ Οὐίλσον, καθώς καί αἱ συνομιλίαι μεταξύ τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν Μεγάλης Βρετανίας καί Ἑλλάδος κ.κ. Κάλλαχαν καί Μπιτσίου, ἐπέτρεψαν τήν συναγωγήν τῶν ἑξῆς συμπερασμάτων:

»1. Ἀμφότερα τά μέρη ἐξεδήλωσαν τό ἐνδιαφέρον των διά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ὑπεσχέθη τήν ἀμέριστον συμπαράστασίν της ἵνα ἡ Ἑλλάς καταστῆ, τό ταχύτερον δυνατόν, πλῆρες μέλος τῆς ΕΟΚ.

»2. Ἡ ἑλληνική πλευρά ἐνημέρωσε τήν βρετανικήν ἐπί τῆς βαλκανικῆς πρωτοβουλίας της, τήν ὁποίαν ἐτοποθέτησεν εἰς τό πλαίσιον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἑλσίνκι καί τήν ὁποίαν ἡ βρετανική πλευρά ἐχαιρέτισε μέ ἱκανοποίησιν.

»3. Τά δύο μέρη ἐξήτασαν ὅλα τά προβλήματα διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος καί διεπίστωσαν ὅτι αἱ ἀπόψεις των ἐπ' αὐτῶν συγκλίνουν ἤ συμπίπτουν. Ἀμφότεραι αἱ χῶραι πιστεύουν εἰς τήν ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν δι' εἰρηνικῶν καί ὄχι διά βιαίων μέσων. Τοῦτο ἰδιαιτέρως διεπιστώθη κατά τήν ἐξέτασιν τοῦ μεσανατολικοῦ ζητήματος.

»4. Ὅσον ἀφορᾶ τό Κυπριακόν, τά δύο μέρη διεπίστωσαν ὅτι ἡ παράτασις τῆς παρούσης καταστάσεως δημιουργεῖ ὁλονέν καί περισσοτέρους κινδύνους διά τήν εἰρήνην εἰς τήν Μεσόγειον. Κατέληξαν, ὡς ἐκ τούτου, εἰς τό συμπέρασμα ὅτι δέον ἀπαραιτήτως νά ἐξευρεθῆ εἰρηνική καί δικαία λύσις τοῦ προβλήματος, ἀποφευγομένων ἐν τῷ μεταξύ ἐπιμελῶς τῶν τετελεσμένων γεγονότων. Ἡ λύσις αὕτη θά ἔδει νά βασίζεται εἰς τάς ἀρχάς τοῦ σεβασμοῦ, τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς κυριαρχίας καί τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί νά ἐξασφαλίζη συγχρόνως τήν ἁρμονικήν συνεργασίαν μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων, ἀπηλλαγμένων πάσης μορφῆς πιέσεως ἤ βίας.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ἐξετίμησεν ἐν προκειμένῳ ἰδιαιτέρως τήν μετριοπαθῆ στάσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως».

Ὁ βρετανικός τύπος ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μέ τήν ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τίς συνομιλίες του μέ τόν Χ. Οὐίλσον. Τήν ἡμέρα τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ στό Λονδίνο, οἱ «Times» ὑπογράμμιζαν ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὡς πολιτικός ἡγέτης μιᾶς χώρας πού συνδεόταν μέ ἰδιαίτερους ἱστορικούς καί συναισθηματικούς δεσμούς μέ τή Βρετανία, εἶχε τό δικαίωμα νά ἀναμένει θερμό καλωσόρισμα ἀπό τή βρετανική Κυβέρνηση καί τό λαό[28]. Τήν ἐπομένη, στή «Guardian» σημειώνονταν τά ἀκόλουθα:

Ἡ Βρετανία ὑποσχέθηκε νά ὑποστηρίξη μέ ὅλη της τήν δύναμη τήν αἴτηση τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἔνταξή της

ὡς πλῆρες μέλος τῆς ΕΟΚ. Ἡ ὑπόσχεση δόθηκε ἀπό τόν κ. Οὐίλσον, ὅταν ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς, τόν ἐπεσκέφθηκε χθές στήν ἀριθμ. 10 Ντάουνινγκ Στρήτ, κατά τήν πρώτη μέρα τῆς τριήμερης ἐπισκέψεώς του στό Λονδῖνο.

Μέ τίς θετικές διαβεβαιώσεις πού δόθηκαν ἤδη στόν κ. Καραμανλῆ κατά τίς πρόσφατες ἐπισκέψεις του στήν Ἰταλία, Γαλλία καί Δ. Γερμανία φαίνεται ὅτι ἡ χώρα του εἶναι βέβαιη ὅτι ἡ αἴτησή της θά τύχη φιλικῆς καί σχετικά ταχείας μεταχειρίσεως, ὅταν τά σχετικά ἔγγραφα ὑποβληθοῦν στίς Βρυξέλλες, τόν ἐρχόμενο μῆνα ἤ τόν Δεκέμβριον.

Ἡ προοπτική νά γίνη ἡ Ἑλλάς τό δέκατο μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, πού ἀνέκυψε σάν τό βασικό θέμα αὐτῆς τῆς ἐπισκέψεως τοῦ κ. Καραμανλῆ στό Λονδῖνο, εἶναι ὁ κύριος πολιτικός σκοπός τῶν Ἑλλήνων. Τά ἄλλα προβλήματα, ὅπως τό Κυπριακό καί ἡ ἀποχώρηση τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν στρατιωτική δομή τοῦ NATO θεωροῦνται δευτερεύοντα ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά.

Ὁ κ. Οὐίλσον θά ἀσκήση ὁπωσδήποτε πίεση στόν κ. Καραμανλῆ γιά νά ἐπαναλάβη ἡ Ἑλλάς τόν πλήρη ἐνεργό ρόλο της στό NATO, ἀλλά γνωρίζει ὅτι δέν ὑπάρχει μεγάλη προοπτική νά γίνη δεκτό τό αἴτημα αὐτό, γιατί θά εἶχε ἐπιπτώσεις στήν ἐσωτερική ἑλληνική πολιτική γιά ὁποιονδήποτε Ἕλληνα πρωθυπουργό[27].

Παράλληλα, ἀπό τίς στῆλες τοῦ διεθνοῦς τύπου, ἡ «Neue Zürcher Zeitung» παρατηροῦσε:

Οἱ ἐπίσημοι ἑλληνικοί κύκλοι ἐξέφρασαν ἱκανοποίηση γιά τίς συνομιλίες πού εἶχε στό Λονδῖνο ὁ Καραμανλῆς, μέ τόν πρωθυπουργό Οὐίλσον.

Ὑπογραμμίζεται, ὅτι τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος γιά πλήρη ἔνταξή της στήν Κοινή Ἀγορά, πρόκειται νά ὑποστηριχθῆ ἀπό τήν Μεγάλη Βρετανία. Τονίζεται, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ στήν Ἀγγλία ἔχει συντελέσει στήν βελτίωση τῶν ἑλληνοαγγλικῶν σχέσεων. Κατά τήν ἄποψη τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ Μεγάλη Βρετανία ὤφειλε, σύμφωνα μέ τίς Συμφωνίες τῆς Ζυρίχης καί τοῦ Λονδίνου, νά ταχθῆ ὑπέρ τῆς διατηρήσεως τοῦ καθεστῶτος τῆς Κύπρου καί σάν Ἐγγυήτρια δύναμη νά λάβη μέτρα κατά τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς στήν νῆσο. Τό Λονδῖνο, ὅμως, δέν συμμορφώθηκε πρός τίς διεθνεῖς του αὐτές ὑποχρεώσεις. Καί ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά μέ τήν ἄδεια πού ἔδωσε γιά νά μετοικήσουν 8.000 Τουρκοκύπριοι στήν βόρειο Κύπρο ἐνίσχυσε μᾶλλον τά σχέδια τῶν Τούρκων γιά διαμελισμό τῆς νήσου.

Πρόθεση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι τώρα πλέον νά παρακινήση τήν Ἀγγλία σέ ἕνα εἶδος κυπριακῆς πολιτικῆς. Κατά τά φαινόμενα ὁ Καραμανλῆς προτίθεται νά πείση τά μέλη τῆς ΕΟΚ νά ἀσκήσουν πίεση στήν Τουρκία, γιά νά κάνη ἐδαφικές παραχωρήσεις στήν Κύπρο. Βέβαια, ὁ Καραμανλῆς, κατά μία ὁμιλία του στό Λονδῖνο, δέν ἔθιξε τό θέμα τῶν σχέσεων τῆς Ἑλλάδος μέ τό NATO. Καλά πληροφορημένοι κύκλοι στήν ἑλληνική πρωτεύουσα, ὅμως, ἄφησαν νά ἐννοηθῆ, ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά ἦταν διατεθειμένη νά ἐπαναφέρη τήν χώρα στούς κόλπους τοῦ NATO σέ περίπτωση μιᾶς δίκαιης λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ[28].

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «New York Times» ἄρθρο τοῦ Σ. Σουλτσμπέργκερ, στό ὁποῖο, μεταξύ ἄλλων, ἀναφέρονται καί τά ἑξῆς:

Μετά ἀπό δεκατέσσερεις μῆνες στήν ἐξορία, λέει στούς φίλους του: «Εἶμαι ἀκόμα πιό ἰσχυρός ἀπ' ὅταν ἐπέστρεψα. Τότε ἀντιπροσώπευα μιάν ἐλπίδα. Τώρα ἀντιπροσωπεύω μιάν ἐγγύηση». Οἱ συνεργάτες του παραδέχονται ὅτι σέ μιά ἐκλογή θά ἔπαιρνε πολύ περισσότερες ψῆφους ἀπό τό κόμμα του. Αὐτό δέν εἶναι περίεργο στήν Ἑλλάδα ὅπου τά πολιτικά σχήματα τείνουν μᾶλλον πρός τίς ὁμάδες παρά πρός τά κόμματα καί ὅπου ὁ ἀρχηγός μετρᾶ περισσότερο ἀπό τό πρόγραμμα. Ἀλλά ὁ κ. Καραμανλῆς ἀνταποκρίνεται σέ μιά ἐπείγουσα ἀνάγκη τοῦ ἀποκαρδιωμένου καί διχασμένου ἑλληνικοῦ λαοῦ καί ξανάβαλε τό ἔθνος του στόν δρόμο μιᾶς εὐνομούμενης δημοκρατίας, ὕστερα ἀπό τήν καταστροφική στρατιωτική δικτατορία.

Ἔκανε εὐφυεῖς χειρισμούς, σώζοντας τήν τραυματισμένη ἐθνική ὑπερηφάνεια μέ τήν ἀποχώρηση ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ NATO, δείχνοντας ἔτσι ὅτι μέμφεται τήν Συμμαχία γιά τήν κυπριακή τραγωδία. Καί ἐκτόνωσε τήν Ἀριστερά, νομιμοποιῶντας τό κομμουνιστικό κόμμα καί φυλακίζοντας τούς ἀρχηγούς τῆς χούντας.

Ἄφησε τόν λαό νά ἐπιλέξη τήν δημοκρατία ἀντί τῆς μοναρχίας, ἡ ὁποία τόν ἀπογοήτευσε, καί ἔφτιαξε ἕνα νέο Σύνταγμα. Οἱ Ἔνοπλες Δυνάμεις ἐκκαθαρίζονται πολιτικά καί ἐπανεκπαιδεύονται καί ἐπανεξοπλίζονται στρατιωτικά.

Τόσο στήν ἐσωτερική ὅσο καί στήν ἐξωτερική πολιτική, ἐνῶ ὁ κ. Καραμανλῆς φαίνεται νά λυγίζη στά συναισθηματικά ρεύματα, στήν πραγματικότητα ἀκολουθεῖ τήν θεμελιώδη πορεία πού χάραξε γιά τόν ἑαυτό του καί τό ἔθνος του κατά τά μαῦρα χρόνια τῆς παραμονῆς του στό Παρίσι. Αὐτή ἡ πορεία, στό διπλωματικό πεδίο, ἐπιδιώκει νά συνδέση τήν Ἑλλάδα ὅσο τό δυνατόν στενώτερα μέ τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα καί τήν Δύση.

Αὐτό δέν τό βλέπει μέ καμμιά ἔννοια ὡς ὑποκατάστατο τῶν παλαιῶν στενῶν δεσμῶν μέ τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καί τό NATO, ἀλλά ὡς συμπλήρωμα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θά ἐνισχυθῆ καί πάλι ὅταν περάση ἡ παροῦσα ζοφερή κρίση μέ τήν Τουρκία.

Γιατί τήν «Εὐρώπη» στήν ὁποία θέλει νά ἐνταχθῆ ὁ Καραμανλῆς τήν βλέπει σάν μιά «Ἀτλαντική Εὐρώπη», δηλαδή στενά δεμένη μέ τήν βόρεια Ἀμερική. Τελικά, πιστεύει ὅτι ἡ Ἑλλάδα πρέπει νά εἶναι ὅσο τό δυνατόν πιό στενά δεμένη μέ τόν δυτικό κόσμο, γιατί αὐτός εἶναι ὁ μόνος ἀποτελεσματικός τρόπος κατοχυρώσεως τῆς δημοκρατίας πού ἀποκατέστησε.

12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Εὐθύς μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τό Λονδῖνο, ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶται μέ τόν πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο:

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐνημέρωσε τόν κ. πρωθυπουργόν ἐπί τῶν ἐπαφῶν του εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐξ ὧν συμπεραίνει ὅτι τό κλῖμα εἰς τά Ἡνωμένα Ἔθνη εἶναι εὐμενές διά τό Κυπριακόν, χωρίς ὅμως τοῦτο νά σημαίνη ὅτι ὁ Ὀργανι-

σμός Ἡνωμένων Ἐθνῶν δύναται νά ἐξεύρη τήν λύσιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Ἐκ τῆς συναντήσεως μετά τοῦ κ. Κίσινγκερ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος συνεπέρανεν ὅτι εὐθύς μετά τάς ἐκλογάς εἰς Τουρκίαν θά ἠσκεῖτο ἐπί τῆς Ἀγκύρας πίεσις τῶν Ἀμερικανῶν διά νά ὑποβάλουν οἱ Τοῦρκοι ὡλοκληρωμένας καί λογικάς προτάσεις.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημέρωσε τόν Ἀρχιεπίσκοπον ἐπί τοῦ ταξιδίου του εἰς Ἀγγλίαν. Οἱ Ἄγγλοι εἶναι ἕτοιμοι νά ἀσκήσουν καί αὐτοί τήν ἐπιρροήν των εἰς Ἄγκυραν ἐκ παραλλήλου πρός τούς Ἀμερικανούς, τόσον διμερῶς, ὅσον καί εἰς ὑποστήριξιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ἑννέα. Γενικώτερον, εἶπεν ὁ κ. πρωθυπουργός, τήν στιγμήν αὐτήν ὅλοι οἱ Δυτικοί ἀναγνωρίζουν τό δίκαιον τῆς ἑλληνικῆς θέσεως καί εἶναι ἕτοιμοι νά ἐπέμβουν εἰς Ἄγκυραν μετά τάς ἐκλογάς. Παρά ταῦτα, δέν δικαιολογεῖται αἰσιοδοξία διά ταχεῖαν ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Διότι εἶναι πιθανόν οἱ Τοῦρκοι νά προβοῦν εἰς μικράς παραχωρήσεις αἱ ὁποῖαι δέν θά λύσουν μέν τό Κυπριακόν, ἀλλά πιθανόν νά ἀμβλύνουν τάς πιέσεις τῶν ξένων Κυβερνήσεων. Τήν ἐκτίμησιν αὐτήν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ συμμερίζεται ἀπολύτως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος.

»Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος παρατηρεῖ ὅτι τό ΝΑΤΟ δέν ἔλαβε μέχρι σήμερον ἐπισήμως θέσιν ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ καί ἐκφράζει τήν πεποίθησίν του ὅτι τό ΝΑΤΟ θά ἠδύνατο νά βοηθήση ἀποτελεσματικῶς εἰς τήν ἐξεύρεσιν λύσεως. Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι ἀπεφύγομεν μέχρι τοῦδε νά προκαλέσωμεν ἐπέμβασιν τοῦ ΝΑΤΟ ἀλλά εἰς τήν οὐσίαν αἱ χῶραι πού τό ἀποτελοῦν, εἴτε διμερῶς, εἴτε συλλογικῶς μέσῳ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι πιέζουν τήν Τουρκίαν. Εἰδικώτερον, ὡς πρός τό ΝΑΤΟ ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναλύει τάς δυσχερείας πού προκαλεῖ ἡ ἀποχώρησίς μας ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ σκέλους λόγῳ τοῦ Κυπριακοῦ καί τάς προσπαθείας τάς ὁποίας καταβάλλει ἡ Τουρκία διά νά ἐκμεταλλευθῆ ὑπέρ αὐτῆς εἰς τόν χῶρον τοῦ Αἰγαίου καί γενικώτερον τήν παροῦσαν ἰδιόρρυθμον θέσιν μας ἐντός τῆς Συμμαχίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀναγνωρίζει τάς δυσχερείας αὐτάς καί παρατηρεῖ ὅτι πλήρης ἀποχώρησις τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό ΝΑΤΟ θά πρέπη νά ἀποφευχθῆ διότι θά εἶχεν ὡς συνέπειαν τήν ἐνίσχυσιν τῆς θέσεως τῆς Τουρκίας ἀπό πάσης πλευρᾶς εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος.

»Ἀναφερόμενος εἰς τήν ἐπικειμένην συζήτησιν εἰς τήν Βουλήν ἐπί θεμάτων ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος λέγει ὅτι ἡ συζήτησις αὐτή, ἐνῷ εἰς οὐδέν θά ὠφελήση, δύναται νά εἶναι ἐπιβλαβής διά τό Κυπριακόν.

»Ἀπαντῶν εἰς σχετικήν ἐρώτησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι ἡ ἄσκησις δικαστικῆς διώξεως κατά τῶν ὑπευθύνων τοῦ πραξικοπήματος τῆς 15ης Ἰουλίου δέν εἶναι σκόπιμος τήν παροῦσαν στιγμήν οὔτε ἀπό ἐσωτερικῆς πλευρᾶς, οὔτε ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς προωθήσεως τοῦ Κυπριακοῦ, ἰδίᾳ διότι, καλῶς ἤ κακῶς, κατά τήν διάρκειαν τῆς δίκης εἶναι πιθανόν νά διατυπωθοῦν κατηγορίαι ἐναντίον ἐκείνων ἀπό τούς ὁποίους ἀκριβῶς καί ἡ Κύπρος καί ἡ Ἑλλάς ζητοῦν νά ἐπέμβουν διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεως. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δέν ἀντεῖπεν.

»Ἐπισημαίνων τήν κρισιμότητα τῆς φάσεως τήν ὁποίαν διέρχεται τό Κυπριακόν, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐτόνισεν ὅτι ἀπαιτεῖται σωφροσύνη, ψυχραιμία καί ἑνότης τόσον εἰς Κύπρον, ὅσον καί εἰς Ἑλλάδα καί ἐζήτησεν ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπον ὅπως μή ἐνθαρρύνη ἀσυνέτους ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους ἐκείνων πού δύνανται νά ἐπηρεάσουν τήν πολιτικήν ζωήν καί τήν κοινήν γνώμην. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διεβεβαίωσεν ὅτι συνιστᾶ πάντοτε σύνεσιν καί μετριοπάθειαν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔμειναν σύμφωνοι ὅτι ἐπί τοῦ παρόντος ὀφείλομεν νά ἀναμείνωμεν τά ἀποτελέσματα τῶν πιέσεων πού θά ἀσκηθοῦν ἐπί τῆς Ἀγκύρας, ὅταν δέ ὑποβληθοῦν τουρκικαί προτάσεις νά μή ὑπάρξη ἀντίδρασις ἀπό ἑλληνικῆς ἤ κυπριακῆς πλευρᾶς πρίν ἤ συνεννοηθοῦν τά δύο μέρη»[29].

Οἱ ἐξελίξεις, ὡστόσο, στό ἐθνικό θέμα δέν θά εἶναι ἰδιαίτερα ἐνθαρρυντικές. Παρά τή μερική ἄρση τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐμπάργκο ἐπί τῆς ἀποστολῆς ὅπλων στήν Τουρκία, τήν κατίσχυση τοῦ κυβερνητικοῦ συνδυασμοῦ καί τῆς «λαϊκῆς» ἀντιπολιτεύσεως στίς τουρκικές ἐπαναληπτικές ἐκλογές τῆς 12ης Ὀκτωβρίου καί τήν ἔνταση τῶν διεθνῶν πιέσεων πρός τήν Ἄγκυρα, ἀμέσως μετά, γιά τήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ, ἡ τουρκική Κυβέρνηση θά προσπαθήσει νά ὑπεκφύγει καί θά ἐντείνει, παράλληλα, τόν ἐποικισμό τῶν κατεχομένων.

Τό τρίτο δεκαήμερο τοῦ Ὀκτωβρίου, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ι.Σ. Τσαγλαγιαγκίλ, διεμήνυσε στήν ἑλληνική πλευρά ὅτι θά δεχόταν τήν ἐπανάληψη τῶν διακοινοτικῶν, μέ σκοπό τήν ἐπίτευξη συνολικῆς λύσεως καί μέ τόν ὅρο τῆς πρότερης ἀποδοχῆς, ἀπό τήν κυπριακή Κυβέρνηση, τῆς ἀρχῆς τῆς διζωνικῆς ὁμοσπονδίας. Εἶπε, ἀκόμη, ὅτι ἡ Ἄγκυρα ἦταν πλέον ἕτοιμη νά συζητήσει καί τό ἐδαφικό, ἀλλά ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά θά ἔπρεπε νά ὑποβάλει πρώτη τίς προτάσεις της. Ἔτσι, ὅμως, ἡ Τουρκία ἔθετε ὡς προϋπόθεση τήν ἀποδοχή τῶν δικῶν της θέσεων γιά τή διάρθρωση τῆς μελλοντικῆς δομῆς τοῦ Κράτους, ἐνῶ ἐπιφυλασσόταν νά ὑποβάλει τίς θέσεις της γιά τό ἐδαφικό, ζήτημα πού περισσότερο ἐνδιέφερε τή Λευκωσία, στό μέτρο πού θά καθόριζε καί τόν ἀριθμό τῶν προσφύγων πού θά ἐπέστρεφαν στίς ἑστίες τους. Ἡ τουρκική πρόταση κρίθηκε ἀπό τήν ἑλληνική καί τήν κυπριακή Κυβέρνηση ὡς ἀόριστη καί ἑτεροβαρής καί ὡς ἀποσκοποῦσα ἀφενός νά ἀποδυναμώσει τήν κυπριακή προσφυγή στόν ΟΗΕ καί ἀφετέρου, μέ τήν προβολή ὅρων, νά ἐπιρρίψει στήν ἑλληνική πλευρά τήν εὐθύνη γιά ἀδυναμία ἐπαναλήψεως τῶν διακοινοτικῶν. Ἡ Ἀθήνα, σέ στενή συνεννόηση μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, μέσω τοῦ πρέσβη στή Λευκωσία, Μ. Δούντα, ἀποφάσισε νά μή δεχτεῖ τή θέση ὅρων γιά τήν ἐπανάληψη τῶν συνομιλιῶν, ἀλλά καί νά μήν ἐκμαιεύσει τήν ὑποβολή μιᾶς τουρκικῆς προτάσεως γιά τό ἐδαφικό, ἡ ὁποία, στίς συνθῆκες αὐτές, θά ἦταν ὑπερβολική. (Ἂν, λόγου χάριν, ἡ Τουρκία πρότεινε νά κρατήσει πάνω ἀπό 30% τοῦ νησιοῦ ἡ τουρκοκυπριακή πλευρά, θά ἦταν σχεδόν ἀδύνατο

γιά τό Σ. Ντεμιρέλ νά πείσει τό Στρατό καί τόν ἀδιάλλακτο κυβερνητικό ἑταῖρο του, Ν. Ἐρμπακάν, νά ὑποχωρήσουν σέ ποσοστό ἀποδεκτό ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά). Ἔτσι, ἡ ἑλληνική πλευρά προτιμοῦσε τήν ἐπανάληψη τῶν διακοινοτικῶν, χωρίς προϋποθέσεις καί μέ πρόταξη τῆς συζητήσεως τοῦ ἐδαφικοῦ, ἡ ὁποία καί θά ἐπέτρεπε τή διεξαγωγή σοβαρῆς διαπραγματεύσεως. Στά πλαίσια αὐτά, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δέν εἶχε ἀντίρρηση νά ὑποβάλει ἡ Κυπριακή Δημοκρατία πρώτη τίς προτάσεις της γιά τό ἐδαφικό.

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ἀμερικανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Χ. Κίσινγκερ, ὑποστήριζε τήν ἐπανάληψη τῶν συνομιλιῶν στή βάση πού πρότεινε ἡ Ἄγκυρα, πιθανόν γιατί — μετά τήν ἄρση τοῦ ἐμπάργκο, γιά τήν ὁποία εἶχε ἰδιαίτερα ἐκτεθεῖ — ἤθελε νά δείξει στό Κογκρέσο ὅτι σημειωνόταν πρόοδος στίς συζητήσεις. Ἐνόψει αὐτῶν τῶν ἐξελίξεων, ἡ Ἀθήνα καί ἡ Λευκωσία ἐπιζήτησαν τήν παρέμβαση καί τῆς ΕΟΚ, οἱ χῶρες τῆς ὁποίας εἶχαν ἤδη ζητήσει ἀπό τήν Τουρκία νά συμβάλει στήν ἐπίλυση τοῦ θέματος. Κατά τή διάρκεια, πράγματι, ἐπισκέψεώς του στήν Ἄγκυρα, στίς ἀρχές Νοεμβρίου, ὁ Γάλλος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ζ. Σωβανιάργκ, κατέστησε σαφές στήν τουρκική πολιτική ἡγεσία ὅτι οἱ προτάσεις της ἦταν ἀδύνατο νά γίνουν ἀποδεκτές ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά. Ἤδη, ὅμως, ἡ ταυτόχρονη συζήτηση τοῦ Κυπριακοῦ στόν ΟΗΕ ἔτεινε νά ἐπισκιάσει τίς διπλωματικές διεργασίες[30].

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ἀρχίζει ἡ δίκη τῶν Γ. Παπαδόπουλου, Δ. Ἰωαννίδη καί 32 ἄλλων γιά τά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου τοῦ Νοεμβρίου 1973.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἐγκαινίων τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ βραχέων «Φωνή τῆς Ἑλλάδος», ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει τό ἀκόλουθο μήνυμα πρός τούς ἀπόδημους Ἕλληνες:

«Μέ τήν εὐκαιρία πού ἡ "Φωνή τῆς Ἑλλάδος" ἀρχίζει νά ἀκούγεται σ' ὅλο τόν κόσμο, σᾶς ἀπευθύνω τούς πιό θερμούς χαιρετισμούς μου. Εἶναι οἱ χαιρετισμοί πού ἐκφράζουν τήν ἀγάπη τῆς πατρίδος πρός ὅλα τά παιδιά της, ὅπου καί ἄν βρίσκωνται.

»Ἡ δημοκρατική Ἑλλάς ἀποδύεται σήμερα σέ μία μεγάλη προσπάθεια, γιά νά λύση τά μεγάλα ἐθνικά της προβλήματα, γιά νά οἰκοδομήση ἕνα ἀσφαλέστερο καί εὐτυχέστερο μέλλον, γιά νά κατακτήση τήν θέση πού δικαιοῦται ἀνάμεσα στούς προοδευμένους λαούς τῆς ὑφηλίου. Στήν προσπάθεια αὐτή ζητεῖ τήν συμπαράστασή σας.

»Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι θά τῆς τήν παράσχετε πλήρως, συνειδητοποιῶντας ὅτι ἡ δύναμη τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ ἑνότης καί ἡ σύμπνοια τῶν Ἑλλήνων μέσα κι ἔξω ἀπό τά ὅρια τῆς ἑλληνικῆς γῆς».

ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τό φθινόπωρο τοῦ 1975, ἡ διπλωματική ἐξόρμηση τοῦ πρωθυπουργοῦ εἶχε ἀποδώσει σημαντικά ἀποτελέσματα καί ἡ διεθνής θέση τῆς χώρας εἶχε σημαντικά ἀποκατασταθεῖ. Ἡ ἀναβάθμιση, παράλληλα, τῆς ἀμυντικῆς ἱκανότητας τῆς χώρας καί ἡ ἀπόφαση γιά τή δημιουργία ἐθνικῆς ἀεροπορικῆς βιομηχανίας — μέ στόχο νά μειωθεῖ, κατά τό δυνατόν, ἡ ἐξάρτηση ἀπό τρίτες χῶρες σέ μιά ἐνδεχόμενη σύγκρουση — ἔτειναν νά δημιουργήσουν, ἐπιτέλους, τό ἀπαραίτητο αἴσθημα ἀσφαλείας στόν ἑλληνικό λαό. Ἡ Ἑλλάδα ἦταν σέ θέση νά ἀντιμετωπίσει τήν Τουρκία, σέ περίπτωση πού ἡ τελευταία ἐπέλεγε τό δρόμο τῆς ἀναμετρήσεως, γιά τήν ὁποία, ὅπως τόνισε ὁ Κ. Καραμανλῆς στή Βουλή, «δέν γνωρίζω, ποῖος πρῶτος θά μεταμεληθῆ». Ἡ Ἀθήνα, ἄλλωστε, ἀποζητοῦσε τήν ἀποκατάσταση τῆς στρατιωτικῆς ἰσορροπίας στό Αἰγαῖο ἀποκλειστικά καί μόνο ὡς μέσο ἀποτροπῆς ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἄγκυρας.

Ταυτόχρονα, σημαντικές ἐξελίξεις θά σημειωθοῦν στό πεδίο τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἔναρξη ἐκμεταλλεύσεως τῶν κοιτασμάτων πετρελαίου στόν Πρῖνο τῆς Θάσου καί ἡ προσοχή πού θά δώσει ἡ Κυβέρνηση στήν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς χώρας μετά καί τή δημιουργία τῆς ΔΕΠ καί τοῦ ΕΣΕ θά ἀποτελέσουν τίς κύριες αἰχμές τῆς κυβερνητικῆς δραστηριότητας. Παράλληλα, ἡ ἐπιβολή ἔκτακτης εἰσφορᾶς στίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις συμπλήρωνε τήν προσπάθεια νά ἀντιμετωπιστοῦν οἱ οἰκονομικές δυσχέρειες καί νά ἀποκατασταθεῖ πλήρως ἡ τάξη στήν ἐθνική οἰκονομία, χωρίς νά ματαιωθεῖ ἡ ἐνίσχυση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καί χωρίς νά θιγεῖ τό βιοτικό ἐπίπεδο εὐρύτερων λαϊκῶν στρωμάτων. Τέλος, τό Νοέμβριο, θά καταργηθοῦν καί τυπικά τά ἔκτακτα μέτρα τοῦ Ἐμφυλίου, τά ὁποῖα εἶχαν διατηρήσει τήν ἰσχύ τους βάσει τοῦ Ψηφίσματος τοῦ Ἀπριλίου 1952. Στά τέλη τοῦ 1975, ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ἡ Κυβέρνησή του εἶχαν καταφέρει νά ἀνατρέψουν, τουλάχιστον στόν ἑλλαδικό χῶρο, τά δυσμενῆ δεδομένα, ἐσωτερικά καί διεθνῆ, πού εἶχε κληροδοτήσει ἡ δικτατορία. Ὁ δρόμος ἄνοιγε γιά τήν τιτάνια προσπάθεια πού θά ἀπέληγε στήν πλήρη προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ.

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐνάρξεως τῆς νέας συνόδου τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημερώνει τή Βουλή γιά τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως:

«Κύριοι βουλευταί, μέ τήν ἔναρξιν τῆς Β΄ Κοινοβουλευτικῆς Συνόδου, ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρησεν καθῆκον της νά ἐνημερώση τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν καί δι' αὐτῆς τόν ἑλληνικόν λαόν, ἐπί τῆς πορείας τῶν ἐθνικῶν μας ὑποθέσεων.

»Θά ἀρχίσω ἀπό τά θέματα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, διότι εἶναι καί τά σοβαρώτερα. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε, ὅμως, προηγουμένως νά διατυπώσω ὡρισμένας παρατηρήσεις ἐν σχέσει μέ τάς συνθήκας ὑπό τάς ὁποίας ἀσκεῖται ἡ ἐξωτερική πολιτική εἰς τήν χώραν μας.

»Ἡ ἱστορία διδάσκει ὅτι οἱ Ἕλληνες ὅ,τι κερδίζουν εἰς τόν πόλεμον τό χάνουν εἰς τήν εἰρήνην. Παράδειγμα τό 1920. Παράδειγμα τό 1940 καί τόσα ἄλλα. Καί τό χάνομεν διότι ἔχομεν τήν κακήν συνήθειαν νά καθιστῶμεν τά ἐθνικά μας θέματα, κατά προτίμησιν μάλιστα, ἀντικείμενον ἐντόνων πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν, ἀνταγωνισμῶν οἱ ὁποῖοι πολλές φορές παίρνουν τήν μορφήν τῆς πατριδοκαπηλίας καί καταλήγουν σέ διχασμούς. Εἶναι γνωστόν, ὅμως, ὅτι ἀπό τήν στιγμήν πού ἕνα θέμα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς θά καταστῆ θέμα ἐσωτερικῆς δημαγωγίας δέν εἶναι δυνατόν νά εὕρη λύσιν εὐτυχῆ. Καί τοῦτο διότι πρῶτον οἱ ἀντίπαλοί μας καί γενικώτερα οἱ ξένοι... (ἀπευθυνόμενος πρός τόν κ. ἀρχηγόν ΕΚ-ΝΔ λέγει:) *Ἐπειδή βλέπω ὅτι ἐπ' αὐτῶν πού εἶπα κρατεῖτε σημειώσεις, θά παρεκάλουν νά ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι δέν ἀφορᾶ ὑμᾶς ἡ παρατήρησις, ἀλλά εἶναι μία ἱστορική παρατήρησις. Καί τοῦτο λέγω, διότι οἱ ἀντίπαλοί μας καί γενικώτερον οἱ ξένοι ἐκμεταλλεύονται τούς*

διχασμούς μας, ποὺ ὁδηγοῦν πολλάκις εἰς ἀποκάλυψιν, ὄχι μόνο τῶν ἀδυναμιῶν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῶν μυστικῶν μας. Καὶ δεύτερον καὶ σπουδαιότερον διότι αἱ Κυβερνήσεις, ἀπὸ τὸν φόβον ὅτι μποροῦν νὰ κατηγορηθοῦν διὰ μειοδοσίαν ἢ καὶ διὰ προδοσίαν ἀκόμη — καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σύνηθες πρᾶγμα — χάνουν τὴν δυνατότητα τῶν ἐλιγμῶν καὶ χάνουν πρὸ παντὸς πολύτιμες εὐκαιρίες, ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν τὴν ἱκανοποιητικὴν διευθέτησιν τῶν προβλημάτων. Εἰς αὐτά, κύριοι συνάδελφοι, θὰ πρέπη νὰ προτεθῆ καὶ ἡ ἀδυναμία μας νὰ ἐκτιμῶμεν διεθνεῖς συγκυρίες. Ἔχοντες τὴν ψευδαίσθησιν ὅτι ἀποτελοῦμεν ἀκόμη τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς, θέλομε νὰ ὑπαγορεύσωμεν τὴν πολιτικήν μας εἰς τοὺς ξένους, εἰς ἐχθροὺς καὶ φίλους, εἰς μικροὺς καὶ μεγάλους. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν πρό ἐτῶν εὑρισκόμην εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι μοῦ παρουσίασαν τὸν ἐκεῖ εὑρισκόμενον ὀμφαλὸν τῆς γῆς, τοὺς παρεκάλεσα νὰ τὸν πετάξουν εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον αὐτὸ σύμπλεγμα.

»Καὶ ἔρχομαι ἤδη, κύριοι συνάδελφοι, εἰς τὰ καθ' ἕκαστα θέματα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς.

»Ὅπως εἶναι γνωστόν, καὶ λόγῳ τῆς δικτατορίας, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ παρανοϊκοῦ πραξικοπήματος κατὰ τῆς Κύπρου, ἡ Ἑλλὰς ἀπεμονώθη τελείως καὶ κατέστη ἀντικείμενον διεθνοῦς καταφρονήσεως. Πρῶτον μέλημα, συνεπῶς, τῆς δημοκρατικῆς Κυβερνήσεως, ἔπρεπε νὰ εἶναι ὄχι μόνον ἡ ἀποκατάστασις ἀλλὰ καὶ ἡ περαιτέρω ἐνίσχυσις τῆς διεθνοῦς θέσεως τῆς χώρας. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐχαράχθη μία ρεαλιστικὴ πολιτική, ἡ ὁποία διηύρυνεν τοὺς ἐξωτερικούς μας ὁρίζοντας καὶ συνεδύασε τὴν ἐθνικήν μας ἀξιοπρέπειαν μὲ τὰ πάγια συμφέροντα τῆς χώρας. Ἡ Κυβέρνησις ἑρμηνεύουσα εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ αἴσθημα τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διεκήρυξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ χώρα μας ἀνήκει εἰς τὴν Δύσιν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Τοῦτοι δοθέντος ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπιδιώξη τὴν ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα, ἡ ὁποία προβλέπεται καὶ πρέπει νὰ καταλήξη εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Εὐρώπης. Καὶ ἡ ἐπιδίωξις αὐτή, κ. συνάδελφοι, ἀποτελεῖ μίαν μεγάλην πολιτικὴν διότι ἡ πραγματοποίησίς της θὰ ἐπηρεάση ριζικὰ ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους.

»Ἡ ἐνσωμάτωσίς μας εἰς τὴν Εὐρώπην θὰ μᾶς ἐπιτρέψη νὰ κατοχυρώσωμεν τὴν δημοκρατίαν μας, νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν ἀσφάλειάν μας καὶ θὰ μᾶς ἐπιτρέψη ἀκόμη νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν πολιτιστικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας.

»Ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ ὁμιλῶν προσωπικῶς, ἀνέπτυξε ἔντονη δραστηριότητα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἐπωφελουμένη τῆς ἀγαθῆς ἀτμοσφαίρας ἡ ὁποία ὑπῆρχε εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν ἀποκατασταθεῖσαν ἑλληνικὴν δημοκρατίαν. Καὶ εἰς τὴν προσπάθειάν της αὐτὴν εὗρε κατανόησιν.

»Ὅλαι αἱ Κυβερνήσεις τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, μὲ τὰς ὁποίας εἶχον ἄμεσον καὶ προσωπικὴν ἐπαφήν, υἱοθέτησαν καὶ μάλιστα μὲ ἐνθουσιασμὸν τὸ αἴτημα τῆς Ἑλλάδος. Καὶ αὐτό, ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ, ἐὰν ἡ χώρα μας αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν εἶχεν ὑψηλὸν διεθνὲς γόητρον καὶ ἐὰν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐνέπνεε ἐμπιστοσύνην διὰ τὸ μέλλον.

»Ἡ τοποθέτησίς μας ὅμως αὐτὴ εἰς τὴν Δύσιν δὲν μᾶς ἠμπόδισε νὰ τείνωμεν χεῖρα φιλίας καὶ συνεργασίας πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Ἀνελάβομεν, ὡς γνωστόν, τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας καταστάσεως εἰς τὴν Βαλκανικήν, τὴν περιοχὴν αὐτὴν τοῦ κόσμου ἡ ὁποία ἐπὶ αἰῶνες ὑπῆρξεν ἡ ἑστία διεθνῶν ἀναταραχῶν. Σκοπὸς τῆς πρωτοβουλίας αὐτῆς εἶναι ἡ διάλυσις τοῦ κλίματος τῆς παραδοσιακῆς ἐχθρότητος καὶ δυσπιστίας ποὺ ἐκαλλιεργεῖτο μεταξὺ τῶν βαλκανικῶν λαῶν καὶ ἡ δημιουργία ἑνὸς κλίματος φιλίας εἰλικρινοῦς καὶ συνεργασίας δημιουργικῆς, ποὺ θὰ ἀπετέλει τὴν πρώτην πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλσίνκι.

»Ἡ θερμὴ ὑποδοχή, τῆς ὁποίας ἔτυχον, κύριοι συνάδελφοι, εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, μὲ ἐνεθάρρυνε εἰς τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς τῆς πρωτοβουλίας. Καὶ εἶμαι εὐτυχὴς νὰ πληροφορήσω τὴν Βουλὴν ὅτι ἡ προσπάθειά μας αὐτὴ ἐπιτυγχάνει, δεδομένου ὅτι ἡ πρότασίς μου, διὰ σύγκλησιν Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως, ἐγένετο ἤδη ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν Γιουγκοσλαβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν. Ἀναμένεται — καὶ ἐλπίζεται ὅτι θὰ εἶναι θετική — ἡ ἀπάντησις τῆς Τουρκίας. Ἡ Ἀλβανία ἠρνήθη εὐγενῶς τὴν συμμετοχήν, ἐξεδήλωσεν ὅμως τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν της διὰ διμερῆ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνεργασίαν.

»Ἐλπίζω, ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ σύγκλησις τῆς Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ Διάσκεψις αὐτὴ θὰ ἀποτελέση, ὅπως εἶπον καὶ προηγουμένως, τὴν ἀφετηρίαν μιᾶς νέας καταστάσεως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βαλκανικῆς, ποὺ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέση παράδειγμα δι' ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ Ἑλλὰς ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν αὐτήν, μὲ αὐτὴν τὴν εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἐπιθυμία μας θὰ ταυτισθῆ μὲ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς.

»Κύριοι βουλευταί, ὁμιλῶν διὰ τοὺς διεθνεῖς προσανατολισμοὺς τῆς χώρας, δὲν ἠμπορῶ παρὰ νὰ ἀναφερθῶ καὶ εἰς τὴν σχετικήν μὲ αὐτοὺς ἀμυντικὴν πολιτικήν μας.

»Ἡ Ἑλλὰς πιστεύει βαθύτατα εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διεθνοῦς ὑφέσεως καὶ τὴν ὑποστηρίζει εἰς πᾶσαν περίπτωσιν καὶ μὲ ὅλα της τὰ μέσα. Γνωρίζει, ὅμως, ὅτι ἡ διεθνὴς ὕφεσις δὲν ἔγινε ἀκόμα μόνιμος κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπόδειξις, ὁ ἔξαλλος ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐξοπλισμῶν ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ὁδηγήση εἰς νέας ἐπικινδύνους περιπετείας. Τούτου δοθέντος ὀφείλει κάθε χώρα μικρὴ ἢ μεγάλη νὰ μεριμνᾶ διὰ τὴν ἄμυνάν της. Ἡ Ἑλλάς, λόγῳ τῆς διενέξεώς της μὲ τὴν Τουρκίαν, ἔχει πρόσθετον λόγον νὰ μεριμνᾶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἄμυνάν της. Καὶ πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι τὸ πράττει ἀποτελεσματικὰ καὶ μὲ γοργὸν ρυθμόν.

»Ἤδη αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὴν θεομηνίαν τῆς ἑπταετίας, ἐπανεῦρον τὴν ἀποστολήν των. Καθοδηγούμεναι ἀπὸ ἱκανὴν ἡγεσίαν, ἐπανεῦρον τὴν σύμπνοιαν καὶ τὴν πειθαρχίαν των. Κατέχονται ἀπὸ φρόνημα ὑψηλὸν καὶ ἐξοπλίζονται κατὰ τρόπον ἄρτιον καὶ συγχρονισμένον. Καὶ ἠμπορῶ νὰ βεβαιώσω τὴν Βουλὴν ὅτι εἰς περίπτωσιν τοπικοῦ πολέμου, εἶναι ἀπολύτως εἰς θέσιν νὰ προασπίσουν ἀποτελεσματικὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἔθνους. Καὶ ἀποτελεῖ γι' αὐτὸ σφάλμα, σφάλμα σοβαρόν, ἡ κατὰ καιροὺς ἀναμόχλευσις τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ προσπάθεια προκλήσεως ἀναταραχῆς εἰς τοὺς κόλπους των.

»Ἐνώπιον τῆς διαπιστώσεως αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾶ στήν σημερινήν κατάστασιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας, πιστεύω ὅτι θά ἔπρεπε νά παραμερισθοῦν — ἂν ὑπάρχουν — ὡρισμένα θέματα προσωπικῆς ἀντιδικίας.

»Ἀλλά πέραν τοῦ κινδύνου τοῦ τοπικοῦ πολέμου, κύριοι συνάδελφοι, ὑπάρχει πάντοτε ὁ κίνδυνος μιᾶς γενικωτέρας συρράξεως. Ἐάν δέν ὑπῆρχε, δέν θά ὑπῆρχον οὔτε ἐξοπλισμοί, οὔτε στρατιωτικοί συνασπισμοί. Εἰς τήν περίπτωσιν ὅμως αὐτήν τῆς γενικωτέρας συρράξεως αἱ ἐθνικαί δυνάμεις δέν ἐπαρκοῦν νά προστατεύσουν τό ἔδαφος οἱασδήποτε χώρας καί μάλιστα μικρᾶς χώρας καί παρίσταται ἀνάγκη νά συμπληρώνωνται μέ διεθνῆ συνεργασίαν.

»Ἡ Ἑλλάς γιά νά καλύψη ἀκριβῶς αὐτό τό κενόν ἐνετάχθη ἀπό πολλῶν ἐτῶν μέ σύμφωνον γνώμην ὅλου τοῦ πολιτικοῦ κόσμου εἰς τήν ἀμυντικήν συμμαχίαν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, εἰς τήν ὁποίαν συμμαχίαν ἐνετάχθησαν καί ὅλαι αἱ χῶραι τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καί τῶν σοσιαλιστικῶν περιλαμβανομένων.

»Ἡ Ἑλλάς, ὡς γνωστόν, ἀπετέλει πλῆρες μέλος τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1974. Καί αὐτό ἀπό στρατιωτικῆς πλευρᾶς σημαίνει ὅτι ὁ στρατός μας εἶχε ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐξάρτησιν ἀπό τόν ἀνώτατον Συμμαχικόν Διοικητήν τῆς Εὐρώπης.

»Ἀπό τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1974 ἡ Ἑλλάς ἀπεχώρησε τοῦ στρατιωτικοῦ σκέλους τοῦ NATO, μέ ἀποτέλεσμα αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις τῆς χώρας νά τεθοῦν ἀποκλειστικῶς ὑπό ἐθνικήν διοίκησιν. Τούς λόγους τῆς ἀποχωρήσεώς μας τούς γνωρίζετε. Συνδέονται ἀμέσως μέ τήν τραγωδίαν τῆς Κύπρου. Καί, ὅπως ἔχω ἤδη δηλώσει, ἡ Ἑλλάς μόνον ἐάν ἀρθοῦν οἱ λόγοι οἱ ὁποῖοι τήν ἠνάγκασαν νά καθορίση τήν θέσιν της, ὅπως τήν καθώρισεν ἀπέναντι τῆς Ἀνατολικῆς Συμμαχίας, τότε ἠμπορεῖ ἡ Ἑλλάς νά ἐπανεξετάση τήν θέσιν της ἔναντι τῆς Συμμαχίας.

»Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Ἑλλάς γιά νά ἔχη ἐνισχυμένην τήν ἄμυνάν της, ἀποβλέπει εἰς τήν δημιουργίαν μιᾶς ἰδιοτύπου σχέσεως μέ τήν Ἀτλαντικήν Συμμαχίαν, σχέσεως ἡ ὁποία τελεῖ ἤδη ὑπό διαπραγμάτευσιν καί ἡ ὁποία εἶναι παρεμφερής μέ ἐκείνας τῆς Νορβηγίας καί τῆς Γαλλίας καί θά στηρίζεται εἰς τάς ἑξῆς βασικάς ἀρχάς:

»Πρῶτον: Ἐν καιρῷ εἰρήνης αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις τῆς χώρας θά ὑπάγωνται ἀποκλειστικῶς ὑπό ἐθνικήν διοίκησιν.

»Δεύτερον: Ἐν καιρῷ γενικωτέρας συρράξεως θά ὑπάρξη πλήρης ἀμυντική συνεργασία. Αὐτή ἄλλωστε εἶναι καί ἡ περίπτωσις τῆς Γαλλίας. Ὑπάρχει σαφής δήλωσις ὅλων τῶν προέδρων τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὅτι, ἐν περιπτώσει πολέμου ἢ προσβολῆς οἱουδήποτε μέλους τῆς Συμμαχίας, ἡ Γαλλία θά εἶναι πρόθυμος νά πολεμήση εἰς τό πλευρόν μας.

»Τρίτον: Διά τήν τελευταίαν αὐτήν περίπτωσιν θά προβλεφθοῦν ἀπό τώρα μηχανισμοί, οἱ ὁποῖοι θά ἠμποροῦν διά τήν στιγμήν τῆς κρίσεως νά ἐνεργοποιήσουν τήν συνεργασίαν αὐτήν καί,

»Τέταρτον: Δι' οἱανδήποτε σοβαράν ἐνέργειαν ἐπί ἑλληνικοῦ ἐδάφους, εἴτε ἐν εἰρήνῃ, εἴτε ἐν πολέμῳ, θά ἀπαιτῆται ἡ προηγουμένη ἄδεια — συγκατάθεσις —τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἡ Ἑλλάς ἐπιδιώκει, ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, μίαν ἰδιότυπον σχέσιν μέ τήν Ἀτλαντικήν Συμμαχίαν, ἡ ὁποία θά τῆς ἐξασφαλίση μίαν αὐτοδυναμίαν καί αὐτοτέλειαν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἀλλά θά ἐνισχύη τήν ἀσφάλειάν της καί τήν ἄμυνάν της διά τήν περίπτωσιν τοῦ πολέμου.

»Ἡ πολιτική αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, εἶναι συνεπής καί μέ τήν ἐπιδίωξιν τῆς Ἑλλάδος νά ἐνταχθῆ εἰς τήν ἡνωμένην Εὐρώπην.

»Ὅσον ἀφορᾶ τάς ἀμερικανικάς βάσεις ἡ θέσις τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν καί παραμένει σαφής. Τό θέμα τῶν βάσεων δέν ἐδημιουργήθη ἀπό ἐχθρότητα πρός τήν Ἀμερικήν. Ἀλλά ἀπό τήν ἀνάγκην τῆς ἐναρμονίσεως τοῦ καθεστῶτος τῶν βάσεων πρός τάς συγχρόνους συνθήκας καί τάς ἐθνικάς μας ἀνάγκας. Κατ' ἀκολουθίαν ἄλλαι μέν βάσεις καταργοῦνται καί ἄλλαι περιορίζονται. Θά διατηρηθοῦν μόνον ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν συγχρόνως καί τά ἀμυντικά μας συμφέροντα. Ἀλλά καί αὐταί θά τεθοῦν ὑπό ἐθνικόν ἔλεγχον.

»Παραλλήλως ἐξετάζεται ἡ μεταβολή τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος, τό ὁποῖον ἰσχύει διά τούς ὑπηρετοῦντας ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανούς. Καί θά μεταρρυθμισθῆ κατά τρόπον τέτοιον, ὥστε νά ἐξομοιοῦνται πλήρως μέ τούς ὑπηρετοῦντας ἐν Ἑλλάδι ὑπηκόους ἢ ὑπαλλήλους ὅλων τῶν ἄλλων ξένων χωρῶν.

»Κύριοι βουλευταί, ὁμιλῶν ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς καί ἀμυντικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, θά ἤθελον νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας ἐπί τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν συζήτησιν ἐπ' αὐτῶν τῶν θεμάτων εὑρίσκεται εἰς μειονεκτικήν θέσιν ἔναντι τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Καί τοῦτο διότι ἡ τελευταία αὐτή, δηλαδή ἡ ἀντιπολίτευσις, δύναται, ἐάν θέλη, νά ἐκμεταλλευθῆ τήν δυσχέρειαν τῆς Κυβερνήσεως νά ἐπικαλεσθῆ ἢ νά ἀποκαλύψη πράγματα, τά ὁποῖα θά ἐδικαίωναν μέν τήν πολιτικήν της, ἀλλά θά ἠμποροῦσαν νά βλάψουν τά συμφέροντα τῆς χώρας.

»Θά ἀναφερθῶ τώρα, κ. συνάδελφοι, εἰς τό θέμα τῶν κυρώσεων, τό ὁποῖον ἀπησχόλησεν εὐλόγως καί ἀπασχολεῖ ἀκόμη τήν κοινήν γνώμην. Καί ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ ἡ πολιτική τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν καί παραμένει σαφής καί σταθερά. Ἡ Κυβέρνησις διεχώρισεν τάς κυρώσεις εἰς διοικητικάς καί ποινικάς. Καί τάς μέν διοικητικάς τάς ἐπέβαλεν ἡ ἰδία. Καί τάς ἐπέβαλεν εἰς τοιαύτην ἔκτασιν, ὥστε νά μή δικαιολογῆται ὁ συνεχής θόρυβος τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ἡ κάθαρσις περιέλαβεν δεκάδας χιλιάδας πολιτῶν, ἀπό τοῦ τελευταίου κοινοτάρχου μέχρι καί τοῦ προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου.

»Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τάς Ἐνόπλους Δυνάμεις τῆς χώρας καί τά Σώματα Ἀσφαλείας. Καί νομίζω ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ὑποστηρίζωμεν ὅτι ἠμπορεῖ νά ὑπάρξη θέμα περαιτέρω ὁμαδικῶν ἐκκαθαρίσεων. Αὐτό δέν σημαίνει βέβαια ὅτι ἐάν ὑπάρξουν συγκεκριμέναι καταγγελίαι δέν θά ἐπιλαμβάνωνται αὐτῶν τά κατά νόμον ὑπηρεσιακά συμβούλια. Ἀλλά ἡ ἀναζήτησις μετά πάροδον ἑνός ἔτους καί πλέον εὐθυνῶν ἀπό ὄργανα τῆς διοικήσεως ἢ τῆς δικαιοσύνης ἢ καί τοῦ τύπου, τά ὁποῖα εἰς τήν ὅλην ὑπόθεσιν τῆς τυραννίας ἔπαιξαν δευτερεύοντα ἢ καί ἀσήμαντον ρόλον, ἔχω τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὁδηγοῦν εἰς ὑπερβολάς. Ἡ ἄποψίς μου εἶναι ὅτι θά πρέπη ὁ κολασμός νά περιορισθῆ εἰς τάς περιπτώσεις ἐκείνας πού θά δώσουν ἱκανοποίησιν εἰς τό δημόσιον αἴσθημα, θά ἀποτελέσουν παραδειγματισμόν, ἀλλά καί θά διασφαλίσουν, κατά ἕνα τρόπον, ἀπό ἀντιδράσεις τήν δημοκρατίαν.

»Όσον άφορᾶ τάς ποινικάς κυρώσεις ἡ Κυβέρνησις, ὅπως γνωρίζετε, τάς ἐνεπιστεύθη, ὅπως ἐπεβάλλετο, εἰς τήν ἑλληνικήν Δικαιοσύνην, ἀφοῦ προηγουμένως τήν διευκόλυνεν εἰς τό ἔργον της μέ συγκεκριμένα νομοθετικά μέτρα, ὅπως εἶναι ἡ γνωστή Συντακτική Πρᾶξις καί τό γνωστόν Ψήφισμα. Καί δέν πρέπει νά πλανώμεθα, κύριοι συνάδελφοι. Ἐάν δέν εἶχαν γίνει αὐτά, αὐτήν τήν στιγμήν οὐδείς θά ἦτο δυνατόν νά δικάζεται καί οὐδείς θά εὑρίσκετο εἰς τήν φυλακήν. Καί αὐτά ἐγένοντο μέ πρωτοβουλίαν τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἤδη ἡ Δικαιοσύνη ἐπιτελεῖ ἀνεμπόδιστα τό καθῆκον της. Διεξήχθησαν καί διεξάγονται ἀλλεπάλληλοι δίκαι. Ἡ δίκη τῶν πρωταιτίων τοῦ πραξικοπήματος, διάφοροι δίκαι βασανιστῶν, ἡ δίκη διά τούς ἐνόχους τοῦ Πολυτεχνείου, ἡ ὁποία ἤρχισεν σήμερον καί πολλαί ἄλλαι διεξαχθεῖσαι ἤ διεξαγόμεναι δίκαι εἰς τήν Ἀθήναν, τόν Πειραιᾶ, τήν Πάτραν καί τήν Θεσσαλονίκην.

»Ἡ Κυβέρνησις ἤλπιζεν ὅτι θά ἦτο δυνατόν ἡ ὅλη διαδικασία τῶν κυρώσεων νά τερματισθῆ ἐντός τοῦ θέρους. Δυστυχῶς, τοῦτο δέν κατέστη δυνατόν καί ἡ εὐθύνη δι' αὐτό δέν εἶναι ἰδική της. Διότι, μή ἐπιθυμοῦσα νά ἀναμιχθῆ εἰς τό ἔργον τῆς Δικαιοσύνης, δέν ἠδύνατο νά ἐπισπεύση τήν σχετικήν διαδικασίαν.

»Νομίζω, ὅμως, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι θά πρέπη ἡ ὑπόθεσις αὐτή τῶν κυρώσεων νά τερματισθῆ τό ταχύτερον, διά νά ἡρεμήση ἡ χώρα καί νά ἀσχοληθῆ μέ τά κρίσιμα προβλήματα, τά ὁποῖα τήν ἀπασχολοῦν.

»Θά παραμείνη, βέβαια, ἀκόμη ἐκκρεμής ἡ δίωξις τῶν ὑπευθύνων διά τό πραξικόπημα τῆς Κύπρου. Καί τοῦτο, διότι ἡ Κυβέρνησις νομίζει ὅτι κατά τήν παροῦσαν φάσιν τοῦ Κυπριακοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά διεξαχθῆ ἡ δίκη αὐτή ἀζημίως διά τήν ὑπόθεσιν τῆς Κύπρου.

»Ὁμιλῶν περί κυρώσεων, θά ἤθελα νά κάμω τήν παρατήρησιν ὅτι εἰς οὐδεμίαν χώραν — ὑπάρχουν ἀρκεταί ποῦ ἀνήκουν εἰς τήν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος — ἐπεβλήθησαν κυρώσεις εἰς τήν ἔκτασιν εἰς τήν ὁποίαν ἐπιβάλλονται εἰς τήν Ἑλλάδα. Καί ὀρθῶς ἐπιβάλλονται. Ἀλλά νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀποφεύγωμεν τάς ὑπερβολάς, διότι αἱ ὑπερβολαί πρός οἱανδήποτε κατεύθυνσιν καί ἐάν σημειοῦνται, βλάπτουν ἀντί νά ὠφελήσουν.

»Καί ἔρχομαι, κύριοι συνάδελφοι, στά θέματα τά ἀφορῶντα εἰς τήν ἑλληνοτουρκικήν διένεξιν.

»Ὅπως γνωρίζετε, τά ὀδυνηρά αὐτά προβλήματα τά ἐκληρονομήσαμεν ἀπό τήν δικτατορίαν. Καί γνωρίζετε, ἐπίσης, ὅτι εἶναι εὐκολώτερον νά προλάβη κανείς ἕνα κακόν, παρά νά τό θεραπεύση. Μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν δέν ἠμπορῶ νά μή στηλιτεύσω τήν ἀναίδειαν τῶν νοσταλγῶν τῆς τυραννίας, οἱ ὁποῖοι, ἀντί νά ἐντρέπωνται διότι ὡδήγησαν τήν χώραν εἰς τήν τραγικήν αὐτήν περιπέτειαν, ἔχουν τό θράσος νά μᾶς ἐπικρίνουν, διότι δέν κατορθώνομεν νά θεραπεύσωμεν τά ἁμαρτήματά τους.

»Τήν ἱστορίαν τοῦ Κυπριακοῦ τήν γνωρίζομεν ὅλοι μας καί τήν γνωρίζει καλύτερον ὅλων μας ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ, ὁ ὁποῖος ὡς ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνότητος, διεχειρίσθη τούς πρώτους κρισίμους μῆνας τό Κυπριακόν. Θά ἀναφερθῶ, ὅμως, δι' ὀλίγων εἰς τήν ἱστορίαν αὐτήν, διά νά ἐξηγήσω τάς ἐν συνεχείᾳ ἐξελίξεις καί νά διευκολύνω τήν συναγωγήν συμπερασμάτων.

»Εἰς τάς 15 Ἰουλίου 1974 τό δικτατορικόν καθεστώς τῆς Ἑλλάδος ἐπεχείρησε νά ἀνατρέψη τόν Μακάριον καί νά τόν δολοφονήση. Εἰς τάς 20 τοῦ ἰδίου μηνός, ἡ Τουρκία ἐπωφελουμένη αὐτοῦ τοῦ παρανοϊκοῦ πραξικοπήματος, εἰσέβαλεν εἰς τήν Κύπρον μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι εἰσβάλλει διά νά ἀποκαταστήση τήν νομιμότητα καί νά προστατεύση τήν ἀνεξαρτησίαν τῆς νήσου.

»Μετά τρεῖς ἡμέρας ἀποκατεστάθη εἰς τήν Κύπρον ἡ νομιμότης εἰς τό πρόσωπον τοῦ κ. Κληρίδη, ἀναπληρωτοῦ τοῦ προέδρου Μακαρίου καί εἰς τάς Ἀθήνας ἐγκατεστάθη δημοκρατική Κυβέρνησις. Ἐάν ἡ Τουρκία ἦτο εἰλικρινής ὤφειλεν ἀμέσως νά ἀποχωρήση ἀπό τήν Κύπρον, διότι ὁ σκοπός, ἡ αἰτιολογία διά τήν ὁποίαν ἔκαμε τήν ἀπόβασιν, εἶχε πραγματοποιηθῆ. Ἡ Τουρκία ἠρνήθη νά τό πράξη καί διά τόν λόγον αὐτόν συνεκλήθη ἡ Διάσκεψις τῆς Γενεύης, τήν ὁποίαν, μαζί μέ τήν παῦσιν τοῦ πυρός, εἶχε δεχθῆ, τήν παραμονήν τῆς ἀφίξεώς μου, τό καταρρέον δικτατορικόν καθεστώς.

»Ἐτόνισα τήν λεπτομέρειαν αὐτήν, διότι ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητος εὑρέθη ἀπό πάσης πλευρᾶς δεσμευμένη καί ὑποχρεωμένη νά ἀκολουθήση προκαθωρισμένην πορείαν. Γνωρίζετε ἐπίσης τήν ἱστορίαν τῆς Διασκέψεως ἐκείνης. Ὁ κ. Μαῦρος, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος, ἔκαμεν ὅ,τι ἠδύνατο διά νά σώση τήν κατάστασιν, ἀλλά εὑρέθη πρό σχεδίου προμελετημένου. Ἀπόδειξις αὐτοῦ εἶναι ὅτι κατά τήν δευτέραν φάσιν τῶν διαπραγματεύσεων, ἡ Τουρκία ἐπρότεινε τελεσιγραφικῶς λύσιν, ἡ ὁποία προέβλεπεν ἓξ καντόνια τουρκικά, καλύπτοντα τά 34 ἑκατοστά τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου.

»Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Κύπρου ἀπέκρουσαν κατ' ἀρχήν τήν πρότασιν, ἐζήτησαν ὅμως προθεσμίαν 36 ὡρῶν διά νά ἔχουν τόν χρόνον νά συνεννοηθοῦν μέ τάς Κυβερνήσεις των. Ἡ Τουρκία ἠρνήθη τήν προθεσμίαν αὐτήν. Καί τάς πρωϊνάς ὥρας τῆς 14ης Αὐγούστου ἔδωσεν ἐντολήν εἰς τά στρατεύματά της νά προελάσουν καί νά καταλάβουν τά 40 ἑκατοστά τοῦ κυπριακοῦ ἐδάφους. Τό ἱστορικόν αὐτό ἀποδεικνύει τόν δόλον τῆς Τουρκίας. Διότι ἐάν διά τήν ἀρχικήν εἰσβολήν ὑπῆρχε τό πρόσχημα τοῦ πραξικοπήματος τῆς χούντας τῶν Ἀθηνῶν, διά τήν δευτέραν δέν ὑπῆρχε σκιά δικαιολογίας.

»Ἡ Κυβέρνησις τότε, πρό τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἐξήτασε σοβαρῶς τήν δυνατότητα στρατιωτικῆς ἀντιδράσεως εἰς τήν νῆσον.

»Διεπιστώθη, ὅμως, ὅτι ὑπό τάς συνθήκας ὑπό τάς ὁποίας διετέλει τότε ἡ Ἑλλάς καί ἡ Κύπρος αὐτό ἦτο ἀδύνατον. Τούτου δοθέντος ἡ Κυβέρνησις ἀπεδύθη εἰς ἔντονον καί πολύπλευρον διπλωματικόν ἀγῶνα. Τό ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ θά ἦτο νά ἀναγνωρισθῆ τό δίκαιον τῆς Ἑλλάδος καί νά ἀπελευθερωθῆ ἡ Κύπρος. Ὁ ἀγών αὐτός ἤρχισεν ἀπό τήν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητος, συνεχισθεῖς ἀπό τήν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία προέκυψεν ἀπό τάς ἐκλογάς τοῦ Νοεμβρίου.

»Πρέπει νά πῶ ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτή ἀπέδωσεν. Ὅλοι οἱ διεθνεῖς Ὀργανισμοί μέ ἐπικεφαλῆς τά Ἡνωμένα Ἔθνη, αἱ Κυβερνήσεις ὅλων τῶν χωρῶν καί ὁ διεθνής τύπος κατεδίκασαν τήν Τουρκίαν. Τήν ἐπίεσαν καί τήν πιέζουν νά ἀποκαταστήση τό δίκαιον. Καί εἶναι σφάλμα νά παραγνωρίζωμεν τήν συμπαράστασιν αὐτήν καί μάλιστα πολλές φορές νά τήν χλευάζωμεν. Καί ἀδικοῦμεν ὄχι μόνον τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν, ἀλλά καί τήν Ἑλλάδα

δταν πολλάκις ἰσχυριζώμεθα ὅτι εὑρίσκεται ἡ Ἑλλάς ἐν ἀπομονώσει, ἐν ἀντιθέσει μέ τήν Τουρκίαν ἤ ὅτι ὑφίσταται ἡ Ἑλλάς πιέσεις καί δέν ὑφίσταται ἡ Τουρκία. Διότι συμβαίνει ἀκριβῶς τό ἀντίθετον.

»Κύριοι συνάδελφοι, καί μόνον ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος διά τήν τύχην τῆς Κύπρου ἀποτελεῖ στοιχεῖον ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος καί εἰς βάρος τῆς Τουρκίας. Καί τοῦτο διότι ἡ Τουρκία, ἐπιθυμοῦσα νά διατηρήση τήν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν, ἔχει κάθε συμφέρον νά μή γίνεται κἄν συζήτησις διά τό Κυπριακόν. Βεβαίως, ὅπως γνωρίζετε, ἡ συμπαράστασις τῶν ξένων χωρῶν ἠμπορεῖ νά μή δίδη ἄμεσα ἀποτελέσματα. Κατά κανόνα ἐκφράζεται μέ ἠθικήν καί πολιτικήν πίεσιν.

»Δέν δύναμαι νά γνωρίζω ποῖον θά εἶναι τό ἀποτέλεσμα, ἀλλά αὐτήν τήν στιγμήν ἡ Κύπρος ἔχει τήν συμπαράστασιν ὅλου τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Καί ἤθελον νά δώσω τήν ἐξήγησιν αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, διά νά μή δημιουργήσω τήν ἐντύπωσιν ὅτι θέλω νά ἐμφανίσω ἐπιτυχίας κυβερνητικάς.

»Οὐδείς ἀγνοεῖ καί οὐδείς ἀρνεῖται ὅτι εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ἀδικεῖ ἡ Τουρκία καί ὅτι ἀδικεῖται ἡ Κύπρος. Ἐάν πρόκειται λοιπόν νά ἀσκηθῆ μία πίεσις ἤ νά γίνουν συστάσεις γιά νά ὑπάρξη λύσις, κατ' ἀνάγκην θά ἀσκηθῆ μία πίεσις πρός ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀδικεῖ.

»Ἰδού λοιπόν ὅτι πέραν τῆς συμπαθείας ἡ ὁποία ὑπάρχει διά τήν Ἑλλάδα ὑπάρχει καί τό αἴσθημα τοῦ δικαίου. Ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποτροπῆς γενικωτέρας συρράξεως, πού ἀναγκάζει τάς διαφόρους Κυβερνήσεις καί ὀργανισμούς νά ἀσκοῦν πίεσιν ἐπί τῆς Τουρκίας.

»Ὑπό τήν πίεσιν αὐτήν πρό ἑξαμήνου περίπου ἤρχισεν ἕνας διάλογος μετ' ἐμποδίων τόσον διά τό θέμα τῆς Κύπρου, ὅσον καί διά τό θέμα τοῦ Αἰγαίου. Καί λέγω μετ' ἐμποδίων διότι ἡ Τουρκία συνώδευε τόν διάλογον αὐτόν μέ πραξικοπήματα τοῦ Ντενκτάς καί διότι μετέβαλλε ἑκάστοτε θέσεις.

»Τελευταῖα ὁ διάλογος αὐτός περιῆλθεν εἰς ἀδιέξοδον. Καί περιῆλθεν εἰς ἀδιέξοδον, διότι ἡ Τουρκία δέν ἤθελε — καί διά λόγους ἐσωτερικούς δέν ἠδύνατο — νά τόν συνεχίση. Ἐπεκαλεῖτο, ὡς ἐμπόδια, τό ἀμερικανικόν ἐμπάργκο καί τάς ἐκλογάς αἱ ὁποῖαι ἀνεμένοντο καί αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν προχθές.

»Κατά τάς προσεχεῖς ἑβδομάδας θά κριθῆ ἡ καλή πίστις τῆς Τουρκίας, διότι εἶναι ὑποχρεωμένη νά προτείνη συγκεκριμένην λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀλλά μαζί μέ τήν καλήν πίστιν τῆς Τουρκίας, θά κριθῆ καί ἡ διορατικότης ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐνόμισαν ὅτι πράγματι ὑπάρχουν τά κωλύματα αὐτά. Καί αὐτοί εἶναι πολλοί. Σχεδόν ὅλαι αἱ Κυβερνήσεις μέ ἐπικεφαλῆς τήν ἀμερικανικήν καί τάς Κυβερνήσεις τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς σοβαρῶς ἐπείσθησαν ὅτι αἱρομένων αὐτῶν τῶν κωλυμάτων θά ὑπάρξη, ἄν ὄχι λύσις, πρόοδος οὐσιαστική εἰς τό Κυπριακόν. Εὔχομαι ἡ συμπεριφορά τῆς Τουρκίας νά τούς δικαιώση, μολονότι ἔχω πάντα λόγον, μέ τήν πεῖραν τοῦ παρελθόντος, νά ἀμφιβάλλω.

»Πάντως θά ἀναμείνωμεν, ἐάν ὑπάρξουν, τάς προτάσεις τῆς Τουρκίας καί εὐχόμεθα νά εἶναι λογικαί καί ἔντιμοι. Εἰς τήν ἀντίθετον περίπτωσιν ὁ ἀγών ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς θά συνεχισθῆ καί θά συνεχισθῆ μέχρι δικαιώσεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου καί τῶν θυσιῶν πού θά ἀπαιτήση.

»Ἐλπίζομεν, ὅτι ἄν διαψευσθοῦν εἰς τήν προσδοκίαν των ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν εἰς τά ἐπιχειρήματα τῆς Τουρκίας δεχθέντες ὅτι πράγματι ἡ ἄρσις αὐτῶν τῶν ἐμποδίων θά μετέβαλλε τήν πολιτικήν της, θά συμπαρασταθοῦν εἰς τήν Κύπρον καί τήν Ἑλλάδα κατά τρόπον ἀποφασιστικώτερον καί οὐσιαστικώτερον.

»Πάντως, μία ἐγγύησις διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος εἶναι ἡ σύμπνοια ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξύ Ἀθηνῶν καί Λευκωσίας, σύμπνοια ἡ ὁποία θά πρέπη νά ἐμπνέη ὅλους τούς Ἕλληνας τόσον εἰς τήν Ἑλλάδα ὅσον καί εἰς τήν Κύπρον.

Τό αὐτό ἰσχύει, κύριοι συνάδελφοι, καί γιά τίς ἄλλες διαφορές μας μέ τήν Τουρκίαν. Ἡ Ἑλλάς ἐπιθυμεῖ εἰλικρινῶς τήν εἰρηνικήν των διευθέτησιν. Καί τό ἐπιθυμεῖ, διότι ὅπως ἐλέχθη κατ' ἐπανάληψιν — καί ἐλέχθη ἀπό ὅλους μας — ἡ Ἑλλάς πιστεύει εἰς τήν χρησιμότητα τῆς ἑλληνοτουρκικῆς συνεργασίας, φθάνει νά εἶναι ἔντιμος καί εἰλικρινής. Καί τήν ἐπιθυμίαν της αὐτήν ἡ Ἑλλάς ἀπέδειξεν ἐμπράκτως ἀκολουθήσασα τήν ὁδόν τήν ὁποίαν ἠκολούθησαν καί ἄλλαι Κυβερνήσεις εἰς παρομοίας περιπτώσεις, ὅπως ἡ Γερμανία μέ τήν Δανίαν καί ὅπως ἡ Γαλλία μέ τήν Ἀγγλίαν, αἱ ὁποῖαι προσέφυγον εἰς διαιτησίαν.

»Θά διαπράξη δέ μέγα σφάλμα ἡ Τουρκία, ἐάν δέν ἐκτιμήση ὀρθῶς αὐτήν τήν καλήν θέλησιν τῆς Ἑλλάδος. Καί θά διαπράξη μεγαλύτερον σφάλμα ἐάν τήν ἐκλάβη ὡς ἀδυναμίαν. Διότι ἠμπορεῖ νά παρασυρθῆ εἰς περιπέτειαν διά τήν ὁποίαν δέν γνωρίζω ποῖος πρῶτος θά μεταμεληθῆ.

»Κύριοι βουλευταί, εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ ἀντιμετώπισις ἐθνικῶν κινδύνων προϋποθέτει τήν ὕπαρξιν ἐσωτερικοῦ μετώπου ἰσχυροῦ — ἐπαναλαμβάνω — μετώπου ἰσχυροῦ καί ἀρραγοῦς. Καί αὐτό προϋποθέτει, πρῶτον, ἐθνικήν ἑνότητα. Ὀξεῖς πολιτικοί ἀνταγωνισμοί καί μάλιστα μέ ἀντικείμενον τά ἐθνικά μας θέματα ἠμποροῦν νά προξενήσουν ἀνεπανορθώτους ζημίας, ὅπως συνέβη εἰς τό παρελθόν. Δεύτερον, προϋποθέτει κοινωνικήν γαλήνην. Κοινωνικαί ἀναταραχαί, ὅταν μάλιστα λαμβάνουν τήν μορφήν ἀναρχικῶν ἐκδηλώσεων ἠμποροῦν νά χαλαρώσουν τήν ἐπαγρύπνησιν τοῦ ἔθνους ἐπί τῶν κινδύνων πού τό ἀπειλοῦν. Ἠμποροῦν ἐπίσης νά ὑποσκάψουν τά θεμέλια τῆς δημοκρατίας μας, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τήν διεθνῆ πρακτικήν. Δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην νά μνημονεύσω συγκεκριμένας περιπτώσεις.

»Ἀλλ' ἠμποροῦν, κύριοι συνάδελφοι, αἱ κοινωνικαί ἀναταραχαί, πρό παντός νά κλονίσουν τήν οἰκονομίαν μας καί νά περιορίσουν, νά φαλκιδεύσουν τό ἐθνικόν μας δυναμικόν. Διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων ἀπαιτεῖ, πέραν τῶν ἄλλων καί μέσα οἰκονομικά. Διότι, ὅπως ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης, προτρέπων τούς Ἀθηναίους νά ἀντισταθοῦν κατά τοῦ Φιλίππου, "δεῖ δή χρημάτων". Θά ἐπιμείνω, κύριοι συνάδελφοι, ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, διότι ἔχω τήν ἐντύπωσιν ὅτι τόν τελευταῖον καιρόν λησμονοῦμεν εἰς τόν τόπον αὐτόν ὡρισμένας βασικάς ἀληθείας. Λησμονοῦμεν ὅτι ἡ οἰκονομία μας βαρύνεται μέ τήν ἐπαχθῆ κληρονομίαν τῆς τυραννίας. Λησμονοῦμεν, ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένη νά διαθέτη τεράστια ποσά διά τήν ἄμυναν τῆς χώρας. Καί λησμονοῦμεν ὅτι ἀγωνίζεται ἡ οἰκονομία αὐτή νά ὀρθοποδήση ἐν μέσῳ μιᾶς ἐντόνου διεθνοῦς οἰκονομικῆς ὑφέσεως.

»Ὅπως γνωρίζετε, ἀκόμη καί εἰς χώρας αἱ ὁποῖαι δέν

βαρύνονται μέ τάς ὑποθήκας αὐτάς, παρέστη καί παρίσταται ἀνάγκη νά λαμβάνωνται εἰδικά μέτρα, λόγῳ τῆς ὑφισταμένης καί συγκεκριμένης κρίσεως, προστασίας τῆς οἰκονομίας των. Θά ἀναφερθῶ εἰς τό πρόσφατον μέτρον τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐπάγωσε τούς μισθούς καί τά ἡμερομίσθια. Καί ὑπάρχουν ἄπειρα ἄλλα παραδείγματα χωρῶν, αἱ ὁποῖαι, ἐπαναλαμβάνω, χωρίς νά βαρύνωνται μέ τάς ὑποθήκας τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ παρελθόντος καί χωρίς νά ἀντιμετωπίζουν τούς ἐξωτερικούς κινδύνους πού ἀντιμετωπίζομεν ἡμεῖς, εὑρέθησαν εἰς τήν ἀνάγκην καί εἶχον τό θάρρος νά λάβουν μέτρα, διά νά προστατεύσουν τήν οἰκονομίαν των καί τήν κοινωνικήν των γαλήνην.

»Καθημερινῶς διατυπώνονται αἰτήματα ὑπερβολικά ἤ ἄκαιρα. Καί λέγω ἄκαιρα, διότι ἡμπορεῖ κατ' οὐσίαν νά εἶναι δικαιολογημένα, ἀλλά ἡ δυνατότης τῆς οἰκονομίας μας δέν ἐπιτρέπει τήν ἱκανοποίησίν των. Ἀπεργίαι ἀναιτιολόγητοι, ἐμπνεόμεναι πολλάκις ἀπό πολιτικάς ἤ συνδικαλιστικάς ἐπιδιώξεις, δημιουργοῦν ἕνα κλῖμα συγχύσεως καί ἀβεβαιότητος πού παρεμποδίζει τήν ἐξυγίανσιν καί τήν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας μας. Καί τήν παρεμποδίζει εἰς βάρος ὅλων. Διότι εἶναι φανερόν ὅτι μόνον μέ τήν ἄνοδον τῆς οἰκονομίας μας θά εἶναι δυνατόν νά ἱκανοποιηθοῦν κατά τρόπον μόνιμον καί πλήρη αἱ ἀνάγκαι τοῦ λαοῦ.

»Θέλομεν, κ. βουλευταί, νά ἔχωμεν δημοκρατίαν. Θέλομεν νά ἔχωμεν ἀποτελεσματικήν ἄμυναν. Καί θέλομεν νά ἔχωμεν καί πρόοδον οἰκονομικήν καί κοινωνικήν. Λησμονοῦμεν ὅμως ὅτι διά νά τά ἔχωμεν ὀφείλομεν, χάριν αὐτῶν, νά ὑποβληθῶμεν εἰς μερικάς θυσίας. Καί δέν καταλαβαίνομεν, ἐπίσης, ὅτι ἀξίζει τόν κόπον νά στερηθῶμεν ὀλίγα, δι' ὀλίγον καιρόν, διά νά ἀποκτήσωμεν πολλά καί διά μακρόν χρόνον.

»Κύριοι βουλευταί, παρά τάς δυσχερείας τάς ὁποίας ἀνέφερα, τά βασικά δεδομένα τῆς οἰκονομίας μας ἐπιτρέπουν αἰσιοδοξίαν διά τό μέλλον. Ἡ ἄνοδος τοῦ τιμαρίθμου εἰς τήν χώραν μας προβλέπεται ὅτι θά εἶναι κατωτέρα τοῦ 15% ἐφέτος, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι θά εἶναι εἰς τόν μέσον ὅρον τῶν τιμαρίθμων τῆς Εὐρώπης. Τό ἐθνικόν, ἐξ ἄλλου, εἰσόδημα τῆς χώρας, προβλέπεται ὅτι θά σημειώση μίαν αὔξησιν κατά 2-3%, ἐν ἀντιθέσει μέ τήν ὁμάδα τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν εἰς τάς ὁποίας θά σημειώση μείωσιν κατά 3% καί ἐν ἀντιθέσει μέ τό παρελθόν ἔτος, πού καί ἐν Ἑλλάδι τό ἐθνικόν εἰσόδημα ἐσημείωσε μείωσιν κατά 1%.

»Τέλος, τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν κατά τό 9μηνον Ἰανουαρίου - Σεπτεμβρίου, περιορίζεται εἰς 180 ἑκατ. δολλάρια, ἔναντι 380 ἑκατ. τοῦ παρελθόντος ἔτους. Αὐτές ὅμως οἱ μερικές ἐπιτυχίες, αὐτή ἡ μερική πρόοδος πού ἐπετεύχθη μέ φρόνησιν καί μόχθον, ἡμπορεῖ νά ἐκμηδενισθῆ, ἄν δέν ὑπάρξη κατανόησις καί σταθερά καί συνεχής συμπαράστασις ἄλων τῶν πολιτῶν εἰς τήν κυβερνητικήν προσπάθειαν. Ἐλπίζω νά ὑπάρξη· ἐάν ὑπάρξη, πιστεύω ὅτι σέ ἕνα ἤ δύο χρόνια ἡ πρόοδος εἰς τόν τόπον αὐτόν θά εἶναι θεαματική. Καί πιστεύω ὅτι ἡ Ἑλλάς θά ἡμπορέση νά καταστῆ ὑπόδειγμα εὐημερούσης καί εὐνομουμένης πολιτείας. Ἐλπίζω ὅτι οἱ Ἕλληνες θά συλλάβουν τό μήνυμα τῶν καιρῶν. Σᾶς εὐχαριστῶ».

Κατόπιν, τό λόγο πῆρε ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ, Γ. Μαῦρος, ὁ ὁποῖος τόνισε μέ τόν πιό σαφῆ τρόπο τή συμφωνία του μέ τόν προσανατολισμό στήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, σημειώνοντας ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα εὐρωπαϊκή, πού, γιά λόγους πολιτικούς, πολιτιστικούς καί οἰκονομικούς ὄφειλε νά συμμετάσχει στήν ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης. Ἐξάλλου, τόνισε, «ἡ Κοινή Ἀγορά δέν εἶναι μιά τελωνειακή συμφωνία. Δέν θά εἶχε κανένα νόημα ἐάν ἐπρόκειτο περί αὐτοῦ. Εἰς τήν σκέψιν ἐκείνων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι συνέλαβον τήν ἀνάγκην τῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης, εὑρίσκετο τό πολιτικόν ἐπιχείρημα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνότητος». Ζήτησε, παράλληλα, γενικότερη κινητοποίηση τῶν δυνάμεων τῆς χώρας γιά τήν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ καί διατύπωσε τό φόβο μήπως τεθεῖ ὡς ὅρος γιά τήν ἔνταξη ἡ ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε κατηγορηματικά ὅτι καμιά δυτικοευρωπαϊκή Κυβέρνηση δέν ὑποστήριζε τή θέση παρόμοιου ὅρου. Ὁ ἀρχηγός τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀκόμη, ἐξέφρασε τή συμφωνία του γιά τή βαλκανική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά καί τό φόβο του ὅτι ἡ Τουρκία θά προσπαθοῦσε νά τορπιλλίσει τή διαβαλκανική συνεργασία πού εἶχε προτείνει ἡ Ἀθήνα. Ἐπίσης, διατύπωσε τή γνώμη ὅτι τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀδυνατοῦσε νά δώσει τήν πρέπουσα συνέχεια στίς ὁπωσδήποτε ἐποικοδομητικές πρωτοβουλίες καί διεθνεῖς ἐπαφές τοῦ πρωθυπουργοῦ. Στόν τομέα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὁ Γ. Μαῦρος συμφώνησε μέ τήν πολιτική τῆς ἐνισχύσεώς τους, ἀλλά καί ἄσκησε κριτική στήν Κυβέρνηση, γιατί, ὅπως εἶπε, δέν πληροφοροῦσε ἐπαρκῶς τήν κοινή γνώμη, δίνοντας ἔτσι τήν — ἀνακριβῆ, σέ κάθε περίπτωση — ἐντύπωση ὅτι δέν τίς ἔλεγχε. Ζήτησε, ἐπιπλέον, τήν ἀναδιοργάνωση τῆς δομῆς τῆς ἀνωτάτης ἱεραρχίας, πού θά καθιστοῦσε περισσότερο ἀποτελεσματική τήν ἄμυνα τῆς χώρας. Σχετικά μέ τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ φάνηκε ἀπαισιόδοξος, καθώς, ὅπως τόνισε, ἡ Τουρκία ἀντιλαμβανόταν τά «δικαιώματά» της ἔξω τοῦ πλαισίου τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, βοηθούμενη ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ΗΠΑ θεωροῦσαν τήν Ἑλλάδα ὡς χώρα «δεδομένη» γιά τή Δύση, ἐνῶ τήν Τουρκία ὄχι: ἔτσι, ἡ Οὐάσιγκτων ζητοῦσε παραχωρήσεις καί πίεζε τήν Ἀθήνα καί ὄχι τήν Ἄγκυρα. Τέλος, στόν ἐσωτερικό τομέα, ἄσκησε κριτική στούς χειρισμούς τῆς Κυβερνήσεως στό θέμα τῆς μετατροπῆς τῶν ποινῶν τῶν ἀπριλιανῶν καί ζήτησε τήν ποινική δίωξη τῶν πρωταιτίων τῆς κυπριακῆς τραγωδίας, ἐνῶ κατηγόρησε τήν Κυβέρνηση ὅτι δέν ἔδιδε τήν πρέπουσα προσοχή στίς ἀπόψεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί ὅτι συνέχιζε «τήν πολιτικήν δομήν τοῦ μονοκομματικοῦ Κράτους».

Μέ τό αἴτημα τῆς διώξεως τῶν ὑπαιτίων γιά τήν κυπριακή τραγωδία ἄρχισε τήν ἀγόρευσή του καί ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ἀναφερόμενος σέ διπλή προδοτική ἐνέργεια: πρῶτα τήν ἐκδή-

λωση τοῦ πραξικοπήματος κατά τοῦ Μακαρίου καί μετά τήν ἀδράνεια τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων κατά τήν τουρκική εἰσβολή τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1974. Ἀντέδρασε, ἀκόμη, στή θέση ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει στή Δύση: ἡ χώρα ἦταν τμῆμα τῆς Εὐρώπης, ἀλλά δέν ἔπρεπε νά δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι ἦταν δεδομένη γιά κανέναν. Ἄσκησε κριτική στήν Κυβέρνηση γιά τούς χειρισμούς της στό Κυπριακό, οἱ ὁποῖοι, κατά τήν ἄποψή του συντελοῦσαν στήν ἀποδιεθνοποίηση τοῦ θέματος καί στή μετατροπή του σέ ἑλληνοτουρκική διμερῆ διαφορά. Ὅσο γιά τίς διακοινοτικές συνομιλίες, αὐτές ἦταν ἑλληνοτουρκικές ἐπαφές μέ ἄλλο μανδύα. Ζήτησε τήν ἐνίσχυση τῆς ἄμυνας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία θά ἐπέτρεπε τήν ἰσχυροποίηση τῆς ἑλληνικῆς διαπραγματευτικῆς θέσεως στό Κυπριακό καί τόνισε ὅτι, ἄν ἡ ἑλληνική πλευρά ἔκλεινε τό θέμα αὐτό, θά ἔδινε τή δυνατότητα στήν Ἄγκυρα νά μεταφέρει τίς πιέσεις της στό Αἰγαῖο. Διερωτήθηκε, ἐπίσης, γιατί δέν εἶχαν ἐπεκταθεῖ τά ἑλληνικά χωρικά ὕδατα σέ 12 μίλια, καί ἐάν ἡ προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης γιά τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας δέν ἀποτελοῦσε ἀναγνώριση, ἀπό τήν Ἀθήνα, τῆς ὑπάρξεως διαφορᾶς. Ἐπίσης διατύπωσε τό ἐρώτημα ἐάν ἡ ἑλληνική πλευρά εἶχε, παράλληλα, δεχτεῖ νά διεξαγάγει διαπραγματεύσεις μέ τήν Τουρκία γιά τά θέματα τοῦ Αἰγαίου. Σημείωσε ὅτι ἡ τουρκική πολιτική ἦταν ἐπεκτατική καί ὑποστηριζόταν ἀπό τίς ΗΠΑ, οἱ ὁποῖες ἤθελαν τή διχοτόμηση καί τῆς Κύπρου καί τοῦ Αἰγαίου καί ἀνέφερε ὅτι λύση στά θέματα αὐτά δέν μποροῦσε νά προέλθει ἀπό τήν ΕΟΚ, ἡ ὁποία ἦταν ἐξαρτημένη ἀπό τίς ΗΠΑ. Στόν ἐσωτερικό τομέα, ὁ ἀρχηγός τοῦ ΠΑΣΟΚ ζήτησε ἀποχουντοποίηση τῆς διοικήσεως καί, ὡς πρός τίς οἰκονομικές ἐξελίξεις, χαρακτήρισε τό 1975 «ἔτος λιτότητας γιά τούς πολλούς, ἔτος χλιδῆς γιά τούς ὀλίγους».

Ἀκολούθησε στιχομυθία μεταξύ τοῦ Γ. Μαύρου καί τοῦ Α. Παπανδρέου, ὅταν ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ θέλησε νά ἀπαντήσει στήν κριτική πού εἶχε διατυπώσει ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ γιά τούς χειρισμούς τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνότητας στό Κυπριακό. Ὁ Γ. Μαῦρος, ἀκόμη, προκάλεσε τόν Α. Παπανδρέου νά ἐπιβεβαιώσει ἤ νά διαψεύσει τήν καταγγελία του τῆς 14ης Νοεμβρίου 1974 — κατά τίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας — ὅτι ὑπῆρχε «μνημόνιο» πού παρουσίαζε τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνότητας νά ἀκολουθεῖ μειδοτική πολιτική στό Κυπριακό. Ἡ ἀναφορά αὐτή ὁδήγησε σέ ὄξυνση τῆς ἀντιπαραθέσεως μεταξύ τῶν δύο πολιτικῶν ἡγετῶν, ἐνῶ ὁ Α. Παπανδρέου τόνισε ὅτι ἐνέμενε στίς ἀπόψεις του, οἱ ὁποῖες πάντως δέν ἀναφέρονταν σέ «προδοσία» ἀπό τήν πλευρά τοῦ Γ. Μαύρου, ἀλλά σέ κριτική γιά τούς χειρισμούς του.

Ἀπό τήν πλευρά τῆς Ἐνιαίας Ἀριστερᾶς, ὁ Λ. Κύρκος ἀνέφερε ὅτι ἡ χώρα βρισκόταν σέ δύσκολο σταυροδρόμι, καθώς στήν ἐξωτερική κρίση καί στά προβλήματα τῆς θεμελιώσεως τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος προστίθενταν ἡ δράση χουντικῶν στοιχείων καί ὁ τουρκικός ἐπεκτατισμός, πού ὑποστηριζόταν καί ἀπό τίς ΗΠΑ. Ὁ Λ. Κύρκος ὑποστήριξε ὅτι οἱ τομεῖς τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας, τῆς δημοσίας τάξεως καί τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων στεγανοποιοῦνταν καί γίνονταν «φέουδα» τῶν ἁρμόδιων ὑπουργῶν, γεγονός ἀσυμβίβαστο μέ τό δημοκρατικό πολίτευμα. Πάντως, τόνισε, τά πολιτικά κόμματα ὀφειλαν νά συνεννοηθοῦν πάνω σέ σημαντικά θέματα. Ἐξέφρασε τήν ὑποστήριξή του στή βαλκανική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, ἀποδέχθηκε τή σύσφιγξη τῶν σχέσεων μέ τή δυτική Εὐρώπη — ὑπό τόν ὅρο ὅτι θά γινόταν στή βάση τῆς ἰσοτιμίας — καί ζήτησε τήν πλήρη ἀποδέσμευση τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό ΝΑΤΟ, καθώς καί ἐμμονή στή διεθνοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ. Στόν οἰκονομικό τομέα, τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἔπρεπε νά ἀναλάβει γενναῖες ἐπενδυτικές πρωτοβουλίες, γιά νά ἀντιμετωπιστεῖ ἡ οἰκονομική κρίση[31].

Οἱ ἀναφορές, πάντως, στίς ἐπαφές Μαύρου-Κίσινγκερ τό φθινόπωρο τοῦ 1974 πυροδότησαν πολιτική ἔνταση καί ἀνταλλαγή νέων ἀνακοινώσεων μεταξύ τοῦ προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΚ-ΝΔ. Ἡ συζήτηση ἐπικεντρώθηκε γύρω ἀπό τό μνημόνιο τό ὁποῖο ὑπετίθετο ὅτι συνόψιζε συζήτηση μεταξύ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καί Νοτίου Ἀμερικῆς, Ἰακώβου καί τῶν Τζ. Φόρντ καί Χ. Κίσινγκερ, στίς 7 Ὀκτωβρίου 1974, καί στό ὁποῖο γινόταν ἀναφορά σέ χειρισμούς τοῦ τότε ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Γ. Μαύρου, ἀντίθετους μέ τά ἐθνικά συμφέροντα. Τό μνημόνιο εἶχε διαρρεύσει κατά τήν προεκλογική περίοδο τοῦ 1974, ὁπότε καί εἶχε χρησιμοποιηθεῖ ἀπό τόν Α. Παπανδρέου. Εἶχε, ὅμως, στά κρίσιμα σημεῖα του διαψευσθεῖ ἀπό τόν ἴδιο τόν φερόμενο ὡς συντάκτη του, Ἀρχιεπίσκοπο Ἰάκωβο. Ἐξάλλου, καί ἀπό τό Σταίητ Ντηπάρτμεντ εἶχε ἀνακοινωθεῖ ὅτι οἱ ἀπόψεις πού ἀποδίδονταν στό Χ. Κίσινγκερ δέν ἀνταποκρίνονταν στήν πραγματικότητα.

Ἡ συζήτηση γύρω ἀπό τό θέμα αὐτό προσέλαβε μεγάλες διαστάσεις καί ἐπεκτάθηκε καί στόν τύπο. Στό ἐπικίνδυνο κλῖμα φημολογίας τέθηκε τέρμα, ἀφοῦ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰάκωβος, μέ δήλωσή του στήν ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις», στίς 19 Ὀκτωβρίου, τόνισε ἐκ νέου ὅτι τό ἔγγραφο ἦταν πλαστό, ἐνῶ, στίς 21 Ὀκτωβρίου, ἡ Κυβέρνηση ἐξέδωσε τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἡ Κυβέρνησις θλίβεται διά τόν θόρυβον ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη γύρω ἀπό τήν ὑπόθεσιν ἑνός "μνημονίου" καί διά τήν ὀξύτητα τήν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν ἡ ὑπόθεσις

αὐτή εἰς τήν πολιτικήν ζωήν τῆς χώρας. Ἡ Κυβέρνησις ἀπέφυγε νά ἀναμιχθῆ εἰς τό θέμα ἐλπίζουσα ὅτι θά ἐγένετο ἀντιληπτόν πόσον ἐπιζήμιος διά τά ἐθνικά συμφέροντα εἶναι ὁ θόρυβος αὐτός καί ὅτι, κατά συνέπειαν, δέν θά ἐδίδετο συνέχεια. Ἤδη, ὅμως, εἶναι ὑποχρεωμένη νά λάβη θέσιν, λόγῳ τῆς συνεχιζομένης ὀξύτητος.

»Προφανής εἶναι ἡ σύγχυσις ἡ ὁποία, ἠθελημένως ἤ ἀθελήτως, ἔχει δημιουργηθῆ. Τό θέμα δέν εἶναι ἐάν ὑπάρχη ἤ δέν ὑπάρχη "μνημόνιον" ἐπί συνομιλίας διεξαχθείσης μεταξύ τρίτων προσώπων ἀσχέτων πρός τήν Κυβέρνησιν. Οὔτε ἐάν τό περιεχόμενον τῆς συνομιλίας αὐτῆς ἀποδίδεται ὀρθῶς ἤ ὄχι εἰς τό "μνημόνιον" τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἄλλωστε καί ἡ ὕπαρξις καί τό περιεχόμενον ἔχουν ἀμφισβητηθῆ ἤ καί διαψευσθῆ ἀπό τά πρόσωπα αὐτά.

»Τό θέμα εἶναι ποῖος πράγματι ὑπῆρξεν ὁ χειρισμός τοῦ θέματος ἀπό τήν Κυβέρνησιν Ἐθνικῆς Ἑνότητος.

»Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς τότε Κυβερνήσεως καί ὑπουργός Ἐξωτερικῶν κ. Γεώργιος Μαῦρος, εὑρισκόμενος εἰς Ἀμερικήν τόν Σεπτέμβριον 1974 ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος, κατά τήν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ ἐνώπιον τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἔσχε τρεῖς συναντήσεις μετά τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Κίσινγκερ. Κατά τάς συναντήσεις αὐτάς, ὁ κ. Μαῦρος ἐξέθεσεν εἰς τόν Ἀμερικανόν ὑπουργόν τάς θέσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶχον διαμορφωθῆ κατόπιν συνεννοήσεως καί μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, εὑρισκόμενον ἐπίσης τότε εἰς Νέας Ὑόρκην.

»Ἐν ὄψει τοῦ ἐπικειμένου τότε ταξιδίου τοῦ κ. Κίσινγκερ εἰς Ἄγκυραν, συνεζητήθησαν γενικαί τινες ἀρχαί ἐπί τῶν ὁποίων θά ἐπεδιώκετο νά ἀρχίση ὁ διακοινοτικός διάλογος μεταξύ τῶν κ.κ. Κληρίδη καί Ντενκτάς, πρός ἐξεύρεσιν λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ. Δεδομένου ὅμως ὅτι τό ταξίδιον τοῦ κ. Κίσινγκερ εἰς Ἄγκυραν τελικῶς δέν ἐπραγματοποιήθη, οὐδέν πρακτικόν ἀποτέλεσμα προέκυψεν ἐκ τῶν ἐπαφῶν ἐκείνων.

»Εἶναι γνωστόν ὅτι ὁ διακοινοτικός διάλογος ἤρχισε πολύ ἀργότερα καί ὅτι, μέχρι σήμερον, εἰς οὐδέν ἔχει ἀπολήξει».

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Στό πλαίσιο τῶν ἐκδηλώσεων γιά τό Διεθνές Ἔτος Γυναίκας, πραγματοποιεῖται, στό ξενοδοχεῖο «Χίλτον», τῶν Ἀθηνῶν, σχετικό σεμινάριο, τήν ἔναρξη τοῦ ὁποίου κηρύσσει ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος. Μήνυμα πρός τούς συνέδρους ἀπηύθυνε καί ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Μέ ἰδιαίτερη χαρά ἀπευθύνομαι πρός μιά τόσο ἐκλεκτή συνάθροιση, γιά νά εὐχηθῶ τήν ἐπιτυχία τῶν ἐργασιῶν καί τήν ἐπίτευξη τῶν εὐγενῶν της στόχων. Ἡ δημοκρατική Ἑλλάς παρακολουθεῖ μέ ξεχωριστό ἐνδιαφέρον ὅλες τίς ἐκδηλώσεις πού, ὅπως κι αὐτή, ἐντάσσονται στό Διεθνές Ἔτος Γυναίκας. Γιατί ἡ Δημοκρατία δέν εἶναι μόνο τό καθεστώς πού διασφαλίζει τήν ἐλευθερία· εἶναι τό καθεστώς πού ἀποβλέπει καί στήν οὐσιαστική ἰσότητα τῶν πολιτῶν καί στήν ἐπίτευξη τοῦ ἰδανικοῦ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Κι' αὐτά δέν μποροῦν νά ἐπιτευχθοῦν χωρίς τήν ἰσότιμη συμμετοχή τῆς γυναίκας στήν δημόσια ζωή καί τόν πλήρη σεβασμό της στήν ἰδιωτική ζωή.

»Ἐλπίζω καί εὔχομαι τό σεμινάριό σας νά συμβάλη στήν περαιτέρω προώθηση τῶν ἰδεῶν αὐτῶν».

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Συνέρχεται σέ πλήρη σύνθεση τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος καί ζητεῖ νά ὁλοκληρωθεῖ σύντομα ἡ ἐκπόνηση τῶν νέων ὀργανισμῶν τῶν Ὑπουργείων, πού θά ἐπιτρέψουν τήν καλύτερη ἀπόδοση τῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐπιπλέον, ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν ἐπίταση τῶν κυβερνητικῶν προσπαθειῶν σέ ὅλους τούς τομεῖς.

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ἡ Ἐπιτροπή ὑπουργῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης παρέχει τήν τελική της ἔγκριση γιά τήν ἐγκατάσταση στούς Δελφούς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἤδη ἀναλάβει νά καλύψει τά ἔξοδα πού θά ἀπαιτηθοῦν γιά τή συμπλήρωση τῶν κτιρίων καί τή λειτουργία τοῦ Κέντρου. Γιά τή λήψη τῆς εὐνοϊκῆς ἀποφάσεως εἶχε, μέ ἐντολές τοῦ Κ. Καραμανλῆ, δραστηριοποιηθεῖ ἔντονα ὁ Ἕλληνας πρέσβης στό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, Ν. Καμπαλούρης.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται εὐρεῖα σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Προεδρίας, Δημοσίων Ἔργων, Μεταφορῶν καί τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων, κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται ἡ προοπτική ἐγκαταστάσεως μετρό στήν Ἀθήνα. Τό θέμα συζητήθηκε σέ συνάρτηση μέ τίς μελέτες γιά τό ρυθμιστικό σχέδιο τῆς περιοχῆς τῆς πρωτεύουσας καί μέ τό πρόγραμμα συγκοινωνιακῆς καί πολεοδομικῆς ἀναπτύξεως τῆς πόλεως.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Πραγματοποιεῖται στήν Ἀθήνα, στό Ἐθνικό Θέατρο, ἡ ἔναρξη τοῦ Θ' Δικηγορικοῦ Συνεδρίου, μέ τή συμμετοχή ἐκπροσώπων τῶν δικηγορικῶν συλλόγων τῆς χώρας. Ὁ πρωθυπουργός ἀπευθύνει στό Συνέδριο τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

«Μέ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση χαιρετίζω τό Συνέδριό σας, τό πρῶτο πού συνέρχεται μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς νομιμότητος στήν χώρα μας. Γιατί ἄν οἱ Δικηγορι-

κοί Σύλλογοι θεωροῦνται οἱ πρῶτοι στήν ἱεραρχία τῆς σωματειακῆς ὀργανώσεως τῶν πολιτῶν, εἶναι ἐπειδή μετέχουν κατά τόν οὐσιαστικώτερο τρόπο στήν λειτουργία τῆς δημοσίας ζωῆς. Τό λειτούργημα τοῦ δικηγόρου, θεμελιώδης προϋπόθεση γιά τήν ὕπαρξη καί τήν ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης, συμβάλλει σέ τελική ἀνάλυση καί στήν θεμελίωση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι στίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου σας θά πρυτανεύση ὑψηλό πνεῦμα εὐθύνης· καί εὔχομαι τά πορίσματά σας νά εἶναι ἐποικοδομητικά γιά τά μέλη σας καί γενικώτερα γιά τήν ἑλληνική κοινωνία».

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Ι. Ἰορδάνογλου, ἀνακοινώνει μέτρα γιά τήν προστασία τῆς παραγωγῆς βάμβακος:

α. Ἡ τιμή ἀσφαλείας συσπόρου βάμβακος καθορίζεται σέ 19 δρχ. ἀνά κιλό (στήν τιμή συμπεριλαμβάνονται οἱ κάθε εἴδους ἐπιβαρύνσεις ἤ τά μεταφορικά ἔξοδα). Τό μέτρο συνεπάγεται τήν ἐπιβάρυνση τοῦ προϋπολογισμοῦ κατά 1 δισ. δρχ.

β. Ἐγκρίνεται ἀπό τή Νομισματική Ἐπιτροπή πίστωση 1 δισ. δρχ. γιά τή χρηματοδότηση, μέσω τῆς ΑΤΕ καί τῆς ΚΥΔΕΠ τῶν γεωργικῶν ὀργανώσεων, ὥστε νά τούς δοθεῖ ἡ δυνατότητα παρεμβάσεως, ἡ ὁποία καί θά διαμορφώσει τίς τιμές στό ἐπιθυμητό ἐπίπεδο.

γ. Ἐγκρίνεται ἡ χαμηλότοκη χρηματοδότηση, ἀπό τίς ἐμπορικές Τράπεζες, τῶν κλωστοβιομηχανιῶν, γιά τήν ἀγορά ἐκκοκκισμένου βάμβακα ἐσοδείας 1975, ὡς τό τέλος Μαρτίου 1976, στίς τιμές πού καθορίζονται ἀπό τόν Ὀργανισμό Βάμβακος.

δ. Ἐνισχύονται οἱ ἐξαγωγές τοῦ προϊόντος, μέσω τῆς ἐπιστροφῆς στούς ἐξαγωγεῖς τῶν τόκων γιά τό μέρος τῆς τραπεζικῆς χρηματοδοτήσεώς τους, μεταξύ τοῦ καταλογισθησομένου καί τοῦ ἐγκριθέντος ἐπιτοκίου 3%.

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρέσβη τῶν ΗΠΑ, Τζ. Κιούμπις. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐδέχθη σήμερον τόν Ἀμερικανόν πρέσβυν, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ τελευταίου.

»Ὁ κ. Κιούμπις ἐνημέρωσε γενικῶς τόν κ. πρωθυπουργόν ἐπί τῶν ἐπαφῶν τάς ὁποίας εἶχε κατά τήν διάρκειαν τοῦ προσφάτου ταξιδίου του εἰς Ἀμερικήν μετά τοῦ προέδρου Φόρντ, τοῦ κ. Κίσινγκερ καί τοῦ κ. Σλέσινγκερ. Ὁ Ἀμερικανός πρέσβυς ἐβεβαίωσε κατηγορηματικῶς τόν κ. πρωθυπουργόν ὅτι ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις οὐδένα ἀπολύτως ὅρον θέτει διά τήν χορήγησιν στρατιωτικῆς καί οἰκονομικῆς βοηθείας πρός τήν Ἑλλάδα, ὡς εἶχε δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωσις ἐκ σχετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου Φόρντ πρός τόν κ. Καραμανλῆν. Ὁ κ. Κιούμπις ἐξήγησεν ὅτι ἡ ἐπιστολή αὕτη εἶχε συνταχθῆ ὑπό ὑπαλλήλων τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ καί οὐδόλως ἀντανακλᾶ τάς προθέσεις τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, ὡς τόν διεβεβαίωσαν καί οἱ τρεῖς ὡς ἄνω Ἀμερικανοί ἡγέται. Ὁ κ. Φόρντ ἀνέγνωσε τήν ἀπαντητικήν ἐπιστολήν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ τήν ὁποίαν τοῦ ἐπέδωσεν ὁ κ. Κιούμπις, ἐχαρακτήρισε τήν ἐπιστολήν αὐτήν ὡς "excellent" καί διεβεβαίωσεν ὅτι οὐδείς ὅρος τίθεται διά τήν χορήγησιν ἀμερικανικῆς βοηθείας, οὔτε ἐν σχέσει πρός τήν θέσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τό ΝΑΤΟ, οὔτε ἐν σχέσει πρός τήν ἑλληνικήν στάσιν ἐπί τοῦ θέματος τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων εἰς Ἑλλάδα.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ἐκτίμησίν του διά τήν παρεχομένην ὑπό τῆς Ἀμερικῆς βοήθειαν, ἐχαρακτήρισεν ὅμως αὐτήν ὡς ἀνεπαρκῆ καί ἐζήτησεν ἀπό τόν Ἀμερικανόν πρέσβυν ὅπως τό συνολικόν ὕψος τῆς βοηθείας ἀνέλθη εἰς τά 250 ἑκατ. δολλάρια, αὐξανομένων καί τῶν τριῶν κονδυλίων, ἤτοι: τῶν πωλήσεων τοῦ στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ ἐπί πιστώσει, τῆς δωρεάν στρατιωτικῆς βοηθείας καί τῆς οἰκονομικῆς βοηθείας.

»Ὁ Ἀμερικανός πρέσβυς εἶπεν ὅτι τελικῶς εἶναι πιθανόν τό συνολικόν ὕψος τῆς βοηθείας νά ὑπερέβαινε τά 200 ἑκατ. δολλάρια, εἶναι δέ πάντως βέβαιον, ἀπό τοῦδε, ὅτι τό ἀρχικῶς προβλεφθέν ποσόν τῶν 30 ἑκατ. δολλαρίων οἰκονομικῆς βοηθείας θά ηὐξάνετο σημαντικῶς.

»Συνοψίζων τήν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν, ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι ἡ Ἀμερική δύναται νά βοηθήση τήν Ἑλλάδα ἐπί τριῶν τομέων:

»— Ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, φαίνεται, ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῶν Τούρκων, ὅτι ἡ ἀσκηθεῖσα μέχρι τοῦδε πίεσις δέν ὑπῆρξεν ἀποτελεσματική. Ὁ δυτικός κόσμος δικαιοῦται καί ὀφείλει νά καταστήση σαφές εἰς τήν Τουρκίαν, οὐχί βεβαίως δημοσίᾳ, ὅτι χάριν τῆς εἰρήνης πρέπει αὕτη νά προβῆ εἰς οὐσιαστικάς παραχωρήσεις, ἐντός λογικοῦ χρονικοῦ διαστήματος, ἄλλως θά ἀπομονωθῆ ἀπό τόν Δυτικόν Κόσμον.

»— Ἐπί τοῦ Αἰγαίου οἱ Ἀμερικανοί θά πρέπη νά γνωρίζουν ὅτι, ἐάν ἡ Τουρκία προβῆ εἰς αὐθαίρετον ἐνέργειαν, ἡ Ἑλλάς εἶναι ὑποχρεωμένη νά "κτυπήση", διότι τό ἑλληνικόν ἔθνος δέν εἶναι διατεθειμένον νά ὑποστῆ νέαν ταπείνωσιν. Ἐάν οἱ Ἀμερικανοί ἐνδιαφέρωνται διά τήν εἰρήνην, ὀφείλουν νά δηλώσουν εἰς τούς Τούρκους ὅτι δέν θά ἐπιτρέψουν τήν διατάραξίν της εἰς τό Αἰγαῖον, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐνδεχομένη σύρραξις εἰς τό Αἰγαῖον δέν ἐπρόκειτο νά παραμείνη ἐντοπισμένη.

»— Εἰς τό θέμα τῆς στρατιωτικῆς καί οἰκονομικῆς βοηθείας εἶναι ἀνάγκη ὅπως τά ποσά ἀνέλθουν εἰς τό ὕψος πού ἀνέφερεν ὁ κ. πρωθυπουργός, διά νά καταστῆ δυνατή ἡ ὑπερπήδησις τῶν δυσχερειῶν πού ἀντιμετωπίζει ἡ Κυβέρνησις.

»Ὁ κ. Κισύμπις διεβεβαίωσεν ὅτι θά διαβιβάση εἰς τήν Κυβέρνησίν του τά σημεῖα τά ὁποῖα ἔθιξεν ὁ κ. πρωθυπουργός»[32].

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν διοικητή τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, Α. Ἀγγελόπουλο, ὁ ὁποῖος τόν

ἐνημερώνει γιά τίς ἐπαφές του στό Παρίσι, ὅπου συζήτησε τήν ἐπέκταση τῶν ἤδη ὑφισταμένων γαλλικῶν ἐπενδύσεων στίς χημικές βιομηχανίες βορείου Ἑλλάδος. Στή συνάντηση ἐξετάστηκε, ἀκόμη, ἡ διεύρυνση τῆς τουριστικῆς δραστηριότητας τῆς Τραπέζης, μέ τήν ἀνέγερση νέων ξενοδοχείων καί τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων.

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὑπογράφεται συμφωνία μέ μεγάλο ναυτιλιακό ὁμιλο γιά τήν ἵδρυση στόν ὅρμο τοῦ Ναυαρίνου ναυπηγοεπισκευαστικῆς μονάδας. Ἡ σχετική ἐπένδυση θά ἀνέλθει σέ 135 ἑκατ. δολλ. Παράλληλα, σέ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρεται ὅτι σέ ἀπόσταση 20 χιλιομέτρων ἀπό τό νέο ναυπηγεῖο θά ἱδρυθοῦν χαλυβουργεῖο, τσιμεντοβιομηχανία καί ἐργοστάσιο ὑλικῶν προστασίας ἐπιφανειῶν, ἐνῶ θά καταρτιστεῖ καί ρυθμιστικό σχέδιο τῆς μείζονος περιοχῆς Πύλου, μέ σκοπό τήν προστασία τῆς περιοχῆς. Ἡ σύμβαση εἶχε προηγουμένως ἐγκριθεῖ κατά τή διάρκεια συσκέψεως, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρευρίσκεται στήν ἔναρξη τοῦ Πανελληνίου Συνεδρίου Λογοτεχνῶν, τήν ὁποία κηρύσσει ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καί διακεκριμένος διανοούμενος, Κ. Τσάτσος.

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Βιομηχανίας, τοῦ προέδρου καί τοῦ διευθύνοντα συμβούλου τῆς ΔΕΠ, Γ. Σπέντζα καί Κ. Ζάχου καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων. Ἐξετάστηκαν θέματα πού ἀφοροῦσαν τήν ἔναρξη τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πετρελαίου τῆς Θάσου, ἡ ὁποία ἄρχιζε τήν ἐπομένη. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀνέφερε:

«1ον: Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ πετρελαϊκοῦ κοιτάσματος τοῦ Πρίνου εἰσέρχεται ἀπό τῆς πρωΐας τῆς αὔριον εἰς τήν πρώτην φάσιν τῆς ἐνεργοῦ ἐκμεταλλεύσεως. Τοῦτο καθίσταται δυνατόν διότι ὁ ἀνάδοχος ὅμιλος Oceanic προσεκόμισεν τάς ἀπαιτουμένας συμφώνως πρός τήν σύμβασιν τραπεζικάς διαβεβαιώσεις, αἱ ὁποῖαι μετά ἔλεγχον τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἐκρίθησαν ὑπ' αὐτῆς ὡς ἱκανοποιητικαί καί ὡς ἐξασφαλίζουσαι τήν ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως καί παραγωγῆς τῆς περιοχῆς τοῦ Πρίνου. Αἱ ἐν λόγῳ χρηματοδοτήσεις, εἴτε ὑπό μορφήν μετατρεψίμου συναλλάγματος, εἴτε ὑπό μορφήν πιστώσεων προμηθείας ὑλικοῦ ὑπό τήν ἐγγύησιν τοῦ Γαλλικοῦ καί τοῦ Βελγικοῦ Κρατικοῦ Ὀργανισμοῦ Διευκολύνσεως Ἐξαγωγῶν συμποσοῦνται εἰς ποσόν ἀντιστοιχοῦν εἰς 216,5 ἑκατ. δολλ., περίπου. Αἱ Τράπεζαι αἱ παρασχοῦσαι τάς ἀναγκαίας διασφαλίσεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

»— Westfalenbank A. G. Bochum.

»— Canadian Imperial Bank of Commerce, San Francisco, California.

»— Banque Bruxelles Lambert.

»— Banque Française du Commerce Extérieur, καί Banque de l' Union Européenne, συμπράττουσαι ἀλληλεγγύως καί ἀδιαιρέτως.

»2ον: Ἀπόψε καταπλέει εἰς τόν λιμένα Καβάλας τό εἰδικόν σκάφος γεωτρήσεων "Wodego 5" τό ὁποῖον εὐθύς ὡς ἐκφορτώση ὑλικόν διά τήν διάνοιξιν δύο νέων γεωτρήσεων ἀναγκαίων διά τήν ὀρθολογικήν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κοιτάσματος, θά ἀποπλεύση ἀμέσως διά τήν περιοχήν ὅπου θά διενεργηθῆ ἡ πρώτη γεώτρησις.

»3ον: Ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά ἐξάρη τό γεγονός ὅτι διά τῆς ἀναθεωρηθείσης ὑπ' αὐτῆς συμβάσεως καί τοῦ ψηφισθέντος ὑπό τῆς Βουλῆς νόμου δέν ἐπετεύχθησαν μόνον ὅροι ἐκμεταλλεύσεως ἀσυγκρίτως εὐνοϊκώτεροι διά τό Δημόσιον ἀλλά καί ἐπεσπεύσθη ἡ ἐντός 3μήνου ἀπό τῆς ὑπογραφῆς ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν ἐπί τόπου.

»4ον: Ὑπενθυμίζεται ὅτι, ἐνῷ ἡ διάρκεια τῶν ἐρευνῶν ἀνήρχετο, βάσει τῆς ἀρχικῆς συμβάσεως, εἰς 36 ἔτη, περιωρίσθη διά τῆς ἀναθεωρήσεως εἰς 4 ἔτη. Εἰς τήν ἀρχικήν σύμβασιν δέν προεβλέπετο συγκεκριμένη προθεσμία ἐνάρξεως τῆς παραγωγῆς· ἤδη προεβλέφθη ὡς ἀνώτατον ὅριον ἡ τριετία.

»5ον: Ἡ νέα σύμβασις προβλέπει τά ποσοστά τῆς συμμετοχῆς τοῦ Δημοσίου ἐπί τῶν παραγομένων ὑδρογονανθράκων ἀλλά καί ἄλλων προϊόντων, εἰδικώτερον δέ τοῦ θείου κατά τά ἐξῆς ποσοστά ἐπί τῶν καθαρῶν κερδῶν:

»— Διά τήν μέχρι 30.000 βαρελίων ἡμερησίαν παραγωγήν 65%.

»— Διά τήν ἀπό 30 - 80.000 βαρελίων ἡμερησίαν παραγωγήν 70%.

»— Διά τήν ἀπό 80 - 200.000 βαρελίων ἡμερησίαν παραγωγήν 75%.

»— Διά τήν πέραν τῶν 200.000 βαρελίων ἡμερησίαν παραγωγήν 80%.

»Ἐκ τῶν προεκτεθέντων προκύπτει ὅτι τό Δημόσιον θά ἀποκτήση σημαντικώτατα ὀφέλη ἰδιαίτερα μάλιστα ἀφ ἧς ἀποσβεσθοῦν αἱ δαπάναι τῆς ἐπενδύσεως, συμφώνως πρός τούς ὅρους τῆς συμβάσεως.

»6ον: Εἶναι φανερόν ὅτι μέ τήν αὐριανήν ἔναρξιν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἔργου διανοίγονται μεγάλαι δυνατότητες καί προοπτικαί ἀξιοποιήσεως μιᾶς νέας σημαντικωτάτης πλουτοπαραγωγικῆς πηγῆς.

»7ον: Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισεν συμφώνως πρός προσφάτως ψηφισθέντα ὑπό τῆς Βουλῆς νόμον νά κινήση τήν διαδικασίαν ὥστε νά μεταβιβασθοῦν ὅλα τά ἐπί τῆς ἐκμεταλλεύσεως δικαιώματά της — δικαιώματα οἰκονομικά ἀλλά καί παρακολουθήσεως καί ἐλέγχου — εἰς τήν ΔΕΠ, πρός τήν διοίκησιν τῆς ὁποίας ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσεν τήν ἐντολήν νά διοργανωθῆ τό ταχύτερον διά νά δυνηθῆ νά ἀνταποκριθῆ εἰς τό ἔργον μέ τό ὁποῖον ἐπιφορτίζεται. Εἰς τήν παρακολούθησιν τοῦ προγράμματος τῶν ἐργασιῶν καί τούς διαφόρους ἐλέγχους ἡ ΔΕΠ θά ὑποβοηθῆται ὑπό εἰδικῶν ἐμπειρογνωμόνων τοῦ Κρατικοῦ Γαλλικοῦ Ἱνστιτούτου Πετρελαίου μετά τοῦ ὁποίου αὐτη καθώς

Ἐξέδρα ἀντλήσεως πετρελαίου στόν Πρῖνο.

καί τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας συνεργάζονται, ὡς γνωστόν, ἐπί μονίμου βάσεως, εἰς διαφόρους τομεῖς τῆς δραστηριότητός των».

6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Οἰκονομικῶν καί τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος μέ ἀντικείμενο τήν κατάρτιση τοῦ προϋπολογισμοῦ.

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκης, καταθέτει στή Βουλή νομοσχέδιο μέ τό ὁποῖο καταργεῖται τό Γ΄ Ψήφισμα τῆς 18ης Ἰουνίου 1946, «περί ἐκτάκτων μέτρων, ἀφορώντων τήν δημοσίαν τάξιν καί ἀσφάλειαν» καθώς καί μιά Συντακτική Πράξη καί ὀκτώ ἄλλα Ψηφίσματα τῆς περιόδου 1946-49. Στήν εἰσηγητική ἔκθεση ἀναφέρεται ὅτι τά μέτρα αὐτά εἶχαν ληφθεῖ ἐνόψει τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς· ἐφόσον ἀντίκεινται στό Σύνταγμα τοῦ 1975 δέν μποροῦν πλέον νά ἰσχύουν.

Μέ τό νομοσχέδιο ἐπέρχεται ἡ κατάργηση σχεδόν ὅλων τῶν νομοθετημάτων αὐξημένης τυπικῆς ἰσχύος πού εἶχαν υἱοθετηθεῖ τήν ἐποχή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Οἱ πράξεις αὐτές εἶχαν, βάσει τοῦ Ψηφίσματος τῆς 29ης Ἀπριλίου 1952, διατηρήσει τήν ἰσχύ τους παράλληλα μέ τό Σύνταγμα τοῦ 1952. Μετά τήν ἔγκριση τοῦ νομοσχεδίου ἀπό τή Βουλή θά διατηρηθοῦν μόνο ἡ παράγραφος 2 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ΚΗ΄/1947 Ψηφίσματος, περί παροχῆς διευκολύνσεων στήν ἀνοικοδόμηση ἀπό ἰδιῶτες, καί τά ΛΓ΄ καί ΟΒ΄/1947 Ψηφίσματα περί παρατάσεως τῆς ἁρμοδιότητας τῶν Ἐφετείων καί ἀγρονομικῶν ἀρχῶν γιά τήν ἐκδίκαση ὁρισμένων ἀδικημάτων. Μετά τήν κατάργηση καί τοῦ ἀ.ν. 509/1947 καί τή νομιμοποίηση τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, τόν προηγούμενο χρόνο, ἐξομαλύνεται πλήρως τό συνταγματικό πλαίσιο τῆς χώρας.

Ἐνδεικτικό τῆς ὑποδοχῆς τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας ἀπό τή μετριοπαθῆ κοινή γνώμη, ἦταν τό ἀκόλουθο σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή» μέ τίτλο «Ἀνοίγει ἕνα νέο κεφάλαιο»:

«Οχι μόνο ἡ κατάθεση τοῦ νομοσχεδίου περί καταργήσεως τῶν ἐκτάκτων νομοθετημάτων τῆς πρώτης μεταπολεμικῆς περιόδου, πού ἀπετέλεσαν ἕνα ὁλόκληρο «παρασύνταγμα» ἀλλά καί ἡ συζήτηση πού διεξήχθη προχθές, στήν Βουλή, ἐπί τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ, σημειώνουν σταθμό στήν μεταπολεμική ἱστορία τῆς χώρας. Κλείνουν ἕνα ὀδυνηρό κεφάλαιο καί ἀνοίγουν ἕνα ἄλλο, πού ὅλοι τό θέλομε καί τό περιμένομε πιό φωτεινό καί ἀπηλλαγμένο ἀπό τίς διχόνοιες καί τούς σπαραγμούς πού ἐστοίχισαν πανάκριβα στό ἔθνος.

Τά ἔκτακτα νομοθετήματα — Ψηφίσματα καί Συντακτικές Πράξεις — πού καταργοῦνται μέ τό νομοσχέδιο τό ὁποῖο κατέθεσε ἡ Κυβέρνηση, θεσπίσθηκαν κατά τήν μεταπελευθερωτική περίοδο καί κατά τήν διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑπῆρξαν καρπός τῶν δραματικῶν καί — ἀλλοίμονο! — αἱματηρῶν ἐσωτερικῶν περιπετειῶν μας κατά τήν ταραγμένη ἐκείνη περίοδο. Σκοπός τους ἦταν ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ἐκτάκτων καί «ὁριακά» κρισίμων περιστάσεων. Λαμβανομένου δέ ὑπ΄ ὄψη καί τοῦ ψυχολογικοῦ κλίματος, πού εἶχε δημιουργηθῆ ὑπό τό κράτος τῶν περιστάσεων ἐκείνων καί τό ὁποῖο δέν ἐπέτρεπε — εὔλογα — ἀπόλυτη νηφαλιότητα, τά νομοθετήματα ἐκεῖνα ἀπετέλεσαν, σέ κάποιον βαθμό, παρέκβαση ἀπό τήν γνήσια συνταγματική τάξη. Ἦταν ἀναπόφευκτο. Περιστάσεις ἔκτακτες μέ ἔκτακτα μέτρα ἀντιμετωπίζονται.

Το «παρασύνταγμα» αὐτό διατηρήθηκε σέ ἰσχύ καί μετά τήν λήξη τῆς αἱματηρᾶς ἐσωτερικῆς περιπετείας. Μάλιστα δέ πολύ πέραν τοῦ χρόνου πού θά δικαιολογοῦσε, ἤ ἔστω θά ἐξηγοῦσε, τήν διατήρησή του ἕως σήμερα. Δέν ὑπῆρξε τυχαῖο οὔτε αὐτό τό φαινόμενο. Τό κλῖμα τῶν παθῶν, τοῦ φόβου καί τῶν ψυχώσεων πού δημιουργήθηκε στήν χώρα μας ἀπό τίς δραματικές μεταπελευθερωτικές περιπέτειες σέ συνδυασμό μέ τόν «ψυχρό πόλεμο» πού ἐχαρακτήριζε τότε τίς διεθνεῖς σχέσεις, στάθηκε ἡ αἰτία τῆς διατηρήσεως τῶν ἐκτάκτων μέτρων ἐπί πολύν χρόνο μετά τήν ἔκλειψη τῶν λόγων πού εἶχαν ἐπιβάλει τήν θέσπισή τους. Συνέτειναν ἴσως σ΄ αὐτό καί ὡρισμένες ὄχι ἀνιδιοτελεῖς ἐπιδιώξεις ὡρισμένων παραγόντων ἤ τάξεων ἤ ὁμάδων, πού εἶχαν συμφέρον στήν διατήρηση ἑνός ὡρισμένου κλίματος, συμφέρον πού, ἄλλοτε συνειδητά καί ἄλλοτε ἀσυνείδητα, δέν συνέπιπτε μέ τά γενικώτερα ἐθνικά συμφέροντα, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ ἐμπέδωση ὁμαλῆς καί ἀφαλκίδευτα δημοκρατικῆς δημοσίας ζωῆς.

Ἂν, ὅμως, ἡ διατήρηση τῶν ἐκτάκτων ἐκείνων μέτρων ἔχη τήν ἐξήγησή της, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ὑπῆρξε καί εὔστοχη. Παραδεχόμεθα μέ παρρησία —ὑπό τό φῶς καί τῆς τραγικῆς ἐμπειρίας τῶν τελευταίων ἐτῶν— ὅτι τά μέτρα ἐκεῖνα ἐνόθευσαν, μέχρις ἑνός βαθμοῦ, τό δημοκρατικό μας πολίτευμα, συνέτειναν στήν διατήρηση ψυχώσεων πού δέν εἶχαν πιά λόγο ὑπάρξεως καί συνέβαλαν στήν διατήρηση ἤ δημιουργία δυσπλασιῶν, μηχανισμῶν καί νοοτροπιῶν πού διεδραμάτισαν ἀποφασιστικό ρόλο στήν ἐξέλιξη πρός τήν ἐθνοφθόρο ἀπριλιανή τυραννίδα.

Ἔπειτα ἀπό τό ἑπτάχρονο καθαρτήριο, ὡρίμασε ἡ συνείδηση τῆς ἀνάγκης νά ριφθῆ πιά στήν λήθη τό ὀδυνηρό ἐκεῖνο παρελθόν. Γιά χάρη καί τῆς ψυχικῆς ἑνότητος τοῦ ἔθνους — μετά τήν ἐξιλεωτική δοκιμασία — καί τῆς γνησιότητος τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος. Τήν ἀνάγκη αὐτή ἐξέφρασε μέ ἀδρότητα προχθές, στήν Βουλή, ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης κ. Κ. Στεφανάκης, κατά τήν συζήτηση ἐπί τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου. Μίλησε γιά λήθη καί ἐκάλεσε ὅλους ν΄ ἀκολουθήσουν τήν γραμμή αὐτή, «διότι πάνω ἀπ΄ ὅλα χρειαζόμεθα τήν ἐθνική ἑνότητα», ἰδίως ὅταν ἔχωμε ἀνοικτό ἐξωτερικό μέτωπο.

Ἡ ὁμόθυμη καί ἀνεπιφύλακτη ἀποδοχή τοῦ νομοσχεδίου ἀπό ὅλες τίς πτέρυγες τῆς Βουλῆς ἐκφράζει σαφῶς τήν θέληση καί τήν συνείδηση τοῦ ἔθνους ἐπάνω στό θέμα αὐτό. Καί εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικά τά χειροκροτήματα μέ τά ὁποῖα τό σύνολο τῶν βουλευτῶν ἀποδέχθηκαν ὅτι συμφέρον τοῦ ἔθνους εἶναι ἡ λήθη τοῦ παρελθόντος καί ἡ

οἰκοδόμηση μιᾶς ὑγιοῦς δημοκρατίας, ἡ ὁποία καί τήν ἀπόλυτη ἐλευθερία τῶν πολιτῶν θά διασφαλίζη καί κοινωνικό-οἰκονομικό περιεχόμενο θ' ἀποκτήση.

Δέν ἀμφιβάλλομε ὅτι δέν θά μείνη ἀνεκπλήρωτη ἡ ὑπόσχεση τοῦ κ. ὑπουργοῦ περί προσεχοῦς καταθέσεως νομοσχεδίου μέ τό ὁποῖο θά καταργοῦνται καί οἱ συνέπειες τῶν καταργουμένων ἤδη ἐκτάκτων μέτρων καθώς καί οἱ συναφεῖς ἤ παρεπόμενοι πρός αὐτά νόμοι.

Πιστεύομε, ὅπως ἔχομε ἤδη συχνά τονίσει, ὅτι ὁ καλύτερος — ἤ μᾶλλον ὁ μόνος — τρόπος περιφρουρήσεως τῆς δημοκρατικῆς καί κοινωνικῆς τάξεως εἶναι ἡ εἰλικρινής, ἀπαρέγκλιτη καί ἀνυστερόβουλη τήρηση τῶν ἀρχῶν καί τῶν κανόνων της. Ἡ ἐλευθερία καί ἡ δημοκρατία ἤ εἶναι ἀκέραιες ἤ δέν ὑπάρχουν. Τό κεφάλαιο τῶν ὀδυνηρῶν μεταπολεμικῶν μας περιπετειῶν πρέπει νά κλείση πραγματικά. Χωρίς περιττά κατάλοιπα. Καί νά περιέλθη στήν δικαιοδοσία τῆς Ἱστορίας[33].

16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Σέ σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐξετάζονται τρόποι γιά τήν ἰσοσκέλιση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐπόμενου ἔτους. Ἀποφασίστηκε, μεταξύ ἄλλων, ἐπιβολή ἔκτακτης εἰσφορᾶς, συνολικοῦ ὕψους 10 δισ. δρχ., ἡ ὁποία θά βαρύνει τίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις, ἑλληνικές καί ξένες. Ἔτσι, ὁ προϋπολογισμός θά ἰσοσκελιστεῖ, χωρίς νά αὐξηθεῖ ἡ φορολόγηση εὐρέων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει, μεταξύ ἄλλων:

«Ὁ Προϋπολογισμός τοῦ 1976 πρέπει να συμβάλη εἰς τούς πολλαπλοῦς στόχους μιᾶς Ἑλλάδος ἰσχυρῆς, δημοκρατικῆς καί ἀνεξαρτήτου, οἱ ὁποῖοι εἶναι:

» α. Ἀμυντική ἰσχύς

» β. Κοινωνική δικαιοσύνη

» γ. Ἀνοδική οἰκονομική πορεία

» Τά δεδομένα αὐτά ἐκφράζονται μέ τούς ἑξῆς ἀριθμούς:

»Ὁ τακτικός προϋπολογισμός τοῦ 1976 θά ἀνέλθη εἰς 171,5 δισ. δραχ. ἔναντι 140,0 δισ. δραχ. τό λῆγον ἔτος. Πρέπει νά τονισθῆ ὅτι ἡ διαμόρφωσις τῶν πιστώσεων εἰς τό ἀνωτέρω ὕψος ἐγένετο μετά περικοπήν κάθε μή ἀπολύτως ἀναγκαίας δαπάνης, μολονότι τά σχετικά ὅρια ἦσαν περιωρισμένα διότι μέγα μέρος (83%) τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι ἀνελαστικαί. Τά συνολικῶς προταθέντα ποσά διά τῶν σχεδίων προϋπολογισμῶν τῶν Ὑπουργείων περιεκόπησαν κατά 18,5 δισ. δρχ. Ἡ πολιτική τῆς λιτότητος ἐξηκολούθησε ἐφαρμοζομένη.

»Ἡ αὔξησις τῶν δαπανῶν ἐξυπηρετεῖ κατά κύριον λόγον τήν ἀνάγκην τῆς περαιτέρω ἐνισχύσεως τῆς ἀμυντικῆς ἱκανότητος τῆς χώρας ἄνευ τῆς ὁποίας δέν μποροῦμε νά διασφαλίσωμε οὔτε τήν ἐθνικήν μας ὑπόστασιν οὔτε τήν ἀξιοποίησιν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου καί τοῦ μόχθου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ Κυβέρνησις ἔχει πλήρη ἐπίγνωσιν τοῦ πόσον εἶναι παράλογος ὁ ἀνταγωνισμός τῶν ἐπιθετικῶν ἐξοπλισμῶν καί δέν παρασύρεται εἰς δαπάνας πέραν τῶν ὁρίων πού ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη ἀμύνης τῆς χώρας. Ἡ Ἑλλάς ἐξοπλίζεται διά νά ἀμυνθῆ, νά ἀποτρέψη οἱονδήποτε κίνδυνον καί νά διασφαλίση τήν εἰρήνην. Ἀλλά τό κόστος τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης μέσα εἰς τά πλαίσια τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας εἶναι μέγα.

»Αἱ δαπάναι τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀνῆλθον ἀπό 13,5 δισ. δρχ. τό 1973 σέ 21,8 τό 1974 καί 34,3 τό 1975.

»Τό 1976 τό σύνολον τῶν ἤδη ὑψηλῶν ἀμυντικῶν δαπανῶν θά αὐξηθῆ περαιτέρω κατά 30% περίπου. Ἡ αὔξησις αὕτη θά καλυφθῆ ἀπό τάς πιστώσεις καί τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ καί τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπενδύσεων ὡς καί ἐκ τοῦ προβλεπομένου διπλασίου ἀποθεματικοῦ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ (10 δισ. τοῦ 1976 ἔναντι 5 δισ. τοῦ 1975), μέγα μέρος τοῦ ὁποίου θά διατεθῆ διά μή ἀνακοινωσίμους δαπάνας ἐθνικῆς ἀμύνης.

»Ἡ δημοκρατική Ἑλλάς θά δαπανήση τό ἐρχόμενον ἔτος διά τάς Ἐνόπλους Δυνάμεις της τρεῖς φοράς περισσότερον ἀπό τό 1973.

»Ἀλλά ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1976 καλύπτει μέσα εἰς τά ὅρια τοῦ δυνατοῦ καί τίς ἀνάγκες ἑνός εἰρηνικοῦ λαοῦ. Αἱ δαπάναι διά τήν Κοινωνικήν Πρόνοιαν καί Ὑγείαν θά εἶναι ηὐξημέναι κατά 29% καί διά τήν Παιδείαν κατά 22%. Πέραν τούτων ὑπάρχει πρόβλεψις διά νά ἐκδηλωθῆ μέσα εἰς τά ὅρια τοῦ δυνατοῦ, ἡ μέριμνα διά τούς κρατικούς λειτουργούς καί συνταξιούχους.

»Τά ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ μέ βάσιν τάς ὑπαρχούσας φορολογίας καί τήν φυσιολογικήν αὔξησιν τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν συνεπείᾳ τῆς προβλεπομένης ἀνόδου τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς τρεχούσας τιμάς, ἐκτιμῶνται εἰς 160 ἑκατ. δραχ. Κατ' ἀκολουθίαν διά νά ἰσοσκελισθῆ ὁ τακτικός προϋπολογισμός ἀπαιτοῦνται 11,5 δισ. δρχ. Ἡ Κυβέρνησις ἀπέκλεισε τήν ἐπιβολήν οἱουδήποτε νέου φόρου ὁ ὁποῖος θά ἔπληττε ἀμέσως ἤ ἐμμέσως τάς ἀσθενεστέρας εἰσοδηματικάς τάξεις τοῦ λαοῦ ἤ πού θά ἐπεβάρυνε τόν τιμάριθμον.

»Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη ἡ ἐφαρμογή τῶν κατωτέρω μέτρων:

»Πρῶτον: Ἐπιβολή ἐφ' ἅπαξ ἐκτάκτου εἰδικῆς εἰσφορᾶς ἐκ 10% ἐπί τοῦ ὑπέρ τά 5.000.000 δραχμῶν ἀνεξοφλήτου ὑπολοίπου δανείων καί πιστώσεων εἰς δραχμάς τά ὁποῖα ἐχορηγήθησαν ὑπό τῶν ἑλληνικῶν Τραπεζῶν ὡς καί τῶν εἰδικῶν πιστωτικῶν Ὀργανισμῶν, πρός ἰδιῶτας καί νομικά πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου. Ἡ ἐν λόγῳ ἔκτακτος εἰσφορά ὑπολογίζεται ὅτι θά ἀποδώση περί τά 10 δισ. δρχ.

»Διά νά περιορισθοῦν εἰς τό ἐλάχιστον αἱ ἐπιδράσεις ἐπί τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῶν ἐπιχειρήσεων θά ἐξασφαλισθῆ ἡ παροχή πρός τούς ὑποχρέους μεσοπροθέσμου (5 ἕως 7 ἔτη) εἰδικοῦ δανεισμοῦ μέχρι τοῦ ὕψους τῆς εἰσφορᾶς ἐκ τῶν πιστωτριῶν Τραπεζῶν. Τό ποσόν τῆς εἰσφορᾶς θά ἀναγνωρισθῆ ὡς δαπάνη τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκπεστέα ἐκ τῶν κερδῶν καί ὄχι ἐκ τοῦ φόρου εἰσοδήματος τῶν διαχειριστικῶν περιόδων κατά τήν διάρκειαν τῶν ὁποίων θά καταβληθῆ ὑπό τῶν ὑποχρέων ἡ εἰσφορά ἤ αἱ δόσεις ἐξοφλήσεως τῶν πρός τοῦτο ληφθέντων εἰδικῶν δανείων.

»Δεύτερον: Διαρρυθμίσεις εἰς τήν διαδικασίαν βεβαιώσεως καί εἰσπράξεως τῆς φορολογίας εἰσοδήματος ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν καί ΦΚΕ, ὡς κατωτέρω:

»α. Ὁ παρακρατούμενος ἀπό τούς ἐργοδότας φόρος εἰσοδήματος ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν θά ἀποδίδεται εἰς τό δημόσιον κατά τρίμηνον καί ὄχι ὅπως γίνεται σήμερον μέ τό σύστημα τῆς προβεβαιώσεως ἐπί τῇ βάσει τοῦ παρακρατηθέντος ἐντός τοῦ προηγούμενου ἔτους φόρου. Μέ τό μέτρον αὐτό τό Δημόσιον εἰσπράττει ἐγκαίρως ὁλόκληρον τόν φόρον τόν ὁποῖον παρακρατοῦν οἱ ἐργοδόται διά λογαριασμόν του καί βελτιοῦται ἡ σταθεροποιητική λειτουργία τῆς φορολογίας εἰσοδήματος.

»β. Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀπό τάς βιομηχανικάς καί βιοτεχνικάς ἐπιχειρήσεις θά ἀποδίδεται γενικῶς εἰς τό Δημόσιον κατά μῆνα. Διά τῆς ρυθμίσεως αὐτῆς ἀποκαθίσταται ἴση φορολογική μεταχείρισις τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν.

»Τρίτον: Ἀπό 1.1.1976 τό ἐφ' ἅπαξ εἰδικόν τέλος ἐπί τῶν τιθεμένων εἰς κυκλοφορίαν νέων αὐτοκινήτων Ι.Χ. αὐξάνεται κατά 25 τοῖς ἑκατόν. Τό μέτρον τοῦτο λαμβάνεται διότι ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τήν κατάργησιν ἀπό 1.1.1976 τοῦ πίνακος Φ. 200. Ὡς ἐκ τούτου οἱ εἰσαγωγεῖς αὐτοκινήτου δέν θά ὑποχρεοῦνται πλέον νά προκαταβάλουν τό 200% τῆς ἀξίας CIF τῶν αὐτοκινήτων ἐπί ὀκτάμηνον, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐπεβάρυνε τήν τιμήν διαθέσεως τῶν εἰσαγομένων αὐτοκινήτων διά τοῦ ποσοῦ τῶν τόκων οἱ ὁποῖοι ἀναλογοῦν εἰς τήν ἀνωτέρω προκαταβολήν. Ἡ ἐκ τῶν τόκων τούτων ἐπιβάρυνσις τῆς τιμῆς πωλήσεως τῶν αὐτοκινήτων εἶναι μεγαλυτέρα τοῦ ποσοῦ κατά τό ὁποῖον αὐξάνεται κατά τά ἀνωτέρω τό εἰδικόν τέλος. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ αὔξησις τοῦ εἰδικοῦ τέλους κατ' οὐδένα λόγον θά ἐδικαιολόγει αὔξησιν τῆς τιμῆς πωλήσεως τῶν αὐτοκινήτων.

»Μέ τάς ἀνωτέρω ρυθμίσεις ἰσοσκελίζεται ὁ τακτικός προϋπολογισμός 1976 χωρίς νά αὐξάνεται, οὔτε κατά μίαν δραχμήν, τό φορολογικόν βάρος τῶν εὐρέων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ.

»Ἡ ἔκτακτος ἐφ' ἅπαξ εἰσφορά ἐπί τῶν ἀνεξοφλήτων ὑπολοίπων τῶν δανείων, ἐκτός τοῦ ὅτι προορίζεται νά καλύψη τάς ἀμυντικάς δαπάνας, συμβάλλει καί εἰς τήν δικαιοτέραν κατανομήν τῶν φορολογικῶν βαρῶν.

»Διά τῆς ἐξαιρέσεως ἐκ τῆς εἰσφορᾶς ταύτης τῶν μέχρι 5.000.000 δρχ. πιστωτικῶν ὑπολοίπων, ἀπαλλάσσονται τῆς φορολογίας οἱ ἀγρόται, οἱ ἐργάται, οἱ βιοτέχναι, οἱ μικροεπαγγελματίαι καί οἱ τυχόντες στεγαστικῶν δανείων. Ἐξ ἄλλου, ὅπως ἀνεφέρθη διά τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἰσοπόσου πρός τήν ἔκτακτον εἰσφοράν δανειοδοτήσεως, διευκολύνονται ἀποφασιστικῶς οἱ ὑπόχρεοι καί ἀποφεύγονται τυχόν ἀνασταλτικαί ἐπιδράσεις ἐπί τῆς ἀνοδικῆς πορείας τῆς οἰκονομίας.

»Ὡς ἐπανειλημμένως ἐτονίσθη ἡ ἰσοσκέλισις τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιβάλλεται διά τήν ὀρθολογικήν κάλυψιν τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν τοῦ Κράτους. Συγχρόνως δμως ἡ συνολική δημοσιονομική διαχείρισις κατά τό 1976 θά ἀσκήση ἀποφασιστικήν ἐπεκτατικήν ὥθησιν ἐπί τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καί τοῦ εἰσοδήματος. Οὕτως, ὁ προϋπολογισμός δημοσίων ἐπενδύσεων διεμορφώθη εἰς τό ὕψος τῶν 35,5 δισ. δραχμῶν, πλέον ἀποθεματικοῦ ἐκ 5,5 δισ. δραχμῶν. Ὁ προϋπολογισμός δημοσίων ἐπενδύσεων θά καλυφθῆ σχεδόν ἐξ ὁλοκλήρου διά δανεισμοῦ.

»Ἐξ ἄλλου οἱ εἰδικοί λογαριασμοί τοῦ Δημοσίου εἰς τήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ὁ λογαριασμός καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, λιπασμάτων κ.λπ., προβλέπεται ὅτι θά καταλείπουν ἄνοιγμα τῆς τάξεως τῶν 8 δισ. δραχμῶν. Τό ὡς ἄνω ἄνοιγμα τῶν λογαριασμῶν αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν προσθέτους πηγάς ἐνισχύσεως τῶν ἀγροτικῶν εἰσοδημάτων, θά καλυφθῆ ἐπίσης διά δανεισμοῦ. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον καί ἄνευ συνυπολογισμοῦ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς δραστηριότητος τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων καί ὀργανισμῶν, ὁ δημόσιος τομεύς θά συμβάλη τό προσεχές ἔτος εἰς τήν ἐνεργοποίησιν τῆς οἰκονομίας.

»Καθ' ὅλας τάς ἐνδείξεις καί ἐκτιμήσεις ἐάν ἡ συνολική δημοσιονομική διαχείρισις ἐνεφάνιζε μεγαλυτέραν ἐλλειμματικότητα θά ἐπροκαλοῦντο δυσμενεῖς ἀντίκτυποι καί ἐπί τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν. Ἐνῷ μέ τήν παροῦσαν διαμόρφωσιν τῶν μεγεθῶν εἶναι ἐξησφαλισμένη καί ἡ ἐσωτερική καί ἡ ἐξωτερική ἰσορροπία τῆς οἰκονομίας, ἀλλά καί ἡ τόνωσις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καί τῶν ἐπενδύσεων. Τά προεκτεθέντα μέτρα ἐκφράζουν τό σύνολον τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως διά τό προσεχές ἔτος.

»Τά πρόσθετα ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ θά προκύψουν ἀποκλειστικῶς καί μόνον ἀπό τάς προαναφερθείσας φορολογικάς ρυθμίσεις αἱ ὁποῖαι ἐπιβαρύνουν τάς εὐπορωτέρας μόνον ὁμάδας τοῦ πληθυσμοῦ.

»Εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ ὁμάδες αὐταί θά ἀνταποκριθοῦν μέ προθυμίαν εἰς τήν ηὐξημένην ἐπιβάρυνσίν των πού ἐπιβάλλεται, κατά κύριον λόγον, ἀπό τήν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας. Ἀντιθέτως, τά εὐρέα καί οἰκονομικῶς ἀσθενέστερα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ ὄχι μόνον δέν ἐπιβαρύνονται ἀλλά καί ὠφελοῦνται ἐκ τῆς διαμορφώσεως τοῦ σκέλους τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ συμβολή των εἰς τήν στήριξιν τῆς ἀμυντικῆς θέσεως τῆς χώρας ἀλλά καί τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς προκοπῆς της ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ὑπεύθυνον διατύπωσιν τῶν αἰτημάτων καί διεκδικήσεών των ἐντός τῶν ὁρίων τῆς ἀντοχῆς τῆς οἰκονομίας.

»Ἡ οἰκονομική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως ὁδηγεῖ σταθερά καί ἀποφασιστικά εἰς τήν αὔξησιν τοῦ πραγματικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τήν δικαιοτέραν κατανομήν του, ἐνῶ συγχρόνως κατοχυρώνει τό ὑπέρτατον ἀγαθόν τῆς ἀνεξαρτησίας καί ἀκεραιότητος τῆς Πατρίδος. Ὁ ἑλληνικός λαός κατανοεῖ καί ἀνταποκρίνεται εἰς τάς θυσίας πού ἐπιβάλλει τό πολύπλευρο αὐτό καθῆκον.

»Ἡ συμβολή ὅλων στήν μεγάλη προσπάθεια τοῦ ἔθνους πρέπει νά ἐκδηλοῦται ὄχι μόνον μέ τήν πρόθυμον καί δικαίαν συμμετοχήν εἰς τάς δαπάνας ἀμύνης ἀλλά καί μέ αὐτοσυγκράτησιν καί ἐκλογίκευσιν τῶν αἰτημάτων καί ἀξιώσεων. Μόνον ἔτσι θά θεμελιώσουμε τό κλῖμα γαλήνης καί ἁρμονικῆς συνεργασίας ὅλων τῶν τάξεων τοῦ λαοῦ πού εἶναι ἡ πρώτη προϋπόθεσις καί τῆς ἰσχύος τῆς χώρας καί τῆς δημοκρατίας. Αἱ μελλοντικαί προοπτικαί τῆς οἰκονομίας μας εἶναι λαμπραί καί αἱ δυσχέρειαι παροδικαί. Ὅπως ἐτόνισεν εἰς τήν Βουλήν ὁ πρωθυπουργός "ἀξίζει τόν κόπον νά στερηθῶμεν ὀλίγα γιά λίγο καιρό διά νά ἐξασφαλίσωμεν πολλά καί γιά μακρόν χρόνον"».

17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Σέ τελετή στά γραφεῖα τῆς ΝΔ, παρουσία καί τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἑορτάζεται ἡ πρώτη ἐπέτειος τῆς

ἐκλογικῆς νίκης τοῦ κόμματος. Στή συγκέντρωση μίλησαν ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς ΔΕ τῆς ΝΔ, Κ. Καλλίας καί ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἐνῶ ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε στά στελέχη τοῦ κόμματος τά ἀκόλουθα λόγια:

«Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν ἀγάπη καί τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία περιβάλλετε τήν Νέα Δημοκρατία.

»Σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωση — καί δι' ὑμῶν πρός τήν μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πού συνθέτει τήν Νέα Δημοκρατία — ὅτι εἶμαι ἀποφασισμένος τήν ἐμπιστοσύνη αὐτή νά τήν δικαιώσω.

»Καί πέραν αὐτοῦ, παρέχω τήν διαβεβαίωση σ' ὁλόκληρο τόν ἑλληνικό λαό — ἀκόμη καί στούς ἀντιπάλους μας — ὅτι εἶμαι ἀποφασισμένος τόν τίτλο τῆς Νέας Δημοκρατίας νά τόν καταστήσω ἑλληνική πραγματικότητα.

»Φιλοδοξία μου εἶναι νά θεμελιώσω στόν τόπο αὐτό μιά ὑγιᾶ δημοκρατία — μία δημοκρατία πού νά συνδυάζη τήν ἐλευθερία μέ τήν τάξη καί τήν τάξη μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη.

»Αὐτό εἶναι τό τρίπτυχο τῆς πραγματικῆς δημοκρατίας.

»Φιλοδοξία μου εἶναι νά καταστήσω τήν Ἑλλάδα ὑπόδειγμα εὐημερούσης καί εὐνομουμένης Πολιτείας. Καί θά τήν καταστήσω, ἐφ' ὅσον θά ἔχω καί στό μέλλον, ὅπως εἶχα μέχρι σήμερα, τήν συμπαράστασή σας».

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἀνακοινώνει τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά προχωρήσει στήν ἀναθεώρηση 15 συμβάσεων πού συνῆψε τό δικτατορικό καθεστώς μέ μεγάλες ἑταιρεῖες, βάσει τοῦ ν.δ. 2687/53 περί ξένων κεφαλαίων. Ἐπιπλέον, σέ δεύτερο στάδιο, θά ἀκολουθήσει ἡ ἔρευνα γιά συμβάσεις πού στηρίζονταν σέ ἄλλους νόμους.

20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Μετά ἀπό διαδοχικές συσκέψεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀνακοινώνεται ἡ σύσταση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀεροπορικῆς Βιομηχανίας, ἡ ὁποία καί θά ἐγκατασταθεῖ στήν Τανάγρα. Ἡ συνολική ἐπένδυση γιά τήν κατασκευή τοῦ ἐργοστασίου θά ἀνέλθει σέ 3,9 δισ. δρχ. Παράλληλα, τό ΑΣΕΑ ἀποφάσισε καί τήν προμήθεια 2.000 στρατιωτικῶν αὐτοκινήτων ἀπό τή Ρουμανία. Τήν ἀνακοίνωση τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀποδίδει τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

«Ἡ Ἑλληνική Ἀεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ) θά εἶναι ἀμιγῶς κρατική ἐπιχείρηση, ὑπό τήν μορφή τῆς Ἀνωνύμου Ἑταιρείας, μέ διοικητικό συμβούλιο ἀπαρτιζόμενο μόνο ἀπό Ἕλληνες. Λόγῳ ὅμως τῆς λεπτοτάτης φύσεως τῶν ἐργασιῶν, ἡ κατασκευή θά γίνη ἀπό ἐργολάβους διεθνοῦς φήμης ὑπό τόν ἔλεγχο ξένου τεχνικοῦ συμβούλου ὑψηλῆς στάθμης, ὁ ὁποῖος θά βοηθῆ τό ΔΣ στήν πρώτη ἑξαετία τῆς λειτουργίας τῆς ΕΑΒ. Οἱ ἀντισυμβαλλόμενοι θά εἶναι οἱ ἑταιρεῖες "Λόκχηντ" "Τζένεραλ Ἠλέκτρικ", "Γουεστινγχάουζ", "Ὥστεν" καί "Λόκχηντ Ἀίρκραφτ" (ἡ τελευταία γιά τήν σχεδίαση τοῦ συγκροτήματος ἀεροσκαφῶν).

»Τό νέο ἐργοστάσιο θά εἶναι σέ θέση νά ἐξασφαλίζη πλήρη ὑποστήριξη, τόσο στήν πολεμική ὅσο καί στήν πολιτική ἀεροπορία, στούς τομεῖς συντηρήσεως, ἐπισκευῆς, τροποποιήσεως καί ἀνακατασκευῆς τοῦ ὑλικοῦ. Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι οἱ δαπάνες γιά τίς ἐπισκευές καί ἐπιθεωρήσεις τῶν νέων ἀεροσκαφῶν τῆς πολεμικῆς ἀεροπορίας, θά ὑπερέβαιναν σαφῶς τά 20 ἑκατομμύρια δολλάρια ἐτησίως. Ἐκτός αὐτοῦ δέ, μέ τήν ἵδρυση τῆς ΕΑΒ ἐξασφαλίζεται ταχύτερη καί ἀνεξάρτητη ἀπό ξένες ἐπιρροές συντήρηση τῆς πολεμικῆς ἀεροπορίας μας, ἐνῶ ἐπιτυγχάνονται καί ἄλλοι ἐθνικῶς ὠφέλιμοι σκοποί ὅπως: κατασκευή συνεχῶς μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἀνταλλακτικῶν ἀεροσκαφῶν, πού σημαίνει σημαντική ἐξοικονόμιση συναλλάγματος, ἄνοδος τοῦ τεχνολογικοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας καί αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ Ἑλλήνων τεχνικῶν εἰδικευμένων στήν ἀεροναυπηγική τέχνη (ἀπό τό πρῶτο στάδιο τό ἐργοστάσιο θ' ἀπασχολῆ 2.000 ἄτομα), δημιουργία προϋποθέσεων γιά τήν ἵδρυση στό μέλλον ἐργοστασίου συναρμολογήσεως καί τελικῶς κατασκευῆς ἀεροσκαφῶν (μικρά, ἁπλᾶ ἀεροσκάφη θά εἶναι δυνατόν νά κατασκευάζωνται ἐξ ἀρχῆς) καί, τέλος, ἐξυπηρέτηση ἀεροσκαφῶν ξένων χωρῶν, κυρίως ἀφρικανικῶν, μέ σημαντικό συναλλαγματικό ἔσοδο.

»Τίς ὀγκώδεις, λεπτομερέστατες συμβάσεις γιά τήν ἵδρυση της ΕΑΒ ἐπεξεργάσθησαν, μέ τήν βοήθεια καί ξένων εἰδικῶν, οἱ τεχνικοί τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας, ὑπό τόν συνεχῆ ἔλεγχο τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἀεροπορίας. Ὁ ἑλληνικός λαός, μέ τό ὑστέρημα τοῦ ὁποίου δημιουργεῖται ἡ νέα μεγάλη βιομηχανία, μπορεῖ νά εἶναι βέβαιος ὅτι τά σημαντικά ποσά πού διατίθενται γιά τήν ἵδρυση τῆς ΕΑΒ τοποθετοῦνται κατά τρόπο πολλαπλῶς χρήσιμο γιά τό ἔθνος.

»Στίς δύο συσκέψεις τοῦ ΑΣΕΑ ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἀπεφασίσθη, ἐξ ἄλλου, ἡ προμήθεια 2.000 αὐτοκινήτων, τύπου ARO 240 ἀπό τήν Ρουμανία. Ἡ προμήθεια αὐτή ἀπεφασίσθη κατόπιν ἐξαντλητικῶν δοκιμῶν στήν Ἑλλάδα τριῶν τέτοιων ὀχημάτων —πού εἶναι ἀνάλογα τῶν ἀμερικανικοῦ τύπου τζίπ — καί κατόπιν τῆς συμφωνίας τοῦ ρουμανικοῦ ἐργοστασίου νά προβῆ στίς προταθεῖσες ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἀλλαγές.

»Ἡ ἀξία τῶν ὀχημάτων αὐτῶν, πού θά ἀντιπροσωπεύη τό 50% τῆς ἀξίας τῶν ἀναλόγων ἀμερικανικῶν αὐτοκινήτων, καθώς καί μεγάλης ποσότητος ἀνταλλακτικῶν, θά καταβληθῆ μέσῳ κλήριγκ (μέ ἀποστολή ἀμερικανικῶν προϊόντων, κυρίως ἐσπεριδοειδῶν), σέ ἕξι ἑξαμηνιαῖες δόσεις.

»Τά ὀχήματα αὐτά, θά διατεθοῦν κυρίως γιά τόν Στρατό Ξηρᾶς καί δευτερευόντως γιά τήν Ἀεροπορία, τήν Χωροφυλακή καί τήν Ἀστυνομία. Μποροῦν, καταλλήλως ἐξοπλιζομένα, νά χρησιμοποιοῦνται ἀπό τόν Στρατό καί ὡς ὀχήματα μάχης.

»Τά ὀχήματα αὐτά θά καλύψουν κενό τό ὁποῖο ἀπό καιροῦ ὑπῆρχε στό στράτευμα.

»Σημειωτέον ὅτι, μολονότι ἡ ἐξόφλησή τους θά πραγματοποιηθῆ ἐντός τριῶν ἐτῶν ἡ παράδοσή τους θά ἔχη συντελεσθῆ μέχρι τῆς ἀνοίξεως τοῦ ἑπομένου ἔτους.

»Μέ τήν προμήθεια αὐτή δέν ἐξυπηρετοῦνται μόνον οἱ Ἔνοπλες Δυνάμεις, ἀλλά καί ἡ ἐθνική οἰκονομία μας καί οἱ οἰκονομικές ἀνταλλαγές μέ χώρα μέ τήν ὁποία ἡ Ἑλλάς διατηρεῖ ἰδιαιτέρως καλές σχέσεις»[74].

Ἡ σύμβαση γιά τήν ἵδρυση τῆς ΕΑΒ θά ὑπογραφεῖ στίς 26 Νοεμβρίου. Ἀπό τήν πλευρά τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τή σύμβαση θά ὑπογράψουν οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ καί Οἰκονομικῶν.

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ υἱοθετεῖ ἀπόφαση, μέ πλειοψηφία 117 ἔναντι μιᾶς — τῆς Τουρκίας — καί ἑπτά ἀποχές, μέ τήν ὁποία ζητεῖ τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΟΗΕ, τήν ἀποχώρηση «χωρίς ἄλλες καθυστερήσεις» τῶν ξένων στρατευμάτων ἀπό το ἔδαφος τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου, τήν ἐπιστροφή τῶν προσφύγων πού ἐπιθυμοῦν νά ἐπανέλθουν στίς ἑστίες τους, τήν ἐπανάληψη τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν καί τό σεβασμό τῆς δημογραφικῆς διαρθρώσεως τῆς Κύπρου — πρόβλεψη ἡ ὁποία καταδικάζει τόν ἐποικισμό τοῦ νησιοῦ ἀπό τούς Τούρκους. Ἐξάλλου, κατά τή διάρκεια τῆς διαδικασίας, στά μέσα τοῦ μῆνα, ἡ Γενική Συνέλευση ἀπέρριψε μέ μεγάλη πλειοψηφία (81 ἔναντι 16 καί 16 ἀποχῶν) αἴτηση τοῦ Ρ. Ντενκτάς νά μιλήσει ἐνώπιόν της, κάνοντας ἔτσι σαφές ὅτι ἡ διεθνής κοινότητα δέν ἀναγνώριζε νομική ὑπόσταση στό κρατίδιο πού εἶχαν στίς ἀρχές τοῦ ἔτους ἀνακηρύξει οἱ Τοῦρκοι στό νησί.

Ἡ ἀντίδραση τῆς Ἄγκυρας στήν ἀπόφαση, πού ἀποτελοῦσε ἥττα τῆς τουρκικῆς διπλωματίας καί ἐπιβεβαίωνε τή διπλωματική της ἀπομόνωση, ὑπῆρξε ἔντονη. Μέ δηλώσεις του, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, ζήτησε τήν ἐπανατοποθέτηση τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν σέ νέες βάσεις, γιατί ἡ χώρα του δέν μποροῦσε νά ἀποδεχτεῖ τήν ἀπόφαση. Εἶπε, ἀκόμη, ὅτι τά τουρκικά στρατεύματα δέν εἰσέβαλαν στό νησί, ἀλλά βρίσκονταν ἐκεῖ «γιά νά προστατεύσουν τή ζωή καί τήν περιουσία τῶν Τουρκοκυπρίων», καί ὅτι δέν θά ἀποχωροῦσαν ἄν αὐτά τά ἀγαθά δέν ἐξασφαλίζονταν. Τέλος, φάνηκε νά προσπαθεῖ νά θέτει ἀπαράδεκτους ὅρους γιά τή συνέχιση τῶν διαπραγματεύσεων, καθώς ἰσχυρίστηκε ὅτι ὅσο βρίσκεται στήν ἐξουσία ὁ Μακάριος δέν θά εἶναι εὐχερής ἡ ἐξεύρεση λύσεως.

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ἀντιπρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ, Α. Σπινέλλι, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα. Οἱ δύο ἄνδρες συζήτησαν θέματα σχετικά μέ τήν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινότητα. Σέ συνέντευξη τύπου, πού παραχώρησε ἀργότερα, ὁ Α. Σπινέλλι ὑπογράμμισε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ Τουρκία δέν εἶχε οὔτε δικαίωμα, ἀλλά οὔτε καί τή δυνατότητα, νά ἐμποδίσει τήν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ.

22-24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ «περιοδεία ἐργασίας» στή Βόρεια Ἑλλάδα, μέ κύριο στόχο τήν ἄμεση ἐνημέρωσή του σχετικά μέ τίς δυνατότητες πού διανοίγονται γιά τήν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς Μακεδονίας.

Τόν πρωθυπουργό, συνοδευόμενο ἀπό τόν ὑπουργό καί τό γενικό γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας Κ. Κονοφάγο καί Γ. Ματθαιουδάκη ἀντίστοιχα, ὑποδέχτηκαν στό ἀεροδρόμιο Ἀμυγδαλεῶνος Καβάλας ὁ ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, Ν. Μάρτης, ὁ ὑφυπουργός Ἐμπορίου, Γ. Παναγιωτόπουλος, οἱ διοικητές Στρατιᾶς καί Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἀντιστράτηγοι Α. Γκράτσιος καί Κ. Κρητικός, ὁ νομάρχης Καβάλας καί ἄλλοι ἐπίσημοι.

Στή συνέχεια ὁ Κ. Καραμανλῆς κατευθύνθηκε στήν ἕδρα τῆς Μεραρχίας, στήν Καβάλα, ἀπό ὅπου μέ ἑλικόπτερο μετέβη στό γεωτρητικό σκάφος «Βοτέγκο», στόν Πρῖνο τῆς Θάσου. Στό σκάφος τόν ὑποδέχτηκαν ὁ πρόεδρος καί ὁ γενικός διευθυντής τῆς ΔΕΠ, Κ. Σπέντζας καί Ι. Ζάχος, οἱ ὁποῖοι καί τόν ἐνημέρωσαν γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν. Κατόπιν, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Ἀπ' ὅσα ἄκουσα ἐδῶ μποροῦμε νά εἴμαστε αἰσιόδοξοι ὅτι τά ἀναμενόμενα φαίνεται ὅτι θά εἶναι πολύ περισσότερα τῶν προβλεφθέντων».

Τό μεσημέρι ὁ πρωθυπουργός ἔφθασε στήν κοινότητα Κεραμωτῆς Καβάλας, ἀπό τήν ὁποία καί κατευθύνθηκε μέ αὐτοκίνητο στό δέλτα τοῦ Νέστου, ὅπου ἐνημερώθηκε γιά τίς ἔρευνες σχετικά μέ τόν ἐντοπισμό νέων κοιτασμάτων πετρελαίου.

Ἀργότερα, ὁ πρωθυπουργός ἐπέστρεψε στήν Καβάλα, στό Ἐμπορικό καί Βιομηχανικό Ἐπιμελητήριο τῆς ὁποίας ἐνημερώθηκε, ἀπό ἐκπροσώπους τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, γιά τά προβλήματα τοῦ νομοῦ. Στόν ἐξώστη τοῦ κτιρίου καί μπροστά σε πλῆθος κατοίκων πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ στήν πλατεῖα, ὁ δήμαρχος Κ. Τσολάκης τοῦ ἐπέδωσε τό χρυσό μετάλλιο τῆς πόλεως καθώς καί ἀναμνηστικό πλακίδιο μέ τή μορφή τοῦ βασιλέα τῶν Μακεδόνων Φιλίππου.

Ὁ πρωθυπουργός σημείωσε:

«Κύριε δήμαρχε,
»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τά καλά σας λόγια καθώς καί

γιά τήν τιμή πού μοῦ κάνετε νά μοῦ ἀπονείμετε τό χρυσοῦν μετάλλιον τῆς πόλεώς σας. Μιᾶς πόλεως τήν ὁποίαν ἀγαπῶ καί μέ τήν ὁποίαν συνδέομαι ἀπό τά παιδικά μου χρόνια.

»Ἡ σημερινή ἐπίσκεψίς μου εἰς τήν Καβάλα θά ἀποτελέση σταθμό εἰς τόν ἀγῶνα πού διεξάγει ἡ Κυβέρνησις γιά τήν οἰκονομική καί κοινωνική ἀνάπτυξη τῆς Ἑλλάδος. Γιατί, μέ ἀφετηρία τήν περιοχή σας, ἐγκαινιάζει ἤδη ἕνα εὐρύ πρόγραμμα ἐρευνῶν, γιά τήν ἀνεύρεση νέων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν πού θά ἀλλάξουν τήν δομή τῆς οἰκονομίας μας. Καί ἔχομεν σοβαρούς λόγους νά πιστεύωμε ὅτι οἱ πηγές αὐτές ὑπάρχουν εἰς τό ἑλληνικό ὑπέδαφος. Μία ἐνθαρρυντική ἀπόδειξις αὐτῆς τῆς ἀλήθειας ἀποτελεῖ ἡ περιοχή σας, ἀπό τά σπλάχνα τῆς ὁποίας ἀρχίζει ἤδη νά ἀντλῆται ὁ μαῦρος, ὅπως λέγεται, χρυσός, ὁ ὄγκος τοῦ ὁποίου ἐλπίζεται νά εἶναι μεγαλύτερος ἀπό ὅ,τι ἀρχικῶς προεβλέφθη.

»Εἶναι συνεπῶς καιρός ἀλλά καί ἀνάγκη νά ἀνασκάψουμε μεθοδικά ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα, γιά νά ἀξιοποιήσωμε τόν πλοῦτο πού περικλείει. Καί εἰς τόν ἀγῶνα ἀκριβῶς αὐτόν ἀποδύεται σήμερον ἡ Κυβέρνησις.

»Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως καί παραλλήλως θά πρέπη νά φροντίσωμεν γιά τήν ὀργανική ἐξυγίανση τῆς οἰκονομίας μας καί γενικώτερα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Ὅπως ἐτόνισα κατ' ἐπανάληψιν, ἡ οἰκονομία τῆς χώρας διέρχεται μία κρίσιμη μεταβατική περίοδο. Καί ἀπό τήν συμπεριφορά μας θά ἐξαρτηθῆ ἡ πρόοδος ἤ ἡ ὀπισθοδρόμησίς μας.

»Αὐτήν τήν στιγμήν ἡ οἰκονομία μας εἶναι βεβαρυμένη μέ τίς συνέπειες τῆς ἀσυναρτήτου οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς δικτατορίας· ἀγωνίζεται νά ὀρθοποδήση ἐν μέσῳ μιᾶς ἐντόνου διεθνοῦς οἰκονομικῆς κρίσεως· καί εἶναι ὑποχρεωμένη νά δαπανᾶ τεράστια ποσά γιά τήν ἄμυνα τῆς χώρας. Παρά τάς δυσμενεῖς αὐτάς συνθήκας, πετύχαμε νά ἀποτρέψωμεν εἰς πρῶτον στάδιον τήν κατάρρευσιν τῆς οἰκονομίας μας, νά τήν θέσωμεν ἐν συνεχείᾳ ὑπό ἔλεγχον καί νά δημιουργήσωμεν τίς προϋποθέσεις γιά μίαν ἀσφαλῆ καί ταχεῖαν ἀνοδική πορεία.

»Κατά τήν τελευταία ὁμιλία μου εἰς τήν Βουλήν ἔδωσα ὡρισμένους ἀριθμούς πού δικαιολογοῦν αἰσιοδοξία διά τό μέλλον. Ἐπεσήμανα ὅμως καί τούς κινδύνους ἀπό τούς ὁποίους ἀπειλεῖται ὄχι μόνον ἡ οἰκονομία μας, ἀλλά καί ἡ γαλήνη καί ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας.

»Θά σᾶς εἴπω πράγματα πού εἶπα ἤδη πολλάκις. Πιστεύω, ὅμως, ὅτι ὀφείλω νά τά ἐπαναλαμβάνω, ἕως ὅτου γίνουν συνείδησις ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

»Τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας, ὕστερα ἀπό τήν θεομηνία τῆς ἑπταετίας καί τήν τραγωδία τῆς Κύπρου, εἶναι πολλά. Ὑπάρχουν ὅμως μερικά πού ἔχουν ἀπόλυτη προτεραιότητα. Καί αὐτά εἶναι: ἡ ἐθνική μας ἀσφάλεια, ἡ θεμελίωσις τῆς δημοκρατίας καί ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας μας.

»Ἡ ἐπιτυχής ἀντιμετώπισις τῶν κρισίμων αὐτῶν προβλημάτων ἀπαιτεῖ, καί μάλιστα ἐπιτακτικά, ἐθνική ἑνότητα, γαλήνη κοινωνική καί πρό παντός θυσίες ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν.

»Οἱ πολιτικές ὀξύτητες, ὅταν μάλιστα εἶναι τεχνητές, δέν συμβιβάζονται μέ τήν κρισιμότητα τῶν περιστάσεων. Θά ἀποτελοῦσε ἔγκλημα ἡ διάσπασις τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου, ὅταν ἔχωμεν ἀνοικτόν μέτωπον ἐξωτερικόν. Ὅπως θά ἀποτελοῦσε κίνδυνον διά τό μέλλον τοῦ τόπου ἡ συνέχισις τῶν κοινωνικῶν ἀνασταστώσεων πού εἶναι πολλάκις ὄχι μόνον ἀδικαιολόγητες, ἀλλά καί παράλογες. Γιατί ἀποτελεῖ παραλογισμό τό νά ζητοῦμε ἀπό τό Κράτος νά δίδη περισσότερα ἀπό ὅσα ἔχει. Καί νά ἀπειλοῦμεν ἐκστρατεῖες κατά τῶν Ἀθηνῶν, ὡσάν νά πρόκειται περί ἐχθρικῆς πρωτευούσης. Καί πέραν αὐτοῦ νά στήνωμεν ὁδοφράγματα εἰς τάς πόλεις μας, ὡσάν νά ἀμυνώμεθα κατά τοῦ ἱππικοῦ μεσαιωνικοῦ μονάρχου. Ὅπως ἀποτελεῖ παραλογισμόν καί ἡ ἀξίωσις ὡρισμένων ὠργανωμένων μειοψηφιῶν, νά ἐμφανίζωνται ἰσχυρότεροι ἀπό τόν λαόν καί νά ὑπαγορεύουν πολιτική στήν Κυβέρνησή του.

»Ἂν ἐπικρατήσουν οἱ ἀντιλήψεις αὐτές καί καθιερωθῆ ἡ αὐθαιρεσία, ὄχι μόνον θά θέσουμε ἐν κινδύνῳ τήν δημοκρατία μας, ἀλλά θά κινδυνεύσουμε καί νά διαλυθοῦμε ὡς Κράτος.

»Εἶναι καιρός νά ἀντιληφθοῦμε ἐπιτέλους ὅλοι μας ὅτι ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει λόγους νά ἀντιδικῆ μέ τούς πολίτες, γιατί δέν ἔχει ἴδια συμφέροντα, ὅπως αὐτοί. Ἀντιθέτως ἔχει συμφέρον νά ἱκανοποιῆ ὅλα τά αἰτήματα ὅλων τῶν πολιτῶν. Καί ὅταν τό ἀρνῆται, τό πράττει γιά νά προστατεύση τά γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας.

»Ἐλπίζω ὅτι θά τεθῆ σύντομα τέρμα στίς πολιτικές ὀξύτητες καί τίς κοινωνικές ἀναταραχές. Πιστεύω στό ὑγιές ἔνστικτον τοῦ λαοῦ μας. Καί πιστεύω ὅτι μέ τό ἔνστικτο αὐτό ὄχι μόνο θά ἀποτρέψη τούς ἐσωτερικούς καί ἐξωτερικούς κινδύνους πού μᾶς ἀπειλοῦν, ἀλλά θά ἀξιοποιήση καί τίς δυνατότητες πού ἔχομεν γιά νά οἰκοδομήσωμεν ἕνα εὐτυχέστερο μέλλον.

»Μπορῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὑπευθύνως ὅτι οἱ δυνατότητες αὐτές ὑπάρχουν. Πιστεύω ὅτι, ἂν ἐπιδείξωμεν ὑπομονήν καί σωφροσύνην, ἡ πρόοδος εἰς τόν τόπον αὐτόν θά εἶναι ταχεῖα καί θεαματική.

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν ἀγάπη καί τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποίαν μέ ὑπεδέχθητε».

Τό ἀπόγευμα τῆς 22ας Νοεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναχώρησε γιά τίς Σέρρες — τίς ὁποῖες ἐπισκεπτόταν γιά πρώτη φορά μετά 12 χρόνια — ὅπου οἱ κάτοικοι καί οἱ τοπικές ἀρχές τοῦ ἐπιφύλαξαν

Ἐνθουσιώδης ὑποδοχή τοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Καβάλα.

ἀποθεωτική ὑποδοχή. Ἐμφανῶς συγκινημένος, ὁ πρωθυπουργός ἀπάντησε στήν προσφώνηση τοῦ δημάρχου τῆς πόλεως ὡς ἑξῆς:

«Κύριε δήμαρχε,

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τούς καλούς σας λόγους, μολονότι φοβοῦμαι ὅτι οἱ λόγοι σας ὑπῆρξαν ὑπέρτεροι τῶν ἔργων μου. Παρακαλῶ νά βεβαιωθῆτε ὅτι δέν πράττω, παρά μόνο τό καθῆκον μου, ὅπως τό καθῆκον αὐτό προσδιορίζεται ἀπό τά συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

»Ἀγαπητοί Σερραῖοι, σᾶς ἀντικρύζω μέ βαθεῖαν συγκίνησιν. Γιατί στό πρόσωπόν σας ἀντικρύζω, ὕστερα ἀπό δώδεκα χρόνια, συγγενεῖς, φίλους, συναγωνιστάς. Δέν λησμονῶ ὅτι ὁρμητήριο τῆς πολιτικῆς μου σταδιοδρομίας ὑπῆρξεν ἡ πόλις αὐτή. Καί δέν λησμονῶ ἐπίσης ὅτι σέ ὅλους τούς ἀγῶνας μου σᾶς εἶχα σταθερούς καί εἰλικρινεῖς συμπαραστάτας. Ὅταν πρό δώδεκα ἐτῶν ἐγκατέλειπα τήν πολιτικήν καί μαζί μέ αὐτήν τήν Ἑλλάδα, εἶχα λύσει στήν συνείδησίν μου τό πρόβλημα τοῦ μέλλοντος. Εἶχα θεωρήσει ὁριστικῶς τερματισθεῖσαν τήν πολιτικήν μου σταδιοδρομίαν. Ἡ μοῖρα ὅμως ἄλλως ἠθέλησεν. Μετά τό ἐγκληματικόν πραξικόπημα κατά τῆς Κύπρου καί τήν συνεπείᾳ αὐτοῦ κατάρρευσιν τῆς δικτατορίας, ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ παρουσία μιᾶς Κυβερνήσεως ἱκανῆς νά ἀντιμετωπίση τούς κινδύνους πού ἀπειλοῦσαν τήν χώραν καί νά ἀποκαταστήση τούς δημοκρατικούς μας θεσμούς.

»Ἡ πολιτική καί στρατιωτική ἡγεσία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔκριναν ὅτι τήν βαρεῖαν αὐτήν εὐθύνην ὤφειλα νά ἀναλάβω ἐγώ. Καί μοῦ ἀπηύθυναν ἔκκλησιν νά ἐπανέλθω στήν Ἑλλάδα. Μολονότι δέν εἶχα τήν ἐπιθυμίαν νά ἐπανέλθω στήν πολιτικήν, δέν ἐνόμισα ὅτι εἶχα τό δικαίωμα νά ἀρνηθῶ τήν πρόσκλησιν. Καί ἐπανῆλθα, ὅπως γνωρίζετε, ὑπό συνθήκας τραγικάς τήν αὐγήν τῆς 24ης Ἰουλίου, ἐσχημάτισα Κυβέρνησιν καί ἐπελήφθην τοῦ ἔργου τῆς ἀνορθώσεως.

»Ἀντιμετωπίσαμεν εἰς πρῶτον στάδιον τούς κινδύνους πού ἀπειλοῦσαν τήν χώραν. Καί ἐπελήφθημεν παραλλήλως τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν. Διεξήχθησαν οὕτω ἀδιάβλητοι ἐκλογαί, αἱ ὁποῖαι ἔδωσαν εἰς τήν χώραν σταθεράν Κυβέρνησιν.

»Διεξήχθη ἐλεύθερον δημοψήφισμα, τό ὁποῖον ἐτερμάτισε τό καρκίνωμα τοῦ πολιτειακοῦ, πού ταλαιπωροῦσε τήν χώραν αὐτήν ἐπί ἑξῆντα χρόνια.

»Διεξήχθησαν δημοτικαί ἐκλογαί, ἐλεύθεροι ἐπίσης, καί ἀπέκτησε ἡ αὐτοδιοίκησις τούς νομίμους ἄρχοντάς της. Τέλος ὡπλίσθηκε ἡ χώρα μέ ἕνα προοδευτικό Σύνταγμα. Σύνταγμα τό ὁποῖον συντόμως θά μιμηθοῦν καί ἄλλαι δημοκρατικαί χῶραι.

»Καί ὅλα αὐτά συνετελέσθησαν προτοῦ κἄν κλείση ὁ πρῶτος χρόνος καί κατά τρόπον ὁμαλόν καί ἀνώδυνον. Ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἡ τελευταία αὐτή διαπίστωσις καί πρέπει νά ἐκτιμηθῆ ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν, ὅπως ἐκτιμᾶται ἀπό ὅλον τόν κόσμον. Καί γιά νά τήν ἐκτιμήσετε πλήρως θά πρέπη νά ἀναλογισθῆτε ὅτι ἄλλαι χῶραι, εὑρεθεῖσαι ὑπό τάς συνθήκας πού εὑρέθη ἡ ἰδική μας, ἔχουν βυθισθῆ εἰς τήν ἀναρχίαν. Καί πρέπει ἐπίσης νά ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι, ἐνῷ δέν εἶναι δύσκολον νά ἀνατραπῆ μία δημοκρατία, εἶναι πολύ δύσκολον νά ἀποκατασταθῆ. Ἠμπορεῖτε, συνεπῶς, νά εἶσθε ὑπερήφανοι ὡς πολῖται τῆς χώρας αὐτῆς ὅτι ἐδώσατε τό παράδειγμα ἑνός ὡρίμου λαοῦ ἱκανοῦ νά ἀποκαταστήση ἀναιμάκτως τήν δημοκρατίαν.

»Παράλληλα, μετά τήν ἀποκατάστασιν τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν ἡ Κυβέρνησις ἠσχολήθη μέ τήν ἐνίσχυσιν καί τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἀμυντικῆς ἱκανότητος τῆς χώρας. Καί πρέπει νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἡ ἄμυνα τῆς Ἑλλάδος αὐτήν τήν στιγμήν εὑρίσκεται εἰς χεῖρας ἀσφαλεῖς. Ἔχομεν ἕνα στρατόν ἐξαίρετον, μέ ἡγεσίαν ἱκανήν. Ἕνα στρατόν καλῶς ἐξωπλισμένον πού ἐγγυᾶται τήν ἀσφάλειαν καί τήν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας. Ἤδη, ἡ Κυβέρνησίς μου ἐπεδόθη εἰς τό ἔργον τό δημιουργικόν. Καί εἰς τό ἔργον αὐτό καλοῦνται νά συμπράξουν ὁμονοοῦντες ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Γιατί εἶναι κοινή ἡ τύχη ὅλων μας.

»Εἶναι, ἀγαπητοί Σερραῖοι, ὡραῖος ὁ τόπος μας. Καί ἠμποροῦμεν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες νά τόν χαιρώμεθα. Φθάνει νά παραμερίσωμεν τά πάθη καί τάς ἀκρότητας καί νά ἐπιδοθοῦμε ὅλοι μέ ζῆλον εἰς ἔργα δημιουργικά.

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν θερμή ὑποδοχή τήν ὁποίαν μοῦ ἐπεφυλάξατε. Καί σᾶς εὐχαριστῶ πρό παντός γιατί μοῦ χαρίσατε ἀπόψε μία ἀπό τίς πιό ἔντονες συγκινήσεις τῆς ζωῆς μου».

Στήν πόλη τῶν Σερρῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τά δύο σπίτια στά ὁποῖα εἶχε κατοικήσει καθώς καί τό κτίριο τοῦ παλαιοῦ δικηγορικοῦ του γραφείου. Στή συνέχεια, μαζί μέ τόν Κ. Κονοφάγο, τόν ὑφυπουργό παρά τῷ πρωθυπουργῷ Α. Καραμανλῆ, τούς διοικητές τῆς Στρατιᾶς καί τοῦ Γ' Σώματος ἐπισκέφθηκε τήν περιοχή Ἄνω Χριστός Σερρῶν, ὅπου καί ἐνημερώθηκε γιά τήν πρόοδο τῶν ἐρευνῶν γιά οὐράνιο. Ἀπό ἐκεῖ μετέβη στήν περιοχή τῆς Ἀξιουπόλεως Κιλκίς καί ἐνημερώθηκε γιά τίς ἔρευνες πού διεξάγονταν γιά τήν ἀνεύρεση χρυσοῦ. Τήν ἴδια ἡμέρα ἔφθασε στή Θεσσαλονίκη, ὅπου ἐγκαινίασε τή νέα πτέρυγα τοῦ Θεαγενείου Ἀντικαρκινικοῦ Ἱνστιτούτου, τό ὁποῖο εἶχε ἱδρυθεῖ κατά τή διάρκεια τῆς Ὀκταετίας, τό 1958, ἐπιθεώρησε τμῆμα τῆς νέας πτέρυγας τοῦ νοσοκομείου καί τίμησε ἰδιαίτερα τή χήρα τοῦ ἰατροῦ Α. Συμεωνίδη, ἱδρυτῆ τοῦ Θεαγε-

νείου. Κατόπιν, σέ συζήτησή του μέ τους οἰκονομικούς συντάκτες ἀνακοίνωσε ὅτι θά συνέχιζε τήν περιοδεία του καί τήν ἐπομένη — ἔστω καί ἄν δέν προβλεπόταν στό ἀρχικό πρόγραμμα — καί δήλωσε:

«Εἶμαι σαφῶς περισσότερον αἰσιόδοξος ἀπό ὅ,τι πρίν ἀρχίσω τήν περιοδείαν μου. Στήν χώραν μας, ὅπως ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τίς λίαν ἐνθαρρυντικές ἔρευνες πού παρακολούθησα καί τήν ἐνημέρωση τῶν ἐπιστημόνων πού τίς διεξάγουν, ὑπάρχει στήν Βόρειο Ἑλλάδα ἄφθονος ὑπόγειος ὀρυκτός πλοῦτος, σέ ποικιλία καί ἀξία μεγάλη. Φιλοδοξία καί καθῆκον μου εἶναι νά καταβάλω κάθε προσπάθειαν γιά νά ἀποκαλυφθῆ, νά τόν ἐκμεταλλευθοῦμε καί νά τόν ἀξιοποιήσουμε, ἀλλάζοντας ἔτσι τήν δομή τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας καί τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας».

Τήν ἴδια ἡμέρα, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση, πού ἀναφερόταν στά συμπεράσματα τῆς περιοδείας τοῦ πρωθυπουργοῦ:

«Ἡ περιοδεία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί οἱ ἐπισκέψεις του εἰς θέσεις ὅπου γίνονται ἐντατικαί ἔρευναι διά πετρέλαιον, οὐράνιον καί ἄλλα ὀρυκτά ἐγκαινιάζει τήν ἐξόρμησιν δι' ἕνα τεραστίας σημασίας καί ἐκτάσεως κυβερνητικόν ἔργον: τήν ἐξακρίβωσιν καί τήν ἀξιοποίησιν, κατά τρόπον ἀποτελεσματικόν, τοῦ ὑπογείου πλούτου τῆς χώρας.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς προσδιώρισε τό ἔργον τοῦτο ὡς πρωταρχικόν, διά τήν πραγματοποίησιν δέ καί τήν ἐπιτυχίαν του ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νά παράσχη ὅλα τά ἀναγκαῖα μέσα, τόσον εἰς χρῆμα ὅσον καί εἰς ἔμψυχον ὑλικόν. Μετά τήν χάραξιν ἐκ μέρους τοῦ πρωθυπουργοῦ τῶν γενικῶν γραμμῶν ἀναμορφώσεως τῆς κρατικῆς πολιτικῆς εἰς τήν ἔρευναν καί ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου καταρτίζονται ὑπό νέον πνεῦμα 4 σχέδια νόμου ἀπό τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας. Τά νομοσχέδια αὐτά θά κατατεθοῦν ἐντός μηνός πρός ψήφισιν εἰς τήν Βουλήν, διά δέ τῆς ἐφαρμογῆς των θά προωθηθῆ ἡ ὅλη κυβερνητική πολιτική εἰς τόν μεγάλον καί ἐλπιδοφόρον αὐτόν τομέα. Ταῦτα εἶναι:

»1. Σχέδιον νόμου διά τήν τροποποίησιν καί συμπλήρωσιν εἰς ὡρισμένα σημεῖα τοῦ Μεταλλευτικοῦ Κώδικος 1973.

»2. Σχέδιον νόμου διά τήν τροποποίησιν καί συμπλήρωσιν τοῦ ν.δ. 4433/1964 "Περί Μεταλλευτικῶν Ἐρευνῶν".

»3. Σχέδιον νόμου διά τήν ἵδρυσιν νέου Ὀργανισμοῦ Ἐρευνῶν (Δημόσιος Ὀργανισμός Γεωλογικῶν καί Μεταλλευτικῶν Ἐρευνῶν ΔΟΓΜΕ), εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπορροφουμένου Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος Γεωλογικῶν καί Μεταλλευτικῶν Ἐρευνῶν - ΕΘΙΓΜΕ). Προβλέπεται συνεργασία, ἰδιαιτέρως μετά τοῦ BRGM, τοῦ Κρατικοῦ Ὀργανισμοῦ Μεταλλευτικῶν Ἐρευνῶν τῆς Γαλλίας.

»4. Σχέδιον νόμου διά τήν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Μεταλλείων τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

»Τέλος, ἐντός τῶν προσεχῶν μηνῶν θά καταρτισθῆ εἰς ὅλας τάς λεπτομερείας του τό νέον πρόγραμμα ἐντατικῶν ἐρευνῶν τοῦ Κράτους καί τῶν ἰδιωτικῶν φορέων, ἐν τῷ μεταξύ ὅμως, θά συνεχίζωνται αἱ ἤδη προγραμματισθεῖσαι μεταλλευτικαί ἔρευναι εἰς διάφορα σημεῖα τῆς χώρας.

»Εἰδικώτερα, κατά τήν περιοδείαν ἐργασίας τοῦ κ. Καραμανλῆ εἰς Βόρειον Ἑλλάδα:

»Α. Εἰς τήν Θάσον ὁ πρωθυπουργός ἐπεσκέφθη τό γεωτρητικόν σκάφος "Βοτέγκο 5". Ἐπί τοῦ πλοίου ἐνημερώθη ὡς πρός τό ἐκτελούμενον πρόγραμμα συμπληρωματικῶν ἐρευνητικῶν γεωτρήσεων ἐπί τοῦ κοιτάσματος Πρίνου. Ἡ πρώτη γεώτρησις εὑρίσκεται εἰς βάθος 1.500 μέτρων, θά φθάση δέ τά 3.000 μέτρα καί θά ἀποπερατωθῆ μετά 40ήμερον περίπου. Θά ἐπακολουθήσουν ἕτεραι δύο γεωτρήσεις αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκοπόν νά καθορίσουν τά ὅρια τοῦ πετρελαιοφόρου κοιτάσματος "Πρῖνος" καί τά λεπτομερῆ χαρακτηριστικά του, τά ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διά τήν ὀρθολογικήν καί πλήρη ἐκμετάλλευσιν τοῦ κοιτάσματος.

»Διά τήν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κοιτάσματος "Πρῖνος" θά ἐγκατασταθοῦν ἐπί τόπου 5 ἐξέδραι. Ἀπό τάς ἐξέδρας ταύτας, θά πραγματοποιηθοῦν 19 γεωτρήσεις διά τήν ἐξόρυξιν πετρελαίου καί 19 γεωτρήσεις διά τήν ἐμφύσησιν ὑπό πίεσιν, ἐντός τοῦ κοιτάσματος, θαλασσίου ὕδατος. Σκοπός τῆς ἐμφυσήσεως ταύτης εἶναι ἡ διατήρησις ἐντός τοῦ κοιτάσματος τῆς πιέσεως τοῦ πετρελαίου πρός αὐτόματον ἄνοδον καί ἔξοδον τούτου, ὡς καί καλυτέραν ἀπόδοσιν.

»Ἐκτός τῆς περιοχῆς τοῦ Πρίνου, ἔχουν ἐντοπισθῆ, ὡς γνωστόν, καί ἄλλα ἀντίκλινα εἰς τά ὁποῖα προβλέπεται νά γίνουν σειρά γεωτρήσεων πρός ἀνακάλυψιν νέων κοιτασμάτων ὑδρογονανθράκων. Τά ἀντίκλινα ταῦτα ἔχουν ἤδη καθορισθῆ διά τῶν γενομένων γεωφυσικῶν ἐρευνῶν ὑπό τῆς Oceanic.

»Ἐκτός τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τῶν τεσσάρων γεωτρήσεων ἐκ τοῦ "Βοτέγκο 5", θά ἐκτελεσθοῦν καί ἔργα ἐπί τῆς ξηρᾶς διά τάς ἀναγκαίας ἐγκαταστάσεις πρός κάθαρσιν, διαχωρισμόν καί ἐναποθήκευσιν τοῦ πετρελαίου ὡς καί τῶν συμπαραγομένων φυσικῶν ἀερίων. Αἱ ἐξέδραι, αἱ γεωτρήσεις καί αἱ ἐγκαταστάσεις εἰς τήν ξηράν, ὑπολογίζεται νά περατωθοῦν ἐντός τοῦ 1978, ὁπότε καί θά ἀρχίση ἡ παραγωγή πετρελαίου ἀπό τό κοίτασμα "Πρῖνος".

»Τό Consortium τῆς ἑταιρείας Oceanic, τό ὁποῖον, ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀναθεωρηθείσης συμβάσεως, ἐκμεταλλεύεται, μετά τοῦ Κράτους, τά πετρέλαια τῆς θαλασσίας περιοχῆς Θάσου, κατέθεσεν, πρό τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου, ἐγκαίρως, τάς οἰκονομικάς διαβεβαιώσεις διά τήν προβλεπομένην ἐπένδυσιν. Εὐθύς ἀμέσως ἤρχισαν αἱ πρῶται γεωτρήσεις διά τήν περαιτέρω ἐξακρίβωσιν τῆς ἀκριβοῦς ἐκτάσεως καί τυχόν ἐπεκτάσεως τοῦ κοιτάσματος "Πρῖνος".

»Διά τῆς ἀναθεωρηθείσης συμβάσεως, τό Ἑλληνικόν Δημόσιον, ὡς γνωστόν, μετά τήν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων ἐπενδύσεως καί παραγωγῆς, ἀπολαμβάνει τό 65% τῆς παραγωγῆς τοῦ πετρελαίου, ἡ δέ Oceanic τό 35%.

»Τό Δημόσιον διά τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Πετρελαίου (ΔΕΠ) παρακολουθεῖ τό ἔργον καί συνεργάζεται μετά τοῦ Ὁμίλου τῆς OCEANIC διά τήν ἐπίτευξιν τῆς καλυτέρας δυνατῆς παραγωγῆς καί παραδόσεως.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησίν του διά τόν γοργόν ρυθμόν τῶν ἐργασιῶν. *"Θά εἶναι οὕτω δυνατόν"* — εἶπεν — *"νά γνωρίζωμεν συντόμως ποῖον τμῆμα τῶν ἀναγκῶν μας εἰς πετρέλαιον θά καλυφθῆ ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς περιοχῆς ταύτης"*.

»Β. Εἰς τήν περιοχήν τοῦ δέλτα τοῦ Νέστου, τήν ὁποίαν ἐπεσκέφθη ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. πρωθυπουργός, ἐγένοντο ἔρευναι διά σεισμικῶν γεωφυσικῶν μεθόδων, πρός ἐντοπισμόν πιθανῶν κοιτασμάτων πετρελαίου. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐνημερώθη ἐπί τῶν ἐκτελεσθεισῶν γεωφυσικῶν ἐργασιῶν καί ἐπί τῶν προετοιμασιῶν διά τάς προσεχεῖς γεωτρητικάς ἐρεύνας. Σημειωτέον, ὅτι τόσον τήν ἔρευναν, ὅσον καί τήν ἐκμετάλλευσιν πετρελαίου εἰς τήν περιοχήν ταύτην ἔχει ἀναλάβει ἡ ΔΕΠ.

»Τό δέλτα τοῦ Νέστου παρουσιάζει ἐνδιαφέρον λόγῳ ἀναλόγων γεωλογικῶν συνθηκῶν μέ τήν περιοχήν τοῦ Πρίνου. Διαπιστοῦται γεωλογική συνέχεια μεταξύ τοῦ ἀντικλίνου τοῦ Πρίνου καί τῆς κοιτασματολογικῆς συστάσεως τοῦ ὑπεδάφους πρός τήν ξηράν εἰς τό δέλτα τοῦ Νέστου.

»Τό προσεχές ἔτος θά γίνουν δύο ἢ τρεῖς γεωτρήσεις αἱ ὁποῖαι καί θά ἀπαντήσουν εἰς τό ἐρώτημα — ἐάν εἰς τό δέλτα τοῦ Νέστου ὑπάρχει ἐκμεταλλεύσιμον πετρέλαιον καί εἰς ποίας ποσότητας.

»Ἡ ΔΕΠ θά συνεχίσῃ τό ἔργο της διά τήν περαιτέρω ἔρευναν καί ἐκμετάλλευσιν πετρελαίου εἰς τήν ξηράν καί εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς χώρας. Ὅπως καί εἰς τόν Νέστον, θά ἐργασθῇ χρησιμοποιοῦσα ἐργολάβους. Τό τυχόν ἀνακαλυφθησόμενον πετρέλαιον θά ἀνήκῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τό Δημόσιον.

»Διά τάς θαλασσίας περιοχάς ὅπου ἡ ξένη τεχνολογία μᾶς εἶναι, πρός τό παρόν, ἀπαραίτητος, τό Κράτος θά συνεργάζεται διά τῆς ΔΕΠ μετά ἀλλοδαπῶν οἴκων διά τήν ἔρευναν καί παραγωγήν πετρελαίου, κατόπιν διεθνῶν διαγωνισμῶν. Τό νομικόν πλαίσιον τῶν συμβάσεων ἐμελετήθη καί κατατίθεται προσεχῶς εἰς τήν Βουλήν.

»Ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως συνεζήτησεν μετά τῶν ἐκεῖ παρισταμένων ἁρμοδίων ἐπί τῆς δυνατῆς ἐπισπεύσεως τοῦ ὅλου ἐρευνητικοῦ ἔργου, ὡς καί ἐπί τῆς προετοιμασίας τῆς ἐκτελέσεως τῶν σχετικῶν γεωτρήσεων.

»Γ. Εἰς τήν λεκάνην τῶν Σερρῶν, τήν ὁποίαν ἐπεσκέφθη κατόπιν ὁ κ. πρωθυπουργός, συνοδευόμενος ὑπό τοῦ ὑπουργοῦ Βιομηχανίας κ. Κ. Κονοφάγου καί τοῦ ὑπουργοῦ Βορείου Ἑλλάδος κ. Μάρτη, πραγματοποιοῦνται ἔρευναι διά τήν ἀνακάλυψιν οὐρανισούχων κοιτασμάτων. Αἱ ἔρευναι διά οὐράνιον διεξάγονται ὑπό τοῦ "Δημοκρίτου" ἐν συνεργασίᾳ μετά τῆς ἀποστολῆς τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν (UNDP).

»Αἱ ἔρευναι συνεχίζονται εἰς τήν περιοχήν Κεντρικῆς Μακεδονίας καί Θράκης καί ἔχει ἤδη πραγματοποιηθῇ ἡ πρώτη φάσις ἀναγνωρίσεως τῶν σημείων ηὐξημένης ραδιενεργείας καί ἡ παράλληλος γεωχημική ἔρευνα. Κατά τήν δευτέραν φάσιν, ἡ ὁποία διεξάγεται τώρα, γίνεται εἰς τά σημεῖα ταῦτα ἔρευνα διά γεωτρήσεων. Αἱ διαπιστωθεῖσαι γεωλογικαί "ἀνωμαλίαι" εἰς τήν Κεντρικήν Μακεδονίαν καί Θράκην εἶναι περί τάς 10, ἐκ τῶν ὁποίων μία εἰς τήν λεκάνην τῶν Σερρῶν, ὅπου καί ἐπραγματοποιήθη ἤδη σειρά ἀναγνωριστικῶν γεωτρήσεων.

»Εἰδικοί ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι διεξῆγον τάς ἐρεύνας, ἐπέδειξαν εἰς τόν κ. πρωθυπουργόν ἐπί χάρτου τάς θέσεις τῶν γεωτρήσεων καί τά ἀποτελέσματα ἀπό ἀπόψεως περιεκτικοτήτων καί πιθανῶν θέσεων οὐρανισούχων κοιτασμάτων. Τά πρῶτα ἀποτελέσματα ἐμφανίζονται ὡς ἰδιαιτέρως ἐλπιδοφόρα. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐζήτησε νά τοῦ ὑποβληθῇ νέον πρόγραμμα ἐντατικῶν ἐρευνῶν καί μάλιστα συγχρόνων εἰς τάς διαφόρους ἐνδιαφερούσας θέσεις, ὥστε νά ὑπάρχῃ συντόμως ἡ γνῶσις τῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας εἰς τό μέταλλον τοῦ οὐρανίου. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐτόνισεν ὅτι θά διαθέσῃ ὅλα τά ἀναγκαῖα τεχνικά καί οἰκονομικά μέσα διά νά γίνῃ: α) μία ταχεῖα ἀναγνώρισις καθ' ἅπασαν τήν χώραν διά τήν ἐπισήμανσιν τῶν περιοχῶν ηὐξημένης ραδιενεργείας καί β) αἱ ἀπαιτούμεναι ἐργασίαι εἰς τάς πλέον ἐνδιαφερούσας περιοχάς.

»Δ. Εἰς τό Πολύκαστρον νομοῦ Κιλκίς, πλησίον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ἀξιουπόλεως διεξάγονται ἔρευναι πρός ἐντοπισμόν προσχωματικῶν περιοχῶν (ΕΘΙΓΜΕ). Εἰς τόν κ. πρωθυπουργόν οἱ ἐργαζόμενοι ἐκεῖ εἰδικοί ἔδωσαν πληροφορίας ἐπί τῶν ἐρευνῶν. Τό ἰδιαίτερον οἰκονομικόν ἐνδιαφέρον συνίσταται εἰς τό ὅτι ὑπάρχουν ἀποθέματα προσχωματικοῦ ὑλικοῦ ὑπεράνω τῆς στάθμης τοῦ ποταμοῦ εἰς τάς ἀναβαθμίδας του. Αἱ ἀναβαθμίδες εἶναι εὔκολον νά ἀποληφθοῦν καί νά κατεργασθοῦν πρός διαχωρισμόν τῶν περιεχομένων μικροψηγμάτων χρυσοῦ διά τῆς κλασικῆς μεθόδου ἐκπλύσεως.

»Ἡ ὁριακή οἰκονομικῶς περιεκτικότης δι' ἐκμετάλλευσιν εἶναι τῆς τάξεως τῶν 80-100 χιλιοστῶν τοῦ γραμμαρίου ἀνά κυβικόν μέτρον εἰς χρυσόν διά τοιαῦτα μεγάλα ἀποθέματα τῆς τάξεως τῶν 100 ἑκατ. $μ^3$.

»Αἱ ἐνεργούμεναι ἔρευναι συνίστανται εἰς τόν καθορισμόν τῆς ἀκριβοῦς περιεκτικότητος εἰς χρυσόν τῶν ἐν λόγῳ ἀποθεμάτων. Αἱ ἔρευναι ἤρχισαν παρά τήν Ἀξιούπολιν καί αἱ πρῶται ἐνδείξεις εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσαι. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσεν ἐντολήν νά πραγματοποιηθοῦν σύγχρονοι ἀνάλογοι ἔρευναι εἰς τούς ποταμούς τῆς Βορείου Ἑλλάδος εἰς τούς ὁποίους ἔχουν ἐπισημανθῇ χρυσοφόροι προσχωματικαί περιοχαί.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς θά παραμείνῃ ἀπόψε εἰς Θεσσαλονίκην προκειμένου νά ἐπισκεφθῇ αὔριον τάς λιγνιτοφόρους περιοχάς Πτολεμαΐδος καί Ἀμυνταίου. Εἰς αὐτάς, ὡς γνωστόν, τελευταίως, αἱ συνεχιζόμεναι ἐντατικαί ἔρευναι κατέληξαν εἰς ἀνακάλυψιν νέων βεβαίων ἀποθεμάτων λιγνίτου τῆς τάξεως τῶν 200 ἑκατ. τόννων περίπου».

Στίς 24 Νοεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔφθασε μέ ἑλικόπτερο στούς Ἁγίους Ἀναργύρους Ἀμυνταίου, ἐπιθεώρησε τίς ἐργασίες γιά τήν ἀνεύρεση λιγνίτη καί ἔδωσε ἐντολές γιά τήν ἐπίσπευση καί ἐπέκτασή τους. Κατόπιν, στήν Πτολεμαΐδα, ἐπισκέφθηκε τίς ἐγκαταστάσεις τῶν σταθμῶν παραγωγῆς ρεύματος καί ἐνημερώθηκε γιά τή λειτουργία τῶν θερμοηλεκτρικῶν μονάδων, τήν παραγωγή λιγνίτη καί τίς ἐργασίες γιά τόν ἐντοπισμό νέων κοιτασμάτων. Στή συνέχεια, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τό ὀρυχεῖο λιγνίτη Καρδιᾶς, πού εἶχε ἐπισημανθεῖ τό 1961, καί ἐνημερώθηκε σχετικά μέ τά ἔργα ὑποδομῆς καί τή λειτουργία τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ συγκροτήματος. Τέλος, ἀφοῦ ἐπιθεώρησε τό μεταλλεῖο χρωμίου, κοντά στήν κοινότητα Ξηρολίβαδου Κοζάνης, ἐπιβιβάστηκε, στό ἀεροδρόμιο Κοζάνης, σέ εἰδικό ἀεροσκάφος καί ἐπέστρεψε στήν πρωτεύουσα.

Από τήν παραμονή τοῦ Κ. Καραμανλῆ στίς Σέρρες.

Μετά τό τέλος τῆς περιοδείας του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Εἶμαι ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος. Ἐπῆρα ἕνα λουτρό αἰσιοδοξίας. Γιατί διεπίστωσα τό ὑγιές φρόνημα τοῦ λαοῦ μας καί τάς δυνατότητας τοῦ τόπου».

25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ πρωθυπουργός δέχεται ἐπιτροπή Ἰωαννιτῶν, μέ ἐπικεφαλῆς τό δήμαρχο, Κ. Μπέγκα, ἡ ὁποία, παρουσία καί τοῦ Ἠπειρώτη ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, ἀναφέρεται στά προβλήματα τῆς πόλεως καί ὁλόκληρης τῆς Ἠπείρου.

25-29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Σέ συνέχεια τῆς ἐπισκέψεως ἐργασίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή Μακεδονία συγκαλεῖται σειρά συσκέψεων, ὑπό τήν προεδρία του, γιά τήν ἀξιοποίηση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου.

Στίς 25 Νοεμβρίου, συγκροτεῖται μία πρώτη σύσκεψη τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, στήν ὁποία ὁ πρωθυπουργός ἐκθέτει τά συμπεράσματα τῆς πρόσφατης περιοδείας του στή Βόρεια Ἑλλάδα. (Στή συνεδρίαση προσῆλθε, ἐπίσης, καί ὁ ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν, Κ. Σταυρόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐνημέρωσε τήν Ἐπιτροπή γιά τήν πρόσφατη συζήτηση τοῦ Κυπριακοῦ στή Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ, ἐνῶ ἐξετάστηκαν καί θέματα σχετικά μέ τή μετάβαση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιου, στό Παρίσι, γιά τή σύνοδο τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης).

Στίς 26 καί 27 Νοεμβρίου, συγκαλοῦνται νέες συσκέψεις μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Οἰκονομικῶν καί τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος στίς ὁποῖες ἀποφασίζεται ἡ ἵδρυση κοινοπραξίας τῶν Τραπεζῶν Ἐθνικῆς, Κτηματικῆς, ΕΤΒΑ καί ΕΤΕΒΑ, πού θά ἀποσκοπεῖ στή δημιουργία μονάδων στρατηγικῆς σημασίας γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς χημικῆς καί πετροχημικῆς βιομηχανίας καί τήν ἀξιοποίηση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου. Σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει ὅτι τό ὄνομα τῆς κοινοπραξίας θά εἶναι Ἑλληνική Ἑταιρεία Βιομηχανικῶν καί Μεταλλευτικῶν Ἐπενδύσεων (ΕΛΕΒΜΕ) καί τό μετοχικό της κεφάλαιο θά ἀνέρχεται σέ 3 δισεκατομμύρια δρχ. Ὁ νέος φορέας δέν θά ὑποκαθιστᾶ, ἀλλά θά ὑποβοηθεῖ τήν ἰδιωτική πρωτοβουλία, σέ τομεῖς ἰδιαίτερα πού δέν μποροῦν νά ἀναπτύξουν οἱ ἰδιῶτες, λόγω ἐλλείψεως εἴτε κεφαλαίων εἴτε τῆς ἀναγκαίας τεχνικῆς καί ὀργανωτικῆς ὑποδομῆς. Ἡ Κυβέρνηση, συνεχίζει ἡ ἀνακοίνωση, θεωρεῖ ὅτι ἡ ΕΛΕΒΜΕ θά συμβάλει στήν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας καί στήν ἀξιοποίηση τοῦ ὀρυκτοῦ της πλούτου.

Στίς 29 τοῦ μηνός, σέ νέα σύσκεψη καί πάλι ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Βιομηχανίας καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, ἐξετάζονται θέματα σχετικά μέ τή δημιουργία τοῦ νέου φορέα, τήν τροποποίηση τοῦ μεταλλευτικοῦ κώδικα καί τήν ἀναζωογόνηση τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Τέλος, στίς 10 Δεκεμβρίου, μετά ἀπό σύσκεψη στό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, θά ἀνακοινωθεῖ ἡ κατάρτιση νομοσχεδίων πού ἐπιφέρουν σημαντικές μεταβολές στή νομοθεσία περί μεταλλείων. Σύμφωνα μέ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση, τά νομοσχέδια ἀποβλέπουν στήν ἐντατικοποίηση τῶν μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν, ἀπό τό Δημόσιο, ὅσο καί ἀπό ἰδιῶτες, καί στήν ἀνάπτυξη μεταλλουργικῶν βιομηχανιῶν.

26-27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό νομοσχέδιο περί ἱδρύσεως τῆς ἀνώνυμης ἑταιρείας ὑπό τήν ἐπωνυμία «Ἑλληνική Ραδιοφωνία - Τηλεόραση». Ἡ ΕΡΤ θά ἀποτελεῖ δημόσια ἐπιχείρηση, πού θά λειτουργεῖ ὡς νομικό πρόσωπο ἰδιωτικοῦ δικαίου, καί θά ἀποβλέπει στήν ἐνημέρωση, ἐπιμόρφωση καί ψυχαγωγία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, στά πλαίσια πού ὁρίζει τό ἄρθρο 15 παράγραφος 2 τοῦ Συντάγματος.

Στή συζήτηση τοῦ κρίσιμου αὐτοῦ νομοθετήματος συμμετεῖχαν πολλοί βουλευτές ὅλων τῶν κομμάτων, οἱ ὁποῖοι τόνισαν τή σημασία τῆς ραδιοφωνίας καί τῆς τηλεοράσεως γιά τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Κ. Παπαρρηγόπουλος, σημείωσε ὅτι ἡ δικτατορία εἶχε προσπαθήσει νά χρησιμοποιήσει τή ραδιοφωνία καί τήν τηλεόραση γιά νά χαλιναγωγήσει τό φρόνημα τῶν πολιτῶν, ἐνῶ εἶχε ἀφήσει τά οἰκονομικά τους σε σίκτρή κατάσταση. Εὐθύς μετά τήν κατάρρευση τοῦ τυραννικοῦ καθεστῶτος, ἡ Κυβέρνηση Ἐθνικῆς Ἑνότητας εἶχε φιλελευθεροποιήσει τή λειτουργία τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως καί εἶχε μετακαλέσει καί ξένους εἰδικούς, μεταξύ τῶν ὁποίων τό σέρ Χιού Γκρήν, πρώην γενικό διευθυντή τοῦ BBC, γιά νά μελετήσουν τό θέμα τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ ΕΙΡΤ. Ἀφοῦ ἀνασκόπησε τό ἰσχύον καθεστώς καί σέ ἄλλες δυτικοευρωπαϊκές δημοκρατίες, ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε προκρίνει τήν ἀντικατάσταση τοῦ ΕΙΡΤ, δυσκίνητου νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, μέ τή νέα ΕΡΤ, μέ σκοπό νά μήν ὑπάρχει τηλεόραση κυβερνητική, ἀλλά κρατική, ὅπως ἄλλωστε δριζε καί τό σχετικό ἄρθρο τοῦ νέου Συντάγματος. Ἀπαρίθμησε καί τά δικαιώματα τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ, τά ὁποῖα, συγκρινόμενα μέ τά ἰσχύοντα σέ ἄλλες δυτικές δημοκρατίες, δέν ἦταν ὑπερβολικά. Ὅσο γιά τήν ΥΕΝΕΔ, ἡ ὁποία εἶχε ἱδρυθεῖ καί ἀποκτήσει μεγάλες

ἁρμοδιότητες σέ συνθῆκες ἀνώμαλες, πρόθεση τῆς Κυβερνήσεως ἦταν νά συγχωνευθεῖ στό μέλλον μέ τήν ΕΡΤ.

Ἀπό τήν πλευρά τῆς ΕΚ-ΝΔ, ὁ Θ. Μαναβῆς, τονίζοντας τή σημασία τῆς ραδιοφωνίας καί τῆς τηλεοράσεως γιά τή λειτουργία τοῦ πολιτεύματος, ἀναφέρθηκε στόν ἀπαράδεκτο τρόπο μέ τόν ὁποῖο τά διαχειρίστηκε ἡ δικτατορία καί ὑπενθύμισε ὅτι τό κόμμα του εἶχε προτείνει νά ὑπαχθοῦν στόν ἔλεγχο μιᾶς διακομματικῆς ἐπιτροπῆς — πρόταση πού πάντως δεν εἶχε γίνει δεκτή. Σημείωσε, ἀκόμη, ὅτι ὁ ἔλεγχος τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας ἦταν ἀσφυκτικός — ἀκόμη καί μέ τό προτεινόμενο νέο καθεστώς — ὅτι ἡ τηλεόραση δέν προσέφερε ποιότητα καί ὅτι οἱ συχνές ἀλλαγές τῶν γενικῶν διευθυντῶν δημιουργοῦσαν ἀνασφάλεια στό ἤδη ἄσχημα ἀμειβόμενο προσωπικό. Ἀναφέρθηκε ἐπίσης στήν ΥΕΝΕΔ, τή λειτουργία τῆς ὁποίας χαρακτήρισε ἀνώμαλη καί ζήτησε τήν ταχεῖα συγχώνευσή της μέ τήν ΕΡΤ. Ὁ Α. Κουτσόγιωργας, εἰσηγητής τοῦ ΠΑΣΟΚ, χαρακτήρισε τό νομοθέτημα σημαντικό ὅσο καί τό Σύνταγμα. Σημείωσε, ὅμως, ὅτι ἡ κοινή γνώμη ἀποζητοῦσε καί τήν κάθαρση τῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας ἀπό τούς νοσταλγούς τῆς χούντας. Τό προτεινόμενο νομικό πλαίσιο, τόνισε, δέν διασφάλιζε τήν αὐτοτέλεια τοῦ νέου φορέα, ἀφοῦ τά μέλη τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως δέν θά ἦταν ἀνεξάρτητα ἀπό τήν Κυβέρνηση, καί καθώς οὔτε ἔλεγχος νομιμότητας ἀπό τό Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας, οὔτε κατασταλτικός ἀπό τό Ἐλεγκτικό Συνέδριο θά ἦταν δυνατός, μέ τή νέα μορφή τῆς ἑταιρείας. Ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἠλιοῦ, ἐπέκρινε τό νομοσχέδιο, γιά τό ὁποῖο εἶπε ὅτι θά μποροῦσε νά ἐπιδεινώσει τίς ταξικές ἐξαρτήσεις τῆς ραδιοφωνίας καί τῆς τηλεοράσεως, ἐνῶ ἀναφέρθηκε καί σέ ὑπερπληθώρα προγραμμάτων ἀμερικανικῆς παραγωγῆς. Ἰσχυρίστηκε ὅτι τό νομοσχέδιο δέν συμφωνοῦσε μέ βασικά σημεῖα τῆς Ἐκθέσεως Γκρήν, δέν διασφάλιζε τήν ποιότητα τῶν προγραμμάτων καί μάλιστα εἰσήγαγε καί λογοκρισία. Καταφέρθηκε, ἀκόμη, κατά τῆς ΥΕΝΕΔ, τήν ὁποία χαρακτήρισε «Κράτος ἐν Κράτει».

Κατόπιν, ἀγόρευσε ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας Κυβερνήσεως, Π. Λαμπρίας, πού τόνισε ὅτι τό νομοσχέδιο ἦταν ἕνα ἀπό τά πιό φιλελεύθερα τῆς Εὐρώπης. Συνέκρινε μάλιστα καί τά δικαιώματα τοῦ ἁρμόδιου ὑπουργοῦ μέ τά ἀντίστοιχα τοῦ ἁρμόδιου Βρετανοῦ ὑπουργοῦ ἐπί τοῦ BBC, γιά νά συμπεράνει ὅτι τό ἑλληνικό νομικό πλαίσιο παραχωροῦσε λιγότερες ἐξουσίες στήν Κυβέρνηση. Ἐξάλλου, συμπλήρωσε, ἄν ἡ Κυβέρνηση δεν εἶχε σκοπό νά δημιουργήσει φιλελεύθερη ραδιοφωνία καί τηλεόραση, δέν θά εἶχε ἐκπονήσει τό νέο αὐτό νομοσχέδιο, ἀλλά θά εἶχε ἀρκεσθεῖ στό παλαιό πλαίσιο. Ἀντίθετα, ἀμέσως μετά τήν μεταπολίτευση, ἡ Κυβέρνηση εἶχε κάμει μεγάλα βήματα στήν κατεύθυνση τῆς φιλελευθεροποιήσεως καί μάλιστα εἶχε καθιερώσει τήν ἰσότιμη — καί ὄχι ἀναλογική — μεταχείριση τῶν πολιτικῶν δυνάμεων κατά τήν προεκλογική ἐκστρατεία. Ἔφερε, ἀκόμη, καί παραδείγματα ἐκπομπῶν πού δέν θά μποροῦσαν σέ καμιά περίπτωση νά χαρακτηριστοῦν συντηρητικές, ὅπως τηλεοπτική σειρά βασισμένη σέ ἔργο τοῦ Ν. Καζαντζάκη. Πάντως, συνέχισε, τό ΕΙΡΤ εἶχε ἀδυναμίες, τίς ὁποῖες ἡ Κυβέρνηση προσπάθησε νά θεραπεύσει ἐπιλέγοντας τή μέση ὁδό μεταξύ τοῦ ἀσφυκτικοῦ ἐλέγχου καί τῆς ἀναρχίας: ἔτσι, προέκρινε τή λύση τῆς δημιουργίας αὐτοτελοῦς δημόσιας ὑπηρεσίας.

Στή συζήτηση ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου ἔλαβαν ἀκόμη μέρος οἱ Β. Τσουδεροῦ, Χ. Γραμματίδης, Α. Κακλαμάνης, Σ. Ἀκρίτα, Ι. Πεσμαζόγλου, Ι. Κουτσοχέρας, Δ. Λιβανός, Β. Βασιλείου, Γ.-Α. Μαγκάκης, Ν. Ἀλαβάνος, Κ. Τρικούπης, Ι. Παπαδόπουλος, Κ. Κάππος, Ι. Σαββούρας καί Λ. Κύρκος[35].

28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, καταθέτει τόν προϋπολογισμό τοῦ Κράτους γιά τό ἔτος 1976.

Ὁ νέος προϋπολογισμός προέβλεπε ἔσοδα 213.500 ἑκατ. δρχ. καί ἀκριβῶς ἰσόποσα ἔξοδα, ἐνῶ οἱ ἀμυντικές δαπάνες παρουσιάζονταν κατά 30% αὐξημένες σέ σύγκριση μέ τό προηγούμενο ἔτος.

Στίς 13 Δεκεμβρίου καί ἐνῶ δέν ἔχει ἀκόμη ἀρχίσει ἡ συζήτηση τοῦ προϋπολογισμοῦ στή Βουλή, σέ σύσκεψη τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργῶν, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, θά ἀποφασιστεῖ σημαντική αὔξηση τῶν μισθῶν καί τῶν συντάξεων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὅπως θά ἀνακοινώσει ἀμέσως μετά ὁ Ε. Δεβλέτογλου, οἱ μισθοί καί οἱ συντάξεις αὐξάνονται κατά 10% (ἡ αὔξηση θά χορηγηθεῖ κατά τό μισό τήν 1η Ἰανουαρίου καί τό ἄλλο μισό τήν 1η Μαΐου 1976)· χορηγοῦνται ἐπιδόματα οἰκογενειακῶν βαρῶν καί ἐπίδομα πέμπτης τριετίας· αὐξάνεται τό προσωρινό ἐπίδομα σέ 2.000 δρχ. Ἡ συνολική αὔξηση τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἀνέρχεται ἔτσι στό 14%, ἐνῶ ὁ προϋπολογισμός ἐπιβαρύνεται μέ ποσό 6,5 δισ. δρχ.

[Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, κατά τή διάρκεια τοῦ πρώτου μεταδικτατορικοῦ συνεδρίου τῆς ΑΔΕΔΥ, οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι θά ἀποφασίσουν νά διαθέσουν μέρος τῆς αὐξήσεως τῶν μισθῶν τους γιά τήν ἐνίσχυση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας].

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 10 ἐτῶν ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, ὁ πρωθυ-

πουργός ἀποστέλλει στή Σύγκλητο τοῦ ἱδρύματος τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Μέ τήν εὐκαιρία συμπληρώσεως 10ετίας ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, εὔχομαι νά εὐοδωθῆ τό ἐπιστημονικό καί πνευματικό του ἔργο.

»Ἡ Κυβέρνησις αἰσθάνεται βαρυτάτη τήν εὐθύνη καί θεωρεῖ ὑψίστη τήν φροντίδα γιά τήν διαμόρφωση τῆς νέας γενεᾶς τῶν ἐπιστημόνων πού θά συμβάλουν στήν πρόοδο καί τήν πνευματική ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Διότι ἡ ὀρθή παιδεία εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν εὐημερία τοῦ τόπου καί τήν ἐδραίωση τῆς ὑγιοῦς δημοκρατίας.

»Ἡ Κυβέρνησις θά εἶναι πάντοτε συμπαραστάτις σέ κάθε προσπάθεια, ὅπως αὐτή τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν».

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1975

Δημοσιεύονται στή «Revue des deux mondes» ἄρθρα τοῦ Κ. Τσάτσου καί τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν ἴδιο τίτλο «Ἡ Ἑλλάδα, ἡ Γαλλία καί ἡ Εὐρώπη». Τό κείμενο τοῦ ἄρθρου τοῦ Κ. Καραμανλῆ εἶναι τό ἀκόλουθο:

«Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἡ ἑλληνική πόλη πού συμβολίζει περισσότερο ἴσως ἀπό κάθε ἄλλη τήν γαλλοελληνική συμμαχία καί τήν ἀδελφότητα τῶν δύο λαῶν.

»Στήν σύγχρονο ἑλληνική ἱστορία, ἡ Θεσσαλονίκη κατέστη τό σύμβολο τῆς θελήσεως τῆς Ἑλλάδος νά συνδέση τήν τύχη της μέ τίς δυτικές Δημοκρατίες καί νά ὑποβληθῆ στήν ὑπέρτατη δοκιμασία τοῦ αἵματος γιά νά ὑπερασπισθῆ τό παγκόσμιο ἰδανικό τῆς ἐλευθερίας. Σ' αὐτή τήν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βορρᾶ σχηματίσθηκε κατά τόν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο τό πρῶτο ἑλληνογαλλικό μέτωπο καί σ' αὐτό τό μέτωπο ἀντήχησε τό πρῶτο χαρούμενο σάλπισμα τῆς συμμαχικῆς νίκης.

»Ἔτσι, σ' αὐτή τήν γῆ, τῆς Μακεδονίας, ἐμπλουτίσθηκαν μέ ἕνα καινούργιο θριαμβευτικό περιεχόμενο οἱ παραδοσιακοί δεσμοί πού ἑνώνουν τόσο στενά τήν Γαλλία καί τήν Ἑλλάδα ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ρινί, τοῦ Μαιζῶν καί τοῦ Βίκτωρα Οὐγκώ.

»Καί ὅταν ἡ ἀνθρωπότης βυθίστηκε στήν ἀκόμα πιό φοβερή δοκιμασία τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, αὐτή ἡ λαμπρή παράδοση συνεχίσθηκε. Γιά μιά ἀκόμη φορά οἱ Ἕλληνες καί οἱ Γάλλοι βρέθηκαν μαζί στό στρατόπεδο τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐλευθερίας.

»Πρό δώδεκα ἐτῶν ὁ στρατηγός Ντέ Γκώλ, πού ἐπισκεπτόταν καί ἐκεῖνος τήν Θεσσαλονίκη, ἀπέτισε φόρο τιμῆς σ' ἕνα μεγάλο Μακεδόνα, διαπιστώνοντας ὅτι "στό βάθος τῶν νικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου βρίσκομε πάντα τόν Ἀριστοτέλη". Καί εἶχε ἀσφαλῶς δίκιο νά ὑπογραμμίση ὅτι στό βάθος τῶν μεγάλων ἐπιτευγμάτων βρίσκομε πάντα τήν φρόνηση καί τήν λογική. Θά ἤθελα μέ τήν σειρά μου νά ὑπενθυμίσω δυό λόγια τοῦ μεγάλου Σταγειρίτη πού εἶναι καί θά παραμείνουν πάντα ἐπίκαιρα. "Μποροῦμε νά ἐπιτύχωμε εὐγενῆ ἔργα χωρίς νά κυριαρχήσωμε στήν γῆ καί στίς θάλασσες".

»Λόγια πράγματι ἐπίκαιρα, ἀφοῦ ἡ εἰρήνη καί ἡ ἐλευθερία, αἰτίες τόσου αἵματος καί τόσων δακρύων, παραμένουν πάντα ἐπισφαλεῖς σ' αὐτόν τόν κόσμο. Καί εἶναι πολλές οἱ περιπτώσεις, στην συμπεριφορά τῶν ἐθνῶν, ὅπου ἡ αὐθαιρεσία ὑπερισχύει τοῦ δικαίου, καί ἡ ἀλαζονεία τῆς εὐγενείας. Αὐτή ἡ ἀλήθεια ἐπιβεβαιώθηκε ἀπό τήν τραγωδία τῆς Κύπρου. Μιά τραγωδία πού δημιουργεῖ σ' αὐτή τήν ἐκρηκτική περιοχή σοβαρούς κινδύνους, στήν ἐξουδετέρωση τῶν ὁποίων θά πρέπη νά συμβάλουν ὅλοι ἐκεῖνοι πού ἐνδιαφέρονται γιά τήν εἰρήνη καί τήν δικαιοσύνη.

»Στό Ἑλσίνκι καθιερώσαμε ἕνα ἠθικό κριτήριο συγκρίσεως, λυδία λίθο τῆς καλῆς μας πίστεως.

»Ἡ Ἑλλάδα ἀπέδειξε ἤδη ἐμπράκτως τήν προσήλωσή της σ' αὐτές τίς ἀρχές. Πέραν ἀπό τίς εἰλικρινεῖς προσπάθειες πού καταβάλλει γιά νά ἐπιλύση μέ τρόπο εἰρηνικό καί δίκαιο τίς διαφορές της μέ τήν Τουρκία, ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἤδη ἀποδυθῆ σέ μιά προσπάθεια ἐμπεδώσεως τῆς εἰρήνης στά Βαλκάνια καί δημιουργίας εὐνοϊκώτερων συνθηκῶν γιά μία στενώτερη διαβαλκανική συνεργασία, ἀνεξάρτητα ἀπό κοινωνικο-οἰκονομικά συστήματα καί ἰδεολογικούς προσανατολισμούς. Καί ἔχω τήν πεποίθηση, ὅτι ἔτσι θέτει σέ ἄμεση ἐφαρμογή τό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι καί συμβάλλει οὐσιαστικά στήν εὐρύτερη διαδικασία τῆς ὑφέσεως καί τῆς διεθνοῦς συνεννοήσεως.

»Ἕνα ἀπό τά μεγάλα ζητήματα τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης, ἀναμένει πάντα τήν λύση του. Πιστεύω ὅτι πρέπει νά ἔχουμε τό θάρρος καί τήν σταθερότητα, τήν φρόνηση καί τήν διορατικότητα νά οἰκοδομήσωμε αὐτή τήν Εὐρώπη, πού ἀπαιτοῦν οἱ λαοί μας. Αὐτή τήν Εὐρώπη πού δέν εἶναι μία ἀφηρημένη γεωγραφική ἔννοια ἀλλά μία ζωντανή καί παλλόμενη πραγματικότητα. Αὐτή τήν Εὐρώπη πού ξεπερνῶντας τά ἐθνικά σύνορα, ἀποτελεῖ μία φιλοσοφία καί ἕνα τρόπο ζωῆς. Αὐτή τήν Εὐρώπη πού, ὅταν ἑνωθῆ, θά ξαναβρῆ τήν παραδοσιακή της θέση στήν πρωτοπορία τῆς σκέψεως καί τῆς προόδου.

»Σ' αὐτό τό ἔργο ἡ Ἑλλάδα φιλοδοξεῖ νά συμβάλλη στό μέτρο τῶν δυνατοτήτων της. Καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή θά ἤθελα νά ἐξάρω τήν ὑποστήριξη πού παρέχει ἡ Γαλλία στό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἔνταξή της στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες καθώς καί τήν κατανόηση πού ἐπιδεικνύει γιά τά ἄλλα προβλήματα πού τήν ἀπασχολοῦν. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι πεπεισμένη ὅτι μόνον μία Εὐρώπη ἰσχυρή καί ἑνωμένη θά μπορέση νά διασώση ἀπό τήν σημερινή σύγ-

χυση τίς ἔννοιες τοῦ μέτρου, τῆς ἁρμονίας καί τῆς δημοκρατίας, πού κληροδότησε τό ἑλληνικό πνεῦμα στήν Εὐρώπη. Γιατί αὐτές ἀκριβῶς τίς ἔννοιες ἐξέφραζαν οἱ πρόγονοί μας ὅταν συνελάμβαναν καί καθιέρωναν τήν δημοκρατία. Οἱ αἰῶνες ἀπέδειξαν ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι τό μόνο σύστημα πού συνδέει τήν ἀλλαγή μέ τήν ἐλευθερία καί πού διευκολύνει τήν μία χωρίς νά θυσιάζη τήν ἄλλη. Ἡ δημοκρατία βέβαια δέν μπορεῖ νά εἶναι στατική σέ μία ἐποχή πού ἐξελίσσεται ταχύτατα κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς καί τεχνολογικῆς προόδου καί τῶν τεραστίων κοινωνικῶν μεταβολῶν. Γιά νά ἐπιβιώση, ἡ δημοκρατία πρέπει νά γίνη δυναμική, ἀδιάκοπα "ἐπαναστατική"».

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Ι. Ἰορδάνογλου, ἀνακοινώνει τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά παρέμβει στήν ἀγορά μέ σκοπό τή στήριξη τῆς τιμῆς τοῦ ἐλαιόλαδου στίς 55,50 δρχ. ἀνά κιλό.

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, προτείνει τή διεξαγωγή, «τό ταχύτερον δυνατόν» τετραμερῶν συνομιλιῶν γιά τήν Κύπρο μέ τή συμμετοχή τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τουρκίας καί τῶν δύο κυπριακῶν κοινοτήτων, ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, Κ. Βαλντχάιμ, ἀλλά ἐκτός τοῦ πλαισίου τοῦ διεθνοῦς ὀργανισμοῦ. Διατύπωσε, ἀκόμη, τήν ἄποψη ὅτι ἔπρεπε νά γίνονται τακτικές περιοδικές συναντήσεις μεταξύ τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας, οἱ ὁποῖες, εἶπε, θά ἐπιτρέψουν τήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τοῦ Αἰγαίου «καί τῆς μειονότητας» (τῆς μουσουλμανικῆς, στή δυτική Θράκη).

Ἡ τουρκική πρόταση δέν ἦταν προφανῶς ἄσχετη μέ τήν ἐπικείμενη συνεδρίαση τοῦ ἀμερικανικοῦ Κογκρέσου γιά τή συνέχιση τῆς ἀποστολῆς ὅπλων στήν Ἄγκυρα. Ἐξάλλου, σύμφωνα καί μέ τίς ἀπόψεις πού διατύπωναν διπλωματικοί παράγοντες στήν Ἀθήνα, ἡ πρωτοβουλία Τσαγλαγιαγκίλ ἀποσκοποῦσε νά δώσει στήν Ἄγκυρα τή δυνατότητα νά συνεχίσει τήν παρελκυστική τακτική της σέ ὅλο τό φάσμα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν ζητημάτων. Μετά τή συζήτηση στή Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ, ἡ Τουρκία ἀναζητοῦσε νέα φόρμουλα γιά τή συνέχιση τῶν διαπραγματεύσεων, ἡ πλήρης διακοπή τῶν ὁποίων δέν τήν συνέφερε. Μέ ἕνα τετραμερές πλαίσιο, ὄχι μόνον μποροῦσε νά ἀποφύγει τό στῖγμα τοῦ ἀδιάλλακτου, ἀλλά, ἐπιπλέον, ἤλπιζε νά παρουσιάσει τίς δύο κυπριακές κοινότητες ὡς ἰσότιμες (καί νά ἀμφισβητήσει τή νομιμότητα τῆς κυπριακῆς Κυβερνήσεως), ἀλλά καί νά παρουσιάσει τό Κυπριακό ὡς μιά ἑλληνοτουρκική διένεξη, ἀπομακρύνοντάς το ἀπό τό πλαίσιο τοῦ ΟΗΕ, ὅπου εἶχε μόλις ὑποστεῖ ὀδυνηρή ἥττα. Οἱ «περιοδικές συναντήσεις» τῶν δύο ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν — οἱ ὁποῖες κατ' ἀρχήν δέν ἀπορρίπτονταν ἀπό τήν Ἀθήνα — θά μποροῦσαν νά τῆς ἐπιτρέψουν νά παρακάμψει τήν ἑλληνική πρόταση γιά ὑπαγωγή τοῦ προβλήματος τῆς ὑφαλοκρηπίδας σέ δικαστική διευθέτηση, τήν ὁποία — ὅπως ἦταν πλέον ἐμφανές — ἤθελε νά ἀπορρίψει. Τέλος, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός ἔκαμε σαφῆ τήν πρόθεσή του νά θέσει καί μειονοτικό θέμα.

Στήν πρόταση ἀπάντησε, τήν ἑπομένη, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, μέ τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Καθ' ὅ μέτρον ἡ τουρκική Κυβέρνησις φρονεῖ ὅτι ἡ συνεργασία μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας πρέπει νά ἀποτελῆ πρωταρχικόν σκοπόν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς των, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις συμφωνεῖ καί εἶναι γνωστόν ὅτι διά τῆς ὑπομονῆς καί μετριοπαθείας, τήν ὁποίαν ἐπέδειξεν, εἰργάσθη πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν. Ὀφείλω ὅμως νά παρατηρήσω ὅτι αἱ συνεννοήσεις ἔστω καί ἐπί λεπτῶν διαδικαστικῶν θεμάτων δέν εἶναι δυνατόν νά γίνωνται διά μονομερῶν δημοσίων δηλώσεων. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, εἰς τάς Βρυξέλλας, ὁ Τοῦρκος συνάδελφός μου θά ἔχη πλήρη ἄνεσιν νά μοῦ ἀναπτύξη τάς σκέψεις του. Εἶναι γνωστόν ὅτι προσφάτως εἰς τό Παρίσι διετύπωσα τάς ἀπόψεις τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐπί τοῦ τρόπου κατά τόν ὁποῖον θά ἠδύναντο νά ἐπαναληφθοῦν αἱ διακοινοτικαί διαπραγματεύσεις καί συνεκράτησα τήν ὑπόσχεσιν τοῦ κ. Τσαγλαγιαγκίλ, ὅτι θά παρεῖχε τήν ἀπάντησιν τῆς Κυβερνήσεώς του εἰς τάς Βρυξέλλας.

»Δέν ἀνταποκρίνεται εἰς τά πράγματα ὁ ἰσχυρισμός ὅτι κατά τό παρελθόν ἡ Ἑλλάς ἐπανειλημμένως ἀπέρριψε προτάσεις περί εἰρηνικῆς ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν μας. Εἶναι πασίγνωστον ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπί μέν τοῦ Κυπριακοῦ κυριολεκτικῶς ἠγωνίσθη διά τήν διατήρησιν ἐν ζωῇ τῶν διακοινοτικῶν διαπραγματεύσεων ὑπό τόν γενικόν γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, τάς ὁποίας ὅμως ἡ τουρκική πλευρά ὡδήγησεν εἰς ἀδιέξοδον. Τό σχῆμα τοῦτο τῶν διαπραγματεύσεων ἀνεγνωρίσθη διεθνῶς ὡς τό προσφορώτερον, ἡ δέ τουρκική Κυβέρνησις κατ' ἐπανάληψιν ἀνεγνώρισεν ὅτι εἶναι τό μόνον πού δύναται νά ἀποδῶσῃ, διότι ἀφήνει εἰς τούς ἐκπροσώπους τῶν δύο μερίδων τοῦ πληθυσμοῦ τήν εὐχέρειαν νά ρυθμίσουν τό μέλλον των. Βεβαίως, ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία δύνανται νά βοηθήσουν πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν καί διά τόν λόγον αὐτόν πάντοτε προθύμως ἐδεχθημεν ἑλληνοτουρκικάς συναντήσεις ἀκόμη καί εἰς ἐπίπεδον πρωθυπουργῶν. Εἶναι, ὅμως, γνωστόν, ὅτι αἱ συναντήσεις αὐταί μέχρι τοῦδε δέν ἀπέδωσαν, λόγῳ ἀδυναμίας τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς νά ἐκθέση τάς ἀπόψεις της ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ προσεχεῖς συναντήσεις θά εἶναι περισσότερον ἀποδοτικαί.

»Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τάς διμερεῖς διαφοράς μας εἶναι ἐπίσης γνωστόν ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις πρώτη ἐπρότεινε τήν υἱοθέτησιν εἰρηνικῶν διαδικασιῶν. Καί εἰς μέν τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου εἰσηγήθη — καί ἐγένετο δεκτόν — ὅπως ἡ διαφορά παραπεμφθῆ εἰς τό Διεθνές Δι-

καστήριον τῆς Χάγης, μετά προηγουμένην διαβούλευσιν. Ἐξ ἄλλου, εἰς τό θέμα τοῦ ἐναερίου χώρου ἐγένετο σειρά συναντήσεων μεταξύ ἐμπειρογνωμόνων τῶν δύο χωρῶν, κατά τάς ὁποίας ἐπί μῆνας τώρα "μελετῶνται" εἰς τήν Ἄγκυραν, χωρίς καμμίαν ἔνδειξιν ἀπαντήσεως. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, πιστεύουσα ὅτι εἶναι ἐπωφελής δι' ἀμφοτέρας τάς χώρας ἡ διατήρησις καλῶν σχέσεων, θά ἐξακολουθήσῃ νά ἐμπνέεται ἀπό πνεῦμα συνεννοήσεως, ἐφ' ὅσον θά ὑπάρξῃ ἀνταπόκρισις».

Ἡ ἑλληνική πλευρά, ὡστόσο, εἶχε ἔγκαιρα δραστηριοποιηθεῖ στό διεθνές πεδίο γιά νά ἀποδυναμώσει ὁποιαδήποτε τουρκική πρωτοβουλία γιά τήν ἐκτροπή τοῦ Κυπριακοῦ ἀπό τή διεθνῶς ἀποδεκτή διαδικασία. Ἤδη, ἡ παρέμβαση τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ — πού εἶχε ἐκδηλωθεῖ καί μέ τήν ἐπίσκεψη τοῦ Γάλλου ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Ζ. Σωβανιάργκ, στήν Ἄγκυρα — εἶχε ἀρχίσει νά ἀποδίδει καρπούς. Παράλληλα μέ τίς δηλώσεις τοῦ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, διατυπωνόταν συμβιβαστικό κείμενο γιά τήν ἐπανάληψη τῶν συνομιλιῶν, πού ἔμεινε γνωστό ὡς «φόρμουλα Σωβανιάργκ» καί ζητοῦσε τήν ἐπανάληψη τῶν συζητήσεων Κληρίδη-Ντενκτάς (καί ὄχι τετραμερῶν συνομιλιῶν), ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Κ. Βαλντχάιμ, χωρίς προϋποθέσεις καί μέ πρόταξη τοῦ ἐδαφικοῦ. Σύμφωνα μέ τή φόρμουλα, ἀντικείμενα συζητήσεως θά ἦταν, μετά τό ἐδαφικό, τό θέμα τῆς ὁμοσπονδίας καί οἱ ἐξουσίες τῆς κεντρικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ φόρμουλα Σωβανιάργκ, ἀποτέλεσμα γαλλογερμανικῆς πρωτοβουλίας, ἡ ἀπάντηση τοῦ Δ. Μπίτσιου καί ἡ ἔκδηλη ἀσυμφωνία τῶν προτάσεων Τσαγλαγιαγκίλ μέ τή διαδικασία πού προέκρινε ὁ ΟΗΕ ἀποδυνάμωσαν τίς προτάσεις τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος δέν διέθετε πλέον τή δυνατότητα νά ἐπιμείνει στίς νέες θέσεις του τῆς 5ης Δεκεμβρίου[36].

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς γίνεται δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο, τόν ὁποῖο ἐνημερώνει γιά θέματα ἐξωτερικῆς καί ἐσωτερικῆς πολιτικῆς.

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ἡ Νομισματική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ἀποφασίζει νά ἀφαιρέσει ἀπό τόν Στρατῆ Ἀνδρεάδη τή διοίκηση τῶν Τραπεζῶν Ἐμπορικῆς, Ἰονικῆς-Λαϊκῆς καί Ἐπενδύσεων, μετά τή διαπίστωση παραβάσεων κατά τήν περίοδο 1972-73. Παράλληλα δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως προεδρικό διάταγμα μέ τό ὁποῖο ἐπισπεύδεται ἡ διαδικασία, ὥστε μέσα σέ ἕνα μῆνα νά ἔχουν περατώσει οἱ προσωρινοί ἐπίτροποι τό ἐλεγκτικό τους ἔργο. Στήν ἀνακοίνωση τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναφέρεται:

«Κατόπιν διενεργηθέντος ὑπό ἁρμοδίων ὀργάνων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἐλέγχου, προέκυψαν καθαραί ὑπόνοιαι ὅτι ἐσημειώθησαν κατά τά ἔτη 1972-73 παραβάσεις κανόνων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἀνωμαλίαι ὀφειλόμεναι εἰς πράξεις ἢ παραλείψεις τῶν διοικήσεων τῶν Τραπεζῶν Ἐμπορικῆς, Ἰονικῆς-Λαϊκῆς καί Ἐπενδύσεων, ἐπιβάλλουσαι τήν κίνησιν τῆς διαδικασίας πρός διορισμόν προσωρινῶν ἐπιτρόπων. Ὁ διορισμός ἐπιτρόπων, ὁ ρόλος τῶν ὁποίων συνίσταται εἰς τήν προσωρινήν διοίκησιν τῶν Τραπεζῶν, εἶναι ἄσχετος ἐντελῶς μέ τήν οἰκονομικήν θέσιν τῶν ἐν λόγῳ πιστωτικῶν ἱδρυμάτων, ἡ ὁποία δηλοῦται ὑπευθύνως ὅτι εἶναι ἀπολύτως σταθερά. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι — ὅπως ἤδη συνέβη δίς εἰς τό παρελθόν ὅτε εἶχον διορισθῆ ἐπίτροποι — αἱ ὡς ἄνω Τράπεζαι θά ἐξακολουθήσουν νά λειτουργοῦν κανονικῶς. Τά λαμβανόμενα μέτρα κατοχυρώνουν ἐξ ὁλοκλήρου τά συμφέροντα τῶν καταθετῶν καί γενικώτερα, τοῦ μετά τῶν Τραπεζῶν τούτων συναλλασσομένου κοινοῦ. Περί αὐτοῦ ἐγγυῶνται ἡ Κυβέρνησις καί ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος».

Παράλληλα, μέ δηλώσεις του, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ ἔκαμε σαφές ὅτι δέν ἀποτελοῦσε πολιτική τῆς Κυβερνήσεως ἡ κρατικοποίηση ἰδιωτικῶν Τραπεζῶν, ξένων ἢ ἑλληνικῶν. Σημείωσε, ἐξάλλου, ὅτι ἡ φύση καί ἡ ἔκταση τῶν ἀνωμαλιῶν πού ἀνέφεραν τά ἐλεγκτικά ὄργανα δέν ἦταν τέτοιες πού νά μποροῦν νά ἐπηρεάσουν τήν ὁμαλή λειτουργία τῶν τριῶν πιστωτικῶν ἱδρυμάτων.

Σχετικά, ὁ Α. Παπαληγούρας θά σημειώσει, σέ μεταγενέστερο κειμενό του, τά ἀκόλουθα:

«Στόν Ὅμιλο ἑταιρειῶν Ἀνδρεάδη ἐμφανιζόταν ἡ ἰδιομορφία συνύπαρξης ἀντίθετης κατεύθυνσης συμφερόντων, δημοσίου χαρακτήρα ἀπό τή μιά (τράπεζες πού συγκεντρώνουν τίς λαϊκές ἀποταμιεύσεις, τίς ὁποῖες φυσικά προστατεύει τό Κράτος) καί ἰδιωτικοῦ χαρακτήρα ἀπό τήν ἄλλη (βιομηχανικές καί ἄλλες ἐπιχειρήσεις). Παρουσιαζόταν ἔτσι μιά ἐξ ὁρισμοῦ ἀφύσικη διαπλοκή, ἡ ὁποία ἐπέτρεπε ἀθέμιτη ἐκμετάλλευση τοῦ δημοσίου χαρακτήρα συμφερόντων ἀπό τά ἰδιωτικοῦ. Πράγματι διαπιστώθηκαν σοβαρές παραβάσεις τῶν κανόνων τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ δανεισμός τῆς ἑταιρείας πετρελαίων STRAN (ἰδιοκτησίας Ἀνδρεάδη) ἀπό τήν Ἐμπορική Τράπεζα (μέ πρόεδρο τοῦ Δ.Σ. τόν ἴδιο) μέ ποσό πού ξεπερνοῦσε τό 1/5 τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου τῆς Τράπεζας, πράγμα πού ἀπαγορεύεται αὐστηρά ἀπό τό νόμο. Οἱ παραβάσεις αὐτές πού ἔθεταν σέ κίνδυνο τή σταθερότητα τῆς Τράπεζας, ἀπειλοῦσαν τίς καταθέσεις τῶν ἀποταμιευτῶν, καί κατέστησαν ἀναγκαία τή στήριξη τῆς τράπεζας πού ζημιώθηκε ἀπό αὐτές, ὁδήγησαν τήν Κυβέρνηση στήν ἀπόφαση νά ἀλλάξει τή διοίκηση τῶν Τραπεζῶν τοῦ Ὁμίλου, διπλασιάζοντας καί καλύπτοντας ἡ ἴδια τό μετοχικό κεφάλαιο, προκειμένου νά ἀποτρέψει νέες παραβάσεις καί παρόμοιους κινδύνους. Ὁ ἀντικατασταθείς ἔτσι πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. ἄν καί δέν προσέφυγε στό Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας κατά τῶν διοικητικῶν πράξεων πού τόν ἔβλαπταν, προσέφυγε στό Πρωτοδικεῖο Ἀθηνῶν, πού ἀπέρριψε τήν ἀγωγή του, καί προφανῶς γιά νά μήν

προχωρήσει σέ περισσότερο βάθος ή ὑπόθεση, μέ συνταγέν Πρακτικό, ἀλλά καί μέ ἐξώδικη δήλωσή του (τέλος Νοεμβρίου - ἀρχές Δεκεμβρίου 1977) ὁ Ἀνδρεάδης ἀποδέχθηκε ρητά καί ἀνεπιφύλακτα τήν ἀπορριπτική ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου καί παραιτήθηκε ἀπό κάθε ἐνδικο μέσο κατ' αὐτῆς»[37].

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ, Φρανσουά - Ξαβιέ Ὀρτολί, μέ τόν ὁποῖο ἐξετάζει τήν πρόοδο πού ἐπιτελεῖται γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν Κοινότητα.

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Δημοσιεύεται στόν ἑλληνικό τύπο ἡ εἴδηση ὅτι ὁ πρόεδρος τῶν ΗΠΑ, Τζ. Φόρντ, ζήτησε, μέ ἐπιστολή του πρός τόν πρόεδρο τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων τή χορήγηση οἰκονομικῆς βοήθειας 225.000.000 δολλαρίων πρός τήν Ἑλλάδα γιά τό ἔτος 1976. Ἀπό τό ποσόν αὐτό, τά 50.000.000 θά ἀποτελοῦν δωρεάν στρατιωτική βοήθεια, 65.000.000 οἰκονομική βοήθεια καί 110.000.000 δολλάρια δάνειο ἐπί πιστώσει.

Ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Ἀμερικανοῦ πρόεδρου σηματοδοτοῦσε τήν εὐνοϊκή γιά τήν ἑλληνική πλευρά κατάληξη τῶν συζητήσεων πού εἶχαν γίνει κατά τή διάρκεια τοῦ 1975 πάνω στό θέμα τῆς βοήθειας πρός τήν Ἑλλάδα. Ὡστόσο, στήν ἐπιστολή του ὁ Τζ. Φόρντ ἀνέφερε ὅτι εἶχε ἀποστείλει, τόν Ὀκτώβριο, μηνύματα στούς Κ. Καραμανλῆ καί Σ. Ντεμιρέλ, ὑποστηρίζοντας τήν ἐπανάληψη τῶν ἐνδοκυπριακῶν συνομιλιῶν, ὅτι εἶχαν ἐπίσης γίνει διαβουλεύσεις μεταξύ τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, Ἑλλάδος καί Τουρκίας καί τῶν Εὐρωπαίων Συμμάχων καί ὅτι ἡ εἰσήγησή του ἀπέβλεπε καί στήν ὑποβοήθηση τῆς σύντομης ἐπανόδου τῆς Ἑλλάδος στό ΝΑΤΟ. Ἔτσι ἡ εἴδηση ἔγινε δεκτή στήν Ἀθήνα μέ σκεπτικισμό. Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, κατηγόρησε τήν Κυβέρνηση ὅτι εἶχε μυστικές ἐπαφές μέ τήν Οὐάσιγκτων καί ὅτι μεθόδευε, ἐν ἀγνοία τῆς Βουλῆς, τήν ἐπάνοδο τῆς χώρας στό ΝΑΤΟ. Ζήτησε, ἀκόμη, τή συζήτηση τοῦ θέματος στήν Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία, πρό ἡμερησίας διατάξεως. Ἀπό τήν πλευρά τῆς ΕΚ-ΝΔ, ὁ Γ. Μαῦρος δήλωσε ὅτι οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Τζ. Φόρντ ἔρχονταν σέ ἀντίθεση μέ τίς διαβεβαιώσεις τῆς Κυβερνήσεως ὅτι τό Κυπριακό θά διετηρεῖτο στά πλαίσια πού καθόριζαν οἱ ἀποφάσεις τοῦ ΟΗΕ. Ἡ Κυβέρνηση ἀντέδρασε μέ τήν ἔκδοση ἀνακοινώσεως, στήν ὁποία ἀναφέρονταν:

«Ἡ πολιτική τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι σαφής. Διετυπώθη κατά τρόπον μή ἐπιδεχόμενον παρερμηνείας ὑπό τοῦ πρωθυπουργοῦ εἰς τήν Βουλήν. Ἐξεφράσθη δημοσίως ὑπό τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας εἰς τήν Γενικήν Συνέλευσιν τοῦ ΟΗΕ. Καί ἐπανελήφθη προσφάτως διά τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τάς δηλώσεις τοῦ κ. Τσαγλαγιαγκίλ».

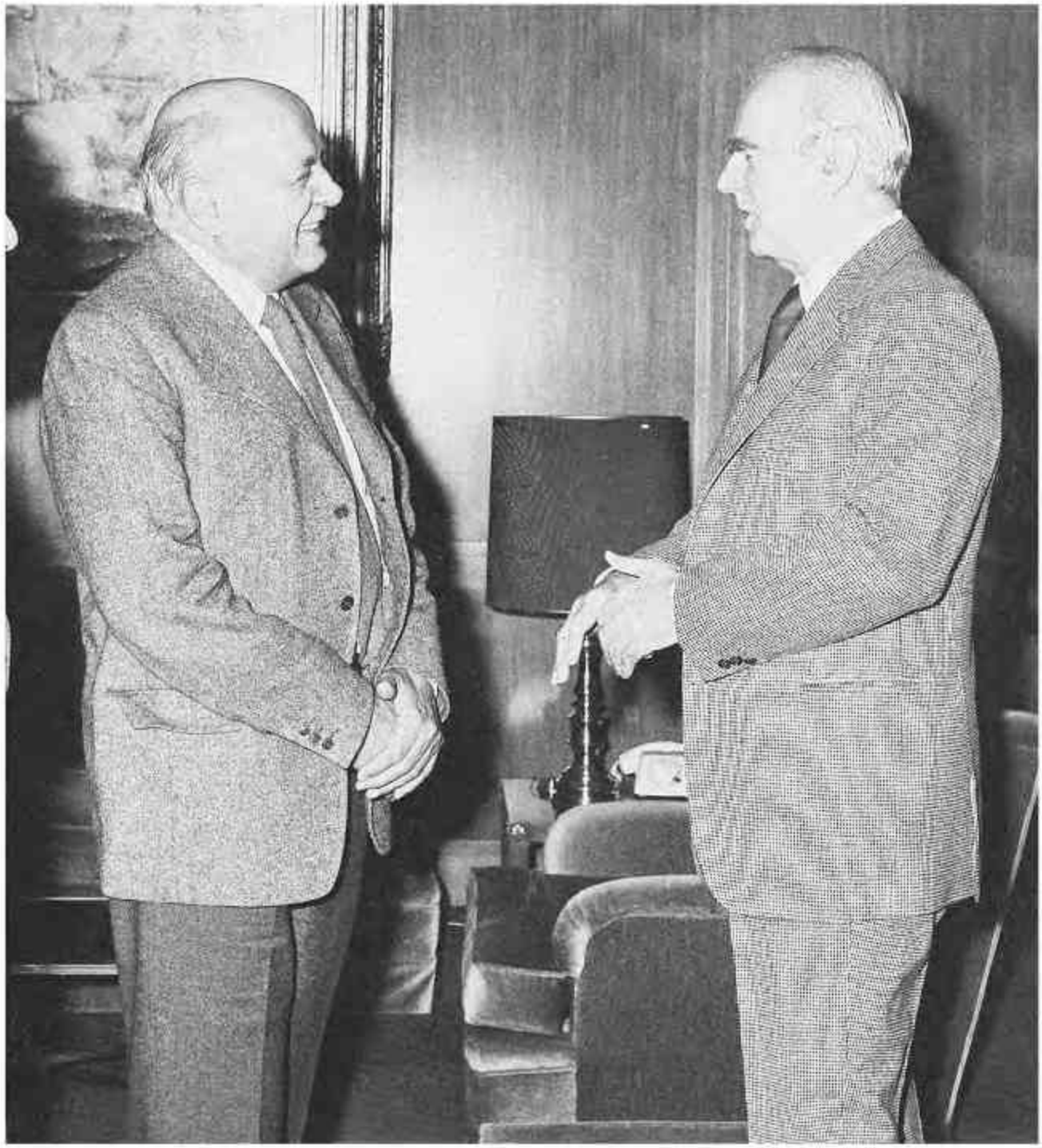
Ἀκόμη, ἡ Κυβέρνηση διακήρυσσε ὅτι δέν ἦταν ἐπιτρεπτό ἀπό τίς ἐκτιμήσεις καί τίς κρίσεις τοῦ προέδρου τῶν ΗΠΑ νά συνάγωνται συμπεράσματα γιά τήν ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική, πολύ περισσότερο νά ἀμφισβητεῖται ἡ ἀξιοπιστία τῆς Κυβερνήσεως.

10-14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Διενεργοῦνται στήν Ἀθήνα, οἱ ἐργασίες τῆς τετάρτης Συνόδου τῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς Μικτῆς Διυπουργικῆς Ἐπιτροπῆς, κατά τίς ὁποῖες ἐπιτελεῖται ἐντυπωσιακή πρόοδος στήν κατεύθυνση τῆς διευρύνσεως τῆς διμεροῦς οἰκονομικῆς συνεργασίας. Τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἡγεῖται ὁ ἀναπληρωτής ὑπουργός Συντονισμοῦ, Ι. Μπούτος, καί τῆς βουλγαρικῆς ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Γ. Καραμάνωφ. Ἤδη, κατά τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου, ὁ Ι. Μπούτος, σέ σύντομη ὁμιλία του, ἀνασκόπησε τήν πορεία τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν οἰκονομικῶν σχέσεων κατά τό ἔτος 1975. Σημείωσε, εἰδικότερα, ὅτι τό πρῶτο ἔτος ἐφαρμογῆς τῆς Μακροπρόθεσμης Συμφωνίας 1975-79 ὑπῆρξε ἰδιαίτερα ἐπιτυχές, καθώς ὁ ὄγκος τῶν διμερῶν συναλλαγῶν ἀπό τόν Ἰανουάριο ὡς τόν Ὀκτώβριο 1975 εἶχε ἀνέλθει σέ 49 ἑκατ. δολλ., ἔναντι 30 ἑκατ. γιά ὅλο τό 1974. Ὁ Ἕλληνας ὑπουργός τόνισε ὅτι ἀπό τό Φεβρουάριο τοῦ 1975, ὁπότε εἶχε συνέλθει στή Σόφια ἡ τρίτη Σύνοδος τῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχαν σημειωθεῖ σημαντικά βήματα στή συνεργασία στό βιομηχανικό τομέα. Εἶχαν, ἐπίσης, γίνει τά ἐγκαίνια τῶν ἔργων διευθετήσεως τῆς κοίτης τοῦ Ἕβρου, ἐνῶ τόν Ὀκτώβριο εἶχε συνέλθει γιά πρώτη φορά ἡ Μικτή Ἐπιτροπή γιά θέματα ὑδροοικονομίας, ἡ ὁποία ἀσχολήθηκε μεταξύ ἄλλων καί μέ τίς προκαταρκτικές μελέτες τῶν δύο Κρατῶν γιά τόν ποταμό Νέστο. Ἀνάλογη πρόοδος εἶχε σημειωθεῖ καί στούς τομεῖς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας καί τῆς γεωργίας. Στόν τομέα τῶν μεταφορῶν προχωροῦσε κανονικά ἡ ἀνακαίνιση καί βελτίωση τῆς ὁδοῦ καί τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Σόφιας, ἐνῶ ὁμαλά διεξαγόταν καί ἡ διακίνηση βουλγαρικῶν ἐμπορευμάτων ἀπό τό λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης. Τέλος, τή 10η Ἰουλίου, εἶχε παραταθεῖ ἐπ' ἀόριστον ἡ ἰσχύς τῆς διμεροῦς ναυτιλιακῆς συμφωνίας.

Τό κοινό ἀνακοινωθέν, πού ἐκδόθηκε μετά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, ἀνέφερε:

«Ἔληξαν αἱ ἐργασίαι τῆς 4ης Μικτῆς Διϋπουργικῆς Ἐπιτροπῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μεταξύ Ἑλλάδος καί Βουλγαρίας καί ὑπεγράφη εἰς τό Ὑπουργεῖον τῶν

Συνάντηση μέ τόν Φρανσουά-Ξαβιέ 'Ορτολί.

'Εξωτερικῶν σχετικόν Πρωτόκολλον ὑπό τῶν ἀρχηγῶν τῶν δύο ἀντιπροσωπειῶν κ.κ. Ι. Μπούτου, ὑπουργοῦ 'Αναπληρωτοῦ Συντονισμοῦ καί Γ. Καραμάνωφ, ὑπουργοῦ 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου καί 'Υπηρεσιῶν.

»Αἱ ἐργασίαι τῆς 'Επιτροπῆς διεξήχθησαν εἰς ἀτμόσφαιραν πλήρους ἐγκαρδιότητος καί εἰλικρινείας προερχομένης ἐκ τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί τῶν κοινῶν συμφερόντων τῶν δύο χωρῶν.

»'Η 'Επιτροπή προέβη εἰς ἐπισκόπησιν τῆς πραγματοποιηθείσης ἑλληνοβουλγαρικῆς συνεργασίας ἀπό τῆς προηγουμένης Συνόδου, ἥτις ἐγένετο ἐν Βουλγαρίᾳ τόν παρελθόντα Φεβρουάριον.

»Κατά τάς ἐργασίας της ἡ 'Επιτροπή ἐπλήφθη καί ἐξήτασεν τάς δυνατότητας περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν καί ἰδίᾳ εἰς τούς τομεῖς τοῦ ἐμπορίου, βιομηχανίας, γεωργίας, τουρισμοῦ, ὁδικῶν καί σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν, ποταμίων ὑδάτων καί ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ὡς καί εἰς τήν ἐπιστημονικήν καί τεχνικήν συνεργασίαν.

»Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾶ εἰς τάς ἐμπορικάς συναλλαγάς ὑπεγράφη ἐμπορικόν πρωτόκολλον διά τοῦ ὁποίου προβλέπεται ἡ αὔξησις τοῦ ὄγκου τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ἀπό 110 ἑκατ. δολλάρια, εἰς 140 ἑκατ. δολλάρια, ἤτοι αὔξησις συναλλαγῶν περίπου κατά 30 τοῖς ἑκατόν.

»'Οσον ἀφορᾶ τά δύο σχέδια περί ἐμπορικῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ἀνταλλαγῶν, πέραν τῶν διά τῶν κλήριγκ ὑφισταμένων συμφωνιῶν τά ὁποῖα ἐπαρουσίασεν ἡ βουλγαρική πλευρά διά τήν προσφοράν ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καί χημικῶν λιπασμάτων, ἐναντι ἑλληνικῶν βιομηχανικῶν καί ἀγροτικῶν προϊόντων, ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ λεπτομερής καί εἰς βάθος ἐξέτασις τοῦ θέματος τούτου πραγματοποιηθῇ ὑπό τῆς μονίμου μικτῆς ὑποεπιτροπῆς ἐμπορικῆς συνεργασίας.

»'Υπό τῆς ἐπιτροπῆς ὑπεγραμμίσθη ὁ σημαντικός ρόλος τόν ὁποῖον πρόκειται νά διαδραματίσῃ ἡ ὀργάνωσις 'Εκθέσεων τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν εἰς 'Αθήνας τό 1976 καί εἰς Σόφιαν τό 1977.

»'Ενεκρίθη τό ὑπογραφέν τόν 'Οκτώβριον ἐ.ἔ πρωτόκολλον βιομηχανικῆς μεταξύ τῶν δύο χωρῶν συνεργασίας, τό ὁποῖον μεταξύ ἄλλων περιλαμβάνει τήν δημιουργίαν ἐν 'Ελλάδι μονάδων παραγωγῆς ἐργαλειομηχανῶν, ἀνυψωτήρων, μηχανοποιήσεως τοῦ τρόπου λειτουργίας τῶν ἀποθηκῶν πρώτων ὑλῶν καί ἄλλων προϊόντων καί μονάδος ἀλουμινίου.

»'Απεφασίσθη ἡ περαιτέρω παρακολούθησις τῆς πραγματοποιήσεως τῆς συνεργασίας εἰς τούς ἀνωτέρω τομεῖς ὑπό τῆς ἁρμοδίας ἑλληνοβουλγαρικῆς ὑποεπιτροπῆς.

»'Υπό ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐξεφράσθη ἡ ἱκανοποίησις διά τήν σημαντικήν αὔξησιν τοῦ ὄγκου τῶν διακινηθέντων ἐμπορευμάτων τῶν δύο χωρῶν κατά τό 1975.

»'Εδηλώθη δέ καί ἀπό τά δύο μέρη, ὅτι ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς ἀνακατασκευῆς τῆς ὁδικῆς ἀρτηρίας Θεσσαλονίκης - Κουλάτα - Σόφιας καί Βοντίν καί Λόμ, πραγματοποιεῖται συμφώνως πρός τά συμφωνηθέντα καί θά περατωθῇ μέχρι τοῦ 1978.

»'Από ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐδηλώθη ὅτι ἡ ἐνίσχυσις τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Κουλάτα θά περατωθῇ ὡς συνεφωνήθη μέχρι τοῦ τέλους 1976.

»'Αντιστοίχως ἀπό βουλγαρικῆς πλευρᾶς παρεσχέθη ἡ διαβεβαίωσις ὅτι, παραλλήλως πρός τήν ὁδικήν ἀρτηρίαν, θά ἐνισχυθῇ ἀναλόγως καί τό πορθμεῖον μεταξύ Βοντίν καί Καλαφάτ, ἐπί τοῦ Δουνάβεως. 'Επίσης ἐδηλώθη ὅτι ἡ βουλγαρική πλευρά εἶναι πρόθυμος νά ὀργανώσῃ καί συνδυασμένας μεταφοράς (σιδηροδρομικῶς καί διά ποταμίων μέσων) πρός καί ἀπό κεντρικήν Εὐρώπην.

»'Απεφασίσθη ἐπίσης ἡ ἐξέτασις ὑπό τῶν ἁρμοδίων φορέων τῶν δύο χωρῶν τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς λεωφορειακῆς γραμμῆς 'Αθηνῶν - Σόφιας.

»"Οσον ἀφορᾶ τάς διευκολύνσεις, τάς ὁποίας ἐζήτησεν ἡ βουλγαρική πλευρά διά τόν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ἑλληνική πλευρά ἐδήλωσεν ὅτι θά πράξῃ πᾶν τό δυνατόν διά τήν βελτίωσιν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν βουλγαρικῶν ἀναγκῶν. 'Επίσης ἀπεφασίσθη, ὅτι μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 1976 θά ἔχουν καθορισθῇ ὁ ὄγκος καί τό εἶδος τῶν φορτίων, τά ὁποῖα θά διακινηθοῦν μέσῳ τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης, μερίμνῃ τοῦ ΟΛΘ καί Ντεσπράτ.

»'Η 'Επιτροπή ἀπεφάσισε τήν ἀνάθεση τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν θεμάτων τά ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τήν ἐπωφελῆ χρησιμοποίησιν τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν πού διαρρέουν τάς δύο χώρας, εἰς μικτάς 'Ομάδας 'Εργασίας 'Εμπειρογνωμόνων τῶν δύο χωρῶν καί τήν ὑποβολήν σχετικῶν προτάσεων ἐντός τοῦ πρώτου ἑξαμήνου 1976.

»'Εντός τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω χρονικοῦ διαστήματος θά ἐξετασθοῦν ἐπίσης ὑπό ἑτέρας ὁμάδος εἰδικῶν τῶν δύο χωρῶν καί τά θέματα διασυνδέσεως τῶν ἠλεκτρικῶν συστημάτων τῶν δύο χωρῶν.

»'Ως πρός τόν τουρισμόν, ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις εἰς 'Αθήνας καί Σόφιαν Τουριστικῶν Γραφείων Πληροφοριῶν.

»Τέλος, ὡς πρός τάς συνεργασίας εἰς τόν ἐπιστημονικόν - τεχνικόν - μορφωτικόν τομέα ἀνεφέρθη μεθ' ἱκανοποιήσεως τό ὑπογραφέν εἰς Σόφιαν τήν 28ην Νοεμβρίου νέον τριετές πρόγραμμα πολιτιστικῶν μορφωτικῶν ἐκδηλώσεων. 'Επίσης συνεφωνήθη ἡ περαιτέρω διεύρυνσις τῆς συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημιακῶν κ.λπ. ἐπιστημονικῶν ἱδρυμάτων».

Παράλληλα, στίς 10 Δεκεμβρίου, εἶχε ὑπογραφεῖ, ἀπό τόν "Ελληνα ὑπουργό Μεταφορῶν, Γ. Βογιατζῆ, καί τόν Βούλγαρο ὑπουργό Τηλεπικοινωνιῶν, Γκ. 'Αντρέγιεφ, μνημόνιο πού προέβλεπε τή διεύρυνση τῆς διμεροῦς συνεργασίας στόν τομέα τῶν τηλεπικοινωνιῶν.

11-12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Κατά τή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς ὑπουργικῆς συνόδου τοῦ ΝΑΤΟ, στίς Βρυξέλλες, ὁ ὑπουργός 'Εξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, συναντᾶται μέ τούς ὁμολόγους του τῶν ΗΠΑ, Χ. Κίσινγκερ, καί τῶν ἄλλων Κρατῶν-μελῶν τῆς Συμμαχίας.

'Ιδιαίτερα σημαντικές, ὡστόσο, ἦταν οἱ συνομιλίες τοῦ Δ. Μπίτσιου μέ τόν Τοῦρκο ὑπουργό 'Εξωτερικῶν, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ. Οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν στήν ἐπανάληψη τῶν διακοινοτικῶν συνομιλι-

ῶν, ἀπό τό νέο ἔτος καί στίς 12 Δεκεμβρίου ὑπέγραψαν πρακτικό, βασισμένο στή «φόρμουλα Σωβανιάργκ», μέ τό ὁποῖο ἡ τουρκική πλευρά παραιτήθηκε ἀπό ὁποιουσδήποτε προκαταρκτικούς ὅρους εἶχε ζητήσει γιά τήν ἐπανάληψη τῶν συνομιλιῶν, ἐνῶ καθοριζόταν ὡς πρῶτο θέμα πού θά κάλυπταν οἱ Γ. Κληρίδης καί Ρ. Ντενκτάς τό ἐδαφικό. Μέ τή διαδικασία αὐτή, διαχωρίζονταν καί τά θέματα τῆς Κύπρου καί τοῦ Αἰγαίου, ὅπως ἐπιδίωκε ἡ ἑλληνική πλευρά. Ἡ συμφωνία Μπίτσιου-Τσαγλαγιαγκίλ σηματοδοτοῦσε τήν — προσωρινή τουλάχιστον —ἀναδίπλωση τῆς Ἄγκυρας ἀπό τίς ἰδιαίτερα ἀδιάλλακτες θέσεις τίς ὁποῖες εἶχε υἱοθετήσει τήν ἐπαύριο τῆς ἥττας της στόν ΟΗΕ. Ἡ ἐξέλιξη αὐτή ὀφειλόταν στήν ἔγκαιρη δραστηριότητα καί τήν πίεση τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς, πού εἶχε καταστεῖ ἐμφανής ἀπό τήν ἀρχή τοῦ μῆνα.

Ἀπό τίς Βρυξέλλες, ὁ Δ. Μπίτσιος ἐπικοινώνησε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος ἐνέκρινε τούς χειρισμούς τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν. Εὐθύς ἀμέσως, ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, Ι. Τζούνης, ἀναχώρησε γιά τήν Λευκωσία, ὅπου καί ἐνημέρωσε τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, ὁ ὁποῖος ἀποδέχθηκε τή συμφωνία.

Στά ἀπομνημονεύματά του, ὁ Δ. Μπίτσιος, σημείωσε, γιά τή συνάντησή του μέ τόν Τοῦρκο ὑπουργό Ἐξωτερικῶν:

«Δύο ἦσαν τά οὐσιώδη σημεῖα πού εἶχαν ἐπιτευχθεῖ στή βελγική πρωτεύουσα: α) ὅτι ὁ Τσαγλαγιαγκίλ παραιτήθηκε ἀπό ὅλους τούς προκαταρκτικούς ὅρους πού ὁ ἴδιος καί ὁ Ντενκτάς ἐπί μῆνες ἀνένδοτα πρόβαλλαν καί πού εἶχε ἐπαναλάβει μέ τίς δηλώσεις του μόλις λίγες μέρες πρίν β) καί κυρίως ὅτι τό ἐδαφικό θά συνεζητεῖτο πρῶτο, γιατί ἀπό τήν ἐξέλιξη πού θά ἔπαιρνε θά μποροῦσε ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά νά ὑπολογίσει καί τόν ἀριθμό τῶν προσφύγων πού θά ἐπέστρεφαν στίς ἑστίες τους. Στόχος τῶν Κυπρίων δέν ἦταν νά ξαναγυρίσουν οἱ πρόσφυγες ὅπως-ὅπως στό "Βορρά", ἀκόμα καί σέ τμήματα πού θά παρέμεναν ὑπό τουρκοκυπριακή διοίκηση, ἀλλά νά ἐπιστρέψουν σέ περιοχές πού βάσει τῆς συμφωνίας θά περιέρχονταν στό ἑλληνοκυπριακό τμῆμα τῆς ὁμοσπονδίας. Προηγεῖτο λοιπόν στήν ἀντίληψη τοῦ Μακαρίου τό ἐδαφικό τοῦ προσφυγικοῦ καί αἰτιολογοῦσε τό αἴτημά του νά περιορισθεῖ τό τουρκοκυπριακό καντόνι τό πολύ στό 25% τοῦ ἐδάφους.

»Στό στάδιο ἐκεῖνο τῶν διαδικαστικῶν ρυθμίσεων γιά τήν ἐπανάληψη τῶν διαπραγματεύσεων, δέν ἀναφέρθηκε στό Πρακτικό τό ζήτημα τῆς ἀποχωρήσεως τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ἀπό τήν Κύπρο. Εἶναι φανερό ὅτι τό θέμα τῶν τουρκικῶν δυνάμεων δέν μποροῦσε νά συζητηθεῖ στά πλαίσια τῆς ἑπόμενης φάσεως τῶν διακοινοτικῶν, ἐρήμην τῆς Τουρκίας, ἀπό τόν Ντενκτάς. Γιά νά γίνει τέτοια συζήτηση θά ἔπρεπε νά ἐνδώσωμε στήν ἐπίμονη ἀξίωση τῆς Ἄγκυρας νά ὑποκατασταθοῦν ἀμέσως οἱ διακοινοτικές μέ τετραμερεῖς διαπραγματεύσεις, πού — ὅπως εἶχε παρατηρήσει ὁ Ἰταλός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν στόν Τσαγλαγιαγκίλ, "θά καθιέρωνε διεθνῶς τήν ἀντίληψη ὅτι οἱ δύο κοινότητες στήν Κύπρο δέν ἀποτελοῦσαν παρά μιά ἐπέκταση τῶν δύο χωρῶν" καί θά καταργοῦσε τή διεθνῆ προσωπικότητα τοῦ κυπριακοῦ Κράτους. Ἐκεῖνο πού μποροῦσαν νά κάνουν οἱ διακοινοτικές ἦταν μέ τή δική τους δυναμική νά ἐπισπεύσουν τή στιγμή πού θά καθίστατο ὥριμη ἡ συζήτηση τῶν μή ἐσωτερικῶν πραγμάτων τῆς Δημοκρατίας σέ διευρυμένα πλαίσια»[38].

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παραβρίσκεται στή δεξίωση πού παρεθέτει ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, πρός τιμή τῶν ἐκπροσώπων τοῦ τύπου.

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Κατά τή διάρκεια ἐπισκέψεως στή Μόσχα τοῦ ὑπουργοῦ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Α. Παπαδόγγονα, ὑπογράφεται ἑλληνοσοβιετική Γενική Ναυτιλιακή Συμφωνία. Παράλληλα, ἀπό τίς ἐπαφές πού εἶχε μέ Σοβιετικούς ἰθύνοντες ὁ Α. Παπαδόγγονας, ἔγινε σαφές ὅτι ὑπῆρχε ἀπό τήν πλευρά τῆς ἀνατολικῆς ὑπερδυνάμεως διάθεση γιά ἀνάπτυξη τῶν διμερῶν ἐμπορικῶν σχέσεων καί γιά ἀπορρόφηση μεγαλυτέρων ποσοτήτων ἑλληνικῶν προϊόντων[39].

17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς κηρύσσει τήν ἔναρξη τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ:

«Ἀγαπητοί κύριοι,

»Αἰσθάνομαι εἰλικρινῆ συγκίνησιν ἀπευθυνόμενος πρός τους ἀγρότας τῆς Ἑλλάδος. Δέν νομίζω δέ ὅτι ἔχω ἀνάγκην νά σᾶς διαβεβαιώσω γιά τό ἐνδιαφέρον καί τήν στοργήν πού τρέφω γιά τήν τάξη σας. Γιατί πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι προέρχομαι ἀπό τούς κόλπους της, ἐκτιμῶ βαθύτατα τόν πρωταρχικόν ρόλον πού διαδραματίζει στήν ἐθνικήν μας ζωήν. Ἀποτελεῖ, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐλέχθη, ἡ τάξις ἡ ἀγροτική τήν μεγάλην δεξαμενήν, ἀπό τήν ὁποίαν τό ἔθνος ἀντλεῖ τάς δυνάμεις του. Καί διά τόν λόγον ἀκριβῶς αὐτόν ἡ στοργή τῆς Κυβερνήσεως γι' αὐτήν θά πρέπη νά εἶναι καί στοργή ὅλων τῶν τάξεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Τό ἐνδιαφέρον μου γιά τήν τάξιν σας τό ἀπέδειξα καί κατά το παρελθόν, μέ τήν ἀσφάλισιν τῶν ἀγροτῶν, ἀλλά καί προσφάτως. Οἱ ἀριθμοί οἱ ὁποῖοι δίδουν τήν πολιτικήν τοῦ Κράτους εἰς τόν γεωργικόν τομέα, ἔχουν σχεδόν διπλασιασθῆ μεταξύ τοῦ 1973 καί τοῦ 1975. Καί ἰδού οἱ ἀριθμοί αὐτοί: Ἡ χρηματοδότησις πρός τήν γεωργίαν τοῦ 1973 ἀνήρχετο σέ 29 δισεκατομμύρια 800 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τό 1975 ἀνῆλθεν εἰς 48 δισεκατομμύρια 900 ἑκατομμύρια. Αἱ ἐπιδοτήσεις γιά τά γεωργικά μας προϊόντα ἀπό 5 δισεκατομμύρια 700 ἑκατομμύρια τό 1973, ἀνῆλθαν σέ 14 δισεκατομμύρια 900 ἑκατομμύρια τό

1975. Αἱ ἐπενδύσεις πρός τόν γεωργικόν τομέα ἀπό 4 δισεκατομμύρια 700 ἑκατομμύρια τό 1973, ἀνῆλθαν εἰς 5 δισεκατομμύρια 400 ἑκατομμύρια τό 1975. Καί αἱ διάφοραι παροχαί τοῦ ΟΓΑ πρός τούς ἀγρότας, ἀπό 4 δισεκατομμύρια 400 ἑκατομμύρια τό 1973, ἀνῆλθαν σέ 7 δισεκατομμύρια 500 ἑκατομμύρια τό 1975.

»Γνωρίζω ὅτι, παρ' ὅλα αὐτά, τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν οἱ ἀγρότες μας εἶναι πολλά καί δύσκολα. Τά προβλήματα ὅμως αὐτά δέν θά θεραπευθοῦν μόνον μέ ἐπιδοτήσεις, πού προκαλοῦν, ὅπως γνωρίζετε, πρόσκαιρον ἀνακούφισιν. Τά προβλήματα αὐτά πρέπει νά ἐπιλυθοῦν κατά τρόπον ὀργανικόν καί μόνιμον.

»Ἀλλά διά νά ἐπιλυθοῦν χρειάζεται ἡ στενή καί σταθερά συνεργασία Κράτους καί ἀγροτῶν. Συνεργασία ἡ ὁποία θά ἔχῃ ὡς σκοπόν τήν ἀναδιάρθρωσιν τῆς γεωργικῆς μας οἰκονομίας καί ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀναμένεται ἡ ἔνταξίς μας εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν. Ἔνταξις τήν ὁποίαν, ὅπως γνωρίζετε, μέ ἐπιμονήν καί — θά ἠμποροῦσα νά πῶ — μέ ἐπιτυχίαν ἐπεδίωξα καί ἡ ὁποία θά εὐεργετήσῃ κυρίως τήν τάξιν τήν ἀγροτικήν.

»Εἰς ἕνα λόγον μου, τόν ὁποῖον ἐξεφώνησα πρό ἔτους περίπου εἰς τήν Λάρισαν, διέγραψα τήν πολιτικήν τήν ὁποίαν προτίθεται νά ἀκολουθήσῃ ἡ Κυβέρνησίς μου εἰς τόν ἀγροτικόν τομέα. Γιά τήν πραγματοποίηση τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ἡ Κυβέρνησίς μου εἶναι πρόθυμος, εἶναι ἀποφασισμένη νά συνεργασθῇ στενά καί εἰλικρινά μέ τούς ἐκπροσώπους σας καί νά τούς παράσχῃ ὅλα τά μέσα πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά νά ἐκπληρώσουν τήν ἀποστολήν τους. Ἀναμένει ὅμως καί ἀπό σᾶς ἡ Κυβέρνησις κατανόησιν. Καί ὅταν λέγω ἀπό σᾶς, δέν περιορίζομαι μόνον εἰς τάς ὀργανώσεις σας, ἀλλά καί εἰς ἕκαστον ἐξ ὑμῶν προσωπικῶς. Γιατί ὁσαδήποτε μέσα καί ἐάν διαθέσῃ τό Κράτος θά ἀποδειχθοῦν μάταια, ἐάν ἐσεῖς οἱ ἴδιοι δέν τά ἀξιοποιήσετε, συμμορφούμενοι μέ τάς ὑποδείξεις του καί τά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης.

»Ὅλοι ὑποστηρίζομεν εἰς τόν τόπον αὐτόν τήν ἀνάγκην τῆς ἀλλαγῆς. Ἀλλά γιά νά γίνῃ καθολική ἡ ἀλλαγή αὐτή, θά πρέπῃ νά τήν πραγματοποιήσῃ ὁ καθένας μας χωριστά εἰς τόν τομέα του. Οἱ ριζικές συνεπῶς ἀλλαγές πού χρειάζεται ἡ γεωργική μας οἰκονομία, θά ἀπαιτήσουν τήν πρόθυμη σύμπραξη τῶν ἀγροτῶν μας.

»Ἡ διατύπωσις ἐξ ἄλλου οἰκονομικῶν αἰτημάτων τά ὁποῖα ὑπερβαίνουν τίς δυνατότητες τῆς οἰκονομίας μας, εἶναι ἀντίθετη πρός τήν λογικήν, ἀλλά καί πρός τό γενικόν συμφέρον. Γιατί, ὅπως εἶπα κάποτε, ἀποτελεῖ παραλογισμόν τό νά ζητοῦμεν ἀπό τό Κράτος νά δίδῃ περισσότερα ἀπό ὅσα ἔχει. Θά ἐπαναλάβω μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν ὡρισμένες ἀλήθειες, τίς ὁποῖες εἶπα προσφάτως στήν Καβάλα καί πού πρέπει νά γίνουν συνείδηση ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

»Ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει λόγους νά ἀντιδικῇ μέ τούς πολίτας. Γιατί ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει ἴδια συμφέροντα, ὅπως ἔχουν αὐτοί. Ἀντιθέτως ἡ Κυβέρνησις ἔχει συμφέρον νά ἱκανοποιῇ ὅλα τά αἰτήματα ὅλων τῶν πολιτῶν. Διότι, ἐκτός τοῦ ὅτι ἱκανοποιεῖ ψυχικήν ἀνάγκην, ἔχει καί συμφέρον κομματικό. Ἐάν δέν τό πράττῃ, δέν εἶναι γιατί δέν θέλει, ἀλλά γιατί δέν μπορεῖ νά τό πράξῃ χωρίς νά θέσῃ σέ κίνδυνον τήν οἰκονομίαν τῆς χώρας.

»Καί εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ τακτική αὐτή, ὅταν συνοδεύεται ἀπό ἀπεργίες καί διαδηλώσεις. Ὅπως γνωρίζετε, τόν τελευταῖο καιρό ἡ τακτική τῆς ἀσκήσεως πιέσεως ἐπί τῆς Κυβερνήσεως μέ παρόμοιες ἐκδηλώσεις τείνει νά καταστῇ μόδα. Ἀλλά ἄν, ἀγαπητοί μου κύριοι, ἐπικρατήσῃ ἡ μόδα αὐτή καί ὅλες οἱ τάξεις τοῦ τόπου μας γιά νά ἱκανοποιήσουν τά αἰτήματά τους κατέλθουν συγχρόνως σέ ἀπεργίες, τότε θά ὁδηγηθῶμεν εἰς τήν διάλυσιν τῆς Πολιτείας. Ἀλλά ἡ Πολιτεία δέν ἀνήκει εἰς τήν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία εἶναι περαστική. Ἀνήκει σέ σᾶς, στούς Ἕλληνας πολίτας. Καί ἔχετε συμφέρον καί καθῆκον νά τήν προστατεύσετε.

»Τίς ἀλήθειες αὐτές τίς γνωρίζομε ὅλοι μας. Ἀλλά παρασυρόμεθα ἀπό τήν δημαγωγία, τήν πολιτική καί τήν συνδικαλιστική. Ἡ ὁποία οὔτε λίγο, οὔτε πολύ προτείνει περίπου νά δίνωμε πρός ὅλους καί νά μή λαμβάνωμεν ἀπό κανένα. Εἶναι καιρός ὅμως νά βροῦμε τήν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως κατά τῆς δημαγωγίας, ἐάν θέλωμε νά ἔχωμε πρόοδον, ἀσφάλειαν καί ἐλευθερίαν.

»Εἶναι καιρός νά ἀντιληφθοῦν πρό παντός ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, μολονότι ἀποτελοῦν ὄργανά του, ἀντιδικοῦν συστηματικά μέ τό Κράτος, ὅτι ἡ τακτική των ἠμπορεῖ νά ὁδηγήσῃ εἰς οἰκονομικήν καί κοινωνικήν ἀποσύνθεσιν καί ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει νά κλονίσῃ τήν δημοκρατίαν.

»Περιμένω ἀπό σᾶς, τούς ἀγρότας, νά δώσετε τό παράδειγμα τῆς ἐγκρατείας εἰς ὅλας τάς τάξεις τῆς κοινωνίας μας. Διότι σεῖς πού ζῆτε κοντά στήν φύση καί αἰσθάνεσθε περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους ὅτι ὁ τόπος αὐτός εἶναι δικός σας, εἶναι φυσικό καί νά ἐνδιαφέρεσθε περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους γιά τήν προκοπή του.

»Ὕστερα ἀπό αὐτήν τήν βραχεῖαν ἐνημέρωσιν καί τάς φιλικάς παραινέσεις, κηρύσσω τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου σας, μέ τήν εὐχήν ὅπως τά πορίσματα εἰς τά ὁποῖα θά καταλήξετε ἀποδειχθοῦν ὠφέλιμα ὄχι μόνον γιά τήν τάξη σας, ἀλλά γενικώτερα γιά τήν χώραν. Καί σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησίς μου θά μελετήσῃ τά πορίσματα αὐτά μέ τό ἐνδιαφέρον τό ὁποῖον αἰσθάνεται ὅτι ὀφείλει νά ἔχῃ πρός τούς Ἕλληνας ἀγρότας».

Προσέλευση στή γενική συνέλευση τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ (ἄνω)· στιγμιότυπο ἀπό τή δεξίωση τῆς ΑΔΕΔΥ (κάτω).

18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει, μέσω τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας Γ. Ράλλη, τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό στό 23ο Πανελλήνιο Συνέδριο τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων:

«Σᾶς ἀπευθύνω θερμό χαιρετισμό· καί εὔχομαι τήν πλήρη εὐόδωση τῶν ἐργασιῶν τοῦ 23ου Πανελληνίου Συνεδρίου σας. Εὔχομαι τό Συνέδριο αὐτό ν' ἀποτελέση τήν βάση ἐξορμήσεως γιά τήν ἀνύψωση τῆς δημοσιοϋπαλληλικῆς τάξεως στό ἐπίπεδο πού τῆς ὁρίζει ἡ ὑψηλή ἀποστολή της, μέσα σέ μία δημοκρατική, εὐνομουμένη καί εὐημεροῦσα Πολιτεία.

»Πιστεύω ἀκλόνητα ὅτι οἱ δημόσιοι λειτουργοί σ' ὅλες τίς βαθμίδες τῆς ἱεραρχίας καί σ' ὅλους τούς κλάδους τῆς δραστηριότητός τους εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τῆς κρατικῆς λειτουργίας. Γι' αὐτό καί τά καθήκοντά τους εἶναι βαρύτατα· καί μεγίστη ἡ εὐθύνη τους ἀπέναντι τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Καί πρέπει ὅλοι νά συνειδητοποιήσουν ὅτι ἀποτελοῦν τά ὄργανα μέ τά ὁποῖα ἡ Κυβέρνηση — κάθε Κυβέρνηση — ἀπό τόν λαό ἀσκεῖ τήν πολιτική της χάριν τοῦ λαοῦ.

»Τό πρώτιστο συνεπῶς προαπαιτούμενο γιά ν' ἀνταποκριθοῦν στήν ὑψηλή ἀποστολή τους ὅλοι οἱ δημόσιοι — καί τονίζω — ὅλοι οἱ δημόσιοι λειτουργοί, εἶναι ἡ στενή συνεργασία (καί ὄχι βέβαια ἡ ἀντιδικία) μέ τήν δημοκρατική Κυβέρνηση τῆς χώρας. Ἔτσι ὑπηρετοῦν καί οἱ ἴδιοι τόν λαό· καί ἠμποροῦν νά συμβάλουν ἀποφασιστικά στήν προαγωγή του. Καί ἔτσι ἐπιλύουν κατά τόν οὐσιαστικώτερο καί ἀσφαλέστερο τρόπο καί τά δικά τους αἰτήματα ὡς ἐκλεκτῆς μερίδος τοῦ λαοῦ, πού μοχθεῖ γιά μιά καλύτερη καί εὐτυχέστερη Ἑλλάδα».

19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παραβρίσκεται στή δεξίωση πού παραθέτει στό «Χίλτον» ἡ ΔΕΗ, μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 25 ἐτῶν ἀπό τήν ἵδρυσή της. Τό ἴδιο βράδυ, παρίσταται καί στή δεξίωση πού δίνεται γιά νά τιμηθεῖ ἡ τριακονταετία ἀπό τήν ἵδρυση τῆς ΑΔΕΔΥ.

20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Συγκαλεῖται ἡ Κοινοβουλευτική Ὁμάδα τῆς ΝΔ, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὁ Κ. Καραμανλῆς κάμει ἀνασκόπηση τῆς κυβερνητικῆς δραστηριότητας γιά τό ἔτος 1975:

«Ὑπενθύμισεν ὅτι ὅπως προέκυψεν καί κατά τάς συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν, ἐπαληθεύσαν αἱ προβλέψεις διά τήν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας μας. Ἐπιβεβαιοῦται οὕτως ἡ πεποίθησις ὅτι, ἄν ἀντιμετωπισθοῦν ἐπιτυχῶς αἱ ὑπάρχουσαι προσωριναί δυσκολίαι, δικαιολογεῖται κάθε αἰσιοδοξία διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Πρός τοῦτο ἀπαιτεῖται αὐτοσυγκράτησις καί πνεῦμα λιτότητος, τό ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις ἐφαρμόζει εἰς τήν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος. "Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νά κατανοηθῆ ἀπό ὅλους τούς Ἕλληνες" ἐτόνισεν ὁ κ. Καραμανλῆς - "ὅτι ἐάν δέν ἠμποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν ἀμέσως ὅλα τά εὔλογα αἰτήματα τῶν διαφόρων τάξεων, αὐτό δέν ὀφείλεται εἰς τήν ἀπροθυμίαν τῆς Κυβερνήσεως· ὀφείλεται εἰς ἀνάγκην ἐθνικήν.

»"Μέσα σέ δύο ἔτη, ὅπως προκύπτει ἀπό τούς προϋπολογισμούς τῶν ἐτῶν 1974-1976, αἱ δαπάναι γενικά εἰς τόν τομέα τῆς ἀμύνης ηὐξήθησαν κατά 50 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν. Βεβαίως ἐάν τό ποσόν τοῦτο δέν διετίθετο διά τήν ἄμυναν, θά διετίθετο διά κοινωνικούς σκοπούς καί τήν ἐπιτάχυνσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως".

»Ἐπισκοπῶν τήν ἐξέλιξιν τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος τῆς Κύπρου καί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, ὁ κ. Καραμανλῆς διετύπωσεν ὡρισμένας ἐλπίδας. "Εἶναι δυνατόν", εἶπε "ν' ἀντιληφθῆ ἡ Τουρκία ὅτι ἡ παράτασις τῆς ἀδικαιολογήτου ἐκκρεμότητος βλάπτει περισσότερον τήν ἰδίαν, παρά τήν Ἑλλάδα. Καί ὅτι εἶναι καί διά τάς δύο χώρας ζωτική ἀνάγκη ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας. Πάντως ἡ ἑλληνική πολιτική εἶναι σαφής καί σταθερά: ἡ Ἑλλάς εἶναι μετριοπαθής καί ἐπιθυμεῖ τήν εἰρηνικήν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν της μέ τήν Τουρκίαν. Κατ' οὐδένα τρόπον ὅμως εἶναι διατεθειμένη νά δεχθῆ, ὥστε ἡ μετριοπάθειά της νά ὑπερβῆ τά ὅρια πού διαγράφουν τό συμφέρον καί ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς χώρας".

»Βασίμους ἐλπίδας διετύπωσεν ὁ κ. Καραμανλῆς διά τήν ἐπιτάχυνσιν ὁριστικῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν ΕΟΚ καί τήν τελικήν ἔγκρισιν τοῦ Β' Χρηματοδοτικοῦ Πρωτοκόλλου. Τοῦτο προβλέπει τήν δανειοδότησιν τῆς Ἑλλάδος μέ 480 ἑκατομμύρια δολλάρια διά τήν ἀναδιάρθρωσιν τῆς γεωργικῆς της οἰκονομίας. "Τό ἐρχόμενον δίμηνον" εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς "θά εἶναι ἀποφασιστικόν διά τήν ἐπίτευξιν στόχων, πού θά ἐπιδράσουν εἰς τήν διαμόρφωσιν ἑνός καλυτέρου μέλλοντος".

»Ἀναφερόμενος εἰς τήν ἐσωτερικήν πολιτικήν κατάστασιν ὁ κ. Καραμανλῆς εἶπεν ὅτι "ὀφείλομεν νά προσβλέπωμεν εἰς τό παράδειγμα τῶν εὐνομουμένων καί ὄχι τῶν ἀναρχουμένων Δημοκρατιῶν. Διότι αἱ πρῶται διασφαλίζουν καί τήν ἐπιβίωσιν τῆς δημοκρατίας, ἡ ὁποία διέρχεται κρίσιν εἰς ὅλον τόν κόσμον, καί τήν εὐημερίαν τῶν πολιτῶν. Ἐνῶ αἱ ἀναρχούμεναι δημοκρατίαι κινδυνεύουν νά ἐξαφανισθοῦν. Προϋπόθεσις τῆς καλῆς λειτουργίας τῆς δημοκρατίας εἶναι τό ἤρεμον πολιτικόν κλῖμα καί ἡ ἀποφυγή τῆς ὀξύτητος καί τῶν παθῶν. Ὁ ἀνώνυμος λαός συναισθάνεται τάς ἀληθείας αὐτάς. Δυστυχῶς ὅμως πολλοί ἀπό τούς ἐπωνύμους — πολιτική, πνευματική, δημοσιογραφική ἤ συνδικαλιστική ἡγεσία — μερικές φορές μέ τήν συμπεριφοράν των ἀδικοῦν ὄχι τήν Κυβέρνησιν, ἀλλά αὐτήν ταύτην τήν δημοκρατίαν. Διότι ἡ δημοκρατία εἶναι εὐαίσθητον πολίτευμα· καί δέν ἀντέχει εἰς τήν ἐξαλλοσύνην καί τήν καλλιέργειαν τεχνητῆς ὀξύτητος.

»"Εἰς τόν λόγον πού ἐξεφώνησα μέ τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, προσεπάθησα νά διαλύσω τήν σύγχυσιν εἰς ὅλα τά κρίσιμα θέματα τῆς ἐθνικῆς καί δημοσίας ζωῆς μας. Ἀπεσαφήνισα ὅλας τάς βασικάς θέσεις τῆς Κυβερνήσεως. Παρ' ὅλα αὐτά ἐπί πολλῶν θεμάτων ἐξακολουθεῖ νά καλλιεργῆται ἡ σύγχυσις, διά λόγους ἁπλῶς ἀντιπολιτευτικούς πρός τήν Κυβέρνησιν".

»"'Επιχειρεῖται ἐπίσης νά ἀποδοθῆ εἰς τήν Νέαν Δημοκρατίαν ὅτι ἐνδίδει πότε εἰς τήν ἄκραν Δεξιάν καί πότε ἀντιθέτως εἰς τήν ἄκραν 'Αριστεράν. 'Αμφότερα εἶναι ἀναληθῆ. Διότι ἀμφότερα τά ἄκρα ἡ Νέα Δημοκρατία τά θεωρεῖ ἐχθρούς τῆς δημοκρατίας. Αἱ ἀρχαί τῆς Νέας Δημοκρατίας ἔχουν διακηρυχθῆ μέ ἁπλότητα καί ἀκρίβειαν· καί δέν ἐπιτρέπουν παρερμηνείαν. 'Η Νέα Δημοκρατία εἶναι ἡ παράταξις πού ἀκολουθεῖ τό μέτρον. Διότι τό μέτρον εἶναι ἔκφρασις τῆς δημοκρατίας. Μοναδικόν γνώμονα ἡ Νέα Δημοκρατία ἔχει τό συμφέρον τοῦ τόπου. Ἔτσι ἀδέσμευτη ἀπό δογματισμούς καί προκαταλήψεις, ἀλλά μέ ρεαλισμόν καί σύνεσιν, ἡ Νέα Δημοκρατία ἠμπορεῖ νά θεωρηθῆ ὡς τό πλέον προοδευτικόν κόμμα τῆς 'Ελλάδος. Τά κριτήρια πού χρησιμοποιεῖ εἶναι τό συμφέρον τῆς χώρας καί ἡ ἀξιοπρέπεια ἡ ἐθνική, ἡ ἐξασφάλισις τῆς προόδου τῆς οἰκονομίας καί ἡ ἀνάγκη τῆς κοινωνικῆς συνοχῆς".

»'Ο κ. Καραμανλῆς ἐκάλεσε τά μέλη τῆς Κοινοβουλευτικῆς 'Ομάδος νά χαλυβδώσουν τήν συνοχήν τοῦ κόμματος· ν' ἀντιληφθοῦν τάς ηὐξημένας εὐθύνας των ἔναντι τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τό κόμμα αὐτό ἔχει ἐναποθέσει τάς ἐλπίδας του διά τήν ἰσχύν καί τήν εὐημερίαν τοῦ ἔθνους καί νά ὁλοκληρώσουν τήν ἐργασίαν διά τήν δημοκρατικήν ὀργάνωσιν τῆς Νέας Δημοκρατίας, ἡ ὁποία ἐπί μακράν σειράν ἐτῶν προώρισται ν' ἀποτελῆ τήν σπονδυλικήν στήλην τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς 'Ελλάδος.

»'Εν μέσῳ θερμοτάτων ἐκδηλώσεων ὁ κ. Καραμανλῆς ηὐχήθη εἰς ὅλους τούς βουλευτάς *"ὑγείαν καί χαράν γιά τόν καινούργιο χρόνο"*[40].

22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

'Ενόψει τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων, ὁ πρωθυπουργός ἀποσύρεται γιά 4ήμερες διακοπές στήν Κέρκυρα· τόν συνοδεύει ὁ ὑπουργός Προεδρίας Γ. Ράλλης.

22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Δολοφονεῖται στήν 'Αθήνα ὁ ἀρχηγός τοῦ κλιμακίου τῆς CIA στήν ἑλληνική πρωτεύουσα Ρ. Οὐέλς. Τήν εὐθύνη θά ἀναλάβει ἡ νεοεμφανιζόμενη τρομοκρατική ὀργάνωση «17 Νοέμβρη».

Σύσσωμος ὁ ἑλληνικός πολιτικός κόσμος κατεδίκασε τό γεγονός. 'Ο πρωθυπουργός ἐπικοινώνησε μέ τόν πρεσβευτή τῶν ΗΠΑ, Τζ. Κιούμπις, τόν ὁποῖο ἄλλωστε ἐπισκέφθηκαν, κατ' ἐντολή του, καί οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ καί 'Εθνικῆς 'Αμύνης, γιά νά ἐκφράσουν τή λύπη τῆς Κυβερνήσεως γιά τή δολοφονία. Δηλώσεις μέ τίς ὁποῖες καταδίκασαν τήν ἐγκληματική ἐνέργεια ἔκαμαν καί οἱ Γ. Μαῦρος, Α. Παπανδρέου καί Λ. Κύρκος.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΡΟΛΩΝ

Τά θετικά άποτελέσματα τῆς διπλωματικῆς του ἐξορμήσεως θά ἐνθαρρύνουν τόν Κ. Καραμανλῆ νά ἐντείνει τίς προσπάθειές του στό διεθνές πεδίο. Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Χ. Σμίτ στήν Ἀθήνα, τό Δεκέμβριο, καί ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου ὑπουργῶν τῆς ΕΟΚ τό Φεβρουάριο θά ἀνοίξουν τό δρόμο γιά τήν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινότητα. Τόν Ἰανουάριο, θά συνέλθει στήν ἑλληνική πρωτεύουσα ἡ πρώτη Διαβαλκανική Διάσκεψη, καρπός τῆς ρηξικέλευθης πρωτοβουλίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐνῶ οἱ ἐπισκέψεις στήν Ἀθήνα, τούς ἐπόμενους μῆνες, τῶν Ν. Τσαουσέσκου, Ι. Τίτο, Τ. Ζίφκωφ, Ν. Μίντωφ, σέ συνδυασμό μέ τή μετάβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στήν Αἴγυπτο, θά ἐπιβεβαιώσουν τό νέο ρόλο τῆς χώρας σέ περιφερειακό ἐπίπεδο καί θά προκαλέσουν τά εὐμενῆ σχόλια τοῦ διεθνοῦς τύπου.

Παράλληλα, ἡ σύναψη τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς ἀμυντικῆς συμφωνίας καί ἡ προοπτική μαζικῆς στρατιωτικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἄγκυρας θά προκαλέσουν στήν Κυβέρνηση ἀνησυχίες καί θά ὁδηγήσουν στήν ὑπογραφή, τόν Ἀπρίλιο, «κειμένου ἀρχῶν» πού θά διέπουν τή μελλοντική ἑλληνοαμερικανική ἀμυντική συμφωνία, στή διατύπωση τῆς ἀμερικανικῆς ἐγγυήσεως πού περιεχόταν στήν ἐπιστολή Κίσινγκερ πρός Μπίτσιο καί στήν κατοχύρωση μιᾶς ἰσορροπίας στή στρατιωτική ἐνίσχυση τῆς Ἀθήνας καί τῆς Ἄγκυρας ἀπό τίς ΗΠΑ. Τέλος, εὐθύς μετά τήν ἐξέλιξη αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά προτείνει στήν Τουρκία τή σύναψη συμφώνου μή ἐπιθέσεως. Καί πάλι ἡ Ἄγκυρα θά ἀρνηθεῖ νά ἀντιδράσει θετικά· τό ἐπεισόδιο, πάντως, θά προβάλει διεθνῶς τίς εἰρηνικές προθέσεις τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά καί τό δυναμισμό τῆς νέας ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς, ἱκανῆς νά ἀναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες, εὐθυγραμμιζόμενη μέ τό πνεῦμα τῆς ὑφέσεως.

Ταυτόχρονα, στό ἐσωτερικό πεδίο, οἱ ἀποφάσεις γιά τίς δημόσιες ἐπενδύσεις καί γιά τή δημιουργία νέου ἀεροδρομίου στήν Ἀθήνα θά καταδείξουν τή διάθεση τοῦ Κ. Καραμανλῆ νά δοθεῖ σημαντική ὤθηση στήν οἰκονομία. Ἡ ἐπίλυση, τόν Ἰανουάριο, τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος, μέ τήν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς, καί ἡ προώθηση τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως θά ἀποτελέσουν ἱστορικά βήματα σέ ἕνα τομέα πού ἀφοροῦσε τή μακροπρόθεσμη προοπτική τοῦ ἔθνους. Ὡστόσο, δέν θά λείψει καί ἡ πολιτική ἔνταση, μετά τό θάνατο τοῦ βουλευτῆ Α. Παναγούλη, πού θά ἀποτελέσει ἀφορμή γιά τήν ἐκδήλωση αὐθαίρετων καί ἀκραίων κατηγοριῶν κατά τῆς Κυβερνήσεως.

28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975 - 8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ καγκελλάριος τῆς ΟΔ Γερμανίας, Χ. Σμίτ, συνοδευόμενος ἀπό τους ὑφυπουργούς Τύπου καί Πληροφοριῶν, Κλάους Μπόλλινγκ καί Ἐξωτερικῶν, Βάλτερ Γκέλχοφ, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα.

Τό Δυτικογερμανό καγκελλάριο ὑποδέχθηκε στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος καί τοῦ ἀπηύθυνε τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

«Κύριε καγκελλάριε,

»Εὔχομαι εἰς ὑμᾶς καί τήν κυρία Σμίτ τό ὡς εὖ παρέστητε!

»Ὁ ἑλληνικός λαός καί ἐγώ προσωπικῶς αἰσθανόμεθα εἰλικρινῆ χαράν γιά τήν παρουσία σας στήν χώρα μας. Γιατί εἶναι βαθειά ἡ φιλία καί ὁ θαυμασμός πού τρέφομε γιά σᾶς προσωπικῶς, ὅσο καί γιά τόν μεγάλο λαό σας.

»Κατά τό παρελθόν εἴχαμε κατ' ἐπανάληψιν τήν εὐκαιρίαν ν' ἀνταλλάξωμε τάς σκέψεις μας· καί νά διαπιστώσωμε ὅτι μεταξύ μας ἡ συνεννόησις εἶναι εὔκολος. Τοῦτο ἄλλωστε ὑποβοηθεῖται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ σχέσεις τῶν δύο λαῶν μας εἶναι ἄριστες σέ ὅλους τούς τομεῖς.

»Εἶμαι βέβαιος, κύριε καγκελλάριε, ὅτι οἱ συνομιλίες τίς ὁποῖες θά ἔχωμε κατά τήν ἐδῶ παραμονή σας, θ' ἀποδειχθοῦν καρποφόροι ὄχι μόνον γιά τούς δύο λαούς μας, ἀλλά καί γιά τήν Εὐρώπη γενικώτερα».

Ὁ Χ. Σμίτ ἀπάντησε:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Χαίρομαι διότι ἔρχομαι ὡς φιλοξενούμενος εἰς τήν χώραν σας, ἡ ὁποία ὑπό τήν σταθεράν ἡγεσίαν σας ἐπανῆλθε εἰς τόν κύκλον τῶν εὐρωπαϊκῶν Δημοκρατιῶν. Οἱ Γερμανοί — ὅπως γνωρίζετε — ἀτενίζουν πρός τήν Ἑλλάδα μέ αἰσθήματα φιλίας καί συμπαθείας. Ἐδῶ εὑρίσκονται πολλές ρίζες τῆς τέχνης καί τῆς φιλοσοφίας τῆς χώρας μου. Οἱ πνευματικές ἀνταλλαγές ὑπῆρξαν, κατά τήν διαδρομή τῶν αἰώνων, ἰδιαίτερα ἔντονες καί διαμορφώνουν, παρά τάς πικράς ἐμπειρίας τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, μέχρι σήμερα ἀκόμα, τάς σχέσεις τῶν χωρῶν μας.

»Ἀπό τῆς δημιουργίας τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος αἱ μεταξύ τῶν χωρῶν μας σχέσεις ὑπῆρξαν στεναί καί ἐγκάρδιαι. Οἱ Γερμανοί παρακολουθοῦν μέ συμπάθειαν τάς ἐξελίξεις εἰς τήν χώραν σας. Τήν διά τήν ἐλευθερίαν ἀγάπην τοῦ λαοῦ σας θαυμάζομεν ἡμεῖς οἱ Γερμανοί. Τοῦτο ἰσχύει ἰδιαιτέρως καί σχετικά μέ τήν τύχην ὅλων τῶν Ἑλλήνων κατά τά σκοτεινά χρόνια τῆς δικτατορίας.

»Γνωρίζετε, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς σας εἰς τήν Βόννην, τόν Μάιον τοῦ τρέχοντος ἔτους, εἶχε μεγίστην ἀπήχησιν. Σεῖς προσωποποιεῖτε διά τόν λαόν μου τήν ἀναγέννησιν τῆς δημοκρατίας εἰς τήν Ἑλλάδα.

»Κατά τάς συνομιλίας μας εἰς τήν Βόννην καί εἰς ἄλλας συναντήσεις μας ἠδυνήθημεν νά συσφίξωμεν καί νά προωθήσωμεν τήν καλήν συνεργασίαν μας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καί κατά τήν συνάντησίν μας ταύτην θά συνεχίσωμεν ἀκολουθοῦντες τήν αὐτήν ὁδόν. Θά μᾶς συνοδεύουν οἱ καλές εὐχές τοῦ λαοῦ μου, ὁ ὁποῖος εὔχεται εἰς τόν λαόν σας ἕνα εὐτυχισμένο μέλλον ἐν εἰρήνῃ καί ἐλευθερίᾳ».

Τό ἴδιο βράδυ ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Χέλμουτ Σμίτ, τόν ὁποῖο καί προσφώνησε ὡς ἑξῆς:

«Κύριε καγκελλάριε,

»Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού βρισκόμαστε ὁ ἕνας στό πλευρό τοῦ ἄλλου, ἀνταλλάσσοντες μέ εἰλικρίνειαν σκέψεις καί λόγους φιλικούς. Κατά τήν διάρκειαν αὐτοῦ τοῦ ἔτους πού τελειώνει μεθαύριο, εἶχα τρεῖς φορές τήν μεγάλη χαρά τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς μαζί σας — τόσο μέσα στήν ἴδια τήν ὡραία καί δυνατή χώρα σας, ὅσο καί ἔξω ἀπό αὐτήν, στίς Βρυξέλλες καί στό Ἑλσίνκι. Ἀναπολῶ πάντα τήν θερμότητα τῆς ὑποδοχῆς πού μοῦ ἐπιφυλάξατε στήν Βόννη· καί διατηρῶ ἀνεξάλειπτες ἐντυπώσεις.

»Ἀπόψε ὅμως ἡ χαρά μου εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη. Γιατί εἶστε φιλοξενούμενός μας, φιλοξενούμενος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πού τρέφει βαθεῖαν ἐκτίμησιν πρός τόν γερμανικό λαό κι' ἐσᾶς προσωπικῶς.

»Εἶναι γνωστοί οἱ φιλικοί δεσμοί πού συνδέουν σήμερα τίς χῶρες μας. Ὅπως εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ φιλία αὐτή δύσκολα θά μποροῦσε νά ἀναπτυχθῇ καί νά στερεωθῇ, ἄν δέν ὑπῆρχε ἕνα κοινό πολιτιστικό ὑπόβαθρο, ἄν ἔλειπε ἡ τόσο πλουσία παράδοση κοινῶν πνευματικῶν ἀναζητήσεων καί ἰδεολογικῶν προσανατολισμῶν.

»Δέν χρειάζεται νά ἐπιμείνῃ κανείς στίς διαπιστώσεις αὐτές. Προκύπτουν ἀνάγλυφα ἀπό τήν ἱστορία. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού πρέπει νά ὑπογραμμισθῇ, κατά τό στάδιο αὐτό τῆς ἐπικαιρότητος κατά τό ὁποῖο διαμορφώνεται, ἀλλά δέν ὁμιλεῖ ἀκόμη ἡ ἱστορία, εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ φιλία τῶν δύο χωρῶν μας δέν εἶναι στατική. Εἶναι μία δυναμική πραγματικότης. Ἀπό τήν ἐποχή πού τήν ἐπανεβεβαιώσαμε τόν Μάιο μέ τήν συνάντησή μας στήν Γερμανία, ἡ γερμανοελληνική φιλία ἐξελίσσεται, ὅπως ἀκριβῶς εἴχαμε ἀμφότεροι εὐχηθῆ: Γίνεται διαρκῶς στενώτερη, διαρκῶς πιό ἀποδοτική, διαρκῶς πιό χρήσιμη μέσα στά εὐρύτερα πλαίσια τῆς εὐρωπαϊκῆς συνεργασίας καί γενικώτερα τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καί ἀσφαλείας.

»Θά ἦτο εὐχῆς ἔργον νά ἀκολουθοῦσαν ὅλες οἱ διεθνεῖς σχέσεις τόν ἴδιο ρυθμό καί νά εἶχαν τήν ἴδια σταθερότητα στήν ἐξέλιξή τους. Δυστυχῶς, ὅμως, ἡ διεθνής κατάσταση δέν μπορεῖ νά θεωρῆται τόσο ἱκανοποιητική, ὅσο ἐλπίζαμε πρίν ἀπό λίγους μῆνες. Καί ναί μέν δέν δικαιολογεῖται ἀπαισιοδοξία, ἐπιβάλλεται ὅμως ἐπαγρύπνηση.

»Ὀφείλομε νά ἐπαγρυπνοῦμε, γιατί κατά τούς τελευταίους αὐτούς μῆνες παρουσιάσθηκε καί πάλι στόν διεθνῆ χῶρο μιά συχνή — ἄν μή ἀνησυχητική — ἐναλλαγή τῆς ἐντάσεως μέ τήν ὕφεση. Ὡρισμένες ἀπό τίς διακηρύξεις μας, μολονότι ἀνταποκρίνονται σέ βαθειά καί γνήσια αἰτήματα τῶν λαῶν μας, δέν βρῆκαν παντοῦ τό ἴδιο γόνιμο ἔδαφος.

»Εἶναι ἀνάγκη, συνεπῶς, ἡ προσπάθεια τοῦ Ἑλσίνκι νά συνεχισθῇ μέ μεγαλύτερη ἐπιμονή, ἀλλά καί εἰλικρίνεια, γιά νά καταστῇ πραγματικότης ἡ εἰρηνική συμβίωση τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.

»Παράλληλα πρός τήν προσπάθεια αὐτή, θά πρέπη νά ἐπιταχυνθῇ καί ἡ διαδικασία γιά τήν ἕνωση τῆς δημοκρατικῆς Εὐρώπης. Πιστεύω, θά τολμοῦσα νά πῶ μέ θρησκευτικό φανατισμό, στόν μεγάλο ρόλο πού μπορεῖ — καί πρέπει — νά διαδραματίσῃ ἡ Εὐρώπη: γιά τήν κατοχύρωση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης· τήν ἀναζωογόνηση τῆς δημοκρατίας καί τήν πρόοδο τήν πολιτιστική. Μέ μιά λέξη γιά τήν εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος. Καί ἔχει ὅλες τίς δυνατότητες πρός τοῦτο. Ὁ πληθυσμός της, ἡ οἰκονομία της, τό πνευματικό της δυναμικό τῆς ἐπιτρέπουν νά εἶναι ἰσοδύναμη, ἄν ὄχι ἰσχυρότερη ἀπό τίς δύο ὑπερδυνάμεις. Ἔχει πρό παντός τό προνόμιο νά μπορῇ νά δώσῃ στήν ἀνήσυχη νεολαία της ἕνα ἰδανικό: τήν ἕνωση τῆς Εὐρώπης καί δι' αὐτῆς μιά νέα ἀναγέννηση πνευματική καί ἠθική. Γιά νά πάρῃ ὅμως σάρκα καί ὀστᾶ τό μεγάλο αὐτό ὅραμα, πού θά δικαιώσῃ τήν ἱστορική ἀποστολή τῆς Εὐρώπης, ἀπαιτοῦνται ἐνιαία βούληση καί ὕφεσις γιά θυσίες — θυσίες ἀπ' ὅλους μας καί σέ ὅλους τούς τομεῖς. Χρειάζεται ὁ παραμερισμός τῶν βραχυχρονίων καί μικρῶν συμφερόντων — καί εἶναι αὐτά πού συνήθως προκαλοῦν

Υποδοχή τοῦ Δυτικογερμανοῦ καγκελλαρίου στήν Ἀθήνα.

τίς περισσότερες προστριβές ἤ καί συγκρούσεις — χάριν μακροχρονίων καί μεγάλων ἐπιδιώξεων.

»Χρειάζεται ἴσως κάτι δυσκολώτερο: ἀλλαγή νοστροπίας καί συνηθειῶν. Ὁ ἀγχώδης καί ἀτελείωτος ἀγών τῶν λεγομένων "καταναλωτικῶν" κοινωνιῶν μας, πού ἐμπνέεται ἀπό τόν εὐδαιμονισμό ὀφείλει νά ὑποχωρήση μπροστά στήν ἀνάγκη τῆς προασπίσεως καί τῆς καλλιεργείας ἀξιῶν πού εἶναι ὄχι μόνο ὑψηλότερες, ἀλλά καί μονιμώτερες· καί ἐγγυῶνται πραγματικά ὄχι μόνον τήν εὐημερίαν, ἀλλά καί τήν εὐτυχίαν τῶν λαῶν μας.

»Πιστεύω ὅτι ὁ γερμανικός λαός καί σεῖς προσωπικῶς, κύριε καγκελλάριε, ἠμπορεῖτε νά συμβάλετε ἀποφασιστικά στήν διαμόρφωση αὐτῆς τῆς νέας Εὐρώπης, πού θά ἠμπορῆ νά ἐπηρεάζη τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

»"Οσον ἀφορᾶ τήν Ἑλλάδα, θά ἤθελα νά ὑπογραμμίσω ἀκόμη μία φορά, πόσο σταθερός εἶναι μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας ὁ προσανατολισμός της πρός τήν Εὐρώπη καί ἡ πίστη της στό ἰδεῶδες τό εὐρωπαϊκό. Καί ὀφείλω στό σημεῖο αὐτό νά ἐξάρω τήν βοήθεια πού ἡ Κυβέρνησή σας παρέχει στήν εὐρωπαϊκή πολιτική τῆς Ἑλλάδος καί γενικώτερα τήν συμπαράσταση τοῦ γερμανικοῦ πρός τόν ἑλληνικό λαό, στόν οἰκονομικό τομέα.

»Γνωρίζετε ἐπίσης, κύριε καγκελλάριε, ὅτι ἐκτός ἀπό τήν εὐρωπαϊκή πολιτική της ἡ Ἑλλάς ἀνέλαβε πρωτοβουλίες γιά τήν δημιουργία ἑνός πλέγματος φιλίας καί συνεργασίας στόν χῶρο τῆς Βαλκανικῆς. Πιστεύω ὅτι ἡ ἑλληνική αὐτή προσπάθεια, πού βρῆκε εὐνοϊκή ἀπήχηση, θά ἔχη εὐεργετικήν ἐπίδραση καί στόν χῶρο τῆς Εὐρώπης. Γιατί θ' ἀποτελέση πρόσθετο σταθεροποιητικό παράγοντα γιά τήν συνεργασία καί τήν εἰρηνική συμβίωση τῶν λαῶν της.

»Τήν ἐλπιδοφόρο αὐτή προοπτική, γιά τήν ὁποία ἡ Ἑλλάς καταβάλλει μεγάλες, ὅσο καί εἰλικρινεῖς, προσπάθειες, σκιάζει δυστυχῶς ἡ συνεχιζομένη τραγωδία τῆς Κύπρου καί ἡ κρίση πού δημιουργήθηκε στίς σχέσεις μας μέ τήν Τουρκία. Κρίση γιά τήν ὁποία δέν εὐθύνεται ἡ Ἑλλάς καί ἡ ὁποία δημιουργεῖ σοβαρούς κινδύνους σέ μιά ἀπό τίς πιό εὐαίσθητες περιοχές τοῦ κόσμου. Γιά τήν ἀποτροπή τῶν κινδύνων αὐτῶν νομίζω ὅτι ὀφείλομεν ὅλοι μας νά ἐργασθοῦμε.

»"Ας ἀπομακρύνουμε ὅμως ἀπό τήν συγκέντρωση αὐτή, τήν ὁποία λαμπρύνει ἡ παρουσία σας, τίς μελαγχολικές σκέψεις πού συνεπάγεται ἡ ἐπισκόπηση προβλημάτων. Γιά μίαν ἀκόμη φορά θέλω νά τονίσω, κύριε καγκελλάριε, τήν χαρά πού αἰσθανόμαστε νά σᾶς ἔχωμε ἀπόψε μαζί μας, ὡς ἐκπρόσωπο τοῦ μεγάλου γερμανικοῦ λαοῦ, καί ὡς ἀληθινό φίλο τῆς Ἑλλάδος. Καί μέ τά αἰσθήματα αὐτά, προπίνω ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ὑπέρ τῆς ἑλληνογερμανικῆς φιλίας καί ὑπέρ τῆς ὑγείας καί τῆς εὐτυχίας τῆς κυρίας Σμίτ καί ὑμῶν προσωπικῶς, κύριε καγκελλάριε».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Χ. Σμίτ:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν ἐγκάρδια ὑποδοχή τήν ὁποία μοῦ ἐπεφυλάξατε σήμερα τό ἀπόγευμα. Σᾶς εὐχαριστῶ ἰδίως γιά τούς φιλικούς λόγους, μέ τούς ὁποίους περιγράψατε τίς στενές καί φιλικές σχέσεις τῶν δύο λαῶν μας. Ἐμεῖς οἱ δύο γνωριζόμεθα ἀπό μίαν σειράν συναντήσεων τάς ὁποίας ὑπενθυμίσατε πρό ὀλίγου. Εἴχαμε μαζί ἐνδιαφέρουσαν ἀνταλλαγήν σκέψεων. Καί ἐπιτρέψατέ μου νά ὑπενθυμίσω ὅτι κατά τήν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν μας εἰς τήν Βόννην τήν ἄνοιξιν τοῦ παρόντος ἔτους μᾶς ἦλθεν αὐθορμήτως ἡ ἰδέα νά περάσωμε τάς διακοπάς τοῦ Νέου Ἔτους πλησίον σας εἰς τήν Ἑλλάδα. Αὐτό ὠδήγησεν εἰς μίαν μακράν ἀνεπίσημον ἐπίσκεψιν, ἀλλά εἴμεθα ἐξαιρετικά εὐχαριστημένοι ποῦ μᾶς ἐδόθη αὐτή ἡ εὐκαιρία.

»Οἱ πολιτικοί σκοποί τῶν χωρῶν μας, εἶναι, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, οἱ ἴδιοι. Ἕλληνες καί Γερμανοί συμμερίζονται πρό παντός τήν ἐλπίδα γιά ἕνα μέλλον τῆς Εὐρώπης γιά ἀσφάλεια καί ἐλευθερία.

»Ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση καί ὅλοι οἱ συμπατριῶτες μου βλέπουν μέ χαράν ὅτι ἡ ἀναγεννηθεῖσα Ἑλληνική Δημοκρατία ὑπό τήν δυναμικήν ἡγεσίαν σας, ἐπιθυμεῖ τήν ἐνδυνάμωση τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μέ τήν Δύσιν καί μέ τήν Εὐρώπην.

»Χαιρετίζομεν καί ὑποστηρίζομεν τήν ἐπιθυμίαν τῆς Κυβερνήσεώς σας ὅπως συμμετάσχη μελλοντικῶς ὡς μέλος εἰς τάς ἐργασίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ἡ ὁδός αὐτη εἶχε προβλεφθῆ εἰς τήν Συμφωνίαν τῶν Ἀθηνῶν τό 1961. Τήν ἐπιδίωξιν αὐτήν πρέπει νά τήν ἀκολουθήσωμεν δραστηρίως καί δέν θά ἀφήσωμεν νά μᾶς ἀποθαρρύνουν τυχόν δυσχέρειαι. Ἡ Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία εἶναι πρόθυμος νά συμβάλη εἰς τήν πρόοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος· πόσον σημαντικόν εἶναι τοῦτο δι' ἡμᾶς ἠδυνήθημεν νά ἀποδείξωμεν εἰς τό πρόσφατον παρελθόν. Ἡ ἐπιδιωκομένη ὑφ' ὑμῶν ἐνδυνάμωσις τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ἐν στενῇ γειτονίᾳ μέ τάς ἄλλας εὐρωπαϊκάς Δημοκρατίας εὑρίσκει τήν πλήρη ὑποστήριξίν μας.

»Χρειαζόμεθα τήν Ἑλλάδα εἰς μίαν ἡνωμένην Εὐρώπην.

»Εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι τά ἐθνικά προβλήματα, τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ φίλη μας καί σύμμαχός μας Ἑλλάς θά δυνηθοῦν νά ἀντιμετωπισθοῦν συντόμως κατά τρόπον ὥστε αἱ λύσεις νά θεωρηθοῦν ἀπό ὅλους τούς ἐνδιαφερομένους ὡς δίκαιαι καί μόνιμοι. Ἀπό τήν εἰρήνην εἰς τό νοτιοανατολικόν ἄκρον τῆς Εὐρώπης ἐξαρτᾶται ἡ ἀσφάλεια ὅλων ἡμῶν. Ἡ χώρα μου, ἡ ὁποία διατηρεῖ πολυσχιδεῖς καί πατροπαραδότους σχέσεις εἰς τήν περιοχήν αὐτήν τῆς Εὐρώπης θά εἶναι καί εἰς τό μέλλον πρόθυμος νά θέση εἰς τήν διάθεσιν παντός τάς καλάς της ὑπηρεσίας διά τήν ρύθμισιν διαφορῶν, ἡ ἀποσαφήνισις τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρει τήν εὐρωπαϊκήν ἀσφάλειαν. Ἡ πολιτική τῆς εἰρηνικῆς συνεννοήσεώς μας, πρέπει νά ἐπικρατήση — καί θά ἐπικρατήση — εἰς τήν νοτιοανατολικήν Εὐρώπην.

»Θά ἤθελα ἀπό αὐτῆς τῆς θέσεως νά ἐπαινέσω πολύ

ἔντονα τίς προσπάθειες τίς ὁποῖες σεῖς, κύριε πρωθυπουργέ, κατεβάλατε διά νά συμβάλετε εἰς τήν ἐπίτευξιν εἰρηνικῶν λύσεων. Ἡ ἐκτίμησις τήν ὁποίαν σεῖς προσωπικῶς ἤδη πρό δεκαετιῶν ἀποκτήσατε εἰς τόν κόσμο θά σᾶς διευκολύνη εἰς τό ἔργον σας αὐτό. Τόν τελευταῖον καιρόν αὐτη ἡ ἐκτίμησις ἔγινε ἀκόμη μεγαλυτέρα καί πολλοί στρέφουν τό βλέμμα των πρός σᾶς. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ὑψώνω τό ποτήρι μου εἰς ὑγείαν σας, κύριε πρωθυπουργέ, εἰς ὑγείαν τῆς Κυβερνήσεώς σας καί εἰς τό εὐτυχές μέλλον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Τό πρωί τῆς ἑπομένης, 29ης Δεκεμβρίου, ὁ Χ. Σμίτ κατέθεσε στέφανο στό Μνημεῖο τοῦ "Αγνωστου Στρατιώτη· ἀμέσως μετά ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο.

Κατόπιν ἄρχισαν, στό Πολιτικό Γραφεῖο, οἱ διμερεῖς συνομιλίες, μέ τή συμμετοχή, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς καί τῶν Δ. Μπίτσιου καί Π. Μολυβιάτη καί ἀπό γερμανικῆς τοῦ Β. Γκέλχοφ. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Μετά τήν ἀνταλλαγήν τῶν συνήθων φιλοφρονήσεων, ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς λέγει ὅτι ὁ κ. Σμίτ γνωρίζει ἤδη ἀπό προηγουμένας συναντήσεις των τά θέματα τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τήν Ἑλλάδα. Ἀμέσου ἐνδιαφέροντος καί προτεραιότητος εἶναι τό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν. Τό θέμα τοῦτο εἶναι διά τήν Ἑλλάδα ὄχι τόσον οἰκονομικόν, ὅσον πολιτικόν καί ἐθνικόν. Ἡ πολιτική τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν νά ἐντάξη τήν Ἑλλάδα εἰς τήν Εὐρώπην. Τό θέμα τοῦτο ἔχει ἄμεσον σχέσιν μέ τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος, δι' αὐτό καί ἀποδίδει εἰς αὐτό μεγάλην σημασίαν καί προτεραιότητα. Εἶναι γνωστόν ὅτι ὁ καγκελλάριος παρέχει τήν ὑποστήριξίν του ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ πρωθυπουργός τόν παρακαλεῖ ὅπως ὑποστηρίξη καί εἰς τό μέλλον τό θέμα ἐπιμόνως καί μεριμνήση διά τήν ἐπίσπευσιν τῶν σχετικῶν διαδικασιῶν.

»Ἕτερον θέμα, σχετιζόμενον μέ τό θέμα τῆς ἐντάξεώς μας εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν εἶναι τό δεύτερον χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον. Ὡς γνωστόν, ἡ Ἑλλάς συνεδέθη μέ τήν Εὐρωπαϊκήν Οἰκονομικήν Κοινότητα ἀπό τό 1962. Ἀπώλεσεν ὅμως 13 χρόνια, λόγῳ τῆς μεσολαβήσεως τῆς δικτατορίας. Τό δεύτερον χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον ἐπρόκειτο νά ἔχη ὑπογραφῆ ἀπό τοῦ ἔτους 1967 καί ἀπετέλει ἀνειλημμένην συμβατικήν ὑποχρέωσιν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ζητοῦμε τό ποσόν τοῦτο διά νά ἐπιτύχωμεν τήν ἀναδιάρθρωσιν τῆς γεωργίας μας. Τό αἴτημα ἔχει γίνει κατ' ἀρχήν δεκτόν ἀπό τήν Commission, ὁ κ. πρωθυπουργός δέ παρακαλεῖ ὅπως ἡ γερμανική Κυβέρνησις ὑποστηρίξη τήν Ἑλλάδα εἰς τό θέμα τοῦτο, καθώς καί εἰς τό αἴτημά της ὅπως τό πρωτόκολλον ἰσχύση ἀμέσως, χωρίς νά ἀναμένεται ἡ ἐπικύρωσίς του ἀπό τάς Κυβερνήσεις τῶν Ἐννέα.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν γερμανικήν βοήθειαν πρός τήν Ἑλλάδα, ἡ χώρα μας ἔχει ἀνάγκην τῆς βοηθείας ταύτης τόσον διά οὐσιαστικούς ὅσον καί διά ψυχολογικούς λόγους. Ἀπό οὐσιαστικῆς πλευρᾶς εἶναι γνωσταί αἱ δυσχέρειαι τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται κυρίως εἰς τάς ηὐξημένας ἀμυντικάς δαπάνας, καθώς καί εἰς τήν κακήν κληρονομίαν πού μᾶς κατέλιπεν ἡ δικτατορία. Εἶναι γνωστόν, ἐπίσης, τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ἀλλά καί ψυχολογικῶς εἶναι χρήσιμος ἡ βοήθεια αὐτή διά νά αἰσθάνεται ὁ ἑλληνικός λαός ὅτι ἔχει τήν ἀλληλεγγύην τῆς Γερμανίας.

»Ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐκφράζει τήν εὐχήν ὅπως μέρος τῆς βοηθείας χρησιμοποιηθῆ διά τήν κάλυψιν δόσεων διά τήν ἀποπληρωμήν τῶν παραγγελθέντων ὑποβρυχίων. Τέλος, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐκφράζει τάς εὐχαριστίας του διά τήν παρασχεθεῖσαν μέχρι τοῦδε ὑπό τῆς γερμανικῆς Κυβερνήσεως βοήθειαν, καθώς καί διά τό στρατιωτικόν ὑλικόν διά τό ὁποῖον παρακαλεῖ ὅπως ἐπισπευσθῆ ἡ παράδοσίς του.

»Διά τά θέματα αὐτά καί ἄλλα παρεμφερῆ ὁ κ. πρωθυπουργός προτείνει, καί ὁ κ. Σμίτ ἀποδέχεται, ὅπως συζητήσουν λεπτομερέστερον, συναντώμενοι ἀμέσως μετά τήν παροδσαν σύσκεψιν οἱ δύο ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν.

»Ὁ καγκελλάριος Σμίτ ἀπαντᾶ ὅτι ἡ γερμανική Κυβέρνησις ἔχει ἀπασχοληθῆ δύο φοράς, μέχρι τοῦδε, μέ τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος πρός ἔνταξιν εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν καί ἔχει καταλήξει εἰς τήν ἀπόφασιν νά ὑποστηρίξη τό αἴτημα τοῦτο ἄνευ δισταγμῶν. Τοῦτο θά πρέπη νά γίνη γνωστόν εἰς τήν ἑλληνικήν κοινήν γνώμην. Ἐντός τοῦ Ἰανουαρίου ἀναμένεται νά ἐκδοθῆ τό avis τῆς Commission, ἐν συνεχείᾳ δέ θά ἐπιληφθῆ τοῦ θέματος ἡ Ἐπιτροπή τῶν ὑπουργῶν.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς παρακαλεῖ ὅπως μή ἀναβληθῆ ἡ καθορισθεῖσα διά τήν 19ην Ἰανουαρίου συζήτησις τοῦ θέματος τοῦ χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου ὑπό τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ὑπουργῶν. Ὁ καγκελλάριος Σμίτ ἀπαντᾶ ὅτι ἐπί τοῦ σημείου τούτου δέν θά ἔπρεπε ὁ κ. Καραμανλῆς νά ἔχη ἀνησυχίας, ὅσον ἀφορᾶ τήν γερμανικήν στάσιν.

»Ἐπί τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς θά πρέπη νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, λέγει ὁ κ. Σμίτ, ὅτι ἐντός τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ἡ Γαλλία καί ἡ Ἰταλία θά κρίνουν μέ πολλάς ἐπιφυλάξεις τά ἑλληνικά συμφέροντα, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως ἰδικῶν των παραλλήλων συμφερόντων. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπαντᾶ ὅτι, ὡς πιστεύει, ἔχει ἐξουδετερώσει τάς ἀντιδράσεις τῶν δύο τούτων χωρῶν καί ὅτι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀποφασισμένη νά τηρήση ἐλαστικήν στάσιν ἐπί τοῦ θέματος τούτου, διότι, ὡς εἶπε προηγουμένως, ἡ ἔνταξις διά τήν Ἑλλάδα εἶναι περισσότερον πολιτικόν παρά οἰκονομικόν θέμα. Ὁ καγκελλάριος ἀπαντᾶ ὅτι ἐάν ἡ Ἑλλάς τηρήση ἐλαστικήν στάσιν, τοῦτο θά ἔχη πράγματι εὐμενῆ ἀντίκτυπον. Ἀπό πολιτικῆς πλευρᾶς, ὁ καγκελλάριος Σμίτ ἔχει τήν γνώμην ὅτι δέν θά πρέπη νά τονίζεται ἐναντι τῶν τρίτων, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπώλεσε τόσον χρόνον, λόγῳ τῆς δικτατορίας, διότι τοῦτο δέν εἶναι εὐθύνη τῶν τρίτων χωρῶν καί, ἄλλωστε, τό πάγωμα τῶν σχέσεων τήν περίοδον ἐκείνην μέ τήν Κοινήν Ἀγοράν ἦτο πρός ὄφελος τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ πρωθυπουργός διευκρινίζει ὅτι δέν ἀναφέρεται εἰς τό θέμα τῆς ἐντάξεως εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν, ἀλλά τοῦ χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου.

»Ὁ κ. Σμίτ λέγει, ἐν συνεχείᾳ, ὅτι ἡ Κοινή Ἀγορά δέν εὑρίσκεται εἰς καλήν κατάστασιν. Ἡ Εὐρώπη δέν ἔχει ἀκόμη χωνεύσει τήν εἰσοδοχήν τῆς Ἀγγλίας, διότι οἱ Ἄγγλοι δέν ἔχουν οἱ ἴδιοι χωνεύσει τήν ἔνταξίν των. Ἐάν παραμείνη ἡ Ἐργατική Κυβέρνησις εἰς τήν ἀρχήν, ὅπως εἶναι πιθανόν διά τά ἑπόμενα ἔτη, θά πρέπη νά ἀντιληφθοῦν οἱ

Κατάθεση στεφάνου στό Μνημεῖο τοῦ Ἀγνωστου Στρατιώτη, ἀπό τόν Χ. Σμίτ.

Ἄγγλοι ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ μέλους τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς σημαίνει καί θυσίας ὡρισμένων συμφερόντων. Κατά τούς τελευταίους 18 μῆνας παρουσιάζεται ἔντασις εἰς τάς σχέσεις μεταξύ Γαλλίας καί Ἀγγλίας. Τήν παρελθοῦσαν ἄνοιξιν εἰς τήν σύσκεψιν τῶν πρωθυπουργῶν εἰς Δουβλῖνον εὑρέθη εἰς τήν δυσάρεστον θέσιν νά ὑποστηρίξῃ μηχανισμούς οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς βάρος τῶν γερμανικῶν συμφερόντων. Τό ἔπραξε δέ τοῦτο διά νά ὑποστηρίξῃ τήν συνεργασίαν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Γάλλος πρόεδρος, ἐν τούτοις, εἶχεν ἐξοργισθῆ καί οὐδεμίαν κατέβαλε προσπάθειαν νά βοηθήσῃ τόν Γερμανόν πρωθυπουργόν. Ἐνάμισυ χρόνον ἀργότερα, οἱ Ἄγγλοι προκάλεσαν πάλιν δυσκολίας. Ἐπιθυμοῦν νά ἔχουν ξεχωριστόν ρόλον εἰς τόν τομέα τῆς Ἐνεργείας καί νά καταστοῦν μέλος εἰς τήν OPEC, πρᾶγμα τό ὁποῖον ὡδήγησεν εἰς διαπληκτισμούς τοῦ καγκελλαρίου μέ τόν Οὐίλσον εἰς τήν Ρώμην. Ἐάν δέν ἀνελάμβανε τήν εὐθύνην ὁ καγκελλάριος, θά ἦτο βεβαία ἡ ρῆξις Ἀγγλίας - Γαλλίας. Παρά ταῦτα, ἡ συμμετοχή τῆς Ἀγγλίας εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν εἶναι σημαντική διά τήν ὕπαρξιν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἡ διεύρυνσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος διά τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος θά ἦτο διά τούς Γερμανούς ἀδιανόητος, ἄν δέν ἦτο μέλος τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καί ἡ Ἀγγλία. Διότι τότε τό κέντρον βάρους τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς θά εὑρίσκετο εἰς τήν Μεσόγειον, καί ἡ Γερμανία ἔχει βέβαια συμφέροντα εἰς τήν Μεσόγειον, ἀλλά δέν εἶναι Μεσογειακή χώρα. Εἶναι, συνεπῶς, ἔντονον τό γερμανικόν ἐνδιαφέρον διά νά διατηρηθῆ ἡ συνοχή τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, παρά τήν κρίσιν τήν ὁποίαν διέρχεται. Ἡ ἀδυναμία αὐτή τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς θά διαρκέση ὅσον καί ἡ κοινωνική καί οἰκονομική κρίσις πού ἀντιμετωπίζει ἡ Ἀγγλία, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν χειροτέραν ἀπό τήν Ἰταλίαν καί τήν Ἑλλάδα. Ἡ Ἀγγλία ἔχει σχετικῶς μεγαλύτερον ἄνοιγμα εἰς τό ἰσοζύγιον πληρωμῶν ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἐξαρτᾶται δέ ἀπό τήν Σαουδικήν Ἀραβίαν καί ἄλλας ἀραβικάς χώρας αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγάλας καταθέσεις εἰς τήν Ἀγγλίαν, καίτοι χάνουν 25% κάθε χρόνον ἀπό τόν πληθωρισμόν, ἔναντι τόκου 15% τόν ὁποῖον εἰσπράττουν. Τά συνδικᾶτα ἔχουν δημιουργήσει τραγικήν κατάστασιν εἰς τήν Ἀγγλίαν, θά ὑπάρξῃ δέ καί νέα κρίσις, ἐάν ὁ πληθωρισμός ὑπερβῆ τό 25%. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ βρετανική Κυβέρνησις προσπαθεῖ νά καλύψῃ τήν ἐσωτερικήν της κρίσιν μέ τήν ἄσκησιν μιᾶς μεγαλειώδους ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τοῦτο δέ προκαλεῖ προστριβάς μέ τήν Γαλλίαν, ἰδίως εἰς τήν Μεσόγειον καί τήν Μέσην Ἀνατολήν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν Γαλλίαν, ἡ οἰκονομική της κατάστασις εἶναι καλή καί ὁμοιάζει μέ τήν γερμανικήν. Ἀπό δημοσιονομικῆς πάντως πλευρᾶς, ἡ Γαλλία εὑρίσκεται εἰς καλυτέραν κατάστασιν.

»Ἡ κατάστασις εἰς τήν Ἰταλίαν εἶναι κακή καί εἰς τήν BENELUX ὁμαλή. Γενικῶς πιστεύεται ὅτι θά ὑπάρξῃ θετική κατάστασις ἐντός τοῦ 1976 ἐάν δέν σημειωθῆ νέα κρίσις πετρελαίου. Ὅμως οἱ Ἄγγλοι καί οἱ Ἰταλοί θά ἔχουν πάντοτε ἀνάγκην οἰκονομικῆς ὑποστηρίξεως. Εἰς κάθε δέ νέαν ρύθμισιν ἐντός τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, τά δύο αὐτά Κράτη θά ἐπωφελοῦνται. Διά τόν λόγον αὐτόν ἀφορᾶ τήν Ἑλλάδα, εἰς διμερεῖς, γερμανοελληνικούς μηχανισμούς. Θά παρεκάλει ὁ καγκελλάριος ὅπως γίνῃ περισσότερον γνωστόν εἰς τήν ἑλληνικήν κοινήν γνώμην ὅτι ἡ Γερμανία ἔχει

ἤδη παράσχει τήν ὑποστήριξίν της εἰς τήν Ἑλλάδα ἐπί τριῶν τομέων:

»Πρῶτον, ἔχει χορηγήσει οἰκονομικήν βοήθειαν ἀναπτυξιακῆς φύσεως ἐξ 120 ἑκατ. μάρκων μέ χαμηλόν τόκον.

»Δεύτερον, ἔχει συμβάλει εἰς τήν πραγματοποίησιν τραπεζικοῦ δανείου ἐκ 250 ἑκατ. μάρκων μέ τήν ἐγγύησιν τοῦ γερμανικοῦ Κράτους καί

»τρίτον, ἔχει παράσχει ἀμυντικήν βοήθειαν ἡ ὁποία εἰς τήν πρᾶξιν εἶναι πολύ μεγαλυτέρα ἀπό ὅ,τι λέγεται δημοσίᾳ.

»Κατά τάς ἀρχάς τοῦ ἐρχομένου μηνός θά ἀφιχθῆ εἰς Ἑλλάδα γερμανική ἀντιπροσωπεία διά νά συζητήση τό θέμα τῆς ἀμυντικῆς βοηθείας.

»Συνεχίζων ὁ κ. Σμίτ λέγει: "Θά ἐξετάσωμεν τήν πρότασίν σας, διά τήν κάλυψιν ἐκ τῆς βοηθείας αὐτῆς μέρους τῶν δόσεων διά τά ὑποβρύχια, ἀλλά φοβοῦμαι ὅτι τοῦτο εἶναι δύσκολον διότι ἕκαστον ὑποβρύχιον κοστίζει 100 ἑκατ. μάρκα. Ὅσον ἀφορᾶ τό δεύτερον χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον, θά ὑποστηρίξωμε τό αἴτημά σας, ἀλλά εἰλικρινῶς σᾶς λέγω, καίτοι θά διαφωνήσουν μαζί μου ὡρισμένοι ἐκ τῶν ὑπουργῶν μου, ὅτι προσωπικῶς θά προτιμοῦσα τήν διεύρυνσιν τῶν διμερῶν σχέσεών μας παρά διεύρυνσιν μέσῳ τοῦ πρωτοκόλλου. Τοῦτο διότι ὅλοι οἱ μηχανισμοί τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς τείνουν νά συνηθίσουν τά μέλη τῆς Κοινότητος εἰς τό νά τείνουν τήν χεῖρα τῆς ἐπαιτείας. Ὅλοι ζητοῦν καί ἐμεῖς πληρώνουμε. Ἐγώ εἶμαι πρόθυμος νά πληρώσω ἀλλά προτιμῶ νά τό πράξω ἐπί διμεροῦς βάσεως. Ἀλλά τοῦτο δέν τό λέγω οὔτε εἰς τήν Κυβέρνησίν μου".

»Ὁ κ. Καραμανλῆς παρατηρεῖ ὅτι τό χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον ἀποτελεῖ ἀνειλημμένην ὑποχρέωσιν βάσει τῆς συμφωνίας συνδέσεως. Εἰς ἡμᾶς δέ ἀρέσει ὀλιγώτερον ἀπό ὅλους νά ἁπλώνουμε τό χέρι διά νά ζητοῦμε. Βεβαίως τό ὅτι ὅλοι ζητοῦν δημιουργεῖ προβλήματα, ἀλλά ἡ οἰκονομική θυσία ἀναπληρώνεται ἀπό πολιτικήν καί ἠθικήν δύναμιν.

»Ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι μόνον ἡ Γερμανία, ἐξ ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, δίδει οἰκονομικήν καί ἀμυντικήν βοήθειαν εἰς τήν Ἑλλάδα καί ὁ κ. πρωθυπουργός ἐκφράζει τήν ἐκτίμησίν του διά τό γεγονός τοῦτο, τό ὁποῖον ἄλλωστε ἀνεκοινώθη καταλλήλως καί διά τοῦ τύπου.

»Ὁ κ. Γκέλχοφ λέγει ὅτι δέν ἀμφισβητεῖται ὅτι ὑπάρχει πράγματι συμβατική ὑποχρέωσις διά τό δεύτερον χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον. Εἰς τήν Γερμανίαν, λέγει, ἔχει συγκροτηθῆ ἐπιτροπή ἡ ὁποία ἀσχολεῖται εἰδικῶς μέ τό θέμα τοῦτο, περί δέ τά μέσα Ἰανουαρίου ἀναμένεται ὅτι θά διατυπωθῆ ἡ κοινή θέσις τῆς Commission καί τῶν μελῶν τῆς ΕΟΚ καί μετά τοῦτο θά ἀρχίσουν αἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἑλλάδα.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι ἡ Commission ἔχει ἤδη ὑποβάλει τάς προτάσεις αἱ ὁποῖαι θά συζητηθοῦν ὑπό τῶν ὑπουργῶν τήν 19ην Ἰανουαρίου, διά τόν λόγον δέ τοῦτον ἄλλωστε παρεκάλεσε πρό ὀλίγου τόν κ. καγκελλάριον ὅπως παράσχη τήν ὑποστήριξίν του.

»Ὁ κ. καγκελλάριος ἐπιβεβαιοῖ τήν ὀρθότητα τῶν λεχθέντων ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καί ἐν συνεχείᾳ ἐρωτᾶ ἐάν ἡ Γαλλία χορηγῆ βοήθειαν εἰς τήν Ἑλλάδα. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι δέν παρέχεται βοήθεια ὑπό τῆς Γαλλίας ἀλλά γίνονται εὐκολίαι πληρωμῆς διά τό παραγγελθέν πολεμικόν ὑλικόν καί ὅτι, ἐπίσης, ἔχει συναφθῆ δάνειον ἀξίας 225 ἑκατ. δολλ.

»Ἀπαντῶν εἰς σχετικάς ἐρωτήσεις τοῦ κ. καγκελλαρίου ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι τό ἰσοζύγιον πληρωμῶν θά εἶναι ἐλλειμματικόν διά τό 1976 καί ὅτι τά ἐκ Γερμανίας ἐμβάσματα, καίτοι ἔχουν μειωθῆ, ἐξακολουθοῦν νά εἶναι ὑπολογίσιμος πηγή καλύπτουσα, ἐν μέρει, τό ἐκ 440 ἑκατ. δολλ. ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου μεταξύ τῶν δύο χωρῶν.

»Ὁ κ. καγκελλάριος, ἀναφερόμενος εἰς τήν οἰκονομικήν κατάστασιν τῆς Γερμανίας, λέγει ὅτι ὑφίστανται 1.200.000 ἄνεργοι καί τά δημοσιονομικά τῆς χώρας εἶναι βεβαρυμένα. Ἐλπίζει, ὅμως, ὅτι θά ὑπάρξη βελτίωσις τῆς καταστάσεως περί τά τέλη τοῦ προσεχοῦς ἔτους καί δή μετά τάς ἐκλογάς τῆς 3ης Ὀκτωβρίου 1976, τάς ὁποίας ὑπάρχει πολύ μεγάλη πιθανότης νά κερδίση τό κόμμα του.

»Ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. καγκελλάριος ζητεῖ τήν γνώμην τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ διά τόν ρόλον τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον καί εἰδικώτερον εἰς τό Κυπριακόν, τό Ἰσραήλ καί τήν Μέσην Ἀνατολήν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι, κατά τήν γνώμην του οἱ Ἀμερικανοί δέν ἀκολουθοῦν ὀρθήν πολιτικήν, οὔτε εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, οὔτε εἰς τό Κυπριακόν. Καί εἰς τήν περιοχήν αὐτήν ἡ ἀμερικανική πολιτική παρουσιάζει τάς ἀντιφάσεις τάς ὁποίας ἔχει εἰς ὅλον τόν κόσμον. *"Τοῦτο εἶναι δυσάρεστον διότι εἶναι πρός τό συμφέρον ὅλων μας νά εἶναι ἡ Ἀμερική ἰσχυρά δύναμις καί νά ἐπιτυγχάνη εἰς τήν πολιτικήν της. Σᾶς ἔχω εἴπει καί εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν"*, λέγει ὁ κ. πρωθυπουργός *"ὅτι, κατά τήν γνώμην μου, ἡ Εὐρώπη πρέπει να εἶναι ἀτλαντική καί νά συνεργάζεται στενῶς, ἀλλά ἰσοτίμως, μέ τήν Ἀμερικήν. Ἡ Εὐρώπη χωρίς τήν συνεργασίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δέν ἠμπορεῖ νά παραμείνη ἀνεξάρτητος. Εἶναι δέ ἀνήθικον διά τούς Εὐρωπαίους νά ἐξυβρίζουν τούς Ἀμερικανούς ἐνῷ στηρίζουν τήν ἀνεξαρτησίαν των εἰς τήν ἀμερικανικήν κάλυψιν. Πιστεύω εἰς τήν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας ὑπό δύο ὅμως προϋποθέσεις:*

»"1. Ἡ Εὐρώπη πρέπει νά κάμη θυσίας διά νά καταστῆ δυνατή καί ἰσότιμος. Διότι σήμερον ἡ Εὐρώπη δαπανᾶ διά τήν ἄμυνάν της ποσοστόν τοῦ εἰσοδήματός της τό ὁποῖον ἀνέρχεται εἰς τό ἥμισυ τοῦ ἀντιστοίχου ποσοστοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καί,

»"2. Ἡ Ἀμερική πρέπει νά καθορίση συνετῶς καί σταθερῶς τήν πολιτικήν της.

»"Ὡς πρός τό Μεσανατολικόν, ἡ Ἀμερική ἠμπορεῖ νά τό λύση ἐάν πειθαρχήση τό Ἰσραήλ, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἠμπορεῖ νά πράξη, διότι τό Ἰσραήλ ἐξαρτᾶται σχεδόν ὁλοκληρωτικῶς ἀπό τήν Ἀμερικήν. Ἐάν δέν λυθῆ τό Μεσανατολικόν, οἱ Ἄραβες θά φθάσουν εἰς τό σημεῖον νά ἀλληλοφονεύωνται καί θά δημιουργηθῆ νέα κατάστασις ἡ ὁποία δέν θά εἶναι ἀσφαλῶς ὑπέρ τῆς Δύσεως. Χωρίς τά σφάλματα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δέν θά ὑπῆρχεν οὔτε διείσδυσις τῶν Ρώσων εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, οὔτε ἐνεργειακή κρισις. Οὕτω, ἡ πολιτική τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶναι ἀποτυχημένη".

»Ὁ κ. καγκελλάριος παρατηρεῖ ὅτι εἶναι ἀτυχές ὅτι ἡ παγκόσμιος πολιτική τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν θά παραμείνη στάσιμος μέχρι τέλους τοῦ 1976 λόγῳ τῶν ἐκλογῶν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι εἶναι δυσάρεστον δι'

ὅλους ὅτι ἡ Ἀμερική δέν ἔχει σταθεράν ἡγεσίαν καί ὅτι κατατρύχεται ἀπό συνεχῆ πολιτικήν καί συνταγματικήν κρίσιν. *"Εἶμαι γενικῶς ἀπαισιόδοξος"*, λέγει ὁ κ. Καραμανλῆς, *"διά τό μέλλον τῆς δημοκρατίας. Εἰς τήν οἰκογένειαν τῶν δημοκρατικῶν Κρατῶν θά πρέπη νά γίνουν τολμηραί ἀλλαγαί διά νά ἀναμορφωθῆ καί νά ἐπιζήση ἡ δημοκρατία.*

»"Ὡς πρός τήν στάσιν τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τό Κυπριακόν, ὀφείλω νά εἴπω ὅτι καί ἐκεῖ οἱ Ἀμερικανοί ἔπραξαν σφάλματα. Ἠμποροῦσαν, εἴτε οἱ ἴδιοι, εἴτε μέσῳ τῶν Ἀγγλων, νά προλάβουν τόσον τό πραξικόπημα τῶν συνταγματαρχῶν εἰς τήν Κύπρον, ὅσον καί τήν τουρκικήν εἰσβολήν. Οἱ Ἄγγλοι, ἐκτός τοῦ ὅτι ὡς ἐγγυήτρια δύναμις τῆς Κύπρου εἶχον δικαίωμα καί καθῆκον νά ἐπέμβουν, διέθετον ἐπί τόπου καί τήν ἀπαραίτητον στρατιωτικήν δύναμιν. Οἱ Ἀμερικανοί συνέχισαν τά ἀρχικά των σφάλματα διότι δέν ἤσκησαν, ἐν συνεχείᾳ, ἐπαρκῆ πίεσιν ἐπί τῆς Τουρκίας διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεως. Ἡ κατάστασις εἰς τήν Κύπρον σήμερον εἶναι ἀπαράδεκτος διά πάντα λογικόν καί ἔντιμον ἄνθρωπον". Εἰς τό σημεῖον τοῦτο ὁ πρωθυπουργός ἀναλύει τάς ἀντιφάσεις τῶν Ἀμερικανῶν, ὅπως προκύπτουν ἀπό τήν ἐπιβολήν τοῦ ἐμπάργκο, τήν ἐπακολουθήσασαν κρίσιν μέ τήν Τουρκίαν, τήν μερικήν ἄρσιν τοῦ ἐμπάργκο ἡ ὁποία δέν ἔλυσε τήν κρίσιν μέ τήν Τουρκίαν, ἵνα συμπεράνη ὅτι ἔτσι οἱ Ἀμερικανοί αὐτοπεριορίζουν καί τάς δυνατότητας ἀσκήσεως ἐπιρροῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι ἀπαράδεκτον νά κατέχουν οἱ Τοῦρκοι, μέ 18% τοῦ πληθυσμοῦ, τό 40% τοῦ ἐδάφους τῆς Κύπρου καί τό 70% τῶν οἰκονομικῶν πόρων καί νά ἔχουν καταστήσει τό ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ πρόσφυγας. Ὁ ἴδιος, συνεχίζει ὁ κ. πρωθυπουργός ἤσκησε τήν κατευναστικήν ἐπιρροήν του ἐπί τοῦ λαοῦ καί τοῦ στρατοῦ διά νά ἀποτρέψη τόν πόλεμον. Ἀκολουθεῖ μετριοπαθῆ πολιτικήν διά νά διευκολύνη τόν διάλογον καί τήν λύσιν. Λυπᾶται, ὅμως, διότι δέν εὑρίσκει κατανόησιν ἀπό τήν Τουρκίαν εἰς τήν ὁποίαν ἐπικρατεῖ ἀδιαλλαξία καί νοσηρός φανατισμός. Γνωρίζουν οἱ Τοῦρκοι ὅτι δέν ἠμποροῦν νά διατηρήσουν τήν σημερινήν κατάστασιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνήθικος καί ἀποδοκιμάζεται ἀπό ὅλους. Δέν ἔχουν ὅμως τό θάρρος καί τήν ἐντιμότητα νά προχωρήσουν εἰς τήν λύσιν. Πέραν ὅμως τῆς ἰδικῆς μας στάσεως θά πρέπη νά βοηθήσουν καί οἱ φίλοι μας, ὅπως οἱ Ἀμερικανοί καί οἱ Γερμανοί, διά τῆς ἀσκήσεως τῆς οἱασδήποτε ἐπιρροῆς διαθέτουν ἐπί τῆς Τουρκίας καί εἰς τοῦτο διευκολύνει ἡ στάσις μας ἡ ὁποία εἶναι μετριοπαθής καί λογική.

»Ὁ κ. Σμίτ παρατηρεῖ ὅτι εἶναι δύσκολον νά εἴπη κανείς ποῖος κυβερνᾶ τήν Τουρκίαν αὐτήν τήν στιγμήν. Εἶναι ὅμως πιθανόν ὅτι τήν Τουρκίαν τήν κυβερνοῦν οἱ στρατιωτικοί.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπαντᾶ ὅτι ἴσως οἱ στρατιωτικοί εἰς τήν Τουρκίαν νά εἶναι πλέον λογικοί ἀπό τούς πολιτικούς. Ἔχει τήν ἐντύπωσιν ὅτι εἰς τήν Τουρκίαν οἱ στρατιωτικοί εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ζητοῦν ἀπό τούς πολιτικούς τήν ἐξεύρεσιν λύσεως. Τοῦτο διότι ἀντιλαμβάνονται ἴσως ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει καταστῆ αἰχμάλωτος τῆς Κύπρου καί ὑφίσταται μεγαλυτέραν ζημίαν ἀπό τήν Ἑλλάδα.

»Ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι θά πρέπη νά εἶναι κανείς πολύ προσεκτικός εἰς τάς κρίσεις του κατά τῆς Τουρκίας καί ἐπισημαίνει ὅτι σήμερον εὑρίσκεται εἰς τήν Ἄγκυραν ὁ κ. Κοσύγκιν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι καί ἐκεῖνος ἠμπορεῖ νά φέρη εἰς τήν Ἑλλάδα τόν κ. Κοσύγκιν, ἀλλά τότε ποῦ θά ὁδηγηθῶμεν. Ἡ Τουρκία δέν πρόκειται νά πάη μέ τήν Ρωσίαν, ἀκόμη καί ἄν τήν σπρώχνουν πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν. *"Χωρίς καμμίαν προκατάληψιν, ὀφείλω νά σᾶς εἴπω ὅτι ἡ Τουρκία ἁπλῶς ἐκβιάζει. Ἡ σημερινή πολιτική καί οἰκονομική κρίσις τῆς Τουρκίας ὀφείλεται εἰς τήν ἀνόητον ἐμπλοκήν της εἰς τήν Κύπρον, ἡ ὁποία ἔχει δημιουργήσει κλῖμα δημαγωγίας καί νοσηροῦ φανατισμοῦ, ὁ ὁποῖος κοντεύει νά διαλύση τήν Τουρκίαν. Οἱ Τοῦρκοι πρέπει νά ἀντιληφθοῦν ὅτι εἶναι πρός τό συμφέρον τους νά ἐπωφεληθοῦν τῆς σημερινῆς συγκυρίας εἰς τήν Ἑλλάδα, διά νά λύσωμε τά προβλήματά μας"*.

»Ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι συμφωνεῖ μέ τάς παρατηρήσεις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ. Ἐπανερχόμενος εἰς τάς σχέσεις τῆς Τουρκίας μέ τήν Ρωσίαν, ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔχουν φοβίαν αἰώνων ἐναντι τῆς Ρωσίας, ὅτι πρέπει νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ θρησκευτικός παράγων καί ὅτι, τέλος, ὁ στρατός καί ἡ ἰθύνουσα τάξις τῆς Τουρκίας δέν θά ἐπιτρέψουν ποτέ στροφήν πρός τήν Ρωσίαν. Καί ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡμεῖς δέν ζητοῦμεν νά ἀδικηθῆ ἡ Τουρκία, ὥστε ἐκ δυσαρεσκείας ἀπό τήν Δύσιν νά στραφῆ πρός τήν Ρωσίαν. Ζητοῦμεν ἁπλῶς μίαν ἔντιμον λύσιν ὥστε καί αὐτοί οἱ Τοῦρκοι νά ἠμπορέσουν νά ξαναβροῦν τούς φίλους καί συνεργάτας των εἰς τήν Δύσιν.

»Ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι ἐπισημαίνει μέ εὐγνωμοσύνην τήν παρατήρησιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ διά τήν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας μεταξύ Εὐρώπης καί Ἀμερικῆς. Τό ἔχετε ἤδη τονίσει αὐτό, συνεχίζει, πρό ἡμίσεος ἔτους καί παραμένετε σταθερός εἰς τήν ἄποψίν σας. Μέ ἀνησυχεῖ κάπως ἡ διαπίστωσις ὅτι εἰς τήν ἑλληνικήν κοινήν γνώμην ὑφίσταται ἕνα ἀντιαμερικανικόν ρεῦμα. Αἱ Ἐννέα χῶραι τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Γαλλίας, εἶναι σύμφωνοι μέ ἡμᾶς διά τήν ἀνάγκην συνεργασίας μέ τήν Ἀμερικήν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι, πράγματι, ὁ Γάλλος πρόεδρος πλησιάζει περισσότερον πρός τήν Ἀμερικήν καί τό NATO. Εἶναι ὅμως προσεκτικός, λόγῳ τῆς ντεγκωλικῆς παραδόσεως. Αἰσθάνεται ἐπίσης πολύ φιλικά ἐναντι τῆς Γερμανίας καί τοῦ κ. Σμίτ προσωπικῶς. Συνεχίζων ὁ καγκελλάριος, λέγει ὅτι ἡ ἀμερικανική ἐξωτερική πολιτική θά παραμείνη στάσιμος κατά τό 1976. Τοῦτο εἶναι δυσάρεστον διότι ἡ Ἀμερική εἶναι ἡ μόνη δύναμις ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νά ἐπιλύση τό Μεσανατολικόν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀποτυχία τῆς πολιτικῆς τοῦ Μπρέζνιεφ εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν ἔχει δημιουργήσει ἀναβρασμόν ἐντός τῆς σοβιετικῆς ἡγεσίας, τά ἀποτελέσματα τοῦ ὁποίου εἶναι δύσκολον νά προβλεφθοῦν. Ἐντός τριῶν μηνῶν προβλέπεται ὅτι θά γίνουν ἀλλαγαί εἰς τήν ἀνωτάτην σοβιετικήν ἡγεσίαν. Θά παραμείνη εἰς τήν ἐξουσίαν ὁ Μπρέζνιεφ, ἀλλά μέ ἠλαττωμένην ἰσχύν καί ἐξησθενημένην ὑγείαν. Οὕτω, θά ὑφίσταται ἀστάθεια ταυτοχρόνως καί εἰς τήν Ἀμερικήν καί εἰς τήν Ρωσίαν. Τοῦτο εἶναι ἐπικίνδυνον. Τό 1977 θά συνεχισθοῦν αἱ ἀμοιβαῖαι προσπάθειαι διά τήν ἐδραίωσιν τῆς ὑφέσεως ἀλλά τό 1976 θα εἶναι ἔτος ἀνασφαλές. Ἔχετε δίκαιον εἰς ὅσα εἴπατε διά τήν ἀδυναμίαν τῆς ἀμύνης τῆς Εὐρώπης. Ὑφίστανται ὅμως δύο ἰσχυροί ἀμυντικοί παράγοντες εἰς τήν Εὐρώπην: ὁ γερμανικός στρατός καί ἡ ἀεροπορία καί ὁ πυρηνικός ἐξοπλισμός τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μίαν σοβαρωτάτην προσπάθειαν (sic) ἀπό τήν

πυρηνικήν δύναμιν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ βρετανική στρατιωτική ἰσχύς ὑποχωρεῖ συνεχῶς, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει καί μέ τήν Ἰταλίαν, τήν BENELUX καί τήν Σκανδιναβίαν. Διά τά ἑπόμενα δέκα ἔτη, ἡ Ἀμερική θα εἶναι ἡ μόνη ἰσχυρά δύναμις εἰς τήν Μεσόγειον καί δέν ἠμποροῦμε νά ὑπολογίσωμεν ὅτι τά μικρά Κράτη θά δυνηθοῦν νά δώσουν λύσεις εἰς τά προβλήματά των, χωρίς τήν συμβολήν τῶν Ἀμερικανῶν. Ἀκόμη καί ὁ ρόλος τῆς Γερμανίας εἶναι διπλωματικός καί ψυχολογικός. Λέγομεν συνεχῶς εἰς τούς Τούρκους, κατά τρόπον σαφῆ, τήν γνώμην μας· ὅτι δέν εἶναι δυνατόν τό 40% τοῦ ἐδάφους τῆς Κύπρου νά ἀνήκη εἰς τό 18% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου καί ὅτι πρέπει νά κάμουν ἐδαφικάς παραχωρήσεις. Ὅπως, ἄλλωστε, λέγομεν καί εἰς τό Ἰσραήλ ὅτι ὀφείλει νά ἀναγνωρίση εἰς τούς Παλαιστινίους τό δικαίωμα τῆς ὑπάρξεως. Ἀλλά καί ἡ Ἑλλάς θά πρέπη νά κατανοήση ὅτι μετά τάς ἐδαφικάς παραχωρήσεις τῆς Τουρκίας θά πρέπη νά ἐξασφαλισθῆ ἑπαρκής ἐκπροσώπησις τῶν Τούρκων εἰς τήν ἀνωτάτην ἡγεσίαν τῆς Κύπρου. Ἐάν ἠμποροῦμε νά προσφέρωμε τάς ὑπηρεσίας μας, θά διαβιβάσωμεν εὐχαρίστως τάς ἰδέας καί προτάσεις σας εἰς τούς Τούρκους καί ἀντιστρόφως. Εἴμεθα εἰς θέσιν νά τό κάμωμε μέ εἰλικρίνειαν πρός τούς Τούρκους.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι ἐκτιμᾶ ἰδιαιτέρως τήν τελευταίαν δήλωσιν τοῦ κ. καγκελλαρίου. Αἱ ἀπόψεις ἐπί τῆς οὐσίας τοῦ προβλήματος, συνεχίζει ὁ κ. πρωθυπουργός, σᾶς εἶναι γνωσταί, εἶναι αὐταί πού σᾶς διετυπώθησαν εἰς τό Ἑλσίνκι. Εἶναι ἀπόψεις μετριοπαθεῖς καί λογικαί. Προσεχῶς θά ἀρχίση ὁ διακοινοτικός διάλογος. Ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχει ἀπ' εὐθείας διάλογος μεταξύ Ἀθηνῶν - Ἀγκύρας, ἀλλά ἡ διαπραγμάτευσις γίνεται μέσῳ τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, θά κάμωμε χρῆσιν τῆς προσφορᾶς σας, κατά τήν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων τούτων, δέδομένου δέ ὅτι ὁ Ντενκτάς ἐξαρτᾶται ἀμέσως ἀπό τήν Ἄγκυραν, εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ συστάσεις πρός τήν Τουρκίαν θά εἶναι χρήσιμοι. Ἐν συνεχείᾳ, οἱ δύο ἡγέται συζητοῦν διά τήν ἐσωτερικήν κατάστασιν τῆς Τουρκίας καί καταλήγουν εἰς τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυσχερεῖς αἱ προβλέψεις διά τάς πολιτικάς ἐξελίξεις εἰς τήν χώραν αὐτήν.

»Εἰς σχετικήν ἐρώτησιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι ἔχουν ἤδη προσπαθήσει ἐπανειλημμένως νά ἐπηρεάσουν τόν Ἐτσεβίτ, κυρίως μέσῳ τοῦ κ. Μπράντ. Ὁ κ. καγκελλάριος μάλιστα εἶχεν ἀντιμετωπίσει τό ἐνδεχόμενον νά μεταβῆ ὁ κ. Μπράντ εἰς τήν Ἄγκυραν διά νά ἐπηρεάση τόν Ἐτσεβίτ, τελικῶς ὅμως δέν τό ἔπραξε, φοβούμενος ὅτι ἡ ἀποστολή αὐτή θά ἀπετύγχανεν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι ὁ Ἐτσεβίτ ἐμφανίζεται καί πάλιν ἀδιάλλακτος καί δυσχεραίνει ἔτσι περισσότερον τόν Ντεμιρέλ. Ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι ὁ Ντεμιρέλ εἶναι διαλλακτικώτερος ἀπό τόν Ἐτσεβίτ. Οἱ δύο δέ ἡγέται συμφωνοῦν ὅτι ὑπάρχει εἰς τήν Τουρκίαν μία πλειοδοσία δημαγωγίας.

»Ὁ κ. Γκέλχοφ θίγει τό θέμα τοῦ ἀεροδρομίου G 12, ἀναλύει τήν σημασίαν πού ἔχει τοῦτο διά τό Δυτικόν Βερολῖνον καί παρακαλεῖ ὅπως ἐξευρεθῆ λύσις ἐν τῷ πλαισίῳ μιᾶς γενικῆς ρυθμίσεως.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός προβαίνει εἰς μακράν ἀνάλυσιν, τόσον τοῦ θέματος τοῦ ἐναερίου χώρου τοῦ Αἰγαίου, ὅσον καί τῆς ὑφαλοκρηπίδος. Ἀναπτύσσει τάς ἑλληνικάς θέσεις καί καταλήγει ὅτι, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐγένετο πᾶν τό δυνατόν διά τήν ἐπίλυσιν τῶν ζητημάτων αὐτῶν, εἴτε διά τοῦ διαλόγου, εἴτε διά τῆς προσφυγῆς εἰς τό Δικαστήριον τῆς Χάγης.

»Ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. Καραμανλῆς λέγει ὅτι ἡ πολιτική, τήν ὁποίαν ἀκολουθεῖ, δέν ἱκανοποιεῖ τό ἐθνικόν αἴσθημα τῶν Ἑλλήνων. Παρά ταῦτα, ὁ λαός ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς τό πρόσωπόν του καί ἔτσι δύναται νά εἶναι μετριοπαθής, ἐπειδή εἶναι ἰσχυρός. Ἐάν ὅμως ἀπωλέση τήν ἰσχύν του αὐτήν καί ἐξαντληθῆ ἡ ἐπιρροή του εἰς τήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρον, χωρίς νά ἔχη εὑρεθῆ λύσις, θά δημιουργηθῆ δραματική κατάστασις εἰς τάς σχέσεις μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Οὐδείς ἄλλος θά ἠμποροῦσε νά ἀκολουθήση τήν πολιτικήν αὐτήν καί ὁ ἴδιος δέν ἠμπορεῖ νά πράξη περισσότερα τῶν ὅσων ἔχει ἤδη κάμει.

»Ὡς πρός τό εἰδικόν θέμα τοῦ G12, δέν ἠμπορεῖ νά ὑποσχεθῆ λύσιν, διότι τυχόν παραχώρησις θά ἐγένετο ὄχι πρός τήν Γερμανίαν, ἀλλά πρός τήν Τουρκίαν. Ὑπόσχεται ὅμως νά τό ἐξετάση καί νά τό ἀντιμετωπίση μέσα εἰς τό πλαίσιον τῆς γενικῆς λύσεως.

»Ὁ κ. καγκελλάριος λέγει ὅτι αὐτά τά ὁποῖα ἀνέφερεν εἰς τήν ὁμιλίαν του τήν προηγουμένην ἑσπέραν δέν ἀποτελοῦν ἁπλᾶς φιλοφρονήσεις, ἀλλά εἶναι ἡ πεποίθησις καί ἡ ἰδική του καί τῆς Κυβερνήσεώς του. Τρέφουν βαθεῖαν ἐκτίμησιν καί μεγάλον σεβασμόν διά τό ἔργον τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ καί γνωρίζουν πόσον δύσκολον εἶναι. Ἐπιθυμῶ, λέγει ὁ κ. καγκελλάριος, νά σᾶς διαβεβαιώσω διά τήν ἀμέριστον συμπαράστασίν μου. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐκφράζει τήν ἐκτίμησιν καί τάς εὐχαριστίας του διά τήν δήλωσιν αὐτήν τοῦ κ. καγκελλαρίου.

»Εἰς τό σημεῖον τοῦτο προσέρχονται εἰς τάς συνομιλίας οἱ λοιποί συνεργάται τῶν δύο πρωθυπουργῶν (ὑφυπουργοί Τύπου, πρέσβεις εἰς τάς δύο πρωτευούσας, κ.λπ.).

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημερώνει, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, τούς προσελθόντας ἐπί τῶν διαμειφθέντων μεταξύ τῶν δύο πρωθυπουργῶν καί συμπεραίνει ὅτι ἐπί ὅλων τῶν συζητηθέντων θεμάτων διεπιστώθη οὐσιαστική σύμπτωσις ἀπόψεων. Οὕτω, ὑφίσταται στενή συνεργασία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, ἡ ὁποία θά πρέπη νά ἐπεκταθῆ εἰς ὅλους τούς τομεῖς. Τά συμπεράσματα αὐτά θά ἦτο ἴσως χρήσιμον νά διατυπωθοῦν ἐγγράφως εἰς μίαν κοινήν δήλωσιν τήν ὁποίαν ἠμποροῦν νά ἐπεξεργασθοῦν οἱ συνεργάται μας.

»Ὁ κ. Μπίτσιος ἐγείρει το θέμα τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων εἰς τήν Γερμανίαν. Τό αἴτημά μας συνίσταται εἰς τό νά μαθαίνουν οἱ Ἑλληνόπαιδες ἀρκετά ἑλληνικά, ὥστε νά εἶναι εἰς θέσιν νά παρακολουθήσουν τά ἑλληνικά σχολεῖα ὅταν θά ἐπιστρέψουν εἰς τήν Ἑλλάδα. Ὁ Ἕλλην ὑπουργός Παιδείας μετέβη προσφάτως εἰς τήν Γερμανίαν ὅπου εἶχε χρησίμους ἐπαφάς ἐπί τοῦ θέματος. Πρόκειται δέ προσεχῶς νά γίνη σύσκεψις μέ ἀντιπροσώπους τῶν Länder καί ἐμπειρογνώμονας. Ἡ παράκλησίς μας εἶναι, ὡς πρός τό θέμα τοῦτο, νά ἐξετασθῆ μέ εὐρύτητα πνεύματος καί κατανοήσεως.

»Ὁ κ. Γκέλχοφ ἐπιβεβαιοῖ ὅτι θά ἀντιμετωπισθῆ πράγματι τό θέμα, καίτοι πολύπλοκον, ὑπό τό πνεῦμα αὐτό.

»Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. καγκελλάριος προτείνει καί ὁ κ. πρωθυπουργός ἀποδέχεται, ὅπως ἡ προγραμματισθεῖσα διά τό ἑσπέρας συνέντευξις τύπου τοῦ κ. καγκελλαρίου γίνη ἀπό κοινοῦ μέ τόν κ. πρωθυπουργόν»[41].

Ἑλληνογερμανικές συνομιλίες στήν Ἀθήνα.

Μετά τό πέρας τῶν συνομιλιῶν δόθηκε στή δημοσιότητα τό ἀκόλουθο κοινό ἀνακοινωθέν:

«Ὁ Ὁμοσπονδιακός καγκελλάριος κ. Σμίτ καί ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς εἶχαν φιλικώτατες, ἐποφελεῖς καί καρποφόρες συνομιλίες τήν 28ην καί 29ην Δεκεμβρίου 1975. Ἐξήτασαν τήν διεθνῆ κατάστασιν μέ ἰδιαιτέραν ἔμφασιν τῶν ἐξελίξεων εἰς τόν Εὐρωπαϊκόν καί Μεσογειακόν χῶρον. Ἐξήτασαν ἐπίσης τήν κατάστασιν τῶν διμερῶν σχέσεων μεταξύ τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας καί τῆς Ἑλλάδος καί τάς μελλοντικάς των προοπτικάς.

»Συνεφώνησαν ὅτι ἡ καλυτέρα ἐγγύησις διά τήν ὕπαρξιν καί ἐξασφάλισιν τῆς δημοκρατίας ἐν Εὐρώπῃ ἔγκειται εἰς τήν συνεχῆ προώθησιν τῆς ὀργανικῆς της ἑνότητος. Εἰς τό πλαίσιον τοῦτο διεπίστωσαν ἐκ νέου τήν χρησιμότητα τῆς ταχείας πλήρους ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα, διά τήν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας ὑπεσχέθη τήν πλήρη πολιτικήν ὑποστήριξίν της. Περαιτέρω ἐξετιμήθη ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἱκανοποιητικῆς ρυθμίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος ἐν σχέσει μέ τό δεύτερον χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν κατάστασιν εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον ἀμφότερα τά μέρη ἐπεσήμαναν, μεταξύ ἄλλων, τήν ἀνάγκην μιᾶς εἰρηνικῆς καί μονίμου λύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Ἡ λύσις αὕτη θά ἔδει νά ἐγγυᾶται τήν ἀνεξαρτησίαν, τήν ἐδαφικήν ἀκεραιότητα καί τήν κυριαρχίαν τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας ὡς καί τήν οἰκονομικήν βιωσιμότητα καί τήν πνευματικήν καί πολιτιστικήν ἀνάπτυξιν τόσον τῶν Ἑλληνοκυπρίων ὅσον καί τῶν Τουρκοκυπρίων.

»Ἀμφότερα τά μέρη θεωροῦν τήν προοπτικήν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ὡς εὐοίωνον. Ἀναμένουν ὅτι αἱ συνομιλίαι θά προσλάβουν οὐσιαστικήν τροπήν, θά καλύψουν ὅλας τάς πτυχάς τοῦ προβλήματος καί ὅτι οἱ μετέχοντες θά ἐπιδείξουν εἰλικρινῆ προθυμίαν διά νά καταλήξουν αἱ συνομιλίαι αὐταί εἰς συμφωνίαν ἀποδεκτήν ἀπό ἀμφότερα τά μέρη. Ἀμφότεραι αἱ πλευραί ἐσημείωσαν μέ ἱκανοποίησιν ὅτι αἱ διμερεῖς σχέσεις Ἑλλάδος καί Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας ἐξελίσσονται κατά τρόπον ἄριστον. Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός ἀνεγνώρισεν μέ ἱκανοποίησιν τήν σημαντικήν συμβολήν τήν ὁποίαν προσφέρει διά τῆς βοηθείας της ἡ Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας εἰς τήν οἰκονομικήν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ Ὁμοσπονδιακός καγκελλάριος ἐξέφρασε τήν εὐγνωμοσύνη του εἰς τόν Ἕλληνα πρωθυπουργόν διά τήν παρασχεθεῖσαν ἐν Ἀθήναις φιλοξενίαν. Ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησίν του διά τάς σταθερᾶς δημοκρατικάς καί οἰκονομικάς συνθήκας αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν ἀπό τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν ὑπό τήν ἡγεσίαν τοῦ κ. Καραμανλῆ. Διαβλέπει ἐν αὐταῖς εὐμενεῖς προϋποθέσεις διά γερμανικάς ἐπενδύσεις ἐν Ἑλλάδι καί ὑπεσχέθη ὅτι ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνησις θά προωθήση τό ἐνδιαφέρον τῆς γερμανικῆς οἰκονομίας δι' ἐπενδύσεις ἐν Ἑλλάδι.

»Τέλος, ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν προσωπικήν του ἱκανοποίησιν καί τήν χαράν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διά τήν πρώτην αὐτήν ἐπίσκεψιν τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ καγκελλαρίου εἰς τήν ἐκ νέου δημοκρατικήν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία συμπίπτει μέ τήν ἔλευσιν τοῦ Νέου Ἔτους. Ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς διερμηνεύων καί τά αἰσθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ηὐχήθη εἰς τόν Ὁμοσπονδιακόν καγκελλάριον καί εἰς τήν κυρίαν Σμίτ ὡς καί εἰς ὁλόκληρον τόν φίλον γερμανικόν λαόν κάθε εὐτυχία καί προοπτική διά τόν καινούργιο χρόνο».

Τό ἴδιο ἀπόγευμα ὁ Χ. Σμίτ παραχώρησε συνέντευξη τύπου, ἐνῶ τό βράδυ παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Ἀπό τήν ἑπομένη καί ἐνῶ εἶχε λήξει τό ἐπίσημο μέρος τῆς ἐπισκέψεώς του, ὁ Χ. Σμίτ ἀποσύρθηκε στή βίλλα τοῦ Ν. Γουλανδρῆ, γιά ὀλιγοήμερη διαμονή. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στήν Ἑλλάδα, ἐπισκέφθηκε καί ἀρχαιολογικούς χώρους τῆς Κρήτης. Στίς 6 Ἰανουαρίου, ἐξάλλου, δέχτηκε τούς ἀνταποκριτές τοῦ ξένου τύπου στήν Ἀθήνα, μέ τούς ὁποίους εἶχε μακρά συνομιλία.

Πρίν τήν ἀναχώρησή του ἀπό τήν Ἑλλάδα, στίς 8 Ἰανουαρίου, ὁ Χ. Σμίτ συναντήθηκε καί πάλι μέ τόν Κ. Καραμανλῆ.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ ἐπιφανοῦς Εὐρωπαίου πολιτικοῦ στήν Ἀθήνα ἀπασχόλησε τόν ἑλληνικό καί τόν δυτικογερμανικό τύπο. Ἐνδεικτικά γιά τόν πρῶτο, ἡ ἐφημερίδα «Καθημερινή», ἀφοῦ ὑπογράμμισε τήν ἱστορική ἀναγκαιότητα νά ἐπιτύχει ἡ κίνηση γιά τήν ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης, τόνισε:

Σ' αὐτές τίς Κοινότητες, ἡ Δυτική Γερμανία ἐκπροσωπεῖ ἕνα ἀπό τά πιό ἰσχυρά οἰκονομικά μέλη. Ἡ παρουσία της, συνεπῶς, πολλαπλασιάζει τίς πιθανότητες τελικῆς κατακτήσεως τῶν «εὐρωπαϊκῶν» ἐπιδιώξεων. Μέσα ἀπό αὐτές τίς ἐπιδιώξεις, ὡς λειτουργική προϋπόθεση, διέρχεται καί ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ. Ἡ ψῆφος, ἄρα, τῆς δυτικογερμανικῆς Κυβερνήσεως, γιά τήν εἴσοδο τῆς χώρας μας στίς Κοινότητες ὡς μέλος μέ πλήρη δικαιώματα, καί ἡ ἐνεργός συνδρομή της γιά τήν ἐνδυνάμωση τοῦ ἐθνικοπαραγωγικοῦ μας μηχανισμοῦ χάρη σ' αὐτήν τήν ἔνταξη, ὑπηρετεῖ ἀκριβῶς τούς σκοπούς, ὑπέρ τῶν ὁποίων συμμετέχει στήν ΕΟΚ ἡ Ὁμοσπονδιακή Γερμανία.

Στό πρόσωπο τοῦ καγκελλαρίου κ. Σμίτ, πού ἔρχεται σήμερα στήν ἑλληνική πρωτεύουσα ὡς ἐπίσημος προσκεκλημένος τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ἑλληνικός λαός βλέπει τόν φορέα τοῦ ἰσχυροῦ ἔθνους μέσα στήν ἡνωμένη Εὐρώπη, τόν ἐκπρόσωπο τῆς φίλης πλέον καί ἑταίρου Γερμανίας, «ἐντολῇ τῆς ἱστορίας». Καί αὐτή ἡ «ἐντολή» εἶναι πού θά ὑποδείξη τίς προσφορώτερες λύσεις γιά ὅσα προβλήματα ἀποτελέσουν τό ἀντικείμενο ἐνδιαφέροντος τοῦ ἐπισήμου ξένου μας στίς συζητήσεις του μέ τούς Ἕλληνες συναδέλφους του[42].

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ δυτικογερμανικοῦ τύπου, ἐνδεικτική ἦταν ἀνταπόκριση τῆς «Frankfurter Allgemeine», στήν ὁποία τονιζόταν ἡ ἄψογη ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα καί τό γεγονός

ὅτι τίς διμερεῖς σχέσεις δέν ἐπισκίαζε κανένα πρόβλημα. Ἡ ἀνταπόκριση ἀποτιμοῦσε ὡς «ἐξαιρετική» τήν ἀπήχηση τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Χ. Σμίτ στήν ἑλληνική κοινή γνώμη, ἐνῶ ἀναφερόταν καί στήν εὐγνωμοσύνη πού αἰσθάνονταν οἱ Ἕλληνες ἀπέναντι στό Δυτικογερμανό καγκελλάριο γιά τή στάση του στό προσφυγικό πρόβλημα τῆς Κύπρου[43].

31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1975

Τερματίζεται, μέ τήν καταδίκη 20 ἀπό τούς κατηγορουμένους, ἡ δίκη γιά τά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου τό Νοέμβριο τοῦ 1973, ἡ ὁποία διεξάγεται ἀπό δύο μηνῶν ἐνώπιον τοῦ Πενταμελοῦς Ἐφετείου Ἀθηνῶν. Συγκεκριμένα, ὁ Δ. Ἰωαννίδης καταδικάζεται ἑπτά φορές σέ ἰσόβια δεσμά καί σέ εἰκοσιπενταετῆ κάθειρξη, ἐνῶ τοῦ ἐπιβάλλεται διαρκής στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων· ὁ Στ. Βαρνάβας, ἀντιστράτηγος ἐ.ἀ., τρεῖς φορές σέ ἰσόβια δεσμά καί σέ 25ετῆ κάθειρξη· ὁ Ν. Ντερτιλῆς σέ ἰσόβια κάθειρξη, γιά τό φόνο τοῦ νεαροῦ Μυρογιάννη· οἱ Γ. Παπαδόπουλος, Π. Καραγιάννης, Κ. Μαυροειδῆς, Δ. Ζαγοριαννάκος καί Ι. Λυμπέρης σέ 25ετῆ κάθειρξη. Ἐπίσης καταδικάστηκαν: σέ 10ετῆ κάθειρξη ὁ ἀστυνομικός Α. Σταυράκης· σέ φυλάκιση 3 ἐτῶν, 6 μηνῶν καί 15 ἡμερῶν ὁ Λ. Χριστολουκᾶς· σέ φυλάκιση 3 ἐτῶν ὁ Μ. Ρουφογάλης· σέ φυλάκιση 2 ἐτῶν ὁ Δ. Κατσούλης· μικρότερες ποινές φυλακίσεως ἐπιβλήθηκαν σέ ἄλλους 8 ἀξιωματικούς καί ἀστυνομικούς.

Ἡ καταδίκη τῶν ὑπευθύνων γιά τά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου ἔγινε δεκτή μέ διαφορετικές ἀντιδράσεις ἀπό τα κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τά ὁποῖα ἔσπευσαν νά τοποθετηθοῦν ἀπέναντι στίς ποινές πού ἐπιβλήθηκαν. Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ, Γ. Μαῦρος, τόνισε ὅτι ἡ ἀπόφαση καθιέρωνε τήν ἐξέγερση τοῦ Πολυτεχνείου ὡς τή σημαντικότερη πράξη ἀντιστάσεως κατά τῆς τυραννίας· ζήτησε, ἐπίσης, ἀπό τήν Κυβέρνηση νά ἀνακαλέσει χωρίς ἀναβολή τήν ἀπόφαση ἀναστολῆς τῆς δίκης γιά τούς ὑπεύθυνους τῆς κυπριακῆς τραγωδίας. Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, δήλωσε ὅτι ἡ ἀπόφαση ἀποτελοῦσε «ἐμπαιγμό» τοῦ λαοῦ στό θέμα τῆς τιμωρίας τῶν ἐνόχων γιά τήν ἑπταετῆ δικτατορία, ἐνῶ πρόσθεσε ὅτι ὁ λαός δέν θά ἀποδεχόταν τίς ἀποφάσεις καί ὅτι ὁ ἀγώνας γιά τήν αὐστηρή τιμωρία τῶν ἐνόχων, τήν πλήρη κάθαρση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί τήν ἀποκατάσταση τῶν θυμάτων τῆς δικτατορίας θά συνεχιζόταν ἀνένδοτα. Τό ΚΚΕ (ἐσ.) χαρακτήρισε τίς ποινές χαμηλές, ἐνῶ τό ΚΚΕ, ἀποδοκιμάζοντας τήν ἀπόφαση, χαρακτήρισε τή διαδικασία τῆς καθάρσεως ὡς ζήτημα κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, τόνισε ὅτι μέ τήν ἀπόφαση τερματιζόταν ἡ δικαστική διαδικασία, ἀλλά τό Πολυτεχνεῖο θά παρέμενε πάντα ὡς σύμβολο ὑψηλῶν ἀγωνιστικῶν ἐξάρσεων. Ἀκόμη, ζήτησε τήν ἐπίσπευση τῆς δίκης τῶν ἐνόχων γιά τήν κυπριακή τραγωδία.

[Ἡ ἀπόφαση ὁλοκλήρωσε τή διαδικασία πού εἶχε ξεκινήσει, τόν Αὔγουστο 1975, τό ὑπ' ἀριθμό 677 βούλευμα τοῦ Συμβουλίου Ἐφετῶν Ἀθηνῶν, μέ τό ὁποῖο εἶχαν παραπεμφθεῖ στό ἀκροατήριο παράγοντες τῆς δικτατορίας, ἐνῶ εἶχαν ἀπαλλαγεῖ ὁρισμένα ἄλλα πρόσωπα, ὅπως ὁ Σ. Ζουρνατζῆς, Ο. Ἀγγελῆς καί Σ. Μαρκεζίνης, πού, ὅπως ἀποδείχτηκε, δέν εἶχαν ἐπηρεάσει τά γεγονότα. Εἰδικότερα γιά τό Σ. Μαρκεζίνη, τονιζόταν ὅτι δέν εἶχαν προκύψει ἀποχρῶσες ἐνδείξεις πού νά στηρίζουν τήν κατηγορία τῆς συνέργειας σέ πλεῖστες ἀνθρωποκτονίες, ἀφοῦ οἱ πράξεις αὐτές εἶχαν τελεσθεῖ μετά τήν κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου, ὁπότε ὁ —ἤδη ἀνίσχυρος— τότε πρωθυπουργός εἶχε χάσει κάθε δυνατότητα γιά ἐπέμβαση. Τή θέση αὐτή εἶχαν ὑποστηρίξει στίς μαρτυρικές τους καταθέσεις καί οἱ Π. Κανελλόπουλος καί Γ. Μαῦρος].

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ - ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1975

Στήν Κυβέρνηση περιέρχονται, ἀπό διάφορες πηγές, πληροφορίες γιά συνωμοτικές κινήσεις ὀλιγάριθμων ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, μέ σκοπό τήν ἀνατροπή τῆς Κυβερνήσεως καί τήν ἐπαναφορά τοῦ τέως βασιλέα, Κωνσταντίνου. Ὡς συντονιστής τῶν κινήσεων ἐμφανίζεται ὁ συνταγματάρχης ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτης, στενός συνεργάτης τοῦ πρώην μονάρχη.

Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1975, ὁ Γ. Ράλλης καί ὁ Ε. Ἀβέρωφ, σέ διάστημα λίγων ἡμερῶν καί ἀνεξάρτητα ὁ ἕνας ἀπό τόν ἄλλο, ἐνημέρωσαν τόν πρωθυπουργό γιά τή δραστηριότητα τοῦ Γ. Ἀρναούτη, ὁ ὁποῖος προσπαθοῦσε νά προσεταιριστεῖ ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικούς, ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς κατάστρεφε τή χώρα, ὅτι ὑπῆρχε κομμουνιστική ἀπειλή καί κατέρρεε ἡ οἰκονομία. Ὁ συνεργάτης τοῦ τέως βασιλέα ἰσχυριζόταν, ἀκόμη, ὅτι ὀργανωνόταν ἤδη κίνημα στούς κόλπους τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, καθώς καί ὅτι, ἐπανερχόμενος, ὁ Κωνσταντῖνος θά σχημάτιζε Κυβέρνηση ὑπό ἐξωκοινοβουλευτικό πρόσωπο καί θά παραχωροῦσε γενική ἀμνηστία· γιά τό σκοπό αὐτό, ὁ τέως βασιλέας εἶχε ἐξασφαλίσει τήν ὑποστήριξη τοῦ Σάχη, πού θά χρηματοδοτοῦσε τήν προσπάθεια καί θά συγκρατοῦσε τήν Τουρκία. Ὡστόσο, ἀξιωματικοί τούς ὁποίους προσέγγισε ὁ Γ. Ἀρναούτης ἔσπευσαν νά τοῦ συστήσουν νά ἐγκαταλείψει τά σχέδια αὐτά, καθώς καί νά ἐνημερώσουν τήν Κυβέρνηση. Σέ κάθε περίπτωση, ἡ δραστηριότητα τοῦ συνεργάτη τοῦ Κωνσταντίνου εἶχε ἤδη προσελκύσει καί τήν προσοχή τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως, ὑπό τό Σ. Γκίκα.

Στίς 4 Νοεμβρίου, ὁ ἀρχηγός Στόλου, ἀντιναύαρχος Σ. Κονοφάος, ἐπισκέφθηκε τόν Κ. Καραμανλῆ καί τόν πληροφόρησε ὅτι ὁ Γ. Ἀρναούτης εἶχε ἐπιζητήσει τήν ὑποστήριξη καί τεσσάρων ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐνημέρωσαν τόν ἴδιο. Ἀκολούθησε σειρά ἐπαφῶν, κατά τίς ὁποῖες ἐξέφρασε τίς ἀπόψεις του καί ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῖνος. Σέ ἐνυπόγραφο σημείωμά του πρός τόν πρωθυπουργό, ὁ ἀρχηγός Στόλου, ἀνέφερε σχετικά:

«Ὡς ἀνεφέρθη ἤδη Ὑμῖν προφορικῶς, περί τάς ἀρχάς Ὀκτωβρίου 1975 ὁ ἀρχιμηχανικός Στόλου πλοίαρχος (Τ) Π. Παναγιωταρέας μοί ἀνέφερεν ὅτι ἀπό τετραμήνου περίπου εἶχεν ὡρισμένας συναντήσεις μετά τοῦ συνταγματάρχου ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτη, εἰς ἃς εἶχον παραστῆ καί ὁ πλοίαρχος Σ. Ταπίνης καί οἱ ἀντιπλοίαρχοι Α. Τριανταφυλλίδης καί Γ. Καραμῆτσος.

»Κατά τάς ἀρχικάς δύο-τρεῖς συναντήσεις, αἱ συζητήσεις εἶχον περιστραφῆ εἰς θέματα σχετικά πρός τήν ἐνδεχομένην ἀπειλήν ἐκ μέρους ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, οἱ ὁποῖοι παρέμενον πιστοί εἰς τό δικτατορικόν καθεστώς, κυρίως δέ τήν ἀνάγκην συσφίγξεως τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν τριῶν κλάδων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Γενικῶς αἱ συναντήσεις αὗται θά ἠδύναντο νά χαρακτηρισθοῦν ὡς φιλικαί, ἀποσκοποῦσαι εἰς τήν διατήρησιν ἐπαφῆς μετά ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ.

»Κατά τήν τελευταίαν συνάντησιν, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη τήν προτεραίαν τῆς ἐνημερώσεώς μου ἐκ μέρους τοῦ πλοιάρχου (Τ) Π. Παναγιωταρέα, ὁ συνταγματάρχης ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτης ἔλαβε συγκεκριμένην θέσιν καί ἀνέφερεν εἰς τούς παρισταμένους τά ἀκόλουθα:

»α. Ἡ κρίσιμος κατάστασις εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ χώρα λόγῳ κομμουνιστικοῦ κινδύνου, ἀπομονώσεώς της ἐκ τοῦ Δυτικοῦ κόσμου καί οἰκονομικῆς κρίσεως, ἰδιαιτέρως δέ ἡ ἐπιδεικνυομένη ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἀνοχή εἰς τόν διασυρμόν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡδήγησαν σημαντικόν ἀριθμόν ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, ὑπηρετούντων κυρίως εἰς ἀνατολικήν Μακεδονίαν καί Θράκην, εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως ἐπέμβουν προκειμένου νά διασώσουν τήν χώραν ἐκ τῆς ἐπαπειλουμένης καταστροφῆς.

»β. Πρός τήν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης ἐπεμβάσεως τάσσεται καί ὁ τέως βασιλεύς.

»γ. Ἡ ἐπέμβασις αὕτη θά πραγματοποιηθῆ ἀνεξαρτήτως τῆς συμμετοχῆς εἰς ταύτην τοῦ Ναυτικοῦ καί τῆς Ἀεροπορίας, οἱαδήποτε δέ ἀντίδρασις θά ἀντιμετωπισθῆ διά τῶν ὅπλων.

»δ. Κατά πληροφορίας, τό πραξικόπημα προβλέπεται νά ἐκδηλωθῆ τόν Φεβρουάριον 1976, θά ἔχῃ προηγηθῆ δέ τούτου ἡ πολιτική ἤ φυσική ἐξουδετέρωσις τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἤ ἡ σύναψις ἀτιμωτικῆς συμφωνίας διά τήν Κύπρον.

»ε. Μετά τήν ἐπικράτησιν τοῦ πραξικοπήματος θά σχηματισθῆ Κυβέρνησις ἐκ τῆς παρούσης Βουλῆς ἤ Οἰκουμενική τοιαύτη καί θά προκηρυχθῆ ἡ διενέργεια δημοψηφίσματος ἐντός διαστήματος 15-30 ἡμερῶν καί βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐντός 8 περίπου μηνῶν.

»Ὁ συνταγματάρχης ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτης ἀνέφερε τέλος ὅτι, κατά τήν γνώμην του, ἡ συμμετοχή τοῦ Ναυτικοῦ καί τῆς Ἀεροπορίας εἰς τό πραξικόπημα εἶναι ἐπιβεβλημένη, προκειμένου νά ἐξασφαλισθῆ ἡ δυνατότης ἐλέγχου τῆς καταστάσεως, ὥστε νά ἀποφευχθῆ ἡ ἐπάνοδος εἰς καθεστώς ἀνάλογον πρός τό τῆς ἐπταετίας.

»Ὁ πλοίαρχος (Τ) Π. Παναγιωταρέας ἀνέφερεν ἐπίσης ὅτι ἅπαντες οἱ παριστάμενοι ἀντετάχθησαν ζωηρῶς πρός τήν ἰδέαν ἑνός πραξικοπήματος, μετά δέ τήν ἀποχώρησιν τοῦ συνταγματάρχου ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτη ἐξεδήλωσαν τήν πρόθεσιν νά παρουσιασθοῦν εἰς ἐμέ καί νά ἀναφέρουν τό γεγονός. Ὁ πλοίαρχος (Τ) Π. Παναγιωταρέας τούς ἀπέτρεψε καί ἀνέλαβε νά μέ ἐνημερώσῃ ὁ ἴδιος, ἐπικαλεσθείς ὅτι εἰς περίπτωσιν παρουσιάσεώς των θά ἤμην, ἐνδεχομένως, ὑποχρεωμένος νά προβῶ εἰς ὑπηρεσιακήν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος.

»Περαιτέρω ὁ πλοίαρχος (Τ) Π. Παναγιωταρέας ἀνέφερεν ὅτι τόσον ὁ ἴδιος ὅσον καί οἱ λοιποί παριστάμενοι διετήρησαν ζωηράς ἀμφιβολίας ὡς πρός τήν ἀκρίβειαν τῶν λεχθέντων ὑπό τοῦ συνταγματάρχου ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτη, δέν ἠδύναντο δέ νά πιστεύσουν ὅτι ὁ τέως βασιλεύς θά ἦτο δυνατόν νά διάκειται εὐμενῶς πρός ἕν πραξικόπημα, τό ὁποῖον οἱ ἴδιοι ἐθεώρουν ὡς ἀπαράδεκτον ἀπό πάσης ἀπόψεως.

»Ἐν ὄψει τῶν ὡς ἄνω ἀμφιβολιῶν, ἔκρινα ὡς ἐπιβαλλομένην τήν χορήγησιν προφορικῆς ἀδείας εἰς τόν πλοίαρχον (Τ) Π. Παναγιωταρέαν διά τήν ἰδιωτικήν μετάβασίν του εἰς Λονδῖνον πρός συνάντησιν μετά τοῦ τέως βασιλέως.

»Ἡ συνάντησις ἐπραγματοποιήθη τήν Δευτέραν 13-10-1975, κατ' αὐτήν δέ ὁ τέως βασιλεύς ἐπεβεβαίωσεν βασικῶς τά λεχθέντα ὑπό τοῦ συνταγματάρχου ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτη. Αἱ παρατηρηθεῖσαι ἐλαφραί ἀποκλίσεις καί αἱ παρασχεθεῖσαι πρόσθετοι διευκρινίσεις δύνανται νά συνοψισθοῦν ὡς ἀκολούθως:

»α. Κίνητρον τοῦ πραξικοπήματος εἶναι ἡ διάσωσις τῆς πατρίδος καί οὐχί ἡ ἐπαναφορά τοῦ θεσμοῦ τῆς Βασιλευομένης Δημοκρατίας.

»β. Τό πραξικόπημα προβλέπεται νά ἐκδηλωθῆ μετά τό πέρας τῶν διαφόρων δικῶν καί πρό τῶν ἐτησίων μεταθέσεων τῶν ἀξιωματικῶν.

»γ. Καίτοι, μετά τήν παραίτησιν τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, θά ἠδύνατο νά σχηματίσῃ νέαν Κυβέρνησιν ἐκ τῆς παρούσης Βουλῆς, ἀποκλίνει μᾶλλον ὑπέρ τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καί τοῦ σχηματισμοῦ Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως, ὑπό πολιτικόν πρόσωπον μή προερχόμενον ἐκ τῆς Βουλῆς ταύτης.

»δ. Ὁ σχηματισμός τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως θά συνδυασθῆ πρός τήν ἐξαγγελίαν τεραστίου δανείου ἐξ Ἰράν καί Σ. Ἀραβίας τῆς τάξεως τῶν 2 δισεκατομμυρίων δολλαρίων. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον προτίθεται νά ἐπισκεφθῆ τάς δύο χώρας περί τάς ἀρχάς Νοεμβρίου.

»ε. Αἱ βουλευτικαί ἐκλογαί θά διενεργηθοῦν ἐντός 8 περίπου μηνῶν μέ ἁπλῆν ἀναλογικήν, ὥστε νά διαπιστωθῆ ἡ πραγματική δύναμις ἑκάστου πολιτικοῦ κόμματος.

»στ. Θά χορηγηθῆ γενική ἀμνηστία, πλήν τῶν καταδικασθέντων διά βασανισμούς, οὐδείς ὅμως ἐκ τῶν προσφάτως ἀποστρατευθέντων ἀξιωματικῶν θά ἐπανέλθῃ εἰς τάς τάξεις τῶν ΕΔ.

»Κατά τήν περαιτέρω συζήτησιν, ὁ τέως βασιλεύς ἀνέφερεν ὅτι ὑπάρχει ἐγγύησις ὅτι κατά τήν διάρκειαν τοῦ πραξικοπήματος καί τῶν ἐν συνεχείᾳ ἐξελίξεων δέν θά

ὑπάρξη ἐπέμβασις ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, ἐτόνισε δέ ὅτι οἱ Ἀμερικανοί δέν πρέπει νά λάβουν γνῶσιν τοῦ θέματος τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἑλλάδος ἐκ μέρους τῶν χωρῶν τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

»Ὁ τέως βασιλεύς ἀνέθεσεν, τέλος, εἰς τόν πλοίαρχον (Τ) Π. Παναγιωταρέαν νά μέ ἐνημερώσῃ ἐπί τῆς καταστάσεως καί νά γνωστοποιήσῃ τάς ἀντιδράσεις μου εἰς τόν συνταγματάρχην ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτην, κατά τήν προσεχῆ διέλευσίν του ἐξ Ἑλλάδος περί τό δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου.

»Ἀντί τῆς διελεύσεώς του ἐξ Ἑλλάδος, ὁ συνταγματάρχης ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτης ἐτηλεφώνησεν ἐκ Λονδίνου τήν 12-11-1975 εἰς τόν πλοίαρχον (Τ) Π. Παναγιωταρέαν καί τοῦ ἐζήτησε νά μεταβῇ εἰς Λονδῖνον πρός συνάντησίν του, μέ τήν δικαιολογίαν ὅτι δέν δύναται νά ἔλθῃ ὁ ἴδιος εἰς τήν Ἑλλάδα διότι ἐπληροφορήθη ὅτι αἱ κινήσεις του παρακολουθοῦνται.

»Κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ κ. ὑφυπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως, ὁ πλοίαρχος (Τ) Π. Παναγιωταρέας μετέβη ἐκ νέου εἰς Λονδῖνον καί συνηντήθη μετά τοῦ τέως βασιλέως τήν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς 16-11-1975.

»Κατά τήν συνάντησιν ταύτην, ὁ πλοίαρχος (Τ) Π. Παναγιωταρέας ἀνέφερεν ὅτι ἠρνήθην καί νά συζητήσω ἀκόμη τό θέμα τῆς συμμετοχῆς μου εἰς οἱονδήποτε πραξικόπημα καί ὅτι ὁ Στόλος πρόκειται νά ἀντιδράσῃ, δι' ὅλων τῶν μέσων, κατά οἱασδήποτε ἀποπείρας ἀνατροπῆς τῆς νομίμου Κυβερνήσεως τῆς χώρας.

»Ὁ τέως βασιλεύς ἀπήντησεν ὅτι δέν ἀνέμενε, βεβαίως, ὅτι θά ἀπεδεχόμην ἀμέσως τάς ἀπόψεις του, ἐτόνισε δέ ὅτι ἡ στάσις αὕτη τοῦ Ναυτικοῦ εἶναι ἀνάλογος πρός τήν στάσιν τῆς Ἀεροπορίας καί κατόπιν τούτου, ὁ ἴδιος οὐδεμίαν περαιτέρω ἀνάμιξιν θά ἔχῃ. Ἐξέφρασεν, ὁπωσδήποτε, τήν ἀνησυχίαν ὅτι οἱ ἀξιωματικοί τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, ἰδίως οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς Ἔβρον, ἐνδέχεται νά ἀποφασίσουν νά ἐπέμβουν ἄνευ καθυστερήσεως, ὅταν πληροφορηθοῦν τήν ἀντίδρασιν τοῦ Ναυτικοῦ καί τῆς Ἀεροπορίας.

»Κατά τήν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν ἀνέφερεν, ἄλλωστε, τά ἀκόλουθα:

»α. Τόν ἐπεσκέφθη ἐκπρόσωπος τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος ἐτόνισεν ὅτι κατά πληροφορίας των ὁ Στρατός προτίθεται νά ἀνατρέψῃ τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν, διεδήλωσε τήν ἐμπιστοσύνην μέ τήν ὁποίαν τόν περιβάλλει ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις καί τοῦ συνέστησεν ὅπως ἡγηθῇ τῶν ΕΔ ὥστε νά μειωθοῦν οἱ κίνδυνοι οἱ ὁποῖοι διαγράφονται. Ὁ τέως βασιλεύς ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν ἀνάμιξιν δύναται νά ἔχῃ εἰς τάς ἐν Ἑλλάδι ἐξελίξεις.

»β. Συνηντήθη μέ τόν Βρετανόν πρωθυπουργόν, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπεν ὅτι κατά τήν ἄποψίν του θά ἔχῃ νά διαδραματίσῃ ἐκ νέου σοβαρόν ρόλον εἰς τήν Ἑλλάδα, δεδομένου ὅτι δέν ὑπάρχει ἑτέρα πολιτική προσωπικότης ἐξαιρέσει Καραμανλῆ.

»γ. Ἐπεσκέφθη τήν Σ. Ἀραβίαν καί Ἰράν καί ἐγένετο δεκτός μέ τιμάς ἀρχηγοῦ Κράτους. Ἐν τούτοις, ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ ἐπίσκεψις αὕτη δέν ἀπέδωσεν τά ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα ἀπό ἀπόψεως ἐπιβεβαιώσεως τῆς χορηγήσεως δανείου τῆς τάξεως τῶν 2 δισ. δολλαρίων, εἰς περίπτωσιν ἐπανόδου του εἰς τήν Ἑλλάδα.

»δ. Ἐκπρόσωπος τῆς κυβερνητικῆς παρατάξεως τόν εἰδοποίησεν ὅτι ὁ Ἀρναούτης συνωμοτεῖ καί ὅτι πρόκειται νά τοῦ ἀποστείλῃ γραπτάς ἀποδείξεις, τάς ὁποίας καί ἀναμένει.

»Ὁ τέως βασιλεύς ἐξέφρασεν, ἄλλωστε, τήν ἐλπίδα ὅτι ἐνδέχεται νά ἀναθεωρήσω τάς ἀπόψεις μου, ὅταν διαπιστώσω ὅτι ἡ χώρα ὁδηγεῖται, πράγματι, πρός τήν καταστροφήν. Τό γεγονός τοῦτο, ὅσον καί αἱ αἰτηθεῖσαι ὑπό τοῦ συνταγματάρχου ἐ.ἀ. Γ. Ἀρναούτη πληροφορίαι περί τῆς ἀκριβοῦς διευθύνσεως τῆς κατοικίας του, ἐδημιούργησαν εἰς τόν πλοίαρχον (Τ) Π. Παναγιωταρέαν τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἐνδέχεται νά ὑπάρξῃ καί νέα ἐπαφή εἰς τό ἐγγύς μέλλον, μέσῳ προσώπου τῆς ἐμπιστοσύνης των.

»Ἡ γενική ἐντύπωσις τοῦ πλοιάρχου (Τ) Π. Παναγιωταρέα ἦτο ὅτι ὁ τέως βασιλεύς ἐφαίνετο ἀπογοητευμένος καί καταβεβλημένος, ἐν ἀντιθέσει πρός τήν προηγουμένην συνάντησίν των καθ' ἥν ἡ στάσις του ἦτο ἀποφασιστική.

»Ἀναφέρεται, τέλος ὅτι, κατόπιν ὑμετέρας ἐγκρίσεως, συνεζήτησα τό θέμα μετά τοῦ διοικητοῦ τῆς 28ης ΤΑΔ ἀντιπτεράρχου Δ. Παπαγεωργίου, κατά τήν μετάβασίν μου εἰς τήν ἕδραν τῆς 28ης ΤΑΔ τήν ἑσπέραν τῆς 25-11-1975. Κατά τήν συζήτησιν ταύτην ἀνέφερα ἁπλῶς ὅτι προσεπάθησαν, κατά ἔμμεσον τρόπον, νά βολιδοσκοπήσουν τάς ἀπόψεις μου, διεπίστωσα δέ ὅτι ἀνάλογος βολιδοσκόπησις ἐγένετο καί εἰς τόν ἀντιπτέραρχον Δ. Παπαγεωργίου, ἡ ἀντίδρασις τοῦ ὁποίου ἦτο ὁμοία πρός τήν ἰδικήν μου. Ὁ ἀντιπτέραρχος Δ. Παπαγεωργίου μέ διεβεβαίωσεν, ἄλλωστε, ὅτι τάς ἰδίας ἀπόψεις συμμερίζεται, ἐν παντί, καί ὁ ὑποπτέραρχος Λ. Πρωτοπαππᾶς, διοικητής τῆς 31ης ΔΑΕ.

»Ἅπαντα τά ἀνωτέρω ἀναφέρονται ἐν πλήρει συνειδήσει τῶν εὐθυνῶν καί ὑποχρεώσεών μου ἔναντι τῆς χώρας, ὅσον καί ἔναντι ὑμῶν».

Στίς ἀρχές τοῦ Ἰανουαρίου 1976, καί ἀφοῦ ἤδη ὑπῆρχαν ἀρκετές πληροφορίες γιά τή δραστηριότητα τοῦ Γ. Ἀρναούτη, ὁ Κ. Καραμανλῆς κάλεσε τόν πρέσβη Λ. Παπάγο, ἀπό τόν ὁποῖο ζήτησε νά μεταβεῖ στό Λονδῖνο καί νά συστήσει στόν τέως βασιλέα «νά παύση νά συνομωτῇ». Σύμφωνα μέ σημείωμα πού ὑπαγόρευσε μεταγενέστερα ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς,

«Ὁ κ. Παπάγος ἐπανελθών μοῦ εἶπε ὅτι πράγματι ὁ τέως βασιλεύς συνηντήθη μέ τόν Παναγιωταρέα, ἀλλ' ὅτι ἡ συζήτηση ἀφορoῦσε τήν γενική κατάσταση τῆς Ἑλλάδος καί δέν ἦτο συνωμοτική. Ἐν συνεχείᾳ ὁ τέως βασιλεύς ἐκάλεσε τόν Ἀρναούτη καί ζήτησε πληροφορίες γιά τά καταγγελλόμενα εἰς βάρος του. Οὗτος τόν ἐβεβαίωσε ὅτι εἶχε πράγματι στήν Ἀθήνα τίς ἐπαφές πού κατήγγειλε ὁ Παναγιωταρέας».

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ πρωθυπουργοῦ, σέ συνδυασμό μέ τήν ἀδυναμία τοῦ Κωνσταντίνου νά ἐξασφαλίσει ὑποστήριξη ἀπό τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις, συνέβαλαν στήν ἄμβλυνση τῶν συνωμοτικῶν δραστηριοτήτων ὡς τό φθινόπωρο.

Τό θέμα ἐπανῆλθε ἐκ νέου στό προσκήνιο τόν

Ὀκτώβριο τοῦ 1976, ὅταν ὁ Βρετανός πρέσβης στήν Ἀθήνα, σέρ Φράνσις Μπρούκς Ρίτσαρντς, σημειώνοντας ὅτι ἐνεργοῦσε κατόπιν προσωπικῆς ἐντολῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ Κάλλαχαν, ἐνημέρωσε τήν ἑλληνική Κυβέρνηση ὅτι στήν ἀντίληψη τοῦ Λονδίνου εἶχε ὑποπέσει ἀνάλογη δραστηριότητα ὀπαδῶν τοῦ τέως βασιλέα.

Σύμφωνα μέ σημείωμα τοῦ Π. Μολυβιάτη, στίς 14 Ὀκτωβρίου ὁ Βρετανός πρέσβης τοῦ ἀνέφερε ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος βρισκόταν σέ ἐπαφή μέ συνωμότες στήν Ἑλλάδα: «Τήν πρωτοβουλίαν τῆς συνωμοσίας δέν ἔχει ὁ τέως βασιλεύς, οὗτος ὅμως τηρεῖται ἐνήμερος αὐτῆς καί ἀσφαλῶς δέν τήν ἀποθαρρύνει». Μάλιστα, ἡ βρετανική Κυβέρνηση παρουσιάστηκε πρόθυμη νά προβεῖ σέ σχετικό διάβημα πρός τόν τέως βασιλέα. Ἤδη διαφαινόταν ὅτι στόχος τῆς δραστηριότητας ἦταν ἡ ἀνατροπή τοῦ καθεστῶτος, ὅτι οἱ συνωμότες ἦταν φανατικοί καί ἀδίστακτοι καί ὅτι πιθανότερη μέθοδος ἐνέργειας ἦταν οἱ πολιτικές δολοφονίες μέ πρῶτο στόχο τόν ἴδιο τόν Κ. Καραμανλῆ. Ἀπό τήν πλευρά της, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θεωροῦσε ὅτι δέν ὑπῆρχε πιθανότητα ἐπιτυχίας ἑνός τέτοιου ἐγχειρήματος. Ὡστόσο, δέν μποροῦσε νά μήν ἐρευνήσει τίς σχετικές πληροφορίες.

Μιά ἑβδομάδα ἀργότερα, ὁ Βρετανός πρέσβης συνάντησε τόν Κ. Καραμανλῆ καί ἀνέφερε ὅτι ὑπῆρχαν ἐνδείξεις γιά ἐκδήλωση πραξικοπήματος σέ σύντομο χρονικό διάστημα, πρίν, συγκεκριμένα, τήν ἀποστράτευση ἀξιωματικῶν πού ἀντιτίθενταν στό πολίτευμα. Κατά τή διάρκεια τῶν ἑπόμενων ἡμερῶν ἔγινε σαφές ὅτι γιά τό θέμα εἶχε ἐνημερωθεῖ καί ἡ ἀμερικανική Πρεσβεία στήν Ἀθήνα, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς ὁποίας, Χ. Μίλλς, διαμήνυσε στόν πρωθυπουργό ὅτι ἡ Οὐάσιγκτων καταδίκαζε ἀπόλυτα καί κατηγορηματικά τίς συνωμοτικές δραστηριότητες καί ἦταν πρόθυμη νά βοηθήσει μέ ὁποιοδήποτε τρόπο, συμπεριλαμβανομένου καί προειδοποιητικοῦ διαβήματος πρός τόν τέως βασιλέα.

Στό μεταξύ, συνεχίστηκαν οἱ ἐπαφές τοῦ Π. Μολυβιάτη μέ τό Βρετανό πρέσβη, ἐνῶ τήν 1η Νοεμβρίου συγκροτήθηκε σύσκεψη ὑπό τόν ὑπουργό Δικαιοσύνης, στήν ὁποία συμμετεῖχε καί εἰδικός πού εἶχε ἔλθει γιά τό σκοπό αὐτό ἀπό τό Λονδῖνο. Τήν ἑπομένη, ὁ Π. Μολυβιάτης ζήτησε ἀπό τό Βρετανό πρέσβη νά πραγματοποιηθεῖ τό βρετανικό διάβημα πρός τόν Κωνσταντῖνο. Τή στιγμή ἐκείνη, καί παρά τίς ἀρχικές της διαβεβαιώσεις, ἡ βρετανική πλευρά φάνηκε ἐπιφυλακτική καί σημείωσε ὅτι προτιμότερο θά ἦταν νά γίνει τό διάβημα ἀπό τούς Ἀμερικανούς. Τελικά, περιῆλθε σέ γνώση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅτι στίς 18 Νοεμβρίου ὁ ἴδιος ὁ Βρετανός πρωθυπουργός, Τζ. Κάλλαχαν, συνάντησε τόν τέως βασιλέα καί τοῦ διαμήνυσε νά μήν ἀναμιγνύεται σέ παρόμοιες δραστηριότητες ὅσο βρισκόταν ἐπί βρετανικοῦ ἐδάφους.

Πρίν τό βρετανικό διάβημα, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κ. Καραμανλῆ, εἶχε μεταβεῖ στό Λονδίνο, ὡς εἰδικός ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Γ. Ράλλης, ὁ ὁποῖος καί διαμήνυσε στόν Κωνσταντῖνο ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἦταν ἐνήμερη τῶν δραστηριοτήτων του καί τοῦ συνέστηνε νά ἀπόσχει ἀπό αὐτές. Ὁ τέως βασιλέας, πάντως, ἀρνήθηκε τά ἀποδιδόμενα σέ αὐτόν.

Ἡ δραστηριότητα αὐτή ἔθεσε ἐκ νέου τέρμα στίς ἐνέργειες τῶν συνωμοτῶν, οἱ ὁποῖοι φάνηκαν νά κινοῦνται καί πάλι στά τέλη τοῦ 1978. Καί τότε, ὅμως, ἡ ἀδυναμία τους νά ἐξασφαλίσουν διεθνῆ ὑποστήριξη — καί πάνω ἀπό ὅλα — ὑποστήριξη ἀπό τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις, ὑπῆρξε καθοριστική γιά τήν ἀποτυχία τῶν σχεδίων τους.

Σέ κάθε περίπτωση, σύμφωνα μέ σημειωμά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπέφυγε νά φέρει στή δημοσιότητα τήν ὑπόθεση, μολονότι θά τοῦ προσπόριζε πολιτικό ὄφελος, τόσο ἀπό σεβασμό στή μνήμη τοῦ βασιλέα Παύλου, πατέρα τοῦ Κωνσταντίνου, ὅσο καί γιά νά μή δημιουργηθεῖ διεθνῶς ἡ ἐντύπωση ὅτι ἡ δημοκρατία στήν Ἑλλάδα ἦταν ἀσταθής[44].

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ νέου ἔτους ὁ πρωθυπουργός ἀπευθύνει μήνυμα πρός τόν ἑλληνικό λαό:

«Ἑλληνίδες, Ἕλληνες,

»Πρῶτ' ἀπό ὅλα, καθώς τελειώνει ὁ παλιός κι ἀρχίζει ὁ καινούργιος χρόνος, ἄς ἑνωθοῦμε ὅλοι σέ μιάν εὐχή: νά εἶναι εὐτυχισμένο τό 1976 γιά τήν Ἑλλάδα.

»Κι' ἔχει προτεραιότητα αὐτή ἡ εὐχή. Γιατί ἴσως ἡ εὐτυχία μιᾶς χώρας νά μήν συνεπάγεται πάντα τήν εὐτυχία ὅλων της τῶν πολιτικῶν· εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι κανένας δέν ἠμπορεῖ νά εἶναι εὐτυχής, ὅταν ἡ πατρίδα του δυστυχῆ.

»Ἀλλ' ἡ εὐχή μας γιά τήν εὐτυχία τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι θεωρητική. Εἶναι μία εὔλογη προσδοκία, πού πρέπει καί μπορεῖ νά πραγματοποιηθῆ. Τό 1976 πρέπει καί μπορεῖ νά ἀνοίξη τόν δρόμο γιά τήν ταχεῖα πρόοδο καί τήν εὐημερία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Κι' αὐτό δέν βρίσκεται ἔξω ἀπό τίς δυνατότητές μας, ὅπως ἀποδεικνύει τό θαῦμα πού ἐπετελέσαμε μέσα σ' ἐνάμισυ χρόνο.

»Τό 1974 ὑπῆρξε ἔτος μεγάλων κινδύνων — ἐσωτερικῶν καί ἐξωτερικῶν — πού ἀπειλοῦσαν θανάσιμα τήν χώρα. Ὑπῆρξε ἔτος συνεχοῦς ἀγωνίας γιά ὅσους ἐγνώρισαν καί ἔζησαν τούς κινδύνους αὐτούς. Ὅμως μέσα σέ ἕξι μῆνες, στηριζόμενοι στήν σύνεση καί τήν πολιτική ὡριμότητα τοῦ λαοῦ μας κατορθώσαμε νά τούς δαμάσωμε. Ἀπό τό χάος φέραμε τήν τάξη· ἀπό τήν τυραννία τήν ἐλευθερία· καί ἀπό τήν ἀπόγνωση τήν αὐτοπεποίθηση.

»Τό 1975 χωρίς νά εἶναι ἀπηλλαγμένο ἀπό κινδύνους, ὑπῆρξε τό ἔτος τῆς συντάξεως τῆς Πολιτείας, ἔτος θεμελιώσεως καί λειτουργίας τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

»Κατά τό ἔτος αὐτό, ἡ καταρρέουσα οἰκονομία τῆς χώρας ἐτέθη ὑπό ἔλεγχον καί εἰσῆλθε στήν ὁδό τῆς ἀνακάμψεως. Γιά νά ἐκτιμηθῆ ἡ ἐπιτυχία αὐτή θά πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἡ διεθνής οἰκονομική κρίση, ἡ ἐπαχθής κληρονομία τῆς δικτατορίας καί ἡ τεραστία αὔξηση τῶν ἀμυντικῶν δαπανῶν.

»Ἐνισχύθηκε ἀποτελεσματικά ἡ ἀμυντική μας ἱκανότης, μέ τήν ἀνασύνταξη καί τόν ἄρτιο ἐξοπλισμό τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας. Καί χάρις εἰς αὐτάς τό ἄγχος τοῦ 1974 τό διεδέχθη αἴσθημα ἀσφαλείας ἐθνικῆς.

»Ἡ Ἑλλάς κατά τό ἔτος αὐτό ὄχι μόνον ἐξῆλθε ἀπό τήν διεθνῆ ἀπομόνωση, ἀλλ' ἀπέκτησε νέο γόητρο καί κῦρος. Τά ταξίδια μου στήν Γαλλία, τήν Γερμανία, τήν Ἰταλία, τήν Ἀγγλία ὅπως καί στήν Ρουμανία, τήν Γιουγκοσλαβία καί τήν Βουλγαρία, ἡ ἑλληνική συμμετοχή στίς ἐργασίες τῶν Βρυξελλῶν καί τοῦ Ἑλσίνκι, ἀλλά καί οἱ ἐπισκέψεις στήν χώρα μας τοῦ προέδρου τῆς Γαλλίας καί τοῦ καγκελλαρίου τῆς Γερμανίας ἐπιβεβαιώνουν ὄχι μόνον συμβολικά ἀλλά καί οὐσιαστικά τήν αὔξουσα ἀπήχηση τῆς δημοκρατικῆς Ἑλλάδος στόν διεθνῆ χῶρο. Ἡ ἀπήχηση αὐτή, ἐκτός ἀπό τήν μεταστροφή τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης ὑπέρ τῆς Κύπρου, ἐπέτρεψε στήν Ἑλλάδα ν' ἀναλάβη εὐρύτερες πρωτοβουλίες στήν Βαλκανική καί ν' ἀνοίξη ὁριστικά τόν δρόμο γιά τήν ὀργανική ἔνταξή της στήν Εὐρώπη. Ἔνταξη πού, ὅπως ἐτόνισα καί ἄλλοτε, θά ἐπηρεάση ἀποφασιστικά τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας.

»Ἑλληνίδες καί Ἕλληνες,

»Τά ἐπιτεύγματα αὐτά τοῦ 1975, πού προβάλλονται καί διεθνῶς ὡς παράδειγμα, ἐδημιούργησαν τίς ἀντικειμενικές προϋποθέσεις, πού θά ἐπιτρέψουν στό 1976 νά εἶναι ἔτος τῆς δημιουργίας — τό ἔτος δηλαδή κατά τό ὁποῖο πρέπει νά τεθοῦν τά θεμέλια γιά τήν οἰκονομική, τήν κοινωνική καί τήν πολιτιστική πρόοδο τῆς χώρας μας.

»Γιά νά ἐπιτύχωμε ὅμως σ' αὐτήν τήν προσπάθεια θά χρειασθοῦν καί προϋποθέσεις ὑποκειμενικές· αὐτές πού δημιουργοῦμε μέ τήν συμπεριφορά μας ὡς πολιτῶν. Γιατί, χωρίς ὁμαλή ἐξέλιξη τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, χωρίς σύμπνοια ἐθνική καί γαλήνη κοινωνική, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη τό κλῖμα ἐκεῖνο πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά τήν δημιουργία.

»Τούς τελευταίους καιρούς ἕνα κῦμα βίας καί ἀναρχίας ἀπειλεῖ νά καταλύση τόν κόσμο. Ἄς φροντίσωμε μέσα σ' αὐτόν τόν κόσμο ν' ἀποτελέση ἡ Ἑλλάς περιοχή εἰρήνης, ἀγάπης καί συνεργασίας. Ἄς ἀποφύγωμε τά πάθη καί τίς ὀξύτητες πού ὄχι μόνον ἀναστέλλουν τήν πρόοδο, ἀλλ' ὁδηγοῦν μοιραίως καί σέ συμφορές. Σᾶς παρακαλῶ νά μέ πιστέψετε· αὐτός εἶναι — καί μόνον αὐτός — ὁ δρόμος ὁ ἐθνικός.

»Ἐάν οἱ ἀλήθειες αὐτές κατανοηθοῦν ἀπό ὅλους μας, μποροῦμε νά εἴμεθα αἰσιόδοξοι γιά τό μέλλον. Πιστεύω ὅτι ἡ δύναμη ἑνός λαοῦ, ἀποφασισμένου νά ζήση καί νά προοδεύση ἐν ἐλευθερίᾳ, εἶναι ἀπεριόριστη. Φθάνει νά ξέρη νά τήν ἀξιοποιήση.

»Μέ τήν πεποίθηση ὅτι μ' αὐτήν τήν δημιουργική ἔξαρση θά μποῦμε στό 1976, εὔχομαι σ' ὅλους σας εὐτυχισμένο τόν καινούργιο χρόνο.

»Χρόνια σας πολλά».

5 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Μετά τήν παραίτηση τῶν ὑπουργῶν Δημοσίας Τάξεως, Σ. Γκίκα, καί Παιδείας, Π. Ζέπου, ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ μερικό ἀνασχηματισμό τῆς Κυβερνήσεως. Τό Σ. Γκίκα ἀντικαθιστᾶ ὁ Γ. Σταμάτης, α' ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, καί τό Ὑπουργεῖο Παιδείας ἀναλαμβάνει ὁ Γ. Ράλλης, ὁ ὁποῖος θά ἀσκεῖ καί καθήκοντα ὑπουργοῦ Προεδρίας.

7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρίσταται στήν κοπή τῆς πίτας τῆς ΕΡΤ καί, ἀπαντώντας στήν προσφώνηση τοῦ προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, Γ. Οἰκονομόπουλου, τονίζει:

«Κύριε πρόεδρε,

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τίς εὐχές σας. Μέ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση ἐσημείωσα τήν δήλωσή σας ὅτι ἔχετε συνείδησιν, ὡς νέα διοίκησις, τῶν εὐθυνῶν πού ἀναλαμβάνετε.

»Εὔχομαι καί ἐλπίζω νά τό ἀποδείξετε ἐμπράκτως. Ἡ παρουσία μου σήμερα ἐδῶ ἐπιβεβαιώνει τό ἐνδιαφέρον μου γιά τό Ἵδρυμα αὐτό, ἀλλά καί τήν σημασία τήν ὁποία ἀποδίδω στήν ἀποστολή του.

»Καί ἡ ἀποστολή αὐτή εἶναι μεγάλη, θά ἔλεγα ἐθνική. Διότι συνίσταται στήν πλήρη καί ἀντικειμενική διαφώτιση τοῦ λαοῦ, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν λειτουργία τῆς δημοκρατίας, στήν ἐπιμόρφωσή του καί τέλος στήν ψυχαγώγησή του.

»Σεῖς ὅλοι, ὡς φορεῖς τῆς σπουδαίας αὐτῆς ἀποστολῆς, θά πρέπη νά εἶσθε ὑπερήφανοι· ἀλλά θά πρέπη συγχρόνως νά αἰσθάνεσθε γιά τούς ἰδίους λόγους καί τήν βαρεῖαν εὐθύνην τήν ὁποίαν ἔχετε, γιά τήν ἐπιτυχίαν αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς. Καί αὐτό θά τό ἀποδείξετε, ἄν ὁ καθένας σας κάνη εὐσυνείδητα τό χρέος του καί ἄν ὅλοι μαζί συνεργασθῆτε μέ καλή θέληση γιά τήν ἐπί ὑγιεστέρων βάσεων ἀναδιοργάνωση τοῦ Ἱδρύματος αὐτοῦ. Στήν προσπάθειά σας αὐτή θά ἔχετε πλήρη τήν κατανόηση καί τήν συμπαράσταση τῆς Κυβερνήσεως.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι τό Ἵδρυμα αὐτό ὑπό τήν νέα του μορφή, ὑπό τήν νέα του διοίκηση καί μέ τήν φιλότιμη ἐργασία ὅλων σας, θά ἐξελιχθῆ κατά τρόπον ὥστε νά δικαιώση τίς προσδοκίες τῆς κοινῆς γνώμης.

»Καί μέ τήν βεβαιότητα αὐτή εὔχομαι σ' ὅλους σας εὐτυχισμένο τόν Καινούργιο Χρόνο. Εὔχομαι ἐπίσης ὅπως κατά τήν διάρκεια τοῦ καινούργιου αὐτοῦ χρόνου, τό Ἵδρυμα τοῦτο φθάση στήν τελειότητα».

8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Συνέρχεται σέ πλήρη σύνθεση τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Ὁ πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ἦταν ἀναγκαῖο νά ἐντείνει ἡ Κυβέρνηση τή δραστηριότητά της σέ ὅλους τούς τομεῖς καί ἰδιαίτερα στόν οἰκονομικό. Κατόπιν, ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν καλύτερη λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς καί τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε ταχύτατα νά γίνουν οἰκονομικά αὐτοδύναμοι· ἔθεσε στούς ὑπουργούς βραχεῖες προθεσμίες γιά τή μελέτη καί τήν εἰσήγηση μέτρων πού θά καταπολεμοῦσαν τή γραφειοκρατία, ἰδιαίτερα ὅσον ἀφοροῦσε τήν ἐξυπηρέτηση τῶν πολιτῶν· συνέστησε στούς ὑπουργούς νά ἀνθίστανται σέ κάθε αἴτημα γιά διακριτική μεταχείριση, ὥστε νά εἶναι βέβαιοι οἱ πολίτες γιά τήν ἴση μεταχείρησή τους ἀπό τό Κράτος· ζήτησε οἱ ὑπουργοί νά ἐπιδείξουν πνεῦμα αὐστηρότητας καί λιτότητας στή διαχείριση τοῦ δημοσίου χρήματος· καί τόνισε ὅτι ἔπρεπε νά ὑποβληθοῦν τό συντομότερο δυνατό γιά κύρωση οἱ νέοι κανονισμοί λειτουργίας ὁρισμένων Ὑπουργείων.

Τήν ἴδια ἡμέρα, συγκαλεῖται σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Βιομηχανίας, καθώς καί τοῦ νομικοῦ καί τοῦ οἰκονομικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ, κατά τήν ὁποία ἐγκρίνονται τά νέα νομοθετήματα γιά τίς μεταλλευτικές ἔρευνες. Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε, ἐπίσης, ἐντολές γιά τήν ταχεῖα κατάρτιση τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν γιά τό 1976, τοῦ ὁποίου ἡ χρηματοδότηση θά ἐξασφαλιστεῖ κατ' ἀπόλυτη προτεραιότητα.

Στίς 14 τοῦ μηνός, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά δεχθεῖ τό προεδρεῖο τοῦ Συνδέσμου Μεταλλευτικῶν Ἐπιχειρήσεων, τό ὁποῖο καί θά ἀναπτύξει τίς ἐπιφυλάξεις του γιά τά νομοσχέδια.

8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος. Συζητήθηκε ἡ πρόθεση τῆς Κυβερνήσεως νά συνάψει διπλωματικές σχέσεις μέ τό Βατικανό γιά τήν ὁποία ἡ Ἱερά Σύνοδος εἶχε ἐκφράσει ἔντονες ἐπιφυλάξεις.

8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Σέ ἀντικατάσταση τοῦ ἀντιναυάρχου Κ. Ἐγκολφόπουλου, ὁρκίζεται νέος ἀρχηγός Ναυτικοῦ ὁ ἀντιναύαρχος Σ. Μουρίκης.

10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Σέ σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ ἀναπληρωτῆ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Συντονισμοῦ, ὁριστικοποιεῖται ἡ κατά τομεῖς κατανομή πιστώσεων τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1976, συνολικοῦ ὕψους 41 δισ. δρχ. Δίδεται, συγκεκριμένα, ἰδιαίτερη ἔμφαση στά ἔργα ἀμέσου ἀποδόσεως, στή γεωργία (αὔξηση τῶν πιστώσεων κατά 25%) καί στήν παιδεία (αὔξηση κατά 28%).

Εὐθύς ἀμέσως, ἀνακοινώσεις γιά τό πρόγραμμα ἔκαμε ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας:

«Τό 1975 ὑπῆρξεν ἔτος ἀνασυντάξεως καί ἐξομαλύνσεως. Ἀνασυντάξεως τῆς ἀναγεννηθείσης δημοκρατικῆς Πολιτείας. Ἐξομαλύνσεως τῶν συνθηκῶν τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς.

»Ὑπερενικήσαμε τήν ὕφεσιν πού ἐμάστιζε οἰκονομικά καί κοινωνικά τήν χώρα καί περιορίσαμε τόν πληθωρισμόν, παρά τήν ἐπιτευχθεῖσαν ἀναθέρμανσιν, σέ λογικά ὅρια. Ἐνῶ τό ἀκαθάριστον ἐθνικόν προϊόν, τόσον τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ ὅσον καί τοῦ συνόλου τῶν χωρῶν τοῦ ΟΟΣΑ ἐσημείωσε μέσην μείωσιν κατά 2% περίπου, εἰς τήν Ἑλλάδα ἐσημειώθη ἀντιθέτως αὔξησις κατά 3,3%.

»Ὁ ἐτήσιος ρυθμός τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθωρισμοῦ, τῆς αὐξήσεως τοῦ τιμαρίθμου — τοῦ Δείκτου Τιμῶν Καταναλωτοῦ — ἀνῆλθε σέ 15,2%, σέ ποσοστό δηλαδή πού εἶναι συγκρίσιμο πρός τό μέσο ἀντίστοιχο ποσοστό τῶν χωρῶν τοῦ Δυτικοῦ κόσμου. Συνεκρατήθησαν ἐπίσης τό ἄνοιγμα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν τρεχουσῶν συναλλαγῶν καί τό πρό δανεισμοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ Δημοσίου ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν ἐξωτερικῶν πληρωμῶν. Ἔτσι ἡ οἰκονομία πού παρεδόθη σέ κατάστασιν διαλύσεως ἀπό τήν δικτατορίαν εὑρίσκεται ἤδη ὑπό ἔλεγχον.

»Τό 1976 μπορεῖ καί πρέπει, ὅπως ἐδήλωσεν ὁ πρωθυπουργός, νά γίνη ἔτος δημιουργίας. Δημιουργίας τῶν προϋποθέσεων πού δέν θά κατοχυρώσουν ἁπλῶς τά ἐπιτευχθέντα, ἀλλά πού θά ἐξασφαλίσουν, ἐπί σταθερᾶς βάσεως, τήν ταχεῖαν οἰκονομικήν καί κοινωνικήν πρόοδον τῆς χώρας κατά τά ἑπόμενα ἔτη.

»Ἡ Ἑλλάς εἶναι βέβαια ὑποχρεωμένη, γιά νά ἐξασφαλίση τήν εἰρήνην στήν κρίσιμη αὐτή περιοχή τῆς Μεσογείου, νά ἐνισχύση τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις της. Εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου ὑποχρεωμένη, γιά νά ἐξασφαλίση τήν ἐπιβίωση καί τήν προκοπή της, νά ἀφιερώση σημαντικό ποσοστό τοῦ εἰσοδήματός της σέ ἐπενδύσεις καί μάλιστα σέ δαπανηρότατα ἔργα οἰκονομικῆς ὑποδομῆς.

»Ἡ συνδυασμένη ἐπιδίωξις τῆς ἀσκήσεως ἀμυντικῆς καί ταυτοχρόνως ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς δέν εἶναι εὔκολα πραγματοποιήσιμος. Προϋποθέτει ἀναγκαστικά τήν συγκράτησιν τῆς καταναλώσεως γιά νά περισσεύσουν οἱ ἀπαι-

Μετά τό πέρας τῆς δοξολογίας γιά τό νέο ἔτος, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέχεται τόν πρωθυπουργό.

τούμενοι ἐθνικοί πόροι πού θά διατεθοῦν εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς ἀμύνης καί εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς ἀναπτύξεως.

»Προϋποθέτει, ἐπομένως, εἰδικώτερα, ὅτι θά θελήση νά στέρξη ὁ λαός εἰς τόν περιορισμόν τῶν ἀξιώσεων καί τῶν αἰτημάτων του μέχρι τοῦ ὁρίου τῆς ἀντοχῆς τῆς οἰκονομίας. Ἄλλωστε ὑπό δημοκρατικόν καθεστώς "Κράτος" δέν εἶναι ἡ Κυβέρνησις. Κράτος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ λαός.

»Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγον, δέν εἶναι διατεθειμένη ἡ Κυβέρνησις νά ὑποκύψη σέ ἀλόγιστα ἤ καί ἁπλῶς ἄκαιρα αἰτήματα μικρῶν ὁμάδων πιέσεως καί νά θυσιάση, χάριν τῶν ὀλίγων ἀτακτούντων ἤ παρασυρομένων, τά συμφέροντα τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ.

»Ἡ Κυβέρνησις ἀφοῦ ἐπέβαλε στούς πλουσίους Ἕλληνας μίαν εἰδικήν εἰσφοράν πρός ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων, ἀφοῦ τούς ἐπεβάρυνε — πέραν τῆς συνήθους ἀμέσου φορολογίας — μέ 10 δισ. δρχ., ἔχει τό δικαίωμα νά ζητήση ἀπό τούς ὑπολοίπους νά μετριάσουν τάς ἀξιώσεις των. Ἀξίζει ἀληθινά τόν κόπον νά αὐτοσυγκρατηθῶμεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐπί βραχύ χρονικό διάστημα γιά νά κατοχυρώσωμεν, ὅπως εἶπεν ὁ πρωθυπουργός, ἐπί μακρόν χρόνον καί ἐπί μονίμου βάσεως τόσον τά ἰδιωτικο-οἰκονομικά, ὅσον καί τά ἐθνικά μας συμφέροντα.

»Ἰδιαίτερα γιά τίς χῶρες πού διανύουν τό στάδιον τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως πού διατρέχει σήμερα ἡ Ἑλλάς εἶναι τό πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, ἕνα ἀπό τά βασικώτερα ὄργανα ἀσκήσεως ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς. Καί τοῦτο διότι: πρῶτον, ἡ ἀνάπτυξις ἰδιωτικῶν πρωτοβουλιῶν προϋποθέτει ἀναγκαστικά μίαν ὑποδομήν πού μόνον τό Κράτος δύναται νά προσφέρη, δεύτερον, τό Κράτος εἶναι ὑποχρεωμένο νά συμπληρώνη ἤ καί, ὅπου λείπει, νά ἀναπληρώνη τήν ἰδιωτικήν πρωτοβουλίαν, εἶναι δέ τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων παραλλήλως πρός ἄλλα ὄργανα ὅπως ἡ Κοινοπραξία τῶν Τραπεζῶν πού ἵδρυσεν ἡ Κυβέρνησις κατάλληλο μέσο διά τήν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου καί, τρίτον, μέσῳ τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων δέν χρηματοδοτοῦνται μόνον "ἔργα" ἀμέσου παραγωγικῆς ἀποδόσεως, ἀλλά καί εἰδικώτερα προγράμματα πού ἀποβλέπουν εἰς τήν προαγωγήν τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ.

»Ὅπως ἀνεκοίνωσεν ἤδη ἡ Κυβέρνησις πρός τήν Βουλήν τό ὕψος τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων διά τό 1976 καθωρίσθη εἰς 41 δισ. δρχ. εἰς τά ὁποῖα περιλαμβάνονται καί 5,5 δισ. δρχ. ὡς ἀποθεματικόν.

»Κατά τήν ἐπιλογήν τῶν χρηματοδοτουμένων μέσῳ τοῦ προγράμματος ἐπενδυτικῶν τομέων, καθώς καί τῶν ἐπί μέρους ἔργων ἴσχυσαν τά ἀκόλουθα βασικά κριτήρια, τά ὁποῖα καί ἐφηρμόσθησαν μέ ὅσον τό δυνατόν μεγαλυτέραν αὐστηρότητα:

»α. Ἐδόθη ἀπόλυτος προτεραιότης εἰς ἐκεῖνα τά εἰδικά προγράμματα καί βασικά ἔργα τά ὁποῖα περατούμενα, εἴτε ἐξ ὁλοκλήρου εἴτε κατά αὐτοτελῆ τμήματα, δύνανται νά ἀποδοθοῦν εἰς τήν παραγωγήν ἐντός τοῦ ἔτους 1976 ἤ 1977. Ἔτσι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐκτός τοῦ ἀποθεματικοῦ χρηματοδοτουμένων ἔργων, ἐκ 35,5 δισ. δρχ. 18,3 δισ. δρχ. θά ἔχουν περατωθῆ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1977. Ἀναλυτικά ἐμφαίνεται ἡ κατανομή τῶν ἔργων ἀναλόγως τοῦ χρόνου ἀποπερατώσεως εἰς τόν ἀκόλουθον πίνακα:

	Ποσά εἰς δισ. δρχ.
Χρηματοδότησις ἔργων περατουμένων τό 1976	13
Χρηματοδότησις ἔργων περατουμένων τό 1977	5,3
Χρηματοδότησις ἔργων περατουμένων μετά τό 1977	10,8
Λοιπαί χρηματοδοτήσεις (Νομαρχιακά ταμεῖα, ἔργα χρήσιμα καί εἰς τήν ἐθνικήν ἄμυναν, μελέται)	6,4
Σύνολον	35,5

»Ἄς σημειωθῆ ὅτι διεγράφησαν ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων ὅλα τά ἔργα μειωμένης παραγωγικότητος τά ὁποῖα εἶχε ἐγγράψει ἡ δικτατορία καί διά τήν ἐκτέλεση τῶν ὁποίων δέν εἶχον ἀναληφθῆ ἀνεπίδεκτοι ἀναθεωρήσεως συμβατικαί ὑποχρεώσεις. Ἀπεκλείσθη ἡ κατάρτισις προμελετῶν ἤ καί ὁριστικῶν μελετῶν δι' ἔργα τῶν ὁποίων δέν προβλέπεται ἡ ἔναρξις ἐκτελέσεως κατά τήν προσεχῆ 5ετίαν.

»β. Κατεβλήθη προσπάθεια ἐντόνου προωθήσεως ἐκείνων τῶν ἔργων ὑποδομῆς τά ὁποῖα συντελοῦν εἰς τήν ἀναδιάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας, τήν προσαρμογήν της εἰς τάς δυτικοευρωπαϊκάς συνθήκας καί τήν βελτίωσιν τῆς παραγωγικότητος τοῦ ἐργασιακοῦ δυναμικοῦ.

»γ. Προεκρίθη ἡ χρηματοδότησις ἔργων ὀργανικῶς μεταξύ των συνδεδεμένων κατά μεγαλυτέρας αὐτοτελεῖς ἑνότητας καί δυναμένων νά συμβάλουν ἀποφασιστικά εἰς τήν ἀνάπτυξιν συγκεκριμένων τομέων τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος ἤ καθυστερημένων, ἀπό ἀπόψεως οἰκονομικῆς, περιοχῶν τῆς χώρας. Κατεβλήθη ἰδιαιτέρα προσπάθεια τονώσεως τῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως πρός ἄμβλυνσιν τῆς ἀνισοκατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος μεταξύ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων.

»δ. Δέν ἐνετάχθησαν εἰς τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων νέα ἔργα παρά μόνον κατ' ἐξαίρεσιν καί ἐφ' ὅσον ἡ ἔνταξίς των ἦτο ἀναπόφευκτος διά λόγους οἰκονομικούς ἤ κοινωνικούς.

»Τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1976 εἶναι αὐτονόητα ἐντεταγμένον εἰς τό γενικώτερο 5ετές Πρόγραμμα Οἰκονομικῆς καί Κοινωνικῆς Ἀναπτύξεως. Πρέπει ἐπομένως ἤδη ἀπό τό τρέχον ἔτος νά ἀρχίσωμεν δημιουργοῦντες καί τά ἀπαραίτητα, διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ γενικωτέρου αὐτοῦ προγράμματος, θεσμικά πλαίσια. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη παράλληλα καί ἐν συναρτήσει πρός τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων νά ἀναμορφώση ἤ καί νά ἱδρύση θεσμούς δυναμένους νά ἐξυπηρετήσουν τούς οἰκονομικούς καί κοινωνικούς στόχους μιᾶς ἐκσυγχρονισμένης δημοκρατίας.

»Εἰς τούς τομεῖς τῆς γεωργίας, ἐγγείων βελτιώσεων, δασῶν καί ἁλιείας διατίθεται, ἐκτός ἀποθεματικοῦ, ποσόν 6.420 ἑκατ. δρχ. Τό ποσόν τοῦτο εἶναι ηὐξημένον ἔναντι τῶν πραγματοποιηθεισῶν κατά τό 1975 ἀντιστοίχων πληρωμῶν, κατά 25%. Εἰδικώτερα αἱ ἐγκριθεῖσαι πληρωμαί διά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα ἐξασφαλίζουν τήν ἐντός τοῦ 1976 αὔξησιν τῶν ἀρδευομένων ἐκτάσεων κατά 330 χιλ. στρέμματα, ἐπί πλέον δέ δημιουργοῦνται αἱ πραγματικαί προϋποθέσεις πού θά ἐξασφαλίσουν τήν ἄρδευσιν καί ἀλ-

λων 224 χιλ. στρεμμάτων έντός τοῦ 1977. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται κατωτέρω αἱ σημαντικώτεραι χρηματοδοτήσεις ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἡ πραγματοποίησις τῶν ὁποίων θά μεταβάλη ριζικῶς τήν οἰκονομικήν καί κοινωνικήν διάρθρωσιν τῆς περιοχῆς εἰς τήν ὁποίαν πραγματοποιοῦνται (εἰς ἑκατ. δρχ.):

1. Ἀξιοποίησις περιοχῆς Ἄρδα - Ἔβρου	390
2. Ἀρδευτικά Σερρῶν	200
3. Ἀξιοποίησις πεδιάδας Ἀχελώου	230
4. Ἀρδευτικά πεδιάδας Θεσσαλίας	160
5. Ἀρδευτικά Ἀλφειοῦ	195
6. Ἀρδευτικά Πηνειοῦ Ἠλείας	470
7. Ἀντιπλημμυρικά Στρυμόνος	120
8. Ἀρδευτικά Γιαννιτσῶν	250
9. Ἀρδευτικά Κερκίνης	220
10. Ἀρδευτικά Στρυμονικοῦ	250
11. Διῶρυξ Ἀλιάκμονος - Ἀξιοῦ	160
12. Ἀνάπτυξις ὑπογείων ὑδάτων Θεσσαλίας	350
13. Ἀρδευτικά Ἀν. Βερμίου	100

»Εἰς τήν Γενικήν καί Ἐπαγγελματικήν καθώς καί τήν Ἀνωτέραν καί τήν Ἀνωτάτην Ἐκπαίδευσιν ἐνεκρίθησαν ἐκτός ἀποθεματικοῦ, πληρωμαί ὕψους 5.800 ἑκατ. δρχ. Τό ποσόν τοῦτο εἶναι ηὐξημένον ἔναντι πραγματοποιηθεισῶν πληρωμῶν εἰς τούς τομεῖς τούτους κατά τό 1975 κατά 28%.

»Σημαντικόν μέρος τῶν πληρωμῶν διατίθεται διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῶν κατασκευῶν καί τήν προμήθειαν τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν κέντρων ἀνωτέρας τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως καί διά τάς λοιπάς τεχνικάς σχολάς.

»Ἐξ ἄλλου διατίθενται 850 ἑκατ. δρχ. διά τήν συνέχισιν τῆς κατασκευῆς ἔργων καί τήν προμήθειαν ἐξοπλισμοῦ τῶν Ἱδρυμάτων Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως. Εἶναι χαρακτηριστικόν τῆς προσπαθείας, ἡ ὁποία θά καταβληθῆ κατά τό 1976, εἰς τόν ἐκπαιδευτικόν τομέα, τό γεγονός ὅτι ὑπολογίζεται νά ἀποπερατωθοῦν 1.000 τουλάχιστον αἴθουσαι διδασκαλίας καί ἐπισπευσθοῦν αἱ ἀναγκαῖαι κατασκευαί πού θά ἐπιτρέψουν τήν παράδοσιν ἀκόμη μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ αἰθουσῶν κατά τό 1977. Ἐπί πλέον θά προωθηθοῦν αἱ διαδικασίαι αἱ ἀφορῶσαι εἰς τήν δημιουργίαν 10 πολυδυνάμων σχολείων (γενικῆς καί ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως) εἰς τάς Ἀθήνας, τόν Πειραιᾶ, τήν Θεσσαλονίκην, τήν Καβάλαν, τά Ἰωάννινα, τήν Κατερίνην, τόν Βόλον, τό Ἀγρίνιον, τά Χανιά καί τήν Καλαμάταν.

»Παρατίθεται κατωτέρω συγκεντρωτικός πίναξ τῶν ἐγκεκριμένων πιστώσεων εἰς τούς ὑπολοίπους τομεῖς (εἰς ἑκατ. δρχ.):

1. Οἰκισμός - ὑγεία - πρόνοια - ὕδρευσις - ἀποχέτευσις	4.759
2. Μεταλλεῖα - ὀρυχεῖα - ἁλυκαί	201
3. Βιομηχανία - ἐνέργεια - βιοτεχνία	1.447
4. Συγκοινωνίαι πλήν σιδηροδρόμων	6.410
5. Σιδηρόδρομοι	1.167
6. Τουρισμός - μουσεῖα - μνημεῖα	1.700
7. Δημοσία Διοίκησις	865
8. Νομαρχιακά - παραμεθόρια	3.400
9. Διάφορα	3.215

»Σημειοῦται ὅτι ὅλαι αἱ προαναφερθεῖσαι χρηματοδοτήσεις εἶναι ἐκτός ἀποθεματικοῦ. Ὡρισμέναι ἐξ αὐτῶν θά αὐξηθοῦν κατά συνέπειαν ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ κατά τό ὁποῖον θά χρησιμοποιηθῆ δι' ἑκάστην τούτων, τό ἀποθεματικόν.

»Κατά τό 2ον ἑξάμηνον τοῦ 1974 αἱ δύο μεταδικτατορικαί Κυβερνήσεις ἦσαν δέσμιοι, σχεδόν ὑπόδουλοι τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τῆς δικτατορίας. Ἦτο δυσχερέστατον, ἄν ὄχι ἀδύνατον, νά ἐπιτελεσθοῦν τότε, ἔστω καί τά πρῶτα ἀναγκαῖα βήματα πρός τήν ἀποδέσμευσιν τοῦ προγράμματος. Ἤδη, ὅμως, ἀπό τοῦ 1975, ἡ ἐκ τῶν ἐκλογῶν προελθοῦσα Κυβέρνησις προέβη εἰς τήν ἐπανεκτίμησιν καί τήν ἀναθεώρησίν του.

»Ὅπως προκύπτει ἀπό τά προεκτεθέντα διά τοῦ προγράμματος 1976 ἀποκτῶμεν ἀκόμη μεγαλυτέραν εὐελιξίαν. Τό 1977 θά ἔχη πλέον διανοιγῆ ἡ δυνατότης τῆς χρηματοδοτήσεως σειρᾶς νέων καί σημαντικῶν ἔργων εἰς τούς κυριωτέρους τομεῖς, κατά δέ τά ἑπόμενα ἔτη αἱ Δημόσιαι Ἐπενδύσεις θά ἔχουν ὁλοκληρωτικά ἀπελευθερωθῆ ἀπό τήν ἀνάμνησιν τῆς δικτατορίας.

»Τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων προβλέπει ἕνα σημαντικό — ἐκ 55 δισ. δρχ. — ἀποθεματικόν καί τοῦτο διότι αἱ πληρωμαί πού τελικά θά πραγματοποιηθοῦν θά εἶναι καί πρέπει νά εἶναι συνηρτημέναι πρός τήν διεθνῆ καί τήν ἑλληνικήν συγκυρίαν. Αἱ οἰκονομικαί ἐξελίξεις εἰς τόν Δυτικόν κόσμον δέν ἔχουν ἀκόμη ἀπαλλαγῆ ἀπό τάς ἀβεβαιότητας πού προέκυψαν ἀπό τόν στάσιμο - πληθωρισμόν καί τήν ἐνεργειακήν κρίσιν. Οὔτε εἶναι δυνατόν μέσα σέ ἕνα ἀλληλοεξηρτημένον οἰκονομικά κόσμον νά μείνη ἀνεπηρέαστη, ἀπό τά γύρω της συμβαίνοντα, ἡ ἑλληνική οἰκονομία. Ἐξ ἄλλου, λόγοι στοιχειώδους φρονήσεως ἐπιβάλλουν τήν συνεχῆ παρακολούθησιν τῆς διαμορφώσεως τῶν μεγεθῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, συνεπῶς καί τοῦ ὕψους τοῦ συνολικοῦ ἐλλείμματος τοῦ δημοσίου τομέως εἰς τόν ὁποῖον περιλαμβάνεται καί τό ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων.

»Ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νά ἀσκήση μέσῳ τῆς, ὑπό τήν εὐρεῖαν ἔννοιαν, δημοσιονομικῆς της πολιτικῆς, σαφῶς ἐπεκτατικήν πολιτικήν ἀλλά ἀποκλειστικῶς καί μόνον μέχρι τοῦ ὁρίου πού τῆς ἐπιτρέπουν ἡ διατήρησις σχετικῆς νομισματικῆς σταθερότητος καί ὁ ἔλεγχος τοῦ ἰσοζυγίου τῶν ἐξωτερικῶν πληρωμῶν. Σέ καμμία περίπτωση δέν εἴμεθα διατεθειμένοι νά θυσιάσωμε τήν ἐσωτερικήν καί τήν ἐξωτερικήν μας οἰκονομικήν ἰσορροπίαν.

»Γι' αὐτόν ἄλλωστε τόν λόγον ἰσοσκελίσαμε τόν Τακτικόν Προϋπολογισμόν οὕτως ὥστε νά ὑπάρχουν τά ἀναγκαῖα περιθώρια πρός ἄσκησιν εὐρυτάτης καί γονίμου, ἀλλά ταυτόχρονα καί ἀκινδύνου διά τό ἄμεσον καί τό ἀπώτερον μέλλον πολιτικῆς ἐπενδύσεων.

»Θά ἔπρεπε νά τονισθῆ ἀκόμη, ὅτι ἡ ἤδη ἀκολουθουμένη ἀπό τά περισσότερα Κράτη τοῦ ΟΟΣΑ ἀντιπληθωριστική πολιτική μᾶς ὑποχρεώνει νά περιορίσωμεν σημαντικά κατά τό τρέχον ἔτος τήν αὔξησιν τοῦ Δείκτου Τιμῶν Καταναλωτοῦ. Θά ἐκινδύνευε, ἄλλως, νά διακυβευθοῦν βασικοί στόχοι τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως: ὁ προσανατολισμός τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος πρός τάς ἐξαγωγάς καί ἡ προσαρμογή τῆς ὅλης δομῆς τῆς οἰκονομίας πρός τά δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα.

»Ἡ Κυβέρνησις, ἐπειδή ἔχει συναίσθησιν τῶν ἀντικει-

μενικά διανοιγομένων εὐκαιριῶν ἀλλά καί τῆς ἱκανότητος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νά τάς ἀξιοποιήση, θά προχωρήση εἰς τήν πραγματοποίησιν τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς κοινωνικῆς της πολιτικῆς μέ τόλμην καί μέ σύνεσιν. Καί εἶναι βεβαία ὅτι εἰς αὐτήν τήν προσπάθειαν θά ἔχη τήν συμπαράστασιν τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Στίς 12 καί τίς 14 Ἰανουαρίου, ὁ ἀναπληρωτής ὑπουργός Συντονισμοῦ, Ι. Μποῦτος, θά ἀνακοινώσει τήν κατανομή τῶν πιστώσεων τοῦ προγράμματος γιά τούς τομεῖς τῆς γεωργίας καί τῶν συγκοινωνιακῶν ἔργων. Τίς δηλώσεις, εἰδικότερα, τοῦ Ι. Μπούτου γιά τό γεωργικό τομέα ἀποδίδει τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

«Ὁ ὑπουργός ἀνέφερε ὅτι κατά τήν ἐπεξεργασία καί διαμόρφωση τοῦ προγράμματος ἰδιαίτερη προτεραιότητα καί ἔμφαση δόθηκαν στούς ἑξῆς βασικούς τομεῖς:

»1. Στά προαγωγικά ἔργα τοῦ τομέως γεωργία τά ὁποῖα συντελοῦν στήν βελτίωση τῶν ὅρων παραγωγῆς, μέ ἀπόλυτη προτεραιότητα στίς ἀρδεύσεις καί τήν κτηνοτροφία.

»2. Στήν ἐνίσχυση τῆς γενικῆς καί τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως σέ ὅλες τίς βαθμίδες συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας.

»3. Στά προγράμματα προνοίας, ὑγείας καί γενικά κοινωνικῆς καί πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως.

»4. Στήν ἐξασφάλιση τῆς ἀπαραιτήτου τουριστικῆς ὑποδομῆς.

»Στήν ἀνάπτυξη τῶν περιφερειακῶν προγραμμάτων μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση τά προγράμματα τῶν παραμεθορίων περιοχῶν καί τήν ἠλεκτροδότηση τῶν ἀπομακρυσμένων οἰκισμῶν καί τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων.

»Οἱ προγραμματιζόμενες πληρωμές γιά τό 1976 ἔχουν ὡς ἑξῆς, σέ ἑκατ. δρχ. κατά τομεῖς (ἐντός παρενθέσεως οἱ πληρωμές τοῦ 1975):

»Γεωργία 1.417 (915), Δάση - Ἁλιεία 834 (735), Ἐγγειοβελτιωτικά 4.245 (3.490), Μεταλλεῖα - Ὀρυχεῖα - Ἁλυκαί 201 (170), Βιομηχανία - Ἐνέργεια - Βιοτεχνία 1.447 (2.018), Συγκοινωνίες 6.410 (6.517), Σιδηρόδρομοι 1.167 (2.085), Τουρισμός - Μουσεῖα - Μνημεῖα 1.700 (1.167), Ἐκπαίδευση 5.840 (4.519), Οἰκισμός 644 (537), Ὑγεία - Πρόνοια 772 (417), Ὕδρευση - Ἀποχέτευση 3.343 (2.672), Δημοσία Διοίκηση 865 (456), Τεχνική βοήθεια 38 (40), Νομαρχιακά - Παραμεθόρια 3.400 (3.740), Διάφορα 3.177 (3.322), Ἀποθεματικό 5.500. Σύνολο πληρωμῶν 41.000 (32.800).

»Σέ συνέχεια ὁ κ. Μποῦτος ἔδωσε τά ἑξῆς στοιχεῖα γιά τήν χρησιμοποίηση τῶν 6.427 ἑκατ. δρχ. πού διατίθενται γιά τήν γεωργία:

»Εἰς τόν γεωργικόν τομέα, δηλαδή γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, ἁλιεία καί ἐγγειοβελτιωτικά, ἐγκρίνονται διά ἔργα καί μελέτες τό 1976 συνολικά 6.427 ἑκατ. δρχ. ἔναντι 5.112 ἑκατ. δρχ. τό 1975, ἤτοι αὔξησις κατά 28%.

»Οἱ κατά εἰδικωτέρους τομεῖς ἐπιδιωκόμενοι στόχοι καί διατιθέμεναι πιστώσεις ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

»Ἰδιαιτέρα προτεραιότης ἐδόθη εἰς τήν ὁλοκλήρωσιν τῶν ἀπό μακροῦ ἐν καθυστερήσει ἔργων καί προμηθείας ἐξοπλισμοῦ τῶν Ἱδρυμάτων καί Σταθμῶν Γεωργικῆς Ἐρεύνης, ὥστε νά ἐξασφαλισθῆ ἡ ἀπρόσκοπτος λειτουργία τῶν ἐρευνητικῶν δραστηριοτήτων των. Ὡσαύτως, διατίθενται αἱ ἀπαιτούμεναι πιστώσεις διά τήν ἔναρξιν κατασκευῆς τῶν Γεωργικῶν Σχολῶν Χανίων, Κομοτηνῆς, Θεσσαλονίκης (ἀποπεράτωσιν), Πατρῶν, Λαρίσης καί Φλωρίνης. Πιστώσεις διατίθενται, ἐπίσης, διά τήν ἐκπόνησιν τῶν σχετικῶν μελετῶν καί τήν ἔναρξιν κατασκευῆς Κέντρων Ἐπαγγελματικῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως (ΚΕΓΕ) εἰς τάς κάτωθι πόλεις: Γρεβενά, Σιδηρόκαστρον, Σέρραι, Κοζάνη, Λάρισα, Ἀγρίνιον, Ἀμφισσα, Ρόδος, Ἡράκλειον, Σάμος καί Ναύπλιον.

»Προωθεῖται, ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἀμπελουργικοῦ κτηματολογίου, τό ὁποῖον εἶναι βασική προϋπόθεσις ἐναρμονίσεως τῆς ἀγροτικῆς μας πολιτικῆς πρός τήν ἰσχύουσαν εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Οἰκονομικήν Κοινότητα.

»Κατά τό 1976 διατίθεται πίστωσις ἐξ 130 ἑκατ. δρχ. Τό μεγαλύτερον μέρος τοῦ κονδυλίου τούτου (90 ἑκατ. δρχ.) προορίζεται διά τήν οἰκονομικήν ἐνίσχυσιν τῆς ἁλιευτικῆς παραγωγῆς, τήν ὀργάνωσιν τῆς ἐμπορίας καί διακινήσεως τῶν ἁλιευμάτων ὡς καί διά τήν ἐπιδότησιν τῶν δαπανῶν ἐκσυγχρονισμοῦ καί καυσίμων τῶν ἁλιευτικῶν σκαφῶν μέσης παρακτίου καί ὑπερποντίου ἁλιείας καί σπογγοαλιείας. Πιστώσεις 40 ἑκατ. δρχ. διατίθενται ἐξ ἄλλου διά τήν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἔργων εἰς ἰχθυοτροφεῖα καί ἁλιευτικούς σταθμούς τῆς χώρας.

»Διά τήν ἀνάπτυξιν καί προστασίαν τῆς δασικῆς μας παραγωγῆς ὡς ἐπίσης καί διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασικῶν συμπλεγμάτων διατίθενται πιστώσεις 897 ἑκατ. δρχ. μέ κυριωτέρας κατηγορίας ἔργων τάς ἀκολούθους:

»— Ἔργα δασικῆς ὁδοποιΐας καί ἀναδασώσεως.

»— Δασονομικά ἔργα διευθετήσεως χειμάρρων.

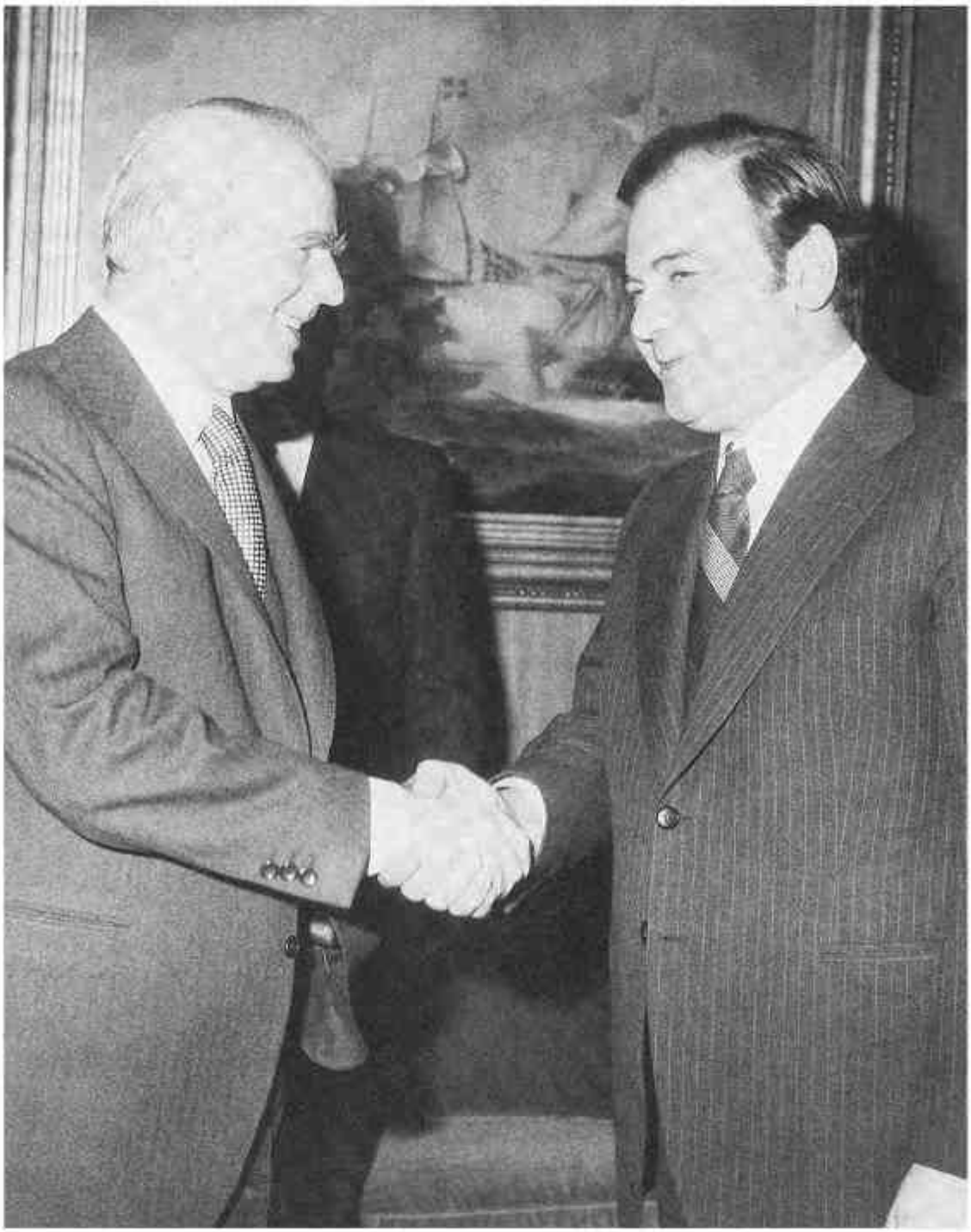
»— Ἵδρυσις καί προστασία τῶν ἐθνικῶν δρυμῶν.

»— Προμήθεια τοῦ ἀναγκαίου τηλεπικοινωνιακοῦ ὑλικοῦ καί μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ διά τήν προστασίαν τοῦ δασικοῦ μας πλούτου ἀπό τούς κινδύνους τῶν πυρκαϊῶν.

»Δεδομένης τῆς ἀνάγκης ἐξασφαλίσεως τῆς ἀπαραιτήτου ὑποδομῆς διά τήν ἐξειδίκευσιν καί ἐκσυγχρονισμόν τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς, ὅπως ἐπίσης καί διά τήν συμπίεσιν τοῦ παραγωγικοῦ μας κόστους ἐν ὄψει τῆς ταχείας ἐντάξεως τῆς χώρας μας εἰς τήν ΕΟΚ, δίδεται διά τοῦ προγράμματος ἰδιαιτέρα ἔμφασις εἰς τήν χρηματοδότησιν τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ἁρμοδιότητος τῶν Ὑπουργείων Γεωργίας καί Δημοσίων Ἔργων. Οὕτω ἐγκρίνονται διά τό τρέχον ἔτος πληρωμαί 4.245 ἑκατ. δρχ. ἔναντι 3.490 ἑκατ. δρχ. τό 1975, ἤτοι 22% αὔξησις.

»Δι' ἔργα βασικῆς ὁδοποιΐας διατίθενται πιστώσεις ἐκ 281,5 ἑκατ. δραχμῶν εἰς τά ὀρεινά δασικά συμπλέγματα βιομηχανικῶν μονάδων Δράμας, Λιτοχώρου, Β. Πίνδου, περιμέτρου Ἀχελώου, Πελοποννήσου καί Ἀνατολικῆς Στερεᾶς καί Νήσων, ὥστε νά ἐπιτευχθῆ ἡ διάνοιξις νέων δασικῶν ὁδῶν, συνολικοῦ μήκους 800 χιλιομέτρων, ἡ βελτίωσις ἑτέρων 150 χιλιομέτρων, ἡ ὁδοστρωσία 80 χιλιομέτρων καί ἡ συντήρησις ὑφισταμένων δασικῶν ὁδῶν μήκους 5.000 χλμ.

»Δι' ἔργα δασοτεχνικῆς διευθετήσεως χειμάρρων διατίθενται 131,5 ἑκατ. δρχ. εἰς τάς ὀρεινάς λεκάνας τῶν χειμάρρων τῶν περιοχῶν Ἔβρου, Στρυμόνος - Ἀγγίτου, Λαγκαδᾶ - Βόλβης, Ἀλμωπίας, Ἁλιάκμονος, Λεκανοπεδίου Φλωρίνης, Ἀράχθου, Ἀώου - Σαρανταπόρου, Ἰω-

Συνάντηση μέ τό Βούλγαρο ὑπουργό Ἐξωτερικῶν.

αννίνων - Δωδώνης, Ἄνω Ροῦ Καλαμᾶ, Μαγνησίας, Σπερχειοῦ, Κάτω Ροῦ Ἀχελώου, Εὐβοίας, Ἀχαΐας, Μεσσηνίας, Λάδωνος, Φενεοῦ - Στυμφαλίας καί Πηνειοῦ Ἠλείας.

»Τά ἔργα ταῦτα εἶναι τριτεύοντα δίκτυα, ἰσοπεδώσεις — συστηματοποίησις ἐδαφῶν, ἐδαφοβελτιώσεις, προμήθεια κινητῶν σωληνώσεων δικτύων τεχνητῆς βροχῆς κ.λπ.

»Ἀναμένεται ἐντός τοῦ 1976 αὔξησις τῶν ἀρδευομένων ἐκτάσεων τῆς χώρας κατά 330 χιλιάδας στρέμματα, ἐνῶ, παραλλήλως, διά τῶν ὑπό ἐκτέλεσιν ἔργων τίθενται αἱ βάσεις περαιτέρω αὐξήσεως ἐκ 225 χιλιάδων στρεμμάτων κατά τό 1977»[45].

10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Τό Διαρκές Στρατοδικεῖο Ἀθηνῶν ἐπιβάλλει ποινή φυλακίσεως 5 ἐτῶν στό Δ. Ἰωαννίδη γιά ἠθική αὐτουργία στήν ὑπεξαγωγή καί καταστροφή ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τοῦ ΕΑΤ/ΕΣΑ. Μικρότερες ποινές ἐπιβάλλονται σέ ἄλλους συνεργάτες τοῦ πρώην δικτάτορα. Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Δ. Ἰωαννίδης καταδικάζεται καί γιά τίς εὐθύνες του σέ βασανισμό πολίτη, ἐνῶ παράλληλα διενεργοῦνται ἀλλεπάλληλες δίκες στελεχῶν τῆς χούντας γιά συμμετοχή σέ βασανιστήρια.

Στίς 12 τοῦ μηνός θά ἀρχίσει στό Ἀναθεωρητικό Στρατοδικεῖο Ἀθηνῶν ἡ δίκη τῶν ἀξιωματικῶν πού εἶχαν πρωτοδίκως καταδικαστεῖ ἀπό 4 ἕως 12 ἔτη γιά τό σχεδιασμό τοῦ κινήματος πού ἐξαρθρώθηκε τό Φεβρουάριο τοῦ 1975. Στίς 22 Ἰανουαρίου, τό δικαστήριο θά ἐπιβάλει ποινές φυλακίσεως καί καθείρξεως ἀπό 15 μῆνες ἕως 8 1/2 ἔτη. Ὁ Π. Μπόλαρης, ἡγετικό στέλεχος τοῦ κινήματος καί πρώην στενός συνεργάτης τοῦ Δ. Ἰωαννίδη, καταδικάζεται σέ κάθειρξη 8 ἐτῶν καί τετραετῆ στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων.

Τέλος, στίς 16 Μαρτίου, τό Μικτό Κακουργοδικεῖο Πειραιῶς θά ἐπιβάλει στό Δ. Ἰωαννίδη ποινή καθείρξεως 14 ἐτῶν καί δεκαετῆ στέρηση τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων, γιά τήν ἀνάμιξή του στό σχεδιασμό τοῦ κινήματος τοῦ Φεβρουαρίου 1975.

12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Διαγράφεται ἀπό τή ΝΔ ὁ βουλευτής Ι. Σαββούρας μετά τήν ἄσκηση σέ βάρος του ποινικῆς διώξεως γιά παράνομη κατοχή ὅπλων.

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Βουλγαρίας, Π. Μλαντένωφ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα, προσκεκλημένος τοῦ Ἕλληνα ὁμολόγου του, Δ. Μπίτσιου.

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τά μέλη τοῦ νέου προεδρείου τῆς ΑΔΕΔΥ, τά ὁποῖα καί συγχαίρει γιά τήν ἄψογη διενέργεια τοῦ συνεδρίου τῶν δημοσιοϋπαλληλικῶν ὀργανώσεων.

Ὁ πρωθυπουργός σημείωσε ὅτι δέν θεωροῦσε ἀρκετά ὅσα εἶχε ἤδη κάμει γιά τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἀλλά αἰσθανόταν τήν ἀνάγκη νά τούς βοηθήσει περισσότερο, στά πλαίσια τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων. Ἀπό τήν πλευρά τους, συνέχισε, καί οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι καλοῦνταν νά δείξουν κατανόηση γιά τίς δυσκολίες πού ἀντιμετώπιζε ἡ χώρα καί νά συμβάλουν μέ τό ζῆλο καί τήν ἐργασία τους γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς γενικῆς εὐημερίας, πού μόνη αὐτή θά ἐπέτρεπε τήν ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων κάθε κοινωνικῆς ὁμάδας.

Στήν προσφορά τοῦ προεδρείου τῆς ΑΔΕΔΥ νά χρησιμεύσει ὡς σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως σέ θέματα Δημοσίας Διοικήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε ὅτι ἡ ἀνάληψη τέτοιου ρόλου δέν θά ἦταν ἁπλᾶ εὐπρόσδεκτη ἀπό τήν Κυβέρνηση, ἀλλά ἀποτελοῦσε καί ὑποχρέωση τῶν ἐκπροσώπων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, πού ἔπαιζαν κρίσιμο ρόλο στήν ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Μεταφορῶν, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Μεταφορῶν, τοῦ ὑφυπουργοῦ Μεταφορῶν, Π. Πανουργιᾶ, τοῦ οἰκονομικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων. Σχετικά, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«1. Ὀλυμπιακή ἀεροπορία: Διεπιστώθη ὅτι αὕτη λειτουργεῖ κατά τρόπον λίαν ἱκανοποιητικόν ὑπό τήν κρατικήν διαχείρισιν, ἐπέτυχε δέ, κατά τό λῆξαν ἔτος, νά διαψεύση τάς δυσμενεῖς προβλέψεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχαν ὅταν τό Δημόσιον τήν παρελάμβανεν ἀπό τόν τέως ἀνάδοχον, ἤτοι νά ἐπιτύχη ἐξάλειψιν τοῦ τότε προβλεπομένου διά τό 1975 ἐλλείμματος ἐκ 40 ἑκατ. δολλαρίων.

»Ἐνεκρίθη, ἐπίσης, ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἡ ἀγορά τῶν ἀναγκαιούντων νέων ἀεροσκαφῶν πρός κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἑταιρίας, δεδομένου ὅτι προβλέπεται σημαντική αὔξησις τῆς κινήσεως αὐτῆς, τόσον κατά τό τρέχον ὅσον καί κατά τά ἑπόμενα ἔτη.

»Ὡς πρός τόν τύπον τῶν ἀγορασθησομένων ἀεροσκαφῶν, θά μελετηθῆ τό ὑπό τῆς ἐπί τούτῳ συσταθείσης εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ κρατικῶν λειτουργῶν, ὑποβληθησόμενον πόρισμα προκειμένου νά ληφθῆ ἡ σχετική ἀπόφασις.

»Ἐπίσης ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔδωσεν ὁδηγίας διά τήν δημιουργίαν, ἐντός τῶν κόλπων τῆς ἑταιρίας, τῶν ἀναγκαίων ὀργάνων, ὥστε αὐτή νά λειτουργῆ ἀποτελεσματικῶς χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος κατά τούς κανόνας τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας.

»2. Ἀεροδρόμιον: Διεπιστώθη ἐκ νέου ἡ ἀνάγκη μεταφορᾶς τοῦ ἀεροδρομίου Ἑλληνικοῦ. Ἐκρίθη δέ σκόπιμον ὅπως, πέραν τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων διερευνήσεων περί τῆς καταλληλοτέρας τοποθεσίας διά τήν ἵδρυσιν τοῦ νέου ἀεροδρομίου, ἀνατεθῆ εἰς εἰδικευμένον οἶκον τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐν συνεργασίᾳ μέ ἑλληνικόν γραφεῖον μελετῶν, ἡ σύνταξις λεπτομεροῦς ἀναγνωριστικῆς μελέτης· οὗτοι, θά πρέπη ἐντός τριμήνου νά ἀποφανθοῦν περί τῆς προσφορωτέρας θέσεως, προκειμένου ἡ Κυβέρνησις νά λάβη τήν ὁριστικήν ἀπόφασιν καί προχωρήση εἰς τά περαιτέρω στάδια διά τήν κατασκευήν τοῦ νέου ἀερολιμένος τῶν Ἀθηνῶν.

»3. Μετρό Ἀθηνῶν: Ὡς πρός τό ζήτημα τοῦ Μετρό, ἐδόθησαν ὁδηγίαι ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ διά τήν ἐντός διμήνου ὁλοκλήρωσιν τοῦ ρυθμιστικοῦ καί χωροταξικοῦ σχεδίου, προκειμένου, εἰς νέαν σύσκεψιν, νά ληφθῆ τελική ἀπόφασις.

»4. Ἑλληνικοί ἠλεκτρικοί σιδηρόδρομοι: Ἐνημερώθη ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπί τῶν ὅρων τῆς ἐξαγορᾶς τῶν ΕΗΣ παρά τοῦ Δημοσίου καί διεπιστώθη ὅτι αὕτη ὡς καί ἡ μεταβίβασις τῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τό Δημόσιον ἐγένοντο ὁμαλῶς, ἤδη δέ ἡ ἐπιχείρησις λειτουργεῖ κανονικῶς ὑπό κρατικήν διαχείρισιν. Ἐκρίθη δέ, ὅτι ἡ ἐξαγορά ὑπῆρξεν μία ἐπωφελής διά τό Δημόσιον ἐπένδυσις.

»Ἐπί πλέον, ἐνεκρίθη ἡ δημιουργία τοῦ νέου φορέως διά Διατάγματος, δι' εἰδικῶν διατάξεων τοῦ ὁποίου θά προστατευθοῦν τά κεκτημένα δικαιώματα τοῦ προσωπικοῦ καί τῶν ἀσφαλιστικῶν του ὀργανισμῶν.

»5. Λεωφορειακαί συγκοινωνίαι πρωτευούσης: Ἐγένετο ἐνημέρωσις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐπί τῶν ὑφισταμένων προβλημάτων, οὗτος δέ ἐπέμεινεν ἐπί τῆς ἀνάγκης βελτιώσεως τῶν παρεχομένων εἰς τό ἐπιβατικόν κοινόν ὑπηρεσιῶν καί τῆς ἐν γένει λειτουργίας τῶν δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνιῶν.

»Ὑπό τοῦ κ. ὑπουργοῦ Μεταφορῶν ἐγένετο εἰσήγησις ἐπί καταρτισθέντος σχεδίου νόμου περί δημιουργίας Κρατικοῦ Συντονιστικοῦ Ὀργάνου τῶν Ἀστικῶν Συγκοινωνιῶν τῆς πρωτευούσης, προκειμένου νά ἐξασφαλισθῆ ἡ ὀρθολογική λειτουργία τῶν ὑφισταμένων φορέων, ἤτοι τοῦ ΕΚΤΕΛ καί τῶν κρατικῆς ἰδιοκτησίας ΑΣΠΑ, ΗΛΠΑΠ καί ΕΗΣ. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνέκρινεν τήν δημιουργία τοῦ συντονιστικοῦ ὀργάνου.

»Ἐπίσης, ἐνεκρίθη ἡ δημιουργία νέου φορέως Ἀστικῶν Συγκοινωνιῶν Πρωτευούσης, ὁ ὁποῖος θά ἀποτελῆ ἑταιρίαν, λειτουργοῦσαν βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας καί εἰς ὃν θά ἐνταχθοῦν οἱ μέτοχοι τοῦ ΕΚΤΕΛ. Διά τοῦ νέου Ὀργανισμοῦ ἐλπίζεται ὅτι θά ἐξασφαλισθῆ ἡ βελτίωσις τῶν παρεχομένων ὑπό τῶν λεωφορείων εἰς τό κοινόν ὑπηρεσιῶν καί ἡ ἐπίτευξις σοβαρῶν οἰκονομιῶν εἰς τήν λειτουργίαν των.

»Ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔδωσεν ἐντολήν ὅπως ἐντός δέκα πέντε ἡμερῶν κατατεθῆ εἰς τήν Βουλήν πρός ψήφισιν τό ἐνιαῖον νομοσχέδιον διά τοῦ ὁποίου θά ἀντιμετωπίζεται τό πρόβλημα τῶν ἀστικῶν συγκοινωνιῶν πρωτευούσης. Εἰς τοῦτο θά περιλαμβάνωνται ὅλοι οἱ συγκοινωνιακοί φορεῖς, δημόσιοι καί ἰδιωτικοί, ὑπό τό συντονιστικόν ὄργανον.

»Ἐπίσης ἀπεφασίσθη ἡ παραγγελία ὑπό τῆς ΑΣΠΑ 250 νέων λεωφορείων πρός ἀνανέωσιν τοῦ ὑλικοῦ της.

»Τέλος, ἐγένετο εὐρεῖα ἐνημέρωσις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐπί τοῦ θέματος τοῦ κομίστρου. Δεδομένου ὅτι πρόκειται περί πολυπλεύρου θέματος, αἱ ὁριστικαί ἀποφάσεις θά ληφθοῦν μετά τήν μελέτην ὅλων τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἤτις κατ' ἐντολήν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ δέον νά περατωθῆ ἐντός δεκαημέρου, ὁπότε καί θά ἐξαγγελθοῦν αἱ ὁριστικαί ἀποφάσεις.

»6. Ὑγειονομική περίθαλψις αὐτοκινητιστῶν: Ὡς πρός τήν ἀσφάλισιν τῶν αὐτοκινητιστῶν, ἐνεκρίθη τό νομοσχέδιον τῆς δημιουργίας κλάδου ὑγείας εἰς τό ΤΣΑ διά τούς ἰδιοκτήτας ταξί καί φορτηγῶν αὐτοκινήτων. Ἐπιλύεται οὕτω, παλαιόν καί ἐπίμονον αἴτημα τοῦ αὐτοκινητιστικοῦ κόσμου, τό ὁποῖον ἐπί μακρόν παρέμενεν ἐκκρεμές.

»7. ΟΣΕ - ΟΤΕ - ΕΛΤΑ: Ἀπεφασίσθη ἡ μελέτη τοῦ θέματος τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς λειτουργίας τοῦ ΟΣΕ καί τῶν ΕΛΤΑ ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ὁδηγιῶν, τάς ὁποίας ἔδωσεν ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως καταβληθῆ προσπάθεια ὥστε οἱ ὀργανισμοί δημοσίου ἐνδιαφέροντος νά καταστοῦν οἰκονομικῶς αὐτοδύναμοι.

»Ὡς πρός τόν ΟΤΕ ἀπεφασίσθη ὅπως, ἐν ὄψει τῆς ἐνισχυομένης διεθνοῦς θέσεως τῆς χώρας, δοθῆ προτεραιότης ἐπενδύσεων εἰς τά τηλεπικοινωνιακά δίκτυα συνδέσεως μετά τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐπίσης ἐγένετο ἐπισκόπησις τοῦ θέματος τῆς προμηθείας τηλεπικοινωνιακοῦ ὑλικοῦ ἀπό ἑλληνικάς βιομηχανίας προκειμένου νά ἐξετασθοῦν αἱ ὑφισταμέναι δυνατότητες ὑποστηρίξεως τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς.

»8. Ὀργανισμός Ὑπουργείου Μεταφορῶν καί Ἐπικοινωνιῶν: Τέλος ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημερώθη ἐπί τῆς πορείας τῆς καταρτίσεως τοῦ νέου ὀργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Μεταφορῶν καί Ἐπικοινωνιῶν, ἔδωσεν δέ ἐντολήν, ὅπως οὗτος περατωθῆ ἐντός μηνός, προκειμένου νά προωθηθῆ πρός τελικήν ἔγκρισιν».

ΜΕΣΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες, ὁ Γ. Κληρίδης ὑποβάλλει ἐκ νέου τήν παραίτησή του ἀπό τή θέση τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς στίς διακοινοτικές συνομιλίες καί ἀναθεωρεῖ τήν ἀπόφασή του μετά ἀπό παρέμβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

16-17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Σέ δύο συσκέψεις ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν καί τῶν ὑφυπουργῶν Γεωργίας καί Ἐμπορίου, τοῦ διοικητῆ καί τοῦ ὑποδιοικητή τῆς ΑΤΕ καθώς καί τοῦ προέδρου καί τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ, ἐξετάζεται ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς ἔρευνας στό γεωργικό τομέα, καθώς καί τό καθεστώς τῶν συνεταιρισμῶν καί ὁ μελλοντικός τους ρόλος, μετά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ.

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Πραγματοποιεῖται σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Παιδείας, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ ἀντικείμενο τή συνολική καί ριζική ἀναμόρφωση

τῆς Παιδείας καθώς καί τή χάραξη στόν κρίσιμο αὐτό τομέα πολιτικῆς ἀπαλλαγμένης ἀπό κομματικές σκοπιμότητες καί ἀνταγωνισμούς. Συμμετέχουν ὁ ὑπουργός καί οἱ ὑφυπουργοί Παιδείας, ὁ βουλευτής Ἐπικρατείας τῆς ΕΚ-ΝΔ — καί ἐμπνευστής τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1964 — Ε. Παπανοῦτσος, οἱ πρυτάνεις τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, ὁ πρύτανης τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου, ὁ ἀκαδημαϊκός Ι. Θεοδωρακόπουλος, ὁ Α. Δημαρᾶς, καθώς καί οἱ πρόεδροι τῆς ΟΛΜΕ καί τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας. Στά μέλη τῆς συσκέψεως, ὁ πρωθυπουργός τόνισε:

«Ἀπεφάσισα νά ζητήσω τήν συνεργασία σας καί νά προεδρεύσω τῆς συσκέψεως αὐτῆς, γιατί ἐπιθυμῶ νά τερματισθῆ ἡ σύγχυσις πού ὑπάρχει γύρω ἀπό τά ἐκπαιδευτικά μας πράγματα.

»Λόγῳ τῆς ἰδιότητός σας, γνωρίζετε τό πρόβλημα τῆς Παιδείας, καθώς καί τήν ἱστορία του, καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλον. Τό πρόβλημα αὐτό κατέστη σχεδόν ἄλυτο στόν τόπο μας, γιατί γίνεται καί αὐτό, ὅπως ὅλα τά θέματα, ἀντικείμενο κομματικῶν ἀνταγωνισμῶν· γίνεται δηλαδή ἀντικείμενο δημαγωγίας.

»Κάθε Κυβέρνηση πού ἔρχεται στήν ἐξουσία ἐννοεῖ νά κάμη τήν δική της ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Καί ἡ ἑκάστοτε ἀντιπολίτευση ἀντιδρᾶ κατά τῆς ἑκάστοτε μεταρρυθμίσεως, ἀναλαμβάνουσα οὕτω τήν ὑποχρέωση νά τήν ἀνατρέψη, ὅταν ἔλθη ἡ ἰδία στήν ἐξουσία. Ἐξ αἰτίας ὅλων αὐτῶν δέν κατέστη δυνατόν ν' ἀποκτήσωμε παγία ἐκπαιδευτική πολιτική, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν προκοπή τοῦ τόπου.

»Ὁ ἴδιος προσωπικῶς δέν ἔχω προκαταλήψεις ἐπί τοῦ θέματος τῆς Παιδείας. Γι' αὐτό καί προσεπάθησα ἐπιμόνως νά τό θέσω ἐκτός πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν. Τό 1959 συνέστησα πρός τόν σκοπόν αὐτόν διακομματική ἐπιτροπή, τά πορίσματα τῆς ὁποίας ἐνσωματώθηκαν σέ νόμο, πού ἐκτός τῶν ἄλλων, ἔδινε ἔντονη στροφή πρός τήν τεχνική καί ἐπαγγελματική Παιδεία. Ἡ πολιτική ὅμως αὐτή κατά τήν διαδρομή τοῦ χρόνου ἠτόνησε, γιά νά μήν πῶ ὅτι ἀνετράπη.

»Εὐθύς μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1974 διεκήρυξα τήν ἀνάγκη τῆς ὑπερκομματικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῆς Παιδείας. Καί ἐπρότεινα στά κόμματα τήν συγκρότηση διακομματικῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν χάραξη μιᾶς ἐθνικῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς.

»Ἡ προσπάθειά μου ἐκείνη δέν βρῆκε κατανόηση· καί παρέστη ἀνάγκη νά συστήσωμε ἐπιτροπή ἀπό προσωπικότητας. Τά πορίσματα τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς πῆραν ὡς γνωστόν τήν μορφή νομοσχεδίου καί ὅταν ἦλθαν στήν δημοσιότητα ἔτυχαν καθολικῆς σχεδόν ἐπιδοκιμασίας. Ἐντός ὀλίγου ὅμως ἐξεδηλώθησαν ἀπό διαφόρους πλευράς — πολιτικάς καί συνδικαλιστικάς — ἀδικαιολόγητοι κατά τήν γνώμη μου ἀντιδράσεις. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἔκρινα χρήσιμο νά ἐπανεξετασθῆ μέ τήν συνεργασία σας στό σύνολό του τό θέμα τῆς Παιδείας. Δέν ἔχω τήν εἰδικότητα τήν ἰδική σας. Ἔχω ὅμως κάποια πεῖρα, πού μοῦ ἐπιτρέπει νά διατυπώσω ὡρισμένες γενικές παρατηρήσεις ἐπί τοῦ θέματος:

»Ἐπί χρόνια τώρα δέν συζητοῦμε στόν τόπο μας, παρά γιά τό ὕψος τῶν πιστώσεων πού θά διατεθοῦν γιά τήν Παιδεία. Καί ἀδιαφοροῦμε γιά τίς ἄλλες πλευρές τοῦ προβλήματος. Τό πρόβλημα τῆς Παιδείας παρουσιάζει τέσσαρες πλευρές: πρῶτον, τίς πιστώσεις γιά τήν ἵδρυση καί τόν ἐξοπλισμό διδακτηρίων· δεύτερον, τήν ὕπαρξη καταλλήλου καί ἐπαρκοῦς διδακτικοῦ προσωπικοῦ· τρίτον, τό πρόγραμμα γιά τήν μόρφωση καί τό ἦθος πού θά δώσωμε στούς νέους· καί, τέταρτον, τήν γλῶσσα πού θά χρησιμοποιήσωμε γιά τόν σκοπόν αὐτόν.

»Σ' αὐτά θά πρέπη νά προστεθῆ καί ἡ ὀρθολογική κατά κύκλους διάρθρωσις τῆς Παιδείας, μέ σκοπό νά ὑπάρξη ἰσορροπία καί νά ἐπιτευχθῆ ποιοτική βελτίωση στήν ἀνωτάτη ἐκπαίδευση· νά διευρυνθῆ δέ ἡ τεχνική καί ἐπαγγελματική Παιδεία, εἰς τρόπον ὥστε τό ὅλον σύστημα ν' ἀνταποκρίνεται τόσο στίς πολιτιστικές, ὅσο καί στίς κοινωνικές καί οἰκονομικές ἀνάγκες τῆς χώρας μας.

»Ἡ Κυβέρνησις, προκειμένου νά καθορίση τήν πολιτική της ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν, θά ἤθελε νά ἔχη τίς γνῶμες σας».

Ἡ σύσκεψη ἐπαναλήφθηκε στίς 27 τοῦ μηνός, ὁπότε καί ἀνακοινώθηκαν οἱ κυβερνητικές ἀποφάσεις γιά τήν ἐκπαίδευση, πού σηματοδοτοῦσαν τή ριζική ἀναμόρφωση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ἀλλά καί τήν ἐπίλυση τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος πού εἶχε ταλανίσει τήν ἑλληνική κοινωνία ἐπί δεκαετίες. Συγκεκριμένα, ἐκτός ἀπό τήν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς, ὡς ἐπίσημου ὀργάνου διδασκαλίας, ἀνακοινώθηκε ἡ εἰσαγωγή ὑποχρεωτικῆς ἐννεαετοῦς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἡ ἀναμόρφωση τοῦ συστήματος εἰσαγωγῆς στίς ἀνώτατες σχολές καί ἡ σημαντική αὔξηση τῶν πιστώσεων γιά τήν ἀνέγερση διδακτηρίων. Τό κείμενο τῆς σχετικῆς κυβερνητικῆς ἀνακοινώσεως εἶχε ὡς ἑξῆς:

«1. Σύμφωνα μέ τό Σύνταγμα ἡ ὑποχρεωτική ἐκπαίδευση γίνεται ἐννεαετής. Θά παρέχεται κατά τά πρῶτα ἕξι χρόνια στό Δημοτικό σχολεῖο καί κατόπιν στό τριτάξιο Γυμνάσιο. Δημιουργεῖται συνεπῶς ἕνα νέο σχολεῖο γενικῆς ὑποχρεωτικῆς Παιδείας μέσης βαθμίδος, πού θ' ἀρχίση νά λειτουργῆ τό ἀργότερο ἀπό τοῦ ἔτους 1980. Γιά νά ἐξασφαλισθοῦν οἱ βασικές προϋποθέσεις τῆς ἀρτίας λειτουργίας τοῦ σχολείου αὐτοῦ (στέγαση, διδακτικό προσωπικό κ.λπ.) θά συσταθῆ ἐπιτροπή ἀπό εἰδικούς καί ἐκπροσώπους διαφόρων Ὑπουργείων, πού θά ὑποδείξη τά ἀναγκαῖα μέτρα μέ τά ὁποῖα θά πραγματοποιηθῆ καί θά ἀποδώση ἡ ἐπέκταση τῆς Γενικῆς Παιδείας ἀπό ἕξι σέ ἐννέα χρόνια.

»Μέχρι τό σχολικό ἔτος 1979 - 1980 θά συνεχισθοῦν οἱ

είσιτήριες ἐξετάσεις στό Γυμνάσιο, ὁ διοικητικός ὅμως διαχωρισμός τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως σέ τριτάξιο Γυμνάσιο καί τριτάξιο Λύκειο θά γίνη μέ τήν ἔναρξη τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους γιά νά τεθῆ ἀμέσως σέ ἐφαρμογή ὁ νέος θεσμός.

»2. Τό ἀναλυτικό καί ὡρολόγιο πρόγραμμα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου θά ἀνασυνταχθῆ γιά νά περιορισθοῦν οἱ ὧρες διδασκαλίας, νά ἀποσυμφορηθῆ ἡ διδακτέα ὕλη καί νά ἐκσυγχρονισθῆ ἡ παρεχομένη ἐκπαίδευση μέ τήν εἰσαγωγή βελτιωμένων μεθόδων διδακτικῆς ἐργασίας.

»3. Νέες προσφορώτερες μέθοδοι πνευματικῆς καλλιέργειας θά εἰσαχθοῦν στό Γυμνάσιο, τοῦ ὁποίου τό πρόγραμμα διδασκαλίας θά ἀνασυνταχθῆ ἐπίσης, μέ περιορισμό τῶν ὡρῶν διδασκαλίας. Μεταξύ ἄλλων προβλέπεται ἡ συστηματική γνωριμία τῶν μαθητῶν μέ τό εὐρύτερο περιβάλλον — πολιτιστικόν, κοινωνικόν, οἰκονομικόν κ.λπ. Θά ἀναθεωρηθῆ ἡ ὕλη πού διδάσκεται σήμερα στίς τρεῖς κατώτερες τάξεις τοῦ ἑξαταξίου Γυμνασίου γιά νά ἐπιτευχθῆ ὁ ἐκσυγχρονισμός τῶν μαθημάτων. Θά εἰσαχθοῦν στό πρόγραμμα μαθήματα τεχνολογικά καί θά καθιερωθῆ ὁ θεσμός τοῦ σχολικοῦ - ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ. Θά περικοποῦν ὅμως οἱ ἀδικαιολόγητες ἡμέρες ἀργίας καί θά περιορισθοῦν οἱ ἡμέρες τῶν διαγωνισμῶν τοῦ πρώτου καί δευτέρου τετραμήνου.

»4. Ὅσοι ἀποφοιτοῦν ἐπιτυχῶς ἀπό τό τριτάξιο, ὑποχρεωτικό Γυμνάσιο καί ἐπιθυμοῦν νά συνεχίσουν τίς σπουδές τους θά ἔχουν μίαν ἀπό τίς τρεῖς ἀκόλουθες δυνατότητες:

»α. Ἕνα μέρος τῶν μαθητῶν θά εἰσάγεται στά Λύκεια Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως κατόπιν ἐξετάσεων πού θά διεξάγωνται σέ πανελλήνιο κλίμακα. Οἱ ἐξετάσεις αὐτές θά καθιερωθοῦν ἀπό τό μεταπροσεχές σχολικό ἔτος 1977-78 καί θ' ἀποβλέπουν στήν ἐξεύρεση τῶν ἀποφοίτων τοῦ τριταξίου Γυμνασίου πού θά εἶναι καταλληλότεροι γιά θεωρητικές σπουδές. Στήν πρώτη τάξη τοῦ Λυκείου οἱ σπουδές θά εἶναι ἀδιαφοροποίητες, στίς ἑπόμενες ὅμως δύο τάξεις, παράλληλα μέ τόν κοινό κορμό τῶν μαθημάτων θά ὑπάρχουν καί κύκλοι μαθημάτων τούς ὁποίους θά ἐπιλέγουν οἱ μαθητές σύμφωνα μέ τίς κλίσεις καί τά ἐνδιαφέροντά τους πού θά ἐκδηλώνωνται στήν πρώτη τάξη τοῦ Λυκείου.

»β. Τό πολυπληθέστερο μέρος τῶν μαθητῶν θά συνεχίζη τίς σπουδές στά Τεχνικά - Ἐπαγγελματικά Λύκεια. Τά Λύκεια αὐτά θά εἶναι ὄχι μόνον ἐπαρκῆ σέ ἀριθμό γιά νά καλύπτουν τίς μορφωτικές ἀνάγκες τῆς νεολαίας, ἀλλά καί θά διαθέτουν τμήματα νέων εἰδικεύσεων πού θά ἀνταποκρίνωνται στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀναπτυσσομένης ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ὁ σκοπός τῶν Λυκείων αὐτῶν θά εἶναι νά προετοιμάζουν τούς μαθητές γιά διάφορα πρακτικά ἐπαγγέλματα, τά ὁποῖα θά ἀσκοῦνται μόνον ἀπό ὅσους θά ἔχουν τούς τίτλους τῶν σπουδῶν αὐτῶν — τίτλους πού θά κατοχυρωθοῦν νομοθετικῶς καί ἐπαγγελματικῶς.

»Παράλληλα, ὅμως, στούς ἀποφοίτους τῶν τριταξίων Τεχνικῶν - Ἐπαγγελματικῶν Λυκείων θά εἶναι ἀνοικτός ὁ δρόμος — κατόπιν ἐξετάσεων — πρός τίς Ἀνώτερες Τεχνικές Σχολές. Οἱ Ἀνώτερες αὐτές Σχολές θά πολλαπλασιασθοῦν καί θά παρέχουν νέες εἰδικεύσεις. Οἱ ἀπόφοιτοί τους θά ἔχουν ἐπίσης τήν δυνατότητα νά εἰσάγωνται — μέ κατατακτήριες ἐξετάσεις — σέ ἀντίστοιχες μέ τίς σπουδές τους Σχολές τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων.

»Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι τά ἀναλυτικά προγράμματα τῶν Τεχνικῶν - Ἐπαγγελματικῶν Λυκείων θά περιλαμβάνουν καί μαθήματα Γενικῆς Παιδείας, γιά τήν ἁρμονική ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητος τῶν μαθητῶν καί τήν ἐπαγγελματική τους προαγωγή.

»γ. Τέλος, ἕνα μικρότερο μέρος μαθητῶν θά μπορῆ νά κατευθυνθῆ στά πρότυπα κλασσικά Λύκεια. Τά ὀλιγάριθμα αὐτά Λύκεια θά δίδουν μεγαλύτερη ἔμφαση στήν μελέτη τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν (ἑλληνικά καί λατινικά) καθώς καί τήν ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοῦ τοῦ τύπου τοῦ Λυκείου θά προορίζωνται κυρίως γιά τίς Φιλοσοφικές καί Θεολογικές Σχολές τῶν Πανεπιστημίων. Ἔτσι θά δημιουργοῦνται στελέχη γιά τήν ἐπάνδρωση ἐπιστημονικῶν καί πολιτιστικῶν κέντρων, καθώς καί φιλόλογοι - ἱστορικοί καί θεολόγοι τῶν Λυκείων. Ἀσφαλῶς στίς Φιλοσοφικές καί Θεολογικές Σχολές θά μποροῦν νά ἐγγράφωνται καί οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Λυκείων θεωρητικῆς κατευθύνσεως, ὅπως ἄλλωστε καί οἱ ἀπόφοιτοι τῶν κλασσικῶν Λυκείων θά μποροῦν νά εἰσαχθοῦν καί σέ ἄλλες θεωρητικές Σχολές ἐκτός ἀπό τήν Φιλοσοφική καί τήν Θεολογική. Ἡ ἐνίσχυση ὅμως τῶν κλασσικῶν σπουδῶν μέ τήν δημιουργία τῶν προτύπων κλασσικῶν Λυκείων θά ἐπιτρέψη στήν χώρα μας νά ἀξιοποιήση τήν πολιτιστική της κληρονομιά καί νά κερδίση διεθνῆ ἀκτινοβολία στόν τομέα τῶν κλασσικῶν σπουδῶν.

»Εἶναι φανερό, ὅτι μέ τήν ριζική ἀναδιάρθρωση τῆς Μέσης Γενικῆς Παιδείας δίδεται ἔμφαση στήν τεχνική καί ἐπαγγελματική Παιδεία ὥστε νά ἐξυπηρετηθοῦν οἱ ἀνάγκες τῆς ἀναπτυσσομένης ἑλληνικῆς οἰκονομίας, μέσα στά πλαίσια τῆς τεχνολογικῶς ἐξελισσομένης ἐποχῆς μας, χωρίς ὅμως νά ὑποτιμᾶται ἡ ἀξία τῶν λεγομένων ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν καί ἡ πολιτιστική παράδοση τῆς Ἑλλάδος.

»5. Καθιερώνεται ἡ δημοτική γλῶσσα, χωρίς ἀκρότητες, σέ ὅλες τίς βαθμίδες τῆς Γενικῆς καί Τεχνικῆς - Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως (Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο). Ἡ δημοτική γλῶσσα καθιερώνεται καί σάν ἀντικείμενο διδασκαλίας καί σάν ὄργανο διδασκαλίας καί σάν γλῶσσα τῶν διδακτικῶν βιβλίων.

»Εἰδικώτερα, ἡ συστηματική διδασκαλία τῆς δημοτικῆς θά γίνεται στό Δημοτικό καί στό Γυμνάσιο βάσει τῆς γραμματικῆς τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδη ἡ ὁποία θά ἀναθεωρηθῆ μέ τήν φροντίδα τοῦ ΚΕΜΕ (Κέντρου Ἐκπαιδευτικῶν Μελετῶν καί Ἐπιμορφώσεως) καί μέ τήν συνεργασία εἰδικῶν ἐπιστημόνων. Τό ΚΕΜΕ ἐπίσης θά μεριμνήση γιά νά ρυθμισθῆ τό γλωσσικό θέμα σέ ὅλα τά διδακτικά βιβλία ὅλων τῶν βαθμίδων τῆς Γενικῆς καί Τεχνικῆς - Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, γιά νά διασφαλισθῆ ἡ ὁμοιομορφία καί στήν ὀρθογραφία καί στό τυπικό τῆς δημοτικῆς.

»6. Ἡ Κλασσική Παιδεία θά παρέχεται στό Γυμνάσιο μέ τήν ἀνάγνωση καί ἀνάλυση τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀπό ἔγκυρες μεταφράσεις. Ἔτσι οἱ μαθητές θά μπορέσουν νά γνωρίσουν καλύτερα τούς ἀρχαίους συγγραφεῖς, χωρίς τά ἐμπόδια πού ὑψώνει ἡ γλῶσσα καί θά πλησιάσουν πιό ἄμεσα στό πνεῦμα τῶν κλασσικῶν μας. Ἡ ἀνεκτίμητη προγονική κληρονομιά θά γίνη κτῆμα τῶν μεγάλων μαζῶν τοῦ λαοῦ μας καί θά ἀποτελέση πηγή τῆς πνευματικῆς καί ψυχικῆς καλλιεργείας του. Στό Λύκειο Γενικῆς Παιδείας ἡ ἀρχαία ἑλληνική γραμματεία θά διδάσκεται ἀπό τό πρωτότυπο, ὥστε οἱ μαθητές νά γνωρίσουν τήν ἀρχαία ἑλληνική

γλῶσσα σάν ἔκφραση τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ, ὁλοκληρώνοντας μ' αὐτόν τόν τρόπο τήν εἰκόνα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος πού ἀπέκτησαν στό Γυμνάσιο. Ταυτόχρονα θά ἔρχωνται σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τίς ρίζες τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας καί θά διαπιστώνουν τόν βαθμό τῆς συγγενείας μέ τήν ἀρχαία.

»7. Τό σύστημα τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων στίς 'Ανώτατες Σχολές θά ἐξακολουθήση νά ἰσχύη. 'Επειδή ὅμως τό σύστημα αὐτό δημιουργεῖ ἄγχος στούς ὑποψηφίους καί στίς οἰκογένειές τους καί ἐπειδή πολλοί ὑποψήφιοι, ἄν καί διαθέτουν καί κατάρτιση καί πνευματικές ἱκανότητες, ἀποτυχάνουν στίς ἐξετάσεις αὐτές, θά ἐπιδιωχθῆ ἡ βελτίωσή του. 'Η πεῖρα ἀπό τήν μακροχρόνιο ἐφαρμογή του θά ἐπιτρέψη νά περιορισθοῦν τά μειονεκτήματα τοῦ συστήματος τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων. Παράλληλα τό 'Υπουργεῖο θά μελετήση ἀπό τώρα τό ὅλο θέμα τῆς ἐπιλογῆς τῶν ὑποψηφίων γιά τά 'Ανώτατα 'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα, ὥστε ἀπό τό ἔτος 1980 — ὅταν θά ἐξέλθουν ἀπό τό Λύκειο οἱ πρῶτοι ἀπόφοιτοί του — νά καταργηθοῦν οἱ εἰσαγωγικές ἐξετάσεις καί ἡ ἐπιλογή τῶν ὑποψηφίων νά γίνεται μέσα στόν κύκλο τῶν Λυκείων.

»8. Τά θέματα τῆς 'Ανωτάτης 'Εκπαιδεύσεως θ' ἀποτελέσουν ἀντικείμενο ἰδιαιτέρας ἐξετάσεως, ὅταν περιέλθουν στό 'Υπουργεῖο Παιδείας οἱ ἀπόψεις τῶν ἁρμοδίων πού ἔχουν ἐπιφορτισθῆ μέ τήν μελέτη τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τῶν 'Ανωτάτων 'Εκπαιδευτικῶν 'Ιδρυμάτων.

»9. Γιά τήν ἀνέγερση διδακτηρίων ὅλων τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαιδεύσεως προβλέπονται κατά τό τρέχον ἔτος ηὐξημένες πληρωμές ἐκ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων. Εἰδικώτερα γιά τήν Γενική καί 'Επαγγελματική 'Εκπαίδευση ἡ αὔξηση αὐτή (ἔναντι τοῦ προηγούμενου ἔτους) ἀνέρχεται σέ 12%, γιά τήν 'Ανωτέρα 'Εκπαίδευση σέ 28% καί γιά τήν 'Ανωτάτη σέ 30%. 'Ο πρωθυπουργός ὅμως διαβεβαίωσε ὅτι θα διαθέση ἀπό τό ἀποθεματικό τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων τίς πρόσθετες πιστώσεις πού θά χρειασθοῦν γιά τήν ἄρτια λειτουργία τῶν Σχολῶν Τεχνικῆς καί 'Επαγγελματικῆς 'Εκπαιδεύσεως. 'Επίσης ἀπό τό ἴδιο ἀποθεματικό θά διατεθοῦν καί οἱ πρόσθετες πιστώσεις πού θ' ἀπαιτηθοῦν γιά τά 'Ανώτατα 'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα, μετά τήν πραγματική ἐκτίμηση τῶν ἀναγκῶν τους».

Τήν ἑπομένη, ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας, Π. Λαμπρίας, ἀνακοίνωσε ὅτι ἕνα ἀπό τα πρῶτα βήματα γιά τήν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς θά ἦταν καί ἡ μεταγλώττιση τοῦ Συντάγματος.

Οἱ κυβερνητικές ἐξαγγελίες ἔγιναν δεκτές μέ ἱκανοποίηση ἀπό τήν κοινή γνώμη, ἀλλά καί τήν ἀξιωματική ἀντιπολίτευση. Πράγματι, στίς 28 'Ιανουαρίου, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΚ-ΝΔ, Γ. Μαῦρος, θά σχολιάσει τίς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως μέ τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«'Ανέκαθεν ἡ πολιτική μας παράταξη θεώρησε τήν Παιδεία ὑπόθεση πρωταρχικῆς σημασίας γιά τό μέλλον τοῦ ἔθνους καί ὄχι μόνο ἔταξε κύριο σκοπό της τήν ἀνάπλαση καί τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος, ἀλλά καί πάντοτε διακήρυξε ὅτι τό μέγα τοῦτο θέμα πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται μακριά ἀπό κομματικές διενέξεις καί φανατισμούς, μέ αἴσθημα εὐθύνης καί γνώμονα τήν κοινωνική, ὑλική καί συνάμα πνευματική, ἐξυγίανση καί προκοπή.

»Γιά τοῦτο ἡ ΕΚ-ΝΔ ἐκφράζει σήμερα τήν βαθειά της ἱκανοποίηση γιά τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά καθιερώση τήν ζωντανή γλῶσσα μας, τήν δημοτική, ὡς μόνο ἐκφραστικό ὄργανο σέ ὅλες τίς ἐκπαιδευτικές βαθμίδες καί ἔτσι νά τερματισθῆ ἡ ὀλέθρια γιά τήν οἰκονομική καί τήν διανοητική ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ μας διγλωσσία.

»'Η χαρά μας εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη γιατί μέ τά κυβερνητικά μέτρα βλέπουμε νά δικαιώνεται τό ρηξικέλευθο ἐκπαιδευτικό πράγραμμα πού νομοθετήθηκε τό 1964 μέ τήν φωτεινή καθοδήγηση τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου, γιά νά καταργηθῆ ἀπό τόν σκοταδισμό τῆς ἐπτάχρονης τυραννίας.

»Σήμερα διαγράφεται ἡ αἰσιόδοξη προοπτική νά ἐγκαινιασθῆ στόν χῶρο τῆς Παιδείας μιά ὑπερκομματική πολιτική. Πρόθεσή μας εἶναι νά συνεργασθοῦμε μέ εἰλικρίνεια γιά τήν ἐπιτυχία της. Εἶναι ἐπί τέλους καιρός νά σταματήσουν οἱ ἀνατροπές καί οἱ παλινωδίες σ' αὐτή τήν εὐαίσθητη περιοχή τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς καί ἀδιατάρακτη νά λειτουργήση ἡ ἐκπαίδευση τῶν νέων, γιά νά εὐδοκιμήση ὑλικά καί πνευματικά ἡ χώρα καί ὁ λαός μας νά συμπορευθῆ μέ τούς ἄλλους εὐρωπαϊκούς λαούς στόν δρόμο τῆς προόδου».

Χαρακτηριστικό ἦταν καί τό ἀκόλουθο σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή», στίς 29 'Ιανουαρίου:

'Ιστορική στιγμή γιά τήν Παιδεία! Τά θεσμικά μέτρα πού ἀποφασίσθηκαν προχθές, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, εἶναι καθοριστικῆς σημασίας γι' αὐτό τό ἐθνικό πρόβλημα. Κλείνει ὁριστικά ἕνα παρελθόν, καταδικασμένο στήν γενική συνείδηση, καί ἀνοίγει ὁ νέος δρόμος γιά τήν μορφωτική, τήν παιδευτική καί τήν πνευματική ἀναγέννηση τοῦ τόπου. "Ας τά χαιρετίσουμε μέ θερμό ἐνθουσιασμό κι' ἄς ἀποτελέσουν τό μεγάλο λυτρωτικό βῆμα.

'Επί μισόν αἰῶνα περίπου, πάγιο ἐθνικό αἴτημα ἦταν ν' ἀποκτήσουμε ἕνα σταθερό ἐκπαιδευτικό σύστημα, ἱκανό νά ἐξυπηρετῆ τίς ἀντικειμενικές καί βασικώτερες ἀνάγκες τοῦ ἔθνους. Τό ζωτικό καί οὐσιῶδες αἴτημα παρέμενε ἀνικανοποίητο ἐνῶ ἡ σύγχυση, οἱ βραχύβιες ἀνατάσεις, οἱ ἀλλεπάλληλες παλινδρομήσεις καί οἱ ἀλλοπρόσαλλες «σωτήριες λύσεις» πολλαπλασίαζαν τίς καταστροφικές συνέπειές του.

Στά μεταπολεμικά χρόνια, ἡ κρίση κορυφώθηκε. 'Η Παιδεία μας παρέμενε ἕνα ὄργανο ἀνασταλτικό, ἀναχρονιστικό, ξεπερασμένο, ὁλόκληρη ἦταν ἕνα παρελθόν. Αἰτία τῆς κακοδαιμονίας, ὅπως ὀρθά παρετήρησε ὁ πρωθυπουργός, ἦταν ἡ ἐμπλοκή τοῦ ὅλου θέματος στήν δίνη τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν. 'Η Παιδεία, ὅμως, εἶναι ζήτημα ἐθνικό καί, γιά τήν 'Ελλάδα, ὁ χαρακτήρας αὐτός ἦταν ὁλοφάνερος ἀλλά καί καθοριστικός ἀπό τίς ἀπαρχές τοῦ ἐλευθέρου βίου της. Στό ἴδιο ἀφετηριακό σημεῖο βρίσκεται καί σήμερα, ὕστερα ἀπό τίς πρόσφατες ἱστορικές ἀποφάσεις.

Πρωταρχικό σημεῖο εἶναι ἡ γλῶσσα. 'Επίσημη γλῶσσα σέ ὅλες τίς βαθμίδες τῆς ἐκπαιδεύσεως καθιερώνεται ἡ δημοτική. 'Ο ἀκρογωνιαῖος λίθος, ἡ οὐσία καί ἡ κινητήρια δύναμη τῆς Παιδείας. 'Η μακροχρόνια κακοδαιμονία τῆς Παιδείας, ἡ πηγή τῶν ἀνωμαλιῶν, τῆς ἀμάθειας καί τῆς σχολαστικότητος, ἡ τροχοπέδη καί ὁ φραγμός τῆς πνευ-

ματικῆς ἀναπτύξεως στάθηκε ἡ περίφημη διγλωσσία, πού ἐξελίχθηκε σέ γλωσσική ἀναπηρία τοῦ τόπου.

Ἡ Ἑλλάς ἔχει πλήρες καί ἀρτιώτατο γλωσσικό ὄργανο, τήν ζωντανή γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, πού εἶναι ἱκανή νά ἐκφράση καί νά ἀνταποκριθῆ στίς σύγχρονες ἀνάγκες τῆς σκέψεως, τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τῆς ἐπιστήμης, τῆς τεχνικῆς καί τῆς τέχνης. Τό ἀνέπτυξε καί τό δοκίμασε μέ ἐπιτυχία σέ ὅλους τούς τομεῖς, ἄλλοτε ὡς καινοτομία, ἄλλοτε ὡς αἵρεση καί ἄλλοτε ὡς ἀναπόδραστη ἐκφραστική ἀναγκαιότητα.

Αὐτή ἡ ὡραία γλῶσσα, ἡ ἀπόβλητη τῆς σχολαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀναγνωρίζεται καί καταξιώνεται σέ ὅλη τήν Ἐκπαίδευση. Ἡ ἐπίσημη εἴσοδός της εἶναι ἕνα γεγονός ἄξιο γενικοῦ χαιρετισμοῦ.

Ἡ ἀναγνώρισή της, ὥριμος καρπός τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, τῶν ἰδεῶν καί τῶν καιρῶν, γίνεται ἁπλᾶ καί φυσικά, χωρίς πάθος, φανατισμό καί ἔξω ἀπό κάθε πολιτική, μέ βαθύ αἴσθημα εὐθύνης ἀπέναντι τῆς χώρας καί τοῦ λαοῦ μας.

Ἡ σύγχυση καί ἡ ἀγλωσσία καλλιεργοῦσαν μόνο τήν ἀμάθεια καί τήν ἐκφραστική ἀνεπάρκεια. Κατατυράννησαν τό ἔθνος καί τό ἐστέρησαν, μέ ἄγονες στειρότητες, τῆς δυνατότητος τῆς ὁλοκληρωμένης πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ Παιδεία ἐπανέρχεται, ἔστω καί καθυστερημένα, στήν ἀστείρευτη πηγή τῆς νεοελληνικῆς παραδόσεως, στούς μεγάλους πατέρες τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως, πού ὁ κορυφαῖος ἀπό αὐτούς ἐδήλωνε ὅτι δέν εἶχε τίποτ' ἄλλο στό νοῦ του «πάρεξ Ἐλευθερία καί Γλῶσσα».

21-24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Αἴγυπτο.

Ἀπό τήν ἐπαύριο τῆς πρώτης ἐκλογικῆς του νίκης, τό Φεβρουάριο 1956, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε ἐγκαινιάσει ἕνα ἐντυπωσιακό ἄνοιγμα πρός τόν ἀραβικό κόσμο, καί ἰδιαίτερα πρός τήν Αἴγυπτο — καί κατόπιν ΗΑΔ — τοῦ Γκαμάλ Νάσερ, προκατόχου τοῦ Αἰγύπτιου ἡγέτη, Ἀνουάρ Σαντάτ. Κατά τήν περίοδο 1956-61, ἡ ἔντονη προβολή ἀπό τήν Ἀθήνα τῆς ἀνάγκης γιά οἰκονομική ἀνάπτυξη τῶν Ἀράβων, ἡ ὑποστήριξη τῶν ἀραβικῶν θέσεων στά πλαίσια τῶν συζητήσεων στόν ΟΗΕ γιά τό Μεσανατολικό, ἡ φιλοδοξία τῆς Ἑλλάδος νά λειτουργήσει ὡς δεσμός μεταξύ τῆς Δύσεως καί τῶν χωρῶν αὐτῶν, ἀλλά καί ἡ ὑποστήριξη, κυρίως ἀπό τό Κάιρο, τῆς κυπριακῆς ὑποθέσεως στά Ἡνωμένα Ἔθνη, εἶχαν συμβάλει στήν προσέγγιση μεταξύ τῆς Ἀθήνας καί τῶν ἀραβικῶν Κρατῶν. Τήν ἴδια ἐποχή, ὅμως, ἡ σταδιακή ἐκβολή τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας ἀπό τήν Αἴγυπτο εἶχε δημιουργήσει σειρά ἐκκρεμοτήτων πού ἀναζητοῦσαν διευθέτηση. Μετά τό 1974, ἡ τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο καί ἡ κατοχή τμήματος τοῦ νησιοῦ ὠθοῦσαν τήν Ἀθήνα νά πραγματοποιήσει νέο ἄνοιγμα πρός τούς Ἄραβες οἱ ὁποῖοι, ἄλλωστε, ἀντιμετώπιζαν τό πρόβλημα τῆς κατοχῆς δικῶν τους ἐδαφῶν ἀπό τό Ἰσραήλ. Ἔτσι, ἤδη ἀπό τό 1975, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση εἶχε προετοιμάσει τή νέα διπλωματική της πρωτοβουλία, μέ τό διορισμό τοῦ καθηγητῆ Ι. Γεωργάκη ὡς πρέσβεως γιά τόν ἀραβικό κόσμο (βλ. τόμο Η΄).

Πρίν τή μετάβασή του στήν Αἴγυπτο, ὁ Κ. Καραμανλῆς παραχώρησε τήν ἀκόλουθη συνέντευξη στήν ἐφημερίδα «Ἀλ Ἀχράμ»:

«Ἐρ.: Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη ἐπίσημη ἐπίσκεψή σας στό Κάιρο καί τήν Αἴγυπτο; Ποιά προσδοκᾶτε ὅτι θά εἶναι τά ἀποτελέσματα τῶν συνομιλιῶν σας ἐδῶ;

»Ἀπ.: *Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἐπισκέπτομαι τήν χώρα σας, μιά χώρα πού, ὅπως καί ἡ δική μου, ἔχει σέ κάθε σημεῖο της ἀποτυπωμένη τήν μνήμη χιλιετηρίδων καί τήν σφραγίδα μοναδικῶν πολιτισμῶν. Διατηρῶ ἐξ ἄλλου ἀνεξάλειπτες ἐντυπώσεις ἀπό τήν ὁμορφιά τῆς χώρας καί τήν καλωσύνη τῶν ἀνθρώπων της. Αὐτή ὅμως τήν φορά, ἔχοντας ἀποδεχθῆ τήν εὐγενική πρόσκληση τοῦ προέδρου Σαντάτ, προσδοκῶ ὅτι μέ τίς συνομιλίες πού θά ἔχω δέν θά ἐπιβεβαιώσω ἁπλῶς τήν παραδοσιακή φιλία πού συνδέει τούς δύο λαούς μας, ἀλλά θά προωθήσω — γιατί εἶμαι βέβαιος ὅτι θά εὕρω ἀνταπόκριση — τήν φιλία αὐτή σέ οὐσιαστικώτερη, σέ πιό δημιουργική συνεργασία.*

»Ἐρ.: Ἡ Ἑλλάς ὑπεστήριξε ἀνέκαθεν τήν ἀραβική ὑπόθεση. Οἱ Ἕλληνες βοήθησαν ἐπίσης, συνεργαζόμενοι μέ τήν Αἴγυπτον, στό θέμα τῆς Διώρυγος κατά τήν διάρκεια τοῦ πολέμου τοῦ 1956. Ποιά θέση λαμβάνει ἡ Ἑλλάς ἔναντι τῆς κατοχῆς ἐκ μέρους τοῦ Ἰσραήλ ἀραβικῶν ἐδαφῶν καί ἔναντι τῆς ἀρνήσεώς του νά ἀναγνωρίση τά νόμιμα παλαιστινιακά δικαιώματα;

»Ἀπ.: *Ἡ ἑλληνική θέση εἶναι σταθερή. Καί ὑπαγορεύεται ὄχι μόνο ἀπό τά φιλικά αἰσθήματα πού ἐκ παραδόσεως τήν συνδέουν μέ τόν ἀραβικό κόσμο, ἀλλά καί ἀπό τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι ἡ ὠμή βία δέν δημιουργεῖ δικαιώματα, οὔτε μπορεῖ ἐπάνω σ' αὐτήν νά θεμελιωθῆ ἡ διεθνής τάξη. Μόνιμη πολιτική τῆς Ἑλλάδος εἶναι νά συμπαρίσταται στούς ἀδικουμένους. Ἡ ἠθική αὐτή ἐπιταγή ἀποτελεῖ κατά τήν γνώμη μου καί τόν ἄξονα μιᾶς ρεαλιστικῆς πολιτικῆς στήν ταραγμένη σύγχρονη ἐποχή μας. Γιατί δέν μπορεῖ κανείς σήμερα νά περιφρονῆ ἀζημίως καί γιά τόν ἑαυτό του τά δικαιώματα τῶν λαῶν — μικρῶν ἤ μεγάλων — λαῶν, πού, ὅπως ὁ παλαιστινιακός ἤ ὁ κυπριακός ἔχουν ἀποδείξει μέσα στίς φοβερές δοκιμασίες τους ὅτι ξέρουν νά ἀγωνίζωνται καί νά θυσιάζωνται ἀκόμη γιά τίς ἐθνικές τους ὑποθέσεις. Πιστεύω, ὅμως, παράλληλα, στά συγκεκριμένα προβλήματα πού ἔθιξα, ὅτι ὑπάρχουν οἱ δυνατότητες γιά τήν ἐξεύρεση δικαίων λύσεων χωρίς καινούργιο αἷμα, ἄν πρῶτοι οἱ ἀδικοῦντες κατανοήσουν ὅτι καί τούς ἑαυτούς τους σέ τελική ἀνάλυση ζημιώνουν μέ τήν διεθνῶς ἀπαράδεκτη συμπεριφορά τους.*

»Ἐρ.: Ἡ Ἑλλάς καί ἡ Αἴγυπτος ὑπῆρξαν πάντα οἱ δύο στυλοβάτες τῆς σοφίας, τῆς φιλοσοφίας, τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς συνεργασίας. Ὁ ἑλληνικός καί ὁ φαραωνικός πολιτισμός ἔχουν συγκερασθῆ. Ποιές δυνατότητες μελλοντικῆς συνεργασίας ὑπάρχουν;

»Ἀπ.: *Εἶναι ἀπεριόριστες οἱ δυνατότητες συνεργασίας στόν πολιτιστικό, τόν πνευματικό, τόν μορφωτικό τομέα, ἰδίως ὅταν ὑπάρχη ἕνα τόσο πλούσιο καί τόσο γόνιμο*

ὑπόβαθρο: ἡ λαμπρή, ἡ μοναδική κληρονομιά τοῦ παρελθόντος. Τίς ἀκτές μας περιβρέχει ἡ ἴδια θάλασσα, γονιμοποιός ἐπί ἀτελεύτητους αἰῶνες τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως — ἡ Μεσόγειος. Ἐκτός ὅμως ἀπό τήν γεωγραφική γειτνίαση ἡ καλλιέργεια τῶν σχέσεών μας, ἀδιατάρικτη ἐπίσης ἐπί ἀτελεύτητους αἰῶνες, μᾶς ὑποδεικνύει τόν δρόμο ποῦ πρέπει ν' ἀκολουθήσουν οἱ σχέσεις μας καί στό μέλλον, μέσα στήν σύγχρονη ἐποχή τῆς στενώτερης καί ἀμεσώτερης ἐπικοινωνίας. Πιό πρακτικά αὐτό θά μποροῦσε νά μεταφρασθῆ σέ πύκνωση ὄχι μόνο τῶν ὑλικῶν, ἀλλά καί τῶν πνευματικῶν ἀνταλλαγῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν καί πιό οὐσιαστικά στήν βαθύτερη γνωριμία τῶν δύο λαῶν μας. Ἄν ἀληθεύη ὅτι οἱ ἐθνικοί πολιτισμοί ἐνισχύονται καί πλουτίζουν μέ τήν εἰσδοχή τῶν ξένων στοιχείων ποῦ ἔχουν τήν ἱκανότητα ν' ἀφομοιώνουν, τότε μποροῦμε νά εἴμαστε αἰσιόδοξοι, γιατί ξεκινοῦμε ἀπό μία τόσο γερή βάση —τόν συγκερασμό τοῦ ἑλληνικοῦ καί τοῦ ἀραβικοῦ πνεύματος, τόν ὁποῖο εὔκολα οἱ μελετητές ἀνευρίσκουν στίς ἐκφάνσεις τοῦ σύγχρονου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

»Ἐρ.: Μετά τό στρατιωτικό πραξικόπημα τοῦ 1967 ἡ δημοκρατία διέτρεξε θανάσιμο κίνδυνο στήν Ἑλλάδα καί σ' ὅλη τήν περιοχή. Μέ τήν ἐπιστροφή σας στήν Ἑλλάδα ἡ δημοκρατία ἀποκατεστάθη. Ποιοί εἶναι οἱ ὅροι καί οἱ ἐγγυήσεις πού θά ἀποτρέψουν μιάν ἐνδεχομένη νέα ἀπειλή κατά τῶν ἐλευθεριῶν;

»Ἀπ.: *Βασικά ἡ προάσπιση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν εἶναι ὑπόθεση τοῦ ἰδίου τοῦ λαοῦ. Ἡ πολιτική ὡριμότης τήν ὁποία ἐπέδειξε μετά τήν ὀδυνηρή δοκιμασία του ὁ ἑλληνικός λαός ἀποτελεῖ τήν καλύτερη, ἄν μή τήν μόνη ἐγγύηση γιά τήν ἀποτροπή τοῦ κινδύνου, πού σήμερα δέν φαίνεται ὑπαρκτός στήν χώρα μου. Δέν σημαίνει ὅμως σέ γενικώτερη θεώρηση ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι ἀπηλλαγμένη κινδύνων στήν ἐποχή μας. Τό ἀντίθετο δυστυχῶς ἀληθεύει. Ἡ δημοκρατία διέρχεται διεθνῶς κρίση — κρίση θά ἔλεγα ἐκσυγχρονισμοῦ. Καί νομίζω ὅτι πρέπει νά καταβληθοῦν ἀπ' ὅλους μας σύντονες καί ριζοσπαστικές προσπάθειες γιά νά καταστήσουμε τήν δημοκρατία ἱκανή νά ἐπιβιώση καί ν' ἀνταποκριθῆ πλήρως στίς ηὐξημένες ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας.*

»Ἐρ.: Τό κυπριακό πρόβλημα ἀποτελεῖ μίαν ἑστία ἐντάσεως στήν περιοχή μας, ὅσο ξένα στρατεύματα θά κατέχουν ἤ θά παραμένουν στήν νῆσο. Τί νομίζετε ὅτι θ' ἀποτελοῦσε τήν λύση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ;

»Ἀπ.: *Καί μόνη ἡ συμμόρφωση πρός τίς ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν θ' ἀποτελοῦσε τήν λύση τοῦ προβλήματος. Τό κακό εἶναι — καί τό γνωρίζετε καί σεῖς πολύ καλά — ὅτι οἱ ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ στό ὁποῖο τόσες ἐλπίδες ἐστήριξεν ἡ ἀνθρωπότης, δέν ἔχουν ἀκόμη ἐξοπλισθῆ μέ τίς ἀναγκαῖες κυρώσεις εἰς βάρος ἐκείνων πού τίς περιφρονοῦν, ἀκόμη καί ὅταν τίς ἔχουν συνυπογράψει.*

»Ἐρ.: Πιστεύετε ὅτι οἱ ὑπάρχουσες διεθνεῖς συμφωνίες εἶναι ἐπαρκεῖς γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ὑφισταμένων κινδύνων καί εἰδικώτερα στήν Μέση Ἀνατολή;

»Ἀπ.: *Ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, οἱ διεθνεῖς συμφωνίες ἔχουν ἀξία ὅταν εἶναι πράγματι δεσμευτικές, ὅταν εἶναι ἐξαναγκαστή ἡ ἐφαρμογή τους. Ἀλλοιῶς ἡ ὕπαρξή τους δέν καταντᾶ μόνο πλατωνικῆς σημασίας, ἀλλά κινδυνεύει νά δημιουργήση τήν ἐντύπωση στούς λαούς ὅτι εἶναι ἔκφραση διεθνοῦς ὑποκρισίας. Ὑπό τήν ἔννοια αὐτή πιστεύω ὅτι ὅλοι ὅσοι μετείχαμε στήν διάσκεψη τοῦ Ἑλσίνκι πρέπει νά δώσωμε οὐσιαστικό περιεχόμενο στήν Τελική Πράξη ποῦ ὑπογράψαμε ἐκεῖ, καί νά μήν τήν ἀφήσωμε νά μαραθῆ, ὥσότου τελικά λησμονηθῆ σάν ἕνα ἀνεδαφικό εὐχολόγιο. Θά μποροῦσα νά προσθέσω μάλιστα παραφράζοντας ἕνα νομικό ρητό — summum jus, summa injuria — ὅτι ὅσες περισσότερες διεθνεῖς συμφωνίες καταρτίζομε χωρίς νά τίς ἐφαρμόζωμε, τόσο περισσότερο χάος καί ἀδικία δημιουργοῦμε στόν διεθνῆ χῶρο.*

»Ἐρ.: Ἐπιστρέφοντας ἀπό τό Κάιρο στήν Ἑλλάδα θά βρῆτε ἐκεῖ νά διεξάγεται μιά σύσκεψη τῶν βαλκανικῶν χωρῶν. Ποιοί εἶναι οἱ σκοποί καί ποιά τά προσδοκώμενα ἀποτελέσματα ἀπό τήν διαβαλκανική αὐτή διάσκεψη;

»Ἀπ.: *Ἡ Ἑλλάς πῆρε τήν πρωτοβουλία νά συγκαλέση τήν διάσκεψη αὐτή, στήν ἐπιθυμία της νά ἐργασθῆ γιά τήν ἐδραίωση τῆς ἀσφαλείας καί τήν δραστηριοποίηση τῆς συνεργασίας τῶν λαῶν, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ἐσωτερικές πολιτικοκοινωνικές διαφορές του ἤ τόν διαφορισμό τῶν ἐξωτερικῶν τους προσανατολισμῶν. Ξεκίνησε ἀπό τήν διαπίστωση ὅτι παρά τήν ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ διαφορισμοῦ οἱ διμερεῖς σχέσεις τῶν χωρῶν ἐξελίσσονται ἱκανοποιητικά, ἀλλά καί ἀφήνουν περιθώριο γιά μιά ἀκόμη στενώτερη συνεργασία. Καί τοῦτο, παρ' ὅλον ὅτι ἡ περιοχή τῆς Βαλκανικῆς ἐθεωρεῖτο μόνιμη ἑστία ἀναταραχῆς — ἀπεκαλεῖτο μάλιστα παλαιότερα ἡ πυριτιδαποθήκη τῆς Εὐρώπης. Γιατί λοιπόν νά μήν προωθηθοῦν οἱ ὑπάρχουσες καλές διμερεῖς σχέσεις κατά τέτοιον τρόπον, ὥστε νά συναπαρτίσουν ἕνα πλέγμα πολυμερές, ποῦ θά εἶχε ἄμεσον εὐεργετικόν ἀντίκτυπο σ' ὁλόκληρη αὐτήν τήν περιοχή; Ὅπως μοῦ ἐδόθηκε ἄλλωστε ἡ εὐκαιρία νά τονίσω, ἡ ἐπιτυχία τῆς προσπαθείας αὐτῆς θά ἦταν καί ἡ πρώτη στήν πράξη ἐφαρμογή τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλσίνκι. Οἱ στόχοι πού ἔχομεν τάξει δέν εἶναι σέ πρώτη φάση ὑψιπετεῖς. Εἶναι στόχοι πρακτικῆς συνεργασίας σέ θέματα ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἐνεργείας, συγκοινωνιῶν, ἐπικοινωνιῶν, ποταμίων ὁδῶν κ.λπ. Ἡ πολυμερής συνεργασία στά πρακτικά θέματα εἶναι προφανές ὅτι θά ἔχη, ἄν ἐπιτευχθῆ, ἄμεσα ἀποτελέσματα πρός τό κοινό συμφέρον ὅλων τῶν γειτονικῶν λαῶν. Ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία θά ἔχη τό κλῖμα ποῦ θά δημιουργηθῆ ἀπό τήν ἐπιτυχία τῆς προσπαθείας αὐτῆς. Γιατί θά μᾶς ὑποδείξη τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο μποροῦμε νά προχωρήσωμε σάν εὐρύτερη περιοχή χωρῶν στήν ἐδραίωση τῆς ἀσφαλείας καί τῆς συνεργασίας μέσα στόν διεθνῆ χῶρο.*

»Ἐρ.: Ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀνοικοδόμηση τῆς Αἰγύπτου καί τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου, μπορεῖτε νά ἐξειδικεύσετε τόν ρόλο πού μπορεῖ νά διαδραματίση ἡ νέα Ἑλλάς στήν περιοχή μας;

»Ἀπ.: *Ἡ Ἑλλάς καί ἐπιθυμεῖ καί ἔχει δυνατότητες νά συμβάλη πρός τήν κατεύθυνση αὐτήν. Ὁ τρόπος ὅμως καί ἡ ἔκταση τῆς συμβολῆς της θά ἐξαρτηθοῦν ἀπό τίς ἀντίστοιχες ἐπιθυμίες τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς καί ἀπό τό πῶς οἱ ἴδιες ἀντιλαμβάνονται ὅτι θά πρέπη νά ἐκδηλωθῆ τό ἑλληνικό ἐνδιαφέρον. Κι' αὐτό τό θέμα θ' ἀποτελέση ἀσφαλῶς ἀντικείμενο τῶν συνομιλιῶν μου μέ τούς ἡγέτες σας καί εἰδικώτερα μέ τόν πρόεδρο Σαντάτ, πρός τόν ὁποῖο ἡ ἐκτίμησή μου εἶναι ἀπεριόριστη. Ἔχω τήν πεποίθηση ὅτι οἱ συνομιλίες θά εἶναι καρποφόρες γι' ἀμφοτέρους τούς λαούς μας»*[46].

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Αἴγυπτο προώθησε ἀποφασιστικά τό νέο «ἄνοιγμα» τῆς Ἀθήνας πρός τούς Ἄραβες.

Τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό, συνοδευόμενο ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, καί τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Π. Λαμπρία, ὑποδέχθηκε στό Κάιρο ὁ πρωθυπουργός τῆς Αἰγύπτου, Μ. Σαλέμ. Τό ἴδιο βράδυ ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντήθηκε μέ τόν πρόεδρο Α. Σαντάτ, στή Γκίζα. Ἐκτός ἀπό ἀναφορά στίς διμερεῖς σχέσεις, ἔγινε ἐπισκόπηση τῶν διεθνῶν προβλημάτων καί ἰδιαίτερα αὐτῶν τῆς Κύπρου καί τοῦ Λιβάνου, καθώς καί τοῦ Μεσανατολικοῦ στό σύνολό του. Κατόπιν, ὁ πρόεδρος Σαντάτ ἀπένειμε στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό τό περιδέραιο τῆς Αἰγυπτιακῆς Δημοκρατίας καί ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπέδωσε στόν Αἰγύπτιο ἡγέτη τό Μεγαλόσταυρο τοῦ Σωτῆρος. Ἐνδεικτική τοῦ κλίματος πού ἐπικράτησε στή συνάντηση, ἦταν ἡ δήλωση τοῦ Κ. Καραμανλῆ: *«Δέν ἔχουμε προβλήματα. Ἔχουμε μόνο δυνατότητες τίς ὁποῖες πρέπει νά ἀναπτύξουμε».*

Τήν ἑπομένη, νέα συνάντηση εἶχαν οἱ δύο ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀρχικά ἐπισκέφθηκε τίς Πυραμίδες καί εἶχε συναντήσεις μέ τόν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας, Νικόλαο, καί τόν Αἰγύπτιο πρωθυπουργό. Ὁ Α. Σαλέμ παρέθεσε κατόπιν γεῦμα πρός τιμήν τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ, τόν ὁποῖο προσφώνησε ὡς ἑξῆς:

«Οἱ δύο πολιτισμοί, ὁ ἑλληνικός καί ὁ αἰγυπτιακός, ἄφησαν πίσω τους μιά ἀξέχαστη κληρονομιά στήν ἀνθρωπότητα, ἡ κυρία ἐπίτευξη τῆς ὁποίας εἶναι οἱ ὑψηλές ἀρχές πού χρησιμοποιοῦνται ἀκόμη καί σήμερα σάν βάση γιά τήν ἀνθρώπινη σκέψη καί πρότυπο γιά τίς σχέσεις μεταξύ τοῦ ἀτόμου καί τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἀπό τήν ἡμέρα πού ἡ ἑλληνική φιλοσοφία ἔθεσε τά θεμέλια τῆς δημοκρατίας, τῆς δικαιοσύνης καί τῆς κυριαρχίας τοῦ νόμου καί πού ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος ἀνέπτυξε τίς βάσεις τῆς ἐξουσίας, τῆς παραγωγῆς καί τῆς κοινωνικῆς δημιουργικότητος, ὁλόκληρος ὁ κόσμος ὀφείλει στούς δύο λαούς μας μιά ἀνεξίτηλη κληρονομιά καί μιά ἀνεξάντλητη πηγή ἐμπνεύσεως, πού θά ὁδηγοῦν πάντοτε τήν πορεία τοῦ ἀνθρώπου μέσῳ τῶν αἰώνων.

»Κατά τήν σύγχρονη ἐποχή, Ἕλληνες ὑπήκοοι ἦλθαν στήν Αἴγυπτο καί ἔλαβαν μέρος στήν καθημερινή μας ζωή καί τάχθηκαν στό πλευρό τοῦ λαοῦ μας, στούς ἀγῶνες του τόσο γιά τήν ἀποτίναξη τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀποικιοκρατίας, ὅσο καί γιά τήν οἰκοδόμηση μιᾶς κοινωνίας ἰσχυρῆς καί ἀπηλλαγμένης ἀπό τήν ἐκμετάλλευση.

»Δέν μποροῦμε ποτέ νά ξεχάσουμε τήν θέση πού πῆρε ἡ ἑλληνική κοινότητα στόν ἀγῶνα μας κατά τῆς ἀποικιοκρατίας, καθώς καί τήν τιμητική θέση πού ἔλαβαν τά τέκνα τῆς Ἑλλάδος, μετά τήν ἐθνικοποίηση τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, ὅταν οἱ πλοηγοί ἄλλων ἐθνικοτήτων μᾶς ἐγκατέλειψαν, ἐγκαταλείποντας συγχρόνως καί τό καθῆκον τους.

»Δέν εἶναι καθόλου παράξενο τό ὅτι οἱ δύο χῶρες μας γνώρισαν κατά τήν ἴδια ἀκριβῶς περίοδο μεγάλη πρόοδο στήν ἀνάπτυξη καί τήν ἐδραίωση τῶν βάσεων τῆς δημοκρατίας στό ἐσωτερικό καί στό "ἄνοιγμα" πρός τό ἐξωτερικό, γιά τήν εὐημερία τῶν λαϊκῶν μαζῶν καί τήν ἐνίσχυση τῶν δεσμῶν τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης καί συνεργασίας. Γι' αὐτό τόν λόγο, προσβλέπουμε σήμερα σέ περισσότερες ἀνταλλαγές καί συναλλαγές μέ τήν φίλη χώρα τῆς Ἑλλάδος, σέ ὅλους τούς τομεῖς τοῦ ἐμπορίου καί τῆς βιομηχανίας καί ἐλπίζουμε ὅτι καί οἱ δύο πλευρές θά συμβάλουν, στά πλαίσια τῶν δυνατοτήτων τους, μέ κεφάλαια, ἐμπειρογνώμονες καί σύγχρονη τεχνολογία στήν ἀνάπτυξη τῶν κοινῶν μας συμφερόντων καί τήν πραγματοποίηση ἀμοιβαίου ὀφέλους.

»Ἡ Ἑλλάς στάθηκε πάντοτε στό πλευρό τῶν Ἀράβων στόν δίκαιο ἀγῶνα τους, ζήτησε τήν ἀποχώρηση τοῦ Ἰσραήλ ἀπό τά κατεχόμενα ἀραβικά ἐδάφη καί τήν ἀπόδοση στόν παλαιστινιακό λαό τῶν νομίμων δικαιωμάτων του.

»Νομίζω ὅτι συμφωνεῖτε μαζί μου, ὅτι οἱ ἐξελίξεις πού γνώρισε ἡ περιοχή αὐτή κατά τά τελευταῖα ἔτη, καθώς καί τά σοβαρά γεγονότα πού ἀντιμετωπίζει σήμερα, ἀποδεικνύουν περισσότερο παρά ποτέ ὅτι πρέπει νά ἀντιταχθοῦμε μέ ἀποφασιστικότητα στήν ἐπιθετικότητα, τόν ἐπεκτατισμό καί σέ κάθε ἐξωτερική παρέμβαση στά ἐσωτερικά τῶν ἄλλων χωρῶν, πού προσβάλλουν τά συμφέροντα τῶν λαῶν καί τά δικαιώματα τῆς αὐτοδιαθέσεώς τους. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο, ἡ Αἴγυπτος ὑποστηρίζει τήν ἀνεξαρτησία καί τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς Κύπρου καί διακηρύσσει ἔντονα, σέ κάθε εὐκαιρία, τήν ἀδέσμευτη πολιτική πού ἀκολουθεῖ. Γι' αὐτόν, ἀκριβῶς, τόν λόγο ἡ Αἴγυπτος τάσσεται ὑπέρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος καί τῆς ἑνότητος τοῦ Λιβάνου καί προσκαλεῖ ὅλους τούς ἡγέτες τῆς χώρας αὐτῆς σ' ἕναν ὑπεύθυνο διάλογο, γιά τήν ἐξεύρεση λύσεως στήν λιβανική κρίση, μέ βάση τά συμφέροντα τῆς χώρας αὐτῆς πού δέν ἀποτελοῦν παρά μέρος τῶν συμφερόντων ὁλοκλήρου τοῦ ἀραβικοῦ ἔθνους. Νομίζω ἐπίσης ὅτι θά συμφωνήσετε μέ τήν ἄποψή μου ὅτι ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀσφάλεια δέν θά κατοχυρωθοῦν στήν περιοχή καί ὅτι ὁλόκληρος ὁ κόσμος θά συνεχίση νά ἀπειλῆται ἀπό τούς κινδύνους ἐνδεχομένης ἐκρήξεως τῶν προβλημάτων αὐτῶν, χωρίς μιά λύση πού θά βασίζεται στίς ἀρχές τοῦ διεθνοῦς δικαίου καί τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τῶν λαῶν καί τῶν ἐθνῶν.

»Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ Ἑλλάς θά συνεχίση νά ὑποστηρίζη τόν δίκαιο ἀγῶνα τῶν Ἀράβων καί ὅτι ἡ ὑποστήριξή της θά ἐνισχυθῆ, παράλληλα μέ τήν κλιμάκωση τῆς προκλήσεως πού ὑφίσταται τό ἀραβικό ἔθνος.

»Ἀγαπητοί φίλοι! Ἐπιτρέψατέ μου νά σᾶς προσκαλέσω νά σταθῆτε ὄρθιοι, εἰς ἔνδειξιν χαιρετισμοῦ πρός τόν ἐντιμώτατο προσκεκλημένο μας, πρός τόν φίλο ἑλληνικό λαό καί πρός τιμήν τῶν φιλικῶν καί ἀδελφικῶν σχέσεων, πού συνοδεύουν τίς δύο χῶρες μας καί τούς δύο λαούς μας. Σᾶς εὐχαριστῶ».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα γιά τήν θερμή ὑποδοχή ποῦ μοῦ ἐπιφυλάξατε καί γιά τούς φιλόφρονας λόγους πού ἐχρησιμοποιήσατε, τόσο γιά τήν χώρα μου ὅσο καί γιά μένα προσωπικῶς.

»Ἀναφερθήκατε, κ. πρωθυπουργέ, στούς προαιωνίους δεσμούς φιλίας καί πολιτιστικῆς συγγενείας πού συνδέουν τούς δύο λαούς μας. Καί τούς ὑπογραμμίσατε ὀρθώτατα, γιατί αὐτή ἡ λαμπρή κληρο-

νομιά πού ἀνατρέχει στήν αὐγή τῆς Ἱστορίας — ὅταν ἀκόμη δέν εἶχαν κἄν ἀνατείλει ἄλλοι πολιτισμοί — μπορεῖ νά χρησιμεύση σάν τό ἀσφαλέστερο βάθρο, γιά νά κτίσωμε πάνω σ' αὐτό λαμπρότερο τό μέλλον — ἕνα μέλλον εἰρηνικό χωρίς κινδύνους, δημιουργικό χωρίς ὀπισθοδρομήσεις.

»Θέλω μέ τήν σειρά μου νά τονίσω ὅτι οἱ φιλικές μας σχέσεις δέν εἶναι ἀποτέλεσμα παροδικῶν πολιτικῶν ὑπολογισμῶν ἤ βραχυβίων συμφερόντων. Εἶναι τό κατασταλαγμένο προϊόν μιᾶς διεργασίας πού ἄρχισε ἀπό τήν βάση: ἀπό τήν ἀμοιβαία ἐκτίμηση καί τήν ἐμπιστοσύνη πού ἐκαλλιέργησαν κατά τήν διάρκεια τῶν αἰώνων οἱ ἐπαφές τῶν λαῶν μας στό καθαρά προσωπικό καί ἀνθρώπινο ἐπίπεδο.

»Δέν ἦλθαν στήν φιλόξενη χώρα σας οἱ Ἕλληνες μέ ἐπίβουλες σκέψεις. Δέν ἦλθαν ποτέ οὔτε ὡς κατακτητές, οὔτε ὡς ἐκμεταλλευτές. Ἦλθαν γιά νά ἐργασθοῦν. Καί ἐργαζόμενοι μέ ζῆλο ἐβοήθησαν καί τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη καί τούς ἀγῶνες τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ γιά ἐθνική ἀποκατάσταση. Ὅταν τό 1956 οἱ Ἕλληνες πλοηγοί ἐξησφάλιζαν τήν λειτουργία τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ, δέν τό ἔκαμαν κατ' ἐπιταγήν. Τό ἔκαμαν γιατί πίστευαν στό δίκαιο τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ καί ἐταύτιζαν τόν ἑαυτό τους μέ τίς τύχες του.

»Ἡ φιλοξενία πού βρῆκαν ἐδῶ — κατά τήν διάρκεια ἑνός φοβεροῦ παγκοσμίου πολέμου — καί ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, ἀλλά καί οἱ χιλιάδες τῶν Ἑλλήνων πού κατέφυγαν στήν χώρα σας (ἀνάμεσα στούς ὁποίους ὑπῆρξε καί ὁ ὁμιλῶν) προσέθεσε ἕναν ἀκόμη ἰσχυρό κρίκο στούς δεσμούς τῶν δύο λαῶν μας.

»Ἡ σημερινή ἐπίσκεψή μου, κύριε πρωθυπουργέ, ἐκφράζει ἐκτός ἀπό τήν εἰλικρίνεια τῶν αἰσθημάτων καί τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι τά συμφέροντα τῶν χωρῶν μας σ' αὐτήν τήν περιοχή ὅπου μᾶς ἔταξαν ἡ γεωγραφία καί ἡ Ἱστορία, εἶναι κοινά. Εἶναι ἀσφαλῶς κοινά τά συμφέροντά μας σ' ἕνα κόσμο πού σπαράσσεται ἀπό στείρους ἀνταγωνισμούς καί ὅπου ἡ ὠμή βία καί ἡ ἁπληστία ἐπιχειροῦν νά ὑποκαταστήσουν τό δίκαιο καί τόν ὀρθό λόγο. Καί εἶναι κοινά ἐπίσης τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζομε γι' αὐτούς ἀκριβῶς τούς λόγους, ἐμεῖς στήν Κύπρο καί σεῖς στήν Μέση Ἀνατολή.

»Θά ἤθελα στό σημεῖο αὐτό νά ὑπογραμμίσω τήν συμπάθεια καί τήν ἐκτίμηση μέ τήν ὁποία παρακολουθοῦμε στήν Ἑλλάδα τούς ἀγῶνες καί τίς θυσίες τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ γιά τήν προάσπιση τῆς ἀνεξαρτησίας του καί τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐδαφικῆς του ἀκεραιότητος. Ἡ φωτεινή ἡγεσία τοῦ προέδρου Σαντάτ καί ἡ τόλμη καί ὁ ρεαλισμός τῆς πολιτικῆς του ἔχουν ἀποσπάσει τήν γενική ἀναγνώριση. Καί εἶναι τό γεγονός αὐτό παρήγορο. Γιατί οὐδείς μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ τήν προσήλωση τῆς ἐξωτερικῆς σας πολιτικῆς πρός τό δίκαιο.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Γνωρίζομε ὅλοι ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά οἰκοδομηθῆ ἕνας καλύτερος κόσμος, εἶναι ἀδύνατον νά προάγεται ἐν εἰρήνη ἡ διεθνής κοινωνία, ὅταν περιφρονοῦνται οἱ βασικοί κανόνες τοῦ δικαίου, πού ἐγγυῶνται τίς πανανθρώπινες ἀξίες. Ὅταν τό δίκαιο παραβιάζεται βάναυσα — ὅπως στήν περίπτωση τῶν Παλαιστινίων καί τῶν Κυπρίων προσφύγων — ὅταν ὁλόκληροι λαοί στεροῦνται τοῦ αὐτονοήτου δικαιώματος νά ἔχουν μίαν ἐθνικήν ἑστία καί καταδικάζωνται σέ ἀτομική ἐξαθλίωση, δέν ὑποφέρουν μόνον τά θύματα. Οἱ κίνδυνοι ἀπειλοῦν τήν τάξη καί τήν εἰρηνική ἐξέλιξη σέ πολύ εὐρύτερη, ἀκόμη καί σέ παγκόσμια κλίμακα.

»Γιατί ἡ ἐποχή μας, ἐποχή τῶν τεραστίων τεχνολογικῶν προόδων, ὁδηγεῖ μοιραῖα στήν στενώτερη ἀλληλεξάρτητη τῶν λαῶν. Ἡ καλή θέληση, ἡ λογική, ἡ μετριοπάθεια δέν ἀποτελοῦν στήν ἐποχή μας διακοσμητικές πολυτέλειες. Εἶναι ἀναγκαιότητες, εἶναι προϋποθέσεις γιά τήν ἄσκηση τῆς ρεαλιστικῆς πολιτικῆς, πού μόνη αὐτή ἐξυπηρετεῖ τά ἐθνικά συμφέροντα μέσα στό εὐρύτερο πλαίσιο τῶν συμφερόντων διεθνοῦς κοινωνίας.

»Τόσο στό Κυπριακό, ὅσο καί στό Μεσανατολικό — καί εἰδικώτερα στό Παλαιστινιακό — ἡ Ἑλλάς πιστεύει ὅτι εἶναι ἐφικτές οἱ εἰρηνικές λύσεις πού θά διασφαλίζουν τά ζωτικά συμφέροντα ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἀρκεῖ νά ὑπάρξη ἀπ' ὅλες τίς πλευρές καλή θέληση καί λογική καί μετριοπάθεια. Ἀλλ' αὐτό προπαντός προϋποθέτει νά ἀντιληφθῆ ἡ ἀδικοῦσα πλευρά ὅτι ἡ ἐμμονή στήν αὐθαιρεσία καί στήν πλεονεξία θά τήν βλάψη τελικά, ἀντί νά τήν ὠφελήση.

»Δέν δύναμαι νά σᾶς ἀποκρύψω τάς ἀνησυχίας πού μᾶς προκαλεῖ ἡ κατάστασις στόν Λίβανο. Τά γεγονότα, ὅπως ἐξελίσσονται, ἐγκυμονοῦν κινδύνους διά τήν ὕπαρξη τοῦ φιλικοῦ αὐτοῦ Κράτους, ἀλλά καί γιά τήν εἰρήνη γενικώτερα. Εἶναι ἀπαράιτητο καί ἐπείγον ὅπως τεθῆ τέρμα στήν τραγωδία πού σπαράσσει τόν Λίβανο· καί νά ἀναζητηθῆ λύση πού θά διασφαλίζη τήν ἀνεξαρτησία, τήν κυριαρχία καί τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς χώρας αὐτῆς.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ὅσον καί ἄν εἶναι κρίσιμα τά προβλήματα αὐτά πού μᾶς ἀπασχολοῦν, δέν εἶναι ἀσφαλῶς τά μόνα. Ἀλλά καί τά σοβαρώτερα προβλήματα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τῆς κοινωνικῆς διαρθρώσεως καί τῆς πολιτιστικῆς προαγωγῆς βρίσκουν τίς ὑγιεῖς λύσεις τους μόνο μέ τήν διασφάλιση τῆς εἰρήνης καί τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης.

»Ὁμαλή ἐξέλιξη σημαίνει σύμμετρη κατά τό δυνατόν πρόοδο. Οἱ οἰκονομικές ἀνισότητες μεταξύ τῶν ἐθνῶν ὄχι μόνο ἐμποδίζουν τήν γενική ἄνοδο τῆς στάθμης τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ὑπονομεύουν ἀκό-

Συνάντηση μέ τόν πρόεδρο Σαντάτ (ἄνω) καί τόν Πατριάρχη (κάτω).

μη καί τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου, μέ τίς βαρύτατες πολιτικές, κοινωνικές καί ψυχολογικές ἐπιπτώσεις του. Γι' αὐτό ἡ Ἑλλάς ὑπεστήριξε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τήν ἀνάγκη ἀναδιαρθρώσεως τοῦ σημερινοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος, ὥστε νά ἐξασφαλίζη σέ κάθε λαό τήν ἀνενόχλητη ἐκμετάλλευση τῶν πόρων του καί τήν δικαιότερη συμμετοχή του στήν γενική οἰκονομική ἀνάπτυξη. Ἀλλ' ἡ ἀναδιάρθρωση αὐτή πρέπει νά ἐπιδιωχθῆ μέ κοινή προσπάθεια καί βαθμιαῖα, γιά νά ἀποφευχθοῦν οἱ διαταραχές ἐκεῖνες πού θ' ἀπέβαιναν τελικά εἰς βάρος ὅλων μας καί εἰδικώτερα τῶν οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρων. Θά ἤθελα νά σᾶς παράσχω τήν διαβεβαίωση ὅτι καί σ' αὐτόν τόν δίκαιο ἀγῶνα, στόν ὁποῖο ἡ χώρα σας πῆρε θέση πρωτοποριακή, ἠμπορεῖτε νά ὑπολογίζετε στήν ἀνεπιφύλακτη συμπαράσταση τῆς Ἑλλάδος.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ὅπως στό παρελθόν, ἔτσι καί τώρα παράλληλες εἶναι οἱ τύχες καί οἱ προσανατολισμοί τῶν λαῶν μας. Ἑνωμένοι πάντα ἀπό τήν Μεσόγειο, πού ἀπετέλεσε τό λίκνο τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, ἐμφοροῦνται ἀπό τήν ἴδια ἀντίληψη τοῦ μέτρου καί τοῦ δικαίου στίς διεθνεῖς τους σχέσεις. Εὔλογα λοιπόν αἰσιοδοξῶ ὅτι ἡ ἐπίσκεψή μου στήν χώρα σας θά συμβάλη στήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῆς φιλίας καί τῆς συνεργασίας μας σέ ὅλους τούς τομεῖς.

»Μέ τίς σκέψεις αὐτές ἐπιτρέψατέ μου νά προπίω εἰς ὑγείαν τοῦ προέδρου Σαντάτ, ὑπέρ τῆς πρόοδου καί τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου αἰγυπτιακοῦ λαοῦ καί ὑπέρ τῆς προσωπικῆς σας εὐτυχίας καί ἐπιτυχίας».

Τό μεσημέρι τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Α. Σαντάτ δέχθηκε τούς ἐκπροσώπους τοῦ τύπου, στούς ὁποίους μεταξύ ἄλλων ἀνέφερε:

«Στήν χώρα μας τρέφουμε ἰδιαίτερη ἐκτίμηση πρός τόν κ. Καραμανλῆ, τόν ὁποῖο θεωροῦμε ὡς τόν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος καί τόν οἰκοδόμο τῆς δημοκρατίας, ὕστερα ἀπό ὅσα ὑποφέρατε κατά τά χρόνια τῆς δικτατορίας. Συζητήσαμε ὅλα τά θέματα τῶν σχέσεών μας σέ κάθε τομέα καί μπορῶ νά σᾶς πῶ ὅτι ἐφθάσαμε σέ πλήρη συνεννόηση.

»Ὁ λαός μου καί ἐγώ εὐχόμαστε στόν ἑλληνικό λαό κάθε εὐημερία κάτω ἀπό τήν πολύ σώφρονα καί ὑψηλοῦ πολιτικοῦ ἐπιπέδου ἡγεσία τοῦ κ. Καραμανλῆ. Μετά τίς συνομιλίες μας δέν εἶναι μυστικό ὅτι ἡ συνεννόησή μας ὑπῆρξε πλήρης ἐπάνω σέ ὅλες τίς πλευρές τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζουμε.

»(Στό Κυπριακό) ἡ πολιτική μας ἁπλᾶ καί καθαρά εἶναι ἡ ἀκόλουθη: Ὑποστηρίζουμε ἀνεπιφύλακτα τόν Μακάριο. Ἡ ἰδέα μου γιά τό Κυπριακό εἶναι ὅτι ἡ δεύτερη προώθηση τῶν τουρκικῶν τμημάτων ὑπῆρξε ἀπόλυτα ἐσφαλμένη κίνηση. Τά τμήματα αὐτά πρέπει νά ἀποσυρθοῦν τουλάχιστον ἀπό τήν δεύτερη γραμμή προωθήσεώς τους, γιά νά καταστῆ δυνατή ἡ ἐπίτευξη εἰρηνικῆς λύσεως».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέμεινε στήν Αἴγυπτο γιά δύο ἀκόμη ἡμέρες μετά τό πέρας τῆς ἐπίσημης ἐπισκέψεώς του. Στό διάστημα αὐτό, εἶχε τήν εὐκαιρία νά συναντηθεῖ ἐκ νέου μέ τόν Α. Σαντάτ. Τήν ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεώς του γιά τήν Ἀθήνα, δόθηκε στή δημοσιότητα κοινό ἀνακοινωθέν, τό ὁποῖο ἀνέφερε τούς ἀξιωματούχους πού εἶχαν λάβει μέρος στίς συνομιλίες, καί συνέχιζε:

«Κατά τήν ἐν Καΐρῳ παραμονήν του, ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός ἐγένετο δεκτός ὑπό τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Ἄνουαρ Ἔλ Σαντάτ καί ἔσχεν συνομιλίας μετ' αὐτοῦ ὡς ἐπίσης καί μετά τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Μαμντούχ Σάλεμ.

»Κατά τάς ὡς ἄνω συνομιλίας ἐξητάσθη ἡ διεθνής κατάστασις μέ ἰδιαιτέραν ἔμφασιν ἐπί τῶν σοβαρῶν ἐξελίξεων εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον.

»Ἀνεσκοπήθησαν ὡσαύτως οἱ διεθνεῖς οἰκονομικές ἐξελίξεις ὡς καί ἡ πορεία τῶν σχέσεων Ἑλλάδος - Αἰγύπτου.

»Τά δύο μέρη παρακολουθοῦν μέ ἀνησυχίαν τήν ἐκρηκτικήν κατάστασιν εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, τήν προκύπτουσαν ἐκ τῆς μή ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἥτις ἐγκυμονεῖ σοβαρούς κινδύνους διά τήν διεθνῆ εἰρήνη καί τήν σταθερότητα εἰς τήν περιοχήν.

»Ἀμφότερα τά μέρη ἀντιτίθενται εἰς τήν πρόσκτησιν ἐδαφῶν διά τῆς βίας καί τάσσονται σταθερῶς ὑπέρ τῆς ταχείας ἐκκενώσεως ὅλων τῶν ἀραβικῶν ἐδαφῶν τῶν καταληφθέντων τόν Ἰούνιον 1967.

»Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ἐκτιμᾶ τάς προσπαθείας τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀραβικῆς Δημοκρατίας τῆς Αἰγύπτου διά τήν εἰρήνην εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί ὑπογραμμίζει τήν ἀνάγκην διά μίαν νέαν ὥθησιν καί διά τήν ταχεῖαν ἐπανασύγκλησιν τῆς Διασκέψεως Εἰρήνης τῆς Γενεύης τῇ συμμετοχῇ ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν, ἐπί σκοπῷ ἐπιτεύξεως μιᾶς δικαίας καί διαρκοῦς εἰρήνης εἰς τήν περιοχήν.

»Θεωροῦντα ὅτι τό παλαιστινιακό πρόβλημα ἀποτελεῖ τό ἐπίκεντρο τῆς μεσανατολικῆς κρίσεως τά δύο μέρη δηλοῦν ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος ἔγκειται εἰς τήν ἀναγνώρισιν τῶν νομίμων δικαιωμάτων τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ, συμπεριλαμβανομένου τοῦ δικαιώματός του δι' αὐτοδιάθεσιν. Τά δύο μέρη ὑπογραμμίζουν τούς κινδύνους διά τήν εἰρήνην ἐκ τῆς παρατεινομένης ἐκκρεμότητος εἰς τό Κυπριακόν καί τήν ἐπιτακτικήν ἀνάγκην τῆς ταχείας ἐπαναλήψεως τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, ἐπί τῷ σκοπῷ ἐξευρέσεως λύσεως ἐγγυωμένης τήν ἀνεξαρτησίαν, τήν ἐδαφικήν ἀκεραιότητα, τήν κυριαρχίαν καί τό ἀδέσμευτον τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας συμφώνως πρός τάς σχετικάς πληροφορίας τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καί τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

»Ἐκφράζουν ἐπίσης τήν ἐλπίδα ὅτι ἐπαναλαμβανόμεναι προσεχῶς αἱ ἐν λόγῳ συνομιλίαι θέλουν προσλάβει οὐσιαστικόν περιεχόμενον, θέλουν καλύψει ἁπάσας τάς πτυχάς τοῦ προβλήματος καί ὅτι κατ' αὐτάς οἱ συνομιληταί θέλουν ἐπιδείξει εἰλικρινῆ διάθεσιν συνεννοήσεως.

»Αἱ δύο πλευραί ἐξέφρασαν τήν βαθεῖαν των ἀνησυχίαν διά τήν τραγικήν κατάστασιν καί τάς τραγικάς ἐξελίξεις εἰς τόν Λίβανον.

»Ἀπηύθυναν ἔκκλησιν γιά τόν πλήρη σεβασμόν μιᾶς ἀμέσου καταπαύσεως τοῦ πυρός καί διά τήν ἐπανάληψιν

ἐποικοδομητικοῦ διαλόγου μεταξύ τῶν μερῶν. Ἐτόνισαν τήν ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως τῆς ἠρεμίας καί τῆς εἰρήνης εἰς τόν Λίβανον, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος καί τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος τῆς χώρας.

»Καθ' ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν ἐν Ἀγκόλᾳ κατάστασιν, αἱ δύο Κυβερνήσεις ἐκφράζουν τήν πεποίθησίν των ὅτι ἡ προσφάτως κτηθεῖσα ἀνεξαρτησία τῆς Ἀγκόλας ὡς καί ἡ κυριαρχία καί ἡ ἑνότης της, προϋποθέτουν ἀναγκαίως τήν παῦσιν πάσης μορφῆς ξένης ἐπεμβάσεως εἰς τήν χώραν, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς στρατιωτικῆς ἐπεμβάσεως.

»Αἱ Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Αἰγύπτου ἐπαναλαμβάνουν τήν προσήλωσίν των εἰς τάς ἀρχάς τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί εἰς τήν ἀνάγκην τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς των εἰς τάς διεθνεῖς σχέσεις. Ὡσαύτως τονίζουν τήν σημαντικήν συμβολήν τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν εἰς τήν εἰρηνικήν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν καί τήν σκοπιμότητα τῆς δεούσης ἐνισχύσεως τῶν ἐν λόγῳ ὀργανισμῶν.

»Τά δύο μέρη συμφωνοῦν ὅτι ἡ παροῦσα ἀλληλοεξάρτησις τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν ἐπιβάλλει ὑπέρποτε ἄλλοτε τήν δημιουργίαν σταθερότητος εἰς τάς διεθνεῖς ἐμπορικάς καί νομισματικάς σχέσεις.

»Ἀμφότερα τά μέρη ὑποστηρίζουν τάς ἀποφάσεις τῆς 7ης ἐκτάκτου Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τῶν ὁποίων ἐξαίρουν τήν σημασίαν γιά τήν διαμόρφωσιν καλυτέρων οἰκονομικῶν συνθηκῶν, ἰδίᾳ διά τάς ὑπό ἀνάπτυξιν χώρας.

»Τά δύο μέρη διεπίστωσαν μέ βαθεῖαν ἱκανοποίησιν τό ἐξαίρετον σημεῖον, εἰς τό ὁποῖον εὑρίσκονται αἱ διμερεῖς των σχέσεις καί τήν προσφάτως ἐπιτευχθεῖσαν πρόοδον εἰς τόν τομέα τοῦτον.

»Μία νέα ἐμπορική συμφωνία ἀμοιβαίως ὠφέλιμος ἐμονογραφήθη καί θά ὑπογραφῆ ἀπό τούς ὑπουργούς Ἐμπορίου τῶν δύο χωρῶν.

»Ἡ μακρά καί ἀδιάκοπος ἐπαφή μεταξύ τῶν δύο λαῶν, ἡ πολιτιστική των συγγένεια, ἡ ἀδιάκοπος μεταξύ των φιλία καί ἡ κοινή Μεσογειακή των ἰδιότης ἐγγυῶνται τήν περαιτέρω ἀνάπτυξιν καί ἐνίσχυσιν τῶν σχέσεων τούτων ἐπ' ὠφελείᾳ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν καί ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς. Τά δύο μέρη διαπιστοῦν τάς ὑφισταμένας εὐρείας δυνατότητας ἐπεκτάσεως τῶν διμερῶν των σχέσεων εἰς ὅλους τους τομεῖς. Ἐκφράζουν ὅθεν τήν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ θά ἀποτελέση σταθμόν εἰς τήν ἱστορίαν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Κατόπιν τούτου, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἐνθαρρύνῃ τόν ἑλληνικόν ἰδιωτικόν τομέα εἰς τήν ἀνάπτυξιν οἰκονομικῶν καί τεχνικῶν ἔργων εἰς τήν Ἀραβικήν Δημοκρατίαν τῆς Αἰγύπτου.

»Τά δύο μέρη συνεφώνησαν ὅτι ἡ ἱδρυθεῖσα κοινή ἐπιτροπή θά ἔδει νά συνέλθη συντόμως εἰς Ἀθήνας, εἰς ἡμερομηνίαν καθορισθησομένην διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ.

»Ἡ διϋπουργική κοινή ἐπιτροπή θά ἐξετάση, μεταξύ ἄλλων, τήν σύναψιν συμφωνίας ἐπί θεμάτων διαμονῆς καί ἐργασίας Αἰγυπτίων ὑπηκόων ἐν Ἑλλάδι καί Ἑλλήνων ἐν Αἰγύπτῳ ὡς ἐπίσης τήν σύναψιν συμφωνίας ναυτιλιακῆς συνεργασίας.

»Ὁ πρωθυπουργός Κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τήν βαθεῖαν του ἐκτίμησιν καί τάς εὐχαριστίας του διά τήν ἄκρως φιλικήν ὑποδοχήν καί τήν φιλοξενίαν, ἧς ἔτυχε ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καί Κυβερνήσεως τῆς Αἰγύπτου.

»Ἐν ὀνομάτι τοῦ προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Τσάτσου, ὁ πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλῆς προσεκάλεσε τόν πρόεδρο τῆς Ἀραβικῆς Δημοκρατίας τῆς Αἰγύπτου κ. Ἄνουαρ Ἐλ Σαντάτ νά ἐπισκεφθῆ ἐπισήμως τήν Ἑλλάδα. Παρομοίαν πρόσκλησιν ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε, ἰδίῳ ὀνόματι πρός τόν πρωθυπουργόν Μαμντούχ Σάλεμ. Αἱ ὡς ἄνω προσκλήσεις ἐγένοντο ἀποδεκταί μεθ' ἱκανοποιήσεως, αἱ δέ ἡμερομηνίαι τῶν ἐπισκέψεων θέλουν καθορισθῆ διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ».

Ὁ αἰγυπτιακός τύπος ἀπέδωσε ἰδιαίτερη προσοχή στήν ἐπίσκεψη τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ. Στίς 21 Ἰανουαρίου, ἡ «Ἀλ Ἀχράμ» ἀφιέρωσε εἰδικό δωδεκασέλιδο στήν Ἑλλάδα καί τόνισε ὅτι ἡ ἔλευση τοῦ Κ. Καραμανλῆ θά ἄνοιγε μιά νέα σελίδα στίς παραδοσιακά καλές σχέσεις μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Δύο ἡμέρες ἀργότερα, ἡ ἀγγλόφωνη «Egyptian Gazette» σημείωνε:

Τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεως θά εἶναι μεγαλυτέρας ἤ μικροτέρας βαρύτητος, ἀνάλογα μέ τήν ἔκταση μέχρι τῆς ὁποίας ἡ Αἴγυπτος καί ἡ Ἑλλάς θά ἐνισχύσουν τήν κοινή τους ἐπιθυμία νά φέρουν ἕνα τέλος σέ ὅλες τίς δυσάρεστες καταστάσεις, ὅπως τῆς Κύπρου καί τοῦ Λιβάνου καί εἰδικά τίς καταστάσεις πού ἐπηρεάζουν τήν Μεσόγειο. Τό Κάιρο καί ἡ Ἀθήνα εἶναι πρόθυμοι νά ἀναλάβουν ἀνάλογη δράση. Καί οἱ δύο πλευρές ἀποβλέπουν σέ διπλωματικές μᾶλλον παρά σέ στρατιωτικές λύσεις, ἀλλά καμμιά ἀπό τίς δύο χῶρες δέν θά ἀποφύγη στρατιωτική ἐνέργεια, ἂν κριθῆ ἀναγκαῖο. Καί οἱ δύο χῶρες χαίρουν τοῦ σεβασμοῦ τῶν μεγάλων δυνάμεων πού παίζουν σημαντικό ρόλο σ' αὐτές καί σέ ἄλλες περιοχές. Καί οἱ δύο μποροῦν νά ἀσκήσουν μεγάλη ἐπιρροή μέ τήν ρύθμιση τῆς συνεργασίας τους μέ τίς μεγάλες δυνάμεις γιά τήν υἱοθέτηση στάσεως κατάλληλης γιά τήν δημιουργία δικαίων λύσεων.

Ἡ μετάβαση τοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Αἴγυπτο συγκίνησε, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, τήν κυπριακή κοινή γνώμη. Χαρακτηριστικά, σέ σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Φιλελεύθερος» τονίζονταν τά ἀκόλουθα:

Μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον, μέ χαρά καί μέ ἱκανοποίηση παρακολουθοῦμε τήν ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Καραμανλῆ στήν Αἴγυπτο, μιά χώρα πού χιλιάδες Ἕλληνες τήν εἶχαν κάνει δεύτερη πατρίδα τους, μιά χώρα φίλη καί σύμμαχο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως εἶναι καί ἡ πλειοψηφία τῶν ἀραβικῶν χωρῶν. Ἡ Ἑλλάδα σταδιακά, ἀλλά σταθερά σπάζει τά δεσμά ἐκεῖνα πού τήν κρατοῦσαν ὡς τώρα ἀναγκαστικά προσανατολισμένη πρός μιά κατεύθυνση. Ἡ Ἑλλάδα σταθερά βλέπει τόν δρόμο τῆς ἀνορθώσεώς της μέ τήν ἀνάπτυξη τῶν σχέσεών της μέ ὅλες τίς δυνάμεις πού ἀνεβαίνουν. Καί οἱ Ἄραβες πού ἔχουν ξυπνήσει καί διεκδικοῦν τόσο μαχητικά καί ἐπίμονα τά δίκαιά τους, εἶναι δυνάμεις πού ἀνεβαίνουν. Ἐλπίζουμε ὅτι τό ἄνοιγμα πού ἐγκαινιάζει ἡ Ἑλλάδα μέ τήν πρωθυπουργική ἐπίσκεψη στήν Αἴγυπτο, θά συνεχισθῆ σ' ὅλο τόν μεγάλο καί πλούσιο ἀραβικό χῶρο (22.1).

Ἀπό τήν παραμονή τοῦ Κ. Καραμανλῆ στήν Αἴγυπτο.

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Πραγματοποιείται, στό Εὐγενίδειο Ἵδρυμα, στήν Ἀθήνα, Διαβαλκανική Διάσκεψη — ἡ πρώτη στή σύγχρονη ἱστορία, στήν ὁποία συμμετέχουν, πλήν τῆς Ἀλβανίας, ὅλες οἱ χῶρες τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης καί ἡ ὁποία ἐπικεντρώνει τήν προσοχή της στήν εἰρηνική, τεχνική καί οἰκονομική, συνεργασία, χωρίς νά στρέφεται ἐναντίον ἄλλου Κράτους τῆς περιοχῆς.

Τή στάση τῶν βαλκανικῶν χωρῶν ὡς πρός τήν πολυμερῆ συνεργασία ἀντικατόπτριζε καί ἡ σύνθεση τῶν ἀντιπροσωπειῶν: ἡ Σόφια καί ἡ Ἄγκυρα ἐκπροσωπήθηκαν ἀπό ὑπηρεσιακούς παράγοντες, ἀντίθετα ἀπό τίς ἄλλες Κυβερνήσεις πού ἀπέστειλαν οἰκονομικούς ὑφυπουργούς. Μάλιστα, ἐνῶ ἀρχηγός τῆς βουλγαρικῆς ἀντιπροσωπείας ἦταν ὁ γενικός διευθυντής τοῦ ἁρμόδιου Ὑπουργείου, ἐπικεφαλῆς τῆς τουρκικῆς βρισκόταν ὁ ὑπεύθυνος μιᾶς διευθύνσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Συγκεκριμένα, τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἡγήθηκε ὁ ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργης· τῆς βουλγαρικῆς ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Π. Μπαχικάρωφ· τῆς γιουγκοσλαβικῆς ὁ ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν, Κ. Βίντας· τῆς ρουμανικῆς ὁ ὑφυπουργός Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Ν. Στεφάν· καί τῆς τουρκικῆς ὁ πρέσβης Ο. Γκιοκμέν, ἐπικεφαλῆς τῆς διευθύνσεως Οἰκονομικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Τούς ἀρχηγούς τῶν ἀντιπροσωπειῶν δέχθηκε στίς 26 Ἰανουαρίου ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος, ἀργότερα τήν ἴδια ἡμέρα, ἀπηύθυνε στά μέλη τῶν ἀντιπροσωπειῶν τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

«Μέ εἰλικρινῆ χαρά σᾶς ὑποδεχόμεθα στήν Ἑλλάδα. Εὔχομαι ἡ παραμονή σας στήν Ἀθήνα νά εἶναι εὐχάριστη· εὔχομαι πρό παντός οἱ ἐργασίες τῆς Διασκέψεως νά εἶναι καρποφόρες γιά τό καλό τῶν λαῶν πού ἐκπροσωπεῖτε καί γενικώτερα τῆς εἰρήνης.

»Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ὀφείλω νά ἐξάρω τήν προθυμία μέ τήν ὁποίαν οἱ ἡγέται τῶν χωρῶν σας ἀνταπεκρίθησαν στήν ἑλληνική πρόσκληση. Ἡ κατανόησις πού ἐπεδείχθη ἀπό ὅλες τίς πλευρές δέν κατέστησε μόνον δυνατή τήν πραγματοποίηση τῆς ἰδέας τῆς Διασκέψεως, ἀλλά παρέχει καί βάσιμες ἐλπίδες γιά τήν ἐπιτυχία της. Ἐπιτυχία πού διευκολύνεται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι τόν τελευταῖο καιρό ἀνεπτύξαμε κατά τρόπον ἐποικοδομητικό τίς διμερεῖς μας σχέσεις.

»Γνωρίζετε ὅλοι ὅτι οἱ στόχοι πού ἔχουμε τάξει δέν εἶναι τόσον μεγαλεπήβολοι, ὥστε νά κινδυνεύσουν νά ἀποδειχθοῦν ἀνέδαφικοί. Πρέπει νά ξεκινήσωμε τήν πολυμερῆ συνεργασία μας μέ πίστη καί ἐνθουσιασμό, ἀλλά καί μέ πνεῦμα πρακτικό, γιά νά ἀποφύγωμεν ἀπογοητεύσεις. Ἡ ἐξέλιξις καί ἡ μορφή τῆς συνεργασίας αὐτῆς θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τό κλῖμα πού θά δημιουργήση ἡ παροῦσα Διάσκεψις.

»Πιστεύω ὅτι ἡ σύγκλησις τῆς Διασκέψεως αὐτῆς, παρά τόν οἰκονομικο-τεχνικό χαρακτῆρα πού τῆς προσδώσαμε, ἀνταποκρίνεται σέ ἱστορικήν ἀναγκαιότητα. Σέ μιά στιγμή πού δειλά-δειλά ἀρχίζουν νά διατυπώνωνται ἀμφιβολίες γιά τό πρακτικό ἀποτέλεσμα τῆς Συμφωνίας τοῦ Ἑλσίνκι, ἡ Διαβαλκανική Διάσκεψις ἠμπορεῖ νά γίνη παράδειγμα μέ τήν ἔμπρακτο ἐφαρμογή τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλσίνκι. Σέ μιά ἐποχή πού λόγῳ τῆς δυσπιστίας πού κυριαρχεῖ στήν διεθνῆ ζωή, ἡ ὕφεσις μέ τήν ἔνταση συνεχῶς ἐναλλάσσονται, ἡ Διάσκεψις αὐτή ἠμπορεῖ νά ἀποτελέση σταθεροποιητικό παράγοντα, μέ εὐεργετικόν ἀντίκτυπο καί σέ ἄλλες περιοχές τοῦ κόσμου. Καί πέραν αὐτῶν ἠμπορεῖ νά διευκολύνη τήν διευθέτηση ὑφισταμένων διμερῶν διαφορῶν, μέ τό κλῖμα κατανοήσεως πού θά δημιουργήση.

»Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους ἀποδίδω μεγαλύτερη σημασία ἀπό τίς συγκεκριμένες ἀποφάσεις πού θά λάβετε, στήν δημιουργία τοῦ κλίματος τῆς φιλίας καί τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης πού θά ἐπικρατήση μεταξύ τῶν λαῶν μας.

»Ἂν κατορθώσωμε νά δημιουργήσωμε τό κλῖμα αὐτό, καμμιά δύναμις δέν θά ἠμπορῆ νά διαταράξη, ὅπως συνέβαινε κατά τό παρελθόν, τήν εἰρηνική συμβίωση καί προόδο τῶν λαῶν μας.

»Εὔχομαι, κύριοι, πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τό ἔργον σας· ἔργον πού θά συνοδεύουν οἱ εὐχές καί οἱ ἐλπίδες ὅλων τῶν λαῶν πού ἐκπροσωπεῖτε».

Τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως κήρυξε, τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Ἕλληνας ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ὁ ὁποῖος καλωσόρισε τούς συνέδρους στήν ἑλληνική πρωτεύουσα καί τόνισε ὅτι ἡ Διάσκεψη ἐπρόκειτο νά προσελκύσει τήν προσοχή ὄχι μόνο τῶν βαλκανικῶν λαῶν, ἀλλά καί τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης, καθώς ἐντασσόταν στό πλαίσιο τῶν ἀρχῶν πού εἶχαν συμφωνηθεῖ στό Ἑλσίνκι ὅπου ὑπογραμμίστηκε καί ἡ ἀλληλεξάρτηση τῶν οἰκονομιῶν. Στόν τομέα τῆς τεχνικῆς καί οἰκονομικῆς συνεργασίας εἶχαν γίνει ἤδη σημαντικά βήματα σέ διμερές ἐπίπεδο· παρέμενε ὅμως πάντα πιεστική ἡ ἀνάγκη νά καταστεῖ ἡ συνεργασία ἀποδοτικότερη, ἐπεκτεινόμενη στό πολυμερές πεδίο, σέ πνεῦμα φιλίας, εἰλικρινείας καί κατανοήσεως. Ἀκολούθησαν σύντομες ὁμιλίες τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀντιπροσωπειῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπογράμμισαν τήν προθυμία τῶν Κυβερνήσεών τους νά συμβάλουν στήν ἐπιτυχία τῆς Διασκέψεως. Ἰδιαίτερα ὁ Γιουγκοσλάβος ἀντιπρόσωπος τόνισε ὅτι ἡ Ἀθήνα θά ἔμενε στήν ἱστορία ὡς ἡ πόλη ὅπου τέθηκαν οἱ βάσεις για μιά νέα ἐποχή στό βαλκανικό χῶρο. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Τοῦρκος ἀντιπρόσωπος ἀνέφερε ὅτι οἱ βαλκανικές χῶρες

δέν θά ἔπρεπε νά ὑποκύψουν «εἰς τόν πειρασμόν μιᾶς ἐνεργείας ταχυτέρας τοῦ δέοντος, πραγματοποιοῦντες τά πάντα συγχρόνως». Ἡ θέση αὐτή, πάντως, δέν ἐμπόδισε τήν τουρκική ἀντιπροσωπεία νά λάβει ἐποικοδομητικές θέσεις κατά τίς ἐργασίες τῆς Διασκέψεως.

Οἱ ἐργασίες πραγματοποιήθηκαν σέ ἄριστο κλῖμα χωρίς ὅμως νά λείψουν καί κάποιες δυσκολίες πού ἀπέρρεαν ἀπό τήν ἀπροθυμία τῆς βουλγαρικῆς ἀντιπροσωπείας νά δεχτεῖ τή θεσμοθέτηση τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας σέ μόνιμη βάση, καί ἀπό τήν προσπάθειά της νά ἀποδυναμώσει τό βαλκανικό χαρακτῆρα τῆς συναντήσεως, προτείνοντας τή συμμετοχή καί ἐξωβαλκανικῶν Κρατῶν (ἡ Ἀθήνα, τίς ἡμέρες αὐτές ἀπέρριψε πρόταση τῆς Οὐγγαρίας νά συμμετάσχει καί ἡ χώρα αὐτή στήν ἑπόμενη Διάσκεψη). Ἀκόμη ἡ βουλγαρική ἀντιπροσωπεία ἀντιτάχθηκε στόν ὅρο «Διαβαλκανική Διάσκεψη», διαφώνησε μέ τόν καθορισμό ἑπομένης συναντήσεως καί ἐπέμεινε νά μήν ἐκδοθεῖ τελικό ἀνακοινωθέν. Παράλληλα, ὁ πρέσβης τῆς Βουλγαρίας ἐπισκέφθηκε δύο φορές τό Δ. Μπίτσιο, παραπονούμενος ὅτι ἡ Διάσκεψη λάμβανε χαρακτῆρα εὐρύ, τόν ὁποῖο δέν μποροῦσε νά ἀποδεχτεῖ ἡ Κυβέρνησή του. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση κινδύνευσε νά βρεθεῖ σέ δύσκολη θέση, ξεπέρασε ὅμως τούς σκοπέλους, χάρη καί στήν ἔντονη δραστηριότητα τοῦ Γ. Κοντογεώργη. Στά ἀπομνημονεύματά του, ὁ Δ. Μπίτσιος ὑπονόησε ὅτι οἱ ἐπιφυλάξεις αὐτές τῆς Βουλγαρίας ὀφείλονταν στήν ἐπιφυλακτικότητα τῆς Μόσχας γιά τή διαδικασία[47]. Γιά τίς ἐργασίες τῆς Διασκέψεως ὁ Κ. Σβολόπουλος ἀναφέρει:

«Οἱ ἐργασίες τῆς πρώτης διαβαλκανικῆς συνόδου ἐγκαινιάστηκαν μέ τήν υἱοθέτηση τῶν διαδικαστικῶν κανόνων τῆς διάσκεψης. Συγκεκριμένα, προβλεπόταν ἡ διεξαγωγή τῶν συζητήσεων στήν ὁλομέλεια, ἡ συμμετοχή τῶν ἀντιπροσωπειῶν μέ βάση τήν ἀπόλυτη ἰσότητα πού ἀπέρρεε ἀπό τήν ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας καί τή λήψη τῶν ἀποφάσεων μέ τήν κοινή συγκατάνευση ὅλων τῶν ἀντιπροσωπειῶν, ἐνῶ, παράλληλα, διευκρινιζόταν ὅτι οἱ συνεδριάσεις, μέ ἐξαίρεση τήν ἐναρκτήρια καί τήν καταληκτήρια, θά διεξάγονταν "κεκλεισμένων τῶν θυρῶν" καί τά ἐκτενῆ πρακτικά τῶν συζητήσεων δέν θά περιέρχονταν στή δημοσιότητα. Μετά τόν καθορισμό τῶν προκαταρκτικῶν ὅρων, ἡ σύνοδος εἰσερχόταν στό κύριο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης, τήν ἀνταλλαγή γενικῶν ἀπόψεων καί τήν ἐξέταση τῶν προτάσεων τῶν ἀντιπροσωπειῶν σχετικά μέ τίς δυνατότητες γιά πολυμερῆ συνεργασία στό οἰκονομικό καί τό τεχνικό πεδίο. Μετά ἀπό μακρές συζητήσεις, ἐπιβεβαιώθηκε, μέ κοινή συναίνεση, ἡ ὕπαρξη θετικῶν δυνατοτήτων στούς τομεῖς τῆς γεωργίας καί τῆς ὑδροοικονομίας, τοῦ ἐμπορίου, τοῦ τουρισμοῦ καί τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς συνεργασίας, τῆς ἐνέργειας, τῶν μεταφορῶν καί τῶν τηλεπικοινωνιῶν, τοῦ περιβάλλοντος καί τῆς δημόσιας ὑγείας. Μέ σκοπό τήν ὑποβολή τους στίς ἐθνικές Κυβερνήσεις, ἡ Γραμματεία τῆς Συνόδου, μέ τή βοήθεια καί τῶν ἀντιπροσωπειῶν συνέταξε κατάλογο τῶν πολυάριθμων ἰδεῶν τῶν εἰσηγήσεων καί τῶν προτάσεων πού διατυπώθηκαν, κωδικοποιημένες σέ κατηγορίες καί θέματα πρόσφορα νά ἀποτελέσουν τούς ἄξονες γιά τήν ἀνάπτυξη πολυμεροῦς οἰκονομικῆς καί τεχνικῆς συνεργασίας»[48].

Ἡ Διάσκεψη τερματίστηκε μέ τήν ἔκδοση κοινοῦ ἀνακοινωθέντος:

«Πρωτοβουλίᾳ τῆς Α.Ε. τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, ἔλαβε χώραν εἰς Ἀθήνας, ἀπό τῆς 26ης Ἰανουαρίου ἕως τῆς 5ης Φεβρουαρίου 1976, ἡ Σύνοδος Ἐμπειρογνωμόνων διά τήν πολυμερῆ Οἰκονομικήν καί Τεχνικήν Συνεργασίαν μεταξύ τῶν χωρῶν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας, τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας καί τῆς Ὁμοσπονδίας Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας.

»Εἰς τάς ἐργασίας ἔλαβον μέρος αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ κ. Π. Μπαχικάρωφ, γενικός διευθυντής τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ κ. Γεώργιος Κοντογεώργης, ὑφυπουργός Συντονισμοῦ καί Προγραμματισμοῦ, τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ κ. Ν. Στεφάν, πρῶτος ὑφυπουργός τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καί Διεθνοῦς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας, τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ πρέσβυς κ. Ο. Γκιοκμέν, γενικός διευθυντής Οἰκονομικῶν καί Κοινωνικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ κ. Βίντας, ὑφυπουργός τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

»Ἡ Α.Ε. ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἐδέχθη τούς ἀρχηγούς τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, μέ τούς ὁποίους εἶχεν ἐγκάρδιον συνομιλίαν καί ἐξέφρασε τήν εὐχήν ὅπως ἡ ἐργασία των ἀποβῆ καρποφόρος.

»Αἱ συμμετέχουσαι Ἀντιπροσωπεῖαι, ἀφοῦ ἐπεσήμαναν τό γεγονός ὅτι ἡ Σύνοδος ἐμπνέεται ὑπό τῶν ἀρχῶν καί διατάξεων τῆς Τελικῆς Πράξεως καί Διασκέψεως διά τήν Ἀσφάλειαν καί Συνεργασίαν εἰς τήν Εὐρώπην, διεπίστωσαν κοινόν ἐνδιαφέρον διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς καί τεχνικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν χωρῶν των. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ πολυμερής συνεργασία δέν θά ἔδει νά ἐπηρεάση ποσῶς τάς δυνατότητας διμεροῦς συνεργασίας.

»Συμφώνως πρός τήν υἱοθετηθεῖσαν ἡμερησίαν διάταξιν, ἐπραγματοποιήθη γενική ἀνταλλαγή ἀπόψεων καί οἱ ἐμπειρογνώμονες παρουσίασαν ἰδέας, εἰσηγήσεις καί προτάσεις τῶν Ἀντιπροσωπειῶν ἐπί τῶν δυνατοτήτων μιᾶς πολυμεροῦς οἰκονομικῆς καί τεχνικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν συμμετεχόντων Κρατῶν εἰς τούς ἀκολούθους τομεῖς: Γεωργία, Ἐμπόριον, Ἐνέργεια, Μεταφοραί καί Τηλεπικοινωνίαι, Περιβάλλον.

»Πρός τόν σκοπόν αὐτόν ἡ Γραμματεία τῆς Συνόδου βοηθουμένη ὑπό τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, συνέταξε κατάλο-

γον τῶν ἰδεῶν, εἰσηγήσεων καί προτάσεων πού παρουσιάσθηκαν, τόν ὁποῖον ἑκάστη Ἀντιπροσωπεία θά θέση ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεώς της, πρός ἐνημέρωσιν ἤ μελέτην.

»Αἱ Ἀντιπροσωπεῖαι διεπίστωσαν τήν χρησιμότητα προωθήσεως τῆς συνεργασίας μεταξύ βαλκανικῶν χωρῶν εἰς τούς προαναφερθέντας οἰκονομικούς καί τεχνικούς τομεῖς καί παρουσίασαν πολυαρίθμους λεπτομερεῖς ἰδέας, εἰσηγήσεις καί προτάσεις, αἱ ὁποῖαι καταδεικνύουν τήν εὐρύτητα τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων διά τήν πραγματοποίησιν τοῦ στόχου τούτου.

»Ἐναπόκειται εἰς τάς Κυβερνήσεις νά μελετήσουν τάς ἰδέας, εἰσηγήσεις καί προτάσεις αὐτάς, νά ἐπιλέξουν τάς χρησίμους καί ἀποδεκτάς δι' αὐτάς καί νά ἀποφασίσουν διά τά ληφθησόμενα μέτρα διά τήν υἱοθέτησίν των ἐπί πολυμεροῦς ἐπιπέδου, συμπεριλαμβανομένης καί μιᾶς προσεχοῦς Συνόδου πρός τόν σκοπόν αὐτόν.

»Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνόδου διεξήχθησαν ἐντός πνεύματος καλῆς γειτονίας, συνεργασίας καί ἀμοιβαίας κατανοήσεως.

»Ἡ Σύνοδος διά τήν Οἰκονομικήν καί Τεχνικήν Συνεργασίαν μεταξύ βαλκανικῶν χωρῶν ἐξέφρασε τάς εὐχαριστίας της εἰς τήν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ὠργανώθησαν αἱ ἐργασίαι, ὡς καί διά τήν φιλοξενίαν τῆς ὁποίας ἔτυχον αἱ Ἀντιπροσωπεῖαι κατά τήν διάρκειαν τῆς παραμονῆς των εἰς Ἑλλάδα».

Μετά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἔλαβα γνῶσιν μέ ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως τῆς πρώτης Διαβαλκανικῆς Συναντήσεως εἰς Ἀθήνας. Αἱ ἐργασίαι τῶν ἐμπειρογνωμόνων, ὡς προκύπτει καί ἀπό τό ἐκδοθέν ἀνακοινωθέν, ὑπῆρξαν γόνιμοι καί ἐπιβεβαιώνουν τίς δυνατότητες διαβαλκανικῆς συνεργασίας εἰς διαφόρους τομεῖς. Πέραν ὅμως αὐτοῦ, ὅπως εἶχα δηλώσει ὑποδεχόμενος τούς συνέδρους, μεγαλυτέραν ἀκόμη σημασίαν ἔχει τό δημιουργούμενον ἀπό τήν συνάντησιν αὐτήν πνεῦμα ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἐμπιστοσύνης, πού δύναται βαθμιαίως νά διευκολύνη ἀκόμη καί τήν ἄμβλυνσιν διμερῶν διαφορῶν.

»Τό πρῶτον βῆμα ἔγινε ἤδη. Καί εἶναι τοῦτο σημαντικόν γιά μιά περιοχή ἡ ὁποία διά μέσου τῶν αἰώνων ἔχει δοκιμασθῆ ἀπό τόσες περιπέτειες. Ἐλπίζω ὅτι ἡ πορεία τῶν πραγμάτων θά ἀποδείξη πώς ἡ Διαβαλκανική Συνάντησις ἠμπορεῖ νά καταστῆ παράδειγμα εἰρηνικῆς καί δημιουργικῆς συνεργασίας μέσα σ' ἕνα κόσμο πού κινδυνεύει νά κατακλυσθῆ ἀπό τήν βίαν καί τήν ἀναρχίαν».

Ἡ διαβαλκανική Διάσκεψη τῶν Ἀθηνῶν ἀπασχόλησε καί τό διεθνῆ τύπο. Χαρακτηριστικά, στήν ἀμερικανική «Washington Star» δημοσιευόταν ἀνταπόκριση ἀπό τήν ἑλληνική πρωτεύουσα, στήν ὁποία τονίζονταν ἀνάμεσα σέ ἄλλα καί τά ἑξῆς:

Παρά ὡρισμένους ἀρχικούς ἐνδοιασμούς μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ ἀμερικανικοῦ καί τοῦ σοβιετικοῦ μπλόκ, ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς ἐπέτυχε νά φέρη πέντε ἀπό τά ἕξι ἀνομοιογενῆ βαλκανικά ἔθνη, σέ πρώτη μεταπολεμική Βαλκανική Διάσκεψη...

Ὁ κ. Καραμανλῆς βλέπει τά Βαλκάνια σάν μικρογραφία τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς δομῆς, καί ἄν καταστῆ δυνατή ἡ δημιουργία τοπικοῦ θύλακος, μέσα στό ὑφιστάμενο σήμερα πολιτικό, οἰκονομικό καί στρατιωτικό πλαίσιο, αὐτό θά ἀποτελέση πρώτη ἁπλῆ πραγματοποίηση τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Ἑλσίνκι. Πιθανῶς, ἀκόμα, νά μπορέσουμε νά προσφέρουμε στήν Εὐρώπη τόν ἀσφαλέστερο καί σωφρονέστερο χῶρο...

«Ἡ Διάσκεψη αὐτή δέν ἔχει κατ' οὐδένα τρόπο πρόθεση νά ἐπηρεάση ἤ νά ἀλλάξη τά ἐσωτερικά κοινωνικο-πολιτικά συστήματα τῶν συμμετεχόντων Κρατῶν», δήλωσε ὁ κ. Καραμανλῆς. *«Πραγματικά βασικός ὅρος εἶναι ὅτι δέν ἐπιθυμοῦμε νά ἀλλάξουμε τήν ἐσωτερική ἤ τήν ἐξωτερική τοποθέτηση ὁποιουδήποτε βαλκανικοῦ Κράτους. Γνωρίζουμε ὅτι εἴμεθα διαφορετικοί καί ἐπιθυμοῦμε νά παραμείνουμε ἔτσι»*.

Οἱ Γιουγκοσλάβοι καί οἱ Ρουμάνοι, ἀκολουθώντας ἡμιανεξάρτητη πολιτική τροχιά, προσβλέπουν στόν βαλκανικό θύλακα σάν μέσο ἀποτροπῆς τῶν σοβιετικῶν ἀναμίξεων. Παράδοξα τό ΝΑΤΟ θά μποροῦσε νά βρῆ ἀπροσδόκητο σύμμαχο στά δύο αὐτά κομμουνιστικά Κράτη.

.....

Πραγματικά, εἶναι ἀσυνήθιστο γιά τά μέλη τοῦ ΝΑΤΟ καί τό Σύμφωνο Βαρσοβίας, νά παρακάθονται στήν τράπεζα τῶν διαπραγματεύσεων· στό παρελθόν οἱ Σοβιετικοί δέν ὑποστήριζαν τέτοιο σχέδιο. Ἡ ταχεῖα ἀποδοχή τῆς συμμετοχῆς τῆς φιλοσοβιετικῆς Βουλγαρίας, ἀνησύχησε κάπως τούς κύκλους τοῦ ΝΑΤΟ, μήπως ἡ Διάσκεψη καταστῆ πρόδρομος σοβιετικῆς προσπάθειας συγκλήσεως πανευρωπαϊκῆς συνδιασκέψεως πού θά ἀπέκλειε τόν Καναδᾶ καί τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες.

Ἄλλοι κύκλοι τοῦ ΝΑΤΟ διαβλέπουν τά πλεονεκτήματα στήν συνδιαλλαγή, διαισθανόμενοι ὅτι ἡ δημιουργία τῶν βιωσίμων τοπικῶν ὁμάδων, θά ἀντιστάθμιζε τήν σοβιετική ἡγεσία καί τήν ἐπιρροή (26.1).

Στίς 12 Φεβρουαρίου, οἱ «New York Times» σχολίαζαν:

Ἡ δολοφονία στό Σαράγεβο, σέ ἔδαφος πού εἶναι σήμερα γιουγκοσλαβικό, ὑπῆρξε ἡ σπίθα πού ἄναψε τόν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο τό 1914. Ἀλλά καί πρίν τό γεγονός αὐτό, ἡ Βαλκανική ἦταν περιβόητη ὡς μιά περιοχή ὅπου ἡ ζωή ἦταν φτηνή καί ὅπου διάφορες ὁμάδες — διηρημένες ἀπό πολυάριθμους θρησκευτικούς, ἐθνικούς καί πολιτικούς παράγοντες — ἐπεδίωκαν νά πολεμήσουν μέ τούς γείτονές τους. Γιά προηγούμενες γενεές Εὐρωπαίων, ἡ ἰδέα ὅτι οἱ λαοί τῶν Βαλκανίων θά ζοῦσαν γιά μακρές περιόδους σέ ἀτμόσφαιρα εἰρήνης καί συνεργασίας, θά ἤμοιαζε τόσο ἀπίθανη, ὅσο μιά ἐπίσκεψη τοῦ ἀνθρώπου στό φεγγάρι.

Ἡ προϊστορία αὐτή κάμει ἀκόμη πιό ἐνδιαφέρον τό γεγονός ὅτι ἀντιπροσωπεῖες ἀπό πέντε βαλκανικές χῶρες συναντήθηκαν πρόσφατα, γιά ἕνδεκα ἡμέρες, στήν Ἀθήνα, μέ σκοπό νά ἐξετάσουν τίς προοπτικές γιά οἰκονομική

Συνάντηση τοῦ πρωθυπουργοῦ μέ τούς ἐκπροσώπους τῶν βαλκανικῶν χωρῶν (ἄνω)· ἀπό τίς ἐργασίες τῆς Διασκέψεως (κάτω).

καί τεχνική συνεργασία. Μόνο οί Ἀλβανοί δέν συμμετεῖχαν, καθώς Ἕλληνες, Τοῦρκοι, Ρουμάνοι, Βούλγαροι καί Γιουγκοσλάβοι ἀνταποκρίθηκαν στήν πρόσκληση τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ, Κ. Καραμανλῆ. Τό γεγονός ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη ἔληξε χωρίς νά ληφθεῖ ἀπόφαση σχετικά μέ τό ποῦ καί πότε θά γίνει ἡ ἑπόμενη συνάντηση, προξενεῖ λιγότερη ἐντύπωση ἀπό τό ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη αὐτή καθ' ἑαυτή ἔλαβε χώρα.

Ἀπό τήν πλευρά τοῦ γαλλόφωνου τύπου, στίς 27 Ἰανουαρίου ἡ «Le Monde» παρατηροῦσε:

Ἡ Συνδιάσκεψη ἀποτελεῖ προσωπική ἐπιτυχία τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος τό Σάββατο μόλις ἐπέστρεψε ἀπό τριήμερη ἐπίσκεψη στήν Αἴγυπτο. Ἀπό τόν καιρό τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας στή χώρα του, ὁ κ. Καραμανλῆς πολλαπλασίασε τίς προσπάθειες νά δοθεῖ ὤθηση στή βαλκανική συνεργασία, ἡ ὁποία ἔγινε σταθερός στόχος τῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος.

Καί ἀφοῦ σημείωνε ὅτι ὁ σκοπός τῆς Διασκέψεως ἦταν ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνεργασίας στόν τεχνικό καί οἰκονομικό τομέα, ἡ ἐφημερίδα κατέληγε:

Δέν θά πρέπει νά ἀναμένεται ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη τῶν Ἀθηνῶν θά λάβει ἀποφάσεις καί μέτρα ἐντυπωσιακά. Θά ἔχει κυρίως ἀξία ὡς πράξη πρός μίμηση, ἀφοῦ θά φέρει στό τραπέζι τῶν συζητήσεων χῶρες μέ διαφορετικά πολιτικά συστήματα. Παρουσιάζεται ὡς ἐφαρμογή, στό περιφερειακό πεδίο, τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἑλσίνκι. Τέλος, ἡ Συνδιάσκεψη ἀνανακλᾶ τό πνεῦμα τῆς εἰρήνης καί τῆς συνεργασίας, τό ὁποῖο θά βοηθήσει στή βελτίωση τοῦ γενικοῦ κλίματος στά Βαλκάνια.

Σκεπτικισμό ἀπέπνεε ἡ στάση τῆς «Die Welt», ἡ ὁποία ἐπέλεγε νά τονίσει τούς δισταγμούς τῆς Σόφιας καί τοῦ Βελιγραδίου γιά τή διενέργεια πολιτικῶν συζητήσεων, καθώς καί τήν ἀπρόθυμη συμμετοχή τῆς Τουρκίας. Σημείωνε, ἀκόμη, ὅτι οἱ ἑλληνοτουρκικές διαφορές γιά τό Αἰγαῖο καί τήν Κύπρο, ἡ βουλγαρογιουγκοσλαβική διένεξη γιά τό Μακεδονικό καί ἡ ἀβεβαιότητα γιά τό μέλλον τῆς Γιουγκοσλαβίας μετά τόν Τίτο συντελοῦσαν στή διατήρηση κλίματος ἀβεβαιότητας στή Βαλκανική (27.1).

Παράλληλα, στή «Neue Zürcher Zeitung» καί σέ ἀνταπόκριση ἀπό τήν Ἀθήνα μέ τίτλο «Ἀποπολιτικοποίηση τῆς βαλκανικῆς ἰδέας», ὑπογραμμιζόταν ὅτι ὁ ἐμπνευστής τῆς Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως, Κ. Καραμανλῆς, δέν ἔτρεφε ψευδαισθήσεις ὅταν ἐπρότεινε τή σύγκληση τῆς Διασκέψεως, γιατί ἐγνώριζε ὅτι οἱ διαφορές μεταξύ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν ἔκαναν ἀδύνατη τήν πραγματοποίηση τῆς βαλκανικῆς ἰδέας. Τονιζόταν ὅμως καί ὅτι, παρά τήν ἀποπολιτικοποίηση τῆς Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως, δέν ἔπρεπε νά ὑποτιμᾶται ἡ σημασία της ἀφοῦ παρόμοιες ἐπαφές συνέβαλλαν στή χαλάρωση τῆς ἐντάσεως στό βαλκανικό χῶρο, ἐξέλιξη πού διευκόλυνε τόν Κ. Καραμανλῆ νά ἐφαρμόσει τό πρόγραμμα τῆς ἐσωτερικῆς του πολιτικῆς καί νά ἀποφύγει τόν πόλεμο μέ τήν Τουρκία (28.1).

28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ἡ Ἐπιτροπή τῆς ΕΟΚ ἐγκρίνει, κατά πλειοψηφία, γνωμοδότηση ἐπί τῆς αἰτήσεως τῆς Ἑλλάδος γιά ἔνταξη στήν Κοινότητα.

Ἡ Ἐπιτροπή ἐπισήμανε τίς ἐξαίρετες σχέσεις Ἑλλάδος-ΕΟΚ, που βασίζονταν στή Συμφωνία Συνδέσεως τοῦ 1961, καί ὑπογράμμισε ὅτι ἡ Κοινότητα ὄφειλε νά ἀνταποκριθεῖ κατ' ἀρχήν θετικά στό αἴτημα τῆς Ἀθήνας· ἡ σταθεροποίηση τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα ἀποτελοῦσε μόνιμη ἐπιδίωξη καί τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀλλά καί τῆς ἴδιας τῆς Κοινότητας, ἐπιδίωξη πού θά μποροῦσε νά ἐπιτευχθεῖ καί μέ τήν ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων Ἀθήνας-Βρυξελλῶν. Κατόπιν, ὅμως, ἡ Ἐπιτροπή ἀναφερόταν σέ σειρά προβλημάτων γιά τήν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τή συνεχιζόμενη ἑλληνοτουρκική διαφορά. Ἡ Τουρκία, τονιζόταν στή γνωμοδότηση, ἦταν ἐπίσης χώρα συνδεδεμένη μέ τήν Κοινότητα. Ἡ ΕΟΚ, ἀπό τήν πλευρά της, εἶχε ὡς τότε διατηρήσει μιά ἰσορροπία στίς σχέσεις της μέ τήν Ἀθήνα καί τήν Ἄγκυρα πού θά μποροῦσε νά διαταραχθεῖ ἀπό τήν προοπτική πλήρους προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος. Γιά τό λόγο αὐτό, ἡ Ἐπιτροπή πίστευε ὅτι θά ἔπρεπε νά ληφθοῦν εἰδικά μέτρα ὥστε νά μή θιγοῦν οἱ σχέσεις μέ τήν Τουρκία. Ἀκόμη, ἡ Ἐπιτροπή ἐπισήμανε ὅτι λόγω τῶν σοβαρῶν ἀδυναμιῶν τους, ἡ ἑλληνική οἰκονομία καί ἡ διοίκηση ἔπρεπε νά ἀναδιαρθρωθοῦν ριζικά πρίν τήν προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος. Γιά τό λόγο αὐτό, κατέληγε, θά ἀπαιτεῖτο μιά προενταξιακή περίοδος, στό διάστημα τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλάδα θά λάμβανε Κοινοτική βοήθεια γιά νά προχωρήσει στίς ἀπαραίτητες αὐτές διαρθρωτικές ἀλλαγές.

Ἡ γνωμοδότηση θορύβησε τήν ἑλληνική Κυβέρνηση. Ἀσφαλῶς, ἡ τοποθέτηση τῆς Ἐπιτροπῆς στό αἴτημα τῆς Ἀθήνας ἦταν κατ' ἀρχήν θετική· θά μποροῦσε ὅμως νά ὁδηγήσει σέ σημαντική καθυστέρηση τῆς ἐντάξεως. Ὅμοια, ἡ Ἐπιτροπή δέν συναρτοῦσε τήν ἀποδοχή τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος ἀπό τήν πρότερη ἐπίλυση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν· ἡ ἁπλή μνεία τους ὅμως ὡς παραγόντων ἀνασχετικῶν ἀρκοῦσε γιά νά δώσει τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ Τουρκία ἀποκτοῦσε λόγο στίς σχέσεις Ἀθηνῶν-Βρυξελλῶν. Ὁπωσδήποτε, ἡ ἀναφορά σέ προενταξιακή περίοδο ἦταν ἀπαράδεκτη γιά δύο σοβαρούς λόγους: πρῶτον, γιατί ἀπομάκρυνε χρονικά τήν προοπτική τῆς πλήρους ἐντάξεως, καί δεύτερον γιατί θά ἀποτελοῦσε δυσμενῆ διάκριση τῆς Ἀθήνας ἔναντι τῶν τριῶν χωρῶν πού εἶχαν προσχωρήσει στήν Κοινότητα κατά τήν προηγούμενη διεύρυνση, καί ἀπό

τίς ὁποίες ἡ μία — ἡ Ἰρλανδία — εἶχε οἰκονομικές δυνατότητες ἀνάλογες μέ αὐτές τῆς Ἑλλάδος. Ἔντονη ὑπῆρξε ἡ ἐντύπωση, στόν ἑλληνικό ἰδίως τύπο, ὅτι ἡ Ἐπιτροπή ἔκλεινε τήν πόρτα στήν Ἀθήνα· καί ὁ ξένος ὅμως τύπος ἀντιμετώπισε ἀνάλογα τή γνωμοδότηση, σημειώνοντας μάλιστα ὅτι ἡ Ἐπιτροπή εἶχε οὐσιαστικά ἀποφανθεῖ πώς ἡ Ἑλλάδα ἦταν πολύ φτωχή γιά νά γίνει δεκτή ὡς ἰσότιμο μέλος στήν ΕΟΚ...

Ἡ δημοσιοποίηση τῆς γνωμοδοτήσεως στίς 29 τοῦ μηνός, πυροδότησε ἀμέσως ἔντονη κυβερνητική δραστηριότητα στήν Ἀθήνα, ὅπου συνεκλήθησαν πολύωρες συσκέψεις ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Ἐξωτερικῶν. Ἡ Κυβέρνηση ἀντέδρασε μέ ψυχραιμία, γνωρίζοντας ὅτι ἡ θέση τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποτελοῦσε εἰσήγηση πρός τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν (ἡ ὁποία δέν θά δέσμευε ἀναγκαστικά τό ἀνώτατο πολιτικό ὄργανο τῆς Κοινότητας) καί, διαβλέποντας ὅτι καί στούς κόλπους τῆς ἴδιας τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπῆρχε μία μειοψηφία ἐξαιρετικά σημαντικῶν προσωπικοτήτων — στούς ὁποίους συγκαταλεγόταν καί ὁ πρόεδρος, Φ.-Ξ. Ὀρτολί — πού διαφωνοῦσαν μέ τήν ἐπιφυλακτική στάση της πλειοψηφίας. Ἔτσι, ἡ Ἀθήνα ἐπιδόθηκε ἀμέσως σέ μιά γιγάντια προσπάθεια νά ἀναστρέψει τό κλῖμα, ἐνόψει τῆς συγκλήσεως τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν, στίς ἀρχές Φεβρουαρίου.

Παράλληλα, ἔντονα ἀντέδρασαν στήν Ἀθήνα τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἡ ΕΚ-ΝΔ, μέ ἀνακοίνωσή της, τόνισε ὅτι ἡ γνωμοδότηση δέν ἦταν οὔτε σαφής οὔτε θετική· στηλίτευσε τήν πρόθεση τῆς Ἐπιτροπῆς νά ἐμπλέξει τίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές στό ζήτημα, ἀφοῦ ἔτσι δίνονταν κίνητρα στήν Ἄγκυρα νά παρατείνει τήν ἔνταση στό Αἰγαῖο· καί σημείωσε ὅτι ἡ Ἰρλανδία — πλῆρες ἤδη μέλος τῆς Κοινότητας — βρισκόταν σέ οἰκονομική κατάσταση ἀνάλογη μέ τήν Ἑλλάδα, γεγονός πού ἀποδείκνυε ὅτι ἡ βάση τῶν σχετικῶν ἐπιχειρημάτων τῆς γνωμοδοτήσεως ἦταν σαθρή. Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, δήλωσε ὅτι ἡ ἔνταξη στήν ΕΟΚ θά συνεπαγόταν τήν «πλήρη ἀποικιοποίηση» τῆς χώρας, χαρακτήρισε τή γνωμοδότηση πλῆγμα κατά τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως καί τῆς ΕΚ-ΝΔ, καί ἐξέφρασε τή γνώμη ὅτι ἀποτελοῦσε ἐκβιασμό γιά νά ὑποχωρήσει ἡ Ἑλλάδα στό Κυπριακό, στό Αἰγαῖο καί στό θέμα τῶν βάσεων.

Ἡ κινητοποίηση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως στό διπλωματικό πεδίο ἐγκαινιάστηκε στίς 31 Ἰανουαρίου ἀπό τόν ἴδιο τόν Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος κάλεσε στό Πολιτικό Γραφεῖο τούς πρέσβεις τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς Κοινότητας. Ὁ πρωθυπουργός, ἀφοῦ διαμαρτυρήθηκε γιά τή στάση τῆς Ἐπιτροπῆς πού βασίστηκε σέ ἐπιχειρήματα ἠθικά καί πολιτικά ἀπαράδεκτα, ἐξέφρασε τήν εὐχή νά ἐπανορθώσουν οἱ Ἐννέα Κυβερνήσεις τό σφάλμα τοῦ Κοινοτικοῦ ὀργάνου, καί δήλωσε ὅτι *«ἡ Ἑλλάς οὔτε ἐπιθυμεῖ, οὔτε δύναται νά ἐκβιάση τήν ἔνταξίν της εἰς τήν ΕΟΚ. Ἀλλά οὔτε καί θά τήν ἐδέχετο, ἐάν ἐπρόκειτο νά γίνῃ κατά τρόπον πού νά θίγῃ τήν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἔθνους»*. Τέλος, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπέδωσε στούς ἐννέα πρέσβεις τό ἀκόλουθο μνημόνιο, πού συνόψιζε τήν ἀντίδραση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως:

«Αἱ Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος θά ἀντιληφθοῦν τήν ἔκπληξιν καί ἀπογοήτευσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διά τήν Ἔκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ αἰτήματος τῆς Ἑλλάδος διά πλήρη ἔνταξιν εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας.

»Ἡ κατ' ἀρχήν καταφατική ἀπάντησις πού δίδεται εἰς τό ἑλληνικόν αἴτημα συνοδεύεται ἀπό ἀσαφεῖς ἐπιφυλάξεις, ἀπροσδιορίστους προθεσμίας καί ἀσχέτους πολιτικούς ὑπολογισμούς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πραγματική της ἔννοια νά εἶναι σχεδόν ἀρνητική.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις γνωρίζει καλῶς ὅτι ἦτο καθῆκον τῆς Ἐπιτροπῆς νά ἐπισημάνῃ εἰς τήν Ἔκθεσίν της τάς οἰκονομικάς καί χρηματοδοτικάς πλευράς τοῦ αἰτήματος τῆς Ἑλλάδος διά πλήρη ἔνταξιν εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα. Ἀνέμενεν ἐπίσης ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ὅτι κατά τάς σχετικάς διαπραγματεύσεις μία ὁλόκληρος σειρά θεμάτων σχετικῶν πρός τάς πλευράς αὐτάς θά ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθῇ καί νά καταστῇ ἀντικείμενον ὁλοκληρωμένων διαπραγματεύσεων πρός ἱκανοποίησιν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

»Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν ἀνέμενεν εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς Ἐπιτροπῆς νά συσχετίσῃ τό ἑλληνικόν αἴτημα μέ τάς ἑλληνοτουρκικάς διαφοράς. Ὁ συσχετισμός αὐτός εἶναι ἠθικῶς καί πολιτικῶς ἀπαράδεκτος διότι, ἐάν ἐγένετο δεκτός, θά καθίστα τήν Ἑλλάδα αἰχμάλωτον τῆς Τουρκίας. Πέραν αὐτοῦ ὅμως θά ἐνεθάρρυνε τήν ἀδικοῦσαν ἤδη Τουρκίαν εἰς τήν ἀδιαλλαξίαν της καί θά ἐδυσχέραινεν ἀντί νά διευκολύνῃ τήν ἐπίλυσιν τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Ἤδη, εἰς τήν ἑλληνικήν κοινήν γνώμην ἐδημιουργήθη ἡ ἐντύπωσις ὅτι γίνεται προσπάθεια νά ἀσκηθῇ πίεσις ἐπί τῆς Ἑλλάδος, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Τουρκίας.

»Αἱ πολιτικαί ἐπιπτώσεις τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος συνεζητήθησαν διά μακρῶν μεταξύ τῶν πρωθυπουργῶν τῶν Ἐννέα καί τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ καί, ἐν συνεχείᾳ τῶν συζητήσεων αὐτῶν, αἱ Κυβερνήσεις τῶν Ἐννέα ἐξεδήλωσαν δημοσίᾳ τήν ὑποστήριξίν των πρός τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος. Συνεπῶς, ἡ Ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς φαίνεται νά ἀντιτίθεται εἰς τήν πολιτικήν θέλησιν καί τάς ἀποφάσεις τῶν Κυβερνήσεων.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις εἶναι πεπεισμένη ὅτι ὅταν τό Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν ἐπιληφθῇ τοῦ θέματος θά καταλήξῃ εἰς ἀπόφασιν ἡ ὁποία θά ἐπιβεβαιώσῃ τήν ὑποστήριξιν τήν ὁποίαν τά Κράτη-μέλη ἔχουν ἤδη ἐκφράσει πρός τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος διά πλήρη ἔνταξιν εἰς τό τέλος τῶν διαπραγματεύσεων χωρίς τήν ἐνδιάμεσον περίοδον τήν ὁποίαν προτείνει ἡ Ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θεωρεῖ, πάντως, καθῆκον

της νά ὑπογραμμίση τάς βαρείας συνεπείας μιᾶς ἐνδεχομένης ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν, ἡ ὁποία θά ἔδιδε τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νά ἐνταχθῆ τό ταχύτερον εἰς τήν Εὐρώπην προσέκρουσεν εἰς τήν ἀδικαιολόγητον ἀδιαφορίαν τῆς Κοινότητος. Ἐν τοιοῦτον ἐνδεχόμενον θά ἐδημιουργοῦσε ἀσφαλῶς ἐσωτερικά προβλήματα καί θά ἀπειλοῦσε νά δημιουργήση καί πρόβλημα ἐξωτερικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς χώρας»[49].

Κατόπιν, δραστηριοποιήθηκε ἔντονα, στήν Ἀθήνα, στίς πρωτεύουσες τῶν χωρῶν-μελῶν καί στήν ἕδρα τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ἡ ἑλληνική διπλωματία, ὑπογραμμίζοντας τήν ἀνάγκη νά ὑπάρξει θετική, σαφής καί ἀνεπιφύλακτη ἀπάντηση στό ἑλληνικό αἴτημα. Καθώς, μάλιστα, τά ἀπαράδεκτα πολιτικά στοιχεῖα τῆς γνωμοδοτήσεως εἶχαν ἤδη ἐπισημανθεῖ ἀπό τόν πρωθυπουργό στίς 31 Ἰανουαρίου, οἱ Ἕλληνες διπλωμάτες ἐπέδωσαν στίς Κυβερνήσεις τῶν Ἐννέα ὑπόμνημα, τό ὁποῖο ἀπαντοῦσε στά ἐπιχειρήματα τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν οἰκονομικῶν καί χρηματοδοτικῶν προβλημάτων. Τό ὑπόμνημα, πού ἐπιδόθηκε καί στόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπό τόν μόνιμο ἀντιπρόσωπο στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες, πρέσβη Στ. Σταθᾶτο, εἶχε ὡς ἑξῆς:

«Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος, ἔναντι τῶν περιεχομένων εἰς τήν Γνωμοδότησιν τῆς Ἐπιτροπῆς πολιτικοῦ χαρακτῆρος παρατηρήσεων, ἐξετέθη εἰς τό ἐπιδοθέν τήν 31ην Ἰανουαρίου 1976, μνημόνιον τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ πρός τούς ἐν Ἀθήναις πρέσβεις τῶν Κρατῶν-μελῶν. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά ἐπαναλάβη, διά μίαν ἀκόμη φοράν, τήν διαβεβαίωσιν ὅτι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν πρόκειται ἡ Ἑλλάς νά δυσχεράνη τάς οἰκονομικάς σχέσεις τῆς Τουρκίας μέ τήν Κοινότητα. Ἡ Ἑλλάς ἔχει διαφοράς μέ τήν Τουρκίαν ἐπί ἄλλων ἐπιπέδων, οἰκονομικά ὅμως προβλήματα δέν δημιουργεῖ ἡ Τουρκία εἰς τήν Ἑλλάδα.

»Εἰς τήν Γνωμοδότησιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισημαίνονται διάφορα οἰκονομικά καί χρηματοδοτικά προβλήματα τά ὁποῖα ὅμως ὅλα δύνανται εὐχερῶς ν' ἀντιμετωπισθοῦν μέσα εἰς τά πλαίσια τῶν ὑφισταμένων μηχανισμῶν τῆς Κοινότητος κατά τό στάδιον τῶν διαπραγματεύσεων πρός ἔνταξιν. Κατωτέρω ἐκτίθενται συνοπτικῶς αἱ ἀπόψεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῶν σπουδαιοτέρων ἐκ τῶν οἰκονομικῶν τούτων θεμάτων.

»Σύμφωνα μέ τήν Γνωμοδότησιν τῆς Ἐπιτροπῆς προκύπτουν δύο βασικά θέματα δυνάμενα νά προκαλέσουν μείζονας δυσχερείας. Πρῶτον ἡ ἀπαιτουμένη ἀναδιάρθρωσις τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας καί δεύτερον ἡ ἀνάληψις ὑπό τῆς Ἑλλάδος τῶν ὑποχρεώσεων ἐκ τῶν Προτιμησιακῶν Συμφωνιῶν τάς ὁποίας ἔχει ὑπογράψει ἡ Κοινότης μέ τρίτας χώρας.

»Ἐπί τοῦ πρώτου θέματος ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἤδη προβλεπομένη ἀπό τήν Συμφωνίαν Συνδέσεως ἐναρμόνισις, συμφώνως καί πρός γενομένην ἀπό τοῦ 1963 διακήρυξιν τῆς Κοινότητος, εἶναι οἰκονομικῶς ταυτόσημος καί ἰσοδύναμος μέ τήν κοινήν γεωργικήν πολιτικήν, πλήν εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ εἰς τήν μέσῳ τοῦ Γεωργικοῦ Ταμείου (FEOGA) στήριξιν τῶν τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Τό μόνον συνεπῶς οἰκονομικόν ἀποτέλεσμα, τό ὁποῖον θά εἶχε ἡ ἀναβολή τῆς προσχωρήσεως καί ἡ παρεμβολή ἑνός σταδίου προεντάξεως, θά ἦτο ὅτι ἡ Ἑλλάς θά ἐστερεῖτο τοῦ εἰδικοῦ τούτου πλεονεκτήματος. Ὅπως ὅμως ἀναγνωρίζει καί ἡ Γνωμοδότησις τῆς Ἐπιτροπῆς τό γενικόν σύνολον τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς Κοινότητος, ἐκ τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος, εἰς τό ὁποῖον ὁ γεωργικός τομεύς ὑπεισέρχεται κατά τό μεγαλύτερον μέρος, εἶναι ἐντελῶς περιωρισμένον. Ἐξ ἄλλου εἰς τό τεχνικόν μέρος τῆς Ἐκθέσεως γίνεται παραδεκτόν ὅτι ἡ ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος δέν πρόκειται νά δημιουργήση ἀξιόλογα θεσμικά ἤ διαρθρωτικά προβλήματα διά τήν κοινήν ἀγροτικήν πολιτικήν, οὔτε νά διαταράξη τήν ὑφισταμένην ἰσορροπίαν μεταξύ τῶν χωρῶν τῆς Κοινότητος. Ἡ Γνωμοδότησις ἐπισημαίνει ὡσαύτως ὅτι τά προβλήματα τά ὁποῖα θά δημιουργηθοῦν ἐκ τῆς, ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῶν ὑψηλοτέρων τιμῶν στηρίξεως τῆς Κοινότητος, ἀναδιαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς γεωργικῆς παραγωγῆς δέν θά εἶναι διά τήν Κοινότητα μείζονος τάξεως.

»Ἐπί τοῦ δευτέρου θέματος σημειοῦται ὅτι ἡ ὑπό τῆς Ἑλλάδος ἀποδοχή τῶν Συμφωνιῶν Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν μέ τάς ἀνεπτυγμένας χώρας πού ἀφοροῦν βιομηχανικά προϊόντα δέν δημιουργεῖ πρόσθετα προβλήματα, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ Ἑλλάς δέχεται τόν ἀνταγωνισμόν τῶν, ἐξ ἴσου τουλάχιστον, βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένων χωρῶν τῆς Κοινότητος. Ὡς πρός τά ἀγροτικά προϊόντα τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν καί πάλι δέν δημιουργοῦνται σοβαρά προβλήματα, δεδομένου ὅτι τάς παραχωρήσεις τῆς Ἑλλάδος θά ἀντισταθμίση ἐπαρκῶς τό Κοινοτικόν, μή δασμολογικοῦ χαρακτῆρος, σύστημα προστασίας. Τέλος, ὡς πρός τάς χώρας τοῦ Λομέ καί τάς γενικευμένας προτιμήσεις θά ὑπάρξουν ἴσως προβλήματα διά περιωρισμένον ἀριθμόν προϊόντων, τά ὁποῖα ὅμως, ὅπως γίνεται δεκτόν καί εἰς τό τεχνικόν μέρος τῆς Γνωμοδοτήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, μποροῦν ν' ἀντιμετωπισθοῦν κατά τήν πενταετῆ μεταβατικήν περίοδον, μέ ρυθμίσεις ἀναλόγους πρός τάς συμφωνηθείσας εἰς τάς περιπτώσεις τῆς Μεγάλης Βρετανίας καί τῆς Ἰρλανδίας.

»Ὑπενθυμίζεται ὅτι τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος συνοψίζεται εἰς τάς ἀκολούθους θέσεις:

»Πρῶτον: Νά ἀποφασισθῆ, ὑπό τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν, ἡ ἄμεσος ἔναρξις διαπραγματεύσεων διά τήν ἔνταξιν.

»Δεύτερον: Αἱ διαπραγματεύσεις νά διεξαχθοῦν μέ τόν ταχύτερον δυνατόν ρυθμόν.

»Τρίτον: Νά ἀκολουθηθῆ διαδικασία ἀνάλογος πρός ἐκείνην ἡ ὁποία ἠκολουθήθη διά τήν προσχώρησιν τῶν τριῶν νέων μελῶν.

»Τέταρτον: Νά προβλεφθῆ, μετά τήν πραγματοποίησιν τῆς ἐντάξεως, δετής μεταβατική περίοδος, κατά τό πρότυπον τῆς συμφωνίας προσχωρήσεως τῆς Μ. Βρετανίας, τῆς Δανίας καί τῆς Ἰρλανδίας.

»Ὡς πρός τήν τελευταίαν ταύτην θέσιν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά παρατηρήση ὅτι ἡ παρεμβολή οἱασδήποτε προκαταρκτικῆς φάσεως, πρό τῆς ὁριστικῆς ἐντάξεως, δέν θά ὠφελοῦσε οὔτε τήν Ἑλλάδα, οὔτε τήν Κοινότητα. Ἡ πρόβλεψις καθεστῶτος προεντάξεως θά συνεπήγετο, πράγματι, περιττήν καθυστέρησιν. Τά μέτρα ἐνι-

σχύσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ὡς τά προτεινόμενα ὑπό τῆς Ἐπιτροπῆς συνεπάγονται διά τήν Κοινότητα ἐπιβάρυνσιν ὀλίγον διαφέρουσαν ἐκείνης τήν ὁποίαν θά συνεπήγετο ἡ πλήρης ἔνταξις. Ἀντ' αὐτῶν εἶναι ἁπλούστερον νά ἐνισχυθῆ ἡ ἑλληνική οἰκονομία, κατά τό στάδιον τῶν διαπραγματεύσεων καί μέχρι τῆς ἐντάξεως, μέσῳ τοῦ προβλεπομένου καί ὑπό τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως, μηχανισμοῦ τοῦ χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου. Αἱ σχετικαί πρός τήν συνομολόγησιν τοῦ πρωτοκόλλου τούτου προτάσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως συνετάχθησαν ἄλλωστε μέ γνώμονα τήν προοπτικήν ταχείας ἐντάξεως»[50].

Παράλληλα μέ τήν κινητοποίηση τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας, ὁ ἀρχηγός τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας στή Μικτή Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή Συνδέσεως Ἑλλάδος - ΕΟΚ καί πρώην πρόεδρος τῆς Τεχνικῆς Ἐπιτροπῆς Διαπραγματεύσεων γιά τήν Συμφωνία Συνδέσεως, βουλευτής τῆς ΕΚ-ΝΔ, Ι. Πεσμαζόγλου, εἶχε σημαντικές ἐπαφές στίς Βρυξέλλες, τόσο μέ τόν ἀντιπρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς, Κρ. Σόουμς — εἰσηγητή τῆς δυσμενοῦς γνωμοδοτήσεως — ὅσο καί μέ τόν πρόεδρο Ὀρτολί.

Ἡ δραστηριοποίηση τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς κατέδειξε ὅτι τά Κράτη-μέλη δέν συμφωνοῦσαν μέ τήν ἐπιφυλακτική στάση τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀσφαλῶς, πρωτεύοντα ρόλο στήν ἀναστροφή τοῦ κλίματος ἔπαιξε ἡ γαλλική πλευρά. Μάλιστα, στίς 4 Φεβρουαρίου, τό γαλλικό Ὑπουργικό Συμβούλιο σέ ἐπίσημη ἀνακοίνωσή του, ὑπογράμμιζε ὅτι ἡ γνωμοδότηση τῆς Ἐπιτροπῆς δέν δέσμευε τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν, τό ὁποῖο παρέμενε τό μόνο ἁρμόδιο ὄργανο γιά τό θέμα. Στήν ἴδια ἀνακοίνωση, ἡ γαλλική Κυβέρνηση σημείωνε τήν ἀπογοήτευσή της ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐπιτροπή, χωρίς νά ἔχει σχετική ἁρμοδιότητα, πρόβαλε καί πολιτικά ἐπιχειρήματα πού σχετίζονταν μέ τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Ἐνδεικτική τῆς γαλλικῆς στάσεως ἦταν καί ἡ ἀρθρογραφία τῆς «Le Monde», πού ἐπισήμανε ἀφενός ὅτι τά τεχνικῆς φύσεως ἐπιχειρήματα τῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἦταν ἱκανά νά θεμελιώσουν ἀπόφαση γιά πρόβλεψη προενταξιακῆς περιόδου, καί ἀφετέρου ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέν εἶχε ἁρμοδιότητα νά προβάλει πολιτικά ἐπιχειρήματα. Ἀνάλογη στάση μέ τή γαλλική πλευρά υἱοθέτησαν καί οἱ Κυβερνήσεις τῆς ΟΔ Γερμανίας, τῆς Ὁλλανδίας καί τῆς Βρετανίας, οἱ ὁποῖες ἔδειξαν ὅτι θεωροῦσαν τή γνωμοδότηση ἀδέξια[51].

Στίς πρῶτες ἤδη ἡμέρες τοῦ Φεβρουαρίου τό κλῖμα εἶχε ἀναστραφεῖ. Ἔτσι, στίς 9 τοῦ μηνός, τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν — ὄργανο πού κατ' ἐξοχήν ἐξέφραζε τήν πολιτική βούληση τῶν Ἐννέα — τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος, σημειώνοντας ὅτι οἱ ἀπαραίτητες προπαρασκευαστικές ἐργασίες γιά τή διαμόρφωση μιᾶς κοινῆς διαπραγματευτικῆς βάσεως θά ἄρχιζαν τό συντομότερο. Ὁ Γ. Κοντογεώργης ἀναφέρει:

«Μέ τήν ὁμόφωνη ἀπόφασή του τό Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν, παραμέρισε τίς ἀπόψεις τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων σχετικά μέ τά πολιτικά ζητήματα πού ἦταν δυνατόν νά δημιουργήσει ἡ προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος, στίς σχέσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος μέ τήν Τουρκία καί ἀπέκλεισε ἐπίσης τό ἐνδεχόμενο μιᾶς προενταξιακῆς περιόδου προετοιμασίας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἐκτός ἀπό τήν κλασική μεταβατική περίοδο πού θά συνεφωνεῖτο μέ τήν Συνθήκη Προσχωρήσεως.

»Ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ἐνδιάμεσου προενταξιακοῦ καθεστῶτος ἦταν σημαντικός γιά τήν Ἑλλάδα, γιατί ἕνα προενταξιακό καθεστώς θά μποροῦσε νά ὁδηγήσει σέ κάποιο ἰδιόμορφο καθεστώς τρίτης χώρας, κατά τήν προενταξιακή περίοδο, καί τό καθεστώς αὐτό δέν ἀποκλειόταν νά δημιουργήσει προβλήματα ἰσοτίμου συμμετοχῆς στά θεσμικά ὄργανα, ἀσφαλῶς ὅμως θά κατέληγε σέ μετατόπιση τοῦ χρόνου ἀπό τόν ὁποῖο ἡ Ἑλλάς, ὡς πλήρες μέλος, θά μποροῦσε νά ἐπωφεληθῆ ἀπό τά Κοινοτικά Ταμεῖα καί ἀπό τήν ἐφαρμογή τῆς Κοινῆς Ἀγροτικῆς Πολιτικῆς, γιά χρόνο ἴσο μέ τήν ἀπροσδιόριστη διάρκεια τῆς προενταξιακῆς περιόδου»[52].

Ἡ ἀπόφαση ἔγινε δεκτή μέ ἱκανοποίηση στήν Ἀθήνα. Στίς 10 Φεβρουαρίου μετέβη στό Πολιτικό Γραφεῖο καί συνεχάρη τόν Κ. Καραμανλῆ ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος. Ὁ πρωθυπουργός ἀπό τήν πλευρά του, δήλωσε:

«Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν ζωηρή ἱκανοποίησή μου γιά τήν ἀποδοχή τοῦ αἰτήματος τῆς Ἑλλάδος ὅπως καταστῆ πλῆρες μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι τήν ἱκανοποίηση αὐτή συμμερίζεται ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἡ χθεσινή ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος ἔχει ἱστορική πράγματι σημασία γιά τήν χώρα μας. Σημαίνει ἡ ἀπόφαση αὐτή ὅτι ἡ Ἑλλάς θά καταστῆ ἰσότιμο μέλος τῆς ὁμάδος τῶν προηγμένων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν — μιᾶς ὁμάδος πού, ὅταν ὁλοκληρώση τήν ἑνοποίησή της, θά καταστῆ δύναμις ἱκανή νά ἐπηρεάζη τήν πορεία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἔνταξή μας σημαίνει ἐπίσης πληρέστερη κατοχύρωση τοῦ δημοκρατικοῦ μας καθεστῶτος. Σημαίνει τέλος ηὐξημένες δυνατότητες γιά τήν βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας.

»Μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν, ὀφείλω νά ἐκφράσω τήν βαθειά μου ἐκτίμηση πρός τίς Κυβερνήσεις τῶν ἐννέα μελῶν τῆς Κοινότητος, γιά τήν κατανόηση μέ τήν ὁποία ἀντιμετώπισαν τό ἑλληνικό αἴτημα. Καί νά ὑπογραμμίσω ὅτι ὡρισμένες σκέψεις πού διετύπωσε γνωμοδοτικά ἡ Ἐπιτροπή τῆς Κοινότητος, δέν ὀφείλονται σέ ἀρνητικό πνεῦμα· ὀφείλονται προφανῶς στήν φροντίδα τῆς Ἐπιτροπῆς νά διερευνᾶ ὅλες τίς πλευρές τῶν θεμάτων, πρίν ἀπό τήν λήψη τῶν τελικῶν ἀποφάσεων.

»Τρέφω τήν πεποίθηση ὅτι ἡ Ἑλλάς θά δικαιώση τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία τήν περιέβαλαν ὅλες οἱ χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος καί θά καταστῆ ἕνα θετικό καί δημιουργικό στοιχεῖο ἐντός τῆς Εὐρώπης, συμβάλλουσα κατά τό μέτρο τῶν δυνάμεών της στήν πραγματοποίηση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἰδεώδους.

»Χθές ἐδικαιώθη ἡ πολιτική πού ἐχαράξαμε γιά τό μέλλον τοῦ ἔθνους. Ἀπό μᾶς ἐξαρτᾶται τώρα νά ἀξιοποιήσωμε τίς μεγάλες προοπτικές πού διανοίγονται.

»Ὁ δρόμος γιά τήν πλήρη ἔνταξή μας στήν Εὐρώπη δέν θά εἶναι οὔτε βραχύς, οὔτε εὔκολος. Γιατί οἱ διαπραγματεύσεις πού θά ἀκολουθήσουν, θά πρέπη νά ἐπιλύσουν σοβαρά οἰκονομικά καί τεχνικά προβλήματα. Θά πρέπη νά τίς διεξαγάγωμε μέ ὑπομονή, σταθερότητα καί προσήλωση στόν τελικό σκοπό μας.

»Γιά νά ἐπιτύχουμε ὅμως τόν σκοπόν αὐτόν, εἶναι ἀνάγκη νά διατηρήσουμε ἀδιατάρακτη τήν ἐθνική μας ἑνότητα, τήν κοινωνική μας συνοχή καί τήν λειτουργία τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν. Μόνον ἔτσι ὁ ἑλληνικός λαός θά μπορέση νά ἀναπτύξη ὅλες τίς ἀρετές του καί νά θεμελιώση ἕνα εὐτυχέστερο μέλλον, ἐν ἀσφαλείᾳ καί εἰρήνη».

Τήν ἴδια μέρα, ἐξάλλου, ὁ πρωθυπουργός ἀπηύθυνε εὐχαριστήρια τηλεγραφήματα στόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, καί στούς πρωθυπουργούς τῶν ἄλλων Κρατῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ:

«Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω τίς θερμές μου εὐχαριστίες γιά τήν κατανόηση μέ τήν ὁποία ὑποδεχθήκατε τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος νά γίνη πλήρες μέλος τῆς ΕΟΚ. Ἡ ἀλληλεγγύη πού ἐπεδείξατε στόν ἑλληνικό λαό ἐνίσχυσε τήν πίστη μας στήν Εὐρώπη. Ἡ χθεσινή ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν ἐκτιμήθηκε ἀπόλυτα ἀπό τόν ἑλληνικό λαό, ὁ ὁποῖος, εἶμαι βέβαιος, θά ἀνταποκριθῆ στήν ἐμπιστοσύνη πού θελήσατε νά τοῦ δείξετε».

Στόν πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς, Φ.-Ξ. Ὀρτολί, ὁ Κ. Καραμανλῆς τηλεγράφησε:

«Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό σταθερό πνεῦμα καί τήν κατανόηση μέ τήν ὁποία προσωπικά ἀντιμετωπίσατε τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος νά προσχωρήση στήν Κοινότητα»[53].

Ἡ ἀπόφαση τῆς 9ης Φεβρουαρίου ἀποτέλεσε ἀντικείμενο σχολιασμοῦ ἀπό τήν ἀντιπολίτευση. Μέ δήλωσή του ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, τή χαρακτήρισε σημαντικό βῆμα γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες. Τήν ἱκανοποίησή του ἐξέφρασε καί ὁ Ι. Πεσμαζόγλου. Λιγότερο εὐνοϊκές, ὅμως, ἦταν οἱ θέσεις τῶν ὑπόλοιπων κομμάτων. Ὁ Α. Παπανδρέου, πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, δήλωσε ὅτι τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν, χωρίς νά διαφωνήσει ἐπί τῆς οὐσίας μέ τίς ἀπόψεις τῶν τεχνοκρατῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχε προσφέρει ἕνα ἁπλό πρόσχημα γιά νά διασωθεῖ τό κῦρος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τό ΚΚΕ, μέ ἀνακοίνωσή του, ἐξέφρασε τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἔνταξη στήν Κοινότητα ἦταν ἀσύμφορη οἰκονομικά καί πολιτικά καί τόνισε ὅτι ὑπῆρχε πάντα ἡ πρόθεση νά ἀσκηθεῖ ἐκβιασμός κατά τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν ΕΟΚ καί τό ΝΑΤΟ. Τό ΚΚΕ (ἐσ.) σημείωσε ὅτι χρειαζόταν προσοχή ὥστε νά διασφαλιστοῦν τά ἑλληνικά οἰκονομικά συμφέροντα, ἀλλά καί νά ἀποφευχθοῦν ἐκβιασμοί.

Τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν ἐξέφρασαν τό ΕΒΕΑ καί ἡ ΠΑΣΕΓΕΣ, ἐνῶ συγχαρητήριο τηλεγράφημα ἀπέστειλε στόν πρωθυπουργό καί ἡ ΓΣΕΕ.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν ἄνοιγε τό δρόμο γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ· δέν συνεπαγόταν ὅμως ὅτι ὁ δρόμος αὐτός θά ἦταν καί εὔκολος. Ἤδη, τό Συμβούλιο ἔκαμε λόγο γιά «προκαταρκτικές συνεννοήσεις», οἱ ὁποῖες θά ὁριζαν τήν «βάση» ἐπί τῆς ὁποίας θά διεξάγονταν οἱ πολύπλοκες τεχνικές, ἀλλά καί κρίσιμες καί ἐπίπονες διαπραγματεύσεις. Γιά τό λόγο αὐτό, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δέν ἐφησύχασε μετά τήν εὐνοϊκή ἐξέλιξη τῆς 9ης Φεβρουαρίου, ἀλλά, ἀντίθετα, ἐπέτεινε τή δραστηριότητά της, στά πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου Συνδέσεως, ὅσο καί στό πεδίο τῆς ἐνημερώσεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου. Στά τέλη Φεβρουαρίου, ἐξάλλου, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, εἶχε στίς Βρυξέλλες σημαντικές ἐπαφές γιά τή διενέργεια αὐτῶν τῶν προκαταρκτικῶν συνεννοήσεων. Κατά τή διάρκεια τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1976, θά δοθεῖ ἄμεση προτεραιότητα στό ζήτημα τοῦ δεύτερου χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου Ἑλλάδος-ΕΟΚ. Παράλληλα, θά μελετῶνται στήν Ἀθήνα εἰδικότερα θέματα πού θά ἐξεταστοῦν κατά τίς διαπραγματεύσεις (ἀγροτική πολιτική, διακίνηση ἐργαζομένων κ.λπ.). Τέλος, ἀντικείμενο συζητήσεων θά ἀποτελέσει ὁ καθορισμός συγκεκριμένης ἡμερομηνίας γιά τήν ἐπίσημη ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων. Μόλις στίς ἀρχές τοῦ καλοκαιριοῦ θά ληφθεῖ ἡ ἀπόφαση νά ἀρχίσουν οἱ διαπραγματεύσεις στίς 27 Ἰουλίου 1976.

Ἐνδεικτικό τῆς στάσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου πρός τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν ἦταν σχόλιο τῆς «Le Monde», στίς 11 Φεβρουαρίου:

Ἡ Ἐπιτροπή ὑπῆρξε ἀρνητική στήν προοπτική τῆς γρήγορης ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος καί ἐπεζήτησε νά θεσπίσει προενταξιακή περίοδο. Ἀλλά τό Συμβούλιο τῆς Κοινότητας ἀποφάσισε διαφορετικά: ἡ ἑλληνική ὑποψηφιότητα ἔγινε δεκτή χωρίς προϋποθέσεις, ὅπως ἐπιθυμοῦσαν, μεταξύ ἄλλων, τό Παρίσι καί ἡ Βόννη ... Χωρίς ἀμφι-

βολία, άρκετοί σκέφτονται ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις γιά τή Συνθήκη Προσχωρήσεως θά μποροῦσαν νά τραβήξουν σέ μάκρος. Ὡστόσο, τό παράδειγμα τῆς προηγούμενης διευρύνσεως δείχνει ὅτι, ὅταν ὑπάρχει ἡ πολιτική βούληση, οἱ διαπραγματεύσεις ἐπιλύουν τά τεχνικά προβλήματα.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ἡ «Le Figaro» σημείωνε ὅτι ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν εἶχε γίνει δεκτή μέ ἱκανοποίηση ἀπό τόν ἑλληνικό λαό καί τίς ἐμποροβιομηχανικές ὀργανώσεις, οἱ ὁποῖες ἔβλεπαν νά διανοίγονται ἐνδιαφέρουσες προοπτικές. Ἡ ἀπόφαση, τόνιζε ἡ ἐφημερίδα, ἀποτελοῦσε μεγάλη νίκη γιά τόν Κ. Καραμανλῆ, πρός τόν ὁποῖο οἱ Ἐννέα ἐπέδειξαν ἀλληλεγγύη, καθώς ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός εἶχε προσωπικά ἀναλάβει τήν προσπάθεια νά ἀνατραποῦν οἱ ἀρχικές δυσμενεῖς παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ γερμανικοῦ τύπου, ἡ «Frankfurter Allgemeine Zeitung» παρατηροῦσε, στίς 10 Φεβρουαρίου:

Οἱ Κυβερνήσεις τῶν Ἐννέα, καθώς καί τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν συμφωνοῦν πώς ἡ Ἑλλάδα πρέπει νά τύχει τῆς ἴδιας μεταχειρήσεως ὅπως καί ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἰρλανδία καί ἡ Δανία καί νά καταστεῖ, τό ταχύτερο δυνατόν, πλήρες μέλος τῆς Κοινότητας. Ἀντιθέτως, ἡ Ἐπιτροπή ἐκφράζει ἐπιφυλάξεις καί διαταγμούς. Ὅσοι ἀντιλαμβάνονται τήν Εὐρώπη σάν δασμολογική ἁπλῶς ἕνωση μεμονωμένων Κρατῶν μέ κάποιο ποσοστό πολιτικῆς συνεργασίας, ὑποστηρίζουν τήν ἄμεση εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνοι πού θεωροῦν τόν ἑαυτό τους σάν φωνή τῆς Κοινότητας, ὅπως ἡ Ἐπιτροπή καί τό Κοινοβούλιο, συμβουλεύουν νά γίνει πρῶτα ἕνα ἐσωτερικό δέσιμο τῆς Κοινότητας. Ἔτσι, τό θέμα δέν εἶναι ἄν ἡ Ἑλλάδα θά πρέπει νά γίνει μέλος τῆς Κοινότητας, πρᾶγμα πού τό θέλουν ὅλοι, ἀλλά τί εἴδους θά εἶναι αὐτή ἡ Κοινότητα. Ἡ Ἐπιτροπή σκέπτεται πιό προσεκτικά ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν καί βλέπει πόσο δυσκολότερη γίνεται ἡ ἐπίτευξη κοινῆς συμφωνίας ὅσο αὐξάνεται ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν. Στό θέμα τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν καί ἄλλα ἐρωτηματικά. Ἡ ἐξέτασή τους δέν συνεπάγεται πρόθεση ἀπορρίψεως τῆς ἑλληνικῆς αἰτήσεως.

Τήν ἑπομένη, ἡ «Die Welt» τόνιζε:

Ἡ Ἐπιτροπή τῶν Βρυξελλῶν δέν εἶχε τύχη, ὅταν συνέστησε νά προηγηθῆ τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν, κατ' ἀρχήν προπαρασκευαστική οἰκονομική φάσις. Ἤδη κατά τήν πρώτην ἀνταλλαγήν ἀπόψεων ἐπί τῆς στάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν τῶν «Ἐννέα» ἀπέρριψαν ἐν σπουδῇ τήν πρότασιν ταύτην.

Ἡ Κοινότης δέν δύναται νά ἐκτεθῆ εἰς τήν μομφήν ὅτι ἐπιθυμεῖ νά ἐπιβραδύνη περισσότερον τοῦ δέοντος τήν ἰδιότητα τῆς Ἑλλάδος ὡς μέλους. Ἐν τούτοις ἡ ἐντύπωσις αὐτή ἐδημιουργήθη... Ἡ δήλωσις ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότης δέν θέτει πολιτικούς ὅρους διά τήν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς αὐτήν δέν σημαίνει, ἐπ' οὐδενί λόγῳ, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις διά τήν ἔνταξιν θά εἶναι ταχεῖαι καί ἄνευ δυσκολιῶν. Ἀντιθέτως ἡ καθυστέρηση διαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, θέτει τόσον τάς Ἀθήνας ὅσον καί τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα ἐνώπιον πολλῶν προβλημάτων, ἡ λύσις τῶν ὁποίων, κατά κανονικήν πρόβλεψιν, ἐνδέχεται νά ἀπαιτήση ἐπιπόνους καί μακροχρονίους διαπραγματεύσεις.

Οἱ «Times» τοῦ Λονδίνου σημείωναν, τήν ἴδια ἡμέρα:

Ἡ ἀπόρριψη ἀπό τούς ὑπουργούς Ἐξωτερικῶν τῆς ΕΟΚ τῆς εἰδικῆς προενταξιακῆς περιόδου γιά τήν Ἑλλάδα, πρίν τήν πλήρη εἰσοδοχή της στήν Κοινότητα, ὑπῆρξε ἀπογοητευτική ἤττα γιά τόν σέρ Κρίστοφερ Σόουμς, τόν Εὐρωπαῖο Ἐπίτροπο ἐπί τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀπό τούς κύριους ὑποστηρικτές τῆς νέας αὐτῆς ἰδέας. Παράλληλα, ὁ κ. Φρανσουά-Ξαβιέ Ὀρτολί, πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, καί οἱ ἄλλοι Γάλλοι καί Ἰταλοί συνάδελφοί του, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη δέν ἐπικράτησε μέ μικρή διαφορά ψήφων τόν περασμένο μῆνα, εἶναι ἱκανοποιημένοι ἀφοῦ ἡ ἄποψή τους ἐπικροτήθηκε ἀπό τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν.

Ἡ ἔντονη ἑλληνική ἀντίδραση στήν πρόταση τῆς Ἐπιτροπῆς γιά προενταξιακή περίοδο ἔπαιξε, ἀσφαλῶς, τόν κύριο ρόλο γιά τή λήψη τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν. Ὁ κ. Κάλλαχαν, Βρετανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, καί οἱ συνάδελφοί του, ἔκαμαν σαφῆ τή σημασία πού ἀποδίδουν στήν ἐπίδειξη ἀλληλεγγύης πρός τήν μετριοπαθῆ καί δημοκρατική Κυβέρνηση Καραμανλῆ.

Ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἀμερικανικοῦ τύπου, ἐνδεικτικό ἦταν τό σχόλιο τῆς «Christian Science Monitor», τῆς 12ης Φεβρουαρίου:

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν, πού ἐλήφθη μετά ἀπό ἰσχυρές πιέσεις ἀπό τή Δυτική Γερμανία καί τή Βρετανία, ἀποτελεῖ σημαντικό προσωπικό πολιτικό θρίαμβο τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Ὅπως σημειώνουν πολιτικοί παρατηρητές στήν Ἑλλάδα, ἡ ἀπόφαση ἐπιβεβαιώνει τή θέση τοῦ πρωθυπουργοῦ ὅτι ἡ Ἑλλάδα, παρά τίς βελτιούμενες σχέσεις μέ τά κομμουνιστικά καί τά μεσανατολικά Κράτη, ἀνήκει οὐσιαστικά στή δυτική κοινότητα ἐθνῶν.

Τέλος, τήν ἀπόφαση σχολίασε καί ὁ τουρκικός τύπος, ὁ ὁποῖος τή θεώρησε σημαντική ἐπιτυχία τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Στίς 12 Φεβρουαρίου, ἡ «Milliyet» σημείωνε ὅτι ἡ ἀπόφαση ἀποδείκνυε τήν προτίμηση τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν Κοινότητα, ἡ ὁποία ἔκαμε ἀναγκαία καί τήν ἐπανεξέταση τῶν σχέσεων Τουρκίας-ΕΟΚ. Τόνιζε, ὅμως, καί ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος δέν φαινόταν πιθανό νά ἀποτελέσει πρόσκομμα γιά τή μελλοντική ἔνταξη καί τῆς Τουρκίας, στό ἀπώτερο ὅμως μέλλον.

30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ.

Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, τοῦ ὑφυπουργοῦ, Ι. Κατσαδήμα, καί τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων, κατά τήν ὁποία ἐξετάζονται θέματα σχετικά μέ τήν ἀσφάλεια τῆς χώρας.

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ γενικός γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, Ι. Τζούνης, συναντᾶται, στή Βέρνη, μέ τόν Τοῦρκο πρέσβη, Σ. Μπιλγκέ. Ἡ συνάντηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων ἀσχολήθηκε μέ τό ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας τοῦ Αἰγαίου, κατέληξε ὅμως σέ ναυάγιο, καθώς ἡ τουρκική πλευρά δέν ἔκαμε κανένα βῆμα πού θά συνεισέφερε στήν παραπομπή του στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης.

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐσωτερικῆς της ἀναδιοργανώσεως, ἡ ΕΚ-ΝΔ μετονομάζεται σέ «Ἕνωση Δημοκρατικοῦ Κέντρου» (ΕΔΗΚ).

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Πραγματοποιεῖται σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Ὁ κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε κατ' ἀρχήν ὅτι τό ἐκπονηθέν 10ετές πρόγραμμα δημοσίων ἔργων ἀνταποκρίνεται στούς ἀναπτυξιακούς στόχους τῆς Κυβερνήσεως καί ὅτι, παρά τίς δύσκολες περιστάσεις πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα κατά τά τελευταῖα δύο κρίσιμα χρόνια, ἡ καταβαλλομένη αὐτή τήν στιγμή προσπάθεια καί οἱ διαγραφόμενες προοπτικές σέ βασικά ἔργα ἐπιβεβαιώνουν αὐτό πού ἔχει ἐπανειλημμένως τονισθῆ: ὅτι δηλαδή ὑπό ὡρισμένους ὅρους καί προϋποθέσεις, ἡ πρόοδος τῆς χώρας μπορεῖ νά εἶναι καί ταχεῖα καί θεαματική. Βεβαίως δέν ἦταν δυνατόν μέσα στά δύο αὐτά χρόνια να θεραπευθοῦν ἀτέλειες καί νά συμπληρωθοῦν ἐλλείψεις πού γιά διαφόρους λόγους χρονίζουν ἐπί 150 ἔτη. Ἀλλά ὑπάρχουν καί ἡ θέληση, καί οἱ ὀργανωτικές καί τεχνικές προϋποθέσεις, καί τό ἀνθρώπινο δυναμικό, γιά νά τεθοῦν ἑδραῖες οἱ βάσεις τῆς ἐθνικῆς ὑποδομῆς πού θά ἀλλάξουν πρός τό καλύτερο τήν ὄψη καί τήν μοῖρα τῆς Ἑλλάδος.

»Σ' αὐτήν ὅμως τήν τόσο δημιουργική, ὅσο καί ἐπίπονη προσπάθεια γιά γενική ἀνάπτυξη, πρόοδο καί εὐημερία, εἶναι ἀναγκαία ἡ στράτευση ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ἀσχετα ἀπό ἰδεολογικές καί πολιτικές τοποθετήσεις. Αὐτήν τήν προσπάθεια ἐξ ἄλλου δέν ἔχουν δικαίωμα νά ὑπονομεύουν συνεχῶς οἱ ἐκ συστήματος μεμψίμοιροι καί οἱ πάσης φύσεως καί προελεύσεως ἀρνητές.

»Τά ἐπί μέρους συζητηθέντα θέματα καί οἱ συναφεῖς ἀποφάσεις πού ἐλήφθησαν κατά τήν διάρκεια τῆς συσκέψεως ἔχουν ὡς ἑξῆς:

»1. Θέματα ὀργανώσεως

»Ὁ κ. Καραμανλῆς συμφώνησε μέ τήν εἰσήγηση τοῦ κ. ὑπουργοῦ νά προωθηθῆ κατάλληλα μέ τήν ταχεῖα ὁλοκλήρωση τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, τό νομοσχέδιο γιά τήν ἀναδιάρθρωση τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν, τήν σύσταση νέων κλάδων, καθώς καί τήν τακτοποίηση θεμάτων ἀναφερομένων στό προσωπικό καί στήν ἀναδιάρθρωση τῶν Συμβουλίων Δημοσίων Ἔργων.

»Ὡς γνώμονες κατά τήν σύνταξη τοῦ νομοσχεδίου, ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὑπέδειξε:

»Πρῶτον: Τήν μέσῳ τῆς ἀναδιαρθρώσεως τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν ἐπίτευξη πραγματικῆς ἀποκεντρώσεως.

»Δεύτερον: Τήν ἐφαρμογή αὐστηρῶν κριτηρίων λιτότητος κατά τήν αὔξηση τῶν ὀργανικῶν θέσεων.

»Τρίτον: Τήν ἁπλούστευση τῶν διαδικασιῶν, καί

»Τέταρτον: Τήν ἀνάληψη οὐσιαστικωτέρων εὐθυνῶν ἀπό τίς ὑπηρεσίες, μέσῳ τῆς ἀναδιαρθρώσεως τῶν διατάξεων περί Συμβουλίων Δημοσίων Ἔργων.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημερώθηκε ἐπίσης ἐπί τῆς προεργασίας πού ἔχει γίνει γιά τήν συγκέντρωση ὅλων τῶν θεμάτων πού ἀναφέρονται σέ τεχνικά ἔργα, καθώς καί τῶν συναφῶν ὑπηρεσιῶν ὅλων τῶν Ὑπουργείων, στό Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ἐν προκειμένῳ ἐντολή γιά τήν ἄμεση ὁλοκλήρωση αὐτῆς τῆς συγκεντρώσεως, πού ἀνταποκρίνεται σέ θεμελιώδη κυβερνητική γραμμή, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τά ὁμοειδῆ θέματα καί οἱ ὑπηρεσίες πού ἀσχολοῦνται μέ αὐτά καί εἶναι ἐγκατεσπαρμένες σέ διάφορους τομεῖς τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, πρέπει νά συγκεντρώνωνται σέ ἕνα Ὑπουργεῖο, γεγονός πού θά ἐπιφέρη τήν ἁπλούστευση τῶν διαδικασιῶν, τήν ἐπιτάχυνση τῶν δραστηριοτήτων καί τήν μείωση τοῦ κόστους λειτουργίας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἐξ ἄλλου συζητήθηκε ἡ ὀργάνωση Ἐθνικῆς Ὑπηρεσίας Κτηματογραφήσεως καί ἀποφασίσθηκε ἡ κατά τό δυνατόν ἐπιτάχυνση τῶν διαδικασιῶν γιά τήν ψήφιση τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου. Ἀποφασίσθηκε περαιτέρω ἡ ἄμεση προώθηση τοῦ νομοσχεδίου γιά τήν συγκρότηση Κοινωφελοῦς Ἐπιχειρήσεως Πολεοδομίας, Οἰκισμοῦ καί Στεγάσεως (ΚΕΠΟΣ), μέσῳ τῆς ὁποίας θά μπορέσουν νά ἀποκτήσουν ὑπό εὐνοϊκούς ὅρους φθηνή καί εὐπρεπῆ στέγη ἄτομα μέ χαμηλά εἰσοδήματα.

»2. Ἔργα ἐθνικῆς ὑποδομῆς

»Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάσθηκε ἡ πορεία τοῦ τρέχοντος προγράμματος δημοσίων ἔργων, τοῦ ὁποίου καί διαπιστώθηκε ἡ ἱκανοποιητική ἐκτέλεση. Ἡ δαπάνη γιά τό ὅλο πρόγραμμα τοῦ 1976 θά κυμανθῆ γύρω στά 14 δισεκατομμύρια, ὅπως θ' ἀνακοινωθῆ μέ περισσότερες λεπτομέρειες ἀργότερα.

»Ἐπί πλέον ἐπιβεβαιώθηκε ἡ ἀνάγκη νομοθετικῶν ρυθμίσεων γιά τήν ἐπίσπευση τῶν ἐν λόγῳ ἔργων, εἰδικώτερα ὅσον ἀφορᾶ στήν τήρηση τῶν συμβατικῶν προθεσμιῶν καί — ἀντιστοίχως — στήν ἐπιβολή αὐστηρῶν κυρώσεων στούς ἐργολήπτες ἐκείνους πού δέν τηροῦν τίς προαναφερθεῖσες προθεσμίες.

»Ἀφοῦ ἐνημερώθηκε γιά τίς ἀνάγκες τῆς περιοχῆς πρωτευούσης σέ ἔργα ὑδρεύσεως, ἀποχετεύσεως, ἐξυγιάνσεως καί ὁδοποιΐας, πού περιλαμβάνονται στό ἤδη ἐκπονηθέν 10ετές πρόγραμμα, ὁ κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν ἐντός μηνός μελέτη τῆς ὀργανώσεως ἑνιαίου φορέ-

Συνεργασία μέ τό γενικό γραμματέα τοῦ ΕΟΤ, Τζ. Τζαννετάκη (ἄνω)· ἔργα στήν παραλιακή λεωφόρο (κάτω).

ως, τοῦ ὁποίου τό ἔργο θά συνίσταται στόν προγραμματισμό καί στόν συντονισμό τῶν ἔργων καί στήν κατανομή τῶν ἀναγκαίων πρός τοῦτο πιστώσεων. Συγκεκριμένα γιά τήν περιοχή πρωτευούσης τό 10ετές πρόγραμμα προβλέπει δαπάνες ὕψους 80 περίπου δισεκατομμυρίων δρχ. (σέ τιμές 1975) ἤτοι: Συγκοινωνιακά 37 δισεκατ. δρχ. — Ὕδρευση 13 δισεκατ. δρχ. — Ἀποχέτευση 30 δισεκατ. δρχ.

»Ἡ ἐν λόγῳ μελέτη θά περιλαμβάνη καί τήν ἐξασφάλιση τῶν πόρων πρός ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματος, μέ βάση τήν ἀρχή τῆς ἀνταποδοτικότητος, ἡ ὁποία πρέπει νά διέπη ἐν προκειμένῳ τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων.

»Ὅλη αὐτή ἡ προσπάθεια κατατείνει στήν θεραπεία ἀτελειῶν καί ἐλλείψεων 150 ἐτῶν συγχρόνου ἑλληνικοῦ δημοσίου βίου.

»Σημειωτέον ὅτι ἡ προαναφερθεῖσα ἀρχή τῆς ἀνταποδοτικότητος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κατά κάποιο τρόπο τό τίμημα τῆς ἀναπτύξεως καί πού σημαίνει ὅτι ἐκεῖνος πού ὠφελεῖται ἀπό τήν κατασκευή ἑνός ἔργου, πρέπει νά καταβάλη τήν σχετική δαπάνη, θά ἐπεκταθῆ βαθμιαῖα καί σέ ἄλλες περιοχές, μόλις ὡριμάζουν πρός τοῦτο οἱ κατά τόπους συνθῆκες.

»Πρός τό παρόν ὅμως ἡ κυβερνητική πολιτική προβλέπει τήν ἐφαρμογή ἑνός δυναμικοῦ προγράμματος ἐγγείων βελτιώσεων καί δημοσίων ἔργων στήν ὑπόλοιπη χώρα, πού θά πραγματοποιηθῆ μέσῳ τοῦ προϋπολογισμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων.

»3. Ἔργα ἐκπολιτιστικά

»Ἀναφορικά μέ τό πλέγμα τῶν ἔργων τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ, πού ἐπεκτείνονται ἀπό τό Μικρολίμανο ὡς τήν Βάρκιζα καί πού συνίστανται σέ ἔργα λιμενικά, ὑδρευτικά καί ὁδοποιητικά, πού ἐπελέγησαν μέ κριτήρια κοινωνικά, πολιτιστικά, τουριστικά καί κυκλοφοριακά, ἀποφασίσθηκε νά ἐπιταχυνθῆ ἡ ἐκτέλεσή τους.

»Ἡ σύσκεψη ἀσχολήθηκε καί μέ τό θέμα τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς κεντρικῆς περιοχῆς πρωτευούσης, πού βρίσκεται μεταξύ τῶν ὁδῶν Βασ. Σοφίας, Ρηγίλλης καί Βασ. Κων/νου (Ριζάρειος Σχολή κ.λπ.). Ἐν προκειμένῳ ἀποφασίσθηκε ἡ προκήρυξη πανελληνίου ἀρχιτεκτονικοῦ διαγωνισμοῦ ἰδεῶν, μέ ἐλευθερία προτάσεων, ἀλλά καί μέ στόχο τόν πνευματικό πυρῆνα, τό πράσινο καί γενικά τήν μνημειακή ἔξαρση τῆς πόλεως στήν τόσο κρίσιμη γιά τήν πρωτεύουσα περιοχή αὐτή.

»Διαπιστώθηκε ἐκτός τούτου ἡ ἀνάγκη καί ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς ἑνός προγράμματος διερευνήσεως καί ἀποτυπώσεως — μέ σύγχρονες τεχνολογικές μεθόδους — τοῦ ὑδατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας μέ σκοπό τήν ἀξιοποίηση σημαντικωτάτων ποσοτήτων ὕδατος, πού παραμένουν μέχρι σήμερα ἀνεκμετάλλευτες.

»Ἐξετάσθηκαν ἐπίσης διάφορα ἐπί μέρους ἔργα, γιά τά ὁποῖα ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε σχετικές ὁδηγίες.

»Τέλος ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπευθύνθηκε σέ ἀνώτερους ὑπαλλήλους τοῦ Ὑπουργείου, στούς ὁποίους συνέστησε προσήλωση στό καθῆκον καί ἐντονώτερη δραστηριοποίηση, γιά τήν ἀνάκτηση τοῦ χρόνου πού χάθηκε κατά τήν διάρκεια τῆς ἑπταετίας»[54].

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Σημειώνονται ἐπεισόδια στά Σπάτα μεταξύ τῆς ἀστυνομίας καί κατοίκων πού εἶχαν προσπαθήσει νά ὀργανώσουν «παρατηρητήρια», γιά νά ἐμποδίσουν τίς ἀπαλλοτριώσεις γῆς γιά τό νέο ἀεροδρόμιο τῆς πρωτεύουσας. Τά ἐπεισόδια θά στηλιτεύσει μέ ἀνακοίνωσή της ἡ Κυβέρνηση.

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται στό Πολιτικό Γραφεῖο τόν πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Βουλῆς καί ἀντιπρόσωπο τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς στίς διακοινοτικές συνομιλίες, Γ. Κληρίδη, τόν ὁποῖο συνοδεύουν οἱ Τ. Παπαδόπουλος, Μ. Τριανταφυλλίδης καί ὁ πρέσβης τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας στήν Ἀθήνα, Ν. Κρανιδιώτης. Ἡ συζήτηση περιστράφηκε γύρω ἀπό τήν ἐπικείμενη ἔναρξη νέου γύρου διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, τήν ὁποία οἱ Τοῦρκοι εἶχαν μάταια προσπαθήσει νά ἀποτρέψουν, ἀκόμη καί μετά τή συμφωνία Μπίτσιου-Τσαγλαγιαγκίλ τῆς 12ης Δεκεμβρίου. Ἀρχικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς ζήτησε νά ἐνημερωθεῖ γιά τήν κατάσταση τῶν προσφύγων, τήν οἰκονομική κατάσταση τῆς Κύπρου καί τίς ἀποφάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. Τό σχετικό πρακτικό συνεχίζει:

«Ὁ κ. Κληρίδης ἐξήγησε ὅτι ἀντιμετωπίζεται σοβαρόν θέμα ἀνεργίας τῶν προσφύγων πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐξαναγκάζει πολλούς εἰς μετανάστευσιν. Ἡ οἰκονομική κατάστασις ἔχει ἐπηρεασθῆ σημαντικῶς ἀπό τήν κατάληψιν τοῦ 40% τῆς ἐκτάσεως τῆς κυπριακῆς γῆς. Ὅσον ἀφορᾶ τάς ἀποφάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου, ὁ κ. Κληρίδης ἀπήντησεν ὅτι οἱ ὅροι ἐντολῆς τούς ὁποίους ἔλαβε παρά τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου εἶναι νά μήν προβῆ εἰς συγκεκριμένας προτάσεις ἐκτός ἐάν καί ἡ τουρκική πλευρά εἶναι ἑτοίμη νά προβῆ εἰς ἀντιπροτάσεις. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νά περιορισθῆ εἰς ἀνταλλαγήν γενικῶν ἀπόψεων καί, εἰ δυνατόν, νά ἐξιχνιάση τάς τουρκικάς θέσεις ἐπί τοῦ θέματος τῆς ἐδαφικῆς ἐκτάσεως τήν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι ἐπιθυμοῦν νά διατηρήσουν ὑπό τουρκοκυπριακήν διοίκησιν. Περαιτέρω ὁ κ. Κληρίδης εἶπεν ὅτι δέν φρονεῖ ὅτι οἱ Τοῦρκοι θά ὑποβάλουν συγκεκριμένας προτάσεις ἰδίως ἐπί τοῦ ἐδαφικοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θά ζητήση ὅπως ἀμφότεραι αἱ πλευραί ὑποβάλουν τάς προτάσεις των εἴτε ἀπ' εὐθείας εἰς τόν κ. Βαλντχάιμ, εἴτε μέσῳ τοῦ ἐν Κύπρῳ προσωπικοῦ ἀντιπροσώπου του κ. ντέ Κουεγιάρ ἐντός συντόμου χρονικοῦ διαστήματος. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου — συνέχισεν ὁ κ. Κληρίδης — εἶναι ὅπως μή συζητήση ἐπί συγκεκριμένων περιοχῶν ἀλλ' ἁπλῶς ἐπί ποσοστῶν τά ὁποῖα νά μή ὑπερβαίνουν τό 20% διά τήν τουρκοκυπριακήν διοίκησιν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν μορφήν τῆς ὁμοσπονδίας, ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Βουλῆς εἶπεν ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου εἶναι νά ἀπορριφθῆ ἡ διζωνική ὁμοσπονδία καί εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θά ὑπάρξη ἔδαφος διαπραγματεύσεων νά προταθοῦν τελικῶς εἰς τούς Τουρκοκυπρίους ἓν μεγάλον καντόνιον ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας - Κυρηνείας καί δύο ἄλλα καντόνια εἰς τόν Βορρᾶν (εἰς Καρπασίαν καί εἰς Λεύκαν).

»Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπήντησεν ὅτι τό θέμα τῶν διαπραγματεύσεων ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τήν κυπριακήν Κυβέρνησιν. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἤνοιξε τόν δρόμον τῶν διαπραγματεύσεων διά τοῦ Πρωτοκόλλου τῶν Βρυξελλῶν καί ἐξησφάλισεν πρός τοῦτο τήν ὑποστήριξιν τῶν περισσοτέρων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καί ἰδιαιτέρως τῆς Γερμανίας καί τῆς Γαλλίας.

»Περαιτέρω ὁ κ. Καραμανλῆς διετύπωσε τάς ἀπόψεις του, ὑπό μορφήν καθαρῶς συμβουλευτικήν, περίπου ὡς ἑξῆς: "Ὁ χρόνος ἐργάζεται ἐναντίον μας. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πρέπει νά κάνουν προτάσεις εἴμεθα ἐμεῖς καί ὄχι οἱ Τοῦρκοι. Οἱ Τοῦρκοι κατέλαβαν ἕνα σημαντικό τμῆμα τῆς Κύπρου καί ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτούς θά ἐπεθύμουν νά τό κρατήσουν ὁλόκληρον. Ἐκεῖνοι λοιπόν οἱ ὁποῖοι θά πρέπη νά ὑποβάλουν προτάσεις καί νά ζητήσουν τήν ἐπιστροφήν ἐδαφῶν εἶναι οἱ Ἑλληνοκύπριοι. Πρός τοῦτο πρέπει νά ἀποφασίσωμεν μέ τόλμην καί ρεαλισμόν, ποῖον εἶναι τό ἔσχατον ὅριον ὑποχωρήσεώς μας, καί νά ὑποβάλωμεν μέ παρρησίαν τάς τοιαύτας προτάσεις μας, ἀπό τάς ὁποίας ἐν συνεχείᾳ νά μή ὑποχωρήσωμεν οὔτε κατά κεραίαν. Θά ζητήσωμεν ἀπό τάς φίλας εὐρωπαϊκάς χώρας νά ὑποστηρίξουν τάς προτάσεις καί νά πιέσουν ἐπιμόνως τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν, διότι οὐσιαστικῶς δέν θά ἀποφασίσῃ ὁ Ντενκτάς ἀλλά ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἡ ὁποία ἐλέγχει τό βόρειον τμῆμα τῆς νήσου μέ 40.000 στρατόν. Ἐάν αἱ προτάσεις μας εἶναι λογικαί" — συνέχισεν ὁ κ. Καραμανλῆς — "καί δέν τάς ἀποδεχθῶσιν οἱ Τοῦρκοι, τότε οὗτοι θά εἶναι ἐκτεθειμένοι ἀπέναντι τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης. Πρέπει ὅμως νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ὅλαι σχεδόν αἱ εὐρωπαϊκαί χῶραι εὐνοοῦν διζωνικήν ὁμοσπονδίαν καί οὐχί πολυπεριφερειακήν".

»Εἰς παρατήρησιν, ὅτι, ἐάν ὑπεβάλλοντο ἑλληνικαί προτάσεις χωρίς νά δεσμευθοῦν ἐκ τῶν προτέρων οἱ Τοῦρκοι νά ἀπαντήσουν τότε ἡ τουρκική πλευρά θά εἶχε τό πλεονέκτημα νά ἔχῃ εἰς χεῖρας της τάς ἑλληνικάς προτάσεις μέ τάς ὁποίας θά παρεχωροῦντο ἐδαφικαί ἐκτάσεις εἰς τούς Τούρκους, ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπήντησεν ὅτι θά ἦτο καλόν νά δεσμεύσωμεν ἐκ τῶν προτέρων τούς Τούρκους νά ἀπαντήσουν εἰς τάς προτάσεις μας ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει θά πρέπη εἰς δεύτερον στάδιον νά ὑποβάλωμεν συγκεκριμένας προτάσεις.

»Τέλος ἐγένετο εἰσήγησις ὅπως μετά τήν ἐπικειμένην συνάντησιν τῆς Βιέννης γίνῃ εἰς τάς Ἀθήνας Διάσκεψις Κορυφῆς, ὥστε νά ληφθοῦν ἀπό κοινοῦ μετά τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀποφάσεις ἐπί ὅλων τῶν θεμάτων»[55].

Ὁ νέος γύρος τῶν ἐνδοκυπριακῶν συνομιλιῶν πραγματοποιήθηκε μεταξύ 17 καί 21 τοῦ μηνός στή Βιέννη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, Κ. Βαλντχάιμ. Στίς 26 Φεβρουαρίου, ὁ Γ. Κληρίδης διῆλθε ἐκ νέου ἀπό τήν Ἀθήνα, ὁπότε καί συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ, παρουσία τῶν Δ. Μπίτσιου καί Ν. Κρανιδιώτη:

»Ἐν ἀρχῇ, ὁ κ. Κληρίδης παρέσχε συμπληρωματικάς πληροφορίας περί τῶν συνομιλιῶν του εἰς τήν Βιέννην, εἰπών ὅτι ναί μέν δέν ἐπετεύχθη πρόοδος ἐπί τῆς οὐσίας, ἐπετεύχθη ὅμως οὐσιαστική συμφωνία ἐπί τῆς διαδικασίας, συμφώνως πρός τήν ὁποίαν, ἐντός ἕξι ἑβδομάδων αἱ δύο πλευραί θά ὑποβάλουν προτάσεις πρός τόν γεν. γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, μέσῳ τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀντιπροσώπου των κ. ντέ Κουεγιάρ καί θά ἐπανέλθουν τόν Μάιον εἰς Βιέννην διά νά συζητήσουν τάς προτάσεις αὐτάς, ὁπότε, ἐάν ἐπέλθῃ κατ' ἀρχήν συμφωνία, θά παραπέμψουν τά θέματα εἰς μικτάς ἐπιτροπάς. Ὅσον ἀφορᾶ τήν οὐσίαν, ὁ κ. Κληρίδης εἶπεν ὅτι ἐγένετο ἀνταλλαγή ἀπόψεων, δέν προέκυψεν ὅμως οἱαδήποτε μεταβολή εἰς τάς θέσεις τῶν δύο πλευρῶν. Περαιτέρω, ὁ κ. Κληρίδης ὑπεγράμμισεν ὅτι τά δύο θετικά στοιχεῖα τῆς συναντήσεως τῆς Βιέννης ἦσαν: (α) ἡ συμφωνία ἐπί τοῦ διαδικαστικοῦ καί (β) ἡ ἐκ μέρους τοῦ γεν. γραμματέως ἐπανάληψις προτάσεως τήν ὁποίαν οὗτος (ὁ γενικός γραμματεύς) εἶχεν ὑποβάλλει κατά τήν δευτέραν συνάντησιν τῆς Βιέννης, περί ἐπιστροφῆς ὡρισμένου ἀριθμοῦ προσφύγων εἰς τρεῖς περιοχάς τῆς νήσου. (1. Περιοχή νοτίως τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας - Ἀμμοχώστου, ἀρχομένη δυτικῶς τῆς Τύμβου μέχρι τῆς θαλάσσης Ἀμμοχώστου, 2. Περιοχή βορείως τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας - Ἀμμοχώστου, περιλαμβάνουσα τό Τρίκωμον καί τήν πέριξ πεδιάδα τῆς Μεσαορίας, 3. Περιοχή ἐκτεινομένη ἐκατέρωθεν τῆς Μόρφου).

»Ἡ πρότασις τότε ἐγένετο δι' ἀνθρωπιστικούς λόγους, μέ τήν προϋπόθεσιν ὅτι αἱ περιοχαί αὐταί θά ἐξεκενοῦντο ἀπό τόν τουρκικόν στρατόν καί θά περιήρχοντο, μέχρι τακτοποιήσεως τοῦ πολιτικοῦ θέματος, ὑπό τήν διοίκησιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ὁ κ. Ντενκτάς, ἀμέσως μετά τήν ὑποβολήν τῆς προτάσεως, ἠρώτησε κατά πόσον αἱ περιοχαί αὐταί θά ἀπετέλουν τήν βάσιν διά τάς ἐδαφικάς διεκδικήσεις τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς. Ὁ κ. Κληρίδης ἀπήντησεν ὅτι τό θέμα εἶναι ἄσχετον πρός τήν πολιτικήν καί ἀφορᾶ μόνον εἰς τήν ἀνθρωπιστικήν πλευράν τοῦ ζητήματος. Ἐν συνεχείᾳ ὅμως καί εἰς ἰδιαιτέραν συνομιλίαν ὁ κ. Κληρίδης ἠρώτησε τόν κ. Ντενκτάς τί θά συνέβαινεν ἐάν ἡ ἀπάντησις ἐπί τοῦ ὡς ἄνω ἐρωτήματός του ἦτο καταφατική. Καί ὁ κ. Ντενκτάς ἀπήντησεν ὅτι θά παρέπεμπε τό ὅλον θέμα εἰς μίαν μικτήν ὑποεπιτροπήν δι' ἐπεξεργασίαν καί μικράς περικοπάς.

»Εἰς τό σημεῖον τοῦτο ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς ἐπεμβαίνων εἶπεν ὅτι ἦτο σφάλμα νά μή γίνῃ ἀποδεκτή ἀμέσως ἡ πρότασις τοῦ κ. Βαλντχάιμ. Ἡ πρότασις αὕτη, συνέχισεν ὁ κ. Καραμανλῆς, μᾶς παρεῖχε τρία σημαντικά πλεονεκτήματα:

»α. ὅτι προήρχετο ἀπό τόν γενικό γραμματέα καί δέν θά ἐξετίθετο ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά εἰς τήν ὑποβολήν ἰδικῶν της προτάσεων·

»β. προνοεῖ πολυπεριφερειακήν ὁμοσπονδίαν καί

»γ. μειώνει τήν ὑπό τόν τουρκικόν ἔλεγχον περιοχήν κατά 12%, ἤτοι περιορίζει αὐτήν περίπου εἰς τό 24%.

»Ἀλλ' ἐκτός τῶν λόγων τούτων, ἡ πρότασις αὐτή καθ' ἑαυτή προσφέρει μίαν λύσιν εἰς τό δημιουργηθέν ἀδιέξοδον καί ἀποτελεῖ μίαν καλήν διαπραγματευτικήν βάσιν διά τήν ἑλληνικήν πλευράν. Νομίζω, ἐπέρανεν ὁ κ. Καραμανλῆς, ὅτι ἔπρεπε νά τήν ἀποδεχθῆτε.

»Ὁ κ. Κληρίδης ἀπεκάλυψεν εἰς τό σημεῖον τοῦτο, ὅτι ἐπεκοινώνησε μετά τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τηλεφωνικῶς καί ἐζήτησε τάς ἐπί τοῦ προκειμένου ἀπόψεις του, ὁ δέ Μακαριώτατος συνεφώνησε καί συνέστησεν εἰς τόν κ. Κληρίδην τήν ἀποδοχήν τῆς προτάσεως Βαλντχάιμ, ὡς βάσιν διά περαιτέρω διαπραγμάτευσιν. Οἱ δύο σύμβουλοι ὅμως τοῦ κ.

Κληρίδη, κ.κ. Τάσος Παπαδόπουλος καί Μιχαλάκης Τριανταφυλλίδης, διεφώνησαν, έπεκοινώνησαν έκ νέου μετά τοῦ Μακαριωτάτου καί, κατόπιν τούτου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἄφησεν εἰς αὐτούς, ἐν λευκῷ, τό θέμα τῆς ἐκλογῆς. Κατόπιν αὐτοῦ ἡ πρότασις τοῦ κ. Βαλντχάιμ δέν ἐγένετο ἀποδεκτή.

»Ἀκολούθως, ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπέμεινεν ὅτι, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν συμφέρον νά ὑποβάλουν προτάσεις εἶναι οἱ Ἕλληνες καί ὄχι οἱ Τοῦρκοι, διότι οἱ τελευταῖοι θά ἐπεθύμουν νά παραταθῆ, ὅσον τό δυνατόν περισσότερον, ἡ δημιουργηθεῖσα de facto κατάστασις. Νομίζω — συνέχισεν ὁ κ. Καραμανλῆς — ὅτι πρέπει νά ληφθῆ μία τολμηρά καί θαρραλέα ἀποφάσις ἐκ μέρους μας. Θά ἠμποροῦσεν ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά νά ὑποβάλη εἰς τόν κ. ντέ Κουεγιάρ τήν ἄποψιν ὅτι δέχεται, εἴτε αὐτούσιον, εἴτε ἐλαφρῶς τροποποιημένον, τό σχέδιον Βαλντχάιμ ὡς βάσιν περαιτέρω συζητήσεως. Ἐν συνεχείᾳ, ἐκθέτων τάς ἀπόψεις του, ὁ κ. Καραμανλῆς εἶπε περίπου τά ἑξῆς: Προσωπικῶς, καί χωρίς νά θέλω νά ἐπιβάλω τήν γνώμη μου, φρονῶ, καί σ' αὐτό ὅπως γνωρίζετε συμφωνεῖ καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ὅτι ἡ διζωνική, ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτος εἶναι καί συμφέρουσα· ὅπως εἶναι συμφέρουσα καί κεντρική Κυβέρνησις μέ χαλαράς ἐξουσίας, ἀρκεῖ ἡ ἔκτασις πού θά κρατήσουν οἱ Τοῦρκοι νά εἶναι κάτω τοῦ 25%. Μέ τόν τρόπον αὐτόν θά ἀπομονώσωμε τούς Τούρκους εἰς τόν Βορρᾶν καί θά ὀργανώσωμεν τό ἑλληνικόν τμῆμα κατά τρόπον ὥστε νά ἔχη συντριπτικήν ὑπεροχήν ἀλλά καί ἀσφάλειαν ἔναντι τοῦ τουρκικοῦ. Τοῦτο ἄλλωστε θά ἄφηνε ἀνοιχτόν τόν δρόμον διά ἐνδεχομένην ἕνωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος μέ τήν Ἑλλάδα, ἐάν εἰς τό ἀπώτερον μέλλον οἱ Τοῦρκοι ἤθελον συμφωνήσει σέ διπλῆν ἕνωσιν. Τό ἐνδεχόμενον ὅμως αὐτό θά ἀπεκλείετο μέ τήν λύσιν τῶν πολλῶν καντονίων, τά ὁποῖα ἐπιπροσθέτως θά προκαλοῦσαν καί νέας προστριβάς μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων μέ κίνδυνον νά δοθῆ καί πάλι πρόσχημα στήν Τουρκία νά παρέμβη.

»Φοβοῦμαι ὅτι, ἐάν δεν ἐπιτύχουμε τώρα μίαν λύσιν πάνω σ' αὐτάς τάς γραμμάς, ἡ Τουρκία, ἐντός 15 ἤ 20 ἐτῶν, ἀφοῦ μεταβάλη καί τήν σύνθεσιν τῶν πληθυσμῶν, θά καταλάβη ὁλόκληρον τήν Κύπρον.

»Εἰς παρατήρησιν, κατά πόσον ἡ Ἑλλάς θά ἠδύνατο ἐν τῷ μεταξύ νά ἐνισχύση τήν ἄμυναν τῆς Κύπρου, ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: Ἡμεῖς εὑρισκόμεθα εἰς ἀπόστασιν δύο ἡμερῶν ἀπό τῆς νήσου ἐνῶ ἡ Τουρκία εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν μόλις τεσσάρων ὡρῶν. Ἐάν στείλωμεν δυνάμεις πιθανόν νά τάς βυθίσουν καθ' ὁδόν καί νά ἐμπλακῶμεν εἰς πόλεμον, κατά τόν ὁποῖον θά εἶναι ἀδύνατον νά προστατεύσωμεν τήν Κύπρον. Σήμερον εἴμεθα βεβαίως εἰς θέσιν νά προστατεύσωμεν ἀποτελεσματικῶς τά σύνορά μας, ὥστε νά μή φοβούμεθα πλέον τήν Τουρκίαν. Ἐάν ὅμως ἀποστείλωμεν δυνάμεις εἰς Κύπρον, τότε θά ἐξασθενήσωμεν τήν ἄμυνάν μας ἐδῶ, ὁπότε ὑπάρχει κίνδυνος νά πάθουμε συμφορές. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ὅλη ὑπόθεσις τοῦ Κυπριακοῦ θά πρέπη ἐκ τῶν προτέρων νά μεθοδευθῆ καί νά ἐπιδιωχθῆ μέ συνέπειαν λύσις ἐπί τῇ βάσει προγράμματος τό ὁποῖον ἀπό κοινοῦ θά καθορίσωμεν.

»Οἱ κ.κ. Κληρίδης καί Κρανιδιώτης συνεφώνησαν ὅτι μόνον διά μιᾶς τοιαύτης πολιτικῆς εἶναι δυνατόν νά σωθῆ ἡ Κύπρος»[56].

Τήν ἑπομένη, ὁ Γ. Κληρίδης συναντήθηκε, παρουσία τοῦ Ν. Κρανιδιώτη, μέ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, ὁ ὁποῖος ἐξέφρασε τήν πίκρα του γιά τό γεγονός ὅτι ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά δέν ἀνέφερε ὅτι, βάσει τοῦ Πρωτοκόλλου τῶν Βρυξελλῶν, εἶχε ἀναλάβει τήν ὑποχρέωση νά ὑποβάλει πρώτη προτάσεις, καθώς καί γιά τίς διαρκεῖς δηλώσεις τοῦ Μακαρίου κατά τῆς διζωνικῆς, τή στιγμή πού ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχε ἀνακοινώσει σέ ξένους ἡγέτες τήν πρόθεσή του νά δεχτεῖ τή λύση αὐτή, ἄν ἡ τουρκοκυπριακή περιοχή περιοριζόταν στό 25% τοῦ ἐδάφους τοῦ νησιοῦ.

Τέλος, στίς 26 Φεβρουαρίου, ἡ Ἐπιτροπή Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ ΟΗΕ, μετά ἀπό σχετική πρόταση τῆς Κούβας, τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Παναμᾶ, τῆς Ἰνδίας, τῆς Σενεγάλης καί τῆς Γιουγκοσλαβίας ζήτησε νά διακοπεῖ κάθε ἀπόπειρα νά μεταβληθεῖ ἡ δημογραφική πραγματικότητα στήν Κύπρο, νά ἐπιστρέψουν στίς ἑστίες τους οἱ πρόσφυγες καί νά καταβληθεῖ κάθε προσπάθεια νά ἀνευρεθοῦν οἱ ἀγνοούμενοι Κύπριοι.

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ἀρχίζει στή Βουλή ἡ συζήτηση τριῶν νομοσχεδίων τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, μέ τά ὁποῖα ἱδρύεται Ἰνστιτοῦτο Γεωλογικῶν καί Μεταλλευτικῶν Ἐρευνῶν (ΙΓΜΕ), ἐνῶ τροποποιεῖται ὁ Μεταλλευτικός Κώδικας καί τό καθεστώς πού διέπει τίς μεταλλευτικές ἔρευνες τοῦ Δημοσίου. Τά νομοσχέδια ἀποτελοῦν καρπούς τῆς περιοδείας τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή Βόρεια Ἑλλάδα, τό προηγούμενο φθινόπωρο, καθώς καί τῆς ἀποφάσεώς του νά δοθεῖ αὐξημένη προσοχή στήν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου τῆς χώρας. Ἐνδεικτική, ἄλλωστε, τῆς σημασίας τοῦ τομέα αὐτοῦ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἦταν ἡ συμμετοχή καί τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως στή σχετική συζήτηση.

Ὁ ὑπουργός Βιομηχανίας, Κ. Κονοφάγος, τόνισε ὅτι στόχος τῆς Κυβερνήσεως ἦταν, ἀφενός νά διατεθοῦν ὅλα τά ἀπαιτούμενα μέσα γιά τή διερεύνηση τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπεδάφους καί, ἀφετέρου, νά ὀργανωθεῖ, μέ τήν ἐνίσχυση καί τοῦ Δημοσίου, ἡ παραγωγή τῶν μεταλλείων, δημοσίων καί ἰδιωτικῶν. Κατόπιν, ὁ ὑπουργός ὑπενθύμισε στό Σῶμα ὅτι γιά τά ἐνεργειακά ὀρυκτά εἶχε προκριθεῖ ἡ λύση τῆς ἐκμεταλλεύσεώς τους ἀπό τό Κράτος: γιά τά πετρέλαια ὑπεύθυνη ἦταν, μετά τήν ἀναθεώρηση τῆς συμβάσεως Ὁσεάνικ, ἡ ΔΕΠ, ἐνῶ γιά τούς λιγνίτες καί τόν ἀτμό γεωθερμίας ἡ ΔΕΗ. Ἀντίθετα μέ τά ἐνεργειακά ὀρυκτά, γιά τά μεταλλεύματα ἐνδεικνύόταν ἡ δραστηριοποίηση τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, ὑπό τήν ἐπίβλεψη καί μέ τή βοήθεια τοῦ Κράτους. Τήν προσπάθεια αὐτή εἶχαν ἐγκαινιάσει οἱ πρῶτες Κυβερνήσεις τοῦ Κ. Καρα-

μανλῆ κατά τή διάρκεια τῆς 'Οκταετίας, καί συνεχίσει ή Κυβέρνηση τῆς 'Ενώσεως Κέντρου· στήν περίοδο ὅμως 1967-73, ή προσπάθεια εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ, καθώς τά κονδύλια πού διατίθενταν στόν τομέα αὐτόν εἶχαν πρακτικά ἐκμηδενιστεῖ. Τά τρία νομοσχέδια στόχευαν στήν ἐπανενεργοποίηση τῶν ἐρευνῶν: τό ΙΓΜΕ θά δώσει τήν ἀπαιτούμενη ὥθηση στό κυβερνητικό πρόγραμμα ἐνῶ τά ἄλλα δύο νομοθετήματα, ἐκσυγχρονίζοντας τό σχετικό θεσμικό πλαίσιο, θά συμβάλουν στήν ἐντατικοποίηση τῶν προσπαθειῶν τόσο τοῦ Κράτους ὅσο καί τῶν ἰδιωτῶν. Τό ΙΓΜΕ εἰδικότερα ἀναλαμβάνει τήν ἐποπτεία τῶν ἐρευνῶν, τή διενέργεια τῶν ἀναγκαίων ἐλέγχων τῆς δραστηριότητας — ἐρευνητικῆς καί παραγωγικῆς — τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων καί τήν παροχή βοήθειας — οἰκονομικῆς καί τεχνικῆς — σέ μικρές μεταλλευτικές ἐπιχειρήσεις. Τό ἔργο αὐτό δέν μποροῦσε νά φέρει σέ πέρας τό παλαιό ΕΘΙΓΜΕ καί γι' αὐτό κρίθηκε σκόπιμη ἡ δημιουργία νέου φορέα, στόν ὁποῖο καί θά ἐνταχθεῖ τό προσωπικό τοῦ ΕΘΙΓΜΕ.

'Από τήν πλευρά του, ὁ Α. Παπανδρέου, πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἐξέφρασε τή διαφωνία του μέ τήν κυβερνητική πολιτική ἡ ὁποία, ὅπως εἶπε, ἀποσκοποῦσε στήν κάλυψη τῶν συναλλαγματικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας καί ὄχι στή συστηματική ἀνάπτυξη τοῦ κρίσιμου αὐτοῦ τομέα τῆς οἰκονομίας. Τά νομοσχέδια δέν μετέβαλαν τήν πραγματικότητα πού εἶχε διαμορφωθεῖ τά προηγούμενα χρόνια, ὁπότε ἡ 'Ελλάδα, ὡς χώρα τῆς καπιταλιστικῆς περιφερείας, εἶχε συναινέσει στήν ἁρπαγή τοῦ ἐθνικοῦ της πλούτου ἀπό ἑλληνικά καί ξένα μονοπώλια. Τά νομοσχέδια, συνέχισε ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἐξυπηρετοῦσαν ἀκριβῶς τά συμφέροντα τῶν μονοπωλίων. Στό μέτρο μάλιστα πού ὁ ὀρυκτός πλοῦτος ἦταν στρατηγικῆς σημασίας γιά τή χώρα, ἡ κατοχύρωση τῶν συμφερόντων αὐτῶν καί ἡ καταστροφή τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων θά συνέβαλλε στή μετατροπή τῆς χώρας σέ φέουδο τῶν ξένων. Τό ΙΓΜΕ, ὡς ὄργανο ἰδιωτικοῦ δικαίου, δέν θά εἶχε τή δύναμη νά ἀντισταθεῖ στίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις. 'Ο Α. Παπανδρέου πρότεινε τήν ἐθνικοποίηση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου μετά ἀπό εὐρεῖα συζήτηση μέ τούς τεχνικούς καί κοινωνικούς φορεῖς πού ἀσχολοῦνταν μέ τόν τομέα αὐτό.

'Απαντώντας, ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, ἀπέρριψε τίς αἰτιάσεις περί ἐξαρτήσεως, ὑπογραμμίζοντας ὅτι ὅλες οἱ χῶρες, ἀκόμη καί οἱ ἀνατολικές — πλήν τῆς 'Αλβανίας — δέχονταν ξένες ἐπενδύσεις. 'Η κυβερνητική πολιτική δέν εἶχε ὡς στόχο τήν κάλυψη συναλλαγματικῶν ἀναγκῶν, ἀλλά τήν καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τῆς χώρας, γιά τήν ὁποία μάλιστα τά τρία νομοσχέδια ἐπέβαλλαν καί σοβαρούς περιορισμούς στήν ἰδιωτική ἰδιοκτησία. 'Επίσης ὑπογράμμισε τήν προσοχή τῆς Κυβερνήσεως στήν ἀνάγκη νά προστατευθεῖ τό περιβάλλον: «Δέν ἔχει ὑπογράψει ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κ. Καραμανλῆ καμμίαν μεγάλην σύμβασιν, χωρίς νά βάλη μέσα στούς ὅρους ὅτι ὁ ἀνάδοχος θά ἐξασφαλίση τήν ἐφαρμογή τῶν τελειοτέρων συγχρόνων μεθόδων τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος».

'Ο πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. 'Ηλιοῦ, ἀναγνώρισε ὅτι τά τρία νομοσχέδια ἀποτελοῦσαν πρόοδο σέ σχέση μέ τό ὑπάρχον καθεστώς· πρόοδο ὅμως ἀνεπαρκῆ, ἀφοῦ ἡ ἀξιοποίηση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου ἔμελλε νά καθορίσει μακροπρόθεσμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Σημείωσε ὅτι τά συμφέροντα τῶν ξένων μονοπωλίων ἔμεναν ἄθικτα, ἐνῶ ὁ ρόλος τοῦ ξένου κεφαλαίου θά ἦταν θετικός μόνο ἄν δέν συνοδευόταν ἀπό «παραχωρήσεις ἀποικιακῆς μορφῆς». 'Από τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ, ὁ Χ. Φλωράκης ἀπέρριψε τά νομοσχέδια· συνέδεσε τήν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου μέ τήν ἐξάρτηση ἀπό ξένα κέντρα ἀποφάσεων καί τόνισε τή θέση τοῦ κόμματός του ὅτι ὁ τομέας αὐτός ὄφειλε νά περιέλθει στήν ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους, γιά νά ἀποτελέσει παράγοντα ἐνισχυτικό τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας.

'Ο ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ὁ ὁποῖος ἀγόρευσε στίς 18 Φεβρουαρίου, εἶπε ὅτι ἡ ἀξιοποίηση τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου, πού ὡς τότε γινόταν μέ τρόπο περιστασιακό, ὄφειλε νά τεθεῖ ὑπό ἐθνικό ἔλεγχο ὄχι βέβαια μέσω ἐθνικοποιήσεων, ἀλλά μέ τή μορφή ἐποπτείας πού θά ἐπέτρεπε στό Δημόσιο νά ἔχει τόν τελευταῖο λόγο ἰδίως στόν τομέα τῆς διαθέσεως τῶν μεταλλευμάτων. "Ασκησε, ἐπίσης, κριτική γιά τήν ἵδρυση τοῦ ΙΓΜΕ, τό ὁποῖο θεώρησε ἀνεπαρκές γιά ἕνα τέτοιο ἔργο. Θεωροῦσε ἀναγκαία τήν ἵδρυση 'Υπουργείου "Ερευνας, πού θά εἶχε τόν ἐπιτελικό ἔλεγχο τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἡ ὁποία δέν θά ἔπρεπε νά στοχεύει στήν ἐξαγωγή, ἀλλά στή δημιουργία μεταλλευτικῶν βιομηχανιῶν, ἱκανῶν νά προσφέρουν ἀπασχόληση καί νά συμβάλουν ἀποφασιστικά στήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Τέλος, γιά μιά ἀκόμη φορά θεώρησε ἀναγκαία τήν ἀναδιοργάνωση τῆς δημόσιας διοικήσεως, μέσω τῆς ὁποίας θά ἦταν δυνατή ἡ ἐκτέλεση αὐτῆς τῆς πολιτικῆς[57].

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

'Ο Κ. Καραμανλῆς δέχεται στό Πολιτικό Γραφεῖο, παρουσία τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, 'Εσωτερικῶν, Οἰκονομικῶν καί Δημοσίων "Εργων, τούς ἐκπροσώπους τῶν τοπικῶν ἑνώσεων Δήμων καί Κοινοτήτων 'Αττικῆς καί Βοιωτίας στούς ὁποίους καί ἀνακοινώνει τή σημαντική αὔξηση τοῦ ποσοῦ τῆς κρατικῆς ἐνισχύσεως. 'Η σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει:

«'Εν ἀρχῇ ὁ κ. πρωθυπουργός ἐτόνισεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει κάθε διάθεσιν νά ἱκανοποιήση τά εὔλογα αἰτή-

ματα τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων, καί κατανοεῖ πλήρως τάς οἰκονομικάς δυσχερείας τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζουν. Ἐζήτησεν ὅμως ἀπό τούς ἐκπροσώπους των νά κατανοοῦν καί αὐτοί τάς δυσχερείας τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζει τό Κράτος διά τήν ἐξυπηρέτησιν μεγάλων ἐθνικῶν καί κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Τό Κράτος — εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς — ἐπιθυμεῖ τήν στενήν συνεργασίαν μέ τούς Ὀργανισμούς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

»Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. πρωθυπουργός ἀνεκοίνωσε τάς κάτωθι κυβερνητικάς ἀποφάσεις εἰς θέματα Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως:

»1. Καθωρίσθη διά τό ἔτος 1976 ἡ ὑπέρ τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων ἐνίσχυσις ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς 2 δισ. δρχ. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐνίσχυσις αὕτη κατά τά ἔτη 1967 ἕως 1974 ἀνήρχετο εἰς 690.000.000 ἐτησίως, κατά δέ τό ἔτος 1975 ἀνῆλθε εἰς 1.100.000.000 δρχ. περίπου. Διά τόν προσδιορισμόν τοῦ ποσοῦ τούτου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ἡ ἀπώλεια ἐσόδων τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων λόγῳ καταργήσεως τοῦ συμπληρωματικοῦ φόρου ἐπί τῶν οἰκοδομῶν καί ἡ προβλεπομένη αὔξησις τῶν λειτουργικῶν δαπανῶν των ἐν συναρτήσει μέ τίς ὑφιστάμενες δυνατότητες τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

»Διά τῆς κρατικῆς ἐνισχύσεως τῶν 2 δισ. δρχ. καί τῶν λοιπῶν ἐσόδων τῶν Ὀργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως ἐκ τῶν ἀποδιδομένων ὑπό τοῦ Κράτους ὑπέρ αὐτῶν φόρων ὑπολογίζεται ὅτι οἱ Δῆμοι τῆς χώρας θά διαθέτουν τό 1976 μετά τήν κάλυψιν τῶν λειτουργικῶν δαπανῶν των 600 ἑκατ. περίπου διά τήν ἐκτέλεσιν ὑπ' αὐτῶν διαφόρων ἔργων.

»2. Ἀπεφασίσθη ἡ ἐκπροσώπησις τῶν Ὀργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως εἰς Ὀργανισμούς Κοινῆς Ὠφελείας συναφεῖς μέ τάς ἁρμοδιότητας τῶν Δήμων, ὡς εἶναι ἡ Ἑλληνική Ἑταιρία Ὑδάτων, ὁ Ὀργανισμός Ἀποχετεύσεως, ὁ κρατικός φορεύς ἀστικῶν συγκοινωνιῶν, ἡ Λαχαναγορά καί τό ΚΕΠΟΣ.

»3. Ἀπεφασίσθη ἡ ἐνεργοτέρα συμμετοχή τῶν Ὀργανισμῶν Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως εἰς τήν κατάρτισιν τῶν περιφερειακῶν προγραμμάτων δημοσίων ἐπενδύσεων τῶν Νομαρχιακῶν Ταμείων διά τῶν ὁποίων ἐκτελοῦνται δημοτικά καί κοινοτικά ἔργα.

»4. Ἀπεφασίσθη ἡ ρύθμισις τῶν ὑποχρεώσεων τῶν Δήμων ἐκ τοκοχρεωλυσίων ὀφειλῶν των πρός τά Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καί Δανείων καί ἄλλους πιστωτικούς ὀργανισμούς κατά τρόπον ὁ ὁποῖος θά διευκολύνῃ τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὀφειλῶν των τούτων.

»5. Ἀπεφασίσθη ὅπως ἐντός τοῦ ἔτους 1976 μελετηθῇ ἡ ἀποτελεσματικωτέρα καί ἐπί μονιμωτέρας βάσεως ἀντιμετώπισις τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων ἀπό τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

»Τέλος ἐλύθη ἡ νομική ἀμφισβήτησις ὅσον ἀφορᾶ τό γνωστόν οἰκόπεδον τῆς λεωφ. Ἀλεξάνδρας. Ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. πρωθυπουργός, τό Νομικόν Συμβούλιον τοῦ Κράτους ἐγνωμοδότησεν ὁμοφώνως ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τήν κυριότητα τοῦ Δημοσίου».

19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ἡ Ἐπιτροπή Διεθνῶν Ὑποθέσεων τῆς ἀμερικανικῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων ἐγκρίνει τή χορήγηση βοήθειας 250 ἑκατ. δολλ. στήν Ἑλλάδα καί 175 ἑκατ. δολλ. στήν Τουρκία. Συγκεκριμένα οἱ πιστώσεις κατανέμονται ὡς ἑξῆς:

Ἑλλάδα		
Δωρεάν στρατιωτική	50	ἑκατ.
Οἰκονομική	90	δολλ.
Πίστωση γιά ἀγορά στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ	110	
Σύνολο	250	
Τουρκία		
Δωρεάν στρατιωτική	50	
Ἐπί πιστώσει καί μετρητοῖς γιά ἀγορά στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ	125	
Σύνολο	175	

Παράλληλα προβλέπονται καί ὅροι γιά τή χορήγηση τῆς βοήθειας στήν Τουρκία: ἡ παράδοση στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ ἐπί πιστώσει καί μετρητοῖς θά προχωρήσει ἄν ἡ Ἄγκυρα τηρήσει τήν κατάπαυση τοῦ πυρός στήν Κύπρο, ἄν δέν αὐξήσει περαιτέρω τόν τουρκικό πληθυσμό τοῦ νησιοῦ καί δέν μεταφέρει ἐκεῖ περισσότερες δυνάμεις καί ἀμερικανικό στρατιωτικό ὑλικό.

Στίς 5 Μαρτίου, ἡ Ὁλομέλεια τῆς Βουλῆς θά ἐπικυρώσει τό νομοσχέδιο· ὡστόσο, στό θέμα θά ὑπάρξουν νέες ἐξελίξεις μετά τήν ὑπογραφή τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς Ἀμυντικῆς Συμφωνίας, στά τέλη τοῦ μηνός [βλ. παρακάτω, σσ. 176-180].

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη μέ ἀντικείμενο τήν προώθηση τῆς δραστηριότητας τοῦ κονσόρτσιουμ Τραπεζῶν ΕΛΕΒΜΕ. Στή σύσκεψη συμμετέχουν, ἐπίσης, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ὁ διοικητής τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, Ξ. Ζολώτας, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΛΕΒΜΕ καί διοικητές ἄλλων Τραπεζῶν. Ὁ πρωθυπουργός δήλωσε στά μέλη τῆς συσκέψεως:

«Ἡ Κυβέρνησίς μου ἐφαρμόζει μίαν ἐκσυγχρονισμένην πολιτικήν ἐλευθέρας οἰκονομίας, δηλαδή τήν πολιτικήν πού ἀκολουθοῦν αἱ χῶραι τῆς δημοκρατικῆς Εὐρώπης, μέ τάς ὁποίας συνδέεται ἤδη ἡ ἑλληνική οἰκονομία καί θά συνδεθῇ ἀκόμη στενώτερα εἰς τό μέλλον μετά τήν ἔνταξίν μας εἰς τήν ΕΟΚ. Ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει δογματικάς προκαταλήψεις. Κριτήριόν της εἶναι, σέ κάθε συγκεκριμένην περίπτωσιν, τό οἰκονομικόν καί τό κοινωνικόν συμφέρον τοῦ λαοῦ. Γι' αὐτό συμβαίνει νά ἐφαρμόζωμεν συχνά πολιτικήν προοδευτικωτέραν ἀπό πολλάς χώρας τῆς Δύσεως πού κυβερνῶνται ἀπό σοσιαλιστικά κόμματα, χωρίς νά εἴμαστε σοσιαλισταί.

»Ἀκολουθοῦσα αὐτήν ἀκριβῶς τήν γραμμήν, ἡ Κυβέρνησις ἀνέλαβε ἀπό τινος χρόνου μίαν ἔντονον

καί ἐκτεταμένην προσπάθειαν, ἀποβλέπουσα ἀφ' ἑνός μέν εἰς τήν χάραξιν συνεποῦς ἐνεργειακῆς πολιτικῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τήν ἀξιοποίησιν τοῦ ὑπογείου πλούτου τῆς χώρας. Ἔτσι, ὅπως γνωρίζετε, ἡ Κυβέρνησις συνέστησε:

»— τό Ἐθνικόν Συμβούλιον Ἐνεργείας, μέ ἐπί κεφαλῆς τόν διεθνοῦς φήμης καθηγητήν, κ. Γυφτόπουλον,

»— τήν Δημοσίαν Ἐπιχείρησιν Πετρελαίου (ΔΕΠ), ἀποστολή τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἔρευνα καί ἡ ἀξιοποίησις τῶν πετρελαίων καί γενικώτερα τῶν ὑδρογονανθράκων, διά λογαριασμόν τοῦ Δημοσίου,

»— τό Κονσόρτσιουμ (ΕΛΕΒΜΕ), πού ἀναλαμβάνει νά καλύψη ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ἐπενδυτικοῦ της προγράμματος.

»Ἀκόμη καί διά τῶν ψηφισθέντων προχθές τριῶν μεταλλευτικῶν νομοσχεδίων, ἡ Κυβέρνησις ἐδημιούργησε τά κατάλληλα θεσμικά καί ὀργανωτικά πλαίσια τῆς μεγάλης αὐτῆς προσπαθείας, πού θά συμβάλη ἀποφασιστικά εἰς τήν ἀναμόρφωσιν τῆς ὅλης δομῆς τῆς οἰκονομίας μας.

»Ὅλοι οἱ παριστάμενοι στήν σημερινήν σύσκεψιν εἶσθε ἐκ τοῦ λειτουργήματος πού ἀσκεῖτε συνδεδεμένοι μέ τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς. Ἔχετε, συνεπῶς, μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης διά τήν ἐπιτυχίαν της. Σᾶς καλῶ νά συνεργασθῆτε στενά, νά κινηθῆτε μεθοδικά, ἀλλά καί μέ γοργό ρυθμό, γιά νά δικαιώσετε τάς προσδοκίας καί τῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή νομοσχέδιο πού προβλέπει τή μετονομασία τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας (ΕΣΑ), τῆς Ναυτικῆς Ἀστυνομίας (ΕΝΑ) καί τῆς Ἀεροπορικῆς Ἀστυνομίας (ΕΑΑ) σέ Στρατονομία, Ναυτονομία καί Ἀερονομία ἀντίστοιχα.

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Μέ ἀφορμή τήν κυκλοφορία φημῶν περί συνωμοτικῶν κινήσεων στό στράτευμα, ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Εἰς τήν ἁρμοδιότητά μου ὑπάγεται ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατός. Ἐξ ὅσων παρακολουθῶ — καί παρακολουθῶ περισσότερα ἀπό ὅσα μερικοί νομίζουν — πιστεύω, ὅτι οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικοί δέν παρασύρονται ἀπό ὁ,τιδήποτε λέγουν μερικοί ἀπόστρατοι.

»Τό στράτευμα εἶναι ἀφοσιωμένο στά ἔργα του κατά τρόπον ὑποδειγματικόν, ὁ ὁποῖος πρέπει νά δίδη ὑπερηφάνεια καί αἴσθημα ἀσφαλείας εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν».

Δύο ἡμέρες ἀργότερα, καί καθώς ἡ φημολογία δέν εἶχε παύσει, ἡ Κυβέρνηση ἐξέδωσε τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Εἶναι ἐκπληκτικό ὅτι, παρά τάς ἐπανειλημμένας καί κατηγορηματικάς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως, ὡρισμέναι ἐφημερίδες ἐξακολουθοῦν νά δημοσιεύουν ἀνυποστάτους φήμας ὡς συνταρακτικάς πληροφορίας. Δέν θέλουν προφανῶς νά ἀντιληφθοῦν ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου βλάπτουν τόν τόπον καί διότι δίδουν εἰς τούς ὀλίγους χουντικούς τήν ψευδαίσθησιν κάποιας ὑποστάσεως, ἀλλά καί διότι τά μυθιστορήματα αὐτά μεταφερόμενα εἰς τό ἐξωτερικόν δημιουργοῦν δυσμενεῖς ἐντυπώσεις εἰς βάρος τῆς χώρας».

3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ πρωθυπουργός παρίσταται σέ δεξίωση πού παρατίθεται μετά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ πρώτου σεμιναρίου πολιτικῆς ἐπιμορφώσεως στελεχῶν τῆς ΟΝΝΕΔ.

4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται, στό Πεντάγωνο, σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἀμύνης, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, καί τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων, στήν ὁποία ἐξετάζονται ζητήματα σχετικά μέ τήν ἄμυνα τῆς χώρας.

4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στή Λευκωσία, Μ. Δούντας, ἐπισκέπτεται τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο — ὁ ὁποῖος εἶχε ζητήσει τή γνώμη τοῦ Κ. Καραμανλῆ σχετικά μέ τούς χειρισμούς στό Κυπριακό — καί τοῦ διαβιβάζει τό ἀκόλουθο μήνυμα τοῦ πρωθυπουργοῦ:

«Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἐκτιμᾶ τό γεγονός ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἐζήτησε τήν γνώμην του καί τόν εὐχαριστεῖ δι' αὐτό. Ἐπί τῆς οὐσίας τοῦ θέματος ὁ κ. πρωθυπουργός πιστεύει ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πού χειρίζεται ὁ ἴδιος τό θέμα ὑπευθύνως, γνωρίζει καλλίτερον παντός ἄλλου τί εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθῆ ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ.

»Ὡς πρός τήν διαδικασίαν, ὁ κ. πρωθυπουργός τονίζει ὅτι θά διευκολύνετο ὁ χειρισμός τοῦ θέματος ἐάν ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά ἀπεδέχετο ὡς ἀφετηρίαν τῆς διαπραγματεύσεως — ὡς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχεν ἐξουσιοδοτήσει τόν κ. Κληρίδην νά πράξη εἰς Βιέννην — τήν εἰσήγησιν Βαλντχάιμ περί τοῦ γνωστοῦ χάρτου. Ἀναλόγως τῆς πορείας τῶν διαπραγματεύσεων, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος θά ἠδύνατο νά καθορίση τήν περαιτέρω γραμμήν.

»Ἀνεξαρτήτως πάντως τῆς ἀποφάσεως πού θά λάβη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ κ. πρωθυπουργός δηλοῖ ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἐξακολουθήση νά παρέχη τήν ἀνεπιφύλακτον συμπαράστασίν της. Θά ἤθελε βεβαίως ὅπως ἡ ἀπόφασις πού θά λάβη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι τοιαύτη ὥστε νά καθιστᾶ τήν συμπαράστασίν της πλέον ἀποτελεσματικήν.

»Τέλος ὁ κ. πρωθυπουργός εὔχεται, ὅπως, κατά τήν κρίσιμον αὐτήν φάσιν τοῦ Κυπριακοῦ, ἀποφευχθοῦν ἐσωτερικαί διενέξεις εἰς τήν Κύπρον, αἱ ὁποῖαι θά ἠμποροῦσαν νά ὁδηγήσουν τόν γύρον αὐτόν τῶν διαπραγματεύσεων εἰς ἀποτυχίαν. Διότι ὑπάρχει κίνδυνος εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας νά εὑρεθῶμεν πρό πλήρους ἀδιεξόδου»[53].

6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς μεταβαίνει στήν Ρόδο γιά νά συμμετάσχει στόν ἑορτασμό τῆς ἐπετείου ἀπελευθερώσεως τῶν Δωδεκανήσων.

6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Μετά τήν ἔκδοση ἀνακοινώσεως τοῦ ΣΕΒ, ὁ ὁποῖος εἶχε καταφερθεῖ ἐναντίον τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς καί εἶχε ὑποστηρίξει, μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀγνοοῦσε τή βιομηχανία, καί ὅτι δέν ὑπῆρχαν κίνητρα γιά βιομηχανικές ἐπενδύσεις, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ Κυβέρνησις λυπεῖται γιά τό προκλητικό ὕφος ἀλλά καί γιά τήν κενότητα τοῦ περιεχομένου τῆς χθεσινῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων.

»Ἡ Κυβέρνησις δέν διενοήθη νά διεκδικήση τό μονοπώλιο τοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τά κοινά. Αὐτό ὅμως τό μονοπώλιο προσπαθεῖ νά διεκδικήση ὑπέρ τοῦ ἑαυτοῦ του ὁ Σύνδεσμος ὅταν πληροφορῆ τόν ἑλληνικό λαό ὅτι "μέσα στόν χρόνο πού πέρασε μόνον ἡ βιομηχανία προσέγγισε τά καυτά προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τόν τόπον" καί ὅταν στρέφεται ὄχι μόνον ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως καί τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀλλά καί γενικά ἐναντίον ὅσων ἔχουν μερίδιον στίς εὐθῦνες γιά τήν διακυβέρνηση αὐτῆς τῆς χώρας.

»Καί μόνον ἡ τέτοια τοποθέτηση ἀποδεικνύει ὅτι οἱ συντάκτες τῆς ἀνακοινώσεως δέν κατώρθωσαν νά συνειδητοποιήσουν τήν ἑλληνική καί τήν εὐρωπαϊκή πραγματικότητα τόσον στόν πολιτικό, ὅσο καί στόν οἰκονομικό τομέα.

»Ὁ πρωθυπουργός προειδοποίησε ἔγκαιρα τούς βιομηχάνους γιά τίς προσδοκώμενες οἰκονομικές καί κοινωνικές ἐξελίξεις καί προσδιόρισε, μέ σαφήνεια, τόν ρόλο πού καλοῦνται νά παίξουν μέσα σέ μιά ἐθνική προσπάθεια ἐξισορροπήσεως τῶν συμφερόντων ὅλων τῶν τάξεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συμπεριλαμβανομένων καί αὐτῶν τῶν ἰδίων.

»Ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νά μήν παρεκκλίνη ἀπό αὐτή τήν γραμμή. Δέν θά ἐπιτρέψη σέ κανένα — οὔτε στούς ψευτοσοσιαλίζοντες δημαγωγούς ἀλλά οὔτε καί στούς νοσταλγούς μιᾶς ἀπηρχαιωμένης καί ἀσυδότου ἐλευθέρας οἰκονομίας — νά παρεμβάλουν προσκόμματα στήν πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρός τήν οἰκονομική καί τήν κοινωνική πρόοδο».

Παράλληλα, κυβερνητική πηγή ἐπισήμανε ὅτι ὁ πρωθυπουργός καί οἱ ἁρμόδιοι ὑπουργοί εἶχαν ἐπανειλημμένα ἐνημερώσει γιά τή χάραξη τῆς κρατικῆς πολιτικῆς τούς βιομηχάνους, ἐκπρόσωποι τῶν ὁποίων μετεῖχαν ἤδη στίς μόνιμες ἐπιτροπές συντάξεως τοῦ Πενταετοῦς Προγράμματος, καθώς καί στήν ἐπιτροπή τῶν ἐξαγωγικῶν κινήτρων· ὅτι ἐγκρίσεις ὑπαγωγῆς ἐπενδύσεων στίς διατάξεις τοῦ ν. 4171/61 γίνονταν σχεδόν καθημερινά· ὅτι ἡ ἐπιβολή τῆς ἔκτακτης εἰσφορᾶς ὑπαγορευόταν πιεστικά ἀπό τό δημόσιο συμφέρον· καί, τέλος, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐλεύθερης οἰκονομίας ἦταν πλέον πολύ διαφορετική ἀπό ὅ,τι τό 1918, τό 1936 ἤ τό 1950.

9 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται στό Πολιτικό Γραφεῖο τούς ὑπουργούς Οἰκονομικῶν καί Παιδείας τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, Ι. Πατσαλίδη καί Α. Μικελίδη, οἱ ὁποῖοι τόν ἐνημερώνουν γιά τά οἰκονομικά καί ἐκπαιδευτικά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἡ Μεγαλόνησος.

Ὁ πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση, πού παρακολουθοῦσε μέ ἀδιάπτωτο καί ζωηρό ἐνδιαφέρον τίς ἐξελίξεις στήν Κύπρο, ἐπιθυμοῦσε νά συμβάλει, στό μέτρο τῶν δυνάμεών της, στήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων. Ὑπογράμμισε, ἐπίσης, ὅτι ἡ Ἑλλάδα χρησιμοποιοῦσε ὅλα τά μέσα πού διέθετε, πολιτικά, διπλωματικά, οἰκονομικά, γιά νά βοηθήσει τούς Ἑλληνοκυπρίους. Ἀπαντώντας, οἱ Κύπριοι ἱθύνοντες ἀναγνώρισαν, ἀπό μέρους τῆς Κυβερνήσεώς τους, ὅτι ἡ Ἑλλάδα κατέβαλε σύντονες προσπάθειες καί εὐχαρίστησαν τόν Κ. Καραμανλῆ γιά τήν πίστωση τοῦ ἑνός δισ. δρχ. πού εἶχε ἐγκρίνει ὡς οἰκονομική βοήθεια πρός τήν Κύπρο.

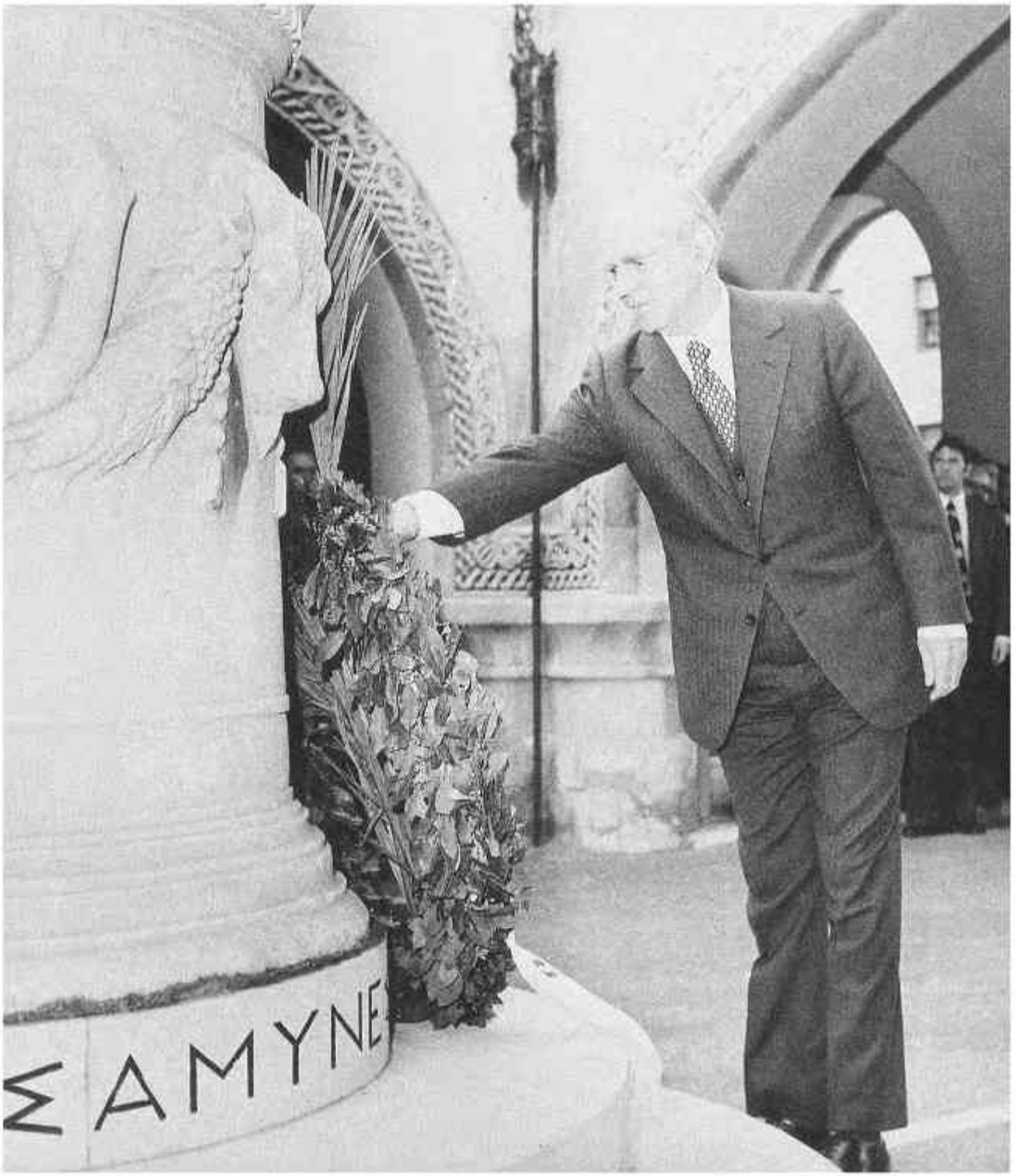
18 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται, μέ πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρα, καί ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ πρώτη σύσκεψη τῶν προέδρων καί τῶν εἰσηγητῶν τῶν ἓξι ἐπιτροπῶν πού θά καταρτίσουν τό νέο πενταετές πρόγραμμα οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

Κατά τή σύσκεψη, ὁ πρωθυπουργός τόνισε:

«Ἡ ἔναρξη τῆς κινητοποιήσεως ἡ ὁποία ἀναφέρεται στό πενταετές πρόγραμμα συμπίπτει μέ τήν ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξή μας στήν ΕΟΚ καί ἀποκτᾶ, ὡς ἐκ τούτου, ἰδιαίτερη σημασία. Ἕνας ἀπό τούς κύριους στόχους πρέπει φυσικά νά εἶναι ἡ δημιουργία τῶν πραγματικῶν προϋποθέσεων πού θά ἐπιτρέψουν τήν ἄνετη προσαρμογή τῆς οἰκονομίας στίς εὐρωπαϊκές συνθῆκες μέσα στό συντομώτερο χρονικό διάστημα.

»Μέσα στά πλαίσια μιᾶς δημοκρατικῆς χώρας πού ἀκολουθεῖ τό σύστημα τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας, τό σύστημα δηλαδή πού ἀκολουθοῦν ὅλες οἱ χῶ-

Συμμετοχή στόν ἑορτασμό γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Δωδεκανήσου.

ρες τῆς ΕΟΚ, συμπεριλαμβανομένων καί ἐκείνων πού κυβερνῶνται ἀπό σοσιαλιστικά κόμματα, ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη εἶναι βασικά ἔργο τοῦ λαοῦ. Καθῆκον τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νά δημιουργήση τά θεσμικά καί ὀργανωτικά πλαίσια καί τίς ἄλλες ἀπαιτούμενες προϋποθέσεις γιά νά μπορέση νά ἀξιοποιηθῆ ὁ μόχθος τῶν ἐργαζομένων».

18 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Σέ σύσκεψη τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐγκρίνεται τό νομοσχέδιο μέ τό ὁποῖο ἀναμορφώνεται ἡ Ἐπιτροπή Τιμῶν καί Εἰσοδημάτων. Σέ αὐτήν θά μετέχουν στό ἑξῆς ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους, εἰδικευμένοι ἐπιστήμονες καί ἐκπρόσωποι τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καί βιομηχάνων. Ἀκόμη ἱδρύεται Συμβούλιο Ἐρεύνης Τιμῶν Εἰσαγομένων καί Ἐξαγομένων Ἀγαθῶν καί Ὑπηρεσιῶν, μέ κύρια ἀποστολή τήν ἀποφυγή τῶν ὑπερτιμολογήσεων.

Σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἐπισημαίνει ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἔχει ἤδη συμβάλει στήν αὔξηση τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων καί ὅτι σκοπεύει νά διαμορφώσει τήν εἰσοδηματική της πολιτική κατά τρόπο ὥστε νά ἀντισταθμίζεται ἡ ἄνοδος τοῦ τιμαρίθμου· δέν θά παρασυρθεῖ, ὡστόσο, σέ μέτρα πού θά ἀπολήξουν σέ πληθωριστικές πιέσεις, ἀφοῦ ὁ πληθωρισμός ἀποτελεῖ τήν κύρια αἰτία γιά τή μείωση τοῦ εἰσοδήματος τῶν πολιτῶν.

19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὑπογράφεται, μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί ὁμίλου ἐπιχειρήσεων, σύμβαση γιά τήν ἵδρυση ἐργοστασίου ἀλουμίνας στή Φωκίδα, μέ ὕψος ἐπενδύσεως 200 ἑκατ. δολλ., ἀπό τά ὁποῖα 140 ἑκατ. θά προέλθουν ἀπό πηγές τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τή σύμβαση ὑπογράφουν ἀπό τήν πλευρά τοῦ Δημοσίου οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Βιομηχανίας.

20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση, μέ ἀφορμή τή συμπλήρωση σαράντα ἐτῶν ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου:

«Ὅλοι οἱ Ἕλληνες, μαζί μέ τόν κρητικό λαό, αἰσθάνονται ὑπερήφανοι διά τό μεγάλο τέκνο τῆς Πατρίδος, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη τιμᾶται σήμερα στό Ἄκρωτήρι.

»Ἐρχόμενος μετά τόν Καποδίστρια καί τόν Τρικούπη, ὁ Βενιζέλος ἀποτελεῖ τόν μεγάλο σταθμό τῆς Ἱστορίας μας. Μέ τήν προσωπικότητά του ἐσφράγισε τήν ἐθνική μας ζωή γιά πολλές δεκαετίες. Καί ἡ δράσις του — διά μέσου τῶν μοιραίων ἀντιφάσεων πού παρουσίασε — ὡδήγησε σέ μοναδικά ἐθνικά ἐπιτεύγματα. Ἐπιτεύγματα ὅμως τά ὁποῖα ἐφαλκιδεύθησαν ἀπό τό αἰώνιο σαράκι τῆς φιλῆς — τήν διχόνοια.

»Τιμοῦμε σήμερα τήν μνήμη του, σέ στιγμές καί πάλι κρίσιμες γιά τήν Πατρίδα μας. Καί ὀφείλομεν ὄχι μόνον νά ἀναγνωρίσωμεν καί νά ἐξάρωμεν τό ἱστορικό του ἔργο, ἀλλά καί νά συνειδητοποιήσωμε, παραδειγματιζόμενοι ἀπό τίς συμφορές τοῦ παρελθόντος, τήν ἀνάγκη τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος».

20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στόν πρόεδρο της Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν:

«Πέρασε ἀρκετός καιρός ἀπό τήν τελευταία φορά πού εἶχα τήν εὐκαιρία νά ἐπικοινωνήσω μαζί σας καί αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκη μιᾶς ἀνανεώσεως τῆς ἐπαφῆς μας, ἐλπίζοντας ὅτι καί σεῖς θά θεωρήσετε χρήσιμη μιά ἀνταλλαγή ἀπόψεων ἐπάνω σέ θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

»Ὅσον ἀφορᾶ τά ἐσωτερικά τῆς Ἑλλάδος, τά ὁποῖα γνωρίζω ὅτι παρακολουθεῖτε μέ ἐνδιαφέρον, πιστεύω ὅτι ἡ γενική κατάστασις εἶναι καλή. Ὑπάρχουν βέβαια πάντοτε προβλήματα, ἀλλά ἡ ἐντύπωσίς μου εἶναι ὅτι ἡ δημοκρατία συνεχῶς σταθεροποιεῖται, ἡ οἰκονομία ἔχει τεθῆ ὑπό ἔλεγχον καί ἡ κοινωνική ἀναταραχή δέν ξεπερνᾶ τά παραδεδεγμένα ὅρια μιᾶς δημοκρατικῆς κοινωνίας.

»Ἐκεῖ πού τά πράγματα εἶναι λιγώτερο αἰσιόδοξα, εἶναι οἱ σχέσεις μας μέ τήν Τουρκία. Παρά τήν προθυμία μας νά ἀναζητήσωμε εἰρηνικές λύσεις στά προβλήματα πού ὄχι ἐμεῖς ἀλλά οἱ Τοῦρκοι ἐδημιούργησαν καί παρά τήν μετριοπαθῆ στάση πού ἐπιδεικνύομε ἐπάνω στήν οὐσία τῶν προβλημάτων αὐτῶν, ἀπό τήν τουρκική πλευρά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχη πλήρης ἀρνητικότης καί στό Κυπριακό καί στίς διμερεῖς διαφορές μας. Δέν γνωρίζω ἄν ἡ ἀρνητικότης αὐτή ὀφείλεται σέ ἔλλειψη θελήσεως ἤ σέ πραγματική ἀδυναμία τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως νά διαπραγματευθῆ σοβαρά καί ὑπεύθυνα. Ὅποια ὅμως καί ἄν εἶναι ἡ αἰτία, τό ἀποτέλεσμα εἶναι τό ἴδιο. Εἰς αὐτήν τήν ἀκινησία προστίθενται τελευταῖα καί ἐνέργειαι σαφῶς προκλητικαί, ὅπως τά ἀλλεπάλληλα γυμνάσια γύρω ἀπό ἑλληνικάς νήσους, ἡ δημιουργία εἰδικῆς Στρατιᾶς Αἰγαίου στήν Σμύρνη, ἡ ἀναγγελία ὅτι προσεχῶς θά ἀρχίσουν ἔρευνες διά τήν ἀνεύρεσιν πετρελαίου σέ ἀμφισβητούμενη περιοχή τοῦ Αἰγαίου καί καθημεριναί προκλητικαί δηλώσεις.

»Εἶναι φανερό ὅτι αὐτός ὁ συνδυασμός, ἡ ἔλλειψις δηλαδή διαλόγου ἀφ' ἑνός καί ἡ στρατιωτική προκλητικότης ἀφ' ἑτέρου δημιουργεῖ μία πολύ ἐπικίνδυνη κατάσταση, δεδομένου ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι

ἀποφασισμένη νά μή δεχθῆ νέας ἀδικίας καί ταπεινώσεις.

»Μιά ἀπό τίς προσπάθειές μου νά ἐκτονώσω αὐτήν τήν κατάσταση στήν περιοχή μας ἦταν καί ἡ Βαλκανική Διάσκεψις, πού συνῆλθε τόν περασμένο μῆνα εἰς τήν 'Αθήνα. 'Αναγκαστικά περιώρισα τό ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς Διασκέψεως στόν οἰκονομοτεχνικό τομέα, γιατί οἱ πολιτικές συνθῆκες τῆς περιοχῆς δέν εἶναι ἀκόμη ὥριμες γιά τολμηρότερα βήματα. Προσπάθησα ὅμως νά δημιουργήσω τήν βάση μιᾶς πολυμεροῦς συνεργασίας πού ἀργότερα ἐλπίζω νά δημιουργήση ἕνα καλλίτερο κλῖμα συνεννοήσεως εἰς τά Βαλκάνια.

»Μέσα σ' ἕνα τέτοιο κλῖμα ἐλπίζω ὅτι καί οἱ ἑλληνοτουρκικές διαφορές μποροῦν νά χάσουν τήν ὀξύτητά τους, ἡ Γιουγκοσλαβία νά βρῆ ἕνα πρόσθετο στήριγμα, ἂν μετά τόν Τίτο ὁδηγηθῆ σέ περιπέτειες καί, τέλος, ἡ Ρουμανία νά ἐνθαρρυνθῆ εἰς τήν σχετική ἀνεξαρτησία της ἀπέναντι τῆς Μόσχας. Δέν σᾶς ἀποκρύπτω ὅτι ἡ τελευταία, μέσῳ τῆς Βουλγαρίας, προσπάθησε νά βάλη ἐμπόδια στόν δρόμο αὐτῆς τῆς βαλκανικῆς συνεργασίας.

»Οἱ ἐξελίξεις στήν Δυτική Εὐρώπη ἔχουν ἐνισχύσει τάς ἀνησυχίας μου γιά τίς εὐρωπαϊκές προοπτικές πού σᾶς ἐξέθεσα στήν τελευταία μας συνάντηση. Δέν εἶναι μόνο ἡ κρίσις τῆς δημοκρατίας πού δύσκολα μπορεῖ νά ξεπεράση ἡ Εὐρώπη, ἂν δέν ἐπισπεύση τήν πολιτική της ἑνοποίηση καί δέν ἀναμορφώση τούς δημοκρατικούς θεσμούς. Εἶναι καί τό θέμα τῆς ἀνεξαρτησίας της. 'Ενῶ τό ρωσικό στρατιωτικό δυναμικό ἐνισχύεται μέ τρομακτικό ρυθμό καί ἐπιτρέπει ἤδη στήν Ρωσία καί ὑπερπόντια ἐγχειρήματα, ὁ ἠθικός ἀφοπλισμός καί ὁ εὐδαιμονισμός κατακτοῦν συνεχῶς καί περισσότερο τά πνεύματα τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν λαῶν. Καί ἀσφαλῶς δέν κάνει πιό αἰσιόδοξη τήν εἰκόνα αὐτή ἡ κρίση πού μαστίζει τήν 'Αμερική καί, γιά τό ἄμεσο μέλλον, ἡ ἀναγκαστική παθητικότης τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς της σέ ἔτος ἐκλογῶν. Πιστεύω ὅτι γιά νά ἀλλάξη ἡ κατάσταση αὐτή χρειάζονται τολμηρές πρωτοβουλίες. Καί σεῖς, ἀσφαλῶς, συγκεντρώνετε στό πρόσωπό σας ὅλες τίς προϋποθέσεις πού ἐπιτρέπουν τέτοιες πρωτοβουλίες τουλάχιστον σέ εὐρωπαϊκό ἐπίπεδο.

»Ξαναγυρνώντας στά θέματα τοῦ ἀμεσότερου ἐνδιαφέροντός μας, θά ἤθελα νά σᾶς ἐκφράσω τίς θερμές εὐχαριστίες μου καί τήν ἐκτίμησή μου γιά τό ζωηρό ἐνδιαφέρον πού προσωπικά ἐπιδεικνύετε εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τήν 'Ελλάδα καί νά σᾶς παρακαλέσω νά συνεχίσετε νά παρακολουθῆτε τίς ὑποθέσεις μας μέ τήν ἴδια προσωπική φροντίδα.

»Κλείνοντας τήν ἐπιστολή μου, θά ἤθελα νά σᾶς εὐχαριστήσω καί γιά τούς φιλικούς χαιρετισμούς πού εἴχατε τήν καλωσύνη νά μοῦ διαβιβάσετε μέ τόν ὑπουργό 'Εργασίας κ. Λάσκαρη καί νά σᾶς ὑπομνήσω τήν ὑπόσχεσή σας νά κάνετε αὐτό τό καλοκαίρι διακοπές στήν 'Ελλάδα.

»Σᾶς παρακαλῶ νά δεχθῆτε τήν διαβεβαίωση τῶν εἰλικρινῶν μου αἰσθημάτων»[59].

24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν ἑλληνικό λαό τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Εἶναι ἡμέρα ἐθνικῆς ἐξάρσεως ἡ ἐπέτειος τῆς 25ης Μαρτίου. Πανηγυρίζομε τίς ἀρετές τοῦ ἔθνους, τό ὁποῖο μέ τήν Μεγάλη 'Επανάσταση τοῦ 1821 ἐμπῆκε ὡς ἐλεύθερο Κράτος στήν σύγχρονη 'Ιστορία. Καί ἐπιβεβαίωσε κατά τόν λαμπρότερο τρόπο τήν μακραίωνα ἑλληνική συνέχεια καί παράδοση.

»Μέ τίς ἀρετές αὐτές καί τίς θυσίες πού συνεπάγονται, ἀποκτήσαμε τήν ἐλευθερία μας. Μ' αὐτές λυτρώσαμε ἁλύτρωτα ἐδάφη, μεγαλώσαμε, ἐπροόδευσαμε. Μ' αὐτές ἀντιμετωπίσαμε ἀλλεπάλληλες καί ὀδυνηρές δοκιμασίες. Καί σ' αὐτές στηρίζομε τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία ἀτενίζομε τό μέλλον.

»Εἶναι ὅμως καί ἡμέρα ἐθνικῆς περισυλλογῆς, ὄχι μόνον ἡ ἐφετινή, ἀλλά καί ἡ κάθε 25η Μαρτίου. Οἱ σελίδες τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ κεφαλαίου τῆς 'Ελληνικῆς 'Ιστορίας περικλείουν καί τραγικά σφάλματα πού τά προκάλεσαν πάθη ἀχαλίνωτα. Συχνά, ὅπως λέγει ὁ ἐθνικός ποιητής, ἀνίκητη ἡ διχόνοια ἡ δολερή μαδοῦσε τίς δάφνες τῶν παλληκαριῶν τοῦ ἔθνους.

»Εἶναι, συνεπῶς, ἡ μεγάλη αὐτή ἡμέρα πηγή ἐμπνεύσεως καί παραδειγματισμοῦ. Καί ἰδίως σήμερα, πού ἡ πατρίδα μας περνᾶ καί πάλι κρίσιμες στιγμές, γιατί ὑφίστανται προκλήσεις, τόσον ἰταμές, ὅσο καί ἀδικαιολόγητες.

»Πρέπει ὅμως ὅλοι νά γνωρίζουν — καί φίλοι καί ἐχθροί — ὅτι ἡ σημερινή 'Ελλάς εἶναι ἀποφασισμένη, ἀλλά καί ἱκανή ν' ἀντιμετωπίση ἀποτελεσματικά κάθε ἐπιβουλή. Καί θά τό κάμη, ἂν χρειασθῆ, μέ ἀργῆ ἑνότητα καί χωρίς νά λογαριάση θυσίες — ὅπως δέν τίς λογάριασαν οἱ ἀγωνισταί τοῦ '21».

24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

'Ο Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν ἀρχηγό τῆς δυτικογερμανικῆς Χριστιανοκοινωνικῆς 'Ενώσεως, Φ.-Γ. Στράους, τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Λυποῦμαι διότι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς ἀπασχολήσω μέ ἕνα θέμα δυσάρεστον.

»'Από ὑπευθύνους παράγοντας ἐπληροφορήθην ὅτι κατά τάς ἐπανειλημμένας ἐπισκέψεις σας στήν 'Ελλάδα ἤλθατε σέ ἐπαφή μέ πρώην ὑπουργούς τοῦ καταρρεύσαντος δικτατορικοῦ καθεστῶτος, ὅπως ὁ Μανωλόπουλος, ὁ Ματθαίου, ὁ 'Ιωσήφ κ.λπ.

»Οἱ ἴδιοι διαδίδουν ὅτι αἱ ἐπαφαί σας αὐταί ἀποβλέπουν εἰς τήν δημιουργίαν κινήσεως πολιτικῆς ἤ συνωμοτικῆς ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεώς μου.

»Εἶναι τόσον ἐξωφρενικά ὅλα αὐτά ὥστε δυσκολεύομαι νά τά πιστεύσω. Γι' αὐτό καί προσεπάθησα νά μήν ἔλθουν — ὅπως ὑπῆρχε κίνδυνος — στήν δημοσιότητα. Διότι, ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε, ἄν ἤρχοντο στήν δημοσιότητα, θά ἔπαιρναν τήν μορφή διεθνοῦς σκανδάλου καί θά ἔβλαπταν, πέραν τῶν ἄλλων, καί τάς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν μας»[60].

Ἡ ἐπιστολή ἐπιδόθηκε στόΦ.-Γ. Στράους μερικές ἡμέρες ἀργότερα, στίς ἀρχές Ἀπριλίου, ἀπό τόν πρέσβη τῆς Ἑλλάδος στή Βόννη καί εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἄμεση ἐκδήλωση τῆς ὀργῆς τοῦ πρώτου, τήν ὁποία ὁ Ἕλληνας πρέσβης μέ δυσκολία κατόρθωσε νά κατευνάσει.

Ὁ ἴδιος ὁ Γερμανός πολιτικός παραδέχθηκε μερικούς μῆνες ἀργότερα, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1976, ὅτι εἶχε ἔρθει στήν Ἀθήνα στή διάρκεια τοῦ Μαρτίου, ἀλλά ἀρνήθηκε νά ἀποκαλύψει τά πρόσωπα μέ τά ὁποῖα εἶχε ἐπαφή.

24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ Ἕλληνας πρέσβης στήν Ἄγκυρα, Δ. Κοσμαδόπουλος, ἐπιδίδει τό ἀκόλουθο μνημόνιο στό τουρκικό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν:

«Ἡ Ἑλληνική Πρεσβεία ἀναφέρεται στήν συνέντευξη τοῦ ὑπουργοῦ Ἐνεργείας κυρίου Σ. Κίλιτς πού δημοσιεύθηκε στό ἑβδομαδιαῖο περιοδικόν "Yanki" τῆς 8-14 Μαρτίου 1976.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση σημείωσε ὅτι, ἀπαντῶντας στίς ἐρωτήσεις ἐπί τῶν ἐρευνῶν ὑδρογονανθράκων στήν θάλασσα, ὁ κύριος ὑπουργός Ἐνεργείας ἀναφέρθηκε τρεῖς φορές στίς ἔρευνες στό Αἰγαῖο Πέλαγος. Συγκεκριμένα εἶπε:

»Α. "Παραχωρήσαμε ἄδειες ἐκμεταλλεύσεως πού καλύπτουν ἐπιφάνεια 2 ἑκατομμυρίων ἑκταρίων στήν θάλασσα. Ἄν σ' αὐτές προσθέση κανείς τίς προηγούμενες παραχωρήσεις ἀδειῶν, ἡ ἐπιφάνεια ἀνέρχεται σέ 6 ἑκατομμύρια ἑκτάρια. Αὐτά καλύπτουν τό σύνολο τῶν διεκδικήσεών μας ἐπί τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος".

»Β. "Πήραμε σέ συνεργασία μέ τά Ὑπουργεῖα Ἐξωτερικῶν καί Ἀμύνης ὅλα τά μέτρα πού μπορεῖ κανείς νά φαντασθῆ. Θά προστατεύσουμε τά δικαιώματά μας στό Αἰγαῖο ἀκριβῶς ὅπως κάνουμε γιά τά δικαιώματά μας στό ἐσωτερικό τῆς χώρας".

»Γ. "Τό πρῶτο βῆμα εἶναι νά βάλουμε τίς βάσεις τῶν κυριαρχικῶν μας δικαιωμάτων στό Αἰγαῖο, κατά τρόπο ἀναμφισβήτητο. Τά οἰκονομικῆς φύσεως προβλήματα ἔπονται".

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θεωρεῖ, ὅτι τήν στιγμή πού μία διαδικασία βρίσκεται ἐν ἐξελίξει, γιά νά ρυθμίση εἰρηνικά τήν διαφορά μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ἐπί τοῦ προβλήματος τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καί στό μέτρο πού θά ἀφοροῦσαν τήν διαφορά αὐτή, οἱ προαναφερθεῖσες δηλώσεις παρέχουν ἔδαφος γιά παρεξηγήσεις. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θέλει νά ἐλπίζη, ὅτι δέν προοιωνίζουν ὁποιαδήποτε ἐνέργεια ἀπό μέρους τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως στό Αἰγαῖο, πού θά ὑπονόμευε τίς συνομιλίες, οἱ ὁποῖες ἄρχισαν ἀπό τούς ἐμπειρογνώμονες τῶν δύο χωρῶν, σύμφωνα μέ τήν ὑποχρέωση ἡ ὁποία ἀναλήφθηκε ἀπό τίς Κυβερνήσεις τους, γιά νά περιορίσουν, ἐάν θά ἦταν δυνατόν, τά σημεῖα διαφωνίας ἐπί τοῦ θέματος τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος πρό τῆς ὑποβολῆς του στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης»[61].

Κατά τή διάρκεια τοῦ ἴδιου μήνα, θά σημειωθοῦν νέες ἐξελίξεις στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Συγκεκριμένα, θά διενεργηθοῦν ἑλληνικές καί τουρκικές στρατιωτικές ἀσκήσεις στό Αἰγαῖο, ἐνῶ ἡ τουρκική ἡγεσία — ὁ πρόεδρος Κοροτούρκ καί ὁ πρωθυπουργός Ντεμιρέλ — θά δηλώσουν ὅτι ἡ χώρα τους δέν θά ἀναγνωρίσει ἀπόφαση τῆς Διασκέψεως τοῦ Δικαίου τῆς Θαλάσσης γιά ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος γιά ἐπέκταση τῶν χωρικῶν ὑδάτων σέ 12 μίλια. Ἡ τουρκική αὐτή θέση ἦταν πρωτοφανής καί σέ κάθε περίπτωση ἀνίσχυρη στό νομικό πεδίο καί ἐξέθεσε τήν Ἄγκυρα διεθνῶς. Παράλληλα θά συνεχιστεῖ ἡ ἀνταλλαγή διακοινώσεων μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας, ἡ ὁποία εἶχε ἐγκαινιαστεῖ τό Σεπτέμβριο. Στίς 5 Μαρτίου τουρκική διακοίνωση ζητεῖ νά ἐπιλυθεῖ τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας μέ διαπραγματεύσεις, ἐνῶ στίς 22 Μαΐου ἑλληνική διακοίνωση τονίζει ὅτι ἄν καί στή νέα συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων δέν σημειωνόταν πρόοδος, ἡ προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο θά ἦταν ἡ μόνη λύση.

26-29 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς Ρουμανίας, Ν. Τσαουσέσκου, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Τζ. Μακοβέσκου, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα.

Τό Ρουμάνο πρόεδρο ὑποδέχθηκαν στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς, Κ. Παπακωνσταντίνου καί ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος. Κατόπιν, καί ἀφοῦ στήν Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων, Ι. Παπαθεοδώρου, τοῦ ἐπέδωσε τό χρυσό μετάλλιο τῆς πόλεως, ὁ Ν. Τσαουσέσκου μετέβη στό Προεδρικό Μέγαρο, ὅπου εἶχε σύντομη συνομιλία μέ τόν Κ. Τσάτσο. Τό ἴδιο ἀπόγευμα, συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ, παρουσία τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν δύο χωρῶν. Μετά τό τέλος τῆς συνομιλίας, ὁ Ν. Τσαουσέσκου δήλωσε ὅτι οἱ δύο πλευρές συμφώνησαν νά ἀναπτύξουν τή συνεργασία τους σέ ὅλους τους τομεῖς. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός σημείωσε:

«Συμφωνῶ μέ τόν κ. πρόεδρο καί προσθέτω ὅτι

Ἑλληνορουμανικές συνομιλίες στήν Ἀθήνα.

ἀπό τίς συνομιλίες προέκυψε τό συμπέρασμα ὅτι μεταξύ τῶν δύο χωρῶν δέν ὑπάρχουν προβλήματα. Ὑπάρχουν ἁπλῶς δυνατότητες ἀπεριόριστες διά μίαν στενήν συνεργασίαν. Ἔργο τῶν δύο Κυβερνήσεων εἶναι, ὅπως συμφωνήσαμεν, νά ἀξιοποιήσουμε αὐτές τίς δυνατότητες».

Τό ἴδιο βράδυ, δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Ρουμάνου προέδρου παρέθεσε ὁ Κ. Τσάτσος, κατά τή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἀνταλλάχθηκαν θερμές προσφωνήσεις. Τήν ἑπομένη, ὁ Ν. Τσαουσέσκου κατέθεσε στέφανο στό Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη καί ἐπισκέφθηκε, μαζί μέ τόν Κ. Καραμανλῆ, τά ναυπηγεῖα Σκαραμαγκᾶ καί τό λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Τό μεσημέρι, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός παρέθεσε γεῦμα πρός τιμή τοῦ Ρουμάνου ἡγέτη, τόν ὁποῖο προσφώνησε μέ τά ἀκόλουθα:

«Αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη χαρά πού μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νά σᾶς ὑποδεχθῶ στήν Ἀθήνα καί νά ἀνταποδώσω τήν θερμή φιλοξενία τήν ὁποία μοῦ παρέσχετε κατά τήν περυσινή ἐπίσκεψή μου στήν ὡραία σας χώρα. Ἐπιστρέφων ἀπό τήν Ρουμανία ἔφερα μαζί μου τίς καλύτερες ἐντυπώσεις ἀπό τήν λαμπρά ὑποδοχή πού μοῦ ἐπεφύλαξε ὁ ρουμανικός λαός καί ἀπό τήν εἰλικρίνεια τῶν αἰσθημάτων ὑμῶν, κύριε πρόεδρε, γιά τήν σημερινή Ἑλλάδα.

»Τίς ἴδιες ἐντυπώσεις θέλουμε νά ἀποκομίσετε καί σεῖς κατά τήν διάρκεια τῆς παραμονῆς σας στήν χώρα μας. Διότι τά αἰσθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιά τόν ρουμανικό λαό εἶναι αἰσθήματα σφυρηλατημένα στόν ἄκμονα μιᾶς κοινῆς ἱστορίας αἰώνων, κατά τήν διάρκεια τῶν ὁποίων οἱ δύο λαοί μας ἔμαθαν νά ἀγαποῦν καί νά ἐκτιμοῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί νά ἀγωνίζωνται γιά κοινά ἰδανικά. Τό ὄνομα τῆς Ρουμανίας θυμίζει στούς Ἕλληνες τήν φιλόξενη γῆ στήν ὁποία σταδιοδρόμησαν καί εὐδοκίμησαν γενεές διακεκριμένων Ἑλλήνων. Θυμίζει ὅμως πρίν ἀπό κάθε τί τήν χώρα ἀπό τήν ὁποία ἐξεπήδησε ἡ φλόγα τῆς ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας. Γι' αὐτό τό Ἰάσιο καί τό Δραγατσάνι ἀποκτοῦν γιά τούς Ἕλληνες ἕνα ἰδιαίτερα σημαντικό συμβολισμό πού θά φωτίζη πάντοτε τήν μεγάλη λεωφόρο τῆς ἑλληνορουμανικῆς φιλίας.

»Ἡ φιλία ὅμως τῶν λαῶν δέν θεμελιώνεται μόνο στήν ἀμοιβαία ἐκτίμηση καί στούς δοκιμασμένους ἀπό τόν χρόνο ψυχικούς δεσμούς. Χρειάζεται καί κοινή πίστη σέ θεμελιώδεις ἀρχές πού πρέπει νά διέπουν τίς σχέσεις τῶν Κρατῶν μας, τόσον ἀνάμεσά μας, ὅσο καί μέ τίς τρίτες χῶρες. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο ἡ κοινή Πανηγυρική Δήλωση πού ὑπογράψαμε πέρυσι στό Βουκουρέστι ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη σπουδαιότητα. Μιά σπουδαιότητα πού τήν ὑπογραμμίζουν οἱ δυσκολίες τῶν στιγμῶν πού διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης σήμερα καί πού μποροῦν νά ὑπερπηδηθοῦν μόνο μέ τήν ἀπόλυτη προσήλωση στό διεθνές δίκαιο καί τήν διεθνῆ ἠθική πού ἐξασφαλίζουν ὅρους ἀληθινῆς καί βιώσιμης εἰρήνης γιά ὅλους τούς λαούς ὑπό συνθῆκες ἀσφαλείας.

»Τήν διαπίστωση αὐτή ἐπεβεβαίωσαν κατά τόν ἐπισημότερο τρόπο οἱ ἡγέται τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν πού ὑπέγραψαν τήν Τελική Πράξη τοῦ Ἑλσίνκι. Ὅλοι μας γνωρίζουμε πόσο σημαντική ὑπῆρξε ἡ συμβολή μας στήν ἐπιτυχία τῆς Διασκέψεως ἐκείνης.

»Οἱ χῶρες μας, καθώς καί οἱ ἄλλες χῶρες πού ὑπέγραψαν τήν Τελική Πράξη τοῦ Ἑλσίνκι, πρέπει νά συνεργασθοῦν γιά τήν ὁλοποίηση ὅλων ἐκείνων τῶν διατάξεων πού ἀποβλέπουν στήν ἐδραίωση τῆς ἀσφαλείας καί τῆς συνεργασίας τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Γιατί τόν τελευταῖο καιρό ἀρχίζουν νά διατυπώνωνται ἀμφιβολίες γιά τά πρακτικά ἀποτελέσματα τῆς Συμφωνίας τοῦ Ἑλσίνκι. Πρέπει ἡ βία νά ἐξοστρακισθῆ ἀπό τήν διεθνῆ ζωή καί νά παραχωρήση τήν θέση της στήν εἰρηνική διευθέτηση τῶν διαφορῶν μέ βάση τίς ἀπαράγραπτες ἀρχές τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὅπως τονίζεται στόν Χάρτη τοῦ ΟΗΕ καί στήν Τελική Πράξη τοῦ Ἑλσίνκι.

»Οἱ λαοί τῆς Βαλκανικῆς εἶχαν τό θάρρος νά δοκιμάσουν πρῶτοι τήν ἐφαρμογή τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλσίνκι σέ περιφερειακό πλαίσιο. Χάρις στίς ἄοκνες προσπάθειες ὅλων μας, κατορθώσαμε νά πραγματοποιήσωμε στήν Ἀθήνα τήν πρώτη συνάντηση Ἐμπειρογνωμόνων γιά τήν Διαβαλκανική Τεχνικοοικονομική συνεργασία πού ἔτυχε γενικῆς ἀναγνωρίσεως τόσο ἀπό τούς βαλκανικούς λαούς, ὅσο καί ἀπό τήν διεθνῆ κοινή γνώμη. Ἡ συνάντηση τῶν Ἀθηνῶν ἀπέδειξε τήν ὕπαρξη τόσο κοινῆς θελήσεως τῶν συμμετεχουσῶν χωρῶν γιά τήν προώθηση τῆς πολυμεροῦς συνεργασίας τους, ὅσο καί πολλῶν δυνατοτήτων σέ συγκεκριμένους τεχνικοοικονομικούς τομεῖς. Εἶμαι βέβαιος καί ἐλπίζω ὅτι συμμερίζεσθε τήν βεβαιότητά μου αὐτή ὅτι στό μέλλον ἡ βαλκανική συνεργασία θά σημειώση ταχεῖα καί πραγματική πρόοδο καί θά ἀποδείξη ὅτι οἱ βαλκανικές Κυβερνήσεις εἶναι ἱκανές νά μετουσιώσουν σέ πράξη τίς προσδοκίες τῶν λαῶν τους γιά μιά εἰρηνική καί δημιουργική συνεργασία μεταξύ τους, παρά τήν ὕπαρξη διαφόρων κοινωνικοοικονομικῶν συστημάτων.

»Ἡ πολυμερής ὅμως συνεργασία δέν εἶναι λογικῶς δυνατή χωρίς τήν ἀναγκαία διμερῆ ὑποδομή. Καί στό πεδίο αὐτό πρέπει νά ὁμολογηθῆ ὅτι ἡ σημειωθεῖσα πρόοδος τόν τελευταῖο καιρό στίς ἑλληνορουμανικές σχέσεις ὑπῆρξε ἐντυπωσιακή, τόσο στόν οἰκονομικό, ὅσο καί στόν πολιτιστικό τομέα. Ἀπόδειξη καί αὐτή ὅτι τά περιθώρια εἰρηνικῆς συνεργασίας εἶναι ἀπεριόριστα, ὅταν ὑπάρχη ἡ καλή θέληση, ἡ καλή πίστη καί ὁ ρεαλισμός γιά τήν ἐπιλογή τῶν καταλλήλων μεθόδων.

»Θά ἤθελα νά ἐξάρω ὅλως ἰδιαιτέρως τά ἐπιτεύγ-

ματα αὐτά, τά ὁποῖα ὅσο καί ἄν περιορίζωνται στό διμερές πεδίο, ἔχουν ἐν τούτοις ἀντίκτυπο γενικώτερο. Γιατί συμβάλλουν στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν λαῶν μας καί στήν ἐδραίωση τῆς εἰρήνης στήν περιοχή μας. Καί τοῦτο εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἀναγκαῖο σήμερα, καθ' ὅσον ἡ περιοχή μας, πού ἐδοκιμάσθηκε βαρύτατα, κατά τό παρελθόν, ἀπειλεῖται καί πάλι ἀπό σοβαρούς κινδύνους. Ὅπως γνωρίζετε, ἀπό διετίας, παρατηρεῖται μία ἐπικίνδυνος ἔντασις στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις μέ ἐπίκεντρο τήν Κύπρο· ἔντασις γιά τήν ὁποία δέν εὐθύνεται ἡ Ἑλλάς καί γιά τήν ἄμβλυνση τῆς ὁποίας εἰλικρινῶς ἀγωνίζεται. Ἐλπίζομε πάντοτε ὅτι θά ἐπιδειχθῆ κατανόησις καί ἐκ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς γιά νά ἀποτραποῦν τά δεινά πού ἀπειλοῦν τήν περιοχή αὐτή τοῦ κόσμου.

»Ἡ Ρουμανία ἀπό τήν πρώτη στιγμή ἐπέδειξε ζωηρό ἐνδιαφέρον γιά τήν ἀποτροπή αὐτῶν τῶν κινδύνων. Καί θά ἤθελα, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, νά σᾶς εὐχαριστήσω καί νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι τό ἐνδιαφέρον αὐτό ἀναγνωρίζεται καί ἐκτιμᾶται πλήρως ἀπό τόν ἑλληνικό λαό.

»Ἡ ἑλληνορουμανική φιλία, κύριε πρόεδρε, διέρχεται σήμερα μία περίοδο πραγματικῆς ἀνθήσεως. Ἀνθήσεως πού ὀφείλεται κατά μέγα μέρος, στήν προσωπική σας συμβολή. Οἱ συνομιλίες πού εἴχαμε ἐδῶ ἐπεβεβαίωσαν τήν ἔκταση τῶν μέχρι σήμερα ἐπιτευχθέντων καί ἄνοιξαν καινούργιες προοπτικές γιά τό μέλλον, ὄχι μόνο τῶν δύο λαῶν μας, ἀλλά καί ὁλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς.

»Καί μέ τίς διαπιστώσεις αὐτές, προπίνω ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου ρουμανικοῦ λαοῦ καί ὑπέρ τῆς προσωπικῆς εὐτυχίας ὑμῶν, κύριε πρόεδρε, καί τῆς κυρίας Ἕλενας Τσαουσέσκου».

Ὁ Ρουμάνος πρόεδρος ἀπήντησε:

«Ἐξ ὀνόματός μου καί τῆς συζύγου μου καί τῶν συνεργατῶν πού μέ συνοδεύουν ἐκφράζω τίς ἐγκάρδιες εὐχαριστίες γιά τήν φιλοξενία μέ τήν ὁποία μᾶς περιβάλλετε, γιά τά λόγια ἐκτιμήσεως πού ἀπευθύνατε γιά τήν χώρα μου καί τόν ρουμανικό λαό. Σ' ὅλα αὐτά βλέπω τήν ἔκφραση τῶν εἰλικρινῶν αἰσθημάτων ἐκτιμήσεως καί φιλίας πού τρέφει ὁ ἑλληνικός λαός πρός τόν ρουμανικό λαό. Σᾶς διαβεβαιῶ, κ. πρόεδρε, ὅτι καί ὁ ρουμανικός λαός διαπνέεται ἀπό αἰσθήματα ὑψηλῆς ἐκτιμήσεως, συμπάθειας καί θερμῆς φιλίας πρός τόν ἑλληνικό λαό. Οἱ πατροπαράδοτες σχέσεις φιλίας ἔπαιξαν ἕνα σημαντικό ρόλο στήν ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων φιλίας μεταξύ τῶν λαῶν μας. Τό πρᾶγμα αὐτό ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι οἱ δύο λαοί μας ἀγωνίσθηκαν ἀπό κοινοῦ γιά τήν ἐλευθερία καί ἀνεξαρτησία γιά μιά καλλίτερη ζωή. Σ' ὅλα αὐτά χρειάζεται νά προσθέσωμε νέα στοιχεῖα γιά νά ἀνυψώσουμε τήν ρουμανοελληνική φιλία καί τίς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν σέ νέες διαστάσεις. Ἐκφράζω τήν ἱκανοποίησή μου γιά τήν ἀνοδική πορεία πού γνώρισαν οἱ ρουμανοελληνικές σχέσις κυρίως μετά τήν ἐπίσκεψή σας στήν Ρουμανία, κ. πρωθυπουργέ, καί οἱ ὁποῖες ἔλαβαν νέες διαστάσεις.

»Οἱ συνομιλίες πού εἴχαμε στήν διάρκεια τῶν δύο αὐτῶν ἡμερῶν κατέληξαν στό συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη πολλά περιθώρια καί δυνατότητες γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων αὐτῶν. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νά ἐπεκτείνουμε τήν ρουμανοελληνική συνεργασία στά Βαλκάνια, τήν Εὐρώπη καί σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο. Συνεχίσαμε τήν συνάντηση πού εἶχε θετικά ἀποτελέσματα, τῶν εἰδικῶν στά οἰκονομικά προβλήματα τῶν Βαλκανίων καί θέλουμε νά συνεχίσουμε ἀπό κοινοῦ μέ ὅλες τίς βαλκανικές χῶρες τήν συνεργασία πού ἀρχίσαμε στήν Ἀθήνα γιά τήν συνεργασία μας σέ διαφόρους τομεῖς δραστηριότητας καί νά κάνουμε ἔτσι ὥστε τά Βαλκάνια νά μήν ἀποτελοῦν πλέον ἕνα ὄργανο στά χέρια τῶν μεγάλων δυνάμεων ἀλλά οἱ λαοί τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς περιοχῆς νά ζήσουν σέ εἰρήνη καί συνεργασία.

»Αὐτό τό πρᾶγμα προϋποθέτει ὅτι πρέπει νά ξεκινήσουμε ἀπό τά συμφέροντα τῆς εἰρήνης, ἀπό τά συμφέροντα τῶν ἴδιων τῶν λαῶν μας. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τίς μεγάλες ἀλλαγές πού ἐπῆλθαν στόν συσχετισμό τῶν δυνάμεων σέ διεθνῆ κλίμακα πιστεύω ὅτι ὑπάρχουν πολύ καλές προοπτικές γιά τήν συνεργασία στά Βαλκάνια. Ἡ συνεργασία μεταξύ μας δεν στρέφεται ἐναντίον κανενός ἀλλά εἶναι μόνον ὑπέρ τῶν συμφερόντων τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς, τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Θά ἤθελα νά ἐκφράσω καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή τήν ἐλπίδα μας μιᾶς ταχείας, εἰρηνικῆς ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ καί τῶν σχέσεων μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος. Ὅσο καί νά εἶναι πολύπλοκα τά προβλήματα αὐτά ἡ εἰρηνική καί πολιτική ἐπίλυση τῶν προβλημάτων αὐτῶν εἶναι ὑπέρ τῶν συμφερόντων τῶν χωρῶν τῶν Βαλκανίων, τῆς Εὐρώπης καί ὅλου τοῦ κόσμου.

»Ἔχουν ἤδη περάσει πάνω ἀπό 6 μῆνες ἀπό τήν διεξαγωγή τῆς Διασκέψεως τοῦ Ἑλσίνκι. Δυστυχῶς δέν ἔγιναν βήματα πολύ μεγάλα μετά τήν λήξη τῆς Διασκέψεως αὐτῆς. Παρ' ὅλα αὐτά ἡ Ρουμανία πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν δυνατότητες γιά τήν ἐφαρμογή τῶν προβλέψεων πού ἀναγράφονται στά ντοκουμέντα τοῦ Ἑλσίνκι. Ἐν πρώτοις στόν οἰκονομικό, πολιτιστικό, ἐπιστημονικό τομέα· ἀλλά ταυτόχρονα θεωροῦμε ὅτι πρέπει νά ἐνταθοῦν οἱ προσπάθειες γιά τόν χειρισμό τῶν προβλημάτων στρατιωτικῆς φύσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀσφαλείας μέ στόχο τήν στρατιωτική ἀποδέσμευση, ξεκινώντας ἀπό τήν διαπίστωση ὅτι ἐάν δέν ἐπιλυθοῦν τά στρατιωτικά προβλήματα, τά προβλήματα τῆς στρατιωτικῆς ἀποδεσμεύσεως, δέν μποροῦμε νά ἐπιτύχουμε μιά πραγματική εὐρωπαϊκή ἀσφάλεια.

»Ζοῦμε σέ μία περίοδο στήν ὁποία οἱ λαοί ἐκφράζουν μέ σθένος τήν θέλησή τους νά ζήσουν ἐλεύθεροι καί ἀνεξάρτητοι. Καί τά γεγονότα καί ἡ ζωή ἔδειξαν ὅτι ἐάν ἕνας λαός εἶναι ἀποφασισμένος νά ὑπερασπισθῆ τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία του τίποτε δέν μπορεῖ νά τόν ἐμποδίση. Οἱ ἀρχές τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἰσοτιμίας καί τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, τῆς μή ἀναμίξεως στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις, τῆς μή καταφυγῆς στήν βία ἤ στίς ἀπειλές μέ τήν βία, εἶναι οἱ μόνες ἀρχές πού μποροῦν νά ἐξασφαλίσουν μία εἰρηνική συμβίωση τῶν λαῶν.

»Τόσο ἡ Ρουμανία ὅσο καί ἡ Ἑλλάδα ἐνδιαφέρονται ὅπως στήν Μέση Ἀνατολή ἐπιτευχθῆ μιά ὀρθή καί βιώσιμη λύση. Μία εἰρήνη. Ἡ εἰρήνη αὐτή πρέπει νά βασισθῆ

στήν ἀποχώρηση τῶν ἰσραηλινῶν στρατευμάτων ἀπό τά κατεχόμενα ἀραβικά ἐδάφη, τήν ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ στήν αὐτοδιάθεση καί στήν δημιουργία ἑνός ἐλεύθερου, ἀνεξάρτητου παλαιστινιακοῦ Κράτους.

»Μᾶς ἐνδιαφέρει ὅπως τά ἐπίμαχα προβλήματα μεταξύ Κρατῶν ἐπιλυθοῦν διά τῆς εἰρηνικῆς ὁδοῦ καί διά τῶν διαπραγματεύσεων. Τασσόμεθα ὑπέρ τοῦ δικαιώματος κάθε λαοῦ νά ἀποφασίζη μόνος τίς τύχες του χωρίς καμμιά ἐκ τῶν ἔξω ἀνάμιξη.

»Δέν θά μποροῦσα νά μήν ἀναφερθῶ καί στό πρόβλημα τῆς ὑπαναπτύξεως πού σήμερα ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά βασικά προβλήματα γιά τήν εἰρήνη. Ἡ Ρουμανία σάν σοσιαλιστικό Κράτος καί ταυτόχρονα σάν ἀναπτυσσόμενη χώρα δρᾶ σέ ἀλληλεγγύη μέ ὅλες τίς χῶρες γιά τήν ἐγκαθίδρυση στόν κόσμο μιᾶς νέας οἰκονομικῆς τάξεως ἡ ὁποία νά ἐξασφαλίζη τήν ἰσοτιμία, τήν δικαιοσύνη στίς σχέσεις μεταξύ Κρατῶν. Πρέπει ἐπίσης νά καταβάλουμε μεγαλύτερες ἀκόμη προσπάθειες γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ ἀφοπλισμοῦ καί κατά πρῶτο λόγο τοῦ πυρηνικοῦ ἀφοπλισμοῦ. Δέν μπορεῖ νά μή μᾶς ἀνησυχῆ τό γεγονός ὅτι πέρισυ δαπανήθηκαν γιά στρατιωτικούς σκοπούς πάνω ἀπό 300 δισεκατομμύρια δολλάρια. Ἡ εὐημερία τῶν λαῶν, ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθῆ ἄν δέν τεθῆ τέρμα στήν ἄμιλλα τῶν ἐξοπλισμῶν. Δέν μπορεῖ νά μή μᾶς ἀνησυχῆ τό γεγονός ὅταν πολύ ἰσχυρές δυνάμεις ἀσχολοῦνται στόν τομέα τῶν στρατιωτικῶν ἐρευνῶν. Ὅταν ἡ ρύπανση καί ἄλλα στοιχεῖα ὁδηγοῦν πρός μία χειροτέρευση στήν ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Καί θεωροῦμε ὅτι παραπάνω ἀπό κάθε ἄλλη φορά πρέπει ὅπως οἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης τεθοῦν στήν ὑπηρεσία τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν καί τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας γιά μιά καλλίτερη ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλα τά περίπλοκα προβλήματα δέν μποροῦν νά ἐπιλυθοῦν παρά μέ τήν συμμετοχή ὅλων τῶν Κρατῶν ἀνεξαρτήτως τοῦ μεγέθους των, μεγάλων, μικρῶν, μεσαίων. Καί κατά τήν γνώμη μας οἱ μικρές καί οἱ μεσαῖες χῶρες ἔχουν νά παίξουν ἕνα μεγάλο ρόλο στήν ἐπίλυση τῶν διεθνῶν προβλημάτων. Εἶναι πρός τό συμφέρον ὅλων τῶν λαῶν νά ἐξασφαλίσουν ἕνα μεγαλύτερο ρόλο τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί τῶν ἄλλων διεθνῶν Ὀργανισμῶν. Καί θέλω μέ τήν εὐκαιρία αὐτή νά ἐκφράσω τήν ἱκανοποίησή μου ὅτι καί στόν διεθνῆ τομέα οἱ χῶρες μας, οἱ Κυβερνήσεις τῶν δύο χωρῶν μας συνεργάζονται μέ πολύ καλά ἀποτελέσματα. Καί εἶμαι πεπεισμένος, κ. πρωθυπουργέ, ὅτι καί τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπισκέψεώς μου αὐτῆς, ἡ μακρόχρονη συμφωνία στόν οἰκονομικό τομέα πού θά ὑπογράψουμε, θά ἀνοίξουν νέες προοπτικές γιά μιά μεγαλύτερη ἀκόμη συνεργασία μας. Καί θέλω νά ἐνεργήσουμε μέ τέτοιο τρόπο ὥστε οἱ δύο χῶρες νά ἀποτελέσουν ὑπόδειγμα πώς δύο χῶρες πού ἔχουν διαφορετικά κοινωνικά συστήματα μποροῦν νά συνεργασθοῦν πρός τό συμφέρον τῆς εἰρήνης καί τῆς εὐημερίας.

»Μέ τήν πεποίθηση ὅτι οἱ σχέσεις μας θά ἀναπτυχθοῦν ἔτι περαιτέρω θέλω νά ὑψώσω τό ποτήρι μου εἰς ὑγείαν τοῦ προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, εἰς ὑγείαν σας κ. πρωθυπουργέ, γιά τήν εὐημερία καί εὐτυχία τοῦ φίλου ἑλληνικοῦ λαοῦ, στήν ὑγεία ὅλων σας».

Τό ἀπόγευμα ὁ Ν. Τσαουσέσκου ἐπισκέφθηκε τήν Ἀκρόπολη καί τό ἴδιο βράδυ παρέθεσε δεῖπνο, πρός τιμή τοῦ προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

Στίς 29 Μαρτίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ὁ Ν. Τσαουσέσκου ὑπέγραψαν συμφωνία μακρόχρονης οἰκονομικῆς συνεργασίας. Κατόπιν, ἀπευθυνόμενος στό Ρουμάνο ἡγέτη, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός τόνισε:

«Κατά τάς συνομιλίας τάς ὁποίας εἴχαμε τάς ἡμέρας αὐτάς, διεπιστώσαμε τήν μεγάλη πρόοδο ἡ ὁποία συνετελέσθη κατά τούς τελευταίους μῆνας εἰς τάς ἑλληνορουμανικάς σχέσεις. Διεπιστώσαμε, ἐπίσης, μέ ἱκανοποίηση ὅτι ἡ ἰδέα τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας καθίσταται μιά ἐλπιδοφόρος πραγματικότης. Καί οἱ διαπιστώσεις αὐτές μᾶς ἐπιτρέπουν νά εἴμεθα αἰσιόδοξοι γιά τό μέλλον. Ἡ ἐπίσκεψή σας, κύριε πρόεδρε, πού τερματίζεται σήμερα, θά ἀποτελέση σταθμό εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο λαῶν μας γιατί ἔδωσε νέα ὤθηση στήν συνεργασία μας. Ἠμπορῶ νά βεβαιώσω ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός θά διατηρήση ζωηράν καί ἀγαθήν τήν ἀνάμνηση ἀπό τήν ἐπίσκεψή σας στήν Ἑλλάδα καί σᾶς παρακαλεῖ δι' ἐμοῦ νά μεταφέρετε στόν ρουμανικό λαό τήν ἀγάπη καί τήν ἐκτίμησή του».

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ν. Τσαουσέσκου ἀναφέρθηκε μέ ἱκανοποίηση στά σημαντικά βήματα πού εἶχαν ἐπιτελεσθεῖ τό τελευταῖο ἔτος γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς διμεροῦς ἀλλά καί τῆς πολυμεροῦς συνεργασίας στήν περιοχή. Τίς θέσεις αὐτές ἐπανέλαβε καί κατά τή διάρκεια συνεντεύξεως τύπου πού παραχώρησε, λίγο ἀργότερα. Εἰδικότερα, ἀπαντώντας σέ σχετικές ἐρωτήσεις, ἐπανέλαβε τή θέση τῆς χώρας του γιά ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ μέ συνεννόηση τῶν δύο κοινοτήτων καί μέ τρόπο πού θά ἐξασφάλιζε τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα καί τήν ἀνεξαρτησία τοῦ νησιοῦ· ὑπογράμμισε τή σημασία τῆς ἀναπτύξεως τῆς διμεροῦς συνεργασίας ὡς πρῶτο βῆμα γιά τήν πραγματοποίηση νέας διαβαλκανικῆς Διασκέψεως, διαδικασία πού, στό ἀπώτερο μέλλον, θά ὁδηγοῦσε καί στήν πολιτική συνεννόηση· καί διέψευσε τήν πληροφορία ὅτι εἶχε προτείνει σύγκληση διαβαλκανικῆς διασκέψεως κορυφῆς.

Τό τελικό κοινό ἑλληνορουμανικό ἀνακοινωθέν ἀνέφερε:

«Κατά τήν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν τά δύο μέρη ἀνέλυσαν τό παρόν στάδιον καί τάς προοπτικάς τῆς ἀναπτύξεως τῶν διμερῶν σχέσεων καί προέβησαν εἰς εὐρεῖαν ἀνταλλαγήν ἀπόψεων ἐπί τῶν ἐπικαίρων διεθνῶν προβλημάτων.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησίν των διά τήν εὐμενῆ ἀνάπτυξιν τῶν διμερῶν σχέσεων αἱ ὁποῖαι βασίζονται ἐπί τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἐπί τῶν σκοπῶν καί τῶν ἀρχῶν τοῦ χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί ἐπί τῆς Κοινῆς Πανηγυρικῆς Δηλώσεως ἡ

ὁποία ὑπέγραφη εἰς Βουκουρέστιον ὑπό τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεώς του εἰς τήν Ρουμανίαν τό 1975, καί τοῦ προέδρου τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας κ. Νικολάε Τσαουσέσκου.

»Ἐπιβεβαιοῦντα ἐκ νέου τήν θέλησίν των νά θέσουν ἐν ἐφαρμογῇ τήν Κοινήν Πανηγυρικήν Δήλωσιν καί νά ἀναπτύξουν σχέσεις φιλίας καί συνεργασίας ἀμοιβαίως ἐπωφελεῖς σέ ὅλους τούς τομεῖς τά ὁποῖα ἐπραγματοποιήθησαν ἐπί κυβερνητικοῦ καί κοινοβουλευτικοῦ ἐπιπέδου εἰς τήν ἐνίσχυσιν τῶν δεσμῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ὡς καί τήν χρησιμότητα τῶν περιοδικῶν διαβουλεύσεων μεταξύ τῶν Ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν καί ἀπεφάσισαν νά συνεχίσουν καί νά ἐνθαρρύνουν αὐτάς τάς ἐπαφάς καί τάς διαβουλεύσεις.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησίν των διά τήν πρόοδον ἡ ὁποία ἐπετελέσθη εἰς τούς τομεῖς τῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν καί τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν καί ἐξετίμησαν τά ἀποτελέσματα τῆς τετάρτης Συνόδου τῆς Μικτῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς Συνεργασίας μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας καί τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας, ἡ ὁποία συνῆλθεν ἐν Ἀθήναις τόν παρελθόντα Φεβρουάριον. Ἐπεβεβαίωσαν ἐκ νέου τήν θέλησίν των νά καταβάλουν ὅλας των τάς προσπαθείας διά τόν διπλασιασμόν τοῦ ὄγκου τῶν ἀμοιβαίων ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν καί διά τήν διαφοροποίησίν των κατά τήν διάρκειαν τῶν πέντε προσεχῶν ἐτῶν ἐν σχέσει μέ τήν προηγουμένην πενταετῆ περίοδον.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν ἐπίσης τήν ἀπόφασίν των νά διευρύνουν διά τῆς πραγματοποιήσεως κοινῶν σχεδίων ὑπό συνθήκας ἀμοιβαίως ἐπωφελεῖς, τήν οἰκονομικήν, βιομηχανικήν, τεχνικήν καί ἐπιστημονικήν συνεργασίαν ὡς καί τήν συνεργασίαν εἰς τούς τομεῖς τοῦ τουρισμοῦ, τῶν μεταφορῶν καί τῶν συγκοινωνιῶν τόσον μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ὅσον καί τῶν ἐν διαμετακομίσει.

»Πρός τοῦτο, τά δύο μέρη συνεφώνησαν νά διευκολύνουν, δι' ὅλων τῶν εἰς τήν διάθεσίν των μέσων, τάς προσπαθείας τῶν ἐπιχειρήσεων καί τῶν ὀργανισμῶν τῶν δύο χωρῶν διά τήν πραγματοποίησιν τῶν ὑπό διαπραγμάτευσιν σχεδίων ὡς καί διά τήν προώθησιν νέων σχεδίων συνεργασίας ἀμοιβαίου ὀφέλους ὡς εἰς τούς τομεῖς τοῦ πετρελαίου, τῶν ὀρυχείων, τῶν μηχανικῶν κατασκευῶν, τῆς ἠλεκτροτεχνικῆς καί ἐλαφρᾶς βιομηχανίας.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησίν των δι' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν συνεργασίαν των εἰς τούς τομεῖς τῆς ἐπιστήμης, τῆς παιδείας, τῆς τέχνης, τοῦ τουρισμοῦ, τῆς ραδιοτηλεοράσεως καί ἐξετίμησαν ὅτι ὑπάρχουν δυνατότητες διευρύνσεώς της, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν κοινῶν δεσμῶν παιδείας καί πολιτισμοῦ οἱ ὁποῖοι ὑφίστανται μεταξύ τοῦ ρουμανικοῦ καί τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας των νά ἐμβαθύνουν ἀκόμη περισσότερο τήν ἀμοιβαίαν των γνωριμίαν.

»Ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς ἐνισχύσεως καί τῆς διευρύνσεως τῶν μεταξύ τῶν δύο Κρατῶν σχέσεων, ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς καί ὁ πρόεδρος τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας κ. Νικολάε Τσαουσέσκου ὑπέγραψαν τήν μακροπρόθεσμον Συμφωνίαν διά τήν οἰκονομικήν, βιομηχανικήν καί τεχνικήν συνεργασίαν μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας καί τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας. Οἱ ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας καί τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ὑπέγραψαν ἐπίσης τήν μακροπρόθεσμον ἐμπορικήν Συμφωνίαν καί τήν Συμφωνίαν πληρωμῶν. Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησίν των διά τήν εὐτυχῆ κατάληξιν τῆς Διασκέψεως διά τήν Ἀσφάλειαν καί τήν Συνεργασίαν ἐν Εὐρώπῃ, ἡ ὁποία δημιουργεῖ εὐνοϊκάς συνθήκας διά τήν βελτίωσιν τῆς ἀσφαλείας καί διά τήν ἀνάπτυξιν συνεργασίας εἰς τήν Εὐρώπην. Ἐπανεβεβαίωσαν τήν στερράν ἀπόφασίν των νά θέσουν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς ἐφαρμογήν εἰς τάς ἀμοιβαίας σχέσεις των τάς διατάξεις τῆς Τελικῆς Πράξεως τῆς Διασκέψεως. Συνεφώνησαν ἐπί τῆς ἀνάγκης τῆς συνεχίσεως τῶν προσπαθειῶν πρός τόν σκοπόν τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τῆς Τελικῆς Πράξεως ὑφ' ἑνός ἑκάστου τῶν μετεχόντων Κρατῶν εἰς τάς σχέσεις των μέ ὅλας τάς ἄλλας συμβεβλημένας χώρας τήν ἐνίσχυσιν τῆς ἀσφαλείας ἑκάστης συμμετεχούσης χώρας καί τήν ἀνάπτυξιν τῆς συνεργασίας μεταξύ των. Τά δύο μέρη ὑπεγράμμισαν τήν σημασίαν τῆς συναντήσεως τοῦ Βελιγραδίου τό 1977 εἰς τήν συνέχισιν τῆς πολυμεροῦς διαδικασίας ἐγκαινιασθείσης ἀπό τήν Διάσκεψιν. Εἰς αὐτό τό πλαίσιον θεωροῦν ὅτι ἡ Συνάντησις αὐτή πρέπει νά λάβῃ χώραν ὑπό τάς καλυτέρας συνθήκας καί νά τύχῃ προπαρασκευῆς διά νά ἀνταποκριθῇ εἰς τούς σκοπούς της.

»Τά δύο μέρη ὑπεγράμμισαν ὅτι ἡ πραγματοποίησις μιᾶς πραγματικῆς ἀσφαλείας καί μιᾶς διαρκοῦς εἰρήνης εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν ἤπειρον συνδέεται μέ τήν ἀποδοχήν ἀποτελεσματικῶν μέτρων στρατιωτικῆς ἀπαγκιστρώσεως καί ἀφοπλισμοῦ. Τά δύο μέρη ἐξεφράσθησαν σθεναρῶς διά τήν παῦσιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν καί διά τόν γενικόν καί πλήρη ἀφοπλισμόν ὑπό διεθνῆ ἔλεγχον αὐστηρόν καί ἀποτελεσματικόν καί ἐπανεβεβαίωσαν τήν κοινήν των θέλησιν νά συμβάλουν εἰς τήν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ὑπεγράμμισαν τήν πρωταρχικήν ἀνάγκην νά δώσουν μίαν νέαν προοπτικήν εἰς τάς διαπραγματεύσεις τάς ἀποβλεπούσας εἰς τόν γενικόν ἀφοπλισμόν, συμπεριλαμβανομένου τοῦ πυρηνικοῦ ἀφοπλισμοῦ.

»Τά δύο μέρη ἐτόνισαν τήν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως ἑνός κλίματος συνεργασίας κατανοήσεως, καλῆς γειτονίας καί εἰρήνης εἰς τήν περιοχήν τῶν Βαλκανίων. Εἰς τό πλαίσιον αὐτό ὑπεγράμμισαν τήν ἰδιαιτέραν σημασίαν τῆς συναντήσεως κυβερνητικῶν ἐμπειρογνωμόνων διά τήν πολυμερῆ οἰκονομικήν καί τεχνικήν συνεργασίαν μεταξύ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν εἰς τάς Ἀθήνας ἀπό 26ης Ἰανουαρίου ἕως 9ης Φεβρουαρίου 1976 κατόπιν προσκλήσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ. Ὑπογραμμίσαντα τήν ἐπιτυχίαν τῆς Συναντήσεως αὐτῆς ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μίαν πρώτην σημαντικήν πρωτοβουλίαν πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς θέσεως εἰς ἐφαρμογήν τῆς Τελικῆς Πράξεως τῆς Διασκέψεως διά τήν ἀσφάλειαν καί τήν συνεργασίαν ἐν Εὐρώπῃ ἐπί τοῦ τοπικοῦ πεδίου, ἐξέφρασαν τήν πεποίθησίν των ὅτι ἡ πολυμερής διαβαλκανική συνεργασία εἰς τούς καθορισθέντας τομεῖς κοινοῦ συμφέροντος θά ἀποβῇ καρποφόρος δι' ὅλους τούς βαλκανικούς λαούς πρός τό συμφέρον τῆς εἰρήνης καί τῆς συνεργασίας εἰς τά Βαλκά-

νια καί τήν Εὐρώπην. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν θεωροῦν ἀναγκαῖον ὅπως αἱ βαλκανικαί χῶραι ἐνώσουν τάς προσπαθείας των διά τήν ἀποδοχήν καί τήν βάσιν εἰς ἐφαρμογήν ἐπί τοῦ πολυμεροῦς πεδίου σχεδίων συνεργασίας κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχίαν τήν ὁποίαν τούς ἐμπνέει ἡ κατάστασις ἐν Κύπρῳ, Κράτους κυριάρχου καί μέλους τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἐτάχθησαν ὑπέρ τῆς συνεχίσεως τῶν διακοινοτικῶν διαπραγματεύσεων ἐπί ἑποικοδομητικῆς βάσεως καί ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, πρός ἐξεύρεσιν, ἐντός τῆς συντομωτέρας προσθεσμίας, μιᾶς καθολικῆς, εἰρηνικῆς λύσεως ἡ ὁποία θά ἐξησφάλιζε τήν ἀνεξαρτησίαν, τήν ἐδαφικήν ἀκεραιότητα, τήν κυριαρχίαν καί τό ἀδέσμευτον τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, συμφώνως πρός τάς ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμίαν ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις αὐταί εἶναι συνεχεῖς καί ἀποτελεσματικαί.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχίαν των διά τό θέμα τῆς καταστάσεως εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί ἐτάχθησαν ὑπέρ μιᾶς δικαίας καί διαρκοῦς εἰρήνης βασιζομένης ἐπί τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἐκκινοῦντα ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν καί ὑπογραμμίζοντα ὅτι ἡ πρόσκτησις ἐδαφῶν διά τῆς βίας εἶναι ἀπαράδεκτος εἰς τάς διεθνεῖς σχέσεις, τά δύο μέρη ἐπανεβεβαίωσαν τήν ἀνάγκην τῆς ἐκκενώσεως τῶν καταληφθέντων τόν Ἰούνιον 1967 ἀραβικῶν ἐδαφῶν καί μιᾶς τοιαύτης λύσεως ἡ ὁποία θά ἐσέβετο τά νόμιμα δικαιώματα τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ, περιλαμβανομένης τῆς ἐθνικῆς του ὀντότητος ὡς καί τῆς ἀνεξαρτησίας ὅλων τῶν Κρατῶν τῆς περιοχῆς.

»Τά δύο μέρη θεωροῦν ὅτι ἕνα τῶν βασικῶν προβλημάτων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς τό ὁποῖον ἐνδιαφέρει ὅλα τά Κράτη εἶναι ἡ ἐξάλειψις τῆς ὑπαναπτύξεως καί ἡ καθιέρωσις μιᾶς νέας διεθνοῦς οἰκονομικῆς τάξεως. Θεωροῦντα ὅτι ἡ συνέχισις τῆς καταστάσεως τῆς ὑπαναπτύξεως καί τῆς ἀνισότητος παρεμποδίζει τήν γενικήν οἰκονομικήν πρόοδον, τά μέρη θεωροῦν ἀναγκαίαν τήν καθιέρωσιν νέων σχέσεων βασιζομένων ἐπί τῆς πλήρους ἰσότητος δικαιωμάτων μεταξύ ὅλων τῶν Κρατῶν, ἐπί τοῦ σεβασμοῦ τοῦ δικαιώματος ἑκάστης χώρας νά εἶναι ἀπολύτως κυρία τοῦ ἐθνικοῦ της πλούτου καί νά ἐπιλέγῃ ἐλευθέρως τήν ὁδόν τῆς οἰκονομικῆς της ἀναπτύξεως. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν ὑπεγράμμισαν τήν ἰδιαιτέραν σημασίαν τῶν ἀποφάσεων τῶν υἱοθετηθεισῶν ἀπό τήν VII Ἔκτακτον Σύνοδον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἐπί τοῦ θέματος τῆς νέας διεθνοῦς οἰκονομικῆς τάξεως καί συνεφώνησαν νά ὑποστηρίξουν τάς πρωτοβουλίας τάς προοριζομένας νά ἐξασφαλίσουν τήν πραγματοποίησιν τῶν τεθέντων σκοπῶν.

»Τά δύο μέρη ἐπανεβεβαίωσαν τήν πλήρη ὑποστήριξίν των εἰς τούς σκοπούς καί τάς ἀρχάς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί ὑπεγράμμισαν τήν ἀνάγκην ὅπως ὁ Ὀργανισμός τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καταστῇ ἓν ὄργανον ἀκόμη περισσότερον ἀποτελεσματικόν διά τήν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καί τήν ἐνίσχυσιν τῆς διεθνοῦς ἀσφαλείας, τήν ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν προβλημάτων καί τήν προαγωγήν τῆς κατανοήσεως καί τῆς συνεργασίας μεταξύ ὅλων τῶν Κρατῶν. Πρός τοῦτο ἐκτιμοῦν ὅτι ὅλα τά Κράτη πρέπει νά καταβάλουν προσπαθείας διά τήν ἐνισχυσιν τοῦ ρόλου τοῦ Ὀργανισμοῦ, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν πραγματικοτήτων τοῦ συγχρόνου κόσμου.

»Τά δύο μέρη ἐξετίμησαν τήν σημασίαν τῆς Διασκέψεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν εἰς τό Δίκαιον τῆς θαλάσσης καί ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμίαν των νά συνεισφέρουν τήν ἐνεργόν συμβολήν των πρός τόν σκοπόν τῆς ἐπεξεργασίας σταθερῶν κανόνων διεθνοῦς δικαίου, γενικῆς ἀποδοχῆς.

»Τά μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησίν των διά τήν καλήν συνεργασίαν μεταξύ τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν δύο χωρῶν τόσον εἰς τόν ΟΗΕ ὅσον καί εἰς τά πλαίσια ἄλλων Ὀργανισμῶν καί διεθνῶν διασκέψεων καί συνεφώνησαν νά ἐντείνουν τήν συνεργασίαν αὐτήν.

»Τά δύο μέρη ἐξετίμησαν ὅτι ἡ ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ πρόεδρου τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας κ. Νικολάε Τσαουσέσκου ἐν Ἑλλάδι ἀποτελεῖ ἕνα γεγονός ἰδιαιτέρως σημαντικόν εἰς τήν ἀνοδικήν πορείαν τῶν ἑλληνορουμανικῶν σχέσεων πρός ὄφελος τῆς παραδοσιακῆς φιλίας μεταξύ τῶν δύο λαῶν ὡς καί τῆς εἰρήνης καί τῆς περιφερειακῆς καί διεθνοῦς συνεργασίας.

»Ὁ πρόεδρος τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας κ. Νικολάε Τσαουσέσκου προσεκάλεσε τόν πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνον Τσάτσον νά πραγματοποιήσῃ ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς τήν Ρουμανίαν.

»Ὡσαύτως ὁ πρόεδρος τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρουμανίας κ. Νικολάε Τσαουσέσκου προσεκάλεσε τόν πρωθυπουργόν τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνον Καραμανλῆν νά πραγματοποιήσῃ ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς Ρουμανίαν.

»Αἱ προσκλήσεις ἐγένοντο δεκταί μετ' εὐχαριστήσεως. Αἱ ἡμερομηνίαι τῶν ἐπισκέψεων θά καθορισθοῦν μεταγενεστέρως διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ».

Σχολιάζοντας τήν ἐπίσκεψη Τσαουσέσκου, ὁ διεθνής τύπος δέν παρέλειψε νά ὑπογραμμίσει ὅτι ἡ Ἑλλάδα καί ἡ Ρουμανία ἦταν οἱ δύο περισσότερο ἐνθουσιώδεις ὑποστηρικτές τῆς θεσμοποιήσεως τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας. Ὁ Μ. Μαρσώ, σέ ἀνταπόκρισή του ἀπό τήν Ἀθήνα, πού δημοσιεύθηκε στή «Libre Belgique», τόνισε ὅτι ὑπῆρχε σύμπτωση ἀπόψεων μεταξύ τῶν Ρουμάνων καί τῶν Ἑλλήνων ἰθυνόντων, πού, πιστοί στό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι, εἶχαν ἀποδυθεῖ σέ ἀγώνα γιά τήν ὑλοποίηση τῆς διαβαλκανικῆς συνεργαβίας (29.3). Παράλληλα, ἡ ἑλβετική «Tagesanzeiger», ἀναφερόταν σέ ταυτότητα συμφερόντων τῶν δύο χωρῶν στή Βαλκανική, ἐνῶ ἑρμήνευε τήν ἐπίσκεψη τοῦ Ρουμάνου προέδρου ὡς προσπάθεια γιά τήν ὑλοποίηση τῶν προτάσεων πού εἶχαν διατυπωθεῖ κατά τή Διαβαλκανική τῶν Ἀθηνῶν (30.3).

26 ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

Ἐνῶ εἶχε προηγηθεῖ, στήν Οὐάσιγκτων, ἀπό τίς 26 Ἰανουαρίου ὡς τίς 13 Φεβρουαρίου, νέος γύρος συνομιλιῶν γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ καθεστῶτος

Ἡ ὑποστήριξη τῆς ἰδέας τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας ἀπό τή Ρουμανία συνέβαλε στήν προώθηση τῶν προσπαθειῶν τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τήν ἀνάδυση νέου κλίματος στήν περιοχή.

τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων στήν Ἑλλάδα, ὑπογράφεται ἀμερικανοτουρκική Ἀμυντική Συμφωνία ἡ ὁποία προβλέπει παραχώρηση στήν Ἄγκυρα στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ ἀξίας ἑνός δισ. δολλαρίων γιά περίοδο τεσσάρων ἐτῶν, σέ ἀντάλλαγμα γιά τήν παρουσία βάσεων τῶν ΗΠΑ στό τουρκικό ἔδαφος.

Ἡ νέα αὐτή ἐξέλιξη δημιούργησε ἔντονες ἀνησυχίες στήν Ἑλλάδα καί ὁδήγησε σέ φρενίτιδα διπλωματικῆς δραστηριότητας μεταξύ Ἀθηνῶν καί Οὐάσιγκτων. Στό παρελθόν, οἱ ΗΠΑ εἶχαν ἀρνηθεῖ καί νά συζητήσουν ἀκόμη τό ἐνδεχόμενο νά καταβάλουν σέ ὁποιαδήποτε χώρα «ἐνοίκιο» γιά βάσεις πού, σύμφωνα μέ τίς σχετικές προβλέψεις, προορίζονταν νά ἐξυπηρετήσουν τίς ἀνάγκες τῆς κοινῆς ἄμυνας. Ἡ νέα ἀμερικανοτουρκική συμφωνία ἐντασσόταν ἐμφανῶς στά πλαίσια τῶν προσπαθειῶν τοῦ Χ. Κίσινγκερ νά παρακάμψει τό ἐμπάργκο ὅπλων πού εἶχε ἐπιβάλει στήν Τουρκία τό Κογκρέσο. Ὡστόσο, πέρα ἀπό τό γεγονός ὅτι κατ' αὐτό τόν τρόπο οἱ ΗΠΑ ἐμφανίζονταν νά ἀντιμετωπίζουν τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία μέ δύο σταθμά, ἡ συμφωνία θά μποροῦσε νά ὁδηγήσει στήν ἀνατροπή τῆς ἰσορροπίας στό Αἰγαῖο. Ἀκόμη, ἡ Ἀθήνα ἀνησύχησε γιά τό ἐνδεχόμενο νά ὑπῆρχαν καί πρόσθετες προβλέψεις, πού νά ἐπιτείνουν τήν ἀνισότητα στή μεταχείριση. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀντέδρασε ἀμέσως, ἀποσκοπώντας νά ἐξασφαλίσει ἀνάλογα πλεονεκτήματα μέ αὐτά πού παραχωροῦνταν στήν Τουρκία, ἀλλά καί νά ἐκμαιεύσει τήν ἠθική καί πολιτική δέσμευση τῶν ΗΠΑ γιά τή διαφύλαξη τῆς ἰσορροπίας καί τή διατήρηση τῆς εἰρήνης μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας.

Μετά ἀπό συνεννόηση μέ τόν πρωθυπουργό, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, ἀπέστειλε στήν ἑλληνική ἀντιπροσωπεία στίς διαπραγματεύσεις ἐπί τῶν βάσεων ὁδηγίες νά διακόψει τίς διαβουλεύσεις. Κατόπιν, καί ἀφοῦ ἐνημερώθηκε γιά τούς ὅρους τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας, ἡ Ἀθήνα βεβαιώθηκε ὅτι ἡ μαζική στρατιωτική ἐνίσχυση τῆς Τουρκίας θά ἀνέτρεπε τήν ὑφισταμένη ἰσορροπία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν καί θά ἐνίσχυε τίς ἐπεκτατικές βλέψεις τῆς Ἄγκυρας. Στίς 29 Μαρτίου ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στήν Οὐάσιγκτων, Μ. Ἀλεξανδράκης, ἔλαβε ὁδηγίες νά διαβιβάσει στήν ἀμερικανική πλευρά τίς πρῶτες ἐκτιμήσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ἰδιαίτερα τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἀμερικανοτουρκική συμφωνία, θέτοντας σέ ἐντελῶς διαφορετική μοῖρα τήν Ἀθήνα καί τήν Ἄγκυρα, συνιστοῦσε ἐχθρική πράξη κατά τῆς Ἑλλάδος. Ἀκόμη, ὁ Δ. Μπίτσιος ἀπέστειλε μήνυμα στό Χ. Κίσινγκερ, ὅπου τονιζόταν ὅτι ἡ Ἑλλάδα θά καθόριζε τή μελλοντική της στάση ἀπό τήν ἀντίδραση τῆς ἀμερικανικῆς πλευρᾶς.

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ἀμερικανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, κατά τή συνάντησή του μέ τόν Ἕλληνα πρέσβη, στίς 31 τοῦ μηνός, ἀναφέρθηκε στή δυνατότητα νά ὑπογραφεῖ ἀνάλογη ἑλληνοαμερικανική συμφωνία καί δήλωσε ὅτι οἱ ΗΠΑ θά ἀντιτάσσονταν σέ χρήση στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀπό τήν Τουρκία ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος: στήν περίπτωση αὐτή, θά ὑποστήριζαν τή δεύτερη. Ἀκόμη, ὁ Ἀμερικανός ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν, Τ. Σίσκο, δήλωσε στό Μ. Ἀλεξανδράκη ὅτι μέ τή σύναψη τῆς συμφωνίας μέ τήν Ἄγκυρα οἱ ΗΠΑ ἀποσκοποῦσαν νά ἀποκαταστήσουν τήν ἐμπιστοσύνη στίς σχέσεις τους μέ τήν Τουρκία, ἐξέλιξη πού θά ἐνίσχυε — πίστευε — τίς προσπάθειες τῆς χώρας του γιά τήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ. Τόνισε, ἀκόμη, ὅτι ἡ Οὐάσιγκτων δέν εἶχε τήν πρόθεση νά ἀνατρέψει σέ βάρος τῆς Ἑλλάδος τήν ἰσορροπία στό Αἰγαῖο.

Τήν 1η Ἀπριλίου καί μετά τήν πρώτη αὐτή ἀνταλλαγή ἐκτιμήσεων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε τό ἀκόλουθο μήνυμα στόν πρόεδρο Τζ. Φόρντ:

«Κύριε πρόεδρε,

»Εἶναι πεποίθησίς μου ὅτι ἡ πρόσφατος ἀμερικανοτουρκική συμφωνία δημιουργεῖ σοβαρώτατα προβλήματα γιά τήν Ἑλλάδα καί κινδύνους γιά τήν εἰρήνη τῆς περιοχῆς.

»Ἤδη, οἱ δύο ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν ἀντήλλαξαν ἀπόψεις ἐπί τῆς καταστάσεως καί ἀποκομίζω τήν ἐντύπωσιν ὅτι τά προβλήματα αὐτά δύνανται νά ἐπιλυθοῦν πρός τό συμφέρον τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τουρκίας καί τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου.

»Γνωρίζων τήν πολιτικότητά σας καί τό ἐνδιαφέρον σας γιά τήν ρύθμισιν τῆς ἐπικρατούσης τραγικῆς καταστάσεως εἰς τήν περιοχή αὐτή τοῦ κόσμου, παρακαλῶ ὅπως παράσχητε τήν ἀμέριστον ὑποστήριξίν σας εἰς τάς διευθετήσεις αἱ ὁποῖαι εἶναι ἤδη ὑπό συζήτησιν»[62].

Παράλληλα, ὁ Δ. Μπίτσιος ἀπέστειλε καί αὐτός μήνυμα στόν Ἀμερικανό ὁμόλογό του, στό ὁποῖο τόνιζε ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ Χ. Κίσινγκερ ἦταν ἀποδεκτές καί θά ἔπρεπε νά ἐνσωματωθοῦν σέ σχετική συμφωνία. Παράλληλα θά ὄφειλε νά χορηγηθεῖ, γιά τή διατήρηση τῆς ἰσορροπίας, στρατιωτική βοήθεια στήν Ἑλλάδα, ἀντίστοιχη μέ αὐτή πού χορηγεῖτο στήν Τουρκία, νά ἐπιβεβαιωθεῖ μέσω ἀνταλλαγῆς ἐπιστολῶν ἡ διαβεβαίωση τῆς ἀμερικανικῆς πλευρᾶς γιά τήν ἀσφάλεια τῆς Ἑλλάδος, τήν ὁποία εἶχε ἤδη παράσχει προφορικά ὁ Χ. Κίσινγκερ καί νά γίνει μνεία σέ συνέχιση τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ.

Τήν ἴδια ἡμέρα, 1 Ἀπριλίου, ὁ πρωθυπουργός προήδρευσε σέ σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, τοῦ ὑφυπουργοῦ, Ι. Κατσαδήμα, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, στρατηγοῦ Δ. Ἀρμπούζη καί τῶν ἀρχη-

γῶν τῶν Ἐπιτελείων, κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας τούς διαβεβαίωσε ὅτι θά τίθενταν στή διάθεσή τους ὅλα τά ἀναγκαῖα μέσα. Τό ἴδιο βράδυ, ἔκαμε καί τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις δύνανται νά εἶναι βέβαιοι ὅτι θά τεθοῦν εἰς τήν διάθεσίν των ὅλα τά ἀπαιτούμενα μέσα διά νά προστατεύσουν, ἄν χρειασθῆ, τήν ἀσφάλειαν καί τήν τιμήν τῆς χώρας. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ζητῶ ἀπό τάς Ἐνόπλους Δυνάμεις εἶναι νά ἐξακολουθήσουν νά ἐπιδεικνύουν νομιμοφροσύνην, πειθαρχίαν καί φρόνημα ὑψηλόν».

Ἀπό τήν πλευρά του, μόλις ἔλαβε τό μήνυμα τοῦ Δ. Μπίτσιου, ὁ Χ. Κίσινγκερ ἐξέφρασε τήν ἄποψη ὅτι θά μποροῦσε νά ἐπέλθει διευθέτηση ἱκανοποιητική καί γιά τίς δύο πλευρές. Ὁ Ἀμερικανός ὑπουργός καί ὁ Μ. Ἀλεξανδράκης συμφώνησαν νά ἀνταλλαγοῦν σχετικές ἐπιστολές μεταξύ τῶν δύο ὑπουργῶν καί νά ἐπισκεφθεῖ ὁ Δ. Μπίτσιος τήν Οὐάσιγκτων γιά τήν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας. Τίς ἑπόμενες ἡμέρες, ἀκολούθησαν λεπτομερεῖς διαπραγματεύσεις, μεταξύ τοῦ Ἕλληνα πρέσβη στήν Οὐάσιγκτων καί τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Α. Χάρτμαν.

Ὁ πρόεδρος τῶν ΗΠΑ, Τζ. Φόρντ, ἀπάντησε στήν ἐπιστολή τοῦ Κ. Καραμανλῆ στίς 10 Ἀπριλίου, ὅταν εἶχε πλέον σημειωθεῖ σημαντική πρόοδος γιά τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος:

«Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἐξετίμησα πάρα πολύ τό μήνυμά σας τῆς 1ης Ἀπριλίου, σχετικῶς μέ τά κοινά συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος καί τῶν ΗΠΑ καί, εἰς αὐτό τό πλαίσιον, τήν ἀνησυχίαν σας λόγῳ τῆς προσφάτου συμφωνίας πού ὑπέγραψαν αἱ ΗΠΑ μέ τήν Τουρκίαν.

»Ἀπαντῶντας θά ἤθελα πρῶτα νά ἐπαναβεβαιώσω, ὅπως συζητήσαμε πέρυσι, τήν πολύ μεγάλην σημασίαν πού ἀποδίδω εἰς τήν περαιτέρω βελτίωσιν τῶν ἀμερικανοελληνικῶν σχέσεων. Τοῦτο εἶναι πρός τό συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν μας καί ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τήν βαθειάν φιλίαν μεταξύ τῶν λαῶν μας. Οὕτω συμφωνῶ πλήρως μέ τήν ἀνταλλαγήν ἀπόψεων πού ἄρχισε ἤδη ἐπί ὑπουργικοῦ ἐπιπέδου. Ὁ κ. Κίσινγκερ μέ ἐτήρησεν ἐνήμερον τῶν ἐπαφῶν του μέ τόν κ. Μπίτσιον καί εἶμαι πεπεισμένος ὅτι εἴμεθα εἰς θέσιν νά φθάσωμεν σέ μιά ἀμοιβαίως ἱκανοποιητική λύση ἀνταποκρινομένη εἰς τό συμφέρον μας νά ἐνισχύσωμεν ἀφ' ἑνός τάς ἀμερικανοελληνικάς σχέσεις, ἀφ' ἑτέρου δέ νά διευρύνωμεν τίς προοπτικές τῆς εἰρήνης καί τῆς σταθερότητος στήν ἀνατολική Μεσόγειο.

»Μπορεῖτε νά εἶσθε βέβαιος ὅτι θά ἐξακολουθῶ νά θεωρῶ τήν ὑπόθεσιν αὐτήν ὑψίστης προτεραιότητος.

»Προσβλέπω μέ εὐχαρίστησιν εἰς τήν συζήτησιν ὁλοκλήρου τοῦ πλέγματος τῶν ζητημάτων τρεχούσης σημασίας διά τάς χώρας μας κατά τήν διάρκειαν τῆς πολύ εὐπροσδέκτου ἐπισκέψεώς σας εἰς τάς ΗΠΑ, τόν Ἰούνιον»[63].

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δέν ἀρκέστηκε στή δραστηριοποίησή της πρός τήν ἀμερικανική πλευρά. Παράλληλα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε τό ἀκόλουθο μήνυμα στόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Εσταίν, τόν καγκελλάριο τῆς ΟΔ Γερμανίας, Χ. Σμίτ καί τόν πρωθυπουργό τῆς Βρετανίας, Χ. Οὐίλσον:

«Θά ἔχετε ἀσφαλῶς πληροφορηθῆ ὅτι ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις συνῆψε συμφωνίαν μέ τήν Τουρκίαν, βάσει τῆς ὁποίας ἡ τελευταία θά λάβη, κατά τά προσεχῆ τέσσερα ἔτη, στρατιωτικόν ὑλικόν ἀξίας ἑνός δισεκατομμυρίου δολλαρίων.

»Ἀπό τάς πληροφορίας πού μᾶς παρέσχεν ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις προκύπτει ὅτι οὐδεμία δέσμευσις ἀνελήφθη ἀπό τήν Τουρκίαν εἴτε διά τήν προώθησιν τῆς ρυθμίσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἴτε διά τήν μή χρησιμοποίησιν τοῦ ηὐξημένου στρατιωτικοῦ δυναμικοῦ της ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

»Ἔτσι ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις ἐμφανίζεται νά ἐπιβραβεύη τήν τουρκικήν εἰσβολήν εἰς τήν Κύπρον καί νά ἐνθαρρύνη τήν ἐπιθετικότητα τῆς Τουρκίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀντιλαμβάνεσθε τάς ἐπιπτώσεις τάς ὁποίας δύναται νά ἔχη ἡ πολιτική αὐτή τῶν ΗΠΑ, τόσον ἐπί τῶν ἐσωτερικῶν ἐξελίξεων, ὅσον καί ἐπί τῶν διεθνῶν σχέσεων τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Μπίτσιος πληροφορεῖ λεπτομερῶς σήμερον τόν πρέσβυ σας ἐπί τοῦ ὅλου θέματος. Θά σᾶς παρακαλοῦσα νά ζητήσετε νά ἐνημερωθῆτε ἐπί τῆς ἐκθέσεως πού θά ἀποστείλη ὁ πρέσβυς σας»[64].

Τήν ἀπάντηση τοῦ Β. Ζισκάρ ντ' Εσταίν ἐπέδωσε στόν Κ. Καραμανλῆ, τήν 1η Ἀπριλίου, ὁ Γάλλος ὑπουργός Βιομηχανίας, Μ. ντ' Ὀρνανό, ὁ ὁποῖος πραγματοποιοῦσε ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα:

«Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ θερμά γιά τήν ἐπιστολή σας τῆς 20ῆς Μαρτίου καί τό μήνυμά σας τῆς 30ῆς Μαρτίου πού μόλις μοῦ περιῆλθε.

»Ἐπιφυλάσσομαι νά σᾶς ἀπαντήσω προσεχῶς καί ἐπί τῆς οὐσίας, στά δύο σημαντικά καί ἀνησυχητικά ζητήματα πού θελήσατε νά ἀναφέρετε: τίς σχέσεις μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας καί εἰδικώτερα τό Κυπριακό, τήν ἑπομένη τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας καί τίς προοπτικές τῆς οἰκοδομήσεως τῆς Εὐρώπης.

»Ἀλλά θέλησα, ἀπό σήμερα, νά ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας τῆς ἐπισκέψεως στήν Ἀθήνα τοῦ Μισέλ ντ' Ὀρνανό, ὑπουργοῦ Βιομηχανίας καί Ἔρευνας καί προσωπικοῦ μου φίλου, γιά νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι παραμένω σταθερά ἀποφασισμένος νά ὑποστηρίξω τήν διπλωματική σας πολιτική καί ἀπόλυτα διατεθειμένος νά μελετήσωμε ἀπό κοινοῦ κάθε νέα πρωτοβουλία πού θά σᾶς ἦταν ἐπιθυμητή.

»Δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά σᾶς πῶ πόσο χαίρομαι γιά τήν ἐπιτυχία τῆς πολιτικῆς σας στόν πολιτικό καί οἰκονομικό

τομέα. Ἐπιβεβαιώνει, ὁσάκις χρειάζεται, ὅτι ἡ φυσική θέση τῆς Ἑλλάδος εἶναι στήν Εὐρώπη.

»Δεχθῆτε παρακαλῶ, ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ, τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως καί τῆς πολύ φιλικῆς ἀναμνήσεώς μου».

Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Ὁ κύριος πρωθυπουργός παρακαλεῖ ὅπως ὁ κ. ντ' Ὀρνανό μεταφέρη εἰς τόν πρόεδρον κύριον Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν τό κάτωθι μήνυμά του, μαζί μέ τούς θερμούς χαιρετισμούς του καί τάς εὐχαριστίας του δι' ὅσα συνεχῶς πράττει διά τήν Ἑλλάδα.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἐκτιμᾶ ἰδιαιτέρως τήν προθυμίαν καί κατανόησιν μέ τήν ὁποίαν ὁ κ. πρόεδρος ἀνταπεκρίθη εἰς τό τελευταῖον μήνυμά του.

»Ἡ συμπαράστασις τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως τήν παροῦσαν στιγμήν θά ἦτο πολύτιμος ἐπί τῶν ἑξῆς δύο σημείων:

»1. Ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας θά ἠδύνατο ἴσως νά ἐγείρη ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ συνερχομένου τήν προσεχῆ Δευτέραν καί Τρίτην Συμβουλίου τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν καί Οἰκονομικῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος τό πρόβλημα τό ὁποῖον δημιουργεῖ διά τήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί διά τόν Δυτικόν κόσμον ἡ διατάραξις τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας συνεπείᾳ τῆς προσφάτου ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας.

»Εἶναι ἀναγκαῖον, διά λόγους οὐσιαστικούς ἀλλά καί ψυχολογικούς, νά ἐκδηλωθῆ τό εὐρωπαϊκόν ἐνδιαφέρον ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ διά νά δημιουργηθῆ εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν τό συναίσθημα ὅτι, ἐάν ἐγκαταλείπεται ἀπό τήν Ἀμερικήν, ἔχει πάντως τήν κατανόησιν τῆς Εὐρώπης.

»2. Εἰς τό αὐτό ὡς ἄνω Συμβούλιον θά ἦτο ἰδιαιτέρως χρήσιμον νά ἀναληφθῆ γαλλική πρωτοβουλία πρός ὑποστήριξιν τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος διά τό δεύτερον χρηματοδοτικόν πρωτόκολλον.

»Ὑπό τάς παρούσας συνθήκας, μία τοιαύτη ἐνέργεια θά ἐνεθάρρυνε τόν ἑλληνικόν λαόν, δεδομένου ὅτι θά εἶχεν ἐπιπτώσεις καί ἐπί τῆς ψυχολογίας του καί ἐπί τῆς οἰκονομικῆς του προσπαθείας»[65].

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Χ. Σμίτ ἐπιδόθηκε στόν Κ. Καραμανλῆ στίς 22 Ἀπριλίου:

«Ἀξιότιμε κύριε πρωθυπουργέ,

»Εὐχαριστῶ θερμῶς διά τήν ἀπό 31 Μαρτίου 1976 ἐπιστολήν σας καί τήν πρός τό πρόσωπόν μου ἐμπιστοσύνην, τήν ὁποίαν ἐκφράζετε εἰς τό μήνυμά σας αὐτό. Ἀντιλαμβάνομαι τάς ἀνησυχίας, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἀπό τό βαθύ αἴσθημά σας εὐθύνης ἀπέναντι τῆς χώρας σας.

»Καί ἐγώ εἶμαι λίαν ἀνήσυχος διά τήν μεταξύ δύο χωρῶν, μέ τάς ὁποίας διατηροῦμεν στενάς φιλικάς καί συμμαχικάς σχέσεις, ὑφισταμένην ἀντίθεσιν. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ὁδηγεῖ εἰς τήν παράδοξον κατάστασιν, ἡ προοπτική ἐνισχύσεως τῆς ἀμυντικῆς ἰσχύος τοῦ ἑνός ἑταίρου νά μήν θεωρῆται παρά τοῦ ἑτέρου ὡς συμβολή εἰς τήν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσφάλειαν ἔναντι τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τῆς Συμμαχίας, ἀλλά μᾶλλον ὡς ἀπειλή. Γνωρίζετε, ὅτι ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνησις καταβάλλει ἀδιαλείπτως προσπαθείας διά μίαν ταχεῖαν καί δι' ἀμφοτέρας τάς χώρας ἐντιμον λύσιν τῆς μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας ὑφισταμένης διαφορᾶς.

»Ἔδωσα εἰς τόν ἐν Ἀθήναις πρέσβυν μας τήν ἐντολήν νά ἐπεξηγήση εἰς ὑμᾶς ἤ τόν ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν κύριον Μπίτσιον λεπτομερῶς τήν θέσιν μας ἐπί τοῦ θέματος τῆς τουρκοαμερικανικῆς ἀμυντικῆς συμφωνίας καί νά ἀπαντήση ἐλευθέρως εἰς ὅλα τά σχετικά ἐρωτήματα, τά ὁποῖα ἠθέλατε θέσει εἰς αὐτόν».

Τήν ἴδια ἡμέρα, περιῆλθε στόν Κ. Καραμανλῆ ἀπάντηση τοῦ νέου Βρετανοῦ πρωθυπουργοῦ, Τζ. Κάλλαχαν, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀντικαταστήσει τό Χ. Οὐίλσον μετά τήν αἰφνιδιαστική ἀπόφαση τοῦ τελευταίου νά παραιτηθεῖ:

«Ἀνέγνωσα μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον τήν ἀπό 31.3 ἐπιστολή σας πρός τόν κ. Χάρολντ Οὐίλσον καί ἔκτοτε ἔλαβον γνῶσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ πρέσβεώς μας ἐπί τῆς ἐνημερώσεως πού τοῦ ἔκαμε ὁ κ. Μπίτσιος. Χαίρομαι πού δέν διστάσατε νά μᾶς ἐμπιστευθῆτε τήν ἀνησυχίαν σας. Ἐμεῖς ἀμέσως ἤλθαμε σέ ἐπαφή μέ τήν Κυβέρνησιν τῶν ΗΠΑ. Λυποῦμαι διότι ἐξ αἰτίας τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων στήν Βρετανία δέν κατέστη δυνατόν νά ἀπαντήσουμε ἐνωρίτερον εἰς τήν ἐπιστολήν σας.

»Μολονότι κατενόησα τήν ἀντίδρασίν σας εἰς τήν συμφωνία μέ τήν Τουρκίαν, ἐθεώρησα ὅτι ἡ ἐπανάληψις καλῶν σχέσεων μεταξύ Τουρκίας καί Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἦταν σημαντική, ἐφ' ὅσον ἡ κατάστασις εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον ἔπρεπε νά βελτιωθῆ. Εἶμαι σίγουρος ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῶν ΗΠΑ ἦταν ἐν γνώσει τῆς σημασίας τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ἔδιδε εἰς αὐτήν τήν ἐξέλιξιν. Ἔτσι ἤμουν πολύ εὐτυχής νά μάθω διά τήν συμφωνίαν "πλαίσιο" μεταξύ ΗΠΑ καί Ἑλλάδος ἐπί θεμάτων κοινῆς ἀμύνης καί λαμβάνω ὑπό σημείωσιν ὅτι χαρακτηρίσατε αὐτήν τήν συμφωνίαν ὡς ἐθνικήν ἐπιτυχίαν. Ἔχω βασίμους ἐλπίδας ὅτι αὐταί αἱ δύο συμφωνίαι μεταξύ Συμμάχων θά διευκολύνουν τώρα τήν πρόοδον πρός βελτίωσιν τῆς καταστάσεως εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον καί βεβαίως καλωσορίζω ἐκθέσεις ἀναφέρουσες ὅτι ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία μπορεῖ νά ἀρχίσουν συνομιλίας δι' αὐτόν τόν σκοπόν.

»Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἐλπίζω νά διατηρήσω τό ἄμεσο ἐνδιαφέρον μου εἰς τά προβλήματα τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου καί ἰδιαίτερα εἶμαι πολύ ἀνήσυχος διά τά νέα ἐμπόδια εἰς τήν πρόοδον τῶν κυπριακῶν διαπραγματεύσεων. Εἶμαι σίγουρος ὅτι θά κάμετε ὅ,τι ἠμπορεῖτε διά νά πείσετε τούς Ἑλληνοκυπρίους νά εἶναι μετριοπαθεῖς εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῶν διαδικαστικῶν δυσκολιῶν πού ἀνέκυψαν. Θά προσπαθήσωμε νά ἀσκήσωμε τήν ἐπιρροήν μας εἰς τά ἄλλα μέρη διά νά δοῦμε ἐάν αἱ δυσκολίαι μποροῦν νά ὑπερπηδηθοῦν»[66].

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἀνακοινώνει τίς γενικές γραμμές καί κατευθύνσεις τοῦ χρηματοδοτικοῦ προγράμματος τοῦ 1976, τό ὁποῖο ἔχει ἐγκριθεῖ ἀπό τή Νομισματική Ἐπιτροπή:

«Τό πρόγραμμα ἀποβλέπει φυσικά στήν κάλυψη τῶν

πιστωτικῶν ἀναγκῶν γιά τήν πραγματοποίηση παραγωγικῶν ἐπενδύσεων καί γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς τρεχούσης παραγωγικῆς διαδικασίας. Κατά τήν σύνταξή του ὅμως ἐλήφθη μέριμνα ὥστε νά συγκρατηθῆ ἡ νομισματική ἐπέκταση μέσα σέ ὅρια ἀσφαλείας. Ἡ ἀσκουμένη ὑπό τῆς Κυβερνήσεως πολιτική συγκρατήσεως τῶν ἀνατιμητικῶν τάσεων καί διατηρήσεως τῆς ἰσορροπίας εἰς τό Ἰσοζύγιον τῶν Ἐξωτερικῶν Πληρωμῶν προϋποθέτει:

»πρῶτον: Τόν ἀποτελεσματικό ἔλεγχο τῆς ποσότητος τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος καί,

»δεύτερον: Τήν ἐξασφάλιση τῆς τροπῆς τῶν πιστώσεων πρός τούς παραγωγικώτερους τομεῖς.

»Εἶναι αὐτονόητο ὅτι τό Νομισματικό Πρόγραμμα εἶναι ἁπλῶς ἐνδεικτικό. Θά ἀναμορφώνεται κατά μῆνα ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν ἐξελίξεων τόσο στόν ἑλληνικό, ὅσο καί στόν διεθνῆ χῶρο, ἐν ὄψει πάντοτε τοῦ καιρίου στόχου τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἐξωτερικῆς καί τῆς ἐσωτερικῆς μας οἰκονομικῆς ἰσορροπίας.

»Ἡ ταχεῖα αὔξηση τῶν καταθέσεων εἰς τάς Ἐμπορικάς Τραπέζας καί ἡ ἀσκηθεῖσα κατά τό παρελθόν ἔτος πολιτική ἀναθερμάνσεως τῆς οἰκονομίας ὡδήγησαν σέ μιά σημαντικώτατη καί γρήγορη ἄνοδο τῶν πιστώσεων πρός τόν ἰδιωτικό τομέα.

»Μέσα στό ἔτος 1975 τό σύνολο τῶν πιστώσεων τῶν Ἐμπορικῶν Τραπεζῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ηὐξήθη κατά 36 δισ. δρχ. περίπου, ἤτοι κατά 31%. Ἡ τέτοια ἐπέκταση τῆς χρηματοδοτήσεως, ὁ ρυθμός τῆς ὁποίας ἦταν σχεδόν διπλάσιος τοῦ ἀντιστοίχου ρυθμοῦ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος καί τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἰς τρεχούσας τιμάς, ἐδημιούργησε συνθήκας ηὐξημένης ρευστότητος τῶν περισσοτέρων ἐπιχειρήσεων, πού δέν εἶναι δυνατόν παρά νά ἐπηρεάζουν καί τίς ἐξελίξεις τοῦ τρέχοντος ἔτους. Σύμφωνα μέ τό Πρόγραμμα προβλέπεται ἡ διάθεση ἀπό τάς Ἐμπορικάς Τραπέζας σημαντικοῦ τμήματος τῶν εἰσρεουσῶν καταθέσεων, οὕτως ὥστε νά ἐξασφαλισθοῦν ἄνετες συνθῆκες χρηματοδοτήσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως, πάντοτε ὅμως ἐντός τῶν εὐλόγων ὁρίων ἀσφαλείας. Ὁ ρυθμός τῆς ἐπεκτάσεως τῆς τραπεζικῆς χρηματοδοτήσεως θά συναρτηθῆ μέ τούς ρυθμούς ἀνόδου τῆς εἰς τρεχούσας τιμάς συνολικῆς παραγωγῆς τῶν ἐξαγωγῶν καί τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων πού καλεῖται νά στηρίξη.

»Αἱ νέαι χορηγήσεις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης προβλέπεται ὅτι θά ἀνέλθουν σέ 55,1 δισ. δρχ. ἔναντι 47,2 δισ. δρχ. τοῦ ἔτους 1975. Στό ποσόν τῶν 55,1 δισ. δρχ. δέν περιλαμβάνονται τά στεγαστικά δάνεια τῶν ἀγροτῶν, διά τά ὁποῖα θά ἐκδοθῆ ἰδιαίτερη ἀνακοίνωση. Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι τό μεγαλύτερο μέρος τῶν χρηματοδοτήσεων αὐτῶν καλύπτεται μέ κεφάλαια τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος πού διοχετεύονται πρός τήν Ἀγροτική Τράπεζα καί παρέχονται μέ ἐπιδοτημένο ἐπιτόκιο γιά τήν ἐνίσχυση τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων.

»Ἰδιαίτερη ἔμφαση δίδεται στήν πιστοδότηση τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων στόν ἀγροτικό τομέα. Πράγματι οἱ προγραμματιζόμενες μέσο - μακροπρόθεσμες χορηγήσεις θά ἀνέλθουν σέ 8,4 δισ. δρχ. ἐφέτος ἔναντι 7,1 δισ. δρχ. τοῦ παρελθόντος ἔτους.

»Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν, σύμφωνα μέ τά ἀνωτέρω, πιστοδότηση τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων στόν ἀγροτικό τομέα εἶναι ἐξασφαλισμένη καί ἡ χρηματοδότηση σημαντικωτάτων ἔργων ὑποδομῆς, ἐγγειοβελτιωτικῶν καί ἰδιαίτερα ἀρδευτικῶν, μέσῳ τοῦ Προγράμματος Δημοσίων Ἐπενδύσεων.

»Στό πρόγραμμα τῶν εἰδικῶν Πιστωτικῶν Ὀργανισμῶν προβλέπονται νέαι χορηγήσεις διά τήν πραγματοποίηση βιομηχανικῶν καί τουριστικῶν ἐπενδύσεων ὕψους 5 δισ. δρχ. Ἐκτός ὅμως τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ ὑπολογίζεται ὅτι θά διατεθοῦν ἐντός τοῦ 1976 ἀπό τάς Ἐμπορικάς Τραπέζας καί ἄλλα 7 δισ. δρχ. πρός ἐξυπηρέτηση τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Ἄλλωστε τά ἀνωτέρω ποσά εἶναι ἁπλῶς ἐνδεικτικά. Ἐφ' ὅσον ὑπάρξη ζήτηση μεγαλυτέρα γιά τήν πραγματοποίηση παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, θά ὑπάρξη ἄμεσος ἀνταπόκριση ἐκ μέρους τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καί τῶν νομισματικῶν ἀρχῶν.

»Γιά τίς ἐπενδύσεις τῆς ΔΕΗ καί τοῦ ΟΤΕ προβλέπεται χορήγηση μακροπροθέσμων πιστώσεων ὑπό τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος 13,8 δισ. δρχ. ἔναντι 7,9 δισ. τοῦ 1975. Προγραμματίζεται δηλαδή αὔξηση κατά 75% περίπου. Εἰδικώτερα γιά τήν χρηματοδότηση ἔργων ἐξηλεκτρισμοῦ διατίθεται ποσό 10,8 δισ. δρχ.

»Ἡ Κυβέρνηση ἐπιφυλάσσεται νά ἐξαγγείλη χωριστά τά διάφορα στεγαστικά προγράμματα».

4 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει μήνυμα στά μέλη τοῦ Πανελληνίου Βιοτεχνικοῦ Συνεδρίου:

«Ἡ σύγκλησις τοῦ Συνεδρίου μοῦ δίνει τήν εὐκαιρία νά ἐξάρω τήν σημασίαν πού ἀποδίδει ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν στήριξιν καί εἰς τήν προαγωγήν τῆς ἑλληνικῆς βιοτεχνίας καί γενικώτερα τῶν μικρῶν καί μεσαίων ἐπιχειρήσεων.

»Σέ μεγάλο βαθμό ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξις τῆς χώρας κατά τά προσεχῆ ἔτη θά στηριχθῆ στήν προσπάθεια τήν ἐπενδυτική καί τήν παραγωγική τῆς ἑλληνικῆς βιοτεχνίας. Ἡ ἵδρυσις μεγάλων βιομηχανικῶν μονάδων — πού ἀποτελεῖ θεμελιώδη προϋπόθεσιν τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς μας δομῆς — ὄχι μόνον δέν μειώνει, ἀλλ' ἀντιθέτως αὐξάνει τόν ρόλον πού καλεῖται νά παίξη ἡ βιοτεχνία. Καί τοῦτο γιά τούς ἀκολούθους λόγους:

»Πρῶτον: Κάθε μεγάλη βιομηχανική μονάς ἔχει ἀνάγκη ἑνός ὁλοκλήρου πλέγματος μικροτέρων — ἰδιαίτερα βιοτεχνικῶν — μονάδων, πού θά χρησιμεύσουν ὡς προμηθευταί της ἤ πού θά ἐπεξεργάζωνται περαιτέρω τά προϊόντα της.

»Δεύτερον: Ὑπάρχουν κατάδηλα τομεῖς στούς ὁποίους ἡ βιοτεχνία εἶναι ἀναντικατάστατη καί οἱ ὁποῖοι ἀναγκαστικά θά πρέπη νά ἀναπτύσσωνται, ὅσο αὐξάνουν τό ἐθνικόν εἰσόδημα καί ἡ ἐγχώριος κατανάλωσις.

»Τρίτον: Ὁ ἐξαγωγικός προσανατολισμός τῆς οἰκονομίας, πού ἀποτελεῖ καίριο στόχο τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, προϋποθέτει τήν ἐνεργόν συμβολήν τῆς βιοτεχνίας

εἰς τήν παραγωγήν ἡμικατειργασμένων καί κατειργασμένων ἐξαγωγίμων προϊόντων.

»Τέταρτον: Ἡ βιοτεχνία ἀπασχολεῖ καί θά ἀπασχολῆ καί εἰς τό μέλλον τεράστιο ποσοστό τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Εἶναι ἐπομένως ἡ ἀπρόσκοπτος ἀνάπτυξίς της ἀναγκαία διά τήν ἐπίτευξιν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἀπασχολήσεως σέ ὅλα τά διαμερίσματα τῆς χώρας.

»Ἡ Κυβέρνησις γνωρίζει τάς δυσκολίας πού συναντᾶ, εἰς διαφόρους τομεῖς τῆς δραστηριότητός της, ἡ βιοτεχνία. Καί εἶναι ἀποφασισμένη μέ ὅλα τά μέσα νά διευκολύνη καί τήν ἐπενδυτικήν καί τήν ὀργανωτικήν καί τήν καθημερινήν της παραγωγικήν προσπάθειαν.

»Ἔχουν ἤδη ληφθῆ τά πρῶτα ἀναγκαῖα πρός αὐτήν τήν κατεύθυνσιν μέτρα — κυρίως τά σχετιζόμενα πρός τήν ἐξασφάλισιν ἀνέτου τραπεζικῆς χρηματοδοτήσεως· ἀλλά ἔχω βαθυτάτην τήν συναίσθησιν ὅτι τά μέτρα αὐτά πρέπει νά συμπληρωθοῦν καί νά ὁλοκληρωθοῦν. Ἐπιβάλλεται ἀκόμη ἡ ὑποβοήθησις τῆς βιοτεχνίας ἀπό τό Κράτος καί τούς ἐλεγχομένους ἀπό τό Κράτος Ὀργανισμούς, διά τήν ἀναζήτησιν ἀγορῶν εἰς τό ἐξωτερικόν, καί γενικώτερα διά τήν στήριξιν τῆς ἐξαγωγικῆς προσπαθείας τοῦ κλάδου, τήν βελτίωσιν τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων προϊόντων καί τήν προσαρμογήν τους πρός τίς μεταβαλλόμενες συνθῆκες τῆς ζητήσεως τόσον εἰς τό ἐξωτερικόν, ὅσον καί εἰς τό ἐσωτερικόν. Πρέπει καί μπορεῖ ἐξ ἄλλου νά στηριχθοῦν γόνιμοι πρωτοβουλίαι πρός ἀνάπτυξιν τῆς μεταξύ τῶν βιοτεχνιῶν συνεργασίας τόσον στόν καθαρά παραγωγικό, ὅσον καί στόν ἐμπορικό τομέα.

»Πιστεύω, ἄλλωστε, γενικῶς ὅτι οἱ μικρές καί μεσαῖες ἐπιχειρήσεις μποροῦν καί πρέπει, στηριγμένες στήν ἀρωγή τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος καί τῶν εἰδικῶν Πιστοδοτικῶν Ὀργανισμῶν, ν' ἀναπτύξουν σημαντικάς ἐπενδυτικάς πρωτοβουλίας καί νά ἐξασφαλίσουν σχετικῶς εὔκολα τήν διεθνῆ συναγωνιστικότητα τῆς παραγωγῆς των.

»Ἡ πραγματοποίησις κατά τά προσεχῆ ἔτη τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τόν Κοινοτικόν εὐρωπαϊκόν χῶρον διανοίγει γιά τούς Ἕλληνας βιοτέχνας μίαν τεραστίαν εὐκαιρίαν ἀξιοποιήσεως τοῦ μόχθου των. Ἀλλά καί τούς δημιουργεῖ τήν ἀνάγκην νά ἐκσυγχρονίσουν καί νά ἐκλογικεύσουν τάς διαδικασίας παραγωγῆς καί ἐμπορίας τῶν προϊόντων των.

»Ἡ ἑλληνική βιοτεχνία ἔχει ἤδη δώσει δείγματα τῆς θελήσεως καί τῆς ἱκανότητός της νά ἀντιμετωπίση αὐτήν τήν ἀνάγκην. Προσβλέπω γι' αὐτό μέ αἰσιοδοξία εἰς τό μέλλον τοῦ κλάδου, ἀρκεῖ ἡ ἀδιαφιλονίκητη ἐπιχειρηματική ἱκανότης τῶν Ἑλλήνων βιοτεχνῶν καί ἡ δεξιοτεχνία τοῦ προσωπικοῦ πού χρησιμοποιοῦν, να εὕρουν τό ἀναγκαῖον τους συμπλήρωμα: νά ἀποκτήσουν δηλαδή σύγχρονον παραγωγικόν ἐξοπλισμόν καί πρό παντός τά ἀπαιτούμενα ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας ὀργανωτικά πλαίσια.

»Εἰς αὐτό θά ἔχετε τήν συμπαράστασιν τῆς Κυβερνήσεως. Καί μέ τήν διαβεβαίωσιν αὐτήν, διατυπώνω τήν εὐχήν ὅπως τό Συνέδριόν σας καταλήξη σέ πρακτικά καί χρήσιμα πορίσματα ὄχι μόνο γιά τήν συμπαθῆ τάξη σας, ἀλλά καί γενικώτερα διά τήν Ἑλλάδα».

5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει πρός τή συγκέντρωση τῆς ΑΧΕΠΑ στήν Οὐάσιγκτων τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

«Συμπατριῶτες,

»Θά ἦταν μεγάλη ἡ χαρά μου ἄν βρισκόμουν ἀνάμεσά σας, γιά νά σᾶς ἀπευθύνω αὐτοπροσώπως — καί ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ — τόν θερμό χαιρετισμό τῆς Πατρίδος. Δυστυχῶς ἡ ζωηρή αὐτή ἐπιθυμία μου δέν ἦταν δυνατόν νά πραγματοποιηθῆ. Γιατί συνέπεσε νά γίνεται ἡ συγκέντρωσή σας σέ ὧρες δύσκολες γιά τήν Ἑλλάδα, σέ ὧρες πού καθιστοῦν ἀκόμη βαρύτερα τά καθήκοντα τῆς Κυβερνήσεώς της.

»Εἶναι, ἀγαπητοί μου, ἀκατάλυτοι οἱ δεσμοί πού μᾶς ἑνώνουν — δεσμοί αἵματος καί πνεύματος — ἐμᾶς πού ζοῦμε στόν ἑλλαδικό χῶρο, μ' ἐσᾶς πού πέραν ἀπ' αὐτόν ἀποτελεῖτε τό μεγαλύτερο καί δυναμικώτερο κομμάτι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καί ἔχετε στήν πράξη ἐπανειλημμένως ἀποδείξει τίς ἑλληνικές ἀρετές, πού ἐμπνέουν τήν σκέψη σας καί κατευθύνουν τήν δραστηριότητά σας. Ἔχετε, πρό παντός, ἀποδείξει, ὡς ὑποδειγματικοί πολῖτες τῆς μεγάλης Δημοκρατίας πού σᾶς ἀγκάλιασε, τήν φιλοπατρία σας καί πρός αὐτήν, καί πρός τήν γενέτειρα, πού κλείνετε μέσα στήν ψυχή σας.

»Ἡ πολύμοχθη ἐπιτυχία σας ἐπιβεβαιώνει τήν πραγματική δύναμη καί τήν ἠθική ἀξία τοῦ Ἑλληνισμοῦ πού σάν ἰδέα ἐνυπάρχει — ὁπουδήποτε τῆς γῆς — στήν ἔννοια τῆς δημοκρατίας καί στήν σύμμετρη ἐπιδίωξη τῆς ἀτομικῆς καί συλλογικῆς εὐημερίας.

»Ἐμεῖς, ἀπό τόν στενό γεωγραφικό χῶρο πού ζοῦμε, παρακολουθοῦμε μέ θαυμασμό τήν προκοπή σας καί μ' εὐγνωμοσύνη τήν συμπαράστασή σας στούς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους. Ἕτοιμοι ν' ἀποδυθοῦμε, ἄν χρειασθῆ, σέ καινούργιες ἐθνικές προσπάθειες, ὑπολογίζουμε σ' ἐσᾶς ὅσο καί στούς ἑαυτούς μας. Ξέρουμε ἄλλωστε τόσο ἀπό τό ἀπώτερο, ὅσο καί ἀπό τό πρόσφατο παρελθόν, ὅτι οἱ προσδοκίες μας ἑρμηνεύουν τήν θέλησή σας.

»Στήν Ἑλλάδα γνωρίζομε καλά ὅτι γιά νά ἀντιμετωπίσωμε τίς κρίσιμες περιστάσεις ὀφείλομε νά διασφαλίσωμε τήν ἐθνική μας ἑνότητα. Κι' ὅτι πρέπει, γιά νά τό ἐπιτύχωμε, ν' ἀπομονώνωμε ὅσους τήν

ὑπονομεύουν, εἴτε γιατί ὑπερτιμοῦν συμφέροντα χαμηλότερα, εἴτε γιατί ὑποτιμοῦν ἀνάγκες ἐθνικές.

»Αὐτό ἰσχύει καί γιά σᾶς. Ὀφείλετε νά διατηρήσετε καί νά ἐνισχύσετε τήν ἐθνική σας ὁμοψυχία, τόσο μέσα στά πλαίσια της μεγάλης Δημοκρατίας, τῆς ὁποίας εἶσθε ἐπίλεκτοι πολῖτες, ὅσο καί στίς σχέσεις σας μέ τήν Πατρίδα, ἀπ' ὅπου ξεκινήσατε ἐσεῖς καί οἱ πατέρες σας. Ἔτσι θά μπορέση ὁ Ἑλληνισμός σάν ὁλότης ν' ἀποδείξη γιά μιάν ἀκόμη φορά τήν ἠθική ἰσχύ του καί νά προασπίση τά συμφέροντά του, πού δέν ἀντιφάσκουν, ἀλλά ταυτίζονται μέ τήν εἰρηνική καί τήν ἐν ἐλευθερία πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητος.

»Εὔχομαι νά εὐοδωθοῦν οἱ σκοποί τῆς συγκεντρώσεώς σας. Εὔχομαι ἐπίσης νά μή χρειασθῆ στήν ἐπομένη σύνοδό σας ὁ χαιρετισμός ἀπό τήν Πατρίδα νά περιέχη ἔκκληση γιά ἐπαγρύπνηση, πού οἱ σημερινές περιστάσεις ἐπιβάλλουν σ' ὅλους τούς Ἕλληνες, ἐκτός καί ἐντός τῆς Ἑλλάδος».

7-8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ πρωθυπουργός τῆς Μάλτας, Ντόμ Μίντωφ, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα.

Κατά τήν ἄφιξή του στήν Ἀθήνα, ὁ Ν. Μίντωφ δήλωσε ὅτι ἡ χώρα του προσδοκοῦσε νά ἀναπτύξει μέ τή δημοκρατική Ἑλλάδα ἰσχυρούς δεσμούς καί ἀγαστή συνεργασία, γιά τήν εὐημερία τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου. Τό πρωί τῆς 7ης Ἀπριλίου, ὁ πρωθυπουργός τῆς Μάλτας κατέθεσε στέφανο στό Μνημεῖο τοῦ Ἀγνωστου Στρατιώτη καί ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο. Κατόπιν συναντήθηκε στό Πολιτικό Γραφεῖο μέ τόν Κ. Καραμανλῆ. Παρέστησαν ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, ὁ διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, Π. Μολυβιάτης καί ὁ εἰδικός πρέσβης στόν ἀραβικό κόσμο, καθηγητής Ι. Γεωργάκης:

«Μετά τήν ἀνταλλαγήν τῶν συνήθων φιλοφρονήσεων ὁ κ. Μίντωφ ἀνέπτυξε τάς σκέψεις του σχετικῶς μέ τήν ἀνάγκην τῆς δημιουργίας στενωτέρων δεσμῶν μεταξύ τῶν Μεσογειακῶν Κρατῶν καί τῆς ἀναπτύξεως περισσοτέρας ἀλληλεγγύης. Προσέθεσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του εὑρίσκεται ἤδη εἰς ἐπαφήν μέ τάς Κυβερνήσεις Τυνησίας, Λιβύης, Γαλλίας καί Ἰταλίας καί ὅτι θά ἀποστείλη εἰς τόν κ. πρωθυπουργόν πλήρη στοιχεῖα ἐπί τῆς μορφῆς τῆς συνεργασίας αὐτῆς. Ὁ κ. Μίντωφ ἐτόνισεν ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι εὐπρόσδεκτος νά μετάσχη τῆς διαγραφομένης κινήσεως, προσθέσας ὅτι ὡμίλει καί ἐξ ὀνόματος τοῦ προέδρου Καντάφι.

»Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Μίντωφ ἐνεπιστεύθη εἰς τόν κ. Καραμανλῆν ὅτι μετά τήν ἐκπνοήν τῆς συμφωνίας της μετά τῆς Μ. Βρετανίας ἡ Μάλτα θά ἐπιδιώξη νά καταστῆ οὐδετέρα. Ἤδη ἤρχισε ἡ σχετική προεργασία πρός τόν σκοπόν ὅπως τήν οὐδετερότητά της ἐγγυηθοῦν τουλάχιστον δύο ἀραβικαί χῶραι (Λιβύη - Ἀλγερία) καί δύο εὐρωπαϊκαί (Γαλλία - Ἰταλία). Ὁ κ. Μίντωφ ἰσχυρίσθη ὅτι βαθμηδόν τά περισσότερα Κράτη τῆς Μεσογείου θά ὁδηγηθοῦν νά χαλαρώσουν τούς δεσμούς των μέ τάς δύο ὑπερδυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν ἴδια συμφέροντα. Τοῦτο, εἶπε, θά συμβῆ ὅτε π.χ. ἔλθουν εἰς τήν ἐξουσίαν δημοκρατικά κομμουνιστικά κόμματα εἰς τήν Ἰταλίαν ἢ Γαλλίαν. Κατά συνέπειαν πρέπει νά προβλέπωνται αἱ ἐξελίξεις αὐταί καί νά συντελῆται ἡ σχετική προεργασία. Τέλος ὁ κ. Μίντωφ, κατά κόρον ἀνέφερεν τούς στενούς δεσμούς τῆς χώρας του μετά τῆς Λιβύης καί ἐφάνη ὡς θέλων νά "πωλήση" εἰς τήν Ἑλλάδα τήν ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως στενῶν δεσμῶν μεταξύ τῆς χώρας μας καί τοῦ καθεστῶτος Καντάφι.

»Λόγου γενομένου περί τῆς Διασκέψεως τοῦ Ἑλσίνκι, ὁ κ. πρωθυπουργός παρετήρησεν ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ διατύπωσις ἀρχῶν ἀλλά χρειάζεται νά ὑπάρχουν καί κυρώσεις δι' ὅσους τάς παραβιάζουν. Ὁ κ. Μίντωφ ἐπρότεινε συνεργασίαν τῶν δύο Κυβερνήσεων διά τήν προπαρασκευήν τῆς Διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου πού τό 1977 θά ἀνασκοπήση τά συντελεσθέντα μετά τήν ὑπογραφήν τῆς Τελικῆς Πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι.

»Κατά τήν διάρκειαν τῆς ἀνωτέρω συνομιλίας ἀνεφέρθη εἰς τόν κ. Μίντωφ ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐπιδιώκει τήν συγκράτησιν εἰς Κρήτην κέντρου ἐποπτείας τῆς μολύνσεως τῶν ὑδάτων τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, τό ὁποῖον θά ἐνεργῆ ὡς εἶδος ὑποσταθμοῦ τοῦ ἐδρεύοντος εἰς τήν Μάλταν Μεσογειακοῦ Κέντρου. Ὁ κ. Μίντωφ ὑπεσχέθη ὅτι θά ὑποστηρίξη τό ἑλληνικόν αὐτό αἴτημα.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀνέπτυξε εἰς τόν συνάδελφόν του τῆς Μάλτας τάς ἑλληνικάς ἀπόψεις ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ἐπί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν εἰς τό Αἰγαῖον ὡς καί τάς ἀντιδράσεις μας ἐπί τῆς μόλις ὑπογραφείσης ἀμερικανοτουρκικῆς ἀμυντικῆς συμφωνίας»[67].

Μετά τή συνομιλία ὁ Κ. Καραμανλῆς παρατήρησε:

«Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν ἱκανοποίησίν μου, διότι ἀπό τάς συνομιλίας τάς ὁποίας εἴχαμε, διαπιστώσαμε ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ κ. Μίντωφ θέτει τήν ἀφετηρίαν μιᾶς συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, ὠφελίμου δι' ἀμφοτέρας τάς χώρας, τόσον διά τάς διμερεῖς μας σχέσεις ὅσον καί διά τήν συνεργασίαν ἐπί θεμάτων διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος. Πάντως, θέλω νά τονίσω ὅτι δέν ὑπῆρχε περίπου καμμιά συνεργασία σέ κανένα τομέα μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, ἐνῶ ἡ ἐπίσκεψη αὕτη δημιουργεῖ τήν ἀφετηρία μιᾶς συνεργασίας μονίμου εἰς ὅλους τούς τομεῖς».

Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός παρέθεσε στή συνέχεια πρόγευμα πρός τιμή τοῦ Ν. Μίντωφ στή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἔκαμε τήν ἀκόλουθη προσφώνηση:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Εἶμαι πολύ εὐτυχής γιά τήν εὐκαιρία πού μοῦ δίδεται νά σᾶς καλωσορίσω ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἀντιπροσωπεύετε ἕνα κράτος Μεσογειακό καί φιλικό, συνδεδεμένο στήν μνήμη μας μέ τήν εὐψυχία

καί τόν ἡρωισμό τῶν κατοίκων του σέ κοινούς ἀγῶνες.

»Ἡ γεωγραφία καί ἡ ἱστορία ἔχουν χαράξει παράλληλη πορεία στούς δύο λαούς μας.

»Κοινές εἶναι καί ἡ πολιτιστική μας κληρονομία ὅσο καί ἡ ἀδάμαστη θέλησις διαφυλάξεως τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας.

»Κοινός καί ὁ Μεσογειακός μας χαρακτήρας πού μᾶς δημιουργεῖ ἰδιαίτερα καθήκοντα καί ὑποχρεώσεις. Καί δέν ἀναφέρομαι μόνον στά τεχνικά προβλήματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν καί πού ἀνάγονται στήν διάσωση τῆς Μεσογείου ἀπό τήν ρύπανση. Τά προβλήματα αὐτά ἀρχίσαμε ἤδη νά τά ἀντιμετωπίζουμε συλλογικά μαζί μέ τίς ἄλλες παράκτιες χῶρες καί μέ τό αἴσθημα εὐθύνης πού ἀπαιτεῖ ἡ σοβαρότητα τῶν περιστάσεων.

»Ἀναφέρομαι κυρίως στίς πολιτικές προεκτάσεις τῆς Μεσογειακῆς μας ἰδιότητος, στήν κοινή Μεσογειακή συνείδηση πού ἀρχίζει ἤδη νά διαμορφώνεται καί πού θά ἐπηρεάση ἀσφαλῶς καί τήν ἐνατένιση καί ἀντιμετώπιση τῶν γενικωτέρων προβλημάτων τῆς περιοχῆς μας.

»Ἐπιθυμοῦμε τήν εἰρήνη καί τήν πρόοδο στόν κόσμο καί ἰδιαίτερα στόν χῶρο πού ἀνήκουμε: τήν Εὐρώπη καί τήν Μεσόγειο. Γι' αὐτόν τόν λόγο προσυπογράψαμε μέ τήν ἴδια πίστη τίς ἀρχές τοῦ Ἑλσίνκι. Ἡ χώρα μας προσπάθησε ἤδη νά ὑλοποιήση πιό ἔμπρακτα τό πνεῦμα αὐτό στόν βαλκανικό χῶρο. Χάρις στήν συνεργασία τῶν γειτόνων μας, μπορῶ νά πῶ ὅτι τό πρῶτο αὐτό βῆμα ὑπῆρξε ἐνθαρρυντικό. Ἂς ἐλπίσουμε ὅτι τό παράδειγμα αὐτό θά εὕρη σύντομα μιμητές.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Πολύ χάρηκα διαπιστώνοντας, κατά τίς σημερινές τόσο χρήσιμες συνομιλίες μας, ὅτι οἱ ἀπόψεις μας συμπίπτουν σέ πολλά ἐπίκαιρα θέματα, ὅπως στό Δίκαιο τῆς Θαλάσσης καί τήν μόλυνση τοῦ θαλασσίου περιβάλλοντος. Γενικώτερα, διαπιστώσαμε ἀκόμη ὅτι οἱ δύο Κυβερνήσεις μας ἀποκρούουν τήν βία σάν μέσο γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν καί πιστεύουν πώς ὅλα τά προβλήματα μποροῦν καί πρέπει νά εὕρουν τήν λύση τους μέ εἰρηνικούς τρόπους, διά τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τῶν Ἀρχῶν τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου.

»Τό ἐνδιαφέρον σας γιά τήν εἰρηνική ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ, σύμφωνα μέ τίς παραπάνω ἀρχές, μέ ἱκανοποίησε ἰδιαίτερα.

»Τέλος, στόν τομέα τῶν διμερῶν σχέσεων, ὑπάρχει ἀπόλυτη καλή διάθεσις καί δυνατότης συνεργασίας, ὅπως εἶμαι βέβαιος ὅτι θά διεπιστώσατε, τόσον σεῖς, κύριε πρωθυπουργέ, ὅσον καί οἱ συνεργάτες σας ἀπό τίς ἐπαφές τους μέ τίς ἁρμόδιες Ὑπηρεσίες μας.

»Μέ αὐτές τίς εὐχάριστες διαπιστώσεις, προπίνω γιά τήν εὐημερία καί τήν πρόοδο τοῦ λαοῦ τῆς Δημοκρατίας τῆς Μάλτας καί γιά τήν προσωπική σας ὑγεία καί εὐτυχία, κύριε πρωθυπουργέ».

Στήν ἀντιφώνησή του, ὁ Ν. Μίντωφ, ὑπογράμμισε ὅτι οἱ πολίτες τῆς χώρας του δέν λησμονοῦσαν πώς ἡ Ἑλλάδα, μόνη ἀπό τίς χῶρες τοῦ ΝΑΤΟ, εἶχε ὑποστηρίξει, στή δεκαετία τοῦ 1950 καί ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τήν ἀνεξαρτησία τῆς Μάλτας ἀπό τούς Βρετανούς. Ἀπό τήν πλευρά της, καί ἡ Μάλτα ὑποστήριξε στό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης τή δημοκρατία στήν Ἑλλάδα. Ἀναφέρθηκε, ἀκόμη, στό μεσογειακό χαρακτήρα τῶν δύο χωρῶν, καθώς καί στό συμφέρον τους νά εὐνοήσουν τή μεσογειακή συνεργασία καί τήν ἀνάπτυξη τῶν διμερῶν τους σχέσεων, οἰκονομικῶν, ἐμπορικῶν καί τουριστικῶν. Καθώς ἡ χώρα του εἶχε ἤδη συμφωνήσει σέ κοινό ἀναπτυξιακό πρόγραμμα μέ τή Λιβύη, προσέβλεπε καί σέ τριμερῆ συνεργασία Ἑλλάδος - Λιβύης - Μάλτας.

Ὁ Ν. Μίντωφ ἐπισκέφθηκε τήν ἴδια ἡμέρα τήν Ἀκρόπολη, ἐνῶ τήν ἑπομένη ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Παντείου. Μετά τό πέρας τῆς ἐπισκέψεώς του, ἐκδόθηκε τό ἀκόλουθο κοινό ἀνακοινωθέν:

«(...) Οἱ δύο πρωθυπουργοί εἶχαν σέ ἀτμόσφαιρα πολύ φιλική ἐποικοδομητικές συνομιλίες, πάνω σέ θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, τόσον διμερῆ ὅσον καί διεθνῆ. Διεπίστωσαν μέ ἱκανοποίηση ὅτι οἱ ἀπόψεις τους συμπίπτουν σέ πολλά σημεῖα καί ὅτι οἱ Κυβερνήσεις τους, ἐμπνευσμένες ἀπό μεσογειακό πνεῦμα, ἐπιθυμοῦν νά συνεργασθοῦν στενά διά τήν ἐξασφάλιση εἰρήνης εἰς τόν χῶρο εἰς τόν ὁποῖο οἱ χῶρες τους ἀνήκουν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τίς διμερεῖς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν, οἱ δύο πρωθυπουργοί ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμίαν νά ἐνισχύσουν περαιτέρω τούς δεσμούς φιλίας πού ἑνώνουν τήν Μάλτα καί τήν Ἑλλάδα. Γι' αὐτό ἀποφάσισαν νά συνάψουν ἐμπορική συμφωνία, συμφωνία τεχνικῆς καί ἐπιστημονικῆς συνεργασίας καί μορφωτική συμφωνία. Οἱ συμφωνίες αὐτές ὑπογράφηκαν σήμερα τό ἀπόγευμα εἰς τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν».

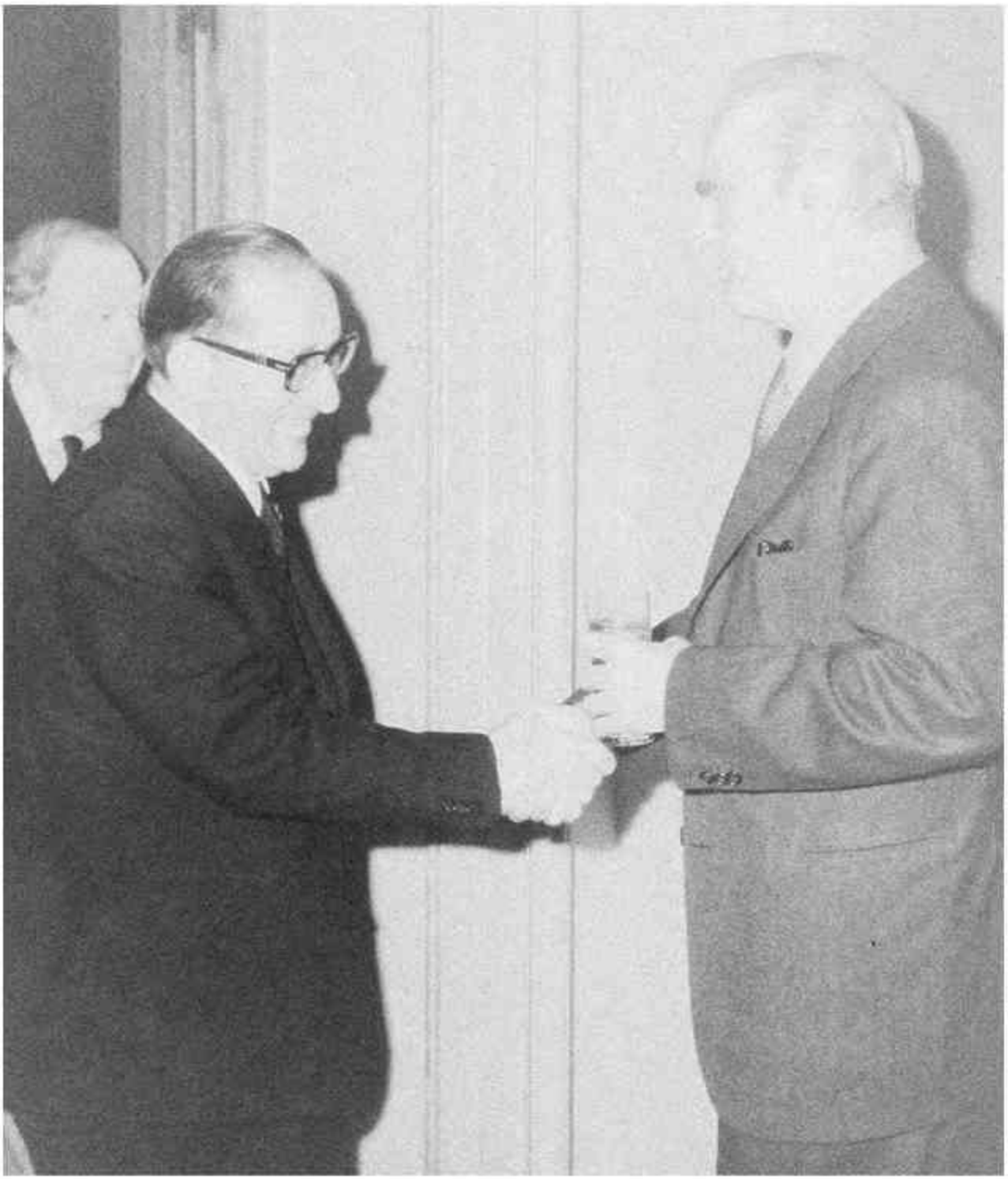
7-16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Μετά ἀπό ἐπίπονες διαπραγματεύσεις, διευθετεῖται τό φλέγον πρόβλημα πού εἶχε ἀνακύψει στίς ἑλληνοαμερικανικές σχέσεις, μετά τή σύναψη τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς Ἀμυντικῆς Συμφωνίας.

Στίς 7 Ἀπριλίου ἐπῆλθε συμφωνία πάνω στά κείμενα τῶν ἐπιστολῶν πού θά ἀντάλλασσαν οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος καί Χ. Κίσινγκερ. Ἡ ἐπιστολή Μπίτσιου εἶχε ὡς ἑξῆς:

«Ἀγαπητέ κ. ὑπουργέ,

»Ὡς γνωρίζετε, ἡ ὑπογραφή τῆς νέας συμφωνίας ἀμυντικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν ΗΠΑ καί τῆς Τουρκίας δημιουργεῖ προβλήματα καί προκαλεῖ σοβαράς ἀνησυχίας

Συνάντηση μέ τόν πρωθυπουργό τῆς Μάλτας.

εἰς τήν Ἑλλάδα. Ὑπό τό πρῖσμα αὐτῆς τῆς ἐξελίξεως θά ἤθελα νά συζητήσω μαζύ σας πῶς θά πρέπη νά ρυθμίσωμεν τό καθεστώς τῶν ἀμερικανικῶν εὐκολιῶν ἐν Ἑλλάδι.

»Ἐν τῷ μεταξύ, θά ἐξετίμων ἄν ἐγνώριζα τήν θέσιν σας ἐπί τῆς στάσεως τῶν ΗΠΑ, εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ εἰς τήν ἐπίλυσιν τῶν διενέξεων εἰς τήν Ἀνατολικήν Μεσόγειον καί ἰδίᾳ ἐπί τοῦ κινδύνου σοβαρᾶς ἐπιδεινώσεως τῆς καταστάσεως εἰς τό Αἰγαῖον. Θά ἤθελα ἐπίσης νά γνωρίζω κατά ποῖον τρόπον ἡ Κυβέρνησις τῶν ΗΠΑ ἀντιλαμβάνεται τήν συμφωνίαν της μετά τῆς Τουρκίας, ὡς συμβάλλουσαν εἰς τήν ἐπίτευξιν ταχείας καί δικαίας λύσεως τοῦ προβλήματος τῆς Κύπρου ὑπό τό πρῖσμα τῶν προηγουμένων διαβεβαιώσεων ὅτι αἱ ΗΠΑ θά κατέβαλλον μείζονα προσπάθειαν πρός τόν σκοπόν αὐτόν.

»Πιστεύω ὅτι αἱ ἀπαντήσεις σας εἰς τά ἐρωτήματα αὐτά θά βοηθήσουν τήν Κυβέρνησίν μου εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς πολιτικῆς της. Ἐλπίζω ὅτι θά εἶναι ἱκαναί νά διαλύσουν τάς ἀνησυχίας μας ἐπ' ὠφελείᾳ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν μας καί τῆς Δυτικῆς Συμμαχίας ἐν τῷ συνόλῳ της».

Ἡ ἐπιστολή Κίσινγκερ, μέ ἡμερομηνία 10 Ἀπριλίου, στήν ὁποία περιεχόταν καί ἡ περίφημη δέσμευση τῶν ΗΠΑ γιά τήν ἀσφάλεια τῆς Ἑλλάδος σέ περίπτωση κρίσεως στό Αἰγαῖο:

«Ἀγαπητέ κ. ὑπουργέ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν ἀπό 7 Ἀπριλίου ἐπιστολήν σας, διά τῆς ὁποίας ἐθέσατε ὡρισμένας ἐρωτήσεις ἀφορώσας εἰς τήν πολιτικήν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον. Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας νά διασαφηνίσω τήν θέσιν μας, ἐν σχέσει μέ τά θέματα αὐτά.

»Μέ ἐρωτήσατε περί τῆς στάσεώς μας, ὡς πρός τήν ἐπίλυσιν τῶν διενέξεων εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον καί, εἰδικώτερον, εἰς τήν περιοχήν τοῦ Αἰγαίου. Ἐπ' αὐτοῦ, θά ἤθελα νά ἐπαναλάβω τήν πεποίθησίν μας ὅτι αἱ διενέξεις αὐταί πρέπει νά ρυθμίζωνται δι' εἰρηνικῶν διαδικασιῶν καί ὅτι ἕκαστον μέρος πρέπει νά ἀποφεύγη προκλητικάς ἐνεργείας. Ἔχομεν ἤδη διαδηλώσει τήν πεποίθησίν μας ὅτι καμμία πλευρά δέν θά ἔπρεπε νά ἐπιδιώξη στρατιωτικήν ἐπίλυσιν τῶν διενέξεων αὐτῶν. Τοῦτο παραμένει ἡ πολιτική τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Συνεπῶς, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θά ἀντετάσσοντο ἐνεργῶς καί ἀνεπιφυλάκτως εἰς τήν ἀναζήτησιν ὑπό ἑκατέρας πλευρᾶς στρατιωτικῆς ἐπιλύσεως (τῶν διενέξεων) καί θά καταβάλουν μείζονα προσπάθειαν διά νά παρεμποδίσουν μίαν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων.

»Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν Κύπρον, θά ἤθελα νά τονίσω ἐκ νέου ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι παραμένουν πλήρως προσηλωμέναι εἰς τήν ἐπιδίωξιν μιᾶς ταχείας καί δικαίας ρυθμίσεως τοῦ θέματος τούτου. Ὡς εἶπα εἰς τόν λόγον μου εἰς τά Ἡνωμένα Ἔθνη, αἱ παροῦσαι διαχωριστικαί γραμμαί εἰς τήν Κύπρον δέν δύνανται νά εἶναι μόνιμοι. Πρέπει νά ὑπάρξουν δίκαιαι ἐδαφικαί διευθετήσεις. Προτιθέμεθα νά συμβάλωμεν ἐνεργῶς εἰς τήν ἀναζήτησιν λύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος, ἡ ὁποία θά διαφυλάττη τήν ἀνεξαρτησίαν, τήν κυριαρχίαν καί τήν ἐδαφικήν ἀκεραιότητα τῆς Κύπρου.

»Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τάς ἀμυντικάς σχέσεις μεταξύ Ἑλλάδος καί Ἡνωμένων Πολιτειῶν, πιστεύω ὅτι θά ἦτο χρήσιμον ἐάν ἠμποροῦσατε νά ἔλθητε εἰς τήν Οὐάσιγκτων διά νά συζητήσωμεν τό θέμα, ἐν λεπτομερείᾳ. Θά ἐπωφελούμην εὐχαρίστως τῆς εὐκαιρίας νά συζητήσω μεθ' ὑμῶν καί ἄλλα θέματα, κοινοῦ ἐνδιαφέροντος. Θά ἠδυνάμεθα τότε νά συμφωνήσωμεν ἐπί τοῦ πλαισίου μιᾶς νέας Συμφωνίας Ἀμυντικῆς Συνεργασίας μεταξύ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία θά ἀπέβαινε πρός ὄφελος ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν μας καί θά συνέβαλλεν εἰς τήν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφαλείας εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον»[68].

Στήν Ἀθήνα, μετά τήν ἐξέλιξη αὐτή, στίς 8 Ἀπριλίου, συγκροτήθηκαν δύο συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν, Προεδρίας καί Παιδείας, Συντονισμοῦ, Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Προεδρίας, Π. Λαμπρία, μέ θέμα τή μελέτη τῆς πορείας τῶν διαπραγματεύσεων. Ἡ συμφωνία γιά ἀνταλλαγή ἐπιστολῶν μεταξύ τῶν Δ. Μπίτσιου καί Χ. Κίσινγκερ καί ἡ συνακόλουθη ἀνάληψη ρητῶν δεσμεύσεων ἀπό τήν ἀμερικανική πλευρά σχετικά μέ μιά ἐνδεχόμενη κρίση στό Αἰγαῖο ἔπαιξαν καθοριστικό ρόλο στή διαμόρφωση τῆς ἑλληνικῆς στάσεως.

Στίς 12-16 Ἀπριλίου, ὁ Δ. Μπίτσιος πραγματοποίησε ἐπίσκεψη στήν Οὐάσιγκτων ὅπου, μαζί μέ τόν Ἀμερικανό ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, μονόγραψαν κείμενο ἀρχῶν πού θά διέπουν τή μελλοντική διμερῆ συμφωνία καί ἀντάλλαξαν τίς ἐπιστολές. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στίς ΗΠΑ, ὁ Ἕλληνας ὑπουργός Ἐξωτερικῶν συναντήθηκε καί μέ τόν πρόεδρο Φόρντ.

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Δ. Μπίτσιου στίς ΗΠΑ, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε τό ἀκόλουθο μήνυμα πρός τό Χ. Κίσινγκερ:

«Δέν παραγνωρίζομεν τά ἀμερικανικά συμφέροντα εἰς Τουρκίαν. Οὔτε ἐπιδιώκομεν νά θέσωμεν τάς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐνώπιον τοῦ διλήμματος νά ἐπιλέξουν μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Ἀντιθέτως προτείνομεν λύσεις πού ἐπιτρέπουν τήν διατήρησιν τῆς φιλίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί μέ τήν Ἑλλάδα καί μέ τήν Τουρκίαν.

»Ζητοῦμεν δηλαδή ἀπό τάς Ἡνωμένας Πολιτείας νά λάβουν μέτρα διά τῶν ὁποίων ἡ προστασία τῶν συμφερόντων των εἰς τήν Τουρκίαν νά μή ἀποβῆ εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος.

»Ἐάν τοῦτο γίνη δεκτόν, θά ὑπάρξη γενική βελτίωσις τοῦ κλίματος εἰς τήν περιοχήν αὐτήν τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία θά ἀποβῆ ἐπ' ὠφελείᾳ ὅλων μας.

»Τό πρόβλημά μας δέν εἶναι ἁπλῶς νά παρακάμψωμε τήν κρίσιν πού ἐδημιούργησεν ἡ ἀμερικανοτουρκική συμφωνία. Τό πρόβλημά μας εἶναι νά ἐπωφεληθοῦμε τῆς εὐκαιρίας πού μᾶς προσφέρει ἡ κρίσις αὐτή διά νά δημιουργήσωμεν ἕνα καινούργιο κλῖμα πού θά βελτιώση τάς ἑλληνοαμερικανικάς σχέ-

σεις καί θά διευκολύνη τήν ἐπίλυσιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν πού, ὅπως γνωρίζετε, ἐγκυμονοῦν σοβαρούς κινδύνους.

»Διά νά ἐπιτύχη ἡ προσπάθεια αὐτή, θά πρέπη αἱ ρυθμίσεις πού συζητοῦμε νά ἀνταποκρίνωνται εἰς τόν μεγάλον αὐτόν σκοπόν. Ἐάν, συνεπῶς, ἐπιμένω σέ ὡρισμένα σημεῖα, αὐτό δέν ὀφείλεται σέ ἐπιθυμία μου νά ἀποσπάσω μείζονας παραχωρήσεις, ἀλλά εἰς τήν ἀνάγκη νά δημιουργήσωμεν τό κλῖμα πού ἀνέφερα. Μέ ἄλλα λόγια, αἱ ἐπιδιώξεις μου δέν εἶναι ὑλικαί, εἶναι πολιτικαί ὑπό εὐρυτέραν ἔννοιαν. Καί ἠμπορεῖ νά ἱκανοποιηθοῦν ἀζημίως καί διά τήν Ἀμερικήν καί διά τήν Τουρκίαν.

»Τά σημεῖα αὐτά, ἐπί τῶν ὁποίων ἐπικαλοῦμαι τήν προσοχήν σας εἶναι τά ἀκόλουθα:

»1. Διά λόγους οὐσιαστικούς, ὅσον καί διά λόγους ψυχολογικούς, ἡ διαβεβαίωσίς σας διά τήν εἰρήνην τοῦ Αἰγαίου θά πρέπη νά εἶναι περισσότερον δεσμευτική.

»2. Ἡ πορεία τῶν διαπραγματεύσεών μας μέ τό ΝΑΤΟ μᾶς δημιουργεῖ τήν ἀνάγκην ἐπιβραδύνσεως τῆς ἀνακοινώσεως εἰς τό Κογκρέσον τῆς διαθέσεως τῶν πυρηνικῶν δυνάμεων εἰς τό ΝΑΤΟ. Ἐπομένως θά τό ἐκτιμοῦσα ἰδιαιτέρως ἐάν συνεφωνεῖτο ὅτι ἡ ἀνακοίνωσις αὐτή εἰς τό Κογκρέσον θά γίνη, ὄχι κατά τήν σύναψιν τῆς Γενικῆς Συμφωνίας, ἀλλά κατά τήν ὑπογραφήν τοῦ σχετικοῦ Παραρτήματος.

»3. Ἐπί τοῦ οἰκονομικοῦ θέματος, θά ἤθελα νά διευκρινίσω ὅτι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐζητήθη, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, εἶναι νά διευκολύνη ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις τήν Ἑλλάδα εἰς τήν ἐξεύρεσιν ἀπό Τραπέζας ἤ ἡμικρατικά ἱδρύματα καί ὀργανισμούς δανείων καί πιστώσεων ὕψους 300 ἑκατ. δολλ. καί τοιούτου χαρακτῆρος πού νά συμβάλουν εἰς τήν ρύθμισιν προβλημάτων πού προκύπτουν ἀπό τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν.

»4. Θά ἦτο πολύ χρήσιμον, κατά τήν γνώμην μου, νά δηλωθῆ ἀπό ὑπεύθυνον ἀμερικανικόν παράγοντα, ἐν συνεχείᾳ πρός τήν ἀνακοίνωσιν τῆς Συμφωνίας ὅτι, τόσον αἱ ἐγκαταστάσεις πού ὑφίστανται εἰς τήν Ἑλλάδα καί εἰς τήν Τουρκίαν, ὅσον καί αἱ πληροφορίαι πού συλλέγονται εἰς αὐτάς, δέν θά δύνανται νά χρησιμοποιηθοῦν ἀπό τήν μίαν χώραν ἐναντίον τῆς ἄλλης.

»Ὅσον ἀφορᾶ τό Κυπριακόν, εἶναι ἀπαραίτητον νά ὑπάρξη ταχεῖα καί οὐσιαστική πρόοδος διά μίαν δικαίαν ἐπίλυσίν του. Ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά ὑπέβαλε λογικάς προτάσεις. Ἡ τουρκική ἀντίδρασις εἰς αὐτάς μέχρι τώρα περιωρίσθηκε κυρίως εἰς τήν ἐπίκρισιν ὡρισμένων διαδικαστικῶν σημείων. Φοβοῦμαι ὅτι, ἐάν δέν γίνουν αἱ κατάλληλοι ἐνέργειαι εἰς τήν Ἄγκυραν, ἡ Τουρκία θά ἐκμεταλλευθῆ τά διαδικαστικά αὐτά σημεῖα διά νά συνεχίση τήν ἀδιαλλαξίαν της ἐπί τῆς οὐσίας.

»Διεπράχθησαν, ὅπως γνωρίζετε, πολλά σφάλματα ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν τά ὁποῖα θά ἠμποροῦσαν νά προληφθοῦν ἐάν ἐγένοντο αἱ κατάλληλοι ἐνέργειαι εἰς τήν κατάλληλον στιγμήν. Καί δέν ἔχομεν περιθώρια διά νέα σφάλματα. Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τό σημεῖον τό ὁριακόν. Ἐάν δέν ἐπανορθώσωμεν αὐτήν τήν στιγμήν, ἐπ' ὠφελείᾳ ὅλων μας, τήν παροῦσαν ἐπικίνδυνον κατάστασιν, θά ἀπολέσωμεν ὁριστικῶς τόν ἔλεγχον τῶν περαιτέρω ἐξελίξεων».

Παράλληλα, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν εἶχε λάβει τό ἀκόλουθο σημείωμα πού συνόψιζε τίς ὁδηγίες τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριος πρωθυπουργός ἔχει ἤδη εἰπῆ ὅτι, τυχόν ἑλληνοτουρκική σύρραξις δέν θά παραμείνη ἐντοπισμένη ἀλλά θά γενικευθῆ.

»Ἐπιβεβαίωσιν τούτου μᾶς παρέσχε προχθές κ. Ζίφκωφ, ὁ ὁποῖος εἶπεν εἰς κ. πρωθυπουργόν ὅτι, εἰς περίπτωσιν ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, οὔτε Ρωσία, οὔτε Βουλγαρία θά παραμείνουν ἀδιάφοροι.

»Ἐπί θέματος πυρηνικῶν δυνάμεων δύναται ἀναλάβη δέσμευσιν ὅτι διάθεσις πρός ΝΑΤΟ θά γίνη κατά σύναψιν σχετικοῦ Παραρτήματος.

»Ἐάν ἐγερθῆ θέμα ἑλληνικοῦ Lobby, ἀπάντησις θά εἶναι ὑπό ἐξῆς πνεῦμα: Δέν τό ἐλέγχομεν. Δέν δυνάμεθα βεβαίως νά τό ἀποδοκιμάσωμεν δημοσίᾳ. Οὔτε ὅμως καί θά τό ἐνθαρρύνωμεν. Ἁπλῶς θά ἀπευθύνωμεν συστάσεις, χωρίς ὅμως νά γνωρίζωμεν ἐάν θά εἰσακουσθοῦν...

»Θά πρέπη νά ἐκτιμηθῆ καί νά ἐνθαρρυνθῆ ἡ μετριοπάθεια τοῦ κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος, μολονότι προκαλεῖται καθ' ἡμέραν ἀπό τούς Τούρκους μέ λόγους καί μέ πράξεις, ἀποφεύγει νά ἀπαντᾶ διά νά μήν ἐπιδεινώση τήν κατάστασιν. Ἡ τουρκική ἀπειλή κατά τῆς Ἑλλάδος δέν ἐκφράζεται μόνον διά λόγων. Προσφάτως ἐδημιουργήθη Στρατιά τοῦ Αἰγαίου μέ ἕδραν τήν Σμύρνην καί ὁ ἰσχυρότατος ἀποβατικός στόλος τῆς Τουρκίας, δημιουργηθείς κατά τά τελευταῖα ἔτη, σταθμεύει μονίμως κατά τό μέγιστον μέρος του εἰς τάς ἀκτάς τοῦ Αἰγαίου. Τάς ἀποβατικάς αὐτάς δυνατότητας ἐνισχύει ἰσχυρά δύναμις ἑλικοπτέρων. Αὐτά κυρίως ἐδημιούργησαν τήν πεποίθησιν εἰς τούς Ἕλληνας ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔχουν ἐπεκτατικάς διαθέσεις.

»Οἱ Τοῦρκοι θά πρέπη νά ἐπωφεληθοῦν τῆς παρουσίας τοῦ κ. Καραμανλῆ, ἐάν θέλουν πράγματι εἰρηνικήν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν μέ τήν Ἑλλάδα. Διότι ὁ κ. Καραμανλῆς καί μετριοπαθής εἶναι, ἀλλά καί ἔχει τό θάρρος νά ἀναλάβη εὐθύνας διά λύσεις λογικάς καί ἐντίμους»[66].

Τό «Κείμενον Ἀρχῶν», πού μονογραφήθηκε στίς 15 Ἀπριλίου:

«1. Αἱ Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος καί τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν θά καταρτίσουν, τό ταχύτερον δυνατόν, μίαν νέαν Συμφωνίαν Ἀμυντικῆς Συνεργασίας, ἡ ὁποία θά ἀντικαταστήση τήν Ἑλληνοαμερικανικήν Συμφωνίαν Στρατιωτικῶν Διευκολύνσεων τοῦ 1953 καί ἄλλας συναφεῖς συμφωνίας. Ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν θά ὑποβάλη τήν Συμφωνίαν ταύτην πρός ἔγκρισιν εἰς τό Κογκρέσον.

»2. Ἡ νέα Συμφωνία θά ἀποβλέπη εἰς τόν ἐκσυγχρονισμόν τῶν ἑλληνοαμερικανικῶν ἀμυντικῶν σχέσεων καί θά ἀντικατοπτρίζη τήν πατροπαράδοτον στενήν συνεργασίαν μεταξύ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί τῆς Ἑλλάδος καί τήν ἀμοιβαιότητα τῶν ἀμυντικῶν των συμφερόντων ἐντός τῆς Βορειοατλαντικῆς Συμμαχίας.

»3. Ἡ νέα αὐτή Συμφωνία θά καθορίζη τό καθεστώς καί θά προβλέπη τούς ὅρους λειτουργίας τῶν στρατιωτικῶν ἐκείνων ἐγκαταστάσεων ἐν Ἑλλάδι εἰς τάς ὁποίας ὑπηρετεῖ ἀμερικανικόν προσωπικόν. Θά εἶναι παρομοία πρός τήν ἀμερικανοτουρκικήν Συμφωνίαν καί θά περιλαμβάνη, μεταξύ ἄλλων, τάς ἀκολούθους ἀρχάς:

»α. Κάθε ἐγκατάστασις θά εἶναι ἑλληνική στρατιωτική ἐγκατάστασις ὑπό Ἕλληνα διοικητήν.

»β. Αἱ ἐγκαταστάσεις θά ἐξυπηρετοῦν μόνον σκοπούς ἐγκεκριμένους ἀπό τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν. Αἱ δραστηριότητες εἰς αὐτάς θά ἀσκοῦνται ἐπί τῇ βάσει ἀμοιβαίως συμπεφωνημένων προγραμμάτων.

»γ. Θά ὑπάρξη συμμετοχή ἑλληνικοῦ προσωπικοῦ μέχρι ποσοστοῦ 50%, ἐπί τοῦ συνόλου τοῦ προσωπικοῦ πού ἀπαιτεῖται διά τάς συμπεφωνημένας κοινάς τεχνικάς λειτουργίας καί τάς συναφεῖς δραστηριότητας καί ὑπηρεσίας συντηρήσεως τῶν ἐγκαταστάσεων· θά ὑπάρξη δέ πρόβλεψις διά τήν ἐκπαίδευσιν τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ διά τόν σκοπόν τοῦτον.

»δ. Αἱ δύο Κυβερνήσεις θ' ἀποκτοῦν ἀπό κοινοῦ καί πλήρως ὅλας τάς πληροφορίας, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ ἀνεπεξεργάστου ὑλικοῦ πού θά προέρχωνται ἐκ τῶν ἐγκαταστάσεων, συμφώνως πρός ἀμοιβαίως συμφωνηθησομένας διαδικασίας. Θά συμφωνηθῆ πρόγραμμα κοινῆς χρήσεως διά τό σύστημα τηλεπικοινωνιῶν τῶν ἀμερικανικῶν δυνάμεων ἐν Ἑλλάδι.

»ε. Ἡ συμφωνία θά παραμείνη ἐν ἰσχύϊ, ἐπί τέσσερα ἔτη, καί θά προβλέπεται δυνατότης τερματισμοῦ της πρό τῆς ἐκπνοῆς της, ὡς καί ἀνανεώσεώς της.

»στ. Ἐντός τοῦ πλαισίου τούτου θά ὑπάρξουν Παραρτήματα τῆς Συμφωνίας, ἀφορῶντα εἰς ἑκάστην μείζονα ἐγκατάστασιν (ἤτοι Νέα Μάκρη, Σούδα, Ἡράκλειον) καί εἰς τό ἀμερικανικόν στοιχεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀεροπορικῆς Βάσεως Ἑλληνικοῦ, καθώς καί Παραρτήματα ἀφορῶντα εἰς τό νομικόν καθεστώς τῶν ἀμερικανικῶν δυνάμεων (SOFA) καί εἰς τάς δικαιοδοσίας τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως τῶν ἐγκαταστάσεων.

»ζ. Τό ἀφορῶν εἰς τήν Σούδαν Παράρτημα θά ἀποτελῆ ἀναθεώρησιν τῆς Συμφωνίας τῆς Σούδας τοῦ 1959. Συμφωνεῖται ὅτι ἐν τῷ μεταξύ τάς ἀμερικανικάς δραστηριότητας εἰς τό Ἀεροδρόμιον τοῦτο θά διέπη ἡ Συμφωνία τοῦ 1959.

»η. Συμφωνεῖται ὅτι, μέχρι τῆς συνάψεως τῆς νέας Συμφωνίας ἐντός εὐλόγου χρόνου θά ἐπιτρέπεται ἡ συνέχισις τῶν ἀμερικανικῶν δραστηριοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀσκοῦνται σήμερον ἐξ ἐγκαταστάσεων ἐν Ἑλλάδι καί αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν κοινά ἀμυντικά συμφέροντα.

»4. Ὡς ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς νέας Συμφωνίας Ἀμυντικῆς Συνεργασίας θά περιλαμβάνεται διάταξις προβλέπουσα ὑποχρέωσιν παροχῆς εἰς τήν Ἑλλάδα στρατιωτικῆς βοηθείας, ἐπί τέσσερα ἔτη, ἀνερχομένης εἰς 700.000.000 δολλάρια, μέρος τῆς ὁποίας θά εἶναι δωρεάν βοήθεια. Ἡ ὑποχρέωσις αὐτή θά ἀποβλέπη εἰς τήν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς ἀμυντικῆς ἑτοιμότητος τῆς Ἑλλάδος καί εἰς τήν κάλυψιν τῶν ἀμυντικῶν της ἀναγκῶν, ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν σκοπῶν τῆς Βορειοατλαντικῆς Συμμαχίας».

Σχετικά μέ τό κείμενο αὐτό, ὁ ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ, Α. Χάρτμαν, δήλωσε κατά τή διάρκεια συναντήσεως πού εἶχε μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ Τύπου:

«Εἶναι αὐτονόητον ὅτι αἱ ἀμερικανικαί ἐγκαταστάσεις εἰς τάς χώρας τοῦ NATO, καθώς καί αἱ πληροφορίαι πού συλλέγονται εἰς αὐτάς, ἐντάσσονται εἰς τούς σκοπούς τῆς Βορειοατλαντικῆς Συμμαχίας καί δέν προορίζονται διά χρῆσιν ἀντίθετον πρός τούς σκοπούς αὐτούς.

»Ἐξυπακούεται ὅτι δέν θά διαμοιραζώμεθα μέ τήν Ἑλλάδα πληροφορίας σχετιζομένας μέ τήν Τουρκίαν οὔτε καί θά διαμοιραζώμεθα μέ τήν Τουρκίαν πληροφορίας σχετιζομένας μέ τήν Ἑλλάδα.

. . . . . .

»Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι διά νά βοηθήσουν τήν Ἑλλάδα νά ἐκσυγχρονίση τήν οἰκονομίαν της καί νά ἀντιμετωπίση τάς εἰδικάς ἀνάγκας πού δύνανται νά προκύψουν πρός ἐξισορρόπησιν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, θά παράσχουν ὡς καί εἰς τό παρελθόν πρόσφορον ὑποστήριξιν πρός τήν Ἑλλάδα, ἀπευθυνομένην τόσον εἰς ἰδιωτικούς ὀργανισμούς χρηματοδοτήσεως ὅσον καί εἰς διεθνεῖς χρηματοδοτικούς Ὀργανισμούς. Ἐπιπροσθέτως αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θά συνεχίσουν νά ἐνθαρρύνουν τήν Τράπεζαν Ἐξαγωγῶν-Εἰσαγωγῶν, ὥστε νά δύναται ἡ Ἑλλάς νά χρησιμοποιῆ τάς πιστοδοτικάς της ὑπηρεσίας».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς σχολίασε τή μονογραφή τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας μέ τά ἀκόλουθα:

«Ἡ συμφωνία αὐτή ἀποτελεῖ δικαίωσιν τῆς Ἑλλάδος διότι δι' αὐτῆς ὄχι μόνον ἀπετράπησαν κίνδυνοι, ἀλλ' ἐνισχύθησαν ἐπιπλέον αἱ ἑλληνικαί θέσεις».

Ἡ ὑποδοχή τῆς συμφωνίας ἀπό τό διεθνῆ, καί ἰδιαίτερα τόν ἀμερικανικό τύπο, συνοδεύθηκε ἀπό σκεπτικισμό ὅσον ἀφοροῦσε τό μακροπρόθεσμο —τετραετῆ— χαρακτήρα τῆς βοήθειας. Ἐνδεικτικά, στίς 15 Ἀπριλίου, σχόλιο τῶν «New York Times», μέ τίτλο «Ἡ Κύπρος ἐξακολουθεῖ νά εἶναι τό κλειδί», ἀνέφερε:

Κάθε πρόταση πού ἀποσκοπεῖ νά μειώσει τήν ἐχθρότητα μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας καί νά ἐπανεδραιώσει τή δυτική ἅμυνα στήν ἀνατολική Μεσόγειο πρέπει νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο σοβαρῆς ἐξετάσεως ἀπό τό Κογκρέσο. Ὡστόσο, ἕνα σημαντικό πρόβλημα σχετικά μέ τίς σχεδιαζόμενες συμφωνίες μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία — ὅπως καί μέ τή νέα Συνθήκη μέ τήν Ἱσπανία — εἶναι ὅτι συνομολογοῦν ἀμερικανικές ὑποχρεώσεις γιά ἐκτεταμένη στρατιωτική βοήθεια ἐπί χρονικά διαστήματα μεγαλύτερα ἀπό αὐτά πού θά ἦταν διατεθειμένο νά δεχθεῖ τό Κογκρέσο.

. . . . . .

Ὁ ὑπουργός Κίσινγκερ προφανῶς πιστεύει ὅτι ἡ συμ-

φωνία μέ τήν Ἑλλάδα θά ἐξασθενίσει τήν ἀντίδραση τῶν φιλελληνικῶν κύκλων στό Κογκρέσο γιά τή σύμβαση μέ τήν Τουρκία, ἐνῶ θά βοηθήσει καί τόν πρωθυπουργό Καραμανλῆ νά μετριάσει τήν ἐχθρότητα πρός τίς ΗΠΑ, πού ἐκδηλώθηκε μετά τήν ἀνακοίνωση τῆς συμφωνίας μέ τήν Ἄγκυρα. Ἀλλά γιά νά ὑπάρξει πιθανότητα ἐπιτυχίας γιά ὅλα αὐτά, σέ ἕνα ἔτος προεδρικῶν ἐκλογῶν, πρέπει νά σημειωθεῖ σημαντική πρόοδος στήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ. Ὅταν ὑπογράφηκε ἡ συμφωνία μέ τήν Τουρκία, ὁ κ. Κίσινγκερ ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἐνθαρρύνει τούς Τούρκους νά γίνουν πιό συνεργάσιμοι στό Κυπριακό. Ὡστόσο, οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν Κύπρο βρίσκονται κοντά στήν ἀποτυχία, ὁ τουρκικός στρατός ἐξακολουθεῖ νά διατηρεῖ σιδηροῦν ἔλεγχο ἐπί τοῦ 40% τοῦ νησιοῦ, πού κατέλαβε τό 1974, καί οἱ Τουρκοκύπριοι διατηροῦν ἀμετακίνητα θέσεις ἀπαράδεκτες γιά τήν ἑλληνοκυπριακή πλειοψηφία καί τήν ἴδια τήν Ἑλλάδα.

Ἀπό τήν πλευρά τους, στίς 17 τοῦ μηνός, οἱ «Times» τοῦ Λονδίνου σχολίαζαν:

Ὁ στόχος τῆς Κυβερνήσεως Φόρντ, ὅσον ἀφορᾶ τίς συμφωνίες μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία εἶναι νά καταβληθεῖ προσπάθεια ὥστε νά μειωθεῖ ἡ ἔνταση πού προκλήθηκε ἀπό τήν εἰσβολή στήν Κύπρο καί τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν ... Τό νέο στοιχεῖο στήν προσέγγιση τοῦ δρ. Κίσινγκερ ἦταν ἡ προσφορά τετραετῶν διευθετήσεων, καθώς τό συνολικό ποσό τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας ἦταν πολύ πιό ἐντυπωσιακό (1 δισ. δολλ. στήν Τουρκία, 700 ἑκατ. στήν Ἑλλάδα). Ὡστόσο, τά ποσά αὐτά δέν εἶναι παρά ἀποτέλεσμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ἐπί τρία τῶν φετινῶν προτάσεων τῆς Κυβερνήσεως γιά βοήθεια στίς δύο χῶρες. Ἡ τετραετής συμφωνία προσέφερε ἀσφάλεια καί στίς δύο, ἐνῶ οἱ ΗΠΑ ἐξασφαλίζουν ἐγγυήσεις ὅτι οἱ Τοῦρκοι δέν θά ξανακλείσουν ξαφνικά τίς βάσεις σέ ἀντίποινα. Πάντως, τά μέλη τοῦ Κογκρέσου, πού διαφωνοῦν μέ τήν πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, δέν φάνηκαν ἐντυπωσιασμένα. Ἔχοντας ἤδη θέσει νέους ἐλέγχους στήν χάραξη τῆς πολιτικῆς... δέν εἶναι διατεθειμένα νά παράσχουν λευκές ἐπιταγές.

Καί ἀφοῦ ἀνέφερε ὅτι ἡ ἑλληνική πλευρά ἦταν ἱκανοποιημένη ἀπό τή συμφωνία καί τίς ἐγγυήσεις πού ἔδωσε ὁ Χ. Κίσινγκερ, ἡ ἐφημερίδα συμπλήρωνε:

Τό στοιχεῖο πού πάνω ἀπό ὅλα φαίνεται ὅτι ἱκανοποίησε τούς Ἕλληνες ἰθύνοντες φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ὑπόσχεση [τῶν ΗΠΑ] νά ἀντιταχθοῦν σέ ὁποιαδήποτε ἀπόπειρα ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν στό Αἰγαῖο μέ στρατιωτικά μέσα.

8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς κυπριακῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων καί ἐκπρόσωπος τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς στίς διακοινοτικές συνομιλίες, Γ. Κληρίδης, δηλώνει ὅτι, κατά τόν τελευταῖο γύρο τῶν συνομιλιῶν καί χωρίς νά ἐνημερώσει τίς Κυβερνήσεις τῆς Κύπρου καί τῆς Ἑλλάδος, εἶχε συναινέσει νά ὑποβάλει πρῶτος προτάσεις γιά τό ἐδαφικό. Μετά τήν κορύφωση τῶν ἀντιδράσεων σέ βάρος του, παραιτήθηκε ἀπό τή θέση τοῦ ἀντιπρόσωπου τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς καί ἀντικαταστάθηκε ἀπό τόν Τ. Παπαδόπουλο.

Ἡ στάση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως στό ζήτημα συνοψίζεται στήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δέν προτίθεται νά παρέμβη στό θέμα Κληρίδη. Ἐκφράζει ὅμως τήν λύπην της, διότι ὅλα αὐτά συμβαίνουν τήν πλέον ἀκατάλληλη στιγμή».

9-11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς ΛΔ Βουλγαρίας, Τ. Ζίφκωφ, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα συνοδευόμενος ἀπό τούς ὑπουργούς Ἐξωτερικῶν, Π. Μλαντένωφ, Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Ι. Νέντεφ, Ἐσωτερικοῦ Ἐμπορίου, Γκ. Καραμάνεφ, καθώς καί τόν πρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, Α. Μπαλέφσκυ. Πρόκειται γιά τήν πρώτη στή σύγχρονη ἱστορία ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα ἀρχηγοῦ του βουλγαρικοῦ Κράτους.

Τό Βούλγαρο πρόεδρο ὑποδέχθηκαν στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς, Κ. Παπακωνσταντίνου, τά μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καί ἡ στρατιωτική ἡγεσία. Στήν Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων, Ι. Παπαθεοδώρου, ἀπένειμε στόν ἐπίσημο ξένο τό χρυσό μετάλλιο τῆς πόλεως, ἀνακηρύσσοντάς τον ἐπίτιμο δημότη. Τό ἀπόγευμα, ὁ Τ. Ζίφκωφ συναντήθηκε στό Προεδρικό Μέγαρο μέ τόν Κ. Τσάτσο, στόν ὁποῖο καί ἐπέδωσε τό παράσημο «Στάρα Πλάνινα». Κατόπιν, συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ:

«Μετά ἀνταλλαγήν τῶν συνήθων φιλοφρονήσεων διαμηνυθέντα συνοψίζονται ὡς ἀκολούθως:

»1. Πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς ἐζήτησε παρέμβασιν πρόεδρου κ. Ζίφκωφ πρός ρύθμισιν θεμάτων ποταμοῦ Νέστου ἐντός πλαισίων ὑπογραφείσης συμφωνίας καί κατά τρόπον δίκαιον, ἐξυπηρετοῦντα δύο χώρας. Πρόεδρος Ζίφκωφ δηλώσας ἄγνοιαν θέματος ὑπεσχέθη ζητήση πληροφορίας ἀπό ἁρμοδίους ὑπουργούς συνοδείας του καί ἀπαντήση διαρκούσης ἐνταῦθα παραμονῆς του μέ διάθεσιν ἱκανοποιήση τήν ἑλληνικήν πλευράν.

»2. Διμερῆ θέματα: Οἰκονομικά - Ἐμπορικά. Ἐξεφράσθη ἱκανοποίησις διά μέχρι τοῦδε ἐξέλιξίν των καί ἐτονίσθη ὅτι ὑπάρχουν περαιτέρω δυνατότητες προαγωγῆς αὐτῶν. Διά συνεργασίαν ἐπί θέματος ἱδρύσεως μικτῶν ἐπιχειρήσεων πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς εἶπεν ὅτι, παρά διαφορά δύο οἰκονομικῶν συστημάτων, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐνθαρρύνεται ἰδιωτικόν ἐνδιαφέρον πρός συμμετοχήν εἰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἐπιχειρήσεις.

»3. Κυπριακόν: Μετά ἐκτενῆ ἀνάλυσιν ἱστορικοῦ καί ἐξελίξεών του ὑπό Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ ἀνεπτύχθη ἀφ' ἑνός ἑλληνική στάσις: (Μετριοπάθεια, διαλλακτικό-

της, παραχωρήσεις) καί ἀφ' ἑτέρου ἀδιαλλαξία καί ἀσυνέπεια Τούρκων ἰθυνόντων.

»Κύριος Καραμανλῆς ὑπεγράμμισεν ὅτι συμφωνίαι περί κυπριακῆς ἀνεξαρτησίας ἀπετέλεσαν καλλιτέραν ἀπόδειξιν θέμα ρυθμισθῆ, παρά ἐπιθυμούντων ἕνωσιν Ἑλλήνων, χωρίς νά διαταραχθοῦν αἱ ἑλληνοτουρκικαί σχέσεις. Παρ' ὅλον ὅτι γεγονότα θέρους 1974 ὑπῆρξαν "οἰκογενειακή ὑπόθεσις" Ἑλλήνων καί πράγματα ἀποκατεστάθησαν μέ ἀνατροπήν στρατιωτικῆς δικτατορίας, τουρκική κακοπιστία ἀπεδείχθη ὀλίγον ἀργότερον εἰς Γενεύην καί Κύπρον. Πρωθυπουργός προσέθεσεν, εἰς ἀπάντησιν σχετικοῦ ὑπαινιγμοῦ κ. Ζίφκωφ, ὅτι σημερινή κατάστασις δέν ὀφείλεται εἰς ΝΑΤΟ καί δέν ἀπέκρυψεν ὅτι δέν τόν ἱκανοποιεῖ στάσις ἐν προκειμένῳ Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἡ ὁποία "ἐάν ἐπεθύμει ἠδύνατο ἐντός εἰκοσιτετραώρου συνετίσει Τουρκίαν". Εἶπεν ἐπίσης ὅτι ἐπιδεικνυομένη ἐν προκειμένῳ οὐδετερότης δέν διευκολύνει λύσιν θέματος.

»Βούλγαρος πρόεδρος παρεδέχθη ὅτι Κύπρος καί Μέση Ἀνατολή ἀποτελοῦν δύο ἄκρως ἐπικινδύνους ἑστίας ἐντάσεως καί ἐπανέλαβε γνωστάς βουλγαρικάς θέσεις περί "κυριάρχου, ἀνεξαρτήτου καί ἀκεραίας Κύπρου". "Εἴμεθα κατά τῆς διχοτομήσεως, ἄρα δέν εἴμεθα οὐδέτεροι". Εἴμεθα, ἐτόνισε, ὑπέρ ἀποχωρήσεως ὅλων τῶν ξένων στρατευμάτων καί καταργήσεως τῶν ξένων στρατιωτικῶν βάσεων εἰς Κύπρον. Ἐτόνισεν, ὅμως, ὅτι θεωρεῖ ἀναγκαῖον λύσις ἐπιδιωχθῆ δι' εἰρηνικῶν μέσων.

»4. Ἑλληνοτουρκικά: Ἕλλην πρωθυπουργός ἐξέφρασε βαθεῖαν του ἀνησυχίαν συνεπείᾳ προσφάτου ἐξελίξεως, "ἐξαλλοσύνης" καί ἀσυνεπείας Τούρκων ἰθυνόντων δυναμένων φθάσουν εἰς ἔσχατα. Οὗτος εἶπεν ὅτι, μετά διατάραξιν στρατιωτικῆς ἰσορροπίας ἐκ μέρους Τουρκίας ὁποία προμηθεύεται ὅπλα (ἀνέφερε χαρακτηριστικῶς ὅτι Τουρκία διαθέτει 120 ἀποβατικά σκάφη), εἶναι σταθερῶς ἀποφασισμένος διασφαλίσῃ ἀσφάλειαν Ἑλλάδος καί ἐτόνισεν ὅτι ὅλοι, ἰδίως ἐνδιαφερόμενοι λόγῳ γειτνιάσεως, ὀφείλουν ἐπιδιώξουν συμμορφώσουν Τουρκίαν. Κύριος Καραμανλῆς ἀνεφέρθη εἰς θέμα ὑφαλοκρηπῖδος, ἀποφυγήν Τουρκίας προσέλθῃ εἰς Διεθνές Δικαστήριον Χάγης, στάσιν της ἔναντι θεμάτων Δικαίου Θαλάσσης, ἀξιώσεις της εἰς Αἰγαῖον καί ὅλην ἀποθράσυνσίν της μετά πρόσφατον συμφωνίαν Τσαγλαγιαγκίλ εἰς ΗΠΑ. Ἰδίως ἐτόνισεν ἄρνησιν Τούρκων κάμουν λογικήν συζήτησιν μέ "Ἕλληνας. Πρόεδρος Ζίφκωφ ἐπέμεινεν εἰς ἀνάγκην ὅπως ἀποφευχθῆ ὁπωσδήποτε πολεμική σύγκρουσις καί εἶπεν ὅτι, ὡς πιστεύει, Τουρκία δέν θά ἀποφασίσῃ ἐμπλακῆ εἰς πολεμικήν περιπέτειαν. Προσεφέρθη καί πάλιν (ὡς κατά τόν Ἰούλιον 1975 εἰς Σόφιαν) διαβιβάσῃ ἀπόψεις κ. Καραμανλῆ πρός κ. Ντεμιρέλ, ὁποῖον συναντήσῃ "Ἀγκυραν προσεχές θέρος. Εἶπεν ὅτι εἶναι ἕτοιμος, ὡς εἶχε δηλώσει καί τόν παρελθόντα Ἰούλιον εἰς Σόφιαν, τηρήσῃ ἀπολύτως ἐμπιστευτικήν καί προσωπικήν ἐπαφήν μετά κ. Καραμανλῆ διά θέμα τοῦτο, ὡς καί ἄλλα σοβαρά θέματα. Ἀπέφυγε λάβῃ θέσιν ὑπέρ ἑλληνικῶν ἀπόψεων, διότι τοῦτο θά ἐξησθένει ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν. Δέν εἶναι ἐξ ἐκείνων ὁποῖοι εἰς μέν Ἀθήνας ὑποστηρίζουν ἑλληνικάς ἀπόψεις εἰς δέ "Αγκυραν τουρκικάς. Ἐτόνισεν ὅτι δέν πιστεύει ὅτι εἶναι δυνατόν γίνῃ πόλεμος Ἑλλάδος - Τουρκίας. Εἰς σχετικήν ἐρώτησίν του, κύριος Καραμανλῆς εἶπεν ὅτι δύναται ζητήσῃ ἀπό Τούρκους: α) νά σταματήσουν προκλήσεις των κατά Ἑλλάδος καί β) νά λογικευθοῦν καί δεχθοῦν συζήτησιν ἐπί δημιουργηθέντων θεμάτων καί προτάσεων.

»5. Διαβαλκανικά: Κύριος Ζίφκωφ ἐπανέλαβεν γνωστήν βουλγαρικήν ἄποψιν περί ἀνάγκης τηρήσεως ἀπολύτου "ρεαλισμοῦ", ὡς καί περί ὑπάρξεως δυσχερειῶν καί προβλημάτων εἰς διμερεῖς σχέσεις, ὁποῖαι παρεμποδίζουν πολυμερῆ συνεννόησιν. ("Μακεδονικόν" εἰς βουλγαρογιουγκοσλαβικάς σχέσεις, ἑλληνοτουρκική κρίσις, ἔλλειψις ρεαλισμοῦ εἰς ὡρισμένας ρουμανικάς πρωτοβουλίας). Παρεδέχθη, ὅμως, ὅτι ἐσημειώθη βῆμα ἀπό ἀπόψεως ψυχολογικῆς, συμφώνως καί πρός πνεῦμα Ἑλσίνκι. Εἶπε, τέλος, ὅτι κατά περσυνήν συνάντησίν του μέ Τούρκους ἀπέσπασεν διαβεβαίωσίν των ὅτι θά συμμετεῖχον Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως.

»6. Κατά συζήτησιν ἐπί ὅσων ἠκολούθησαν μετά Διάσκεψιν Ἑλσίνκι ἐπεσημάνθη ὅτι παρετηρήθη κάποια στασιμότης καί ἀναβίωσις ὡρισμένων "σκοτεινῶν τάσεων" ἀντιθέτων πρός πνεῦμα Διασκέψεως. Κύριος Ζίφκωφ ἀπεδέχθη ἄποψιν κ. Καραμανλῆ ὅτι ἐπιβάλλεται καθιέρωσις κυρώσεων πρός ἐξασφάλισιν ἐφαρμογῆς καί τηρήσεως ἀποφασισθέντων εἰς Ἑλσίνκι. Συνεφώνησεν ἐπίσης ὅτι εἰς προσεχῆ γύρον Διασκέψεως θά πρέπη νά ὑπάρχουν πλέον συγκεκριμέναι προτάσεις καί προπαρασκευή ἐκ μέρους ἐνδιαφερομένων. Δύο ἠγέται συνεφώνησαν ὅτι δέν ὑπάρχουν κίνδυνοι παγκοσμίου συρράξεως, ἀλλά μόνον τοπικῶν πολέμων καί περιωρισμένων συγκρούσεων.

»Κατά δίωρον αὐτήν συνομιλίαν κ. Ζίφκωφ, ἐν ἀντιθέσει πρός ἀνάλογον συνάντησιν Σόφιας, ἄφησεν ἐντύπωσιν ἀνθρώπου ὁποῖος ἐπεθύμει λήξιν συναντήσεως τό συντομώτερον καί ὅτι ἐφοβεῖτο μήπως τοῦ ζητηθῆ ἀναλάβῃ συγκεκριμένας δεσμεύσεις. Πάντως οὗτος ἐτόνισε μέ ἔμφασιν ὅτι Σοβιετική "Ενωσις δέν θά ἐπιτρέψῃ εἰς Τουρκίαν νά κάμῃ πόλεμον καί ὅτι κύριο μέλημα ὅλων πρέπει νά παραμείνῃ διατήρησις πάσῃ θυσίᾳ εἰρήνης.

»Βούλγαρος πρόεδρος ἐρώτησε "Ἕλληνα πρωθυπουργόν μήπως ὄπισθεν στάσεως Τουρκίας κρύπτονται "νέοι στρατηγικοί σκοποί" ὁποῖοι ἀποβλέπουν εἰς δημιουργίαν συνασπισμοῦ ἐπί "θρησκευτικῆς βάσεως" (Παράλληλοι ἐντατικοί ἐξοπλισμοί Τουρκίας καί Ἰράν). Τέλος ἐρώτησεν κ. Καραμανλῆν διατί δέν ἀπηυθύνθη πρός Σοβιετικήν "Ενωσιν καί ἔδειξε ὅτι ἐξεπλάγη ἀπό τήν ἐπί τοῦ προκειμένου ἀπάντησίν του»[70].

Μετά τό τέλος τῆς συνομιλίας ὁ Τ. Ζίφκωφ ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Συνεχίσαμε τόν διάλογο τόν ὁποῖον εἴχαμε ἀρχίσει μέ τόν Κ. Καραμανλῆν εἰς τήν Σόφιαν. Αἱ συνομιλίαι μας διεξήχθησαν ἐντός πνεύματος φιλίας. Θά ἔχωμεν τήν δυνατότητα νά συνεχίσωμεν τόν διάλογον, νά ἐξετάσωμεν τά διάφορα παγκόσμια προβλήματα καί τά ἄλλα θέματα ποῦ ἐνδιαφέρουν τάς δύο χώρας μας. Αἱ συνομιλίαι μας ὑπῆρξαν καρποφόρες καί εἶμαι πάρα πολύ εὐχαριστημένος δι' αὐτές».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπό τήν πλευρά του τόνισε:

«Ὁ πρόεδρος δέν μοῦ ἄφησε περιθώρια νά σχολιάσω τά ἀποτελέσματα τῶν συνομιλιῶν μας. Διότι δέν θά εἶχα παρά νά ἐπιβεβαιώσω αὐτά τά ὁποῖα εἶπε.

Πάντως κατά τάς συνομιλίας μας διαπιστώσαμε ὅτι ἀπό τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς τήν Σόφιαν ἐσημειώθη μία θεαματική πρόοδος εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν εἰς ὅλους τούς τομεῖς καί ἰδίως εἰς τόν ψυχολογικόν. Πράγματι ἐδημιουργήθη ἕνα κλῖμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, φιλίας καί συνεργασίας. Ἐπίσης διαπιστώσαμε ὅτι οἱ δύο Κυβερνήσεις εἶναι ἀποφασισμέναι νά καταβάλουν πᾶσαν προσπάθειαν διά νά ἀναπτυχθοῦν περαιτέρω αἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν. Συζητήσαμε διμερῆ θέματα, βαλκανικά καί διεθνῆ καί διαπιστώσαμε ὅτι οἱ ἀντιλήψεις μας περίπου συμπίπτουν. Ὅλα αὐτά ἐπιτρέπουν αἰσιοδοξία διά τήν ἐξέλιξιν τῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν. Πρό παντός, διεπιστώθη ὅτι μεταξύ ἡμῶν τῶν δύο, πού ὑπευθύνως διαχειριζόμεθα τήν πολιτικήν τῶν χωρῶν μας, πέραν τῆς ἐπιθυμίας μας διά στενήν συνεργασίαν ὑπάρχει καί ἕνα αἴσθημα προσωπικῆς φιλίας».

Τό ἴδιο βράδυ ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Τ. Ζίφκωφ. Ἐνδεικτικές τῆς νέας ἐποχῆς στίς ἑλληνοβουλγαρικές σχέσεις ἦταν οἱ προσφωνήσεις πού ἀντάλλαξαν οἱ δύο ἡγέτες. Ἰδιαίτερα ὁ Κ. Τσάτσος ὑπογράμμισε τή σημασία τῆς πρώτης αὐτῆς ἐλεύσεως στήν Ἑλλάδα ἀρχηγοῦ τοῦ βουλγαρικοῦ Κράτους:

«Ἀποτελεῖ εὐχάριστο γεγονός ἡ παρουσία σας μεταξύ μας. Εἶσθε ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας πού ἐπισκέπτεται τήν Ἑλλάδα. Ὁ ἑλληνικός λαός, πού ἀγαπᾶ τήν εἰρήνη καί τήν φιλική συνεργασία μέ ὅλους τούς λαούς, μάλιστα μέ τούς γειτονικούς ἀποδίδει ἰδιαίτερη σημασία στήν ἐπίσκεψή σας. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ ἔρχεται νά ἐπαυξήση τήν θερμότητα τῶν σχέσεών μας.

»Ἐπί πολλές δεκαετηρίδες τόν χῶρο τῶν Βαλκανίων ἐμάστιζαν κηρυγμένοι καί ἀκήρυκτοι πόλεμοι. Ἐπί ἔτη πολλά οἱ λαοί μας βρέθηκαν ἀντιμέτωποι σέ αἱματηρούς ἀγῶνες. Ἂν τά θυμίζω αὐτά σήμερα εἶναι μόνο γιά νά δείξω πόσο βαθειά μεταβολή ἐπῆλθε τόν τελευταῖο καιρό καί πόσο πιό φωτεινή καί ἥρεμη κατέστη ἡ ἀτμόσφαιρα σέ ὅλο τόν χῶρο τῶν Βαλκανίων.

»Σήμερα ἔγινε κοινή συνείδηση στούς δύο λαούς μας ὅτι οἱ παλιές διαφορές παραγράφηκαν καί πώς, συνεργαζόμενοι φιλικά γιά τήν ἐπίτευξη κοινῶν στόχων, ἔχομε πολλά περισσότερα νά ὠφεληθοῦμε.

»Ἡ πάροδος τοῦ χρόνου καί τά δεινά τῶν πολέμων ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τήν πολιτικήν φρόνησιν. Μέ τήν ὑπογραφή τῶν 12 Συμφωνιῶν τοῦ 1964, πού ἐρρύθμισαν ὅλες τίς ἐκκρεμότητες μεταξύ τῶν χωρῶν μας, ἄρχισε νά δημιουργῆται μιά νέα ψυχολογία καί μιά νέα κατάσταση. Ἀπό τότε πέρασαν δώδεκα χρόνια. Ἡ διαρκῶς αὐξανομένη πύκνωση τῆς συνεργασίας μας ἐπεβεβαίωσε τό γεγονός ὅτι οἱ φιλικές σχέσεις μας θεμελιώθηκαν σέ βάσεις ἑδραῖες καί μόνιμες καί ἀναπτύσσονται ἔκτοτε εἰς ὄφελος καί τῶν δύο λαῶν μας.

»Στήν εὐνοϊκή αὐτή ἐξέλιξη τό περυσινό ταξίδι τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως στήν Βουλγαρία ἔδωσε μίαν νέαν ὤθηση ἀποφασιστικῆς σημασίας. Καί δέν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ δική σας παρουσία θά ἀποτελέση ἕνα ἀκόμη σπουδαῖο βῆμα σ' αὐτόν τόν δρόμο τῆς συνεργασίας, ἕνα δρόμο στόν ὁποῖο πάντοτε ἀμφότεροι τηροῦμε τούς κανόνες τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, καθώς καί τήν Διακήρυξη τοῦ Ἑλσίνκι.

»Μέσα στό πνεῦμα αὐτῶν τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς διεθνοῦς τάξεως ἐντάσσεται ἡ πολιτική τῶν δύο χωρῶν μας, ἡ ὁποία προάγει τήν εἰρήνη τῶν Βαλκανίων καί τήν δημιουργική συνεργασία τῶν βαλκανικῶν λαῶν μέ σειρά διμερῶν συμφωνιῶν καί μέ πολυμερεῖς συνεννοήσεις σέ πολλούς σημαντικούς τομεῖς, ὅπου τοῦτο ἀποδεικνύεται καί δυνατόν καί συμφέρον.

»Σ' αὐτόν τόν δρόμο τῆς εἰρήνης καί τῆς προόδου θά συνεχίσωμε νά βαδίζωμε, διατηρώντας τίς ἐπαφές μεταξύ μας καί εἶμαι βέβαιος ὅτι τό μέλλον θά μᾶς δικαιώση. Θά ἀποτελέσωμε παράδειγμα πρός μίμησιν γιά ὅλους τούς λαούς πού, ἀφοῦ ξεπέρασαν τίς μεταξύ τους διαφορές, βαδίζουν μαζί τόν δρόμο τῆς συνεργασίας καί τῆς εἰρήνης.

»Κύριε πρόεδρε, ὑψώνοντας τό ποτήρι μου, εὔχομαι σέ σᾶς προσωπικά κάθε ὑγεία καί εὐτυχία, καί γιά τόν βουλγαρικό λαό εἰρήνη καί εὐημερία».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Τ. Ζίφκωφ:

«Ἐπιτρέψατέ μου, πρίν ἀπ' ὅλα, νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν εὐγενῆ πρόσκληση νά ἐπισκεφθῶ τήν ὄμορφη χώρα σας, γιά τήν ἐγκάρδια ὑποδοχή καί προσοχή πού μᾶς ἐπιφυλάσσετε, γιά τά θερμά λόγια πού εἴπατε, κύριε πρόεδρε, γιά τήν Βουλγαρία καί τόν βουλγαρικό λαό.

»Ἡ Βουλγαρία καί ἡ Ἑλλάδα εἶναι γειτονικές χῶρες. Σήμερα οἱ χῶρες καί οἱ λαοί μας, ὅπως ποτέ μέχρι τώρα κατανοοῦν τήν τεράστια σημασία τῆς καλῆς γειτονίας καί κατανοήσεως καί ἀναζητοῦν δρόμους γιά εὐρεῖα καί ἀμοιβαῖα ὠφέλιμη συνεργασία πρός τό συμφέρον τῆς εἰρήνης καί τοῦ εὐτυχοῦς μέλλοντος.

»Πιστεύω, πῶς θά συμφωνήσετε ὅτι ὡς πρός τά ἀποτελέσματά του, τό περυσινό ἔτος 1975 ἦταν ἰδιαίτερα καρποφόρο γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν βουλγαροελληνικῶν σχέσεων. Τό ἔτος αὐτό ἔδειξε ὅτι ὅταν ὑπάρχη ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καί ἀμοιβαία ἐπιθυμία μποροῦν νά ἐπιτευχθοῦν πολλά, ὅτι ἡ διαφορά στά κοινωνικοπολιτικά συστήματα δέν ἦταν καί δέν μπορεῖ νά ἀποτελέση ἐμπόδιο γιά τήν δημιουργία σχέσεων φιλίας καί καλῆς γειτονίας.

»Αὐτή ἡ εὐνοϊκή ἀνάπτυξη εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν κοινῶν προσπαθειῶν καί τοῦ πολιτικοῦ ρεαλισμοῦ πού ἐπιδείχθηκε. Σχετικά μ' αὐτό ἐκτιμοῦμε δεόντως καί τίς δικές σας εὐγενικές προσπάθειες, κύριε πρόεδρε.

»Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ Βουλγαρία καί ἡ Ἑλλάδα θά συνεχίσουν νά ἀναπτύσσουν τίς σχέσεις τους σέ ἀνοδική πορεία. Καί μ' αὐτόν τόν τρόπο θά προσφέρουν τήν συμβολή τους γιά τήν περαιτέρω αἰθρίαση τῆς πολιτικῆς ἀτμόσφαιρας στά Βαλκάνια, γιά ἑδραίωση τῆς συνεργασίας, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφάλειας στήν Εὐρώπη καί στόν κόσμο.

»Μπορῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ Λαϊκή Δημοκρατία Βουλγαρίας καί στό μέλλον θά κάνη πᾶν τό δυνατόν γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν βουλγαροελληνικῶν σχέσεων σέ ἐποικοδομητικό πνεῦμα καί στήν βάση τοῦ πλήρους σεβασμοῦ

Υποδοχή τοῦ Τ. Ζίφκωφ στήν Ἀθήνα (ἄνω)· συνάντηση τῶν δύο προέδρων (κάτω).

τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς κυριαρχίας, τῆς ἰσοτιμίας καί τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος. Φρονῶ, πώς θά ἐκφράσω τήν γενική γνώμη, ὅτι ἡ πορεία τῆς διευρύνσεως καί τῆς ἐδραιώσεως τῆς βουλγαροελληνικῆς συνεργασίας θά μποροῦσε νά γίνη παράδειγμα γιά ἀνάπτυξη τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξύ δύο γειτονικῶν χωρῶν μέ διαφορετικό κοινωνικοπολιτικό σύστημα.

»Ἐννοεῖται, ὅταν μιλοῦμε γιά την μετατροπή τῆς Εὐρώπης σέ ζώνη σταθερῆς εἰρήνης καί καρποφόρας συνεργασίας γιά τήν ἐφαρμογή στήν ζωή τῶν ἀρχῶν καί τῶν θέσεων τῆς Τελικῆς Πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι, ἐμεῖς, οἱ Κυβερνήσεις καί οἱ λαοί τῶν βαλκανικῶν χωρῶν ἔχουμε ὑπ' ὄψιν πρίν ἀπ' ὅλα τήν συμβολή καί τό μερίδιο εὐθύνης μας κατά τήν ἐπίλυση αὐτῶν τῶν ζητημάτων στόν χῶρο τῶν Βαλκανίων. Καθοδηγούμενη ἀπό τήν ἀντίληψη αὐτή ἡ Λαϊκή Δημοκρατία Βουλγαρίας καταβάλλει προσπάθειες γιά ὁλόπλευρη ἀνάπτυξη τῶν σχέσεών της μέ ὅλες τίς βαλκανικές χῶρες πάνω σέ ἀμοιβαῖα ὠφέλιμη βάση. Ἐμεῖς θέλουμε νά ζοῦμε σέ εἰρήνη, κατανόηση καί συνεργασία μέ ὅλους τούς λαούς. Πρίν περισσότερο ἀπό 10 χρόνια ἐμεῖς ἔχουμε δηλώσει ὅτι ἡ Λαϊκή Δημοκρατία Βουλγαρίας δέν ἔχει καμμιά ἐδαφική ἀξίωση πρός ὁποιαδήποτε βαλκανική χώρα, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς γειτονικῆς Ἑλλάδος. Τώρα θέλουμε ἐκ νέου νά ἐπιβεβαιώσουμε στό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι αὐτή τήν ἀμετάβλητη θέση μας.

»Ταυτόχρονα ἡ Λαϊκή Δημοκρατία Βουλγαρίας τάσσεται ἐνάντια στήν χρησιμοποίηση βίας στίς διεθνεῖς σχέσεις καί ἐμεῖς ποτέ δέν θά καταφύγουμε στήν χρησιμοποίηση βίας κατά τήν ἐπίλυση ὁποιουδήποτε διεθνοῦς προβλήματος.

»Αὐτή εἶναι ἡ σταθερή, συνεπής πολιτική γραμμή ἀρχῶν τῆς χώρας μας. Ἡ γραμμή αὐτή ἀνταποκρίνεται ὄχι μόνο στά συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας, ἀλλά καί στά συμφέροντα ὅλων τῶν εἰρηνόφιλων καί δημοκρατικῶν δυνάμεων στόν κόσμο, πού ἀγωνίζονται ὅπως ἡ πορεία τῆς διεθνοῦς ὑφέσεως ἐπεκτείνεται καί ἐδραιώνεται, ὅπως γίνη ἀμετάκλητη.

»Κύριε πρόεδρε,

»Θά ἤθελα νά ἐκφράσω ἐκ νέου τήν πεποίθηση, ὅτι ἡ φιλία καί ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας θά συνεχίσουν ἀπαρέγκλητα νά ἀναπτύσσωνται καί ἐνισχύωνται γιά τό καλό καί τήν εὐτυχία τῶν λαῶν μας.

»Σᾶς ἀπευθύνω τίς πιό εἰλικρινεῖς εὐχές γιά εὐτυχία καί εὐημερία τοῦ φίλου ἑλληνικοῦ λαοῦ, γιά ὑγεία καί ἐπιτυχία στό εὐγενέστατο ἔργο σας.

»Ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας γιά νά προσκαλέσω ὑμᾶς, κύριε πρόεδρε καί τήν εὐγενῆ σύζυγό σας κυρία Τσάτσου νά πραγματοποιήσετε ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Λαϊκή Δημοκρατία Βουλγαρίας σέ κατάλληλο γιά σᾶς χρόνο.

»Ὑψώνω τό ποτήρι πρός τιμή σας καί γιά τήν ὑγεία σας κύριε πρόεδρε καί κυρία Τσάτσου, γιά τόν φίλο ἑλληνικό λαό, γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῆς φιλίας καί τῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν λαῶν μας, γιά τήν εἰρήνη καί τήν κατανόηση στά Βαλκάνια καί στόν κόσμο».

Τό πρωί τῆς 10ης Ἀπριλίου ὁ Τ. Ζίφκωφ κατέθεσε στέφανο στό Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη καί ἐπισκέφθηκε τήν Ἀκρόπολη. Κατόπιν, παραχώρησε συνέντευξη στούς ἐκπροσώπους τοῦ τύπου. Συγκεκριμένα, ὑπογράμμισε ὅτι ἦταν ἱκανοποιημένος ἀπό τίς διμερεῖς συνομιλίες, οἱ ὁποῖες συνέβαλαν στήν ὑπερνίκηση τῶν ψυχολογικῶν φραγμάτων πού εἶχε ὑψώσει ἀνάμεσα στούς δύο λαούς τό παρελθόν καί ἐξέφρασε τήν ἐκτίμησή του γιά τό πρόσωπο τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ. Ἀπαντώντας, στή συνέχεια, σέ σχετικές ἐρωτήσεις, ἐπανέλαβε ὅτι ἡ Κυβέρνησή του ὑποστήριζε τίς προσπάθειες γιά ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ μέ τρόπο πού θά κατοχύρωνε τήν ἀνεξαρτησία, τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα καί τήν κυριαρχία τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Ἀκόμη, τόνισε ἐκ νέου ὅτι δέν ὑπῆρχε καμιά ἐδαφική διαφορά μεταξύ τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Ἑλλάδος, καί δήλωσε ὅτι γιά τή χώρα του Μακεδονικό πρόβλημα δέν ὑφίστατο καί ὅτι ὁ ὅρος Μακεδονία ἔχει γεωγραφική ἔννοια.

Τό μεσημέρι, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα πρός τιμή τοῦ Βούλγαρου προέδρου, τόν ὁποῖο προσφώνησε ὡς ἑξῆς:

«Κύριε πρόεδρε,

»Μέ ἰδιαίτερη χαρά σᾶς ὑποδέχομαι σήμερα στήν Ἀθήνα σάν ἐπίσημο ξένο μας. Σᾶς ὑποδέχομαι ὅμως πρό παντός σάν φίλο καί σάν ἐκπρόσωπο τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, τήν ἐγκαρδιότητα τῶν αἰσθημάτων τοῦ ὁποίου γιά τήν χώρα μου εἶχα τήν εὐκαιρία νά διαπιστώσω κατά τήν περυσινή μου ἐπίσκεψη στήν Βουλγαρία. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ σύντομη παρουσία σας στήν Ἑλλάδα σᾶς ἔδωσε ἤδη τήν δυνατότητα νά διαπιστώσετε καί σεῖς ὅτι ὁ λαός μας διαπνέεται ἀπό τά ἴδια αἰσθήματα φιλίας καί ἐκτιμήσεως πρός τόν γείτονα λαό τῆς Βουλγαρίας.

»Ἡ ἐπίσκεψή σας στήν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ, κύριε πρόεδρε, γεγονός μέ ἱστορική σημασία, γιατί ἐπισφραγίζει τήν νέα ἐποχή πού διανοίγεται στίς σχέσεις τῶν χωρῶν μας. Μέ ἀπόλυτη συναίσθηση τῆς ἱστορικῆς ἀναγκαιότητος νά οἰκοδημήσωμε ἕνα καλύτερο αὔριο γιά τούς λαούς μας, ἀποφασίσαμε συνειδητά νά παραμερίσωμε τό παρελθόν καί νά ἐπιδοθοῦμε στήν κοινή προσπάθεια γιά ἕνα δημιουργικό μέλλον. Πολύτιμο ἐφόδιο γιά τήν κοινή αὐτή ἐπιδίωξη πρέπει νά εἶναι ὄχι ἡ λήθη, ἀλλά ἡ διδαχή τοῦ παρελθόντος, πού σφυρηλατεῖ τήν θέληση τῶν λαῶν νά ἀγωνίζωνται μέ πίστη γιά κοινές εἰρηνικές κατακτήσεις.

»Ἡ νέα περίοδος πού διανοίγεται γιά τίς χῶρες μας θεμελιώνεται σταθερά στήν κοινή διαπίστωση ὅτι τίποτε δέν μᾶς χωρίζει καί καμμιά διαφορά δέν σκιάζει τίς σχέσεις μας. Θεμελιώνεται ἀκόμη στίς ἀρχές καλῆς γειτονίας, συνεννοήσεως καί συνεργασίας, πού ἐμπνέουν καί κατευθύνουν τίς διμερεῖς σχέσεις μας. Θεμελιώνεται, τέλος, στήν στερεή κοινή ἀπόφαση πού ἐπανειλημμένα διακηρύξαμε, νά συνεχίσωμε τήν ἀνοδική πορεία τῶν σχέσεών μας πρός τό

συμφέρον τῶν λαῶν μας. Ἡ διαφορά στά πολιτικά μας συστήματα, ὅπως καί ἄλλοτε ἐτόνισα, δέν πρέπει νά μᾶς φοβίζη, διότι φιλία δέν σημαίνει ὑποχρεωτικά ταύτιση. Οὔτε καί ἐμποδίζει νά εἶναι παράλληλοι οἱ δρόμοι μας στήν ἀναζήτηση τῆς εἰρήνης καί τῆς διεθνοῦς συνεργασίας.

»Ἡ ἐξωτερική πολιτική τῶν χωρῶν μας διαπνέεται ἀπό τήν κοινή πίστη στούς σκοπούς καί τίς ἀρχές τοῦ Χάρτου τοῦ ΟΗΕ καί τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου. Καθῆκον μας εἶναι νά προσφέρωμε κάθε ὑποστήριξη στά Ἡνωμένα Ἔθνη καί νά ἐπιδιώξουμε τήν ἀποτελεσματικότητα τοῦ Ὀργανισμοῦ στήν διευθέτηση τῶν διεθνῶν διαφορῶν χάριν τῆς εἰρήνης, τῆς ἀσφαλείας καί τῆς διεθνοῦς δικαιοσύνης.

»Οἱ δύσκολες στιγμές πού διέρχεται σήμερα ἡ ἀνθρωπότης ἐπιβάλλουν ἔνταση τῶν προσπαθειῶν μας γιά τήν ἐπιβολή σέ διεθνῆ κλίμακα τῆς προσηλώσεως στίς ἀπαράγραπτες ἀρχές τοῦ διεθνοῦς δικαίου καί τῆς διεθνοῦς ἠθικῆς. Μόνον ἡ καθιέρωση κυρώσεων γιά τήν τήρηση τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς θά θεμελιώση τήν πραγματική ἀσφάλεια καί συνεργασία τῶν λαῶν.

»Διότι, κύριε πρόεδρε, τά σημερινά δεδομένα δέν ἀφήνουν πλέον περιθώρια ταλαντεύσεων καί ἀμφιβολιῶν. Ἔχει γίνει πιά κοινή συνείδηση τῶν λαῶν ὅτι, ἐάν δέν ἐπιβληθῆ τό κράτος τοῦ νόμου καί ἐάν δέν παραμερισθοῦν οἱ στεῖροι ἐθνικοί ἀνταγωνισμοί, πού τόσες φορές ὡδήγησαν τήν ἀνθρωπότητα στόν ὄλεθρο, κοινή μας μοῖρα θά εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική καταστροφή. Στήν πραγματικότητα δέν ἔχουμε ἄλλη ἐκλογή, ἀπό τοῦ νά προσπαθήσουμε μέ πίστη καί μέ εἰλικρίνεια νά συνεργασθοῦμε, γιά νά κληροδοτήσουμε στίς ἐπερχόμενες γενεές ἕνα καλύτερο καί εἰρηνικώτερο μέλλον.

»Στό σημεῖο αὐτό θά ἤθελα νά σᾶς ἐκφράσω τήν ἀνησυχία μου γιά τήν ἀδικαιολόγητη παράταση τῆς κυπριακῆς τραγωδίας, παρά τίς ἐπανειλημμένες ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί τίς ἄοκνες προσπάθειες τοῦ γενικοῦ γραμματέως κ. Βαλντχάιμ. Μέ ἐπίκεντρο τήν Κύπρο ἔχει δημιουργηθῆ μιά ἐπικίνδυνη ἔνταση στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις, ἡ εὐθύνη τῆς ὁποίας δέν βαρύνει τήν Ἑλλάδα. Ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς, γνωρίζετε πολύ καλά ὅτι καταβάλαμε κάθε δυνατή προσπάθεια γιά τήν ἄμβλυνση τῆς ἐντάσεως αὐτῆς καί θέλουμε νά πιστεύουμε ὅτι θά ἐπιδειχθῆ κατανόησις καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, γιά νά ἀποτραποῦν τά δεινά πού ἀπειλοῦν τήν περιοχή αὐτή τοῦ κόσμου.

»Ἀνησυχία μᾶς προκαλεῖ ἐπίσης ἡ ἐπικίνδυνη κατάσταση στήν Μέση Ἀνατολή, προέκταση τῆς ὁποίας εἶναι καί τό δρᾶμα τοῦ Λιβάνου. Πιστεύουμε, ὅπως καί σεῖς, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά εὑρεθῆ χωρίς ἀναβολή λύση πού νά ἐξασφαλίζη μία δίκαιη καί διαρκῆ εἰρήνη, μέ βάση τήν ἀναγνώριση τῶν νομίμων δικαιωμάτων τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ, καθώς καί τήν κατοχύρωση τῶν δικαιωμάτων ὅλων τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς.

»Ἡ διευθέτηση τοῦ Μεσανατολικοῦ ἐνδιαφέρει, ὅπως εἶναι φυσικό, ἰδιαίτερα τόν γειτονικό βαλκανικό χῶρο. Περισσότερο ἐνδιαφέρει, ὅμως, τίς χῶρες μας ἡ εἰρήνη καί ἡ σταθερότητα στά Βαλκάνια. Γι' αὐτό ἔχομε ἐπιτακτικό καθῆκον νά συμβάλωμε στήν ἐνίσχυση τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς καί στήν ἀνάπτυξη μιᾶς εἰλικρινοῦς καί καρποφόρου συνεργασίας πού θά καταστῆ ἐχέγγυο τῆς εὐημερίας ὅλων μας. Αὐτό ἰσχύει τόσο γιά τίς διμερεῖς, ὅσο καί γιά τίς πολυμερεῖς σχέσεις τῶν βαλκανικῶν χωρῶν μεταξύ τους.

»Ἐμπνεόμενοι ἀπό τήν ρεαλιστική αὐτή σκέψη καί ἀπό τήν φιλοδοξία νά ὑλοποιήσωμε πρῶτοι τό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι στόν βαλκανικό χῶρο, ἐπετύχαμε ἀπό κοινοῦ τήν πραγματοποίηση τῆς συναντήσεως τῶν ἐμπειρογνωμόνων τῶν Ἀθηνῶν, γιά τήν προώθηση τῆς τεχνικοοικονομικῆς πολυμεροῦς συνεργασίας. Ἡ συνάντηση τῶν Ἀθηνῶν δέν εἶχε μόνο διεθνῆ εὐνοϊκή ἀπήχηση, ἀλλ' ἀπέδειξε συγχρόνως τήν ὕπαρξη τῆς κοινῆς θελήσεως καί τῶν πρακτικῶν δυνατοτήτων γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ σχεδίου. Ἐλπίζω ὅτι μέ τήν βοήθεια ὅλων μας ἡ βαλκανική συνεργασία θά μεταβληθῆ σύντομα σέ πράξη, πρός ὄφελος τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς μας.

»Τερματίζοντας θά ἤθελα, κύριε πρόεδρε, νά ὑπογραμμίσω τήν προσωπική συμβολή σας ὄχι μόνον στήν ἀνοδική πορεία τῶν διμερῶν σχέσεών μας, ἀλλά καί στά γενικώτερα θέματα τά ὁποῖα ἀνέφερα. Οἱ συνομιλίες μας ἦταν πάντοτε εἰλικρινεῖς, ἀποτελεσματικές καί καρποφόρες. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τό ἴδιο πνεῦμα ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί φιλίας θά κατευθύνη πάντοτε τήν πορεία τῶν δύο λαῶν μας.

»Μέ τήν βεβαιότητα αὐτή, προπίνω ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου βουλγαρικοῦ λαοῦ καί τῆς προσωπικῆς σας εὐτυχίας, κύριε πρόεδρε».

Στήν ἀντιφώνησή του, ὁ Τ. Ζίφκωφ ἀναφέρθηκε στήν ἐξαίρετη ἐξέλιξη τῶν διμερῶν σχέσεων, πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καί ἐμπορικῶν, καί ὑπογράμμισε ὅτι ἡ χώρα του ἀντιμετώπιζε τή διμερῆ αὐτή συνεργασία ὡς μόνιμο παράγοντα τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς, καί ὡς τομέα στόν ὁποῖο ἀνοίγονταν μεγάλες δυνατότητες, σέ «ἀπεριόριστη χρονική προοπτική». Ἐπιβεβαίωσε, γιά μιά ἀκόμη φορά, τήν προσήλωση τῆς Σόφιας στίς ἀρχές πού εἶχαν πανηγυρικά ἐξαγγελθεῖ στό Ἑλσίνκι, ὑποστήριξε τή μείωση τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων στήν Εὐρώπη καί ἐξέφρασε τήν ὑποστήριξή του στίς προσπάθειες ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ μέ τήν αὐστηρή τήρηση τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων τοῦ ΟΗΕ.

Ἐγκάρδιες προσφωνήσεις ἀνταλλάχθηκαν καί τό ἴδιο βράδυ, κατά τή διάρκεια ἀνταποδοτικοῦ δείπνου πού παρέθεσε ὁ Τ. Ζίφκωφ πρός τιμή τοῦ Κ. Τσάτσου.

Τήν ἴδια ἡμέρα, εἶχε πραγματοποιηθεῖ καί συνάντηση μεταξύ τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιου καί Π. Μλαντένωφ, μέ συμμετοχή καί οἰκονομικῶν ὑπουργῶν τῶν δύο Κυβερνήσεων, κατά τήν ὁποία ἔγινε ἐπισκόπηση τῶν διμερῶν σχέσεων τό τελευταῖο ἔτος, ἐξετάστηκε ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ὑδάτων τοῦ Νέστου, ἡ ἀντικατάσταση τοῦ συστήματος «κλήριγκ» στίς διμερεῖς ἐμπορικές σχέσεις μέ αὐτό τῶν πληρωμῶν σέ ἐλεύθερο συνάλλαγμα, ἡ συμμετοχή τῆς Βουλγαρίας στούς διαγωνισμούς τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους γιά τήν προμήθεια λεωφορείων, καθώς καί τό ἐνδεχόμενο διμεροῦς συνεργασίας στόν τομέα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ τηλεπικοινωνιακοῦ καί σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ.

Τήν ἑπομένη, καί πρίν τήν ἀναχώρησή του γιά τή Σόφια, ὁ Τ. Ζίφκωφ, συνοδευόμενος ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, ἐπισκέφθηκε τόν ἀρχαιολογικό χῶρο τῆς Κνωσσοῦ. Παράλληλα, στήν Ἀθήνα ἐκδόθηκε κοινό ἀνακοινωθέν, τό ὁποῖο, ἀφοῦ ἀνέφερε τούς ἀξιωματούχους πού ἔλαβαν μέρος στίς διαβουλεύσεις, συνέχιζε ὡς ἑξῆς:

«Ἀφοῦ ἐπανεβεβαίωσαν ὅτι δέν ὑπάρχει κανένα διαμφισβητούμενο ζήτημα μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Βουλγαρίας, τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν εὐνοϊκή ἀνάπτυξη τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων οἱ ὁποῖες βασίζονται στόν Χάρτη τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, στήν δήλωση καλῆς γειτονίας, συνεννοήσεως καί συνεργασίας, ὡς καί στίς συμφωνίες πού συνήφθησαν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν τό 1964 καί μεταγενέστερα.

»Ἔχοντα συνείδηση ὅτι οἱ σχέσεις μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας καί τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας ἀποτελοῦν σημαντικό παράγοντα γιά τήν σταθεροποίηση τοῦ κλίματος εἰρήνης καί καρποφόρου συνεργασίας στήν περιοχή τῶν Βαλκανίων, τά δύο μέρη ἐξετίμησαν ὅτι οἱ συναντήσεις καί οἱ συνομιλίες τῆς πιό ὑψηλῆς στάθμης πού ἔλαβαν χώρα τό 1975 στήν Σόφια καί στό Ἑλσίνκι ὑπῆρξαν ἰδιαιτέρας χρησιμότητος. Ἐπίσης ἐξετίμησαν ὅτι οἱ περιοδικές ἐπαφές μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δύο χωρῶν σέ ὅλα τά ἐπίπεδα συμβάλλουν κατά τρόπο ἀποτελεσματικό στήν σύσφιγξη τῶν δεσμῶν μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Βουλγαρίας.

»Ἐξετάζοντες τίς διμερεῖς σχέσεις, οἱ δύο ἡγέτες ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν ἐξέλιξη τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων καί ὑπεγράμμισαν τήν σημασία τοῦ πραγματοποιηθέντος στόν τομέα αὐτό ἔργου ἀπό τήν Μικτή Διακυβερνητική Ἐπιτροπή γιά τήν οἰκονομική συνεργασία. Διεπίστωσαν ὅτι οἱ ἐμπορικές ἀνταλλαγές τό 1975 σχεδόν τριπλασιάσθηκαν ἐν σχέσει μέ τόν προηγούμενο χρόνο. Ὑπεγράμμισαν ἐπίσης ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη πολλές δυνατότητες περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας σέ ὅλους τούς τομεῖς, ἰδιαιτέρως ἐκείνους τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῶν μεταφορῶν, τῶν ἐπικοινωνιῶν, τοῦ τουρισμοῦ, τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καί τῆς ὑδροοικονομίας. Σ' αὐτό τό πλαίσιο, ἐπανέλαβαν τήν προσήλωσή τους στίς διατάξεις καί στό πνεῦμα τῶν συμφωνιῶν πού συνήφθησαν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν τό 1964 καί μεταγενέστερα.

»Εἰδικώτερα διεπιστώθη ὅτι ἐπραγματοποιήθη σημαντική πρόοδος στήν ἀνάπτυξη τῶν μεταφορῶν μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Βουλγαρίας. Συνεφωνήθη νά ἐνθαρρυνθῆ ἡ ἐντατικοποίηση τῆς διαμετακομίσεως, ὁ ἐκσυγχρονισμός τῶν σιδηροδρομικῶν καί ὁδικῶν δικτύων ὡς καί ἡ ἐξέταση τῶν δυνατοτήτων ἀναπτύξεως νέων ὁδῶν ἐπί τῇ βάσει τοῦ ἀμοιβαίου ὀφέλους.

»Ἀφοῦ ἐξῆραν τήν σημασία τῆς πρώτης συναντήσεως τῆς Μονίμου Ἐπιτροπῆς γιά τήν συνεργασία στούς τομεῖς τῆς ὑδροοικονομίας καί τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, τά δύο μέρη συνεφώνησαν νά συστήσουν στίς ἁρμόδιες ὑπηρεσίες νά ἐξετάσουν μετά προσοχῆς τά ζητήματα τά σχετικά μέ τήν χρησιμοποίηση τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν πού διασχίζουν τίς δύο χῶρες καί μέ τήν ἠλεκτρική ἐνέργεια.

»Ἐξῆραν ἐπίσης τήν σημασία τῆς ζεύξεως τῶν τηλεπικοινωνιακῶν δικτύων τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Βουλγαρίας καί τήν ἀνάγκη τῆς ἐπεκτάσεως τῶν κυκλωμάτων transit διά τοῦ ἐδάφους των πρός τόν κόσμο τῆς διευκολύνσεως τῆς ἐπικοινωνίας μέ τάς τρίτας χώρας.

»Ἀφοῦ ὑπεγράμμισαν τήν σημασία τοῦ τουρισμοῦ γιά τήν οἰκονομία τῶν δύο χωρῶν, συνεφωνήθη νά ὑποστηρίξουν τίς τουριστικές ἀνταλλαγές ὡς καί τίς προσπάθειες προσελκύσεως ἑνός μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ τουριστῶν τῶν τρίτων χωρῶν.

»Ἀφοῦ ὑπεγράμμισαν τήν μεγάλη σημασία τῶν μορφωτικῶν καί ἐπιστημονικῶν σχέσεων, τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν χαρά τους γιά τήν πρόοδο πού πραγματοποιήθηκε στόν τομέα αὐτό τό 1975 καί γιά τήν ὑπογραφή τοῦ Τριετοῦς Προγράμματος ἀνταλλαγῶν ἀναφερομένου στούς τομεῖς τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἐπιστήμης, τῆς παιδείας, τοῦ θεάτρου, τῆς τέχνης καί ἄλλους. Συνεφώνησαν νά ἐνθαρρύνουν νέες μορφές γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη αὐτῆς τῆς συνεργασίας.

»Κατά τήν διάρκεια τῆς ἐπισκέψεως οἱ ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπέγραψαν Σύμβαση Δικαστικῆς Ἀρωγῆς μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας καί τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας.

»Ἐξετάζοντες τά διεθνῆ ζητήματα τῆς ἐπικαιρότητος οἱ δύο ἡγέτες ἐπανεβεβαίωσαν τήν προσήλωσή τους στήν αὐστηρή τήρηση τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, στούς σκοπούς καί τίς ἀρχές του καί ἐτάχθησαν ὑπέρ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ρόλου καί τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ Ὀργανισμοῦ αὐτοῦ για τήν διατήρηση τῆς εἰρήνης καί τῆς διεθνοῦς ἀσφαλείας. Πρός τόν σκοπό αὐτό ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν καλή συνεργασία μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τους στόν ΟΗΕ ὡς καί στά πλαίσια ἄλλων διεθνῶν ὀργανισμῶν καί ἀπεφάσισαν νά συνεχίσουν αὐτήν τήν πρακτική καί στό μέλλον.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν εὐτυχῆ κατάληξη τῆς Διασκέψεως γιά τήν Ἀσφάλεια καί τήν Συνεργασία στήν Εὐρώπη. Εἶναι πεπεισμένα ὅτι ἡ Τελική Πρᾶξις δημιουργεῖ εὐνοϊκές συνθῆκες γιά τήν σταθεροποίηση τῆς ὑφέσεως καί τήν ἀνάπτυξη τῆς συνεργασίας

στήν Εὐρώπη. Συνεφώνησαν ὅτι ἡ ἐνιαία ἐφαρμογή ἀπό ὅλα τά μετέχοντα Κράτη τοῦ υἱοθετηθέντος κειμένου ἐπιβάλλεται πρός τό συμφέρον τῆς ἐνισχύσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀσφαλείας καί συνεργασίας.

»Τά δύο μέρη ἐξακολουθοῦν νά ἀποδίδουν μεγάλη σημασία στήν διαδικασία τῆς ὑφέσεως ἡ ὁποία πρέπει νά συνεχισθῆ ἐντός πνεύματος ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Πρός τόν σκοπό αὐτό ἔκριναν ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις τῆς Βιέννης γιά τήν ἀμοιβαία μείωση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν ἐξοπλισμῶν στήν Κεντρική Εὐρώπη καί τά μέτρα τά ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένα μέ αὐτήν ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία καί ἐτάχθησαν ὑπέρ ἀποφάσεων ἀμοιβαίως ἀποδεκτῶν οἱ ὁποῖες ἀνταποκρίνονται στήν ἀρχή τῆς μειώσεως τῆς ἀσφαλείας οἱασδήποτε χώρας συμπεριλαμβανομένων τῶν χωρῶν εἰδικῶν συνθηκῶν.

»Τά δύο μέρη θεωροῦν ζωτικοῦ ἐνδιαφέροντος δι' ὅλα τά Κράτη τόν τερματισμό τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν καί τόν γενικό καί πλήρη ἀφοπλισμό ὑπό αὐστηρόν καί ἀποτελεσματικόν διεθνῆ ἔλεγχον. Πρός τοῦτο ἐτάχθησαν ὑπέρ τῆς συγκλήσεως τό ταχύτερον μιᾶς Παγκοσμίου Διασκέψεως Ἀφοπλισμοῦ μέ συμμετοχή ὅλων τῶν πυρηνικῶν δυνάμεων.

»Τά δύο μέρη ἐξετίμησαν τήν σημασία τῆς Διασκέψεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν γιά τό Δίκαιον τῆς Θαλάσσης καί ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμίαν των νά συνεισφέρουν τήν ἐνεργόν συμβολήν των πρός τόν σκοπό τῆς ἐπεξεργασίας σταθερῶν κανόνων Διεθνοῦς Δικαίου γενικῆς ἀποδοχῆς.

»Τά δύο μέρη ἀπέδωσαν ἰδιαίτερη προσοχή εἰς τήν κατάσταση εἰς τά Βαλκάνια καί ὑπεγράμμισαν ὅτι ἡ παγίωση τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφαλείας εἰς τήν περιοχήν αὐτήν ἀποτελεῖ σπουδαίαν συμβολήν εἰς τήν ὕφεσιν ἐν Εὐρώπῃ. Συνεφώνησαν νά προωθήσουν τίς διμερεῖς σχέσεις καλῆς γειτονίας καί συνεργασίας μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν, πρᾶγμα πού θά ἐπιτρέψῃ τήν δημιουργία ἀτμοσφαίρας ἐμπιστοσύνης καί ἀμοιβαίας κατανοήσεως εἰς τά Βαλκάνια καί ἐξέφρασαν τήν ἀπόφασή τους νά καταβάλουν πρός τοῦτο σταθερές προσπάθειες.

»Λαμβάνοντα ὑπό σημείωσιν τήν Σύνοδον Ἐμπειρογνωμόνων ἐπί τῆς πολυμεροῦς οἰκονομικῆς καί τεχνικῆς συνεργασίας μεταξύ τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρουμανίας, τῆς Τουρκίας καί τῆς Γιουγκοσλαβίας πού συνῆλθε σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἐκδήλωση μεταξύ συμμετεχόντων Κρατῶν, στήν Ἀθήνα ἀπό 26 Ἰανουαρίου μέχρι 5 Φεβρουαρίου 1976 μέ πρωτοβουλία τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, τά δύο μέρη διεκήρυξαν τήν ὑποστήριξή τους στήν συνεργασία αὐτή μεταξύ βαλκανικῶν Κρατῶν ἡ ὁποία πρέπει νά πραγματοποιηθῆ μέ πνεῦμα ρεαλιστικό καί στούς τομεῖς πού εἶναι γενικά ἀποδεκτοί καί κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχία τήν ὁποία τούς ἐμπνέει ἡ κατάστασις στήν Κύπρο, Κράτος κυρίαρχο καί μέλος τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί θεωροῦν ὅτι ἡ κατάστασις αὐτή ἀποτελεῖ κίνδυνο γιά τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια τῆς περιοχῆς. Διεκήρυξαν ὅτι οἱαδήποτε λύσις θά ἔδει νά εἶναι εἰρηνική καί νά ἐξασφαλίζῃ τήν ἀνεξαρτησία, τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα, τήν κυριαρχία καί τό ἀδέσμευτο τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου. Τά δύο μέρη ἐπανεβεβαίωσαν τήν προσήλωσή των εἰς τίς σχετικές πρός τήν Κύπρο ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καί τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί ὑπεγράμμισαν τήν σπουδαιότητα τοῦ ρόλου τοῦ ΟΗΕ γιά τήν ἐπίλυση τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχίαν των γιά τήν κρίση τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί ἐτάχθησαν ὑπέρ μιᾶς δικαίας καί διαρκοῦς εἰρήνης. Ἐκκινοῦντα ἀπό τήν ἀρχή τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν καί τό ἄξίωμα ὅτι ἡ κτῆσις ἐδαφῶν διά τῆς βίας εἶναι ἀπαράδεκτος εἰς τίς διεθνεῖς σχέσεις, ὑπεγράμμισαν τήν ἀνάγκη ἐκκενώσεως ὅλων τῶν ἀραβικῶν ἐδαφῶν τά ὁποῖα κατελήφθησαν τό 1967 καί ἐξευρέσεως λύσεως ἡ ὁποία θά ἐσέβετο τό νόμιμα δικαιώματα ὅλων τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς καί θά ἠγγυᾶτο συγχρόνως τήν ἐθνικήν ὀντότητα καί τά νόμιμα δικαιώματα τοῦ ἀραβικοῦ λαοῦ τῆς Παλαιστίνης.

»Ἡ τραγική κατάστασις εἰς τήν Δημοκρατίαν τοῦ Λιβάνου συνεκράτησε τήν προσοχή τῶν δύο μερῶν τά ὁποῖα διεπίστωσαν ὅτι ἡ παράτασις τῆς κρίσεως θά ἠδύνατο νά δημιουργήση νέους καί σοβαρούς κινδύνους γιά τήν εἰρήνη εἰς τήν Μέση Ἀνατολή.

»Τά δύο μέρη εἶναι πεπεισμένα ὅτι οἱ συνομιλητές των θά σημειώσουν νέον σταθμόν καρποφόρου συνεργασίας μεταξύ Ἑλλάδος καί Βουλγαρίας χάριν τῆς εὐημερίας τῶν δύο φίλων καί γειτόνων λαῶν πρός ὄφελος τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφαλείας εἰς τήν Βαλκανική, τήν Εὐρώπη καί τόν κόσμο.

»Ἐξ ὀνόματος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους καί τῆς Κυβερνήσεως τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας, ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους κ. Τοντόρ Ζίφκωφ ἐκάλεσε τόν πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνον Τσάτσον καί τόν πρωθυπουργόν κ. Κωνσταντῖνον Καραμανλῆν νά ἐπισκεφθοῦν ἐπισήμως τήν Λαϊκήν Δημοκρατίαν τῆς Βουλγαρίας. Οἱ προσκλήσεις ἐγένοντο δεκτές μέ ἱκανοποίηση. Οἱ ἡμερομηνίες θά καθορισθοῦν μεταγενέστερα διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ».

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Βούλγαρου προέδρου στήν Ἑλλάδα προσέλκυσε τό ἐνδιαφέρον τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης. Ἡ «Süddeutsche Zeitung», σέ δημοσίευμα μέ τίτλο «Ἡ Ἀθήνα γίνεται πρωτεύουσα τῶν Βαλκανίων», πρόβαλε τό νέο κλῖμα πού εἶχε δημιουργηθεῖ στή νοτιοανατολική Εὐρώπη καί τοῦ ὁποίου κύριος ἐμπνευστής ἦταν ὁ Κ. Καραμανλῆς, μετά ἰδιαίτερα τή σύγκληση τῆς Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως. Τόνισε, ἀκόμη, ὅτι πρόθεση τῆς Ἑλλάδος ἦταν νά ἀπομονώσει διπλωματικά τήν Τουρκία (12.4).

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Μ. Μαρσώ στή «Le Monde», τοποθετοῦσε τήν ἐπίσκεψη Ζίφκωφ, ἀλλά καί τήν πρόσφατη δραστηριοποίηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό διεθνές πεδίο, στό πλαίσιο τῶν εὐρύτερων στόχων τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς:

Οἱ δύο χῶρες (Ἑλλάδα καί Βουλγαρία), ἀπαλλάσσονται ἀπό τά φαντάσματα τοῦ παρελθόντος καί προσανατολίζονται σέ μιά σταθερή συνεργασία. Ὁπωσδήποτε, οἱ ἰθύνοντες στήν Ἀθήνα, ὅπως καί αὐτοί στή Σόφια, γνωρίζουν

Κατάθεση στεφάνου ἀπό τόν Τ. Ζίφκωφ στό Μνημεῖο τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτη.

ὅτι, λόγῳ τῆς πολυπλοκότητας τῶν σχέσεων στήν περιοχή, δέν μποροῦν νά βάλουν τό ἀμάξι πρίν ἀπό τά ζῶα, οὔτε νά προσπαθήσουν νά ἐπιτύχουν ἀπόλυτα δομημένη διαβαλκανική συνεργασία χωρίς νά ἀναπτύξουν στό μάξιμουμ τίς διμερεῖς σχέσεις.

Ἐρχόμενη μετά τίς ἐπισκέψεις τοῦ Ρουμάνου προέδρου Τσαουσέσκου καί τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Μάλτας Μίντωφ, ἡ ἐπίσκεψη τοῦ προέδρου Ζίφκωφ ἐπιβεβαιώνει τό ρόλο πού ἐπιθυμεῖ νά διαδραματίσει ἡ Ἑλλάδα στή Μεσόγειο. Σέ κάθε περίπτωση, δέν πρέπει νά περιμένει κανείς ἐντυπωσιακές ἐξελίξεις, καί ἀπό τήν πλευρά τους οἱ Ἕλληνες ἰθύνοντες γνωρίζουν ὅτι βρίσκονται πάντα ἀντιμέτωποι μέ τό βασικό πρόβλημα τῶν σχέσεων μέ τήν Οὐάσιγκτων.

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ βρετανικοῦ τύπου, τέλος, οἱ «Times» ἐπισήμαναν:

(Ἡ ἐπίσκεψη Ζίφκωφ) ἦταν μιά θαυμαστή ἐπιτυχία γιά τήν πολιτική τῆς ἐνεργοῦ συνεργασίας μεταξύ δύο χωρῶν μέ διαφορετικά πολιτικά συστήματα καί μιά μακρά ἱστορία ἐχθρότητας.

Ἡ βελτίωση τῶν σχέσεων μέ τή Βουλγαρία ἀποκτᾶ μεγαλύτερη σημασία ἐξαιτίας τῆς συνεχιζόμενης ἑλληνοτουρκικῆς κρίσεως. Ἡ Ἑλλάδα, πού ὑποπτεύεται ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει ἐπεκτατικές βλέψεις στό Αἰγαῖο, ἔχει μετατοπίσει τήν ἀμυντική της προσπάθεια πρός ἀνατολάς. Κάτι τέτοιο δέν θά ἦταν δυνατό ἐάν ἡ Ἑλλάδα δέν ἔνοιωθε ἀρκετά σίγουρη ὡς πρός τίς προθέσεις τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὥστε νά χαλαρώσει τήν ἀμυντική της διάταξη κατά μῆκος τῶν βόρειων συνόρων της (12.4).

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Χρ. Στράτος, σέ δηλώσεις του, τονίζει ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀποδίδει ἄμεση προτεραιότητα στή μεγαλύτερη δυνατή αὔξηση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, μέσω τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἀρδευόμενων ἐκτάσεων, τήν προσεχῆ εἰκοσαετία, κατά 450.000 στρέμματα τό χρόνο. Ἤδη, ἐκτελοῦνται ἔργα σέ 3 περίπου ἑκατ. στρέμματα, ἐνῶ πρόκειται σύντομα νά ἀρχίσουν ἐργασίες σέ ἄλλα 3 ἑκατ. στρέμματα, καί στά ὑπόλοιπα 3 ἑκατ. στρέμματα μετά τό 1980. Κατά τήν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος — πού θά χρηματοδοτηθεῖ κυρίως ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων — ἀπόλυτη προτεραιότητα θά δοθεῖ στίς παραμεθόριες περιοχές, ἐνῶ, ὅσον ἀφορᾶ τά ἐγγειοβελτιωτικά καί ἀρδευτικά ἔργα στή βόρεια Ἑλλάδα, θά προβλεφθεῖ ὑποδομή ἀνάλογη μέ τά προγραμματιζόμενα ἔργα διακρατικῆς φύσεως στούς ποταμούς πού διασχίζουν τήν Ἑλλάδα καί τίς γειτονικές χῶρες.

17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημερώνει τή Βουλή σχετικά μέ τήν ὑπογραφή τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας - πλαισίου. Κατά τή διάρκεια τῆς ἀγορεύσεώς του, διατυπώνει καί πρόταση πρός τήν Τουρκία γιά ὑπογραφή Συμφώνου μή Ἐπιθέσεως:

«Κύριοι βουλευταί,

»Ἀπό τόν τύπον πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις προσέρχεται σήμερον εἰς τήν Βουλήν διά νά δώση σκληράν μάχην. Ἀλλά ἐγώ τουλάχιστον δέν βλέπω τό ἀντικείμενον τῆς μάχης. Δι' αὐτό καί προσέρχομαι εἰς τήν Βουλήν μέ εἰρηνικάς διαθέσεις.

»Ἐλπίζω ὅτι αἱ πολεμοχαρεῖς εἰδήσεις καί παραινέσεις τοῦ τύπου θά διαψευσθοῦν, διά νά μή δημιουργήσουν ὀξύτητες αἱ ὁποῖες ἠμποροῦν νά βλάψουν τόν τόπον. Ἄλλωστε, ἠμποροῦμεν νά διαφυλάξωμεν τό πολεμικόν μας μένος δι' ἄλλας δυσκολωτέρας περιστάσεις, πού δέν ἀποκλείεται νά ἐμφανισθοῦν.

»Κύριοι βουλευταί,

»Ἡ δικτατορία μᾶς ἐκληροδότησεν, ὡς γνωστόν, μίαν δραματικήν κατάστασιν εἰς τάς ἐξωτερικάς μας σχέσεις. Κατάστασιν τῆς ὁποίας εὑρέθη αἰχμάλωτος ἡ δημοκρατία καί συνεπῶς ἡ Κυβέρνησίς μου. Ἀπεμόνωσε διεθνῶς τήν χώραν. Ἐκλόνισε τάς μετά τῶν συμμάχων σχέσεις. Καί πρό παντός ἔδωσε τό πρόσχημα, ἀλλά καί τήν δυνατότητα εἰς τήν Τουρκίαν νά δημιουργήση τετελεσμένα γεγονότα εἰς βάρος τοῦ ἔθνους.

»Ὅπως δέ γνωρίζετε, εἶναι εὐκολώτερο νά προλάβετε τά τετελεσμένα γεγονότα, παρά νά τά θεραπεύσετε, ὅταν ἔχουν συντελεσθῆ.

»Ἡ κατάστασις αὐτή πού συνεχίζεται, περνᾶ αὐτήν τήν στιγμήν μίαν κρίσιμον φάσιν, διά τήν ἀντιμετώπισιν τῆς ὁποίας θά ἀπαιτηθοῦν ψυχραιμία, ἀποφασιστικότης καί πρό παντός ρεαλισμός. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε δέ μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν νά ἀναφερθῶ εἰς μίαν διαπίστωσιν τήν ὁποίαν ἔκαμα κατά τήν τελευταίαν ὁμιλίαν μου εἰς τήν Βουλήν. Ὅτι δηλαδή ἀποτυγχάνομεν πολλάκις εἰς τήν ἐξωτερικήν πολιτικήν, διότι δέν ἔχομεν, δι' ἔλλειψιν ρεαλισμοῦ, τήν ἱκανότητα νά ἐκτιμήσωμεν πραγματικάς καταστάσεις· καί ὅταν τήν ἔχωμεν, δέν ἔχομεν τό πολιτικόν θάρρος νά τάς ἀντιμετωπίσωμεν διά λόγους δημαγωγίας. Θά ἠθέλησα νά ἀποδειχθῆ τό ἀντίθετον κατά τήν διεξαγωγήν τῆς παρούσης συζητήσεως.

»Θά ἦτο χρήσιμον νομίζω, κύριοι βουλευταί, νά ἀναφερθῶ δι' ὀλίγων εἰς τό ἱστορικόν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν, πρίν ἔλθω εἰς τό κύριον θέμα τό ὁποῖον θά μᾶς ἀπασχολήση σήμερον.

»Ἀφετηρία τῶν διαφορῶν αὐτῶν, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ἡ Κύπρος, διά τό δρᾶμα τῆς ὁποίας δέν εἴμεθα ἀνεύθυνοι οὔτε ἡ Ἀθήνα, οὔτε ἡ Λευκωσία. Τό ἀποκορύφωμα ὅμως τῶν σφαλμάτων μας, πού ἐπῆρε τήν μορφήν ἐγκλήματος, ὑπῆρξε τό πραξικόπημα τῆς χούντας ἐναντίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου. Τοῦ πραξικοπήματος αὐτοῦ ἐπωφελήθη ἡ Τουρκία γιά νά εἰσβάλη εἰς τήν Μεγαλόνησον. Καί εἰσέβαλεν, ὅπως γνωρίζετε, μέ τόν ψευδῆ ἰσχυρισμόν ὅτι ἤθελε νά ἀποκαταστήση τήν νομιμότητα καί νά προστατεύση τούς ὁμοεθνεῖς της. Ἀλλά τρεῖς ἡμέρας μετά τήν εἰσβολήν ἀποκαθίστατο ἡ νομιμότης τόσον εἰς τήν Κύπρον, ὅσον καί εἰς τάς Ἀθήνας. Εἰς μέν τήν Κύπρον, εἰς τό πρόσωπον τοῦ κ. Κληρίδη ὡς ἀναπληρωτοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, εἰς δέ τάς Ἀθήνας, εἰς τό πρόσωπον τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως. Ὤφειλε, συνεπῶς, ἡ Τουρ-

κία, ἄν ἦτο εἰλικρινής, νά ἀποχωρήση ἀμέσως ἀπό τήν νῆσον, διότι εἶχε πραγματοποιηθῆ ὁ σκοπός τόν ὁποῖον ἐπεκαλέσθη διά νά εἰσβάλη εἰς αὐτήν. Ἐν τούτοις, ὄχι μόνον δέν τό ἔπραξεν, ἀλλά κατά τήν διάρκειαν τῆς Διασκέψεως τῆς Γενεύης ἐξαπέλυσε νέαν ἐπίθεσιν, κατέλαβε τό 40% τῆς νήσου καί ἐδημιούργησε τό δράμα τῶν 200.000 προσφύγων. Συνεπῶς, εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν, ὁ δόλος τῆς Τουρκίας δέν εἶναι δυνατόν ἀπό κανένα νά ἀμφισβητηθῆ.

»Παράλληλα μέ τήν εἰσβολήν εἰς τήν Κύπρον, ἡ Τουρκία ἐδημιούργησε τά λεγόμενα θέματα τοῦ Αἰγαίου, προβάλλουσα ἀπαραδέκτους ἀξιώσεις καί ἐπισείουσα ἀπειλάς. Ἡ Ἑλλάς, ἔχουσα διάφορον θέσιν ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν, προσεφέρθη νά τά συζητήση, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά εὕρισκεν κατανόησιν διά μίαν εἰρηνικήν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν.

»Ἀλλά ὁ διάλογος αὐτός, διάλογος μετ' ἐμποδίων, καρκινοβατεῖ ἐξ αἰτίας τῆς Τουρκίας τόσον ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, ὅσον καί ἐπί τῶν θεμάτων τοῦ Αἰγαίου.

»Ἡ Ἑλλάς, κύριοι βουλευταί, πρό τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐπεδόθη εἰς ἕνα πολύπλευρον, πολυμέτωπον ἀγῶνα διά τήν κινητοποίησιν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀναγνωρισθῆ τό δίκαιο τῆς Κύπρου καί νά ἀποδοκιμασθῆ καθολικά ἡ Τουρκία. Ὁ Ὀργανισμός τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν κατ' ἐπανάληψιν κατεδίκασεν τήν Τουρκίαν. Τό αὐτό ἔπραξεν καί τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης. Αἱ χῶραι τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς κατ' ἐπανάληψιν ἐζήτησαν ἀπό τήν Τουρκίαν νά ἀποκαταστήση τό δίκαιον εἰς τήν Κύπρον. Ἡ Διάσκεψις τῶν Ἀδεσμεύτων εἰς τήν Λίμαν καί ἡ Σύνοδος τῆς Κοινοπολιτείας εἰς τήν Τζαμάικα κατεδίκασαν ἀνεπιφυλάκτως τήν Τουρκίαν.

»Τέλος, τό ἀμερικανικόν Κογκρέσον, γιά νά βοηθήση τήν Κύπρον, ἀπηγόρευσε τήν χορήγησιν στρατιωτικῆς βοηθείας εἰς τήν Τουρκίαν. Καί εἶναι ἄδικον, ἀλλά καί ἐπιζήμιον ἐθνικῶς νά κατηγοροῦμεν ὅλους αὐτούς ὅτι δῆθεν ἀδικοῦν τήν Ἑλλάδα καί εὐνοοῦν τήν Τουρκίαν, ὅταν συμβαίνη ἀκριβῶς τό ἀντίθετον. Καί λέγω ὅτι εἶναι ἐθνικῶς ἐπικίνδυνον, διότι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὑποβοηθοῦμεν τό παιχνίδι τῆς Ἀριστερᾶς, πού προσπαθεῖ νά δημιουργήση εἰς τόν τόπον μας ἀντιδυτικόν κλῖμα.

»Κύριοι βουλευταί,

»Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ Κογκρέσου γιά τήν παροχήν στρατιωτικῆς βοηθείας πρός τήν Τουρκίαν ἐπέρασε ἀπό διαφόρους φάσεις, χωρίς ὅμως νά προαγάγη τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Γιατί ἡ Τουρκία ἰσχυρίζετο πάντοτε ὅτι διά λόγους ἐθνικῆς φιλοτιμίας δέν ἠδύνατο νά προβῆ ὑπό πίεσιν εἰς παραχωρήσεις. Ἡ τελευταία φάσις ἐσημειώθη τόν Ἰούλιον τοῦ 1975, ὁπότε ἡ Τουρκία, ἀντιδρῶσα κατά τῆς ἀπαγορεύσεως, ἔκλεισε τάς 26 ἀμερικανικάς βάσεις αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τό ἔδαφός της.

»Τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1975 τό Κογκρέσον, ἀνήσυχον ἀπό τήν πρᾶξιν αὐτήν τῆς Τουρκίας, ἐψήφισεν τόν νόμον 2230, διά τοῦ ὁποίου ἦρε μερικῶς τήν ἀπαγόρευσιν. Ἔτσι ἐπετράπη ἡ παράδοσις ὑλικοῦ, ἀξίας 185 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, πού εἶχε παραγγείλει προηγουμένως ἡ Τουρκία εἰς τήν Ἀμερικήν καί ἐπροτάθη διά τό τρέχον ἔτος βοήθεια πρός αὐτήν 185 ἑκατ. δολλαρίων, ὑπό τόν ὅρον ὅμως ὅτι θά ἐσημειοῦτο πρόοδος εἰς τό Κυπριακόν.

»Εἰς ἀπάντησιν, ἡ Τουρκία ἐδήλωσεν ὅτι θά κλείση ὁριστικά τάς ἀμερικανικάς βάσεις, ἐάν δέν τῆς δοθῆ μεγάλου ὕψους καί ἀδέσμευτος βοήθεια. Ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις ἐκάμφθη τελικῶς, διότι, ὅπως ἐδήλωσεν, ἦτο ὑποχρεωμένη νά προστατεύση τά στρατηγικά συμφέροντα τῆς Ἀμερικῆς καί διότι ἤλπιζεν ὅτι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ θά διευκολύνετο ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ. Καί, ὅπως γνωρίζετε, πρό τριῶν ἑβδομάδων ὑπεγράφη ἡ γνωστή ἀμερικανοτουρκική συμφωνία, ἐπί τῇ βάσει τῆς ὁποίας χορηγεῖται εἰς τήν Τουρκίαν στρατιωτική βοήθεια χιλίων ἑκατομμυρίων δολλαρίων γιά 4 χρόνια καί ἀναθεωρεῖται τό καθεστώς τῶν ἐν Τουρκίᾳ βάσεων.

»Ἡ Ἑλλάς, ὅμως, ὁσονδήποτε καί ἐάν ἡ πρᾶξις αὐτή τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως ὑπαγορεύθη ἀπό τάς στρατηγικάς ἀνάγκας τῆς Ἀμερικῆς, ἦτο ὑποχρεωμένη νά δεχθῆ ὅτι ἡ συμφωνία αὐτή ἔβλαπτε τά συμφέροντά της. Γιατί ἀνέτρεπε τόν συσχετισμόν δυνάμεων, τόν ὁποῖον μέ τόσας θυσίας ἐπετύχαμεν κατά τά τελευταῖα δύο χρόνια. Τούτου δοθέντος, ἦτο φυσικόν νά ἀντιδράση ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις καί νά ζητήση, πρῶτον, τήν ἀποκατάστασιν τῆς στρατιωτικῆς ἰσορροπίας καί, δεύτερον, κατηγορηματικάς διαβεβαιώσεις γιά τήν ἀσφάλειαν τοῦ Αἰγαίου καί τήν πρόοδον τοῦ Κυπριακοῦ.

»Μετά τάς ἐπιπόνους διαπραγματεύσεις πού διεξήχθησαν σέ ὑψηλό ἐπίπεδο, ὑπεγράφη προχθές πλαίσιον συμφωνίας, ἐπί τῇ βάσει τοῦ ὁποίου:

»Πρῶτον, χορηγεῖται εἰς τήν Ἑλλάδα στρατιωτική βοήθεια 700 ἑκατομμυρίων δολλαρίων γιά 4 χρόνια, ἐκτός τῶν 206 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, τά ὁποῖα προβλέπονται γιά τό τρέχον ἔτος. Σύνολον δηλαδή βοηθείας 906 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ἔναντι 1.156 ἑκατομμυρίων δολλαρίων τῆς Τουρκίας, δεδομένου ὅτι προβλέπεται καί γι' αὐτήν βοήθεια 156 ἑκατομμυρίων δολλαρίων γιά τό τρέχον ἔτος.

»Δεύτερον, αἱ διατηρούμεναι τρεῖς ἀμερικανικαί βάσεις — καί λέγω τρεῖς, διότι κατηργήθησαν αἱ βάσεις Ἐλευσῖνος, Ἑλληνικοῦ καί Βαρυμπόμπης — αἱ τρεῖς λοιπόν αὐταί βάσεις θά εἶναι ἑλληνικαί, θά τελοῦν ὑπό Ἕλληνα διοικητήν καί ὑπό ἀπόλυτον ἐθνικόν ἔλεγχον καί θά ὑπηρετοῦν καί τάς ἀμυντικάς ἀνάγκας τῆς χώρας μας.

»Τρίτον, ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τήν πολιτικήν καί ἠθικήν ὑποχρέωσιν — διότι, ὅπως γνωρίζετε, δέν ἦτο δυνατόν πρακτικῶς νά ἀναλάβη νομικήν ὑποχρέωσιν — νά προστατεύση τήν εἰρήνην εἰς τό Αἰγαῖον.

»Τέταρτον, προσφέρεται νά ἀσκήση τήν ἐπιρροήν της γιά τήν δικαίαν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Καί,

»Πέμπτον, ὑπόσχεται νά βοηθήση τήν Ἑλλάδα εἰς τήν ἐξεύρεσιν κεφαλαίων, ἄν τό ἰσοζύγιον πληρωμῶν τῆς χώρας τό ἀπαιτήση. Διότι, ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε, θά ἦτο κακή πολιτική νά ζητήσωμεν ἐκ τῶν προτέρων δάνεια, χωρίς νά γνωρίζωμεν ἐάν θά μᾶς χρειασθοῦν. Ἐάν τό ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν δέν ἐξελιχθῆ καλῶς — καί μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν πληροφορῶ εὐχαρίστως τήν Βουλήν ὅτι ἐξελίσσεται καλῶς — τότε καί μόνον τότε θά κάμωμεν χρῆσιν αὐτῆς τῆς προσφορᾶς.

»Ὑπάρχουν βέβαια καί ἄλλαι ρυθμίσεις, δευτερευούσης ὅμως σημασίας.

»Κύριοι βουλευταί,

Ὁμιλία ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας γιά τήν ἐξωτερική πολιτική.

»Γιά νά ἐκτιμηθῆ ἡ σημασία τῆς ἐπιτευχθείσης Συμφωνίας, θά ἔπρεπε νά συνεκτιμηθῆ καί ἡ κατάστασις εἰς τήν ὁποίαν θά εὑρίσκετο ἡ χώρα μας, ἐάν ἡ Συμφωνία αὐτή δέν εἶχε ἐπιτευχθῆ.

»Πιστεύω — καί τό πιστεύω εἰλικρινῶς, διότι τό ἔζησα προσωπικῶς κατά τρόπον ἔντονον τάς τελευταίας τρεῖς ἑβδομάδας — ὅτι εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν θά ἀντιμετωπίζαμε δραματικά διλήμματα, πού θά μᾶς ὁδηγοῦσαν σέ ἐπικίνδυνα ἀδιέξοδα. Καί ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, θά πρέπη ἡ Συμφωνία αὐτή νά θεωρηθῆ ὡς ἐθνική ἐπιτυχία. Καί λέγω ἐθνική ἐπιτυχία, γιατί ἐπετεύχθη χάρις στήν ὁμοψυχία τήν ὁποίαν ἐπεδείξαμε κατά τάς κρισίμους τελευταίας ἡμέρας.

»Ἤδη ὅμως μέ τήν πάροδον τοῦ κινδύνου, ἀρχίσαμε τά "ναί μέν, ἀλλά" καί ἀναζητοῦμε, ὅπως θά λέγαμε στήν Μακεδονία, "τήν μυῖγα στό πιλάφι". Φαίνεται, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι στήν Ἑλλάδα θά πρέπη νά φοβούμεθα τίς ἐπιτυχίες καί ὄχι τίς συμφορές, γιατί οἱ συμφορές ἑνώνουν, ἐνῶ οἱ ἐπιτυχίες, μέ τόν φθόνον πού προκαλοῦν, διχάζουν.

»Ὑπεστηρίχθη ἀπό μερίδα τῆς ἀντιπολιτεύσεως — δέν ἀφορᾶ ἐσᾶς (ἀποτεινόμενος πρός τόν ἀρχηγόν τοῦ ΠΑΣΟΚ κ. Ἀνδρέα Παπανδρέου) — ὅτι θά ἔπρεπε ἀντί νά ἐπιδιώξωμεν τήν Συμφωνίαν αὐτήν, νά ἀναλάβωμεν ἀγῶνα γιά νά πείσωμε τό Κογκρέσο νά ἀπορρίψη τήν ἀμερικανοτουρκική συμφωνία. Ἴσως νά εἶναι καί αὐτή μία πολιτική. Ἡ Κυβέρνησις ὅμως ἔκρινε ὅτι δέν ἔπρεπε νά ἀκολουθήση τήν πολιτικήν αὐτήν.

»Πρῶτον, διότι δέν ἠμπορεῖ ἡ ἐπίσημος Ἑλλάς νά ἀναμιγνύεται ἀκινδύνως στίς διενέξεις μεταξύ τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ Κογκρέσου.

»Δεύτερον, διότι εἶναι ἀμφίβολον ἐάν θά ἐπιτυγχάναμε εἰς τήν προσπάθειάν μας νά ἀνατρέψωμεν τήν Συμφωνίαν αὐτήν. Καί,

»Τρίτον, διότι ἐάν ἐπιτυγχάναμε νά τήν ἀνατρέψωμεν, εἶναι ἀμφίβολον ἐάν τοῦτο θά βοηθοῦσε τήν κυπριακήν ὑπόθεσιν, δεδομένου ὅτι θά ἐδημιουργεῖτο τοιαύτη ἔντασις εἰς τάς σχέσεις μας μέ τήν Ἀμερικήν καί τήν Τουρκίαν, ὥστε νά ὑπάρχη κίνδυνος νά ἀποβῆ πύρρειος νίκη ἡ ἐπιτυχία μας.

»Ὁ ἰσχυρισμός, ἄλλωστε, ὅτι διά τῆς συμφωνίας αὐτῆς διευκολύνομεν τήν ψήφισιν τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας εἶναι ἀβάσιμος. Διότι τό Κογκρέσον, σάν κυρίαρχο Σῶμα, ἠμπορεῖ νά ἀπαλλαγῆ τοῦ διλήμματος, ἀπορρίπτον τήν τουρκικήν ἤ καί ἀμφοτέρας τάς συμφωνίας, ἄν κρίνη ὅτι αὐτό ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα τόσον τῆς Ἀμερικῆς, ὅσον καί τῆς Κύπρου.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν θά εἶχε ἀντίρρησιν ἐπ' αὐτοῦ διότι μέ τήν ἀπόρριψιν ἀμφοτέρων τῶν συμφωνιῶν θά ἀποκαθίστατο ἡ κατάστασις ἡ ὁποία ὑπῆρχε πρό τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας. Δέν ἠδύνατο ὅμως νά διακινδυνεύση μίαν τοιαύτην μάχην μέ κίνδυνον νά εὑρεθῆ μετέωρος ἐάν, παρά τάς ἀντιδράσεις της, ἐψηφίζετο ἡ ἀμερικανοτουρκική συμφωνία.

»Διά τῆς πολιτικῆς τήν ὁποίαν ἀκολουθήσαμεν, ἀσφαλίσαμεν τήν Ἑλλάδα χωρίς — ὅπως λέγουν — νά πέσωμεν σέ παγίδα καί νά διευκολύνωμεν τούς Τούρκους.

»Κύριοι βουλευταί,

»Πέραν τῆς προαναφερθείσης ἀπόψεως, ἡ Ἀριστερά ἔκρινε ὅτι τῆς παρείχετο ἡ εὐκαιρία νά προβάλη κατά τρόπον πονηρόν τήν ἀδέσμευτον πολιτικήν της, χωρίς βέβαια

νά εἶναι ἀδέσμευτη ἡ ἴδια. Καί λέγω κατά τρόπον πονηρόν, διότι διά τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐπιδιώκεται ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν δημοκρατικήν Δύσιν καί ἐνδεχομένως, σέ δεύτερον στάδιον, ἡ ἔνταξίς της εἰς τήν κομμουνιστικήν Ἀνατολήν.

»Καί στήν περίπτωση αὐτή, ὅπως βλέπετε, κύριοι συνάδελφοι, ἡ ἑλληνική Ἀριστερά ἀπεδείχθη ἀπροσάρμοστη. Δέν παραδειγματίσθηκε οὔτε ἀπό τήν πεῖραν τοῦ παρελθόντος, οὔτε ἀπό τήν συμπεριφοράν τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Ἰταλίας καί τῆς Γαλλίας, τά ὁποῖα δέχονται τήν συμμετοχήν τῶν χωρῶν των τόσον εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν, ὅσον καί εἰς τό NATO.

»Μάλιστα, τό κομμουνιστικό κόμμα τῆς Ἰταλίας ὑπεστήριξε τήν θέσιν του αὐτήν μέ τό ἑξῆς ἀπροσδόκητον ἐπιχείρημα: ὅτι "θά παραμείνωμε καί εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν καί εἰς τό NATO, διότι ἐπιθυμοῦμε νά διατηρήσωμε τήν σημερινήν ἰσορροπίαν δυνάμεων εἰς τόν κόσμον, πού εἶναι ὁ μόνος τρόπος ἀποτροπῆς τοῦ πολέμου".

»Ἡ χειροτέρα πολιτική, κύριοι βουλευταί, θά ἦτο ἐκείνη τήν ὁποίαν εἰσηγεῖται ἡ Ἀριστερά: τό νά ἀντιμετωπίζη δηλαδή ἡ Ἑλλάς τούς κινδύνους πού δημιουργοῦνται, μέ τήν πολιτικήν τοῦ ἀδεσμεύτου. Ἡ πολιτική αὐτή εἶναι ἐπικίνδυνος, διότι σέ μίαν ἐποχή πού ἡ βία κυριαρχεῖ στόν κόσμο, ὁ μή ἔχων τήν ἀλληλεγγύην κανενός γίνεται εὐκολώτερα θῦμα ἐπιθέσεως, ἰδίως σέ περιοχές εὐαίσθητες ὅπως ἡ ἰδική μας.

»Ἡ Αἴγυπτος, ἡ ὁποία ὑπέστη τήν ἐπίθεσιν τοῦ Ἰσραήλ εἶναι ἀδέσμευτος. Ἡ Συρία, ἡ ὁποία ὑπέστη τήν ἐπίθεσιν τοῦ Ἰσραήλ, εἶναι ἀδέσμευτος καθώς καί ὁ Λίβανος. Τό Πακιστάν, τό ὁποῖον ὑπέστη τήν ἐπίθεσιν τῆς Ἰνδίας εἶναι ἀδέσμευτο, ὅπως καί ἡ Κύπρος.

»Ἡ πολιτική ὅμως αὐτή τοῦ ἀδεσμεύτου εἶναι πρό παντός ἀδιανόητος διά τήν Ἑλλάδα καί ἰδού διατί:

»Πρῶτον, διότι ἡ ἀποκοπή τῆς χώρας μας ἀπό τήν Δύσιν, εἰς τήν ὁποίαν μᾶς τοποθετοῦν τά πάγια συμφέροντα τοῦ ἔθνους, θά ἄφηνε ἀκάλυπτον τήν ἀσφάλειά μας εἰς περίπτωσιν πολέμου.

»Δεύτερον καί πρό παντός, θά ἐπολλαπλασίαζε εἰς βάρος μας τήν ἰσχύν τῆς Τουρκίας. Διότι ἡ Τουρκία θά εἶχε συμμάχους τήν Εὐρώπην καί τήν Ἀμερικήν, ὅταν ἡ Ἑλλάς θά εὑρίσκετο ἐν ἀπομονώσει. Καί,

»Τρίτον, θά ἔκλεινε τόν δρόμον διά τήν ἔνταξίν μας εἰς τήν Εὐρώπη, μέ τήν ὁποίαν πέραν τῶν ἄλλων ὀφείλομεν — καί εἶναι φυσικόν νά ὀφείλωμεν — νά ταυτίσωμεν καί ἀμυντικῶς τήν τύχην μας.

»Ἰδού λοιπόν διατί κατά τήν γνώμην μου, ἡ πολιτική τοῦ ἀδεσμεύτου δέν εἶναι μόνον γενικά ἐπικίνδυνος, ἀλλά εἶναι ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνος διά τήν Ἑλλάδα. Καί δέν πρέπει νά κάνωμε σύγκρισιν μεταξύ ἀδεσμεύτου καί ἀνεξαρτήτου πολιτικῆς.

»Ἡ Ἑλλάς, ὅπως καί αἱ ἄλλαι χῶραι αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς διεθνεῖς συνασπισμούς, ἀσκεῖ πολιτικήν ἀνεξάρτητον, ὅπως τήν ἀσκεῖ ἡ Ὁλλανδία, ὅπως ἡ Γαλλία ἤ οἱαδήποτε χώρα — καί θά ἠμποροῦσα νά εἴπω ἀκόμη καί ἡ Ρουμανία. Ἀνήκουσα ἡ Ἑλλάς εἰς ἕνα συνασπισμόν, ἐννοεῖ νά ἀκολουθῆ τήν πολιτικήν ἐκείνην ἡ ὁποία, πέραν τῶν συμφερόντων τοῦ συνασπισμοῦ, ὑπηρετεῖ πρό παντός τά συμφέροντα τά ἰδικά της.

»Καί αὐτό εἶναι τό κριτήριον τῆς πολιτικῆς μας.

»Κύριοι βουλευταί,

»Τήν ἐξωτερικήν πολιτικήν τῆς Κυβερνήσεως τήν ἐξέθεσα διά μακρῶν μέ τήν τελευταίαν ὁμιλίαν μου εἰς τήν Βουλήν.

»Ἡ πολιτική αὐτή εἶναι πρῶτον, ἡ ὀργανική ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Ἡνωμένην Εὐρώπην. Καί, ὅπως γνωρίζετε, ἡ ἐπιδίωξις αὐτή ἐπιτυγχάνει. Δεύτερον, ἡ δημιουργία κλίματος εἰρήνης καί συνεργασίας εἰς τόν χῶρον τῆς Βαλκανικῆς καί, ὅπως γνωρίζετε, παρά τάς ὑφισταμένας δυσχερείας, ἡ πολιτική αὐτή προάγεται. Τρίτον, φιλία πρός ὅλους τοῦ λαούς πού μᾶς τήν ἀνταποδίδουν. Τέταρτον, δημιουργία ἰδιοτύπου σχέσεως μέ τό NATO, γιά τήν ἐνίσχυσιν τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας μας. Καί πέμπτον, ἡ διατήρησις ἐν Ἑλλάδι τῶν βάσεων ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ὑπηρετοῦν συγχρόνως καί τά ἀμυντικά συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ πολιτική αὐτή παραμένει ἀμετάβλητος καί δέν ἐπηρεάζεται, ὅπως λέγεται ἤ ὅπως γράφεται, ἀπό τήν παροῦσαν Συμφωνίαν. Εἰς τό πλαίσιον αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἐντάσσεται ἡ ὑπό συζήτησιν συμφωνία. Δι' αὐτῆς ἀπεφύγαμε κατ' ἀρχήν τήν ἀνάγκην ἐπικινδύνων πειραματισμῶν καί ὄχι μόνον ἀποτρέψαμεν σοβαρούς κινδύνους διά τήν ἀσφάλειαν τῆς χώρας, ἀλλά ἐνισχύσαμεν ἐπί πλέον τάς θέσεις τάς ἑλληνικάς τόσον εἰς τό Αἰγαῖον, ὅσον καί εἰς τήν Κύπρον. Καί λέγω καί εἰς τήν Κύπρον διότι, γιά νά βοηθηθῆ ἡ Κύπρος, πρέπει νά εἶναι ἡ Ἑλλάς ἰσχυρά.

»Κύριοι βουλευταί,

»Νομίζω ὅτι δέν εἶναι ἡ ἐποχή κατάλληλος διά πειραματισμούς. Πειραματισμούς, ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, ἐπικινδύνους. Ἡ Κυβέρνησις ἀκολουθεῖ μίαν πολιτικήν, τήν ὁποίαν ἐφαρμόζει μέ συνέπειαν. Ἀπό τῆς στιγμῆς τῆς ἐπανόδου μου εἰς τήν Ἑλλάδα, διεκήρυξα ὅτι ἡ χώρα μας ἀνήκει εἰς τήν Δύσιν. Εἰς τάς ἐκλογάς ὄχι μόνον τό ἐπανέλαβα, ἀλλά καί τό ἀνέπτυξα διά μακρῶν, διά νά γνωρίζη ὁ ἑλληνικός λαός ποία εἶναι ἡ πολιτική μου. Καί ἡ πολιτική αὐτή ἐνεκρίθη ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν.

»Ὅλαι αἱ ἐν συνεχείᾳ πράξεις τῆς Κυβερνήσεώς μου εἶναι συνεπεῖς πρός τήν πολιτικήν αὐτήν. Καί εἶναι συνεπεῖς καί τάς συμπληρώνει ἡ τελευταία συμφωνία, τήν ὁποίαν ὑπεγράψαμεν.

»Ἡ ἐπιτυχία ὅμως αὐτή δέν σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἡσυχάζωμεν. Ἀντιθέτως, πρέπει νά ἐπαγρυπνοῦμεν διότι αἱ διαφοραί μέ τήν Τουρκία παραμένουν ἀνοικταί καί οὐδείς γνωρίζει πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐξελιχθοῦν εἰς τό μέλλον.

»Ἐφ' ὅσον ὅμως, ὅπως εἶπον καί προηγουμένως, αἱ διαφοραί μας μέ τήν Τουρκίαν παραμένουν ἀνοικταί, δέν δικαιούμεθα νά ἡσυχάζωμεν. Ὀφείλομεν νά ἐνισχύωμεν συνεχῶς τήν ἄμυνά μας καί νά σφυρηλατῶμεν τήν ἑνότητά μας.

»Διότι αὐτά εἶναι ἀπαραίτητα τόσον διά τήν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καί διά τήν συμπαράστασίν μας πρός τήν Κύπρο, τήν ὁποίαν εἴμεθα ἀποφασισμένοι νά συνεχίζωμεν νά παρέχωμεν, ἕως ὅτου ὁ μαρτυρικός λαός της δικαιωθῆ.

»Ὀφείλομεν, ἐπαναλαμβάνω, νά ἐπαγρυπνῶμεν διότι δέν εἰμαι τόσον ἀφελής ὥστε νά πιστεύω ὅτι οἱ διεθνεῖς ὀργανισμοί καί αἱ φιλικαί διαβεβαιώσεις εἶναι δυνατόν νά ἀποκλείσουν ἀπολύτως τόν κίνδυνον μιᾶς περιπετείας.

»Ἤδη μόλις προχθές ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός ἐνοχληθείς ἀπό τήν ἑλληνικήν ἐπιτυχίαν, ἐπετέθη κατά τῆς Ἑλλάδος, τήν ὁποίαν ἐκατηγόρησεν οὔτε λίγο οὔτε πολύ ὅτι ἔχει ἐπεκτατικάς εἰς βάρος τῆς Τουρκίας διαθέσεις. Ἀλλά εἶναι γνωστόν εἰς ὅλον τόν κόσμον ὅτι δέν εἶναι ἡ Ἑλλάς ἐκείνη ἡ ὁποία κατέλαβε καί κατακρατεῖ τό ἥμισυ σχεδόν τῆς Κύπρου. Εἶναι ἡ Τουρκία. Οὔτε εἶναι ἡ Ἑλλάς ἐκείνη ἡ ὁποία ἀπειλεῖ τάς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Εἶναι καί πάλιν ἡ Τουρκία.

»Αἱ καταγγελίαι αὐταί τοῦ Τούρκου πρωθυπουργοῦ μοῦ ἐνθυμίζουν τό ἀνέκδοτον ἑνός Ἑβραίου, ὁ ὁποῖος καθ' ἥν στιγμήν ἔδερνε τόν ἀντίπαλόν του, ἐκραύγαζε καλῶν εἰς βοήθειαν.

»Ἀλλά, κύριοι βουλευταί, θά ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας πού μοῦ δίδουν αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Ντεμιρέλ, διά νά διαλύσω τήν σύγχυσιν τήν ὁποίαν προσπαθεῖ νά δημιουργήση ἡ Τουρκία γύρω ἀπό τάς ἑλληνοτουρκικάς διενέξεις. Ἡ Ἑλλάς δέν ἐξεδήλωσε ποτέ ἐπιθετικάς διαθέσεις κατά τῆς Τουρκίας. Οὐδέποτε ἰσχυρίσθη ὅτι τό Αἰγαῖον ἀποτελεῖ κλειστήν ἑλληνικήν λίμνην. Δέχεται — καί εἶναι φυσικόν νά δέχεται — ὅτι εἰς τό Αἰγαῖον ὑπάρχουν καί ὕδατα διεθνῆ καί ὡρισμένα δικαιώματα τῆς Τουρκίας. Δέν δέχεται ὅμως τάς αὐθαιρέτους ἀξιώσεις τῆς Τουρκίας, ὅταν μάλιστα ἀπειλῆ νά τάς ἐπιβάλη διά τῆς βίας.

»Ἡ Ἑλλάς, διά νά ἀποδείξη τήν καλήν πίστιν, ἐπρότεινε διάλογον γιά τήν εἰρηνικήν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν μας μέ τήν Τουρκίαν. Ὁ διάλογος ὅμως αὐτός, ὅπως εἶπον καί προηγουμένως, καρκινοβατεῖ ὑπαιτιότητι τῆς τελευταίας, ἡ ὁποία τόν τορπιλλίζει τόσον εἰς τήν Κύπρον, ὅσον καί εἰς τά θέματα τοῦ Αἰγαίου μέ διαδικαστικάς πονηρίας.

»Ἀλλά, κύριοι συνάδελφοι, πέραν τῆς ἀνάγκης τῆς συνεχοῦς ἐπαγρυπνήσεως, θά πρέπη ἴσως νά προσπαθήσωμεν νά πείσωμεν τήν Τουρκίαν ὅτι συμφέρον τῶν λαῶν μας εἶναι νά διευθετήσωμεν εἰρηνικά τάς διαφοράς μας. Καί αὐτό δέν εἶναι δύσκολον, ἐάν ὑπάρξη λογική καί καλή πίστις. Διότι ἀποτελεῖ παραλογισμόν νά διακηρύσσωμεν ἐκατέρωθεν τήν ἀνάγκην τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καί νά τήν τορπιλλίζωμεν μέ λόγους καί μέ πράξεις.

»Θά ἤμουν εὐτυχής ἐάν ἠμποροῦσα νά πιστεύσω ὅτι ἡ κακοδαιμονία ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τάς ἑλληνοτουρκικάς σχέσεις δέν ὀφείλεται εἰς ἐπιβούλους προθέσεις, ἀλλά ὅτι ὀφείλεται εἰς τήν ἀμοιβαίαν δυσπιστίαν ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη μεταξύ ἡμῶν τά τελευταῖα ἔτη. Ἐάν πράγματι πρόκειται περί αὐτοῦ, ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τήν Τουρκίαν νά διαλύση τήν ὀυσπιστίαν αὐτήν, διότι αὐτή τήν προεκάλεσεν. Ἡμεῖς εἰλικρινῶς θά βοηθήσωμεν.

»Καί διά νά δημιουργηθῆ τό κατάλληλον πρός τοῦτο κλῖμα, θά ἔκανα μίαν πρότασιν πρός τήν Τουρκίαν, ἡ ὁποία γίνεται ἄλλωστε ἐπίκαιρος μετά τάς τελευταίας δηλώσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ της, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τήν Ἑλλάδα ὅτι ἐξοπλίζεται πυρετωδῶς καί ὅτι ἔχει ἐπεκτατικάς ἐπιδιώξεις εἰς βάρος τῆς Τουρκίας.

»Θά ἐπρότεινα λοιπόν στήν Τουρκία πρῶτον, διά συμφωνίας νά θέσωμεν τέρμα εἰς τόν ἀνταγωνισμόν τῶν ἐξοπλισμῶν πού γίνεται εἰς βάρος τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν μας. Καί, δεύτερον, νά συνάψωμεν συμφωνίαν μή ἐπιθέσεως καί νά ἐπιδιώξωμεν τήν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν μας μέ εἰρηνικάς διαδικασίας.

»Ἐλπίζω ὅτι εἰς τήν Τουρκίαν ὑπάρχουν ὑπεύθυνοι πολιτικοί ἄνδρες, ἱκανοί νά ἀντιληφθοῦν ὅτι ὄχι μόνον τό συμφέρον, ἀλλά καί ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν λαῶν μας ἐπιβάλλει μίαν ἔντιμον συνεννόησιν.

»Κύριοι βουλευταί,

»Ὅπως εἶπα καί προηγουμένως ἡ Ἑλλάς δέν ἔχει ἐχθρικάς διαθέσεις ἐναντι τῆς Τουρκίας. Διότι εἶναι χώρα φιλειρηνική. Ἡ Ἑλλάς δέν θέλει νά ἀδικῆ. Ἀλλά καί δέν δέχεται μέ κανένα τρόπο νά ἀδικῆται. Στήν περίπτωση αὐτή εἶναι ἀποφασισμένη νά ἀντιδράση μέ ὅλας τάς δυνάμεις της, διά νά προστατεύση τήν τιμή καί τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ της».

Ἀπό τήν πλευρά τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ἄσκησε κριτική στούς χειρισμούς τῆς Κυβερνήσεως στό Κυπριακό, σημειώνοντας ἰδιαίτερα ὅτι τό Πρωτόκολλο τῶν Βρυξελλῶν, τοῦ προηγούμενου Δεκεμβρίου, μή κάμοντας λόγο γιά ἀποχώρηση τῶν δυνάμεων κατοχῆς ἀπό τή Μεγαλόνησο, ἔδωσε τήν εὐκαιρία στήν Τουρκία νά ἐκτρέψει τό θέμα ἀπό τήν ἀποδεκτή διαδικασία. Ἡ Ἄγκυρα, σημείωσε, ἐπιδιδόταν σέ ἀναζήτηση αἰτιῶν γιά ἔνταση στίς σχέσεις της μέ τήν Ἑλλάδα καί ἐποφθαλμιοῦσε τά νησιά. Στό πλαίσιο αὐτό, ἡ ἀμερικανοτουρκική συμφωνία ἐνθάρρυνε τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό καί ἀποσκοποῦσε νά ἀναγκάσει τήν Ἑλλάδα νά δεχτεῖ τή διχοτόμηση τῆς Κύπρου. Ἡ συμφωνία αὐτή, συνέχισε ὁ Γ. Μαῦρος, εἶχε συναντήσει ἀντιδράσεις στίς ἴδιες τίς ΗΠΑ καί δέν θά μποροῦσε νά ἐγκριθεῖ ἀπό τό Κογκρέσο χωρίς τή σύναψη καί τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας. Ἔτσι, ἡ Ἑλλάδα καί ἡ Τουρκία λάμβαναν πλέον ἴδια μεταχείριση, ἐνῶ ἡ Τουρκία ἀμνηστευόταν γιά τήν εἰσβολή στήν Κύπρο. Ὅσο γιά τήν ἐπιστολή Κίσινγκερ, τίποτε οὐσιαστικό δέν περιεῖχε, ἀφοῦ τίποτε δέν εἶχε πράξει ἡ Οὐάσιγκτων γιά νά ἀποτρέψει καί τήν εἰσβολή στήν Κύπρο τό 1974. Τέλος, ὁ Γ. Μαῦρος ἀντιτάχθηκε ἔντονα στή φημολογούμενη προσεχῆ ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ στίς ΗΠΑ καί ζήτησε τή διενέργεια τῶν δικῶν τῶν ὑπευθύνων γιά τήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ἀπέρριψε τήν ἑλληνοαμερικανική συμφωνία-πλαίσιο, θεωρώντας ὅτι σηματοδοτοῦσε οὐσιαστικά τήν ἐπανένταξη τῆς Ἑλλάδος στό ΝΑΤΟ, τό ὁποῖο ἦταν ὑπεύθυνο καί γιά τή δικτατορία καί γιά τήν τραγωδία τῆς Κύπρου. Ζήτησε καί αὐτός τή διεξαγωγή τῶν δικῶν γιά τήν κυπριακή τραγωδία καί, ἀφοῦ ἄσκησε κριτική γιά τούς κυβερνητικούς χειρισμούς στό ἐθνικό θέμα, χαρακτήρισε τό Χ. Κίσινγκερ «δήμιο τοῦ ἑλληνισμοῦ» καί ἐξέφρασε τήν πεποίθηση ὅτι σέ περίπτωση ἑλληνοτουρκικῆς κρίσεως, οἱ ΗΠΑ θά συντάσσονταν μέ τήν Ἄγκυρα· συνεπῶς καί οἱ διαβεβαιώσεις πού περιέχονταν στήν ἐπιστολή Κίσινγκερ δέν εἶχαν οὐσιαστική ἀξία. Τέλος, ἀπό τήν

πλευρά τῆς ΕΔΑ, ὁ Η. Ἡλιοῦ ἐξέφρασε ἐπιφυλάξεις γιά τήν ἑλληνοαμερικανική συμφωνία καί γιά τήν ἀξία τῶν διαβεβαιώσεων τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, ἐνῶ σημείωσε ὅτι οἱ ΗΠΑ γίνονταν πλέον ἐπιδιαιτητές στήν ἑλληνοτουρκική διένεξη[71].

Ἡ πρόταση, ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, τοῦ πρωθυπουργοῦ γιά σύναψη ἑλληνοτουρκικοῦ Συμφώνου μή Ἐπιθέσεως ἐρχόταν ὡς ἀπάντηση στίς πρόσφατες ἀναφορές τοῦ Τούρκου πρωθυπουργοῦ, Σ. Ντεμιρέλ, σέ «ἐπεκτατικές βλέψεις τῆς Ἑλλάδος». Σύμφωνα μέ τό «Ὁδοιπορικό», τοῦ Δ. Κοσμαδόπουλου, οἱ δηλώσεις αὐτές τοῦ Σ. Ντεμιρέλ ὀφείλονταν στόν αἰφνιδιασμό τῆς Ἄγκυρας ἀπό τήν πρόσφατη μονογραφή τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας ἀρχῶν καί τήν ἐγγύηση πού περιεχόταν στήν ἐπιστολή Κίσινγκερ πρός Μπίτσιο. Ἤδη, εὐθύς μετά τήν ὁμιλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Κοινοβούλιο, ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός προσπαθοῦσε νά μεταθέσει τό ζήτημα, δηλώνοντας ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε προσχωρήσει στήν ἄποψη τῆς Τουρκίας γιά ἐπίλυση τῶν διμερῶν διαφορῶν μέσω διαπραγματεύσεων, καθώς καί ὅτι ἡ Τουρκία δέν ἦταν ὑπεύθυνη γιά κανένα ἀπό τά προβλήματα πού εἶχαν ἀνακύψει στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις[72].

Ἡ πρόταση τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἔκαμε, πράγματι, σημαντική ἐντύπωση διεθνῶς. Καθώς, μάλιστα, ἀρχικά ἡ Ἄγκυρα φάνηκε διατεθειμένη νά τή συζητήσει, δημιούργησε καί ἐλπίδες γιά τήν ἐπιτέλεση ἑνός μείζονος σημασίας βήματος στίς διμερεῖς σχέσεις. Χαρακτηριστικά, οἱ «New York Times» σημείωναν στίς 23 Ἀπριλίου:

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ὁ κ. Καραμανλῆς ἐπιδεικνύει πολιτικό θάρρος στή χώρα του, ζητώντας νά κάμει μιά νέα ἀρχή. Ἄν οἱ Τοῦρκοι ἀντιδράσουν μέ τό ἴδιο πνεῦμα — ὅπως φαίνεται ὅτι θά ἤθελαν νά κάνουν — τά ἀποτελέσματα θά μποροῦσαν νά ἔχουν πολύ περισσότερο θετική ἐπιρροή γιά τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, ἀπό τίς προσεκτικά διατυπωμένες συμφωνίες πού πρόσφατα συνομολογήθηκαν στήν Οὐάσιγκτων καί πού προβλέπουν μαζική ἀμερικανική στρατιωτική βοήθεια στίς δύο χῶρες.

Οἱ βρετανικοί «Times», στίς 19 τοῦ μηνός, θεωροῦσαν ὅτι ἡ πρόταση τοῦ Κ. Καραμανλῆ εἶχε ἀρκετές πιθανότητες ἐπιτυχίας, ὅτι εἶχε καί τήν ὑποστήριξη τῆς Βόννης, ἡ ὁποία στό παρελθόν εἶχε ὑποστηρίξει παρόμοιες σκέψεις, καί προσέφεραν τήν ἀκόλουθη ἑρμηνεία τῆς ἑλληνικῆς πρωτοβουλίας:

Ἡ πρόταση τοῦ κ. Καραμανλῆ ἀντικατοπτρίζει τή νέα αἴσθηση τῆς αὐτοπεποιθήσεως πού ἀπέκτησε ἡ Ἑλλάδα, ἔχοντας λάβει ἀφενός ἐπίσημες διαβεβαιώσεις ὅτι οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες θά προστατεύσουν τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια στό Αἰγαῖο καί, ἀφετέρου, ὑποσχέσεις γιά ἀμερικανική βοήθεια.

Στό μεταξύ, στήν Ἀθήνα, τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἐκπόνησε σχέδιο Συμφώνου μή ἐπιθέσεως καί ἀποτροπῆς ἀνταγωνισμοῦ ἐξοπλισμῶν:

«Ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία ἔχουσαι ὑπ' ὄψιν τάς ἀρχάς τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί ἐπιθυμοῦσαι νά ἀποκαταστήσουν κλῖμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καί συνεργασίας εἰς τάς μεταξύ των σχέσεις πρός τό κοινόν αὐτῶν ὄφελος·

»Ἔχουσαι βαθεῖαν ἐπίγνωσιν τοῦ θεμελιώδους καθήκοντός των ὅπως προάγουν τήν εὐημερίαν τῶν λαῶν των·

»Πεπεισμέναι ὅτι αἱ διαφοραί των δέον νά ἐπιλύωνται δι' εἰρηνικῶν μόνον μέσων·

»Ἐπιθυμοῦσαι ὅπως προλάβουν ματαίας αὐξήσεις τῶν δι' ἐξοπλισμούς δαπανῶν των πρός ὄφελος τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως,

»Συνεφώνησαν ἐπί τῶν ἀκολούθων διατάξεων:

»Ἄρθρον 1ον

»Τά συμβαλλόμενα μέρη, συμφωνοῦντα ὅπως ἐπιλύουν τάς διαφοράς των δι' εἰρηνικῶν μέσων, ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωσιν ὅπως εἰς τάς μεταξύ των σχέσεις ἀπέχουν ἀπό πάσης ἀπειλῆς ἤ χρήσεως βίας καί ἀπό οἱουδήποτε ἄλλου καταναγκαστικοῦ μέσου.

»Ἄρθρον 2ον

»Τά συμβαλλόμενα μέρη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωσιν ὅπως εἰς οὐδεμίαν παραγγελίαν, πρόσκτησιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἤ κατασκευήν πολεμικῶν μονάδων ἤ σημαντικῶν ὁπλικῶν συστημάτων προβαίνουν, ἄνευ προηγουμένης ἐξαμήνου κατ' ἐλάχιστον εἰδοποιήσεως τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἵνα οὕτω δοθῇ εὐκαιρία εἰς τάς δύο Κυβερνήσεις νά προλάβουν ἐνδεχομένως τόν ἀνταγωνισμόν εἰς στρατιωτικούς ἐξοπλισμούς διά φιλικῆς ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων καί ἐκατέρωθεν ἐξηγήσεων ἐν πνεύματι πλήρους εἰλικρινείας.

»Ἄρθρον 3ον

»Τά συμβαλλόμενα μέρη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωσιν ὅπως ἐνημεροῦνται ἀμοιβαίως ἐπί τῆς ἐκτελέσεως ἀσκήσεων μεγάλης καί μεσαίας κλίμακος ὡς καί ἐπί τῆς δι' οἱονδήποτε ἕτερον σκοπόν συγκεντρώσεως σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἐπιθετικῶν δυνάμεων εἰς χώρους ἔνθα ἀμφότεραι αἱ ἀνωτέρω ἐνέργειαι εἶναι δυνατόν νά προκαλέσουν ἔντασιν.

»Ὡσαύτως θά καταβάλλουν πᾶσαν προσπάθειαν πρός περιορισμόν τῶν ἐκτελουμένων εἰς τόν διεθνῆ χῶρον τοῦ Αἰγαίου ἐθνικῶν ἀσκήσεων.

»Ἄρθρον 4ον

»Τό παρόν Σύμφωνον οὐδόλως θίγει τάς ὑπό τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν προβλεπομένας διαδικασίας διά τήν ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν καί δέν ἐφαρμόζεται ἐπί τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος.

»Ἄρθρον 5ον

»Τό παρόν Σύμφωνον θά ἐπικυρωθῇ τό ταχύτερον καί θά τεθῇ ἐν ἰσχύι εὐθύς ἅμα τῇ ἀνταλλαγῇ τῶν ἐγγράφων ἐπικυρώσεως, ἥτις θά λάβῃ χώραν ἐν...

»Τό παρόν Σύμφωνον συνάπτεται διά πέντε ἔτη ἀπό τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν ἰσχύι. Ἐάν δέν καταγγελθῇ ἓν ἔτος τουλάχιστον πρό τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ταύτης, θά παραμείνῃ ἐν ἰσχύι διά νέαν πενταετῆ περίοδον καί οὕτω καθ' ἑξῆς».

Τό σχέδιο διαβίβασε ὁ Δ. Μπίτσιος στόν Ἕλληνα πρέσβη στήν Ἄγκυρα, μέ τίς ἀκόλουθες παρατηρήσεις καί ὁδηγίες:

«Κύρια χαρακτηριστικά τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου εἶναι:

»α. Ἡ διάταξις περί εἰρηνικῆς ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν καί ἀποχῆς ἀπό πάσης ἀπειλῆς ἤ χρήσεως βίας. Ἡ διάταξις αὕτη εὑρίσκεται ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί συνεπῶς ἀνανεώνει διά τάς δύο χώρας ὑποχρεώσεις πού ἔχουν ἤδη ἀναλάβει ὅταν ὑπέγραψαν τόν Χάρτην.

»β. Δεδομένου ὅτι εἰς τήν Κύπρον εὑρίσκονται ἀκόμη τουρκικά στρατεύματα, τοῦ δέ ζητήματος αὐτοῦ ἀπό πολλῶν ἐτῶν ἔχει ἐπιληφθῆ ὁ ΟΗΕ, εἰδικόν ἄρθρον εἰς τό σύμφωνον προνοεῖ ὅτι τό Κυπριακόν δέν ὑπάγεται εἰς τάς διατάξεις του.

»γ. Ἡ διάταξις διά τήν ἀμοιβαίαν ἐνημέρωσιν περί τῶν ἐξοπλισμῶν ἀκολουθεῖ βασικῶς τήν φρασεολογίαν τοῦ συνημμένου εἰς τήν Συνθήκην τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1930 Πρωτοκόλλου. Ἐπειδή τό Πρωτόκολλον ἐκεῖνο ἐπρονόει μόνον διά τάς ναυτικάς δυνάμεις ἡ σχετική διάταξις τοῦ συμφώνου διηυρύνθη διά νά περιλάβη τήν ἀεροπορίαν καί σημαντικάς παραγγελίας ὑλικοῦ τοῦ στρατοῦ ξηρᾶς. Ἐπίσης προνοεῖ διά τήν ἀμοιβαίαν ἐνημέρωσιν ἐπί συγκεντρώσεων σημαντικῶν ἐπιθετικῶν δυνάμεων καί περί περιορισμοῦ μεγάλης καί μεσαίας κλίμακος ἀσκήσεων.

»Κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως τό σχέδιον εἶναι γενικῆς διατυπώσεως, ὥστε ἡ διαπραγμάτευσίς του νά διευκολυνθῆ διότι ἐπρυτάνευσε ἡ σκέψις ὅτι πρόκειται κυρίως περί πολιτικῆς ἐνεργείας, δηλαδή περί ἐκδηλώσεως τῆς βουλήσεως τῶν δύο χωρῶν:

»α. νά μή ἐπιζητήσουν τήν διά τῶν ὅπλων ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν των καί

»β. νά μή ἐπιδίδωνται εἰς ἀνταγωνισμόν τῶν ἐξοπλισμῶν.

»Ἐπειδή ἡ τουρκική ἀντίδρασις εἰς τήν πρότασιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ δέν ὑπῆρξε μέν ἀρνητική ἀλλά εἶναι κάπως ἀόριστος, ἐπιθυμοῦμεν πρίν ἤ ἐπιδώσωμεν τό σχέδιον εἰς τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν νά γνωρίζωμεν ἐάν ἀποδέχεται κατ' ἀρχήν τήν πρότασίν μας καί εἶναι συνεπῶς διατεθειμένη νά διαπραγματευθῆ παρόμοιον σύμφωνον. Παρακαλοῦμεν, συνεπῶς, ὅπως ἐπισκεφθῆτε κ. Τσαγλαγιαγκίλ ἤ, ἐν ἀπουσίᾳ του, κ. Ντεμιρέλ. Κατά τήν ἐπαφήν σας αὐτήν θέλετε δηλώση ὅτι, ὅπως εἴχατε ἀνακοινώσει εἰς τό τουρκικόν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις μετά τάς ἑορτάς τοῦ Πάσχα θά ἦτο ἑτοίμη νά ὑποβάλη συγκεκριμένας προτάσεις. Θά προσθέσετε ὅτι ἡ πρωτοβουλία τοῦ κ. Καραμανλῆ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπανειλημμένως καί ἐξ ἐπισήμων χειλέων ἀπεδόθησαν εἰς τήν Ἑλλάδα ἐπιθετικαί προθέσεις καθώς καί ἡ εὐθύνη διά τόν ἀνταγωνισμόν τῶν ἐξοπλισμῶν. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἀντιθέτου εἴμεθα πρόθυμοι νά διαπραγματευθῶμεν καί ὑπογράψωμεν τό ὡς ἄνω σύμφωνον. Ἐν συνεχείᾳ θά ἐκθέσετε προφορικῶς τάς γενικάς γραμμάς τοῦ σχεδίου μας καί θά ὑποβάλετε τό ἐρώτημα ἐάν ὑπάρχη τουρκικόν ἐνδιαφέρον ὥστε ἐν καταφατικῇ περιπτώσει νά ὑποβάλωμεν ἐντός τῶν ἡμερῶν τό εἰς χεῖρας σχέδιον».

Ἡ ἐξέλιξη τῶν σχετικῶν συζητήσεων, ἡ ἀντίδραση τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Τουρκίας — στόν ὁποῖο παρουσίασε τίς ἑλληνικές ἀπόψεις ὁ Δ. Κοσμαδόπουλος, τήν 1η Μαΐου — καί οἱ πρῶτες ἐκτιμήσεις τῆς Ἀθήνας περιέχονται σέ ἐνημερωτικό τηλεγράφημα τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιου, πρός τίς κυριότερες ἑλληνικές Πρεσβεῖες:

«Κύριος πρωθυπουργός διά λόγου του 17ης Ἀπριλίου ἐνώπιον Βουλῆς προέτεινε σύναψιν μετά Τουρκίας συμφώνου μή χρήσεως βίας καί μή ἀνταγωνισμοῦ εἰς τούς ἐξοπλισμούς.

»Σχετικήν περικοπήν λόγου κ. πρωθυπουργοῦ ἐδώσαμεν ἐντολήν εἰς κ. Κοσμαδόπουλον νά ἀνακοινώση ἀμέσως εἰς τουρκικήν Κυβέρνησιν μέ τήν προσθήκην ὅτι μετά τό Πάσχα θά ἐπανερχώμεθα ἐπί τοῦ θέματος διά πλέον συγκεκριμένων προτάσεων.

»Τήν 30ήν Ἀπριλίου κ. Κοσμαδόπουλος ἐνετάλη νά ζητήση συνάντησιν μετά τοῦ κ. Ντεμιρέλ καί νά ἐξηγήση αὐτῷ ὅτι εἰς τήν σκέψιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἡ σύναψις τοιαύτης συμφωνίας ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τήν ἐκδήλωσιν τῆς πολιτικῆς βουλήσεως τῶν δύο χωρῶν:

»1. νά μή ἐπιζητήσουν τήν διά τῶν ὅπλων ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν των καί

»2. νά μήν ἐπιδίδωνται εἰς ἀνταγωνισμόν ἐξοπλισμῶν.

»Ὡς πρός τό δεύτερον σκέλος ὑπῆρχε καί προηγούμενον μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας καί συγκεκριμένως πρωτόκολλον συνημμένον εἰς τήν Συνθήκην τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1930, δυνάμει τοῦ ὁποίου αἱ δύο χῶραι ἀνελάμβανον τήν ἀμοιβαίαν ὑποχρέωσιν νά ἐνημερώνουν ἀλλήλας τοὐλάχιστον ἓξ μῆνας πρό τῆς παραγγελίας κυρίων ναυτικῶν μονάδων.

»Ἐπειδή ἡ ἀρχική τουρκική ἀντίδρασις εἰς τήν πρότασιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ δέν ὑπῆρξε μέν ἀρνητική ἦτο ὅμως κάπως ἀόριστος, ὁ κ. Κοσμαδόπουλος ἐνετάλη νά προσθέση ὅτι ἡ πρωτοβουλία τοῦ κ. Καραμανλῆ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπανειλημμένως καί ἐξ ἐπισήμων τουρκικῶν χειλέων ἀπεδόθησαν εἰς τήν Ἑλλάδα ἐπιθετικαί προθέσεις καθώς καί ἡ εὐθύνη διά τόν ἀνταγωνισμόν τῶν ἐξοπλισμῶν. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἀντιθέτου εἴμεθα πρόθυμοι νά διαπραγματευθῶμεν καί νά ὑπογράψωμεν τό ὡς ἄνω Σύμφωνον, ἐφ' ὅσον θά ὑπῆρχε πρός τοῦτο τουρκικόν ἐνδιαφέρον. Ἐν καταφατικῇ περιπτώσει εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἐπιδώσωμεν ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν καί σχετικόν σχέδιον συμφωνίας.

»Συνάντησις κ. Κοσμαδοπούλου μετά κ. Ντεμιρέλ ἐπραγματοποιήθη τήν 1ην Μαΐου. Κατ' αὐτήν κ. Ντεμιρέλ, ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ ἠρώτησε κατά πόσον Ἑλλάς "αἰσθάνεται πράγματι φόβον τουρκικῆς ἐπιθέσεως", λαβών καταφατικήν ἀπάντησιν, ἐδήλωσεν ὅτι Τουρκία παραμένει προσηλωμένη εἰς εἰρηνικήν ἐπίλυσιν διαφορῶν της μετά τῆς Ἑλλάδος ἄνευ ὅμως ἔξωθεν παρεμβάσεων καί πιέσεων ἐπ' αὐτῆς. Ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός ἐσυνέχισεν ἰσχυρισθείς ὅτι οὐδεμία ἐκ τῶν ἑλληνοτουρκικῶν δυσχερειῶν ὀφείλεται εἰς τουρκικήν ὑπαιτιότητα. Ἀναφερθείς συγκεκριμένως εἰς ἐπανεξοπλισμόν τῶν νήσων κατηγόρησε τήν Ἑλλάδα ὅτι οὕτος ἤρξατο ἀπό τοῦ 1964 καί ὅτι ἀποτελεῖ σαφῆ παραβίασιν ἀνειλημμένων συμβατικῶν ὑποχρεώσεών μας, παρελλήλισε δέ βαρυσημάντως αὐτήν μέ τήν πα-

ραβίασιν τῶν Συνθηκῶν Ζυρίχης - Λονδίνου, αἵτινες ἐδημιούργησαν παροῦσαν κυπριακήν τραγωδίαν.

»Εὐθύνην ἐπέρριψεν ἐπί τῆς Ἑλλάδος κ. Ντεμιρέλ καί διά θέμα προμηθειῶν πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἐναερίου κυκλοφορίας καί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος κ. Ντεμιρέλ ἐξέφρασεν ἱκανοποίησιν διά πραγματοποίησιν σχετικῶν ἑλληνοτουρκικῶν συναντήσεων καί εἶπεν ὅτι αὐταί θά ἔδει νά συνεχισθοῦν καί νά μή ἐγκαταλειφθῆ ἡ μέθοδος αὐτή ἐργασίας.

»Καθ' ὅ,τι ἀφεώρα ὑπογραφήν προταθέντος Συμφώνου κ. Ντεμιρέλ ἰσχυρίσθη ὅτι αὐτη εἶναι πολύ σοβαρά ὑπόθεσις καί ὅτι ἐάν ἡ Ἑλλάς δέν ἔπραττε τά ἀναγκαῖα ἐπί τοῦ θέματος ἐπανεξοπλισμοῦ τῶν νήσων, ὁ ὁποῖος ἀπετέλει "ἀδιάψευστον παραβίασιν τῶν Συνθηκῶν", οὐδείς θά ἐξελάμβανε σοβαρῶς τήν ὑπογραφήν ἑτέρου τοιούτου. Ἡ ἐσπευσμένη ὑπογραφή ἑνός κειμένου χάριν τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ θά ἠδύνατο κατά Τοῦρκον πρωθυπουργόν νά φέρη εἰς τόν κόσμον θνησιγενές βρέφος καί διά λόγον αὐτόν ὀφείλομεν πρῶτον νά πραγματοποιήσωμεν βήματα πρός ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων μας ἀποβλέποντες εἰς τήν ἀναβίωσιν τῆς συνεργασίας μας, βραδύτερον δέ, ὅταν αἱ κοιναί γνῶμαι καί τά Κοινοβούλια θά ἔβλεπον τά ὀφέλη ὑπέρ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, θά ἐδέχοντο ἴσως τήν ἰδέαν πανηγυρικοῦ κειμένου κυροῦντος τάς θετικάς διαθέσεις τῶν Κυβερνήσεων.

»Ἐπί τοῦ παρόντος τουρκική Κυβέρνησις θά ἀπέδιδε σοβαρωτάτην σκέψιν εἰς τάς δυνατότητας αἱ ὁποῖαι ὅμως χρειάζονται μελέτην ἄνευ ὑπερβαλλούσης σπουδῆς. Τυχόν κατάθεσις σχεδίου κειμένου "could ruin the whole purpose". Εἰς κείμενον δυνάμεθα νά φθάσωμεν οὐχί ἐκκινοῦντες ἐξ αὐτῶν ἀλλά καταλήγοντες, ἐπιστεγάζοντες σύμπτωσιν ἀπόψεως μετά ἐξονυχιστικήν στάθμισιν πρακτικῶν διευθετήσεων καί ἀξιολόγησιν ὠφελημάτων ὑπέρ ἑκατέρας πλευρᾶς.

»Ὡς θέλετε παρατηρήσει, ἀπάντησις κ. Ντεμιρέλ εἰς ἑλληνικήν πρότασιν εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀπορριπτική. Παραβλέπων πολιτικόν σκοπόν αὐτῆς, ὁποῖος ἦτο ἡ ἀποκήρυξις τῆς βίας εἰς σχέσεις μεταξύ δύο χωρῶν, ἵνα καταστῆ δυνατή ἡ ἐν ἡρεμίᾳ καί νηφαλιότητι συζήτησις διαφορῶν καί ἐξεύρεσις ἐποικοδομητικῶν λύσεων, Τοῦρκος πρωθυπουργός προέκρινε τήν ἀντίστροφον μέθοδον, δηλ. τήν ἐξεύρεσιν λύσεων κατά πρῶτον λόγον καί τήν ἐπιστέγασιν αὐτῶν διά Συνθήκης μή χρήσεως βίας. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει, ἡ Συνθήκη θά καθίστατο ἄχρηστος δεδομένου ὅτι διά τῆς ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων θά ἐξέλιπε καί ἡ ἔντασις ἡ ὁποία θά ἠδύνατο νά προκαλέση χρῆσιν βίας.

»Οὕτω ἀποκαλύπτεται διά μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι ἡ Τουρκία δέν εἶναι διατεθειμένη νά ἀποστῆ τῶν προσφιλῶν αὐτῇ μεθόδων ἀπειλῆς καί ἐκβιασμῶν προκειμένου νά ἐπιτύχη ἱκανοποιητικήν δι' αὐτήν ρύθμισιν τῶν θεμάτων ὁποῖα ἡ ἰδία ἐδημιούργησεν ἐν Αἰγαίῳ. Καί ἀποδεικνύεται ἐπίσης ὅτι δέν εἶναι διατεθειμένη νά παραιτηθῆ οὔτε τῆς ἐξαπατήσεως τῶν ξένων Κυβερνήσεων καί τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης διότι καί εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν ἠκολούθησε τήν αὐτήν μέθοδον ὡς καί ἐπί τῆς ἑλληνικῆς προτάσεως περί παραπομπῆς τῆς διαφορᾶς τῆς ὑφαλοκρηπῖδος εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης. Ἀρχικῶς δηλ. καί διά δημοσίων ἀνακοινώσεων ἐδημιούργησε τήν ἐντύπωσιν ὅτι δέχεται τήν πρότασιν, ὅταν ὅμως ἐπέστη ἡ στιγμή τῆς ὑλοποιήσεως τῶν προταθέντων, προσεπάθησε νά ὑπεκφύγη ὑπό διάφορα προσχήματα. Εἶναι δέ χαρακτηριστικόν ὅτι εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν κ. Ντεμιρέλ ἀπέκρουσε καί αὐτήν ἀκόμη τήν ὑπό τῆς Ἑλλάδος ὑποβολήν σχεδίου Συμφωνίας, καίτοι ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ ἑλληνική πρότασις θά ἔδει νά μελετηθῆ σοβαρῶς καί ὅτι τό τουρκικόν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν θά ἦτο εἰς τήν διάθεσίν μας "διά νά ἀκούση τήν ἐπεξεργασία τῶν ἐπιχειρημάτων τά ὁποῖα ἑλληνική Κυβέρνησις νά ἐπεθύμει νά ἀναπτύξη". Διερωτᾶται ὅμως κανείς ἐπί ποίας βάσεως θά ἀνεπτύσσοντο τά ἐπιχειρήματα αὐτά ὅταν ἡ μέν πολιτική πλευρά εἶχεν ἤδη ἀναπτυχθῆ εἰς τόν κ. πρωθυπουργόν καί ἔτυχεν τῆς οἵας ἀπαντήσεως, καί ὅταν δέν θά ὑπῆρχε σχετικόν κείμενον πρός συζήτησιν καί σχολιασμόν»[73].

Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ πρώτη ἀντίδραση τῆς τουρκικῆς ἡγεσίας ἦταν ἀπογοητευτική, ἔφθασαν στήν Ἀθήνα καί ἄλλες ἐνδείξεις ὅτι τουλάχιστον ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας ἔβλεπε τήν ἑλληνική πρωτοβουλία θετικά. Στίς 3 Μαΐου, ἀνακοινώθηκε ἡ ἀναβολή τῆς ἐξόδου στό Αἰγαῖο τοῦ ἐρευνητικοῦ σκάφους «Χόρα», ἐνῶ, στίς 5 τοῦ μηνός, ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, σέ συνάντησή του μέ τό Δ. Κοσμαδόπουλο, προανήγγειλε τήν ἀποστολή ἐποικοδομητικοῦ μηνύματος τοῦ Σ. Ντεμιρέλ πρός τόν Κ. Καραμανλῆ.

Ὡστόσο, ἔμελλε τελικά νά ἀποδειχθεῖ ὅτι καί ἄν ἀκόμη ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ ἦταν εὐνοϊκά διακείμενος στήν ἑλληνική πρωτοβουλία, δέν εἶχε δυνατότητα νά ἐπηρεάσει τίς ἐξελίξεις. Στίς 17 Μαΐου, ὁ Τοῦρκος πρέσβης στήν Ἀθήνα, Κ. Γκιουρούν, ἐπέδωσε στόν Κ. Καραμανλῆ ἐπιστολή τοῦ Σ. Ντεμιρέλ, ὁ ὁποῖος ἀπέρριπτε οὐσιαστικά τήν ἑλληνική πρόταση. Ἐπιπλέον ἡ ἐπιστολή δόθηκε ἀμέσως στή δημοσιότητα ἀπό τήν τουρκική πλευρά, ἡ ὁποία δέν ἀνέμεινε οὔτε τήν ἀπάντηση τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ. Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς Ντεμιρέλ εἶχε ὡς ἑξῆς:

«Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Θέλω νά σᾶς ἐκφράσω τήν ἐκτίμησιν καί τάς εὐχαριστίας μου διότι μέσῳ τοῦ ἐν Ἀγκύρᾳ πρέσβεώς σας κ. Δημητρίου Κοσμαδοπούλου μοῦ διεβιβάσατε τήν δήλωσίν σας ἡ ὁποία περιεῖχε ὡρισμένας προτάσεις διά τήν Τουρκίαν ἐκ τοῦ λόγου τόν ὁποῖον ἀπηγγείλατε εἰς τήν Βουλήν τήν 10ην Ἀπριλίου 1976 ὡς καί τάς σκέψεις σας αἱ ὁποῖαι σᾶς ὥθησαν νά προβῆτε εἰς τάς προτάσεις αὐτάς.

»Ὡς γνωρίζετε, κατέστησα σαφεῖς τάς ἀρχικάς μας ἀπόψεις ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ τήν ἰδίαν ἡμέραν, δηλαδή τήν 10ην Ἀπριλίου. Κατά τήν συνομιλίαν μου τῆς 1ης Μαΐου μέ τόν πρέσβυν κ. Κοσμαδόπουλον ἐξέφρασα τάς πρώτας ἐκτιμήσεις μου ἐπί τῶν ἰδεῶν τάς ὁποίας εἴχατε τήν καλωσύνη νά μοῦ προτείνετε.

»Ἐπιθυμῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἐμελετήσαμε μέ μεγίστην φροντίδα καί προσοχήν τόσον τήν δήλωσιν τήν ὁποίαν ἔκαμε ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὅσον καί τάς παρατηρήσεις τάς ὁποίας μᾶς διεβιβάσατε διά τοῦ πρέσβεως.

»Σχετικῶς προσβλέπομεν εἰς τήν λῆψιν διά τοῦ πρέσβεως Κοσμαδοπούλου προσθέτων διασαφηνιστικῶν πληροφοριῶν καί σχολίων ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Θεωρῶ πρέπον νά σᾶς παρουσιάσω τάς ἀπόψεις μου ἐπί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων κάπως λεπτομερέστερον ἀπό ὅ,τι τάς ἐξέφρασα διά τοῦ πρέσβεως κ. Κοσμαδοπούλου. Σχετικῶς κρίνω χρήσιμον νά σᾶς ἐκθέσω ἐκ νέου σαφῶς τήν θέσιν μου ἐπί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων δεδομένου ὅτι σχετίζεται μέ τήν ἐπιτυχίαν τῶν προσπαθειῶν μας διά τήν ἐξομάλυνσιν καί πέραν τούτου τήν βελτίωσιν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας καί τήν δημιουργίαν κλίματος ἐντός τοῦ ὁποίου τά δύο ἔθνη μας θά ἠμποροῦσαν νά ζήσουν ἐν εἰρήνῃ καί ἀσφαλείᾳ.

»Συμμερίζομαι πλήρως τήν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα δυσπιστίας ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος θά ἔπρεπε νά διασκεδασθῇ. Πιστεύω ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα δυσπιστίας ὀφείλεται κατά μέγα μέρος εἰς τό γεγονός ὅτι δέν ἐξευρέθη ἀκόμη ἱκανοποιητική λύσις εἰς προβλήματα τά ὁποῖα ἐδημιουργήθησαν μεταξύ μας καί ὅτι ἡ λύσις τῶν διαφορῶν μεταξύ τῆς Τουρκίας καί τῆς Ἑλλάδος περιεπλάκη ἀπό τήν εἰσαγωγήν (ἀνάμειξιν) ξένων ἐπιρροῶν καί δυνάμεων.

»Ἐλπίζω νά ἀναγνωρίζετε ὅτι αἱ διαφοραί αἱ ὁποῖαι βαρύνουν τάς σχέσεις μας τώρα, δέν ἐγεννήθησαν σήμερον.

»Πέραν τούτου θά ἤθελα νά ὑπογραμμίσω τό ὅτι κανένα ἀπό αὐτά τά προβλήματα δέν ἐδημιουργήθη ἀπό τήν Τουρκίαν.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἡ Ἐξοχότης σας εἶναι εἷς ἐκ τῶν ὀλίγων πολιτικῶν ἀνδρῶν ὁ ὁποῖος ἔχει βαθεῖαν γνῶσιν τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖον τό κυπριακόν ζήτημα ἐξελίχθη εἰς πολύπλοκον διαφοράν. Ἡ διένεξις δέν ἐξερράγη τό 1974 οὔτε ἠναγκάσθη ἡ Τουρκία νά ἐπέμβῃ διότι εἰς τήν νῆσον ἐβασίλευεν ἡ εἰρήνη, ἡ ἡσυχία καί ἡ δικαιοσύνη.

»Ἡ διένεξις εἰς τήν Κύπρον ἐδημιουργήθη διά τῶν ἐνεργειῶν τῆς διοικήσεως Μακαρίου, ἐνθαρρυνομένης καί ὑπό τῆς Ἑλλάδος, ἐν συνεχῇ παραβιάσει τῶν συμφωνιῶν Λονδίνου καί Ζυρίχης, εἰς τήν πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων ἡ Ἐξοχότης σας συνέβαλε τόσον πολύ. Συνεπῶς τό νά ἰσχυρίζεται κανείς ὅτι ἡ κρίσις τῆς Κύπρου δημιουργήθη τόν Ἰούλιον τοῦ 1974 θά ἦτο παραπλανητική προσπάθεια. Πράγματι ἡ κρίσις ἤρχισε τό 1963 καί οἱ δημιουργοί της ἦσαν ὅπως καί τῶν κρίσεων τοῦ 1967 καί τοῦ 1974 ἡ ἑλληνοκυπριακή Διοίκησις ἡ ὁποία συμπεριεφέρθη ἐπιμόνως κατά παραβίασιν πανηγυρικῶν διεθνῶν συμφωνιῶν, δυστυχῶς δέ καί αἱ ἑλληνικαί Κυβερνήσεις αἱ ὁποῖαι συνήργησαν κρυφίως καί ὑπεστήριξαν τάς παραβιάσεις αὐτάς.

»Διά τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου κατά παράβασιν τῶν Συνθηκῶν τῆς Λωζάννης καί τῶν Παρισίων, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐδημιούργησε νέον πρόβλημα. Ἡ πρώτη διακοίνωσίς μας διαμαρτυρίας πρός τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν κατά τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς Δωδεκανήσου καί εἰδικῶς τῆς Ρόδου καί τῆς Κῶ, παρά τάς ὑπαρχούσας διεθνεῖς συμφωνίας, ὑπεβλήθη ἤδη ἀπό τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1964. Ἡ διεργασία τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ἀμείωτος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θά ἀναγνωρίσετε ὅτι αἱ προβληθεῖσαι δικαιολογίαι πρός αἰτιολόγησιν τῆς παραβιάσεως τῶν δεσμευτικῶν διεθνῶν συμφωνιῶν καί τό ἐπιχείρημα ὅτι ὁ ἐξοπλισμός προεκλήθη ἀπό τά γεγονότα τοῦ 1974 δέν ἀντικατοπτρίζουν καθόλου τήν πραγματικότητα. Θά ἤθελα ἐδῶ νά τονίσω μίαν φοράν ἀκόμη ὅτι ἠθελημέναι παραβιάσεις ὑπό τῆς Ἑλλάδος τῶν σχετικῶν πρός τάς νήσους τοῦ Αἰγαίου διεθνῶν συμφωνιῶν, δέν θά γίνουν δεκταί ἀπό τήν Τουρκίαν.

»Ἐπικαλουμένη ἕνα κανόνα τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἡ ἰσχύς τοῦ ὁποίου εἶναι ὕποπτος καί προσποιουμένη ὅτι ἀγνοεῖ τά ζωτικά συμφέροντα τῆς Τουρκίας, ἡ Ἑλλάς ἔφερε εἰς τό προσκήνιον ἕνα νέον πρόβλημα εἰς τάς σχέσεις μας διά τῆς προσπελάσεώς της εἰς τό θέμα τοῦ εὖρους τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου τό ὁποῖον θά ἔπρεπε νά ἀποτελέσῃ τήν γέφυραν εἰρήνης μεταξύ τῆς Τουρκίας καί τῆς Ἑλλάδος μέ τάς ἰδιομόρφους συνθήκας του.

»Ἡ χορήγησις ὑπό τῆς Ἑλλάδος ἀδειῶν ἀναζητήσεως πετρελαίου ἀκόμη καί εἰς περιοχάς τῆς τουρκικῆς ὑφαλοκρηπῖδος, χωρίς νά ἐπιζητήσῃ νά φθάσῃ εἰς μίαν συμφωνίαν ὁριοθετήσεως μετά τῆς Τουρκίας καί ἡ υἱοθετηθεῖσα ὑπ' αὐτῆς στάσις ἐπί τοῦ θέματος τούτου μετέτρεψε τό ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος εἰς σοβαράν καί ἐπικίνδυνον διαφοράν. Αἱ ἄδειαι ἐξεδόθησαν πρίν ἤ ἀκόμη ἡ Ἑλλάς ἐπικυρώσῃ κατά Δεκέμβριον 1972 τήν Συμφωνίαν τῆς Γενεύης.

»Ἡ Ἑλλάς δέν ἀπέσχε ἐπί σειράν ἐτῶν ἀπό τοῦ νά κάμῃ χρῆσιν τῶν εὐθυνῶν της αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἀπό τό FIR ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου διά νά βλάψῃ τά συμφέροντα τῆς Τουρκίας, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ ἄσκησις τῶν εὐθυνῶν αὐτῶν τῆς εἶχεν ἐμπιστευθῇ συμφώνως πρός διεθνεῖς κανόνας ἀποκλειστικῶς διά νά ἐξασφαλίσῃ τήν ἀσφάλειαν τῆς διεθνοῦς ἀεροπορικῆς κυκλοφορίας καί ἐδημιούργησε νέα προβλήματα υἱοθετήσασα τήν ἄποψιν ὅτι ἡ περιοχή FIR περιλαμβάνετο δῆθεν εἰς τήν σφαῖραν τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας της.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἤχθημεν εἰς τήν πεποίθησιν ὅτι δημιουργοῦσα τάς διαφοράς πού ἐπροσπάθησα νά ἐξηγήσω ἀνωτέρω ἡ Ἑλλάς δέν ἠρκέσθη εἰς τήν παραβίασιν διεθνῶν συμφωνιῶν ἀλλά ἐπεζήτησε νά ἀνατρέψῃ τήν ἰσορροπίαν ἡ ὁποία καθιερώθη ἐν Λωζάννῃ τό 1923.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἐνώπιον τῶν προβλημάτων αὐτῶν τά ὁποῖα ἐδημιούργησε ἡ Ἑλλάς, ἡ Κυβέρνησις τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας ἐνήργησε πάντοτε μέ μετριοπάθειαν καί ἐγκράτειαν. Ἀφιέρωσεν ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ καί καλῇ πίστει κάθε προσπάθειαν πρός ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν δι' εἰρηνικῶν μέσων καί διά τῆς ὁδοῦ τῶν διαπραγματεύσεων. Ἀπό τοῦ 1963 ἐπέσυρε τήν προσοχήν τῆς Ἑλλάδος ἐπί τῶν συνεπειῶν τῆς παραβιάσεως τῶν Συμφωνιῶν Λονδίνου καί Ζυρίχης καί δέν παρέλειψε νά ἀναζητήσῃ εἰρηνικάς λύσεις ὁσάκις εὑρέθη ἀντιμέτωπος διαφόρων προκλήσεων. Ἡ ἑλληνική πλευρά φέρει τήν εὐθύνην τόσον διά τήν ἔλλειψιν ἀποτελεσμάτων τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν τό 1967, ὅσον καί διά τήν διακοπήν των τό 1974, ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ πραξικοπήματος ἐν Κύπρῳ.

»Αἱ προειδοποιήσεις μας ἀπό τοῦ 1964 διά τήν ἐπανοχύρωσιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου δέν ἀπέδωκαν ἀποτελέσμα-

τα. Παρά τήν τοιαύτην ἐξώφθαλμον παραβίασιν τῶν διεθνῶν συμφωνιῶν ὑπό τῆς Ἑλλάδος, ἡ Τουρκία ἐν τούτοις ἐξηκολούθησε νά ἐλπίζη ὅτι καί αὐτό τό πρόβλημα θά ἠδύνατο ἐπίσης νά λυθῆ δι' εἰρηνικῶν μέσων.

»Θά ἦτο δύσκολον δι' ἐμέ νά ὑποστηρίξω ὅτι ἡ Ἑλλάς συνέβαλε σταθερῶς εἰς τάς προσπαθείας τῆς Τουρκίας πρός ἐξεύρεσιν εἰρηνικῶν λύσεων εἰς τά προβλήματά μας.

»Ἀναγνωρίζουσα τήν βαθμιαίαν ἐπιδείνωσιν τῶν διαφορῶν μας ἡ Τουρκία ἔκαμεν ἤδη ἀπό τῶν ἀρχῶν τοῦ 1973 μίαν μεγάλην προσπάθειαν διά νά ἀποκαταστήση κλῖμα φιλίας καί στενῆς συνεργασίας εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Τό θετικόν ἔργον τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν δύο χωρῶν κατά τόν Ἰούνιον τοῦ 1973 ἐν Κοπεγχάγῃ, τόν Δεκέμβριον 1973 ἐν Βρυξέλλαις καί τόν Μάϊον 1974 ἐν Ὀττάβᾳ, ἀπεδείχθη ἀτελεσφόρον λόγῳ τῆς ἀρνητικῆς θέσεως τῶν τότε πρωθυπουργῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀκόμη καί αἱ προτάσεις τάς ὁποίας ὑπεβάλαμεν πρός τόν σκοπόν τῆς ἀναπτύξεως τῶν σχέσεών μας δέν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν. Αἱ προτάσεις εἰς τάς ὁποίας προέβη ὁ πρωθυπουργός τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας διά μίαν συνάντησιν ἀμέσως μετά τόν ἐπαναδιορισμόν τῆς ἐξοχότητός σας ὡς πρωθυπουργοῦ, δέν ἔτυχον εὐνοϊκῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς σας.

»Ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τήν ἐξουσίαν ἡ νέα ὑπ' ἐμέ Κυβέρνησις τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, ἐξηκολούθησε καταβάλλουσα ἐπιμόνους προσπαθείας ἐκ βάθους καρδίας καί ἐν καλῇ πίστει πρός ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων μας. Τάς συνομιλίας τῶν ὑπουργῶν μας ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν τόν Μάϊον τοῦ 1975 ἐν Ρώμῃ ἐπηκολούθησεν ἡ συνάντησίς μας περί τό τέλος τοῦ Μαΐου.

»Δέν προτίθεμαι νά ἀσχοληθῶ ἐδῶ διά μακρῶν ἐπί τῶν ὅσων συνεζήτησα μαζί σας, ὅτι ἐξέφρασα τότε εἰς ὑμᾶς τήν ἐπιθυμίαν μας νά λύσωμεν τάς διαφοράς μας δι' εἰρηνικῶν μέσων καί διαπραγματεύσεων καί ὅτι ἐτόνισα τήν ἀνάγκην τῆς ἀποφυγῆς παρεμβάσεως ἄλλων εἰς τάς ἰδικάς μας ὑποθέσεις.

»Ἡ Δημοκρατία τῆς Τουρκίας ἐσεβάσθη πιστά τάς συμφωνίας εἰς τάς ὁποίας κατέληξαν ἐν Ρώμῃ οἱ ὑπουργοί μας ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν ὡς καί τάς μεταξύ μας τοιαύτας ἐν Βρυξέλλαις. Ἔκτοτε, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δύο χωρῶν συνηντήθησαν πεντάκις διά νά διακανονίσουν τά προβλήματα τά σχετικά μέ τόν ἔλεγχον τοῦ ἐναερίου χώρου ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου. Ἡ εὐθύνη διά τό ὅτι μέχρι τοῦδε δέν ἐπετεύχθη καμμιά πρόοδος εἰς τό πεδίον αὐτό δέν ἠμπορεῖ ἐν πάσῃ περιπτώσει νά ἐπιρριφθῆ εἰς τήν τουρκικήν πλευράν.

»Ἡ Τουρκία παραμένει ἀποφασισμένη νά συνεχίση τάς συνομιλίας αὐτάς μέ ρεαλισμόν καί εἰλικρίνειαν.

»Δέν δυνάμεθα παρά νά λυπούμεθα διότι αἱ συνομιλίαι ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος δέν κατέστη δυνατόν νά ἀρχίσουν πρό τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1976 λόγῳ τῆς ἑλληνικῆς στάσεως. Οὐχ ἧττον νομίζω ὅτι τό γεγονός ὅτι αἱ συνομιλίαι ἤρχισαν ἐν τῇ πράξει ἀποτελεῖ θετικήν ἐξέλιξιν.

»Παρά τάς συμπαρομαρτούσας δυσκολίας ἡ Τουρκία δέν ἐχαλάρωσε τάς προσπαθείας της πρός διακανονισμόν τῆς διενέξεως περί τήν Κύπρον. Τόν Δεκέμβριον τοῦ 1975 οἱ ὑπουργοί μας ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν συνηντήθησαν ἐν Βρυξέλλαις. Κατέληξαν εἰς συμφωνίαν νά πραγματοποιήσουν εἰρηνικήν καί διαρκῆ λύσιν τῆς συγκρούσεως περί τήν Κύπρον κατά τρόπον ὁ ὁποῖος θά εἶναι ἱκανοποιητικός διά τούς ἐνδιαφερομένους καί πρός τόν σκοπόν τοῦτον συνέταξαν ἕνα ἔγγραφον. Ἐθεώρησα ὅτι ἡ συμφωνία αὐτή ἀπετέλει μίαν θετικήν ἐξέλιξιν ἡ ὁποία ἦτο πιθανόν νά ἀνοίξη ἕνα νέον στάδιον εἰς τάς σχέσεις μας. Ἀλλά αἱ συνωμοσίαι καί τά τεχνάσματα τά ὁποῖα ἐξεκόλαψε ἡ ἑλληνοκυπριακή Διοίκησις διά νά ἀποδυναμώση τήν συμφωνίαν αὐτήν ὡς καί τά ἀπορρεύσαντα ἐκ τῶν ἐνεργειῶν της γεγονότα κατέστησαν ἐμφανῆ τί θέλει νά πῆ.

»Ἡ Τουρκία ἐπιθυμεῖ καί εἶναι ἀποφασισμένη νά παραμείνη πιστή εἰς τό γράμμα τῆς Συμφωνίας τῶν Βρυξελλῶν. Παρατηρῶ ὅμως μετά λύπης ὅτι ἡ Ἑλλάς καί ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά ἐπιδεικνύουν ἀνυπομονησίαν νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τάς εὐθύνας τάς ὁποίας ἀνέλαβον διά τῆς Συμφωνίας αὐτῆς. Ἐάν εἶχαν συμμορφωθῆ πρός τήν Συμφωνίαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς σημαντική πρόοδος θά ἦτο δυνατόν νά εἶχε γίνει πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἡ Ἐξοχότης σας θά ἐνθυμῆται ὅτι κατά τήν συνάντησίν μας τῆς 31ης Μαΐου 1975 ἐν Βρυξέλλαις ὑπέδειξα ὅτι θά ἔπρεπε νά ἐπιλύσωμεν τάς ὑπαρχούσας μεταξύ μας διαφοράς ἄνευ ἐξωτερικῶν παρεμβάσεων. Ἐν τούτοις, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπροτίμησε νά ἐμπλέξη τάς χώρας τοῦ κόσμου εἰς ὅλα αὐτά τά θέματα, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς δηλώσεώς σας τῆς 17ης Ἀπριλίου. Διά νά ἀσκήση ἐξωτερική πίεσιν ἐπί τῆς Τουρκίας ἡ Ἑλλάς δέν ἀπέφυγε νά προσφύγη εἰς παντός εἴδους τεχνάσματα κατά τῆς Τουρκίας τόσον εἰς τό πλαίσιον τῶν διμερῶν σχέσεων ὅσον καί εἰς διεθνῆ βήματα. Ἡ στάσις αὐτή δέν ἀπεδείχθη καθόλου λυσιτελής εἰς τόν διακανονισμόν τῶν προβλημάτων μας οὔτε ποτέ θά ἀποδειχθῆ τοιαύτη.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἐπιθυμῶ νά ὑπογραμμίσω ἓν ἀκόμη σημαντικόν σημεῖον. Ἡ Τουρκία δέν ἔχει ἐμπλακῆ εἰς ἀνταγωνισμόν ἐξοπλισμῶν μέ τήν Ἑλλάδα. Ἡ πολιτική τῆς Τουρκίας ἀποβλέπει εἰς τήν προμήθειαν μόνον τῶν ὅπλων καί τοῦ ὑλικοῦ ἐκείνου τά ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διά νά ἀνταποκριθῆ εἰς τάς νομίμους ἀνάγκας τῶν ἐνόπλων δυνάμεών της καί τάς ὑποχρεώσεις αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἐκ τῆς συμμετοχῆς της ὡς μέλους εἰς τήν Δυτικήν Ἀμυντικήν Κοινότητα. Ἡ Ἑλλάς ἦτο ἐκείνη ἡ ὁποία τελευταίως ἀποβλέπουσα νά ἐξασφαλίση τήν ὑπεροχήν τῶν ἐνόπλων δυνάμεών της ἔναντι τῶν τουρκικῶν ἀπεφάσισε νά ἀκολουθήση πολιτικήν προμηθειῶν ὁπλισμοῦ ἀπείρως ὑπερβάλλουσαν τάς πραγματικάς της ἀνάγκας καί ἐπιβαρύνουσαν ἀφορήτως τούς οἰκονομικούς της πόρους.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Θά ἐπεθύμουν νά διαβεβαιώσω τήν Ἐξοχότητά σας ὅτι ἡ Κυβέρνησίς μου ἀποδίδει σπουδαιότητα εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῶν σχέσεων φιλίας καί καλῆς γειτονίας μεταξύ τῶν χωρῶν μας. Ἡ Τουρκία καί ἡ Ἑλλάς δέν ἠμποροῦν νά ἐπιτρέψουν εἰς ἑαυτάς νά εἶναι ἀντίπαλοι. Εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς κοινήν ἀπειλήν. Ὁ πρέσβυς σας ἐδήλωσεν ὅτι ἡ ἑλληνική γνώμη ἐφοβεῖτο ὅτι ἡ Τουρκία ἠπείλει τήν Ἑλλάδα ἤ ὅτι θά τῆς ἐπετίθετο. Εἶναι περιττόν νά εἴπω ὅτι αὐτό εἶναι τόσον παράλογον ὥστε δέν πιστεύω ὅτι ἀξίζει νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν. Ἀπό τῆς ἱδρύσεώς της ἡ Τουρκική Δημοκρατία δέν ἐξέθρεψε ἐπιθετικάς βλέψεις ἔναντι οἱου-

δήποτε ἐκ τῶν γειτόνων της καί ἡ συμπεριφορά της τό ἀποδεικνύει.

»Ὅπως μέ τούς ἄλλους γείτονάς της ἡ Τουρκία δέν ἔχει ἄλλους σκοπούς ἀπό τοῦ νά ἐπιλύση κατά εἰρηνικόν τρόπον τάς διαφοράς της μέ τήν Ἑλλάδα. Ἐμπνεομένη ἀπό τάς σκέψεις αὐτάς ἡ Τουρκία διατηρεῖ ὡρισμένους δισταγμούς ὡς πρός τήν σημασίαν ἀλλά καί τά πλεονεκτήματα τά ὁποῖα θά προέκυπτον ἐκ τῆς συνάψεως συμφώνου μή ἐπιθέσεως μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι μέλη τῆς αὐτῆς ἀμυντικῆς συμμαχίας.

»Οὐχ ἧττον, ὅπως ἀνέφερα εἰς τόν πρέσβυν σας, εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἐξετάσωμεν μέ τήν μεγαλυτέραν δυνατήν εὐσυνειδησίαν καί προσοχήν τά δυνατά ὠφελήματα τά ὁποῖα θά ἀντλούσαμε ἀπό τήν σύναψιν μιᾶς παρομοίας συμφωνίας μή ἐπιθέσεως, ὡς καί τό ἀντικείμενον τό ὁποῖον θά ἐξυπηρέτει καί τούς σκοπούς εἰς τούς ὁποίους θά ἀπέβλεπεν. Ἐξακολουθῶ νά εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος διαλύσεως τῆς ἀτμοσφαίρας δυσπιστίας ἡ ὁποία πιστεύετε ὅτι ὑπάρχει μεταξύ τῆς Τουρκίας καί τῆς Ἑλλάδος, ἐξομαλύνσεως τῶν σχέσεών μας καί ἀποκαταστάσεως τῆς ἐποχῆς φιλίας καί στενῆς συνεργασίας εἰς τάς διμερεῖς σχέσεις πρός ἀμοιβαῖον ὄφελος τῶν δύο Κρατῶν, εἶναι ὁ διακανονισμός τῶν προβλημάτων μας διά πρακτικῆς προσπελάσεως βῆμα πρός βῆμα.

»Πιστεύω ὅτι ἠμποροῦμε νά λύσωμε τάς διαφοράς μας διά διαπραγματεύσεων, δεχόμενοι ὡς βάσιν τάς ἀρχάς τῆς ἀποφυγῆς παραβιάσεως τῶν δεσμευτικῶν διεθνῶν συμφωνιῶν, τῆς πιστῆς διατηρήσεως τῆς λεπτῆς ἰσορροπίας τῆς Λωζάννης καί τῆς ἀποφυγῆς ἀναμίξεως ξένων δυνάμεων εἰς τάς διαφοράς μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας.

»Μεγάλη ὑποχρέωσις καί εὐθύνη διά τήν ἀποκατάστασιν φιλίας καί συνεργασίας μεταξύ τῆς Τουρκίας καί τῆς Ἑλλάδος βαρύνει τάς δύο Κυβερνήσεις μας. Σχετικῶς, νομίζω ὅτι θά ἦτο χρήσιμον νά συζητηθοῦν ἐποικοδομητικῶς καί ἐν πνεύματι εἰλικρινείας ὅλα μας τά προβλήματα, διά νά καταλήξωμεν εἰς συγκεκριμένας ἀποφάσεις καί νά συντάξωμεν ἕνα πρόγραμμα καί ἕνα πρωτόκολλον, ρυθμίζοντα τά θέματα αὐτά. Ἐν προκειμένῳ πιστεύω ὅτι περαιτέρω συνομιλίαι μεταξύ τῶν ὑπουργῶν ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν δύο χωρῶν θά ἦσαν ἰδιαιτέρως σκόπιμοι.

»Ἐάν ἡ σκέψις αὐτή συγκρατηθῆ ἀπό τήν ὑμετέραν Ἐξοχότητα, οἱ ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν μας θά ἠδύναντο νά ἔχουν προκαταρκτικάς συνομιλίας καί νά ἀρχίσουν ἐργαζόμενοι ὅταν συναντηθοῦν κατά τήν προσεχῆ Ὑπουργικήν Σύνοδον τοῦ ΝΑΤΟ ἐν Ὄσλῳ.

»Ἀποτελεῖ βασικήν πολιτικήν τῶν Κυβερνήσεων τῆς Δημοκρατίας τῆς Τουρκίας νά ἀποκαταστήσουν εἰς τάς τουρκοελληνικάς σχέσεις τό κλῖμα φιλίας καί ἐμπιστοσύνης τῆς 10ετίας τοῦ 1930 καί νά μεταβάλουν τό Αἰγαῖον πέλαγος εἰς λίμνην εἰρήνης ἑνοῦσαν τάς δύο χώρας.

»Μέ εὐχαριστησιν ἐπαναλαμβάνω ὅτι αἱ προσπάθειαι τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος πρός τόν σκοπόν αὐτόν θά γίνουν δεκταί μέ πραγματικήν ἱκανοποίησιν».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε στόν Τοῦρκο ὁμόλογό του στίς 19 Μαΐου:

«Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Εὐχαριστῶ διά τήν ἐπιστολήν σας τήν ὁποίαν μοῦ διεβιβάσατε διά τοῦ πρέσβεως κ. Καμουράν Γκιουρούν. Τήν ἀνέγνωσα μετά μεγάλης προσοχῆς, ἀλλά καί μέ κάποιο αἴσθημα ἀπογοητεύσεως. Διότι ὀφείλετε νά ὁμολογήσετε ὅτι ἡ ἐπίρριψις εἰς τήν Ἑλλάδα τῆς ἀποκλειστικῆς εὐθύνης, δι' ὅλα τά προβλήματα πού μᾶς χωρίζουν, δέν δημιουργεῖ κλῖμα κατάλληλον διά τήν ἐποικοδομητικήν συζήτησίν των, συζήτησιν τήν ὁποίαν, ἐν τούτοις, ἐπιμόνως ἐπεδίωξα ἀφ' ἧς ἀνέλαβον τήν ἐξουσίαν.

»Ἡ στεῖρα παρελθοντολογία ἀσφαλῶς δέν ὠφελεῖ. Ἀναγκάζομαι ὅμως νά ἀνασκευάσω τάς κατηγορίας καί διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλά καί διότι πιστεύω ὅτι ἡ ἀντικειμενική ἀνάλυσις τῶν διαφορῶν μας θά διευκολύνη μεγάλως τήν προσπάθειάν μας διά τήν εἰρηνικήν ἐπίλυσίν των.

»Ἀνατρέχετε, κύριε πρωθυπουργέ, εἰς τό παρελθόν διά νά ἐπιρρίψετε εὐθύνας εἰς τήν Ἑλλάδα ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ· ἀλλά τό θέμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ σήμερον εἶναι ἡ κατάστασις πού ἐδημιουργήθη μετά τάς δύο τουρκικάς ἐπιθέσεις κατά τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου.

»Τήν 20ήν Ἰουλίου 1974, ἡ Τουρκία εἰσέβαλεν εἰς τήν Κύπρον, ἐπωφελουμένη τοῦ πραξικοπήματος τῶν συνταγματαρχῶν ἐναντίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί ἰσχυριζομένη ὅτι σκοπός τῆς ἐπεμβάσεως ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς νομιμότητος. Ἡ νομιμότης ὅμως ἀποκατεστάθη μετά τρεῖς ἡμέρας εἰς τήν Κύπρον εἰς τό πρόσωπον τοῦ κ. Κληρίδη καί εἰς τήν Ἑλλάδα μέ τήν ἐπιστροφήν μου. Ὁ σκοπός, ἐπομένως, τῆς τουρκικῆς ἐπεμβάσεως εἶχεν ἐκπληρωθῆ καί, λογικῶς, ἡ Τουρκία θά ἔπρεπε νά ἀποσύρη τά στρατεύματά της ἀπό τήν Κύπρον. Ἀντί τούτου μετά τρεῖς ἑβδομάδας καί ἐνῶ διεξήγοντο διαπραγματεύσεις εἰς Γενεύην διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεως, ὁ τουρκικός στρατός ἐξαπέλυσε δευτέραν ἐπίθεσιν καί κατέλαβε τά 40% τῆς νήσου.

»Ἐάν διά τήν πρώτην εἰσβολήν ὑπῆρχε κάποιο πρόσχημα, διά τήν δευτέραν οὐδεμία δικαιολογία ὑπάρχει — καί οὔτε, ἄλλωστε, ἐδόθη ἀπό τουρκικῆς πλευρᾶς. Ἡ ἑλληνική πλευρά θά ἐδικαιοῦτο μάλιστα νά ζητήση τήν ἐπαναφοράν τοῦ προηγουμένου καθεστῶτος τῆς Ζυρίχης, τοῦ ὁποίου ἐγγυήτριαι εἶναι ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία. Ἐπιδεικνύουσα, ἐν τούτοις, καλήν θέλησιν, ἡ ἑλληνική πλευρά ἀποδέχεται ρύθμισιν τοῦ προβλήματος ἐπί νέας βάσεως, υἱοθετοῦσα θέσεις αἱ ὁποῖαι δύνανται νά ἱκανοποιήσουν σχεδόν ὅλα τά λογικά αἰτήματα πού θά ἠμποροῦσαν νά ἔχουν οἱ Τοῦρκοι.

»Ἡ Τουρκία, ἐν τούτοις, καίτοι γνωρίζει τάς θέσεις αὐτάς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἀρνεῖται, ὑπό διάφορα προσχήματα, τήν οὐσιαστικήν διαπραγμάτευσιν. Δέν παραγνωρίζει μόνον σειράν ἀποφάσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τάς ὁποίας καί ἡ ἰδία ἔχει ψηφίσει. Πέντε γῦροι διακοινοτικῶν συνο-

μιλιῶν ἀπέβησαν ἄκαρποι, διότι ἡ Τουρκία ἀρνεῖται νά δηλώση τί ζητεῖ ἐπί τέλους εἰς τήν Κύπρον. Ἀρκεῖται, ἁπλῶς, νά διατηρῆ μέχρι σήμερον, τό 40% τοῦ κυπριακοῦ ἐδάφους, ἐνῶ διαθέτει μόνον τό 18% τοῦ πληθυσμοῦ καί ἐπωφελεῖται, ἐπίσης, τοῦ χρόνου πού παρέρχεται διά νά ἐποικίζη τό κατεχόμενον ὑπ' αὐτῆς τμῆμα τῆς νήσου καί νά σταθεροποιῆ γενικῶς τήν κατοχήν της.

»Ἐπί τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἰσχυρίζεσθε, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἐπικαλουμένη κανόνα διεθνοῦς Δικαίου ἀμφιβόλου ἰσχύος, προσπαθεῖ νά βλάψη τά τουρκικά συμφέροντα ἐν Αἰγαίῳ καί ὅτι, πέραν τούτου, ἐχορήγησεν ἀδείας ἀναζητήσεως πετρελαίου ἐπί τμημάτων τῆς τουρκικῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί πρό, ἀκόμη, τῆς ἐπικυρώσεως ἐκ μέρους της τῆς Συμβάσεως τῆς Γενεύης τοῦ 1958.

»Ἀλλά, κύριε πρωθυπουργέ, παραγνωρίζετε ὅτι ὁ κανών ἐπί τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη ἡ Ἑλλάς, μακράν ἀπό τοῦ νά εἶναι ἀμφιβόλου ἰσχύος, ἐπεβεβαιώθη ὑπό τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου ὡς ἐθιμικός τοιοῦτος, δηλαδή, ὡς κανών γενικῆς ἀποδοχῆς. Ὅτι ἡ Τουρκία οὐδέποτε διεμαρτυρήθη ἤ ἀντετάχθη εἰς τήν χορήγησιν τῶν ἑλληνικῶν ἀδειῶν, ὡς ἀσφαλῶς θά τό ἔπραττεν ἐάν ἀφεώρων τήν τουρκικήν ὑφαλοκρηπῖδα καί ὡς τό ἔπραξεν ἡ Ἑλλάς, ἐξ ἀφορμῆς τῶν τουρκικῶν ἐκχωρήσεων. Καί, τέλος, ὅτι ἡ Τουρκία ἐχορήγησεν ἀδείας δυτικῶς τῶν ἑλληνικῶν νήσων, χωρίς κανένα νομικόν ἔρεισμα, ἐπί τῇ βάσει θεωριῶν, τάς ὁποίας μόνον αὐτή ἀσπάζεται.

»Παραπονεῖται, ἐπίσης, ἀορίστως ἡ Τουρκία ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἐπί σειράν ἐτῶν, ἤσκησε τά δικαιώματά της ἐλέγχου τῆς ἐναερίου κυκλοφορίας ἐντός τοῦ FIR Ἀθηνῶν, κατά τρόπον παραβλάπτοντα τά τουρκικά συμφέροντα. Τά παράπονά της ὅμως αὐτά ἡ Τουρκία οὐδέποτε ἐγνωστοποίησεν εἰς τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν.

»Ὡς γνωστόν, διά διεθνῶν Συμφωνιῶν καί Κανονισμῶν, τούς ὁποίους προσυπέγραψε καί ἡ Τουρκία, ἀνετέθη εἰς τήν Ἑλλάδα ἡ ἀποκλειστική εὐθύνη ἐλέγχου τῶν πτήσεων ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου καί ἐντός περιοχῆς, ἡ ὁποία συμπίπτει μέ τά θαλάσσια σύνορά της.

»Ἀπό τοῦ Αὐγούστου 1974, ἡ Τουρκία ἐπιδιώκει μονομερῶς τήν μεταβολήν τοῦ καθεστῶτος τούτου, διχοτομοῦσα τό Αἰγαῖον διά γραμμῆς ἡ ὁποία συμπίπτει χονδρικῶς μέ τήν γραμμήν τῆς ὑφαλοκρηπῖδος πού διεκδικεῖ. Πρός τοῦτο ἐξέδωσε τήν ὑπ' ἀριθ. 714, ἀπό 6.8.1974, ἀγγελίαν (NOTAM) διά τῆς ὁποίας ἐζήτει αὐθαιρέτως ἀπό ὅλα τά ἀεροσκάφη, τά διασχίζοντα τήν γραμμήν ταύτην, νά γνωστοποιοῦν τήν θέσιν των εἰς τούς τουρκικούς σταθμούς τῶν πτήσεων. Ἐν τῇ πράξει δέ, ἐπεχείρησε νά ἀναλάβη καί τόν ἔλεγχον τῶν πτήσεων αὐτῶν, προβάλλουσα ὡς δικαιολογίαν τήν ἀνάγκην δημιουργίας τουρκικῆς ἀεροπορικῆς ζώνης ἀσφαλείας εἰς τό Αἰγαῖον. Ὅπως ἦτο φυσικόν, ἡ Ἑλλάς ἀντέδρασε, κηρύσσουσα τούς ἀεροδιαδρόμους ἀνασφαλεῖς καί οὕτω διεκόπησαν αἱ πτήσεις ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου.

»Δέν σᾶς ἀποκρύπτω, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι ὅλα αὐτά μᾶς δημιουργοῦν τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Τουρκία ἐπιδιώκει νά μεταβάλη, μονομερῶς, τό καθεστώς τοῦ Αἰγαίου, τό ὁποῖον καθιερώθη πρό 50 ἐτῶν, διά διεθνῶν συνθηκῶν καί ἐλειτούργησεν ὁμαλώτατα μέχρι τοῦδε. Προσπαθεῖ δέ νά τό μεταβάλη διότι αἱ ἀπαιτήσεις της ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί τοῦ ἐναερίου χώρου, τυχόν ἱκανοποιούμεναι, θά εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νά περιβάλουν ἑλληνικωτάτας νήσους εἰς ζώνην ἀποκλειστικῶν οἰκονομικῶν καί στρατηγικῶν συμφερόντων τῆς Τουρκίας. Θά διεσπᾶτο, οὕτως, ἡ ἐδαφική καί πολιτική ἑνότης τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Τοιαύτη ὅμως δέν ἦτο ἀσφαλῶς ἡ πρόθεσις τῶν συντακτῶν τῆς Λωζάννης, οἱ ὁποῖοι ἀπέβλεψαν νά καθορίσουν ἅπαξ διά παντός τό χερσαῖον καί νησιωτικόν καθεστώς τῶν δύο χωρῶν μας.

»Ἡ Ἑλλάς θά ἠδύνατο νά ἀρνηθῆ τήν ὕπαρξιν τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων, ἐπικαλουμένη τάς Συνθήκας. Ἐν τούτοις, καί ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν ἐπέδειξε μετριοπάθειαν καί καλήν θέλησιν διά τήν ἐξεύρεσιν εἰρηνικῶν λύσεων.

»Καί διά μέν τήν ὑφαλοκρηπῖδα ἐπρότεινεν ὅπως ἡ ὁριοθέτησή της παρεπεμφθῆ εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης. Θά ὑπῆρχεν οὕτω μία ἀπόφασις ἀνωτάτου καί ἐξ ὁρισμοῦ ἀμερολήπτου διεθνοῦς ὀργάνου ἀντανακλῶσα τάς περί δικαίου ἀντιλήψεις τῆς συγχρόνου διεθνοῦς κοινωνίας, πρός τήν ὁποίαν ἀμφότεραι αἱ χῶραι μας θά ἀνελάμβανον, ἐκ τῶν προτέρων, τήν ὑποχρέωσιν νά συμμορφωθοῦν.

»Ἡ Τουρκία ἐδέχθη, κατ' ἀρχήν, τήν πρότασιν. Ὅταν ὅμως ἔφθασεν ἡ στιγμή τῆς ὑλοποιήσεώς της, προέβαλε τήν ἀνάγκην διεξαγωγῆς διαπραγματεύσεων ἐπί τῆς οὐσίας.

»Γνωρίζετε, ἐκ τῆς συναντήσεώς μας ἐν Βρυξέλλαις, ὅτι καί ἐπί τοῦ σημείου τούτου προσεπάθησα νά σᾶς δώσω ἱκανοποίησιν. Συνεφωνήσαμεν ὅτι, μετά τήν ὑποβολήν τῆς διαφορᾶς εἰς τό Δικαστήριον θά κατεβάλλετο προσπάθεια ἐξευρέσεως συμπεφωνημένης λύσεως, ἐάν δέ αὕτη εὑρίσκετο, ἡ λύσις θά ὑπεβάλλετο εἰς τό Δικαστήριον διά νά περιβληθῆ καί τούτου τό ὑψηλόν διεθνές κῦρος. Ἐάν ὅμως ἀπετύγχανε, θά ἦτο τουλάχιστον ἐξησφαλισμένη ἡ εἰρηνική ἐπίλυσις τῆς διαφορᾶς μας καί θά ἐλειτούργει ἡ ἀσφαλιστική δικλείς τῶν διεθνῶν διαδικασιῶν, ἀποφευγομένης τῆς ἐντάσεως, ἡ ὁποία μοιραίως ἀκολουθεῖ πᾶσαν ἀποτυχημένην διαπραγμάτευσιν. Πέραν τούτου ἡ Τουρκία δέν θά ἐζημιοῦτο ἐκ τῆς διαδικασίας αὐτῆς, ἐφ' ὅσον τό Δικαστήριον ἀπονέμον δικαιοσύνην, δέν θά παρεγνώριζεν, ἀσφαλῶς, τά ἐκ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ἀπορρέοντα δικαιώματά της.

»Παρῆλθεν, ἔκτοτε, ἔν ἔτος, χωρίς νά ἔχη προχωρήσει ἡ σύνταξις τοῦ συνυποσχετικοῦ ἐπειδή ἡ Τουρκία ἀποφεύγει νά εἰσέλθη εἰς συζήτησιν αὐτοῦ.

»Ὡς πρός τόν ἐναέριον χῶρον, ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης θά γνωρίζη ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Διεθνής Ὀργανισμός Πολιτικῆς Ἀεροπορίας ἀνέλαβε τόν Ὀκτώβριον '74 μεσολαβητικήν προσπάθειαν καί διετύπωσεν ἀνεπισήμους προτάσεις διά τῶν ὁποίων θά ἤροντο τά ἐκατέρωθεν μέτρα καί θά ἀποκαθίστατο ἡ προτέρα νομιμότης. Ἡ Ἑλλάς τάς ἐδέχθη. Ἡ Τουρκία τάς ἀπέρριψεν.

»Ἐν συνεχείᾳ, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀπεδέχθη διμερεῖς διαπραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς συμφωνίαν ἐφ' ὅλων τῶν θεμάτων, πλήν ἑνός: τῆς ἀνταλλαγῆς πληροφοριῶν διά στρατιωτικάς πτήσεις ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου. Ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, ἡ Ἑλλάς ὑπέβαλε νέας προτάσεις τάς ὁποίας οἱ μέν Τοῦρκοι ἐμπειρογνώμονες ἀπεδέχθησαν, ἀπέρριψεν ὅμως ἡ τουρκική Κυβέρνησις. Οὕτω καί τό θέμα αὐτό παραμένει ἀνοικτόν ὑπαιτιότητι τῆς Τουρκίας.

»Κατηγορεῖτε τήν Ἑλλάδα, κύριε πρωθυπουργέ, διότι, κατά παράβασιν τῶν Συνθηκῶν, ὡργάνωσεν ἀμυντικῶς τάς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἡ Ἑλλάς, ὅμως, οὐδέποτε καί δι' οὐδεμιᾶς Συνθήκης παρητήθη τοῦ φυσικοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοαμύνης, ἐν περιπτώσει ἀπειλῆς ἐναντίον τῶν νήσων της. Καί ὅπως, κατά τό παρελθόν, ἡ ἄμυνά των ἐνισχύθη μόνον εἰς περιόδους ὀξυτάτων ἑλληνοτουρκικῶν κρίσεων, ἔτσι καί τώρα ἐλήφθησαν στοιχειώδη μέτρα ἀσφαλείας, μόνον μετά τάς δύο κατά τῆς Κύπρου ἐπιχειρήσεις καί μετά τήν ἐκτόξευσιν ἀπειλῶν ἐναντίον των ἐξ ἐπισήμων τουρκικῶν χειλέων. Δέν θά ἤθελα, κύριε πρωθυπουργέ, νά σᾶς ὑπενθυμίσω τάς ἰδικάς σας δηλώσεις τῆς 8ης Ἰουνίου 1974 πρός τήν ἐφημερίδα "Milliyet" καί τῆς 5ης Ἰουλίου 1975 πρός τό περιοδικό "Paris -Match". Πῶς ὅμως νά ἀγνοήση κανείς τάς ἀπροκαλύπτους πλέον διεκδικήσεις τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεώς σας κ. Τουρκές, τάς ὁποίας δέν ἀπεδοκιμάσατε καί κατά τάς ὁποίας ὅλαι αἱ νῆσοι αἱ κείμεναι ἐντός ἀκτῖνος 50 χλμ., ἀπό τῶν τουρκικῶν ἀκτῶν, θά ἔδει νά ἀνήκουν εἰς τήν Τουρκίαν; Ἤ τήν συγκέντρωσιν εἰς τάς ἔναντι τῶν νήσων ἀκτάς ἰσχυροῦ ἀποβατικοῦ στόλου; Ἤ, τέλος, τήν ὀργάνωσιν εἰδικῆς στρατιᾶς τοῦ Αἰγαίου;

»Ἰδού διατί ὁ κ. Κοσμαδόπουλος σᾶς ἐδήλωσεν ὅτι ἡ ἑλληνική κοινή γνώμη ἔχει τό αἴσθημα ὅτι ἀπειλεῖται ἀπό τήν Τουρκίαν.

»Παρά ταῦτα, δέν ἔχω καμμίαν δυσκολίαν νά σᾶς δηλώσω ὅτι τά ληφθέντα μέτρα εἰς τάς νήσους εἶναι καθαρῶς ἀμυντικά. Ὅτι δέν ὑποκρύπτουν ἐπιθετικούς σκοπούς, οἵ ὁποῖοι θά ἦσαν ἀδιανόητοι καί ὅτι εἶναι προσωρινά.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπέδειξεν ἐμπράκτως τήν θέλησίν της νά ἐξεύρη εἰρηνικάς καί λογικάς ρυθμίσεις εἰς ὅλας τάς διαφοράς πού μᾶς χωρίζουν. Αὐτή ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἡ ζωηρά ἐπιθυμία μου καί ἡ σταθερά πολιτική τῆς Κυβερνήσεώς μου. Διά νά τονίσω ἀκόμη περισσότερον τήν πολιτικήν αὐτήν, σᾶς ἐπρότεινα τήν σύναψιν Συμφωνίας μή προσφυγῆς εἰς τήν βίαν καί ἀνταλλαγῆς πληροφοριῶν ἐπί τῶν ἐξοπλισμῶν μας. Σᾶς ἐδήλωσα, συνάμα, ὅτι ἐάν ἡ σκέψις σᾶς ἐνδιέφερε, ἤμην ἕτοιμος νά σᾶς ὑποβάλω συγκεκριμένον σχέδιον πρός συζήτησιν.

»Μοῦ ἐζητήσατε συμπληρωματικάς πληροφορίας ἐπί τῶν ὠφελημάτων, τά ὁποῖα θά ἀπεκομίζαμεν ἀπό τήν σύναψιν τοιαύτης Συμφωνίας καί τῶν σκοπῶν πού θά ἐξυπηρέτει αὕτη. Δέν ἔχω καμμίαν δυσκολίαν νά σᾶς τά παράσχω. Σκοπός θά εἶναι ἡ ἐκτόνωσις τῆς παρούσης ἐντάσεως εἰς τάς σχέσεις μας· ἡ δημιουργία κλίματος ὑφέσεως ἐντός τοῦ ὁποίου θά καθίστατο δυνατή ἡ συζήτησις τῶν διαφορῶν μας ἐν ἠρεμίᾳ καί νηφαλιότητι· ἡ ἀπαλλαγή τῶν λαῶν μας ἀπό τά δυσβάστακτα βάρη ἀσκόπων ἐξοπλισμῶν. Προσδοκία μου εἶναι ὅτι ἐντός τοιούτου κλίματος θά διηυκολύνετο ἡ ἐξεύρεσις ἀμοιβαίως ἐπωφελῶν ρυθμίσεων. Τά ὠφελήματα ἐκ μιᾶς τοιαύτης ἐξελίξεως δι' ἀμφοτέρας τάς χώρας μας εἶναι προφανῆ καί δέν χρήζουν λεπτομερεστέρας ἐξηγήσεως.

»Εἰς τήν ἐπιστολήν σας ἀφήνετε νά διαφανῆ ἡ προτίμησίς σας διά μίαν βῆμα πρός βῆμα πρακτικήν διευθέτησιν τῶν σχέσεών μας. Τό ἕνα δέν ἀποκλείει τό ἄλλο. Ἡ ἀναστροφή ὅμως τῆς σειρᾶς δέν ἐξυπηρετεῖ πρακτικούς σκοπούς. Διότι ποίαν χρείαν θά ἔχωμεν Συμφώνου μή προσφυγῆς εἰς τήν βίαν, ὅταν θά ἔχουν ἐπιλυθῆ τά προβλήματα καί θά ἔχη ἐκλείψει ἡ ὀξύτης;

»Ἡ Ἐξοχότης σας προβληματίζεται ἐπί τῆς χρησιμότητος λήψεως συγκεκριμένων ἀποφάσεων καί καταρτισμοῦ προγράμματος καί πρωτοκόλλου ἐν σχέσει μέ τά θέματα αὐτά.

»Ἀλλά ἡ κρίσιμος καί βασική ἀπόφασις, τῆς εἰρηνικῆς δηλονότι ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν μας, εἶναι δεδομένη ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς καί, ἐάν ὀρθῶς ἀντελήφθην καί τάς ἰδικάς σας προθέσεις, τό αὐτό ἰσχύει καί ἀπό τουρκικῆς πλευρᾶς. Δι' αὐτό σᾶς ἐπρότεινα νά τήν ἐπισημοποιήσωμεν διά μιᾶς πανηγυρικῆς Συμφωνίας.

»Πρόγραμμα ἐνεργείας ἐπίσης ὑπάρχει.

»Διά τήν ὑφαλοκρηπῖδα εἴμεθα σύμφωνοι ἐπί τῆς προσφυγῆς εἰς τό Δικαστήριον καί οἱ ἐμπειρογνώμονές μας πρόκειται νά συναντηθοῦν προσεχῶς πρός τόν σκοπόν τοῦτον ἐν Βέρνῃ. Σᾶς προτείνω νά προωθήσωμεν ἐνεργῶς τήν ἀδιάβλητον αὐτήν διαδικασίαν κατά τούς ὅρους τῆς Συμφωνίας μας τῶν Βρυξελλῶν καί νά ἀποφύγωμεν ἐν τῷ μεταξύ ἀμφότεροι ἐπιμελῶς κάθε ἐνέργειαν, ἡ ὁποία θά ἠμποροῦσε νά ἐκληφθῆ

ὡς πρόκλησις. Διότι, ὅπως καλῶς γνωρίζετε, ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἔγκειται εἰς τήν ὁριοθέτησίν της.

»Ἐπί τοῦ ἐναερίου χώρου ἐξακολουθοῦν νά ἰσχύουν αἱ λογικαί προτάσεις μας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνοικταί πρός περαιτέρω ἐπεξεργασίαν των.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Προσεπάθησα νά ἐξηγήσω, ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, πῶς βλέπω τάς διαφοράς πού ὑφίστανται μεταξύ τῶν χωρῶν μας. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ διαφορά τῶν ἀπόψεών μας, ἐάν δέν ὀφείλεται εἰς προκαταλήψεις, ὀφείλεται εἰς διαφοράν ἐκτιμήσεως πραγματικῶν καταστάσεων.

»Ὁπωσδήποτε, ὅμως, καί ἄν ἔχουν τά πράγματα, ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει εἶναι τό μέλλον καί ἡ φοβερά εὐθύνη τήν ὁποίαν φέρομεν διά τήν ἀσφάλειαν καί τήν εὐημερίαν τῶν λαῶν μας. Ἐπ' αὐτοῦ θά ἤθελα νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι θά ἐξετάσω πάντοτε μέ εὐρύτητα πνεύματος κάθε λογικήν πρότασιν πού θά ἠμποροῦσε νά ὁδηγήσῃ εἰς βελτίωσιν τῶν σχέσεών μας.

»Εἶναι γνωστή, ἐκ τοῦ παρελθόντος, ἡ πίστις μου εἰς τήν ἀνάγκην τῆς ἑλληνοτουρκικῆς συνεννοήσεως. Ἐφ' ὅσον καί ἐσεῖς διακατέχεσθε ἀπό τήν αὐτήν πίστιν, ἡ ἐπίτευξις τῆς συνεννοήσεως αὐτῆς δέν πρέπει νά εἶναι πέραν τῶν δυνατοτήτων μας»[74].

Παράλληλα, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός γνωστοποίησε τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς του στούς προέδρους τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τῆς Βουλγαρίας, Γιουγκοσλαβίας, Αἰγύπτου, καθώς καί στούς πρωθυπουργούς τῆς Ἰταλίας, τῆς Βρετανίας, καί τόν καγκελλάριο τῆς ΟΔ Γερμανίας, στούς ὁποίους ἀπηύθυνε μηνύματα:

«Ἀγαπητέ κύριε πρόεδρε,

»Θά γνωρίζετε ἴσως ὅτι εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην, πρό ἡμερῶν, νά ἀπαντήσω εἰς ἐπιστολήν τήν ὁποίαν μοῦ ἀπέστειλεν ὁ πρωθυπουργός τῆς Τουρκίας.

»Τό ἐνδιαφέρον τό ὁποῖον ἐκδηλώνετε διά τήν εἰρηνικήν καί δικαίαν ρύθμισιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν, μοῦ ἐπιτρέπει νά σᾶς ἀποστείλω ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς μου αὐτῆς, γιά τήν περίπτωσιν πού δέν ἔχει ἤδη περιέλθει εἰς γνῶσιν σας.

»Γνωρίζω ὅτι σέ κάθε διένεξιν ὁ καθένας ἀπό τούς ἐνδιαφερομένους ὑπερτιμᾶ τό ἰδικόν του δίκαιον καί ὑποτιμᾶ τό δίκαιον τοῦ ἀντιπάλου του. Θά σᾶς παρακαλέσω νά πιστέψετε ὅτι προσπάθησα νά διατυπώσω τίς σκέψεις μου ἀπηλλαγμένος ἀπό τήν φυσικήν αὐτήν προκατάληψιν καί μέ τήν ἀντικειμενικότητα πού θά ἠμποροῦσε νά ἔχῃ ἕνας τρίτος, μή ἀμέσως ἐνδιαφερόμενος.

»Ἡ πεποίθησίς μου εἶναι, κύριε πρόεδρε, ὅτι ἡ παράτασις τῆς ἐκκρεμότητος τῶν διαφορῶν μας μέ τήν Τουρκίαν δημιουργεῖ σοβαρωτάτους κινδύνους δι' ὅλους μας. Καί ὅτι οἱ πιθανές ἐξελίξεις εἰς τήν Νότιον Εὐρώπην καί τά Βαλκάνια καθιστοῦν ἀκόμη πιό ἐπιτακτική τήν ταχεῖαν ἐπίλυσίν τους.

»Δέν εἶναι πρόθεσίς μου νά σᾶς ὑποδείξω ἐάν καί πῶς ἠμπορεῖτε νά βοηθήσετε εἰς τήν ἀποτροπήν αὐτῶν τῶν κινδύνων. Εἶμαι βέβαιος, ὅμως, ὅτι, ἄν συμφωνῆτε μέ τήν ἐκτίμησή μου αὐτήν, θά παράσχετε τήν συμβολή σας κατά τόν τρόπον πού ἐσεῖς θά κρίνετε κατάλληλον εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῆς ἀσφαλείας, ἀλλά καί τῆς δικαιοσύνης στήν περιοχή αὐτή τοῦ κόσμου»[75].

Γιά τή δημοσίευση, τέλος, τῆς ἐπιστολῆς Ντεμιρέλ ἀπό τήν τουρκική πλευρά, κυβερνητικοί κύκλοι στήν Ἀθήνα διατύπωσαν τό ἀκόλουθο σχόλιο:

«Ἡ Ἑλλάς ἔκανε μίαν χειρονομίαν καλῆς θελήσεως διά τῆς προτάσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ της νά ὑπογραφῆ μεταξύ τῶν δύο χωρῶν σύμφωνον μή ἐπιθέσεως. Ὁ πρωθυπουργός τῆς Τουρκίας, ἀντί νά ἀπαντήσῃ εὐθέως εἰς τήν πρότασιν τοῦ κ. Καραμανλῆ, τοῦ ἀπέστειλε μακράν ἐπιστολήν εἰς τήν ὁποίαν, παρακάμπτων τήν πρότασιν τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ, προσπαθεῖ νά ἐπιρρίψῃ εὐθύνας εἰς τήν Ἑλλάδα διά τάς διαφοράς πού ὑφίστανται μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Ἡ δέ ἐπιστολή αὐτή ἐδόθη εἰς τήν δημοσιότητα προτοῦ κἄν λάβῃ ἡ τουρκική Κυβέρνησις τήν ἑλληνικήν ἀπάντησιν.

»Τ' ἀνωτέρω ἀποδεικνύουν: 1) Ὅτι ἡ ἐπιστολή ἐγράφη καί ἐδόθη εἰς τήν δημοσιότητα μέ σκοπόν τήν δημιουργίαν ἐντυπώσεων καί, 2) ὅτι ἡ Τουρκία εἶναι ἀπρόθυμος δι' ἐποικοδομητικόν καί ὑπεύθυνον διάλογον».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Τούρκου πρωθυπουργοῦ καί ἡ ἄμεση δημοσίευσή της κατέδειξαν τήν ἀπροθυμία τῆς Ἄγκυρας — τή στιγμή τουλάχιστον ἐκείνη — νά συνάψει Σύμφωνο μή Ἐπιθέσεως μέ τήν Ἑλλάδα. Ἀλλωστε, τούς ἑπόμενους μῆνες, ἡ ἔξοδος στό Αἰγαῖο τοῦ τουρκικοῦ σκάφους «ΜΤΑ Σισμίκ Ι» θά προκαλέσει σοβαρή κρίση στίς διμερεῖς σχέσεις καί θά φέρει τίς δύο χῶρες στά πρόθυρα τῆς ἀναμετρήσεως. Τό ζήτημα τῆς συνάψεως Συμφώνου μή Ἐπιθέσεως θά ἐπανέλθει στό προσκήνιο τό 1978, κατά τίς συναντήσεις τῶν γενικῶν γραμματέων τῶν Ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν Ἑλλάδος καί Τουρκίας, ὁπότε καί θά ἀνταλλαγοῦν σχετικά σχέδια. Ὡστόσο, ἡ ἐφεκτικότητα τῆς Ἄγκυρας δέν θά ἐπιτρέψει τήν εὐόδωση τῶν σχετικῶν συζητήσεων.

19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Ἀπασχολήσεως, Κ. Λάσκαρη, τό νέο συμβούλιο τῆς ΓΣΕΕ. Ἀφοῦ συνεχάρη τά μέλη τοῦ συμβουλίου γιά τήν ἐκλογή τους, ὁ πρωθυπουργός τόνισε:

«Ὁ συνδικαλισμός ἀποτελεῖ προέκτασιν καί

Μετάβαση στό Πολιτικό Γραφεῖο.

συμπλήρωμα τῆς δημοκρατίας. Ἔχουν διά τοῦτο καθῆκον οἱ συνδικαλιζόμενοι νά συμβάλλουν στήν ἐδραίωση τῆς δημοκρατίας. Ἔχω πεῖ καί ἄλλοτε ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ δημαγωγία. Τοῦτο ἰσχύει καί διά τόν συνδικαλισμόν. Βεβαίως ἡ ἡγεσία τοῦ συνδικαλισμοῦ ἔχει καθῆκον νά ἀγωνίζεται, διά νά προστατεύῃ τήν ἀξιοπρέπεια καί τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

»Ὁ ἀγών ὅμως αὐτός πρέπει νά διεξάγεται ἐντός ὡρισμένων ὁρίων, ἡ ὑπέρβασις τῶν ὁποίων δημιουργεῖ κινδύνους. Διά τήν ἐργατικήν τάξιν δέν τρέφω μόνον εἰλικρινῆ συμπάθειαν. Ἔχω καί πολιτικόν συμφέρον νά προστατεύσω τά συμφέροντά της. Ἀλλά, ὡς ὑπεύθυνος διά τήν τύχην τῆς Πολιτείας, πρέπει νά λάβω ὑπ' ὄψιν μου τά ὅρια τά ὁποῖα χαράσσουν οἱ δυνατότητες τῆς οἰκονομίας καί οἱ εἰδικές συνθῆκες, πού ἐπιβάλλουν τεράστιες δαπάνες διά τήν ἐθνικήν ἄμυναν. Σᾶς καλῶ, ὡς ἐκ τούτου, εἰς συνεργασίαν μέ τήν Κυβέρνησιν, μέ βάσιν τήν ἀμοιβαίαν κατανόησιν».

20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως, Γ. Σταμάτη, τή νέα ἡγεσία τῆς Χωροφυλακῆς καί τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων καθώς καί τούς νέους ὑποστρατήγους τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων. Ἀφοῦ συνεχάρη τούς ἀξιωματικούς γιά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων τους, ὁ πρωθυπουργός τόνισε:

«Ἡ ἀποστολή σας εἶναι μεγίστης σημασίας γιά τήν ὁμαλή λειτουργία τῆς Πολιτείας. Γιατί ἔργον σας εἶναι νά προστατεύσετε τήν γαλήνη, τήν ζωή καί τήν περιουσία τῶν πολιτῶν. Εἶναι ὅμως καί δύσκολη, γιατί σέ κάθε κοινωνία ὑπάρχει ἕνας κόσμος πού δέν συμπαθεῖ τήν τάξη καί δέν ἐννοεῖ νά συμμορφώνεται μέ τούς νόμους. Καί εἶναι φυσικό ὁ κόσμος αὐτός νά βρίσκεται σέ συνεχῆ ἀντίθεση μέ τά Σώματα Ἀσφαλείας καί νά τά λοιδωρῆ.

»Ἐξάλλου τά Σώματα Ἀσφαλείας ἐπέρασαν καί αὐτά ἀπό μιά δοκιμασία, κατά τήν διάρκεια τῆς ἑπταετίας. Γιατί, πλήν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι, σάν φορεῖς τοῦ πνεύματος τῆς τυραννίας, ἔκαμαν κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας των, ἡ μεγάλη μᾶζα τῶν Σωμάτων εὑρέθη, λόγῳ θέσεως, εἰς τήν ἀνάγκην νά ἐκτελῆ τάς ἀποφάσεις τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος. Αὐτό ὅμως ἦτο φυσικό νά δημιουργήσῃ μία δυσαρμονία στίς σχέσεις τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καί τοῦ κοινοῦ. Ἤδη ἡ δυσαρμονία αὐτή ἐξέλιπε. Ἀλλά καί ἄν ὑπάρχουν κατάλοιπα, θά τά ἐξαφανίσετε μέ τήν συμπεριφορά σας.

»Ὀφείλετε νά σέβεσθε τούς πολίτας, χωρίς νά ἀφήνετε ἀσύδοτους ἐκείνους πού παραβιάζουν τούς νόμους. Καί πρέπει νά ἔχετε τήν ἱκανότητα νά εὑρίσκετε καί νά ἐφαρμόζετε τό μέτρο μεταξύ τῶν δύο.

»Ἡ Κυβέρνηση μέ τά τελευταῖα μέτρα τά ὁποῖα ἔλαβε, ἀπέδειξε τήν στοργή της γιά τά Σώματα Ἀσφαλείας, ἀλλά καί τήν ἐκτίμησή της γιά τήν σπουδαία ἀποστολή τους μέσα σέ μία εὐνομούμενη Δημοκρατική Πολιτεία».

20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ἀνακοινώνεται ἀπό τό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ ἡ ἀναθεώρηση τῆς συμβάσεως πού εἶχε συνάψει ἡ δικτατορία μέ τήν Ἀθηναϊκή Χαρτοποιία, γιά τήν ἵδρυση, στό νομό Δράμας, βιομηχανίας χαρτόμαζας, χάρτου — καί εἰδικά δημοσιογραφικοῦ — καί λοιπῶν παραγώγων ξύλου.

Μέ τήν ἀναθεωρημένη σύμβαση παύει ἡ ὑποχρέωση τοῦ Δημοσίου γιά ἀνεξέλεγκτη τροφοδότηση τῆς βιομηχανίας μέ ξυλεία ἀπό κρατικά δάση· τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως θά ἀνέλθει στό ποσό τῶν 2 δισ. δρχ. ἀντί τῶν προβλεπομένων 650 ἑκατ. δρχ.· τά μηχανήματα τοῦ συγκροτήματος θά εἶναι, ὑποχρεωτικά, καινούργια· ἡ ἑταιρεία θά ὑποχρεοῦται νά λάβει ὅλα τά ἀναγκαῖα μέτρα προστασίας τοῦ περιβάλλοντος. Τό ὑπό ἵδρυση βιομηχανικό συγκρότημα θά περιλαμβάνει πριονιστήριο ξυλείας, ἐτήσιας δυναμικότητας 30.000 μ3, ἐργοστάσιο κατασκευῆς μοριοσανίδων, συγκρότημα παραγωγῆς χαρτόμαζας ἐτήσιας δυναμικότητας 75.000 τόννων, καθώς καί συγκρότημα μέ μονάδα παραγωγῆς καί ἐπεξεργασίας χάρτου, ἐργοστάσιο θειικοῦ ἀργιλίου καί ἐγκατάσταση ἐπιχρίσεως χάρτου.

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Πρίν τήν ἀναχώρησή του γιά τήν Κέρκυρα, ὅπου θά ἑορτάσει τό Πάσχα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τό νέο πρέσβη τῆς ΕΣΣΔ στήν Ἀθήνα, Ι. Οὐνταλτσώφ.

29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑπουργό Ἀμύνης τῆς ΟΔ Γερμανίας, Γκ. Λέμπερ, ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται ἐπίσημα τήν Ἑλλάδα.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Γκ. Λέμπερ παρίσταται, στό Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως Μονάδων Καταδρομῶν, στήν τελετή παραδόσεως δυτικογερμανικοῦ ὑλικοῦ στόν Ἑλληνικό Στρατό.

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Προεδρίας καί Δημοσίων Ἔργων, τοῦ προέδρου καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΕΟΤ, καί τοῦ τεχνικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ, Λ. Κυριακόπουλου, κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται ἡ πρόοδος τῶν τουριστι-

κῶν ἔργων στή χώρα, καθώς καί ὁ προγραμματισμός νέων.

Συγκεκριμένα, ὁ πρωθυπουργός ἐνέκρινε τή διάθεση 180 ἑκατ. δρχ. γιά ἀνάπτυξη κέντρων χειμερινοῦ τουρισμοῦ (Ζήρια, Παρνασσός, Σέλι, Τυμφρηστός). Ἐξετάστηκαν, ἀκόμη, τά ἔργα τῆς παραλίας Σαρωνικοῦ (ἀνάπτυξη ξενοδοχειακῶν μονάδων, πάρκο στό Δέλτα Φαλήρου), τά ἔργα στήν περιοχή τῆς Κέρκυρας (ἀξιοποίηση τοῦ παλαιοῦ φρουρίου, τῆς νησίδας Βίδο καί τῆς Παλαιοκαστρίτσας), ἡ διενέργεια ἀναδασώσεως στήν Ἀττική γιά τήν ὁποία εἶχε δώσει σχετική ἐντολή ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός, ἡ ἀναμόρφωση τοῦ Ζαππείου Μεγάρου σέ συνεδριακό κέντρο, ἡ ἀνέγερση τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Σταδίου καί ἡ διαπλάτυνση τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Σουνίου[76].

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ πρωθυπουργός παρίσταται στήν ἔναρξη τοῦ τριήμερου ἑορτασμοῦ τῆς Πρωτομαγιᾶς στή Ν. Φιλαδέλφεια.

1 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ βουλευτής τῆς ΕΔΗΚ, Α. Παναγούλης, γνωστός γιά τήν ἀντιστασιακή του δράση κατά τή διάρκεια τῆς δικτατορίας, βρίσκει τό θάνατο σέ αὐτοκινητιστικό ἀτύχημα.

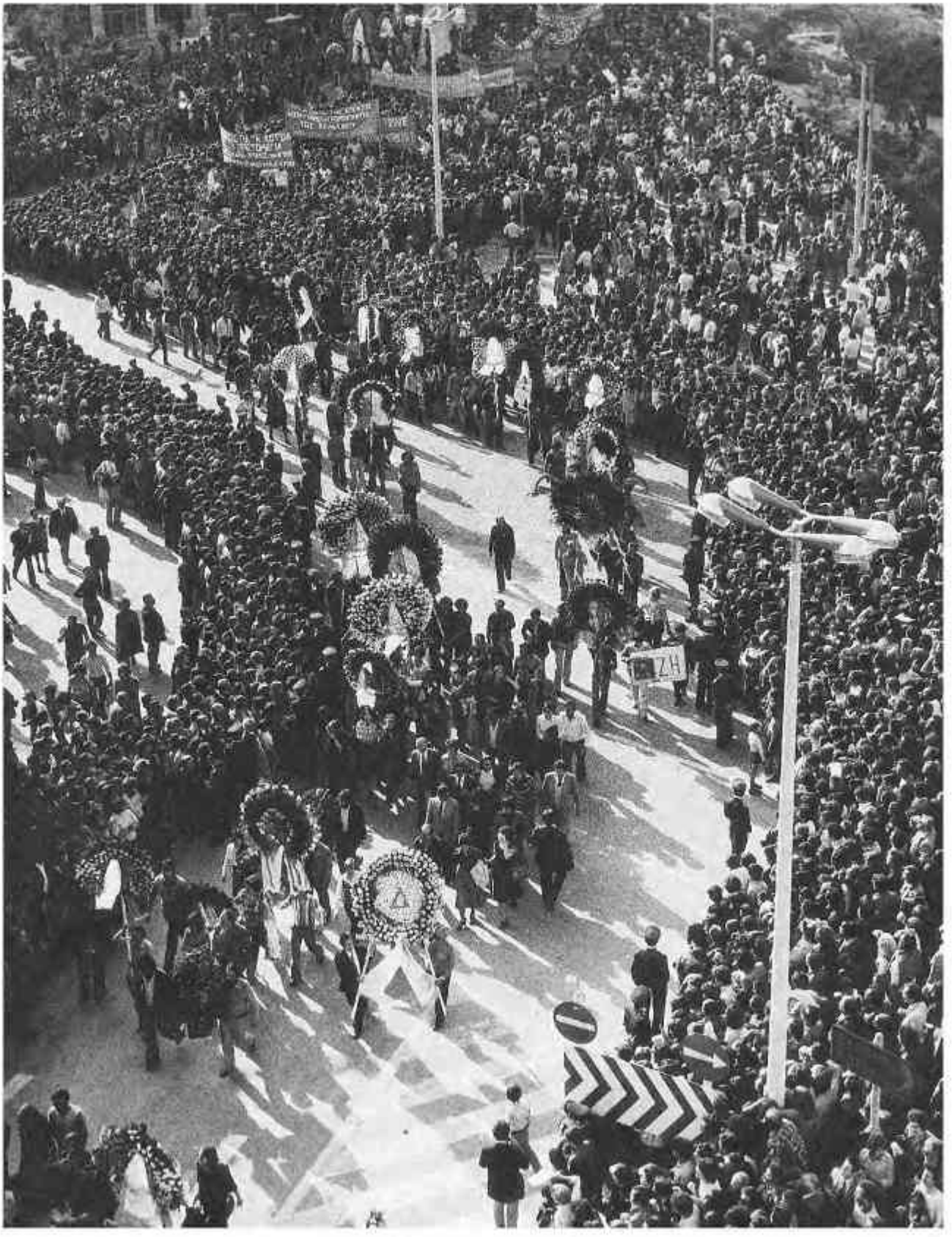
Ὁ τραγικός θάνατος τοῦ ἐπιφανοῦς ἀντιστασιακοῦ συγκλόνισε τήν κοινή γνώμη. Ἔδωσε, ὅμως, καί τήν ἀφορμή γιά τή διατύπωση ποικίλων κατηγοριῶν κατά τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῶ συνδέθηκε μέ ἔντονη φημολογία, τήν ὁποία πρόβαλε μέρος τοῦ τύπου καί ἡ ἀντιπολίτευση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ βουλευτής εἶχε δολοφονηθεῖ γιά νά μή προβεῖ σέ ἀποκαλύψεις σχετικές μέ τό χαμένο ἀρχεῖο τῆς ΕΣΑ. Ἐπίσης, κυκλοφόρησαν φῆμες καί γιά «ὕποπτα συμβάντα», γιά ὀλιγωρία τῶν ἀνακριτικῶν καί δικαστικῶν ἀρχῶν, γιά φυγάδευση μαρτύρων καί γιά ὕπαρξη γνωματεύσεως ὅτι ἐπρόκειτο γιά δολοφονία. Τό κλῖμα αὐτό ἀνάγκασε κυβερνητική πηγή, διαψεύδοντας τίς σχετικές πληροφορίες, νά τονίσει ὅτι οἱ φῆμες «ὑπερέβησαν κάθε ὅριο τῆς λογικῆς καί εἰσῆλθαν στήν σφαῖρα τοῦ παρανοϊκοῦ».

Πράγματι, λίγες ὧρες μετά τό θάνατο τοῦ Α. Παναγούλη, κυβερνητική ἀνακοίνωση σημείωνε ὅτι, σύμφωνα μέ ὅλες τίς ἐνδείξεις, ἐπρόκειτο γιά αὐτοκινητιστικό ἀτύχημα. Συμπληρωματική κυβερνητική ἀνακοίνωση, ἀργότερα, ἐπιβεβαίωσε τήν ἀρχική αὐτή ἐκτίμηση. Ἡ ἀντιπολίτευση, ὡστόσο, ἔλαβε ἐντελῶς διαφορετική θέση. Μέ δήλωσή του ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ ἔπλεξε τό ἐγκώμιο τοῦ Α. Παναγούλη, ἐπιφανοῦς στελέχους τοῦ κόμματός του, ἐνῶ δέν ἀπέκλεισε τό ἐνδεχόμενο ἐγκληματικῆς ἐνέργειας. Ὀξεῖα ἐπίθεση κατά τῆς Κυβερνήσεως ἐξαπέλυσε ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος ἔκαμε λόγο γιά «νέα ὑπόθεση Λαμπράκη» καί γιά τό ἐνδεχόμενο ὁ Α. Παναγούλης νά εἶναι «τό πρῶτο θῦμα μιᾶς παρόμοιας σειρᾶς ἀτυχημάτων». Ἀκόμη, κατηγόρησε τήν Κυβέρνηση ὅτι συγκάλυπτε χουντικούς πού κατεῖχαν σημαντικές κρατικές θέσεις. Ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, ἀναφέρθηκε καί αὐτός σέ «ὁμοιότητες» μεταξύ τῶν ὑποθέσεων Λαμπράκη καί Παναγούλη, ζήτησε ἀπό τήν Κυβέρνηση τήν ἀποκάλυψη τῶν ἐνόχων καί ἀπέδωσε τό — ὅπως εἶπε — ἔγκλημα στήν ἀνεπάρκεια τῆς καθάρσεως. Ὁ κοινοβουλευτικός ἐκπρόσωπος τοῦ ΚΚΕ (ἐσ.), Λ. Κύρκος, ἀναφέρθηκε καί αὐτός στήν ὑπόθεση Λαμπράκη, σέ «φοβερά ἐρωτηματικά» καί σέ ὕπαρξη ἀμετανόητων χουντικῶν στόν κρατικό μηχανισμό, μέ εὐθύνη τῆς Κυβερνήσεως. Τό ΚΚΕ ἀπέστειλε συλλυπητήριο τηλεγράφημα στήν οἰκογένεια τοῦ Α. Παναγούλη, χωρίς νά ἐκδόσει ἀνακοίνωση.

Στίς 3 τοῦ μηνός συνεκλήθη ἐκτάκτως ἡ Ὁλομέλεια τῆς Βουλῆς, ὁπότε στόν Α. Παναγούλη ἀναφέρθηκαν ὁ πρόεδρος, Κ. Παπακωνσταντίνου, ὁ ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, Κ. Στεφανόπουλος, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, καί οἱ ἀρχηγοί τῶν ἄλλων κομμάτων. Καί πάλι, ὅμως, δέν κατέστη δυνατό νά ἀποφευχθεῖ ἀνταλλαγή δηλώσεων μεταξύ τοῦ Γ. Μαύρου καί τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως, Γ. Σταμάτη, μέ ἀφορμή τήν τοποθέτηση τοῦ πρώτου κατά τή σχετική συνεδρίαση. Τήν ἴδια ἡμέρα, μέ δήλωσή του, ὁ ὑπουργός Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλης, ἐπισήμανε ὅτι ἡ Κυβέρνηση πρώτη ἐπιθυμοῦσε νά διαλευκανθεῖ τό θέμα.

Ἔνταση θά προκληθεῖ στό πολιτικό σκηνικό καί τίς ἑπόμενες ἡμέρες. Εἰδικότερα, ὁ ἀντιπολιτευόμενος τύπος θά ἐπιλέξει νά προβάλει τό θέμα μέ τρόπο ἰδιαίτερα συγκινησιακό καί ἀρνητικό γιά τή στάση τῆς Κυβερνήσεως. Ἔτσι, ἕνα γεγονός πού, καταφανῶς, σύμφωνα μέ ὅλα τά στοιχεῖα, ἀποτέλεσε ἀτύχημα, γινόταν ἀντικείμενο εὐρείας πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἤδη, ἀπό τίς 3 Μαΐου, μερίδα τοῦ τύπου μιλοῦσε γιά «κλασικό πολιτικό φόνο», ἐνῶ προβαλλόταν τό γεγονός ὅτι ἀπό τήν οἰκογένεια τοῦ νεκροῦ γίνονταν ἀναφορές σέ τηλεφωνική ἀντιδικία μεταξύ Α. Παναγούλη καί Ε. Ἀβέρωφ, λίγες ὧρες πρίν τό ἀτύχημα, πού συνοδευόταν ἀπό τήν εἰκασία ὅτι ὑπεύθυνος γιά τό θάνατο τοῦ βουλευτῆ ἦταν ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης! Ὁ ἴδιος ὁ Ε. Ἀβέρωφ, πάντως, θά δηλώσει ὅτι ἀρνοῦνταν καί νά σχολιάσει ἀκόμη τήν ἀνάμιξη τοῦ ὀνόματός του.

Ἡ κατάσταση ἔλαβε ἀνεξέλεγκτες διαστάσεις ὅταν παρουσιάστηκε ὁ ἄλλος ὁδηγός πού ἐμπλεκόταν στό ἀτύχημα. Μερίδα τοῦ τύπου ὄχι μόνο δέν δέχθηκε τό τυχαῖο τοῦ γεγονότος, ἀλλά καί ἔστρεψε τήν προσοχή της σέ ἄλλα θέματα. Τονιζόταν, μάλιστα, ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ ἄλλου αὐτοῦ ὁδηγοῦ «ψή-

Κηδεία τοῦ Α. Παναγούλη.

φιζε Καραμανλῆ», καί ὁ ἴδιος ἦταν «μόδιστρος τῆς Δέσποινας» (Παπαδοπούλου)...

Ἐνδεικτικές τῆς ἀτμόσφαιρας εἶναι δύο ἀναφορές τοῦ ἀντιπολιτευόμενου τύπου:

«Νέα» (4.5): Πῶς εἶναι δυνατόν νά λειτουργήσει σωστά μιά Πολιτεία, πού μόλις τώρα ξαναπῆρε τό δρόμο τῆς δημοκρατίας, ὅταν τά ἴδια τά κρατικά ὄργανα συνεχίζοντας μιά πρόσφατη καί ξορκισμένη συνήθεια, ἐξαπατοῦν ἀκόμα τόν λαό ἐν ὀνόματι τῆς ἠρεμίας, δέν τόν ἐνημερώνουν μέ πληρότητα ἤ τοῦ παρουσιάζουν εἰδήσεις μαγειρεμένες ἀπό πρίν καί ἐλλιπεῖς.

«Ἐλευθεροτυπία» (8.5): Μπροστά μας ὀρθώνεται ἀδυσώπητα ἕνα γεγονός: Ὁ λαός πιστεύει ὅτι ὁ Παναγούλης ὑπῆρξε θῦμα προμελετημένου ἐγκλήματος! Τί θά συμβεῖ ἄν ἡ ἀνάκριση καταλήξει στό τροχαῖο; Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὅσα ἀδιάβλητα μέτρα καί νά λάβει ἡ Κυβέρνηση, ὅσο φιλότιμα καί νά χειριστεῖ τό θέμα, ὅσες ἐκθέσεις ἤ ἀνακοινώσεις κι ἄν ὑπάρξουν ἀπό εἰσαγγελεῖς, ἰατροδικαστές, ἐμπειρογνώμονες καί κυβερνητικούς κύκλους, δέν πρόκειται νά δεχθεῖ τό «ἀτύχημα» μιά μεγάλη μερίδα τοῦ λαοῦ.

Ἀπό τήν πλευρά του, στίς 3 τοῦ μηνός, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐρωτώμενος ἀπό δημοσιογράφο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή», ἀρνήθηκε νά λάβει θέση στό ζήτημα πρίν γίνουν γνωστές περισσότερες λεπτομέρειες γιά τό τραγικό γεγονός· ἐπιβεβαίωσε ὅμως, ὅτι ὁ Α. Παναγούλης εἶχε ζητήσει συνάντηση μαζί του, τήν ὁποία ἀπέτρεψε ὁ θάνατος τοῦ βουλευτῆ. Ὁ πρωθυπουργός θά κάμει δηλώσεις γιά τήν ὑπόθεση τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, στίς 6 Μαΐου:

«Ὁ τραγικός θάνατος τοῦ βουλευτοῦ Ἀλεξάνδρου Παναγούλη δέν προεκάλεσε μόνο δικαιολογημένην ὀδύνη· προεκάλεσε καί τήν ἀδικαιολόγητη ἐπανεμφάνιση ὡρισμένων νοσηρῶν φαινομένων στήν δημοσία μας ζωή. Φαινομένων πού θά μποροῦσαν νά δημιουργήσουν ἀνησυχίες γιά τήν ὁμαλή ἐξέλιξη τοῦ δημοκρατικοῦ μας βίου. Καθῆκον, ὅμως, ἀλλά καί συμφέρον ὅλων μας εἶναι νά προστατεύσωμε τούς δημοκρατικούς μας θεσμούς, τήν γαλήνη καί τήν πρόοδο τοῦ τόπου.

»Ἀνεξάρτητα, ὅμως, ἀπό τήν δυσάρεστη αὐτή διαπίστωση, ἐκεῖνο πού ἐπιβάλλεται σήμερα εἶναι νά ἀφεθῆ ἐλεύθερη καί ἀνεπηρέαστη ἡ δικαιοσύνη νά ἐπιτελέση τό ἔργο της. Ἔτσι μόνο ὑπηρετεῖται ἡ ἀλήθεια καί διαφυλάσσεται τό κῦρος τόσον τῆς δικαιοσύνης, ὅσον καί τῆς δημοκρατίας.

»Τήν ἀλήθεια ὀφείλομε νά ἀναζητοῦμε ὅλοι πρός κάθε κατεύθυνση. Καί ἐπειδή ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου Παναγούλη ἐπεχειρήθη νά συνδυασθῆ μέ τά περιβόητα ἀρχεῖα τῆς ΕΣΑ, καλῶ ὅσους τά κατέχουν νά τά παραδώσουν ἀμέσως στόν πρόεδρο τῆς Βουλῆς, ὥστε νά εἶναι στήν διάθεση ὄχι μόνο τῆς δικαιοσύνης, ἀλλά καί ὅλων τῶν κομμάτων. Αὐτό εἶναι τό καθῆκον τους καί ἀπέναντι τῆς μνήμης τοῦ νεκροῦ, ἀλλά καί τῆς δημοκρατίας».

Ἡ φημολογία, ὡστόσο, δέν θά παύσει καί ἀντίθετα θά κορυφωθεῖ μετά τήν κηδεία τοῦ Α. Παναγούλη, ἡ ὁποία καί θά προκαλέσει νέα κύματα συγκινήσεως στήν κοινή γνώμη ἐνῶ θά συνοδευθεῖ ἀπό ἀντικυβερνητικές ἐκδηλώσεις καί συνθήματα, ὅπως «Ἀβέρωφ παραιτήσου», «Ἀμερικανοί φονιάδες τῶν λαῶν», «ὄχι στή νέα τρομοκρατία», «τό παρακράτος ζεῖ». Τό κλῖμα ἀλλά καί τούς προβληματισμούς μερίδας τῆς κυβερνητικῆς παρατάξεως γιά τήν ἀτμόσφαιρα τῆς πολιτικῆς ἐντάσεως θά ἀποδώσει ὁ δημοσιογράφος Β. Βασιλείου στήν ἀκόλουθη ἐπιστολή του πρός τόν πρωθυπουργό:

« Τά τελευταῖα γεγονότα δέν διέψευσαν τήν ἐντύπωσή μου ὅτι, ἐνῶ χαράζει ἐπί ἀνωτάτου ἐπιπέδου τήν δέουσα πολιτική ἡ Κυβέρνηση, τοῦτο συχνά χαντακώνεται στίς δημόσιες σχέσεις της. Σᾶς εἶναι γνωστή ἄλλωστε ἡ ἄποψή μου, ὅτι ἐνῶ ἡ ὅλη διαφωτιστική προσπάθεια περιορίζεται στίς ἐπαφές τοῦ ὑφυπουργοῦ μέ τούς δημοσιογράφους —πού ὄντως ἐξαντλοῦν κάθε περιθώριο πειθοῦς — ὡστόσο ἡ "Κυβερνητική" εἶναι ἀνύπαρκτη, ὡς διαδικασία πολύ ἐνεργώτερη καί εὐρύτερη τοῦ briefing, γιά τήν πρόληψη ἤ ἐπανόρθωση παρερμηνειῶν καί τήν κοινωνικοποίηση τῶν θέσεων τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἀπό κάποιον ὑπεύθυνο φορέα, πού ἔχει τήν αἴσθηση τοῦ λαϊκοῦ σφυγμοῦ. Ἔτσι ἡ δημοσία γνώμη συνέχεται συχνά ἀπό τό αἴσθημα ὅτι δέν τήν λογαριάζουν, ἐνῶ ἀδόλως ἀναζητεῖ μία ἀπάντηση στά διλήμματά της ἤ στήν σύγχυση πού τῆς προκαλοῦν ἀμφιλεγόμενα συμβάντα.

»Μέ στενοχωρεῖ πολύ ὅτι ἐκτός ἀπό ἕναν ἀσφαλιστή αὐτοκινήτων, δέν συνάντησα ἄλλον πού νά ἀποκλείη τήν ἐκδοχή τῆς δολοφονίας στόν θάνατο τοῦ Παναγούλη καί κάτι ἀπόμεινε ἀπό τήν πρώτη ἐντύπωση ὅτι ἐπιδιώχτηκε ἀκυρότητα τῆς ἐκδοχῆς αὐτῆς. Τοῦτο βέβαια δέν εἶναι ἐνισχυτικό τῆς ἀξιοπιστίας τῆς παρατάξεώς μας.

»Βρίσκω τό δικαίωμα νά σᾶς ἐκφράσω αὐτές τίς σκέψεις μου ἀπό τό γεγονός ὅτι σέ δύο ἐπικίνδυνες κρίσεις τῆς μαζικῆς ψυχολογίας πῆγα κόντρα στό ρεῦμα. Ἡ πρώτη ἦταν μέ ὅσα ἔγραψα κατά τήν μετατροπή τῆς θανατικῆς ποινῆς σέ ἰσόβια καί ἡ δεύτερη ἦταν ὅταν στό πρῶτο φύλλο τῆς "Βραδυνῆς" μετά τό συμβάν, ἔγραψα νεκρολογώντας τόν Παναγούλη ὅτι: "ποτέ δέν θά συγχωροῦσε τήν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀνόματός του γιά μικροπολιτικές σκοπιμότητες, ὅπως ἔχει ἀρχίσει νά γίνεται ἀπό ὅσους βυσσοδομοῦν νά ἐκμεταλλευθοῦν τό θάνατό του. Ἀλλά αὐτοί βέβαια δέν εἶναι δημοκράτες ἀλλά προβοκάτορες".

. . . . . .

»Νομίζω ὅτι καλό θά ἦταν νά μᾶς προβληματίση τό ὅτι σέ τέτοιες στιγμές μόνο ἕνας δημοσιογράφος βρίσκεται γιά νά ὑποστηρίξη ἐπωνύμως τίς θέσεις μιᾶς Κυβερνήσεως στηριζομένης στό 54,5% (καί αὐτός ἐντός τοῦ ἔτους παίρνει τήν σύνταξή του), ἐνῶ κατά τήν Ὀκταετία τῆς διακυβερνήσεώς σας, εἴχατε τουλάχιστον δέκα καί ὄχι τούς καλύτερους τῆς ἐποχῆς... Τοῦτο βέβαια δέν ὀφείλεται στό ὅτι εἶναι σήμερα μικρότερο τό κῦρος τῆς γενικῆς σας πολιτικῆς — ἀντιθέτως — ἀλλά στό λειτουργικό κενό, πού ἐπεσήμανα, τῆς διοικητικῆς μηχανῆς»[77].

Στίς 15 Μαΐου, ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας, Π. Λαμπρίας, μέ ἐπιστολή του πρός τήν Ἕνωση Ἰδιοκτητῶν καί τήν Ἕνωση Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν, ζήτησε νά καταβληθεῖ προσπάθεια ὥστε νά παύσει ἡ διαστρέβλωση τῶν γεγονότων γύρω ἀπό τό θάνατο τοῦ Α. Παναγούλη. Ἔκαμε ἀκόμη λόγο γιά τεχνητή πρόκληση ἀνησυχιῶν, πού θά μποροῦσε νά ἐγκυμονεῖ κινδύνους καί γιά τήν ἴδια τή δημοκρατία. Ἡ ἐπιστολή Λαμπρία, ὡστόσο, προκάλεσε τήν ἔντονη ἀντίδραση τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ Γ. Μαῦρος τή χαρακτήρισε ἀπόπειρα φιμώσεως, περιορισμοῦ καί ἐκφοβισμοῦ τοῦ τύπου· ὁ Α. Παπανδρέου, ἔκαμε λόγο γιά ἐπίθεση κατά τοῦ τύπου, στά πλαίσια ἑνός πολιτικοῦ σχεδίου μέ ἀπώτερο στόχο τήν ὑποταγή του στίς διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεως· τό ΚΚΕ μίλησε γιά ἀνεπίτρεπτη ἐπίθεση κατά τοῦ τύπου, χαρακτηριστική, ὅπως εἶπε, τῆς ἀντιδημοκρατικῆς καί ἀντιλαϊκῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως.

6 ΜΑΪΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή νομοσχέδιο τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τό ὁποῖο δίδει τό δικαίωμα ἀποκαταστάσεως καί στούς μαθητές τῶν παραγωγικῶν σχολῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων πού εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τό στράτευμα λόγω ἀντιθέσεώς τους μέ τή δικτατορία. Παράλληλα, προβλέπει ὅτι μόνιμοι ἐν ἐνεργεία ἀξιωματικοί πού εἶχαν κριθεῖ δυσμενῶς στήν περίοδο τῆς δικτατορίας καί εἶχαν γιά τό λόγο αὐτό ἀπολέσει θέσεις στήν ἐπετηρίδα, μποροῦσαν νά ἐπανακριθοῦν ἀπό τά ἁρμόδια Συμβούλια.

7 ΜΑΪΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν ἀναπληρωτῆ Συντονισμοῦ, Μεταφορῶν, Δημοσίων Ἔργων, τοῦ ὑφυπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί τοῦ τεχνικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ, Λ. Κυριακόπουλου, κατά τήν ὁποία ἐξετάζονται οἱ συγκοινωνίες στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας.

Ἀποφασίστηκε ὅτι, ἀφοῦ ἐξαντληθοῦν οἱ δυνατότητες γιά τή βελτίωση τῶν συγκοινωνιῶν ἐπιφανείας, θά ὑπολογιστεῖ ἡ διοχέτευση τῆς ὑπόλοιπης κινήσεως στό μετρό. Μέ σκοπό τήν ἀποσυμφόρηση τῆς κυκλοφορίας, θά μελετηθεῖ, ἀκόμη, μεταξύ ἄλλων, ἡ μεταφορά δώδεκα Ὑπουργείων καί ὁρισμένων κεντρικῶν νοσοκομείων ἐκτός τοῦ κέντρου τῶν Ἀθηνῶν. Τά στοιχεῖα γιά τίς σχετικές μελέτες θά ἀντληθοῦν ἀπό τά ἐκπονούμενα Χωροταξικό καί Ρυθμιστικό Σχέδια τῆς μείζονος περιοχῆς τῆς πρωτεύουσας.

Τήν ἑπομένη, ἐξάλλου, σέ νέα σύσκεψη ὑπό τόν Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, καθώς καί τοῦ τεχνικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἐξετάζεται τό πρόγραμμα τῶν ἔργων τῆς μείζονος περιοχῆς Ἀθηνῶν. Τό κόστος ὑπολογίζεται, κατά τομεῖς, σέ 17 δισ. δρχ. γιά ὕδρευση (συνυπολογιζομένου τοῦ ἔργου τοῦ Μόρνου), 11 δισ. γιά ἀποχέτευση ὁμβρίων καί 17 δισ. γιά ἀποχέτευση ἀκαθάρτων ὑδάτων καί 37 δισ. γιά ὁδοποιία. Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν ἐπίσπευση τοῦ ρυθμοῦ ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος[76].

10-13 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας, Ἰωσήφ Μπρόζ Τίτο, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα.

Τό Γιουγκοσλάβο πρόεδρο, συνοδευόμενο ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Μ. Μίνιτς, τόν πρόεδρο τῆς ΣΔ Μαυροβουνίου, Β. Μιλάτοβιτς καί τόν πρόεδρο τῆς ΣΔ τῆς Μακεδονίας, Μπ. Ποπώφ, ὑποδέχθηκαν στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς, τά μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καί ὁ ἀρχηγός τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἀντιστράτηγος Δ. Ἀρμπούζης.

Ὁ Τίτο ἀνακηρύχθηκε, στήν Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐπίτιμος δημότης Ἀθηναίων. Τό ἴδιο ἀπόγευμα συναντήθηκε μέ τόν Κ. Τσάτσο, δέχθηκε μέλη τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος καί τό βράδυ παρακάθησε σέ δεῖπνο πού παρέθεσε πρός τιμή του ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Στήν προσφώνησή του, ὁ Κ. Τσάτσος ἀναφέρθηκε στό σπάνιο παράδειγμα τῶν δύο γειτονικῶν λαῶν, πού ὄχι μόνο δέν εἶχαν ποτέ πολεμήσει μεταξύ τους, ἀλλά καί εἶχαν ἐνεργά συμπαραταχθεῖ σέ τέσσερις μεγάλους πολέμους. Ἡ διαβαλκανική συνεργασία καί ἡ ἐξαίρετη κατάσταση τῶν ἑλληνογιουγκοσλαβικῶν σχέσεων προδιέγραφαν ἤδη ἕνα ἀκόμη πιό εὐοίωνο μέλλον. Στήν ἀντιφώνησή του, ὁ Γιουγκοσλάβος ἡγέτης τόνισε ὅτι ἡ διαφορά τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν συστημάτων δέν μποροῦσε νά ἀποτελέσει ἐμπόδιο γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς διεθνοῦς συνεργασίας.

Τήν ἑπομένη, καί ἀφοῦ κατέθεσε στέφανο στό Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη, ὁ Ι. Τίτο συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ στό Πολιτικό Γραφεῖο. Στή συνομιλία ἔλαβαν μέρος καί οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν τῶν δύο χωρῶν:

«1. Διάσκεψις Ἑλσίνκι

»Καί οἱ δύο ἡγέται συνεφώνησαν ὅτι δέν ἐφαρμόζονται αἱ ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως τοῦ Ἑλσίνκι καί ἐξέφρασαν τήν ἐλπίδα ὅτι θά πραγματοποιηθοῦν πολύ περισσότερα πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν, κατά τήν Διάσκεψιν τοῦ Βελιγραδίου, τό ἐπόμενον ἔτος.

»2. Μέση Ἀνατολή

»Κοινή διαπίστωσις ὅτι ἡ κατάστασις εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν εἶναι πολύ ἐπικίνδυνη καί κυρίως μετά τήν κατάστασιν εἰς τόν Λίβανον [sic].

»Ἐκ μέρους τοῦ προέδρου Τίτο ἐλέχθη ὅτι: "Τό Ἰσραήλ εἶναι ἀδύνατον νά ἀντέξη γιά πολύν χρόνον εἰς τήν πίεσιν τῶν ἀραβικῶν Κρατῶν, τά ὁποῖα συνεχῶς ἐξοπλίζονται. Ἀκόμη περισσότερον ὅτι καί αἱ ΗΠΑ δέν θά ἠμποροῦν συνεχῶς νά ὑποστηρίζουν ἀπροκάλυπτα τό Ἰσραήλ, διότι κάποτε θά ἔλθουν σέ ἀντίθεσιν μέ τό αἴσθημα τοῦ λαοῦ. Δέν ὑποστηρίζομεν ἀκραίας λύσεις, πλήν ὅμως πρέπει νά εὑρεθῆ τρόπος ἐπιλύσεως ὅλων τῶν προβλημάτων καί ἱκανοποιήσεως ὅλων τῶν πλευρῶν, εἰς τά πλαίσια τοῦ ὁποίου ὑπάγεται καί ἡ ἀναγνώρισις τῶν δικαιωμάτων τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ. Αὐτές τίς θέσεις θά ὑποστηρίξωμε καί κατά τήν Διάσκεψιν τῶν Ἀδεσμεύτων Χωρῶν εἰς Κολόμπο".

»3. Διώρυξ Παναμᾶ

»Ὁ πρόεδρος Τίτο εἶπεν ὅτι συνέστησεν εἰς τόν πρόεδρον τοῦ Παναμᾶ ψυχραιμίαν, σύνεσιν καί ρύθμισιν τοῦ θέματος δι' εἰρηνικῶν μέσων, διότι αἱ ἀπειλαί περί κλεισίματος τῆς Διώρυγος — ἡ ὁποία εἶναι συνδεδεμένη μέ τεράστια συμφέροντα — ἠμπορεῖ νά προκαλέσουν νέαν ἔντασιν καί σοβαρές συνέπειες.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς εἶπεν ὅτι πιστεύει πώς τό θέμα θά ρυθμισθῆ καί ὅτι καί αἱ ΗΠΑ θά δείξουν κατανόησιν.

»Ὁ στρατάρχης Τίτο προσέθεσεν ὅτι αὐτό πιστεύει καί αὐτός καί ὅτι ἐκτός τῶν ἄλλων συνέστησε νά μή διαπράξουν κάποιαν ἀπερισκεψίαν διότι αἱ ΗΠΑ εἶναι μία μεγάλη δύναμις κ.λπ.

»4. Ἀνάμιξιν εἰς τά ἐσωτερικά τῶν ἄλλων χωρῶν ἐχαρακτήρισεν ὁ στρατάρχης Τίτο τήν δήλωσιν τοῦ κ. Κίσινγκερ ὅτι δέν θά ἔπρεπε νά ἐπιτραπῆ εἰς τά Κομμουνιστικά Κόμματα νά συμμετέχουν εἰς τάς Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Τέτοιες ἐνέργειες μόνον ἐνισχύουν τά ΚΚ τῆς Εὐρώπης. Ἐάν τά ΚΚ συμμετέχουν εἰς τάς Κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης, τότε θά ἀναλάβουν καί τήν εὐθύνην. Δέν εἶναι ἀκριβής ὁ ἰσχυρισμός ὅτι θά ἀποχωρήσουν ἀπό τήν Συμμαχίαν οἱ χῶρες πού ἔχουν εἰς τάς Κυβερνήσεις των μέλη Κομμουνιστικῶν Κομμάτων.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπήντησεν ὅτι δικαιολογεῖται ἡ ἐπέμβασις τοῦ κ. Κίσινγκερ διότι μέ τόν τρόπον αὐτόν θέλησε νά προστατεύση τήν Συμμαχίαν, τῆς ὁποίας τυγχάνουν μέλος καί αἱ ΗΠΑ. Διότι εἶναι γνωστόν ὅτι πολλά ΚΚ παίρνουν ὁδηγίες ἀπό τήν Μόσχα καί, ὡς ἐκ τούτου, εἶναι δυνατόν νά διαρρεύσουν μυστικά τῆς Συμμαχίας. Θά ἠμποροῦσε, ἴσως, νά λεχθῆ μέ πιό καλυμμένο τρόπο.

»5. Σχέσεις Σοβ. Ἑνώσεως - Κίνας

»Καραμανλῆς: *Πῶς βλέπετε τίς σχέσεις Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καί Κίνας;*

»Τίτο: Δέν θά καλλιτερεύσουν ἕως ὅτου ζῆ ὁ Μάο. Ἴσως μετά τόν θάνατόν του νά ἐπικρατήσουν στοιχεῖα πλέον φιλελεύθερα τά ὁποῖα ὑπάρχουν καί τώρα στήν Κίνα, ἀλλά δέν μποροῦν νά ἐκδηλωθοῦν.

»6. Σχέσεις Γιουγκοσλαβίας μετά τῶν γειτονικῶν Κρατῶν (Μακεδονικό)

»Τίτο: Μέ τήν Ἀλβανία δέν ἔχουμε καλές σχέσεις. Δέν εἶναι δυνατόν νά τούς καταλάβη κανείς τούς Ἀλβανούς. Πιστεύουν ὅτι, ἐπειδή ἔχουν δεθῆ μέ μιά μεγάλη δύναμη, δέν πρέπει νά συνεργάζωνται μέ τούς γειτονικούς λαούς. Πολλές φορές μᾶς ὑβρίζουν, ὄχι μόνον ὁ τύπος τους, ἀλλά καί οἱ ὑπεύθυνοι πολιτικοί ἄνδρες, ἀκόμη καί αὐτός ὁ Ἐμβέρ Χότζα. Ἐμεῖς δέν ἀπαντᾶμε.

»Μέ τήν Ρουμανία ἔχουμε καλές σχέσεις.

»Μέ τήν Αὐστρία καλές, πλήν τῆς περιπτώσεως τῆς "Γκορίτσα", ὅπου ζοῦν 60.000 Σλοβένοι περίπου καί οἱ Αὐστριακοί δέν ἐφαρμόζουν τό ἄρθρο 7 τῆς διακρατικῆς συμβάσεως διά τά δικαιώματα τῶν Σλοβένων, οἱ ὁποῖοι διαβιοῦν ἐκεῖ.

»Μέ τήν Βουλγαρίαν καλές, πλήν τοῦ γνωστοῦ Μακεδονικοῦ θέματος.

»Καραμανλῆς: *Τί νομίζετε ὅτι πρέπει νά γίνη γιά νά βελτιωθοῦν ἀκόμη περισσότερο οἱ σχέσεις μας;*

»Τίτο: Θά εἶμαι εἰλικρινής. Τό θέμα τό Μακεδονικό ἀποτελεῖ κάποιο ἐμπόδιο. Ἐμεῖς δέν ἔχουμε ἐδαφικές βλέψεις. Στήν χώρα μας ἔχουμε δώσει ὅλα τά δικαιώματα στίς μειονότητες. Τό γνωρίζω: δέν πρέπει νά σᾶς προσθέτω περισσότερα προβλήματα στά τόσα πού ἔχετε. Ἀνάλογες ὁδηγίες ἔδωσα καί στόν κύριον Μίνιτς ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Νομίζω ὅμως μέ τήν ἐνίσχυση τοῦ κλίματος ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης θά λυθοῦν ὅλα τά προβλήματα. Γι' αὐτό πρέπει νά πυκνώσουμε τίς ἐπισκέψεις, διακινήσεις κ.λπ.

»Καραμανλῆς: *Τό θέμα εἶναι ὅτι τό ζήτημα αὐτό τό βλέπουμε ἐμεῖς διαφορετικά. Συγκεκριμένα, ἐμεῖς λέμε ὅτι ἡ λέξη "Μακεδονικό" ἀντιπροσωπεύει ἕνα γεωγραφικόν χῶρον εἰς τόν ὁποῖον ζοῦν διαφορετικοί λαοί καί ὄχι ἕνας λαός.*

»7. Κατάστασις εἰς Γιουγκοσλαβίαν

»Τίτο: Εἶναι καλή. Ἔγιναν ὅμως προσπάθειες διά τήν ἵδρυσιν ἄλλων Κομμ. Κομμάτων εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν (ρωσικοῦ τύπου). Τούς ὑποκινητάς καί πρωτεργάτας τούς συνέλαβα καί μάλιστα τήν περίοδο κατά τήν ὁποία προετοιμάζοντο νά πραγματοποιήσουν Συνέδριο, καί τούς δίκασα. Αὐτό τό εἶπα καί στόν κ. Μπρέζνιεφ ὅταν μέ ἐρώτησε σχετικά. Παρόμοιες κινήσεις ἔχουμε ἐπισημάνει καί ἐκτός τῆς χώρας.

»8. Ἡ Κοινή Εὐρωπαϊκή Ἀγορά ἔχει κλείσει γιά τήν Γιουγκοσλαβία, εἶπεν ὁ πρόεδρος Τίτο καί τώρα προσανατολιζόμεθα πρός τήν Σοβιετικήν Ἕνωσιν πού εἶναι μεγάλος καταναλωτής καί πρός τίς ἀδέσμευτες χῶρες (ἀραβικά Κράτη, κ.λπ.). Οἱ ἐμπορικές μας συναλλαγές μέ τήν Σοβ. Ἕνωσιν εἶναι 1,5 δισ. καί προβλέπεται νά ἀνέλθουν σέ 14 δισ. Οἱ ἐξαγωγές πρός τίς Ἀδέσμευτες (κυρίως ἀραβικές χῶρες) εἶναι σέ πολλές περιπτώσεις παθητικές. Ἐγώ ὅμως συνεχίζω τήν συνεργασία αὐτή διότι πιστεύω ὅτι κάποτε θά ἀποδώση.

»9. Κυπριακό καί ἑλληνοτουρκικές διαφορές

»Καραμανλῆς: Ἀνέπτυξε λεπτομερῶς καί διά μακρῶν τό Κυπριακόν, σχεδόν ἀπό τήν εἰσβολήν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι δέν ἀπαντοῦν ἐπί τῶν προτάσεων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου γιά τό ἐδαφικό, κ.λπ. Ἐν συνεχείᾳ ἀνέπτυξε τάς θέσεις τῆς Ἑλλάδος καί τίς προτάσεις γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν μας μέ τήν Τουρκία εἰς τό Αἰγαῖο (Διεθνές Δικαστήριο Χάγης κ.λπ.) καί κατέληξεν ὅτι ἀποτελεῖ κίνδυνον γιά τήν εἰρήνη αὐτῆς τῆς περιοχῆς ἡ παράτασις τῆς ἐκκρεμότητος.

»Τίτο: Συνεφώνησε μέ τό δίκαιο τῶν ἑλληνικῶν ἀπόψεων. Εἶπεν ὅτι πρέπει νά εὑρεθῆ εἰρηνικός τρόπος ἐπιλύ-

σεως τῶν διαφορῶν μας καί ὅτι θά καταβάλη κάθε δυνατή προσπάθεια γιά νά πείση καί τούς Τούρκους, κατά τήν ἐπίσκεψή του εἰς Ἄγκυραν, τόν προσεχῆ Ἰούνιο. "Πάντως", κατέληξε, "θά τούς τά πῶ ἀνοικτά".

»10. Διαβαλκανική Διάσκεψη

»Ἔγινε ἀπό κοινοῦ ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ πρωτοβουλία τήν ὁποίαν εἶχεν ὁ κύριος Καραμανλῆς ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ πρέπει νά συνεχισθῆ καί μάλιστα νά προωθοῦνται τά θέματα πού ἑνώνουν τούς βαλκανικούς λαούς καί ὄχι ἐκεῖνα πού τούς χωρίζουν. Πάντως, συνεφώνησαν ὅτι Ἑλλάς, Γιουγκοσλαβία καί Ρουμανία, οἱ ὁποῖες ἔχουν μεταξύ των τίς καλύτερες σχέσεις, πρέπει νά ἀποτελέσουν τήν βάση γιά τήν περαιτέρω διεύρυνση τῆς Διαβαλκανικῆς Συνεργασίας. Ὁ πρόεδρος Τίτο εἶπεν ὅτι τό θέμα αὐτό πρέπει νά διευρύνεται συνεχῶς καί σύντομα νά συγκληθῆ νέα Διάσκεψις. Τό αὐτό ὑπογράμμισε καί ὁ κύριος Καραμανλῆς, προσθέτοντας ὅτι *"τώρα τήν σκυτάλη πρέπει νά τήν παραλάβη ὁ στρατάρχης Τίτο"*.

»11. Διά τήν κατάστασιν εἰς τήν Πορτογαλίαν συνεφώνησαν ὅτι παρουσιάζεται ἀκόμη συγκεχυμένη.

»12. Συνεφώνησαν διά τήν ἀνταλλαγήν ἐπισκέψεων στρατιωτικῶν, διά ἀλληλοενημέρωσιν»[79].

Μετά τό τέλος τῆς συνομιλίας, ὁ πρόεδρος Τίτο δήλωσε ὅτι οἱ διμερεῖς σχέσεις βρίσκονταν σέ ἐξαίρετο σημεῖο καί ὅτι θά μποροῦσαν νά ἐνισχυθοῦν καί νά διευρυνθοῦν ἀκόμη περισσότερο. Ὑποστήριξε, ἀκόμη, τή σύγκληση σέ σύντομο χρονικό διάστημα νέας Διαβαλκανικῆς Διασκέψεως. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε:

«Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν ἱκανοποίησή μου, διότι αἱ συνομιλίαι τάς ὁποίας εἶχα μέ τόν πρόεδρο Τίτο ὑπῆρξαν ἐγκάρδιοι καί ἐποικοδομητικαί. Διαπιστώσαμε κατά τάς συνομιλίας αὐτάς ὅτι εἶναι ἀρίστη ἡ κατάστασις εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκονται αἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν μας. Καί ἐπιβεβαιώσαμε τήν ἐπιθυμίαν καί τήν ἀπόφασιν τῶν δύο Κυβερνήσεων νά ἀναπτύξουν περαιτέρω τήν συνεργασίαν αὐτήν εἰς ὅλους τούς τομεῖς. Συμφωνήσαμε ὅτι εἶναι χρήσιμον νά ἐνισχυθῆ καί ἐπιταχυνθῆ ἡ προσπάθεια τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας. Καί στό πλαίσιο αὐτό ἐξητάσαμε καί τό Κυπριακόν, τό ὁποῖον προκαλεῖ ζωηράς ἀνησυχίας εἰς ἀμφοτέρας τάς Κυβερνήσεις. Ἐπίσης συμφωνήσαμε νά συντονίσωμεν τάς προσπαθείας τῶν δύο Κυβερνήσεων διά τήν ἐδραίωσιν τῆς εἰρήνης καί τῆς διεθνοῦς συνεργασίας τόσον εἰς τόν εὐρωπαϊκόν ὅσον καί εἰς τόν διεθνῆ χῶρον. Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι διεπιστώθη πλήρης σύμπτωσις ἀπόψεων καί ἡ ἀνάγκη τῆς στενῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν».

Τό μεσημέρι, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε γεῦμα πρός τιμή τοῦ ἐπίσημου ξένου, τόν ὁποῖο προσφώνησε μέ τά ἀκόλουθα:

«Κύριε πρόεδρε,

»Ὁ ἑλληνικός λαός σᾶς ὑποδέχεται καί πάλι ὕστερα ἀπό 17 περίπου χρόνια μέ εἰλικρινῆ χαρά. Διότι στό πρόσωπό σας ξαναβλέπει τόν διακεκριμένο ἡγέτη τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ λαοῦ καί τόν παλαιό καί δοκιμασμένο φίλο τῆς χώρας μας. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά προσθέσω καί τήν προσωπική μου ἱκανοποίηση, διότι εἶχα καί πάλι τήν εὐκαιρία νά ἀνταλλάξω χρήσιμες σκέψεις μαζί σας.

»Κατά τήν περυσινή μου ἐπίσκεψη στήν ὡραία σας χώρα εἶχα τήν εὐκαιρία νά διαπιστώσω γι' ἄλλη μιά φορά τήν εἰλικρίνεια καί τήν ἐγκαρδιότητα τῶν αἰσθημάτων τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ λαοῦ γιά τήν Ἑλλάδα. Τά αἰσθήματα αὐτά, πού, ὅπως ἔχετε ἀντιληφθῆ, βρίσκουν ἀπόλυτη ἀνταπόκριση στόν λαό μας, ἔχουν θεμέλια σταθερά, γιατί στηρίζονται τόσο σ' ἕνα κοινό παρελθόν, ὅσο καί στήν ἐμπιστοσύνη μας γιά ἕνα κοινό μέλλον. Ἐκπηγάζουν ἀπό τήν πατροπαράδοτη φιλία τῶν λαῶν μας, πού καλλιεργήθηκε μέ παράλληλους ἀγῶνες γιά τά ἰδανικά τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀνεξαρτησίας καί χαλυβδώθηκε μέ τό πέρασμα τῶν χρόνων σέ κοινές ἐθνικές δοκιμασίες. Δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι μέσα στίς πολυτάραχες αὐτές ἱστορικές διακυμάνσεις πού ἐγνώρισε ἡ περιοχή μας, οἱ λαοί μας ποτέ δέν εὑρέθηκαν ἀντιμέτωποι. Καί τοῦτο ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τό πολυτιμώτερο ἐχέγγυο γιά νά ἀτενίζωμε μέ ἐμπιστοσύνη τό μέλλον.

»Ἡ διαφορά στά πολιτικά μας συστήματα οὔτε ἐστάθηκε, οὔτε θά σταθῆ μελλοντικά ἐμπόδιο στήν φιλία τῶν λαῶν μας. Πρῶτοι ἐμεῖς στόν κόσμο δώσαμε τό παράδειγμα τῆς στενῆς συνεργασίας δύο λαῶν μέ διάφορα πολιτικοκοινωνικά συστήματα. Γιατί κανείς δέν ἐπιζητεῖ νά ὑπαγορεύση στόν ἄλλο τόν δικό του τρόπο σκέψεως, ἀλλά σέβεται τό αὐτονόητο δικαίωμα κάθε λαοῦ νά καθορίζη μόνος του τίς τύχες του.

»Ἡ φιλία ὅμως τῶν λαῶν δέν στηρίζεται μόνο στήν εἰλικρίνεια τῶν αἰσθημάτων καί στόν ἀμοιβαῖο σεβασμό. Εἶναι ἀπαραίτητο νά συνοδεύεται καί ἀπό τήν κοινή πίστη σέ θεμελιώδεις ἀρχές πού πρέπει νά διέπουν τίς διακρατικές σχέσεις. Καί στό σημεῖο αὐτό Ἑλλάς καί Γιουγκοσλαβία ταυτίζουν τίς θέσεις τους, γιατί ἔχουν ἐπανειλημμένα διακηρύξει καί ἀποδείξει τήν πίστη τους στίς ἀρχές τοῦ Χάρτου τοῦ ΟΗΕ καί τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου.

»Κύριε πρόεδρε,

»Ἡ περίοδος πού διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης εἶναι περίοδος ἀσταθής καί ἀβεβαία μέ συσσωρευόμενα νέφη στόν διεθνῆ ὁρίζοντα. Οἱ διαγραφόμενες προοπτικές εἶναι ζοφερές καί καθιστοῦν ἐπιτακτική τήν ἀνάγκη κοινῶν προσπαθειῶν γιά τήν ἐπιβολή σέ διεθνῆ κλίμακα τοῦ διεθνοῦς δικαίου καί τῆς διεθνοῦς ἠθικῆς. Μόνον ἡ ἀπαρασάλευτη τήρηση τῶν κανόνων τοῦ δικαίου ἀπό ὅλα τά μέλη τῆς διεθνοῦς κοινωνίας καί ἡ ἐπιβολή κυρώσεων γιά τήν περίπτωση

Ο Γιουγκοσλάβος ηγέτης στην Αθήνα.

παραβιάσεώς των έγγυῶνται τήν ἀσφάλεια ὅλων μας. Διότι, ἄν δέν παραμερισθοῦν οἱ παντοειδεῖς ἀνταγωνισμοί, πού τόσες φορές ὡδήγησαν στήν ἄβυσσο τήν ἀνθρωπότητα, κοινή μας μοῖρα θά εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική καταστροφή. Καί εἶναι ἀμφίβολο, ἄν ἡ σημερινή ἀνθρωπότης εἶναι σέ θέση νά διακινδυνεύση ὁποιαδήποτε σύγκρουση, τοπικοῦ ἔστω χαρακτῆρος, χωρίς τήν πιθανότητα γενικωτέρας ἀναφλέξεως, μέ ἐπρόβλεπτες συνέπειες γιά ὁλόκληρο τόν κόσμο. Μιά προσπάθεια περιορισμοῦ τῶν κινδύνων αὐτῶν ἔγινε τόν περασμένο χρόνο στό Ἑλσίνκι. Δυστυχῶς τά ἀποτελέσματα τῆς Διασκέψεως ἐκείνης δέν ἐδικαίωσαν τίς προσδοκίες πού ἐστηρίχθησαν σ' αὐτήν. Τούς λόγους τούς γνωρίζετε καί θεωρῶ περιττό νά τούς μνημονεύσω. Ἐλπίζω, πάντως, ὅτι κατά τήν συνάντηση πού θά λάβη χώραν τό προσεχές ἔτος στήν Γιουγκοσλαβία, θά καταστῆ δυνατόν νά ἀναληφθοῦν περισσότερο τολμηρές καί ρεαλιστικές πρωτοβουλίες. Ἐμεῖς εἴμεθα διατεθειμένοι νά συμπράξωμε σέ προτάσεις πού θά καθιστοῦσαν τό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι πραγματικότητα. Καί νομίζω ὅτι καί στήν περίπτωση αὐτή θά ἀποδειχθῆ ἡ ταυτότης τῶν ἀντιλήψεών μας γιά τήν κατοχύρωση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καί συνεργασίας.

»Αὐτές οἱ σκέψεις ἰσχύουν εἰδικώτερα γιά τήν περιοχή μας, προέκταση τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ καί ἡ Κύπρος. Σεῖς, κύριε πρόεδρε, εἶσθε σέ θέση νά ἐκτιμήσετε καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλον τίς ἀνησυχίες μας, γιά τήν ἀδικαιολόγητη παράταση τοῦ δράματος μιᾶς μικρῆς καί ἀνεξάρτητης χώρας, παρά τίς ἐπανειλημμένες ἀποφάσεις τοῦ ΟΗΕ, στήν λήψη τῶν ὁποίων συνέβαλε ἀποτελεσματικά καί ἡ χώρα σας.

»Μέ ἐπίκεντρο τήν Κύπρο ἔχει ἐξ ἄλλου δημιουργηθῆ ἀπό διετίας μία ἐπικίνδυνη ἔνταση στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Ἡ εὐθύνη γιά τήν ἔνταση αὐτή δέν βαρύνει τήν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία καταβάλλει — ὅπως καί πρόσφατα ἀπέδειξε — κάθε δυνατή προσπάθεια γιά την ἄμβλυνσή της. Θέλομε νά ἐλπίζωμε ὅτι θά ἐπιδειχθῆ κατανόηση καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, γιά νά ἀποτραποῦν τά δεινά πού ἀπειλοῦν τήν περιοχή μας.

»Ἀλλά καί ἡ κατάσταση στήν Μέση Ἀνατολή, οἱ κίνδυνοι τῆς ὁποίας ἔχουν αὐξηθῆ μέ τήν κρίση τοῦ Λιβάνου, μᾶς προκαλεῖ πάντοτε σοβαρές ἀνησυχίες. Εἶναι πλέον ἐπιτακτική ἀνάγκη νά εὑρεθῆ χωρίς ἀναβολή λύση πού νά ἐξασφαλίζη μιά διαρκῆ εἰρήνη, σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις τοῦ ΟΗΕ καί μέ βάση τήν ἀναγνώριση τῶν νομίμων δικαιωμάτων τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ γιά τήν κατοχύρωση τῆς ἀσφαλείας ὅλων τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς.

»Στό πλαίσιο τῆς ἐπιθυμίας μας νά ἀρθοῦν τά αἴτια πού προκαλοῦν ἑστίες διενέξεων στόν γειτονικό μας χῶρο καί νά ἑδραιωθοῦν σχέσεις φιλίας καί συνεργασίας μεταξύ τῶν γειτονικῶν λαῶν ἐντάσσεται καί ἡ βαλκανική πολιτική. Χάρις στίς προσπάθειες ὅλων μας ἐπετύχαμε τήν σύγκληση στήν Ἀθήνα τῆς Συνόδου Ἐμπειρογνωμόνων γιά τήν Διαβαλκανική Τεχνικοοικονομική Συνεργασία, πού ἀπετέλεσε τήν πρώτη ἐφαρμογή τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλσίνκι σέ περιφερειακό πλαίσιο καί ἔτυχε γενικῆς ἀναγνωρίσεως. Θέλω νά πιστεύω ὅτι ἡ Σύνοδος τῶν Ἀθηνῶν θά σημειώση τήν ἀπαρχή μιᾶς νέας περιόδου ἐποικοδομητικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν καί θά δικαιώση τίς προσδοκίες τῶν λαῶν μας νά ζήσουν εἰρηνικά μεταξύ τους.

»Κύριε πρόεδρε,

»Ἀναγκαῖο ὑπόβαθρο τῶν πολυμερῶν σχέσεων ἀποτελοῦν φυσικά οἱ καλές διμερεῖς σχέσεις. Καί εἶμαι ἰδιαίτερα εὐτυχής, διότι οἱ ἑλληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα δυναμικῆς καί συνεποῦς ἀναπτύξεως. Μέ τίς ὑπάρχουσες εὐρεῖες δυνατότητες, τήν ἀμοιβαία ἐπιθυμία περαιτέρω ἀναπτύξεώς των, καί πρό παντός μέ τό πνεῦμα φιλίας καί ἐμπιστοσύνης πού τίς διέπει, ἡ μελλοντική πορεία τῶν σχέσεών μας θά εἶναι ἀσφαλῶς ἀνοδική σέ ὅλους τούς τομεῖς.

»Μέ τίς διαπιστώσεις αὐτές, προπίνω ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου γιουγκοσλαβικοῦ λαοῦ, ὑπέρ τῆς πατροπαραδότου ἑλληνογιουγκοσλαβικῆς φιλίας καί ὑπέρ τῆς προσωπικῆς εὐτυχίας ὑμῶν, κύριε πρόεδρε καί τῆς κυρίας Γιοβάνκα Μπρόζ».

Ἀπαντώντας, ὁ πρόεδρος Τίτο ἀναφέρθηκε μέ ἱκανοποίηση στούς παραδοσιακούς δεσμούς πού συνέδεαν τή χώρα του μέ τήν Ἑλλάδα καί στίς προοπτικές περαιτέρω ἐνισχύσεως τῆς διμεροῦς συνεργασίας, μέ σκοπό τήν ἐδραίωση τῆς εἰρήνης καί τήν κατοχύρωση τῆς ἀσφάλειας στή Βαλκανική. Ὡστόσο, τόνισε, ἡ Μεσόγειος ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι πεδίο ἀνταγωνισμῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, καί ἡ κατάσταση στή Μέση Ἀνατολή παρέμενε ἐπικίνδυνη, ἐξαιτίας τῆς ἀναμίξεως ξένων παραγόντων, πού ἐνέσπειραν τή διχόνοια μεταξύ τῶν Ἀράβων. Γιά τό Κυπριακό, ἐπανέλαβε τήν ὑποστήριξη τῆς χώρας του σέ μιά λύση πού θά κατοχύρωνε τήν ἀνεξαρτησία, ἐδαφική ἀκεραιότητα καί ἀδέσμευτο χαρακτῆρα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ἐνῶ γιά τό ἐσωτερικό καθεστώς τοῦ νησιοῦ ἡ λύση ὄφειλε νά προέλθει ἀπό συμφωνία μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων. Καί ἰδιαίτερα γιά τό βαλκανικό χῶρο τόνισε:

«Οἱ λαοί τῶν Βαλκανίων, ὡς τμῆμα τῆς Μεσογειακῆς καί Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, ἐνδιαφέρονται ζωτικῶς διά τήν εἰρήνην καί τήν ἀσφάλειαν, διά νά κατευθύνουν τάς δημιουργικάς δυνατότητας καί τό ὑλικόν δυναμικόν αὐτῶν πρός τό ἀγαθόν καί τήν εὐημερίαν τῶν χωρῶν των καί νά συμπληρώσουν ἐκεῖνο τό ὁποῖον τούς ἐστέρησεν ἡ ἱστορία. Ἀποτελεῖ καθῆκον ἡμῶν τῶν ὑπευθύνων κρατικῶν ἡγετῶν νά πράξωμεν τό πᾶν διά τήν προσέγγισιν τῶν

λαῶν μας καί διά τήν ἐνίσχυσιν τῆς φιλίας μεταξύ των, σεβόμενοι τήν ἀνεξαρτησίαν καί τήν ἐδαφικήν ἀκεραιότητα. Ἡ πρωτοβουλία σας διά τήν συνεργασία μεταξύ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν ἐμπνευσμένη ἀπό παρόμοια ἰδεώδη, ἐκαρποφόρησεν. Ἡ πρόσφατος ἐπιτυχής Διάσκεψις τῶν Ἀθηνῶν ἀπέδειξεν ὅτι ἡ πολυμερής συνεργασία μεταξύ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν εἶναι ὄχι μόνον δυνατή, ἀλλά καί ἀπαραίτητος».

Τό κοινό ἀνακοινωθέν πού ἐκδόθηκε μετά τό τέλος τῆς ἐπισκέψεως Τίτο ἀνέφερε ἀρχικά τούς ἀξιωματούχους πού εἶχαν συμμετάσχει στίς συνομιλίες, καί συνέχιζε:

«Ἐξετάζοντας τήν διεθνῆ κατάσταση τά δύο μέρη ἐπανεβεβαίωσαν τήν πλήρη ὑποστήριξή τους στούς σκοπούς καί στίς ἀρχές τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καθώς καί στήν ἐνίσχυση τοῦ ρόλου καί τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ Ὀργανισμοῦ αὐτοῦ γιά τήν διατήρηση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καί ἀσφαλείας. Ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν καλή συνεργασία μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τους στά πλαίσια τῶν διεθνῶν Ὀργανισμῶν καί ἀπεφάσισαν νά συνεχίσουν αὐτή τήν πρακτική στό μέλλον.

»Τά δύο μέρη ἐπεβεβαίωσαν τήν πεποίθησή τους ὅτι ἡ εἰρήνη καί ἡ σταθερότητα στόν κόσμο δέν μποροῦν νά διασφαλισθοῦν παρά μέ τήν συνεπῆ ἐφαρμογή τῶν σκοπῶν καί τῶν ἀρχῶν τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἀποδίδοντας ἰδιαίτερη σημασία στήν διαδικασία τῆς ὑφέσεως, ἡ ὁποία πρέπει νά συνεχισθῆ ἐντός πνεύματος ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν εὐτυχῆ κατάληξη τῆς Διασκέψεως γιά τήν Ἀσφάλεια καί τήν Συνεργασία στήν Εὐρώπη. Ἀφοῦ διεπίστωσαν ὅτι τά ἀποτελέσματα πού ἔχουν μέχρι στιγμῆς ἐπιτευχθῆ εἶναι περιωρισμένα, συνεφώνησαν ἐπί τῆς ἀνάγκης συνεχίσεως τῶν προσπαθειῶν πρός τόν σκοπό ἐνιαίας ἐφαρμογῆς ἀπό ὅλες τίς συμμετέχουσες χῶρες τῆς Τελικῆς Πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι χάριν τῆς ὑποθέσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀσφαλείας καί συνεργασίας καί ὑπεγράμμισαν πρός τοῦτο τήν σημασία τῆς συναντήσεως τοῦ Βελιγραδίου τό 1977.

»Ἐξέφρασαν τήν γνώμη ὅτι ἡ ὕφεση δέν θά μπορῆ νά παγιωθῆ στήν Εὐρώπη ἐάν ἀπειλοῦνται ἡ εἰρήνη καί ἡ σταθερότητα σέ ἄλλες περιοχές τοῦ κόσμου. Πρός τόν σκοπό αὐτό ὑπεγράμμισαν τήν ἀνάγκη τῆς παγιώσεως τοῦ πνεύματος τῆς ὑφέσεως στόν κόσμο ὁλόκληρο.

»Τά δύο μέρη ὑπεγράμμισαν τήν ἀνάγκη λήψεως ἐπειγόντων μέτρων στόν τομέα τοῦ ἀφοπλισμοῦ καί ἐξέφρασαν τήν πεποίθησή τους ὅτι ὁ τερματισμός τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν ἀποτελεῖ οὐσιώδη προκαταρκτικό ὅρο γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ γενικοῦ προγράμματος γενικοῦ καί πλήρους ἀφοπλισμοῦ ὑπό διεθνῆ ἀποτελεσματικό ἔλεγχο. Συνεφώνησαν ὅτι ἡ σύγκληση μιᾶς Παγκοσμίου Διασκέψεως γιά τόν ἀφοπλισμό σύμφωνα μέ τίς σχετικές ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ, θά μποροῦσε νά δώση μιά νέα ὤθηση στήν ρύθμιση τοῦ προβλήματος τοῦ ἀφοπλισμοῦ ὡς καί στήν προαγωγή τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφαλείας στόν κόσμο.

»Ἡ ἑλληνική πλευρά ἔλαβε ὑπό σημείωση μέ ἐνδιαφέρον τίς πληροφορίες πού ἀφοροῦν τίς προετοιμασίες τῆς 5ης Διασκέψεως τῶν ἀρχηγῶν Κρατῶν ἤ Κυβερνήσεων τῶν ἀδεσμεύτων χωρῶν πού θά λάβη χώραν τόν μῆνα Αὔγουστο τ.ἔ. στό Κολόμπο (Sri Lanka). Τά δύο μέρη θεωροῦν πώς ἡ εἰρηνική δραστηριότητα τῶν ἀδεσμεύτων χωρῶν ἀποτελεῖ συμβολή στίς προσπάθειες πού καταβάλλονται πρός τόν σκοπό τῆς ἐπιλύσεως τῶν διεθνῶν προβλημάτων.

»Ἀναφερόμενα στήν κατάσταση στήν Βαλκανική Χερσόνησο τά δύο μέρη θεωροῦν πώς κάθε βελτίωση τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν εἶναι τέτοιας φύσεως ὥστε νά συμβάλη στήν ἀνάπτυξη τῆς φιλίας καί τῆς καλῆς γειτονίας ὡς καί στήν διατήρηση τῆς εἰρήνης, τῆς ἀσφαλείας καί τῆς συνεργασίας στά Βαλκάνια καί στήν Εὐρώπη. Σ' αὐτό τό πλαίσιο ὑπεγράμμισαν τήν ἰδιαίτερη σημασία τῆς Συνόδου Κυβερνητικῶν Ἐμπειρογνωμόνων γιά τήν οἰκονομική καί τεχνική συνεργασία μεταξύ βαλκανικῶν χωρῶν πού ἔλαβε χώρα στήν Ἀθήνα κατόπιν προσκλήσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ. Ἀφοῦ ὑπεγράμμισαν τήν ἐπιτυχία τῆς Συνόδου αὐτῆς, ἐξέφρασαν τήν πεποίθηση ὅτι ἡ πολυμερής διαβαλκανική συνεργασία, ἐμπνεομένη ἀπό τήν Τελική Πράξη τοῦ Ἑλσίνκι, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τήν πρώτη ἐκδήλωση σέ περιφερειακό ἐπίπεδο, θ' ἀποδειχθῆ καρποφόρα γιά ὅλους τούς βαλκανικούς λαούς πρός ὄφελος τῆς εἰρήνης καί τῆς συνεργασίας στά Βαλκάνια καί στήν Εὐρώπη. Πρός τόν σκοπόν αὐτό τά δύο μέρη ἐτάχθησαν ὑπέρ τῆς ἐπισπεύσεως τῆς μελέτης τῶν προτάσεων πού ὑπεβλήθησαν ἀπό τίς ἀντιπροσωπεῖες τῶν Ἐμπειρογνωμόνων στήν Σύνοδο τῶν Ἀθηνῶν καί θά συμβάλουν στό νά τεθοῦν σέ ἐφαρμογή πρωτοβουλίες ἀποδεκτές ἀπό ὅλες τίς βαλκανικές χῶρες.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχία πού τούς ἐμπνέει ἡ κατάσταση στήν Κύπρο, Κράτος κυρίαρχο καί μέλος τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἐτάχθησαν ὑπέρ τῆς συνεχίσεως τῶν διακοινοτικῶν διαπραγματεύσεων βάσει συγκεκριμένων προτάσεων ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, πρός τόν σκοπό τῆς ἐξευρέσεως τό ταχύτερον δυνατόν εἰρηνικῆς λύσεως πού θά ἐξασφαλίζη τήν ἀνεξαρτησία, τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα, τήν κυριαρχία καί τό ἀδέσμευτο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Ἐξέφρασαν τήν εὐχή οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές νά εἶναι συνεχεῖς καί ἀποτελεσματικές καί νά καλύπτουν ὅλες τίς πτυχές τοῦ προβλήματος πρός τόν σκοπό τῆς ἐπιτεύξεως, τό ταχύτερον δυνατόν, μιᾶς δίκαιης καί διαρκοῦς λύσεως πού θά ἀποκαταστήση τήν ἐμπιστοσύνη μεταξύ τῶν δύο Κοινοτήτων καί θά ἐπαναφέρη τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια στήν νῆσο.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχία τους γιά τήν κρίση τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί ἐτάχθησαν ὑπέρ μιᾶς δίκαιης καί διαρκοῦς εἰρήνης. Ξεκινῶντας ἀπό τήν ἀρχή τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν καί ἀπό τό ἄξίωμα ὅτι ἡ πρόσκτηση ἐδαφῶν μέ τήν βία εἶναι ἀπαράδεκτη στίς διεθνεῖς σχέσεις, ὑπεγράμμισαν τήν ἀνάγκη τῆς ἐκκενώσεως ὅλων τῶν ἀραβικῶν ἐδαφῶν πού κατελήφθησαν τό 1967 καί μιᾶς λύσεως πού θά σεβόταν τά νόμιμα δικαιώματα ὅλων τῶν Κρατῶν τῆς περιοχῆς καί θά ἐγγυᾶτο τά νόμιμα δικαιώματα τοῦ ἀραβικοῦ λαοῦ τῆς Παλαιστίνης.

»Ἡ κατάσταση στήν Δημοκρατία τοῦ Λιβάνου συγκρά-

Συναντήσεις τοῦ Τίτο μέ τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας (ἄνω) καί τόν πρωθυπουργό (κάτω).

τησε τήν προσοχή καί ὅλη τήν συμπάθεια τῶν δύο μερῶν πού διεπίστωσαν πώς ἡ παράταση τῆς κρίσεως θά μποροῦσε νά δημιουργήση νέους καί σοβαρούς κινδύνους γιά τήν εἰρήνη στήν Μέση Ἀνατολή.

»Τά δύο μέρη ἀνεγνώρισαν τήν σημασία τῆς Τρίτης Διασκέψεως τοῦ ΟΗΕ γιά τό Δίκαιο τῆς Θαλάσσης. Συμφώνησαν νά ἐργασθοῦν στά πλαίσια τῆς Διασκέψεως αὐτῆς πρός τόν σκοπό ἐπεξεργασίας γενικῶν κανόνων διεθνοῦς δικαίου πού θά ἐνεθάρρυναν τήν σταθερότητα τῶν διεθνῶν ρυθμίσεων, θά ἐγγυῶντο τήν ἐλευθερία τῆς ναυσιπλοΐας καί θά ἐξασφάλιζαν τήν διεθνῆ συνεργασία γιά τήν εἰρηνική χρησιμοποίηση τοῦ θαλασσίου καί ὑποθαλασσίου χώρου, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀποκλειστικῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων. Τά δύο μέρη ἀπέδωσαν ἰδιαίτερη προσοχή στά διεθνῆ οἰκονομικά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν ὅλες οἱ χῶρες τοῦ κόσμου καί ἰδιαίτερα οἱ χῶρες πού βρίσκονται στήν ὁδό τῆς ἀναπτύξεως. Ὑπεγράμμισαν τήν ἀνάγκη ταχείας θέσεως σέ ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῶν 6ης καί 7ης ἐκτάκτων συνόδων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ σχετικά μέ τήν καθιέρωση μιᾶς διεθνοῦς οἰκονομικῆς τάξεως. Ὑπογραμμίσθηκε ὅτι ἡ σύνοδος τῆς Διασκέψεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν γιά τό Ἐμπόριο καί τήν Ἀνάπτυξη στό Ναϊρόμπι θά πρέπη νά συμβάλη ὅσο τό δυνατόν πιό συγκεκριμένα καί ἐποικοδομητικά στήν ἐπίλυση τῶν ὀξέων καί μονίμων προβλημάτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τοῦ κόσμου, μεταξύ τῶν ὁποίων τό πρόβλημα τῆς μειώσεως τοῦ χάσματος μεταξύ τῶν ἀνεπτυγμένων καί τῶν ὑπό ἀνάπτυξη χωρῶν.

»Ἐξετάζοντες τίς διμερεῖς σχέσεις τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν ἐξέλιξη τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων καί ὑπεγράμμισαν τήν σημασία τοῦ πραγματοποιηθέντος στόν τομέα αὐτό ἔργου ἀπό τήν Μικτή Διϋπουργική Ἐπιτροπή γιά τήν Οἰκονομική Συνεργασία.

»Θεωροῦν ἐξ ἄλλου πώς ἡ ἱκανοποιητική ἀνάπτυξη τῶν ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν κατά τήν διάρκεια τοῦ πρώτου τριμήνου τοῦ τρέχοντος ἔτους θά ἐπιτρέψη ὄχι μόνο τήν αὔξηση τοῦ ὄγκου τους ἀλλ' ἀκόμα τήν διαφοροποίηση τῆς δομῆς τους.

»Διεπίστωσαν ἐπίσης πώς ὑπάρχουν ἀκόμα πολλές δυνατότητες ἀναπτύξεως τῆς συνεργασίας σέ ἄλλους οἰκονομικούς τομεῖς ὅπως ἐκείνους τῆς βιομηχανίας, τῶν μεταφορῶν, τῶν ἐπικοινωνιῶν, τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καί τῆς ὑδροοικονομίας.

»Ὑπεγράμμισαν ἰδιαίτερα τήν σύναψη καί θέση σέ ἰσχύ Συμφωνίας γιά τήν διαμετακόμιση τῶν γιουγκοσλαβικῶν ἐμπορευμάτων ἀπό τόν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ὅπως καί τήν ὑπογραφή συμφωνίας πού ἀφορᾶ τήν συνοριακή σιδηροδρομική κίνηση ἀνάμεσα στίς δύο χῶρες.

»Ὑπεγράμμισαν ἐπίσης τό κοινό συμφέρον γιά μιά στενώτερη συνεργασία στόν τομέα τῆς ἀνταλλαγῆς πληροφοριῶν καί τῆς ἐναρμονίσεως τῶν σχεδίων σχετικά μέ τήν κατασκευή τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν Ἀνατολῆς-Δύσεως καί Βορρᾶ-Νότου περιλαμβανομένης τῆς καθιερώσεως διπλῆς γραμμῆς καί ἠλεκτροδοτήσεως τῆς σιδηροδρομικῆς ὁδοῦ Δουνάβεως - Αἰγαίου. Ἐξέφρασαν ἐξ ἄλλου τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν εὐνοϊκή ἐξέλιξη τοῦ σχεδίου γιά τήν κατασκευή πετρελαιαγωγοῦ μεταξύ Ἑλλάδος καί Γιουγκοσλαβίας.

»Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν ἐπίσης τήν ἱκανοποίησή τους ἀναφορικά μέ τήν συνεργασία στούς τομεῖς τῆς ἐπιστήμης, τῆς παιδείας, τῆς τέχνης καί τοῦ τουρισμοῦ καί ἔκριναν ὅτι ὑπάρχουν δυνατότητες γιά τήν διεύρυνσή της.

»Εἰδικώτερα ἐξέφρασαν τήν χαρά τους, γιά τήν ὑπογραφή στό Βελιγράδι, στίς 17 τοῦ περασμένου Ἀπριλίου, συμφωνίας γιά τήν ἀνταλλαγή ἐπιστημόνων καί ἐρευνητῶν ὅπως καί γιά τήν ὑπογραφή στό Βελιγράδι, στίς 31 Μαρτίου 1976, ἀπό τήν Μικτή Ἑλληνογιουγκοσλαβική Ἐπιτροπή γιά τόν τουρισμό, ἑνός Πρακτικοῦ ἀναφερομένου στήν συνεργασία σ' αὐτόν τόν τομέα.

»Τά δύο μέρη συμφώνησαν πώς οἱ πολιτικές ἐπαφές σέ διάφορα ἐπίπεδα μεταξύ ἀντιπροσώπων τῶν δύο χωρῶν συμβάλλουν στήν καλύτερη κατανόηση καί τήν παγίωση τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Ἐξ ἄλλου οἱ περιοδικές διαβουλεύσεις μεταξύ τῶν Ὑπουργείων τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπέδειξαν ἐπίσης τήν χρησιμότητά τους. Θεωροῦν ὅτι οἱ διαφορετικές διεθνεῖς θέσεις τῶν δύο χωρῶν δέν ἐμποδίζουν τήν συνεργασία τους καί τίς σχέσεις φιλίας καί καλῆς γειτονίας, οὔτε τήν ἀναζήτηση ἐποικοδομητικῶν λύσεων — σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος, τῆς κυριαρχίας καί τῆς μή ἀναμίξεως στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις — γιά κάθε θέμα πού ἐνδιαφέρει τήν συνεργασία ἀνάμεσα στίς δύο γειτονικές καί φίλες χῶρες.

»Οἱ συνομιλίες διεξήχθησαν σέ ἀτμόσφαιρα ἀμοιβαίας φιλίας καί ἐγκαρδιότητος. Τά δύο μέρη ἐξέφρασαν τήν βεβαιότητα πώς ἡ συνάντηση αὐτή πού ἀνταποκρίνεται στόν ἀνοδικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεών τους θά δώση νέα ὤθηση στήν πατροπαράδοτη φιλία πού στηρίζεται σταθερά ἐπάνω στά ἀμοιβαῖα αἰσθήματα τῶν λαῶν τους καί στίς ἀρχές τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, τῆς ἐμπιστοσύνης καί τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος.

»Ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπόνδου Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας κ. Ἰωσήφ Μπρόζ Τίτο ἐκάλεσε τόν πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνο Τσάτσο καί τόν πρωθυπουργό κ. Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ νά ἐπισκεφθοῦν ἐπισήμως τήν Γιουγκοσλαβία. Οἱ προσκλήσεις ἔγιναν δεκτές μέ εὐχαρίστηση. Οἱ ἡμερομηνίες τῶν ἐπισκέψεων θά καθορισθοῦν μεταγενέστερα διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ».

Ὁ διεθνής τύπος ἔδειξε ἔντονο ἐνδιαφέρον γιά τήν ἐπίσκεψη τοῦ Γιουγκοσλάβου ἡγέτη στήν ἑλληνική πρωτεύουσα. Ὁ Μ. Μαρσώ, στή «Le Monde» ὑπογράμμισε τήν πρόθεση τῶν δύο χωρῶν νά ἐνισχύσουν τή μεταξύ τους συνεργασία (10.5). Ἡ «Christian Science Monitor» τόνιζε τό κοινό ἐνδιαφέρον τῶν δύο χωρῶν γιά τίς ἐξελίξεις στην ἀνατολική Μεσόγειο, ἀλλά καί τήν ἀνησυχία τῆς Ἑλλάδος γιά ἐνδεχόμενες σοβιετικές πρωτοβουλίες, μετά τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τή σκηνή τοῦ Τίτο — καί ἰδιαίτερα γιά τό ἐνδεχόμενο διασπάσεως τῆς Γιουγκοσλαβίας (7.5). Στήν ἴδια ἑλληνική ἀνησυχία ἀναφέρθηκε καί ἀνταπόκριση τοῦ Μ. Μοντιάνο πού δημοσιεύτηκε στούς «Times» (11.5). Τέλος ἡ ἑλβετική «Tagesanzeiger» σημείωσε ὅτι μόνο ζήτημα ἱκανό νά διαταράξει τίς ἑλληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις ἦταν τό Μακεδονικό (10.5).

14 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει μήνυμα στό πέμπτο Πανελλήνιο Ἐμπορικό Συνέδριο, οἱ ἐργασίες τοῦ ὁποίου πραγματοποιοῦνται στή Θεσσαλονίκη:

«Ἐπωφελοῦμαι σήμερα τῆς εὐκαιρίας πού μοῦ δίνει τό Συνέδριό σας γιά νά σᾶς διαμηνύσω ὡρισμένες σκέψεις μου, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν καί σᾶς ἀλλά καί ὁλόκληρο τόν ἑλληνικό λαό.

»Ἐπιβάλλεται νά συνειδητοποιήσωμε ὅλοι ὅτι ὁ τόπος αὐτός περνάει δύσκολη καί ἀποφασιστική γιά τήν περαιτέρω πορεία του φάση. Πέραν ὅμως τῶν εἰδικῶν δυσχερειῶν πού ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ χώρα μας, κρίση διανύουν οἱ οἰκονομίες ὁλοκλήρου σχεδόν τοῦ κόσμου. Διαρθρωτικές μεταβολές καί ριζικές ἀνακατατάξεις ἐπιχειροῦνται στήν δομή τῶν δυτικῶν κοινωνιῶν καί κατ' ἀκολουθίαν τῶν δυτικῶν οἰκονομιῶν.

»Ἀπευθυνόμενος σήμερα πρός τόν ἐμπορικό κόσμο τῆς χώρας πρέπει νά ἐπαναλάβω γιά μιά ἀκόμη φορά ὅτι ἡ ἐπικείμενη πλήρης ἔνταξή μας στήν ΕΟΚ μᾶς θέτει μπροστά σέ σοβαρά καί δύσκολα προβλήματα. Συνηθίσαμε νά προβάλουμε κατά κύριο λόγο τά πλεονεκτήματα, πού εἶναι πράγματι σημαντικά, παραλείπουμε ὅμως νά ἐπισημάνουμε τίς μεγάλες προσπάθειες καί τόν ἀγῶνα πού χρειάζεται γιά νά ἀπολαύσουμε αὐτά τά πλεονεκτήματα. Ὁ ἀγών θά εἶναι συνεχής καί τραχύς. Ὀφείλουμε νά ἀντιμετωπίσουμε τά προβλήματα μέ σοβαρότητα καί αὐτοπειθάρχηση. Χρειάζονται ἀκόμη φαντασία, νέες ἰδέες, εὐρύτης ἀντιλήψεων, μεθοδικότης, μακροπρόθεσμα σχέδια καί πρό παντός προγραμματισμός. Ὀφείλουμε νά σκεπτόμαστε καί νά ἀντιδροῦμε πλέον σάν Εὐρωπαῖοι.

»Ἀποδυόμενοι σέ μιά τέτοια προσπάθεια θά βρῆτε πρόθυμο καί οὐσιαστικό συμπαραστάτη σας τήν Κυβέρνηση. Εἶμαι διατεθειμένος νά ἱκανοποιήσω ὅλα τά λογικά αἰτήματα τῆς τάξεώς σας ὄχι μόνο γιά νά βοηθήσω ἐσᾶς, ἀλλά γιατί γνωρίζω ὅτι ἕνα ὑγιές ἐμπόριο, ὀρθολογικά ὠργανωμένο καί ἔντιμα ἀνταγωνιστικό, ἀποτελεῖ θεμελιώδη προϋπόθεση τῆς οἰκονομικῆς προόδου καί τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ.

»Ὀφείλω, ὅμως, παραλλήλως νά δηλώσω ὅτι δέν πρόκειται σέ καμμιά περίπτωση νά ἀποδεχθῶ τήν ἱκανοποίηση οἱουδήποτε αἰτήματος, πού θά ὡδηγοῦσε στήν ἀνοχή τοῦ παρασιτισμοῦ, στήν μείωση τῆς συναγωνιστικότητος καί ἐπομένως στήν δημιουργία οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν ἀπαραδέκτων προνομιακῶν καταστάσεων.

»Ἡ Κυβέρνησις θά ἀναμείνη μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον τά πορίσματα τοῦ Συνεδρίου σας, τά ὁποῖα θά τύχουν ἀμέσου καί προσεκτικῆς μελέτης. Νά εἶσθε βέβαιοι ὅτι θά πράξωμεν ὅ,τι εἶναι συμφέρον γιά τήν προκοπή τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου καί γενικώτερα τήν ἐξασφάλιση σταθερᾶς ἀνοδικῆς οἰκονομικῆς πορείας».

ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Τό καλοκαίρι τοῦ 1976 θά σημαδευθεῖ ἀπό τήν κρίση τοῦ «Χόρα», καθώς ἡ Τουρκία θά προσπαθήσει νά δημιουργήσει τετελεσμένα στό ἀνατολικό Αἰγαῖο καί νά ἀμφισβητήσει ἔμπρακτα τά ἑλληνικά κυριαρχικά δικαιώματα ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπίδας. Ἡ ἔξοδος τοῦ τουρκικοῦ ἐρευνητικοῦ σκάφους θά φέρει τίς δύο χῶρες στά πρόθυρα τῆς συρράξεως καί θά καταδείξει ὅτι ἡ Ἄγκυρα λίγο ἐνδιαφερόταν γιά τήν ὁμαλή καί σύμφωνη μέ τό Διεθνές Δίκαιο ἐπίλυση τῶν προβλημάτων, ποὺ ἡ ἴδια εἶχε δημιουργήσει μέ τήν προβολή διεκδικήσεων· σέ τελική ἀνάλυση, ἡ Τουρκία προκάλεσε τήν κρίση τρεῖς μόνο μῆνες μετά τή διατύπωση τῆς ἑλληνικῆς προτάσεως γιά σύναψη συμφώνου μή ἐπιθέσεως. Ἡ ἀντίδραση τοῦ Κ. Καραμανλῆ ὑπῆρξε ψύχραιμη καί ἀποφασιστική: ὁ πρωθυπουργός θά καταστήσει σαφές πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις ὅτι ἡ Ἑλλάδα δέν ἐπιζητοῦσε τήν ἀναμέτρηση, δέν μποροῦσε ὅμως καί νά δεχθεῖ τή διαρκῆ προσβολή τῶν δικαιωμάτων της, ὁπότε ἡ Τουρκία αὐθαίρετα ἀποφάσιζε νά δημιουργήσει νέα προβλήματα. Ἡ κρίση θά ξεπεραστεῖ ἀφοῦ ἡ Ἀθήνα προσφύγει στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ καί στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης. Παράλληλα, στά τέλη Ἰουλίου, θά ἀρχίσουν καί οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινότητα. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνταποκρινόταν μέ ἐπιτυχία σέ πολλαπλές ἀνάγκες τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς: ἡ κρίση στό Αἰγαῖο ξεπεράστηκε χωρίς νά θιγοῦν τά κυριαρχικά δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος καί χωρίς παράλληλα νά ὑποθηκευθεῖ ἡ πορεία της πρός τήν πλήρη ἐνσωμάτωση στό δυτικοευρωπαϊκό πολιτικό, οἰκονομικό καί κοινωνικό σύστημα.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἡ ἔνταση μέ τήν Τουρκία δέν θά ἀνακόψει καί τίς προσπάθειες τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό ἐσωτερικό πεδίο, ὅπου θά κυριαρχήσουν ἡ υἱοθέτηση νέας πολιτικῆς γιά τό περιβάλλον, ἡ θέσπιση νέας ἐργατικῆς νομοθεσίας, ἡ ὁριστικοποίηση τῆς ἀποφάσεως γιά τή δημιουργία τοῦ ἀεροδρομίου στά Σπάτα καί ὁ σχεδιασμός εὐρείας ἀναδασώσεως στήν Ἀττική.

14-16 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ περιοδεία στή Βόρεια Ἑλλάδα, μέ πρῶτο σταθμό τήν Ἀλεξανδρούπολη, ὅπου συμμετέχει στίς ἑορτές γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως. Κατόπιν, μεταβαίνει στή Θεσσαλονίκη.

Ὁ πρωθυπουργός ἔφθασε ἀεροπορικῶς στήν Ἀλεξανδρούπολη τό πρωί τῆς 14ης Μαΐου, συνοδευόμενος ἀπό τούς ὑπουργούς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ καί Βορείου Ἑλλάδος, Ν. Μάρτη, τόν ἀντιστράτηγο Ι. Ντάβο, καθώς καί τό γενικό διευθυντή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου του, πρέσβη Π. Μολυβιάτη. Στό ἀεροδρόμιο τόν ὑποδέχθηκαν οἱ βουλευτές τοῦ νομοῦ, κάτοικοι καί ὁ δήμαρχος Ἀλεξανδρουπόλεως, ὁ ὁποῖος καί ἀνακοίνωσε στόν πρωθυπουργό τήν ἀπόφαση τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου νά τόν ἀνακηρύξει ἐπίτιμο δημότη καί τοῦ παρέδωσε τό χρυσό κλειδί τῆς πόλεως. Προσῆλθαν ἀκόμη ἀντιπροσωπεία φοιτητῶν τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου καί ὁμάδα Μουσουλμάνων μέ ἐπικεφαλῆς τό Μουφτή Διδυμοτείχου.

Ὁ πρωθυπουργός παρακολούθησε δοξολογία στό Μητροπολιτικό ναό γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως. Κατόπιν, μετέβη στό Δημαρχεῖο, ὅπου δέχθηκε τίς τοπικές ἀρχές καί συνομίλησε μέ πολίτες, κατέθεσε στέφανο στό ἡρῶο καί παρακολούθησε στρατιωτική παρέλαση. Μετά τό τέλος τῆς παρελάσεως, ἀπό τόν ἐξώστη τῆς Στρατιωτικῆς Λέσχης καί ἐνώπιον τῶν κατοίκων τῆς ἀκριτικῆς πόλεως, ἀπάντησε στήν προσφώνηση τοῦ δημάρχου:

«Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τούς καλούς σας λόγους, καθώς καί γιά τήν τιμή πού μοῦ ἐκάνατε νά μέ ἀνακηρύξητε ἐπίτιμον δημότη τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Καί τήν τιμήν αὐτήν τήν ἀποδέχομαι ὑπερηφάνως, διότι

προέρχεται ἀπό μίαν πόλιν, τό ὄνομα τῆς ὁποίας συμβολίζει αὐτήν τήν στιγμήν τήν θέληση τῶν Ἑλλήνων νά προστατεύσουν ἀντί πάσης θυσίας, τήν τιμή καί τήν ἀσφάλεια τῆς χώρας των.

»Πολῖται τοῦ Ἔβρου,

»Ἡ σημερινή μου ἐπίσκεψις, πού συμπίπτει μέ τήν ἱστορική ἐπέτειο τῆς ἐνσωματώσεως τῆς πολύτιμης αὐτῆς γῆς στήν Ἑλλάδα, ἐπιβεβαιώνει τό ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεώς μου καί γενικώτερα τῆς Πολιτείας γιά τήν περιοχή σας.

»Μιᾶς περιοχῆς πού, παρά τάς δοκιμασίας πού ὑπέστη διά μέσου τῶν αἰώνων, διετήρησε ἀκμαῖο τό ἐθνικό φρόνημα. Μιᾶς περιοχῆς ἡ ὁποία καί σήμερα ἀκόμη παραδειγματίζει τούς Ἕλληνες μέ τόν πατριωτισμό της καί γενικώτερα μέ τήν ἐθνική της συμπεριφορά.

»Ἂν μποροῦσα νά μεταφέρω στήν Ἀθήνα τόν παλμό σας καί τό πνεῦμα σας, ἡ Ἑλλάς θά ἀκτινοβολοῦσε ἀπό αὐτοπεποίθηση καί αἰσιοδοξία.

»Δέν ἔχω τήν πρόθεση, ἀλλά οὔτε καί ἡ ἡμέρα τό ἐπιτρέπει νά ἐκφωνήσω πολιτικό λόγο. Ὀφείλω, ὅμως, νά σᾶς δώσω μία σύντομη εἰκόνα τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας μας, γιά νά σᾶς προστατεύσω ἀπό τίς αἰώνιες Κασσάνδρες πού ὑπονομεύουν τό ἠθικό καί τήν συνοχή τοῦ λαοῦ μας.

»Ἡ οἰκονομία τῆς χώρας ἐτέθη ὑπό ἔλεγχον καί ξαναβρῆκε τήν ἀνοδική της πορεία, παρά τήν διεθνῆ ὕφεση πού ἦταν φυσικό νά ἐπηρεάση καί τήν οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας πρέπει νά θεωρῆται δεδομένη.

»Ἡ Ἑλλάς διαθέτει αὐτήν τήν στιγμήν Ἐνόπλους Δυνάμεις πού διακρίνονται γιά τό ὑψηλό τους φρόνημα καί τήν ἀρτιότητα τοῦ ὁπλισμοῦ καί τῆς ἐκπαιδεύσεώς των. Ἐνόπλους Δυνάμεις διά τάς ὁποίας ὁ λαός δικαιοῦται νά εἶναι ὑπερήφανος, ὅπως εἶμαι καί ἐγώ.

»Ἡ διεθνῆς θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὅσον οὐδέποτε ἰσχυρή. Ἤδη ἀνοίξαμε τόν δρόμο γιά τήν ὀργανική ἔνταξή μας στήν Ἡνωμένη Εὐρώπη. Ἔνταξη, ἡ ὁποία — ὅπως ἐτόνισα καί ἄλλοτε — θά μεταβάλη ριζικά τήν μοῖρα τοῦ λαοῦ μας.

»Καί ἐδημιουργήσαμε στήν Βαλκανική τίς προϋποθέσεις γιά μιά γόνιμη φιλία καί συνεργασία μέ τούς γείτονάς μας.

»Μελανό σημεῖο στήν εἰκόνα αὐτή ἀποτελεῖ ἡ ἐπικίνδυνη κρίσις στάς σχέσεις μας μέ τήν Τουρκία. Κρίσις γιά τήν ὁποία, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐδήλωσα, δέν εὐθύνεται ἡ χώρα μας. Ἡ Ἑλλάς θά ἤθελε ὅπως ὁ Ἔβρος καταστῆ καί πάλιν σημεῖον πού νά ἑνώνη, ἀντί νά χωρίζη τίς δύο χῶρες μας.

»Ἐλπίζω ὅτι ἡ Τουρκία θ' ἀντιληφθῆ κάποτε ὅτι αὐτό ἐπιβάλλει τό συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν λαῶν μας. Ἕως ὅτου ὅμως τό ἀντιληφθῆ αὐτό ἡ Τουρκία, ὀφείλουμε νά ἐπαγρυπνοῦμε, νά ἐνισχύουμε τήν ἄμυνά μας καί νά σφυρηλατοῦμε τήν ἐθνική μας ἑνότητα.

»Καί ἡ ἑνότης αὐτή μᾶς χρειάζεται ὄχι μόνον γιά νά ἀντιμετωπίσουμε τούς ἐξωτερικούς κινδύνους, ἀλλά καί γιά νά κατοχυρώσουμε τήν γαλήνη καί τήν πρόοδο τοῦ τόπου μας.

»Ὅπως γνωρίζετε, δέν εἶμαι ἐπιρρεπής στάς ὑπερβολάς. Πιστεύω, ὅμως, ὅτι, ἂν ὑπάρξη αὐτή ἡ προϋπόθεσις, ἡ Ἑλλάς θά καταστῆ συντόμως ὑπόδειγμα εὐημερούσης Πολιτείας.

»Πολῖται τοῦ Ἔβρου,

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν ὑποδοχή πού μοῦ ἐπεφυλάξατε. Μοῦ χαρίσατε σήμερα μία ἀπό τίς πιό ἔντονες συγκινήσεις τῆς ζωῆς μου, γιατί ἔζησα μαζί σας στιγμές ἐθνικῆς ἐξάρσεως. Θά ἐπανέλθω στήν Ἀθήνα μέ ἀνανεωμένας τάς δυνάμεις μου καί ἐνισχυμένη τήν πίστη μου στό μέλλον τοῦ λαοῦ μας».

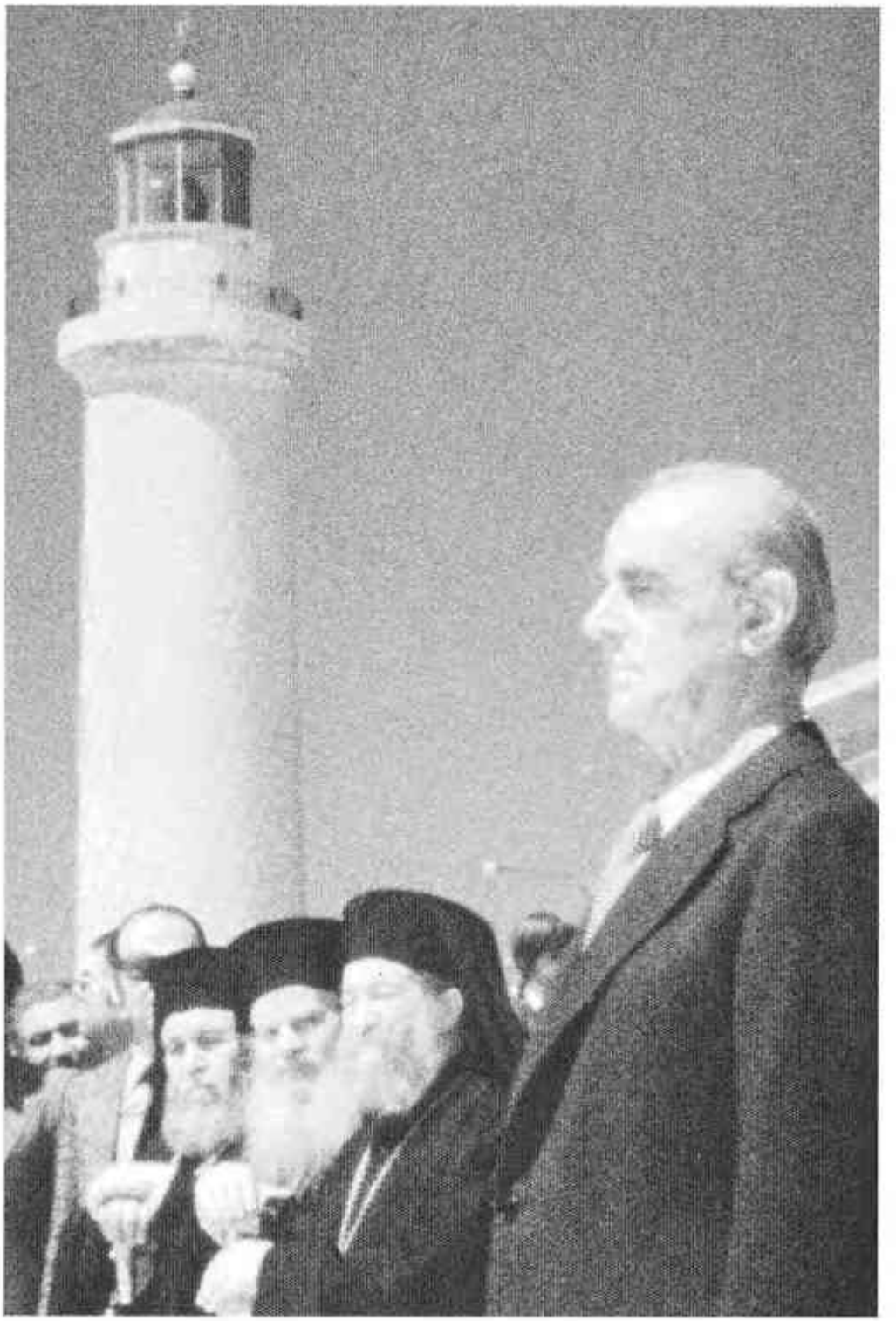
Ἀργότερα, ὁ πρωθυπουργός μίλησε στούς ἀξιωματικούς τῆς φρουρᾶς καί δέχθηκε ἀπό ἀντιπροσωπεία πολιτῶν ἐπιταγή 3 ἑκατ. δρχ. ὑπέρ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Τή χειρονομία αὐτή σχολίασε μέ τά ἀκόλουθα λόγια:

«Ἰδού ἕνας λαός πού ἀντί νά ζητᾶ δίνει. Καί θά μποροῦσε νά γίνη παράδειγμα γιά ὅλους τούς Ἕλληνες».

Τό ἀπόγευμα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκαινίασε τό Νοσοκομεῖο τῆς πόλεως καί ἀναχώρησε γιά τή Θεσσαλονίκη, ἐνῶ ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁ ὁποῖος εἶχε προηγουμένως τραυματιστεῖ σέ ἀτύχημα, ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα.

Τό πρωί τῆς ἑπομένης, 15ης Μαΐου, ὁ πρωθυπουργός ἐξήγγειλε σημαντικά ἔργα γιά τήν ἀναμόρφωση τῆς μακεδονικῆς πρωτεύουσας. Ἀρχικά, ἐπισκέφθηκε τήν περιοχή Ἀλλατίνη καί ἔδωσε ἐντολές γιά τήν κατάρτιση μελέτης γιά τήν ἐπέκταση τῆς παραλιακῆς λεωφόρου ἀπό τό χῶρο αὐτό ὡς τό Μικρό Ἔμβολο· οἱ στρατιωτικές ἐγκαταστάσεις θά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τό Μικρό Ἔμβολο καί μέρος τοῦ χώρου πού κατελάμβαναν θά μετατραπεῖ σέ ἄλσος. Κατόπιν, ἐπισκέφθηκε τό Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο, ἐνέκρινε τήν ἵδρυση Βυζαντινοῦ Μουσείου, καθώς καί τά κονδύλια γιά τήν ἐκπόνηση τῆς σχετικῆς μελέτης. Ἀπό τό Μουσεῖο, ὁ πρωθυπουργός μετέβη στήν Πανεπιστημιούπολη, ὅπου ἐνημερώθηκε ἀπό τίς πρυτανικές ἀρχές γιά τό πρόγραμμα ἀνεγέρσεως κτιρίων καί ἐνέκρινε τή δημιουργία πανεπιστημιακῆς νοσοκομειακῆς μονάδας, δυνάμεως 700 κλινῶν. Ἀργότερα ἐνημερώθηκε γιά τά ἔργα ὑδρεύσεως τῆς πόλεως, προβλεπόμενης δαπάνης 600 ἑκατ. δρχ.

Τό μεσημέρι ὁ πρωθυπουργός μίλησε σέ ἀξιωμα-

Παρουσία στήν 'Αλεξανδρούπολη.

τικούς στή Στρατιωτική Λέσχη. Τό άπόγευμα κήρυξε στό Καυταντζόγλειο στάδιο τήν ἔναρξη τῶν πανελλήνιων ἀγώνων μαθητῶν μέσης ἐκπαιδεύσεως καί ἐπισκέφθηκε τό Ἐμπορικό καί Βιομηχανικό Ἐπιμελητήριο, ὅπου πραγματοποιοῦνταν οἱ ἐργασίες τοῦ πανελληνίου Συνεδρίου τῶν Ἐμπορικῶν Συλλόγων. Τήν ἐπομένη, τέλος, θεμελίωσε στή Σταυρούπολη τά ἔργα τοῦ Δενδροποτάμου, μεγάλης σημασίας γιά τήν ὑγιεινή τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς. Ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα στίς 16 τοῦ μηνός.

15 ΜΑΪΟΥ 1976

Ἐγκαινιάζονται τά γραφεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων στήν Ἀθήνα. Παρίστανται ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, Κ. Σκαράτσια, οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ καί Ἐξωτερικῶν, ὁ ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, καθώς καί οἱ πρέσβεις τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ στήν Ἀθήνα.

17 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, ἐγκαινιάζει τό κτίριο τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης. Στήν τελετή παρίσταται ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐπικεφαλῆς κλιμακίου ὑπουργῶν.

Στίς 21 τοῦ μηνός, ὁ πρωθυπουργός θά θεμελιώσει τό Μέγαρο Μουσικῆς. Παρίστανται οἱ ὑπουργοί Δημοσίων Ἔργων καί Πολιτισμοῦ, ὁ ὑφυπουργός Οἰκισμοῦ καί μέλη τοῦ συλλόγου «Φίλοι τῆς Μουσικῆς».

Ὅπως θά σημειώσει ἡ «Καθημερινή» στίς 21 Μαΐου, «ἡ Ἀθήνα, πού ἔπαυσε πρό ὀλίγων μόλις ἡμερῶν νά εἶναι "ἡ μόνη εὐρωπαϊκή πρωτεύουσα χωρίς Πινακοθήκη", πρόκειται συντόμως νά παύσει νά εἶναι καί ἡ μόνη πρωτεύουσα χωρίς αἴθουσα συναυλιῶν».

17 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρέσβη τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, Τζ. Κιούμπις. Ὁ πρωθυπουργός ἐξήγησε ὅτι, στήν παροῦσα συγκυρία, ἡ πραγματοποίηση ἐπισκέψεώς του στίς ΗΠΑ θά ἔβλαπτε ἀντί νά ὠφελήσει. Οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν νά ἐπανεξεταστεῖ ὁ χρόνος τῆς ἐπισκέψεως στό προσεχές μέλλον.

Τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Τζ. Κιούμπις ἐπισκέφθηκε ἐκ νέου τόν Κ. Καραμανλῆ στόν ὁποῖο μετέδωσε προφορικό μήνυμα τοῦ Ἀμερικανοῦ προέδρου:

«Ὁ πρόεδρος μελέτησε προσεκτικά τίς ἀπόψεις τοῦ πρωθυπουργοῦ καί σέβεται τήν κρίση του ὅτι ἡ ἐπίσκεψή του τόν Ἰούνιο θά ἦταν ἄκαιρη. Ὁ πρόεδρος θαυμάζει πολύ καί σέβεται τόν πρωθυπουργό καί προσέβλεπε μέ χαρά νά τόν ὑποδεχθεῖ στήν Οὐάσιγκτων τόν Ἰούνιο. Ἡ Κυβέρνηση ἐπήνεσε τίς γενναῖες προσπάθειες τοῦ πρωθυπουργοῦ κατά τό τελευταῖο ἐνάμισυ ἔτος νά ἐνισχύση τά θεμέλια τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος στήν Ἑλλάδα καί τούς δεσμούς μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας. Προφανῶς, εἶναι πρός τό συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν Κυβερνήσεων νά ἀποφύγωμε ὁποιαδήποτε ὀπισθοδρόμηση στίς διμερεῖς μας σχέσεις. Συνεπῶς, ἐάν ἡ ἐπίσκεψή του παρεξηγεῖτο, παρερμηνεύετο ἤ ὑπόκειτο σέ ἀμφισβητήσεις, εἶναι πλήρως κατανοητό ἐδῶ ὅτι θά ἦταν προτιμώτερο νά σχεδιασθῆ γιά μεταγενέστερο χρόνο»[80].

18 ΜΑΪΟΥ 1976

Κατά τή διάρκεια γεύματος πού παρέθεσε ὁ Πανελλήνιος Σύλλογος Ἐξαγωγέων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογραμμίζει τό ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως γιά τόν κλάδο καί ἐπισημαίνει τήν ἀνάγκη ἀφενός νά ὀργανωθεῖ ἀποτελεσματικότερα ἡ δραστηριότητα τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καί ἀφετέρου νά συνδυάσουν καί οἱ ἐξαγωγεῖς τό συμφέρον τῆς τάξεώς τους μέ τό εὐρύτερο κοινωνικό συμφέρον. Ἀκόμη, ἀναφέρεται στή σημασία πού ἔχει γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας ἡ συμπαράσταση τοῦ λαοῦ στήν προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως καί τονίζει ὅτι ἔχει πλέον ἀνοίξει ὁ δρόμος γιά τήν προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, ἀπό τήν ὁποία θά ἐξαρτηθεῖ γιά αἰῶνες ἡ ἀνάπτυξη τῆς χώρας ἀλλά καί ἡ ἀσφάλειά της. Γι' αὐτό, κατέληξε, ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νά καταλάβουν ὅτι *«γιά δύο-τρία χρόνια, δέν συγχωροῦνται τρέλλες»*.

18 ΜΑΪΟΥ 1976

Ὁ πρωθυπουργός δέχεται τόν ἀντιπροέδρο τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων καί ἁρμόδιο γιά θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, Κρ. Σόσυμς, ὁ ὁποῖος τήν ἴδια ἡμέρα ἀναχωρεῖ γιά τήν Κρήτη, ὅπου καί πρόκειται νά συνέλθει ἡ μικτή κοινοβουλευτική ἐπιτροπή Συνδέσεως Ἑλλάδος - ΕΟΚ.

19-27 ΜΑΪΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται, ἀπό τό Β' τμῆμα τῆς Βουλῆς, τό νομοσχέδιο περί χωροταξίας καί περιβάλλοντος, τό ὁποῖο ἀποσκοπεῖ νά συμβάλει στή διαμόρφωση ἐνιαίας πολιτικῆς στόν κρίσιμο αὐτό τομέα. Ἔτσι, γίνεται ἕνα σημαντικό βῆμα γιά τήν ὑλοποίηση τῶν ἐπιταγῶν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, οἱ σχετικές διατάξεις τοῦ ὁποίου εἶναι ἀπό τίς πιό προωθημένες καί ριζοσπαστικές στήν Εὐρώπη.

Τό νομοσχέδιο διατυπώνει τίς ἔννοιες τοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου, τοῦ χωροταξικοῦ προγράμματος, τῆς χρήσεως τοῦ χώρου, τοῦ φυσικοῦ καί τοῦ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος. Ἁρμόδιος φορέας γιά τήν

άσκηση τῆς πολιτικῆς στόν τομέα τῆς χωροταξίας καί τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος ὁρίζεται τό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ. Συνιστᾶται τό Ἐθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος, ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, πού ἀποτελεῖται ἀπό τούς ὑπουργούς πού συμμετέχουν στήν Οἰκονομική Ἐπιτροπή, καθώς καί τούς ὑπουργούς Ἐξωτερικῶν, Ἐσωτερικῶν, Πολιτισμοῦ, Παιδείας, Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Δημοσίων Ἔργων, καί τόν ὑφυπουργό Δημοσίων Ἔργων. Στό Συμβούλιο μποροῦν, ἀκόμη, νά μετέχουν, καλούμενοι ἀπό τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ καί ἄλλα μέλη τῆς Κυβερνήσεως, στελέχη τῆς δημοσίας διοικήσεως καί τοῦ δημόσιου τομέα. Ἡ ἁρμοδιότητα τοῦ Συμβουλίου καθορίζεται ὡς ἑξῆς:

«α. Ἡ λῆψις ἀποφάσεων ἐπί τῆς ἀκολουθητέας πολιτικῆς καί ἐπί γενικῶν θεμάτων ἀφορώντων εἰς τήν χωροταξίαν καί τό περιβάλλον.

»β. Ἡ λῆψις ἀποφάσεων ἐπί θεμάτων ἁπτομένων τῶν ἁρμοδιοτήτων πλειόνων Ὑπηρεσιῶν εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τήν χωροταξίαν καί τό περιβάλλον.

»γ. Ἡ ἔγκρισις τῶν χωροταξικῶν σχεδίων καί προγραμμάτων καί σχεδίων καί προγραμμάτων προστασίας τοῦ περιβάλλοντος καί ἡ ἐναρμόνισις αὐτῶν μετά τῶν σχεδίων καί προγραμμάτων ἀναπτύξεως.

»δ. Ἡ ἐποπτεία ἐφαρμογῆς τῶν χωροταξικῶν σχεδίων καί προγραμμάτων ὡς καί τῶν σχεδίων καί προγραμμάτων προστασίας τοῦ περιβάλλοντος.

»ε. Ὁ συντονισμός τῶν φορέων ἐφαρμογῆς τῶν ἀνωτέρω προγραμμάτων».

Συνιστᾶται, ἀκόμη, γραμματεία τοῦ Συμβουλίου, ἐνῶ ἱδρύεται, στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, Ἐπιτροπή Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος, ἐπιφορτισμένη μέ τή διατύπωση γνωματεύσεων πρός τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ ἤ πρός τό Ἐθνικό Συμβούλιο. Ἡ Ἐπιτροπή ἀπαρτίζεται ἀπό ἐκπροσώπους Ὑπουργείων, ἐνῶ μποροῦν νά μετέχουν, μετά ἀπό πρόσκληση τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ἐκπρόσωποι κοινωνικῶν φορέων καί τῆς διοικήσεως. Τό νομοσχέδιο ὁρίζει, ἐπίσης, ὅτι εἶναι δυνατό νά τεθοῦν περιορισμοί ἤ κανόνες γιά δραστηριότητες, λειτουργίες ἤ χρήση τοῦ χώρου σέ συγκεκριμένες περιοχές, σύμφωνα μέ τό περιεχόμενο τῶν ἀντίστοιχων χωροταξικῶν σχεδίων καί προγραμμάτων· τά ρυθμιστικά σχέδια ἤ τά σχέδια τῶν πόλεων ἀναθεωροῦνται ἐντός πέντε ἐτῶν ἀπό τήν ἔγκριση τοῦ σχετικοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου καί προγράμματος· καί παρέχεται ἡ δυνατότητα ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐκτάσεων, γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἐγκεκριμένων σχεδίων καί προγραμμάτων.

Κατά τή σχετική συζήτηση στή Βουλή, ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Α. Κράτσας, χαρακτήρισε τό νομοσχέδιο πρωτοποριακή πρωτοβουλία, προορισμένη νά θέσει τέρμα στήν ἀκαταστασία πού ἐπικρατοῦσε. Τά προηγούμενα χρόνια, ἡ πίεση ἀπό τίς ἀνάγκες τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καί τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πληθυσμοῦ σέ ἀστικά κέντρα ἐπέφεραν διόγκωση τῶν πόλεων (χωρίς πάντα τήν παράλληλη δημιουργία ἔργων ὑποδομῆς), καθώς καί ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος. Στή δημόσια διοίκηση ὑπῆρχαν πολλοί φορεῖς πού διεκδικοῦσαν ἁρμοδιότητες γιά τά θέματα τοῦ περιβάλλοντος καί πού εἶχαν δημιουργηθεῖ γιά νά ἀντιμετωπίσουν ἐπιμέρους προβλήματα κατά τρόπο μεμονωμένο. Οἱ ἁρμοδιότητες καί τελικά καί οἱ πρωτοβουλίες τους ἦταν ἀσυντόνιστες καί ἀλληλοσυγκρουόμενες. Στό πλαίσιο αὐτό, ὑπῆρχε κίνδυνος νά ἀποβεῖ ἡ προσπάθεια γιά οἰκονομική ἀνάπτυξη σέ βάρος τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου θά ὑποβίβαζε τήν ποιότητα ζωῆς. Ἔτσι, ἡ Κυβέρνηση εἶχε προκρίνει τή λύση νά ὑπαχθοῦν οἱ σχετικές ἁρμοδιότητες σέ ἕνα ὄργανο, τό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, τό ὁποῖο ἦταν ἤδη ἐπιφορτισμένο μέ τόν προγραμματισμό τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Σκοπός τῆς Κυβερνήσεως ἦταν νά διασφαλιστεῖ ἡ ἀνάπτυξη, χωρίς ὅμως νά καταστραφεῖ τό φυσικό καί τό πολιτιστικό περιβάλλον. Εἰδικά γιά τήν Ἐπιτροπή Χωροταξίας, ὁ Α. Κράτσας σημείωσε ὅτι πράγματι ἔπρεπε νά συμμετέχουν σέ αὐτή ἐκπρόσωποι τοῦ κοινοῦ: ὀργανισμῶν, συλλόγων προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, ΑΕΙ, τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἐπιμελητηρίων, ἐπιστημονικῶν κέντρων, ἐργατικῶν σωματείων κ.λπ. Ὡστόσο, ἔτσι θά κινδύνευε νά γίνει ἡ Ἐπιτροπή πολυμελής καί δυσκίνητη. Γιά τό σκοπό αὐτό, ἡ Κυβέρνηση προέκρινε τή λύση νά ἐπιλέγει κατά περίπτωση τούς ἐκπροσώπους τῆς κοινῆς γνώμης πού θά τή συμβούλευαν.

Ὁ εἰσηγητής τῆς μειοψηφίας, Α. Φιλιππίδης, συμφώνησε μέ τήν ἀνάγκη νά ὑπάρξει σχεδιασμός στόν τομέα τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος· ἐξέφρασε ὅμως ἀμφιβολίες γιά τήν ἀποτελεσματικότητα τοῦ συγκεκριμένου νομοσχεδίου. Οἱ προβλεπόμενες διαδικασίες, εἶπε, χαρακτηρίζονταν ἀπό συγκεντρωτισμό καί δέν ἐξασφάλιζαν τή συμμετοχή τῆς κοινῆς γνώμης στό στάδιο τοῦ σχεδιασμοῦ. Ἐπίσης, μέ τήν προβλεπόμενη δομή μοιραῖα τά κριτήρια τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος θά ὑποχωροῦσαν μπροστά στίς βραχυπρόθεσμες οἰκονομικές ἀνάγκες· ἐνδεικτικό ἦταν ὅτι τό Ἐθνικό Συμβούλιο προοριζόταν νά κυριαρχηθεῖ ἀπό τούς οἰκονομικούς ὑπουργούς. Ὁ Α. Φιλιππίδης πρότεινε, μεταξύ ἄλλων, τή συμμετοχή στό Συμβούλιο, σέ μόνιμη βάση, τουλάχιστον τῶν προέδρων τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ, τῆς Κεντρικῆς Ἑνώσεως Δήμων καί Κοινοτήτων καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τῆς ΓΣΕΕ, καθώς καί τή διεύρυνση τῶν ἁρμοδιοτήτων τῆς Ἐπιτροπῆς Περιβάλλοντος καί τή σύσταση ἀνάλογων ἐπιτροπῶν σέ περιφερειακό ἐπίπεδο.

Στή συζήτηση πού ἀκολούθησε, μέρος ἔλαβαν,

Θεμελίωση τοῦ Μεγάρου Μουσικῆς.

μεταξύ ἄλλων, ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ὁ ἀναπληρωτής ὑπουργός Συντονισμοῦ, Ι. Μπούτος, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, ὁ ὑφυπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Μπίρης, καθώς καί οἱ Α. Κανελλόπουλος, Ι. Ἀλευρᾶς, Γρ. Φαράκος, Στ. Παπαθεμελῆς, Χ. Πρωτοπαππᾶς[81].

23 ΜΑΪΟΥ 1976

Στό περιθώριο τῆς ἐαρινῆς συνόδου τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ ΝΑΤΟ, στό Ὅσλο, ὁ Δ. Μπίτσιος συναντᾶται μέ τόν Τοῦρκο ὁμόλογό του, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, μέ τόν ὁποῖο καί ἐξετάζει — καί πάλι χωρίς οὐσιαστικό ἀποτέλεσμα — τίς ἐκκρεμότητες στίς διμερεῖς σχέσεις, καί ἰδιαίτερα τό πρόβλημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας καί τοῦ ἐναερίου χώρου τοῦ Αἰγαίου. Εἶχε προηγηθεῖ ἡ ἐπίδοση στήν τουρκική Κυβέρνηση, ἀπό τόν Δ. Κοσμαδόπουλο, διακοινώσεως ὅπου ἐκφραζόταν ἡ ἐλπίδα τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅτι ὁ νέος γύρος τῶν συζητήσεων τῶν ἐμπειρογνωμόνων θά κατέληγε σέ ἀποτελέσματα.

Χαρακτηριστικές εἶναι οἱ παρατηρήσεις τοῦ Δ. Κοσμαδόπουλου, πού παραβρέθηκε στή συνάντηση τοῦ Ὅσλο: ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, ἔμπειρος διπλωμάτης, προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο νά καλλωπίσει τήν εἰκόνα τῆς Τουρκίας στή Δύση, προσβλέποντας στήν ἐπικύρωση τῆς πρόσφατης ἀμερικανοτουρκικῆς Ἀμυντικῆς Συμφωνίας, καί γνωρίζοντας ὅτι ἡ χώρα του δέν μποροῦσε νά δημιουργήσει προβλήματα στούς κόλπους τοῦ ΝΑΤΟ. Στόν τομέα αὐτό, συνέχισε ὁ Ἕλληνας διπλωμάτης, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν διέφερε ἀπό τόν πρωθυπουργό του, ὁ ὁποῖος ὑπέτασσε τά πάντα στίς ἀνάγκες τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὅμως —στοιχεῖο ἀποκαλυπτικό τῆς διαδικασίας λήψεως ἀποφάσεων στήν Ἄγκυρα — ὅταν, κατά τίς διμερεῖς συζητήσεις, ὁ Τσαγλαγιαγκίλ ἐπέδειξε κάποια διαλλακτικότητα ἀπέναντι στήν ἑλληνική πλευρά, εἶχε δύο φορές ἀνακληθεῖ στήν τάξη ἀπό τούς ὑφισταμένους του, «ἄγρυπνους φρουρούς τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ διπλωματικο-στρατιωτικοῦ κατεστημένου» τῆς Ἄγκυρας[82]!

24-26 ΜΑΪΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό ἐργατικό νομοσχέδιο, τό ὁποῖο ἐξειδικεύει τίς συνταγματικές προβλέψεις γιά τή λειτουργία τῶν ἐπαγγελματικῶν σωματείων καί τήν ἄσκηση τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπεργίας. Συγκεκριμένα, ὁρίζει ὅτι ἡ σύσταση, λειτουργία, δράση καί διάλυση τῶν ἐπαγγελματικῶν σωματείων διέπεται ἀπό τίς σχετικές διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα καί τοῦ εἰσαγωγικοῦ του νόμου. Τά σωματεῖα ἀποσκοποῦν στή διαφύλαξη καί προαγωγή τῶν κοινῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν τους. Ἡ σύστασή τους εἶναι ἐλεύθερη καί δέν ὑπόκειται σέ προηγούμενη ἄδεια τῆς Διοικήσεως· γιά τή διάλυσή τους ἀπαιτεῖται προηγούμενη δικαστική ἀπόφαση. Ρυθμίζονται ἐπίσης θέματα σχετικά μέ τήν προστασία τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν, ἐνῶ ὁρίζεται ὅτι τό δικαίωμα τῆς ἀπεργίας μπορεῖ νά ἀσκηθεῖ μετά ἀπό ἀπόφαση τῶν νομίμως συστημένων ὀργανώσεων, γιά τήν προαγωγή τῶν οἰκονομικῶν καί ἐργασιακῶν συμφερόντων τῶν μελῶν τους καί ὄχι γιά πολιτικούς σκοπούς.

[Ἡ προοπτική τῆς συζητήσεως τοῦ νομοσχεδίου ἀπό τήν Ὁλομέλεια τοῦ Κοινοβουλίου εἶχε προκαλέσει τήν ἔντονη ἀντίδραση κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, κλίμα πολιτικῆς ἐντάσεως, καθώς καί σειρά ἀπεργιῶν, ἀπό τά μέσα τοῦ μηνός. Στή διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἀτμόσφαιρας εἶχε συμβάλει καί ἡ συγκίνηση πού προκλήθηκε στήν κοινή γνώμη μετά τό θάνατο τοῦ Α. Παναγούλη καί τήν κυκλοφορία ποικίλων φημῶν γιά τό τραγικό γεγονός. Στίς 22 τοῦ μηνός, ἡ Κυβέρνηση εἶχε ἀναγκαστεῖ νά προχωρήσει στήν πολιτική ἐπιστράτευση τῶν ἀπεργῶν τοῦ ΟΤΕ καί τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἀεροπορίας].

Κατά τή συζήτηση στή Βουλή, τό λόγο πῆρε πρῶτος ὁ ὑπουργός Ἀπασχολήσεως, Κ. Λάσκαρης, τονίζοντας ὅτι τό νομοσχέδιο ὑλοποιοῦσε τίς προβλέψεις τοῦ Συντάγματος γιά τήν προστασία τῶν συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν, οἱ ὁποῖες κατοχυρώνονταν ἀπό τό Καταστατικό Χάρτη τῆς χώρας. Τόνισε, ἀκόμη, ὅτι τό νομοσχέδιο εἶχε δοθεῖ στή δημοσιότητα ἀπό διμήνου, εἶχε συζητηθεῖ στήν ἁρμόδια κοινοβουλευτική ἐπιτροπή, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶχε ἐνημερώσει σχετικά τίς διοικήσεις τῆς ΓΣΕΕ καί τοῦ ΣΕΒ. Ἡ διοίκηση τῆς ΓΣΕΕ εἶχε ζητήσει νά ἀναβληθεῖ ἡ συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου ὥστε νά ἀναλάβει τά καθήκοντά της καί νά ἐκφέρει γνώμη ἡ νέα διοίκηση. Ὁ ὑπουργός εἶχε ἱκανοποιήσει τό αἴτημα αὐτό καί ἀπό τήν πλευρά της, ἡ νέα ἡγεσία τῆς ΓΣΕΕ εἶχε προτείνει 29 τροπολογίες, ἀπό τίς ὁποῖες τό Ὑπουργεῖο εἶχε δεχτεῖ τίς 25. Ἄρα, δέν ὑπῆρχε, ὅπως ὑποστήριζε ἡ ἀντιπολίτευση, θέμα αἰφνιδιασμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης καί τοῦ πολιτικοῦ κόσμου.

Ὁ Κ. Λάσκαρης σημείωσε ὅτι τό νομοσχέδιο ἐναρμόνιζε τήν ἑλληνική νομοθεσία μέ τίς προβλέψεις τῶν σχετικῶν Διεθνῶν Συμβάσεων, καθώς καί μέ τόν Εὐρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη. Κατόπιν, τοποθετήθηκε ὡς πρός ὁρισμένες ἀντιρρήσεις πού εἶχαν διατυπωθεῖ γιά τίς προβλέψεις τοῦ νομοθετήματος. Εἶπε, συγκεκριμένα, πώς δέν ἦταν δυνατόν νά δεχτεῖ ἡ Κυβέρνηση τήν κήρυξη ἀπεργίας εἴτε ἀπό φορεῖς ἄλλους ἀπό τίς νομίμως συστημένες συνδικαλιστικές ὀργανώσεις, εἴτε μέ σκοπούς πολιτικούς· ὅμοια, ἡ πλειοψηφία δέν συμφωνοῦσε μέ τήν κριτική ὅτι τό νομοσχέδιο εὐνοοῦσε τούς ἀνταπεργούς, ἐνῶ ἦταν

ἀποφασισμένη νά διατηρήσει τήν πρόβλεψη κυρώσεων γιά παράβαση τῶν διατάξεων τοῦ νομοθετήματος. Τέλος, ὁ ὑπουργός σημείωσε ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ νομοσχεδίου βασιζόταν στή συνεργασία καί ὄχι στήν πάλη τῶν τάξεων.

Κατόπιν, ἀγόρευσαν οἱ εἰσηγητές τῆς πλειοψηφίας, Γ. Μούτσιος καί Α. Δερβέναγας, οἱ ὁποῖοι ὑπεραμύνθηκαν τῶν διατάξεων τοῦ νομοσχεδίου, τονίζοντας παράλληλα ὅτι οἱ σχετικές προβλέψεις τοῦ ἑλληνικοῦ Συντάγματος ἦταν ἀπό τίς πιό φιλελεύθερες στό δυτικό κόσμο.

Ἀπό τήν πλευρά τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὁ εἰσηγητής τῆς ΕΔΗΚ, Στ. Παπαθεμελῆς, ἐπέμεινε ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε αἰφνιδιάσει τόν πολιτικό κόσμο μέ τήν κατάθεση τοῦ νομοσχεδίου ἐπί τοῦ ὁποίου εἶχε ἀρχικά ἀρνηθεῖ κάθε συζήτηση, γιά νά δεχτεῖ νά τό τροποποιήσει ἀργότερα, ὅταν ζήτησε τή γνώμη τῆς ΓΣΕΕ. Ἔπρεπε, σέ κάθε περίπτωση, νά ἀποζητήσει τή γνώμη τῆς γενικῆς συνομοσπονδίας πρίν τήν ἐκπόνηση καί κατάθεση τοῦ νομοθετήματος. Ὁ Στ. Παπαθεμελῆς ἀντιτάχθηκε στίς ρυθμίσεις γιά τό δικαίωμα τῆς ἀπεργίας — τίς ὁποῖες χαρακτήρισε ὑπερβολικά περιοριστικές — ζήτησε νά θεωρεῖται νόμιμη ἡ πολιτική ἀπεργία — καθώς παρόμοιες ἦταν οἱ ἀπεργίες στή Δυτική Εὐρώπη γιά συμπαράσταση πρός τήν Ἑλλάδα κατά τή διάρκεια τῆς δικτατορίας — τάχθηκε κατά τῆς «προστασίας τῆς ἀνταπεργίας» καί θεώρησε ἀπαράδεκτη τή διάταξη πού ὁριζε ὅτι ἡ ἀπεργία ἀποφασιζόταν μόνο μετά ἀπό ἀπόφαση τῶν νόμιμων συνδικαλιστικῶν ὀργάνων, ἀφοῦ ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἐργαζομένων δέν ἦταν μέλη σωματείων.

Ὁ εἰσηγητής τοῦ ΠΑΣΟΚ, Ι. Ἀλευρᾶς, ἔκαμε καί αὐτός λόγο γιά αἰφνιδιασμό ἀπό τήν πλευρά τῆς Κυβερνήσεως καί σημείωσε ὅτι οἱ ἀλλαγές πού εἶχε ἀποδεχθεῖ τό Ὑπουργεῖο ὀφείλονταν στήν πίεση τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων πού εἶχαν ἀπειλήσει μέ ἀπεργία. Τάχθηκε ἐναντίον τῶν προβλέψεων τοῦ νομοθετήματος, χαρακτήρισε τούς περιορισμούς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπεργίας «ἀσφυκτικούς», στηλίτευσε τήν ἀνταπεργία καί εἶπε ὅτι στήν πράξη τό δικαίωμα τῆς ἀπεργίας στή Δυτική Εὐρώπη ἦταν ἀπόλυτο. Ἀκόμη, ἀναφέρθηκε στίς πολιτικές ἀπεργίες συμπαραστάσεως πρός τή δημοκρατία στήν Ἑλλάδα κατά τήν ἐπταετία, ἐνῶ σημείωσε πώς μιά βασική διαφορά μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῶν ὑπόλοιπων δυτικοευρωπαϊκῶν χωρῶν ἦταν ἡ ὕπαρξη στίς τελευταῖες ἑνός πανίσχυρου συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Γιά τό νομοσχέδιο ἀγόρευσαν καί οἱ ἀρχηγοί τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ Γ. Μαῦρος, ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, σημείωσε ὅτι ἐπρόκειτο γιά θεσμικό νόμο, γιά τόν ὁποῖο ἡ Κυβέρνηση ὄφειλε νά εἶχε ἐπιδιώξει εὐρύτερη συναίνεση. Ὁ Α. Παπανδρέου, πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἀπέρριψε τό νομοσχέδιο ὡς ἀνελεύθερο καί μίλησε γιά «αὐθόρμητο ἀπεργιακό κῦμα». Χαρακτήρισε, ἀκόμη, ἀντισυνταγματικές καί τήν πρόσφατη πολιτική ἐπιστράτευση τῶν ἀπεργῶν, ἀλλά καί τίς προβλέψεις γιά περιορισμούς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπεργίας, ἐνῶ ἀνακοίνωσε ὅτι τό κόμμα του θά ἀποχωροῦσε ἀπό τή συζήτηση. Ὁ Η. Ἡλιοῦ, πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, εἶπε ὅτι τό νομοθέτημα ἀναιροῦσε τίς κυβερνητικές ὑποσχέσεις γιά δημοκρατία γιά ὅλους καί ἰσχυρίστηκε ὅτι ἔτσι ἀποξενωνόταν ἡ Κυβέρνηση ἀπό τίς λαϊκές μάζες σέ μιά ἐποχή ἐθνικῶν κινδύνων. Τέλος, ὁ Χ. Φλωράκης, ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ, μίλησε για φαλκίδευση τῶν δικαιωμάτων πού εἶχαν μέ πολλούς ἀγῶνες κατακτήσει οἱ ἐργαζόμενοι καί πού ἦταν συνυφασμένα μέ τήν ἴδια τήν ἔννοια τῆς δημοκρατίας. Τόνισε, ἐπίσης, ὅτι, καθώς τό 80% τῶν ἐργαζομένων δέν ἀνῆκαν σέ σωματεῖα, οἱ προβλέψεις γιά τή λήψη ἀποφάσεως γιά ἀπεργία ἀποστεροῦσαν ἀπό τή συντριπτική πλειοψηφία τό δικαίωμα νά ἀποφασίζει σχετικά. Μίλησαν, ἀκόμη, οἱ Λ. Κύρκος, Ι. Πεσμαζόγλου, Χ. Πρωτοπαππᾶς καί Κ. Κάππος[83].

25 ΜΑΪΟΥ 1976

Ἡ γαλλική ἐπιθεώρηση «La Nef» ἀφιερώνει τό 60ό τεῦχος της στό θέμα «Ἐλευθερία καί ἐλευθερίες». Στό πλαίσιο αὐτό, δημοσιεύει ἄρθρο τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τίτλο «Ἡ ἐλευθερία στήν ἐποχή μας». Τό ἴδιο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ φιλοξενεῖ ἄρθρα τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ, Ζ. Σιράκ, τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, Ε. Φώρ, καθώς καί ἄλλων σημαντικῶν προσωπικοτήτων τῆς δημόσιας ζωῆς τῆς Γαλλίας.

Τό κείμενο τοῦ ἄρθρου τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Ἡ ἐλευθερία σάν λέξη δέν θά πάψη νά φλογίζη τίς καρδιές τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων· σάν σύνθημα θά βρίσκεται πάντα στό ὁπλοστάσιο τῆς πολιτικῆς δράσεως· σάν ἔννοια θά προβληματίζη ἐξακολουθητικά — καί θά διχάζη — τούς στοχαστές.

»Βιβλιοθῆκες ὁλόκληρες ἔχουν γραφῆ (καί θά ἐξακολουθήσουν νά γράφωνται) γιά νά προσδιορίσουν τό περιεχόμενο τῆς ἐλευθερίας. Κι' ὅμως ὅσοι συγκινοῦνται ἀπ' αὐτήν, ἀγωνίζονται ἤ τρομάζουν ἀπό αὐτήν, θεωροῦν τήν ἐλευθερία σάν κάτι πολύ φυσικό καί αὐτονόητο — σάν τό ὀξυγόνο στήν φύση.

»Ὁ Περικλῆς δίδασκε στούς Ἀθηναίους ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι τό θεμέλιο τῆς εὐτυχίας, σπεύδοντας νά συμπληρώση ὅτι τῆς ἐλευθερίας θεμέλιο εἶναι ἡ εὐτυχία. Ἀπό τότε ὅμως ὡς σήμερα οὔτε οἱ πολιτικοί οὔτε οἱ σοφοί βρέθηκαν σύμφωνοι, τόσο γιά τήν ἀξία τῆς ἐλευθερίας, ὅσο καί γιά τόν τρόπο τῆς κατακτήσεώς της. Δυόμισυ χιλιάδες χρόνια τώρα διαφωνοῦν γιά τό ποῦ ἀρχίζει καί ποῦ τελειώνει ἡ ἐλευθερία· ἄν ἡ οὐσία της εἶναι θετική ἤ ἀρνητική, πνευ-

ματική ή ὑλική, ψυχολογική ή οἰκονομική· ἄν ἐμφανίζεται μέ μίαν ἤ πολλές κι ἴσως ἀλληλοσυγκρουόμενες, μορφές. Δέν βρίσκονται ἄλλωστε ὅλοι σύμφωνοι στό κατά πόσο ἡ ἐλευθερία χρειάζεται ἤ περισσεύει, ἄν ὠφελῆ ἤ βλάπτη τό ἄτομο ἤ τήν ὠργανωμένη κοινωνία.

»"Ὁ Κόσμος οὐδέποτε διέθετε ἕναν καλό ὁρισμό ἐλευθερίας" — παραπονιόταν ὁ Ἀβραάμ Λίνκολν: "Ὅλοι τασσόμεθα ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας· χρησιμοποιῶντας ὅμως τήν ἴδια λέξη, δέν ἐννοοῦμε ὅλοι τό ἴδιο πρᾶγμα"... Ἕνα καλειδοσκόπιο τῶν θεωριῶν πού ἔχουν διατυπωθῆ γιά τήν ἐλευθερία κατά τήν ἀλληλοδιαδοχή τῶν ἐποχῶν καί τῶν πνευματικῶν τάσεων θά περιλάμβανε ἀμέτρητους σπινθηροβόλους ἀφορισμούς. Μέ τήν ἀντιφατικότητα ὅμως καί τήν ὀξύτητά τους οἱ γνῶμες περί ἐλευθερίας εἴτε αὐτοαναιροῦνται εἴτε προσδίδουν στήν ἔννοια μιάν ἀσύλληπτη πολυεδρικότητα. Παρ' ὅλον τόν σεβασμό πού οἱ ἄνδρες τῆς πολιτικῆς δράσεως ὀφείλουν στούς στοχαστές, εἶναι ὑποχρεωμένοι νά μήν ὑποκύψουν στήν γοητεία τῆς ἀτέρμονης θεωρητικῆς ἀναζητήσεως. Εἶναι ἀναγκασμένοι, γιά νά μήν χάσουν τήν θέα τοῦ δάσους, νά ἀποστρέψουν τό βλέμμα ἀπό τά πολλά καί ὡραῖα δένδρα τοῦ καθαροῦ στοχασμοῦ. Ὁ πολιτικός εἶναι ὑποχρεωμένος νά δεχθῆ τήν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας ὅπως τήν "αἰσθάνεται" — χωρίς νά μπορῆ καί οὔτε χρειάζεται νά τήν ἐκφράση — ὁ ἁπλός, ὁ "μέσος" ὁ "καθημερινός" ἄνθρωπος.

»Γιά τόν πολιτικό ἡ ἐλευθερία εἶναι ἁπλούστατα ἡ ἐλευθερία ὅπως τήν βιώνουν ἤ λαχταροῦν νά τήν βιώσουν οἱ πολλοί. ("Ἀλλωστε, ὅπως λέγει ὁ Γκαῖτε στόν "Φάουστ", "τήν ἐλευθερία καί τήν ζωή ἀξίζει μόνο ἐκεῖνος πού τήν κατακτᾶ καθημερινά ἀπ' τήν ἀρχή"). Πιό συγκεκριμένα ὅμως ἀποστολή καί λυδία λίθος τῆς ἱκανότητος τοῦ πολιτικοῦ εἶναι νά καθορίζη στήν δράση του τά ὅρια τῆς ἐλευθερίας. Ὀφείλει νά συνδυάζη τήν ἐλευθερία μέ τήν ὕπαρξη μιᾶς ἀποτελεσματικῆς ἐξουσίας, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν ἀσφάλεια καί τήν πρόοδο τῆς χώρας του. Καί μέ τήν θεώρηση αὐτή ἡ ἐλευθερία παραμένει βέβαια σάν ἔννοια ρευστή καί ἀπροσδιόριστη — ἴσως γι' αὐτό μάλιστα ὁλοζώντανη — ἀλλά πάντως ξεχωρίζει ἀπό τόσες ἄλλες ἔννοιες μέ τίς ὁποῖες κατά καιρούς προσπάθησαν οἱ διανοητές νά τήν συνδυάσουν ἤ νά τήν ταυτίσουν. Ἡ ἐλευθερία δέν συμπίπτει οὔτε μέ τήν ἰσότητα, οὔτε μέ τήν δικαιοσύνη, οὔτε μέ τήν ψυχολογική πληρότητα ἤ τήν εὐδαιμονία.

»Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἴσως πολύ "ἐλεύθερη" γιά νά ὑποταχθῆ στά δεσμά μιᾶς ὁποιασδήποτε τεχνολογικῆς ἀντιλήψεως. Ὅπως εἶχε πῆ ὁ λόρδος Ἄκτον — ἀντίθετα μέ ὅ,τι θά διακηρύξη δύο γενεές ἀργότερα ὁ Μουσολίνι — ἡ ἐλευθερία δέν εἶναι μέσον πρός ἕνα ὑψηλότερο πολιτικό σκοπό. Εἶναι καθ' ἑαυτήν ὁ ὑψηλότερος πολιτικός σκοπός.

»Ἕνα μόνο γάμο ὀφείλει νά γνωρίζη ὁ πολιτικός τῆς δράσεως στήν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας: τόν γάμο μέ τήν δημοκρατία. Στήν σφαῖρα τῆς καθημερινῆς πράξεως, μακριά ἀπό τό μελετητήριο ἤ ὁποιουσδήποτε σκοτεινούς θαλάμους, δέν εἶναι σήμερα νοητή ἡ ἐλευθερία σέ ὁποιαδήποτε ἄλλη μορφή διακυβερνήσεως καί συλλογικῆς συμπεριφορᾶς ἐκτός ἀπό τήν δημοκρατία. Κατά τήν διατύπωση τοῦ Πλάτωνος: Ἡ ἐλευθερία σέ μιά δημοκρατία εἶναι ἡ δόξα τῆς Πολιτείας· καί μόνο μέσα στήν δημοκρατία μπορεῖ νά κατοικήση ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος.

»Ἀποτελεῖ ὅμως αὐταπόδεικτη ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐλευθερία μέσα στήν δημοκρατία δέν νοεῖται στήν ἀπόλυτη μορφή της. Γιατί αὐτό θά ἐσήμαινε ἐπάνοδο στήν πρωτόγονη ζωή. Καί εἶναι αὐτονόητο ἐπίσης μέσα στήν ὀργανωμένη κοινωνία ὅτι ἡ ἐλευθερία κάθε ἀτόμου δέν μπορεῖ νά ὑπερβαίνη τά ὅρια πού χαράσσει ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου. Ἡ ὑπέρβαση ἤ ἡ κατάλυση τῶν ὁρίων αὐτῶν συνιστᾶ κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας — κατάχρηση πού ὁδηγεῖ ἀσφαλῶς στήν πτώση τῆς δημοκρατίας.

»Τά ἐρωτήματα, συνεπῶς, πού ἀνακύπτουν καί ἀπασχολοῦν τούς ἄνδρες τῆς πολιτικῆς δράσεως εἶναι περιορισμένα καί πρακτικά. Καί σάν τέτοια, πιεστικά καί ἐπιτακτικά: Εἶναι ἱκανοποιητική ἡ ἐλευθερία πού ἀπολαμβάνει ὁ λαός στήν χώρα του; Εἶναι δημιουργική ἤ ἀνασταλτική αὐτή ἡ ἐλευθερία; Εἶναι κατοχυρωμένη ἤ εὔθραυστη; Ποιοί κίνδυνοι τήν ἀπειλοῦν μέσα στήν ἴδια του τήν χώρα ἤ μέσα στό εὐρύτερο πλαίσιο τῆς διεθνοῦς κοινωνίας ἀπό τήν ὁποία ἄμεσα ἤ ἔμμεσα ἐπηρεάζεται; Ἀξίζει — καί ἄν ναί πῶς — ν' ἀντιμετωπισθοῦν αὐτοί οἱ κίνδυνοι;

»Μέ ἄλλους λόγους: ποιά εἶναι σήμερα ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τῆς δημοκρατίας μας καί τί χρειάζεται νά γίνη γιά νά τήν βελτιώσουμε;

»Ὁ ἐφησυχασμός στήν σφαῖρα τῆς πολιτικῆς δράσεως εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνος. Τό τονίζει παραστατικώτατα ὁ Μοντεσκιέ: "Ἕνα ἔθνος μπορεῖ νά χάση τίς ἐλευθερίες του μέσα σέ μίαν ἡμέρα — καί νά τίς στερεῖται ἐπί ἕναν αἰῶνα". Ἀλλ' εἶναι ἀκόμη πιό ἐπικίνδυνος ὁ ἐφησυχασμός στήν δική μας ἐποχή, πού βαρύνεται μέ τήν ὀπισθοδρόμηση τῆς ἐλευθερίας, μέ τήν ὑποχώρηση τῆς δημοκρατίας — ἀπό ὅποια σκοπιά κι ἄν θεωρηθοῦν οἱ ἔννοιες καί τά φαινόμενά τους. Ἄλλωστε σ' αὐτό συμφωνοῦν ὅλοι σχεδόν ὅσοι ἔχουν γράψει καί μιλήσει γιά τήν ἐλευθερία: ὅτι ἡ ἀκατάπαυστη ἐπαγρύπνηση εἶναι τό τίμημά της.

»Κανείς βέβαια δέν δικαιοῦται ν' ἀρνηθῆ τήν τεράστια ὑλική πρόοδο πού συνετελέσθη στόν αἰῶνα μας οὔτε τίς εὐεργετικές της ἐπιπτώσεις στήν ζωή τῶν πληθυνομένων μαζῶν. Κανείς δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήση τήν κοσμογονική σημασία τῶν ἐπιστημονικῶν κατακτήσεων καί τῶν θριάμβων τῆς τεχνο-

λογίας, πού ἀπήλλαξαν τήν ὑδρόγειο ἀκόμη καί ἀπό τά δεσμά τῆς βαρύτητός τους καί ἄνοιξαν πρός τό ἄπειρο τῶν ἀστρικῶν χώρων τούς ὁρίζοντες τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλά καί πολύ χαμηλώτερα, θά ἦταν ὕβρις νά ὑποτιμηθοῦν τόσες νίκες κατά τῆς ἀρρώστειας, τῆς πείνας, τῆς ἀγραμματοσύνης καί τῆς ἀπομονώσεως πού δόθηκαν καί δίδονται σέ τόσα γήινα μέτωπα.

»Στήν μεριά ὅμως τῆς πλάστιγγος πρέπει νά τοποθετηθῆ ὁ βαρύτατος φόρος πού πληρώνει ἡ ἀνθρωπότης στήν ὑλική της πρόοδο. Πρέπει νά τοποθετηθῆ ὁ παγκόσμιος πόλεμος, πού ἔγινε "γιά νά ἀποτρέψη κάθε ἄλλον πόλεμο" κι ἔφερε ὡστόσο ἕνα δεύτερο, γεωμετρικά φονικώτερο τοῦ πρώτου, πού ἦταν ἤδη ὁ φονικώτερος στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρέπει στήν πλάστιγγα νά τοποθετηθῆ ἐπίσης τό γεγονός ὅτι μεταξύ αὐτῶν τῶν πολέμων τοῦ αἰῶνος μας καί κατά τά ἐπακόλουθά τους, ἔχασαν τήν ἐλευθερία τους — μέ ἰδεολογικές δικτατορίες κατά τήν πρώτη φάση, μέ στρατιωτικές χοῦντες καί ὁλοκληρωτικά καθεστῶτα κατά τήν δεύτερη — ἀμέτρητα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, συντριπτικά περισσότερα ἀπό ὅσα ἀπήλαυσαν ποτέ τήν ἐλευθερία στόν πλανήτη μας. Καί εἶναι εὔλογο νά καταληφθῆ κανείς ἀπό ἄγχος ἄν ὑποψιασθῆ ὅτι ἡ ροπή πρός τήν ἀνθρωποσφαγή καί τόν ἐξανδραποδισμό εἶναι μοιραῖο ἀντάλλαγμα αὐτῆς τῆς ἀλματώδους ἐπιστημονικῆς καί τεχνικῆς προόδου.

»Ἄς μήν ἐξορκίζωμε ὅμως μόνο τήν τεχνολογία: Ὅσο εὐθύνεται γιά τά μαζικά μέσα καταστροφῆς ἄλλο τόσο πρέπει νά πιστωθῆ μέ τά μαζικά μέσα σωτηρίας καί βελτιώσεων τῶν ὑλικῶν ὅρων τῆς ζωῆς. Στήν οὐσία τό πρόβλημα παραμένει ἠθικό — κατά πόσο δηλαδή οἱ ἠθικές δυνάμεις τοῦ μέσου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας "ἀνταποκρίνονται" στίς τεράστιες ὑλικές καί τεχνικές δυνατότητές του.

»Καί δυστυχῶς ἡ ἀπάντηση στό καίριο αἴτημα εἶναι ἀπογοητευτική. Ἀντί νά μειωθῆ διευρύνεται διαρκῶς τό φάσμα μεταξύ τῶν ὑλικῶν καί ἠθικῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντί τῆς βουλήσεως γιά θυσίες πού ἀπαιτεῖ ἡ κατάκτηση ὑψηλοτέρων στόχων δεσπόζει ὁ πόθος τῶν εὐκόλων ἀπολαύσεων. Ἡ εὐδαιμονοθηρία μοιραῖα ὁδηγεῖ στόν περιορισμό τῆς ἐλευθερίας πού ἀπαιτεῖ ἰσχυρή βούληση γιά τήν διαφύλαξη καί τήν ἀνάπτυξή της. Ἀλλιῶς εὔκολα καί μέ φθηνά ἀνταλλάγματα οἱ ἐλευθερίες μποροῦν νά ἀπαλλοτριωθοῦν. Καί ἄς μή θεωρηθῆ ὅτι μέμφομαι μόνο τόν "μέσο" ἄνθρωπο γι' αὐτή τήν τάση πρός τίς εὔκολες ἀπολαύσεις πού εἶναι τό ἀνησυχητικό γιά τήν ἐλευθερία γνώρισμα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ μομφή εἶναι ἀκόμη βαρύτερη γιά τήν πολιτική ἡγεσία. Ὅπως μοῦ ἔχει δοθῆ ἡ εὐκαιρία νά τονίσω ἡ πολιτική σκέψη ὄχι ἁπλῶς δέν παρηκολούθησε τήν ἀλματώδη τεχνολογική πρόοδο τῆς ἐποχῆς μας ἀλλά παρέμεινε στάσιμη καί ἀνεξέλικτη ἐπί αἰῶνες ὁλόκληρους. Εἶναι εὔκολο νά ἀντιληφθῆ κανείς τί συνεπάγεται αὐτή ἡ τρομακτική καθυστέρηση.

»Ἡ πολιτική σκέψη πρίν ἀπό αἰῶνες εἶχε σωστά ἐπισημάνει καί ὅτι ἡ ἐλευθερία κινδυνεύει ἀπό τήν κατάχρησή της — ἀπό τόν ἴδιο τόν ἄκρατο ἑαυτό της — καί ὅτι πρέπει σοφά νά περιορίζεται γιά νά μπορῆ νά κατακτηθῆ. Ἡ κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας ὁδηγεῖ ἢ στήν ἀναρχία ἢ στόν δεσποτισμό (καί τήν σύγχρονη ἔκδοσή του, τόν ὁλοκληρωτισμό). Καί στίς δύο περιπτώσεις αὐτοκαταλύεται. Ρίχνοντας μιά ματιά ὁλόγυρα στόν σημερινό μας κόσμο μποροῦμε νά ἀντιληφθοῦμε πόσο ἰσχύουν οἱ διαπιστώσεις αὐτές, ἀπέναντι στίς ὁποῖες ὅμως δέν ἐμφανίζεται οὐσιαστικά καμμία ἀντίδραση.

»— Γιατί εἶναι τόσο σπάνια ἡ ἐλευθερία; ρωτάει ὁ Βολταῖρος τό 1764. —Γιατί εἶναι τό ὑπέρτατο ἀγαθό!

»Δέν νομίζω ὅτι θά προσγειωνώμαστε ἀπότομα ἀπό τίς εὐρύτατες αὐτές θεωρήσεις σέ πολύ ἐπικαιρικά καί συγκεκριμένα πεδία, ἄν γυρίζαμε σέ λύσεις πού, ἐνῶ τίς διαισθανόμαστε σωτήριες, διαρκῶς τίς ἀναβάλλουμε κατατριβόμενοι μέ ὀξύτατα ἀλλά βραχυχρόνια προβλήματα. Κλασικό πιά παράδειγμα ἡ πολιτική ἕνωση τῆς Εὐρώπης, πού κυοφορήθηκε σ' ἕξοχα πνεύματα, ἀφωσιωμένα στήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου καί γεννήθηκε μετά τήν τραγωδία τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου.

»Ἔχει περάσει ἀπό τότε μιά ὁλόκληρη γενεά χωρίς οὔτε οἱ ἐπερχόμενες νά εἶναι βέβαιες ὅτι πλησίασαν στήν πραγματοποίηση τοῦ μεγάλου ἰδεώδους.

»Καί εἶναι πράγματι μέγα τό ἰδεῶδες τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως τῶν λαῶν μιᾶς ἠπείρου πού ὑπῆρξε καί ἡ κοιτίς τῆς ἐλευθερίας καί ἡ κιβωτός τῶν πνευματικῶν καί πολιτιστικῶν ἀξιῶν πού ἐπήγασαν ἀπ' αὐτήν. Ἔχω ἐπανειλημμένα τονίσει καί πιστεύω βαθύτατα ὅτι μόνο μέ τήν συνένωση τοῦ πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ καί δυναμικοῦ τῆς Εὐρώπης, εἶναι δυνατόν νά ἐλπίζω ὅτι θά μπορέση νά ἐπιβιώση ἡ ἐλευθερία καί ἡ δημοκρατία στόν πλανήτη μας.

»Ἡ Εὐρώπη, μέ τήν ἀνεκτίμητη πνευματική παράδοσή της, εἶναι ἐγγύηση ἰσορροπίας, εἶναι τό μέτρο σ' ἕναν κόσμο τρομακτικῶν μεγεθῶν. Ἀλλιῶς ὅσα μεγαλύτερα μέσα τεχνικῆς προόδου ἀποκτᾶ ὁ κόσμος τόσο περισσότερο θά συρρικνώνεται ἡ ἐλευθερία τῶν ἀτόμων καί ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν λαῶν.

»Χρειάζεται, ὅμως, γιά νά ξαναγυρίσωμε στόν Περικλῆ, εὐψυχία γιά νά θεμελιωθῆ ἡ ἐλευθερία· καί ν' ἀποδειχθῆ ὅτι αὐτή εἶναι καί σέ ὑπερεθνικό ἐπίπεδο τό θεμέλιο τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου».

Προλογίζοντας τό ἀφιέρωμα, ὁ ἀκαδημαϊκός Μ. Ντρυόν σημειώνει, μεταξύ ἄλλων:

«Εἶναι ἐκπληκτικό κατόρθωμα αὐτό πού ἐπέτυχε ἡ

Ἑλλάς, ὅπου ἡ δημοκρατία ἀποκατεστάθη ὕστερα ἀπό ἑπτά ἔτη δικτατορίας χωρίς ἐμφύλιο πόλεμο καί μέ διατήρηση τῆς τάξεως. Γιά νά γίνη αὐτό, χρειάσθηκε νά συμπέσουν ἐξαιρετικές περιστάσεις — ὁ κίνδυνος ἑνός πολέμου μέ τό ἐξωτερικό — μέ τήν ὕπαρξη ἑνός ἀνδρός ἐπίσης ἐξαιρετικοῦ, πού ἤξερε νά βασισθῆ στίς ἀρετές τοῦ λαοῦ του, γνωρίζοντας συγχρόνως νά τιθασσεύση τά ἐλαττώματά του. Δέν ἔχει κανείς κάθε μέρα στήν διάθεσή του ἕνα Καραμανλῆ, ὅπως δέν ἔχει κι' ἕνα Ντέ Γκώλ, γιά νά συμμαζεύη μιά δημοκρατία πού εἶναι ἕτοιμη νά διαλυθῆ...».

25 ΜΑΪΟΥ 1976

Σημειώνονται βίαια ἐπεισόδια στή Ρόδο καί τήν Ἀθήνα.

Στήν πρωτεύουσα τῶν Δωδεκανήσων, τά ἐπεισόδια εἶχαν ξεκινήσει ἀπό τήν προηγουμένη, ὅταν κάτοικοι τοῦ νησιοῦ, πού διαμαρτύρονταν γιά τήν ἐπίσκεψη μοίρας τοῦ ἀμερικανικοῦ Ἕκτου Στόλου στή Ρόδο, συνεπλάκησαν μέ δυνάμεις τῆς Χωροφυλακῆς. Στήν Ἀθήνα, ὁμάδες οἰκοδόμων, ἀφοῦ συγκεντρώθηκαν σέ κλειστό χῶρο γιά νά ἐκφράσουν τήν ἀντίθεσή τους στό ἐργατικό νομοσχέδιο, ἀποπειράθηκαν, παρά τήν ἀπαγόρευση τῆς Ἀστυνομίας, νά βαδίσουν πρός τή Βουλή. Ἀκολούθησαν μεγάλης ἐκτάσεως συγκρούσεις, μέ ἀποτέλεσμα τό θάνατο ἑνός ἀτόμου, τόν τραυματισμό 39 ἀστυνομικῶν καί 29 πολιτῶν, τή διενέργεια περίπου 100 συλλήψεων καί τήν πρόκληση σοβαρῶν ζημιῶν στό κέντρο τῆς πρωτεύουσας.

Τά ἐπεισόδια δέν ἦταν ἄσχετα μέ τή βεβαρυμένη ἀτμόσφαιρα πού εἶχε δημιουργηθεῖ στή χώρα ἀπό τίς ἀρχές τοῦ μῆνα. Μέ τή σειρά τους, ὡστόσο, οἱ ταραχές ἐπιβάρυναν ἀκόμη περισσότερο τό πολιτικό κλῖμα καί ἀποτέλεσαν ἀφορμή γιά τήν ἐκδήλωση μεγάλης κλίμακας ἐπιθέσεως κατά τῆς Κυβερνήσεως ἀπό κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί ἰδιαίτερα τό ΠΑΣΟΚ.

Κυβερνητική ἀνακοίνωση, στίς 25 τοῦ μηνός, ἐπέρριπτε μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης σέ κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως:

«Ἡ Κυβέρνησις ἔφερε πρός συζήτηση στήν Βουλή σχέδιο νόμου, ὅπως εἶχε δικαίωμα καί ὑποχρέωση ἐκ τοῦ Συντάγματος. Τό δικαίωμα αὐτό τῆς Κυβερνήσεως, ὡς καί τάς ἁρμοδιότητας τῆς Βουλῆς, ἠθέλησαν νά καταλύσουν, ὑπό τό πρόσχημα δῆθεν συνδικαλιστικῶν διεκδικήσεων, οἱ ὑποκινήσαντες τάς ἀπεργιακάς ἀναστατώσεις.

»Ἡ Κυβέρνησις ἐγκαίρως ἐπεσήμανε τούς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι θά ἐδημιουργοῦντο ἐκ μιᾶς τοιαύτης ἀναταραχῆς καί ἐκάλεσε πάντα ὑπεύθυνον νά συνειδητοποιήση τήν κρισιμότητα τῶν περιστάσεων καί νά πράξη τό καθῆκον του.

»Παρά ταῦτα, οἱ ὑποκινήσαντες τήν ἀναταραχήν, ἐξώθησαν εἰς τά ἄκρα, τόσον ἐκτός, ὅσον καί ἐντός τῆς Βουλῆς, μέ ἀποτέλεσμα νά σημειωθοῦν τά σημερινά ἔκτροπα.

»Ἀκόμη καί τά θλιβερά ἐπεισόδια τῆς Ρόδου, ἐντάσσονται εἰς τάς ἀναρχικάς ἐκδηλώσεις πού σκοπίμως ὑπεκίνησαν οἱ ἴδιοι κύκλοι.

»Ἡ εὐθύνη ὡρισμένων κομμάτων, πού ὑπεκίνησαν τήν ἀναταραχήν καί ἐδημιούργησαν τό κλῖμα τῆς ἀναρχίας, εἶναι βαρυτάτη. Ἡ εὐθύνη τῆς Κυβερνήσεως εἶναι μία καί μόνη: νά ἐπιβάλη τόν νόμον καί τήν τάξιν. Καί θά τό πράξη πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν».

Ἀπό τήν πλευρά τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, μέ δήλωσή του, ἐπισήμανε ὅτι τά ἐπεισόδια ἔθεταν σέ κίνδυνο τό δημοκρατικό πολίτευμα ἀλλά καί τά ἐθνικά συμφέροντα, παρατήρησε ὅτι οἱ ταραχές εἶχαν προκληθεῖ ἀπό νοσταλγούς τῆς χούντας καί κάλεσε τούς ἀπεργούς νά ἐπιστρέψουν στίς ἐργασίες τους. Πολύ περισσότερο ὀξύς ἦταν ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὁ ὁποῖος γιά τά ἐπεισόδια στήν Ἀθήνα ἀπέδωσε εὐθύνες στήν κυβερνητική πολιτική καί ζήτησε νά θέσει ἡ Κυβέρνηση τέρμα στήν «αὐθαιρεσία καί τήν ἀσυδοσία» τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως· γιά τίς ταραχές στή Ρόδο εἶπε ὅτι οἱ δυνάμεις τῆς Χωροφυλακῆς εἶχαν ἀναίτια ἐπιτεθεῖ κατά τῶν κατοίκων πού δικαιολογημένα ἐξέφραζαν τήν ὀργή καί τήν ἀγανάκτησή τους γιά τήν παρουσία ἀμερικανικῶν ναυτικῶν μονάδων στό νησί. Ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ δήλωσε ὅτι ἡ Κυβέρνηση, μέ τήν ἐργατική της πολιτική εἶχε προκαλέσει τά ἐπεισόδια τῆς Ἀθήνας· ἀπηύθυνε ὅμως καί ἔκκληση νά παύσουν τά ἐπεισόδια. Τό ΚΚΕ (ἐσ.), μέ ἀνακοίνωσή του, ἀπέδιδε εὐθύνες γιά τά ἔκτροπα στήν Κυβέρνηση καί σέ χουντικά στοιχεῖα, ἐνῶ τό ΚΚΕ κατήγγειλε τό ἐργατικό νομοσχέδιο καί ἔκαμε καί αὐτό λόγο γιά εὐθύνες τῆς Κυβερνήσεως καί τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων καί γιά δραστηριότητα νοσταλγῶν τῆς δικτατορίας.

Τό κλῖμα ὀξύνθηκε ἀκόμη περισσότερο τήν ἑπομένη, 26 Μαΐου, ὅταν, σέ συνέντευξη τύπου, ὁ Α. Παπανδρέου ἀπέφυγε νά καταδικάσει τά ἐπεισόδια, ἐνῶ κατήγγειλε τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, τήν ὁποία καί κατηγόρησε ὅτι ὑπονόμευε τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία καί τή δημοκρατική ἐξέλιξη καθώς καί ὅτι κάλυπτε καί ἐνθάρρυνε δυνάμεις πού ἀπεργάζονταν τήν κατάλυση τοῦ πολιτεύματος. Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ ἐπιτέθηκε καί προσωπικά στόν Κ. Καραμανλῆ, γιά τόν ὁποῖο εἶπε ὅτι δέν εἶχε τιμήσει τίς προεκλογικές ἐξαγγελίες του. Ἡ ἐπίθεση τοῦ Α. Παπανδρέου προκάλεσε τήν ἀπάντηση τοῦ ὑφυπουργοῦ Προεδρίας, Π. Λαμπρία, ὁ ὁποῖος τόν κατηγόρησε γιά ἀνευθυνότητα. Στίς 28 τοῦ μηνός, ὁ Α. Παπανδρέου ἔγινε δεκτός καί ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο, στόν ὁποῖο καί ἐξέφρασε τίς ἀντιρρήσεις του γιά τήν κυβερνητική πολιτική. Στό μεταξύ, ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ, ὁ Χ. Φλωράκης ἐπανέλαβε ὅτι τήν εὐθύνη γιά τήν κρίση εἶχε ἡ Κυβέρνηση.

Ἡ ἔνταση ἐκτονώθηκε μετά ἀπό λίγες ἡμέρες,

ὅταν οἱ ἀπεργοὶ ἄρχισαν νά ἀναστέλλουν τίς κινητοποιήσεις τους. Στήν ἐξέλιξη αὐτή συνέβαλε ἡ στάση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀπαγορεύσει στήν κυβερνητική πλευρά νά κλιμακώσει τήν ἀντιπαράθεση μέ δηλώσεις, ἀλλά καί ἡ στάση τῆς ΕΔΗΚ, πού εἶχε καλέσει τούς ἀπεργούς νά ἐπιστρέψουν στίς ἐργασίες τους. Στίς 2 Ἰουνίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά συναντηθεῖ μέ τόν ἀρχηγό τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως, μέ τόν ὁποῖο θά συζητήσει τό ζήτημα, καθώς καί τήν προοπτική διενέργειας συζητήσεως στή Βουλή γιά τήν κατάσταση τῆς χώρας.

Ὁ πρωθυπουργός πράγματι, ἀπέφυγε νά κάμει δηλώσεις γιά τό κλῖμα πού εἶχε δημιουργηθεῖ στή χώρα. Μόλις στίς 27 τοῦ μηνός σχολίασε μέ λακωνικό τρόπο: *«Σιωπῶ, γιατί πνίγομαι ἀπό ἀηδία»*.

26 ΜΑΪΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή νομοσχέδιο μέ τό ὁποῖο κυρώνεται ἡ ἀπό 12 Φεβρουαρίου πράξη νομοθετικοῦ περιεχομένου, «περί ἱδρύσεως ὀργανισμοῦ πρός ἀνάληψιν τῶν παρά τῶν ΕΗΣ ΑΕ ἐκτελουμένων μεταφορῶν». Μέ τήν πράξη αὐτή, καί μετά τήν ἐξαγορά ἀπό τό Δημόσιο τῶν μεταφορικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ΕΗΣ, ἱδρύεται νομικό πρόσωπο ἰδιωτικοῦ δικαίου μέ τή μορφή ἀνωνύμου ἑταιρείας καί τήν ἐπωνυμία «Ἠλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι Ἀθηνῶν-Πειραιῶς ΑΕ» (ΗΣΑΠ).

4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑφυπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Βρετανίας, Ρ. Χάττερσλυ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα. Μετά τή συνάντηση, ὁ Βρετανός ἐπίσημος, μέ δηλώσεις του, ἔλαβε σαφῆ θέση στό ζήτημα τῆς ἐνάρξεως διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ:

«Εἶμαι ἐξαιρετικά εὐτυχής διότι εἶχα τήν εὐκαιρία νά συναντηθῶ μέ τόν πρωθυπουργό καί νά συζητήσω θέματα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος. Συζητήσαμε κυρίως τό θέμα τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή διεβεβαίωσα τόν κ. Καραμανλῆ ὅτι ἡ Βρετανία παρέχει τήν ἀπόλυτη ὑποστήριξή της γιά τήν εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα».

5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Μετά τήν ἐκδήλωση ἐνδιαφέροντος ἀπό τή Βόννη γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ Κυπριακοῦ ἀλλά καί ἐνόψει τῆς ἐνάρξεως διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν καγκελλάριο τῆς ΟΔ Γερμανίας, Χ. Σμίτ, τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἀγαπητέ κύριε καγκελλάριε,

»Θά ἤθελα, πρῶτα ἀπ' ὅλα, νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τό προσωπικό σας ἐνδιαφέρον στήν ἀναζήτηση εἰρηνικῶν λύσεων τῶν προβλημάτων μας μέ τήν Τουρκία. Ἰδιαίτερα ἤθελα νά σᾶς πῶ πόσο ἐξετίμησα τήν τελευταία προσπάθειά σας στήν Ἄγκυρα.

»Πιστεύω, ἐξάλλου, κύριε καγκελλάριε, ὅτι θά ἦταν χρήσιμο νά σᾶς ἐνημερώσω προσωπικά γιά τίς τελευταῖες ἐξελίξεις στίς σχέσεις μας μέ τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Ἔχω πράγματι τήν ἐντύπωση ὅτι στό βασικό θέμα τῆς ἐντάξεώς μας ὑπάρχει ἐκ μέρους τῆς Κοινότητας μιά τάση ὀπισθοδρομήσεως, ἄν ὄχι ὑπαναχωρήσεως ἀπό τά συμφωνηθέντα. Αὐτή τήν ἐντύπωση νομίζω ὅτι τήν συμμερίζονται ἐπιφανεῖς προσωπικότητες τῆς πολιτικῆς καί τοῦ τύπου στήν Δυτική Εὐρώπη.

»Εἶμαι βέβαιος, κύριε καγκελλάριε, ὅτι, ἄν καταλήξετε στό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐντύπωσή μου εἶναι ἀκριβής, θά κάνετε ὅ,τι κρίνετε ἀπαραίτητο γιά νά μήν ὑπάρξη παρέκκλιση ἀπό τήν πορεία πού ἀπό κοινοῦ χαράξαμε καί συμφωνήσαμε γιά τήν σχέση τῆς Ἑλλάδος μέ τήν Κοινότητα. Γιατί γνωρίζω ὅτι δέν θά ἐπιτρέψετε ποτέ νά ὑπάρξη ἡ παραμικρή ἀμφιβολία γιά τήν ἀξιοπιστία καί τήν σοβαρότητα τῆς πολιτικῆς τῆς Κοινότητος ἔναντι τῆς Ἑλλάδος.

»Δέν ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἀπασχολήσω προσωπικά μέ τά δύο ἄλλα ζητήματα, δηλαδή τό Οἰκονομικό Πρωτόκολλο καί τήν ἐναρμόνιση τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, τά ὁποῖα ἐπίσης δέν φαίνεται νά σημειώνουν ἱκανοποιητική πρόοδο. Ἐλπίζω μόνο ὅτι οἱ δυσκολίες πού συνδέονται μέ αὐτά τά δύο ζητήματα, δέν θά ἐπηρεάσουν τόν ρυθμό τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξή μας καί ὑπάρχουν σοβαροί πολιτικοί λόγοι γιά τούς ὁποίους ἐπιθυμῶ ζωηρά νά ἀρχίσουν αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις πρίν ἀπό τίς καλοκαιρινές διακοπές»[84].

10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ἐνόψει τῆς λήξεως τῆς δεύτερης συνόδου τῆς Βουλῆς, συνέρχεται ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἡ Κοινοβουλευτική Ὁμάδα τῆς ΝΔ.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκόπησε τό ἔργο τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία διεύρυνε καί στερέωσε τίς βάσεις τῆς δημοκρατίας, ἐνῶ ἔθεσε ὑπό ἔλεγχο καί τήν κατάσταση στήν οἰκονομία, πού βελτιωνόταν συνεχῶς καί ὑπῆρχαν εὐνοϊκές προοπτικές γιά περαιτέρω καλυτέρευσή της στό μέλλον. Παράλληλα, ἄνοιξε κατά τρόπο ὁριστικό ὁ δρόμος γιά τήν πλήρη προσχώρηση τῆς χώρας στήν ΕΟΚ.

Κατόπιν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε σέ ὀργανωτικά θέματα τοῦ κόμματος, τονίζοντας ἰδιαίτερα ὅτι: *«Λόγῳ τῶν θέσεων τάς ὁποίας ἔχει λάβει ἡ Νέα Δημοκρατία καί τοῦ εὐρυτάτου λαϊκοῦ ἐρείσματος τό ὁποῖον διαθέτει, τό κόμμα αὐτό θά εἶναι ἐπί πολλά*

ἔτη ἡ σπονδυλική στήλη τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Καί εἶναι ἀνάγκη νά ὀργανωθῆ κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νά ἠμπορῆ νά ἐκπληρώση τήν ἐθνικήν αὐτήν ἀποστολήν του». Γιά τόν ἴδιο λόγο ἡ Νέα Δημοκρατία ὄφειλε νά μήν ταυτίζει τήν τύχη της μέ ἕνα μόνο πρόσωπο.

Τέλος ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν ὀργάνωση καί δραστηριοποίηση τοῦ κόμματος κατά τή διάρκεια τοῦ καλοκαιριοῦ, καί εἰδικότερα γιά τήν ὀργάνωση τοῦ συνεδρίου, τό ὁποῖο, τόνισε, ἔπρεπε νά ἀποτελέσει μιά οὐσιαστική διαδικασία, πού θά θέσει τά θεμέλια τῆς δημοκρατικῆς ὀργανώσεως καί ἀνελίξεως τῆς ΝΔ.

11-13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, μεταβαίνει στή Δυτική Γερμανία γιά νά συμμετάσχει στίς ἐκδηλώσεις τῆς «Ἑλληνικῆς Ἑβδομάδας», πού ὀργανώνει ἡ πόλη του Ντόρτμουντ. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στή μεγάλη εὐρωπαϊκή χώρα, ὁ Π. Παπαληγούρας συναντήθηκε μέ Δυτικογερμανούς ἐπισήμους καθώς καί μέ τόν καγκελλάριο Χ. Σμίτ, ὁ ὁποῖος τόν διαβεβαίωσε ὅτι ἡ Βόννη ταυτίζεται ὑπέρ τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ.

Στήν «Ἑλληνική Ἑβδομάδα» συμμετεῖχε καί ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ὁ ὁποῖος συναντήθηκε μέ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας, Χ.-Ντ. Γκένσερ, ἀρχηγό τοῦ Κόμματος Ἐλευθέρων Δημοκρατῶν, καί μέ τόν Β. Μπράντ, πρόεδρο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

12 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημερώνει τή Βουλή γιά τήν πορεία τῆς χώρας:

«Τόν τελευταῖον καιρόν ἐσημειώθησαν ὡρισμένα γεγονότα εἰς τόν τόπον μας, πού δημιουργοῦν τήν ἀνάγκην νά ἐξετάσωμεν ποῦ τό πᾶμε ἐμεῖς καί ποῦ τό πᾶτε ἐσεῖς. Αὐτή ἡ ἀμοιβαία, ἄς εἴπωμεν, ἐνημέρωσις, θά μᾶς ἐπιτρέψη ἴσως νά συνεννοούμεθα καλύτερα εἰς τό μέλλον.

»Κύριοι βουλευταί,

»Ἀνέρχομαι σήμερον εἰς τό Βῆμα κατεχόμενος ἀπό βαθεῖαν θλῖψιν, θλῖψιν ὀφειλομένην εἰς τήν ἐντύπωσιν ὅτι τό δημοκρατικόν μας Πολίτευμα ἠμπορεῖ νά τεθῆ καί πάλιν ὑπό δοκιμασίαν. Καί τίς ἀνησυχίες μου αὐτές τίς προκαλεῖ ἡ ἐπανεμφάνισις ὡρισμένων νοσηρῶν γεγονότων στήν δημοσίαν μας ζωήν, ἀνάλογα τῶν ὁποίων κατά τό παρελθόν ὡδήγησαν εἰς τήν πτῶσιν τῆς δημοκρατίας. Γιά τά φαινόμενα τά ὁποῖα συνιστοῦν τό πολιτικόν πρόβλημα τῆς χώρας μας, θά σᾶς ὁμιλήσω ἐν συνεχείᾳ. Προηγουμένως, ὅμως, θά προσπαθήσω νά σᾶς δώσω μίαν σύντομον εἰκόνα τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας.

»Εἰς τόν ἐξωτερικόν τομέα, κύριοι συνάδελφοι, ἡ κατάστασις παραμένει ὅπως τήν ἐξέθεσα κατά τήν τελευταίαν ὁμιλίαν μου εἰς τήν Βουλήν. Θά περιορισθῶ, ὡς ἐκ τούτου, σήμερον νά διατυπώσω μερικάς ἐπικαίρους παρατηρήσεις. Εἰς τά θέματα τοῦ Αἰγαίου καί τῆς Κύπρου, πού μᾶς χωρίζουν μέ τήν Τουρκίαν, παρατηρεῖται μία δυσάρεστος καί ἴσως ἐπικίνδυνος στασιμότης. Καί ἡ στασιμότης αὐτή ὀφείλεται εἰς τήν ἀπροθυμίαν ἤ καί τήν ἀδυναμίαν — ὅπως λέγεται — τῆς Τουρκίας νά προσέλθη εἰς ἕνα σοβαρόν καί ὑπεύθυνον διάλογον, διά τήν ριζικήν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν μας.

»Ἡ Ἑλλάς κατ' ἐπανάληψιν ἔδωσε δείγματα τῆς καλῆς της πίστεως καί τῶν εἰρηνικῶν της διαθέσεων. Ἡ πρότασή μας γιά τήν παραπομπή στό Δικαστήριο τῆς Χάγης τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί ἡ τελευταία πρότασή μας γιά τήν σύναψη συμφώνου μή ἐπιθέσεως, θά ἀποτελέσουν ἀσφαλῶς τήν λυδίαν λίθον γιά τίς προθέσεις τῆς Τουρκίας. Ἐλπίζω ὅτι ἡ Τουρκία θά ἀπαλλαγῆ κάποτε ἀπό τά συμπλέγματα ἀπό τά ὁποῖα κατέχεται καί θά ἀνταποκριθῆ μέ εἰλικρίνεια καί θάρρος εἰς τάς ἑλληνικάς προθέσεις.

»Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Ἑλλάς χαλυβδώνει — καί ὀφείλει νά χαλυβδώνη — τήν ἄμυνά της, κατά τρόπον ὥστε ὁ ἑλληνικός λαός νά ἠμπορῆ νά αἰσθάνεται ἀσφαλής.

»Ἡ διαδικασία, ἐξ ἄλλου, διά τήν ἔνταξίν μας στήν Κοινή Ἀγορά ἐξελίσσεται ὁμαλά. Εἶναι βέβαια δυνατόν, ἀλλά καί φυσικόν, νά ἀνακύπτουν κατά καιρούς προβλήματα, ἐφ' ὅσον στήν διαδικασία αὐτή καλοῦνται νά συμπράξουν ἐννέα Κυβερνήσεις καί πολλά ὄργανα γραφειοκρατικά. Ἄλλωστε καί ἡ ἔνταξις τῶν νέων μελῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς πέρασε ἀπό ἀνάλογες ἤ καί δυσκολώτερες φάσεις.

»Δέν πρέπει, συνεπῶς, νά ἀντιμετωπίσωμεν τάς ἐξελίξεις αὐτάς κυκλοθυμικά καί σπασμωδικά, ἀλλά μέ σταθερότητα καί ψυχραιμία. Καί πάντως μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ μεγάλη αὐτή πολιτική θά πραγματοποιηθῆ τελικῶς, ὅπως τήν ἔχομεν προδιαγράψει.

»Θά προσθέσω ὀλίγα τινά ἐπί τοῦ θέματος τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Καί ἐπειδή ἡ ἑλληνική πολυπραγμοσύνη — διά νά μή εἴπω ἡ ἑλληνική ἐξυπνάδα — ἐκδηλοῦται κυρίως στά θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, θά ἐκθέσω καί πάλιν σέ γενικές γραμμές τήν πολιτικήν αὐτήν, διά νά τήν προστατεύσω ἀπό τήν δημαγωγίαν. Καί ἰδού οἱ γραμμές αὐτές:

»Πρῶτον, ἡ Ἑλλάς — καί θά τό ἐπαναλάβω, παρ' ὅλον ὅτι γνωρίζω ὅτι θά ἐνοχλήσω τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ — πολιτικά, ἀμυντικά, οἰκονομικά, πολιτιστικά ἀνήκει εἰς τήν Δύσιν.

»Δεύτερον, διαπραγματεύεται τήν ἔνταξίν της εἰς τήν Ἡνωμένην Εὐρώπην, γιατί μέ τήν ἔνταξιν αὐτήν κατοχυρώνει τήν δημοκρατίαν της, ἐνισχύει τήν ἀσφάλειάν της καί ἐπιταχύνει τήν οἰκονομικήν καί κοινωνικήν της ἀνάπτυξιν. Ἄλλωστε ἡ πολιτική αὐτή εἶναι συνεπής πρός τήν ἐπιδίωξίν μας νά ἐνταχθοῦμε εἰς τήν Ἡνωμένην Εὐρώπην, μέ τήν ὁποίαν κατ' ἀνάγκην θά ταυτίσωμεν τήν τύχην μας καί ἀμυντικῶς.

»Ἡ πολιτική αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, πού ἀνταποκρίνεται εἰς τά πάγια συμφέροντα τοῦ ἔθνους, εἶναι σαφής καί σταθερά καί δέν ἐπιδέχεται παρερμηνείες. Τήν διεκήρυξα, ἀφ' ἧς ἐπέστρεψα εἰς τήν Ἑλλάδα καί τήν ἐνέκρινε ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καί τήν πολιτικήν αὐτήν τήν ἀσκοῦμε μέ αἴσθημα ἀξιοπρεπείας καί μέ

πνεῦμα ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας.

»Κριτήριον ὅλων τῶν πράξεών μας εἶναι τό ἐθνικόν συμφέρον, καί ὅταν ἀκόμη σφάλλωμεν — ἄν σφάλλωμεν — στίς ἐπιλογές μας. Τό βασικό, τό κύριο κριτήριο εἶναι — ἐπαναλαμβάνω — τό συμφέρον τῆς χώρας. Ὅπως πιστεύω ὅτι τοῦτο θά ἦτο καί διά πᾶσαν ἐθνικήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν.

»Ἠμπορεῖτε, κύριοι συνάδελφοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως, νά διαφωνῆτε μέ τήν πολιτικήν μας. Ἠμπορεῖτε, ἐάν ἔλθετε ποτέ εἰς τήν ἐξουσίαν, νά τήν μεταβάλετε. Δέν ἠμπορεῖτε ὅμως νά παρεμποδίζετε τήν ἐφαρμογήν της, καί μάλιστα μέ ἐκδηλώσεις πεζοδρομιακάς.

»Τήν εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας σᾶς τήν ἔδωσε προσφάτως ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ καί δέν ἔχω νομίζω ἀνάγκην νά ἀσχοληθῶ μέ τό θέμα αὐτό. Ἐκεῖνο περί τοῦ ὁποίου ἠμπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω, εἶναι ὅτι ἡ οἰκονομική κατάστασις εἶναι καλυτέρα ἐφέτος ἀπό πέρυσι, καί ἀσφαλῶς θά εἶναι τοῦ χρόνου ἀκόμη καλυτέρα.

»Βέβαια αὐτό τό "ἀσφαλῶς" θά ἐξαρτηθῆ καί ἀπό τήν συμπεριφοράν ὅλων μας. Ἀλλά ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν εἰς τήν Κυβέρνησιν τήν αἰσιόδοξον αὐτήν προοπτικήν.

»Καί ἔρχομαι ἤδη εἰς τό κύριον θέμα τῆς ὁμιλίας μου. Εἰς τό πρόβλημα τό πολιτικόν, πού εἶναι αὐτήν τήν στιγμήν διά τήν χώραν πρωταρχικόν, διότι συνδέεται μέ τήν τύχην τῆς δημοκρατίας. Καί θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά εἴπω ὡρισμένα πράγματα περί δημοκρατίας, τά ὁποῖα ἠμπορεῖ ἴσως νά θεωρηθοῦν κοινοτοπίες. Εἶναι ὅμως ἀπό τίς κοινοτυπίες ἐκεῖνες τίς ὁποῖες θά πρέπη νά λέγωμεν κάθε ἡμέρα, ἐάν θέλωμεν κάποτε νά ἀποκτήσωμεν πλήρη καί βαθεῖαν συνείδησιν τῆς δημοκρατίας.

»Ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε, μεταξύ 150 χωρῶν πού ὑπάρχουν εἰς τόν κόσμον, μόνο 19 ἔχουν δημοκρατίαν. Καί τοῦτο διότι τό δημοκρατικόν πολίτευμα εἶναι δύσκολον στήν πράξη. Προϋποθέτει πολιτικήν ὡριμότητα πού δέν τήν διαθέτουν ὅλοι οἱ λαοί, προϋποθέτει ἦπιον κλῖμα, προϋποθέτει ἤρεμα πολιτικά ἤθη καί πρό πάντων σεβασμόν τοῦ νόμου.

»Εἰς τόν τόπον μας ὅλοι ὁμιλοῦμεν περί δημοκρατίας, χωρίς ὅμως νά ἔχωμεν ὅλοι συλλάβει τήν οὐσίαν της. Καί ὁμιλοῦν περί αὐτῆς περισσότερον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὀλιγώτερον τήν πιστεύουν, ὅπως μία μερίς τῆς πτέρυγας ἐκείνης.

»Κύριοι βουλευταί,

»Δύο εἶναι αἱ βασικαί ἀρχαί, πού διέπουν τό δημοκρατικόν πολίτευμα. Ἡ ἀρχή τῆς πλειοψηφίας καί ὁ σεβασμός τοῦ νόμου.

»Καί ἰδού διατί: Εἰς τούς κόλπους κάθε κοινωνίας ὑπάρχουν — καί εἶναι φυσικόν νά ὑπάρχουν — ποικιλόμορφοι ἀντιθέσεις. Οἱ ἄνθρωποι γιά νά ἀποφύγουν τήν βίαν καί τήν ἀναρχίαν, ἀναζήτησαν τρόπους ἐναρμονίσεως αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων. Καί ἐδέχθησαν ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος πρός τοῦτο τρόπος εἶναι ἡ υἱοθέτησις τῆς ἀρχῆς τῆς πλειοψηφίας. Εἰς τήν πλειοψηφίαν — ὄχι βέβαια ἀνεξέλεγκτον, ἀλλά ἐλεγχομένην — ἀνήκει τό δικαίωμα νά κυβερνᾶ καί νά θέτη τούς νόμους, σύμφωνα μέ τήν βασικήν ἀρχήν τῆς δημοκρατίας καί σύμφωνα μέ τό Σύνταγμά μας. Καί τούς νόμους αὐτούς ὀφείλουν ὅλοι οἱ πολῖτες νά τούς σέβωνται. Ὅσοι διαφωνοῦν μέ αὐτούς, ἔχουν τό δικαίωμα καί τήν δυνατότητα νά γίνουν πλειοψηφία καί νά τούς μεταβάλουν. Δέν δύνανται ὅμως, ἐφ' ὅσον ἰσχύουν, νά τούς ἀγνοοῦν.

»Ἡ ἄρνησις τοῦ δικαιώματος τῆς πλειοψηφίας νά κυβερνᾶ σύμφωνα μέ τό πρόγραμμά της, τό ὁποῖον ἐνεκρίθη ἀπό τόν κυρίαρχον λαόν, ἀποτελεῖ νάρκην εἰς τά θεμέλια τῆς δημοκρατίας. Γιατί κλονίζει μία ἀπό τίς βασικώτερες — γιά νά μήν εἴπω τήν πλέον βασικήν — ἀρχές τῆς δημοκρατίας.

»Εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, ἀδιανόητος ἡ ἀξίωσις ὡρισμένων πολιτικῶν καί κοινωνικῶν ὁμάδων νά ὑπαγορεύουν ἤ νά ἀπαγορεύουν εἰς τήν Κυβέρνησιν τήν πολιτικήν της καί μάλιστα, ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, μέ ἀντιδράσεις πεζοδρομιακές.

»Ἐάν καθιερώναμε τήν τακτικήν αὐτήν, ἡ ὁποία ἀναιρεῖ τήν ἀρχήν τῆς πλειοψηφίας, θά ὡδηγούμεθα εὐθέως στήν ἀποσύνθεσιν τῆς Πολιτείας.

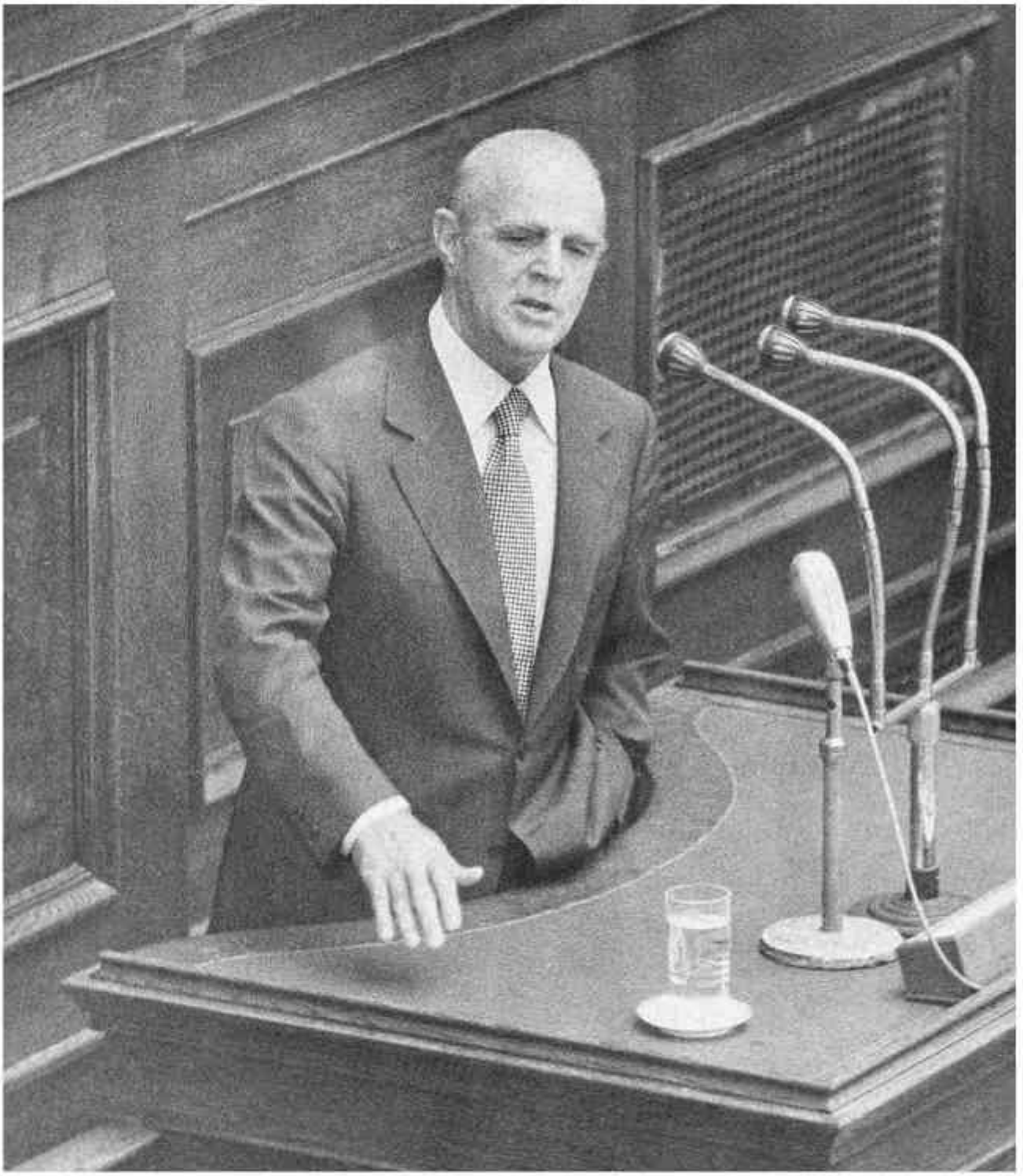
»Ἐξ ἄλλου ὅλοι οἱ πολιτικοί φιλόσοφοι ὑπεστήριξαν — καί ἐπιβεβαιώνεται τοῦτο κάθε μέρα ἀπό τήν διεθνῆ πρακτικήν — ὅτι ἡ κατάχρησις τῆς ἐλευθερίας ὁδηγεῖ εἰς τήν πτῶσιν τῆς δημοκρατίας. Καί ὑπάρχει κατάχρησις, ὅταν ἡ ἐλευθερία τοῦ καθενός ὑπερβαίνει τά ὅρια πού χαράσσει ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου.

»Ἡ κατάχρησις αὐτή τῆς ἐλευθερίας γίνεται ὑπό διαφόρους μορφάς. Ἡ συνηθεστέρα πάντως εἶναι ἡ παραβίασις τῶν νόμων. Καί εἶναι τόσον σημαντική γιά τήν δημοκρατία ἡ συμμόρφωσις μέ τόν νόμο, ὥστε νά διακηρύξη ἀκόμη καί ὁ Κλέων ὁ Δημαγωγός ὅτι εἶναι προτιμότεροι οἱ κακοί νόμοι πού ἐφαρμόζονται, ἀπό τούς καλούς πού παραβιάζονται.

»Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα ἄν οἱ βασικές αὐτές ἀρχές πού διέπουν τό δημοκρατικό πολίτευμα, γίνωνται σεβαστές εἰς τόν τόπον μας. Δυστυχῶς οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ἐπιρρεπεῖς εἰς τήν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας. Θά ἔλεγα λόγῳ ἰδιοσυγκρασίας, θά ἔλεγα λόγῳ κλίματος ἤ δι' ἔλλειψιν ἀγωγῆς πολιτικῆς. Πάντως, εἶναι βέβαιον ὅτι ἔχομεν μίαν ροπήν πρός τήν κατάχρησιν τῆς δημοκρατίας. Συγχέομεν τήν δημοκρατίαν μέ τήν ἀναρχίαν καί τήν ἐλευθερίαν μέ τήν ἀσυδοσίαν. Ἀλλά, ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης: "Ἐλεύθερον οὐκ ἔστι τό ὅ,τι ἄν βουλεταί τις ποιεῖν". Δηλαδή δέν ἠμποροῦμεν νά θεωροῦμεν ὅτι ἐλευθερία σημαίνει νά κάνη ὁ καθένας ὅ,τι φρονεῖ.

»Ἀπό τό Σύνταγμά μας, ὅπως γνωρίζετε, παραδεχόμεθα μόνον τό κεφάλαιο περί ἀτομικῶν δικαιωμάτων καί ἀγνοοῦμεν τά καθήκοντα καί τούς περιορισμούς πού μᾶς ἐπιβάλλει. Αὐτοί δέ εἶναι καί οἱ λόγοι, κύριοι συνάδελφοι, διά τούς ὁποίους ἡ δημοκρατία εἰς τήν Ἑλλάδα ὑπῆρξε μᾶλλον ἐπισφαλής. Ὅπως γνωρίζετε, ὑπῆρξαν φωτεινά διαλείμματα, αἱ περίοδοι δημοκρατικῆς ὁμαλότητος καί δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως εἰς τήν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

»Τίς ἀλήθειες αὐτές, κύριοι συνάδελφοι, τίς γνωρίζομεν ὅλοι μας, δέν ἔχομεν ὅμως τό θάρρος νά τίς διακηρύξωμεν, διότι ὑποκύπτομεν εἰς τόν πειρασμόν τῆς δημαγωγίας νά κολακεύωμεν ἀλλήλους διά δημοκρατικότητα καί ὅλοι μαζί νά κολακεύωμεν τόν ἑλληνικόν λαόν. Ἀλλά, κύριοι συνάδελφοι, δημοκρατία δέν ἠμπορεῖ νά ὑπάρξη ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν πολιτικοί, οἱ ὁποῖοι νά ἔχουν τό θάρρος νά λέγουν τήν ἀλήθεια, ἀλλά καί ὁ λαός πού νά ἔχη τό θάρρος νά ἀκούη τήν ἀλήθειαν.

Ἀνάπτυξη τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ἀπό τό βῆμα τοῦ Κοινοβουλίου.

»Θά ἤθελα νά βεβαιωθῆτε ὅτι ὁ ὁμιλῶν δέν στερεῖται τοῦ θάρρους αὐτοῦ. Καί δέν στερεῖται, διότι εἶναι ἀδιάφορος πρός τήν ἐξουσίαν. Ἐάν δέν ἐνόμιζα ὅτι ὀφείλω ἀκόμη νά ὑπηρετήσω, θά τήν ἐγκατέλειπα μέ ἀνακούφισιν. Καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν θά εἴμεθα ἀσφαλῶς ὅλοι εὐτυχεῖς. Ἐγώ μέν, διότι θά ἀπαλλαγῶ ἀπό τήν ἐξουσίαν, σεῖς δέ... (στρεφόμενος μειδιῶν πρός τήν ἀντιπολίτευσιν) διότι θά ἀπαλλαγῆτε ἀπό ἐμένα.

»Κύριοι βουλευταί,

»Δέν ἐπιθυμῶ νά παρακολουθήσω τήν Ἀριστεράν εἰς τήν προσπάθειάν της νά δημιουργήση πολιτικήν ὀξύτητα. Δέν γνωρίζω ἐάν θά τήν ἐπιδιώξη εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, πάντως τήν ἐπιδιώκει, καί τήν ἐπιδιώκει συστηματικά ἐκτός αὐτῆς τῆς αἰθούσης.

»Εἶμαι ὑποχρεωμένος ὅμως νά εἴπω ὡρισμένας ἀληθείας, διά νά προστατεύσω ἀκριβῶς τήν γαλήνην αὐτοῦ τοῦ τόπου. Καί θά ἀναφερθῶ εἰς ὡρισμένα νοσηρά φαινόμενα, τά ὁποῖα παρετηρήθησαν τόν τελευταῖον καιρόν εἰς τήν δημοσίαν ζωήν, φαινόμενα τά ὁποῖα, ὅπως εἶπον καί προηγουμένως, δικαιολογοῦν ἀνησυχίας διά τό μέλλον τοῦ πολιτεύματος.

»Ὅπως γνωρίζετε, τόν τελευταῖον καιρόν οἱ ἀπεργίες καί οἱ διαδηλώσεις καί οἱ πορεῖες ἔγιναν τῆς μόδας εἰς τόν τόπον μας. Μιᾶς μόδας τήν ὁποίαν δι' ὅλων τῶν μέσων ἐνθαρρύνει ἡ ἄκρα Ἀριστερά, συνεπικουρουμένη βέβαια ἀπό μερίδα τοῦ τύπου, ἀλλά καί ἀπό ἄλλες μερίδες τῆς Ἀριστερᾶς ὀλιγώτερον ἀκραίες. Καί εἶναι τόση ἡ ἔκτασις τῆς μόδας αὐτῆς, ὥστε προκαλεῖ ἄλλοτε μέν τήν ἀγανάκτησιν καί ἄλλοτε τήν θυμηδίαν. Διότι ὑπάρχουν ἀπεργίες ἡ κινητοποιήσεις σοβαρές, σκληρές, μέ ἐπιπτώσεις εἰς τά συμφέροντα τοῦ τόπου, ἀλλά ὑπάρχουν καί πολλές κωμικές. Ἀρκεῖ νά σᾶς εἴπω — γι' αὐτό ἄλλωστε καί ἐχαρακτήρισα αὐτήν τήν στάσιν τῶν ἀπεργιῶν ὡς μόδα τῆς ἐποχῆς μας — ὅτι ὑπάρχουν σωματεῖα τά ὁποῖα διεμαρτυρήθησαν, διότι τούς ἐδόθησαν αὐξήσεις πρίν προλάβουν νά κηρύξουν τήν ἀπεργία τους.

»Πολλές ἀπεργίες γίνονται πρός χάριν τῆς ἀπεργίας καί διότι ὑποκινοῦνται πολιτικά καί ὄχι γιά νά προστατεύσουν τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων. Καί παρατηρεῖται τό φαινόμενο αὐτό εἰς μίαν ἐποχήν κατά τήν ὁποίαν οἱ ἐξωτερικοί κίνδυνοι, ἡ ἀνάγκη τῆς στερήσεως τῆς δημοκρατίας μας καί τῆς προπαρασκευῆς τῆς οἰκονομίας μας διά τήν Κοινήν Ἀγοράν ἐπιβάλλουν σύνεσιν καί αὐτοπειθαρχίαν.

»Θά μοῦ πῆτε ὅτι αὐτά συμβαίνουν καί εἰς ἄλλες χώρες. Αὐτό εἶναι ἀληθές. Ὑπάρχουν ὅμως καί χῶρες, εἰς τίς ὁποῖες δέν συμβαίνουν. Καί δέν καταλαβαίνω γιατί οἱ Ἕλληνες θά πρέπη νά μιμοῦνται τίς ἀναρχούμενες Δημοκρατίες καί ὄχι τίς εὐνομούμενες πού εὐημεροῦν.

»Ἀποκορύφωμα τῆς νοσηρᾶς αὐτῆς μόδας ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἀπεργία, ἡ ὁποία ἔγινε μέ πρόσχημα τό ἐργατικό νομοσχέδιο. Ἀπεργία ἡ ὁποία ἦτο ὄχι μόνον ἀδικαιολόγητος, ἀλλά καί σαφῶς ἀντιδημοκρατική. Οἱ διοικήσεις ὡρισμένων ὀργανώσεων, ὑφιστάμεναι ἴσως καί πολιτικάς ἐπιρροάς, ἠρνήθηκαν εἰς τήν Βουλήν τό δικαίωμα νά ψηφίση νόμον. Νόμον τόν ὁποῖον ἐν τούτοις τόσον ἡ Κυβέρνησις, ὅσον καί ἡ Ἐργατική Συνομοσπονδία ἔκριναν χρήσιμον διά τήν χώραν καί ἰδιαιτέρως διά τήν ἐργατικήν τάξιν. Καί ἐλέγχοντες κρισίμους διά τήν ζωήν τοῦ ἔθνους λειτουργίας, ἠθέλησαν νά ἐπιβληθοῦν ἐπί τῆς Πολιτείας, παραλύοντες τήν οἰκονομικήν καί κοινωνικήν ζωήν τῆς χώρας. Ἐχρησιμοποίησαν δηλαδή ἐναντίον τοῦ λαοῦ τήν δύναμιν πού ὁ ἴδιος τούς ἔδωσε, γιά νά τόν ὑπηρετοῦν.

»Δέν θά ἤθελα νά ἐπαναφέρω πρός συζήτησιν τό θέμα αὐτό τοῦ νομοσχεδίου. Ἀλλά ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἀντέδρασαν ὀργανώσεις καί κόμματα ἀποτελεῖ ἀναίρεσιν, ἀποτελεῖ ἄρνησιν τῆς ἀρχῆς τῆς πλειοψηφίας. Διότι, ἐάν μιμηθοῦν τάς μεθόδους αὐτάς καί ἄλλες κοινωνικές τάξεις, εἶναι φανερόν ὅτι θά ἀχθῶμεν εἰς τήν κατάρρευσιν τῆς οἰκονομίας μας. Εἶναι ἐπίσης φανερόν ὅτι τήν κατάρρευσιν τῆς οἰκονομίας μας θά τήν πληρώσουν πρῶτοι οἱ ἐργαζόμενοι, μέ τόν πληθωρισμόν καί τήν ἀνεργίαν.

»Καί τό χειρότερον εἶναι ὅτι αὐτή ἡ ἀντιδημοκρατική καί ἀντικοινωνική ἀναταραχή ἐνεθαρρύνθη ἀπό ὡρισμένες πολιτικές δυνάμεις, οἱ ὁποῖες γιά νά πλήξουν τήν Κυβέρνησιν, δέν ἐδίστασαν νά πλήξουν τήν δημοκρατίαν. Ἐπί ἑβδομάδες ἐκαλοῦσαν ὅλους τούς Ἕλληνες νά ἐγκαταλείψουν τίς ἐργασίες τους, νά κατεβοῦν στό πεζοδρόμιο, νά ἀναμετρηθοῦν μέ τήν Κυβέρνησιν, νά ἀναμετρηθοῦν μέ τό Κράτος, ἐν γνώσει των ὅτι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἔθεταν σέ κίνδυνο ὄχι μόνο τήν οἰκονομία, ἀλλά καί τό Πολίτευμα τῆς χώρας.

»Τό κλῖμα δέ ἀκριβῶς αὐτό, κύριοι συνάδελφοι, ἐξέθρεψε καί τίς ἀναρχικές ἐκδηλώσεις τῆς 25ης Μαΐου, οἱ ὁποῖες, ὠργανωμένες κατά τό σύστημα τοῦ κλεφτοπολέμου τῶν πόλεων, ἐνεφάνισαν τήν Ἀθήνα ἀναρχουμένην καί ἐδημιούργησαν, ἔστω καί καθ' ὑπερβολήν, δυσάρεστες ἐντυπώσεις.

»Γιατί, κύριοι συνάδελφοι, μή πλανᾶσθε· συμφέρον ἔχουμε, σέ οἱανδήποτε πτέρυγα καί ἄν ἀνήκωμεν, νά δημιουργήσωμε σταθεράν, μόνιμον τήν ἐντύπωσιν διεθνῶς ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει ὑγιᾶ, σταθεράν, προοδευτικήν δημοκρατίαν. Ἄν θέλωμεν νά διαθέτωμεν κῦρος διεθνές καί ἄν θέλωμεν νά ἔχωμεν τήν ἀλληλεγγύη ἄλλων λαῶν, ἄν θέλωμεν τέλος νά ἐπωφεληθοῦμε τῆς εὐκαιρίας πού μᾶς ἀνοίγει τόν δρόμον στήν Ἡνωμένην Εὐρώπην, εἶναι ἀνάγκη νά πείσωμεν ὅλον τόν κόσμο ὅτι ἡ ἑλληνική δημοκρατία εἶναι ἀσφαλής.

»Κατά τοῦτο, ἐπαναλαμβάνω, τά ἔκτροπα αὐτά τῆς 25ης Μαΐου ἐζημίωσαν τήν χώραν μας. Γιά τά ἔκτροπα αὐτά εὐθύνονται βέβαια ἀμέσως οἱ ἀριστερές ἐξτρεμιστικές ὀργανώσεις, οἱ ὁποῖες ἄλλωστε εἶχαν τήν θρασύτητα νά ἀναλάβουν τήν εὐθύνη. Καί οἱ μέν ὀργανώσεις αὐτές θά κτυπηθοῦν κατά τρόπον, ὥστε νά καταστοῦν ἀνίκανοι νά ξαναβλάψουν τόν τόπον.

»Καί αὐτό νομίζω ὅτι εὑρίσκει σύμφωνη ὅλη τήν Βουλή.

»Κ. Μπαντουβᾶς: Καί οἱ χουντικές δυνάμεις, κύριε πρόεδρε, γιατί τίς ξεχάσατε;

»Κ. Καραμανλῆς: Παρακατιών θά σᾶς ὁμιλήσω περί αὐτοῦ. Διότι πρέπει νά γνωρίζωμεν ποιές εἶναι οἱ δυνατότητες τῶν μέν καί ποιές τῶν δέ, γιά νά γνωρίζωμεν ποιές πρέπει νά ἀντιμετωπίσωμεν. Διότι εἶναι ἀδύνατον νά ἀντιμετωπίσωμεν τούς κινδύνους πού ἀπειλοῦν τήν δημοκρατίαν — ἐάν τήν ἀπειλοῦν — ἐάν δέν βροῦμε τό θάρρος καί τήν ἱκανότητα νά προσδιορίσωμεν τίς πηγές τῆς ἀνωμαλίας.

»Ἐμμέσως ὅμως εὐθύνονται καί ὡρισμένες πολιτικές

δυνάμεις οἱ ὁποῖες ἐνεθάρρυναν τήν προηγηθεῖσαν τῶν ἐκτρόπων κοινωνικήν ἀναταραχήν. Διότι ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἀναταραχή ἐδημιούργησε τό κλῖμα πού ἐπέτρεψε στίς ἀναρχικές ὀργανώσεις νά κάνουν αὐτά τά ὁποῖα ἔκαμαν.

»Καί οἱ πολιτικές αὐτές δυνάμεις οἱ ὁποῖες ἐμμέσως εὐθύνονται ὄχι μόνο δέν κατήγγειλαν τά ἔκτροπα ἀλλά προσεπάθησαν νά τά συγκαλύψουν μέ ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως καί ἐναντίον τῆς ἀστυνομίας. Κατελόγισαν, δηλαδή, ὑποκριτικώτατα τίς εὐθῦνες στούς πυροσβέστες καί ὄχι στούς ἐμπρηστάς. Ἀλλά οἱ ἴδιοι οἱ ἐμπρηστοί διαψεύδουν αὐτές τίς πολιτικές δυνάμεις, γιατί γενναιότεροι ἀπό αὐτάς, ἀνέλαβαν δημοσίᾳ τήν εὐθύνην.

»Ἕνας ἀπό τούς στόχους τῶν ἐπιθέσεων αὐτῶν ὑπῆρξε καί πάλιν ἡ Ἀστυνομία καί τά Σώματα Ἀσφαλείας. Καί λέγω ὅτι ὑπῆρξαν καί πάλι στόχος, γιατί οἱ δυνάμεις ἐκεῖνες οἱ ὁποῖες ἐπιδιώκουν νά ἐξαρθρώσουν τήν Πολιτείαν, διαβάλλουν μεθοδικά καί ἐπίμονα τά Σώματα Ἀσφαλείας, ὅπως διαβάλλουν καί τήν Δικαιοσύνην. Καί ἀποτελεῖ καί αὐτό ἕνα νοσηρό φαινόμενο τῆς ἐποχῆς μας, γιατί ἔγινε καί αὐτό τῆς μόδας.

»Καί ἡ μέν Ἀριστερά — καί ἐννοῶ τήν ἄκρα Ἀριστερά καί πέραν αὐτῆς τίς ἐξτρεμιστικές ἀριστερές ὀργανώσεις — ἔχουν τούς λόγους τους νά βάλλουν κατά τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καί τῆς Δικαιοσύνης, γιατί ἀποτελοῦν ἐμπόδιο στίς ἀνατρεπτικές ἐπιδιώξεις τους. Διερωτήθηκαν ὅμως οἱ συνοδοιπόροι τους τί θά συμβῆ στόν τόπο αὐτό, ἐάν ἐξουδετερωθοῦν τά Σώματα Ἀσφαλείας; Ἐσκέφθησαν ὅμως τί θά συνέβαινε καί στούς ἴδιους, ἐάν, ἀπειλούμενοι ἀπό ὁποιονδήποτε, ἐστεροῦντο τῆς προστασίας τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καί τῆς Δικαιοσύνης; Δι' αὐτό — ἐπαναλαμβάνω — καί ἡ μόδα αὐτή, τό νά ὑβρίζωμε καί νά λοιδωροῦμε συνεχῶς τά ὄργανα τῆς τάξεως καί τῆς Δικαιοσύνης εἶναι φαινόμενον νοσηρόν.

»Ἀλλά ἐπί τέλους μπορεῖ νά πῆ ἡ Ἀριστερά καί ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τήν βοηθοῦν σ' αὐτήν τήν ἐκστρατεία, ἐάν στίς χῶρες τῶν ὁποίων θαυμάζουν τό πολίτευμα γίνωνται ἀπεργίες, δέρνωνται οἱ χωροφύλακες, ὑβρίζωνται οἱ στρατηγοί καί οἱ δικαστές; Καί ἄν αὐτό δέν γίνεται ἐκεῖ, γιατί θά πρέπη ἐδῶ; Μήπως γιά νά ἀποδειχθῆ ἡ χρεωκοπία τῆς δημοκρατίας;

»Ἕνα ἄλλο νοσηρό φαινόμενο τῆς δημοσίας μας ζωῆς εἶναι καί ἡ προσπάθεια πού καταβάλλεται γιά τόν ἀποπροσανατολισμό τῆς κοινῆς γνώμης τόσο σέ θέματα ἐσωτερικῆς, ὅσο καί σέ θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας. Ἐπικαλεῖται συνεχῶς ἡ Ἀριστερά τόν κίνδυνο πού διατρέχει τό πολίτευμα ἀπό τά κατάλοιπα τῆς χούντας. Καί τό κάμνει κατά τρόπον ἐπίμονο καί μεθοδικό, γιά νά συγκαλύπτη ἀσφαλῶς τήν δική της δραστηριότητα.

»Χουντικοί ἀσφαλῶς ὑπάρχουν, ὅπως ἀποδεικνύεται καί ἀπό τά ἀμετανόητα φερέφωνά τους, τά ὁποῖα μέ κατηγοροῦν ἐκτός τῶν ἄλλων ὅτι δέν ἐθεράπευσα ἀκόμα τίς πληγές πού ἄνοιξε ἡ χούντα. Καί πέραν αὐτοῦ — ὅπως γνωρίζετε — μέ κατηγοροῦν γιά στροφή πρός τήν Ἀριστερά, ὅπως (στρεφόμενος πρός τήν ἀντιπολίτευσιν) μέ κατηγορεῖτε σεῖς γιά στροφή πρός τά Δεξιά.

»Χουντικοί — ἐπαναλαμβάνω — ὑπάρχουν ἀλλά δέν ἀποτελοῦν αὐτήν τήν στιγμήν δύναμιν ὠργανωμένην, ἱκανήν νά ἀπειλήση τό πολίτευμα.

»Καί θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά εἴπω ὅτι τήν δύναμιν αὐτήν τήν ἐξουδετέρωσεν ὁ ὁμιλῶν, διακινδυνεύσας κατ' ἐπανάληψιν γιά νά σᾶς ἐξασφαλίση τό δικαίωμα νά τόν ὑβρίζετε.

»Δέν εἶναι συνεπῶς αὐτήν τήν στιγμήν τά χουντικά κατάλοιπα δύναμις ὠργανωμένη, ἱκανή νά ἀπειλήση τό πολίτευμα. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι δέν μπορεῖ νά ἀνακύψη ὁ κίνδυνος, ἐάν ἡμεῖς χάσωμεν τά μυαλά μας.

»Ἀνεξαρτήτως ὅμως ὑπάρξεως χουντικοῦ κινδύνου, ὑπάρχει πάντοτε διά τήν δημοκρατίαν ὁ κίνδυνος τόν ὁποῖον προκαλεῖ ἡ δραστηριότης τῆς Ἀριστερᾶς. Ὅταν λέγω τῆς Ἀριστερᾶς, ἐννοῶ πάντοτε τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς. (Στρεφόμενος πρός τήν πτέρυγα τῆς Ἀριστερᾶς). Δέν γνωρίζω πῶς νά σᾶς ὀνομάσω. Εἶσθε πέντε κομμάτια. Ὅταν λέγω "τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς" ἐννοῶ τό Κομμουνιστικό Κόμμα.

»Λέγω, λοιπόν, ὅτι ὑπάρχει διά τό πολίτευμα πάντοτε ὁ κίνδυνος ὁ ὁποῖος προκαλεῖται ἀπό τήν δραστηριότητα τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς. Δέν ὁμιλῶ κύριοι συνάδελφοι, μέ προκαταλήψεις καί πάντως ἔχω τό θάρρος καί τήν ἱκανότητα νά εἶμαι ἀντικειμενικός. Ὁ κίνδυνος πού προκαλεῖ ἡ δραστηριότης τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς εἶναι θετικός καί ἀρνητικός. Θετικός μέν, διότι ἡ Ἀριστερά αὐτή ἐπιδιώκει νά ἀντικαταστήση τήν δημοκρατίαν μέ τήν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου. Ἀρνητικός δέ, διότι ὅταν ἡ ἀπειλή αὐτή καθίσταται ἐπικίνδυνος, προκαλεῖ τάς ἀντιδράσεις ὅλων τῶν δυνάμεων ἐκείνων αἱ ὁποῖαι, μολονότι προτιμοῦν τήν δημοκρατίαν, ὅταν τεθοῦν πρό τοῦ διλήμματος μεταξύ ἐρυθρᾶς καί μελανῆς δικτατορίας προτιμοῦν τήν τελευταίαν.

»Καί εἶναι ἀνάγκη νά ἀντιληφθῆ κάποτε ἡ Ἀριστερά τήν ἀλήθεια αὐτήν. Ἡ ἱστορία διδάσκει ὅτι ὅλαι αἱ δικτατορίαι κατά τήν διαδικασίαν αὐτήν ἐγεννήθησαν: μέ τήν ἐπίκλησιν, δηλαδή, τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου, ἄλλοτε ὑπαρκτοῦ καί ἄλλοτε ἀνυπάρκτου.

»Εἶναι καιρός ὅμως νά ἀντιληφθῆ αὐτή ἡ Ἀριστερά ὅτι ὀφείλει νά ἀλλάξη τακτικήν ὄχι μόνον διά τό καλόν τοῦ τόπου, ἀλλά καί διά τό καλόν τῶν ὀπαδῶν της, οἱ ὁποῖοι ἐπί 40 χρόνια ταλαιπωροῦνται ἐξ αἰτίας σφαλμάτων της.

»Κύριοι βουλευταί,

»Χωρίς νά ἔχω προκαταλήψεις καί χωρίς νά ἐπιθυμῶ νά γίνω δυσάρεστος, ὀφείλω νά σᾶς ἐπισημάνω τάς ἐστίας ἐκείνας πού, ὁπουδήποτε καί ἄν ὑπάρχουν, ἀποτελοῦν ἀπειλήν κατά τῆς δημοκρατίας. Καί εἶναι ἀνάγκη ὅλοι, ἀνεξαρτήτως προκαταλήψεων, νά παύσωμεν νά καλλιεργοῦμεν σχέσεις ἀμοιβαίας καλύψεως. Εἶναι ἀνάγκη εἰς τόν τόπον αὐτόν νά ξέρωμεν τί εἶναι ὁ κάθε ἕνας μας καί τί ἐπιδιώκει. Δέν ἔχει σημασία ἄν διαφωνοῦμεν ἀπό ἀπόψεως ἀρχῶν πολιτικῶν. Δέν ἔχει σημασίαν ἄν ἔχωμεν διάφορα προγράμματα. Ἕνα ἔχει σημασίαν: Ὅτι ὅλοι μας θά ἐπιδιώκωμεν τήν πραγματοποίησιν τῆς πολιτικῆς μας στά πλαίσια τῶν θεσμῶν τῆς δημοκρατίας. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος διά νά αἰσθανώμεθα ὅτι εἶναι ἀσφαλής ἡ δημοκρατία.

»Ἀλλά, ὅπως ἤδη εἶπα, γίνεται καί προσπάθεια ἀποπροσανατολισμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης καί σέ θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καλλιεργεῖται ἀπό τήν Ἀριστερά — καί αὐτό ἀναφέρεται στό σύνολο τῆς Ἀριστερᾶς — ἕνα αἴσθημα δυσπιστίας καί ἐχθρότητος πρός τήν δημοκρατική Δύση. Καί σκοπός τῆς προσπαθείας αὐτῆς εἶναι νά ἀποκοπῆ ἡ Ἑλλάς ἀπό τήν Δυτικήν Εὐρώπην καί νά ὁδηγηθῆ κατά μέν τήν ἄκραν Ἀριστεράν πρός Ἀνατολάς, κατά δέ τό ὑπόλοιπον τῆς Ἀριστερᾶς εἰς τό ἄγνωστον.

»Κύριοι βουλευταί,

»Θά προσθέσω μερικές άκόμη σκέψεις μου, διότι όπως είπα άρχόμενος τῆς όμιλίας μου, εἶναι ἀνάγκη πλέον νά ξέρωμεν ποῦ τό πᾶτε ἐσεῖς καί ποῦ τό πᾶμε ἐμεῖς.

»Εἰς τήν ἐκστρατείαν αὐτήν πρωτοπορεῖ ὁ ἀρχηγός τοῦ ΠΑΣΟΚ, στήν ἐκστρατεία ὁηλαδή τῆς ἀποχωρήσεως καί τῆς ἀποκοπῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν Δύσιν. (Ἀποτεινόμενος πρός τόν κ. Παπανδρέου). Σεῖς κάνετε καθημερινῶς κριτικήν τῶν πράξεών μου καί τῆς πολιτικῆς μου, ἐπιτρέψατέ μου λοιπόν νά κάμω κι ἐγώ μίαν κριτικήν.

»Α. Παπανδρέου: Μετά χαρᾶς.

»Κ. Καραμανλῆς: Διά νά γνωρίζωμεν ποῦ εὑρισκόμεθα... Ὁ ἀρχηγός τοῦ ΠΑΣΟΚ κατεχόμενος ἀπό ἕνα περίεργο σύμπλεγμα ἐναντίον τῶν Ἀμερικανῶν, ἐπιτίθεται συνεχῶς κατά τῆς Ἀμερικῆς καί κατ' ἐπέκτασιν κατά τῆς Εὐρώπης.

»Καταφέρεται κατά τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καί κατά τοῦ ΝΑΤΟ, τά ὁποῖα ἐν τούτοις θετικά ὑπεστήριζεν ὅταν εὑρίσκετο εἰς τήν ἐξουσίαν. Καί καταφέρεται ἀκόμη καί ἐναντίον τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς Δύσεως, ἐνῶ ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος ὡς σοσιαλιστής. Σοσιαλιστής ὅμως ἰδιόρρυθμος.

»Σοσιαλιστής ἰδιόρρυθμος λέγω, διότι ἀποδοκιμάζει τόν σοσιαλισμό τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὅπως ἀποδοκιμάζει καί τόν μαρξιστικόν σοσιαλισμόν τῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι προφανές ὅτι υἱοθετεῖ τόν σοσιαλισμόν ὡρισμένων χωρῶν τοῦ ἀδεσμεύτου κόσμου — τοῦ Τρίτου Κόσμου — σοσιαλισμόν ὅμως πού ταυτίζεται μέ μονοκομματικά καθεστῶτα.

»Διότι, κύριοι συνάδελφοι, αὐτές εἶναι οἱ τρεῖς μορφές τοῦ σοσιαλισμοῦ πού ἐμφανίζεται σήμερα στόν κόσμο. Εἶναι ὁ δημοκρατικός σοσιαλισμός τῆς Εὐρώπης, ὁ μαρξιστικός σοσιαλισμός τῆς Ἀνατολῆς καί ὁ σοσιαλισμός ὡρισμένων χωρῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, μοιραίως ταυτίζεται μέ καθεστῶτα μονοκομματικά. Ἂν αὐτό εἶναι ἀληθές, ἐξηγεῖται τότε ἡ παλαιοτέρα διακήρυξις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΠΑΣΟΚ ἐναντίον τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ καί ἡ τάσις μιᾶς μερίδος τῶν ὀπαδῶν του δι' ἐπαναστατικήν δρᾶσιν. Ἀλλ' ἐάν αὐτή εἶναι ἡ θέσις, ἡ πολιτική θέσις στή δημοσία ζωή τοῦ κόμματος τοῦ ΠΑΣΟΚ τότε θά πρέπη νά τήν γνωρίζωμεν ὅλοι, καί πρό παντός θά πρέπη νά τήν γνωρίζουν οἱ ὀπαδοί του. Διότι εἶναι ἀνάγκη κάθε κόμμα νά καθιστᾶ σαφές στόν λαόν ποῦ εἶναι δυνατόν νά τόν ὁδηγήση ἡ πολιτική του. Καθένας ἀσφαλῶς ἔχει τό δικαίωμα νά ἔχη τάς ἰδέας του, νά ἔχη τά προγράμματά του καί νά ἐπιδιώκη τήν νόμιμον ἐπικράτησιν. Ἀλλά εἶναι ἀναγκαῖον καί χρήσιμον νά γνωρίζωμεν ὅλοι μας, καί πρό παντός νά γνωρίζη ὁ ἑλληνικός λαός ποῦ τόν ὁδηγεῖ ἡ πολιτική ἑκάστου κόμματος. Διότι, κύριοι συνάδελφοι, δέν ὑπάρχει περισσότερον ἐπικίνδυνον πρᾶγμα στήν δημοκρατία ἀπό τήν σύγχυσιν.

»Ἡ πολεμική αὐτή ἐναντίον τῆς Δύσεως, Ἀμερικανῶν καί Εὐρωπαίων, γίνεται μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι αὐτοί εἶναι ὑπεύθυνοι διά τήν πτῶσιν τῆς δημοκρατίας στόν τόπο μας καί τήν τραγωδίαν τῆς Κύπρου. Αἱ κατηγορίαι ὅμως αὐταί κατά τήν γνώμην μου δέν εἶναι μόνον ἀβάσιμοι· εἶναι καί πολιτικῶς ὕποπτοι.

»Ὑπεύθυνοι δι' ὅλες αὐτές τίς συμφορές τοῦ ἔθνους μας εἴμαστε ἐμεῖς καί μόνον ἐμεῖς, οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦμε νά φορτώσουμε στούς ξένους τίς εὐθύνες μας, διότι δέν ἔχουμε τό θάρρος νά τίς ἀναλάβουμε. Δέν λέγω ὅτι δέν μποροῦν ξένες χῶρες διά τῆς πολιτικῆς των νά βλάψουν ἤ νά ὠφελήσουν. Ἀλλά ἡ εὐθύνη ἡ βασική, ἡ εὐθύνη ἡ πρωταρχική, ἡ εὐθύνη ἡ ἐθνική βαρύνει ἐμᾶς τούς Ἕλληνες. Αὐτό εἶναι ἑλληνικόν φαινόμενον: νά φορτώνουμε πάντοτε στούς ξένους τίς ἰδικές μας εὐθύνες, τά ἰδικά μας σφάλματα. Εἶναι μόνιμο φαινόμενο στήν ἱστορία τοῦ τόπου μας. Κάποτε θά πρέπη νά ἀναλάβουμε τήν εὐθύνην τῶν πράξεών μας, τῶν σφαλμάτων μας καί κατόπιν νά ἀναζητοῦμε ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τά ἐνθαρρύνουν.

»Κύριοι βουλευταί,

»Ἀνεφέρθην εἰς ὡρισμένα νοσηρά φαινόμενα πού ἐμφανίζονται τελευταῖα στήν δημοσία μας ζωή καί τά ὁποῖα προκαλοῦν ἐρωτηματικά διά τήν τύχην τῆς δημοκρατίας, φαινόμενα τά ὁποῖα προσεπάθησα δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μου νά ἀποτρέψω. Ἀφ' ἧς ἐπανῆλθα στήν Ἑλλάδα ἐπολιτεύθην μέ μετριοπάθειαν καί θά ἔλεγα μέ γενναιοφροσύνην. Ἐλησμόνησα ὅτι ἔχω φίλους καί ἐχθρούς καί προσεπάθησα νά ἀνοίξω μίαν νέαν πολιτικήν περίοδον στήν ζωήν αὐτοῦ τοῦ τόπου, περίοδον ἀπηλλαγμένην ἀπό τίς προκαταλήψεις καί τά πάθη τοῦ παρελθόντος. Καί προσεπάθησα ἐν μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν νά θεμελιώσω στόν τόπον αὐτόν μίαν ὑγιᾶ καί προοδευτικήν δημοκρατίαν, μίαν δημοκρατίαν πού θά συνδυάζη, ὅπως εἶπα, τήν ἐλευθερίαν μέ τήν τάξιν καί τήν τάξιν μέ τήν κοινωνικήν δικαιοσύνην. Διότι εἶναι ἀδύνατον νά ὑπάρξη τό ἕνα ἐξ αὐτῶν, χωρίς τό ἄλλο. Δέν μπορεῖτε νά ἔχετε ἐλευθερίαν χωρίς τάξιν, οὔτε μπορεῖτε νά ἔχετε τάξιν, ἐάν δέν ἀποδώσετε κοινωνική δικαιοσύνη.

»Ἠγωνίσθην, ἐπαναλαμβάνω, κύριοι βουλευταί, νά θεμελιώσω μίαν προοδευτικήν δημοκρατίαν. Καί ἀφοῦ ἀπέτρεψα τό χάος καί τόν ἀλληλοσπαραγμόν, πού ἦτο φυσικόν νά ἀναμένεται μετά τήν κατάρρευσιν τῆς δικτατορίας, ἔλαβα ὅλα τά μέτρα ἐκεῖνα τά ὁποῖα θά διηυκόλυναν τήν πραγματοποίησιν τῆς ἐπιδιώξεώς μου αὐτῆς.

»Ἡ ἐπιτυχία αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, πού εἶναι καί ἐπιτυχία ὅλων μας, ἀνεγνωρίσθη διεθνῶς ὡς θαῦμα ἑλληνικόν. Καί διότι πολλάκις ἡ λέξις αὐτή προκαλεῖ ἄλλοτε δυσφορίαν καί ἄλλοτε σχόλια εἰρωνικά, σᾶς πληροφορῶ ὅτι δέν εἶμαι ἐγώ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τό εἶπε αὐτό. Τό εἶπαν οἱ ξένοι καί τό εἶπαν πολλοί ξένοι: ὅτι στήν Ἑλλάδα συνετελέσθη ἕνα θαῦμα πολιτικό. Θαῦμα, ἐπαναλαμβάνω, τό ὁποῖον ὑπῆρξε ἔργον ὅλων μας — τῶν κομμάτων καί τοῦ λαοῦ. Ἀλλά τό θαῦμα αὐτό ξύπνησε, ὅπως δέν ἔπρεπε νά ἀναμένεται, τό σαράκι τῆς φυλῆς, τήν μανία ὁηλαδή νά καταστρέφωμεν ἐκεῖνα τά ὁποῖα μέ μόχθους καί θυσίες δημιουργοῦμεν. Μανία πού θυμίζει τόν ψαρᾶ τοῦ Σαίξπηρ, ὁ ὁποῖος εὑρών κάποτε στήν θάλασσα ἕνα μαργαριτάρι καί θαμπωθείς ἀπό τήν λάμψιν του τό ξαναπέταξε στήν θάλασσα. Αὐτό σημαίνει ὅτι μή ἐκτιμῶντες ἐπαρκῶς αὐτό τό ὁποῖον μετά πολλάς, σκληράς δοκιμασίας ἐπετεύχθη εἰς τόν τόπον μας, ἀπειλοῦμε νά τό πετάξουμε, μιμούμενοι τόν ψαρᾶ, στήν θάλασσα.

»Ἤδη ἀνεβίωσεν ὡρισμένος κύκλος ἀπό θλιβερές προδικτατορικές συνήθειες, οἱ ὁποῖες ἀσφαλῶς δέν θεμελιώνουν τήν δημοκρατίαν, διά νά μήν εἴπω ὅτι ἀπειλοῦν τήν δημοκρατίαν.

»Ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος, ἡ δημαγωγία, πού εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός τῆς δημοκρατί-

ας, ἄρχισε καί πάλι νά ἀσκῆται κατά τρόπον ἀδίστακτον καί ἐπικίνδυνον. Ἡ ἄρνησις τῶν ἀρχῶν τῆς δημοκρατίας καί ἡ ὑποκατάστασίς των ἀπό τό πεζοδρόμιον ἔγινε τῆς μόδας. Ἡ ὑπονόμευσις τῆς οἰκονομίας μας μέ ἀπεργίες καί ἀναστατώσεις κοινωνικές ἐνθαρρύνεται συστηματικά, ὅπως ἐνθαρρύνονται καί τά πάθη. Καί ὅλα αὐτά δημιουργοῦν ἕνα κλῖμα ἀπρόσφορο γιά τήν δημοκρατία καί πάντως ἐπικίνδυνον διά τό μέλλον τοῦ τόπου. Ἐάν, κύριοι συνάδελφοι, ἡ ἐκστρατεία αὐτή, διά νά μή εἴπω ὁ πολιτικός ἐκτραχηλισμός, δέν ἀναχαιτισθῆ ἐγκαίρως, θά ἔχη ὀδυνηρές συνέπειες διά τόν τόπον. Καί αὐτό δέν εἶναι ἀνάγκη νά εἶναι κανείς προφήτης διά νά τό ἰδῆ. Τό ἐπιβεβαιώνουν ἡ ἁπλῆ λογική, ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος καί πέραν αὐτῶν ἡ διεθνής πρακτική.

»Καί θά ἤθελον, ἐν ὄψει τῶν κινδύνων αὐτῶν, νά ἀποτολμήσω μίαν ἔκκλησιν πρός τάς δυνάμεις ἐκείνας αἱ ὁποῖαι τούς προκαλοῦν: νά παύσουν νά ταλαιπωροῦν τόν τόπον καί μαζί μέ αὐτόν τούς ὀπαδούς των.

»Παραλλήλως ὅμως καί πρό παντός θά ἀπευθύνω πρόσκλησιν πρός τήν μεγάλην πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ μας, τήν πλειοψηφίαν ἐκείνην ἡ ὁποία, ἀνεξαρτήτως τοποθετήσεως, θέλει τήν γαλήνην καί τήν προκοπήν αὐτοῦ τοῦ τόπου. Καί δέν ἀμφιβάλλω ὅτι πολλοί καί ἀπό τούς ὀπαδούς τῶν δυνάμεων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν αὐτούς τούς κινδύνους, θά ἀνταπεκρίνοντο εἰς αὐτήν τήν πρόσκλησιν. Ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων, ἀνεξάρτητα ἀπό ἰδεολογικές τοποθετήσεις, θέλει τήν προκοπήν καί τήν γαλήνην τῆς Ἑλλάδος.

»Τήν καλῶ νά βγῆ ἀπό τήν ἀδράνειά της. Εἶναι γεγονός βεβαιωμένον ὅτι εἰς ὅλους τούς κλάδους, τίς κοινωνικές ἀναταραχές τίς προκαλοῦν ὠργανωμέναι μειοψηφίαι. Ὀφείλει λοιπόν ἡ πλειοψηφία νά ἀγωνισθῆ καί νά προστατεύση τήν δημοκρατίαν. Καί ὀφείλει ὄχι μόνον νά μή ἀκολουθῆ τάς ὠργανωμένας αὐτάς μειοψηφίας, ἀλλά καί νά ἀντιδρᾶ ἐνεργῶς ἐναντίον τῶν ἀναρχικῶν ἐπιδιώξεων.

»Ἄν ἡ μεγάλη πλειοψηφία δέν τό πράξη θά εἶναι ἄξια τῆς τύχης της. Διότι, ὅπως εἶπα κάποτε, κανένας δέν μπορεῖ νά σώση ἕνα λαό ἐναντίον τῆς θελήσεώς του καί ἰδίως εἰς τήν δημοκρατίαν. Ἡ δημοκρατία, κύριοι συνάδελφοι, δέν ἐπιβάλλεται. Ἡ δημοκρατία βιώνεται, πρέπει νά εἶναι πρᾶξις εἰς τήν καθημερινήν ζωήν ἑκάστου πολίτου. Ἠμπορεῖ ἡ Πολιτεία νά προστατεύση τήν ζωήν τοῦ πολίτου. Ἠμπορεῖ νά προστατεύση τήν περιουσίαν του. Τήν ἐλευθερίαν του ὅμως, πού εἶναι τό ὑπέρτατον ἀγαθόν, θά τήν προστατεύση μόνος, ἀγωνιζόμενος ὑπό τήν σκέπην τῆς Πολιτείας ἐναντίον τῶν ὑπονομευτῶν της.

»Κύριοι βουλευταί,

»Πιστεύω βαθύτατα ὅτι ἡ χώρα μας ἠμπορεῖ νά εὐημερήση. Ἠμποροῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, καί μήν τό θεωρήσετε αὐτό ρομαντισμόν, πτωχοί καί πλούσιοι, δεξιοί καί ἀριστεροί, νά χαίρωνται τόν ὅμορφο αὐτόν τόπο. Διότι ἡ εὐτυχία ἐξαρτᾶται περισσότερον ἀπό τήν ποιότητα τῆς ζωῆς καί ὀλιγώτερον ἀπό τά ὑλικά μέσα.

»Πιστεύω ὅτι εἰς τήν σημερινήν φάσιν τῆς ἱστορίας της, ἡ Ἑλλάς ἠμπορεῖ νά γίνη, μέσα εἰς ἕνα ἀναρχούμενον ἀσυνάρτητον κόσμον, ὑπόδειγμα δημοκρατίας. Καί διότι τό πιστεύω, καταλαμβάνομαι ἀπό ἀπόγνωσιν, ὅταν σκέπτωμαι ὅτι ἠμπορεῖ ἡ εὐκαιρία αὐτή νά χαθῆ ἀπό σφάλματα ἰδικά μας.

»Ἀξίζει ὅμως τόν κόπον, κύριοι συνάδελφοι, νά θυσιάσωμεν ὡρισμένας ἀδυναμίας μας, διά νά ἐξασφαλίσωμεν τήν εὐτυχίαν ἑνός λαοῦ ὁλοκλήρου».

Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ἀναρωτήθηκε ἐάν οἱ ἑλληνοαμερικανικές διαπραγματεύσεις δέν ἐπεκτείνονταν στό Αἰγαῖο καί τήν Κύπρο, ὁπότε ὁ Κ. Καραμανλῆς παρατήρησε ὅτι ἀφοροῦσαν μόνον τό καθεστώς τῶν βάσεων πού θά παρέμεναν στή χώρα. Κατόπιν, ὁ ἀρχηγός τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως ὑπογράμμισε ὅτι ἡ συμφωνία στήν ὁποία θά κατέληγε ἡ Κυβέρνηση ἔπρεπε, πρίν τήν ὑπογραφή της, νά δημοσιοποιηθεῖ καί νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο συζητήσεως. Τό Κυπριακό, τόνισε, δέν ἔπρεπε νά φύγει ἀπό τό πλαίσιο τοῦ ΟΗΕ, ἐνῶ οἱ διακοινοτικές εἶχαν ἀποτύχει, γιατί ἡ Τουρκία δέν πιεζόταν νά διαπραγματευθεῖ ἀλλά προτιμοῦσε νά παγιώσει τά τετελεσμένα στό κατεχόμενο τμῆμα τοῦ νησιοῦ. Κατόπιν, ἀναφέρθηκε στά ἐπεισόδια τοῦ Μαΐου καί χαρακτήρισε τό ἐργατικό νομοσχέδιο ἀντισυνταγματικό. Τά ἐπεισόδια στήν Ἀθήνα δέν ἦταν σημαντικά, ἐνῶ στή Ρόδο ἦταν ἀναμενόμενα μετά τήν «ἀψυχολόγητη» ἐπίσκεψη τοῦ 6ου στόλου. Ἀκόμη κατηγόρησε τήν Κυβέρνηση ὅτι ἔφερνε τή Βουλή πρό τετελεσμένων καί ὅτι δέν ἔκαμε τίποτε γιά νά ἐξυγιάνει τόν κρατικό μηχανισμό καί τήν οἰκονομία.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, θεώρησε τήν ἀπόπειρα γιά διάλογο μέ τήν Τουρκία ἀκατανόητη καί τήν πρόταση γιά προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο ἀδέξια, ἀφοῦ, ὅπως εἶπε, ἡ Ἑλλάδα δέν διεκδικοῦσε τίποτε καί δέν δεχόταν νά παραχωρήσει κανένα ἀπό τά νόμιμα δικαιώματά της. Χαρακτήρισε, ἐπίσης, τήν πρόταση γιά σύναψη Συμφώνου μή Ἐπιθέσεως ἀτυχῆ, τή στιγμή πού ἐθνικό ἔδαφος βρισκόταν ὑπό κατοχή στήν Κύπρο. Ἰδιαίτερα ἔντονη κριτική ἄσκησε στήν Κυβέρνηση γιά τήν πολιτική της στό Κυπριακό καί στό θέμα τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ. Γιά τό τελευταῖο, ὁ Α. Παπανδρέου εἶπε ὅτι οἱ Ἐννέα ἐπιθυμοῦσαν νά ἱκανοποιήσουν τήν Τουρκία, ἐνῶ δέν ἤθελαν νά ἀναλάβουν τό κόστος γιά τήν ἀναδιάρθρωση τῆς ἑλληνικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ἐπανέλαβε γιά μιά ἀκόμη φορά ὅτι, δηλώνοντας πώς ἀνῆκε στή Δύση, ἡ Ἑλλάδα ἔδινε τήν ἐντύπωση στίς Μεγάλες Δυνάμεις ὅτι ἦταν δεδομένη γιά τή δυτική συμμαχία, καί συνέκρινε τήν ἀντίδραση τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία εἶχε ἀπειλήσει ὅτι θά ἔκλεινε τίς ἀμερικανικές βάσεις. Ἐφόσον, συνέχισε, ἡ πολιτική τῶν ΗΠΑ ἦταν ἀντίθετη στά συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, ἐπεισόδια ὅπως αὐτά τῆς Ρόδου, ἦταν δικαιολογημένα. Τέλος, ἀνέπτυξε τίς θέσεις τοῦ ΠΑΣΟΚ γιά τή λαϊκή συμμετοχή στή διαδικασία λήψεως ἀποφάσεων, ἐνῶ ἄσκησε καί κριτική στήν Κυβέρνηση γιά αὐταρχική πολιτική στό συνδικαλιστικό καί γιά ἀναποτελεσματικότητα στό οἰκονομικό πεδίο.

Τέλος, ὁ προέδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, σημείωσε ὅτι ἡ χώρα βρισκόταν στό μέσο ἑνός κυκλῶνα, γεγονός πού ἔκαμε ἀκόμη περισσότερο ἀναγκαία τήν ἐθνική ὁμοψυχία. Τό κόμμα του δέν ἔθετε θέμα ἀποχωρήσεως ἀπό τό NATO καί συμφωνοῦσε μέ τήν προσπάθεια γιά ἔνταξη στήν ΕΟΚ, ἐνῶ ὑποστήριζε τήν ἀμοιβαία κατάργηση τῶν μεγάλων διεθνῶν συνασπισμῶν. Παράλληλα, ὅμως, πίστευε ὅτι οἱ ΗΠΑ προσπαθοῦσαν νά καθυποτάξουν τήν Ἑλλάδα στά συμφέροντά τους καί νά ἐπιβάλουν διχοτομική λύση στήν Κύπρο. Στό ἐσωτερικό μέτωπο, ὁ Η. Ἡλιοῦ ἀναφέρθηκε στήν «αὐταρχική» ἀντιμετώπιση τῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων, γιά νά ὑποστηρίξει ὅτι τό παρακράτος ἐπανεμφανιζόταν, ἐνῶ δήλωσε ὅτι ἡ οἰκονομία δέν πήγαινε καλά καί ὅτι μειωνόταν τό εἰσόδημα τῶν ἐργαζομένων[85].

ΜΕΣΑ ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ἐκδηλώνεται σοβαρή ἐσωτερική κρίση στήν ΕΔΗΚ, ὅταν ἀνώτατα στελέχη της καί μέλη τῆς κοινοβουλευτικῆς της ὁμάδας διαφοροποιοῦνται ἀπό τήν κομματική ἡγεσία, στό θέμα ἰδίως τῆς συνεργασίας μέ τήν Ἀριστερά. Ἡ κρίση θά κορυφωθεῖ κατά τή συνεδρίαση τῆς ΚΟ τῆς ΕΔΗΚ, στίς 15-18 τοῦ μηνός, ἐνῶ στίς 20 Ἰουνίου ὁ Γ. Μαῦρος θά ζητήσει τή διαγραφή τοῦ βουλευτῆ Δ. Τσάτσου ἀπό τίς τάξεις τοῦ κόμματος.

Ἡ διαγραφή τοῦ Δ. Τσάτσου στίς 7 Ἰουλίου, δέν θά θέσει τέρμα στήν ἐσωκομματική κρίση. Στίς 25 Σεπτεμβρίου, τρεῖς βουλευτές, οἱ Γ. Α. Μαγκάκης, Χ. Πρωτοπαππᾶς καί Α. Μήνης, θά ἀποχωρήσουν ἀπό τήν ΕΔΗΚ, ἐπικρίνοντας τήν ἡγεσία της ὅτι ἀφίσταται ἀπό τίς διακηρύξεις της ὑπέρ τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Λίγο ἀργότερα, θά ἀποχωρήσει καί ὁ πολιτευτής Α. Πεπονῆς.

Ἡ σοβαρή ἐσωτερική κρίση στό κόμμα τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως θά σηματοδοτήσει τήν παρακμή καί τῆς ἐκλογικῆς του ἀπηχήσεως, ἡ ὁποία θά καταστεῖ ἐμφανής στίς γενικές ἐκλογές τοῦ ἑπόμενου ἔτους.

18 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Μετά ἀπό συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἀνακοινώνει τήν αὔξηση κατά 15% τῆς τιμῆς ἀσφαλείας τῶν σιτηρῶν. Ἀκόμη, ἐξαγγέλλει πρόσθετη εἰσοδηματική ἐνισχυση γιά τούς καλλιεργητές τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, καθώς καί ἐνίσχυση κατά 10 δρχ. ἀνά κιλό τῶν κτηνοτρόφων πού θά προσκομίζουν τά ζῶα τους σέ ἐλεγχόμενα ψυγεῖα. Τά μέτρα αὐτά, καταλήγει ὁ ὑπουργός, συνεπάγονται ἐπιβάρυνση τοῦ Δημοσίου κατά 6,9 δισ. δρχ. ἔναντι 5,2 δισ. τό 1975.

21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶται μέ τό Σοβιετικό πρέσβη στήν Ἀθήνα, Ι. Οὐνταλτσώφ:

«Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἐδέχθη σήμερον τήν 7 μ.μ. τόν Σοβιετικόν πρέσβυν, κατόπιν αἰτήσεώς του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνακοίνωσε τά ἀκόλουθα, κατόπιν ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεώς του.

»Ἡ σοβιετική Κυβέρνησις θεωρεῖ σκόπιμον νά ἀπευθυνθῇ καί πάλιν πρός τήν ἑλληνικήν, σχετικῶς μέ τήν κατάστασιν εἰς τήν Κύπρον. Ἡ διατήρησις τῆς περιπλόκου καί ἐπικινδύνου αὐτῆς ἐστίας ἐντάσεως προκαλεῖ ἀνησυχίας. Ἡ μή διευθέτησις τοῦ Κυπριακοῦ ὁδηγεῖ εἰς τήν διατήρησιν τῆς στρατιωτικῆς ἀναμετρήσεως, διατηρεῖ τήν ἔντασιν εἰς τήν Κύπρον καί τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον, ἐνισχύει τόν κίνδυνον τῆς διχοτομήσεως τῆς νήσου καί ἀποτελεῖ ἀπειλήν διά τήν ἀνεξαρτησίαν καί τήν ὕπαρξιν ἑνιαίου Κυπριακοῦ Κράτους.

»Ἡ Σοβιετική Ἕνωσις καταβάλλει προσπαθείας διά τήν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας καί τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Κύπρου καί εἶναι πεπεισμένη ὅτι, βάσει τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, ἠμπορεῖ καί πρέπει νά ἐξευρεθῇ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ χάριν τῆς εἰρήνης εἰς τήν περιοχήν καί τήν Εὐρώπην, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν συμφερόντων τῶν δύο Κοινοτήτων καί ἄνευ ξένων ἐπεμβάσεων. Οἱ προσπάθειες ὅμως τοιούτων ἐπεμβάσεων, οἱ ὁποῖες παραγνωρίζουν τά Ἡνωμένα Ἔθνη, συνεχίζονται καί ἀποβλέπουν εἰς λύσεις ὑποταγμένας εἰς τά συμφέροντα συνασπισμῶν.

»Ἡ Σοβιετική Ἕνωσις εἶναι ὑπέρ δραστηρίου ρόλου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεών των αἱ ὁποῖαι προβλέπουν τήν ἀπομάκρυνσιν τῶν ξένων στρατευμάτων κ.λπ., κ.λπ. Ἡ Σοβιετική Ἕνωσις διαφωνεῖ πρός τίς προσπάθειες τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ θέματος ἀπό τά Ἡνωμένα Ἔθνη καί μεταβολῆς τοῦ κοινοτικοῦ διαλόγου εἰς κάλυμμα ἐξωτερικῶν ἐπεμβάσεων.

»Ἡ σύγκλησις ἀντιπροσωπευτικῆς διασκέψεως ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν θά διήνοιγε δυνατότητας λύσεως τοῦ προβλήματος, ἡ δέ ὑπόθεσις τῆς δικαίας διευθετήσεως τοῦ Κυπριακοῦ θά ἐκέρδιζε ἐάν ἡ Ἑλλάς προώθει τήν ἰδέαν τῆς διασκέψεως.

»Ἡ ἀποστρατικοποίησις τῆς νήσου καί ἡ κατάργησις τῶν βάσεων καί ἄλλων ἐγκαταστάσεων θά συνέβαλλε εἰς τήν δημιουργίαν εἰρηνικῆς ἀτμοσφαίρας εἰς τήν Κύπρον.

»Ἐαν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις συνεφώνει μέ τά ἀνωτέρω τοῦτο θά ἦτο ὑπέρ τῶν συμφερόντων τῆς Κύπρου καί τῆς Ἑλλάδος καί θά συνέβαλλε εἰς τήν ὕφεσιν εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον.

»Τό θέμα τῆς ἐσωτερικῆς διαρθρώσεως τοῦ κυπριακοῦ Κράτους θά πρέπη νά λυθῇ ἀπό τούς ἰδίους τούς Κυπρίους βάσει τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν. Ἡ Κύπρος χρειάζεται ἐσωτερικήν διάρθρωσιν ἐπί σταθερᾶς βάσεως καί ἐν συνδυασμῷ τῶν δικαιωμάτων καί συμφερόντων τῶν δύο κοινοτήτων. Ἡ λύσις ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἐάν οἱ δύο πλευρές θά ἐπιδείξουν ὑπομονήν καί κατανόησιν καί ἀπό τό πόσον ἐποικοδομητικές θά εἶναι οἱ προτάσεις τῶν δύο πλευρῶν ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς κυριαρχίας καί ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Κύπρου.

»Ἡ Σοβιετική Ἕνωσις εἶναι ἕτοιμη νά συνεργασθῇ μέ τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν καί μέ ἄλλα Κράτη καί νά

συμβάλη εἰς τήν ἐξεύρεσιν τοιαύτης λύσεως. Ἐλπίζει δέ ὅτι αἱ ἀπόψεις της αὐταί θά εὕρουν τήν κατανόησιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Αἱ ἀπόψεις αὐταί τῆς σοβιετικῆς πλευρᾶς ἀνεκοινώθησαν εἰς τάς Κυβερνήσεις τῆς Κύπρου, Τουρκίας, ΗΠΑ, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καί τόν γεν. γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἀπαντῶν εἶπεν εἰς τόν Σοβιετικόν πρέσβυν ὅτι τό κυπριακόν θέμα ἀνήκει εἰς τήν πλήρη πρωτοβουλίαν τῆς κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἡ ὁποία καί τό χειρίζεται ὑπευθύνως. Ἡ Ἑλλάς παρέχει πλήρη τήν συμπαράστασίν της εἰς τήν Κύπρον, ἀλλά δέν ἀναλαμβάνει αὐτοβούλως πρωτοβουλίας. Παλαιότερον ἐχειρίζετο τό θέμα ἡ Ἑλλάς διότι ἡ Κύπρος ἦτο ἀποικία. Σήμερον ὅμως ὑφίσταται κυρίαρχον καί ἀνεξάρτητον κυπριακόν Κράτος μέ ἐκλεγμένην Κυβέρνησιν ἡ ὁποία καί χειρίζεται τό θέμα.

»Συμφωνοῦμεν ἐπί τῶν ἀρχῶν τάς ὁποίας ἐξεθέσατε διά τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, εἶναι δέ γνωστόν ὅτι ἡ ἑλληνική πλευρά ἔχει προκαλέσει ὀκτώ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας καί μίαν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκθέτουν αὐτάς ἀκριβῶς τάς ἀρχάς διά τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ Τουρκία εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἀρνεῖται νά ἐφαρμόση τάς ἀποφάσεις αὐτάς, οἱ δέ τρίτοι, τυχόν παρεμβαίνοντες, προσπαθοῦν νά τήν πείσουν νά τό πράξη. Τό πρόβλημα ἑπομένως καί τήν ἔντασιν τήν δημιουργεῖ ἡ Τουρκία λόγῳ τῆς στάσεώς της αὐτῆς. Τό θέμα εἶναι πῶς θά ἐπιβληθοῦν αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί αἱ ἀρχαί ἐπί τῶν ὁποίων συμφωνοῦμεν. Τί πράττει ἡ Σοβιετική Ἕνωσις ὡς Μεγάλη Δύναμις ἐνδιαφερομένη διά τήν εἰρήνην διά νά ἐφαρμοσθοῦν αἱ ἀρχαί αὐταί;

»Ὁ Σοβιετικός πρέσβυς λέγει ὅτι εἰς τήν Μόσχαν θά εὕρη θετικήν ἀπήχησιν ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς στάσεως τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος ἡ ὁποία (ἐπιβεβαίωσις) ἔχει ἰδιάζουσαν βαρύτητα τήν στιγμήν αὐτήν. Εὐχαριστεῖ, ἐν συνεχείᾳ, τόν κύριον πρωθυπουργόν διότι ὑποστηρίζει πάντοτε τήν ἰδέαν τῆς διασκέψεως.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπεδέχθη τήν ἰδέαν αὐτήν ἀφ' ἧς διετυπώθη, ἀλλά ὅτι τήν ἔχει ἀπορρίψει ἡ Τουρκία. Τό πρόβλημα, λέγει ὁ κύριος πρωθυπουργός, δέν εἶναι οὔτε στήν Ἀθήνα, οὔτε στήν Λευκωσία, οὔτε στήν Οὐάσιγκτων, ἤ ὁπουδήποτε ἄλλου, ἀλλά στήν Ἄγκυραν. Ἀκόμη καί ἐάν πραγματοποιηθῆ ἡ διάσκεψις, πῶς θά ἐφαρμοσθοῦν αἱ ἀποφάσεις της; Πρέπει νά εὑρεθῆ τρόπος ἀσκήσεως πιέσεως ἐπί τῆς Τουρκίας.

»Ὁ Σοβιετικός πρέσβυς λέγει ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του δέν εἶναι ἀπρισιόδοξος διά τά ἀποτελέσματα τῆς διασκέψεως καί ἠμπορεῖ νά εὑρεθοῦν τρόποι ἀσκήσεως ἐπιρροῆς ἐπί τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι δέν πρόκειται περί τῶν μερῶν, ἀλλά περί τῆς Τουρκίας, διότι ἀπό πλευρᾶς Ἑλλάδος καί Κύπρου δέν ὑπάρχουν δυσκολίες ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Συνοψίζων ὁ κύριος πρωθυπουργός ἐπαναλαμβάνει τήν ἀρχικήν του δήλωσιν ὅτι τήν πρωτοβουλίαν ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ἔχει ἡ κυπριακή Κυβέρνησις, καθ' ὅσον ἀφορᾶ δέ ἡμᾶς συμφωνοῦμεν καί μέ τάς ἐπιδιώξεις καί μέ τήν διαδικασίαν, δεδομένου ὅτι ἐνισχύομεν οἱανδήποτε πρωτοβουλίαν ἡ ὁποία θά ἔδιδε λύσιν σύμφωνον μέ τάς ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμ. Ἐθνῶν. Ἐκφράζει ὅμως ἀμφιβολίας ἐάν ἡ διαδικασία αὐτή θά ἀποδώση ἀποτελέσματα ἄνευ πιέσεως ἐπί τῆς Τουρκίας διά νά λογικευθῆ.

»Ὁ Σοβιετικός πρέσβυς πρό τῆς ἀποχωρήσεώς του ἀνεφέρθη εἰς τήν σοβιετικήν πρότασιν περί διασκέψεως περιβάλλοντος, ἐνεργείας καί συγκοινωνιῶν εἰς Εὐρώπην ἡ ὁποία συζητεῖται εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Οἰκονομικήν Ἐπιτροπήν καί ἐζήτησε τήν συνεργασίαν τῆς Ἑλλάδος ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν κατ' ἀρχήν συμπάθειάν του διά τήν ἰδέαν, ἐπεφυλάχθη ὅμως διά συγκεκριμένην ἀπάντησιν, ἡ ὁποία θά δοθῆ ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν»[86].

23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Συνέρχεται, σέ πλήρη σύνθεση, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο.

Κατά τή συνεδρίαση, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἀναφέρθηκε στίς ἐργασίες τῆς διασκέψεως τοῦ ΟΟΣΑ, στήν ὁποία γιά πρώτη φορά εἶχε προεδρεύσει ἡ Ἑλλάδα. Ἀκόμη, ἐνημέρωσε τό Συμβούλιο γιά τίς ἐπαφές πού εἶχε τό Παρίσι πάνω στό θέμα τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ. Στή συνέχεια, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, ἐξέθεσε τήν πορεία τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Τέλος, ὁ πρωθυπουργός ζήτησε τήν ἐντατικοποίηση τῶν προσπαθειῶν καί τήν ἐπιτάχυνση τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως, ἐπιμένοντας ἰδιαίτερα στήν ἀνάγκη νά προωθηθοῦν καί νά ἐκτελεστοῦν οἱ ἀπαραίτητες μελέτες στούς τομεῖς τῶν δημοσίων ἔργων, τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, τῆς ὑγείας καί τῆς γεωργίας. Γιά τήν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν αὐτῶν, προγραμματίστηκε σειρά συσκέψεων τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τούς ἁρμόδιους ὑπουργούς.

Τήν ἴδια ἡμέρα, συγκαλεῖται εὐρεῖα σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, μέ θέμα τήν προστασία τῶν ἐθνικῶν θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνα καί τοῦ Ἐρεχθείου καί τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιᾶς τῆς χώρας γενικότερα. Ἐξαγγέλθηκε, ἀκόμη, μεταξύ ἄλλων, ἡ ἀνέγερση Βυζαντινοῦ Μουσείου στή Θεσσαλονίκη καί τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει:

«Εἰς εὐρεῖαν σύσκεψιν, ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ καί εἰσηγητή τόν ὑπουργόν Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν κ. Τρυπάνην, μέ συμμετοχήν ἁρμοδίων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων καί τῶν εἰδικῶν συμβούλων τοῦ πρωθυπουργοῦ κ.κ. Σπέντζα καί Κυριακοπούλου, ἐλήφθησαν ἀποφασιστικά μέτρα ὄχι μόνον διά τήν διάσωσιν καί συντήρησιν τοῦ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος, μνημείων καί ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἀλλά καί τήν περαιτέρω ἀξιοποίησιν χάριν τοῦ συνόλου τῶν παραδοσιακῶν θησαυρῶν τῆς χώρας.

»Ἡ εἰδικωτέρα μέριμνα τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐστράφη περί τήν διαφύλαξιν ἑνός ἀνεκτιμήτου διά τήν χώραν θη-

σαυροῦ — τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ὡς γνωστόν, ὁ κ. Καραμανλῆς εἶχε πρό ὀκταμήνου περίπου ἐξετάσει ἐπιτοπίως τά προβλήματα διά τήν διάσωσιν καί ἀξιοποίησιν τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω, ἐντός μάλιστα τοῦ εὐρυτέρου πλαισίου τῆς ἀναπτύξεως τῆς Χαλκιδικῆς.

»Μετά ἐπανειλημμένας συσκέψεις μεταξύ ἁρμοδίων, ἀλλά καί ἀντιπροσωπειῶν τῆς Πολιτείας τοῦ Ἄθω ἐνεκρίθησαν οἱ ἐν ἀρχῇ ἀναφερόμενες ἀποφάσεις καί ἡ διάθεση πιστώσεων γιά τήν διάνοιξη δασικῶν ὁδῶν πυρασφαλείας, ἠλεκτροδοτήσεως τῆς περιοχῆς καί κατασκευῆς τῆς ὁδοῦ Δάφνης - Καρυῶν. Τέλος, σέ νέα σύσκεψη θά ληφθοῦν καί περαιτέρω ἀποφάσεις διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῶν ἔργων μέ τά ὁποῖα τό Ἅγιον Ὄρος ὄχι μόνον θα ἀντιμετωπίση τόν κίνδυνον καταστροφῆς ἐκ τοῦ χρόνου, ἀλλά καί θά ἀποτελέση μοναδικόν εἰς τόν κόσμον ἱστορικόν, θρησκευτικόν καί καλλιτεχνικόν χῶρον.

»Ἐν συνεχείᾳ ἀπεφασίσθησαν:

»α. Ἡ συμπλήρωσις τῶν ἀρξαμένων ἐργασιῶν διευθετήσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Δήλου. Εἰς τήν διευθέτησιν αὐτήν περιλαμβάνεται ἡ κατεδάφισις παλαιῶν κτισμάτων, ἡ ἐπέκτασις τοῦ περιπτέρου τουρισμοῦ, ἡ ἀνέγερσις νέας πτέρυγος μουσείων καί ἄλλαι ἐργασίαι διά τήν προσαρμογήν ὅλου τοῦ χώρου εἰς τάς αἰσθητικάς ἀνάγκας τοῦ ἱστορικοπολιτιστικοῦ περιβάλλοντος.

»β. Ἡ ἀνέγερσις Βυζαντινοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης εἰς ἐπί τούτῳ παραχωρούμενον οἰκόπεδον, παραπλεύρως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς πόλεως.

»γ. Ἡ ἀνέγερσις νέου Μουσείου πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως διά τήν τοποθέτησιν τῶν γλυπτῶν τοῦ Ἐρεχθείου καί τοῦ Παρθενῶνος, τά ὁποῖα, ἀνεκτιμήτου ἀξίας, διά νά διασωθοῦν θά μεταφερθοῦν εἰς κλειστόν χῶρον.

»Ἀκολούθως συνεζητήθησαν θέματα σχετικά μέ τό Ἐθνικόν Θέατρον. (Εἰς τήν σύσκεψιν κληθείς παρέστη καί ὁ γενικός διευθυντής αὐτοῦ κ. Α. Μινωτῆς).

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσεν ἐντολήν νά ὑποβληθοῦν ἐντός μηνός προτάσεις διοικητικῶν καί οἰκονομικῶν μέτρων διά ριζικήν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, πρός τόν σκοπόν ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ Ὀργανισμοῦ.

»Ἀπεφασίσθη ἡ συμπλήρωσις καί ἀνακαίνισις τοῦ κτιρίου τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καί ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ὑπάρχοντος ἐλευθέρου χώρου διά νά περιλάβῃ τήν Δραματικήν Σχολήν, τάς διοικητικάς ὑπηρεσίας καί τούς ἀπαιτουμένους βοηθητικούς χώρους διά τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν σκηνῶν τοῦ θεάτρου.

»Ἀπεφασίσθη κατ' ἀρχήν ἡ ἀνέγερσις νέου μεγάλου κτιρίου Ἐθνικοῦ Θεάτρου καί θά μελετηθῇ ἡ τοποθέτησίς του εἰς περίοπτον θέσιν τῆς πρωτευούσης.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε, τέλος, ὁδηγίας διά τήν ἐπίσπευσιν μελετῶν συντηρήσεως, προσαρμογῆς καί ἀξιοποιήσεως τῶν κυριωτέρων ἀρχαιολογικῶν χώρων, μνημείων καί παραδοσιακῶν οἰκισμῶν τῆς χώρας. Τοῦτο, ὅπως ἐτόνισεν ὁ κ. Καραμανλῆς, ἐπιβάλλεται ὄχι μόνον διότι χρησιμεύουν ὡς "τουριστικοί μαγνῆτες", ἀλλά καί διότι, πρό παντός, ἀποτελοῦν τήν ἀνεκτίμητη καί ἀναπαλλοτρίωτη κληρονομία τοῦ ἔθνους».

25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρόεδρο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, Ζ. Σπενάλ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα. Ὁ Ζ. Σπενάλ διαβεβαίωσε τόν πρωθυπουργό ὅτι, ἐκτιμώντας τό δυναμισμό τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί τή σταθερότητα τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο ὑποστήριζε ἀνεπιφύλακτα τήν ταχεῖα ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ.

Ἕνα μῆνα περίπου ἀργότερα, στίς 22 Ἰουλίου, ὁ Ζώρζ Σπενάλ θά ἀπευθύνει στόν Κ. Καραμανλῆ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ὅπως σᾶς εἶχα ὑποσχεθεῖ κατά τήν ἐπίσημη παραμονή μου στήν Ἑλλάδα, μετά τήν ἐπιστροφή μου παρενέβην στήν Προεδρία τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν καί στήν Ἐπιτροπή τῶν Κοινοτήτων γιά νά ἐπιμείνω ὥστε ἡ ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος πραγματοποιηθῇ ἤδη στίς 27 Ἰουλίου.

»Φαίνεται σήμερα ὅτι αὐτό τό ἀποτέλεσμα εἶναι πλέον δεδομένο καί σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι μπορεῖτε νά ὑπολογίζετε σέ μιά πολύ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου πού θά ἐνεργῇ πλησίον τῶν ἐκτελεστικῶν θεσμῶν τῆς Κοινότητας γιά νά διεξαχθοῦν αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις κατά τόν πλέον ἐνεργό καί ὁλοκληρωμένο τρόπο.

»Παραμένω προσωπικά διαθέσιμος γιά νά παρακολουθήσουμε μέ τόν πρέσβυ σας στίς Βρυξέλλες τά προβλήματα πού μπορεῖ νά προκύψουν καί σχετικά μέ τά ὁποῖα θά ἦταν δυνατόν νά ἀσκηθῇ ἐπιρροή.

»Σᾶς εὐχαριστῶ καί πάλι γιά τήν ὑποδοχή πού μᾶς ἐπιφύλαξε ἡ χώρα σας καί σᾶς παρακαλῶ νά δεχθῆτε, κύριε πρωθυπουργέ, τήν ἔκφραση τῶν αἰσθημάτων μου ὑψηλῆς ἐκτιμήσεως»[87].

25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Κ. Χρυσανθόπουλος, ἀνακοινώνει τή διάθεση 92 δισ. δρχ. γιά κοινωνική προστασία, κατά τό ἔτος 1976:

«Ἡ διαφορά τοῦ ὕψους τῶν δαπανῶν γιά τήν κοινωνική προστασία κατά τό 1976 ἀπό τό ὕψος τῶν δαπανῶν τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἀποτελεῖ ἔμπρακτη ἐκδήλωση τοῦ ἐνδιαφέροντος πού ἐπιδιώκεται γιά τήν ἐπίλυση τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὅπως εἶναι ἡ προστασία τῆς ὑγείας, ἡ κοινωνική ἀσφάλιση καί ἡ κοινωνική πρόνοια.

»Εἰδικώτερα, ἡ συνολική δαπάνη κοινωνικῆς προστασίας τό ἔτος 1967 ἔφθασε στά 23.590 δισεκατομμύρια δρχ., τό 1975 στά 73.516 δισ. καί τό 1976 φθάνει στά 92.457 δισ. δρχ.

»Τό ἐθνικό εἰσόδημα σέ τρέχουσες τιμές, ἀπό 186.906 δισ. πού ἦταν τό 1967, αὐξήθηκε σέ 616.650 δισ. δρχ. τό 1975 καί σέ 706.064 δισ. τό 1976.

»Ὁ τακτικός προϋπολογισμός, ἐξ ἄλλου, ἀπό 41.600 δισ. τό 1967, αὐξήθηκε σέ 138.500 δισ. δρχ. τό 1975 καί σέ 171.500 δισ. τό 1976.

»Ἀπό τήν σύγκριση τῶν τιμῶν αὐτῶν προκύπτει ὅτι τό ἐθνικό εἰσόδημα στό διάστημα τῶν ἐτῶν 1967-1976 αὐξή-

θηκε κατά 277,76%, ὁ τακτικός προϋπολογισμός κατά 312,25% καί οἱ δαπάνες γιά τήν κοινωνική προστασία σημείωσαν αὔξηση 291,93%. Προκύπτει, ἐξ ἄλλου, ὅτι μεταξύ τῶν ἐτῶν 1975 καί 1976 πραγματοποιεῖται αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατά 14,50%, τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ κατά 23,82% καί τῶν δαπανῶν κοινωνικῆς προστασίας κατά 25,76%.

»Σέ γενικές γραμμές ὁ κοινωνικός προϋπολογισμός τοῦ 1976 περιλαμβάνει ἔσοδα 97.308 δισ. δρχ. καί ἔξοδα 92.457 δισ. δρχ.

»Κατά τομεῖς ἡ εἰκόνα παρουσιάζεται μέ τήν ἑξῆς μορφή:

	Ἔσοδα ἑκατ. δρχ.	Ἔξοδα ἑκατ. δρχ.
»α. Κοινωνική ἀσφάλιση	88.632	83.780
»β. Ὑγιεινή	5.550	5.550
»γ. Πρόνοια	3.126	3.126
»Σύν. ἑκατ. δρχ.	97.308	92.456
»Πλεόνασμα		4.852
		97.308

»Ὁ κοινωνικός προϋπολογισμός τοῦ 1976 παρουσιάζει ἔναντι τοῦ 1975 αὔξηση ἐσόδων κατά 21.497 ἑκατ. δρχ. (ποσοστό 28,34%).

»Ἡ αὔξηση αὐτή τῶν ἐσόδων ὀφείλεται στήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀσφαλισμένων, στήν αὔξηση τῶν μισθῶν καί τῶν ἡμερομισθίων, τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῶν εἰσφορῶν ὡρισμένων ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν, στήν αὔξηση τῶν ἐπιχορηγήσεων ἀπό τόν κρατικό προϋπολογισμό καί στήν ἐφαρμογή τοῦ ν. 38/75, μέ τόν ὁποῖον παρέχονται διευκολύνσεις γιά τήν ἐξόφληση τῶν ἀσφαλιστικῶν εἰσφορῶν πού καθυστεροῦνται μέ ἀποτέλεσμα τήν ἐνημέρωση ἐκείνων πού καθυστεροῦσαν τίς καταβολές.

»Ὁ κοινωνικός προϋπολογισμός τοῦ 1976 παρέχει στοιχεῖα γιά 1.389 φορεῖς Κοινωνικῆς Προστασίας, ἀπό τούς ὁποίους οἱ 362 εἶναι φορεῖς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως, 131 Νοσηλευτικά Ἱδρύματα καί 896 Ἱδρύματα Κοινωνικῆς Προνοίας.

»Κατά τό 1976 μέσῳ τῶν φορέων Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως, πού ὑπάγονται στό Ὑπουργεῖο Κοινων. Ὑπηρεσιῶν θά διατεθοῦν γιά τήν κοινωνική προστασία 52.017 δισ. δρχ. καί μέσῳ τῶν φορέων πού ὑπάγονται σέ ἄλλα Ὑπουργεῖα 9.493 δισ. δρχ. Μέσῳ τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλίσεως προσωπικοῦ ΔΕΗ, ΟΛΠ καί Δήμων θά διατεθοῦν 1.438 δισ. Μέσῳ ἐξ ἄλλου τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ θά διατεθοῦν 18.410 δισ. δρχ. γιά τίς συντάξεις πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν συνταξιούχων, 2.248 δισ. δρχ. γιά τήν περίθαλψη τῶν δημ. ὑπαλλήλων καί 174 ἑκατ. δρχ. τῶν στρατιωτικῶν καί τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας.

»Γιά τήν ὑγεία θά διατεθοῦν ἐπίσης 2.874 δισ. δρχ. ἀπό τόν προϋπολογισμό τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καί 2.676 δισ. δρχ. ἀπό τόν προϋπολογισμό τῶν Νομαρχιῶν.

»Γιά τήν Πρόνοια 2.095 δισ. δρχ. ἀπό τό Ὑπουργεῖο καί 1.031 δισ. δρχ. ἀπό τίς Νομαρχίες.

»Τό σύνολο ὅλων αὐτῶν τῶν δαπανῶν ἀνέρχεται στά 92.456 δισ. δρχ. γιά τά ὁποῖα μιλήσαμε.

»Ἀπό τά 92.456 δισ. δρχ. πού διατίθενται ἐφέτος γιά τήν κοινωνική προστασία τά 62.498 δισ. δρχ. θά διατεθοῦν γιά τήν κοινωνική ἀσφάλιση καί μαζί μέ αὐτά θά διατεθοῦν τά 20.832 δισ. τοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τήν συνταξιοδότηση καί περίθαλψη τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, δηλαδή ἡ κοινωνική ἀσφάλιση θά ἀπορροφήση ποσόν 83.780 δισ. δρχ.

»Τά ἔσοδα τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ὀργανισμῶν πού βρίσκονται ὑπό τήν ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν αὐξήθηκαν τό 1976 κατά 13.979 δισ. δρχ. ἐξ αἰτίας τῶν λόγων πού ἀναφέραμε. Ἡ αὔξηση αὐτή τούς ἔδωσε τήν δυνατότητα νά αὐξήσουν καί τίς παρεχόμενες συντάξεις, ὅπου δέ δέν ὑπῆρχε εὐρωστία γιά νά προχωρήσουν σ' αὐτήν — ΙΚΑ — ἦρθε ἀρωγός τό Κράτος. Ἔτσι, οἱ συντάξεις τοῦ ΙΚΑ αὐξήθηκαν κατά 30% περίπου καί τά κατώτατα ὅρια τῶν συντάξεων κατά 45%, αὐξήθηκε τό ἐπίδομα συζύγου κατά 56%, τά ἐπιδόματα ἀσθενείας κατά 80%, τά ἐπιδόματα τοκετοῦ κατά 66% κ.λπ. καί ἀνῆλθε τό ὅριο τοῦ ἀσφαλιστέου μισθοῦ ἀπό 9.000 σέ 18.400 δρχ.

»Ἐξ ἄλλου διπλασιάσθηκαν οἱ συντάξεις τοῦ ΟΓΑ, αὐξήθηκαν κατά 60% τοῦ Ταμείου Ἐμπόρων, κατά 20% τοῦ ΤΣΑΥ καί τοῦ Ταμείου Νομικῶν κατά 30-40%.

»Οἱ ἀσφαλισμένοι στούς Ὀργανισμούς Κοιν. Ἀσφαλίσεως ἁρμοδιότητος Ὑπουργείου Κοιν. Ὑπηρεσιῶν ἀνέρχονται στούς 3.301.842 γιά κύρια σύνταξη, σέ 669.913 γιά ἐπικουρική, σέ 405.386 γιά ἐφ' ἅπαξ καί σέ 4.062.981 γιά ἀσθένεια. Ἄλλα 4.556.468 εἶναι τά μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους.

»Οἱ δαπάνες διοικήσεως, ἐξ ἄλλου, τῶν Ὀργανισμῶν αὐτῶν θά ἀνέλθουν σέ 2.392 δισ. δρχ. ἔναντι 1.763 δισ. τοῦ 1975.

»Ποσό 5.550 δισ. δρχ. θά διατεθῆ, ὅπως εἴπαμε, ἀπό τό Ὑπουργεῖο Κοιν. Ὑπηρεσιῶν καί τίς Νομαρχίες γιά τήν ὑγεία. Ἀπό αὐτά 1.178 δισ. θά διατεθοῦν γιά τήν ὑγειονομική καί νοσηλευτική περίθαλψη καί 65,3 δισ. δρχ. γιά τήν ὑγεία τῶν ἀγροτῶν.

»Πέραν αὐτῶν ποσό 2.247 δισ. δρχ. θά διατεθῆ γιά τήν ὑγειονομική περίθαλψη τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

»Στόν κοινωνικό προϋπολογισμό ἀναφέρονται 131 νοσοκομεῖα, ἀπό τά ὁποῖα τά 104 εἶναι κρατικά καί τά 27 ἰδιωτικοῦ δικαίου. Τό σύνολο τῶν ἐξόδων τους γιά τό 1976 ὑπολογίζεται σέ 9.837 δισ. δρχ.

»Τό 1976 θά διατεθῆ γιά τά προγράμματα Κοινωνικῆς Προνοίας ποσό 3.126 δισ. δρχ.

»Ἀπ' αὐτά, τά 1.370 δισ. θά διατεθοῦν γιά τήν προστασία τοῦ παιδιοῦ, τά 168 δισ. δρχ. γιά τήν δημόσια ἀντίληψη καί τά 286 δισ. δρχ. γιά γενικές δαπάνες προνοίας.

»Ὅπως φαίνεται ἀπό τόν κοινωνικό προϋπολογισμό ὑπάρχουν 896 φορεῖς Κοιν. Προνοίας ἀπό τούς ὁποίους 577 εἶναι ΝΠΔΔ καί 319 Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ἐπιχορηγούμενοι.

»Τέλος, στόν κοινωνικό προϋπολογισμό τοῦ 1976, πού μόλις ἐξεδόθη, ὑπάρχουν στοιχεῖα γιά τά ἔσοδα καί τίς δαπάνες ὅλων τῶν Ὀργανισμῶν καθώς ἐπίσης καί πίνακες πού δείχνουν τίς κοινωνικές παροχές στίς χῶρες τῆς ΕΟΚ.

»Μιά σύγκριση μέ τά στοιχεῖα αὐτά ἀποδεικνύει πόσο ὑψηλά εἶναι στήν χώρα μας οἱ κοινωνικές παροχές καί

πόσο μεγάλο το κρατικό ενδιαφέρον γιά τήν ὑγεία, τήν ἀσφάλιση καί τήν ἀνακούφιση τοῦ λαοῦ».

26 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, μετά ἀπό σχετική εἰσήγηση τῶν ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων καί Μεταφορῶν, ἀποφασίζει τήν κατασκευή νέου ἀεροδρομίου, σέ ἔκταση 11.000 στρεμμάτων, στήν περιοχή τῶν Σπάτων.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει γιά τή λήψη τῆς ἀποφάσεως:

«Οἱ δύο ἁρμόδιοι ὑπουργοί εἰσηγήθησαν ὅτι ἡ μόνη λύση μετά τήν ἐνδελεχῆ ἐξέταση ὅλων τῶν πιθανῶν περιπτώσεων, εἶναι νά κατασκευασθῆ τό ἀεροδρόμιο στήν περιοχή Σπάτα Α.

»Κατόπιν πρωθυπουργικῆς ἐντολῆς ὁ κ. Βογιατζῆς ἐνημέρωσε γιά τήν κυβερνητική ἀπόφαση τούς ἡγέτες τῆς ἀντιπολιτεύσεως κ.κ. Μαῦρο, Α. Παπανδρέου καί Η. Ἡλιοῦ. Ἐπίσης, ἐπειδή τό θέμα συνδέεται μέ τήν ἄμυνα τῆς χώρας, ὁ κ. Βογιατζῆς συναντήθηκε μέ τά μέλη τῆς ἡγεσίας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

»Σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς συζητήσεως - προτάσεως τῶν ὑπουργῶν κ.κ. Βογιατζῆ καί Στράτου, πού δόθηκε χθές στήν δημοσιότητα, ἡ πρόκριση τῶν Σπάτων ἦταν ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη λύση, ἀφοῦ ἀποκλείσθηκε κάθε ἄλλη, μετά προσεκτική ἐξέταση.

»Συγκεκριμένα οἱ τρεῖς οἶκοι μελετῶν, στούς ὁποίους εἶχε ἀνατεθῆ πρό μηνῶν νά ἐξετάσουν κάθε κατάλληλη γιά τήν φιλοξενία τοῦ νέου ἀεροδρομίου θέση, ἐρεύνησαν ἄν ὑπάρχουν τέτοιες δυνατότητες γιά τίς ἑξῆς 18 περιοχές: Σπάτα Α΄ (ΝΑ τῶν Σπάτων), Σπάτα Β΄ (μεταξύ Σπάτων καί Λούτσας), Βάρη, Οἰνόφυτα, Τανάγρα, Θῆβαι, Κόρινθος, Κόρινθος Β΄, Σκούρτα, Ἑλληνικόν, Κόλπος Ἀναβύσσου, Λαύριο (4 χλμ. βορειοανατολικῶς), Μαραθών, Χαλκοῦτσι Α΄, Χαλκοῦτσι Β΄, Μακρόνησος, Κόλπος Μαραθῶνος, Σούνιο (νῆσος Πατρόκλου).

»Ἀπό αὐτές ἀπεκλείσθησαν ὡς ἀκατάλληλες οἱ 16. Ἀπέμειναν συνεπῶς μόνον δύο λύσεις: ἡ τῶν Σπάτων Α΄ καί τῶν Οἰνοφύτων, ἐκ τῶν ὁποίων σαφῶς πλεονεκτικωτέρα εἶναι ἡ τῶν Σπάτων, δεδομένου ὅτι ἡ γειτνίαση τῶν Οἰνοφύτων μέ τό στρατιωτικό ἀεροδρόμιο τῆς Τανάγρας θά καθιστοῦσε ἀδύνατη τήν λειτουργία καί τῶν δύο ἀεροδρομίων καί θά συνεπήγετο τεράστια ποσά μεταφορᾶς σέ ἄλλη θέση τοῦ στρατιωτικοῦ ἀεροδρομίου καί τῆς ἑλληνικῆς ἀεροπορικῆς βιομηχανίας.

»Ὕστερα ἀπό τήν ἀρνητική γνωμοδότηση τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας γιά μεταφορά τοῦ στρατιωτικοῦ ἀεροδρομίου, οἱ μελετηταί ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ μόνη λύση πού ἀπομένει, εἶναι ἡ ἐγκατάσταση τοῦ νέου διεθνοῦς ἀεροδρομίου στήν περιοχή Σπάτα Α΄.

»Ἔτσι, σύμφωνα μέ τήν εἰσήγηση τῶν δύο ὑπουργῶν:

»Ὁ ἀερολιμήν αὐτός θά εἶναι σέ θέση ν' ἀνταποκριθῆ στίς ἀνάγκες τῆς ἀεροπορικῆς κινήσεως τῆς χώρας μέχρι καί πέραν τοῦ ἔτους 2000.

»Ὁ ἀερολιμήν Σπάτων θά ἐνταχθῆ στό ὅλο χωροταξικό καί ρυμοτομικό σχέδιο τῆς περιοχῆς Μεσογείων ὑπό συνθήκας ἐλέγχου τῆς δομήσεως στήν περιοχή τοῦ ἀερολιμένος καί τοῦτο πρός ἀποφυγή δημιουργίας στό μέλλον συνθηκῶν, ὅπως αὐτές πού διαμορφώθηκαν στήν περιοχή τοῦ ἀερολιμένος Ἑλληνικοῦ.

»Θά ἐκπονηθῆ ἐνδελεχής μελέτη γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἀπαραιτήτων ἔργων ὡς καί τήν λήψη τῶν ἐν γένει ἐπιβαλλομένων μέτρων στόν ἀερολιμένα Ἑλληνικοῦ, ἵνα καταστῆ οὗτος ἱκανός ν' ἀντιμετωπίση τήν ἀναμενομένη αὔξηση τῆς ἀεροπορικῆς κινήσεως μέχρι θέσεως σέ λειτουργία τοῦ νέου ἀερολιμένος.

»Τέλος, θά καταρτισθῆ μελέτη γιά τήν καλυτέρα χρήση τῆς ἐκτάσεως, πού θά ἐλευθερωθῆ μετά τήν κατάργηση τοῦ ἀερολιμένος τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἐμβαδοῦ 5.500 στρεμμάτων. Μέρος τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς θά χρησιμοποιηθῆ γιά τήν βελτίωση τῆς ὅλης περιοχῆς τό δέ ὑπόλοιπο, ὅσο κρίνεται ἀναγκαῖο, θά ἐκποιηθῆ γιά τήν συμβολή στήν χρηματοδότηση τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀεροδρομίου»[88].

Στίς 29 τοῦ μηνός ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχθηκε ἐπιτροπή βουλευτῶν, δημάρχων καί κοινοταρχῶν τῆς περιοχῆς, ἡ ὁποία ἐξέφρασε τήν ἀντίθεσή της στή δημιουργία τοῦ ἀεροδρομίου στά Σπάτα καί ὑποστήριξε ὅτι ἡ περιοχή τῆς Βάρης ἦταν περισσότερο πρόσφορη. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ὅλες οἱ ἐναλλακτικές λύσεις εἶχαν ἤδη ἐρευνηθεῖ. Ὡστόσο, δήλωσε ὅτι θά ἔδινε ἐντολές νά ἐπανεξεταστοῦν τά στοιχεῖα. Στίς 6 Ἰουλίου, ἀνακοινώθηκε ὅτι μετά τή νέα ἔρευνα πού εἶχε ζητήσει ὁ πρωθυπουργός, δύο ἀνεξάρτητοι ξένοι εἰδικοί εἶχαν ἀποφανθεῖ ὅτι ἡ ἐπιλογή τῶν Σπάτων παρουσίαζε σημαντικά πλεονεκτήματα ἔναντι τῆς Βάρης — ὁπότε ἡ ἐπιλογή τῆς Κυβερνήσεως ἦταν πλέον τελική. Ὁ πρωθυπουργός, συνέχιζε ἡ ἀνακοίνωση, εἶχε δώσει ἐντολές νά προχωρήσουν οἱ ἐργασίες μέ τρόπο ὥστε νά ἐλαχιστοποιηθοῦν οἱ δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις γιά τούς κατοίκους τῶν Σπάτων, ἀλλά καί νά μεγιστοποιηθοῦν οἱ ὠφέλειες πού θά προέκυπταν ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ νέου ἀεροδρομίου.

Στίς 9 Ἰουλίου, σέ σύσκεψη ὑπό τόν ὑπουργό Προεδρίας καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων καί Μεταφορῶν θά ἀποφασιστεῖ ἡ σύσταση ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐξέταση μέτρων πού θά κατατείνουν στή σταδιακή ἀποδέσμευση ἀπό τό ἀεροδρόμιο Ἑλληνικοῦ, τό ὁποῖο πάντως θά βελτιωθεῖ ὥστε νά λειτουργήσει ἄψογα μέχρι τήν ἀποπεράτωση τοῦ νέου στά Σπάτα. Ἀκόμη, θά ἀποφασιστεῖ ἡ ἀνάθεση σέ ξένους καί ἑλληνικούς οἴκους τῆς μελέτης γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀεροδρομίου τῶν Σπάτων, ἡ ἔνταξή του στό Χωροταξικό Σχέδιο τῆς περιοχῆς καί θά ἀνακοινωθεῖ ἡ λήψη μέτρων γιά τή σταδιακή αὐτοματοποίηση τοῦ συστήματος ἐλέγχου κυκλοφορίας στόν ἐθνικό ἐναέριο χῶρο.

26 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Στίς 3.45 π.μ. ἄγνωστοι πυροβολοῦν 6 ἤ 7 φορές ἐναντίον γραφείων τοῦ ΚΚΕ στήν Ἀθήνα καί κατό-

πιν ρίπτουν στό ὑπόγειο τοῦ κτιρίου χειροβομβίδα, ἡ ὁποία ὅμως δέν ἐξερράγη.

Τό γεγονός καταδίκασαν ἀπερίφραστα μέ δηλώσεις τους οἱ ἀρχηγοί τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως οἱ ὁποῖοι ζήτησαν τήν ἀνακάλυψη τῶν ἐνόχων. Μάλιστα τό ΠΑΣΟΚ καί τό ΚΚΕ συνδύασαν τήν ἐνέργεια τῶν ἀγνώστων μέ πρόσφατη κυβερνητική ἔκκληση γιά δραστηριοποίηση της «σιωπηλῆς πλειοψηφίας». Ἀπό τήν πλευρά της, ἡ Κυβέρνηση, μέ ἀνακοίνωσή της, καταδίκασε τήν ἐπίθεση καί διαδήλωσε τή βούλησή της νά ἐφαρμόσει «μέ ἀμείλικτη αὐστηρότητα» τό νόμο πρός πᾶσα κατεύθυνση. Παράλληλα, συνέστησε νά μή μεγαλοποιηθοῦν οἱ διαστάσεις τῆς ἐγκληματικῆς ἐνέργειας καί χαρακτήρισε ἀνεπίτρεπτη τή διατύπωση μομφῶν κατά τῆς Κυβερνήσεως ἀπό πλευρές πού ἐπιδίωκαν νά δημιουργήσουν κλίμα ὀξύτητας στή χώρα.

29 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται τό ἐνδεχόμενο προκλητικῆς ἐνέργειας τῆς Τουρκίας στό Αἰγαῖο, καί ἰδιαίτερα ἡ φημολογούμενη ἔξοδος τοῦ ἐρευνητικοῦ σκάφους «Χόρα» γιά ἔρευνες στήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπίδα. Κατόπιν, ὁ πρωθυπουργός θά ἐνημερώσει γιά τήν κατάσταση τόν ἀρχηγό τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως Γ. Μαῦρο.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται ἐπιτροπή συγγενῶν ἀγνοουμένων τῆς Κύπρου.

29 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει, μέσω τοῦ ὑφυπουργοῦ Προεδρίας, Α. Καραμανλῆ, τό ἀκόλουθο μήνυμα γιά τήν ἐπέτειο τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Σερρῶν:

«Σερραῖαι, Σερραῖοι,

»Ἡ ἐφετινή ἐπέτειος τῆς ἀπελευθερώσεως βρίσκει τήν πόλη σας — τήν ἀγαπημένη μου πόλη — σέ σφύζουσα δραστηριότητα, νά προσβλέπη μέ αἰσιοδοξία στό δημιουργικό μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

»Τίς μνῆμες τίς ὀδυνηρές ἀπό τήν πολυκύμαντη ἱστορία τῶν δοξασμένων αὐτῶν χωμάτων, πού ἔχουν ποτισθῆ μέ αἷμα καί δάκρυα, τίς παραμερίζει ἡ ἐργώδης προσπάθειά σας. Ὁ μόχθος σας γιά μιά ἀσφαλέστερη καί διαρκῶς καλύτερη ζωή ἀποδίδει καθημερινά καρπούς καί κερδίζει καθημερινά τίς μάχες γιά τό εἰρηνικό μέλλον τοῦ τόπου.

»Ἔχοντας ξεκινήσει ἀπό ἐδῶ γιά νά ὑπηρετήσω μέ ὅσες δυνάμεις διέθετα τήν χώρα καί τόν λαό της, αἰσθάνομαι πάντα βαθεῖα συγκίνηση ὅταν ἐπικοινωνῶ μαζί σας.

»Οἱ πικρές ἐμπειρίες σας ἦσαν καί ἰδικές μου ἐμπειρίες, οἱ πόθοι σας γιά εἰρήνη καί δημιουργία ἦσαν καί ἰδικοί μου πόθοι.

»Μέ τήν ἔντονη ἐθνική εὐαισθησία — πού ὑπῆρξε ἐπί γενεές ὁλόκληρες τό ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τοῦ ἑλληνικοῦ Βορρᾶ — ἔνοιωθα ὅτι εἶναι καθῆκον μας πρωταρχικό νά συνενώσουμε στόν κοινό ἐθνικό ἀγῶνα ὅλες τίς ἀρετές πού προσδιορίζουν τόν δυναμισμό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί νά παραμερίσουμε τίς ἀδυναμίες καί τά ἐλαττώματά μας.

»Στίς ὧρες αὐτές, πού εἶναι τόσο δύσκολες, ἀλλά καί τόσον ἐλπιδοφόρες γιά τό ἔθνος μας, ἡ ἀνάγκη νά συνενώσουμε καί νά πολλαπλασιάσουμε τίς προσπάθειές μας εἶναι ὑπέρποτε ἄλλοτε ἐπιτακτική.

»Ἔχουμε ἤδη δείγματα τί μποροῦμε νά ἐπιτύχουμε ὡς λαός εἰρηνικός, ἀλλά καί ὑπερήφανος. Καί ἕνα ἀπό τά δείγματα μᾶς παρέχουν οἱ Σέρρες, ἡ ἀγαπημένη αὐτή πόλη, τήν ἐπέτειο τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ὁποίας γιορτάζουμε σήμερα».

30 ΙΟΥΝΙΟΥ - 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ ἰδιωτικοῦ χαρακτήρα ἐπίσκεψη στό Παρίσι.

Παράλληλα, μέ ἀφορμή τήν κυκλοφορία στήν Ἀθήνα φημῶν σχετικῶν μέ τή μετάβαση τοῦ πρωθυπουργοῦ στή γαλλική πρωτεύουσα — καί συγκεκριμένα γιά σύνδεσή της μέ ἐνδεχόμενη ἑλληνοτουρκική κρίση στό Αἰγαῖο — κυβερνητική ἀνακοίνωση τόνιζε ὅτι ἡ ἐπίσκεψη δέν συνδεόταν μέ τό θέμα αὐτό.

Κατά τήν παραμονή του στή γαλλική πρωτεύουσα, ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντήθηκε μέ τό Γάλλο πρωθυπουργό, Ζ. Σιράκ καί τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, Ε. Φώρ. Στίς 2 Ἰουλίου, συναντήθηκε μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«α. Ἐσωτερική κατάστασις Ἑλλάδος καί Γαλλίας

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός εἶπε ὅτι εἰς τήν Ἑλλάδα ὁ στρατός εἶναι ἀπολύτως πειθαρχημένος καί δέν δημιουργεῖ κανένα πρόβλημα, ἡ οἰκονομία ἔχει τεθῆ ὑπό ἔλεγχον καί ἡ δημοκρατία λειτουργεῖ ὁμαλῶς. Ὑπάρχουν βεβαίως τά συνήθη προβλήματα, ἀλλά γενικῶς ἡ κατάστασις εἶναι καλή.

»Ἀπό πλευρᾶς του, ὁ Γάλλος πρόεδρος εἶπε ὅτι ὕστερα ἀπό ἕνα καλό χειμῶνα ἡ Γαλλία πέρασε μία ἄσχημη ἄνοιξη, χωρίς νά ξέρη καί ὁ ἴδιος γιατί, ἀλλά τελευταίως ἡ κατάστασις ἄρχισε νά βελτιώνεται.

»β. Ἑλληνοτουρκικά καί Κυπριακόν

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἀνέλυσε διά μακρῶν τάς τελευταίας ἐξελίξεις ἐπί ἀμφοτέρων τῶν θεμάτων. Εἰδικώτερον ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ διευκρίνισε ὅτι τήν πρωτοβουλίαν τοῦ χειρισμοῦ τοῦ θέματος ἔχει ἡ κυπριακή Κυβέρνησις στήν ὁποία συμπαρίσταται πλήρως ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις. Τό θέμα πάντως βρίσκεται σέ στασιμότητα, λόγῳ τῆς ἀρνητικῆς στάσεως τῆς Ἀγκύρας.

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἀνεφέρθη στίς ἰδέες τῶν Γερμανῶν γιά λύση τοῦ Κυπριακοῦ, μέ βάσιν ἐδαφικά ποσοστά 26% καί 74% γιά τούς Τουρκοκυπρίους καί Ἑλληνοκυπρίους ἀντιστοίχως, καί ὑπαρξιν τριῶν Κυβερνήσεων, δηλαδή μιᾶς κεντρικῆς καί δύο τοπικῶν.

»Ἐπί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν, ὁ κύριος πρωθυπουργός ἔδωσε ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν ἔνταση πού δημιουργεῖ ἡ ἐπικειμένη ἔξοδος τοῦ "Χόρα" στό Αἰγαῖο καί δέν ἀπέκλεισε τό ἐνδεχόμενον ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἐπέδειξε ἀπόλυτον κατανόησιν τῶν ἑλληνικῶν ἀπόψεων καί ὑπεσχέθη πλήρη πολιτικήν καί διπλωματικήν συμπαράστασιν τῆς Γαλλίας. Συγκεκριμένως εἶπε ὅτι θά συζητοῦσε τό θέμα κατά τήν ἐπικείμενη συνάντησή του μέ τόν καγκελλάριον Σμίτ, φίλον, ὡς εἶπε, τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, ἀπό τόν ὁποῖο θά ζητοῦσε νά παρέμβη στήν Τουρκία. Ἐπεβεβαίωσε, ὡσαύτως, τήν ὑφισταμένη συμφωνία διά τήν παροχή στήν Ἑλλάδα εἰδικῆς μορφῆς στρατιωτικῆς βοηθείας, εἰς περίπτωσιν κρίσεως. Θά μελετήση, τέλος, ποῖον ρόλον θά ἠμποροῦσε νά παίξη ὁ γαλλικός Στόλος εἰς τήν Μεσόγειον εἰς ἐνδεχομένην ἑλληνοτουρκικήν σύρραξιν, καθώς καί τήν δυνατότητα ἐπισπεύσεως τῆς παραδόσεως τοῦ παραγγελθέντος εἰς Γαλλίαν πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

»γ. Ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἐπανεβεβαίωσε τήν πλήρη ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας γιά τάς ἑλληνικάς θέσεις, διευκρίνισε ὅμως ὅτι εἰς τά θέματα τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων θά πρέπη νά ἀναζητηθοῦν συμβιβαστικαί λύσεις.

»δ. Εὐρώπη

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος χαρακτήρισε ὡς κακήν τήν κατάστασιν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Γαλλία, εἶπε, εἶναι ἴσως ἡ μόνη χώρα ἡ ὁποία ἐπιθυμεῖ μίαν συνομοσπονδιακήν Εὐρώπην. Συνεφώνησε μέ τόν κύριον πρωθυπουργόν ὅτι αὐτό πού χρειάζεται εἶναι ἡ δημιουργία κοινῆς εὐρωπαϊκῆς βουλήσεως, ἡ ὁποία καί μόνη ἠμπορεῖ νά ἀξιοποιήση τίς τεράστιες δυνατότητες τῆς Εὐρώπης. Παρετήρησεν, ὅμως, ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ βούλησις λείπει αὐτήν τήν στιγμήν καί εἶναι ἀμφίβολον ἄν θά ὑπάρξη εἰς τό προσεχές μέλλον.

»Ὡς πρός τήν Τουρκία, ὁ Γάλλος πρόεδρος εἶπε ὅτι ἡ Γαλλία οὐδέποτε θά δεχθῆ τήν εἴσοδόν της εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα, διότι ἡ Τουρκία δέν εἶναι εὐρωπαϊκή χώρα.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός ἐζήτησε ὅπως ἡ θέσις αὐτή τῆς Γαλλίας μή ἀνακοινωθῆ δημοσίᾳ σήμερον διά νά μή δημιουργηθοῦν πρόσθετα προβλήματα.

»Ἐπίσης, ὁ Γάλλος πρόεδρος εἶπεν ὅτι ἡ Γαλλία δέν θά ἐπιτρέψη τήν εἴσοδον τῆς Ἱσπανίας εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν, διότι τοῦτο θά ἐδημιούργει ἀνεπίλυτα προβλήματα στήν γαλλική γεωργία.

»ε. Σχέσεις ΝΑΤΟ - ΗΠΑ

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος συνεφώνησε μέ τόν κύριον πρωθυπουργόν ἐπί τῆς συνεχιζομένης ἀνάγκης συνεργασίας μεταξύ Εὐρώπης καί ΗΠΑ, ἄνευ τῆς ὁποίας δέν δύναται νά διατηρηθῆ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Εὐρώπης ἔναντι τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Ἡ Γαλλία, εἶπε ὁ Γάλλος πρόεδρος, ἐβελτίωσε προσφάτως τάς σχέσεις της μέ τάς Ἡνωμένας Πολιτείας, ταυτοχρόνως ὅμως ἐπισημαίνει ὅτι ἡ Ἀμερική ὑποκύπτει συχνά εἰς τόν πειρασμόν νά θεωρῆ τήν Εὐρώπην ὡς προτεκτοράτον. Εἰς τοῦτο δέ διευκολύνεται ἀπό ὡρισμένας εὐρωπαϊκάς χώρας αἱ ὁποῖαι δέν ἀνθίστανται εἰς τήν ἀμερικανικήν αὐτήν συμπεριφοράν. Ὁ Γάλλος προέδρος προσέθεσεν ὅτι θεωρεῖ πιθανή τήν νίκη τῶν Δημοκρατικῶν εἰς τάς ἐκλογάς, τήν ὁποίαν θεωρεῖ δυσάρεστον διότι μία νέα δημοκρατική Κυβέρνησις θά ἀσκήση περισσότερον παρεμβατικήν πολιτικήν.

»στ. Εὐρωκομμουνισμός

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος ἔκαμε διάκρισιν μεταξύ Ἰταλῶν καί Γάλλων κομμουνιστῶν. Πιστεύει ὅτι οἱ πρῶτοι εἶναι περισσότερον σοσιαλισταί παρά κομμουνισταί καί ἐπομένως εἰλικρινεῖς τόσον στήν ἀνεξαρτησίαν των ἔναντι τῆς Μόσχας ὅσον καί εἰς τό θέμα τῆς λειτουργίας τῆς δημοκρατίας εἰς τήν χώραν των. Ἀντιθέτως, οἱ Γάλλοι εἶναι πραγματικοί κομμουνισταί καί ἐπομένως αἱ διακηρύξεις των ἐπάνω εἰς αὐτά τά θέματα εἶναι δόλιαι.

»Ἡ συνομιλία διεξήχθη εἰς πολύ φιλικήν καί ἐγκάρδιον ἀτμόσφαιραν»[59].

Κατόπιν, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας εἶχα μιά μακρά καί ἐγκάρδιο συνομιλία. Κατ' αὐτήν ἐξετάσαμε τίς διμερεῖς σχέσεις καί διαπιστώσαμε ὅτι ἐξελίσσονται κατά τόν πλέον ἱκανοποιητικό τρόπο. Ἐν συνεχείᾳ, προέβημεν εἰς ἀνασκόπησιν τῆς διεθνοῦς καταστάσεως, συνεζητήσαμε διά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης καί καταλήξαμε σέ κοινές διαπιστώσεις. Εἰς τό πλαίσιο τῆς ἀνασκοπήσεως αὐτῆς, ἐξετάσαμε καί τά εἰδικώτερα θέματα πού αὐτή τήν στιγμή ἀπασχολοῦν τήν Ἑλλάδα. Μπορῶ νά εἰπω, ὅτι ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν, εὗρον πλήρη κατανόησιν ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας».

Κατά τήν παραμονή του στό Παρίσι ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔγινε ἀποδέκτης τοῦ προβληματισμοῦ ἐκπροσώπων τοῦ τύπου σχετικά μέ τή διαφαινόμενη πρόθεση τῆς Τουρκίας νά ἀποστείλει σκάφος πού θά διεξήγαγε ἔρευνες στήν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου. Μάλιστα, ἀπαντώντας σέ ἐρώτηση ἄν ἀνησυχοῦσε περισσότερο ἀπό ἄλλοτε γιά τήν κατάσταση, ἀπάντησε: *«Ἡ ἐρώτησή σας περιέχει πλήρως τήν ἀπάντηση»*. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Γάλλος πρωθυπουργός, Ζ. Σιράκ, μετά τό τέλος τῆς συναντήσεώς του μέ τόν Ἕλληνα ὁμόλογό του, δήλωσε ὅτι ἡ Γαλλία δέν θά παρέμενε ἀδιάφορη σέ περίπτωση πού ἐκδηλωνόταν κίνδυνος σέ βάρος τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή Γαλλία ἔγινε ἀντικείμενο σχολίων ἀπό τόν διεθνῆ τύπο. Ὁ Μ. Μαρσώ στή «Libre Belgique» παρατήρησε ὅτι στόχος τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ ἦταν νά καταδείξει ὅτι ἡ χώρα του δέν ἦταν ἀπομονωμένη στή διένεξή της μέ τήν Τουρκία (1.7). Ἡ «Neue Zürcher Zeitung» ὑπογράμμιζε ὅτι ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀναγνωριζόταν καί ἀπό τήν ἀντιπολίτευση ἀκόμη ὡς ἐθνικό κεφάλαιο, καθώς ἡ ὁμαλή πορεία τοῦ πολιτεύματος καί ἡ κατοχύρωση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἐξαρτῶνταν ἀπό τό πρόσωπό του (3.7).

Συνάντηση μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1976

Ἐκδηλώνεται κρίση στό Αἰγαῖο, ἐξαιτίας τῆς ἐξόδου τουρκικοῦ ἐρευνητικοῦ σκάφους, μέ σκοπό, προφανῶς, τή διεξαγωγή ἐρευνῶν καί ἐπί τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπίδας. Οἱ ἔρευνες, καί ἰδίως οἱ σεισμικές, ἀπαιτοῦν ἄδεια τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἔχει, βάσει τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, τό δικαίωμα νά συμμετάσχει σέ αὐτές καί νά ἐνημερωθεῖ γιά τά ἀποτελέσματά τους. Μέ τή μονομερῆ τους ἀπόφαση γιά ἀνάληψη παρόμοιας δραστηριότητας, ἀπό δικό τους μόνο σκάφος, οἱ Τοῦρκοι ἀποσκοποῦν νά ἀμφισβητήσουν ἔμπρακτα τήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπίδα.

Ἀπό τό Μάρτιο, ἡ Ἄγκυρα εἶχε τρεῖς φορές ἀναβάλει τήν ἔξοδο τοῦ σκάφους, τό ὁποῖο πλέον μετονόμασε ἀπό «Χόρα» σέ «ΜΤΑ Σισμίκ Ι». Ἤδη τόν Ἰούνιο ἄρχισαν οἱ μεγαλύτερες ὡς τότε τουρκικές στρατιωτικές ἀσκήσεις στό Αἰγαῖο. Παράλληλα, στίς 15 καί 16 Ἰουνίου πραγματοποιήθηκε στό Παρίσι συνάντηση Ἑλλήνων καί Τούρκων ἐμπειρογνωμόνων γιά τό θέμα τοῦ ἐναερίου χώρου, ἐνῶ στίς 19-20 Ἰουνίου συναντήθηκαν ἐκ νέου, χωρίς ἀποτέλεσμα, οἱ πρέσβεις Τζούνης καί Μπιλγκέ στή Βέρνη, γιά τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας.

Στίς ἀρχές Ἰουλίου, ξεκίνησαν στό Αἰγαῖο καί τά ἑλληνικά στρατιωτικά γυμνάσια, μέ ἀποτέλεσμα νά βρεθοῦν οἱ δύο στόλοι σέ πλήρη ἀντιπαράθεση, ἐνῶ μέ δημόσιες δηλώσεις τους Τοῦρκοι ἰθύνοντες τόνιζαν ὅτι τό «Σισμίκ» θά πραγματοποιοῦσε ἔρευνες σέ διεθνῆ ὕδατα. Οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματοῦχοι συστηματικά ἀπέφευγαν νά διευκρινίσουν ἄν τό σκάφος θά ἐρευνοῦσε καί τήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπίδα, ἡ ὁποία, αὐτονόητα, ἐπίσης βρισκόταν σέ διεθνῆ ὕδατα. Ἦταν συνεπῶς φανερό ὅτι ὑπῆρχαν ἰθύνοντες στήν Ἄγκυρα πού ἀθοῦσαν τά πράγματα σέ κρίση.

Στίς 7 Ἰουλίου, συγκροτήθηκε στήν Ἀθήνα σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί τοῦ ἀρχηγοῦ Στόλου, κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας ἐξετάστηκαν οἱ συνεχιζόμενες τουρκικές στρατιωτικές ἀσκήσεις. Τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, στίς 10 Ἰουλίου, τό «Σισμίκ» ξεκίνησε τίς ἐρευνές του, τίς ὁποῖες ὅμως περιόρισε στήν Προποντίδα. Ταυτόχρονα, ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός, Σ. Ντεμιρέλ, δήλωνε ὅτι τό μόνο πού ἐπιθυμοῦσε ἡ Τουρκία ἦταν ἡ πιστή τήρηση τῶν διεθνῶν συμφωνιῶν γιά τό Αἰγαῖο καί τά νησιά, ἐνῶ ἀναφέρθηκε καί στήν «ἰδιάζουσα» περίπτωση τοῦ Αἰγαίου, σημείου συναντήσεως τῶν συμφερόντων Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Μέ τίς δηλώσεις αὐτές τοῦ Σ. Ντεμιρέλ συνέπεσε καί ἡ δημοσίευση στόν τουρκικό τύπο ἄρθρου τοῦ γνωστοῦ δημοσιογράφου Μ. Τοκέρ, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε ὅτι ἔξοδος τοῦ σκάφους στό Αἰγαῖο θά ἐμφάνιζε τήν Τουρκία ὡς ταραχοποιό καί θά τήν ἀνάγκαζε νά ἀναδιπλωθεῖ.

Ὡστόσο, στίς 14 Ἰουλίου, τό τουρκικό Συμβούλιο Ἐθνικῆς Ἀσφαλείας ἀποφάσισε τή χωρίς ἀναβολή ἔξοδο τοῦ «Σισμίκ» στό Αἰγαῖο. Τίς ἑπόμενες δύο ἡμέρες, μέ δηλώσεις του, ὁ Σ. Ντεμιρέλ τόνισε ὅτι καί ἡ Ἑλλάδα εἶχε κάμει ἔρευνες στό Αἰγαῖο ἐκτός τῶν χωρικῶν της ὑδάτων — παραβλέποντας ὅτι οἱ ἔρευνες αὐτές εἶχαν γίνει μέν σέ διεθνῆ ὕδατα, στήν ἑλληνική ὅμως ὑφαλοκρηπίδα. Ταυτόχρονα ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, δήλωνε στό τουρκικό ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο ὅτι ἡ Ἄγκυρα θά ἀντιδροῦσε σέ κάθε προσπάθεια παρεμβάσεως στίς ἐνέργειες τοῦ «Σισμίκ».

Στίς 16 τοῦ μηνός, μετά τίς ἀλλεπάλληλες δηλώσεις ἀπό τήν Ἄγκυρα, συνεδρίασε ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Εὐθύς ἀμέσως, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀποφεύγει νά ἀπαντᾶ στίς σχεδόν καθημερινές — ἄλλοτε ἀντιφατικές καί ἄλλοτε προκλητικές — δηλώσεις τῆς Ἀγκύρας. Διότι πιστεύει ὅτι οἱ ἀντεγκλήσεις ὄχι μόνον δέν ἁπλοποιοῦν τίς διαφορές ἀλλά τίς περιπλέκουν καί δυσχεραίνουν τήν διευθέτησή τους.

» Οἱ ἑλληνικές θέσεις, ἄλλωστε, εἶναι σαφεῖς. Καί διετυπώθησαν μέ τήν πρόταση τῆς Ἑλλάδος νά ἀχθῆ ἡ διαφορά διά τήν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης, ὅπως ἔπραξαν καί ἄλλες χῶρες γιά παρόμοιες περιπτώσεις.

»Παρῆλθον ὅμως ἕκτοτε 15 μῆνες καί ἡ Τουρκία, ἄν καί κατ' ἀρχήν ἀπεδέχθη τήν πρόταση, ἀναβάλλει μέ διάφορα προσχήματα τήν ὑπογραφή τοῦ συνυποσχετικοῦ, πού θά ἄνοιγε τόν δρόμο σ' αὐτή τήν εἰρηνική καί ἀδιάβλητη διαδικασία.

»Εἶναι δέ ἐκπληκτικό, ὅτι, ἐνῶ συνεχίζονται οἱ ἐπαφές τίς ὁποῖες ἡ ἴδια ἐπεδίωξε, ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἀπειλεῖ νά διεξαγάγη σεισμικές ἔρευνες σέ περιοχές ὅπου δέν ἔχει δικαίωμα νά τό πράξη. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι τοῦτο θά ἀποτελοῦσε αὐθαιρεσία ἡ ὁποία, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἀντιφάσκει καί μέ τούς ἰσχυρισμούς τῆς Τουρκίας ὅτι ἐπιθυμεῖ διάλογον.

»Τήν αὐθαιρεσίαν αὐτήν δέν ἀναιρεῖ βεβαίως ἡ ἠθελημένη ἤ ἀθέλητη σύγχυση περί διεθνῶν ὑδάτων καί ὑφαλοκρηπίδος πού ἐπιχειρεῖ ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός, δεδομένου ὅτι πρόκειται περί δύο ἐντελῶς διαφορετικῶν πραγμάτων. Καί αὐτή ὅμως ἀκόμη ἡ σύγχυση ἐπιβεβαιώνει τήν ἀνάγκη τῆς ἀμερόληπτης διαδικασίας γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδος πού πρότεινεν ἡ Ἑλλάς.

»Ἑπομένως, ἡ τουρκική Κυβέρνησις ὀφείλει νά ἀναλογισθῆ καί νά σταθμίση τίς συνέπειες τῆς αὐθαιρεσίας τήν ὁποία σχεδιάζει».

Δηλώσεις γιά τό θέμα ἔκαμαν καί οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ Γ. Μαῦρος, ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, τόνισε ὅτι ἦταν πράγματι δικαίωμα τῆς Τουρκίας νά διεξαγάγει ἔρευνες σέ περιοχές «ἐκτός πάσης ἀμφισβητήσεως» καί ὅτι ἡ Ἑλλάδα δέν εἶχε ποτέ ὑποστηρίξει ὅτι τό Αἰγαῖο ἦταν ἑλληνική λί-

μνη. Ὡστόσο, τό πρόβλημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας ὄφειλε νά ἐπιλυθεῖ ἀπό τό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης, σύμφωνα μέ τίς προτάσεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐνδεχόμενη μονομερής ἐνέργεια ἐπί τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπίδας ἀπό τήν πλευρά τῆς Ἄγκυρας, πού ἤδη βαρυνόταν μέ τήν εἰσβολή στήν Κύπρο, θά εἶχε «ἀπροβλέπτους καί μή δυναμένας νά ἐλεγχθοῦν συνεπείας». Ὁ Α. Παπανδρέου, πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, στίς 17 Ἰουλίου, διακήρυξε ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός θά ἀντιμετώπιζε μέ ἀποφασιστικότητα κάθε ἐπιβουλή κατά τῆς χώρας καί ζήτησε ἀπό τήν Κυβέρνηση νά ἐπεκτείνει ἀμέσως τά ἑλληνικά χωρικά ὕδατα σέ 12 μίλια, νά ἀνακαλέσει τήν πρόταση γιά προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο, καί νά ἀπορρίψει τήν προσφορά μεσολαβήσεως ἀπό τίς ΗΠΑ ἤ ἄλλα μέλη τοῦ ΝΑΤΟ καί τῆς ΕΟΚ. Τό γραφεῖο τύπου τοῦ ΚΚΕ διακήρυξε τήν ἀπόφαση τοῦ κόμματος νά ὑπερασπιστεῖ τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία ἀπό τίς ἐπιβουλές τῶν «ἰμπεριαλιστῶν καί τῶν ὀργάνων τους» καί ζήτησε ἀλλαγή τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τέλος, τό ΚΚΕ (ἐσ.) ἔκαμε λόγο γιά ὑποκινούμενη ἀπό τίς ΗΠΑ τουρκική ἐπιθετικότητα, τόνισε ὅτι τό ἔθνος ἦταν ἀποφασισμένο νά ἀντισταθεῖ σέ κάθε ἐνέργεια πού θά ἔθετε σέ ἀμφισβήτηση τά κυριαρχικά δικαιώματα τῆς χώρας καί ἐζήτησε νά κατατεθεῖ προσφυγή στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ.

Στίς 18 Ἰουλίου, ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ καί στίς 19 ὁ Σ. Ντεμιρέλ, μέ νέες δηλώσεις τους, ἐπιβεβαίωσαν ὅτι τό «Σισμίκ» θά διενεργοῦσε ἔρευνες στό Αἰγαῖο, ἀρνήθηκαν ὅτι ἡ Κυβέρνησή τους συνέχεε τίς ἔννοιες τῶν διεθνῶν ὑδάτων καί τῆς ὑφαλοκρηπίδας καί ἀναφέρθηκαν πάλι σέ «πρόθεση τῆς Ἑλλάδος» νά μετατρέψει τό Αἰγαῖο σέ ἑλληνική λίμνη. Στίς 21 τοῦ μηνός, ἐνῶ ὁ Σ. Ντεμιρέλ δήλωνε ὅτι ὁποιαδήποτε πράξη ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ σκάφους θά θεωρεῖτο «πειρατεία», ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ἀνακοίνωσε στόν Ἕλληνα πρέσβη, Δ. Κοσμαδόπουλο, ὅτι τό «Σισμίκ» θά ἀπέπλεε σέ δύο ἡμέρες καί ὅτι ἐφόσον δέν ἐπρόκειτο νά κάμει γεωτρήσεις δέν θά ἔθιγε τήν ὑφαλοκρηπίδα — ἐπιχείρημα ἀνακριβές, ἀφοῦ μόνη ἡ σεισμική ἔρευνα συνιστοῦσε σοβαρή παραβίαση τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος. Ταυτόχρονα, ὅμως, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός ἄφησε ἀνοικτό καί τό ἐνδεχόμενο μιᾶς συνεννοήσεως, μέσω ἐνημερώσεως τῆς Ἀθήνας ἀπό τήν Κυβέρνησή του.

Ἐνόψει τῶν τουρκικῶν ἀποφάσεων, στήν Ἀθήνα, στίς 19 καί 20 Ἰουλίου, ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐξέτασε τήν ἐξέλιξη τοῦ προβλήματος. Στίς 20 τοῦ μηνός ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ σύσκεψη στήν ὁποία ἔλαβαν μέρος οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν καί Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί τήν ἑπομένη συγκροτήθηκε νέα σύσκεψη, στό Πολιτικό Γραφεῖο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἀμύνης καί τῆς ἡγεσίας τῶν Ἑνόπλων Δυνάμεων. Τέλος, στίς 22 τοῦ μηνός, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐνημέρωσε τούς ἡγέτες τῆς ἀντιπολιτεύσεως γιά τίς ἐξελίξεις. Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Δ. Μπίτσιος ἀπέστειλε στόν Ἕλληνα πρέσβη στήν Ἄγκυρα τίς ἀκόλουθες ὁδηγίες:

«Ἐκ μακρᾶς συνομιλίας σας μετά κ. Τσαγλαγιαγκίλ προκύπτει ὅτι μᾶς ὑποβάλλει ὡρισμένας προτάσεις πού περιβάλλονται ὅμως ἀπό ἱκανήν ἀοριστολογίαν καί σύγχυσιν περί τάς νομικάς ἐννοίας (σύγχυσις ὑφαλοκρηπίδος μέ ἀνοικτήν θάλασσαν, σύγχυσις ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν μέ σεισμικάς ἐρεύνας).

»Προσεπαθήσαμεν ἀπομονώσωμεν τά ὅσα ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν θά ἐδέχετο δηλώση καί πού ἄν ἀπεγυμνοῦντο ἀπό τήν συνοδεύουσαν αὐτά ἐπιχειρηματολογίαν θά ἠδύναντο νά συνθέσουν τήν κάτωθι εἰκόνα.

»Ὁ κ. Τσαγλαγιαγκίλ, ἄν δέν σφαλλώμεθα, ἐδέχθη ἤ δέν ἀπέκρουσε νά δηλώση ἡ Κυβέρνησίς του τά κάτωθι:

»α. ὅτι ἔρευναι δέν ἔχουν σχέσιν μέ ἑλληνοτουρκικήν διαφοράν ἐπί ὑφαλοκρηπίδος καί ὅτι δέν θεμελιοῦν ἤ προδικάζουν ἑκατέρωθεν κυριαρχικά ἐπ' αὐτῆς δικαιώματα·

»β. νά ἀνακοινώση εἰς ἑλληνικήν Κυβέρνησιν πρόγραμμα ἐρευνῶν σκάφους "Σισμίκ Ι"·

»γ. νά ἀνακοινώση εἰς ἑλληνικήν Κυβέρνησιν πορίσματα ἐρεύνης·

»δ. νά βεβαιώση ὅτι σκάφος "Σισμίκ" δέν θά συνοδευθῆ ὑπό μονάδων Ναυτικοῦ ἤ Ἀεροπορίας.

»Ἐάν εἶναι ὄντως διατεθειμένη ἡ τουρκική Κυβέρνησις νά προβῆ, πρίν τό "Χόρα" ἐξέλθη εἰς τό Αἰγαῖον, εἰς τοιαύτην δήλωσιν, ἡμεῖς ἀπό τῆς πλευρᾶς μας θά ἠδυνάμεθα νά συγκατατεθῶμεν εἰς τάς ἐρεύνας τοῦ "Χόρα" ὑπό τάς κάτωθι προϋποθέσεις:

»α. ὅτι ὅπως ἐδήλωσεν ὁ κ. Τσαγλαγιαγκίλ εἰς τόν Γάλλον ἐν Ἀγκύρᾳ πρέσβυν, σκοπός τοῦ "Σισμίκ Ι" εἶναι προβῆ εἰς ἐπιστημονικάς καί μόνον ἐρεύνας ἐπιφανείας. Δέν θά ἐνεργήση ἐρεύνας βυθοῦ ἤ γεωτρήσεις. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τό "Χόρα" δέν θά προβῆ εἰς σεισμικάς ἐρεύνας διότι τοιαῦται ἀφοροῦν τόν βυθόν, τό ὑπέδαφος καί τούς φυσικούς πόρους τῆς ὑφαλοκρηπίδος καί ἀποτελοῦν ἐξερεύνησιν (exploration) ταύτης·

»β. ὅτι ἑλληνικόν πολεμικόν σκάφος θά παρακολουθῆ τήν διαδρομήν τοῦ "Χόρα" ἄνευ τουρκικῶν ἀντιρρήσεων ἤ ἀντιδράσεων, διά νά διαπιστώση ὅτι τά περιλαμβανόμενα εἰς τήν δήλωσιν τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως τηροῦνται πιστῶς·

»ἀπό τῆς πλευρᾶς του τό ἑλληνικόν σκάφος δέν θά παρενοχλήση τάς ἐπιστημονικάς ἐρεύνας τοῦ "Χόρα"·

»γ. ἐάν τουρκική Κυβέρνησις ἀπεδέχετο τά ἀνωτέρω ἐν τῷ συνόλῳ των θά ἐπήρχετο ἐκτόνωσις τῆς ἐπικινδύνου καταστάσεως πού ἐδημιούργησεν ἡ ἀσάφεια μέ τήν ὁποίαν μέχρι τοῦδε περιέβαλε τούς σκοπούς τοῦ "Χόρα" καί θά ἠδυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς περαιτέρω συνεννοήσεις διά τήν ὑφαλοκρηπίδα. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ ὅλη κατάστασις θά ἀνετρέπετο ἐάν τό "Χόρα", παρά μίαν τοιαύτην συνεννόησιν, προέβαινε εἰς σεισμικάς ἐρεύνας ἐντός τῶν περιοχῶν πού ἐμεῖς θεωροῦμεν ὅτι ἐμπίπτουν εἰς τήν ἰδικήν μας ὑφαλοκρηπίδα.

»Παρακαλεῖσθε προσθέσητε ὅτι ἡ ἑλληνική προσφορά εἰς ἀνωτέρω διευθέτησιν εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

»α. Διά τῆς ρυθμίσεως αὐτῆς ἡ τουρκική Κυβέρνησις δέν ζητεῖ τήν ἄδειαν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διά τάς ἐπιστημονικάς ἐρεύνας ὡς ὑποχρεοῦται ὑπό τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου.

»β. Ὅτι δέν ζητοῦμεν, ὡς δικαιούμεθα ἐπίσης ὑπό τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, τήν συμμετοχήν μας εἰς τάς διεξαχθησομένας ἐπιστημονικάς ἐρεύνας, ἀρνούμενοι εἰς τήν ἐκ τῶν ὑστέρων ἀνακοίνωσιν τῶν πορισμάτων αὐτῶν.

»Παρακαλῶ ἐπισκεφθῆτε ἀμέσως Τοῦρκον ὑπουργόν Ἐξωτερικῶν διά νά τοῦ ἀνακοινώσητε τά ἀνωτέρω καί μᾶς γνωρίσητε ἐπειγόντως τήν ἀπάντησίν του».

Ὁ Ἕλληνας πρέσβης συνάντησε τόν Τοῦρκο ὑπουργό στίς 23 Ἰουλίου. Ἡ συζήτηση περιστράφηκε γύρω ἀπό τήν ἀκόλουθη φόρμουλα γιά ἐπίλυση τῆς κρίσεως:

«Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τίς ἀπόψεις πού ἐξέφρασε ἡ Ἐξοχότητά σας, θά ἐκτιμοῦσε ἐάν τῆς ἐξόδου τοῦ πλοίου προηγεῖτο δημοσία δήλωσις τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως διά τῆς ὁποίας θά ἀνεκοινοῦτο ὅτι:

»1. Διά τῆς ἐξόδου τοῦ "Σισμίκ Ι", ἡ τουρκική Κυβέρνησις θά προέβαινε σέ ἔρευνες καθαρῶς ἐπιστημονικές, σχετικές μέ τήν ὑφαλοκρηπῖδα (πού δέν θά ἀπέβλεπαν εἰς τήν ἐκμεταλλευσιν τῶν φυσικῶν της πηγῶν).

»2. Δεδομένου ὅτι ἡ διαφορά διά τήν ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου δέν ἔχει λυθῆ καί οἱ δύο μας χῶρες ἐπιφυλάσσουν τήν θέση τους, οἱ ἔρευνες αὐτές οὔτε προδικάζουν, οὔτε δημιουργοῦν κυριαρχικά ἤ ἄλλα δικαιώματα τῶν δύο Κρατῶν ἐπί τῶν τμημάτων τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ὅπου θά διεξαχθοῦν ἔρευνες.

»3. Διά νά μή διαταραχθῆ ἡ διεθνής ναυσιπλοΐα στό Αἰγαῖο, ἡ τουρκική Κυβέρνησις θά ἀνήγγελλε διαδοχικῶς καί ἐκ τῶν προτέρων τίς περιοχές ὅπου τό πλοῖο ἐρευνῶν θά πραγματοποιοῦσε τήν ὁραστηριότητά του.

»Στήν περίπτωσιν αὐτή, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δύναται νά διαβεβαιώση ὅτι δέν θά ἐπενέβαινε κατά κανένα τρόπο στήν ἀποστολή τοῦ "Σισμίκ Ι".

»Ἐλπίζουμε, ταυτοχρόνως, ὅτι τό "Σισμίκ Ι" θά ὁλοκλήρωνε τήν ἀποστολή του χωρίς κανένα ἐπιδεικτικό μέτρο καί ὅτι θά ἐξήρχετο χωρίς καμμιά τουρκική ναυτική συνοδεία ἤ ἀεροπορική προστασία»[90].

Ὡστόσο, τήν ἑπομένη, καί ἐνῶ ἡ ἑλληνική πλευρά μελετοῦσε τό κείμενο καί ἑτοιμαζόταν νά προτείνει ὁρισμένες ἀλλαγές, διέρρευσε ἀπό τήν τουρκική πλευρά ἡ συνομιλία Κοσμαδόπουλου - Τσαγλαγιαγκίλ, στό διεθνῆ τύπο. Ἄλλωστε, λίγο μετά, θά ἀποσυρθεῖ γιά «ἀνάπαυση» ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, πού θά ἐπανέλθει στή σκηνή μόλις στά μέσα Αὐγούστου, γιά νά παραστεῖ στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ.

Στίς 25 Ἰουλίου, τό «Σισμίκ Ι» βγῆκε στό Αἰγαῖο, ἀναγκάστηκε ὅμως νά ἐπιστρέψει στό λιμένα του λόγω θαλασσοταραχῆς. Στό μεταξύ, στίς 22 Ἰουλίου ὁ ἀρχηγός τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως στήν Τουρκία καί «κατακτητής» τῆς Κύπρου, Μπ. Ἐτσεβίτ, ἔσπευσε μέ δηλώσεις του νά χαρακτηρίσει τή διεξαγωγή ἀπό τό «Σισμίκ» σεισμικῶν ἐρευνῶν ὡς ἔμπρακτη ἄσκηση δικαιωμάτων, σέ μιά προφανῆ προσπάθεια νά φέρει σέ δύσκολη θέση τό Σ. Ντεμιρέλ, ἐξαναγκάζοντάς τον νά ἀνεβάσει τό θερμόμετρο στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Στή δήλωση αὐτή ἀπάντησε ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, στίς 24 Ἰουλίου, τονίζοντας ὅτι τό σκάφος θά διενεργοῦσε ἐπιστημονικές ἔρευνες, πού δέν εἶχαν πολιτικό χαρακτῆρα καί θά ἐρευνοῦσε ὄχι μόνο τίς περιοχές ὅπου ἡ Τουρκία διεκδικοῦσε δικαιώματα ἀλλά ὅλες τίς περιοχές τοῦ Αἰγαίου πού βρίσκονταν ἔξω ἀπό τά χωρικά ὕδατα τῆς Ἑλλάδος. Ἀπό τήν πλευρά της, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀπάντησε στίς 26 Ἰουλίου, μέ τήν ἔκδοση τῆς ἀκόλουθης ἀνακοινώσεως:

«Δέν συνέβαλον εἰς τήν ἐκτόνωσιν τῆς καταστάσεως αἱ προχθεσιναί ἀπό ραδιοφώνου δηλώσεις τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Διότι ἐξακολουθεῖ νά παραμένη τό γεγονός, τό ὁποῖον οὐδείς ἄνθρωπος καλῆς πίστεως δύναται νά ἀμφισβητήση, ὅτι, ἐφ' ὅσον διαξάγονται ἀκόμη συνομιλίαι διά τήν λύσιν τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος, δέν ὑπάρχει, οὔτε δύναται νά κατασκευασθῆ, καμμιά δικαιολογία διά τόν περίπλουν τοῦ σκάφους "Σισμίκ Ι".

»Ὑπάρχει ὅμως εἰς τάς δηλώσεις τοῦ κ. Τσαγλαγιαγκίλ ἕνα στοιχεῖον τό ὁποῖον ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις συγκρατεῖ. Ἐδήλωσεν ὁ Τοῦρκος ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπί λέξει ὅτι:

»"Αἱ ἔρευναι, τάς ὁποίας θά πραγματοποιήσωμεν, δέν ἀποσκοποῦν εἰς τήν παραβίασιν τῶν δικαιωμάτων ἄλλων".

»"Ἡ διεξαγωγή ἐπιστημονικῶν καί σεισμικῶν ἐρευνῶν, σχετικῶν μέ τήν ὑφαλοκρηπῖδα δέν δύναται νά δημιουργήση δικαιώματα εἰς τήν περιοχήν τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐρευνῶν".

»Τέλος, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἀναφερθείς εἰς τό ἄρθρον 52 τοῦ ὑπό διαπραγμάτευσιν σχεδίου συμφωνίας τῆς Διασκέψεως τοῦ ΟΗΕ διά τό Δίκαιον τῆς Θαλάσσης, κατά τό ὁποῖον "δραστηριότητες ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν δέν θά ἀποτελέσουν νομικήν βάσιν δι' οἱανδήποτε διεκδίκησιν, ἐπί οἱουδήποτε τμήματος θαλασσίου περιβάλλοντος καί τῶν πόρων του", ἐδήλωσεν, ἀπεριφράστως, ὅτι αὐτή εἶναι καί ἡ θέσις τῆς Τουρκίας.

»Ἡ δήλωσις αὐτή συμπληροῦται μέ τήν ἐπιβεβαίωσιν ὅτι τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος πρέπει νά λυθῆ δι' εἰρηνικῶν μέσων. Ἡ τουρκική κυβερνητική δήλωσις, τῆς 22ας Ἰουλίου, εἶχε χαρακτηρίσει ὡς ὠφέλιμον τήν συνέχισιν τῶν διεξαγομένων συνομιλιῶν. Αὐτή ὑπῆρξε καί παραμένει ἡ γραμμή καί τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Ἐάν αἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις τῆς τουρκικῆς ἡγεσίας ἀνταποκρίνωνται εἰλικρινῶς εἰς τάς προθέσεις της ἡ λογική καί ἡ συνέπεια ἐπιβάλλει μεγάλην προσοχήν. Διότι θά ἦτο παράλογον, ἀφ' ἑνός, νά δηλοῦται ὅτι ἡ διαφορά μας πρέπει νά λυθῆ δι' εἰρηνικῶν διαδικασιῶν καί συγχρόνως νά δημιουργηθῆ μιά πρόκλησις ἡ ὁποία, ἄν δέν καταστήση τάς ἐν ἐξελίξει συνομιλίας ἀδυνάτους, ἐν πάσῃ περιπτώσει, θά τάς δυσχεράνῃ.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις παρακολουθεῖ, ἐκ τοῦ σύ-

νεγγυς, τάς ἐξελίξεις καί θά προσδιορίση ἀναλόγως τήν στάσιν της».

Ἀπό τίς 27 τοῦ μηνός, καί γιά ἀρκετές ἡμέρες, τό «Σισμίκ» βγῆκε στό Αἰγαῖο, παραμένοντας σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ἀποστολῆς του σέ τουρκικά χωρικά ὕδατα. Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημέρωσε ἐκ νέου τούς Γ. Μαῦρο καί Α. Παπανδρέου γιά τίς ἐξελίξεις. Ὁ πλοῦς τοῦ «Σισμίκ», τή φορά αὐτή διήρκεσε ὡς τίς 4 Αὐγούστου, χωρίς νά σημειωθεῖ παραβίαση τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπίδας. Τό — κατά τό Χ. Σαζανίδη — «μοιραῖο» ταξίδι θά ἄρχιζε τήν ἑπομένη, 5 Αὐγούστου.

Στό μεταξύ, στίς 30 Ἰουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔδωσε τίς ἀκόλουθες ὁδηγίες γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἐνεργειῶν τοῦ τουρκικοῦ σκάφους:

«1. "Σισμίκ Ι" θά παρακολουθῆται, ἐφ' ὅσον εὑρίσκεται ἐντός τῶν χωρικῶν ὑδάτων ἤ ὑφαλοκρηπίδα Τουρκίας, ὑπό μή πολεμικοῦ πλοίου.

»2. Πλοῖον τοῦτο θά εἶναι καταλλήλως ἐξωπλισμένον τεχνικῶς καί ἐπανδρωμένον.

»3. Πλοῖον τοῦτο δέν θά εἰσέλθη εἰς χωρικά ὕδατα ἤ ὑφαλοκρηπῖδα Τουρκίας.

»4. Πλοῖον τοῦτο θά ἀναφέρη τουλάχιστον δύο ἤ τρεῖς φοράς ἡμερησίας ἀποτελέσματα παρακολουθήσεώς του.

»5. Εὐθύς ὡς "Σισμίκ Ι" εἰσέλθη εἰς ἑλληνικήν ὑφαλοκρηπῖδα, παρακολούθησίς του ἀναληφθῆ ὑπό κανονιοφόρου.

»Τά ἀνωτέρω 2, 3 καί 4 ἰσχύουν καί διά τήν κανονιοφόρον.

»6. Κανονιοφόρος παρακολουθήση "Σισμίκ Ι" ἀπό μεγαλυτέρας δυνατῆς ἀποστάσεως, τήν ὁποίαν ἐπιτρέπει ἐκτέλεσις ἀποστολῆς του.

»7. Κανονιοφόρος θά ἐξακριβώση εἶδος ἐρευνῶν εἰς ὁποίας προβῆ "Σισμίκ Ι" καί ἀκριβές σημεῖον εἰς ὁποῖον διεξαχθοῦν ἔρευναι. Περί τούτων, κυβερνήτης κανονιοφόρου θά συντάσση καί ἐγγράφους ἀναφοράς.

»8. Ἐάν "Σισμίκ Ι" συνοδεύεται ὑπό τουρκικῶν πολεμικῶν σκαφῶν, κανονιοφόρος θά συνοδεύεται ἀπό ἴσον ἀριθμόν ἑλληνικῶν πολεμικῶν σκαφῶν.

»9. Κύριος ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐξετάση δυνατότητα τεχνικῆς παρενοχλήσεως ἐρευνῶν "Σισμίκ Ι"»[91].

Παράλληλα, στίς ἀρχές Αὐγούστου, ἡ ἀμερικανική πλευρά προσπάθησε νά παρέμβει γιά τήν ἐκτόνωση τῆς κρίσεως, παροτρύνοντας, κατά προσφιλῆ συνήθεια τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ, τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία νά δείξουν «αὐτοσυγκράτηση». Ἀκόμη, οἱ Ἀμερικανοί διπλωμάτες ἀποπειράθηκαν νά διαψεύσουν ὅτι ὁ Χ. Κίσινγκερ εἶχε, σέ προγενέστερο χρόνο, συμφωνήσει ὅτι ἡ διεξαγωγή σεισμικῶν ἐρευνῶν ἐπί τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπίδας θά ἀποτελοῦσε πρόκληση. Ἐνδεικτικές τῆς στάσεως τῆς Ἑλλάδος στήν ἀμερικανική πρωτοβουλία ἦταν οἱ ἀκόλουθες ὁδηγίες, πού, μετά ἀπό συνεννόηση μέ τόν πρωθυπουργό, ἀπέστειλε ὁ Δ. Μπίτσιος στόν Ἕλληνα πρέσβη στήν Οὐάσιγκτων, Μ. Ἀλεξανδράκη:

«Εἶναι διεθνῶς ἀνεγνωρισμένη ἡ αὐτοσυγκράτηση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὥστε νά περιττεύουν αἱ παροτρύνσεις τῶν ἁρμοδίων τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ... Πέραν τούτου τό δικαίωμα κάθε Κράτους νά ἀμύνεται τῶν κυριαρχικῶν του δικαιωμάτων, εἶναι ἐπίσης διεθνῶς ἀνεγνωρισμένον καί ἐπί τοῦ σημείου τούτου δέν πρέπει οἱ Ἀμερικανοί νά κάμουν ἐσφαλμένην ἐκτίμησιν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν προσπάθειάν των νά διαψεύσουν ὅτι ὁ κ. Κίσινγκερ μοῦ εἶχε χαρακτηρίσει τήν διεξαγωγήν σεισμικῶν ἐρευνῶν ἐντός τῆς ὑφαλοκρηπῖδος μας ὡς πρόκλησιν, εἶναι περιττόν νά ἀναδιφοῦν τά ἀρχεῖα του διότι τά ἀνωτέρω μοῦ ἐλέχθησαν δίς κατά τάς μακράς ἰδιαιτέρας συνομιλίας μας.

»Ἡ δήλωσις τοῦ κ. Κίσινγκερ πρός ἐμέ δέν εἶναι ἐπιδεκτική διαψεύσεως ἀλλά μόνον ἀνακλήσεως»[92].

2 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὑπογράφεται συμφωνία, στή δυτικογερμανική πρωτεύουσα, μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ΟΔ Γερμανίας, μέ τήν ὁποία ἡ Βόννη χορηγεῖ στήν Ἀθήνα 60 ἑκατ. μάρκα γιά τήν ἀγορά δυτικογερμανικῶν ὅπλων καί πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά, τή συμφωνία ὑπογράφει ὁ πρεσβευτής στή Βόννη, Α. Φρυδᾶς.

3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Σέ εἰδική ἔκδοση τῶν «New York Times» ἀφιερωμένη στόν ἑορτασμό τῆς 200ῆς ἐπετείου τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας, δημοσιεύεται ὁ ἀκόλουθος χαιρετισμός τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Ἡ δημοκρατική Ἑλλάς συμμετέχει στόν ἑορτασμό τῆς 200ῆς ἐπετείου τῆς ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας, γιατί πιστεύει στήν οἰκουμενικότητα τῶν ἀξιῶν πού ἐκφράζει αὐτός ὁ ἑορτασμός.

»Τιμῶνται πράγματι σήμερα οἱ βασικές ἀρχές, πού ἡ Διακήρυξη τῆς 4 Ἰουλίου 1776 θεώρησε ὡς αὐταπόδεικτες: ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννήθηκαν ἴσοι· καί ὅτι ὁ Δημιουργός τους τούς ἔδωσε ἀναφαίρετα τά δικαιώματα στήν ζωή, στήν ἐλευθερία καί στήν ἐπιδίωξη τῆς εὐδαιμονίας — ἀρχές πού φλογίζουν τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων σ' ὅλη τήν γῆ. Τιμᾶται ὅμως καί ὁ δυναμισμός, ἡ ἰδιοφυΐα καί τό θάρρος τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ, πού κατώρθωσε νά δώση σάρκα καί ὀστᾶ στό ὄνειρο τῶν Ἱδρυτῶν-Πατέρων του. Ποτέ ἄλλοτε στήν παγκόσμια ἱστορία ἕνα ἔθνος δέν παρουσίασε τόσα πολλά καί μεγάλα ἐπιτεύγματα,

δσα ὁ πολυάριθμος καὶ πολυσύνθετος ἀμερικανικός λαός, ἀπό τότε πού θεμελίωσε ἐπάνω στήν ἐλευθερία τήν ἐθνική του ὑπόσταση.

»Ἀλλά καί οἱ λαμπρότεροι πανηγυρισμοί θά ἦσαν ὠχρές ἀναλαμπές τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος, ἄν δέν μετουσίωναν τήν συσσωρευμένη ἐμπειρία σέ διδάγματα γιά τό μέλλον. Ἀκόμη καί ἐπικίνδυνη θά ἦταν ἡ εὐφορία πού δημιουργοῦν, ἄν μέσα σ' αὐτήν ἐλησμονοῦντο τά μεγέθη τῶν προβλημάτων τοῦ παρόντος. Πῶς π.χ. νά παραβλέψη κανείς ὅτι λίγες ἀνεπτυγμένες χῶρες ἀπολαμβάνουν τά ἀγαθά πού ὁ Τόμας Τζέφφερσον θεωροῦσε στοιχειώδη γιά τόν καθένα; Ἤ ὅτι ἡ δημοκρατία, πού ἔδωσε εὐημερία καί ἰσχύ στό ἀμερικανικό ἔθνος, διέρχεται βαθυτάτη κρίση σ' ὅλον τόν κόσμο καί χάνει ἔδαφος εἰς ὄφελος ποικιλωνύμων μορφῶν ὁλοκληρωτισμοῦ; Ἤ, τέλος, πῶς νά μήν ἀνησυχῆ κανείς γιά τό διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ τῆς τεχνικῆς προόδου καί τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν στόν κόσμο; Ἐνῶ π.χ. ἡ ἀμερικανική τεχνολογία πραγματοποίησε ἀκόμη καί τό θαῦμα τῆς προσπελάσεως τῶν ἀστρικῶν χώρων, ἡ πολιτική πράξη ἀκόμη δέν βρῆκε τρόπους ν' ἀποκλείση τούς πολέμους, πού ὅσο θά διεξάγωνται — μικροί ἤ μεγάλοι — θά διατηροῦν στήν ὕδρόγειο τήν ἀπειλή μιᾶς ὁλοκληρωτικῆς καταστροφῆς.

»Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ ἱστορία, ἀλλά καί ἡ ζῶσα πραγματικότης ἔχουν ἀναθέσει στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς μεγάλο μέρος τῶν εὐθυνῶν γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων αὐτῶν, ἀπό τήν ὁποία ἐξαρτῶνται ἡ εἰρήνη, ἡ εὐημερία καί ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

»Ἰδιαίτερα ἡ Ἑλλάς ἔχει ἐμπιστοσύνη στό ἰσχυρότατο κρᾶμα τοῦ πραγματισμοῦ καί τοῦ ἰδεαλισμοῦ πού χαρακτηρίζει τό ἀμερικανικό ἔθνος. Πιστεύω ὅτι τό κρᾶμα αὐτό ἐξηγεῖ γιατί ἡ Ἀμερική ξεπερνᾶ πάντα θριαμβευτικά καί τίς δυσκολώτερες δοκιμασίες. Στούς δύο παγκοσμίους πολέμους, πού ἀπειλοῦσαν μέ ἐξανδραποδισμό τήν ἀνθρωπότητα, ὁ πραγματισμός μαζί μέ τόν ἰδεαλισμό τῆς Ἀμερικῆς ἔδωσαν τήν νίκη στό στρατόπεδο τῆς ἐλευθερίας. Ἀμερικανοί φιλέλληνες ἔσπευσαν πρίν ἀπό 150 χρόνια στό πλευρό τῆς Ἑλλάδος, ὅταν ἐκείνη ἔδινε τόν ἀγῶνα τοῦ Δαυΐδ κατά τοῦ Γολιάθ, γιά ν' ἀποκτήση τήν ἀνεξαρτησία της. Καί ὅταν ἡ Ἑλλάς πρίν ἀπό 50 χρόνια ἀντιμετώπιζε τήν φοβερώτερη ἀπειλή ἀπό τόν ὁλοκληρωτισμό, ἦλθε καί πάλι ἀποφασιστικός ἀρωγός ὁ πραγματισμός καί ὁ ἰδεαλισμός τοῦ ἀμερικανικοῦ ἔθνους.

»Ἀσφαλῶς μέσα στά πλαίσια τῆς μακρᾶς καί στενῆς αὐτῆς φιλίας μεταξύ τῶν δύο ἐθνῶν δέν μποροῦσαν νά ἀποκλεισθοῦν καί περιπτώσεις πού δημιουργοῦν παρεξηγήσεις. Ὅταν ὅμως ὑπάρχη κοινό πολιτιστικό ὑπόβαθρο — οἱ ἀξίες τοῦ ἐλευθέρου κόσμου — ὅταν ὑπάρχη ἡ προσήλωση στά ἴδια δημοκρατικά ἰδεώδη, ἐξουδετερώνεται ὁ κίνδυνος νά κλονίσουν οἱ ὁποιεσδήποτε παρεξηγήσεις τά θεμέλια μιᾶς ἱστορικά δικαιωμένης φιλίας.

»Πολιτική τῆς Κυβερνήσεώς μου εἶναι νά ἐνισχύση καί ν' ἀναπτύξη ἀκόμη περισσότερο τήν ἑλληνοαμερικανική φιλία, γιατί ἐκτός ἀπό τά συμφέροντα τῆς χώρας μου ἐξυπηρετοῦνται καί τά συμφέροντα ὁλοκλήρου τοῦ ἐλευθέρου κόσμου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτή ἡ πολιτική βρίσκει ἀνταπόκριση στόν ἀμερικανικό λαό, ἕνα μικρό ἀλλά δυναμικό κομμάτι τοῦ ὁποίου ἔχει ἑλληνικές ρίζες. Καί μέ τήν πεποίθησιν αὐτήν, χαιρετίζω μέ ἀληθινή συγκίνηση τήν ἐπέτειο τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας πού ἀποτελεῖ γιορτή γιά ὅλη τήν ἐλεύθερη ἀνθρωπότητα».

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀπευθύνει μήνυμα στόν πρόεδρο τῶν ΗΠΑ:

«Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἀπευθύνω τά θερμά καί εἰλικρινῆ συγχαρητήριά μου γιά τήν ἐπέτειο τῶν 200 ἐτῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀνεξαρτησίας.

»Ἡ Διακήρυξη τῆς Ἀνεξαρτησίας ὑπῆρξε ἕνα ἱστορικό γεγονός πού ἐπηρέασε ἀποφασιστικά τήν πορεία τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι τό ἀμερικανικό ἔθνος, 2000 χρόνια μετά τήν κλασική Ἑλλάδα, μετέτρεψε γιά πρώτη φορά σέ πολιτική πράξη τίς ἰδέες τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καί τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Χάρις στήν προσήλωσή του σ' αὐτές τίς ἀρχές τό ἀμερικανικό ἔθνος ἀπέκτησε μεγαλεῖο, ἰσχύ καί εὐημερία.

»Ἡ κοινή πίστη πρός τίς ἀρχές αὐτές καί οἱ ἀγῶνες γιά τήν προάσπισή τους κατά τήν διαδρομή τῆς Ἱστορίας ἐδημιούργησαν μεταξύ τῶν δύο λαῶν μας τούς στερεούς ἐκείνους δεσμούς, πού ἀποτελοῦν τήν βάση τῆς φιλίας τους.

»Εὔχομαι στόν ἀμερικανικό λαό καί σέ Σᾶς προσωπικῶς, κύριε πρόεδρε, εὐτυχία καί εὐημερία».

6 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ Π. Παπαληγούρας ἀνακοινώνει τή σημαντική διεύρυνση τῶν ὁρίων τῶν στεγαστικῶν δανείων πρός τούς ἐργαζομένους ὅλων τῶν κατηγοριῶν καθώς καί τῶν συναφῶν δανείων πού χορηγοῦνται μέσω τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης.

Ὁ ὑπουργός τόνισε, ἀκόμη, ὅτι μέ τά νέα μέτρα διπλασιάζονται, σέ σχέση μέ τό προηγούμενο ἔτος, τά ποσά πού διατίθενται γιά τή στεγαστική πολιτική, τόσο στόν ἀστικό, ὅσο καί στόν ἀγροτικό τομέα.

7 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Χρ. Στράτος, ἐγκρίνει πιστώσεις 347 ἑκατ. δρχ. γιά τήν ἐκτέλεση ὁδικῶν καί λιμενικῶν ἔργων καθώς καί γιά τίς ἀνάγκες τῆς πολιτικῆς ἀεροπορίας. Συγκεκριμένα, διατί-

θενται 190 έκατ. γιά τή βελτίωση τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἠπείρου, τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, τῆς Χίου καί τῆς Κρήτης· 90 έκατ. γιά λιμενικά ἔργα, κυρίως στό ἀνατολικό Αἰγαῖο· τό ὑπόλοιπο ποσό θά διατεθεῖ γιά ἀγορά ὑλικοῦ γιά τά ἀεροδρόμια τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Ρόδου καθώς καί γιά τόν ἀεροσταθμό τῆς Σάμου.

8 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Σέ σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς καί τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Προεδρίας, ἐξετάζονται θέματα σχετικά μέ τή νομοθετική ἐργασία.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ πρωθυπουργός συνεργάζεται μέ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, ὁ ὁποῖος ἔχει μόλις ἐπιστρέψει ἀπό ἐπίσημη ἐπίσκεψη στή Βιέννη. Ὁ Δ. Μπίτσιος μεταφέρει, ἐπίσης, τήν πρόσκληση τῆς αὐστριακῆς Κυβερνήσεως πρός τόν Κ. Καραμανλῆ νά ἐπισκεφθεῖ ἐπίσημα τήν Αὐστρία.

10 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ὁρισμοῦ Ἐπιτροπῆς, πού θά ἀξιολογήσει τό Χωροταξικό Σχέδιο τῆς μείζονος περιοχῆς πρωτευούσης, ὁ ἀναπληρωτής ὑπουργός Συντονισμοῦ, Ι. Μπούτος, κάμει τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Ἡ σωστή κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ καί τῶν δραστηριοτήτων του στόν χῶρο, σέ συνδυασμό μέ τόν προσδιορισμό τῶν βασικῶν δικτύων ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀναγκῶν του εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν μεγιστοποίηση τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας καί τῆς συνεχοῦς βελτιώσεως τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο ἡ κατάρτιση χωροταξικῶν σχεδίων καί προγραμμάτων, σέ ἐθνική ἤ περιφερειακή κλίμακα, εἶναι κατά τήν σύγχρονη θεωρία ἀναγκαία γιά τόν ὀρθό οἰκονομικό προγραμματισμό.

»Ἡ Κυβέρνηση, σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες καί τίς κατευθύνσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ, μέ τόν νόμον περί Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος καθώρισε τά θεσμικά πλαίσια καί τίς διαδικασίες ἀντιμετωπίσεως καί ἐπιλύσεως τῶν χωροταξικῶν προβλημάτων, ἐνῶ ἐξ ἄλλου μέ μία ὁλόκληρη σειρά χωροταξικῶν μελετῶν καί ρυθμιστικῶν σχεδίων ἐπιχειρεῖ νά προσδιορίση τήν ἔκταση καί νά δώση τήν κατά τό δυνατό καλύτερη λύση σ' αὐτά τά προβλήματα, τόσο ζωτικά γιά τήν εὐημερία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

»Καίρια θέση σ' αὐτή τήν προσπάθεια ἔχουν τά χωροταξικά σχέδια καί προγράμματα Ἑλλάδος καί Περιοχῆς πρωτευούσης, δηλαδή τῆς περιοχῆς ἡ ὁποία περικλείεται εἰς τό τρίγωνο Κορίνθου - Χαλκίδος - Σουνίου. Ἐνῶ ἐξ ἄλλου, λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος χαρακτῆρος πού προσλαμβάνει τό πρόβλημα της περιοχῆς πρωτευούσης καί ἀπό ἀπόψεως μεγέθους πληθυσμοῦ ἐν σχέσει πρός τόν πληθυσμό τῆς λοιπῆς χώρας, ἀλλά καί ἀπό ἀπόψεως λειτουργικότητος αὐτῆς ἔχει δοθῆ ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν κατάρτιση τοῦ ρυθμιστικοῦ σχεδίου Ἀθηνῶν.

»Βεβαίως τά ἀνωτέρω δέν εἶναι τά μόνα χωροταξικά σχέδια καί προγράμματα ἤ ρυθμιστικά σχέδια τά ὁποῖα κατηρτίσθησαν, ἤ καταρτίζονται. Ὑπάρχει ὁλόκληρη σειρά παρομοίων σχεδίων καί προγραμμάτων τά ὁποῖα ἀφοροῦν περιοχές ἰδιαίτερης εὐαισθησίας ἤ εἰδικῆς σπουδαιότητος ὅπως εἶναι ἡ Χαλκιδική, ἡ περιοχή Πηλίου, ἡ Κέρκυρα, ἡ Καβάλα, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ νδ. Πελοπόννησος κ.λπ. Ἐπί πλέον ἔχουν ἐγκριθῆ οἱ σχετικές πιστώσεις γιά τήν ἀνάθεση μελετῶν, ὥστε ἡ προσπάθεια αὐτή νά ἐπεκταθῆ καί σέ ἄλλες περιοχές.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει τά δύο βασικά χωροταξικά σχέδια Ἑλλάδος καί πρωτευούσης καθώς καί τό ρυθμιστικό σχέδιο τῆς τελευταίας εὑρίσκονται στό τελικό στάδιο ἐπεξεργασίας τους καί σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ κ. προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κινοῦνται ἤδη ταχύτατα οἱ διαδικασίες πού θά ὁδηγήσουν στήν ὁριστική τους ἔγκριση καί ἐφαρμογή.

»Εἰδικώτερα:

»1. Γιά τό χωροταξικό σχέδιο Ἑλλάδος ἔχουν γίνει οἱ ἀναγκαῖες συνεννοήσεις μεταξύ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καί τοῦ μελετητοῦ ὥστε νά ἀναμένεται ἡ παράδοση τῶν τευχῶν τῆς δεύτερης φάσεως περί τά τέλη Αὐγούστου. Ἀπομένει ἡ τρίτη καί τελική φάση αὐτοῦ γιά τήν ὁποία θά ἀπαιτηθῆ διάστημα περίπου ἑνός ἔτους. Μέ αὐτό ἐπιδιώκεται ἡ διατύπωση σχεδίου τό ὁποῖο καθορίζει τήν κατανομή καί διάρθρωση τοῦ πληθυσμοῦ καί τῶν δραστηριοτήτων του στόν ἐθνικό χῶρο, τίς ζῶνες χρήσεως γῆς, τό σύστημα ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ ὅπως εἶναι οἱ μεταφορές, οἱ συγκοινωνίες, ἡ ὑγεία, ἐκπαίδευσις κ.λπ., καί τά οἰκονομικά καί θεσμικά μέσα καί μέτρα ὑλοποιήσεως αὐτοῦ.

»2. Παρεδόθησαν ἀπό τό Γραφεῖο Δοξιάδη οἱ τόμοι στούς ὁποίους ἔχει διατυπωθῆ, σέ τελική φάση, τό χωροταξικό σχέδιο καί πρόγραμμα τῆς περιοχῆς πρωτευούσης.

»Σύμφωνα μέ τήν σύμβαση μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί τοῦ μελετητοῦ σκοπός τῆς μελέτης εἶναι:

»α. Ἡ διατύπωση τοῦ κατάλληλου χωροταξικοῦ σχεδίου τῆς περιοχῆς πρωτευούσης ὥστε νά ἐξασφαλισθῆ τό μέγεθος, ἡ μορφή καί ἡ λειτουργική διάρθρωση πού θά ἐπιτρέψουν νά ἐκπληρώση γιά τά ἑπόμενα 30 χρόνια μέ ἐπιτυχία τόν ρόλο της μέσα στό γενικώτερο πρόγραμμα τῆς κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς καί πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

»β. Ἡ ἐπεξεργασία προγράμματος ἐφαρμογῆς τοῦ ἀνωτέρω χωροταξικοῦ σχεδίου, τό ὁποῖο προσδιορίζει ἀφ' ἑνός μέν τό πλέγμα τῶν θεσμικῶν, ὀργανωτικῶν καί λοιπῶν διοικητικῶν μέτρων, ἀφ' ἑτέρου δέ τό σύνολο τῶν ἐπί μέρους προγραμμάτων καί ἔργων τά ὁποῖα κρίνονται ἀναγκαῖα γιά τήν ἐπιβολή, κατοχύρωση καί συνεπῆ ἐφαρμογή τοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου.

»Εἶναι προφανές ὅτι στήν ὑποβληθεῖσα μελέτη ἐκφράζονται βασικά οἱ ἀπόψεις τοῦ μελετητῆ γιά τά χωροταξικά προβλήματα τῆς περιοχῆς. Τοῦτο ὅμως δέν σημαίνει ὅτι καθ' ὅλο τό διάστημα τῆς καταρτίσεώς του, ἰδιαίτερα δέ κατά τήν 2ετία πού διέρρευσε μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, δέν ἐλειτούργησε ἕνα ὁλόκληρο σύστημα ἀμέσων συνεννοήσεων καί συνεργασιῶν τῶν ἁρμοδίων κρατικῶν φορέων μέ τόν μελετητή, ὥστε ἡ ἐπεξεργασία καί ἡ διατύπωση τῶν διαφόρων ἐναλλακτικῶν λύσεων ἀπό τόν τελευταῖο νά ἐντάσσεται μέσα στό πλαίσιο τῶν κοινω-

νικῶν καί πολιτικῶν προσανατολισμῶν καί ἐπιδιώξεων τῆς Κυβερνήσεως. Ἀκριβῶς γιά νά ἐλεγχθῆ κατά πόσο ὁ μελετητής ἐξεπλήρωσε τίς συμβατικές ὑποχρεώσεις του καί ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τίς κατευθύνσεις καί ὁδηγίες τῆς Κυβερνήσεως, συνέστησα δι' ἀποφάσεώς μου τήν ἐπιτροπή παραλαβῆς καί ἀξιολογήσεως τοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου καί προγράμματος τῆς περιοχῆς πρωτευούσης. Τά μέλη αὐτῆς προέρχονται ἀπό ὅλους τούς ἁρμοδίους κρατικούς φορεῖς καί ἔχουν σάν ἔργο τους, πέραν τῶν ἀνωτέρω καί τήν ἀξιολόγηση τῶν ἐπί μέρους προτάσεων τοῦ μελετητοῦ, βάσει αὐστηρῶν ἐπιστημονικῶν καί τεχνικῶν κριτηρίων.

»Ἐπειδή ὅμως ἡ Κυβέρνηση πιστεύει ὅτι σέ μιά σύγχρονη δημοκρατία δέν εἶναι δυνατό νά λαμβάνωνται ἀποφάσεις πού ἀφοροῦν ἀμέσως τά οἰκονομικά, κοινωνικά καί πολιτιστικά ἐνδιαφέροντα τοῦ συνόλου σχεδόν τοῦ πληθυσμοῦ χωρίς τήν ὑπεύθυνη διατύπωση τῶν ἀπόψεων τῶν ὀργάνων τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, τῶν ἐπαγγελματικῶν, ἐπιστημονικῶν καί πολιτιστικῶν ὀργανώσεων καί λοιπῶν φορέων, ἐδόθησαν ἤδη ὁδηγίες καί θά ἀποσταλοῦν ἀντίτυπα τῆς μελέτης σ' ἕναν εὐρύ κύκλο φορέων καί ὀργανώσεων προκειμένου νά διατυπώσουν τίς ἀπόψεις τους.

»Μετά τήν ὑποβολή τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων τῶν φορέων αὐτῶν καί τήν ἀξιολόγηση τῶν προτάσεων τοῦ μελετητοῦ ἀπό τήν ἐπιτροπή παραλαβῆς καί ἀξιολογήσεως τῆς μελέτης, θά ὁριστικοποιηθῆ αὐτή πλέον ἀπό τεχνικῆς πλευρᾶς. Ἐν συνεχείᾳ καί σύμφωνα μέ τίς προβλεπόμενες ἀπό τόν νόμο περί Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος διαδικασίες ἡ τελική ἀπόφαση ἐπί τῆς μορφῆς καί τῶν στόχων τοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου καί προγράμματος θά ληφθῆ ἀπό τό Ἐθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ καί μετά γνώμην τῆς Ἐπιτροπῆς Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος, ὅπως προβλέπεται ἀπό τόν νόμον.

»Ἐξ ἄλλου, συγχρόνως μέ τίς ἐργασίες τοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου πρωτευούσης, ἔχουν προωθηθῆ καί οἱ ἐργασίες τοῦ ρυθμιστικοῦ σχεδίου τῆς μείζονος περιοχῆς Ἀθηνῶν καθώς καί μελέτες πού ἀφοροῦν ἐπί μέρους θέματα τοῦ ρυθμιστικοῦ σχεδίου, ὅπως τό κυκλοφοριακό πρόβλημα, οἱ ζῶνες χρήσεως γῆς, θέματα λειτουργίας τῆς πόλεως κ.λπ.

»Ἐδόθησαν ἤδη οἱ δέουσες ὁδηγίες, ὥστε ἐντός συντομωτάτου διαστήματος νά διαπιστωθοῦν τά κοινά σημεῖα μεταξύ τοῦ χωροταξικοῦ καί τοῦ ρυθμιστικοῦ πρός κατάρτισιν ἑνός ἐλαχίστου προγράμματος ἔργων καί μέτρων πρός ἄμεσον ἐφαρμογήν ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ ἐπειγόντος χαρακτῆρος πού προσλαμβάνουν καθημερινῶς τά βασικά προβλήματα τῆς περιοχῆς πρωτευούσης. Τοῦτο δέν ἀποκλείει τήν ὁλοκλήρωση τοῦ Ρυθμιστικοῦ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπισπεύδει τήν ὅλη διαδικασία, ὥστε συντόμως πλέον νά προσδοκᾶται ἐντός τῶν γενικῶν κατευθύνσεων τοῦ χωροταξικοῦ ἡ κατάρτιση ρυθμιστικοῦ σχεδίου, πού θά ἀποτελέση τό τελικό πρόγραμμα τῶν συγκεκριμένων ἐνεργειῶν βάσει τῶν ὁποίων θά ἀναπτυχθῆ ἡ πόλις. Τό ρυθμιστικό σχέδιο εἶναι προφανές ὅτι πρίν ἤ ἐφαρμοσθῆ θά τύχη τῆς ἐγκρίσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ καί τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου».

13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς Γαλλίας, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀπευθύνει στό Γάλλο ὁμόλογό του τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς Γαλλίας σᾶς ἀπευθύνω εἰλικρινῆ συγχαρητήρια καί θερμές εὐχές γιά τήν πρόοδο καί εὐημερία τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ.

»Οἱ ἰδέες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, πού μετέβαλε τήν μορφή τῆς Εὐρώπης, ἐνέπνευσαν καί ἐστήριξαν καί τόν ἀγῶνα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους γιά τήν ἀνεξαρτησία του. Ἔκτοτε τήν στενή φιλία τῶν δύο λαῶν μας ἐνίσχυσαν καί ἐσταθεροποίησαν οἱ κοινοί ἀγῶνες τους γιά τήν ἐλευθερία καί ἡ κοινή τους πνευματική κληρονομία.

»Εἶμαι βέβαιος, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι ἡ φιλία αὐτή θά ἀναπτύσσεται σταθερά καί εἰς τό μέλλον, καθώς θά πολλαπλασιάζωνται, μέσα στό πλαίσιο τῆς Εὐρώπης, οἱ δεσμοί μεταξύ τῶν χωρῶν μας»[93].

13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκη, τούς προέδρους καί ἀντιπροέδρους τοῦ Ἀρείου Πάγου καί τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ὁ πρωθυπουργός ὑπογράμμισε ὅτι ἡ ἐπιλογή τῶν ἀνωτάτων δικαστικῶν ἀπό τήν Κυβέρνηση εἶχε γίνει μέ κριτήρια ἀξιοκρατικά καί συνέστησε τήν πιστή καί αὐστηρή ἐφαρμογή τοῦ νόμου πρός κάθε κατεύθυνση, χωρίς προκαταλήψεις ἤ σκοπιμότητες. Ζήτησε, ἀκόμη, νά μελετήσουν οἱ ἀνώτατοι δικαστικοί, σέ συνεργασία μέ τόν ὑπουργό, μέτρα γιά τήν ἁπλοποίηση τῶν διαδικασιῶν καί τήν ταχύτερη ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης. Καί συνέχισε:

«Εἶναι ἀδιανόητος ἡ λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος χωρίς τόν ἀπόλυτον σεβασμόν τοῦ νόμου. Καθῆκον δέ τῆς δικαιοσύνης εἶναι ὄχι ἁπλῶς νά προασπίζη ἡ ἰδία τόν νόμον καί νά τόν ἐφαρμόζη πιστῶς, ἀλλά καί νά ἐπιβάλη εἰς ὅλους τούς πολίτας τόν σεβασμόν του. Εἰς τήν δημοκρατίαν, ὅλαι αἱ λειτουργίαι ἔχουν ἕνα κοινόν σκοπόν, νά ὑπηρετοῦν τήν Πολιτείαν».

15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρευρίσκεται στήν τελετή τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἡμέρας πού πραγματοποιεῖται στό Παναθηναϊκό Στάδιο. Στή διάρκεια τῆς τελετῆς ἔγινε ἡ ἀφή σέ ἠλεκτρικό βωμό τῆς Ὀλυμπιακῆς Φλόγας, ἡ ὁποία μεταφέρθηκε μέ ἀκτῖνες λέηζερ στόν Καναδᾶ.

15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται, ἀπό τό τμῆμα Διακοπῶν τῆς Βουλῆς, νομοσχέδιο τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἱδρύεται Ἐφορεία

Προσέλευση στό Καλλιμάρμαρο (ἄνω)· μέ τόν πρόεδρο Κ. Τσάτσο (κάτω).

Ἐναλίων Ἀρχαιοτήτων, μέ ἕδρα τήν Ἀθήνα καί ἁρμοδιότητα σέ ὅλη τήν ἐπικράτεια, καθώς καί Ἐφορεία Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀθηνῶν.

16 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Ἀπασχολήσεως, Κ. Λάσκαρης, ἐξαγγέλλει τή διάθεση 11 δισ. δρχ. γιά τή χρηματοδότηση τῆς στεγαστικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως. Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

«1ον. Διατίθεται ποσόν 7,3 δισ. δρχ. ἀπό τό ὁποῖο 4,9 δισ. δρχ. ἀπό τραπεζικά κεφάλαια καί 2,4 δισ. ἀπό τόν ΟΕΚ γιά τήν χορήγηση δανείων αὐτοστεγάσεως στούς ἐργατοϋπαλλήλους καί συνταξιούχους ὡς ἑξῆς:

»Τό 1976 θά χορηγηθοῦν 5.600 περίπου δάνεια ἐγκρινομένου ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ ἀπό τό ἀπόθεμα τῶν αἰτήσεων πού ἔχουν ὑποβληθῆ τό 1972 καί τῶν μέχρι 31.12.1975 αἰτήσεων τῶν δικαιούχων βάσει τοῦ εἰδικοῦ προγράμματος τῶν παραμεθορίων περιοχῶν.

»Ἄλλα 12.000 δάνεια θά χορηγηθοῦν τό προσεχές καί μεταπροσεχές ἔτος, ἐκ τῶν ὁποίων 5.000 δάνεια σέ ἀστέγους, ἐργατοϋπαλλήλους καί συνταξιούχους γενικῶς, 3.000 δάνεια σέ νέα ζεύγη, ἤτοι σέ ἐργαζομένους πού πανδρεύθηκαν προσφάτως, 2.000 δάνεια σέ ἐργαζομένους καί συνταξιούχους, κατόχους ἰδιοκτήτου οἰκοπέδου σέ ἡμιαστικές ἢ ἀγροτικές περιοχές καί 2.000 δάνεια γιά ἀποπεράτωση ἢ ἐπισκευή κατοικιῶν.

»Μέ καταρτιζόμενο νομοθέτημα, αὐξάνεται τό ὕψος τῶν χορηγουμένων δανείων ἀναλόγως τῶν μελῶν οἰκογενείας μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 600 χιλιάδων δραχμῶν κατ' ἀνώτατον ὅριον (γιά τά πλήρη δάνεια), ὅπως ἐπίσης αὐξάνεται τό ὕψος τῶν δανείων ἐπισκευῆς κ.λπ. ἀπό 75 χιλ. σέ 120.000 δρχ., ἐνῶ συγχρόνως καθιερώνεται νέα κατηγορία δανείων γιά τούς κατόχους ἰδιοκτήτων οἰκοπέδων σέ ἡμιαστικές καί ἀγροτικές περιοχές, καθοριζομένου τοῦ ὕψους των ἀπό 200 ἕως 400 χιλ. δρχ. ἀναλόγως τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἑκάστου δικαιούχου.

»Τά δάνεια πού θά χορηγοῦνται ἀπό τόν ΟΕΚ θά εἶναι ἀπαλλαγμένα ἀπό κάθε φόρο μεταβιβάσεως στό σύνολό τους.

»2ον. Γιά τά δάνεια αὐτοστεγάσεως, πέραν τῆς αὐξήσεως τοῦ ὕψους τους καθορίζονται καί εὐνοϊκώτερες προϋποθέσεις γιά ὡρισμένες κατηγορίες μισθωτῶν, οἰκοδόμους καί ἀναπήρους, ὅπως καί γενικώτερα γιά τήν δανειοδότηση ἐργατῶν ἔναντι τῶν καθοριζομένων γιά τούς ὑπαλλήλους κ.λπ.

»Γιά τό κατασκευαστικό στεγαστικό πρόγραμμα τοῦ ΟΕΚ γιά τό ὁποῖο θά διατεθῆ ποσόν 3,7 δισ. δρχ. σέ μιά πενταετία, προβλέπεται:

»Ἡ ἀποπεράτωση μέχρι τέλους τοῦ προσεχοῦς ἔτους τῆς συνεχιζομένης ἤδη κατασκευῆς 2.350 κατοικιῶν.

»Ἡ δημοπράτηση νέων ἔργων κατά τό τρέχον ἔτος γιά τήν ἀνέγερση 1.147 κατοικιῶν, κατά τό προσεχές ἔτος 1977 γιά τήν ἀνέγερση 1.592 κατοικιῶν καί κατά τό 1978 γιά τήν ἀνέγερση 1.655 κατοικιῶν.

»Ἡ πρόβλεψη ἀγορᾶς ἐντός τῆς προσεχοῦς 5ετίας οἰκοπεδικῶν ἐκτάσεων συνολικῆς ἐπιφανείας 1.200 στρεμμάτων — γιά τήν ἀνάπτυξη μελλοντικῶν κατασκευαστικῶν προγραμμάτων — ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἀγορά τό 1976 οἰκοπέδων ἀξίας μέχρι 200 ἑκατ. δραχμῶν.

»Ἀπό τῆς 26ης Ἰουλίου τ. ἔ ἀρχίζει ἡ χορήγησις προοδευτικῶς παρά τοῦ ΟΕΚ τῶν ὁριστικῶν τίτλων κυριότητος (ὁριστικῶν παραχωρητηρίων) πρός τούς δικαιούχους τῶν διανεμηθεισῶν μέχρι καί τοῦ 1970, 12.000 περίπου κατοικιῶν τῶν οἰκισμῶν του ὅλης τῆς χώρας, μέ πρόβλεψιν περαιώσεως αὐτῆς μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.

»Παραλλήλως συνεχίζεται ἡ ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων διά τήν κοστολόγησιν καί σύνταξιν τῶν ὁριστικῶν τίτλων κυριότητος τῶν παραχωρηθεισῶν κατοικιῶν ἀπό τοῦ 1971 καί ἐντεῦθεν ἀνερχομένων εἰς 3.000 περίπου. Ὁ ΟΕΚ θά χορηγῆ ἐφ' ἑξῆς τούς ὁριστικούς τίτλους κυριότητος ἐντός εὐλόγου χρόνου ἀπό τῆς παραχωρήσεως τῶν κατοικιῶν.

»Ἡ κοστολόγησις τῶν κατοικιῶν τοῦ ΟΕΚ ἔγινε βάσει τῶν τιμῶν τοῦ χρόνου ἀνεγέρσεώς τους. Ὁ κάθε δικαιοῦχος χρεώνεται μόνον μέ τό ποσοστόν τοῦ κόστους τῆς κατοικίας του, ἀπαλλασσόμενος τῶν δαπανῶν γιά τά κοινωφελῆ ἔργα καί τούς κοινοχρήστους χώρους.

»Ἡ ἐξόφλησις τῆς χρεουμένης ἀξίας τῆς κατοικίας θά γίνη σέ 240-360 μηνιαῖες ἄτοκες δόσεις. Τό ποσόν τῆς κάθε μιᾶς κυμαίνεται ἀπό 180 ἕως 600 δρχ. περίπου.

»Οἱ ἐξοφλοῦντες ἐφ' ἅπαξ τό ὀφειλόμενον ποσόν θά τυγχάνουν ἐκπτώσεως 40% τῆς ἀξίας τῆς κατοικίας»[94].

19 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει πρός τό λαό τῆς Κύπρου τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Κατά τήν διαδρομή τῶν αἰώνων ἡ Κύπρος ὑπέστη πολλές δοκιμασίες. Ἡ δολία ὅμως τουρκική εἰσβολή τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1974 ὑπῆρξε ἀπό τίς πλέον ὀδυνηρές. Ὄχι μόνο γιά τήν ἀνθρώπινη δυστυχία πού ἐπροκάλεσε καί γιά τούς κινδύνους πού δημιουργεῖ, ἀλλά καί διότι τό πρόσχημα γι' αὐτήν ἐδόθη ἀπό παρανοϊκούς Ἕλληνες.

»Ὁ κυπριακός λαός, ὁ ὁποῖος διά μέσου ὅλων αὐτῶν τῶν δοκιμασιῶν διετήρησε τήν ζωτικότητα καί τόν ἑλληνισμό, ὀφείλει νά ἀντιμετωπίση καί τήν σημερινή του περιπέτεια μέ θάρρος καί καρτερία· καί πρό παντός μέ τήν βεβαιότητα ὅτι τελικά θά δικαιωθῆ.

»Ἡ Ἑλλάς, πού συμμετέχει τόσο στήν δοκιμασία τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὅσον καί στόν ἀγῶνα του γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν δικαίων του, θά ἐξακολουθήση νά εἶναι σταθερός καί ἔνθερμος συμπαραστάτης του μέχρι τῆς πλήρους δικαιώσεώς του».

Τήν ἐπομένη, ἐπέτειο τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς, πραγματοποιήθηκε στή Λευκωσία παγκύπριο συλλαλητήριο, στό ὁποῖο μίλησαν ὁ πρόεδρος Μακάριος καί ὁ Π. Κανελλόπουλος.

Στίς 22 Ἰουλίου, ἐξάλλου, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀπευθύνει στόν Ἀρχιεπίσκοπο τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Θεωρῶ χρήσιμον νά σᾶς ἐνημερώσω ἐπί ἑνός

ζητήματος, τό ὁποῖον, ἂν παραμείνη ἀδιευκρίνιστον, ἠμπορεῖ νά προκαλέση σοβαράν ζημίαν εἰς τήν ἐθνικήν μας ὑπόθεσιν.

»Πληροφοροῦμαι ὅτι διαδίδεται εἰς τήν Κύπρον, ἐν ἀγνοίᾳ σας ἀσφαλῶς, ἀκόμη καί ἀπό πρόσωπα τοῦ περιβάλλοντός σας, ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ὑποστηρίζει τήν διπλῆν ἕνωσιν ὡς λύσιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Ὡς ἀφετηρία τῶν διαδόσεων αὐτῶν φέρεται μία φιλική συνομιλία πού εἶχα στίς 26 Φεβρουαρίου μέ τούς κ.κ. Κληρίδην καί Κρανιδιώτην — συνομιλία πού δέν ἀντιλαμβάνομαι γιατί ἔπρεπε νά πάρη τήν μορφή μνημονίου.

»Εἶμαι βέβαιος, Μακαριώτατε, ὅτι ἀντιλαμβάνεσθε τήν δυσάρεστον ἔκπληξιν πού μοῦ προκαλοῦν αἱ ἀνωτέρω διαδόσεις, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὑποπτεύομαι ὅτι γίνονται μέ πρόθεσιν νά προκληθῆ δυσπιστία τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ἔναντι τῆς Κυβερνήσεώς μου. Διότι γνωρίζετε, ὄχι μόνον ἀπό τάς δημοσίας κυβερνητικάς ἀνακοινώσεις, ἀλλά καί ἀπό τά μηνύματα πού σᾶς διεβίβασα, τήν 4ην Μαρτίου καί τήν 10ην Μαΐου τρέχοντος ἔτους, ὅτι, κατά παγίαν γραμμήν τῆς Κυβερνήσεώς μου, τό Κυπριακόν τό χειρίζεται ὑπευθύνως ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου, πρός τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς παρέχει τήν συμπαράστασίν της. Κατά συνέπειαν ἡ Κυβέρνησίς μου δέν ἔχει ἀνεξάρτητον πολιτικήν ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ. Κατά μείζονα λόγον δέν δύναται νά ἔχη τήν πολιτικήν εἰς τήν ὁποίαν ἀναφέρονται αἱ ἐν λόγῳ διαδόσεις.

»Τούτου δοθέντος, εἶναι αὐτονόητον ὅτι δέν δύναται νά χαρακτηρισθῆ ὡς πολιτική γραμμή ἡ ἀνταλλαγή ἀπόψεων, εἰς μίαν φιλικήν καί ἀνεπίσημον συζήτησιν, ἐπί τῶν θεωρητικῶν προοπτικῶν πού θά ἠμποροῦσαν νά συνοδεύσουν τήν μίαν ἤ τήν ἄλλην λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ.

»Ἠμποροῦν, ὅμως, αἱ διαδόσεις πού σᾶς ἀνέφερα νά προκαλέσουν σοβαράν ζημίαν εἰς τό ἐθνικόν μας θέμα, ἐάν δημιουργήσουν τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑποστηρίζει μίαν πολιτικήν, ἡ ὁποία ὄχι μόνον διαφέρει ἀπό τήν κυπριακήν, ἀλλά καί ἀποκρούεται αὐτήν τήν στιγμήν ἀπό ὅλον τόν κόσμον καί τῆς Τουρκίας συμπεριλαμβανομένης. Ἡ τελευταία αὐτή, ὡς γνωστόν, ἐγκατέλειψε τήν πολιτικήν τῆς διχοτομήσεως, διότι προφανῶς μετά τήν δημιουργηθεῖσαν ἐν Κύπρῳ κατάστασιν καλλιεργεῖ τήν ἐλπίδα ὅτι εἶναι δυνατόν εἰς τό ἀπώτερον μέλλον νά θέση ὑπό τόν ἔλεγχόν της ὁλόκληρον τήν νῆσον.

»Ἐάν ἐδημιουργεῖτο ἡ ἀνωτέρω ἐντύπωσις θά ἐμειοῦτο τόσον ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καί ἡ διεθνής συμπάθεια διά τό Κυπριακόν τήν ὁποίαν μέ τόσους κόπους ἐδημιουργήσαμεν.

»Εἶμαι πεπεισμένος, Μακαριώτατε, ὅτι, συμμεριζόμενος τάς ἀπόψεις πού σᾶς ἐξέθεσα, θά πράξετε, ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπό ὑμᾶς διά νά τεθῆ τέρμα εἰς τάς ὑπόπτους αὐτάς διαδόσεις.

»Υ.Γ. Μόλις μοῦ περιῆλθε τό κείμενον τῆς σημερινῆς ὁμιλίας σας. Νομίζω ὅτι πρόκειται περί μιᾶς ἐξαιρετικῆς ἀπό πάσης ἀπόψεως ὁμιλίας, γιά τό οὐσιαστικόν περιεχόμενον τῆς ὁποίας θά ἤθελα εἰδικώτερα νά σᾶς ἐκφράσω τήν βαθεῖαν ἐκτίμησίν μου».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπάντησε στίς 2 Αὐγούστου:

« Εὐχαριστῶ θερμῶς διά τήν ὑπό ἡμερομηνίαν 20 Ἰουλίου 1976 ἐπιστολήν σας.

»Συμμερίζομαι πλήρως τήν ἄποψίν σας ὅτι φῆμαι καί διαδόσεις ὅτι ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ὑποστηρίζει δῆθεν τήν διπλῆν ἕνωσιν ὡς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος εἶναι δυνατόν νά δώσουν ἀφορμήν εἰς παρεξηγήσεις καί νά προκαλέσουν ἐθνικήν ζημίαν. Πολύ λυποῦμαι διότι ὡς ἀφετηρία τῶν τοιούτων διαδόσεων φέρεται μία πρό μηνῶν φιλική συνομιλία σας μετά τῶν κ.κ. Γλαύκου Κληρίδη καί Νίκου Κρανιδιώτη, εἰς τήν ὁποίαν οἱ ἴδιοι ἔδωσαν ἀκολούθως μορφήν μνημονίου.

»Ἡ ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ πολιτική σας, ἀγαπητέ κύριε προέδρε, ὑπῆρξε πάντοτε σαφής καί παγία καί δέν ἐπιδέχεται παρερμηνείας. Τό περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς σας ἐπιβεβαιοῖ διά μίαν ἀκόμη φοράν τήν ἀκολουθουμένην ὑφ' ὑμῶν πολιτικήν γραμμήν, πρός τήν ὁποίαν, ὡς γνωρίζετε, εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος. Τρέφω μεγάλην πρός ὑμᾶς ἐμπιστοσύνην καί τυχόν πρόθεσις ἐκ μέρους οἱωνδήποτε νά προκαλέσουν δυσπιστίαν οὐδεμίαν ἀπήχησιν θά εὕρῃ. Στενή καί εἰλικρινής μεθ' ὑμῶν συνεργασία, ὡς ἐμφαντικῶς ἐτόνισα εἰς πρόσφατον ὁμιλίαν μου, θα ἀποτελῆ τό θεμέλιον τῆς πολιτικῆς μου.

»Μέ σταθερά κριτήρια τήν διασφάλισιν τῆς ἐθνικῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ σταθμίζω ἑκάστοτε τάς προσφερομένας διαδικασίας ἤ προτάσεις λύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Καί εἶμαι εὐτυχής ἀπό τήν διαπίστωσιν ὅτι εἰς ὅλας τάς προσπαθείας τῆς κυπριακῆς Κυβερνήσεως ἔχομεν τήν ἀμέριστον καί πολύτιμον ἀλληλεγγύην τοῦ ἀδελφοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ἰδιαιτέρως τήν προσωπικήν σας συμπαράστασιν. Ἡ στενή συνεργασία, ἡ ψυχική ἑνότης Ἀθηνῶν καί Λευκωσίας καί ἡ Πανελλήνιος συμπαράστασις ἀποτελοῦν τά σημαντικώτερα ἐρείσματα τῶν ἐλπίδων μας διά τό μέλλον τῆς Κύπρου.

»Μετά πολλῆς χαρᾶς προσβλέπω εἰς τήν ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν συνάντησίν μας εἰς Ἀθήνας, ὅτε θά ἔχω τήν εὐκαιρίαν μιᾶς εὐρείας μεθ' ὑμῶν ἀνασκοπήσεως τῆς σημερινῆς θέσεως καί τῶν διαγραφομένων προοπτικῶν λύσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος.

»Περαίνων, ἀγαπητέ κύριε πρόεδρε, θά ἐπεθύμουν νά ἐκφράσω τήν βαθεῖαν ἐκτίμησίν μου διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἀντιμετωπίζετε τάς τουρκικάς προκλήσεις εἰς τό Αἰγαῖον. Ἔχων συναίσθησιν τῆς κοινῆς μοίρας Ἑλλάδος καί Κύπρου, παρακολουθῶ μετά πολλῆς ἀγωνίας τάς ἐξελίξεις τῆς περί τό Αἰγαῖον κρίσεως καί ὁλόψυχος εἶναι ἡ πρός ὑμᾶς ἠθική συμπαράστασίς μου»[95].

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τό τμῆμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς, ὁ νόμος περί Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου,

μέ τόν ὁποῖο ρυθμίζονται θέματα σχετικά μέ τή σύνθεση καί τίς ἁρμοδιότητες τοῦ Συμβουλίου, τίς Ἐπιτροπές — Κυβερνητική, Οἰκονομική, Νομισματική — τίς εἰδικές Ἐπιτροπές, τόν πρωθυπουργό, τούς ἀντιπροέδρους, τά μέλη τῆς Κυβερνήσεως καί τούς γενικούς γραμματεῖς τῶν Ὑπουργείων.

Ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Α. Ἀνδριανόπουλος, ὑπογράμμισε ὅτι τό νομοσχέδιο ἀπέβλεπε στόν ἐκσυγχρονισμό τῆς λειτουργίας καί τή βελτίωση τῆς ἀποδόσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἰδιαίτερα μέσω τῆς δραστηριοποιήσεως τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀλλά καί τῶν εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν ἀπό ὑπουργούς, βουλευτές καί ἰδιῶτες, τίς ὁποῖες θά μποροῦσε νά συστήσει ὁ πρωθυπουργός γιά νά χρησιμεύσουν ὡς σύμβουλοι σέ συγκεκριμένα θέματα. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ εἰσηγητής τῆς μειοψηφίας, Θ. Μαναβῆς, ἔκαμε προτάσεις γιά τή βελτίωση τῆς λειτουργίας τῆς Κυβερνήσεως, μέ τήν ἵδρυση νέων Ὑπουργείων καί δημιουργία νέων θέσεων ὑφυπουργῶν.

21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Συλλαμβάνεται στήν Ἀθήνα ὁ Δυτικογερμανός Ρ. Πόλε, γιά τόν ὁποῖο ὑπάρχουν ὑπόνοιες ὅτι συμμετεῖχε σέ τρομοκρατικές ὀργανώσεις.

Τήν ἐπομένη, ἡ Βόννη ὑπέβαλε στήν ἑλληνική Κυβέρνηση αἴτημα ἐκδόσεως τοῦ Πόλε. Ἐκπρόσωπος τῆς δυτικογερμανικῆς Πρεσβείας στήν Ἀθήνα ἐπέδωσε διακοίνωση στό ἑλληνικό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, στήν ὁποία καί τονιζόταν ὅτι τό ἐνδεχόμενο ἐκδόσεως τοῦ κρατουμένου σέ χώρα τῆς ἀρεσκείας του θά ἀποτελοῦσε σαφῆ παραβίαση τῆς σχετικῆς διμεροῦς συμφωνίας τοῦ 1957. Λίγο ἀργότερα, ἔφθασε στήν Ἀθήνα καί ὁ διευθυντής τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης τῆς ΟΔ Γερμανίας, Γκ. Πέτς, ὁ ὁποῖος ἐπανέλαβε τό αἴτημα τῆς Κυβερνήσεώς του. Παράλληλα, ὅμως, τό ζήτημα λάμβανε εὐρύτερες διαστάσεις στήν ἑλληνική πρωτεύουσα, καθώς μέρος τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἀντιτάχθηκε στήν προοπτική τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πόλε στίς δυτικογερμανικές ἀρχές. Ἡ Κυβέρνηση, παρά τίς ἀντιδράσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλά καί τήν πίεση ἀπό τήν πλευρά τῆς Βόννης, ἀποφάσισε νά ἐφαρμόσει τή νομοθεσία καί τίς διεθνεῖς συμφωνίες. Ἡ ὑπόθεση, πράγματι, παρεπέμφθηκε στό ἀκροατήριο τοῦ Πενταμελοῦς Ἐφετείου Ἀθηνῶν.

Στίς 29 Ἰουλίου, ὁ πρεσβευτής τῆς ΟΔ Γερμανίας στήν Ἀθήνα Ντ. Ὄνκεν, ἐπισκέφθηκε τόν Κ. Καραμανλῆ, στόν ὁποῖο καί ἐπέδωσε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή τοῦ καγκελλαρίου Χ. Σμίτ:

«Ἀγαπητέ κ. πρωθυπουργέ,

»Πληροφορήθηκα ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀντιμετωπίζει τήν δυνατότητα ἀπελάσεως τοῦ Γερμανοῦ τρομοκράτη Πόλε, ὁ ὁποῖος συνελήφθη στήν Ἑλλάδα, "σέ μιά χώρα τῆς ἐκλογῆς του", πρᾶγμα τό ὁποῖο θά ἦτο ἰσοδύναμο μέ τό νά τόν ἀπελευθερώση. Ἡ Κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας ἀντιτίθεται κατά τόν πλέον κατηγορηματικό τρόπο σέ μιά τέτοια "λύση". Ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση θά προτιμοῦσε νά ἀπελαθῆ ὁ Πόλε στήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, χωρίς ἀναβολή, ὅπως ἐζητήθη ἀπό τήν Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση. Ἐπειδή ὅμως τοῦτο φαίνεται νά εἶναι ἀδύνατο σύμφωνα μέ τόν ἑλληνικό νόμο, ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση ὑπέβαλε στήν Ἀθήνα προσωρινό αἴτημα γιά ἔκδοση καί πρόκειται νά ὑποβάλη στήν ἑλληνική Κυβέρνηση τό ἐπίσημο αἴτημα περί ἐκδόσεως. Πιστεύω ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, ὅπως καί ἡ Κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ἐνδιαφέρεται ὅπως ἡ διαδικασία τῆς ἐκδόσεως τερματισθῆ τό ταχύτερο δυνατό.

»Ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση ἐξήτασε μετά προσοχῆς τούς λόγους πού προέβαλε ὁ πρεσβευτής Φρυδᾶς ὡς ἐξήγηση τῶν δυνατοτήτων πού βρίσκονται ὑπό μελέτην. Θά λυπηθῶ πολύ ἄν ἡ ὑπόθεση Πόλε ἤθελε προκαλέσει περαιτέρω δυσχέρειες στήν Κυβέρνησή σας, σᾶς ζητῶ ὅμως νά κατανοήσετε ὅτι ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση ἀπορρίπτει κατηγορηματικά τήν δυνατότητα τήν ὁποία ἡ Κυβέρνησή σας ἔχει ὑπό σκέψη "νά ἀπελάση τόν τρομοκράτη σέ χώρα τῆς ἐκλογῆς του". Μόνο μέ στενή συνεργασία μεταξύ ὅλων τῶν Κρατῶν μπορεῖ νά καταπολεμηθῆ ἀποτελεσματικά ὁ κίνδυνος τῆς διεθνοῦς τρομοκρατίας».

Ὁ πρωθυπουργός ἀντέδρασε ἔντονα στήν παρέμβαση τοῦ Δυτικογερμανοῦ ἡγέτη. Τό σημείωμα τῆς συνομιλίας του μέ τόν Ντ. Ὄνκεν ἀναφέρει:

«Ὁ πρέσβυς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἔγινε δεκτός σήμερον, τῇ αἰτήσει του, ὑπό τοῦ κυρίου πρωθυπουργοῦ, εἰς τόν ὁποῖον ἐπέδωσε τήν συνημμένην ἐπιστολήν τοῦ καγκελλαρίου κ. Σμίτ.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός, ἀναγνώσας τήν ἐπιστολήν, εἶπεν εἰς τόν κύριον Ὄνκεν ὅτι εὑρίσκει ἀτυχές τό ὕφος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς καί συνεπῶς δέν προτίθεται νά ἀπαντήση εἰς αὐτήν, προτιμῶν νά τήν θεωρήση ὡς μή ὑφισταμένην.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, προσέθεσεν ὁ κύριος πρωθυπουργός, εἶχεν ἤδη ἀποφασίσει ἀπό ἡμερῶν νά ἀκολουθήση τήν διαδικασίαν τῆς ἐκδόσεως διά τόν Πόλε, ὡς τῆς ἐπέβαλλον αἱ διεθνεῖς ὑποχρεώσεις της, τάς ὁποίας ἦτο ἀποφασισμένη νά σεβασθῆ.

»Κατά συνέπειαν, ἡ ἐπιστολή τοῦ καγκελλαρίου ἦτο ἄνευ ἀντικειμένου καί δέν ἠδύνατο ἐν πάσῃ περιπτώσει νά ἐπηρεάση τάς ἤδη ληφθείσας ἀποφάσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Ὁ Γερμανός πρέσβυς ὑπεσχέθη νά διαβιβάση εἰς τήν Κυβέρνησίν του τά λεχθέντα ὑπό τοῦ κυρίου πρωθυπουργοῦ».

Στίς 2 Αὐγούστου, ἐπιστολή πρός τόν Δ. Μπίτσιο ἀπηύθυνε καί ὁ Δυτικογερμανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Χ. - Ντ. Γκένσερ, ὁ ὁποῖος ἐξέφραζε τήν ἱκανοποίηση τῆς Κυβερνήσεώς του γιά τήν ἀπόφαση

τῆς Ἀθήνας νά ἀκολουθηθεῖ ἡ διαδικασία τῆς ἐκδόσεως. Ὁ Δ. Μπίτσιος, ὡστόσο, δέν παρέλειψε νά σημειώσει ὅτι δέν θά ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ ἡ ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου δεδομένη, ὅτι ὁ Δυτικογερμανός ὁμόλογός του ἤγειρε ἀνύπαρκτο θέμα — ἀφοῦ δέν ὑπαγόταν στίς ἁρμοδιότητες τῆς Κυβερνήσεως —καί ὅτι ἡ ἀντίδραση τῆς Βόννης ἦταν ὑπερβολική.

Στίς 20 Αὐγούστου, τό Πενταμελές Ἐφετεῖο Ἀθηνῶν ἐξέδωσε τήν ἀπόφασή του, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ Ρ. Πόλε δέν θά ἐκδιδόταν στή Βόννη. Τό Δικαστήριο ἔκρινε ὅτι τά ἀδικήματα γιά τά ὁποῖα διωκόταν ὁ κρατούμενος ἦταν πολιτικά καί ὅτι δέν ἐνέπιπταν στίς προβλέψεις τῆς συμφωνίας τοῦ 1957. Μετά ἀπό ἄσκηση ἀναιρέσεως ἀπό τόν Εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὡστόσο, τό θέμα παραπέμφθηκε στόν Ἄρειο Πάγο.

Τήν 1η Ὀκτωβρίου, μέ ἀπόφασή του, τό Ἀνώτατο Δικαστήριο ἔκαμε δεκτή τήν αἴτηση τῶν δυτικογερμανικῶν ἀρχῶν γιά ἔκδοση τοῦ Ρ. Πόλε, ὁ ὁποῖος τήν ἴδια ἡμέρα ἀναχώρησε γιά τή Δυτική Γερμανία, συνοδευόμενος ἀπό πέντε Δυτικογερμανούς ἀστυνομικούς.

Σχετικά, ὁ Χ. Σμίτ ἀπηύθυνε, στίς 12 Ὀκτωβρίου, τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στόν Κ. Καραμανλῆ:

«Πληροφορήθηκα μέ μεγάλη ἀνακούφιση τήν ἀπόφαση πού πῆρε ὁ Ἄρειος Πάγος στήν ὑπόθεση τοῦ τρομοκράτη Πόλε.

»Δέν ἀγνοῶ ὅτι οἱ πολιτικές συζητήσεις πού προκάλεσε στήν Ἑλλάδα αὐτή ἡ ὑπόθεση ἀποτέλεσαν ἕνα σημαντικό βάρος γιά τήν Κυβέρνησή σας καί γιά σᾶς προσωπικά.

»Μέ ὅλο τόν σεβασμό μου γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς δικαιοσύνης, μιά διαφορετική ἀπόφαση δέν θά μποροῦσε νά γίνη κατανοητή ἀπό τήν κοινή γνώμη τῆς χώρας μου. Ἐπί πλέον, ἡ διεθνής τρομοκρατία θά θριαμβολογοῦσε γία τήν νίκη πού θά εἶχε κερδίσει.

»Ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν στάση πού ἐπέδειξε ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ὑπό τήν καθοδήγησή σας σέ μιά δύσκολη φάση.

»Θαυμάζω τό θάρρος καί τήν ἀποφασιστικότητα μέ τήν ὁποία κατευθύνετε τίς τύχες τῆς Ἑλλάδος μέ πνεῦμα δημοκρατικῆς ὑπευθυνότητος.

»Δεχθῆτε, παρακαλῶ, κύριε πρωθυπουργέ, τούς καλύτερους χαιρετισμούς μου»[96].

23 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, ἀπευθύνει στόν Κ. Καραμανλῆ ἐπιστολή μέ ἀφορμή τήν ἐπέτειο τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα:

«Ἀγαπητέ μου κύριε πρωθυπουργέ,

»Πρίν ἀπό δύο χρόνια, ἡ Ἑλλάδα, μέσα στήν δοκιμασία της, σᾶς ξανακάλεσε στήν ἐξουσία.

»Δέν θά ἤθελα νά ἀφήσω νά περάση αὐτή ἡ ἐπέτειος χωρίς νά σᾶς ἐκφράσω καί πάλι τά φιλικά μου συγχαρητήρια γιά τό μεγάλο ἔργο τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας πού πραγματοποιήσατε καί τό ὁποῖο, πολύ πρίν ἀπό τήν προσεχῆ ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας σας στήν Κοινότητα, ἔδωσε ἤδη στήν Ἑλλάδα τήν θέση της στήν Εὐρώπη.

»Γνωρίζω τίς δυσκολίες διά μέσου τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖτε τό ἔργο σας. Γνωρίζω ἐπίσης καί ἀντιλαμβάνομαι τίς ἀνησυχίες πού καμμιά φορά σᾶς διακατέχουν.

»...Γνωρίζοντας τήν διαύγεια, τήν σταθερότητα καί τήν σοβαρότητα μέ τήν ὁποία κυβερνᾶτε, σᾶς ἀπευθύνω, πεπεισμένος γιά τήν ἐπιτυχία τῶν προσπαθειῶν σας, ὅλες μου τίς εὐχές γιά τήν εὐημερία καί τό εἰρηνικό μέλλον τῆς φίλης Ἑλλάδος, διαβεβαιώνοντάς σας καί πάλι ὅτι μπορεῖ νά ὑπολογίζη στήν ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας.

»Πιστέψτε, παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου κύριε πρωθυπουργέ, στήν διαβεβαίωση τῆς πολύ ὑψηλῆς καί φιλικῆς ἐκτιμήσεώς μου».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε τήν ἑπομένη:

«Ἀγαπητέ κύριε πρόεδρε,

»Σᾶς ἐκφράζω τίς εἰλικρινεῖς εὐχαριστίες μου γιά τό θερμό καί φιλικό μήνυμα πού εἴχατε τήν καλωσύνη νά μοῦ ἀποστείλετε.

»Ἐνθυμοῦμαι πάντοτε μέ εὐγνωμοσύνη τήν φιλοξενία πού μοῦ παρέσχε ἡ Γαλλία, ὅπως ἐνθυμοῦμαι μέ συγκίνηση τό προσωπικό σας ἐνδιαφέρον κατά τίς κρίσιμες στιγμές τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιστροφῆς μου εἰς τήν Ἑλλάδα.

»Ἐπιθυμῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός καί ἐγώ προσωπικῶς ἐκτιμοῦμε βαθύτατα τήν σταθερά συμπαράσταση πού ἡ φίλη Γαλλία παρέχει πρός τήν Ἑλλάδα — συμπαράσταση ἡ ὁποία ὑπό τάς παρούσας συνθήκας προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν σημασίαν.

»Παρακαλῶ νά δεχθῆτε, ἀγαπητέ κύριε πρόεδρε, τήν διαβεβαίωση τῆς φιλικῆς καί βαθείας ὑπολήψεώς μου»[97].

23 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ἀπαντῶντας σέ ἐρώτηση δημοσιογράφου τῆς ΕΡΤ σχετικά μέ τήν ἐπέτειο τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα, ὁ Κ. Καραμανλῆς, δήλωσε τά ἀκόλουθα:

«Κατ' ἀρχήν δέν μ' ἀρέσει νά μιλῶ γιά τό ἔργο μου καί γενικότερα γιά θέματα τά ὁποῖα μέ ἀφοροῦν. Προτιμῶ νά μιλοῦν γι' αὐτό ἄλλοι.

»Καί ὅπως ξέρετε, ἡ 24η Ἰουλίου 1974 καί ὅσα ἐν συνεχείᾳ ἔγιναν ἔχουν συνδεθῆ ἱστορικά μέ τό πρόσωπό μου.

»Τό μόνο πού θά μποροῦσα νά πῶ αὐτή τήν στιγμή, εἶναι νά εὐχαριστήσω τόν ἑλληνικό λαό διότι μέ βοήθησε νά πραγματοποιήσω ἐκεῖνο τό ὁποῖο διεθνῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς θαῦμα ἑλληνικόν. Νά ἀποκαταστήσω, δηλαδή, καί νά θεμελιώσω ἀνώδυνα μία προοδευτική δημοκρατία στόν τόπο μας».

27 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ἀρχίζουν ἐπίσημα, στίς Βρυξέλλες καί σέ ἐπίπεδο ὑπουργῶν, οἱ διαπραγματεύσεις μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων μέ ἀντικείμενο τήν ἔνταξη τῆς χώρας στίς Κοινότητες. Τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἡγεῖται ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἐνῶ τῆς Κοινοτικῆς — στήν ὁποία μετέχει καί ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, Φ. Ξ. Ὀρτολί — ὁ προεδρεύων τοῦ Συμβουλίου ὑπουργῶν, Ὁλλανδός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Μ. Βάν ντέρ Στούλ.

Ἡ ἡμερομηνία ἐνάρξεως τῶν διαπραγματεύσεων εἶχε καθοριστεῖ, μετά μακρές διαβουλεύσεις στούς κόλπους τῶν Ἐννέα, μόλις στίς ἀρχές τοῦ μῆνα. Ἤδη, μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν τῆς 9ης Φεβρουαρίου, ἡ ἐπίσημη ἔναρξη τῆς διαδικασίας προορίζεται νά ἀποτελέσει σταθμό στήν προσπάθεια τῆς Ἑλλάδος νά ἐνσωματωθεῖ ὀργανικά στό δυτικοευρωπαϊκό πολιτικό, κοινωνικό καί οἰκονομικό σύστημα. Τή διάσταση αὐτή δέν παρέλειψε νά τονίσει ὁ Π. Παπαληγούρας κατά τήν ἄφιξή του στήν ἕδρα τῆς Κοινότητας. Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐξάλλου, ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἐπιθυμῶ νά ἐξάρω μέ βαθυτάτην ἱκανοποίησιν τήν ἔναρξη τῶν τελικῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα. Εἶναι ἕνα ἱστορικό γιά τήν χώραν μας γεγονός, γιατί ἀποτελεῖ τόν τελευταῖο σταθμό στήν πορεία μας πρός τήν Εὐρώπη, πορεία στήν ὁποία συμμετέχει ὁμόθυμα ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως δικαίωση τῆς μεγάλης καί σταθερῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς πού ἐχαράχθη ἐδῶ καί περισσότερο ἀπό 15 χρόνια, μέ στόχο νά καταστῆ ἡ Ἑλλάς ἰσότιμο μέλος τῆς οἰκογενείας τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Καί εἶναι μεγάλη αὐτή ἡ πολιτική, γιατί θά διαμορφώση ἐπί ὁλόκληρες γενεές τό μέλλον τῆς χώρας.

»Ὡς μέλος τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας ἡ Ἑλλάς θά κατοχυρώση πληρέστερα τόσο τήν ἐθνική ἀσφάλειά της ὅσο καί τό δημοκρατικό της πολίτευμα. Καί θά πολλαπλασιάση τίς δυνατότητές της γιά τήν διαρκῆ ἄνοδο τοῦ βιοτικοῦ καί πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου της.

»Ἐπιθυμῶ ἐπίσης μέ τήν εὐκαιρία αὐτή νά ἐκφράσω τήν βαθειά μου ἐκτίμηση πρός τίς Κυβερνήσεις τῶν ἐννέα Κρατῶν τῆς Κοινότητος γιά τήν πλήρη συμπαράστασή τους· καί γιά τήν κατανόηση πού ἐπέδειξαν στίς ἑλληνικές θέσεις. Ἡ ἀλληλεγγύη τους πρός τήν ἑλληνική Κυβέρνηση ἐπέτρεψε νά παραμερισθοῦν διαδικαστικές ἤ ἄλλες δυσχέρειες καί νά ἀρχίσουν γοργά οἱ διαπραγματεύσεις.

»Οἱ διαπραγματεύσεις ὅμως αὐτές δέν θά εἶναι οὔτε σύντομες, οὔτε εὔκολες, γιατί θά πρέπη νά συμβιβάσουν τίς ἀπόψεις δέκα χωρῶν πάνω σέ σοβαρά οἰκονομικά ἤ τεχνικά ζητήματα. Ὀφείλομε συνεπῶς νά τίς διεξαγάγωμε μέ ὑπομονή καί σταθερότητα — ἰδίως χωρίς ἀπογοητεύσεις μπροστά σ' ὅσα τυχόν ἐμπόδια εἶναι φυσικό νά ἐμφανίζωνται.

»Ἡ προοπτική ὅμως πού διανοίγεται εἶναι εὐρυτάτη — εἶναι ἡ εὐκαιρία νά ἀλλάξη ριζικά ἡ μοῖρα τοῦ τόπου αὐτοῦ. Καί γιά νά ἀξιοποιήσουμε τήν εὐκαιρία αὐτή, ὀφείλομε νά ἀναπτύξωμε ὅλες τίς ἀρετές τοῦ ἔθνους καί νά περιορίσωμε τά ἐλαττώματά του. Ὀφείλομε νά σφυρηλατήσωμε τήν ὁμαλή λειτουργία τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν· καί νά προδιατεθοῦμε γιά ὡρισμένες θυσίες πού θά ἐπιβάλη ἡ ἀναδιάρθρωση τῆς οἰκονομίας μας καί ἡ προσαρμογή της πρός τίς συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός θ' ἀνταποκριθῆ στήν ἱστορική αὐτή πρόκληση μέ πλήρη ἐπίγνωση τῆς μεγάλης σημασίας της».

Τήν κρίσιμη συνεδρίαση, ἡ ὁποία καθόρισε τίς ἀρχές πού ἔμελλαν νά διέπουν τίς λεπτομερεῖς διαπραγματεύσεις πού θά ἀκολουθοῦσαν, συνόψισε σέ ἀναφορά του ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος στήν ἕδρα τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, πρέσβης Στ. Σταθᾶτος:

«Εἰς ἀτμόσφαιραν ἐγκαρδιότητος τό ἀπόγευμα τῆς Τρίτης, 27ης Ἰουλίου, ἔλαβεν χώραν εἰς ἐπίπεδον ὑπουργῶν, ἡ πρώτη σύνοδος τῆς Διασκέψεως διά τήν ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας.

»Τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἡγήθη ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ καί Προγραμματισμοῦ κ. Π. Παπαληγούρας.

»Ἀφοῦ διά θερμῶν λόγων ἐχαιρετίσθη ὑπό τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν ἡ ἔναρξις τῶν διαπραγματεύσεων καί ἐτονίσθη ἡ πολιτική σημασία τοῦ γεγονότος, ἀνεπτύχθη, ἀπό Κοινοτικῆς πλευρᾶς, τό γενικόν πλαίσιον ἐντός τοῦ ὁποίου, κατά τήν ἄποψιν τῶν Ἐννέα, θά ἔδει νά κινηθοῦν αἱ διαπραγματεύσεις. Ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, τό μέν ἐγένετο τοῦτο δεκτόν, τό δέ προδιεγράφησαν συγκεκριμέναι θέσεις καί εἰδικώτερον τά πρός διαπραγμάτευσιν θέματα.

»Ἐν τέλει τά δύο μέρη συνεφώνησαν ὅπως αἱ ἐπί συγκεκριμένων σημείων ἐργασίαι τῶν διαπραγματεύσεων ἀρχίσουν τό δυνατόν συντομώτερον μετά τάς διακοπάς τοῦ Αὐγούστου καί ἐξέφρασαν ἀμοιβαίως τήν πρόθεσιν ὅπως ἡ Διάσκεψις συνέλθη καί πάλιν εἰς ἐπίπεδον ὑπουργῶν τόν προσεχῆ Δεκέμβριον.

»Α. Τήν θέσιν τῆς Κοινότητος ἀνέπτυξεν ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου, Ὁλλανδός ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν, κ. Βάν ντέρ Στούλ.

»Ὁ Κοινοτικός ἐκπρόσωπος, ἀφοῦ ἐχαρακτήρισεν τήν ἡμέραν ὡς "ἱστορικήν", ἀνεφέρθη εἰς τήν Συμφωνίαν Συνδέσεως (ἔχουσαν ἤδη ὡς ἀπώτερον σκοπόν τήν ἔνταξιν), τήν πίστιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τό εὐρωπαϊκόν ἰδεῶδες καί τήν εὐρυτέραν πολιτικήν σημασίαν τήν ὁποίαν ἔχει ἡ διά δημοκρατικῶν θεσμῶν ἐνδυνάμωσις τοῦ "πυρῆνος τῆς Εὐρώπης", διατυπώσας τά γενικά πλαίσια τῆς Κοινοτικῆς θέ-

σεως διαπραγματεύσεων, τά ὁποῖα εἶναι:

»1. Ἡ διατήρησις τοῦ "Κοινοτικοῦ κεκτημένου", ἤτοι τό ἀμετάβλητον τῶν ὑφισταμένων ἱδρυτικῶν συμφωνιῶν, τῶν ἐσωτερικῶν κανόνων καί ἐξελίξεων καί τῶν ἐναντι τρίτων δεσμεύσεων.

»2. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς, ἡ ἐφαρμογή, ὅπου ἤθελεν ἀπαιτηθῆ, μεταβατικῶν μέτρων προσαρμογῆς.

»3. Ἡ διενέργεια τῶν διαπραγματεύσεων εἰς ὅλα τά ἐπίπεδα καί δι' ὅλα τά θέματα, ὑπό τό σχῆμα Διασκέψεως μεταξύ τῶν Κοινοτήτων καί τῆς Ἑλλάδος.

Περαιτέρω, ὁ κ. Βάν ντέρ Στούλ, ἐξέφρασε τήν πεποίθησιν ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις θά ἀχθοῦν εἰς αἴσιον πέρας χάρις εἰς μίαν "κοινήν πολιτικήν βούλησιν" χρησιμοποιήσεως κάθε δυνατοῦ μέσου διά τήν ἐπιτυχίαν.

»Β. Ἐν συνεχείᾳ, ἐκ μέρους τῆς Commission, ὁ πρόεδρος αὐτῆς κ. Ὀρτολί, ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησιν καί συμπαράστασιν τοῦ ὀργάνου οὗτινος προΐσταται καί ἐτόνισεν τήν δυναμικότητα καί τό ἐξελίξιμον τῶν Κοινοτήτων εἰς τάς ὁποίας ἐπιθυμεῖ νά προσχωρήσῃ ἡ Ἑλλάς.

»Ἐκ τῆς παρεμβάσεως τοῦ κ. Ὀρτολί, ἐπισημαίνω τήν διατύπωσιν τῆς προθέσεως τῆς Commission, ὅπως, ἐν ὄψει τῆς ἐντάξεως, τηρῆ ἐνήμερον τήν ἑλληνικήν πλευράν ἐπί τῶν ἐνδιαφερουσῶν αὐτήν ἐνδοκοινοτικῶν ἐξελίξεων καθ' ὅ, βεβαίως, μέτρον κρίνεται τοῦτο ἀναγκαῖον.

»Γ. Ἡ ἀκολουθήσασα δήλωσις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ὑπουργοῦ κ. Π. Παπαληγούρα, ὑπῆρξεν πλέον συγκεκριμένη καί διεξοδική, περικλείουσα τό ὅλον πλέγμα τῆς μεταβάσεως ἀπό τῆς συνδέσεως εἰς τήν ἔνταξιν. Εἰδικώτερον ὁ κ. ὑπουργός:

»1. Ἐπεσήμανεν τό γεγονός ὅτι, διά τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, ἡ Ἑλλάς νομιμοποιεῖται εἰς διατύπωσιν αἰτήματος ἐντάξεώς της εἰς τήν Εὐρώπην καί ἐξέφρασε τήν πρόθεσιν τῆς Ἑλλάδος — ὡς ἄλλωστε τήν ἀποδεικνύει ἡ μέχρι σήμερον πολιτική τοποθέτησίς της εἰς τήν Δύσιν καί εἰδικώτερον τήν Δ. Εὐρώπην — ὅπως, ἐντασσομένη, συμβάλη πάσῃ δυνάμει εἰς τήν περαιτέρω σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν μεταξύ τῶν "δέκα χωρῶν". Ὑπέμνησεν δέ ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑπῆρξεν τό 1961 ἡ πρώτη χώρα ἡ ὁποία συνεδέθη μέ τήν Εὐρώπην καί, διά τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν, εἶχε ἤδη ἀποδεχθῆ τάς ἀρχάς τῆς Συμφωνίας τῆς Ρώμης, γεγονός ἐπιβεβαιούμενον νῦν ἀπό τήν ὑπ' αὐτῆς ἀποδοχήν τῶν Κοινοτικῶν κανόνων καί ἀποφάσεων.

»2. Ἐδήλωσεν ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀποδέχεται ἀπό τοῦδε τό ὑφιστάμενον καί τό μέχρι τῆς ἐντάξεώς της δημιουργηθησόμενον "Κοινοτικόν κεκτημένον". Συναφῶς:

»α. Ὑπέδειξεν τήν ἀνάγκην ἐν προκειμένῳ διαβουλεύσεων πρός ἀποφυγήν ἀναφυησομένων προβλημάτων κατά τήν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων.

»β. Ὑπέδειξεν ὅτι αἱ πρός τρίτας χώρας ἀνειλημμέναι ὑποχρεώσεις ἰδίᾳ διά τῶν συναφθεισῶν προτιμησιακῶν συμφωνιῶν, εἶναι βεβαίως "Κοινοτικόν κεκτημένον", ἀλλ' ἡ ἐπέκτασίς των εἰς τήν Ἑλλάδα θά ἔδει νά λάβῃ ὑπ' ὄψιν τά ἰδιαιτέρως εὐαίσθητα ἑλληνικά προϊόντα.

»γ. Ἐτόνισεν, τήν ὑπό τῆς Ἑλλάδος ἀποδοχήν τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀποβλεπουσῶν εἰς τήν πολιτικήν ἑνοποίησιν τῆς Εὐρώπης καί τήν ἐν προκειμένῳ σημασίαν τῆς προσφάτως (12/7) ληφθείσης τοιαύτης περί ἀμέσου ἐκλογῆς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου.

»3. Ἀνεφέρθη εἰς τήν ὑφισταμένην πολιτικήν θέλησιν εὐοδώσεως τῶν διαπραγματεύσεων καί παρετήρησεν ὅτι τό ἀναληφθησόμενον ἔργον θά ἠδύνατο νά διευκολυνθῆ ἀπό:

α. Ὡρισμένας διατάξεις τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως. Οὕτω δέν θά ἦτο δυνατόν νά ὀπισθοδρομήσωμεν, κατά τήν μεταβατικήν ἀπό τῆς ἐντάξεως περίοδον, ἔναντι τοῦ ἐκ τῆς συνδέσεως ἤδη κεκτημένου, ὡς εἶναι ἡ εἰς τόν τομέα τῆς τελωνειακῆς ἑνώσεως ἐπιτευχθεῖσα πρόοδος προκειμένου περί τῆς ἀνταλλαγῆς βιομηχανικῶν προϊόντων ἤ ὁ βαθμός προτιμησιακῆς μεταχειρίσεως εἰς τόν γεωργικόν τομέα, εἰς τόν ὁποῖο — ἐτόνισεν παρεμπιπτόντως ὁ κ. ὑπουργός — ἡ πρόοδος ἔχει διακοπῆ, μέ συνέπειαν τήν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος διατάραξιν τῆς ἰσορροπίας.

»β. Τό "κεκτημένον" τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως ὡς πρός τήν προβλεπομένην διαδικασίαν γεωργικῆς ἐναρμονίσεως, ἥτις, δραστηριοποιουμένη καί εὐοδουμένη δύναται νά μεταφυτευθῆ εἰς τήν Συμφωνίαν Ἐντάξεως. Ὁμοίως ὡς πρός τήν προβλεπομένην διαδικασίαν διαβουλεύσεων ἐπί τῆς ἀναπτύξεως κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς καί ἐμπορικῆς πολιτικῆς, διαδικασία ἥτις δέον νά ἐπανενεργοποιηθῆ ὑπό τό πρῖσμα πλέον τῆς ἐντάξεως.

»γ. Τό προηγούμενον τῆς ἐντάξεως τῶν τριῶν νέων μελῶν, βάσει τοῦ ὁποίου ὁ κ. ὑπουργός προέτεινεν μεταβατικήν περίοδον μέχρι 5 ἐτῶν μετά τήν ἔνταξιν, πρός τόν σκοπόν ἀμοιβαίων προσαρμογῶν. Συναφῶς, εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, ὑπέδειξεν, θά ἀπαιτηθῆ εἰδικωτέρα προσοχή, ὡς λ.χ. εἰς τό καθεστώς εἰσαγωγῆς ἐκ τρίτων χωρῶν προϊόντων εὐαισθήτων (δι' ὅ ἐνδεχομένως θά ἔδει νά ἐξαντληθῆ ἡ πενταετία), εἰς τήν εὐθυγράμμισιν ὡρισμένων τιμῶν γεωργικῶν προϊόντων, καί εἰς τήν εἰσαγωγήν τοῦ Κοινοτικοῦ συστήματος φόρου καταναλώσεως (TVA).

»4. Ὡς πρός τήν τελωνειακήν ἕνωσιν εἰς τόν βιομηχανικόν τομέα, προέτεινεν τήν διατήρησιν τῶν ὑπό τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως προβλεπομένων, ὑπό τόν αὐτονόητον ὅρον ὅτι ἡ τελωνειακή ἕνωσις θά ἔχῃ ὁπωσδήποτε ὁλοκληρωθῆ μέ τήν λῆξιν τῆς πενταετοῦς μεταβατικῆς περιόδου, ἐν ἀνάγκῃ δέ μέ ἐπιτάχυνσιν τοῦ δασμολογικοῦ ἀφοπλισμοῦ κατά τήν τελευταίαν φάσιν.

»5. Ἐζήτησεν ὅπως ἡ Ἑλλάς ἐπωφεληθῆ τῆς περιφερειακῆς πολιτικῆς καί τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς τῆς Κοινότητος (ἐνισχύσεις Ταμείου Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως καί Κοινωνικοῦ Ταμείου), τονίζων ἐν προκειμένῳ χαρακτηριστικῶς ὅτι "ἡ Ἑλλάς δέν ζητεῖ τίποτε τό ὁποῖον νά μήν εἶναι σύμφωνον πρός τούς κανόνας καί τά κριτήρια, τά ἤδη ἐφαρμοσθέντα ὑπό τῆς Κοινότητος καί ἐντός τῆς Κοινότητος".

»6. Ἐτόνισεν τήν ἰδιαιτέραν διά τήν Ἑλλάδα σημασίαν τῆς κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς καί ὅτι αὕτη δύναται ἄνευ δυσκολιῶν νά ἐφαρμοσθῆ ὑπό τήν προϋπόθεσιν τῆς τηρήσεως μεταβατικῆς περιόδου ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν διαφοραί τιμῶν μεταξύ Κοινότητος καί Ἑλλάδος ἤ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει, ὡς συμβαίνει εἰς τινας τομεῖς, ἀνάγκη θεσμικῶν προσαρμογῶν.

»Συναφῶς τήν προσοχήν τῆς Ἑλλάδος συγκεντρώνουν πρῶτον ἡ λῆψις μέτρων διά τήν ἀναδιάρθρωσιν τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων καί δεύτερον μέτρα προσαρμοζόμενα εἰς τάς ἰδιαιτέρας συνθήκας τῆς γεωργίας εἰς τήν Μεσόγειον, ὡς εἶναι λ.χ. ἡ χρησιμοποίησις μικροτέρων, ἐν συγκρίσει μέ τήν βορειοδυτικήν Εὐρώπην, μονάδων ἐκμε-

ταλλεύσεως, ἥτις ἀπαιτεῖ σημαντικάς μέν ἀλλ' ἀμέσου ἀποδόσεως ἐπενδύσεις.

»Ἐξ ἄλλου, ὡς πρός τήν τοποθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν γεωργικῶν προϊόντων, θά ἔδει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καί αἱ ἀποστάσεις ἐκ τῶν Ἐννέα χωρῶν, ὡς καί αἱ σχετικαί συνθῆκαι καί κόστος μεταφορᾶς. Ὡς πρός τόν βάμβακα, μή παραγόμενον εἰς τήν Κοινότητα, εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθοῦν ἀμοιβαίως ἱκανοποιητικαί λύσεις.

»7. Ἐπεσήμανεν ὅτι, ὡς πρός τήν ἔνταξιν εἰς τήν ΕΚΑΧ, τομέα ὁ ὁποῖος δέν ἐκαλύπτετο ἀπό τήν Συμφωνίαν Συνδέσεως, τό πρόβλημα ἐμφανίζεται διττῶς:

»α. ἡ ὁμαλή ἐνσωμάτωσις τῆς ἑλληνικῆς σιδηρουργίας εἰς τήν ΕΚΑΧ·

»β. ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς σιδηρουργίας καί δή ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ καταρτισθέντος σχετικοῦ πενταετοῦς (1980-85) Κοινοτικοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως, προοπτική δι' ἣν θά ἔδει νά ἀρχίσουν εἰδικαί συνεννοήσεις τεχνικοῦ χαρακτῆρος.

»8. Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν ἔνταξιν εἰς τήν EURATOM, δέν προβλέπεται ὅτι θά δημιουργηθοῦν δυσκολίαι.

»9. Ἡ συμμετοχή τῆς Ἑλλάδος εἰς τά ὄργανα τῶν Κοινοτήτων, διευκρίνισεν ὁ κ. ὑπουργός, δέν θά δημιουργήση προβλήματα, δοθέντος ὅτι ὑφίστανται ἤδη καθιερωμένα κριτήρια ἅτινα δέν ἐπιτρέπουν ἀνατροπήν τῆς ὑφισταμένης ἰσορροπίας.

»10. Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν συμμετοχήν εἰς τόν Κοινοτικόν προϋπολογισμόν θά ἔδει, ὑπό χαρακτῆρα μεταβατικόν,

»α. νά ἐξελιχθῆ αὕτη προοδευτικῶς, ἐντός τῆς πενταετοῦς μεταβατικῆς περιόδου καί,

»β. νά γίνη δεκτόν ἓν ἀνώτατον ὅριον, προσδιοριζόμενον ἀπό τήν σχέσιν τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος τῆς Ἑλλάδος πρός ἐκεῖνο τῶν "δέκα χωρῶν".

»11. Ἐξέφρασε τήν εὐχήν εὐοδώσεως τῶν διαπραγματεύσεων ἐντός τοῦ συντομωτέρου δυνατοῦ χρονικοῦ διαστήματος καί κατέληξεν ὑπομιμνήσκων ὅτι τό αἴτημα ἐντάξεως καί αἱ ἀρξάμεναι διαπραγματεύσεις ἀποτελοῦν βασικόν στοιχεῖον ὁλοκληρώσεως τῆς ἀπό εἰκοσαετίας χαραχθείσης πολιτικῆς τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ, μέ στόχους τήν οἰκονομικήν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας καί τόν προσανατολισμόν της πρός μίαν δημοκρατικήν Εὐρώπην.

»Δ. Ἐν εἴδει συμπεράσματος θά ἠδύνατο νά λεχθῆ ὅτι ἡ 27η Ἰουλίου ἀπετέλεσεν ἀφετηρίαν βασίμων προσδοκιῶν, καθ' ὅσον:

»— Ἐδημιούργησεν τό "κεκτημένον" τῆς ἐνάρξεως διαπραγματεύσεων καί δή οὐσιαστικῶν.

»— Ἐτόνισεν τό εὐρύτερον πολιτικόν περίβλημα ἐντός τοῦ ὁποίου τοποθετεῖται ἡ ἑλληνική ἔνταξις.

»— Ἀπεσυνέδεσεν, ἐλπίζω ὁριστικῶς, τό ἑλληνικόν αἴτημα ἐκ τῶν ἀσχέτων τουρκικῶν ἐναντι τῆς ΕΟΚ ἀπαιτήσεων καί δή εἰς χρόνον τουρκικῶν ἐπιδείξεων προκλητικότητος, γεγονός ὅπερ δέν εἶναι ἄμοιρον καί γενικώτερον ψυχολογικῶν, ἄν μή πολιτικῶν, ἐπιπτώσεων.

»Δέν παραλείπω, τέλος, νά μνημονεύσω τά λίαν εὐνοϊκά σχόλια τά ὁποῖα διετυπώθησαν ἀπό ὑπευθύνους Κοινοτικούς κύκλους σχετικῶς μέ τήν ὑπό τοῦ κ. ὑπουργοῦ γενομένην ἀντικειμενικήν ἐπισήμανσιν τῶν προβλημάτων καί τάς ὑποβληθείσας προτάσεις αἱ ὁποῖαι μεγάλως διευκολύνουν καί προλειαίνουν τήν οὐσιαστικήν διεξαγωγήν τῶν διαπραγματεύσεων»[98].

Οὐσιαστική ἀποτίμηση τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς συνεδριάσεως διατύπωσε μεταγενέστερα ὁ Γ. Κοντογεώργης:

«Τά γενικά πλαίσια καί οἱ βασικές ἀρχές ἐπί τῶν ὁποίων κατά τήν Κοινοτική θέση, θά ἐστηρίζοντο οἱ διαπραγματεύσεις τῆς προσχωρήσεώς μας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες καί τίς ὁποῖες ἀποδεχτήκαμε, εἶναι οἱ ἴδιες ἀρχές πάνω στίς ὁποῖες στηρίχθηκαν οἱ διαπραγματεύσεις, γιά τήν πρώτη διεύρυνση τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, μέ τό Ἡνωμένο Βασίλειο, τήν Ἰρλανδία, τήν Δανία καί τήν Νορβηγία καί εἶναι οἱ ἴδιες ἀρχές πάνω στίς ὁποῖες στηρίχθηκαν οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν τρίτη διεύρυνση μέ τήν προσχώρηση τῆς Πορτογαλίας, καί τῆς Ἱσπανίας. Εἶναι ἀρχές μή διαπραγματεύσιμες ἀπό την Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Καί ἐν τούτοις ἀπό τήν ἀρχή καί κατά τήν διάρκεια τῶν πραγματικά δύσκολων διαπραγματεύσεών μας, ἀπό ὡρισμένες πλευρές ἀκόμη καί μεταξύ ἐκείνων πού κατ' ἀρχήν ἦταν ὑπέρ τῆς προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες, ὑποστηρίχτηκαν ἀπό ἄγνοια ἤ ἀπό ἐσφαλμένη κρίση ἤ ἀπό ἔλλειψη πολιτικοῦ ρεαλισμοῦ ἤ ἀπό διαφορετικούς πολιτικούς προσανατολισμούς, σ' ἕνα καίριο ἐθνικό θέμα, ὡρισμένες ἀνεδαφικές ἀπόψεις ὡς πρός τίς διαπραγματεύσεις μας, πού ἰσοδυναμοῦσαν μέ τήν μή ἀποδοχή ἀπό μέρους μας, βασικῶν Κοινοτικῶν ἀρχῶν καί οὐσιαστικά μέ τήν ἄξίωση τῆς Ἑλλάδος, ὑποψήφιας χώρας γιά προσχώρηση στήν Κοινότητα, νά τροποποιηθῆ τό Κοινοτικό "κεκτημένο" γιά νά προσαρμοσθῆ αὐτό στά μέτρα της. Τό βέβαιο ἀποτέλεσμα μιᾶς παρόμοιας θέσεως, ἄν τήν εἴχαμε συμμερισθῆ, θά ἦταν νά ἐμπλακοῦμε σέ ἀτέρμονες διαπραγματεύσεις, πού θά ὁδηγοῦσαν ἀσφαλῶς στήν ἀποτυχία.

»Φυσικά ἡ ὑπεύθυνη Κυβέρνηση, πού εἶχε πολιτικό στόχο τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, δέν ἦταν δυνατό νά ἀκολουθήση μία τέτοια τοποθέτηση καί νά παγιδευθῆ σ' αὐτήν.

»Μέ ρεαλισμό ἀκολούθησε τόν μόνο δυνατό δρόμο, τόν δρόμο τῶν δύσκολων καί σκληρῶν διαπραγματεύσεων σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, πολιτικά καί τεχνικά, ὥστε νά ἐπιτευχθοῦν στά πλαίσια τοῦ δυνατοῦ, οἱ πιό εὐνοϊκές μεταβατικές ρυθμίσεις ὑπέρ τῆς χώρας μας, πού θά τήν βοηθοῦσαν νά προσαρμοσθῆ προοδευτικά, ὁμαλά καί χωρίς κλυδωνισμούς στό Κοινοτικό καθεστώς.

»Ἀπό τήν Ὑπουργική Συνδιάσκεψη συμφωνήθηκε τέλος ὅτι οἱ οὐσιαστικές διαπραγματεύσεις θ' ἄρχιζαν μετά τίς διακοπές τοῦ θέρους»[99].

Τήν ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων σχολίασε ἡ «Καθημερινή», στίς 29 Ἰουλίου, μέ τά ἑξῆς:

Ἀφήνοντας κατά μέρος τήν ἄποψη πού δέχεται — ἤ ἀφήνει νά πιστεύουν οἱ ἄλλοι πώς δέχεται — ὅτι ἡ ἑλληνική οἰκονομία δέν ἔχει «προσβληθῆ» μέχρι στιγμῆς ἀπό τά ξένα μονοπώλια, καί ὅτι τοῦτο θά συμβῆ μόνο μετά τήν ἐνσωμάτωσή μας στήν ΕΟΚ· ἀποτιμώντας μέ ἀκρίβεια τήν λογική ἐκείνων πού περίμεναν ὅτι χῶρες μέ ἐντονώτατες διαρθρωτικές διαφορές σέ ὅλο σχεδόν τό οἰκοδόμημα τῆς ἐθνικῆς τους ζωῆς, καί μέ μόνα στοιχεῖα μεταξύ τους προσεγγίσεως τήν γεωγραφική θέση καί τήν πολιτιστική κοι-

νότητα, θά μετεβάλλοντο σέ ἐνιαῖο πολιτικό καί οἰκονομικό χῶρο ἀπό τήν μία ἡμέρα στήν ἄλλη· ἀπορρίπτοντας, τέλος, τόν ἀνεδαφικό ἐνθουσιασμό ὅσων πιστεύουν ὅτι ἡ ἔνταξή μας στήν Κοινή Ἀγορά θά λειτουργήση σάν ἕνα εἶδος «ράβδου τοῦ Μωϋσέως» γιά τήν εὐτυχῆ λύση ὅλων τῶν προβλημάτων μας, αἰσθανόμαστε τήν ἀνάγκη νά συμφωνήσουμε ὅτι ἡ προχθεσινή ἡμέρα τῶν Βρυξελλῶν θά ἀποδειχθῆ σταθμός στήν ἱστορία τοῦ τόπου μας.

Ἄλλοτε ὡς χώρα τῆς «Ἐγγύς Ἀνατολῆς» καί ἄλλοτε ὡς «Βαλκάνια» σημειωνόταν στήν συνείδηση καί ἀντιμετωπιζόταν στήν πρακτική συμπεριφορά τῶν προηγμένων εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἡ Ἑλλάδα. Γιατί οἱ γεωπολιτικοί αὐτοί προσδιορισμοί ἐσήμαιναν ὑπανάπτυξη. Ἐσήμαιναν κάτι ἀκόμα χειρότερο: τό δικαίωμα τῶν «ἀνεπτυγμένων» ἤ τῶν ὁπωσδήποτε ἰσχυρῶν, νά ἐπεμβαίνουν στήν πολιτική καί οἰκονομική ζωή τῶν «καθυστερημένων» λαῶν· γιά νά ἀπομυζήσουν κέρδη, χωρίς τό παραμικρό ἀντάλλαγμα· γιά νά τούς χρησιμοποιήσουν ὡς ὄργανα τῆς, δυσδιάκριτης καί ἀπό τίς ἴδιες τίς τοπικές Κυβερνήσεις, ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς τους. Ὡς πρίν δυό χρόνια ἀκόμη, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπριλιανῆς δικτατορίας, ἡ Ἑλλάδα ἦταν ἀντικείμενο τῆς ἴδιας περιφρονητικῆς μεταχειρίσεως, ἡ ἐπίσημη ἐκπροσώπησή της προσφερόταν γιά ρόλους «ἐκτελεστοῦ», προκειμένου νά ἐπιτρέψουν οἱ σύγχρονοι ἰσχυροί τήν παραμονή της στήν ἐξουσία.

Τώρα, ἡ Ἑλλάδα εἶναι «Εὐρώπη». Ἡ φωνή της, ὅπως τόνισε στήν ὁμιλία του στήν σύνοδο τοῦ ἐξ ὑπουργῶν συμβουλίου τῆς ΕΟΚ, ὁ κ. Π. Παπαληγούρας, ἀκούγεται «ἐν ἰσοτιμία» μέ τίς φωνές τῶν ἄλλων ἐννέα χωρῶν - μελῶν. Αὐτό πού ὀνομάζεται ἡνωμένη Εὐρώπη, αὐτό πού ἀποτελεῖ τήν πιό προσφιλῆ προσδοκία τῶν ἐξελιγμένων εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν γιά νά ἐπανακτήσουν τόν ρόλο πού δικαιοῦνται στή γραφή τῆς μελλοντικῆς ἱστορίας τοῦ πλανήτη, οἰκοδομεῖται, ἀπό τώρα καί στό ἑξῆς, μαζί μέ τήν Ἑλλάδα.

29 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν πρόεδρο τῆς Διεθνοῦς Ὀλυμπιακῆς Ἐπιτροπῆς, λόρδο Κιλλάνιν, τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἡ Ἑλλάς παρακολουθεῖ πάντοτε μέ ζωηρό ἐνδιαφέρον τούς Ὀλυμπιακούς Ἀγῶνας καί ἐκτιμᾶ τίς προσπάθειες πού καταβάλλετε γιά τήν διαφύλαξη καί τήν ἀνάπτυξη τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἰδέας. Ἡ Ἰδέα αὐτή, πού ἐγεννήθη ἐδῶ πρίν ἀπό 2500 χρόνια, προσέλαβε μέ τήν συνεχῆ προσπάθεια τῆς Διεθνοῦς Ὀλυμπιακῆς Ἐπιτροπῆς τήν οἰκουμενική ἀπήχηση καί ἔκταση πού τῆς ἁρμόζει.

»Τά πρόσφατα ὅμως γεγονότα πού συνέβησαν πρίν καί κατά τήν ἔναρξη τῶν διεξαγομένων Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ἀνεζωπύρωσαν παλαιότερες ἀνησυχίες καί προκάλεσαν καινούργιες θλιβερές σκέψεις. Τά γεγονότα αὐτά, πού κατέληξαν στήν ἀνάκληση τῆς συμμετοχῆς ὡρισμένων Κρατῶν, πείθουν ὅτι ὀξεῖς πολιτικοί, ἀκόμη καί φυλετικοί ἀνταγωνισμοί εἰσβάλλουν στόν ἄκρατο ἰδεαλιστικό χῶρο τῶν Ἀγώνων καί ἐπιχειροῦν νά ἐκτρέψουν τήν προσοχή ἀπό τήν εὐγενῆ ἅμιλλα στόν προπαγανδισμό καί τήν διαμάχη μεταξύ ἐθνικῶν ἤ ἄλλων ἀπόψεων.

»Εἶναι πρόδηλο ὅτι ἐκτροπές τέτοιου εἴδους, ἀνεξαρτήτως τῆς βασιμότητος ἤ μή τῶν ἀντιδικιῶν, ἀντιφάσκουν πρός τό Ὀλυμπιακό Πνεῦμα καί τούς ὑψηλούς κανόνες μέ τούς ὁποίους ἔχει θεσμοποιηθῆ. Καί ἄν οἱ ἐκτροπές ἐνταθοῦν ἀπό τετραετία σέ τετραετία — ὅπως δυστυχῶς φαίνεται πιθανόν — ὁ θεσμός τῶν Ἀγώνων θά ὑποστῆ κάποτε, ὄχι πολύ ἀργά, τό μοιραῖο πλῆγμα.

»Ἐξ ἄλλου ἡ πεῖρα ἀπέδειξε ὅτι καί ἄλλες θλιβερές παρενέργειες σημειώνονται σέ διαρκῶς μεγαλύτερην ἔκταση, πού ἀπειλοῦν νά νοθεύσουν τό Ὀλυμπιακό Ἰδεῶδες. Ἡ ἐκτέλεση τῶν Ἀγώνων περιλαμβάνει συνεχῶς καί περισσότερες παραἀθλητικές (ἄν μή καθαυτό ἀντιαθλητικές) ἐκδηλώσεις· ἡ ἁγνή ὀλυμπιακή τελετουργία ὑποκαθίσταται βαθμιαῖα ἀπό ματαιόδοξη ἐπιδεικτικότητα καί ἀπό διαφημιστικές μεθόδους πού μοιραῖα συνάπτονται μέ οἰκονομικά συμφέροντα· οἱ ἀπαιτούμενες δαπάνες τείνουν νά καταστοῦν ἰλιγγιώδεις καί καθώς ἀποκλείεται ἐκ τῶν προτέρων νά καλυφθοῦν, ἔχουν ἤδη καταστῆ ἀπαγορευτικές γιά μικρότερα Κράτη, πού παραιτοῦνται τῆς τιμῆς νά ὀργανώσουν ἀγῶνες στήν χώρα τους· ἡ ἀποθέωση τοῦ πρωταθλητισμοῦ ἀναρριπίζει σωβινιστικά αἰσθήματα, πού αὐτά ἀκριβῶς θέλει νά καταπολεμήση τό Ὀλυμπιακό Πνεῦμα. Καί τό κυριώτερο: Κατά τήν διάρκεια τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων ὄχι μόνο δέν ἐπέρχεται ἐκεχειρία — ὅπως συνέβαινε ὅταν ἐτελοῦντο στήν ἀρχαία Ὀλυμπία — ἀλλ' ἀντιθέτως προβάλλονται ὀξύτερες οἱ ἀντιδικίες καί οἱ διαμάχες μεταξύ τῶν ἐθνῶν.

»Οἱ διαπιστώσεις αὐτές, οἱ ὁποῖες δέν εἶναι μόνο δικές μου, οὔτε ὀφείλονται μόνο στήν ἰδιαίτερη εὐαισθησία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔναντι τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἰδέας, μέ ὠδήγησαν στήν ἀπόφαση νά σᾶς προτείνω νά ὁρισθῆ ἡ Ἑλλάς ὡς μόνιμος χῶρος γιά τήν τέλεση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων.

»Μέ τήν ἀναβίωση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων στήν ἀρχαία κοιτίδα τους (ἀλλά καί στήν ἀφετηρία τοῦ σύγχρονου θεσμοῦ, ὅπως ὑπῆρξε ἡ Ἀθήνα τοῦ 1896) δέν θά ἐπιτευχθῆ μόνο ἕνας ὑψηλός συμβολισμός. Θά καταστῆ δυνατόν νά ἀπαλλαγῆ ὁ θεσμός ἀπό ὅσα νόθα στοιχεῖα ἔχουν βαθμηδόν συσσωρευθῆ καί ἀπειλοῦν νά τόν μαράνουν. Θά ἐπαναφερθῆ συγκεκριμένα τό αὐστηρό καί λιτό ἀθλητικό πνεῦμα, ἡ συγκινητική ἔννοια τοῦ ἀγῶνος γιά τόν ἀγῶνα. Θά ἀποκλεισθῆ κάθε εἶδος πολιτικοῦ ἤ ἐθνικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καί κάθε ἐξωαθλητική ἐκμετάλλευση τοῦ ἀθλητισμοῦ. Καί ἄν καθιερωθῆ ἡ ὑποχρεωτική ἐκεχειρία σάν προϋπόθεση γιά τήν συμμετοχή στούς Ὀλυμπιακούς Ἀγῶνες, θά μπορέση τό Ὀλυμπιακό Ἰδεῶδες νά ἀποκατασταθῆ στό ὑψηλό, οἰκουμενικό βάθρο ὅπου τό εἶχαν τοποθετήσει οἱ ἀρχαῖοι ἱδρυτές

του καί νά προσλάβη πρός όφελος όλης τῆς ἀνθρωπότητος τήν εἰρηνευτικήν ἀποστολήν τήν ὁποίαν τοῦ εἶχαν προσδώσει.

»Ἡ Ἑλλάς ὄχι μόνο προσφέρεται — ἀπό ἱστορική καί φυσική ἄποψη — γιά τήν πραγματοποίηση μιᾶς τέτοιας ἀποφάσεως, πού θά ἔδινε νέαν ἀλκή καί κῦρος στήν Ὀλυμπιακή Ἰδέα, ἀλλά θά ἐργαζόταν μέ ἐνθουσιασμό ὑπό τήν καθοδήγησή σας γιά τήν πλήρη ἐπιτυχία της. Εἶμαι δέ βέβαιος ὅτι πλεῖστα Κράτη θά υἱοθετοῦσαν τήν πρόταση αὐτήν, ἡ ὁποία, ὑπογραμμίζω, ἐμπνέεται ἀπό τήν πίστη πρός τήν οἰκουμενική ἀξία τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Ἰδεώδους».

Στήν ἀπάντησή του, ὁ πρόεδρος τῆς ΔΟΕ σημείωσε ὅτι οἱ προτάσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ θά ἀποτελοῦσαν ἀντικείμενο ἐξετάσεως στό μέλλον. Πρός τό παρόν, συνέχισε, ἡ Ἐπιτροπή προγραμμάτιζε τήν ἀνάθεση τῶν ἀγώνων τοῦ 1984. Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός θά ἐπαναλάβει τήν πρότασή του τέσσερα χρόνια ἀργότερα (βλ. τόμο ΙΑ΄)[100].

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναλύει ὡς ἑξῆς τήν οἰκονομική βοήθεια τῶν ΗΠΑ πρός τήν Ἑλλάδα γιά τό ἔτος 1976:

Δωρεάν βοήθεια	34,1	δολλάρια
Πωλήσεις ἐπί πιστώσει	110	ἑκατ. δολλάρια
Οἰκονομική βοήθεια	65	ἑκατ. δολλάρια
Γιά ἐκπαίδευση	0,8	ἑκατ. δολλάρια
Σύνολο	209,9	ἑκατ. δολλάρια

Ἐπί πλέον, προβλέπονταν πιστώσεις ὕψους 45 ἑκατομμυρίων δολλαρίων γιά εἰσαγωγή δημητριακῶν καί πιστώσεις μέσω τῆς Τραπέζης Εἰσαγωγῶν - Ἐξαγωγῶν πού ἀνέρχονταν σέ 32,2 ἑκατ. δολλάρια· ἔτσι ἡ συνολική ἀμερικανική βοήθεια ἀνερχόταν σέ 287,1 ἑκατ. δολλάρια.

30-31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1976

Σέ δύο διαδοχικές συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν καί τῶν ὑφυπουργῶν Γεωργίας καί Δημοσίων Ἔργων, καθώς καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, ἀποφασίζεται ἡ ἐφαρμογή μακρόπνοου προγράμματος ἀναδασώσεως τῶν ὑψωμάτων πού περιβάλλουν τήν Ἀθήνα. Στόχος τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας εἶναι ἡ ριζική ἀναβάθμιση τοῦ περιβάλλοντος στήν Ἀττική καί ἡ ἀνακοπή τῆς ρυπάνσεως τῆς ἀτμόσφαιρας. Πρόκειται γιά τή μεγαλύτερη ἐκστρατεία ὑπέρ τοῦ πρασίνου πού ἔχει ἀναληφθεῖ ποτέ στήν Ἑλλάδα, καί γιά τίς ἀνάγκες της ἡ Κυβέρνηση ζητεῖ καί τή συμμετοχή τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, τῶν φυσιολατρικῶν σωματείων, τῶν σχολείων καί τοῦ κάθε πολίτη ἀτομικά. Τό εἰδησεογραφικό δελτίο συνοψίζει τήν ἀνακοίνωση πού ἐκδόθηκε μετά τό πέρας καί τῆς δεύτερης συσκέψεως:

«Τά προγράμματα πού ἐνεκρίθησαν τελικῶς εἶχαν ἐκπονηθῆ ἀπό τά δύο ἁρμόδια Ὑπουργεῖα, κατόπιν ἐντολῆς δοθείσης πρό ἑξαμήνου ἀπό τόν πρωθυπουργό. Ἤδη ἀπεφασίσθη σέ πρώτη φάση (πέντε ἐτῶν) νά γίνη ἡ πλήρης ἀναδάσωση 110.000 στρεμμάτων στίς κλιτῦς Ὑμηττοῦ, Πεντέλης, Αἰγάλεω καί στίς ὑπωρεῖες τῆς Πάρνηθος. Θά φυτευθοῦν 11 ἑκατ. περίπου δένδρα (πεῦκα, ἀγριελιές, κυπαρίσσια κ.λπ.) καθώς καί δενδρύλλια καί θάμνοι (δάφνες, θυμάρια κ.λπ.) γιά νά δημιουργηθοῦν κατά τρόπον ἐπιστημονικῶς μεθοδικό καί αἰσθητικῶς ἄρτιον, ἐκτεταμένα πάρκα καί ἄλση, πού θά προσδώσουν νέα μορφή στόν περιβάλλοντα τήν Ἀθήνα χῶρο.

»Γιά τήν πρώτη φάση τῆς ριζικῆς αὐτῆς ἀναδασώσεως ἀπεφασίσθη δαπάνη 1 δισ. δραχμῶν. Στήν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου θά συμπράξουν, ὅπως ἀπεφάσισε ὁ πρωθυπουργός, μονάδες τοῦ Μηχανικοῦ τοῦ Στρατοῦ (ΜΟΜΑ) πού διαθέτουν τόν κατάλληλο μηχανικό ἐξοπλισμό.

»Ὁ ρυθμός ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου θά εἶναι κατ' ἔτος ἡ ἀναδάσωση καθώς καί οἱ ἀπαραίτητες συναφεῖς ἐργασίες ἐπί 20-25.000 στρεμμάτων. Γιά τό τρέχον ἔτος θά ἑτοιμασθοῦν 10.000, περίπου, στρέμματα καί θά φυτευθοῦν περίπου 1 ἑκατ. δένδρα.

»Ὁ πρωθυπουργός ἔθεσε ἀμέσως στήν διάθεση τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ποσόν 100 ἑκατ. δραχμῶν γιά νά ἀρχίση χωρίς ἀναβολή ἡ ἐκτέλεση τοῦ ἔργου. Σύμφωνα μέ τήν ἐντολή τοῦ πρωθυπουργοῦ οἱ μονάδες ΜΟΜΑ ἀρχίζουν ἐντός μηνός τήν διάνοιξη τῶν δασικῶν ὁδῶν καί τῶν λάκκων φυτεύσεως, ὁ δέ σύντονος ρυθμός ἐκτελέσεως τῶν ἔργων θά ἀκολουθηθῆ καθ' ὅλη τήν πενταετία.

»Ἐντός τῆς προσεχοῦς ἀναδασωτικῆς περιόδου, θά ἐκτελεσθοῦν ὅλες οἱ φυτωριακές ἐργασίες γιά τήν παραγωγή καί ἐξασφάλιση τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ δενδρυλλίων διαφόρων δασοπονικῶν εἰδῶν γιά τό ἀναδασωτικό πρόγραμμα. Πρός τήν κατεύθυνση αὐτή ἔχει ἤδη γίνει ἡ ἀπαιτουμένη σχετική προεργασία.

»Ὁ πρωθυπουργός ὑπεγράμμισε τήν μεγάλη σημασία τοῦ ἔργου πού προορίζεται νά ἐπιλύση σοβαρά προβλήματα κοινωνικῆς, ψυχαγωγικῆς, ὑγιεινῆς καί αἰσθητικῆς σημασίας. Ὅπως ἐτόνισε, πρόκειται γιά ἕνα μεγάλο ἐκπολιτιστικό ἔργο προστασίας καί ἀναμορφώσεως τοῦ περιβάλλοντος τῆς μείζονος περιοχῆς τῶν Ἀθηνῶν. Τό ἔργο αὐτό ὄχι μόνον θά ἐξωραΐση τό ἀττικό τοπίο, ἀλλά καί θά ἀνακόψη τήν ρύπανση τῆς ἀτμοσφαίρας μέ τήν δημιουργία ἑνός ἐκτεταμένου δρυμοῦ, πού θά παράγη διαρκῶς ὀξυγόνο.

»Εἰδικώτερα τρία εἶναι τά κύρια συστατικά τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου, ὅπως ἐμελετήθη καί ἀπεφασίσθη:

»1. Νά ἐξωραϊσθῆ τό αὐχμηρό ἀττικό τοπίο μέ τήν ἀναδημιουργία ἑνός δάσους πού ἔχει καταστραφῆ ἐδῶ καί περισσότερο ἀπό 25 αἰῶνες. Ἡ ἀναδάσωση τῆς σχεδόν ἀποσκελετωμένης ἀττικῆς γῆς θά γίνη μέ τήν χλωρίδα πού προσιδιάζει στίς κλιματολογικές καί αἰσθητικές συνθῆκες τῆς περιοχῆς (πεῦκα, κυπαρίσσια, δάφνες, ἀγριελιές κ.λπ.) ἀνάμεσα σέ βράχους, μονοπάτια καί πλακόστρωτα.

»2. Νά κατασκευασθῆ μέσα στούς δασωμένους χώρους ἕνα πλέγμα ἐγκαταστάσεων καί ἔργων ὑπαιθρίου ψυχαγω-

γίας, προστασίας τοῦ περιβάλλοντος καί διατηρήσεως τῆς ὑγιεινῆς.

»3. Νά διανοιγῆ ἕνα δίκτυον δασικῶν ὁδῶν, τόσο γιά τήν ἀποτελεσματική προστασία τῶν δασοσυστάδων πού θά δημιουργηθοῦν, ὅσο καί γιά τίς λειτουργικές ἀνάγκες τῶν νέων μεγάλων συγκροτημάτων ἁλσῶν τῆς πρωτευούσης. Κατά τήν κατασκευή τοῦ ὁδικοῦ αὐτοῦ δικτύου θά προβλεφθοῦν οἱ ἀπαραίτητες εἴσοδοι στά πάρκα καί ἄλση πού θά δημιουργηθοῦν καί θά διασυνδεθοῦν μέ τό περιφερειακό ὁδικό δίκτυο τῆς πρωτευούσης καί τῶν ὑφισταμένων συγκοινωνιῶν.

»Ὅλα τά προβλεπόμενα πολύμορφα ἔργα θά ἐκτελεσθοῦν βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς τοπίου καί μέ λεπτομερεῖς μελέτες τῶν εἰδικῶν κατά περίπτωση ἐπιστημόνων.

»Μέσα στά πάρκα καί τά ἄλση θά προβλεφθοῦν καί θά προστατευθοῦν ὅλες οἱ ὑπάρχουσες θέσεις τοπικῆς ἱστορικῆς ἤ παραδοσιακῆς σημασίας (ἐκκλησίες, σπήλαια καί λοιπά ἀξιοθέατα) ὥστε νά ἐνταχθοῦν στόν εὐρύτερο ἐκπολιτιστικό καί ψυχαγωγικό σκοπό τοῦ ἔργου.

»Γιά τήν ἄμεση ἔναρξη τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου ἔχουν ἤδη ἀρχίσει οἱ συναφεῖς προπαρασκευαστικές ἐργασίες. Ἔτσι, μεταξύ ἄλλων, ἔχει ἀρχίσει ἡ καταγραφή καί κτηματογράφηση δασῶν καί δασικῶν γαιῶν στόν νομό Ἀττικῆς. Κατά προτεραιότητα, οἱ ἐργασίες αὐτές θά καλύψουν τούς ὀρεινούς καί λοφώδεις ὄγκους τῆς Πάρνηθος, τοῦ Ὑμηττοῦ, Αἰγαλέω, Πεντέλης καί τῶν λόφων ἐντός τοῦ λεκανοπεδίου γιά νά παράσχουν τά στοιχεῖα ἰδιοκτησίας, πού χρειάζονται γιά τήν ἐκπόνηση τῶν τεχνικοοικονομικῶν μελετῶν ἀναδασωτικῶν ἔργων.

»Γιά τήν ὁλοκλήρωση, τήν διασφάλιση καί τήν περαιτέρω ἀξιοποίηση τοῦ ἔργου ἀπεφασίσθησαν ἐπί πλέον τά ἑξῆς:

»1. Νά ἐνταθῆ ἡ ἀναληφθεῖσα ἐργασία καταγραφῆς τῶν δασῶν καί τῶν δασικῶν ἐκτάσεων βάσει τοῦ νόμου 248/1976 μέ τήν χρησιμοποίηση πολλαπλῶν ἐξειδικευμένων συνεργείων καί εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων καί ὀργάνων (ἀεροφωτογραφιῶν, ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν κ.λπ.). Ἔτσι θά προστατευθῆ ἐπίσης ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία ἀπό καταπατήσεις καί θά καταγραφῆ καί περιφρουρηθῆ ἡ ἰδιοκτησία τοῦ Δημοσίου.

»2. Νά γίνη ἡ χωροταξική ὀργάνωση τῆς χρήσεως γῆς σέ συνάρτηση μέ τό ρυθμιστικόν σχέδιον προσδιορισμοῦ ζωνῶν προστασίας καί ἀνακηρύξεως δρυμῶν. Ἡ ρύθμιση αὐτή θά κατοχυρωθῆ διά προεδρικῶν διαταγμάτων.

»3. Νά ἐνισχυθῆ ἡ Δασική Ὑπηρεσία γιά τήν καλυτέρα ὀργάνωση τῆς πυρασφαλείας. Ἤδη διά τῆς προμηθείας 3 νέων ἀεροπλάνων μετά 4 ἀνταλλακτικῶν κινητήρων, ἐπετεύχθη ὁ περιορισμός τῶν καταστρεφομένων ἐκ πυρκαϊᾶς ἐκτάσεων.

»4. Νά διαμορφωθοῦν οἱ ἀντίστοιχοι χῶροι καί νά ἀποκατασταθῆ τό τοπίον, μετά τήν ἀποφασισθεῖσα (διά τοῦ δημοσιευθ. νόμου 386) ἀπομάκρυνση τῶν λατομείων μαρμάρου καί ἀμμοχάλικου ἀπό ὅλες τίς περιοχές πού εἶναι ὁρατές ἐξ Ἀθηνῶν»[101].

4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν καί ὑφυπουργῶν Οἰκονομικῶν, τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΕΟΤ, καθώς καί τοῦ προέδρου καί τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς «Ὀλυμπίων καί Κληροδοτημάτων».

Ἀποφασίστηκε ἡ διαρρύθμιση τοῦ Ζαππείου, ὥστε νά γίνει κατάλληλο γιά τή φιλοξενία διεθνῶν συνεδρίων. Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολή γιά τήν ἄμεση ἔναρξη τοῦ ἔργου, πού θά πραγματοποιηθεῖ χωρίς νά χάσει τό Μέγαρο τήν ἀρχιτεκτονική του μορφή, θά κοστίσει 160 ἑκατ. δρχ. καί θά ὁλοκληρωθεῖ σέ 2 1/2 ἔτη. Ἔτσι, ἡ Ἀθήνα θά ἀποκτήσει συνεδριακό κέντρο πού θά ἀνταποκρίνεται στίς αὐξημένες ἀνάγκες γιά πραγματοποίηση ἐπιστημονικῶν καί πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, γιά τίς ὁποῖες ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔχει ἤδη ἐκδηλώσει ἔντονο ἐνδιαφέρον.

5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Κορυφώνεται ἡ κρίση πού δημιουργήθηκε ἀπό τή διεξαγωγή ἐρευνῶν στό Αἰγαῖο ἀπό τό τουρκικό σκάφος «ΜΤΑ Σισμίκ Ι».

Στίς 5 Αὐγούστου, τό «Σισμίκ» βγῆκε ἐκ νέου στό Αἰγαῖο, καί τό ἀπόγευμα τῆς ἑπομένης διενέργησε, χωρίς ἄδεια τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, σεισμικές ἔρευνες ἐπί τῆς ἑλληνικῆς (καί κατά τήν Ἄγκυρα «ἀμφισβητούμενης») ὑφαλοκρηπίδας. Τό τουρκικό πλοῖο παραβίασε τήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπίδα καί δύο ἀκόμη φορές, στίς 7 καί 8 Αὐγούστου. Οἱ αὐθαίρετες ἐνέργειες τοῦ «Σισμίκ» δημιουργοῦσαν ἄμεσο κίνδυνο πολεμικῆς ἀναφλέξεως. Ἡ Ἄγκυρα ἀποζητοῦσε τή δημιουργία τετελεσμένων, στά ὁποῖα ἡ Ἑλλάδα δέν μποροῦσε νά μήν ἀντιταχθεῖ. Καί — στήν ἀτμόσφαιρα αὐτή — τίποτε δέν μποροῦσε νά ἀποκλειστεῖ.

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση παρακολούθησε ἐκ τοῦ σύνεγγυς τίς κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ ἐρευνητικοῦ σκάφους· εἶχε μάλιστα, τήν παραμονή τῆς νέας ἐξόδου τοῦ «Σισμίκ», ἐξετάσει τίς διαθέσιμες ἐπιλογές κατά τή διάρκεια συσκέψεως, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν καί Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Καθώς γινόταν σαφές ὅτι τό τουρκικό σκάφος σκόπευε, τή φορά αὐτή, νά κάμει ἐνέργειες πού θά ἔθεταν σέ ἀμφισβήτηση τά ἑλληνικά κυριαρχικά δικαιώματα καί πού θά μποροῦσαν νά δημιουργήσουν κίνδυνο πολέμου, ἡ Ἀθήνα ἀνέπτυξε μεθοδευμένα τήν ἀντίδρασή της. Παράλληλα μέ τή δραστηριότητα τοῦ «Σισμίκ», οἱ ἑλληνικές — καί οἱ τουρκικές — Ἔνοπλες Δυνάμεις τίθενταν σέ κατάσταση ἐπιφυλακῆς, ἐνῶ ἑλληνικές ναυτικές μονάδες διατάσσονταν νά ἀνοιχθοῦν στό Βόρειο Αἰγαῖο καί μαχητικά ἀεροσκάφη ἀποστέλλονταν σέ διάφορα ἀεροδρόμια. Ἡ ἀντιπαράθεση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῶν δύο χωρῶν λάμβανε ἤδη ἐπικίνδυνες διαστάσεις.

Παράλληλα, ἡ Ἑλλάδα θά ἐπιλέξει νά ἐπικεντρώσει τήν ἀντίδρασή της ἀρχικά στό διπλωματικό πεδίο. Στίς 6 Αὐγούστου, ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντήθηκε μέ τόν Ὁλλανδό ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Μ. Βάν ντέρ Στούλ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιοῦσε ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα, μέ τήν ἰδιότητά του ὡς προέδρου τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν τῆς ΕΟΚ. Ἐκτός ἀπό τήν ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων Ἑλλάδος - ΕΟΚ, συζητήθηκε καί ἡ κρίση στό Αἰγαῖο. Ὁ πρωθυπουργός θά συναντήσει τόν Ὁλλανδό ὑπουργό καί στίς 10 τοῦ μηνός, ὁπότε ὁ Μ. Βάν ντέρ Στούλ θά δηλώσει στόν τύπο ὅτι εἶχε ἐνημερώσει τίς Κυβερνήσεις τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Κοινότητας. Τίς ἴδιες ἡμέρες, ἡ ἑλληνική διπλωματία ἀναλάμβανε πρωτοβουλίες γιά ἐνημέρωση τῶν Κυβερνήσεων τῶν ὑπόλοιπων δυτικῶν χωρῶν· πράγματι, ταυτόχρονα θά διατυπωθεῖ ἔντονη ἀνησυχία τόσο ἀπό τήν Οὐάσιγκτων — ἡ ὁποία καί πάλι θά συστήσει στά δύο μέρη «αὐτοσυγκράτηση» — ὅσο καί ἀπό τίς Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Οἱ πιέσεις τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς στράφηκαν, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, κυρίως πρός τήν Τουρκία. Στίς 7 Αὐγούστου, ὁ Ἕλληνας πρέσβης στήν Ἄγκυρα, Δ. Κοσμαδόπουλος, ἐπέδωσε στήν τουρκική Κυβέρνηση τήν ἀκόλουθη διακοίνωση, ἡ ὁποία δινόταν παράλληλα καί στή δημοσιότητα:

«Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἔχει τήν τιμήν νά γνωρίσῃ εἰς τό τουρκικόν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, ὅτι τήν 19.45΄ ὥραν τῆς 6ης Αὐγούστου 1976, τό τουρκικόν πλοῖον "MTA Σισμίκ 1" ἐπεσημάνθη εἰς ὕδατα διεθνῆ μέν, ἀλλ' ὑπερκείμενα τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος. Περί τήν 22αν ὥραν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπληροφορεῖτο, ὅτι ἀπό τῆς 20.54΄ ὥρα εἶχε διαπιστωθεῖ, ὅτι τό τουρκικόν ἐξερευνητικόν σκάφος προέβαινεν εἰς σεισμικήν διερεύνησιν τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ διερεύνησις αὕτη ἐξηκολούθει τουλάχιστον μέχρι τῆς 22.40΄ ὥρας. Τήν 00.30΄ τῆς 7ης Αὐγούστου, τό σκάφος "MTA Σισμίκ 1" ἐγκατέλειπε τά ὑπερκείμενα τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος ὕδατα.

»Ἡ περιοχή ὅπου διεξήχθη ἡ διερεύνησις, περιλαμβάνεται μεταξύ τῶν ἀκολούθων ἑπτά στιγμάτων:

Πλάτος 39 26,5	Β΄ + μῆκος 25 50,5	Α΄
Πλάτος 39 25	Β΄ + μῆκος 25 48	Α΄
Πλάτος 39 22	Β΄ + μῆκος 25 45	Α΄
Πλάτος 39 23	Β΄ + μῆκος 25 44	Α΄
Πλάτος 39 26	Β΄ + μῆκος 25 45	Α΄
Πλάτος 39 28	Β΄ + μῆκος 25 44	Α΄
Πλάτος 39 30	Β΄ + μῆκος 25 43	Α΄

»Συμφώνως πρός τάς ἀρχάς τοῦ διεθνοῦς δικαίου, τό τμῆμα τοῦτο τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου ἀνήκει εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις διαμαρτύρεται διά τήν κατάφωρον ταύτην παραβίασιν τοῦ ἀπορρέοντος ἐκ τοῦ διεθνοῦς δικαίου δικαιώματός της καί ζητεῖ ἀπό τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν νά λάβῃ ἐπειγόντως πᾶν πρόσφορον μέτρον, ἵνα ἡ παραβίασις αὕτη μή ἐπαναληφθῇ εἰς τό μέλλον. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δηλοῖ, ὡσαύτως, ὅτι ἐπιφυλάσσεται ἀπάντων τῶν δικαιωμάτων της ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τῆς ἀνηκούσης εἰς τήν Ἑλλάδα»[102].

Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι τήν ἑλληνική διακοίνωση παρέλαβε ὁ πρέσβης Σ. Ἐλεκντάγκ, καθώς ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ «δέν ἀνευρέθηκε» πουθενά.

Ταυτόχρονα, ὁ Δ. Μπίτσιος ἀπηύθυνε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στόν Ἀμερικανό ὁμόλογό του, Χ. Κίσινγκερ:

«Θά γνωρίζετε ἀσφαλῶς ὅτι ἐπί μῆνες τώρα ἀντιμετωπίζαμε τήν ἀπειλή ἑνός νέου τουρκικοῦ τετελεσμένου γεγονότος. Ἀναφέρομαι συγκεκριμένα στό ἐνδεχόμενο μιᾶς σεισμικῆς ἐξερευνήσεως τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἀπό τό τουρκικό σκάφος "MTA Σισμίκ 1". Αὐτή ἡ ἀπειλή τώρα πραγματοποιήθηκε. Οἱ Τοῦρκοι δέν συγκρατήθηκαν οὔτε ἀπό τίς συνομιλίες γιά τήν ὑφαλοκρηπῖδα πού διεξήγοντο περιοδικά οὔτε ἀπό τίς προειδοποιήσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Καί οἱ παροτρύνσεις τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δέν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν. Ἀκόμα καί μιά προσπάθειά μας τήν τελευταία στιγμή, νά καταλήξουμε σέ μιά συνεννόηση πού θά μποροῦσε νά ἀποτρέψη ἀνεπιθύμητες ἐξελίξεις, ἀποκρούσθηκε ἀπό τήν τουρκική Κυβέρνηση.

»Στήν ἐπιστολή σας τῆς 10ης Ἀπριλίου 1976 πρός ἐμέ δηλώσατε ὅτι ἦταν "πεποίθησή σας ὅτι οἱ διενέξεις στό Αἰγαῖο πρέπει νά λυθοῦν μέ εἰρηνικές διαδικασίες καί ὅτι ἡ κάθε πλευρά θά πρέπη νά ἀποτρέψη προκλητικές ἐνέργειες". Ἐπιπλέον κατά τήν ἐπίσκεψή μου στήν Οὐάσιγκτων, μοῦ δώσατε τήν πρόσθετη διευκρίνιση ὅτι κατά τήν ἐμπεριστατωμένη γνώμη σας μιά σεισμική ἔρευνα ἐπί τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος θά ἀποτελοῦσε προκλητική ἐνέργεια ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας.

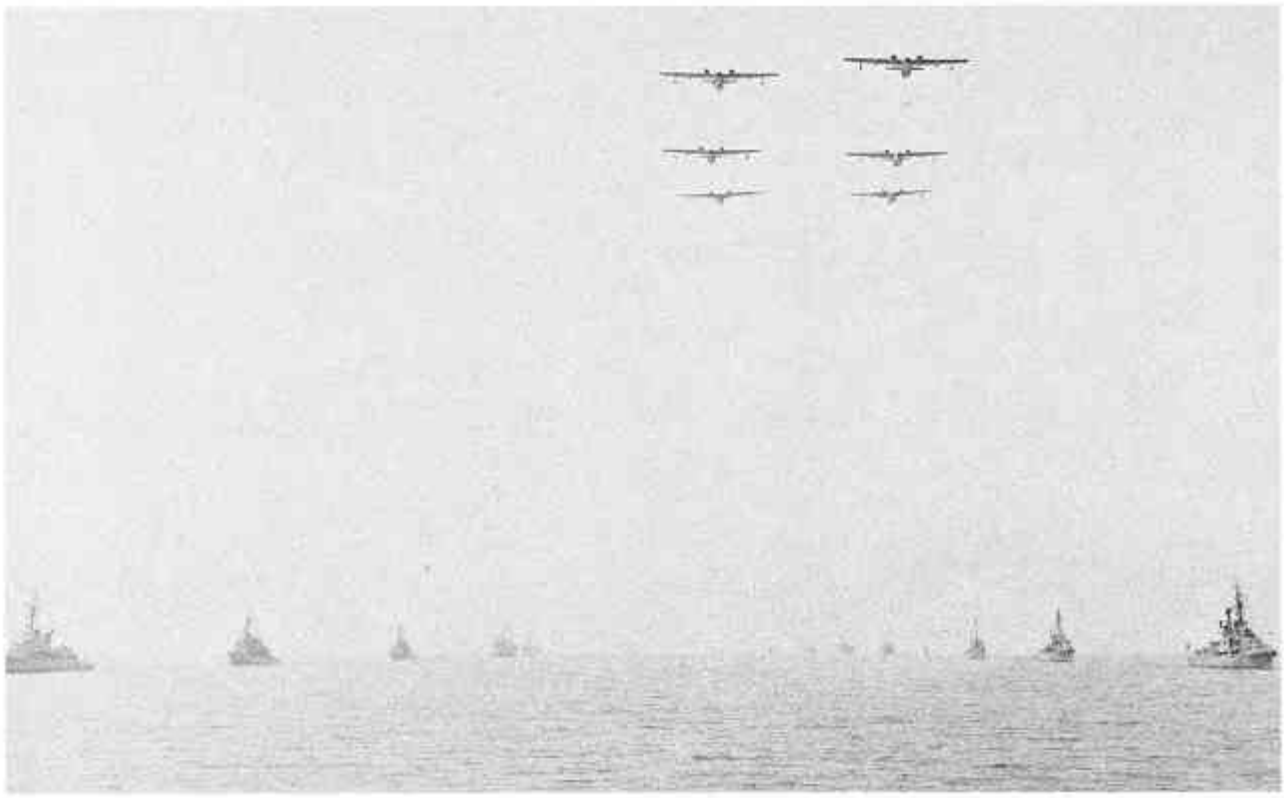
»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση πρέπει νά ζητήση τώρα τήν ἐπέμβαση τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν γιατί ἡ παρουσία τοῦ ὡς ἄνω τουρκικοῦ σκάφους στήν περιοχή τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί ἡ ἐκτέλεση σεισμικῆς ἐξερευνήσεως ἐδημιούργησε μιά κρίσιμη κατάσταση πού ὁδηγεῖ ταχέως σέ ἐπικίνδυνες συνέπειες.

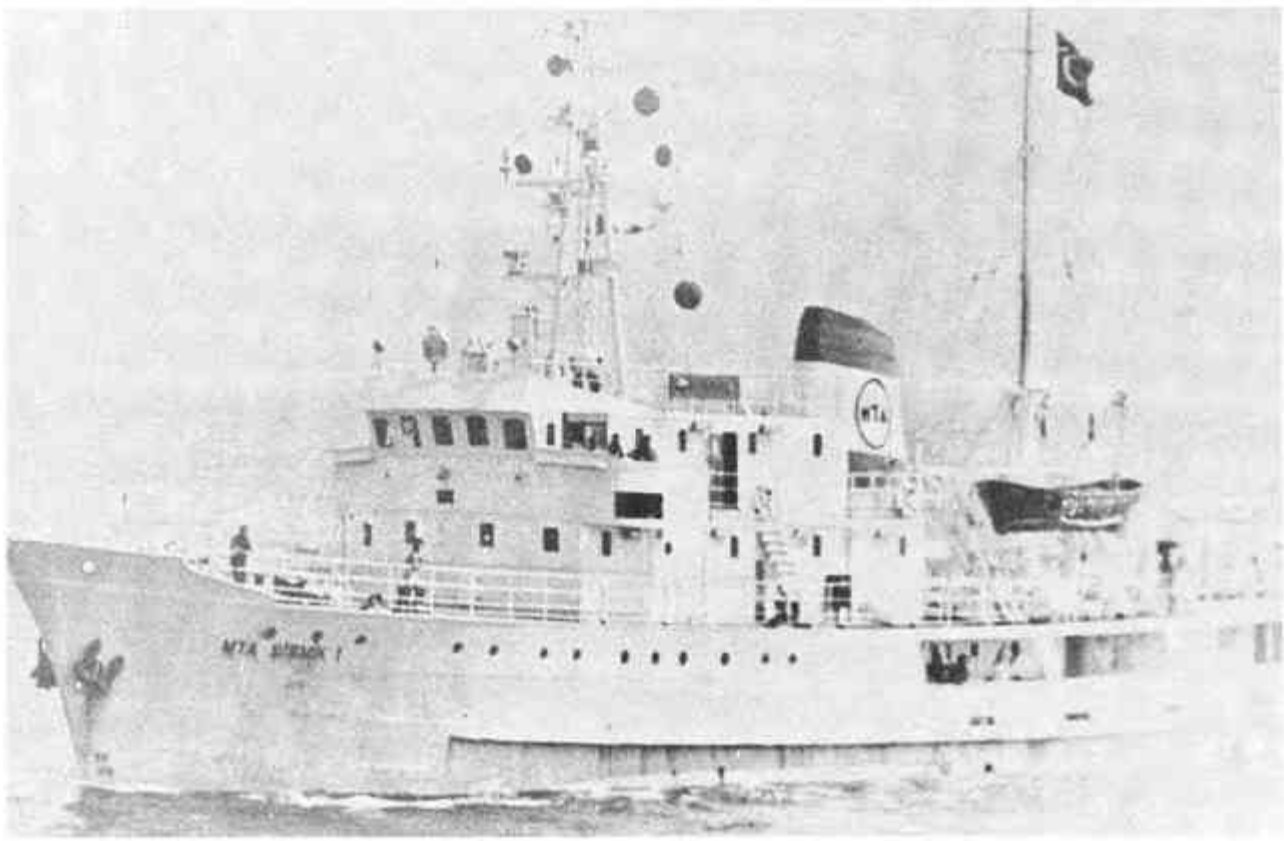
»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση προβαίνει σέ ἔντονες διαμαρτυρίες πρός τήν τουρκική Κυβέρνηση ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἐνέργειας ζητώντας νά παύση ἀμέσως ἡ ἐξερεύνηση τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος. Ἡ ἐπείγουσα παράλληλη παρέμβασή σας ἐλπίζεται ὅτι θά βοηθήση νά ἐπιτευχθῇ αὐτό τό ἀποτέλεσμα»[103].

Τήν ἑπομένη, 8 Αὐγούστου, ὁ Σ. Ἐλεκντάγκ ἐπέδωσε στό Δ. Κοσμαδόπουλο τήν ἀπάντηση τῆς Ἄγκυρας στήν ἑλληνική διακοίνωση:

«Τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν παρουσιάζει τίς προσρήσεις του πρός τήν Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος καί ἀναφερόμενο στήν διακοίνωσή της ὑπ' ἀριθ. 6242.42/285/AS2183, τῆς 7 Αὐγούστου 1976, ἔχει τήν τιμή, βάσει ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεώς του, νά ἀνακοινώση τά ἀκόλουθα πρός τήν ἑλληνική Κυβέρνηση:

»Δεδομένου ὅτι ἡ ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου μεταξύ τῆς Τουρκίας καί τῆς Ἑλλάδος δέν ἔχει πραγματοποιηθῆ, ἡ πρόσφατη ἑλληνική ἀπόπειρα νά χα-

Γυμνάσια τοῦ Στόλου στό Αἰγαῖο (ἄνω)· τό «ΜΤΑ Σισμίκ Ι» (κάτω).

ρακτηρίση ώρισμένες περιοχές πέραν τῶν χωρικῶν ὑδάτων στό Αἰγαῖο ὡς "ἑλληνική ὑφαλοκρηπῖδα" ἀποτελεῖ παράβαση τῶν κανόνων καί τῶν ἀρχῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Κατά συνέπειαν, ὁ ἑλληνικός ἰσχυρισμός τῆς παραβιάσεως τῶν ἑλληνικῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων εἶναι τελείως ἀβάσιμος.

»Ἡ Κυβέρνηση τῆς Τουρκίας θά ἤθελε ἐπίσης νά ἐπισύρη τήν προσοχή τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ γεγονότος ὅτι τό MTA-SISMIK ἐκτελεῖ τίς ἔρευνές του ἐκτός τῶν χωρικῶν ὑδάτων στό Αἰγαῖο ὅπου ἡ ὑφαλοκρηπίς δέν ἔχει ἀκόμα ὁριοθετηθῆ.

»Ἡ Κυβέρνηση τῆς Τουρκίας, ἐνῶ ἐπιφυλάσσει τήν θέση της σχετικά μέ τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου, θά ἤθελε νά ἐπαναλάβη ὅτι μονομερεῖς διακηρύξεις ἤ ἰσχυρισμοί τῆς Ἑλλάδος δέν συνιστοῦν νομική βάση γιά τήν δημιουργία κυριαρχικῶν δικαιωμάτων στήν ὑφαλοκρηπῖδα, γιά τήν ὁποία ἡ Τουρκία καί ἡ Ἑλλάς ἔχουν ἀναλάβει διμερεῖς διαπραγματεύσεις πρός τόν σκοπό νά βρεθῆ λύση ἀποδεκτή καί ἀπό τά δύο μέρη.

»Ἐνόψει τῶν ἀνωτέρω συλλογισμῶν, ὅπως ἐλέχθη προφορικῶς στόν Ἕλληνα πρέσβη ἐξοχώτατο κ. Κοσμαδόπουλο, τήν 7η Αὐγούστου, ἡ Κυβέρνηση τῆς Τουρκίας θεωρεῖ τήν διαμαρτυρία τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία στερεῖται οἱασδήποτε βάσεως, τελείως ἀπαράδεκτη.

»Ἡ Κυβέρνηση τῆς Τουρκίας δηλώνει ὅτι οἱ ἐρευνητικές δραστηριότητες θά ἐκτελεσθοῦν σύμφωνα μέ τό καθωρισμένο πρόγραμμα καί προτρέπει τήν ἑλληνική Κυβέρνηση νά ἀπόσχη ἀπό κάθε προκλητική ἐνέργεια ἡ ὁποία θά μποροῦσε νά παρεμποδίση τίς ἐρευνητικές δραστηριότητες τοῦ MTA SISMIK I στό Αἰγαῖο.

»Τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπωφελεῖται αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας γιά νά ἀνανεώση πρός τήν Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς του ἐκτιμήσεως».

Μετά καί τίς νέες παραβιάσεις τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπίδας, στίς 7 καί 8 τοῦ μηνός, ἡ Ἀθήνα ἀντέδρασε μέ νέα διακοίνωση πρός τήν τουρκική Κυβέρνηση τήν ὁποία ἐπέδωσε ὁ Δ. Κοσμαδόπουλος καί παρέλαβε, πάλι — καθώς ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ἐξακολουθοῦσε νά ἀπουσιάζει — ὁ πρέσβης Ἐλεκντάγκ:

«Ἡ Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει τίς προσρήσεις της πρός τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν καί, κατόπιν ἐντολῆς τῆς Κυβερνήσεώς της, ἔχει τήν τιμή νά φέρη εἰς γνῶσιν του τά ἀκόλουθα:

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση εἶχε κάθε λόγο νά ἐλπίζη ὅτι, ἐνῶ θά διεξήγοντο οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν τουρκική Κυβέρνηση γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου, ἡ τουρκική Κυβέρνηση δέν θά ἔπαιρνε κανένα μέτρο καί δέν θά προέβαινε σέ καμμιά ἐνέργεια πού θά μποροῦσε νά παρεμποδίση τήν ἐπιτυχία αὐτῆ τῶν διαπραγματεύσεων.

»Τήν 14η Μαρτίου 1976 ὅμως, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός Ἐνεργείας κ. Κίλιτς δήλωνε δημοσίᾳ ὅτι ἕνα σκάφος εἰδικά ἐξοπλισμένο γιά ἐξερευνήσεις τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἐπρόκειτο νά ὁράση, βάσει ὁδηγιῶν, ἤ πάντως μέ τήν ἔγκριση τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἐντός περιοχῶν οἱ ὁποῖες, ὅπως ἡ τουρκική Κυβέρνηση δέν μποροῦσε νά ἀγνοῆ, θεωροῦνται ἀπό τήν ἑλληνική Κυβέρνηση ὅτι ἀνήκουν στήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπῖδα δυνάμει τῶν διατάξεων τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δέν παρέλειψε νά γνωστοποιήση τίς ἀνησυχίες της γιά τό θέμα αὐτό στήν τουρκική Κυβέρνηση μέ αἴτημα παροχῆς διευκρινίσεων γιά τίς προθέσεις τῆς τελευταίας, πού διετύπωσε ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος κ. Δημήτριος Κοσμαδόπουλος πρός τήν ΑΕ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας τήν 17η Μαρτίου 1976. Τό αἴτημα αὐτό ἀκολουθήθηκε ἀπό ἕνα μνημόνιο πρός τόν ἴδιο σκοπό, πού ἐπεδόθη τήν 24η Μαρτίου 1976 ἀπό τήν Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος στήν Ἄγκυρα πρός τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν. Οὔτε στό ἕνα, οὔτε στό ἄλλο ἀπό τά διαβήματα αὐτά δέν ἐδόθη ἱκανοποιητική ἀπάντηση.

»Ὑπό αὐτές τίς συνθῆκες καί κατά τήν συνάντηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος πού ἔλαβε χώραν στήν Βέρνη στίς 19-20 Ἰουνίου ἐ.ἔ., ὁ Ἕλληνας διαπραγματευτής ἐπέσυρε τήν προσοχήν τῆς τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας, ἐν ὁλομελείᾳ καί τοῦ ἀρχηγοῦ της σέ ἰδιαίτερη συνομιλία, ἐπί τῆς σημασίας πού ἀποδίδει ἡ Ἑλλάς εἰς τήν ἀποχήν καί τῶν δύο Κρατῶν ἀπό κάθε μέτρο ἤ ἐνέργεια πού μπορεῖ νά ἐπιδεινώση τήν κατάσταση στό Αἰγαῖο ἤ νά προδικάση τά ὁριστικά δικαιώματα τῶν μερῶν. Ἡ διεξαγωγή σεισμικῶν ἐρευνῶν στό Αἰγαῖο καί τό τουρκικό πλοῖο MTA SISMIK-1, χωρίς τήν συγκατάθεση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μέσα σέ περιοχές πού θεωρεῖ ὅτι ἀνήκουν στήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπῖδα μνημονεύθηκε εἰδικῶς στήν ἰδιαίτερη συνομιλία μέ τόν ἀρχηγό τῆς τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας, ὡς ἀποτελοῦσα κατά τήν γνώμη τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως γεγονός πού θίγει τά δικαιώματά της καί ὡς στοιχεῖο πού ἰδιαιτέρως ἐπιδεινώνει τήν κατάσταση στό Αἰγαῖο.

»Πιό πρόσφατα, κατά τήν διάρκεια δύο συνομιλιῶν μέ τήν ΑΕ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας, στίς 21-23 Ἰουλίου 1976, ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος στήν Ἄγκυρα ἐπανέλαβε κατά τόν σαφέστερο τρόπο τίς ἀνησυχίες πού προκαλοῦσε στούς κόλπους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἡ βλάβη πού θά ἐπέφερε στά δικαιώματά της μιά ἐνδεχόμενη διερεύνηση, χωρίς τήν συγκατάθεσή της, τῆς ὑφαλοκρηπῖδος πού ἀνήκει στήν Ἑλλάδα.

»Ὑπεγράμμισε ἐπίσης τίς ἐπιβλαβεῖς συνέπειες πού θά μποροῦσε νά ἐπιφέρη μιά τέτοια ἐνέργεια στίς σχέσεις μεταξύ τῶν δύο χωρῶν καί γενικώτερα στήν κατάσταση στό Αἰγαῖο.

»Κατόπιν αὐτῶν τῶν συνομιλιῶν, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, ἐπιθυμοῦσα νά ἀποτρέψη αὐτές τίς ἀνεπιθύμητες συνέπειες, ἐξέτασε ὡρισμένες προφορικές διαβεβαιώσεις πού ἔδωσε στόν πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος ἡ ΑΕ ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας. Διεβεβαιοῦτο πράγματι ὅτι οἱ ἔρευνες τοῦ πλοίου MTA ΣΙΣΜΙΚ-1 θά ἦταν καθαρά ἐπιστημονικές καί ἐν πάσῃ περιπτώσει δέν θά ἔθιγαν τά κυριαρχικά δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος της. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση πρότεινε νά τῆς γνωστοποιηθῆ ἐκ τῶν προτέρων τό δρομολόγιο τοῦ MTA ΣΙΣΜΙΚ-1 γιά νά ἀποκλεισθοῦν ἐν συνεχείᾳ ἀνεπιθύμητες παρεξηγήσεις καί νά δημοσιευθοῦν τά ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν καθαρά ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Ἀλλά, πρίν ἀκόμα λάβη γνῶσιν τῶν ἀπόψεων τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὑπουργός Ἐξω-

τερικῶν τῆς Τουρκίας, ὁ ὁποῖος δέν εἶχε βρῆ τόν χρόνο νά δεχθῆ πρίν τόν πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος, ἔκανε μιά δήλωση στήν τουρκική ραδιοτηλεόραση, ἡ ὁποία μέ τό περιεχόμενό της, ἔθετε τέρμα σ' αὐτές τίς συνομιλίες.

»Ἔτσι, ἀπό τίς 19.45' τῆς 6ης Αὐγούστου ἕως τίς 00.30' τῆς 7ης Αὐγούστου 1976, τό τουρκικό πλοῖο MTA SISMIK-I παρετηρήθη νά διεξάγη σεισμική διερεύνηση τῆς ὑφαλοκρηπῖδος πού ἀνήκει στήν Ἑλλάδα καί συγκεκριμένα μέσα στήν περιοχή πού περιλαμβάνεται μεταξύ τῶν σημείων πού καθορίζονται ἀπό τίς ἀκόλουθες συντεταγμένες:

»Πλάτος	39 26,5	Βόρειο	Μῆκος	25 50,5	Ἀνατολικά
»	39 25	»	»	25 48	»
»	39 22	»	»	25 45	»
»	39 23	»	»	25 44	»
»	39 26	»	»	25 45	»
»	39 28	»	»	25 44	»
»	39 30	»	»	25 43	»

»Τήν 7η Αὐγούστου 1976 ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση διαμαρτυρήθηκε στήν τουρκική Κυβέρνηση ἐναντίον τῆς παράνομης δραστηριότητας, κατά τό διεθνές δίκαιο, τοῦ τουρκικοῦ πλοίου καί ζήτησε νά ληφθοῦν ὅλα τά κατάλληλα μέτρα γιά νά ἀποφευχθῆ ἡ ἐπανάληψή τους στό μέλλον.

»Μέ ρηματική διακοίνωσή της ὑπ' ἀριθ. SIGM/SIMD/3-754 526 4432 τῆς 8 Αὐγούστου ἡ τουρκική Κυβέρνηση ἀπέρριψε αὐτή τήν διαμαρτυρία μέ ἐπιχειρήματα τά ὁποῖα δέν μπορεῖ νά δεχθῆ ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση. Εἰδικώτερα, τά ἐπιχειρήματα ὅτι δέν ἔχει ἀκόμα ὁριοθετηθῆ ἡ ὑφαλοκρηπῖδα δέν δικαιολογεῖ ἀσφαλῶς ἐνέργειες οἱ ὁποῖες καθιστοῦν δυσχερέστερη τήν ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς. Ἄλλωστε, ἀφοῦ ἡ Τουρκία ἐπέλεξε νά ἀμφισβητήση τήν ἑλληνική θέση, ὤφειλε, ἀντί νά προβῆ σέ ὁποιαδήποτε πράξη, νά προσφύγη σέ ἕνα ἀναγνωρισμένο διεθνές ὄργανο γιά νά κριθῆ ἀπό αὐτό τό βάσιμο τῶν ἀξιώσεών της.

»Διότι ἀποτελεῖ βασικόν κανόνα δικαίου ὅτι ὁ ἀμφισβητῶν ἔχει τό βάρος τῆς ἀποδείξεως τῆς ἀμφισβητήσεώς του. Ἐνῶ, ἐάν ἐπιδοθῆ σέ πράξεις, τότε διαπράττει αὐθαιρεσία.

»Παρά τά ἀνωτέρω, τό τουρκικό πλοῖο συνέχισε τήν παράνομη διερεύνηση τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἀπό τίς 11.20' τῆς 7ης Αὐγούστου ὡς τίς 13.30' τῆς 8ης Αὐγούστου, χωρίς διακοπή. Ἡ διερεύνηση ἐπανελήφθη στίς 15.00' τῆς 8ης Αὐγούστου καί συνεχίσθηκε μέχρι τίς 18.00'.

»Ἡ ζώνη πού διερευνήθηκε προσδιορίζεται ἀπό τίς ἀκόλουθες συντεταγμένες:

»Πλάτος	39 25	Βόρειο	Μῆκος	25 34	Ἀνατολικά
»	39 22,5	»	»	25 47,2	»
»	39 20	»	»	25 40	»
»	39 20,7	»	»	25 37	»
»	39 25,8	»	»	25 32,6	»
»	39 34	»	»	25 25,2	»
»	39 40	»	»	25 23,5	»
»	39 40	»	»	25 27,2	»
»	39 30,7	»	»	25 33,5	»
»	39 22,2	»	»	25 38,7	»
»	39 22,5	»	»	25 41,3	»
»	39 34,5	»	»	25 36	»

»Κατά περιόδους τό τουρκικό πλοῖο συνωδεύετο ἀπό ἑλικόπτερα καί ἀεροπλάνα ναυτικῆς συνεργασίας ἤ ἕνα ναρκαλιευτικό τῶν τουρκικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, πρᾶγμα πού καθιστᾶ τίς συνθῆκες τῆς παραβιάσεως τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος ἰδιαιτέρως ἐπιβαρυντικές.

»Ὑπό τό φῶς τῶν ἀνωτέρω περιστατικῶν, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση προβαίνει ἐπίσημα σέ ἔντονη διαμαρτυρία ἐναντίον αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν πού ἀνελήφθησαν χωρίς τήν συγκατάθεσή της κατά παράβαση τῶν κανόνων τοῦ διεθνοῦς δικαίου καί ζητεῖ ἀπό τήν τουρκική Κυβέρνηση νά θέση τέρμα σ' αὐτές τίς παράνομες δραστηριότητες καί νά ἀπέχη ἐν συνεχείᾳ κάθε προκλητικῆς ἐνεργείας. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι αὐτές οἱ δραστηριότητες δέν μποροῦν νά ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τήν ἀλλοίωση τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου πού τῆς ἀνήκει καί τά ὁποῖα ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δηλώνει ὅτι ἐπιφυλάσσει εἰς τό ἀκέραιον.

»Ἐπιφυλάσσεται ἐπίσης νά συναγάγη ἀπό τίς τουρκικές ἐνέργειες ὅλες τίς πρακτικές καί νομικές συνέπειες πού τῆς ἀνήκουν.

»Ἡ Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος ἐπιλαμβάνεται τῆς εὐκαιρίας γιά νά ἀνανεώση πρός τό Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς ἐκτιμήσεώς της».

Ἡ τουρκική Κυβέρνηση ἀπάντησε στίς 10 Αὐγούστου:

«Τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν παρουσιάζει τίς προσρήσεις του στήν Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος καί ἀναφερόμενον στήν διακοίνωσή της ὑπ' ἀριθ. Φ. 6242.42/ΑΣ 2196 Αὐγούστου 1976 ἔχει τήν τιμήν νά φέρη εἰς γνῶσιν της τά κάτωθι:

»Ἡ παροῦσα ἔντασις εἰς τό Αἰγαῖον δημιουργήθηκε ἀπό τήν θέσιν τῆς Ἑλλάδος ἡ ὁποία δέν διακρίνει μεταξύ ἰσχυρισμῶν καί δικαιωμάτων, ἐν σχέσει πρός τήν ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου. Θά ἔπρεπε νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὑφαλοκρηπίς εἰς τό Αἰγαῖον, δέν ἔχει ἀκόμη ὁριοθετηθῆ. Κατά συνέπειαν, ἡ ἑλληνική θέσις δύναται νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὡς βασιζομένη ἐπί ἁπλῶν ἰσχυρισμῶν. Ξεκινῶντας ἀπό αὐτούς τούς ἰσχυρισμούς, ἡ Ἑλλάς προσποιεῖται ὅτι τά κυρίαρχα δικαιώματά της εἰς τό Αἰγαῖον παρεβιάσθηκαν ἀπό τήν Τουρκίαν.

»Θά ἔπρεπε νά ἐπαναληφθῆ ὅτι μονομερεῖς διακηρύξεις ἤ ἰσχυρισμοί δέν συνιστοῦν νομικήν βάσιν διά τήν δημιουργίαν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος. Οὐδείς ἰσχυρισμός δύναται νά παραβιασθῆ ἕως ὅτου καθιερωθῆ ὡς δικαίωμα διά νόμου. Παραβίασις ἰσχυρισμοῦ νομικῶς εἶναι ἀδύνατος.

»Ἐπί τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἐπεστήθη ἡ προσοχή τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως σέ πολλές εὐκαιρίες καί ἐπιπλέον πρόσφατα διά τῆς διακοινώσεως τῆς 8ης Αὐγούστου 1976. Ἔγινε ἐπίσης τοῦτο δημοσίως γνωστό.

»Ἡ δήλωσις ἡ ὁποία ἔγινε ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τήν ἑλληνικήν διακοίνωσιν τῆς 9ης Αὐγούστου 1976 θά ἔπρεπε νά ἐκτιμηθῆ μέσα σ' αὐτό τό πλαίσιο. Ἔρευνες ἑνός ὁπλου καί ἀσυνόδευτου πολιτικοῦ σκάφους διεξαγόμενες ἐκτός τῶν ἑλληνικῶν χωρικῶν ὑδάτων εἰς τό Αἰγαῖον εἶναι πλήρως σύμφωνες μέ αὐτήν τήν δήλωση καί δέν εἶναι δυνατόν νά

χαρακτηρισθοῦν κατά κανένα τρόπο ὡς προκλητικές. Σέ συνάρτησιν μέ αὐτά θά ἔπρεπε νά ὑπομνησθῆ ὅτι εἰς τό παρελθόν ἡ Ἑλλάς διεξήγαγε παρόμοιες δραστηριότητες στό Αἰγαῖο.

»Κατά συνέπειαν ὁ ἰσχυρισμός τῆς Ἑλλάδος ὅτι τά κυριαρχικά της δικαιώματα παρεβιάσθησαν εἶναι ὁλοσχερῶς ἀβάσιμος.

»Οἱ δραστηριότητες τοῦ MTA SISMIK 1 σέ καμμίαν περίπτωσιν δέν εἶναι ἀσυμβίβαστες μέ τούς κανόνες τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἐπί πλέον οἱ ἔρευνες πού ἀνελήφθησαν ἀπό τό MTA SISMIK 1 δέν μποροῦν νά θεωρηθοῦν σάν ἐμπόδιο γιά τήν ἐπιτυχία διμερῶν διαπραγματεύσεων οἱ ὁποῖες βρίσκονται ἐν ἐξελίξει μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος, πρός τόν σκοπόν ἐξευρέσεως μιᾶς διαπραγματευομένης λύσεως στό πρόβλημα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου.

»Ὅπως ἐπίσης ἐδηλώθη στήν ἑλληνική ρηματική διακοίνωση τῆς 9ης Αὐγούστου 1976, οἱ τουρκικές Ἀρχές ἀνεκοίνωσαν τόν Μάρτιο 1976 ὅτι τό MTA SISMIK 1 θά διεξαγάγη ἔρευνες στό Αἰγαῖον. Ἡ Ἑλλάς γνωρίζοντας πλήρως τοῦτο, ἔλαβε μέρος στήν Συνάντησιν τῆς Βέρνης τοῦ Ἰουνίου 1976 καί ἔτσι δέχθηκε ὅτι οἱ δραστηριότητες τοῦ MTA SISMIK 1, δέν μποροῦν νά ἑρμηνευθοῦν ὡς ἐμπόδιο γιά τήν συνέχιση διμερῶν διαπραγματεύσεων.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Τουρκίας θά ἐπιθυμοῦσε νά ἐπαναλάβη ὅτι τό SISMIK 1 πραγματοποιεῖ τό ἔργον του συμφώνως μέ τό διεθνές δίκαιον καί ὑπογραμμίζει γιά μιά ἀκόμη φορά ὅτι οἱ ἑλληνικοί ἰσχυρισμοί καί διαμαρτυρίες πού περιλαμβάνονται εἰς τήν διακοίνωσιν τῆς Πρεσβείας τῆς 9.8.76 ὅπως καί εἰς τήν διακοίνωσίν της τῆς 7.8.76, οἱ ὁποῖες βασίζονται εἰς καθαρῶς αὐθαίρετες καί ἐξωνομικές βάσεις εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀπαράδεκτοι εἰς την Τουρκίαν.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Τουρκίας θά ἐπιθυμοῦσε νά ἐπιστήση τήν προσοχή τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἀπό τῆς 6.8.76 τό τουρκικό ἐρευνητικό σκάφος Sismik 1 παρενοχλεῖται ἀπό σκάφη καί ἀεροσκάφη ἀνήκοντα στό ἑλληνικό Ναυτικό καί Ἀεροπορία. Ἡ τουρκική Κυβέρνησις διαμαρτύρεται ἐντόνως γι' αὐτές τίς παράνομες πράξεις καί ζητεῖ ἀπό τήν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος νά θέση τέλος σ' αὐτές τίς δραστηριότητες.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Τουρκίας ἐπίσης δηλώνει ὅτι ἡ εὐθύνη δι' ὁποιοδήποτε ἀνεπιθύμητο ἐπεισόδιο, τό ὁποῖον θά ἐδημιουργεῖτο σάν συνέπεια τέτοιας προκλητικῆς ἐνεργείας θά βαρύνη τήν Ἑλλάδα.

»Τό Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν δράττεται τῆς εὐκαιρίας γιά νά ἀνανεώση στήν Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος τήν διαβεβαίωσιν τῆς ὑψίστης του ὑπολήψεως»[104].

Στό μεταξύ, τό ἀπόγευμα τῆς 9ης Αὐγούστου, συνῆλθε ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Κατόπιν καί ἀφοῦ ἐνημέρωσε σχετικά τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καί τούς ἡγέτες τῆς ἀντιπολιτεύσεως, Γ. Μαῦρο καί Α. Παπανδρέου, ὁ πρωθυπουργός ἔκαμε τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Μέ λύπη ἀναγκάζομαι σήμερα νά ἀπευθυνθῶ στήν ἑλληνική καί τήν διεθνῆ κοινή γνώμη, γιά νά καταγγείλω τήν προκλητική καί αὐθαίρετη συμπεριφορά τῆς Τουρκίας στίς σχέσεις της μέ τήν Ἑλλάδα.

»Ἀπό προχθές ἡ Τουρκία διεξάγει σεισμικές ἔρευνες μέ τό πλοῖο "Σισμίκ 1" εἰς τήν ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου, τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς θεωρεῖ ὡς ἰδικήν της.

»Ἡ Τουρκία προέβη εἰς τήν πρᾶξιν αὐτήν, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶχε προτείνει καί ἡ Τουρκία εἶχε ἀποδεχθῆ τήν ρύθμισιν τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος δι' εἰρηνικῶν διαδικασιῶν. Καί ὑπάρχουν πράγματι εἰρηνικές διαδικασίες, τίς ὁποῖες ἡ Τουρκία θά μποροῦσε νά ἀκολουθήση ἀζημίως γιά τά συμφέροντά της.

»Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ μόνη διεθνής πρᾶξις ἡ ὁποία ρυθμίζει τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος, εἶναι ἡ Σύμβασις τῆς Γενεύης τοῦ 1958. Βασικές διατάξεις τῆς Συμβάσεως αὐτῆς ἔχουν καταστῆ δεσμευτικές καί γιά τίς χῶρες πού δέν ἔχουν ὑπογράψει τήν Σύμβασιν — ὡς ἡ Τουρκία — ὅπως ἐδέχθη διά σχετικῆς ἀποφάσεώς του τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης.

»Τήν Σύμβασιν αὐτήν ἐπικαλεῖται ἡ Ἑλλάς καί ἐπ' αὐτῆς κυρίως θεμελιώνει τά δικαιώματά της. Ἡ Τουρκία δέν ἀναγνωρίζει τήν Σύμβασιν αὐτήν καί ἐπικαλεῖται ἄλλα νομικά ἐπιχειρήματα, διά νά στηρίξη ἰδικά της δικαιώματα.

»Ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ὑπεστήριξε, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ τουρκική Κυβέρνησις, ὅτι τό Αἰγαῖον εἶναι κλειστή ἑλληνική θάλασσα. Οὔτε ἀρνεῖται ὅτι στήν θάλασσα αὐτή ἔχει καί ἡ Τουρκία, ὡς παράκτιος χώρα, ὡρισμένα δικαιώματα. Ἡ Τουρκία, ὅμως, μεγαλοποιοῦσα τά δικαιώματα αὐτά καί ἀρνουμένη τήν διά τῆς νομίμου διαδικασίας ὁριοθέτησιν αὐτῶν, ἐδημιούργησε τήν περί τήν ὑφαλοκρηπῖδα διένεξιν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν.

»Γιά νά λυθῆ εἰρηνικά ἡ διαφορά αὐτή, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, ὅπως ἐλέχθη, ἐπρότεινε εἰς τήν τουρκικήν τήν 27ην Ἰανουαρίου 1975 νά παραπέμψουν ἀπό κοινοῦ εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης τό θέμα τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου. Τήν ἑλληνικήν αὐτήν πρότασιν ἡ Τουρκία ἀπεδέχθη κατ' ἀρχήν τήν 7ην Φεβρουαρίου 1975. Ἡ κατ' ἀρχήν αὐτή συμφωνία τῶν δύο χωρῶν ἐπεβεβαιώθη κατά τήν συνάντησίν μου μέ τόν Τοῦρκον πρωθυπουργόν εἰς Βρυξέλλας τήν 31ήν Μαΐου 1975, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό σχετικό κοινό ἀνακοινωθέν. Τήν συμφωνίαν ὅμως αὐτήν δέν ἐτήρησαν οἱ Τοῦρκοι. Ἀπό τόν Μάϊον τοῦ 1975 ἔχουν γίνει τρεῖς συναντήσεις ἐμπειρογνωμόνων, χωρίς νά καταστῆ δυνατόν νά συζητηθῆ κἄν τό συνυποσχετικόν — τό ἀπαραίτητο δηλαδή ἔγγραφον γιά τήν ἀπό κοινοῦ προσφυγήν εἰς τό Δικαστήριον τῆς Χάγης — διότι οἱ Τοῦρκοι ἠρνήθησαν νά τό πράξουν.

»Πέραν τῆς εἰρηνικῆς αὐτῆς διαδικασίας πού ἐπρότεινεν ἡ Ἑλλάς, εὑρίσκεται αὐτήν τήν στιγμήν ἐν ἐξελίξει ἡ Διεθνής Διάσκεψις τοῦ Δικαίου τῆς θα-

λάσσης, στό πλαίσιο τῆς ὁποίας ἡ Τουρκία ἠμπορεῖ νά προβάλη τίς ἀπόψεις της καί νά ἐπιδιώξη τήν προστασίαν τῶν συμφερόντων πού ἐπικαλεῖται, ἀντί νά καταφεύγη εἰς ἐπικινδύνους ἐνεργείας, ὅπως ἡ ἀποστολή τοῦ "Σισμίκ 1".

»Πέραν αὐτῶν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀνέλαβε καί εὐρυτέραν πρωτοβουλίαν γιά νά διευκολύνη τήν ἐξομάλυνσιν τῶν σχέσεών της μέ τήν Τουρκίαν. Τήν 17ην Ἀπριλίου 1976 ἐπρότεινα εἰς τήν Τουρκίαν τήν σύναψιν συμφώνου μή ἐπιθέσεως καί εἰρηνικῆς ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν μας. Σκοπός τῆς προτάσεώς μου αὐτῆς ἦτο νά δημιουργηθῆ τό κατάλληλο ἐκεῖνο κλῖμα στίς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν, πού θά ἐπέτρεπε τήν ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν μας σέ ἀτμόσφαιρα ἀπηλλαγμένη ἀπό ἀπειλάς καί πιέσεις. Καί τήν πρότασίν μου αὐτήν ἡ Τουρκία ἀπεδέχθη θεωρητικῶς, ἀλλά τήν ἀπέρριψε εἰς τήν πρᾶξιν. Διότι, ἀντιστρέφουσα τήν λογικήν σειράν τῶν πραγμάτων, ὑποστηρίζει ὅτι τό σύμφωνον μή ἐπιθέσεως θά πρέπη νά συναφθῆ μετά τήν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν μας. Ἀλλά ποῖον νόημα θά εἶχε τότε ἡ σύναψις παρομοίας συμφωνίας;

» Ἀπό ὅλα τά ἀνωτέρω προκύπτει ἡ ἔλλειψις καλῆς θελήσεως ἀπό μέρους τῆς Τουρκίας. Ἐνῶ διατείνεται ὅτι ἀποδέχεται τίς εἰρηνικές διαδικασίες πού τῆς προτείνουμε, στήν οὐσία τίς ἀπορρίπτει καί ἐπιδιώκει τήν μονομερῆ καί αὐθαίρετο ἐπιβολή τῶν ἀπόψεών της.

»Εἰς τήν σειράν τῶν αὐθαιρεσιῶν της, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τήν τραγωδίαν τῆς Κύπρου, προστίθεται ἤδη, ὅπως ἐλέχθη, καί ἡ πρόσφατος διά τοῦ "Σισμίκ 1" ἐνέργεια εἰς τό Αἰγαῖον, ἐνῶ μάλιστα ἐσυνεχίζοντο ἀκόμη αἱ ἐπαφαί μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ἐπί τοῦ θέματος τῆς ὑφαλοκρηπῖδος. Καί ἀποτελεῖ αὐθαιρεσίαν ἡ ἐνέργεια αὐτή, ἔστω καί ἐάν ὑποτεθῆ — ὡς ἰσχυρίζεται ἡ Τουρκία — ὅτι δέν προσβάλλει ἑλληνικά δικαιώματα, διότι αἱ ἔρευναι διεξάγονται εἰς ἀμφισβητουμένας περιοχάς. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐπέβαλε εἰς τήν Τουρκίαν νά ἐπιδιώξη τήν ὁριοθέτησιν τῆς ὑφαλοκρηπῖδος.

» Ἰσχυρίζεται ἐπίσης ἡ τουρκική Κυβέρνησις, γιά νά δημιουργήση σύγχυσιν στήν διεθνῆ κοινήν γνώμην, ὅτι δέν προσβάλλει ξένα δικαιώματα διεξάγουσα ἐρεύνας εἰς διεθνῆ ὕδατα. Εἶναι ὅμως γνωστόν ὅτι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι τά διεθνῆ ὕδατα καί ἄλλα ἡ ὑφαλοκρηπίς, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀκριβῶς ἀπό τό τέλος τῶν χωρικῶν ὑδάτων καί ἐπεκτείνεται στά διεθνῆ.

»Μέχρι σήμερον ἡ Ἑλλάς ἀπέφυγε στάς σχέσεις μέ τήν Τουρκία οἱανδήποτε πρόκλησιν, ἐτήρησε μετριοπαθῆ καί φιλειρηνικήν στάσιν καί ἐσεβάσθη τούς κανόνας τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἤδη προσβάλλονται δικαιώματά της καί εἶναι ὑποχρεωμένη νά τά προστατεύση.

»Πιστή εἰς τόν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἡ Ἑλλάς ἀποφεύγει νά προσφύγη εἰς τήν βίαν, ἐλπίζουσα ὅτι θά ἐπιλυθοῦν αἱ διαφοραί μέ εἰρηνικάς διαδικασίας.

»Οὕτως εἰς τήν φάσιν αὐτήν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις:

»Πρῶτον: Ἀπηύθυνε σήμερον καί νέαν ρηματικήν διακοίνωσιν διαμαρτυρίας πρός τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν διά τήν αὐθαίρετον ἐνέργειάν της.

»Δεύτερον: Προσφεύγει εἰς τό Συμβούλιον Ἀσφαλείας, διά νά ἀποτραπῆ ὁ κίνδυνος τῆς διαταράξεως τῆς εἰρήνης, ἡ ὁποία σοβαρῶς ἀπειλεῖται.

»Τρίτον: Προσφεύγει εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης μονομερῶς, διά νά προκαλέση τήν νομικήν καί ἐπιστημονικήν ἀποσαφήνισιν τῶν διαφορῶν της με την Τουρκίαν καί δι' αὐτῆς τήν ὁριοθέτησιν τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου.

» Ἐλπίζω ὅτι εἰς τήν Τουρκίαν ὑπάρχουν ὑπεύθυνοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ ἐμμονή εἰς τήν πολιτικήν τῆς αὐθαιρεσίας θά ὁδηγήση θᾶττον ἤ βράδιον σέ περιπέτεια, θύματα τῆς ὁποίας θά εἶναι ἀμφότεροι οἱ λαοί μας».

[Στά ἀπομνημονεύματά του, ὁ Δ. Μπίτσιος ὑπογράμμισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀπό καιρό εἶχε ἐξετάσει τό ἐνδεχόμενο προσφυγῆς στό Διεθνές Δικαστήριο καί εἶχε μάλιστα ζητήσει τή συνεργασία ἐπιφανῶν Ἑλλήνων καί ξένων διεθνολόγων. Ὁ Ἴδιος ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν εἶχε, κατά τή συνεδρίαση τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, διαφωνήσει μέ τήν παράλληλη προσφυγή καί στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας, ὄργανο κατ' ἐξοχήν πολιτικό, στίς ἀποφάσεις τοῦ ὁποίου λαμβάνονται ὑπόψη τά συμφέροντα τῶν μελῶν του. Ὡστόσο, ἡ Ἐπιτροπή ἀποφάσισε τήν ταυτόχρονη προσφυγή καί στά δύο σώματα, θεωρώντας ὅτι, σέ ἀντίθετη περίπτωση, ἡ κοινή γνώμη θά πίστευε ὅτι ἡ Κυβέρνηση δέν εἶχε ἐξαντλήσει ὅλες τίς δυνατότητες πού εἶχε στή διάθεσή της][105].

Παράλληλα, ἐνόψει τῶν ἀποφάσεων τῆς Κυβερνήσεως — καί πρίν τήν ἐνημέρωσή του ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ — ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, μέ δηλώσεις του, ζήτησε τή διακοπή τῶν διαπραγματεύσεων γιά τίς βάσεις μέ τίς ΗΠΑ, δύναμη πού ἐνθάρρυνε τίς τουρκικές ἐνέργειες στό Αἰγαῖο καί τήν Κύπρο, καθώς καί ἀναπροσαρμογή τῆς στάσεως τῆς Ἑλλάδος ὡς πρός τό ΝΑΤΟ, τό ὁποῖο ἀπέφευγε νά λάβει θέση σέ μιά ὑπόθεση πού ἀφοροῦσε τά ἑλληνικά κυριαρχικά δικαιώματα καί ἦταν πλέον θεσμός ξεπερασμένος, ἀναξιόπιστος καί ἀνίκανος νά προσφέρει ὁποιαδήποτε ὑπηρεσία. Πίστευε ὅτι ἡ Κυβέρνηση ὄφειλε νά προσφύγει στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ καί νά ἀναλάβει «διπλωματική σταυροφορία» σέ παγκόσμια κλίμακα, γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἐθνικῶν δικαίων. Ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ (ἐσ.) ὁ Λ. Κύρκος, σέ ὁμιλία του στήν Κόρινθο,

χαρακτήρισε τή στάση τῆς Κυβερνήσεως «χλιαρή», ἐνῶ ζήτησε τήν ἄμεση καταγγελία τῶν τουρκικῶν ἐνεργειῶν στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας, διακοπή τῶν διαπραγματεύσεων γιά τίς ἀμερικανικές βάσεις καί ἀναζήτηση διπλωματικῶν ἐρεισμάτων σέ ὅλο τόν κόσμο καί ἰδιαίτερα τό σοσιαλιστικό καί τήν παράταξη τῶν Ἀδεσμεύτων.

Θέμα, ὡστόσο, δημιουργήθηκε μέ τίς δηλώσεις πού ἔκαμε ὁ Α. Παπανδρέου, εὐθύς μετά τή συνάντησή του μέ τόν πρωθυπουργό. Ὁ προέδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, εἶχε, ἤδη τήν προηγουμένη, προτρέψει τήν Κυβέρνηση νά ἀπαντήσει δυναμικά στίς τουρκικές προκλήσεις, προσβάλλοντας τό «Σισμίκ». Μετά τήν ἐνημέρωσή του ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ καί ἐνῶ εἶχε συμφωνηθεῖ νά μή γίνει σχετικά καμιά δήλωση, ὁ Α. Παπανδρέου ἀνακοίνωσε στούς πολιτικούς συντάκτες:

«Πιστεύω, ὅπως ἔχω ἤδη δηλώσει καί μέ λόγους πού ἐξεφώνησα, ὅτι τά νησιά μας ἔχουν ὑφαλοκρηπῖδα πού κατοχυρώνεται ἀπό τήν σύμβαση τῆς Γενεύης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἰσχῦον διεθνές ἐθνικό δίκαιο. Ἐπειδή ἡ Τουρκία ἐξετέλεσε σεισμικές ἔρευνες στήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπῖδα καί παρεβίασε ἔτσι τόν ἐθνικό μας χῶρο ἡ ἀπάντηση θά ἔπρεπε καί πρέπει νά εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια ὅπως ἄν οἱ ἔνοπλες τουρκικές δυνάμεις παρεβίαζαν τόν χερσαῖο χῶρο μας. Δέν κάνω καμμιά διάκριση μεταξύ τῶν δύο περιπτώσεων. Καί ἡ ἀπάντηση αὐτή εἶναι κατ' ἀνάγκην δυναμική, εἶναι στρατιωτική. Προσφυγή στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας θά ἀποτελοῦσε μέγα σφάλμα, διότι τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας δέν πρόκειται νά πάρη θέση μέ κανένα τρόπο πάνω στά δικαιώματα τῶν δύο χωρῶν στήν ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου. Τό μόνο πού μπορεῖ νά κάνη τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας εἶναι νά ἀπαιτήση ἀπό τίς δύο χῶρες νά μήν ὑπάρξη στρατιωτική ἀναμέτρηση. Κάτι πού θά ἐξασφάλιζε στήν Τουρκία ἐπιχειρήματα γιά τήν παραβίαση τῆς ἑλληνικῆς ὑφαλοκρηπῖδος διότι θά δημιουργοῦσε ἀποφασιστικά τετελεσμένα γεγονότα.

»Πιστεύω ὅτι οἱ ὧρες εἶναι κρίσιμες γιά τήν χώρα μας. Τό ΠΑΣΟΚ δέν εἶναι σωβινιστικό κόμμα· δέν ἐπιδιώκουμε τόν πόλεμο οὔτε δικαιούμεθα νά προσπορισθοῦμε κομματικά ὀφέλη ἀπό τήν μεγάλη κρίση πού διέρχεται ἡ χώρα μας. Εἶμαι ὅμως κατά συνείδηση ὑποχρεωμένος νά δηλώσω ὅτι διαφωνῶ μέ τήν πολιτική πού ἐχάραξε καί ἀκολουθεῖ ἡ Κυβέρνηση στό θέμα τοῦ Αἰγαίου.

»Πιστεύω ὅτι σοβαρώτατοι κίνδυνοι θά ἀπειλήσουν τήν χώρα μας καί στό ἐγγύς μέλλον καί μακροπρόθεσμα ἄν δέν δώσουμε ἄμεση σθεναρή ἑλληνική ἀπάντηση στίς καθοδηγούμενες ἀπό τό ΝΑΤΟ καί τίς ΗΠΑ ἐνέργειες τῶν Τούρκων στό Αἰγαῖο».

Οἱ δηλώσεις τοῦ προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ προκάλεσαν τήν ἔκδοση τῆς ἀκόλουθης κυβερνητικῆς ἀνακοινώσεως:

«Εἶναι τουλάχιστον περίεργοι αἱ δηλώσεις τοῦ κ. προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ: πρῶτον, διότι ὁ κ. πρωθυπουργός εἶχε τήν εὐκαιρία νά τοῦ ἐξηγήση γιατί οἱ ἀπόψεις τάς ὁποίας ὑποστηρίζει ὁ κ. Παπανδρέου δύνανται αὐτήν τήν στιγμήν νά βλάψουν σοβαρῶς τά ἐθνικά συμφέροντα καί, δεύτερον, διότι ἐγένοντο παρά τήν συμφωνία νά μή γίνη οὐδεμία δήλωσις, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐνημερώσεως».

Στίς 10 Αὐγούστου, συνεδρίασε ἐκ νέου ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος συναντήθηκε καί μέ τήν ἡγεσία τῶν Ἑνόπλων Δυνάμεων. Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος στόν ΟΗΕ, πρέσβης Γ. Παπούλιας, κατέθεσε στόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τήν ἑλληνική προσφυγή, στήν ὁποία τονιζόταν ὅτι οἱ κατάφωρες παραβιάσεις τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος εἶχαν δημιουργήσει ἐπικίνδυνη κατάσταση πού ἀπειλοῦσε τή διεθνῆ εἰρήνη καί ἀσφάλεια. Ἀκόμη, ἐξέθεσε σύντομα καί τό ἱστορικό τοῦ προβλήματος. Ταυτόχρονα, στή Χάγη, ὁ πρέσβης Ν. Καρανδρέας κατέθεσε προσφυγή στό Διεθνές Δικαστήριο. Ἡ Ἀθήνα ζητοῦσε νά ληφθοῦν προσωρινά μέτρα (ἀναγνώριση τοῦ παράνομου χαρακτῆρα τῶν τουρκικῶν ἐνεργειῶν καί ἀπόφαση γιά τήν ἀπαγόρευση ἐπαναλήψεώς τους στό μέλλον). Παράλληλα, ζητοῦσε καί τήν ἐξέταση τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως: νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι τά ἑλληνικά νησιά εἶχαν δική τους ὑφαλοκρηπῖδα, νά ὁριστεῖ ἡ πορεία τῆς ὁριοθετικῆς γραμμῆς στό Αἰγαῖο, καί νά διακηρυχθῆ ὅτι ἡ Ἑλλάδα δικαιοῦνταν νά ἀσκεῖ ὅλα τά νόμιμα δικαιώματά της ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδας της[106].

Ἡ ἑλληνική προσφυγή στή διεθνῆ δικαιοσύνη καί στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας σέ συνδυασμό μέ ἔντονες παρασκηνιακές προσπάθειες χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῶν ΗΠΑ, μετέθεσαν τό πεδίο τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπό τό πεδίο τῆς ἀναμετρήσεως — τό Αἰγαῖο — στή Νέα Ὑόρκη, καί ἔτσι ἄνοιξαν τό δρόμο γιά τήν ἐκτόνωση τῆς κρίσεως. Ἐξάλλου, στίς 15 Αὐγούστου, τό «Σισμίκ» τερμάτισε τίς ἔρευνές του καί ἐπέστρεψε στό λιμένα του.

Γιά τή διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας ἀπαιτήθηκε ἔντονη δραστηριοποίηση τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας· ἐπρόκειτο μάλιστα γιά μιά ἐξαιρετικά σπάνια περίπτωση συγκλήσεώς του γιά νά ἐξεταστεῖ κίνδυνος γιά τήν εἰρήνη που προερχόταν ἀπό κρίση μεταξύ δύο μελῶν τῆς ἴδιας συμμαχίας! Ἤδη, πρίν ἀναχωρήσει γιά τή Νέα Ὑόρκη, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, προειδοποίησε τόν πρέσβη τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα ὅτι ἄν ἡ ἀμερικανική ἀντιπροσωπεία ἐπενέβαινε παρασκηνιακά ὑπέρ τῆς Τουρκίας ἡ ἑλληνική ἀντιπροσωπεία θά κατήγγελλε ἀμέσως τήν Οὐάσιγκτων στούς ἐκπροσώπους τοῦ τύπου. Παράλληλα, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δραστηριοποιήθηκε καί πρός τήν κατεύθυνση καί τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, συμπεριλαμβανομένης τῆς Μόσχας. Ἄλλωστε, στίς 13 Αὐγούστου, οἱ Σοβιετικοί ἔκαμαν διαβήματα στήν

Ἀθήνα καί τήν Ἄγκυρα, ζητῶντας τήν ἀποφυγή χρήσεως βίας, τήν εἰρηνική ἐπίλυση τῆς διαφορᾶς καί τήν ἀποφυγή διαταράξεως τῶν θαλασσίων ὁδῶν τοῦ Αἰγαίου. Διάβημα ἔκαμαν, ἐπίσης, καί οἱ Ἐννέα.

Ἡ διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας ξεκίνησε στίς 12 τοῦ μηνός, μέ ὁμιλία τοῦ Δ. Μπίτσιου, ὁ ὁποῖος ἐξέθεσε τό ἱστορικό τῆς ὑποθέσεως, κάμοντας ἰδιαίτερη ἀναφορά στή συμφωνία Καραμανλῆ-Ντεμιρέλ γιά παραπομπή τῆς διαφορᾶς στό Διεθνές Δικαστήριο, συμφωνία τήν ὁποία δέν τήρησε ἡ Ἄγκυρα. Σημείωσε, ἀκόμη, ὅτι δέν ζητοῦσε ἀπό τό Συμβούλιο νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῆς διαφορᾶς στό νομικό ἐπίπεδο, ἀλλά νά ἐπιβάλει τήν ἀναστολή τῶν μονομερῶν τουρκικῶν ἐνεργειῶν πού ἔθεταν σέ κίνδυνο τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια στήν περιοχή. Καί τόνισε μέ ἔμφαση ὅτι ἡ Τουρκία εἶχε προβεῖ στίς μονομερεῖς αὐτές ἐνέργειες τή στιγμή πού διενεργοῦνταν διαβουλεύσεις γιά τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος, καί ἐνῶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν τεταμένη μετά τήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο, τήν ὁποία δέν εἶχε ἀποτρέψει τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας.

Στόν Ἕλληνα ὑπουργό ἀπάντησε ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας στόν ΟΗΕ, πρέσβης Ι. Τουρκμέν, πού κατηγόρησε τήν Ἑλλάδα ὅτι ἐπιδίωκε νά μετατρέψει τό Αἰγαῖο σέ ἑλληνική λίμνη, ὅτι ἐξόπλιζε τά νησιά καί ὅτι εἶχε παρενοχλήσει τό «Σισμίκ». Στίς ἴδιες γραμμές κινήθηκε καί ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, πού ἀνέπτυξε τίς τουρκικές θέσεις τήν ἑπομένη, ἀποσκοπώντας, προφανῶς, εἴτε νά ἀποτρέψει ἔκδοση ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου, εἴτε νά ἀποδυναμώσει τό περιεχόμενό της: ἰσχυρίστηκε ὅτι οἱ ἐνέργειες τοῦ τουρκικοῦ σκάφους ἦταν σύννομες καί ἐπανέλαβε τίς καταγγελίες τοῦ Τουρκμέν γιά τήν ἑλληνική πολιτική. Τίς ἀπόψεις τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ ἀντέκρουσε ὁ Δ. Μπίτσιος, ὁ ὁποῖος εἰδικά γιά τό θέμα τῆς ὀχυρώσεως τῶν νησιῶν ὑπενθύμισε τήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο καί τή συγκέντρωση μεγάλων τουρκικῶν δυνάμεων καί τοῦ ἀποβατικοῦ στόλου στήν ἀκτή τοῦ Αἰγαίου, ἐνῶ παρέθεσε σειρά δηλώσεων Τούρκων ἰθυνόντων, ἀπό τίς ὁποῖες προέκυπταν οἱ ἐπεκτατικές διαθέσεις τῆς Ἄγκυρας. Ἡ ὀργίλη ἀντίδραση τοῦ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ στίς παρατηρήσεις αὐτές ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στήν ἀποδυνάμωση τῆς τουρκικῆς θέσεως στό Συμβούλιο. Πάντως, τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Ι. Τουρκμέν κυκλοφόρησε ἔγγραφο τό ὁποῖο ἔκαμε λόγο γιά «παρενοχλήσεις» τοῦ «Σισμίκ» ἀπό τίς ἑλληνικές Ἔνοπλες Δυνάμεις. Ἀπό τήν πλευρά του, μέ δικό του ἔγγραφο, ἀντέκρουσε τίς θέσεις αὐτές ὁ Γ. Παπούλιας.

Στήν Ἀθήνα, τήν ἴδια ἡμέρα, 13 Αὐγούστου, ἐκδόθηκε, σέ ἀπάντηση δηλώσεων Τούρκων ἀξιωματούχων, ἡ ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«1. Ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἠρνήθη νά συζητήση σέ οποιοδήποτε ἐπίπεδο γιά τήν εἰρηνική διευθέτηση τῶν διαφορῶν της μέ τήν Τουρκία. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τό ἀρνοῦνται εἰς τήν πρᾶξιν τορπιλλίζοντες τόν διάλογον μέ προκλητικές καί αὐθαίρετες ἐνέργειες ὅπως ἡ ἀποστολή τοῦ "Σισμίκ".

»2. Οἱ ἀλλεπάλληλες δηλώσεις τῆς τουρκικῆς ἡγεσίας ὅτι δέν θά σεβασθῆ οὔτε τίς ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως γιά τό Δίκαιον τῆς Θαλάσσης, ἐάν δέν υἱοθετηθοῦν οἱ ἀπόψεις της, οὔτε τίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας καί τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου τῆς Χάγης, ἀποτελοῦν προκλήσεις ὄχι μόνον κατά τῆς Ἑλλάδος ἀλλά (καί) κατά τῆς διεθνοῦς κοινωνίας. Διότι, ἐάν ὅλες οἱ χῶρες συμπεριεφέροντο κατά τόν ἴδιο τρόπο ἡ ἀνθρωπότης θά μετεβάλλετο σέ ζούγκλα.

»3. Ἡ Τουρκία γιά νά δικαιολογήση τίς αὐθαιρεσίες της, διαρκῶς ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐπιχειρεῖ νά μεταβάλη τό Αἰγαῖο σέ κλειστή ἑλληνική θάλασσα. Τοῦτο ὅμως οὐδέποτε τό ἐπεδίωξεν ἡ Ἑλλάς οὔτε ἀρνεῖται ὅτι ἡ Τουρκία ὡς παράκτιος χώρα ἔχει κι αὐτή δικαιώματα στό Αἰγαῖο. Τήν ὁριοθέτηση δέ ἀκριβῶς τῶν ἐκατέρωθεν δικαιωμάτων ἐπρότεινε καί προτείνει ἡ Ἑλλάς μέ εἰρηνικές διαδικασίες, ὅπως εἶναι ὁ διάλογος καί ἡ διαιτησία τοῦ Δικαστηρίου τῆς Χάγης — διαδικασίες τίς ὁποῖες ἀκολουθοῦν ὅλες οἱ χῶρες πού ἔχουν παρόμοιες διαφορές.

»Λυπηρόν εἶναι ὅτι ἡ Τουρκία προτιμᾶ τήν πολιτική τῶν αὐθαιρεσιῶν καί τῶν προκλήσεων, σοβαρωτέρα ἐκδήλωσις τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀποστολή τοῦ "Σισμίκ" στό Αἰγαῖον πού θέτει σέ κίνδυνον τήν εἰρήνην εἰς τήν εὐαίσθητον αὐτήν περιοχήν τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου».

Ἀκολούθησαν πολλές ἡμέρες ἐξαντλητικῶν ἐπαφῶν καί φρενήρους διπλωματικῆς δραστηριότητας. Μεταξύ ἄλλων, ὁ Δ. Μπίτσιος συνάντησε τόν Ἀμερικανό ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Χ. Κίσινγκερ, στίς 14 Αὐγούστου. Τήν ἴδια ἡμέρα, μήνυμα πρός τό Χ. Κίσινγκερ ἀπηύθυνε καί ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«1. Ἐάν περάση ἡ εὐρωπαϊκή πρότασις καί ἀποσυρθῆ τό "Σισμίκ" ὁ κ. πρωθυπουργός εἶναι πρόθυμος νά ἀρχίση σοβαρόν καί ἔντιμον διάλογον γιά τήν διευθέτηση τῶν διαφορῶν πού χωρίζουν τίς δύο χῶρες.

»2. Εἶναι εὐκολώτερον στήν Τουρκία, μέ τό ἐπιχείρημα τῆς ἐνάρξεως διαλόγου γιά τήν οὐσία τοῦ προβλήματος νά ἀποσύρη τό "Σισμίκ" παρά γιά τήν Ἑλλάδα νά τό ἀνεχθῆ, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ πρόκλησιν ἐσκεμμένην.

»3. Ἂν ἡ Τουρκία ἐπιμείνη στήν αὐθαιρεσίαν ἡ Ἑλλάς δέν ἠμπορεῖ νά μήν ἀναζητήση τρόπους ἀντιδράσεως πού θά εἶναι γιά ὅλους μας δυσάρεστοι καί ἐν τῇ ἐξελίξει θά καταστοῦν ἐπικίνδυνοι.

»4. Θά ἦτο χρήσιμον νά γνωρίζη ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις ὅτι στήν προσπάθειά της νά μή δυσαρεστήση τήν Τουρκία γίνεται ἀθέλητα ἴσως ἄδικη γιά τήν Ἑλλάδα. Καί θά ἦτο ἐπίσης χρήσιμον νά γνωρίζη ὅτι ἄν, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, δέν χαλιναγωγηθῆ ἡ Τουρκία, ἡ σύρραξις μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, καί ἄν

ἀποφευχθῆ σήμερα, ἀργά ἤ γρήγορα θά γίνη»[107].

Ἐξάλλου, στίς 16 τοῦ μηνός, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀπηύθυνε μήνυμα καί πρός τό Σουηδό πρωθυπουργό, Ο. Πάλμε, ἡ χώρα τοῦ ὁποίου ἦταν μέλος τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας:

«Σχετικά μέ τήν ἑλληνική αἴτηση στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας, ἐπιθυμῶ νά πληροφορήσω τήν ἐξοχότητά σας ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς εἰρήνης στήν ἀνατολική Μεσόγειο ἀπαιτεῖ νά τερματισθοῦν οἱ τρέχουσες συζητήσεις μέ μιά ἐποικοδομητική ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου, ὅπως αὐτή πού προσφέρει τό σχέδιο τῶν τριῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν. Χωρίς μιά τέτοια ἀπόφαση, ἡ κατάσταση μπορεῖ νά ξεφύγη ἀπό τόν ἔλεγχό μας.

»Γνωρίζω ὅτι ἡ χώρα σας, ἀπαλλαγμένη ἀπό προκαταλήψεις καί ἀνεμπόδιστη ἀπό ξένες ἐπιρροές, ὑπερασπίζεται σταθερά τήν δικαιοσύνη καί τήν εἰρήνη.

»Σᾶς ζητῶ, συνεπῶς, νά ὑποστηρίξετε αὐτό τό σχέδιο ἀποφάσεως, μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ὄχι μόνο θά ὑπηρετήσετε τό δίκαιο, ἀλλά καί θά συμβάλετε στήν ἀποτροπή ἑνός σοβαροῦ κινδύνου πού προκαλεῖται ἀπό μιά αὐθαίρετη καί προκλητική ἐνέργεια τῆς Τουρκίας»[108]

Στίς 17 Αὐγούστου, ὁ πρέσβης τῆς Ρουμανίας στήν Ἀθήνα ἔγινε δεκτός ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, στόν ὁποῖο καί διαβίβασε μήνυμα τοῦ Ν. Τσαουσέσκου. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Ὁ πρέσβυς τῆς Ρουμανίας ἔγινε δεκτός σήμερον, κατόπιν αἰτήσεώς του, ἀπό τόν κ. πρωθυπουργόν, εἰς τόν ὁποῖον διεβίβασε τό κάτωθι προφορικόν μήνυμα τοῦ κ. Τσαουσέσκου:

»Ἐν τῷ πνεύματι τῶν συνομιλιῶν αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν κατά τήν ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Τσαουσέσκου εἰς Ἀθήνας καθώς καί τῶν ἐγγράφων πού ὑπεγράφησαν τότε, ἡ Ρουμανία ἐπιθυμεῖ νά ἐκφράση τήν ἀνησυχίαν της ὡς βαλκανική χώρα καί τό ἐνδιαφέρον της διά τήν διαφύλαξιν τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφαλείας εἰς τήν περιοχήν, ἐν ὄψει τῆς ἐντάσεως πού ὑφίσταται μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας.

»Ἐπιθυμία τῆς Ρουμανίας εἶναι ὅπως τά δύο Κράτη ἀποφύγουν πᾶσαν πρᾶξιν πού δύναται νά ὁδηγήση σέ ἐπιδείνωση τῆς καταστάσεως.

»Εἶναι πρός τό συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τουρκίας καί ὅλων τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς νά μή δημιουργηθοῦν καί νά μή ἀναπτυχθοῦν ἑστίες ἐντάσεως. Θά πρέπη νά ἐνεργήσωμεν μέ ψυχραιμίαν καί μετριοπάθειαν χάριν τῆς ἀσφαλείας καί τῆς εἰρήνης. Ἡ διευθέτησις τῶν διαφορῶν θά πρέπη νά ἐπιδιωχθῆ μόνον μέ εἰρηνικά μέσα συμφώνως πρός τόν Χάρτην τοῦ ΟΗΕ.

»Ἡ Ρουμανία πιστεύει ὅτι πρέπει νά δημιουργηθοῦν ὅλαι αἱ ἀπαραίτητοι συνθῆκαι διά νά συναντηθοῦν ἐκ νέου ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία καί νά διαπραγματευθοῦν πρός ἐξεύρεσιν ἀμοιβαίως ἀποδεκτῶν λύσεων τῆς παρούσης κρίσεως καί ὅλων τῶν προβλημάτων. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ρουμανίας εἰς τά Ἡνωμένα Ἔθνη ἔλαβεν ὁδηγίας νά ἐνεργήση μέ τό πνεῦμα αὐτό.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρεκάλεσε τόν Ρουμάνον πρέσβυν νά διαβιβάση εἰς τόν κ. Τσαουσέσκου ὅτι ἐκτιμᾶ τό ἐνδιαφέρον του διά τήν ἐπικίνδυνον κρίσιν εἰς τό Αἰγαῖον καί συμφωνεῖ ἀπολύτως μέ τίς ἀπόψεις του. Αὐτά ὅμως τά ὁποῖα συμβουλεύει ὁ κ. Τσαουσέσκου ἡ Ἑλλάς τά ἔχει ἤδη κάνει. Ἐπρότεινεν εἰς τήν Τουρκίαν νά παραπέμψουν τήν διαφοράν των εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης καί ἐπί πλέον νά συνάψουν σύμφωνον μή χρήσεως βίας. Ἡ Τουρκία ἀμφότερα τά ἐδέχθη θεωρητικῶς, ἀλλά τά ἀπέρριψε εἰς τήν πρᾶξιν. Ἤδη ἡ Τουρκία προβαίνει εἰς προκλητικάς αὐθαιρεσίας μέ τίς ἔρευνες πού κάνει σέ χῶρο πού θεωρεῖται ἑλληνικός. Ἀλλά καί ἄν δεχθοῦμε ὅτι ὁ χῶρος εἶναι ἀμφισβητούμενος καί πάλιν ἡ Τουρκία αὐθαιρετεῖ, διότι, ὅταν ὑπάρχη ἀμφισβήτησις, ἡ διαφορά παραπέμπεται εἰς διαιτησίαν ἤ δικαστήριον. Συνεπῶς ἡ Τουρκία εἶναι ἐκείνη πού δημιουργεῖ τήν παροῦσαν ἔντασιν.

»Ἡ Ἑλλάς, ἀντί νά χρησιμοποιήση βίαν, προσέφυγεν εἰς τό Δικαστήριον τῆς Χάγης καί εἰς τό Συμβούλιον Ἀσφαλείας, ἐξαντλοῦσα ὅλα τά εἰρηνικά μέσα γιά νά ἀποτρέψη τήν ἐπιδείνωσιν τῆς κρίσεως καί νά διευκολύνη ἕνα ἐποικοδομητικόν διάλογον. Ἡ Τουρκία ὅμως ἐξακολουθεῖ νά προκαλῆ. Συνεπῶς θά πρέπη νά ἀναγκασθῆ ἡ Τουρκία νά παύση τάς προκλήσεις καί νά ἀκολουθήση τάς εἰρηνικάς διαδικασίας πού προσφέρονται γιά τήν λύση τῆς διαφορᾶς μας. Τήν ἔναρξιν τοῦ διαλόγου θά πρέπη νά ἀποφασίση καί συστήση τό Συμβούλιον Ἀσφαλείας. Ἤδη τρεῖς εὐρωπαϊκές χῶρες ἔχουν προτείνει ἕνα λογικόν καί μετριοπαθές σχέδιον ἀποφάσεως.

»Θά παρακαλέσω τόν πρόεδρον Τσαουσέσκου νά ὑποστηρίξη τό σχέδιον αὐτό μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ὄχι μόνον ὑποστηρίζει τό δίκαιον ἀλλά συμβάλλει καί στήν ἀποτροπήν σοβαρῶν κινδύνων πού προκαλεῖ ἡ ἐμμονή τῆς Τουρκίας εἰς τήν αὐθαιρεσίαν.

»Θά πρέπη ἐπίσης νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τό Συμβούλιον Ἀσφαλείας δέν συζητεῖται ἡ οὐσία τῆς διαφορᾶς μας μέ τήν Τουρκίαν, ἀλλά ἡ ἐξάλειψις τῆς αἰτίας πού προεκάλεσε τήν παροῦσαν κρίσιν. Δέν εἶναι, συνεπῶς, ὀρθόν νά ἀπευθύνωνται συστάσεις καί πρός τήν Ἑλλάδα ἀλλά μόνον πρός τήν Τουρκίαν ἡ ὁποία προεκάλεσε τήν κρίσιν.

»Τέλος, ὁ κ. πρωθυπουργός συνοψίζων τάς ἑλληνικάς ἐπιδιώξεις εἰς τό Συμβούλιον Ἀσφαλείας εἶπεν ὅτι τοῦτο θά πρέπη νά ἐκδώση μίαν ἀπόφασιν ἡ ὁποία θά ἄρη τήν αἰτίαν τῆς παρούσης κρίσεως, θά ἀνοίξη τόν ἑλληνοτουρκικόν διάλογον καί θά προβλέπη τήν παραπομπήν εἰς τό Δικαστήριον τῆς Χάγης τῶν σημείων ἐπί τῶν ὁποίων δέν θά ἐπιτευχθῆ συμφωνία»[109].

Στό μεταξύ, τό «Σισμίκ» βγῆκε καί πάλι στό Αἰγαῖο, ἀπό 18 ὡς 24 Αὐγούστου χωρίς, τή φορά αὐτή, νά παραβιάσει τήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπίδα. Στίς 20 Αὐγούστου καί μέ ἀφορμή τίς κατηγορίες τοῦ Σ. Ντεμιρέλ γιά ὀχύρωση τῶν νησιῶν — τά ὁποῖα, ὅπως ὑπογράμμισε δέν ἔπρεπε νά ἀναφέρονται ὡς «ἑλληνικά νησιά», ἀλλά ὡς «νησιά τοῦ Αἰγαίου» — ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Στήν Ἄγκυρα παρατηρεῖται μιά κλιμάκωση δημαγωγικῶν ἀλλά καί ἀντιφατικῶν δηλώσεων. Ἀφ' ἑνός διατυπώνονται ἐξωφρενικές ἀπόψεις μέ ἀπειλητικό περιεχόμενο γιά τά ἑλληνικά νησιά καί ἀφ' ἑτέρου, προτάσεις γιά διάλογο. Καί ὅσον ἀφορᾶ τίς ἀπειλές, ἔχω νά εἴπω μόνον ὅτι, ἐάν ποτέ ἐπιχειρηθῆ ἡ πραγματοποίησή τους, θά δοθῆ στήν πράξη ἡ δέουσα ἀπάντηση. Ὅσον ἀφορᾶ ὅμως τίς προτάσεις γιά διάλογο, δέν εἶναι ἡ Ἑλλάς ἐκείνη πού τόν ἀρνεῖται. Ὅπως ἐδήλωσα ἐπανειλημμένως, ἡ Ἑλλάς ὑπῆρξε, καί ἐξακολουθεῖ νά εἶναι πρόθυμη γιά σοβαρό καί ἔντιμο διάλογο σέ ὁποιοδήποτε ἐπίπεδο, γιά τήν διευθέτηση τῶν διμερῶν διαφορῶν. Ἡ Τουρκία εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία θά πρέπη, ἄν πράγματι ἐπιθυμῆ τον διάλογον αὐτόν, νά παύση νά τόν ὑπονομεύη μέ ἀπειλές καί αὐθαιρεσίες».

Κατά τίς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας ἡ ἑλληνική ἀντιπροσωπεία προσπάθησε νά ἐξασφαλίσει τήν ἔγκριση σχεδίου ἀποφάσεως πού εἶχαν προτείνει οἱ τρεῖς χῶρες τῆς ΕΟΚ, Γαλλία, Ἰταλία, Βρετανία, πού ἦταν καί μέλη τοῦ Συμβουλίου. Ὡστόσο, καί ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἰθύνοντες σημείωσαν μέ ἱκανοποίηση τήν αὐστηρά οὐδέτερη ἀμερικανική στάση, μετά τήν πάροδο κάποιων ἡμερῶν στάση ἄλλαξε ἡ βρετανική ἀντιπροσωπεία ἡ ὁποία ἄρχισε νά μεταβάλει σταδιακά τή διατύπωση τοῦ σχεδίου, ὥστε νά προσεγγίσει τίς τουρκικές ἀπόψεις. Ἀπαιτήθηκε ἔντονη δραστηριότητα καί ἡ βοήθεια τῆς γαλλικῆς ἀντιπροσωπείας, γιά νά υἱοθετηθεῖ, στίς 25 Αὐγούστου, ἡ ἀπόφαση ὑπ' ἀριθ. 395, ἡ ὁποία στό διατακτικό της ἀνέφερε ὅτι τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας:

«1. Κάνει ἔκκληση στίς Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας νά ἀσκήσουν μέγιστη συγκράτηση στήν παροῦσα κατάσταση.

»2. Παροτρύνει τίς Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας νά κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά μειωθῆ ἡ παροῦσα ἔνταση στήν περιοχή ὥστε νά διευκολυνθῆ ἡ διαπραγματευτική διαδικασία.

»3. Καλεῖ τίς Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας νά ἐπαναλάβουν ἀπ' εὐθείας διαπραγματεύσεις γιά τίς διαφορές τους καί κάνει ἔκκληση πρός αὐτές νά κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά ἐξασφαλισθῆ ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές θά καταλήξουν σέ ἀμοιβαίως ἀποδεκτές λύσεις.

»4. Καλεῖ τίς Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας σχετικά μέ αὐτό τό θέμα, νά συνεχίσουν νά λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τήν συμβολή τήν ὁποία τά κατάλληλα δικαστικά ὄργανα καί ἰδιαίτερα τό Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης, εἶναι εἰς θέσιν νά προσφέρουν γιά τήν ρύθμιση οἱωνδήποτε ἀπομενουσῶν νομικῶν διαφορῶν πού μπορεῖ νά διαπιστώσουν σέ σχέση μέ τήν παροῦσα διένεξή τους».

Ἡ ἀπόφαση, βέβαια, δέν υἱοθετοῦσε προσωρινά μέτρα κατά τῆς Τουρκίας· ὡστόσο ζητοῦσε νά ἀποφευχθεῖ ὁποιαδήποτε ἐνέργεια πού θά μποροῦσε νά ὁδηγήσει σέ ἐπιδείνωση τῆς καταστάσεως — καί τήν κατάσταση εἶχε ἐπιδεινώσει ἡ Ἄγκυρα — ἐνῶ ἀναφερόταν καί στήν ἁρμοδιότητα τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου, πρόβλεψη στήν ὁποία εἶχε σθεναρά ἀντιταχθεῖ ἡ τουρκική πλευρά. Τέλος, δέν ἀνέφερε τίποτε γιά τό θέμα τῶν νησιῶν, πού εἶχε θέσει ὁ Ι. Τσαγλαγιαγκίλ.

Στήν Ἀθήνα, τήν ἴδια ἡμέρα, συγκλήθηκε ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος δήλωσε μετά τό τέλος τῆς συνεδριάσεως:

«Ἡ Ἑλλάς ὑποδέχεται μέ ἱκανοποίησιν τήν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας.

»Μέ τήν ἀπόφασή του αὐτή ὁ Διεθνής Ὀργανισμός συνιστᾶ νά μειωθῆ ἡ ἔντασις στήν περιοχή μας ὥστε νά ἐπαναληφθοῦν οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν εἰρηνικήν ἐπίλυσιν τῆς διαφορᾶς μας μέ τήν Τουρκία. Καί ἐπισημαίνει ταυτοχρόνως τήν χρησιμότητα τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου τῆς Χάγης.

»Ἡ προσφυγή τῆς Ἑλλάδος στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας ἀπέβλεπε ἀκριβῶς νά ἀποτρέψη τήν διατάραξη τῆς εἰρήνης καί νά ἀνοίξη τόν δρόμο γιά τήν εἰρηνική διευθέτηση τῆς ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς.

»Ἤδη ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δηλοῖ ὅτι θά ἀνταποκριθῆ στίς συστάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας — τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον πάντοτε ὑπεστήριξε ὅτι οἱ διαφορές αὐτές πρέπει νά λυθοῦν μέ καλή πίστη καί ἀμοιβαία κατανόηση. Ἐτόνισα ἄλλωστε ἐπανειλημμένως ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις οὐδέποτε ἰσχυρίσθη, ὅπως διατείνεται ἡ Τουρκία, ὅτι τό Αἰγαῖον εἶναι κλειστή ἑλληνική θάλασσα. Οὔτε ἀρνεῖται ὅτι στήν θάλασσα αὐτή ἔχει καί ἡ Τουρκία, ὡς παράκτιος χώρα, ὡρισμένα δικαιώματα.

»Ἐλπίζω ὅτι καί ἡ Τουρκία θά συμμορφωθῆ μέ τίς συστάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, οὕτως ὥστε νά καταστῆ δυνατός ἕνας ἔντιμος καί σοβαρός διάλογος. Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἕτοιμη νά τόν διεξαγάγη ἐπί οἱουδήποτε ἐπιπέδου.

»Ἡ στιγμή αὐτή εἶναι ἱστορικῶς κρίσιμος δι' ἀμφοτέρους τούς λαούς. Ἠμπορεῖ νά γίνη ἀφετηρία εἰρηνικῆς συμβιώσεως καί γονίμου συνεργασίας των. Ἠμπορεῖ ὅμως νά γίνη καί ἀφετηρία συμφορῶν ἀνεπανορθώτων, ἄν ἡ ἡγεσία τῶν δύο χωρῶν δέν συνειδητοποιήση τίς μεγάλες εὐθῦνες της, παρασυρομένη ἀπό ἐσωτερικούς ἀνταγωνισμούς καί σωβινιστικές προκαταλήψεις».

Μετά τήν ἔκδοση τῆς ἀποφάσεως, συναντήθηκαν οἱ Δ. Μπίτσιος καί Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, οἱ ὁποῖοι συμφώνησαν νά ἐπαναλάβουν τό διάλογο, κατά τίς ἐπιταγές τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας. Ὡστόσο, λίγο ἀργότερα, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός, σέ συνέντευξη τύπου, δήλωνε ὅτι ἐκτός τῆς συστάσεως γιά ἔναρξη

διαπραγματεύσεων, ἡ Τουρκία δέν ἀποδεχόταν τήν ἀπόφαση καί ἰδιαίτερα τό σκέλος πού ἀναφερόταν σέ δικαστική διευθέτηση, γιατί τό πρόβλημα ἦταν πολιτικό καί ὄχι νομικό. Εἶχε προηγηθεῖ ἀνακοίνωση τοῦ Σ. Ντεμιρέλ ὅτι ἡ Τουρκία δέν προτίθετο νά ἐκπροσωπηθεῖ στή διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου. Κατόπιν τούτων, ὁ Δ. Κοσμαδόπουλος διαμαρτυρήθηκε ἐπίσημα στόν Τοῦρκο πρωθυπουργό γιά τήν ἀπόφαση τῆς Ἄγκυρας νά ἀγνοήσει τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας, τό ὁποῖο ρητά ἀναφερόταν στό Διεθνές Δικαστήριο. Σέ συνάντησή του μέ τόν Τοῦρκο ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, λίγες ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Ἕλληνας πρέσβης στήν Ἄγκυρα τόνισε ὅτι χωρίς λήξη τοῦ προγράμματος ἐρευνῶν τοῦ «Σισμίκ», δέν θά ἦταν νοητή ἡ ἔναρξη διαλόγου σέ ὑπουργικό ἐπίπεδο γιά τά θέματα τῆς ὑφαλοκρηπίδας.

Τήν 1η Σεπτεμβρίου, τό τουρκικό ραδιόφωνο ἀνήγγειλε ὅτι τό «Σισμίκ» θά ἔκαμε νέες ἔρευνες, σέ περιοχή πού ἐκτεινόταν ἀπό τά χωρικά ὕδατα τῆς Χαλκιδικῆς καί τῆς Σκύρου, ὡς τήν Ἰκαρία, τή Χίο καί τή Λέσβο, καί ἦταν εὐρύτερη ἀκόμη καί αὐτῆς πού εἶχε διεκδικηθεῖ ἀπό τήν Ἄγκυρα τό 1973 καί 1974.

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀντέδρασε ἄμεσα: μέ ἐπιστολή του, ὁ Γ. Παπούλιας ἐνημέρωσε τό γενικό γραμματέα τοῦ ΟΗΕ γιά τήν τουρκική ἀναγγελία, ἡ ὁποία ἀγνοοῦσε ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας· στή Χάγη ὁ Ν. Καρανδρέας πληροφόρησε σχετικά τό Διεθνές Δικαστήριο. Ἐπίσης, ἡ Κυβέρνηση προειδοποίησε τήν Ἄγκυρα ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτή ἐμπόδιζε τή δημιουργία κατάλληλου κλίματος γιά διενέργεια διαλόγου· καί πληροφόρησε σχετικά καί τούς πρέσβεις τῶν ΗΠΑ, τῆς Βρετανίας, τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἰταλίας, συμπληρώνοντας ὅτι, μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, ἡ τουρκική ἀναγγελία ἰσοδυναμοῦσε μέ ἀνοικτή πρόκληση. Κατόπιν τούτου, τό «Σισμίκ» πραγματοποίησε τίς νέες του ἔρευνες, τίς τρεῖς πρῶτες ἑβδομάδες τοῦ Σεπτεμβρίου, χωρίς νά παραβιάσει τήν ἑλληνική ὑφαλοκρηπίδα.

Στό μεταξύ, συνεχίστηκε ἡ διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου τῆς Χάγης. Ἡ Τουρκία ἀρνήθηκε νά παραστεῖ, ἐπέδωσε ὅμως στά τέλη Αὐγούστου σημείωμα, μέ τό ὁποῖο καί ἀρνοῦνταν τήν ἁρμοδιότητα τοῦ Δικαστηρίου. Στίς 11 Σεπτεμβρίου, τό Δικαστήριο ἐξέδωσε τήν ἀπόφασή του, μέ τήν ὁποία ἀπέρριπτε τό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος γιά λήψη προσωρινῶν μέτρων, ἀφοῦ δέν διέβλεπε ὅτι ἡ Ἑλλάδα καί ἡ Τουρκία θά παραβίαζαν τίς σχετικές συστάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας. Ὡστόσο, παράλληλα, τό Δικαστήριο δεχόταν τήν ἁρμοδιότητά του, ἀπορρίπτοντας τόν ἀντίθετο τουρκικό ἰσχυρισμό, ἐνῶ ἀναγνώριζε ὅτι ἡ δραστηριότητα τοῦ «Σισμίκ» δέν δημιουργοῦσε δικαιώματα ὑπέρ τῆς Τουρκίας.

Ἔτσι, ἡ διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου εἶχε ἀρχίσει. Στά τέλη Σεπτεμβρίου μάλιστα, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά ἀπορρίψει σθεναρά τήν τουρκική ἀπαίτηση νά ἀποσύρει τήν προσφυγή της πρίν τήν ἔναρξη περαιτέρω συνομιλιῶν. Πράγματι, οἱ ἑλληνοτουρκικές συνομιλίες θά ἀρχίσουν παράλληλα μέ τή διαδικασία στή Χάγη, ἡ ὁποία θά συνεχιστεῖ ὡς τό 1978 (βλ. τόμο Ι΄).

Στά μέσα Σεπτεμβρίου, ἡ Ἑλλάδα εἶχε καταφέρει νά ἀντιμετωπίσει τήν κρίση ἀποτελεσματικά. Ἄν καί τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας καί τό Διεθνές Δικαστήριο ἀρνήθηκαν νά ὑποδείξουν προσωρινά μέτρα, εἶχαν στηλιτεύσει τίς ἀπόπειρες γιά δημιουργία ἐντάσεως μέσω μονομερῶν ἐνεργειῶν καί εἶχαν δεχθεῖ τήν ἁρμοδιότητα τῆς διεθνοῦς δικαιοσύνης γιά τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος. Ἡ Ἑλλάδα εἶχε ἀντιδράσει ψύχραιμα, σέ δύο ἐπίπεδα: ἀφενός ἔκαμε σαφές ὅτι δέν ἐπιθυμοῦσε πόλεμο, ἀλλά καί δέν θά τόν ἀπέφευγε ἄν ἡ Τουρκία ἐξωθοῦσε τά πράγματα στά ἄκρα· ἀφετέρου, εἶχε καταφέρει νά θεμελιώσει τήν ἁρμοδιότητα τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου γιά τή διευθέτηση τῆς διαφορᾶς. Ἡ κρίση εἶχε ξεπεραστεῖ· γιά τήν ὁριστική διευθέτηση τοῦ προβλήματος, ὅμως, ἀπαιτοῦνταν νά συγκλίνουν οἱ πολιτικές βουλήσεις καί τῶν δύο χωρῶν. Ὅσο ἡ Τουρκία ἀπέφευγε τή σύμφωνη μέ τίς ἀρχές τῆς διεθνοῦς κοινωνίας ἐπίλυση τοῦ προβλήματος πού ἡ ἴδια εἶχε δημιουργήσει, οἱ κίνδυνοι θά παρέμεναν.

6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐξετάζει θέματα ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, καί ἰδιαίτερα τήν πορεία ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, καθώς καί τήν ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ ἐκτελέσεώς του.

7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στούς προέδρους τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Ρουμανίας, καθώς καί στόν πρωθυπουργό τῆς Τουρκίας:

«Ὅπως γνωρίζετε, κατά τήν συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων τῶν βαλκανικῶν χωρῶν εἰς Ἀθήνας, τόν Φεβρουάριο τοῦ 1975 ὑπεβλήθησαν πολλές προτάσεις γιά τήν πολυμερῆ οἰκονομική καί τεχνική συνεργασία μεταξύ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν εἰς τούς τομεῖς γεωργίας, ἐμπορίου, ἐνεργείας, μεταφορῶν - τηλεπικοινωνιῶν καί περιβάλλοντος.

»Σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐμελέτησεν ἤδη τίς προτάσεις αὐ-

τές καί ἐπέλεξε ἐκεῖνες πού κατά τήν γνώμη της θά ἦσαν χρήσιμες καί γενικῶς ἀποδεκτές.

»Τά πορίσματα τῆς μελέτης αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀνεκοινώθησαν ἤδη εἰς τήν Κυβέρνησίν σας τήν 29ην Ἰουλίου τρέχοντος ἔτους.

»Ἐλπίζω ὅτι οἱ προτάσεις αὐτές, μαζί μέ ἐκεῖνες πού θά ὑποβάλουν καί οἱ ἄλλες βαλκανικές Κυβερνήσεις, θά γίνουν ἀντικείμενο ταχείας καί οὐσιαστικῆς μελέτης, εἰς τρόπον ὥστε νά ἀποφασισθοῦν ἐν συνεχείᾳ ἀπό κοινοῦ οἱ κατάλληλοι τρόποι γιά τήν υἱοθέτησίν τους ἐπί πολυμεροῦς ἐπιπέδου, περιλαμβανομένης καί τῆς συγκλήσεως νέας Συνόδου γιά τόν σκοπόν αὐτόν.

»Εἶμαι βέβαιος, κύριε πρόεδρε, ὅτι συμμερίζεσθε τήν πεποίθησίν μου ὅτι ἡ προώθησις τῆς πολυμεροῦς τεχνικῆς καί οἰκονομικῆς συνεργασίας τῶν βαλκανικῶν χωρῶν ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα τῶν λαῶν μας καί ἀνταποκρίνεται στίς προσδοκίες τους. Γιατί, ὅσο περισσότερο διευρύνεται τό πλέγμα των μεταξύ τῶν χωρῶν μας, τόσον ἐνισχύονται οἱ προϋποθέσεις τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν λαῶν μας. Σέ μιά ἐποχή πού, λόγῳ τῆς δυσπιστίας πού κυριαρχεῖ στήν διεθνῆ ζωή, ἡ ὕφεσις μέ τήν ἔνταση συνεχῶς ἐναλλάσσονται, ἡ Διάσκεψις αὐτή ἠμπορεῖ νά ἀποτελέση σταθεροποιητικόν παράγοντα μέ εὐεργετικόν ἀντίκτυπο καί σέ ἄλλες περιοχές τοῦ κόσμου. Καί πέραν αὐτοῦ, ἠμπορεῖ νά διευκολύνη τήν διευθέτηση ὑφισταμένων διμερῶν διαφορῶν, μέ τό κλῖμα κατανοήσεως πού θά δημιουργήση.

»Ἐλπίζω, συνεπῶς, ὅτι θά ἐξακολουθήσετε νά παρακολουθῆτε μέ τό ἴδιο, ὅπως μέχρι τώρα, προσωπικό ἐνδιαφέρον τίς προσπάθειες γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς βαλκανικῆς συνεργασίας».

Ἡ τρίτη παράγραφος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τόν πρόεδρο τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀνέφερε:

«Τά πορίσματα αὐτῆς τῆς μελέτης τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀνεκοινώθησαν ἤδη εἰς τήν Κυβέρνησίν σας τήν 29ην Ἰουλίου τρέχοντος ἔτους. Καί ἡ ἰδική σας Κυβέρνηση εἶχεν, ὡς γνωστόν, ὑποβάλει τάς ἰδικάς σας προτάσεις ὀλίγον ἐνωρίτερον...»[110].

7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Τό τμῆμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς ἐγκρίνει ὁρισμένες τροποποιήσεις τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα καί τοῦ Κώδικα Ποινικῆς Δικονομίας, οἱ ὁποῖες ἀποβλέπουν στήν προστασία τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ἀρχηγῶν καί τῶν γραφείων τῶν ἀναγνωρισμένων ἀπό τόν Κανονισμό τῆς Βουλῆς κομμάτων ἀπό πράξεις βίας.

Τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, κατά τή σχετική συζήτηση, χαρακτήρισαν τίς τροποποιήσεις αὐταρχικές.

8 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Δημοσιεύεται στό «Βῆμα» συνέντευξη τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, στήν ὁποία γίνεται ἀναφορά στό πρόσωπο τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τονίζονται, μεταξύ ἄλλων, τά ἑξῆς:

«Στήν Ἰταλία ὁ Μπερλίνγκουερ μέ ἕνα 35% καί μάλιστα ὥριμο, καί λέει ναί, νά παραμείνει ἡ Ἰταλία στό ΝΑΤΟ. Καί ἐμεῖς ἐδῶ εἴμαστε τρεῖς καί δέν θέλουμε συμβιβασμό μέ τόν Καραμανλῆ. Φαντασθεῖτε τί θά γινόταν ἄν εἴμαστε τό 35% καί ζητούσαμε νά συμβιβαστοῦμε μέ τόν Καραμανλῆ. Δέν ἀντιλαμβάνονται λοιπόν ὅτι ὑπάρχει κάτι χειρότερο ἀπό τόν Καραμανλῆ. Καί αὐτό τό χειρότερο, ἔχει κύριο στόχο νά "φάει" τόν Καραμανλῆ. Κι' ὅταν τόν "φάει" θά φάει εὔκολα καί τούς ἄλλους. Σήμερα μπροστά στόν δράκο εἶναι ὁ Καραμανλῆς. Ἄν φύγει ὁ Καραμανλῆς δέν θά φᾶμε ἐμεῖς τόν δράκο. Ὁ δράκος θά φάει ἐμᾶς. Τί χρειάζεται λοιπόν αὐτή ἡ δημοκοπία; Τί θέλουμε; Τουλάχιστον σήμερα ἔχω νά κάνω μέ μιά Δεξιά πού μοῦ δίνει τήν δυνατότητα νά μήν ντρέπομαι. Ζῶ στήν Ἑλλάδα 40 χρόνια τώρα. Ποτέ δέν μοῦ ἔλειψε ὁ ἀστυφύλακας, ἡ δίωξη, ὁ ἐμπαιγμός, τό ξύλο, ἡ παρακολούθηση. Πρώτη φορά τώρα καί δέν ὑπάρχει τέτοιο πράγμα...».

13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶται μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, ὁ ὁποῖος βρίσκεται καθ' ὁδόν πρός τό Κολόμπο, γιά νά συμμετάσχει στή διάσκεψη τῶν Ἀδεσμεύτων. Ἡ συνομιλία περιστράφηκε γύρω ἀπό τά προβλήματα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων καί τήν ἔξοδο στό Αἰγαῖο τοῦ ἐρευνητικοῦ σκάφους «Σισμίκ». Χαρακτηριστική τῶν ἀνησυχιῶν τοῦ Ἑλληνοκύπριου ἡγέτη ἦταν ἡ δήλωσή του μετά τήν ἄφιξή του στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ: «Οὐδείς γνωρίζει μέχρι ποίου σημείου εἶναι δυνατόν ἡ Τουρκία νά ἐξωθήση τήν κατάστασιν».

Στίς 23 τοῦ μηνός, καί ἐνῶ ἐπέστρεφε στή Λευκωσία, ὁ πρόεδρος Μακάριος διῆλθε καί πάλι ἀπό τήν Ἀθήνα γιά νά διαβουλευθεῖ μέ τόν Κ. Καραμανλῆ. Ἀμέσως μετά τή συνάντηση, ὁ πρωθυπουργός δήλωσε:

«Εἴχαμε μίαν πολύ χρήσιμον συνομιλίαν μέ τόν Μακαριώτατο. Ἐνημερώθημεν ἀμοιβαίως ἐπί τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ Κύπρος καί ἡ Ἑλλάς. Χωρίς τά προβλήματα αὐτά νά ταυτίζωνται ἀπαραιτήτως, ἐπηρεάζουν τά μέν τά δέ καί ἦτο φυσικόν νά ἐξετασθοῦν, νά συζητηθοῦν ἀμφότερα. Εἰδικώτερα ὅσον ἀφορᾶ τό Κυπριακόν, ἐγένετο μία ἀνασκόπησις τῆς καταστάσεως εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκεται τοῦτο σήμερα καί διεπιστώθη ἡ ἀπροθυμία τῶν Τούρκων νά ἀποδεχθοῦν ἕνα σοβαρόν καί ὑπεύθυνον διάλογον γιά τήν διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ. Καί ἐμείναμε σύμφωνοι ὅσον ἀφορᾶ τόν περαιτέρω χειρισμόν τοῦ θέματος».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τόνισε:

«Μετά τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἀντηλλάξαμε ἀπόψεις ἐπί ὅλων τῶν πτυχῶν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος. Προέβημεν ἐπίσης εἰς μίαν ἐπανεκτίμησιν τῆς σημερινῆς θέσεως τοῦ Κυπριακοῦ καί ἐξητάσαμεν τάς πιθανάς προοπτικάς τοῦ προβλήματος. Δέν θά εἶπω ὅτι εἴμεθα πολύ αἰσιόδοξοι ὡς πρός τάς ἀμέσους προοπτικάς, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει μέ πνεῦμα καλῆς θελήσεως θά συνεχίσωμεν τήν προσπάθειάν μας γιά μίαν εἰρηνικήν καί δικαίαν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ».

Ἀπαντώντας, κατόπιν, σέ ἐρωτήσεις δημοσιογράφων κατά πόσο ἐπηρεαζόταν ἡ τουρκική πολιτική στό Αἰγαῖο, ἀπό τήν κατάσταση στό Κυπριακό, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Εἶπα ὅτι αὐτά τά δύο θέματα δέν ταυτίζονται. Τά διαχωρίζουμε ἀλλά δέν παύει νά ἐπηρεάζῃ τό ἕνα τό ἄλλο. Διά τόν λόγον αὐτόν πρέπει νά ὑπάρχῃ στενή συνεργασία καί ἀμοιβαία ἐνημέρωσις τῶν δύο Κυβερνήσεων, καί αὐτό γίνεται».

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρόεδρος Μακάριος ὑπογράμμισε ὅτι συμφωνοῦσε πλήρως μέ τούς χειρισμούς τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τόσο στό Κυπριακό ὅσο καί στήν κρίση στό Αἰγαῖο. Τέλος, ὁ Κ. Καραμανλῆς σημείωσε ὅτι, παρά τά οἰκονομικά προβλήματα πού ἀντιμετώπιζε, ἡ Ἑλλάδα δέν θά ἔπαυε νά χορηγεῖ οἰκονομική βοήθεια πρός τήν Κύπρο.

Τήν ἐπομένη, κατά τήν ἀναχώρηση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Τό συμπέρασμα ἀπό τάς συνομιλίας πού εἴχαμε μέ τόν Μακαριώτατο εἶναι ὅτι τόσον ἡ Ἑλλάς ὅσον καί ἡ Κύπρος, θά ἔλεγα ὁ Ἑλληνισμός ὁλόκληρος, ἀντιμετωπίζει αὐτή τήν στιγμή δύσκολα προβλήματα. Προβλήματα τά ὁποῖα μᾶς ἐδημιούργησε βέβαια ἡ Τουρκία. Τά προβλήματα εἶναι δύσκολα, ἀλλά δέν εἶναι ἄλυτα. Καί γιά νά πετύχουμε λύσεις, θά χρειασθῆ ψυχραιμία συνδυασμένη μέ θάρρος. Διότι, ἄν αὐτά τά δύο δέν τά χρησιμοποιήσουμε συνδυασμένα, θά παίξουμε τό παιχνίδι τῆς Τουρκίας. Ἐάν ὅμως πολιτευθοῦμε μέ ρεαλισμό καί ψυχραιμία, κάποτε τά ἐθνικά μας θέματα θά βροῦν εὐτυχεῖς λύσεις. Εἰδικώτερα ὅσον ἀφορᾶ τήν Κύπρο, πρέπει νά σᾶς πῶ —καί τό εἶπα καί στόν Μακαριώτατο — ὅτι ἀνεξαρτήτως τῶν δυσκολιῶν τάς ὁποίας ἔχουμε ἐξ αἰτίας τῶν προβλημάτων τοῦ Αἰγαίου, ἡ συμπαράσταση τῆς Ἑλλάδος — πολιτική, οἰκονομική καί ἠθική — θά ἐξακολουθήσῃ νά εἶναι ἔντονος καί σταθερά».

Ἀπαντώντας, τέλος, σέ ἐρώτηση δημοσιογράφου σχετικά μέ τό ρόλο τῶν ΗΠΑ στή διαμόρφωση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε:

«Προσπαθοῦν νά βοηθήσουν τήν ἑλληνική πλευρά, ἀλλά δέν τό ἐπιτυγχάνουν στήν ἔκταση ἐκείνη πού θά θέλαμε καί πού θά μποροῦσε νά εἶχε ἀποτέλεσμα».

19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Ὁ ὑποψήφιος τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος τῶν ΗΠΑ στίς προσεχεῖς προεδρικές ἐκλογές, Τζ. Κάρτερ, σέ τηλεγράφημά του πρός τό ἐτήσιο συνέδριο τῆς ΑΧΕΠΑ, ἐκφράζει τή βαθιά του ἀνησυχία γιά τήν ἔνταση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, ἐπικρίνει τήν ἀμερικανική Κυβέρνηση γιά ἀδράνεια ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, τάσσεται ὑπέρ τῆς χορηγήσεως ἀμερικανικῆς συνδρομῆς γιά εἰρηνική ἐπίλυση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν καί προσθέτει ὅτι ἡ Ἀθήνα καί ἡ Ἄγκυρα πρέπει νά ἀποφύγουν ἐνέργειες πού θά ἐπέτειναν τήν ὑπάρχουσα ἔνταση. Ἐξάλλου, μέ δικό του τηλεγράφημα, καί ὁ ὑποψήφιος τοῦ κόμματος γιά τήν ἀντιπροεδρία, Γ. Μονταίηλ — πού, ὡς γερουσιαστής, εἶχε ἀντιταχθεῖ στήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο καί εἶχε ὑποστηρίξει τό ἐμπάργκο ὅπλων κατά τῆς Ἄγκυρας — ἀναφέρεται σέ «παράνομη παρουσία τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων στήν Κύπρο» καί τονίζει ὅτι δέν ὑπάρχει πλέον καμιά δικαιολογία εἴτε γιά ἄλλη καθυστέρηση στήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ, εἴτε γιά προκλήσεις στό Αἰγαῖο.

Μέχρι τίς ἐκλογές τοῦ Νοεμβρίου, ὁ Τζ. Κάρτερ, τόσο σέ δημόσιες ἐμφανίσεις του, ὅσο καί σέ συναντήσεις του μέ ἐκπροσώπους τῆς ὁμογένειας, θά συνεχίσει νά διακηρύττει τήν ἀνάγκη νά γίνουν σεβαστά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα καί τό Διεθνές Δίκαιο, τόσο στόν κόσμο γενικότερα, ὅσο καί εἰδικότερα στήν Κύπρο καί τό Αἰγαῖο. Ὁ Τζ. Κάρτερ καί ὁ Γ. Μονταίηλ θά ὑποσχεθοῦν, ἄν ἐκλεγοῦν, νά ἐπιδιώξουν ἀποχώρηση τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπό τήν Κύπρο, ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΟΗΕ καί λύση πού νά σέβεται τήν ἀρχή τῆς πλειοψηφίας. Θά τονίσουν, ἀκόμη, ὅτι δέν θά δινόταν βοήθεια στήν Τουρκία ἄν δέν σημειωνόταν πρόοδος στό Κυπριακό μέ βάση τήν ἀνεξαρτησία, τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα καί τήν κυριαρχία τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Τέλος, θά ἀναφερθοῦν στήν ἀνάγκη νά παύσουν οἱ προκλητικές ἐνέργειες στό Αἰγαῖο καί νά ἐπέλθει ἐπίλυση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν, μέ βάση τό Διεθνές Δίκαιο, καί μέσω ἀπευθείας διαλόγου, πού θά μποροῦσε νά βοηθηθεῖ καί ἀπό διεθνεῖς παράγοντες, ὅπως τό Δικαστήριο τῆς Χάγης.

Οἱ εὐνοϊκές γιά τήν ἑλληνική πλευρά διακηρύξεις τῶν δύο Ἀμερικανῶν πολιτικῶν, πού θά γίνουν δεκτές μέ ἱκανοποίηση στήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρο, θά τούς ἐξασφαλίσουν τήν ὑποστήριξη τῆς ὁμογένειας στόν ἐκλογικό ἀγῶνα. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά παρακολουθήσει μέ προσοχή τή διατύ-

Συνομιλία μέ τόν πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

πωση αὐτῶν τῶν ὑποσχέσεων, χωρίς ὅμως νά ὑπερτιμᾶ τή σημασία τους. Ἀπό τήν πλευρά της, ἡ τουρκική Κυβέρνηση καί εἰδικότερα ὁ πρωθυπουργός, Σ. Ντεμιρέλ, δέν θά παραλείψουν νά τονίσουν ὅτι ἡ ἀξία τῆς Τουρκίας γιά τίς ΗΠΑ βασιζόταν στίς πραγματικότητες τοῦ ψυχροῦ πολέμου καί ἦταν ἀνεξάρτητη ἀπό τή στάση συγκεκριμένων προσώπων, ὁποια καί ἄν ἦταν αὐτά.

26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Χρ. Στράτος, ἀνακοινώνει τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά διατεθοῦν 220 ἑκατ. δρχ. ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1976 γιά τήν ἐκτέλεση ἀντιπλημμυρικῶν καί ἀποχετευτικῶν ἔργων στή μείζονα περιοχή τῆς πρωτεύουσας, μέ σκοπό τήν ἀποφυγή πλημμυρῶν ἰδιαίτερα στίς ἀκραῖες συνοικίες.

28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλη, τοῦ ὑφυπουργοῦ Παιδείας, Α. Ταλιαδούρου καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, κατά τήν ὁποία ἐξετάζονται θέματα προγραμματισμοῦ καί ὀργανώσεως τῆς ἀνωτάτης Παιδείας καί ἀποφασίζεται ἡ διάθεση πιστώσεων πάνω ἀπό 8 δισ. δρχ. γιά τήν ἐπίλυση τοῦ κτιριακοῦ προβλήματος τῶν Πανεπιστημίων. Ἡ σχετική ἀνακοίνωση ἀναφέρει ἀναλυτικότερα τίς κυβερνητικές ἀποφάσεις:

« Α΄ Θέματα Κτιριακά καί Ἐργαστηριακά καί λοιποῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ΑΕΙ.

»Ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, μετά πολύωρον σύσκεψιν καί ἀφοῦ ἐνημερώθη λεπτομερῶς ἐπί τῶν ἀνωτέρω θεμάτων, ἔδωκεν ἐντολήν ἐπισπεύσεως τῶν διαδικασιῶν καί ἐργασιῶν δι' ὅλα τά Πανεπιστήμια καί Πολυτεχνεῖα τῆς χώρας. Συνέστησεν ἐπίσης ὅπως διά τάς κτιριακάς ἐγκαταστάσεις ἐπικρατήση πνεῦμα ἁπλότητος καί ἀνέσεως, ἀποφευγομένων τῶν μνημειωδῶν κατασκευῶν.

»Εἰδικώτερον:

»1. Διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς Πανεπιστημιουπόλεως Ἀθηνῶν εἰς Ἰλίσια, ἤτοι τῶν κτιρίων τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς, τῆς Νομικῆς, Φιλοσοφικῆς κ.λπ. ὡς καί διά τήν νέαν νοσηλευτικήν μονάδα τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (1.100 κλινῶν), διά τήν ὁποίαν ἀπαιτεῖται συνολική δαπάνη τῆς τάξεως περίπου τῶν 7 δισεκατομμυρίων δραχμῶν ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεφάσισεν τήν χορήγησιν πιστώσεων: α) 1 δισ. δρχ. διά τήν ἀποπεράτωσιν τοῦ κτιρίου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς, β) 600 ἑκατ. δρχ. διά τήν ἀνέγερσιν τῶν κτιρίων τῆς Νομικῆς Σχολῆς καί γ) 3 δισ. δρχ. διά τήν ἀνέγερσιν νέας νοσηλευτικῆς μονάδος, δυναμικότητος 1.100 κλινῶν.

»Πρός ἐπίτευξη τῶν ἀνωτέρω θά συμβάλη ἐνεργῶς καί τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

»Πολυτεχνεῖο - Θεσσαλονίκη

»2. Διά τήν Πολυτεχνειούπολη εἰς Ζωγράφου Ἀθηνῶν, πρός ἀποπεράτωση τῶν ἀπαραιτήτων κτιρίων διά τήν συγκέντρωση εἰς τόν αὐτόν χῶρον τῶν ἐπί μέρους Ἀνωτάτων Σχολῶν τοῦ ΕΜΠ διά τήν ὁποίαν ἀπαιτεῖται σέ πρώτη φάση δαπάνη ὕψους 2 δισεκατομμυρίων 300 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, σέ δεύτερη δέ φάση 1 δισ. 700 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεφάσισε τήν χορήγηση πιστώσεων 2,3 δισ. δραχμῶν.

»3. Διά τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐνέκρινε τήν ἀνέγερση νέας νοσηλευτικῆς μονάδος δυναμικότητας 780 κλινῶν καί ἀπεφάσισε τήν χορήγηση τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων ἐκ δραχμῶν 1,5 δισ. δραχμῶν.

»4. Ἐδόθη ἐντολή ἐπισπεύσεως τῶν διαδικασιῶν διά τήν λειτουργία τοῦ Πανεπιστημίου καί Πολυτεχνείου Κρήτης καί τήν ἀπόκτηση τῶν ἀπαραιτήτων οἰκοπεδικῶν ἐκτάσεων καί ἀνάθεση τῆς ἐκπονήσεως τῶν χωροταξικῶν μελετῶν.

»5. Τέλος διά τά Πανεπιστήμια Πατρῶν, Ἰωαννίνων καί Θράκης, τήν Βιομηχανικήν Σχολήν Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης καί τά λοιπά ΑΕΙ ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔδωσε ἐντολήν νά ἐπισπευσθοῦν τά ἐκτελούμενα καί προγραμματιζόμενα ἔργα καί ἐνέκρινε τήν ταχυτέραν χρηματοδότησίν των, συμφώνως πρός τά ὑφιστάμενα προγράμματα.

»Οἱ Ἰατρικές Σχολές

»Β΄ Ἀναδιάρθρωσις Ἰατρικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης: Πρός ἀποσυμφόρησιν τῶν Ἰατρικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης καί καλυτέραν ἰατρικήν περίθαλψιν τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιακῶν καί ἀγροτικῶν κέντρων, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεφάσισεν τήν ἵδρυσιν κλινικῶν Πανεπιστημιακῶν Παραρτημάτων πρός ἐξάσκησιν τῶν σπουδαστῶν τοῦ ΣΤ΄ ἔτους, κατά τήν πρώτην ἐφαρμογήν τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως, μέ πρόβλεψιν ἐπεκτάσεως καί εἰς τό Ε΄ ἔτος.

»Εἰδικώτερον ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεφάσισεν ὅπως τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἀναλάβη τήν ἐκπαίδευσιν τῶν φοιτητῶν εἰς τά νοσοκομεῖα Ἀλεξανδρουπόλεως καί Ἰωαννίνων, τό δέ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν εἰς τά Κρατικά Νοσοκομεῖα Πατρῶν καί Βόλου. Τά ἀνωτέρω θά ἐφαρμοσθοῦν ἀπό τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἔτους 1977-78.

»Γ΄ Ὁλοκλήρωσις Πρακτικῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς Γεωπονικάς Σχολάς Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης: Ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ πρακτική ἐξάσκησις τῶν σπουδαστῶν κατά τούς θερινούς μῆνας μεταξύ τοῦ Δ΄ καί Ε΄ ἔτους καί ἐπί πλέον ἡ ἐπί ἓν ἑπτάμηνον ἀπό τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ τελευταίου ἔτους σπουδῶν γίνῃ εἰς τά Κέντρα πρακτικῆς ἐξασκήσεως, ἀφ' ἑνός μέν εἰς τήν Ἀβερώφειον Σχολήν Λαρίσης εἰς Θεσσαλίαν, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τήν νότιον Πελοπόννησον.

»Δ΄ Ἐπίσης ἀπεφασίσθη ὅπως εἰς ἑτέραν σύσκεψιν ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ κληθοῦν καί ἐκπρόσωποι τῶν φοιτητῶν πρός συζήτησιν φοιτητικῶν θεμάτων, μεταξύ τῶν ὁποίων θά εἶναι ἡ βελτίωσις τοῦ θεσμοῦ τῶν συσσιτίων, ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ θεσμοῦ τῶν πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων, ἡ καλυτέρα ἀξιοποίησις τοῦ προσφάτως ψηφισθέντος νόμου περί φοιτητικῶν δανείων καί ἀρωγῶν,

ή αὔξησις τοῦ ὕψους τῶν τροφείων τῶν παρεχομένων ὑπό τοῦ ΙΚΥ ὑποτροφιῶν κ.λπ.

»Ε' Θεσμικός νόμος περί 'Ανωτάτης Παιδείας: 'Ο πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως λαβών γνῶσιν τῶν ἐπαφῶν τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας ὡς καί τῶν ὑποβληθέντων εἰς αὐτό ὑπομνημάτων τῶν Συγκλήτων, τῶν βοηθῶν καί τῶν φοιτητῶν τῶν ΑΕΙ, ἔδωσεν ἐντολή, ὅπως καταρτισθῆ τό τελικόν σχέδιον νόμου περί 'Ανωτάτης 'Εκπαιδεύσεως διά τοῦ ὁποίου θά ἐκσυγχρονισθῆ ἡ λειτουργία τῶν ΑΕΙ συμφώνως μέ τάς συγχρόνους ἐξελίξεις.

»'Ο πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔδωσεν ἐντολήν ὅπως τό 'Υπουργεῖον Παιδείας ἔλθη εἰς συνεννόησιν μέ ὅλους τούς παράγοντας τούς δυναμένους νά ἔχουν ἔγκυρον γνώμην, ἤτοι τούς καθηγητάς, τό βοηθητικόν διδακτικόν προσωπικόν καί φοιτητάς τῶν ΑΕΙ, καί ἐνδεχομένως ἄλλους εἰδικούς, δυναμένους νά ἐκφέρουν γνώμην ἐπί θεμάτων τῆς 'Ανωτάτης Παιδείας».

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Σέ σύσκεψη τῆς Κυβερνητικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐξετάζονται τά σχέδια γιά κατασκευή πετρελαιαγωγοῦ πρός τή Γιουγκοσλαβία καί εὐρωλιμένα στή Θεσσαλονίκη.

'Η δημιουργία τοῦ εὐρωλιμένα στή μακεδονική πρωτεύουσα, εἰδικότερα, προορίζεται νά ἐξυπηρετήσει τίς αὐξανόμενες ἀνάγκες γιά μεταφορές τόσο τῶν Κρατῶν τῶν Βαλκανίων, ὅσο καί αὐτῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καί νά ἀναδείξει τή Θεσσαλονίκη σέ μείζονος σημασίας διαμετακομιστικό κέντρο στήν εὐρωπαϊκή ἤπειρο.

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

Σέ ἀνταπόκριση τοῦ Στ. Ρόμπερτς ἀπό τήν 'Αθήνα, πού δημοσιεύεται στήν «International Herald Tribune», σημειώνονται τά ἀκόλουθα:

«'Ο Καραμανλῆς εἶναι πιά μεγάλο ὄνομα στή Δυτική Εὐρώπη. "Εχει διεθνές ἀνάστημα», εἶπε γι' αὐτόν ἕνας δυτικός διπλωμάτης. «Καί δεδομένου ὅτι δέν ὑπάρχουν στόν κόσμο πολλές μεγάλες φυσιογνωμίες, αὐτό εἶναι μεγάλο προσόν γιά τήν 'Ελλάδα».

Τό κύριο μέλημα τοῦ Καραμανλῆ εἶναι τώρα οἱ σχέσεις μέ τήν Τουρκία, πού ἀπορροφοῦν πολλή ἀπό τήν δραστηριότητα τῆς Κυβερνήσεως. 'Αλλά ἐνῶ αὐτό εἶναι ἕνα τρομερό βάρος, εἶχε καί μιά καλή συνέπεια: 'Απέδειξε τήν ἰσχυρότατη ἐθνική ἑνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

'Ο Καραμανλῆς κατώρθωσε μέσα σ' ἕνα χρόνο νά ἀποκαταστήση πλήρως τήν λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. 'Η οἰκονομία ἐξελίσσεται καλά, χωρίς ἀξιόλογο πληθωρισμό, οἱ ὑπηρεσίες λειτουργοῦν καί ἡ 'Ελλάς ἐντάσσεται ἤδη στήν ΕΟΚ ὡς 10ο μέλος.

'Η χώρα ὅμως ὑστερεῖ ἀκόμη σέ διαφόρους τομεῖς, ὅπως εἶναι τά πανεπιστήμια, ἡ βιομηχανία, τά συνδικάτα καί οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες, καθώς καί ἡ ὀργάνωση τῆς γεωργίας.

Τό πάθος τοῦ Καραμανλῆ γιά τήν ἔνταξη τῆς 'Ελλάδος στήν εὐρωπαϊκή οἰκογένεια ὑποστηρίζεται ἀπ' ὅλους, ἀκόμη καί ἀπό τούς ἐπικριτές του. Εἶναι ἕνα ἀναγκαῖο κακό, λένε ἀκόμη καί αὐτοί.

«'Ο δρόμος εἶναι δύσκολος», παρατηρεῖ καί ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας κ. Λαμπρίας: «'Αλλά ἡ ἑπόμενη γενιά θά εἶναι πέρα γιά πέρα Εὐρωπαῖοι».

31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1976

'Υπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ πραγματοποιεῖται σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ 'Εθνικῆς 'Αμύνης, τῶν ἀρχηγῶν τῶν τριῶν ὅπλων καί τοῦ ἀρχηγοῦ Στόλου, κατά τήν ὁποία ἀποφασίζεται ἡ ἀγορά νέου σύγχρονου πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

'Εκδηλώνεται βουλγαρική μεσολαβητική πρωτοβουλία γιά τήν ἐξομάλυνση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. 'Ο Βούλγαρος ὑφυπουργός 'Εξωτερικῶν, Ν. Σβέτκωφ, γίνεται δεκτός ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, στόν ὁποῖο καί ἐπιδίδει τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή τοῦ προέδρου Ζίφκωφ:

«"Οπως σᾶς ἔχω δηλώσει πολλές φορές στό παρελθόν, ἡ Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Βουλγαρίας ἔδειξε πάντοτε ἐνδιαφέρον γιά τήν εἰρηνη καί τήν ἀσφάλεια στά Βαλκάνια. 'Η πολιτική μας δέν στηρίζεται στήν σκοπιμότητα, ἀλλά διήκετο πάντοτε ἀπό τά διαρκῆ συμφέροντα τῶν λαῶν πού ζοῦν σ' αὐτή τήν περιοχή τοῦ κόσμου καί πού ἔχουν ὑποστῆ περισσότερες ἀπό μιά αἱματηρές τραγωδίες στό παρελθόν. Εἴμαστε, συνεπῶς, ἀνήσυχοι γιά τήν ἔνταση πού δημιουργεῖται στίς σχέσεις μεταξύ 'Ελλάδος καί Τουρκίας στό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου.

»'Η Βουλγαρία εἶναι ἄμεσος γείτονας καί τῶν δύο χωρῶν καί ἐνδιαφέρεται γνήσια γιά τήν ὁμαλοποίηση τῶν σχέσεών τους καί τήν ἀνάπτυξή τους σέ πνεῦμα καλῆς γειτονίας καί φιλίας. Αὐτό προκύπτει ἀπό τήν ἀταλάντευτη πολιτική μας τῆς ἐμπεδώσεως τῆς εἰρήνης καί ἀσφαλείας, ἀπό τήν ἐπιθυμία μας νά ἐμποδίσουμε ἑστίες ἐντάσεως σέ ὁποιοδήποτε μέρος τοῦ κόσμου καί ἰδιαίτερα στήν ἄμεση γειτνίαση τῶν συνόρων μας.

»Τολμῶ νά σᾶς ἀπευθύνω αὐτό τό μήνυμα ἐνθαρρυνόμενος ἀπό τίς σχέσεις φιλίας, ἐμπιστοσύνης καί σεβασμοῦ πού ἤδη δημιουργήθηκαν μεταξύ μας. Στίς συναντήσεις μας καί συνομιλίες μας πάντοτε καταλήξαμε στό κοινό συμπέρασμα ὅτι οἱ σχέσεις καί τῶν χωρῶν μας καί ὅλων των βαλκανικῶν Κρατῶν πρέπει νά οἰκοδομοῦνται μέ πλήρη συμμόρφωση πρός τίς ἀρχές καί διατάξεις τῆς Τελικῆς Πράξεως τῆς Διασκέψεως 'Ασφαλείας καί Συνεργασίας στήν Εὐρώπη, τήν ὁποία ἔχομε καί οἱ δύο τό προνόμιο νά ἔχωμε ὑπογράψει.

»Νομίζω ὅτι τώρα, πού τό Συμβούλιο 'Ασφαλείας τοῦ ΟΗΕ συνέστησε νά βρεθῆ εἰρηνική λύση στά ἐκκρεμῆ θέματα μεταξύ 'Ελλάδος καί Τουρκίας, μιά συνάντησή σας μέ τόν πρωθυπουργό τῆς Δημοκρατίας τῆς Τουρκίας θά μποροῦσε νά παίξη ἕνα σοβαρό θετικό ρόλο πρός αὐτό τόν σκοπό.

»Ξεκινώντας ἀπό τήν σκέψη ὅτι εἶναι σημαντικό μιά

τέτοια συνάντηση νά γίνη σέ είρηνική καί φιλική άτμόσφαιρα, μεταξύ είλικρινῶν φίλων καί τῶν δύο πλευρῶν, τολμῶ νά προσφέρω τίς καλές μας ὑπηρεσίες γιά νά τήν ὀργανώσουμε σέ βουλγαρικό ἔδαφος. Ἀπευθύνω τήν ἴδια πρόταση καί στόν πρωθυπουργό τῆς Τουρκίας.

»Αὐτή ἡ συνάντηση θά μποροῦσε νά λάβη χώρα στό Πλόβντιβ, ἀφοῦ καί οἱ δύο χῶρες ἔχουν τίς ἀντιπροσωπεῖες τους ἐκεῖ καί εἶναι διαθέσιμες οἱ ἀπαραίτητες εὐνοϊκές συνθῆκες.

»Θά μποροῦσε ἐπίσης νά ὀργανωθῆ στήν Σόφια ἤ σέ ὁποιοδήποτε κατάλληλο μέρος στήν Βουλγαρία.

»Θά μποροῦσα νά πάρω μέρος στήν ἔναρξη τῶν συνομιλιῶν ἤ σέ ὁποιοδήποτε ἄλλο στάδιο τῶν συζητήσεων, ἀνάλογα μέ τήν συνεννόηση στήν ὁποία θά καταλήξωμε ἀργότερα. Ὁ σκοπός μας εἶναι νά συμβάλωμε στήν ἐπίτευξη μιᾶς συμφωνίας ἀμοιβαῖα ἀποδεκτῆς καί ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἀπό τήν Τουρκία, χωρίς νά διεκδικοῦμε διαμεσολάβηση στήν διένεξη μεταξύ τῶν δύο χωρῶν.

»Κάνω αὐτή τήν πρόταση μέ πλήρη ἐμπιστοσύνη ὅτι ἀποτελεῖ εἰλικρινῆ ἐπιθυμία σας νά βρῆτε μιά δίκαιη λύση μαζί μέ τόν Τοῦρκο συνάδελφό σας καί μέ πλήρη συνείδηση τῶν ἱκανοτήτων σας ὡς ἐπιφανοῦς πολιτικοῦ καί τῆς προσηλώσεώς σας στήν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης».

Το μνημόνιο τῆς συνομιλίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τό Βούλγαρο ὑφυπουργό ἀναφέρει:

«Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀφοῦ ἐξέφρασε τίς εὐχαριστίες καί τήν ἐκτίμησιν διά τό ἐνδιαφέρον καί τήν προσφοράν τοῦ κ. Ζίφκωφ ἀνέλυσε τήν φιλειρηνικήν, ἐποικοδομητικήν καί μετριοπαθῆ στάσιν τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀντιπαραβολῇ πρός τήν ἀρνητικότητα καί τήν προκλητικότητα τῆς Τουρκίας.

»Ἐπί τῆς προσφορᾶς τοῦ κ. Ζίφκωφ ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι μετά τήν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Ἑλλάς θά συμμορφωθῆ μέ αὐτήν καί εἶναι πρόθυμη νά διεξαγάγη συνομιλίας μέ τήν Τουρκίαν ὁπουδήποτε καί εἰς οἱονδήποτε ἐπίπεδον. Ἀντιθέτως ὁ κ. Ντεμιρέλ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ συνάντησις τῶν δύο πρωθυπουργῶν θά ἀπαιτήση προετοιμασίαν. Ἐπί πλέον καί μετά τήν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας ἡ Τουρκία συνεχίζει εἰς τό Αἰγαῖον τάς ἐρεύνας διά τοῦ "Σισμίκ".

»Ἑπομένως ὁ κ. πρωθυπουργός παρακαλεῖ ὅπως τοῦ γνωστοποιηθῆ ἡ ἀπάντησις τοῦ κ. Ντεμιρέλ εἰς τήν βουλγαρικήν προσφοράν διά νά σταθμίση καί ἐκεῖνος τήν ἀντίδρασίν του. Εἶναι ὅμως ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτονόητον ὅτι καθ' ὅν χρόνον συνεχίζονται αἱ ἔρευναι τοῦ "Σισμίκ Ι" δέν ὑφίσταται τό κατάλληλον κλῖμα διά τήν πραγματοποίησιν συναντήσεως τῶν δύο πρωθυπουργῶν.

»Τέλος ὁ κ. πρωθυπουργός παρεκάλεσε τόν κ. Σβέτκωφ νά διαβιβάση εἰς τόν κ. Ζίφκωφ τά αἰσθήματα τῆς ἐκτιμήσεως καί φιλίας του.

»Ὁ Βούλγαρος ὑφυπουργός ὑπεσχέθη νά γνωρίση στήν ἑλληνικήν Κυβέρνηση τάς τουρκικάς ἀντιδράσεις».

Παράλληλα, ὁ Κ. Καραμανλῆς διατύπωνε τίς ἐπιφυλάξεις του γιά τήν πρωτοβουλία τῆς Σόφιας, στό μέτρο πού ἡ τουρκική πλευρά δέν ἔδειχνε πρόθυμη νά ἀποστεῖ ἀπό τήν πολιτική τῆς δημιουργίας ἐντάσεως στό Αἰγαῖο. Σέ κάθε περίπτωση, σημείωσε, θά ἦταν ἴσως προτιμότερο νά ἐξεταστεῖ τό ἐνδεχόμενο μιᾶς συναντήσεως κορυφῆς μετά τήν προσεχῆ συνομιλία τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν δύο χωρῶν, στή Νέα Ὑόρκη.

Στίς 7 Σεπτεμβρίου, ἡ βουλγαρική Κυβέρνηση ἐνημέρωσε τόν Κ. Καραμανλῆ, μέσω τοῦ Ἕλληνα πρέσβη στή Σόφια, Α. Στεφάνου, γιά τήν πρώτη ἀντίδραση τῆς Ἄγκυρας στήν πρόταση Ζίφκωφ:

«1. Κ. Ντεμιρέλ δέχεται θετικῶς ἰδέαν συναντήσεως, κείμενον δέ μηνύματος προέδρου Ζίφκωφ θά φέρη πρός συζήτησιν ἐνώπιον τουρκικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

»2. Τουρκική πλευρά θά μελετήση μήνυμα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἀξιοποίηση ὅ,τι καλύτερον ὑπάρχει ἐν αὐτῷ καί ἐπωφελῶς διά Τουρκίαν.

»3. Κ. Ντεμιρέλ εἶπεν ὅτι εἶχε τεθῆ ἤδη ὅρος διά συνάντησιν δύο ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν ὅπως Ἑλλάς ἀποσύρη προσφυγήν ἐνώπιον Διεθνοῦς Δικαστηρίου, ὅρος τοῦτος ἐξακολουθεῖ ἰσχύη».

Ταυτόχρονα διαβιβάζονταν στόν Κ. Καραμανλῆ οἱ ἐκτιμήσεις τοῦ Βούλγαρου προέδρου:

«Α. Δύο χῶραι δίδουν θετικήν ἐκτίμησιν διά συνάντησιν δύο ἡγετῶν.

»Β. Προκειμένου πραγματοποιηθῆ τοιαύτη συνάντησις θά πρέπη νά γίνη χωρίς ὅρους. Ἄλλως, ἐάν ἑκάστη πλευρά ἐπιμένη εἰς αὐτούς, ἐξεύρεσις λύσεως θά εἶναι δυσχερής.

»Γ. Μεταξύ δύο χωρῶν ὑπάρχουν διαφοραί αἵτινες χρονολογοῦνται ἀπό ἀπώτερον παρελθόν. Μόνον συνάντησις εἰς ὑπάτην στάθμην δύναται ὑποβοηθήση εἰς ἐπίλυσιν διαφορᾶς καί ἄρσιν ὑφισταμένων προκαταλήψεων.

»Δ. Πρόεδρος Ζίφκωφ εἶναι πρόθυμος βοηθήση εἰς δημιουργίαν εὐνοϊκῶν προϋποθέσεων διά μίαν συνάντησιν δύο ἡγετῶν. Διά τοῦτο εἶχε ἀναφέρει ἐνδεικτικῶς εἰς Φιλιππούπολιν ὡς πιθανόν τόπον συναντήσεως, ἥτις ὅμως ἠδύνατο λάβει χώραν ἀλλοῦ καί δή καί Βάρναν»[111].

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Τούρκου πρωθυπουργοῦ κρίθηκε στήν Ἀθήνα μή ἱκανοποιητική, στό μέτρο πού περιεῖχε προϋποθέσεις καί δέν ἦταν ὁριστική. Ἔτσι, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἐνημέρωσε τή Σόφια ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀνέμενε τήν ὁριστική ἀπάντηση τοῦ Σ. Ντεμιρέλ προκειμένου νά λάβει τίς ἀποφάσεις του ἐπί τῆς προτάσεως Ζίφκωφ. Οἱ Τοῦρκοι, πάντως, δέν διατύπωσαν τήν τελική τους θέση, ἐνῶ στίς ἀρχές Ὀκτωβρίου, κατά τή συνάντηση Μπίτσιου - Τσαγλαγιαγκίλ, στήν ἕδρα τοῦ ΟΗΕ, λήφθηκαν νέες ἀποφάσεις γιά τό μέλλον τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, πού φάνηκαν νά ἐξέρχονται ἀπό τή στασιμότητα ἀνεξάρτητα ἀπό τή βουλγαρική πρωτοβουλία.

Γιά τήν πρόταση Ζίφκωφ, ἐξάλλου, ἐπιστολή στόν Κ. Καραμανλῆ ἀπηύθυνε καί ὁ πρώην πρωθυπουργός, Π. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος πραγματοποίησε ἐπίσκεψη στή Βουλγαρία στίς ἀρχές τοῦ Σεπτεμβρίου, καθώς ἡ βουλγαρική πρωτοβουλία βρισκόταν σέ ἐξέλιξη:

«Θεωρῶ ἐθνικό καθῆκον μου νά σέ κατατοπίσω ἐπί τῆς μακρᾶς συνομιλίας πού εἶχα στήν Σόφια, τό ἀπόγευμα τῆς 9ης Σεπτεμβρίου, μέ τόν πρόεδρο Ζίφκωφ.

»Ὅταν, προσκεκλημένος ἀπό τόν πρόεδρο τῆς βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν Α. Μπαλέφσκι, ἀνεχώρησα γιά τήν Σόφια (6 Σεπτεμβρίου), δέν ἐγνώριζα ὅτι ὁ προέδρος Ζίφκωφ θά μέ δεχόταν. Ἀλλά τό ἐπληροφορήθηκα μόλις τό πρωί τῆς 4ης Σεπτεμβρίου, ὅταν μέ ἐπισκέφθηκε ὁ ἐδῶ πρέσβυς τῆς Βουλγαρίας Πέτκωφ, πού εἶχε ἐπιστρέψει, τό προηγούμενο βράδυ, ἀπό τήν Βουλγαρία. Ἀκόμα καί ἄν τό ἐγνώριζα πρό τῆς ἀναχωρήσεώς σου γιά τήν Θεσσαλονίκη, θά ἀπέφευγα νά ἐπικοινωνήσω, εἴτε ἄμεσα, εἴτε ἔμμεσα, μαζί σου, διότι τοῦτο θά γινόταν ἴσως γνωστό, καί δέν ἔπρεπε — μετά τήν πρωτοβουλία τοῦ Ζίφκωφ, πού εἶχε ἐκδηλωθῆ στίς 3 Σεπτεμβρίου — νά δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωση, ὅτι ἡ συνάντησή μου μέ τόν Βούλγαρο πρόεδρο θά εἶχε σχέση μέ τήν πρωτοβουλία του ἐκείνη. Ὁ ἴδιος λόγος — δηλαδή ἡ ἀποφυγή σχολίων καί φανταστικῶν εἰκασιῶν — μοῦ ἐπιβάλλει νά σέ κατατοπίσω καί τώρα, μετά τήν ἐπιστροφή μου ἀπό τήν Σόφια, μόνο γραπτῶς, ἐπί τῆς συνομιλίας πού εἶχα μέ τόν Ζίφκωφ.

»Τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ζίφκωφ, πού σοῦ ἐπιδόθηκε στίς 3 Σεπτεμβρίου μοῦ τό ἀνεκοίνωσε — ἀλλά μόνο σέ γενικές γραμμές καί ἀπολύτως ἐμπιστευτικά — ὁ πρέσβυς Πέτκωφ, ὅταν μέ ἐπισκέφθηκε στίς 4 Σεπτεμβρίου. Καί τό βράδυ τῆς 6ης Σεπτεμβρίου — στό γεῦμα, πού μοῦ παρέθεσαν στήν Σόφια — μέ κατατόπισε λεπτομερέστερα ὁ ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν Μίτσεφ (παλαιός φίλος μου, ἄλλοτε πρέσβυς τῆς Βουλγαρίας στήν Ἀθήνα, πού μέ ἐπισκεπτόταν συχνά στά δύο πρῶτα χρόνια τῆς δικτατορίας, δηλαδή μέχρι τῆς μεταθέσεώς του στό Βελιγράδι). Ὁ Μίτσεφ εἶναι ἐκεῖνος, πού ἐπέδωσε στόν Ντεμιρέλ, στίς 3 Σεπτεμβρίου, μιάν ἐπιστολή τοῦ Ζίφκωφ, παρόμοια μέ ἐκείνη πού ἐπιδόθηκε τήν ἴδια ἡμέρα σέ σένα.

»Ὅταν, στίς 5 τό ἀπόγευμα τῆς 9ης Σεπτεμβρίου, μέ δέχθηκε ὁ Ζίφκωφ καί μέ κράτησε κοντά του μιά ὁλόκληρη ὥρα, ἡ συνομιλία μας (μέ διερμηνέα τόν πρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν Μπαλέφσκι, πού γνωρίζει ἄριστα γερμανικά) ἦταν πολύ ἐγκάρδια. Στήν ἀρχή, ὅπως ἦταν φυσικό, μιλήσαμε γιά τίς ἑλληνοβουλγαρικές σχέσεις. Μέ ἐβεβαίωσε ὁ Ζίφκωφ ὅτι ἐδαφικά προβλήματα δέν ὑπάρχουν πιά γιά τήν Βουλγαρία, καί ὅτι ὁ βουλγαρικός λαός ἐπιθυμεῖ τήν στενή συνεργασία μέ τήν Ἑλλάδα. Ἐξέφρασα καί ἐγώ — ὡς ἄτομο, ὅπως τοῦ εἶπα, πού δέν ἔχει καμμία κυβερνητική ἤ λαϊκή ἐξουσιοδότηση, ἀλλά πού διερμηνεύει, ὡστοσο, τό ἑλληνικό δημόσιο αἴσθημα — τήν ἴδια ἐπιθυμία γιά τήν σύσφιγξη τῶν φιλικῶν δεσμῶν μας μέ τήν Βουλγαρία.

»Ὕστερα ἀπό τήν γενική αὐτή συζήτηση, καί ἀφοῦ ἀπάντησα σέ ἐρώτησή του γιά τίς ἐντυπώσεις μου ἀπό τήν Βουλγαρία, ὁ Ζίφκωφ μπῆκε στό θέμα τῶν κινδύνων, πού δημιουργεῖ στήν περιοχή, ὅπου εἶναι τοποθετημένη γεωγραφικά καί ἡ χώρα του, ἡ βαρειά διένεξη μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Γνωρίζοντας, φυσικά, ὅτι ὁ ὑφυπουργός Μίτσεφ μέ εἶχε κατατοπίσει ἐπί τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν του πρός τούς πρωθυπουργούς τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας, μοῦ εἶπε ὅτι ἀνέλαβε τήν πρωτοβουλία αὐτή χωρίς καμμιά πρόθεση παρεμβάσεως, ἀλλά μόνο καί μόνο γιά νά βοηθήση — ἐπειδή ὁ βουλγαρικός λαός πιστεύει στήν ἰδέα τῆς εἰρήνης, καί ἐπειδή ἐξ ἄλλου, τά συμφέροντα τῆς Βουλγαρίας μπορεῖ νά ὑποστοῦν δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἀπό μιά πολεμική ρήξη — στήν εἰρηνική διευθέτηση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν. Φάνηκε ἱκανοποιημένος ἀπό τήν ὑποδοχή τῆς πρωτοβουλίας του ἐκ μέρους τῶν πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος καί Τουρκίας, ἀλλά μοῦ εἶπε, ὅτι — ἐνῶ στήν Βουλγαρία τηρήθηκε ἀπόλυτη ἐχεμύθεια σχετικά μέ τό περιεχόμενο τῶν ἐπιστολῶν του — στήν Ἀθήνα διέρρευσε ἀμέσως, ὅπως μαρτυροῦν οἱ ἑλληνικές ἐφημερίδες τῆς 5ης Σεπτεμβρίου, τό νόημα τῆς πρωτοβουλίας του καί τό περιεχόμενο τῆς προτάσεώς του.

»Ὅταν μοῦ εἶπε ὅτι ὁ Ντεμιρέλ ἔδειξε προθυμία γιά τήν συνάντηση τῶν δύο πρωθυπουργῶν ἐπί βουλγαρικοῦ ἐδάφους, ἐσπευσα νά παρατηρήσω, πρῶτον ὅτι αὐτό εἶναι εὔκολο γιά τόν Ντεμιρέλ, καί δεύτερον ὅτι εἶμαι βέβαιος χωρίς νά ἔχω καμμιά σχετική πληροφορία (ὁ ὑφυπουργός Μίτσεφ δέν μοῦ εἶχε ἀποκαλύψει τίς λεπτομέρειες τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Ντεμιρέλ), ὅτι ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός θά συνέδεε τήν φαινομενική "προθυμία" του μέ ἀπαράδεκτους ὅρους, πού θά ἔπρεπε νά δεχθῆ ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση πρίν ἀπό τήν συνάντηση, πού ἐπρότεινε ὁ Ζίφκωφ, π.χ. μέ τόν ὅρο νά ἀποσύρη ἡ Ἑλλάς τήν προσφυγή της στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης. Χωρίς νά θελήση νά ἀπαντήση στήν παρατήρησή μου αὐτή εὐθέως, μοῦ εἶπε ὁ Ζίφκωφ — καί αὐτό μοῦ φάνηκε σάν ἐπιβεβαίωση τοῦ περιεχομένου τῆς παρατηρήσεώς μου — ὅτι δέν εἶναι νοητή καί ἐπιτετραμμένη καμμιά ἐκ τῶν προτέρων προβολή ὅρων γιά τήν συνάντηση κορυφῆς.

»Στό σημεῖο αὐτό ὀφείλω νά σοῦ πῶ ὅτι ἡ δική μου στάση ἀπέναντι τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Ζίφκωφ ἦταν — ἄσχετα ὅπως τοῦ εἶπα, ἀπό τήν δυνατότητα πρακτικῆς συνέχειας, ἄμεσης ἤ μεταγενέστερης — στάση ἀναγνωρίσεως τῶν ἀγαθῶν προθέσεών του. Τοῦ εἶπα μάλιστα, ὅτι γιά τήν ἑλληνική κοινή γνώμη εἶναι καλό, ὅτι — πρίν ἐκδηλωθῆ φανερά μιά ἀνάλογη πρωτοβολία ἀπό ἄλλη Κυβέρνηση, καί ἰδιαίτερα ἀπό Κυβέρνηση μεγάλης Δυνάμεως —πρόλαβε αὐτός, ἀρχηγός γειτονικῆς χώρας, ἀριθμητικά σχεδόν ἰσοδύναμης μέ τήν Ἑλλάδα, νά προβῆ στήν πρωτοβουλία αὐτή. Ἔσπευσε, τότε, ὁ Ζίφκωφ νά τονίση ὅτι εἶναι ἀπόλυτα ἀβάσιμες οἱ φῆμες, πού ἀποδίδουν τήν πρωτοβουλία του σέ ὑπόδειξη τῆς Μόσχας. Ἐπέμεινε ἰδιαίτερα στό σημεῖο αὐτό, προσθέτοντας ὅτι στήν πρωτοβουλία του τόν ὁδήγησαν ἀποκλειστικά ἀφ' ἑνός μέν τά συμφέροντα τῆς χώρας του, μιᾶς χώρας γειτονικῆς μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ προσωπική φιλία του μέ τούς πρωθυπουργούς καί τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν. Ἐγώ ἀπάντησα ὅτι — καί ἄν ἀκόμα βρισκόταν ἡ Μόσχα πίσω ἀπό τήν πρωτοβουλία του — αὐτό, κατά τήν γνώμη μου, δέν θά ἦταν ἀφύσικο ἤ ἀδικαιολόγητο, ἐπρόσθεσα ὅμως, ὅτι ἦταν προτιμότερο ὅτι καμμιά ἀπό τίς μεγάλες Δυνάμεις δέν συνδέθηκε φανερά μέ μιά τέτοια πρωτοβουλία.

»Ὀφείλω ἐπίσης νά σοῦ πῶ ὅτι δέν ἔδωσα, μέ ὅσα εἶπα στόν Ζίφκωφ, τήν παραμικρή ἐντύπωση, ὅτι γνωρίζω τίς προθέσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως (ὅπως καί πράγματι, ἄλλωστε, δέν τίς γνωρίζω), ἀλλά παρετήρησα, σέ κάποια στιγμή τῆς συνομιλίας μας, ὅτι στά μεγάλα ἐθνικά ζητήματα — Αἰγαῖο, Κύπρο κ.λπ. — ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἔχει τήν δυνατότητα νά παίρνη ἀποφάσεις πού νά διερμηνεύουν τήν θέληση ἤ συγκατάθεση τῆς πλειοψηφίας τοῦ

ἑλληνικοῦ λαοῦ μέ σύμφωνα — στούς γενικούς ἐθνικούς στόχους, ἄν ὄχι καί στόν χειρισμό καί τήν τακτική — καί σχεδόν ὅλα τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐνῶ ἡ Κυβέρνηση Ντεμιρέλ, οὐσιαστικά Κυβέρνηση μειοψηφίας, εἶναι δέσμια τῆς ἀδυναμίας της ἤ μᾶλλον δυνάμεων πού δέν τίς ἐλέγχει καί πού, γιά νά ἀποφύγη τήν ἀντίδρασή τους, εἶναι ἀναγκασμένη νά ὑπερθεματίζη σέ ἀδιαλλαξία.

»Δέν παρέλειψα νά μιλήσω καί γιά τήν Κύπρο. Ἔσπευσε, τότε, νά μοῦ ἐκμυστηρευθῆ ὅτι στήν τελευταία συνάντηση, πού εἶχε μέ τόν Ντεμιρέλ, τοῦ ἐτόνισε, ὅτι εἶναι ἀδιανόητο τό 18% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου — ἤ ἔστω, ὅπως πρόσθεσε, τό 20% — νά διεκδικῆ τό 40% ἤ καί αὐτό ἀκόμα τό 25% τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου. Δέν μοῦ εἶπε ὁ Ζίφκωφ, ποιά ἦταν ἡ ἀπάντηση τοῦ Ντεμιρέλ.

»Αὐτά εἶναι, σέ γενικές γραμμές, τά κύρια σημεῖα τῆς συνομιλίας, πού εἶχα μέ τόν Ζίφκωφ. Ἀπέφυγα — σάν τυπικά ἀναρμόδιος, ὅπως εἶμαι — νά πῶ, ἄν συμφωνῶ μέ μιά προσεχῆ συνάντηση τῶν πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος καί Τουρκίας ἤ ἄν τήν ἀποκλείω. Εἶπα, ὅμως, ὅτι — ἄν καί ὅταν φθάση ἡ ὥρα γιά μιά τέτοια συνάντηση — τό ἔδαφος τῆς Βουλγαρίας, χώρας φιλικῆς, πού συνορεύει καί μέ τήν Ἑλλάδα καί μέ τήν Τουρκία, θά ἦταν ἴσως καταλληλότερο ἀπό τό ἔδαφος ἄλλων χωρῶν.

»Δέν ἔχω καμμιά ἀντίρρηση νά ἀνακοινωθῆ δημοσίᾳ (ἄν ἐρωτηθῶ, θά τό πράξω καί ἐγώ), ὅτι κατετόπισα τήν ἑλληνική Κυβέρνηση ἐπί τῆς συνομιλίας μου μέ τόν πρόεδρο Ζίφκωφ, ἀλλά χωρίς νά λεχθῆ, μέ ποιόν τρόπο τήν κατετόπισα»[112].

ΕΝΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟ

Τό φθινόπωρο τοῦ 1976, ἡ Ἑλλάδα εἶχε καταφέρει νά ἐξουδετερώσει — τουλάχιστον μερικά — τήν τουρκική ἀπειλή στό Αἰγαῖο, ἀλλά καί νά ἐδραιώσει οὐσιαστικά τήν ὑποψηφιότητά της γιά πλήρη ἔνταξη στήν ΕΟΚ. Ὡς τό τέλος τοῦ ἔτους, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά συνεχίσει τίς προσπάθειές του στό χῶρο τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων: ἔτσι, θά πραγματοποιήσει νέα περιοδεία στή δυτική Εὐρώπη, ἐνῶ τό Δεκέμβριο θά ἐπισκεφθεῖ καί τό Πακιστάν· θά στρέψει ὅμως πρώτιστα τήν προσοχή του στό πεδίο τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς. Ἡ προσεκτική κατάρτιση τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, ἀλλά καί οἱ ἀποφάσεις γιά τήν ἐκτέλεση δημόσιων ἔργων, τίς συγκοινωνίες, τό μακροπρόθεσμο σχεδιασμό τῆς ἐνεργειακῆς πολιτικῆς καί τήν εὐρεία ἀναμόρφωση τοῦ γεωργικοῦ τομέα θά στοχεύσουν στήν ἐπίταση τῆς ἀναπτύξεως καί στήν προετοιμασία τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί κοινωνίας γιά τήν ἔνταξη στήν ΕΟΚ — ἐνῶ ἡ ἵδρυση ἐργοστασίου στρατιωτικῶν ὀχημάτων ἦταν ἀπαραίτητη καί γιά τήν ἀμυντική θωράκιση τῆς χώρας. Ἦταν, παράλληλα, ἐμφανής ἡ διάθεση τοῦ πρωθυπουργοῦ νά συνοδευθεῖ ἡ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας μέ τήν οὐσιαστική ἄνοδο τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς. Ἤδη μετά τή διαμόρφωση νέας πολιτικῆς γιά τό περιβάλλον θά ἀκολουθήσουν, ὑπό τή στενή ἐπίβλεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ ἔναρξη τῆς ἀναδασώσεως στήν Ἀττική καί οἱ μεγαλόπνοες ἀποφάσεις γιά τήν πολιτιστική δραστηριότητα καί τήν καλύτερη συντήρηση καί ἀνάδειξη τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς πρωτεύουσας.

4-6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ ἐπίσκεψη στή Θεσσαλονίκη, κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας ἐγκαινιάζει τή Διεθνῆ Ἔκθεση.

Ἤδη, στίς 2 τοῦ μηνός, ὁ πρωθυπουργός εἶχε ἀπευθύνει τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

«Ἡ ἐφετινή 41η ἐκδήλωση τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης πραγματοποιεῖται κάτω ἀπό συνθῆκες οἱ ὁποῖες μᾶς δίδουν τό δικαίωμα αἰσιοδόξου ἀντιμετωπίσεως τοῦ οἰκονομικοῦ μέλλοντος τῆς χώρας μας. Πορευόμεθα ἤδη μέ σταθερά βήματα πρός τήν ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα, ἡ ὁποία θά διανοίξη νέους ὁρίζοντες πρός τήν πρόοδο καί τήν εὐημερία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Καί τά βήματά μας αὐτά δέν θά πρέπη νά διαταράξη ὁποιαδήποτε ἐξωτερική ἀπειλή, πού, ἀντίθετα, θά πρέπη νά χαλυβδώνη τήν πίστη μας στήν πορεία αὐτή τοῦ ἔθνους.

»Ὁ ἑλληνικός λαός, λαός κατ' ἐξοχήν φιλειρηνικός, χωρίς νά παραμελῆ τήν θωράκιση τοῦ ἔθνους, ἐπιδίδεται ἤδη, μετά τήν παγίωση τῆς δημοκρατίας, στά εἰρηνικά του ἔργα, τά ὁποῖα βρίσκουν τήν ἔκφρασή τους στόν χῶρο αὐτό τῆς Ἐκθέσεως.

»Ὁ χῶρος αὐτός, πού ὑπῆρξε κατά τό παρελθόν θέατρον πολεμικῶν συγκρούσεων, ἔχει μεταβληθῆ σήμερα σέ πεδίο συγκεντρώσεως τῆς διεθνοῦς ἀμίλλης καί τοῦ ἀνθρωπίνου μόχθου, καθώς καί τῶν τριῶν ἠπείρων ἔχουν συγκεντρωθῆ τά εἰρηνικά ἐπιτεύγματα πού ἐπενόησε τό ἀνθρώπινο πνεῦμα γιά τήν βελτίωση τῆς ζωῆς.

»Ἡ Ἑλλάς ἔπαυσε πλέον νά ζῆ ἀπομονωμένη ἀπό τόν ξένο κόσμο. Ἀνανέωσε τούς δεσμούς της, πολιτικούς καί οἰκονομικούς μέ τήν Δύση, προώθησε τήν ἰδέα τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας, δημιούργησε φιλική ἀτμόσφαιρα στίς σχέσεις της μέ τίς ἀναπτυσσόμενες χῶρες τῆς Ἐγγύς καί Μέσης Ἀνατολῆς.

»Ἀτενίζοντας μέ αἰσιοδοξία τό οἰκονομικό μέλ-

λον τῆς χώρας ἀπευθύνω ἐγκάρδιο χαιρετισμό πρός τούς ἐκθέτες, τά Κράτη καί τούς φορεῖς γιά τήν παρουσία τους στόν χῶρο αὐτό τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας καί οἰκονομικῆς προόδου».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔφθασε στή συμπρωτεύουσα τό ἀπόγευμα τῆς 4ης Σεπτεμβρίου· τό ἴδιο βράδυ, κήρυξε τήν ἔναρξη λειτουργίας τῆς Ἐκθέσεως:

«Εἶμαι εὐτυχής, διότι ἔχω τήν τιμήν νά ἐγκαινιάσω καί ἐφέτος τήν Διεθνῆ Ἔκθεσιν Θεσσαλονίκης. Ὅπως γνωρίζετε, ἐφέτος τά ἐγκαίνια τῆς Ἐκθέσεως συμπίπτουν μέ ἐξαιρετικές περιστάσεις, περιστάσεις οἱ ὁποῖες ἐπιβάλλουν τήν ἐθνικήν ἐπαγρύπνησιν, ἀλλά καί ἔντασιν τῶν προσπαθειῶν μας εἰς ὅλους τούς τομεῖς. Γνωρίζω καλά τόν ἑλληνικό λαό καί τό γνωρίζω, διότι προέρχομαι ἀπό τούς κόλπους του, ἀλλά καί διότι εἶχα τήν τιμή, τήν μεγάλη τιμή νά τόν κυβερνήσω ἐπί μακρόν χρόνον. Εἶμαι βέβαιος, ὡς ἐκ τούτου, ὅτι εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων τάς ὁποίας ἀνέφερα, θά ἐπιδείξη τάς βασικάς ἀρετάς πού τόν παρηκολούθησαν εἰς ὅλην του τήν μακραίωνα ἱστορίαν: τήν σύνεσιν, τήν αὐτοπεποίθησιν καί τό θάρρος.

»Μέ τήν βεβαιότητα αὐτή κηρύσσω τήν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τῆς 41ης περιόδου τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης».

Στή συνέχεια, ὁ πρωθυπουργός παρακάθησε σέ δεῖπνο πρός τιμή του, κατά τή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἐκφώνησε τήν ἀκόλουθη ὁμιλία γιά τήν οἰκονομική πολιτική:

«Ἀγαπητέ πρόεδρε,

»Κυρίες καί κύριοι,

»Ἐσυνήθισα, ἀπό τότε πού γιά πρώτη φορά ἀνέλαβα τήν εὐθύνη τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας, νά ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας τῆς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης, γιά νά ἐνημερώνω τόν ἑλληνικό λαό ἐπί τῶν ἐξελίξεων τῆς οἰκονομίας μας, καθώς καί ἐπί τῶν προοπτικῶν πού διαγράφονται γιά τό μέλλον της.

»Ἀπό αὐτήν τήν συνήθεια δέν θά ἤθελα οὔτε σήμερα νά ἀποστῶ. Ἡ κρισιμότης, ὅμως, τῶν περιστάσεων μοῦ ἐπιβάλλει νά διευρύνω τήν ἀποψινή μου ἐπισκόπηση καί νά ἐξηγήσω τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἡ οἰκονομική πολιτική τῆς χώρας ὀφείλει αὐτήν τήν στιγμή νά ἐξυπηρετῆ ἕνα κύκλωμα γενικωτέρων ἐθνικοπολιτικῶν ἐπιδιώξεων. Καί πρωταρχικές μεταξύ αὐτῶν εἶναι: ἡ κατοχύρωση τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας μας καί ἡ ἔνταξή μας στήν Ἡνωμένη Εὐρώπη.

»Γιά τά θέματα αὐτά θά σᾶς ὁμιλήσω ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ὅμως ἀπό τοῦδε τονίσω ὅτι ἡ πραγματοποίηση ἀμφοτέρων τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν προϋποθέτει ἰσχυράν οἰκονομίαν.

»Καί θά προσπαθήσω ἤδη νά σᾶς δώσω τήν εἰκόνα που παρουσιάζει σήμερα ἡ ἑλληνική οἰκονομία. Γιά νά ἐκτιμηθῆ ὅμως ὀρθῶς ἡ εἰκόνα αὐτή, θά πρέπη νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν: πρῶτον, ἡ ἐπαχθής ἐκ τῆς δικτατορίας κληρονομία· δεύτερον, ὁ διεθνής στασιμοπληθωρισμός, πού ἦτο φυσικόν νά ἔχη ἐπιπτώσεις καί ἐπί τῆς ἰδικῆς μας οἰκονομίας· καί, τρίτον, οἱ ὑψηλές ἀμυντικές δαπάνες οἱ ὁποῖες σχεδόν ἐτριπλασιάσθησαν κατά τήν τελευταίαν διετίαν.

»Παρά τίς δυσμενεῖς αὐτές συνθῆκες, ἡ οἰκονομία μας ἐπαρουσίασε κατά τό τρέχον ἔτος αἰσθητή βελτίωση, καί ἐν σχέσει μέ τό παρελθόν καί ἐν σχέσει μέ τίς ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρώπης.

»Καί ἰδού οἱ ἀριθμοί:

»1. Ἐθνικόν Εἰσόδημα

»Τό 1976 ἡ αὔξηση τοῦ πραγματικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος προβλέπεται ὅτι θά ὑπερβῆ τό 5% ἔναντι αὐξήσεως 3,3% τό 1975 καί μειώσεως 1,2% τό 1974. Ἡ ὡς ἄνω αὔξηση τοῦ τρέχοντος ἔτους θά προέλθη κυρίως ἀπό τήν ἄνοδο τῆς βιομηχανικῆς καί βιοτεχνικῆς παραγωγῆς, ἡ ὁποία ὑπολογίζεται περί τό 7,5%. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι γιά τό 1976 ἡ προβλεπομένη αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν - μελῶν τοῦ ΟΟΣΑ θά ἀνέλθη εἰς 4%.

»Γιά τήν διετία, ἐξ ἄλλου, 1975-1976 ἡ μέση ἐτησία αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς Ἑλλάδος ἐκτιμᾶται σέ 4,3% ἔναντι 1% γιά τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ.

»2. Ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου

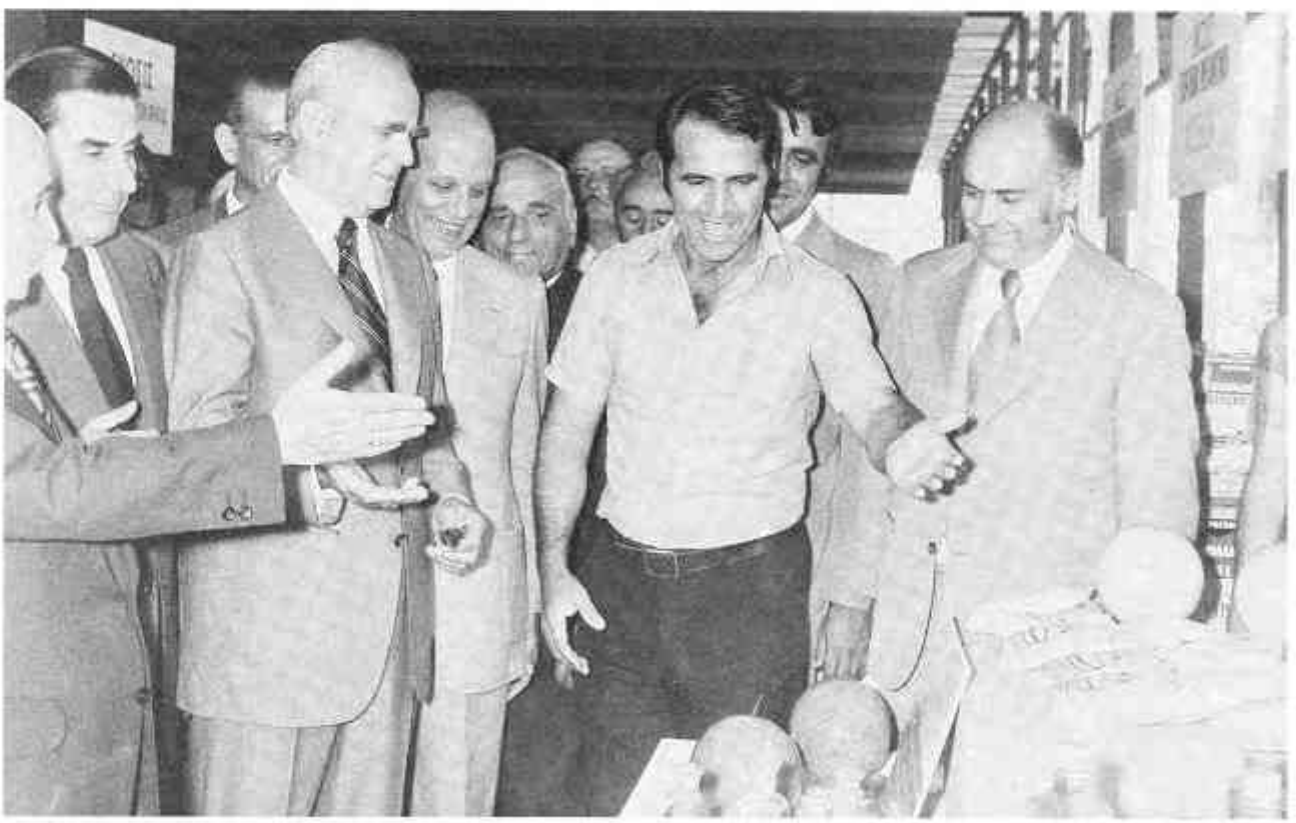
»Τό 1976 αἱ ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου σέ σταθερές τιμές προβλέπεται ὅτι θά αὐξηθοῦν κατά 8%, ἔναντι αὐξήσεως 1,7% τό 1975 καί μειώσεως κατά 26% τό 1974. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐπενδύσεων, οἱ μέν ἰδιωτικές ἐκτιμᾶται ὅτι θά εἶναι ἀνώτερες κατά 7,5% οἱ δέ δημόσιες κατά 12%. Ἡ κατά 8% αὔξηση τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα θά εἶναι ὑψηλοτέρα ἐκ τῶν προβλεπομένων στίς εὐρωπαϊκές χῶρες τοῦ ΟΟΣΑ. Στήν Ἀγγλία καί Ὁλλανδία προβλέπεται κάμψη κατά 2% περίπου· στό Βέλγιο, Ἱσπανία, Σουηδία στασιμότης· στήν Γαλλία καί Αὐστρία αὔξηση κατά 2% περίπου καί στήν Γερμανία 5%.

»3. Δημόσια Οἰκονομικά

»Οἱ ἐξελίξεις στόν δημοσιονομικό τομέα εἶναι ἱκανοποιητικές. Ὁ ταμειακός προϋπολογισμός θά ἰσοσκελισθῆ στό προβλεφθέν ὕψος τῶν 171,5 δισ. δραχμῶν. Συγκεκριμένα κατά τό ἑπτάμηνο Ἰανουαρίου - Ἰουλίου 1976 τά ἔσοδα τοῦ ταμειακοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνῆλθαν σέ 95,1 δισ. δραχμές, αὐξηθέντα κατά 29,4% ἔναντι τῆς ἀντιστοίχου περιόδου τοῦ προηγουμένου ἔτους. Χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι οἱ ἄμεσοι φόροι αὐξήθηκαν κατά 53,2%, ἐνῶ οἱ ἔμμεσοι κατά 30,8%.

»Ὅσον ἀφορᾶ τόν προϋπολογισμόν δημοσίων ἐπενδύσεων, οἱ πραγματοποιηθεῖσες πληρωμές κατά

Ἐπίσκεψη στό περίπτερο τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ.

τό ἑπτάμηνον Ἰανουαρίου - Ἰουλίου 1976 ἀνῆλθαν σέ 16 δισ. δραχμές, ἔναντι 10.270 ἑκατομμυρίων δραχμῶν κατά τήν ἀντίστοιχη περίοδο τοῦ 1975. Ἐσημειώθη, δηλαδή, ἀξιόλογος ἐπιτάχυνση στήν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος.

»4. Τιμαί

»Ὁ δείκτης τιμῶν καταναλωτοῦ ἐντός τοῦ ὀκταμήνου Ἰανουαρίου - Αὐγούστου 1976 αὐξήθηκε κατά 3,4% ἔναντι 5% τό 1975 καί 6,4% τό 1974. Στόχος τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νά κυμανθῆ ἡ ἐφετεινή αὔξηση τοῦ δείκτου τιμῶν καταναλωτοῦ πέριξ τῆς ἀντιστοίχου μέσης αὐξήσεως τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ, ἡ ὁποία ἐκτιμᾶται σέ 11% περίπου. Γιά τό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους, γιά τό ὁποῖο ὑπάρχουν πλήρη στοιχεῖα, ἡ μέση αὔξηση τοῦ δείκτου τιμῶν καταναλωτοῦ σέ 6,2%· καί τοῦτο παρά τό γεγονός ὅτι ἐπετεύχθη στήν Ἑλλάδα σημαντική αὔξηση τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ὅπως προκύπτει ἀπό ὅσα σᾶς προεξέθεσα.

»5. Ἰσοζύγιο Πληρωμῶν

»Ἡ συναλλαγματική θέσις τῆς χώρας, παρά τίς μεγάλες εἰς συνάλλαγμα ἀμυντικές δαπάνες καί τήν ἄνοδο τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, εἶναι ἰσχυρή. Τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου τρεχουσῶν συναλλαγῶν, δηλαδή ἡ διαφορά μεταξύ εἰσαγομένων καί ἐξαγομένων ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν, ἀνῆλθε σέ 1.218 ἑκατομμύρια δολλάρια τό 1974, ἐμειώθη σέ 1.000 ἑκατομμύρια δολλάρια τό 1975 καί γιά τό 1976 προβλέπεται ὅτι, ἄν δέν βελτιωθῆ, θά παραμείνη στό αὐτό περίπου ἐπίπεδο. Οὕτω, κατά τήν περίοδο Ἰανουαρίου - Ἰουλίου 1976, τό ἔλλειμμα τῶν τρεχουσῶν συναλλαγῶν ἀνῆλθε εἰς 856 ἑκατομμύρια δολλάρια ἔναντι 869 ἑκατομμυρίων δολλαρίων τήν ἀντίστοιχη περίοδο τοῦ 1975.

»Ἡ κάλυψη τοῦ ὡς ἄνω ἐλλείμματος τρεχουσῶν συναλλαγῶν θά προέλθη κατά τό μέγιστο μέρος ἀπό τήν εἰσροή ἰδιωτικῶν ἐπιχειρηματικῶν καί μή κεφαλαίων, ἐκ τῶν ὁποίων θεαματική αὔξηση ἐμφανίζουν αἱ εἰς συνάλλαγμα καταθέσεις πρός ἑλληνικάς τραπέζας. Τό ἑπτάμηνο Ἰανουαρίου - Ἰουλίου 1974 αἱ ἐν λόγῳ καταθέσεις ἀνῆλθαν σέ 269 ἑκατομμύρια δολλάρια, τό 1975 σέ 291 ἑκατομμύρια δολλάρια καί τό 1976 ἔφθασαν τά 425 ἑκατομμύρια δολλάρια. Ἡ ἐδραίωση τῆς διεθνοῦς πίστεως τῆς χώρας καί τῆς ἐμπιστοσύνης στήν ἀκολουθουμένη οἰκονομική πολιτική ἀποτελεῖ τόν κυριώτερο παράγοντα τῆς αὐξημένης εἰσροῆς ἰδιωτικῶν κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

»Πάντως, τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν — καί εἰδικώτερα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου — ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελῆ ἀνασχετικό παράγοντα στήν οἰκονομική μας προσπάθεια καί ἑπομένως τό καίριο πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

»6. Κοινωνική πολιτική

»Παρά τίς μεγάλες, ὅπως ἐλέχθη, δαπάνες ὑποστηρίξεως τῆς ἐθνικῆς μας ἀμύνης, ἡ Κυβέρνηση ἐπέτυχε νά ἐξασφαλίση ἱκανά περιθώρια γιά τήν ἐφαρμογή μιᾶς πολιτικῆς ἐνισχύσεως τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων τῆς ὑπαίθρου καί τῶν πόλεων. Συγκεκριμένως, ἀπό τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1974 μέχρι καί τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1976, τά κατώτατα ἡμερομίσθια αὐξήθηκαν τά μέν ἀνδρικά κατά 55%, τά δέ γυναικεῖα κατά 67%. Τήν ἰδίαν περίοδον ὁ δείκτης τιμῶν καταναλωτοῦ αὐξήθηκε κατά 29,4%. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τά πραγματικά κατώτατα ἡμερομίσθια αὐξήθηκαν, τά μέν ἀνδρικά κατά 19,5%, τά δέ γυναικεῖα κατά 29%. Ἐπί πλέον ἐχορηγήθησαν γιά πρώτη φορά, προκειμένου περί κατωτάτων ἡμερομισθίων, κατά τό 1976 οἰκογενειακά ἐπιδόματα, τά ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν κατά μέσον ὅρον σέ περαιτέρω αὔξηση κατά 3 ποσοστιαῖες μονάδες.

»Ἐξ ἄλλου σύμφωνα μέ τά τελευταῖα στοιχεῖα τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας, κατά τό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1976 ἡ ἀνεργία μειώθηκε κατά 37%, ἐν σχέσει μέ τό ἀντίστοιχο τρίμηνο τοῦ 1975. Ἀντιστοίχως ἡ ἀπασχόληση ηὐξήθη κατά 3,1%.

»Στόν ἀγροτικό τομέα ἡ Κυβέρνηση ἤσκησε συστηματική καί συνεπῆ πολιτική στηρίξεως τῶν τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καί ἀπ' εὐθείας ἐνισχύσεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτῶν, δι' ἐπιδοτήσεων καί ἄλλων μορφῶν μεταφορᾶς εἰσοδήματος ἀπό τόν ἀστικό στόν ἀγροτικό τομέα. Παραλλήλως προωθήθησαν αἱ ἀμέσου ἀποδόσεως γεωργικαί ἐπενδύσεις. Συνολικῶς κατά τό 1975 ἐπραγματοποιήθη μεταφορά εἰσοδημάτων στόν ἀγροτικό τομέα 27 δισεκατομμυρίων δραχμῶν, προβλέπεται δέ γιά τό τρέχον ἔτος ἀντίστοιχος μεταφορά πέριξ τῶν 31 δισ. δραχμῶν.

»Ἀφοῦ σᾶς ἔδωσα σέ γενικές γραμμές τήν εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, θά σᾶς ἐξηγήσω ἤδη τούς λόγους γιά τούς ὁποίους θά χρειασθῆ συστηματική καί ἐπίμονη προσπάθεια γιά τήν σταθεροποίηση καί περαιτέρω βελτίωση τῆς οἰκονομίας μας.

»Ὅπως εἶπα καί στήν ἀρχή τῆς ὁμιλίας μου, ἡ οἰκονομική μας πολιτική θά πρέπη αὐτόν τόν καιρό, παράλληλα πρός τούς συνήθεις κοινωνικούς σκοπούς, νά ἐξυπηρετήση δύο πρωταρχικές ἐθνικοπολιτικές ἐπιδιώξεις: τήν θωράκιση τῆς χώρας κατά τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων καί τήν ἔνταξή μας στήν Κοινή Ἀγορά.

»Καί θ' ἀρχίσω ἀπό τήν πρώτη, πού εἶναι καί κρισιμώτερη.

»Ὅπως γνωρίζετε, ἀπό διετίας καί πλέον οἱ σχέσεις μας μέ τήν Τουρκία εὑρίσκονται σέ δυσάρεστη, γιά νά μήν πῶ σέ ἐπικίνδυνη κατάσταση. Καί ἡ κατάσταση αὐτή δημιουργήθηκε ὄχι γιατί ἡ Τουρκία προβάλλει ὡρισμένα δικαιώματα, πού μπορεῖ ὡς ἕνα

βαθμό νά εἶναι συζητήσιμα, ἀλλά γιατί προσπαθεῖ νά τά ἐπιβάλη μέ τήν χρήση βίας. Τήν ἀλήθεια αὐτήν τήν ἐπιβεβαιώνουν τόσον ἡ τραγωδία τῆς Κύπρου, δσον καί οἱ αὐθαίρετες ἐνέργειες τῆς Τουρκίας στό Αἰγαῖο.

»Συνέπεια τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ὑπῆρξαν, ὡς γνωστόν, τά γεγονότα τῶν τελευταίων ἑβδομάδων, πού προκάλεσαν ἐπικίνδυνη ἔνταση στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις καί τά ὁποῖα, ὅπως φαίνεται, διανοίγουν τόν δρόμο γιά ἕνα διάλογο μεταξύ τῶν δύο χωρῶν.

»Ἡ Ἑλλάς, ὅπως ἐδήλωσα ἤδη, θά προσέλθη στόν διάλογον αὐτόν μέ καλή πίστη, γιατί πιστεύει στήν ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας καί στήν δυνατότητα τῆς εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῶν διαφορῶν μας. Ἀναμένει δέ ὅτι καί ἡ Τουρκία, ἀνεπηρέαστη ἀπό τά ἐσωτερικά της προβλήματα, θά ἀντιμετωπίση τόν διάλογον μέ τό ἴδιον πνεῦμα. Πρέπει ὅμως νά πῶ ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε καί ἰδίως ἡ πρόσφατη συμπεριφορά της δέν δικαιολογεῖ μεγάλην αἰσιοδοξία γιά τήν ἔκβαση αὐτοῦ τοῦ διαλόγου. Παρά ταῦτα ἐμεῖς ὀφείλομε γιά πολλούς καί διαφόρους λόγους νά τόν δοκιμάσωμεν· καί γιά νά τόν δοκιμάσωμεν ἐπιτυχῶς, ὀφείλομε νά ὁπλισθοῦμε μέ ὑπομονή καί ψυχραιμία· θά ἤθελα στήν περίπτωση αὐτή ὅλοι οἱ Ἕλληνες νά παραδειγματισθοῦν ἀπό τήν ὑπομονήν τήν ἰδικήν μου· καί νά πιστέψουν ὅτι ἀπό κανέναν ἐξ αὐτῶν δέν ὑστερῶ σέ ἐθνική φιλοτιμία. Καί χωρίς νά ἐπιδίδωμαι σέ φανφαρονισμούς, ὅπως κάνουν μερικοί κι ἐδῶ καί στήν Τουρκία, ἠμπορῶ νά τούς βεβαιώσω ὅτι στήν κρίσιμη ὥρα — πού εὔχομαι νά μήν ἔλθη ποτέ — θά προστατευθοῦν καί τά οὐσιαστικά συμφέροντα καί ἡ τιμή τῆς χώρας.

»Παράλληλα ὅμως μέ τόν διάλογο, ὀφείλομε νά ἐνισχύσωμε τήν ἀμυντική μας ἱκανότητα στόν ὑπέρτατο βαθμό, γιά νά ἀποθαρρύνωμε ὡρισμένους κύκλους τῆς Ἀγκύρας, που προσπαθοῦν νά παρασύρουν τόν τουρκικό λαό σέ ἐπικίνδυνες περιπέτειες.

»Ὅπως γνωρίζετε, ὅμως, ἡ ἀμυντική θωράκιση τοῦ ἔθνους συνεπάγεται ὑψηλές δαπάνες — ἰδίως σέ συνάλλαγμα — καί ἀπαιτεῖ θυσίες. Καί θά χρειασθῆ ἴσως νά ἀποδείξωμε ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὡς κοινωνικές παρατάξεις καί ὡς ἄτομα ὅτι εἴμαστε πρόθυμοι νά ὑποστοῦμε τίς θυσίες πού ἐπιβάλλουν οἱ περιστάσεις. Πιστεύω ὅτι ἡ δύναμη ἑνός λαοῦ πού θέλει νά ζήση καί νά προοδεύση ἐν ἐλευθερίᾳ εἶναι ἀπεριόριστος. Φθάνει νά θέλη καί νά ξέρη νά τήν ἀξιοποιήση.

»Δευτέρα, ὅπως εἶπα, θεμελιώδης ἐπιδίωξη τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ταχύτερη δυνατή ἔνταξη τῆς χώρας μας στήν Κοινή Ἀγορά. Ἤδη ἡ αἴτηση τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἔνταξη ἐγένετο δεκτή καί προσεχῶς ἀρχίζουν οἱ οὐσιαστικές διαπραγματεύσεις.

»Ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐτόνισα, ἡ ἔνταξή μας στήν Ἡνωμένη Εὐρώπη ἀποτελεῖ μία μεγάλη πολιτική, πού θά ἀλλάξη τήν μοῖρα τοῦ λαοῦ μας, θά ἐπιταχύνη τήν οἰκονομική καί κοινωνική ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας, θά συμβάλη στήν κατοχύρωση τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν καί πρό παντός θά ἐνισχύση τήν ἀσφάλεια τῆς χώρας ἔναντι τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων. Εἶναι τόσο μεγάλος αὐτός ὁ σκοπός, πού ἀξίζει τόν κόπο νά ὑποβληθοῦμε σέ θυσίες καί νά ἐπιδείξωμεν ὑπομονήν, ἕως ὅτου τόν πραγματοποιήσωμεν. Γιατί, γιά τήν προσαρμογή μας στίς εὐρωπαϊκές συνθῆκες, θά χρειασθῆ ὄχι μόνον ριζική ἀναδιάρθρωση τῆς οἰκονομίας μας, ἀλλά καί ἀλλαγή τῆς νοοτροπίας μας. Θά χρειασθῆ συγχώνευση μικρῶν μονάδων γιά νά δημιουργήσωμε μεγάλες καί ἀνταγωνιστικές. Θά χρειασθῆ βελτίωση καί πολλάκις ἀλλαγή τῶν καλλιεργειῶν μας...

»Καί θά χρειασθῆ πρό παντός, παράλληλα πρός τόν ὀρθολογικό προγραμματισμό τοῦ Κράτους, ἡ ὑπεύθυνη δραστηριοποίηση καί συνεργασία ὅλων τῶν παραγωγικῶν τάξεων τῆς χώρας.

»Ὅπως εἶπα καί στήν ἀρχή τῆς ὁμιλίας μου, ἡ πραγματοποίηση τῶν ἀνωτέρω ἐθνικοπολιτικῶν ἐπιδιώξεων προϋποθέτει, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἰσχυράν οἰκονομία. Ἀπό τούς ἀριθμούς πού σᾶς ἔδωσα προκύπτει ὅτι ἡ οἰκονομία τῆς χώρας ἐξελίσσεται ἱκανοποιητικά· καί δικαιολογεῖ αἰσιοδοξία γιά τό μέλλον. Ὀφείλομεν ὅμως νά τήν ἐνισχύσωμε περαιτέρω, γιά νά ἀντιμετωπίση ἀκινδύνως τίς ἔκτακτες ἀνάγκες πού ἀνέφερα. Καί γιά νά νά τήν ἐνισχύσωμε θ' ἀπαιτηθῆ μεθοδική προσπάθεια καί ἐνθουσιασμός. Καί θ' ἀπαιτηθῆ πρό παντός αὐτοσυγκράτηση καί ἀποχή ἀπό ἐκδηλώσεις πού μποροῦν νά τήν κλονίσουν, διαπιστώνοντας τήν ἐθνική μας συνοχή.

»Ἐπειδή πιστεύω στήν ὡριμότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί στόν βαθύ πατριωτισμό του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θά ἀνταποκριθῆ στήν πρόκληση τῶν καιρῶν· καί θά στηρίξη, μέ τήν προσφορά τοῦ μόχθου καί τῆς ἐνεργοῦ συμπαραστάσεώς του, τήν προσπάθεια πού ἐν ὀνόματι του ἀναλαμβάνει ἡ Κυβέρνησις:

»γιά νά κατοχυρώση τήν ἐθνική μας ἀσφάλεια·

»γιά νά θεμελιώση ἐπί μονίμου βάσεως τήν οἰκονομική καί κοινωνική πρόοδο τῆς χώρας».

Τήν ἑπομένη, 5 Σεπτεμβρίου, ὁ πρωθυπουργός ἐπισκέφθηκε, στό χῶρο τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως, τά περίπτερα τῆς Ἑλληνικῆς Βιοτεχνίας, τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ καί τῆς Κύπρου.

Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στή συμπρωτεύουσα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε περιοχές τῆς πόλεως, γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν ὁποίων ἐξέφρασε τό προσωπικό του ἐνδιαφέρον. Συγκεκριμένα, ἔδωσε ἐντολή νά ἐκπονηθεῖ προμελέτη γιά τήν τουριστική ἀξιοποίηση τοῦ Κέδρινου λόφου, ἐνημερώ-

θηκε γιά τή δημιουργία τοῦ ὑπαίθριου θεάτρου καί ἐνδιαφέρθηκε γιά τή δημιουργία γκόλφ στήν Ἐπανωμή· ζήτησε νά ὑποβληθοῦν προτάσεις γιά τόν προγραμματισμό, στήν περιοχή τοῦ Ἐπταπυργίου, πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων σχετικῶν μέ τήν ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης καί ἔδωσε ἐντολή νά καταρτιστεῖ μελέτη γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν χώρων μεταξύ τῶν ἀναχωμάτων τοῦ Γαλλικοῦ ποταμοῦ. Ἐπίσης, ὑπέδειξε νά ἐπισπευσθεῖ ὁ ρυθμός τῶν ἐργασιῶν στήν παραλιακή λεωφόρο ὡς τό Μικρό Ἔμβολο καθώς καί ἡ κατάρτιση τῶν μελετῶν γιά τήν ἵδρυση Βυζαντινοῦ Μουσείου, θέματα σχετικά μέ τά ὁποῖα εἶχε λάβει ἀποφάσεις κατά τήν τελευταία ἐπίσκεψή του στή Θεσσαλονίκη.

5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Διενεργοῦνται στήν Κύπρο βουλευτικές ἐκλογές, στίς ὁποῖες πλειοψηφοῦν τά τρία συνεργαζόμενα κόμματα, τοῦ ΑΚΕΛ, τῆς ΕΔΕΚ, ὑπό τόν Β. Λυσσαρίδη, καί τό «Δημοκρατικό Κόμμα», ὑπό τόν Σ. Κυπριανοῦ. Ὁ «Δημοκρατικός Συναγερμός», ὑπό τόν πρώην πρόεδρο τῆς Βουλῆς, Γ. Κληρίδη, δέν ἐξέλεξε κανένα βουλευτή, παρά τό γεγονός ὅτι ἔλαβε τό 25% τῶν ψήφων.

7-14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τό τμῆμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς τό νομοσχέδιο περί συστάσεως Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Πολεοδομήσεως, Οἰκισμοῦ καί Στεγάσεως, μέ σκοπό τήν ὀργανωμένη κατασκευή καί προσφορά κατοικίας σέ προσιτές τιμές, σέ πολίτες μέ μικρά ἤ μεσαῖα εἰσοδήματα. Τό νομοσχέδιο εἰσηγήθηκε ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Χ. Στράτος, ὁ ὁποῖος τόνισε τό διττό στόχο τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας, τήν προσφορά κατοικίας ἀφενός καί τήν ἀνάπλαση χώρων μέ αὐθαίρετους οἰκισμούς ἀφετέρου.

8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ πρωθυπουργός δέχεται τό Βρετανό ὑπουργό Ἐμπορίου, Ε. Ντέλλ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα. Ὁ Τζ. Ντέλλ μετέφερε στόν Κ. Καραμανλῆ προσωπικό μήνυμα τοῦ Βρετανοῦ πρωθυπουργοῦ, Τζ. Κάλλαχαν, καί τόν διαβεβαίωσε γιά τήν ὑποστήριξη τῆς Βρετανίας στίς προσπάθειες τῆς Ἑλλάδος νά προσχωρήσει ὡς πλῆρες μέλος στήν ΕΟΚ.

9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Μετά τήν ἐπίσημη ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Μάο Τσέ Τούνγκ ὁ Κ. Καραμανλῆς κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ὁ προέδρος Μάο ὑπῆρξε ἀναμφισβήτητα μία ἀπό τίς μεγαλύτερες προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς μας. Διότι μέ τό ἔργο του δέν ἄλλαξε μόνο τήν ἱστορία τῆς μεγάλης χώρας του ἀλλά καί μετέβαλε στήν παγκόσμια σκηνή τόν συσχετισμό δυνάμεων.

»Εἶναι δύσκολο νά προβλεφθοῦν οἱ ἐπιπτώσεις πού θά ἔχη τό ἔργο του διά τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος».

10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Πραγματοποιεῖται ἀνασχηματισμός τῆς Κυβερνήσεως. Συγκεκριμένα ἀποχωροῦν ὁ ὑπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Κ. Χρυσανθόπουλος καί οἱ ὑφυπουργοί Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ι. Κατσαδήμας, Ἐσωτερικῶν, Δ. Μοάτσος, Οἰκονομικῶν, Γ. Λιανόπουλος, Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Ν. Μπρισίμης, Παιδείας, Χ. Καραπιπέρης καί Α. Ταλιαδοῦρος, Οἰκισμοῦ, Κ. Μπίρης, Γεωργίας, Κ. Γιαννούσης, Μεταφορῶν, Π. Πανουργιᾶς καί Βιομηχανίας, Γ. Καραϊσκάκης.

Ὑπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν ὁρίστηκε ὁ μέχρι τότε ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Κ. Στεφανόπουλος, τόν ὁποῖον ἀντικατέστησε ὁ Ι. Ἰορδάνογλου· ὑπουργός Γεωργίας ἀνέλαβε ὁ Ι. Μποῦτος.

Ὡς ὑφυπουργοί ἀνέλαβαν: Συντονισμοῦ ὁ Ἀρ. Καλαντζάκος, Ἐξωτερικῶν (μέ ἁρμοδιότητες εἰδικά γιά τούς Ἀποδήμους) ὁ Κ. Τρικούπης, Ἐθνικῆς Ἀμύνης οἱ Α. Ζαΐμης καί Δ. Δαβάκης, Ἐσωτερικῶν ὁ Α. Γκελεστάθης, Παιδείας ἡ Λίνα Κουτήφαρη καί ὁ Β. Κοντογιαννόπουλος, Οἰκονομικῶν οἱ Ι. Φικιώρης καί Μ. Ἔβερτ, Γεωργίας οἱ Γ. Τζιτζικώστας καί Στ. Ταταρίδης, Βιομηχανίας καί Ἐνεργείας ὁ Α. Κατσαούνης, Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν οἱ Ι. Κεφαλογιάννης καί Α. Ἀνδριανόπουλος, Δημοσίων Ἔργων ὁ Θ. Ρέντης καί Συγκοινωνιῶν ὁ Α. Τσαλδάρης.

Ἐννέα ἀπό τούς δεκαεννέα ὑπουργούς πού ὁρκίσθηκαν, πολιτεύθηκαν γιά πρώτη φορά τό 1974.

Τήν ἑπομένη, συνῆλθε, μέ τή νέα του σύνθεση, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος ὑπογράμμισε ὅτι, ἐνόψει τῆς ἑλληνοτουρκικῆς κρίσεως στό Αἰγαῖο καί τῆς ἐξελίξεως τῶν διαπραγματεύσεων γιά ἔνταξη στήν ΕΟΚ, ἡ χώρα διερχόταν κρίσιμες στιγμές. Κατόπιν, καθόρισε τούς κατά τομεῖς στόχους τῆς κυβερνητικῆς δραστηριότητας καί ἀναφέρθηκε στίς μεθόδους πού θά ἔπρεπε νά ἀκολουθηθοῦν γιά τήν ἀποδοτικότερη ἐνεργοποίηση τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Συγκεκριμένα, ἐπισήμανε τήν ἀνάγκη νά παταχθοῦν τά νοσηρά φαινόμενα γραφειοκρατίας, ἡ ὁποία εἶχε ἰδιαίτερα ἐνισχυθεῖ στήν Ἑλλάδα ἐξαιτίας τῆς κακῆς παραδόσεως τῆς δημοσίας ζωῆς καί τῆς ἀποδιαρθρώσεως πού ἐπέφερε ἡ δικτατορία. Ἔπρεπε, τόνισε, νά ὑπάρξουν σταδιακά ἀλλά οὐσιαστικά ἀποτελέσματα στόν το-

μέα αὐτό, καί τό μεγαλύτερο μέρος τῆς εὐθύνης ἀνῆκε στούς ἐπικεφαλῆς κάθε Ὑπουργείου: *«Τό ἴδιο Ὑπουργεῖο μέ τήν ἴδια ὑπηρεσία ἠμπορεῖ, μέ διαφορετικό ὑπουργό νά ἔχη διαφορετική ἀπόδοση. Συνεπῶς ἡ ἀπόδοση τοῦ Ὑπουργείου ἐξαρτᾶται σέ σημαντικό βαθμό ἀπό τήν ἱκανότητα τοῦ ὑπουργοῦ νά διοικήση».*

Ὁ πρωθυπουργός ἀναφέρθηκε καί στήν ἀνάγκη νά συγκροτηθοῦν τά κατάλληλα ἐπιτελεῖα ἀπό στελέχη τῆς Δημόσιας Διοικήσεως, νά ἱεραρχηθοῦν σωστά τά προβλήματα καί νά λαμβάνονται οἱ ἐνδεδειγμένες ἀποφάσεις χωρίς χρονοτριβή. Ὑπογράμμισε, ἀκόμη, τήν ἀπόλυτη ἀνάγκη νά ἐξοβελισθεῖ ἀπό τή διοίκηση ἡ «κατάρα τοῦ ρουσφετιοῦ», πού ἀποτελοῦσε κατάχρηση ἐξουσίας καί ἀσέβεια πρός τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ.

14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Τό Ἀνώτατο Συμβούλιο Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀποδέχεται τίς αἰτήσεις ἀποστρατεύσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, στρατηγοῦ Δ. Ἀρμπούζη, καί τοῦ ἀρχηγοῦ Ναυτικοῦ, ἀντιναυάρχου Σ. Μουρίκη. Ἐπιλέγει, κατόπιν, ὡς νέο ΑΕΔ τόν ἀντιστράτηγο Ι. Ντάβο, τόν ὁποῖο καί προάγει στό βαθμό τοῦ στρατηγοῦ, ὡς ἀρχηγό Στρατοῦ τόν ἀντιστράτηγο Α. Γκράτσιο, ὡς ἀρχηγό Ναυτικοῦ τόν ἀντιναύαρχο Σ. Κονοφάο, ὡς διοικητή τῆς Ιης Στρατιᾶς τόν ἀντιστράτηγο Λ. Ξανθόπουλο καί ὡς ἀρχηγό Στόλου τόν ὑποναύαρχο Ν. Ἀνδρονόπουλο, τόν ὁποῖο προάγει στό βαθμό τοῦ ἀντιναυάρχου.

Τήν ἑπομένη, ἡ νέα ἡγεσία τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἔγινε δεκτή ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καί τόν πρωθυπουργό. Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀπευθυνόμενος στούς ἀνώτατους ἀξιωματικούς, ὑπογράμμισε:

«Αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις μας εὑρίσκονται ἀπό ἀπόψεως φρονήματος, ἐκπαιδεύσεως καί ὑλικοῦ σέ ἀρίστη κατάσταση, πού ἐμπνέει αἴσθημα ἀσφαλείας καί ὑπερηφανείας στόν λαό.

»Σπανίως ὅμως ἡγεσία στρατιωτική ἐπωμίσθη ἔναντι τοῦ ἔθνους τόσον βαρείας εὐθύνας ὅσον αἱ ἰδικαί σας. Σᾶς γνωρίζω καλά. Καί γνωρίζω ὅτι ἔχετε συνείδηση αὐτῆς τῆς ἀληθείας. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι θά σταθῆτε στό ὕψος τῆς ἀποστολῆς πού σᾶς ἐμπιστεύεται στίς κρίσιμες αὐτές περιστάσεις ἡ Πολιτεία».

Ὁ πρωθυπουργός ἐξέφρασε, ἐπίσης, τίς εὐχαριστίες του στό στρατηγό Δ. Ἀρμπούζη καί τό ναύαρχο Σ. Μουρίκη γιά τή συμβολή τους στήν ἀνασύνταξη τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, πού εἶχαν ἀποδιοργανωθεῖ, λόγω φατριασμῶν, κατά τήν περίοδο τῆς δικτατορίας:

«Μέ τήν λήξη τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς ἀποστολῆς ἠμπορεῖ νά παραδώσετε τήν σκυτάλη στούς νεωτέρους σας, μέ τήν ἱκανοποίηση ὅτι σᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία, συνεργαζόμενοι στενά μαζί τους, νά προσφέρετε σέ δύσκολες περιστάσεις τίς ὑπηρεσίες σας πρός τήν πατρίδα».

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχθηκε τόν ἐκπρόσωπο τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς στίς διακοινοτικές διαπραγματεύσεις, Τ. Παπαδόπουλο, ὁ ὁποῖος κατευθυνόταν στή Νέα Ὑόρκη, γιά νέες διαβουλεύσεις μέ τό γενικό γραμματέα τοῦ ΟΗΕ.

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Δανίας, Κ. Ἄντερσεν, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα. Ὁ Δανός ὑπουργός διαβεβαίωσε τόν Κ. Καραμανλῆ γιά τή θερμή ὑποστήριξη τῆς χώρας του στό ἑλληνικό αἴτημα γιά ταχεῖα προσχώρηση στήν ΕΟΚ.

Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στήν Ἑλλάδα, ὁ Κ. Ἄντερσεν ὑπέγραψε μέ τόν Ἕλληνα ὁμόλογό του, Δ. Μπίτσιο, μορφωτική συμφωνία.

16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς μεταβαίνει στήν Κέρκυρα γιά ὀλιγοήμερες διακοπές.

18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ἀρχίζουν, στό Δέλτα τοῦ Νέστου, οἱ γεωτρήσεις ρουμανικῆς ἑταιρείας γιά ἀνεύρεση πετρελαίου. Στήν τελετή τῶν ἐγκαινίων παρίστανται ἀπό τήν πλευρά τῆς Κυβερνήσεως οἱ ὑπουργοί Βιομηχανίας καί Βορείου Ἑλλάδος, καθώς καί ὁ πρόεδρος καί ὁ διευθύνων σύμβουλος τῆς ΔΕΠ.

22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τό διοικητή τῆς ΑΤΕ, Α. Πεπελάση, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει γιά τή λειτουργία τῆς Τραπέζης καί γιά τίς προσπάθειες προσαρμογῆς τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς στίς συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν στήν ΕΟΚ.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ πρωθυπουργός συνεργάζεται μέ τόν ὑπουργό Πολιτισμοῦ, Κ. Τρυπάνη.

22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας καί ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στίς ΗΠΑ, Τζ. Κιούμπις, ὑπογράφουν σύμβαση δανείου 65 ἑκατ. δολλαρίων, πού χορηγοῦνται ἀπό τίς ΗΠΑ στά πλαίσια τοῦ προγράμματος ἀμερικανικῆς βοήθειας μέσω τοῦ Ὀργανισμοῦ Διεθνοῦς Ἀναπτύξεως.

23-24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, πραγματοποιεῖ ἐπίσκεψη στίς Βρυξέλλες, κατά τήν ὁποία συναντᾶ τόν πρόεδρο καί τούς ἀντιπροέδρους τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ. Κατά τίς ἐπαφές τοῦ Π. Παπαληγούρα ἀποφασίστηκε ἡ σύγκληση, σέ ὑπουργικό ἐπίπεδο, τῆς ὀργανωτικῆς συνόδου τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη, στίς 18 ἤ τίς 19 Ὀκτωβρίου. Ἐξετάστηκαν, ἀκόμη, θέματα ἐναρμονίσεως τῆς ἑλληνικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς μέ τήν Κοινοτική.

Παράλληλα, προχωρεῖ ἡ προετοιμασία γιά τήν προσαρμογή τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας μέ τήν Κοινοτική. Γιά τό κρίσιμο αὐτό ζήτημα, ὁ Γ. Κοντογεώργης σημείωσε:

«Οἱ οὐσιαστικές διαπραγματεύσεις δέν μποροῦσαν νά ἀρχίσουν χωρίς νά προηγηθῆ μία τεράστια σέ ἔκταση καί βάθος προετοιμασία, πού ἔπρεπε νά γίνη καί ἀπό τήν Κοινότητα ἀλλά κυρίως ἀπό τήν δική μας πλευρά.

»Ὅπως συμφωνήθηκε, μία ἀπό τίς βασικές ἀρχές τῶν διαπραγματεύσεων ἦταν ἡ ἀπό μέρους τῆς Ἑλλάδος, χώρας πού προσχωρεῖ στήν Κοινότητα, ἀποδοχή τοῦ Κοινοτικοῦ "κεκτημένου" δηλαδή τοῦ νομικοῦ, οἰκονομικοῦ καί πολιτικοῦ πλαισίου, πού διέπει τήν λειτουργία τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ρυθμίζει τίς σχέσεις μεταξύ τῶν Κρατῶν-μελῶν καί τίς σχέσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων μέ τίς τρίτες χῶρες.

»Τό Κοινοτικό "κεκτημένο" ἀποτελεῖται, ἐκτός ἀπό τίς ἱδρυτικές Συνθῆκες, ὅπως τροποποιήθηκαν, συμπληρώθηκαν ἤ ἑρμηνεύθηκαν, ἀπό τό παράγωγο Κοινοτικό δίκαιο πού ἀποτελεῖται ἀπό τούς κανονισμούς, τίς ἀποφάσεις, τίς ὁδηγίες καί τίς συστάσεις πού ἐκδίδουν τά ἁρμόδια Κοινοτικά ὄργανα κατ' ἐφαρμογήν καί βάσει τῶν Συνθηκῶν.

»Συμφώνως πρός τά στοιχεῖα πού μᾶς ἔδωσαν οἱ Κοινοτικές ὑπηρεσίες, κατά τήν ἐποχή τῆς ἐνάρξεως τῶν διαπραγματεύσεων, τό παράγωγο Κοινοτικό δίκαιο ξεπερνοῦσε σέ ὄγκο τίς 25.000 σελίδες τῆς ἐπίσημης ἐφημερίδος τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων καί ἔφθανε τίς 40.000 σελίδες περίπου κατά τόν τερματισμό τους.

»Ἡ προετοιμασία τῶν οὐσιαστικῶν διαπραγματεύσεων προϋπέθετε κατά προτεραιότητα τήν ἐξέταση, δηλαδή τήν συστηματική, λεπτομερῆ καί σέ βάθος μελέτη τοῦ παραγώγου Κοινοτικοῦ δικαίου. Ἡ ἐξέταση τοῦ παραγώγου Κοινοτικοῦ δικαίου ἔπρεπε νά γίνη κατά τομέα, ἀπό εἰδικούς ὑπαλλήλους καί ἐμπειρογνώμονες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, μέ τήν συμμετοχή νομικῶν καί ἀπό τίς δύο πλευρές καί εἶχε δύο σκοπούς. Ὁ πρῶτος σκοπός ἦταν νά δώση στήν ἑλληνική Κυβέρνηση λεπτομερῆ ἐπίσημα στοιχεῖα γιά τό περιεχόμενο ὅλων τῶν ἰσχυόντων Κοινοτικῶν κανόνων καί γενικώτερα τοῦ Κοινοτικοῦ "κεκτημένου". Ὁ δεύτερος σκοπός ἦταν νά ἐντοπίση τίς τεχνικές προσαρμογές πού θά ἔπρεπε νά γίνουν σέ ὅσους κανόνες δικαίου ἦταν ἀναγκαῖες, λόγῳ τῆς διευρύνσεως τῆς Κοινότητος μέ τήν προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος.

»Ἀκόμη ἡ συστηματική αὐτή ἐξέταση τοῦ παραγώγου δικαίου καί ἡ σύγκρισή του μέ τό ἀντίστοιχο ἑλληνικό δίκαιο, θά ὁδηγοῦσε στόν ἐντοπισμό καί τήν διαπίστωση κάθε οὐσιαστικοῦ προβλήματος πού θά μποροῦσε νά δημιουργηθῆ στήν Ἑλλάδα ἀπό τήν ἐφαρμογή ὡρισμένων Κοινοτικῶν κανόνων. Τά προβλήματα αὐτά θά ἔπρεπε νά λυθοῦν ἐφ' ὅσον δέν ἦταν τεχνικῆς φύσεως κατά τίς διαπραγματεύσεις.

»Ἀπό τήν πλευρά μας ἡ ἐργασία αὐτή ἦταν πρωταρχικῆς σημασίας, γιατί θ' ἀποτελοῦσε τήν μόνη ὑπεύθυνη, πλήρη, ὁλοκληρωμένη καί συγκεκριμένη πληροφόρηση γιά τίς ἀναλαμβανόμενες ἀπό μέρους μας ὑποχρεώσεις, ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ Κοινοτικοῦ "κεκτημένου" καί τήν βάση πάνω στήν ὁποία θά στηριζόταν ἡ ὑπεύθυνη ἐκτίμηση, κατά τομέα, τῶν δυνατοτήτων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας νά ἐφαρμόση ἀμέσως τό ἰσχῦον Κοινοτικό "κεκτημένον" ἤ ἀντιμετώπιζε, σέ ὡρισμένες περιπτώσεις, προβλήματα καί εἶχε ἀνάγκη χρόνου καί βοηθείας γιά τήν προσαρμογή της.

»Κατά συνέπειαν ἡ ἐξέταση τοῦ παραγώγου δικαίου ἀποτελοῦσε μία βασική προϋπόθεση γιά τήν ὑπεύθυνη διαμόρφωση τῶν ἐξειδικευμένων διαπραγματευτικῶν μας θέσεων, δηλαδή γιά τόν προσδιορισμό τῶν μεταβατικῶν ρυθμίσεων πού ἔπρεπε νά ἐπιδιώξουμε, γιά τήν ὁμαλή προσαρμογή τῆς οἰκονομίας μας στήν Κοινή Εὐρωπαϊκή Ἀγορά.

»Οἱ ἐργασίες γιά τήν ἐξέταση τοῦ παραγώγου δικαίου μεταξύ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καί τῶν δικῶν μας ἐκπροσώπων ἄρχισαν ἀπό τά μέσα Ὀκτωβρίου 1976»[113].

24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλη, τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, Σεραφείμ. Ἐξετάστηκε ἡ διαδικασία ψηφίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τῶν ὑφυπουργῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τῶν νέων ἀρχηγῶν τῶν κλάδων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καί ἀνώτατων ἀξιωματικῶν, στήν ὁποία ἐξετάζονται ἡ ὀργάνωση, ἐκπαίδευση, μαχητική ἱκανότητα, καθώς καί ὁ ἐφοδιασμός τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων μέ νέα ὁπλικά συστήματα. Ἀποφασίστηκε καί ἡ υἱοθέτηση νέας δομῆς στήν ἡγεσία τοῦ στρατεύματος, μετά τήν κατάργηση τῆς ἰσχύουσας, πού εἶχε διαμορφωθεῖ ἀπό τή δικτατορία.

Μέ ἀφορμή δημοσιεύματα τοῦ τύπου πού ἔφεραν τόν ὑπουργό Ε. Ἀβέρωφ νά διαφωνεῖ μέ τήν ἀπόφαση αὐτή, ἡ Κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά τονίσει ὅτι ὁ ὑπουργός ἀπήλαυε τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ὅτι δέν εἶχε ἀνακύψει μεταξύ τους διαφωνία γιά ὁποιοδήποτε θέμα.

26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν Τ. Παπαδόπουλο,

ἐκπρόσωπο τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς, ὁ ὁποῖος εἶχε συμμετάσχει σέ διαβουλεύσεις στή Νέα Ὑόρκη, γιά τήν ἐπανάληψη τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν.

Εὐθύς μετά τήν ἄφιξή του στήν Ἀθήνα, ὁ Τ. Παπαδόπουλος εἶχε δηλώσει:

«Γιά ἄλλη μιά φορά οἱ Τουρκοκύπριοι ἐτορπίλλισαν τήν προσπάθεια ἐξευρέσεως βάσεως γιά τήν ἐπανάληψη τῶν ἐνδοκυπριακῶν συνομιλιῶν κατά τίς διαβουλεύσεις πού ἔγιναν στόν ΟΗΕ. Ἡ τουρκοκυπριακή πλευρά... ὑπαναχώρησε ἀπό τήν ὑφισταμένη δέσμευσή της, ὅπως ὑποβάλη συγκεκριμένες προτάσεις ἐπί τῆς ἐδαφικῆς πτυχῆς τοῦ Κυπριακοῦ, γιά νά διαπιστωθῆ κατά πόσο ὑπάρχει κοινό ἔδαφος πού νά ἐπιτρέπη τήν παραπομπή θεμάτων σέ ἐπιτροπές.

. . . . . .

»Ἡ τουρκοκυπριακή πλευρά δέν προτίθεται νά προβῆ σέ ὁποιεσδήποτε οὐσιαστικές παραχωρήσεις ἐπί τοῦ ἐδαφικοῦ. Ἐνδιαφέρεται μόνο στήν διατήρηση τῆς διαδικασίας τῶν διαπραγματεύσεων γιά νά χρησιμοποιῆ τήν διαδικασία αὐτή σάν ἀσπίδα, γιά νά ἀποφεύγη τίς πιέσεις πού, ὅπως λέγεται, ἀσκοῦνται ἐπ' αὐτῆς».

27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται ἡ κατάρτιση τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ ἑπόμενου ἔτους. Ἀκόμη, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἐνημερώνει τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τίς πρόσφατες ἐπαφές του στίς Βρυξέλλες, σχετικά μέ τήν ἔναρξη διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες.

Ἡ κατάρτιση τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων θά ἀποτελέσει ἀντικείμενο διαδοχικῶν συσκέψεων ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί τίς ἑπόμενες ἑβδομάδες.

28-29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Μετά ἀπό διαδοχικές συσκέψεις ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ, Κ. Τρυπάνη, τοῦ ὑφυπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Θ. Ρέντη καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, ἐξετάζεται ἀναλυτικά τό θέμα τῆς σωτηρίας τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως καί ἐξαγγέλλεται φιλόδοξο πρόγραμμα γιά τήν ἀνάδειξη τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς Ἀθήνας, τό ὁποῖο μεριμνᾶ καί γιά τόν ἐμπλουτισμό τῆς πρωτεύουσας μέ κτίρια καί χώρους προορισμένους γιά πολιτιστικές ἐκδηλώσεις ὑψηλῆς στάθμης. Κατά τήν ἐξέταση τοῦ θέματος, στίς 29 Σεπτεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποίησε ἐπίσκεψη στήν Ἀκρόπολη, ὅπου καί ἐνημερώθηκε γιά τίς ἀνάγκες τοῦ μνημείου.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο περιγράφει ἀναλυτικότερα τίς κυβερνητικές ἀποφάσεις:

«1. Στήν Ἀκρόπολη: Θά μεταφερθοῦν τά γλυπτά τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος καί οἱ Καρυάτιδες, ἐν καιρῷ δέ θά καταργηθῆ τό Μουσεῖο πού εὑρίσκεται ἐπί τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ὥστε νά διαφυλαχθοῦν οἱ μοναδικοί αὐτοί θησαυροί τῆς πνευματικῆς μας κληρονομίας. Στήν θέση τῶν γλυπτῶν πού θά ἀπομακρυνθοῦν θά τοποθετηθοῦν ἐκμαγεῖα ὑψηλῆς πιστότητος.

»— Θά δημιουργηθοῦν προσβάσεις πεζῶν γιά τήν ἄνετη προσπέλαση στά ἀρχαῖα μνημεῖα.

»— Θά ἀντικατασταθοῦν οἱ ξύλινες βαθμίδες τῶν Προπυλαίων μέ κατάλληλα ὑλικά.

»— Θά διανοιγῆ γιά τούς πεζούς ὁ "ἀρχαῖος περίπατος" πού περιτρέχει ὅλο τόν βράχο τῆς Ἀκροπόλεως.

»— Θά ἀπαγορευθῆ ἡ στάθμευση αὐτοκινήτων στήν εἴσοδο τῆς Ἀκροπόλεως καί θά προβλεφθῆ εἰδικός χῶρος σταθμεύσεως μακράν τῶν μνημείων.

»Ἐπί πλέον ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες στό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας γιά τήν μελέτη καί λήψη μέτρων κατά τῆς ρυπάνσεως στήν περιοχή, χάριν προστασίας τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἀπό τά καυσαέρια.

»2. Χῶρος Φιλοπάππου: Στήν περιοχή τοῦ Κοίλου ὁ χῶρος θά ἐκκαθαρισθῆ γιά νά διαφυλαχθῆ ὡς ἀρχαιολογικός χῶρος.

» — Θά ὁλοκληρωθῆ καί θά ἀσφαλτοστρωθῆ ἡ περιφερειακή ὁδός.

»— Θ' ἀπελευθερωθῆ ὁ χῶρος ἀπό τά αὐθαίρετα κτίσματα.

»— Θά γίνη ἀναδάσωση ἑκατέρωθεν τοῦ δρόμου καί τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπάππου.

»3. Νέο μουσεῖο Ἀκροπόλεως: Νέο μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως θ' ἀνεγερθῆ στόν χῶρο ὅπου εὑρίσκεται τό ἀπομακρυνόμενο Σύνταγμα Χωροφυλακῆς Μακρυγιάννη.

»Στό νέο μουσεῖο θά μεταφερθοῦν τά γλυπτά τοῦ Παρθενῶνος, οἱ Καρυάτιδες καί ὅλα τά γλυπτά πού ἐκτίθενται στό σημερινό μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως καθώς καί ὅσα εὑρίσκονται στίς ἀποθῆκες του.

»Τό νέο κτίριο θά ἔχη ὅλες τίς ἀπαραίτητες τεχνικές ἐγκαταστάσεις γιά τήν συντήρηση τῶν ἀνεκτιμήτων ἔργων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ἡ δέ δαπάνη του ἐκτιμᾶται σέ 100 ἑκατ. δραχμές μέ χρόνο ὁλοκληρώσεως τοῦ ἔργου 3 ἔτη.

»4. Μουσεῖο τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν: Στόν ἴδιο χῶρο θά διατηρηθῆ τό ὑπάρχον κτίριο τοῦ σημερινοῦ διοικητηρίου τοῦ Συντάγματος Χωροφυλακῆς πού εἶναι ἕνα ἀπό τά παλαιότερα καί ἀρχιτεκτονικῶς πλέον ἐνδιαφέροντα δημόσια κτίρια τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους (ἀνηγέρθη τό 1834 μέ σχέδια τοῦ φόν Βάϊλερ).

»Τό κτίριο θά διασκευασθῆ καί θά περιλάβη πλεῖστα σημαντικά ἔργα γλυπτικῆς καί κεραμικῆς καθώς καί ἐπιγραφές πού ἀναφέρονται στήν ἱστορία τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, πού βρίσκονται σήμερα ἀποθηκευμένα στά ὑπόγεια τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου καί σέ ἄλλους χώρους.

»Ἡ δαπάνη τοῦ νέου μουσείου ἐκτιμᾶται σέ 20 ἑκατ. δρχ. μέ χρόνο ὁλοκληρώσεως τοῦ ἔργου ἕνα ἔτος ἀπό τῆς παραδόσεώς του στήν Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία. Κατ' ἐντολήν τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἡ παράδοση θά γίνη ἐντός 8 μηνῶν.

»5. Θέατρο Διονύσου: Θά ἐκπονηθῆ μελέτη καί θ' ἀρ-

Σημαντικές ἀποφάσεις γιά τή συντήρηση τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως.

χίσουν βάσει αύστηρῶν προδιαγραφῶν οἱ ἐργασίες ὥστε νά ἐξασφαλισθῆ ἡ δυνατότης νά χρησιμοποιῆται τό θέατρο Διονύσου γιά παραστάσεις ἀρχαίας τραγωδίας.

»Τό θέατρο τοῦτο θεωρεῖται ὑψίστης σημασίας ἀπό ἱστορικῆς, ἀρχαιολογικῆς καί ἀρχιτεκτονικῆς πλευρᾶς. Τό γεγονός ὅτι περικλείει ἀλλεπάλληλες οἰκοδομικές φάσεις ἀπό τῆς ἀρχαϊκῆς μέχρι τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθιστοῦν τήν ἐργασία ἰδιαιτέρως δυσχερῆ, διότι πρέπει νά διατηρηθοῦν καί νά ἐξαρθοῦν ὅλα τά ἀξιόλογα λείψανα τῶν διαφόρων περιόδων τοῦ μνημείου, πού χαρακτηρίζεται ὡς ἡ "ἑστία τοῦ ἀρχαίου δράματος".

»Ὑπολογίζεται ὅτι τόν 4ο αἰῶνα τό θέατρο περιελάμβανε θέσεις γιά 17.000 θεατές σέ τρία διαζώματα. Ἤδη ἔχουν διατηρηθῆ καί μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν ὡρισμένες σειρές κερκίδων οἱ ὁποῖες συμπληρωνόμενες θά ἐξυπηρετοῦν περί τούς 3.000 θεατές.

»Γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος ἐνεκρίθη γιά ἐφέτος πίστωση 25 ἑκατ. δραχμῶν.

»Νέο Ἐθνικό Θέατρο

»Ἐπί πλέον ἐλήφθησαν οἱ ἀκόλουθες ὁριστικές ἀποφάσεις γιά ἔργα σέ χώρους ἐκτός τῆς Ἀκροπόλεως:

»1. Ἐθνικό Θέατρο: Θά γίνουν ἐκτεταμένες ἐπισκευές καί ἐργασίες συντηρήσεως τοῦ παλαιοῦ κτιρίου τῆς Ἁγίου Κωνσταντίνου καί θ' ἀνεγερθῆ νέο κτίριο στόν παρακείμενο χῶρο.

»Οἱ ἐπισκευές τοῦ παλαιοῦ κτιρίου ὡς πρός τήν πρόσοψή του θ' ἀκολουθήσουν τά ἀρχικά σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος Σίλλερ. Τό νέο κτίριο θ' ἀνεγερθῆ στό ὑπάρχον οἰκόπεδο μεταξύ τῶν ὁδῶν Μενάνδρου - Σατωβριάνδου καί Κουμουνδούρου καί θά περιλαμβάνη: δευτέρα σκηνή δυναμικότητος 400-450 θεατῶν· νέες ἐγκαταστάσεις τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου μέ θεατρική αἴθουσα· χώρους ἐργαστηρίων μέ πλήρεις τεχνικές ἐγκαταστάσεις καί χώρους διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν.

»Γίνεται ἰδιαίτερη πρόβλεψη γιά τόν πλήρη ἐκσυγχρονισμό τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς σκηνῆς, ὥστε νά ὑπάρχουν οἱ δυνατότητες παρουσιάσεως οἱουδήποτε ἔργου ἀλλά καί ἐναλλασσομένου ρεπερτορίου.

»Ἡ ὁλική δαπάνη ὑπολογίζεται σέ 265 ἑκατ. δραχμές μέ χρόνο ὁλοκληρώσεως 4 ἔτη.

»2. Νέο Κρατικό Θέατρο: Ἐν ὄψει τῆς ἐξελίξεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς ἀναπτύξεως τῶν καλλιτεχνικῶν δραστηριοτήτων ὁ πρωθυπουργός ἀπεφάσισε τήν ἵδρυση νέου Κρατικοῦ Θεάτρου.

»Τό νέο τοῦτο κτίριο μέ ὅλες τίς σύγχρονες ἐγκαταστάσεις δυναμικότητος 1.200-1.400 θέσεων, θά ἐξυπηρετῆ πολλαπλοῦς πολιτιστικούς σκοπούς: Θά μπορῆ νά φιλοξενῆ θέατρο πρόζας, μουσικό θέατρο, ξένους θιάσους καί ἄλλες ποικίλες καλλιτεχνικές ἐκδηλώσεις.

»Γιά τόν ὅλο σχεδιασμό τοῦ ἔργου ἔχει ἤδη ζητηθῆ ἡ γνώμη ξένων εἰδικῶν, ἐνῶ στήν ἐκτέλεση θά χρησιμοποιηθοῦν Ἕλληνες ἀρχιτέκτονες, μηχανικοί καί καλλιτέχνες.

»3. Νέο κτίριο Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης: Τέλος ἀπεφασίσθη ν' ἀνεγερθῆ νέο κτίριο γιά τήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη πού νά μπορῆ ν' ἀνταποκρίνεται στίς σύγχρονες ἀνάγκες σπουδῶν καί θά ἐνσωματώνη τίς τελευταῖες μεθόδους λεξικογραφήσεως, χρησιμοποιήσεως μικροφίλμ, ἐκτυπώσεως ἀντιγράφων κ.λπ.

»Ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐκτιμᾶται σέ 50 ἑκατ. δραχμές.

»Τό παλαιό κτίριο τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τό ὁποῖο ὑπό τίς σημερινές συνθῆκες δέν μπορεῖ πιά νά ἐξυπηρετήση τόν προορισμό του θά διατεθῆ γιά τά βιβλία, τά χειρόγραφα καί λοιπά κειμήλια πού σχετίζονται μέ τήν ἑλληνική ἱστορία καί τήν ἑλληνική πολιτιστική παράδοση.

»Γιά τήν ἀνέγερση ἀμφοτέρων τῶν νέων κτιρίων — τοῦ Κρατικοῦ Θεάτρου καί τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης — προκρίνεται ὡς χῶρος ἡ περιοχή τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τῆς Πρωτευούσης. Ἡ ὁριστική ὅμως ἀπόφαση γιά τόν καθορισμό τῆς τοποθεσίας θά ληφθῆ μετά ἕνα μῆνα, ὁπότε θά ἔχη τερματισθῆ ὁ προκηρυχθείς πανελλήνιος ἀρχιτεκτονικός διαγωνισμός γιά τήν διαμόρφωση τῶν χώρων τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου»[114].

Τήν ἑπομένη, 30 Σεπτεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ σύσκεψη κατά τήν ὁποία ἐξετάστηκαν τά ἐξωραϊστικά καί τά συγκοινωνιακά ἔργα στήν Ἀθήνα, ἐνῶ συζητήθηκε καί ἡ καλύτερη προβολή τῆς πρωτεύουσας ἀπό τουριστικῆς πλευρᾶς. Τό πρόγραμμα τῶν ἀποχετευτικῶν καί ἀθλητικῶν ἔργων στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας θά ἐξεταστεῖ λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στίς 5 Ὀκτωβρίου, σέ νέα σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων.

Τίς κυβερνητικές ἐξαγγελίες γιά τήν Ἀκρόπολη, θά σχολιάσει, τήν 1η Ὀκτωβρίου, ἡ «Καθημερινή»:

Ἔργο μεγάλης πνοῆς καί ὑψίστης ἐθνικῆς σημασίας θά εἶναι τό σύνολο τῶν φροντίδων, τῶν ἐργασιῶν καί τῶν μέτρων γιά τήν διάσωση τοῦ μεγάλου μνημείου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ μέριμνα δέν θά περιορισθῆ ἀποκλειστικά στόν Ἱερό Βράχο, ἀλλά θά περιλάβη, σ' ἕνα ὁλοκληρωμένο σχέδιο, τόν χῶρο πού ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς κληρονομίας τοῦ ἀρχαίου Ἄστεως. Τά ἔργα αὐτά θά ἀποσκοποῦν στήν διάσωση, τήν ἐξυγίανση, τήν διαμόρφωση, τήν ἀποκατάσταση τῶν μνημείων, τήν στέγαση τῶν εὑρημάτων καί γενικώτερα, στήν ἀνάδειξη τῶν θησαυρῶν τῆς τέχνης καί τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Ἡ φροντίδα τῶν Ἑλλήνων γιά τά ἀρχαία μνημεῖα δέν εἶναι ζήτημα τουριστικῆς πολυτέλειας ἢ σκοπιμότητος, οὔτε, ἀκόμη, χρέος ἢ καθῆκον. Εἶναι θέμα ζωτικό, πού σχετίζεται ἄμεσα μέ τήν ὕπαρξη καί τήν πραγματική τους ἐπιβίωση. Εἶναι μέρος τῆς ὑποστάσεώς τους. Καιρός ἦταν νά ἐνδιαφερθοῦμε οὐσιαστικά καί γιά τήν Ἀκρόπολη καί γιά τήν Ἀθήνα, γι' αὐτά τά ἀνεκτίμητα μάρμαρα, πού εἴτε ὡς ναοί, θέατρα, ἀγάλματα, κολόνες ἢ τεῖχη, προσδιορίζουν ἕνα ἀπό τά ὑψηλότερα ἐπιτεύγματα — ἴσως τό κορυφαῖο —στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Στόν χῶρο αὐτόν διαμορφώθηκαν στήν τελειότερη μορφή τους ἡ πολυσύνθετη ἑνότητα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, τῆς πνευματικῆς ἐξάρσεως καί τῆς δημοκρατίας.

Ἡ Ἀθήνα δέν εἶναι μιά τυχαία μεγαλόπολη, μέσα στίς πολλές τοῦ σύγχρονου κόσμου, στήν ὁποία ἔτυχε νά βρίσκωνται καί μερικά «μάρμαρα». Εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν «πό-

λις», πού ὁ κάτοικός της ἦταν «πολίτης» πού μετεῖχε στά κοινά, ἦταν ἐνεργό μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου, ἐξέφραζε τήν γνώμη του στήν Ἀγορά, παρακολουθοῦσε τραγωδίες καί ἀξιολογοῦσε τά ἔργα τῶν γλυπτῶν καί τῶν ἀρχιτεκτόνων πού πλημμύριζαν τήν πόλη του. Αὐτούς τούς ἴδιους ζωντανούς χώρους τῆς ἀρχαίας ἀθηναϊκῆς ζωῆς φιλοδοξεῖ νά διασώση καί νά ἀναδείξη τό μελετημένο καί συστηματικό σχέδιο πού θά ἀρχίση νά πραγματοποιῆται σύντομα.

. . . . . .

Ὁποιαδήποτε δαπάνη ἡ θυσία εἶναι ἐπιβεβλημένη γιά νά διασωθοῦν. Τό ἐνδιαφέρον τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ἡ κρατική φροντίδα θά ἐξασφαλίσουν ὅλες τίς ὑλικές προϋποθέσεις γιά τήν ἄρτια καί συστηματική ἐργασία διασώσεως πού θά εἶναι ἀνάλογη μέ τήν σημασία τῶν μνημείων. Ἡ μέριμνα αὐτή ἀποτελεῖ μιά εὐκαιρία νά ἐξυγιανθῆ ὁλόκληρος ὁ χῶρος ἀπό τήν ταπεινή ἀντίληψη τῆς «τουριστικῆς ἐκμεταλλεύσεως», πνεῦμα πού πρυτάνευε καί ἐξακολουθεῖ νά κυριαρχῆ μέ τήν μορφή τῆς χαμηλῆς εὐκαιριακῆς κερδοσκοπίας. Οἱ γύρω ἀπό τήν Ἀκρόπολη περιοχές ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστα τμήματα τοῦ χώρου, εἴτε διότι περιέχουν ἀρχαιότητες, εἴτε ὡς ἀναγκαῖες προσβάσεις, φυσικός περίγυρος καί κράσπεδα τοῦ συστήματος τῶν μνημείων πού τήν περιβάλλουν.

Ἡ ἑλληνική πολιτιστική κληρονομία δέν εἶναι ἕνα βαρύ φορτίο, ὅπως ἐπιμένουν μερικοί νά τήν θεωροῦν. Οὔτε «τουριστικός μαγνήτης», ὅπως θέλουν ἄλλοι νά τήν βλέπουν. Ἀποτελεῖ οὐσιαστικό στοιχεῖο, ζωντανή καί παροῦσα πραγματικότητα, πνευματική, αἰσθητική καί πολιτική παράδοση, βαθύτατα ριζωμένα στήν σύγχρονη ζωή.

29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Μετά ἀπό διαπραγματεύσεις, στή Βιέννη, ἀναθεωρεῖται ἡ σύμβαση μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί τῆς ἑταιρείας «Στάγιερ» γιά τήν κατασκευή στήν Ἑλλάδα στρατιωτικῶν ὀχημάτων. Τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας εἶχε ἡγηθεῖ ὁ γενικός γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, Γ. Θεοφάνους, καί τῆς αὐστριακῆς ὁ πρέσβης Κ. Σόμπερ. Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει γιά τό θέμα:

«Τό ἐργοστάσιο τῆς Στάγιερ στήν Θεσσαλονίκη θά κατασκευάση 3.500 στρατιωτικά φορτηγά αὐτοκίνητα τύπου Μάρατον 680 Μ καί 680 Μ3, τά ὁποῖα θά παραδίδη στόν ἑλληνικό στρατό, ἐντός 5ετίας, μέ ρυθμό 500 τόν χρόνο. Ἡ παραγγελία αὐτή θά χρηματοδοτηθῆ μέ πιστώσεις τῆς αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ἤ αὐστριακῶν Τραπεζῶν.

»Οἱ πιστώσεις ἀνέρχονται σέ 110 ἑκατ. δολλάρια περίπου καί θά ἔχουν γιά μέν τό 90% τῆς ὅλης παραγγελίας, ἐπιτόκιο 6,7%, τριετῆ περίοδο χάριτος καί θά εἶναι ἐξοφλητέες σέ 14 ἑξαμηνιαῖες δόσεις, γιά δέ τό ὑπόλοιπο 10% τῆς παραγγελίας, πού ἀντιπροσωπεύει τήν προκαταβολή καί πού θά ἔπρεπε νά καταβληθῆ τοῖς μετρητοῖς, ἡ πίστωση θά εἶναι πενταετοῦς διαρκείας μέ ἐπιτόκιο 7,75%.

»Ἡ Στάγιερ ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωση ὅπως ἐντός τῶν τριῶν ἐτῶν κατασκευάση πλήρως στήν Ἑλλάδα τόν κινητῆρα τῶν φορτηγῶν αὐτῶν αὐτοκινήτων ἤ τόν κινητῆρα ἑνός τύπου γεωργικοῦ ἑλκυστῆρα, πρᾶγμα πού θά ἀποτελέση μεγάλη πρόοδο γιά τήν ἑλληνική τεχνολογία. Ἡ ἑλληνική προστιθεμένη ἀξία θά φθάνη κατά τήν παραγωγή τῶν πρώτων 1.400 αὐτοκινήτων στό 35% τῆς ἀξίας τους.

»Τέλος, ἡ Στάγιερ ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωση ὅπως ἐπί 15 χρόνια ἐφοδιάζη τίς ἑλληνικές Ἔνοπλες Δυνάμεις μέ ἀνταλλακτικά καί μέ τιμές μειωμένες ἔναντι τοῦ τιμοκαταλόγου κατά 30%, 35% καί πλέον ἀνάλογα μέ τήν ποσότητα πού παραγγέλλεται.

. . . . . .

»Στά πλαίσια τῶν ἑλληνοαυστριακῶν συνομιλιῶν συνεζητήθη καί τό θέμα τῆς διελεύσεως ἀπό τήν Αὐστρία φορτηγῶν αὐτοκινήτων, πού διακινοῦν πρός τίς ἀγορές τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀγροτικά προϊόντα καί ἔγινε δεκτό τό ἑλληνικό αἴτημα ὅπως δοθοῦν 7.000 νέες ἄδειες διελεύσεως πέραν τῶν ἤδη χορηγηθεισῶν 12.200 γιά τό 1976»[115].

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Στό περιθώριο τῶν ἐργασιῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος συναντᾶται μέ τόν Τοῦρκο ὁμόλογό του, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ. Οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν ὅτι ἀντικείμενο τῶν διμερῶν συνομιλιῶν, πού θά ἐπανάρχιζαν στίς 2 Νοεμβρίου, στή Βέρνη, θά ἦταν ἀποκλειστικά ἡ ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδας.

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ἐνόψει τῆς ἐνάρξεως τῶν λεπτομερῶν διαπραγματεύσεων μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ΕΟΚ δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὁ νόμος 445, «περί ἐκπροσωπήσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας καί ὀργανώσεως τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν ἐν ὄψει τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Κοινοτικοῦ καθεστῶτος».

Μέ τό νέο νόμο, συντελεῖται εὐρεῖα ἀναδιάρθρωση τῆς διοικήσεως, μέ στόχο τήν ἐπιτυχῆ διεξαγωγή τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη. Τά ἀναφερόμενα στίς σχέσεις Ἑλλάδος - ΕΟΚ θέματα ὑπάγονται γενικά στήν ἁρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, τό ὁποῖο καθίσταται ὑπεύθυνο καί γιά τή μέριμνα, λήψη καί ἐφαρμογή, ἀπό ἄλλα ἁρμόδια Ὑπουργεῖα, μέτρων πού σχετίζονται μέ τίς διαπραγματεύσεις Ἑλλάδος - ΕΟΚ, καί μέ τήν προσαρμογή τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί διοικήσεως στό Κοινοτικό καθεστώς. Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ ἐκπροσωπεῖ τή χώρα στίς διαπραγματεύσεις μέ τήν ΕΟΚ, ἐνεργώντας σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ πρωθυπουργοῦ, «ὅστις δύναται κατά πᾶσαν περίπτωσιν νά ἀναλαμβάνη καί αὐτοπροσώπως τήν ἐκπροσώπησιν τῆς χώρας».

Στίς διαπραγματεύσεις αὐτές, πάντως, ἡ Ἑλλάδα μπορεῖ νά ἐκπροσωπηθεῖ καί ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν ἤ ἀπό ἄλλο ἁρμόδιο μέλος τῆς Κυβερνήσεως, μετά ἀπό προηγούμενη συνεννόηση μέ τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ.

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ ἀποκτᾶ τό δικαίωμα νά ὁρίζει εἰδικές ἐπιτροπές διαπραγματεύσεων ἐπί ὑπηρεσιακοῦ ἤ τεχνικοῦ πεδίου, καθώς καί τήν Κεντρική Ἐπιτροπή Διαπραγματεύσεων (ΚΕΔ), ἡ ὁποία ἔχει τήν εὐθύνη τῶν διαβουλεύσεων μέ τήν Κοινότητα, ἀπό κοινοῦ μέ τή Μόνιμη Ἀντιπροσωπεία στήν ΕΟΚ, πού ἐπίσης ὑπάγεται στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ. Μέ τόν ἴδιο νόμο συνιστᾶται στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Σχέσεων μετά τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων καί προβλέπεται ὅτι μέ κοινές ἀποφάσεις τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν μποροῦν νά συγκροτοῦνται ἀνά Ὑπουργεῖο ὑπηρεσίες σχέσεων μέ τήν ΕΟΚ. Οἱ ὑπηρεσίες αὐτές — σύνδεσμοι τῶν καθ' ὕλην ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν Ὑπουργείων τους μέ τή Γενική Διεύθυνση Σχέσεων Ἑλλάδος - ΕΟΚ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ — εἶναι ὑπεύθυνες γιά τή συγκέντρωση τοῦ ἀναγκαίου ὑλικοῦ πού θά χρησιμοποιηθεῖ κατά τίς διαπραγματεύσεις, καθώς καί γιά τίς ἀπαραίτητες μεταρρυθμίσεις μέ στόχο τήν προσαρμογή τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί διοικήσεως στό Κοινοτικό καθεστώς. Ἀκόμη, συνιστᾶται στό Ὑπουργεῖο Γεωργίας θέση ἀναπληρωτῆ γενικοῦ διευθυντῆ, ὁ ὁποῖος καί θά ἐνεργεῖ ὡς εἰδικός σύμβουλος τοῦ ὑπουργοῦ γιά τίς σχέσεις μέ τήν ΕΟΚ.

Ὁ νόμος ὁριζε, ἐπιπλέον, ὅτι μέ ἀποφάσεις τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ἦταν δυνατό νά προσλαμβάνεται μέ σχέση ἰδιωτικοῦ δικαίου καί γιά διετῆ περίοδο εἰδικό ἐπιστημονικό προσωπικό — πού δέν θά ὑπέρβαινε τά πενῆντα πρόσωπα — γιά τήν ἐνίσχυση τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Σχέσεων Ἑλλάδος - ΕΟΚ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, τῆς Μόνιμης Ἀντιπροσωπείας στίς Βρυξέλλες καί τῶν Πρεσβειῶν στίς πρωτεύουσες τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς Κοινότητας. Δινόταν ἐπίσης τό δικαίωμα στόν ὑπουργό Συντονισμοῦ νά ἀναθέτει σέ ἐξειδικευμένα ἱδρύματα ἤ μεμονωμένους ἐπιστήμονες τήν ἐκπόνηση μελετῶν σχετικῶν μέ τίς διαπραγματεύσεις. Προβλεπόταν, τέλος, ἡ συγκρότηση ὁμάδας νομικῶν συμβούλων ἀπαραίτητων γιά τήν ἐπεξεργασία νομικῶν κειμένων.

Προϊστάμενος τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Σχέσεων τῆς Ἑλλάδος μέ τίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ ἦταν μέχρι τό τέλος τοῦ 1976 ὁ Γ. Βάρφης, τόν ὁποῖο διαδέχθηκε ὁ Α. Ἀνδρεόπουλος. Πρόεδρος τῆς ΚΕΔ ἀνέλαβε ὁ Ν. Κυριαζίδης, ὑποδιοικητής τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τόν ὁποῖο διαδέχθηκε τόν Ἰανουάριο τοῦ 1977 ὁ γενικός γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, πρέσβης Β. Θεοδωρόπουλος. Ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας νομικῶν συμβούλων τοποθετήθηκε ὁ καθηγητής τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Δ. Εὐρυγένης. Στό κυβερνητικό ἐπίπεδο, ὑπεύθυνοι ἦταν ὁ Π. Παπαληγούρας καί ὁ Γ. Κοντογεώργης.

2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Δικαιοσύνης καί Δημοσίας Τάξεως, κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται ἡ λήψη μέτρων γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἐγκληματικότητας. Ὁ πρωθυπουργός θά συνεργαστεῖ, γιά τό ἴδιο θέμα, μέ τόν ὑπουργό Δημοσίας Τάξεως καί στίς 2 Νοεμβρίου.

3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀποστέλλει στό νικητή τῶν δυτικογερμανικῶν γενικῶν ἐκλογῶν, καγκελλάριο Χ. Σμίτ, τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Δεχθῆτε παρακαλῶ τά θερμά μου συγχαρητήρια γιά τήν ἐκλογική σας νίκη καί τίς εἰλικρινεῖς εὐχές μου γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου σας. Προσβλέπω μέ ἐμπιστοσύνη στήν συνέχιση τῆς στενῆς συνεργασίας μας».

4-5 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Δημοσιεύεται στή «Βραδυνή» συνέντευξη τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, ὁ ὁποῖος ἀναλύει τούς λόγους γιά τούς ὁποίους — παρά τήν ἔνταξή του στόν εὐρύτερο χῶρο τῆς Ἀριστερᾶς — ὑποστήριξε τόν Κ. Καραμανλῆ:

«Ἐγώ, εἶναι ἀλήθεια, ἔβαλα τό βάρος μου μέ τή μεριά τοῦ Καραμανλῆ. Ἤξερα ὅτι αὐτό θά ξάφνιαζε, θά πλήγωνε, θά ἐξόργιζε. Ὅμως ἔχοντας πάρει ἐνεργητικό μέρος στήν Ἀντίσταση καί ἔχοντας γνωρίσει ἀπό κοντά ὅλους τούς ντόπιους καί διεθνεῖς παράγοντες, κατέληξα στό συμπέρασμα — ἀπό τό 1970, ὅταν βρισκόμουν στόν Ὧρωπό, ἀπ' ὅπου ἔστειλα τό πρῶτο μου γράμμα στόν Καραμανλῆ — ὅτι οἱ νέες ἱστορικές συνθῆκες κάνουν ὄχι μόνο δυνατή, ἀλλά καί ὑποχρεωτική τήν συνεργασία ἀνάμεσα σέ ὅλες τίς πατριωτικές δυνάμεις, πού πιστεύουν εἰλικρινά σάν κύριες βασικές ἀρχές: στήν δημοκρατία, στήν ἐθνική ἀκεραιότητα καί ἀνεξαρτησία καί στήν κοινωνική δικαιοσύνη. Τέτοιες δυνάμεις σήμερα στήν Ἑλλάδα ὑπάρχουν σέ ὅλους τούς πολιτικούς χώρους. Πλήν τῆς ἄκρας δεξιᾶς. Ὑπάρχουν γιά λόγους ἱστορικούς, κοινωνικούς καί ἀκόμη καί οἰκονομικούς. Μπορῶ νά πῶ ὅτι μέσα σ' αὐτόν τόν Ἐθνικό Συμβιβασμό ἤ Ἐθνική Συμμαχία ἔβλεπα τό ἀναγκαῖο ἱστορικό ὄργανο γιά νά πραγματοποιηθῆ ἐπί τέλους στήν χώρα μας ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση...».

Στή συνέχεια, ὁ Μ. Θεοδωράκης ἐπανέλαβε τούς λόγους πού τόν εἶχαν ὠθήσει παλαιότερα νά ἀντιπολιτευθεῖ τόν Κ. Καραμανλῆ, καί συμπλήρωσε:

«Νομίζω ὅτι ἤμουν ἕνας ἀπό τούς τελευταίους Ἕλληνες πού δέχτηκε νά συναντήση στό Παρίσι.

»Ἐκεῖ, παρ' ὅτι εἴμαστε καί οἱ δύο ἐξόριστοι καί παρ' ὅτι ζήτησα καί σάν πρόεδρος τῶ ΠΑΜ νά τόν συναντήσω, ἡ ἀπάντηση ἦταν ἀρνητική.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει, συναντήθηκα γιά πρώτη φορά μέ τόν Καραμανλῆ τό 1973, μετά τό Πολυτεχνεῖο. Καί γιά νά μήν πολυλογῶ, πέρα ἀπό τόν ἱστορικό ρόλο πού ἔβλεπα ἀπό τό 1968 ὅτι θά μποροῦσε νά διαδραματίση γιά νά βγοῦμε μέσα ἀπό τό ἀδιέξοδο τῆς δικτατορίας, τώρα, μετά τίς συναντήσεις μας, διαπίστωσα ὅτι ὁ Καραμανλῆς εἶναι ὁ μεγάλος ἄγνωστος γιά τόν ἑλληνικό λαό. Μέ ἔπεισε ἀπολύτως γιά τήν βαθύτατη εἰλικρίνειά του. Εἶναι πράγματι σπάνιο στά ἑλληνικά πολιτικά ἤθη νά κάνης μέ ἄνθρωπο ντόμπρο πού πιστεύει σέ αὐτά πού λέει.

»Ὅμως ἐκεῖνο πού ἔχει περισσότερη σημασία εἶναι ὅτι ἐπείσθηκα ἀπολύτως ὅτι τό δραμα καί ἡ προοπτική τοῦ Καραμανλῆ βάζει σάν πρῶτο καί κύριο στόχο της τήν δημοκρατική ἐπανάσταση.

»Πράγματι, αὐτή τήν στιγμή πραγματοποιοῦνται τά πρῶτα μεγάλα βήματα πρός τήν δημοκρατική ἐπανάσταση».

4-5 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Κυβερνητική πηγή διαψεύδει πληροφορίες σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες ἐπίκειται ἡ ὑπογραφή ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας γιά τίς βάσεις, ἐνῶ ὑπογραμμίζει ὅτι παρόμοια συμφωνία θά συναφθεῖ μέ τήν Κυβέρνηση πού θά προκύψει μετά τίς ἐπικείμενες προεδρικές ἐκλογές στίς ΗΠΑ.

Ἡ διάψευση τῶν φημῶν αὐτῶν κρίθηκε ἀναγκαία μετά τίς ὀξεῖες δηλώσεις τόσο τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΔΗΚ ὅσο καί τοῦ προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἀπό τούς ὁποίους ὁ πρῶτος ὑπογράμμισε ὅτι ὑπογραφή ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας θά ἐξυπηρετοῦσε στήν οὐσία τά τουρκικά συμφέροντα, ἐφ' ὅσον ἀποτελοῦσε ἕνα εἶδος προϋποθέσεως γιά τήν ἔγκριση ἀπό τό Κογκρέσο τῆς τουρκοαμερικανικῆς συμφωνίας, ἐνῶ ὁ δεύτερος ζήτησε ἀπό τήν Κυβέρνηση νά προκηρύξει δημοψήφισμα γιά τό θέμα τῶν βάσεων.

Τήν ἑπομένη, ἐκδόθηκε ἐκτενέστερη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«Ὁ θόρυβος γιά τίς βάσεις εἶναι καθαρά δημαγωγικός. Καί ἰδού γιατί. Ἀπό τίς πρῶτες ἤδη προγραμματικές δηλώσεις του ὁ πρωθυπουργός εἶχε χαράξει τήν πολιτική ἀναθεωρήσεως τοῦ καθεστῶτος τῶν βάσεων. Καί πέρυσι (16 Ὀκτωβρίου 1975) μέ ἀπόλυτη σαφήνεια διευκρίνισε στήν Βουλή ὅτι: *"Τό θέμα τῶν βάσεων δέν ἐδημιουργήθη ἀπό ἐχθρότητα πρός τήν Ἀμερικήν. Ἀλλά ἀπό τήν ἀνάγκην τῆς ἐναρμονίσεως τοῦ καθεστῶτος τῶν βάσεων πρός τάς συγχρόνους συνθήκας καί τάς ἐθνικάς μας ἀνάγκας. Κατ' ἀκολουθίαν, ἄλλαι μέν βάσεις καταργοῦνται καί ἄλλαι περιορίζονται. Θά διατηρηθοῦν μόνον ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν συγχρόνως καί τά ἀμυντικά μας συμφέροντα. Ἀλλά καί αὐταί θά τεθοῦν ὑπό ἐθνικόν ἔλεγχον"*.

»Τήν γραμμήν αὐτήν ἀπεδέχθησαν ὅλοι ὡς ὀρθήν πολιτικήν. Καί αὐτήν ἐφαρμόζει μέ σταθερότητα ἡ Κυβέρνησις, γιατί πιστεύει ὅτι τοῦτο ἐπιβάλλει τό ἐθνικόν συμφέρον.

»Συνεπῶς, ἡ σχεδόν καθημερινή ἀνακίνηση θέματος βάσεων δέν ἀποβλέπει παρά μόνο στήν δημιουργία ἐντυπώσεων. Καί ὄχι μόνον δέν ὑπηρετεῖ, ἀλλ' ἠμπορεῖ καί νά βλάψη, ὑπό τάς παρούσας συνθήκας, τά ἐθνικά συμφέροντα.

»Τέλος, ὅσον ἀφορᾶ τίς εἰδικώτερες ἀνησυχίες τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΔΗΚ, ἡ Κυβέρνησις ἔχει, ὡς γνωστόν, δηλώσει ὅτι ἡ συμφωνία γιά τίς βάσεις θά ὑποβληθῆ πρός κύρωση στήν Βουλή. Γνωρίζει δέ ὁ κ. Μαῦρος — διότι ἐχρημάτισε ὑπουργός Ἐξωτερικῶν — ὅτι ἡ Βουλή δέν εἶναι ἐκείνη πού διεξάγει τίς διεθνεῖς διαπραγματεύσεις, ἀλλά παντοῦ καί πάντοτε τίς διεξάγει ἡ ὑπεύθυνη Κυβέρνηση».

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ἀπευθύνει στόν Κ. Καραμανλῆ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κύριε πρόεδρε,

»Τά διαδραματιζόμενα τόν τελευταῖο καιρό γεγονότα στόν χῶρο τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς κρατοῦν σέ εὔλογη ἀνησυχία τήν κοινή γνώμη.

»Προσφάτως εἶδαν τό φῶς τῆς δημοσιότητος πληροφορίες περί νέων τρόπων ἐφοδιασμοῦ τῶν τουρκικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων μέ πολεμικόν ὑλικόν, πρᾶγμα πού, ἂν εἶναι ἀληθές, ὑπάρχει κίνδυνος νά ἀνατρέψη τήν ἰσορροπία στό Αἰγαῖο καί νά αὐξήση τήν τουρκική ἀδιαλλαξία καί ἐπιθετικότητα.

»Ἡ ἐξαγγελθεῖσα, ἐξ ἄλλου, ἐπανάληψη τῶν ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν ἐδημιούργησε στό ἐξωτερικό τήν ἐντύπωση ὅτι ὑπάρχει προοπτική οἱ συνομιλίες νά καταλήξουν σέ συμφωνία. Πόσο τοῦτο εἶναι ἀβάσιμο ἀποδεικνύεται καί ἀπό τόν λόγο πού ἐξεφώνησε τήν περασμένη Παρασκευή στήν Τραπεζοῦντα ὁ Τοῦρκος πρωθυπουργός κ. Ντεμιρέλ καί ἀπό τόν λόγο πού ἐξεφώνησε στήν Γενική Συνέλευση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τήν 28ην Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας κ. Τσαγλαγιαγκίλ.

»Ὁ ὑπό τίς συνθῆκες αὐτές καθορισμός ἐπαναλήψεως τῶν ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν, καί μάλιστα γιά τήν 2αν Νοεμβρίου πού εἶναι καί ἡμέρα τῶν ἀμερικανικῶν ἐκλογῶν, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά θέση ἐκτός πολιτικῆς ἐπικαιρότητος τήν ἑλληνοτουρκική κρίση, ἐν ὄψει δῆθεν ἐπικειμένης λύσεως αὐτῆς. Ἀπόδειξη εἶναι ἡ προχθεσινή συζήτηση ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν ὑποψηφίων προέδρων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κ. Φόρντ καί Κάρτερ, τήν ὁποίαν παρηκολούθησαν μέ τά τηλεοπτικά δίκτυα ἄνω τῶν 100 ἑκατομμυρίων Ἀμερικανῶν πολιτῶν. Ἐνῶ ἔθιξαν ὅλα τά προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τόν Κόσμο, ἀπέφυγαν ἐπιμελῶς νά ἀναφερθοῦν στά φλέγοντα προβλήματα τοῦ Αἰγαίου καί τῆς Κύπρου.

»Οἱ κυβερνητικές, ἐξ ἄλλου, ἀνακοινώσεις γιά τήν πορεία τῶν ἑλληνοαμερικανικῶν διαπραγματεύσεων γιά τίς βάσεις ὑπῆρξαν ἀντιφατικές. Ἡ προχθεσινή κυβερνητική ἀνακοίνωση ἐβεβαίωνε ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις κατά τήν οὐσίαν των ἔχουν περαιωθῆ καί ὅτι ὑπολείπονται ὡρισμένες λεπτομέρειες τεχνικῆς φύσεως καί ἡ διατύπωση τοῦ κειμένου. Χθεσινή κυβερνητική δήλωση λέγει ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις συνεχίζονται καί ὅτι ἡ συμφωνία θά ὑπογραφῆ μετά τίς ἀμερικανικές ἐκλογές.

»Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι σημασία δέν ἔχει ὁ χρόνος τῆς

ὑπαγραφῆς, ἀλλά ὁ χρόνος τῆς ἀναλήψεως δεσμεύσεως τῆς χώρας, οἱ χειρισμοί τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, γενόμενοι σέ ἀπόλυτο σκότος, δημιουργοῦν καί σύγχυση καί ἀνησυχία στόν λαό. Ἐπί θεμάτων πού ἀφοροῦν τήν ἐθνική ἀσφάλεια καί ἀκεραιότητα τῆς χώρας εἴμεθα ὑποχρεωμένοι, ἐλλείψει ὑπευθύνου ἐνημερώσεως, νά καταφεύγωμε στούς ραδιοφωνικούς σταθμούς τοῦ ἐξωτερικοῦ καί στίς εἰδήσεις πού δημοσιεύονται στόν ἐγχώριο καί ξένο τύπο.

»Τήν εὐθύνη τῶν ἀποφάσεων γιά τήν ἐξωτερική μας πολιτική ἔχει βεβαίως ἡ Κυβέρνηση. Ἀλλά εἶναι ἀπαράδεκτο καί ἀντίθετο πρός τίς θεμελιώδεις ἀρχές τοῦ πολιτεύματος τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας ἡ ἄσκηση τῆς ἐν γένει πολιτικῆς καί ἰδιαίτερα τῆς ἐξωτερικῆς, νά γίνεται κατά τρόπο μονήρη ἀπό τήν Κυβέρνηση, Βουλή δέ καί λαός νά βρίσκωνται πρό τετελεσμένων γεγονότων, πληροφορούμενοι ἐκ τῶν ὑστέρων τίς δεσμεύσεις πού ἐν ὀνόματί των ἔλαβε ἡ Κυβέρνηση.

»Μέ τίς δηλώσεις μου τῆς 5ης, 6ης καί 10ης Ὀκτωβρίου ἐζήτησα ὅπως ἡ Κυβέρνηση μή ἀναλάβη καμμιά δέσμευση, πρίν ἀκούση τίς ἀπόψεις τῶν Κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως στή Βουλή. Αὐτό εἶναι ἀναφαίρετο δικαίωμά μας, τοῦ ὁποίου ἡ μή ἄσκηση θά ἐπρόδιδε τήν ἀποστολή μας, ἀλλά καί ὑποχρέωση τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία δέν μπορεῖ νά χαράσση πολιτική καί νά δεσμεύη τήν χώρα, χωρίς νά ἔχη τίς ἀπόψεις τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

»Ἐν ὄψει τῶν κρισίμων περιστάσεων, τίς ὁποῖες διέρχεται ἡ χώρα, παρακαλῶ, κ. πρόεδρε, ὅπως ἐνημερώσετε τό ταχύτερον τήν Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία ἐπί τῶν φλεγόντων θεμάτων τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς καί πάντως πρό τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἑλληνοτουρκικῶν συνομιλιῶν.

»Εἶμαι βέβαιος, κ. πρόεδρε, ὅτι ἡ συζήτηση ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς θά διεξαχθῆ στό ἐπιβαλλόμενο μακράν πάσης δημαγωγίας, ὑψηλόν ἐπίπεδον εὐθύνης πού ὑπαγορεύουν οἱ δυσχερεῖς διεθνεῖς περιστάσεις καί ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως θά συμβάλη στήν καλυτέρα ἐξυπηρέτηση τῶν ἐθνικῶν μας συμφερόντων.

»Ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀπαντήσεώς σας δέν θά δώσω στήν δημοσιότητα τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς».

Ὁ πρωθυπουργός ἀπάντησε στίς 13 Ὀκτωβρίου:

«Κύριε πρόεδρε,

»Δέν συμμερίζομαι πλήρως τίς ἀνησυχίες πού διατυπώνετε στήν ἐπιστολή σας· οὔτε νομίζω ὅτι ὅλα ὅσα ἐπικαλεῖσθε τίς στηρίζουν. Βέβαια, ὅπως ἐτόνισα καί πρόσφατα στήν Θεσσαλονίκη, δέν ἔχουμε λόγους νά εἴμαστε αἰσιόδοξοι γιά τήν στάση τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς στόν διάλογο πού ἀρχίζει μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας. Τοῦτο ὅμως δέν σημαίνει ὅτι δέν ὀφείλομε νά προσέλθωμε στόν διάλογο αὐτόν μέ ἐντιμότητα προθέσεων, σοβαρότητα καί ἀποφασιστικότητα. Ἄλλωστε μόνη ἡ ἐξέλιξη τοῦ διαλόγου αὐτοῦ ἠμπορεῖ νά μᾶς παράσχη τίς σωστές ἐνδείξεις γιά τήν διαμόρφωση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων.

»Δέν νομίζω ἐπίσης ὅτι ἔχετε δίκιο, ὅταν συσχετίζετε τίς ἀμερικανικές ἐκλογές μέ τόν ἐπικείμενο ἑλληνοτουρκικό διάλογο, ὁ ὁποῖος ὡδήγησε — ἔστω καί προσωρινά — σέ μιά σχετική ὕφεση. Θά ἦταν παράλογο ἀλλά καί ἐπικίνδυνο νά παρατείνωμε τήν ὀξύτητα, ἀρνούμενοι τόν διάλογο μόνο καί μόνο γιά νά κρατηθῆ τό θέμα στήν διεθνῆ ἐπικαιρότητα.

»Καί σεῖς προσωπικά, κύριε πρόεδρε, ἀλλά καί γενικώτερα ὁ ἑλληνικός λαός εἶναι ἐνήμερος τῆς γραμμῆς πού ἐχάραξε ἡ Κυβέρνησις γιά νά ἀντιμετωπίση τήν κρίση καί νά προστατεύση τά ἐθνικά συμφέροντα, χωρίς νά παρασυρθῆ σέ ἐπικίνδυνους τυχοδιωκτισμούς. Θά μοῦ ἐπιτρέψετε δέ παρεμπιπτόντως νά ἀποκρούσω τό παράπονο πού ἐκφράζετε συχνά, ἀλλά ἄδικα, ὅτι δέν ἐνημερώνεσθε στά θέματα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ἡ Κυβέρνησις ὄχι μόνο οὐδέποτε ἠρνήθη νά σᾶς ἐνημερώση, ἀλλά καί συχνά παίρνει ἡ ἴδια τήν πρωτοβουλία.

»Εἶναι ἐπίσης ἀβάσιμη ἡ παρατήρησις ὅτι οἱ χειρισμοί τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων γίνονται στό σκότος. Ἀφοῦ ἀναγνωρίζετε ὅτι τήν εὐθύνη τῶν ἀποφάσεων γιά τήν ἐξωτερική πολιτική ἔχει ἡ Κυβέρνησις, δέν μπορεῖτε νά μή τῆς ἐμπιστεύεσθε τά περιθώρια πού ἀπαιτοῦν οἱ δύσκολοι χειρισμοί τῶν διεθνῶν διαπραγματεύσεων.

»Εἰδικώτερα ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τῶν βάσεων, ὀφείλω νά σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι τοῦτο δέν τό ἔθεσε ἡ ἀντιπολίτευσις. Τό ἔθεσε πρώτη ἡ Κυβέρνησις μέ τίς προγραμματικές της δηλώσεις τῆς 11ης Δεκεμβρίου 1974, ἐπαγγελθεῖσα τήν ἀναθεώρηση τοῦ καθεστῶτος τῶν βάσεων. Ἐν συνεχείᾳ τήν 16η Ὀκτωβρίου 1976 ἐξέθεσα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τίς ἀρχές ἐπάνω στίς ὁποῖες θά γινόταν ἡ ἀναθεώρηση. Καί συγκεκριμένως ἐδήλωσα ὅτι:

»Γιά τήν ἐναρμόνιση τοῦ καθεστῶτος τῶν βάσεων πρός τάς συγχρόνους συνθήκας καί τάς ἐθνικάς μας ἀνάγκας, ἄλλαι μέν βάσεις καταργοῦνται καί ἄλλαι περιορίζονται. Θά διατηρηθοῦν μόνον ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν συγχρόνως καί τά ἐθνικά μας συμφέροντα. Ἀλλά καί αὐταί θά τεθοῦν ὑπό ἐθνικόν ἔλεγχον.

»Τίς θέσεις αὐτές τῆς Κυβερνήσεως τίς ἐπεδοκίμασε τότε ἡ Βουλή. Σεῖς δέ προσωπικά εἴχατε ὑποστηρίξει ἀνάλογη θέση, ἤδη ἀπό τήν συζήτηση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως. Καί ἐπ' αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν θέσεων διεξάγεται ἡ διαπραγμάτευσις.

»Κατά τήν διάρκειαν τῆς διαπραγματεύσεως γιά τήν ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς πολιτικῆς, ἀνέκυψε τό θέμα τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας. Ἡ Κυβέρνησις, γιά νά ἀποτρέψη τόν κίνδυνο ἀνατροπῆς τοῦ ὑφισταμένου συσχετισμοῦ δυνάμεων, συνῆψε τήν γνωστή συμφωνία - πλαίσιο τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου, ἡ ὁποία, ἐκτός τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων —ὅπως εἶναι ἡ ἀμυντική βοήθεια ἐξ 700 ἑκατομμυρίων δολλαρίων — καθιερώνει καί καλύτερο ἀπό τό ἀρχικῶς προβλεπόμενο καθεστώς γιά τίς βάσεις.

»Συνεπῶς οὔτε μυστήριο, οὔτε συσκότιση ὑπάρχει ἐπί τοῦ θέματος, οὔτε ἀνέκυψε προσφάτως ἔκτακτο γεγονός πού νά δικαιολογῆ ἀνησυχίες.

»Πάντως, ἀνεξαρτήτως αὐτῶν, στήν πρόθεση τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νά ἐνημερώνη, κατά καιρούς, τήν Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία γιά τήν πορεία τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων. Καί τό πράττω προσωπικά ὁ ἴδιος, συνήθως μέ τήν ἔναρξη καί τήν λήξη τῶν βουλευτικῶν συνόδων. Συνεπής πρός τήν ἀρχή αὐτή, προτίθεμαι συντόμως νά ἐνημερῶσω καί πάλι τό Σῶμα»[116].

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται, στό Πολιτικό Γραφεῖο, βουλγαρική κοινοβουλευτική ἀντιπροσωπεία, ὑπό τόν πρόεδρο τῆς Βουλῆς. Ἀμέσως μετά, κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐκπρόσωποι μετέφεραν στόν πρωθυπουργό θερμό προσωπικό μήνυμα τοῦ Τ. Ζίφκωφ. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε στίς ἐξαίρετες δυνατότητες γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῶν διμερῶν σχέσεων καί ὑπογράμμισε ὅτι μεγαλύτερη ἀκόμη σημασία ἀπέδιδε στή φιλία καί τήν ἐμπιστοσύνη μεταξύ τῶν δύο λαῶν ἡ ὁποία μέ τό θετικό κλῖμα πού δημιουργοῦσε, ἄνοιγε τό δρόμο σέ κάθε μορφῆς συνεργασία.

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Σέ ἀποκλειστική του συνέντευξη πρός τήν ἐφημερίδα «Ἐλευθεροτυπία», ὁ Τζ. Κάρτερ, ὑποψήφιος τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος γιά τήν προεδρία τῶν ΗΠΑ, ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἡ διένεξη γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου πρέπει νά ἐπιλυθεῖ σύμφωνα μέ τό Διεθνές Δίκαιο καί μέ βάση τίς ὑφιστάμενες Διεθνεῖς Συνθῆκες· ὅτι δέν θά χορηγηθεῖ στρατιωτική βοήθεια στήν Τουρκία ἄν δέν προηγηθεῖ πρόοδος στήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ· ὅτι τό ἀδιέξοδο στό Κυπριακό πρέπει νά ἀρθεῖ, καί μέ τή βοήθεια τῶν ΗΠΑ, προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἀνεξαρτησία, ἐδαφική ἀκεραιότητα καί κυριαρχία τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας· ὅτι πρέπει νά σταματήσει ὁ ἐποικισμός τῆς Κύπρου καί νά ἐπανέλθουν στίς ἑστίες τους οἱ πρόσφυγες· καί ὅτι προτίθεται νά προσκαλέσει τόν Κ. Καραμανλῆ στίς ΗΠΑ.

Στίς 3 Νοεμβρίου, μετά τήν ἐκλογική του ἐπικράτηση, ὁ Τζ. Κάρτερ, σέ νέα του συνέντευξη στήν ἴδια ἐφημερίδα, θά δηλώσει ὅτι προτίθεται νά τηρήσει τίς προεκλογικές του ὑποσχέσεις. Ὡστόσο, λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στίς 23 Νοεμβρίου, ἀπαντώντας σέ σχετική ἐρώτηση ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Γερουσίας, θά σημειώσει ὅτι δέν μποροῦσε νά ἀνακοινώσει τή θέση του σχετικά μέ τήν ἀμερικανοτουρκική ἀμυντική συμφωνία καί ὅτι οἱ βάσεις στήν Τουρκία ἦταν κρίσιμης σημασίας γιά τίς ΗΠΑ. Εἶπε ἀκόμη ὅτι ἡ διένεξη στό Αἰγαῖο ἦταν τώρα πιθανό νά ἐπιλυθεῖ, ὅτι δέν γνώριζε σέ ποιό βαθμό θά ἦταν ἡ Τουρκία διατεθειμένη νά δεχτεῖ ἐπαναπατρισμό τῶν προσφύγων, ἤ νά ἀποχωρήσει ἀπό κατεχόμενες περιοχές στήν Κύπρο, ἀλλά καί ὅτι ἦταν πρόωρο νά λάβει θέση ἐπί τῶν ἀμερικανοτουρκικῶν διαπραγματεύσεων τή στιγμή ἐκείνη.

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει χαιρετισμό σέ ἐκδήλωση πού διοργανώνει ἡ ΟΝΝΕΔ, γιά τή συμπλήρωση δύο ἐτῶν ἀπό τήν ἵδρυσή της:

«Νέοι τῆς Νέας Δημοκρατίας:

»Τά δύο χρόνια πού γιορτάζετε σήμερα, ἀποτελοῦν σταθμό στήν πορεία τοῦ ἔθνους γιά ἕνα καλύτερο μέλλον. Ἀπό σᾶς θά ἐξαρτηθῆ νά ἀξιοποιήσετε αὔριο ὅλες τίς δυνατότητες πού δημιουργοῦνται σήμερα. Ἤδη ὅμως ἀπό τώρα μπορεῖτε, σεῖς, τό πιό ζωντανό τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, νά καταστήσετε ἀκόμη πιό αἰσιόδοξες τίς προοπτικές του.

» ""Ἀμες δέ γ' ἐσόμεθα πολλῷ κάρονες". Αὐτό πού ὑπόσχονταν οἱ Ἕλληνες νέοι μετά τίς λαμπρές νίκες τῶν πρεσβυτέρων τους, αὐτό πρέπει νά ἔχη κι ἡ σημερινή νέα γενιά γιά ὁδηγό της. Γιατί μοιραίως θά κληθῆ σύντομα ν' ἀναλάβη τίς εὐθύνες της στήν πορεία τοῦ ἔθνους.

»Κάθε γενιά λούεται στήν πεῖρα τῆς προηγουμένης. Φιλοδοξία τῆς Νέας Δημοκρατίας εἶναι νά δώση στήν νέα γενιά καινούργιους προσανατολισμούς, θεμελιωμένους στά διδάγματα τοῦ παρελθόντος, στρεφομένους ὅμως σέ νέους ὁρίζοντες. Ἀλλ' ἡ πορεία πρός τούς νέους ὁρίζοντες δέν γίνεται μέ τήν ἄρνηση πού διακατέχει ἕνα τμῆμα τῆς νεολαίας μας. Γιατί ἡ ἄρνηση δέν ἀποτελεῖ δύναμη· ἀποτελεῖ ἀδυναμία. Ἐκεῖνο πού ἀντιτάσσουν οἱ μηδενισταί στήν κοινωνία τῆς καταναλώσεως δέν εἶναι μιά ἄλλη, καλύτερη κοινωνία, ἀλλ' ἡ ἀγανάκτησή τους. Ἡ ἀγανάκτηση ὅμως δέν ἀποτελεῖ ἰδανικό, οὔτε καί δύναμη δημιουργίας. Δύναμη δημιουργίας, ὅπως διδάσκει ἡ ἱστορία, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη χωρίς πίστη καί ἐνθουσιασμό.

»Σᾶς καλῶ τίς παραπάνω ἀλήθειες νά τίς καταστήσετε συνείδηση ὅλων τῶν νέων. Καί νά παρασκευασθῆτε ψυχικά καί πνευματικά γιά τήν μεγάλη ἀποστολή πού σᾶς περιμένει: νά καταστήσετε τήν Ἑλλάδα ὑπόδειγμα εὐνομουμένης καί εὐημερούσης Πολιτείας».

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται δεκαμελῆ γιουγκοσλαβική κοινοβουλευτική ἀντιπροσωπεία ὑπό τόν

πρόεδρο τῆς 'Ομοσπονδιακῆς 'Εθνοσυνελεύσεως, Κ. Γκλιγκόρωφ, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν 'Ελλάδα. Οἱ Γιουγκοσλάβοι ἀντιπρόσωποι μετέφεραν στόν πρωθυπουργό προσωπικό μήνυμα τοῦ προέδρου Τίτο.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑπουργό 'Εξωτερικῶν τοῦ 'Ιράν, 'Αμπάς 'Αλῆ Καλατμπαρί, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν 'Αθήνα. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στήν 'Ελλάδα, ὁ 'Ιρανός ἐπίσημος ἐξεδήλωσε τό ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεώς του γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς διμεροῦς συνεργασίας στόν τεχνικό τομέα.

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται, στό Λουξεμβοῦργο, παράλληλα μέ τίς ἐργασίες τοῦ Συμβουλίου 'Υπουργῶν τῆς Κοινότητας, ἡ πρώτη 'Υπουργική Σύνοδος τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς 'Ελλάδος στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες. Τή χώρα ἐκπροσωπεῖ ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας.

'Η σύνοδος ἀσχολήθηκε μέ τήν ὀργάνωση τῶν διαπραγματεύσεων. 'Αποφασίστηκε συγκεκριμένα, ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη τῶν διαπραγματεύσεων 'Ελλάδος - ΕΟΚ θά συνερχόταν ἀνά τρίμηνο σέ ὑπουργικό ἐπίπεδο, καί κάθε μῆνα σέ ἐπίπεδο ἀναπληρωτῶν (πρέσβεων - μονίμων ἀντιπροσώπων). Προβλεπόταν, ἐπίσης, ἄν κρινόταν ἀναγκαῖο, ἡ δυνατότητα ἐπιταχύνσεως τοῦ ρυθμοῦ τῶν συναντήσεων. 'Ως τόπος συγκλήσεως τῆς Συνδιασκέψεως ὁρίστηκαν οἱ Βρυξέλλες, μέ τήν ἐξαίρεση τῶν ὑπουργικῶν συναντήσεων, οἱ ὁποῖες κατά τούς μῆνες 'Απρίλιο, 'Ιούνιο καί 'Οκτώβριο θά πραγματοποιοῦνταν στό Λουξεμβοῦργο.

'Η δυναμική, ἐντούτοις, παρουσία τοῦ "Ελληνα ὑπουργοῦ προσέδωσε στήν πρώτη αὐτή σύνοδο εὐρύτερες διαστάσεις. Κατά τίς σχετικές συζητήσεις, ὁ Π. Παπαληγούρας τόνισε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ 'Ελλάδα δέν ἐπιθυμοῦσε νά χαθεῖ οὔτε μιά ἡμέρα στίς διαπραγματεύσεις γιά τήν πλήρη ἔνταξή της στίς Κοινότητες, ἀλλά καί δέν ἐπιθυμοῦσε οὔτε καί νά κερδίσει ἔστω καί μιά ἡμέρα, μέσω τῆς ἀποκρύψεως ὁποιουδήποτε προβλήματος. 'Ακόμη, ζήτησε νά καθιερωθεῖ καί διαδικασία ἐνημερώσεως τῆς 'Ελλάδος ἐπί τῶν πολιτικῶν ζητημάτων πού ἀπασχολοῦσαν τήν Κοινότητα· στό αἴτημα αὐτό, ὁ 'Ολλανδός ὑπουργός 'Εξωτερικῶν καί πρόεδρος τῆς Κοινοτικῆς ἀντιπροσωπείας, Μ. Βάν ντέρ Στούλ, ἀπάντησε ὅτι ἡ ΕΟΚ θά μποροῦσε πράγματι νά ἐνημερώνει τήν ἑλληνική Κυβέρνηση, ἡ ὁποία ὅμως δέν θά εἶχε ἀποφασιστική γνώμη ἐπί τῆς διαμορφώσεως τῆς Κοινοτικῆς πολιτικῆς μέχρι τήν πλήρη ἔνταξη τῆς χώρας.

Τέλος, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ εἶχε καί ἰδιαίτερες συναντήσεις μέ τόν Μ. Βάν ντέρ Στούλ καί μέ τόν πρόεδρο τῆς 'Επιτροπῆς, Φ. - Ξ. 'Ορτολί, μέ τούς ὁποίους ἐξέτασε τρόπους ἐπισπεύσεως τῶν διαδικασιῶν γιά τή σύναψη τοῦ δεύτερου χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου. Στοιχεῖο ἐνδεικτικό τῆς σημαίνουσας παρουσίας τοῦ "Ελληνα διαπραγματευτῆ στήν πρώτη αὐτή 'Υπουργική Σύνοδο, εἶναι τό γεγονός ὅτι εἴκοσι ἀνταποκριτές ἔγκυρων εὐρωπαϊκῶν φύλλων ζήτησαν δηλώσεις τοῦ Π. Παπαληγούρα, ὁ ὁποῖος παραχώρησε καί συνέντευξη στή δυτικογερμανική τηλεόραση.

Μέ τή σύνοδο τοῦ 'Οκτωβρίου 1976, ἄνοιξε ὁ δρόμος γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ἐπίπονων διαπραγματεύσεων στά ἐπιμέρους κρίσιμα θέματα. Γιά τήν ἐξέλιξη τῶν σχετικῶν διαβουλεύσεων ὁ Γ. Κοντογεώργης, ὑπεύθυνος, μαζί μέ τόν Π. Παπαληγούρα, χειριστής τοῦ θέματος, σημείωσε:

«Μέχρι τό τέλος τοῦ 1976 εἶχαν καταργηθῆ ἀπό τήν 'Ελλάδα ὁλοκληρωτικά οἱ δασμοί γιά σειρά βιομηχανικῶν ἀγαθῶν μή παραγομένων στήν χώρα μας, εἶχαν μειωθῆ κατά 44% οἱ δασμοί πού ἴσχυαν στήν 'Ελλάδα κατά τήν 1 Νοεμβρίου 1962 γιά τά ὑπόλοιπα βιομηχανικά ἀγαθά, εἶχαν χαλαρώσει ἀρκετοί ἄμεσοι ἤ ἔμμεσοι περιορισμοί στίς εἰσαγωγές καί εἶχε πραγματοποιηθῆ ἡ πρώτη προσέγγιση τοῦ ἑλληνικοῦ δασμολογίου πρός τό κοινό ἐξωτερικό δασμολόγιο τῆς Κοινότητος.

»'Η Κοινότης ἐξ ἄλλου εἶχε καταργήσει ὁλοκληρωτικά τούς δασμούς καί τούς περιορισμούς γιά τά εἰσαγόμενα στίς χῶρες τῆς Κοινότητος ἑλληνικά βιομηχανικά ἀγαθά.

»Μέ τίς ἀρχικές διαπραγματευτικές θέσεις μας στόν τομέα αὐτό, στήν οὐσία προτείναμε, σέ γενικές γραμμές, τήν συνέχιση, μέ ὡρισμένες προσαρμογές, τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως γιατί ἀπό τήν στάθμιση τῶν τότε οἰκονομικῶν δεδομένων καί προοπτικῶν κρίθηκε ὅτι σέ συνδυασμό μέ τίς πάγιες διατάξεις διασφαλίσεως τῶν Συνθηκῶν, πρόσφερε ἐπαρκῆ προστασία καί περιθώρια χρόνου στήν ἑλληνική βιοτεχνία καί βιομηχανία καί στήν Κυβέρνηση γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ὁμαλῆς προσαρμογῆς στό νέο καθεστώς τῆς 'Εντάξεως, πού στήν πραγματικότητα δέν θά ἦταν οὔτε νέο οὔτε ἄγνωστο γιά τούς ἐνδιαφερομένους, ἀφοῦ ἡ ἐφαρμογή του εἶχε ἀρχίσει ἀπό τήν 1 Νοεμβρίου 1962.

»Πιό συγκεκριμένα προτείναμε:

»1. Τήν συνέχιση τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ρυθμοῦ καταργήσεως ἔναντι τῆς Κοινότητος, τῶν ὑφισταμένων δασμῶν, ὅπως προέβλεπε ἡ Συμφωνία Συνδέσεως, πού κατέληγε προοδευτικά σέ πλήρη δασμολογικό ἀφοπλισμό τήν 1 Νοεμβρίου 1984. 'Εν πάσῃ περιπτώσει ἡ μεταβατική περίοδος θά ἦταν τουλάχιστον πενταετής, ἀπό τήν ἡμέρα τῆς προσχωρήσεως.

»2. Εὐθυγράμμιση τοῦ ἑλληνικοῦ δασμολογίου πρός τό κοινό ἐξωτερικό δασμολόγιο μέσα στήν ἴδια περίοδο.

»3. Διατήρηση γιά τήν 'Ελλάδα, κατά τήν διάρκεια τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τῆς εὐχέρειας πού παρεῖχε ἡ Συμφωνία Συνδέσεως ἐπαναφορᾶς ἤ αὐξήσεως δασμῶν ἔναντι τῆς Κοινότητος, σέ ὕψος μέχρι 20% γιά τήν ὑποστήριξη νέων μεταποιητικῶν δραστηριοτήτων.

»4. Διατήρηση ὡρισμένων ρυθμίσεων σχετικῶν μέ τήν ἀναβολή τῆς εὐθυγραμμίσεως ὡρισμένων ἑλληνικῶν δασμῶν πρός τό Κοινό Ἐξωτερικό Δασμολόγιο ἤ τήν ἀναστολή εἰσπράξεως δασμῶν γιά ὡρισμένες εἰσαγωγές, μεταξύ τῶν ὁποίων καί εἰσαγωγές ἐξοπλισμοῦ κυρίως γιά ἀναπτυξιακούς σκοπούς.

»5. Κατάργηση στά χρονικά πλαίσια τῆς μεταβατικῆς περιόδου τῶν ὑφιστάμενων ποσοτικῶν περιορισμῶν πού ὑπολογίστηκε ὅτι ἐκάλυπταν τότε τό 10% σέ ἀξία, περίπου, τῶν συνολικῶν εἰσαγωγῶν ἀπό τήν ΕΟΚ.

»6. Κατάργηση ἐντός τῆς ἰδίας περιόδου ὅλων τῶν ἐμμέσων περιορισμῶν ἤ μέτρων ἰσοδυνάμου ἀποτελέσματος γιά τίς εἰσαγωγές.

»Τό πρῶτο ἑλληνικό ὑπόμνημα τῶν διαπραγματεύσεων παρουσιάστηκε ἀπό τήν ἑλληνική Ἀντιπροσωπεία κατά τήν πρώτη σύνοδο τῶν Ἀναπληρωτῶν στίς 10 Δεκεμβρίου 1976. Εἶχε κατατεθεῖ ὑπηρεσιακά λίγες ἡμέρες ἐνωρίτερα.

»Ἡ Κοινοτική Ἀντιπροσωπεία προέβη ἐπίσης κατά τήν ἴδια συνάντηση σέ δήλωση γιά τόν ἴδιο τομέα. Μέ τήν δήλωσή της βασικά ἀπέκλεισε, ὡς πρός τίς μεταβατικές ρυθμίσεις, ἀναφορά στίς προβλέψεις τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως, γιατί ἐπέμενε ὅτι οἱ ὑποχρεώσεις ἐκ τῆς Προσχωρήσεως στίς Κοινότητες στηρίζονται ὁλοκληρωτικά σέ νέα νομική βάση, ὅτι δέν μπορεῖ νά θεωρηθοῦν ὡς ἁπλῆ ἐπέκταση τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Ἑλλάδος βάσει τῆς Συνδέσεως καί ὅτι θά ἔπρεπε νά κριθοῦν κατά τήν δική τους ἀξία ὑπό τό πρῖσμα τῶν σημερινῶν οἰκονομικῶν δεδομένων. Ἀπέκλειε ἐπίσης τό ἐνδεχόμενο διατηρήσεως, μετά τήν προσχώρηση, ἀπό τήν Ἑλλάδα τῆς εὐχέρειας τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως νά ἐπαναφέρη ἤ νά ἀναστείλη δασμούς ἤ νά ἀνοίγη δασμολογικές ποσοστώσεις, γιατί πρόκειται γιά ρυθμίσεις, πού εἶναι ἀσυμβίβαστες μέ τήν Συνθήκη τῆς Ρώμης, γιά χώρα μέλος.

»Συμφωνήθηκε ὅτι, ἀφοῦ μελετηθοῦν καί ἀπό τίς δύο πλευρές οἱ διαπραγματευτικές θέσεις καί δοθῆ κάθε χρήσιμο συμπληρωματικό στοιχεῖο, θά συνεχισθῆ ἡ συζήτηση γιά τό κεφάλαιο αὐτό κατά τήν προσεχῆ συνάντηση τῶν Ἀντιπροσωπειῶν.

»Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἔναρξη τῶν διαπραγματεύσεων προσχωρήσεως συνεχίστηκε κανονικά ἡ ἐφαρμογή τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως»[117].

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημερώνει τή Βουλή γιά τήν πορεία τῶν κρίσιμων ἐθνικῶν θεμάτων:

« Λέγεται, καί αὐτό εἶναι ἀληθές, ὅτι γιά νά εἶναι κανείς δίκαιος ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων του θά πρέπη νά μπαίνη πρός στιγμήν στήν θέση τους.

»Νομίζω ὅτι θά ἦτο χρήσιμο γιά τόν πολιτικό διάλογο, ἐάν ἡ ἀντιπολίτευση υἱοθετοῦσε τήν ἁπλῆ αὐτή ἀλήθεια. Εἶμαι βέβαιος, κύριοι συνάδελφοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅτι ἄν σᾶς παρέδιδα τήν ἐξουσία — πού ἀμφιβάλλω ἄν θά τήν ἐδέχεσθε ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας — θά εἴχατε πεισθῆ ὅτι ἡ κριτική τήν ὁποία ἀσκεῖτε ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως εἶναι κατά κανόνα ἄδικος.

»Κύριοι βουλευταί, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐνάρξεως τῆς νέας κοινοβουλευτικῆς συνόδου, ἐθεώρησα καθῆκον μου νά ἐνημερώσω τήν Βουλή καί δι' αὐτῆς τόν ἑλληνικό λαό ἐπί τῆς πορείας τῶν ἐθνικῶν μας ὑποθέσεων.

»Καί θά ἀρχίσω ἀπό τόν ἐξωτερικό τομέα, τά θέματα τοῦ ὁποίου εἶναι καί ἐπίκαιρα καί κρίσιμα. Προηγουμένως, ὅμως, θά ἤθελα νά διατυπώσω ὡρισμένες παρατηρήσεις γιά τόν ἀπαράδεκτο τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἡ ἀντιπολίτευσις πολλάκις ἀσκεῖ τήν κριτική της γιά τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως.

»Ὁμιλῶν πρό καιροῦ στήν αἴθουσα αὐτή, ἔκαμα τήν θλιβερή διαπίστωση ὅτι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες χάνουμε στήν εἰρήνη ὅ,τι κερδίζουμε στόν πόλεμο, γιατί ἀποτυγχάνουμε στήν ἄσκηση τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Καί ἀποτυγχάνουμε, γιατί κατά κανόνα καθιστοῦμε τά ἐθνικά μας θέματα ἀντικείμενο ἐντόνων δημαγωγικῶν ἀνταγωνισμῶν.

»Φοβοῦμαι ὅτι ὡρισμένες ἐκδηλώσεις τόν τελευταῖο καιρό τείνουν νά ἐπιβεβαιώσουν τήν διαπίστωση αὐτή.

»Ἡ ἀντιπολίτευσις, γιά νά φθείρη τήν Κυβέρνηση, δέν διστάζει νά ναρκοθετῆ τήν προσπάθειά της νά δυσχεραίνη τούς χειρισμούς τούς ὁποίους ὀφείλει νά κάνη, γιά νά προστατεύση τά συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἐκμεταλλευομένη πολλάκις τήν ἀδυναμία τῆς Κυβερνήσεως νά ἀποκαλύψη πράγματα τά ὁποῖα θά ἐδικαίωναν μέν τήν πολιτικήν της, ἀλλά θά ἐγίνοντο ὅπλα εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν τῆς χώρας, παγιδεύει τήν Κυβέρνηση μέ προκλήσεις πονηρές καί ἀνεδαφικές προτάσεις.

»Ἕνα μέρος τουλάχιστον τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἡ Ἀριστερά — καί ὅταν λέγω ἡ Ἀριστερά, ἐννοῶ τήν ἀριστεράν τῆς Ἀριστερᾶς· καί ὅταν λέγω τήν ἀριστεράν τῆς Ἀριστερᾶς ἐννοῶ τό Κομμουνιστικόν Κόμμα τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τό ΠΑΣΟΚ — ἀμφισβητοῦν τήν ἐντιμότητα καί τόν πατριωτισμό τῆς Κυβερνήσεως. Καί τήν κατηγοροῦν, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, γιά μειοδοσία καί προδοσία.

»Αὐτές οἱ λέξεις, κύριοι συνάδελφοι, ἡ μειοδοσία καί ἡ προδοσία, χρησιμοποιοῦνται ἐδῶ μονίμως γιά τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς χώρας. Μπορῶ ὅμως νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι οὐδεμία ἀντιπολίτευσις εἰς οὐδεμίαν χώραν χρησιμοποιεῖ ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως αὐτούς τούς χαρακτηρισμούς. Δέν θά ἦτο ἴσως ἀνεπίτρεπτο καί ἀνεπίκαιρο νά ἀναφέρω ὅτι κατ' ἐπανάληψιν κατηγγέλθη ὁ Βενιζέλος ὡς προδότης ὄχι ἀπό τούς ἀντιπάλους του, ἀλλά ἀπό τούς συνεργάτες του. Ὅταν εὑρίσκετο, ὅπως γνωρίζετε, στήν Λωζάννη καί διεπραγματεύετο τάς γνωστάς συνθήκας, ἡ ἐν Ἀθήναις Κυβέρνησις τόν κατήργησε· καί ὁ Πάγκαλος καί ὁ Χατζηκυριάκος τόν κατηγόρησαν ὡς μειοδότη.

»Κύριοι βουλευταί, δέν θά ἤθελα νά κάμω παραλληλισμούς καί συγκρίσεις, οὔτε νά ἀπευθύνω σκληρά ἐρωτήματα πρός τούς χρησιμοποιοῦντας αὐτάς τάς ὕβρεις.

»Θά ἤθελα ὅμως νά τούς ἐρωτήσω, ἐάν πιστεύουν ὅτι ἠμπορεῖ νά ὑπάρξη ἑλληνική Κυβέρνησις, οἱαδήποτε Κυβέρνησις, ἱκανή νά βλάψη ἠθελημένως τήν χώραν, γιά νά ὑπηρετήση τά συμφέροντα τῶν ἐχθρῶν της. Ἐάν δέν πιστεύουν ὅτι τοῦτο εἶναι δυνατόν, τότε μέ ὅσα λέγουν δημαγωγοῦν συκοφαντικῶς. Ἐάν πάλι τά πιστεύουν, τότε ἀποδεικνύουν ὅτι αὐτά πού λέγουν εἶναι ἱκανοί οἱ ἴδιοι νά τά πράξουν.

»Πάντως, ἡ συμπεριφορά αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, δέν ἐξυπηρετεῖ οὔτε τήν δημοκρατίαν, οὔτε τά ἐθνικά μας συμφέροντα, ἀλλ' οὔτε καί τά κόμματα τά ὁποῖα τήν χρησιμοποιοῦν.

»Νομίζω, κύριοι συνάδελφοι, ότι ή άντιπολίτευσις διαπράττει σφάλμα τακτικής. Έπιλέγει μονίμως τά έξωτερικά θέματα γιά νά άσκήση τόν έλεγχό της κατά τής Κυβερνήσεως. Ή Κυβέρνησις όμως όχι μόνον δέν έχει λόγους νά άπολογηθή γιά τήν έξωτερική της πολιτική, άλλά έχει πάντα λόγο νά είναι ύπερήφανος γι' αύτή.

»Ή διεθνής θέσις τής Έλλάδος δέν ήταν ποτέ τόσον ίσχυρά, όσον είναι σήμερα. Στόν χῶρο τόν διεθνή, στόν εύρωπαϊκό χῶρο, στόν χῶρο τής Βαλκανικής έσημειώσαμε θεαματικές έπιτυχίες. Έπιτυχίες πού άναγνωρίζονται άπό όλο τόν κόσμο, έκτός άπό τήν έλληνική άντιπολίτευση.

»Ύπάρχει, βεβαίως, στόν τομέα τῶν έξωτερικῶν μας σχέσεων τό δράμα τής διενέξεώς μας μέ τήν Τουρκία· άλλά, όπως γνωρίζετε, γι' αύτό δέν είναι ύπεύθυνος ή Κυβέρνησίς μου. Τό έκληρονομήσαμε άπό τήν χούντα. Τής άληθειας αύτής έχει όδυνηράν έμπειρίαν καί ό άξιότιμος άρχηγός τής ΕΔΗΚ.

»Τό θέμα είναι, άν τό δράμα πού έκληρονομήσαμε, τό άντιμετωπίζωμε κατά τόν πρέποντα τρόπον. Καί μπορῶ νά βεβαιώσω τήν Βουλή ότι, έάν ληφθοῦν ύπ' όψιν όλα τά δεδομένα τοῦ προβλήματος, ή Κυβέρνησις πράττει ό,τι έπιβάλλεται γιά νά προστατεύση όχι μόνον τά συμφέροντα τής χώρας, άλλά καί τήν άξιοπρέπειά της. Σ' αύτό λοιπόν τό δύσκολο, τό δραματικό πρόβλημα πού έκληρονόμησα άπό τήν δικτατορία θά πρέπη, έάν δέν μπορῆτε νά μέ βοηθήσετε, τουλάχιστον νά μή μέ ύπονομεύετε.

»Καί ήδη μετά τήν παρένθεση αύτή θ' άναφερθῶ στά είδικά, στά συγκεκριμένα, στά πλέον έπίκαιρα θέματα τής πολιτικής μας.

»Τό ίστορικό τής διενέξεώς μας μέ τήν Τουρκία γιά τήν ύφαλοκρηπῖδα τό γνωρίζετε, γιατί κατ' έπανάληψιν έξετέθη στήν αίθουσα αύτή. Έκεῖνο πού προσετέθη τελευταῖα είναι ή κρίσις τήν όποία προεκάλεσεν ή Τουρκία, κατά τήν διάρκεια τοῦ θέρους καί μέ τήν σεισμογραφική ἔρευνα, τήν όποία διεξήγαγε σέ περιοχές τοῦ Αίγαίου, πού ή Έλλάς θεωρεῖ ἰδικές της. Ή ένέργεια αύτή τής Τουρκίας, ύπό τήν μορφή πού έγένετο, είχε περισσότερο τόν χαρακτῆρα τής προκλήσεως καί όλιγώτερο τής προσβολής οὐσιαστικῶν έλληνικῶν συμφερόντων. Ύποστηρίζεται μάλιστα — καί ἴσως ή ἄποψη νά μήν είναι ἀβάσιμη — ὅτι έγένετο, όπως έγένετο, γιά λόγους έσωτερικής καταναλώσεως. Όπως όμως καί ἄν ἔχη τό πρᾶγμα, ή Κυβέρνηση δέν ήτο δυνατόν νά άγνοήση αύτήν τήν τουρκική αύθαιρεσία. Καί άποκλειομένης γιά τήν περίπτωση αύτή τής χρήσεως βίας, ή χώρα μας προσέφυγε, ὡς γνωστόν, στό Συμβούλιον Άσφαλείας, τό όποῖο διέταξε τήν έπανάληψιν τοῦ διαλόγου μέ προοπτική τήν διαδικασία τοῦ Δικαστηρίου τής Χάγης. Ή δέ Χάγη μέ τό έπιχείρημα ότι ή ἔρευνα τοῦ τουρκικοῦ σκάφους δέν προκαλεῖ άνεπανόρθωτη ζημία στά έλληνικά συμφέροντα, άπέρριψε μέν τήν αἴτησή μας γιά τά προσωρινά μέτρα, ἐκράτησε ὅμως ἀνοικτή τήν προσφυγή μας ἐπί τῆς οὐσίας.

»Ή Έλλάς, συμμορφουμένη μέ τήν άπόφαση τοῦ Συμβουλίου Άσφαλείας άλλά καί μέ τήν Σύμβαση τής Γενεύης, πού προβλέπει διαπραγματεύσεις, συνεφώνησε μέ τήν Τουρκία γιά τήν έπανάληψη τοῦ διαλόγου στίς 2 Νοεμβρίου. Ή συνάντηση αύτή θά ἔχη χαρακτῆρα διερευνητικό, γιά νά δοθῆ εύκαιρία νά έκτεθοῦν έκατέρωθεν οί άπόψεις έπί τῆς οὐσίας τῆς διαφορᾶς. Συνεπῶς δέν ύπάρχουν οὔτε δεσμεύσεις, οὔτε σχέδια οἱουδήποτε γιά τήν λύση τῆς διαφορᾶς, ὅπως ἀνεύθυνα καί κατ' ἐπανάληψιν ἐγράφη.

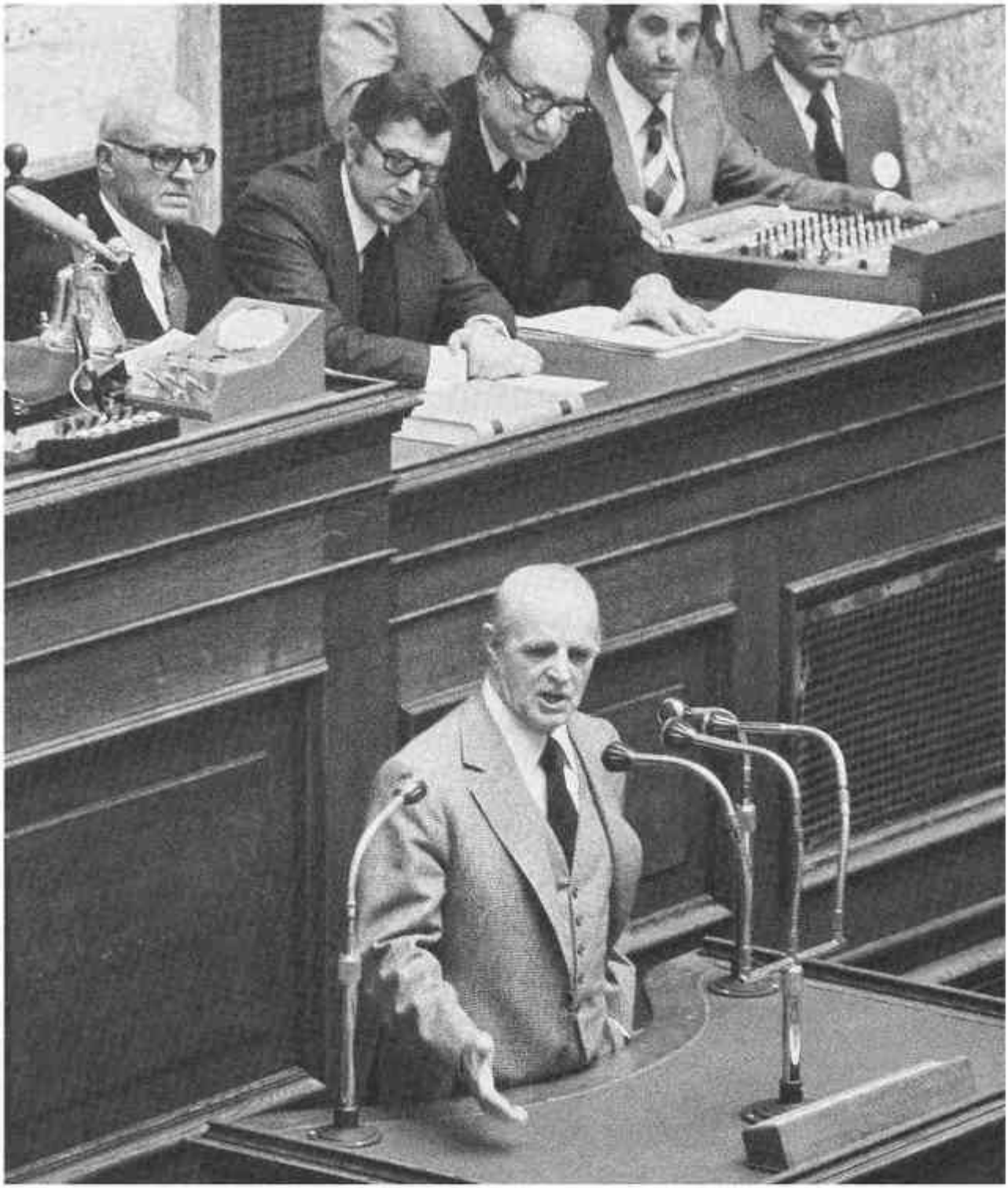
»Άλλά γιά νά ύπάρξη, κύριοι συνάδελφοι, άκριβής έκτίμησις τοῦ προβλήματος, θά ἤθελα νά άναφέρω είς τήν Βουλήν ότι ή διαφορά μας μέ τήν Τουρκία γιά τήν ύφαλοκρηπῖδα δέν άποτελεῖ μοναδικό στόν κόσμο φαινόμενο. Σαράντα τρεῖς χῶρες ἔχουν τό ἴδιο πρόβλημα, ἔχουν μεταξύ τους τίς ἴδιες διαφορές. Εἴκοσι μία ἐξ αὐτῶν ἔλυσαν τίς διαφορές τους μέ διαπραγματεύσεις ἤ μέ διαιτησίες. Καί ἔδωσαν λύσεις άνάλογες μέ τίς εἰδικές συνθῆκες ἑκάστης περιοχῆς. Τέσσερις χῶρες ἔλυσαν τό πρόβλημά τους μέ άποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου τής Χάγης. Καί 18 ἄλλες διεξάγουν — καί τίς διεξάγουν άπό μακροῦ — διαπραγματεύσεις. Πρέπει δέ νά σᾶς εἴπω ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές, λόγῳ τῆς φύσεώς των (δεδομένου ὅτι ἐκτός άπό τίς πραγματικές παρουσιάζουν καί νομικές δυσχέρειες) εἶναι μακρές, διαρκοῦν πολλά ἔτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι ή Ρωσία μέ τήν Νορβηγία, ἔχοντας παρομοία διαφορά ὤξυναν πρός στιγμήν τίς σχέσεις τους. Ἔκαμαν ἀμοιβαίως ἔρευνες σέ ἀμφισβητούμενες περιοχές, μέ ἀμοιβαῖες διαμαρτυρίες. Σέ μιά περίπτωση μάλιστα οἱ Ρῶσοι ἀπέκοψαν τό καλώδιο τοῦ νορβηγικοῦ σκάφους, χωρίς ὅμως νά διακοποῦν οἱ διαπραγματεύσεις πού ἄρχισαν πρό τετραετίας καί συνεχίζονται.

»Τό συμπέρασμα ὅλων αὐτῶν, κύριοι συνάδελφοι, εἶναι ὅτι τό συνηθέστερο μέσον γιά τήν διευθέτηση παρομοίων διαφορῶν εἶναι οἱ διαπραγματεύσεις σέ πρῶτο στάδιο, καί σέ δεύτερο στάδιο ή διαιτησία, δικαστική ἤ πολιτική. Γιατί εἶναι ἀνάγκη νά ὑπάρξη ἡ ἐντύπωση ὅτι χρησιμοποιοῦνται καί ἐξαντλοῦνται ὅλα τά μέσα γιά τήν διευθέτηση τῆς διαφορᾶς.

»Δυστυχῶς ὅμως στήν περίπτωσή μας ή Τουρκία μέ τήν συμπεριφορά της κατέστησε ἀδύνατο ἕνα ἤρεμο καί ἐποικοδομητικό διάλογο, πού θά ἔδιδε λύση εἰρηνική στήν διαφορά μας. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι θά ἐπιδείξη μεγαλυτέρα κατανόηση στό μέλλον, ἀνεπηρέαστη άπό τά ἐσωτερικά της προβλήματα. Διότι ἀποφεύγει ἤ δυσκολεύεται νά συζητήση λογικά μαζί μας, γιατί ἔχει ἐσωτερικές δυσκολίες. Πάντως ή Έλλάς θά προσέλθη στόν διάλογο αὐτό μέ καλή πίστη, ἐπιζητοῦσα μίαν ἔντιμη καί δικαία λύση τῆς διαφορᾶς μας. Καί ἐπειδή διατυπώνεται ἡ ὑπόνοια ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση εἶναι ἐνδεχομένως διατεθειμένη — γιά πολλούς μάλιστα καί ἀποφασισμένη — νά κάνη παραχωρήσεις πρός τούς Τούρκους, ἐπιθυμῶ νά βεβαιώσω τήν Βουλή ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶναι ἀποφασισμένη, ἀλλά καί ἱκανή νά προστατεύση τά δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ὁπωσδήποτε, καί δι' ὅλων τῶν μέσων.

»Καί πρέπει νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι γιά τήν περίπτωση αὐτή, ἡ χώρα εἶναι ἐπαρκῶς παρασκευασμένη.

»Καί ἐπειδή ἐπίσης διατυπώνεται κάποια ἐπιφύλαξη ὡς πρός τήν σκοπιμότητα τοῦ ἐπικειμένου διαλόγου, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά πῶ πρός ἐκείνους οἱ ὁποῖοι διατυπώνουν αὐτήν τήν ἐπιφύλαξη, ὅτι γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφόρων διενέξεων ὑπάρχουν τρεῖς τρόποι: ἡ διαπραγμάτευση, ἡ διαιτησία καί ὁ πόλεμος. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση πρίν φθάση στόν πόλεμο, πού θά εἶναι συμφορά γιά ἀμφοτέρους τούς λαούς, ἔχει ὑποχρέωση ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπέναντι τῆς ἱστορίας, νά ἐξαντλήση ὅλες τίς εἰρηνικές διαδικασίες.

Ἀνάλυση ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

»Ἡ ἰδία περίπου, κύριοι συνάδελφοι, ὑπῆρξε ἡ ἐξέλιξη καὶ τοῦ διαλόγου γιὰ τὴν λύση τοῦ δράματος τῆς Κύπρου.

»Οἱ Τουρκοκύπριοι, ἀρνούμενοι νὰ κάνουν συγκεκριμένας προτάσεις, κατέστησαν σχεδὸν ἀδύνατο τὸν διάλογο. Καὶ ἡ κυπριακὴ Κυβέρνησις κατόπιν αὐτοῦ — μὲ σύμφωνο γνώμη τῆς Ἑλληνικῆς — προσέφυγε ἤδη καὶ πάλιν στὴν Γενικὴ Συνέλευση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

»Ἡ προσφυγή της πρόκειται νὰ συζητηθῆ προσεχῶς. Καὶ ὑπάρχουν γιὰ τὴν συζήτηση αὐτὴ προβλέψεις εὐοίωνοι, προβλέψεις αἰσιόδοξοι. Ὄχι βέβαια διότι ἡ ἀπόφασις τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν θὰ δώση λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα. Ἔχομεν δυστυχῶς πεῖρα, κύριοι συνάδελφοι — καὶ παλαιὰ καὶ πρόσφατη καὶ ἑλληνικὴ καὶ διεθνῆ — τοῦ ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν Διεθνῶν Ὀργανισμῶν ἐφ' ὅσον δὲν συνοδεύονται ἀπὸ κυρώσεις, δὲν δίδουν τὸ ἐπιδιωκόμενο ἀποτέλεσμα. Ὡστόσο ἐνισχύουν τὴν θέσιν τοῦ ἀδικουμένου, ἠθικὰ καὶ πολιτικά.

»Ὁτιδήποτε ὅμως καὶ ἂν συμβῆ, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐξακολουθήση νὰ παρέχη τὴν ἠθική, τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν οἰκονομικὴ συμπαράστασή της στὴν Κύπρο, μέχρι τῆς πλήρους δικαιώσεώς της.

»Καὶ ἔρχομαι τώρα, κύριοι συνάδελφοι, στὸ περίφημο θέμα τῶν βάσεων. Καὶ λέγω περίφημον, γιατὶ ἐνῶ εἶναι ἁπλό, τὸ κατέστησε πολύπλοκο ἡ δημαγωγία τῆς Ἀριστερᾶς.

»Γιὰ νὰ γνωρίζωμεν ὅμως περὶ τίνος ὁμιλοῦμε, θὰ ἤθελα παρεμπιπτόντως νὰ κάμω ὡρισμένες διευκρινίσεις ἐπὶ τοῦ θέματος. Τὶς βάσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες γίνεται λόγος, δὲν τὶς δεχθήκαμε καὶ δὲν τὶς διατηροῦμε, γιατὶ τὸ θέλουν οἱ Ἀμερικανοί. Ἐὰν εἶχε ἔτσι τὸ θέμα, θὰ ἠδυνάμεθα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ τὶς ἀπομακρύνωμε.

»Τὶς βάσεις τὶς ἐδέχθημεν, γιατὶ πιστεύομεν ὅτι ἐξυπηρετοῦν καὶ τὰ ἐθνικὰ μας συμφέροντα. Καὶ δὲν ἐπιδιώκομεν τὴν ἀναθεώρηση ἀπὸ ἐχθρότητα πρὸς τὴν Ἀμερικήν — τὴν ὁποίαν θεωροῦμε φίλην καὶ σύμμαχον χώρα — ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ προσαρμόσωμε τὸ καθεστὼς τῶν βάσεων στὶς σημερινὲς συνθῆκες καὶ πρὸ παντὸς στὶς ἐθνικές μας ἀνάγκες. Οὔτε εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις αὐτὲς — ἢ ὁποιεσδήποτε ἄλλες ἐπὶ οἱουδήποτε θέματος — διεξάγονται ὑπὸ πίεσιν. Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐπιθυμῶ νὰ βεβαιώσω τὴν Βουλὴ ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε δι' οἱονδήποτε θέμα ἤσκησε πίεσιν ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεώς μου.

»Γιατί, κύριοι συνάδελφοι — καὶ παρακαλῶ νὰ τὸ πιστεύσετε αὐτό — ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ κάμω κάτι ὑπὸ πίεσιν τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς γιὰ τὴν χώρα, θὰ προτιμοῦσα ὄχι νὰ παραιτηθῶ, ἀλλὰ νὰ ἀποσυρθῶ τῆς πολιτικῆς. Καὶ γνωρίζετε καλῶς ὅτι αὐτὸ μοῦ εἶναι εὐκολώτερο νὰ τὸ πράξω, παρὰ νὰ τὸ πῶ.

»Τούτων δοθέντων, δὲν ἀντιλαμβάνομαι γιατὶ ἐγείρεται κάθε τόσο θόρυβος ὠργανωμένος γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέμα τῶν βάσεων. Τὸ θέμα αὐτὸ δὲν τὸ ἤγειρε ἡ ἀντιπολίτευσις, ἡ ὁποία ὀψίμως ἐκδηλώνει τὶς ἀνησυχίες της· τὸ θέμα τὸ ἤγειρε πρώτη ἡ Κυβέρνησις μὲ τὶς προγραμματικές της δηλώσεις· καὶ συνεζητήθη διὰ μακρῶν τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον στὴν Βουλή. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι, συνεπῶς, γιατὶ τὴν στιγμὴ αὐτὴ ὑπάρχει ὑποτροπὴ αὐτοῦ τοῦ θορύβου.

»Ἡ Κυβέρνησις καθώρισε τὶς ἐν συνεχείᾳ βασικὲς γραμμές, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ ἐπραγματοποιεῖτο αὐτὴ ἡ ἀναθεώρησις. Καὶ οἱ γραμμὲς αὐτὲς ἦσαν: Γιὰ τὴν ἐναρμόνιση τοῦ καθεστῶτος τῶν βάσεων πρὸς τὶς σύγχρονες συνθῆκες καὶ τὶς ἐθνικὲς ἀνάγκες, ἄλλες βάσεις καταργοῦνται καὶ ἄλλες περιορίζονται. Θὰ διατηρηθοῦν μόνο ἐκεῖνες ποὺ ἐξυπηρετοῦν καὶ τὰ ἐθνικά μας συμφέροντα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὲς θὰ τεθοῦν ὑπὸ ἐθνικὸν ἔλεγχον. Καὶ νομίζω ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ πολιτικὴ αὐτὴ υἱοθετήθη ἀπὸ τὴν Βουλὴ καὶ ἀπὸ ὑμᾶς προσωπικῶς, νομίζω, κ. ἀρχηγὲ τῆς ΕΔΗΚ.

»Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τῶν ἀρχῶν διεξήγετο διαπραγμάτευσις ὁπότε ἀνέκυψε τὸ θέμα τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας. Ἡ Κυβέρνησις γιὰ νὰ ἀποτρέψη τὸν κίνδυνο τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἰσορροπίας δυνάμεων — τὴν ὁποία ἡ Ἑλλὰς ἐπέτυχε μὲ βαρυτάτας θυσίας — τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, συνῆψε τὴν γνωστὴ συμφωνία - πλαίσιον τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου· τὴν συμφωνία αὐτὴ ἐχαρακτήρισα τότε ὡς ἐθνικὴ ἐπιτυχία. Καὶ τοῦτο διότι χωρὶς αὐτὴ καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι θὰ προωθεῖτο ἡ ἀμερικανοτουρκικὴ συμφωνία, θὰ εὑρισκώμεθα σὲ πολὺ δυσχερῆ θέση.

»Καὶ θὰ εἶχαν ἀποβῆ μάταιες ὅλες οἱ θυσίες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὶς ὁποῖες ὑπεβλήθη γιὰ νὰ ἐπιτύχη αὐτὸ τὸν συσχετισμό, αὐτὴ τὴν ἰσορροπία δυνάμεων.

»Ἡ συμφωνία - πλαίσιο πέραν τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων της (ὅτι ἀπέτρεπε τὸν κίνδυνο τῆς ἀνατροπῆς τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων καὶ ἐξησφάλιζε διὰ τὴν χώραν τὴν παροχὴ ἀμυντικῆς βοηθείας 700.000.000 δολλαρίων), καθιέρωνε καὶ καθεστὼς γιὰ τὶς βάσεις πολὺ καλύτερο, πολὺ εὐνοϊκώτερο ἀπὸ τὸ ἀρχικῶς προβλεπόμενο.

»Καὶ ἰδοὺ οἱ βασικὲς ἀρχὲς ἐπὶ τῶν ὁποίων διεξάγεται διαπραγμάτευσις γιὰ τὴν διαμόρφωση τῆς νέας συμφωνίας, ἡ ὁποία καταργεῖ 40 περίπου συμφωνίες τοῦ παρελθόντος, τὶς ὁποῖες, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἠνέχθη καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου. Ἤδη — ἐπαναλαμβάνω — τὸ χαῶδες, τὸ ἀνεξέλεγκτο αὐτὸ καθεστὼς διὰ τῆς νέας συμφωνίας τίθεται ὑπὸ ἔλεγχο. Καὶ ἰδοὺ οἱ γενικὲς ἀρχὲς τοῦ νέου αὐτοῦ καθεστῶτος:

»Πρῶτον, καταργοῦνται 40 περίπου ἐπαχθεῖς συμφωνίες καὶ καταρτίζεται μία συμφωνία ἀμυντικῆς συνεργασίας μὲ τὰ παραρτήματά της.

»Δεύτερον, καταργοῦνται οἱ ἐγκαταστάσεις Τατοΐου καὶ Ἐλευσῖνος.

»Τρίτον, οἱ ἀπομένουσες τέσσαρες ἐγκαταστάσεις δὲν εἶναι πλέον ἀμερικανικές. Εἶναι ἑλληνικές, ὑπὸ Ἕλληνα διοικητὴ καὶ παρέχονται εἰς αὐτὲς ἁπλῶς εὐκολίες (Facilities, ὅπως λέγουν) στοὺς Ἀμερικανούς.

»Τέταρτον, οἱ ἐγκαταστάσεις αὐτὲς δὲν ἔχουν πυρηνικὰ ὅπλα καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις χωρὶς τὴν ἄδεια τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Πέμπτον, οἱ ἑλληνικὲς ἀρχὲς δύνανται νὰ ἐλέγχουν τὶς ἀμερικανικὲς εὐκολίες ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ νὰ διακόπτουν τὴν λειτουργία τους σὲ περίπτωση παραβιάσεως τῆς συμφωνίας.

»Ἕκτον, ἡ Ἑλλὰς κάμει χρῆσιν τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν γιὰ τὶς ἐθνικὲς ἀνάγκες. Συμμετέχει σὲ κοινὰ προγράμματα πληροφοριῶν καθὼς καὶ στὸ προσωπικὸ αὐτῶν μέχρι 50%.

»Ἕβδομον, καταργεῖται ἡ προνομιακὴ ἑτεροδικία καὶ ἐφαρμόζονται γιὰ τὸ ἀμερικανικὸ προσωπικὸ τὰ ἰσχύοντα

εἰς ὅλας τάς χώρας τοῦ ΝΑΤΟ.

»Ὄγδοον, ἡ ἰσχύς τῆς συμφωνίας αὐτῆς εἶναι τετραετής, κατά τήν διάρκεια τῆς ὁποίας θά χορηγηθῆ στήν Ἑλλάδα ἀμυντική βοήθεια 700.000.000 δολλαρίων.

»Ἀπομένουν ἤδη ὡρισμένα δευτερεύοντα θέματα πρός συζήτησιν γιά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς νέας ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας. Οἱ βασικές ὅμως κατευθυντήριες ἀρχές τῆς ὑπό διαπραγμάτευσιν συμφωνίας εἶναι αὐτές τίς ὁποῖες ἀνέφερα.

»Νομίζω, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ὅσα σᾶς ἐξέθεσα θά πρέπη νά θεωρηθοῦν ἀπολύτως ἱκανοποιητικά ἀπό ὅλους, ἐκτός ἐκείνων βέβαια πού — καί αὐτό εἶναι μία πολιτική —εἶναι ὑπέρ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν βάσεων ἀπό τήν χώρα μας. Καί νομίζω ὅτι μεταξύ ἐκείνων πού δέν ὑποστηρίζουν τήν ὁλοσχερῆ κατάργηση τῶν βάσεων, ὑπό τό καθεστώς πού διαμορφώνεται, εἶναι καί ἡ ἀξιωματική ἀντιπολίτευσις. Ἡ ΕΔΗΚ οὐδέποτε ὑπεστήριξε μέ ἐπιμονή ὅτι θά πρέπη νά διαμορφωθῆ καθεστώς πού νά ἀνταποκρίνεται στήν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία, στήν ἐθνική μας ἀξιοπρέπεια καί στά ἐθνικά μας ἰδεώδη. Καί αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐπιτυγχάνει ἡ Κυβέρνησις μέ τήν ὑπό διαπραγμάτευση συμφωνία.

»Παρακολούθημα, ὡς γνωστόν, τῆς συμφωνίας θά εἶναι ἡ ἀπό τῆς 10ης Ἀπριλίου ἐπιστολή τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν διά τῆς ὁποίας ἡ Ἀμερική δηλοῖ ὅτι θά ἀντιταχθῆ ἐνεργῶς καί ἀνεπιφυλάκτως σέ κάθε προσπάθεια στρατιωτικῆς ἐπιλύσεως τῶν διενέξεων περί τό Αἰγαῖον.

»Ἰδού λοιπόν, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι γύρω ἀπό τό θέμα τῶν βάσεων δέν ὑπάρχουν οὔτε μυστήρια, οὔτε ἀνομολόγητοι δεσμεύσεις. Ἐάν ὑπάρχουν δεσμεύσεις, ὑπάρχουν γιά τήν Ἀμερική καί ὄχι γιά τήν Ἑλλάδα.

»Διότι, ἐάν ἡ Κυβέρνησίς μου ἐπίστευεν ὅτι οἱ βάσεις αὐτές δέν ἐξυπηρετοῦν γενικώτερα συμφέροντα τοῦ ἔθνους, δέν θά εἶχε δυσκολία νά υἱοθετήση τήν πολιτική τῆς ἀπομακρύνσεώς των. Ἐπειδή ὅμως δέχεται ὅτι συμβάλλουν στήν ἀμυντική κάλυψη τῆς Ἑλλάδος, ἔκαμε ὅ,τι καλύτερο ἠμποροῦσε, γιά νά διαμορφώση τό καθεστώς ἐκεῖνο πού —ἐπαναλαμβάνω — ἀνταποκρίνεται στήν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία, στήν ἐθνική μας ἀξιοπιστία καί στά ἐθνικά μας συμφέροντα.

»Κ. Μπαντουβᾶς: Εἰς τήν Κρήτην, κύριε πρόεδρε, αὐτά ἔχουν ἀπαλλοτριωθῆ.

»Κύριε συνάδελφε, εἶπα καί παλαιότερα κάτι τό ὁποῖον θά ἐπαναλάβω, διότι εἶσθε νέος. Δέν πρέπει νά ἐπιδιώκεται μέ οἱαδήποτε μέσα ἡ δημοσιότης. Ἡ δημοσιότης κατά 10% ὠφελεῖ καί κατά 90% βλάπτει, ὅταν δέν ξέρη κανείς νά κάνη καλήν χρῆσιν αὐτῆς. Καί ἔχω τόν φόβον ὅτι ἐπιμόνως ἐπιδιώκετε τήν δημοσιότητα. Καί εἶχα τήν ὑποχρέωσιν σάν πρεσβύτερος ὁμιλῶν πρός νεώτερον νά σᾶς κάνω αὐτήν τήν παρατήρηση. Γνωρίζετε ὅτι στήν Κρήτη οἱ βάσεις, ὅπως εἶπα, δέν ἔχουν πυρηνικά ὅπλα, οὔτε ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιηθοῦν γιά πολεμικές ἐπιχειρήσεις.

»Κύριοι συνάδελφοι, ἀνεξαρτήτως ὅλων αὐτῶν ἐπί τῶν ὁποίων ἡ ἀντιπολίτευσις δέν συμφωνεῖ, γιά νά κατασιγάσω τίς ἀνησυχίες της — γιά τήν εἰλικρίνεια τῶν ὁποίων ἀμφιβάλλω — θά τήν πληροφορήσω ὅτι:

»Πρῶτον, ἐφροντίσαμε ἡ διάρκεια αὐτῶν τῶν συμφωνιῶν νά εἶναι τετραετής, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι ἄν ποτέ ἔλθετε στήν ἐξουσία, δύνασθε νά τήν ἀναθεωρήσετε, δύνασθε παντελῶς νά τήν καταργήσετε.

»Δεύτερον, ἡ ἐπανάληψις τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ὁλοκλήρωσή της θά γίνη μετά τίς ἀμερικανικές ἐκλογές, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι θά ἔχωμεν δεδομένη τήν πολιτική τῆς νέας Κυβερνήσεως, ἐάν ἀλλάξη ἡ Κυβέρνησις στήν Ἀμερική.

»Καί τρίτον, ἡ συμφωνία αὐτή θά ἔλθη πρός κύρωσιν στήν Βουλή. Καί θεωρῶ ἀπαράδεκτο τόν διατυπούμενο κατά καιρούς ὑπαινιγμό ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἤ μᾶλλον ἡ Βουλή καί πιό συγκεκριμένα ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς, δέν ἐγγυᾶται τήν προστασία τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

»Εἶμαι ὑποχρεωμένος γιά μιά ἄλλη, ἀλλά καί τελευταία φορά νά ὑπενθυμίσω στήν Βουλή καί ἰδίως στήν ἀντιπολίτευση τήν βασική ἀρχή τῆς δημοκρατίας — τήν ἀρχή τῆς πλειοψηφίας. Εἶναι δέ, κύριοι συνάδελφοι, ὄχι μόνον ἀντικοινοβουλευτικό, ὄχι μόνον ἀντιδημοκρατικό, ἀλλά εἶναι καί ὑβριστικό νά διατυποῦται ἡ ὑπόνοια ὅτι ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς δέν ἔχει ἐπαρκῆ ἐθνική εὐαισθησία· ὅτι ὅλοι οἱ συνάδελφοι, οἱ ὁποῖοι ἀπαρτίζουν τήν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς καί οἱ ὁποῖοι ἐκροσωποῦν τήν μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι τόσον ἀσυνείδητοι, ὥστε νά συμπράττουν μέ τήν ἀσυνείδητη Κυβέρνηση τῆς χώρας, γιά νά προδώσουν τά συμφέροντά της. Αὐτό εἶναι κάτι τό ὁποῖον δέν ἐπιτρέπω, δέν ἀνέχομαι νά ἐπαναληφθῆ.

»Κύριοι βουλευταί, ὁμιλῶν περί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας, δέν ἠμπορῶ νά μή ἐπισημάνω καί πάλιν — καί τό κάνω αὐτό, πιστεύσατέ με, ὄχι διότι ἐπιθυμῶ νά ἔχω ἀντιδικία μέ οἱονδήποτε, ἀλλά διότι ἐκ τῆς θέσεώς μου νομίζω ὅτι ἔχω καθῆκον νά διαφωτίζω καί ἐγώ τόν ἑλληνικό λαό — τήν προσπάθεια πού καταβάλλει ἡ Ἀριστερά, ἡ ἀριστερά τῆς Ἀριστερᾶς, νά δημιουργήση στήν χώρα μας πνεῦμα ἀντιδυτικό. Προσπαθεῖ συνεχῶς μέ χονδροειδεῖς ἀνακρίβειες καί πολλάκις μέ συκοφαντίες νά προκαλέση τήν δυσπιστία τοῦ λαοῦ μας πρός τούς λαούς τῆς Δύσεως. Ἀποδίδει δέ ὅ,τι κακό συμβαίνει σ' αὐτό τόν τόπο (κακό πού πολλές φορές εἶναι συνέπεια ἰδικῶν μας σφαλμάτων), ἀποδίδει ἀκόμη καί καιρικές μεταβολές στίς χῶρες τῆς Δύσεως. Ἔχω πολλές φορές τήν ἐντύπωση, ὅταν ἀκούω ἤ διαβάζω αὐτές τίς ἀπόψεις, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τίς ὑποστηρίζουν, μέ τόν τρόπον πού τίς ὑποστηρίζουν, δείχνουν ἀσέβεια πρός τήν νοημοσύνη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἡ Ἀριστερά ἐξεγείρει τούς πολίτας καί τούς ἐξωθεῖ σέ ἐχθρικές, συχνά βίαιες ἐκδηλώσεις ἐναντίον φίλων καί συμμάχων χωρῶν, μέ ἀποτέλεσμα νά διαταράσση τίς ἐξωτερικές μας σχέσεις καί νά βλάπτη τά συμφέροντα τῆς χώρας. Καί τό χειρότερο εἶναι ὅτι στήν προσπάθειά της αὐτή εὑρίσκει ἀφελεῖς συνοδοιπόρους, πού νομίζουν ὅτι γιά νά ἐμφανίζωνται προοδευτικοί εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ὑβρίζουν τούς Ἀμερικανούς καί τούς Εὐρωπαίους.

»Εἶμαι ὑποχρεωμένος, κύριοι βουλευταί, γιά νά προστατεύσω τόν λαό ἀπό τήν διαβρωτικήν αὐτή προσπάθεια, νά τόν πληροφορήσω ὅτι: Ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἑλλάδος ἀπό τόν κόσμο τόν Δυτικό θά εἶναι ὀλέθρια διά τήν χώραν μας. Πρῶτον, γιατί θά κλείση τόν δρόμο γιά τήν ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, ἡ ὁποία, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐτόνισα, διανοίγει μεγάλες, εὐρύτατες προοπτικές γιά τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας.

»Χωρίς νά θέλω νά ἐνοχλήσω τόν ἀρχηγόν τοῦ ΠΑ-

ΣΟΚ θά ἤθελα νά τοῦ ὑπομνήσω ὅτι τίς ἀπόψεις αὐτές, ὅτι ἡ ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινή Ἀγορά θά εἶναι ἡ σωτηρία γιά τό ἔθνος κατ' ἐπανάληψιν καί προφορικῶς καί ἐγγράφως τίς ὑπεστήριξε.

»Α. Παπανδρέου. Ἐγώ;

»Κ. Καραμανλῆς. Σεῖς.

»Μή γελᾶτε, κύριοι· ἀσφαλῶς ὁ καθένας ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναθεωρῆ τίς θέσεις καί τίς ἀπόψεις του. Παράλληλα ὅμως μέ αὐτό τό δικαίωμα ἔχει τήν ὑποχρέωση νά ἐξηγῆ τίς μεταβολές.

»Λέγω λοιπόν ὅτι πρῶτον, θά μᾶς κλείση τόν δρόμο γιά τήν ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Δεύτερον, θά ὁδηγήση τήν Ἑλλάδα σέ ἀπομόνωση, μέ ἀποτέλεσμα νά περιορίση τήν ἀμυντική της ἱκανότητα.

»Καί, τρίτον καί σπουδαιότερον, ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἑλλάδος ἀπό τόν Δυτικό κόσμο θά πολλαπλασιάση — καί τό καταλαβαίνετε γιατί — εἰς βάρος μας τήν δύναμη τῆς Τουρκίας.

»Θά ἤθελα ἐπίσης μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, νά βεβαιώσω τόν ἑλληνικό λαό, ὅτι οἱ λαοί τῆς Δύσεως συμπαθοῦν τήν Ἑλλάδα καί προσπαθοῦν νά τήν βοηθήσουν. Μπορεῖ νά μή τό κάνουν στήν ἔκταση πού θέλομεν ἡμεῖς, ἀλλά τό κάνουν. Ἀπόδειξις ὅτι δέχονται νά μᾶς ἐντάξουν στήν οἰκογένειά τους. Καί ἐπίσης τό γεγονός ὅτι προκαλοῦν ἐντόνους τάς ἀντιδράσεις τῆς Τουρκίας, ὁσάκις ἀναμιγνύωνται στίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές. Γιατί; Ἡ ἀπάντηση εἶναι αὐτονόητη.

»Τούτου δοθέντος, εἶναι καί ἄδικο ἀλλά καί ἐπικίνδυνο νά καταφερώμεθα συνεχῶς ἐναντίον τους, καί μάλιστα νά χαρακτηρίζωμε ὕποπτο τό ἐνδιαφέρον πού ἐκδηλώνουν γιά τίς ὑποθέσεις μας.

»Δέν τολμᾶ οἱοσδήποτε ἐπίσημος οἱασδήποτε εὐρωπαϊκῆς χώρας νά ἔλθη εἰς τήν Ἑλλάδα καί νά ἐπικοινωνήση μέ τήν Κυβέρνηση χωρίς νά διατυπωθοῦν ὑπόνοιαι ὅτι ἔρχεται ἤ διά νά ἀσκήση πίεσιν ἐπί τῆς Κυβερνήσεως, ἤ διά νά συνωμοτήση μέ τήν Κυβέρνησιν εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Αὐτά λέγονται καί γράφονται. Καί οἱ ξένοι πού ἔρχονται καί φεύγουν τά διαβάζουν... Ἀποτελεῖ ἀφροσύνη ἀπό μέρους Ἑλλήνων νά χρησιμοποιοῦν αὐτή τήν τακτική. Γιατί ἠμπορεῖ νά ἔχωμεν ὑπόνοιες, ἠμπορεῖ νά ἔχωμεν διαφωνίες, ἠμπορεῖ νά ἀσκοῦμε τήν κριτική μας γιά τούς ξένους κατά τρόπον εὐπρεπῆ, δέν εἶναι ὅμως δυνατόν νά τούς ὑβρίζωμεν καί συγχρόνως νά θέλωμεν νά ἔχωμεν τήν συνεργασία τους καί τήν συμπαράστασή τους.

»Ἀλλά, κύριοι βουλευταί, ὑπάρχει καί θέμα συνεπείας γιά τήν ἐξωτερική μας πολιτική. Ὅταν ἐπιδιώκωμε νά ἐνταχθοῦμε στήν οἰκογένεια τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, εἶναι τουλάχιστον παράλογο νά καλλιεργοῦμε αἴσθημα δυσπιστίας καί ἐχθρότητος ἀπέναντι τῶν λαῶν αὐτῶν. Γιατί μέ τούς λαούς αὐτούς θά ταυτίσωμεν τήν τύχη μας ὄχι μόνον πολιτικῶς καί οἰκονομικῶς ἀλλά καί ἀμυντικῶς. Δέν εἶναι δυνατόν νά γίνη διαφορετικά. Ἤ θά εἰσέλθωμεν στήν οἰκογένεια τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ταυτιζοντες εἰς ὅλους τούς τομεῖς τήν τύχη μας μέ αὐτούς, ἤ θεωροῦντες τήν πολιτική αὐτή — ὅπως τό κάνει ἡ Ἀριστερά — ἀσύμφορον γιά τόν τόπο, θά παύσωμεν νά τήν ἐπιδιώκωμεν. Δέν ἠμποροῦμεν νά ἀκολουθοῦμε μιά πολιτική μέ αὐτές τίς ἀνεξήγητες, ἀλλά καί ἐπικίνδυνες ἀντιφάσεις: νά ἐπιδιώκωμεν — καί νά ἐπιδιώκωμεν ἐπιμόνως καί ὀρθῶς — τήν ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκογένεια καί νά μή δεχώμεθα εἰς τόν α' ἤ β' τομέα τήν συνεργασία μαζί τους.

»Αὐτός δέ εἶναι ὁ λόγος, κύριοι συνάδελφοι, γιά τόν ὁποῖον ἡ Ἑλλάς διαπραγματεύεται μίαν ἰδιότυπη συνεργασία μέ τήν Ἀτλαντική Συμμαχία, ἡ ὁποία, ὅπως ἀνέπτυξα καί παλαιότερα, θά ἐπιτρέπη στήν χώρα μας ἀφ' ἑνός μέν ἐν καιρῷ εἰρήνης νά ἔχη τόν ἔλεγχον τῶν ἐθνικῶν της δυνάμεων, ἀφ' ἑτέρου δέ ἐν καιρῷ πολέμου — καί ἐννοῶ γενικοῦ πολέμου — νά καλύπτη πλήρως τά συμφέροντά της.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ διεθνής κατάστασις εἶναι σκοτεινή καί οἱ ἐξελίξεις της ἀβέβαιες. Ὅταν πληροφορηθῆ κανείς τό τί γίνεται εἰς ὅλον τόν κόσμον, δέν ἠμπορεῖ παρά νά εἶναι ἀνήσυχος διά τό μέλλον. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς δέν συγχωροῦνται πειραματισμοί καί μάλιστα ὑπό τό κράτος συναισθηματικῶν παρορμήσεων καί περιστασιακῶν δυσχερειῶν.

»Οὕτω δέν ἐπιτρέπεται, κύριοι συνάδελφοι, νά τίθεται κάθε τόσο καί ὑπό ἀμφισβήτησιν ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς χώρας. Γιατί αὐτό ἠμπορεῖ νά κλονίση τήν πίστη τήν ὁποία ὀφείλει νά ἐμπνέη ἡ Ἑλλάς διεθνῶς· καί ἠμπορεῖ νά κλονίση τά διεθνῆ μας ἐρείσματα.

»Τερματίζων τό κεφάλαιον περί τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, κύριοι βουλευταί, θά ἤθελα νά εἴπω πρός τήν Βουλή καί εἰδικώτερα πρός τήν ἀντιπολίτευση ὅτι ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως εἶναι σαφής, ὅτι ἡ πολιτική αὐτή ἐνεκρίθη ἀπό τόν ἑλληνικό λαό· καί ὅτι ἐφαρμόζεται μέ συνέπεια καί μέ αἴσθημα ἐθνικῆς εὐθύνης. Καί ἠμπορεῖτε νά διαφωνῆτε μέ τήν πολιτική αὐτή, ἠμπορεῖτε νά τήν ἀνατρέψετε, ἐάν ποτέ ἔλθετε στήν ἐξουσία, ἀλλά δέν ἠμπορεῖτε ἀζημίως γιά τόν τόπο μας νά τήν πολεμᾶτε.

»Δέν νομίζω, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἀναφερθῶ εἰς τούς ἄλλους τομεῖς τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Τήν εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας τήν ἔδωσα προσφάτως εἰς τήν Θεσσαλονίκην. Καί ἡ εἰκόνα αὐτή, ὅπως προκύπτει ἀπό τούς ἀριθμούς πού ἀνέφερα, εἶναι ἱκανοποιητική. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι δέν πρέπει νά ἐπαγρυπνοῦμε, ὅτι δέν πρέπει νά ἐλέγχωμεν συνεχῶς τήν συμπεριφοράν μας γιά νά ἀποτρέψωμεν τόν κίνδυνο τῆς ὀπισθοδρομήσεως.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς χώρας, θά ἠμποροῦσα ἐπίσης νά εἴπω ὅτι εἶναι ἀπό τίς ὀλίγες χῶρες — ἐάν ὄχι ἡ μόνη — ἡ ὁποία ἔχει σταθερότητα πολιτική καί οἰκονομική καί σχετική κοινωνική γαλήνη. Καί λέγω σχετική γιατί ὑπάρχουν πάντοτε οἱ γνωστές δυνάμεις, πού προσπαθοῦν κατά καιρούς νά τήν διαταράξουν. Ἀλλά εἶμαι βέβαιος — καί πρέπει νά εἶσθε καί σεῖς βέβαιοι — ὅτι ματαιοπονοῦν.

»Τήν κατάσταση αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, τήν ὁποίαν ἐχαρακτήρισα ἱκανοποιητική, θά πρέπη νά τήν διαφυλάξωμεν καί νά τήν ἐνισχύσωμεν, γιατί εἶναι μία κατάσταση πολύτιμη. Γιά νά ἐκτιμηθῆ, θά πρέπη νά ἀναλογισθῆ κανείς τό κῦμα βίας ἡ τῆς ἀναρχίας πού κατέκλυσε τόν κόσμο τόσον στό ἐπίπεδο τῆς ἰδιωτικῆς, ὅσον καί στό ἐπίπεδο τῆς πολιτειακῆς καί τῆς διεθνοῦς ζωῆς. Γιά νά τήν διαφυλάξωμεν ὅμως, θά πρέπη νά τηρήσωμεν τό μέτρον σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Θά πρέπη νά δημιουργήσωμεν ἦπιον πολιτικόν καί κοινωνικόν κλῖμα ἀποφεύγοντας τίς ὑπερβολές καί τίς ἀκρότητες. Διότι τά πάθη, κύριοι

συνάδελφοι, δέν λύουν τά προβλήματα. Άντιθέτως τά περιπλέκουν καί τά καθιστοῦν όξύτερα. Καί έπί πλέον φαρμακώνουν τήν ψυχή καί τήν ζωή μας.

»Κύριοι βουλευταί, ό τόπος αὐτός έχει δυνατότητες. Ό λαός μας έχει άρετές. Έάν τίς άξιοποιήσωμεν — καί αὐτό έξαρτᾶται κατά μέγα μέρος άπό ήμᾶς — μποροῦμε νά κτίσωμεν ένα καλύτερο μέλλον γιά ὅλους τούς Έλληνες. Γιατί, άγαπητοί συνάδελφοι, ή μοῖρα ὅλων μας, πλουσίων καί φτωχῶν, δεξιῶν καί άριστερῶν, είναι συνδεδεμένη μέ τόν εὐλογημένο καί μαρτυρικόν αὐτόν τόπον».

Άπό τήν πλευρά τῆς άντιπολιτεύσεως, ό άρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, έπέκρινε τήν Κυβέρνηση γιά διενέργεια μυστικῶν διαβουλεύσεων στό θέμα τῶν βάσεων καί έπανέλαβε ὅτι ή συμφωνία - πλαίσιο τοῦ Άπριλίου ἦταν λάθος, γιατί άνοιξε τό δρόμο γιά τή στρατιωτική ένίσχυση τῆς Τουρκίας, ή όποία άλλιῶς θά ἦταν άδύνατη. Δήλωσε, άκόμη, ὅτι ένῶ ή Τουρκία είχε δραστηριοποιηθεῖ σέ πολλαπλά έπίπεδα, ή έλληνική διπλωματία ἦταν ὑποτονική. Ζήτησε τή δίωξη τῶν ὑπευθύνων γιά τήν κυπριακή τραγωδία, έξέφρασε άπαισιοδοξία γιά τήν πορεία τῆς οίκονομίας καί κατέληξε προτείνοντας στόν Κ. Καραμανλῆ νά συγκροτήσει νέα Κυβέρνηση, άπό τήν ἴδια πλειοψηφία, ὥστε νά έπιτείνει τίς προσπάθειές του γιά έπίλυση τῶν προβλημάτων.

Ό πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, δήλωσε ὅτι ή Έλλάδα ἦταν άπομονωμένη καί ὑπονομεύόταν άπό τούς ἴδιους τούς συμμάχους της. Άσκησε κριτική στούς χειρισμούς τῆς Κυβερνήσεως στό Κυπριακό καί στό Αἰγαῖο, γιά νά καταλήξει στήν κρίση τοῦ «Σισμίκ» κατά τήν όποία, ὅπως είπε, ή Έλλάδα δέχτηκε ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα πού ἔπρεπε νά έπιλυθεῖ μέ διαπραγματεύσεις. Είπε, έπίσης, ὅτι ή Κυβέρνηση άκολουθοῦσε πολιτική έξαρτήσεως, πού όδηγοῦσε σέ έθνικές παραχωρήσεις, ένῶ ή αἴτηση γιά είσδοχή στήν ΕΟΚ ἄφηνε τή χώρα έκτεθειμένη σέ άκόμη μεγαλύτερες διεθνεῖς πιέσεις.

Οί τοποθετήσεις τοῦ Α. Παπανδρέου προκάλεσαν ἔντονη στιχομυθία του με τόν πρωθυπουργό, κατά τή διάρκεια τῆς όποίας ό Κ. Καραμανλῆς συνέστησε στόν άρχηγό τοῦ ΠΑΣΟΚ νά μή μονοπωλεῖ τόν πατριωτισμό τῶν Έλλήνων, τόνισε ὅτι τά νησιά ἦταν άπόλυτα άσφαλῆ, καί ὅτι κατά τήν πρόσφατη κρίση ή Έλλάδα δέν είχε παραχωρήσει τίποτε. Ό Κ. Καραμανλῆς σημείωσε, άκόμη, ὅτι είχε πλήρως ένημερώσει τόν άρχηγό τοῦ ΠΑΣΟΚ γιά τήν έξέλιξη τῆς κρίσεως τοῦ καλοκαιροῦ· ὥστόσο, ό Α. Παπανδρέου έκμεταλλευόταν τό γεγονός ὅτι ό πρωθυπουργός δέν μποροῦσε νά δημοσιοποιήσει στοιχεῖα πού δικαίωναν τήν πολιτική του. Καταλήγοντας, ό Κ. Καραμανλῆς δήλωσε ὅτι οί θέσεις τοῦ Α. Παπανδρέου θά όδηγοῦσαν τήν Έλλάδα σέ έπικίνδυνη διεθνῆ άπομόνωση.

Ό πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, δήλωσε ὅτι ή Κυβέρνηση ἔφερνε τό Κοινοβούλιο πρό τετελεσμένων γεγονότων: οί βάσεις δέν προστάτευαν τά έθνικά συμφέροντα καί ἔπρεπε νά κλείσουν. Τόνισε ὅτι ή ἄμυνα τῆς Έλλάδος ἄρχιζε στήν Κύπρο, μισή ὑπόδουλη καί μισή ἔρμαιο στίς διαθέσεις τῆς Άγκυρας ή όποία άπειλοῦσε καί τά νησιά. Παρά τό γεγονός ὅτι έπικροτοῦσε τό βαλκανικό άνοιγμα καί τήν προσπάθεια γιά ἔνταξη στήν ΕΟΚ, ό Η. Ἡλιοῦ θεωροῦσε άπαραίτητη τήν άναθεώρηση τῆς έξωτερικῆς πολιτικῆς, άφοῦ τό ΝΑΤΟ δέν είχε προστατεύσει τή χώρα, ένῶ οί ΗΠΑ έπιδίωκαν νά ίκανοποιήσουν τήν Τουρκία καί νά άποσταθεροποιήσουν τή δημοκρατία στήν Έλλάδα[118].

25-27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Πραγματοποιοῦνται, στήν Άθήνα, διμερεῖς έλληνοσοβιετικές συνομιλίες, μέ άντικείμενο τήν έξέταση ὅλου τοῦ φάσματος τῶν διμερῶν σχέσεων. Ή έλληνική άντιπροσωπεία, ὑπό τόν ὑπουργό Έξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο καί τόν ὑφυπουργό Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργη, άπαρτίστηκε άπό τούς γενικούς διευθυντές τῶν Ὑπουργείων Συντονισμοῦ, Έξωτερικῶν, Έμπορίου καί Πολιτισμοῦ. Τῆς σοβιετικῆς άντιπροσωπείας ἡγήθηκε ό πρέσβης τῆς ΕΣΣΔ στήν Άθήνα, Ι. Οὐνταλτσώφ. Μετά άπό έπισταμένη συνολική άνασκόπηση τῶν έλληνοσοβιετικῶν σχέσεων, έκδόθηκε κοινό άνακοινωθέν τό όποῖο ὑπογράμμιζε τήν πρόθεση τῶν δύο πλευρῶν νά άναπτύξουν τή διμερῆ οίκονομική, τεχνική καί έπιστημονική συνεργασία καί νά συνάψουν μακροπρόθεσμη έμπορική, καθώς καί μορφωτική συμφωνία. Οί συνομιλίες αὐτές άνοιξαν τό δρόμο γιά τή σύσφιγξη τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, πού θά κορυφωθεῖ μέ τίς έπισκέψεις τοῦ ὑπουργοῦ Έξωτερικῶν καί τοῦ πρωθυπουργοῦ στή Μόσχα (βλ. τόμους Ι΄ καί ΙΑ΄).

[Ἤδη τό καλοκαίρι τοῦ 1976, σέ δύο συναντήσεις του μέ τόν πρέσβη τῆς ΕΣΣΔ στήν Άθήνα ό ὑπουργός Έξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, είχε άφήσει νά γίνει σαφές ὅτι ή έλληνική Κυβέρνηση έπιθυμοῦσε τή σύσφιγξη τῶν σχέσεων μέ τήν άνατολική ὑπερδύναμη. Ο Ι. Οὐνταλτσώφ άνέλαβε νά ένημερώσει τήν Κυβερνησή του σχετικά. Μετά τήν έπιστροφή του άπό τήν ἄδειά του, κατά τήν όποία είχε μεταβεῖ στή Μόσχα, ό Σοβιετικός πρέσβης άνακοίνωσε στόν Έλληνα ὑπουργό ὅτι ή χώρα του δεχόταν τήν πρόταση, γεγονός πού όδήγησε στή διενέργεια τῶν συνομιλιῶν τοῦ Όκτωβρίου[119].]

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1976

Ό Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος άπό τόν ὑπουργό καί τόν ὑφυπουργό Δημοσίων Έργων, Χρ. Στράτο καί Θ. Ρέντη, τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Α. Καραμανλῆ καί τό γενικό γραμματέα τοῦ ΕΟΤ, Τζ.

Τζαννετάκη, ἐπισκέπτεται περιοχές τοῦ πολεοδομικοῦ συγκροτήματος τῆς πρωτεύουσας. Εὐθύς ἀμέσως, ἐξαγγέλλεται εὐρύ πρόγραμμα δημοσίων ἔργων στήν Ἀθήνα, τό ὁποῖο περιλαμβάνει τήν κατασκευή ἀνισόπεδων κόμβων, τή μεταφορά τοῦ Ἱπποδρόμου καί τή δημιουργία δύο μεγάλων νέων ἀθλητικῶν κέντρων. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀναφέρει:

«Μέ τά ἀποφασισθέντα ἔργα, μεγάλης πολεοδομικῆς σημασίας, ὄχι μόνον θά ἐπιλυθοῦν ριζικά ὡρισμένα χρόνια προβλήματα (κυκλοφοριακά, οἰκιστικά, ἀποχετευτικά κ.λπ.) ἀλλά καί θά ἐμπλουτισθῆ ὁλόκληρη ἡ περιοχή πρωτευούσης μέ χώρους καί ἐγκαταστάσεις σύγχρονης μεγαλουπόλεως πού βελτιώνουν τήν ποιότητα τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων της.

»Ἀπό τό ὅλο πλέγμα τῶν ἀποφασισθέντων ἔργων τά κυριώτερα εἶναι τά ἑξῆς:

»Α. Συγκοινωνιακά καί ἀποχέτευση

»1. Κατασκευή ἀνισοπέδου κόμβου ἐπί τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας παρά τούς στύλους Ὀλυμπ. Διός: Ὁ κόμβος θά διευκολύνη τήν ροή τῶν αὐτοκινήτων πρός τήν ὁδό Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, λεωφ. Συγγροῦ καί λεωφ. Βουλιαγμένης χωρίς νά διασταυρώνεται μέ τό ἀντίθετο ρεῦμα κυκλοφορίας.

»2. Ἀνακατασκευή τῆς λεωφόρου Συγγροῦ: Θά διαπλατυνθῆ γιά νά ἀποκτήση 8 λωρίδες (4+4 ἑκατέρωθεν) διαχωριστική νησίδα καί πέντε ἀνισόπεδες διασταυρώσεις, γιά νά ἐπιτυγχάνεται ταχεῖα κυκλοφορία.

»3. Κατασκευή ἀνισοπέδου κόμβου στήν διασταύρωση λεωφόρων Συγγροῦ καί Ποσειδῶνος στό Δέλτα τοῦ Φαλήρου, ὥστε νά διευκολύνεται ἡ κίνηση πρός Πειραιᾶ καί πρός τίς ἀκτές τοῦ Σαρωνικοῦ.

»4. Ἀποπεράτωση λεωφόρου Ποσειδῶνος κατά μῆκος τῆς ἀκτῆς Φαλήρου μέ 6 (3+3) λωρίδες κυκλοφορίας στό νέο προβλεπόμενο ὑψόμετρο τῆς περιοχῆς. Τό ἔργο θά συμπληρωθῆ μέ δύο γέφυρες στόν Κηφισσό καί μία στόν Ἰλισσό καθώς καί μέ ἀνισόπεδο σύνδεση πρό τοῦ Σταδίου Καραϊσκάκη μέ τήν ὁδό Ἐλευθερίας.

»Σ' ὅλες τίς λεωφόρους οἱ ὑφιστάμενες παράπλευρες ὁδοί θά παραμείνουν ἐν κυκλοφορίᾳ, γιά τήν ἱκανοποίηση τοπικῶν ἀναγκῶν.

»Ὁ προϋπολογισμός τοῦ συνόλου τῶν ἀνωτέρω ἔργων ὁδοποιίας ἀνέρχεται εἰς 970 ἑκατ. δρχ. Χρόνος ἀποπερατώσεως ὑπολογίζεται γιά τό τέλος τοῦ 1978 πλήν τοῦ κόμβου στούς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὅπου ὁ ρυθμός τῶν ἐργασιῶν εἶναι δυνατόν νά ἐπιβραδυνθῆ, λόγῳ εἰδικῶν προβλημάτων.

»5. Προώθηση ἀποχετευτικῶν ἔργων στήν περιοχή Μοσχάτου - Ν. Φαλήρου: Ἤδη κατασκευάζονται ὁ παραλιακός συλλεκτήριος ἀγωγός μεταξύ Δέλτα καί Μικρολίμανου, στόν ὁποῖο συμβάλλουν οἱ παλαιοί ἀγωγοί πού μέχρι σήμερα ἐκβάλλουν ἀπ' εὐθείας στόν Φαληρικό ὅρμο λύματα καί ἀπόβλητα, καθώς καί νέοι ἀγωγοί γιά τήν ἀποχέτευση ὁμβρίων τοῦ Μοσχάτου. Στήν περιοχή Καλλιθέας - Μοσχάτου κατασκευάζονται ἐντατικῶς δύο συλλεκτήριοι ἀγωγοί ὁμβρίων, μέ τούς ὁποίους θά ἐπιτευχθῆ ἡ ἀποχέτευση τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν Μοσχάτου - Καλλιθέας - Ν. Σμύρνης. Μέ τά ἔργα αὐτά θά ἐπιτευχθῆ ἡ ἐξυγίανση τοῦ Φαληρικοῦ ὅρμου.

»6. Ἐπέκταση τῆς ὁδοῦ Βουλιαγμένης μέχρι τοῦ κόμβου Πηγαδάκια Βούλας. Τό ἔργο περιλαμβάνει καί τήν διεύρυνση τῆς ὁδοῦ ἀπό Πηγαδάκια πρός Βάρκιζα μέσῳ Βάρης καί συμπληροῦται μέ τήν διάστρωση τῆς ὁδοῦ Καλύμνου, πού θά ἐπιφέρη βελτίωση τῆς κυκλοφορίας ἀπό τοῦ θέρους 1977. Ἐπί πλέον, θά διενεργηθοῦν ἐργασίες ἐπί τῆς παραλιακῆς λεωφόρου στήν περιοχή Βουλιαγμένης, ὅπου θά δημιουργηθοῦν εἰδικοί χῶροι σταθμεύσεως λεωφορείων, φωτεινή σήμανση τῶν διαβάσεων, ἀναψυκτήριον κ.λπ. Τέλος, πραγματοποιεῖται μέ ταχύν ρυθμόν ἡ διαπλάτυνση εἰς 4 κλάδους τῆς παραλιακῆς λεωφόρου Σουνίου, ἀπό τῆς Βουλιαγμένης μέχρις Ἀναβύσσου.

»7. Νέα λεωφόρος Σταυροῦ - Ἐλευσῖνος: Ἡ μεγάλη αὐτή ἀρτηρία εἶχε μελετηθῆ ἀπό τό 1958 καί ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά θεμελιώδη συγκοινωνιακά ἔργα, πού θά ἀποσυμφορήσουν τό κέντρο τῆς πόλεως καί θά ἐξυπηρετήσουν ἰδιαιτέρως τά βόρεια προάστια. Ἤδη ἀπεφασίσθη ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν γιά τήν κατά τμήματα ἀποπεράτωσή της.

»Β. Νέες ἐγκαταστάσεις τουρισμοῦ καί ἀναψυχῆς

»1. Διαμόρφωση τῆς περιοχῆς Μαρίνας Παλ. Φαλήρου. Θά περιλάβη ἄλσος ἐκτάσεως 250 στρεμμάτων (διπλασίου σχεδόν τοῦ Ἐθνικοῦ Κήπου), κολυμβητήριο, ἀναψυκτήριο, παιδικές χαρές καί λοιπούς ἐλεύθερους χώρους. Τό ἐργοστάσιο ἀεροπλάνων, μεταφερόμενο ἐκτός Ἀθηνῶν, θά ἀπελευθερώση ἔκταση 70 στρεμμάτων, περίπου, ἡ ὁποία μέ τά νέα ἔργα ὁδοποιίας θά ἑνωθῆ μέ τήν παραλιακή ζώνη καί θά χρησιμεύση γιά τήν ἀνέγερση δύο ξενοδοχείων.

»2. Διαμόρφωση τῆς περιοχῆς Μαρίνας Ἁλίμου γιά τήν δημιουργία χώρων πρασίνου καί ἀναψυχῆς.

»3. Μεταστέγαση τοῦ ΠΙΚΠΑ στό Ἀναρρωτήριον τῆς Πεντέλης, πού θά ἐπισκευασθῆ καί διαρρυθμισθῆ γιά τόν σκοπόν αὐτόν. Ὁ χῶρος τοῦ ΠΙΚΠΑ, ἐκτάσεως 180 στρεμμάτων, περίπου, θά ἐνοποιηθῆ μέ τίς ὑφιστάμενες τουριστικές ἐγκαταστάσεις Γλυφάδας καί μέ τά ἔργα πού θά ἀνεγερθοῦν μέ πρωτοβουλία τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καί θά ἀποτελέση ἐνιαῖο τουριστικό συγκρότημα.

»4. Πλάζ τοῦ ΕΟΤ στήν περιοχή Μεγάλο Καβούρι 3.600 θέσεων, καί προετοιμασία τῆς ὑπολοίπου ἐκτάσεως γιά ἀνέγερση νέων τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων.

»5. Νέα ξενοδοχειακή μονάς στό Ὀρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης, μέ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ἱδρύματος.

»Στήν περιοχή Μεγάλο Καβούρι ἐπίσης ὁ ΟΔΕΠ θά ἀνεγείρη συγκρότημα ἀπό 90 μπάγκαλσους καί κεντρικό κτίριο μέ πρόβλεψη περαιτέρω ἐπεκτάσεως.

»6. Παράρτημα τοῦ ξενοδοχείου "Ἀστήρ" τῆς Βουλιαγμένης, δυνάμεως 280 κλινῶν. Ἡ κατασκευή του ἤδη ἀρχίζει. Ὁλόκληρο τό ὑπόλοιπο τμῆμα τῆς χερσονήσου Μικρό Καβούρι, θ' ἀξιοποιηθῆ μέ τήν ἀνέγερση νέων πολυτελῶν ἐγκαταστάσεων δυνάμεως 750 κλινῶν. Τό νέο συγκρότημα θά κτισθῆ μέ πνεῦμα αἰσθητικῆς προσαρμογῆς στό τοπίο καί πρωτότυπες ἀρχιτεκτονικές λύσεις καί θά συνδυάζεται μέ ποικίλες μορφές ἐξυπηρετήσεως καί ἀναψυχῆς.

»7. Ἀξιοποίηση τῆς ἀκτῆς τῆς Βαρκίζης ἀπό τόν ΕΟΤ. Στήν μία πλευρά θά γίνη νέο ξενοδοχεῖο. Ἐπίσης ἐμελετήθη ἡ ρύθμιση, ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις

ἀναπτύξεως μεγάλων κτημάτων γιά ξενοδοχειακές μονάδες, στόν οἰκισμό Βαρκίζης.

»8. Ἀναμόρφωση περιοχῆς Ἀναβύσσου: Ἔκταση 1.000 στρεμμάτων, περίπου, παραχωρεῖται στόν ΕΟΤ γιά τήν ἀνάπτυξη ὁλοκλήρου πλέγματος ἐγκαταστάσεων σπόρ καί ἀναψυχῆς. Θά περιλαμβάνουν μεταξύ ἄλλων τόν Ἱππόδρομο, γήπεδο γκόλφ καί ὅλες τίς βοηθητικές ἤ συμπληρωματικές λειτουργίες (ξστιατόρια, ἀναψυκτήρια κ.λπ.).

»9. Γενικῶς, σέ περιοχές ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος παρά τήν Ἀκτή τοῦ Σαρωνικοῦ μελετῶνται ὑπό τῆς Ὑπηρεσίας Οἰκισμοῦ καί θά ἐκδοθοῦν συντόμως διατάγματα γιά τήν ἐξασφάλιση σωστῆς πολεοδομικῆς ἀναπτύξεως, ὥστε νά ἀποφευχθῆ ἡ ἀλόγιστη ἀνοικοδόμηση.

»10. Στό πλαίσιο τῆς γενικῆς προσπαθείας δημιουργίας καί ἐπεκτάσεως τῶν χώρων πρασίνου τῆς περιοχῆς πρωτευούσης, ἀπεφασίσθη ἡ ἀξιοποίηση τοῦ παρά τό Μαρούσι Δάσους Συγγροῦ. Προβλέπεται ἡ διάνοιξη πεζοδρόμων γιά τό κοινό, ἡ δημιουργία δικτύου ἀποχετεύσεως καί ὑδροδοτήσεως ἀνθοκομικῶν φυτωρίων, χώρου γιά πτηνά, λίμνης ψυχαγωγίας καί περιπτέρου - ἀναψυκτηρίου, διαφυλασσομένων καί ἐμπλουτιζομένων τῶν ἐγκαταστάσεων κηπουρικῆς.

»11. Χῶρος Ἐθνικοῦ Σκοπευτηρίου (Καισαριανή). Στό πλαίσιο τῆς δημιουργίας πρασίνου θά γίνη μεταβολή τοῦ χώρου Ἐθνικοῦ Σκοπευτηρίου σέ χῶρο γιά σχολικά κτίρια, τό δέ ὑπόλοιπον σέ ἄλσος τῆς πόλεως.

»Οἱ ἀνάγκες τῆς σκοποβολῆς θά ἱκανοποιηθοῦν μέ μεταφορά τοῦ σκοπευτηρίου ἐκτός τῆς πόλεως (παρυφαί Πάρνηθος ἤ σέ χώρους παλαιῶν λατομείων).

»12. Στόν Ναυτικόν Ὅμιλον Ἑλλάδος διετέθησαν 7 ἑκατομμύρια γιά ἀνανέωση τῶν ἐγκαταστάσεων. Στόν χῶρο αὐτόν θά γίνεται ὑποδοχή ξένων ἐπισήμων.

»13. Τέλος, γιά τό Ζάππειον, εἰς ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων πού ἐλήφθησαν, ὑπεγράφη ἡ συμφωνία μεταξύ ΕΟΤ καί Ἐπιτροπῆς Ὀλυμπίων καί Κληροδοτημάτων γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου.

»Γ. Ἀθλητικά ἔργα

»1 Παλαί ντέ Σπόρ 10.000 θέσεων στήν περιοχή τοῦ Ν. Φαλήρου (ἔναντι ἀκριβῶς τοῦ Σταδίου Καραϊσκάκη), ὅπου θά ἐγκαταστασθοῦν ὅμιλοι κ.λπ. γιά τήν ἀνάπτυξη ἀθλητικῆς δραστηριότητος. Τό κτίριον θά ἐξυπηρετῆ πολλαπλές ἑορταστικές ἐκδηλώσεις κ.λπ. Συντόμως θ' ἀρχίση ἡ κατασκευή τοῦ κτιρίου, καθώς καί τοῦ προβλεπομένου κλειστοῦ - ἀνοικτοῦ κολυμβητηρίου.

»2. Σειρά ἀθλητικῶν ἐγκαταστάσεων Ἁγ. Κοσμᾶ:

»α. Ἀξιοποίηση 430 περίπου στρεμμάτων γιά ὑπαίθριες ἀθλητικές ἐγκαταστάσεις. Θά ἐκτελεσθοῦν ἔργα ὑποδομῆς, φυτεύσεως καί ὁδοποιίας. Θά κατασκευασθοῦν: (3) γήπεδα ποδοσφαίρου, γήπεδο ρίψεων - στίβος, Μίνι - Γκόλφ, (13) γήπεδα τέννις, (11) γήπεδα βόλεϋ, (15) γήπεδα μπάσκετ, γήπεδα ρακετῶν, σκουώς, παιδικαί χαραί κ.λπ.

»β. Βελτίωση καί συντήρηση τῶν ὑφισταμένων ἐγκαταστάσεων σέ χῶρο 250 περίπου στρεμμάτων.

»γ. Θά κατασκευασθῆ ἐπί πλέον συγκρότημα ἀπό 5 κολυμβητικές δεξαμενές καί μιᾶς καταδύσεων, μαζί μέ κερκίδες, ἀποδυτήρια, γραφεῖα κ.λπ.

»δ. Ἐπέκταση τῆς σημερινῆς πλάζ μέ κατασκευή κρηπιδωμάτων καθώς καί ἐγκαταστάσεων ἱστιοπλοΐας καί κωπηλασίας.

»ε. Ὁλοκληρωτική κάλυψη τοῦ λεγομένου "κλειστοῦ στίβου".

»Τό πλεῖστον τῶν χώρων αὐτῶν θά δενδροφυτευθῆ γιά νά πάρη τήν μορφή νέου πάρκου.

»Δ. Ἱππόδρομος Φαλήρου

»Ἀπεφασίσθη ἡ μεταφορά τοῦ Ἱπποδρόμου ἀπό τό Δέλτα Φαλήρου στήν περιοχή Ἀναβύσσου, ἡ ὁποία — ὅπως προανεφέρθη — θά ἀναπτυχθῆ στά πλαίσια μιᾶς μεγάλης ἐγκαταστάσεως τουρισμοῦ, ἀθλητισμοῦ καί ἀναψυχῆς. Ὁ Ἱππόδρομος θά συνδυασθῆ μέ ἕνα γήπεδο γκόλφ, ὥστε νά δημιουργηθῆ μεγάλη ἐπιφάνεια πρασίνου. Σέ ἱκανή ἀπόσταση μακράν τῆς ἀκτῆς θά τοποθετηθοῦν οἱ βοηθητικές ἐγκαταστάσεις τοῦ Ἱπποδρόμου, γιά νά μήν προκαλῆται ἐνόχληση στήν σημερινή, ἀλλά καί μελλοντική ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς. Ὁ χῶρος τοῦ καταργουμένου Ἱπποδρόμου, ἐκτάσεως 260 στρεμμάτων καί μεγάλης οἰκοπεδικῆς ἀξίας, ἀπελευθερούμενος θά χρησιμοποιηθῆ κατά ἕνα τμῆμα ἐκτάσεως 30% τοῦ συνόλου γιά πολυώροφα δημόσια κτίρια (Ὑπουργεῖα, Διοικήσεις Ὀργανισμῶν κ.λπ.), καθώς καί γιά Ἐπιχειρηματικόν Κέντρον, μέσα σέ ἕνα ἐλεύθερο περιβάλλον. Στό ὑπόλοιπο 70% τῆς ἐκτάσεως θά δημιουργηθοῦν χῶροι συνδυασμένης κοινωνικῆς ἀναψυχῆς.

»Ε. Στέγαση Ὑπουργείων

»Ἐλήφθη ἀπόφαση νά ἀντιμετωπισθῆ ριζικά καί ἐπί μονίμου βάσεως καί ἡ στέγαση τῶν Ὑπουργείων τόσον γιά τήν ἀξιοπρεπῆ ἐμφάνιση τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν ὅσον καί γιά τήν βελτίωση τῆς λειτουργικῆς τους ἀποδόσεως. Ἐπί πλέον, θά προκύψη οἰκονομία ἐξ 160 ἑκατ. περίπου, γιατί ὅλα τά Ὑπουργεῖα στεγάζονται σέ μισθωμένα κτίρια.

»Ἐλήφθη ἀπόφαση ἐγκαταστάσεως Δημοσίων Κτιρίων Διοικήσεως στήν θέση τοῦ Ἱπποδρόμου καί σέ διάφορα ἄλλα σημεῖα τῆς πόλεως, πού προσφέρονται πρός τοῦτο, μέ σύγχρονη προσπάθεια αἰσθητικῆς βελτιώσεως τῆς πόλεως.

»Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολή νά γίνουν οἱ ἀναγκαῖες εἰδικές μελέτες (κυκλοφοριακές, ἐδαφοτεχνικές κ.λπ.) διαμορφώσεως χώρου, καθώς καί εἰδική πολεοδομική μελέτη μέ πρόβλεψη ἀναπλάσεως ὁλόκληρης τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, σέ συνδυασμό μέ τήν διαδικασία ἐπεξεργασίας τοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου πρωτευούσης».

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρόεδρο τῆς κυπριακῆς Βουλῆς, Σ. Κυπριανοῦ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα.

2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἀνακοινώνει τή μείωση τῶν ἐπιτοκίων καταθέσεων σέ δραχμές κατά μισή ἑκατοστιαία μονάδα. Ἔτσι, τά ἐπιτόκια καταθέσεων σέ ἐμπορικές τράπεζες διαμορφώνονται σέ 7%, στήν ΑΤΕ σέ 7,25% καί στό Ταχυδρομεῖο Ταμιευτήριο σέ 7,5%· προθεσμίας ὡς 6 μῆ-

νες σέ 8,5%, ὡς ἕνα ἔτος σέ 9% καί ἄνω τοῦ ἔτους σέ 9,5%· τρεχούμενων λογαριασμῶν σέ 6,5%.

Ὁ ὑπουργός ἐπισήμανε, ἀκόμη, ὅτι σέ συνεργασία μέ τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν, καί σύμφωνα μέ σχετική ἐντολή τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχε ἐπιφορτιστεῖ νά μελετήσει τή λήψη μέτρων γιά τήν ἐνίσχυση τῶν ἐξαγωγῶν καί τήν προώθηση τῶν ἐπενδύσεων. Τέλος, ὁ Π. Παπαληγούρας τόνισε ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, παρά τίς μεγάλες της ὑποχρεώσεις τίς σχετικές μέ τίς ἀμυντικές δαπάνες, δέν προσανατολιζόταν στή λήψη σκληρῶν οἰκονομικῶν μέτρων, ἐνῶ σέ ὅλες σχεδόν τίς χῶρες τοῦ ΟΟΣΑ καί τῆς ΕΟΚ εἶχαν ληφθεῖ ἀνάλογα μέτρα.

2-11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Πραγματοποιεῖται, στή Βέρνη, ἑλληνοτουρκική συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων, τῶν πρέσβεων Ι. Τζούνη καί Σ. Μπιλγκέ, σχετικά μέ τήν ὑφαλοκρηπίδα. Στίς 11 τοῦ μηνός ὑπογράφεται τό ἀκόλουθο πρακτικό, τό ὁποῖο θά διέπει τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδας:

«1. Τά δύο μέρη συμφωνοῦν ὅπως ἡ διαπραγμάτευσις εἶναι εἰλικρινής, ἐμπεριστατωμένη καί διεξαχθῆ μετά καλῆς πίστεως, μέ σκοπόν ὅπως καταλήξη εἰς συμφωνίαν κοινῇ συναινέσει, καθ' ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν ὁριοθέτησιν τῆς μεταξύ αὐτῶν ὑφαλοκρηπῖδος.

»2. Τά δύο μέρη συμφωνοῦν ὅπως ἡ διαπραγμάτευσις αὕτη εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, αὐστηρῶς ἐμπιστευτική.

»3. Τά δύο μέρη διατηροῦν τάς ἀντιστοίχους θέσεις των ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν ὁριοθέτησιν τῆς ὑφαλοκρηπῖδος.

»4. Τά δύο μέρη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωσιν ὅπως μή χρησιμοποιήσουν τάς διατάξεις τοῦ παρόντος ἐγγράφου καί τάς ἐκατέρωθεν ὑποβληθησομένας προτάσεις κατά τήν διάρκειαν τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, ἐκτός τοῦ πλαισίου αὐτῆς.

»5. Τά δύο μέρη συμφωνοῦν ὅπως μή γίνουν δηλώσεις ἤ διαρροαί εἰς τόν τύπον ἐπί τοῦ περιεχομένου τῶν διαπραγματεύσεων, ἐκτός ἄν ἤθελον ἄλλως ἀποφασίσει διά κοινῆς συμφωνίας.

»6. Τά δύο μέρη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωσιν ὅπως ἀπόσχουν πάσης πρωτοβουλίας ἤ πράξεως σχετικῆς πρός τήν ὑφαλοκρηπῖδα τοῦ Αἰγαίου, ἡ ὁποία θά ἠδύνατο νά παρενοχλήση τήν διαπραγμάτευσιν.

»7. Τά δύο μέρη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωσιν ὅπως, καθ' ὅσον ἀφορᾶ εἰς τάς διμερεῖς των σχέσεις, ἀπόσχουν πάσης πρωτοβουλίας ἤ πράξεως ἡ ὁποία θά ἔτεινε νά μειώση τό κῦρος τοῦ ἑτέρου.

»8. Τά δύο μέρη συνεφώνησαν ὅπως μελετήσουν τήν πρακτικήν τῶν Κρατῶν καί τούς διεθνεῖς κανόνας ἐπί τοῦ θέματος πρός τόν σκοπόν συναγωγῆς ὡρισμένων ἀρχῶν καί πρακτικῶν κριτηρίων τά ὁποῖα θά ἠδύναντο νά ἐφαρμοσθοῦν εἰς τήν περίπτωσιν τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος μεταξύ τῶν δύο χωρῶν.

»9. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον θέλει συσταθῆ μικτή Ἐπιτροπή ἀπαρτιζόμενη ἐξ ἐθνικῶν ἀντιπροσώπων.

»10. Τά δύο μέρη ἀποδέχονται ὅπως υἱοθετήσουν βαθμιαῖον ρυθμόν κατά τήν διεργασίαν τῆς διεξαχθησομένης διαπραγματεύσεως κατόπιν διαβουλεύσεως μεταξύ των»[120].

Στή Βέρνη συμφωνήθηκε ἐπίσης ἀφενός ὅτι ἐνδεχόμενη συμφωνία γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδας θά ὑποβαλλόταν γιά ἐπικύρωση εἴτε στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης εἴτε σέ ἄλλο διεθνές δικαστικό ὄργανο καί ἀφετέρου ὅτι ἡ Ἑλλάδα θά ζητοῦσε ἀπό τό Διεθνές Δικαστήριο ἀναβολή γιά τήν κατάθεση τῶν προτάσεών της στό πλαίσιο τῆς προσφυγῆς της γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα: ἔτσι ἡ ἑλληνική προσφυγή δέν θά συνεζητεῖτο γιά 18 περίπου μῆνες, θά παρέμενε ὅμως ἐνεργός.

Τό πρακτικό τῆς Βέρνης εὐνοοῦσε τίς ἑλληνικές θέσεις ἀπό πολλές ἀπόψεις: ἡ Ἑλλάδα διατηροῦσε τίς νομικές της θέσεις καί δέν παραβλαπτόταν ἡ προσφυγή της στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης· τό πρακτικό ὁριζε ὅτι τά δύο μέρη θά συζητοῦσαν, μέ βάση τό διεθνές δίκαιο καί τή διεθνῆ πρακτική, γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδας καί ὄχι γιά ἄλλες προτάσεις πού εἶχαν ὑποβληθεῖ ἀπό τήν τουρκική πλευρά (λόγου χάριν, γιά συνεκμετάλλευση)· ὁριζόταν ὅτι τό πρακτικό ἴσχυε μόνο στά πλαίσια τῆς συγκεκριμένης διαπραγματεύσεως· προβλεπόταν ὅτι τά δύο μέρη θά ἀπεῖχαν ἀπό προκλητικές ἐνέργειες κατά τή διάρκεια τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων (μάλιστα, ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά τονίστηκε ρητά ὅτι ἡ πρόβλεψη αὐτή ἀφοροῦσε ἐνδεχόμενη νέα ἔξοδο τοῦ «Σισμίκ» στό Αἰγαῖο, ἤ ἄλλες παρόμοιες ἔρευνες).

Γιά μιά ἀκόμη φορά, ὡστόσο, ἡ συμφωνία δέν θά τηρηθεῖ ἀπό τήν τουρκική πλευρά, ἡ ὁποία θά παραβλέψει τό πρακτικό τῆς Βέρνης, ὅπως εἶχε παραβλέψει καί ἄλλες συμφωνημένες διαδικασίες στό παρελθόν. Ἤδη, στήν ἐπόμενη συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων, στίς 31 Ἰανουαρίου, θά γίνει φανερή ἡ ὑπαναχώρηση τῆς Ἄγκυρας καί οἱ προκλητικές ἐνέργειες στό Αἰγαῖο δέν θά παύσουν.

Παράλληλα, μεταξύ 2 καί 20 Νοεμβρίου, διενεργήθηκαν στό Παρίσι διμερεῖς συνομιλίες ἐμπειρογνωμόνων γιά τόν ἐναέριο χῶρο, ὑπό τήν ἐπίβλεψη τῶν πρέσβεων Δ. Καραγιάννη καί Σ. Κορκούτ, οἱ ὁποῖες καί κατέληξαν στήν ὑπογραφή συμφωνίας γιά τήν ἐπαναλειτουργία τοῦ τηλεφωνικοῦ κυκλώματος Λαρίσης - Ἐσκῆ Σεχίρ, πού εἶχε διακοπεῖ κατά τήν κυπριακή κρίση τοῦ 1974. Ἡ συνάντηση, ὡστόσο, δέν ἀπέδωσε ἄλλο ἀποτέλεσμα.

Τόν Ἰανουάριο 1977 ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά διαβιβάσει στήν τουρκική σχέδιο συμφωνίας γιά τόν ἐναέριο χῶρο τοῦ Αἰγαίου. Ἡ Ἄγκυρα θά ἀπαντήσει τό Μάρτιο τοῦ 1977· σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες οἱ τουρκικές θέσεις ἀπεῖχαν πολύ ἀπό τίς ἑλληνικές, ὥστε νά μήν εἶναι δυνατή ἡ σύναψη συμφωνίας.

Ὁ πρωθυπουργός φυτεύει τό πρῶτο δενδρύλλιο στόν Ὑμηττό.

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀποστέλλει στό νικητή τῶν ἀμερικανικῶν προεδρικῶν ἐκλογῶν, Τζίμμυ Κάρτερ, τό ἀκόλουθο συγχαρητήριο τηλεγράφημα:

«Τά θερμότερα συγχαρητήριά μου γιά τήν ἐκλογή σας, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ ν' ἀποδειχθῆ ἀποφασιστικῆς σημασίας τόσο γιά τήν Ἀμερική, ὅσο καί γιά ὁλόκληρον τόν ἐλεύθερο κόσμο.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι στίς ἡμέρες σας οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες, παράλληλα μέ τήν ὑλική τους ἰσχύ, θά προωθήσουν τόν ἡγετικό τους ρόλο στήν προάσπιση τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων ἀξιῶν — τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καί τῆς εἰρήνης.

»Εἶμαι ἐπίσης βέβαιος ὅτι οἱ πολλαπλοῖ δεσμοί πού ἑνώνουν τίς δύο χῶρες μας, θά γίνουν ἀκόμη στενώτεροι. Ἡ ἑλληνοαμερικανική φιλία ἠμπορεῖ κατά τήν προεδρία σας νά εἰσέλθη σέ μιά νέα περίοδο, ὥστε ν' ἀνταποκρίνεται πλήρως στά γνήσια αἰσθήματα καί στά πραγματικά συμφέροντα τῶν δύο λαῶν μας».

Σέ ἀπάντηση, ὁ Τζ. Κάρτερ ἔστειλε στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Ἀγαπητέ κ. πρωθυπουργέ,

»Μέ μεγάλη εὐχαρίστηση ἔλαβα τό ζεστό καί φιλικό σας μήνυμα καί εἶναι γιά μένα πολύ ἐνθαρρυντικό τώρα πού ἑτοιμάζομαι νά ἀναλάβω τήν προεδρία.

»Ἀνυπομονῶ νά συνεργασθῶ μαζί σας ὥστε νά ἐνισχυθοῦν οἱ δεσμοί φιλίας πού ὑπάρχουν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας.

»Παρακαλῶ δεχθεῖτε τίς εὐχαριστίες μου καί τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψίστης μου ἐκτιμήσεως»[12].

4-5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Σέ δύο διαδοχικές συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Βιομηχανίας, τοῦ προέδρου τοῦ ΕΣΕ, τοῦ διοικητή τῆς ΔΕΗ καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, ἐξετάζεται ὁ προγραμματισμός τῆς ἐνεργειακῆς πολιτικῆς τῆς χώρας.

Μετά τό τέλος καί τῆς δεύτερης συσκέψεως, κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀνήγγειλε τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά προχωρήσει στή δημιουργία πυρηνικοῦ σταθμοῦ παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας, πού θά εἶναι ἕτοιμος νά λειτουργήσει καί νά ἐνταχθεῖ στό δίκτυο τῆς ΔΕΗ ὡς τό 1987. Ἡ Κυβέρνηση εἶχε καταλήξει στήν ἀπόφαση αὐτή βάσει τῆς ἐκτιμήσεως ὅτι, ὡς τό 1987, οἱ ἐγχώριοι ἐνεργειακοί πόροι ἦταν πιθανό νά μήν ἐπαρκοῦν γιά νά καλύψουν τίς ὁλοένα αὐξανόμενες ἀνάγκες τῆς καταναλώσεως. Ἔτσι, οἱ ἐνεργειακοί σταθμοί πού θά χρησιμοποιηθοῦν μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή θά πρέπει νά λειτουργοῦν εἴτε μέ πετρέλαιο, εἴτε μέ πυρηνική ἐνέργεια· μέ δεδομένη, ὅμως, τή σοβαρή πετρελαϊκή κρίση, ἡ ἐπιλογή τῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας ἦταν ἡ μόνη συμφέρουσα. Οἱ μελέτες γιά τή δημιουργία τοῦ σταθμοῦ θά διεξαχθοῦν ἀπό τή ΔΕΗ, σέ συνεργασία μέ τήν Ἐπιτροπή Ἀτομικῆς Ἐνεργείας.

Ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση ἐπισήμανε, ἀκόμη, ὅτι προγραμματιζόταν ἡ κατασκευή δύο ἐπιπλέον μεγάλων λιγνιτικῶν μονάδων στό σύστημα Καρδιᾶς Πτολεμαΐδας, ἐνῶ ἡ ἵδρυση ἄλλων ἕξι ἀνάλογων μονάδων προβλεπόταν ἀπό τό δεκαετές πρόγραμμα τῆς ΔΕΗ. Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολές νά γίνεται ἡ καλύτερη δυνατή ἐξοικονόμηση ἐνέργειας καί νά ἀξιοποιοῦνται στό μέγιστο βαθμό οἱ ἐγχώριοι ἐνεργειακοί πόροι.

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Μέ ἐντολή τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὑπουργός Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλης, ἐπισκέπτεται τό Μ. Θεοδωράκη καί τόν παρακαλεῖ νά ἀναθεωρήσει τήν ἀπόφασή του νά ἐγκατασταθεῖ στό ἐξωτερικό ἐξ αἰτίας τῶν ἐπιθέσεων πού εἶχε ἐξαπολύσει ἐναντίον του τό ΚΚΕ. Σύμφωνα μέ κυβερνητική ἀνακοίνωση, ὁ Γ. Ράλλης τόνισε στό Μ. Θεοδωράκη ὅτι «ἡ Κυβέρνηση ὄχι μόνον ἐγγυᾶται τήν ἀσφάλειά του, ἀλλά καί τό κλίμα τῆς ἀσφαλείας πού χρειάζεται γιά τή δημιουργική καλλιτεχνική του ἐργασία».

Τήν ἐπίθεση κατά τοῦ Μ. Θεοδωράκη κατήγγειλαν ὁ Γ. Μαῦρος καί ὁ Α. Κανελλόπουλος ἀπό τήν πλευρά τῆς ΕΔΗΚ, ἐνῶ ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου δήλωσε ὅτι ἂν πράγματι εἶχαν διατυπωθεῖ ἀπειλές κατά τοῦ μουσικοσυνθέτη τό θέμα ἐνέπιπτε στίς ἁρμοδιότητες τῆς δικαιοσύνης.

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν, Γ. Βογιατζῆς, ἀνακοινώνει τίς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν καλύτερη ὀργάνωση τῶν ἀστικῶν συγκοινωνιῶν τῆς πρωτεύουσας. Στά νέα μέτρα περιλαμβάνεται ἡ κρατικοποίηση τῶν λεωφορείων τῶν ΕΚΤΕΛ καί ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ τομέα τῶν ταξί.

Ὁ Γ. Βογιατζῆς τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε ἐπιλέξει νά ἐφαρμόσει ἐνιαία συγκοινωνιακή πολιτική σέ ὅλο τό χῶρο τῆς πρωτεύουσας. Ἔτσι οἱ ὑπάρχοντες ἐπιμέρους φορεῖς πρέπει νά ἐνταχθοῦν σέ ἕνα καθολικό συντονιστικό πρόγραμμα, τό ὁποῖο θά λαμβάνει ὑπόψη καί τήν προοπτική τῆς δημιουργίας μετρό. Οἱ κρατικοί συγκοινωνιακοί φορεῖς (ΗΛΠΑΠ, ΗΣΑΠ, ΑΣΠΑ) μποροῦν εὔκολα νά ἐνταχθοῦν στόν προγραμματισμό αὐτό· τό ἴδιο ὅμως δέν συμβαίνει καί μέ τό ΕΚΤΕΛ πού, ὡς ἰδιωτικός φορέας, ἀποσκοπεῖ κυρίως στό κέρδος. Ἐξάλλου, ἐπειδή ἡ τιμή τοῦ εἰσιτηρίου ἐπηρεάζει σημαντικά τόν πληθωρισμό, τό Δημόσιο ἀναγκάζεται, στήν πράξη, νά

ἐπιδοτεῖ τά κέρδη τοῦ ΕΚΤΕΛ, τοῦ ὁποίου ὅμως οἱ ὑπηρεσίες διαρκῶς χειροτερεύουν. Γιά τούς λόγους αὐτούς, σημείωσε ὁ ὑπουργός, τά λεωφορεῖα θά περιέλθουν στό Κράτος, τό ὁποῖο θά ὀργανώσει νέο συγκοινωνιακό φορέα, λαμβάνοντας ὑπόψη καί τό χωροταξικό καί πολεοδομικό σχέδιο τῶν Ἀθηνῶν. Τά παλαιά λεωφορεῖα θά ἀντικατασταθοῦν σταδιακά μέ σύγχρονα, ἐνῶ τό προσωπικό τοῦ ΕΚΤΕΛ θά μπορεῖ νά ἐνταχθεῖ στόν κρατικό ὀργανισμό, χωρίς νά θιγοῦν τά κεκτημένα δικαιώματά του. Τό Δημόσιο θά καταβάλει, μέχρι τήν ἀντικατάσταση τῶν ὑπαρχόντων λεωφορείων, ἀποζημίωση γιά τή χρήση τους στούς ἰδιοκτῆτες.

Οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Γ. Βογιατζῆ προκάλεσαν τήν ἀντίδραση τῶν ἰδιοκτητῶν λεωφορείων, οἱ ὁποῖοι ἀκινητοποίησαν τά ὀχήματά τους. Στίς 8 τοῦ μηνός, ἡ Κυβέρνηση θά διατάξει τήν ἐπίταξη τῶν λεωφορείων.

7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ πρωθυπουργός κηρύσσει τήν ἔναρξη τῆς ἀναδασώσεως τῶν βουνῶν πού περιβάλλουν τήν πρωτεύουσα, φυτεύοντας τό πρῶτο ἀπό τά 500.000 δενδρύλλια, πού προορίζονται γιά τή δημιουργία μεγάλου ἄλσους στόν Ὑμηττό.

7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Σέ σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Παιδείας, Γ. Ράλλη καί Β. Κοντογιαννόπουλου, ἐγκρίνεται τό νομοσχέδιο γιά τήν τεχνική καί ἐπαγγελματική παιδεία.

Ἀμέσως μετά, μέ δηλώσεις του, ὁ Γ. Ράλλης τόνισε ὅτι τό νέο νομοθέτημα ἐντασσόταν στήν εὐρύτερη προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως νά ἐκσυγχρονίσει τήν παιδεία, νά ἀναμορφώσει καί νά τονώσει τήν τεχνική ἐκπαίδευση, τή σημασία τῆς ὁποίας εἶχε ἐπισημάνει ἀπό δεκαπενταετίας ὁ Κ. Καραμανλῆς. Ἦταν γεγονός, συνέχισε ὁ ὑπουργός, ὅτι τά τελευταῖα ἔτη ἡ κατάσταση στόν τομέα αὐτό τῆς παιδείας ἦταν ἀπογοητευτική. Τό νομοσχέδιο ἀποσκοποῦσε νά προσφέρει ἐπαγγελματικά ἐφόδια καί νά συμβάλει στήν ἀξιοποίηση τῶν προσόντων μεγάλου τμήματος τῆς νεολαίας, τό ὁποῖο διαφορετικά στρέφεται ἀναγκαστικά στήν παρασιτική ἀπασχόληση.

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Ἐμπορίου καί Γεωργίας ἀνακοινώνουν ὅτι ἡ τιμή ἀσφαλείας τῆς σουλτανίνας καί τῆς κορινθιακῆς σταφίδας καθορίζεται σέ 25 καί 22 δρχ. ἀντίστοιχα.

Τήν ἑπομένη, ἡ Οἰκονομική Ἐπιτροπή καθορίζει τίς τιμές παρεμβάσεως γιά τό ἐλαιόλαδο μέ ἀφετηρία τίς 60 δρχ. γιά προϊόν ὀξύτητας 1%.

8-11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Ἀμερικανός γερουσιαστής Ε. Κέννεντυ πραγματοποιεῖ ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα ὡς προσωπικός προσκεκλημένος τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Εὐθύς μετά τήν ἄφιξή του στήν Ἀθήνα, ὁ Ε. Κέννεντυ δήλωσε ὅτι ὁ ἀμερικανικός λαός θεωροῦσε τόν ἑλληνικό ὡς ἕνα ἀπό τούς φιλικότερους καί ἰσχυρότερους συμμάχους τῶν ΗΠΑ. Ἐπακολούθησε συνάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν ξένο του, μετά τήν ὁποία ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός δήλωσε:

«Ἐπιθυμῶ κατ' ἀρχήν νά ἐκφράσω τήν χαράν μου διότι ὑποδέχθηκα ἀπόψε ἕνα παλιό φίλο καί διακεκριμένο μέλος τῆς Ἀμερικανικῆς Γερουσίας, τόν κ. Κέννεντυ. Φίλος τῆς Ἑλλάδος, ἐξεδήλωσε ἐμπράκτως καί τό ἐνδιαφέρον του γιά τήν τραγωδία τῆς Κύπρου. Εἴχαμε ἀπόψε μία πολύ ἐνδιαφέρουσα καί χρήσιμη συνομιλία. Ἐνημερώθηκα ἐπί τῆς καταστάσεως, ὅπως διαμορφώνεται στήν Ἀμερική μετά τήν ἐκλογή τοῦ κ. Κάρτερ. Ἐνημέρωσα τόν κ. Κέννεντυ, γιά τά προβλήματα τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ χώρα μας. Ἠμπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ὁ κ. Κέννεντυ ἐπέδειξε ὄχι μόνον ἐνδιαφέρον ἀλλά καί πλήρη κατανόηση γι' αὐτά τά προβλήματα».

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ε. Κέννεντυ τόνισε:

«Αἰσθάνομαι μεγάλη χαρά πού βρίσκομαι στήν Ἑλλάδα, ὄχι μόνον λόγῳ τῶν στενῶν σχέσεων μεταξύ τοῦ ἑλληνικοῦ καί τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ, ἀλλά καί λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτιμήσεως τῆς ὁποίας χαίρει ὁ πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλῆς στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καί στίς χῶρες τῆς Δύσεως, μεταξύ τῶν ἀνθρώπων πού ἀγαποῦν τήν ἐλευθερία.

»Ἦτο πολύ χρήσιμο καί βοηθητικό γιά μένα νά ἀκούσω τίς ἀπόψεις τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ ἐπί τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ἡ Ἑλλάς. Ὁ κ. πρωθυπουργός μοῦ μίλησε πολύ εὐγενικά καί εἰλικρινά γιά τά ἑλληνικά προβλήματα καί ἰδιαίτερα τοῦ Αἰγαίου καί τῆς Κύπρου. Γνωρίζει πολύ καλά τίς δικές μου ἀπόψεις γιά τήν ἀδικία πού ὑπάρχει στήν Κύπρο καί βρῆκα τίς δικές του παρατηρήσεις πολύ ἀξιόλογες καί χρήσιμες. Δέν ὁμιλῶ ἐκ μέρους τῆς νέας ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά ἐλπίζω νά μπορέσῃ αὐτή νά παίξῃ ἕνα θετικό καί ἐποικοδομητικό ρόλο. Νομίζω ὅτι οἱ ὑποδείξεις καί παρατηρήσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ θά εἶναι πολύ χρήσιμες γιά μένα καί γιά τούς συναδέλφους μου, μέ τούς ὁποίους θά ἐπικοινωνήσω καί θά μεταφέρω αὐτές τίς ἀπόψεις».

Τήν ἴδια ἡμέρα, 8 Νοεμβρίου, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, δέχθηκε τόν Ἀμερικανό γερουσιαστή στόν ὁποῖο ἀπένειμε τό παράσημο τοῦ Ἀνωτέρου Ταξιάρχη τοῦ Τάγματος τοῦ Φοίνικος, γιά τίς ὑπηρεσίες πού εἶχε προσφέρει στήν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς δικαιοσύνης.

Τήν ἐπομένη, ὁ Ε. Κέννεντυ, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Πολιτισμοῦ, Κ. Τρυπάνη, ἐπισκέφθηκε τούς Δελφούς. Τό ἴδιο βράδυ παρακάθησε σέ δεῖπνο πού παρέθεσε πρός τιμή του ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος καί τόν προσφώνησε μέ τά ἀκόλουθα:

«Ἀγαπητέ κ. Κέννεντυ,

»Καί σᾶς ἀποκαλῶ μέ τό ὄνομά σας ἀντί τοῦ τίτλου σας, διότι ἡ αἴγλη καί τό κῦρος τοῦ ὀνόματός σας εἶναι μεγαλύτερα ἀπό ὁποιουδήποτε τίτλο.

»Μᾶς δώσατε μεγάλη χαρά πού ἤλθατε στήν Ἑλλάδα, ὄχι μόνο διότι ἐπεδείξατε πάντοτε κατανόηση γιά τά προβλήματα τῆς χώρας μας, ἀλλά καί διότι εἶσθε διακεκριμένος ἐκπρόσωπος μιᾶς φίλης καί συμμάχου χώρας. Τό ὄνομα πού φέρετε καί πού τιμᾶτε συμβολίζει γιά τήν Ἀμερική καί γιά τήν διεθνῆ κοινή γνώμη τήν ἐλευθερία, τήν δικαιοσύνη καί τήν πρόοδο — ἰδανικά εἰς τά ὁποῖα ἡ οἰκογένειά σας προσέφερε ὄχι μόνον μεγάλες ὑπηρεσίες, ἀλλά καί θύματα.

»Ἡ ἐπίσκεψή σας ἐκτός ἀπό τήν προσωπική ἱκανοποίηση πού μοῦ ἔδωσε, ὑπῆρξε καί πολύ χρήσιμη γιά τίς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν μας. Μᾶς ἔδωσε τήν εὐκαιρία ν' ἀνασκοπήσωμε τά προβλήματα τά ὁποῖα μᾶς ἀπασχολοῦν, κοινά καί ἰδιαίτερα. Μᾶς ἔδωσε ἐπίσης τήν εὐκαιρία νά ἐπιβεβαιώσουμε τήν ἐπιθυμία ἀλλά καί τήν ἀνάγκη περαιτέρω συσφίγξεως τῶν πολλαπλῶν δεσμῶν πού συνδέουν τούς δύο λαούς μας. Καί νομίζω ὅτι καί οἱ δύο μας ἀνελάβαμε τήν ὑποχρέωση νά βοηθήσωμεν τήν προσπάθεια αὐτήν.

»Πίνω ὑπέρ τῆς ὑγείας καί τῆς ἐπιτυχίας σας καί ὑπέρ τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς φιλίας, γιά τήν ὁποία πιστεύω ὅτι διανοίγονται νέες προοπτικές».

Ὁ Ε. Κέννεντυ ἀπάντησε:

«Σήμερα, κ. πρωθυπουργέ, ὑπῆρξε μιά ἐξαιρετική ἡμέρα γιά μένα, γιά τόν ἀνηψιό μου Τζό καί τά μέλη τῆς συνοδείας μου. Καί τήν ἔκαναν ἐξαιρετική ἡ φιλοξενία καί οἱ περιποιήσεις σας. Μάθαμε περισσότερα γιά τήν ἱστορία, τήν κοινή μας ἱστορία, τήν ἱστορία τῆς Ἑλλάδος — ἱστορία τοῦ δυτικοῦ πνεύματος — πού τόσο ἐπηρέασε τούς λαούς μας. Μάθαμε ἀρκετά γιά τήν μυθολογία, γιά τόν μεγάλο θεό Ἀπόλλωνα, ὁ ὁποῖος ἦταν θεός τῆς μουσικῆς, τῆς ὁμορφιᾶς καί, καθώς πληροφοροῦμαι, ἐπίσης, ὁ θεός τῆς εἰρήνης. Πόσο κατάλληλη εἶναι ἡ λέξη αὐτή ἀπόψε καί πόσο ταιριάζει νά συνδεθῆ μέ τό δικό σας ὄνομα. Γιατί πράγματι ἀναγνωρίζοντας τίς ἡγετικές σας ἱκανότητες καί τήν συμβολή σας στήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, ἀναγνωρίζουμε καί τήν ἀφοσίωσή σας στήν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης γιά χάρη τοῦ λαοῦ σας, τῶν λαῶν αὐτῆς τῆς περιοχῆς, τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Γιατί εἶσθε ἕνας πραγματικός ἡγέτης στήν ἐποχή μας.

»Μάθαμε ἐπίσης γιά τόν Δελφικό χρησμό. Ὁ κ. ὑπουργός Πολιτισμοῦ μᾶς ἐξήγησε ὅτι οἱ χρησμοί φρόντιζαν πάντα νά εἶναι διφορούμενοι τόσο στήν διατύπωση ὅσο καί στό νοηματικό περιεχόμενο. Θέλω ὅμως νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ὅσον ἀφορᾶ ἐμέ δέν ὑπάρχει τίποτε τό διφορούμενο στήν δέσμευσή μου γιά τήν ὑπόθεση τῆς δικαιοσύνης στήν Κύπρο καί τήν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν τοῦ Αἰγαίου.

»Ἐνθυμοῦμαι, κ. πρωθυπουργέ, ὅτι εἴσαστε ὁ πρῶτος ἡγέτης πού ἐπεσκέφθη τήν Ἀμερική ἐπί προεδρου Κέννεντυ καί θά γνωρίζετε ἀσφαλῶς τόν λόγο τῆς προσκλήσεως ἐκείνης: τά ἐντελῶς ἰδιαίτερα αἰσθήματα πού ἔτρεφε ὁ πρόεδρος Κέννεντυ γιά τήν Ἑλλάδα, καθώς καί τήν πολύ μεγάλη ἐκτίμηση πού ἔτρεφε γιά σᾶς, γιά ὅσα σπουδαῖα πραγματοποιήσατε τήν ἐποχή ἐκείνη στήν χώρα σας. Ὅπως καί σήμερα, ὅλοι μας, ὡς ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ἀναγνωρίζουμε ὅτι τά ἐπιτεύγματά σας ἐκεῖνα ξεπεράσθηκαν μέ τήν ἐξαιρετική σας συμβολή γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐλευθερίας καί τῆς δημοκρατίας — τῆς Συνταγματικῆς Δημοκρατίας — πού ἀνέκαθεν λατρευόταν σ' αὐτή τήν χώρα.

»Κύριε πρωθυπουργέ, θέλω γιά μιά ἀκόμη φορά νά σᾶς εὐχαριστήσω καί νά σᾶς διαβεβαιώσω ἐσᾶς καί τόν λαό τῆς Ἑλλάδος — μολονότι δέν εἶμαι παρά ἕνα μέλος τῆς Γερουσίας νομίζω ὅμως ὅτι ὁμιλῶ ὄχι μόνο ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας μου, ἀλλά ἐκφράζω τά αἰσθήματα τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ — γιά τήν συνεχῆ καί σταθερή συμπάθεια καί ἐκτίμηση πού ἔχει ὁ λαός τῶν ΗΠΑ γιά τήν χώρα σας. Καί θέλω νά ὑπογραμμίσω ὅτι εἶμαι διαρκῶς προσηλωμένος στήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας καί τῆς δικαιοσύνης, στίς ἀρχές γιά τίς ὁποῖες ἐσεῖς μοῦ μιλήσατε μέ τόση εὐφράδεια καί πάθος καί μέ τόση ἡγετική ὑπευθυνότητα. Καί σᾶς εὔχομαι νά ἡγῆσθε πολλά χρόνια ἐπιτυχῶς αὐτοῦ τοῦ γενναίου καί εὐγενικοῦ ἔθνους».

Τήν ἐπομένη, 10 Νοεμβρίου, ὁ Ε. Κέννεντυ ἐπισκέφθηκε τό Κοινοβούλιο καί συναντήθηκε μέ τούς πολιτικούς ἀρχηγούς. Κατόπιν μετέβη στήν Κρήτη· ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα στίς 11 Νοεμβρίου καί, τήν ἴδια ἡμέρα, ἀναχώρησε γιά τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ἀφοῦ εὐχαρίστησε, μέ δήλωσή του, τόν Κ. Καραμανλῆ προσωπικά καί τόν ἑλληνικό λαό γιά τή θερμή φιλοξενία πού τοῦ παρασχέθηκε.

9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ πρόεδρος τῆς Βουλγαρίας, Τ. Ζίφκωφ, ἀπαντᾶ στήν ἐπιστολή τοῦ Κ. Καραμανλῆ τῆς 7ης Αὐγούστου, ἡ ὁποία ἀναφερόταν στήν περαιτέρω προώθηση τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας:

«Ἀξιότιμε κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἔλαβα τό φιλικό σας μήνυμα τοῦ Αὐγούστου στό ὁποῖο ἐκθέτετε τίς σκέψεις σας γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη πολυμεροῦς οἰκονομικῆς, ἐπιστημονικῆς καί τεχνικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν. Πιστεύω ὅτι ἀντανακλᾶ τήν γνήσια προσπάθειά σας γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἐμπιστοσύνης καί κατανοήσεως μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν καί τῆς εἰρήνης στά Βαλκάνια. Δέν ἔχω ἀμφιβολία ὅτι πιστεύετε ὅτι καί ἐμεῖς ἐμπνεόμεθα ἀπό τούς ἴδιους σκοπούς.

»Τό μήνυμά σας καί οἱ προτάσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυ-

Υποδοχή τοῦ Ε. Κέννεντυ, στό ἀεροδρόμιο τῆς ἑλληνικῆς πρωτεύουσας.

βερνήσεως τῆς 29ης Ἰουλίου ἀπετέλεσαν τό ἀντικείμενο τῆς πλέον ἐνδελεχοῦς ἐξετάσεως ἀπό τήν βουλγαρική Κυβέρνηση. Συμμεριζόμεθα τήν πεποίθησή σας ὅτι ὅσο εὐρύτερες εἶναι οἱ σχέσεις μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν τόσο ἰσχυρότερες γίνονται οἱ προϋποθέσεις γιά εἰρηνική συμβίωση μεταξύ τῶν λαῶν μας, πρᾶγμα πού ἀνταποκρίνεται στίς προσδοκίες καί τά συμφέροντά τους. Θά ἤθελα ἐπίσης νά ἐκφράσω, μέ τό πνεῦμα τῆς εἰλικρίνειας καί καλῆς θελήσεως πού χαρακτηρίζει τήν μέχρι τώρα ἀνταλλαγή γνωμῶν μεταξύ μας, μερικές σκέψεις γιά τήν νέα σας πράταση.

»Θά ἤθελα νά δηλώσω, ἐπιπροσθέτως τῆς γνώμης πού ἐκφράσαμε ἤδη στό θέμα τῆς πολυμεροῦς βαλκανικῆς συνεργασίας, ὅτι κατά τήν παροῦσα κατάσταση στά Βαλκάνια, τήν στιγμή πού, ὅπως σωστά ὑπογραμμίζετε, ὑπάρχει ἀκόμα δυσπιστία στήν διεθνῆ ζωή, ἡ κρατική ἡγεσία τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας κατέληξε στό συμπέρασμα ὅτι ὁ μόνος ρεαλιστικός τρόπος δημιουργίας ἀτμόσφαιρας ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῶν σχέσεών τους σέ πνεῦμα γειτονικῆς συνεργασίας ἐπί διμεροῦς βάσεως. Ζωηρή ἀπεικόνιση αὐτῆς τῆς ρεαλιστικῆς προσεγγίσεώς μας ἀποτελοῦν οἱ ὑπάρχουσες φιλικές σχέσεις μεταξύ τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ σταθερή ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν λαῶν μας.

»Ἡ ἐξέταση τῆς καταστάσεως τῶν θεμάτων γιά οἰκονομική, ἐπιστημονική καί τεχνική συνεργασία πού συνετάγη κατά τήν συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων στήν Ἀθήνα στήν ἀρχή τοῦ ἔτους, ἀπέληξε στά ἀκόλουθα συμπεράσματα:

»Πολλά ἀπό αὐτά τά θέματα περιλαμβάνουν τήν συνεργασία μεταξύ ἁρμοδίων ἀρχῶν στήν γεωργία, ὑγεία, τουρισμό, ἐπιστῆμες καί ἄλλους τομεῖς ὅπου τέτοια συνεργασία ὑπάρχει καί τώρα. Γιά τήν πραγματοποίησή τους ἔχουν ἤδη δημιουργηθῆ ἀντίστοιχες ὁμάδες ἐργασίας, ἐξειδικευμένες ἐπιτροπές οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν ἐπιτυχῶς καί, κατά τήν γνώμη μας, δέν χρειάζεται νά ἀντικατασταθοῦν ἤ νά συμπληρωθοῦν. Ἡ Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Βουλγαρίας ἔχει συμμετάσχει καί θά συμμετέχη στό μέλλον σέ τέτοιας μορφῆς συνεργασίες πού ἤδη ἔχουν καταστῆ παραδοσιακές.

»Κατά τήν γνώμη μας, μερικές ἀπό τίς ἰδέες πού ἐτέθησαν πρός συζήτηση στήν συνάντηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων εἶναι δύσκολο νά πραγματοποιηθοῦν στό παρόν στάδιο, ἀφοῦ τό ὑπάρχον οἰκονομικό καί τεχνικό δυναμικό τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν εἶναι ἀνεπαρκές γιά τήν πραγματοποίησή τους.

»Ἐτέθησαν ἐπίσης θέματα στόν τομέα τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μεταξύ βαλκανικῶν Κρατῶν πού μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μόνο ἐπί διμεροῦς βάσεως. Τό παρόν οἰκονομικό δυναμικό διαφόρων βαλκανικῶν Κρατῶν τά ἀνάγκαζε νά ἀναζητήσουν πολυμερῆ ἔνταξη σέ περισσότερο ἰσχυρούς οἰκονομικούς παράγοντες ἔξω ἀπό τήν περιοχή μας, χρησιμοποιώντας ταυτοχρόνως τίς ἑνωτικές δυνατότητες πού προσφέρονται ἀπό τήν διμερῆ οἰκονομική συνεργασία. Ἑπομένως, οἱ προτάσεις γιά τήν δημιουργία ὡρισμένων πολυμερῶν θεσμῶν γιά τήν οἰκονομική συνεργασία μεταξύ βαλκανικῶν Κρατῶν δέν ἔχουν κατά τήν γνώμη μας ὑγιῆ βάση. Τέτοιες προτάσεις θά μποροῦσαν νά δώσουν λαβή γιά ἀμφιβολίες ὅτι ὑποκρύπτουν κάποιες πολιτικές τάσεις πού ἀποβλέπουν σέ κλειστές ὁμαδοποιήσεις στά Βαλκάνια, τά συμφέροντα τῶν ὁποίων εἶναι διαφορετικά ἀπό ἐκεῖνα ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τήν ρεαλιστική σας σκέψη καί τήν πλούσιά σας πεῖρα τῆς ζωῆς ὡς πολιτικοῦ καί ὡς ἡγέτη τῆς φίλης Ἑλλάδος ἐπί μακρόν χρόνον, ἐλπίζομε ὅτι θά συμφωνήσετε ὅτι ἡ σύγκληση προπαρασκευαστικῶν πολυμερῶν συναντήσεων καί διασκέψεων ἐνώπιον τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν μεταξύ ὡρισμένων βαλκανικῶν Κρατῶν, δέν μπορεῖ νά ὁδηγήση στό ξεπέρασμα αὐτῶν τῶν διαφορῶν.

»Ἐπιπλέον αὐτές οἱ συναντήσεις ἐνέχουν τόν κίνδυνο νά καταστοῦν βήματα ἀπό τά ὁποῖα ὡρισμένοι μετέχοντες μπορεῖ νά προσπαθήσουν νά ἐπιβάλουν τίς δικές τους ἀπόψεις, νά δημιουργήσουν ἀτμόσφαιρα ἀντιθέσεως μιᾶς χώρας πρός ἄλλην, ἔστω καίτοι ὑπό τήν μορφήν τῆς συζητήσεως οἰκονομικῶν καί ὄχι πολιτικῶν θεμάτων. Αὐτό δέν εἶναι πρός ὄφελος κανενός. Εἶναι γνωστό ὅτι μερικά θέματα γιά τά ὁποῖα ἐρίζουν τώρα τά Κράτη καί τά ὁποῖα ἀναφέρονται στά ζωτικά οἰκονομικά τους συμφέροντα κατέστησαν καθαρῶς πολιτικά προβλήματα λόγῳ τῆς πολύπλοκης καί διεθνοῦς νομικῆς φύσεώς των.

»Αὐτή ἡ χώρα οὐδόλως ἐπιθυμεῖ νά ἐκτεθῆ στόν παραμικρό κίνδυνο ἐμπλοκῆς της σέ διενέξεις μεταξύ ἄλλων χωρῶν. Ἀκολουθοῦμε μιά σταθερή πολιτική ἀρχῶν, μιά πολιτική ἐποικοδομητικῆς συνεργασίας μέ ὅλες τίς γειτονικές χῶρες καί ἐπιμένομε ἰδιαίτερα στίς σχέσεις μας καλῆς γειτονίας μαζί τους.

»Συμμεριζόμενος μέ σᾶς εἰλικρινά μερικές ἀπό τίς ἐπιφυλάξεις μας γιά μιά συγκεκριμένη πολυμερῆ βαλκανική συνεργασία σ' αὐτό τό στάδιο, πιστεύω ὅτι θά τό ἐκτιμήσετε αὐτό ὡς μιά ἀκόμη ἐκδήλωση τῆς εἰλικρινοῦς φροντίδας μας γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν. Δεδομένου ὅτι ἐπιθυμοῦμε νά ὑπάρξη ἡ στενώτερη δυνατή κατανόηση μεταξύ μας καί μεταξύ τῶν Κυβερνήσεών μας, θά ἦταν χρήσιμο νά κάνωμε μιά κοινή προσπάθεια νά ἐπιτύχωμε μιά κοινή ἀντίληψη καί γιά τά ζητήματα τῆς πολυμεροῦς συνεργασίας μεταξύ βαλκανικῶν Κρατῶν. Αὐτό θά μποροῦσε νά ἀποτελέση τό ἀντικείμενο μιᾶς μελλοντικῆς ἀνεπίσημης φιλικῆς συναντήσεως ἐργασίας μεταξύ μας, κύριε πρωθυπουργέ, ἡ φύση, ὁ τόπος καί ὁ χρόνος τῆς ὁποίας θά μποροῦσαν νά συμφωνηθοῦν ἀργότερα διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ. Σ' αὐτή τήν συνάντηση θά μποροῦσαν νά συζητηθοῦν θέματα διμερῶν σχέσεων καί ἄλλα θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος καθώς καί μερικές ἰδέες γιά κοινές πρωτοβουλίες τῆς βουλγαρικῆς καί τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πού θά μποροῦσαν νά συμβάλουν ἀποτελεσματικά στήν ἐνίσχυση τῆς ἐμπιστοσύνης, ἀσφαλείας καί κατανοήσεως μεταξύ βαλκανικῶν Κρατῶν.

»Παρακαλῶ δεχθῆτε, κύριε πρωθυπουργέ, τήν διαβεβαίωσή μου τοῦ πλέον εἰλικρινοῦς σεβασμοῦ καί φιλίας καί τίς καλύτερες εὐχές μου γιά τόν γειτονικό ἑλληνικό λαό καί γιά σᾶς προσωπικά».

Ἡ ἐπιφυλακτική, ἄν ὄχι καί ἀρνητική, ἀπάντηση τοῦ Βούλγαρου ἡγέτη δέν ἔθεσε τέρμα στίς προσπάθειες τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τήν προώθηση τῆς πολυμεροῦς συνεργασίας στή νοτιοανατολική Εὐ-

ρώπη. Στίς 31 Δεκεμβρίου, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀπηύθυνε νέα ἐπιστολή στόν Τ. Ζίφκωφ:

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν ἐπιστολή σας τῆς 9 Νοεμβρίου 1976 καί γιά τήν διεξοδική παρουσίαση τῶν ἀπόψεών σας σχετικά μέ τό θέμα τῆς διαβαλκανικῆς οἰκονομικῆς καί τεχνικῆς συνεργασίας. Αὐτές οἱ ἀπόψεις μου ἀνεφέρθησαν καί προφορικά ἀπό τόν συνεργάτη μου ὑπουργό Συντονισμοῦ κ. Παπαληγούρα, ὁ ὁποῖος πρόσφατα εἶχε τήν εὐκαιρία νά τίς ἀκούσῃ ἀπό σᾶς προσωπικά.

»Πιστεύω ὅτι οἱ ἀπόψεις μας συμπίπτουν ὡς πρός τόν ἀντικειμενικό σκοπό πού ἐπιδιώκει τόσο ἡ βουλγαρική ὅσο καί ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἐνίσχυση τῶν δεσμῶν τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς μας πρός κοινό ὄφελος ὅλων. Αὐτή ἡ ταυτότης τῶν σκοπῶν μας ἀποτελεῖ γιά μένα μιά πολύτιμη ἐνθάρρυνση καί μιά διαβεβαίωση ὅτι ἡ κοινή μας προσπάθεια γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων στηρίζεται σέ σταθερό ἔδαφος.

»Δέν συμμερίζομαι ὅμως τούς φόβους πού διαβλέπω στήν ἐπιστολή σας, ὅτι δηλαδή, ἡ ἀνάπτυξη πολυμεροῦς οἰκονομικῆς συνεργασίας μεταξύ βαλκανικῶν Κρατῶν θά μποροῦσε νά εἶναι ἐπιβλαβής γιά τήν διμερῆ συνεργασία. Ἀντιθέτως, ἐξακολουθῶ νά πιστεύω ὅτι τά δύο σκέλη τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας, τό πολυμερές καί τό διμερές εἶναι ἀμοιβαίως συμπληρωματικά. Ἡ πρόσφατη ἐπίσκεψη τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ κ. Παπαληγούρα στήν πρωτεύουσά σας καί ἡ εὐκαιρία πού τοῦ δόθηκε νά συνομιλήσῃ μέ σᾶς προσωπικά καί μέ τόν ἀντιπρόεδρο Τζόλωφ κατέδειξε πόσο οἱ Κυβερνήσεις τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀφοσιωμένες στήν ἰδέα τῆς ἀναπτύξεως τῶν σχέσεων μεταξύ τους, στήν ἐφαρμογή τῆς Τελικῆς Πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι καί στήν δημιουργία συνθηκῶν ἐποικοδομητικῆς ἐργασίας καί προόδου στήν περιοχή. Εἶμαι πεπεισμένος, κύριε πρόεδρε, ὅτι αὐτό τό πνεῦμα ὑπηρετεῖται καλύτερα διά τῆς περαιτέρω προωθήσεως τῆς πολυμεροῦς βαλκανικῆς συνεργασίας. Ἀσφαλῶς δέν ἀγνοῶ ὅτι μπορεῖ νά ὑπάρχουν διαφορετικές ἀπόψεις καί εἶναι ἀκριβῶς αὐτός ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο θεώρησα ἀπαραίτητο νά σᾶς ἐκθέσω τά ἀνωτέρω μέ τήν ἐλπίδα ὅτι αὐτός ὁ διάλογός μας θά σᾶς βοηθήσῃ νά ἐπανεξετάσετε τό θέμα ὑπό τό φῶς τῶν ἀνωτέρω σχολίων.

»Ἡ ἰδέα μιᾶς πιθανῶς προσωπικῆς συναντήσεώς μας γιά μιά γενικώτερη ἀνταλλαγή ἀπόψεων ἐπί τῶν προβλημάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος μοῦ εἶναι πάντα προσφιλής καί ἐλπίζω ὅτι θά βρεθῇ ὁ κατάλληλος χρόνος γιά νά τήν πραγματοποιήσουμε.

»Παρακαλῶ δεχθῆτε, κύριε πρόεδρε, τήν διαβεβαίωση τῆς πλέον εἰλικρινοῦς φιλίας καί ἐκτιμήσεώς μου, καθώς καί τίς καλύτερες εὐχές μου γιά σᾶς προσωπικῶς καί τόν φίλο βουλγαρικό λαό»[122].

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑπουργό Παιδείας τοῦ Πακιστάν, Α. Πιρζαντά, ὁ ὁποῖος τοῦ διαβιβάζει πρόσκληση τοῦ πρωθυπουργοῦ, Ζουλφικάρ Ἀλῆ Μπούτο, νά ἐπισκεφθεῖ τή χώρα του.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντᾶται μέ τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, μέ τόν ὁποῖο ἀνασκοπεῖ τίς ἐξελίξεις στό πεδίο τῆς ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

11-17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ περιοδεία στή Δυτική Εὐρώπη, κατά τήν ὁποία ἐπισκέπτεται ἐπίσημα τό Βέλγιο καί τήν Αὐστρία, ἐνῶ ἀνεπίσημα μεταβαίνει καί στό Παρίσι.

Ὁ πρωθυπουργός, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, καί τό γενικό διευθυντή τοῦ Πολιτικοῦ του Γραφείου, Π. Μολυβιάτη, ἔφθασε στίς Βρυξέλλες στίς 11 τοῦ μηνός καί εὐθύς ἀμέσως συναντήθηκε μέ τό Βέλγο πρωθυπουργό, Λ. Τίντεμανς. Κατά τή συνομιλία, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνέπτυξε τίς ἑλληνικές θέσεις γιά τό θέμα τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ, τό Κυπριακό καί τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη στό Αἰγαῖο. Κατόπιν, δήλωσε στούς δημοσιογράφους ὅτι ἦταν ἱκανοποιημένος ἀπό τήν κατανόηση πού ἐπέδειξε ὁ Βέλγος ὁμόλογός του.

Τό ἴδιο βράδυ, ὁ Λ. Τίντεμανς παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τόν ὁποῖο προσφώνησε ὡς ἑξῆς:

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ὑποδεχόμενος σήμερα τήν Ἐξοχότητά σας, διαπιστώνω ὅτι εἶναι ἡ πρώτη ἐπίσημη ἐπίσκεψη τήν ὁποία πραγματοποιεῖ στό Βέλγιο Ἕλλην πρωθυπουργός καί συνεπῶς ἐκτιμῶ μέ τήν πραγματική της ἀξία τήν σημασία αὐτῆς τῆς τιμῆς γιά τήν χώρα μας. Ἐπιθυμῶ νά προσθέσω εὐθύς ἀμέσως ὅτι ἡ ἐπίσκεψη αὐτή μοῦ προξενεῖ καί προσωπική χαρά. Τιμή καί χαρά, αἰσθάνομαι, ἐπαναλαμβάνω, λόγῳ τῆς παρουσίας σας ἀνάμεσά μας, ἀλλά καί ὑψηλή ἐκτίμηση γιά τό πρόσωπό σας καί θαυμασμό γιά τό ἔργο πού ἐπραγματοποιήσατε ἀπό τότε πού ἠγεῖσθε καί πάλι τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους καί χειρίζεσθε τίς ὑποθέσεις του.

»Τό ὄνομά σας, κύριε πρωθυπουργέ, συνδέεται πράγματι, μέ ἕνα ἀποφασιστικῆς σημασίας γεγονός — πού ἀπετέλεσε ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν ἐπανάληψη τῶν ἁρμονικῶν καί διαπνεομένων ἀπό ἐμπιστοσύνη σχέσεων μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως — ἐννοῶ τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας στήν χώρα σας χωρίς ἐσωτερικές ἀναταραχές. Ἡ ἀναμόρφωση τῶν ἐθνικῶν σας θεσμῶν σύμφωνα μέ τά πρότυπα ἑνός συστήματος τό ὁποῖο ὁ λαός σας, στό ἀπόγειο τῆς Ἱστορίας του, ἔδωσε ὡς ὑπόδειγμα στόν κόσμο, δέν θά εἶχε ἐπιτευχθῆ χωρίς τό πολιτικό αἰσθητήριο καί τόν δυναμισμό σας. Οἱ δεσμοί οἱ ὁποῖοι

ἑνώνουν τίς δύο χῶρες μας εἶναι πολλαπλοῖ καί χαρακτηρίζονται ἀπό μεγάλη ἐγκαρδιότητα.

»Ὅπως καί ἐσεῖς, συνεχίζομε νά ἐμπνεώμεθα ἀπό τόν πολιτισμόν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἄνθισε ἐδῶ καί 2500 χρόνια περίπου καί ὁ ὁποῖος ἐπηρεάζει ἀκόμη τήν μοῖρα πολλῶν γενεῶν. Παρά τήν ἀνάπτυξη μιᾶς ὁλοέν καί πιό τεχνικῆς κοινωνίας, τό ἀνθρωπιστικό πνεῦμα, πού φέρει κυρίως τήν σφραγῖδα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως, ἀποτελεῖ ἀκόμη γιά μεγάλο τμῆμα τῆς νεολαίας μας τήν κεντρική ἀρτηρία πρός τήν ζωή.

»Τήν κοινή αὐτή κληρονομία, θά τήν μοιρασθοῦμε ἀκόμη στενώτερα τήν ἡμέρα πού, ξεπερνώντας τό πλαίσιο τῆς συμφωνίας συνδέσεώς σας μέ τήν Κοινότητα, θά καταστῆτε ἰσότιμον μέλος της.

»Μέ τήν αἴτησή σας νά γίνετε ἰσότιμο μέλος της ἐκάνατε τά πρῶτον βῆμα στόν δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν ἔνταξή σας στόν στενώτερο κύκλο τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος. Γνωρίζουμε ὅτι κατά τήν παροῦσα περίοδον, ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινότητα ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τούς κυριώτερους στόχους σας. Ἡ πίστη σας στήν Εὐρώπη, τήν ὁποίαν ἐκδηλώσατε πρό δεκαπενταετίας, ὅταν, ὡς πρωθυπουργός καί τότε, προωθήσατε τήν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας καί συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μέ τίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες, παρέμεινε ἀκλόνητη.

»Γνωρίζομε τήν πίστη σας στό εὐρωπαϊκό μέλλον τῆς χώρας σας καί ἔχομε τήν πεποίθηση ὅτι θά καταβάλετε τίς ἀναγκαῖες προσπάθειες γιά τήν ἐπιτυχῆ ἔκβαση τῶν διαπραγματεύσεων.

»Δέν ἀγνοεῖτε, ἐξ ἄλλου, τίς ἐξαιρετικά καλές προθέσεις μας.

»Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι μέσα σ' αὐτό τό πνεῦμα θά εὕρουμε ἁρμονικές λύσεις στίς δυσκολίες οἱ ὁποῖες ὁπωσδήποτε θά προκύψουν κατά τήν διάρκεια τῶν διαπραγματεύσεων πού ἤδη ἄρχισαν.

»Θά ἤθελα, τελειώνοντας, νά ἐκφράσω τήν εὐχή, ἡ ἔνταξή σας στήν Κοινότητα τῶν Ἐννέα νά ἀποτελέση τήν ἀντανάκλαση τῆς βαθειᾶς φιλίας πού ἑνώνει τίς δύο χῶρες μας.

»Κύριοι, σᾶς καλῶ νά ἐγείρετε τό ποτήριόν σας στήν ὑγεία τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ καί στήν ἑλληνοβελγική φιλία».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἔχω πολλούς λόγους γιά τούς ὁποίους αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκη νά σᾶς ἐκφράσω τίς εὐχαριστίες μου. Θέλω νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν εὐγενική σας πρόσκληση. Γιά τήν θερμή σας φιλοξενία. Γιά τά καλά λόγια πού εἴπατε γιά τήν χώρα μου. Ἀκόμη ὅμως πιό πολύ θέλω νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν εὐκαιρία πού μοῦ δώσατε νά ἔχω χρήσιμες συνομιλίες μαζί σας. Μέ μία προσωπικότητα πού συνεχίζει τήν μεγάλη παράδοση τῶν ἱδρυτῶν τῆς Εὐρώπης.

»Στήν συνομιλία μας βρήκαμε εὔκολα τό κοινό μας ἔδαφος. Γιατί τό κοινό μας ἔδαφος εἶναι ἡ Ἡνωμένη Εὐρώπη ὄχι μόνο στήν γεωγραφική της

Ὁ Λ. Τίντεμανς ὑποδέχεται τόν Κ. Καραμανλῆ στίς Βρυξέλλες.

ἔννοια, ἀλλά ἡ Εὐρώπη σάν μιά ἰδέα ἔξω ἀπό τόπο καί χρόνο, ἕνα ἰδανικό πού προσπαθοῦμε καί ὀφείλουμε νά καταστήσωμε πραγματικότητα.

»Μικρές χῶρες τό Βέλγιο καί ἡ Ἑλλάδα, συνομήλικες στήν ἀνεξαρτησία τους, ταλαιπωρημένες ἀπό αἰῶνες ξένης κατοχῆς καί ἀπό πολεμικές περιπέτειες, εἶναι φυσικό νά αἰσθάνωνται ἡ μία πολύ κοντά στήν ἄλλη. Καί τούς πολλαπλοῦς δεσμούς πού μᾶς συνδέουν τούς ἐνισχύει σήμερα περισσότερο ἡ κοινή πίστις μας στήν ἰδέα τῆς Εὐρώπης.

»Σ' αὐτόν τόν τόπο, ὅπου ἀπέραντα νεκροταφεῖα θυμίζουν τά δράματα τῆς εὐρωπαϊκῆς διχόνοιας, σημειώθηκε μεταπολεμικά μιά θεαματική πρόοδος εἰς ὅλους τούς τομεῖς. Ἄν τό Βέλγιο ἔγινε σήμερα ἡ καρδιά τῆς Εὐρώπης, αὐτό δέν ὀφείλεται μόνον στήν γεωγραφική του θέση, ἀλλά κυρίως στήν πολιτική καί τήν πολιτιστική του ὡριμότητα.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἡ χώρα σας βρέθηκε μετά τόν τελευταῖο πόλεμο στήν πρωτοπορία τῆς Εὐρώπης. Ἄν ἡ δική μου δέν ἀκολούθησε ἀμέσως, εἶναι γιατί μεγάλα καί πιεστικά προβλήματα μᾶς ἐμπόδισαν. Ὁ λαός μας ὅμως μέ ἐνδιαφέρον παρακολούθησε τήν δημιουργία τῆς Εὐρώπης καί αἰσθάνεται σήμερα ψυχικά καί ὑλικά παρασκευασμένος νά βαδίση μαζί σας στήν περαιτέρω εὐρωπαϊκή πορεία. Ἡ Ἑλλάς δέν ἐπιδιώκει τήν ἔνταξή της στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα γιά νά ἐπωφεληθῆ τοῦ πλούτου σας. Τήν ἐπιδιώκει, γιατί πιστεύει στήν Εὐρώπη καί θέλει νά ταυτίση τήν τύχη της μαζί σας. Καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ὀφείλω νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν κατανόηση πού ἔδειξε ἡ Κυβέρνησίς σας στό αἴτημα τῆς Ἑλλάδος.

»Γνωρίζω τίς δυσκολίες πού προβάλλονται. Γνωρίζω τά προβλήματα πού ἡ ἔνταξή μας θά δημιουργήση γιά τήν ἑλληνική οἰκονομία. Γνωρίζω τήν δύσκολη φάση πού περνᾶ γιά ἄλλους γενικώτερους λόγους ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότης. Πιστεύω ὅμως, ἀπό τήν δική μας πλευρά, στόν δυναμισμό τῆς οἰκονομίας μας καί τίς δημιουργικές ἱκανότητες τοῦ λαοῦ μας. Καί πιστεύω ἐπίσης ὅτι ἀπό τήν δική σας πλευρά ἡ ὥθηση πού δίνουν στήν εὐρωπαϊκή ἰδέα σκέψεις καί ὑποδείξεις, σάν αὐτές πού περιέχονται στήν ἔκθεσή σας, θά προσδώσουν νέα πνοή σέ αὐτήν.

»Πιστεύω — καί αὐτό τό εἶπα καί σ' ἄλλη περίπτωση — στόν μεγάλο ρόλο πού μπορεῖ — καί πρέπει — νά διαδραματίση ἡ Εὐρώπη. Γιά τήν κατοχύρωση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης· τήν ἀναζωογόνηση τῆς δημοκρατίας καί τήν πρόοδο τήν πολιτιστική. Μέ μιά λέξη, γιά τήν εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος. Καί ἔχει ὅλες τίς δυνατότητες πρός τοῦτο. Ὁ πληθυσμός της, ἡ οἰκονομία της, τό πνευματικό της δυναμικό τῆς ἐπιτρέπουν νά εἶναι μιά Δύναμις Μεγάλη. Ἡ πρό παντός τό προνόμιο νά μπορῆ νά δώση στήν ἀνήσυχη νεολαία της ἕνα ἰδανικό: τήν ἕνωση τῆς Εὐρώπης καί δι' αὐτῆς μιά νέα ἀναγέννηση, πνευματική καί ἠθική. Γιά νά πάρη ὅμως σάρκα καί ὀστᾶ τό μεγάλο αὐτό δραμα πού θά δικαιώση τήν ἱστορική ἀποστολή τῆς Εὐρώπης, ἀπαιτοῦνται ἐνιαία βούληση καί ἔφεσις γιά θυσίες, θυσίες ἀπ' ὅλους μας καί σέ ὅλους τούς τομεῖς. Χρειάζεται ὁ παραμερισμός τῶν βραχυχρονίων καί μικρῶν συμφερόντων χάριν μακροχρονίων καί μεγάλων ἐπιδιώξεων. Χρειάζεται ἴσως κάτι δυσκολώτερο: ἀλλαγή νοοτροπίας καί συνηθειῶν. Ὁ ἀγχώδης καί ἀτελείωτος ἀγών τῶν λεγομένων "καταναλωτικῶν" κοινωνιῶν μας, πού ἐμπνέονται ἀπό τόν εὐδαιμονισμό ὀφείλει νά ὑποχωρήση μπροστά στήν ἀνάγκη τῆς προασπίσεως καί τῆς καλλιεργείας ἀξιῶν πού εἶναι ὄχι μόνο ὑψηλότερες, ἀλλά καί μονιμώτερες· καί ἐγγυῶνται πραγματικά ὄχι μόνο τήν εὐημερία ἀλλά καί τήν εὐτυχία τῶν λαῶν μας.

»Πιστεύω ὅτι ὁ βελγικός λαός καί σεῖς προσωπικά, κύριε πρωθυπουργέ, μπορεῖτε νά συμβάλετε ἀποφασιστικά στήν διαμόρφωση αὐτῆς τῆς νέας Εὐρώπης, πού θά μπορῆ νά ἐπηρεάζη τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἀπό τήν συνάντησή μας ἀποκομίζω τήν πολύτιμη ἐμπειρία τῆς ἐπικοινωνίας μέ μιά ἡγετική φυσιογνωμία τῆς Εὐρώπης καί μέ τήν Κυβέρνηση ἑνός λαοῦ πού ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες αἰσθανόμαστε πολύ κοντά μας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ συνάντηση αὐτή θά ἀποτελέση ἀφετηρία μιᾶς νέας περιόδου στίς σχέσεις τῶν δύο λαῶν μας.

»Καί μέ τήν πεποίθηση αὐτή, πίνω ὑπέρ τῆς ὑγείας τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων, ὑπέρ τῆς ὑγείας ὑμῶν, κύριε πρωθυπουργέ, καί ὑπέρ εὐημερίας τοῦ φίλου βελγικοῦ λαοῦ».

Τήν ἐπομένη ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔγινε δεκτός ἀπό τό βασιλέα Μπωντουέν καί συναντήθηκε ἐκ νέου μέ τό Λ. Τίντεμανς. Τό βράδυ, ὁ πρωθυπουργός εἶχε συνομιλία καί μέ τό γενικό γραμματέα τοῦ ΝΑΤΟ, Γ. Λούνς.

Μετά τό πέρας τῶν ἑλληνοβελγικῶν συνομιλιῶν, ἐκδόθηκε τό ἀκόλουθο κοινό ἀνακοινωθέν:

«Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ τοῦ Βελγίου κ. Λ. Τίντεμανς, ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος κ. Καραμανλῆς ἐπραγματοποίησεν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς Βρυξέλλες ἀπό 11 ἕως 13 Νοεμβρίου 1976.

»Κατά τήν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν των, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν εἰς ἀτμόσφαιραν ἐγκαρδίου φιλίας, οἱ δύο πρωθυπουργοί εἶχον τήν εὐκαιρίαν νά ἀνταλλάξουν ἀπόψεις, τόσον ἐπί τῶν ἐπικαίρων διεθνῶν προβλημάτων, ὅσον καί ἐπί διμερῶν θεμάτων. Ἐγένετο ἀνασκόπησις τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς καί Δύσεως, τῶν θεμάτων τά ὁποῖα ἀνακύπτουν ἀπό τήν Τελικήν Πρᾶξιν τοῦ Ἑλσίνκι, τῶν προβλημάτων τά ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα καί τῆς παρούσης καταστάσεως, εἰς τήν περιοχήν

τῶν Βαλκανίων καί τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον. Οἱ δύο πρωθυπουργοί διεπίστωσαν ὅτι οἱ δύο Κυβερνήσεις ἐπιδιώκουν παραλλήλους ἀντικειμενικούς σκοπούς εἰς τούς τομεῖς αὐτούς.

»Ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὑπεγραμμίσθη ἡ σημασία ἡ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τήν ταχεῖαν συνέχισιν τῶν διαπραγματεύσεων διά τήν ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας, πρᾶγμα διά τό ὁποῖον ἐπεδείχθη πολλή κατανόησις ἀπό βελγικῆς πλευρᾶς.

»Κατά τήν ἐξέτασιν τῶν διμερῶν σχέσεων, οἱ δύο πρωθυπουργοί διεπίστωσαν μέ ἱκανοποίησιν ὅτι αὐταί εἶναι ἐξαίρετοι καί ὑπεγράμμισαν τήν θέλησίν τους νά τάς ἀναπτύξουν ἔτι περισσότερον.

»Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος προσεκάλεσε τόν κ. Τίντεμανς νά ἐπισκεφθῆ ἐπισήμως τήν Ἑλλάδα τήν ἄνοιξιν τοῦ 1977. Ὁ κ. Τίντεμανς ἀπεδέχθη τήν πρόσκλησιν εὐχαρίστως».

Στίς 13 Νοεμβρίου ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναχώρησε γιά τό Παρίσι ὅπου, τήν ἐπομένη, συναντήθηκε μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Ἀπόψεις κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ἐπί κυριωτέρων θεμάτων συζητήσεως.

»1. Ἔνταξη Ἑλλάδος εἰς ΕΟΚ

»Ἡ ἔνταξη θά εἶναι ἀδύνατος χωρίς τήν πλήρη ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας, διότι μόνον ἡ Γαλλία εἶναι εἰλικρινῶς ὑπέρ τῆς ἐντάξεως. Ἡ Ἀγγλία εἶναι ἐχθρική. Ἡ Γερμανία διατηρεῖ "συμμετρίαν" μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας καί πάντως δέν ἐπιθυμεῖ νά ἐνοχληθῆ ἡ τελευταία. Ἡ Ἰταλία εἶναι ἀδιάφορος. Οἱ μικρές χῶρες εἶναι ἐπίσης ἐναντίον, διότι θά περιορισθοῦν τά πλεονεκτήματά των. Συνεπῶς ἡ Ἑλλάς δέν πρέπει νά ἐπιδιώξη κατά τήν διαπραγμάτευσιν τήν ἐξασφάλισιν μεγάλων πλεονεκτημάτων. Διότι θά ἐδίδετο ἔτσι ἡ εὐκαιρία νά "μπλοκαρισθῆ" ἡ διαπραγμάτευσις καί νά παραταθῆ ἐπ' ἀόριστον.

»Εἰδικώτερον διά τά γεωργικά προϊόντα πρέπει νά ἀποφευχθῆ ἡ δημιουργία προηγουμένων πού θά ἠμποροῦσαν νά ἐπικαλεσθοῦν ἡ Ἱσπανία καί ἡ Πορτογαλία. Τοῦτο ἠμπορεῖ νά ἐπιτευχθῆ ἄν δέν γίνη συνολική ρύθμισις γιά ὅλα τά προϊόντα ἀλλά ad hoc ρύθμισις γιά κάθε προϊόν.

»2. Διμερῆ θέματα

»Ὁ Γάλλος πρόεδρος ὑπεσχέθη νά ἐξετάση εὐμενῶς τό αἴτημα τῆς παραδόσεως μέχρις Ἀπριλίου 1977, 6 ἐπί πλέον τῶν προβλεπομένων Mirages.

»Ἀπεδέχθη ἐπίσης πρότασιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ὅπως, εἰς περίπτωσιν Ἑλληνοτουρκικῆς συρράξεως, ἐμφανισθῆ εἰς τό Αἰγαῖον ὁ γαλλικός στόλος. Ἐζήτησε νά προειδοποιηθῆ ἐγκαίρως.

»Παρεκάλεσε νά ἐπαναβεβαιωθῆ ἡ option ὑπέρ τοῦ συστήματος SECAM τῆς ἐγχρώμου τηλεοράσεως, διότι, κατά τίς πληροφορίες του, ἀμφισβητεῖται ἀπό τίς ἑλληνικές ὑπηρεσίες ἡ δεσμευτικότης τῆς ὑποσχέσεώς μας.

»Γενικῶς ἐπί οἰκονομικῶν θεμάτων, παρεκάλεσε ὅπως προτιμοῦνται οἱ γαλλικοί οἶκοι ὅταν οἱ προσφορές τους εἶναι παραπλήσιες (voisines) πρός προσφορές τρίτων χωρῶν.

»Προσεκάλεσε τόν κ. πρωθυπουργόν νά ἐπισκεφθῆ ἐπισήμως τήν Γαλλίαν τό φθινόπωρον ἤ καί ἐνωρίτερον.

»3. Μέλλον Εὐρώπης

»Ἐξεφράσθη μέ ἀπαισιοδοξίαν γιά τίς προοπτικές ἑνοποιήσεως τῆς Εὐρώπης.

»Ἐσχολίασεν εἰρωνικῶς τήν ἔκθεσιν Τίντεμανς.

»Τάσσεται πάντοτε ὑπέρ Συνομοσπονδιακῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ ὅμως ἐξασφαλισθῆ ἡ ὁμαλή λειτουργία τῶν οἰκονομικῶν καί νομισματικῶν θεσμῶν (ἐμνημόνευσε περίοδον 10-15 ἐτῶν)»[123].

Μετά τό τέλος τῆς συνομιλίας, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ συνεργασία τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἑλλάδος εἶναι τόσο στενή, ὥστε νά μήν ὑπάρχουν εἰδικά προβλήματα πρός συζήτησιν. Μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, γιά τόν ὁποῖο ἔχω μεγάλη ἐκτίμηση, συζητοῦμε συνήθως, ὅταν συναντώμεθα, θέματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Συζητοῦμε γιά τίς σχέσεις Ἀνατολῆς καί Δύσεως, γιά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης, γιά τήν Βαλκανική καί γιά τήν Μεσόγειο, γιά τήν ὁποία, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς μας θέσεως, εἶναι φυσικό νά ἔχουμε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Ὅσον ἀφορᾶ στά θέματα πού ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερα τήν Ἑλλάδα, ὅπως τό Αἰγαῖο καί τό Κυπριακό, ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ὄχι μόνο τά ἀντιμετωπίζει μέ κατανόηση, ἀλλά καί ἔχει τό θάρρος νά διακηρύσση τήν ἀλήθεια καί νά ὑποστηρίζη τό δίκαιο».

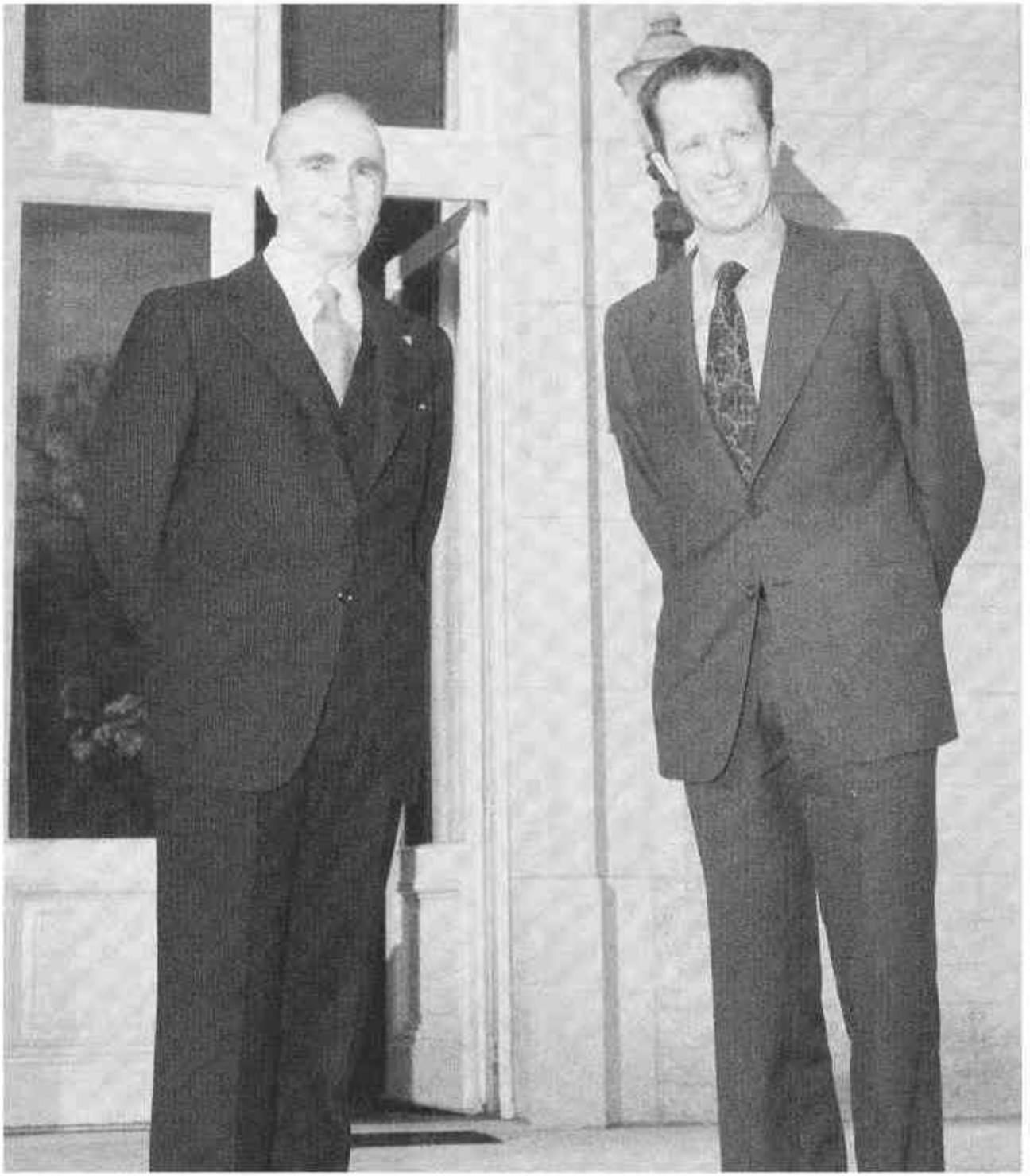
Σέ ἐρώτηση τῶν δημοσιογράφων, ἄν συζητήθηκαν καί ἄλλα θέματα ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀπάντησε:

«Συζητήσαμε καί τίς ἰδέες πού περιέχονται στό τελευταῖο βιβλίο τοῦ κ. ντ' Ἐσταίν γιά τήν δημοκρατία. Κατά τήν γνώμη μου, τό βιβλίο αὐτό, στό ὁποῖο λέγονται πολλές ἀλήθειες, εἶναι πολύ ἐπίκαιρο. Γιατί, στήν ἐποχή μας, ὑπάρχει μιά ἐκτεταμένη σύγχυση γύρω ἀπό τήν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας ἡ ὁποία, ἄν δέν διαλυθῆ, θά ἀποδειχθῆ ἐπικίνδυνη γιά τήν δημοκρατία».

Στίς 15 Νοεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναχώρησε γιά τή Βιέννη. Κατά τή διάρκεια τῆς ἐπίσημης ἐπισκέψεώς του στήν αὐστριακή πρωτεύουσα, ὁ πρωθυπουργός εἶχε δύο συνομιλίες μέ τόν καγκελλάριο, Μπ. Κράισκυ, κατά τίς ὁποῖες ἀναφέρθηκε στό Κυπριακό καί τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Ἀκόμη, ἐξετάστηκε ἡ δυνατότητα συσφίγξεως τῆς διμεροῦς πολιτικῆς συνεργασίας, στά πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

Τό βράδυ τῆς 15ης Νοεμβρίου, ὁ Μπ. Κράισκυ παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Κ. Καραμανλῆ, κατά τή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἤγειρε τήν ἀκόλουθη πρόποση:

«Σέ σᾶς κ. πρωθυπουργέ, δέν χαιρετίζομεν μόνον τόν ἀρχηγόν τῆς Κυβερνήσεως μιᾶς χώρας, μετά τῆς ὁποίας

Συνάντηση μέ τό βασιλέα Μπωντουέν.

διατηροῦμε ἀπό μακροῦ χρόνου φιλικάς καί στενάς σχέσεις ἀλλά καί ἐκεῖνον τόν ἄνδρα πρός τόν ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ θαυμασμός τοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου, διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἡ Ἑλλάς, ὑπό τήν ἡγεσίαν του, ἐπανεῦρε τήν ἀρχῆθεν ἰδικήν σας μορφήν πολιτεύματος, δηλαδή τήν δημοκρατίαν. Εἰς τό πρόσωπόν σας, κ. πρωθυπουργέ, χαιρετίζομεν, ἐπίσης, τόν ἐκπρόσωπον ἑνός τόσον συμπαθοῦς καί ἀγαπῶντος τήν ἐλευθερίαν λαοῦ ὁ ὁποῖος μέ μίαν ἄνευ προηγουμένου πειθαρχίαν, κατέστησεν δυνατήν τήν μετάβασιν αὐτήν εἰς τό δημοκρατικόν πολίτευμα, χωρίς αἱματοχυσίαν.

»Ἐλπίζω ὅτι ἡ σημερινή ἐπίσκεψις εἰς τήν Αὐστρίαν θά ἐπιτρέψη νά πολλαπλασιάσωμεν τάς καλάς σχέσεις πού ὑφίστανται ἤδη μεταξύ μας καί τό γεγονός (sic) ὅτι εἰς τήν χώραν σας ἐργάζεται ἕνα μεγάλο καί μέ παράδοσιν αὐστριακόν συγκρότημα».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε καγκελλάριε,

»Μέ τήν ἔκφραση τῶν εὐχαριστιῶν μου γιά τήν πρόσκλησή σας, γιά τήν φιλοξενία σας, γιά τά καλά λόγια πού εἴπατε γιά τήν χώρα μου, δέν ἐκπληρῶ ἁπλῶς ἕνα τυπικό καθῆκον. Ἐξωτερικεύω τήν ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση πού αἰσθάνομαι ἀπό τήν ἐπικοινωνία μαζί σας μέσα στό ὑποβλητικό πλαίσιο τῆς ἱστορικῆς σας πρωτεύουσας. Γιατί ἐπάνω στό ὑπόβαθρο μιᾶς μακραίωνης ἱστορίας βλέπω νά ἀναπτύσσεται τό δημιουργικό πνεῦμα τοῦ αὐστριακοῦ λαοῦ, πού ἐκδηλώνεται κατά θαυμαστόν τρόπον στήν πολιτική, στήν οἰκονομία, στίς τέχνες, στήν ἐπιστήμη. Καί συνδέοντας ἔτσι ἁρμονικά τό μεγαλεῖο τοῦ παρελθόντος μέ τήν δημιουργικότητα τοῦ παρόντος, ἀνοίγει ὁ δρόμος γιά ἕνα μέλλον καλύτερο γιά τόν λαό σας.

»Παρακολουθῶ πάντα μέ ἰδιαίτερη προσοχή τήν συμβολή τῆς χώρας σας στήν θεμελίωση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καί συνεργασίας. Καί δέν εἶναι βέβαια τυχαῖο τό γεγονός ὅτι ἕνας ἱκανός ἀριθμός εἰδικευμένων ὀργανώσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν φιλοξενεῖται στήν Βιέννη καί ἐπίσης ὅτι ἀπό τήν χώρα σας προέρχεται μιά κορυφαία προσωπικότης τῆς διεθνοῦς κοινωνίας, ὁ γενικός γραμματεύς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν δρ. Βαλντχάιμ, στό δύσκολο ἔργο τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλάς ἀνεπιφύλακτα συμπαρίσταται.

»Ἡ προσήλωση στίς ἀρχές τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἡ πίστη στήν ἐλευθερία, τήν δημοκρατία καί τήν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀφοσίωση πρός τήν ἰδέα τῆς εἰρήνης ἀποτελοῦν τό κοινό ἔδαφος, ὅπου, χωρίς καμμιά δυσκολία, συναντῶνται οἱ σκέψεις μας, οἱ ἐπιδιώξεις μας καί οἱ ἐλπίδες μας.

»Ἡ προσπάθεια πού ἔγινε γιά τήν ὑπογραφή τῆς Τελικῆς Πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι, ἀντικατοπτρίζει τήν βαθειά ἐπιθυμία τῶν λαῶν μας, καθώς καί ὅλων τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, νά ζήσουν καί ν' ἀναπτύξουν τίς κοινωνικές δομές τους καί τήν οἰκονομία τους ὑπό συνθῆκες εἰρήνης καί συνεργασίας. Οἱ ἀρχές πού καθιερώθηκαν στό Ἑλσίνκι ἀνταποκρίνονται στήν ἐπιθυμία αὐτή. Πιστεύω, ὅμως, ὅτι οἱ λαοί μας, πού ἀποκρούουν τήν διεθνῆ παρανομία καί αὐθαιρεσία, θά αἰσθάνονταν βαθύτερη ἱκανοποίηση, ἄν, παράλληλα μέ τήν διατύπωση τῶν δέκα ἀρχῶν τῆς Τελικῆς Πράξεως, εἶχαν προβλεφθῆ καί μέτρα μέ τά ὁποῖα ἡ διεθνής κοινωνία θά ἐπέβαλλε κυρώσεις ἐναντίον ἐκείνων πού τίς παραβιάζουν. Ὅπως εἶχα πεῖ καί στό Ἑλσίνκι, δέν νομίζω ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ οὐτοπία. Εἶναι, ἀντίθετα, ρεαλιστικός τρόπος, γιά ν' ἀντιμετωπισθῆ ἡ αὐθαιρεσία πού ἐπικρατεῖ στήν διεθνῆ ζωή. Φοβοῦμαι ὅτι ὁ χρόνος πού πέρασε δέν ἐδικαίωσε τίς προσδοκίες πού στήριξαν οἱ λαοί μας στίς ἀρχές τοῦ Ἑλσίνκι. Εἶναι ἀρκετές οἱ περιπτώσεις — καί χαρακτηριστικώτερη μεταξύ αὐτῶν ἡ τραγωδία τῆς Κύπρου — πού ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ ἀρχές τοῦ Ἑλσίνκι ἀγνοοῦνται πολλάκις προκλητικά.

»Ἀπό δική μας πλευρά, ἐργαζόμαστε γιά νά καταστήσωμε τίς ἀρχές τοῦ Ἑλσίνκι πραγματικότητα. Ἀπτό παράδειγμα τῆς προσπάθειάς μας γιά τήν ἐφαρμογή τους ἀποτελεῖ ἡ πρωτοβουλία μας γιά μιά στενώτερη συνεργασία τῶν Κρατῶν τοῦ βαλκανικοῦ χώρου στόν οἰκονομικό καί τεχνικό τομέα, ἀνεξάρτητα ἀπό πολιτικά συστήματα καί ἰδεολογίες. Πάντως, πρέπει νά ἐλπίζωμε, ἀλλά καί νά προσπαθοῦμε νά καταστήσωμε τό πνεῦμα τοῦ Ἑλσίνκι πραγματικότητα. Γιατί, ἄν παραμείνη γράμμα κενό — ὅπως καί παραμένει — ἡ διεθνής κατάστασις, πού εἶναι ἤδη συγκεχυμένη, ἠμπορεῖ νά καταστῆ ἐπικίνδυνος.

»Κύριε καγκελλάριε,

»Θέλω νά ἐκφράσω τήν ἱκανοποίησή μου γιά τίς καλές σχέσεις πού ὑφίστανται μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας. Οἱ ὑπουργοί τῶν Ἐξωτερικῶν εἶχαν τόν περασμένο Ἰούλιο μιά πολύ χρήσιμη καί ἐποικοδομητική ἀνταλλαγή ἀπόψεων.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ παροῦσα συνάντησίς μας θά ἀποτελέση νέο σταθμό στήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων τῶν λαῶν μας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Καί ὑπάρχουν πρός τοῦτο καί οἱ δυνατότητες, ἀλλά καί ἡ θέληση, ὅπως διαπιστώσαμε κατά τίς συνομιλίες μας.

»Καί μέ τήν βεβαιότητά αὐτή, πίνω ὑπέρ τῆς ὑγείας τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ προέδρου τῆς Αὐστριακῆς Δημοκρατίας, τῆς προσωπικῆς ὑγείας καί εὐτυχίας ὑμῶν, κύριε καγκελλάριε καί τῆς κυρίας Κράισκυ καί ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ φίλου αὐστριακοῦ λαοῦ».

Στή διάρκεια τῆς ἐπισκέψεώς του στή Βιέννη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Ροῦντολφ Κιρχσλαῖγκερ, μέ τόν ὁποῖο καί προγευμάτισε. Τό βράδυ τῆς 16ης Νοεμβρίου, ἐξ

ἄλλου, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε γεῦμα πρός τιμή τοῦ Μπ. Κράισκυ στήν ἑλληνική Πρεσβεία.

Μετά τή λήξη τῆς ἐπισκέψεως ἐκδόθηκε τό ἀκόλουθο κοινό ἀνακοινωθέν:

«Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ καγκελλαρίου τῆς Αὐστρίας δρος Μπροῦνο Κράισκυ ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλῆς ἐπραγματοποίησεν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς Βιέννην ἀπό 15ης ἕως 17ης Νοεμβρίου 1976.

»Κατά τήν διάρκειαν τῶν συνομιλιῶν των, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν εἰς ἀτμόσφαιραν ἐγκαρδιότητος, αἱ δύο πλευραί εἶχον τήν εὐκαιρίαν νά ἀνταλλάξουν ἀπόψεις τόσον ἐπί θεμάτων τῆς διεθνοῦς ἐπικαιρότητος ὅσον καί ἐπί τῶν διμερῶν των σχέσεων.

»Οἱ δύο συνομιληταί ἔδωσαν ἰδιαιτέραν ἔμφασιν εἰς τά ζητήματα τά ἀφορῶντα εἰς τόν ρόλον τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, τῆς διασκέψεως Βελιγραδίου Ἰουνίου 1977, τῆς καταστάσεως εἰς τά Βαλκάνια καί τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον. Κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς διεπιστώθη σύμπτωσις τῶν ἐκατέρωθεν ἀπόψεων.

»Διεπιστώθη μεθ' ἱκανοποιήσεως ἡ ἐξαίρετος παροῦσα κατάστασις τῶν διμερῶν σχέσεων. Αἱ δύο πλευραί ἐξεφράσθησαν ὑπέρ μιᾶς ἀκόμη στενωτέρας συνεργασίας.

»Ἐκ μέρους τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος προσεκάλεσε τόν πρόεδρον τῆς Αὐστρίας ὅπως ἐπισκεφθῆ ἐπισήμως τάς Ἀθήνας. Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Καραμανλῆς προσεκάλεσε τόν καγκελλάριον δρα Κράισκυ ὅπως πραγματοποιήση ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς Ἑλλάδα. Αἱ δύο αὐταί προσκλήσεις ἐγένοντο ἀποδεκταί μετ' εὐχαριστήσεως».

Πρίν τήν ἀναχώρησή του ἀπό τή Βιέννη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στόν Α. Μπένυα, πρόεδρο τῆς αὐστριακῆς Βουλῆς:

«Ἀξιότιμε κύριε πρόεδρε,

»Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω τήν βαθεῖαν μου λύπην διότι λόγῳ ἐκτάκτου κωλύματος δέν ἠδυνήθην νά σᾶς ἐπισκεφθῶ.

»Μαζί μέ τήν ἔκφρασιν τῆς ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεώς μου πρός Ὑμᾶς παρακαλῶ νά δεχθῆτε καί νά διερμηνεύσετε εἰς τά ἀξιότιμα μέλη τοῦ Κοινοβουλίου τά θερμότερα αἰσθήματα τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ἐμοῦ προσωπικῶς».

Παρόμοια ἐπιστολή ἀπηύθυνε ὁ Κ. Καραμανλῆς καί στόν δρ. Μπροῦνο Πίττερμαν, πρόεδρο τῆς Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς:

«Ἀγαπητέ κύριε πρόεδρε,

»Εἶναι βαθειά ἡ λύπη μου πού τό πολύ σύντομον τῆς παρουσίας μου στήν Βιέννη μ' ἐμπόδισε νά σᾶς ἐπισκεφθῶ. Γιά μένα εἶσθε πάντα ὁ πολύτιμος φίλος τῶν δύσκολων στιγμῶν γιά τήν χώρα μου καί γιά μένα, μέσα στίς ὁποῖες οἱ πολύτιμες συμβουλές σας, ἡ ψυχική σας συμπαράστασις ὑπῆρξαν γιά μένα ἀνεκτίμητα στοιχεῖα στήν ἀνάληψη τοῦ δύσκολου ἔργου πού μοῦ ἐπεφύλαξε ἡ μοῖρα.

»Στήν Ἑλλάδα ὁ ἀγῶνας σας γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας εἶναι γνωστός σ' ὅλους. Γι' αὐτό γίνομαι καί ὁ διερμηνευτής τῶν αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Καί μαζί μέ τίς εὐχές ὅλων μας γιά μιά πλήρη ἀποκατάσταση τῆς ὑγείας σας, προσδοκῶ νά μπορέσω πολύ σύντομα νά ἔχω μιά προσωπική ἐπαφή μαζί σας»[124].

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα λίγο μετά τό μεσημέρι τῆς 17ης Νοεμβρίου. Εὐθύς μετά τήν ἄφιξή του στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἔκαμε τήν ἑξῆς δήλωση:

«Ἔξω πᾶμε καλά. Μέσα δέν πᾶμε καλά. Καί ὑπάρχει κίνδυνος ἀπό μέσα νά καταστρέψωμε ὅσα ἐπιτυγχάνομε ἔξω».

Τήν περιοδεία τοῦ Κ. Καραμανλῆ σχολίασε ὁ Β. Βασιλείου μέ ἄρθρο του πού δημοσιεύθηκε στή «Βραδυνή» τῆς 15ης Νοεμβρίου:

«Οἱ συνομιλίες κορυφῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς χώρας μας στίς Βρυξέλλες καί στό Παρίσι ἐπιβεβαιώνουν τό αἴσθημα τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς εἶναι μία προωθητική δύναμη τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων μας, στόν διεθνῆ στίβο. "Γενική εἶναι ἡ ἐντύπωση τῶν παρατηρητῶν" τηλεγραφεῖ ἕνας ἀνταποκριτής, "πώς ἡ ἀνάλυση πλήρως καί διεξοδικῶς τῶν θέσεων τῆς Ἑλλάδος ἐντυπωσίασε τούς συνομιλητάς του"».

Ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ τύπου, τά «Νέα» ἐξέφρασαν τήν ἀνησυχία ὅτι ὁ Γιόζεφ Λούνς θά ἀσκοῦσε πίεση στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό γιά ταχεῖα ἐπιστροφή τῆς Ἑλλάδος στό ΝΑΤΟ, ἐνῶ δέν παρέλειπαν νά ὑπογραμμίσουν τή σημασία τῆς συναντήσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τό Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἑλληνικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων μέ γαλλικό πολεμικό ὑλικό καί νά τονίσουν τό ἐνδιαφέρον τοῦ καγκελλάριου Κράισκυ γιά τό Κυπριακό καί τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη (11, 15 καί 16.11). Ἡ «Αὐγή» διατύπωνε τίς ἴδιες ἀνησυχίες γιά ἐνδεχόμενες προσπάθειες τοῦ Γ. Λούνς νά ἐπαναφέρει τήν Ἑλλάδα στό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ ἢ τουλάχιστον νά ἐπιτύχει τήν ἀνάπτυξη «ἰδιοτύπων» σχέσεων μέ τή Συμμαχία· παράλληλα ὅμως ἔδινε μεγάλη ἔμφαση στό ἄνοιγμα πρός τήν οὐδέτερη Αὐστρία καί ὑπογράμμιζε τό αἴτημα πού διατύπωσε ὁ Μπ. Κράισκυ πρός τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό γιά ὑποστήριξη τῆς αὐστριακῆς προτάσεως σχετικά μέ σύγκληση διασκέψεως κορυφῆς τῶν χωρῶν-μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης (11 καί 16.11).

Ἡ περιοδεία τοῦ Κ. Καραμανλῆ σχολιάστηκε ἐκτενῶς ἀπό τό διεθνῆ τύπο. Στίς 12 Νοεμβρίου, ἡ «Neue Zürcher Zeitung» σημείωνε:

Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος διαμορφώνει προσωπικά τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεώς του, ἔχει ἐπανειλημμένα, ἀπό τήν ἐποχή τῆς πολιτειακῆς μεταβολῆς τοῦ καλοκαιριοῦ 1974, τονίσει ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει στήν Δύση ἐξαιτίας πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, οἰκονομικῶν καί πολιτιστικῶν παραγόντων. Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀποδίδει ἰδιαίτερη σημασία στίς καλές σχέσεις τόσο μέ τήν Οὐάσιγκτων, ὅσο καί μέ τίς εὐρωπαϊκές Δημοκρατίες καί ἔχει ἀναπτύξει ἔντονη δραστηριότητα μέ σκοπό τήν ταχύτερη δυνατή εἰσοδοχή τῆς χώρας του στήν ΕΟΚ. Σέ αὐτή τήν ἐπιλογή συνηγοροῦν ὄχι μόνο οἰκονομικοί, ἀλλά καί πολιτικοί παράγοντες, πρώτιστα ἡ προοπτική τῆς ἐμπεδώσεως τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα.

Στό πλαίσιο τῆς ἐνεργῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς τῆς Ἀθήνας ἐντάσσεται ἡ ἐπίσκεψη πού πραγματοποιεῖ ἀπό τήν Πέμπτη ὁ Καραμανλῆς, καί πού ὁδηγεῖ, μέσῳ Βρυξελλῶν, στό Παρίσι καί τήν Βιέννη. Οἱ συνομιλίες στίς Βρυξέλλες τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ θά ἀναφέρωνται, ὅπως ἔχει ἤδη προγραμματιστεῖ, στήν σχέση τῆς Ἑλλάδος μέ τήν ΕΟΚ καί τό ΝΑΤΟ. Ἡ πρόθεση τοῦ Καραμανλῆ νά συναντηθεῖ μέ τόν γενικό γραμματέα τοῦ ΝΑΤΟ, Λούνς, ἀποτέλεσε ἀντικείμενο κριτικῆς ἀπό τήν ἀριστερή ἀντιπολίτευση στήν Ἑλλάδα, καθώς ἕνα μέρος τῆς κοινῆς γνώμης θεωρεῖ τόν Λούνς «τουρκόφιλο».

Τήν ἑπομένη, οἱ «Times» ἀναφέρθηκαν σέ ἀνησυχίες τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως σχετικά μέ ἐνδεχόμενη σύνδεση τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας μέ αὐτές τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας, χῶρες πού ἐπρόκειτο σύντομα νά ὑποβάλουν αἴτηση εἰσοδοχῆς στίς Κοινότητες. Ἡ προοπτική αὐτή, σημειωνόταν, θά μποροῦσε νά προκαλέσει σημαντικές καθυστερήσεις στήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Καί ἡ βρετανική ἐφημερίδα σημείωσε ὅτι «οἱ συνομιλίες τοῦ Ἕλληνα ἡγέτη στίς Βρυξέλλες καί κατόπιν στό Παρίσι ἀποσκοποῦν κυρίως νά ἐξασφαλίσουν τή βελγική καί τή γαλλική ὑποστήριξη γιά ἐπιτάχυνση τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἑλληνική ἔνταξη, ἐνῶ ὁ κ. Καραμανλῆς διαβίβασε τό ἴδιο μήνυμα σέ ἡγετικά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς».

Μέ ἀφορμή τήν ἐπίσκεψή τοῦ πρωθυπουργοῦ στίς Βρυξέλλες, ἡ «Libre Belgique» σημείωσε στίς 13 Νοεμβρίου ὅτι οἱ συνομιλίες εἶχαν περιστραφεῖ γύρω ἀπό τά θέματα τῆς εἰσοδοχῆς τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, τίς σχέσεις μέ τήν Τουρκία, τή διεθνῆ κατάσταση καί τή συμμετοχή βελγικῶν ἑταιρειῶν στήν κατασκευή τοῦ μετρό τῶν Ἀθηνῶν. Ὑπογράμμισε, ἀκόμη, ὅτι ἡ βελγική πλευρά εἶχε δημόσια ὑποστηρίξει τήν ἑλληνική ἔνταξη, καί εἶχε τονίσει ὅτι ἡ προοπτική αὐτή δέν θά δημιουργοῦσε ὁποιοδήποτε ἐμπόδιο στήν ταυτόχρονη ἐμβάθυνση τῶν ἐσωτερικῶν θεσμῶν τῆς ΕΟΚ.

Τήν ἴδια ἡμέρα, καί μέ ἀφορμή δήλωση τοῦ Δ. Μπίτσιου ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος εἶχε καθυστερήσει ἐξαιτίας τῆς δικτατορίας, ἡ «Le Soir» σχολίαζε:

Δέν πρέπει ἡ Κοινότητα νά τιμωρήσει τώρα τήν Ἑλλάδα [λόγῳ τῆς δικτατορίας]. Ἀντίθετα, ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀνάγκη τήν Εὐρώπη, γιά νά θεμελιώσει περισσότερο σταθερά τήν ἀναστηλωμένη της δημοκρατία. Στό πολιτικό ἐπίπεδο, ἡ ἀνάγκη αὐτή ἔχει ἀναγνωριστεῖ ἀπό ὅλο τόν κόσμο. Ἀπό ἐδῶ καί πέρα, ἄν ἀνακύψουν τεχνικά ἐμπόδια, πρέπει νά τά ἀντιμετωπίσουμε μέ τή βούληση νά τά ἐξαλείψουμε καί ὄχι νά ὀχυρωθοῦμε πίσω ἀπό αὐτά γιά νά συνεχίσουμε νά μή κάνουμε τίποτε.

Ἀπό τήν πλευρά τοῦ γαλλικοῦ τύπου, ἡ περιοδεία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συνέπεσε μέ τή δημοσίευση, στίς 12 Νοεμβρίου, ἀπό τό περιοδικό «Paris Match» ἀφιερώματος στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό:

Εἶναι τό παράδοξο τῆς Ἑλλάδος, «λίκνου τῆς δημοκρατίας», ὅτι ποτέ δέν κυβερνήθηκε ἀποτελεσματικά παρά μόνον ἀπό ἥρωες. Ἰδού ὁ τελευταῖος. Πέρασε ἔντεκα χρόνια ἐξορίας στήν Γαλλία κατά τήν ἐποχή τῶν συνταγματαρχῶν [sic]. Αὐτό τό Σαββατοκύριακο θά βρίσκεται, στό Παρίσι, φιλοξενούμενος τοῦ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν. Καί ἡ παρισινή αὐτή ἐπίσκεψη δέν εἶναι παρά ἕνας σταθμός στόν δρόμο τῶν Βρυξελλῶν: δύο χρόνια μετά ἀπό τήν ἐπιστροφή του σέ μιά Ἑλλάδα ἐξαθλιωμένη καί διχασμένη, ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἔρχεται νά χτυπήσῃ, ἀνυπόμονα, τήν πόρτα τῆς λέσχης τῶν Ἐννέα. Καί ὅλα δείχνουν ὅτι θά τοῦ ἀνοίξουν. Σέ δύο χρόνια — καί μέσα σέ παγκόσμια κρίση — ἡ Ἑλλάς πέτυχε μιά ἀνόρθωση πού ἄφησε ἐμβρόντητους τούς πιό ἐμβριθεῖς ἐμπειρογνώμονες: μέ 1% ἀνέργους καί μέ ρυθμό αὐξήσεως 6% τοῦ ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ προϊόντος, ἔγινε τό τελευταῖο εὐρωπαϊκό «θαῦμα».

Τό θαῦμα αὐτό εἶναι, πάνω ἀπό ὅλα, τό ἔργο ἑνός ἀνθρώπου, ἑνός ἀνθρώπου ἀσυνήθιστα μόνου, τόσο ἀπόμακρου γιά τούς συνεργάτες του ὅσο εἶναι ἔνδοξος γιά τούς συμπατριῶτες του. Ἔτσι, ἐκτιμήσαμε ἀκόμα πιό πολύ τό ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς διάλεξε τό "Paris-Match" γιά νά μιλήσῃ σήμερα.

Εἶναι Κυριακή. Ἔξω, τό ἑλληνικό καλοκαῖρι δέν ἔχει ἀκόμη τελειώσει. Μέσα στό τριάρι μέ κουζίνα πού εἶναι ἡ προσωπική διαμονή τοῦ προέδρου, τά παράθυρα εἶναι ὀρθάνοιχτα. Ἕνα τριάρι «πού νοικιάζεται» μᾶς διευκρινίζει. Ἀλλά τί παράθυρα! Ἡ Ἀκρόπολη, μέ τόν Παρθενῶνα σάν νά εἶναι σφηνωμένος μέσα στόν οὐρανό. Στά μέσα τῆς πλαγιᾶς, τό ξανθό ὀβάλ τοῦ μεγάλου σταδίου. Καί κάτω, ἀναδυόμενος ἀπό τόν Βασιλικό Κῆπο (πού μετονομάστηκε Ἐθνικός μετά τήν πτώση τῆς μοναρχίας) ὁ ἀνδριάς τοῦ ἔφιππου Καραϊσκάκη, τοῦ ἀπελευθερωτῆ τῆς Ἀθήνας κατά τόν πόλεμο τῆς Ἀνεξαρτησίας. Οἱ θεοί, οἱ ἡμίθεοι, οἱ ἄνθρωποι: ἡ μόνιμη τριλογία τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀντιλαμβανόμαστε ὅτι μιά τέτοια θέα, τόσο μεγαλοπρεπῶς ἀπόρθητη, τοποθετεῖ ἀμέσως στό ἀνώτατο ἐπίπεδο τίς ἐκμυστηρεύσεις τοῦ προέδρου ἔστω καί ἄν βρίσκεται μέ παντοῦφλες.

Ἡ πολιτική;

«Μιά ἀποστολή. Μπορεῖ νά ἐμπνέεται ἀπό τό συναίσθημα τοῦ καθήκοντος. Ἤ ἀπό φιλοδοξία. Ἤ καί ἀπό δύο συγχρόνως. Ἐγώ ὑπάγομαι στήν πρώτη περίπτωση». Αὐτά εἶπε. Χωρίς νά ὑψώσει τόν τόνο τῆς φωνῆς του, χωρίς τό παραμικρό βιμπράτο. Θά μποροῦσε νά εἶναι ἀστεῖο ἤ τερα-

τῶδες σέ ἔπαρση. Μέ τόν Καραμανλῆ «περνᾶ». Ὅπως μέ τόν Ντέ Γκώλ.

Ἕνας περίφημος ἐπιστήμων στήν διάβαση τῆς ἐρήμου...

Ὅπως ὁ Ντέ Γκώλ ἔτσι καί ὁ Καραμανλῆς θέλησε νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς «συμφιλιώσεως» καί τῆς «ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας»: μετά τήν ἐπάνοδό του στήν ἐξουσία οἱ πρῶτες του ἀποφάσεις ἦταν νά νομιμοποιήση τό κομμουνιστικό κόμμα καί νά ἀποδεσμεύση τήν Ἑλλάδα ἀπό τό ΝΑΤΟ.

«Ἡ Γαλλία μέ συγκινεῖ», λέγει αὐτός ὁ ἄνθρωπος, πού φαινομενικά εἶναι ἀδιαπέραστος ἀπό συγκινήσεις.

Θέλει νά πῆ ὅτι ἡ Γαλλία τόν ταράσσει στίς σκέψεις του, ὅτι τοῦ βάζει ἐρωτήματα. Στό Παρίσι, οἱ Γάλλοι τούς ὁποίους συναντοῦσε πιό συχνά ὀνομάζονταν Ντεμπρέ, Σαμπάν, Πομπιντού, Ζισκάρ. Ὅπως καί ὁ ἴδιος, ἔτσι καί αὐτοί γεννήθηκαν «στά δεξιά». Ἡ ἄσκηση ὅμως τῆς ἐξουσίας τροποποίησε τίς ἀντιλήψεις τους. Σ' αὐτές τίς ἐπαφές ὁ ἐξόριστος ἀνακάλυψε κάποιο φιλελευθερισμό. Ὀνειρεύεται νά ἱδρύση ἕνα *σύγχρονο* Κράτος. Καί νά τοῦ ἀνοίξη ἐπιτέλους τόν κόσμο μέ ἕνα τρόπο διαφορετικό ἀπό αὐτόν τῆς δόξας τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἤ τῆς ἀμφίβολης φήμης τῶν ἐφοπλιστῶν. Ἀλλά, πρῶτα ἀπό ὅλα, ἡ Ἑλλάδα ὀφείλει νά ἐπανέλθη στήν Εὐρώπη.

Ἡ Εὐρώπη; λέγει ὁ Κ. Καραμανλῆς. *«Ἐγώ πιστεύω σ' αὐτή περισσότερο καί ἀπό τούς ἴδιους τούς Εὐρωπαίους. Ὁ σημερινός κόσμος βρίσκεται σέ ἀναζήτηση ἑνός νέου σχήματος ζωῆς, καί δέν εἶναι οὔτε ἡ Ἀμερική οὔτε ἡ Ρωσσία πού θά τοῦ προμηθεύσουν τό πρότυπο. Ἡ καινούργια Ἀναγέννηση θά εἶναι εὐρωπαϊκή, ἄλλως δέν θά ὑπάρξη»*.

Ὁ ρόλος τῆς Ἑλλάδος μέσα σ' αὐτή τήν δημιουργία;

«Πολύ μεγαλύτερος ἀπό ὅ,τι τόν φαντάζεστε. Ὑπάρχουν οἱ πολιτιστικές παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας. Ὑπάρχουν ἐπίσης καί τά φυσικά του προσόντα, ἡ ζωτικότητα τοῦ πνεύματός του, ἡ ἀγάπη του γιά τήν σαφήνεια, γιά τό θετικό. Ὑπάρχει ἀκόμα καί ὁ αὐθόρμητος διεθνισμός του: μή ξεχνᾶτε ὅτι τό ἕνα τέταρτο τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ζεῖ στό ἐξωτερικό».

Δέν μπορεῖ πιά νά σταματήση κανείς τόν Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ ὅταν μιλᾶ γιά τήν Εὐρώπη. Στό θέμα αὐτό, ὁ λιγομίλητος φωτίζεται, ὁ σιωπηλός γίνεται ἀνεξάντλητος. Καί ἐκεῖ ἔγκειται ἴσως τό πιό θαυμαστό σημεῖο τοῦ σημερινοῦ «θαύματος»: ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τόν ὁποῖο οἱ Ἕλληνες ἔκαναν τό εἴδωλό τους, τούς μοιάζει τόσο λίγο. Εἶναι τόσο σβέλτος ὅσο αὐτοί εἶναι ἀργοί, τόσο σοβαρός ὅσο αὐτοί εἶναι χαρούμενοι, τόσο κλειστός στόν ἑαυτό του ὅσο αὐτοί εἶναι φλύαροι. («Κατά βάθος» μας εἶπε ὁ ὑπουργός ἐπί τῶν Πληροφοριῶν, κ. Λαμπρίας, «αὐτός ὁ Ἕλληνας εἶναι Ρωμαῖος!»).

«Ὅλοι οἱ συμπατριῶτες μου θέλουν νά μοῦ μοιάσουν».

«Εἶμαι ἕνας Ἕλληνας τοῦ βορρᾶ» μᾶς λέγει ὅταν τοῦ κάνουμε τήν παρατήρηση.

Καί ὁ Ντέ Γκώλ ἦταν βόρειος κύριε πρόεδρε. Καί κανείς δέν ἔμοιαζε λιγότερο μέ τόν μέσο Γάλλο...

«Ὅλοι ὅμως θά ἤθελαν νά τοῦ μοιάσουν. Λοιπόν, τό ἴδιο φαινόμενο παρατηρεῖται καί μέ μένα! Μέ μένα, οἱ Ἕλληνες βρῆκαν αὐτό πού ἔψαχναν. Ὑπάρχουν τέτοιες στιγμές, στή ζωή τῶν λαῶν. Ὑπάρχουν πράγματα πού σκέπτεται ὅλος ὁ κόσμος, ἀλλά κανείς δέν τολμᾶ νά τά πῆ οὔτε νά τά κάμη. Καί ἔρχεται κάποιος καί ὅλα ἀλλάζουν».

Ὅλα αὐτά, γιά μιά ἀκόμα φορά, τά εἶπε μέ τόν πιό φυσικό τόνο. Διότι ἡ πίστη στόν ἑαυτό του, στήν «ἀποστολή» του εἶναι ἀμετακίνητη. Ἀμετακίνητη ὅπως καί ἡ ζωή του, πού κυριαρχήθηκε ἀπό ἕνα μόνο πάθος: τήν ἐξουσία.

Δέν ἔχει σημασία ἄν εἶναι Κυριακή. Ὅπως κάθε μέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς σηκώθηκε στίς ἑπτά. Ὁ Θόδωρος, υἱός ἑνός ψαρᾶ ἀπό τή Μύκονο, βρίσκεται στήν ὑπηρεσία του ἐπί δέκα ὀκτώ ἔτη. Εἶναι ὁ μοναδικός ὑπηρέτης του. Ἐπίσης καί ὁ μόνος σύντροφος στήν μοναξιά του: ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἔχει πάρει διαζύγιο. Εἶχε παντρευτεῖ τήν κόρη τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ Κανελλόπουλου, μιά ἀπό τίς πιό ἀπαστράπτουσες ὁμορφιές πού γέννησε ἡ Ἑλλάδα. Ὁ γάμος γρήγορα ράγισε· ποτέ κανείς δέν ἔμαθε τό γιατί. Φτάνει ὅμως νά ρίξη κανείς μιά ματιά στό ὑπνοδωμάτιο τοῦ διαμερίσματος γιά νά καταλάβη. Ἔχει δύο πανόμοια κρεβάτια. Στό ἕνα κοιμᾶται ὁ πρόεδρος. Στό ἄλλο, τά τελευταῖα ντοσιέ τοῦ Κράτους συσσωρεύονται τό ἕνα στό ἄλλο· ὁ πρόεδρος θά τά μελετήση μέχρι καί τίς προχωρημένες ὧρες τῆς νύχτας. Καί ἀνάμεσα ἀπό τά δύο κρεβάτια, μιά συστοιχία τηλεφώνων! Ἡ δεσποινίς Κανελλοπούλου εἶχε παντρευτεῖ τό Κράτος.

Μέχρι τίς ἐννέα, ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς διαβάζει τίς ἐφημερίδες — καί, ἀσφαλῶς, δέν θά ἔχει ξεθυμώσει. Κατόπιν ξεκρεμᾶ τά ἀκουστικά τῶν τηλεφώνων του καί φωνάζει τούς ὑπουργούς του, οἱ ὁποῖοι θά πληρώσουν τά σπασμένα γιά τούς δημοσιογράφους. Ἡ ἐργασία τῆς ἡμέρας μπορεῖ τώρα νά ἀρχίση. Ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς διασχίζει, σάν ἡγεμόνας, τόν πρώην βασιλικό κῆπο γιά νά μεταβῆ στήν προεδρία. Καί ἐκεῖ, οἱ χαιρετισμοί τῶν διαβατῶν, τά γέλια τῶν μητέρων καί τά φιλιά παιδιῶν ἐπαναλαμβάνονται μέ ἕνα πανομοιότυπο τελετουργικό, τό ὁποῖο ὁ πρόεδρος δείχνει νά δέχεται μέ εὐχαρίστηση κάθε φορά. Στίς δύο τό ἀπόγευμα ἐπιστροφή στό τριάρι ὅπου ὁ Θόδωρος προσπάθησε καί ἀποπειράθηκε νά συμβιβάση τήν ἑλληνική κουζίνα μέ τήν δίαιτα γιά λίγες θερμίδες. Καί μετά ἀπό αὐτό, μιά ὥρα μεσημβρινοῦ ὕπνου. Ὅπως ὁ Τσῶρτσιλ.

Ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε δίκιο. Ἔλεγε ὅτι ὁ μεσημβρινός ὕπνος τοῦ ἐπέτρεπε νά διπλασιάζη τήν ἐργάσιμη μέρα του...

Ἐπιστροφή στό γραφεῖο μέχρι 8 μ.μ. Καί ξανά δουλειά. Καμιά φορά, μιά βραδιά μέ μερικούς οἰκείους γύρω ἀπό ἕνα οὐίσκυ. Καλλιτέχνες, κυρίως μουσικοί, ὅπως ὁ Χατζιδάκης, αὐτός πού ἔκανε «Τά παιδιά τοῦ Πειραιᾶ».

«Εἶναι ἡ μουσική πού προτιμῶ· ἐκφράζει τόν λαό».

Καί ὁ Θεοδωράκης, κύριε πρόεδρε;

«Καί αὐτόν τόν ἀγαπῶ πολύ. Ψηφίζει κομμουνισμό, εἶναι ὅμως κρυπτοκαραμανλικός...»

Μοναδική ἐξαίρεση σ' αὐτή τή χρήση τοῦ χρόνου: μιά ὥρα γκόλφ, τήν Κυριακή τό πρωί. Πρόκειται, ὅμως γιά συμβουλή τῶν ἰατρῶν. Καί, φυσικά, μιά εὐκαιρία γιά συναντήσεις μέ σπουδαῖες προσωπικότητες τῆς δημόσιας ἤ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἐκτός ἀπό αὐτό, οὔτε μία σχισμή, οὔτε μιά ἀνωμαλία στήν ἐπιφάνεια αὐτῆς τῆς τελείως λείας ὑπάρξεως. Λείας σάν μιά ὀβίδα.

«Ἡ ἰδιωτική μου ζωή; Εἶναι τόσο ἁπλή ὅσο πολύπλοκη εἶναι ἡ πολιτική μου ζωή».

Συνάντηση μέ τόν πρόεδρο (ἄνω) καί τόν καγκελλάριο (κάτω) τῆς Αὐστρίας.

Τό ἑλληνικό θαῦμα, «ἀρκεῖ νά βαστάξῃ».

Διότι στήν πολιτική ποτέ κάτι δέν κερδίζεται ὁριστικά. Καί πίσω ἀπό τά λουλούδια τῆς ἀνοίξεως, τά παλιά ἀγκάθια ἀντέχουν πάντα. Ὑπάρχει ἡ προστριβή γιά τήν Κύπρο πού διαιωνίζεται. Καί οἱ ἀπειλές τοῦ τουρκικοῦ Στόλου γιά τά νησιά τοῦ Αἰγαίου, ὅπου πλανᾶται ἡ ὀσμή τοῦ πετρελαίου.

Οἱ Τοῦρκοι ἦταν ἤδη παράλογοι. Τώρα ἔγιναν καί ἀνεύθυνοι. Ὑπάρχει αὐτή ἡ οἰκονομική ἀπογείωση, πού εἶναι ἀκόμη τόσο εὔθραυστη. Ὅταν τόν ρωτᾶ κανείς πάνω σ' αὐτό τό θέμα, ὁ πατέρας τοῦ «ἑλληνικοῦ θαύματος» ἀναφέρει τήν μητέρα τοῦ Ναπολέοντα:

«Ἀρκεῖ νά βαστάξει».

Καί ὕστερα, αὐτά τά κακοσβησμένα φῶτα, πού κοκκινίζουν ἀκόμα (Τελευταῖα, μέ τήν εὐκαιρία μιᾶς κινήσεως ἁρμάτων μάχης στά περίχωρα τῆς Ἀθήνας, προτίμησαν νά προειδοποιήσουν τόν πληθυσμό ὥστε νά μήν ὑπάρξη παρεξήγηση...). Ἡ Ἑλλάδα ἔδωσε στόν ἑαυτό της ἕνα καλό βασιλέα. Ὅλα ὅμως βασίζονται σ' αὐτόν. Καί δέν βλέπουν νά ὑπάρχη ἀκόμη διάδοχος. Τί θά γίνη ἄν κάτι... Γιατί, εἴτε ἀπό τήν ἄκρα Ἀριστερά, εἴτε ἀπό τήν ἄκρα Δεξιά, νά κοπῆ τό νῆμα τῆς ζωῆς αὐτῆς πρίν ἀπό τήν ὥρα του;

Αὔριο, ὅμως, ὅπως καί κάθε ἡμέρα, ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς θά διασχίσει ξανά τόν Ἐθνικό Κῆπο γιά νά πάη στό γραφεῖο του καί θά τρομάξη ξανά τούς σωματοφύλακές του. Ὁ θάνατος; Ἀσφαλῶς δέν τόν σκέπτεται. Σίγουρα αὐτός ὁ Ἕλληνας εἶναι πράγματι ἕνας Ρωμαῖος.

Ἄλλωστε καί αὐτός ὁ ἴδιος τό ὁμολογεῖ:

«Σκέπτομαι ὅπως ὁ Καῖσαρ ὁ ὁποῖος ἔλεγε: "Καλλίτερα νά πεθάνη κανείς μιά φορά παρά νά φοβᾶται σ' ὅλη του τή ζωή"».

Ἐκεῖ βρίσκεται συχνά, ἀλλοίμονο, ἡ ἀδυναμία τῶν δυνατῶν.

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημερώνει τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, γιά τήν ἱκανοποιητική ἔκβαση τῆς περιοδείας του σέ χῶρες τῆς Εὐρώπης.

Ὁ πρωθυπουργός ὑπογράμμισε τίς τραγικές ἐπιπτώσεις πού θά εἶχε γιά τή χώρα ἡ ἀπώλεια τῆς φιλίας πού ἀπολάμβανε ἡ Ἑλλάδα στή Δυτική Εὐρώπη. Ἐπανέλαβε γιά μιά ἀκόμη φορά, ὅτι ἔπρεπε νά διατηρηθεῖ στό ἐσωτερικό τῆς χώρας τό κλῖμα ὁμαλότητας καί κοινωνικῆς γαλήνης πού θωράκιζε τό δημοκρατικό πολίτευμα καί συντελοῦσε στήν εὐνοϊκή προβολή της στόν κόσμο καί ἰδιαίτερα στή Δυτική Εὐρώπη. Ἀκόμη, ἀναφέρθηκε στήν ἀνάγκη νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ δραστηριότητα τῆς κρατικῆς μηχανῆς, ἡ ὁποία ὄφειλε νά ἀνταποκριθεῖ στούς ὑψηλούς στόχους πού ἔθετε ἡ εὐρωπαϊκή πολιτική τῆς Κυβερνήσεως· καί ἐπισήμανε ὅτι, στό ὑφιστάμενο κλῖμα τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως στήν Εὐρώπη, ἐπιβαλλόταν νά ἐπιδειχθεῖ καί στήν Ἑλλάδα πνεῦμα περισυλλογῆς, αὐτοσυγκρατήσεως καί λιτότητας. Ὅπως τόνισε, *«ἐπιβάλλεται νά δημιουργηθῆ ψυχολογία λιτότητος, γιά νά μήν χρειασθῆ νά ἐπιβληθοῦν μέτρα λιτότητος».*

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συμμετέχει στόν ἑορτασμό τῆς δεύτερης ἐπετείου ἀπό τήν ἵδρυση τῆς Νέας Δημοκρατίας, κατά τή διάρκεια τοῦ ὁποίου ἀπευθύνει στά παριστάμενα μέλη τοῦ κόμματος τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό:

«Ἀγαπητοί φίλοι,

»Γιά τήν θέσιν τήν ὁποία κατέχει ἡ Νέα Δημοκρατία στήν ἐθνική μας ζωή, καθώς καί γιά τό ἔργο τῆς Κυβερνήσεώς της θά σᾶς ὁμιλήσουν δύο ἐπίλεκτοι συνεργάται μου. Θά ἀρκεσθῶ, ὡς ἐκ τούτου, στήν διατύπωση ὡρισμένων σκέψεων, οἱ ὁποῖες θά συμπληρώσουν ἴσως πληρέστερα τούς λόγους τῶν συνεργατῶν μου.

»Ἡ ἵδρυσις τῆς Νέας Δημοκρατίας δέν ἐνεπνεύσθη ἀπό προσωπική φιλοδοξία. Γιατί, ἐάν ἐπρόκειτο περί φιλοδοξίας, εἶχα — ὅπως γνωρίζετε — πιό ἄνετους τρόπους καί πιό ἀκίνδυνους, γιά νά τήν ἱκανοποιήσω. Ἡ Νέα Δημοκρατία ὑπῆρξε προϊόν ἐθνικῆς ἀνάγκης.

»Ἡ ἀποσύνθεσις τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη πρό τῆς δικτατορίας καί ὁλοκληρώθη μ' αὐτήν, ἐδημιούργησε ἕνα τεράστιο, ἕνα ἐπικίνδυνο κενό στήν δημόσια ζωή τῆς χώρας. Καί τό κενό αὐτό ἔπρεπε νά πληρωθῆ. Καί ἔπρεπε νά πληρωθῆ ἀπό μιά μεγάλη πολιτική δύναμη, ἱκανή νά δαμάση τό χάος πού μᾶς ἐκληροδότησε ἡ δικτατορία καί πρό παντός νά ἀνοίξη καινούργιους δρόμους στήν ἐθνική μας ζωή. Μιά δύναμη ἀπηλλαγμένη ἀπό τά πάθη τοῦ παρελθόντος καί ἱκανή νά συνδυάση τήν ἐθνική μας παράδοση μέ τήν ἀνανέωση καί τήν πρόοδο. Μιά δύναμη, τέλος, στά πλαίσια τῆς ὁποίας θά μποροῦσαν νά συναντηθοῦν ὅλοι οἱ καλῆς θελήσεως Ἕλληνες, γιά νά δημιουργήσουν μία καινούργια Ἑλλάδα. Καί τήν δύναμη αὐτή τήν ἔδωσε στήν χώρα ὁ ἑλληνικός λαός, στό πρόσωπο τῆς Νέας Δημοκρατίας.

»Γιά νά ἐκτιμήσετε τήν ἀποστολή ἀλλά καί τό ἔργο τῆς Νέας Δημοκρατίας, θά πρέπη νά ἀναλογισθῆτε ποιά θά ἦταν ἡ ἐξέλιξις στήν ἐθνική μας ζωή, χωρίς τήν παρουσία της.

»Καί γιά νά τήν ἐκτιμήσετε πληρέστερα, θά πρέπη νά συγκρίνετε τίς δικές μας, μέ τίς ἐξελίξεις πού ἐσημειώθησαν σέ ἄλλες χῶρες πού βρέθηκαν, ὅπως καί ἐμεῖς, κάτω ἀπό δικτατορίες. Στήν Ἀργεντινή καί στήν Ταϋλάνδη ἡ δημοκρατία ξανάπεσε δύο χρόνια μετά τήν ἀποκατάστασίν της. Ἡ Ἱσπανία εὑρίσκεται ἀκόμη στήν ἀρχή τοῦ δημοκρατικοῦ της πειράματος. Καί ἡ Πορτογαλία κυβερνᾶται αὐτήν τήν

στιγμή ἀπό Κυβέρνηση μειοψηφίας καί μέ σύνταγμα προσωρινό.

»Αὐτά θά πρέπη νά ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν ἀπερίσκεπτα νά προκαλέσουν πολιτικές ὀξύτητες καί κοινωνικές ἀναταραχές. Καί θά πρέπη νά ἔχουν τό θάρρος νά ἀναγνωρίσουν ὄχι μόνο αὐτή τήν διαφορά, ἀλλά καί τό γεγονός ὅτι οὐδέποτε ἡ χώρα μας κυβερνήθηκε τόσο δημοκρατικά, ὅσο κατά τήν τελευταία διετία. Ἄν ἀμφιβάλλουν, δέν ἔχουν παρά νά διαβάσουν ἑλληνική ἱστορία, μέσα στήν ὁποία εἶναι καί ἡ δική τους.

»Τό ἔργον τό ὁποῖον ἐπετέλεσε ἡ Νέα Δημοκρατία κατά τήν διαδρομήν τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν εἶναι πολύπλευρο καί χαρακτηρίζεται διεθνῶς ὡς τό ἑλληνικό θαῦμα. Μπορῶ νά σᾶς πῶ ὅτι κατ' ἰδίαν τό ἀναγνωρίζουν καί ἐκεῖνοι πού ἀπό κομματισμόν ἤ ἐμπάθειαν δημοσίᾳ τό ἐπικρίνουν. Καί μπορῶ ἐπίσης νά σᾶς πῶ ὅτι πολλοί ἐξ αὐτῶν εὔχονται γιά τήν μακροημέρευσή μου. Θέλουν ὅμως παράλληλα μέ τήν ἀσφάλειάν τους νά ἔχουν καί τήν πολυτέλειαν νά μέ βασανίζουν.

»Τό ἔργον ὅμως αὐτό εἶναι ἀνάγκη νά ὁλοκληρωθῆ κατά τά προσεχῆ δύο χρόνια, πού θά εἶναι κρίσιμα γιά τό μέλλον τοῦ τόπου μας. Καί θά εἶναι κρίσιμα, γιατί στό διάστημα αὐτό θά πρέπη: νά κατοχυρώσωμεν τήν δημοκρατίαν μας, νά θεμελιώσωμεν κατά τρόπο ἀσφαλῆ τήν οἰκονομίαν μας, νά ἐξουδετερώσωμεν ὁριστικά τούς κινδύνους τούς ἐξωτερικούς καί νά πραγματοποιήσωμε τήν ἔνταξή μας στήν Ἡνωμένη Εὐρώπη.

»Ἐάν, προτοῦ πραγματοποιηθοῦν αὐτοί οἱ σκοποί, διαταραχθῆ ἡ πολιτική καί ἡ κοινωνική ὁμαλότης στόν τόπο μας, αἱ ἐπιδιώξεις αὐταί θά καταστοῦν τελικά ἀνέφικτες καί αὐτό θά εἶναι συμφορά γιά τόν τόπον. Καί γιά τήν ἀποτροπήν αὐτῆς τῆς συμφορᾶς εἴμεθα ὑπεύθυνοι ὅλοι οἱ Ἕλληνες, κυβερνητικοί καί ἀντιπολιτευόμενοι.

»Αὐτήν τήν στιγμήν, ἀγαπητοί φίλοι, ἡ Νέα Δημοκρατία εἶναι ἰσχυρώτερη ἀπ' ὅ,τι ἦταν πρό διετίας. Τότε ἀποτελοῦσε μίαν ἐλπίδα. Σήμερα ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιά τό μέλλον. Ἡ Νέα Δημοκρατία μέ τό τεράστιο λαϊκό της ἔρεισμα, μέ τήν ἀπαράμιλλη συνοχή της καί πρό παντός μέ τήν σώφρονα ὅσον καί τολμηρά πολιτική της, ἐγγυᾶται τήν προκοπή τοῦ τόπου καί τήν δημοκρατική ἐξέλιξη τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Καί τήν ἱκανότητά της αὐτή τήν ὀφείλει σέ σᾶς, τούς ὀπαδούς της. Τήν ὀφείλει στήν σταθερή σας συμπαράσταση, γιά τήν ὁποία ὀφείλω σήμερα θερμά νά σᾶς εὐχαριστήσω».

23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Ι. Μποῦτος, ἐξαγγέλλει τό γεωργικό πρόγραμμα τοῦ 1977:

«Ἡ Κυβέρνηση, ὑπό τίς ὁδηγίες τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ, ἐθέσπισε γιά πρώτη φορά, ἀπό τήν ἔναρξη τῆς καλλιεργητικῆς περιόδου 1975-76 τό μέτρο τῆς ἐγκαιρης ἐξαγγελίας τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ ἐπόμενου ἔτους. Ἔτσι οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀγρότες ἔχουν τήν δυνατότητα νά προγραμματίζουν σωστά τήν παραγωγική τους δραστηριότητα καί νά κατευθύνουν αὐτήν πρός τήν καλλιέργεια καί παραγωγή ἐκείνων τῶν προϊόντων πού θά ἀπέδιδαν τό καλύτερο οἰκονομικό ἀποτέλεσμα καί τό ὑψηλότερο γιά αὐτούς εἰσόδημα.

»Στά πλαίσια τῆς καθιερωθείσης αὐτῆς τακτικῆς τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας κατάρτισε τό γεωργικό πρόγραμμα τό ὁποῖον θά ἐφαρμοσθῆ στόν γεωργικό τομέα κατά τό νέο ἔτος 1977. Γιά τήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν οἱ πρόσφατες ἐξελίξεις τῆς γεωργίας, καθώς καί οἱ γενικές κατευθύνσεις τοῦ πενταετοῦς προγράμματος οἰκονομικῆς καί γεωργικῆς ἀναπτύξεως.

»Οἱ εἰδικώτεροι παράγοντες πού ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατά τήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος ὑπῆρξαν:

»1. Ἡ ὑφισταμένη καί προβλεπομένη ζήτηση στό ἐξωτερικό καί ἐσωτερικό.

»2. Οἱ προοπτικές ἐξαγωγῆς.

»3. Οἱ διαθέσιμοι γεωργικοί πόροι.

»4. Ἡ ἀνταγωνιστικότης μεταξύ τῶν διαφόρων καλλιεργειῶν.

»5. Οἱ ἐπιδιωκόμενες διαρθρωτικές προσαρμογές τῆς παραγωγῆς, ἐν ὄψει τῆς ἐντάξεώς μας στήν ΕΟΚ.

»6. Ἡ ἀνάγκη νά ἐξασφαλισθῆ στούς παραγωγούς ἱκανοποιητικό, κατά τό δυνατόν, εἰσόδημα.

»Οἱ συγκεκριμένες ἐπιδιώξεις αὐτές σέ κάθε προϊόν, καθώς καί τά μέσα ὑλοποιήσεώς τους μέ τήν πολιτική τιμῶν καί εἰσοδηματικῶν ἐνισχύσεων, τήν πολιτική αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος καί τήν πιστωτική πολιτική μέσῳ τῆς ΑΤΕ, ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

»Α'. Ἐπιδιώξεις

»1. Σιτάρι

»Ὅπως ἤδη ἀνεκοινώσαμε, ἡ ἐπιδίωξη στό προϊόν αὐτό εἶναι ἡ διατήρηση τῆς συνολικῆς παραγωγῆς του (σκληροῦ καί μαλακοῦ) στά ἐπίπεδα τοῦ 1976. Ἔτσι θά ἐξασφαλισθῆ ἀπόλυτα ἡ κάλυψη τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως μέ τό ἀναγκαῖο ἀπόθεμα ἀσφαλείας καί θά ὑπάρξουν καί περιθώρια γιά ἐξαγωγή. Παράλληλα, θά ἐπιδιωχθῆ ἡ αὔξηση τῶν στρεμματικῶν ἀποδόσεων καί ἡ ποιοτική βελτίωση τῆς παραγωγῆς μέ τήν διάδοση τῶν βελτιωμένων ποικιλιῶν καί ἰδίως τῶν μεξικανικῶν, τήν ἐφαρμογή καλύτερης τεχνικῆς τῆς καλλιέργειας καί τήν τυποποίηση τοῦ προϊόντος.

»Εἰδικώτερα ἐπιδιώκεται (α) ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς τοῦ σκληροῦ σιταριοῦ τοῦ ὁποίου ἡ διάθεση τῶν πλεονασμάτων στήν διεθνῆ ἀγορά γίνεται εὐχερέστερα καί (β) ὁ ἀντίστοιχος περιορισμός τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως μέ μαλακό σιτάρι.

»Στήν διαρθρωτική αὐτή μεταβολή τῆς καλλιεργουμένης μέ σιτάρι ἐκτάσεως θά βοηθήση ἀποτελεσματικά ἡ σημαντική αὔξηση πού ἐδόθη γιά τήν ἐσοδεία τοῦ 1976 στήν τιμή τοῦ σκληροῦ σιταριοῦ. Μέ τήν τιμή αὐτή ἡ καλλιέργεια τοῦ σκληροῦ σιταριοῦ στά κατάλληλα γι' αὐτήν ἐδάφη, ἔγινε ἀνταγωνιστική σέ σχέση μέ τήν καλλιέργεια τοῦ μαλακοῦ σιταριοῦ.

»Γιά τούς λόγους αὐτούς ἡ Κυβέρνηση σκοπεύει νά αὐξήση ἀκόμη περισσότερο τήν τιμή τοῦ σκληροῦ σιταριοῦ.

»2. Κριθάρι

»Ἡ ἐλλειμματικότης τῆς χώρας σέ συμπεπυκνωμένες ζωοτροφές καθιστᾶ ἀναγκαία τήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς τοῦ κριθαριοῦ. Τοῦτο θά ἐπιδιωχθῆ:

»α. μέ τήν διάδοση τῶν βελτιωμένων ποικιλιῶν καί τῆς βελτιωμένης τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας καί,

»β. μέ τήν συνέχιση τῆς ἀκολουθουμένης τακτικῆς τῆς προοδευτικῆς προσεγγίσεως τῆς τιμῆς τοῦ κριθαριοῦ πρός τήν τιμή τοῦ ἀνταγωνιστικοῦ γι' αὐτήν μαλακοῦ σιταριοῦ.

»3. Καλαμπόκι

»Ἡ ἐπέκταση τῆς καλλιεργείας τοῦ καλαμποκιοῦ σέ ἀρδευόμενες κυρίως ἐκτάσεις καί ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς του, ὥστε νά καλυφθοῦν ὅσο τό δυνατόν περισσότερο οἱ ἀνάγκες τῆς κτηνοτροφίας μας, ἀποτελοῦν βασική ἐπιδίωξη τοῦ πενταετοῦς γεωργικοῦ προγράμματος καί συνεπῶς καί τοῦ προγράμματος τῆς καλλιεργητικῆς περιόδου τοῦ 1977.

»Πρός τοῦτο, προβλέπεται:

»α. ἡ αὔξηση τῆς τιμῆς συγκεντρώσεως τοῦ ἀραβοσίτου,

»β. ἡ συνέχιση τῆς παροχῆς εἰσοδηματικῆς ἐνισχύσεως στίς ἐπίσπορες καλλιέργειες ἀραβοσίτου, καθώς καί στίς προοριζόμενες γιά παραγωγή χλωρῆς μάζης καί ἐνσίρωση,

»γ. ἡ συνέχιση τῆς ἐπιδοτήσεως τῶν μηχανημάτων ἐνσιρώσεως καί τῶν ξηραντηρίων ἀραβοσίτου,

»δ. Ἡ εὐρύτερη χρησιμοποίηση τῶν βελτιωμένων σπόρων ὑβριδίων καί τῆς βελτιωμένης τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας.

»4. Ρύζι

»Γιά νά ἐξασφαλισθοῦν συνθῆκες ἰσορροπίας στήν ἀγορά τοῦ προϊόντος αὐτοῦ προγραμματίζεται ἡ μικρή μείωση τῆς παραγωγῆς τοῦ ρυζιοῦ. Πρός τοῦτο, θά συνεχισθῆ ἡ ἐφαρμογή τοῦ μέτρου τῆς χορηγήσεως ἀδειῶν γιά τήν καλλιέργεια ρυζιοῦ, ἀλλά μόνο σέ παθογενῆ καί ἡμιπαθογενῆ ἐδάφη, καθώς καί τοῦ μέτρου τῆς συγκεντρώσεως τῶν πλεονασμάτων σέ τιμές πού θά καθορισθοῦν ἀργότερα.

»5. Ζαχαρότευτλα

»Ἐν ὄψει τοῦ ὅτι καί κατά τό ἔτος 1977 θά διατηρηθῆ ἡ παραγωγή τῆς ἐγχωρίου ζαχάρεως στά ἐπίπεδα τῆς αὐταρκείας, προγραμματίζεται ἡ καλλιέργεια τῶν ζαχαροτεύτλων νά παραμείνη στήν αὐτή ἔκταση τῶν 450.000 στρ. περίπου πού ἐκαλλιεργήθησαν ἐφέτος. Γιά τόν σκοπόν αὐτόν προβλέπεται:

»α. ἡ σύναψη τῶν συμβάσεων μεταξύ τῆς Βιομηχανίας Ζαχάρεως καί τῶν παραγωγῶν μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ δυναμικοῦ τῶν ἐργοστασίων της·

»β. ἡ πραγματοποίηση τῶν ἀναγκαίων βελτιώσεων στήν τεχνική τῆς καλλιεργείας γιά τήν αὔξηση τῆς ἀνταγωνιστικότητος τῆς παραγομένης στήν χώρα μας ζαχάρεως καί,

»γ. ἡ ἐπιδότηση τῶν μέσων παραγωγῆς ζαχαροτεύτλων.

»Τό θέμα τῆς τιμῆς τῶν ζαχαροτεύτλων θά ἀντιμετωπισθῆ σύντομα μέ τήν ἔκδοση τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως ἀπό τήν Οἰκονομική Ἐξ Ὑπουργῶν Ἐπιτροπή.

»6. Καπνός

»Ἤδη ἔχει ἐξαγγελθῆ τό πρόγραμμα καλλιεργείας γιά τά καπνά ἀνατολικοῦ τύπου τοῦ ἔτους 1977. Μέ τό πρόγραμμα αὐτό ἐπιδιώκεται ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς ὡρισμένων ποικιλιῶν καπνοῦ καί ἡ περαιτέρω βελτίωση τῆς ποιότητος αὐτῶν. Ἔτσι θά καταστῆ δυνατόν νά προσαρμοσθῆ πρός τήν ζήτηση τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς ἡ παραγωγή τῶν πρός ἀναδιάρθρωση ποικιλιῶν τοῦ προϊόντος.

»7. Βαμβάκι

»Βασική ἐπιδίωξη τοῦ προγράμματος στόν τομέα τῆς βαμβακοκαλλιεργείας εἶναι ἡ ἐπέκταση αὐτῆς γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς πρός κάλυψη τῶν ηὐξημένων ἀναγκῶν τῆς ζητήσεως. Γιά τήν ἐπιδίωξη αὐτή ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν οἱ ἱκανοποιητικές τιμές πού ἐπέτυχαν οἱ παραγωγοί γιά τό βαμβάκι τῆς ἐφετεινῆς ἐσοδείας, καθώς καί οἱ αἰσιόδοξες μᾶλλον προοπτικές γιά τήν ἄνετη ἀπορρόφηση ἀπό τήν ἐγχώρια βιομηχανία καί τήν διεθνῆ ἀγορά καί τοῦ βαμβακιοῦ τῆς ἐσοδείας 1977. Γιά τά μέτρα καί τούς μηχανισμούς στηρίξεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν βαμβακοπαραγωγῶν, ἡ Κυβέρνηση θά ἐξαγγείλη ἔγκαιρα τίς ἀποφάσεις της. Ἐπίσης, θά συνεχισθῆ ἡ προσπάθεια γιά τήν ἐπέκταση τοῦ θεσμοῦ τῶν ὁμαδικῶν καλλιεργειῶν βάμβακος καί ἡ ἐνίσχυση αὐτῶν γιά τήν ἀγορά μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

»8. Βρώσιμα ὄσπρια

»Γιά νά ἀνασταλῆ ἡ κάμψη πού σημειώνεται στήν καλλιέργεια καί παραγωγή τῆς φακῆς καί τελευταίως τῶν ρεβυθιῶν καί φασολιῶν, προγραμματίζεται ἡ λήψη τῶν κάτωθι μέτρων:

»α. ὁ καθορισμός ἐλαχίστων τιμῶν ἀσφαλείας πού νά ἱκανοποιοῦν, κατά τό δυνατόν, τούς παραγωγούς·

»β. ἡ συνέχιση τῆς ἐπιδοτήσεως τῶν βελτιωμένων ποικιλιῶν σπόρων καί μηχανημάτων ἁλωνισμοῦ καί διαλογῆς ὀσπρίων·

»γ. ἡ προώθηση τῆς τυποποιήσεως τῆς παραγωγῆς στούς τόπους παραγωγῆς ἀπό τούς Γεωργικούς Συνεταιρισμούς καί,

»δ. ἡ ἐξεύρεση καί διάδοση βελτιωμένων ποικιλιῶν.

»9. Ἀρωματικά φυτά

»Γιά τήν καλύτερη ἀξιοποίηση τῶν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν τῆς χώρας μας στήν παραγωγή ἀρωματικῶν φυτῶν, θά ἐπιδιωχθῆ μέ τήν χρηματοδότηση ἑνός εἰδικοῦ, πρός τοῦτο, προγράμματος ἡ ὀρθολογική ἐκμετάλλευση τῶν αὐτοφυομένων καί ἡ ἐπέκταση τῶν καλλιεργουμένων ἀρωματικῶν φυτῶν.

»10. Βιομηχανική τομάτα

»Ὁ περιορισμός τῆς καλλιεργείας τῆς βιομηχανικῆς τομάτας κατά τήν ἐφετεινή περίοδο κατέστησε δυνατή τήν ἀπορρόφηση τῶν μεγάλων ἀποθεμάτων τοματοπολτοῦ πού εἶχε δημιουργήσει ἡ ἐπέκταση τῆς καλλιεργείας αὐτῆς κατά τό 1975. Ἔτσι, σήμερα μποροῦμε νά προγραμματίσουμε γιά τό 1977 ηὐξημένη παραγωγή νωπῆς βιομηχανικῆς τομάτας μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 700.000 τόννων ἔναντι τῶν 500.000 τόν. τῆς ἐφετεινῆς περιόδου. Γιά τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἐπιδιώξεως καθορίζεται ὅτι θά αὐξηθῆ ἡ ἐλάχιστη τιμή πού πρέπει νά καταβληθῆ ἀπό τίς γεωργικές βιομηχανίες στούς παραγωγούς βιομηχανικῆς τομάτας. Ἡ τιμή αὐτή θά κατοχυρωθῆ μέ συμβάσεις καλλιεργείας μεταξύ παραγωγῶν καί βιομηχάνων. Παράλληλα, μέ δανειοδότηση τῆς ΑΤΕ θά ἐνισχυθοῦν μόνον οἱ συμβασιοῦχοι

τοματοπαραγωγοί. Τέλος, θά συνεχισθῆ ἡ ἐπιδότηση τῶν μηχανημάτων πού βελτιώνουν τήν τεχνική τῆς καλλιεργείας αὐτῆς.

»11. Πατάτες

»Ἔπειτα ἀπό τήν ἐφετεινή μεγάλη ζήτηση πατάτας ἀπό τίς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, πού τήν ἐδημιούργησε ἡ πρωτοφανοῦς ἐκτάσεως ξηρασία καί τίς αἰσιόδοξες προοπτικές γιά τήν συνέχιση τῶν ἐξαγωγῶν μας πρός τίς ἴδιες χῶρες καί κατά τό πρῶτο τουλάχιστον ἑξάμηνο τοῦ 1977, προγραμματίζεται:

»α. ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς τῆς ἀνοιξιάτικης πατάτας μέ ἀντίστοιχη μείωση τῆς παραγωγῆς τῆς θερινῆς καί τήν διατήρηση τῆς παραγωγῆς τῆς φθινοπωρινῆς στά ἐπίπεδα τοῦ 1976 καί,

»β. ἡ λήψη τῶν ἐνδεδειγμένων μέτρων παρεμβάσεως γιά τήν ἐξασφάλιση ἱκανοποιητικῶν, κατά τό δυνατόν, τιμῶν στούς παραγωγούς.

»12. Δενδρώδεις καλλιέργειες

»Τό πρόγραμμα τοῦ ἔτους 1977, πού ἀφορᾶ τίς δενδρώδεις καλλιέργειες περιλαμβάνει:

»1. τίς ἐπιδιώξεις πού ἀπορρέουν κατά κύριο λόγο ἀπό τούς μακροχρόνιους γιά κάθε καλλιέργεια στόχους καί,

»2. τά μέτρα πολιτικῆς γιά τήν ἄμεση ἀντιμετώπιση:

»α. τῶν προβλημάτων πού θά δημιουργηθοῦν ἀπό τά πλεονάσματα τῆς παραγωγῆς στίς περιπτώσεις ἀδυναμίας ἀπορροφήσεώς τους,

»β. τῶν προβλημάτων πού θά ἀφοροῦν εἴτε στήν ἐνίσχυση τῶν ἐξαγωγῶν καί λοιπῶν διεξόδων διαθέσεως τῶν προϊόντων, εἴτε στήν ἀπόσυρση ὡρισμένων ποσοτήτων. Ἡ πολιτική αὐτή θά ἐφαρμοσθῆ μέ γνώμονα τήν ἐξυγίανση τῆς παραγωγῆς καί τήν ἀποφυγή διαιωνίσεως νοσηρῶν καταστάσεων.

»Ἀπό τίς ἐπιδιώξεις δύο εἶναι οἱ σημαντικώτερες:

»α. Ἡ διακοπή τῆς περαιτέρω ἐπεκτάσεως τῶν φυτειῶν ἐκείνων τῶν ὁποίων τά προϊόντα ἀντιμετωπίζουν προβλήματα διαθέσεως καί δέν ἔχουν εὐνοϊκές διεθνεῖς προοπτικές.

»β. Ἡ ταχεῖα ἀναδιάρθρωση τῆς παραγωγῆς μέ τόν ἐπανεμβολιασμό ὑφισταμένων φυτειῶν καί τήν ἀντικατάσταση παλαιῶν μέ ποικιλίες προωθούμενες κατ' εἶδος δενδρώδους καλλιέργειας.

»Εἰδικώτερα ἐπιδιώκονται γιά ὡρισμένες δενδρώδεις καλλιέργειες τά ἑξῆς:

»— ὁ περιορισμός τῆς παραγωγῆς τῶν πορτοκαλιῶν τῆς ποικιλίας Οὐάσιγκτων Νάβελ (ὀμφαλοφόρα) μέ ἀντίστοιχη ἐπέκταση τῶν προωθουμένων κατά περιοχή ἀπό τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας ποικιλιῶν·

»— ἡ ἐπέκταση τῶν πρωΐμων ποικιλιῶν λεμονιᾶς στίς κατάλληλες πρός τοῦτο περιοχές·

»— ἡ διακοπή τῆς περαιτέρω ἐπεκτάσεως τῆς ροδακινιᾶς καί βερυκοκιᾶς καί ἡ ἀναδιάρθρωση τῶν ποικιλιῶν τους γιά τήν καλύτερη χρονική διάρθρωση τῆς παραγωγῆς τους·

»— ἡ ἀπομάκρυνση τῆς μηλιᾶς ἀπό τίς πεδινές περιοχές πρός τίς ὀρεινές καί ἡμιορεινές, γιά τήν βελτίωση τῆς ποιότητος τῶν μήλων·

»— ἡ μερική ἀντικατάσταση ἀπό τίς ἀχλαδιές τῶν ποικιλιῶν Κρυστάλλι καί Κόσια μέ προωθούμενες ποικιλίες·

»— ἡ ἐπέκταση στίς ὁριζόμενες ἀπό τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας περιοχές, τῶν ἐνδεδειγμένων ποικιλιῶν ἀμπέλου γιά παραγωγή οἴνων ὀνομασίας προελεύσεως·

»— ἡ ἀναδιάρθρωση τῶν φυτειῶν ἀμπέλου σέ ὡρισμένες περιοχές, πού παράγουν κρασιά κοινῆς καταναλώσεως καί ἡ δοκιμαστική καλλιέργεια ξενικῶν ποικιλιῶν σέ προβληματικές περιοχές γιά τήν βελτίωση τῆς ποιότητος τῶν κρασιῶν·

»— ὁ περιορισμός τῆς περαιτέρω ἐπεκτάσεως τῶν φυτειῶν γιά ἐπιτραπέζια σταφύλια, ἡ καλύτερη διάρθρωση τοῦ χρόνου προσφορᾶς τους καί ἡ βελτίωση τῆς ποιότητάς τους·

»— ἡ συνέχιση καί κατά τό 1977 τῆς ἐκριζώσεως τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος πού καλλιεργεῖται μέσα στά ἀρδευτικά δίκτυα, καθώς καί ἡ ἐφαρμογή μέτρων γιά τήν βελτίωση καί μείωση τοῦ κόστους παραγωγῆς τῆς σταφίδος ἐν γένει πρός διευκόλυνση τῆς ἐξαγωγῆς της σέ τιμές ἀνταγωνιστικές.

»Ἡ μή ἐπέκταση τῆς καλλιεργείας τῆς ἐλιᾶς, λόγῳ τῆς στασιμότητος τῆς ζητήσεως τοῦ ἐλαιολάδου διεθνῶς. Ἔτσι, βασικές ἐπιδιώξεις παραμένουν ἡ βελτίωση τῆς παραγωγικότητος στήν παραγωγή τῶν προϊόντων τῆς ἐλιᾶς καί ἡ βελτίωση τῆς ποιότητος τοῦ ἐλαιολάδου καί τῶν ἐπιτραπεζίων ἐλαιῶν.

»13. Κηπευτικά

»Ἡ καλλιέργεια τῶν πρωΐμων κηπευτικῶν εἴτε σέ θερμοκήπια, εἴτε στήν ὕπαιθρο εἶναι ἀπό τίς πλέον δυναμικές λόγῳ τῶν ὑψηλῶν τιμῶν πού ἐπιτυγχάνουν τά προϊόντα αὐτά στό ἐσωτερικό καί ἐξωτερικό. Γι' αὐτόν τόν λόγο, θά ἐπιδιωχθῆ ἡ ἐπέκταση τῶν πρωΐμων καί ὑπερπρωΐμων κηπευτικῶν στίς κατάλληλες γι' αὐτά περιοχές. Πρός τοῦτο, θά συνεχισθῆ ἡ ἐπιδότηση τοῦ φυτικοῦ καί πολλαπλασιαστικοῦ ὑλικοῦ τῶν προωθουμένων εἰδῶν καί ποικιλιῶν καθώς καί ἡ ἀγορά καί ἐγκατάσταση μέσων πρωιμήσεως καί ὀψιμήσεως κηπευτικῶν.

»14. Ἀνθοκομικά

»Τό ἀρκετά εὐνοϊκό οἰκολογικό περιβάλλον τῆς χώρας μας γιά τήν παραγωγή ἀνθοκομικῶν προϊόντων καί ἡ συνεχῶς αὐξανομένη ζήτηση αὐτῶν στό ἐσωτερικό καί ἐξωτερικό συνηγοροῦν στήν προγραμματιζόμενη αὔξηση τῆς παραγωγῆς τους πρός κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ καί διεύρυνση τῶν ἐξαγωγῶν τῶν ὀρεπτῶν ἀνθέων, ἰδίως κατά τούς χειμερινούς μῆνες. Γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν τοῦ προγράμματος θά συνεχισθῆ ἡ ἐπιδότηση, ὡς καί εἰς τά πρώιμα κηπευτικά, τοῦ πολλαπλασιαστικοῦ ὑλικοῦ καί τῶν θερμοκηπίων καί πολλαπλασιαστηρίων.

»Περαιτέρω θά ἐπιδιωχθῆ ἡ δημιουργία νέας συγχρόνου ἀνθαγορᾶς στήν πρωτεύουσα γιά τήν βελτίωση τῆς διακινήσεως τῶν προϊόντων τούτων στό ἐσωτερικό.

»Μέτρα καί μέσα γιά τήν ὑλοποίηση τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ προγράμματος

»Πέραν ἀπό τά ἤδη ἀναφερθέντα μέτρα πολιτικῆς γιά τήν ὑλοποίηση τῶν ἐπιδιώξεων πού καθορίζονται γιά κάθε ἕνα ἀπό τά παραπάνω προϊόντα, ἀποφασιστικῆς σημασίας στήν πραγματοποίηση τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν, πρόκειται νά εἶναι καί ἡ συμβολή τῶν προγραμμάτων αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος καί τῆς μέσῳ τῆς ΑΤΕ πιστωτικῆς πολιτικῆς, πού θά ἐφαρμοσθοῦν κατά τό 1977. Εἰδικώτερα:

»1. Γιά τό πρόγραμμα αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος

μέ τό ὁποῖο ἐπιδιώκεται ἡ προώθηση, ἀναδιάρθρωση, βελτίωση καί κλιμάκωση τῆς παραγωγῆς καθώς καί ὁ ἐκσυγχρονισμός τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων μέ τήν χορήγηση οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων, μελετᾶται ἡ ὀργάνωσή του ἐπί νέων βάσεων, ὥστε ν' ἀνταποκρίνεται πληρέστερα στούς ἐπιδιωκόμενους μέ αὐτό σκοπούς.

»Συγκεκριμένα:

»1. Νά ἐξαγγέλλεται τό πρόγραμμα πρίν ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ ἔτους ἐφαρμογῆς του.

»2. Οἱ ἐνισχύσεις τοῦ προγράμματος νά παρέχωνται τό ταχύτερο στούς δικαιούχους καί μάλιστα μέ ἁπλουστευμένη διαδικασία.

»Ἐπίσης μελετᾶται ὅπως ἡ ἴδια διαδικασία ἐφαρμοσθῆ καί γιά τίς οἰκονομικές ἐνισχύσεις πού παρέχονται γιά τήν στήριξη τῶν τιμῶν καί τήν συμπλήρωση τοῦ εἰσοδήματος τῶν παραγωγῶν.

»3. Γιά τό πρόγραμμα τῆς, μέσῳ τῆς ΑΤΕ πιστωτικῆς πολιτικῆς, θά ἐπιδιωχθῆ:

»α. ἡ αὔξηση τοῦ ὁρίου δανειοδοτήσεως γιά τίς ἐπιδιωκόμενες ὡς ἀνωτέρω παραγωγικές δραστηριότητες·

»β. ἡ εὐρύτερη χρηματοδότηση γιά ἐπενδύσεις βελτιώσεως τῆς δομῆς καί ὀργανώσεως τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων·

»γ. ἡ χρηματοδότηση ὅσον ἀφορᾶ τά μηχανήματα, μέ κριτήριο τήν πλήρη, κατά τό δυνατόν, ἀπασχόλησή τους παράλληλα πρός τόν βαθμό διαδόσεώς τους στήν συγκεκριμένη περιοχή.

»Καταλήγοντες, θά ἐπιθυμούσαμε νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ἡ Κυβέρνηση μέ τό νέο γεωργικό πρόγραμμα ἔτους 1977 ἀποβλέπει στό νά ἐπιταχύνη καί νά καταστήση περισσότερο συνειδητές στούς ἀγρότες τίς ἀναγκαῖες ἀναδιαρθρωτικές ἐξελίξεις στίς καλλιέργειες. Γι' αὐτούς τούς λόγους, καλοῦμε τούς ἀγρότες οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται πραγματικά γιά τήν ἀνάπτυξη καί βελτίωση τῶν ἐκμεταλλεύσεών τους νά δραστηριοποιηθοῦν γιά τήν ἐπιτυχία τῶν ἐπιδιωκομένων στόχων τοῦ προγράμματος πρός τό συμφέρον καί τό ἰδικό τους καί τῆς οἰκονομίας γενικώτερον».

Ἐξάλλου, στίς 27 Νοεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Γεωργίας καί Ἐμπορίου, τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τοῦ διοικητή καί ὑποδιοικητῆ τῆς ΑΤΕ, καθώς καί τοῦ προέδρου καί τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ. Σχετικά, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Κατά τήν σύσκεψη ἐξετάσθηκαν θέματα γεωργικῆς πολιτικῆς καί θεσμικά ὀργανωτικῆς μορφῆς καί ἐλήφθησαν σχετικές ἀποφάσεις κατά τομεῖς ὡς ἀκολούθως:

»Α. Ἐγγειοδιαρθρωτικά μέτρα

»1. Ὁριστική παραχώρηση τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν τοῦ δημοσίου, ὅπως εἶναι οἱ περιοχές Κάρλας, Λεσινίου, Ἀγουλινίτσας, συνολικῆς ἐκτάσεως, μόνον αὐτές, 120.000 στρεμμάτων περίπου, κατά τρόπο ποῦ νά ἐξασφαλίζεται βιώσιμος κλῆρος στούς ἀκτήμονες καλλιεργητές τῆς περιοχῆς καί νά ἐνισχύεται μέ τήν παροχή κινήτρων καί τεχνικῶν συμβουλῶν ἡ ὀργάνωση τῶν ὁμαδικῶν καλλιεργειῶν.

»2. Προώθηση σύμφωνα μέ συνταγματική ἐπιταγή Σχεδίου Νόμου μέ τό ὁποῖο θά ρυθμίζωνται τά θέματα τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐγκαταλελειμμένων ἤ σχολαζουσῶν γαιῶν ἐκτάσεως σύμφωνα μέ τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα ὡς 1,5 ἑκατ. στρεμ. ἐκ τῶν ὁποίων τά 400 χιλ. στρέμ. εἶναι πεδινές ἐκτάσεις ἀπό πραγματικούς καλλιεργητές. Ἀποτελεῖ βασικό στόχο τῆς Κυβερνήσεως ἡ διάθεση πρός ἐκμετάλλευση ὅλων τῶν σχολαζουσῶν γαιῶν στούς ἀγρότες σάν μέρος ἑνός προγράμματος περιφερειακῆς ἀναπτύξεως μέ σκοπό τήν οἰκονομική καί κοινωνική ἀνύψωση τῆς ἐπαρχίας.

»Ὁ πρωθυπουργός πιστεύει ὅτι δέν ὑπάρχει τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς γῆς πού δέν εἶναι ἐπιδεκτικόν βελτιώσεως τῶν ὅρων ἐκμεταλλεύσεώς του καί αὐξήσεως τῆς ἀποδοτικότητός του. Διά τοῦτο ἔδωσε συγκεκριμένες ὁδηγίες γιά τήν ἐφαρμογή προγράμματος καί μελέτης τῶν δυνατοτήτων πού παρουσιάζει κάθε γεωργικόν διαμέρισμα γιά τήν πληρέστερη γεωργική ἀξιοποίησή του σέ συνδυασμό μέ τό γενικώτερο χωροταξικό σχέδιο μέ τό ὁποῖο θά καθορίζωνται οἱ ζῶνες χρήσεως γῆς σέ ὅλη τήν χώρα.

»3. Κατάρτιση προγράμματος ἀξιοποιήσεως ὅλων τῶν γαιῶν κοινοτικῶν ἤ ἰδιωτικῶν τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευση κρίνεται ἀπό ἄποψη ἀποδόσεως ὡς ἱκανοποιητική. Οἱ γαῖες αὐτές ἀνέρχονται εἰς 5 ἕως 6 ἑκατ. στρέμ. καί προέκυψαν κατά τό μέγιστο μέρος τους ἀπό παραχωρήσεις σέ κοινότητες ἤ ἰδιῶτες γιά κτηνοτροφική ἐκμετάλλευση, σέ ἐφαρμογή τῆς ἑκάστοτε πραγματοποιηθείσης Γεωργικῆς Ἀποκαταστάσεως. Ἐπειδή, ὅμως, ἐν τῷ μεταξύ οἱ συνθῆκες ἐκμεταλλεύσεως ἔχουν μεταβληθῆ, ἐπιβάλλεται ἡ ἐφαρμογή ἑνός εὐρυτέρου προγράμματος γιά τήν ἐντατικώτερη, ἔναντι τῆς σημερινῆς κτηνοτροφικῆς, γεωργική ἀξιοποίηση.

»4. Προώθηση σχεδίου νόμου πρός ψήφιση ὑπό τῆς Βουλῆς μέ τό ὁποῖο ὁ θεσμός τοῦ ἀναδασμοῦ προσαρμόζεται πρός τίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις. Μέχρι σήμερα ὁ ἀναδασμός ἐφαρμόσθηκε σε γαῖες ὑψηλῶν ἀποδόσεων συνολικῆς ἐκτάσεως 5.600.000 στρεμ. μέ θαυμάσια ἀποτελέσματα γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητός των. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ σημερινός πρωθυπουργός εἶχε ἀποδώσει τήν δέουσα σημασία στόν θεσμό. Πλήν, ὅμως, οἱ σύγχρονες τεχνολογικές ἐξελίξεις καί οἱ ἀπαιτήσεις μιᾶς ἐκμηχανισμένης Γεωργίας ἐπιβάλλουν τήν βελτίωση τοῦ θεσμοῦ ὥστε:

»α. νά διευκολύνεται ἡ ἐξαγορά, ἀγοραπωλησία ἤ ἀνταλλαγή γαιῶν μέσα σέ ἀναδασμούμενες περιοχές ἤ καί ἔξω ἀπό αὐτές καί νά ἐνισχύεται ἡ τάση δημιουργίας βιωσίμων ἐκμεταλλεύσεων·

»β. νά μήν παρεμποδίζεται ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν ἐγγειοδιαρθρωτικῶν ἤ χωροταξικῶν προγραμμάτων ἐκ τῆς ὑποχρεώσεως κατανομῆς τῶν γαιῶν διά κλήρου·

»γ. νά συνδυάζεται στενώτερα ὁ ἀναδασμός μέ τήν κατασκευή ἐγγειοβελτιωτικῶν καί λοιπῶν συμπληρωματικῶν ἔργων·

»δ. νά ἁπλουστεύεται ἡ διαδικασία λήψεως ἀποφάσεων γιά ἀναδασμό καί νά ἐπιταχύνεται ἡ ἐκτέλεση τῶν κτηματολογικῶν ἐργασιῶν.

»5. Ἡ ἐπέκταση τῶν δραστηριοτήτων τῆς Ὑπηρεσίας Ἐγγείων Βελτιώσεων ὥστε νά αὐξηθοῦν οἱ κατ' ἔτος ἀρδευόμενες νέες ἐκτάσεις ἀπό 240.000 στρέμματα σέ 400.000 στρέμ. γιά τήν προσεχῆ πενταετία καί νά ὀργανωθῆ ἀποτε-

λεσματικώτερα ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ἐγγειοβελτιουμένων ἐκτάσεων μέ πρωτοβουλία καί εὐθύνη τῶν ὠφελουμένων ἀπό τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων ἀγροτῶν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνέκρινε τήν διάθεση 200 ἑκατ. δραχμῶν, ἐκ τοῦ ΠΔΕ γιά τήν προμήθεια γεωτρυπάνων ὑπό τῆς ΥΕΒ, ὥστε νά αὐξηθῆ σημαντικά ὁ ἀριθμός τῶν γεωτρήσεων γιά τήν πληρέστερη ἐκμετάλλευση τοῦ ὑπογείου ὑδατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας. Ἐνεκρίθησαν ἐπίσης, τά κάτωθι:

»α. ἡ κατάργηση τοῦ φόρου μεταβιβάσεως ἀκινήτων προκειμένου περί ἀγροτικῶν κτημάτων ἐκτάσεως μέχρι 40 στρεμμάτων ἀγοραζομένη ἀπό ἐπαγγελματίες ἀγρότες ὑπό τέτοιους ὅρους ὥστε νά ἀποκλείεται ἡ χρῆσις του διά μακρόν χρονικόν διάστημα γιά ἄλλους ἐκτός τῶν γεωργικῶν σκοπῶν·

»β. ἡ διάθεση ἀπό τό ἀποθεματικό τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ πιστώσεων ὕψους 86.000.000 δραχμῶν γιά τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοπογραφικῶν συνεργείων καί τήν προμήθεια τῶν ἀναγκαίων ὀργάνων, ὥστε νά ἐπισπευσθῆ ἡ τακτοποίηση καί ρύθμιση τῶν ὑφισταμένων ἐποικιστικῶν ἐκκρεμοτήτων καί περατωθῆ ἡ χορήγηση τῶν ὁριστικῶν παραχωρητηρίων εἰς 1 1/2 ἔτος τό πολύ ἀπό σήμερα·

»γ. ἡ ταχεῖα προώθηση νομοσχεδίου γιά τήν κατάργηση τοῦ ἐποικιστικοῦ τέλους καί ἡ ἀνάληψη τῶν δαπανῶν γιά τό ἐποικιστικό ἔργο ἀπό τόν τακτικό προϋπολογισμό·

»δ. ἡ αὔξηση τῶν χορηγουμένων πιστώσεων ὑπό τῆς ΑΤΕ γιά ἀγορά γεωργικῶν ἐκτάσεων ἀπό τούς ἀγρότες εἰς 1.100 ἑκατ. δρχ.·

»ε. ἡ διάθεση, μέσῳ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ, ποσοῦ 140.000.000 δραχμῶν γιά τήν ἐπιδότηση πρός ἀγορά τῶν μηχανικῶν μέσων τῶν νέων ὁμαδικῶν καλλιεργειῶν βάμβακος.

»Β. Ἐμπορία καί διακίνηση ὁπωροκηπευτικῶν

»Εἶναι γνωστό ὅτι ἀπό τό σύνολο τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἀνερχομένης σέ 146 δισ. δρχ., περίπου, τό τμῆμα τῶν ὁπωροκηπευτικῶν ἀξίας 25 δισ. δρχ., παρουσιάζει τίς πιό δυσμενεῖς γιά τόν ἀγρότη συνθῆκες διαμορφώσεως τιμῶν διότι κατά ὁιαστήματα ἡ προσφορά των ἐμφανίζεται πλήρως ἀνελαστική. Τοῦτο σημαίνει ὑψηλές τιμές γιά τήν κατανάλωση, χαμηλές τιμές γιά τόν παραγωγό καί ἀνεπίτρεπτα κέρδη γιά τούς μεσάζοντες.

»Γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, ἡ Κυβέρνηση ἀπεφάσισε, σέ στενή συνεργασία μέ τίς Συνεταιριστικές ὀργανώσεις, νά ὀργανώση τοπικές ἀγορές, στίς ὁποῖες οἱ ἀγρότες θά προσκομίζουν καί θά πωλοῦν τά προϊόντα τους ἐλεύθερα μέ πλειστηριασμό, ὥστε νά ἐπιτυγχάνουν τίς ἀνώτερες δυνατές τιμές.

»Γιά τήν ἐπίσπευση ἀφ' ἑνός, ἀλλά καί τήν ὀρθή ἐφαρμογή τοῦ νέου αὐτοῦ θεσμοῦ ἀφ' ἑτέρου, ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε εἰδική ἐντολή νά μετακληθοῦν ξένοι ἐμπειρογνώμονες, οἱ ὁποῖοι θά συνεργασθοῦν μέ τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας καί τίς Συνεταιριστικές ὀργανώσεις κατά τά πρῶτα στάδια τῆς ἐφαρμογῆς του.

»Γ. Κτηνοτροφικά προϊόντα

»Δεδομένης τῆς μεγάλης σημασίας τήν ὁποία ἔχει ὁ τομεύς Ζωικῆς Παραγωγῆς (ἡ ἀξία τῶν ζωοκομικῶν προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 46 δισ. περίπου) γιά τήν διατροφή τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τήν ἀξιοποίηση τῶν ἐγχωρίως παραγομένων ζωοτροφῶν, ἀπεφασίσθη νά μελετηθῆ κατά συστηματικό καί συγκεκριμένο τρόπο ἡ ἐξυγίανση τοῦ κυκλώματος ζωοτροφαί - κρέας - γάλα, καθώς καί ἡ ἐξασφάλιση τῆς ἀπαραίτητης τεχνικῆς ὑποδομῆς στήν διακίνηση τῶν ζωοκομικῶν προϊόντων, ὥστε νά ἐξαλειφθοῦν οἱ ὑπάρχουσες αἰτίες ἀνισορροπίας σέ ὅλο τό σύστημα τῆς παραγωγῆς των.

»Συγκεκριμένες ἀποφάσεις θά ληφθοῦν ἀπό τήν ἐξ Ὑπουργῶν Οἰκονομική Ἐπιτροπή, ἐντός συντόμου χρονικοῦ διαστήματος.

»Δ. Γεωργική Ἔρευνα

»Ἐπειδή ἡ συμβολή τῆς Γεωργικῆς Ἐρεύνης στήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς καί παραγωγικότητος καί στήν βελτίωση τῆς ποιότητος καί τοῦ κόστους τῶν παραγομένων προϊόντων εἶναι μεγάλη, ἡ Κυβέρνηση ἀπεφάσισε νά καλύψη τά ὑφιστάμενα κενά στόν τομέα αὐτό:

»α. μέ τήν ἀναδιάρθρωση τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Γεωργικῶν Ἐρευνῶν ὥστε νά ἐπιτευχθῆ πλήρης καί ὀργανική σύνδεση τῶν ἐρευνητικῶν ἐργασιῶν μέ τήν ἐξυπηρέτηση τῶν συγκεκριμένων ἐπιδιώξεων τῆς παραγωγῆς·

»β. μέ τήν συγκέντρωση τῆς ἐρευνητικῆς δραστηριότητος σέ 5 Κέντρα Γεωργικῆς Ἐρεύνης (Θεσ/νίκη, Λάρισα, Ἀθήνα, Πάτρα καί Κρήτη). Κάθε Κέντρο Γεωργικῆς Ἐρεύνης θα περιλαμβάνη Ἰνστιτοῦτα καί Περιφερειακούς Σταθμούς Ἐρεύνης καί θά ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐρεύνης ἀντικειμένων ἐνδιαφερόντων τήν μείζονα περιοχή αὐτῶν·

»γ. μέ τήν ἵδρυση νέων Ἰνστιτούτων Ἐρεύνης, ὅπως εἶναι τό Ἰνστιτοῦτο Ἐσπεριδοειδῶν Ἀργολίδος καί τό Ἰνστιτοῦτο Ἀμπέλου καί Σταφίδος Πατρῶν, τήν προαγωγή ὑφισταμένων Σταθμῶν Ἐρεύνης σέ Ἰνστιτοῦτα Ἐρεύνης καί τήν μεταφορά μερικῶν ἐξ αὐτῶν ἀπό τήν Ἀθήνα στίς παραπάνω περιοχές·

»δ. μέ τήν χορήγηση τῶν ἀπαιτουμένων πιστώσεων, οἱ ὁποῖες ὑπολογίζεται ὅτι θά ἀνέλθουν, γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἐν λόγῳ προγράμματος, ἐντός τῆς προσεχοῦς δεκαετίας σέ 1,6 δισ. δρχ.».

Κατόπιν, ἡ ἀνακοίνωση ἔκαμε ἀναφορά στήν κατάρτιση τοῦ νέου ὀργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καί συνέχιζε:

«ΑΤΕ καί Γεωργικοί Συνεταιρισμοί

»1. Ὁ κ. πρωθυπουργός μετά λεπτομερῆ ἐνημέρωσή του ἐπί τῶν σημερινῶν δραστηριοτήτων τῆς ΑΤΕ καί τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ἔδωσε τίς σχετικές ὁδηγίες:

»α. Γιά τήν πληρέστερη ἀξιοποίηση τοῦ τεχνικοῦ δυναμικοῦ τόσον τοῦ Ὑπουργείου, ὅσον καί τῆς ΑΤΕ, τῶν ὁποίων οἱ ἀντίστοιχες ἁρμοδιότητες πρέπει νά ἐναρμονισθοῦν ὥστε νά ἀποφευχθοῦν στό μέλλον ἐπικαλύψεις. Πρός τοῦτο, ἐδόθησαν οἱ σχετικές ὁδηγίες γιά τήν μεταφορά τῶν Γεωτεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς ΑΤΕ καί τήν ὁραστηριοποίηση ἐντός τῶν ἁρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, τῶν Γεωπόνων τῆς Τραπέζης.

»β. Γιά τήν περαιτέρω προώθηση τῶν σχεδίων τῆς Διοικήσεως τῆς ΑΤΕ, ὥστε νά πραγματοποιηθῆ ἡ σταδιακή μεταφορά ὡρισμένων ὑπηρεσιῶν αὐτῆς ἀπό τό Κέντρο πρός τήν Ἐπαρχία.

»2. Ἡ ΠΑΣΕΓΕΣ ὑπέβαλε ἤδη τίς προτάσεις της σχετικῶς μέ τήν τροποποίηση τοῦ σχεδίου Νόμου "Περί Γε-

ωργικῶν Συνεταιρισμῶν", τό ὁποῖον εἶχε καταρτίσει τό Ὑπουργεῖον Γεωργίας.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολή ὅπως ἐπισπευσθῆ ἡ σύνταξη τοῦ ὁριστικοῦ σχεδίου καί ἡ κατάθεσή του στήν Βουλή τό ταχύτερον δυνατόν ὥστε νά παρασχεθῆ ἡ δυνατότης στούς Γεωργικούς Συνεταιρισμούς νά ἐκπληρώσουν τήν ἀποστολή τους, μέσα στά πλαίσια τῶν νέων δραστηριοτήτων πού θά προκαλέση ἡ ἐνταξή μας στήν ΕΟΚ καί νά συμβάλουν στήν ἀνάπτυξη τῆς Γεωργικῆς Οἰκονομίας.

»Ἐπίσης, ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε τίς σχετικές ὁδηγίες γιά τήν ταχεῖα καί ὀρθολογιστική ἀντιμετώπιση, ἀπό μέρους τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καί τῆς ΑΤΕ, τῶν σχετικῶν προβλημάτων τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τίς Συνεταιριστικές μας Ὀργανώσεις.

»Τέλος, ἐνεκρίθη ἡ μεταφορά ἀπό τήν Ἀθήνα τῆς ἕδρας τοῦ μέν Ὀργανισμοῦ Καπνοῦ εἰς Δράμα, τοῦ δέ Ὀργανισμοῦ Βάμβακος εἰς Τρίκαλα».

23-25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Συγκαλοῦνται διαδοχικές συσκέψεις στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Γεωργίας, Δημοσίων Ἔργων καθώς καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Συντονισμοῦ, στίς ὁποῖες ἐξετάζεται ἡ πορεία ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1976 καθώς καί ἡ κατάρτιση τοῦ προγράμματος τοῦ 1977. Μετά τό τέλος τῆς συσκέψεως τῆς 25ης Νοεμβρίου, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας ἀνακοίνωσε τά ἀκόλουθα:

«Τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ ἔτους 1977 καταρτίσθηκε σύμφωνα μέ τίς ἀκόλουθες κατευθύνσεις, πού, ἤδη πρό τριμήνου, εἶχε δώσει ὁ Κ. Καραμανλῆς πρός τούς ἁρμοδίους ὑπουργούς.

»Οἱ κατευθύνσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ εἶναι οἱ ἑξῆς:

»Πρῶτον: Δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθῆ τό ὁποιοδήποτε πρόγραμμα ἐπενδύσεων, χωρίς νά εἶναι κατοχυρωμένο τό αἴσθημα ἀσφαλείας τοῦ λαοῦ, ὥστε νά μπορῆ ἀπερίσπαστος νά ἀσχοληθῆ μέ τά καθημερινά του παραγωγικά καί δημιουργικά ἔργα. Αὐτό σημαίνει ὅτι προϋπόθεσις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἶναι, ὑπό τίς σημερινές συνθῆκες, ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἀμυντικῆς μας ὑποδομῆς μέ τήν κατασκευή ἔργων καί μέσῳ τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νά αὐξήση τό σχετικό ὅριο τῶν πληρωμῶν κατά 60% περίπου ἐν σχέσει μέ τό προηγούμενο ἔτος.

»Δεύτερον: Ἔγινε ἤδη, κατά τό 1976, μιά σοβαρή προσπάθεια ἐξυγιάνσεως τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, ἡ ὁποία ὅμως πρέπει νά συνεχισθῆ καί ὁλοκληρωθῆ τό 1977, στηριγμένη πάνω σέ ἕνα σαφέστατο διάγραμμα. Ἐλήφθησαν κατά συνέπειαν οἱ ἀκόλουθες ἀποφάσεις:

»— Θά ἐνταθῆ ὁ ρυθμός ἐκτελέσεως ἔργων πού εἶναι ἄμεσα παραγωγικά καί εἰδικώτερα ἐκείνων πού μπορεῖ νά ἀρχίσουν νά ἀποδίδουν ἀμέσως σέ 1,2 ἤ τό πολύ 3 χρόνια.

»— Θά προγραμματισθῆ ἀμέσως ἡ παράδοσις ἀπό τούς ἐργολάβους αὐτοτελῶν τμημάτων μεγαλυτέρων ἔργων, κατά τρόπον ὥστε τά τμήματα αὐτά νά ἀξιοποιηθοῦν ἐγκαίρα ἀπό τήν οἰκονομία καί νά ἀποφεύγεται ἡ μακροχρόνιος δέσμευσις κεφαλαίων, σέ κατάσταση ἀδρανείας.

»— Θά ἐπανεξετασθοῦν οἱ προϋπολογισμοί δαπάνης τῶν ἔργων πού εἶναι ἤδη ἐντεταγμένα στό πρόγραμμα, προκειμένου νά συνεχισθοῦν οἱ ἐργασίες μέ πνεῦμα λιτότητος. Τό Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἀνέλαβε νά προωθήση εἰδικό νομοθέτημα γιά τόν τρόπο τῆς μελέτης τοῦ ἐλέγχου καί τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Θά ἁπλουστευθοῦν καί θά συντομευθοῦν οἱ ἐν χρήσει διαδικασίες καί θά ρυθμισθοῦν τά ἀναφερόμενα στίς ἀμοιβές τῶν ἐργολάβων καί τῶν μελετητῶν, σύμφωνα μέ τήν λογική καί τό μέτρο.

»— Θά ἐξακολουθήση νά ἐνισχύεται ἐντατικά ἡ ἐπενδυτική δραστηριότης τοῦ Δημοσίου στήν Θράκη καί τίς ἀνατολικές νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν εἰδική ταύτη ἐνίσχυση, πού ἐπιβάλλουν ἐξαιρετικοί λόγοι, θά εὐνοηθοῦν γενικά οἱ παραμεθόριες ἐπαρχίες ἀπό τό πρόγραμμα.

»— Ἡ ἐξυγίανση τοῦ προγράμματος, ὁ περιορισμός δηλαδή τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἔργων καί ἡ ταχεῖα τους ἀποπεράτωση, προϋποθέτουν αὐτονόητα ὅτι κατά τήν διάρκεια τοῦ 1977 δέν πρόκειται ὁπωσδήποτε νά ἐνταχθοῦν στό πρόγραμμα νέα ἔργα, καί εἰδικώτερα νέα ἔργα πού δέν θά εἶναι ἐντελῶς ἀμέσου ἀποδόσεως, πλήν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων.

»Τρίτον: Κατ' ἐφαρμογήν τῶν προηγουμένων ἀρχῶν θά δοθῆ ἀπόλυτη προτεραιότητα στά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα. Γενικώτερα ὁ τομεύς ἐπενδύσεων τῆς γεωργίας καί δασῶν θά ἐνισχυθῆ τό 1977 κατά 15% περισσότερο ἀπό τό προηγούμενο ἔτος, ἤτοι ἔναντι ἐκτιμωμένων πληρωμῶν τρέχοντος ἔτους 5.750 ἑκατ. δρχ. προβλέπεται ἡ ἐκταμίευση 6.607 ἑκατ. δρχ. γιά τό 1977.

»Τέταρτον: Ἰδιαίτερη ἔμφαση δίνει τό πρόγραμμα, γιά νά ἐπιτευχθοῦν σταδιακά οἱ εὐρύτεροι ἐθνικοπολιτικοί στόχοι τῆς Κυβερνήσεως, εἰδικώτερα μάλιστα στόν τομέα τῆς ἐθνικῆς παιδείας, εἰς τόν ὁποῖον ἔναντι ἐκτιμωμένων πληρωμῶν 5.400 ἑκατ. δρχ. τοῦ 1976, προβλέπεται ἡ ἐκταμίευση 6.400 ἑκατ. δρχ. γιά τό 1977· ἤτοι ποσοστόν αὐξήσεως 20% περίπου.

»Τό συνολικόν ὕψος τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ ἔτους 1977 θά ἀνέλθη σέ 45 ἑκατ. δρχ. εἰς τά ὁποῖα περιλαμβάνεται καί τό ἀποθεματικό· διεμορφώθη δέ κατά τομεῖς ὡς ἀκολούθως:

Τομεῖς	Ποσά εἰς ἑκατ. δρχ.
Γεωργία	1.030
Δάση - Ἁλιεία	980
Ἐγγειοβελτιωτικά	4.300
Μεταλλεῖα - Ὀρυχεῖα - Ἀλυκαί	600
Βιομηχανία - Ἐνέργεια - Βιοτεχνία	2.300
Συγκοινωνία	6.000
Σιδηρόδρομοι	2.200
Τουρισμός - Μουσεῖα - Μνημεῖα	1.600
Ἐκπαίδευσις	6.400
Οἰκισμός	700
Ὑγεία - Πρόνοια	750
Ὕδρευσις - Ἀποχέτευσις	3.500
Δημοσία Διοίκησις	800
Τεχνική Βοήθεια	40

Νομαρχιακά Ἔργα καὶ Παραμεθόρια	3.550
Διάφορα	6.250
Ἀποθεματικόν	4.000
Σύνολον	45.000

»Ἡ Κυβέρνησις πιστεύει ὅτι, καταρτιζόμενο σύμφωνα μὲ τίς ἀνωτέρω ἀρχές, τό πρόγραμμα θά συντελέση στήν βελτίωση τῆς διαρθρώσεως τῆς δομῆς τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας καὶ θά ἐπιτρέψη — σὲ συνδυασμό μέ τήν ἀνάπτυξη εὐρυτέρας κλίμακος ἰδιωτικῶν πρωτοβουλιῶν — στόν σταδιακόν ἐκσυγχρονισμόν της. Θά μπορέση ἔτσι ἡ Ἑλλάς νά εἶναι ἕτοιμη νά ἀξιοποιήση τήν μεγάλη εὐκαιρία, πού τῆς διανοίγει ἡ ἐπικειμένη ἔνταξη στήν Εὐρώπη, ὑπέρ τῶν ἐργαζομένων τῆς ὑπαίθρου καὶ τῶν πόλεων».

Τήν ἴδια ἡμέρα, 25 Νοεμβρίου, συγκροτήθηκε στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ καὶ ἄλλη σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορίου, τοῦ διοικητῆ καὶ τῶν ὑποδιοικητῶν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ Τραπεζῶν Ἐπενδύσεων, καθώς καὶ τοῦ προέδρου τῆς ΕΛΕΒΜΕ. Σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀνέφερε ὅτι ὁ πρωθυπουργός ζήτησε τήν ἔνταση τῆς ἐπενδυτικῆς προσπάθειας, στήν ὁποία θά συνέβαλλε τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ἡ δραστηριότητα τῆς ΕΛΕΒΜΕ. Ὡστόσο, ὅπως σημείωσε ὁ Κ. Καραμανλῆς, κύριος φορέας τῆς ἐπενδυτικῆς δραστηριότητας παρέμενε ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, ἀπό τίς προσπάθειες τῆς ὁποίας ἔμελλε νά ἐξαρτηθεῖ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπενδυτικῆς ἐξορμήσεως στό σύνολό της: οἱ Τράπεζες ὄφειλαν νά ἐνισχύσουν τούς ἰδιῶτες πού ἀναλάμβαναν παρόμοιες πρωτοβουλίες. Κατόπιν, οἱ διοικητές τῶν Τραπεζῶν ἐνημέρωσαν τόν πρωθυπουργό γιά τίς ἐξελίξεις καὶ τίς προοπτικές τῆς οἰκονομίας στόν κρίσιμο αὐτό τομέα καὶ συμφωνήθηκε, γιά τόν καλύτερο συντονισμό τῶν ἐνεργειῶν, νά συνέρχονται οἱ διοικήσεις τῶν Τραπεζῶν σέ συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, ἀνακοινώνει τίς αὐξήσεις στίς ἀποδοχές τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ συνταξιούχων οἱ ὁποῖες κλιμακώνονται ἀπό 10 ἕως 15%, καὶ θά καταβληθοῦν σέ δύο δόσεις, τήν 1η Ἰανουαρίου καὶ τήν 1η Μαΐου 1977. Ὁ Ε. Δεβλέτογλου τονίζει, ἀκόμη, ὅτι ἡ ἐξαγγελία του συνεπάγεται τήν ἐπιβάρυνση τοῦ προϋπολογισμοῦ κατά 7 δισ. δρχ.

25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ἐν ὄψει τῆς ἐνάρξεως διαπραγματεύσεων γιά τή σύναψη διπλωματικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στήν Ἑλλάδα καὶ τό Βατικανό, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Σεραφείμ, ἀπευθύνει στόν Κ. Καραμανλῆ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἐξοχώτατε,

»Ἡ Ἱερά Σύνοδος, πληροφορηθεῖσα ἐξ ἐγκύρων πηγῶν, ὅτι ἐπίκειται ἐντός τοῦ λήγοντος ἔτους ἡ σύναψις διπλωματικῶν σχέσεων μεταξύ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ, ἐπελήφθη καὶ πάλιν τοῦ σοβαροῦ τούτου διά τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ζητήματος ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 3ης ὑπερμεσοῦντος μηνός, ἤχθη δέ εἰς τήν ἀπόφασιν, ὅπως ὑπομιμνήσκουσα καὶ αὐθις Ὑμῖν τό ἀπό 8ης Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. Ὑπόμνημα Αὐτῆς ἐπί τοῦ Ζωτικοῦ καὶ μεγίστης σημασίας θέματος τούτου, ὑπογραμμίση Ὑμῖν σοβαρῶς καὶ διά μίαν εἰσέτι φοράν τάς ἀνησυχίας τῆς Ἑλλαδικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

»Ὅθεν καὶ Συνοδικῇ διαγνώμῃ καὶ ἀποφάσει διερμηνεύοντες Ὑμῖν τάς ἀνησυχίας ταύτας παρακαλοῦμεν διά τά κάτωθι:

»1. Τόσον ἡ παροῦσα Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς διανυομένης 120ῆς Συνοδικῆς Περιόδου, ὅσον καὶ ἡ προλαβοῦσα τοιαύτη, εἰς ἣν ἀνήκει τό διαληφθέν καὶ ἐπισυναπτόμενον ὧδε Ὑπόμνημα, οὐ μήν ἀλλά καὶ σύμπασα ἡ σεπτή Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπισύρει ὅλως ἰδιαζόντως τήν προσοχή Ὑμῶν ἐπί τοῦ σημείου, ὅτι τό ὑπ' ὄψιν θέμα τυγχάνει ἄκρως λεπτόν, διά δέ τήν συνείδησιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ζήτημα, τοῦτ' αὐτό προστασίας καὶ περιφρουρήσεως τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως εἰς τούς κόλπους τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν χώρας.

»Δέν δυνάμεθα, ἄλλωστε, νά ἀποκρύψωμεν τούς βασίμους φόβους ἡμῶν, ὅτι ἡ ὑπό μορφήν διπλωματικῶν σχέσεων διείσδυσις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν Μητρόπολιν τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι πλέον ἢ ἐμφανής.

»2. Βεβαίως ἡ Ἐκκλησία καὶ διαισθάνεται καὶ κατανοεῖ τήν ἐνεστῶσαν κρίσιμον κατάστασιν τῆς χώρας, ἡ ὁποία εἶναι ἐνδεχόμενον νά παραταθῇ ἐπί μακρόν εἰσέτι ἢ καὶ νά καταστῇ κατά τό μᾶλλον καὶ ἧττον μόνιμος ἐφιάλτης. Ὡσαύτως, ἡ Ἐκκλησία ἐκτιμᾶ δεόντως τόν τε πατριωτισμόν καὶ τήν ἰδιαιτέραν εὐαισθησίαν ἐπί τῶν ἐθνικῶν θεμάτων τόσον τῆς Κυβερνήσεως ὅσο καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας καὶ τάς καταβαλλομένας ὑφ' ὅλων ἀνεξαιρέτως ἐντόνους προσπαθείας ὅπως περιχαρακωθῇ τό πάτριον ἔδαφος καὶ διασφαλισθῇ ἡ ἀκεραιότης τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος δέν θά ἐπεθύμει ποσῶς νά παρακωλύση τό ἐθνοφιλές ἅμα δέ καὶ θεοφιλές τοῦτο ἔργον τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἄρνησις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ἐπιχειρουμένην σύναψιν διπλωματικῶν σχέσεων μετά τοῦ Βατικανοῦ δέον ὅπως ἑρμηνευθῇ ὀρθῶς ὑφ' Ὑμῶν. Διό καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς ὅπως τό παρόν διάβημα μή θεωρηθῇ ὡς παρέμβασις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τάς ἁρμοδιότητας τῆς Πολιτείας, ἀλλ' ὡς ἀπαύγασμα ἀγωνίας, ἥτις ἀφορᾷ μέν εἰς αὐτήν ταύτην τήν πρόοδον καὶ προκοπήν τοῦ Ἔθνους, ἐκπηγάζει δέ ἐκ τῆς ἀνυστάκτου μερίμνης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ὑπέρ τοῦ Ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»3. Διά τούς ὑπερθεν λόγους ἤχθημεν λοιπόν εἰς τήν ἀπόφασιν, ὅπως σύν τῇ ὑπομνήσει τοῦ τεραστίου τούτου διά τήν Ὀρθοδοξίαν ζητήματος, ἐπιμείνωμεν, καὶ αὐθις παρακλητικῶς, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ σύναψις διπλωματικῶν

σχέσεων μετά τοῦ Βατικανοῦ, ὄπισθεν τῶν ὁποίων κρύπτονται καθ' ἡμᾶς αἱ προαιώνιοι γνωσταί προθέσεις διεισδύσεως τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν ἡμέτερον χῶρον, ἐν τῷ πνεύματι πάντοτε τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ ἐπεκτατισμοῦ, ὅπερ πιθανῶς, ἐπιτραπείτω νά εἴπωμεν, ἡ Πολιτεία δέν ὑποπτεύεται, ὡς μή στοχαζομένη κατά τά ἀναγκαῖα θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά δεδομένα, ἅτινα ὅμως ἡ Ἐκκλησία σπουδαίως συλλογίζεται.

»Πρός τούτοις πεποιθότες ὅτι τόσον ἡ Κυβέρνησις τῆς χώρας, ὅσον καί σύμπας ὁ πολιτικός κόσμος, ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτῶν διά τήν ὁλοκληρωμένην εὐστάθειαν καί πρόοδον τοῦ ἔθνους θά συνευδοκήσωσι νά δεχθῶσι, μεθ' ἱκανοποιήσεως μάλιστα, τό παρόν αἴτημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παρακαλοῦμεν θερμῶς τήν ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅπως ἐνεργήσῃ τά δέοντα πρός ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπερ ὑπαγορεύει ἡμῖν ἡ ἀγάπη πρός τόν πιστόν λαόν τοῦ Θεοῦ καί πρός τήν πατρίδα ἡμῶν.

»Ἐπί τούτοις, ἐπευχόμενοι Ὑμῖν δαψιλῆ τήν παρά Κυρίου συναντίληψιν, ἐν οἷς ὑπέρ εὐημερίας καί προόδου τοῦ λαοῦ πράττετε, καί ἐπευλογοῦντες Ὑμᾶς πατρικῶς, διατελοῦμεν»[125].

Ἤδη ἀπό τίς 3 Νοεμβρίου, ἡ Ἱερά Σύνοδος εἶχε δώσει στή δημοσιότητα τό μνημόνιο σχετικά μέ τή σύναψη διπλωματικῶν σχέσεων Ἑλλάδος - Βατικανοῦ, πού εἶχε ἐπιδοθεῖ στόν πρωθυπουργό στίς 8 Ἰανουαρίου, στό ὁποῖο τονιζόταν ὅτι «ἐάν ἡ Κυβέρνησις προωθήσῃ τήν σύναψιν διπλωματικῶν σχέσεων μετά τοῦ Βατικανοῦ, ἡ Ἱερά Σύνοδος φρονεῖ ὅτι ἡ συνείδησις τοῦ λαοῦ θά ἐξεγερθῇ»· καθώς καί ὅτι «ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία θά ἀνελάμβανε μίαν τοιαύτην πρωτοβουλίαν, ὅσον ἰσχυρά καί ἄν εἶναι, δέν δύναται ἤ μή νά ἐξέλθῃ ζημιωμένη».

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Κατά τή διάρκεια ἐπίσημης ἐπισκέψεώς του στήν Ἀθήνα, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλβετικῆς Συνομοσπονδίας, Π. Γκραμπέρ, γίνεται δεκτός ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, πρός τόν ὁποῖο μεταφέρει πρόσκληση νά ἐπισκεφθεῖ ἐπίσημα τήν Ἑλβετία.

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Τό περιοδικό «Time» δημοσιεύει ἀφιέρωμα στόν Κ. Καραμανλῆ. Τό δημοσίευμα περιλαμβάνει καί τήν ἀκόλουθη συνέντευξη τοῦ πρωθυπουργοῦ:

«Ἐρ.: Ποιό νομίζετε ὅτι εἶναι τό σημαντικότερο ἐπίτευγμά σας;

»Ἀπ.: *Ἐδραίωσα τήν δημοκρατία χωρίς αἱματοχυσία. Τόν καιρό ἐκεῖνο, τό καλοκαίρι τοῦ 1974, θά ἦταν φυσικό νά ἐκραγῇ ἐμφύλιος πόλεμος. Τό στρατιωτικό καθεστώς δέν ἀνετράπη ἀπό κάποια ἄλλη ἐξουσία. Κατέρρευσε. Αὐτό ἐσήμαινε ὅτι ὁ στρατός δέν εἶχε τό κῦρος οὔτε τό θάρρος, ἀλλ' οὔτε καί τήν θέληση νά ἐλέγξῃ τήν ζωή τοῦ ἔθνους. Δέν ὑπῆρχε κάποια νέα ἀρχή γιά νά ἀναλάβῃ τόν ἔλεγχο. Κατά συνέπεια, τό πιό σημαντικό ἐπίτευγμα ἦταν ἡ ἀποφυγή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί ταυτόχρονα, τοῦ πολέμου μέ τήν Τουρκία.*

»Ἐρ.: Ποιά εἶναι ἡ φιλοσοφία σας γιά μιά ἐπιτυχῆ Δημοκρατία;

»Ἀπ.: *Δέν πιστεύω στήν πολιτική φιλοσοφία. Ἡ φιλοσοφία καθιστᾶ τούς πολιτικούς ἀνίκανους γιά δράση. Αὐτό ἦταν τό πρόβλημα τοῦ Πλάτωνα. Πῆγε στήν Σικελία καί προσπάθησε νά ἱδρύσῃ τήν ἰδανική του δημοκρατία. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά πουληθῇ δοῦλος καί χρειάστηκε νά ἐξαγοραστῇ ἡ ἐλευθερία του ἀπό κάποιον πλούσιο ἔμπορο. Αὐτό ἦταν τό πρόβλημα καί τοῦ Μακιαβέλλι καί τοῦ Μάρξ καί τόσων ἄλλων. Ὁ φιλόσοφος κινεῖται στόν κόσμο τῶν ἰδεῶν· ὁ πολιτικός ἐργάζεται στόν κόσμο τῆς πραγματικότητας. Καμμία χώρα δέν κυβερνήθηκε ἀπό φιλόσοφο. Οἱ κυβερνῆτες εἶναι στρατηγοί, πολιτικοί, δικηγόροι, ὁτιδήποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό φιλόσοφοι.*

»Ἐρ.: Κατά τί διαφέρει ἡ δημοκρατία σας ἀπό ἐκεῖνες τῆς ὑπόλοιπης Εὐρώπης;

»Ἀπ.: *Ὑπάρχουν τρία εἴδη δημοκρατίας στήν Εὐρώπη: ἡ ἀγγλοσαξωνική, ἡ σκανδιναβική καί ἡ μεσογειακή. Ἀπό τίς τρεῖς αὐτές, ἡ μεσογειακή εἶναι ἡ λιγότερο πειθαρχημένη καί ἡ δυσκολότερα διοικούμενη. Αὐτό ὀφείλεται σέ μεγάλο μέρος στήν γεμάτη πάθος φύση τῆς μεσογειακῆς ἰδιοσυγκρασίας. Ἀπεχθάνομαι τό πάθος στήν πολιτική. Τό πάθος σκοτεινιάζει καί συγχέει τά διάφορα ζητήματα καί τυφλώνει τούς πολίτες ἀπό τήν ἀλήθεια.*

»Ἐρ.: Ἡ ἀντιπολίτευση σᾶς μέμφεται γιά μονοπώληση τῆς ἐξουσίας, γιά ἐνθάρρυνση τῆς λατρείας τῆς προσωπικότητας. Λένε ὅτι ὁ λαός εἶναι στήν πραγματικότητα δυσαρεστημένος μέ τήν ἡγεσία σας.

»Ἀπ.: *Ἄν ἐπρόκειτο νά κατέλθω σήμερα στίς ἐκλογές, τό 80% τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θά ἐψήφιζε γιά μένα. Δέν βλέπω καμμιά δυσαρέσκεια ὅπου κι' ἄν πάω, εἴτε ἐντός εἴτε ἐκτός τῆς Ἀθήνας. Μιά καλά θεμελιωμένη δημοκρατία, ὅπως τῆς Αὐστρίας ἤ τῆς Ἑλβετίας, δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό μιά δυνατή προσωπικότητα — στήν Ἑλβετία ὁ κόσμος ἀγνοεῖ ἀκόμα καί τά ὀνόματα τῶν ἡγετῶν. Ὅταν ὅμως ἡ δημοκρατία εἶναι ἀσταθής, μιά δυνατή προσωπικότητα εἶναι ἀπαραίτητη.*

»Ἐρ.: Ἤσαστε στενός φίλος τοῦ Ντέ Γκώλ καί συχνά λέγεται ὅτι εἴχατε τόν ἴδιο τρόπο σκέψεως μέ αὐτόν. Εἶναι τοῦτο ἀλήθεια;

»Ἀπ.: *Ὄχι, καθόλου. Συμφωνήσαμε ὅτι πρέπει νά ἐνισχυθῇ ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία καί ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη νά τροποποιηθοῦν τά Συντάγματα ὥστε νά ἀνταποκρίνωνται στίς περιστάσεις. Ὡστόσο, οἱ στάσεις μας ἀπέναντι τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἦταν διαφορετικές. Κατά τήν γνώμη μου τό μεγαλύτερο σφάλμα τοῦ Ντέ Γκώλ εἶναι ὅτι ἐνήργησε ὡς ἐμπόδιο γιά τήν ἕνωση τῆς Εὐρώπης. Εἶναι, πραγματικά ἀξιοσημείωτο ὅτι δέν μποροῦσε νά ἀντιληφθῇ πώς θετική στάση ἔναντι μιᾶς ἑνωμένης Εὐρώπης θά εἶχε διαρκῆ ἐπίδραση καί μόνιμο ἀντίκτυπο στήν ἱστορία.*

»Ἐρ.: Προωθεῖτε ἀποφασιστικά τήν εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρώπη. Πῶς ἀντιλαμβάνεσθε τήν προοπτική τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνότητας;

»Ἀπ.: *Ἡ ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ γι' αὐτήν εἶναι πολύ περισσότερο ὥριμη ἀπό ἐκείνη τῶν μεμονωμένων Κυβερνήσεων. Γι' αὐτό λοιπόν ἡ κίνηση πρός τήν ἑνοποίηση εἶναι ἀργή. Κατ' ἐμέ δέν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι μιά*

ἑνωμένη Εὐρώπη εἶναι ἡ μοναδική ἐγγύηση γιά τούς δημοκρατικούς μας θεσμούς. Αὐτή εἶναι ἡ βασική πραγματικότητα τῶν καιρῶν μας. Ἡ Εὐρώπη πρέπει νά ἑνωθῆ, καί ὅσο ταχύτερα συμβῆ αὐτό, τόσο τό καλύτερο.

»Ἐρ.: Λέγεται ὅτι ἡ παροῦσα συγκυρία εὐνοεῖ τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, οἱ πρόσφατες δέ ἐκλογές πού ἔγιναν σέ διάφορες χῶρες τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης δείχνουν νά ἐπιβεβαιώνουν τήν ἄποψη αὐτή. Πῶς βλέπετε αὐτή τήν τάση;

»Ἀπ.: *Οἱ λαοί, ἀπανταχοῦ τῆς Δύσεως, αἰσθάνονται τήν ἀνάγκη γιά ἀλλαγή. Δέν εἶναι ἱκανοποιημένοι. Ὑπάρχει ἄγχος καί ἀνησυχία. Ὁ Γκαῖτε συνήθιζε νά λέγη ὅτι ὁ πολίτης μοιάζει μέ τόν ἄρρωστο πού κουράζεται νά μένη ξαπλωμένος στήν μιά μεριά καί γυρίζει καί στήν ἄλλη ὄχι διότι ἡ ἀρρώστεια του θά γιατρευτῆ, ἀλλά ἁπλᾶ καί μόνο γιά ἀλλαγή. Στίς δημοκρατίες ἡ ἀλλαγή εἶναι μιά ἀνάγκη.*

»Ἐρ.: Γιά νά ἐπανέλθουμε στήν Ἑλλάδα: ὅταν τό τουρκικό ἐρευνητικό σκάφος "Σισμίκ Ι" βγῆκε στό Αἰγαῖο αὐτό τό καλοκαῖρι, πολλοί Ἕλληνες ἤθελαν νά τό βυθίσουν. Ὅμως, ἐνεργήσατε μέ αὐτοσυγκράτηση. Μήπως τοῦτο σᾶς ἐστοίχισε τήν ὑποστήριξη πού εἴχατε;

»Ἀπ.: *Γιά νά εἶμαι εἰλικρινής τίς πρῶτες ἡμέρες ἡ πλειοψηφία ἤθελε ἐκδίκηση, κατάφερα ὅμως νά τήν συγκρατήσω. Βῆμα πρός βῆμα ἐξήγησα τήν θέση μου καί ἔπεισα. Καί ὅταν τά πνεύματα ἡσύχασαν, τό πιό μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ ἀντελήφθη ὅτι ἡ πολιτική μου ἦταν ἡ σωστή. Ἄν ὅμως ὑπάρξη κάποια ἄλλη πρόκληση, τότε οὔτε ὁ ἑλληνικός λαός, οὔτε ὁ πρωθυπουργός του θά παραμείνη τόσο ἀνεκτικός.*

»Ἐρ.: Ποιά ἐγγύηση μπορεῖ νά δοθῆ γιά τήν δημοκρατία στήν Ἑλλάδα μετά ἀπό τήν ἀποχώρηση τοῦ Καραμανλῆ;

»Ἀπ.: *Τά δύο σημαντικότερα ζητήματα γιά τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας εἶναι οἱ διαφορές μας μέ τήν Τουρκία καί ἡ ἐνσωμάτωση τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινή Ἀγορά. Ἄν τά δύο αὐτά προβλήματα λυθοῦν, τότε φρονῶ ὅτι ἡ δημοκρατία μπορεῖ νά συνεχισθῆ στήν Ἑλλάδα — ἴσως μέ μερικές δυσκολίες, ἀλλά ἀνέπαφη».*

Στό ἀφιέρωμα τοῦ ἀμερικανικοῦ περιοδικοῦ ὑπογραμμιζόταν:

Στήν Ἑλλάδα ὑπάρχει σήμερα ὁμοψυχία, περισσότερο ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη χρονική στιγμή ἀπό τό 1945. Κατά πολύ, αὐτό ὀφείλεται στήν ἔντονη ἀνησυχία γιά τόν «ψυχρό πόλεμο» μέ τήν Τουρκία σχετικά μέ τήν Κύπρο καί τό Αἰγαῖο. Ἕνα ἀπό τά σημαντικότερα ἐπιτεύγματα τοῦ Καραμανλῆ εἶναι ἀκριβῶς ὅτι ἀπέτρεψε τόν κίνδυνο νά μετατραπεῖ ἡ διαμάχη αὐτή σέ πολεμική ἀναμέτρηση μεταξύ τῶν δύο νατοϊκῶν συμμάχων. Κατά τρόπο πού θά πρέπει νά προξενεῖ τή ζήλια τῶν δοκιμαζόμενων δημοκρατιῶν τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας, ἡ Ἑλλάς ὑπό τόν Καραμανλῆ ἔχει ἀντιμετωπίσει τίς δυσκολίες τῆς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως μέ ἐκπληκτική ἐπιτυχία καί ὡριμότητα.

Τό περιοδικό, κατόπιν, χαρακτήριζε τήν ἑλληνική ἐπιτυχία «ἡμιτελές θαῦμα»: ἡ ἐπίλυση τοῦ πολιτειακοῦ, ἡ υἱοθέτηση νέου Συντάγματος, ἡ δικαστική διευθέτηση τοῦ θέματος τῶν Ἀπριλιανῶν, ἡ ἀνανέωση τῆς πολιτιστικῆς δραστηριότητας, ἡ προοπτική τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ, συνοδεύονταν ἀπό τεράστιες δαπάνες — περίπου 1,3 δισ. δολλάρια — γιά στρατιωτικές ἀνάγκες, γεγονός πού ἐμπόδιζε τήν Κυβέρνηση νά προχωρήσει ὅσο γρήγορα θά ἤθελε σέ μεταρρυθμίσεις στό πεδίο τῆς κοινωνικῆς ἤ τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Ἐπιπλέον, «ὁ Καραμανλῆς δέν μπόρεσε νά ἀπαλείψει ἐντελῶς τή διχόνοια, τήν ὁποία χαρακτηρίζει "αἰώνια κατάρα τῆς φυλῆς μας"». Στή συνέχεια, τό περιοδικό ὑπογράμμιζε τό ρόλο τοῦ ἐγγυητῆ τῆς δημοκρατίας, τόν ὁποῖο ἦταν ἀναγκασμένος νά ἀναλάβει ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός μετά τό 1974, ὁπότε κατέρρευσε τό στρατιωτικό καθεστώς:

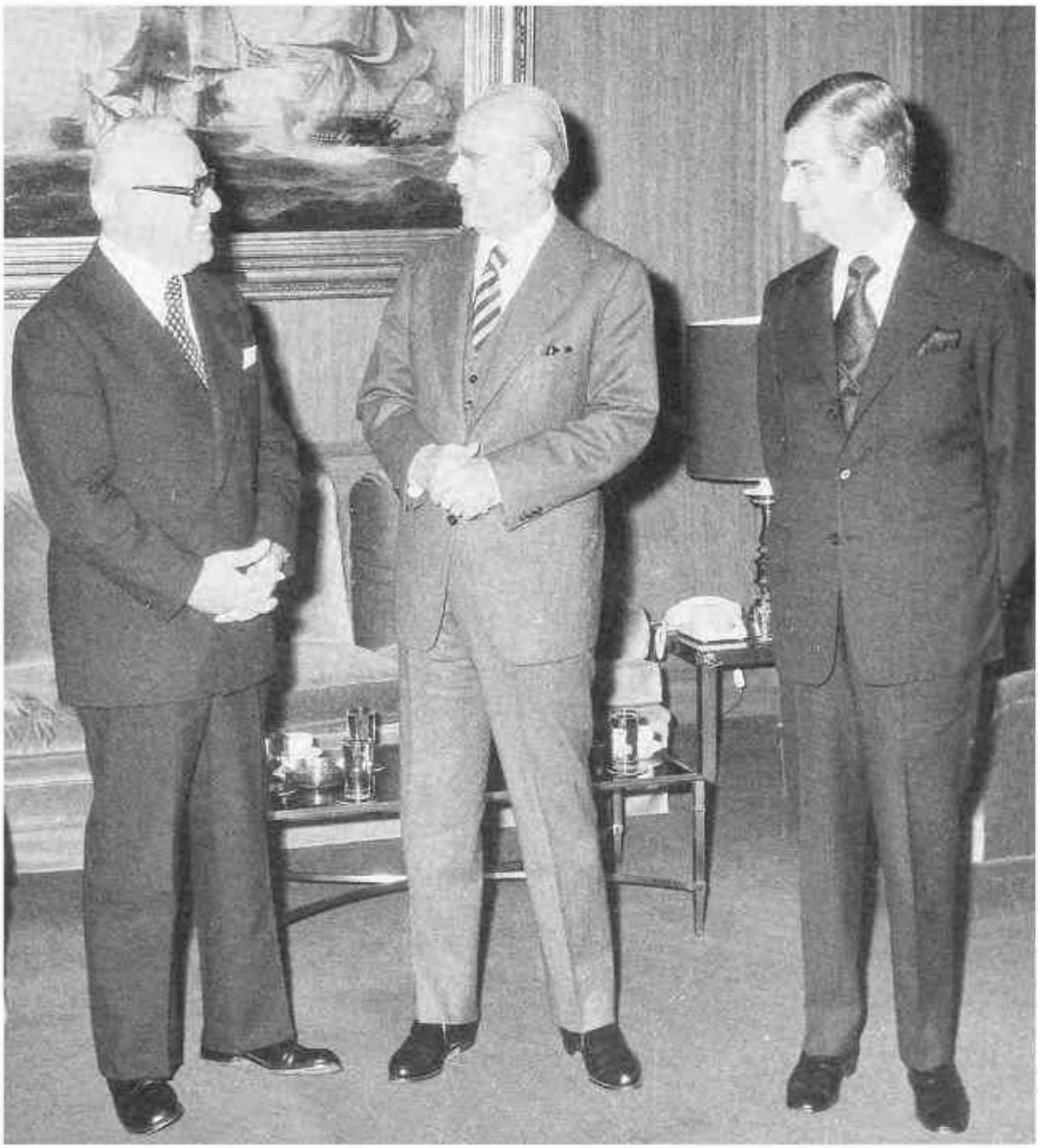
Ὁ παραμερισμός τοῦ Στρατοῦ, ὡς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀποτέλεσε ἴσως τήν πιό δύσκολη πολιτική κίνηση σέ ὅλη τήν σταδιοδρομία τοῦ Καραμανλῆ. Ἐνήργησε μέ τέλεια ἐπιδεξιότητα, προχωρώντας οὔτε τόσο γρήγορα ὥστε νά τρομάξει τούς ἀξιωματικούς, ἀλλά οὔτε καί τόσο ἀργά ὥστε νά γίνει ἡ κοινή γνώμη ἀνυπόμονη. Κατά ἕνα τρόπο, οἱ μεγάλες δίκες τῶν ὑπευθύνων τῆς χούντας ἱκανοποίησαν τήν ἔντονη ἀρχαία ἑλληνική ἀνάγκη γιά κάθαρση. Ὡστόσο, σέ μιά χειρονομία πού ἀποσκοποῦσε στήν ἐπούλωση τῶν πληγῶν, ὁ Καραμανλῆς μετέτρεψε σέ ἰσόβια δεσμά τίς θανατικές καταδίκες τοῦ Παπαδόπουλου καί τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τοῦ πραξικοπήματος τοῦ 1967. *«Δέν ἤθελα νά τούς κάμω ἥρωες ἤ μάρτυρες γιά τά ἀντιδραστικά στοιχεῖα στήν χώρα»*, σημείωσε.

Κατόπιν, τό περιοδικό ἐξέθετε τίς ἐπιτυχεῖς προσπάθειες γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἀπαραίτητη μετά καί τήν κρίση μέ τήν Τουρκία, σημειώνοντας ὅτι οἱ ἐνέργειες αὐτές περιόρισαν τίς οἰκονομικές δυνατότητες τοῦ Κράτους γιά κοινωνικές καί ἐκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Καί συνέχιζε:

Ὁ Καραμανλῆς ἔκαμε ὁρισμένα σημαντικά βήματα πρός τήν ἀλλαγή. Ἔτσι, ἔθεσε τέρμα στήν ἀδέξια καί ἀντιπαραγωγική διγλωσσία στήν Ἑλλάδα, μέ τήν κατάργηση τῆς καθαρεύουσας καί τήν υἱοθέτηση τῆς δημοτικῆς. Νομοσχέδια πού ἤδη κατατίθενται στό Κοινοβούλιο θά ἐπιφέρουν ἐπανάσταση στό οἰκογενειακό δίκαιο, μέ τήν πρόβλεψη ἴσων δικαιωμάτων γιά τήν γυναῖκα (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ὑποχρεώσεως γιά στρατιωτική θητεία) καί τήν κατάργηση τοῦ ἐθίμου τῆς προίκας. Ἡ Κυβέρνηση, ἀκόμη, κινήθηκε ἐναντίον τῶν περισσότερο ἐμφανῶν προνομιούχων στήν Ἑλλάδα — καί ἰδίως τῆς μικρῆς κοινότητας δισεκατομμυριούχων ἐφοπλιστῶν πού ἐλέγχουν τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου.

. . . . . .

Στό μεγαλύτερο μέρος τους, οἱ μεταρρυθμίσεις αὐτές δέν ἀπαιτοῦν πολλά χρήματα. Γιά τό κοινωνικό κεφάλαιο πού ἀπαιτεῖται γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἐνσωμάτωση στήν Εὐρώπη, ὁ Καραμανλῆς βασίζεται στή σταθερή ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας — στόχο πού δέν ἔχει ἀκόμη ἐπιτευχθεῖ πλήρως, ἀλλά πού ἔχει ἤδη ἔλθει πιό κοντά, ἀπό

Συνομιλία μέ τόν Ἑλβετό ὑπουργό Ἐξωτερικῶν.

ὅ,τι στά τελευταῖα καταστρεπτικά χρόνια τῆς δικτατορίας. Ὁ πληθωρισμός ἔπεσε ἀπό τό ἰλιγγιῶδες 30% τοῦ 1974 στό 10% φέτος, ἐνῶ ἡ πραγματική οἰκονομική ἀνάπτυξη τό 1976 ὑπολογίζεται νά ἀνέλθει στό ἀξιοσέβαστο ποσοστό τοῦ 4%. Ὑπό τήν ἐπίβλεψη τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, ἡ δραχμή ἔγινε ἀντικείμενο «πτωτικῆς διαχειρίσεως» — στήν πράξη ὑποτιμήσεως — κατά 20%, βοηθώντας τή ζήτηση ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν. Ἀλλά, ἀκόμη καί ἔτσι, τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ἐφέτος θά φθάσει τά 500 ἑκατ. δολλ., ἐνῶ ἡ τιμή τῶν εἰσαγομένων ἀγαθῶν προσέγγισε Ὀλύμπια ὕψη — 2,65 δολλ. γιά ἕνα γαλλόνι πετρέλαιο, ἡ ὑψηλότερη τιμή στήν Εὐρώπη.

Παρά τήν ὕπαρξη ἀσαφῶν στατιστικῶν στοιχείων, ὁ συνεργάτης του «Time» Τζ. Μπονφάντε, ταξιδεύοντας στήν Ἑλλάδα, αἰσθάνθηκε ἕνα νέο βόμβο δημιουργίας σέ ὅλη τήν ὕπαιθρο: «Πετάξτε πάνω ἀπό τή Μακεδονία καί τή Θράκη, καί θά δεῖτε τεράστιους δενδρόκηπους καί φυτεῖες μέ ζαχαρότευτλα στά δέλτα τοῦ Γαλλικοῦ καί τοῦ Ἀξιοῦ, πού δείχνουν τήν ὕπαρξη ἀκμάζουσας γεωργίας μέ ἐξαγωγικό προσανατολισμό. Λίγο πιό δίπλα, στά βουνά τῆς Πίνδου, δημιουργοῦνται κέντρα γιά σκί. Στήν Πτολεμαΐδα ἐμφανίζεται ἕνα νέο βιομηχανικό κέντρο πού ἐκμεταλλεύεται τό λιγνίτη τῆς περιοχῆς. Στή Θεσσαλονίκη, μιά σύγχρονη πόλη πού βαδίζει γοργά στόν εὐρωπαϊκό ρυθμό, ἀναλήφθηκαν νέα μεγάλα ἐπιχωματικά ἔργα πού ἐπεκτείνουν τήν πόλη ὡς τόν κόλπο. Στό μέσο τῆς χερσονήσου τῆς Χαλκιδικῆς νέα ὀρυχεῖα ἀποδίδουν ψευδάργυρο καί ἄργυρο, ἐνῶ ἄλλα παράγουν ἀκόμη καί χρυσό... Ἀκόμη πιό ἀνατολικά, στή Θάσο, προγραμματίζεται ἡ ἄντληση, ἀπό τό 1980, σέ ἐμπορική κλίμακα, τοῦ πετρελαίου πού ἀνακαλύφθηκε πρίν δύο χρόνια. Πεταχτεῖτε στά νότια, στήν Πελοπόννησο καί στά νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ Ἰονίου, καί θά βρεῖτε ἐλιές καί σταφύλια νά ὡριμάζουν στό ὄψιμο καλοκαιρινό κλίμα. Ὑπάρχει ἀκόμη ἡ τεράστια ροή ξένων περιηγητῶν, μέ ἐπικεφαλῆς τούς Δυτικογερμανούς, πού συντελοῦν στή δημιουργία μιᾶς μεγάλης τουριστικῆς περιόδου καί περίπου ἑνός δισ. δολλ. σέ εἰσοδήματα».

Γιά τήν προσωπικότητα τοῦ ἴδιου τοῦ πρωθυπουργοῦ σημειωνόταν:

Ὁ ἄνδρας πού ὁδηγεῖ τήν Ἑλλάδα στήν Εὐρώπη εἶναι, κατά εἰρωνικό τρόπο, ἕνας ἀπό τούς ὀλιγότερο κοσμοπολίτες πολιτικούς τῆς χώρας του. Στήν προδικτατορική περίοδο, οἱ περισσότεροι Ἕλληνες πολιτικοί ἀνῆκαν σέ μιά ἀποκλειστικά ἀθηναϊκή ὁμάδα τῆς ὁποίας τά προσόντα περιελάμβαναν ἀριστοκρατική οἰκογένεια, πλοῦτο καί μόρφωση στό ἐξωτερικό. Στόν Καραμανλῆ ἔλειπαν ὅλα αὐτά. Υἱός ἑνός ἀσήμου Μακεδόνα δημοδιδασκάλου, μεγάλωσε σέ ἕνα μικρό διώροφο σπίτι στό χωριό Πρώτη (σημερινός πληθυσμός 2.000). Παρακολούθησε τά μαθήματα τῶν τοπικῶν σχολείων καί ἔλαβε τό πτυχίο του ἀπό τή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Καί ἀφοῦ ἔκαμε σύντομη ἐπισκόπηση τῆς πολιτικῆς σταδιοδρομίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τό περιοδικό κατέληγε:

Ὁποιος καί ἄν εἶναι ὁ ἀκριβής ρόλος τοῦ Καραμανλῆ, ἔχει γίνει πολύ δύσκολο νά φανταστεῖ κανείς τήν Ἑλλάδα χωρίς τόν εὐθυτενῆ, ψυχρό ἄνδρα πού ἐπανέπλασε τό ἔθνος του τόσο δραματικά. Ὅταν, ὄχι πολύ καιρό πρίν, τοῦ ζητήθηκε νά διαγράψει τούς στόχους του γιά τό μέλλον τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατίας, ὁ πρωθυπουργός ἀπάντησε μέ μαθηματική σχεδόν ἀκρίβεια: *«Οἱ πλούσιοι θά πρέπη νά θυσιάσουν τό 30% τοῦ πλούτου τους, πρός χάριν τῆς ἠθικῆς ἰσότητας καί τῶν κοινωνικῶν προγραμμάτων. Καί ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ θά πρέπη νά θυσιάση τό 30% τῆς ἐλευθερίας της γιά νά ἀποτραπῆ ἡ ἀναρχία».* Τόσο οἱ πλούσιοι, ὅσο καί οἱ πολῖτες πού διαφυλάσσουν τήν νεοαποκτηθεῖσα ἐλευθερία τους ἀναμφίβολα θά διαφωνήσουν μέ τά ποσοστά τῶν θυσιῶν πού θά πρέπει νά τούς ἀναλογοῦν. Ὡστόσο, θά συμφωνήσουν ὅτι αὐτό πού ἐπιζητᾶ ὁ Καραμανλῆς εἶναι μιά χρυσή τομή — καί ὅτι, ὑπό τήν ἡγεσία του, ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἤδη ξεκινήσει τόν ἀγῶνα γιά τήν εὕρεσή της.

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, καταθέτει στή Βουλή τόν κρατικό προϋπολογισμό γιά τό ἔτος 1977, καθώς καί τούς ἀπολογισμούς τῶν οἰκονομικῶν ἐτῶν 1973, 1974 καί 1975.

Στή σχετική του ἀγόρευση, ὁ ὑπουργός τόνισε, μεταξύ ἄλλων:

«Αἱ προβλέψεις τῆς περυσινῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνταποκρίνονται εἰς τάς ἐκτιμήσεις καί τήν αἰσιοδοξίαν ἐπί τῶν ὁποίων ἐβασίσθησαν. Τό ἐθνικόν εἰσόδημα αὐξάνεται τό 1976 κατά 5%. Τό ἰσοζύγιον πληρωμῶν καί ἡ συναλλαγματική θέσις τῆς χώρας ἰσχυροποιήθησαν. Αἱ ἰδιωτικαί καταθέσεις αὐξάνονται κατά 70 δισ. δραχμῶν περίπου. Ἡ ἐξέλιξις τῶν τιμῶν εἶναι ἀκριβῶς μέσα στά ὅρια, τά ὁποῖα προεβλέποντο ἀπό τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1976. Συγκεκριμένως ἡ ἄνοδος τῶν τιμῶν καταναλωτοῦ τό δεκάμηνον Ἰανουαρίου - Ὀκτωβρίου 1976 εἶναι 8,3%. Ἐξ ἄλλου κατά τό πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ λήγοντος ἔτους αἱ πραγματικαί, δηλαδή μετά τήν ἀφαίρεσιν τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν, ἀμοιβαί ηὐξήθησαν ὡς ἑξῆς: Πραγματικά ὡρομίσθια 15,3%, πραγματικαί ἑβδομαδιαῖαι ἀποδοχαί 14,1% καί πραγματικοί μισθοί κατά 10,3%. Αὐτό σημαίνει ὅτι αἱ ἀμοιβαί τῶν ἐργαζομένων ηὐξήθησαν δύο φορές περισσότερον ἀπό τήν ἄνοδον τῶν τιμῶν. Ἐπί πλέον, σύμφωνα μέ στοιχεῖα τῆς Ὑπηρεσίας Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν ὁ εἰσοδηματικός δείκτης τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως ἀνῆλθε κατά 15,8%. Πέραν τούτου, συμφώνως πρός τά στοιχεῖα τῆς ΕΣΥΕ τό ἑπτάμηνον Ἰανουαρίου - Ἰουλίου 1976 ἡ ἀπασχόλησις εἰς τήν βιομηχανίαν καί βιοτεχνίαν ηὐξήθη κατά 5,6%.

»Ὁ τακτικός προϋπολογισμός τοῦ λήγοντος ἔτους θά εἶναι ὄχι μόνον ἰσοσκελισμένος, ἀλλά προβλέπεται νά ἔχη καί πλεόνασμα τῆς τάξεως τῶν 2,5 δισ. δραχμῶν, τό ὁποῖον διατίθεται διά χρηματοδότησιν τοῦ Προγράμματος Δημοσίων Ἐπενδύσεων τοῦ 1976.

»Αἱ πληρωμαί τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1976 διαμορφοῦνται εἰς τό ὕψος τῶν 39,7 δισ. δρχ. καί θά καλυφθοῦν κατά 3,5 δισ. δραχμῶν ἐκ τοῦ πλεονάσματος τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἐξ ἰδίων ἐσόδων

τῶν Δημοσίων Ἐπενδύσεων, κατά 1 δισ. δραχμῶν ἐκ δανείων ἐξωτερικοῦ καί κατά τά ὑπόλοιπα 35,2 δισ. δραχμῶν ἐξ ἐσωτερικῶν δανειακῶν πόρων.

»Εἰς τό σημεῖο αὐτό αἱ προβλέψεις τῆς περυσινῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ, κατέστησαν εὐτυχῶς ἀνακριβεῖς, διότι, ὅπως προκύπτει ἀπό τά ἀνωτέρω στοιχεῖα, ἡ ἰσχυροποίησις τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ἐπέτρεψε τόν περιορισμό εἰς τό ἐλάχιστον τοῦ ἐξωτερικοῦ δανεισμοῦ.

»Ὁ κατατιθέμενος τακτικός προϋπολογισμός τοῦ 1977 εἶναι ἰσοσκελισμένος εἰς τό ὕψος τῶν 200 δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Παρά τήν ἐπιβαλλομένην ἐκ τῶν πραγμάτων διόγκωσίν του, εἶναι προϋπολογισμός λιτός διά νά ἀποφευχθῆ ἡ ἀνάγκη νά ἐπιβληθοῦν μέτρα λιτότητος εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν. Τά αἰτήματα τῶν διαφόρων Ὑπουργείων - φορέων περιεκόπησαν κατά 38 δισεκατομμυρίων δραχμῶν καί ἡ ἰσοσκέλισις τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπετεύχθη, χωρίς καμμίαν ἀπολύτως νέαν φορολογίαν τῶν ἀσθενεστέρων εἰσοδηματικῶν τάξεων. Ὡς γνωστόν, αἱ ἐπερχόμεναι διά τοῦ κατατιθεμένου εἰς τήν Βουλήν σχεδίου νόμου φορολογικαί διαρρυθμίσεις τοῦ προσεχοῦς ἔτους περιορίζονται εἰς τήν ἀναπροσαρμογήν τῆς ἀξίας τῶν γηπέδων καί κτισμάτων τῶν μεγαλυτέρων ἐπιχειρήσεων, τήν θέσπισιν νέων κλιμακίων φορολογίας μερισμάτων μετά τήν ἐκπνοήν τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ ἀ.ν. 148/1967, τήν καθιέρωσιν ἑνιαίου συστήματος χαρτοσημάνσεως τῶν προεμβασμάτων καί ἐνεγγύων πιστώσεων διά εἰσαγωγάς καί εἰς λοιπά ὀργανωτικά μέτρα ἀντιμετωπίσεως τῆς φοροδιαφυγῆς.

»Μέ τά μέτρα αὐτά, κύριοι βουλευταί, καλύπτονται πλήρως αἱ αὐξανόμεναι, καίτοι μέ ἐπιβραδυνόμενον ρυθμόν, δαπάναι τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ, διασφαλιζομένης τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί τῆς νομισματικῆς ἰσορροπίας. Θεωρῶ μέ τήν εὐκαιρία αὐτή καθῆκον μου νά τονίσω ὅτι ἀπό τῆς ἀναλήψεως τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπό τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, αἱ ἰσχυρότεραι εἰσοδηματικαί τάξεις συμβάλλουν προθύμως στάς δαπάνας τοῦ Δημοσίου, καί πέραν τῶν συνήθων φορολογικῶν των ὑποχρεώσεων, μέ ποσόν 35 δισεκατομμυρίων δραχμῶν περίπου. Ἀντιθέτως, ἡ ἐφαρμοσθεῖσα ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἀπό τοῦ 1975 μείωσις τῶν συντελεστῶν τοῦ φόρου εἰσοδήματος διά τάς ἀσθενεστέρας οἰκονομικῶς τάξεις ἐκτιμᾶται, ὅτι κατά τήν τριετίαν 1975-1977 θά ἐπιφέρη ἐλάφρυνσιν τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν τάξεων αὐτῶν κατά 12 δισεκατομμυρίων δραχμῶν περίπου.

»Ὁ προϋπολογισμός δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ προσεχοῦς ἔτους θά ἀνέλθη εἰς 45 δισ. δραχμῶν, περιλαμβανομένου καί ἀποθεματικοῦ ἐκ 4 δισ. δραχμῶν καί θά καλυφθῆ σχεδόν ἐξ ὁλοκλήρου διά δανειακῶν πόρων. Τό πρόγραμμα ἐπενδύσεων, τό ὁποῖον βασίζεται, κατά κύριον λόγον, εἰς τήν ἀρχήν τῆς ταχείας καί ὀρθολογικῆς ἐκτελέσεως μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων, θά συμβάλη ἀποφασιστικά, ἐν συνδυασμῷ πρός τήν ἀνάπτυξιν εὐρυτέρας κλίμακος ἰδιωτικῶν πρωτοβουλιῶν, εἰς τήν ἐπενδυτικήν ἐξόρμησιν τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

»Ἡ συνοπτική εἰκών τοῦ κατατιθεμένου πρός ψήφισιν προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1977, ἔχει ὡς ἑξῆς:

	(Εἰς ἑκατ. δραχμῶν)		
	Τακτικός	Ἐπενδύσεων	Σύνολον
»1. Ἔσοδα	200.000	1.300	201.300
»2. Ἔξοδα	200.000	45.000	245.000
»3. Ἀποτέλεσμα (+) ἤ (-)	—	-43.700	-43.700
»4. Πιστωτικά ἔσοδα ...	—	+43.700	+43.700

»Τέλος οἱ προϋπολογισμοί τῶν Εἰδικῶν Ταμείων καί Ὑπηρεσιῶν, οἱ ὁποῖοι συνυποβάλλονται πρός ψήφισιν μετά τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ διαμορφοῦνται συνολικῶς ὡς ἑξῆς:

	(Εἰς ἑκατ. δραχμῶν)
»Ἔσοδα	59.476,2
»Ἔξοδα	73.529,2
»Ἔλλειμμα	14.053,0

»Τό ἀνωτέρω ἔλλειμμα, τό ὁποῖον προκύπτει ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν πληρωμῶν τοῦ Λογαριασμοῦ Καταναλωτικῶν Ἀγαθῶν θά καλυφθῆ διά δανεισμοῦ ἐκ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος».

Στή συνέχεια, ὁ ὑπουργός ἀναφέρθηκε στίς αὐξημένες δαπάνες γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἀσφάλειας τῆς χώρας, μέσω τῆς παραγγελίας πολεμικοῦ ὑλικοῦ, ἀλλά καί μέσω τῆς ἀναπτύξεως τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία, ὄχι μόνο θά συνέβαλλε στήν ἐξοικονόμηση συναλλάγματος, ἀλλά καί θά προσέφερε θέσεις ἐργασίας. Ἤδη, ἡ Ἑλλάδα δαπανοῦσε 6,5% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος γιά τήν ἄμυνα, ποσοστό πού ἦταν τό ὑψηλότερο στό δυτικό κόσμο. Ἀκόμη, σημείωσε τήν αὔξηση τῶν δαπανῶν γιά τήν Παιδεία κατά 20,4% σέ σύγκριση μέ τό 1976, γιά νά ἀντιμετωπιστοῦν οἱ αὐξημένες ἀνάγκες πού δημιούργησε ἡ πρόσφατη ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση[126].

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συνεργάζεται μέ τό διοικητή τῆς ΕΤΒΑ, Γ. Σπέντζα, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει γιά τό πρόγραμμα τῆς Τράπεζας κατά τό ἑπόμενο ἔτος. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρωθυπουργός ἐπισήμανε ὅτι ἡ ΕΤΒΑ ὄφειλε νά διαδραματίσει ἐνεργό ρόλο στήν οἰκονομική ἀνάπτυξη, μέσω τῆς δημιουργίας ἀνταγωνιστικῶν μονάδων, ἱκανῶν νά ἀνταποκριθοῦν στίς συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν στήν ΕΟΚ.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρακολουθεῖ στήν Πάτρα τή λιτάνευση τῆς κάρας τοῦ πολιούχου, Ἁγίου Ἀνδρέα. Κατόπιν, δέχθηκε τούς ἐκπροσώπους τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ εἰσαγγελέας τοῦ Ἀρείου Πάγου, Ε. Μπλέτσας, ἀσκεῖ πειθαρχική δίωξη κατά τῶν ἐφετῶν Χρ. Σαρτζετάκη, Κ. Ἀλεξόπουλου καί Στ. Βάλλα, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ψηφίσει ἐναντίον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ρ.

Πόλε στίς γερμανικές ἀρχές, κατά τήν ἐκδίκαση τῆς ὑποθέσεως στό Πενταμελές Ἐφετεῖο Ἀθηνῶν.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου προκάλεσε τήν ἔντονη ἀντίδραση τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, στηλίτευσε τή δίωξη δικαστικῶν γιά κρίση στήν ὁποία κατέληξαν κατά τήν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τους, ζήτησε τήν ἄμεση συζήτηση τοῦ θέματος στή Βουλή καί ἀπαίτησε ἀπό τήν Κυβέρνηση νά διώξει αὐτή μέ τή σειρά της πειθαρχικά τόν Ε. Μπλέτσα. Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, πιό ὀξύς, δήλωσε ὅτι ἡ ὑπόθεση ἀναλογοῦσε μέ τήν «ἐπέμβαση τοῦ Κόλλια στήν ὑπόθεση Λαμπράκη» (στήν ὁποία τήν ἀνάκριση εἶχε διεξαγάγει ὁ Χρ. Σαρτζετάκης) καί χαρακτήρισε τήν ἐνέργεια ὡς «ἰταμώτατη προσπάθεια καταλύσεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Δικαιοσύνης, δηλαδή τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος» καί ὡς «ἀποκορύφωση μιᾶς πορείας πού ἔχει χαράξει ἡ Κυβέρνηση Καραμανλῆ γιά τήν ἐδραίωση αὐταρχικοῦ μονοκομματικοῦ Κράτους τῆς Δεξιᾶς μέ κοινοβουλευτικό μανδύα». Ζήτησε ἐπίσης τήν παραίτηση τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης. Ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ (ἐσ.), ὁ Μπ. Δρακόπουλος μίλησε γιά βαρύτατο πλῆγμα ἐναντίον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Δικαιοσύνης καί κατηγόρησε τόσο τήν Κυβέρνηση ὅσο καί τήν ἡγεσία τῆς Δικαιοσύνης ὅτι δέν θέλησαν νά προχωρήσουν στήν ἀποχουντοποίηση. Ὁ πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, Ε. Γιαννόπουλος, κατήγγειλε τήν ἐνέργεια τοῦ εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου ὡς «ἀνήκουστη».

Τήν ἑπομένη, ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκης, ἄφησε νά ἐννοηθεῖ ὅτι ἡ Κυβέρνηση διαφωνοῦσε μέ τή δίωξη τῶν τριῶν δικαστικῶν:

«Ἡ Κυβέρνησις, καί ὅταν ἀκόμη ἐνδεχομένως διαφωνῇ, δέν ἠμπορεῖ νά παρεμβαίνῃ, χωρίς τόν κίνδυνο νά κλονίσῃ τήν ἀνεξαρτησία τῆς Δικαιοσύνης».

Τίς ἑπόμενες ἡμέρες συνεχίστηκε ὁ θόρυβος γιά τήν ἐνέργεια τοῦ Ε. Μπλέτσα: στίς 5 τοῦ μηνός, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδευσε σέ σύσκεψη μέ θέμα τόν καθορισμό τῆς στάσεως τῆς Κυβερνήσεως.

Στίς 6 Δεκεμβρίου, τό θέμα ἀπασχόλησε καί τό Κοινοβούλιο, ὅπου διενεργήθηκε συζήτηση σέ ἐπίπεδο πολιτικῶν ἀρχηγῶν. Πρῶτος τό λόγο πῆρε ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Θά ἤθελα νά πῶ λίγα λόγια, τά ὁποῖα θά μπορέσουν ἴσως νά βοηθήσουν τήν συζήτησιν. Δέν θά σᾶς ἀπασχολήσω ἐπί πολύ.

»Κύριοι βουλευταί, τάς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ ὑπό συζήτησιν θέματος θά ἀναπτύξῃ ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης. Θά περιορισθῶ, ὡς ἐκ τούτου, εἰς τήν παράκλησιν ὅπως ἡ συζήτησις διεξαχθῇ κατά τρόπον ψύχραιμον καί ἀπροκατάληπτον. Διότι ἡ συζήτησις αὐτή, ἡ ὁποία θά ἦτο προτιμότερον νά εἶχεν ἀποφευχθῇ, ἀφορᾶ ἕνα εὐαίσθητον θέμα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς: τό θέμα τῆς Δικαιοσύνης, τό ὁποῖον ἔχει ἄμεσον σχέσιν μέ τήν ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος.

»Ἡ ἑλληνική Δικαιοσύνη, ὡς γνωστόν, ἐπέρασεν ἀπό μίαν βαρεῖαν δοκιμασίαν κατά τήν διάρκειαν τῆς δικτατορίας. Ἤδη μετά τήν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας διέρχεται νέαν δοκιμασίαν, δεδομένου ὅτι ἐκλήθη νά τακτοποιήσῃ τάς ἁμαρτίας τῆς ἐπταετοῦς τυραννίας.

»Ἁμαρτίας αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῆς φύσεώς των, εἶναι φυσικόν νά προκαλοῦν συναισθηματικάς ἀντιδράσεις στήν Κοινή Γνώμη, καί μάλιστα ἀντιδράσεις ἀντιφατικάς.

»Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς, θά πρέπη νά ἀποφεύγεται νά παίρνουν αἱ συναισθηματικαί αὐταί ἀντιδράσεις μορφήν πολιτικήν ἤ ὠργανωμένην δημοσιότητα. Διότι ἡ πολιτικοποίησις τῶν θεμάτων τῆς Δικαιοσύνης ὁδηγεῖ εἰς τήν διάλυσίν της. Καί ἡ διάλυσις τῆς Δικαιοσύνης ὁδηγεῖ εἰς τήν διάλυσιν τῆς δημοκρατίας. Διότι ἠμπορεῖ, ἴσως — καίτοι δέν εἶναι πολύ εὔκολον — νά ὑπάρξῃ δικαιοσύνη χωρίς ἐλευθερίαν. Οὐδέποτε ὅμως ἠμπορεῖ νά ὑπάρξῃ ἐλευθερία χωρίς δικαιοσύνην. Δι' αὐτό καί οἱ ὥριμοι πολιτικῶς λαοί, προσπαθοῦν τίς δύο αὐτές ἔννοιες τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἐλευθερίας, νά τίς ταυτίσουν, διότι εἶναι ἔννοιες οἱ ὁποῖες ἀλληλοσυμπληρώνονται.

»Πολύ φοβοῦμαι, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι οἱ ἀλήθειες αὐτές δέν ἐκτιμῶνται ἐπαρκῶς εἰς τόν τόπον μας. Ἡ προσπάθεια τῆς ἀσκήσεως πολιτικῆς ἐπιρροῆς, ἤ καί ἐκφοβισμοῦ τῆς Δικαιοσύνης, δέν εἶναι, δυστυχῶς, φαινόμενον ἀσύνηθες εἰς τήν χώραν μας. Τόν τελευταῖον καιρόν δέν ὑπῆρξε σχεδόν ἀπόφασις δικαστική, ἡ ὁποία νά μήν ἔγινε ἀντικείμενον κριτικῆς. Καί μάλιστα κριτικῆς συνοδευομένης ἀπό χαρακτηρισμούς προσβλητικούς καί ἀποθαρρυντικούς γιά τήν Δικαιοσύνην.

»Ὑπό τάς συνθήκας ὅμως αὐτάς, εἶναι δύσκολον νά λειτουργήσῃ ὁμαλῶς ἡ Δικαιοσύνη. Καί ἔχομεν ὅλοι μας χρέος, ἀλλά καί συμφέρον, νά τήν προστατεύσωμεν. Ἐάν θέλωμεν νά ἔχωμεν ὑγιᾶ, ἐάν θέλωμεν νά ἔχωμεν ἀνεξάρτητον Δικαιοσύνην, ὀφείλομεν νά ἀποφεύγωμεν ἀνάμιξιν εἰς τό ἔργον της, ἔστω καί ὑπό μορφήν κριτικῆς.

» Αἱ κρίσεις τῶν πράξεων τῆς Δικαιοσύνης, κύριοι συνάδελφοι, εἶναι ἐσωτερική ὑπόθεσις τῆς Δικαιοσύνης. Καί ὄχι μόνον εἶναι ἐσωτερική της ὑπόθεσις, ἀλλά ἀποτελεῖ καί θεμελιώδη ἐγγύησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της. Τό Σύνταγμα, ὡς γνωστόν, ἀναθέτει εἰς τό ἁρμόδιον Πειθαρχικόν Συμβούλιον τήν κρίσιν του γιά τίς πράξεις τῶν Δικαστικῶν· τά προσκομίζει, κατά τόν νόμον, ἡ Εἰσαγγελική Ἀρχή. Ἰδού διατί, ὄχι μόνον δέν πρέπει, ἀλλά καί δέν δικαιοῦμεθα, δέν δυνάμεθα νά παρεμβαίνωμεν εἰς τό ἔργον τῆς Δικαιοσύνης.

»Ἡ Κυβέρνησις ὄχι μόνον δέχεται, ἀλλά καί σέβεται αὐτήν τήν ἀρχήν. Ἀλλά καί οἱ δικασταί θά πρέπη, ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ των, νά ἔχουν ὑψηλόν τό αἴσθημα τῆς εὐθύνης. Ὀφείλουν, ὄχι μόνον νά μή φοβοῦνται ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν νά τούς ἐπηρεάσουν, ὁποιοιδήποτε καί νά εἶναι, ἀλλά ὀφείλουν νά τούς ἀναγκάσουν νά τούς σέβωνται καί νά τούς φοβοῦνται. Καί αὐτό θά τό ἐπιτύχουν οἱ δικασταί, ἂν ἀπηλλαγμένοι ἀπό πολιτικές καί προσωπικές προκαταλήψεις, ἀπηλλαγμένοι ἀπό τόν φόβον τῶν ἐπικρίσεων, ἐφαρμόζουν μέ θάρρος τόν νόμον πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν. Αὐτός εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιά νά προστατεύσουν

τήν ἀνεξαρτησίαν τους καί τήν προσωπικήν τους ἀξιοπρέπεια. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος, διά νά διατηρήσουν τήν ἐμπιστοσύνην τῆς Πολιτείας καί τοῦ λαοῦ.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ δημοσία μας ζωή καί τά προβλήματα τῆς χώρας προσφέρουν πολλές εὐκαιρίες συζητήσεων, πολλές εὐκαιρίες πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ἄς ἀφήσωμεν ἥσυχη τήν δικαιοσύνη».

Στή συνέχεια, ἀγόρευσε ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκης, ὁ ὁποῖος ὑπογράμμισε ὅτι μέ τήν παρέμβασή του ὁ εἰσαγγελέας τοῦ Ἀρείου Πάγου εἶχε ἀσκήσει νόμιμο δικαίωμά του, ἐπί τοῦ ὁποίου μόνο ἁρμόδιο νά ἀποφανθεῖ ἦταν τό Πειθαρχικό Συμβούλιο. Τό θέμα ἀφοροῦσε ἐσωτερική ὑπόθεση τῆς Δικαιοσύνης καί ἡ Κυβέρνηση ὄχι μόνο δέν μποροῦσε, ἀλλά, πολύ περισσότερο, ὄφειλε νά μήν ἐπέμβει. Καί γι' αὐτό, οἱ ἐπικρίσεις ἐναντίον της ἦταν ἄδικες. Ἔτσι, ἄν καί ὁ ἴδιος προσωπικά διαφωνοῦσε μέ τήν ἄσκηση πειθαρχικῆς διώξεως κατά τῶν τριῶν ἐφετῶν, δέν θά δίωκε πειθαρχικά τόν εἰσαγγελέα τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου. Ὁ ὑπουργός δήλωσε ὅτι παρουσιαζόταν ἀντιφατική ἡ θέση τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως τά ὁποῖα ἀπό τή μιά πλευρά τόνιζαν ὅτι οἱ τρεῖς ἐφέτες δέν ἔπρεπε νά διωχθοῦν γιά κρίση πού ἐξέφρασαν κατά τήν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τους, ἀλλά ζητοῦσαν τή δίωξη τοῦ εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ ὁποῖος εἶχε κάμει τό ἴδιο. Σημείωσε, ἀκόμη, ὅτι ἕνας ἀπό τούς τρεῖς ἐφέτες ἦταν καί σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου του καί ἐκπροσωποῦσε τή χώρα καί στό ἐξωτερικό. Πάντως, κατέληξε ὁ ὑπουργός, γιά νά ἀποκατασταθεῖ ἡ ἠρεμία στή Δικαιοσύνη, ἔφερνε ὁ ἴδιος γιά νομοθετική ἔγκριση διάταξη μέ τήν ὁποία ἔπαυε ἡ πειθαρχική δίωξη δικαστικῶν γιά παραπτώματα πού εἶχαν τελεστεῖ ἀπό τήν ἀρχή τοῦ 1975 ὡς τίς 10 Ὀκτωβρίου 1976, μέ ἐξαίρεση παραπτώματα πού ἀφοροῦσαν καί τό Ποινικό Δίκαιο, ἤ τή Συντακτική Πράξη «περί ἀποκαταστάσεως τῆς τάξεως καί εὐρυθμίας εἰς τήν Δικαιοσύνην».

Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, χαρακτήρισε τούς χειρισμούς τῆς Κυβερνήσεως «ἀξιοθρήνητους», σημειώνοντας ὅτι ἀμέσως μετά τήν ἔκδοση τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ Ρ. Πόλε εἶχε φυγαδευθεῖ στή Δυτική Γερμανία, ἐπειδή ἡ Κυβέρνηση ἤθελε νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ὑπόθεση αὐτή. Ἀκόμη, ὁ Γ. Μαῦρος ἀπέδωσε εὐθύνες στόν ὑπουργό Δικαιοσύνης — πού βάσει τοῦ Συντάγματος ἀσκοῦσε ἐποπτεία ἐπί τοῦ εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου — καί ἔθεσε τό ἐρώτημα ἐάν ὁ Ε. Μπλέτσας εἶχε ἐνημερώσει ἀπό πρίν τόν Κ. Στεφανάκη γιά τήν πρόθεσή του νά ἀσκήσει πειθαρχική δίωξη κατά τῶν τριῶν ἐφετῶν· στήν περίπτωση αὐτή, ὁ ὑπουργός ὄφειλε νά τόν εἶχε ἀποτρέψει ἀπό μιά τέτοια ἐνέργεια. Ὁ ἀρχηγός τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως εἶπε ὅτι ἡ Κυβέρνηση δέν προστάτευε τήν ἀνεξαρτησία τῆς Δικαιοσύνης, ὅπως

Ὁ πρωθυπουργός ἀκολουθεῖ τή λιτάνευση τῆς κάρας τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, στήν Πάτρα.

ἄλλωστε εἶχε ἀποδειχθεῖ ἀπό τή σπουδή μέ τήν ὁποία εἶχε, τόν Αὔγουστο τοῦ 1975, μετατρέψει τίς θανατικές ποινές τῶν Ἀπριλιανῶν· ἤδη ἡ πειθαρχική δίωξη τῶν τριῶν ἐφετῶν ἐπικρεμόταν ὡς δαμόκλειος σπάθη ἐπί τῶν κεφαλῶν ὅλων τῶν ὑπολοίπων δικαστικῶν λειτουργῶν.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ἐξέφρασε τή γνώμη ὅτι οἱ σχετικές διατάξεις τοῦ Συντάγματος καί τῆς νομοθεσίας ἐνσωμάτωναν στοιχεῖα τοῦ χουντικοῦ «Συντάγματος» τοῦ 1968, πού ἐπέτρεπε παρόμοιες παρεμβάσεις. Ὡστόσο, συνέχισε, ἡ ἐνέργεια τοῦ Ε. Μπλέτσα ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι παράνομη, ἀφοῦ ἦταν προφανές ὅτι οἱ ἐφέτες δέν εἶχαν παραβιάσει τούς νόμους ἀλλά διώκονταν γιά τήν γνώμη πού εἶχαν ἐκφράσει κατά τήν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τους. Ὁ Α. Παπανδρέου κατηγόρησε τήν Κυβέρνηση γιά ἐπέμβαση στίς δικαστικές διαδικασίες καί ζήτησε νά γίνει κάθαρση στό Δικαστικό Σῶμα. Τέλος, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, ἐξέφρασε τήν ἄποψη ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε χρησιμοποιήσει τόν εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου γιά νά ἀσκήσει πίεση στή Δικαιοσύνη καί μέ σκοπό νά ἀναβιώσει τό «παρακράτος καί τό παρασύνταγμα» τῆς προδικτατορικῆς περιόδου. Δήλωσε, ἀκόμη, ὅτι ὁ Ε. Μπλέτσας εἶχε προσωπικά συμβάλει στήν ἀθώωση ὑπουργῶν τῆς χούντας καί ἐξέφρασε τή γνώμη ὅτι ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης ὄφειλε εἴτε νά παραιτηθεῖ, εἴτε νά ἀποπέμψει τόν εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου[127].

Ἡ νομοθετική ρύθμιση γιά τήν παύση τῆς πειθαρχικῆς διώξεως κατά τῶν δικαστικῶν ἐγκρίθηκε ἀπό τό Κοινοβούλιο στίς 8 Δεκεμβρίου.

3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει τό ἀκόλουθο μήνυμα, μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν πενήντα χρόνων ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης:

«Μέ βαθειά ἱκανοποίηση ἑορτάζομε σήμερα τά πενῆντα χρόνια ζωῆς καί δευτέρου Πανεπιστημίου τῆς χώρας, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν Ἀλέξανδρο Παπαναστασίου καί μέ τήν βοήθεια ὅλων, κατέστη πνευματικός φάρος τῆς Βορείου Ἑλλάδος καί ἑπολλαπλασίασεν τήν ζωτικότητά της.

»Σέ ἰσοτιμία μέ τό πολύ παλαιότερο Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν τό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο καλύπτει ἕνα μέγιστο μέρος τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους στόν χῶρο τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας.

»Τόση μάλιστα στάθηκε ἡ ἀνάπτυξή του, ὥστε ἡ Πολιτεία, γιά νά διευκολύνη τό πλῆθος τῶν σπουδαστῶν τῶν βορείων διαμερισμάτων, ἵδρυσε νέο Πανεπιστήμιο στήν Θράκη, πού καί αὐτό σύντομα θά δεχθῆ ἕνα συνεχῶς αὐξανόμενο πλῆθος φοιτητῶν καί στήν Ξάνθη καί στήν Κομοτηνή.

»Ἡ Πολιτεία δέν ἐφείσθη θυσιῶν γιά τήν ὁλοκλήρωση τῶν πλέον συγχρονισμένων ἐγκαταστάσεων στό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

»Τό ἔργο πού συντελέστηκε μεταξύ τοῦ 1955 καί τοῦ 1963 θέλω νά πιστεύω ὅτι θά κατορθώσω ὄχι μόνο νά τό συνεχίσω, ἀλλά καί νά τό διευρύνω σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.

»Τό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο κατά τά πενῆντα χρόνια ζωῆς του τό ἐλάμπρυναν ἐξέχουσες πνευματικές προσωπικότητες, οἱ ὁποῖες ἐδημιούργησαν καί μιά γερά θεμελιωμένη ἠθική καί πνευματική παράθεση. Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι αὐτήν συνεχίζουν καί θά συνεχίσουν ὅσοι ἔχουν σήμερα τήν τιμή νά διδάσκουν σ' αὐτό.

»Ριζωμένο σέ καίριο σημεῖο τοῦ ἐθνικοῦ χώρου, τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἔχει νά ἐκπληρώση ἕνα ἐθνικό καί συγχρόνως ἕνα καθαρά πνευματικό σκοπό, ἀφοῦ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ταυτίζαμε πάντοτε στήν ἱστορία μας τούς δύο αὐτούς σκοπούς.

»Μέ τήν πνευματική μας παράδοση διατηρηθήκαμε ὡς ἔθνος καί μέ τίς πολιτιστικές μας δυνάμεις καταλαμβάνουμε αὐτόν τόν καιρό τήν θέση πού δικαιωματικά μᾶς ἀνήκει στόν ἐλεύθερο κόσμο.

»Ἡ ἀποστολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὅπως ἄλλωστε καί ὅλων τῶν ἀνωτάτων ἱδρυμάτων, εἶναι ἡ καλλιέργεια τῶν ἐπιστημῶν καί ἡ μόρφωση τῶν νέων, γιά νά καταστοῦν δημιουργικοί ἄνθρωποι καί ἐλεύθεροι πολῖτες.

»Ἔργον κύριον καί πρῶτον, διδασκόντων καί διδασκομένων, εἶναι ἡ ἀφοσίωση στήν ὑψηλή αὐτήν ἀποστολή πού ἐπί πενῆντα χρόνια ἔχει ἀναλάβει τό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Αὐτήν ἄς θέσουν ὅλοι ὡς στόχον των, γιά νά ἀναδειχθοῦν θεματοφύλακες μιᾶς μεγάλης ἐθνικῆς παραδόσεως καί δημιουργοί ἑνός εὐτυχεστέρου μέλλοντος».

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὑπογράφεται μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί τοῦ ὁμίλου Νιάρχου σύμβαση γιά τή μεταβίβαση στό Κράτος, ἔναντι 12.358.000 δολλ., τῶν δύο τρίτων τῶν μετοχῶν τοῦ διυλιστηρίου πετρελαίου Ἀσπροπύργου. Ἤδη, στό Δημόσιο ἀνήκει καί τό ὑπόλοιπο ἕνα τρίτο τῶν μετοχῶν. Ἀπό τήν πλευρά τῆς Κυβερνήσεως, τή σύμβαση ὑπογράφουν οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Βιομηχανίας.

Ἀμέσως μετά, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, μέ δηλώσεις του, ἐπισημαίνει ὅτι τώρα πλέον τό Δημόσιο ἔχει τή δυνατότητα νά ἐλέγξει τήν ἀγορά τῶν πετρελαιοειδῶν καί νά ἐπηρεάζει τήν τιμή διαθέσεως τῶν προϊόντων καί τῶν ὑπόλοιπων διυλιστηρίων.

Οἱ ἐγκαταστάσεις στόν Ἀσπρόπυργο εἶχαν κα-

τασκευαστεῖ ἀπό τό Δημόσιο κατά τή διάρκεια τῆς Ὀκταετίας, εἶχαν ὅμως παραχωρηθεῖ ἀπό τό δικτατορικό καθεστώς μαζί μέ τό μονοπώλιο προμηθείας πετρελαιοειδῶν σέ ὁλόκληρη τήν ἐσωτερική ἀγορά (ἐκτός ἀπό μικρό μέρος, στή Θεσσαλονίκη, πού κάλυπτε ἡ Esso) στόν Ὅμιλο Νιάρχου, ὁ ὁποῖος ἀναλάμβανε τήν ὑποχρέωση νά πραγματοποιήσει στή χώρα διάφορες ἐπενδύσεις. Τήν ὑποχρέωση αὐτή δέν ἐξεπλήρωσε ὁ Ὅμιλος, μέ ἀποτέλεσμα νά προχωρήσει ἡ Κυβέρνηση στή λύση τῆς συμβάσεως[128].

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ συνεδρίαση τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται ἡ πορεία τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἐνόψει τῆς προσπάθειας γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ.

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συγχαίρει, μέ τηλεγράφημά του, τόν Κ. Βαλντχάιμ γιά τήν ἐπανεκλογή του στό ἀξίωμα τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΟΗΕ.

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Κατά τή διάρκεια γεύματος πού παραθέτει ἡ Ἕνωση τῶν Ξένων Ἀνταποκριτῶν, μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως ἑξήντα ἐτῶν ἀπό τήν ἵδρυσή της, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκφωνεῖ τήν ἀκόλουθη ὁμιλία:

«Κυρίες καί κύριοι,

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιατί μέ τήν πρόσκλησή σας μοῦ ἐδώσατε τήν εὐκαιρία νά γιορτάσω μαζί σας τήν ἐπέτειο τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑνώσεώς σας. Καί θά ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς γιά νά ὑπογραμμίσω τίς ὑπηρεσίες πού προσφέρατε στήν Ἑλλάδα τόσο κατά τήν διάρκεια τῆς δικτατορίας, ὅσο καί μετ' αὐτήν.

»Μέ τήν ἀντικειμενική καί πολλές φορές τολμηρά ἐνημέρωση τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης ἐβοηθήσατε στήν παλινόρθωση τῆς δημοκρατίας· καί ἐν συνεχείᾳ στήν κατανόηση τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας — προβλημάτων τά ὁποῖα μᾶς ἐκληροδότησε ἡ δικτατορία καί τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζει μέ ἐπιτυχία ὁ ἑλληνικός λαός.

»Νομίζω ὅτι θά ἀποτελοῦσε κοινοτοπία νά τονίσω τήν μεγάλη ἐπιρροή τήν ὁποία ἀσκεῖ ὁ τύπος σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς σύγχρονης ζωῆς. Θά ἀσχοληθῶ, ὅμως, μέ τόν κρίσιμο ρόλο πού διαδραματίζει στόν τομέα τῆς πολιτικῆς καί ἰδίως στόν χῶρο τῆς δημοκρατίας.

»Βασική ἀρετή τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ ἀλήθεια. Γιατί στήν δημοκρατία ὁ λαός ἀποφασίζει γιά τήν τύχη του. Γιά νά ἀποφασίζῃ ὅμως ὀρθά, πρέπει νά ἔχῃ σαφῆ εἰκόνα τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει. Καί τήν εἰκόνα αὐτήν μόνον ὁ τύπος μπορεῖ νά τήν δώσῃ στόν πολίτη, μέ τήν ἀντικειμενική του ἐνημέρωση. Ἀλλά καί ὁ τύπος γιά νά τήν δώσῃ, πρέπει νά εἶναι ἐλεύθερος. Καί ἐλεύθερος δέν εἶναι παρά μόνο στήν δημοκρατία.

»Ἡ σειρά αὐτή τῶν συλλογισμῶν ὁδηγεῖ στό συμπέρασμα ὅτι μεταξύ τύπου καί δημοκρατίας ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀλληλεξάρτηση. Καί εἶναι τόση ἡ ἀλληλεξάρτηση αὐτή, ὥστε νά πῇ ἕνας διάσημος δημοσιολόγος, ὅταν ἐρωτήθηκε γιά τόν τρόπο τῆς σταθεροποιήσεως τῆς δημοκρατίας: «Λύσε μου τό πρόβλημα τοῦ τύπου, νά σοῦ λύσω τό πρόβλημα τῆς δημοκρατίας».

»Καί ὑπάρχει πράγματι στήν ἐποχή μας πρόβλημα τύπου καί δημοκρατίας. Καί τό πρόβλημα αὐτό συνίσταται στόν προσδιορισμό τῶν ὁρίων πού χωρίζουν τήν πραγματική ἐλευθερία ἀπό τήν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ κατά κανόνα στόν θάνατο τῆς δημοκρατίας.

»Ὁ τύπος ὀφείλει πρῶτος νά ἀνεύρῃ τήν χρυσῆ αὐτή τομή. Καί νά τήν διδάξῃ καί στήν δημοκρατία.

»Ἀπό ὅσα ἐλέχθησαν προκύπτει ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρξῃ ὑγιής δημοκρατία χωρίς ἐλεύθερο μέν, ἀλλ' ὑγιᾶ τύπο. Καί ὑγιής τύπος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ἀπηλλαγμένος ἀπό τόν πειρασμό τῆς ἐξουσίας καί τῆς ἐμπορίας, ἐνημερώνει καί καθοδηγεῖ ἀπροκατάληπτα τήν κοινή γνώμη. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐσεῖς, οἱ ἐργάτες τοῦ τύπου, πού δέν κατέχεσθε ἀπό τούς πειρασμούς αὐτούς, κατά τόν ὀρθόν αὐτόν τρόπον ἀντιλαμβάνεσθε τήν ἀποστολή σας.

»Γι' αὐτό καί ἐπιθυμῶ νά πιῶ εἰς ὑγείαν ὅλων σας· καί νά εὐχηθῶ στήν Ἕνωσή σας μακροημέρευση· καί στά μέλη της πολλές ἐπιτυχίες».

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Δημοσίων Ἔργων, Βιομηχανίας, Ἐμπορίου καί Συγκοινωνιῶν, τῶν ὑφυπουργῶν καί τῶν γενικῶν γραμματέων τῶν Ὑπουργείων Συντονισμοῦ καί Συγκοινωνιῶν, καί τοῦ διοικητῆ τῆς ΕΤΒΑ. Μετά τό τέλος τῆς συσκέψεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Μιλήσαμε γιά τά θέματα τοῦ ἀεροδρομίου (Σπάτων καί Ἀθηνῶν) τό μετρό καί τό συγκοινωνιακό. Ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε, πρέπει νά ληφθοῦν ἀποφάσεις πού θά καλύψουν σφάλματα καί παραλείψεις δεκαετιῶν. Συνεπῶς, πρέπει νά ὑπάρξῃ αἴσθημα ὑπομονῆς. Δέν μποροῦμε σέ δύο χρόνια καί μάλιστα ἐθνικῶς κρίσιμα νά καλύψουμε ὅλες τίς ἐλλείψεις, ὅταν μάλιστα ἀπαιτοῦνται ὑψηλές δαπάνες».

Τήν ἐπομένη, ἡ σύσκεψη ἐπαναλήφθηκε καί κατέληξε στή λήψη τῶν ἀκόλουθων ἀποφάσεων[129]:

Ληφθεῖσαι ὑπό τοῦ κ. προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἀποφάσεις κατά τήν σύσκεψιν τῆς 10.12.76 εἰς Ὑπουργεῖον Μεταφορῶν

Θέμα	Ἀπόφασις	Χρόνος
1. Ὀργάνωσις - Νομοθεσία	Διά τόν Ὀργανισμόν Ἀστικῶν Συγκοινωνιῶν θά καταρτισθῆ καί ψηφισθῆ νέος νόμος.	ἐντός τοῦ Ἰανουαρ. 77
	— Διά τό ΕΚΤΕΛ θά καταρτισθῆ νομοσχέδιον δημοσιοποιήσεώς του.	»
	— Διά τό ταξί θά καταρτισθῆ νομοσχέδιον διά νά ἐπιτραπῆ ἡ μεταβίβασις τῶν ἀδειῶν κυκλοφορίας καί ἰδιοκτησίας.	»
		»
2. Προμήθεια νέων λεωφορείων	Ἐδόθη ἐντολή ἀπ' εὐθείας ἀγορᾶς 250 λεωφορείων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, σύμφωνα μέ ἀποτελέσματα διεξαχθέντος διαγωνισμοῦ καί κατασκευή ἑτέρων 150 εἰς τό ἐσωτερικόν. Θά γίνη μελέτη χρησιμοποιήσεως τῆς ΣΤΑΓΙΕΡ - ΕΛΛΑΣ διά τήν κατασκευήν τῶν λεωφορείων ἐπιτοπίως.	ἄμεσος ἐντός 3 μηνῶν
3. Μετρό	Θά ἀνατεθῆ ἡ προμελέτη κατασκευῆς τοῦ κεντρικοῦ δικτύου μήκους 17 χλμ.	ἐντός τοῦ Ἰαν. 77 πέρας προμελέτης 20 μῆνες
	Ἐπίσης θά ἀνατεθῆ ἡ ἐκπόνησις τῆς μελέτης οἰκον. σκοπιμότητος ὅλου τοῦ Μετρό πρός ἐναρμόνισιν μέ τούς πολεοδομικούς στόχους τοῦ Ρυθμιστικοῦ Σχεδίου Ἀθηνῶν.	πέρας προμελέτης 20 μῆνες
4. Ἀεροπορικαί συγκοινωνίαι α. Ἀεροδρόμιον Ἑλληνικοῦ	Ἐκτέλεσις διαφόρων ἔργων καί μελέτης διαμορφώσεως περιοχῆς Ἑλληνικοῦ καί σύμπτυξις τῆς ἀεροπορικῆς βάσεως.	
β. Λοιπά ἀεροδρόμια	Νά καταβληθῆ προσπάθεια πλήρους ἐφοδιασμοῦ των δι' ἀπαραιτήτων μέσων	σύμφωνα μέ ΠΔΕ
γ. Νέον ἀεροδρόμιον Ἀθηνῶν (Σπάτα)	Νά προχωρήση ἡ διαδικασία τῶν ἀπαλλοτριώσεων καί νά καταρτισθῆ τό master plan τοῦ ἀεροδρομίου. Νά καταρτισθῆ ὀργανισμός διοικήσεως καί λειτουργίας τοῦ νέου ἀεροδρομίου	σύμφωνα μέ τίς συμβατικές προθεσμίες. Ἄμεσος κατάρτισις σχεδίου Ὀργανισμοῦ
5. ΟΣΕ	Νά ἐκπονηθῆ μελέτη ἐξοικονομήσεως δαπανῶν τοῦ ΟΣΕ ἐν συνδυασμῷ μέ ἀνάγκας εἰς νέα ἔργα βελτιώσεως	Ἄμεσος

11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Στό περιθώριο τῆς συνόδου ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ ΝΑΤΟ, κατά τή διάρκεια συναντήσεως τοῦ Δ. Μπίτσιου μέ τόν Τοῦρκο ὁμόλογό του, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ, ἀποφασίζεται νά διατηρηθεῖ τό κλῖμα ὑφέσεως στίς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν, νά συνέλθει τόν ἑπόμενο μήνα μικτή ἐπιτροπή ἐμπειρογνωμόνων γιά νά ἐξετάσει τό ζήτημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας καί νά ἐπαναληφθοῦν οἱ διαπραγματεύσεις γιά τόν ἐναέριο χῶρο.

Ὡστόσο τό κλῖμα ἔχει ἤδη ἐπιβαρυνθεῖ μετά ἀπό ἐπανειλημμένες δηλώσεις τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ὑπαίτιος γιά τίς διμερεῖς διαφορές καί ἀναφέρθηκε στόν ἐξοπλισμό τῶν νησιῶν τοῦ ἀνατολικοῦ Αἰγαίου.

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Δολοφονεῖται στό Παλαιό Φάληρο ὁ ἀπότακτος ἀστυνόμος Ε. Μάλλιος, ὑπεύθυνος γιά βασανισμούς πολιτῶν κατά τή διάρκεια τῆς δικτατορίας. Στόν τόπο τῆς δολοφονίας, οἱ δράστες ἀφήνουν προκηρύξεις, μέ τίς ὁποῖες τήν εὐθύνη ἀναλαμβάνει ἡ «Ἐπαναστατική Ὀργάνωση 17 Νοέμβρη». Οἱ ἔρευνες τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν δέν ἐμελλαν νά καταλήξουν σέ συγκεκριμένο ἀποτέλεσμα.

Κατά τήν κηδεία τοῦ πρώην ἀστυνομικοῦ, ὁ πρώην ὑπουργός καί «θεωρητικός» τῆς χούντας, Γ. Γεωργαλᾶς ἐξεφώνησε ἐμπρηστικό λόγο. Κατόπιν οἱ συγκεντρωμένοι ἀποπειράθηκαν νά συγκροτήσουν πορεία καί συγκρούστηκαν μέ τήν ἀστυνομία, μέ ἀποτέλεσμα νά σημειωθοῦν σοβαρά ἐπεισόδια, πού

κατέληξαν στόν τραυματισμό τεσσάρων ἀτόμων. Εὐθύς ἀμέσως, ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης διέταξε τή σύλληψη καί προσαγωγή στόν εἰσαγγελέα τοῦ Γ. Γεωργαλᾶ.

Τά ἐπεισόδια καταδίκασε ἡ ἀντιπολίτευση, ἡ ὁποία δέν παρέλειψε νά ἐπικρίνει τήν Κυβέρνηση γιατί δέν ματαίωσε τή διαδήλωση τῶν χουντικῶν στοιχείων. Ἀπό τήν πλευρά τῆς Κυβερνήσεως, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἀπό τῆς δολοφονίας τοῦ ἀποτάκτου ἀστυνομικοῦ Μάλλιου καί μέ ὅσα συνέβησαν χθές, κατά καί μετά τήν κηδεία του, ἡ κοινή γνώμη διατηρεῖται σέ διέγερση — ἐν πολλοῖς τεχνητή. Κανείς, ἀσφαλῶς, δέν ἀρνεῖται ὅτι τά συμβάντα ἦσαν θλιβερά. Ἡ Κυβέρνηση καί οἱ ὑγιῶς σκεπτόμενοι πολῖτες, στό σύνολό τους, τά ἀπεδοκίμασαν ἀπερίφραστα.

»Εἶναι, ὅμως, ἀνάγκη νά κριθοῦν στίς σωστές τους διαστάσεις καί ν' ἀντιμετωπισθοῦν μέ ψυχραιμία, ὅση καί αὐστηρότητα. Γι' αὐτό δέν ἐπιτρέπεται ἡ ἔξαρση τῆς σημασίας τῶν διαδραματισθέντων ἤ οἱ μυθιστορηματικές προεκτάσεις τους, πού ἀποπροσανατολίζουν καί προκαλοῦν ἐπικίνδυνη σύγχυση. Καί εἶναι, πρό παντός, ἀσύνετη ἡ προσπάθεια πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀπό ὁποιαδήποτε πλευρά. Γιατί τό κλίμα πολιτικῆς ἀνησυχίας καί τῶν προκλήσεων εἶναι ἐκεῖνο πού ἐκτρέφει παρόμοια ἐκτροπα καί συσπειρώνει, ἀντί ν' ἀπομονώνη, τά στοιχεῖα τῆς ἀνωμαλίας.

»Αὐτό πού προέχει εἶναι νά ἀφεθοῦν ἀπερίσπαστες οἱ ἀρχές Ἀσφαλείας νά πράξουν τό καθῆκον τους καί νά παραδώσουν τούς ἐνόχους στήν δικαιοσύνη, γιά νά τιμωρηθοῦν παραδειγματικά.

»Ἡ Κυβέρνηση διαβεβαιώνει τήν κοινή γνώμη ὅτι δέν ἔχει λόγους ν' ἀνησυχῆ, δεδομένου ὅτι εἶναι σέ θέση νά προστατεύση τήν γαλήνη τοῦ τόπου καί τήν ὁμαλή ἐξέλιξη τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς».

Στά γεγονότα ἀναφέρθηκε ὁ Γ. Μαῦρος μέ ἐπιστολή του πρός τόν Κ. Καραμανλῆ, στίς 17 Δεκεμβρίου:

«Κύριε πρόεδρε,

»Εἶχα ζητήσει ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Βουλῆς νά ἐνημερωθῆ τό Σῶμα πρό τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἀπό τόν ἁρμόδιο ὑπουργό πάνω στά θλιβερά γεγονότα τοῦ Νεκροταφείου καί αὐτά πού ἀκολούθησαν τήν κηδεία τοῦ δολοφονηθέντος ἀστυνομικοῦ.

»Δέν ἦτο πρόθεσή μου νά ἀσκηθῆ κριτική τῆς Κυβερνήσεως στήν φάση αὐτή, ἀλλά νά ἐνισχυθῆ ἡ Κυβέρνηση μέ τήν συμπαράσταση ὅλων, ἐλπίζω, τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως στήν προσπάθεια ἐπιβολῆς τῆς τάξεως διά μέτρων τά ὁποῖα θά καταστήσουν ἀδύνατη τήν ὑποτροπή αὐτῶν πού συνέβησαν κατά τήν ἀπουσία σας στό Πακιστάν.

»Εἶχα τονίσει καί ἀπό τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, ἀλλά καί σέ ἰδιαίτερη μ' ἐσᾶς συνομιλία, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ἀφήνουμε τό Πολίτευμα ἔκθετο σέ ἀνοικτές ἐπιθέσεις τῶν νοσταλγῶν τῆς τυραννίας καί τῆς μοναρχίας. Ἀτυχῶς ἡ πρότασή μου νά ληφθοῦν μέτρα, ἐν ἀνάγκη νομοθετικά, γιά τήν κατοχύρωση τοῦ Πολιτεύματος δέν εἰσακούσθηκε. Ἔτσι οἱ ὀργανώσεις πού ἐπιδιώκουν τήν ἀνατροπή τοῦ Πολιτεύματος καί τήν ἀλλαγή τῆς μορφῆς του, σάν ἀβασιλεύτου Δημοκρατίας, δροῦν ἀνενόχλητες ὑπό τήν ἀνοχή τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων.

»Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά σκεφθῶ ὅτι οἱ ἀρχές δέν ἦσαν σέ θέση νά προβλέψουν ὅσα θά συνέβαιναν στην κηδεία τοῦ Μάλλιου καί συνεπῶς νά λάβουν τά κατάλληλα μέτρα γιά τήν πρόληψη τῶν ἀνωμαλιῶν.

»Ὅταν 2 1/2 χρόνια μετά τήν κατάρρευση τῆς χούντας βλέπει ὁ κόσμος νά γίνωνται πορεῖες μέ συνθήματα ὑπέρ τῶν καταδίκων τοῦ Κορυδαλλοῦ καί συνθήματα στρεφόμενα ἐναντίον τῆς δημοκρατίας καί τῶν θεσμῶν της, κλονίζεται ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Κοινοῦ καί ἡ χώρα παρουσιάζει εἰκόνα ἀναρχίας.

»Κύριε πρόεδρε, ἡ ἐνημέρωση ἐπί τῶν συμβάντων τῆς Βουλῆς καί τοῦ λαοῦ ἀπό τούς ὑπευθύνους ὑπουργούς εἶναι ὑποχρέωση τῆς Κυβερνήσεως, γιά τήν ὁποία δέν χρειάζεται καμμιά διαπραγμάτευση καί καμμιά προηγούμενη συμφωνία Κυβερνήσεως καί ἀντιπολιτεύσεως. Ἔπρεπε νά εἶχε σπεύσει ἤδη ὁ ἁρμόδιος ὑπουργός νά ἐνημερώση τήν Βουλή γιά νά μήν παραμένουν ὡς μόνη πηγή πληροφορήσεως οἱ ἀστυνομικοί συντάκτες τοῦ τύπου»[130].

Μετά τή λήψη τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπικοινώνησε τηλεφωνικά μέ τόν ἀρχηγό τῆς ΕΔΗΚ καί τοῦ ἀνέπτυξε τίς θέσεις τῆς Κυβερνήσεως στό θέμα:

«Ἡ Κυβέρνηση θεωρεῖ ὅτι ἡ συζήτηση στήν Βουλή πρό τῆς ἡμερησίας διατάξεως σχετικά μέ τόν φόνον τοῦ Μάλλιου καί μέ τά ἐπακολουθήσαντα τῆς κηδείας του γεγονότα θά δυσχεράνη τό ἔργο τῆς συνεχιζομένης ἀνακρίσεως καί στίς δύο περιπτώσεις· ἐφ' ὅσον μάλιστα οἱ ἀνακρίσεις συνεχίζονται καί δέν ἔχουν ὑπάρξει ὁριστικά συμπεράσματα οὔτε σοβαρή καί ὑπεύθυνη ἐνημέρωση εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξη».

14-17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, καί τόν διευθυντή τοῦ Πολιτικοῦ του Γραφείου, πρέσβη Π. Μολυβιάτη, ἐπισκέπτεται ἐπίσημα τό Πακιστάν.

Ἡ ἐπίσκεψη προσλαμβάνει ἰδιαίτερη σημασία ἀπό τό γεγονός ὅτι τό Πακιστάν θεωρεῖται χώρα πού συνδέεται μέ ἰδιαίτερους δεσμούς μέ τήν Τουρκία. Ἡ μετάβαση τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ ἀποτέλεσε καρπό τῶν δεσμῶν φιλίας καί ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως πού τόν συνέδεαν μέ τόν Πακιστανό ὁμόλογό του, Ζουλφικάρ Ἀλῆ Μπούτο. Ἤδη τό Σεπτέμβριο τοῦ 1974, ὁ Πακιστανός ἡγέτης εἶχε προσφερθεῖ νά ἀναλάβει ρόλο μεσολαβητῆ στό Κυπριακό, ἐνῶ πρόσφατα ἀκόμη εἶχε δηλώσει ὅτι οἱ δεσμοί πού συνέδεαν τή χώρα του μέ τήν Τουρκία δέν θά τήν ἐμπόδιζαν νά ἔχει φιλικές σχέσεις μέ τήν Ἑλλάδα.

Στά πλαίσια τῶν προσπαθειῶν τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας γιά τή διευθέτηση τοῦ προβλήματος τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ Κυπριακοῦ — τονιζόταν χαρακτηριστικά ἀπό τή «Frankfurter Allgemeine» — δινόταν ἰδιαίτερη σημασία στήν ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Πακιστάν, γιατί οἱ Ἕλληνες ἤλπιζαν στήν μεσολάβηση τοῦ Ζ.-Α. Μπούτο[131].

Στόν Κ. Καραμανλῆ ἐπιφυλάχθηκε ὑποδοχή ἀρχηγοῦ Κράτους. Σμῆνος ἀεριωθουμένων τῆς πακιστανικῆς Πολεμικῆς Ἀεροπορίας συνόδευσε τό ἀεροσκάφος τῆς Ὀλυμπιακῆς μέ τό ὁποῖο ταξίδευε ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός, ἐνῶ ἡ ἄφιξή του στό διεθνές ἀεροδρόμιο τοῦ Ἰσλαμαμπάντ χαιρετίσθηκε μέ κανονιοβολισμούς. Μετά τήν ἀνάκρουση τῶν ἐθνικῶν ὕμνων τῶν δύο χωρῶν καί τήν καθιερωμένη ἐπιθεώρηση τοῦ τιμητικοῦ ἀγήματος ὁ Κ. Καραμανλῆς χαιρέτησε τά μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος πού εἶχαν κληθεῖ νά παραστοῦν στήν τελετή. Τέλος στήν ἴδια τήν πρωτεύουσα, τό Ραβαλπίντι, ἡ λαϊκή συμμετοχή ἔδωσε ἕνα ἰδιαίτερο θερμό τόνο στήν ὑποδοχή τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ.

Τό ἴδιο βράδυ, ὁ Ζουλφικάρ Ἀλῆ Μπούτο, κατά τό ἐπίσημο δεῖπνο πρός τιμήν τοῦ φιλοξενουμένου του, τόνισε στήν προσφώνησή του, μεταξύ ἄλλων, καί τά ἑξῆς:

«Ὅπως καί ἐμεῖς, ἔτσι καί ἐσεῖς ἔχετε τήν βασική ἀποστολή νά μειώσετε τήν ἔνταση καί νά οἰκοδομήσετε σχέσεις φιλίας καί ἐμπιστοσύνης γιά νά ἐξασφαλίσετε τήν περιφερειακή εἰρήνη καί σταθερότητα πού εἶναι ἀναντικατάσταση γιά τήν πρόοδο καί εὐημερία τῶν λαῶν μας. Δέν μπορῶ νά πιστεύσω ὅτι τά θέματα τοῦ Αἰγαίου μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας δέν ἐπιδέχονται λύση. Οὔτε θεωρῶ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ξεπερασθοῦν τά ἐμπόδια γιά μιά δίκαιη καί μόνιμη λύση τοῦ Κυπριακοῦ. Ἐλπίζω ὅτι οἱ διακοινοτικές συνομιλίες, κάτω ἀπό τήν αἰγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν δέν θά ἀργήσουν νά ἐπαναληφθοῦν».

Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Θά ἤθελα πρῶτα ἀπ' ὅλα νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν εὐγενική σας πρόσκληση, τήν ὁποία δέχθηκα μέ μεγάλη χαρά· γιά τούς ὡραίους λόγους πού ἀφιερώσατε στήν πατρίδα μου, τήν Ἑλλάδα· καί τέλος γιά τήν εὐκαιρία πού μᾶς δίνουν οἱ συνομιλίες μας ν' ἀνανεώσωμε τήν φιλία πού μᾶς συνδέει. Εἶναι προσωπικός ὁ δεσμός τῆς φιλίας. Βασίζεται ὅμως σέ ἀντικειμενικά δεδομένα — στήν βαθειά ἐκτίμηση πρός τήν προσωπικότητα καί τό ἔργο σας. Εἶμαι σέ θέση νά ἐκτιμήσω, ἴσως καλύτερα ἀπό πολλούς, πόσο πολύμοχθες καί ἐμπνευσμένες εἶναι οἱ ὑπηρεσίες πού προσφέρετε στήν χώρα σας· καί πόσο βαρύ εἶναι τό φορτίο τῆς ἐξουσίας πού ἔχετε ἐπωμισθῆ. Γιατί κι ἐγώ ἀνέλαβα στόν τόπο μου τήν ἐξουσία ὕστερα ἀπό μιά ὀδυνηρή περιπέτεια, μέσα σέ κινδύνους ἐθνικούς καί κοινωνικούς. Καί γνωρίζω ὅτι ἡ αἴσθηση τοῦ καθήκοντος ἐξοπλίζει μέ τήν ψυχική ἀντοχή πού ἀπαιτεῖ ἡ ἀντιμετώπισή τους.

»Ἐπισκεπτόμενος γιά πρώτη φορά τήν χώρα σας, σ' αὐτή τήν κρίσιμη γεωπολιτική περιοχή τοῦ κόσμου, θεωρῶ καθῆκον μου νά ἀναμνησθῶ καί νά ἐκφράσω τόν θαυμασμό μου γιά τόν ἱδρυτή τοῦ σύγχρονου Πακιστάν — τόν Μοχάμματ Ἀλῆ Τζίνα. Ὁραματιστής καί ἀγωνιστής καθ' ὅλη τήν σταδιοδρομία του, ἄρχισε στά 70 του χρόνια τό δυσκολώτερο ἔργο τῆς ζωῆς του: νά κτίση ἕνα σύγχρονο ἐθνικό Κράτος μέ τά ἑκατομμύρια τῶν συμπατριωτῶν του, πού αὐτός ὡδήγησε στήν ἐλευθερία. Καί ἡ μεγαλύτερη τιμή στήν μνήμη του, ἐφέτος πού γιορτάζετε τήν ἑκατοενταετηρίδα τῆς γεννήσεώς του, εἶναι ὅτι συνεχίζετε ἐπάξια καί ἐπίμονα τό ἱστορικό ἔργο πού ἐκεῖνος ὁραματίσθηκε.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

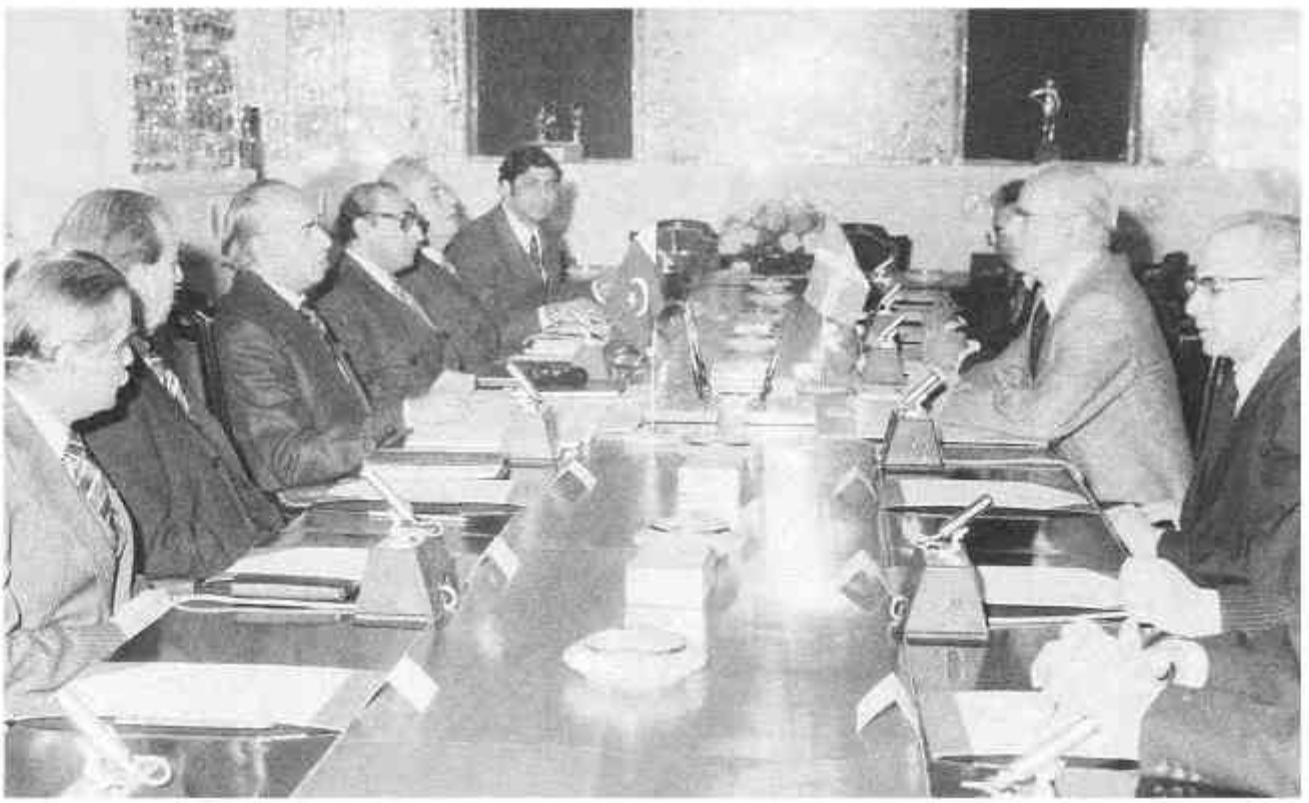
»Τόν δυναμικό ἐκσυγχρονισμό τῆς χώρας σας τόν βλέπει κανείς ἀνάγλυφα ἐδῶ, στό Ἰσλαμαμπάντ, τήν ὁλοκαίνουργια πρωτεύουσά σας, πού ἐξελίσσεται στήν πιό ὄμορφη καί σφριγλή πόλη τοῦ Πακιστάν. Καί εἶναι συγκινητικό γιά τόν Ἕλληνα ἐπισκέπτη νά ἀναλογίζεται ὅτι ἡ ἑλληνική ἀρχιτεκτονική ἰδιοφυία ἔχει συμβάλει καί αὐτή σ' αὐτό τό σημαντικό πολεοδομικό ἔργο τῆς ἐποχῆς μας.

»Ὑπάρχουν, ὅμως, ὅπως γνωρίζομε ὅλοι μας, καί πολύ παλαιότερες ἐπαφές τῶν πολιτισμῶν μας. Ἀνατρέχουν στά βάθη τῶν αἰώνων, ἀλλ' ἡ γονιμοποιός τους δύναμη διατηρεῖται ὡς σήμερα ζωντανή. Δέν ἀναφέρομαι μόνο στά θαυμάσια ἑλληνιστικά μνημεῖα πού οἱ ἀνασκαφές στήν Τεξίλα φέρνουν διαρκῶς στό φῶς μέ ὅλες τίς λεπτομέρειες. Ἀναφέρομαι στήν ἐπιβίωση, ἀπό γενιά σέ γενιά, τῆς μνήμης τοῦ Ἀλεξάνδρου, μέ τήν μορφή τοῦ θρύλου ἤ τοῦ παραμυθιοῦ, ἀκόμη καί τοῦ γλωσσικοῦ ἐμπλουτισμοῦ. Κι' αὐτό δείχνει καθαρά ὅτι οἱ πολιτιστικές διεργασίες πού προκύπτουν ἀπό τίς ἐπαφές τῶν λαῶν εἶναι αὐτές πού ἀντέχουν περισσότερο στόν χρόνο· καί στίς ὁποιεσδήποτε δοκιμασίες πού ἐπιφυλάσσει ἡ ἱστορική μοῖρα στίς σχέσεις τους. Γι' αὐτό κι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες εἴμαστε πιό περήφανοι γιά τόν ἐκπολιτιστή Ἀλέξανδρο καί λιγώτερο γιά τόν στρατηλάτη. Καί στίς ἐκστρατεῖες του βλέπουμε πρό παντός τό ὄχημα πού μετέφερε, σέ τεράστιο εὖρος χώρου καί χρόνου, τό ἑλληνικό πνεῦμα, τό πνεῦμα τῶν προγόνων μας — αὐτό πού τοῦ ἐδίδαξε ὁ Ἀριστοτέλης.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἀσφαλῶς δέν δόθηκε στούς λαούς μας κατά τούς νέους χρόνους ἡ εὐκαιρία τῆς στενῆς ἐπαφῆς καί τῆς συνεργασίας. Ἂν δέν ὑπάρχουν ὅμως οἱ διμερεῖς αὐτές σχέσεις — στήν τεχνική ἔννοια τοῦ ὅρου — ὑπάρχει τό σταθερό ὑπόβαθρο γιά τήν μελ-

Άφιξη στό Ἰσλαμαμπάντ (ἄνω)· ἑλληνοπακιστανικές συνομιλίες (κάτω).

λοντική τους ανάπτυξη. Υπάρχει η αμοιβαία συμπάθεια, η εκτίμηση, και πολύ συχνά η κοινή στάση στα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν την ανθρωπότητα. Και οι δύο χώρες μας απέδειξαν ότι υποστηρίζουν τις αρχές του δικαίου μέσα στην διεθνή κοινωνία — μιά κοινωνία που δεν βρήκε δυστυχώς ακόμη τον αποτελεσματικό τρόπο γιά να κάνη πράξη την νομιμότητα και να συνδυάζη αρμονικά την ασφάλεια με την είρήνη. Και οι δύο χώρες μας είναι προσηλωμένες στις αξίες εκείνες που εξασφαλίζουν μαζί με την ύλική πρόοδο, και την πνευματική άνοδο· μαζί με την ευημερία, και την ήθική υπόσταση· μαζί με την τάξη στην κοινωνική ζωή, και την ελευθερία της συνειδήσεως.

»Η μορφοποίηση όμως των αξιών αυτών στην εθνική και την διεθνή ζωή απαιτεί τεράστιους κόπους, σύνεση και πίστη. Κι' αυτό είναι το καθήκον της υπεύθυνης πολιτικής ηγεσίας: να εμπνέη και να πραγματοποιή. Και να μήν αποθαρρύνεται ποτέ από το μέγεθος των προβλημάτων.

»Ένα από τα μεγαλύτερα — άν μή το βασικό — πρόβλημα της εποχής μας είναι πράγματι η δικαιότερη κατανομή των φυσικών πόρων του πλανήτου μας. Όπως στην κοινωνική έτσι και στην διεθνή ζωή η κύρια αίτια των ανταγωνισμών και των συγκρούσεων είναι οι κραυγαλέες ανισότητες. Και όπως δέν μπορεί να ύπάρχη κοινωνική γαλήνη χωρίς ακατάπαυστη προσπάθεια γιά την άμβλυνση των οικονομικών διαφορών, έτσι δέν μπορεί να ύπάρχη διεθνής συνεργασία και ασφάλεια χωρίς να μειώνεται διαρκώς το περιβόητο "άνοιγμα της ψαλίδος" μεταξύ πλουσίων και πτωχών χωρών. Οφείλομε πράγματι την αλληλεξάρτηση πού μας επέβαλε η τεχνολογική πρόοδος να την μεταβάλωμε σέ είλικρινή συνεργασία και όχι σέ εκμεταλλευτική εξάρτηση. Και συνειδητοποιώντας ότι πρόοδος δέν σημαίνει μόνο εξέλιξη τεχνική ή εκβιομηχανισμό, αλλά και παράλληλη ανάπτυξη της αλληλεγγύης, οφείλουμε να εργασθούμε όλοι γιά την εγκατάσταση μιάς διεθνούς οικονομικής τάξεως πού θά δίνη προτεραιότητα στά συμφέροντα των λαών εκείνων πού έχουν μεγαλύτερες και πιεστικότερες ανάγκες.

»Η χώρα μου, κύριε πρωθυπουργέ, διεκδικεί ως τίτλο τιμής ότι πρώτη αυτή ανεκάλυψε τις έννοιες του μέτρου και της αρμονίας· ότι έθεσε τον άνθρωπο στό κέντρο του προβληματισμού και της πνευματικής της δραστηριότητος. Μέ την παράδοση αυτή δέν ημπορεί παρά να συμμερίζεται τις ανησυχίες και τις επιδιώξεις σας. Και δέν μπορεί παρά να θλίβεται, ότι, αντί όλοι μας να ενώσουμε τις προσπάθειές μας γιά την ανύψωση την ύλική, την πνευματική και την κοινωνική του ανθρώπου, κατασπαταλούμε τις δυνάμεις μας σέ άσκοπες έριδες και σέ στείρους ανταγωνισμούς.

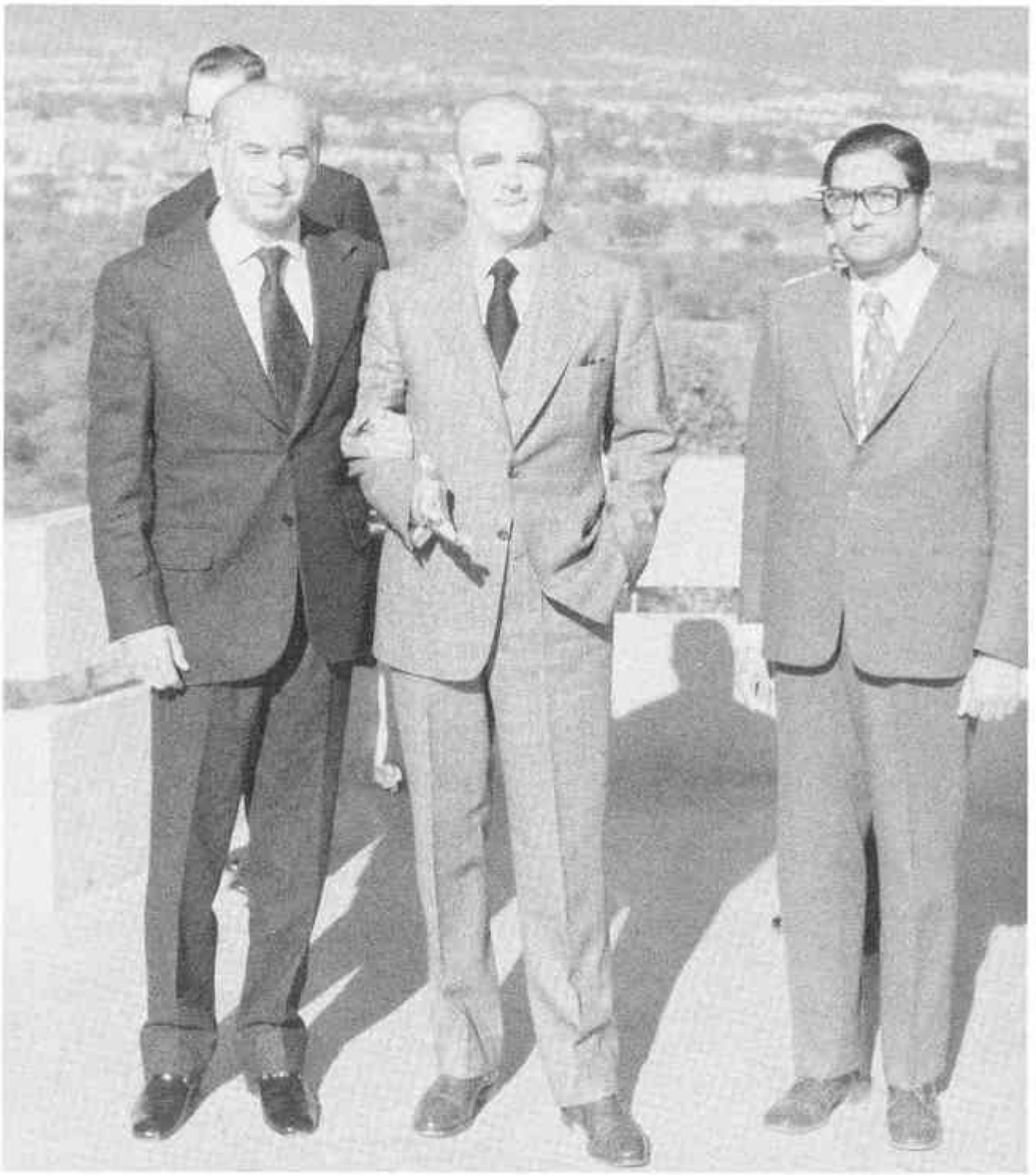
»Τό μήνυμα πού σάς φέρνω από τον λαό μου είναι ακριβώς αυτό: να αγωνισθούμε μαζί γιά την βελτίωση της μοίρας του ανθρώπου σέ όλα τα πλάτη και τά μήκη της υφηλίου· να αγωνισθούμε μέ πίστη και μέ θάρρος και μέ συναίσθηση της ευθύνης μας έναντι των επερχομένων γενεών και της ιστορίας. Αλλά οι αγώνες μας αυτοί να είναι είρηνικοί γιά να αποβούν αποτελεσματικοί. Και γιά να μήν διακινδυνεύσωμε, αντί της ελπίδος και της προόδου, την οπισθοδρόμηση και την καταστροφή.

»Μέ τις σκέψεις αυτές θά ήθελα, κύριε πρωθυπουργέ, να σηκώσω το ποτήρι μου και να πιώ στην υγεία του προέδρου του Πακιστάν Κ. Φαζάλ Ελαχί Σόντρυ, στην ευτυχία και ευημερία του φίλου πακιστανικού λαού και στην εύόδωση του κυβερνητικού σας έργου και της προσωπικής ευτυχίας της κυρίας Μπούτο και της ιδικής σας, φίλε κύριε πρωθυπουργέ».

Τήν επομένη, 15 Δεκεμβρίου, συναντήθηκαν οι δύο αντιπροσωπείες υπό τήν ηγεσία των δύο πρωθυπουργών, οι οποίοι, σέ ένα δεύτερο στάδιο, είχαν ιδιαίτερη συνομιλία. Έγινε επισκόπηση της διεθνούς καταστάσεως, κατά τήν οποία, από τήν πακιστανική πλευρά, δόθηκε έμφαση στίς εξελίξεις στήν Ασία και στήν πρόταση του Ζ.-Α. Μπούτο γιά σύγκληση διασκέψεως κορυφής του Τρίτου Κόσμου. Οι Έλληνες ιθύνοντες ανέλυσαν τήν κατάσταση στήν Εύρώπη, στά Βαλκάνια, και ειδικότερα στίς ελληνοτουρκικές σχέσεις και στό Κυπριακό. Ο Πακιστανός πρωθυπουργός αποδέχθηκε πρόσκληση του Κ. Καραμανλή να επισκεφθεί επίσημα τήν Αθήνα.

Κατόπιν, μέ δηλώσεις του, ο Έλληνας πρωθυπουργός εξέφρασε τήν πεποίθηση ότι η επίσκεψή του θά εγκαινίαζε μιά νέα εποχή στενότερης συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Από τήν πλευρά του, ο Ζ.-Α. Μπούτο τόνισε ότι άκουσε μέ ενδιαφέρον τίς απόψεις του Κ. Καραμανλή, «διακεκριμένου πολιτικού ανδρός μέ μακρά προσφορά υπηρεσιών στήν χώρα του και απαράμιλλη εμπειρία στά διεθνή προβλήματα». Τάχθηκε, επίσης, υπέρ της διενέργειας διαλόγου μεταξύ των χωρών της Ασίας και της Εύρώπης.

Οι συνομιλίες συνεχίστηκαν στίς 16 Δεκεμβρίου, οπότε και υπογράφηκε μορφωτική συμφωνία, καθώς και συμφωνία-πλαίσιο γιά τήν τεχνική, εμπορική και οικονομική συνεργασία. Τήν ίδια ήμέρα, ο Κ. Καραμανλής επισκέφθηκε τό Μουσείο της Τεξίλα, όπου εκτίθενταν και αρχαιότητες της ελληνιστικής περιόδου, απόηχοι της διαβάσεως του Μεγάλου Αλεξάνδρου από τή χώρα. Στό βιβλίο επισκεπτών του Μουσείου, ο πρωθυπουργός έγραψε χαρακτηριστικά: *«Η επίσκεψη μου έδωσε την αίσθηση ότι βρίσκομαι στην Ελλάδα».* Τήν επομένη, ο Κ. Καραμανλής πε-

Φιλικό στιγμιότυπο μέ τό Ζ.-Α. Μποῦτο, κατά τή διάρκεια τῆς ἐπισκέψεως στό Πακιστάν.

ριηγήθηκε περιοχές κοντά στά σύνορα μέ τό Ἀφγανιστάν.

Τό τελικό κοινό ἀνακοινωθέν, πού ὑπογράμμισε ὅτι κατά τίς συνομιλίες εἶχε ἐπικρατήσει ἐγκάρδιο κλῖμα, ἀνέφερε τούς ἀξιωματούχους πού εἶχαν συμμετάσχει σέ αὐτές· καί τόνιζε:

«Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἐσημείωσαν τήν ὁμοιότητα τῶν περιστάσεων κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἐζητήθησαν στήν ἡγεσία τῶν ἀντιστοίχων χωρῶν τους. Ὁ πρωθυπουργός τοῦ Πακιστάν συνεχάρη θερμά τόν πρωθυπουργό τῆς Ἑλλάδος γιά τίς ἱκανότητές του ὡς πολιτικοῦ ἀνδρός καί γιά τήν διορατική του ἡγεσία πού ὁδήγησαν στήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας καί σέ μεταρρυθμίσεις εἰς ὄφελος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός ἀπέτισε φόρο τιμῆς στόν πρωθυπουργό Ζουλφικάρ Ἀλῆ Μπούτο γιά τήν σταθερότητα καί τήν πρόοδο πού ἐπετεύχθησαν γιά τόν λαό του, ἀπό τότε πού ἀνέλαβε τήν ἐξουσία, καθώς καί γιά τήν ἐξέχουσα συνεισφορά τοῦ Πακιστάν γιά τήν προώθηση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καί φιλίας.

»Κατά τήν διάρκεια τῶν συζητήσεών τους οἱ δύο ἀρχηγοί συζήτησαν τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στόν κόσμο, καθώς καί διάφορα ζητήματα τοπικοῦ καί διμεροῦς ἐνδιαφέροντος.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἐπανεβεβαίωσαν τήν προσκόλλησή τους στίς ἀρχές πού διαφυλάσσονται εὐλαβικά ἀπό τούς κανόνες τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, καθώς καί τήν πεποίθησή τους ὅτι οἱ σχέσεις μεταξύ τῶν ἐθνῶν πρέπει νά βασίζωνται σέ ἀμοιβαῖο σεβασμό γιά ἀνεξαρτησία, ἐθνική κυριαρχία καί ἐδαφική ἀκεραιότητα, καθώς ἐπίσης καί μή ἀνάμιξη στίς ὑποθέσεις ἄλλων χωρῶν.

»Ὁ πρωθυπουργός τοῦ Πακιστάν ἐξέφρασε μεγάλη ἀνησυχία γιά τήν ἔνταση πού ἀναπτύχθηκε μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας ἀναφορικά μέ τήν Κύπρο καί τό Αἰγαῖο. Ἐξέφρασε τήν γνώμη ὅτι ἡ αἰτία τῆς προστριβῆς μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μπορεῖ καί πρέπει νά ἐξουδετερωθῆ διά μέσου εἰρηνευτικῶν διαπραγματεύσεων πού πρέπει νά διεξαχθοῦν σέ μιά ἀτμόσφαιρα καλῆς θελήσεως καί κατανοήσεως. Καλωσόρισε τό γεγονός ὅτι ἕνας διάλογος ἔχει ἤδη ἀρχίσει μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας γιά τήν ἐπίλυση ἐκκρεμούντων διμερῶν ζητημάτων σχετιζομένων μέ τό Αἰγαῖο. Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος ἐνημέρωσε λεπτομερῶς τόν πρωθυπουργό τοῦ Πακιστάν περί ὅλων αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Οἱ δύο πρωθυπουργοί καλωσόρισαν τήν συμφωνία πού ἐπετεύχθη στήν Βέρνη ἀναφορικά μέ τίς διαδικασίες γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῆς ἠπειρωτικῆς ὑφαλοκρηπῖδος σύμφωνα μέ τίς πρακτικές ἀρχές καί κριτήρια πού μποροῦν νά προκύψουν ἀπό μιά μελέτη τῆς πείρας τῶν ἐθνῶν καί τῶν μεθόδων πού ἀκολουθοῦν καί τῶν κανόνων πού πρέπει νά ἔχουν ἐφαρμογή. Οἱ δύο πρωθυπουργοί εἶπαν ἐπίσης ὅτι προσδοκοῦν, ὅπως τά διμερῆ ζητήματα μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας συζητηθοῦν μέ πνεῦμα μετριοπάθειας καί συγκρατήσεως ἀπό τά δύο μέρη.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἔκαναν ἀνασκόπηση τῶν τελευταίων ἐξελίξεων στίς σχέσεις μεταξύ τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς τῆς νότιας Ἀσίας. Ὁ πρωθυπουργός τοῦ Πακιστάν πληροφόρησε τόν πρωθυπουργό τῆς Ἑλλάδος περί τῆς καταστάσεως τῶν σχέσεων τοῦ Πακιστάν μέ τήν Ἰνδία, τό Ἀφγανιστάν καί τό Μπαγκλαντές. Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος ἐξέφρασε τήν ἐκτίμησή του γιά τήν σημαντική συνεισφορά τοῦ Πακιστάν, στήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης τῆς περιοχῆς. Ἐπί τοῦ προκειμένου ὁ πρωθυπουργός τοῦ Πακιστάν ἐπληροφόρησε τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό ὅτι μέ τήν πρόοδο πού συντελέστηκε μέχρι σήμερα στήν ἐκτέλεση καί πραγματοποίηση τῆς συμφωνίας "Simla", ἐναπόκειται στήν Ἰνδία καί τό Πακιστάν ὅπως, ἐνεργοῦντες σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς συμφωνίας αὐτῆς, καταλήξουν σέ ἕνα ὁριστικό διακανονισμό τοῦ "Jamu" καί τῆς διενέξεως, εἰς τρόπον ὥστε νά μπορέση νά ἐδραιωθῆ μιά διαρκής εἰρήνη στήν περιοχή τῆς Ἀσίας.

»Οἱ δύο πλευρές ἐπανέλαβαν τήν πεποίθησή τους ὅτι μιά δίκαιη καί διαρκής εἰρήνη στήν Μέση Ἀνατολή θά μποροῦσε νά βασισθῆ μόνον ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπαράδεκτου τῆς κτήσεως ἐδαφῶν διά τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων. Ζήτησαν τήν πλήρη ἀποχώρηση ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἰσραήλ ἀπό ὅλα τά κατεχόμενα ἀραβικά ἐδάφη καί τήν ἀποκατάσταση τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Οἱ δύο πλευρές ἐτόνισαν τήν ἀνάγκη ὅπως ἐνταθοῦν οἱ διπλωματικές προσπάθειες συγκαλοῦντες ξανά, σέ μιά σύντομη ἡμερομηνία, τήν Διάσκεψη τῆς Γενεύης γιά τήν ἐπίλυση τῆς συγκρούσεως, πρᾶγμα πού μόνο αὐτό θά μπορέση νά ἐξασφαλίση μιά διαρκῆ εἰρήνη σ' αὐτή τήν περιοχή.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἐξέφρασαν μεγάλη ἱκανοποίηση γιά τήν αὐξανόμενη ἐπιτυχία τῶν ἀπελευθερωτικῶν κινημάτων στήν Ἀφρική πού ὁδήγησαν στήν ἵδρυση νέων ἐθνικῶν Κρατῶν. Ἐξέφρασαν ἐπίσης τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ διεθνής κοινότητα θά βοηθήση τά καινούργια αὐτά Κράτη νά ἐδραιώσουν τήν ἐδαφική τους κυριαρχία.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί ἀντάλλαξαν ἀπόψεις ἐπί τῆς προτάσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ τοῦ Πακιστάν γιά μιά συνάντηση κορυφῆς τοῦ τρίτου κόσμου. Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος καλωσόρισε τήν πρωτοβουλία τοῦ πρωθυπουργοῦ Ζουλφικάρ Ἀλῆ Μπούτο καί ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι αὐτη θά προαγάγη καί θά προωθήση ἕναν ἐποικοδομητικό διάλογο μεταξύ τῶν ἀναπτυσσομένων καί τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν μέ σκοπό νά ἐπιτευχθῆ μιά παγκόσμια δίκαιη οἰκονομική τάξη.

»Καθ' ὃν χρόνον οἱ δύο πρωθυπουργοί ἔκαναν μιά ἀνασκόπηση τῆς προόδου πού ἐπετεύχθη στήν ἀνάπτυξη διμερῶν σχέσεων σέ διάφορα πεδία, οὗτοι συμφώνησαν ὅτι πρέπει νά γίνουν προσπάθειες γιά τήν περαιτέρω ἐνίσχυση τῆς φιλικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν τους. Σχετικά μέ τό θέμα αὐτό καλωσόρισαν τό κλείσιμο συμφωνιῶν γιά πολιτιστική, οἰκονομική καί τεχνική συνεργασία.

»Οἱ δύο πλευρές ἐξέφρασαν τήν σταθερή ἀπόφασή τους νά υἱοθετήσουν μέτρα πού νά προαγάγουν καί νά διευρύνουν τό ἐμπόριο μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Πρός τόν σκοπό αὐτόν ἔδωσαν ὁδηγίες στούς ἁρμόδιους ἀντιστοίχους ἀξιωματούχους τους νά διερευνήσουν τίς δυνατότητες συνεργασίας σέ ἄλλους τομεῖς.

»Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος ἐξέφρασε τίς εὐχαριστίες του πρός τήν Κυβέρνηση καί τόν λαό τοῦ Πακιστάν γιά τήν θερμή ὑποδοχή καί τήν ἐγκάρδια φιλοξενία πού παρεσχέθησαν σ' αὐτόν τόν ἴδιο καθώς καί στά μέλη τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας πού τόν συνόδευε. Ἔκανε τήν

πρόταση στόν πρωθυπουργό τοῦ Πακιστάν νά ἐπισκεφθῆ τήν Ἑλλάδα. Ὁ πρωθυπουργός τοῦ Πακιστάν ἀπεδέχθη μέ εὐχαρίστηση τήν πρόσκληση αὐτή».

Ἡ ἀφετηρία ἀλλά καί τά θετικά ἀποτελέσματα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Πακιστάν εἶναι συνυφασμένα μέ τήν ἀναζήτηση διπλωματικῶν ἐρεισμάτων σέ μιά περιοχή τοῦ κόσμου πού συνδεόταν θρησκευτικά, πολιτικά καί γεωγραφικά πολύ περισσότερο μέ τήν Τουρκία παρά μέ τήν Ἑλλάδα. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, τό ταξίδι εἶχε θετική ἀπήχηση στόν ἑλληνικό τύπο. Στίς 14 Δεκεμβρίου, στό περιοδικό «Πολιτικά θέματα» τονιζόταν ὅτι «ὁ Ζουλφικάρ Ἀλῆ Μπούτο, ὁ πιό δυτικός ἡγέτης Ἀσιατικῆς χώρας μέ προσωπική γνωριμία καί ἐπικοινωνία μέ τόν πρωθυπουργό κ. Καραμανλῆ, ἦταν ἡ πιό ξεχωριστή πολιτική φυσιογνωμία πού εἶχε ταυτιστεῖ μέ τήν ἔννοια τῆς δημοκρατίας στήν χώρα του». Στή «Βραδυνή» ὑπογραμμιζόταν ἡ σημασία τοῦ «ἄλματος» πρός τό Πακιστάν — μετά ἀπό τά ἀνοίγματα πρός τή Δυτική Εὐρώπη, τά Βαλκάνια καί τή Μ. Ἀνατολή — πού ἐπεξέτεινε τήν ἑλληνική ἀκτινοβολία στόν ἀσιατικό χῶρο (18.12). Στήν «Ἐλευθεροτυπία» γινόταν λόγος γιά ἑλληνικό ἄνοιγμα στόν «προθάλαμο τοῦ Πεκίνου» (20.12). Τέλος, στό «Ριζοσπάστη» διατυπωνόταν ἡ ἄποψη ὅτι τό ταξίδι τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ «προβλημάτισε» μερικές ἀπό τίς γύρω ἀπό τό Πακιστάν χῶρες καί κυρίως τήν Ἰνδία καί τό Ἀφγανιστάν (18.12).

Στό «Βῆμα», τέλος, τῆς 18ης Δεκεμβρίου, δημοσιεύτηκε σχόλιο τοῦ Στ. Ψυχάρη, ὅπου ἀναφέρονταν μεταξύ ἄλλων:

Ἐφόσον μιά μεσολάβηση τοῦ πρωθυπουργοῦ τοῦ Πακιστάν στήν ἑλληνοτουρκική διαφορά πρέπει νά ἀποκλείεται, τί ἄλλο πρέπει νά περιμένη κανείς ἀπό τήν ἑλληνοπακιστανική συνάντηση κορυφῆς, σέ σχέση ἀκριβῶς μέ τά ἑλληνοτουρκικά ζητήματα; Θά ἦταν μᾶλλον ἐκτός πραγματικότητας ἡ διατύπωση τῆς θεωρίας ὅτι, μετά τήν ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τό Πακιστάν θ' ἀπαρνηθῆ τή στενή φιλία του μέ τήν Τουρκία, φιλία πού ἐδράζεται σέ συμμαχικές ἐξαρτήσεις καί ποικίλα κοινά συμφέροντα καί εἶναι θεμελιωμένη σέ βαθύτατους θρησκευτικούς δεσμούς.

. . . . . .

Ἀναπτύσσοντας, ὡστόσο, ὁ Κ. Καραμανλῆς τά ἑλληνικά ἐπιχειρήματα, οἱ Πακιστανοί ἄκουσαν τουλάχιστο καί τήν ἄλλη πλευρά. Ἀκόμη καί ἄν ἄλλαξαν γνώμη, ἀσφαλῶς δέν πρόκειται νά τό κοινολογήσουν. Μέ αὐτά τά δεδομένα, θά μποροῦσε κανείς νά περιμένη δύο πράγματα.

Πρῶτο, στόν καθαρῶς πολιτικό τομέα. Λογικά, οἱ Πακιστανοί, γνωρίζοντας τώρα τήν οὐσία τῶν διαφορῶν Ἑλλάδος καί Τουρκίας, μποροῦν νά συστήσουν στούς Τούρκους «νά ρίξουν λίγο νερό στό κρασί τους», ὅπως ἔλεγαν διπλωματικές πηγές. Αὐτό ἔχει ὁπωσδήποτε ψυχολογική σημασία: ὅταν καί ὁ στενότερος φίλος σου σοῦ συστήνει ἀλλαγή γραμμῆς, τότε δέν σοῦ ἀπομένουν πολλά περιθώρια.

Δεύτερο, στόν τομέα τῶν «πρακτικῶν ἐρεισμάτων». Ἄν οἱ Πακιστανοί ἔχουν πεισθεῖ γιά τό εἶδος τῆς ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς, μποροῦν τουλάχιστον νά εἶναι οὐδέτεροι. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐξανεμίζονται οἱ ἐνδεχόμενες ἐλπίδες τῶν Τούρκων ὅτι σέ περίπτωση συγκρούσεως μέ τήν Ἑλλάδα μποροῦν νά ἐλπίζουν σέ πακιστανική βοήθεια.

Δέν εἶναι, ἴσως, εὐρύτερα γνωστό ὅτι ἕνα τέτοιο ἐνδεχόμενο ἔχει τήν ἰδιαίτερη σημασία του. Διότι ὁ ὁποιος συσχετισμός δυνάμεων ἀνάμεσα στήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία θά ἦταν τελείως διαφορετικός ἄν θά ἔπρεπε στίς διάφορες ἐκτιμήσεις νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψη τό ἐνδεχόμενο ἐνισχύσεως τῆς Τουρκίας μέ στρατιωτικές δυνάμεις (λ.χ. σύγχρονα μαχητικά ἀεροπλάνα) ἀπό στενούς φίλους της. Κάτι τέτοιο θά ἦταν ἐνδεχόμενο ἄν κάποιος τρίτος δέν γνώριζε τήν πραγματικότητα, ἀλλά τίς ἀπόψεις πού ἡ τουρκική προπαγάνδα καλλιεργεῖ συστηματικά ὅπου μπορεῖ.

Κατά μιά ἄποψη, τίς πιθανές ἐπιπτώσεις τῆς ἑλληνοπακιστανικῆς ἐπαφῆς κορυφῆς προσδιορίζουν, ὡς ἕνα βαθμό, οἱ τουρκικές ἀνησυχίες: οἱ Τοῦρκοι ἔδειξαν φανερή δυσαρέσκεια γιά τήν πρόσκληση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Ἰσλαμαμπάντ καί ἐκδηλη ἀνησυχία γιά τήν πορεία τῶν συνομιλιῶν τῶν δύο πρωθυπουργῶν. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Πακιστάν, οἱ Τοῦρκοι προσπαθοῦσαν — μέ ποικίλες ἐπαφές — νά πληροφορηθοῦν ποῦ καταλήγουν οἱ συζητήσεις.

Καί ἀφοῦ ἀναφέρθηκε καί στίς δυνατότητες γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς διμεροῦς συνεργασίας, ὁ Στ. Ψυχάρης σημείωσε:

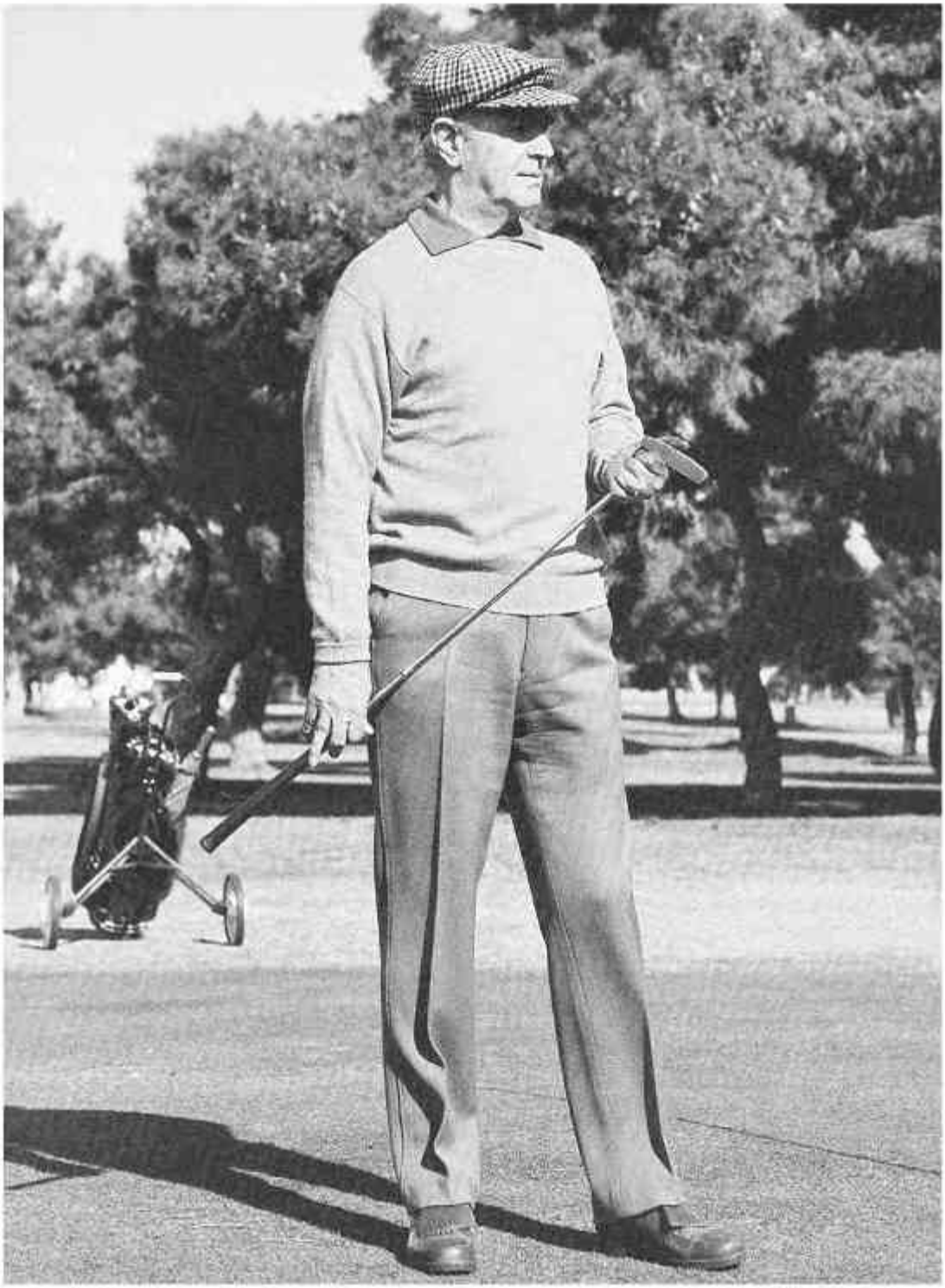
Στόν τομέα, τέλος, τῶν διεθνῶν σχέσεων, ὑπάρχει γενικῶς ἡ ἐκτίμηση ὅτι ὁ κ. Ἀλῆ Μπούτο βλέπει τήν Ἑλλάδα σάν ἕνα σκαλοπάτι πρός τήν Εὐρώπη. Ἡ μελλοντική ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινή Ἀγορά δίνει ἄλλες διαστάσεις καί προοπτικές — ἀπό πακιστανικῆς πλευρᾶς — στή συνεργασία τοῦ Πακιστάν μέ τήν Ἑλλάδα.

20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς κηρύσσει τήν ἔναρξη τοῦ συνεδρίου τῆς ΠΑΣΕΓΕΣ:

«Κύριοι,

»Ἀπευθύνω δι' ὑμῶν πρός τούς Ἕλληνας ἀγρότας θερμό χαιρετισμό καί τήν διαβεβαίωση ὅτι τό ἐνδιαφέρον μου δι' αὐτούς εἶναι πάντοτε εἰλικρινές καί ἀδιάπτωτο. Τό ἀπέδειξα τόσον κατά τό παρελθόν, ὅσον καί προσφάτως, μέ τά μέτρα τά ὁποῖα ἐν συνεργασίᾳ μέ τούς ἐκπροσώπους σας ἀπεφασίσαμεν καί ἐξαγγείλαμεν. Θά ἀναφέρω μερικούς μόνον ἀριθμούς πού ἀποδεικνύουν ὅτι τό ἐνδιαφέρον αὐτό γιά τήν τάξη σας ἐξεδηλώθη ἔμπρακτα. Τό 1974 αἱ διάφοροι παροχαί πρός τήν τάξιν τῶν ἀγροτῶν ἀνῆλθαν σέ 15 δισεκατομμύρια δραχμάς. Διά τό προσεχές ἔτος ἔχομεν προγραμματίσει παροχάς διαφόρων μορφῶν 25 δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Ἐάν εἰς τά εἰκο-

Χριστούγεννα 1976.

σιπέντε αὐτά δισεκατομμύρια προστεθοῦν καί αἱ παροχαί αἱ γενόμεναι διά τοῦ ΟΓΑ καί αἱ ὁποῖαι προγραμματίζονται διά τό 1977 σέ 11 δισεκατομμύρια, σημαίνει ὅτι ἀπό τό κοινωνικόν σύνολον μεταφέρεται εἰσόδημα πρός τήν τάξη τῶν ἀγροτῶν περί τά 36 δισεκατομμύρια δραχμάς. Δέν ὑποστηρίζω βέβαια ὅτι διά τῶν μέτρων αὐτῶν ἐλύθησαν τά προβλήματα τῆς ἀγροτικῆς τάξεως ἤ ὅτι ἐθεραπεύθησαν οἱ ἀνάγκες της, ἀλλά ἀποδεικνύουν τά μέτρα αὐτά μαζί μέ πολλά ἄλλα τό εἰλικρινές, ὅπως εἶπα, ἐνδιαφέρον τῆς Πολιτείας διά τήν τάξιν σας. Καί τό ἐνδιαφέρον αὐτό σᾶς ὑπόσχομαι νά συνεχισθῆ καί νά διευρυνθῆ. Δέν ἠμπορεῖ ὅμως πλήρως ν' ἀξιοποιηθῆ μέ ἔριδας καί ἀντιδικίας. Θά ἀξιοποιηθῆ μόνον μέ τήν στενή καί μεθοδική συνεργασία Κυβερνήσεως καί ἀγροτῶν. Καί ἡ Κυβέρνησίς μου, ὅπως γνωρίζετε, ὄχι μόνον δέν ἀποκρούει, ἀλλά ἐπιδιώκει αὐτήν τήν συνεργασία.

»Μέ τήν βεβαιότητα ὅτι αἱ ἀποφάσεις εἰς τάς ὁποίας θά καταλήξετε θά εἶναι ὠφέλιμες ὄχι μόνον διά τήν τάξιν τῶν ἀγροτῶν, ἀλλά γενικώτερα διά τήν Ἑλλάδα, κηρύσσω τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου σας. Σᾶς εὐχαριστῶ».

21 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ πρωθυπουργός δέχεται, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως, Γ. Σταμάτη, τή νέα ἡγεσία τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπέδειξε σειρά ἀπό μέτρα, ἡ ἐφαρμογή τῶν ὁποίων θά ἐπέφερε «ἀλλαγή πνεύματος καί νοοτροπίας» στήν Ἀστυνομία καί γενικότερα στά Σώματα Ἀσφαλείας. Ζήτησε, ἀκόμη, δραστηριοποίηση τῆς Ἀστυνομίας σέ ὅλους τούς τομεῖς γιά τήν ἀποτελεσματικότερη προάσπιση τῆς δημοκρατικῆς νομιμότητας.

23-28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἑορτάζει τά Χριστούγεννα στή Ρόδο, μαζί μέ τόν ὑπουργό Προεδρίας, Γ. Ράλλη, τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Χ. Στράτο, τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Α. Καραμανλῆ, τό γενικό διευθυντή τοῦ Πολιτικοῦ του Γραφείου, Π. Μολυβιάτη καί τό γενικό γραμματέα τοῦ ΕΟΤ, Τζ. Τζαννετάκη. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του, ἐξέτασε προβλήματα τοῦ νησιοῦ καί τῆς Δωδεκανήσου.

31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1976

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει μήνυμα πρός τόν ἑλληνικό λαό γιά τό νέο ἔτος:

«Ἑλληνίδες, Ἕλληνες,

»Μπαίνουμε σέ καινούργιο χρόνο. Ἂς εὐχηθοῦμε ὅλοι μαζί νά εἶναι τό 1977 εὐτυχισμένο γιά τήν Ἑλλάδα. Νά εἶναι εἰρηνικό. Νά εἶναι δημιουργικό. Καί ἂς σφυρηλατήσωμε τήν ἑνότητά μας, γιά νά γίνη ἡ εὐχή μας πραγματικότης.

»Ὑπῆρξε δύσκολος ὁ χρόνος πού πέρασε. Προβλήματα κληρονομηθέντα ἀπό ἕνα ὀδυνηρό παρελθόν, προβλήματα καινούργια πού δημιούργησε ἡ διεθνής συγκυρία, προβλήματα τέλος πού προκάλεσε αὐτόματα ὁ ἀγώνας γιά τήν πρόοδο, συσσωρεύθηκαν πιεστικά κατά τήν διαδρομή αὐτοῦ τοῦ χρόνου. Μιά ἀπό τίς φάσεις του μάλιστα ὑπῆρξε κυριολεκτικά ἐπικίνδυνη.

»Θά ἦταν ἀνεδαφικό νά ὑποστηριχθῆ ὅτι ὅλα αὐτά τά ἑτερόκλητα καί πολύπλοκα προβλήματα εὑρῆκαν τήν λύση τους· καί ὅτι ξεκινοῦμε χωρίς ἔννοιες γιά τόν καινούργιο χρόνο. Προβλήματα, ἀγαπητοί μου, ὑπάρχουν — καί θά ὑπάρχουν πάντοτε — ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ζωή πού εἶναι αὐτή καθ' ἑαυτή δημιουργός καί συνισταμένη προβλημάτων. Τό θέμα πού τίθεται γιά τήν πολιτική δέν εἶναι ἡ ὕπαρξη τῶν προβλημάτων· εἶναι ἡ ἱεράρχηση καί ἡ ὀρθολογική ἀντιμετώπισή των. Καί αὐτό νομίζω ὅτι ἐγένετο στήν ἔκταση τοῦ δυνατοῦ ἀπό μέρους τῆς Πολιτείας.

»Ἠμπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι, παρά τίς ἐνδεχόμενες ἐλλείψεις, ὁ ἀπολογισμός τοῦ 1976 ὑπῆρξε ἱκανοποιητικός· τόσον ἐν σχέσει μέ τό παρελθόν, ὅσο καί ἐν σχέσει μέ τίς ἄλλες χῶρες, πολλές ἀπό τίς ὁποῖες δοκιμάζονται ἀπό πολιτική, οἰκονομική καί κοινωνική κρίση.

»Καί ἰδού τά ἐπιτεύγματα τοῦ χρόνου πού πέρασε:

»Πρῶτον, ἄνοιξε ὁριστικά ὁ δρόμος γιά τήν ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, πού θά ἐπηρεάση ἀποφασιστικά τό μέλλον τοῦ ἔθνους.

»Δεύτερον, μέ πρωτοβουλία ἑλληνική καί μέ τήν πρόθυμη ἀνταπόκριση τῶν γειτόνων μας ἐτέθησαν οἱ βάσεις γιά τήν δημιουργία μιᾶς ἐντελῶς νέας καταστάσεως στήν πολυτάραχη Βαλκανική.

»Τρίτον, ἀπετράπη ὁ κίνδυνος τοῦ πολέμου, μέ τήν ψύχραιμη ὅσον καί ἀποφασιστική ἀντιμετώπιση τῶν τυχοδιωκτικῶν προκλήσεων τῆς Τουρκίας.

»Τέταρτον, ὁλοκληρώθηκε — μέ μεγάλες βέβαια θυσίες — ἡ ἀμυντική προπαρασκευή τῆς χώρας, πού ἀποτελεῖ τήν ἀσφαλέστερη ἐγγύηση γιά τήν προστασία τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους.

»Καί, πέμπτον, ἐτέθη ὑπό ἔλεγχον ἡ οἰκονομία τῆς χώρας καί ἐθεμελιώθη ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξή της· καί τοῦτο παρά τόν διεθνῆ στάσιμο πληθωρισμό, τίς ὑπέρογκες ἀμυντικές δαπάνες καί τήν εἰσοδηματική ἐνίσχυση τῶν ἐργαζομένων, πού ὑπερκάλυψε τήν αὔξηση τοῦ κόστους τῆς ζωῆς.

»Αὐτός εἶναι συνοπτικά ὁ ἀπολογισμός τοῦ 1976, πού εἶναι ἀναμφισβήτητα θετικός καί ἐπιτρέπει αἰσιοδοξία γιά τό μέλλον. Ἡ αἰσιοδοξία αὐτή δέν πρέπει νά ὁδηγήση σέ χαλάρωση τῆς ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς μας συνοχῆς, πού εἶναι ἀπαραίτητες γιά τήν ἰσχύ καί τήν πρόοδο τῆς χώρας.

»Υπό τήν ἔννοια αὐτήν τά προσεχῆ δύο χρόνια θά εἶναι κρίσιμα γιά τό μέλλον τοῦ τόπου μας. Γιατί κατά τό διάστημα αὐτό θά πρέπη νά κατοχυρωθοῦν οἱ δημοκρατικοί μας θεσμοί καί ἡ οἰκονομία τῆς χώρας. Θά πρέπη νά ἐξουδετερωθοῦν ὁριστικά οἱ ἐξωτερικοί κίνδυνοι καί παράλληλα νά δικαιωθῆ ὁ ἀγώνας τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων. Καί θά πρέπη πρό παντός νά συντελεσθῆ ἡ ἰσότιμη παρουσία μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Ἄν, προτοῦ πραγματοποιηθοῦν οἱ παραπάνω ἐθνικοί μας στόχοι, ἐκδηλωθοῦν πολιτικές ὀξύτητες καί κοινωνικές ἀναταραχές, ἠμπορεῖ νά ὁδηγηθοῦμε σέ ἐπικίνδυνη ὀπισθοδρόμηση, γιά τήν ὁποία θά μᾶς μέμφωνται οἱ ἐπερχόμενες γενεές.

»Ἑλληνίδες, Ἕλληνες,

»Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ χώρα μας μετά τήν θεομηνία τῆς δικτατορίας καί τήν ἀποτροπή τῶν ἀμέσων ἐξωτερικῶν καί ἐσωτερικῶν κινδύνων πού μᾶς ἠπείλησαν, εἰσῆλθε σέ σταθερή ἀνοδική πορεία. Μιά πορεία δυναμική, πού μπορεῖ νά δώση στήν Ἑλλάδα ἐκτός ἀπό τήν εὐημερία, καί μιά ξεχωριστή θέση μέσα στήν διεθνῆ κοινωνία. Καί ὑπάρχουν πρός τοῦτο ὅλες οἱ προϋποθέσεις. Φθάνει νά θελήσωμε νά τίς ἀξιοποιήσωμε, ὑποβαλλόμενοι, ἄν χρειασθῆ, σέ προσωρινές θυσίες. Γιατί — ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε — ἡ δύναμις ἑνός λαοῦ ἀποφασισμένου νά ζήση καί νά προοδεύση ἐν ἐλευθερίᾳ εἶναι ἀπεριόριστη, ὅταν θέλη καί ξέρη νά τήν ἀξιοποιήση.

»Βέβαιος ὅτι μέ τό πνεῦμα αὐτό πού ἐμπνέει τά μεγάλα βήματα στήν πορεία τῶν λαῶν, θά ἀτενίσετε τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος, εὔχομαι εἰς ὅλους σας εὐτυχισμένο τόν καινούργιο χρόνο».

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

Στό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1977, ἡ Κυβέρνηση θά ἐπικεντρώσει τίς προσπάθειές της ἰδίως στό πεδίο τῆς οἰκονομίας, καθώς ἡ διεθνής ὕφεση καί ἡ ἐνεργειακή κρίση δημιουργοῦσαν ἕνα εὐρύτερο περιβάλλον δυσμενές, πού ἀπειλοῦσε τήν πορεία τῶν θετικῶν ἐξελίξεων στό ἐσωτερικό τῆς χώρας. Ἔτσι, ὑπό τήν καθοδήγηση τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἡ Κυβέρνηση θά μελετήσει διεξοδικά τήν πορεία τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τοῦ πληθωρισμοῦ, τῶν ἐξαγωγῶν καί τῶν ἐπενδύσεων. Γιά τήν τόνωση τῆς ἐπενδυτικῆς δραστηριότητας, ἄλλωστε, θά ἐνεργοποιηθεῖ καί τό Κράτος, μέ τήν ἐκπόνηση, μεταξύ ἄλλων, μεγαλόπνοου προγράμματος τουριστικῶν ἔργων καί τοῦ (τριετοῦς) ἀθλητικοῦ προγράμματος· πρωτεύουσα θέση θά δοθεῖ στίς βιομηχανικές ἐπενδύσεις, μέ κυριότερη τήν προγραμματιζόμενη δημιουργία ἐργοστασίου πετροχημικῶν στήν Καβάλα, σκοπός τῆς ὁποίας ἦταν νά ἀναδείξει τήν πόλη ὡς μεῖζον βιομηχανικό κέντρο. Τό Φεβρουάριο, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά θεμελιώσει τό ἐργοστάσιο τῆς Ἑλληνικῆς Ἀεροπορικῆς Βιομηχανίας, ἔργο ἐξαιρετικῆς σημασίας καί γιά τήν ἀσφάλεια τῆς χώρας. Παράλληλα, θά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση, μέ τήν ἀναμόρφωση τῆς ἐπαγγελματικῆς καί τεχνικῆς Παιδείας, ἐνῶ ὁ πρωθυπουργός θά ἐξακολουθήσει νά ἐνδιαφέρεται ἐνεργά γιά τή βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς καί, κυρίως, τήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τῆς ὑγείας, γιά τήν ὁποία, ὑπό τήν ἐποπτεία του, θά ληφθοῦν σημαντικές ἀποφάσεις.

Στόν ἐξωτερικό τομέα, ἡ συμφωνία Μακαρίου-Ντενκτάς, τό Φεβρουάριο, θά δημιουργήσει τήν αἴσθηση ὅτι τό Κυπριακό ἔβγαινε ἀπό τήν τριετῆ στασιμότητα, ἐνῶ ἡ ἀνάληψη τοῦ ὕπατου ἀξιώματος τῶν ΗΠΑ ἀπό τόν Τζ. Κάρτερ θά διαμορφώσει εὔλογες προσδοκίες στήν ἑλληνική κοινή γνώμη. Πράγματι, τό Φεβρουάριο, ὁ νέος Ἀμερικανός πρόεδρος θά ἀποστείλει ἄμεσο συνεργάτη του σέ περιοδεία στήν Ἀθήνα, τήν Ἄγκυρα, τή Λευκωσία καί τό Λονδίνο· ἡ πρωτοβουλία αὐτή, ὡστόσο, ἔμελλε νά μήν ἔχει οὐσιαστική συνέχεια.

3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συνέρχεται, σέ πλήρη σύνθεση, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Ὁ πρωθυπουργός ἔκαμε συνοπτική ἀνασκόπηση τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως καί ἐπισήμανε ὅτι κατά τό 1976 ἡ κατάσταση στήν Ἑλλάδα ἦταν καλύτερη ἀπό ὅ,τι σέ πολλές εὐρωπαϊκές χῶρες. Κατόπιν, ἀνέπτυξε τίς κατευθυντήριες γραμμές τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς καί προσδιόρισε τούς στόχους πού ἔπρεπε νά ἐπιτευχθοῦν κατά τό τρέχον ἔτος, τονίζοντας καί τά ἑξῆς:

«Εἶναι ἀνάγκη οἱ τιθέμενες ἐπιδιώξεις σέ κάθε τομέα, μικρόν ἤ μεγάλο, τῆς κρατικῆς δραστηριότητος νά πραγματοποιοῦνται καί ἐμπροθέσμως καί ἐπακριβῶς. Πρός τοῦτο χρειάζεται νά δραστηριοποιηθῆ στόν ἀνώτατο βαθμό ὁ κρατικός μηχανισμός καί ν' ἀναζητοῦνται διαρκῶς αἱ μέθοδοι ἐκσυγχρονισμοῦ καί βελτιώσεως τῆς λειτουργίας του».

Ἀφοῦ ἔκαμε ἐκτενῆ ἀναφορά στήν ἀνάγκη γιά περισυλλογή καί οἰκονομία στίς δαπάνες τοῦ Δημοσίου, ὑπογράμμισε:

«Ὅταν εἶναι κρίσιμη ἡ κατάσταση στήν Εὐρώπη, καί ὅταν, ὅπως εἶναι φυσικό, ἀναμένωνται ἐπιπτώσεις καί στήν Ἑλλάδα, ἡ σωφροσύνη ἐπιβάλλει νά ἐνεργήσωμε προληπτικά, ὥστε νά μή παραστῆ ἀνάγκη νά προσφύγωμε σέ βαρύτερες θυσίες, ἔστω καί πρόσκαιρες... Ἡ αὐστηρότης μέ τήν ἀπροκάλυπτη ἐφαρμογή τοῦ δικαίου καί τοῦ ὀρθοῦ πρός κάθε κατεύθυνση, ὄχι δέ ἡ κακῶς ἐννοουμένη ἐπιείκεια, εἶναι αὐτή πού ἐξυπηρετεῖ πραγματικά τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ ὡς συνόλου, ἀλλά καί κάθε τάξεως πολιτῶν».

Δοξολογία γιά τό Νέο Ἔτος στό Μητροπολιτικό Ναό Ἀθηνῶν.

Καταλήγοντας, ὁ Κ. Καραμανλῆς σημείωσε ὅτι ἡ χώρα εἶχε ἀντιμετωπίσει ἐπιτυχῶς τίς δυσχέρειες καί ὅτι ἤδη εἶχε εἰσέλθει σέ σταθερή ἀνοδική πορεία. Παρά τά μεγάλα ἐξωτερικά προβλήματα, ὑπῆρχαν ἐξαιρετικές προοπτικές, πού ἀπαιτοῦσαν τίς σύντονες προσπάθειες ὅλων. Καί ὑπογράμμισε:

«Τό παράδειγμα πρέπει νά τό δώση ἡ ἡγεσία τοῦ τόπου, ὅλοι δηλαδή ὅσοι εἶναι ὑπεύθυνοι φορεῖς ἐξουσίας ἤ διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στόν δημόσιο καί τόν κοινωνικό βίο. Ἀλλά ὁ λαός ὀφείλει ἐπίσης νά υἱοθετήση τίς ὑγιεῖς ἀρχές καί νά ἐμπνευσθῆ ἀπό τό πνεῦμα τῆς ἡγεσίας. Γιατί στήν δημοκρατία μόνο μέ τήν ὁμόθυμη λαϊκή συμπαράσταση, μέ τήν σύμπνοια καί τήν συνεργασία ὅλων τῶν τάξεων, ἠμπορεῖ νά ἐπιτευχθῆ ἡ προκοπή πρός τό διαρκές συμφέρον τοῦ ἔθνους».

4 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συνέρχεται, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ Οἰκονομική Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία λαμβάνει τίς ἀκόλουθες ἀποφάσεις.

«Διαπιστώσεις-ἀποφάσεις

»1. Κατόπιν ἐξετάσεως τῶν ἐξελίξεων τοῦ 1976 καί τῶν προοπτικῶν τοῦ 1977, διεπιστώθη γενικῶς ὅτι ἡ οἰκονομία τῆς χώρας εἶναι ὑγιής.

»2. Ἐπιδιώξεις - κατευθυντήριοι γραμμαί διά τό 1977:

»α. Θά ἐπιδιωχθῆ ὅπως τό ποσοστόν αὐξήσεως τοῦ πληθωρισμοῦ μή ὑπερβῆ τό 10%.

»β. Εἰς τόν δημοσιονομικόν τομέα δέν θά ἐπιβληθοῦν νέοι φόροι, θά ἐπιδιωχθῆ ὅμως περιστολή τῶν δαπανῶν.

»γ. Θά ἐπιδιωχθῆ βελτίωσις τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν διά μειώσεως τῶν δαπανῶν εἰς συνάλλαγμα (εἰσαγωγαί, στρατιωτικαί δαπάναι), αὐξήσεως τῶν ἐσόδων εἰς συνάλλαγμα (ἐξαγωγαί, τουρισμός) καί ἀποφυγῆς συναλλαγματικῶν διαρροῶν (ὑπερτιμολογήσεις, τουριστικά γραφεῖα).

»δ. Θά παραμείνη, κατ' ἀρχήν, σταθερά ἡ ἰσοτιμία τῆς δραχμῆς, μέ ἐνδεχομένας ἀναπροσαρμογάς ὡς πρός συγκεκριμένα ξένα νομίσματα.

»3. Ὁ κ. ὑπουργός Ἐμπορίου ἐπρότεινε καί ἡ Ἐπιτροπή ἐνέκρινε τά ἑξῆς μέτρα πρός ἀντιμετώπισιν τοῦ πληθωρισμοῦ:

»α. Διά νομοθετικῆς διατάξεως, ἡ ὁποία θά περιληφθῆ εἰς ἐκκρεμές νομοσχέδιον τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ὁ ὑπουργός Ἐμπορίου θά ἀποκτήση τό δικαίωμα νά ἐπιβάλη τήν παῦσιν λειτουργίας ἐπιχειρήσεων, μέχρις ἑνός μηνός, εἰς περιπτώσεις ὑπερβολικοῦ κέρδους.

»β. Θά ἰσχύση ὁ θεσμός τῆς ἐπιθυμητῆς τιμῆς.

»γ. Δι' ἀγρονομικῆς διατάξεως αἱ ἔκτακτοι παροχαί (πέραν τῶν συλλογικῶν συμβάσεων) δέν θά ἀναγνωρίζωνται ὡς ἐπιβαρύνουσαι τό κόστος.

»δ. Ἐντός 10 ἡμερῶν, ὁ ὑπουργός Ἐμπορίου θά εἰσηγηθῆ τήν ὑπαγωγήν εἰς τήν κατηγορίαν τῶν οὐσιωδῶν ἐν ἀνεπαρκείᾳ ὡρισμένων εἰδῶν, αἱ τιμαί τῶν ὁποίων ἔχουν σημαντικάς ἐπιπτώσεις ἐπί τοῦ τιμαρίθμου.

»ε. Ἐντός 10 ἡμερῶν, ὁ ὑπουργός Ἐμπορίου θά εἰσηγηθῆ τήν ἵδρυσιν Σωματείου Διαφωτίσεως καί Προστασίας τῶν Καταναλωτῶν. Διά τήν διαφώτισιν τῶν καταναλωτῶν θά διατεθοῦν 15 λεπτά ἑβδομαδιαίως δι' ἐκπομπάς εἰς τήν τηλεόρασιν.

»στ. Τό Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν θά ἐνισχύση τήν Διεύθυνσιν Ἐρεύνης κόστους τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου διά 30 φοροτεχνικῶν ὑπαλλήλων.

»ζ. Τό Ὑπουργεῖον Δημοσίας Τάξεως θά ἐνισχύση μέ τό ἀναγκαῖον προσωπικόν τήν Ὑπηρεσίαν Ἀγορανομίας.

»η. Θά διατεθοῦν 5 αὐτοκίνητα εἰς τήν Ὑποδιεύθυνσιν Ἀγορανομίας Προαστείων - Πρωτευούσης.

»θ. Ἐντός 15 ἡμερῶν, οἱ κ.κ. Δεβλέτογλου καί Βαρβιτσιώτης θά εἰσηγηθοῦν καί ἄλλα μέτρα τά ὁποῖα θά ἐγκρίνη ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀνεξαρτήτως ἐνδεχομένων ἀντιδράσεων, ἀρκεῖ νά εἶναι πρακτικά καί ἀποτελεσματικά.

»4. Ἡ Ἐπιτροπή ἐνέκρινε τάς κάτωθι αὐξήσεις τιμῶν:

»α. Ἡ τιμή τοῦ ἀγελαδινοῦ γάλακτος αὐξάνεται κατά 0,50 δρχ. καί τοῦ πρόβειου κατά 1 δρχ.

»β. Ἡ τιμή τοῦ καφέ αὐξάνεται μέχρι 300 δρχ., διατηρουμένων τῶν σχετικῶν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν.

»γ. Ἡ τιμή τοῦ ἄρτου αὐξάνεται κατά 1 δρχ. (ὑπολογίζεται ὅτι αἱ ἀνωτέρω αὐξήσεις θά ἔχουν ἐπίπτωσιν ἐπί τοῦ τιμαρίθμου κατά 2,5%).

»δ. Λοιπαί ἐνδεχόμεναι αὐξήσεις τιμῶν θά ἀναγγελθοῦν εἰς ἑπόμενα στάδια καί πάντως μετά τήν ὑπογραφήν τῶν συλλογικῶν συμβάσεων.

»5. Ἀπόφασις διά τάς αὐξήσεις μισθῶν καί ἡμερομισθίων κατά τό 1977.

»Α. Γενικά κατώτατα ὅρια

1. Αὔξησις κατά 10% ἀπό 15.2.1977.

2. Αὔξησις κατά 6% ἀπό 1.7.1977.

»Β. Κλαδικαί Συλλογικαί Συμβάσεις. Ἀποφάσεις Διαιτησίας:

»α. Κατώτατα ὅρια βασικῶν μισθῶν ἤ βασικῶν ἡμερομισθίων, ἤτοι: μισθοί ἀπό δρχ. 6.600-8.000 ἤ ἀντιστοίχως ἡμερομίσθια ἀπό δρχ. 256-320, ποσοστόν αὐξήσεως 16% εἰς δύο δόσεις χρονικῶς ἀπεχούσας ἓν ἐξάμηνον.

»β. Κατώτατα ὅρια βασικῶν μισθῶν ἤ βασικῶν ἡμερομισθίων, ἤτοι: μισθοί ἀπό δρχ. 8.000-12.500 ἤ ἀντιστοίχως ἡμερομίσθια ἀπό δρχ. 320-500, αὔξησις 12% εἰς δύο δόσεις, ἐξ 8% ἡ πρώτη καί 4% ἡ δευτέρα, ἀπεχούσας ἀπ' ἀλλήλων ἕν ἐξάμηνον.

»γ. Κατώτατα ὅρια βασικῶν μισθῶν ἤ βασικῶν ἡμερομισθίων, ἤτοι: μισθοί ἀπό δρχ. 12.500-18.000 ἤ ἀντιστοίχως ἡμερομίσθια ἀπό δρχ. 500-720, αὔξησις 8% εἰς δύο δόσεις ἐκ 4% ἑκάστη, χρονικῶς ἀπεχούσας ἓν ἐξάμηνον.

»δ. Διά τό ὑπερβάλλον ποσόν τῶν 18.000 δρχ. βασικῶν μισθῶν ἤ 720 δρχ. βασικῶν ἡμερομισθίων οὐδεμία αὔξησις παρέχεται.

»Γ. Δημόσιαι Ἐπιχειρήσεις καί Ὀργανισμοί. Ἐπιχειρήσεις Κοινῆς Ὠφελείας. Τράπεζαι.

»α. Ὀργανικοί ἤ βασικοί ἤ συμβατικοί μισθοί μέχρι ποσοῦ δρχ. 7.500 καί ἰσόποσον τμῆμα τῶν ὑψηλοτέρων ἀποδοχῶν, αὔξησις 12% εἰς δύο δόσεις χρονικῶς ἀπεχούσας ἓν ἐξάμηνον.

»β. Τό τμῆμα ἀπό 7.501-10.000 τῶν ὀργανικῶν ἤ βασικῶν ἤ συμβατικῶν μισθῶν αὔξησις 8% εἰς δύο δόσεις ἀπεχούσας χρονικῶς ἓν ἐξάμηνον.

»γ. Τό τμῆμα ἀπό 10.000 - 15.000 δρχ. αὔξησις 4% ἀπό τῆς ἐφαρμογῆς.

»δ. Οἱ ὑψηλότεροι τῶν 15.000 δρχ. βασικοί μισθοί αὐξάνονται μόνον κατά τά μέχρι 15.000 τμήματα αὐτῶν.

»Δ. Ὑπάλληλοι Δήμων - Κοινοτήτων

»Ἀκολουθοῦν τάς αὐξήσεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἡ ἀνάγκη οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἐνίων Δήμων ἢ Κοινοτήτων θά ἐξετασθῆ κατά περίπτωσιν.

»Ε. Τά ἀνωτέρω μέτρα θά συνδυασθοῦν μέ:

»α. θεσμόν 35ετίας, ἐν συνδυασμῷ μέ ὅριον ἡλικίας·

»β. αὔξησιν τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων τά ὁποῖα καταβάλλονται ἀπό τόν εἰδικόν λογαριασμόν τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἀπασχολήσεως Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ καί,

»γ. ρύθμισιν θεμάτων ἀδειῶν, ὡς προβλέπει σχέδιον νόμου τό ὁποῖον ἔχει ἤδη καταρτισθῆ.

»ΣΤ. Εἰς ἁπάσας τάς ἀνωτέρω περιπτώσεις οὐδέν νέον ἐπίδομα οἱασδήποτε μορφῆς ἢ παροχῆς οἱασδήποτε φύσεως πλήν τῶν παρεχομένων, κατά τήν 31ην Δεκεμβρίου 1976, ἢ αὔξησις τῶν κατά τήν ἡμέραν ταύτην παρεχομένων ἐπιδομάτων παροχῶν ἢ ὑπερωριῶν θά ἐγκριθῆ κατά τό 1977.

»Οὐδεμία τροποποίησις τῶν κανονισμῶν προσωπικοῦ τῶν Τραπεζῶν, Ὀργανισμῶν, Δημοσίων Ἐπιχειρήσεων, κλπ., ἡ ὁποία θά συνεπάγεται τήν αὔξησιν τῆς δαπάνης δι' ἀποδοχάς κατά τό 1977 θά ἐγκριθῆ.

»Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν θά μειωθοῦν αἱ ὧραι ἐργασίας κατά τό 1977, πλήν τῶν ἤδη ἀποφασισθεισῶν μειώσεων (ὡράριον ἐμποροϋπαλλήλων)[132].

Σέ δύο νέες συνεδριάσεις τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, στίς 18 καί 20 τοῦ μηνός, ἐξετάστηκαν μέτρα γιά τόν περιορισμό τοῦ πληθωρισμοῦ.

Σχετικά μέ τήν αὔξηση τοῦ πληθωρισμοῦ στήν τριετία 1975-77, ἡ ἔκδοση τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρει:

«Ὁ πληθωρισμός εἶναι τό κύριο πρόβλημα τῆς τριετίας, ὅπως ἄλλωστε καί σέ ὅλες τίς χῶρες. Οἱ προσπάθειες γιά τήν συγκράτησή του περιόρισαν σημαντικά τόν ρυθμό του σέ σύγκριση μέ τό 1973. Ἦταν ὅμως λιγότερο ἀποτελεσματικές παρ' ὅ,τι κατά μέσο ὅρο στήν περιοχή τοῦ ΟΟΣΑ. Ἀλλά τό ἐπίτευγμα δέν ἦταν ἀσήμαντον ἂν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ ἰδιαίτερες δυσκολίες πού ἀντιμετώπιζαν οἱ φορεῖς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, καθώς καί ἡ ἀνάγκη νά ἱκανοποιηθοῦν εὔλογα κοινωνικά αἰτήματα καί νά βελτιωθῆ ἡ κατανομή τοῦ εἰσοδήματος.

»Ὅπως ἀναφέρθηκε στά προηγούμενα, ἡ ἐπεκτατική νομισματική πολιτική ὡς τό 1972 εἶχε ἤδη δημιουργήσει πρόσφορο ἔδαφος πρίν ἐκδηλωθοῦν οἱ ἐξωτερικές ἐπιδράσεις καί οἱ παράγοντες πού ὁδήγησαν στήν ἀλματώδη ἄνοδο τῶν τιμῶν τό 1973. Οἱ προϋποθέσεις γιά τήν ἄσκηση ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς ὑπό τίς νέες δημοσιονομικές καί γενικές οἰκονομικές συνθῆκες εἶναι δυσμενεῖς. Ἐκτός ἀπό τούς ἐκτάκτους παράγοντες, λειτουργοῦν καί τά μόνιμα ἐμπόδια πού ἀπορρέουν ἀπό τόν χαμηλό βαθμό ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Σέ πολλές ἀγορές ἐπικρατεῖ ὀλιγοπωλιακή διάρθρωση, ἐνῶ τό δημοσιονομικό καί τό πιστωτικό σύστημα τῆς χώρας παρουσιάζουν πάντα σοβαρές διαρθρωτικές ἀδυναμίες. Τά χαρακτηριστικά αὐτά περιορίζουν κατ' ἀρχήν τήν ἀποτελεσματικότητα τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς γιά τόν ἔλεγχο τοῦ πληθωρισμοῦ. Ἡ διάρθρωση τῆς οἰκονομίας κάνει ἰδιαίτερα δυσχερῆ τήν ἐφαρμογή εἰσοδηματικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἄλλωστε καί σέ πολλές βιομηχανικές χῶρες προσέκοψε σέ δυσκολίες καί εἶχε περιορισμένη μᾶλλον ἀποτελεσματικότητα.

»Τά ὑψηλά κέρδη καί οἱ μεγάλες αὐξήσεις εἰσοδημάτων σέ ὁρισμένους τομεῖς — ὅπως ἰδίως στόν κατασκευαστικό — τροφοδοτοῦν ὑψηλή ζήτηση, πού σέ συνδυασμό μέ τίς ἀτέλειες τῶν ἀγορῶν πιέζουν συνεχῶς τό ἐπίπεδο τῶν τιμῶν. Ἐξάλλου, ἡ παράταση τῶν ἰσχυρῶν ὑψωτικῶν τάσεων ἔχει δημιουργήσει κλῖμα μέσα στό ὁποῖο ἐντείνονται οἱ πιέσεις ἀπό διάφορες ὁμάδες τοῦ πληθυσμοῦ γιά αὐξήσεις ἀμοιβῶν.

»Ἡ ὑψωτική τάση τῶν τιμῶν τοῦ καταναλωτῆ, μετά τήν σημαντική ἐπιβράδυνση πού εἶχε σημειωθῆ τό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1974, ἐκδηλώθηκε πάλι κάπως ἰσχυρότερη τό 1975, μέ ἀποτέλεσμα ποσοστό αὐξήσεως ἀπό τήν ἀρχή ὡς τό τέλος τοῦ χρόνου 15,2%. Οἱ ἀντίστοιχες αὐξήσεις τά δύο ἑπόμενα χρόνια ἦταν 11,7% τό 1976 καί 12,8% τό 1977.

»Ἀπό μιά ἀνάλυση τῶν ἐπιδράσεων πού ὁδήγησαν στήν ὕψωση τῶν τιμῶν τοῦ καταναλωτῆ στήν περίοδο 1974-1977, βασισμένη στά ἐθνικολογιστικά στοιχεῖα, προέκυψαν τά ἀκόλουθα: Ἡ ἐπίδραση τοῦ εἰσαγόμενου πληθωρισμοῦ, ἰσχυρή ἀκόμη τό 1975, ἐξασθενίζει βαθμιαῖα τά δύο ἑπόμενα χρόνια. Οἱ τιμές τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων συνετέλεσαν σέ μεγάλο βαθμό στήν ὕψωση τοῦ 1976 καί λιγότερο τοῦ 1977. Οἱ αὐξήσεις ὁρισμένων ἐμμέσων φόρων ἔπαιξαν οὐσιώδη ρόλο τό 1975 καί μικρότερο τό 1976 καί τό 1977. Τό 1977 ἰσχυρή ἦταν ἡ αὐξητική ἐπίδραση ἀπό τά κέρδη καί τά εἰσοδήματα τῶν αὐτοτελῶς ἐργαζομένων. Τόν σημαντικότερο παράγοντα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἀποτελεῖ καί στά τρία χρόνια ἡ αὔξηση τοῦ κόστους τῆς ἐργασίας. Ἡ ὀνομαστική ἀμοιβή τῆς ἐργασίας σημείωσε μεγάλη αὔξηση σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς οἰκονομίας, μέ ἀποτέλεσμα βελτίωση καί τῆς πραγματικῆς ἀμοιβῆς. Στήν βιομηχανία τό ὀνομαστικό ὡρομίσθιο τῶν ἐργατῶν αὐξήθηκε κατά 24,7% τό 1975, 28,6% τό 1976 καί 20,9% τό 1977, ποσοστά πού σημαίνουν αὔξηση τοῦ πραγματικοῦ ὡρομισθίου μέ μέσο ἐτήσιο ρυθμό περίπου 10%. Ἡ παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας στήν μεταποίηση ὑπολογίζεται ὅτι αὐξήθηκε κατά 6% περίπου τό 1975 καί τό 1976, ἀλλά μειώθηκε κατά 1% τό 1977. Ἔτσι τό κόστος ἐργασίας κατά μονάδα προϊόντος αὐξήθηκε κατά 17% περίπου τό 1975, καί γύρω στό 21% τό 1976 καί τό 1977. Ἡ διόγκωση αὐτή τοῦ κόστους τῆς ἐργασίας, σέ συνδυασμό μέ τήν ἄνοδο τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν, ὁδήγησε σέ μεγάλες ὑψώσεις τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων τό 1976 καί τό 1977»[133].

6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρίσταται στήν κοπή τῆς βασιλόπιττας τῆς ΥΕΝΕΔ.

8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Σέ σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλη καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ

ΕΟΤ, Τζ. Τζαννετάκη, ἐγκρίνεται τό πρόγραμμα τουριστικῶν ἔργων τοῦ 1977, ὕψους 1.887 ἑκατ. δρχ.

Κατά τή σύσκεψη, ἔγινε ἀνασκόπηση τῆς τουριστικῆς πολιτικῆς τά τελευταῖα δύο χρόνια. Στήν περίοδο τῆς δικτατορίας, εἶχε προκριθεῖ ἡ ἀσυντόνιστη ἀνέγερση σέ ὅλη τή χώρα μεγάλων ξενοδοχείων τά ὁποῖα παρέμειναν ἡμιτελῆ καί στήν πράξη ἄχρηστα· ἐξάλλου, ἡ νομοθεσία δέν εἶχε προσαρμοστεῖ στά σύγχρονα δεδομένα, ἡ ἐκπαίδευση τῶν στελεχῶν ἦταν χαμηλοῦ ἐπιπέδου, ἐνῶ ἀντιφατικός παρουσιαζόταν ὁ ρόλος τοῦ ΕΟΤ, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε λειτουργοῦσε ὡς ἐπιχειρηματίας, ἄλλοτε ὡς ἰδιοκτήτης καί ἄλλοτε ὡς συντονιστής. Τό σημαντικότερο ἦταν ὅτι ἡ ὅλη ὀργάνωση τῆς τουριστικῆς πολιτικῆς κατά τήν ἐπταετία ἦταν κακή, ἀποσκοποῦσε στήν προσέλκυση ἐπισκεπτῶν κατά τή θερινή μόνο περίοδο καί δέν συντελοῦσε στήν πλήρη ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας. Ἐπιπλέον, τό 1974, ἡ κρίση στήν Κύπρο, ἡ πολιτική ἀβεβαιότητα καί ὁ κίνδυνος πολεμικῆς ἀναμετρήσεως μέ τήν Τουρκία εἶχαν ἐπιφέρει κάθετη πτώση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τουριστῶν.

Ἡ κατάσταση βελτιώθηκε ἤδη ἀπό τό 1975, χάρη στίς νέες συνθῆκες πού ἐπικράτησαν στή χώρα, στήν ἐμπιστοσύνη διεθνῶς στό πρόσωπο τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί στή νέα κυβερνητική πολιτική στόν τουριστικό τομέα. Σέ δύο χρόνια, πράγματι, ὑπερδιπλασιάστηκε ὁ ἀριθμός τῶν τουριστῶν. Ἡ Κυβέρνηση καί ἰδιαίτερα ἡ διοίκηση τοῦ ΕΟΤ εἶχαν καταβάλει σύντονες προσπάθειες πρός τήν κατεύθυνση αὐτή: εἶχαν ἱδρυθεῖ νέα γραφεῖα τοῦ ΕΟΤ στό ἐξωτερικό, ἐνῶ τά παλαιά ἄρχισαν νά λειτουργοῦν ἐπί νέας βάσεως· ξεκίνησε νέα ἐκστρατεία γιά τήν τουριστική προβολή τῆς χώρας, μέ στόχο τήν προσέλκυση 6-6,5 ἑκατ. ἐπισκεπτῶν τό χρόνο· τέλος, ἐνισχύθηκαν οἱ δυνατότητες τοῦ χειμερινοῦ τουρισμοῦ καί ἔγιναν ἐνέργειες γιά τήν ἀνάδειξη νέων τουριστικῶν περιοχῶν. Τό νέο πρόγραμμα τουριστικῶν ἔργων ἀποσκοποῦσε στή συνέχιση τῆς σημαντικῆς αὐτῆς προσπάθειας· γιά τήν κατανομή τῶν πιστώσεών του καθώς καί γιά τίς ἐπιμέρους ἀποφάσεις τῆς συσκέψεως, τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

«1. Ἔργα δαπάνης ὕψους 345 ἑκατ. δρχ. γιά: διαμορφώσεις καί ἀξιοποιήσεις περιοχῶν (ὅπως ἡ παραλιακή ζώνη ἀπό τό Φάληρο ὡς τήν Ἀνάβυσσο, τό δάσος "Κεδρινοῦ Λόφου" (Σέιχ - Σοῦ) στήν Θεσσαλονίκη, ἡ παραλία τοῦ Βόλου κ.ἄ.), μέ σκοπό τήν παροχή ἀναψυχῆς στούς κατοίκους τῶν πόλεων αὐτῶν, τήν δημιουργία πρασίνου καί τήν ὑποβοήθηση ἀναπτύξεως τοῦ χειμερινοῦ τουρισμοῦ (γκόλφ Ἀναβύσσου, Ἐπανωμῆς καί Σκιάθου, "Ἦχος καί Φῶς" Ἑπταπυργίου Θεσσαλονίκης κ.λπ.).

»2. Ἔργα δαπάνης ὕψους 75 ἑκατ. δρχ. γιά τήν προώθηση τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως ἰαματικῶν πηγῶν. Προβλέπεται: ἡ ἐπέκταση τοῦ ὑδροθεραπευτηρίου Ὑπάτης ὥστε νά διπλασιασθῆ, μέσα στό 1977, ἡ δυναμικότητά του· συνέχιση κατασκευῆς τοῦ ἀπαραιτήτου τμήματος τοῦ ὑδροθεραπευτηρίου Κυλλήνης, ὥστε νά ὁλοκληρωθῆ καί νά παρέχη σύγχρονες ὑπηρεσίες στούς λουομένους· ἔναρξη κατασκευῆς τοῦ νέου ὑδροθεραπευτηρίου Αἰδηψοῦ· διασκευή τοῦ ὑδροθεραπευτηρίου Λουτρακίου, ὥστε νά παρέχεται καί ἡ δυνατότης κινησιοθεραπείας· προώθηση σειρᾶς βελτιωτικῶν ἔργων στίς ἐγκαταστάσεις τῶν ὑπολοίπων ἰαματικῶν πηγῶν τουριστικῆς σημασίας· ἡ συνέχιση καί ἡ ὁλοκλήρωση τῆς μελέτης ἀξιολογήσεως καί ἀναπτύξεως τοῦ συνόλου τῶν ἰαματικῶν πηγῶν τῆς χώρας.

»3. Ἔργα δαπάνης ὕψους 75 ἑκατ. δρχ., σέ πρώτη φάση, γιά τήν συνέχιση ἀναπτύξεως χειμερινῶν ὀρεινῶν κέντρων Παρνασσοῦ, Βερμίου, Πηλίου, Ζήρειας κ.ἄ., προκειμένου νά ὑποβοηθηθῆ ὁ τουρισμός κατά τούς χειμερινούς μῆνες. Τά κέντρα αὐτά θά χρησιμοποιοῦνται ἀπό τούς τουρίστες γενικώτερα καί ὄχι μόνο ἀπό τούς ἀθλητές. Προβλέπεται λοιπόν νά κατασκευασθοῦν, σέ δεύτερη φάση, κατάλληλες ἐγκαταστάσεις (ξενιατόρια, ξενοδοχεῖα, κέντρα ἀναψυχῆς κ.λπ.) ὥστε τά κέντρα αὐτά νά ἐξελιχθοῦν σέ πλήρη χιονοδρομικά συγκροτήματα.

»4. Ἔργα δαπάνης ὕψους 125 ἑκατ. δρχ. γιά τήν ἐπέκταση τοῦ προγράμματος ἀναβιώσεως παραδοσιακῶν οἰκισμῶν καί ἀναδείξεως μνημείων μέσα στό πλαίσιο διατηρήσεως τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας τοῦ τόπου. Μέ τό πρόγραμμα τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν μέ μικρή δαπάνη, ξαναζοῦν οἰκισμοί πού εἶχαν ἀρχίσει νά ἐγκαταλείπωνται ἀπό τούς κατοίκους τους. Πολλοί ἀπό τούς οἰκισμούς (Οἶα Σαντορίνης, Μεστά Χίου, Βυζίτσα, Μακρινίτσα, Φισκάρδο Κεφαλληνίας) θά ἀρχίσουν νά λειτουργοῦν ἀπό φέτος ἐνῶ ἄλλα (Βάθεια Μάνης, Θεολόγος Θάσου, Ξάνθης, Ζαγοροχώρια κ.ἄ.) θά λειτουργήσουν τοῦ χρόνου. Τό πρόγραμμα αὐτό θά φθάση, σέ πρώτη φάση, στίς 2.000 περίπου κλίνες.

»5. Ἔργα δαπάνης ὕψους 300 ἑκατ. δρχ. γιά: τήν κατασκευή κάμπιγκς (στά Καμένα Βούρλα, στό Καρτερό Κρήτης, στήν Γατζέα) καθώς καί κοινοτικῶν κάμπιγκς σέ ἄλλες 50 περιοχές γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ δικτύου κάμπιγκς τοῦ ΕΟΤ· τήν ἐπέκταση ξενοδοχείων ΕΟΤ (Ἀκροναυπλία, Δράμα, Σέρρες, Ἀφάντου Ρόδου) ὅπου ἡ ἀποδοτικότης καί οἱ ἀνάγκες τῶν περιοχῶν τό ἐπιβάλλουν· τήν κατασκευή νέων ξενοδοχείων ἐκεῖ ὅπου παρατηρεῖται παντελῶς ἔλλειψη ξενοδοχειακοῦ δυναμικοῦ (Ναύπακτος, Λεῦκες Πάρου, Δῆλος, Λευκάδα)· τήν κατασκευή ἐγκαταστάσεων σέ ἀκτές πρός διευκόλυνση τῶν λουομένων (Μέθανα, Αὐλάκι, Πόρτο Ράφτη, Ἅγ. Νικόλαος Κρήτης, Μυτιλήνη).

»6. Δαπάνες ὕψους 260 ἑκατ. δρχ. για τήν ἀπόκτηση ζωτικῶν χώρων προστασίας καί μελλοντικοῦ προγραμματισμοῦ σημαντικῶν τουριστικῶν περιοχῶν.

»7. Δαπάνες ὕψους 170 ἑκατ. δρχ. γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ χειμερινοῦ τουρισμοῦ μέ κίνητρα καί βελτίωση τῆς βασικῆς τουριστικῆς ὑποδομῆς πού θά ἐξασφαλίση καλύτερες συνθῆκες καθαριότητος καί ὑγιεινῆς.

»8. Δαπάνες ὕψους 57 ἑκατ. δρχ. γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἐκπαιδεύσεως μέ σκοπό τήν βελτίωση τοῦ ἐπιπέδου τοῦ προσωπικοῦ τῶν ξενοδοχείων.

»9. Δαπάνες ὕψους 480 ἑκατ. δρχ. γιά προβολή καί καλλιτεχνικές καί πνευματικές ἐκδηλώσεις.

»Ἀποφασίσθηκε ἀκόμη νά μελετηθοῦν οἱ δυνατότητες ἀναπτύξεως εὐρυτέρων περιοχῶν τῆς χώρας, ὅπως:

»α. Η δυτική Πελοπόννησος, πού διαθέτει έκτεταμένες άκτές μέ θαυμάσιες άμμουδιές, άξιόλογες ίαματικές πηγές, άρχαιολογικούς χώρους καί έξαιρετικό τοπίο, ώστε νά δημιουργηθῆ σειρά τουριστικῶν θερέτρων.

»β. Η περιοχή Όλύμπου καί τῆς Πιερίας γενικώτερα, ή όποία, έκτός άπό τόν όρεινό της όγκο, πού είναι διεθνῶς γνωστός όχι μόνα άπό τήν μυθολογία, άλλά καί γιά τήν όμορφιά του, διαθέτει άξιόλογες παραλίες (Πλαταμώνας). Στήν περιοχή αύτή, πού βρίσκεται σέ κεντρική θέση πάνω στόν κύριο άξονα τῆς χώρας (Άθήνα - Θεσσαλονίκη), μπορεί νά δημιουργηθῆ ένα μεγάλο τουριστικό κέντρο γιά όλες τίς έποχές τοῦ χρόνου.

»γ. Η ώλοκληρωμένη τουριστική άνάπτυξη τῆς Κρήτης πού, έκτός άπό τό έξαιρετικά ήπιο κλίμα της, διαθέτει άρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικούς θησαυρούς καί, γενικά, τίς προϋποθέσεις γιά τήν δημιουργία ώργανωμένου κέντρου, γιά όλες τίς έποχές τοῦ χρόνου.

»Τέλος άποφασίσθηκε νά προωθηθῆ πρόγραμμα έρευνῶν, πού θά καλύπτη τούς προσδιοριστικούς παράγοντες τῆς τουριστικῆς ζητήσεως στήν χώρα καί στό έξωτερικό, καθώς καί τά κύρια χαρακτηριστικά της, τίς οίκονομικές έπιπτώσεις σέ άλλες δραστηριότητες (γεωργία κ.λπ.) καί τίς κοινωνικές έπιπτώσεις πού προέρχονται άπό τήν δραστηριότητα στόν τουριστικό τομέα·

»νά γίνουν, σέ συνεργασία μέ τήν Υπηρεσία Οίκισμοῦ, ρυθμιστικές μελέτες πού θά καλύπτουν τήν όρθολογική άνάπτυξη τῶν τουριστικῶν περιοχῶν, ώστε νά μήν άλλοιωθῆ ή μορφή τους·

»νά μήν έπιτρέπεται ή διανυκτέρευση στό ὕπαιθρο, όποιουδήποτε άτόμου, άλλά μόνο σέ καταλύματα κάθε φύσεως ή όργανωμένους χώρους (ξενοδοχεῖα, ένοικιαζόμενα δωμάτια καί κάμπιγκς τοῦ ΕΟΤ, ίδιωτικά καί κοινοτικά). Έτσι έλπίζεται δτι θά περιορισθῆ στό έλάχιστο ή ένόχληση πού προκαλοῦν τά άτομα αύτά —πού μέ τό πρόσχημα τοῦ τουρισμοῦ έπιδιώκουν άλλους σκοπούς (έμπόριο ναρκωτικῶν κ.λπ.)— στούς Έλληνες καί τήν συντριπτική πλειοψηφία τῶν ξένων τουριστῶν»[134].

10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ο πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, παραθέτει, στό Προεδρικό Μέγαρο, δεξίωση πρός τιμή τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τῆς Ούνέσκο, Άμάντου-Μαχτάρ Μ' Μπόου, ὁ όποῖος έπισκέπτεται τήν Άθήνα γιά νά κηρύξει διεθνῆ έκστρατεία μέ σκοπό τήν προστασία τοῦ ἱεροῦ Βράχου τῆς Άκροπόλεως.

11 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ο Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τῶν ὑφυπουργῶν Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν, καθώς καί τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Οίκονομικῶν, κατά τήν όποία έξετάζονται ζητήματα σχετικά μέ τήν πολιτική στούς τομεῖς τῆς ὑγείας καί τῆς κοινωνικῆς άσφαλίσεως.

12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Έθνικῆς Άμύνης, Ε. Άβέρωφ, τῶν ὑφυπουργῶν, Δ. Δαβάκη καί Α. Ζαΐμη, τοῦ άρχηγοῦ Ένόπλων Δυνάμεων, στρατηγοῦ Ι. Ντάβου καί τῆς ήγεσίας τῶν τριῶν ὅπλων.

Άποφασίστηκε νά προχωρήσει ή προσπάθεια γιά παραγωγή στήν Έλλάδα άεροπορικοῦ ὑλικοῦ, άρμάτων μάχης, στρατιωτικῶν όχημάτων, πυρομαχικῶν καί έλαφροῦ ὅπλισμοῦ. Άκόμη, έξετάστηκαν νέες παραγγελίες πολεμικοῦ ὑλικοῦ (άεροσκαφῶν «Φάντομ» καί ἕξι πυραυλακάτων, άπό τίς όποῖες τέσσερις έλληνικῆς ναυπηγήσεως), θέματα σχετικά μέ τήν έπιχειρησιακή έτοιμότητα καί τήν όργάνωση τῶν Ένόπλων Δυνάμεων καθώς καί νομοθετήματα γιά τίς Ένοπλες Δυνάμεις καί είδικότερα τά σχέδια νόμων περί όργανώσεως τοῦ Υπουργείου Έθνικῆς Άμύνης καί περί στρατεύσεως γυναικῶν. Κατόπιν, παρατέθηκε στόν πρωθυπουργό πρόγευμα, κατά τό όποῖο συνεχίστηκε ή συζήτηση έπί τῶν καίριων αὐτῶν θεμάτων.

12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ο ὑπουργός Έξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, δίνει όδηγίες στόν πρέσβη τῆς Έλλάδος στή Λευκωσία, Μ. Δούντα, νά διαβιβάσει στόν Άρχιεπίσκοπο Μακάριο τό άκόλουθο μήνυμα τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Είναι γνωστή ή πολιτική τῆς έλληνικῆς Κυβερνήσεως έναντι τοῦ Κυπριακοῦ. Ύστερα άπό τήν συνεννόησιν πού έγινε στό Έλσίνκι, δπου ὁ Άρχιεπίσκοπος έξέθεσε είς τόν κ. Καραμανλῆν τά minima τῶν άξιώσεών του γιά μία πολιτική λύση τοῦ προβλήματος, ή έλληνική Κυβέρνησις παρέσχε τήν άπόλυτη ὑποστήριξή της έπάνω στήν γραμμή αὐτή.

»Είναι φυσικό δτι ή ὑλοποίησις τῆς κοινῆς μας αὐτῆς πολιτικῆς δέν μπορεί νά γίνη παρά μέσω τῶν διακοινοτικῶν διαπραγματεύσεων ὑπό τήν αίγίδα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ΟΗΕ. Ώστόσο, οί διακοινοτικές εὑρίσκονται σέ άδιέξοδο. Όλες οί πληροφορίες συγκλίνουν δτι ή νέα άμερικανική Κυβέρνησις σέ συνεννόηση μέ τούς Έννέα θά καταβάλη μία νέα προσπάθεια γιά νά λυθῆ τό άδιέξοδο αὐτό. Ο κ. πρωθυπουργός φρονεί δτι δέν πρέπει νά άφήσωμε νά άπωλεσθῆ ή εὐκαιρία πού τότε θά παρουσιασθῆ. Έπιβάλλεται, δηλαδή, νά έπιδειχθῆ άπό κυπριακῆς πλευρᾶς εὐελιξία στά διαδικαστικά θέματα πρός όφελος τῆς οὐσίας. Έάν άπογοητεύσωμε έκείνους πού θά κινηθοῦν γιά νά βοηθήσουν τήν έπανάληψη τῶν διακοινοτικῶν έπάνω σέ ὡρισμένες άρχές πού θά έπέτρεπαν στόν Έλληνοκύπριο διαπραγματευτή νά προωθήση τάς θέσεις μας, τότε θά είναι προβληματικό ἂν θά παρουσιασθῆ καί πάλι ἄλλη εὐκαιρία. Έχει διαπιστωθῆ μία κάποια κόπωσις τῶν τρίτων Δυνάμεων πού ένδιαφέρονται διά τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, καί δέν θά πρέπη ή πλευρά μας νά συντελέση ὥστε ή κόπωσις αὐτή νά μεταβληθῆ βαθμιαῖα σέ άδιαφορία. Οὔτε ήμπορεῖ αί προσφυγαί στά Ήνωμένα Έθνη νά άποτελέσουν τόν μοναδικό στόχο τῆς περαιτέρω πολιτικῆς μας.

Όσο παρέρχεται ὁ χρόνος τόσο τά τετελεσμένα τουρκικά γεγονότα σταθεροποιοῦνται.

»Ἀντίθετα, ἄν ἀνταποκριθοῦμε στά ὅσα μετά τήν ἀνάληψη τῆς Προεδρίας ἀπό τόν κ. Κάρτερ μᾶς προταθοῦν, θά ἔχωμε μαζί μας τήν ἀμερικανική Κυβέρνηση καί τίς Κυβερνήσεις τῶν Ἐννέα, σέ περίπτωση πού ἡ τουρκική Κυβέρνηση θά δυστροπήση ἤ θά κωλυσιεργήση κατά τίς διαπραγματεύσεις.

»Τέλος, διαβιβάζοντες στόν Ἀρχιεπίσκοπο τούς θερμούς χαιρετισμούς τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, παρακαλῶ νά ἐπαναλάβετε ὅτι ἀμετάβλητη παραμένει ἡ γραμμή του, ὅτι οἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται στήν Λευκωσία καί ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις παρέχει τήν ὑποστήριξή της. Ἐθεώρησε ὅμως ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναγκαῖον κατά τήν παροῦσαν καμπήν νά καταστήση τόν Ἀρχιεπίσκοπον κοινωνόν τῶν σκέψεών του»[135].

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συνέρχεται διάσκεψη στήν ὁποία συμμετέχουν ἐκπρόσωποι τῆς ΓΣΕΕ, τῶν ἐργατοϋπαλλήλικῶν κέντρων καί τῶν κλαδικῶν ὁμοσπονδιῶν τῆς χώρας. Τό βράδυ, ὁ ὑπουργός Ἐργασίας, Κ. Λάσκαρης, παραθέτει γεῦμα πρός τιμή τῶν ἐκπροσώπων, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου διαβάζει τόν ἀκόλουθο χαιρετισμό τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Εἶναι εἰλικρινής ἡ λύπη μου γιατί, παρά τήν ζωηρή ἐπιθυμία μου, δέν θά μπορέσω ἀπόψε, γιά λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μου, νά βρεθῶ κοντά σας.

»Ἐπιθυμῶ, ἐν τούτοις, νά σᾶς ἀπευθύνω θερμότατον χαιρετισμό καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι τρέφω βαθειά ἐκτίμηση γιά τήν πολύτιμη συμβολή σας στήν προκοπή τοῦ τόπου μας.

»Μέ τήν ἴδια αὐτή εὐκαιρία θά ἤθελα νά σᾶς ἐκφράσω τά αἰσθήματα τῆς στοργῆς μέ τά ὁποῖα περιβάλλω τήν ἐργατοϋπαλληλική τάξη, καθώς καί τό ζωηρό ἐνδιαφέρον μου γιά τά προβλήματά της. Προβλήματα τά ὁποῖα ἠμποροῦν ἀποτελεσματικά νά ἀντιμετωπισθοῦν μόνο μέ στενή συνεργασία Κυβερνήσεως καί ἐκπροσώπων τῆς ἐργατικῆς τάξεως, πού νά ἐμπνέεται ἀπό ἀμοιβαία κατανόηση καί νά στηρίζεται στήν εἰλικρίνεια καί τήν καλή πίστη.

»Καλή χρονιά σέ ὅλους σας».

14-15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Σέ δύο συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ ὑφυπουργοῦ καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, ἐξετάζεται ἡ πορεία τῶν δημοσίων ἔργων σέ ὅλη τή χώρα καί κατανέμονται πιστώσεις 12 δισ. δρχ. τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1977. Στή δεύτερη σύσκεψη, ἐξάλλου, λαμβάνουν μέρος καί οἱ ὑπουργοί Προεδρίας, Γεωργίας καί Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας.

Ἐπιπλέον, καθορίστηκαν οἱ διαδικασίες γιά τήν ἐνοποίηση τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν ὁρισμένων Ὑπουργείων, μέ στόχο τήν καλύτερη λειτουργία τους· ὁρίστηκαν οἱ ἁρμοδιότητες τῶν Ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων καί Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, σχετικά μέ τή λειτουργία τῶν λιμένων καί τήν ἐκτέλεση ἔργων σέ αὐτούς· καί προωθήθηκε ἡ ἐπίλυση ὀργανωτικῶν καί θεσμικῶν προβλημάτων τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

Γιά τήν κατανομή τῶν πιστώσεων τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, ἀνακοινώθηκαν τά ἀκόλουθα:

«Ὁδοί-Γέφυρες: Γιά ἔργα καί μελέτες ὁδοποιίας θά διατεθοῦν μέσα στό 1977 4 δισεκατομμύρια δραχμές. Συγκεκριμένα, θά χρηματοδοτηθοῦν 11 περίπου ἔργα ὁδοποιίας, στά ὁποῖα συγκαταλέγονται, μεταξύ ἄλλων, οἱ δρόμοι: Θεσσαλονίκης - Τουρκικῶν Συνόρων, Θεσσαλονίκης - Σερρῶν, Ἠγουμενίτσης - Πρεβέζης, Φερῶν - Καστανεῶν, Λεβαδείας - Δελφῶν, Ρόδου - Λίνδου, Σητείας - Ἱεραπέτρας - Ρεθύμνου, Κορίνθου - Πατρῶν, Κορίνθου - Τριπόλεως - Καλαμάτας, Πατρῶν - Πύργου - Ὀλυμπίας (ἡ κατασκευή τοῦ δρόμου αὐτοῦ γίνεται ἐν μέρει μέ δάνειο τῆς Διεθνοῦς Τραπέζης) κ.λπ. κ.λπ.

»Λιμάνια: Γιά 53 λιμενικά ἔργα, καθώς καί γιά μελέτες θά διατεθοῦν 400 περίπου ἑκατ. δρχ. Τό ποσόν αὐτό θά δαπανηθῆ γιά λιμενικά ἔργα, μεταξύ ἄλλων στόν Βόλο, Ἠγουμενίτσα, Ἀλεξανδρούπολη, Ψαρά, Κάσο, Πάτρα, Κέρκυρα κ.λπ.

»Ἀεροδρόμια: Οἱ πιστώσεις πού προορίζονται γιά 22 ἔργα ἀερολιμένων θά ἀνέλθουν συνολικά σέ 920 ἑκατ. δρχ. καί ἀναφέρονται, πλήν τῶν ἄλλων, στά ἀεροδρόμια Χίου, Ρόδου, Κερκύρας, Μυτιλήνης, Μίκρας (Θεσσαλονίκης), Ἀλεξανδρουπόλεως, Πρεβέζης, Καλαμάτας, καθώς καί στήν βελτίωση συνθηκῶν ὑποδοχῆς καί τῶν παρεχομένων ἀνέσεων στούς ἐπιβάτες τοῦ ἀεροδρομίου Ἑλληνικοῦ.

»Ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα: Στά πλαίσια τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς γιά τήν κατά τό δυνατόν ταχύρρυθμη ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας καί τήν βελτίωση τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος, θά διατεθοῦν ἐφέτος γιά τά πάσης φύσεως νέα καί συνεχιζόμενα μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα 2,7 δισ. δρχ.

»Στά ἔργα αὐτά συγκαταλέγονται, μεταξύ ἄλλων, τά ἀρδευτικά στήν περιοχή Ἰωαννίνων πού θ' ἀξιοποιήσουν, τελικά, ἔκταση 60.000 περίπου στρεμμάτων.

»Ἐξ ἄλλου, φράγματα ἐκτροπῆς, ἀποστραγγιστικά δίκτυα, ἀρδευτικές τάφροι καί ἀγροτικές ὁδοί συνθέτουν, μεταξύ ἄλλων, τά μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀχελώου, μέ τά ὁποῖα θά ἀξιοποιηθῆ τελικά ἔκταση 408.000 στρεμμάτων.

»Ἐξαιρετική σημασία ἔχουν, ἐπίσης, τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα στόν Ἕβρο, μέσῳ τῶν ὁποίων γίνεται διευθέτηση τοῦ ποταμοῦ, παράλληλα μέ τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Πυθίου καί τά συμπληρωματικά τῶν Ψαθάδων καί τοῦ Σουνίου.

»Ἄξια γιά ἰδιαίτερη μνεία εἶναι παρομοίως τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα στήν πεδιάδα τοῦ Ἀλφειοῦ ὅπου ἐκτελεῖται ἡ τελευταία φάση ἐργασιῶν πρός ἄρδευση 135.000 στρεμμάτων.

»Ἐκτός τούτου θά χρηματοδοτηθοῦν τό 1977, ἀπό τίς πιστώσεις τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα τῶν πεδιάδων Πηνειοῦ Ἠλείας, Θεσσαλονίκης, Νέστου, Μεσσηνίας, τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ, ἡ προσαγωγός διῶρυξ Ἱεράπετρας κ.λπ.

»Ὑδρεύσεις - ἀποχετεύσεις: Γιά 21 ἔργα, καθώς καί γιά μελέτες ὑδρεύσεως καί ἀποχετεύσεως, θά δαπανηθοῦν μέσα στό 1977, περίπου 3,5 δισεκατομμύρια δρχ.

»Στά ἔργα πού θά χρηματοδοτηθοῦν περιλαμβάνονται, μεταξύ ἄλλων, ἡ ὕδρευση καί ἀποχέτευση τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Βόλου καί τῶν Ἰωαννίνων, ἡ κατασκευή τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑδραγωγείου Καβάλας, ἡ ὕδρευση τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου, ἡ ἀποπεράτωση τῆς ἀποχετεύσεως τοῦ Μεσολογγίου, ἡ ὕδρευση τῆς Λαρίσης κ.λπ.

»Στά ἐν λόγῳ ἔργα συγκαταλέγονται, μεταξύ ἄλλων, τά ἀποχετευτικά καί ἐξυγιαντικά ἔργα τοῦ Φαληρικοῦ ὅρμου (στά ὁποῖα περιλαμβάνεται καί ἡ διευθέτηση τῆς κοίτης τοῦ Κηφισοῦ), τά ἔργα τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ, τά ὁδικά ἔργα τῆς λεωφόρου Συγγροῦ - παραλίας καί Βουλιαγμένης, ἡ λεωφόρος Σταυροῦ - Ἐλευσῖνος, καθώς καί οἱ λοιπές ὁδικές ἀρτηρίες. Σημειωτέον ὅτι κατά τήν διάρκεια τῆς συσκέψεως ἔγινε συζήτηση καί δόθηκαν σχετικές ὁδηγίες γιά τήν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Δημ. Ἔργων ἐπεξεργασία νέων συστημάτων κατασκευῶν καθώς καί νομικῶν πλαισίων γιά τήν χρηματοδότηση καί ἐκτέλεση τῶν ἔργων.

»Οἰκιστικά προγράμματα: Γιά ἔργα καί μελέτες πού ἀναφέρονται σέ οἰκιστικά προγράμματα, θά δαπανηθοῦν 150 ἑκατ. δρχ.

»Κτηματολόγιο: Γιά τήν ἵδρυση τῆς Ὑπηρεσίας Κτηματολογίου σέ ἐθνικό ἐπίπεδο, θά διατεθοῦν κατ' ἀρχήν, ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων, 30 ἑκατ. δραχμές.

»Συγκεκριμένα, ἀποφασίσθηκε νά συσταθῆ Ὀργανισμός Κτηματολογίου πού τίς λεπτομέρειες ἱδρύσεως, ἐποπτείας του κ.λπ., θά ἐπεξεργασθοῦν μέσα σέ δέκα μέρες καί θά ὑποβάλουν τελικές προτάσεις οἱ ὑπουργοί Προεδρίας, Γεωργίας καί Δημοσίων Ἔργων.

»Νομοσχέδια: Ἀποφασίσθηκε νά ὑποβληθοῦν τό ταχύτερον δυνατόν πρός ψήφιση τ' ἀκόλουθα νομοσχέδια:

»α. Νομοσχέδιο ἀναφορικά μέ τόν τρόπο πού θ' ἀνατίθενται οἱ μελέτες καί γενικά μέ τόν ἐκσυγχρονισμό ἐκτελέσεως τῶν δημοσίων ἔργων.

»Τό νομοσχέδιο αὐτό ἀπό τό ἕνα μέρος θά συμβάλη στήν ἀρτιότερη ἐκπόνηση τῶν μελετῶν, ἐνῶ ἀπό τό ἄλλο θά ἐξασφαλίση τήν ἀπό τεχνικῆς καί οἰκονομικῆς πλευρᾶς κατά τό δυνατόν καλύτερη ἐκτέλεση τῶν δημοσίων ἔργων. Πιό συγκεκριμένα, μέ τό ἐν λόγῳ νομοσχέδιο ἡ ἀνάθεση θά γίνεται ἔπειτα ἀπό διαγωνισμό ἰδεῶν μέ τήν ὑποβολή προκαταρκτικῶν ἐκθέσεων. Ἐπίσης θά ἐπέλθη ἐκσυγχρονισμός τοῦ κώδικος ἀμοιβῶν. Ἐξ ἄλλου, μέ τό παραπάνω νομοσχέδιο καθιερώνεται πτυχίο μελετητῶν καί ἐπέρχεται, γενικά, ἐκσυγχρονισμός τῆς νομοθεσίας περί ἐργοληπτικῶν πτυχίων. Τά παραπάνω μέτρα ἀποβλέπουν στήν ἐφαρμογή διαδικασιῶν γιά τήν πιό ὀρθολογική καί πιό οἰκονομική ἐκτέλεση τῶν δημοσίων ἔργων».

ΜΕΣΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Μετά τήν ἐκδήλωση σειρᾶς βομβιστικῶν ἐπιθέσεων ἀκροδεξιῶν στοιχείων, μερίδα τοῦ τύπου ἐκφράζει τή θέση ὅτι ὑφίστανται νεοφασιστικοί θύλακες στόν κρατικό μηχανισμό καί ἰδίως τήν Ἀστυνομία Πόλεων. Γιά τά δημοσιεύματα αὐτά θά ἐκφράσει τήν ἔκπληξή του ὁ Κ. Καραμανλῆς.

Ὡστόσο, στό «Βῆμα» τῆς 8ης Φεβρουαρίου, ὁ Π. Μπακογιάννης θά ἐπανέλθει στό θέμα:

Εἶναι ἀναμφίβολο, ὅτι οἱ βόμβες αὐτές δέν στρέφονται, βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον, ἐναντίον τῆς Ἀριστερᾶς, ἔστω κι ἄν ἔχουν αὐτούς ὡς ἄμεσο στόχο. Ὁ πραγματικός τους στόχος εἶναι ὁ Κ. Καραμανλῆς. Ἀποτελοῦν μέρος εὐρύτερου δυναμικοῦ σχεδίου, πού στήν δεδομένη στιγμή καί ἀφοῦ γίνη πλήρης διάβρωση τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καί δημιουργηθῆ τό κατάλληλο κλίμα, νά τεθῆ σέ ἐφαρμογή. Στήν φάση αὐτή ἐπιδιώκουν μόνο τήν δημιουργία ἀτμόσφαιρας ἀνασφάλειας καί ἀνατροπῆς, ὅπως ἀκριβῶς κάνουν καί οἱ φασίστες στήν Ἰταλία καί τήν Ἱσπανία.

17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν Τζίμμυ Κάρτερ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κύριε πρόεδρε,

»Ἡ ἐκλογή σας εἰς τό ὑψηλόν ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐδημιούργησε, ὄχι μόνον εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἀλλά καί εἰς ὁλόκληρον τόν ἐλεύθερον κόσμον, τήν ἐλπίδα καί τήν προσδοκίαν γιά μίαν νέαν ἐποχήν. Μίαν ἐποχήν εἰς τήν ὁποίαν, ὅπως τόσο εὔγλωττα ἔχετε διακηρύξει, οἱ ἠθικές ἀξίες πού ἀποτελοῦν τό θεμέλιο τοῦ κοινοῦ πολιτισμοῦ μας θά πάρουν τήν θέσιν πού τούς ἀνήκει στήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς διεθνοῦς ζωῆς.

»Πιστεύω ὅτι θά ἦτο χρήσιμον, εἰς τό στάδιον αὐτό τῆς διαμορφώσεως τῆς πολιτικῆς σας πού θά μεταβάλη σέ πράξη τίς προσδοκίες αὐτές, νά σᾶς ἐνημερώσω ἐπί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν.

»Εἰς τοῦτο μέ ἐνθαρρύνει καί τό ἐνδιαφέρον τό ὁποῖον ἐπεδείξατε κατά τήν ἐκλογικήν σας ἐκστρατείαν διά τάς διαφοράς αὐτάς, ἐνδιαφέρον τό ὁποῖον συνεχίσθη καί μετά τήν ἐκλογήν σας. Τό πράττω μέ τήν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀντικειμενική ἀνάλυσις αὐτῶν ἠμπορεῖ νά διευκολύνη σημαντικά τήν ἐπίλυσίν των. Καί, ἀκόμη, διότι πιστεύω ὅτι μία ἐποικοδομητική τοποθέτησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπί τῶν προβλημάτων αὐτῶν θά τάς βοηθήση νά ἀνακτήσουν πλήρη τήν ἐπιρροήν τους εἰς τήν περιοχήν αὐτήν, πρός ὄφελος ὄχι μόνον τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλά καί τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τουρκίας καί τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου ἐν τῷ συνόλῳ του.

»Καί ἐν πρώτοις, θά ἤθελα νά σᾶς διαβεβαιώσω, κύριε πρόεδρε, ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν ἀποβλέπει οὔτε εἰς τήν ἀπομόνωσιν, οὔτε εἰς τήν ἐξασθένησιν τῆς

Τουρκίας. Ἐκτιμῶσα, κατ' ἀξίαν, τήν σημασίαν της διά τήν ἄμυναν τῆς Δύσεως ἐπιθυμεῖ τούναντίον νά τήν ἰδῆ μετατρεπομένην εἰς παράγοντα σταθερότητος καί εἰρήνης εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον. Εἶναι ὅμως αὐτονόητον ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν ἠμπορεῖ νά ἀπεμπολήσῃ ζωτικά της συμφέροντα πρός ἱκανοποίησιν παραλόγων τουρκικῶν αἰτημάτων. Οὔτε εἶναι πρός τό συμφέρον τῆς Δύσεως νά τῆς ζητήσῃ παρομοίας θυσίας, αἱ ὁποῖαι θά ἀποδειχθοῦν, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ἀντιπαραγωγικαί. Ἀλλ' οὔτε καί παρίσταται τοιαύτη ἀνάγκη. Διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι τά ἑλληνοτουρκικά προβλήματα ἠμποροῦν νά εὕρουν εὔκολα τήν λύσιν των ἄν ὑπάρξῃ λογική καί καλή πίστις.

»Αἱ διαφοραί πού μᾶς χωρίζουν ἀπό τήν Τουρκίαν ἠμποροῦν νά καταταγοῦν εἰς δύο κατηγορίας:

»Εἰς τάς διαφοράς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι, μολονότι ἀφοροῦν κατά κύριον λόγον τρίτην Κυβέρνησιν, ἐμπλέκουν καί τήν Ἑλλάδα διά λόγους ἱστορικούς καί συναισθηματικούς καί εἰς τάς καθαρῶς διμερεῖς διαφοράς.

»Εἰς τήν πρώτην κατηγορίαν ἐντάσσεται τό Κυπριακόν. Εἰς τήν δευτέραν, τά θέματα τοῦ Αἰγαίου.

»1. Σᾶς εἶναι γνωστή ἡ πρόσφατος ἱστορία τῆς Κύπρου.

»Τήν 20ήν Ἰουλίου 1974 ἡ Τουρκία εἰσέβαλεν εἰς τήν νῆσον ἐπωφελουμένη τοῦ πραξικοπήματος τῶν Συνταγματαρχῶν ἐναντίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί ἰσχυριζομένη ὅτι σκοπός τῆς ἐπεμβάσεως ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς νομιμότητος. Ἡ νομιμότης ὅμως ἀποκατεστάθη μετά τρεῖς ἡμέρας εἰς τήν Κύπρον εἰς τό πρόσωπον τοῦ κ. Κληρίδη καί εἰς τήν Ἑλλάδα μέ τήν ἐπιστροφήν μου. Ὁ σκοπός, ἑπομένως, τῆς τουρκικῆς ἐπεμβάσεως εἶχεν ἐκπληρωθῆ καί, λογικῶς, ἡ Τουρκία θά ἔπρεπε νά ἀποσύρῃ τά στρατεύματά της ἀπό τήν Κύπρον. Ἀντί τούτου, μετά τρεῖς ἑβδομάδας καί, ἐνῶ διεξήγοντο διαπραγματεύσεις εἰς Γενεύην διά τήν ἐξεύρεσιν λύσεως, ὁ τουρκικός στρατός ἐξαπέλυσε δευτέραν ἐπίθεσιν καί κατέλαβε τά 40% τῆς νήσου, δημιουργῶν ταυτοχρόνως τεράστιον πρόβλημα 200.000 προσφύγων.

»Ἐάν διά τήν πρώτην εἰσβολήν ὑπῆρχε κάποιο πρόσχημα, διά τήν δευτέραν οὐδεμία δικαιολογία ὑπάρχει — καί οὔτε, ἄλλωστε, ἐδόθη ἀπό τουρκικῆς πλευρᾶς. Ἡ ἑλληνική πλευρά θά ἐδικαιοῦτο κάλλιστα νά ζητήσῃ τήν ἐπαναφοράν τοῦ προηγουμένου καθεστῶτος τῆς Ζυρίχης, τοῦ ὁποίου ἐγγυήτριαι εἶναι ἡ Ἑλλάς καί ἡ Τουρκία. Ἐπιδεικνύουσα, ἐν τούτοις, καλήν θέλησιν, ἡ ἑλληνική πλευρά ἀποδέχεται ρύθμισιν τοῦ προβλήματος ἐπί νέας βάσεως, υἱοθετοῦσα θέσεις αἱ ὁποῖαι δύνανται νά ἱκανοποιήσουν σχεδόν ὅλα τά λογικά αἰτήματα πού θά ἠμποροῦσαν νά ἔχουν οἱ Τοῦρκοι.

»Ἡ Τουρκία, ἐν τούτοις, καίτοι γνωρίζει τάς θέσεις αὐτάς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἀρνεῖται, ὑπό διάφορα προσχήματα, τήν οὐσιαστικήν διαπραγμάτευσιν. Δέν παραγνωρίζει μόνον σειράν ἀποφάσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τάς ὁποίας καί ἡ ἰδία ἔχει ψηφίσει. Ἐξ γύροι διακοινοτικῶν συνομιλιῶν ἀπέβησαν ἄκαρποι, διότι ἡ Τουρκία ἀρνεῖται νά δηλώσῃ τί ζητεῖ ἐπί τέλους εἰς τήν Κύπρον. Ἀρκεῖται, ἁπλῶς, νά διατηρῆ μέχρι σήμερον τό 40% τοῦ κυπριακοῦ ἐδάφους, εἰς τό ὁποῖον εἶναι συγκεντρωμένα τά 65% τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς νήσου, ἐνῶ διαθέτει μόνον τό 18% τοῦ πληθυσμοῦ καί ἐπωφελεῖται, ἐπίσης, τοῦ χρόνου πού παρέρχεται διά νά ἐποικίζῃ τό κατεχόμενον ὑπ' αὐτῆς τμῆμα τῆς Κύπρου καί νά σταθεροποιῆ γενικῶς τήν κατοχήν της.

»2. Ἡ διένεξις περί τό Αἰγαῖον ἀνάγεται εἰς τά θέματα τῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί τοῦ ἐναερίου χώρου. Θέματα τά ὁποῖα ἐδημιούργησεν ἡ Τουρκία μέ αὐθαιρέτους πράξεις, δεδομένου ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ὑπέρ τοῦ status quo, ὅπως διεμορφώθη ἀπό τάς ἐν ἰσχύι διεθνεῖς Συνθήκας. Καίτοι, συνεπῶς, ἡ Ἑλλάς θά ἠδύνατο νά ἀρνηθῆ τήν ὕπαρξιν θεμάτων εἰς τό Αἰγαῖον, ὄχι μόνον ἀπεδέχθη συζήτησιν ἐπ' αὐτῶν, ἀλλά καί ἀνεζήτησεν ἐνεργῶς εἰρηνικάς καί λογικάς λύσεις διά τῶν διεθνῶς ἀνεγνωρισμένων νομίμων διαδικασιῶν.

»Εἰδικώτερον, ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπρότεινεν εἰς τήν τουρκικήν, τήν 27ην Ἰανουαρίου 1975, νά παραπέμψουν, ἀπό κοινοῦ, εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης τό θέμα τῆς ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος τοῦ Αἰγαίου. Τήν ἑλληνικήν αὐτήν πρότασιν ἀπεδέχθη, κατ' ἀρχήν, ἡ Τουρκία τήν 7ην Φεβρουαρίου 1975. Ἡ Συμφωνία αὐτή ἐπεβεβαιώθη κατά τήν συνάντησίν μου μέ τόν Τοῦρκον πρωθυπουργόν εἰς Βρυξέλλας τήν 31ήν Μαΐου 1975, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό σχετικόν κοινόν ἀνακοινωθέν. Ἀπεδέχθη, ἐπίσης, κατά τήν συνάντησιν αὐτήν τήν διεξαγωγήν, μετά τήν ὑποβολήν τῆς διαφορᾶς εἰς τό Δικαστήριον, παραλλήλων διαπραγματεύσεων πρός ἐξεύρεσιν συμπεφωνημένης λύσεως, ἡ ὁποία ἐν συνεχείᾳ θά ὑπεβάλλετο εἰς τό Δικαστήριον διά νά περιβληθῆ μέ τό ὑψηλόν διεθνές κῦρος αὐτοῦ. Εἶναι προφανῆ τά πλεονεκτήματα τῆς διαδικασίας αὐτῆς ἀπό ἐσωτερικῆς πολιτικῆς πλευρᾶς δι' ἀμφοτέρας τάς χώρας. Ἐπί πλέον, διά τῆς διαδικασίας αὐτῆς ἐξησφαλίζετο ἐκ τῶν προτέρων ἡ εἰρηνική ἐπίλυσις τῆς διαφορᾶς εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας τῶν διαπραγματεύσεων. Τήν Συμφωνίαν ὅμως αὐτήν δέν ἐτήρησαν οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι, εἰς ἐπανειλημμένας συναντήσεις ἐμπειρογνωμόνων, ἠρνήθησαν καί νά συζητήσουν ἀκόμη περί τοῦ συνυποσχετικοῦ, εἰς τό ὁποῖον θά ἐστηρίζετο ἡ ἀπό κοινοῦ προσφυγή εἰς τό Δικαστήριον τῆς Χάγης.

»Αλλά ή Τουρκία δέν ήρκέσθη είς τήν ύπαναχώρησίν της άπό τήν συμπεφωνημένην αύτήν είρηνικήν διαδικασίαν. Τό θέρος τοῦ 1976 έπροκάλεσε όξυτάτην κρίσιν είς τό Αίγαῖον διά τῆς άποστολῆς σεισμογραφικοῦ σκάφους πρός διερεύνησιν τμήματος τῆς ύφαλοκρηπῖδος τοῦ Αίγαίου, τό όποῖον ή Ἑλλάς θεωρεῖ ὡς ἰδικόν της. Ἐπρόκειτο περί αὐθαιρέτου προκλήσεως, δεδομένου ὅτι ή Τουρκία ὤφειλε νά σεβασθῆ τό τμῆμα αὐτό τῆς ὑφαλοκρηπῖδος, ἔστω καί ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι καί ἡ ἰδία τό θεωρεῖ ὡς ἀμφισβητούμενον. Καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ή Ἑλλάς ἐπροτίμησε τάς εἰρηνικάς διαδικασίας καί προσέφυγεν εἰς τό Συμβούλιον Ἀσφαλείας καί τό Διεθνές Δικαστήριον τῆς Χάγης. Ἐπί πλέον, ἀμέσως μετά τήν ἔκδοσιν τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, ή Ἑλλάς ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι πρόθυμος νά συμμορφωθῆ πρός τάς συστάσεις του.

»3. Ὡς πρός τόν ἐναέριον χῶρον, εἶναι γνωστόν ὅτι διά διεθνῶν Συμφωνιῶν καί Κανονισμῶν, τούς ὁποίους προσυπέγραψε καί ή Τουρκία, ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τήν Ἑλλάδα ή ἀποκλειστική εὐθύνη ἐλέγχου τῶν πτήσεων ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου καί ἐντός περιοχῆς ή ὁποία συμπίπτει μέ τά θαλάσσια σύνορά της.

»Ἀπό τοῦ Αὐγούστου 1974 ή Τουρκία ἐπιδιώκει μονομερῶς τήν μεταβολήν τοῦ καθεστῶτος αὐτοῦ, διχοτομοῦσα τό Αἰγαῖον διά γραμμῆς ή ὁποία συμπίπτει χονδρικῶς μέ τήν γραμμήν τῆς ὑφαλοκρηπῖδος πού διεκδικεῖ. Πρός τοῦτο, ἐξέδωσε τήν ὑπ' ἀριθ. 714 ἀπό 6ης Αὐγούστου 1974 (NOTAM), διά τῆς ὁποίας ἐζήτει αὐθαιρέτως ἀπό ὅλα τά ἀεροσκάφη τά διασχίζοντα τήν γραμμήν αὐτήν νά γνωστοποιοῦν τήν θέσιν των εἰς τούς τουρκικούς σταθμούς ἐλέγχου τῶν πτήσεων. Εἰς τήν πρᾶξιν δέ ἐπεχείρησε νά ἀναλάβη καί τόν ἔλεγχον τῶν πτήσεων αὐτῶν, προβάλλουσα ὡς δικαιολογίαν τήν ἀνάγκην δημιουργίας τουρκικῆς ἀεροπορικῆς ζώνης ἀσφαλείας εἰς τό Αἰγαῖον. Ὅπως ἦτο φυσικόν, ή Ἑλλάς ἀνέδρασε κηρύσσουσα τούς ἀεροδιαδρόμους ἀνασφαλεῖς καί οὕτως διεκόπησαν αἱ πτήσεις ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου.

»Τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1974, ὁ Διεθνής Ὀργανισμός Πολιτικῆς Ἀεροπορίας ἀνέλαβε μεσολαβητικήν προσπάθειαν καί διετύπωσεν ἀνεπισήμους προτάσεις, διά τῶν ὁποίων θά ἤροντο τά ἐκατέρωθεν μέτρα καί θά ἀποκαθίστατο ή προτέρα νομιμότης. Ἡ Ἑλλάς τά ἐδέχθη. Ἡ Τουρκία τάς ἀπέρριψεν.

»Παρά ταῦτα καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν, ή ἑλληνική Κυβέρνησις ἀπεδέχθη διμερεῖς διαπραγματεύσεις αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς συμφωνίαν ἐφ' ὅλων τῶν θεμάτων πλήν ἑνός: τῆς ἀνταλλαγῆς πληροφοριῶν διά στρατιωτικάς πτήσεις ὑπεράνω τοῦ Αἰγαίου. Ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, ή Ἑλλάς ὑπέβαλε νέας προτάσεις τάς ὁποίας ἀπεδέχθησαν μέν οἱ Τοῦρκοι ἐμπειρογνώμονες, ἀπέρριψεν ὅμως ή τουρκική Κυβέρνησις. Οὕτω καί τό θέμα αὐτό παραμένει ἀνοικτόν ὑπαιτιότητι τῆς Τουρκίας.

»Πέραν αὐτῶν, ή ἑλληνική Κυβέρνησις ἀνέλαβε καί εὐρυτέραν πρωτοβουλίαν διά νά διευκολύνη τήν ἐξομάλυνσιν τῶν σχέσεών της μέ τήν Τουρκία.

»Τήν 17ην Ἀπριλίου 1976 ἐπρότεινα εἰς τήν Τουρκίαν τήν σύναψιν Συμφώνου μή ἐπιθέσεως καί εἰρηνικῆς ἐπιλύσεως τῶν διαφορῶν μας. Σκοπός τῆς προτάσεώς μου αὐτῆς ἦτο νά δημιουργηθῆ τό κατάλληλον ἐκεῖνο κλῖμα εἰς τάς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν πού θά ἐπέτρεπε τήν ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν μας σέ ἀτμόσφαιραν ἀπηλλαγμένην ἀπό ἀπειλάς καί πιέσεις. Καί τήν πρότασίν μου αὐτήν ή Τουρκία ἀπεδέχθη θεωρητικῶς, ἀλλά τήν ἀπέρριψεν εἰς τήν πρᾶξιν. Διότι, ἀντιστρέφουσα τήν λογικήν σειράν τῶν πραγμάτων, ὑποστηρίζει ὅτι τό Σύμφωνον μή ἐπιθέσεως θά πρέπη νά συναφθῆ μετά τήν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν μας. Ἀλλά, τότε, βεβαίως, δέν θά εἶχε κανένα νόημα ή σύναψις παρομοίας συμφωνίας.

»Πέραν τῶν ἀνωτέρω, ὑφίσταται εἰς τό Αἰγαῖον καί τό θέμα τῆς ἀμυντικῆς ὀργανώσεως τῶν νήσων. Ἐπ' αὐτοῦ θά ἤθελα νά τονίσω ὅτι ή Ἑλλάς οὐδέποτε καί δι' οὐδεμιᾶς Συνθήκης παρητήθη τοῦ φυσικοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοαμύνης, ἐν περιπτώσει ἀπειλῆς τῶν νήσων της. Καί ὅπως, κατά τό παρελθόν, ή ἄμυνά των ἐνισχύθη μόνον εἰς περιόδους ὀξυτάτων ἑλληνοτουρκικῶν κρίσεων, ἔτσι καί τώρα ἐλήφθησαν στοιχειώδη μέτρα ἀμύνης μετά τάς δύο ἐπιχειρήσεις κατά τῆς Κύπρου, μετά τήν ἐκτόξευσιν ἀπειλῶν ἐναντίον των ἀπό ἐπισήμους Τούρκους, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ κ. Ντεμιρέλ μετά τήν δημιουργίαν εἰδικῆς στρατιᾶς τοῦ Αἰγαίου καί τήν συγκέντρωσιν ἔναντι τῶν νήσων τοῦ ἰσχυροτέρου ἀποβατικοῦ στόλου τῆς Μεσογείου. Παρά ταῦτα, ἔχω δηλώσει ἐγγράφως εἰς τόν Τοῦρκον πρωθυπουργόν ὅτι τά ληφθέντα μέτρα εἰς τάς νήσους εἶναι καθαρῶς ἀμυντικά καί ὅτι δέν ὑποκρύπτουν ἐπιθετικούς σκοπούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι καί πρακτικῶς ἀκόμη ἀδιανόητοι.

»Κύριε πρόεδρε,

»Τό πρόβλημα τοῦ Αἰγαίου δέν εἶναι πρόβλημα ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὑπάρχοντος ἤ μή φυσικοῦ πλούτου του. Ἡ ἐντύπωσις πού δημιουργεῖται εἶναι ὅτι ή Τουρκία ἐπιδιώκει νά μεταβάλη μονομερῶς τό καθεστώς τοῦ Αἰγαίου, τό ὁποῖον καθιερώθη διά διεθνῶν συνθηκῶν καί ἐλειτούργησεν ὁμαλῶς μέχρι τοῦδε. Προσπαθεῖ δέ νά τό μεταβάλη διότι αἱ ἀπαιτήσεις της ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος καί τοῦ ἐναερίου χώρου τυχόν ἱκανοποιούμεναι θά εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νά περιλάβουν 501 ἑλληνικάς νήσους καί νησίδας μέ πληθυσμόν 330.000 εἰς ζώνην ἀποκλειστικῶν οἰκονομικῶν καί στρατηγικῶν συμφερόντων τῆς Τουρκίας καί θά διεσπᾶτο οὕτω ή ἐδαφική καί πολιτική ἑνότης τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους.

»Ἐξ ὅσων σᾶς ἐξέθεσα προκύπτει, νομίζω, ὅτι ή

Ἡ ἀνάδειξη τοῦ Τζ. Κάρτερ στό ὕπατο ἀξίωμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δημιούργησε εὔλογες προσδοκίες στήν ἑλλαδική καί τήν κυπριακή κοινή γνώμη.

Ἑλλάς ἀπέδειξεν ἐμπράκτως τήν θέλησίν της νά ἐξεύρη εἰρηνικάς καί λογικάς ρυθμίσεις εἰς ὅλας τάς διαφοράς πού μᾶς χωρίζουν ἀπό τήν Τουρκίαν. Ἡ Ἑλλάς, ὅμως, δέν θά δεχθῆ ποτέ νά τεθῆ ὑπό συζήτησιν ἡ κυριαρχία της ἐπί τῶν νήσων. Οὔτε θά δεχθῆ λύσεις πού νά ὑπονομεύουν ἀμέσως ἤ ἐμμέσως τήν ἐδαφικήν της ἀκεραιότητα ἤ τήν κρατικήν της ἑνότητα. Ἡ Ἑλλάς δέν ἀπειλεῖ κανένα καί δέν τρέφει ἐπιθετικάς διαθέσεις κατ' οὐδενός. Ἐάν, ὅμως, χρειασθῆ νά ὑπεραμυνθῆ τοῦ ἐδάφους της θά πράξη ὅ,τι τῆς ὑπαγορεύουν ἡ ἱστορία καί ἡ τιμή της. Ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ δέν πρέπει νά ὑπάρχη ἡ παραμικρά ἀμφιβολία.

»Καί σήμερον ἀκόμη πού σᾶς γράφω, ἡ Ἑλλάς ἀναζητεῖ διά συνομιλιῶν εἰρηνικάς λύσεις, συμφώνως πρός τήν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἔχω τήν πεποίθησιν ὅτι αἱ λύσεις αὐταί δέν εἶναι δύσκολον νά ἐξευρεθοῦν. Ἀλλά, διά νά καταλήξωμεν εἰς τό εὐτυχές αὐτό ἀποτέλεσμα, θά πρέπη ἡ Τουρκία νά ἐπιδείξη τήν αὐτήν μέ ἡμᾶς καλήν πίστιν καί εἰρηνικήν διάθεσιν. Καί θά πρέπη νά μή τῆς παραμείνη οὔτε ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι δέν θά τῆς ἐπιτραπῆ ἐπ' οὐδενί λόγῳ καί ὑφ' οἱονδήποτε πρόσχημα νά θέση ἐν κινδύνῳ τήν εἰρήνην καί τήν γαλήνην τοῦ κόσμου. Εἰς τό σημεῖον αὐτό ὁ ρόλος τῆς μεγάλης χώρας σας ἠμπορεῖ νά ἀποβῆ ἀποφασιστικός.

»Ἡ διαβεβαίωσις πού μᾶς ἐδόθη ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θά ἀντετάσσοντο εἰς μίαν στρατιωτικήν λύσιν τῶν προβλημάτων καί ὅτι θά καταβάλουν μείζονα προσπάθειαν διά νά προλάβουν μίαν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων, θά πρέπη νά ἐνισχυθῆ καί νά πάρη περισσότερον συγκεκριμένην μορφήν. Καί θά πρέπη, ἀκόμη, νά ἐξευρεθῆ τρόπος κατοχυρώσεως τῆς εἰρήνης ἐάν αἱ συνομιλίαι πού διεξάγονται σήμερον διά τήν ὑφαλοκρηπίδα ἀποτύχουν. Νά ἐξασφαλισθῆ δηλαδή ὅτι ἀντί τῆς ὡμῆς βίας θά παραμείνη ἀνοικτός ὁ εἰρηνικός δρόμος τῆς ἀπό κοινοῦ ὑποβολῆς τῆς διαφορᾶς εἰς τό Διεθνές Δικαστήριον πού θά τήν κρίνη μέ ἀμεροληψίαν καί μέ μόνον γνώμονα τήν διεθνῆ νομιμότητα καί τό Δίκαιον.

»Μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν, κύριε πρόεδρε, θά ἤθελα νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἐπιθυμία τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά καί τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἶναι ὅπως συνεχισθῆ καί ἐνισχυθῆ περαιτέρω ἡ παραδοσιακή φιλία καί συνεργασία τῶν δύο χωρῶν μας. Διαπιστώνω δέ μέ χαράν ἀπό τήν ἐπιστολήν σας τῆς 9ης Νοεμβρίου 1976 ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ καί τήν ἰδικήν σας πρόθεσιν. Καί ἡ διαπίστωσις αὐτή μέ καθιστᾶ αἰσιόδοξον ὄχι μόνον διά τήν ἑλληνοαμερικανικήν συνεργασίαν, ἀλλά καί διά τήν εἰρήνην καί τήν ἀσφάλειαν εἰς τήν περιοχήν αὐτήν τοῦ κόσμου».

Τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀναλήψεως ἀπό τόν Τζ. Κάρτερ τοῦ ὑπατου ἀξιώματος τῶν ΗΠΑ, ὁ Κ. Καραμανλῆς τοῦ ἀπέστειλε τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Ἐπί τῇ ὁρκωμοσίᾳ σας ὡς 39ου προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐπιθυμῶ νά σᾶς διαβιβάσω τά εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια καί τάς καλυτέρας μου εὐχάς, διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεώς σας.

»Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι αἱ ἐλπίδες αἱ ὁποῖαι ἐγεννήθησαν μέ τήν ἐκλογή σας, ὄχι μόνον εἰς τήν χώραν σας ἀλλά καί εἰς ὁλόκληρον τόν κόσμον, θά πραγματοποιηθοῦν.

»Ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ, θά ἤθελα νά ἐκφράσω διά μίαν ἀκόμη φορά τήν εὐχήν διά μίαν στενήν συνεργασίαν μαζί σας, πρός τόν σκοπόν τῆς ἐνισχύσεως τῶν φιλικῶν δεσμῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας»[136].

Στήν ἀπάντησή του, ὁ Τζ. Κάρτερ εὐχαριστοῦσε τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό γιά τή λεπτομερῆ ἐνημέρωση καί τοῦ ἀνακοίνωνε τήν ἀποστολή τοῦ Κλ. Κλίφφορντ σέ περιοδεία στήν Ἀθήνα, Ἄγκυρα καί Λευκωσία, μέ σκοπό τήν ὁλοκληρωμένη ἐνημέρωση τῆς ἀμερικανικῆς πλευρᾶς γιά τά προβλήματα τῆς περιοχῆς.

17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό νομοσχέδιο περί ἱδρύσεως τοῦ κρατικοῦ Ὀργανισμοῦ Προωθήσεως Ἐξαγωγῶν ΑΕ, ὑπό τήν ἐποπτεία τοῦ ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, μέ σκοπούς:

— τή μελέτη καί ἔρευνα τῶν ἀγορῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅσον ἀφορᾶ τίς δυνατότητες ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν καθώς καί τήν ἐνημέρωση τῶν Ἑλλήνων παραγωγῶν σχετικά μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς, ἀπό ἀπόψεως ποιότητας, συσκευασίας καί ὅρων προσφορᾶς·

— τήν προετοιμασία καί προώθηση νέων ἐξαγωγικῶν προσπαθειῶν μέσω τῶν φυσικῶν φορέων τῆς ἐξαγωγικῆς δραστηριότητας, τήν ὀργάνωση ἐμπορικῶν κέντρων στό ἐξωτερικό καί τήν προώθηση καλύτερων ἐπαφῶν μεταξύ Ἑλλήνων ἐξαγωγέων καί ξένων εἰσαγωγέων·

— τήν ὑποβοήθηση τῆς ὀργανώσεως καί τήν ἀνάπτυξη κατάλληλων φορέων ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου·

— τή διαφήμιση καί προβολή τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων στίς ἀγορές τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ ἐξωτερικοῦ — συμπεριλαμβανόμενης καί τῆς συμμετοχῆς σέ ἐκθέσεις — σέ συνεργασία μέ τρίτους φορεῖς καί σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ ὑπουργοῦ Ἐμπορίου.

18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Βιομηχα-

νίας, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ, Κ. Κονοφάγου, τοῦ ὑφυπουργοῦ, Α. Κατσαούνη, καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων. Τό σχετικό σημείωμα, ἀναφέρει:

«1. Ἀποφάσεις

»1.1. Μέχρι 1.10.77 ἀντικατάστασις τοῦ μαζούτ διά τήν θέρμανσιν τῶν οἰκιῶν.

»1.2. Ἡ ἁρμοδιότης ἐπί τῶν βιομηχανικῶν ζωνῶν θά ἀναληφθῆ ἀπό τήν ΕΤΒΑ (ἀντί τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν).

»1.3. Νά εὑρεθῆ τρόπος χρηματοδοτήσεως τοῦ προγράμματος ἐρευνῶν τῆς ΔΕΠ (ὕψους ἑνός δισ.).

»1.4. Νά ἐνοποιηθοῦν τό Κέντρον Βιοτεχνικῆς Ἀναπτύξεως μέ τόν Ὀργανισμόν Χειροτεχνίας.

»1.5. Νά θεσπισθοῦν κίνητρα διά τήν συνένωσιν βιοτεχνιῶν.

»1.6. Νά ἐπιδιωχθῆ ἀποκέντρωσις τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς χειροτεχνίας.

»1.7. Σέ συνεργασία μέ τό Ὑπ. Συντονισμοῦ θά ἀποφασισθοῦν:

»1.7.1. Τιμολογιακή πολιτική (καί διά τόν περιορισμόν τῆς καταναλώσεως) ὑγρῶν καυσίμων (καί ἐνεργείας ἐν γένει).

»1.7.2. Νέος Ὀργανισμός Ὑπ. Βιομηχανίας.

»1.7.3. Ἐάν ἐνδείκνυται ὅπως ὁ Δημόκριτος ὑπαχθῆ στό Ὑπ. Βιομηχανίας καί ἀσχολῆται κατά τό 1/3 μέ ἐφηρμοσμένη ἔρευνα.

»1.7.4. Μέτρα διευκολύνσεως τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς Βιοτεχνίας.

»1.7.5. Μέτρα περιορισμοῦ καταναλώσεως ὑγρῶν καυσίμων.

»1.8. Ἐξέτασις δυνατότητος ἐπεκτάσεως δικαιώματος ἐπεξεργασίας τῆς γούνας καί εἰς ἄλλας, πλήν τῆς Καστοριᾶς, ἀκριτικάς περιοχάς (συνεργασία κ.κ. Μάρτη - Κατσαούνη).

2. Χρονοδιάγραμμα σχετικῶς μέ τάς ἐρεύνας τοῦ ὑπεδάφους.

»2.1. Ἐντός ἑνός μηνός θά γνωρίζωμεν τά ἀποτελέσματα ἀπό τάς ἐρεύνας εἰς τόν Νέστον.

»2.2. Ἐντός 1-2 1/2 μηνῶν θά τελειώση ἡ ὁριοθέτησις τοῦ κοιτάσματος τοῦ Πρίνου.

»2.3. Δηλώσεις ἐνδιαφέροντος ξένων ἑταιρειῶν δι' ἐρεύνας πέριξ τῆς Κερκύρας, εἰς τόν Θερμαϊκόν καί εἰς τάς ὑπολοίπους περιοχάς (πλήν τοῦ Πρίνου) τῆς ΟΣΕΑΝΙΚ.

»2.4. Ἐντός ἓξ μηνῶν γνῶσις ἀποθεμάτων Φωσφορικῶν (ἀρκετά πλουσίων ὥστε νά μή χρειάζωνται ἐμπλουτισμόν).

»2.5. Ἐντός δύο - τριῶν μηνῶν θά εἶναι ἕτοιμος ὁ φορεύς διά τήν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀμιάντου».

Στίς 18 Ἀπριλίου, ὁ Κ. Κονοφάγος θά ἐνημερώσει τόν πρωθυπουργό γιά τίς ἔρευνες τοῦ ὑπεδάφους:

«1. Ἔρευνα πετρελαίων

»— Συνεχίζονται οἱ σεισμικές ἔρευνες στό Δέλτα τοῦ Νέστου (2α γεώτρησις).

»— Τελείωσε τήν 1.4.77 ἡ 6η γεώτρησις στόν ΠΡΙΝΟ καί γίνονται δοκιμές καύσεως τοῦ πετρελαίου καί τῶν ἀερίων.

»— Γίνονται ὑπολογισμοί γιά τόν προσδιορισμό τῶν ἀποθεμάτων τοῦ ΠΡΙΝΟΥ.

»— Ἔγινε ἔναρξη τῆς ἐρευνητικῆς γεωτρήσεως εἰς τήν δομή Ἀπολλωνίας πού βρίσκεται σέ βάθος 1.200 μ.

»2. Ἔρευνα μεταλλευμάτων

»Φωσφορικά

»Γίνεται ἡ ἔρευνα γιά τήν ἐντόπιση τῶν πλουσιοτέρων μερῶν τοῦ κοιτάσματος τῆς Ἠπείρου.

»Χρυσός

»Στήν Νιγρίτα γίνεται συμπληρωματικός ἔλεγχος γιά τήν διαπίστωση τῆς περιεκτικότητος σέ χρυσό τοῦ κοιτάσματος.

»Χρωμίτης-Ὀρυκτόν ἅλας

»Συνεχίζονται οἱ ἔρευνες

»Θειοῦχα Μεταλλεύματα

»Στήν Θάσο κάτω ἀπό τήν Καλαμίνα βρέθηκε θειοῦχος μεταλλοφορία καί ἐξετάζεται»[137].

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ πρωθυπουργός δέχεται τό γενικό γραμματέα τοῦ γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, Φρ. Μιττεράν, πού πραγματοποιεῖ ἀνεπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα, προσκεκλημένος τοῦ Μ. Θεοδωράκη.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ὁ Γάλλος πολιτικός ἐξέτασαν διεθνῆ θέματα, τίς διμερεῖς ἑλληνογαλλικές σχέσεις, καί τό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ. Μετά τήν ἐπιστροφή του στή Γαλλία, ὁ Φρ. Μιττεράν δημοσίευσε, στή «L'Unité», ἄρθρο ὅπου συνόψιζε τίς ἐντυπώσεις του ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἀνέφερε καί τά ἑξῆς:

«... Ἡ θέση τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, καίτοι ἐξασθενημένη, παραμένει σημαντική. Ὅλα περνοῦν ἀπό αὐτόν. Ἔπρεπε νά τόν συναντήσω. Ὅλοι οἱ ἐπισκέπτες μου μοῦ τό συμβούλευαν, περιλαμβανομένου καί τοῦ Φλωράκη, γενικοῦ γραμματέα τῶν ὀρθοδόξων κομμουνιστῶν, τοῦ ὁποίου τό ἀδύνατο σημεῖο δέν εἶναι νά φαίνεται εὐχάριστος. Συντάχθηκα μέ αὐτή τήν ἄποψη. Ἀφοῦ ἀναφέρθηκαν κάποιες ἀναμνήσεις ἀπό τήν ὀκταετῆ ἐξορία του στήν Γαλλία, ἡ συζήτηση πού εἶχα μέ τόν Καραμανλῆ (μέ δέχθηκε στήν Βουλή στό τεράστιο γραφεῖο πού ὑπάρχει γιά τόν πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως) ἔγινε πάνω στό μόνο θέμα πού ἀπασχολεῖ σάν ἔμμονη ἰδέα τό πνεῦμα ὅλων τῶν Ἑλλήνων· ἡ λανθάνουσα διένεξη μέ τήν Τουρκία, εἴτε πρόκειται γιά τήν Κύπρο, εἴτε γιά τό Αἰγαῖο καί κυρίως τό ὑπέδαφός του, ἤ γιά τίς μειονότητες τῆς Θράκης. Ἀπεχθάνομαι τήν ἀδιακρισία καί δέν φέρνω ποτέ στήν δημοσιότητα τούς λόγους πού ὀφείλω στήν ἐμπιστοσύνη αὐτῶν πού μέ φιλοξενοῦν. Ἀλλά δέν πιστεύω, ὅτι σφάλλω ὅταν σκέπτωμαι ὅτι ὁ πρωθυπουργός δέν μοῦ ἀπέκρυβε τίς ἀνησυχίες του ὅταν μοῦ ἔλεγε ὅτι δέν μποροῦσε νά ἀποκλείση τήν πιθανότητα ἑνός πολέμου. Ὅλοι μοῦ μίλησαν γιά τήν Τουρκία. Μέ τόν ἴδιο τρόπο, μέ τήν ἴδια ἀποφασιστικότητα. Τουλάχιστον σ' αὐτό τό σημεῖο ὑπάρχει ἡ ἐθνική ἑνότης. Αἰσθάνεται κανείς τούς Ἕλληνες ἐξοργισμένους. Βέβαια οἱ πολιτικοί κρατοῦν τήν ψυχραιμία τους. Σ' αὐτή τήν κατάσταση, πρέπει νά ὁμολογήση κανείς ὅτι ὁ Καρα-

μανλῆς δείχνει περισσότερο θάρρος μὲ τό νά συγκρατῆ τά πράγματα παρά μὲ τό νά τά ἐνθαρρύνη. Αὐτή τήν φρόνηση τήν διακρίνει κανείς καί στήν τοποθέτηση τῶν κύριων ἡγετῶν τῆς Ἀριστερᾶς. Ἀλλά ποιός θά μπορέση νά ἐλέγξη μιά κατάσταση τήν ὁποία ἀρκεῖ μιά λέξη ἤ μιά χειρονομία γιά νά τήν ἀνατινάξη;» (1.2)

21 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1976

Σέ ἄρθρο τῆς ἐλβετικῆς ἐφημερίδας «Der Bund», γιά τήν ἀνασύσταση τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα, τονίζονται, μεταξύ ἄλλων καί τά ἑξῆς:

Δέν πρέπει νά παραβλέπει κανείς ὅτι ἡ ἀπόσταση σήμερα στήν Ἑλλάδα μεταξύ νομιμότητος καί δικτατορίας εἶναι πολύ μικρή καί ὅτι ὑπάρχει διαρκής ἀνησυχία γιά τήν διατήρηση τῆς νεοαποκτηθείσης ἐλευθερίας καί μάλιστα ὄχι μόνο μεταξύ τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἡ προσωπικότητα τοῦ Καραμανλῆ ἀποτελεῖ ἐγγύηση. Καί ἀκόμη περισσότερο: ὁ Καραμανλῆς, αὐτός ὁ τόσο ἀσυνήθιστος Ἕλληνας, ὅπως καί ὁ Ντέ Γκώλ στήν ἐποχή του, εἶναι — ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθένας — περισσότερο Ρωμαῖος παρά Ἕλληνας καί αὐτό εἶναι μιά εὐτυχής περίπτωση. Κανείς, ἐκτός ἀπό αὐτόν, δέν εἶχε τό χάρισμα, πού χρειαζόταν τό 1974, γιά νά ὁδηγηθῆ ἡ Ἑλλάς σέ ἕνα καλύτερο μέλλον, τήν ἀπαιτούμενη ἐπιβολή, μιά ἐπιβολή μέ τή ρωμαϊκή φιλελεύθερη ἔννοια.

Ἐκτός ἀπό αὐτό, ὅμως, προκύπτει συχνά τό ἑξῆς ἐρώτημα: Τί θά γίνει μετά τόν Καραμανλῆ; Καί τί θά γίνει μέ τή Νέα Δημοκρατία — τό κόμμα τοῦ πρωθυπουργοῦ πού σχεδόν δέν ὑπάρχει χωρίς τόν Καραμανλῆ; Ὁ ὑφυπουργός Π. Λαμπρίας, ἕνας ἀπό τούς πιό στενούς συνεργάτες τοῦ Καραμανλῆ, προσπαθεῖ νά καθησυχάση τά πνεύματα. Σέ μιά σχετική συζήτηση, ὁ κ. Λαμπρίας ὑποστηρίζει ὅτι καί ὁ γκωλισμός ἐπέζησε στή Γαλλία μετά τόν θάνατο τοῦ Ντέ Γκώλ. Ἐξ ἄλλου, ὁ Καραμανλῆς, σέ ἀντίθεση μέ τόν Ντέ Γκώλ, δέν κυβερνᾶ μέ ἔκτακτες ἐξουσίες.

21-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συγκαλοῦνται ἀλλεπάλληλες συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ ὑφυπουργοῦ καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, τοῦ τεχνικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, κατά τίς ὁποῖες ἐξετάζονται οἰκιστικά καί πολεοδομικά προβλήματα καί λαμβάνονται σημαντικές ἀποφάσεις, τίς ὁποῖες ἀναφέρει τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

«Θά προωθηθοῦν ὁλοκληρωμένα προγράμματα γιά τήν δημιουργία ὀργανωμένων οἰκισμῶν, σύμφωνα μέ τίς σύγχρονες ἀντιλήψεις περί πολεοδομίας καί σεβασμοῦ τοῦ φυσικοῦ καί ἱστορικοῦ ἤ παραδοσιακοῦ περιβάλλοντος, σέ περιοχές ὅπου ὑπάρχουν ἔντονες οἰκιστικές ἀνάγκες — ὅπως π.χ. στήν Ξάνθη, στήν Κομοτηνή, στίς Σάπες γιά τήν Βόρειο Ἑλλάδα, στό Λαύριο καί στήν Βοιωτία γιά τήν ἀποσυμφόρηση τῆς περιοχῆς τῶν Ἀθηνῶν κ.λπ. Τά προγράμματα αὐτά θά ἐκτελεσθοῦν μέ τήν συνεργασία τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἐργατικῆς Κατοικίας, τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης καί ἄλλων δημοσίων καί ἰδιωτικῶν φορέων. Ἡ συγκέντρωση καί διοχέτευση τῶν χρηματοδοτήσεων καί τῶν δανειοδοτήσεων θά γίνεται πρός μιά ὀργανωμένη καί ἐνιαία κατεύθυνση, τά δέ σχετικά προγράμματα θά συντονίζωνται ἀπό τήν Δημοσία Ἐπιχείρηση Πολεοδομήσεως, Οἰκισμοῦ καί Στεγάσεως (ΔΕΠΟΣ) ὑπό τήν ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

»Οἱ νέοι οἰκισμοί, πού θά δημιουργηθοῦν σύμφωνα μέ τίς τελευταῖες πολεοδομικές ἀντιλήψεις, θά ἔχουν πληρότητα πρός ὅ,τι συνέβαινε μέχρι τώρα μέ τά μονομερῆ προγράμματα (ἀνεγέρσεως π.χ. ἐργατικῶν συνοικιῶν κ.λπ.), ἐνῶ θά παράσχουν εὐπρεπῆ καί ἄνετη κατοικία σέ ὅλες τίς εἰσοδηματικές καί ἐπαγγελματικές τάξεις, παράλληλα μέ τήν ἱκανοποίηση τῶν συνθέτων λειτουργικῶν ἀναγκῶν μιᾶς συγχρόνου κατοικημένης περιοχῆς.

»Γιά τήν βελτίωση τῶν βιοτικῶν συνθηκῶν ἀναγνωρίζεται ἡ μεγάλη σημασία τῆς θερινῆς κατοικίας καί ἡ ζωτική ἀνάγκη ἀποκτήσεώς της, κυρίως ἀπό τούς κατοίκους τῶν μεγάλων πόλεων. Γιά τούς λόγους αὐτούς ἀποφασίσθηκε ἡ ἐνθάρρυνση τῆς δημιουργίας σέ κατάλληλες περιοχές παραθεριστικῶν οἰκισμῶν μέ τό σύστημα τῆς ὠργανωμένης δομήσεως. Τοῦτο θά πραγματοποιηθῆ:

»πρῶτον, μέ τήν ἐκπόνηση σχεδίων γιά τήν ἐπέκταση τῶν ὑφισταμένων οἰκισμῶν·

»δεύτερον, μέ τήν δραστηριοποίηση οἰκοδομικῶν συνεταιρισμῶν καί,

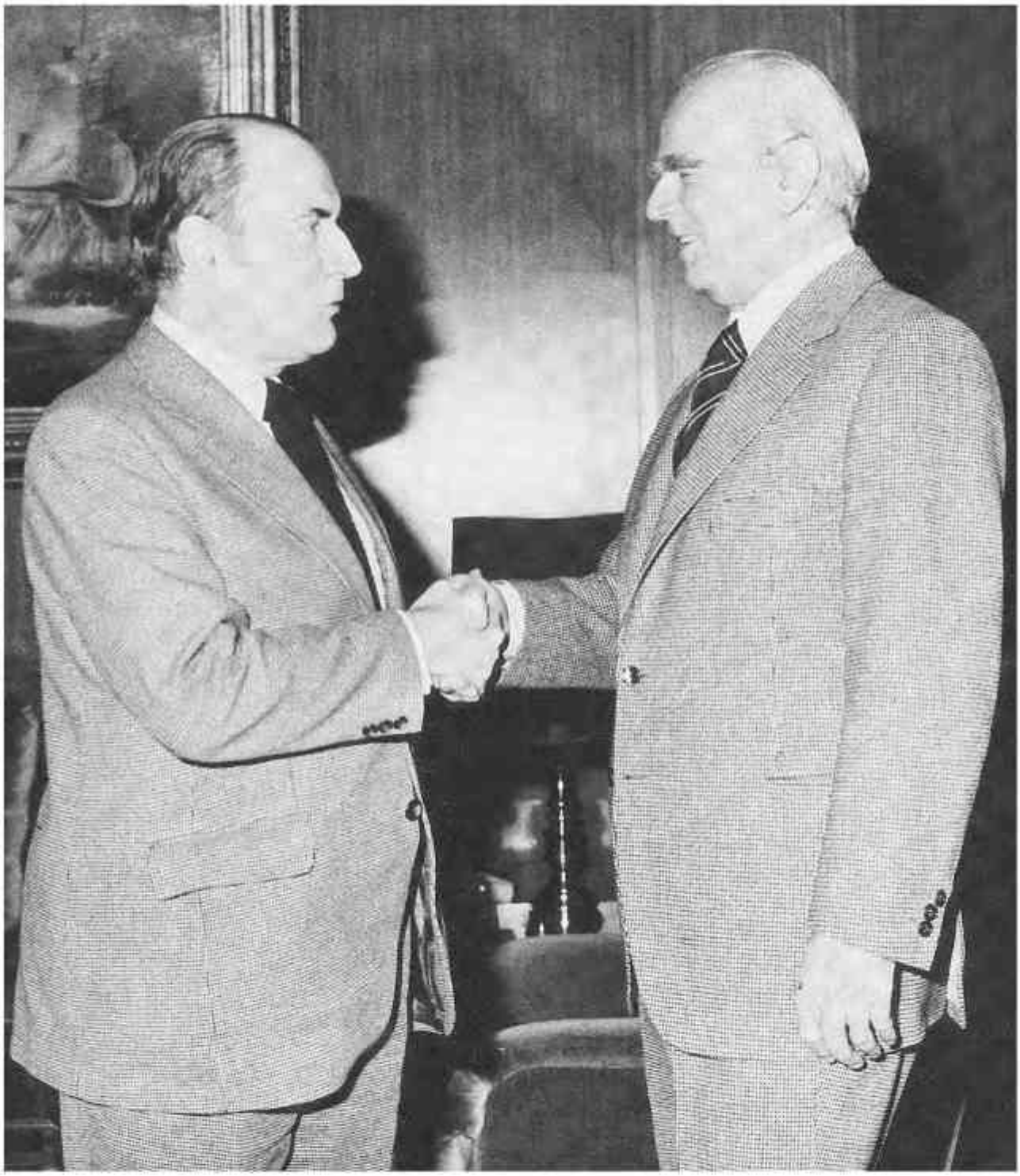
»τρίτον, μέσῳ ἰδιωτικῶν φορέων.

»Στούς ἐν λόγῳ οἰκισμούς, πού θά διαθέτουν πλήρη τεχνική καί κοινωνική ὑποδομή, θά ἐξασφαλισθοῦν βελτιωμένες συνθῆκες διαβιώσεως.

»Μέ τό νομοσχέδιο πού εἶναι ἤδη ἕτοιμο πρός κατάθεση, θ' ἀντιμετωπισθῆ ριζικά τό πρόβλημα τῆς αὐθαιρέτου δομήσεως γιά τά ἐντός καί ἐκτός σχεδίου κτίσματα. Πρός τόν σκοπό αὐτόν ἐγκρίθηκαν οἱ κυρώσεις καί τά μέτρα, πού, ἐνῶ ἀποθαρρύνουν τήν αὐθαίρετη δόμηση — ὅπως π.χ. ἡ ἀπαγόρευση συνδέσεως κάθε καινούργιου κτίσματος μέ τά δίκτυα τῶν Ὀργανισμῶν Κοινῆς Ὠφελείας (ΔΕΗ κ.λπ.) — βοηθοῦν παράλληλα στήν ὀρθολογικώτερη ὀργάνωση τῆς δομήσεως, ἔτσι ὥστε νά μήν ὑπάρχη ἀνάγκη αὐθαιρεσιῶν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀπορρόφηση καί τήν ὀργανική ἔνταξη τῶν ἤδη ὑφισταμένων αὐθαιρέτων κτισμάτων σέ οἰκιστικές περιοχές πού μποροῦν νά ἔχουν ἄνεση καί λειτουργικότητα κατά τίς σύγχρονες ἀντιλήψεις καί τούς ὑγιεινούς ὅρους διαβιώσεως, ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε εἰδική ἐντολή νά μελετηθῆ τό πρόβλημα εἰς βάθος γιά τήν ὁριστική λύση του.

»Ἀποφασίσθηκε σειρά μέτρων πού θά προσαρμόσουν τήν οἰκιστική δραστηριότητα μέ τίς ἀνάγκες γενικώτερου προγραμματισμοῦ ὅπως προκύπτουν ἀπό τά ἐκπονούμενα χωροταξικά καί ρυθμιστικά σχέδια. Μέσα στά πλαίσια αὐτά ἀντιμετωπίζεται εἰδικώτερα καί ἡ ἀνάπλαση ὡρισμένων περιοχῶν, ἰδίως στήν περιοχή πρωτευούσης, στήν ὁποία τό πρόβλημα ἐμφανίζεται ὀξύτερο λόγῳ τῆς τεραστίας ἐκτάσεως πού ἔλαβε ἀπρογραμμάτιστα καί τῆς οἰκοδομικῆς ἀναρχίας. Ἡ ἀνάπλαση θά ἀντιμετωπίση τά προβλήματα πού ἔχει δημιουργήσει ἡ ἀνέγερση αὐθαιρέτων οἰκοδομῶν καθώς καί τίς ἀνάγκες πολεοδομικῶν βελτιώσεων,

Συνάντηση μέ τόν Φρ. Μιττεράν.

ὅπου οἱ οἰκιστικές συνθῆκες εἶναι δυσμενεῖς.

»Μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα θά γίνη ὁ πλήρης ἐκσυγχρονισμός τῆς πολεοδομικῆς νομοθεσίας, ὥστε μέ τήν κατάργηση τῶν ὑφισταμένων πολυπλόκων διατάξεων νά παύση ἡ σύγχυση πού ἐπικρατεῖ σήμερα κατά τήν ἐφαρμογή τῶν σχετικῶν νόμων.

»Ἐν τῷ μεταξύ, μέχρις ὅτου ἐφαρμοσθῆ ἡ νέα νομοθεσία, θά γίνουν σέ περιορισμένη κλίμακα τροποποιήσεις τῶν ὅρων δομήσεως πού ἰσχύουν σήμερα, ἀφ' ἑνός γιά νά ἀποφευχθῆ ἡ συνεχιζομένη καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος καί ἀφ' ἑτέρου γιά νά διατηρηθοῦν τά χαρακτηριστικά ὡρισμένων εἰδικῶν περιοχῶν.

»Ἡ ἐναρμόνιση τῶν οἰκιστικῶν προγραμμάτων τῶν διαφόρων κρατικῶν φορέων, ἀποφασίσθηκε νά γίνεται ἀπό τήν Ὑπηρεσία Οἰκισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων. Συναφῶς ἀπεφασίσθη ἐπίσης ἡ ἵδρυση Ἰνστιτούτου Οἰκιστικῆς καί Πολεοδομίας πού θά ἀποτελέση τό ἐπιτελικό ὄργανο τῆς Ὑπηρεσίας Οἰκισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημερώθηκε ἐπί τῶν προτεινομένων λύσεων γιά τό Πνευματικό Κέντρο, καθώς καί γιά διάφορα ἄλλα εἰδικά προγράμματα ἁρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων»[138].

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρίσταται σέ δεξίωση πού παραθέτει ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος, πρός τιμή τῶν ἐκπροσώπων τοῦ τύπου.

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Κατά τή διάρκεια ἑορταστικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ συνδέσμου ἀθλητικοῦ τύπου, ὁ ὑφυπουργός Προεδρίας, Α. Καραμανλῆς, ἀναφέρεται στό ἔργο τῆς Κυβερνήσεως στόν ἀθλητικό τομέα κατά τό 1976. Συγκεκριμένα, λέγει ὅτι διατέθηκαν, συνολικά, 925 ἑκατ. δρχ. καί κατασκευάζονται ἤδη σέ ὁλόκληρη τή χώρα 15 κολυμβητήρια, 10 κλειστά γυμναστήρια καί 6 κλειστές αἴθουσες, 4 χιονοδρομικά κέντρα, ἐνῶ συμπληρώνονται καί 17 στάδια καθώς καί 130 ἄλλες ἀθλητικές ἐγκαταστάσεις. Παράλληλα, εἶναι ἕτοιμα γιά δημοπράτηση 8 κολυμβητήρια, 5 κλειστά γυμναστήρια καί 4 κλειστές αἴθουσες, καθώς καί ἡ κατασκευή ἐξαρχῆς ἤ ἡ συμπλήρωση 4 σταδίων καί 102 ἄλλων ἀθλητικῶν ἐγκαταστάσεων.

Ὁ ὑφυπουργός ἀναφέρθηκε ἰδιαίτερα στή διάθεση 100 ἑκατ. δρχ. γιά τή συμπλήρωση τῆς πρώτης φάσεως τῆς κατασκευῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐγκαταστάσεων στήν Καλογρέζα καί τήν ἐπέκταση τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, ἐνῶ σημείωσε ὅτι 275 ἑκατ. δρχ. διατέθηκαν γιά τήν ἐνίσχυση ἀπό τή ΓΓΑ τῶν ὁμοσπονδιῶν, τῶν ποδοσφαιρικῶν καί ἀθλητικῶν σωματείων, τήν ἀγορά ὑλικοῦ καί τίς λειτουργικές δαπάνες τῶν γυμναστηρίων. Καταλήγοντας, ὁ Α. Καραμανλῆς τόνισε ὅτι ἡ κυβερνητική πολιτική στόν ἀθλητισμό ἀποσκοποῦσε στή σταδιακή δημιουργία σταθερῆς ἀθλητικῆς ὑποδομῆς, ἐνῶ μέ τήν καθιέρωση τοῦ σχολικοῦ ἀθλητισμοῦ ἄνοιγε μιά νέα ἐποχή γιά τά ἀθλητικά πράγματα στή χώρα.

26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὑπογράφεται ἡ νέα ἐθνική συλλογική σύμβαση ἐργασίας, πού προβλέπει, γιά τό 1977, αὔξηση κατά 15% τῶν κατωτάτων ὁρίων μισθῶν καί ἡμερομισθίων. Στούς συγκεντρωμένους ἐκπροσώπους τῶν ἐργοδοτῶν καί τῶν ἐργαζομένων, ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε τά ἀκόλουθα:

«Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν ἱκανοποίησή μου γιά τήν ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία· καί νά σᾶς συγχαρῶ, γιατί μέ τήν συμφωνία αὐτή ἀπεδείξατε ὅτι ἔχετε συνείδηση τῶν εὐθυνῶν σας γιά τήν γαλήνη, τήν πρόοδο καί τήν προκοπή αὐτοῦ τοῦ τόπου.

»Ἡ διαπίστωση αὐτή δικαιολογεῖ αἰσιοδοξία γιά τό μέλλον. Γιατί, ἄν ἐπικρατήση τό πνεῦμα αὐτό στήν κοινωνική μας ζωή καί ἡ συνεργασία ἀντικαταστήση τήν ἀντιδικία καί τήν αὐθαιρεσία, ἠμπορεῖ ἡ Ἑλλάς συντόμως νά γίνη ὑπόδειγμα εὐημερούσης καί εὐνομουμένης Πολιτείας.

»Καί ἔχομεν ὅλοι συμφέρον νά εὐημερήση ὁ τόπος μας. Γιατί κανένας, εἴτε πλούσιος, εἴτε φτωχός, δέν ἠμπορεῖ νά αἰσθάνεται εὐτυχής, οὔτε καί ἀσφαλής μέσα σέ μίαν ἀναρχουμένη καί δυστυχοῦσα Πολιτεία.

»Ἄν αὐτή τήν στιγμή ρίξετε μιά ματιά στόν κόσμο, θά διαπιστώσετε ὅτι στίς περισσότερες χῶρες οἱ ὀξεῖς πολιτικοί καί κοινωνικοί ἀνταγωνισμοί, πού προκαλοῦνται συνήθως ἀπό δημαγωγούς ἀδιστάκτους, ἀπειλοῦν ὄχι μόνο τήν οἰκονομική τους δομή, ἀλλά καί τήν ἐθνική τους συνοχή. Καί ἔχομεν καθῆκον ὅλοι μας νά προστατεύσουμε τήν χώραν μας ἀπό τούς κινδύνους αὐτούς.

»Γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι ἡ διεθνής καί ἰδίως ἡ εὐρωπαϊκή οἰκονομία περνᾶ ἀπό μεγάλη κρίση· κρίση πού ἄν δέν ὑπερνικηθῆ ἐγκαίρως, ἠμπορεῖ νά ἐξελιχθῆ σέ κρίση τῆς δημοκρατίας. Ἤδη οἱ περισσότερες εὐρωπαϊκές χῶρες γιά ν' ἀντιμετωπίσουν τήν κρίση αὐτή καί γιά νά δαμάσουν τόν πληθωρισμό, ἔλαβαν καί λαμβάνουν σκληρά εἰσοδηματικά καί φορολογικά μέτρα. Στόν τόπο μας δέν παρέστη ἀνάγκη νά λάβουμε παρόμοια μέτρα. Καί τοῦτο διότι ἀφ' ἑνός μέν ἡ οἰκονομία μας, παρά τά ἔκτακτα βάρη πού ἐπωμίσθηκε, ἐξελίσσεται ἱκανοποιητικά καί ἀφ' ἑτέρου διότι οἱ τάξεις πού ἐκπροσωπεῖτε ἐπέδειξαν καί ἐπιδεικνύουν κατανόηση στήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν τήν χώρα.

»Ἐτονίσαμε, ὅμως, καί ἐπιθυμῶ νά τό ἐπαναλάβω καί ἀπόψε, ὅτι ἡ εἰσοδηματική πολιτική τῆς χώρας ὀφείλει νά διαμορφωθῆ ἐφέτος στά πλαίσια τῆς ἀσφαλείας τῆς οἰκονομίας μας.

»Όπως καί ἐμεῖς, ἐκπροσωπεῖτε καί ἐσεῖς — ὑπό διάφορον βέβαια ἰδιότητα — τόν ἑλληνικόν λαόν. Καί συνεπῶς ἔχετε εὐθύνη γιά τήν τύχη του. Θά ἀνταποκριθῆτε στήν εὐθύνη σας αὐτήν ἐάν, ἀντί ν' ἀντιδικῆτε, συνεργάζεσθε εἰλικρινά τόσο μεταξύ σας, ὅσο καί μέ τήν Κυβέρνηση γιά τήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τίς τάξεις πού ἐκπροσωπεῖτε.

»Ἡ Κυβέρνηση εἶναι πρόθυμη νά συνεργάζεται μαζί σας. Μή ἔχουσα δέ οὔτε ἴδια συμφέροντα, οὔτε προκαταλήψεις, ἐπιδιώκει πάντοτε καί ὑποστηρίζει τό ὀρθό καί τό δίκαιο καί πρό παντός τό δίκαιο τῶν ἀσθενεστέρων οἰκονομικῶς τάξεων, δηλαδή τῶν ἐργαζομένων. Καί σ' αὐτό, νομίζω, ὅτι θά σᾶς εὕρω συμφώνους ὅλους σας.

»Τό κείμενο τό ὁποῖο θά ὑπογράψουμε ἀπόψε, κατοχυρώνει τόν θεσμό καί ἐπιβεβαιώνει τήν χρησιμότητα τῆς τριμεροῦς συνεργασίας. Δηλαδή, συνεργασίας Κράτους, ἐργοδοτῶν καί ἐργαζομένων. Γι' αὐτό καί σᾶς συγχαίρω καί πάλι».

Σχετικά μέ τή νέα συλλογική σύμβαση, ὁ ὑπουργός Ἐργασίας, Κ. Λάσκαρης, ὑπέβαλε στόν πρωθυπουργό τό ἀκόλουθο σημείωμα:

«Θέμα: Ἐπερχόμεναι μεταβολαί διά τοῦ συμφωνηθέντος καί μονογραφέντος σχεδίου Ἐθνικῆς Γενικῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως Ἐργασίας.

»Διά τά βασικά σημεῖα τῆς συμφωνίας ὑπῆρξεν ἔγγραφος προέγκρισις τοῦ κ. ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.

»1. Αὔξησις τῶν γενικῶν κατωτάτων ὁρίων μισθῶν καί ἡμερομισθίων κατά 10% ἀπό 15.2.1977 καί κατά 15% ἐν συνόλῳ ἀπό 1.7.1977.

»2. Χορήγησις μιᾶς 3ετίας ἐκ 5% εἰς τούς ἐργατοτεχνίτας τούς μή ὑπαγομένους εἰς ἑτέραν εἰδικωτέραν Συλλογικήν Σύμβασιν Ἐργασίας, ἥτις προκαλεῖ μέσην ἐτησίαν ἐπιβάρυνσιν τῆς τάξεως τοῦ 0,11%.

»3. Διπλασιασμός τῶν ἐπιδομάτων διά τά τέκνα, τῶν χορηγουμένων ὑπό τοῦ ΔΑΟΕΜ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων. Περί τούτου ὑφίσταται ὑπογεγραμμένον σχέδιον προεδρικοῦ διατάγματος, διακρατηθέν ἵνα ἡ ρύθμισις τῶν ἐπιδομάτων περιληφθῆ εἰς τήν Ἐθνικήν Γενικήν Συλλογικήν Σύμβασιν Ἐργασίας.

»4. Ἀναμόρφωσις τῆς νομοθεσίας περί ἀδειῶν κατά τά συμπεφωνημένα μετά τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων, τῶν Βιοτεχνῶν, Ἐπαγγελματιῶν καί Ἐμπόρων. Περί ταύτης ὑφίστατο σχέδιον νόμου ὑπογεγραμμένον ὑπό τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Ἐργασίας. Πάντως αἱ ρυθμίσεις τῆς Ἐθνικῆς Γενικῆς Συλλογικῆς Συμβάσεως ὑπελείφθησαν τῶν προβλεπομένων ὑπό τοῦ νομοσχεδίου.

»5. Κάλυψις ὑπό τοῦ ΟΑΕΔ, ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων καί ἄνευ ἐπιβαρύνσεως τῆς οἰκονομίας, τῆς διαφορᾶς μεταξύ ἐπιδόματος λοχείας καί πράγματι καταβαλλομένων ἀποδοχῶν, δι' ὁλόκληρον τόν χρόνον ὑποχρεωτικῆς ἀδείας τῶν γυναικῶν ἕνεκα τοκετοῦ.

»6. Ἀναγνώρισις δικαιώματος λήψεως πλήρους συντάξεως λόγῳ γήρατος ἐπί τῇ συμπληρώσει 35ετοῦς ὑπηρεσίας ἢ 10.500 ἡμερομισθίων, ὑπό προϋποθέσεις τάς ὁποίας θά ὁρίσῃ τό Ὑπουργεῖον Κοιν. Ὑπηρεσιῶν.

»Πρόβλεψις ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου διά τό πρῶτον τρίμηνον 1977.

»7. Διακήρυξις τῶν συμβαλλομένων μερῶν περί κατοχυρώσεως τῆς οἰκονομικῆς αὐτοδυναμίας τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καί τῆς προσηλώσεώς των εἰς τάς διαδικασίας τοῦ ἄρθρου 22 τοῦ Συντάγματος. Τά μέρη θά συνεργασθοῦν πρός διατύπωσιν τῶν προσηκουσῶν εἰσηγήσεων διά τάς ἀναγκαίας νομοθετικάς ρυθμίσεις»[139].

27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

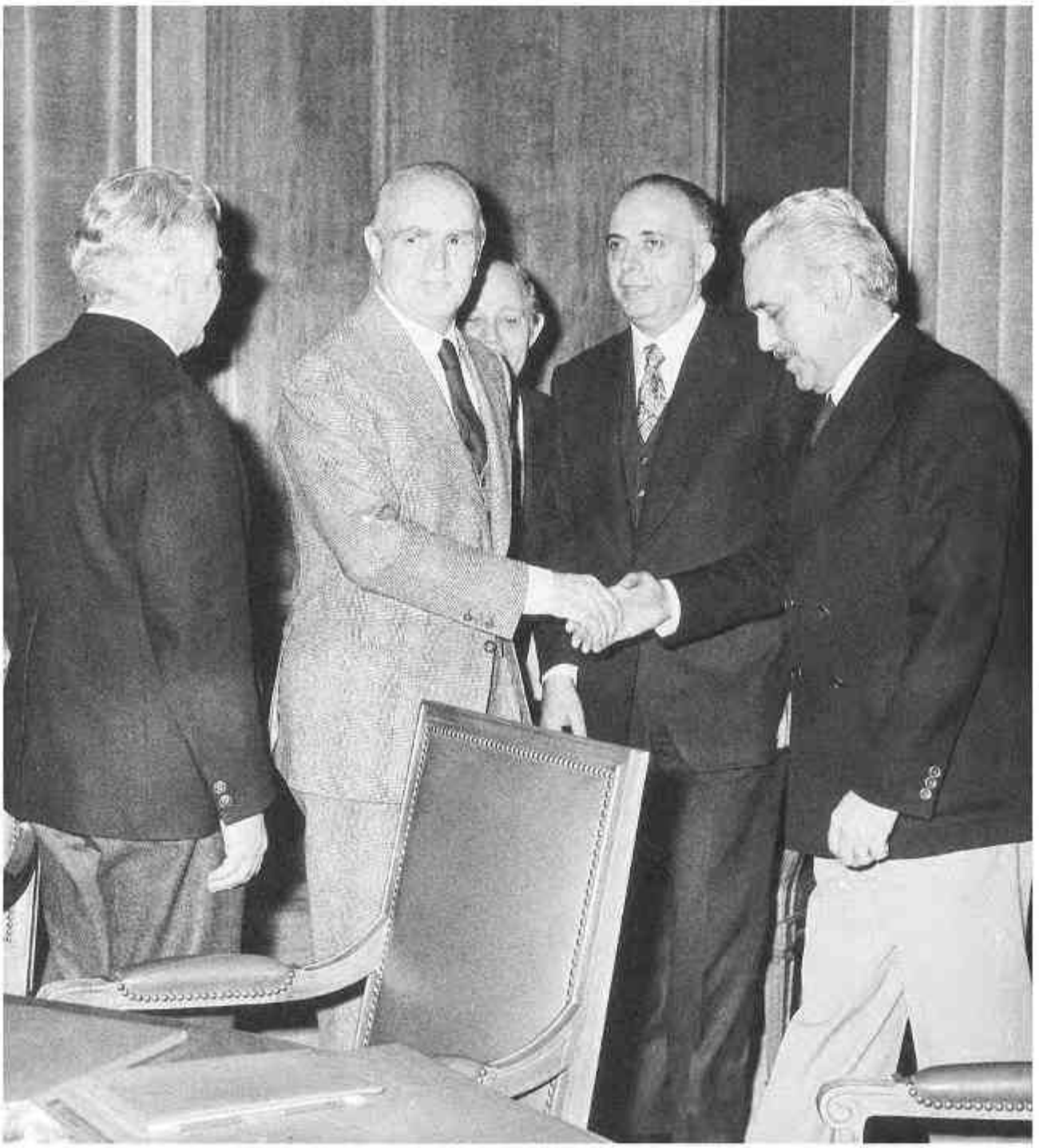
Ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, συναντᾶται μέ τόν Τουρκοκύπριο ἡγέτη, Ρ. Ντενκτάς, στό ἀρχηγεῖο τῆς εἰρηνευτικῆς δυνάμεως τοῦ ΟΗΕ, στή Λευκωσία, παρουσία τοῦ Ξ. Περέζ ντέ Κουεγιάρ, ἀντιπροσώπου τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ διεθνοῦς ὀργανισμοῦ.

Οἱ δύο ἄνδρες συζήτησαν τήν πιθανή ἐπανέναρξη τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, ἐνδεχομένως καί στά πλαίσια κοινῶν ὁδηγιῶν στίς ὁποῖες θά μποροῦσαν νά συμφωνήσουν. Κατά τή συζήτηση, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος σημείωσε ὅτι ἀποδεχόταν τό ὁμοσπονδιακό σύστημα καί ὑπογράμμισε τήν ἐμμονή τῆς Κυβερνήσεώς του σέ ὁρισμένες βασικές ἀρχές: κατοχύρωση τῆς ἐλευθερίας διακινήσεως καί ἐγκαταστάσεως καί τοῦ δικαιώματος ἐπί τῆς ἰδιοκτησίας. Τόνισε, ὅμως, ὅτι ἄν μέ τόν ὅρο «ὁμοσπονδία» οἱ Τουρκοκύπριοι ἐννοοῦσαν συνομοσπονδία δύο ἀνεξάρτητων Κρατῶν, δέν ἦταν δυνατό νά ἐπέλθει συμφωνία. Συζητήθηκε καί τό ἐδαφικό, γιά τό ὁποῖο οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν ὅτι ἀποτελοῦσε τή λυδία λίθο ὁποιασδήποτε διευθετήσεως. Ἤδη, ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά εἶχε προτείνει νά διατηρήσουν τό 20% τῶν ἐδαφῶν τοῦ νησιοῦ οἱ Τουρκοκύπριοι· ὁ Ρ. Ντενκτάς ὅμως ἐπέμενε σέ ποσοστό 32,8%. Ἀκόμη, ἔγινε ἀναφορά καί στούς ἀγνοουμένους, τήν ὕπαρξη τῶν ὁποίων ἀρνήθηκε ὁ Τουρκοκύπριος ἡγέτης.

Ἡ συνομιλία τῶν δύο ἀνδρῶν ἄφησε νά διαφανεῖ κάποια ἐλπίδα γιά τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος. Στίς 12 Φεβρουαρίου, πραγματοποιήθηκε στή Λευκωσία ἡ δεύτερη συνάντηση Μακαρίου-Ντενκτάς, ὑπό τήν προεδρία τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, Κ. Βαλντχάιμ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἔλθει στό νησί εἰδικά γιά τή σύσκεψη αὐτή. Στή νέα τους συνάντηση, οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν στό ἀκόλουθο πλαίσιο ὁδηγιῶν γιά τούς διαπραγματευτές τους κατά τόν ἐπόμενο γύρο τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, στά τέλη Μαρτίου, στή Βιέννη:

«1. Ἐπιδιώκεται μία ἀνεξάρτητος, ἀδέσμευτος, δικοινοτική ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία.

»2. Τό ὑπό τήν διοίκησιν ἑκάστης κοινότητος ἔδαφος θά συζητηθῆ ὑπό τό φῶς τῆς οἰκονομικῆς βιωσιμότητος ἢ παραγωγικότητος καί τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας.

*Υπογραφή τῆς ἐθνικῆς συλλογικῆς συμβάσεως ἐργασίας.

»3. Θέματα ἀρχῆς, ὡς ἡ ἐλευθερία κινήσεως, ἡ ἐλευθερία ἐγκαταστάσεως, τό δικαίωμα ἰδιοκτησίας καί ἄλλα συγκεκριμένα ζητήματα εἶναι ἀνοικτά πρός συζήτησιν, καθ' ἅ θά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἡ θεμελιώδης βάσις ἑνός δικοινοτικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος καί ὡρισμέναι πρακτικαί δυσχέρειαι αἱ ὁποῖαι δυνατόν νά ἀναφυοῦν διά τήν τουρκοκυπριακήν κοινότητα.

»4. Αἱ ἐξουσίαι καί ἁρμοδιότητες τῆς κεντρικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως θά καθορισθοῦν κατά τρόπον ὥστε νά διαφυλάσσεται ἡ ἑνότης τῆς χώρας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ δικοινοτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κράτους».

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Ἐμπορίου, Ι. Βαρβιτσιώτης, ὑπογραμμίζοντας ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶναι ἀποφασισμένη νά προστατεύσει τό εἰσόδημα καί τήν ἀγοραστική δύναμη τῶν ἐργαζομένων, ἐξαγγέλλει σειρά μέτρων γιά τή συγκράτηση τοῦ τιμαρίθμου: θέση ὑπό ἀγορανομικό ἔλεγχο ἀκόμη 100 εἰδῶν· θέσπιση αὐστηρῶν κυρώσεων γιά τούς κερδοσκόπους· συμπίεση κατά 30% τοῦ συνολικοῦ ποσοστοῦ ἐπιβαρύνσεως τῶν τιμῶν λόγω τῆς ὑπάρξεως ἐνδιαμέσων (χονδρεμπόρων)· ἐκσυγχρονισμό τῶν λαϊκῶν ἀγορῶν· ἐφαρμογή συστήματος μηχανογραφήσεως τῶν τιμῶν τῶν ὀπωροκηπευτικῶν καί τῶν κρεάτων στήν Κεντρική Λαχαναγορά Ἀθηνῶν· καί τήν ἵδρυση ὑπηρεσίας ἐνημερώσεως τοῦ καταναλωτῆ.

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Πραγματοποιεῖται, στό Λονδίνο, νέα ἑλληνοτουρκική συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων, τῶν πρέσβεων Ι. Τζούνη καί Σ. Μπιλγκέ. Οἱ δύο πρέσβεις ἦταν ἐπιφορτισμένοι, σύμφωνα μέ τό Πρακτικό τῆς Βέρνης, νά ἐπιβλέψουν τή σύσταση μικτῆς ἐπιτροπῆς ἡ ὁποία θά ἐρευνοῦσε τήν πρακτική τῶν Κρατῶν καί τούς διεθνεῖς κανόνες γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδας. Ὡστόσο καί πάλι ἡ τουρκική ἀντιπροσωπεία ὑπαναχώρησε ἀπό τά συμφωνηθέντα: ὁ Σ. Μπιλγκέ ἐπανῆλθε στήν ἄποψη ὅτι οἱ συνομιλίες ὄφειλαν νά εἶναι πολιτικοῦ καί ὄχι νομικοῦ χαρακτήρα καί πρότεινε ἐκ νέου τή σύσταση κοινῶν ἐπιχειρήσεων γιά τήν ἐκμετάλλευση τῆς ὑφαλοκρηπίδας, στίς ὁποῖες ἡ Τουρκία θά συμμετεῖχε μέ σοβαρό ποσοστό. Τό κοινό ἀνακοινωθέν ὅριζε ὅτι θά γινόταν νέα συνάντηση ἐμπειρογνωμόνων, τό Μάρτιο.

Στίς 9 Φεβρουαρίου, ὁ Ι. Τζούνης θά ἐνημερώσει τόν Κ. Καραμανλῆ γιά τήν πορεία τῶν συνομιλιῶν.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ἀρχηγό τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως, Γ. Μαῦρο, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει γιά τίς συνομιλίες πού εἶχε κατά τή διάρκεια τῶν ἐπισκέψεών του στήν Πολωνία καί τήν Οὐγγαρία. Ἀκόμη, ὁ Γ. Μαῦρος ζήτησε ἀπό τόν πρωθυπουργό νά ἐνημερώσει τό Κοινοβούλιο σχετικά μέ τά τρέχοντα θέματα ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε ὅτι ἡ στιγμή δέν ἦταν πρόσφορη γιά παρόμοια συζήτηση, καθώς βρίσκονταν σέ ἐξέλιξη συνομιλίες γιά τό Κυπριακό καί τίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές.

Ἀνάλογο αἴτημα, πάντως, διατύπωσε, μέ ἐπιστολή του πρός τόν Κ. Καραμανλῆ, καί ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, στίς 25 τοῦ μηνός.

3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό νομοσχέδιο περί ἱδρύσεως Τεχνολογικοῦ Πανεπιστημίου στήν Κρήτη.

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς θεμελιώνει στήν Τανάγρα τό ἐργοστάσιο τῆς Ἑλληνικῆς Ἀεροπορικῆς Βιομηχανίας. Παρίστανται οἱ ὑπουργοί Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Βιομηχανίας, οἱ ὑφυπουργοί Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί ἡ ἡγεσία τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Πέραν τῆς σημασίας του γιά τήν οἰκονομία τῆς χώρας, τό ἔργο ἀποσκοπεῖ στήν ἐπίτευξη μεγαλύτερης αὐτονομίας τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων, στοιχείου κρίσιμου ἀπό στρατιωτική ἀλλά καί πολιτική ἄποψη: ἀπό τή μιά πλευρά, θά συμβάλει στήν καλύτερη ἀντιμετώπιση τῆς τουρκικῆς πιέσεως στό Αἰγαῖο καί ἀπό τήν ἄλλη στίς προσπάθειες τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν — στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ — μείωση τῶν ἐξαρτήσεων ἀπό τρίτες πηγές γιά τήν προμήθεια πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

Εὐθύς μετά τή θεμελίωση, ὁ πρωθυπουργός δήλωσε:

«Τό ἔργο πού ἐθεμελιώσαμε πρό ὀλίγου εἶναι μεγάλης σημασίας γιά τήν ἄμυνα τῆς χώρας. Καί ἐπιβεβαιώνει τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά καταστήσῃ ἀπόρθητον τόν ἑλληνικό χῶρο.

»Ἡ βιομηχανία αὐτή ἀποτελεῖ μέρος ἑνός εὐρυτέρου προγράμματος πολεμικῶν βιομηχανιῶν, σημαντικώτερες τῶν ὁποίων θά εἶναι ἡ βιομηχανία κατασκευῆς ἁρμάτων μάχης καί ἡ ναυπήγηση ἐν Ἑλλάδι πολεμικῶν σκαφῶν. Δηλαδή δημιουργεῖται ἡ ὑποδομή γιά τόν συνεχῆ ἐξοπλισμό καί τῶν τριῶν ὅπλων.

»Τό πλέγμα αὐτό τῶν βιομηχανιῶν δέν ἐνισχύει ἁπλῶς, ἀλλά θεμελιώνει κατά τρόπον ἀποφασιστικόν καί μόνιμον τήν ἄμυναν τῆς Ἑλλάδος. Ἤδη μέ τίς ἐκτεταμένες παραγγελίες πού ἐκάναμε — καί γιά τίς ὁποῖες ἀναλάβαμε βαρειές ὑποχρεώσεις — οἱ Ἔνοπλες Δυνάμεις τῆς χώρας εὑρίσκονται ἀπό ἀπόψεως ἠθικοῦ καί ὁπλισμοῦ στό ὑψηλότερο ἐπίπεδο πού εὑρέθησαν ποτέ. Καί ἠμπορῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ Ἑλλάς, πού ἔκαμε καί θά κάμῃ ὅ,τι ἠμπορεῖ γιά νά

ἀποτρέψη τόν πόλεμο, δέν ἔχει ἤδη λόγους νά τόν φοβᾶται.

»Ἀλλά, πέραν τῆς ἀμυντικῆς χρησιμότητος, ἡ πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος αὐτοῦ θά συμβάλη καί στήν τεχνολογική καί οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ἑλλάδος. Καί αὐτό εἶναι ἐξίσου σημαντικό, σέ μιά στιγμή πού ἐπιχειρεῖται ἡ ἀνασυγκρότηση τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς ἐν τῷ συνόλῳ της».

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Κατά τή διάρκεια δείπνου πού παραθέτουν πρός τιμή του οἱ πρέσβεις τῶν ἀραβικῶν Κρατῶν στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκφωνεῖ τήν ἀκόλουθη ὁμιλία:

«Κύριε πρέσβυ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ, καθώς καί τούς συναδέλφους σας πρέσβεις τῶν ἀραβικῶν χωρῶν, γιά τήν εὐγενῆ σας σκέψη νά μέ τιμήσετε μέ τό θαυμάσιο αὐτό γεῦμα. Ἡ πρωτοβουλία σας αὐτή ἐπιβεβαιώνει τούς στενούς δεσμούς πού συνδέουν τήν Ἑλλάδα μέ τόν Ἀραβικό Κόσμο.

»Θά μακρηγοροῦσα ἄν ἀναφερόμουν στήν ἱστορία τῆς ἑλληνοαραβικῆς φιλίας. Γιατί εἶναι τόσο παλαιά, ὅσο καί ἡ ἱστορία τῶν λαῶν μας καί ἐπιβεβαιώνει ἐκεῖνο πού τόσο συχνά λέγεται: ὅτι δηλαδή τά γαλανά νερά τῆς Μεσογείου ὄχι μόνο δέν μᾶς ἐχώρισαν, ἀλλά ὑπῆρξαν διά μέσου τῶν αἰώνων ἡ χρυσῆ γέφυρα πού συνέδεσε τούς λαούς μας.

»Θά περιορισθῶ, ὡς ἐκ τούτου, νά σᾶς ὁμιλήσω ἀπόψε γιά τήν σύγχρονη ἐποχή καί τόν τρόπο κατά τόν ὁποῖο διεμορφώθησαν καί σφυρηλατήθησαν οἱ σημερινοί δεσμοί μας. Λέγεται — καί ὀρθῶς — ὅτι οἱ φίλοι φαίνονται στήν ὥρα τῆς ἀνάγκης. Καί ἡ ὥρα τῆς ἀνάγκης γιά τόν ἀραβικό κόσμο ἐσήμανε μέ τήν δημιουργία τοῦ μεσανατολικοῦ ζητήματος.

»Λίγα χρόνια μετά τήν λήξη τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οἱ Ἄραβες ἀπεδύθησαν εἰς ἕνα μεγάλο ἀγῶνα. Ἐκλήθησαν νά προστατεύσουν τά δίκαια ἑνός ἀδελφοῦ των λαοῦ, τοῦ παλαιστινιακοῦ, πού ἀπώλεσεν τίς ἑστίες του καί κατέφυγεν ὡς πρόσφυγας στά γειτονικά ἀραβικά Κράτη. Τό δράμα εἶχε ἀρχίσει καί οἱ ἐπεκτάσεις του μέ τήν πάροδο τῶν χρόνων δημιούργησαν γιά ὡρισμένες ἀπό τίς χῶρες σας συνέπειες τραγικές, πού ἐπηρέασαν τήν πολιτική, τήν οἰκονομική καί τήν κοινωνική τους ζωή. Ὁ ἀραβικός κόσμος δέν ἦταν τότε οὔτε ὀργανωμένος οὔτε ἰσχυρός, ὅπως εἶναι σήμερα. Εἶχε σάν μοναδικό του ὅπλο τήν ἐπίμονη θέλησή του νά ὑπερασπίση μιά δίκαιη ὑπόθεση.

»Στήν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα ἡ Ἑλλάς στάθηκε στό πλευρό τῶν παλαιῶν της φίλων. Καί δέν ὑπῆρξε ἔκτοτε εὐκαιρία πού νά μήν ἐκδηλώση τήν ἀλληλεγγύη της μαζί τους. Μέ τήν πάροδο τῶν ἐτῶν ἀποκτήσατε καί ἄλλους φίλους. Διεκδικοῦμε ὅμως τό προνόμιο ὅτι ὑπήρξαμε πρῶτοι μεταξύ τῶν πρώτων πού στάθηκαν στό πλευρό σας.

»Ἡ στάσις πού καθιερώσαμε κατά τό 1948 καί πού εἶχε ὡς ὑπόβαθρο τήν παλαιά μας φιλία, κατέστη πάγιο δόγμα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Καί ἐφηρμόσθη ἔκτοτε μέ σταθερότητα ἀπό ὅλες τίς ἑλληνικές Κυβερνήσεις.

»Καί θά ἤθελα νά τήν συνοψίσω ἐκ νέου: Εἴμεθα ὑπέρ τῆς ταχείας καί δικαίας ἐπιλύσεως τοῦ Μεσανατολικοῦ.

»Πιστεύομεν ὅτι γιά νά εἶναι ἡ λύσις δικαία καί βιώσιμη πρέπει νά περιλαμβάνη:

»— τήν ἐκκένωση τῶν κατεχομένων μετά τό 1967 ἀραβικῶν ἐδαφῶν·

»— τήν ἀποκατάσταση τῶν δικαιωμάτων τῶν Παλαιστινίων·

»— τήν ἐγγύηση τῶν συνόρων καί τήν κατοχύρωση τοῦ δικαιώματος ὅλων τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς νά ζοῦν ἐν εἰρήνῃ καί ἀσφαλείᾳ.

»Ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι τό Μεσανατολικό εἰσέρχεται σέ μιά νέα φάση. Εὔχομαι ὅπως ὅλοι οἱ παράγοντες πού διαδραματίζουν ρόλο στό πρόβλημα αὐτό, ἐπιδείξουν εἰλικρίνεια καί θάρρος, γιά νά τεθῆ τέρμα στό δρᾶμα τῶν Παλαιστινιῶν καί νά ἀποκατασταθῆ ἡ εἰρήνη στήν βασανισμένη αὐτή περιοχή.

»Κύριοι πρέσβεις,

»Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή θά ἤθελα νά ἐκφράσω τήν ἱκανοποίησή μου, διότι ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν χωρῶν μας ἐξελίσσεται κατά τρόπο ἀπολύτως ἱκανοποιητικό. Πέραν τῆς θεαματικῆς ἀναθερμάνσεως τῶν φιλικῶν μας δεσμῶν κατά τά τελευταῖα δύο χρόνια, οἱ ἐμπορικές συναλλαγές μας ἔχουν τριπλασιασθῆ. Ἐπιθυμία τῆς Κυβερνήσεως μου εἶναι ὅπως ἡ συνεργασία αὐτή διευρυνθῆ εἰς ὅλους τούς τομεῖς. Καί ὑπάρχουν πρός τοῦτο ἀπεριόριστες δυνατότητες. Ἡ ἀξιοποίησίς τους θά ἐξαρτηθῆ ἀπό ὅλους ἡμᾶς πού παρακαθήμεθα στό ἀποψινό γεῦμα.

»Μέ τίς σκέψεις αὐτές προπίνω ὑπέρ τῆς εὐημερίας τῶν φίλων ἀραβικῶν Κρατῶν καί ὑπέρ τῆς προσωπικῆς εὐτυχίας τῶν παρισταμένων ἀντιπροσώπων των».

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ νέος πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, Ρ. Τζένκινς, παρουσιάζει στό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο τίς προγραμματικές του θέσεις. Σχετικά μέ τή διεύρυνση τῆς Κοινότητας — καί, προφανῶς, ἔχοντας κατά νοῦ τήν προοπτική ὑποβολῆς αἰτήσεων προσχωρήσεως ἀπό τήν Πορτογαλία καί τήν Ἱσπανία — λέγει ὅτι πρίν ὑποδεχθεῖ ἡ Κοινότητα νέα μέλη, θά ἀπαιτηθοῦν προσεκτικές προσαρμογές γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων

Τό ἐργοστάσιο τῆς ΕΑΒ στήν Τανάγρα.

πού θά ἀνακύψουν. Τονίζει, ἀκόμη, ὅτι ἀπαιτεῖται μιά ὁλοκληρωμένη προσέγγιση τοῦ προβλήματος τῆς διευρύνσεως, ὥστε νά ἐκτιμηθοῦν οἱ συνέπειές της στή συνοχή τῆς ΕΟΚ.

Ἀπαντώντας σέ ἐρωτήσεις, πάντως, ὁ Ρ. Τζένκινς ὑπογράμμισε ὅτι οἱ θέσεις του αὐτές δέν συνεπάγονταν καθυστέρηση τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος. Θεωροῦσε τό θέμα αὐτό διευθετημένο, μετά τίς ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν· ἡ Ἐπιτροπή ἦταν δεσμευμένη νά διεξαγάγει διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἀθήνα.

Οἱ δηλώσεις τοῦ Ρ. Τζένκινς — καί εἰδικότερα οἱ ἀναφορές του στήν ἀνάγκη «ὁλοκληρωμένης προσεγγίσεως» — δημιούργησαν σοβαρές ἀνησυχίες στήν Ἀθήνα γιά ἐνδεχόμενη σύνδεση τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας μέ αὐτές τῶν ἰβηρικῶν Κρατῶν, οἱ αἰτήσεις τῶν ὁποίων ἀναμένονταν στό ἄμεσο μέλλον. Πάντως, στίς 11 τοῦ μηνός, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, σέ ἀνακοίνωσή του, ἐπισήμανε τίς διευκρινίσεις πού εἶχε δώσει ὁ Ρ. Τζένκινς, καί συνέχιζε:

«Ἐπιβεβαιώνεται, γιά μιά ἀκόμη φορά ὅτι τό ἑλληνικό θέμα θά ἐξετασθῆ ἐντελῶς ἀνεξάρτητα καί ὅτι δέν θά ἐμπλακοῦμε σέ διαπραγματεύσεις γιά εὐρύτερο κύκλο προσχωρήσεων. Ἡ παρατήρηση τοῦ προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς, βεβαιότατα δέν θά πρέπη νά μᾶς παρασύρη στήν συναγωγή συμπεράσματος, ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις θά ὁλοκληρωθοῦν χωρίς νά περάσωμε ἀπό δυσχερεῖς φάσεις.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς, πού ἀπέσπασε τήν πολιτική συγκατάθεση τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κρατῶν καί Κυβερνήσεων τῶν Ἐννέα χωρῶν, ἐδήλωσε ἐπανειλημμένως, ὅτι τό ἐγχείρημα τῆς ἐντάξεως θά εἶναι δύσκολο, τόσο ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς διεξαγωγῆς τῶν διαπραγματεύσεων, ὅσο καί ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς προσαρμογῆς τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί διοικήσεως στίς Κοινοτικές συνθῆκες.

»Ἡ Κυβέρνησις εἶναι αἰσιόδοξη γιατί νομίζει ὅτι μπορεῖ νά στηριχθῆ, ὄχι μόνον στήν τόσο ἐπίσημα ἐκφρασμένη Κοινοτική θέση, ἀλλά καί στήν συμπαράσταση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί ἰδιαίτερα τῶν ἐργαζομένων τῆς ὑπαίθρου καί τῶν πόλεων γιά τήν ἀξιοποίηση τοῦ μόχθου καί τῶν ἱκανοτήτων τῶν ὁποίων ἐπιθυμοῦμε νά ἐνταχθοῦμε ὅσο γίνεται γρηγορώτερα».

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ πρωθυπουργός παρακάθεται σέ γεῦμα πού παραθέτει, στό Προεδρικό Μέγαρο, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας πρός τιμή τῶν μελῶν τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος.

11 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Προεδρίας καί Παιδείας, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Δημοσίων Ἔργων καί Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, κατά τήν ὁποία ἀποφασίζεται ἡ ἵδρυση δύο νέων Ἰατρικῶν Σχολῶν, στήν Πάτρα καί στά Ἰωάννινα. Ἡ κλινική ἐκπαίδευση τῶν φοιτητῶν τους θά γίνεται στά νοσοκομεῖα Πατρῶν, Τρικάλων, Ἰωαννίνων, Λαρίσης καί Βόλου. Ἀκόμη, ὁρίζεται ὅτι τό 5ο καί τό 6ο ἔτος ἀριθμοῦ φοιτητῶν τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης θά γίνεται στό Νοσοκομεῖο Ἀλεξανδρουπόλεως. Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

«Οἱ ἀποφάσεις αὐτές, ὅπως δήλωσε ὁ κ. Ράλλης, θά ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀποσυμφορηθῆ ἡ Ἰατρική ἐκπαίδευση καί νά παύσουν νά συνωστίζωνται οἱ φοιτηταί τῆς Ἰατρικῆς στά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης καί νά ἀνέλθη ἡ στάθμη τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως στήν ἑλληνική ἐπαρχία.

»Ἐλπίζω, κατέληξε ὁ κ. Ράλλης, ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές θά μπορέσουν νά ἐφαρμοσθοῦν ἀπό τό ἐπόμενο Ἀκαδημαϊκό ἔτος, ὅηλαδή θά λειτουργήσουν οἱ Σχολές τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1977.

»Οἱ ἀποφάσεις αὐτές ἐλήφθησαν βάσει προηγουμένων ὁδηγιῶν καί ἐντολῶν πού εἶχε δώσει ὁ πρωθυπουργός πρός τούς ἁρμοδίους ὑπουργούς, γιά τήν κλιμάκωση σειρᾶς μέτρων πού θά ὁδηγήσουν στήν συνδυαστική ἐπίτευξη τῶν δύο βασικῶν σκοπῶν: ριζικά καλύτερες νοσηλευτικές δυνατότητες στήν ἐπαρχία καί πληρέστερη ἐπιστημονική κατάρτιση τῶν ἰατρῶν σ' ὅλη τήν χώρα.

»Οἱ Ἰατρικές Σχολές πού ἱδρύονται θά συνδεθοῦν μέ τά Πανεπιστήμια Πατρῶν καί Ἰωαννίνων.

»Μέ τήν δημιουργία αὐτῆς τῆς ἀλύσεως Ἰατρικῶν Σχολῶν καί Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν ἀνά τήν χώρα, πέραν τῶν ὅσων λειτουργοῦν στήν Ἀθήνα καί Θεσσαλονίκη, θά ἐπιτευχθοῦν:

»1. Ἡ καλύτερη ἐκπαίδευση τῶν φοιτητῶν τῆς Ἰατρικῆς πού συνωστίζονται σήμερα στά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης. Χωρίς ν' αὐξηθῆ ὁ ἀριθμός τῶν φοιτητῶν τῆς Ἰατρικῆς θά γίνη ἡ ὀρθολογικώτερη δυνατή κατανομή τους στά διαμερίσματα τῆς χώρας.

»2. Ἡ ἄνοδος τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως στά μνημονευθέντα ἐπαρχιακά κέντρα καί κατ' ἐπέκταση σέ ὅλη τήν χώρα. Τοῦτο θά ἐπιτευχθῆ μέ τήν λειτουργία Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς στάθμης καί σύγχρονο ἐξοπλισμό καί,

»3. Ἡ ἀνάσχεση τοῦ ὑγειονομικοῦ ὑδροκεφαλισμοῦ Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης μέ τήν ἐξασφάλιση περιφερειακῆς ὑγειονομικῆς αὐθυπαρξίας. Ἡ ἐπαρχία θά παύση νά αἰσθάνεται ὅτι στόν τομέα τῆς νοσηλείας εἶναι ἐγκαταλελειμμένη ἤ ἐξαρτᾶται ἀσφυκτικά ἀπό τήν πρωτεύουσα ἤ τήν συμπρωτεύουσα.

»Γιά τόν συντονισμό τοῦ ὅλου ἔργου καί τήν ἐπίσπευση τῆς λειτουργίας τῶν νέων Σχολῶν καί Κλινικῶν συγκροτήθηκε, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ, Ἐπιτροπή ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ - καθηγητοῦ κ. Ν. Λούρου. Στήν διάθεση τῆς Ἐπιτροπῆς ἐτέθησαν ἤδη οἱ ἀναγκαῖες πιστώσεις. Τῆς ἐδόθη, ἐπίσης, ἡ ἐντολή νά συνεργασθῆ μέ τά Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Ἰωαννίνων καί Πατρῶν γιά νά καταστῆ δυνατή ἡ λειτουργία τῶν Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν Πατρῶν καί Ἰωαννίνων (Α' ἔτος σπουδῶν) ἀπό τό Ἀκαδημαϊκό ἔτος 1977-78.

»Η Πανεπιστημιακή Κλινική Αλεξανδρουπόλεως θά λειτουργήση άπό τό Ακαδημαϊκό έτος 1977-78 γιά τήν έκπαίδευση τῶν φοιτητῶν τοῦ 6ου έτους καί άπό τό Ακαδημαϊκό έτος 1978-79 καί τοῦ 5ου έτους τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Οί Πανεπιστημιακές Κλινικές Βόλου, Λαρίσης καί Τριπόλεως θά λειτουργήσουν άπό τό 3ο έτος λειτουργίας τῶν Ἰατρικῶν Σχολῶν Ἰωαννίνων καί Πατρῶν γιά τήν έκπαίδευση άριθμοῦ φοιτητῶν τοῦ 3ου, 4ου καί 6ου έτους τῶν Σχολῶν αὐτῶν. Ὑπολογίζεται ὅτι στίς Πανεπιστημιακές αὐτές κλινικές θά έκπαιδεύωνται κάθε χρόνο 100-120 φοιτηταί διαφόρων έτῶν. Οί ὑπάρχουσες σήμερα Κλινικές στά Νοσοκομεῖα Πατρῶν, Ἰωαννίνων, Βόλου, Λαρίσης, Τριπόλεως καί Αλεξανδρουπόλεως δέν θά καταργηθοῦν, άλλά θά συνεχίσουν τήν λειτουργία τους μέ μικρότερο άριθμό κλινῶν καί ὑπό τήν έπιστημονική έποπτεία τῶν Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν.

»Τά μέτρα αὐτά άποτελοῦν τά πρῶτα άπό μιά σειρά άποφάσεων πού θά άποβλέπουν στήν βελτίωση τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως τοῦ λαοῦ καί θά άναγγελθοῦν σύντομα άπό τήν Κυβέρνηση»[140].

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ο ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, μέ δηλώσεις του, άναφέρεται στήν εἰσοδηματική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, τονίζοντας ἰδιαίτερα ὅτι, σέ έποχή πού ζητεῖται αὐτοσυγκράτηση άπό τούς όλιγότερο άμειβόμενους, κατά μείζονα λόγο όφείλουν νά έπιδείξουν αὐτοσυγκράτηση οἱ πολίτες πού ἔχουν μεγαλύτερα ἔσοδα. Ὑπογραμμίζει, έπίσης, ὅτι ἡ Κυβέρνηση τάσσεται ὑπέρ τῆς ἐλεύθερης, άλλά ὄχι τῆς άσύδοτης ἤ τῆς άνεξέλεγκτης οἰκονομίας.

Ο ὑπουργός έξαγγέλλει άφενός τήν κατάθεση στή Βουλή νόμου «άντιτράστ» (ὁ ὁποῖος θά προστατεύει τόν άνταγωνισμό καί θά άποτρέπει τόν ἔλεγχο τῆς άγορᾶς καί τή διαμόρφωση τῶν τιμῶν άπό μονοπώλια καί ὀλιγοπώλια) καί άφετέρου τήν ὑπαγωγή εἰδῶν πού έπηρεάζουν τό κόστος ζωῆς στήν κατηγορία τῶν μή διατιμημένων άλλά έλεγχόμενων γιά ὑπερβολικό κέρδος προϊόντων. Τέλος, δηλώνει ὅτι ἡ Κυβέρνηση άποδίδει μεγάλη σημασία στήν άποφυγή τῆς κάμψεως τῶν ἐπενδύσεων.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ο ὑπουργός Γεωργίας, Ι. Μποῦτος, άνακοινώνει τή χορήγηση οἰκονομικῶν κινήτρων στούς άγρότες:

«Ἐν ὄψει τοῦ νέου γεωργικοῦ ἔτους 1977, ἐξαγγείλαμε ἔγκαιρα τίς βασικές κατευθύνσεις τῆς πολιτικῆς γιά τίς κυριώτερες καλλιέργειες καί προϊόντα. Ταυτόχρονα ὑπογραμμίσαμε τήν άνάγκη νά δραστηριοποιηθοῦν οἱ άγρότες μας, γιά νά μπορέσουν νά ἐπιτύχουν:

»1. τήν άναδιάρθρωση τῆς παραγωγῆς, σύμφωνα μέ τίς σημερινές καί μελλοντικές άπαιτήσεις τῆς άγορᾶς·

»2. τήν βελτίωση τῶν συστημάτων καλλιεργείας καί τόν έκσυγχρονισμό τῶν ἐκμεταλλεύσεών τους.

»Ἤδη ἡ Οἰκονομική Ἐπιτροπή τῶν Ὑπουργῶν άπεφάσισε νά χορηγηθοῦν τά άναγκαῖα οἰκονομικά μέσα πρός τούς άγρότες οἱ ὁποῖοι θά άνταποκριθοῦν στίς άπαιτήσεις τοῦ προγράμματος.

»Συγκεκριμένα, ἡ Ἐπιτροπή ἐνέκρινε νά ἐνισχυθοῦν μέ συνολικό ποσό 2.779.000.000 δρχ., γεωργικές δραστηριότητες πού άποβλέπουν εἰδικώτερα:

1. στήν αὔξηση καί βελτίωση καί γενικώτερα στήν καλύτερη ἀξιοποίηση τῆς γεωργικῆς, κτηνοτροφικῆς καί ἁλιευτικῆς παραγωγῆς·

»2. στήν προώθηση καί ἐντατικώτερη ἐκμετάλλευση γεωργικῶν προϊόντων τά ὁποῖα παρουσιάζουν οἰκονομικές καί ἰδιαίτερα ἐξαγωγικές δυνατότητες·

»3. στήν άπαλλαγή τοῦ κτηνοτροφικοῦ κεφαλαίου άπό σοβαρές άσθένειες πού περιορίζουν σημαντικά τίς άποδόσεις σέ κτηνοτροφικά προϊόντα·

»4. στήν εὐρύτερη χρησιμοποίηση συγχρόνου κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ καί τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν στήν παραγωγική διαδικασία.

»Τό πρόγραμμα γιά τόν ὀρθό προσανατολισμό καί αὔξηση τῆς παραγωγικότητος τῆς γεωργίας γιά πρώτη φορά ἐφέτος ἐξαγγέλλεται άπό τήν άρχή τοῦ ἔτους καί άνταποκρίνεται, ἔτσι, στήν άνάγκη τοῦ ἔγκαιρου προσανατολισμοῦ τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῆς γεωργίας. Κατά τό παρελθόν οἱ άγρότες μας ἐνημερώνοντο πάνω στίς άναγκαῖες μεταβολές στήν παραγωγή τους καί γενικώτερα στίς ἐκμεταλλεύσεις τους κατά τά μέσα περίπου τοῦ ἔτους. Ἔτσι τά παρεχόμενα οἰκονομικά μέσα γιά τήν προώθηση τῶν μεταβολῶν αὐτῶν δέν ἐπενεργοῦσαν σάν κίνητρα γιά τήν ἐνθάρρυνσή τους πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. Καί τοῦτο, γιατί τά μέσα αὐτά διετίθεντο στούς άγρότες μέ μεγάλη καθυστέρηση, πέραν τοῦ ἔτους, ἡ ὁποία ὠφείλετο, βασικά στόν γραφειοκρατικό μηχανισμό καταβολῆς τῶν σχετικῶν ἐπιδοτήσεων. Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους άποφασίσθηκε ἡ ἐφαρμογή άπό τό τρέχον ἔτος νέας διαδικασίας καταβολῆς τῶν οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων πρός ἐκείνους τούς άγρότες οἱ ὁποῖοι θά ἐφαρμόσουν τίς δραστηριότητες τοῦ προγράμματος. Συγκεκριμένα, οἱ περιφερειακές ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου, σέ συνεργασία μέ τούς ἐνδιαφερομένους άγρότες, θά προεγκρίνουν ὅλες τίς δραστηριότητες αὐτές πού πρόκειται νά ἐνισχυθοῦν ἔτσι, ὥστε νά ἐπιτυγχάνωνται οἱ ἐπιδιωκόμενοι σκοποί.

»Μέ βάση τά ὑποβαλλόμενα άπό τούς άγρότες αὐτούς δικαιολογητικά οἱ ὑπηρεσίες θά προσδιορίζουν άνά τρίμηνο περίπου μέ άκρίβεια τά ποσά τά ὁποῖα πρέπει νά διατεθοῦν άπό τό Ὑπουργεῖο γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῶν άγροτῶν. Ἔτσι, ἡ καθυστέρηση πληρωμῆς τῶν ἐνισχύσεων θά περιορισθῆ σέ 3-4 μῆνες, μέ τήν προοπτική άκόμη μικρότερης συντμήσεως τοῦ χρόνου τούτου στό μέλλον.

»Γιά τόν σκοπόν αὐτόν, ἐγκρίθηκε πίστωση γιά τήν άνάθεση σέ ἐξειδικευμένο φορέα, στούς ἠλεκτρονικούς ὑπολογιστές, τῆς μελέτης τῆς άπλοποιήσεως τῶν διαδικασιῶν πληρωμῆς τῶν οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων στήν γεωργία καί τῆς πληρέστερης ἀξιοποιήσεως τῶν στοιχείων πού άφοροῦν στίς παρεχόμενες ἐνισχύσεις.

»Τέλος, ἐδώσαμε σχετικές ὁδηγίες στούς ἐπιθεωρητάς νά ὑποβάλουν κρίσεις καί προτάσεις γιά τήν άναμόρφωση καί ἀξιολόγηση τῶν ἐνισχυομένων δραστηριοτήτων, ὥστε τό ὅλο πρόγραμμα νά καταστῆ άπό τό ἔτος 1978 πραγματι-

κό όργανο καί άπαραίτητο μέσο γιά τόν έκσυγχρονισμό τῆς γεωργίας καί τήν βελτίωση τῆς ἀνταγωνιστικότητός της.

»Τό ἐφετεινό πρόγραμμα ὀρθοῦ προσανατολισμοῦ καί αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς γεωργίας προβλέπει τήν διάθεση τῶν κάτωθι ποσῶν αὐτῆς στούς βασικούς τομεῖς τῆς γεωργίας:

»1. 1.189.000.000 δρχ., γιά τήν ἀναδιάρθρωση τῆς φυτικῆς παραγωγῆς, τήν βελτίωση τῶν συστημάτων καί τῆς τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας καί τήν προοδευτική προσαρμογή τῆς παραγωγῆς πρός τίς δημιουργούμενες νέες συνθῆκες μέ τήν ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ. Συγκεκριμένα ἐνισχύεται ἡ ἀγορά βελτιωμένων σπόρων καί δενδρυλλίων ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν γιά τήν παραγωγή προϊόντων ὑψηλῆς ποιότητος καί συνιστωμένων γιά τήν κλιμάκωση τῆς παραγωγῆς, ἡ ἐγκατάσταση φυτειῶν τῶν προωθουμένων εἰδῶν καί ποικιλιῶν κηπευτικῶν καί ἀρωματικῶν καί φαρμακευτικῶν φυτῶν, ἡ κατασκευή θερμοκηπίων γιά τήν παραγωγή κηπευτικῶν ἐκτός ἐποχῆς καί προϊόντων ἀνθοκομίας, ἡ ἀγορά διαφόρων μή ἐπαρκῶς διαδεδομένων γεωργικῶν μηχανημάτων ἰδίως ἀπό γεωργικούς συνεταιρισμούς καί ὁμάδες παραγωγῶν, ἡ ἀγορά ὡρισμένων φυτοφαρμάκων καί ζιζανιοκτόνων.

»2. 1.107.000.000 γιά τήν ἀνάπτυξη καί βελτίωση τῆς κτηνοτροφίας τῆς χώρας. Συγκεκριμένα ἐνισχύονται ἡ δημιουργία βοοτροφικῶν ἐκμεταλλεύσεων οἰκογενειακῆς μορφῆς τῶν 10-15 ἀγελάδων γαλακτοπαραγωγικῆς κατευθύνσεως καί κρεοπαραγωγικῆς κατευθύνσεως τῶν 15-30 βοῶν, ἡ ἐκτροφή 100 τουλάχιστον προβάτων καί ἡ ἀνέγερση ἤ ἐπέκταση κτηνοτροφικῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων καθώς καί ἡ ἀγορά τοῦ ἀναγκαιοῦντος μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἡ ἀγορά βελτιωμένων δαμάλεων, ἀγελάδων, μοσχίδων, ἀρρένων ζώων ἀναπαραγωγῆς, ἡ διατήρηση ἀμνάδων καί προβατίνων τῶν φυλῶν Χίου καί Σκοπέλου, ἡ ἵδρυση καί ἐπέκταση χοιροτροφικῶν ἐκμεταλλεύσεων οἰκογενειακῆς μορφῆς ἤ ἀπό συνεταιριστικές ὀργανώσεις, ἡ ἀνέγερση ἤ ἐπέκταση κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων γιά τήν δημιουργία προτύπων ἰνδιανοτροφικῶν ἐκμεταλλεύσεων καί ἡ προμήθεια τοῦ καταλλήλου ἐξοπλισμοῦ αὐτῶν, ἡ ἀνέγερση συστηματικῶν σηροτροφείων, ἡ δημιουργία συγχρόνων ζωαγορῶν, ὁ ἐξοπλισμός σταθμῶν συγκεντρώσεως - προψύξεως γάλακτος, ἡ κατασκευή σιρῶν γιά παρασκευή ἐνσιρωμένων χονδροειδῶν ζωοτροφῶν κλπ.

»3. 213.000.000 δρχ. γιά τήν ἐξυγίανση τοῦ κτηνοτροφικοῦ κεφαλαίου τῆς χώρας. Συγκεκριμένα, ἐνισχύονται ἡ ἀγορά κτηνιατρικῶν φαρμάκων γιά τήν καταπολέμηση ὡρισμένων ἀσθενειῶν πού δημιουργοῦν προβλήματα στήν κτηνοτροφία μας, ἡ ἀντικατάσταση προσβεβλημένων ζώων ἀπό φυματίωση, βρουκέλλωση, ἀφθώδη πυρετό καί ἄλλα νοσήματα ἐπικίνδυνα στήν δημοσία ὑγεία, ἡ κατασκευή ἀπό Δήμους καί Κοινότητες στεγάστρων σφαγῆς, αὐλάκων ἀπολυμάνσεως χηλῶν καί δεξαμενῶν ἀντιπαρασιτικῶν λουτρῶν, ἡ ἀγορά ὀργάνων ἐξοπλισμοῦ σφαγείων Δήμων καί Κοινοτήτων κλπ.

»4. 270.000.000 δρχ. γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἁλιείας καί τήν αὔξηση τῆς ἁλιευτικῆς καί σπογγαλιευτικῆς παραγωγῆς. Συγκεκριμένα, ἐνισχύονται ἡ κατανάλωση καυσίμων ἀπό τά ἁλιευτικά καί σπογγαλιευτικά σκάφη τῆς ἐπαγγελματικῆς ἁλιείας, ἡ κονσερβοποίηση καί παραγωγή ἁλιπάστων καί καπνιστῶν ἁλιευμάτων, ἡ ἐξαγωγή νωπῶν καί κατεψυγμένων ἰχθύων γιά ἰχθυοκαλλιέργειες καί ἡ παραγωγή σπόγγων».

Ἐξάλλου, στίς 25 τοῦ μηνός, ὁ ὑπουργός Γεωργίας ἀνακοινώνει τά μέτρα γιά τήν ἀπορρόφηση τῶν ἐξαγώγιμων καπνῶν ἀνατολικοῦ τύπου, ἐσοδείας 1976. Ἡ μέση τιμή ἀσφαλείας ὁρίζεται σέ 77 δρχ. τό κιλό καί ἡ μέση εἰσοδηματική ἐνίσχυση στούς ἀγρότες στίς 20 δρχ. τό κιλό, μέ συνολική ἐπιβάρυνση τοῦ προϋπολογισμοῦ κατά 1.850 ἑκατ. δρχ. — 650 ἑκατ. περισσότερα ἀπό τό προηγούμενο ἔτος. Γιά τή λήψη τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, τονίζει ὁ ὑπουργός, συνεκτιμήθηκαν τόσο οἱ ἐξαγωγικές δυνατότητες τῆς χώρας — περιορισμένες σέ σύγκριση μέ τήν ὑπάρχουσα ποσότητα καπνοῦ — ὅσο καί ἡ αὐξημένη προσφορά καπνῶν ἀνατολικοῦ τύπου στή διεθνῆ ἀγορά. Σέ κάθε περίπτωση, ἀπό τόν ἐπόμενο χρόνο καί ἐνόψει τῆς ἐπικείμενης ἐντάξεως τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, τό σύστημα ἀγοραπωλησιῶν καί ἐνισχύσεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν καπνοπαραγωγῶν θά εἶναι τό ἴδιο μέ αὐτό πού ἰσχύει στήν Κοινότητα.

16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν εἰδικό ἀπεσταλμένο στόν ἀραβικό κόσμο, καθηγητή Ι. Γεωργάκη, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει γιά τή δραστηριότητα τῆς Ἑλλάδος στή Μέση Ἀνατολή. Συγκεκριμένα, λέγει ὅτι οἱ ἑλληνικές ἐξαγωγές πρός τίς ἀραβικές χῶρες καί τό Ἰράν ἔχουν ὑπερτριπλασιαστεῖ ἀπό τό 1973 ὡς τό 1976, ἐνῶ ἑλληνικές τεχνικές ἑταιρεῖες κατασκευάζουν ἔργα ἤ μετέχουν σέ δημοπρασίες ἔργων στίς ἀραβικές χῶρες, ἀξίας 2 δισ. δολλ. Τήν ἐνημέρωση τοῦ Ι. Γεωργάκη πρός τόν πρωθυπουργό ἀποδίδει τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

«1. Διεξήχθησαν διαπραγματεύσεις καί ὑπεγράφησαν ἐννέα συμφωνίες-πλαίσια οἰκονομικῆς, τεχνικῆς καί πολιτιστικῆς συνεργασίας, πού καλύπτουν χῶρο ἀπό τό Μαρόκο μέχρι τό Ἰράκ.

»2. Ἐπετεύχθη ἡ ἐγκατάσταση τῆς Ἑλλάδος στό Μπαχρέιν, πού θά ἔχη σάν ἔργο τήν συνεχῆ καί ὑπεύθυνη πληροφόρηση τῶν ἀγορῶν τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ Κόλπου γιά τίς δυνατότητες συνεργασίας των.

»3. Συνεστήθη μέ νόμο στήν Ἀθήνα Ἀναπτυξιακό Ἐπιμελητήριο Μεσογείου, Μέσης Ἀνατολῆς καί Ἀφρικανικῶν Χωρῶν.

»4. Ἱδρύθη μέ προεδρικό διάταγμα τό Κέντρο Μεσογειακῶν καί Ἀραβικῶν Σπουδῶν, μέ ἕδρα τήν Ἀθήνα καί τήν Ρόδο, γιά τήν σύσφιγξη καί ἀνάπτυξη τῶν πολιτιστικῶν δεσμῶν Ἑλλήνων καί Ἀράβων.

»5. Συνεφωνήθη ἡ ἵδρυση Ἑλληνοαραβικῆς Τραπέζης στήν Ἀθήνα, μέ συμμετοχή ἑλληνικοῦ καί ἀραβικοῦ κεφαλαίου.

»6. Ὑπεγράφη σύμβαση θαλασσίων μεταφορῶν μέ φέρρυ-μπώτ καί τραίην-φέρρυ, μεταξύ Ἑλλάδος καί Συρί-

ας, γιά τήν συντομώτερη ἐξυπηρέτηση τῶν ὁδικῶν μεταφορῶν.

»7. Ὑπεγράφη συμφωνία γιά καλωδιακή ζεύξη γιά τίς τηλεπικοινωνίες μεταξύ Ἑλλάδος καί Συρίας καί κατ' ἐπέκταση πρός τόν ὑπόλοιπο ἀραβικό χῶρο.

»8. Προεκηρύχθη δημοπρασία γιά τήν ὀργάνωση Πλωτῆς Ἑλληνικῆς Ἐκθέσεως ἡ ὁποία κατά τούς προσεχεῖς μῆνες Νοέμβριο καί Δεκέμβριο θά ἐπισκεφθῆ τίς χῶρες τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου καί τοῦ Κόλπου.

»9. Στόν τομέα τῆς ἁλιείας ὑπεγράφησαν συμφωνίες μέ τήν Λιβύη, συνεστήθη μικτή Ἑλληνολιβυκή Ἑταιρία καί ἐπίκεινται ὑπογραφές συμφωνιῶν ἁλιείας μέ τήν Σενεγάλη καί τό Ὁμάν»[41].

17-20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Στά πλαίσια ἐνημερωτικῆς περιοδείας του στήν Ἑλλάδα, Τουρκία καί Κύπρο, ἐπισκέπτεται τήν Ἀθήνα ὁ προσωπικός ἀπεσταλμένος τοῦ προέδρου Κάρτερ, Κλάρκ Κλίφφορντ.

Στίς 18 Φεβρουαρίου, ὁ Κλ. Κλίφφορντ συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ στό Πολιτικό Γραφεῖο. Παραβρίσκονταν ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά, ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στήν Οὐάσιγκτων, Μ. Ἀλεξανδράκης καί ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, πρέσβης Π. Μολυβιάτης· ἀπό τήν ἀμερικανική, ὁ πρέσβης τῶν ΗΠΑ στήν Ἑλλάδα Τζ. Κιούμπις, ὁ σύμβουλος Μάθιου Νίμιτς καί ὁ διευθυντής τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ γιά τά θέματα τῆς Ν. Εὐρώπης, Νέλσον Λέντσκυ:

«Στήν ἀρχή ὁ κ. Κλίφφορντ ἐρωτᾶ ἄν συμφωνοῦμε νά μή δημοσιευθῆ αὐτούσιο τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου Κάρτερ πρός τόν πρωθυπουργό ἀλλά νά δοθοῦν στήν δημοσιότητα ὅλα τά σημεῖα τά ὁποῖα θίγει. Ὁ κ. πρωθυπουργός συμφωνεῖ.

»Ὁ προεδρικός ἀπεσταλμένος λέγει ὅτι ἡ ἀποστολή του συνίσταται εἰς τό νά διαπιστώση τήν παροῦσα κατάσταση στήν ἀνατολική Μεσόγειο. Παρακαλεῖ τόν κ. πρωθυπουργό νά ἐκθέση τίς ἀπόψεις του ἐπί τῶν σοβαρῶν προβλημάτων κατά τήν σειρά σπουδαιότητος πού τούς ἀποδίδει.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι θά ὁμιλήση ἀντικειμενικά καί μέ εἰλικρίνεια, ὅπως θά μιλοῦσε ἕνας τρίτος οὐδέτερος.

»Ὅλα τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζομε αὐτή τήν στιγμή (Κύπρος, Αἰγαῖο, ΝΑΤΟ, βάσεις, Ἑλληνοαμερικανικές σχέσεις) ὀφείλονται στήν ἑλληνοτουρκική διένεξη τήν ὁποία προκάλεσε ἡ Τουρκία μέ αὐθαιρέτους ἐνεργείας.

»Ἑλληνοαμερικανικές σχέσεις

»Καί θά ἀρχίσω ἀπό τίς ἑλληνοαμερικανικές σχέσεις. Ἡ παλαιά ἐγκάρδιος φιλία μεταξύ τῶν δύο λαῶν διεταράχθη καί αὐτή ἀπό τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη καί ἐπιπροσθέτως ἀπό λάθη καί παραλείψεις τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Σοβαρή ἀμερικανική παράλειψις ἦταν ἡ μή ἔγκαιρη καί ἐπίσημη διάψευση δύο ἐπικρίσεων ἐναντίον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς: ὅτι ἐνεθάρρυνε τό κίνημα τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, καθώς καί τό πραξικόπημα ἐναντίον τοῦ Μακαρίου. Ἐν τούτοις, ἡ Ἀμερική εἶχε διακόψει τήν βοήθεια πρός τήν χούντα καί εἶχε προειδοποιήσει τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο γιά προπαρασκευαζομένη δολοφονική ἀπόπειρα. Ἡ ἀνασκευή ἦταν συνεπῶς εὔκολη ἐκ τῶν πραγμάτων. Ὅταν τελικά ἔγινε, προσφάτως, ἀπό τόν πρέσβυ κ. Κιούμπις, ἦταν πλέον ἀργά, γιατί οἱ ἐντυπώσεις εἶχαν δημιουργηθεῖ.

»Ὡς πρός τά σφάλματα, τό μεγαλύτερο ἦταν ἡ ἔλλειψη οὐσιαστικῆς ἀντιδράσεως, τό 1974, ὅταν κατά τήν Διάσκεψη τῆς Γενεύης, κάτω ἀπό τά μάτια τῶν Ἀμερικανῶν (καί τῶν Βρετανῶν), οἱ Τοῦρκοι, μέ τήν δεύτερη ἐπίθεση, κατέλαβαν τό 40% περίπου τῆς Κύπρου. Ἄλλο σφάλμα: ὅταν οἱ Τοῦρκοι προκαλοῦσαν στό Αἰγαῖο μέ τίς σεισμογραφικές ἔρευνες, οἱ Ἀμερικανοί δέν ἔκαναν τίποτα γιά νά τούς ἀποθαρρύνουν. Ἐν τούτοις, ὑπῆρχε κίνδυνος συγκρούσεως πού ἀπεφεύχθη χάρις στήν ψυχραιμία πού ἐπέδειξε ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις.

»Πάντως δέν ὑπάρχει, ἀπό μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐχθρότης ἐναντίον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀλλά πικρία, λόγῳ ἀπογοητεύσεως. Ἐπειδή δέ ὑπάρχει τό παλαιό ὑπόβαθρο καί ἐπειδή οἱ ἐπικρίσεις, δικαίως ἤ ἀδίκως, στρέφονται ὄχι ἐναντίον τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλά ἐναντίον ἑνός ὑπουργοῦ, τοῦ κ. Κίσινγκερ, ἡ φιλία μπορεῖ νά ἀποκατασταθῆ. Ἡ Κυβέρνηση ἔχει ὄχι μόνο τήν πρόθεση ἀλλά καί ἀπόφαση νά κάνη ὅ,τι μπορεῖ πρός τοῦτο. Σ' αὐτό ὅμως θά πρέπη νά μᾶς βοηθήσετε καί σεῖς.

»Εἰδικά θέματα

»1. Σχέσεις μας μέ το ΝΑΤΟ

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δέν εἶναι ἐναντίον τοῦ ΝΑΤΟ. Λόγῳ ὅμως τῆς γνωστῆς ἀπογοητευτικῆς στάσεως τοῦ Ὀργανισμοῦ στήν ὑπόθεση τῆς Κύπρου τό 1974, ἀναγκασθήκαμε νά ἀποσυρθοῦμε ἀπό τό στρατιωτικό του σκέλος. Ἡ Ἑλλάς ἦταν τότε ἐν πλήρει ἐπιστρατεύσει. Ὁ λαός καί ὁ στρατός ζητοῦσαν πόλεμο. Ἦταν μεγάλη δοκιμασία γιά τόν πρωθυπουργό νά συγκρατήση τήν κατάσταση. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἔκανε ἔκκληση στόν λαό νά τοῦ ἔχη ἐμπιστοσύνη καί ἀποχώρησε ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπεχώρησε ἀπό τήν Συμαχία. Ἐζητήσαμε νά διαμορφωθῆ εἰδική σχέσις, ὡς κατωτέρω:

»α. Ἐν καιρῷ εἰρήνης, οἱ ἑλληνικές δυνάμεις εἶναι ὑπό ἑλληνικήν διοίκησιν, λόγῳ τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς.

»β. Ἐν καιρῷ πολέμου, ἡ Ἑλλάς μετέχει πλήρως τῆς Συμμαχίας μέ ὅλες τίς δυνάμεις της ὑπό συμμαχικήν διοίκησιν.

»γ. Δημιουργεῖται μηχανισμός ἀπό τώρα ὥστε τό εἰδικό σχῆμα νά μπορῆ νά λειτουργήση ὅταν χρειασθῆ.

»Τέλος, καθώς ἔχει δηλωθῆ στήν Βουλή, ὅταν ἀρθοῦν οἱ λόγοι πού ἀνάγκασαν τήν Ἑλλάδα νά ἀποχωρήση ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος, ἡ Κυβέρνηση θά ἐπανεξετάση τήν θέση της στό ΝΑΤΟ. Σημειωτέον ὅτι, ἄν ἡ Ἑλλάς ἐπανήρχετο ὑπό τίς σημερινές συνθῆκες πλήρως στό ΝΑΤΟ, αὐτό θά εἶχε δυσμενεῖς συνέπειες γιά τήν Συμμαχία, δεδομένου ὅτι ὅλα τά προβλήματα πού δημιούργησε ἡ Τουρκία θά μετεφέροντο ἐντός τῆς Συμμαχίας.

»2. Βάσεις

»Καθώς ἔχει δηλώσει ὁ κ. Καραμανλῆς στήν Βουλή, ἡ Κυβέρνηση εἶναι ὑπέρ τῆς διατηρήσεως τῶν ἀμερικανικῶν

βάσεων, διότι ἐξυπηρετοῦν τήν κοινή ἄμυνα. Ἔπρεπε ὅμως τό καθεστώς των νά προσαρμοσθῆ στήν σύγχρονη πραγματικότητα καί νά ἀντικατασταθῆ το χαῶδες σημερινό καθεστώς των πρός τό συμφέρον τῆς φιλίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν.

»Εἴχαμε ἀρχίσει τίς σχετικές διαπραγματεύσεις, ὁπότε ἀνέκυψε τό θέμα (Μάρτιος 1976) τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς ἀμυντικῆς συμφωνίας, πού προέβλεπε στρατιωτική βοήθεια ἑνός δισεκατομμυρίου δολλαρίων γιά τήν Τουρκία σέ διάστημα τεσσάρων ἐτῶν.

»Αὐτό ἀνέτρεπε πλήρως τήν σχετική ἰσορροπία στό Αἰγαῖο. Ἦταν σφάλμα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νά ἐνδώσουν στόν ἐκβιασμό τῆς Τουρκίας καί νά δημιουργήσουν ἔτσι εἰς βάρος των ἐπικίνδυνο καί ἀτυχές προηγούμενο.

»Ἔτσι, ἡ Ἑλλάς, πού δέν εἶχε ζητήσει ποτέ ἀμοιβή γιά τίς βάσεις, ἐζήτησε ἀποκατάσταση τῆς ἰσορροπίας μέ βάση δύο σημεῖα:

»α. πρόβλεψη στρατιωτικῆς βοηθείας γιά τήν Ἑλλάδα 700.000 δολλαρίων σέ τέσσερα χρόνια καί

»β. ἀμερικανική, κατά ἕνα τρόπο, ἐγγύηση τῆς εἰρήνης στό Αἰγαῖο.

»Ὁ κ. Κίσινγκερ εἶχε δώσει σχετική ἐπιστολή (10 Ἀπριλίου) στόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Μπίτσιο μέ αὐτό τό πνεῦμα. Ὅταν ὅμως ἐδημιουργήθη ἡ κρίση τό θέρος τοῦ 1976 δέν ἐτήρησε τήν δοθεῖσα ὑπόσχεση.

»Οἱ διαπραγματεύσεις μας γιά τό νέο καθεστώς τῶν βάσεων δέν συνεπληρώθησαν, διότι ἐπῆλθε ἀλλαγή Κυβερνήσεως στήν Ἀμερική καί διότι ἔχουν συνδεθῆ, κατ' ἀνάγκην, μέ τήν ἀμερικανοτουρκική συμφωνία. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἐπιθυμεῖ οἱ δύο συμφωνίες νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπό τίς οἰκονομικές ρήτρες καί ὅταν διευθετηθοῦν τά θέματα μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας νά ἐξετασθῆ ἀπό τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τό θέμα τῆς στρατιωτικῆς βοηθείας πρός τίς δύο χῶρες.

»Ἡ προώθησις ἄλλως τε τῶν δύο συμφωνιῶν τώρα θά ἐσήμαινε ἄρση τοῦ embargo.

»3. Κύπρος

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναφέρεται στό ἱστορικό τῆς τουρκικῆς ἐπιθέσεως τοῦ Ἰουλίου 1974, στήν στάση τῆς Τουρκίας στίς διαπραγματεύσεις τῆς Γενεύης, στό τουρκικό τελεσίγραφο 36 ὡρῶν καί στό πλήρως ἀδικαιολόγητο τῆς δευτέρας τουρκικῆς ἐπιθέσεως (15ης Αὐγούστου) μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς νομιμότητος στήν Κύπρο.

»Ὑπογραμμίζει δύο σημεῖα:

»α. Ὅτι ἡ ἑλληνική πλευρά εἶχε δεχθῆ νά διαπραγματευθῆ νέο καθεστώς τῆς Κύπρου, παρ' ὅλον ὅτι ἡ Τουρκία εἶχε διακηρύξει ὅτι σκοπός τῆς εἰσβολῆς ἦταν ἡ ἀποκατάσταση τῆς νομιμότητος. Μποροῦσε δηλαδή ἡ ἑλληνική πλευρά νά εἶχε ζητήσει ἐπιστροφή στό καθεστώς Ζυρίχης-Λονδίνου.

»β. Ὅτι ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἔθεσαν τό τελεσίγραφο τῶν 36 ὡρῶν, Βρετανοί καί Ἀμερικανοί ἄφειλαν, τό ἐλάχιστο, νά ἐξασφαλίσουν συνέχιση τῶν διαπραγματεύσεων. Αὐτό τό ἐλάχιστο δέν ἔγινε. Ὁ ἑλληνικός λαός αἰσθάνεται μεγάλη πικρία γι' αὐτό. Ἔγινε ἔτσι ἡ δευτέρα ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Κύπρου καί τοῦτο διότι ἡ Τουρκία ἔχει ἐπεκτατικές βλέψεις. Ὁ τουρκικός ἐπεκτατισμός εἶναι ἡ αἰτία πού οἱ ἑλληνοτουρκικές διαφορές παίρνουν ἕνα τόσο σοβαρό χαρακτῆρα, διαφορετικό ἀπό τίς συνήθεις διαφορές μεταξύ δύο χωρῶν. Εἶναι φανερό ὅτι τό σχέδιο εἰσβολῆς "Ἄττίλας", πού δέν μποροῦσε νά καταστρωθῆ σέ πέντε μέρες, ἦταν ἕτοιμο ἀπό καιρό. Οἱ Τοῦρκοι ζητοῦσαν ἁπλῶς μιά πρόφαση. Τούς τήν ἔδωσαν οἱ ἄμυαλοι συνταγματάρχες.

»Ἀναφέρεται, ἀκολούθως, ὁ κ. πρωθυπουργός στά τραγικά ἀποτελέσματα τῶν δύο ἐπιθέσεων, στίς προσπάθειες τῆς Ἀμερικῆς καί τῶν Ἐννέα γιά διευθέτηση τῆς διαφορᾶς καί στό ὅτι ἡ Τουρκία δέν δείχνει καμμιά διάθεση οὐσιαστικῆς διαπραγματεύσεως, παρά τό γεγονός ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἔχει πάρει μετριοπαθῆ θέση.

»Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδος στο Κυπριακό εἶναι καθαρή. Τήν εὐθύνη γιά τήν διαχείριση τήν ἔχει ἡ νόμιμος Κυβέρνησις τῆς Κύπρου. Δέν μποροῦμε νά τήν ὑποκαταστήσουμε. Ἄλλωστε καί ἂν ἀκόμη ἡ Ἑλλάς δεχόταν μία λύση δέν θά μποροῦσε νά τήν ἐπιβάλη. Ἡ Ἑλλάς συμπαρίσταται στήν Κύπρο, παρέχει τίς συμβουλές της καί μπορεῖ νά παίξη χρήσιμο ρόλο στήν περίπτωση πού θά ὑπάρξουν λογικές καί δίκαιες προτάσεις. Μέχρι σήμερα δέν ὑπῆρξαν τέτοιες.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν πρόσφατη συνάντηση Μακαρίου-Ντενκτάς, ἡ αἰσιοδοξία ποῦ ἐξέφρασαν μερικοί εἶναι ἀδικαιολόγητη. Τά σημεῖα στά ὁποῖα συμφώνησαν οἱ δύο εἶναι τόσο ἀόριστα καί περίπλοκα ὥστε κινδυνεύουν νά δημιουργήσουν μεγαλύτερη σύγχυση. Ὁ ἴδιος ὁ Μακάριος — καθώς διεμήνυσε — δέν πιστεύει ὅτι αὐτά ἀποτελοῦν πρόοδο.

»Ἐκεῖνο πού ἔχει, πάντως, σημασία εἶναι ὅτι ὁ θεωρούμενος ὡς "ἀδιάλλακτος" Μακάριος εἶναι σήμερα ἕτοιμος νά δεχθῆ λύσεις πού καλύπτουν τά τουρκικά αἰτήματα.

»Πράγματι: Οἱ Τοῦρκοι ζητοῦν ἐγκατάλειψη τοῦ καθεστῶτος Ζυρίχης-Λονδίνου. Ὁ Μακάριος δέχεται νά διαπραγματευθῆ νέο καθεστώς. Ζητοῦν λύση ὁμοσπονδιακή μέ δύο περιοχές. Καί αὐτό ἔγινε δεκτό. Οἱ Τοῦρκοι ζητοῦν Κεντρική Κυβέρνηση χωρίς εὐρεῖες ἐξουσίες. Ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά δέχεται καί αὐτό. Ἐκεῖνο ὅμως πού ζητοῦν οἱ Ἑλληνοκύπριοι — καί πού κανείς δέν μπορεῖ νά τό ἀμφισβητήση — εἶναι ὁ χῶρος πού ἐλέγχουν οἱ Τουρκοκύπριοι νά εἶναι σχετικά ἀνάλογος μέ τόν πληθυσμό τους. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δέχεται ἡ τουρκοκυπριακή περιοχή νά εἶναι 18-22% καί μπορεῖ νά διαπραγματευθῆ μέχρι 25%, ἀντί τοῦ 18% πού ἀποτελεῖ τό πληθυσμιακό ποσοστό τῶν Τουρκοκυπρίων. Πέραν αὐτοῦ ὅμως τοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ὑποχωρήση. Δέν θά τό δεχόταν ὁ λαός.

»Παρ' ὅλη αὐτή τήν ἀποδεδειγμένη μετριοπάθεια τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς, οἱ Τοῦρκοι δέν ἀνταποκρίνονται. Τό πρόβλημα ἔτσι μένει ἀνοικτό καί ὑπάρχει φόβος νά παρουσιάση ἐκ νέου ἐπικίνδυνη ὑποτροπή.

»Ὡς ἐκ τούτου, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐκφράζει τήν πεποίθησή του ὅτι, ἂν τό embargo ἀρθῆ, προτοῦ πραγματοποιηθῆ οὐσιαστική πρόοδος, ὄχι μόνο στό Κυπριακό, ἀλλά καί στίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές, ὅλοι θά μετανοήσουμε διότι ἡ κατάστασις θά ἐπιδεινωθῆ σέ ὅλους τούς τομεῖς καί μάλιστα στό Αἰγαῖο πού εἶναι σοβαρώτερο καί πιό ἐπικίνδυνο ἀπό τό Κυπριακό, χωρίς νά ἀπομένη μέσον σωφρονισμοῦ τῆς Τουρκίας.

»4. Αἰγαῖο

»Στό Αἰγαῖο ὑπάρχει ἄμεσος κίνδυνος ἀναμετρήσεως.

"Παρακαλῶ τόν κ. Κλίφφορντ νά πιστέψη", συνέχισε ὁ κ. πρωθυπουργός, *"ὅτι ἀπέτρεψα τόν πόλεμο δύο φορές, ἕνα πόλεμο πού προκαλοῦσαν οἱ Τοῦρκοι, πρῶτον μέ τήν δεύτερη εἰσβολή στήν Κύπρο, δεύτερον μέ τήν προκλητική ἔξοδο τοῦ 'Σισμίκ' στό Αἰγαῖο. Συγκράτησα τήν κατάσταση μέ πολύ μεγάλη δυσκολία. Οὔτε ὅμως ἐγώ, οὔτε ὁ ἑλληνικός λαός μποροῦν νά ἀνθέξουν σέ τρίτη περίοδο ἐντάσεως. Ἐν τούτοις, οἱ Τοῦρκοι μέ προκαλοῦν καθημερινῶς"*.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ὑπογραμμίζει ὅτι στό Αἰγαῖο ὑπάρχει τό καθεστώς πού ἔχει καθορίσει ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης. Ὑπάρχει ἕνα status quo. Παρά ταῦτα, ἡ Ἑλλάς ἐδέχθη νά ἐξετάση τά τουρκικά αἰτήματα. Ἀναφέρεται ἀκολούθως διεξοδικά στίς κακοπιστίες καί φανερές ὑπαναχωρήσεις τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς.

» Οὕτω, ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος, ἡ Ἑλλάς ἐπρότεινε, τόν Ἰανουάριο τοῦ 1975, τήν παραπομπή τῆς διαφορᾶς εἰς τό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης. Τήν πρόταση αὐτή ἐδέχθη ἡ Τουρκία τόν Φεβρουάριο τοῦ 1975, ἀλλά, ὅταν τόν Μάιο συνηντήθησαν οἱ δύο ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν στήν Ρώμη, οἱ Τοῦρκοι ἐδήλωσαν ὅτι δέν εἶναι ἕτοιμοι νά συντάξουν τό συνυποσχετικό. Ἐν συνεχείᾳ, τήν 31η Μαΐου 1975 οἱ δύο πρωθυπουργοί ἀπεφάσισαν κατά τήν συνάντησή των εἰς Βρυξέλλας νά παραπεμφθῆ το θέμα ἀπό κοινοῦ εἰς τήν Χάγη καί παραλλήλως νά διεξαχθοῦν διαπραγματεύσεις. Ἡ συμφωνία αὐτή διετυπώθη καί εἰς τό ἐκδοθέν κοινό ἀνακοινωθέν. Παρά ταῦτα, οἱ Τοῦρκοι ὑπανεχώρησαν καί πάλι καί ἠρνήθησαν, σέ τρεῖς συναντήσεις ἐμπειρογνωμόνων πού ἐπηκολούθησαν, καί νά συζητήσουν ἀκόμη τό θέμα τοῦ συνυποσχετικοῦ.

»Μετά τήν γνωστή ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας (25.8.76), ἀντιπροσωπεῖες τῶν δύο χωρῶν συνεφώνησαν εἰς Βέρνην (2.11.76) ὅτι θά ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις διά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπῖδος, βάσει ὡρισμένων ἀρχῶν καί κριτηρίων τά ὁποῖα θά συνήγαγε Μικτή Ἐπιτροπή, κατόπιν μελέτης τῆς διεθνοῦς πρακτικῆς καί τῶν διεθνῶν κανόνων ἐπί τοῦ θέματος. Τόν παρελθόντα ὅμως Ἰανουάριον εἰς νέαν συνάντησιν εἰς Λονδῖνον οἱ Τοῦρκοι ἐζήτησαν ἀπ' εὐθείας διαπραγμάτευσιν ἐπί τῆς οὐσίας, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά ἐσήμαινε παραγνώρισιν τῶν διεθνῶν κανόνων καί τῆς διεθνοῦς πρακτικῆς. Αὐτή εἶναι καί ἡ πλέον πρόσφατος ὑπαναχώρησις τῆς Τουρκίας ἐπί τῆς ὑφαλοκρηπῖδος.

»Ἐπί τοῦ ἐναερίου χώρου, ἤδη, ἀπό τοῦ Ἰουλίου 1975, εἶχε ἐπέλθει συμφωνία ὡς πρός τίς πολιτικές πτήσεις καί εἶχαν μονογραφηθῆ πρακτικά. Στίς ἑπόμενες ὅμως συναντήσεις, οἱ Τοῦρκοι ὑπανεχώρησαν, εἰδικώτερα ἐπί τῆς βασικῆς προϋποθέσεως, ὅτι οἱαδήποτε διμερής συμφωνία δέν θά ἔθιγε τήν πολυμερῆ συμφωνία τοῦ ICAO περί τοῦ FIR. Ἔτσι, ἀρνοῦνται τήν ἐπιβεβαίωση τῆς πολυμεροῦς αὐτῆς συμφωνίας καί δέν ἔχουν ἀκόμη ἀπαντήσει σέ φόρμουλα πού ἔχει ὑποβληθῆ ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

»Τέλος, στίς 17 Ἀπριλίου 1976, ἐπροτάθη στήν Τουρκία ἡ σύναψις συμφώνου μή ἐπιθέσεως καί ἐνημερώσεως ἐπί τῶν ἐξοπλισμῶν. Καί ἐπ' αὐτῆς τῆς προτάσεως, ἡ Τουρκία συνεφώνησε, κατ' ἀρχήν, εἰς τήν πρᾶξιν ὅμως τήν ἀπέρριψε. Ἠρνήθησαν οἱ Τοῦρκοι καί νά παραλάβουν ἀκόμη τό σχέδιον συμφώνου.

»*"Ἔχομεν πεισθῆ"*, εἶπε ὁ κ. πρωθυπουργός, *"ὅτι ὅλα αὐτά ὑποκρύπτουν ἐπεκτατικές βλέψεις τῶν Τούρκων στό Αἰγαῖο. Οἱ ἀξιώσεις τῶν Τούρκων γιά τήν ὑφαλοκρηπῖδα καί τόν ἐναέριο χῶρο συμπίπτουν χονδρικῶς καί δημιουργοῦν μιά γραμμή στό μέσον τοῦ Αἰγαίου, ἀνατολικά τῆς ὁποίας ὑπάρχουν πάνω ἀπό 500 ἑλληνικά νησιά μέ 320.000 ἑλληνικό πληθυσμό"*.

»*"Τό συμπέρασμα εἶναι"*, καταλήγει ὁ κ. Καραμανλῆς, *"ὅτι, παρά τήν μετριοπάθεια πού ἐπιδεικνύω σταθερά, δέν ἔχω συνομιλητή. Ὑπό τίς συνθῆκες αὐτές, ἡ ἐξέλιξις εἶναι ἀβεβαία καί ἐγκυμονεῖ κινδύνους"*.

»Γιά νά λυθοῦν οἱ διαφορές, ὑπάρχουν τρεῖς τρόποι:

»1. διάλογος καλῆς πίστεως,

»2. διαιτησία,

»3. πόλεμος.

»Πρέπει ἡ Ἀμερική νά βοηθήση νά ἀποτραπῆ ὁ πόλεμος, διότι ὁ κίνδυνος συρράξεως δέν μπορεῖ νά ἀποκλεισθῆ. Δέν ζητοῦμε ἀπό τήν Ἀμερική νά ὑποστηρίξη τίς ἑλληνικές ἀπόψεις ἤ νά ἀδικήση τήν Τουρκία. Ζητᾶμε τοῦτο:

»1. Νά πεισθοῦν οἱ Τοῦρκοι νά κάνουν σοβαρό καί συνεπῆ διάλογο.

»2. Κατά τήν διάρκεια τοῦ διαλόγου, νά μήν ὑπάρχουν ἐκατέρωθεν προκλήσεις. Μία δήλωση τῆς Ἀμερικῆς ὅτι θά ἀντιταχθῆ σέ ὁποιαδήποτε προκλητική ἐνέργεια θά μποροῦσε νά συντελέση σοβαρά στήν διατήρηση τῆς εἰρήνης.

»3. Ἂν ὁ διάλογος δέν ἀποδώση, θά ὑποβληθοῦν οἱ διαφορές μας στό διεθνές Δικαστήριο.

»Γιά νά καταστῆ ἀποτελεσματική μιά τέτοια συνετή πολιτική, δέν πρέπει νά προωθηθοῦν οἱ συμφωνίες ἀμυντικῆς συνεργασίας καί ἐπιβάλλεται νά διατηρηθῆ τό embargo.

»Ὁ κ. Κλίφφορντ εὐχαριστεῖ γιά τήν διαυγῆ καί εὔγλωττη ἔκθεση τῆς ἑλληνικῆς θέσεως. Ἀντιμετωπίζουμε, λέγει, τήν κατάσταση στήν περιοχή μέ νέο πνεῦμα σάν ἕνα "new deal". Θά πρέπη νά σᾶς ἱκανοποιῆ τό γεγονός ὅτι ὁ πρόεδρος Κάρτερ, παρά τά πολλαπλᾶ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει κάθε νέα Κυβέρνηση, ἀποφάσισε τόσο σύντομα νά ἀσχοληθῆ μέ αὐτό τό πρόβλημα. Δέν ἔχει χαράξει νέα πολιτική ἀκόμη καί δέν ἀποκλείεται νά περάση κάποιος χρόνος προτοῦ γίνη αὐτό. Ἐνδιαφερόμεθα τώρα νά κατατοπισθοῦμε καί γι' αὐτό πήραμε πολύ προσεκτικές σημειώσεις τῶν ὅσων εἴπατε. Ἐξέφρασε, ἀκολούθως, μιά προσωπική, ὅπως εἶπε, γνώμη:

»Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων συνίσταται στήν διεύρυνση καί ἐνίσχυση τῶν σχέσεων Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί Ἑλλάδος. Ταυτοχρόνως, οἱ εὐθῦνες τῆς Ἀμερικῆς στό ΝΑΤΟ ἐπιβάλλουν τήν ἴδια σχέση μέ τήν Συμμαχία. Ἡ ἀνάπτυξις ἐπίσης σωστῆς (right) σχέσεως μεταξύ Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί Τουρκίας ἀποτελεῖ πρόσθετη προστασία γιά τήν Ἑλλάδα. Ἂν π.χ. ἡ Ἀμερική διέκοπτε τίς σχέσεις της μέ τήν Τουρκία, οἱ δυνατότητές της νά βοηθήση σέ τέτοιου εἴδους προβλήματα θά ἐξεμηδενίζοντο.

»Ὅσον ἀφορᾶ τίς σχέσεις μέ τήν Τουρκία, ἐλπίζει ὅτι θά μπορέση νά καταδείξη στήν Ἄγκυρα ὅτι οἱ ἐνέργειες οἱουδήποτε μέλους τῆς Συμμαχίας πού δημιουργεῖ προβλήματα μεταξύ Συμμάχων, τούς ἀπασχολοῦν.

»Ἀντιλαμβάνεται, συνέχισε ὁ κ. Κλίφφορντ, τίς προκλήσεις πού ὑπέστη ἡ Ἑλλάς. Ἡ Ἀμερική θά χρησιμο-

ποιήση τήν ἐπιρροή της γιά νά μειώση (minimize) τίς διαφορές πού χωρίζουν τίς δύο χῶρες. Ὑπάρχει ἐδῶ μιά εὐκαιρία καί ἴσως ἡ Ἀμερική εἶναι ὁ μόνος παράγων πού θά μποροῦσε νά βοηθήση πραγματικά. Στό παρελθόν, ἡ Ἀμερική ἀπέφυγε τίς εὐθῦνες της στό πρόβλημα αὐτό. Ὁ κ. Κλίφφορντ ἔλαβε προσεκτικές σημειώσεις τῶν ὅσων ἐξέθεσε μέ εἰλικρίνεια καί εὐθύτητα ὁ κ. πρωθυπουργός καί θά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν κατά τήν στάθμιση γιά τήν χάραξη νέας πολιτικῆς.

»Ζητάει, ἀκολούθως, ἀπό τούς συνεργάτες του ἄν ἔχουν παρατηρήσεις.

Ὁ πρέσβυς κ. Κιούμπις παρατηρεῖ ὅτι ὅσα εἶπε ὁ κ. πρωθυπουργός ἀποτελοῦν ἔκφραση τῆς σταθερῆς γραμμῆς του. Δέν περιέχουν ἀπόκλιση.

»Ὁ σύμβουλος τοῦ State Department κ. Νίμιτς ἐρωτᾶ πῶς μπορεῖ ἡ Ἀμερική καί ἡ Εὐρώπη νά βοηθήσουν τόν ΟΗΕ γιά τήν προώθηση τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι πρέπει νά πεισθοῦν οἱ Τοῦρκοι νά λογικευθοῦν, ἐφ' ὅσον οἱ θέσεις τῆς ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς εἶναι τόσο μετριοπαθεῖς, καί νά μή ἐνδίδουν οἱ Ἀμερικανοί στίς τουρκικές ἐκβιάσεις.

»Πιό κρίσιμο πάντως — προσθέτει — εἶναι τό θέμα τοῦ Αἰγαίου, ὅπου, λόγῳ τῶν τουρκικῶν προκλήσεων ὑπάρχει κίνδυνος πολέμου.

»Ὁ κ. Κλίφφορντ, ἀκολούθως, ἀναφέρεται στήν συνεχῆ αὔξηση τῆς σοβιετικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, πού δέν ξέρουμε ποιοί εἶναι οἱ σκοποί της. Γι' αὐτό ἐπιβάλλεται ἡ ρύθμισις τῶν διαφορῶν μεταξύ Κρατῶν - μελῶν τῆς Συμμαχίας. Θά τό τονίση αὐτό στήν Ἄγκυρα, γιατί εἶναι πιό σημαντικό γιά τούς Τούρκους. Ἀντιλαμβάνεται πλήρως τό νόημα τῶν λεχθέντων ὑπό τοῦ κ. Καραμανλῆ. Ἀναγνωρίζει τόν κίνδυνο καί θά συστήση νά μή παραβλεφθῆ ὁ κίνδυνος αὐτός ἀπό τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς παρατηρεῖ ὅτι τό λάθος τῆς προηγουμένης administration ἦταν ὑπερεκτίμησις τοῦ παράγοντος Τουρκία. Συνέπεια ἦταν νά ἀδικῆται ἡ Ἑλλάς καί νά ὑποκύπτη ἡ Ἀμερική στούς τουρκικούς ἐκβιασμούς. Ὅταν ὅμως ὑποκύψη κανείς στόν ἐκβιασμό μιά φορά, ὁ ἐκβιασμός δέν τελειώνει. Ἡ Τουρκία εἶχε ἀποθρασυνθῆ. Ἀπειλεῖ τώρα ὅτι θά φύγη ἀπό τό ΝΑΤΟ. Ἐν τούτοις, ἀκόμη καί ἄν τῆς ζητήσουν νά φύγη, ἐκείνη θά παραμείνη. Θά ἦταν εὐκολώτερο γιά τήν Ἑλλάδα νά φύγη καί εἴτε νά γίνη οὐδετέρα ἤ νά ἐνταχθῆ ἀλλοῦ, ἄν εἶχε ἄλλη Κυβέρνηση. Σέ μιά τέτοια περίπτωση, ἡ Ἀμερική θά βρισκόταν μεταξύ δύο ἐκβιαστῶν.

»Πρέπει νά ἐκτιμηθῆ ἡ μετριοπάθεια καί ἡ σύνεσις τῆς πολιτικῆς τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐάν δέν ἀντιμετωπισθῆ ἀποτελεσματικά ὁ τουρκικός ἐπεκτατισμός, ὁ πόλεμος σέ δυό-τρία χρόνια θά καταστῆ ἀναπόφευκτος. Ἡ Ἑλλάς δέν ζητεῖ τίποτε ἀπό τήν Τουρκία. Ἡ Τουρκία προβάλλει διαρκῶς ἀξιώσεις εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Ἐάν ἡ Ἀμερική θέλη νά ἀποτρέψη τόν κίνδυνο τοῦ πολέμου, τό ὀλιγώτερο πού ἔχει νά κάνη εἶναι αὐτό πού εἶπα καί προηγουμένως, δηλαδή: α) νά πείση τούς Τούρκους νά διεξαγάγουν σοβαρό καί συνεπῆ διάλογο, β) νά ἐξασφαλίση ὅτι, κατά τήν διάρκεια τοῦ διαλόγου, δέν θά ὑπάρξουν ἑκατέρωθεν προκλήσεις καί γ) ἄν δέν ἀποδώση ὁ διάλογος νά ὑποβληθοῦν οἱ διαφορές μας στό Διεθνές Δικαστήριο. Ἄν ἡ Ἀμερική δέν μπορῆ νά κάμη οὔτε αὐτό, τότε τί μπορεῖ νά κάνη; Ρωτᾶ ἀκολούθως εὐθέως τόν κ. Κλίφφορντ τί θά ἔκανε ἐκεῖνος, μέ τήν μεγάλη πεῖρα του, ἄν ἦταν στήν θέση του.

»Ὁ κ. Κλίφφορντ — κατόπιν σκέψεως — ὑπεκφεύγει καί λέγει ὅτι δέν θά ἦταν λεπτό νά ἀπαντήση γιατί ἡ ἀπάντησή του θά ἐθεωρεῖτο σάν συμβουλή. Παρατηρεῖ ὅτι ἡ σύσφιγξη τῶν σχέσεων Ἑλλάδος - Ἀμερικῆς θά εἶναι πρόσθετη ἐξασφάλιση γιά τήν Ἑλλάδα.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐκτιμᾶ τήν δήλωση αὐτή τοῦ κ. Κλίφφορντ καί τόν παρακαλεῖ νά δώση μιά συμβουλή στούς Τούρκους. Νά ἐπωφεληθοῦν τῆς ὑπάρξεως στήν Ἑλλάδα μιᾶς ἰσχυρᾶς καί ταυτοχρόνως μετριοπαθοῦς Κυβερνήσεως γιά νά ἐξευρεθοῦν ἔντιμες καί μόνιμες λύσεις. Ἄν δέν ἐπωφεληθοῦν τώρα οἱ Τοῦρκοι θά ὑπάρξη στό μέλλον συναγωνισμός δημαγωγίας μέ καταστρεπτικά ἀποτελέσματα.

»Ὁ κ. Κλίφφορντ ρωτᾶ, ποιά ἐπίδραση θά εἶχε ἐνδεχομένη ἀλλαγή τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπαντᾶ ὅτι εἶναι δύσκολη ἡ πρόβλεψις, διότι στήν Τουρκία ὅλα τά κόμματα συναγωνίζονται σέ δημαγωγία.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναφέρεται, ἐν συνεχείᾳ, στό θέμα τῆς ὀχυρώσεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Τά νησιά αὐτά ὀχυρώθηκαν στοιχειωδῶς καί κατά τρόπο καθαρῶς ἀμυντικό, μετά τίς κυπριακές κρίσεις καί ἰδιαίτερα μετά τήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο. Ἐναντίον τῶν νησιῶν αὐτῶν δέν ἔχουν διατυπωθῆ ἁπλῶς φραστικές ἀπειλές ἀπό ἐπισήμους Τούρκους, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ κ. Ντεμιρέλ. Στίς τουρκικές ἀκτές, ἀπέναντι τῶν νήσων, σταθμεύει ὁ ἰσχυρότερος ἀποβατικός στόλος τῆς Μεσογείου καί ἐδρεύει εἰδική τουρκική στρατιά δυνάμεως 120.000 ἀνδρῶν, ἴση περίπου πρός ὁλόκληρο τόν ἑλληνικό στρατό. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως αὐτῆς, θά ἦταν τουλάχιστο ἀφροσύνη νά μή ληφθοῦν στοιχειώδη μέτρα ἀμύνης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀναφαίρετο δικαίωμα κάθε ἔθνους, καί ἀπό τό ὁποῖο ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε παρητήθη.

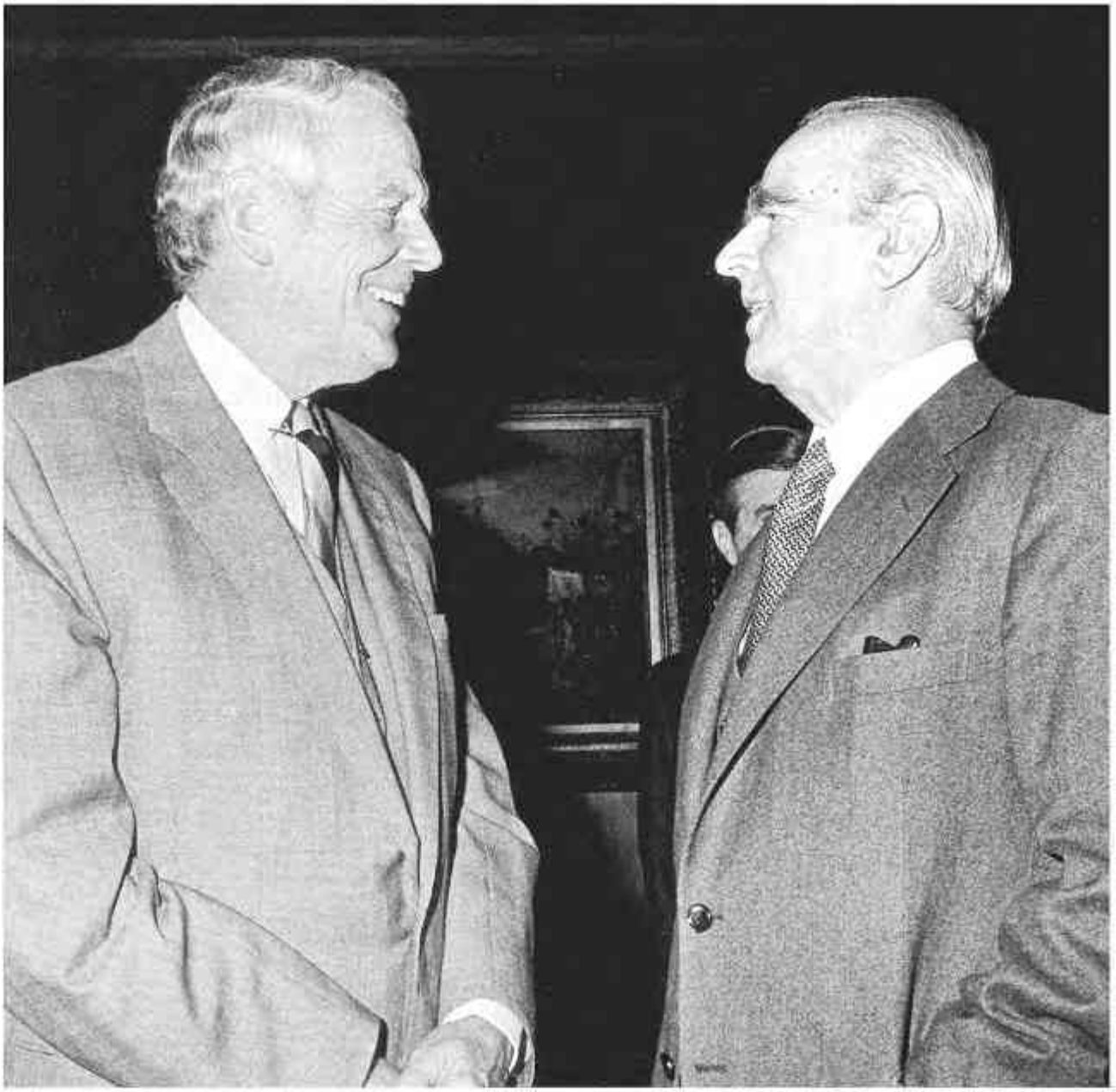
»Τέλος, ἀναφέρεται ὁ κ. πρωθυπουργός στό μειονοτικό, τονίζων ὅτι, κατά τήν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, τό 1923, ὑπῆρχαν 111.000 Ἕλληνες στήν Τουρκία καί 106.000 Μουσουλμάνοι στήν Θράκη. Σήμερα ἔχουν ἀπομείνει περίπου 15.000 Ἕλληνες στήν Τουρκία, ἐνῶ στήν Θράκη οἱ Μουσουλμάνοι ἔχουν αὐξηθεῖ στίς 120.000. Ἑπομένως, ἐάν ὑπάρχη μειονοτικό θέμα, ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐκείνη πού δικαιοῦται νά τό ἐγείρη, ζητοῦσα τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀριθμητικῆς ἰσορροπίας πού προέβλεπε ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης.

»Μέ μιά λέξη: ἐάν ὁδηγηθοῦμε σέ περιπέτεια ἡ εὐθύνη δέν θά ἐβάρυνε τήν Ἑλλάδα. Ἐάν ὑπῆρχε ἑλληνική εὐθύνη δέν θά ἐδίσταζε ὁ κ. πρωθυπουργός νά τό παραδεχθῆ καί νά τό πῆ καί στόν λαό. Ἀλλά δέν ὑπάρχει.

»Ἐκφράζει, τέλος, τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ κ. Κλίφφορντ θά μπορέση νά παίξη χρήσιμο ρόλο καί τόν παρακαλεῖ νά μεταδώση στόν πρόεδρο Κάρτερ τίς ἑλληνικές ἀπόψεις μαζί μέ τίς εἰσηγήσεις του»[142].

Μετά τό τέλος τῆς συνομιλίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Μέ τόν κ. Κλίφφορντ εἴχαμε μιά φιλική καί πο-

Κατά τίς συνομιλίες μέ τόν Κλάρκ Κλίφφορντ, ὁ πρωθυπουργός ἀναφέρθηκε ἀναλυτικά στό Κυπριακό καί τίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές.

λύ χρήσιμη συνομιλία. Συνεζητήσαμε τίς διμερεῖς σχέσεις Ἀμερικῆς καί Ἑλλάδος. Συνεζητήσαμε τήν κατάσταση στό Αἰγαῖο, τίς ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ καί παρεμπιπτόντως θέματα πού ἀφοροῦν τίς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μέ τό NATO καί τό νέο καθεστώς τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀμερικανικῶν βάσεων. Γιά τίς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν ἐξεδηλώθη ἡ ἐπιθυμία ἀμφοτέρων τῶν Κυβερνήσεων νά τίς ἐπαναφέρουν στήν παλαιά τους ἐγκαρδιότητα. Γιά τά θέματα τῆς Κύπρου καί τοῦ Αἰγαίου, διεπιστώθη ἡ προθυμία τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως νά βοηθήση — ἐάν τό ἐπιθυμοῦμε βέβαια — σέ μιά δίκαιη καί εἰρηνική διευθέτησή τους. Γιά τά θέματα τοῦ NATO καί τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων — τά ὁποῖα, ἐπαναλαμβάνω, παρεμπιπτόντως ἐθίγησαν — ὁ κ. Κλίφφορντ ἄκουσε τίς ἀπόψεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οἱ ὁποῖες εἶναι ἤδη γνωστές, διότι κατ' ἐπανάληψιν δημοσίᾳ διεκηρύχθησαν.

»Ὁ κ. Κλίφφορντ δέν ἔφερε προτάσεις, οὔτε προέβη σέ ὑποδείξεις. Θέλησε ἁπλῶς νά ἐνημερωθῆ ἐπί τῶν προβλημάτων αὐτῶν καί νά μεταφέρη τίς ἀπόψεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως στόν κ. Κάρτερ, ὁ ὁποῖος — ὅπως μοῦ διεμήνυσε μέ προσωπικό μήνυμα — προσφέρεται νά βοηθήση εἰλικρινά γιά τήν διευθέτηση τῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν αὐτή τήν στιγμή τήν Ἑλλάδα.

»Θά μποροῦσα νά πῶ ἐν συμπεράσματι ὅτι ὁ κ. Κάρτερ, ὁ νέος πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἔχει τήν πρόθεση — ἐπανεξετάζων καί ἀναθεωρῶν τάς θέσεις τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν τήν χώρα μας —νά βοηθήση στήν δίκαιη καί εἰρηνική διευθέτησίν τους».

Ὁ Κλ. Κλίφφορντ σημείωσε:

«Οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἔχουν ἐκδηλώσει ἀπό μακροῦ — καί ἀποτελεῖ ἤδη ἱστορίαν — τό ἐνδιαφέρον τους γιά τό NATO καί τήν κοινή ἄμυνα τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἔτσι κατά τά χρόνια αὐτά πού πέρασαν, διατήρησαν διαρκεῖς καί φιλικές σχέσεις μέ τήν Ἑλλάδα. Καί νομίζω ὅτι μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ἀνεπτύχθη ἕνα αἴσθημα ἀμοιβαίου σεβασμοῦ.

»Καθώς ὁ πρόεδρος Κάρτερ ἀνέλαβε τά καθήκοντά του, κατέστη ἐνήμερος τοῦ γεγονότος ὅτι στήν ἀνατολική Μεσόγειο ὑπάρχουν δυσχέρειες καί ὅτι ὑπάρχουν προβλήματα μεταξύ δύο ἀπό τούς συμμάχους μας στό NATO.

»Ἐπιθυμία τοῦ προέδρου εἶναι νά ἀποκτήση μίαν ὁλοκληρωμένη ἔκθεση γι' αὐτές τίς χῶρες, ὥστε νά μπορέσουν ἔτσι οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες νά διαμορφώσουν τήν πολιτική τους, γιατί δέν εἶναι δεσμευμένες ἀπό τήν προγενέστερη πολιτική. Μποροῦν, ἄν θελήσουν, καί δικαιοῦνται νά τήν ἀλλάξουν. Ὁπωσδήποτε ὅμως οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἐπιθυμοῦν νά συμπεριφέρωνται, ὅσον ἀφορᾶ τούς συμμάχους τους στό NATO, κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε ὄχι μόνον νά διατηρῆται ἡ συμμαχία, ἀλλά νά μποροῦν ἐπίσης καί νά διευθετοῦνται κατ' εὐχήν οἱ δυσκολίες καί οἱ διαφωνίες μεταξύ τῶν συμμάχων τους.

»Αὐτή εἶναι ἡ βασική ἐπιδίωξη τῆς ἀποστολῆς πού μοῦ ἀνέθεσε ὁ πρόεδρος Κάρτερ. Νά διερευνηθῆ δηλαδή ποιά εἶναι ἡ ὑφισταμένη κατάσταση καί κατόπιν νά ἐπιχειρηθῆ ἡ διαμόρφωση μιᾶς πολιτικῆς, πού νά βοηθήση —νά βοηθήση ὅσο τό δυνατόν περισσότερο— στήν ἄρση τῶν αἰτίων προστριβῆς καί τῶν δυσχερειῶν πού ὑφίστανται στήν ἀνατολική Μεσόγειο.

»Ἐπιθυμῶ νά εὐχαριστήσω τόν κ. πρωθυπουργό γιά τήν ἐξαιρετικά φιλόφρονα καί φιλόξενη ὑποδοχή πού ἐπεφύλαξε σέ μένα καί τούς συνεργάτες μου. Θέλω νά ἐλπίζω ὅτι κάποτε στό μέλλον θά μπορέσουμε νά ἀνταποδώσουμε τήν ἴδια φιλοξενία στόν κ. Καραμανλῆ».

Ἡ συζήτηση τοῦ πρωθυπουργοῦ μέ τόν Κλ. Κλίφφορντ, συνεχίστηκε κατά τή διάρκεια προγεύματος πού παρέθεσε ὁ Κ. Καραμανλῆς. Τό ἴδιο ἀπόγευμα, ὁ Ἀμερικανός ἀπεσταλμένος συνομίλησε μέ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, παρουσία τοῦ Μ. Νίμιτς καί Ἑλλήνων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι καί ἔκαμαν λεπτομερεῖς παρουσιάσεις τοῦ θέματος τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων στήν Ἑλλάδα, τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα καί τόν ἐναέριο χῶρο, καθώς καί τοῦ Κυπριακοῦ.

Τό βράδυ, ὁ Ἀμερικανός ἀπεσταλμένος συναντήθηκε, στή διάρκεια γεύματος πού παρέθεσε πρός τιμή του ὁ Τζ. Κιούμπις, μέ τούς ὑπουργούς Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρα καί Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ καί συζήτησε μαζί τους θέματα τῆς ἁρμοδιότητάς τους. Τήν ἑπομένη, 19 Φεβρουαρίου, ὁ Κλ. Κλίφφορντ παρεκάθησε σέ γεῦμα που παρέθεσε ὁ Δ. Μπίτσιος καί τίς πρῶτες μεταμεσημβρινές ὧρες τῆς 20ῆς, ἀφοῦ ἔγινε καί πάλι δεκτός ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, ἔφυγε γιά τήν Ἄγκυρα.

Ἡ ὑποδοχή πού ἐπιφύλαξαν οἱ Τοῦρκοι ἰθύνοντες στόν Κλ. Κλίφφορντ ἦταν ψυχρή. Ἡ τουρκική Κυβέρνηση ἔδωσε μεγαλύτερη ἔμφαση στήν ἐπικύρωση τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς ἀμυντικῆς συμφωνίας, παρά στό Κυπριακό, στό ὁποῖο φάνηκε νά μήν ἐπιθυμεῖ ἀμερικανική παρέμβαση. Προσπάθησε, πάντως, νά πείσει τόν Ἀμερικανό ἀπεσταλμένο ὅτι δέν ἔτρεφε ἐπεκτατικές φιλοδοξίες σέ βάρος τῆς Ἑλλάδος στό Αἰγαῖο.

Κατόπιν, στίς 24-25 Φεβρουαρίου, ὁ Κλ. Κλίφφορντ μετέβη στή Λευκωσία, ὅπου διαβεβαίωσε τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο ὅτι ἡ χώρα του ἐπιδίωκε μία λύση τοῦ Κυπριακοῦ σέ σύντομο διάστημα καί ἐπέμεινε ὅτι ἡ διζωνική ἦταν ἀναπόφευκτη. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξέθεσε τήν ἑλληνοκυπριακή θέση, ὅπως εἶχε αὐτή διαμορφωθεῖ σέ συμφωνία μέ τήν Ἀθήνα. Ὁ Κλ. Κλίφφορντ εἶδε, ἀκόμη, τό Ρ. Ντενκτάς. Μετά τήν Κύπρο, ὁ Ἀμερικανός ἀπεσταλμένος ἐπισκέφθηκε τό Λονδίνο.

Στίς 16 Μαρτίου, μετά τήν ἐπιστροφή τοῦ Κλ. Κλίφφορντ στίς ΗΠΑ, ὁ πρόεδρος Τζ. Κάρτερ, μέ ἐπιστολή του, εὐχαρίστησε τόν Κ. Καραμανλῆ γιά τήν ἀνταπόκριση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως στίς προσπάθειες τοῦ ἀπεσταλμένου του νά διαμορφώσει μιά συνολική εἰκόνα τῶν προβλημάτων.

Σύμφωνα, πάντως, μέ τίς διαπιστώσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ περιοδεία Κλίφφορντ δέν παρήγαγε σημαντικά ἀποτελέσματα — ἀντίθετα, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ προέδρου Κάρτερ εἶχε περιοριστεῖ νά ἀκούσει τίς ἀπόψεις τῶν διαφόρων Κυβερνήσεων. Πράγματι, ἡ ἀποστολή Κλίφφορντ δέν εἶχε συνέχεια.

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται στό Πολιτικό Γραφεῖο, παρουσία τοῦ πρέσβη τῆς Ρουμανίας στήν Ἀθήνα, Ι. Μπράντ, τόν πρόεδρο τῆς ρουμανικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, Ν. Γκιοσάν, καί τά μέλη ρουμανικῆς κοινοβουλευτικῆς ἀντιπροσωπείας πού πραγματοποιοῦν ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα.

Ὁ πρωθυπουργός ἐξέφρασε τή χαρά του γιά τήν παρουσία στήν Ἀθήνα τῆς ρουμανικῆς ἀντιπροσωπείας, καθώς καί τήν ἱκανοποίησή του γιά τό ἐξαίρετο ἐπίπεδο τῶν διμερῶν σχέσεων, οἱ ὁποῖες θά μποροῦσαν νά ἐνισχυθοῦν ἀκόμη περισσότερο. Ἀκόμη, ἀναφέρθηκε καί στή σύμπτωση ἀπόψεων μεταξύ τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Βουκουρεστίου σχετικά μέ τήν πολυμερῆ βαλκανική συνεργασία. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρόεδρος τῆς ρουμανικῆς Βουλῆς διαβίβασε πρός τόν Κ. Καραμανλῆ θερμό φιλικό μήνυμα τοῦ Ν. Τσαουσέσκου, ὁ ὁποῖος ἐξέφραζε τίς εὐχές του γιά εὐόδωση τοῦ ἔργου τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ χάριν τῆς προόδου καί τῆς εὐημερίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί γιά τή διασφάλιση τῆς εἰρήνης στή Βαλκανική καί σέ ὁλόκληρο τόν κόσμο.

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ πρόεδρος τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνικῆς Ἑνώσεως, Φ.-Γ. Στράους, ἀπευθύνει στόν Κ. Καραμανλῆ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἐξοχώτατε,

»Τό ζήτημα τῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων τοῦ πολιτικοῦ κέντρου στήν Εὐρώπη ἀποτελεῖ ἀπό μακροῦ τό ἀντικείμενο πολλῶν ἐκτεταμένων συζητήσεων, τόσο σέ διμερές ἐπίπεδο μεταξύ τῶν διαφόρων κομμάτων, ὅσο καί στούς κόλπους τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν κομμάτων. Δέν θά μνημονεύσω ἐδῶ ὡς παράδειγμα παρά μόνον τίς Διασκέψεις interparty καί τήν τελευταία συνάντηση ἀρχηγῶν κομμάτων στό Κλεσχάιμ.

»Κατά τήν διάρκεια αὐτῶν τῶν προκαταρκτικῶν συνομιλιῶν ἀποφασίσθηκε νά δημιουργηθῆ προσεχῶς μιά ὀργάνωση, ἡ ὁποία, ὑπό τόν τίτλο "Εὐρωπαϊκή Δημοκρατική Ἕνωση", θά συγκεντρώση ὅλα τά κόμματα τοῦ πλαισίου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, στήν βάση τῶν κοινῶν πολιτικῶν στόχων, κοινῶν ἰδεολογικῶν στοιχείων καί προγραμμάτων καί τῆς βουλήσεως νά δράσουν ἀπό κοινοῦ στό εὐρωπαϊκό καί διεθνές ἐπίπεδο.

»Κατά τήν γνώμη τῆς πλειοψηφίας ὅλων τῶν κομμάτων πού συμμετεῖχαν σ' αὐτές τίς προκαταρκτικές συνομιλίες, αὐτή ἡ συνεργασία πρέπει νά πραγματοποιηθῆ μέσα σ' ἕνα χαλαρό ὀργανωτικό πλαίσιο πού θά ἐπιτρέπη τακτικές συναντήσεις τῶν κομμάτων σέ διάφορα ἐπίπεδα, μέ ἀνταλλαγή ἐμπειριῶν καί ἀμοιβαίων πληροφοριῶν καί τόν συνδυασμό τῶν κοινῶν ἐνεργειῶν.

»Μέσα σ' αὐτό τό πνεῦμα ἔγινε ἡ ἐπεξεργασία τοῦ Χάρτου καί τοῦ Κανονισμοῦ τῆς ΕΔΕ, τῶν ὁποίων ἡ ὁριστική διατύπωση εἶναι τώρα ἕτοιμη.

»Γιά νά προετοιμασθῆ ἡ ἐπίσημη ἵδρυση τῆς "Εὐρωπαϊκῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως" πού προβλέπεται γιά τό πρῶτο ἑξάμηνο αὐτοῦ τοῦ ἔτους, θά πρέπη νά διευκρινισθῆ μιά σειρά τεχνικῶν καί ὀργανωτικῶν θεμάτων:

»1. Τόπος καί χρόνος τῆς συντακτικῆς συνεδρίας.

»2. Ὀργάνωση τῆς διεξαγωγῆς της.

»3. Προετοιμασία στόν τύπο.

»4. Θέματα προσωπικοῦ.

»5. Ἕδρα τοῦ μονίμου γραφείου τῆς ΕΔΕ.

»6. Χρονοδιάγραμμα γιά τήν περίοδο μετά τήν ἵδρυση.

»Γιά νά ἀποσαφηνισθοῦν ὁριστικά αὐτά τά θέματα καί πρός τόν σκοπό τῆς προπαρασκευῆς κατά τρόπο ἀποτελεσματικό τῆς συντακτικῆς συνεδρίας τῆς ΕΔΕ, θά λάβη χώρα μιά συνάντηση ἐργασίας ἐκπροσώπων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κομμάτων τοῦ κέντρου, ὑπευθύνων γιά τίς διεθνεῖς σχέσεις, τήν 15ην Μαρτίου 1977, τήν 9ην π.μ., εἰς τό Hanns-Seidel-Stieltung, Lazarettstrasse 33, 8000 München 19.

»Γιά νά ρυθμίσουμε ὁριστικά τά ἐκκρεμῆ θέματα, σᾶς παρακαλῶ νά θελήσετε νά στείλετε στό Μόναχο γι' αὐτή τήν συνάντηση ἕναν ἐκπρόσωπο τοῦ κόμματός σας. Προφανῶς θά εἶναι φιλοξενούμενός μας καί θά καταλύση δαπάναις μας.

»Θά σᾶς ἤμουν εὐγνώμων ἐάν ἀνακοινώνατε σύντομα στό γραφεῖο μου τό ὄνομα καί τήν ὥρα ἀφίξεως τοῦ ἐκπροσώπου σας.

»Δέν εἶναι βέβαια ἀνάγκη νά τονίσω εἰδικά ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου ΕΔΕ ἐξαρτᾶται οὐσιαστικά ἀπό τήν ἐνεργό συμμετοχή τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων-μελῶν. Γι' αὐτό σᾶς παρακαλῶ θερμά ἀπό τώρα νά μετάσχετε προσωπικά στήν συντακτική συνεδρία καί νά ἐξουσιοδοτήσετε τόν ἐκπρόσωπο τοῦ κόμματός σας νά συμφωνήση σέ μιά ἡμερομηνία.

»Ἐλπίζοντας ὅτι θά μπορέσω νά σᾶς συναντήσω προσωπικά πολύ σύντομα, σᾶς παρακαλῶ νά δεχθῆτε, κύριε πρόεδρε, τήν διαβεβαίωση τῶν διακεκριμένων αἰσθημάτων μου».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρόεδρε,

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν ἐπιστολή σας τῆς 18 Φεβρουαρίου. Ἐξετίμησα ἰδιαίτερα τήν ἔκθεσή σας ἐπί τῶν προσπαθειῶν πού καταβάλλονται αὐτή τήν στιγμή γιά νά συγκεντρωθοῦν ὅλα τά κόμματα τοῦ

πολιτικοῦ κέντρου στήν Εὐρώπη σέ μιά ὀργάνωση ὑπό τόν τίτλο "Εὐρωπαϊκή Δημοκρατική Ἕνωση".

»Τό κόμμα μου ἔχει μελετήσει βαθειά τό θέμα τῆς ὁμαδοποιήσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν κομμάτων πάνω στήν βάση τοῦ πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ τους. Πρόκειται φυσικά γιά ἕνα θέμα θεμελιώδους σημασίας γιά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης.

»Τό συμπέρασμα αὐτῆς τῆς μελέτης εἶναι ὅτι, πρός τό παρόν, τό κόμμα μας πρέπει νά παραμείνη ἀνεξάρτητο γιά λόγους τόσο ἐσωτερικούς ὅσο καί ἐξωτερικούς.

»Κατά συνέπειαν, εὐχαριστῶντας σας γιά τήν εὐγενική σας πρόσκληση νά ἀποστείλω ἐκπρόσωπο τοῦ κόμματός μας στήν συνάντηση τοῦ Μονάχου τῆς 15 Μαρτίου 1977, λυποῦμαι διότι δέν μποροῦμε νά συμμετάσχωμε γιά τούς λόγους πού σᾶς ἐξήγησα ἀνωτέρω.

»Σᾶς παρακαλῶ, κύριε πρόεδρε, νά δεχθῆτε τήν διαβεβαίωση τῶν διακεκριμένων αἰσθημάτων μου»[143].

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρίσταται, στό λόφο τοῦ Φιλοπάππου, στόν ἑορτασμό τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας.

23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Μέ τήν εὐκαιρία τῶν —μέ τό παλιό ἡμερολόγιο— γενεθλίων τοῦ Κ. Καραμανλῆ ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, ἀπευθύνει στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό τό ἀκόλουθο συγχαρητήριο τηλεγράφημα:

«Στήν 70ή ἐπέτειο τῶν γενεθλίων σας μοῦ εἶναι ἰδιαίτερα εὐχάριστο νά σᾶς ἀπευθύνω τίς θερμότερες εὐχές μου γιά τήν προσωπική εὐτυχία καί γιά τήν ἐπιτυχία τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς, πού σᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ ἑλληνικός λαός σέ δραματική στιγμή τῆς ἱστορίας του καί στήν ὁποία ἔχετε πλήρως ἀφοσιωθῆ. Ἡ Γαλλία βλέπει στό πρόσωπό σας τόν ἀρχιτέκτονα τῆς δημοκρατικῆς ἀνανεώσεως τῆς Ἑλλάδος καί τό σύμβολο τῆς ἀνακτηθείσης ὑπερηφανείας της. Ἐκτιμᾶ τό ἔργο πού ἐπιτελεῖτε γιά νά ἐξασφαλίσετε στήν χώρα σας τήν εἰρήνη καί τήν εὐημερία, στίς ὁποῖες ἀποβλέπει, καί γιά νά καταστήσετε δυνατή τήν σύνδεση τῶν πεπρωμένων της μέ τά πεπρωμένα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας. Ἡ Γαλλία, μαζί μου, σᾶς εὔχεται χαρούμενα γενέθλια».

23-24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἐπί τῆς ἀρχῆς ἀπό τή Βουλή τό νομοσχέδιο «περί ὀργανώσεως καί διοικήσεως τῆς μέσης καί ἀνωτέρας ἐπαγγελματικῆς καί τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως».

Ὁ ὑφυπουργός Παιδείας, Β. Κοντογιαννόπουλος, σημείωσε ὅτι τό νομοσχέδιο ἀφοροῦσε ἕνα παραμελημένο σκέλος τῆς Παιδείας καί συμπλήρωνε ἔτσι τήν εὐρεῖα ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση πού ξεκίνησε τό 1975. Ἀπέβλεπε νά ἐξασφαλίσει σέ μεγάλο ἀριθμό νέων τήν κατάλληλη κατάρτιση γιά τήν ἔνταξή τους στήν οἰκονομική ζωή, ἀλλά καί εἰδικευμένο προσωπικό στήν οἰκονομία, ἀπαραίτητο γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῆς χώρας· ἤδη, τίς τελευταῖες δύο δεκαετίες, εἶχε παρατηρηθεῖ σέ πανευρωπαϊκό ἐπίπεδο ραγδαία αὔξηση τῶν σπουδαστῶν τῆς ἐπαγγελματικῆς καί τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἀπό τό 1959, συνέχισε ὁ Β. Κοντογιαννόπουλος, ἡ Κυβέρνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ εἶχε θέσει τίς βάσεις γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ τομέα αὐτοῦ τῆς Παιδείας· ὡστόσο, ἡ προσπάθεια δέν εἶχε ἀνάλογη συνέχεια τήν περίοδο τῆς δικτατορίας, μέ ἀποτέλεσμα τή σημαντική καθυστέρηση τῆς Ἑλλάδος στό πεδίο αὐτό, τό ὁποῖο ὅμως ἦταν κρίσιμο γιά τό οἰκονομικό της μέλλον. Τό νομοσχέδιο ἀποσκοποῦσε νά ἐπανορθώσει τήν κατάσταση: θέσπιζε τήν ἰσοτιμία μεταξύ τῆς ἐπαγγελματικῆς-τεχνικῆς καί τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως· καθιέρωνε δύο βαθμίδες ἐπαγγελματικῆς καί τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, τή μέση καί τήν ἀνώτερη· καί ἔδινε τή δυνατότητα σέ σπουδαστές νά εἰσαχθοῦν καί στά ΑΕΙ. Ἡ Κυβέρνηση θεωροῦσε ὅτι ἡ δομή αὐτή, σέ συνδυασμό ἀφενός μέ τή θέσπιση τῆς ἐννεάχρονης ὑποχρεωτικῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως καί ἀφετέρου μέ τίς ἄλλες προβλέψεις τοῦ νομοσχεδίου (δωρεάν φοίτηση καί βιβλία, παροχή ὑποτροφιῶν κ.λ.π.), θά συνέβαλλε στήν οἰκειοθελῆ στροφή τῶν νέων πρός τήν τεχνική καί ἐπαγγελματική Παιδεία. Ὁ ὑφυπουργός ἀναφέρθηκε, ἀκόμη, στόν προγραμματισμό τῆς ἀναπτύξεως τοῦ τομέα αὐτοῦ τῆς Παιδείας, καθώς καί στό κόστος τῆς μεταρρυθμίσεως, τό ὁποῖο ἀναβίβασε σέ 900 ἑκατ. δρχ. Κατόπιν, τίς ἐπιμέρους διατάξεις τοῦ νομοθετήματος ἀνέλυσε ὁ δεύτερος εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Κ. Ἀποσκίτης.

Ἀπό τήν πλευρά τῆς ΕΔΗΚ, ὁ Ε. Παπανοῦτσος εἰσηγήθηκε τήν ἐπιψήφιση ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου, τό ὁποῖο εἶχε ἤδη σημαντικά ἀναθεωρηθεῖ ἀπό τήν Κυβέρνηση, βάσει καί τῶν ἀπόψεων τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἔκαμε ἐπίσης λόγο καί γιά τήν ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση τοῦ 1965, ἡ ὁποία προνοοῦσε καί αὐτή γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαγγελματικῆς καί τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὡς ἀρνητικά στοιχεῖα τοῦ νομοσχεδίου, ὁ Ε. Παπανοῦτσος ἀνέφερε τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά μήν ἱδρυθεῖ ἐνιαῖος φορέας γιά τήν ἐπαγγελματική ἐκπαίδευση, μέ ἀποτέλεσμα τήν πιθανή ἐμπλοκή τοῦ θεσμοῦ στή γραφειοκρατία τῶν διαφόρων Ὑπουργείων· τήν πρόβλεψη ὅτι οὐσιώδη ζητήματα θά ρυθμίζονταν μέ προεδρικά διατάγματα, ἐρήμην τῆς Βουλῆς· τήν ἀποφυγή ρυθμίσεως θεμάτων σχετικῶν μέ τήν ἰδιωτική ἐπαγγελματική ἐκπαίδευση· καί τήν ἔλλειψη προβλέψεως γιά

Ἑορτασμός τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας στό λόφο τοῦ Φιλοπάππου.

τή συμμετοχή τοῦ βιομηχανικοῦ καί τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ὁ εἰσηγητής τοῦ ΠΑΣΟΚ, Ι. Κουτσοχέρας, τόνισε ὅτι τό κόμμα του βρισκόταν σέ «ἀπόλυτη ἀντίθεση» μέ τό νομοσχέδιο, τό ὁποῖο ἄφηνε ὑπερβολικά πολλά ζητήματα νά ρυθμιστοῦν μέ προεδρικά διατάγματα καί ὑπουργικές ἀποφάσεις, ἐνῶ «ἔθετε φραγμούς» στή μάθηση, μέ τήν καθιέρωση εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων στό Λύκειο. Ὁ Ι. Κουτσοχέρας ἀνέφερε ἀκόμη τήν ἄποψή του ὅτι τό νομοσχέδιο δημιουργοῦσε κοινωνική ὁμάδα ἐργατῶν πού προορίζονταν γιά ἐκμετάλλευση ἀπό τίς μεγάλες ἑταιρεῖες. Μίλησαν ἀκόμη καί ἄλλοι βουλευτές, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Δ. Τσάτσος, ὁ ὁποῖος ἔκαμε λόγο γιά ἔλλειψη ὑλικοτεχνικῆς ὑποδομῆς καί γιά ἀνάγκη νά ἐλεγχθεῖ ἡ καταλληλότητα τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

Τήν ἑπομένη, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, ἐξέφρασε καί αὐτός τήν ἀντίθεσή του πρός τό νομοσχέδιο, τό ὁποῖο κατά τή γνώμη του ἄφηνε τούς ἀπόφοιτους τῶν τεχνικῶν σχολῶν στό ἔλεος τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ἐνῶ δέν ἐξασφάλιζε ἴσες εὐκαιρίες γιά ὅλους τούς νέους. Ἀπό τήν πλευρά τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὑπουργός Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλης, ἀπάντησε στίς ἐπικρίσεις πού εἶχαν διατυπωθεῖ, σημειώνοντας ἰδιαίτερα ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀπέδιδε ἴση σημασία στή γενική καί τήν τεχνική ἐκπαίδευση, καθώς καί ὅτι τό νομοσχέδιο εἶχε ἀποτελέσει ἀντικείμενο ἐνδελεχοῦς μελέτης[144].

25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Τό Πενταμελές Ἐφετεῖο Ἀθηνῶν ἀθωώνει ἀρκετούς ἀπό τούς βαρυποινίτες πού εἶχαν καταδικαστεῖ γιά τίς εὐθύνες τους κατά τά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου, τοῦ Νοεμβρίου 1973. Συγκεκριμένα, ἀθωώνονται οἱ Β. Μπουκλάκος, Δ. Ζαγοριαννάκος, Κ. Μαυροειδῆς, Π. Καραγιάννης, ἐνῶ σέ 18μηνη φυλάκιση καταδικάζεται ὁ Σ. Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος πρωτοδίκως εἶχε καταδικαστεῖ τρίς σέ ἰσόβια.

Τήν ἀπόφαση στηλίτευσαν μέ ἀνακοινώσεις τους ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, τό γραφεῖο τύπου τῆς ΕΔΗΚ, καθώς καί κύκλοι τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ ΚΚΕ (ἐσ.), πού σημείωσαν ὅτι γιά τήν ἐξέλιξη αὐτή εὐθύνες ἔφερε καί ἡ Κυβέρνηση, ἡ ὁποία εἶχε ἀμελήσει νά διενεργήσει κάθαρση στό χῶρο τῆς Δικαιοσύνης. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκης, δήλωσε ὅτι ἡ Κυβέρνηση θά σεβόταν τήν ἀρχή τῆς μή ἐπεμβάσεως στό ἔργο τῆς Δικαιοσύνης: «Ἀρχή τήν ὁποία τηρεῖ πιστά ἡ Κυβέρνηση, εἴτε συμφωνεῖ, εἴτε διαφωνεῖ μέ τίς ἀποφάσεις τῶν Δικαστηρίων». Παράλληλα, κυβερνητικοί κύκλοι σημείωναν ὅτι ἐνδεχόμενη παρέμβαση τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας θά ἱκανοποιοῦσε ἴσως, βραχυπρόθεσμα, τό δημόσιο αἴσθημα, μακροπρόθεσμα ὅμως θά συντελοῦσε στήν ὑπονόμευση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Δικαιοσύνης.

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977

Ὑπογράφεται, στίς Βρυξέλλες, τό δεύτερο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο Ἑλλάδος-ΕΟΚ, τό ὁποῖο προβλέπει, στά πλαίσια τοῦ καθεστῶτος Συνδέσεως, τήν ἐνίσχυση τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας — καί ἰδιαίτερα τῶν προσπαθειῶν γιά ἐκσυγχρονισμό τοῦ γεωργικοῦ τομέα — μέ ποσό 280 ἑκατ. εὐρωπαϊκῶν λογιστικῶν μονάδων. Συγκεκριμένα, χορηγοῦνται 225 ἑκατ. μέ μορφή δανείων ἀπό τήν Εὐρωπαϊκή Τράπεζα Ἐπενδύσεων, 45 ἑκατ. μέ μορφή δωρεᾶς καί 10 ἑκατ. μέ μορφή δανείων μέ ἰδιαίτερα εὐνοϊκούς ὅρους. Τό πρωτόκολλο ὑπογράφει, γιά λογαριασμό τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος στήν ΕΟΚ, πρέσβης Στ. Σταθᾶτος.

Ἡ σύναψη τοῦ δεύτερου χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου, ἀπόρροια τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως τοῦ 1961, εἶχε καθυστερήσει ἐξαιτίας τῆς ἑπτάχρονης δικτατορίας στήν Ἑλλάδα. Οἱ διαδικασίες γιά τή σύνταξή του εἶχαν κινηθεῖ, μέ πρωτοβουλία τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εὐθύς μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας καί τή σύγκληση τοῦ πρώτου Συμβουλίου Συνδέσεως, τό 1974. Στό τέλος τοῦ 1976, καί ἐνῶ τίς σχετικές προσπάθειες τῆς ἑλληνικῆς πλευρᾶς συντόνιζε ὁ ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργης, οἱ διαπραγματεύσεις εἶχαν σημειώσει σημαντική πρόοδο. Στίς 6 Δεκεμβρίου, στήν Ἐπιτροπή Συνδέσεως, ὑπῆρξε συμφωνία σέ ἕνα σχέδιο τοῦ πρωτοκόλλου, τό ὁποῖο ἐγκρίθηκε ἀπό τό Συμβούλιο Ὑπουργῶν τῆς ΕΟΚ στίς 18 τοῦ ἴδιου μήνα καί ὁριστικοποιήθηκε στίς ἀρχές τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1977.

Τό πρωτόκολλο συνόδευσε ἡ ἀκόλουθη ἐπιστολή τοῦ προέδρου τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ΕΟΚ πρός τόν Ἕλληνα ὁμόλογό του, στήν ὁποία καί διευκρινιζόταν ἡ Κοινοτική θέση σχετικά μέ τήν ἰσχύ τοῦ πρωτοκόλλου μετά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος:

«Ἔχω τήν τιμήν νά γνωρίσω ὑμῖν ὅτι ἡ Κοινότης θεωρεῖ ὅτι τό πρόβλημα τῶν συνεπειῶν τῆς ἐνδεχομένης ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινότητα ἐπί τῶν διατάξεων τοῦ δευτέρου χρηματοδοτικοῦ πρωτοκόλλου ΕΟΚ-Ἑλλάδος, θά πρέπη νά διευθετηθῆ εἰς τά πλαίσια τῶν διαπραγματεύσεων ἐντάξεως. Ὡς ἐκ τούτου νομίζω ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς γνωρίσω τήν γενικήν ἀρχήν σύμφωνα μέ τήν ὁποίαν οὐδεμία χρηματοδοτική δέσμευσις εἰς τά πλαίσια τοῦ πρωτοκόλλου θά δύναται πλέον νά ἀναληφθῆ ἀπό τῆς ἡμερομηνίας θέσεως ἐν ἰσχύι τῆς Συνθήκης Ἐντάξεως.

»Ὡς ἐκ τούτου, αἱ διαπραγματεύσεις ἐντάξεως θά πρέπη νά περιλαμβάνουν τούς τρόπους οἱ ὁποῖοι θά ἐξασφα-

λίσουν τήν ἁρμονικήν μετάβασιν, ὡς πρός τήν χρηματοδοτικήν ἐνίσχυσιν, ἀπό τό καθεστώς συνδεδεμένης χώρας πρός τό καθεστώς Κράτους-μέλους, μέ προσφυγή, συμφώνως πρός τά συνήθη κριτήρια, εἰς τά διάφορα Ταμεῖα καί τούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς τῆς Κοινότητος.

»Θά σᾶς ἤμην ὑπόχρεως ὅπως εὐαρεστούμενος γνωρίσητε λῆψιν τῆς παρούσης ἐντολῆς.

»Παρακαλῶ δεχθῆτε, κύριε πρόεδρε, τήν ἔκφρασιν τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως».

Παράλληλα, ἀπό τό τέλος Ἰανουαρίου 1977, προχωροῦσαν καί οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Ὡς τόν Ἰούλιο, σέ ἕξι συνόδους σέ ἐπίπεδο ἀναπληρωτῶν, θά παρουσιαστοῦν οἱ ἑλληνικές θέσεις στούς ἀκόλουθους τομεῖς:

«α. Περί τῶν Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τῆς Κοινότητος. Ὁ τομεύς αὐτός συνδέεται στενά μέ τόν τομέα τῆς τελωνειακῆς ἑνώσεως.

»β. Περί Γεωργίας. Πρῶτες γενικές θέσεις.

»γ. Περί θεμάτων Προϋπολογισμοῦ καί ἐφαρμογῆς, ἀπό τήν Ἑλλάδα, τοῦ συστήματος τῶν ἰδίων πόρων. Γενικές θέσεις.

»δ. Περί Κρατικῶν ἐνισχύσεων καί Περιφερειακῆς Πολιτικῆς.

»ε. Περί προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα Ἄνθρακος καί Χάλυβος.

»στ. Περί Κοινωνικῆς Πολιτικῆς — Ἐλεύθερη κυκλοφορία ἐργαζομένων, Κοινωνική Ἀσφάλιση, Εὐρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμεῖο.

»ζ. Περί τοῦ Δικαιώματος ἐγκαταστάσεως καί ἐλεύθερης παροχῆς ὑπηρεσιῶν.

»η. Περί τῆς Ἐλευθέρας Κινήσεως κεφαλαίων».

Γιά τίς διαπραγματεύσεις αὐτές, ὁ Γ. Κοντογεώργης θά σημειώσει:

«Γιά τήν προετοιμασία τῶν διαπραγματευτικῶν μας θέσεων ἔπρεπε νά προηγηθῆ σέ βάθος μελέτη τῶν προβλημάτων κατά τομέα. Ἔπρεπε νά ἔχη προχωρήσει ἡ ἐξέταση τοῦ παραγώγου Κοινοτικοῦ δικαίου. Χρειαζόταν μία πολύπλευρη καί συντονισμένη ἐργασία, ἡ ὁποία ἀπαιτοῦσε μία ἰδιαίτερη ἔνταση τῶν προσπαθειῶν μας γιά νά γίνη σωστά καί ἔγκαιρα.

»Γιά νά ἐκτιμηθῆ ἡ τεράστια προσπάθεια πού χρειαζόταν νά καταβληθῆ γιά τήν προετοιμασία τῶν διαπραγματευτικῶν μας θέσεων πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν δύο παράγοντες. Ὁ παράγων χρόνος καί ὁ παράγων Δημοσία Διοίκηση, ἡ ὁποία, παρά τήν ὕπαρξη ἱκανῶν καί ἀξιόλογων στελεχῶν, δέν ἦταν ἐπαρκῶς ὀργανωμένη καί προετοιμασμένη νά ἐπωμισθῆ τό ἔργο αὐτό.

»Ὡς πρός τόν πρῶτο παράγοντα, δηλαδή τά χρονικά ὅρια προετοιμασίας τῶν διαπραγματευτικῶν μας θέσεων, πρέπει νά γίνη κατανοητό, γιά νά μήν ὑπάρχουν σ' αὐτό αὐταπάτες, ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ἐπισπεύδοντες, ἐμεῖς εἴχαμε ζητήσει νά προσχωρήσουμε στήν Κοινότητα καί ἡ μπάλα τοῦ παιχνιδιοῦ τῶν διαπραγματεύσεων βρισκόταν στό δικό μας μέρος.

»Ἔπρεπε μέ κάθε προσπάθεια καί κάθε θυσία νά ἑτοιμάσουμε τό συντομώτερο δυνατόν καί νά παρουσιάσουμε χωρίς ἀπώλεια χρόνου στήν Κοινότητα τίς διαπραγματευτικές θέσεις μας κατά τομεῖς, γιά νά μπορέσουμε νά ἐπιταχύνουμε τόν ρυθμό τῶν διαπραγματεύσεων, ὅπως ἐπιθυμούσαμε, καί νά μήν προσφέρουμε στήν Κοινοτική Ἀντιπροσωπεία τό εὔκολο ἐπιχείρημα ὅτι κάθε καθυστέρηση ὀφείλεται σέ δική μας βραδύτητα.

»Ἡ Κοινότης δέν εἶχε κανένα λόγο νά ἐπιδιώκη ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ τῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν Ἑλλάδα, παρά τήν ἀναμφισβήτητη καί δεδομένη πολιτική βούληση τῶν ἐννέα χωρῶν ὑπέρ τῆς προσχωρήσεώς μας στίς Κοινότητες.

»Ἀντιθέτως, ἐπειδή ἡ Κοινότης εἶχε ν' ἀντιμετωπίση παράλληλα ἄλλα σοβαρά προβλήματα, πού θά δημιουργοῦσαν οἱ ἀναμενόμενες νέες ὑποψηφιότητες γιά προσχώρηση στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες, κάθε ἐπιβράδυνση τοῦ ρυθμοῦ τῶν δικῶν μας διαπραγματεύσεων θά ἦταν εὐπρόσδεκτη ἀπό τήν Κοινοτική πλευρά, γιατί ἐξυπηρετοῦσε ὡρισμένες τάσεις πού εἶχαν ἀρχίσει νά διαμορφώνωνται στούς κόλπους της καί θά ἔδιδε χρόνο στήν Κοινότητα γιά τήν συνολική καί σφαιρική μελέτη τῶν προβλημάτων πού δημιουργοῦσε ἡ νέα διεύρυνση καί γιά τήν ἀναζήτηση τῶν δυνατῶν Κοινοτικῶν λύσεων στά προβλήματα αὐτά.

»Καί αὐτό ἀκριβῶς ἔπρεπε ἐμεῖς ν' ἀποφύγουμε. Τόν συσχετισμό τῶν δικῶν μας διαπραγματεύσεων μέ τίς δύο ἄλλες ὑποψηφιότητες»[145].

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Συνέρχεται, σέ πλήρη σύνθεση, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Στήν ἀρχή ὁ πρωθυπουργός προέβη σέ μιά συνολική ἐκτίμηση τῆς καταστάσεως τῆς χώρας, τήν ὁποία ἐχαρακτήρισε ἱκανοποιητική. Κατόπιν προχώρησε στήν ἀνάλυση τῶν καιρίων θεμάτων τόσον τῆς ἐξωτερικῆς, ὅσο καί τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, προσδιώρισε τούς μακροχρόνιους καί βραχυχρόνιους στόχους καί ἔδωσε ὁδηγίας γιά τήν ἐπίλυση τῶν ἐπί μέρους προβλημάτων.

»*"Μολονότι οἱ ἐξελίξεις στήν χώρα μας εἶναι γενικῶς ἱκανοποιητικές — καί θά ἔλεγα ἐνθαρρυντικές, ἂν συγκριθοῦν μέ τίς δυσχέρειες πού ἀντιμετωπίζουν ἄλλες χῶρες μέ ἀνάλογες ἤ παραπλήσιες συνθῆκες"* — ὁ κ. Καραμανλῆς ἐτόνισε τήν *"ἀνάγκη ἀφ' ἑνός μεγαλυτέρας προσπαθείας καί ἀφ' ἑτέρου ἐντονωτέρας δραστηριοποιήσεως"* ὄχι μόνο τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά καί ὅλων τῶν φορέων πού μετέχουν ἐνεργά στήν δημόσια ζωή τοῦ τόπου. *"Ἔχουν διανοιγῆ μεγάλες δυνατότητες γιά τήν χώρα μας πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις"* — ἐτόνισεν ὁ κ. Καραμανλῆς — *"ἀπό τόν ζῆλο ὅμως, τόν μόχθο, τήν συνεργασία καί τήν συγκέντρωση τῶν προσπαθειῶν, θά ἐξαρτηθῆ ἂν θά ἀξιοποιήσωμε στήν πληρότητά τους καί στόν συντομώτερο δυνατό χρόνο τίς αἰσιόδοξες αὐτές προοπτικές"*.

»Ἀφοῦ ὑπεγράμμισε ὅτι βάθρο γιά τήν ταχεῖα ἀνάπτυξη τῆς χώρας καί τήν ἐπίτευξη τῶν στόχων κοινωνικῆς εὐημερίας εἶναι ἡ πολιτική σταθερότης, ἡ τάξη καί ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐπεσήμανε δύο ἀνησυχητικά φαινόμενα πού τείνουν τόν τελευταῖο καιρό νά δημιουργήσουν, ἔστω σέ περιωρισμένη κλίμακα, ἕνα τεχνητό κλῖμα ἀνησυχίας· καί νά δυσφημήσουν τήν χώρα στό ἐξω-

τερικό, παραβλάπτοντας ὕψιστα ἐθνικά συμφέροντα. Τά νοσηρά αὐτά φαινόμενα εἶναι οἱ συστηματικές, ὅσο καί ἄδικες ἐπιθέσεις κατά τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καί οἱ ἀμφισβητήσεις πού ἐγείρονται εἰς βάρος τῆς Δικαιοσύνης. *"Μέ τίς πρῶτες, ἐπιχειρεῖται νά κλονισθῆ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ πρός τά ὄργανα πού μοχθοῦν νυχθημερόν γιά νά τοῦ ἐξασφαλίσουν τάξη καί ἀσφάλεια· καί ν' ἀποτρέψουν τήν εἰσαγωγή στήν χώρα μας τοῦ κύματος τῆς βίας καί τῆς παρανομίας, πού δυστυχῶς κατακλύζει τίς προηγμένες κοινωνίες τῆς ἐποχῆς μας"*, εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς. *"Μέ τήν διόγκωση ὡρισμένων ἀποκρουστικῶν μέν, ἀλλ' ἐντελῶς περιωρισμένων περιστατικῶν καί τήν διατύπωση καθημερινῶν κατηγορητηρίων κατά τῆς Ἀστυνομίας, εἶναι φανερόν ὅτι ὡρισμένοι κύκλοι ἐπιδιώκουν τόν ἐκφοβισμό καί τήν ἀδρανοποίηση τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως. Δέν σκέπτονται ὅμως οἱ ἐνθαρρύνοντες τούς κύκλους αὐτούς τί θά συνέβαινε στόν τόπο αὐτόν, ἀλλά καί στούς ἴδιους, ἄν ἐπετύγχανε ἡ ἐπιδίωξή τους"*.

»Ἀναφερόμενος στό θέμα τῆς δικαιοσύνης ὁ κ. Καραμανλῆς ἐστηλίτευσε ἐπίσης τήν συνεχιζομένη ἐκστρατεία ἐναντίον της: *"'Η ἐκστρατεία αὐτή βάλλει ἀμέσως κατά τῆς λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος. Κανείς ἀσφαλῶς δέν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ, ἀφοῦ ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἔργον ἀνθρώπων, ὅτι ὑπάρχουν καί ἀτυχεῖς ἀποφάσεις. Ἀλλ' εἶναι ἀκατανόητο, ὅταν οἱ ἀποφάσεις αὐτές συμβαίνη νά εὐνοοῦν χουντικούς κατηγορουμένους, νά χαλᾶη ὁ κόσμος, ὅταν δέ εὐνοοῦν κομμουνιστές ἤ ἀναρχικούς νά ἀποσιωποῦνται ἤ νά ἐπευφημοῦνται. Περισσότερο ὅμως ἀκατανόητο, πραγματικά ἐξωφρενικό, εἶναι νά κατηγορῆται ἡ Κυβέρνηση γιατί δέν ποδηγετεῖ τήν Δικαιοσύνη, ὥστε νά ἐκδίδωνται ἀποφάσεις καθ' ὑπαγόρευσή της. Ἀλλ' ἄν συνέβαινε αὐτό, ἔστω καί γιά νά ἱκανοποιηθῆ πρόσκαιρα τό δημόσιο αἴσθημα, ποιός θά σταματοῦσε κατόπιν τήν Κυβέρνηση, ὁποιαδήποτε Κυβέρνηση, ἀπό τό νά παρεμβαίνη στό ἔργο τῆς Δικαιοσύνης· καί νά τήν χρησιμοποιῆ σάν ὄργανο ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων της; Σκέφθηκαν ποτέ οἱ φωνασκοῦντες ὅτι ἄν ἡ Κυβέρνηση νἰοθετοῦσε τήν τακτική τῆς ἐπεμβάσεως στήν Δικαιοσύνη, θά μποροῦσε νά τήν χρησιμοποιήση καί ἐναντίον τους; Καί ὅτι πάντως θά ἀνετίναζε μιά γιά πάντα τήν συνταγματικά κατοχυρωμένη ἀνεξαρτησία τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας — μίαν ἀπό τίς θεμελιώσεις ἐγγυήσεις τῆς δημοκρατίας;"*

»Ὁ πρωθυπουργός ἐπισήμανε ἐπίσης, ἀναφερόμενος στούς στόχους τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, τόν κίνδυνο ὑπονομεύσεώς της ἀπό τήν τάση τῶν ἀσκόπων ἤ παραλόγων ἀπεργιῶν: *"'Ασφαλῶς ὡρισμένες ἀπεργίες ὀφείλονται κατά ἕνα ποσοστό σέ δίκαια αἰτήματα, πού δέν μποροῦν ὅμως αὐτή τήν στιγμή νά ἱκανοποιηθοῦν, χωρίς τόν κίνδυνο νά κλονισθῆ ἡ οἰκονομία μας. Ὑπάρχουν ὅμως πολλές ἀπεργίες πού ἔχουν πολιτικά ἐλατήρια ἤ ὑποκινοῦνται ἀπό συνδικαλιστική δημαγωγία. Ὑπάρχουν κινητοποιήσεις πού εἶναι τόσο παράλογες, ὥστε νά μή μπορῆ παρά ν' ἀποδοθοῦν σέ πρόθεση δημιουργίας κοινωνικῆς ἀναταραχῆς. Σέ τελική ὅμως ἀνάλυση οἱ ἄκαιρες αὐτές ἀπεργίες, σέ μιάν ὥρα πού ἡ χώρα ἀποδύεται σέ μιά μεγάλη προσπάθεια γιά νά θεμελιώση τό οἰκονομικό της μέλλον καί τήν εὐημερία τοῦ λαοῦ, δέν ἀντιστρατεύονται μόνον στήν προσπάθεια αὐτή, ἀλλά καί στά ἴδια τά συμφέροντα τῶν παρασυρομένων ἀπεργῶν. Γιατί ἄν ἡ Πολιτεία ἐνέδιδε — γιά νά δημοκοπήση καί αὐτή — σ' αὐτές τίς πιέσεις, ὁ πληθωρισμός θά ἦταν ἀναπόφευκτος. Ἀπό τόν πληθωρισμό ὅμως μόνον οἱ ἐργαζόμενοι βλάπτονται. Οἱ πλούσιοι δέν βλάπτονται, ἀλλ' ἀντιθέτως πολλές φορές ὠφελοῦνται. Καί πάντως εἶναι καιρός ν' ἀντιληφθοῦν ὅλοι οἱ πολῖται ὅτι ἡ Κυβέρνηση δέν ἔχει ἴδια συμφέροντα ὅπως αὐτοί, γιά ν' ἀντιδικῆ μαζί τους. Ἐπιθυμία της, ἀλλά καί συμφέρον της εἶναι νά ἱκανοποιῆ ὅλα τά αἰτήματα ὅλων τῶν πολιτῶν. Ἄν δέν τό πράττη σέ κάθε περίπτωση, εἶναι διότι δέν ἠμπορεῖ νά τό πράξη ἀζημίως γιά τόν τόπο καί γιά τό κοινωνικό σύνολο"*.

»Ἐξ ἄλλου, ἀναφερόμενος στίς ἐπικρίσεις πού κατά καιρούς διατυπώνονται κατά τῆς Κυβερνήσεως ἀπό διαφορετικές σκοπιές καί μέ διαμετρικά ἀντίθετα ἐπιχειρήματα, ὁ κ. Καραμανλῆς εἶπε: *"Καί μόνο ὅτι εἶναι τόσο ἀντιφατικές καί ἀλληλοσυγκρουόμενες οἱ κατηγορίες αὐτές —ἄλλες ὅτι τό πᾶμε πολύ ἀριστερά, ἄλλες ὅτι παραείμαστε δεξιοί, ἄλλες ὅτι προχωρήσαμε πολύ τήν κάθαρση, ἄλλες ὅτι τήν ἀφήσαμε ἀτελῆ κ.ο.κ. — ἀποδεικνύει ὅτι ἀκολουθοῦμε μέ συνέπεια καί σταθερότητα τόν σωστό δρόμο: τόν δρόμο τοῦ μέτρου, τῆς νομιμότητος, τῆς εὐθύνης. Καί μόνον ὁ δρόμος αὐτός ὁδηγεῖ στήν σημερινή ἐποχή — μέ τίς πολύπλευρες δυσχέρειες πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα — στήν ἐξυπηρέτηση τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους"*.

»Τέλος ὁ κ. πρωθυπουργός παρεκάλεσε τούς ὑπουργούς ἀφ' ἑνός νά ἐντείνουν τήν δημιουργική τους δραστηριότητα καί, ἀφ' ἑτέρου, μέ τήν συνεχῆ ἐπαφή τους μέ τίς παραγωγικές τάξεις καί τόν λαό, νά τόν διαφωτίζουν ἐπί τῶν κινδύνων πού συνεπάγεται ἡ δημαγωγική ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων του»[146].

3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρακολουθεῖ, στή Λυρική Σκηνή, τήν παράσταση τοῦ «Ριγκολέττο», μέ τήν ὁποία τιμᾶται ἡ 25ετής σταδιοδρομία τοῦ βαρύτονου Κ. Πασχάλη. Μετά τό τέλος τῆς παραστάσεως, ὁ πρωθυπουργός συνεχάρη προσωπικά τό διακεκριμένο καλλιτέχνη.

4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, καταθέτει στή Βουλή τό νομοσχέδιο «περί Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί τῶν ὀργάνων τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως καί ἐλέγχου τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων», μέ τό ὁποῖο ἀνασυνιστᾶται τό Γενικό Ἐπιτελεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί ἐπανέρχεται ἡ αὐτοτέλεια τῶν τριῶν ὅπλων.

5 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Καθώς τό Βουκουρέστι ἔχει πληγεῖ ἀπό ἰσχυρό σεισμό, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν πρόεδρο τῆς Ρουμανίας, Ν. Τσαουσέσκου, τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Λαβών γνῶσιν τῆς τραγικῆς καταστροφῆς, ἡ

όποία ἔπληξε τήν χώραν σας καί τόν φίλο ρουμανικό λαό, ἀπευθύνω, στήν Ἐξοχότητά σας καί στίς δοκιμασθεῖσες οἰκογένειες, τήν πιό βαθειά συμπάθειά μου».

Ἡ Ἑλλάδα προσέφερε στή Ρουμανία ὑλική βοήθεια ἀξίας 300.000 δολλ., γιά τίς ἀνάγκες τῆς περιθάλψεως τῶν σεισμοπαθῶν.

8-10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔχει σειρά συναντήσεων μέ τούς ἀρχηγούς τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τούς ὁποίους ἐνημερώνει γιά ζητήματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Στίς 8 Μαρτίου, ὁ πρωθυπουργός δέχτηκε τόν πρόεδρο τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, πού ἐπανέλαβε τό αἴτημά του γιά διενέργεια συζητήσεως στή Βουλή ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τό ὁποῖο καί πάλι δέν ἔγινε δεκτό ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, μέ τό σκεπτικό ὅτι οἱ συνθῆκες δέν ἦταν ἀκόμη πρόσφορες. Ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, ἀκόμη, ἀνέπτυξε τίς θέσεις τοῦ κόμματός του γιά τά ἐθνικά θέματα, ζήτησε τόν ἐπαναπατρισμό τῶν ὑπόλοιπων πολιτικῶν προσφύγων, καί ἐξέφρασε τίς ἀνησυχίες του ἀπό τήν τρομοκρατική δράση ἀκροδεξιῶν στοιχείων, τούς κινδύνους ἀπό τήν ὁποία, κατά τή γνώμη του, ἡ Κυβέρνηση προσπαθοῦσε νά ὑποβαθμίσει.

Τήν ἴδια ἡμέρα, καί σέ ἀπάντηση δηλώσεων τοῦ προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος εἶχε ὑποστηρίξει ὅτι ἀσκοῦνταν πιέσεις στήν Κυβέρνηση ἀπό τίς ΗΠΑ καί τό ΝΑΤΟ γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν τουρκικῶν ἀξιώσεων στό Αἰγαῖο, κυβερνητική πηγή διατύπωσε τό ἀκόλουθο σχόλιο:

«Οἱ ἀνησυχίες τοῦ κ. Παπανδρέου καί οἱουδήποτε ἄλλου δέν εὐσταθοῦν. Διότι, πρῶτον — ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐδηλώθη — οὐδαμόθεν ἀσκεῖται πίεσις ἐπί τῆς παρούσης Κυβερνήσεως· καί, δεύτερον, διότι καί ἄν ἐπεχειρεῖτο ν' ἀσκηθῆ δέν θά γινόταν ἀνεκτή».

Τό πρωί τῆς 10ης Μαρτίου, ὁ πρωθυπουργός συναντήθηκε μέ τόν ἀρχηγό τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρο, ὁ ὁποῖος, σέ δηλώσεις του, εὐθύς ἀμέσως, ἔκαμε λόγο γιά ἀδιέξοδο στό Κυπριακό καί στό Αἰγαῖο, τήν εὐθύνη γιά τό ὁποῖο ἐπέρριψε στήν Τουρκία. Ἐπίσης, ἐπανέλαβε τό αἴτημά του γιά συζήτηση τῶν θεμάτων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς στή Βουλή. Τό βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημέρωσε τόν Α. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος ἐξέφρασε τίς ἀνησυχίες του γιά τήν κατάσταση στά ἐξωτερικά θέματα, διατύπωσε τή διαφωνία του μέ τή διενέργεια ἑλληνοτουρκικοῦ διαλόγου καί τόνισε ὅτι μόνο ἄν ἡ Τουρκία βεβαιωνόταν γιά τή βούληση τῆς Ἑλλάδος νά προασπίσει τά δίκαιά της — στήν ἀνάγκη καί μέ πόλεμο — θά διασφαλιζόταν ἡ εἰρήνη.

9 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας, τῶν ὑφυπουργῶν Συντονισμοῦ, τοῦ διοικητῆ καί τοῦ ὑποδιοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τῶν διοικητῶν καί ὑποδιοικητῶν τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καί τῶν Τραπεζῶν Ἐπενδύσεων, τοῦ προέδρου τῆς ΕΛΕΒΜΕ, καθώς καί τοῦ προέδρου καί τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων. Ἐξετάστηκε ἡ προώθηση τῆς ἐπενδυτικῆς προσπάθειας στόν τομέα τῆς μεταποιήσεως, καθώς καί ἡ ἐπίτευξη εὐρυθμότερης λειτουργίας τῶν Τραπεζῶν. Μετά τή σύσκεψη, ἐξαγγέλθηκαν βιομηχανικές ἐπενδύσεις ἀξίας 800 ἑκατ. δολλ., μέ κυριότερη αὐτή τοῦ συγκροτήματος πετροχημικῶν στή Νέα Καρβάλη Καβάλας. Ἡ περιοχή τῆς Καβάλας, ἰδιαίτερα, προορίζεται νά ἐξελιχθεῖ σέ σημαντικό βιομηχανικό κέντρο τῆς Μακεδονίας. Ἡ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀνέφερε:

«Στίς ἀρχές τῆς συσκέψεως ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κατετόπισε τούς παρισταμένους ἐπί τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, ἡ ὁποία εἶναι ἱκανοποιητική, συγκρινομένη καί μέ τό παρελθόν, καί μέ ὅσα συμβαίνουν στίς ἄλλες χῶρες.

»Ἐτόνισε, ὅμως, ὁ κ. Καραμανλῆς ὅτι οἱ ἐξελίξεις πού θά σημειωθοῦν κατά τά δύο προσεχῆ χρόνια θά εἶναι ἱστορικῆς σημασίας γιά τόν ἐπί μακρό χρόνο προσδιορισμό τοῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους. Γι' αὐτό ἀκριβῶς χρειάζεται ἐκ μέρους ὅλων ἐπαγρύπνηση, ψυχραιμία καί ὀραστηριοποίηση. Θά ἦταν κοντόφθαλμος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θά ἐθυσίαζε, σέ βραχυπρόθεσμα συμφέροντα, τήν διασφάλιση τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς προκοπῆς τῆς χώρας ἐπί δεκαετίες.

»Ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπεσήμανε τό γεγονός ὅτι κατ' αὐτήν τήν διετία θά λάβουν ἀποφασιστική τροπή μεγάλα ἐθνικά μας θέματα, μεταξύ τῶν ὁποίων σημαντικώτατη θέση κατέχει ἡ ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα. Δέν ἀρκεῖ ὅμως ἡ ὁσονδήποτε ἐπιτυχής διεξαγωγή τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη· χρειάζεται νά μή χάσουμε οὔτε ἕνα λεπτό, γιά νά προετοιμάσουμε πάνω σέ ὑγιεῖς βάσεις τήν προσαρμογή τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί διοικήσεως πρός τίς δυτικοευρωπαϊκές συνθῆκες.

»Εἰδικώτερα, σχολιάζοντας τίς οἰκονομικές ἐξελίξεις καί προοπτικές, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐξήγησε τούς λόγους γιά τούς ὁποίους, ἐνῶ αὐτές εἶναι γενικῶς εὐνοϊκές, ἐπιβάλλεται ἡ ἔνταση τῆς προσπαθείας ἐκ μέρους ὅλων τῶν παραγωγικῶν τάξεων, τῶν κρατικῶν φορέων καί τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος.

»Ἡ Κυβέρνηση ἀκολουθεῖ σταθερή πολιτική ἐλευθέρας οἰκονομίας μέ τήν σύγχρονη ἔννοια τοῦ ὅρου. Αὐτό ἔχει τονισθῆ ἐπανειλημμένα καί ἀπό τόν ἴδιο τόν πρωθυπουργό καί τούς ὑπουργούς τῆς Κυβερνήσεως καί περιλαμβάνεται στίς ἰδεολογικές ἀρχές τῆς Νέας Δημοκρατίας καί στίς προγραμματικές δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως.

»Ο ρόλος τοῦ Κράτους, τῶν Τραπεζῶν καί τῆς ΕΛΕΒΜΕ εἶναι ἐπιβοηθητικός τῶν παραγωγικῶν καί γονίμων πρωτοβουλιῶν πού ἀναλαμβάνονται ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις. Σέ καμμιά περίπτωση δέν ἐπιτρέπεται οἱ Τράπεζες καί ἡ ΕΛΕΒΜΕ νά ἀντιστρατεύωνται τήν ἰδιωτική δραστηριότητα, ἀλλά μόνον νά τήν ἐνισχύουν, βάσει ἐκσυγχρονισμένων — καί ὄχι τῶν συνηθισμένων καί παραδοσιακῶν — τραπεζικῶν κριτηρίων, καί νά τήν ἀναπληρώνουν μόνον ἐκεῖ ὅπου λείπει, εἴτε γιατί τά ἀπαιτούμενα ἐπιχειρηματικά κεφάλαια εἶναι μεγάλα, εἴτε γιά ἄλλους λόγους, πάντως σέ τομεῖς πού εἶναι ἰδιαίτερης στρατηγικῆς σημασίας γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη.

»Ἀπό τήν ἔκταση τῶν πρωτοβουλιῶν πού θά ἀναλάβουν οἱ παραγωγικές τάξεις, θά ἐξαρτηθῆ κατ' ἀνάγκην καί ἡ ἔκταση τῆς παρεμβάσεως τοῦ Κράτους στόν ἐπενδυτικό τομέα. Οἱαδήποτε ἄλλη τοποθέτηση τοῦ θέματος ἀποτελεῖ παρερμηνεία τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως.

»*"Οἱ ἐπενδύσεις"*, εἶπε ὁ κ. πρωθυπουργός, *"προσδιορίζουν ἀποφασιστικά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη καί τήν κοινωνική πρόοδο, ἀπό τίς ὁποῖες ἐξαρτῶνται ἡ κοινωνική γαλήνη καί ἡ δημοκρατική συνοχή τῆς χώρας"*. Ἐκάλεσε δέ τούς παρισταμένους νά ἐντείνουν τίς μέχρι σήμερα προσπάθειές τους καί νά ὑποδείξουν νέα μέτρα περαιτέρω αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων.

»Ἀπό τά στοιχεῖα τά ὁποῖα ἀνέφεραν οἱ διοικηταί τῶν Τραπεζῶν προέκυψε ὅτι τό 1977 θά ὑπάρξη οὐσιώδης αὔξηση τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ἐπενδυτικῶν πρωτοβουλιῶν πού νά στηρίζη ἄνετα ὅλες τίς παραγωγικές ἐπενδυτικές δραστηριότητες. Σημειώθηκε τό γεγονός — τό ὁποῖο ἐπεβεβαίωσαν καί οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Συνδέσμου Βιομηχάνων — ὅτι ἀπό τά τέλη τοῦ 1976 σημειώνεται οὐσιαστική βελτίωση στήν ποιοτική διάρθρωση τῶν ἐπενδύσεων, μέ ἀποτέλεσμα νά παρατηρῆται σημαντική αὔξηση τῆς παραγωγικότητος καί τῆς ἀνταγωνιστικότητος τῶν ἑλληνικῶν ἐπιχειρήσεων.

»Ἐξ ἄλλου, σημαντική πρόοδος ἐπετεύχθη καί στόν τομέα τῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν Τραπεζῶν, καί τῶν συναλλασσομένων ἐπιχειρήσεων, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ὁποίων ἐξέφρασαν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τήν προθυμία μέ τήν ὁποίαν ἐξυπηρετοῦνται.

»Ἡ πορεία καί οἱ προοπτικές τῶν ἐξαγωγῶν εἶναι ἐπίσης εὐνοϊκές παρά τήν παρατηρουμένη διεθνῆ κάμψη τῶν ἐξαγωγικῶν μεγεθῶν καί τοῦτο, γιατί μεταξύ ἄλλων ἡ Ἑλλάς βρίσκεται στήν πλεονεκτική θέση νά ἔχη ἄνετη πρόσβαση στίς νεοανοιγμένες ἀγορές τῆς Μέσης καί τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς, πρόσβαση, τήν ὁποία ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία μέ τήν ἀποφασιστική συνδρομή τοῦ Κράτους καί τῶν Τραπεζῶν, ἀξιοποιεῖ ὁλοένα καί περισσότερο. Χαρακτηριστικά ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἐξαγωγές πρός αὐτή τήν κατεύθυνση, μόνον μέσῳ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἀνῆλθαν τό 1976 σέ 303 ἑκατ. δολλάρια. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἐπίσης ἡ συνεχής ἐπέκταση τῆς δραστηριότητος τῶν ἑλληνικῶν τεχνικῶν ἑταιριῶν σέ χῶρες τοῦ Τρίτου Κόσμου.

»Εἶναι ἐπίσης ἐνδιαφέρον ὅτι ἡ ΕΤΒΑ προχωρεῖ πρός τήν δημιουργία ἤ ἐπέκταση βιομηχανικῶν ζωνῶν καί περιοχῶν συνολικῆς ἐκτάσεως 46.000 στρεμμάτων. Μέ τό πρόγραμμα τό ὁποῖο θά κλιμακωθῆ στά προσεχῆ χρόνια καί θά ἀπαιτήση 20 δισ. δρχ., ἐξασφαλίζεται ἡ ὀρθολογική ὑποδομή τῆς βιομηχανίας καί βιοτεχνίας μέ τήν παράλληλη ἀποτελεσματική προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

»Ἡ ΕΛΕΒΜΕ θά ζητήση ἀπό τό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, ἐντός τῶν προσεχῶν ἑβδομάδων τήν ἔκδοση τῶν ἀπαιτουμένων πράξεων γιά τήν πραγματοποίηση τῆς μεγαλυτέρας βιομηχανικῆς ἐπενδύσεως πού ἔγινε ποτέ στήν χώρα μας. Τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως προϋπολογίσθηκε σύμφωνα μέ τήν οἰκονομικοτεχνική προκαταρκτική μελέτη διεθνοῦς φήμης οἴκου σέ 641 ἑκατ. δολλάρια σέ τιμές τοῦ ἔτους 1976, ἀπό τά ὁποῖα 438 ἑκατ. δολλάρια σέ συναλλαγματική καί 203 ἑκατ. δολλάρια σέ δραχμική δαπάνη. Πρόκειται περί ἑνός τεραστίου συγκροτήματος σειρᾶς διαφόρων πετροχημικῶν μονάδων πού θά ἐγκατασταθοῦν στήν περιοχή Νέας Καρβάλης. Προτιμήθηκε ἡ ἐγκατάσταση τῆς μονάδος στόν νομό Καβάλας γιά δύο κυρίως λόγους:

»1. Γιατί ὑπάρχει ὑψηλός βαθμός πιθανότητος ἐντοπισμοῦ ὑδρογονανθράκων στήν περιοχή. Καί οἱ ὑδρογονάνθρακες ἀποτελοῦν τήν βασική πρώτη ὕλη τῶν πετροχημικῶν.

»2. Γιατί ἡ περιοχή Καβάλας προσφέρεται νά μεταβληθῆ σ' ἕνα ἀπό τά βασικώτερα ἐπαρχιακά κέντρα βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ Κυβέρνηση εἶναι ἀποφασισμένη νά περιορίση, ὅσο γίνεται, τήν περαιτέρω αὔξηση τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καί τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος στήν περιοχή τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Θεσσαλονίκης.

»Ἡ ἐπιχείρηση θά εἶναι ἀποδοτική, ἀκόμα καί μέ τήν ἀπαισιόδοξη ἐκδοχή ὅτι δέν θά βρεθοῦν ἐπαρκεῖς ἐμπορικά ἐκμεταλλεύσιμοι ὑδρογονάνθρακες στήν περιοχή. Τό ὕψος τῶν ἐτησίων πωλήσεων τῶν προϊόντων τοῦ συγκροτήματος θ' ἀνέρχεται, ὑπό τήν προϋπόθεση τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν ἐγκαταστάσεων, σέ 307 ἑκατ. δολλάρια. Καί ἡ ἀντίστοιχη καθαρή συναλλαγματική ὠφέλεια σέ 143 ἑκατ. δολλάρια περίπου.

»Σημειώνεται ὅτι στό προαναφερθέν ὕψος τῆς ἐπενδύσεως περιλαμβάνονται τά ἔργα ὑποδομῆς, τό ἀναγκαῖο κεφάλαιο κινήσεως καί οἱ τόκοι τῆς κατασκευαστικῆς περιόδου. Ἡ ἀποδοτικότητα τοῦ συγκροτήματος θά εἶναι ἱκανοποιητική ἀκόμα καί ὑπό τήν προϋπόθεση ὅτι θά διαθέτη τά προϊόντα στίς εὐρωπαϊκές τιμές οὕτως ὥστε, χωρίς καμμιά ἰδιαίτερη προστασία, νά εἶναι μέσα στά πλαίσια τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, συναγωνιστικά.

»Πέρα ὅμως ἀπό τήν ἄμεση οἰκονομική ἀπόδοση τῆς ἐπενδύσεως, ἡ πραγματοποίησή της συνεπάγεται τεράστια, γενικωτέρου χαρακτῆρος ὀφέλη:

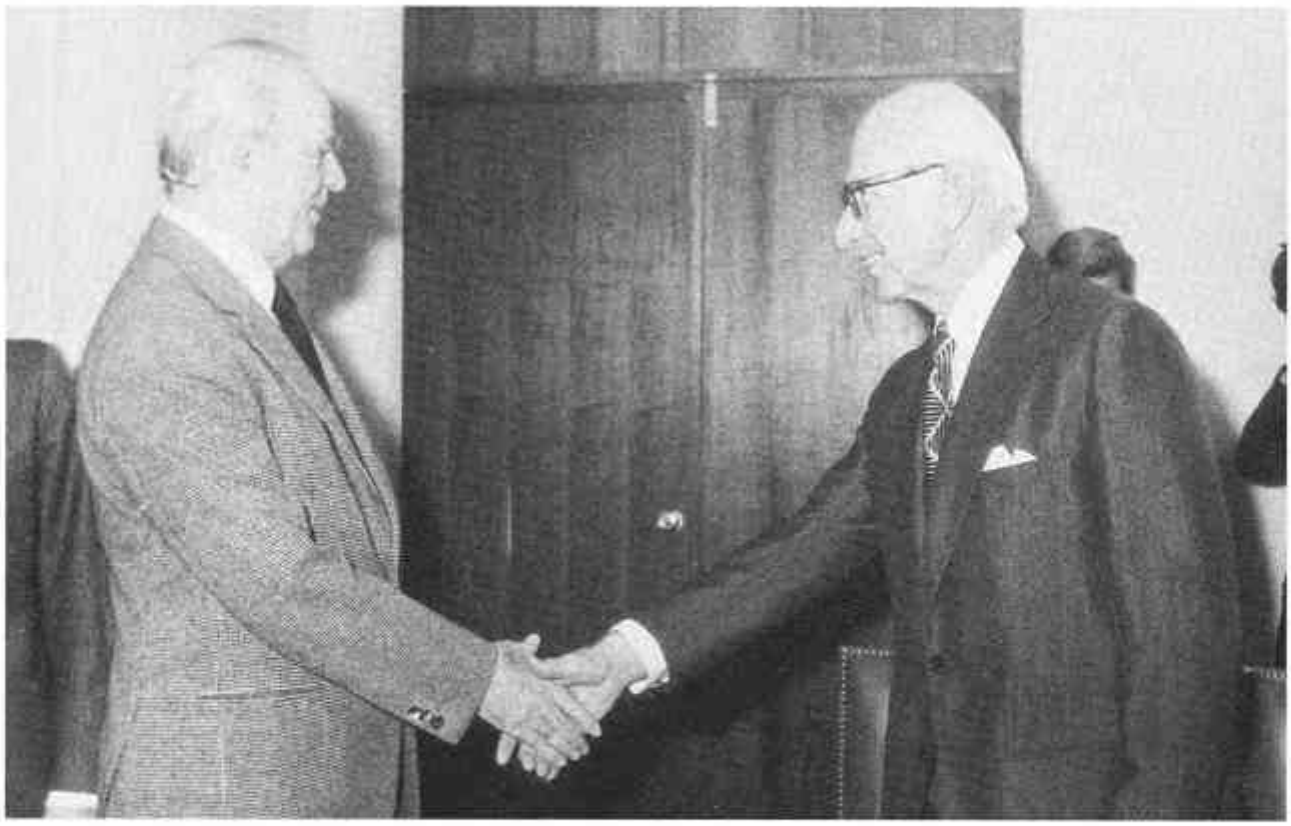
»θά συντελέση ἀποφασιστικά στήν ἐκβιομηχάνιση καί τήν τεχνολογική πρόοδο τῆς χώρας·

»θά δημιουργήση εὐκαιρίες ἀμέσου ἀπασχολήσεως, καί,

»πρό παντός θά ἐπιτρέψη τήν δημιουργία μιᾶς στεφάνης γύρω της ἀπό μικρότερες βιομηχανικές καί βιοτεχνικές μονάδες, πού εἴτε θά ἐπεξεργάζωνται σέ τελική φάση τά προϊόντα της, εἴτε θά χρησιμοποιοῦνται σάν προμηθευτές της.

»Αὐτονόητον εἶναι ὅτι μέ τίς ἐγκριτικές πράξεις πού θά ἐκδοθοῦν θά προβλεφθοῦν εἰδικές διατάξεις γιά τήν ἀποφυγή τῆς μολύνσεως καί τῆς ρυπάνσεως τοῦ περιβάλλοντος. Προβλέπεται μάλιστα ὅτι οἱ σχετικές κανονιστικές διατάξεις θά εἶναι αὐστηρότερες ἀπό ἐκεῖνες πού ἰσχύουν

Σύσκεψη στό 'Υπουργεῖο Συντονισμοῦ· ὁ πρωθυπουργός μέ τούς Π. Παπαληγούρα, Ι. Μπούτο καί Ξ. Ζολώτα.

ἀκόμα καί στίς πιό πυκνοκατωκημένες περιοχές τοῦ Βελγίου καί τῆς Γαλλίας, ὅπου λειτουργοῦν ὁμοειδῆ ἐργοστάσια. Καί γενικώτερα τά μέτρα κατά τῆς ρυπάνσεως καί τῆς μολύνσεως τῆς ἀτμοσφαίρας καί τῆς θαλάσσης θά εἶναι τά αὐστηρότερα πού ἰσχύουν σ' ὁλόκληρο τόν εὐρωπαϊκό Κοινοτικό χῶρο.

»Ὑπενθυμίζεται ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀπεφάσισε ἤδη τήν ἵδρυση βιομηχανικῆς περιοχῆς στήν Καβάλα, κοντά στήν Κοινότητα Ποντολιβάδου πού θά ἐπιτρέψη, ἀνεξάρτητα ἀπό τό παραπάνω μεγάλο συγκρότημα, τήν ἵδρυση μικροτέρων βιομηχανικῶν καί βιοτεχνικῶν μονάδων.

»Ἡ ΕΛΕΒΜΕ ἀνέθεσε τήν ἐκπόνηση μελέτης ἐκσυγχρονισμοῦ καί ἐπεκτάσεως τῶν Ἀλυκῶν Μεσολογγίου, ἡ ὁποία καί ἐπερατώθη τόν Φεβρουάριο τοῦ τρέχοντος ἔτους καί ἀξιολογεῖται ἀπό τίς ὑπηρεσίες τῆς ΕΛΕΒΜΕ.

»Σύμφωνα μέ τήν μελέτη, προβλέπεται ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς τῶν Ἀλυκῶν κατά τό πρῶτο στάδιο, σέ 300.000 τόν. καί κατά τό δεύτερο στάδιο σέ 450.000 τόν. ἐτησίως.

»Ἐξάλλου ἡ ΕΛΕΒΜΕ ἀνέθεσε τήν ἐκπόνηση δεύτερης μελέτης γιά τήν ἵδρυση συγκροτήματος ἀνθρακικῆς καί δισανθρακικῆς σόδας καθώς καί ἄλλων δευτερευουσῶν μονάδων. Ἡ σχετική ἐπένδυση ὑπολογίζεται ὅτι θά ἀνέλθη σέ 50 ἑκατ. δολλάρια. Ἡ τελευταία μελέτη θά ὑποβληθῆ στήν ΕΛΕΒΜΕ τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1977 καί θά ἀποτελέση τήν βάση γιά τήν κατασκευαστική πλέον μελέτη τῶν κατ' ἰδίαν μονάδων.

»Μέ τόν ταχύτερο δυνατό ρυθμό προχωρεῖ ἐπίσης ἡ πραγματοποίηση ἄλλων ἐπενδύσεων ὅπως ἡ ἐξαγωγικοῦ χαρακτῆρος μονάς ἀξιοποιήσεως τοῦ κοιτάσματος ἀμιάντου τοῦ νομοῦ Κοζάνης, τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως τῆς ὁποίας θά ἀνέλθη σέ 60-70 ἑκατ. δολλάρια, ἡ ἐκμετάλλευση τῶν χρωμιτῶν καθώς καί ἡ ἵδρυση ἄλλων μικροτέρων βιομηχανιῶν πού ἀνέλαβαν νά προωθήσουν ἡ ΕΤΒΑ καί ἡ ΕΤΕΒΑ.

»Ὑπάρχει ἀκόμα ἀριθμός μεγάλων ἐπενδυτικῶν συγκροτημάτων, ὅπως τῆς ἀλουμίνας, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ μελέτη βρίσκεται σέ προκαταρκτική φάση γιά νά διαπιστωθῆ ἡ ἀποδοτικότης καί ἡ ἀνταγωνιστικότης τῆς παραγωγῆς τους.

»Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Συνδέσμου Βιομηχάνων ἐξεδήλωσαν γενικά τήν αἰσιοδοξία καί ἐμπιστοσύνη τους, διαβεβαίωσαν δέ τόν κ. πρωθυπουργό, ὅτι εἶναι πρόθυμοι νά ὑποστοῦν καί θυσίες προκειμένου νά συμμετάσχουν στήν προσπάθεια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν αὔξηση καί τήν ποιοτική βελτίωση τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας κατά τά ἀμέσως ἑπόμενα χρόνια.

»Κλείνοντας τήν συζήτηση ὁ κ. Καραμανλῆς ἔδωσε πρός τούς ἁρμοδίους ὑπουργούς καί τούς ἄλλους παριστάμενους ὁδηγίες γιά τήν ταχεῖα πραγματοποίηση ὅσων ἀποφασίσθηκαν καί ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα, ὅτι κατά τήν προσεχῆ του συνάντηση μαζί τους θά ἔχουν σημειωθῆ οὐσιαστικά βήματα προόδου πρός τίς γραμμές πού χαράχθηκαν».

11 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Μονογραφεῖται, στό Βελιγράδι, ἑλληνογιουγκοσλαβική συμφωνία, ἡ ὁποία ὁρίζει ὅτι στό ἑξῆς οἱ διμερεῖς συναλλαγές θά πραγματοποιοῦνται σέ ἐλεύθερο συνάλλαγμα· τό σύστημα τοῦ κλήριγκ καταργεῖται ὁριστικά. Ἡ συμφωνία ἀποτελεῖ τήν ἀρχή γιά τήν ἀναθεώρηση τῆς μεθόδου ἐμπορικῶν ἀνταλλαγῶν καί μέ ἄλλες χῶρες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Στίς 29 Ἀπριλίου θά καταργηθεῖ καί τό διμερές κλήριγκ μέ τή Σοβιετική Ἕνωση, μέ συμφωνία πού θά ὑπογράψουν ὁ Ἕλληνας ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργης καί ὁ Σοβιετικός ὁμόλογός του, Α. Μαντοῦλο. Μέ τή νέα συμφωνία ρυθμίζονται, ἐπίσης, θέματα πού ἀφοροῦν τή συνεργασία στούς τομεῖς τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καί τοῦ τουρισμοῦ.

12 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη, στό Πολιτικό Γραφεῖο, στήν ὁποία συμμετέχουν οἱ ὑπουργοί Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Ἐξωτερικῶν. Ἐξετάστηκαν τά προβλήματα πού εἶχαν ἀνακύψει ἀπό τήν ἀνακοίνωση τῆς διενέργειας στό Αἰγαῖο τουρκικῶν ἀεροναυτικῶν γυμνασίων στίς 21-27 Μαρτίου. Μέ τό ἴδιο θέμα ἀσχολήθηκε καί ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή στή συνεδρίαση τῆς 14ης Μαρτίου.

Ἡ διενέργεια τῶν τουρκικῶν γυμνασίων ἀποτελοῦσε εὐθεῖα παραβίαση τοῦ πρακτικοῦ τῆς Βέρνης, τό ὁποῖο προέβλεπε τήν ἀποφυγή προκλήσεων ἀπό ὁποιαδήποτε πλευρά. Ὁπωσδήποτε, ἡ τουρκική ἀπόφαση δέν ἦταν ἄσχετη καί μέ τήν προετοιμασία τῶν τουρκικῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν· ἔγινε, πάντως, αἰτία νά ἐνταθοῦν οἱ διμερεῖς σχέσεις καί νά ἀναβληθεῖ ἡ νέα συνάντηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα. Παράλληλα, διενεργήθηκαν στό Αἰγαῖο καί ἑλληνικές ἀσκήσεις, μέ σκοπό τήν παρακολούθηση τῶν κινήσεων τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

12 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Μετά ἀπό διαδοχικές συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν καί ὑφυπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καί καθηγητῶν Πανεπιστημίων τῆς χώρας, ἐξαγγέλλεται σειρά μέτρων πού ἀποσκοποῦν στή συνολική βελτίωση τῶν ὑπηρεσιῶν στόν τομέα τῆς ὑγείας καί ἰδιαίτερα στήν παροχή καλύτερης νοσοκομειακῆς περιθάλψεως σέ ὅλες τίς τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ, τόσο στά ἀστικά κέντρα, ὅσο καί στήν ὕπαιθρο:

«1. Ἀνέγερση νέων νοσοκομείων (στήν Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ἡράκλειον, Ἰωάννινα, Αἰγάλεω) συνολικῆς δυνάμεως 3.500 κλινῶν (στίς ὁποῖες συμπεριλαμβάνεται καί τό νέο νοσοκομεῖο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, πού θ' ἀναληφθῆ ἀπό τό Κράτος).

»2. Καθιερώνεται ὁ θεσμός τοῦ νοσοκομειακοῦ ἰατροῦ.

Θεσπίζεται δηλαδή σταδιακά ή ὑποχρέωση τῶν διευθυντῶν καί ἐπιμελητῶν τῶν νοσοκομείων νά ἀπασχολοῦνται ἀποκλειστικά (καί ἀκόμα ὅταν ἀφορᾶ τήν ἰδιωτική τους πελατεία) μέσα στό νοσοκομεῖο.

»3. Θά ἱδρυθοῦν 200 πολυδύναμοι ὑγειονομικοί σταθμοί μέ ἐπαρκῆ τεχνικό ἐξοπλισμό καί μέ τό ἀναγκαῖο νοσηλευτικό προσωπικό —μεταξύ τοῦ ὁποίου τουλάχιστον 2 ἰατροί κατανεμημένοι σέ ὅλη τήν ὕπαιθρο.

»4. Δημιουργεῖται Σῶμα Ἀγροτικῶν Ἰατρῶν γιά τήν πλήρη κάλυψη τῶν ὑγειονομικῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου. Οἱ ἰατροί αὐτοί θά σπουδάζουν μέ κρατικές ὑποτροφίες.

»5. Προγραμματίζεται ἡ διεύρυνση τῆς φαρμακευτικῆς περιθάλψεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

»6. Συμπληρώνονται ὅλες οἱ ἱδρυόμενες πανεπιστημιακές ἰατρικές σχολές καί κλινικές (Πατρῶν, Ἰωαννίνων, Λαρίσης, Βόλου, Τριπόλεως, Ἀλεξανδρουπόλεως καί Ἡρακλείου) μέ σχολές Ἀδελφῶν Νοσοκόμων τριετοῦς φοιτήσεως. Ἔτσι θά ἐξασφαλισθῆ ἐπάρκεια τοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ.

»7. Καθιερώνεται ἡ συνεχής ἐφημερία ὅλων τῶν νοσοκομείων τῶν Ἀθηνῶν καί ἀντίστοιχα καταργεῖται τά Ρυθμιστικόν Κέντρον.

»8. Καθιερώνονται στά ἱδρυόμενα νοσοκομεῖα θάλαμοι 4-6 τό πολύ κλινῶν, στά ἤδη δέ λειτουργοῦντα θά καταργηθοῦν σταδιακά οἱ πολύκλινοι θάλαμοι.

»9. Ὅλα τά νοσοκομεῖα Δημοσίου καί Ἰδιωτικοῦ Δικαίου ὑπάγονται στήν ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

»10. Ἱδρύεται Ἐθνικό Συμβούλιο Ὑγείας ὡς μόνιμο ὄργανο γιά τόν προγραμματισμό καί τήν διαμόρφωση τῆς κρατικῆς πολιτικῆς γιά τήν δημόσια ὑγεία.

»11. Θά καταρτισθῆ "Ἐθνικό Συνταγολόγιο", ὥστε νά ἀποτρέπωνται οἱ καταχρήσεις στόν τομέα τῶν φαρμάκων· καί θά ἐφαρμοσθῆ πρόγραμμα κρατικῶν προμηθειῶν γιά ὡρισμένα βασικά φάρμακα.

»12. Θά ἐπαναλειτουργήση ἡ Ὑγειονομική Σχολή Ἀθηνῶν, πού κατηργήθη τό 1968».

Ἀκόμη, ἀποφασίστηκε ἡ λήψη σειρᾶς διοικητικῶν μέτρων:

«1. Θά καθορισθοῦν νομοθετικά βελτιωμένοι ὅροι ἱδρύσεως, λειτουργίας καί ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν ἰδιωτικῶν κλινικῶν.

»2. Καταρτίζεται πλέγμα μέτρων προληπτικῆς ὑγιεινῆς γιά τήν ἀντιμετώπιση ἐκτός ἄλλων καί τῆς βρεφικῆς θνησιμότητος (ἵδρυση 40 ἐπαρχιακῶν νεογνικῶν κέντρων, 10 εἰδικῶν κέντρων προώρων καί 3 ἐντατικῆς νοσηλείας) καί ὡρισμένων κληρονομικῶν ἤ ἐνδημικῶν νόσων (μεσογειακῆς ἀναιμίας κ.λπ.).

»3. Προσλαμβάνονται σέ πρώτη φάση ἀπό τό ΙΚΑ 350 μόνιμοι ἰατροί.

»4. Θά ἐξασφαλισθῆ ἡ συνεργασία τῶν μεγάλων ἀσφαλιστικῶν φορέων (ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΤΕΒΕ) στόν τομέα τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως.

»5. Ἐκπονεῖται πρόγραμμα ὀρθολογικῆς κατανομῆς τοῦ ἰατρικοῦ δυναμικοῦ σ' ὅλη τήν χώρα καί προσελκύσεως ἰατρῶν σέ ὡρισμένες εἰδικότητες, μέ τήν θέσπιση τῶν ἀναγκαίων κινήτρων (εἰδικό προσόν ἡ προϋπηρεσία στήν ἐπαρχία).

»6. Θά καταρτισθῆ ἐνιαῖο πρόγραμμα εἰδικεύσεως τῶν ἰατρῶν γιά τήν ἀρτιώτερη μετεκπαίδευσή τους.

»7. Θά συμπληρωθῆ ὁ ἐξοπλισμός τῶν ἐπαρχιακῶν νοσοκομείων μέ σύγχρονα μέσα καί στά μεγαλύτερα ἀπό αὐτά θά ὀργανωθοῦν μονάδες ἐντατικῆς θεραπείας καί τεχνητοῦ νεφροῦ.

»8. Θά ἀνυψωθῆ μέ πρόσθετα μέτρα ἡ ὀργάνωση καί λειτουργική ἀπόδοση τῶν νοσοκομείων: προβλέπεται συναφῶς ἡ ἵδρυση σχολῆς διοικητικῶν νοσοκομειακῶν στελεχῶν· ἡ κατάρτιση τυποποιημένων ὀργανισμῶν· καί ἡ σύσταση ἐνιαίων κλάδων διοικητικοῦ καί νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ.

»9. Θά ἀπαγορευθῆ ὁ διορισμός ἰατρῶν στά κρατικά νοσοκομεῖα πού ἔχουν ἰδιωτικές κλινικές ἤ συνεργάζονται μέ αὐτές.

»10. Τέλος θά ἐνταθῆ ὁ ἔλεγχος σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς δημοσίας ὑγείας (νοσοκομεῖα, κλινικές, φάρμακα) μέ ἐπιβολή αὐστηρῶν κυρώσεων στούς παραβάτες καί τήν συμπλήρωση τῶν διατάξεων περί ἐμπορίας φαρμάκων».

Ἐγκρίνοντας τίς δαπάνες, πού συνεπάγονταν σοβαρή ἐπιβάρυνση τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἦταν ἀποφασισμένη νά ἀντιμετωπίσει μέ μεθοδικότητα τά προβλήματα πού εἶχαν ἐπισωρευθεῖ ἐπί γενεές στόν τομέα τῆς ὑγείας λόγω τῆς ἐλλείψεως προγραμματισμοῦ, μεθόδων, πόρων, ἀλλά καί λόγω τῶν μεταβαλλόμενων συνθηκῶν. Τά μέτρα ἀπέβλεπαν νά θέσουν τίς βάσεις γιά τήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων. Καί ὁ πρωθυπουργός συνέχισε:

«Εἶναι αὐτονόητο ὅτι γιά τήν ἐφαρμογή τῶν μέτρων αὐτῶν θά ἀπαιτηθοῦν ὑψηλότατες δαπάνες. Δαπάνες πολλῶν δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Ἡ Κυβέρνηση ὅμως ἀπεφάσισε νά διαθέση τά ποσά αὐτά, γιατί ὁ στόχος εἶναι ὑψηλός: καλύτερη ὑγεία στόν ἑλληνικό λαό.

»Εἶναι ὅμως ἐπίσης αὐτονόητο ὅτι γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προγράμματος ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι ἡ συνεργασία ὅλων τῶν φορέων — τῶν ἰατρῶν, τῶν φαρμακοποιῶν, τῶν ἐπιστημονικῶν συλλόγων, τοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ — ἀλλά καί ἡ ἐνεργός συμπαράσταση τοῦ κοινοῦ στήν προσπάθεια τῆς Πολιτείας γιά τήν προστασία τῆς ὑγείας του».

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ἡ ἐφημερίδα «Βραδυνή» ἀναδημοσιεύει ἄρθρο τῆς «Neue Zürcher Zeitung», γιά τήν ἐσωτερική πολιτική κατάσταση τῆς Ἑλλάδος, στό ὁποῖο τονίζονται, μεταξύ ἄλλων, καί τά ἀκόλουθα:

Ἡ ἱστορία τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα διδάσκει, ὅτι οἱ Κυβερνήσεις στή χώρα αὐτή ὑπόκεινται σέ μιά σχετικά γρήγορη διαδικασία φθορᾶς. Ἡ

πολιτική σταθερότητα ἦταν ἀνέκαθεν τό ἰδανικό διορατικῶν καί ὀξυδερκῶν ἀνδρῶν. Τό ἰδανικό ὅμως αὐτό ἦταν δυνατόν νά πραγματοποιηθῆ μόνο σέ περιόδους, κατά τίς ὁποῖες τόν τόνο στίς πολιτικές ἐξελίξεις τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας ἔδινε μιά ἐξέχουσα προσωπικότης. Ἀλλά καί στίς περιπτώσεις αὐτές ἡ πραγματοποίηση τοῦ ἰδανικοῦ αὐτοῦ συναντοῦσε δυσκολίες.

Ἐνόψει αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς πείρας, προκαλεῖ ἐντύπωση τό γεγονός, ὅτι ἡ Κυβέρνηση Καραμανλῆ, ἀκόμη καί στό μέσο ἤδη τῆς παρούσης κοινοβουλευτικῆς περιόδου, δέν ἐμφανίζει σημαντικά σημεῖα φθορᾶς. Βέβαια, τόσο ὁ ἴδιος ὁ Καραμανλῆς, ὅσο καί μεμονωμένοι ὑπουργοί τῆς Κυβερνήσεώς του καί τό κόμμα τῆς Νέας Δημοκρατίας δέχονται τά πυρά τῆς κριτικῆς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀλλά παρόλα αὐτά τό προσωπικό γόητρο καί ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Καραμανλῆ παραμένουν ἀμείωτα. Παρά τήν κριτική πού ἀσκεῖται ἐναντίον του, ἐν τούτοις τοῦ καταλογίζεται πολλές φορές «καλή πρόθεση».

Ἂν κανείς λάβει ὑπ' ὄψη τό γεγονός, ὅτι ὁ Καραμανλῆς, ὅπως ὁ Χαρίλαος Τρικούπης τόν 19ο αἰῶνα καί ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος τά πρῶτα 50 χρόνια τοῦ 20οῦ αἰῶνα, κυριαρχεῖ στήν πολιτική σκηνή τῆς Ἑλλάδος, καταλαβαίνει τά προβλήματα μέ τά ὁποῖα ἀγωνίζεται ἡ ἀντιπολίτευση στήν Ἑλλάδα. Βέβαια, ἀπό καιρό σέ καιρό διατυπώνεται τό αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς, ἐπειδή κατά τήν ἀντιπολίτευση ἡ Νέα Δημοκρατία ἐργάζεται γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς Δεξιᾶς στήν Ἑλλάδα. Κανένα ὅμως ἀπό τά ἀντιπολιτευόμενα κόμματα δέν τολμᾶ νά ζητήση τήν πρόωρη διεξαγωγή ἐκλογῶν.

Ἂν καί ἡ ἀντιπολίτευση κατά τήν ἐποχή τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ Συντάγματος διατύπωσε τήν ἄποψη, ὅτι ὁ Καραμανλῆς ἐπεδίωκε νά δημιουργήσει τήν βάση γιά ἕνα παντοδύναμο πρόεδρο πού νά ἀνταποκρίνεται στίς ἀπαιτήσεις του, ἐν τούτοις σήμερα ἡ ἀντιπολίτευση μέ εὐχαρίστηση θά ἔβλεπε τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό νά ἀποσύρεται στό ἄξίωμα τοῦ προέδρου. Ὅταν ἀναλάβει καθήκοντα προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὁ Καραμανλῆς θά πρέπει νά παραιτηθεῖ ἀπό τήν ἀρχηγία τῆς Νέας Δημοκρατίας καί, κατά τήν γνώμη τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θά μπορέσει τότε αὐτή νά ἀναμετρηθεῖ μέ τήν Νέα Δημοκρατία μέ περισσότερες πιθανότητες ἐπιτυχίας.

Τό κόμμα τῆς ΕΔΗΚ βρίσκεται τώρα μπροστά σ' ἕνα δίλημμα, πού δημιουργεῖται ἀπό τό ἄνοιγμα τῆς Νέας Δημοκρατίας πρός τό Κέντρο καί τήν μετριοπαθῆ Ἀριστερά. Τό πρόγραμμα τῆς ΕΔΗΚ δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τό πρόγραμμα τῆς Νέας Δημοκρατίας, ἡ δέ μεγάλη καί ἐντυπωσιακή νίκη τῆς Νέας Δημοκρατίας στίς ἐκλογές τοῦ 1974 ὀφείλεται καί στό ὅτι ἕνα σημαντικό μέρος τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κέντρου ψήφισε τόν Καραμανλῆ. Γιά νά ξανακερδίσει τούς χαμένους ὀπαδούς της ἡ ΕΔΗΚ πρέπει νά προσπαθήσει νά κάνει πιστευτό, ὅτι ἡ ἴδια εἶναι πιό πολύ σέ θέση ἀπό τόν Καραμανλῆ νά πραγματοποιήσει τό πρόγραμμα αὐτό. Καί κάτι τέτοιο δέν τό πέτυχε ὡς τώρα. Περισσότερο ἡ ΕΔΗΚ ἔχει δώσει τήν ἐντύπωση ὅτι σάν κόμμα κλυδωνίζεται ἀνάμεσα στόν παραδοσιακό βενιζελισμό καί σ' ἕνα δυτικοευρωπαϊκό σοσιαλισμό.

Σέ περίπτωση πού ἡ ΕΔΗΚ τονίσει τά σοσιαλδημοκρατικά στοιχεῖα τοῦ προγράμματός της διατρέχει τόν κίνδυνο νά χάσει γιά πάντα τούς συντηρητικούς ὀπαδούς της, ἐνῶ ὅταν τονίζει τά φιλελεύθερα στοιχεῖα τοῦ πιστεύω της, διατρέχει τόν κίνδυνο νά χαρακτηρισθῆ ἀπό τήν Ἀριστερά καί κυρίως ἀπό τόν ἀριστερό σοσιαλιστή Ἀνδρέα Παπανδρέου σάν συνοδοιπόρος τοῦ Καραμανλῆ.

Ἂν συγκρίνει κανένας τίς δηλώσεις καί διακηρύξεις τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, διαπιστώνει, ὅτι στόν χῶρο τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπικρατεῖ μιά ἰδεολογική πολυμορφία. Ἐνῶ π.χ. ἡ ΕΔΗΚ πρεσβεύει τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, ὁ Παπανδρέου ἀποκρούει τήν ἔνταξη καί ἔτσι ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ ταυτίζεται στό θέμα αὐτό μέ τό κόμμα τοῦ Φλωράκη, δηλαδή μέ τό ΚΚΕ, τό δέ ΚΚΕ ἐσ. καί ἡ ΕΔΑ εἶναι ὑπέρ τῆς ἐντάξεως μέ ὡρισμένες ἐπιφυλάξεις.

16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Συνέρχεται στήν αἴθουσα τῆς Γερουσίας, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα τῆς Νέας Δημοκρατίας. Σχετικά, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Προτοῦ ἀσχοληθῆ μέ τό ὀργανωτικό, ὁ κ. Καραμανλῆς προέβη σέ μία συνοπτική ἐπισκόπηση τῆς καταστάσεως τῆς χώρας τόσο ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐξωτερικῶν, ὅσο καί τῶν ἐσωτερικῶν προβλημάτων. Τήν κατάσταση γενικά τήν χαρακτήρισε ἱκανοποιητική σέ σύγκριση καί μέ ὅσα συνέβαιναν στό παρελθόν καί μέ ὅσα συμβαίνουν αὐτή τήν στιγμή στόν κόσμο. *"Στήν πολιτική"* — ὅπως εἶπε — *"δέν ὑπάρχουν ἰδανικές καταστάσεις, διότι ἡ πολιτική ἔχει ὡς ἀντικείμενο τήν τρέχουσα ζωή, πού παρουσιάζει συνεχῶς καί νέα προβλήματα"*.

»Εἰδικώτερα ἀρχίζοντας ἀπό τόν ἐξωτερικό τομέα καί ἀναφερόμενος στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις ὁ κ. Καραμανλῆς ἐτόνισε ὅτι ἡ ἐξέλιξή τους παρουσιάζει στασιμότητα, ὑπαιτιότητι τῆς Τουρκίας. Ὁμιλῶν ἐν συνεχείᾳ γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησή του γιά τήν ἐξέλιξη τῶν διαπραγματεύσεων, παρά τίς ἐμφανιζόμενες ἐκάστοτε δυσχέρειες, οἱ ὁποῖες καί ἀνεμένοντο, καί εἶναι φυσικό νά ἀνακύπτουν. *"Μέ τά δεδομένα τά ὁποῖα ἔχω στήν διάθεσή μου"* — εἶπε ὁ κ. Καραμανλῆς — *"ἔχω τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς ἐντάξεώς μας βρίσκεται στόν σωστό δρόμο καί ὅτι τά ἐμπόδια, πού, ὅπως ἐτόνισα ἀπό τήν πρώτη στιγμή, θά παρουσιάζωνται, θά παρακαμφθοῦν. Καί τοῦτο γιατί, παρ' ὅλα ὅσα γράφονται καί λέγονται κατά διαφόρους φάσεις, εἶναι δεδομένη ἡ πολιτική βούληση καί εἶναι εἰλημμένη ἀπόφαση νά μή καθυστερήση ἡ ἔνταξή μας στήν Κοινότητα. Πάντως ἡ πορεία τοῦ θέματος αὐτοῦ θά ἐξαρτηθῆ καί ἀπό τίς ἐσωτερικές ἐξελίξεις. Γι' αὐτό ἄλλωστε κατ' ἐπανάληψη ἐτόνισα ὅτι τά προσεχῆ δύο χρόνια θά εἶναι κρίσιμα γιά τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας· καί ἐζήτησα ψυχραιμία καί σωφροσύνη κατά τήν διάρκεια τῶν δύο αὐτῶν ἐτῶν"*.

»Ἱκανοποιητική ἐχαρακτήρισε ἐπίσης τήν ἐξέλιξη τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως ὁ κ. Καραμανλῆς καί ἐπεκαλέσθη ἀριθμούς πού δικαιολογοῦν τήν διαπίστωσή του. Τό ἐθνικό εἰσόδημα προβλέπεται ὅτι θά αὐξηθῆ ἐφέτος κατά 5-6% (ἐναντι ἀναμενομένης αὐξήσεως 3-3,5% τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς)· ὁ πληθωρισμός κατά ἕνα τρόπο δα-

μάζεται καί ἄν ἐπιτευχθῆ νά περιορισθῆ ἐφέτος στό 10%, ἡ Ἑλλάς θά εὑρίσκεται στόν μέσο ὅρο τῶν τιμαρίθμων τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Οἱ πρῶτοι μῆνες τοῦ νέου ἔτους δικαιολογοῦν στό σημεῖο αὐτό αἰσιοδοξία, γιατί ἐνῶ τόν περασμένο χρόνο ὁ τιμάριθμος ηὐξήθη αὐτούς τούς μῆνες κατά 0,3%, ἐφέτος ἔχομε 0 μεῖον 3%, μολονότι ὑπῆρχαν φόβοι γιά ἐντονώτερα πληθωριστικά φαινόμενα. Ἱκανοποιητικά ἐξ ἄλλου ἐξελίσσεται καί τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν, καίτοι εἶναι ἀκόμη πρόωρο νά συναγάγη κανείς συμπεράσματα. Πάντως, ἐνῶ οἱ ἐξαγωγές ηὐξήθησαν τόν Ἰανουάριο ἐν σχέσει μέ τόν περυσινό κατά 27%, οἱ εἰσαγωγές ηὐξήθησαν μόνο κατά 4%. *"Προχωροῦμε λοιπόν στόν νέο χρόνο μέ καλές προοπτικές. Ἂν κρατήσωμε σταθερή γραμμή καί ἀποφύγωμε τίς ὑπερβολές, πιστεύω ὅτι σ' ὅλους τούς τομεῖς ἡ οἰκονομία μας θά σημειώση ἐφέτος μεγαλύτερη πρόοδο παρ' ὅ,τι τό 1976. Καί τοῦτο, μολονότι ἡ διεθνής συγκυρία εἶναι δυσμενής καί τό ἀντίθετο ἀκριβῶς ἀναμένεται γιά τίς περισσότερες ἀπό τίς εὐρωπαϊκές χῶρες"*.

»Ἀναφερόμενος στήν ἐσωτερική πολιτική κατάσταση ὁ κ. Καραμανλῆς ἐπεσήμανε τήν ἀνάγκη νά διατηρηθῆ ἡ πολιτική σταθερότης καί κοινωνική γαλήνη πού ἀπολαμβάνει ἡ Ἑλλάς καί πού τήν καθιστοῦν προνομιοῦχο ἔναντι πολλῶν ἄλλων χωρῶν. Ἐν σχέσει μέ τό κῦμα βίας καί ἀναρχίας πού ἔχει κατακλύσει τόν κόσμο (ἰδίως τῆς Λύσεως) ἀλλά καί ἐν σχέσει μέ τό παρελθόν, στήν Ἑλλάδα, ὡρισμένα περιστατικά πού ἐνεφανίσθησαν τόν τελευταῖο καιρό πρέπει νά θεωρηθοῦν ἀσήμαντα, ἄν μή φαιδρά. Ἡ προσπάθεια ὅμως τῆς ἐξάρσεως αὐτῶν τῶν περιστατικῶν εἶναι κατακριτέα, διότι ἀποβλέπει στήν δημιουργία τῆς ἐντυπώσεως ὅτι κινδυνεύει τό Πολίτευμα. *"Δέν εἶναι ὅμως"* — ἐτόνισε ὁ κ. Καραμανλῆς — *"οἱ ὀλίγοι ἐξτρεμισταί, οἱ ἀναρχικοί, οἱ βομβισταί, αὐτοί πού ἀνατρέπουν τά πολιτεύματα. Ὡρισμένοι κύκλοι ἐμφανίζουν δυστυχῶς ὡς κινδύνους γιά τήν δημοκρατία ἐκεῖνα ἀκριβῶς πού τήν στηρίζουν: τόν σεβασμό τοῦ νόμου, τόν σεβασμό τῶν θεσμῶν καί τήν τήρηση τῆς τάξεως. Καί ἐμφανίζουν ἀντιθέτως ὡς στηρίγματα τῆς δημοκρατίας ἐκεῖνα ἀκριβῶς πού τήν κλονίζουν — δηλαδή τήν δημαγωγία, τήν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας, τίς κοινωνικές ἀναστατώσεις καί κάθε τί πού μπορεῖ βέβαια νά ἐνοχλήση τήν Κυβέρνηση, ἀλλά μπορεῖ καί νά βλάψη τήν χώρα. Αὐτή εἶναι ἐσφαλμένη ἀντίληψη περί δημοκρατίας. Ὅσοι πάντως ἐδιάβασαν ἑλληνική ἱστορία, γνωρίζουν ὅτι ποτέ δέν ὑπῆρξε στήν Ἑλλάδα τόση δημοκρατία, ὅση ὑπάρχει σήμερα"* — εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς. *"Δυστυχῶς"* — συνέχισε — *"δέν ἔχει ἀπαλλαγῆ ἡ πολιτική μας ζωή ἀπό τόν πειρασμό τῆς δημαγωγίας καί ἀπό τήν ὑποκρισία. Καί πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι, ἄν καταστῆ νοσηρό τό πολιτικό κλῖμα, αὐτό εἶναι πού θά ἐκθρέψη τούς κινδύνους πού θά ἀπειλήσουν τήν δημοκρατία"*.

»Εἰσερχόμενος κατόπιν στό κύριο θέμα τῆς συσκέψεως ὁ κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν δραστηριοποίηση τῶν στελεχῶν, ἐν ὄψει ἰδίως τοῦ προσυνεδρίου τῆς Νέας Δημοκρατίας. Καί ὑπεγράμμισε: *"Ἡ δύναμη ἑνός κόμματος στηρίζεται περισσότερο στήν συνοχή καί τήν ποιότητά του, παρά στούς ἀριθμούς του. Ὅπως γνωρίζομε ὅλοι, ἡ συνοχή αὐτή δέν εἶναι σύνηθες φαινόμενο στήν Ἑλλάδα. Δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχει ἤ ὑπῆρχε στό παρελθόν ἀρχηγός κόμματος πού νά μή ἤθελε νά ὀργανωθῆ τό κόμμα πού ἵδρυσε κατά τρόπον ὥστε νά ἐπιζήση αὐτοῦ. Ἂν τοῦτο δέν ἔγινε κατά τό παρελθόν, θά πρέπη ν' ἀποδοθῆ στό γεγονός ὅτι στερούμεθα παραδόσεως ὀργανώσεως τῶν κομμάτων, ἀλλά καί στό γεγονός ὅτι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες δέν προσφερόμεθα γιά συλλογικές προσπάθειες. Καί, ὅπως ξέρετε, ἡ πολιτική εἶναι κατ' ἐξοχήν συλλογική προσπάθεια"*.

»*"Γιά νά ὑπάρξουν μακρόβια κόμματα"* — ὑπεγράμμισε ὁ κ. Καραμανλῆς — *"δέν εἶναι ἀρκετοί οἱ ὀργανισμοί καί τά κατασταστικά. Πρέπει πρό παντός νά ἀποκτήσωμε τήν νοοτροπία τῆς συλλογικῆς προσπαθείας. Πρέπει τήν δημοκρατική ὀργάνωση νά τήν κάνωμε πράξη. Καί ν' ἀνευρίσκωνται οἱ γραμμές ἐκεῖνες πού θά ἐπιτρέπουν τήν συλλογική προσπάθεια στήν βάση τοῦ κόμματος, στήν κοινοβουλευτική ὁμάδα καί στήν Κυβέρνηση"*.

»Ἀναλύοντας τήν σημασία καί προσδιορίζοντας τούς στόχους τοῦ προσυνεδρίου, ὁ κ. Καραμανλῆς κατέληξε: *"Ἡ Νέα Δημοκρατία θά ἀποκτήση ὀργάνωση δημοκρατική, καταστατικό δημοκρατικό. Ἡ Νέα Δημοκρατία ἔχει καθορίσει καί θά ἐπιβεβαιώση κατά τρόπο σαφῆ τίς ἀρχές της. Ἐλπίζω ὅτι μέ ἀφετηρία τό προσυνέδριο πού θά πραγματοποιηθῆ στίς ἀρχές Ἀπριλίου, θά ἐδραιωθῆ ἡ νοοτροπία τῆς συλλογικῆς προσπαθείας, πού θά ἐπιτρέψη στήν μεγάλη αὐτή παράταξη, ἡ ὁποία γιά πολλά-πολλά χρόνια θ' ἀποτελῆ τήν σπονδυλική στήλη τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, νά ἐκπληρώση τήν ἐθνική ἀποστολή της"*».

17 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τήν ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς ΑΔΕΔΥ:

«Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐτόνισε τό ἐνδιαφέρον καί τήν στοργήν μέ τήν ὁποίαν περιβάλλει ἡ Κυβέρνηση ὅλους ἀνεξαιρέτως τούς δημοσίους λειτουργούς, πού εἶναι οἱ στυλοβάτες τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί ἐπομένως ἀπό τούς κυρίους φορεῖς τῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. *"Ἡ Κυβέρνησις"*, εἶπε ὁ κ. πρωθυπουργός, *"ἔπραξε, πράττει καί θά πράξη ὅ,τι εἶναι δυνατόν γιά τήν βελτίωση τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς καί τῶν συνθηκῶν ἐργασίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ὄχι μόνον διότι αὐτό ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν ἐκσυγχρονισμοῦ καί καλῆς ἀποδόσεως τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἀλλά καί διότι ἡ ἐν γένει προσφορά τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων στήν πρόοδο τοῦ τόπου ὑπερβαίνει συχνά τάς ὑλικάς ἀπολαυάς των"*.

»Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ προσπάθεια πού ἀνέλαβε ἡ Κυβέρνησις ἐν συνεργασίᾳ μέ τάς δημοσιοϋπαλληλικάς ὀργανώσεις, διά τήν κατάρτησιν νέου μισθολογίου. Βασικός στόχος τοῦ νέου μισθολογίου εἶναι ἡ ἐξάλειψις ἤ διόρθωσις παραλείψεων, σφαλμάτων, ὑπερβολῶν καί προχειροτήτων πού, συσσωρευθεῖσαι ἐπί πολλάς δεκαετίας, ἔχουν δημιουργήσει ἕνα περίπλοκον καί ἀνορθολογικόν μισθολογικόν καθεστώς. Ἡ Κυβέρνησις — ἐτόνισε ὁ κ. Καραμανλῆς — ἐλπίζει ὅτι ὅλες οἱ δημοσιοϋπαλληλικές ὀργανώσεις θά συμφωνήσουν ἐπί ἑνός νέου, ὀρθοῦ καί ἐφικτοῦ μισθολογίου. Ἐάν, παρ' ἐλπίδα, δέν συμβῆ αὐτό, ἡ Κυβέρνησις — ὅπως ἄλλωστε ἔχει καθῆκον — θά τάμη τό θέμα, συμβιβάζοντας μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο τυχόν ἀποκλίνουσες ἀπόψεις.

»Ἀναφερόμενος στήν ἀπεργία τῶν καθηγητῶν τῆς Μέ-

σης Ἐκπαιδεύσεως, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τήν λύπη του, διότι οἱ καθηγηταί παρεσύρθησαν καί ἐμμένουν εἰς μίαν γραμμήν ἡ ὁποία βλάπτει ὄχι μόνον τήν Παιδεία, ἀλλά καί τά συμφέροντα αὐτῶν τῶν ἰδίων καί ἐμμέσως ὁλοκλήρου τοῦ δημοσιοϋπαλληλικοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου το νέο μισθολόγιο συζητεῖται αὐτήν τήν στιγμή.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ καθηγηταί τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως θά ἀντιληφθοῦν τό εἰλικρινές ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν Παιδεία καί τούς φορεῖς της καί θά ἐπανέλθουν εἰς τά ἔργα των, μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει τήν πρόθεση νά τούς ἀδικῆ.

»Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ὁ κ. πρωθυπουργός ἐτόνισε καί πάλιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει κάθε λόγο νά ἱκανοποιῆ τά αἰτήματα ὅλων τῶν πολιτῶν, ἐξαντλώντας τά περιθώρια τῆς ἀντοχῆς τῆς οἰκονομίας. Δέν μπορεῖ ὅμως νά τό πράξῃ, ὅταν προβάλλωνται σωρευτικῶς ἀξιώσεις αὐξήσεων καί νέων παροχῶν σέ ὅλους τούς τομεῖς καί ἀπό ὅλους τούς φορεῖς, ἡ σύγχρονος ἱκανοποίησις τῶν ὁποίων θά ὁδηγοῦσε εἰς τόν ἐξανεμισμόν τῶν νέων παροχῶν διά τοῦ πληθωρισμοῦ καί τελικῶς εἰς τόν κλονισμό τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας.

»*"Τόν τελευταῖο καιρό"* —συνέχισε ὁ κ. Καραμανλῆς, *"καλλιεργεῖται καί στόν τόπο μας μιά ἐπικίνδυνη νοοτροπία. Νά προβάλλωνται πάσης μορφῆς καί ἐνίοτε παράλογα αἰτήματα καί νά ὑποστηρίζωνται μέ ἀπειλές καί ἀπεργίες, ὡσάν τό Κράτος νά εἶναι ἐχθρός τοῦ λαοῦ. Ἀλλά τό Κράτος δέν ἀνήκει στήν Κυβέρνηση, ἡ ὁποία εἶναι περαστική. Ἀνήκει στόν λαό, ὁ ὁποῖος ἔχει καθῆκον καί συμφέρον νά τό προστατεύσῃ"*.

»*"Πιστεύω"*, κατέληξε ὁ κ. Καραμανλῆς, *"ὅτι ἐσεῖς, οἱ δημόσιοι λειτουργοί γνωρίζετε καλύτερα παντός ἄλλου τίς ἀληθειες αὐτές. Καί θά δώσετε τό παράδειγμα τῆς συνεργασίας μέ τήν Κυβέρνηση, γιά τήν ἐπίλυση ὄχι μόνον τῶν δικῶν σας, ἀλλά καί τῶν γενικωτέρων προβλημάτων τῆς χώρας"*»[147].

19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Σέ σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Προεδρίας καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Προεδρίας, Α. Καραμανλῆ, ἐγκρίνεται τό πρῶτο τριετές ἀθλητικό πρόγραμμα (1977-1979), συνολικοῦ κόστους 4,5 δισ. δρχ. Τίς σχετικές δηλώσεις τοῦ Α. Καραμανλῆ ἀποδίδει τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

«Σκοποί τοῦ πρώτου αὐτοῦ τριετοῦς προγράμματος εἶναι:

»1. Νά γίνη κάθε μεγάλη πόλη τῆς πατρίδας μας αὐτόνομο ἀθλητικό κέντρο στό ὁποῖο νά μποροῦν νά καλλιεργηθοῦν ὅλα τά ἀθλήματα, τοῦ στίβου, τοῦ ποδοσφαίρου, τῶν ἀθλοπαιδιῶν, τῆς κολυμβήσεως, τῆς ἐνοργάνου γυμναστικῆς, τῆς πάλης, τῆς πυγμαχίας, τῆς ἅρσεως βαρῶν, τοῦ τέννις κ.ἄ.

»2. Νά κατασκευασθοῦν ἀθλητικές ἐγκαταστάσεις σέ κάθε οἰκιστικό συγκρότημα (κωμοπόλεις, χωριά κ.λπ.), ὅπου λειτουργοῦν Γυμνάσια καί Λύκεια γιά νά μποροῦν ν' ἀθλοῦνται ὅλοι οἱ νέοι, ἀκόμη καί οἱ μαθητές τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

»3. Νά ἀναπτυχθῆ καί νά διαδοθῆ τό ἀθλητικό πνεῦμα, ἡ εὐγενής ἅμιλλα καί ἡ ἔννοια τῆς ὁμαδικῆς ἀγωνιστικότητας πρός ὄφελος, κατά κύριο λόγο, τῆς νεολαίας μας.

»Σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα θά διατεθοῦν: α) 3.000.000.000 δρχ. γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων καί ἐγκαταστάσεων στίς μεγάλες πόλεις, ὅπως ἐπίσης καί στίς κωμοπόλεις πού λειτουργοῦν Γυμνάσια καί Λύκεια, καί β) 1.500.000.000 δρχ. γιά μέτρα ἀναπτυξιακῆς ἀθλητικῆς πολιτικῆς.

»Τά ἔργα πού πρόκειται νά κατασκευασθοῦν εἶναι τά ἑξῆς:

»1. Ἀθλητικά κέντρα: Ἄγ. Κοσμᾶς, Ν. Φάληρο (Παλαί ντέ Σπόρ), Αἰγάλεω (Πυριτιδοποιεῖο), Θεσσαλονίκη (Ποσειδώνειο).

»2. Ἐθνικά Γυμναστήρια: Ἀγρίνιο, Πάτρα, Ναύπλιο, Λειβαδιά, Θήβα, Καρπενήσι, Ζάκυνθος, Βέροια, Ἰωάννινα, Καστοριά, Ἄργος Ὀρεστικό, Καλαμάτα, Ξάνθη, Χανιά, Θεσσαλονίκη, Πτολεμαΐδα, Ἀττική (3) (1977), Ἄρτα, Καρδίτσα, Φλώρινα, Σάμος, Ρέθυμνο, Ἀττική (4) (1978), Θεσσαλονίκη (2), Ἀττική (5) (1979).

»3. Κλειστά γυμναστήρια (πολλαπλῆς χρήσεως): Ἀγρίνιο, Πάτρα, Ἡράκλειο, Θεσσαλονίκη (2), Καρδίτσα, Κοζάνη, Σέρρες, Κιλκίς, Βέροια, Ρόδος, Ἀθήνα (Ἰλίσια, Βύρωνας, Ἄγ. Κοσμᾶς) (1977), Ἄργος, Γρεβενά, Καβάλα, Κέρκυρα, Κόρινθος, Κομοτηνή, Τρίκαλα, Φλώρινα, Θεσσαλονίκη (2), Καλαμάτα, Ξάνθη, Καστοριά, Λαμία, Ἀττική (2) (1978), Μεσολόγγι, Ναύπλιο, Ρόδος, Χαλκίδα, Σύρος, Σπάρτη, Μυτιλήνη, Λειβαδιά, Θήβα, Πύργος, Ζάκυνθος, Νάουσα, Αἴγιο, Χίος, Ρέθυμνο, Ἄμφισσα (1979).

»4. Κολυμβητήρια: Μεσολόγγι, Ρόδος, Κόρινθος, Σύρος, Σπάρτη, Μυτιλήνη, Ἔδεσσα, Πρέβεζα, Ρέθυμνο, Λαμία, Χανιά, Ἀγρίνιο, Ἄγ. Νικόλαος Κρήτης (1977), Δράμα, Ἀλεξανδρούπολις, Κοζάνη, Κατερίνη, Νάουσα, Σάμος (1978), Βέροια, Καρδίτσα, Καστοριά, Φλώρινα, Κιλκίς, Χίος.

»5. Βελτιώσεις σέ γυμναστήρια κωμοπόλεων 477 γιά τό 1977, 250 γιά τό 1978, 200 γιά τό 1979.

»6. Κλειστές αἴθουσες διαφόρων ἀθλημάτων: Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Ἄργος, Λειβαδειά, Θήβα, Γρεβενά, Ἀλεξανδρούπολις, Ἀμαλιάδα, Βέροια, Γιάννενα, Ἀργοστόλι, Κόρινθος, Σπάρτη, Λευκάδα, Βόλος, Καλαμάτα, Κομοτηνή, Λαμία, Θεσσαλονίκη (2), Ἀττική (2), Ἀθήνα (2) (1977), Ναύπλιο, Μεγαλόπολη, Δεσκάτη, Ρόδος, Ζάκυνθος, Πύργος, Ἀλεξάνδρεια, Ἠγουμενίτσα, Σοφάδες, Καστοριά, Σύρος, Ἐλασσόνα, Τύρναβος, Φάρσαλα, Ἱεράπετρα, Μυτιλήνη, Ρέθυμνο, Νιγρίτα, Σιδηρόκαστρο, Θεσσαλονίκη (4), Ἀττική (10) (1978). Γιά τό 1979 προβλέπονται 20 αἴθουσες στήν ἐπαρχία καί 10 στήν Ἀττική.

»7. Σκοπευτικές ἐγκαταστάσεις: Τρίπολη, Πάτρα, Διδυμότειχο, Καβάλα, Λάρισα, Βόλος, Καλαμάτα, Σέρρες, Θεσσαλονίκη (2), Ἀττική (2) (1977), Ἀγρίνιο, Ἄρτα, Αἴγιο, Ὀρεστιάς, Χαλκίς, Καρπενήσι, Ἰωάννινα, Καρδίτσα, Κιλκίς, Ἀττική (5) (1978), Δράμα, Βέροια, Ξάνθη, Κομοτηνή, Λαμία, Τρίκαλα, Φλώρινα, Ἀττική (1979).

»Ἀντισφαίριση: Ἀθήνα (3), Θεσσαλονίκη (2), Πάτρα, Ρόδος, Ἰωάννινα, Κέρκυρα, Ἡράκλειο, Τρίπολη, Κατερίνη, Ἔδεσσα, Πρέβεζα (1977), Ἀθήνα (6), Θεσσαλονίκη

(4), Πάτρα (2), Ἀγρίνιο, Ἀλεξανδρούπολη, Σέρρες, Χαλκίς, Κομοτηνή (1978), Ἀθήνα (6), Θεσσαλονίκη (4), Ἄρτα, Λειβαδειά, Θήβα, Δράμα, Ζάκυνθος, Κόρινθος, Μυτιλήνη, Καλαμάτα (1979).

»9. Ἱστιοπλοϊκές - Κωπηλατικές ἐγκαταστάσεις: Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη, Λαγκαδᾶς, Ἰωάννινα, Καστοριά, Βόλος, Ἀγρίνιο, Χαλκίς, Μυτιλήνη (1977). Μεσολόγγι, Πάτρα, Ρόδος, Ἡράκλειο, Ἡγουμενίτσα, Καβάλα, Κέρκυρα, Σύρος, Πρέβεζα, Χίος, Ἀθήνα (1978), Κόρινθος, Ἀλεξανδρούπολη (1979).

»10. Χιονοδρομικές - Ὀρειβατικές ἐγκαταστάσεις: Φλώρινα, Τρίπολη, Νάουσα, Βέροια, Σέρρες, Βόλος, Καβάλα, Καρπενήσι, Χαλκίς (1977), Καβάλα, Κρήτη, Χαλκίς (1978).

»11. Ἐλαστικοί τάπητες: Θεσσαλονίκη, Πάτρα (1977), Ἀθήνα καί σέ μικρά στάδια, στίς φορές ἁλμάτων κ.λπ. (1978). Γιά τό 1979 θά τοποθετηθοῦν τάπητες στά ὑπόλοιπα Ἐθνικά Γυμναστήρια τῆς χώρας.

»12. Ἀθλητισμός γιά ὅλους: Ἀττικό Ἄλσος, Ἄλσος Συγγροῦ (1977).

»Παράλληλα μέ τήν σειρά τῶν ἔργων πού θά ἀποτελέσουν τήν ἀναγκαία ὑποδομή, θά δημιουργηθοῦν καί οἱ ἐξῆς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν ἐγκαταστάσεων καί τήν σωστή ἄσκηση καί ἄθληση.

»1. Θά ἱδρυθοῦν, σέ συνεργασία μέ τήν Ἐθνική Ἀκαδημία Σωματικῆς Ἀγωγῆς, μόνιμες Σχολές Προπονητῶν μέ φοίτηση 6-12 μηνῶν γιά ὅλα σχεδόν τά ἀθλήματα. Θά συστηματοποιηθοῦν τά σεμινάρια γιά ἐπιμόρφωση στελεχῶν τοῦ ἀθλητισμοῦ. Θά καθιερωθοῦν οἱ μεταπτυχιακές ἐκπαιδεύσεις στό ἐξωτερικό. Θά συστηματοποιηθῆ ἡ συνεργασία στά διεθνῆ συνέδρια, κ.λπ.

»2. Θά ἐφαρμοσθοῦν μέτρα γιά τήν συστηματική διεύρυνση τῆς ἀθλητικῆς δραστηριότητας τῶν ὁμοσπονδιῶν.

»3. Θά ἐξοπλισθοῦν ὅλα τά ἀθλητικά κέντρα καί γυμναστήρια μέ κάθε συγχρονισμένο ἐνόργανο ὑλικό ἀθλήσεως καί θά ἀντιμετωπισθοῦν οἱ δαπάνες λειτουργίας τους.

»4. Ἀνεξάρτητα ἀπό τά ἀθλητικά ἔργα πού θά γίνουν γιά τόν σχολικό ἀθλητισμό, προγραμματίζεται καί ἡ ἐνίσχυση τῶν σχολικῶν ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων (δαπάνες μεταφορᾶς, ἀθλητικό ὑλικό κ.λπ.).

»5. Τέλος, προγραμματίζονται διάφορες ἄλλες ἐκδηλώσεις καί δραστηριότητες μέ προέχουσα θέση τήν δημιουργία ἀθλητιατρικοῦ κέντρου, τήν ὀργάνωση σχολῶν διαιτητῶν-κριτῶν γιά ὅλα τά ἀθλήματα, τήν ὀργάνωση διεθνῶν συνεδρίων κ.λπ.»[148].

24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει πρός τόν ἑλληνικό λαό τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Δέν εἶναι ἡ καθιερωμένη συνήθεια αὐτή πού ἐπιβάλλει τούς πανηγυρισμούς τῶν μεγάλων ἱστορικῶν ἐπετείων. Ἡ ἁπλῆ καί τυπική ἐπανάληψή τους θά ὑπεβίβαζε καί τελικά θά ἔφθειρε ἀκόμη καί τούς ὑψηλοτέρους συμβολισμούς, ἄν δέν ἐξυπηρετοῦσε καί μιά βαθύτερη ἐθνική σκοπιμότητα: τόν παραδειγματισμό.

»Τούς ἐθνικούς ἑορτασμούς ὑπαγορεύει μιά συλλογική ψυχική ἀνάγκη. Ἡ ἐπαναβεβαίωση τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητος καί ἡ συνειδητοποίηση, διά μέσου τῶν ἐθνικῶν κατορθωμάτων, τῶν δυνατοτήτων μας ὡς λαοῦ. Στρέφουμε κάθε τόσο τό βλέμμα μας στό παρελθόν, γιά ν' ἀντλήσωμε διδάγματα γιά τό παρόν καί αὐτοπεποίθηση γιά τό μέλλον.

»Γιά νά λειτουργήση ὅμως σωστά ἡ ἀναγκαία αὐτή διασύνδεση τῆς ἱστορίας μέ τήν ἐθνική δράση, πρέπει νά ἐκτιμοῦμε ὀρθά τό παρελθόν καί τό παρόν. Καί πρέπει, πρό παντός, νά ἔχωμε τό θάρρος νά ἐφαρμόζωμε ὁλόκληρα τά διδάγματα ἀπό τό πρῶτο στό δεύτερο: νά ἐμπνεώμαστε δηλαδή ἀπό τά ὑψηλά καί νά ἀποφεύγωμε τά ταπεινά.

»Εἶναι, συνεπῶς, ἐπιβεβλημένο, μέ τήν εὐκαιρία πού μᾶς δίδει ὁ ἑορτασμός τῆς Ἀνεξαρτησίας μας, νά σκεφθοῦμε καί τίς ὑποχρεώσεις πού συνεπάγεται ὁ πατριωτισμός στίς ἡμέρες μας. Γιατί βέβαια τό πατριωτικό μας καθῆκον δέν πρέπει νά ἐξαντλῆται μόνο στήν συγκίνηση πού νοιώθουμε, ὅταν ἀναλογιζώμαστε κατά τάς ἐπετείους τίς δόξες καί τίς θυσίες τοῦ ἔθνους. Ὁ πατριωτισμός μᾶς ὑποχρεώνει καί στήν αὐτογνωσία καί στήν καθημερινή προσφορά. Μᾶς ὑποχρεώνει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά σκεφτώμαστε ποιό εἶναι τό συμφέρον τό ἐθνικό. Καί νά ὑποτάσσωμε σ' αὐτό συμφέροντα καί πάθη.

»Δέν ἀπαιτοῦν ἀσφαλῶς ὅλες οἱ ὧρες στήν ζωή τοῦ ἔθνους αἷμα καί αὐτοθυσία. Σ' ὅλες ὅμως τίς ὧρες — καί ὄχι μόνο στόν πόλεμο — πρέπει νά βρίσκεται σέ ἐγρήγορση ἡ ἐθνική συνείδηση. Καί σέ καμμιά στιγμή κανένας πατριώτης δέν μπορεῖ νά βλάπτη τόν τόπο, γιά νά ἱκανοποιήση τό προσωπικό καί τό ταξικό του συμφέρον.

»Ἐάν συμμορφωθοῦμε μέ τίς ἁπλές αὐτές ἀλήθειες, μποροῦμε νά εἴμαστε βέβαιοι ὅτι κανένας δέν θά τολμήση νά προσβάλη τήν τιμή καί τά συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Γιατί θά ξέρη — καί πρέπει νά τό ξέρη — ὅτι εἴμαστε ἕτοιμοι καί ἀποφασισμένοι νά τά προστατεύσωμε».

24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Ὁ οἰκονομικός σύμβουλος τοῦ πρωθυπουργοῦ, Γ. Δράκος, ὑποβάλλει στόν Κ. Καραμανλῆ σημείωμα σχετικά μέ τίς ἐπενδύσεις στό νομό Ἔβρου[149]:

«Θέμα: Ἐπενδύσεις εἰς τόν νομόν Ἔβρου.

»1. Τό Πρόγραμμα Δημοσίων Ἐπενδύσεων (ΠΔΕ) περιλαμβάνει ἀφ' ἑνός μέν πληρωμάς διά συγκεκριμένα ἐπώνυμα ἔργα τῶν ὁποίων ἡ γεωγραφική κατανομή εἶναι ἐπακριβῶς προσδιωρισμένη, ἀφ' ἑτέρου δέ πληρωμάς διά διάφορα προγράμματα (π.χ. ἀγροτικός ἐξηλεκτρισμός, στρατιωτικά ἔργα, ἐπιδοτήσεις κτηνοτροφίας, κ.λπ.), τῶν ὁποίων ἡ γεωγραφική κατανομή δέν προσδιορίζεται ἀπό τά ἀμέσως διαθέσιμα στοιχεῖα.

»2. Αἱ πληρωμαί τοῦ ΠΔΕ διά συγκεκριμένα ἐπώνυμα

ἔργα εἰς τόν νομόν Ἔβρου ἀνῆλθον εἰς 2.383 ἑκατ. δρχ. κατά τήν δεκαετίαν 1964-1973 καί εἰς 1.915 ἑκατ. δρχ. κατά τήν τριετίαν 1974-1976.

»3. Σημειοῦται ἐν προκειμένῳ ὅτι:

»3.1. Ἐκ τῶν πληρωμῶν τοῦ ΠΔΕ τοῦ ἔτους 1976 ὕψους 40.162 ἑκατ. δρχ., 24.262 ἑκατ. δρχ. ἀναφέρονται εἰς συγκεκριμένα ἐπώνυμα ἔργα καί 15.300 ἑκατ. δρχ. εἰς προγράμματα τῶν ὁποίων ἡ γεωγραφική κατανομή δέν προσδιορίζεται.

»3.2. Αἱ πληρωμαί δι' ἐπώνυμα ἔργα εἰς τόν νομόν Ἔβρου ἀνῆλθον εἰς 825 ἑκατ. δρχ., ἤτοι ἀποτελοῦν τό 3,4% τοῦ συνόλου τῶν πληρωμῶν δι' ἐπώνυμα ἔργα τό ἔτος 1976. (Κατά τήν τελευταίαν ἀπογραφήν [1971] ὁ πληθυσμός τοῦ νομοῦ Ἔβρου (138.988) ἀπετέλει τό 1, 6% περίπου τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας).

4. 4.1. Μέχρι τῆς 21.3.1977, εἰς τόν νομόν Ἔβρου αἱ ὑπαχθεῖσαι ἐπενδύσεις εἰς τούς ἀναπτυξιακούς νόμους (ἤτοι εἰς τό ν.δ. 2687/53, εἰς τόν ν. 4171/61, εἰς τό ν.δ. 1312/72 καί εἰς τόν α.ν. 147/67) ἀνῆλθον εἰς 2.514 ἑκατ. δρχ. Σημειοῦται ὅτι κατά τό μεγαλύτερον ποσοστόν αἱ ὡς ἄνω ἐπενδύσεις ἔχουν ἤδη πραγματοποιηθῆ.

»4.2. Αἱ ὑπαχθεῖσαι εἰς τόν ν. 289/76 ἐπενδύσεις εἰς τόν νομόν Ἔβρου ἀπό τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1976 ἕως τήν 21.3.1977, ἀνῆλθον εἰς 4.167,2 ἑκατ. δρχ. (ἀφοροῦν 99 περιπτώσεις).

»Σημειοῦται ὅμως ὅτι ἐκ τῶν ὡς ἄνω δανείων μόνον ποσόν 140 ἑκατ. δρχ. ἔχει ἤδη ἐγκριθῆ μέχρι τῆς 21.3.1977. (Τά ἐν λόγῳ στοιχεῖα μεταβάλλονται καθημερινῶς). Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ δανείων τῶν 140 ἑκατ. δρχ. τά 91,5 ἀπό τήν Ἐθνικήν Τράπεζαν».

Δύο ἡμέρες ἀργότερα, στίς 26 Μαρτίου, ὁ Γ. Δράκος ὑπέβαλε καί δεύτερο σημείωμα μέ συμπληρωματικές πληροφορίες:

«Ἔτος (1)	Εἰς ὁλόκληρον τήν χώραν (2)	Εἰς τόν νομόν Ἔβρου (3)	Ποσοστόν (%) (4)=(3):(2)
»1963	7.241	119,6	1,6
»1966	10.338	168	1,6
»1970	17.484	281,3	1,6
»1973	29.606	629,1	2,1
»1974	33.130	631,8	1,9
»1975	44.090	948,4	2,1
»1976	56.800	1.159,6	2,0

»1. Κατά τήν τριετίαν 1974-1976 ἐχορηγήθησαν εἰς τόν νομόν Ἔβρου εἰδικαί τραπεζικαί χρηματοδοτήσεις συνολικοῦ ὕψους 5.340 ἑκατ. δρχ. εἰς τόν ἰδιωτικο-οἰκονομικόν τομέα (βιομήχανοι, ἔμποροι, κ.λπ.), πρός ἀντιμετώπισιν τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας ἐκ τῶν ἐκτάκτων συνθηκῶν.

»2. Ὑπό τῆς ΑΤΕ ἐχορηγήθησαν σημαντικά δάνεια (ποσά εἰς ἑκατομμύρια δραχμάς): βλ. πίνακα».

ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΝΝΕΑ

Τήν ἄνοιξη τοῦ 1977 θά ἀνακύψει τό ζήτημα τῆς συσχετίσεως τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας γιά ἔνταξη στήν ΕΟΚ, μέ τίς ἀντίστοιχες αἰτήσεις τῆς Πορτογαλίας καί τῆς Ἱσπανίας. Ἡ Ἀθήνα βέβαια σέ καμιά περίπτωση δέν ἦταν ἀρνητική στήν εἴσοδοχή τῶν νεαρῶν δημοκρατιῶν τῆς Ἰβηρικῆς, συγγενικῶν μέ τήν ἑλληνική, ὑπό τήν ἔννοια ὅτι καί αὐτές μόλις εἶχαν ἀπαλλαγεῖ ἀπό δικτατορικά καθεστῶτα. Ἡ «νότια διεύρυνση» τῆς Κοινότητας ἀνταποκρινόταν πλήρως στίς ἑλληνικές ἀντιλήψεις γιά τό μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ὡστόσο, ἡ προοπτική συσχετισμοῦ τῶν ὑποψηφιοτήτων ἀντιμετωπίστηκε ἀρνητικά ἀπό τήν ἑλληνική Κυβέρνηση, καθώς θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τή σημαντική καθυστέρηση στήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία, συνδεδεμένη μέ τήν ΕΟΚ ἀπό δεκαπενταετίας, εἶχε ἤδη προετοιμαστεῖ γιά τήν ἐνσωμάτωσή της στήν Κοινότητα· ἄλλωστε, οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος εἶχαν ἤδη ἀρχίσει. Τά ἐπιχειρήματα αὐτά θά προβάλει ὁ Κ. Καραμανλῆς στούς ἡγέτες τῆς ΕΟΚ, καί ἰδιαίτερα στόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἡ βοήθεια τοῦ ὁποίου καί στό ζήτημα αὐτό θά ἀποδειχθεῖ καθοριστική. Ἐπιπλέον, ὁ πρωθυπουργός θά ἀναπτύξει τίς θέσεις του κατά τή διάσκεψη κορυφῆς τοῦ ΝΑΤΟ, τόν Ἀπρίλιο — ὁπότε καί ὁ Πορτογάλος πρόεδρος θά ἀποδεχθεῖ τίς ἑλληνικές ἀπόψεις — ἀλλά καί κατά τίς ἐπισκέψεις στήν Ἀθήνα τῶν Τζ. Ἀντρεόττι, Γκ. Τόρν, Μ. Βάν ντέρ Στούλ καί Ρ. Μπάρ. Ἡ προσπάθεια τῆς Ἀθήνας θά στεφθεῖ μέ ἐπιτυχία καί οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν εἴσοδοχή τῆς Ἑλλάδος δέν θά ἐπηρεαστοῦν ἀπό τήν — ὁπωσδήποτε θετική — προοπτική τῆς προσχωρήσεως τῶν δύο ἄλλων Κρατῶν.

Στό ἐσωτερικό, ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας, ἡ ὀργάνωση τῆς γεωργίας καί ἡ πολιτιστική ἀνάπτυξη θά ἀποτελέσουν μείζονος σημασίας τομεῖς τῆς δραστηριότητας τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Τόν Ἀπρίλιο, θά διενεργηθεῖ τό προσυνέδριο τῆς Νέας Δημοκρατίας, σημαντικό βῆμα γιά τήν καλύτερη ὀργάνωση καί δραστηριοποίηση τοῦ κόμματος. Τέλος, τόν Ἰούνιο, θά πραγματοποιηθεῖ ἡ τελευταία συνάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν πρόεδρο Μακάριο.

28 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Καθώς ἔχει δρομολογηθεῖ ἡ ἔξοδός της ἀπό τό κλῖμα χάους πού ἐπικράτησε μετά τή μεταπολίτευση τοῦ 1974, ἡ Πορτογαλία ὑποβάλλει αἴτηση γιά τήν προσχώρησή της στήν ΕΟΚ, ὡς πλήρες μέλος.

Ἡ Ἱσπανία θά ὑποβάλει τό δικό της ἀνάλογο αἴτημα ἀρκετά ἀργότερα, στίς 28 Ἰουλίου 1977· ἤδη ὅμως, ἀπό τήν ἄνοιξη — ἄν ὄχι ἀπό τίς ἀρχές τοῦ ἔτους — ἡ ἐμφάνιση τῆς Πορτογαλίας ὡς ὑποψήφιου πλήρους μέλους τῆς Κοινότητας, σέ συνδυασμό μέ τή βεβαιότητα ὅτι σύντομα — μετά τή διενέργεια τῶν πρώτων ἐλεύθερων ἐκλογῶν — θά ἀκολουθοῦσε ἀντίστοιχο αἴτημα τῆς Μαδρίτης, ἔθετε ἐπί τάπητος τό ζήτημα τῆς διευρύνσεως τῆς ΕΟΚ πρός νότο καί ἔτεινε νά περιπλέξει τήν κατάσταση ὡς πρός τήν ἑλληνική ὑποψηφιότητα. Ἡ προοπτική τῆς προσχωρήσεως τριῶν ἀγροτικῶν Κρατῶν τῆς νότιας Εὐρώπης πυροδότησε σειρά ἀντιδράσεων ἀπό τόν ἀγροτικό κόσμο τῆς νότιας Γαλλίας καί τῆς Ἰταλίας, οἱ ὁποῖες μέ τή σειρά τους ἀντικατοπτρίζονταν στή στάση μεγάλου τμήματος τῶν πολιτικῶν ἡγεσιῶν τῶν χωρῶν αὐτῶν. Ἤδη, διαφαινόταν ὁ κίνδυνος νά συνδεθεῖ ἡ ἑλληνική ὑποψηφιότητα μέ τίς ἀντίστοιχες τῆς Μαδρίτης καί τῆς Λισαβώνας, ἐξέλιξη πού θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἀφενός τή σημαντική καθυστέρηση τῆς ἑλληνικῆς ἐντάξεως καί ἀφετέρου τήν ἀρκετά δυσμενέστερη ἀντιμετώπιση τῆς ἑλληνικῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

Ὡς σημαντικότερες ἀντιδράσεις Κοινοτικῶν παραγόντων θά μποροῦσαν νά χαρακτηριστοῦν ἡ δήλωση τοῦ προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς, Ρ. Τζένκινς,

στίς 8 Φεβρουαρίου, γιά τήν ἀναγκαιότητα μιᾶς «ὁλοκληρωμένης προσεγγίσεως» τοῦ προβλήματος τῆς διευρύνσεως· ἡ δήλωση τοῦ Ἰταλοῦ ὑπουργοῦ Γεωργίας, Τζ. Μαρκόρα, στόν ἰταλικό τύπο, ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος ἔπρεπε νά καθυστερήσει μέχρι τήν τροποποίηση τῶν Κοινοτικῶν κανονισμῶν περί ὀργανώσεως τῶν ἀγορῶν ὁρισμένων ἀγροτικῶν προϊόντων· καί οἱ ἀνάλογες δηλώσεις, τόν Ἀπρίλιο, τοῦ Γάλλου ὑπουργοῦ Γεωργίας, Π. ντέ Μενιερύ, καθώς καί τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ, δημάρχου τῶν Παρισίων καί ἀρχηγοῦ τοῦ γκωλικοῦ κόμματος, Ζ. Σιράκ, ὁ ὁποῖος μάλιστα τάχθηκε κατά τῆς διευρύνσεως τῆς Κοινότητας. Ἐξάλλου, στά τέλη Ἀπριλίου, ἡ γαλλική Γερουσία θά κάμει δεκτή ἔκθεση ἐπί τῶν ἐπιπτώσεων τῆς μεσογειακῆς πολιτικῆς τῆς ΕΟΚ στίς περιφέρειες τῆς νότιας Γαλλίας, ἡ ὁποία ἀπό τή μιά πλευρά ἀμφισβητοῦσε τήν πολιτική δυνατότητα τῆς Κοινότητας νά ἐνσωματώσει τίς τρεῖς χῶρες καί ἀπό τήν ἄλλη ἐπισήμανε κινδύνους ἀπό τή νέα διεύρυνση στό πεδίο τῆς οἰκονομικῆς καί κυρίως τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἔκθεση πρότεινε νά ἀντιμετωπίσει ἡ ΕΟΚ μέ τρόπο ὁλοκληρωμένο τίς ἐπιπτώσεις τῆς νέας διευρύνσεως, ἡ ὁποία ἔπρεπε νά πραγματοποιηθεῖ προσεκτικά, τμηματικά καί διαδοχικά.

Οἱ ἀντιδράσεις αὐτές, ὁπωσδήποτε, δέν ἔθεταν σέ ἀμφισβήτηση τό δικαίωμα τῆς Ἑλλάδος νά προσχωρήσει στήν ΕΟΚ οὔτε καί ἀμφισβητοῦσαν ἄμεσα τή βασική πολιτική δέσμευση τῆς Κοινότητας νά δεχθεῖ τήν ἔνταξη τῆς Ἀθήνας· ἄλλωστε, τόσο στήν ἰταλική ὅσο καί στή γαλλική στάση φανερή ἦταν ἡ πρόθεση νά ἐκμαιευθοῦν πλεονεκτήματα γιά τούς ἀγρότες τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐνόψει τῆς διευρύνσεως. Ὑποκρύπτονταν, ὡστόσο, σημαντικοί κίνδυνοι: ἡ πολιτική βούληση ὑπέρ τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος θά μποροῦσε ἴσως νά ἀδρανοποιηθεῖ ἐνόψει τῶν σοβαρῶν ἀντιδράσεων ἀπό ἰσχυρές ὁμάδες πιέσεως, μέ σημαντική ἐκλογική ἐπιρροή, μέσα στούς κόλπους τῆς ἴδιας τῆς Κοινότητας· ἡ Ἑλλάδα εἶχε, ἀντίθετα μέ τήν Ἱσπανία καί τήν Πορτογαλία, συνδεθεῖ μέ τήν ΕΟΚ ἀπό δεκαπενταετίας καί ἦταν συνεπῶς ἄτοπο νά συσχετιστεῖ ἡ δική της ὑποψηφιότητα — γιά τήν ὁποία εἶχε προετοιμαστεῖ — μέ τίς ἄλλες δύο· σέ τελική ἀνάλυση, οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος εἶχαν ἤδη ἀρχίσει. Τέλος, διαφαινόταν καί ἕνας ἄλλος κίνδυνος, ἐν μέρει ἀνεξάρτητος ἀπό τόν ἐπίσημο συσχετισμό τῶν ὑποψηφιοτήτων: νά ἀποφασιστεῖ ἡ καθυστέρηση τῆς ἑλληνικῆς ἐντάξεως, μέχρι τήν τροποποίηση τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῆς Κοινότητας, τήν ὁποία ἐπιζητοῦσαν Γάλλοι καί Ἰταλοί φορεῖς καί ἰθύνοντες, ὡς ἐξασφάλιση γιά τή διεύρυνση τῆς ΕΟΚ πρός νότο. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση δέν ἦταν σέ καμιά περίπτωση ἀντίθετη μέ τήν προσχώρηση τῶν νέων — καί ἀπό μιά ἄποψη συγγενῶν — δημοκρατιῶν τῆς νότιας Εὐρώπης. Ἀλλά δέν θεωροῦσε ὅτι ἡ σύνδεση τῆς αἰτήσεώς της μέ ἄλλες, ἤ μέ διαδικασίες γιά ἀναθεώρηση τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, ἦταν δίκαιη.

Τίς ἑλληνικές θέσεις στό ζήτημα αὐτό συνόψισε τό ἀκόλουθο σημείωμα τοῦ ὑφυπουργοῦ Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργη, τῆς 28ης Μαρτίου:

«Τό δικαίωμα τῆς Ἑλλάδος νά ἐνταχθῆ εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας στηρίζεται εἰς τούς κάτωθι νομικούς καί οὐσιαστικούς λόγους:

»1. Ἡ Ἑλλάς εἶναι συνδεδεμένον μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητας ἀπό τό 1961. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα πού συνεδέθη μέ τήν ΕΟΚ διά Συμφωνίας Συνδέσεως ἡ ὁποία προβλέπει τούς πλέον στενούς οἰκονομικούς δεσμούς μέ τήν ΕΟΚ, ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη συνδεδεμένη χώρα.

»2. Ἡ ἴδια Συμφωνία τῆς Συνδέσεως προβλέπει εἰς τό ἄρθρον 72, ὅτι ὅταν ἡ λειτουργία τῆς Συνδέσεως θά ἐπιτρέψη εἰς τήν Ἑλλάδα τήν ὁλοκληρωτικήν ἀποδοχή τῶν ὑποχρεώσεων αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπό τήν Συνθήκην τῆς Ρώμης τά συμβαλλόμενα μέρη θά ἐξετάσουν τήν δυνατότητα προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινότητα.

»3. Τήν 12ην Ἰουνίου 1975, μετά τήν ἀποκατάστασιν τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καί ἀφοῦ ἐσταθμίσθησαν προηγουμένως αἱ οἰκονομικαί δυνατότητες τῆς χώρας, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἔκρινεν ὅτι αὐταί ἐπιτρέπουν σήμερον εἰς τήν Ἑλλάδα τήν ἀνάληψιν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης καί ἐζητήσαμεν νά προσχωρήσωμεν εἰς αὐτήν ὡς τό δέκατον μέλος, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 237 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, κατά τό ὁποῖον κάθε εὐρωπαϊκόν Κράτος δύναται νά ζητήση νά καταστῆ μέλος τῆς Κοινότητος.

»4. Ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐπιτροπή, μετά ἀπό ἐξέτασιν τῆς δομῆς τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί τῶν ἐπιπτώσεων ἐκ τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας, κατήρτισε τήν θετικήν ἐπί τῆς ἑλληνικῆς αἰτήσεως γνωμάτευσίν της πρός τό Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν, τό ὁποῖον τόν Φεβρουάριον τοῦ 1976, ἀπεφάσισε ν' ἀποδεχθῆ τήν αἴτησιν τῆς Ἑλλάδος περί προσχωρήσεως εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας καί ν' ἀρχίσουν τό συντομώτερον δυνατόν διαπραγματεύσεις πρός τοῦτο.

»5. Διά τῆς ἀποφάσεώς του περί ἀποδοχῆς τῆς ἑλληνικῆς αἰτήσεως τό Συμβούλιον Ὑπουργῶν τῶν Ἐννέα χωρῶν-μελῶν ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ Ἑλλάς πληροῖ τάς προϋποθέσεις καί δικαιοῦται νά καταστῆ μέλος τῶν Κοινοτήτων καί ἐδεσμεύθη νομικῶς ἔναντι τῆς χώρας μας.

»6. Ἄρνησις ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως τῆς Ἑλλάδος πρός ἔνταξιν, ἐφ' ὅσον συνέτρεχαν αἱ οἰκονομικαί προϋποθέσεις, θά ἦτο ἀντίθετος καί πρός τό γράμμα καί πρός τό πνεῦμα τόσον τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως, ὅσον καί τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

»Αἱ ἐπίσημοι διαπραγματεύσεις ἤρχισαν τήν 27ην Ἰουλίου 1976· ἔκτοτε ἔχει συντελεσθῆ ὀγκώδης ἐργασία, διά τήν δημιουργίαν κοινῆς βάσεως διαπραγματεύσεων αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς προχωρημένον στάδιον καί ἔχουν ἤδη εἰσέλθει εἰς τήν οὐσιαστικήν φάσιν αὐτῶν.

»7. Προσπάθεια καθυστερήσεως τῶν διαπραγματεύσεων προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος διά τοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν μέ τήν αἴτησιν τῆς Πορτογαλίας καί ἀργότερον τῆς

Ἰσπανίας θά ἰσοδυνάμει πρός παραγνώρισιν δημιουργημένου νομικοῦ δικαιώματος τῆς Ἑλλάδος καί δέν εἶναι δυνατόν νά γίνη δεκτή. Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω λόγων ἡ Ἑλλάς ὑπέβαλεν μόνη τήν αἴτησίν της διά προσχώρησίν της εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας, ἡ δέ αἴτησίς της ἔγινε δεκτή ὡς χωριστή περίπτωσις.

»Ἡ Ἑλλάς ἀποτελεῖ χωριστήν περίπτωσιν διότι προηγεῖται πάσης ἄλλης ὑποψηφίας χώρας εἰς τήν ὁδόν πρός τήν ἔνταξιν, εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας, κατά μίαν δεκαπενταετίαν τουλάχιστον καί διότι αἱ διαδικασίαι προσχωρήσεώς της ἔχουν ἤδη ἀρχίσει ἀπό διετίας, εἶναι δέ ἀντικειμενικῶς δυνατόν, ὑφισταμένης τῆς πολιτικῆς βουλήσεως, αἱ σχετικαί διαπραγματεύσεις νά ὁλοκληρωθοῦν εἰς διάστημα μικρότερον τοῦ ἔτους, ἀπό σήμερον.

»8. Ἀλλά ἡ περίπτωσις τῆς Ἑλλάδος διαφοροποιεῖται καί οὐσιαστικά ἔναντι τῶν νέων ὑποψηφίων μελῶν.

»Πρῶτον ἡ ἑλληνική βιομηχανία εἶναι οὐσιαστικά πλήρως ἐντεταγμένη εἰς τήν ΕΟΚ ἀφοῦ μέχρι τό 1984 δυνάμει τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως θά ἔχουν βαθμιαῖα καταργηθῆ οἱ δασμοί καί ὅλα τά ἄλλα ἐμπόδια εἰς τήν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων μεταξύ Ἑλλάδος καί ΕΟΚ.

»Δεύτερον διά τήν ἑλληνικήν γεωργίαν ἡ Συμφωνία τῆς Συνδέσεως προβλέπει ἐναρμόνισιν τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος πρός τήν Κοινήν ἀγροτικήν πολιτικήν τῆς ΕΟΚ. Σχετικαί διαπραγματεύσεις, διεξάγονται ἤδη παράλληλα πρός τάς διαπραγματεύσεις ἐντάξεως.

»Κατά συνέπειαν ἡ ἑλληνική οἰκονομία εἶναι ἀπό τώρα οὐσιαστικά προσηρμοσμένη πρός τήν Κοινοτικήν καί ἡ προσχώρησις τῆς Ἑλλάδος, μέ μίαν λογικήν μεταβατικήν περίοδον, δέν πρόκειται νά δημιουργήση προβλήματα οὔτε εἰς τήν ἑλληνικήν οἰκονομίαν οὔτε εἰς τό Κοινοτικόν καθεστώς. Ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν ὁλοκλήρωσιν τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως διά τήν ὁποίαν καί τά δύο μέρη εἶναι προετοιμασμένα.

»Εἰδικώτερα ἡ ἑλληνική γεωργία δέν δημιουργεῖ κατ' οὐσίαν προβλήματα εἰς τήν Κοινότητα καί διότι ὁ ὄγκος τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς εἶναι μικρός καί διότι αὐτή εἶναι κατά κύριον λόγον συμπληρωματική τῆς Κοινοτικῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

»9. Πέραν τῶν ἀνωτέρω νομικῶν καί οὐσιαστικῶν λόγων ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔχει σαφῶς ἐκδηλωθῆ ἐξ ὑπαρχῆς ὑπέρ τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας καί πιστεύει ὅτι ἡ Ἑλλάς δικαιοῦται νά συμμετάσχη ἐνεργῶς καί νά συμβάλη εἰς τάς διαδικασίας πολιτικῆς ἑνοποιήσεως τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τήν ἰσχυροποίησιν τῆς δημοκρατίας καί τῆς εἰρήνης καί τήν ἐξασφάλισιν τῆς δικαιοσύνης καί τῆς προόδου τῆς Εὐρώπης.

»Εἰς τό αἴτημα αὐτό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πού εἶναι σύμφωνον πρός τάς ἐπιδιώξεις τῶν ἱδρυτῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων καί τούς σκοπούς τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, διά τῆς ὁποίας ρητῶς καλοῦνται οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης πού πιστεύουν εἰς τά ἰδεώδη αὐτά νά ἑνωθοῦν μέ τούς ἱδρυτάς διά τήν ἐπιτυχίαν των, εἶναι πολιτικῶς ἀδύνατον νά μή ὑπάρξη θετική ἀνταπόκρισις»[150].

Παράλληλα, καί ὁ οἰκονομικός σύμβουλος τοῦ πρωθυπουργοῦ, Γ. Δράκος, θά συντάξει τό ἀκόλουθο σημείωμα, στό ὁποῖο καταδεικνυόταν τό ἀβάσιμο τῶν φόβων τῶν Γάλλων καί τῶν Ἰταλῶν ἀγροτῶν ἀπό τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος:

«Οἱ ἀγρότες τῆς νοτίου καί νοτιοδυτικῆς Γαλλίας καθώς καί αὐτοί τῆς Ἰταλίας πού ἔχουν κυρία πηγή εἰσοδήματος προϊόντα ὁμοειδῆ —πρός τά ἐξαγώγιμα ἑλληνικά φοβοῦνται:

»1. Τόν ἑλληνικό ἀνταγωνισμό τῶν ὀπωροκηπευτικῶν (ροδακίνων κυρίως ἀλλά καί ἐσπεριδοειδῶν γιά τούς Ἰταλούς εἰδικώτερα) πού θεωροῦν ὅτι τούς ἔχει ἤδη βλάψει παίρνοντάς τους τήν γερμανική ἀγορά.

»Ἡ μετάβασις ἀπό τό καθεστώς συνδέσεως σ' αὐτό τῆς ἐντάξεως δέν ἀλλάζει τίς συνθῆκες ἀνταγωνισμοῦ γιά τά ὀπωροκηπευτικά (μόνο πού σέ περίπτωση ὑπερπαραγωγῆς στήν Κοινότητα θά καταστρέφωμε κι' ἐμεῖς προϊόντα μέ ἀποζημίωση ἀπό τό Κοινοτικό ταμεῖο). Ἐξ ἄλλου οἱ ἐξαγωγές μας στήν ΕΟΚ, γιά τά πέντε κυρώτερα ὀπωροκηπευτικά (ροδάκινα, βερύκοκκα, πορτοκάλια, λεμόνια καί ἀγγούρια) ἀποτελοῦν μόνο 14% τῶν εἰσαγωγῶν τους ἀπό τρίτες χῶρες καί 28% τῶν ἐνδοκοινοτικῶν εἰσαγωγῶν.

»2. Τήν προβλεπομένη ἀπ' αὐτούς μεγάλη αὔξηση τῆς παραγωγῆς ὀπωροκηπευτικῶν πού θά "πλημμυρίση" τίς ἤδη κορεσμένες ἀγορές τῆς Κοινότητας εἰς βάρος τῶν τιμῶν τους.

»Ἡ καλλιεργουμένη γεωργική γῆ (ἐκτός βοσκοτόπων) στήν Ἑλλάδα δέν ὑπερβαίνει τά 3,5 ἑκατ. ἑκτάρια (ἔναντι ἀντιστοίχου Κοινοτικῆς 52 ἑκατ. ἑκταρίων). Περιθώρια αὐξήσεώς της δέν ὑπάρχουν πολλά, ἐνῶ ἀντιθέτως ὑπάρχει τάσις ἐγκαταλείψεως τῆς καλλιεργείας ὀρεινῶν περιοχῶν πού, ὅταν ὁλοκληρωθῆ, θά περιορισθῆ ἡ καλλιεργουμένη ἐκτασις σέ 2,5 ἑκατ. ἑκτάρια. Ἀλλά καί ἂν ἀκόμη συγκρίνωμε τίς ἐκτάσεις πού καλλιεργοῦνται μέ ὀπωροκηπευτικά ἔχομε τά ἑξῆς στοιχεῖα σέ χιλιάδες ἑκτάρια:

	Ἑλλάς	ΕΟΚ	Ἑλλάς ἔναντι ΕΟΚ σέ ποσοστό
Λαχανόκηποι	108	1.735	6,3%
Ὀπωροφόρα	190	1.076	17,7%
Ἄμπελοι	198	2.707	7,3%
(Ἐλαιοκομικά	616	1.087	56,7%)

»Δέν ὑπάρχει συνεπῶς φόβος νά κατακλύσωμε τίς ἀγορές τους μέ τά προϊόντα μας, ἂν μή τι ἄλλο λόγῳ μεγέθους. Ἐξ ἄλλου ὅταν ἐνταχθοῦμε προβλέπεται αὔξησις τῶν τιμῶν τῶν δημητριακῶν καί κτηνοτροφικῶν προϊόντων ὁπότε δέν θά ὑπάρξη τάσις αὐξήσεως εἰδικῶς τῆς παραγωγῆς ὀπωροκηπευτικῶν.

»3. Τήν ὑψηλή (ἀπό ἀπόψεως ποιότητος καί κόστους παραγωγῆς) ἀνταγωνιστικότητα τῶν ἑλληνικῶν ὀπωροκηπευτικῶν πού θά ἐνισχυθῆ ἀκόμη περισσότερο ἂν γίνη δεκτό τό ἑλληνικό αἴτημα ἐπιδοτήσεως τῶν μεταφορῶν πρός τίς ἀγορές τῆς ΕΟΚ.

»Μολονότι οἱ ἐδαφοκλιματικές συνθῆκες εἶναι εὐνοϊκές γιά τήν παραγωγή ὀπωροκηπευτικῶν τό κόστος μας δέν εἶναι πολύ χαμηλότερο:

»— ἡ τιμή ἐργασίας εἶναι πολύ ὑψηλή στίς περιοχές

πού παράγονται όπωροκηπευτικά καί συγκρίνεται μέ τήν τιμή της στίς εύρωπαϊκές χώρες,

»— τό καθεστώς μικροϊδιοκτησίας καί κατατμήσεως τών έκμεταλλεύσεων, πού δέν μπορεί εύκολα νά θεραπευθή, δέν έπιτρέπει τήν έκμηχάνιση καί πτώση τού κόστους στίς δενδρώδεις καλλιέργειες,

»— τό έλληνικό καθεστώς τών έπιδοτήσεων μέσων παραγωγής (λιπάσματα, φάρμακα, σπόροι) έχει άρχίσει νά προσαρμόζεται στά Κοινοτικά έπίπεδα.

»Η μεγάλη άπόστασις άπό τά καταναλωτικά κέντρα είναι πολύ έπιβαρυντική γιά τήν Ελλάδα λόγω τού φθαρτού τών όπωροκηπευτικών· γι' αύτό ζητούμε έπιδότηση τών μεταφορών.

»4. Τήν άδυναμία συντονισμού τών προγραμμάτων ποιοτικής καί χρονικής διαρθρώσεως τής παραγωγής όπωροκηπευτικών μας πρός τά δικά τους καί μεθοδεύσεως τής διακινήσεως τών προϊόντων μας στίς άγορές τής ΕΟΚ ώστε νά μή θίγωνται τά συμφέροντά τους, λόγω τής έλλείψεως όργανώσεως στήν έμπορία τών προϊόντων μας ή όποία δέν μπορεί, πιστεύουν, ν' άναπληρωθή μέσα στήν μεταβατική περίοδο.

»Η Κυβέρνησις παίρνει μέτρα όργανώσεως τής έμπορίας καί τονώσεως τού συνεταιριστικού κινήματος, ώστε έν συνεργασία μέ τούς Κοινοτικούς παραγωγούς νά προγραμματισθή καί άναδιαρθρωθή ή παραγωγή μας ώστε νά γίνη περισσότερο συμπληρωματική μέ τήν δική τους. Έξ άλλου τό Υπουργείο Γεωργίας καί ή ΑΤΕ έχουν τήν σχετική πείρα καί τήν δυνατότητα νά έπηρεάζουν τήν διάρθρωση τής παραγωγής πρός τήν έπιθυμητή κατεύθυνση.

»5. Τήν έπιδείνωση τής κρίσεως στήν Γαλλία πού προκαλεί ή σημαντική μείωσις τών έξαγωγών τών κρασιών τους πού έκτοπίζονται άπό τά φθηνά Ιταλικά κρασιά καί άπό έξαγωγές έλληνικών κρασιών πρός τήν Κοινότητα.

»Οί έξαγωγές έλληνικών κρασιών στήν ΕΟΚ άποτελούν μόνον 4,1% τής άξίας τών είσαγομένων κρασιών άπό τρίτες χώρες καί 1,5% τών ένδοκοινοτικών είσαγωγών.

»6. Τόν άνταγωνισμό τών έλληνικών κονσερβοποιημένων φρούτων καί τοματοπολτού πού πωλούνται στίς άγορές τής ΕΟΚ φθηνότερα άπό τά δικά τους.

»Έδώ τό έπιχείρημα είναι τελείως άστήρικτο γιατί ή ένταξις δέν πρόκειται νά μεταβάλη σέ τίποτα τό καθεστώς (άτελούς) είσαγωγής τών βιομηχανοποιημένων όπωροκηπευτικών μας. Άντιθέτως θά ύποχρεωθούμε νά καταργήσωμε ώρισμένες έπιδοτήσεις πού δίνομε τώρα κι' έτσι θά γίνωμε λιγώτερο άνταγωνιστικοί.

»Τά συμφέροντα τών παραγωγών όπωροκηπευτικών καί κρασιών Γαλλίας καί Ιταλίας μποροϋν νά θιγούν ώς έξής:

»Έντασσομένη ή Ελλάς, καί άν αύξήση σημαντικά τήν παραγωγή της στά προϊόντα αύτά, θά έπηρεάζη δυσμενώς τίς τιμές σ' όλόκληρη τήν Κοινότητα, μέ άποτέλεσμα νά καθορίζωνται έγγυημένες τιμές χαμηλότερες άπ' αύτές πού θά καθορίζονταν έάν δέν είμαστε πλήρες μέλος. Τό έπιχείρημα αύτό δέν εύσταθεί λόγω τού μεγέθους τής Ελλάδος καί τής προβλεπομένης μεταβολής στήν διάρθρωση τής παραγωγής της. Άντίθετα, μέ τήν ένταξή μας θά αύξηθούν αί ψήφοι πού θά τάσσωνται ύπέρ προστασίας καί χρηματοδοτήσεως τών καλλιεργειών τού νότου (πού τώρα είναι άδικημένες έναντι τών δημητριακών καί κτηνοτροφικών) μέ άποτέλεσμα νά αύξηθούν τά άγροτικά είσοδήματα στίς περιοχές αύτές (τό έπιχείρημα αύτό άναγνωρίζει ή Ιταλία).

»Έπιχειρήματα ύπέρ τής ένταξεως

»Η έμφασις στά έπιχειρήματα θά μποροϋσε ίσως νά είναι διάφορος άναλόγως τής θέσεως τής χώρας πρός τήν όποία άπευθύνονται:

»1. Πρός τίς καταναλώτριες: Γερμανία - Αγγλία - Δανία - Βέλγιο: Θά έξασφαλίσουν τήν ίκανοποίηση τών άναγκών τους σέ όπωροκηπευτικά ύψηλής ποιότητος καί

ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ σέ έκατ. $ — Πηγή Eurotat

Ισοτιμία 1 Eur. = 1,32

ΠΡΟΪΟΝΤΑ	Ένδοκοινοτικές Είσαγωγές			Είσαγωγές άπό τρίτες χώρες			
	Σύνολο	Άπό Γαλλία	Άπό Ιταλία	Σύνολο	Άπό Ελλάδα	Άπό Ισπανία	Άπό Πορτογαλία
Ροδάκινα	179,1	1,7	173,8	91,9	75,1	11,9	—
Βερύκοκκα	4,2	—	4.0	15,8	9,9	2,5	—
Πορτοκάλια	27	1,5	12	495,4	7,4	203	—
Λεμόνια	48,3	0,4	43,9	89,8	5,8	41,8	—
Άγγούρια	121,3*	0,7	9,2	39,3	7,5	25,2	—
Τομάτες	226,3*	1,7	6,3	258,3	—	45,5	—
Ελαιόλαδο	14,5	3,9	9,4	183,1	28,6	58,3	0,4
Καπνός	109	4,6	36,5	1.138,2	47,0	—	—
Σιγαρέττα	461,4	28,4	10,5	28,8	—	—	—
Κονσέρβες	574	169,7	97,2	646,4	49,3	93,8	20,7
Τοματοπολτός	112	1,1	108,3	99	32,8	18,9	19,9
Οίνοι	912,4	439,9	410,4	338	14,0	153,6	78,8
Σύνολο	2.789,5	653,6	911,5	3.424	277,4	653,5	119,8

* Μεγάλες ένδοκοινοτικές είσαγωγές γίνονται άπό τήν Ολλανδία (τομάτες: 197,9, άγγούρια: 103,5).

Σύγκληση τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας.

χαμηλῆς τιμῆς, ἐνῶ θά μᾶς προμηθεύσουν κτηνοτροφικά προϊόντα. Τό κέρδος τοῦ ἐμπορίου συνίσταται ἐξ ἄλλου στήν ἐξειδίκευση τῶν συναλλασσομένων στά προϊόντα πού μποροῦν νά παράγουν φθηνότερα. Ἡ ἐξασφάλισις τῶν ἀγορῶν ἀπό τήν ἄλλη πλευρά θά ἐπιτρέψη τόν καλύτερο προγραμματισμό τῆς παραγωγῆς.

»2. Πρός τήν Ὁλλανδία (παράγει κηπευτικά θερμοκηπίου). Ὅταν ἐνταχθοῦμε θά ὑπάρξη συντονισμός στά προγράμματα παραγωγῆς ὥστε νά μή θίγωνται τά συμφέροντα καμμιᾶς παραγωγοῦ χώρας.

»3. Πρός τίς παραγωγούς χῶρες (Γαλλία καί κυρίως Ἰταλία). Δέν πρέπει νά φοβοῦνται τήν Ἑλλάδα γιά τούς λόγους πού προαναφέραμε. Ἡ ἔνταξίς μας θά βοηθήση ὥστε νά σχεδιάζεται γεωργική πολιτική εὐνοϊκώτερη γιά τά προϊόντα τῶν νοτίων περιοχῶν»[151].

Τό ζήτημα τῆς συνδέσεως τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας μέ ἄλλα θέματα ἔθιξε ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ ἐπιστολή του πρός τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, στίς 31 Μαρτίου:

«Κύριε πρόεδρε,

»Θεωρῶ χρήσιμο νά σᾶς ἐνημερώσω προσωπικά γιά τό σοβαρό πρόβλημα πού δημιουργεῖ γιά τήν Ἑλλάδα ἡ διαφαινόμενη ἐξέλιξη τοῦ θέματος τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας μου στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Κατά μία ἄποψη, πού φαίνεται νά συμμερίζεται ἡ γαλλική Κυβέρνηση, ἡ περίπτωση τῆς Ἑλλάδος θά πρέπη νά ἀποτελέση τό ἀντικείμενο μελέτης ἀπό κοινοῦ μέ τά προβλήματα πού δημιουργεῖ ἡ πρόσφατη αἴτηση ἐντάξεως τῆς Πορτογαλίας καί ἡ ἀναμενόμενη ὑποψηφιότητα τῆς Ἱσπανίας.

»Δέν θά μποροῦσα νά σᾶς τονίσω ἀρκετά τίς ἀνησυχίες μου γιά τίς ἐξαιρετικά ἐπιβλαβεῖς συνέπειες πού θά εἶχε γιά τήν χώρα μου μιά τέτοια σύνδεση τῆς περιπτώσεώς της μέ ἐκείνη τῶν δύο ἄλλων Μεσογειακῶν χωρῶν. Γιατί ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος θά συνεδέετο τότε μέ τήν ἀβεβαιότητα πού πλανᾶται πάνω ἀπό τίς δύο αὐτές ὑποψηφιότητες μέ τίς μακρότατες διαπραγματεύσεις πού ἀσφαλῶς θά διεξαχθοῦν γι᾽ αὐτές καί κυρίως μέ τά γενικώτερα προβλήματα πού συνεπάγεται γιά τήν λειτουργία τῆς Κοινότητας ἡ διεύρυνσή της σέ μεγάλη κλίμακα.

»Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ὑποψηφιότητα τῆς Ἑλλάδος ἔχει συγκεκριμένες ἰδιαιτερότητες πού ἀνήκουν μόνο σ᾽ αὐτήν. Διαφέρει ἀπό τίς ἄλλες κατ᾽ ἀρχήν, διότι προηγεῖται χρονικά, διότι ἔχει ἤδη ἐγκριθῆ ἀπό τήν Κοινότητα καί διότι οἱ διαπραγματεύσεις βρίσκονται ἤδη σέ προχωρημένο στάδιο. Διαφέρει ἐπίσης λόγῳ τῆς μακρᾶς περιόδου τῆς Συνδέσεως πού προηγήθηκε καί ἡ ὁποία ἀπέβλεπε ἐξάλλου στήν ἔνταξη. Θά διαπραττόταν βαρειά ἀδικία πρός τήν Ἑλλάδα ἐάν αὐτή ἡ σύνδεση δέν κατέληγε στήν ἔνταξη στό προσεχές μέλλον.

»Τόν περασμένο Νοέμβριο, ὅταν εἶχα τήν τιμή καί τήν εὐχαρίστηση νά σᾶς συναντήσω, εἴχατε ἤδη προβλέψει μερικά ἀπό αὐτά τά προβλήματα. Καί εἴχατε τήν καλωσύνη καί διορατικότητα νά ὑποδείξετε λύσεις οἱ ὁποῖες, ἀφ᾽ ἑνός θά ἐπέτρεπαν τήν ἀποφυγή δημιουργίας προηγουμένων πού θά μποροῦσαν νά ἐπικαλεσθοῦν οἱ ἄλλοι ὑποψήφιοι καί, ἀφ᾽ ἑτέρου θά καθιστοῦσαν δυνατή τήν ὁλοκλήρωση τῶν διαπραγματεύσεων μέσα στό τρέχον ἔτος.

»Αὐτή ἡ στάση καί τό ζωηρότατο προσωπικό ἐνδιαφέρον πού ἔχετε ἐπιδείξει γιά τήν Ἑλλάδα μέ ἐνθαρρύνουν νά πιστεύω ὅτι ἡ γαλλική Κυβέρνηση θά ἀντιμετωπίση αὐτό τό τόσο σοβαρό γιά τήν χώρα μου πρόβλημα μέ τήν ἴδια κατανόηση καί τό ἴδιο εὐμενές πνεῦμα πού χαρακτηρίζουν τίς σχέσεις μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας κατά τά τελευταῖα δυόμισυ χρόνια.

»Ὁ Ἕλλην ὑπουργός Συντονισμοῦ θά ἐκθέση τήν προσεχῆ ἑβδομάδα, στό Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν τῆς Κοινότητος, τούς συγκεκριμένους πολιτικούς, νομικούς καί οἰκονομικούς λόγους γιά τούς ὁποίους πιστεύομε ὅτι ἡ περίπτωση τῆς Ἑλλάδος δέν μπορεῖ νά συνδεθῆ, οὔτε καί ἔμμεσα, μέ τίς ὑποψηφιότητες ἄλλων χωρῶν. Ἡ ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας, στήν κρίσιμη αὐτή συνάντηση θά ἦταν πολύτιμη γιά τήν Ἑλλάδα καί θά σᾶς ἤμουν εἰλικρινά εὐγνώμων ἐάν θά μπορούσατε νά τῆς τήν διασφαλίσετε.

»Μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἔχω τήν εὐχαρίστηση καί τήν τιμή νά σᾶς ξανασυναντήσω στό προσεχές μέλλον, σᾶς παρακαλῶ νά δεχθῆτε, κύριε πρόεδρε καί ἀγαπητέ φίλε, τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως»[152].

30 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται τό Συμβούλιο τῆς Δημοκρατίας. Σχετικά ἐκδόθηκε ἀπό τήν Προεδρία τῆς Δημοκρατίας ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ὑπό τήν προεδρίαν του προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου συνῆλθε σήμερον, τήν 11.30΄ π.μ. τό Συμβούλιον τῆς Δημοκρατίας.

»Εἰς τήν συνεδρίασιν, ἡ ὁποία διήρκεσε ἐπί δύο ὥρας καί 10 λεπτά, μετέσχον ὁ πρωθυπουργός κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Κωνσταντῖνος Παπακωνσταντίνου, ὁ ἀρχηγός τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως κ. Γεώργιος Μαῦρος, ὁ πρώην πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Μιχαήλ Στασινόπουλος καί οἱ πρώην πρωθυπουργοί κ.κ. Στέφανος Στεφανόπουλος, Ἰωάννης Παρασκευόπουλος, Παναγιώτης Κανελλόπουλος καί Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας.

»Εἰς τήν ἀρχήν τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἀνέπτυξε ἐν λεπτομερείᾳ τά τῆς συγκροτήσεως καί λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας, καθώς καί τήν σημασίαν τοῦ θεσμοῦ εἰς τά πλαίσια τοῦ πολιτεύματος, παρασχών ἐξηγήσεις ἐπί εἰδικωτέρων θεμάτων κατά τήν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν.

»Ἐκ τῆς συζητήσεως ταύτης προέκυψεν ὅτι δέν πρέπει

ό πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας νά δεσμεύεται ἀπό οἱασδήποτε διατάξεις ρυθμιζούσας τήν λειτουργίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος νά ρυθμίζη τά τῆς ἐσωτερικῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἐλευθέρως, ἐντός βεβαίως τῶν περιορισμῶν τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος».

Πράγματι, τήν ἐπομένη, καταργήθηκε μέ προεδρικό διάταγμα τό διάταγμα τῆς 22ας Μαρτίου πού καθόριζε τή λειτουργία τοῦ Συμβουλίου.

31 ΜΑΡΤΙΟΥ - 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Διενεργεῖται, στή Βιέννη, ὁ νέος γύρος τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν, μεταξύ τοῦ Ἑλληνοκύπριου ἀντιπροσώπου, Τ. Παπαδόπουλου, καί τοῦ Τουρκοκύπριου, Ου. Ὀνάν. Στίς πέντε πρῶτες συνεδριάσεις, ὡς τίς 4 Ἀπριλίου, προεδρεύει ὁ γενικός γραμματέας τοῦ ΟΗΕ, Κ. Βαλντχάιμ· στίς ἐπόμενες, ὁ ἀντιπρόσωπός του, Ξ. Περέζ ντέ Κουεγιάρ.

Καί ὁ νέος γύρος τῶν συνομιλιῶν, ὡστόσο, ἀποδείχθηκε ἄκαρπος, ἐξαιτίας τῆς τουρκικῆς ἀδιαλλαξίας. Ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά συμμορφώθηκε μέ τά συμφωνηθέντα τῆς 12ης Φεβρουαρίου καί μέ ὅσα εἶχε διαμηνύσει στόν Κλ. Κλίφφορντ — καί μάλιστα ὑπέβαλε καί χάρτη μέ τίς προτάσεις της γιά τό ἐδαφικό. Ἡ τουρκοκυπριακή, ἀντίθετα, ὄχι μόνο ἀρνήθηκε γιά μιά ἀκόμη φορά νά συζητήσει λεπτομερῶς τό ἐδαφικό — τίς ἰδέες της γιά τό ὁποῖο εἶχε γιά πολλοστή φορά δεσμευτεῖ νά παρουσιάσει — ἀλλά καί ὑπέβαλε προτάσεις ἐπί τοῦ συνταγματικοῦ, πού οὐσιαστικά ἀναφέρονταν στή δημιουργία χαλαρῆς συνομοσπονδίας δύο ἀνεξάρτητων Κρατῶν στό νησί καί συνεπῶς δέν βρίσκονταν στό πλαίσιο τῆς συμφωνίας Μακαρίου-Ντενκτάς τῆς 12ης Φεβρουαρίου.

Ἦταν φανερό ὅτι οἱ Τουρκοκύπριοι εἶχαν προσέλθει καί πάλι μέ πρόθεση νά κωλυσιεργήσουν καί νά κερδίσουν χρόνο· ὡστόσο, ἡ ἀμερικανική πλευρά ἀπέφυγε νά ἐπιρρίψει τήν εὐθύνη γιά τό ἀδιέξοδο στήν τουρκική πλευρά καί ἔκαμε λόγο γιά «ἀρχή διαπραγματεύσεων».

Οἱ ἐξελίξεις στή Βιέννη ἔμελλαν νά συμπέσουν μέ τήν ἀρχή τῆς περιπέτειας τῆς ὑγείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ὁ ὁποῖος στίς 3 Ἀπριλίου ὑπέστη ἔμφραγμα τοῦ μυοκαρδίου. Μόλις ἔγινε γνωστό τό γεγονός στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ἐντολή νά ἀναχωρήσει μέ εἰδική πτήση γιά τή Λευκωσία ὁ καθηγητής τῆς Καρδιολογίας στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, Π. Ἀραβανῆς, πού μετέφερε στόν Ἀρχιεπίσκοπο καί τίς εὐχές τοῦ πρωθυπουργοῦ γιά γρήγορη ἀνάρρωση.

1-3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται, στίς Βρυξέλλες, σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑφυπουργοῦ Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργη, καί μέ τή συμμετοχή τῶν Ἑλλήνων πρέσβεων στίς πρωτεύουσες τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ. Ἀντικείμενο τῆς συσκέψεως ἦταν ὁ συντονισμός τῶν προσπαθειῶν τῆς ἑλληνικῆς διπλωματίας — καί ἰδιαίτερα τῶν ἑλληνικῶν Πρεσβειῶν στίς δυτικοευρωπαϊκές πρωτεύουσες — ὁ ὁποῖος καί θά ἐπιτρέψει τήν καλύτερη προώθηση τῶν διαπραγματεύσεων γιά ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στίς Κοινότητες.

2-4 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Πραγματοποιεῖται στήν Κασσάνδρα τῆς Χαλκιδικῆς τό προσυνέδριο τῆς ΝΔ, στίς ἐργασίες τοῦ ὁποίου συμμετέχουν 2.000 ἄτομα.

Τό προσυνέδριο ἄνοιξε μέ σύντομη ὁμιλία τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς, Κ. Παπακωνσταντίνου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε ἰδιαίτερα στό ρόλο τῶν κομμάτων σέ μιά σύγχρονη δημοκρατία. Στή συνέχεια πῆρε τό λόγο ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Ἀγαπητοί φίλοι, στελέχη τῆς Νέας Δημοκρατίας,

»Βρίσκόμαστε σήμερα ἐδῶ γιά νά προωθήσωμε τήν δημοκρατική ὀργάνωση τῆς μεγαλύτερης καί ζωντανώτερης πολιτικῆς παρατάξεως πού ἐμφανίσθηκε ποτέ στήν Ἑλλάδα. Καί προσλαμβάνει ἀσφαλῶς συμβολική σημασία τό γεγονός ὅτι βρισκόμαστε στήν πατρίδα τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ πιό μεγάλου καί πιό ρεαλιστῆ πολιτικοῦ φιλοσόφου.

»Γιά πρώτη φορά ἕνα παντοδύναμο κόμμα, ἐξοπλισμένο μέ τήν ἐμπιστοσύνη τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, ἀναλαμβάνει νά θεμελιώση ἐπάνω σέ στερεές καί σύγχρονες ἀρχές τήν δομή του.

»Εἶναι σημαντική — θά ἔλεγα ἱστορική — ἡ πρωτοβουλία πού ἀναλαμβάνει σήμερα ἡ Νέα Δημοκρατία: νά κάμη δηλαδή πράξη αὐτό πού ἐπί ἑνάμισυ αἰῶνα ἀποτελοῦσε στήν Ἑλλάδα ὑπόσχεση καί θεωρία: νά ἐπιβάλη μέ τό παράδειγμά της, στήν θέση τῶν βραχυβίων προσωπικῶν κομμάτων, πολιτικούς ὀργανισμούς δημοκρατικά συντεταγμένους.

»Ἡ ἵδρυση τῆς Νέας Δημοκρατίας, ὅπως γνωρίζετε, δέν ἐνεπνεύσθη ἀπό προσωπική φιλοδοξία. Ἂν ἐπρόκειτο περί φιλοδοξίας, ὁ ἱδρυτής της εἶχε πιό ἄνετους — καί θά ἔλεγα ἀκινδύνους — τρόπους νά τήν ἱκανοποιήση. Θά μποροῦσε νά κρατηθῆ στόν κολακευτικό ρόλο τοῦ ὑπερκομματικοῦ ἐθνικοῦ ἡγέτου, πού κατά τήν στιγμή τῆς ἐπιστροφῆς του καθολικά τοῦ ἀνεγνωρίζετο.

»Τήν ἵδρυση τῆς Νέας Δημοκρατίας τήν ἐπέβαλε ἐθνική ἀνάγκη. Ἡ ἀποσύνθεση τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη πρό τῆς δικτατορίας καί ὁλοκληρώθηκε κατά τήν διάρκειά της, ἐδημιούργησε ἕνα ἐπικίνδυνο κενό στήν ἐθνική μας ζωή. Τό κενό αὐτό ἔπρεπε νά πληρωθῆ. Καί νά πληρωθῆ ἀπό μιά μεγάλη καί προοδευτική πολιτική δύ-

ναμη. Μιά δύναμη πού νά εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπό τίς προκαταλήψεις τοῦ παρελθόντος· καί ἱκανή ν' ἀντιμετωπίση τά κρίσιμα προβλήματα πού μᾶς ἐκληροδότησε ἡ δικτατορία· καί νά ἀνοίξη καινούργιους δρόμους στήν ζωή τοῦ ἔθνους. Μιά δύναμη, τέλος, ἡ ὁποία μέ τήν σύνθεσή της, τήν ἰδεολογία καί τήν συνοχή της θά ἀπέτρεπε τόν κατακερματισμό τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας· καί θά ἐξασφάλιζε στόν τόπο πολιτική σταθερότητα καί ὁμαλές δημοκρατικές ἐξελίξεις.

»Γνωρίζετε, ἐπίσης, ὅτι ἀπό τήν στιγμή τῆς ἱδρύσεως τῆς Νέας Δημοκρατίας ἐπρογραμμάτισα τήν ὀργάνωσή της κατά τρόπο δημοκρατικό, γιά νά μπορῆ νά ἐκπληρώση τήν μεγάλη αὐτήν ἀποστολή της.

»Ἀγαπητοί φίλοι,

»Εἶναι γνωστόν ὅτι στήν κοινή γνώμη ὑπάρχει μιά ἔντονη προκατάληψη κατά τῶν κομμάτων. Καί τοῦτο γιατί πολλές φορές ἐκτρέπονται ἀπό τήν ἀποστολή τους, εἴτε γιατί προτάσσουν τό δικό τους ἀπό τό γενικό συμφέρον, εἴτε γιατί προκαλοῦν πάθη πολιτικά καί διχάζουν τό ἔθνος. Τά κόμματα, ὅμως, παρά τίς γνωστές ἀδυναμίες τους, εἶναι ἀπαραίτητα — θά ἔλεγα ἀναγκαῖο κακό — στήν δημοκρατία. Γιατί ἄν οἱ θεσμοί ἀποτελοῦν τόν σκελετό τῆς δημοκρατίας, τά κόμματα ἀποτελοῦν τήν σάρκα καί τό αἷμα της. Σ' αὐτά ἐνσωματώνεται καί δι' αὐτῶν ἐκφράζεται ὁ λαός. Καί δι' αὐτῶν συνεπῶς κατοχυρώνεται ἡ ἐλευθερία.

»Γιά νά μποροῦν ὅμως τά κόμματα νά ἐκπληρώνουν τήν ἀποστολή τους πρέπει:

»Πρῶτον, νά ἔχουν σαφῆ ἰδεολογία καί σταθερό προσανατολισμό. Ἡ διαφοροποίηση τῶν κομμάτων οὔτε μπορεῖ, οὔτε πρέπει νά γίνεται μέ τά καθ' ἕκαστον προγράμματα, τά ὁποῖα εἶναι δυνατόν καί νά μεταβάλλωνται, προσαρμοζόμενα κάθε τόσο στίς ἐξελισσόμενες συνθῆκες. Τά κόμματα ὀφείλουν νά διαφοροποιοῦνται διακηρύσσοντας τίς βασικές καί σταθερές ἀρχές τους. Ὀφείλουν νά χαράσσουν κατευθυντήριες γραμμές καί νά λαμβάνουν θέσεις σέ θεμελιώδη προβλήματα τῆς χώρας, ὅπως εἶναι τό πολιτικό καί κοινωνικό καθεστώς· ὅπως εἶναι ὁ διεθνής προσανατολισμός τῆς χώρας· ὅπως εἶναι ὁ καθορισμός τῶν μακροπροθέσμων ἐπιδιώξεων τοῦ ἔθνους.

»Οἱ πάγιες θέσεις στά βασικά αὐτά ζητήματα πού ἀπασχολοῦν ἕνα ἔθνος καί προδιαγράφουν τήν πορεία του, δέν μπορεῖ νά εἶναι πολλές. Ἐκ τῶν πραγμάτων οἱ δυνατές ἐπιλογές εἶναι ὀλίγες. Συνεπῶς ἡ ὕπαρξη πολυαρίθμων κομμάτων, μέ αὐτοσχέδια προγράμματα, ὄχι μόνο δέν ἀνταποκρίνεται στίς ἀνάγκες ἑνός λαοῦ, ἀλλά προκαλεῖ σύγχυση καί πολιτική ἀστάθεια, πού εἶναι ἡ πληγή τῆς δημοκρατίας.

»Δεύτερον, πρέπει νά κατέχωνται ἀπό ὑψηλό αἴσθημα εὐθύνης. Κατά τεκμήριο σκοπός κάθε κόμματος εἶναι ἡ εὐημερία τοῦ λαοῦ. Τό κόμμα ὅμως γιά νά σταθῆ στό ὕψος αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, ὀφείλει χάριν αὐτοῦ νά ὑποβάλλεται καί σέ θυσίες. Καί πάντως ὀφείλει νά μή χρησιμοποιῆ γιά τήν πραγματοποίησή του μέσα ἀνορθόδοξα ὅπως εἶναι ἡ δημαγωγία, τό ψεῦδος καί ἡ ὑποκρισία. Τά κόμματα ὀφείλουν νά καθοδηγοῦν καί νά διδάσκουν τόν λαό, ἀντί νά τόν κολακεύουν· καί ὀφείλουν νά καλλιεργοῦν τίς ἀρετές του, ἀντί νά ἐνθαρρύνουν τίς ἀδυναμίες του. Ἄλλωστε ἡ σχέση τοῦ πολιτικοῦ πρός τόν λαό εἶναι σχέση προσφορᾶς ὑπηρεσίας. Ἄν συνεπῶς ὁ πολιτικός εἶναι ἱκανός καί τίμιος ὑπηρέτης, δέν ἔχει ἀνάγκη νά κολακεύη τόν λαό γιά νά τόν ὑπηρετήση. Ὁ λαός ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ.

»Τρίτον, πρέπει νά εἶναι δημοκρατικά ὠργανωμένα. Γιά νά ἐκπληρώση τήν ἀποστολή του ἕνα κόμμα χρειάζεται χρόνο. Καί γιά νά εἶναι μακρόβιο, πρέπει νά εἶναι δημοκρατικά ὠργανωμένο. Δέν πρέπει δηλαδή νά ταυτίζη τήν τύχη του μέ τήν τύχη τοῦ ἀρχηγοῦ του. Καί αὐτό ὄχι μόνο γιατί δέν μπορεῖ βιολογικά νά καλύψη ἕνα πρόσωπο τήν ζωή ἑνός κόμματος, ἀλλά καί γιατί δέν ἐπιτρέπεται στό κόμμα νά ἐπωμίζεται τά σφάλματα ἤ ἀκόμη καί τά ἀτυχήματα τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ἡ ἀνανέωση στίς περιπτώσεις αὐτές τῆς ἡγεσίας, ὅταν γίνεται στόν κατάλληλο χρόνο καί μέ τόν κατάλληλο τρόπο, ἐνδυναμώνει τό κόμμα μέ τίς καινούργιες ἐλπίδες πού δημιουργεῖ.

»Στήν Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική οἱ ἀλήθειες αὐτές ἔχουν κατανοηθῆ. Ὑπάρχουν κόμματα πού ὁ βίος τους μετριέται μέ αἰῶνες καί πού ἔδωσαν δεκάδες ἀρχηγῶν καί πρωθυπουργῶν. Ἔτσι μπόρεσαν νά ἐξασφαλίσουν ἀδιατάρακτη συνέχεια στήν δράση τους καί σταθερότητα δημοκρατική στήν χώρα τους. Βέβαια γιά νά τό ἐπιτύχουν, ἐσυνειδητοποίησαν ἀπό πολύ ἐνωρίς τήν ἀνάγκη τῆς συνοχῆς τους, πού ἀποτελεῖ δύναμη ἰσχυρότερη ἀπό τούς ἀριθμούς.

»Στήν Ἑλλάδα, ἀντιθέτως, τά κόμματα ὑπῆρξαν πάντα προσωπικά καί βραχύβια. Ὄχι τόσο γιατί τό ἤθελαν οἱ ἀρχηγοί τους, ὅσο γιατί εἶναι ἐξ ἀντικειμένου δύσκολη στόν τόπο μας ἡ δημοκρατική ὀργάνωση τῶν κομμάτων. Καί εἶναι δύσκολη ἀφ' ἑνός γιατί στερούμεθα τῆς σχετικῆς παραδόσεως καί ἀφ' ἑτέρου γιατί ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ Ἕλληνος δέν διευκολύνει προσπάθειες συλλογικές.

»Ἡ πολιτική, ὅμως, εἶναι κατ' ἐξοχήν συλλογική προσπάθεια. Πρέπει πολλοί ἄνθρωποι νά συνεργάζωνται εἰλικρινά γιά τόν ἴδιο σκοπό, στόν ὁποῖο καί νά πιστεύουν. Καί νά ὑποτάσσουν σ' αὐτόν τόν σκοπό φιλοπρωτίες, ἐγωϊσμούς καί πάθη, πού ἀποτελοῦν τά νοσηρά σύνδρομα τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς.

»Πρέπει, συνεπῶς, ν' ἀλλάξωμε νοοτροπία πολιτική, ἄν θέλωμε νά ἔχωμε στόν τόπο μας κόμματα δημοκρατικά ὠργανωμένα, πού νά ἐξασφαλίζουν πολιτική σταθερότητα καί ἐξελίξεις ὁμαλές.

Στό βῆμα τοῦ προσυνεδρίου τῆς ΝΔ.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία καλεῖται νά δώση τό παράδειγμα. Καί ἠμπορεῖ νά τό κάμη, διότι εἶναι μία μεγάλη, ὁμοιογενής παράταξη μέ σαφεῖς τίς ἰδεολογικές της θέσεις καί μέ ὑποδειγματική συνοχή. Καί αὐτήν ἀκριβῶς τήν μεγάλη ἀποστολή ἔχει τό παρόν προσυνέδριο, κατά τό ὁποῖο ἄλλοι ὁμιλητές θά ἀναπτύξουν τήν περαιτέρω διαδικασία τῆς ὀργανώσεως.

»Ἀγαπητοί φίλοι,

»Ἀπό ὅσα σᾶς εἶπα γίνεται φανερό ὅτι ἡ δημοκρατική ὀργάνωση τῶν κομμάτων διεκολύνει τήν λειτουργία τῆς δημοκρατίας. Αὐτή καθ' ἑαυτή ὅμως δέν ἀρκεῖ. Παράλληλα μέ τήν ὀργάνωση — καί ἴσως πρίν ἀπό αὐτήν — θά πρέπη νά ἀποκτήσωμε τήν ὀρθή περί δημοκρατίας ἀντίληψη. Γιατί δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι στήν Ἑλλάδα ἔχομε παρεξηγήσει καί συχνά κακοποιήσει τήν δημοκρατία. Οἱ περίοδοι δημοκρατικῆς ὁμαλότητος ὑπῆρξαν ἐλάχιστες καί βραχύτατες στόν τόπο μας. Θά ἠμποροῦσε νά πῆ κανείς ὅτι ὑπῆρξαν φωτεινά διαλείμματα μέσα σέ μιά σκοτεινή ἀλληλουχία πραξικοπημάτων, ἐπαναστάσεων, δικτατοριῶν, ἐμφυλίων πολέμων καί ἀναριθμήτων ἄλλων πολιτικῶν καί συνταγματικῶν κρίσεων. Καί αὐτά τά φωτεινά διαλείμματα ὑπῆρξαν κυρίως ἡ πρώτη τετραετία τοῦ Βενιζέλου καί ἡ πρώτη τριετία τοῦ Τρικούπη. Ἀλλά καί σ' αὐτούς, μετά τόν Καποδίστρια, ἐπεφυλάξαμε εἰς ἀνταμοιβήν ὀδυνηρό τέλος.

»Ἡ δημοκρατία εἶναι ἀσφαλῶς τό καλύτερο πολίτευμα, ἀλλά καί γι' αὐτό τό δυσκολώτερο. Ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε, μεταξύ 150 χωρῶν πού ὑπάρχουν στόν κόσμο, μόνο 19 ἔχουν σήμερα πραγματική δημοκρατία. Καί σ' αὐτές ὅμως περνᾶ τό πολίτευμα κρίση, ἄλλοῦ μεγαλύτερη κι ἀλλοῦ μικρότερη.

»Ἡ δημοκρατία προϋποθέτει λαό πολιτικῶς ὥριμο· προϋποθέτει ἐλεύθερο ἀλλά καί αὐτοπειθαρχούμενο πολίτη. Γιατί ἡ δημοκρατία δέν ἐπιβάλλεται. Ἡ δημοκρατία βιώνεται. Καί πρέπει νά γίνεται πράξη στήν καθημερινή ζωή τοῦ πολίτου. Προϋποθέτει τόν σεβασμό τῆς ἀρχῆς τῆς πλειοψηφίας καί τοῦ νόμου. Καί πρό παντός προϋποθέτει πολιτικό κλῖμα ἤπιο καί ἤρεμα πολιτικά ἤθη. Ἡ δημοκρατία δέν ἀντέχει στά πάθη καί τούς φανατισμούς Δέν ἀντέχει κυρίως στήν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας, πού μέ τόση γενναιοφροσύνη προσφέρει στούς πολίτες της.

»Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι γιά νά ὑπάρξουν στήν χώρα μας ὁμαλές δημοκρατικές ἐξελίξεις χρειάζονται μακρᾶς πνοῆς κόμματα δημοκρατικά ὠργανωμένα, πού νά ἔχουν σαφεῖς καί σταθερές ἰδεολογικές ἀρχές καί ὑγιᾶ ἀντίληψη περί δημοκρατίας.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία εὑρίσκεται ἤδη σ' αὐτό τόν σωστό δρόμο. Ἀπέδειξε τήν πίστη της στήν δημοκρατία. Προχωρεῖ στήν δημοκρατική της ὀργάνωση. Καί ἔχει καθορίσει κατά τρόπο σαφῆ καί σταθερό τίς ἰδεολογικές της θέσεις.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία, ὡς δυναμικός πολιτικός ὀργανισμός, ἔχει ὑπέρτατο σκοπό τήν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου, τήν ἠθική καί ὑλική ἐλευθερία του. Ἡ πολιτική φιλοσοφία της, προσηλωμένη στό ἔθνος, προσλαμβάνει ἕνα διαυγές ὅσο καί θετικό περιεχόμενο, πού ἀποτυπώνεται στίς ἀκόλουθες κατευθυντήριες γραμμές:

»1. Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν ἰδέα τοῦ ἔθνους. Καί δέχεται ὅτι κανένα πρόσωπο ἤ σχηματισμός δέν καταξιώνεται οὔτε ἠθικά, οὔτε πολιτικά ἔξω ἀπό τά ἐθνικά πλαίσια.

»Σέβεται καί παραδειγματίζεται ἀπό τήν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί πιστεύει στήν ἀποστολή του. Συνδυάζει τήν ὑγιᾶ παράδοση μέ τήν δημιουργία καί τήν πρόοδο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τέλος πιστεύει ὅτι τό ἑλληνικό ἔθνος μόνον ἐλεύθερο, ἀνεξάρτητο καί κυρίαρχο μπορεῖ νά συνεχίση τήν ἱστορική του πορεία· καί νά ἀναπτύξη σύμμετρα τίς ἠθικές, τίς πνευματικές καί τίς ὑλικές του δυνάμεις.

»Γι' αὐτό ἡ Νέα Δημοκρατία τοποθετεῖται ἔξω καί ἐπάνω ἀπό τίς δεσμευτικές καί παραπλανητικές ἐτικέττες τῆς Δεξιᾶς, τοῦ Κέντρου καί τῆς Ἀριστερᾶς. Γιατί ἐννοεῖ σέ κάθε περίπτωση νά ἔχη ὡς μοναδικό γνώμονα τῆς πολιτικῆς της τό συμφέρον τοῦ ἔθνους.

»2. Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Σέ μιά δημοκρατία ὅμως μαχομένη καί ὄχι παράλυτη. Σέ μιά δημοκρατία ἱκανή νά προστατεύη ἀποτελεσματικά τήν ἐλευθερία καί νά ἐξασφαλίζη τήν πρόοδο τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου μέσα σέ συνθῆκες τάξεως καί ἀσφαλείας γιά τόν καθένα. Σέ μιά δημοκρατία πού νά συνδυάζη τήν ἐλευθερία μέ τήν τάξη καί τήν τάξη μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη. Γιατί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη ἐλευθερία χωρίς τάξη, ὅπως δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη καί τάξη χωρίς κοινωνική δικαιοσύνη.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία δέν δέχεται ὅτι ἡ πολιτική πράξη μπορεῖ νά καταργῆ τήν δημοκρατική διαδικασία. Γιατί καμμία σκοπιμότης δέν εἶναι ἱερώτερη ἀπό τό δικαίωμα τοῦ πολίτου νά καθορίζη τήν μοῖρα του. Στήν δημοκρατία ὁ σκοπός δέν ἁγιάζει τά μέσα. Ἡ χρησιμοποίηση μέσων — εἴτε ἐκ τῶν ἄνω εἴτε ἐκ τῶν κάτω — πού συνιστοῦν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας, ἀναιρεῖ τήν ἴδια τήν ἐλευθερία.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία ἀντιτίθεται πρός ὅλες τίς μορφές ὁλοκληρωτισμοῦ. Ἀντιτίθεται στόν κομμουνισμό, γιατί σάν σύστημα ἀρνεῖται τήν ἱερότητα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ἀρνεῖται τίς πολιτικές καί ἀτομικές ἐλευθερίες του. Ἀντιτίθεται ἐπίσης σέ κάθε εἴδους δικτατορίες, οἱ ὁποῖες, ἐκτός ἀπό τήν κατάργηση τῆς ἐλευθερίας, ὁδηγοῦν μέ τόν τυχοδιωκτισμό τους κατά κανόνα σέ συμφορές.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν κοινωνική δικαιοσύνη. Ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, ἰδανική

πολιτεία εἶναι ἐκείνη πού συνδυάζει τήν ἐλευθερία μέ τήν τάξη καί τήν τάξη μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη.

»Ἔχομε διακηρύξει ὅτι θεωροῦμε ὅλους τούς Ἕλληνες ἴσους ὄχι μόνο ἀπέναντι τοῦ νόμου, ἀλλά καί μέ ἴσα δικαιώματα ἀπέναντι τῶν εὐκαιριῶν πού διανοίγει ὁ πολιτικός, οἰκονομικός καί κοινωνικός βίος. Μέ ἄλλους λόγους ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν κοινωνική δημοκρατία. Γιατί ταυτίζει τήν πολιτική ἐλευθερία μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη.

»Θά ἦταν ἄχρηστη ἡ ἐλευθερία, χωρίς τό δικαίωμα τοῦ πολίτου νά μετέχη στό ἐθνικό προϊόν κατά τό μέτρο τῆς συμβολῆς του. Γιά νά ὑπάρχη πραγματική δημοκρατία πρέπει κάθε πολίτης νά εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπό τήν ἀγωνία τῆς καθημερινῆς ἐπιβιώσεως. Καί αὐτό ἐννοοῦμε, ὅταν διακηρύσσωμε ὅτι κάθε πολίτης τῆς χώρας αὐτῆς πρέπει νά γίνη ἐργάτης μαζί καί νομεύς τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας· καί νά αἰσθάνεται ἥσυχος γιά τό μέλλον του καί γιά τό μέλλον τῶν παιδιῶν του.

»4. Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν ἐλεύθερη δημοκρατική οἰκονομία. Καί ὑπάρχει ἐλεύθερη οἰκονομία, ὅταν συνδυάζη σύμμετρα καί δίκαια τό συλλογικό μέ τό ἀτομικό στοιχεῖο. Τήν ἐξισορρόπηση αὐτήν ἐκφράζει ἡ οἰκονομική φιλοσοφία τῆς Νέας Δημοκρατίας.

»Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη δέν ἀποτελεῖ αὐτοσκοπό. Ἀποτελεῖ προϋπόθεση καί μέσο τῆς κοινωνικῆς προόδου. Ἀσφαλῶς ὁ ἄνθρωπος δέν γίνεται εὐτυχέστερος μέ τό νά πολλαπλασιάζη διαρκῶς τά ὑλικά του ἀγαθά. Ἀντιθέτως, πιστεύω ὅτι ὁ ὑλικός εὐδαιμονισμός — ἀπό τήν φύση του ἀκόρεστος — εἶναι ἕνα ἀπό τά νοσηρά συμπτώματα τῆς καταναλωτικῆς ἐποχῆς μας. Γιατί, ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, "ἄπειρος γάρ ἡ τῆς ἐπιθυμίας φύσις". Καί ἄν δέν ἀντισταθμισθῆ ἡ τάση αὐτή μέ ἄλλες, ὑψηλότερες ἐπιδιώξεις, οἱ σύγχρονες κοινωνίες θά καταστήσουν ἀγχώδη τήν ζωή τους. Γιατί ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπά τήν ποιότητα τῆς ζωῆς του, παρά ἀπό τόν πλοῦτο πού διαθέτει. Αὐτό βέβαια δέν σημαίνει ὅτι θά πρέπη νά χαλαρώσουμε τήν προσπάθεια γιά τήν ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας, καί ἰδίως τῶν οἰκονομικά ἀσθενεστέρων τάξεων. Θά πρέπη ὅμως ἡ προσπάθεια αὐτή νά μή παραμελῆ καί τό ποιοτικό στοιχεῖο.

»Ἡ οἰκονομική φιλοσοφία τῆς Νέας Δημοκρατίας εἶναι προσανατολισμένη στό οἰκονομικό σύστημα πού ἐπικρατεῖ στίς δημοκρατικές χῶρες τῆς Εὐρώπης, μέ τίς ὁποῖες συνεδέθη — καί θά συνδεθῆ στενώτερα — ἡ οἰκονομία μας. Καί συγκεκριμένα ἡ παράταξή μας πιστεύει στόν δημιουργικό ζῆλο τοῦ ἀτόμου, στόν ἐλεύθερο συναγωνισμό, πού ἐντείνει τίς ἱκανότητες καί πολλαπλασιάζει τόν παραγωγικό μόχθο. Ὅπως, ὅμως, ἡ ἀναρχία καταργεῖ τήν ἀληθινή ἐλευθερία, ἔτσι καί ἡ ἀσυδοσία στόν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμό κλονίζει τίς βάσεις ὄχι μόνο τῆς οἰκονομικῆς, ἀλλά καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μιᾶς χώρας.

»Γι' αὐτό ἡ Νέα Δημοκρατία πρεσβεύει ὅτι ἡ Πολιτεία ὀφείλει νά παρεμβαίνη, γιά νά ἐξισορροπῆ τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές ἀντιθέσεις καί νά περιορίζη τίς ἀνισότητες. Καί πέραν αὐτοῦ, ν' ἀναπληρώνη τήν ἰδιωτική πρωτοβουλία ἐκεῖ ὅπου λόγοι οἰκονομικοί καί κοινωνικοί τό ἐπιβάλλουν.

»5. Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν εἰρηνική διαβίωση τῶν λαῶν. Καί καταδικάζει κάθε πράξη βίας καί αὐθαιρεσίας. Ὑποστηρίζει τήν συμμετοχή τῆς χώρας μας στούς διεθνεῖς ὀργανισμούς, πού ἔχουν ὡς σκοπό τήν κατοχύρωση τῆς εἰρήνης. Ὑποστηρίζει, ὅμως, παράλληλα, τήν ἀνάγκη νά ἐξοπλισθοῦν οἱ ὀργανισμοί αὐτοί μέ δικαίωμα κυρώσεων, γιά νά μποροῦν πράγματι νά προστατεύουν τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν ἀναγκαιότητα τῶν σχέσεων καλῆς γειτονίας· γι' αὐτό καί προωθεῖ τήν ἰδέα τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας. Λυπᾶται δέ, γιατί, ὑπαιτιότητι τῆς Τουρκίας, οἱ ἑλληνοτουρκικές σχέσεις διέρχονται ἐπικίνδυνη κρίση.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει ὅτι ἡ θέση τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ δημοκρατική Δύση, μέ τήν ὁποία ἀπό μακροῦ χρόνου ἔχει συνδεθεῖ πολιτικά, οἰκονομικά καί ἀμυντικά. Καί ὑποστηρίζει τήν ὀργανική ἔνταξη τῆς χώρας μας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες.

»Μέσα στόν χῶρο τῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλλάς, διατηρώντας τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά της, μπορεῖ νά ἐπιταχύνη τήν οἰκονομική καί κοινωνική της ἀνάπτυξη· νά ἐνισχύση τούς δημοκρατικούς της θεσμούς καί τήν ἐθνική της ἀσφάλεια. Γι' αὐτό καί ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος σέ μιάν πολιτικά ἑνοποιημένη Εὐρώπη θά ἐπηρεάση ἀποφασιστικά καί εὐεργετικά τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας.

»6. Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στίς πολιτιστικές δυνατότητες τῆς χώρας μας. Ἡ πολιτική πράξη ὀφείλει νά μήν ἐξαντλῆται στήν ἀντιμετώπιση μόνο τῶν ἐπικαιρικῶν προβλημάτων· πρέπει νά δημιουργῆ καί τήν ὑποδομή γιά τήν διαρκῆ πνευματική προαγωγή καί τήν πολιτιστική ἀκτινοβολία τοῦ ἔθνους. Ὄργανο τῆς μακρόπνοης αὐτῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ Παιδεία καί γενικώτερα ἡ φροντίδα γιά τήν νεότητα. Ἡ Παιδεία εἶναι αὐτή πού διαπλάθει ἐλεύθερους ἀνθρώπους καί δημοκρατικούς πολίτες, ἱκανούς νά συμβάλουν στήν προαγωγή τῆς χώρας.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει ὅτι οἱ πνευματικές καί πολιτιστικές ἀξίες εἶναι ἐκεῖνες πού θά τοποθετήσουν μονιμώτερα καί ὑψηλότερα τήν θέση τῆς Ἑλλάδος στήν διεθνῆ κοινωνία. Οἱ αἰῶνες ἔχουν ἀποδείξει τόν δυναμισμό τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Στήν σωστή Παιδεία καί στόν ἐνθουσιασμό τῆς νέας γενε-

ἂς ἐναπόκειται νά δημιουργήσουν μιάν Ἑλλάδα πού θά εὐτυχῆ στό ἐσωτερικό καί θά ἀκτινοβολῆ πνευματικά στό ἐξωτερικό.

»Ἡ Πολιτεία ὀφείλει νά βοηθήση ἠθικά καί ὑλικά τήν νέα γενεά. Ὀφείλει ὅμως καί αὐτή νά συλλάβη ὀρθά τήν ἀποστολή της. Γιατί κανένα μέτρο τῆς Πολιτείας δέν μπορεῖ νά ἀποδώση, ἂν δέν ἀξιοποιηθῆ ἀπό ἐκείνους πού ἀφορᾶ.

»Ἀγαπητοί φίλοι,

»Ἡ Νέα Δημοκρατία μέ ὅση σαφήνεια διεκήρυξε τίς ἀρχές αὐτές, μέ τόση συνέπεια τίς ἐφήρμοσε στήν πράξη. Ἄλλοι ὁμιλητές θά σᾶς δώσουν τήν ἀκριβῆ κατά τομεῖς εἰκόνα τῆς μετουσιώσεως τῶν ἀρχῶν στό κυβερνητικό ἔργο. Ἐγώ θά περιορισθῶ νά ὑπογραμμίσω ὅτι, ἂν δέν ὑπῆρχε ἡ βαθειά προσήλωση καί ἡ εἰλικρινής πίστη στίς ἀρχές αὐτές, ἂν δέν ὑπῆρχε σταθερή πορεία πλεύσεως, θά μπορούσαμε νά εἴχαμε συντριβῆ μέσα στίς συμπληγάδες τῶν φοβερῶν ἐσωτερικῶν καί ἐξωτερικῶν δυσκολιῶν πού ἐκληρονομήσαμε.

»Ὅπως γνωρίζετε, ἡ Νέα Δημοκρατία ἀπέτρεψε τόν ἐμφύλιο σπαραγμό καί ἀποκατέστησε ἀνώδυνα τήν δημοκρατία. Ἔδωσε στήν χώρα ἕνα καινούργιο καί προοδευτικό Σύνταγμα πού ἐπιτρέπει — παρά τίς ὑπονομεύσεις — νά λειτουργῆ ὁμαλά ἡ Πολιτεία. Σπάνια ἡ Ἑλλάς ἐκυβερνήθη τόσο δημοκρατικά ὅσο σήμερα. Ἔβγαλε τήν χώρα ἀπό τήν διεθνῆ ἀπομόνωση· καί τῆς ἄνοιξε νέους ὁρίζοντες. Ἀνασυνέταξε τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις, τίς ἐξώπλισε καί τίς κατέστησε τήν ἀσπίδα τοῦ ἔθνους. Ἔθεσε ὑπό ἔλεγχο τήν οἰκονομία μας καί τῆς ἔδωσε τήν ὥθηση γιά περαιτέρω ἀνάπτυξη. Ἐφήρμοσε, τέλος, μιά ριζοσπαστική ἐκπαιδευτική καί κοινωνική πολιτική, πού θά δώση πλούσιους καρπούς στό μέλλον.

»Γιά νά ἐκτιμηθοῦν ὅλα αὐτά, θά πρέπη νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ δυσμενεῖς συνθῆκες, διεθνεῖς καί ἐσωτερικές, ὑπό τίς ὁποῖες ἐπραγματοποιήθησαν. Καί θά πρέπη νά συγκριθοῦν μέ ὅσα συμβαίνουν αὐτή τήν στιγμή σέ ἄλλες χῶρες καί μέ ὅσα συνέβαιναν στήν χώρα μας κατά τό παρελθόν.

»Ἡ Κυβέρνηση δέν ἰσχυρίζεται βέβαια ὅτι ἔκαμε θαύματα. Γιατί αὐτά μόνο ἡ ἀντιπολίτευση τά ὑπόσχεται. Οὔτε διεκδικεῖ τό ἀλάθητο, γιατί αὐτό εἶναι ἔξω ἀπό τόν χῶρο τῆς πολιτικῆς. Διεκδικεῖ ὅμως τήν τιμή ὅτι στά δυόμισυ χρόνια που κυβερνᾶ, ἡ Νέα Δημοκρατία ἔπραξε ὅ,τι ἦταν ἀνθρωπίνως δυνατό, γιά νά ἐπανορθώση ἄπειρα λάθη καί παραλείψεις πού συσσωρεύθηκαν τόσο ἀπό τό παλαιό, ὅσο καί ἀπό τό πρόσφατο παρελθόν. Οὔτε ἀρνεῖται τήν κριτική, ὅταν εἶναι καλόπιστη. Καταγγέλλει, ὅμως, ὡς δημαγωγικές τίς ἐπικρίσεις, πού εἶναι κακόπιστες καί τόσο ἀντιφατικές, ὥστε νά αὐτοαναιροῦνται. Γνωρίζετε ὅτι μᾶς κατηγοροῦν πότε ὅτι πᾶμε πολύ ἀριστερά καί πότε ὅτι πᾶμε πολύ δεξιά, πότε ὅτι ἐρωτοτροποῦμε μέ τόν σοσιαλισμό καί πότε ὅτι ὑποστηρίζομε τόν καπιταλισμό. Καί μόνη, ὅμως, ἡ ἀντιφατικότης τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν ἀποδεικνύει ὅτι ἀκολουθοῦμε μέ συνέπεια καί σταθερότητα τόν σωστό δρόμο — τόν δρόμο τοῦ μέτρου καί τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος.

»Ἀποδεικνύει, ὅμως, συγχρόνως καί τήν ὑποκρισία πού ἐπικρατεῖ στήν δημοσία μας ζωή. Ἔτσι τά κατάλοιπα τῆς χούντας μᾶς ἐλέγχουν, γιατί δέν ἐθεραπεύσαμε ἀκόμη τίς πληγές πού ἄνοιξαν οἱ ἴδιοι στό σῶμα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ δέ ἀντίπαλοί μας ἐμφανιζόμενοι κατ' ἀντιδιαστολήν πρός τήν Νέα Δημοκρατία ὡς δημοκρατική παράταξη, περιλαμβάνουν ὡστόσο σ' αὐτήν καί τήν κατ' ἐξοχήν ἀντιδημοκρατική ἄκρα Ἀριστερά.

»Ἀγαπητοί φίλοι, στελέχη τῆς Νέας Δημοκρατίας.

»Ἡ ἔντυπη διακήρυξη τῶν ἰδεολογικῶν μας ἀρχῶν ἀπέδιδε στόν ὁμιλοῦντα, ὡς ἱδρυτή τῆς Νέας Δημοκρατίας, τό ὅραμα μιᾶς ὑπερήφανης καί εὐτυχισμένης Ἑλλάδος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὅλοι ἐμπνεόμαστε ἀπό τό ὅραμα αὐτό. Γιά νά τό κάνωμε ὅμως πραγματικότητα, θά πρέπη νά σφυρηλατήσωμε τήν συνοχή μας· καί νά ἐπισπεύσωμε τήν ὀργάνωση τοῦ κόμματός μας. Ἔτσι καί μόνο ἡ Νέα Δημοκρατία θά εἶναι σέ θέση νά ἐκπληρώση τήν ἐθνική της ἀποστολή· καί νά δικαιώση τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία τήν περιβάλλει — καί θά τήν περιβάλλη ἀσφαλῶς διά μακρόν χρόνον — ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Κατόπιν, τό λόγο πῆρε ὁ γενικός διευθυντής τοῦ κόμματος, Γ. Μισαηλίδης, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στά πενιχρά οἰκονομικά μέσα τῆς Νέας Δημοκρατίας, τοῦ μεγαλύτερου πολιτικοῦ σχηματισμοῦ στή χώρα. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρόεδρος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΟΝΝΕΔ, Α. Παπαληγούρας, καθόρισε τούς στόχους τῆς νεολαίας τοῦ κόμματος:

«1. Προσέλευση ὅσο τό δυνατόν περισσοτέρων νέων καί ἐνεργοποίησή τους.

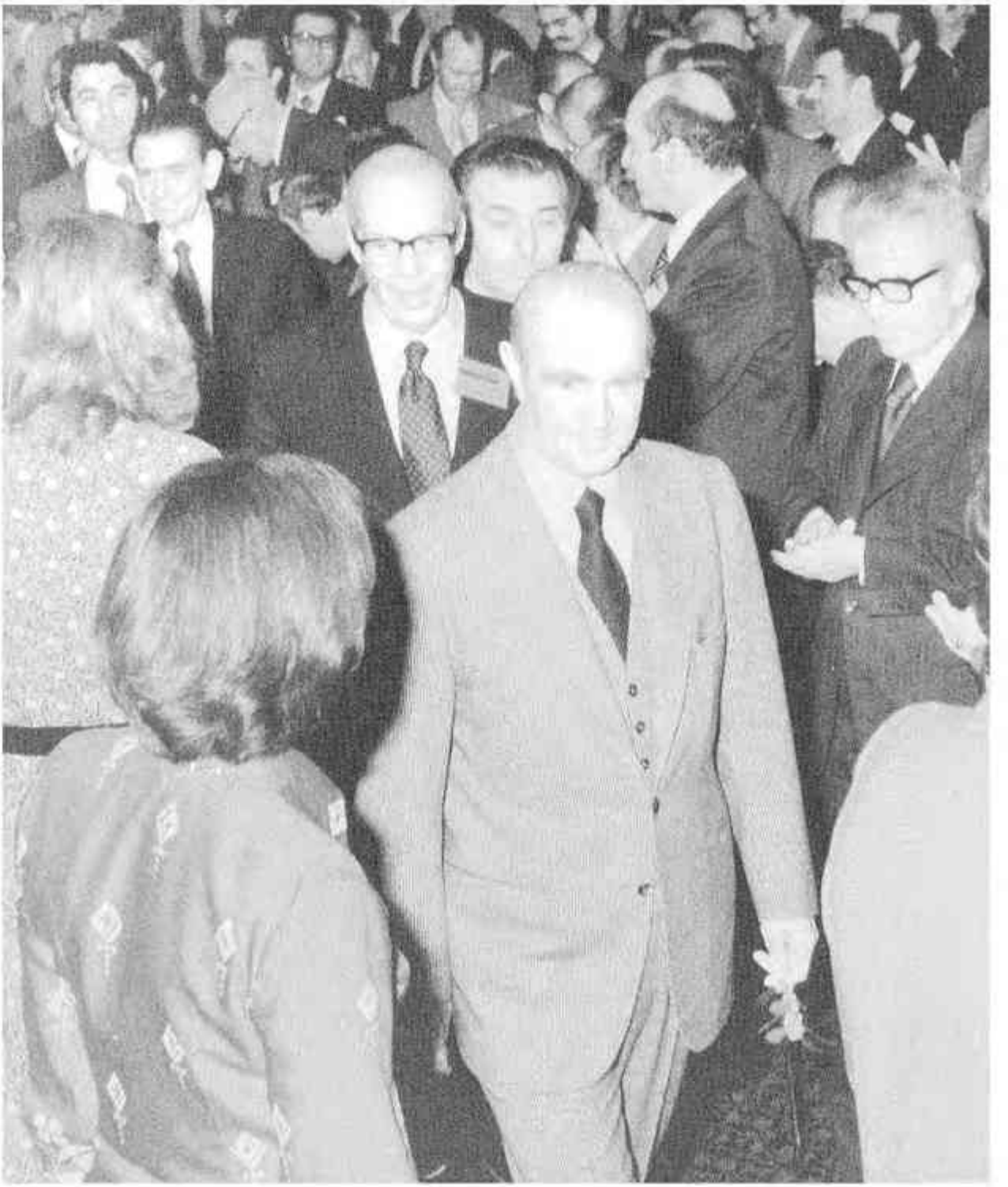
»2. Πολιτική ἐπιμόρφωση τῶν νέων, πού θά τούς βοηθήση νά ξεπεράσουν τό στάδιο τῆς μή συνειδητῆς πολιτικῆς τοποθετήσεως καί τῆς συγκεχυμένης ἰδεολογίας.

»3. Προβολή στούς νέους τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, τοῦ προγράμματος καί τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς ΝΔ.

»4. Προσπάθεια νά γίνη ἡ ΟΝΝΕΔ φορέας τῆς ἐκφράσεως τῶν προοδευτικῶν αἰτημάτων τῶν νέων.

»5. Ἀνάδειξη ἀπό τούς κόλπους τῆς νεολαίας τῶν μελλοντικῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος».

Ἀκολούθησαν, τό ἴδιο ἀπόγευμα, εἰσηγήσεις τῶν μελῶν τοῦ προσυνεδρίου, ἐνῶ τήν ἑπομένη τό λόγο ἔλαβαν οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλης, καί Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ.

*Υποδοχή στό προσυνέδριο τοῦ κόμματος.

Ὁ Π. Παπαληγούρας ὑπογράμμισε τίς σημαντικές ἐπιτυχίες τῆς Κυβερνήσεως στόν τομέα τῆς οἰκονομίας: τό ἀκαθάριστο ἐθνικό προϊόν εἶχε αὐξηθεῖ κατά 5,6% τό 1975 καί κατά 6% τό 1976, δεῖκτες πού ἀντιπροσώπευαν ρυθμό αὐξήσεως ὑψηλότερο ἀπό αὐτόν τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ. Τόνισε, ἀκόμη, τήν εὐαισθησία τῆς Κυβερνήσεως σέ θέματα κοινωνικῆς πολιτικῆς: στό διάστημα ἀπό τίς ἐκλογές τοῦ Νοεμβρίου 1974 καί ὡς τό τέλος τοῦ 1977, προβλεπόταν ἡ, μέσω τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ, «μετακύλιση» σημαντικῶν ποσῶν ἀπό τούς εὐπορότερους πρός τούς οἰκονομικά ἀσθενέστερους πολίτες. Τέλος, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ ἀναφέρθηκε στήν ἐπενδυτική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως καί ὁλοκλήρωσε τήν ὁμιλία του ὑπογραμμίζοντας:

«Προοδευτικοί καί πρωτοπόροι δέν εἶναι ὅσοι ἀκολουθοῦν εἴτε ἱστορικά ξεπερασμένα πολιτικοκοινωνικά συστήματα εἴτε κενές συνθηματολογίες. Εἶναι ὅσοι, στηριγμένοι σέ ρεαλιστικές ἱστορικές ἐκτιμήσεις, ὁραματίζονται ἕνα εὐτυχέστερο μέλλον καί δέν εἶναι διατεθειμένοι νά θυσιάζουν στά πρόσκαιρα κομματικά τους συμφέροντα τά πάγια καί μόνιμα συμφέροντα τῆς χώρας».

Ὁ Γ. Ράλλης ἐπισκόπησε τό κυβερνητικό ἔργο στούς τομεῖς τῆς διοικήσεως καί τῆς παιδείας. Ἐπισήμανε, εἰδικότερα, τίς ἐπιτυχεῖς προσπάθειες γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς δημόσιας διοικήσεως, ἡ ὁποία εἶχε σοβαρά ἀποδιοργανωθεῖ κατά τήν περίοδο τῆς ἑπταετοῦς δικτατορίας. Ὅσον ἀφοροῦσε τήν παιδεία, ἀναφέρθηκε στήν ἵδρυση τοῦ ΚΕΜΕ, στήν ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση, στήν ἐπίλυση τοῦ γλωσσικοῦ καί στήν ἔνταση τῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε νά καλυφθοῦν οἱ ἀνάγκες τῆς χώρας σέ σχολικά κτίρια, ἐνῶ τόνισε ὅτι γιά τήν ἀνώτατη παιδεία εἶχαν διατεθεῖ τεράστια ποσά: 1.630.000.000 δρχ. τό 1974, 2.422.000.000 τό 1975 καί 2.855.000.000 τό 1976 ἀπό τόν προϋπολογισμό καί 553.000.000 δρχ. τό 1974, 904.000.000 τό 1975 καί 1.380.000.000 τό 1976 ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων.

Ὁ Ε. Ἀβέρωφ, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε στήν κρισιμότητα τῶν ἐξωτερικῶν προβλημάτων τῆς χώρας, ἐξέθεσε τίς σύντονες προσπάθειες στόν τομέα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ὑλικοῦ — καί γενικότερα τῆς ἐνισχύσεως — τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, πού, σέ συνδυασμό μέ τήν ὁμοψυχία καί τή νομιμοφροσύνη τοῦ στρατεύματος, ἔδιναν τή δυνατότητα στήν Κυβέρνηση νά ὑπερασπίζεται ἀποτελεσματικά τήν ἐθνική ἀκεραιότητα καί ἀνεξαρτησία.

Πρίν τήν ἀναχώρησή του, ὁ πρωθυπουργός ἀπηύθυνε στά μέλη τοῦ προσυνεδρίου τά ἀκόλουθα λόγια:

«Κύριοι σύνεδροι, λυποῦμαι, διότι εἶμαι ὑποχρεωμένος ἐντός τῆς ἡμέρας νά ἐπανέλθω εἰς τάς Ἀθήνας. Προτοῦ ὅμως ἀναχωρήσω, θά ἤθελα νά ἐκφράσω τήν βαθεῖαν ἱκανοποίησίν μου, διότι εἶχα τήν εὐκαιρίαν χθές καί σήμερον νά ἐπικοινωνήσω μέ ὅλους σας.

»Αὐτή ἡ ἐπαφή, ἐκτός τῆς χαρᾶς τήν ὁποίαν μοῦ ἔδωσε, ἐνίσχυσε καί τό αἴσθημα τῆς αἰσιοδοξίας τό ὁποῖον ἔχω διά τό μέλλον τῆς Νέας Δημοκρατίας καί τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ὁμοψυχία ἡ ὁποία ἐπεκράτησε κατά τήν συγκέντρωσιν αὐτήν, ἀπέδειξαν καί ἐπεβεβαίωσαν ἐκεῖνο τό ὁποῖον κατ' ἐπανάληψιν διεκήρυξα, ὅτι ἡ πολιτική παράταξη τῆς Νέας Δημοκρατίας διά μακρόν χρόνον θά ἀποτελῇ τήν σπονδυλικήν στήλην τῆς Ἑλλάδος.

»Θά σᾶς παρακαλέσω, τώρα ποῦ θά ἐπανέλθετε εἰς τάς ἐπαρχίας σας, νά μεταφέρετε εἰς τούς φίλους καί ἀντιπάλους τάς σκέψεις πού ἐξετέθησαν ἐδῶ, ἀλλά καί τό θαυμάσιον ἐθνικό πνεῦμα τό ὁποῖον ἐπεκράτησεν.

»Φεύγω ἀπό τό συνέδριον αὐτό περισσότερον ἐνισχυμένος. Καί ἐπαναλαμβάνω τήν πεποίθησίν μου ὅτι τό μέλλον ὄχι μόνον τῆς Νέας Δημοκρατίας, ἀλλά καί γενικώτερον τῆς χώρας μας, διαγράφεται εὐοίωνον».

[Κατά τή διαδρομή μέ ἑλικόπτερο πρός τή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιθεώρησε τουριστικές ἐγκαταστάσεις τῆς Χαλκιδικῆς].

Κατόπιν, τό προσυνέδριο ὀργανώθηκε σέ τρία τμήματα, τῶν ὁποίων προήδρευσαν ἀντίστοιχα ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου (ὁ ὁποῖος ἀντικατέστησε τόν Π. Παπαληγούρα πού εἶχε συνοδεύσει τόν πρωθυπουργό), ὁ Γ. Ράλλης καί ὁ Ε. Ἀβέρωφ. Τά τμήματα ἐξέτασαν τό κυβερνητικό ἔργο ὅπως εἶχε αὐτό ἀναλυθεῖ ἀπό τούς τρεῖς ὑπουργούς. Παράλληλα, εἰδικές ἐπιτροπές ἐπεξεργάζονταν τό καταστατικό τοῦ κόμματος καί τούς σχετικούς κανονισμούς τῶν ἐπιτροπῶν του. Οἱ ἐργασίες τοῦ προσυνεδρίου ἔκλεισαν τό μεσημέρι τῆς 4ης Ἀπριλίου, μέ τελευταῖο ὁμιλητή τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Π. Λαμπρία. Στήν τελευταία αὐτή συνεδρίαση ἐγκρίθηκε καί τό ἀκόλουθο ψήφισμα:

«Μέσα σέ ἀτμόσφαιρα ἐνθουσιασμοῦ καί δημιουργικῆς αἰσιοδοξίας, μέ διαπιστωμένη τήν ἀκλόνητη συνοχή καί σύμπνοια καί σέ ἐθνική ἔξαρση καί ἐγρήγορση.

»Τό Προσυνέδριο τῆς Νέας Δημοκρατίας ψηφίζει ὁμόφωνα ὅτι:

»— Ἀποδέχεται καί θεωρεῖ ὁδηγό γιά τό κόμμα τίς ἰδεολογικές ἀρχές καί τήν γενικώτερη πολιτική φιλοσοφία, πού διετύπωσε ὁ ἱδρυτής καί ἀρχηγός του Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς.

»— Ἐγκρίνει καί ἐπιδοκιμάζει ὡς σύμφωνο μέ τίς ἀρχές αὐτές τό κυβερνητικό ἔργο, ποῦ ἀποτελεῖ προσφορά ἀνεκτίμητη πρός τήν χώρα.

»— Υἱοθετεῖ τίς ἐπιδιώξεις τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς καί τήν ἱεράρχησή τους, ὅπως προσδιωρίσθηκαν ἀπό τούς ὁμιλητάς-μέλη τῆς Κυβερνήσεως.

»— Αποδέχεται τήν όργανωτική δομή τοῦ κόμματος, ὅπως προβλέπεται ἀπό τό σχέδιο Καταστατικοῦ καί τῶν εἰδικῶν κανονισμῶν του.

»— Διατυπώνει τήν εὐχή νά συγκληθῆ τό ταχύτερον δυνατόν ἡ πρώτη Γενική Συνέλευση τοῦ κόμματος γιά τήν ὁριστική ἔγκριση τῆς ὀργανωτικῆς δομῆς καί τήν περαιτέρω προώθηση τῶν ἐσωτερικῶν δημοκρατικῶν λειτουργιῶν».

5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἡγεῖται τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας στή δεύτερη ὑπουργική σύνοδο τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, στίς Βρυξέλλες.

Κατά τή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου, ὁ Π. Παπαληγούρας ἀνέπτυξε τίς ἑλληνικές θέσεις σχετικά μέ τό ἐνδεχόμενο συσχετίσεως τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας μέ αὐτές τῆς Πορτογαλίας καί τῆς Ἱσπανίας. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ προεδρεύων τῆς συνόδου, Βρετανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ντ. Ὄουεν, τόνισε ὅτι, ἄν καί ἡ Κοινότητα δέν μποροῦσε νά ἀγνοήσει τίς ἐπιπτώσεις τῆς ἤδη διαγραφόμενης εὐρείας «νότιας διευρύνσεως», οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἑλλάδα, πού εἶχαν ἤδη ἀρχίσει, θά ἔπρεπε νά ἐξελιχθοῦν «σύμφωνα μέ τήν δική τους πραγματική ἀξία».

Στό περιθώριο τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου, ὁ Π. Παπαληγούρας συναντήθηκε μέ τό Γάλλο ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Λ. ντέ Γκιρενγκώ, στόν ὁποῖο καί ἐπανέλαβε τίς ἑλληνικές θέσεις, ὑπογραμμίζοντας τήν ἀνάγκη τῆς Ἀθήνας γιά ὑποστήριξη ἀπό τό Παρίσι. Ὁ Γάλλος ὑπουργός, ἀπό τήν πλευρά του, τόνισε ὅτι ἡ πολιτική βούληση τῆς χώρας του ὑπέρ τῆς ἑλληνικῆς ἐντάξεως δέν εἶχε μεταβληθεῖ καί ὅτι ἡ ἑλληνική αἴτηση προσχωρήσεως ἀποτελοῦσε διαφορετική περίπτωση ἀπό τίς ἄλλες δύο· σημείωσε, ὅμως, ὅτι τό ἐνδεχόμενο τῆς διευρύνσεως πρός νότο, ἀρκετά συντομότερα ἀπό ὅ,τι εἶχε ἀρχικά προβλεφθεῖ, δημιουργοῦσε σοβαρά προβλήματα στήν Κυβέρνησή του, ἰδίως σέ ζητήματα ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Γιά τό σκοπό αὐτό, συνέχισε ὁ Γάλλος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, ἦταν ἀναγκαία ἡ ἀναθεώρηση τῆς κοινῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς πρίν τή διεύρυνση, ὁπότε, πράγματι, ἴσως νά ὑπῆρχε κάποια καθυστέρηση στήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος.

Κατά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τίς Βρυξέλλες, ὁ ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, Γ. Κοντογεώργης, διῆλθε ἀπό τή Ρώμη, γιά νά συναντήσει τόν Ἰταλό ὑπουργό Γεωργίας, Τζ. Μαρκόρα, πού πρόσφατα εἶχε ζητήσει τήν τροποποίηση τῆς Κοινοτικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς πρίν τήν ἑλληνική ἔνταξη. Κατά τή συνάντηση τῶν δύο ἀνδρῶν, ὁ Ἰταλός ἰθύνοντας σημείωσε ὅτι ἡ πρότασή του γιά ἀναθεώρηση ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν τοῦ νότου τῆς Κοινοτικῆς πολιτικῆς συνέφερε τόν ἑλληνικό ἀγροτικό κόσμο· σέ κάθε περίπτωση, ὑπογράμμισε, ἡ θέση του δέν συνεπαγόταν κατ' ἀνάγκη σύνδεση τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας μέ τίς ἀντίστοιχες τῶν ἰβηρικῶν χωρῶν. Ὁ Γ. Κοντογεώργης σημείωσε ὅτι ἡ Ἑλλάδα δέν ἀντιτασσόταν στήν ἀναθεώρηση τῆς Κοινοτικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, ἀλλά καί δέν δεχόταν ὅτι ἡ ἔνταξή της θά ἔπρεπε νά καθυστερήσει μέχρι τήν ὁλοκλήρωση αὐτῆς τῆς ἀναθεωρήσεως.

Τόσο οἱ ἐργασίες τῆς ὑπουργικῆς συνόδου, ὅσο καί οἱ ἐπαφές τῶν Ἑλλήνων ὑπουργῶν μέ ἁρμοδίους ὑπουργούς τῶν χωρῶν-μελῶν καταδείκνυαν ὅτι, ἄν καί ἡ πολιτική βούληση τῶν Ἐννέα γιά ταχεῖα ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος δέν εἶχε μεταβληθεῖ, στήν Ἰταλία καί τή Γαλλία ὑπῆρχε διάσταση ἀπόψεων μεταξύ τῶν πολιτικῶν ἡγεσιῶν καί τῶν ἀγροτικῶν παραγόντων, πού θά μποροῦσε νά ἀναιρέσει τό θετικό, γιά τήν ἑλληνική προσχώρηση, κλῖμα. Οἱ διαβεβαιώσεις πρός τήν ἑλληνική Κυβέρνηση δίνονταν μέ ἀρκετές ἐπιφυλάξεις, καί πάντα ὑπό τήν αἴρεση τῶν ἀντιδράσεων στό ἐσωτερικό τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἰταλίας. Ἔτσι, διαφαινόταν ἤδη ἡ ἀνάγκη γιά μιά παρέμβαση, στό ἀνώτατο πολιτικό ἐπίπεδο, τοῦ ἴδιου τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὥστε νά ἀποσοβηθεῖ ὁ κίνδυνος τοῦ συσχετισμοῦ τῶν ὑποψηφιοτήτων, ἤ τῆς σημαντικῆς καθυστερήσεως τῶν διαπραγματεύσεων μέχρι τήν ἀναθεώρηση τῆς Κοινοτικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Ἡ παρέμβαση αὐτή, πράγματι, θά ἐκδηλωθεῖ ἀπό τά τέλη τοῦ μηνός καί θά ἀποδειχθεῖ ἀποτελεσματική. Στήν ἐπιτυχία τῆς προσπάθειας τοῦ Κ. Καραμανλῆ θά συμβάλει καί ἡ σαφής ὑποστήριξη τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος, στό πολιτικό ἐπίπεδο, τόσο ἀπό τήν ἰταλική, ὅσο καί τή γαλλική Κυβέρνηση, καί ἰδίως ἀπό τόν πρόεδρο Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν.

7-11 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἑορτάζει τό Πάσχα στήν Κέρκυρα.

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ἀνακοινώνεται ὅτι, λόγω ἀσθένειας τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἀναβάλλεται ἡ προγραμματισμένη περιοδεία του στή Δυτική Εὐρώπη, κατά τήν ὁποία θά ἐπισκεπτόταν ἐπίσημα τήν Ἑλβετία, τήν Ὁλλανδία καί τό Λουξεμβοῦργο, ἐνῶ θά μετέβαινε, ἀνεπίσημα, γιά συζητήσεις καί στή Βρετανία.

Μέ ἐπιστολές του πρός τόν πρόεδρο τῆς Ἑλβετικῆς Συνομοσπονδίας καί τούς πρωθυπουργούς τῆς Ὁλλανδίας, τοῦ Λουξεμβούργου καί τῆς Βρετανίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τή λύπη του γιά τήν ἀναβολή καί τήν ἐλπίδα του νά πραγματοποιηθοῦν οἱ ἐπισκέψεις στό μέλλον.

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Ι. Μποῦτος, ἐξαγγέλλει τό πρόγραμμα ἀναδασμοῦ γιά τό ἔτος 1977:

«Ὁ ἀναδασμός ἀποτελεῖ ἕνα βασικῆς σημασίας ἐγγειοδιαρθρωτικό μέτρο στήν ἐντατική ἐφαρμογή τοῦ ὁποίου δίνει ἰδιαίτερη ἔμφαση τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας. Καί τοῦτο, διότι μέ τόν ἀναδασμό:

»1. ἀντιμετωπίζεται τό πρόβλημα τῆς κατατμήσεως καί διασποράς γεωργικῆς ἰδιοκτησίας σέ μικρά ἀγροτεμάχια·

»2. δημιουργοῦνται ἐνιαῖες καί συνεχόμενες γεωργικές μονάδες μέ δυνατότητες περαιτέρω ἀναπτύξεως καί ἐκσυγχρονισμοῦ·

»3. ἀξιοποιοῦνται κατά τόν πιό ἐπωφελῆ τρόπο τά ἐκτελούμενα ἐγγειοβελτιωτικά καί λοιπά παραγωγικά ἔργα.

»Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους προγραμματίσαμε ἀπό ἐφέτος τήν διεύρυνση τῶν ἐργασιῶν ἐκτελέσεως τοῦ ἀναδασμοῦ, σέ περισσότερες ἐκτάσεις γεωργικῶν ἰδιοκτησιῶν συγκριτικά μέ ἄλλα προηγούμενα χρόνια.

»Καί πιό συγκεκριμένα, τό πρόγραμμα ἀναδασμοῦ πού θά ἐφαρμοσθῆ ἐφέτος προβλέπει:

»1. Ἐκούσιους ἀναδασμούς σέ ἔκταση 230.000 στρ. Οἱ ἀναδασμοί αὐτοί θά ὁλοκληρωθοῦν μέσα στό ἔτος 1977. Πέραν αὐτῶν, κατά τό τρέχον ἔτος θά γίνη ἡ προεργασία γιά τήν ὁλοκλήρωση ἑκουσίων ἀναδασμῶν σέ ἔκταση 165.000 στρ.·

»2. Ὑποχρεωτικούς ἀναδασμούς σέ ἔκταση 190.030 στρ. Οἱ ἀναδασμοί αὐτοί θά ὁλοκληρωθοῦν μέσα στό ἔτος 1977. Πέραν αὐτῶν, κατά τό τρέχον ἔτος θά γίνη ἡ προεργασία γιά τήν ὁλοκλήρωση ἑκουσίων ἀναδασμῶν σέ ἔκταση 686.000 στρ.

»Συνεπῶς, τό ὅλο πρόγραμμα ἀναδασμῶν θά ἐφαρμοσθῆ ἐφέτος σέ συνολική ἔκταση 420.030 στρ. Παράλληλα, οἱ ἀναδασμοί γιά τούς ὁποίους θά γίνη ἐφέτος ἡ σχετική προεργασία θά καλύψουν συνολική ἔκταση 851.000 στρ.

»Εἰδικώτερα, τό ἐφετεινό πρόγραμμα θά ἐφαρμοσθῆ σέ 33 νομούς τῆς χώρας καί σέ 198 ἀγροτικές περιοχές.

»Ἀπό ἐπίσημα στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας προκύπτει ὅτι κατά τήν δεκαετία 1967-76 ὁ ἀναδασμός δέν εἶχε ὑπερβῆ τά 360.000 στρ. κατά μέσον ὅρο τόν χρόνο. Βασική ἐπιδίωξη τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας εἶναι νά δοθῆ ἐντατικώτερος ρυθμός στήν ἐκτέλεση τοῦ ἀναδασμοῦ κατά τά προσεχῆ ἔτη. Γιά τόν σκοπό αὐτόν, προωθεῖται σχέδιο νόμου περί ἀναδασμοῦ τῆς γῆς καί μεγεθύνσεως τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Μέ τό νομοσχέδιο αὐτό ἐπιδιώκεται νά ἐντατικοποιηθῆ ὁ ρυθμός προόδου τοῦ ἀναδασμοῦ καί νά βελτιωθῆ ἡ διαδικασία ἐφαρμογῆς του. Ἐπειδή, ὅμως, ὁ ἀναδασμός ἐπιτυγχάνει μόνο τήν συνένωση τῶν πολυτεμαχισμένων ἰδιοκτησιῶν, τό Ὑπουργεῖο ἔχει περιλάβει στό προωθούμενο νομοσχέδιο καί εἰδικές διατάξεις μέ τίς ὁποῖες διευκολύνονται οἱ ἀγρότες νά μεγαλώσουν τήν ἰδιοκτησία τους (δάνεια, ἀτέλειες μεταβιβάσεων κατά τόν χρόνο ἐφαρμογῆς τοῦ ἀναδασμοῦ).

»Ἐπίσης, προβλέπεται ἡ διανομή γαιῶν τοῦ Δημοσίου σέ γεωργούς αὐτοκαλλιεργητές καθώς καί ἡ δημιουργία προϋποθέσεων στενώτερης συνεργασίας μεταξύ τους καί ἀπό κοινοῦ ἐκμεταλλεύσεως τῆς γῆς τους.

»Οἱ διανομές ἀγροκτημάτων

»Παράλληλα μέ τό πρόγραμμα ἀναδασμοῦ θά προωθηθοῦν μέ ἐντατικώτερο ρυθμό καί οἱ διάφορες ἐποικιστικές ἐργασίες (ὅπως διανομές ἀγροκτημάτων καί συνοικισμῶν) καί θά ἐπισπευσθῆ ἡ χορήγηση ὁριστικῶν τίτλων κυριότητος τῶν ἀγρῶν στούς ἀγρότες. Εἰδικώτερα, προβλέπονται διανομές σέ 136 συνοικισμούς καί 202 ἀγροκτήματα.

»Συγκεκριμένα, μέ τίς ἐργασίες αὐτές θά παραχωρηθοῦν ἐφέτος ὁριστικά:

»— οἰκόπεδα σέ 12.800 κληροῦχους τά ὁποῖα καλύπτουν ἔκταση 19.000 στρ. περίπου·

»— γεωργικοί κλῆροι σέ 11.500 γεωργούς πού καλύπτουν ἔκταση 320.000 στρ. περίπου.

»Τέλος, εἰδική μέριμνα ἔχει ληφθῆ ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ κατάλληλες προϋποθέσεις γιά τήν ταχύτερη ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁριστικῶν τίτλων κυριότητος. Συγκεκριμένα, γιά τόν σκοπό αὐτόν προωθοῦνται τά νομοσχέδια περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως διατάξεων τῆς ἐποικιστικῆς νομοθεσίας καί περί καταργήσεως τοῦ τέλους ἐποικισμοῦ».

20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ἡ ἐφημερίδα «Βραδυνή» ἀναδημοσιεύει ἄρθρο τῆς «Neue Zürcher Zeitung», μέ τίτλο «Ὁ ἀπολογισμός τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Κ. Καραμανλῆ - ἡ σταθεροποίηση τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα»:

Στή χρονική περίοδο πού πέρασε ἀπό τίς 23 Ἰουλίου 1974, οἱ μετριοπαθεῖς πολιτικές δυνάμεις στήν Ἑλλάδα κατόρθωσαν νά δημιουργήσουν μιά φιλελεύθερη δημοκρατική κατάσταση, ἡ ὁποία διακρίνεται ἀπό ἐντυπωσιακή σταθερότητα. Τό ἔργο αὐτό — καί αὐτό τό ἀναγνωρίζει καί ἡ ἀντιπολίτευση — ὀφείλεται σέ μεγάλο μέρος στόν Καραμανλῆ. Πρόσφατα σέ συνέδριο τοῦ κόμματος τῆς Νέας Δημοκρατίας στήν Χαλκιδική, ὁ πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ἀνησυχεῖ γιά τήν πολιτική κατάσταση πού θά ἀκολουθήση τήν ἐποχή πού αὐτός διαμόρφωσε.

Ὁ λόγος τοῦ Καραμανλῆ στήν Χαλκιδική ἔκανε πολλούς Ἕλληνες νά συνειδητοποιήσουν ὅτι ἡ σταθεροποίηση τῆς φιλελεύθερης δημοκρατίας δέν μπορεῖ νά εἶναι εὐθύνη ἑνός καί μόνον ἀνδρα. Ἔτσι, δέν ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι ὁ μέσος ἀστός ἀσχολεῖται ὅλο καί περισσότερο μέ τό ἐρώτημα, ἄν εἶναι δυνατό νά καλυφθῆ τό κενό πού θά δημιουργηθῆ μετά τό τέλος τῆς ἐποχῆς Καραμανλῆ. Ὁ πρωθυπουργός φαίνεται ὅτι καταβάλλει προσπάθειες νά σταθεροποιήση ἀκόμα περισσότερο τό φιλελεύθερο δημοκρατικό σύστημα καί νά προετοιμάση μιά ἀπρόσκοπτη μεταβολή ἐξουσίας.

Ὁ Καραμανλῆς ὑπογραμμίζει πάντοτε ὅτι ναί μέν ἀναγνωρίζει τήν ἀναγκαιότητα ὑπάρξεως μεγάλων κομμάτων, ὁ ἴδιος, ὅμως, αἰσθάνεται πιό ἄνετα στόν ρόλο ἑνός πολιτικοῦ, ἀνεξάρτητου ἀπό κομματικές ἰδεολογίες. Ὁ ἀρχηγός τῆς Νέας Δημοκρατίας προειδοποιεῖ συχνά τήν ἀντιπολίτευση, γεγονός πού ἐκφράζει τήν προσπάθειά του νά ἐπηρεάση τό πολιτικό κλῖμα, καί ἐκτός τοῦ δικοῦ του στρατοπέδου, μέ τό πνεῦμα τῆς ἐνισχύσεως τῆς σταθερότητας. Ἡ προσπάθεια αὐτή ἀντικατοπτρίζεται καί στήν πρόσφατη σύγκληση τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας. Ὁ Καραμανλῆς ἤθελε νά ἐνημερώση τά μέλη τοῦ Συμβου-

λίου πάνω σέ διάλογο μέ πολιτικούς ἄλλων ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων. Βρῆκε, ὅμως, λίγη κατανόηση.

Κατά τήν ἄποψη τοῦ Καραμανλῆ, ἐλάχιστες ἰδεολογικές - πολιτικές διαφορές ὑπάρχουν μεταξύ τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος καί τῶν μετριοπαθῶν δυνάμεων τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Τήν ἄποψη αὐτή ἐκφράζουν καί πολιτικοί τῆς ἀντιπολιτεύσεως σέ ἰδιωτικές συζητήσεις.

"Αν γίνη σύγκριση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Νέας Δημοκρατίας μέ ἐκεῖνες τῆς ΕΔΗΚ, διαπιστώνεται ὅτι καί ἀπό τά δυό κόμματα ὑπογραμμίζεται ἰδιαίτερα ἡ πολιτική ἐλευθερία, ἡ οἰκονομική πρόοδος καί ἡ κοινωνική δικαιοσύνη. Ἀναφορικά μέ τήν ἐξωτερική πολιτική, καί τά δυό κόμματα τάσσονται ὑπέρ τῆς Δύσεως καί ἰδιαίτερα ὑπέρ μιᾶς Ἑνωμένης Εὐρώπης.

Μέσα στούς κόλπους τῆς ΕΔΗΚ παρατηροῦνται βέβαια μερικές σοσιαλδημοκρατικές τάσεις. Μετά τήν ἀποχώρηση, ὅμως, τῶν Μαγκάκη, Μήνη, Πρωτοπαππᾶ καί Τσάτσου, ἐνισχύθηκε στό κόμμα αὐτό τό φιλελεύθερο παραδοσιακό στοιχεῖο. Παρ' ὅλη ὅμως τήν ἰδεολογική-πολιτική συγγένεια μεταξύ Νέας Δημοκρατίας καί ΕΔΗΚ, ἡ τελευταία ἀκολουθεῖ στήν πράξη μιά πορεία πού δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι μεταξύ αὐτῆς καί τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος, ὑπάρχει ἕνα ἀγεφύρωτο χάσμα.

Ὁ προσκείμενος στήν ΕΔΗΚ τύπος χρησιμοποιεῖ μιά φρασεολογία πού δέν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του αὐτή τήν συγγένεια, ἐνῶ παράλληλα ἐξαφανίζει τίς διαφορές πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στό δημοκρατικό Κέντρο καί στήν ἐξτρεμιστική Ἀριστερά.

Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς φρασεολογίας, ἡ πολεμική ἐναντίον τῆς «Δεξιᾶς» παίζει ἕνα μεγάλο ρόλο. Ἔτσι, ἔστω καί συγκεκαλυμμένα, χαρακτηρίζεται ἡ Νέα Δημοκρατία σάν ἕνα κόμμα τῆς Δεξιᾶς καί κατά συνέπεια ἀντιδημοκρατική. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἀπό τήν φρασεολογία αὐτή ὠφελοῦνται οἱ κομμουνιστές, κάθε ἀποχρώσεως. Αὐτοί χαρακτηρίζονται σάν «εἰλικρινεῖς καί συνεπεῖς δημοκράτες» καί καλοῦν ὅλους τούς ἀντιπολιτευομένους σέ «δημοκρατική συνεργασία».

Ὀργανωμένη συνεργασία μεταξύ τῶν δυνάμεων τῆς ἀντιπολιτεύσεως δέν ὑπάρχει καί οἱ τεράστιες ἀντιθέσεις μεταξύ ΕΔΗΚ, ΠΑΣΟΚ καί τῶν ἀριστερῶν ἐξτρεμιστῶν καθιστοῦν σαφές ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀπέχει πολύ ἀπό τό λαϊκό μέτωπο. Πάντως, σέ ὁρισμένους κύκλους τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐπικρατεῖ ἕνα «κλῖμα λαϊκοῦ μετώπου», πού ἀποβαίνει πρός ὄφελος τῶν ἐξτρεμιστῶν ἀριστερῶν.

Ἡ ἰδεολογική-πολιτική συγγένεια μεταξύ τῆς Νέας Δημοκρατίας καί τῆς ΕΔΗΚ ὑπογραμμίζεται ἀκόμα καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἀρχίζει νά διαγράφεται ὅλο καί σαφέστερα μιά συμμαχία μεταξύ δυσαρεστημένων φιλοβασιλικῶν καί δεξιῶν ἐξτρεμιστικῶν στοιχείων. Μέχρι σήμερα, δέν σχηματίστηκε, βέβαια, ἕνας σοβαρός πολιτικός σχηματισμός τῆς ἄκρας Δεξιᾶς, ἰδιαίτερα, γιατί ἡ παράταξη αὐτή δέν διαθέτει μιά ἀναγνωρισμένη ἡγετική προσωπικότητα.

Ἡ ὕπαρξη, ὅμως, ἑνός δεξιοῦ ἐξτρεμισμοῦ ἀποτελεῖ ἕναν παράγοντα ἀνασφάλειας, ὁ ὁποῖος πιθανόν νά μποροῦσε μέχρις ἑνός βαθμοῦ νά ἐπηρεάση τίς πολιτικές ἐξελίξεις, ἄν ὑπῆρχαν ἔντονες διαφορές μεταξύ τῶν μετριοπαθῶν δυνάμεων. Σήμερα, ἕνα τμῆμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως φαίνεται νά ὑποκύπτη στόν πειρασμό καί νά θέλη νά ὠφεληθῆ ἀπό τή δεξιά ἐξτρεμιστική ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς Νέας Δημοκρατίας, μέ ἀπώτερο σκοπό νά μειωθοῦν οἱ ψῆφοι τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος κατά τίς ἐκλογές τοῦ 1978. Ἡ στρατηγική αὐτή εἶναι μετωπική, ἀφοῦ ἡ ἀντιπολίτευση, λόγῳ τῆς μεγάλης της διασπάσεως, δέν θά μποροῦσε, ἔστω καί ἄν κέρδιζε τήν πλειοψηφία, νά σχηματίση βιώσιμη Κυβέρνηση.

"Αλλωστε, καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου, σέ μιά ἔκρηξη εἰλικρινείας εἶπε ὅτι, στήν περίπτωση μιᾶς ἐκλογικῆς ἀποτυχίας τῆς Νέας Δημοκρατίας, ἡ ἀντιπολίτευση δέν θά ἦταν σέ θέση νά ὑπερνικήση τίς δυσκολίες πού θά δημιουργηθοῦν. Πάντως, ὁ ἀρχηγός τοῦ ΠΑΣΟΚ δέν φαίνεται νά πιστεύη σέ μιά ἐκλογική νίκη τῆς ἀντιπολιτεύσεως στίς ἐπόμενες ἐκλογές. Ὁ ἀντικειμενικός στόχος τοῦ ΠΑΣΟΚ φαίνεται ὅτι, πρός τό παρόν, εἶναι νά ἐξασφαλίση περισσότερους βουλευτές ἀπό ὅ,τι ἡ ΕΔΗΚ καί νά γίνη τό μεγαλύτερο κόμμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Ὁ Καραμανλῆς ἀντιμετωπίζει σήμερα τό δίλημμα ἤ νά ἀποτραβηχτῆ στό ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἤ νά συνεχίση νά παραμένη ἀρχηγός τῆς Νέας Δημοκρατίας. "Αν ἀναλάμβανε τήν Προεδρία, τότε αὐτό θά ἐπέφερε ἐνίσχυση τῆς θέσεως τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας.

Σύμφωνα μέ τό Σύνταγμα, ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει σημαντικές ἁρμοδιότητες, πού δέν ἀσκοῦνται σήμερα στό σύνολό τους, γιατί ὁ σημερινός πρόεδρος περιορίζεται συνειδητά σέ καθαρά ἀντιπροσωπευτικά καθήκοντα. Θά πρέπη νά ὑποτεθῆ, ὅτι ὑπό τόν Καραμανλῆ, τό προεδρικό σύστημα θά γίνη ἀποτελεσματικότερο. Ἀλλά, καί σάν πρόεδρος, ὁ Καραμανλῆς θά ἔπρεπε νά μπορῆ νά βασισθῆ στήν ὑποστήριξη τῆς πλειοψηφίας τοῦ Κοινοβουλίου. Ἡ ἀνάληψη τοῦ προεδρικοῦ ἀξιώματος ἀπό τόν Καραμανλῆ, θά σήμαινε ταυτόχρονα καί ἀπομάκρυνσή του ἀπό τό πολιτικό κόμμα πού ὁ ἴδιος ἵδρυσε.

Ὡρισμένα στελέχη τῆς Νέας Δημοκρατίας φοβοῦνται ὅτι ἡ ἀποχώρηση αὐτή τοῦ Καραμανλῆ θά ἐξασθενοῦσε τό κυβερνητικό κόμμα καί πιθανόν νά ὁδηγοῦσε σέ ἐσωτερικούς κλονισμούς.

"Αν ἀποφάσιζε ὁ Καραμανλῆς νά κατέλθη στίς ἐπόμενες ἐκλογές καί πάλι σάν ἀρχηγός κόμματος, τότε θά ἀποτελοῦσε ἡ ἐνέργεια αὐτή μιά σημαντική ὑπηρεσία ἀπέναντι στήν Νέα Δημοκρατία. Σάν πρωθυπουργός, θά εἶχε ἐπί πλέον, τήν δυνατότητα, νά ἀντιμετωπίση ἐνεργῶς καί κατά τήν ἐπομένη βουλευτική περίοδο, τήν λύση τῶν δύσκολων προβλημάτων, κυρίως στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Μέ ἀφορμή τήν ἀναγραφή στόν τύπο τῆς πληροφορίας ὅτι ἀπόστρατοι καί ἐν ἐνεργεία ἀξιωματικοί τοῦ Στρατοῦ καί τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων εἶχαν ἐξυφάνει σχέδιο ἀπαγωγῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Κέρκυρα, ὁ ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως δηλώνει:

«"Οσα δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα "Ἐλευθεροτυπία" εἶναι ἐκτός πραγματικότητος. Εἰς τάς ὑπηρεσίας ἀσφαλείας παρέχονται, ὡς εἶναι φυσικόν, διάφοροι πληροφορίαι, αἱ ὁποῖαι τίθενται ὑπό ἔλεγχον. Πολλαί ἐκ τού-

των ἀποτελοῦν τάς συνήθεις ἀσυστάτους πληροφορίας, ἄν αὐται κυκλοφοροῦν σκοπίμως.

»Ἡ δημιουργία δημοσιογραφικοῦ θορύβου περί τάς πληροφορίας αὐτάς εὑρίσκεται ἐκτός τῆς ὑγιοῦς ἀποστολῆς τοῦ τύπου».

26 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει ταυτόσημες ἐπιστολές στούς ἡγέτες τῶν Κυβερνήσεων τῶν μελῶν τῆς ΕΟΚ, στίς ὁποῖες καί ἐκθέτει τίς ἑλληνικές θέσεις ὡς πρός τό ἐνδεχόμενο ἄμεσης ἤ ἔμμεσης συσχετίσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐντάξεως μέ αὐτές τῶν Κρατῶν τῆς ἰβηρικῆς χερσονήσου. Μέ τήν ἐνέργεια αὐτή, ἐκδηλώνεται ἡ ἀρχή τῆς παρεμβάσεως τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ στό μεῖζον πρόβλημα πού ἀνέκυψε μετά τή διατύπωση τοῦ ἀνάλογου αἰτήματος τῆς Λισαβώνας. Ἡ ἐπιστολή ἀπευθυνόταν στόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καί στούς πρωθυπουργούς τῶν ἄλλων Κρατῶν-μελῶν:

«Μετά τήν αἴτηση τῆς Πορτογαλίας γιά τήν ἔνταξή της στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες καί ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐπικείμενης αἰτήσεως τῆς Ἱσπανίας γιά τόν ἴδιο σκοπό, τό ζήτημα τῆς διευρύνσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ἔχει καταστῆ τώρα ἀντικείμενο μελέτης καί συζητήσεως. Ἄμεσα ἤ ἔμμεσα, ἐμπλέκεται ἐνίοτε σ' αὐτές καί ἡ περίπτωση τῆς Ἑλλάδος, παρά τά εἰδικά καί μοναδικά χαρακτηριστικά της πού τήν καθιστοῦν διαφορετική ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη. Αἰσθάνομαι, συνεπῶς, τήν ἀνάγκη νά ἐπισύρω τήν προσοχή σας στούς κινδύνους πού μπορεῖ νά συνεπάγεται γιά τήν χώρα μου μιά τέτοια στάση.

»Ἡ Κυβέρνησή μου πιστεύει ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινότητα στόν συντομώτερο δυνατό χρόνο ὑπαγορεύεται ἀπό νομικούς, οἰκονομικούς καί πολιτικούς λόγους, οἱ ὁποῖοι δέν ἰσχύουν γιά καμμιά ἄλλη εὐρωπαϊκή χώρα καί τούς ὁποίους θά ἤθελα νά μνημονεύσω ἐδῶ ἐν συντομίᾳ:

»α. Σύμφωνα μέ τήν Συνθήκη τῆς Ρώμης, κάθε αἴτηση γιά ἔνταξη ἐξετάζεται καθ' ἑαυτήν, ἀνεξάρτητα ἀπό ὁποιαδήποτε παρόμοια αἴτηση. Κατά τήν πρόσφατη Διάσκεψη τοῦ Λουξεμβούργου τήν 5 Ἀπριλίου 1977, ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος, ὁ δρ. Ὄουεν, δήλωσε στούς ἐκπροσώπους τῆς Κυβερνήσεώς μου, γιά νά καθησυχάση τίς ἀνησυχίες μας, ὅτι ἡ περίπτωση τῆς Ἑλλάδος θά ἐξετασθῇ ἀνεξάρτητα καί ἐπί τῇ βάσει τῆς πραγματικῆς της ἀξίας.

»β. Τό Συμβούλιο τῆς Κοινότητος ἀποδέχθηκε ἤδη ἀπό τίς 9 Φεβρουαρίου 1976, τήν ἑλληνική αἴτηση ἐντάξεως. Καί δέν ἔχομε λόγο γιά νά ἀμφιβάλλουμε γιά τήν σταθερότητα τῆς πολιτικῆς βουλήσεως τῶν Ἐννέα. Αὐτή ἡ πολιτική ἀνταποκρίνεται στίς ὑποσχέσεις πού ἔδωσε ἡ Κοινότητα κατά τήν περίοδο τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας στήν Ἑλλάδα καί τίς ὁποῖες ἀποδέχθηκε πρόθυμα ὁ ἑλληνικός λαός.

»γ. Ἡ Συμφωνία Συνδέσεως, πού ὑπογράφηκε τό 1961 καί ἰσχύει ἀπό 1 Νοεμβρίου 1961, δίνει στήν Ἑλλάδα τό εἰδικό καθεστώς χώρας πού προορίζεται νά γίνῃ πλῆρες καί ἰσότιμο μέλος τῆς Κοινότητος. Ἡ ἐξέλιξη, ὅμως, τῶν σχέσεών μας στά πλαίσια αὐτῆς τῆς Συμφωνίας ὁδήγησε, γιά τούς γνωστούς λόγους, σέ μιά προφανῆ οἰκονομική ἀνισορροπία. Πράγματι, ὁ δασμολογικός ἀφοπλισμός μας στόν βιομηχανικό τομέα ἀφ' ἑνός καί τό "πόλωμα" τῆς ἐναρμονίσεως στόν ἀγροτικό τομέα ἀφ' ἑτέρου, δημιούργησαν μιά δυσμενῆ κατάσταση γιά τήν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία μπορεῖ νά θεραπευθῇ μόνο μέ τήν ἔνταξή της στήν Κοινότητα ὡς πλῆρες μέλος.

»δ. Οἱ διαπραγματεύσεις μας μέ τήν Κοινότητα βρίσκονται σέ προχωρημένη φάση. Ὕστερα ἀπό λεπτομερεῖς ἔρευνες πού ἔκαναν Κοινοτικοί καί Ἕλληνες ἐμπειρογνώμονες, ἡ Κοινότης μᾶς προσκάλεσε τήν 27ην Ἰουλίου 1976 νά ἀρχίσουμε ἐπίσημα διαπραγματεύσεις. Ἡ Κοινότης μᾶς ζήτησε νά ἀποδεχθοῦμε τό "Κοινοτικό κεκτημένο". Τό ἀποδεχθήκαμε. Τονίσαμε, ὅμως, ὅτι παράλληλα μέ αὐτό τό "κεκτημένο" ὑπάρχει καί τό "κεκτημένο" πού προκύπτει ἀπό τήν Σύνδεση. Γνωρίζω ὅτι ἡ Κοινότης πιστεύει ὅτι ἡ ἔνταξη πρέπει νά πραγματοποιηθῇ μέσα σ' ἕνα ἐντελῶς νέο νομικό πλαίσιο. Ἡ Κυβέρνησή μου πιστεύει, παρά ταῦτα, ὅτι παρά τίς νομικές βάσεις ἀπό τίς ὁποῖες ἀρχίζομε, δέν μποροῦμε νά ἀγνοήσουμε τά γεγονότα. Καί εἰδικώτερα στήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδος, δέν μποροῦμε νά ἀγνοήσουμε τό ἀδιαμφισβήτητο ἱστορικό γεγονός ὅτι ἔχομε πίσω μας μιά δεκαπενταετῆ περίοδο συνδέσεως καί ἀλληλοδιεισδύσεως τῶν οἰκονομιῶν μας. Τοῦτο καθιστᾶ τήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδος διαφορετική ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη.

»ε. Ὡς πρός τά ἀγροτικά προβλήματα τά ὁποῖα θά μποροῦσαν νά προκαλέσουν σκέψεις σέ ὡρισμένα μέλη, θά ἤθελα νά ὑπογραμμίσω ὅτι ὁ συνολικός ὄγκος τῆς ἑλληνικῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς ἀνέρχεται στό 6% περίπου τῆς ἀντίστοιχης Κοινοτικῆς παραγωγῆς. Ἐπί πλέον, ἡ ἑλληνική γεωργία, μέ τήν ἐξαίρεση ἑνός πολύ περιορισμένου ἀριθμοῦ προϊόντων, καλύπτει μόνο τίς ἑλληνικές ἀνάγκες ἤ συμπληρώνει σέ μικρή ἔκταση τά ἐλλείμματα τῆς Κοινοτικῆς παραγωγῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι πάντα δυνατό, μεταξύ φιλικῶν χωρῶν, νά βρεθοῦν γιά συγκεκριμένα προβλήματα ἀμοιβαίως ἀποδεκτές λύσεις μεταβατικοῦ χαρακτῆρα.

»Κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθῆκες, εἶναι προφανές ποιές θά ἦταν οἱ πολιτικές συνέπειες μιᾶς πιθανῆς καθυστερήσεως τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος, θά παιζόταν ἁπλῶς τό παιχνίδι τῶν ἀντιδημοκρατικῶν δυνά-

μεων, οἱ ὁποῖες προσπαθοῦν νά κλονίσουν τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στίς δυτικές Δημοκρατίες καί ἐλπίζουν νά ἐπωφεληθοῦν, εἰς βάρος τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ἀπό τήν ἀπογοήτευση πού θά αἰσθανόταν ὁ ἑλληνικός λαός ἐάν διεψεύδοντο οἱ ἐλπίδες του. Ὁ ἑλληνικός λαός προσβλέπει ἐπί δεκαπέντε χρόνια στήν πλήρη συμμετοχή του στήν οἰκοδόμηση μιᾶς ἑνωμένης Εὐρώπης. Ἔχει προσαρμόσει πολιτικά καί οἰκονομικά τήν προοπτική του πρός αὐτή τήν ἰδέα. Αὐτό δέν μπορεῖ νά μεταβληθῆ χωρίς ἐπικίνδυνες πολιτικές καί οἰκονομικές συνέπειες γιά τήν χώρα μου.

»Εἶμαι βέβαιος, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι ἀντιλαμβάνεσθε τήν θέση τῆς Κυβερνήσεώς μου καί ὅτι θά θελήσετε νά ἐκδηλώσετε τό προσωπικό σας ἐνδιαφέρον γιά νά ἀποτραποῦν οἱ κίνδυνοι πού συνεπάγεται ὁποιαδήποτε σύνδεση τῆς ἑλληνικῆς περιπτώσεως μέ ἄλλες ὑποψηφιότητες, σύνδεση ἡ ὁποία ἀναπόφευκτα θά καθυστερήση τήν ἔνταξη τῆς χώρας μου στήν Κοινότητα.

»Δεχθῆτε, παρακαλῶ, ἀγαπητέ κ. πρωθυπουργέ, τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως καί τούς προσωπικούς χαιρετισμούς μου».

Ὁ Ἰρλανδός πρωθυπουργός, Λ. Κοσγκραίηβ, ἀπάντησε στίς 3 Μαΐου:

«Ἀγαπητέ κ. πρωθυπουργέ,

»Ἐπιθυμῶ νά γνωρίσω λήψη τῆς ἐπιστολῆς σας τῆς 26 Ἀπριλίου 1977, στήν ὁποία ἐκθέτετε ὡρισμένες συγκεκριμένες σκέψεις σχετικά μέ τήν πρόοδο τῆς χώρας πρός τήν ἔνταξή της στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες. Διάβασα τήν ἐπιστολή σας μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον καί σημείωσα δεόντως τά θέματα πού θίγετε.

»Ἐπιθυμῶ νά ἐπιβεβαιώσω ὅτι ἡ δήλωση τοῦ ὑπ. Ἐξ. Ὄουεν στήν Διάσκεψη τοῦ Λουξεμβούργου τήν 5 Ἀπριλίου 1977, στήν ὁποία ἀναφέρεσθε, ἀντιπροσωπεύει τήν συμφωνημένη πολιτική τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος στό θέμα αὐτό, δηλαδή ὅτι καίτοι ἡ Κοινότης δέν μπορεῖ νά ἀγνοήση τίς γενικότερες ἐπιπτώσεις περαιτέρω αἰτήσεων ἐντάξεως πού ἔχουν ἤδη ὑποβληθεῖ ἤ πρόκειται νά ὑποβληθοῦν, πιστεύει ἐπίσης ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις μεταξύ τῆς Κοινότητος καί τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖες διεξάγονται ἤδη, θά πρέπη νά συνεχίσουν νά διεξάγωνται βάσει τῆς πραγματικῆς των ἀξίας.

»Δεχθῆτε, παρακαλῶ, κ. πρωθυπουργέ, τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως καί προσωπικούς χαιρετισμούς».

Ἡ ἐπιστολή τοῦ Ἰταλοῦ πρωθυπουργοῦ, Τζούλιο Ἀντρεόττι:

«Ἀγαπητέ κύριε πρωθυπουργέ,

»Εὐχαριστῶ γιά τήν ἐπιστολή σας τῆς 26ης Ἀπριλίου, καί γιά τήν πλήρη ἔκθεση τῆς ἀπόψεως τῆς Κυβερνήσεώς σας ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐξέλιξη τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα.

»Θελήσατε, ἰδιαιτέρως, νά ἐπιστήσετε τήν προσοχή μου στούς κινδύνους πού θά προκαλοῦσε μιά ἐνδεχόμενη σύνδεση τῶν διαπραγματεύσεων αὐτῶν μέ τήν εὐρύτερη θεματική τῆς περαιτέρω διευρύνσεως τῆς Κοινότητας, ὑπογραμμίζοντας τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά πού ἔχουν ἀπό καιρό προσλάβει οἱ σχέσεις τῆς χώρας σας μέ τήν ΕΟΚ.

»Θέλω, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, νά ἐπιβεβαιώσω ὅσα ἤδη σᾶς εἶπα κατά τήν πρόσφατη συνάντησή μας στό Λονδῖνο, ὅτι δηλαδή δέν εἶναι στίς προθέσεις τῆς Ἰταλίας — ὅπως, νομίζω, καί σέ κανενός ἄλλου Κράτους-μέλους τῆς ΕΟΚ — νά ἐπιχειρηθῆ ἡ σύνδεση τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος μέ ἐκείνη ἄλλων χωρῶν, γιατί εἴμαστε ὅλοι πεπεισμένοι πώς κάθε ὑποψηφιότητα πρέπει νά ἐξετάζεται στό φῶς τῶν ἰδιαιτέρων παραμέτρων της καί ἀνάλογα μέ τά ἰδιαίτερα προβλήματα πού παρουσιάζει.

»Ἀπό τήν ἄλλη ὅμως πλευρά, εἶναι φυσικό, κατά τήν ἐξέταση τῶν διαφόρων περιπτώσεων, νά μήν παραμελῆται, πρός τό συμφέρον τῆς ἴδιας τῆς χώρας πού ἐπιθυμεῖ νά ἐνταχθῆ στήν ΕΟΚ, τό σύνολο τῶν προβλημάτων πού παρουσιάζει ἕνας συγκεκριμένος τομέας — τόσο ἐκεῖνα πού ἤδη ὑπάρχουν ὅσο καί ἐκεῖνα πού εἶναι δυνατόν νά δημιουργηθοῦν μετά ἀπό μία νέα ἔνταξη. Ἀναφέρομαι π.χ. στήν μεσογειακή γεωργία, θέμα πού σεῖς ὁ ἴδιος θίξατε, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τομέα στήν ὁποῖο οἱ ἐνδεχόμενες συνέπειες τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινότητα δέν θά μποροῦσαν ἀκόμη νά μετρηθοῦν οὔτε, ἑπομένως, νά ἀναζητηθοῦν οἱ κατάλληλες λύσεις τῶν σχετικῶν προβλημάτων— παρά μόνον ἄν γίνη μία προσεκτική ἐξέταση τῆς σημερινῆς καταστάσεως καθώς καί ἐκείνης πού θά μποροῦσε νά δημιουργηθῆ αὔριο, ὅταν θά προστεθοῦν στήν Κοινότητα νέα Κράτη-μέλη.

»Ἔχω τήν εἰλικρινῆ ἐντύπωση, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις τῶν Βρυξελλῶν, τίς ὁποῖες διευκολύνουν τά δεκαπέντε ἔτη συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μέ τήν ΕΟΚ μπῆκαν ἀπό τήν ἀρχή σέ καλό δρόμο, καί προχωροῦν χάρη στήν σαφῆ θέληση καί τῶν δύο μερῶν νά τίς προωθήσουν μέ σύστημα, χωρίς καθυστερήσεις — ἀλλά καί χωρίς νά παραμεληθῆ καμμία ἀπό τίς ἀναγκαῖες ἀναλύσεις».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Χέλμουτ Σμίτ, μέ ἡμερομηνία 6 Μαΐου:

«Ἀξιότιμε κύριε πρωθυπουργέ,

»Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διά τήν ἀπό 26ης Ἀπριλίου 1977 ἐπιστολήν σας ἀναφορικῶς μέ τήν ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα. Κατανοῶ πλήρως τούς λόγους τούς ὁποίους ἀναφέρετε διά μίαν ταχεῖαν πρόοδον καί ἕνα σύντομον ἐπιτυχῆ τερματισμόν τῶν διαπραγματεύσεων διά τήν ἔνταξιν.

»Ἰδιαιτέρως συμμερίζομαι τήν ἄποψίν σας ὅτι ἡ καθυστέρησις τῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν Ἑλλάδα ἐκ λόγων οἱ ὁποῖοι δέν ἀφοροῦν αὐτήν ταύτην τήν ὕλην τῶν διαπραγματεύσεων ἐξυπηρετεῖ τάς δυνάμεις ἐκείνας εἰς τήν χώραν σας καί ἀλλαχοῦ διά τάς ὁποίας ἡ ὑπό τῆς Κυβερνήσεώς σας ἐπιδιωκομένη πλήρης συμμετοχή τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν οἰκοδόμησιν τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ "ἀγκάθι εἰς τόν ὀφθαλμόν" των. Ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνησις

τηρεῖ, ὡς ἐκ τούτου, τήν διαβεβαίωσιν τῆς Κοινότητος πρός τόν Ἕλληνα ἀρχηγόν τῶν διαπραγματεύσεων, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις μετά τῆς Ἑλλάδος ὀφείλουν νά συνεχισθοῦν ἀνεξαρτήτως ἤδη ὑποβληθεισῶν ἢ ἀναμενομένων αἰτήσεων ἐντάξεως ἑτέρων χωρῶν. Αὕτη (ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνησις) θά χρησιμοποιήση διά τόν λόγον τοῦτον καί μελλοντικῶς τήν ἐπιρροήν της δι' ἀδιακόπους διαπραγματεύσεις, ὥστε νά ἀχθοῦν αὐταί συντόμως εἰς πέρας καί νά καταστῆ δυνατή ἡ ὑπογραφή συνθήκης ἐντάξεως.

»Κατά τήν συνάντησίν μας ἐξ ἀφορμῆς τῆς προσεχοῦς συνόδου τῶν ὑπουργῶν τοῦ ΝΑΤΟ θά ὑπάρξη, ὡς ἐλπίζω, εὐκαιρία νά ἐμβαθύνωμεν εἰς τό θέμα τοῦτο».

Τέλος, ἡ ἀπαντητική ἐπιστολή τοῦ Τζαίημς Κάλλαχαν, τῆς 9ης Μαΐου:

«Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό μήνυμά σας τῆς 26ης Ἀπριλίου γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες.

»Θά ἔχουμε ἀναμφίβολα τήν εὐκαιρία νά μιλήσωμε γι' αὐτό κατά τήν συνάντηση τοῦ ΝΑΤΟ ἀλλά μπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ἐν τῷ μεταξύ ὅτι τό Ἡνωμένο Βασίλειο καί ἡ Κοινότητα, ὡς σύνολο, εἴχαμε πάρα πολύ στήν σκέψη μας τά σημεῖα πού ἀναφέρετε, περιλαμβανομένου καί τοῦ σημαντικότατου πολιτικοῦ παράγοντος, ὅταν δεχθήκαμε τήν αἴτηση τῆς Ἑλλάδος νά ἐνταχθῆ στήν Κοινότητα καί ὅταν τό Συμβούλιο συμφώνησε στήν ἔναρξη διαπραγματεύσεων.

»Χάρηκα πού μνημονεύετε τήν δήλωση πού ἔκανε ὁ Ντέηβιντ Ὄουεν ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος στόν τελευταῖο γῦρο τῶν διαπραγματεύσεων τήν 5η Ἀπριλίου, ὅτι καίτοι ἡ Κοινότης δέν μποροῦσε νά ἀγνοήση τίς γενικώτερες ἐπιπτώσεις τῶν περαιτέρω αἰτήσεων γιά ἔνταξη πού εἶχαν ἤδη ὑποβληθῆ, πίστευε ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖες διεξήγοντο ἤδη, πρέπει νά συνεχίσουν νά διεξάγωνται ἐπί τῇ βάσει τῆς ἐγγενοῦς των ἀξίας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θά τό δεχθῆτε αὐτό ὡς ἐπαναβεβαίωση τῆς θέσεως τῆς Κοινότητος σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος —ἔνταξη γιά τήν ὁποία ὅπως λέτε ἡ συμφωνία συνδέσεως ἔπαιξε ἐξαιρετικά χρήσιμο ρόλο.

»Ὅσον ἀφορᾶ τίς διαπραγματεύσεις καθ' ἑαυτές, φαίνεται ὅτι προχωροῦν καλά. Τό προσέξαμε ἰδιαίτερα αὐτό κατά τήν διάρκεια τῆς προεδρίας μας. Ἔχουν ἤδη γίνει ἀνταλλαγές ἐγγράφων γιά ἕνα μεγάλο ἀριθμό θεμάτων πού πρέπει νά καλυφθοῦν. Μνημονεύσατε τήν γεωργία. Καίτοι τό θέμα αὐτό θά ἀποτελέση βέβαια ἀντικείμενο διαπραγματεύσεων, πιστεύω ὅτι καί σ' αὐτό, ὅπως καί σέ ἄλλα, μποροῦν νά βρεθοῦν ἱκανοποιητικές λύσεις.

»Συμπερασματικά, θά ἤθελα νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι παραμένει ἀπόφαση τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, τόσο στήν προεδρία μας ὅσο καί μετέπειτα, νά συνεχισθοῦν αὐτές οἱ σημαντικές διαπραγματεύσεις μέ πλήρως ἐποικοδομητικό πνεῦμα. Προσβλέπω στήν συνάντησή μας. Μέ τίς καλύτερες εὐχές καί θερμούς χαιρετισμούς».

Ἤδη, ἄλλωστε, στίς 20 Ἀπριλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε ἀπευθύνει ἐπιστολή στόν πρώην πρωθυπουργό τῆς Γαλλίας, δήμαρχο τῶν Παρισίων καί πρόεδρο τοῦ κόμματος «Συναγερμός γιά τή Δημοκρατία», Ζ. Σιράκ, πού μέ δηλώσεις του, στίς 8 Ἀπριλίου, εἶχε ταχθεῖ κατά τῆς προσχωρήσεως νέων μελῶν στήν ΕΟΚ, ἡ ὁποία, ὅπως εἶχε τονίσει, ἐγκυμονοῦσε μεγάλους κινδύνους γιά τούς ἀγρότες τῆς νότιας Γαλλίας. Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Ἀγαπητέ φίλε,

»Εἶχα ἐλπίσει ὅτι ἡ προσεχής ἐπίσκεψή μου στό Παρίσι, καθορισμένη γιά τίς 24 τρέχοντος, θά μοῦ εἶχε δώσει τήν εὐκαιρία νά συναντηθῶ μαζί σας. Δυστυχῶς αὐτή ἡ ἐπίσκεψη ἀναβλήθηκε γιά λόγους ὑγείας. Σᾶς γράφω ἔτσι μέ κάποια καθυστέρηση γιά τό θέμα τῶν δηλώσεών σας τῆς 8ης Ἀπριλίου γιά τήν διεύρυνση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

»Πιστεύω ὅτι τό πνεῦμα τῆς ἐμπιστοσύνης καί τῆς εἰλικρίνειας πού ἐνέπνεε πάντοτε τίς σχέσεις μας μοῦ ἐπιτρέπει νά σᾶς γνωρίσω τίς σκέψεις μου γιά τίς δηλώσεις σας αὐτές. Καίτοι γνωρίζω τίς πολιτικές συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν αὐτή τήν στιγμή στήν Γαλλία, ὀφείλω νά σᾶς ὁμολογήσω ὅτι μοῦ εἶναι δύσκολο νά ἀντιληφθῶ τήν ἀλλαγή τῆς στάσεώς σας στό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Ἡ Ἑλλάς θυμᾶται πάντα ὅτι, ὡς πρωθυπουργός, δέν εἴχατε μόνον ταχθῆ ὑπέρ τῆς ταχείας ἐντάξεώς της στίς Κοινότητες ἀλλά καί εἴχατε ἀναλάβει τότε τόν ρόλο τοῦ "ἀναδόχου" τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως. Καί γνωρίζομε ἐδῶ στήν Ἑλλάδα πόσο ὁ ρόλος αὐτός ὑπῆρξε ἀποφασιστικός. Αὐτή ἡ στάση τῆς Κυβερνήσεώς σας ἐκτιμήθηκε βαθύτατα στήν Ἑλλάδα. Συνέβαλε ἐπίσης στήν δημιουργία ἰδιαίτερα στενῶν καί φιλικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας.

»Εἴσθε λοιπόν σέ θέση νά ἀντιληφθῆτε τά αἰσθήματα τῆς ἀπογοητεύσεως πού δοκιμάζει ὁ ἑλληνικός λαός γιά τήν Γαλλία, ἡ ὁποία, καίτοι εἶναι ὁ θερμότερος ὀπαδός τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, φαίνεται σήμερα νά ὀρθώνη τά περισσότερα ἐμπόδια στήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Αὐτά τά αἰσθήματα ἐνισχύονται ἀπό τήν πεποίθηση ὅτι ἡ ὑποψηφιότης τῆς Ἑλλάδος δέν μπορεῖ νά συνδεθῆ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, μέ τίς ὑποψηφιότητες τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας, ἀφοῦ παρουσιάζει μοναδικές καί εἰδικές ὄψεις πού τήν διαφοροποιοῦν πλήρως.

»Πράγματι, ἡ αἴτηση τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἔνταξή της εἶναι ἕνα γεγονός πού ἔχει γίνει ἀποδεκτό καί οἱ σχετικές διαπραγματεύσεις βρίσκονται μάλιστα σέ προχωρημένο στάδιο. Πρᾶγμα πού ἀπέχει πολύ νά ἀποτελῆ τήν περίπτωση τῆς Πορτογαλίας καί τῆς Ἱσπανίας.

»Ἡ Ἑλλάς, ἐξάλλου, ἐν ἀντιθέσει πρός τήν Ἱσπανία καί Πορτογαλία, ἔχει ἕνα δεσμό συνδέσεως μέ τήν Κοινότητα πού ἀνατρέχει σέ 15 χρόνια. Αὐτή

ἡ σύνδεση, ἡ ὁποία προβλέπει τήν ἔνταξη, δέν προετοίμασε μόνο τήν Ἑλλάδα νά γίνη πλῆρες μέλος τῆς Κοινότητος, ἀλλά δημιούργησε καί ἕνα καθεστώς τό ὁποῖο, ἄν δέν καταλήξη στήν ἔνταξη, θά ἀποβῆ εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος.

»Τέλος, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ γεωργική παραγωγή τῆς Ἑλλάδος δέν ἀποτελεῖ παρά τό 6% τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς Κοινότητος. Καί ἐπί πλέον, μόνον ἕνα μικρό τμῆμα αὐτοῦ τοῦ 6% θά εἶναι ἀνταγωνιστικό στά Κοινοτικά προϊόντα, ἀφοῦ τό ὑπόλοιπο ἀπορροφᾶται ἀπό τίς ἀνάγκες τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἤ θά ἱκανοποιῆ ἀνάγκες τῆς Κοινότητος σέ συμπλήρωση ἀνεπαρκοῦς παραγωγῆς.

»Κατά συνέπειαν, οἱ ἀντιδράσεις τῶν Γάλλων γεωργῶν φαίνονται νά στεροῦνται βάσεως καί οἱ ζημίες πού φοβοῦνται ὅτι θά ὑποστοῦν εἶναι τελικά ἐλάχιστες, ἄν ὄχι ἀνύπαρκτες. Ἀλλά ἀκόμα καί σ' αὐτή τήν περίπτωση, νομίζομε ὅτι μπορεῖ νά προβλεφθοῦν εἰδικές ρυθμίσεις γιά νά διασκεδασθοῦν πλήρως οἱ ἀνησυχίες τῶν γεωργῶν σας.

»Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους, πολιτικούς, νομικούς καί οὐσιαστικούς, ἡ Ἑλλάδα πιστεύει ὅτι ἡ ὑποψηφιότητά της δέν μπορεῖ νά συνδεθῆ μέ μιά μείζονα διεύρυνση τῆς Κοινότητος, ἡ ὁποία Κοινότης, ἄλλωστε, ἦταν προετοιμασμένη νά λειτουργήση μέ δέκα μέλη, ἐάν ἡ Νορβηγία ἀπεδέχετο νά ἐνταχθῆ.

»Διατηρῶ τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ σκέψεις καί τά ἐπιχειρήματα πού σᾶς ἐξέθεσα θά μπορέσουν νά σᾶς ὁδηγήσουν στήν ἐπανεξέταση τῆς θέσεώς σας στό θέμα αὐτό, ἡ ὁποία, ἐνῶ εἶναι ἐπιβλαβής γιά τήν Ἑλλάδα, δέν θά μποροῦσε νά ἀποφέρη κανένα ὄφελος στήν Γαλλία.

»Σᾶς παρακαλῶ νά δεχθῆτε, ἀγαπητέ φίλε, τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως καί τῆς προσωπικῆς, πολύ φιλικῆς, ἀναμνήσεώς μου»[52].

27 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή προγραμματίζει τό νομοθετικό ἔργο, μέχρι τά μέσα Ἰουνίου.

28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη στό Πολιτικό Γραφεῖο, στήν ὁποία συμμετέχουν ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ καί ὁ ἀρχηγός Στρατοῦ, ἀντιστράτηγος Α. Γκράτσιος. Ἐξετάστηκαν ὀργανωτικά προβλήματα τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς καί θέματα σχετικά μέ τή διάταξη καί ἀνάπτυξη τῶν δυνάμεών του σέ διάφορες περιοχές τῆς χώρας.

28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, συναντᾶται, στό Στρασβοῦργο, μέ τόν Τοῦρκο ὁμόλογό του, Ι. Τσαγλαγιαγκίλ. Οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν στήν ἐπανάληψη τῶν συνομιλιῶν γιά τά θέματα τῆς ὑφαλοκρηπίδας καί τοῦ ἐναερίου χώρου. Παράλληλα, γινόταν γνωστό ὅτι δέν προγραμματιζόταν νέα συνάντηση Καραμανλῆ-Ντεμιρέλ κατά τή διάρκεια τῆς προσεχοῦς διασκέψεως τοῦ NATO.

[Ἡ συνάντηση τῶν ἐμπειρογνωμόνων γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα πραγματοποιήθηκε στό Παρίσι, μεταξύ 1ης καί 3ης Ἰουνίου, λίγες ἡμέρες πρίν τίς τουρκικές βουλευτικές ἐκλογές. Δέν σημειώθηκε πρόοδος].

29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη, στήν ὁποία συμμετέχουν ὁ ὑπουργός Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν, Κ. Τρυπάνης, ὁ γενικός γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ὁ τεχνικός σύμβουλος τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ὑπηρεσιακοί παράγοντες. Ἀντικείμενο τῆς συσκέψεως ἦταν ἡ ἐκπόνηση ἑνός πολύπλευρου πολιτιστικοῦ προγράμματος πού θά ἀποβλέπει στήν προαγωγή τῶν γραμμάτων καί τῶν τεχνῶν, στή βελτίωση τῆς ποιότητας ζωῆς στή χώρα, καθώς καί στή διατήρηση καί ἀξιοποίηση τῶν πολιτιστικῶν θησαυρῶν τοῦ ἔθνους. Σχετικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε:

«Ἡ ἀνύψωση τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, ἡ ἐνθάρρυνση τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητος καί ἡ στοργή τοῦ Κράτους πρός τούς πνευματικούς δημιουργούς ἀποτελοῦν μιάν ἀπό τίς βασικές καί πιό μακρόπνοες ἐπιδιώξεις τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας. Γιατί ἡ χώρα μας, ἐκτός ἀπό τόν πλοῦτο καί τήν μοναδικότητα τῆς προγονικῆς κληρονομιᾶς της, διαθέτει καί ἕνα ἀνθρώπινο δυναμικό, πού ἀποδεικνύει καί σέ διεθνές ἐπίπεδο μέ σημαντικές ἐπιδόσεις τήν δημιουργικότητά του. Στόχος τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἔχω ἐπανειλημμένως διακηρύξει, εἶναι νά δημιουργηθοῦν στόν τόπο μας δυνατότητες, ὥστε ἡ Ἑλλάς ν' ἀκτινοβολῆ πνευματικά καί ν' ἀποτελῆ πόλο ἕλξεως γιά τούς ἀνθρώπους πού πιστεύουν στίς πολιτιστικές ἀξίες. Διότι, ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε, ἄν δέν μποροῦμε νά συναγωνισθοῦμε στόν ὑλικό τομέα τίς μεγάλες καί πλούσιες χῶρες, ἠμποροῦμε ἀσφαλῶς νά τίς συναγωνισθοῦμε στόν πολιτιστικό τομέα».

1 ΜΑΪΟΥ 1977

Κατά τή διάρκεια τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Πρωτομαγιᾶς, στήν Ἀθήνα, σημειώνονται ἐπεισόδια ἀπό ἀριστεριστές, κατά τά ὁποῖα τραυματίζονται 13 ἀστυνομικοί καί πολίτες καί συλλαμβάνονται 37 ἄτομα.

5 ΜΑΪΟΥ 1977

Ἡ ἁρμόδια ἐπιτροπή τῆς ἀμερικανικῆς Γερουσίας καί ἡ Ἐπιτροπή Διεθνῶν Σχέσεων τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ΗΠΑ ἐγκρίνουν τήν πρόταση τῆς Κυβερνήσεως Κάρτερ γιά χορήγηση στήν Τουρκία στρατιωτικῆς βοήθειας ὕψους 175 ἑκατ. δολλ. καί ἰσόποσης βοήθειας στήν Ἑλλάδα. Παράλληλα, ὅμως, ἀπορρίπτουν τό σκέλος τῆς προτάσεως πού ἀναφέρεται στή δυνατότητα νά πωληθοῦν στήν Τουρκία 40 ἀεροσκάφη «Φάντομ», μέσω τοῦ προγράμματος FMS.

Εἶχε προηγηθεῖ σύντονη διπλωματική δραστηριότητα στήν Οὐάσιγκτων τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖες καί ἐπισήμαναν ὅτι ἡ βοήθεια πρός τήν Τουρκία φαινόταν νά ἐπιβραβεύει τήν ἀρνητική της στάση, τή στιγμή πού τίποτε δέν εἶχε προκύψει ἀπό τήν περιοδεία Κλίφφορντ. Τήν ἀπόφαση τῶν ΗΠΑ νά παράσχουν βοήθεια στήν Τουρκία εἶχαν καταγγείλει μέ ἀνακοινώσεις τους καί τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, στήν Ἀθήνα.

5-6 ΜΑΪΟΥ 1977

Ἐγκαινιάζεται σειρά συσκέψεων, πού θά συγκαλοῦνται κάθε μῆνα ὡς τόν Αὔγουστο καί θά ἐξετάζουν τήν πορεία τῆς οἰκονομίας στό σύνολό της καί τίς ἐξελίξεις ἰδιαίτερα στόν τομέα τῶν ἐπενδύσεων.

Στίς 5 τοῦ μηνός, συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Γεωργίας, Ἐμπορίου, Ἐργασίας καί Βιομηχανίας, καθώς καί τῶν ὑφυπουργῶν Συντονισμοῦ, τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ οἰκονομικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ἐξετάστηκε ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας καί εἰδικότερα τό πρόβλημα τῆς καταστροφῆς τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς λόγω τῆς ἀνομβρίας, θέματα σχετικά μέ τήν ἐνεργειακή πολιτική — καί κυρίως ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐγχώριων ἐνεργειακῶν πηγῶν — καθώς καί τά ζητήματα τοῦ ἐλέγχου τῶν τιμῶν καί τῶν ἀπεργιακῶν κινητοποιήσεων.

Ἡ σύσκεψη θά ἐπαναληφθεῖ τήν ἑπομένη, 6η Μαΐου. Συνοψίζοντας τά συμπεράσματα τῶν δύο συσκέψεων, ὁ πρωθυπουργός τόνισε, σύμφωνα μέ τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

«Σύμφωνα μέ ὅλες τίς ἐνδείξεις ἡ ἑλληνική οἰκονομία εἶναι ἰσχυρή καί ἀναπτυσσόμενη. Αὐτό ὅμως δέν ἀποκλείει τόν κίνδυνο δυσαρέστων ἐξελίξεων ἄν ἐπικρατήση πνεῦμα σπατάλης, εὐδαιμονισμοῦ καί γενικά ἡ ἄμετρη καταναλωτική νοοτροπία πού χαρακτηρίζει πολλές σύγχρονες κοινωνίες. Ὁ κίνδυνος ἀπό τήν ἐπικράτηση μιᾶς τέτοιας νοοτροπίας δέν θά εἶχε μόνο οἰκονομικές ἐπιπτώσεις· θά ἀπεδεικνύετο διαστρεβλωτικός τῆς ὅλης μας κοινωνικῆς δομῆς, ἀλλά ἀκόμη καί τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος καί ἤθους. Δέν εἶναι δυνατόν νά δαπανοῦμε περισσότερα ἀπό ὅσα ἔχουμε. Ἀντίθετα, τό ἀνερχόμενο εἰσόδημα τοῦ λαοῦ θά πρέπη νά ἐπενδύεται γιά νά ἐξασφαλίση τό μέλλον τό δικό μας καί τῶν παιδιῶν μας.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ὑπογράμμισε εἰδικότερα τόν κίνδυνο ὑπονομεύσεως τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητας ἄν παγιοποιηθῆ ἡ μόδα τῶν ἀδικαιολογήτων ἀπεργιῶν, πού ὀφείλονται δηλαδή ὄχι σέ πραγματικά αἰτήματα, ἀλλά σέ συνδικαλιστικούς ἀνταγωνισμούς καί δημαγωγία ἤ πολιτικές ὑποκινήσεις. Ἰδίως στόν δημόσιο τομέα — ὅπου τελευταῖα παρατηρεῖται μιά ἔξαρση τῶν φαινομένων αὐτῶν — κινητοποιήσεις τέτοιου εἴδους εἶναι ἀκόμη ὀλιγότερο δικαιολογημένες καί περισσότερο ἐπιβλαβεῖς γιά τό κοινωνικό σύνολο.

»Ὅπως ἔχει ἐπανειλημμένα τονισθῆ — συνέχισε ὁ κ. Καραμανλῆς — ἡ Κυβέρνηση ἔχει κάθε ἐπιθυμία, ἀλλά καί συμφέρον νά ἱκανοποιῆ τά δίκαια αἰτήματα ὅλων τῶν πολιτῶν καί αὐτό πράγματι πράττει μέχρι τοῦ βαθμοῦ πού οἱ χορηγοῦμενες παροχές δέν θά ἐξανεμίζονταν ἀπό τόν πληθωρισμό καί οἱ βραχυχρόνιες ψευδαισθήσεις εὐδαιμονίας δέν θά ὑπονόμευαν τήν μακροπρόθεσμη εὐημερία καί πρόοδο τοῦ λαοῦ. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ Κυβέρνηση, ἔχοντας ἤδη προβῆ ἀκόμα καί σέ γενναιόδωρες παροχές πρός τίς ἀσθενέστερες εἰσοδηματικές τάξεις, τούς ἀγρότες, τούς ἐργάτες, τούς ἰδιωτικούς καί δημοσίους ὑπαλλήλους δέν πρόκειται νά καμφθῆ στήν εἰσοδηματική της πολιτική ἀπό ἀπεργίες ἤ ἄλλου εἴδους πιέσεις.

»Ἡ Κυβέρνηση εἶναι ἀποφασισμένη νά προστατεύση τήν σταθερότητα τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, ἡ ὁποία εἶναι καί προϋπόθεση τῆς κοινωνικῆς προόδου, ἀλλά καί τῆς ἀμυντικῆς καί γενικότερα τῆς ἐθνικῆς μας ἰσχύος»[154].

Ἐξάλλου, μετά τό τέλος τῆς δεύτερης συσκέψεως, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«Σύμφωνα μέ ὅλα τά διαθέσιμα στοιχεῖα, ἡ ἑλληνική οἰκονομία ἀκολουθεῖ σταθερή ἀνοδική πορεία καί βρίσκεται ἤδη, ὅπως εἶχε προβλέψει ἡ Κυβέρνηση, σέ κατάσταση καλύτερη ἀπό τό παρελθόν ἔτος. Ὅπως ἄλλωστε προκύπτει καί ἀπό τίς πρόσφατες ἀνακοινώσεις τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καί τοῦ διοικητοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἑλληνική οἰκονομία κατά τά ἔτη 1975-1976 κατώρθωσε νά ὑπερνικήση ὁριστικά τήν ὕφεση. Ἡ ἄνοδος μάλιστα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἄρχισε νά σημειώνεται πρίν εἰσέλθουν οἱ οἰκονομίες τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ καί τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν τοῦ ΟΟΣΑ μέ τίς ὁποῖες κυριώτατα συναλλασσόμεθα, στό στάδιο τῆς ἀνακάμψεως.

»Συγκεκριμένα: Τό ἀκαθάριστο ἐθνικό προϊόν πού αὐξήθηκε κατά 5,7% τό 1975 καί κατά 6% τό 1976 προβλέπεται νά ἀνέλθη περαιτέρω καί κατά τό 1977, ἐνῶ ἡ ἀντίστοιχη μέση αὔξηση τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ ἐκτιμᾶται, ἀπό τούς ἐξειδικευμένους διεθνεῖς ὀργανισμούς, ὅτι θά ἀνέλθη στό ἥμισυ περίπου τῆς ἑλληνικῆς αὐξήσεως.

»Οἱ ἀκαθάριστες ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου, μετά ἀπό τήν στασιμότητα πού ἐσημείωσαν τό 1975, αὐξήθηκαν τό 1976 κατά 7,4% καί προβλέπεται νά ὑπερβοῦν τό 9,5% διά τό τρέχον ἔτος. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ ταχύτερη ἄνοδος τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων, οἱ ὁποῖες ἀπό 8% τό 1976 προβλέπεται νά πλησιάσουν τό 12% τό 1977, βελτιουμένης καί τῆς διαρθρώσεώς των μέ σημαντική ἐπιτάχυνση τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων. Ὁ ρυθμός αὐτός αὐξήσεως

τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου γιά τό τρέχον ἔτος εἶναι ὁ ὑψηλότερος ἐξ ὅλων τῶν προβλεπομένων εἰς τάς χώρας τῆς ΕΟΚ.

»Οἱ ἐξελίξεις τοῦ πρώτου τριμήνου τοῦ τρέχοντος ἔτους εἶναι σαφῶς βελτιωμένες καί ἐνισχύουν τήν πεποίθηση ὅτι ἡ συναλλαγματική θέση τῆς χώρας εἶναι ἰσχυρή. Οἱ ἐξαγωγές αὐξήθηκαν κατά 28,2% ἔναντι μειώσεως 4,5% τόν περασμένο χρόνο. Οἱ εἰσαγωγές, ἐξ ἄλλου, ἀντανακλῶντας τήν δραστηριοποίηση τῆς οἰκονομίας αὐξήθηκαν κατά 13,6% ἔναντι μειώσεως κατά 1,5% πέρυσι. Ἐντυπωσιακή ἦταν καί ἡ ἄνοδος τῶν ἀδήλων πόρων, οἱ ὁποῖοι τό πρῶτο τρίμηνο αὐξήθηκαν κατά 16,8% ἔναντι ἀντιστοίχου αὐξήσεως 3,9% τό 1976. Στήν αὔξηση αὐτή συνέβαλε κυρίως τό τουριστικό συνάλλαγμα (+ 33%) καί τό ναυτιλιακό πού παρά τήν γενικότερη κρίση, ἐσημείωσε τήν αὐτή περίπου αὔξηση. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐξελίξεων αὐτῶν ἦταν ὅτι τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου τρεχουσῶν συναλλαγῶν μειώθηκε ἐφέτος σέ 368 ἑκατ. δολλάρια ἔναντι 409 ἑκατ. δολλ. τόν περασμένο χρόνο.

»Ἐξ ἄλλου ἡ εἰσροή κεφαλαίων κατά τήν αὐτή περίοδο τοῦ τρέχοντος ἔτους ἀνῆλθε σέ 413 ἑκατ. δολλ. ἔναντι 300 ἑκατ. τό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1976 καί προῆλθε κυρίως ἀπό τίς εἰς συνάλλαγμα καταθέσεις Ἑλλήνων ἐξωτερικοῦ κλπ. ἐπιχειρηματικά καί ἄλλα κεφάλαια ἰδιωτῶν.

»Ἡ ἐξέλιξη τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ κατά τό τρέχον ἔτος, τόσο ἀπό πλευρᾶς ἐσόδων, ὅσο καί ἀπό πλευρᾶς δαπανῶν συμπίπτει μέ τίς γενόμενες ἐκτιμήσεις κατά τήν κατάθεση τοῦ προϋπολογισμοῦ.

»Βασικός στόχος τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἐπιβράδυνση τοῦ ρυθμοῦ ἀνόδου τῶν τιμῶν ἡ ὁποία καί πράγματι ἐπετεύχθη κατά τά ἔτη 1975 καί 1976, ἀφοῦ, ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ ἀντίστοιχες ἐτήσιες αὐξήσεις τοῦ τιμαρίθμου ἦταν 15,7% καί 11,7%.

»Ἡ Κυβέρνηση, ὅμως, παράλληλα πρός τήν ἐπιδίωξη τῆς συγκροτήσεως τοῦ τιμαρίθμου ἀποβλέπει στήν ἐξυγίανση τοῦ συστήματος διαμορφώσεως τῶν τιμῶν ὁρισμένων, βασικῆς σημασίας, προϊόντων καθώς καί στόν περιορισμό τῶν ἐλλειμμάτων τῶν διαφόρων λογαριασμῶν τοῦ Δημοσίου στήν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος πού προκύπτουν ἀπό τήν τεχνητή καί ἀνορθολογική διαμόρφωση τῶν τιμῶν αὐτῶν.

»Ἂν δέν ἀκολουθοῦσε αὐτή τήν γραμμή ἡ Κυβέρνησις θά ἦταν δυνατόν νά πετύχη βραχυπρόθεσμα μεγαλύτερη συγκράτηση τοῦ τιμαρίθμου. Θά ὑπονόμευε ὅμως τό ἄμεσο μέλλον γιατί μέσα σέ λίγους μῆνες οἱ ἀνωμαλίες αὐτές θά εἶχαν δύο δυσμενέστατες ἐπιπτώσεις. Πρῶτον: θά ὁδηγοῦσαν ὁρισμένους σημαντικούς κλάδους τῆς παραγωγῆς ὅπως π.χ. τήν κτηνοτροφία σέ ἀδιέξοδο, καί δεύτερον: θά δημιουργοῦσαν ἕνα χαῶδες καί πλασματικό σύστημα διαμορφώσεως τῶν τιμῶν πού δέν εἶναι δυνατόν παρά νά ἔχη σάν συνέπεια τήν διαστρέβλωση τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος καί τελικά τήν ἐπιτάχυνση τοῦ πληθωρισμοῦ.

»Πέραν τούτων πρέπει νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ τιμάριθμος ἐπηρεάζεται οὐσιαστικά καί ἀπό ἐξωγενεῖς παράγοντες, χαρακτηριστικά παραδείγματα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ διεθνής ἀνατίμηση τῶν πετρελαιοειδῶν, σειρᾶς πρώτων ὑλῶν καί τοῦ καφέ.

»Τό πρῶτο τετράμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους ὁ Δείκτης Τιμῶν Καταναλωτοῦ ἀνῆλθε κατά 4,6% ἔναντι 4,3% τό 1976 καί 6,5% τό 1975. Ἀλλά ἡ ἐφετεινή αὔξηση τοῦ 4,6% ὀφείλεται κατά τό ἥμισυ περίπου εἴτε σέ ἐξωγενεῖς παράγοντες, εἴτε στήν προαναφερθεῖσα ἐξυγίανση τοῦ συστήματος διαμορφώσεως τῶν τιμῶν καί περιορισμοῦ τῶν κρατικῶν ἐλλειμμάτων. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀνέλαβε συνειδητά τήν πολιτική εὐθύνη μιᾶς περιορισμένης καί προσωρινῆς αὐξήσεως τοῦ τιμαρίθμου γιά νά ἐξασφαλίση τήν περαιτέρω ἐξέλιξη τῆς οἰκονομίας πάνω σέ ὑγιεῖς καί τιμαριθμικά σταθερές βάσεις. Τά δεδομένα αὐτά ἐνισχύονται ἀπό τήν παρατηρουμένη οὐσιώδη ἐπιβράδυνση τοῦ Δείκτου Τιμῶν χονδρικῆς πωλήσεως (πρῶτο τρίμηνο 1976 + 6,7%, ἀντίστοιχο τρίμηνο τοῦ 1977 + 4,3%). Τελικός στόχος παραμένει ἡ συγκράτηση τῆς ἐτησίας ἀνόδου τῶν τιμῶν γύρω στόν ἀντίστοιχο μέσο ὅρο τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ.

»Μέ τίς διαδοχικές αὐξήσεις πού χορηγήθησαν κατ' ἔτος συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἐφετεινῆς ὑπερεκαλύφθησαν γιά ὅλες ἀνεξαίρετα τίς κατηγορίες τῶν ἐργατοϋπαλλήλων, τόσο ἡ αὔξηση τοῦ τιμαρίθμου ὅσο καί τῆς παραγωγικότητος καί ἡ συμμετοχή τῶν ἐργαζομένων εἰς τό πραγματικό, δηλαδή τό ἀποπληθωρισμένο ἐθνικό εἰσόδημα ἔφθασε στό ὑψηλότερο μεταπολεμικῶς ποσοστό.

»Ἀντίθετα μέ τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ καί τοῦ ΟΟΣΑ πού ἀντιμετωπίζουν ἐπίμονο καί σέ ὡρισμένες περιπτώσεις ἐντεινόμενο πρόβλημα ἀνεργίας, τόσο οἱ δεῖκται τῆς ΕΣΥΕ, ὅσο καί τά στοιχεῖα τοῦ ΟΑΕΔ συγκλίνουν στήν διαπίστωση μειώσεως τῆς ἀνεργίας καί αὐξήσεως τῆς ἀπασχολήσεως. Χαρακτηριστικά ἡ προβλεπόμενη ἐπιτάχυνση τῆς παραγωγῆς κατά τό 1977 ἀναμένεται νά δημιουργήση ἀνάγκες ἀπασχολήσεως γιά 40.000 ἄτομα στόν ἀστικό τομέα τῆς οἰκονομίας.

»Γιά τό 1977 ὁ ὄγκος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς προβλέπεται νά σημειώση μικρή μόνον αὔξηση λόγῳ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Ἐν τούτοις, ὅπως συνέβη καί κατά τό 1976 τό εἰσόδημα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ θά βελτιωθῆ ὅπως καί τά λοιπά εἰσοδήματα τῶν ἀσθενεστέρων τάξεων. Ἡ βελτίωση θά ἐπιτευχθῆ μέσῳ διαφόρων συστημάτων στηρίξεως τῶν τιμῶν βασικῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καθώς καί κεφαλαιοδοτικῶν ἐπιδοτήσεων ἤ μεταβιβαστικῶν πληρωμῶν πού θά πραγματοποιηθοῦν εἴτε μέσῳ τοῦ ΟΓΑ, εἴτε μέσῳ διαφόρων κρατικῶν προγραμμάτων πού ἄμεσα ἤ ἔμμεσα ὠφελοῦν τούς ἀγρότες. Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι τό κοινωνικό σύνολο θά ἐπιβαρυνθῆ καί ἐφέτος γιά νά ἐνισχύση περαιτέρω τήν πραγματική ἀγοραστική δύναμη τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν.

»Ἀναμφισβήτητο συμπέρασμα ἀπό τά προεκτεθέντα εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνική οἰκονομία ἐξελίσσεται ἐφέτος εὐνοϊκά καί καλύτερα ἀπό πέρυσι. Ἀλλά, ὅπως ἐτόνισε ὁ κ. πρωθυπουργός, εἶναι ταυτόχρονα ἀνάγκη οἱ Ἕλληνες πολῖτες νά ἐπιδείξουν μεγαλύτερη αὐτοσυγκράτηση περιορίζοντας κάθε εἴδους σπατάλη ὄχι μόνο γιατί ἡ παγκόσμια οἰκονομική κρίση συνεχίζεται, ἀλλά καί γιατί ἡ οἰκονομία μας πρέπει νά εἶναι ἀπολύτως ἱκανή νά ἐνισχύη τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις μας μέ ποσά πού δέν εἶναι δυνατόν ἀπό σήμερα ἀκριβῶς νά προβλεφθοῦν.

»Ἡ ὕπαρξη ἐξωτερικῶν κινδύνων — ἐτόνισε ὁ κ. Καραμανλῆς — ἐπιβάλλει σέ ὅλους μας διαρκῆ ἐπαγρύπνηση καί τήν διάθεση νά ὑποβληθοῦμε, ἂν παραστῆ ἀνάγκη, ἀκόμη καί σέ θυσίες.

»Έν συνεχεία ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνημερώθηκε καί ἐνέκρινε τίς ἐπί μέρους δραστηριότητες τῶν Ὑπουργείων οἱ ὁποῖες συνοπτικά ἔχουν ὡς ἑξῆς:

»1. Ὑπουργεῖο Γεωργίας: Ἐντός τοῦ τρέχοντος μηνός θά κατατεθῆ στήν Βουλή τό νομοσχέδιο γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν ἐγκαταλελειμμένων γαιῶν. Ἐπίσης θά κατατεθῆ τό νομοσχέδιο περί Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν τό ὁποῖο καταρτίσθηκε σέ στενή συνεργασία μέ τήν ΠΑΣΕΓΕΣ. Ἄλλο βασικῆς σημασίας νομοθέτημα εἶναι τό σχετικό μέ τήν κατάργηση τοῦ φόρου μεταβιβάσεως ἀγροτικῶν κτημάτων μέχρι 40 στρεμμάτων καί περί καταργήσεως τοῦ ἐποικιστικοῦ τέλους, τό ὁποῖο ρυθμίζει καί διάφορες ἐκκρεμότητες πού ἐνδιαφέρουν κυρίως τόν πληθυσμό τῆς Β. Ἑλλάδος καί ἀφοροῦν σέ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀγροτῶν.

Ἐξάλλου ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν ἔγκαιρο — καί πάντως μέσα στά πλαίσια τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς — ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῶν ἀγροτῶν πού ἐπλήγησαν ἰδιαιτέρως ἀπό δυσμενεῖς καιρικές συνθῆκες.

»Ἀπεφασίσθη, ἐξάλλου, ἡ ἵδρυση εἰδικοῦ μηχανισμοῦ σέ συνεργασία μέ τό Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου καί τήν ΠΑΣΕΓΕΣ γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος σταδιακῆς δημιουργίας τοπικῶν ἀγορῶν ἀγροτικῶν προϊόντων γιά τήν προστασία τόσο τοῦ ἀγρότου, ὅσο καί τοῦ καταναλωτοῦ.

»2. Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας καί Ἐνεργείας: Τό πρόγραμμα ἐρευνῶν τοῦ Ὑπουργείου γιά τήν ἀξιοποίηση τοῦ ὑπογείου πλούτου τῆς χώρας συνεχίζεται μέ ἐντατικό ρυθμό. Σχετικά μέ τά πετρέλαια οἱ γεωτρήσεις ἔχουν ἐπεκταθῆ πέραν τοῦ Πρίνου σέ γειτονικό ἀντίκλινο, καθώς καί στόν Νέστο, ὅπου γίνεται δεύτερη γεώτρηση. Γεωφυσικές, ἐξάλλου, ἔρευνες ἔχουν ἀναληφθῆ σέ διάφορες περιοχές τῆς δυτ. Ἑλλάδος, συγκεκριμένως τῆς Ἠπείρου καί τῆς Πελοποννήσου τόσο στήν ξηρά ὅσο καί στήν θάλασσα. Μεγάλη σημασία ἔχουν οἱ ἔρευνες τοῦ ΙΓΜΕ καί τῆς ΔΕΗ γιά τήν ἀνακάλυψη νέων κοιτασμάτων λιγνίτου. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἐντός δύο ἐτῶν ἀνεκαλύφθησαν 1 δισ. τόννοι ἀμέσως ἐκμεταλλευσίμου λιγνίτου μέ ἀποτέλεσμα νά ἀνέρχεται τό συνολικό λιγνιτικό ἀπόθεμα τῆς χώρας μας σέ 4 δισ. τόννους. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε εἰδική ἐντολή νά διερευνηθῆ ἡ περιοχή Φλωρίνης ἀπό ἀπόψεως λιγνιτικῶν κοιτασμάτων. Ἔδωσε, ἐπίσης, ὁδηγίες γιά τήν περαιτέρω ἔνταση τῶν ἐρευνῶν, τήν καλύτερη χωροταξική κατανομή τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καί τόν προγραμματισμό τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐνεργειακῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας ἐπί μακροπροθέσμου βάσεως.

»3. Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου: Ἐγένετο ἐνημέρωση ἐπί τῶν ληφθέντων μέτρων προωθήσεως τῶν ἐξαγωγῶν, καθώς ἐπίσης καί ἐπί τῶν ληφθέντων ἀγορανομικῶν καί ἄλλων μέτρων, ὡς καί ἐπί τοῦ διαλόγου μέ τίς παραγωγικές τάξεις, οἱ ὁποῖες ἐπέδειξαν πνεῦμα συνεργασίας καί προθυμία γιά τήν ἐφαρμογή τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς.

»Ἐξάλλου, ὁ ὑπουργός τοῦ Ἐμπορίου εἰσηγήθη μέτρα γιά τήν ρευστοποίηση τῶν ὑψηλῶν ἀποθεμάτων ἐξαγωγίμων καπνῶν, τά ὁποῖα μαζί μέ τήν ἐφετινή ἐσοδεία ὑπολογίζεται νά ὑπερβοῦν τούς 60.000 τόν. Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ καπνικοῦ προβλήματος ἐπί μονιμωτέρας βάσεως.

»4. Ὑπουργεῖο Ἐργασίας: Ὁ ὑπουργός τῆς Ἐργασίας ἔκανε γενική ἀνασκόπηση τῆς εἰσοδηματικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως καί τῶν κοινωνικῶν παροχῶν πρός τήν ἐργατική τάξη πού, ὅπως ἐτονίσθη ἀνωτέρω, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν οὐσιαστική καί συνεχῆ βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τῶν ἐργαζομένων. Ἀνέφερε ὅτι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1978 θά ἔχουν παραδοθῆ, κατασκευασθῆ ἤ θεμελιωθῆ 8.500 ἐργατικές κατοικίες. Δηλαδή μέσα σέ τρία χρόνια θά ἔχη συντελεσθῆ μεγαλύτερο ἔργο ἀπό τό ἔργο πού ἐξετελέσθη ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ὀργανισμοῦ».

Τήν ἴδια ἡμέρα, 6 Μαΐου, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχθηκε, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Ἐργασίας, Κ. Λάσκαρη, τήν ἡγεσία τῆς ΓΣΕΕ, πού τοῦ ἐπέδωσε τό ψήφισμα τῆς συγκεντρώσεως τῆς Πρωτομαγιᾶς. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρωθυπουργός τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε ἀποδείξει ἔμπρακτα τό ἐνδιαφέρον της γιά τούς ἐργαζομένους: ἐκτός τῶν θεσμικῶν μέτρων πού εἶχαν ληφθεῖ γιά τή βελτίωση τῶν ὅρων ἐργασίας καί τήν προστασία τῶν ἐργαζομένων, ἀπό τό 1974 οἱ ἀποδοχές τους εἶχαν αὐξηθεῖ κατά 80% γιά τούς ἄνδρες καί πάνω ἀπό 90% γιά τίς γυναῖκες, ἐνῶ κατά τό ἴδιο διάστημα ὁ πληθωρισμός δέν εἶχε ὑπερβεῖ, συνολικά, τό 34%. Ἐπίσης, γιά πρώτη φορά ἡ συμμετοχή τοῦ ἐργατικοῦ εἰσοδήματος στό ἐθνικό εἰσόδημα εἶχε αὐξηθεῖ σέ 48%, ἐνῶ ποτέ ὡς τότε δέν εἶχε ὑπερβεῖ τό 45%. Καί ὁ πρωθυπουργός κατέληξε:

«Ἡ Κυβέρνηση θά ἐξακολουθήση νά ἀντιμετωπίζη μέ τήν ἴδια στοργή καί κατανόηση τά προβλήματα τῶν ἐργαζομένων. Ἀναμένει ὅμως — καί εὐλόγως — ἀπό μέρους αὐτῶν, καθώς καί ἀπό ὅλες τίς τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νά δείχνουν τήν ἴδια κατανόηση καί νά συμπαρίστανται στήν προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως νά κατοχυρώση τήν οἰκονομική σταθερότητα καί νά διασφαλίση, παρά τίς ὑφισταμένες δυσχέρειες, τούς ὅρους γιά τήν περαιτέρω πρόοδο τῆς οἰκονομίας καί τήν εὐημερία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου».

7 ΜΑΪΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιθεωρεῖ, μέ ἑλικόπτερο καί πεζῆ, τόν Ὑμηττό, τήν περιοχή τοῦ Ἀττικοῦ Ἄλσους καί τό Αἰγάλεω, καί ἐνημερώνεται γιά τήν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν ἀναδασώσεως στή μείζονα περιοχή τῆς πρωτεύουσας. Κατόπιν, ὁ πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησή του καί τόνισε ὅτι ἦταν ἀνάγκη νά συμβάλουν — γιά τήν καλύτερη καί ταχύτερη ὑλοποίηση τοῦ «προγράμματος πρασίνου» — καί ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, τά φυσιολατρικά σωματεῖα, οἱ μαθητές καί οἱ κάτοικοι κάθε περιοχῆς.

8-13 ΜΑΪΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συμμετέχει στή διάσκεψη κορυφῆς τοῦ ΝΑΤΟ, στό Λονδίνο, καί κατόπιν πραγματοποιεῖ ἀνεπίσημη ἐπίσκεψη στό Παρίσι.

Ὁ πρωθυπουργός ἐνημερώνεται γιά τήν πρόοδο τῆς ἀναδασώσεως στήν Ἀττική.

Ὁ πρωθυπουργός, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιο, τόν ὑφυπουργό Προεδρίας, Π. Λαμπρία, τό διευθυντή τοῦ Πολιτικοῦ του Γραφείου, Π. Μολυβιάτη καί ὑπηρεσιακούς παράγοντες, ἔφθασε στό Λονδίνο στίς 8 Μαΐου.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀφιέρωσε τήν ἐπομένη, 9η Μαΐου, σέ συνομιλίες μέ ἡγέτες τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, προωθώντας τήν ἀποσύνδεση τοῦ αἰτήματος τῆς Ἑλλάδος γιά ἔνταξη στήν Κοινότητα ἀπό τήν ἀνάλογη αἴτηση τῆς Πορτογαλίας. Ἀρχικά, συναντήθηκε μέ τόν καγκελλάριο τῆς ΟΔ Γερμανίας, Χ. Σμίτ. Εὐθύς ἀμέσως, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός δήλωσε ὅτι ὁ Δυτικογερμανός ὁμόλογός του εἶχε συμφωνήσει μέ τή θέση ὅτι ἡ ἑλληνική ἔνταξη ἔπρεπε νά μή συνδεθεῖ μέ ἀνάλογη αἴτηση ἄλλης χώρας. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Χ. Σμίτ τόνισε ὅτι ἡ χώρα του ὑποστήριζε τήν ἄμεση προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος στό συντομότερο δυνατό χρονικό διάστημα. Ἀνάλογες διαβεβαιώσεις ἔλαβε ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπό τό Βρετανό πρωθυπουργό, Τζ. Κάλλαχαν.

Στή συνέχεια, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός συνομίλησε μέ τόν Ἰταλό ὁμόλογό του, Τζ. Ἀντρεόττι, ὁ ὁποῖος τόνισε ὅτι ἡ θετική πρός τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στάση τῆς Ρώμης δέν εἶχε μεταβληθεῖ. Ἀκολούθησε συνάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν Πορτογάλο πρόεδρο, στρατηγό Ἐάνες, κατά τήν ὁποία οἱ δύο ἄνδρες ἐξέτασαν τά προβλήματα πού ἀντιμετώπιζαν οἱ δύο χῶρες μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, καί συμφώνησαν ὅτι οἱ αἰτήσεις τῶν δύο Κρατῶν γιά ἔνταξη στήν Κοινότητα δέν ἔπρεπε νά συσχετιστοῦν· μάλιστα ὁ Πορτογάλος πρόεδρος ἀποδέχθηκε ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος ἔπρεπε νά προηγηθεῖ. Τό βράδυ, ὁ Κ. Καραμανλῆς συζήτησε τό θέμα τῆς προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ μέ τούς πρωθυπουργούς τοῦ Λουξεμβούργου, Γκ. Τόρν, καί τῆς Δανίας, Α. Γιόργκενσεν. Εἶχαν προηγηθεῖ συναντήσεις τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ μέ τόν Καναδό ὁμόλογό του, Π. Τρυντώ, καί μέ τόν Κλ. Κλίφφορντ, συνεργάτη τοῦ Ἀμερικανοῦ προέδρου, Τζ. Κάρτερ. Μετά τήν τελευταία συνάντηση, ἡ ἑλληνική πλευρά ἀνακοίνωσε τά ἀκόλουθα:

«Ἡ συζήτηση περιέλαβε μιά ἀνασκόπηση τοῦ Κυπριακοῦ καί τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν. Δηλαδή τῶν ἐξελίξεων πού σημειώθηκαν στά θέματα αὐτά ἀπό τήν τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ κ. Κλίφφορντ στήν Ἀθήνα ὡς σήμερα. Ὁ κ. Κλίφφορντ ἐπιβεβαίωσε καί πάλι τό ἐνδιαφέρον τῆς Οὐάσιγκτων γιά τήν ἐξεύρεση εἰρηνικῶν καί δικαίων λύσεων στά προβλήματα αὐτά. Ὁ κ. Κλίφφορντ ἔχει τήν ἐντύπωση ὅτι σημειώθηκε ἐλαφρά πρόοδος σέ ἀντίθεση μέ τόν κ. Καραμανλῆ, πού πιστεύει ὅτι ὑπάρχει στασιμότητα».

Στίς 10 Μαΐου, ὁ Κ. Καραμανλῆς συναντήθηκε μέ τόν πρόεδρο τῶν ΗΠΑ, Τζ. Κάρτερ. Παραβρέθηκαν οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος καί Σ. Βάνς, ὁ Κλ. Κλίφφορντ, ὁ σύμβουλος τοῦ Ἀμερικανοῦ ἡγέτη, Ζ. Μπρεζίνσκυ καί ὁ διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ, Π. Μολυβιάτης. Μετά τή συνομιλία, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Εἴχαμε μία πολύ φιλική καί χρήσιμη συνομιλία μέ τόν πρόεδρο Κάρτερ. Ἐκάναμε μιά πολύ σύντομη ἀνασκόπηση τῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν καί ἐπιβεβαιώσαμε τήν θέληση τῶν δύο Κυβερνήσεων γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων αὐτῶν. Ἐξετάσθηκαν ἔπειτα τά εἰδικότερα θέματα πού ἀπασχολοῦν τήν Ἑλλάδα. Ὁ πρόεδρος Κάρτερ ἔδειξε ζωηρό καί εἰλικρινές ἐνδιαφέρον γιά τά προβλήματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν καί μπορῶ νά πῶ ὅτι σέ γενικές γραμμές οἱ ἐκτιμήσεις δέν ἀπέχουν πολύ».

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρόεδρος Κάρτερ τόνισε:

«Εἴχαμε μιά πολύ κρίσιμη συνάντηση μέ τόν κ. Καραμανλῆ. Ὁ ἀμερικανικός λαός αἰσθάνεται βαθύ θαυμασμό καί μεγάλη φιλία γιά τήν Ἑλλάδα.

»Μολονότι οἱ δυσχέρειες μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας πρέπει νά ἐπιλυθοῦν μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν, εἴμαστε πολύ πρόθυμοι νά προσφέρουμε τίς καλές μας ὑπηρεσίες, ἄν μᾶς ζητηθῆ, γιά νά βοηθήσουμε στήν λύση τοῦ προβλήματος.

»Ὁ ἀμερικανικός λαός πιστεύει βαθύτατα εἰς τό ΝΑΤΟ καί εἰς τήν ἄμυνα τῆς Εὐρώπης καί κάθε λύση σ' αὐτά τά προβλήματα θά ἦταν χρήσιμη σέ ὅλον τόν κόσμο. Ἀνησυχοῦμε ἐπίσης βαθύτατα γιά τό πρόβλημα τῆς Κύπρου. Ἐλπίζουμε ὅτι θά ὑπάρξη μιά ἑνιαία Κύπρος, ἕνα ἔθνος, ὅτι θά ὑπάρξη εἰρήνη σέ ὅλους τούς Κυπρίους νά ζοῦν σέ ἁρμονία μεταξύ τους. Καί ἐδῶ ἐπίσης εἴμαστε διατεθειμένοι νά προσθέσουμε τίς καλές μας ὑπηρεσίες, ὅταν μᾶς ζητηθῆ νά βοηθήσουμε. Δέν μποροῦμε ὅμως νά ἀναμιχθοῦμε παρά μόνον ἐφ' ὅσον θά μᾶς ζητηθῆ».

Κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες, πάντως, δέν ὑπῆρξε ἀπόλυτη συμφωνία μεταξύ τῶν δύο πλευρῶν. Ἡ ἐντύπωση αὐτή ἐνισχύθηκε μετά τή συνάντηση τοῦ Τζ. Κάρτερ μέ τόν Τοῦρκο πρωθυπουργό, Σ. Ντεμιρέλ, καί τίς δηλώσεις τοῦ πρώτου ὅτι ἡ Τουρκία ἦταν ἀκρογωνιαῖος λίθος τοῦ ΝΑΤΟ στήν ἀνατολική Μεσόγειο καί ὅτι τό Κογκρέσο ὤφειλε νά προχωρήσει σέ περαιτέρω ἄρση τοῦ ἐμπάργκο ὅπλων κατά τῆς Ἄγκυρας. Ὅσο γιά τή σύνδεση μεταξύ τοῦ ἐμπάργκο ὅπλων καί τοῦ Κυπριακοῦ, ὁ Ἀμερικανός πρόεδρος δήλωσε:

«Κατά τήν ἰδική μου ἀνάλυση τά ζητήματα πρέπει νά ἀποχωρισθοῦν. Ἡ πρόοδος στό Κυπριακό εἶναι πολύ σημαντική γιά τούς Κυπρίους, τήν Τουρκία τήν Ἑλλάδα καί τόν ὑπόλοιπο κόσμο πού περιλαμβάνει βεβαίως καί τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἡγέτες, οἱ Ἕλληνες ἡγέτες, οἱ Τουρκοκύπριοι καί οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου καί ἐμεῖς ὅλοι θά πράξουμε ὅ,τι μποροῦμε γιά νά φέρουμε εἰρήνη στήν Κύπρο.

»Νομίζω ἐπίσης ὅτι ἡ συμφωνία στρατιωτικῆς συνερ-

γασίας είναι σημαντική. Ἐπρότεινα μέ κάθε ἔμφαση στό Κογκρέσο νά τήν ἐγκρίνη. Ἄμεση ἔγκριση δέν εἶναι δυνατή αὐτή τήν στιγμή, θά εἶναι ὅμως στό μέλλον καί τοῦτο εἶναι χωριστό ζήτημα.

»Τό τρίτο χωριστό ζήτημα εἶναι ἡ πώληση στρατιωτικῶν ἐφοδίων στήν Τουρκία. Νομίζω πώς τό Κογκρέσο θά ἐγκρίνη πολύ σύντομα τά 175 ἑκατομμύρια. Ἔτσι λοιπόν, μολονότι ὅλοι θέλουμε καί τά τρία αὐτά νά πραγματοποιηθοῦν, εἶναι χωριστά καί τό καθένα ἐπίσης ἰδιαίτερο στίς δυσχέρειές του. Τό καθένα εἶναι μοναδικό σέ ὅ,τι ἀφορᾶ στήν σημασία πού ἔχει γιά τήν εἰρήνη στήν ἀνατολική Μεσόγειο καί σέ ὅλο τόν κόσμο».

Σχετικά μέ τίς συναντήσεις του μέ τούς Κ. Καραμανλῆ καί Σ. Ντεμιρέλ, ὁ Τζ. Κάρτερ εἶπε:

«Καί οἱ δύο εἶναι ἀποφασισμένοι νά ἐπιλύσουν τίς διαφορές τους φιλικά. Ἔτσι τούς προσφέρουμε τίς καλές μας ὑπηρεσίες κατά τήν σύνοδο τοῦ ΝΑΤΟ. Καί οἱ δύο βρίσκονται ἐδῶ συζητοῦντες τά προβλήματά τους κατά τρόπο πολύ φιλικό. Ἀμφότεροι μοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι ἀποφασισμένοι νά ἐπιλύσουν τά προβλήματα τοῦ Αἰγαίου καί τῆς Κύπρου — καί ἐλπίζουμε τό γρηγορώτερο δυνατό».

Στό περιθώριο τῆς συνόδου, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε τυπική συνάντηση μέ τό Σ. Ντεμιρέλ, κατά τήν ὁποία ὅμως δέν ἔγινε συζήτηση ἐπί τῆς οὐσίας τῶν διμερῶν σχέσεων.

Τέλος, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκφώνησε τήν ἀκόλουθη ὁμιλία στή διάσκεψη κορυφῆς τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας:

«Κύριε πρόεδρε,

»Θά ἤθελα νά χαιρετίσω τήν παρουσία μεταξύ μας τοῦ ἡγέτου τῆς Μεγάλης Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας, τοῦ προέδρου Κάρτερ. Ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς ἀπόδειξιν τοῦ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντός του γιά τήν Συμμαχία μας τό γεγονός ὅτι ἐπωφελήθη τῆς πρώτης μετά τήν ὁρκωμοσία του εὐκαιρίας γιά νά ἐκθέση στό Συμβούλιο τίς ἀπόψεις τῆς νέας ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως καί νά ἀκούση τίς γνῶμες τῶν Συμμάχων της.

»Θά ἤθελα ἐπίσης νά χαιρετίσω τήν παρουσία τοῦ προέδρου τῆς Πορτογαλίας κ. Ἐάνες, τῶν πρωθυπουργῶν, τῆς Ἰταλίας κ. Ἀντρεόττι, τῆς Νορβηγίας κ. Νόρντλυ καί τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου κ. Κάλλαχαν. Ἡ συμμετοχή τους γιά πρώτη φορά στίς ἐργασίες μας θά εἶναι ἀσφαλῶς πολύτιμη.

»Δέν νομίζω, κύριε πρόεδρε, ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη νά ἐξάρω τήν σπουδαιότητα τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας, τόσο γιά τήν διεθνῆ εἰρήνη, ὅσο καί γιά τήν ἐλευθερία τήν δική μας καί ὅλων ἐκείνων πού τήν ἀναζητοῦν. Οὔτε χρειάζεται νά πῶ ὅτι ἡ διαπίστωσις αὐτή μᾶς ὑποχρεώνει νά διαφυλάσσωμε καί νά ἐνισχύωμε περαιτέρω τήν ἰσχύ τῆς Συμμαχίας. Σχετικῶς ἐξετίμησα τόν λόγο πού ἐξεφώνησε σήμερα τό πρωΐ ὁ πρόεδρος Κάρτερ, ὁ ὁποῖος μᾶς μετέφερε ἕνα πολύ ἐνθαρρυντικό μήνυμα ἀλληλεγγύης καί συνοχῆς.

»Κατά τήν τελευταίαν συνάντησιν κορυφῆς, πού ἔγινε πρίν δύο χρόνια, ἐπεσημάναμε ὡρισμένες ἀδυναμίες τῆς Συμμαχίας καί συμφωνήσαμε ὅτι πρέπει νά ἀναζητηθοῦν τρόποι γιά τήν θεραπεία τους. Ἔκτοτε, ἄν δέν ἐσημειώθη ὀπισθοδρόμησις, πάντως δέν ἐσημειώθη πρόοδος πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν. Καί τοῦτο μολονότι ἡ διεθνής κατάστασις, πολιτική καί οἰκονομική, παρουσιάζει σημεῖα ἐπιδεινώσεως.

»Εἶναι γεγονός ὅτι τά τελευταῖα χρόνια παρατηρεῖται μία χαλάρωσις στήν μεταξύ μας ἀλληλεγγύη, πού ὡδήγησε σέ διενέξεις ἐπικίνδυνες καί προκάλεσε ρήγματα στούς κόλπους τῆς Συμμαχίας. Οἱ λαοί μας, ἐξάλλου, ὑπό τό κράτος τῆς ἐντυπώσεως ὅτι ἐξέλιπον οἱ κίνδυνοι πού μᾶς ἀπειλοῦν, ἀφοπλίζονται ψυχολογικά καί ἀντί νά ὑποβάλωνται σέ θυσίες γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἄμυνάς τους, ἐπιδιώκουν εἰς βάρος αὐτῆς τήν αὔξηση τῆς εὐημερίας τους. Συνεπείᾳ ὅλων αὐτῶν ὁ συσχετισμός δυνάμεων μέ τόν ἀντίπαλον συνασπισμόν ἐξελίσσεται συνεχῶς εἰς βάρος μας. Καί αὐτό εἶναι τόσο μᾶλλον ἀσυγχώρητον, καθ' ὅσον τά μέσα πού ἔχει στήν διάθεσή της ἡ Συμμαχία εἶναι διπλάσια ἐκείνων πού διαθέτει ὁ σοβιετικός συνασπισμός.

»Ἀλλά δέν εἶναι μόνον ὁ τομεύς τῆς ἀσφαλείας πού ἐμπνέει ἀνησυχίες. Ἡ δημοκρατία στήν Δύση καί εἰδικώτερα στήν Εὐρώπη ὑφίσταται σοβαρές δοκιμασίες. Ἡ οἰκονομική καί κοινωνική κρίσις πού μαστίζει τόν ἐλεύθερον κόσμον, δέν ὀφείλεται τόσο σέ αἴτια ἐξωτερικά. Ὀφείλεται στήν ἔλλειψη στενῆς συνεργασίας μεταξύ μας καί πρό παντός στήν κατάχρησιν ἐλευθερίας καί τήν εὐδαιμονοθηρίαν πού χαρακτηρίζει τίς κοινωνίες μας. Ὀφείλεται, μέ ἄλλα λόγια, σέ κρίση πολιτική καί ἠθική.

»Γνωρίζω, κύριε πρόεδρε, ὅτι ἡ κριτική εἶναι εὐκολότερη ἀπό τήν ὑπεύθυνη διαχείριση τῶν προβλημάτων. Γνωρίζω ὅτι τά προβλήματα πού ἔθιξα δέν ἐπιδέχονται ἄμεσες λύσεις. Γνωρίζω, ὅμως, ἐπίσης, ὅτι ἡ ἔγκαιρος ἐπισήμανσίς των διευκολύνει τήν λύσιν των. Καί λύσεις ἀσφαλῶς ὑπάρχουν, ἄν ἀξιοποιήσωμε μέ ρεαλισμό καί θάρρος τίς τεράστιες δυνατότητες τῆς Συμμαχίας.

»Πιστεύω ὅτι ἡ προώθησις τῆς ἰδέας τῆς ἑνοποιήσεως τῆς Εὐρώπης σέ πλαίσιο Ἀτλαντικό, ἡ ἐνίσχυσις τῆς συμμαχικῆς συνεργασίας καί ἀλληλεγγύης στήν ἀντιμετώπιση τῶν οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν μας προβλημάτων, ἡ σταθερή προσήλωσις στίς ἰδεολογικές ἀρχές τῆς Συμμαχίας καί τέλος ἡ ἐνίσχυσις τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν μποροῦν νά πολλαπλασιάσουν τήν ἠθική καί ὑλική ἰσχύ τῆς Συμμαχίας. Καί εἶναι πράγματι ἐνθαρρυντικόν τό γεγονός ὅτι καί ὁ πρόεδρος Κάρτερ συμμερίζεται αὐτές

Συνάντηση μέ τόν πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

τίς ἀπόψεις καί ὑπόσχεται τήν ὑποστήριξιν τῆς χώρας του γιά τήν πραγματοποίησή τους.

»Οἱ παρατηρήσεις αὐτές ἴσως νά ἠχοῦν περίεργα, προερχόμενες ἀπό τόν ἐκπρόσωπον μιᾶς χώρας, τῆς ὁποίας οἱ σχέσεις μέ τήν Συμμαχία εἶναι ἰδιότυπες. Ἀλλά ἡ χώρα μου πιστεύει στήν ἀποστολή τῆς Συμμαχίας. Πιστεύει, ὅμως, συγχρόνως στήν ἀνάγκη ὅπως ἡ Συμμαχία ἐκσυγχρονισθῆ γιά νά εἶναι ἱκανή νά προστατεύη, ὄχι μόνο διεθνῶς, ἀλλά καί μέσα στούς κόλπους της, τήν εἰρήνη καί πρό παντός τήν ἀσφάλεια τῶν μελῶν της.

»Ἀπόδειξη, ἄλλωστε, τῆς πίστεώς μας στήν Συμμαχία ἀποτελεῖ τό γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐδήλωσεν ὅτι θά ἐπανέλθη πλήρως εἰς τό ΝΑΤΟ ὅταν ἀρθοῦν οἱ λόγοι πού τήν ἀνάγκασαν νά ἀποχωρήση. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Ἑλλάς ἐπρότεινεν, ὡς γνωστόν, τήν δημιουργία μιᾶς ἰδιοτύπου σχέσεως ἐπί τῇ βάσει τῆς ὁποίας σέ περίπτωση πολέμου ταυτίζει πλήρως τήν τύχη της μέ τήν τύχη τῆς Συμμαχίας. Κατά τῆς προτάσεως αὐτῆς δέν νομίζω ὅτι μποροῦν νά ὑπάρξουν λογικαί ἐπιφυλάξεις.

»Καί ἔρχομαι τώρα, κύριε πρόεδρε, στίς σχέσεις Ἀνατολῆς καί Δύσεως. Εἶναι ἀσφαλῶς ἐνθαρρυντικό τό γεγονός ὅτι ἡ ὕφεσις ἐξακολουθεῖ ὅτι κανείς ἀπό μᾶς δέν θά ἐπιθυμοῦσε τήν ἐπάνοδο στό κλῖμα τοῦ ψυχροῦ πολέμου. Ἡ Κυβέρνησίς μου κατέβαλε εἰλικρινεῖς καί ἐπιτυχεῖς προσπάθειες πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν μέ τήν βαλκανική πολιτική της.

»Δέν πιστεύω, ὡστόσο, ὅτι ἡ ὕφεσις ἀποτελεῖ μόνιμη καί ἀδιατάρακτη κατάσταση. Ἀντιθέτως, φοβοῦμαι ὅτι ἡ κατάσταση αὐτή εἶναι ἀκόμα τόσο εὐπαθής, ὥστε νά ἠμπορῆ νά ἀνατραπῆ, εἴτε ἠθελημένα ἀπό πολιτικούς ὑπολογισμούς, εἴτε καί ἀθέλητα ἀπό περιστατικά πού δέν θά ὑπόκεινται στόν ἔλεγχό μας.

»Κύριε πρόεδρε,

»Ἔχω τόν φόβον, ὅτι στήν προσεχῆ συνάντηση τοῦ Βελιγραδίου θά τεθοῦν, ἴσως, ὑπό δοκιμασίαν οἱ σχέσεις τῶν δύο κόσμων. Ἀπό τήν Διάσκεψη αὐτή ἠμπορεῖ νά βγῆ ἡ ὕφεσις ἐνισχυμένη ἤ τραυματισμένη. Ἂν ἀληθεύη ὅτι ἡ Τελική Πρᾶξις τοῦ Ἑλσίνκι ἠμπορεῖ νά στηρίξη τήν εἰρήνη καί τήν ἐλευθερία, θά πρέπη νά ἐπιδιώξωμε τήν πιστή ἐφαρμογή της, κατά τρόπον ὅμως πού νά μή θέσωμε σέ ἄμεσο κίνδυνο τήν ὕφεση. Θά πρέπη δηλαδή νά δώσωμε μέ ἐπιδεξιότητα τήν μάχη στό θέμα τῆς ἐλευθερίας καί συγκεκριμένα στό θέμα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων πού συγκινεῖ, αὐτή τήν στιγμή, ὅλους τούς ἀνθρώπους. Γιατί ἠμποροῦμε μέ τόν τρόπο αὐτό νά διευρύνωμε τίς ἀντιθέσεις πού ἐκδηλώθηκαν ἤδη στούς κόλπους τοῦ κόσμου τοῦ κομμουνιστικοῦ καί νά ἀναγκάσωμε τήν Ρωσία νά προβῆ σέ παραχωρήσεις.

»Ἀπαραίτητη, βέβαια, προϋπόθεση γιά νά ἐπιτύχη ἡ προσπάθεια αὐτή εἶναι ἡ ὀρθή ἐκτίμησις τῶν ἀντιδράσεων πού θά προκαλέσουν στήν ἄλλη πλευρά οἱ θέσεις πού θά ὑποστηρίξωμε. Γιατί θά πρέπη νά θεωρήσωμε βέβαιον ὅτι, ἀπό τήν στιγμή πού οἱ ἀνατολικές χῶρες θά καταλήξουν στό συμπέρασμα, ὅτι τό τίμημα τῆς ὑφέσεως θά εἶναι γι' αὐτές ὁ κλονισμός τοῦ καθεστῶτος τους, θά προτιμήσουν νά θυσιάσουν τήν ὕφεση, παρά νά διακινδυνεύσουν ἐσωτερικήν κατάρρευσιν.

»Ὁμιλῶν γιά τήν Τελικήν Πρᾶξιν τοῦ Ἑλσίνκι, θεωρῶ χρήσιμο νά τονίσω, ὅτι ἡ πιστή ἐφαρμογή της ἀποτελεῖ ὑποχρέωση, ὄχι μόνον τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν, ἀλλά καί ἡμῶν τῶν ἰδίων, στίς μεταξύ μας σχέσεις. Γιατί ἀλλοιῶς κινδυνεύουμε νά κατηγορηθοῦμε γιά ὑποκρισία καί νά ἐξασθενίσωμε τίς θέσεις τῆς Δύσεως σ' αὐτόν τόν κρίσιμον ἀγῶνα. Καί εἶναι γνωστόν ὅτι ὑπάρχουν προβλήματα πού προεκάλεσαν διενέξεις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Συμμαχίας καί στά ὁποῖα προβλήματα ἠγνοήθη παντελῶς ἡ Πρᾶξις τοῦ Ἑλσίνκι.

»Στήν δήλωσή του ὁ γενικός γραμματέας ἀνεφέρθη στίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές. Ἡ διένεξή μας μέ τήν γείτονα εἶναι πράγματι λυπηρή καί ἐπικίνδυνη τόσο γιά τίς δύο χῶρες ὅσο καί γιά τήν Συμμαχία. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἔχει καταβάλει καί καταβάλλει κάθε προσπάθεια γιά μιά εἰρηνική καί τίμια διευθέτηση τῶν διαφορῶν της μέ τήν Τουρκία.

»Κύριε πρόεδρε,

»Ἐπιθυμῶ νά ἐπιβεβαιώσω τήν πίστη καί τήν ἀφοσίωση τῆς χώρας μου στήν εἰρήνη καί τήν ἐλευθερία. Ἡ ἠθική καί ὑλική ἰσχύς τῆς Συμμαχίας αὐτῆς ἠμπορεῖ νά ἀποτελέση ἐγγύηση γι' αὐτά τά ἰδανικά. Ἡ Ἑλλάς εἶναι πρόθυμη νά συμβάλη, στό μέτρο τῶν δυνάμεών της, στήν προσπάθεια αὐτή.

»Τερματίζων τήν ὁμιλία, θά ἤθελα νά ἐκφράσω καί ἐγώ τίς εὐχαριστίες μου πρός τήν βρετανική Κυβέρνηση, γιά τήν ὑποδοχή πού μᾶς ἐπεφύλαξε καί τήν φιλοξενία πού μᾶς παρέσχε»[155].

Στίς 11 Μαΐου, ὁ πρωθυπουργός ἀναχώρησε γιά τή γαλλική πρωτεύουσα. Τήν ἐπομένη, συναντήθηκε μέ τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, μέ τόν ὁποῖο ἐξέτασε θέματα σχετικά μέ τήν εἰσδοχή τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ καί ἰδιαίτερα τό πρόβλημα τῆς ἀποσυνδέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος ἀπό τό ἀντίστοιχο πορτογαλικό. Μετά τή συνομιλία τῶν δύο ἀνδρῶν, ἡ γαλλική πλευρά ἐξέδωσε ἐπίσημο ἀνακοινωθέν:

«Κατά τήν διάρκεια προγεύματος, πού παρέθεσε γιά τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐπανεβεβαίωσε τόν ἰδιαίτερο χαρακτῆρα τῶν σχέσεων πού ὑπάρχουν μεταξύ τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κ. ντ' Ἐσταίν ὑπενθύμισε ὅτι αὐτή ἡ παλαιά φιλία στηρίζεται στό βαθύ συναίσθημα τῶν δύο χωρῶν ὅτι ἀνήκουν στήν

ἴδια πνευματική κοινότητα, ἀλλά, ἐπίσης, καί στήν ἐλεύθερή τους ἐπιλογή.

»Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καί ὁ Ἕλλην πρωθυπουργός ἀπέδωσαν ἰδιαίτερη προσοχή στίς προοπτικές τῆς προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος στίς — εὐρωπαϊκές — Κοινότητες. Διαπίστωσαν ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις πού ἔχουν ἀρχίσει στίς Βρυξέλλες ἐξελίσσονται ὁμαλά καί ὅτι διεξάγονται μέ τόν σκοπό τῆς ἐπιλύσεως τῶν πάσης φύσεως προβλημάτων, πού τίθενται ἀπό τήν εἴσοδοχή τῆς Ἑλλάδος στό Κοινοτικό σύνολο. Ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ὑπενθύμισε σχετικά ὅτι τήν Γαλλία ἀπασχολεῖ εἰδικότερα τό θέμα τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων μεσογειακοῦ τύπου. Ἐξέφρασε ὅμως τήν πεποίθησή του ὅτι στήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδος ἱκανοποιητικές λύσεις μποροῦν νά βρεθοῦν στά λίγα προβλήματα πού τίθενται σχετικά. Ἡ Γαλλία ἔχει ἀπό τήν ἀρχή ἐπιδοκιμάσει καί ὑποστηρίξει τήν ὑποψηφιότητα τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἡ προσχώρηση θά ἀποτελέση ἕνα πολύ θετικό στήριγμα γιά τήν εὐρωπαϊκή οἰκοδόμηση. Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔδωσε τήν διαβεβαίωση στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό ὅτι ἡ Γαλλία θά ἐξακολουθήση νά ἐργάζεται στίς Βρυξέλλες, ὥστε οἱ διαπραγματεύσεις πού διεξάγονται νά ἐξελιχθοῦν τό συντομότερο δυνατόν πρός μιά ἱκανοποιητική κατάληξη».

Ἡ ἔκδοση τοῦ ἀνακοινωθέντος ἦταν ἐνδεικτική τῆς σημασίας πού ἀπέδωσε ἡ γαλλική πλευρά στή συνομιλία τῶν δύο ἡγετῶν, ἐφόσον παρόμοια ἐνέργεια πραγματοποιοῦνταν μόνο στά πλαίσια ἐπισημων ἐπισκέψεων.

Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός συναντήθηκε ἀκόμη μέ τό Ζ. Σιράκ, πρώην πρωθυπουργό καί ἀρχηγό τοῦ γκωλικοῦ κόμματος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐκφράσει ἐπιφυλάξεις γιά εὐρεῖα διεύρυνση τῆς Κοινότητας. Μετά τή συνομιλία, ὁ Ζ. Σιράκ δήλωσε ὅτι τό κόμμα του τασσόταν ὑπέρ τῆς ἀποσυνδέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ φακέλλου ἀπό τούς ἀντίστοιχους τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα στίς 13 Μαΐου. Στό ἀεροδρόμιο ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἐκάναμε ὅ,τι ἐπεβάλλετο γιά νά προωθήσουμε τίς ἑλληνικές θέσεις στά πολλαπλᾶ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἡ Ἑλλάς στόν ἐξωτερικό τομέα. Καί νομίζω ὅτι τό ἐκάναμε ἐπιτυχῶς».

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Παρίσι προσέλκυσε τήν προσοχή τοῦ γαλλικοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος μάλιστα τῆς ἐπιφύλαξε προβολή ἀσυνήθιστα ἐκτεταμένη γιά ἀνεπίσημη ἐπίσκεψη ξένου ἡγέτη. Ἡ «Le Monde» δημοσίευσε στίς 12 Μαΐου ἀνταπόκριση τοῦ Μ. Μαρσώ, ὁ ὁποῖος ἀνέλυε τό ζήτημα τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, σέ συνδυασμό μέ τίς πρόσφατες ἐξελίξεις στίς ἑλληνοαμερικανικές σχέσεις, μετά καί τή συνάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν Ἀμερικανό πρόεδρο στό Λονδῖνο.

Ὑποστηρικτές τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰδέας στή μεγάλη τους πλειοψηφία, οἱ Ἕλληνες βλέπουν τήν οἰκονομική ἐναρμόνιση ὡς ἕνα βῆμα πρός τήν πολιτική ἑνοποίηση. Κάτι τέτοιο θά τούς ἐπιτρέψει νά ἀποδεσμευτοῦν ἀπό τίς παλαιές ἐξαρτήσεις καί τίς ἀντιτιθέμενες ἐπιρροές πού τούς ἔχουν τόσο δοκιμάσει. Τό «διστακτικό βάλς» τῶν Παρισίων καί οἱ ἀβεβαιότητες τῶν Βρυξελλῶν ἔχουν, ἔτσι, ἀκόμη μεγαλύτερη ἐπίδραση στήν ἑλληνική κοινή γνώμη, ἀφοῦ καί ἡ συγκυρία στήν ἄμεση περιφέρεια τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι ἀκόμη ἐνθαρρυντική.

Ἡ ἄρση τοῦ ἐμπάργκο στήν πώληση ὅπλων, ἡ ὁποία οὐσιαστικά ἐξαγγέλθηκε ἀπό τόν πρόεδρο Κάρτερ προκαλεῖ ἔντονες ἀντιδράσεις στήν Ἑλλάδα. Ὁπωσδήποτε, ἀπό τή Δεξιά ὡς τήν Ἀριστερά, οἱ Ἕλληνες δέν περιμένουν πολλά ἀπό τή νέα ἀμερικανική Κυβέρνηση· ἀλλά καί δέν πίστευαν ὅτι ὁ κ. Κάρτερ θά παραβίαζε τόσο γρήγορα τίς ἐπίσημες ἐκλογικές του δεσμεύσεις. Ἔτσι, ἡ Ἀριστερά μπορεῖ νά παρατηρεῖ «σᾶς τό εἴχαμε πεῖ». Ἡ Δεξιά ἤδη χάνει ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπό τήν ψευδαίσθηση πώς θά μποροῦσαν οἱ ΗΠΑ νά ὁδηγήσουν τά πράγματα σέ μιά λύση στήν Κύπρο καί στό Αἰγαῖο, χωρίς μεγάλες παραχωρήσεις ἀπό τήν πλευρά τῆς Ἑλλάδος: συμφωνία γιά τίς βάσεις καί σταδιακή ἐπιστροφή στό ΝΑΤΟ.

Ὁ δημοσιογράφος κατόπιν ὑπογράμμισε ὅτι, καθώς ὁ ΟΗΕ ἦταν ἀνίσχυρος καί ἡ Σοβιετική Ἕνωση ἀπρόθυμη νά ἀσκήσουν πιέσεις στήν Τουρκία, οἱ Ἕλληνες εἶχαν στρέψει τίς ἐλπίδες τους στήν ΕΟΚ — καί γι' αὐτό ἦταν καί τόσο εὐαίσθητοι ὅσον ἀφοροῦσε τή γαλλική στάση. Οἱ ἰθύνοντες στήν Ἀθήνα ἔβρισκαν δύσκολο νά ἐξηγήσουν στήν κοινή τους γνώμη τήν πολιτική τῶν Παρισίων (πού ἐπηρεαζόταν ἐν μέρει ἀπό ἀνάγκες τῆς γαλλικῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς) καί τό γεγονός αὐτό κινδύνευε νά ὑπονομεύσει τίς «προνομιακές» διμερεῖς σχέσεις καθώς καί τήν ἰσχυρή θέση τῆς Γαλλίας στήν Ἑλλάδα μετά τό 1974. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά — κατέληγε ἡ ἀνταπόκριση μέ ἕνα τόνο ἐπιφυλακτικότητας — καί οἱ Ἕλληνες ἰθύνοντες φαίνονταν νά μήν εἶχαν ἀντιληφθεῖ τήν πολυπλοκότητα τῶν προβλημάτων, ἡ ὁποία εἶχε κατά πολύ ἐπιταθεῖ μετά τήν ὑποβολή τῆς πορτογαλικῆς καί τήν προοπτική τῆς ἱσπανικῆς αἰτήσεως γιά προσχώρηση στήν ΕΟΚ.

Ἤδη τήν ἑπομένη, ὡστόσο, ἡ συνάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καί ἡ ἀσυνήθιστη χειρονομία τῆς ἐκδόσεως ἐπίσημου ἀνακοινωθέντος εἶχαν δημιουργήσει ἕνα περισσότερο εὐνοϊκό κλῖμα, τό ὁποῖο ἀντικατοπτρίστηκε στήν ἀρθρογραφία τοῦ γαλλικοῦ τύπου. Στίς 13 Μαΐου, ἡ «Le Figaro» τόνισε ὅτι ἡ προεδρική ἀνακοίνωση ἐπιβεβαίωσε τή συνέχεια καί τή συνέπεια τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς στό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ ἀπέδειξε ὅτι οἱ ἑλληνικοί φόβοι γιά ἀλλαγή τῆς στάσεως τῶν Παρισίων ἦταν ἀβάσιμοι. Τήν ἴδια ἡμέρα, ἡ «Les Echos» πρόβαλε τήν ἐμφανῆ διάθεση τοῦ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν νά μήν ἐγκαταλείψει τήν Ἀθήνα, ὑπενθύμισε ὅτι τό ταξίδι

τοῦ Γάλλου ἡγέτη στήν Ἑλλάδα ἦταν ἕνα ἀπό τά πιό ἐπιτυχῆ τῆς θητείας του καί τόνισε ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ θά ἐξασφάλιζε μιά καλύτερη πολιτική ἰσορροπία σέ μιά Κοινότητα πού εἶχε πάρα πολύ ἔντονη «βόρεια ἀπόκλιση». Πάντα στίς 13 Μαΐου, ἡ «Aurore» ἐπισήμανε ὅτι ὁ Γάλλος πρόεδρος εἶχε παραμερίσει τό πρωτόκολλο γιά νά ἐπιδείξει τήν ἐκτίμησή του πρός τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό καί χαρακτήρισε τήν προεδρική ἀνακοίνωση «εἰλικρινῆ καί ἀπεριόριστη ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας, μέ μιά πολύ ἐλαφρά ἐπιφύλαξη γιά τήν προστασία τῶν μεσογειακῶν ἀγροτικῶν προϊόντων της». Καί κατέληξε:

Ἀλλά τά ἐσπεριδοειδῆ, τό κρασί καί τά ἄλλα προϊόντα τοῦ ἥλιου δέν μποροῦν νά ἐπισκιάσουν τήν παλαιά πνευματική συγγένεια τῶν δύο χωρῶν καί τό ἀνακοινωθέν τῶν Ἡλυσίων σωστά ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ ἑλληνογαλλική φιλία στηρίζεται στό βαθύ συναίσθημα τῆς κοινῆς συμμετοχῆς στήν ἴδια πολιτιστική κοινότητα.

Τήν ἑπομένη, τέλος, ἡ «Le Monde» ἐπανῆλθε στό θέμα τῶν ἑλληνογαλλικῶν συνομιλιῶν, μέ πρωτοσέλιδο σχόλιο τῆς συντάξεως, στό ὁποῖο ἐπισημαινόταν ἡ σημασία τῆς χειρονομίας τοῦ Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν νά ἐκδώσει ἐπίσημη ἀνακοίνωση· καί, ἐνῶ ἀναφερόταν ὅτι «ἡ Κοινότητα δέν εἶναι μαγικό φίλτρο», ὅτι οἱ πρακτικές δυσκολίες στό οἰκονομικό πεδίο ἦταν σημαντικές καί ὅτι θά ἀπαιτηθεῖ ἀναδιοργάνωση τῆς Κοινότητας ἐνόψει τῆς διευρύνσεως, τονίζονταν καί τά ἀκόλουθα:

Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός εἶχε ἀνάγκη ἀπό αὐτά τά ἐνθαρρυντικά λόγια [ἐνν. τό περιεχόμενο τοῦ ἐπίσημου ἀνακοινωθέντος], τά ὁποῖα πρόβαλε ἐκτενῶς καί ὁ ἀθηναϊκός τύπος. Ἡ ἑλληνική δημοκρατία παραμένει εὔθραυστη, ἡ οἰκονομική κατάσταση δύσκολη, καί ἡ σύγκρουση μέ τήν Τουρκία στήν Κύπρο καί τό Αἰγαῖο μιά σοβαρή δυσκολία πού ὑποχρεώνει τήν Ἑλλάδα νά βρίσκεται διαρκῶς σέ πολεμική ἑτοιμότητα. Γιά τήν Ἀθήνα, ἡ εἴσοδος στό σύστημα τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν δημοκρατῶν εἶναι, ἂν ὄχι ἡ λύση ὅλων τῶν προβλημάτων, τουλάχιστον ἡ προϋπόθεση γιά τή λύση τους. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐλπίζει ὅτι ἡ Κοινοτική ἀλληλεγγύη θά δώσει μιά νέα ὤθηση στήν οἰκονομία τῆς χώρας του, ἐνῶ θά σταθεροποιήσει τήν κατάσταση στό ἐσωτερικό καί τό ἐξωτερικό. Ὁ κ. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν συμμερίζεται αὐτές τίς ἀπόψεις. Ἀπό τήν ἐποχή πού ὁ κ. Καραμανλῆς ἐπανῆλθε στήν ἐξουσία, τοῦ προσέφερε σταθερά τήν ὑποστήριξή του καί ἔγινε ὁ κύριος συνήγορος τῆς προσχωρήσεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ.

Μετά τήν ἐπιστροφή του στήν ἑλληνική πρωτεύουσα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημέρωσε τούς πρωθυπουργούς τοῦ Λουξεμβούργου, τῆς Βρετανίας καί τόν καγκελλάριο τῆς ΟΔ Γερμανίας, γιά τίς συζητήσεις του μέ τό Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν. Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς πού ἀπηύθυνε ὁ Κ. Καραμανλῆς στό Χ. Σμίτ εἶχε ὡς ἑξῆς:

«Ἀγαπητέ κ. καγκελλάριε,

»Πιστεύω ὅτι θά ἦταν χρήσιμο νά σᾶς πληροφορήσω γιά τά ἀποτελέσματα τῆς συναντήσεώς μου τῆς περασμένης ἑβδομάδας μέ τόν πρόεδρο Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν πού ἔγινε ὕστερα ἀπό τήν συζήτησή μας στό Λονδῖνο ἀναφορικά μέ τίς διαπραγματεύσεις πού γίνονται γιά τήν εἴσοδοχή τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα.

»Ὁ πρόεδρος τῆς Γαλλίας μοῦ ἔδωσε τήν κατηγορηματική διαβεβαίωση — ἡ ὁποία ἐπανελήφθη σέ μιά δήλωση — ὅτι ἡ Γαλλία ἐπιθυμεῖ ὅπως οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές τελειώσουν τό ταχύτερο δυνατό, ἴσως πρίν ἀπό τό τέλος τοῦ τρέχοντος ἔτους. Μέ διαβεβαίωσεν ἐπίσης ὅτι ἡ Γαλλία θέλει νά ἀποφευχθῆ ὁποιαδήποτε διασύνδεση μεταξύ ἀφ' ἑνός τῆς αἰτήσεως τῆς Ἑλλάδος νά καταστῆ μέλος τῆς Κοινότητας καί ἀφ' ἑτέρου τῶν ὑποψηφιοτήτων ἄλλων χωρῶν.

»Φρονῶ ὅτι ἡ ἐξέλιξη αὐτή τῶν πραγμάτων ἀπομακρύνει μερικά ἐμπόδια πού ἀναφέρθηκαν κατά τήν συνομιλία μας καί ὅτι ἐπιτρέπει ἕνα πολύ πιό γρήγορο ρυθμό στίς διαπραγματεύσεις ὥστε νά μπορέσουν νά τερματισθοῦν μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα.

»Ἐλπίζω ὅτι μπορῶ νά βασίζωμαι στήν τόσο πολύτιμη ὑποστήριξή σας γιά νά ἐπιτευχθῆ αὐτός ὁ σκοπός.

»Μέ τίς καλύτερες εὐχές μου».

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε στό Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἐπιτρέψατέ μου νά σᾶς εὐχαριστήσω, γιά μιά ἀκόμα φορά, γιά τήν ζεστασιά καί τήν ἐγκαρδιότητα τῆς ὑποδοχῆς σας κατά τό τελευταῖο μου ταξίδι στό Παρίσι.

»Χάρηκα ὅλως ἰδιαιτέρως γι' αὐτή τήν συνάντηση ἡ ὁποία, χάρη στήν ἐξαίρετη μορφή πού τῆς δώσατε, ὑπῆρξε μιά ἀπό τίς πιό εὐχάριστες καί τίς πιό ἐνδιαφέρουσες συναντήσεις που εἴχαμε.

»Θά ἤθελα, ὅμως, κυρίως νά σᾶς ἐκφράσω τίς βαθειές μου εὐχαριστίες γιά τήν κατανόηση τήν ὁποία δείξατε ἀναφορικά μέ τά μεγάλα προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τήν χώρα μου. Ἡ θέση, εἰδικότερα, πού πήρατε στό θέμα τῆς εἰσδοχῆς τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα ὑπῆρξεν ἡ ἐπαναβεβαίωση τῆς σταθερότητας ὄχι μόνον τῶν αἰσθημάτων σας ἀλλά ἐπίσης καί τῆς πολιτικῆς πού ἀκολουθεῖτε ἔναντι τῆς Ἑλλάδος. Θά ἤθελα δέ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός ἀναγνωρίζει καί ἐκτιμᾶ, ὅπως τῆς ἀξίζει, τήν ἀποφασιστική συνεισφορά τῆς Γαλλίας σ' αὐτό τό θέμα πού τόσο κοντά τόν ἀφορᾶ.

»Ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα τό ὁποῖο ἀναφέρατε κατά τό τέλος τῆς συνομιλίας μας, ἔδωσα ἤδη ὁδηγί-

ες γιά νά ἐξετασθῆ ἐκ νέου, ὁ δέ ὑπουργός μου ἐπί τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἦλθε ἤδη σέ ἐπαφή μέ τόν πρεσβευτή σας στήν Ἀθήνα.

»Παρακαλῶ ὅπως δεχθῆτε, ἀγαπητέ μου πρόεδρε, τήν ἔκφραση τῆς ὑψίστης ἐκτιμήσεώς μου»[156].

Μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχθηκε τόν ἀντιπρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινότητας, Λ. Νατάλι, ὁ ὁποῖος συμμετεῖχε στίς ἐργασίες τῆς μικτῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς Συνδέσεως Ἑλλάδος-ΕΟΚ.

Κατά τή συνομιλία του μέ τόν Κοινοτικό ἐπίσημο, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε ὅτι οἱ πρόσφατες ἐπαφές του μέ ἡγέτες χωρῶν-μελῶν τῆς Κοινότητας ἀφένος ἐπαναβεβαίωσαν τήν πολιτική βούληση γιά ἄμεση ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος καί, ἀφετέρου, μέ τήν ἄρση ὁρισμένων προσκομμάτων, διευκόλυναν τήν Ἐπιτροπή νά ἐπιταχύνει τή διεξαγωγή τῶν διαπραγματεύσεων.

Οἱ ἐπαφές τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ στό Λονδίνο καί τό Παρίσι, σέ συνδυασμό μέ τήν ἐπιστολή του τῆς 26ης Ἀπριλίου πρός τούς ἡγέτες τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, θά ἀποτελέσουν καμπή στήν προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως νά ἀποφευχθεῖ συσχετισμός τῆς ἑλληνικῆς αἰτήσεως μέ αὐτές τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας. Οἱ διαβεβαιώσεις τῶν Εὐρωπαίων ἡγετῶν πρός τόν Κ. Καραμανλῆ, ἀλλά, ὁπωσδήποτε, καί ἡ σημαντική πρόοδος πού σημειωνόταν στίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, θά ἀποτρέψουν τήν ἐμπλοκή τῆς διαδικασίας.

Στίς 22-23 Μαΐου, κατά τήν ὑπουργική σύνοδο τῆς ΕΟΚ, στή Βρετανία, θά ἐπιβεβαιωθεῖ ἡ ἀρχή τῆς αὐτοτελοῦς διαπραγματεύσεως μέ τήν Ἑλλάδα. Εἶχε προηγηθεῖ σύντονη δραστηριοποίηση στίς χῶρες-μέλη τῆς Κοινότητας τῶν Ἑλλήνων διπλωματῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀκολουθώντας ὁδηγίες τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιου, ἐπισήμαναν — ὄχι μόνο στίς Κυβερνήσεις, ἀλλά καί σέ οἰκονομικούς καί κοινωνικούς φορεῖς — ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἀθήνα εἶχαν ἤδη προχωρήσει πολύ καί θά μποροῦσαν νά ὁλοκληρωθοῦν πρίν τήν ἔναρξη σχετικῶν συζητήσεων μέ τίς ἰβηρικές χῶρες, ὅτι τό περιεχόμενο τῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν Ἑλλάδα, χώρα ἤδη συνδεδεμένη μέ τήν Κοινότητα, ἦταν διαφορετικό — καί πιό περιορισμένο — ἀπό ὅ,τι μέ τήν Ἱσπανία καί τήν Πορτογαλία καί ὅτι, συνεπῶς, δέν ὑπῆρχε θέμα δημιουργίας προηγουμένου. Στό τέλος τοῦ μηνός, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἔχει νέες συνομιλίες μέ τόν Ἰταλό πρωθυπουργό, Τζ. Αντρεόττι, οἱ ὁποῖες θά ἐπιβεβαιώσουν τή θετική γιά τήν Ἑλλάδα ἐξέλιξη τοῦ θέματος [βλ. παρακάτω, σσ. 453-458]. Ἐξάλλου, στίς 31 Μαΐου, ὁ Γάλλος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Λ. ντέ Γκιρενγκώ, θά δηλώσει στή γαλλική Γερουσία ὅτι ἡ Κυβέρνησή του εἶχε συναινέσει στήν προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος καί ὄχι ἄλλων Κρατῶν, διαχωρίζοντας ἔτσι τό ἑλληνικό αἴτημα ἀπό ἄλλα.

Πάντως, ἀκόμη καί μετά τήν καταλυτική παρέμβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, δέν θά παύσει νά ὑφίσταται ὁ κίνδυνος ἔμμεσης — ἀλλά τό ἴδιο χρονοβόρας καί βλαπτικῆς γιά τήν Ἑλλάδα — συσχετίσεως τῆς ὑποψηφιότητάς της μέ ἀντίστοιχες ἄλλων χωρῶν, ἤ μέ τή διαδικασία ἀναθεωρήσεως τῆς Κοινοτικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Γιά τό λόγο αὐτό, ὁ Κ. Καραμανλῆς, τά ἁρμόδια μέλη τῆς Κυβερνήσεως καί ἡ ἑλληνική διπλωματία δέν θά παύσουν νά παρακολουθοῦν στενά τίς ἀντιδράσεις πού σημειώνονταν σέ εὐρωπαϊκές χῶρες σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς διευρύνσεως: τόν Ἰούνιο, μάλιστα, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά παρέμβει ἐκ νέου, μέ ἐπιστολή του πρός τό Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, γιά νά ἀποτρέψει δυσάρεστες ἐξελίξεις.

9 ΜΑΪΟΥ 1977

Ἡ ἐφημερίδα «Βραδυνή» ἀναδημοσιεύει ἄρθρο τῶν «Sunday Times», τό ὁποῖο ὑπογράφει ὁ ἀναπληρωτής ἀρχισυντάκτης, Φράνκ Τζίλς:

«Ἡ κάθαρση ἀπό ἐκείνους πού εἶχαν ἀναμιχθῆ στήν ἑπταετῆ δικτατορία τῶν συνταγματαρχῶν, διεξήχθη μέ σοφία, δικαιοσύνη καί μέ βάση τό ἐθνικό συμφέρον. Ὁ,τιδήποτε περισσότερο ἤ λιγώτερο θά εἶχε δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στό μέλλον».

Αὐτή εἶναι ἡ ἀπάντηση τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, στούς ἰσχυρισμούς πού προβάλλουν οἱ ἀντίπαλοί του καί ἡ "Διεθνής Ἀμνηστία" ὅτι ἡ Κυβέρνησή του ἔδειξε ὑπερβολική ἐπιείκεια εἰς τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο μεταχειρίσθηκε τούς ὑποστηρικτές τῶν συνταγματαρχῶν καί ἰδίως τούς βασανιστές.

«Δημιουργήσαμε διεθνές προηγούμενο» — συνέχισε ὁ κ. πρωθυπουργός — *«καθορίζοντας νομικά ὅτι ἡ ἐπανάσταση τῶν συνταγματαρχῶν ἦταν πραξικόπημα καί ἑπομένως καθεστώς παράνομο. Ὅσον ἀφορᾶ τά αἰτήματα γιά μιά πιό σαρωτική κάθαρση, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ρέπουμε πρός τήν ὑπερβολή».* Ἀστειευόμενος δέ πρόσθεσε: *«Οἱ μισοί Ἕλληνες θά βρίσκονταν σήμερα στήν φυλακή, ἄν δέν ἀντιστεκόμασταν σέ κάτι τέτοιο».*

Θά πρέπει νά ξέρη τί λέει ὁ κ. πρωθυπουργός, γιατί ἡ ἱστορία του, κρινομένη μέ ἀντικειμενικά κριτήρια, εἶναι ἀξιοσημείωτη. Φωνή λαοῦ τόν ἔφερε πίσω, ὕστερα ἀπό ἑνδεκα χρόνια αὐτοεξορίας, γιά νά μαζέψη τά κυβερνητικά συντρίμμια, πού εἶχαν ἀφήσει πίσω τους οἱ συνταγματάρχες.

Μέσα σέ διάστημα ἐννέα μηνῶν πέτυχε νά ἐπαναφέρη ὅλα τά βασικά στοιχεῖα τῆς δημοκρατίας καί νά δώση στήν Ἑλλάδα τήν σταθερότητα, τήν ὁποία ἡ χώρα αὐτή ἀπολαμβάνει ὡς σήμερα. Θυμᾶμαι ὅτι ὅταν πῆγε εἰς τήν Φινλανδία, τό 1975, γιά νά ὑπογράψη τήν Συμφωνία τοῦ Ἑλσίνκι, ὁ τότε Ἱσπανός πρωθυπουργός, πού πάλευε ἐπί-

Συνάντηση μέ τό στρατηγό Ἑάνες (ἄνω)· καί τόν Π. Τρυντώ (κάτω).

σης μέ τό πρόβλημα τοῦ τί νά κάνη ὕστερα ἀπό μιά δικτατορία, τόν ρώτησε πῶς εἶχε κατορθώσει νά χειρισθῆ τήν μεταβατική περίοδο στήν Ἑλλάδα. Τήν περασμένη ἑβδομάδα στήν Ἀθήνα, μέσα στό εὐρύχωρο πρωθυπουργικό γραφεῖο μέ τίς ξυλεπενδύσεις, στό κτίριο τοῦ Κοινοβουλίου, τοῦ ὑπέβαλα τήν ἴδια ἀκριβῶς ἐρώτηση.

«Κατ' ἀρχήν προχώρησα μέ γοργό βηματισμό. Μέσα σέ ἐννέα μῆνες ἔδωσα στήν Ἑλλάδα μιά νέα Κυβέρνηση, ρύθμισα τό ζήτημα τῆς Μοναρχίας καί πέτυχα νά ἐγκριθῆ ἕνα νέα Σύνταγμα, πού δέν ἀποτελεῖ ἀντίγραφο, οὔτε τοῦ γαλλικοῦ, οὔτε τοῦ γερμανικοῦ, ἀλλά εἶναι κάτι μεταξύ τῶν δύο. Τό Σύνταγμα αὐτό, ἐνῶ ἐνισχύει τήν Ἐκτελεστική Ἐξουσία, ἀποφεύγει ὥστόσο τό σφάλμα πού διέπραξε ὁ Ντέ Γκώλ στήν Γαλλία τῆς Ε' Δημοκρατίας, δίνοντας ὑπερβολική δύναμη στήν Ἐκτελεστική Ἐξουσία. Πρόκειται γιά σφάλμα πού ἤδη ὁδηγεῖ τήν Γαλλία σέ δυσκολίες».

Περισσότερο ἀπ' ὅλα τόν ἱκανοποιεῖ ὅτι ἐκκαθάρισε — γιά καλά, ὅπως πιστεύει — τό Πολιτειακό στήν Ἑλλάδα.

«Ἡ ἀβεβαιότητα γύρω ἀπό αὐτό τό ζήτημα ὑπῆρξε κατάρα γιά τήν χώρα αὐτή, γιά πάνω ἀπό 60 χρόνια, μέ ἐκθρονίσεις καί ἐπαναφορές βασιλέων. Ἐγώ ἄφησα τόν λαό ἀνεπηρέαστο νά ἀποφασίση ἐλεύθερος (στό Δημοψήφισμα, τό φθινόπωρο τοῦ 1974, ὁπότε ἡ Μοναρχία καταργήθηκε μέ μεγάλη πλειοψηφία). *Θά ἦταν λάθος ἐάν ἔπαιρνα προσωπική θέση στό ζήτημα αὐτό, εἴτε ὑπέρ, εἴτε κατά. Θά ἦταν λάθος νά συνδέσω τήν δική μου θέση μέ τό Μοναρχικό».*

Ὁ κ. Καραμανλῆς, ἕνας ἐπαγγελματίας πολιτικός ἐδῶ καί 42 χρόνια, δέν προέρχεται ὥστόσο ἀπό τίς παραδοσιακές ἐκεῖνες πολιτικές οἰκογένειες στήν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖες συνήθως προσφέρουν ἡγέτες στόν τόπο. Μακεδόνας, σχετικά ταπεινῆς καταγωγῆς μπῆκε στόν πολιτικό κόσμο ἀπ' ἔξω καί εἶχε ἤδη ἀναδειχθῆ ἀπό τό 1955 — σέ ἡλικία 48 ἐτῶν — ὁ νεώτερος πρωθυπουργός τῆς ἱστορίας τῆς χώρας (τήν ἐποχή ἐκείνη ἦταν ἀναμφισβήτητα συντηρητικός). Ἀπαντᾶ στίς ἐρωτήσεις σύντομα, μέ ἐλάχιστη ρητορεία καί μεγίστη αὐτοπεποίθηση. Τά φρύδια του, τόσο θυσανωτά, ὥστε μπροστά τους τά φρύδια τοῦ Ντέννις Χήλυ νά μοιάζουν ἀσήμαντα, ἀνεβοκατεβαίνουν ἀνάλογα μέ τήν ἔμφαση πού δίνει στά λόγια του.

Μετά τήν συνομιλία μας, μέ συνώδευσε στήν ἐπίσημη «Ρόλλς - Ρόϋς» του [sic] — τήν ὁποία κληρονόμησε ἀπό τόν συνταγματάρχη Παπαδόπουλο — ὥς τό ἀπέριττο διαμέρισμά του γιά τό μεσημβρινό γεῦμα. Παρ' ὅλο πού στό παρελθόν ὑπῆρξαν πραγματικές ἀπειλές καί ἐξυφάνθηκαν συνωμοσίες ἐναντίον τῆς ζωῆς του, τά μέτρα ἀσφαλείας γιά τήν σύντομη αὐτή διαδρομή ἦταν σχεδόν ἀνύπαρκτα.

«Μοῦ ἀρέσει νά κινοῦμαι ἐλεύθερα, νά ἀνακατεύωμαι μέ τόν κόσμο, νά πηγαίνω στίς ταβέρνες», ἐξήγησε, μνημονεύοντας τήν παρατήρηση τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὅτι θά προτιμοῦσε νά πεθάνη μιά φορά, παρά νά ζῆ κάθε μέρα μέ τόν φόβο τοῦ θανάτου.

Κατά τήν διάρκεια τοῦ γεύματος, στό ὁποῖο παρέστησαν μόνο δύο ἄλλα πρόσωπα καί σέ ἕνα δωμάτιο ὅπου δεσπόζει ἡ θέα τοῦ Παρθενῶνος, πάνω ἀπό τίς ἀνοικτοπράσινες δενδροκορφές τῆς Ἀττικῆς ἀνοίξεως, μίλησε διεξοδικά καί σαγηνευτικά γιά τήν ἐπίδραση πού ἄσκησαν ἐπάνω του οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κλασικοί. Πιστεύοντας στό πρωτεῖο τῆς διαισθήσεως καί τῆς πείρας γιά τήν πολιτική ζωή, τείνει νά ἀποδίδη περισσότερη ἀξία στό ἔργο τῶν ἱστορικῶν, ἀπ' ὅ,τι στό ἔργο τῶν φιλοσόφων. *«Ὁ Θουκυδίδης, γιά παράδειγμα, ἀσχολεῖται μέ γεγονότα. Οἱ φιλόσοφοι ἀσχολοῦνται μέ θεωρία. Κυττᾶξτε τόν Σωκράτη, ὅλοι οἱ μαθητές του ὑπῆρξαν ἀποτυχίες στήν πράξη».*

Πιστεύει ὅτι οἱ Ἔνοπλες Δυνάμεις καί ἰδίως ὁ Στρατός, πού εἶχαν βαθύτατα ἀναμιχθῆ στήν πολιτική κατά τήν διάρκεια τῆς δικτατορίας τῶν συνταγματαρχῶν εἶναι τώρα πιστές στό σημερινό καθεστώς.

«Μπορεῖ νά ὑπάρχουν ὡρισμένα ἄτομα πού σκέπτονται διαφορετικά, ἀλλά οἱ Ἔνοπλες Δυνάμεις εἶναι σήμερα ἀπολύτως πιστές στό Σύνταγμα καί πειθαρχοῦν στήν Κυβέρνηση. Οἱ ἀξιωματικοί γνωρίζουν ὅτι ἡ δικτατορία κατέστρεψε καί γελοιοποίησε τόν Στρατό, τόν ἐξανάγκασε νά συγκρουσθῆ μέ τόν λαό καί δημιούργησε κρίση μέ τήν Τουρκία».

Δέν ὑπάρχει πιά τώρα — ὅπως πιστεύει — ἀπειλή κατά τοῦ Πολιτεύματος, ἀλλά ἄν στό μέλλον ἐκδηλωθῆ μιά τέτοια ἀπειλή, *"αὐτή εἶναι πιθανώτερο νά προέλθη ἀπό τήν Ἀριστερά παρά ἀπό τήν Δεξιά. Ἡ Ἀριστερά δέν μπορεῖ νά ἀνατρέψη τό καθεστώς ἀλλά οἱ δραστηριότητές της θά μποροῦσαν νά τρομάξουν καί νά ἐξεγείρουν τήν Δεξιά, ἰδίως δέ τόν Στρατό".*

Γιά τήν Κύπρο καί τήν Τουρκία, ὁ κ. πρωθυπουργός δέν εἶχε ἀμφιβολίες. Τό ἐμπόδιο σέ μιά ρύθμιση τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι ἡ ἔλλειψη μετριοπαθείας καί λογικῆς ἀπό τήν πλευρά τῆς Τουρκίας. Τά τουρκικά πολιτικά κόμματα ἔχουν δημιουργήσει μιά ἀτμόσφαιρα νοσηροῦ σωβινισμοῦ καί ἔχουν γίνει αἰχμάλωτα αὐτῆς τῆς ἀτμοσφαίρας. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν στάση τους στήν διαμάχη τοῦ Αἰγαίου (πρόκειται γιά τίς διαφορές μεταξύ Ἀθηνῶν καί Ἀγκύρας γύρω ἀπό τόν ὑποτιθέμενο ὀρυκτό πλοῦτο στόν βυθό τοῦ Αἰγαίου καί γύρω ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ ἐναερίου χώρου τῆς περιοχῆς).

«Ἡ Τουρκία — καί ὄχι ἡ Ἑλλάς — εἶναι ἐκείνη πού θέλει νά ἀνατρέψη τό "στάτους κβό" εἰς τό Αἰγαῖο, τό ὁποῖο ἔχει ἐγκαθιδρυθῆ μέ διεθνές σύμφωνο ἐδῶ καί πολλές δεκαετίες. Ἐμεῖς δέν ζητᾶμε τίποτε ἀπό τήν Τουρκία. Οἱ διεκδικήσεις προέρχονται ὅλες ἀπό τήν "Ἄγκυρα".

Ὁ κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος γιά πρώτη φορά θά συναντήση τόν πρόεδρο Κάρτερ στό Λονδῖνο, ἐμοιαζε κάπως σαστισμένος ἀπό τήν ἀμερικανική πολιτική στήν Ἀνατολική Μεσόγειο, τήν ὁποία ὁ πρόεδρος ἀνέλαβε νά ἐπανεκτιμήση. Ὅσο γιά τήν Βρετανία *«ἡ χώρα αὐτή εἶναι τριπλᾶ ἀναμιγμένη στό Κυπριακό. Ἔχει τήν πεῖρα τοῦ ζητήματος, ἔχει στρατιωτικές δυνάμεις στό νησί καί εἶναι ἐγγυήτρια τοῦ Συντάγματος. Ἔτσι, ἔχει συγχρόνως δικαίωμα καί καθῆκον νά παίξη ἕνα ρόλο».*

Ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδειξε τήν μεγαλύτερη ζέση μιλῶντας γιά τό ζήτημα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα καί γιά τήν ὑπόθεση τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης γενικώτερα. Χωρίς νά ὑπεισέλθη στίς μελλοντικές μορφές αὐτῆς τῆς ἑνοποιήσεως, ἐξέφρασε τήν πεποίθηση ὅτι λείπει ἀπό τόν Δυτικό Κόσμο ἡ ἀποτελεσματική πνευματική ἡγεσία. *«Οἱ χῶρες τῆς Εὐρώπης, σέ συνεργασία μεταξύ τους, πρέπει νά βροῦν ἕνα τρόπο νά πάρουν τήν πρωτοβουλία καί νά δώσουν στόν κόσμο τήν*

πνευματική κατεύθυνση τήν ὁποία δέν μποροῦν νά προσφέρουν οἱ δύο ὑπερδυνάμεις».

Μέμφεται, ἐπίσης, τήν ἐφησυχαστική ἐξάρτηση τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀπό τίς ΗΠΑ, εἰς τόν στρατιωτικό τομέα πάνω ἀπ' ὅλα καί θά ἤθελε νά δῆ τήν Εὐρώπη νά καταβάλη μεγαλύτερες προσπάθειες γιά δικό της λογαριασμό.

Αὐτό θυμίζει λίγο τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ Ντέ Γκώλ, ἀπό τόν ὁποῖο πιστεύεται ὅτι εἶχε ἐπηρεασθῆ ὁ κ. Καραμανλῆς, κατά τήν ἐνδεκαετῆ αὐτοεξορία του στό Παρίσι. Ὁ ἴδιος τό διαψεύδει.

«Διαφωνοῦσα ἀπολύτως μέ τήν ἐξωτερική πολιτική τοῦ Ντέ Γκώλ». Ὁ κ. Καραμανλῆς ἦταν καί εἶναι πεπεισμένος «Ἀτλαντικός», πιστεύοντας στήν ἀνάγκη στενῆς συνεργασίας μέ τίς ΗΠΑ σέ ὅλα τά ἐπίπεδα. Εἶναι ὅμως ἐπίσης πεπεισμένος — καί πρόκειται γιά πεποίθηση ἐδραιωμένη ἀπό πολύ καιρό — ὅτι ἡ Εὐρώπη πρέπει νά μάθη πῶς νά κάνη αἰσθητή τήν ἐπιρροή της καί τό εἰδικό της βάρος, στόν κόσμο. *«Πιστεύω στήν Εὐρώπη περισσότερο ἀπ' ὅσο πιστεύουν σ' αὐτήν οἱ ἴδιοι οἱ Εὐρωπαῖοι».*

Πολλοί στήν Ἀθήνα πιστεύουν ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς προετοιμάζεται νά ἐγκαταλείψη τό πρωθυπουργικό ἀξίωμα γιά τήν προεδρία τῆς Δημοκρατίας. Ὁ ἴδιος λέγει ὅτι δέν ἔχει προσωπικές φιλοδοξίες. *«Ἄν μποροῦσα νά εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ χώρα μου δέν θά ζημιωνόταν ἀπό αὐτό, θά προτιμοῦσα νά μήν εἶμαι πρόεδρος, οὔτε πρωθυπουργός».*

Ὁ,τιδήποτε ὅμως καί ἄν συμβῆ, ὁ ἰσχυρός αὐτός μεσογειακός δημοκράτης, διαπιστώνει ὅτι, τά δύο μεγάλα καθήκοντα πού πρέπει νά ἐκπληρώση στό μέλλον εἶναι νά ρυθμίση τίς ἑλληνοτουρκικές διαφορές καί νά κάνη τήν Ἑλλάδα πλῆρες μέλος τῆς ΕΟΚ.

Τά δύο αὐτά ζητήματα, θά ἐπηρεάσουν τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος γιά πολλά χρόνια ἀκόμη.

14 ΜΑΪΟΥ 1977

Ὁλοκληρώνονται στήν ἑλληνική πρωτεύουσα οἱ ἐργασίες τοῦ ἐτήσιου συνεδρίου τῆς Ἑνώσεως Εὐρωπαϊκοῦ Οἰκονομικοῦ Τύπου. Τό προεδρεῖο τῆς Ἑνώσεως ἔγινε δεκτό ἀπό τόν πρωθυπουργό, στόν ὁποῖο καί ἀνακοίνωσε τήν ἀπόφαση τῆς Ἑνώσεως νά τόν βραβεύσει μέ τό εἰδικό μετάλλιο πού ἀπονέμει κάθε χρόνο σέ προσωπικότητα ἤ ὀργάνωση πού εἶχε συμβάλει στήν προώθηση τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀλληλεγγύης. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός εὐχαρίστησε τό προεδρεῖο τῆς Ἑνώσεως γιά τήν τιμή πού τοῦ ἔγινε καί ζήτησε τή συμπαράσταση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου στήν προσπάθεια γιά ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ.

ΜΕΣΑ ΜΑΪΟΥ 1977

Ἐκδηλώνεται σειρά ἀπεργιακῶν κινητοποιήσεων, μέ σημαντικότερες αὐτές τοῦ προσωπικοῦ τῶν νοσοκομείων, τῶν ἀεροδρομίων καί τῶν ἐργοστασίων ἱματισμοῦ. Σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς μέρους τοῦ ἀντιπολιτευόμενου τύπου, τό σύνολο τῶν ἀπεργῶν προσεγγίζει τίς 100.000.

Στό θέμα τῶν ἀπεργιῶν ἀναφέρθηκε ὁ Κ. Καραμανλῆς, κατά τή συνεδρίαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, στίς 17 τοῦ μηνός· ἀφοῦ ἐνημέρωσε τό Συμβούλιο γιά τίς συνομιλίες πού εἶχε κατά τή διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ του στό Λονδίνο καί τό Παρίσι, ὁ πρωθυπουργός τόνισε:

«Ἡ Κυβέρνηση καθώρισε στήν ἀρχή τοῦ ἔτους τήν εἰσοδηματική πολιτική της, μέ τήν ὁποία ἐδόθησαν σέ ὅλες τίς κατηγορίες τῶν ἐργαζομένων αὐξήσεις σημαντικά ὑψηλότερες ἀπό τήν αὔξηση τοῦ τιμαρίθμου. Καί τοῦτο ἐν ἀντιθέσει πρός ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες, στίς ὁποῖες οἱ παροχές πρός τούς ἐργαζομένους συνεκρατήθησαν σέ ἐπίπεδα πολύ χαμηλότερα ἀπό τήν αὔξηση τοῦ τιμαρίθμου.

»Ἀπό τήν σύγκριση τῶν αὐξήσεων ἀποδοχῶν καί τιμαρίθμου προκύπτει ὅτι μεταξύ 1974-1976 ἡ πραγματική ἀγοραστική δύναμη τῶν κατωτάτων ἡμερομισθίων ηὐξήθη: γιά μέν τούς ἄρρενες μεταξύ 23 ἕως 30%, γιά δέ τίς γυναῖκες ἀπό 33 ἕως 40%· στό σύνολό τους δέ οἱ αὐξήσεις τῶν ἀμοιβῶν ὑπῆρξαν σημαντικά ἀνώτερες ἀπό ὅσες ἐχορηγήθησαν κατά τήν τριετία αὐτή σέ ὅλες τίς χῶρες τῆς ΕΟΚ (εἰδικά κατά τό περασμένο ἔτος ἡ Ἑλλάς ἔφθασε στό ἀνώτερο ποσοστό αὐξήσεων πραγματικῶν ἀποδοχῶν — 28,81% ἔναντι 6,0% στήν Γερμανία, 9,0% στήν Ὁλλανδία, 12,5% στήν Δανία, 13% στό Βέλγιο κ.ο.κ.).

»Σέ μή ἀποπληθωρισμένες τιμές τά κατώτατα ἡμερομίσθια θά αὐξηθοῦν κατά τό 1977 (ἐν σχέσει μέ τόν Αὔγουστο τοῦ 1974) κατά 87% γιά τούς ἄρρενες καί 98% γιά τίς γυναῖκες, γιά ὡρισμένες δέ κατηγορίες (μαθητευομένους) θά φθάσουν σέ 134% — καί τοῦτο ἐνῶ εἶναι γνωστό ὅτι στήν ἴδια περίοδο ὁ τιμάριθμος δέν ὑπερέβη συνολικά τό 34%.

»Ἡ Κυβέρνηση, ὅταν ἐξήγγειλε τήν εἰσοδηματική πολιτική της γιά τό 1977, ἐδήλωσε ὅτι κατά τήν διάρκεια τοῦ ἔτους δέν θά μποροῦσε ν' ἀποδεχθῆ — καί αὐτό γιά νά διασφαλισθῆ ἡ σταθερότης τῆς οἰκονομίας — νέα ἤ ἰδιαίτερα αἰτήματα διαφόρων κλάδων ἐργαζομένων. Καί εἶχε προειδοποιήσει γιά τήν ἀνάγκη κάποιας αὐτοσυγκρατήσεως χάριν τοῦ ἰδίου τοῦ συμφέροντος τῶν ἐργαζομένων, οἱ ὁποῖοι πάντοτε πρῶτοι αὐτοί πλήττονται ἀπό τόν κλονισμό τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος.

»Παρά ταῦτα ὡρισμένες ὀργανώσεις κατέβαλαν καί καταβάλλουν προσπάθειες ἀπεργιακῶν κινητοποιήσεων, ἀκόμη καί μέ ἐμφανῶς παράλογα αἰτήματα· καί συναγωνίζονται σέ ἐπίδειξη ἀδιαλλαξίας καί πνεύματος ἀντιδικίας πρός τό Κράτος. Εἶναι δέ φανερό ὅτι οἱ προσπάθειες αὐτές ἐλαύνονται εἴτε ἀπό πρόθεση συνδικαλιστικῆς δημαγωγίας, εἴτε ἀπό ὕποπτες πολιτικές ἐπιδιώξεις. Ἔτσι, μολονότι σέ σύγκριση μέ ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες τά θλιβερά αὐτά φαινόμενα μποροῦν νά θεωρηθοῦν σποραδικά,

δημιουργοῦν ἕνα νοσηρό κλῖμα κοινωνικῆς ἀναταραχῆς.

»Ἡ προσπάθεια αὐτή προκλήσεως κοινωνικῆς ἀναταραχῆς ἐνισχύεται ἀρνητικά καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν πολιτῶν πού ἐμφορεῖται ἀπό ὑγιεῖς ἀρχές, δυστυχῶς ἀδιαφορεῖ· καί δέν ἀντιδρᾶ, ὅπως θά ὤφειλε, γιά νά προστατεύση καί τήν ἀξιοπρέπεια τοῦ κλάδου της, ἀλλά καί τά συμφέροντα τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

»Οἱ ἀδιάφοροι, πού προτιμοῦν ν' ἀπέχουν ἤ δέν θυσιάζουν στό καθῆκον τήν ψυχαγωγία τους καταντοῦν νά εἶναι ἀρνητικοί πολῖτες. Διότι ἐπιτρέπουν στίς ὠργανωμένες, ὑπονομευτικές μειοψηφίες νά ἐπιβάλλουν τόν ἔλεγχό τους στά σωματεῖα καί νά τά ἐκτρέπουν πρός ἀντικοινωνικές καί πολιτικά ὕποπτες ἐπιδιώξεις. Εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι σέ μεγάλους συλλόγους ἤ σωματεῖα, τά συμβούλια ἐκλέγονται ἀπό ἕνα κλάσμα μόνο τῶν μελῶν τους (π.χ. 876 ἀντί τῶν 3.000 μελῶν ἐψήφισαν στίς ἀρχαιρεσίες τοῦ Συλλόγου Ἀρχιτεκτόνων, 800 ἀντί τῶν 5.000 στόν Σύλλογο Μηχανικῶν Ἠλεκτρολόγων, 3.140 ἀντί τῶν 11.000 στόν Ἰατρικό Σύλλογο Ἀθηνῶν κ.ο.κ.). Καί εἶναι ἀποκαρδιωτικό ὅτι ἡ χθεσινή ἀπόφαση νά συνεχισθῆ ἡ τόσο ἄσκοπη καί ἀντικοινωνική ἀπεργία τῶν νοσοκομειακῶν ἰατρῶν, ἐλήφθη μέ 361 ψήφους, διότι οἱ περισσότεροι μέχρι τοῦ συνόλου τῶν 4.000, δέν θέλησαν νά παρευρεθοῦν καί νά ὑποστηρίξουν τήν σωστή θέση.

»Ἡ Κυβέρνηση ἔχει ἀποδείξει τήν στοργή καί τήν κατανόηση μέ τήν ὁποία περιβάλλει ὅλους τούς ἐργαζομένους. Δέν μπορεῖ ὅμως νά ἐπιτρέψη τήν ἐξασθένηση τῆς ἰσχύος καί τήν παρεμπόδιση τῆς προόδου τῆς χώρας, ὑποκύπτοντας στόν συνδικαλιστικό ἐκτροχιασμό ἤ στήν δραστηριότητα ὠργανωμένων μειοψηφιῶν. Ἀποτείνεται στήν μεγάλη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ καί τήν καλεῖ νά προστατεύση τά πραγματικά συμφέροντά της, ἀντιδρώντας ἐνεργῶς πλέον στήν προσπάθεια τῶν ἀντικοινωνικῶν στοιχείων γιά τήν ὑπονόμευση ὄχι μόνο τῆς οἰκονομίας, ἀλλά καί τῶν θεσμῶν τῆς χώρας.

»Πολλοί φαίνεται νά λησμονοῦν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀντιμετωπίζει κρίσιμα ἐθνικά θέματα· καί γιά νά τά ἀντιμετωπίση ἀποτελεσματικά χρειάζεται κοινωνική συνοχή, οἰκονομική σταθερότητα, συνεργασία πολιτῶν καί Κράτους. Φαίνεται νά παραβλέπουν ὅτι ἐξαιτίας τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων ἡ χώρα μας εὑρέθη στήν ἀνάγκη νά τετραπλασιάση ἐντός τριῶν ἐτῶν τίς ἀμυντικές της δαπάνες. Φαίνεται ν' ἀγνοοῦν ὅτι ὑπάρχει διεθνής οἰκονομική κρίση πού ἀναγκάζει καί τίς πλουσιώτερες χῶρες νά λαμβάνουν αὐστηρά μέτρα γιά νά μή διαλυθοῦν. Καί φαίνεται, τέλος, νά μή κατανοοῦν ὅτι ἄν κλονισθῆ ἡ οἰκονομία, ἡ χώρα θά καταστῆ ἀνίκανη νά ἀντιμετωπίση τά ἐθνικά, τά οἰκονομικά καί τά κοινωνικά της προβλήματα.

»Πρός μίμηση δέν εἶναι, ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε, οἱ ἀναρχούμενες ἀλλ' οἱ εὐνομούμενες Πολιτεῖες. Συνεπῶς ὅλες οἱ τάξεις, ἄν θέλουν νά προκόψη ὁ τόπος, ὀφείλουν νά δείξουν μέ πράξεις κι ὄχι μέ λόγια ὅτι κατανοοῦν καί συμπαρίστανται στήν προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως διά τήν διασφάλιση τοῦ παρόντος καί τήν οἰκοδόμηση ἑνός καλυτέρου μέλλοντος. Εἶναι ἀπογοητευτικό νά σκέπτωμαι ὅτι πρέπει ν' ἀντιδικῶ καθημερινά γιά νά προστατεύω τήν ἀσφάλεια καί τήν προκοπή αὐτοῦ τοῦ τόπου».

Ὁ πρωθυπουργός συνέστησε τέλος στά μέλη τῆς Κυβερνήσεως νά δίνουν οἱ ἴδιοι τό παράδειγμα τῆς λιτότητας καί νά ἐντείνουν τή δραστηριότητά τους στή διάρκεια τοῦ θέρους γιά τήν ταχύτερη καί ἀρτιότερη ἐκτέλεση τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου.

18 ΜΑΪΟΥ 1977

Δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως πράξη νομοθετικοῦ περιεχομένου, «περί λήψεως μέτρων ἀποσκοπούντων εἰς τήν περιστολήν τῆς πολυτελοῦς καταναλώσεως», μέ τήν ὁποία ἐπιβάλλεται πρόσθετος φόρος (25% στήν τιμή λιανικῆς πωλήσεως) σέ εἴδη πολυτελείας, ἡ ἀνεξέλεγκτη εἰσαγωγή τῶν ὁποίων ἐγκυμονεῖ σοβαρούς κινδύνους γιά τή νομισματική σταθερότητα τῆς χώρας.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, μέ δηλώσεις του τονίζει ὅτι τό μέτρο δέν ἔχει ταμειακό χαρακτῆρα, ἀλλά ἀποβλέπει ἀποκλειστικά στόν περιορισμό τῆς σπατάλης. Ἀκόμη, ἐξαγγέλλει τό διπλασιασμό τοῦ ἀφορολόγητου ὁρίου εἰσοδήματος, ἀπό 30 σέ 60.000 δρχ.

20 ΜΑΪΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐνημερώνει τήν Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία γιά τά ζητήματα τῆς ἐσωτερικῆς καί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς:

«Εἶναι δυσάρεστο καί θά ἔλεγα ὀδυνηρό τό νά καλῆται κανείς κάθε ἡμέρα νά ἀπολογῆται. Ἀλλά αὐτή εἶναι ἡ μοῖρα τῶν Κυβερνήσεων. Καί ἀπορῶ εἰλικρινά πού ἡ ἀντιπολίτευση ἐπιδιώκει νά φθείρη τήν Κυβέρνησιν, γιά νά ἀνέλθη στήν ἐξουσία. (Στρεφόμενος πρός τούς βουλευτάς τῆς ἀντιπολιτεύσεως): *Μέ τήν πεῖραν τήν ὁποίαν ἔχω, θά ἠμποροῦσα νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἐάν ἐπιτύχετε, θά μεταμεληθῆτε.*

»Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἔχετε συμφέρον, ἀντί νά μέ φθείρετε, νά μέ στηρίζετε.

»Κύριοι βουλευταί, διατυπώνεται συχνά τό παράπονο ἀπό μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὅτι ἡ Κυβέρνηση δέν ἐνημερώνει τακτικά τό Σῶμα. Τό παράπονο αὐτό, ὅμως, εἶναι ἀβάσιμον. Καί εἶναι ἀβάσιμον, γιατί ἡ μέν Κυβέρνησις, ἐλεγχομένη ἀπό τήν ἀντιπολίτευση ἐνημερώνει καθημερινά τήν Βουλή, ὁ δέ πρόεδρος αὐτῆς τό πράττει αὐτοβούλως, ὅταν σοβαρά καί ἔκτακτα θέματα τό ἐπιβάλλουν.

»Αλλά καί πέραν αὐτοῦ, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀνήκει, ὅπως γνωρίζετε, στήν σχολή ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι ἡ πολιτική γίνεται περισσότερο μέ πράξεις καί λιγώτερο μέ λόγους. Γι' αὐτό καί ἀκολουθῶ τήν συμβουλή τοῦ Πυθαγόρα πού ἔλεγε: "Εἶναι προτιμότερον νά σιωπᾶ κανείς, ὅταν δέν ἔχη νά πῆ κάτι καλύτερο τῆς σιωπῆς".

»Ἐάν αὐτό εἶναι ἐλάττωμα, ἀποδέχομαι ὅτι ἔχω αὐτό τό ἐλάττωμα.

»Καί ἤδη μετά τήν εἰσαγωγή αὐτή θά ἐπιχειρήσω νά σᾶς δώσω τήν εἰκόνα τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τόν ἐξωτερικό τομέα.

»Ὁμιλῶν ὅμως περί τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς χώρας, δέν ἠμπορῶ νά μήν ἀναφερθῶ καί στήν διεθνῆ κατάσταση, πού εἶναι φυσικό νά ἐπηρεάζη καί τήν τύχη τοῦ τόπου μας. Ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε, ἡ διεθνής ζωή, ἀνεπηρέαστη ἀπό ἠθικούς καί νομικούς κανόνες, παραμένει ἀκόμη σέ πρωτόγονη κατάσταση. Ἡ βία καί ἡ αὐθαιρεσία εἶναι τά συνήθη μέσα γιά τήν ἐπίλυση τῶν διεθνῶν διαφορῶν. Καί ὁ σεβασμός τῶν διεθνῶν κανόνων ἐπαφίεται στήν φιλοτιμία τῶν μελῶν τῆς διεθνοῦς κοινωνίας. Πόλεμοι τοπικοί, ἐμφύλιοι πόλεμοι, ὀξεῖς κοινωνικοί καί πολιτικοί ἀνταγωνισμοί καί, τέλος, ἐγκληματικότης πολύμορφη συνθέτουν τήν εἰκόνα τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ἡ δέ κατάσταση αὐτή ἐπιδεινώνεται συνεχῶς καί κατά τρόπο πού νά διερωτᾶται κανείς ἄν ἡ ἡγεσία τῆς ἐποχῆς μας γνωρίζη ποῦ ὁδηγεῖ τήν ἀνθρωπότητα. Εἶναι τόση ἡ ἀσυναρτησία καί ὁ παραλογισμός πού ἐπικρατοῦν σήμερα στόν κόσμο, ὥστε νά παγιδεύεται τό κάθε βῆμα μας ἀπό κινδύνους σοβαρούς καί ἀστάθμητους.

»Μέσα σέ αὐτό τό κλῖμα τῆς διεθνοῦς συγχύσεως, ἡ Ἑλλάς ὀφείλει νά προσδιορίζη τίς διεθνεῖς της σχέσεις: Καί γιά νά ἀποφύγη περιπέτειες, ὀφείλει νά τό πράττη μέ περίσκεψη, ἀλλά καί σταθερότητα. Οἱ ἀκροβατισμοί στήν διεθνῆ πολιτική, ὅταν μάλιστα ἐμπνέωνται ἀπό συναισθηματικές παρορμήσεις, εἶναι πολύ ἐπικίνδυνοι γιά κάθε χώρα.

»Ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, κύριοι συνάδελφοι, μοῦ εἶναι δυσάρεστο νά ἐπαναλαμβάνωμαι. Εἶμαι ὑποχρεωμένος ὅμως νά τό πράξω, γιατί ἡ ἀντιπολίτευση, καί εἰδικώτερα ἡ ἀριστερά τῆς Ἀριστερᾶς — γνωρίζετε μέ τόν χαρακτηρισμόν αὐτόν τί ὑπονοῶ: Στήν ἀριστερά τῆς Ἀριστερᾶς περιλαμβάνω ἐκτός τοῦ ΚΚΕ καί τό ΠΑΣΟΚ, γιατί στά μεγαλύτερα θέματα ποῦ ἀπασχολοῦν τήν χώρα μας οἱ ἀπόψεις τους συμπίπτουν καί πέραν αὐτοῦ συνεργάζονται καί χρησιμοποιοῦν τίς αὐτές μεθόδους — θά τό πράξω λέγω, γιατί αὐτή ἡ Ἀριστερά ἐπαναλαμβάνει κατά τρόπον μονότονο ὡρισμένα συνθήματα δημαγωγικά. Συνθήματα πού ὄχι μόνον κατ' ἐπανάληψη ἀνεσκευάσθησαν, ἀλλά καί διαψεύδονται καθημερινά ἀπό τά γεγονότα. Αἰσθάνομαι, λοιπόν, ὑποχρεωμένος νά προσδιορίσω γιά μίαν ἀκόμη καί τελευταία φορά τούς προσανατολισμούς τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας, γιά νά προστατεύσω τόν λαό ἀπό τήν παραπλάνηση.

»Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδος εἶναι στήν δημοκρατική Δύση, μέ τήν ὁποία συνδέεται ἀπό μακροῦ χρόνου μέ πολλαπλοῦς δεσμούς — πολιτικούς, οἰκονομικούς, πολιτιστικούς, ἀμυντικούς. Καί δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι τήν θέσιν αὐτήν τήν υἱοθέτησαν ὅλες οἱ Κυβερνήσεις καί ὅλα τά κόμματα ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Καί τήν υἱοθετεῖ καί σήμερα ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐξαίρεση βέβαια ἀποτελοῦν τό ΚΚΕ πού μᾶς θέλει ὑποτακτικούς τῆς Μόσχας καί τό ΠΑΣΟΚ, πού μᾶς θέλει συνεταίρους ὡρισμένων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, καί τῆς Οὐγκάντα τοῦ Ἀμίν περιλαμβανομένης. Ἠμπορεῖ τόν τελευταῖο καιρό ἡ παρουσία τῆς Τουρκίας στόν ἴδιο διεθνῆ χῶρο νά μᾶς δημιουργῆ προβλήματα καί παρεξηγήσεις μέ φιλικές χῶρες. Ἀλλά θά παίζαμε, κύριοι βουλευταί, τό παιχνίδι τῆς Τουρκίας, ἄν ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀπομακρυνώμεθα ἀπό τήν Δύση. Γιατί στήν περίπτωση αὐτή θά πολλαπλασιάζαμε τήν δύναμή της σέ βάρος τῆς Ἑλλάδος. Καί τό γιατί, δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκη νά τό ἐξηγήσω.

»Ἡ τοποθέτηση τῆς Ἑλλάδος στήν Δύση δέν τήν ἐμπόδισε ἀπό τοῦ νά ἀναπτύξη τίς σχέσεις της καί μέ τόν ἄλλο κόσμο. Ὅπως γνωρίζετε, ἡ Ἑλλάς ἀνέλαβε τήν πρωτοβουλία διά τήν δημιουργία μιᾶς νέας καταστάσεως στήν Βαλκανική καί εἶναι ἀποφασισμένη τήν πρωτοβουλία αὐτή νά τήν συνεχίση. Καί ἐάν, μέχρι στιγμῆς δέν φθάσαμε στό σημεῖο πού ἐπιδιώκαμε, γίνεται πάντως καθολικά δεκτό ὅτι μέ τήν πολιτική αὐτή ἐβελτιώθη τό κλῖμα στήν Βαλκανική.

»Παράλληλα, ἡ Κυβέρνηση ἀναθέρμανε καί ἐνίσχυσε τούς παλαιούς φιλικούς δεσμούς της μέ τόν κόσμο τόν ἀραβικό. Καί διηύρυνε κατά τρόπο θεαματικό τίς συναλλαγές της μαζί του.

»Τέλος ἀνέπτυξε τίς σχέσεις της — σχέσεις οἰκονομικές, ἐμπορικές καί πάσης ἄλλης φύσεως — μέ τίς χῶρες τίς ἀνατολικές, καί ἰδιαίτερα μέ τήν Σοβιετική Ἕνωση.

»Ὅλα αὐτά ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἑλλάς, καίτοι ἀνήκει στήν Δύση, δέν ἔχει προκαταλήψεις, ὥστε ἐξ αἰτίας αὐτῶν ν' ἀποφεύγη νά καλλιεργήση σχέσεις φιλίας καί συνεργασίας μέ οἱονδήποτε λαό τό ἐπιθυμεῖ.

»Ἀλλά θά ἔλθω, κύριοι βουλευταί, τώρα στά εἰδικώτερα θέματα τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τήν Ἑλλάδα στόν ἐξωτερικό τομέα. Ὅπως γνωρίζετε, κατά τήν διάρκεια τῆς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου εἶχα τήν εὐκαιρία νά συναντήσω ὅλους τούς ἡγέτες τῆς Δύσεως καί νά συζητήσω μαζί τους μερικά θέματα τά ὁποῖα ἰδιαίτερα ἀφοροῦν τήν Ἑλλάδα. Καί ἄλλα ἐξ αὐτῶν προώθησα, ἄλλα δέ προσεπάθησα νά τά καταστήσω συμπαθῆ. Τό ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν μου θά φανῆ στό μέλλον.

»Ἀπό τά εἰδικώτερα αὐτά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας, πρῶτο καί σπουδαιότερο εἶναι ἡ διένεξή μας μέ τήν Τουρκία τόσο στήν Κύπρο, ὅσο καί στό Αἰγαῖο.

»Τό ἱστορικό τῆς διενέξεως αὐτῆς τό γνωρίζετε καί δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη νά τό ἐπαναλάβω. Δέν ἠμπορῶ ὅμως μέ τήν εὐκαιρία αὐτή νά μήν τονίσω καί πάλι ὅτι ἡ εὐθύνη γιά τήν διένεξη αὐτή βαρύνει τήν Τουρκία. Γιατί αὐτή καί ὄχι ἡ Ἑλλάς ἐπιδιώκει τήν μεταβολή τοῦ νομίμου καθεστῶτος τόσο στήν Κύπρο, ὅσο καί στό Αἰγαῖο. Καί δέν μπορῶ ἐπίσης νά μήν κάνω τήν διαπίστωση ὅτι ἡ Τουρκία εἶναι ὑπεύθυνη καί γιά τήν στασιμότητα στήν ὁποία περιῆλθε ὁ διάλογος σέ ὅλα τά θέματα πού ἀπετέλεσαν ἀντικείμενο διαπραγματεύσεων.

»Στήν Κύπρο ὕστερα ἀπό 6 γύρους συνομιλιῶν, δέν κατέστη δυνατόν νά μάθουμε τί ἐπιτέλους ἐπιδιώκει ἡ Τουρκία. Μολονότι, ὅπως εἶπα, αὐτή εἶναι ἐκείνη πού ἐπιδιώκει τήν μεταβολή τοῦ καθεστῶτος τῆς νήσου.

»Πάντως θά πρέπη νά άντιληφθοῦν οί Τοῦρκοι ὅτι οὔτε ἡ Λευκωσία, οὔτε ἡ Ἀθήνα εἶναι διατεθειμένες νά ἐπικυρώσουν μέ τήν ὑπογραφή τους τά τετελεσμένα γεγονότα τά ὁποῖα ἐδημιούργησε μέ τήν βία ἡ Τουρκία στήν Μεγαλόνησο.

»Τό ἴδιο θά μποροῦσε νά λεχθῆ καί γιά τό θέμα τοῦ Αἰγαίου. Ὁ διάλογος καρκινοβατεῖ, δεδομένου ὅτι δέν κατέστη δυνατόν νά συμφωνήσωμεν πλήρως, οὔτε κἄν ἐπί τῆς διαδικασίας τήν ὁποίαν θά ἀκολουθήσωμεν γιά τήν διευθέτηση τῶν διαφορῶν μας. Καί δέν κατέστη δυνατόν, γιατί ἡ Τουρκία ὑπαναχωρεῖ συνεχῶς ἀπό τίς θέσεις, τίς ὁποῖες δέχεται κατ' ἀρχήν καί ἐν συνεχείᾳ τίς ἐγκαταλείπει.

»Δέν γνωρίζω ἄν ἡ Τουρκία ἀδυνατῆ νά διεξαγάγη ἕνα συνεπῆ καί ὑπεύθυνο διάλογο γιά λόγους ἐσωτερικούς, ἤ ἄν ἐφαρμόζη τήν τακτικήν τῆς καταπονήσεως τοῦ ἀντιπάλου. Ἐάν εἶναι τό πρῶτον, θά ἀναμείνουμε μέ ὑπομονή καί θά ἔλεγα μέ συμπάθεια τήν ἄρση τῶν ἐμποδίων. Ἄν ὅμως εἶναι τό δεύτερο, θά πρέπει νά γνωρίζη ἡ Τουρκία ὅτι ματαιοπονεῖ. Γιατί ἡ Ἑλλάς δέν πρόκειται εἴτε ἀπό κόπωση, εἴτε ἀπό φόβο νά παραχωρήση νόμιμα δικαιώματά της.

»Πάντως ὁ διάλογος θά ἐπαναληφθῆ προσεχῶς. Θά πρέπη νά εὐχόμαστε — καί ἴσως νά ἐλπίζουμε — ὅτι αὐτή τήν φορά θά διεξαχθῆ σ' ἕνα κλῖμα καινούργιο καί καλύτερο.

»Καί γιά νά ἀποφευχθοῦν πάλι ἠθελημένες ἤ ἀθέλητες παρεξηγήσεις θά ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας γιά νά δηλώσω ὅτι:

»Πρῶτον, ἡ Ἑλλάς εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ τήν ἀποκατάσταση τῆς φιλίας καί συνεργασίας μέ τήν Τουρκίαν.

»Δεύτερον, ἡ Ἑλλάς δέν ὑποστηρίζει — ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ Τουρκία — ὅτι τό Αἰγαῖο εἶναι κλειστή ἑλληνική λίμνη. Αὐτό θά ἀπετέλει παραλογισμό. Ἀντίθετα ἡ Ἑλλάς ἀναγνωρίζει ὅτι στό Αἰγαῖο ὑπάρχουν διεθνῆ ὕδατα, ὅπως ὑπάρχουν καί ὡρισμένα δικαιώματα τῆς Τουρκίας ὡς παρακτίου χώρας. Δέν δέχεται ὅμως τήν αὐθαίρετη μεγαλοποίηση αὐτῶν τῶν δικαιωμάτων. Καί γι' αὐτό ζητεῖ ἀπό τήν Τουρκία νά κατανοήση μίαν πραγματικότητα, τήν ὁποίαν μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς δέν φαίνεται νά κατανοῆ.

»Τρίτον, ἡ Ἑλλάς γιά νά ἀποτρέψη ἐπικίνδυνες γι' ἀμφοτέρους τούς λαούς περιπέτειες, ἐπρότεινε καί προτείνει μίαν ἔντιμη καί λογική διαδικασία γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν της μέ τήν Τουρκία. Καί ἡ διαδικασία αὐτή συνίσταται: α) στήν διεξαγωγή σοβαρᾶς καί συνεποῦς διαπραγματεύσεως· β) στήν ἀποφυγή οἱασδήποτε προκλήσεως, δυναμένης νά διαταράξη τήν διαπραγμάτευση· καί γ) στήν παραπομπή στό Δικαστήριον τῆς Χάγης τῶν σημείων ἐκείνων πού θά ἀφήση ἄλυτα ὁ διάλογος.

»Ἡ ἄρνηση τῆς διαδικασίας αὐτῆς, πού ἀκολουθοῦν ὅλες οἱ χῶρες πού ἔχουν ἀνάλογες διαφορές, θά ἐσήμαινεν ἄρνηση τῆς λογικῆς καί τῆς καλῆς πίστεως. Πιστεύω, ὅμως, ὅτι στήν Τουρκία ὑπάρχουν ἄνδρες πού δέν στεροῦνται αὐτῶν τῶν ἀρετῶν.

»Ὑπάρχει, ὅπως προανέφερα, ἡ ἐντύπωση — καί ἴσως νά εἶναι δικαιολογημένη — ὅτι ἡ ἀπροθυμία τῆς Τουρκίας στό ν' ἀναλάβη ἕνα σοβαρό καί ὑπεύθυνο διάλογο, ὀφείλεται σέ λόγους ἐσωτερικούς. Ἠμπορεῖ μέ τάς ἐπικειμένας ἐκλογάς νά βελτιωθῆ καί ἡ ἐσωτερική της κατάσταση —πρᾶγμα πού καί ἡμεῖς εὐχόμεθα. Ἠμπορεῖ ἀπό τάς ἐπικειμένας ἐκλογάς νά προκύψη μία κατάσταση πού νά ἐπιτρέψη στήν Τουρκία νά κάμη στό μέλλον αὐτό πού δέν ἔκαμε στό παρελθόν, ἕνα σοβαρό διάλογο.

»Ἄλλο θέμα, κύριοι συνάδελφοι, πού ἀπασχολεῖ τήν ἐξωτερική μας πολιτική, εἶναι τό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα. Γνωρίζετε τήν σημασία πού ἀποδίδω στήν πολιτική αὐτή, ἡ ὁποία υἱοθετεῖται ἀπό τό σύνολον σχεδόν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας.

»Τά οἰκονομικά, τά κοινωνικά καί τά πολιτικά ὀφέλη πού συνεπάγεται γιά τήν χώρα μας ἡ ἔνταξη αὐτή, τά ἐξέθεσα κατ' ἐπανάληψη καί δέν ἔχω ἀνάγκη νά τά ἐπαναλάβω.

»Ἐκεῖνο ὅμως πού ἐπιθυμῶ νά τονίσω σήμερα, εἶναι ὅτι ἡ ἐνσωμάτωσή μας στήν Εὐρώπη θά ἀποτελέση μεγάλο, ἄν ὄχι τόν μεγαλύτερο σταθμό στήν πορεία τοῦ ἔθνους μας.

»Ὅπως γνωρίζετε, ἡ αἴτηση τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἔνταξη ἐγένετο ἀνεπιφύλακτα δεκτή πρό ἑνός περίπου ἔτους ἀπό τίς ἐννέα Κυβερνήσεις τῆς Κοινότητος. Καί πρό δμήνου περίπου ἤρχισαν οἱ σχετικές διαπραγματεύσεις. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως ἀνέκυψε τό θέμα νέων ὑποψηφιοτήτων, πού προκάλεσε διάφορες συζητήσεις γιά τήν σκοπιμότητα τῆς διευρύνσεως τῆς Κοινότητος. Καί στίς συζητήσεις αὐτές ἀνεμιγνύετο ἀτόπως καί τό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος. Καί ὄχι μόνον ἀτόπως, ἀλλά καί ἐπικινδύνως. Διότι, ἐάν συνεδυάζετο ἡ αἴτηση τῆς Ἑλλάδος μέ τίς αἰτήσεις ἄλλων ὑποψηφίων χωρῶν, ὄχι μόνον ὑπῆρχε κίνδυνος νά παραταθῆ ἐπ' ἄπειρον αὐτή ἡ ἐκκρεμότης, ἀλλά ἴσως τελικά καί θά ἐματαιώνετο ἡ ἔνταξη.

»Ἤδη ἠμπορῶ νά βεβαιώσω τήν Βουλή ὅτι ἐγένετο δεκτόν ὅτι ἡ περίπτωση τῆς Ἑλλάδος ὄχι μόνο θά πρέπη νά ἐξετασθῆ αὐτοτελῶς, ἀλλά καί νά ἐπιταχυνθῆ ἡ διαδικασία γιά τήν ἔνταξή της στήν Κοινότητα.

»Ἕνα ἄλλο θέμα πού ἀνακινεῖ καθημερινά καί θά ἔλεγα μέ ὕποπτο πάθος ἡ Ἀριστερά, εἶναι ἡ σχέση τῆς Ἑλλάδος μέ τό ΝΑΤΟ.

»Τό θέμα αὐτό, ὅπως γνωρίζετε, ἔχει ἄμεση σχέση μέ τήν ἀσφάλεια τῆς χώρας μας. Δι' αὐτό ἀλλωστε καί ἡ συμμετοχή μας στήν Συμμαχία υἱοθετήθη ἀπό ὅλον τόν πολιτικόν κόσμον τῆς χώρας — περιλαμβανομένου, θά μποροῦσα νά πῶ, καί τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΠΑΣΟΚ.»

Στό σημεῖο αὐτό, ὁ Α. Παπανδρέου ἀμφισβήτησε ὅτι εἶχε ὑποστηρίξει τήν εἴσοδο τῆς Ἑλλάδος στό ΝΑΤΟ. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισήμανε ὅτι ἀναφερόταν σέ παλαιότερες συνεντεύξεις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΠΑΣΟΚ στόν εὐρωπαϊκό τύπο καί συνέχισε:

»Κ. Καραμανλῆς: Ἐπαναλαμβάνω, κύριε πρόεδρε τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὅτι ἔχετε τό δικαίωμα — καί θά σᾶς πιστεύσω — νά ὑποστηρίζετε ὅτι κακῶς ἀπεδόθησαν αἱ δηλώσεις σας. Δέν ἠμπορεῖτε ὅμως νά λέγετε ὅτι ἐπικαλοῦμαι ἀνακριβῆ πράγματα. Ἀνακριβῆ πράγματα προφανῶς — ἐάν ἀληθεύη ὁ ἰσχυρισμός σας — παρέθεσαν οἱ ἐφημερίδες στίς ὁποῖες ἐδώσατε τίς συνεντεύξεις.

»Νομίζω ὅτι θά ἔπρεπε νά θεωρήσετε ἱκανοποιητική τήν δήλωσή μου, ὅτι δέν ἀποκλείω νά ἀπεδόθησαν κακῶς οἱ δηλώσεις σας. Ἀλλά δέν δέχομαι νά λέτε ὅτι ἐπικαλοῦμαι ἀνακριβῆ πράγματα γιά νά σᾶς θίξω. Καί, πάντως, ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὅσα εἶπα, ἐστηρίχθησαν σέ συγκεκριμένα

κείμενα ὑπευθύνων καί σοβαρῶν ἐφημερίδων.

»Λέγω, λοιπόν, ὅτι ἡ συμμετοχή τῆς χώρας μας γιά λόγους ἀσφαλείας στήν Ἀτλαντικήν Συμμαχίαν ἐγένετο μέ σύμφωνο γνώμη ὅλου τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Καί, ὅπως εἶπα καί εἰς τήν Διάσκεψιν τοῦ NATO, ἡ Ἑλλάς δέν ἀπεχώρησεν ἀπό τήν Συμμαχίαν διότι εἶναι ἐναντίον της. Ἐάν ἐπρόκειτο περί αὐτοῦ, θά ἠμποροῦσε ν' ἀποχωρήση ὁλοκληρωτικά, χωρίς κανείς νά μπορῆ νά τήν ἐμποδίση. Διότι τά περί πιέσεων, τά ὁποῖα ἀναμασᾶ καθημερινῶς ἡ Ἀριστερά ἔχω κουρασθῆ νά τά διαψεύδω.

»Ἐάν ὑπῆρχαν πιέσεις, θά εἶχον ἀποδώσει ἀποτελέσματα σέ μιά 3ετία. Καί δέν ἠμποροῦσα μέσα στό NATO νά πῶ δημοσίᾳ ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν θά ἐπανέλθη εἰς τήν Συμμαχίαν, πρίν ἀρθοῦν τά αἴτια τά ὁποῖα τήν ἠνάγκασαν νά ἀποχωρήση.

»Συνεπῶς δέν ἔχω ἀνάγκην καί στό μέλλον νά προβαίνω σέ διαψεύσεις, ὅταν καθημερινά ἡ Ἀριστερά χρησιμοποιῆ τό NATO ὡς τόν "μπαμπούλα" τῆς Ἑλλάδος.

»Εἶπα καί ἄλλοτε ὅτι δέν ὑπάρχουν πιέσεις ἐπί τῆς Ἑλλάδος. Ἐάν ὑπῆρχαν, ὄχι μόνον θά εἶχα τό θάρρος νά τίς καταγγείλω, ἀλλά καί θά ζητοῦσα τήν συμπαράσταση ὅλων σας. Μπορεῖ ἐπί ὡρισμένων θεμάτων νά ὑπάρχη διαφορά ἐκτιμήσεων. Ὅπως ὑπάρχει μεταξύ μας ὑπάρχει καί μεταξύ διαφόρων Κυβερνήσεων.

»Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἀσκεῖται πίεση ἐπί τῆς Ἑλλάδος. Πίεση θά ἠσκεῖτο ἐάν θά ἔλεγαν ἤ "κάνε αὐτό", ἤ "δέν γίνεται ἐκεῖνο". Οὐδείς μέχρι τῆς στιγμῆς διενοήθη ἤ ἐτόλμησε νά συνδυάση οἱονδήποτε θέμα τῆς Ἑλλάδος μέ τήν ἐπάνοδό μας στό NATO.

»Πάντως, ὅπως ἐδήλωσα, ἡ Ἑλλάς δέν ἀπεχώρησε ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ NATO, διότι εἶναι ἐναντίον τῆς Συμμαχίας. Ἀντιθέτως, εἴμεθα ὑπέρ τῆς Συμμαχίας ὑπό ὡρισμένες προϋποθέσεις. Προϋποθέσεις τίς ὁποῖες ἔθεσα κατά τήν τελευταία διάσκεψη στό Λονδῖνο.

»Ἡ Ἑλλάς, ὅπως γνωρίζετε, ἀπεχώρησε σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας γιά τήν εἰσβολή τῆς Τουρκίας στήν Κύπρο, ἀλλά καί γιατί ἤθελε ἐξ αἰτίας τῆς διενέξεώς της μέ τήν Τουρκία νά ἔχη ὑπό τόν ἀπόλυτον ἔλεγχόν της τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις της.

»Ἤδη ἡ Ἑλλάς διαπραγματεύεται ἕνα καινούργιο σύστημα συνεργασίας μέ τό NATO, τίς βασικές γραμμές τοῦ ὁποίου σᾶς ἐξέθεσα κατά τήν τελευταίαν μου ὁμιλία στήν Βουλή. Ἡ σχέση αὐτή, ὅπως εἶπα καί παλαιότερα, εἶναι περίπου ἀνάλογος μέ τήν σχέση τῆς Γαλλίας καί τῆς Νορβηγίας μέ τήν Ἀτλαντική Συμμαχία. Ἐπιτρέπει στήν χώρα μας, πρῶτον, νά ἔχη τόν πλήρη ἔλεγχον τῶν Ἐθνικῶν της Δυνάμεων. Καί αὐτό, ἐπαναλαμβάνω, εἶναι ἀπαραίτητο λόγῳ τῆς διενέξεώς μας μέ τήν Τουρκία.

»Δεύτερον, νά καλύπτη πλήρως διά τῆς Συμμαχίας τήν ἀσφάλειά της σέ περίπτωση πολέμου. Διότι, ὅπως δηλώσαμε, ἐν περιπτώσει πολέμου ἡ Ἑλλάς ταυτίζει τήν τύχη της μέ τήν Ἀτλαντική Συμμαχία. Καί τρίτον, νά ὑπενθυμίζη στήν Συμμαχία ὅτι ἔχει καθῆκον νά συμβάλη στήν λύση τοῦ Κυπριακοῦ, γιά νά ἐπανέλθη ἡ χώρα μας πλήρως στό NATO. Αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τῆς εἰδικῆς σχέσεως τήν ὁποία ἡ Ἑλλάς δημιουργεῖ μέ τήν Συμμαχία.

»Ἡ πολιτική αὐτή, κύριοι συνάδελφοι, εἶναι συνεπής καί μέ τήν ἐπιδίωξή μας νά ἐνταχθοῦμε εἰς τήν Ἡνωμένη Εὐρώπη. Γιατί ἐντασσόμενοι στήν Εὐρώπη, πέραν τῶν ἄλλων, θά ταυτίσωμεν καί ἀμυντικά τήν τύχην μας μέ τήν Εὐρώπη. Καί αὐτό θά πρέπη νά τό συναισθητοποιήσουν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ὑποστηρίζουν τήν ἔνταξή μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, ἐνθαρρύνουν ὡστόσο καί τά ἀντιδυτικά συνθήματα τῆς Ἀριστερᾶς. Στήν τακτική αὐτή ὑπάρχει μία ἀντίφαση, ἡ ὁποία κάποτε θά πρέπη νά ἐκλείψη, γιά νά μήν παραπλανᾶται ὁ ἑλληνικός λαός. Συνθήματα, λέγω, τῆς Ἀριστερᾶς, τά ὁποῖα ἀποβλέπουν στήν ἀποκοπή τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν Δημοκρατική Δύση καί τήν ἔνταξή μας στήν κομμουνιστική Ἀνατολή. Καί ἀποδεικνύουν τήν ἀρτηριοσκλήρυνση τῆς ἑλληνικῆς Ἀριστερᾶς σέ σχέση μέ τά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Εὐρώπης πού δέχονται τόσο τήν Κοινή Ἀγορά, ὅσο καί τήν Ἀτλαντική Συμμαχία.

»Καί εἶναι καιρός νά διαλύσωμεν τήν σύγχυση τήν ὁποίαν προσπαθεῖ νά δημιουργήση ἡ Ἀριστερά ἐπικουρουμένη καί ἀπό ἀφελεῖς συνοδοιπόρους. Γιατί δέν ἐπιτρέπεται νά τίθεται κάθε τόσο ὑπό ἀμφισβήτηση ἡ ἐξωτερική μας πολιτική. Οὔτε ἐπιτρέπεται ἡ πολιτική αὐτή νά προκαλῆ ἀμφιβολίες. Γιατί αὐτό θά ἐκλόνιζε τά διεθνῆ μας ἐρείσματα καί θά ἔβλαπτε θανασίμως τόν τόπο.

»Ὅταν λέγωμεν, κύριοι βουλευταί, ὅτι τά πάγια συμφέροντα τῆς χώρας τοποθετοῦν τήν Ἑλλάδα στήν Δύση, δέν μποροῦμε νά καλλιεργοῦμε ἄλλοτε δολίως καί ἄλλοτε ἀφελῶς πνεῦμα ἀντιδυτικό.

»Ὅταν ἐπιδιώκουμε νά ἐνταχθοῦμε ὀργανικά στήν Ἡνωμένη Εὐρώπη δέν μποροῦμε νά καλλιεργοῦμε πνεῦμα ἐχθρότητος καί δυσπιστίας πρός τούς εὐρωπαϊκούς λαούς. Ὅταν ἀναμένωμεν ἀπό τήν Ἀμερική πολιτική καί οἰκονομική συμπαράσταση, δέν μποροῦμε νά δηλητηριάζουμε τήν κοινή γνώμη ἐναντίον της.

»Καί πρό παντός δέν μποροῦμε νά λοιδωροῦμε καθημερινῶς συμμαχικάς Κυβερνήσεις, καί ἰδιαίτερα ἐκείνα πού προσπαθοῦν νά μᾶς βοηθήσουν.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως εἶναι σαφής. Ἐνεκρίθη ἀπό τόν ἑλληνικό λαό καί ἐφαρμόζεται μέ συνέπεια καί αἴσθημα εὐθύνης. Ἠμπορεῖ, ὅσοι διαφωνοῦν μέ τήν πολιτικήν αὐτήν, νά τήν μεταβάλουν, ἐάν ἔλθουν ποτέ εἰς τήν ἐξουσίαν. Δέν μποροῦν ὅμως ἀζημίως γιά τόν τόπο νά τήν ναρκοθετοῦν, καί μάλιστα μέ μέσα ἀπαράδεκτα.

»Συμπλήρωμα τῆς ἐξωτερικῆς, εἶναι ἡ ἀμυντική πολιτική ἑκάστης χώρας. Γιατί, ὅπως ἔλεγε ὁ Μάο Τσέ Τούνγκ, ἡ πολιτική εἶναι ἀναίμακτος πόλεμος καί ὁ πόλεμος εἶναι αἱματηρά πολιτική. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἐξωτερική καί ἀμυντική πολιτική εἶναι τόσον ἀλληλένδετες, ὥστε νά ἀλληλοσυμπληρώνωνται.

»Ἠμπορῶ νά βεβαιώσω τήν Βουλή ὅτι ἡ κατάσταση στόν τομέα τῆς ἀμύνης εἶναι περισσότερον ἀπό ἱκανοποιητική. Ἀπό τό χάος πού ἐκληρονομήσαμε δημιουργήσαμε ἕνα Στρατό, πού ἐμπνέει ὄχι μόνο αἴσθημα ἀσφαλείας, ἀλλά καί ὑπερηφάνεια στόν ἑλληνικό λαό.

»Καί αὐτό ἐπετεύχθη, διότι ὅλοι, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς τοποθετήσεως, ὁμόφωνα ὑπεστηρίξαμε τήν ἀνάγκη νά ἀποκτήση ἡ Ἑλλάς ἐθνική ἄμυνα, ἱκανή νά τήν προστατεύση ἀπό ἐξωτερικούς κινδύνους.

»Λέγω ὅτι ἡ κατάστασις εἰς τόν τομέα τῆς ἀμύνης εἶναι περισσότερον ἀπό ἱκανοποιητική. Τό φρόνημα, ἡ πειθαρχία, ἡ ἐκπαίδευσις καί τέλος ὁ ἐξοπλισμός τῶν Ἐνόπλων

Δυνάμεων εύρίσκονται στό ύψηλότερον έπίπεδον πού εύρέθησαν ποτέ. Καί αύτό τό έπίτευγμα όφείλεται βεβαίως καί είς τήν ίκανότητα τῆς ήγεσίας του, άλλά όφείλεται πρό παντός είς τό γεγονός ότι όλα τά στελέχη ἐσυνειδητοποίησαν τήν μεγάλη εύθύνη πού ἔχουν εἰδικά σήμερα, ἔναντι τοῦ ἔθνους καί τῆς δημοκρατίας. Όφείλεται ἐπίσης στόν ἑλληνικό λαό, ὁ ὁποῖος ἀδιαμαρτυρήτως ἀπεδέχθη τίς τεράστιες θυσίες πού χρειάσθηκαν, γιά τήν θωράκιση τοῦ ἔθνους.

»Καί πρέπει, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, νά ὑπενθυμίσω σέ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τό λησμονοῦν, ὅτι κατά τήν τελευταία τριετία οἱ ἀμυντικές μας δαπάνες ἔχουν τετραπλασιασθῆ. Καί ὅτι θά συνεχισθοῦν αὔξανόμενες καί στό μέλλον, γιατί ἀναλάβαμε βαρύτατες ὑποχρεώσεις γιά τήν προσεχῆ πενταετία. Δέν ἐπιθυμῶ νά δώσω ἀριθμούς, ἀλλά δέν ἠμπορῶ νά μήν ὑπομνήσω εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀπερίσκεπτα προσπαθοῦν νά κλονίσουν τήν οἰκονομία τοῦ τόπου, νά δημιουργήσουν κοινωνικές ἀναταραχές καί νά διασπάσουν τήν ἑνότητα τοῦ ἔθνους ὅτι ἀκόμη οἱ κίνδυνοι δέν παρῆλθον. Καί ὅτι γιά νά αἰσθανώμεθα ἀσφαλεῖς, θά εἴμεθα ὑποχρεωμένοι καί στό μέλλον — δέν ἠμπορῶ νά προσδιορίσω τήν διάρκειά του — νά ὑφιστάμεθα συνεχεῖς θυσίας.

»Κύριοι βουλευταί, ἐφ' ὅσον ἐδήλωσα ὅτι θά προσπαθήσω νά δώσω μία γενική εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς χώρας, θά ἀναφερθῶ δι' ὀλίγων καί στόν οἰκονομικό τομέα. Ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας, χωρίς νά εἶναι ἰδανική, εἶναι ἱκανοποιητική. Ἀλλά γιά νά ἐκτιμηθῆ δίκαια καί ὀρθά ἡ κατάσταση αὐτή, θά πρέπη νά λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν τρεῖς δυσμενεῖς παράγοντες: ἡ ἐπαχθής κληρονομία τοῦ παρελθόντος, ἡ τεράστια αὔξηση τῶν ἀμυντικῶν μας δαπανῶν καί τέλος ἡ διεθνής οἰκονομική κρίσις, ἡ ὁποία εἶναι φυσικό νά ἔχη ἐπιπτώσεις καί ἐπί τῆς οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος.

»Παρά ταῦτα, ὅπως ἀποδεικνύουν τά ἐπίσημα στατιστικά στοιχεῖα τά ὁποῖα ἐπιβεβαιώνονται καί ἀπό διεθνεῖς ὀργανισμούς, ἡ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος ἐξελίσσεται ἱκανοποιητικά. Προσφάτως ἔδωσα σχετικούς ἀριθμούς ἀπό τούς ὁποίους προκύπτει ὅτι ἡ οἰκονομική κατάσταση κατά τό 1976 ἦταν ἡ καλύτερη ἀπό τό 1975. Καί οἱ ἐνδείξεις τίς ὁποῖες ἔχομε ἀπό τό πρῶτο τρίμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἐπιτρέπουν νά ἐλπίζωμεν ὅτι τό 1977 θά εἶναι καλύτερο ἀπό τό 1976.

»Ἡ ἱκανοποιητική αὐτή ἐξέλιξη τῆς οἰκονομίας μας ἠμπορεῖ νά ἀπειληθῆ ἀπό ἄκαιρες, παράλογες καί ἀδικαιολόγητες ἀπεργίες, οἱ ὁποῖες, ἄν ἐπιτύχουν τόν σκοπό τους, μοιραίως θά ὁδηγήσουν στόν πληθωρισμό καί θά ἀνακόψουν τήν πορεία τῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Καί θά ἦταν κρῖμα γιά τό μέλλον αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἐφ' ὅσον παρά τίς δυσχέρειες τίς ὁποῖες ἀντιμετώπισε, ἡ οἰκονομία μας ἐξελίσσεται ἱκανοποιητικά καί ἐπιτρέπει αἰσιόδοξες προοπτικές γιά τό μέλλον.

»Θά ἦταν κρῖμα, λέγω, αὐτή τήν κατάσταση καί αὐτές τίς προοπτικές νά τίς καταστρέψωμε μέ τά ἴδια μας τά χέρια.

»Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κατά τό στάδιο τῆς ἀναπτύξεως μιᾶς οἰκονομίας ὅπως ἡ δική μας, παρατηρεῖται ἕνα ἐπικίνδυνο ψυχολογικό φαινόμενο: τό φαινόμενο νά αὐξάνουν οἱ ἄνθρωποι τίς ἀνάγκες τους ταχύτερα ἀπό ὅ,τι, αὐξάνει τό εἰσόδημά τους. Φαινόμενο πού δέν παρατηρεῖται οὔτε στίς ὑποανάπτυκτες χῶρες, οὔτε στίς πλήρως ἀνεπτυγμένες. Παρατηρεῖται στίς χῶρες ἐκεῖνες πού εὑρίσκονται στό στάδιο τῆς ἀναπτύξεως.

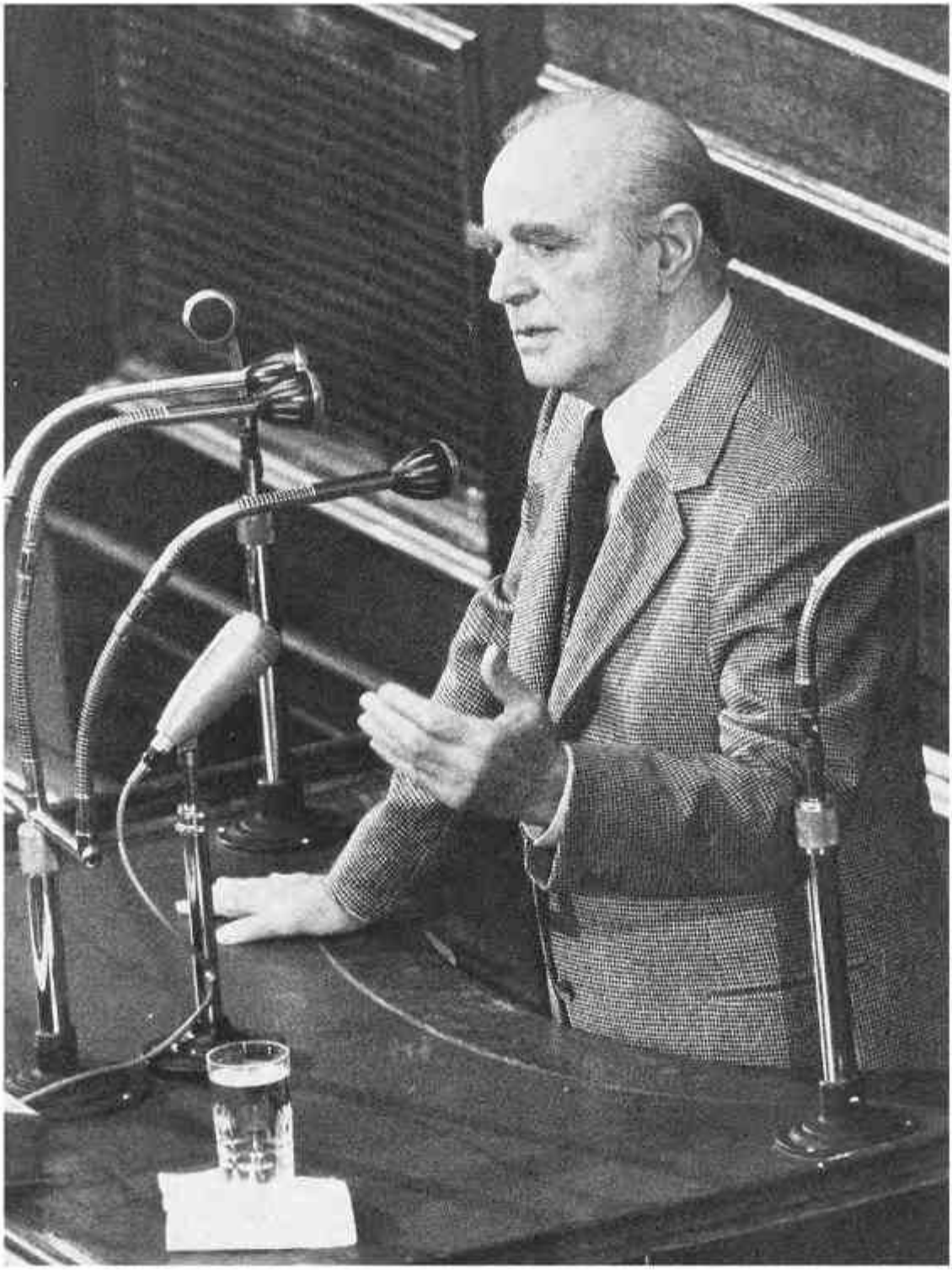
»Καί εἶναι φυσικό κάτω ἀπό τήν ψυχολογία αὐτή νά αἰσθάνωνται οἱ ἄνθρωποι ἀνικανοποίητοι, μολονότι ἡ οἰκονομική τους κατάσταση ἐν σχέσει μέ τό παρελθόν εἶναι σημαντικά βελτιωμένη. Καί τότε στρέφονται κατά τῆς Πολιτείας, ἀπό τήν ὁποία ζητοῦν νά ἐνώση τά δύο ἄκρα: τό ἐφικτόν δηλαδή μέ τό ἐπιθυμητόν. Καί μέ τήν ἐνθάρρυνση τῶν δημαγωγῶν διατυπώνουν συνήθως παράλογα καί ἀντιφατικά αἰτήματα: Ζητοῦν ἀπό τήν Κυβέρνηση νά ἐλαττώση τούς φόρους καί νά αὐξήση καί τά εἰσοδήματά τους. Ζητοῦν νά μήν ἐπιβάλλη φόρους, ἀλλά καί νά διπλασιάση τίς δαπάνες διά τήν ἄμυνα καί τήν παιδεία τῆς χώρας. Ζητοῦν ἀπό τήν Κυβέρνηση νά συγκρατήση τόν τιμάριθμο, ἀλλά καί νά δώση εἰς τούς παραγωγούς ὑψηλότερες τιμές. Ζητοῦν ἀπό τήν Κυβέρνηση νά δαμάση τόν πληθωρισμό, ἀλλά συγχρόνως τῆς ζητοῦν καί νά αὐξήση τήν κυκλοφορία καί τίς ἐπενδύσεις. Καί, τέλος, τῆς ζητοῦν νά αὐξήση τήν παραγωγήν καί τό ἐθνικό μας εἰσόδημα, ἀλλά καί νά ἐργαζώμεθα λιγώτερο.

»Εἶναι ἀδύνατον οἱαδήποτε Κυβέρνηση νά συμμορφωθῆ μέ αὐτές τίς ἀξιώσεις. Σᾶς πληροφορῶ ὅτι, ἐάν ἐπρόκειτο αὐτή τήν στιγμή ἡ Κυβέρνηση, γιά νά ἀπαλλαγῆ τῶν πιέσεων καί νά γίνη εὐχάριστη, νά ἱκανοποιήση ὅλα τά προβαλλόμενα αἰτήματα, δέν θά ἐπαρκοῦσαν πέντε ἑλληνικοί προϋπολογισμοί. Καί ἐπειδή ὅλα αὐτά, τά ὁποῖα προβάλλονται ὡς αἰτήματα, δέν γίνονται — καί βεβαίως δέν ἠμποροῦν νά γίνουν — ἀρχίζουν οἱ πιέσεις, οἱ δηλώσεις καί οἱ ἀπεργίες. Λησμονοῦνται οἱ κίνδυνοι καί τά μεγάλα προβλήματα τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα καί ὑποτάσσεται τό γενικό στό εἰδικό συμφέρον, τό ἀτομικό ἤ τό ταξικό. Ἀλλά, πρό παντός, λησμονεῖται τό γεγονός ὅτι γιά νά μήν ἐκφυλισθῆ ὁ θεσμός τῆς ἀπεργίας, δέν πρέπει νά γίνεται κατάχρηση αὐτῆς. Καί στόν τόπο μας γίνεται δυστυχῶς κατάχρηση τοῦ ὅπλου αὐτοῦ, πού ἐδόθη στούς πολίτες γιά νά προστατεύσουν τά νόμιμα συμφέροντά τους καί ὄχι γιά νά πλήττουν μ' αὐτήν τήν κοινωνία, τῆς ὁποίας στό κάτω-κάτω ἀποτελοῦν καί οἱ ἴδιοι μέλη.

»Καί θά πρέπη ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ, κύριοι συνάδελφοι, νά παραδειγματισθοῦμε, συγκρίνοντες τό κατάντημα τῶν χωρῶν ἐκείνων πού κατακλύζονται ἀπό τό κῦμα τῶν ἀπεργιῶν, μέ τίς χῶρες ἐκεῖνες οἱ ὁποῖες διατηροῦν κοινωνική γαλήνη. Δέν θέλω νά μνημονεύσω τά ὀνόματα αὐτῶν τῶν χωρῶν. Γνωρίζετε ὅμως ποῦ ὑπάρχει σχετική κοινωνική συνοχή καί γαλήνη καί γνωρίζετε ποῦ καί πῶς κινδυνεύουν ὄχι μόνον οἱ οἰκονομίες, ἀλλά καί οἱ δημοκρατικοί θεσμοί. Καί δέν γνωρίζω γιατί θά πρέπη νά μιμούμεθα ἐμεῖς, οἱ Ἕλληνες, τίς πρῶτες καί ὄχι τίς τελευταῖες.

»Μέσα σ' αὐτό τό νοσηρό, θά ἔλεγα, κλῖμα ἐξεδηλώθησαν καί οἱ πρόσφατες ἀπεργίες, πού λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος των προξενοῦν στόν τόπο ἰδιαίτερη κοινωνική καί οἰκονομική ζημία. Γι' αὐτό καί ἡ Κυβέρνηση ἠρνήθη νά ἱκανοποιήση τά παράλογα αἰτήματά τους. Ἐπ' αὐτοῦ ὅμως θά σᾶς ὁμιλήση δι' ὀλίγων ὁ κ. ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ ἀντί τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν καί αὐτό, πρός οἰκονομίαν χρόνου.

»Ἐκεῖνο, ὅμως, τό ὁποῖο ἤθελα νά τονίσω καί πάλιν αὐτή τήν στιγμή — καί τό ὁποῖο θά πρέπη νά γίνη συνεί-

Ἐνημέρωση τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

δηση ὅλων τῶν Ἑλλήνων, γιατί ἀποτελεῖ μίαν ἀναμφισβήτητη ἀλήθεια ὄχι μόνο γιά τήν Κυβέρνησή μου — ἀλλά καί γιά ὅλες τίς Κυβερνήσεις — εἶναι ὅτι ἡ Κυβέρνηση δέν ἔχει λόγους νά ἀδικῆ κανένα. Ἀντιθέτως ἡ Κυβέρνηση, κάθε Κυβέρνηση, ἔχει συμφέρον νά ἱκανοποιῆ ὅλα τά αἰτήματά ὅλων τῶν πολιτῶν.

»Ἐάν δέν τό πράττη, δέν εἶναι γιατί δέν τό θέλει, ἀλλά γιατί δέν μπορεῖ. Δέν μπορεῖ νά τό πράξη χωρίς ταυτόχρονα νά κλονίση τήν οἰκονομία μας καί νά βλάψη τόν τόπο.

»Πρέπει ἐπίσης νά ἀντιληφθοῦν ὅλοι ὅτι ἡ Κυβέρνηση στόν διάλογό της μέ τίς διάφορες τάξεις ἔχει τό τεκμήριο τῆς ἀντικειμενικότητος καί τῆς ἀνιδιοτέλειας, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει, ὅπως αὐτές, ἴδια συμφέροντα νά προστατεύση.

»Δέν μπορεῖ λοιπόν αὐτή ἡ ἀντιδικία τῶν διαφόρων τάξεων μέ τήν Πολιτεία νά λαμβάνη τήν μορφή μάχης κοινωνικῆς.

»Γιατί, ὅπως εἶπα καί ἄλλοτε, ἐάν οἱ πολῖτες ὁδηγοῦν σέ χρεωκοπία τήν οἰκονομία καί σέ διάλυση τό Κράτος, βλάπτουν ἑαυτούς καί ὄχι τήν Κυβέρνηση. Διότι τό Κράτος καί ὁ τόπος ἀνήκει σ' αὐτούς καί ὄχι στήν ἑκάστοτε Κυβέρνηση.

»Εἶναι πλάνη, ὅταν καταφεύγουν σέ μέσα τά ὁποῖα φθείρουν τόν τόπο καί τήν δημοκρατία, νά πιστεύσουν ὅτι φθείρουν τήν Κυβέρνηση. Φθείρουν ἑαυτούς.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ κατάσταση τῆς χώρας μας εἶναι καθ' ἑαυτή καλή. Καί προβάλλει καλύτερη, ἐάν συγκριθῆ μέ ἄλλες χῶρες πού δοκιμάζονται ἀπό οἰκονομική, ἀπό κοινωνική καί πολιτική ἀστάθεια καί μέ μερικές — καί λυποῦμαι νά τό πῶ — πού αὐτήν τήν στιγμήν πνίγονται στό αἷμα.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ κατάσταση αὐτή ἠμπορεῖ νά γίνη πολύ καλύτερη, ἀλλά ἠμπορεῖ νά γίνη καί χειρότερη. Καί αὐτό θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τήν συμπεριφορά τήν δική μας.

»Προσωπικῶς πιστεύω — καί γνωρίζετε ὅτι δέν εἶμαι ἐπιρρεπής σέ ὑπερβολές — ὅτι ἡ Ἑλλάς ἠμπορεῖ νά καταστῆ ὑπόδειγμα εὐνομουμένης καί εὐημερούσης Πολιτείας. Φθάνει νά τό θελήσουμε. Τά μέσα καί οἱ τρόποι θά εὑρεθοῦν».

Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ἀναφέρθηκε σέ ἀπροθυμία τοῦ πρωθυπουργοῦ νά ἐνημερώσει τή Βουλή καί ἔκαμε λόγο γιά ὕπαρξη κρίσεως στή χώρα, μέ ἀποτέλεσμα τή δημιουργία κλίματος ἀνησυχίας στήν κοινή γνώμη. Τά ζητήματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, εἶπε, εἶχαν περιέλθει σέ ἀδιέξοδο. Ὁ διάλογος μέ τήν Τουρκία δέν εἶχε νόημα, ἀφοῦ ἡ Ἄγκυρα δέν ἐπιζητοῦσε τή διευθέτηση τῶν διμερῶν διαφορῶν. Στό Κυπριακό, οἱ διακοινοτικές συνομιλίες εἶχαν μετατραπεῖ σέ κωμωδία καί τό πρόβλημα ἐμφανιζόταν πλέον, μετά τή σύναψη τοῦ πρακτικοῦ τῶν Βρυξελλῶν τοῦ Δεκεμβρίου 1975, ὡς ἑλληνοτουρκική διαφορά, ὅπως ἐπιδίωκε ἡ Ἄγκυρα. Στό σημεῖο αὐτό, ἐπενέβη ὁ Κ. Καραμανλῆς γιά νά διευκρινίσει:

«Μοῦ δίδετε μίαν εὐκαιρίαν διά νά διευκρινίσω τήν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως.

»Ὅπως γνωρίζετε, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἔχει διαχωρίσει σαφῶς τό Κυπριακό θέμα ἀπό τό θέμα τοῦ Αἰγαίου. Δεύτερον, ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ἀναγνωρίζει πλήρη πρωτοβουλίαν στήν Κυπριακήν Κυβέρνησιν, στήν ὁποία παρέχει τήν συμπαράστασή της. Συνεπῶς, ἐάν ὑπάρχουν σφάλματα χειρισμοῦ, αὐτά θά πρέπη νά ἀναζητηθοῦν ἴσως στήν Κύπρον. Ἐγώ δέν δέχομαι ὅτι ἐγένοντο σφάλματα. Δέν μπορεῖ βέβαια νά ὑποστηρίζετε ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπέβαλεν αὐτήν τήν ἀλλαγήν στήν κυπριακήν Κυβέρνησιν. Καί αὐτό τό γνωρίζετε καλά.

»Ἐπαναλαμβάνω — καί τοῦτο δέν τό κάμνω γιά νά ἀπαντήσω σέ σᾶς, ἀλλά γιατί μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νά κάμω αὐτήν τήν διευκρίνισιν — ὅτι πρῶτον, ἡ ἑλληνικήν Κυβέρνησις δέν συζητεῖ μέ τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν τό Κυπριακόν· δεύτερον, διαχωρίζει πλήρως τό Κυπριακόν ἀπό τό θέμα τοῦ Αἰγαίου· καί, τρίτον καί σπουδαιότερον, ἀναγνωρίζει πλήρη πρωτοβουλίαν γιά τήν διαχείρισιν τοῦ Κυπριακοῦ στήν κυπριακήν Κυβέρνησιν, στήν ὁποία παρέχει, ὅπως εἶπα, τήν συμπαράστασή της».

Ὁ Γ. Μαῦρος, πάντως, ἐπέμεινε στή θέση ὅτι ὁ Μακάριος εἶχε ἀνάγκη τῆς «ἑλληνικῆς καθοδηγήσεως, ἐνισχύσεως καί παρουσίας» καί ζήτησε γιά μιά ἀκόμη φορά τή διεξαγωγή τῶν δικῶν γιά τήν κυπριακή τραγωδία. Ἐπισήμανε, κατόπιν, ὅτι, βοηθούμενη ἀπό τήν ἀδράνεια τῆς Ἀθήνας, ἡ Τουρκία ἀκολουθοῦσε ἐπεκτατική πολιτική μέ τήν ὑποστήριξη τῶν ΗΠΑ καί παρά τίς ἐλπίδες πού εἶχαν ἐναποτεθεῖ στήν ἐκλογή τοῦ Τζ. Κάρτερ. Ὅσο γιά τήν ΕΟΚ, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ σημείωσε ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος δέν ἔπρεπε νά ἐπιτευχθεῖ πάση θυσία, ἀλλά μόνο μέ ὅρους οἰκονομικά συμφέροντες. Τέλος, ἔκαμε λόγο γιά ἔλλειψη προγραμματισμοῦ καί γιά ἀντιφατικά μέτρα στήν οἰκονομία, καί δικαιολόγησε ἔτσι τήν πρόσφατη ἀπεργιακή ἀναταραχή, τήν ὁποία, ὅπως τόνισε, ἡ Κυβέρνηση ἀντιμετώπιζε μέ τρόπο λανθασμένο.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ἔκαμε λόγο γιά ἄσκηση πιέσεων πρός τήν Ἑλλάδα γιά νά ἐπιστρέψει στό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ, πληροφορία τήν ὁποία διέψευσε ἀμέσως ὁ πρωθυπουργός. Στό διάλογο πού ἀκολούθησε, ὁ Κ. Καραμανλῆς διέψευσε, ἀκόμη, τίς πληροφορίες τοῦ Α. Παπανδρέου γιά πρόθεση τῶν Ἀμερικανῶν νά ἑτοιμάσουν 10-15.000 κατοικίες γιά στρατιωτικό καί πολιτικό προσωπικό στίς βάσεις τους καί γιά ἄσκηση πιέσεων ἀπό τόν Τζ. Κάρτερ μέ σκοπό νά παραχωρήσει ἡ Ἑλλάδα στήν Τουρκία τό 30% τοῦ Αἰγαίου καί νά ἀποστρατικοποιήσει τά νησιά. Ὁ Α. Παπανδρέου σημείωσε, ἀκόμη, ὅτι παρά τίς ὑποσχέσεις Κάρτερ, οἱ ΗΠΑ ἐξακολουθοῦσαν νά ἀσκοῦν ὁλέθρια πολιτική στό Κυπριακό· μάλιστα, ἡ νέα ἀμερικανική Κυβέρνηση εἶχε ἀποσυνδέσει τό ἐμπάργκο ἀπό τήν ἐπίλυση τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ἄσκησε, κατόπιν, κριτική στήν Κυβέρνηση γιατί, ὅπως εἶπε, ἡ Ἀθήνα εἶχε ἀνεχθεῖ τίς παραβιάσεις τῆς ὑφαλοκρηπίδας καί τοῦ ἐναέριου χώρου ἀπό τήν Τουρκία, γιατί δέν εἶχε ἐπεκτείνει τά χωρικά της ὕδατα σέ 12 μίλια, γιατί

εἶχε προσφύγει στό Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης καί γιατί ἐναπέθετε τίς ἐλπίδες της στό ΝΑΤΟ. Δέν τασσόταν ὑπέρ τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ καί κατηγόρησε τήν πλειοψηφία ὅτι δέν εἶχε ἐκμεταλλευθεῖ τό καθεστώς τῆς Συνδέσεως ὥστε νά ἐπιτύχει τήν ἐναρμόνιση τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς καί νά ἐξασφαλίσει τή χρηματοδότηση τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Εἶπε, ἀκόμη, ὅτι ἡ Κυβέρνηση θυσίαζε τούς οἰκονομικούς ὅρους τῆς ἐντάξεως, προσπαθώντας μέ κάθε τρόπο νά ἐξασφαλίσει τήν εἴσοδοχή τῆς χώρας στήν ΕΟΚ. Στόν τομέα τῆς οἰκονομίας, ἀναφέρθηκε στή διεθνῆ κατάσταση καί στήν ἔλλειψη περιθωρίων γιά κερδοφόρες μαζικές ἐπενδύσεις, καταλήγοντας στό συμπέρασμα ὅτι «τό ὅραμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔχει πεθάνει στήν Εὐρώπη». Χαρακτήρισε τά μέτρα τῆς Κυβερνήσεως σπασμωδικά, ἀφοῦ ἄλλωστε εἶχε ἐπιλεγεῖ ἡ ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, πού θά σήμαινε ἔλεγχο τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἀπό τίς Βρυξέλλες. Τέλος, ἀναφέρθηκε στά προβλήματα τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου, στηλίτευσε τή στάση τῆς Κυβερνήσεως πρός τίς ἀπεργιακές κινητοποιήσεις καί ἔκαμε λόγο γιά παρουσία ἀκροδεξιῶν στοιχείων στόν κρατικό μηχανισμό.

Τελευταῖος τό λόγο πῆρε ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Η. Ἠλιοῦ, ὁ ὁποῖος ἀμφισβήτησε τήν ὀρθότητα τῆς πλήρους εὐθυγραμμίσεως μέ τή Δύση, ἀφοῦ οἱ ΗΠΑ ὑποδαύλιζαν τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό. Τάχθηκε, ὅμως, ὑπέρ τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ. Ἄσκησε, ἀκόμη, κριτική στήν Κυβέρνηση γιά τή στάση της πρός τίς ἀπεργίες, τίς ὁποῖες χαρακτήρισε δικαιολογημένες λόγω τῆς κακῆς πορείας τῆς οἰκονομίας. Τέλος, ἀναφέρθηκε στήν ἀνάγκη νά ὑπάρξει ἀνακατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος[157].

20 ΜΑ·Ι·ΟΥ - 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Διενεργεῖται στή Λευκωσία νέος γύρος διακοινοτικῶν συνομιλιῶν μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων Παπαδόπουλου καί Ὀνάν.

Καί ὁ νέος γύρος ἀποδείχθηκε ἄκαρπος, ὅπως ἄλλωστε ἀναμενόταν, καθώς πλησίαζαν οἱ τουρκικές γενικές ἐκλογές. Σέ κάθε περίπτωση ὁ Τουρκοκύπριος ἀντιπρόσωπος ἐπέμεινε σέ διχοτομικές ἀντιλήψεις (λόγου χάριν στή δημιουργία δύο χωριστῶν οἰκονομιῶν στό νησί) καί ἀπέκλεισε τήν ἐπιστροφή τῆς Μόρφου στήν ἑλληνοκυπριακή πλευρά.

23-25 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1977

Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἰταλίας, Τζ. Ἀντρεόττι, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν, Α. Φορλάνι, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα.

Ἡ πρώτη συνομιλία τῶν δύο πρωθυπουργῶν πραγματοποιήθηκε τήν ἴδια ἡμέρα:

«Μετά τάς συνήθεις φιλοφρονήσεις, ὁ κ. πρωθυπουργός προτείνει ὅπως ἐξετασθοῦν τά ἑξῆς θέματα:

»Διμερῆ, Μεσογειακά, διεθνῆ, Κοινή Ἀγορά, Διάσκεψις Βελιγραδίου, Κυπριακόν καί ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Ἐρωτᾶ τόν κ. Ἀντρεόττι ἐάν συμφωνῆ καί τόν παρακαλεῖ ὅπως ἐκθέση τίς ἀπόψεις του ἐπ' αὐτῶν. Ὁ κ. Ἀντρεόττι ἐκφράζει τήν ἱκανοποίησίν του διά τήν παρουσίαν του στήν Ἑλλάδα καί τονίζει ὅτι ἡ φιλία μέ τήν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ σταθερό σημεῖο τῆς Μεσογειακῆς πολιτικῆς τῆς Ἰταλίας.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί συμφωνοῦν, ἐν συνεχείᾳ, ὅτι δέν ὑφίστανται διμερῆ προβλήματα καί ἐξαίρουν τήν σημασία τῆς συναφθείσης συμφωνίας γιά τήν ὑφαλοκρηπῖδα.

»Ὁ κ. Ἀντρεόττι ἀναπτύσσει κατόπιν τά ἀποτελέσματα τῆς Οἰκονομικῆς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου καί κυρίως τίς ἀποφάσεις τῆς ἀποφυγῆς τοῦ προστατευτισμοῦ, τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀπό κοινοῦ, καί τοῦ καθορισμοῦ κοινῆς γραμμῆς γιά τήν Διάσκεψη Βορρᾶ-Νότου. Διεπιστώθη, ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐνεργειακή πολιτική τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δέν θά ἀποτελέση ἐμπόδιο γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐνεργειακῆς πολιτικῆς ἄλλων χωρῶν καί ὅτι ἡ μή διάδοσις τῶν πυρηνικῶν ὅπλων δέν θά παρεμποδίση τήν εἰρηνικήν χρῆσιν τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας.

»Ἐπί τοῦ πολιτικοῦ πεδίου ἐδημιουργήθησαν μέθοδοι συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί τῶν ἄλλων ἑξι χωρῶν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι θά πρέπη πρῶτα νά ἐξασφαλισθῆ στενωτέρα συνεργασία μεταξύ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, πρός τήν κατεύθυνση αὐτή ὅμως δέν ἔχει σημειωθῆ μεγάλη πρόοδος.

»Ὁ κ. Ἀντρεόττι συμφωνεῖ ὅτι μόνο σέ ὁρισμένους τομεῖς ὑπάρχει συνεργασία καί καταλήγει ὅτι εἰς τό Λονδῖνον ὑπῆρξε ὁμοφωνία διά τήν ἀνάγκην ἀποφυγῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἀλλά διαφορά γνωμῶν, ὡς πρός τήν σχέσιν ἀπασχολήσεως καί πληθωρισμοῦ. Οἱ Ἰταλοί καί ἄλλοι τινές θεωροῦν πολιτικῶς ἀδύνατον τήν κλασσικήν μέθοδον τῆς μειώσεως τῆς ἀπασχολήσεως διά τήν συγκράτησιν τοῦ πληθωρισμοῦ, ἐνῶ διά τούς Ἀμερικανούς καί Γερμανούς προέχει ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ πληθωρισμοῦ.

»Ἐν συνεχείᾳ, οἱ δύο πρωθυπουργοί συμφωνοῦν ὅτι ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς νέας ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως δέν ἔχει ἀκόμη διαμορφωθῆ. Δέν ἔχει ἐπίσης διευκρινισθῆ ἡ μορφή τῶν σχέσεων Κογκρέσου-Κυβερνήσεως.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ζητεῖ νά πληροφορηθῆ, ἐάν δέν ὑπάρχη πρός τοῦτο κώλυμα, τί συνέβη στήν συνάντηση τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἐννέα εἰς τό Leeds Castle.

»Ὁ κ. Φορλάνι ἀναφέρει τά ἑξῆς ἐπί τοῦ θέματος τῆς διευρύνσεως τῆς Κοινότητος: Ἀπεφασίσθη κατ' ἀρχήν, νά μελετηθῆ εἰς βάθος τό θέμα τοῦτο καί δή κατά τήν προσεχῆ συνάντηση τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν στίς Βρυξέλλες τήν 21η Ἰουνίου. Ἤδη, ἔχει ἀρχίσει γιά πρώτη φορά ἡ σοβαρά μελέτη τοῦ προβλήματος αὐτοῦ πού ἔχει καταστῆ σημαντικόν ἀπό τήν στιγμήν πού ἡ Ἱσπανία ἐξεδήλωσε ἐπιθυμίαν ἐντάξεως, διότι ἡ Ἱσπανία δημιουργεῖ πολύ σοβαρά ποσοτικά προβλήματα. Ἡ πεποίθηση τῶν Ἐννέα εἶναι ὅτι ἀφοῦ ἐπανεβεβαιώθη ἡ ἀρχή τῆς αὐτοτελοῦς διαπραγματεύσεως μέ τήν Ἑλλάδα θά εἶναι πολύ δύσκολο νά τεθοῦν ἐμπόδια στίς αἰτήσεις τῶν ἄλλων δύο

χωρῶν. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνάγκη, καίτοι θά προχωρήσουν ἀνεξάρτητα μέ τήν Ἑλλάδα, νά ἐξετάσουν προσεκτικά τά θέματα καί ἐν σχέσει μέ τά προβλήματα τῆς Πορτογαλίας καί τῆς Ἱσπανίας.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι, κατά τήν γνώμην του, οἱ δύο αὐτές χῶρες θά πρέπη νά περάσουν ἀπό τό στάδιο τῆς συνδέσεως πού πέρασε ἡ Ἑλλάς γιά νά μπορέσουν νά προσαρμόσουν τίς οἰκονομίες τους πρός τήν Κοινότητα.

»Ὁ κ. Ἀντρεόττι λέγει ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἰταλίας εἶναι πολύ σαφής. Εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἡ Ἑλλάς, πού εἶναι συνδεδεμένη μέ τήν Κοινότητα ἀπό τό 1962, πρέπει νά ἀκολουθήση τον δικό της δρόμο ἀνεξάρτητα ἀπό ἄλλους. Συμφέρον καί τῶν δύο χωρῶν εἶναι νά προσπαθήσουμε, κατά τούς προσεχεῖς μῆνες, νά τροποποιήσουμε τούς κανονισμούς τῆς Κοινότητος πού ἀφοροῦν τά προϊόντα τῶν δύο χωρῶν μας. Αὐτό δέν ἀποτελεῖ λόγο καθυστερήσεως τῆς ἐντάξεως της Ἑλλάδος, ἀλλά εἶναι ἀνάγκη νά ἀσκηθῆ τώρα πίεσις γιά νά μήν ἀντιμετωπίσουμε στό μέλλον δυσκολίες. Πιστεύει εἰλικρινῶς ὅτι ἡ Μεσογειακή γεωργία πρέπει νά ἔχει ὀλιγώτερον ἄδικον μεταχείρισιν καί τοῦτο ὄχι μόνον γιά λόγους οἰκονομικούς, ἀλλά καί γενικωτέρας πολιτικῆς. Μέ τό σημερινό σύστημα καταστρέφονται κάθε χρόνο μεγάλες ποσότητες γεωργικῶν προϊόντων, ἐνῶ ὁ κόσμος πεινᾶ. Ἡ ἐνίσχυσις τῶν μεθόδων συντηρήσεως καί διανομῆς τῶν γεωργικῶν προϊόντων θά εἶναι πρός ὄφελος ὁλοκλήρου τῆς Κοινότητος. Ἂν δέν γίνουν αὐτά, θά ἀντιδράση ἡ κοινή γνώμη.

»Ὁ κ. Ἀντρεόττι προτείνει νά σχηματισθῆ μικρή καί ἀνεπίσημος Ὁμάς Ἐργασίας ἀπό Ἕλληνες καί Ἰταλούς εἰδικούς γιά νά μελετήσουν ἀπό κοινοῦ τά προβλήματα αὐτά καί νά ἐξασφαλίσουν τήν συνεργασία μας καί μετά τήν ἔνταξη.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀποδέχεται τήν πρότασιν αὐτήν καί ἐκφράζει τήν ἐκτίμησίν του γιά τίς θέσεις πού ἀνέπτυξε ὁ Ἰταλός πρωθυπουργός. Εἶναι ἐπιβεβλημένον νά ἀναθεωρηθῆ τό καθεστώς τῶν Μεσογειακῶν προϊόντων, ὄχι μόνον γιατί εἶναι ἄδικον, ἀλλά καί διότι ὁ Νότος, ὡς πτωχότερος, ἔχει ἀνάγκην προστασίας. Δέν πρέπει ὅμως νά συνδεθῆ ἡ ἔνταξις τῆς Ἑλλάδος μέ τήν ἀναθεώρηση τοῦ καθεστῶτος τῶν Μεσογειακῶν προϊόντων, διότι τότε θά ἐκινδύνευε νά καθυστερήση καί ἡ ἔνταξις καί ἡ ἀναθεώρησις, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι πού ἀντιδροῦν στήν ἔνταξη θά μποροῦσαν νά χρησιμοποιήσουν τήν ἀναθεώρηση ὡς πρόσχημα. Ἐάν, ἀντιθέτως, ἀποσυνδεθοῦν τά δύο θέματα καί βοηθήσουν οἱ Ἰταλοί νά ἐνταχθῶμεν ταχέως θά ἀναλαμβάναμε ἀπό κοινοῦ τήν προσπάθεια καί θά ἦταν εὐκολότερο νά ἐπιβάλουμε τήν ἀναθεώρησιν.

»Ὁ κ. Ἀντρεόττι ἀπαντᾶ ὅτι δέν διαφωνεῖ, κατ' ἀρχήν, ἀλλά θά πρέπη νά ἐπιδιώξωμε, κατά τήν φάσιν αὐτήν, ἕνα εἶδος δεσμεύσεως γιά τήν ἀναθεώρησιν. Τοῦτο δέν ἐπετεύχθη στίς διαπραγματεύσεις γιά τήν σύνδεση ἄλλων χωρῶν, ὁπότε δέν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τά συμφέροντά μας. Ἡ πρόθεσίς μας αὐτή δέν ἀποτελεῖ ἐμπόδιο στήν ἔνταξη, ἀλλά μέσον πιέσεως γιά τήν ἀναθεώρηση.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπαναλαμβάνει ὅτι δέν πρέπει νά ἐξαρτηθῆ ἡ ἔνταξίς μας ἀπό τήν ἀναθεώρηση καί τονίζει ὅτι γιά τήν Ἑλλάδα ἡ ἔνταξις ἀποτελεῖ τεράστιον θέμα. Τήν εὐρωπαϊκήν πολιτικήν του ὁ κ. πρωθυπουργός τήν ἐφαρμόζει ἀπό 16 ἐτῶν, ὁ δέ ἑλληνικός λαός ἔχει προσανατολισθῆ πρός τήν Εὐρώπην πολιτικά, ψυχολογικά, κοινωνικά καί οἰκονομικά. Ἂν κλείση ὁ δρόμος αὐτός, οἱ συνέπειες θά εἶναι βαρύτατες. Δέν εἶναι ἐπομένως ἡ περίπτωσις τῆς Ἑλλάδος ἡ ἴδια μέ τῶν ἄλλων δύο χωρῶν. Ἤδη μέ ἔχετε διαβεβαιώσει ὅτι δέν συνδέετε τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος μέ τίς ὑποψηφιότητες τῶν δύο ἄλλων χωρῶν. Θά ἤθελα νά μήν ἐξαρτήσετε τήν ἔνταξή μας καί ἀπό τήν ἀναθεώρηση τοῦ καθεστῶτος τῶν Μεσογειακῶν προϊόντων γιά τούς λόγους πού μόλις σᾶς ἀνέπτυξα.

»Ὁ κ. Ἀντρεόττι ἀπαντᾶ ὅτι εἶναι ἀπολύτως πεπεισμένος γιά τήν μεγάλη σημασία πού ἔχει γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν διατήρηση τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος της ἡ ἔνταξή της στήν Κοινότητα. Εἶναι συμφέρον καί τῆς Ἰταλίας νά ὑπάρχη ὁμαλότης καί δημοκρατία στήν Ἑλλάδα, ἐπομένως δέν θά κάνουν τίποτα πού θά μποροῦσε νά καθυστερήση τήν ἔνταξη. Θά καταβάλουν ἁπλῶς μιά προσπάθεια γιά ἀναθεώρηση χωρίς ὅμως νά καθυστερήσουν τήν ἔνταξή μας.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐκφράζει τήν ἐκτίμησή του γιά τήν διαβεβαίωση αὐτή καί προσθέτει ὅτι οἱ δύο χῶρες μας, λόγῳ γεωγραφίας, πολιτικῆς καί οἰκονομίας εἶναι προορισμένες νά ἔχουν τήν ἴδια τύχη.

»Ἐν συνεχείᾳ, ἀνταποκρινόμενος εἰς σχετικήν παράκλησιν τοῦ κ. Ἀντρεόττι ὁ κ. πρωθυπουργός προβαίνει σέ ἐκτενῆ καί λεπτομερῆ ἀνάπτυξη τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ Κυπριακοῦ καί τῆς ἑλληνοτουρκικῆς διενέξεως καί ἐξηγεῖ τίς ἑλληνικές θέσεις ἐπί τῶν προβλημάτων αὐτῶν.

»Κατόπιν ὁ κ. πρωθυπουργός, ἀνταποκρινόμενος καί πάλιν εἰς ἐρώτησιν τοῦ κ. Ἀντρεόττι, ἀναπτύσσει τήν βαλκανικήν πολιτικήν του καί τούς σκοπούς της καί προβαίνει εἰς ἀνάλυσιν τῆς ἐπικρατούσης καταστάσεως εἰς τά Βαλκάνια.

»Οἱ δύο πρωθυπουργοί διαπιστώνουν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἀποφευχθῆ οἱαδήποτε ἀνατροπή τῆς σημερινῆς ἰσορροπίας στά Βαλκάνια μετά τόν θάνατο τοῦ Τίτο καί συμφωνοῦν νά συνεργασθοῦν οἱ δύο Κυβερνήσεις ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ μέσῳ τῶν Ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν δι' ἀμοιβαίας ἐνημερώσεως καί διαβουλεύσεως.

»Γενικώτερον οἱ δύο πρωθυπουργοί συμφωνοῦν νά ὑπάρξη τακτική ἐπαφή μεταξύ τῶν δύο χωρῶν διά νά ἐξασφαλισθῆ στενή συνεργασία σέ ὅλους τούς τομεῖς»[158].

Κατόπιν, ὁ Τζ. Ἀντρεόττι δήλωσε:

«Εἶμαι εὐτυχής γιά τά ὅσα συζητήσαμε μέ τόν πρωθυπουργό κ. Κ. Καραμανλῆ. Νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχουν διαφορές στά προβλήματα πού συζητήσαμε. Αὐτό εἶναι τό καλύτερο ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης ἡμέρας».

Στή δήλωση αὐτή τοῦ Ἰταλοῦ πρωθυπουργοῦ ὁ Κ. Καραμανλῆς συμπλήρωσε:

«Ἔχω νά προσθέσω τοῦτο: ὄχι μόνον δέν ὑπῆρξαν δυσκολίες καί διαφορές, ἀλλά ὑπῆρξε σύμπτωση ἀπόψεων ἐφ' ὅλων τῶν θεμάτων πού συζητήθηκαν».

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Τζ. Ἀντρεόττι ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο, ὁ ὁποῖος καί τοῦ ἐπέδωσε τό Μεγαλόσταυρο τοῦ Τάγ-

Συνάντηση μέ τόν Ἰταλό πρωθυπουργό.

ματος τῆς Τιμῆς. Τό βράδυ, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Ἰταλοῦ πρωθυπουργοῦ, τόν ὁποῖο καί προσφώνησε μέ τά ἀκόλουθα:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Εἶναι μεγάλη ἡ χαρά μου πού σᾶς ὑποδέχομαι στήν Ἀθήνα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι στήν πόλη αὐτή δέν αἰσθάνεσθε ξένος, ὅπως δέν αἰσθάνθηκα καί ἐγώ ξένος στήν Ρώμη, ὅταν εἶχα τήν τιμή νά τήν ἐπισκεφθῶ ἐπίσημα. Γιατί καί μόνο σάν λέξεις ἡ Ἀθήνα καί ἡ Ρώμη ἔχουν γίνει σύμβολα ἐκλεκτικῆς συγγενείας. Ἀπέβησαν οἱ θεμελιώδεις, οἱ προσδιοριστικές ἔννοιες - ἀδελφές τοῦ ἱστορικοῦ καί πολιτιστικοῦ συνόλου πού λέγεται Εὐρώπη. Στήν φιλοσοφία τῆς Ἀθήνας καί στήν πολιτειακή δομή τῆς Ρώμης ἀναζητοῦν ὄχι μόνον οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀλλά καί ὁλόκληρος ὁ Δυτικός κόσμος τίς ρίζες τους. Καί ὅπως στήν πρωτεύουσα τοῦ σημερινοῦ ἰταλικοῦ Κράτους, ἔτσι κι ἐδῶ θά βρῆτε σέ κάθε βῆμα μνημεῖα τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος, ἀνάμεσα στήν σφύζουσα πραγματικότητα ἑνός λαοῦ πού διψᾶ γιά πρόοδο.

»Οἱ στενοί δεσμοί πού ἑνώνουν τίς δύο χῶρες μας — καί θά προσέθετα, ἡ οἰκειότης καί ἡ συναισθηματική ἐπαφή — προσδίδουν ἰδιαίτερη σημασία στήν παρουσία σας ἐδῶ. Ἐπιτρέπουν τήν ἐλπίδα ὅτι σέ πολλά ἀπό τά κρίσιμα προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τόν χῶρο μας καί τόν κόσμο, μποροῦμε νά χαράξωμε κοινή γραμμή καί νά ἐπιδιώξωμε τίς ἴδιες λύσεις. Γιατί καί οἱ δύο χῶρες μας διαπνέονται σήμερα ἀπό τά ἴδια δημοκρατικά ἰδεώδη· καί εἶναι καθῆκον τῶν Κυβερνήσεων καί τῶν λαῶν τους νά προασπίσουν τά ἰδεώδη αὐτά καί πρός τό συμφέρον τους καί πρός τό συμφέρον ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος.

»Γνωρίζετε, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι ἐπανειλημμένως ἔχω ἐπισημάνει τούς κινδύνους πού ἀπειλοῦν στήν ἐποχή μας τήν δημοκρατία καί τίς μεγάλες πολιτιστικές ἀξίες, πού κληρονομήσαμε ἀπό τούς προγόνους μας. Ὅπως γνωρίζω καί ἐγώ τίς προσπάθειες πού κατεβάλατε στήν χώρα σας γιά τήν ἀντιμετώπιση μιᾶς βαθύτερης κρίσεως πού διέρχεται σ' ὅλο τόν κόσμο ἡ δημοκρατία, ἐξ αἰτίας ἑνός ἄκρατου πνεύματος εὐδαιμονισμοῦ καί τοῦ καταναλωτικοῦ χαρακτῆρα τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν. Καί πιστεύω ὅτι ἄν δέν συνεχισθοῦν σύντονες οἱ προσπάθειες ἀπό ὅλους, ὅσοι ἔχομε συνειδητοποιήσει τήν ὕπαρξη τῶν κινδύνων αὐτῶν, ἄν δέν πετύχωμε νά ἱκανοποιοῦμε σύμμετρα τίς ὑλικές μαζί μέ τίς πνευματικές καί τίς ἠθικές ἀνάγκες τῶν λαῶν μας, μέσα σέ καθεστώς ἐλευθερίας ἀλλά καί εὐνομίας, οἱ κίνδυνοι, ἀντί νά ἐξουδετερώνωνται, θά πολλαπλασιάζωνται. Καί θά καταστοῦν κάποτε μοιραῖοι.

»Ἡ Κυβέρνησή μου πιστεύει ὅτι ἡ ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης θά καταστήση ἀποτελεσματικώτερη τήν ἀντιμετώπιση τῶν κινδύνων αὐτῶν. Γι' αὐτό καί ἐπιδιώκει, πέραν τῶν ἄλλων, τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, μέ τήν φιλοδοξία ὅτι θά συμβάλη καί αὐτή κατά τό μέτρο τῶν δυνάμεών της ὡς ἰσότιμο μέλος, στήν πραγματοποίηση τοῦ ἰδεώδους τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Στήν συνάντησή μας στό Λονδῖνο πρό δύο περίπου ἑβδομάδων εἶχα τήν εὐκαιρία νά σᾶς ἀναλύσω τίς ἑλληνικές θέσεις σχετικά μέ τήν ἔνταξή μας στήν Κοινή Ἀγορά. Γνωρίζετε τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ζητοῦμε τήν ἔνταξή μας. Ἀπό τήν πλευρά μας, δέν ἀγνοοῦμε τίς δυσκολίες πού θά ἀντιμετωπίση ἡ οἰκονομία μας μέσα στήν ἐλεύθερη οἰκονομία τῆς ΕΟΚ. Αἰσιοδοξοῦμε, ὅμως, ὅτι θά τίς ὑπερνικήσουμε. Ἔχουμε ἐξ ἄλλου ἐπίγνωση τῶν ἀντιξοοτήτων πού ἐμποδίζουν τήν οἰκονομική καί πολιτική πρόοδο πρός μιά Ἡνωμένη Εὐρώπη, καί τῶν προβληματισμῶν πού οἱ ἀντιξοότητες αὐτές προκαλοῦν σέ πολλούς ἑταίρους. Εἴμαστε ὅμως πεπεισμένοι ὅτι ἡ ἔνταξή μας θά ἀποτελέση θετικό καί ὄχι ἀρνητικό στοιχεῖο γιά τήν περαιτέρω εὐρωπαϊκή πρόοδο. Γιατί, πρῶτ' ἀπ' ὅλα θά ἀποτελέση ἕνα σημαντικό βῆμα πρός τήν ὁλοκλήρωση τῆς Εὐρώπης, αὐτῆς πού ἀπό κοινοῦ ὁραματιζόμεθα. Καί γιατί ἀκόμη θά συμπλήρωνε τήν μεσογειακή παρουσία εἰς τήν εὐρωπαϊκή οἰκογένεια. Μέ τά ἰδιόμορφα βέβαια χαρακτηριστικά καί συμφέροντά της, ἀλλά καί μέ τό σφρῖγος, τήν ζωτικότητα καί τήν πολιτιστική της προσφορά. Ἔχω τήν πεποίθηση ὅτι ἡ συνείδηση τῆς κοινῆς μεσογειακῆς ὑποστάσεως τῶν χωρῶν μας, ἀποτελεῖ ἕνα ἀκόμη συνδετικό κρῖκο μεταξύ Ἑλλάδος καί Ἰταλίας, πού γιά νά παίξουν σημαντικό οἰκονομικό καί πολιτικό ρόλο στήν περιοχή αὐτή, καλοῦνται νά συνεργασθοῦν στενά σέ ὅλα τά προβλήματα πού τίς ἀφοροῦν.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Στό πρόσωπό σας ἡ χώρα σας βρῆκε ἕνα ἐμπνευσμένο ἡγέτη, πού πέτυχε νά τήν βγάλη ἀπό ἕνα ἐπικίνδυνο πολιτικό ἀδιέξοδο. Χάρις στίς προσπάθειές σας ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἰταλικοῦ πολιτικοῦ κόσμου συνενώθηκε γιά νά ὑποστηρίξη τό πρόγραμμά σας, πού θά ἐπιτρέψη στήν Ἰταλία νά ὑπερνικήση τίς δυσκολίες τοῦ παρόντος καί νά συνεχίση μέ μεγαλύτερη ἄνεση καί ἀσφάλεια τήν ἱστορική της πορεία. Στήν Ἑλλάδα, κύριε πρόεδρε, ἡ χώρα σας θά ἔχη πάντοτε ἕνα εἰλικρινῆ φίλο καί πρόθυμο συνεργάτη· καί εἶμαι βέβαιος ὅτι σύντομα θά βρεθοῦμε στόν ἴδιο δρόμο γιά τήν δημιουργία μιᾶς Ἑνωμένης Δημοκρατικῆς Εὐρώπης.

»Καί μέ τήν εὐχή αὐτή πίνω στήν ὑγεία τοῦ προέδρου τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας· στήν ὑγεία σας καί τῆς κυρίας Ἀντρεόττι· καί στήν εὐτυχία καί εὐημερία τοῦ φίλου ἰταλικοῦ λαοῦ».

Ὁ Τζούλιο Ἀντρεόττι ἀπάντησε:

»Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν θερμή ὑποδοχή σας καί γιά τά εὐγενικά λόγια πού εἴχατε τήν καλωσύνη νά ἀπευθύνετε γιά τήν χώρα μου καί τήν ἰταλική ἀντιπροσωπεία.

»Μπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι τά αἰσθήματα φιλίας καί συνεργασίας ἔναντι τῆς Ἰταλίας, τά ὁποῖα ἐνέπνευσαν τούς λόγους σας βρίσκουν εἰλικρινῆ ἀνταπόκριση ἀπό τήν ἰταλική Κυβέρνηση καί τόν ἰταλικό λαό.

»Οἱ δεσμοί μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ἰταλίας εἶναι παλαιοί καί στενοί. Ἡ ἴδια μεσογειακή καταγωγή, ἡ κλασική κληρονομία, οἱ πνευματικές καί ἱστορικές συγγένειες, ἑνώνουν τούς δύο λαούς μας καί διευκολύνουν τόν διάλογο καί τήν κατανόηση μεταξύ μας.

»Ἡ μεγάλη σύμπτωση ἀπόψεων τήν ὁποίαν ἐσημειώσαμε κατά τήν πρώτη μας συνομιλία, ὅταν ἐξετάσαμε τά μεγάλα διεθνῆ θέματα ἤ ὅταν ἐξετάσαμε τήν κατάσταση τῶν διμερῶν σχέσεων, ἀποδεικνύει ὅτι τά συμφέροντά μας συμπίπτουν κατά τρόπο θεμελιώδη καί ὅτι οἱ πολιτικοί μας ἀντικειμενικοί σκοποί εἶναι ἴδιοι, οἱ δύο χῶρες μας διακηρύσσουν ἴδια ἰδεώδη Δημοκρατίας καί κοινωνικῆς προόδου πού ἀποτελοῦν ἀναντικατάστατο θεμέλιο τῶν θεσμῶν μας καί εἶναι ἀπό κοινοῦ ἀποφασισμένες νά συμβάλουν στήν δημιουργία διεθνοῦς καταστάσεως, δίκαιης καί βιωσίμου.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Στρέφοντας τό βλέμμα μας πρός τήν Μεσόγειο, ἡ ὁποία διά μέσου τῶν αἰώνων ὑπῆρξε πάντοτε τό λίκνο τῶν πολλῶν σχέσεών μας καί ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερα τό σημεῖο συναντήσεως τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν μας συμφερόντων, πρέπει νά διαπιστώσουμε μέ λύπη ὅτι ἀπειλητικά σύννεφα ἐξακολουθοῦν νά συσσωρεύωνται. Στήν Μέση Ἀνατολή ἡ ὁδός τῆς εἰρηνικῆς διαπραγματεύσεως, ἡ μόνη τήν ὁποία μποροῦμε νά ἀκολουθήσωμε, ἔχει μόλις ἀρχίσει. Στό Αἰγαῖο ἐπίσης — καί εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀντιλαμβάνεσθε, κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι οἱ λόγοι μου δέν ἀποτελοῦν ἀδικαιολόγητη ἀνάμιξη, ἀλλά φιλική συμμετοχή — οἱ συνεχιζόμενες διαφορές στίς σχέσεις μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας, χῶρες πού μᾶς εἶναι καί οἱ δύο φίλες καί σύμμαχοι, μᾶς ἀνησυχοῦν. Συμμεριζόμαστε μέ τίς ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, ὅπως τό ξέρετε, τήν θερμή εὐχή ὅπως μέ εἰλικρινῆ προσήλωση καί ἀνεπτυγμένο αἴσθημα εὐθύνης τά δύο μέρη ἐπιτύχουν τήν ἀποκατάσταση, μέ προσοχή, τῶν συνθηκῶν γιά μιά συνεννόηση πού θά σημάνη τήν ἐπάνοδο σέ βιώσιμες προϋποθέσεις.

»Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἡ κοινότης συμφερόντων καί ἡ ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης πού χαρακτηρίζει τίς μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας σχέσεις, μᾶς ἐπέτρεψε νά διευρύνουμε τήν συνεργασία μας καί στό πολιτικό, οἰκονομικό καί μορφωτικό πεδίο, συμβάλλοντες στήν σύσφιγξη σταθερωτέρων δεσμῶν πού μᾶς συνδέουν. Γιά τήν Ἰταλία, ἡ θερμή ὑποστήριξη πού παρεσχέθη στό αἴτημα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, ὑπῆρξε πράξη συνειδήσεως καί συνεπείας. Ἡ Κυβέρνησή σας, ἐκφράζοντας τήν βαθειά ἀφοσίωση στίς δημοκρατικές ἀρχές, ἐπιβεβαίωσε ἐπαξίως τήν εὐρωπαϊκή τάση τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ ἰταλική Κυβέρνηση εἶναι πεπεισμένη ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότης θά εὕρη στήν ἑλληνική συμβολή μιά σημαντική πηγή ἠθικῆς καί πολιτικῆς ἐμπνεύσεως. Ἀπό πλευρᾶς μου, ἐπιθυμῶ νά ἐπαναλάβω ἐδῶ τά ὅσα εἶχα τήν εὐκαιρία νά πῶ πρόσφατα στό Λονδῖνο, κατά τήν διάρκεια συναντήσεώς μας τήν ὁποία μέ χαρά ἐνθυμοῦμαι μέσα σέ ἀτμόσφαιρα θερμῆς φιλίας. Ἡ ὑποστήριξη τῆς ἰταλικῆς Κυβερνήσεως στό αἴτημα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ εἶναι πλήρης καί εἰλικρινής. Ὡρισμένες ἀνησυχίες πού ἐξεδηλώθησαν ἀπό ἰταλικῆς πλευρᾶς σέ σχέση μέ τήν ἀνάγκη μιᾶς καλυτέρας διαμορφώσεως τῆς ἀγροτικῆς Κοινοτικῆς πολιτικῆς καθ' ὅσον ἀφορᾶ τά μεσογειακά προϊόντα, δέν πρέπει μέ κανένα λόγο νά θεωρηθοῦν ὅτι ἀποσκοποῦν στήν δημιουργία τεχνητῶν ἐμποδίων γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας σας ἤ ἄλλων χωρῶν τῆς νοτίου Εὐρώπης. Τουναντίον πρέπει νά θεωρηθοῦν σάν μία κατάλληλη δήλωση μιᾶς ὀρθῆς ἀντιλήψεως, ἀπό τήν ὁποία ἡ ἴδια ἡ Ἑλλάς μπορεῖ νά ὠφεληθῆ τήν ἡμέρα κατά τήν ὁποία θά καταστῆ — ὅπως ζωηρά εὐχόμαστε — πλήρες μέλος τῆς Κοινότητος».

Οἱ ἑλληνοϊταλικές συνομιλίες ὁλοκληρώθηκαν τήν ἑπομένη ἡμέρα, 24 Μαΐου, ὁπότε ὁ Τζ. Ἀντρεόττι συναντήθηκε ἐκ νέου μέ τόν Κ. Καραμανλῆ, μέ τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρα καί μέ τόν πρόεδρο τῆς Βουλῆς, Κ. Παπακωνσταντίνου, ἐνῶ τό μεσημέρι παρακάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε πρός τιμή του ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσος. Μετά τό τέλος τῆς δεύτερης συνομιλίας του μέ τόν Ἰταλό ὁμόλογό του, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν ξεχωριστή ἱκανοποίησή μου γιά τό πνεῦμα φιλίας καί τήν ἐγκαρδιότητα πού ἐπεκράτησαν στίς συνομιλίες μέ τόν Ἰταλό συνάδελφό μου, κατά τίς ὁποῖες ἐπισκοπήσαμε τά διεθνῆ πολιτικά καί οἰκονομικά προβλήματα.

»Τήν προσοχή μας προσείλκυσαν ἰδιαιτέρως τά θέματα τῆς Μεσογείου καθώς καί τῆς προσεχοῦς συνόδου στό Βελιγράδι τῶν χωρῶν πού ὑπέγραψαν τήν Τελική Πράξη τοῦ Ἑλσίνκι.

»Ἀποδίδομε ἰδιαίτερη σημασία στήν Διάσκεψη τοῦ Βελιγραδίου, γιατί μπορεῖ νά συμβάλη στήν σταθεροποίηση καί τήν περαιτέρω προώθηση τῆς διεθνοῦς ὑφέσεως καί συνεπῶς τῆς εἰρήνης, πρός τό συμφέρον τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἐμφορούμενες ἀπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ Ἑλλάς καί ἡ Ἰταλία θά ἐργασθοῦν πρός τήν κατεύθυνση αὐτή καί οἱ ἀντιπροσωπεῖες τῶν χωρῶν μας θά συνεργασθοῦν, ὅπως συμφωνήσαμε, στενά.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν Μεσόγειο, κοινή ὑπῆρξε ἡ ἀνησυχία μας γιά τίς διενέξεις μεταξύ χωρῶν πού περιβρέχονται ἀπ' αὐτήν καί ἰδίως στήν ἀνατολική λεκάνη της. Ἡ εὐχή μας εἶναι νά ἐπιλυθοῦν οἱ διενέξεις αὐτές, πού ἀπειλοῦν τήν παγκόσμιο εἰρήνη, μέσα στό πνεῦμα τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Κάθε προσπάθεια πρός τήν κατεύ-

θυνση αὐτή θά ὑποστηριχθῆ ἀπό τήν Ἑλλάδα καί τήν Ἰταλία.

»Ἡ Ἑλλάς καί ἡ Ἰταλία ἔχοντας συνείδηση τῆς ἱστορικῆς ταυτότητός τους καί τῆς μεσογειακῆς τους μοίρας, ὑποστηρίζουν ἐπίσης τήν διαρκῶς στενώτερη συνεργασία τῶν μεσογειακῶν λαῶν σ' ὅλους τούς τομεῖς κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑποψηφιότητα τῆς Ἑλλάδος γιά τήν ἔνταξή της στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες, ἐξετάζοντας τίς προοπτικές της διαπιστώσαμε γιά μία ἀκόμη φορά ἀμετακίνητη πολιτική βούληση τῶν δύο πλευρῶν, νά δοθῆ στίς διεξαγόμενες διαπραγματεύσεις ὁ ρυθμός ἐκεῖνος πού θά ἐπιτρέψη τήν θετική ἔκβασή τους στό ταχύτερο δυνατό διάστημα.

»Στό διμερές ἐπίπεδο εἶμαι εὐτυχής πού ἔχω τήν δυνατότητα νά ἐπαναβεβαιώσω ὅτι οἱ σχέσεις μας μέ τήν γείτονα Ἰταλία εἶναι ἐξαίρετες. Πρόσθετη ἀπόδειξη ἀποτελεῖ ἡ ὑπογραφή σήμερα τῆς συμφωνίας ὁριοθετήσεως τῆς ὑφαλοκρηπῖδος μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, βάσει τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς μέσης γραμμῆς. Ἔτσι ρυθμίζεται ὁριστικά ἕνα ἀκανθῶδες πρόβλημα καί καθίσταται ἀκόμη στενώτερη ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας.

»Ἀπεφασίσαμε ἐπίσης νά εἶναι συνεχεῖς οἱ ἐπαφές μεταξύ τῶν Ὑπουργείων Γεωργίας τῶν δύο χωρῶν καί νά ὑπάρξη ἐπίσης στενή διμερής συνεργασία γιά τά οἰκολογικά θέματα μέσα στά πλαίσια τῆς πολυμεροῦς μεσογειακῆς συνεργασίας.

»Στά ἐποικοδομητικά αὐτά ἀποτελέσματα καταλήξαμε μέ τήν πολύτιμη συμβολή τοῦ κ. Ἀντρεόττι. Μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νά ἐκτιμήσω τίς μεγάλες ἀρετές του ὡς πολιτικοῦ ἡγέτου. Τέλος, τό γεγονός ὅτι, παρά τίς πολλαπλές φροντίδες του, μπόρεσε νά πραγματοποιήση τήν ἐπίσκεψη αὐτή στήν Ἑλλάδα ἀποδεικνύει τήν συμπάθεια καί τήν ἐκτίμησή του πρός τήν χώρα αὐτήν, φίλη καί σύμμαχο τῆς Ἰταλίας».

Τό πρωί τῆς ἴδιας ἡμέρας συναντήθηκαν οἱ δύο ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος καί Α. Φορλάνι, οἱ ὁποῖοι καί ὑπέγραψαν συμφωνία γιά τήν ὁριοθέτηση τῆς ὑφαλοκρηπίδας στό Ἰόνιο, μέ βάση τήν ἀρχή τῆς «μέσης γραμμῆς». Τό γεγονός ἀποκτοῦσε ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία, καθώς ἡ Ἰταλία (ἡ ὁποία μάλιστα δέν εἶχε ὑπογράψει τή Σύμβαση γιά τό Δίκαιο τῆς Θάλασσας τοῦ 1958), ἀναγνώριζε ὡς ἰσχύον Δίκαιο βασικές διατάξεις τῆς Συμβάσεως αὐτῆς καί ἰδιαίτερα τήν ἀρχή ὅτι τά νησιά τοῦ Ἰονίου εἶχαν δική τους ὑφαλοκρηπίδα καί τήν ἀρχή τῆς ὁριοθετήσεως μέ βάση τή μέση γραμμή — θέσεις πού ὑποστήριζε ἡ Ἑλλάδα καί ἀπέρριπτε ἡ Τουρκία γιά τά νησιά τοῦ Αἰγαίου. Σχετικά, ὁ Ἕλληνας ὑπουργός, μέ δηλώσεις του, ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἑλληνοϊταλική συμφωνία θά γινόταν παράδειγμα καί γιά ἄλλους, ἀφοῦ ἀποδείκνυε πῶς λύνονται τά προβλήματα, καί ἐπί ποιᾶς βάσεως. Τό ἴδιο βράδυ, ὁ Ἰταλός πρωθυπουργός παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Πρίν τήν ἀναχώρησή του ἀπό τήν Ἀθήνα, στίς 25 Μαΐου, ὁ Τζ. Ἀντρεόττι δήλωσε:

«Κατά τίς ἰδιαίτερες συνομιλίες πού εἶχα μέ τόν κ. Καραμανλῆ μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νά ἐπιβεβαιώσω τήν ὑποστήριξη τῆς ἰταλικῆς Κυβερνήσεως γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα. Ἡ ὑποστήριξη αὐτή, θέλω νά ἐπαναλάβω, εἶναι ἀπόλυτη καί εἰλικρινής».

Ἡ ἐπίσκεψη Ἀντρεόττι στήν Ἀθήνα ἀπασχόλησε ἔντονα τόν ἰταλικό τύπο, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στίς ἐλπίδες ἀλλά καί τίς ἀνησυχίες τῆς Ρώμης σχετικά μέ τή διεύρυνση τῆς Κοινότητας. Χαρακτηριστική ἦταν ἡ ἄποψη τοῦ ἀρθρογράφου τῆς «Il Popolo», Α. Πελεγκρίνι, ὅτι ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ἰταλοῦ πρωθυπουργοῦ στήν Ἑλλάδα ἐντασσόταν στά εὐρύτερα πλαίσια τῆς ἰταλικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, πού ἀπέβλεπε στήν εὐρωπαϊκή ἑνοποίηση· ὁ φόβος τῆς Ἀθήνας ὅτι ἡ Ἰταλία θά παρενέβαλλε προσκόμματα στήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος γιά νά προστατεύσει τή γεωργική της παραγωγή ἦταν ἀβάσιμος, καθώς, ἀντίθετα, ἡ Ρώμη στόχευε σέ μιά ριζική ἀναδιάρθρωση τῆς Κοινοτικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, ἀκριβῶς γιά νά προστατευθοῦν τά συμφέροντα τῶν ἀγροτῶν τῶν μεσογειακῶν χωρῶν (22.5). Ἀνάλογη ἄποψη ὑποστηριζόταν καί ἀπό τήν «Il Tempo» καί τήν «Paese Sera» (22.3). Στίς 25 Μαΐου, ἡ «Corriere dela Sera» σημείωνε:

Τό πρόβλημα τῶν νέων ἐντάξεων θά ἀποτελέση τήν «λυδία λίθο» γιά τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα· αὐτό εἶναι μέ λίγα λόγια τό συμπέρασμα στό ὁποῖο ὁδήγησαν οἱ ἰταλοελληνικές συνομιλίες... Ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότητα βρίσκεται μπροστά σ' ἕνα σοβαρότατο δίλημμα. Γιατί, δέν μπορεῖ νά κλείση τήν πόρτα στίς εὐρωπαϊκές ἐκεῖνες χῶρες, ἀνάμεσα στίς ὁποῖες ἡ Ἑλλάδα κατέχει τήν πρώτη θέση, πού ζητοῦν νά ἐνταχθοῦν καί γιά τίς ὁποῖες ἡ συμμετοχή στήν ΕΟΚ σημαίνει καί μίαν ἐνίσχυση τῶν ἀσταθῶν δημοκρατικῶν καθεστώτων τους.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, μέ τίς νέες ἐντάξεις, ἡ Κοινότητα μπορεῖ νά χάση τίς ἐλπίδες γιά τήν ἐπίτευξη μιᾶς ὁμοιογένειας στό ἐσωτερικό της. Ὁ κίνδυνος εἶναι, μήπως, ἡ ἔννοια πού συχνά καταδικάζεται, «τῆς Εὐρώπης τῶν δύο ταχυτήτων», ἀναγνωριστῆ οὐσιαστικά ἐκ τῶν πραγμάτων. Καί στήν περίπτωση αὐτή, ἡ Ἰταλία θά βρισκόταν στόν χῶρο τῶν μελῶν πού θά προχωροῦσαν «μέ μειωμένη ταχύτητα».

25 ΜΑΪΟΥ 1977

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς 85ης ἐπετείου τῶν γενεθλίων τοῦ στρατάρχη Τίτο, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἀπευθύνει στό Γιουγκοσλάβο ἡγέτη θερμό εὐχετήριο τηλεγράφημα.

Ὁ Κ. Τσάτσος δέχεται τόν Τζ. Ἀντρεόττι (ἄνω)· ὑπογραφή τῆς συμφωνίας γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Ἰονίου (κάτω).

31 ΜΑΪΟΥ 1977

Μετά τήν κατάθεση στή Βουλή, στίς ἀρχές τοῦ μήνα, νομοσχεδίου πού ἀφορᾶ τήν κατάρτιση ἐδαφολογικοῦ χάρτη τῆς χώρας, τήν κατάργηση τοῦ εἰδικοῦ τέλους ἐποικισμοῦ καί τή θέσπιση φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν στίς μεταβιβάσεις γεωργικῶν ἐκτάσεων, καθώς καί τήν κατάθεση, στά μέσα τοῦ μήνα, τοῦ νομοσχεδίου περί γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, κατατίθεται στό Κοινοβούλιο καί τό νομοσχέδιο περί ἀναδασμοῦ, τό ὁποῖο κωδικοποιεῖ καί συμπληρώνει τή σχετική νομοθεσία, ἐπιφέρει βελτιώσεις στή διαδικασία καί συνδέει τή διενέργεια ἀναδασμοῦ μέ τήν ἐκτέλεση ἔργων ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς στήν ὁποία ἐφαρμόζεται. Μέ τά νέα νομοθετήματα προωθεῖται ὁ ἐκσυγχρονισμός τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, ἀπαραίτητος ἐνόψει τῆς ἐπικείμενης ἐντάξεως στήν Κοινότητα.

1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς καταθέσεως στή Βουλή τῶν προκαταρκτικῶν τοῦ Πενταετοῦς Προγράμματος Οἰκονομικῆς καί Κοινωνικῆς Ἀναπτύξεως, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἐκφωνεῖ τήν ἀκόλουθη ὁμιλία ἀπό τό ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο τῆς χώρας:

«Ὅπως ὁρίζει τό Σύνταγμα καί ὅπως ὁρίζει ὁ πρόσφατα ψηφισθείς ἀπό τήν Βουλή νόμος, κατέθεσα χθές στήν Βουλή τά Προκαταρκτικά τοῦ Προγράμματος Οἰκονομικῆς καί Κοινωνικῆς Ἀναπτύξεως 1976-1980, περίοδος 1977-1981.

»Ἀπό σεβασμό πρός τήν Βουλή, ἀπό σεβασμό πρός τήν ἀντιπολίτευση δέν θά μιλήσω σήμερα πού θά ἀνακοινώση ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς τήν κατάθεση τῶν Προκαταρκτικῶν. Γιατί θέλουμε τά Προκαταρκτικά αὐτά νά χρησιμεύσουν σάν βάση γιά τήν κατάρτιση τοῦ ὁριστικοῦ Προγράμματος, μόλις ξανανοίξη ἡ Βουλή, ὕστερα ἀπό τίς θερινές διακοπές. Καί, ἐπομένως, θέλουμε ὅσο τό δυνατόν ἀνετώτερα, χωρίς νά προκαταληφθοῦν ἀπό δικές μου εἰσηγήσεις, νά ἐκφράση τήν γνώμη της ἡ ἀντιπολίτευση.

»Θά ἤθελα νά σᾶς πῶ ὅτι τά Προκαταρκτικά τοῦ Προγράμματος στηρίχθηκαν σέ μιά διαδικασία, σέ μιά προδικασία πού, γιά πρώτη φορά ἐφαρμόσθηκε στήν Ἑλλάδα. Κινητοποιήθηκαν 600 ἄτομα, ἴσως καί περισσότερα, πού συναποτέλεσαν Ἐπιτροπές καί Ὁμάδες Ἐργασίας. Σ' αὐτές τίς Ἐπιτροπές πού κινήθηκαν γύρω ἀπό ἐκπροσώπους τοῦ ΚΕΠΕ καί τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Προγραμματισμοῦ τοῦ Κράτους, μετέσχον ἐκπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν καί ἐργαζομένων τάξεων, ἀνεξάρτητοι ἐπιστήμονες εἰδικοί στά διάφορα θέματα καί ἰδιῶτες ἐμπειρογνώμονες εἰδικοί στά θέματα προγραμματισμοῦ.

»Ὑποβλήθηκαν στήν Κυβέρνηση καί βρίσκονται στήν διάθεσή της 50 καί πλέον τέτοιες ἐμπεριστατωμένες μελέτες. Βάσει αὐτῶν τῶν μελετῶν θά μποροῦσε ἡ Κυβέρνηση νά καταρτίση, ἄν ἤθελε, ἕνα Πενταετές Πρόγραμμα γιά τήν περίοδο 1977-1981. Γιατί, ἔχει τά πρός τοῦτο στοιχεῖα. Δέν τό ἔκανε, γιατί ὅλες οἱ χῶρες πού καταρτίζουν τέτοια Προγράμματα ἀναφέρονται στήν περίοδο 1976-1980. Ἔπρεπε ἐπομένως καί ἐμεῖς νά ἀναφερθοῦμε σ' αὐτήν τήν περίοδο.

»Ἕνα πρόγραμμα Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως πρέπει νά ἔχη δύο προσόντα: πρῶτον, νά εἶναι συνεπές καί, δεύτερον, νά εἶναι πραγματοποιήσιμο. Τί θά πῆ συνεπές; Συνεπές πρός ὁρισμένες βασικές ἀρχές, πρός ὁρισμένες ἐθνικοπολιτικές ἐπιδιώξεις οἱ ὁποῖες στήν συγκεκριμένη περίπτωση εἶναι 5:

»Πρῶτον, ἡ ἐμβάθυνση τῆς δημοκρατίας, δεύτερον, ἡ ἐνίσχυση τῆς ἐθνικῆς μας ἄμυνας, τρίτον, ἡ ἔνταξη τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, τέταρτον, ἡ διατήρηση τῆς ἐθνικῆς μας προσωπικότητας, τῆς ἑλληνικότητάς μας, τῆς ἰδιομορφίας μας, πέμπτον, ἡ βελτίωση τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς.

»Τό Πρόγραμμα τό ὁποῖον ἔχετε μπροστά σας ξεκινάει ἀπό τήν ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν βασικῶν ἐθνικοπολιτικῶν ἐπιδιώξεων στίς ὁποῖες ἡ Κυβέρνηση ἐπιμένει καί στίς ὁποῖες ἐλπίζω ὅτι θά συμφωνήσουν τά περισσότερα κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς πρός τά κυριότερά τους σημεῖα. Ἡ Κυβέρνηση ἐπιμένει ὅτι αὐτές οἱ ἐθνικοπολιτικές ἐπιδιώξεις ἀντιστοιχοῦν σέ αἰτήματα τῆς ἱστορικῆς ὥρας. Θά ἀναφερθῶ σέ μερικά ἀπό τά αἰτήματα αὐτά. Θά ἀναφερθῶ ἐνδεικτικά στό θέμα τῆς ἐνταξεώς μας στήν Κοινή Ἀγορά. Αὐτή μας τήν ἔνταξη, τήν ἐπιδιώκουμε ὄχι γιατί εἴμαστε γερμανόφιλοι, ἀγγλόφιλοι ἤ γαλλόφιλοι, ἀλλά γιατί μᾶς συμφέρει. Πιστεύω, ἀκόμα, ὅτι δέν ἔχει μόνον συμφέρον ἡ Ἑλλάς ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότης νά ἐνταχθῆ ἡ χώρα μας μέσα στά πλαίσιά της. Ἔχει μεσοπρόθεσμο συμφέρον, ἔχει μακροπρόθεσμο συμφέρον. Θά δῆτε ἀναλυτικά ποιές εἶναι οἱ κυβερνητικές θέσεις σ' αὐτό τό θέμα.

»Οἱ ἐθνικοπολιτικές ἐπιδιώξεις αὐτές εἶναι ἰδεώδη. Τά ἰδεώδη δέν πραγματοποιοῦνται μέσα στόν ἱστορικό χῶρο. Εἶναι ἀρχές πρός τίς ὁποῖες πρέπει νά τείνουμε, μολονότι, γνωρίζουμε πολύ καλά ὅτι δέν μποροῦμε ποτέ ὁλοκληρωτικά νά τίς πραγματοποιήσουμε. Ἡ ἐνσυνείδητη ἐπιδίωξη π.χ. τοῦ δημοκρατικοῦ ἰδεώδους, ἔχει, ὅμως, τοῦτο τό πλεονέκτημα: ὅτι δίνει οὐσιαστικό περιεχόμενο στήν δημοκρατία, ἡ ὁποία, ἄν δέν συνδυαζόταν μέ κοινωνικούς σκοπούς, θά ἐκινδύνευε νά διαλυθῆ ἐκ τῶν "ἔνδον" ἐκτρεπομένη πρός τά ἀντιδημοκρατικά ἄκρα. Περνάει ὁ κόσμος μιά πολύ μεγάλη κρίση. Καί εἶναι ἀνάγκη νά δώσουμε, ἰδίως στήν νεολαία, ἰδεώδη. Νά δώσουμε ἰδεώδη τά ὁποῖα θά τῆς παράσχουν τήν εὐκαιρία ὁλόψυχα νά συμμετάσχη στήν πραγματοποίησή τους. Γιατί, ὅπως εἶπε ὁ κ. Καραμανλῆς, ἡ ἰδέα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνοποιήσεως εἶναι μιά ἰδέα πού μπορεῖ νά γίνη ἡ μεγάλη ἰδέα γιά τό τελευταῖο τέταρτο τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Ἄν ἀφήναμε τήν νεολαία χωρίς ἰδεώδη, ἐπαναλαμβάνω, ὄχι μόνον οἰκονομικά ἀλλά, πρό πάντων, κοινωνικά, πολιτιστικά καί ἀφορῶντα στήν ποιότητα τῆς ζωῆς, νά εἴσθε βέβαιοι ὅτι θά ἐκινδύνευε εἴτε νά παρασυρθῆ πρός τά ἀντιδημοκρατικά ἄκρα, εἴτε, γιά νά μεταχειρισθῶ τήν ἴδια τήν φράση τοῦ πρωθυπουργοῦ, νά παρασυρθῆ ἀπό ἕνα αὐτοκαταστροφικό εὐδαιμονισμό, πού θά ὁδηγοῦσε σέ ἕνα ἀπελπιστικά ἐξουθενωτικό μηδενισμό, ἀπό ἀπόψεως πολιτιστικῆς καί ἠθικῆς.

»Τό Πρόγραμμα, ὅπως θά δῆτε διαβάζοντας τόν Πίνακα τῶν περιεχομένων, ἔχει συγκεκριμένους τάξει σκοπούς.

Καί πρίν τάξη τούς βασικούς του σκοπούς διερεύνησε τίς συνθῆκες ὑπό τίς ὁποῖες ξεκινάει ἡ ἐφαρμογή του καί τίς εὐμενεῖς καί τίς δυσμενεῖς. Γιατί ἐκεῖνο τό ὁποῖο προέχει εἶναι νά ἐξασφαλίσουμε τόν ὑψηλότερο δυνατό ρυθμό ἀνόδου, ἀλλά νά τόν ἐξασφαλίσουμε ὑπό συνθήκη ἰσορροπίας ἐσωτερικῆς, ἰσορροπίας ἐξωτερικῆς, συγκρατήσεως τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν, συγκρατήσεως ὅμως καί τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἰσοζυγίου τῶν τρεχουσῶν μας συναλλαγῶν, σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε νά μπορῆ ἄνετα νά χρηματοδοτηθῆ τό προκείμενο Πρόγραμμα. Θά δῆτε ὅτι μετά τήν ἐξέταση ὅλων αὐτῶν τῶν προβλημάτων τό Πρόγραμμα ἀναλύει τούς πόρους τούς οἰκονομικούς, οἱ ὁποῖοι θά εἶναι γενικότερα διαθέσιμοι τά προσεχῆ χρόνια.

»Θά ἤθελα νά τονίσω βασικά ὅτι, ἐνῶ τό Πρόγραμμα βεβαιότατα εἶναι προϊόν συνεργασίας τεχνοκρατῶν ἤ ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων παραγωγικῶν τάξεων καί οἱ ὁποῖες θά συνεργασθοῦν, ὅπως θά δῆτε, στίς Εἰσαγωγικές μου Παρατηρήσεις, καί κατά τήν περίοδο τῆς ἐφαρμογῆς του, τό Πρόγραμμα εἶναι πολιτικοκοινωνικοῦ χαρακτῆρος. Οὔτε μποροῦσε νά γίνη ἀλλοιῶς.

»Θά ἀναφερθῶ, μέ μία λέξη, στίς δύο τελευταῖες ἐθνικοπολιτικές ἐπιδιώξεις πού ἀξιολογικά εἶναι οἱ πρῶτοι καίριοι στόχοι: διατήρηση τῆς ἑλληνικότητάς μας καί διατήρηση τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς.

»Ἡ διατήρηση τῆς ἑλληνικότητας προϋποθέτει τήν διατήρηση τῶν φυσικῶν καί τῶν ἀνθρωπογενῶν στοιχείων τοῦ περιβάλλοντος. Πρέπει, ὅμως, νά ξέρουμε ὅτι ἡ διατήρηση τῶν στοιχείων αὐτῶν στοιχίζει καί εἶναι ἀντικείμενο τοῦ προγραμματισμοῦ. Ἐπίσης ὅτι αὐτά τά στοιχεῖα ἐξαρτῶνται ἀπό σωρεία παραμέτρων πού δέν εἶναι οἰκονομικές. Ἡ δημοκρατία δέν φιλοδοξεῖ νά ὑπαγορεύση πολιτισμούς. Πολιτισμούς ὑπαγορεύουν τά ὁλοκληρωτικά καθεστῶτα. Φιλοδοξεῖ νά ἐπιτρέψη ἀνετότερα σέ ἐκείνους πού εἶναι δημιουργοί στόν τομέα τῆς ἐπιστήμης ἤ τῆς τέχνης νά δημιουργήσουν καί φιλοδοξεῖ νά δημιουργήση καί γιά τόν κοινό ἄνθρωπο — π.χ. μέ ἕνα οἰκιστικό πρόγραμμα πού, βεβαιότατα, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ γενικοῦ προγραμματισμοῦ — συνθῆκες διαβιώσεως τέτοιες πού νά ἐπιτρέψουν νά ἀναπτυχθῆ στά σπίτια μία θερμή συναισθηματικά οἰκογενειακή ζωή.

»Ἔχει δύο πρωταρχικές συνθῆκες ἡ ἐπιτυχία τοῦ Προγράμματος καί οἱ συνθῆκες αὐτές εἶναι: πρῶτον, ὅτι θά διαμορφωθοῦν οἱ διεθνεῖς ἐξελίξεις σύμφωνα μέ τίς προβλέψεις καί, δεύτερον, ὅτι θά ὑπάρξη μιά ἀληθινή κατανόηση ἐκ μέρους ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί παραγωγικῶν τάξεων πού θά θελήσουν, σέ τριμερῆ συνεργασία ἤ σέ ἄλλες μορφές συνεργασίας, νά συνδράμουν τό Κράτος κατά τήν διάρκεια τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Προγράμματος.

»Γιατί, βέβαια, τίποτε δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθῆ χωρίς νά ὀργανωθῆ αὐτή ἡ τριμερής συνεργασία. Ἡ Κυβέρνηση θά μποροῦσε, ἄν ἤθελε, νά ἀνεβάση σέ ὕψη δυσθεώρατα τόν ρυθμό ἀνόδου, π.χ. τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἤ νά προβῆ σέ χορηγήσεις πρός τίς ἐργαζόμενες καί παραγωγικές τάξεις τεράστιες, ἰλιγγιώδεις, πού θά ὑπερέβαιναν τά ὅρια ἀντοχῆς τῆς οἰκονομίας. Δέν τό ἔκαμε, γιατί τοῦτο θά ὑπονόμευε καί τό μέλλον τῆς χώρας καί τό μέλλον ἐκείνων τῶν ἴδιων, ἄς ποῦμε, ὁμάδων πιέσεως ἤ ὁμάδων ἀλληλοπαρασυρομένων πολιτῶν πού διεκδικοῦν τά παράλογα ἤ τά ἄκαιρα.

»Ἡ Κυβέρνηση εἶναι αἰσιόδοξη, πιστεύει στήν δυνατότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νά στηρίξη μέ τρόπο ἀληθινά δημοκρατικό καί ἐπομένως νά ὀργανώση καί τίς ἐκδηλώσεις του κατά τρόπο μετρημένο, κατά τόν τρόπο ἐκεῖνο πού ἐπιβάλλει ἡ δημοκρατία. Τά Προκαταρκτικά τοῦ Προγράμματος πού ὑποβάλλονται στήν κρίση τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας, καί, ποῦ ἔχετε μπροστά σας, ἀποτελοῦν μιά ἀφετηρία, ἀποτελοῦν ἕνα ξεκίνημα. Σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῶν τεχνοκρατῶν, στά ἐπίπεδα τῶν ἀντιπροσώπων τῶν παραγωγικῶν καί ἐργαζομένων τάξεων ἔγινε μιά προπαρασκευαστική ἐργασία πού ἐπιχειρεῖται γιά πρώτη φορά στόν τόπο μας πάνω στό Πρόγραμμα, τό τελικό κείμενο τοῦ ὁποίου θά τύχη τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπεξεργασίας. Γιατί στήν δημοκρατία τελικά δέν ἀποφασίζει ἡ Κυβέρνηση, τελικά ἀποφασίζει ἡ Βουλή πού στηρίζει καί νομιμοποιεῖ τήν Κυβέρνηση, σάν ἐντολοδόχος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

2 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, Κ. Στεφανόπουλος, δίνει στή δημοσιότητα τόν κοινωνικό προϋπολογισμό γιά τό ἔτος 1977, ὕψους 116 δισ. 598 ἑκατ. δρχ. Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

«Παρά τίς δυσχέρειες, πού προκύπτουν ἀπό τήν ἐπιβαλλόμενη κατά προτεραιότητα κάλυψη τῶν ἀναγκαίων γιά τήν ἄμυνα τῆς χώρας δαπανῶν — εἶπε ὁ κ. Κωνσταντῖνος Στεφανόπουλος — ἀπό ἔτος σέ ἔτος αὐξάνονται σημαντικά οἱ διατιθέμενες μέσῳ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀλλά καί τῶν εἰδικῶν προϋπολογισμῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν πιστώσεις γιά τίς κοινωνικές ὑπηρεσίες.

»Ὁ φετινός Κοινωνικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει αὔξηση ἔναντι τοῦ 1976 κατά 21,78% καί σέ σχέση μέ τόν κρατικό προϋπολογισμό ἀντιστοιχεῖ στά 58% τῶν δαπανῶν του — χωρίς φυσικά νά καλύπτεται ὁλοκληρωτικά ἀπ' αὐτόν — ἐνῶ ὁ περυσινός ἀντιστοιχοῦσε στό 54% τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

»Εἰδικότερα οἱ δαπάνες γιά τήν Κοινωνική Ἀσφάλιση ἀνέρχονται σέ 105 δισ. δρχ. Οἱ δαπάνες γιά τήν ὑγεία φθάνουν στά 7.571 ἑκατ. καί στό ποσό αὐτό δέν περιλαμβάνονται οἱ πρόσθετες δαπάνες πού θά δημιουργηθοῦν μέ τήν ὑλοποίηση τῶν μέτρων ὑγείας πού ἐξήγγειλε ὁ πρωθυπουργός. Τέλος οἱ δαπάνες γιά τήν Πρόνοια ἀνέρχονται σέ 3.926 ἑκατ.

»Ἀπό τά 116.598 ἑκατομμύρια στά ὁποῖα φθάνουν τό ἔτος 1977 οἱ δαπάνες κοινωνικῆς προστασίας, 82 περίπου δισεκατομμύρια δρχ. διατίθεται γιά τήν κοινωνική ἀσφάλιση πού πραγματοποιεῖται ἀπό τούς φορεῖς καί τίς ὑπηρεσίες κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, καί ποσόν 20.731 ἑκατομμυρίων δρχ. μέσῳ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τήν συνταξιοδότηση τῶν πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν συνταξιούχων. Ἐξ ἄλλου ποσό 2.450 ἑκατομμυρίων δρχ. διατίθεται πάλι ἀπό τόν κρατικό προϋπολογισμό γιά τήν περίθαλψη τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί συνταξιούχων, τῶν στρατιωτικῶν καί τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας.

»Αναλυτικότερα γιά τό 1977 προβλέπονται γιά τήν Κοινωνική Ασφάλιση έσοδα 108.725 έκατ. δρχ., έξοδα 105.101 έκατ. δρχ. καί πλεόνασμα 3.624 έκατ. δρχ., έναντι έσόδων 88.572 έκατ. δρχ., έξόδων 83.720 έκατ. δρχ. καί πλεονάσματος 4.852 έκατ. τοῦ 1976.

»Η αὔξηση τῶν έσόδων τοῦ Κοινωνικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ 1977 όφείλεται στήν αὐξημένη άπόδοση τῶν άσφαλιστικῶν εἰσφορῶν καί λοιπῶν πόρων — ὅπως τονίζεται στόν Κοινωνικό Προϋπολογισμό — συνεπείᾳ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀμέσως ἀσφαλισμένων ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν, τήν ἄμεση αὔξηση τῶν ἐπιχορηγήσεων ἀπό τόν Κρατικό Προϋπολογισμό καί ἀπό τά μέτρα πού ἔλαβε ἡ Κυβέρνηση γιά διευκόλυνση ἐξοφλήσεως τῶν ἀσφαλιστικῶν εἰσφορῶν πού καθυστεροῦσαν ἀπό καιρό.

»Στά έσοδα αὐτά οἱ κοινωνικοί πόροι καλύπτουν ποσοστό 20,64%.

»Ποσό 7.571 έκατ. δρχ. θά διατεθῆ ἀπό τό Κράτος τό 1977 μέσῳ τοῦ Ὑπουργείου Κοιν. Ὑπηρεσιῶν καί τῶν λοιπῶν Ὑπουργείων γιά τήν ὑγεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Θά διατεθῆ ἐπίσης ἀπό τό Ὑπουργεῖο Κοιν. Ὑπηρεσιῶν ποσό 2.450 δρχ. γιά τήν ὑγειονομική περίθαλψη τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί συνταξιούχων.

»Τέλος, γιά τήν κοινωνική πρόνοια θά διατεθῆ ποσό 3.926 έκατ. δρχ.»[159].

Στά μέσα τοῦ 1977, καί παρά τή σοβαρή ἐπιβάρυνση τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπό τίς ἀμυντικές δαπάνες ἡ κυβερνητική πολιτική στόν κοινωνικό τομέα εἶχε ἤδη παρουσιάσει σημαντικούς καρπούς. Γιά τήν κοινωνική πολιτική στό διάστημα 1975-1980, ὁ Μ. Ἔβερτ θά σημειώσει μεταγενέστερα:

«Παράλληλα μέ τή θεαματική βελτίωση τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων, πού ἀναπτύχθηκε σέ προηγούμενο κεφάλαιο, οἱ Κυβερνήσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἐκδήλωσαν ἔντονο ἐνδιαφέρον γιά τούς τομεῖς τῆς Ὑγείας, τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας καί τῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως. Βασικοί στόχοι τους ἦταν ἀφενός ἡ βελτίωση τοῦ συστήματος παροχῆς καί ἡ οὐσιαστική ἄνοδος τῆς ποιότητας τῶν ὑπηρεσιῶν ὑγείας καί, ἀφετέρου, ἡ ὁλοκλήρωση τῆς προστασίας ὅλων τῶν ὁμάδων τοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι τοῦ γήρατος καί τῆς ἀσθένειας σέ βαθμό πού νά φτάνει τά κοινωνικῶς παραδεκτά σημερινά ποιοτικά κριτήρια ἐπιπέδου ζωῆς. Η ἐπιδίωξη γιά μιά ἀνθρωπινότερη ζωή καί ἀσφαλιστική κάλυψη τῶν ἀσθενέστερων τάξεων τοῦ λαοῦ πρυτάνευσε κατά τή χάραξη τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καί τόν καθαρισμό τῶν σχετικῶν διαθέσιμων κονδυλίων κάθε χρόνο.

»Βεβαίως, τό κυβερνητικό ἔργο πού ἐπιτελέστηκε πρέπει νά ἀξιολογεῖται σέ σχέση μέ τίς δυνατότητες πού παρέχει ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας. Παρά τήν ὕπαρξη σημαντικῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, ἡ κυβερνητική πολιτική ἔδωσε προτεραιότητα στή βελτίωση τοῦ τομέα τῆς ὑγείας, γεγονός πού ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τή διάθεση σημαντικῶν πόρων γιά τό σκοπό αὐτό. Συγκεκριμένα, οἱ δημόσιες δαπάνες γιά τήν ὑγεία αὐξήθηκαν τήν παραπάνω περίοδο μέ πολύ μεγαλύτερους ρυθμούς ἀπό τό ἐθνικό προϊόν καί τίς συνολικές κρατικές δαπάνες.

»Καί πρέπει νά τονιστεῖ ἰδιαίτερα ἡ προσπάθεια πού καταβλήθηκε γιά τήν ἀποκέντρωση τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν. Γιά νά βελτιωθεῖ οὐσιαστικά ἡ ἀποκέντρωση μέ τήν ὅσο τό δυνατό καλύτερη προσφορά ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν οἱ Κυβερνήσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἔλαβαν θεσμικά μέτρα γιά τούς ἀγροτικούς γιατρούς, ἐνίσχυσαν τά ἀγροτικά ἰατρεῖα μέ κύριο καί βοηθητικό προσωπικό, φάρμακα καί ἐξοπλισμό καί ἔλαβαν μέτρα γιά τή διασπορά τῶν νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων σέ ὅλη τή χώρα καί τή δημιουργία πανεπιστημιακῶν σχολῶν ἰατρικῆς σέ ἀπομακρυσμένες ἀπό τό κέντρο περιοχές τῆς χώρας. Παράλληλα, γιά τό σκοπό αὐτό κτίστηκαν 7 νέα νοσοκομεῖα καί προστέθηκαν 5 νέες πτέρυγες σέ ὑπάρχοντα νοσοκομεῖα. Μετά τά ἔργα αὐτά ὁλοκληρώθηκε ἡ προσθήκη 2.200 νέων κρεβατιῶν στό νοσοκομειακό δυναμικό τῆς χώρας, ἐνῶ, παράλληλα, δόθηκαν πιστώσεις γιά τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν περισσότερων νοσοκομείων.

»Ο ἀπολογισμός τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου καί στόν τομέα τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως εἶναι πλούσιος. Μέ εἰδικά μέτρα πολλαπλασιάστηκαν καί αὐξήθηκαν οἱ ἀσφαλιστικές παροχές, κυρίως στόν ἀγροτικό καί ἐργατικό πληθυσμό. Η κοινωνική εἰσφορά στούς ὀργανισμούς κοινωνικῆς ἀσφάλειας ἀπό 6,1 δισ. δρχ. πού ἦταν τό 1974 ἔφτασε τά 22,0 δισ. δρχ. τό 1980.

»Ακολουθήθηκε πολιτική ἀναπροσαρμογῆς τῶν συντάξεων τοῦ ΙΚΑ μέ βάση τό ἡμερομίσθιο τοῦ ἀνειδίκευτου ἐργάτη καί ἔγινε προαγωγή τῶν ἀσφαλισμένων κατά 3 ἀσφαλιστικές κλάσεις, χωρίς καμιά ἐπιβάρυνσή τους.

»Καθιερώθηκε ἡ 35ετία σάν ἡλικία ἐξόδου γιά σύνταξη καί στόν ἰδιωτικό τομέα πού σημαίνει ὅτι ἕνας ἀσφαλισμένος τοῦ ΙΚΑ μπορεῖ νά συνταξιοδοτηθεῖ τώρα 9 χρόνια νωρίτερα ἀπ' ὅτι στό προηγούμενο καθεστώς.

»Επίσης, τό ΙΚΑ ἐπεκτάθηκε σέ ὅλη τή χώρα καί κάλυψε τούς ἐργάτες καί ὑπαλλήλους ὅλων τῶν κατηγοριῶν. Μέ τίς τελευταῖες ἐπεκτάσεις καλύφθηκαν ἀσφαλιστικά 100.000 νέοι ἐργαζόμενοι.

»Ιδρύθηκε Ταμεῖο Ἐπικουρικῆς Ἀσφαλίσεως Μισθωτῶν, ἀπό τό ὁποῖο οἱ ἐργαζόμενοι μποροῦν νά ἐξασφαλίσουν μιά δεύτερη σύνταξη.

»Πολλαπλασιάστηκαν οἱ ἀσφαλιστικές παροχές πρός τόν ἀγροτικό πληθυσμό. Ἔτσι, ἐνῶ τό 1974 ὁ ΟΓΑ κατέβαλε συνολικά γιά συντάξεις καί περίθαλψη 4,5 δισ. δρχ., τό 1980 τό ἀντίστοιχο ποσό ἔφτασε τά 20 δισ. δρχ. περίπου.

»Παράλληλα, φάρμακα, ἰατρική καί νοσοκομειακή περίθαλψη παραχωροῦνται δωρεάν στό σύνολο τοῦ ἀγροτικοῦ μας πληθυσμοῦ.

»Αναμορφώθηκε διοικητικά καί οἰκονομικά τό σύστημα τῶν κλαδικῶν ἀσφαλιστικῶν ταμείων μέ ἀποτέλεσμα τήν οὐσιαστική βελτίωση τῶν ὑπηρεσιῶν πού παρέχονται καί τήν ἐξυγίανση τῶν οἰκονομικῶν τους (ΤΣΑΥ, ΤΕΒΕ, Ταμεῖο Ἐμπόρων κ.λπ.).

»Καθιερώθηκε γιά πρώτη φορά ἡ διαδοχική ἀσφάλιση ἀπό τό Δημόσιο στόν ἰδιωτικό τομέα, ἐνῶ παράλληλα ἀκολουθήθηκε σταθερά μιά πολιτική συγχωνεύσεως τῶν μικρῶν καί προβληματικῶν ταμείων μέ τούς μεγάλους καί ἰσχυρούς ἀσφαλιστικούς φορεῖς, ὥστε νά βελτιωθεῖ ἡ ἀσφάλιση καί ἡ σύνταξη πού παρέχουν τά μικρά ταμεῖα μέ τούς περιορισμένους πόρους»[160].

Προσέλευση στή συνεδρίαση τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ὁμάδας τῆς ΝΔ.

4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Μέ ἀφορμή τίς εὐρεῖες συζητήσεις στό χῶρο τῆς ἀντιπολιτεύσεως γιά τό ἐκλογικό σύστημα, ὁ Κ. Καραμανλῆς κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ Κυβέρνηση θεωρεῖ τόν ἰσχύοντα ἐκλογικό νόμο ὄχι μόνο κατάλληλο γιά τήν πολιτική ζωή ἀλλά καί ἀδιάβλητο, δεδομένου ὅτι καθιερώθηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητος.

»Ἄλλωστε τό σύστημα τῆς ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς κατέστη σχεδόν τό πάγιο ἐκλογικό σύστημα τῆς χώρας μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1950, ὁπότε διά τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς καί τῆς συμμετοχῆς στίς ἐκλογές ἐκεῖνες 29 κομμάτων, ἀποσυνετέθη ὁ δημόσιος βίος τῆς χώρας.

»Ἡ Κυβέρνηση δέν διαφωνεῖ βέβαια μέ τήν ἄποψη ὅτι ὁ ἐκλογικός νόμος θά πρέπη νά εἶναι ἐγκαίρως γνωστός. Θεωρεῖ ὅμως ὑπερβολική τήν σπουδή πού ἐπιδεικνύει ἡ ἀντιπολίτευση, δεδομένου ὅτι ὁ βίος τῆς παρούσης Βουλῆς λήγει — καί πρέπει νά λήξη — τόν Νοέμβριο τοῦ 1978.

»Παρά ταῦτα καί ἐφ' ὅσον ἐτέθη τό θέμα ἀπό μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἡ Κυβέρνηση ἐξετάζει τήν δυνατότητα τροποποιήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Κατά τρόπον ὅμως ὥστε νά διευκολύνη τήν ἐκπροσώπηση στήν Βουλή ὅλων τῶν πολιτικῶν τάσεων, καί ἰδίως τῶν μικροτέρων κομμάτων, χωρίς νά ἀλλοιώνεται ὁ βασικός σκοπός τῆς ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς, πού εἶναι ἡ διασφάλιση τῆς πολιτικῆς σταθερότητος».

Στίς 7 Ἰουνίου, ἐξάλλου, συνῆλθε ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα τῆς ΝΔ, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἡ Κυβέρνηση ἔκρινε σκόπιμη τήν τροποποίηση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καί τόνισε ὅτι μέ αὐτή θά ἐξυπηρετοῦνταν ὄχι μόνο τά συμφέροντα τοῦ κόμματος ἀλλά καί τοῦ τόπου γενικότερα. Ὁ πρωθυπουργός ὑπογράμμισε ὅτι ἕνα κόμμα κατακτᾶ τήν ἐξουσία ὄχι χάρη στό ἐκλογικό σύστημα, ἀλλά μέσω τῆς λαϊκῆς του ἀπηχήσεως. Ἀκόμη, τόνισε ὅτι οἱ βουλευτές ὄφειλαν νά παρακολουθοῦν ἀνελλιπῶς τίς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνηση ἐπιθυμοῦσε νά ψηφισθοῦν ὁρισμένα ζωτικῆς σημασίας νομοσχέδια πρίν τό πέρας τῆς παρούσης συνόδου.

5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Διεξάγονται στήν Τουρκία βουλευτικές ἐκλογές στίς ὁποῖες σχετική πλειοψηφία ἀποκτᾶ τό Λαϊκό Κόμμα τοῦ Μπ. Ἐτσεβίτ. Λίγες ὧρες μετά τήν ἀνακοίνωση τῶν ἀποτελεσμάτων, ὁ νικητής τῶν ἐκλογῶν τονίζει, σχετικά μέ τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις:

«Σκοπός μας εἶναι νά βελτιώσουμε τίς σχέσεις μας μέ τούς γείτονές μας Ἕλληνες. Ἂν οἱ προθέσεις μας ν' ἀποκαταστήσουμε τήν τουρκοελληνική φιλία ἔχουν ἀνταπόκριση ἀπό ὑπευθύνους πολιτικούς ἄνδρες στήν Ἑλλάδα, δέν βλέπω νά ὑπάρχη κανένα πρόβλημα... Ἐδήλωσα ἤδη καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι θά ἤθελα νά συναντηθῶ καί νά συζητήσω μέ τόν πρωθυπουργό κ. Καραμανλῆ».

Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός ἔκαμε, ἀπό τήν πλευρά του, τό ἀκόλουθο σχόλιο:

«Ὅπως ἔχω ἐπανειλημμένα δηλώσει, ἡ Ἑλλάς εἰλικρινῶς πιστεύει στήν ἀνάγκη ἀποκαταστάσεως τῆς ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας. Γι' αὐτό καί εὔχομαι νά ἔχη ἡ νέα Κυβέρνηση τῆς Τουρκίας τήν δύναμη, ἀλλά καί τό θάρρος νά διαπραγματευθῆ μαζί μας μιάν ἔντιμη διευθέτηση τῶν διαφορῶν πού ὑφίστανται μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας. Γιατί καί τά δυσκολώτερα προβλήματα μποροῦν νά βροῦν τήν λύση τους, ὅταν ὑπάρξη λογική καί καλή πίστη· καί ὅταν, πρό παντός, ἡ ἀντιμετώπισή τους εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπό προκαταλήψεις καί φανατισμούς. Ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς θά ὑπάρξη πλήρης ἀνταπόκριση, ἂν καί ἀπό τῆς τουρκικῆς πληρωθοῦν αὐτές οἱ προϋποθέσεις. Ἄλλωστε τοῦτο ὑπαγορεύει τόσο τό ἄμεσο, ὅσο καί τό μακροπρόθεσμο συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν λαῶν μας».

Ὁ Μπ. Ἐτσεβίτ παρουσίασε, στίς 28 τοῦ μηνός, στή Μεγάλη Τουρκική Ἐθνοσυνέλευση, Κυβέρνηση μειοψηφίας. Στίς προγραμματικές του δηλώσεις, καί σχετικά μέ τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη, τόνισε ὅτι θά συνέχιζε τίς πρωτοβουλίες πού εἶχε ἀναλάβει ἡ Ἄγκυρα «στίς θάλασσες καί τούς αἰθέρες». Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε:

«Ἀσφαλῶς ὁ κ. Ἐτσεβίτ ἔχει τό δικαίωμα νά προστατεύση τά συμφέροντα τῆς χώρας του. Πρέπει ὅμως νά γνωρίζη ὅτι καί ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀποφασισμένη νά προστατεύση τά ἰδικά της. Τό πρόβλημα συνεπῶς συνίσταται στήν ὀρθή καί ἔντιμη ἐκτίμηση τῶν ἑκατέρωθεν συμφερόντων».

Ἡ Κυβέρνηση Ἐτσεβίτ δέν θά κατορθώσει τελικά νά λάβει ψῆφο ἐμπιστοσύνης καί στίς 21 Ἰουλίου θά παρουσιάσει στό τουρκικό Κοινοβούλιο τή δική του Κυβέρνηση ὁ Σ. Ντεμιρέλ.

7 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρωθυπουργό τοῦ Λουξεμβούργου, Γκ. Τόρν, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἀνεπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα. Οἱ δύο ἄνδρες συζήτησαν τή θέση τῆς Ἑλλάδος νά μήν συνδεθεῖ ἡ αἴτησή της γιά ἔνταξη στήν ΕΟΚ μέ ἀνάλογο αἴτημα ἄλλης χώρας.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ πρωθυπουργός δέχθηκε τόν

ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας, Μπ. Χνιοῦπεκ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιοῦσε ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα προσκεκλημένος τοῦ Ἕλληνα ὁμολόγου του, Δ. Μπίτσιου.

9 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Ὁλλανδίας, Μ. Βάν ντέρ Στούλ, πραγματοποιεῖ ἡμερήσια ἀνεπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα.

Ὁ Μ. Βάν ντέρ Στούλ ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπένειμε τό Μεγαλόσταυρο τοῦ Τάγματος τοῦ Φοίνικος. Κατόπιν, ὁ Ὁλλανδός ὑπουργός ἀναγορεύθηκε ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Λίγο ἀργότερα, τό Μ. Βάν ντέρ Στούλ δέχθηκε ὁ Κ. Καραμανλῆς. Οἱ δύο ἄνδρες συζήτησαν τίς προοπτικές γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, τό Κυπριακό καί τήν ἑλληνοτουρκική διένεξη στό Αἰγαῖο.

Τό ἀπόγευμα ὁ Ὁλλανδός ἐπίσημος παραχώρησε συνέντευξη τύπου, κατά τήν ὁποία δήλωσε:

«Ἡ Ἑλλάς θά γίνη τό 10ον μέλος τῆς ΕΟΚ. Οἱ διαπραγματεύσεις πού διεξάγονται δέν ἀφοροῦν τήν ἀρχή τῆς ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως τῆς Ἑλλάδος ἀλλά τίς διαδικασίες καί τήν μεθοδολογία τῆς ἐντάξεως. Συνεπῶς στό τέλος τοῦ δρόμου ὑπάρχει ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος».

9-10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, ἐπισκέπτεται τό Παρίσι ὅπου ἔχει σημαντικές ἐπαφές μέ ἀντικείμενο τήν ἐπίσπευση τῆς παραδόσεως στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ πού εἶχε παραγγείλει ἡ Κυβέρνηση. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στή γαλλική πρωτεύουσα συναντήθηκε καί μέ τόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, στόν ὁποῖο καί ἐπέδωσε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Σᾶς εὐχαριστῶ πού εἴχατε τήν καλωσύνη νά δεχθῆτε, σέ τόσο σύντομο διάστημα, τόν κ. Ἀβέρωφ, τόν ὁποῖο παρεκάλεσα νά σᾶς ἐπιδώση αὐτό τό μήνυμα.

»Πληροφοροῦμαι, ἀγαπητέ μου πρόεδρε, ὅτι κατά τίς προσεχεῖς συναντήσεις τους τόν τρέχοντα μῆνα οἱ πρωθυπουργοί καί οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν τῶν Ἐννέα θά ἐπιδιώξουν νά διευκρινίσουν τήν γαλλική θέση ὡς πρός τήν Ἑλλάδα σχετικά μέ τήν ἀγροτική πολιτική τῆς Κοινότητος.

»Φαίνεται πράγματι ὅτι, παρά τήν ἀντίθετη γνώμη τῶν ἑταίρων τους, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας στίς Βρυξέλλες δημιούργησαν μιά σύνδεση μεταξύ αὐτῶν τῶν θεμάτων.

»Δέν ἀγνοεῖτε πόσο ἐξετίμησα τήν διαβεβαίωση πού εἴχατε τήν καλωσύνη νά μοῦ ἐπαναλάβετε κατά τήν τελευταία συνάντησή μας, ὅτι δηλαδή ἡ Γαλλία εἶναι πάντα ἀποφασισμένη νά συμβάλη στόν τερματισμό ἐπί τοῦ συντομωτέρου δυνατοῦ χρόνου τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξή μας.

»Εἴχαμε, ἐξάλλου, διαπιστώσει ὅτι ὑπῆρχαν δυνατότητες νά ρυθμίσωμε ἐπί διμεροῦς βάσεως ὡρισμένα θέματα μειωμένης ἄλλωστε σημασίας, στά ὁποῖα ἡ Γαλλία ἀποδίδει ἰδιαίτερη σημασία.

»Φοβοῦμαι ὅτι ἀνεξάρτητα ἀπό τίς γαλλικές προθέσεις, αὐτή ἡ νέα ἐξέλιξη, ἡ σύνδεση δηλαδή τῆς ἐντάξεώς μας μέ τήν ἀναθεώρηση προηγουμένως τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, θά ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα νά καθυστερήσουν σημαντικά οἱ διαπραγματεύσεις. Ἐξάλλου, πιστεύω εἰλικρινά ὅτι αὐτή ἡ σύνδεση κινδυνεύει νά ματαιώση τόσο τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος ὅσο καί τήν ἀναθεώρηση τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Γιατί αὐτοί πού πιθανῶς ἀντιτίθενται στήν ἔνταξη θά ἐκμεταλλευθοῦν τήν ἀναθεώρηση γιά νά τήν ἐμποδίσουν. Καί αὐτοί πού ἀντιτίθενται στήν ἀναθεώρηση θά βροῦν ὡς πρόσχημα τήν ἔνταξή μας γιά νά ἐπιτύχουν τόν σκοπό τους μπλοκάροντάς την.

»Γι' αὐτούς τούς λόγους πιστεύω πραγματικά ὅτι εἶναι πρός τό συμφέρον τόσο τῆς Ἑλλάδος ὅσο καί τῆς Γαλλίας νά μήν συνδεθῆ ἡ ἔνταξή μας μέ κανένα ἄλλο θέμα. Δεχθῆτε παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου πρόεδρε, τήν διαβεβαίωση τῆς ὑψηλῆς μου ἐκτιμήσεως».

Στίς 11 Ἰουνίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε ἐπιστολή καί στόν Ἰταλό πρωθυπουργό, Τζ. Ἀντρεόττι:

«Διατηρῶ ζωηρή τήν ἀνάμνηση τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς μας κατά τήν διάρκεια τῆς προσφάτου ἐπισκέψεώς σας στήν Ἀθήνα πού μᾶς ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά ἔχουμε χρήσιμες καί καρποφόρες συνομιλίες. Καί πιστεύω ὅτι εἶναι χρήσιμο νά διατηρήσουμε τήν ἐπαφή αὐτή πάνω σέ ζητήματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος πού ἀπαιτοῦν τήν προσωπική προσοχή, τήν δική σας ἤ τήν δική μου.

»Πληροφοροῦμαι συγκεκριμένα ὅτι στίς προσεχεῖς συναντήσεις τῶν πρωθυπουργῶν καί ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἐννέα ἐντός τοῦ τρέχοντος μηνός ὁρισμένες Κυβερνήσεις θά ἐπιδιώξουν τήν διευκρίνιση τῆς θέσεως πού παίρνουν τά μέλη τῆς Κοινότητος, στό θέμα τοῦ συσχετισμοῦ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς μέ τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος.

»Σχετικά μέ τό θέμα αὐτό πού ἔχει ἀνακύψει στίς Βρυξέλλες, θά ἤθελα νά σᾶς ἐκφράσω καί πάλι τήν ἐκτίμησή μου γιά τήν κατανόηση μέ τήν ὁποία δεχθήκατε τίς ἀπόψεις μου ὅταν τό συζητήσαμε κατά τήν ἐπίσκεψή σας στήν Ἀθήνα.

»Συμφωνήσαμε πράγματι τότε ὅτι ὁ συσχετισμός αὐτός θά ἐκινδύνευε νά ἀποβῆ εἰς βάρος τόσο τῆς

ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος ὅσο καὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς. Διότι θά ἠμποροῦσε νά χρησιμοποιηθῆ ἡ μία περίπτωσις ἐναντίον τῆς ἄλλης.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι στίς ἐπικείμενες αὐτές συναντήσεις τῶν Ἐννέα ἡ Κυβέρνησίς σας θά βρῆ τήν εὐκαιρία νά καταστήση σαφές ὅτι δέν συσχετίζει τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος μέ ὁποιοδήποτε ἄλλο θέμα καί ὅτι ἐπιθυμεῖ τόν ταχύτερο δυνατό τερματισμό τῶν σχετικῶν διαπραγματεύσεων»[161].

11 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν Ὑπουργῶν Προεδρίας καί Παιδείας, Οἰκονομικῶν καί Πολιτισμοῦ καθώς καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καί τοῦ τεχνικοῦ συμβούλου τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ἡ σύσκεψη ἐντάσσεται στό πλαίσιο τῆς εὐρείας ἐξετάσεως τῆς πολιτιστικῆς δραστηριότητας, τήν ὁποία εἶχε προκαλέσει ὁ πρωθυπουργός ἀπό τό προηγούμενο ἔτος. Ἀποφασίστηκε νά ἀναλάβει τό ἑλληνικό Κράτος ὅλη τή δαπάνη γιά τή συντήρηση τῆς Ἀκροπόλεως, μή δεχόμενο τήν οἰκονομική συνδρομή τῆς Οὐνέσκο καί θεωρώντας ὅτι τήν εὐθύνη καί τήν τιμή τῆς συντηρήσεως τοῦ μνημείου εἶχε μόνη της ἡ Ἑλλάδα. Παράλληλα, ἐξετάστηκε ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ἡ δημιουργία νέων Ἀρχαιολογικῶν Συμβουλίων καί Μουσείων καθώς καί ἡ προώθηση τῶν ἔργων τῆς Ἀκροπόλεως. Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

«Μέ τίς ἀποφάσεις πού ἐλήφθησαν συνιστῶνται στό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ 1.159 θέσεις ἀπό τίς ὁποῖες 107 ἀρχαιολόγων. Δημιουργοῦνται 6 τοπικά Ἀρχαιολογικά Συμβούλια, 5 νέες Ἐφορεῖες Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, 3 Κλασικῶν καί 7 Νεωτέρων Μνημείων. Δημιουργεῖται ἐπίσης Διεύθυνση Λαϊκοῦ Πολιτισμοῦ.

»Ἐξ ἄλλου τό Κράτος ἀναλαμβάνει ὅλη τήν δαπάνη γιά τήν συντήρηση τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως καί περιορίζεται ἡ συμβολή τῆς "Οὐνέσκο" σέ τεχνική βοήθεια. Ἀποφασίστηκε ἀκόμη ἡ δημιουργία Μουσείου Συγχρόνου Τέχνης, νέων κτιρίων γιά τήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη καί τά Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καί δημιουργία χώρου γιά ἐκθέσεις καί συνέδρια.

»Ἰδιαίτερη μέριμνα δίνεται γιά τήν ἐνίσχυση τῆς Καλλιτεχνικῆς Παιδείας, πού ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ἐπιχορήγηση τῶν σχολῶν καί τήν προσφορά ὑποτροφιῶν.

»Εἰδικότερα, τά θέματα, στά ὁποῖα ἐλήφθησαν ἀποφάσεις, εἶναι:

»1. Γιά τήν ἐπάνδρωση τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν συνιστῶνται 1.159 νέες θέσεις, ἀπό τίς ὁποῖες 887 τακτικές καί 272 ἐπί συμβάσει. Οἱ 265 τακτικές εἶναι θέσεις ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ (διοικητικῶν 67, ἀρχαιολόγων 107, ἀρχιτεκτόνων 42, πολιτικῶν μηχανικῶν 8, μηχανολόγων 8, τοπογράφων 7, ζωγράφων 18, χημικῶν μουσείων 4 καί ἀρχαιολογικῶν γραμματέων 4), οἱ 62 εἶναι θέσεις προσωπικοῦ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, οἱ 162 προσωπικοῦ μέσης ἐκπαιδεύσεως καί οἱ 398 στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως (φυλάκων ἀρχαιοτήτων κ.λπ.) Μέ τίς 272 θέσεις ἐπί συμβάσει καλύπτονται διάφορες ἀνάγκες, ἰδίως τῶν Περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν (συντηρητές ἔργων τέχνης, τεχνῖτες ἀνασκαφῶν κ.λπ.). Ἡ πλήρωση τῶν νέων θέσεων θά γίνη σταδιακά μέχρι τοῦ 1979.

»2. Ὁ πρωθυπουργός ἐνέκρινε τόν Νέο Ὀργανισμό τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν μέ τόν ὁποῖο ἀναδιαρθρώνονται καί διευρύνονται οἱ Ὑπηρεσίες του ἐπί συγχρόνου βάσεως. Τά δύο (2) κύρια σκέλη τοῦ Ὀργανισμοῦ εἶναι οἱ Ἀρχαιότητες καί τά Πολιτιστικά Θέματα.

»Στόν τομέα τῶν Ἀρχαιοτήτων καλύπτονται οἱ ὑπάρχουσες ἀνάγκες πού ὀφείλονται στήν ἔλλειψη προσωπικοῦ καί τήν παλιά διάρθρωση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας. Ἀποσκοπεῖται τόσο ἡ ἐπιστημονική ἀνάπτυξη ὅσο καί ἡ ἐκλαϊκευτική δραστηριότης στόν χῶρο αὐτόν. Στήν Κεντρική, ἰδίως, Ὑπηρεσία ἀναπτύσσεται ἡ Ὑπηρεσία Ἀναστηλώσεως, ἡ ὁποία, ἔλλειψει προσωπικοῦ, ἦταν μέχρι σήμερα ἐλλιπής. Οἱ Περιφερειακές Ὑπηρεσίες συμπληρώνοναι μέ νέες Ὀργανικές μονάδες, ὅπως ἡ Ἐφορεία Σπηλαιολογίας, τό Ἀρχαιολογικό Ἱνστιτοῦτο Βορείου Ἑλλάδος καί τό Ἀρχαιολογικό Ἱνστιτοῦτο Κρήτης.

»Συνιστῶνται 6 τοπικά Ἀρχαιολογικά Συμβούλια μέ ἕδρες τήν Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη, Ἰωάννινα, Πάτρα, Ρόδο καί Ἡράκλειο Κρήτης.

»Συνιστῶνται, ἐπίσης α) 5 νέες Ἐφορεῖες Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων β) 3 νέες Ἐφορεῖες Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων καί γ) γιά πρώτη φορά 7 νέες Ἐφορεῖες Νεωτέρων Μνημείων.

»Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποκέντρωση τοῦ Ὑπουργείου καί ἡ καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου.

»Στόν Πολιτιστικό τομέα ὑπάγονται οἱ Ὑπηρεσίες γιά τήν προαγωγή τῶν παραδοσιακῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν, ἀλλά καί τήν ἐνίσχυση τῆς νέας δημιουργίας, καθώς καί τήν διάδοση καί ἐκλαϊκευσή τους. Ἐπί πλέον ἱδρύεται Τεχνική Ὑπηρεσία γιά τά πολιτιστικά κτίρια (Βιβλιοθῆκες, Πνευματικά Κέντρα, Μουσεῖα κ.λπ.), Διεύθυνση Λαϊκοῦ Πολιτισμοῦ — ὁ χῶρος ὁ ὁποῖος μέχρι σήμερα δέν εἶχε καλυφθῆ — καθώς καί ἡ ἐγκατάσταση Περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν γιά τήν φροντίδα τῶν Νεωτέρων Μνημείων.

»Μέ ἀπόφαση τοῦ πρωθυπουργοῦ ὅλες οἱ ἀναγκαῖες δαπάνες γιά τήν συνέχιση καί ὁλοκλήρωση τῶν μελετῶν καί τῶν ἔργων τῶν σχετιζομένων μέ τά μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως ἀναλαμβάνονται ἀπό τό ἑλληνικό Κράτος.

»Ἡ διεθνής συμπαράσταση, τήν ὁποία προσέφερε ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ, θά περιορισθῆ κυρίως σέ ἐπιστημονική καί τεχνική βοήθεια. Μέ αὐτό τόν τρόπο θά ἐπισπευσθοῦν τά κρίσιμα αὐτά ἔργα.

»Μουσεῖο Ἀκροπόλεως: Ὁ ἀρχιτεκτονικός διαγωνισμός γιά τό νέο Μουσεῖο, πού θά στεγάση τά γλυπτά τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως καί τίς ἀρχαιότητες πού ἐκτίθενται ἤδη στό Μουσεῖο ἐπί τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπέφερε 26 μελέτες, οἱ ὁποῖες ἐξετάζονται ἀπό τήν Κριτική Ἐπιτροπή. Ἐντός 40 ἡμερῶν θ' ἀρχίση ἡ ἐκπόνηση τῆς ὁριστικῆς μελέτης. Τό ὅλο κτίριο θά ἐναρμονίζεται μέ τό ὑφι-

στάμενο κτίριο Μακρυγιάννη, καί ή εὐρύτερη περιοχή θά διαμορφωθῆ κατάλληλα. Ἡ ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου θά συντελεσθῆ ἐντός 3ετίας καί ἡ δαπάνη θά ἀνέλθη σέ 140.000.000 δραχμές.

»Μουσεῖο Ἀθηνῶν: Ἐξεπονήθη ἤδη ἡ μελέτη γιά τήν μετατροπή τοῦ κτιρίου Μακρυγιάννη σέ κατάλληλο Μουσεῖο γιά τά ἐκθέματα τῆς πόλεως τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν καί ἡ Χωροφυλακή ἄρχισε τήν ἐκκένωση τῶν κτιρίων καί τοῦ χώρου. Ἡ δαπάνη γιά τήν τελική διαμόρφωση θά ἀνέλθη σέ 10.000.000 δρχ. καί τό ἔργο προβλέπεται νά ὁλοκληρωθῆ ἐντός τοῦ ἑπομένου ἔτους.

»Ἀρχαῖος περίπατος καί προσβάσεις: Τά ἔργα γιά τόν Ἀρχαῖο Περίπατο καί γιά τήν πρόσβαση πρός τήν Ἀκρόπολη καί τίς προσβάσεις ἀπό τά Προπύλαια πρός τούς ναούς προχωροῦν ἱκανοποιητικά. Γιά τήν ἀποπεράτωση τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν ἐνεκρίθη πίστωση 5.000.000 δρχ.

»Μουσεῖο Βυζαντινῆς Τέχνης Θεσσαλονίκης: Προεκηρύχθη Πανελλήνιος Διαγωνισμός γιά τήν μελέτη ἀνεγέρσεως Μουσείου Βυζαντινῆς Τέχνης στήν Θεσσαλονίκη, σέ χῶρο παραπλεύρως πρός τό ὑπάρχον Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο τῆς πόλεως. Παρεχωρήθη ἔκταση 9 περίπου στρεμμάτων. Ἔτσι θά καταστῆ δυνατή ἡ πλήρης ἔκθεση τῶν σπουδαιοτάτων βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Θεσσαλονίκης καί τό Μουσεῖο αὐτό μπορεῖ νά καταστῆ τό σπουδαιότερο Βυζαντινό Μουσεῖο τοῦ κόσμου. Ἐνεκρίθη ἡ ἀναγκαία δαπάνη τῶν 100.000.000 δρχ., τό δέ ἔργο ὑπολογίζεται νά περαιωθῆ ἐντός τριετίας.

»Θέατρο Διονύσου: Τήν μελέτη καί ἀναστήλωση τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου ἀνέλαβε ἡ Γερμανική Ἀρχαιολογική Σχολή, θά ἐκτελεσθῆ δέ ὑπό τήν ἐπίβλεψη τοῦ ὅρος Wurster σέ συνεργασία μέ τήν Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία. Ἡ συμπλήρωση τοῦ ἔργου ὑπολογίζεται νά γίνη ἐντός τριετίας καί θά δώση περί τίς 2.000 θέσεις γιά θεατές. Τό θέατρο θά χρησιμοποιηθῆ ἀποκλειστικά γιά παραστάσεις ἀρχαίας τραγωδίας. Παράλληλα μέ τίς ἐργασίες ἀναστηλώσεως θά διαμορφωθῆ καταλλήλως καί ὁ ὅλος χῶρος τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διονύσου.

»Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους: Μέ βάση γνωματεύσεις Γερμανῶν ἐμπειρογνωμόνων προκηρύσσεται, ἐντός τῶν ἡμερῶν, διαγωνισμός γιά τήν ἐκπόνηση ἀρχιτεκτονικῆς μελέτης ἀνεγέρσεως κτιρίου τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους σέ οἰκόπεδο τοῦ Δημοσίου στό Παλαιό Ψυχικό. Τό κτίριο θά διαθέτη ὅλο τόν σύγχρονο ἐξοπλισμό. Ἡ δαπάνη ἀνεγέρσεως (40 ἑκατ. δραχμῶν) θά καλυφθῆ ἀπό δωρεά τοῦ κ. Μποδοσάκη Ἀθανασιάδη.

»Ἐθνική Βιβλιοθήκη: Ἀπεφασίσθη ἡ ἀνέγερση νέου σύγχρονου κτιρίου Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Τό κτίριο θά διαθέτη ὅλον τόν σύγχρονον ἐξοπλισμόν.

»Ζάππειον: Στό Ζάππειο Μέγαρο τό ὁποῖον διασκευάζεται καταλλήλως γιά τήν ὀργάνωση Συνεδρίων, θά διατεθοῦν δύο αἴθουσες γιά τήν ὀργάνωση μονίμου Ἐκθετηρίου Τέχνης. Τό Ἐκθετήριο τοῦτο θά λειτουργήση πειραματικά γιά νά παρουσιάζωνται σέ διαδοχικές ἐκθέσεις οἱ ἐργασίες Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Παράλληλα πρός τίς ἐκθέσεις θά γίνωνται δημόσιες ὁμιλίες, συζητήσεις καί παρουσιάσεις ἀπό τούς ἰδίους τούς καλλιτέχνας καί ἀπό προσωπικότητες τοῦ κόσμου τῆς τέχνης. Γιά τό σύνολο τῶν ἔργων διαρρυθμίσεως τοῦ Ζαππείου ἔχει διατεθῆ πίστωση 160.000.000 δρχ.

»Στέγη Γραμμάτων καί Τεχνῶν: Γιά τήν Στέγη Γραμμάτων καί Καλῶν Τεχνῶν θά διατεθῆ παραδοσιακό κτίριο σέ κεντρικό σημεῖο τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἀνακαίνιση καί ἐξοπλισμός τοῦ ὁποίου θά ἀπαιτήση δαπάνη 5.000.000 δρχ. Ἔτσι ἱκανοποιεῖται τό ἀπό μακροῦ ὑπάρχον αἴτημα γιά τήν εὐπρεπῆ ἐγκατάσταση τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἱδρύματος.

»Μουσεῖο Σύγχρονης Τέχνης: Τό ὑπό ἀνέγερση Μουσεῖο στόν χῶρο τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως θά ἀποπερατωθῆ γιά νά στεγάση Μουσεῖο Σύγχρονης Τέχνης. Μεταξύ ἄλλων προβλέπεται νά ἐκτεθοῦν ἀξιόλογες συλλογές ἔργων τέχνης τοῦ 19ου καί 20οῦ αἰῶνος. Γιά τήν ἀποπεράτωση ἐνεκρίθη πίστωση 90.000.000 δρχ.

»Στέγη Ἠθοποιῶν: Ἱκανοποιεῖται τό αἴτημα τῶν ἠθοποιῶν, ν' ἀποκτήσουν δική τους στέγη. Γιά τόν σκοπό αὐτό θά παραχωρηθῆ ἡ πρώην κατοικία Κοτοπούλη κατάλληλα διασκευασμένη καί ἐξοπλισμένη. Σχετικῶς ἐνεκρίθη πίστωση 5.000.000 δρχ.

»Γιά τήν ἐνίσχυση τῆς καλλιτεχνικῆς παιδείας ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολές νά πραγματοποιηθοῦν ἐντός τοῦ ἔτους τά ἀκόλουθα:

»1. Νά ἐκσυγχρονισθῆ πλήρως ἡ νομοθεσία πού διέπει τίς Σχολές Δραματικῆς Τέχνης, χοροῦ, μουσικῆς, κινηματογράφου καί τηλεοράσεως. Ἡ καλλιτεχνική μόρφωση γιά νά διατηρήση τήν ἐπιβαλλόμενη πολυμορφία της θά παραμείνη κατά τό μεγαλύτερο μέρος στήν ἰδιωτική πρωτοβουλία. Θά εἰσαχθῆ ὅμως, προαιρετικά, ὁ θεσμός τῶν μή κερδοσκοπικῶν ἰδιωτικῶν σχολῶν (ὑπό μορφή σωματείου ἢ ἑταιρίας) πού ὑπό ὁρισμένες προϋποθέσεις θά ἐνισχύωνται οὐσιαστικά ἀπό τό Κράτος γιά νά ἀντιμετωπίζουν δαπάνες ἐξοπλισμοῦ καί διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Παράλληλα τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν θά διαθέτη σημαντικό ἀριθμό ὑποτροφιῶν γιά δωρεάν φοίτηση στούς διακρινόμενους σπουδαστές.

»2. Ἀπό τήν προσεχῆ σπουδαστική περίοδο, τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν νά διαθέτη ἐτήσιες ὑποτροφίες σέ ἀριστούχους ἀποφοίτους ὠδείων γιά ἀνώτερες σπουδές μουσικῆς στό ἐξωτερικό.

»3. Νά λαμβάνουν ἀπό τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν ὑποτροφίες γιά τρίμηνη παραμονή σέ χῶρες τοῦ ἐξωτερικοῦ πρός ἐνημέρωσή τους ἐπί τῶν συγχρόνων τάσεων τῆς τέχνης τους σέ ξένες χῶρες μέ διεθνῆ πολιτιστική ἀκτινοβολία διακεκριμένοι νέοι, κατά προτίμηση εἰκαστικοί καλλιτέχνες, ἠθοποιοί, σκηνοθέτες κ.ἄ.

»Σέ προσεχεῖς συσκέψεις θά μελετηθοῦν καί θά ληφθοῦν ἀποφάσεις:

»ἐπί τῶν θεμάτων πού ἀφοροῦν στούς ὀργανισμούς καί τήν στέγαση τῶν Κρατικῶν σκηνῶν καί ὀρχηστρῶν·

»γιά τόν συντονισμό καί τήν ἐνίσχυση τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καί,

»ἐπί τῶν θεμάτων ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν καί ἀνασκαφῶν.

»Σχετικά μέ τό θέμα τῆς ἔρευνας πού πρόκειται νά ἐξετασθῆ σέ προσεχῆ σύσκεψη, πληροφορούμεθα ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἔχει ἀποφασίσει τήν ὑπαγωγή τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, συνολικά, στό Ὑπουργεῖο Προεδρίας Κυβερνήσεως.

»Ἡ ἁρμόδια ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ θά μεταφερθῆ στήν Προεδρία στήν ὁποία θά ὑπαχθοῦν τό Ἐθνικό Κέντρο Ἐρευνῶν καί ὁ Δημόκριτος»[162].

13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στή σύζυγο τοῦ ἐκλιπόντος καθηγητῆ τῆς νευροφυσιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Κορνέλ καί ἐφευρέτη τοῦ φαρμάκου γιά τή νόσο τοῦ Πάρκινσον, Γ. Κοτζιᾶ, τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Μέ λύπησε εἰλικρινά ὁ θάνατος τοῦ συζύγου σας. Μέ τόν θάνατό του χάθηκε ἕνας μεγάλος ἐπιστήμων πού ἦταν καί ἀκατάβλητος ἀγωνιστής. Μένει ὅμως τό ἔργο του, μέ τό ὁποῖο προσεπάθησε νά βοηθήση ἑκατομμύρια συναθρώπων του. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀπό τό ἔργο αὐτό θά ἀντλήσετε κι ἐσεῖς ἐγκαρτέρηση γιά τήν ἀπώλεια ἑνός τέτοιου συντρόφου».

13-14 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό νέο ἐκλογικό νομοσχέδιο, τό ὁποῖο ἀναθεωρεῖ τόν ἐκλογικό νόμο τοῦ 1974, ἀφενός μέ τήν ἐπέκταση τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου σέ ὅσους ἔχουν συμπληρώσει τό 20ό ἔτος τῆς ἡλικίας τους καί, ἀφετέρου, μέ τήν πρόβλεψη τοῦ «σύν ἕνα» κατά τόν ὑπολογισμό τοῦ ἐκλογικοῦ μέτρου.

Ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, Ι. Ἰορδάνογλου, ἐπισήμανε ὅτι ἡ ἐνισχυμένη ἀναλογική ἐφαρμοζόταν στή χώρα συνεχῶς ἀπό τό 1958. Οἱ συγκεκριμένες τροποποιήσεις ἀπέρρεαν ἀπό τίς ἀμφισβητήσεις πού εἶχαν ἐγερθεῖ κυρίως γιά τόν ἀριθμό τῶν ἀδιάθετων ἑδρῶν ἀπό τήν πρώτη κατανομή. Ἡ προσθήκη τοῦ «σύν ἕνα» θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά μειωθεῖ ὁ ἀριθμός τῶν ἑδρῶν αὐτῶν στίς ἑπόμενες κατανομές. Πάντως, συνέχισε ὁ ὑπουργός, ἡ Κυβέρνηση ἀπέρριπτε τήν πρόταση μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως γιά υἱοθέτηση τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς, ἡ ὁποία βοηθᾶ ἴσως μιά στατιστική καταγραφή πολιτικῶν δυνάμεων, ἀλλά, ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὁδηγεῖ στόν κατακερματισμό τῶν πολιτικῶν κομμάτων, στήν ἀκυβερνησία καί ἴσως καί στήν ἀποσύνθεση τοῦ πολιτικοῦ βίου, ὅπως εἶχε δείξει ἡ ἐμπειρία τοῦ 1949-52. Πρόσθεσε, ἀκόμη, ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε ἐξετάσει τή δυνατότητα ἀσκήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ἀπό τούς μετανάστες τοῦ ἐξωτερικοῦ, κάτι πού πρός τό παρόν δέν ἦταν δυνατό, ἀφοῦ οἱ ξένες Κυβερνήσεις, καί κυρίως ἡ δυτικογερμανική, δέν δέχονταν νά πραγματοποιηθεῖ ψηφοφορία στά ἑλληνικά Προξενεῖα.

Κατόπιν ἀνέπτυξαν τίς θέσεις τους ὁ δεύτερος εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Κ. Ἀποσκίτης, ὁ εἰσηγητής τῆς ΕΔΗΚ, Ι. Σεργάκης, πού ὑποστήριξε τήν καθιέρωση ἀναλογικότερου συστήματος καί ὁ εἰσηγητής τοῦ ΠΑΣΟΚ, Ι. Ἀλευρᾶς, ὁ ὁποῖος τάχθηκε ὑπέρ τοῦ συστήματος τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς καί τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ δικαιώματος ψήφου στά 18. Μίλησαν, ἀκόμη, οἱ Η. Ἡλιοῦ, Χ. Φλωράκης, Ι. Πεσμαζόγλου, Γ.-Α. Μαγκάκης, Ι. Σκουλαρίκης, Λ. Κύρκος, Δ. Τσάτσος, Χ. Πρωτοπαππᾶς καί Στ. Παπαθεμελῆς.

Τήν ἑπομένη, 14 Ἰουνίου, τό λόγο πῆρε ὁ Γ. Μαῦρος, ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, ὁ ὁποῖος τόνισε ὅτι τό κόμμα του θά ψήφιζε κατά τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου, τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τοῦ 1964 καί κατηγόρησε τήν πλειοψηφία ὅτι ἐπί 25 χρόνια δέν εἶχε καταφέρει νά δώσει στή χώρα δίκαιο καί σταθερό ἐκλογικό νόμο. Στό σημεῖο αὐτό παρενέβη ὁ Κ. Καραμανλῆς γιά νά ὑπενθυμίσει ὅτι ὁ ἴδιος δέν εἶχε ποτέ ζητήσει ἀλλαγή τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Τέτοιες ἀλλαγές, σημείωσε, γίνονταν πάντα μέ αἴτηση τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡ ὁποία ἀπέδιδε τίς προηγούμενες ἥττες της στό ἐκλογικό σύστημα. Ὁ πρωθυπουργός ἀναφέρθηκε ἰδιαίτερα στόν ἐκλογικό νόμο τοῦ 1958 — ὁ ὁποῖος εἶχε ζητηθεῖ ἀπό τό Κέντρο καί εἶχε προκαλέσει τήν πτώση τῆς Κυβερνήσεώς του — καί στή συμφωνία τοῦ Κέντρου γιά τό νόμο τοῦ 1974 (βλ. τόμους Γ΄ καί Η΄).

Ὁ Α. Παπανδρέου, πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, τάχθηκε ἐναντίον τῆς ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς, ὑπέρ τῆς ψήφου στά 18, ἐνῶ ἰσχυρίστηκε ὅτι, ἐλέγχοντας τή ραδιοτηλέοραση καί τίς πιστώσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἡ Κυβέρνηση ἦταν σέ θέση νά ἐπηρεάζει τήν κοινή γνώμη.

Κατόπιν, ὁ ὑπουργός Προεδρίας καί Παιδείας, Γ. Ράλλης, ἀπάντησε στίς αἰτιάσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως (ἀναφερόμενος σέ συγκεκριμένους ἐκλογικούς ὑπολογισμούς βάσει διαφορετικῶν συστημάτων), ἀλλά καί στούς ἰσχυρισμούς τοῦ προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου γιά τή χρήση τοῦ ραδιοτηλεοπτικοῦ δικτύου. Τό νομοσχέδιο ἔγινε δεκτό στήν ἴδια συνεδρίαση[163].

15-16 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Συγκαλοῦνται, στό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, Κ. Καραμανλῆ, δύο συσκέψεις μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Οἰκονομικῶν, τῶν ὑφυπουργῶν Συντονισμοῦ, καθώς καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, κατά τίς ὁποῖες συνεχίζεται ἡ ἐξέταση τῆς πορείας τῆς οἰκονομίας πού εἶχε ἐγκαινιαστεῖ τόν προηγούμενο μήνα. Μετά τό τέλος καί τῆς δεύτερης συσκέψεως, δόθηκε στή δημοσιότητα ἡ ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«Οἱ ἐξελίξεις πού σημειώθηκαν κατά τό πρῶτο τετράμηνο τοῦ 1977, ἐν σχέσει μέ τήν ἀντίστοιχη περίοδο τοῦ 1976 καί τοῦ 1975, εἶναι ἀναμφισβήτητα εὐνοϊκές, τόσο ἀπό ἀπόψεως ποσοτικῆς, ὅσο καί ἀπό ἀπόψεως διαρθρωτικῆς. Ἔτσι, τό συνολικό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν τρεχουσῶν συναλλαγῶν Ἰανουαρίου - Ἀπριλίου παρουσιά-

ζει, παρά τήν ἐν τῷ μεταξύ σημειωθεῖσα ἀναθέρμανση τῆς οἰκονομίας, τήν ἀκόλουθη εἰκόνα:

»1975:	564 ἑκατ. δολλ.
»1976:	495 » »
»1977:	517 » »

»Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ καθαρή αὔξησις τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἰσοζυγίου τῶν ἀδήλων γιά τήν ἴδια τετράμηνη περίοδο. Τό σχετικό πλεόνασμα διαμορφώθηκε ὡς ἑξῆς:

»1975:	509 ἑκατ. δολλ.
»1976:	540 » »

»Εἰδικότερα τό τουριστικό συνάλλαγμα ἀπό 128 ἑκατ. δολλ. τό πρῶτο τετράμηνο τοῦ 1976, ἔφθασε στά 165 ἑκατ. δολλ. τό 1977 καί τό ναυτιλιακό συνάλλαγμα ἀπό 257 ἑκατ. δολλ. τό 1976 στά 351 ἑκατ. δολλ. τό 1977.

»Ἀλλά καί ἡ καθαρή εἰσροή κεφαλαίων σημείωσε αὔξηση ἀπό 377 ἑκατ. δολλ. τό 1976 σέ 467 ἑκατ. δολλ. τό 1977.

»Γιά τό πρῶτο πεντάμηνο τοῦ ἔτους δέν ὑπάρχουν ἀκόμα ἀναλυτικά στοιχεῖα.

»Εἶναι πάντως ἐνθαρρυντικό τό γεγονός ὅτι τό ἔλλειμμα πρό ἐξισορροπητικῶν δανεισμῶν περιορίσθηκε σημαντικά. Μεταξύ Ἰανουαρίου-Μαΐου:

»τό 1975 ἀνήρχετο σέ	379	ἑκατ.	δολλ.		
» 1976	»	»	193	»	»
» 1977	»	»	87	»	»

»Σημαντική ὑπῆρξε ἡ αὔξησις τῶν καταθέσεων σέ συνάλλαγμα τῶν κάθε λογῆς Ἑλλήνων ἐργαζομένων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τό πεντάμηνο Ἰανουαρίου-Μαΐου οἱ καταθέσεις αὐτές αὐξήθηκαν τό 1976 κατά 251 καί τό 1977 κατά 392 ἑκατ. δολλάρια. Ἰδιαίτερη σημασία ἀπό τήν διαρθρωτική ἄποψη ἔχει τό γεγονός τῆς αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν καθώς καί τῆς διαθέσεως πολύ σημαντικωτέρου ἐφέτος τμήματος τῶν εἰσαγωγῶν καί τῶν ἐμπορικῶν πιστώσεων σέ βιομηχανικό ἐξοπλισμό.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπέστησε τήν προσοχή τῶν παρισταμένων στό ὅτι γιά νά ἐξασφαλισθῆ περαιτέρω, πάνω σέ μόνιμη βάση, ἡ εὐνοϊκή αὐτή πορεία — πού ἔχει πραγματικά ἐξυψώσει τήν διεθνῆ πίστη τῆς χώρας — θά πρέπη νά καταβληθῆ ἀπό ὅλους τούς φορεῖς τῆς οἰκονομίας μιά σύντονη προσπάθεια. Ἔδωσε δέ πρός τούς παρισταμένους συγκεκριμένες σχετικές ὁδηγίες πού ἀφοροῦν κυρίως τήν μεσοπρόθεσμη καί τήν μακροπρόθεσμη δημοσιονομική καί νομισματικοπιστωτική πολιτική.

»Κατά τήν συζήτηση διαπιστώθηκε ὅτι ἡ διαχείριση τοῦ ταμικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνη μέ τίς προβλέψεις.

»Ὁ δείκτης τιμῶν καταναλωτοῦ, ὅπως ἤδη ἀνακοινώθηκε, σημείωσε τόν μῆνα Μάϊο αὔξηση κατά 0,8% ἔναντι ἀντίστοιχης αὐξήσεως κατά 0,9% τό 1976. Ἔτσι, ἡ συνολική αὔξηση τοῦ τιμαρίθμου κατά τό πρῶτο πεντάμηνο τοῦ ἔτους ἀνῆλθε σέ 5,4% ἔναντι ἀντίστοιχης αὐξήσεως κατά 5,3% καί 6,7% τό 1976 καί τό 1975. Ὅμως ἐφέτος ἡ Κυβέρνηση ἐπεδίωξε ἐνσυνείδητα, παράλληλα πρός τήν συγκράτηση τοῦ τιμαρίθμου, νά ἐπιτύχη τούς ἀκόλουθους στόχους:

»Πρῶτον: νά περιορίση τό ἄνοιγμα τῶν διαφόρων λογαριασμῶν τοῦ Δημοσίου στήν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος.

»Δεύτερον: νά προσαρμόση τίς τιμές τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς πρός τίς διεθνεῖς καί,

»Τρίτον: νά ἐξυγιάνη, ἔστω καί σταδιακά, τήν οἰκονομία ὁρισμένων κατηγοριῶν παραγωγῶν καί εἰδικότερα τῶν κτηνοτρόφων.

»Ἀλλά ὁ ἐφετεινός τιμάριθμος — μέσα σ' αὐτή του τήν αὔξηση κατά 4,6% — περιλαμβάνει αὐξήσεις πού ὀφείλονται σέ ἐξωγενεῖς παράγοντες καί ἀνέρχονται σέ 2,36% περίπου. Τέτοιοι παράγοντες ἦταν π.χ. ἡ ἀναπροσαρμογή τῶν τιμῶν πετρελαίου τοῦ ΟΠΕΚ, ἡ αὔξηση τῶν διεθνῶν τιμῶν διαφόρων πρώτων ὑλῶν καί ἄλλων προϊόντων, καθώς καί ἡ ὀρθολογική ἀντιμετώπιση τοῦ κυκλώματος ζωοτροφαί-κτηνοτροφικά προϊόντα. Κατά συνέπειαν τό μισό μόνον τῆς αὐξήσεως τοῦ δείκτου τιμῶν καταναλωτοῦ τῶν ἐφετεινῶν ἀνατιμήσεων ὀφείλεται ἀποκλειστικά στίς συνθῆκες τῆς ἀγορᾶς.

»Ἡ προοδευτική ἐξυγίανση τῆς οἰκονομίας δέν μπορεῖ παρά νά στοιχίζη. Ὑπάρχουν, ὅπως παρετήρησε ὁ κ. πρωθυπουργός, προσωρινές ἐπιβαρύνσεις τοῦ τιμαρίθμου πού θά ἀποδειχθοῦν μέσα σέ λίγους μῆνες, οἰκονομικά ἐξυγιαντικές.

»Τό πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καθώς καί ὁ ταμικός προϋπολογισμός ἐπιβαρύνθηκαν κατά τά ἔτη 1975 ἕως καί 1977 μέ ἔκτακτες ἀμυντικές δαπάνες. Ἀνεξάρτητα, ὅμως, ἀπό αὐτή τους τήν ἐπιβάρυνση, κληρονόμησε ἡ δημοκρατία ἀπό τήν δικτατορία ἕνα σύνολο ἔργων καί μία σειρά ἐπαναλαμβανομένων — καί ἐπομένως διογκουμένων κατ' ἔτος — προγραμμάτων καί δραστηριοτήτων πού ἐδημιούργησαν πλῆθος ὑποχρεώσεων καί νομικῶν δεσμεύσεων. Τό 1975 καί τό 1976 προσπάθησε ἡ Κυβέρνηση, διαθέτοντας 72 δισ. δρχ. περίπου, νά ἐξυγιάνη ἕνα "Πρόγραμμα" πού εἶχε συνταχθῆ κατά τρόπον ἀλόγιστο χωρίς νά ἔχουν καθορισθῆ ἐπακριβῶς οἱ προτεραιότητες καί νά ἔχουν μέ ἀκρίβεια καταρτισθῆ οἱ μελέτες καί οἱ προϋπολογισμοί. Παρά τήν προσπάθεια τῶν ἐτῶν 1975-1977 θά παραμείνη τήν 1.1.1978 ἕνα ὑπόλοιπον ἔργων πρός ἀποπεράτωση πού ἀνέρχεται, ἀναπροσαρμοζόμενο σέ τιμές τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τοῦ 1977, σέ 125 δισ. δρχ. περίπου.

»Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθῆκες εἶναι ἀνάγκη:

»Πρῶτον: νά ἐπιταχυνθῆ ἡ ἐκτέλεση ὁρισμένων, ἰδιαίτερα ἀποδοτικῶν, εἴτε ἀπό ἀπόψεως οἰκονομικῆς, εἴτε ἀπό ἀπόψεως κοινωνικῆς, ἔργων καί εἰδικοτέρων δραστηριοτήτων, ἔστω καί ἂν προκύψη, ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, καθυστέρηση τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν ὑπολοίπων.

»Δεύτερον: Δέν ἐπιτρέπεται ἡ ἐγγραφή στό πρόγραμμα νέων ἔργων, παρά μόνο σέ περιπτώσεις ἐντελῶς ἐξαιρετικές καί ἐφ' ὅσον τά ἔργα αὐτά εἶναι ἀμέσου ἀποδόσεως καί συνοδεύονται ἀπό πλήρεις τεχνικοοικονομικές μελέτες καί προδιαγραφές.

»Μέ τά προεκτεθέντα κριτήρια πού ἔθεσε ὁ κ. πρωθυπουργός θά καταρτισθῆ τό Πρόγραμμα τοῦ 1978 καί τῶν ἑπομένων ἐτῶν σύμφωνα ἄλλωστε μέ τίς μονιμότερες ἐπιδιώξεις πού προβλέπουν τά "Προκαταρκτικά" τοῦ μεσοπροθέσμου προγράμματος πού κατέθεσε ἡ Κυβέρνηση στήν Βουλή.

»Έτσι π.χ. θά ἐνισχυθοῦν ἰδιαίτερα οἱ τομεῖς τῆς παιδείας καί τῆς ὑγείας, γιατί ἀποτελοῦν προϋπόθεση τῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ κυριότερου παράγοντος τῆς οἰκονομικῆς μας ἀναπτύξεως, πού εἶναι τό ἀνθρώπινο δυναμικό.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς παρετήρησε ὅτι ὁ προϋπολογισμός δημοσίων ἐπενδύσεων ἀποτελεῖ τό κυριότερο, τό ἀποκλειστικό σχεδόν μέσο, ἀσκήσεως ἐπεκτατικῆς πολιτικῆς. Ἐτόνισε, ὅμως, ὅτι ἐπιβάλλονται λεπτότατοι χειρισμοί, οὕτως ὥστε νά μή σημειωθῆ, ἐξ αἰτίας ἀλογίστων ἐπεκτάσεων, ἀναζωπύρωση τοῦ πληθωρισμοῦ, ἀνάλογη μέ ἐκείνη πού κινδυνεύει νά σημειωθῆ σέ ὁρισμένες χῶρες τοῦ ΟΟΣΑ.

»Ἰδιαίτερη σημασία ἀποδίδει ἡ Κυβέρνηση στήν δημιουργία περιορισμένου ἀριθμοῦ κέντρων ἕλξεως τοῦ πληθυσμοῦ καί τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐκτός τῶν περιοχῶν τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Θεσσαλονίκης. Καί πρός αὐτήν τήν κατεύθυνση εἶναι ἀνάγκη νά στραφοῦν τά προγράμματα τῶν προσεχῶν ἐτῶν.

»Ἐξ ἄλλου συζητήθηκαν κατά τίς συσκέψεις θέματα ἀναφερόμενα στίς παράλληλες ἐπενδύσεις. Ἰδιαίτερη ἔμφαση δίνεται ἀπό τήν Κυβέρνηση στήν ὑποκατάσταση, στόν μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, μέσῳ τοῦ ἐπενδυτικοῦ προγράμματος τῆς ΔΕΗ, τοῦ εἰσαγομένου ἀργοῦ πετρελαίου μέ λιγνίτη.

»Ὡς πρός τίς ἐπενδύσεις τοῦ ΟΤΕ θά δοθῆ προτεραιότητα στήν ἐξασφάλιση τηλεπικοινωνιακῆς διασυνδέσεως μέ τό ἐξωτερικό, ὥστε νά μπορέση νά ἀξιοποιηθῆ οἰκονομικά ἡ προνομιακή γεωγραφική θέση τῆς χώρας. Τοῦτο δέν σημαίνει, ὅτι δέν θά ἐξυπηρετηθοῦν, κατά τό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, καί οἱ ἐσωτερικές τηλεπικοινωνίες.

»Ὕστερα ἀπό ἐνέργειες, σέ ἀνώτατο πολιτικό ἐπίπεδο, ἔχουν ἐπιτευχθῆ ἡ ἀποσύνδεση:

»πρῶτον, τῆς δικῆς μας ὑποψηφιότητας ἀπό τίς ὑποψηφιότητες ἄλλων χωρῶν, καί

»δεύτερον, τῶν δικῶν μας διαπραγματεύσεων ἐντάξεως ἀπό τήν ἀναθεώρηση τῆς κοινῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς γιά τά Μεσογειακά προϊόντα.

»Ὅπως εἶναι γνωστόν ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ἔχουν ἤδη ὑποβληθῆ οἱ βασικές θέσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἀναμένεται δέ ἡ διατύπωση τῶν ἀντιστοίχων θέσεων τῆς Κοινότητος.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός κατετοπίσθη πλήρως, τόσο πάνω στά σχέδια προσαρμογῆς τῆς οἰκονομίας μας πρός τίς εὐρωπαϊκές οἰκονομικοκοινωνικές συνθῆκες, ὅσο καί πρός τίς λεπτομέρειες πού ἀναφέρονται στίς διαπραγματεύσεις.

»Καί ὡς πρός τά δύο αὐτά θέματα ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε πρός τόν ὑπουργό τοῦ Συντονισμοῦ σχετικές ὁδηγίες.

»Ἡ Κυβέρνηση ἀπεφάσισε ἤδη νά προωθήση κατά τήν διάρκεια τῶν διακοπῶν τῆς Βουλῆς, τό νομοσχέδιο περί περιορισμοῦ τῆς δραστηριότητος τῶν μονοπωλίων καί τῶν ὀλιγοπωλίων πού ἔχει συνταχθῆ ἀπό τά Ὑπουργεῖα Συντονισμοῦ καί τοῦ Ἐμπορίου καί πού ἀποβλέπει στήν ἐξασφάλιση συνθηκῶν ὑγιοῦς ἀνταγωνισμοῦ πρός ὄφελος τῶν μικρομεσαίων ἐπιχειρήσεων καί τῆς καταναλώσεως. Τό νομοσχέδιο εἶναι πλήρως ἐναρμονισμένο, ὄχι μόνο πρός τήν Συνθήκη τῆς Ρώμης, ἀλλά καί πρός τίς κατ' ἰδίαν νομοθεσίες τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐζήτησε νά ἐνημερωθῆ λεπτομερῶς πάνω στό περιεχόμενο τοῦ καταρτισθέντος ἐνιαίου λογιστικοῦ σχεδίου, πού εἶναι ἀναγκαῖο μέσα στά πλαίσια τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, γιατί ἐξασφαλίζει τήν πληρότητα, τήν σαφήνεια καί τήν ὀρθολογική διεξαγωγή τῶν συναλλαγῶν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τό σχετικό νομοσχέδιο, μετά τήν ὑποβολή τῶν ἀπόψεων τῶν ἐνδιαφερομένων τάξεων θά προωθηθῆ ἀμέσως πρός τήν Βουλή.

»Οἱ συνθῆκες πού προαναφέρθηκαν, σέ συνδυασμό, πρό πάντων, μέ τήν πραγματοποίηση τῆς ἐντάξεώς μας στήν Κοινή Ἀγορά, μᾶς ἐπιτρέπουν νά προσβλέψουμε στό μέλλον τῆς χώρας μέ αἰσιοδοξία. Οἱ ἐπιδιώξεις μας καί οἱ βασικοί στόχοι, ὄχι μόνον γιά τά προσεχῆ, ἀλλά καί γιά τά ἀπώτερα χρόνια, διαγράφονται στά "προκαταρκτικά" τοῦ μεσοπροθέσμου προγράμματος.

»Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἡ ἔνταξή μας καί, ἐν συνεχείᾳ, ἡ ἀξιοποίησή της θά προσπορίσουν πολιτικά, κοινωνικά καί οἰκονομικά ὀφέλη στήν χώρα.

»Ἰδιαίτερη σημασία ἔχουν οἱ διανοιγόμενες προοπτικές γιά τίς μικρομεσαῖες ἐπιχειρήσεις καί, πρό πάντων, γιά τούς ἐργαζομένους τῆς ὑπαίθρου καί τῶν πόλεων. Αὐτῶν κυρίως τά εἰσοδήματα θά αὐξηθοῦν καί, αὐτῶν πρώτων, θά βελτιωθῆ ἡ ποιότητα τῆς ζωῆς.

»Ὅμως, ἡ ἐπίτευξη αὐτῶν τῶν ἀποτελεσμάτων θά ἐκινδύνευε νά ματαιωθῆ, ἄν οἱ πλουσιότερες ὁμάδες τοῦ πληθυσμοῦ δέν ἐδέχοντο νά ὑποβληθοῦν σέ θυσίες καί, ἄν οἱ ὑστεροῦσες εἰσοδηματικές ὁμάδες δέν ἔδειχναν τήν ἀπαιτούμενη ὑπομονή καί αὐτοσυγκράτηση.

»Ὄχι μόνο δέν ζητεῖ ἡ Κυβέρνηση — παρά τό τεράστιο βάρος τῶν ἀμυντικῶν δαπανῶν — ἀπό τούς περισσότερους Ἕλληνες νά ὑποβληθοῦν σέ θυσίες, ἀλλ', ἀντίθετα, μέ τήν εἰσοδηματική της πολιτική ἀπέδειξε ὅτι εἶναι ἀποφασισμένη νά αὐξήση τό πραγματικό τους, τό ἀποπληθωρισμένο εἰσόδημα, ὅπως τό αὔξησε καί τό 1975 καί τό 1976 καί τό 1977.

»Ἡ Κυβέρνηση ζητεῖ ἀπό ὅλους τούς Ἕλληνες νά μήν ὑπονομεύσουν τό μέλλον τῆς χώρας, ἀλλά καί τό ἴδιο τό ἰδιωτικοοικονομικό τους συμφέρον. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο — κατά τό στάδιο μάλιστα τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως πού διανύει ἡ Ἑλλάς — εἶναι ἀληθινά αὐτοκαταστροφική ἡ ἐμφάνιση φαινομένων πού διαταράσσουν τήν κοινωνική γαλήνη καί συνοχή μέ ἀδικαιολόγητες ἤ ἄκαιρες ἀπεργιακές ἐκδηλώσεις ἤ ἄλλου εἴδους κινητοποιήσεις.

»Ἡ Κυβέρνηση εἶναι βεβαία ὅτι ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων δέν θά θελήση νά μιμηθῆ τίς ἀταξίες πού σημειοῦνται σέ ἄλλες χῶρες καί πού ἀποτελοῦν παράδειγμα πρός ἀποφυγήν. Ἀντίθετα οἱ ἐργαζόμενοι Ἕλληνες θά θελήσουν νά ἀκολουθήσουν τό ὑπόδειγμα τῶν σταθερά ἀνερχομένων χωρῶν τῆς Δύσεως πού ἔχουν τήν ἱκανότητα νά αὐτοπειθαρχοῦν».

16-19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ἐπισκέπτεται τήν Ἀθήνα, ἐπιστρέφοντας ἀπό τή διάσκεψη τῶν μελῶν τῆς Κοινοπολιτείας, στό Λονδίνο.

Τόν Ἀρχιεπίσκοπο ὑποδέχθηκε στό ἀεροδρόμιο

Τελευταία ἔλευση τοῦ προέδρου Μακαρίου στήν 'Αθήνα.

τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ Κ. Καραμανλῆς. Εὐθύς ἀμέσως, ὁ πρόεδρος Μακάριος δήλωσε ὅτι θεωροῦσε εὐπρόσδεκτη κάθε πρωτοβουλία γιά τή διευθέτηση τοῦ Κυπριακοῦ, μέ τόν ὅρο ὅτι δέν θά συνεπαγόταν ὑποκατάσταση τοῦ ΟΗΕ καί ἀποδιεθνοποίηση τοῦ προβλήματος. Ἐξέφρασε, ἀκόμη, τήν ἐλπίδα, ὅτι ἡ νέα τουρκική Κυβέρνηση θά ἐπεδείκνυε πνεῦμα καλῆς θελήσεως ὥστε νά καταστεῖ δυνατή ἡ ἐπίλυση τοῦ προβλήματος. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Κατ' ἀρχήν ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν χαρά μου γιά τήν παρουσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου στήν Ἀθήνα. Καί μέ τήν εὐκαιρία νά ἐκφράσω τήν βεβαιότητα ὅτι οἱ συνομιλίες τίς ὁποῖες θά ἔχουμε θά ἀποδειχθοῦν πολύ χρήσιμες γιά τό κυπριακό πρόβλημα».

Τήν ἑπομένη, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπισκέφθηκε τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο. Στή συνέχεια συναντήθηκε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ. Παραβρίσκονταν ἀπό τήν ἑλλαδική πλευρά ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Δ. Μπίτσιος, ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στή Λευκωσία, Μ. Δούντας καί ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, Π. Μολυβιάτης, ἐνῶ ἀπό τήν κυπριακή ὁ ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Ι. Χριστοφίδης, ὁ Π. Σταύρου καί ὁ πρέσβης τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας στήν Ἀθήνα, Ν. Κρανιδιώτης. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἐπεσκέφθη σήμερον καί ὥραν 11 π.μ. τόν κ. πρωθυπουργόν εἰς τό Πολιτικόν Γραφεῖον. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καί ὁ πρωθυπουργός συνωμίλησαν κατ' ἰδίαν ἐπί μίαν περίπου ὥραν, ἐν συνεχείᾳ δέ προσῆλθον εἰς τήν συνάντησιν ἀπό ἑλληνικῆς μέν πλευρᾶς οἱ κ.κ. Μπίτσιος, Δούντας καί Μολυβιάτης, ἀπό δέ κυπριακῆς οἱ κ.κ. Χριστοφίδης, Σταύρου καί Κρανιδιώτης.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπε, πρός ἐνημέρωσιν τῶν προσελθόντων, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τόν ἐνημέρωσε γιά τήν μόλις λήξασαν διάσκεψιν τῆς Κοινοπολιτείας ἐν Λονδίνῳ καί γιά τήν στάσιν τῶν μελῶν της ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ἀπό τήν ὁποίαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἦτο γενικῶς ἱκανοποιημένος. Ἐν συνεχείᾳ, εἶπεν ὁ κ. πρωθυπουργός, προέβησαν μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπον εἰς ἐπισκόπησιν τῶν ἐξελίξεων τοῦ Κυπριακοῦ καί διερεύνησαν τάς ὑφισταμένας δυνατότητας προωθήσεώς του κατόπιν καί τῶν προσφάτων τουρκικῶν ἐκλογῶν. Διεπίστωσαν καί οἱ δύο ὅτι τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν δημιουργοῦν εἰς τήν Τουρκίαν πολιτικήν κατάστασιν χειροτέραν τῆς προηγουμένης ἀπό πλευρᾶς προωθήσεως λύσεων, τόσον εἰς τά διμερῆ ἑλληνοτουρκικά προβλήματα, ὅσον καί εἰς τό Κυπριακόν. Ἐν ὄψει καί τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, συνέχισεν ὁ κ. πρωθυπουργός, συνεφώνησαν μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπον ὅτι ἐπιβάλλεται νά συνεχισθῆ ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν δύο Κυβερνήσεων ἡ ὁποία τελευταίως εἶναι στενωτέρα παρά ποτέ.

»Τέλος, κατέληξεν ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπανεβεβαιώθη ἡ βασική γραμμή τῆς πολιτικῆς ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, ὅπως εἶχε συμφωνηθῆ καί εἰς τάς προηγουμένας συναντήσεις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπον. Τά κύρια σημεῖα τῆς γραμμῆς αὐτῆς εἶναι: α) Ἡ ἀναζήτησις λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ θά πρέπη νά συνεχισθῆ νά ἐπιδιώκεται μέσα εἰς τά πλαίσια τῆς Δύσεως. Καί τοῦτο ὄχι μόνον διότι ἡ Δύσις, ἐν ἀντιθέσει πρός τήν Ἀνατολήν, ἔχει συμφέρον νά ἐξευρεθῆ λύσις, ἀλλά καί ἐπειδή ἐάν φύγουμε ἀπό τήν Δύσιν θά πολλαπλασιάσωμε τάς δυνάμεις τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία βεβαίως θά ἐξακολουθήση νά παραμένη εἰς τήν Δύσιν· β) Ἡ σημαντικωτέρα πτυχή τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι τό ἐδαφικόν.

»Ἡ κυρία προσπάθεια θά πρέπη νά συγκεντρωθῆ εἰς τήν ἀπόσπασιν ὅσον τό δυνατόν περισσοτέρου ἐδάφους, χάριν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιβιώσεως τῶν Ἑλληνοκυπρίων καί τῆς ἐπιστροφῆς μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ προσφύγων. Ὅλαι αἱ ἄλλαι πλευραί τοῦ Κυπριακοῦ εἶναι δευτερευούσης σημασίας. Εἰδικώτερα, συμφέρει Κεντρική Κυβέρνησις μέ χαλαράς ἐξουσίας, διότι εἰς τήν ἀντίθετον περίπτωσιν ἡ Τουρκία μέσῳ τῶν Τουρκοκυπρίων θά εἶχε συμμετοχήν εἰς τήν διοίκησιν καί τοῦ Ἑλληνοκυπριακοῦ τμήματος.

»Ἐν συνεχείᾳ τόν λόγον ἔλαβε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι συμφωνεῖ ἀπολύτως μέ ὅλα ὅσα εἶπεν ὁ πρωθυπουργός. Ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησίν του διά τήν στενήν συνεργασίαν τῶν δύο Κυβερνήσεων καί ἐπανέλαβε τήν πεποίθησίν του ὅτι τό κλειδί τῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ εὑρίσκεται εἰς τά χέρια τῶν Ἀμερικανῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ μόνοι πού ἔχουν ταυτοχρόνως καί τό συμφέρον καί τήν δυνατότητα νά προωθήσουν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ συμπαράστασις, εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς εἶναι βεβαίως χρήσιμος, ἀλλά ἡ Κοινή Ἀγορά μόνον ἐπιβοηθητικόν ρόλον τῶν ἀμερικανικῶν προσπαθειῶν ἔχει τήν δυνατότητα νά παίξη.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν Σοβιετική Ἕνωση, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶπε ὅτι δέν ἔχει καμμιά ἔνδειξη ὅτι προτίθεται νά βοηθήση ἀποτελεσματικά γιά τήν ἐξεύρεση λύσεως. Ἄλλωστε οἱ Ρῶσοι ἠρνήθησαν νά ἱκανοποιήσουν αἴτημα τῆς κυπριακῆς Κυβερνήσεως γιά χορήγηση στρατιωτικῆς βοηθείας...»[164].

Μετά τό τέλος τῆς συναντήσεως ἐκδόθηκε τό ἀκόλουθο ἀνακοινωθέν:

«Ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος καί ὁ πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλῆς συνηντήθησαν σήμερα ἐπί δίωρον εἰς τό Πολιτικόν Γραφεῖον.

»Κατά τήν συνάντησιν ἔγινε ἀνταλλαγή ἀπόψεων ἐπί ὅλων τῶν πτυχῶν τοῦ Κυπριακοῦ ὑπό τό φῶς τῶν σημερινῶν δεδομένων. Συνεζητήθησαν οἱ περαιτέρω χειρισμοί ἐπί τοῦ ἐθνικοῦ θέματος καί διεπιστώθη πλήρης σύμπτωση ἀπόψεων.

»Ἐπανεβεβαιώθη ἡ ἀπόφαση τῶν δύο Κυβερνήσεων νά μή δεχθοῦν τά τετελεσμένα γεγονότα πού ἐδημιουργήθησαν διά τῆς βίας εἰς τήν Κύπρον. Ἐξεφράσθη ταυτοχρόνως ἡ εὐχή ὅτι ἡ νέα τουρκική Κυβέρνησις θά κατανοήση ὅτι εἶναι πρός τό συμφέρον ὅλων — καί ἑπομένως καί τῆς Τουρκίας — νά ἐξευρεθῆ μιά δίκαιη καί ἔντιμη λύση στό κυπριακό πρόβλημα.

»Εἰς τόν ἀγῶνα πού διεξάγει ὁ κυπριακός Ἑλληνισμός καί εἰς τούς χειρισμούς τοῦ ἐθνικοῦ θέματος ἀπό τήν Κυ-

βέρνησιν τῆς Κύπρου, ἡ Ἑλλάς θά ἐξακολουθήση νά παρέχη τήν πλήρη συμπαράστασίν της».

Στή συνέχεια, ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας παρεκάθησε σέ πρόγευμα πού παρέθεσε πρός τιμή του ὁ Κ. Τσάτσος.

Τό πρωί τῆς ἑπομένης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος συναντήθηκε καί πάλι μέ τόν Κ. Καραμανλῆ καί ἀργότερα ἀναγορεύθηκε ἐπίτιμος διδάκτωρ στήν Πάντειο Σχολή.

17 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν Α. Σουάρεθ, νικητή τῶν πρώτων μετά ἀπό 41 χρόνια ἐλεύθερων ἱσπανικῶν ἐκλογῶν, τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω τά θερμά συγχαρητήριά μου τόσο γιά τήν ἐκλογική σας ἐπιτυχία, ὅσο καί γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας στήν Ἱσπανία διά τῶν χθεσινῶν ἐκλογῶν.

»Εὔχομαι στόν ἱσπανικό λαό εὐημερία καί πρόοδο».

18 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Μετά ἀπό συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Ι. Μπούτος, ἀνακοινώνει τά μέτρα προστασίας τῶν σιτηρῶν ἐσοδείας 1977.

Συγκεκριμένα, ὁ ὑπουργός ἀνήγγειλε ὅτι οἱ βασικές τιμές παρεμβάσεως ὁρίζονται σέ 6,4 δρχ. τό κιλό γιά τό μαλακό σιτάρι, 9 δρχ. γιά τό σκληρό καί 6 γιά τό κριθάρι. Ἀκόμη, ὁ Ι. Μπούτος τόνισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε ἀποφασίσει νά χορηγήσει πρόσθετη ἐνίσχυση κατά 50 λεπτά τό κιλό στούς παραγωγούς πού καλλιέργησαν τά προϊόντα αὐτά σέ ὀρεινές περιοχές, καθώς καί ἀνάλογη ἐνίσχυση σέ μικροκαλλιεργητές, πού παρήγαγαν παρόμοια προϊόντα σέ ἔκταση μέχρι 50 στρεμμάτων (καί πού ἀποτελοῦν περίπου τό 80% τοῦ συνόλου τῶν παραγωγῶν). Ἔτσι διαμορφώνονται τιμές γιά τά σιτηρά περίπου διπλάσιες ἀπό τίς ἀντίστοιχες διεθνεῖς.

Τέλος, ὁ Ι. Μπούτος ἀνακοίνωσε τήν ἀναστολή τῆς πληρωμῆς τῶν ληξιπρόθεσμων ὀφειλῶν πρός τήν ΑΤΕ, καθώς καί τή χορήγηση νέων καλλιεργητικῶν δανείων σέ παραγωγούς τῶν ὁποίων ἡ ἐσοδεία καταστράφηκε ἀπό θεομηνίες σέ ποσοστό ἄνω τοῦ 30%.

Στά μέσα Σεπτεμβρίου τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας θά ἀνακοινώσει ἀνάλογα μέτρα καί ὑπέρ τῶν παραγωγῶν φθινοπωρινῶν σιτηρῶν, πού εἶχαν πληγεῖ ἀπό τήν ξηρασία.

21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, σύσκεψη στήν ὁποία συμμετέχουν ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ, οἱ ὑφυπουργοί, Α. Ζαΐμης καί Κ. Δαβάκης, καί ἡ ἡγεσία τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Σχετικά, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«Ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔθεσε ἐρωτήματα καί ἐνημερώθη ἐπί τῆς προόδου τῶν προγραμμάτων ἐξοπλισμοῦ, καί ἰδιαιτέρως τοῦ ἐκτάκτου τοιούτου, τό ὁποῖον ὡς γνωστόν εἶχεν ἐγκριθῆ ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ εἰς ἄλλην ἀνάλογον σύσκεψιν πρό 5μήνου περίπου. Ἐξ ἄλλου ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐνημερώθη ἐπί τῶν καταβαλλομένων προσπαθειῶν διά τήν ἀνάπτυξιν πολεμικῶν βιομηχανιῶν καί ἰδίως ἐπί θεμάτων σχεδιάσεως καί ὀργανώσεως τῆς ἀμύνης τῆς χώρας. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τήν πλήρη ἱκανοποίησίν του διά τήν δραστηριότητα τοῦ Σώματος τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τόν Στρατόν, τό Ναυτικόν καί τήν Ἀεροπορίαν καί ἐζήτησεν ὅπως συνεχισθῆ μέ τόν αὐτόν ρυθμόν καί μέ τόν αὐτόν ζῆλον ἡ ἐπιτελουμένη ἐργασία.

»Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐνημέρωσε τήν ἡγεσίαν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπί τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας καί ἰδιαιτέρως ἐπί ὡρισμένων θεμάτων ἐξωτερικῆς πολιτικῆς».

Τήν ἑπομένη, κατά τή διάρκεια συνεργασίας του μέ τούς ὑπουργούς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Οἰκονομικῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ὁδηγίες γιά τή χρηματοδότηση τοῦ ἐξοπλιστικοῦ προγράμματος τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Ἀκόμη, ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολές νά χρησιμοποιηθεῖ ἡ δωρεά τῶν 47 ἑκατ. δολλ. τῶν Ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν γιά τήν παραγγελία ἕξι πυραυλακάτων σέ ἑλληνικά ναυπηγεῖα.

21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στή Μαρία Δημητριάδη, κόρη τοῦ ἀποθανόντος γελοιογράφου τῶν ἐφημερίδων «Βῆμα» καί «Νέα», Φωκίωνα Δημητριάδη, τό ἀκόλουθο συλλυπητήριο τηλεγράφημα:

«Δεχθῆτε τά θερμά συλλυπητήριά μου γιά τήν ἀπώλεια τοῦ ἀγαπητοῦ πατέρα σας. Ὑπῆρξε ἐξαίρετος ἄνθρωπος καί κορυφαῖος στήν τέχνη του. Μέ συγκίνηση θά θυμοῦμαι ὅτι τίμησε καί μένα μέ τό ταλέντο του».

23-25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή τό νομοσχέδιο περί διασφαλίσεως τῆς συνδικαλιστικῆς ἐλευθερίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί ὑπαλλήλων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καί περί τῆς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματός τους γιά ἀπεργία.

Ὁ νέος νόμος καθορίζει τό καθεστώς πού θά διέπει τό συνδικαλισμό καί τίς ἐνδεχόμενες ἀπεργίες τῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν καί ἐξειδικεύει τούς περιορισμούς πού προβλέπει τό σχετικό ἄρθρο τοῦ Συντάγ-

ματος γιά τά ζητήματα αὐτά. Προβλέπει, συγκεκριμένα, ὅτι ἡ σύσταση ἐπαγγελματικῶν σωματείων εἶναι ἐλεύθερη γιά τήν προαγωγή τῶν οἰκονομικῶν, ἐπαγγελματικῶν καί ἀσφαλιστικῶν τους αἰτημάτων· οἱ σχετικές προβλέψεις τοῦ δημοσιοϋπαλληλικοῦ κώδικα τοῦ 1951 ἐπεκτείνονται καί στούς ὑπαλλήλους ΝΠΔΔ· καταργεῖται ἡ ἀπαγόρευση τοῦ κώδικα τοῦ 1951 γιά συμμετοχή δημοσίων ὑπαλλήλων σέ σωματεῖα πού ἐπιδιώκουν πολιτικούς σκοπούς καί παραμένει μόνο ἡ γενική ἀρχή ὅτι τά σωματεῖα αὐτά θά ἔχουν ὡς σκοπό τή διαφύλαξη καί προαγωγή ἐπαγγελματικῶν, οἰκονομικῶν καί ἀσφαλιστικῶν αἰτημάτων· δέν θίγεται ἡ ἀπαγόρευση ἀπό τόν κώδικα τοῦ 1951 στούς ὑπαλλήλους αὐτούς νά ἐκδηλώνουν δημόσια τά πολιτικά τους φρονήματα. Ἡ ἀπεργία τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ὑπόκειται σέ περιορισμούς, πού ὀφείλονται στήν ἰδιάζουσα φύση τῆς δημοσιοϋπαλληλικῆς σχέσεως καί ἀποβλέπουν στήν εὔρυθμη λειτουργία τῆς διοικήσεως: ἡ ἀπεργία θά πρέπει νά ἀφορᾶ τή διαφύλαξη καί προαγωγή τῶν οἰκονομικῶν, ἐπαγγελματικῶν καί ἀσφαλιστικῶν συμφερόντων τῶν ὑπαλλήλων· τό σχετικό αἴτημα θά ὑποβάλλεται ὑποχρεωτικά στόν ὑπουργό Προεδρίας, ὁ ὁποῖος, μέσα σέ διάστημα 10 ἡμερῶν θά πρέπει εἴτε νά τό ἀπορρίψει εἴτε νά τό παραπέμψει στό δημιουργούμενο Συμβούλιο Συνδιαλλαγῆς· συμφωνία ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου δεσμεύει τήν Κυβέρνηση· σέ κάθε περίπτωση, ἀπόφαση γιά ἀπεργία θά λαμβάνεται μετά ἀπό μυστική ψηφοφορία τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι, ἄν ἀπεργήσουν, ὀφείλουν νά ἐξασφαλίσουν τή στοιχειώδη λειτουργία τῆς ὑπηρεσίας· δίνεται, ἐπίσης, ἡ δυνατότητα νά ἀνασταλεῖ, σέ ὁρισμένες περιπτώσεις, ἡ ἀπεργία μέχρι καί 20 ἡμέρες, μετά ἀπό ἀπόφαση τοῦ Τριμελοῦς Ἐφετείου· καί καταργεῖται τό σχετικό ἄρθρο τοῦ κώδικα τοῦ 1951 τό ὁποῖο προέβλεπε ὅτι οἱ ἀπεργοί ὑπάλληλοι λογίζονταν ὡς παραιτηθέντες. Ὁρίζεται, τέλος, ὅτι τό Κράτος ὑποχρεοῦται νά ἀπέχει ἀπό ἐπεμβάσεις πού θά μποροῦσαν νά περιορίσουν τό δικαίωμα τῆς ἀπεργίας.

Ἀναλύοντας τίς διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου, ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Δ. Φράγκος, ἐπισήμανε ὅτι προβλεπόταν ἕνα φιλελεύθερο καθεστώς, τό ὁποῖο ἀποσκοποῦσε νά συμβιβάσει τήν ἀπαίτηση γιά εὔρυθμη λειτουργία τῆς διοικήσεως μέ τήν κατοχύρωση τῶν δικαιωμάτων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἀναφέρθηκε, ἀκόμη, στό καθεστώς πού ἴσχυε σέ ἄλλα δυτικοευρωπαϊκά Κράτη καί στίς ΗΠΑ, γιά νά καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι ἡ πρόβλεψη τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975 ἦταν ἡ πλέον προοδευτική. Ἀπό τήν πλευρά τῆς ΕΔΗΚ, ὁ Μ. Στεφανίδης σημείωσε ὅτι οἱ προβλέψεις τοῦ Συντάγματος καί τοῦ νομοσχεδίου ἦταν αὐταρχικές καί φαλκίδευαν στήν πράξη τά δικαιώματα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὁ εἰσηγητής τοῦ ΠΑΣΟΚ, Ι. Ἀλευρᾶς, τάχθηκε καί αὐτός κατά τοῦ νομοσχεδίου, τό ὁποῖο κατά τή γνώμη του παρακώλυε μέχρις ἀπαγορεύσεως τό δικαίωμα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων γιά ἀπεργία. Μεταξύ ἄλλων, ὁ Ι. Ἀλευρᾶς ἐπέκρινε τήν πρόβλεψη ὅτι ἡ ἀπεργία ἐπιτρεπόταν μόνο γιά ἐπαγγελματικά αἰτήματα καί ζήτησε διαφορετική διαδικασία συνδιαλλαγῆς. Ὁ ὑπουργός Προεδρίας, Γ. Ράλλης, ὑπεράσπισε τό νομοσχέδιο, ὑπενθυμίζοντας τίς σχετικές ἀπόψεις τοῦ Γ. Παπανδρέου, σημειώνοντας ὅτι καί ἡ ἀντιπολίτευση δέν θά θέσπιζε διαφορετικό καθεστώς ἐάν ἦταν Κυβέρνηση καί ἐπισημαίνοντας τήν ἄψογη διαδικασία πού εἶχε ἀκολουθήσει ἡ Κυβέρνηση, ἡ ὁποία εἶχε ἔγκαιρα ἐνημερώσει γιά τό νομοσχέδιο καί τήν ἀντιπολίτευση καί τήν ΑΔΕΔΥ. Τή θέση τῆς Κυβερνήσεως ἀνέπτυξε καί ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκης[165].

25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Μετά τό πέρας τῆς συνόδου τῆς Βουλῆς, συνέρχεται ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα τῆς ΝΔ.

26 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

Διέρχεται ἀπό τήν Ἀθήνα, ἐπιστρέφοντας ἀπό τό Ἰράκ, ὁ Γάλλος πρωθυπουργός, Ρ. Μπάρ.

Τό Γάλλο ἐπίσημο ὑποδέχθηκαν στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ στίς 21.30΄, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, Π. Μολυβιάτης, καί ὁ πρέσβης τῆς Γαλλίας στήν Ἀθήνα, Π. Μεριγιόν. Στή συνέχεια, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός παρέθεσε γεῦμα πρός τιμή τοῦ Γάλλου ὁμολόγου του, μέ τόν ὁποῖο καί εἶχε ἰδιαίτερη συνομιλία. Τό σχετικό σημείωμα ἀναφέρει:

«Ἐπί τοῦ θέματος τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς ἐπί τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, τά λεχθέντα ὑπό τοῦ κ. Μπάρ συνοψίζονται ὡς ἑξῆς:

»Ὁ κ. Μπάρ θά ἤθελε νά ἐκθέση μέ πλήρη εἰλικρίνεια τήν σημερινή θέση τῆς Γαλλίας πάνω στό θέμα αὐτό. Ἡ Γαλλία δέν θέτει σάν προκαταρκτικόν δρο γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος τήν προηγουμένην ἀναθεώρηση τοῦ Κοινοτικοῦ καθεστῶτος γιά τά γεωργικά προϊόντα. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως δέν μπορεῖ νά ἀποσιωπήση, κατά τήν διάρκεια τῶν διαπραγματεύσεως τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος, τό αἴτημά της γιά ἀναθεώρηση τοῦ γεωργικοῦ καθεστῶτος. Διότι, ὅταν θά ἀρχίσουν οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν εἴσοδο τῆς Ἱσπανίας, οἱ λοιποί ἑταῖροι θά μποροῦσαν νά ἰσχυρισθοῦν ὅτι τό αἴτημα αὐτό τῆς Γαλλίας παρεγράφη ἐφ' ὅσον δέν προεβλήθη ἐπ' εὐκαιρία τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός, ἀναπτύσσων τίς ἑλληνικές ἀπόψεις, εἶπε τά ἑξῆς: Εἶναι δυσάρεστο νά δημιουργῆται ἡ ἐντύπωσις, τήν ὁποία καλλιεργοῦν καί ὁρισμένες Κυβερνή-

σεις τῶν Ἐννέα, ὅτι μόνο ἡ γαλλική Κυβέρνησις προβάλλει ἐμπόδια εἰς τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Καί εἶναι δυσάρεστον ὄχι μόνον διότι ἡ Γαλλία ὑπῆρξε πρωτοπόρος εἰς τήν ὑποστήριξη τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητος, ἀλλά καί διότι μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ὑπάρχουν ἰδιαιτέρως στενοί δεσμοί. Τήν εὐρωπαϊκή του πολιτική ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνεκαινίασε πρό 16 ἐτῶν καί ἔκτοτε ἡ Ἑλλάς ἔχει προσανατολισθῆ πρός τήν Εὐρώπη, ὄχι μόνο ἀπό πλευρᾶς οἰκονομικῆς, ἀλλά καί πολιτικῆς, κοινωνικῆς κ.λπ. Ἀνατροπή ἐπομένως τῆς πολιτικῆς αὐτῆς εἰς αὐτό τό προκεχωρημένο στάδιο θά εἶχε βαρύτατες ἐπιπτώσεις, ψυχολογικές, πολιτικές καί κοινωνικές, στήν Ἑλλάδα. Ἡ πεποίθησις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ συμφέρον ὄχι μόνο τῆς Ἑλλάδος ἀλλά καί τῆς Γαλλίας καί τῆς Κοινότητος νά μήν ὑπάρξη οὐδεμία σύνδεσις τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς μέ τήν ἑλληνική ὑποψηφιότητα. Διότι, ἄλλως, ὅσοι εἶναι ἐναντίον τῆς ἀναθεωρήσεως θά χρησιμοποιήσουν τήν ὑποψηφιότητα τῆς Ἑλλάδος γιά νά τήν ματαιώσουν καί ἀντιστρόφως. Θά καταλήγαμε ἔτσι νά παρεμποδισθῆ καί ἡ ἀναθεώρησις τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς καί ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλωστε, οἱ Ἐννέα μποροῦν κάλλιστα νά ὑποδείξουν στήν Ἱσπανία νά περάση πρῶτα ἀπό τόν δρόμο τῆς δεκαπενταετοῦς συνδέσεως πού ἀκολούθησε ἡ Ἑλλάς. Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους, θά ἔπρεπε νά ἐπιταχυνθῆ ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος ἡ ὁποία, ὡς πλήρες μέλος πλέον, θά μποροῦσε νά συμβάλη καί ἐκείνη στήν ἀναθεώρηση τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς.

»Ὁ κ. Μπάρ διεβεβαίωσε τόν κ. πρωθυπουργό ὅτι ἀντιλαμβάνεται ἀπολύτως, τόσο τούς γενικούς, ὅσο καί τούς εἰδικούς λόγους πού ἐπιβάλλουν τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Διαβεβαιοῖ ἐπίσης τόν κ. πρωθυπουργό ὅτι ἡ Γαλλία δέν συνδέει τήν ὑποψηφιότητα τῆς Ἑλλάδος μέ τήν πορτογαλική καί ἱσπανική καί οὔτε θέτει ὡς προκαταρκτικόν δρο διά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος τήν ἀναθεώρηση τοῦ γεωργικοῦ καθεστῶτος. Οἱ λοιποί ἑταῖροι πάντοτε ἐπιρρίπτουν στήν Γαλλία τήν εὐθύνη γιά ὅ,τι συμβαίνει στήν Κοινή Ἀγορά. Παρακαλεῖ τόν κ. πρωθυπουργό νά πιστέψη ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἀληθές, οὔτε γενικῶς, οὔτε στήν περίπτωση τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλωστε, τά γεωργικά προϊόντα τῆς Ἑλλάδος (φροῦτα, λαχανικά, κρασιά) δέν ἀποτελοῦν σημαντικό πρόβλημα. Ἡ Ἱσπανία ὅμως εἶναι σέ θέση νά πλημμυρίση τήν Εὐρώπη μέ φτηνά ἀγροτικά προϊόντα. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἡ Γαλλία δέν ἐπιθυμεῖ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἑλληνικῶν διαπραγματεύσεων, νά δώση ἐπιχειρήματα στούς λοιπούς ἑταίρους ὅταν θά συζητῆται ἡ ἱσπανική ὑποψηφιότης. Τοῦτο εἶναι θέμα πού ἀφορᾶ τήν Γαλλία καί τούς ἑταίρους της καί θά ρυθμισθῆ μεταξύ τους. Ἡ διαπραγμάτευση πάντως μετά τῆς Ἑλλάδος εἶναι βέβαιον ὅτι τελικῶς θά εὐοδωθῆ»[166].

Ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ὁ Ρ. Μπάρ ἐπέστρεψαν στό ἀεροδρόμιο στίς 23.30'.

Ἡ συνάντηση τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ μέ τό Γάλλο ὁμόλογό του, σέ συνδυασμό μέ τήν τελευταία ἐπιστολή τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τό Β. Ζισκάρντ' Ἐσταίν, σηματοδότησε τήν ὁριστική ἐπίλυση τοῦ ζητήματος πού ἀφοροῦσε τόν κίνδυνο συσχετίσεως τῆς ἑλληνικῆς ὑποψηφιότητας μέ ἄλλα θέματα.

Στίς 30 Ἰουνίου, μετά τή σύνοδο τῶν ἡγετῶν τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, ὁ προέδρος τοῦ συμβουλίου, Βρετανός πρωθυπουργός, Τζ. Κάλλαχαν, δήλωσε ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἑλλάδα βρίσκονται ἤδη σέ ἀρκετά προχωρημένο στάδιο καί ὅτι ὅλα τά Κράτη-μέλη ἐπιθυμοῦν τή συνέχισή τους. Ἀντίστοιχα εἶπε ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Πορτογαλίας θά καθυστερήσει, λόγω τῶν σοβαρῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα αὐτή.

Στίς 7 Ἰουλίου, κατά τή διάρκεια συναντήσεώς του μέ ἐκπροσώπους τῶν γαλλικῶν γεωργικῶν ὀργανώσεων, ὁ Ρ. Μπάρ τόνισε ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος θά προχωροῦσαν αὐτοτελῶς καί θά λαμβάνονταν ἁπλῶς μέτρα γιά ὁρισμένα μόνο προϊόντα (ροδάκινα καί τοματοπολτό). Τήν ἑπομένη, κατά τή σύνοδο τῆς Συνδιασκέψεως Ἑλλάδος - ΕΟΚ σέ ἐπίπεδο ἀναπληρωτῶν, παρουσιάστηκε ἡ δήλωση τῆς Κοινότητας ἐπί τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπομνήματος γιά τήν γεωργία, τό ὁποῖο εἶχε ὑποβληθεῖ στίς 31 Ἰανουαρίου. Ἡ ἐξέλιξη αὐτή ἀποτελοῦσε καί τήν τυπική ἐπιβεβαίωση ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἑλλάδα θά προχωροῦσαν χωρίς νά συσχετίζονται εἴτε μέ τίς αἰτήσεις τῆς Ἱσπανίας καί τῆς Πορτογαλίας, εἴτε μέ τήν ἀναθεώρηση τῆς Κοινοτικῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία, ἄν ὁλοκληρωνόταν πρίν τήν προσχώρηση τῆς Ἑλλάδος, θά ἐφαρμοζόταν καί ὡς πρός αὐτήν, ὡς τμῆμα τοῦ Κοινοτικοῦ κεκτημένου.

ΠΡΟΣ ΝΕΑ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ

Ἀπό τά μέσα τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1977, ἡ χώρα εἶχε ἤδη οὐσιαστικά εἰσέλθει σέ προεκλογική περίοδο. Ἄλλωστε, τά ἑπόμενα ἔτη θά ἔπρεπε νά ἀντιμετωπιστοῦν κρίσιμα ἐθνικά θέματα, τά ὁποῖα θά ἦταν καλύτερο νά χειριστεῖ μιά Κυβέρνηση μέ νωπή τή λαϊκή ἐντολή. Στό θέμα αὐτό, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἐπιδιώξει τή συνεννόηση μέ τά μεγαλύτερα κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐνῶ, μετά τήν προκήρυξη τῶν ἐκλογῶν, θά δώσει μεγάλη σημασία στήν ἄψογη διενέργειά τους ἀπό τόν κρατικό μηχανισμό, καθώς καί στήν ἐπικράτηση ἤπιου κλίματος.

Παράλληλα, ἡ Κυβέρνηση θά ἐξακολουθήσει νά παρακολουθεῖ ἐντατικά τήν πορεία τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καί ἰδιαίτερα τῶν ἐπενδύσεων, ἐνῶ θά προωθήσει καί τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος ὑγείας. Στόν ἐξωτερικό τομέα, ἡ μονογραφή τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας γιά τίς βάσεις θά συνοδευτεῖ ἀπό τό σοβαρό πρόβλημα πού θά δημιουργήσουν οἱ δηλώσεις τοῦ μελλοντικοῦ πρέσβεως τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, καί τό ὁποῖο θά ἀποτρέψει τήν ἔλευσή του στήν Ἑλλάδα. Ὡστόσο, μεῖζον πλῆγμα γιά τήν ἑλληνική πλευρά θά ἀποτελέσει ὁ θάνατος τοῦ Μακαρίου, τόν Αὔγουστο, πού θά στερήσει τόν ἑλληνοκυπριακό λαό ἀπό τόν ἀδιαμφισβήτητο ἡγέτη του. Σέ κάθε περίπτωση, ἡ ὁμαλή καί χωρίς κομματικές ἀντιπαραθέσεις ἀνάδειξη τοῦ Σπ. Κυπριανοῦ στό ἀνώτατο ἀξίωμα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, θά καταδείξει τό ὑψηλό αἴσθημα εὐθύνης μέ τό ὁποῖο οἱ Ἕλληνες Κύπριοι ἀντιμετώπισαν τή βαρειά ἀπώλεια.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1977

Ὁ οἰκονομικός σύμβουλος τοῦ πρωθυπουργοῦ, Γ. Δράκος ὑποβάλλει στόν Κ. Καραμανλῆ τό ἀκόλουθο ὑπόμνημα σχετικά μέ τίς ἐπιτεύξεις τῆς Κυβερνήσεως στόν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως[167]:

«Ι. Γλωσσικό

»Καθιερώθηκε γιά ὅλες τίς βαθμίδες τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως σάν ἐπίσημη γλῶσσα ἡ Δημοτική ἄνευ ἰδιωματισμῶν καί ἀκροτήτων.

»Ἤδη τό ΚΕΜΕ, μερίμνησε γιά τήν ἀναθεώρηση καί τόν ἐκσυγχρονισμό τῆς Γραμματικῆς τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς τοῦ Μαν. Τριανταφυλλίδη καί μεταγλώττισε στήν Νεοελληνική τά διδακτικά βιβλία τοῦ Γυμνασίου καί τοῦ Λυκείου πού εἶχαν συνταχθῆ στήν καθαρεύουσα.

»ΙΙ. Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση

»1. Βάσει τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975 τά ἔτη ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως δέν μποροῦν νά εἶναι λιγώτερα ἀπό ἐννέα. Τό ἄρθρο 26 τοῦ νόμου 309/76 ὁρίζει:

"Ἡ φοίτησις εἰς τό Γυμνάσιο εἶναι τριετής ὑποχρεωτική".

»Περίπου 100.000 περισσότερα παιδιά θά προχωρήσουν στίς τρεῖς τάξεις τοῦ Γυμνασίου ἀπό τό 1980 πού θά ἐφαρμοσθῆ ὁ νόμος γιά τήν ὑποχρεωτική φοίτηση.

»2. Ὁ νόμος 309/76 χωρίζει τήν μέση παιδεία σέ 2 βαθμίδες σπουδῶν: τό Γυμνάσιο καί τό Λύκειο. Τό Γυμνάσιο προορίζεται γιά ὅλα τά παιδιά, ἐνῶ τό Λύκειο προορίζεται γιά ὅσους θέλουν νά συνεχίσουν τίς σπουδές τους.

»Οἱ καινοτομίες τοῦ νόμου ὅσον ἀφορᾶ τό πρόγραμμα τοῦ Γυμνασίου εἶναι:

»α. Διδασκαλία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀπό μετάφραση.

»β. Ὁλοκλήρωση τῆς γνώσεως τοῦ σύγχρονου κόσμου μέ τά τεχνολογικά μαθήματα.

»γ. Εἰσαγωγή τοῦ σχολικοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ γιά τήν ὀρθότερη ἐκλογή τοῦ ἐπαγγέλματος.

»δ. Ἡ διάθεση δύο ὡρῶν τήν ἑβδομάδα σέ πολιτιστικές καί ἀνθρωπιστικές δραστηριότητες.

» ε. Ἡ καθιέρωση ἑνός τριώρου τήν ἑβδομάδα — ξεχωριστοῦ ἀπό τό τρίωρο μάθημα τῆς γυμναστικῆς — γιά τήν ἄσκηση τοῦ παιδιοῦ στόν ἀθλητικό χῶρο.

»3. Τά Λύκεια διακρίνονται σέ τρεῖς ἰσότιμους μεταξύ τους τύπους:

»Τά Λύκεια Γενικῆς Κατευθύνσεως·

»Τά Κλασσικά Λύκεια πού δίνουν μόρφωση σέ ἀνώτερο ἐπίπεδο χωρίς νά ἐξασφαλίζουν ἄμεση ἐπαγγελματική ἀποκατάσταση καί τά Λύκεια Ἐπαγγελματικῆς καί Τεχνι-

κῆς Κατευθύνσεως, πού δίνουν συγχρόνως γενική μόρφωση καί ἐπαγγελματική κατάρτιση.

»Μιά καινοτομία στό πρόγραμμα τοῦ Λυκείου ἀποτελεῖ ἡ εἰσαγωγή προαιρετικῶν μαθημάτων ἐκτός ἀπό τά ὑποχρεωτικά μαθήματα τοῦ προγράμματος, τά ὁποῖα μπορεῖ νά ἐπιλέξῃ ὁ μαθητής ἀνάλογα μέ τά ἐνδιαφέροντά του καί τίς βλέψεις του γιά ἀνώτερες σπουδές.

»Στά Λύκεια εἰσάγονται ὅλοι ὅσοι ἐπιτύχουν στίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις. Ὅσοι εἰσάγονται ἀπό τό 1977 καί ἔπειτα καί παίρνουν ἀπολυτήριο, δέν δίνουν ἐξετάσεις γιά Ἀνώτατες Σχολές ἀλλά γίνονται δεκτοί σ' αὐτές μέ κριτήριο τήν βαθμολογία τους στίς δύο τελευταῖες τάξεις τοῦ Λυκείου.

»4. ΚΕΜΕ

»Ἱδρύθηκε (μέ τόν ν. 186/1975) τό Κέντρο Ἐκπαιδευτικῶν Μελετῶν καί Ἐπιμορφώσεως (ΚΕΜΕ), κεντρικό ἐπιτελικό ὄργανο τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας μέ σκοπό νά ἐρευνᾶ συστηματικά τά ἐκπαιδευτικά προβλήματα, νά χαράζῃ τήν κατεύθυνση τῆς Παιδείας καί νά προγραμματίζῃ τό ἔργο της σέ ὅλες τίς βαθμίδες. Ἤδη στούς 16 μῆνες τῆς λειτουργίας του τό ΚΕΜΕ βοήθησε στήν σχεδίαση καί ἐφαρμογή τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, ἀναλαμβάνοντας τήν μεταγλώττιση τῶν συγγραμμάτων στήν δημοτική, τήν σύνταξη ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν σχολείων, τήν ὀργάνωση σεμιναρίων ταχυρρύθμου ἐπιμορφώσεως ὡς καί σεμιναρίων ἐνημερώσεως τῶν καθηγητῶν στίς καινοτομίες τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος.

»ΙΙΙ. Ἐπενδύσεις Τομέως Ἐκπαιδεύσεως

»Οἱ πληρωμές τοῦ τομέως ἐκπαιδεύσεως ἔχουν ὡς ἑξῆς (ἑκατ. δρχ.):

	Πραγματοποιήσεις		Ἐγκρίσεις	
	1974	1975	1976	1977
Σύνολον	2.395	4.557	5.516	6.340
Ποσοστιαία αὔξησις	—	90,3%	21%	14,9%

»Ἄς σημειωθῇ ὅτι παραδόθηκαν οἱ ἑξῆς αἴθουσες διδασκαλίας κατά σχολικά ἔτη:

»1975-1976	1.000 αἴθουσες
»1976-1977	1.800 αἴθουσες
»1977-1980	3.000 αἴθουσες (πρόβλεψις)

»Ἀξίζει ἐπίσης νά σημειωθῇ ὅτι ἱδρύθησαν 3 νέες Πανεπιστημιακές σχολές σέ περιφερειακά Πανεπιστήμια καί Πολυτεχνεῖο στά Χανιά, ἐνῶ δημιουργήθηκαν διά διαιρέσεως δύο σχολές στό Ε.Μ. Πολυτεχνεῖο. Ἱδρύθηκαν 2 νέα τμήματα στά Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης καί Ἰωαννίνων καί Ἰνστιτοῦτο Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως στήν Πάντειο. Ἱδρύονται 4 νέες Σχολές καί 4 Πανεπιστημιακές κλινικές σέ περιφερειακά Πανεπιστήμια.

»Ἀναλυτικώτερα στοιχεῖα γιά ἐπενδύσεις περιλαμβάνονται στόν Πίνακα Ι.

»IV. Διορισμοί Ἐκπαιδευτικῶν

»1974	3.577
»1975	3.120
»1976	5.671
»Σύνολον	12.368

»Τό 1977 διωρίσθηκαν 371 ἐκπαιδευτικοί εἰς τά ΑΕΙ, καί εὑρίσκονται ὑπό διορισμόν (εἰς τήν Γενικήν Ἐκπαίδευση οἱ διορισμοί γίνονται τόν Σεπτέμβριο) 5.883.

»Ἀναλυτικά στοιχεῖα γιά τούς διορισμούς κατά βαθμίδα ἐκπαιδεύσεως περιέχονται εἰς τόν Πίνακα 2.

»V. Βελτίωσις οἰκονομικῆς θέσεως ἐκπαιδευτικῶν

»Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἐτησίων ἀποδοχῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν τῆς Μέσης, Δημοτικῆς καί Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως διεμορφώθη ὡς ἑξῆς:

Μέσος ὅρος ἐτησίων ἀποδοχῶν		σέ χρηματικούς ὅρους	Ποσοστία αὔξησις σέ πραγματική ἀγοραστική ἀξία
1974	136.000	—	—
1975	163.500	20,2%	6,0%
1976	198.200	21,2%	7,0%»

[βλ. επίσης πίνακες σ. 479].

Ἡ προσπάθεια γιά τήν ἀναμόρφωση τῆς γενικῆς παιδείας θά συνεχιστεῖ ἐντατικά καί τά ἑπόμενα ἔτη. Ἔτσι, στήν πενταετία 1975-1979 θά κατασκευαστοῦν συνολικά πάνω ἀπό 11.000 σύγχρονες σχολικές αἴθουσες, θά ἱδρυθοῦν ἤ θά προαχθοῦν 2.100 νηπιαγωγεῖα, 3.000 δημοτικά σχολεῖα καί 365 μονάδες μέσης ἐκπαιδεύσεως. Παράλληλα, θά διοριστοῦν 2.441 νηπιαγωγοί, 7.376 δάσκαλοι καί 12.523 καθηγητές μέσης ἐκπαιδεύσεως, στήν ὁποία θά ἀπασχολοῦνται καί ἄλλοι 2.300 πρόσθετοι καθηγητές. Χαρακτηριστικά, ὁ Ι. Βαρβιτσιώτης θά σημειώσει ὅτι τό 1975-79, ὁ ἀριθμός τῶν διορισθέντων ἐκπαιδευτικῶν προσέγγισε τόν ἀντίστοιχο ἀριθμό γιά τήν προηγούμενη δεκαετία, ἐνῶ γιά τήν καλύτερη κατάρτισή τους εἶχαν ἱδρυθεῖ καί σχολές ἐπιμορφώσεως. Ταυτόχρονα, εἶχε ἀναληφθεῖ μείζων προσπάθεια γιά τή βελτίωση τῶν σχολικῶν βιβλίων[168].

2 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει σχετικά μέ τό ταξίδι του στήν Μάλτα, ὅπου συμμετεῖχε στή διάσκεψη τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς Μεσογείου.

Τήν ἴδια ἡμέρα, συνεδριάζει ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή καί τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς. Ἐξετάστηκε ὁ προγραμματισμός τῶν ἐργασιῶν τοῦ τμήματος διακοπῶν τοῦ Κοινοβουλίου, ἐνῶ ὁ Κ. Καραμανλῆς ζήτησε νά ἐνταθεῖ ἡ δραστηριότητα ὅλων τῶν Ὑπουργείων καί νά προωθηθοῦν οἱ νομοθετικῆς φύσεως ἐκκρεμότητες.

5 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Συνέρχεται ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, μέ πλήρη σύνθεση, καί

ἀσχολεῖται μέ βασικά θέματα τῆς κυβερνητικῆς δραστηριότητας:

«Στήν ἀρχή καί κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης κ. Στεφανάκη, ἀπεφασίσθησαν μεταβολές στίς ἡγετικές θέσεις τῆς Δικαιοσύνης, πού κατέστησαν ἀναγκαῖες μέ τήν ἀποχώρηση λόγῳ ὁρίου ἡλικίας ἀνωτάτων δικαστικῶν.

»Κατόπιν ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς προέβη σέ γενική ἐκτίμηση τῆς καταστάσεως καί ἐνημέρωσε τό Ὑπουργικό Συμβούλιο ἐπί τῶν τρεχόντων θεμάτων τῆς ἐξωτερικῆς καί ἐσωτερικῆς πολιτικῆς.

»Μέ ἀφορμή τήν πρόσφατη ἔκθεση τοῦ ΟΟΣΑ γιά τήν ἑλληνική οἰκονομία, ὁ κ. Καραμανλῆς ὑπεγράμμισε ὅτι ὁ Διεθνής Ὀργανισμός ἐπιβεβαιώνει αὐτό πού ἡ Κυβέρνηση ἐπανειλημμένα ἔχει ἀνακοινώσει στόν ἑλληνικό λαό: ὅτι ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας εἶναι καλή μέ σημαντική μάλιστα πρόοδο σέ πολλούς τομεῖς· μπορεῖ ὅμως νά κινδυνεύση ἀπό ἀλόγιστες παροχές, ἄν ἐπικρατήση, ἀντί τοῦ ἐπιβαλλομένου πνεύματος περισυλλογῆς καί αὐτοσυγκρατήσεως, πνεῦμα σπατάλης καί χαλάρωση τῆς δημιουργικῆς προσπαθείας.

»Ὅπως εἶπε χαρακτηριστικά ὁ Κ. Καραμανλῆς, *"οἱ Ἕλληνες ἀπολαμβάνουμε τώρα τήν ζωή τῶν Εὐρωπαίων, χωρίς ὅμως νά ἔχωμε τούς πόρους πού αὐτοί διαθέτουν. Γιά νά φθάσωμε ἀσφαλῶς στό ἐπίπεδό τους θά πρέπη νά δουλεύωμε περισσότερο καί νά ξοδεύωμε λιγώτερο, ἐπενδύοντας παραγωγικά τό περίσσευμά μας"*.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς ὑπέμνησε ὅτι — ὅπως εἶχε πῆ καί στήν Βουλή — στίς ἀναπτυσσόμενες χῶρες (ὄχι τίς ὑπανάπτυκτες ἤ τίς πλήρως ἀνεπτυγμένες) παρατηρεῖται τό νοσηρό ψυχολογικό φαινόμενο ν' αὐξάνουν οἱ πολῖτες τίς ἀνάγκες τους ταχύτερα ἀπό ὅ,τι αὐξάνει τό εἰσόδημά τους. Τό φαινόμενο εἶναι ἐπικίνδυνο, γιατί κάτω ἀπό τήν ψυχολογία αὐτή οἱ πολῖτες αἰσθάνονται ἀνικανοποίητοι, μολονότι ἡ οἰκονομική τους κατάσταση εἶναι ἐν σχέσει μέ τό παρελθόν σημαντικά βελτιωμένη. Καί τότε στρέφονται κατά τῆς Πολιτείας, ἀπό τήν ὁποία ἀξιοῦν νά ἑνώση τά δύο ἄκρα: τό ἐφικτό μέ τό ἐπιθυμητό.

»Τό νοσηρό αὐτό φαινόμενο, πού ἐκμεταλλεύονται οἱ δημαγωγοί, πρέπει νά ἐξουδετερωθῆ στήν Ἑλλάδα, ἄν θέλωμε χωρίς κλυδωνισμούς νά ἐπιτύχωμε ὑψηλά ἐπίπεδα κοινωνικῆς εὐημερίας.

»Τέλος ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν περαιτέρω δραστηριοποίηση τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας· καί ἔκανε συστάσεις πρός τούς ὑπουργούς ν' ἀποτελοῦν τό

ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΟΜΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ (ΕΚΑΤ. ΔΡΧ.)

	Πραγματοποιήσεις	Ἐγκρίσεις		
	1974	1975	1976	1977
Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσις	418	615	1.093	1.170
Ἀνωτέρα Ἐκπαίδευσις	184	530	324	800
Φοιτητικές Ἑστίες	129	197	223	300
Ὀργανισμός Σχολικῶν Κτιρίων	1.576	3.103	3.761	3.720
Ταχύρρυθμος Ἐκπαίδευσις	31	84	57	200
Ναυτική Ἐκπαίδευσις	57	28	58	150
Σύνολον	2.395	4.557	5.516	6.340
Ποσοστιαία αὔξησις	—	90,3%	21,0%	14,9%

ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

	Προσχολική Ἐκπαίδευσις	Δημοτική Ἐκπαίδευσις	Μέση Ἐκπαίδευσις	Μέση καί Κατωτέρα Τεχνική καί Ἐπαγγελματική Ἐκπαίδευσις	Ἀνωτέρα Τεχνική καί Ἐπαγγελματική Ἐκπαίδευσις	Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσις[3]	
						Καθηγηταί Ὑφηγηταί	Ἐπιμεληταί Βοηθοί Παρασκευασταί
1974	170	992	1.848	473	3	32	59
1975	82	506	1.220	362	10	119	821
1976	268	1.955	1.577	754	155	133	829
1977[1]	793	1.430	2.450	750	460	79[2]	292[2]
Σύνολον	1.313	4.883	7.095	2.339	628	363	2.001

[1] Ὑπό διορισμόν κατά μῆνα Σεπτέμβριον γιά τό ἀκαδημαϊκό ἔτος 1977-1978

[2] Διορισθέντες μέχρι 27.6.1977

[3] Ἀπό 24.7.1973 ἕως 27.6.1977 διωρίσθηκαν εἰς τά ΑΕΙ 663 διοικητικοί ὑπάλληλοι.

παράδειγμα τῆς λιτότητος καί τοῦ μόχθου γιά ὅλους τούς πολίτες: "'Η κυβερνητική προσπάθεια δέν πρέπει νά χαλαρώση — ἀλλ' ἀντιθέτως νά ἐνταθῆ κατά τούς θερινούς μῆνες. Γιατί, καί ἀπό παράδοση οἱ μῆνες αὐτοί εἶναι ἡ περίοδος πού ἐκτελεῖται τό κυβερνητικό ἔργο, ἀλλά καί γιατί τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα ἀπαιτοῦν πολλαπλασιασμό τοῦ ζήλου καί τῆς ἐργασίας. Ἔχουν διανοιγεῖ οἱ καλύτερες δυνατές προοπτικές γιά τήν χώρα μας. Στό χέρι μας εἶναι νά τίς ἀξιοποιήσωμε"»[169].

6 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Κατά τή διάρκεια ἐπισκέψεως ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ὑπό τόν ὑφυπουργό Ἐμπορίου, Γ. Παναγιωτόπουλο, στή Λιβύη, ὑπογράφεται διμερές ἐμπορικό πρωτόκολλο. Κατά τίς σχετικές συνομιλίες διαπιστώθηκε ἀκόμη ἡ βούληση τῶν δύο μερῶν γιά τήν ἐπέκταση τῆς μεταξύ τους συνεργασίας.

8 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρόεδρο τῆς Κυπριακῆς Βουλῆς, Σπ. Κυπριανοῦ, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει γιά τίς ἐπαφές πού εἶχε στή Νέα Ὑόρκη, σχετικά μέ τήν πορεία τοῦ ἐθνικοῦ θέματος.

9 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, κατά τήν ὁποία ἐξετάζεται ἡ πρόοδος στήν ψήφιση τῶν νομοσχεδίων τοῦ Ὑπουργείου, καθώς καί ἡ πλήρωση σέ αὐτό 1.200 νέων θέσεων ἐργασίας. Συζητήθηκε, ἀκόμη, ἡ πορεία ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1977 (καί ἀποφασίστηκε ἡ αὐξημένη χρηματοδότηση τῶν ἔργων πού βρίσκονταν στό στάδιο τῆς ἀποπερατώσεως) ἡ κατάρτιση τοῦ προγράμματος τοῦ ἑπόμενου ἔτους καί τό κυκλοφοριακό πρόβλημα τῶν Ἀθηνῶν.

11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ σειρά ἐπαφῶν μέ τή νέα ἡγεσία τῶν Ἀνωτάτων Δικαστηρίων. Τό πρωί δέχεται τόν πρόεδρο καί τόν ἀντιπρόεδρο τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Ν. Μπουρόπουλο καί Κ. Ἰατρίδη, ἀντίστοιχα. Τό ἀπόγευμα συναντᾶ τόν πρόδρο, Γ. Καραμάνο, τόν εἰσαγγελέα καί τούς ἀντιπροέδρους τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἀφοῦ συνεχάρη τούς ἀνώτατους δικαστικούς γιά τήν ἀνάληψη τῶν νέων τους καθηκόντων, ὁ πρωθυπουργός ἀναφέρθηκε στή μεγάλη σημασία πού ἀπέδιδε ἡ Κυβέρνηση στήν εἰρυθμη λειτουργία τῆς Δικαιοσύνης:

«Χωρίς τόν ἀπόλυτο σεβασμό τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος πρέπει νά ἐφαρμόζεται πιστῶς καί αὐστηρῶς πρός κάθε κατεύθυνση, δέν μπορεῖ νά εἶναι κατοχυρωμένο καί νά λειτουργῆ σωστά τό δημοκρατικό πολίτευμα. Εἶναι δέ ἀποστολή τῆς Δικαιοσύνης ὄχι μόνο νά προασπίζη καί νά ἐφαρμόζη τόν νόμο, ἀλλά καί νά ἐμπνέη σ' ὅλους τούς πολίτες τόν σεβασμό του. Ἡ Κυβέρνηση ὄχι ἁπλῶς σέβεται, ἀλλά καί πράττει τό πᾶν γιά τήν διασφάλιση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Δικαιοσύνης. Αὐτό ἀντιστοίχως ἐπιβάλλει στούς δικαστές νά ἀσκοῦν τά καθήκοντά τους μέ ὑψηλό αἴσθημα εὐθύνης. Καί ὄχι μόνο νά μήν φοβοῦνται ἐκείνους πού ἐπιχειροῦν νά τούς ἐπηρεάσουν, ἀλλά ὀφείλουν νά τούς ἀναγκάσουν νά τούς σέβωνται καί νά τούς φοβοῦνται. Καί αὐτό θά τό ἐπιτύχουν, ἄν, ἀπηλλαγμένοι ἀπό τόν φόβο τῶν ἐπικρίσεων, ἐφαρμόζουν μέ θάρρος πρός κάθε κατεύθυνση τόν νόμο».

12-15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ πραγματοποιοῦνται δύο συσκέψεις μέ ἀντικείμενο τήν ἐξέταση τῆς πορείας τῆς οἰκονομίας καί τόν καθορισμό τῶν περαιτέρω στόχων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως.

Στήν πρώτη σύσκεψη, στίς 12 τοῦ μηνός, στήν ὁποία πῆραν μέρος οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορίου, οἱ ὑφυπουργοί Συντονισμοῦ καί Οἰκονομικῶν, καθώς καί ὁ διοικητής τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἀποφασίστηκε ἡ λήψη ὁρισμένων μέτρων πού ἀπέβλεπαν στήν τόνωση τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητας καί, εἰδικότερα, τῶν ἐπενδύσεων· στήν συγκράτηση τῶν τιμῶν· καί στήν ἀναμόρφωση τοῦ φορολογικοῦ συστήματος.

Ἡ σύσκεψη ἐπαναλήφθηκε τήν 15η Ἰουλίου μέ εὐρύτερη σύνθεση. Συμμετεῖχαν οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Βιομηχανίας, οἱ ὑφυπουργοί Συντονισμοῦ, ὁ γενικός γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ὁ διοικητής τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὁ διοικητής τῆς ΕΤΒΑ, ὁ γενικός διευθυντής τῆς ΕΤΕΒΑ, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΛΕΒΜΕ, οἱ ὑποδιοικητές τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καθώς καί ὁ οἰκονομικός σύμβουλος τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Στίς 16 τοῦ μηνός, κυβερνητική ἀνακοίνωση τόνιζε:

«Ἡ ἐξέλιξη τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἀπό πλευρᾶς δαπανῶν καί ἐσόδων, συμπίπτει μέ τίς γενόμενες, κατά τήν κατάθεσή του, προβλέψεις. Παράλληλα, σημειώθηκαν σημαντικά βήματα πρός τήν κατεύθυνση τῆς καταργήσεως γραφειοκρατικῶν διαδικασιῶν καί τῆς καλυτέρας ἐξυπηρετήσεως τοῦ Κοινοῦ. Ἐπίσης, παρετηρήθη πρόοδος καί ἀπό πλευρᾶς εἰλικρινοῦς ἀνταποκρίσεως τῶν πολιτῶν στίς φορολογικές τους ὑποχρεώσεις, ἀλλά καί ἀρτιωτέρας ἐφαρμογῆς ἐκ μέρους τῶν φορολογικῶν ἀρχῶν τῆς κειμένης νομοθεσίας.

»Σχετικά μέ τόν προϋπολογισμό τοῦ προσεχοῦς ἔτους, ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε γενικές ὁδηγίες γιά τόν ἰσοσκελισμό του χωρίς τήν ἐπιβολή νέων φόρων, ἀλλά βάσει τῆς

Σύσκεψη γιά τήν οἰκονομία.

φυσιολογικῆς αὐξήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ Δημοσίου, πού συνεπάγεται ἡ ἄνοδος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί τῶν συναλλαγῶν. Ὁ νέος προϋπολογισμός θά διαμορφωθῆ σέ ὕψος, πού θά καλύπτη τίς βασικές ἀνάγκες τῆς οἰκονομίας, χωρίς ὅμως νά ξεπερνάη καί τά ὅρια τῆς ἀντοχῆς της.

»Παράλληλα, ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε ἐντολή νά μελετηθοῦν μέτρα γιά τήν δυνατότητα μειώσεως τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν ἀσθενεστέρων εἰσοδηματικῶν ὁμάδων τοῦ πληθυσμοῦ.

»Ὁ προϋπολογισμός ἐπενδύσεων τοῦ τρέχοντος ἔτους θά διαμορφωθῆ γύρω στά ἀρχικά προβλεφθέντα συνολικά ὕψη. Γιά τό προσεχές ἔτος, τό ὕψος τοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων θά ἀνταποκρίνεται στήν οἰκονομική συγκυρία, στίς ἀναπτυξιακές ἀνάγκες τῆς χώρας καί θά στηρίζεται, ὅπως ἤδη ἀνεκοίνωσε ἡ Κυβέρνηση, σέ μιά ριζική ἐπανεκτίμηση τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν κοινωνικῶν προτεραιοτήτων, πού προσδιορίζουν οἱ συνεχῶς ἐξελισσόμενες ἐσωτερικές καί ἐξωτερικές συνθῆκες.

»Ὁ δείκτης τιμῶν καταναλωτοῦ τόν Ἰούνιο τοῦ 1977, σέ σύγκριση μέ τόν προηγούμενο μῆνα Μάιο, ἐσημείωσε αὔξηση 0,6%, ἔναντι αὐξήσεως 0,8%, πού εἶχε σημειωθῆ τό 1976. Ἡ ἐφετεινή αὔξηση τοῦ δείκτου, ἐντός τοῦ ἑξαμήνου Ἰανουαρίου - Ἰουνίου, ἀνῆλθε σέ 6,1% ἔναντι τῆς αὐξήσεως 6,2 καί 6,9%, πού εἶχε σημειωθῆ ἀντίστοιχα γιά τά ἔτη 1976 καί 1975.

»Πρέπει, ὅμως, νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἐφετεινή αὔξηση τοῦ πρώτου ἑξαμήνου ὀφείλεται, κατά τό ἥμισυ περίπου, σέ κυβερνητικά μέτρα, πού προγραμματισμένα ἐλήφθησαν, γιά νά ἐξυγιάνουν ἤ νά συγκρατήσουν τά ἐλλείμματα τῶν λογαριασμῶν τοῦ Δημοσίου στήν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος γιά νά καταστήσουν ὀρθολογικώτερη, ἔστω καί σταδιακά, τήν οἰκονομία ἰδιαίτερα ἀσθενῶν ὁμάδων τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ὅπως π.χ. ὡρισμένων κατηγοριῶν κτηνοτρόφων καί, τέλος, γιά νά στηρίζουν γενικώτερα τίς τιμές τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Τό συμπέρασμα εἶναι, ὅτι οἱ τιμές ἐξακολουθοῦν καί ἐφέτος νά τελοῦν ὑπό ἔλεγχον. Τό παραπάνω συμπέρασμα ἐνισχύεται καί ἀπό τά ἀκόλουθα δεδομένα:

»α. Ἡ αὔξηση τοῦ Δείκτου Ἰουνίου 1977 σέ σύγκριση μέ τόν δείκτη τοῦ Ἰουνίου 1976, ἀνῆλθε κατά 11,7%, ἔναντι αὐξήσεως 14,8%, πού εἶχε σημειωθῆ πέρυσι.

»β. Τό μέσο ἐπίπεδο τοῦ δείκτου τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου - Ἰουνίου τοῦ τρέχοντος ἔτους, σέ σύγκριση μέ τό αὐτό ἐπίπεδο τοῦ περασμένου ἔτους, ἀνῆλθε κατά 11,4% ἔναντι περυσινῆς αὐξήσεως κατά 14%.

»γ. Πτωτικό, ἐν σχέσει πρός τό προηγούμενο ἔτος, ἐμφανίζεται καί τό ἐπίπεδο τοῦ γενικοῦ δείκτου τιμῶν χονδρικῆς πωλήσεως. Ἐφέτος εἴχαμε αὔξηση κατά 7,2% ἐνῶ πέρυσι ἡ αὔξηση εἶχε φθάσει τά 8,7%.

»δ. Ἐξ αἰτίας τῶν δυσμενῶν ἐφετεινῶν καιρικῶν συνθηκῶν προέκυψε ὀψιμότητα στήν παραγωγή φρούτων καί λαχανικῶν μέ συνέπεια νά μήν σημειωθῆ ἐφέτος, τόν Ἰούνιο καί κατά πᾶσαν πιθανότητα καί τόν Ἰούλιο, ἡ πάντως νά περιορισθῆ ἡ συνηθισμένη ἐποχική κάμψη τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων αὐτῶν. Ἀπό τήν παρατήρηση, ὅμως, αὐτή μπορεῖ κανείς νά συναγάγη ὅτι ἡ κάμψη θά σημειωθῆ ἀσφαλῶς βραδύτερα.

»Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες πρός τούς ἁρμοδίους ὑπουργούς γιά τήν συγκράτηση ἀδικαιολογήτων αὐξήσεων τῶν τιμῶν πού ἐπηρεάζουν σέ σημαντικό βαθμό τήν διαμόρφωση τοῦ δείκτου τιμῶν καταναλωτοῦ. Ἐνδεικτικά ἀναφέρονται: τά δίδακτρα ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τά εἴδη ἐνδύσεως καί ὑποδήσεως καί ἡ παρακολούθηση τῶν τιμῶν τῶν νωπῶν προϊόντων, πού ἐπηρεάζονται σημαντικά ἀπό εὐκαιριακά κέρδη μεσαζόντων.

»Ἀπό τά προηγούμενα προκύπτει ὅτι ἡ ἐφετεινή κυβερνητική πολιτική ἐπί τῶν τιμῶν ἀποβλέπει, ὄχι μόνο στήν συγκράτησή τους, ἀλλά καί στήν δημιουργία μονιμοτέρων συνθηκῶν πού θά ἐπιτρέψουν τήν σταθερή μείωση τῆς αὐξήσεως τοῦ δείκτου τιμῶν καταναλωτοῦ κατά τά ἀμέσως ἑπόμενα χρόνια.

»Ἡ συνολική εἰκόνα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν ἐξωτερικῶν πληρωμῶν τῆς χώρας εἶναι ἄκρως εὐνοϊκή καί ἡ συναλλαγματική της θέση ἰσχυρή σέ βαθμό πού νά ἐγγυᾶται ἀπολύτα τήν σταθερότητα τῆς ἰσοτιμίας τῆς δραχμῆς ἐν σχέσει πρός τά ξένα νομίσματα.

»Ἡ σημασία τῶν ἀνωτέρω ἐπιτευγμάτων ὑπογραμμίζεται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι, τά τελευταῖα τρία χρόνια, οἱ πληρωμές γιά εἰσαγωγές ἐπιβαρύνθηκαν σημαντικότατα πρῶτον ἀπό τίς συνεχῶς αὐξανόμενες προμήθειες πολεμικοῦ ὑλικοῦ καί, δεύτερον, ἀπό τόν "εἰσαγόμενο πληθωρισμό", ἐξαιτίας τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν τοῦ πετρελαίου καί ἄλλων βασικῶν εἰδῶν πού προμηθευόμεθα ἀπό τό ἐξωτερικό.

»Εἰδικώτερα, κατά τό πρῶτο πεντάμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους, οἱ ἐξαγωγές αὐξήθηκαν κατά 28,5%, ἐνῶ οἱ εἰσαγωγές κατά 22,8%.

»Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι οἱ εἰσαγωγές ἐπηρεάσθηκαν βασικότατα ἀπό τήν προμήθεια πρώτων ὑλῶν πού εἶναι ἀναγκαῖες γιά τήν περαιτέρω δραστηριοποίηση τῆς οἰκονομίας καί ὅτι οἱ ἐξαγωγές στράφηκαν ἔντονα καί πρός νέες ἀγορές, ἰδιαίτερα πρός τίς χῶρες τῆς Ἐγγύς καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καθώς καί τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ἀναμένεται νά φθάσουν τά 500 ἑκατ. δολλάρια περίπου. Πρός τίς ἴδιες αὐτές χῶρες, πραγματοποιεῖται καί ἐξαγωγή ἑλληνικῆς τεχνολογίας σέ μεγάλη κλίμακα, μέ τήν ἀποφασιστική ἐνίσχυση τοῦ Κράτους.

»Τό ἰσοζύγιο τῶν ἀδήλων συναλλαγῶν παρουσιάζει σημαντικότατο πλεόνασμα. Ἔτσι, τό πρῶτο πεντάμηνο τοῦ τρέχοντος ἔτους — γιά τό ὁποῖο ὑπάρχουν πλήρη ἀναλυτικά στοιχεῖα — τό πλεόνασμα αὐξήθηκε κατά 29% ἐν σχέσει πρός τό 1976, ἐνῶ εἶχε αὐξηθῆ κατά 2% μόνον τό 1976 ἐν σχέσει μέ τό 1975. Οἱ ἀπόλυτοι ἀριθμοί γιά τήν προκείμενη περίοδο Ἰανουαρίου - Μαΐου εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

»1975	668	ἑκατ. δολλ.
»1976	681,4	» »
»1977	879	» »

»Ἰδιαίτερα ἐνθαρρυντικές εἶναι οἱ αὐξήσεις τοῦ τουριστικοῦ καί τοῦ ναυτιλιακοῦ συναλλάγματος πού ἐφθασαν ἀντιστοίχως στά 32,6% καί στά 42,8% τό πρῶτο πεντάμηνο τοῦ 1977 ἔναντι τῆς ἴδιας περιόδου τοῦ προηγουμένου ἔτους. Σέ ἀπόλυτους ἀριθμούς κατά τήν περίοδο Ἰανουαρίου - Μαΐου τό τουριστικό συνάλλαγμα ἀπό 189,5 αὐξήθηκε σέ 251,3 καί τό ναυτιλιακό ἀπό 316,6 σέ 452,3 ἑκατ. δολλάρια.

»Βελτιωμένο κατά πολύ ἐμφανίζεται τό πλεόνασμα τῆς

κινήσεως κεφαλαίων καί είδικώτερα οί είσπράξεις άπό καταθέσεις σέ συνάλλαγμα. Οί τέτοιες καταθέσεις κατά τό πρῶτο ἑξάμηνο Ἰανουαρίου - Ἰουνίου παρουσίασαν τήν ἑπόμενη ἐξέλιξη:

»1975	197	ἑκατ.	δολλ.
»1976	327	»	»
»1977	442	»	»

»Γιά τό σύνολο τοῦ τρέχοντος ἔτους προβλέπεται ὅτι τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν, μετά τήν καθαρή κίνηση κεφαλαίων, θά εἶναι ἰσοσκελισμένο καί δέν θά σημειωθῆ καμμιά μείωση στά συναλλαγματικά διαθέσιμα τῆς χώρας.

»Ὑπ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ διεθνής πίστη τῆς χώρας βρίσκεται στό ὑψηλότερο ἐπίπεδο πού βρέθηκε ποτέ κατά τήν διάρκεια τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς ἱστορίας.

»Ἐν τούτοις, ὅπως ἐτόνισε καί πάλι ὁ κ. Καραμανλῆς, ἐξακολουθοῦν νά ὑφίστανται διαρθρωτικές ἀδυναμίες, ἰδιαίτερα στόν τομέα τοῦ ἐμπορικοῦ μας ἰσοζυγίου, πού μόνο μέ τήν ἄσκηση μιᾶς μεσοπρόθεσμης ὀρθολογικῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς πολιτικῆς μπορεῖ ὁριστικά νά ἀρθοῦν. Δέν θά ξεφύγουμε λοιπόν ἀπό τήν γραμμή μας καί δέν θά καταφύγουμε σέ ἀλόγιστους ἤ περιττούς δανεισμούς ἀπό τό ἐξωτερικό.

»Οἱ καταθέσεις τῶν ἰδιωτῶν προβλέπεται νά αὐξηθοῦν κατά 80 δισ. δρχ. περίπου ἔναντι 68 δισ. δρχ. τοῦ 1976.

»Ἡ αὔξηση τῶν καταθέσεων, σέ συνδυασμό μέ τήν ὀρθολογική καί συγκρατημένη — ἀνάλογα δηλαδή με τήν διαστολή τῆς παραγωγῆς, τῶν ἐπενδύσεων καί τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος — ἐπέκταση τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας, θά ἐπιτρέψη τήν ἄνετη πιστοδότηση τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως.

»Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά τήν κατανομή τῶν πιστώσεων μεταξύ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, τονίζοντας ὅτι οἱ πιστωτικές ἀνάγκες γιά ἐπενδύσεις στήν βιομηχανία, τήν βιοτεχνία, καί τήν γεωργία, ὅπως ἐπίσης καί γιά ἐξαγωγές, θά καλυφθοῦν χωρίς κανένα περιορισμό. Ἀρκεῖ, φυσικά, οἱ σχετικές προτάσεις τῶν διαφόρων φορέων νά στηρίζωνται σέ λογικά τεχνικοοικονομικά κριτήρια.

»Θά καλυφθῆ ἐπίσης τό πρόγραμμα τῆς ΔΕΗ, πού ἀποβλέπει βασικά στήν ὑποκατάσταση εἰσαγομένου ἀργοῦ πετρελαίου, μέ ἐγχώριες πηγές ἐνεργείας καί ἰδιαίτερα μέ λιγνίτη.

»Ἐξάλλου τό πρόγραμμα τοῦ ΟΤΕ θά συμβάλη ἀποφασιστικά στήν καλύτερη διασύνδεση τῆς χώρας μέ τό ἐξωτερικό, πού ἀποτελεῖ προϋπόθεση τῆς ἀναπτύξεως βασικῶν ἐμπορικῶν, ναυτιλιακῶν, ἀκόμα καί γενικότερης σημασίας οἰκονομικῶν κέντρων, κατανεμημένων σέ διάφορες περιοχές τῆς χώρας.

»Θά δοθῆ ἔμφαση σέ ἐκεῖνα τά στεγαστικά προγράμματα πού θά ἐξυπηρετοῦν τίς ἀνάγκες τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατοϋπαλλήλων καί γενικά τῶν ἀσθενεστέρων οἰκονομικά στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ.

»Τό ἐθνικό εἰσόδημα γιά τό τρέχον ἔτος προβλέπεται νά διαμορφωθῆ σέ ἐπίπεδο ἀνώτερο, κατά δύο ποσοστιαῖες μονάδες, τοῦ ἀντίστοιχου μέσου ὅρου τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ. Ἡ αὔξηση θά ἦταν ἀκόμα μεγαλύτερη, ἄν οἱ γνωστές δυσμενεῖς καιρικές συνθῆκες δέν εἶχαν ἐπηρεάσει πτωτικά τήν ἀγροτική παραγωγή. Πρέπει ὅμως νά τονισθῆ, ὅτι τό εἰσόδημα τῶν ἀγροτῶν, παρά τήν μείωση τοῦ ὄγκου τῆς παραγωγῆς ὁρισμένων ἐκ τῶν προϊόντων των, σέ μερικές περιφέρειες θά στηριχθῆ σέ ἀπολύτως ἱκανοποιητικά ἐπίπεδα μέ μέτρα τά ὁποῖα ἔλαβε ἤδη καί θά ἐξακολουθήση νά λαμβάνη ἡ Κυβέρνηση.

»Ἐπίσης ἡ βιομηχανική παραγωγή, μολονότι ὑπέστη ἀνασταλτικές ἐπιδράσεις ἀπό ἀπεργιακές ἐκδηλώσεις σέ ὁρισμένους τομεῖς, ἀναμένεται νά διαμορφωθῆ σέ ἱκανοποιητικά ἐπίπεδα.

»Βασικό διεθνές πρόβλημα εἶναι ἡ ἐφεκτικότης τῶν ἐπιχειρηματιῶν γιά νέες ἐπενδύσεις. Ἀπό τά στοιχεῖα ὅμως τά ὁποῖα παρουσίασαν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Τραπεζῶν, δέν ὑφίσταται στήν Ἑλλάδα σοβαρός κίνδυνος μειώσεως τῶν ἐπενδύσεων. Ἀντίθετα μάλιστα, ἐξακριβώθηκε ὅτι ὑπάρχει ὑψηλή ζήτηση ὑγιῶν χρηματοδοτήσεων γιά ἐπενδύσεις.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ὑπεγράμμισε ὅτι, ἀπό πλευρᾶς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς σταθερότητος ἡ Ἑλλάς προσφέρει σήμερα ἰδιαίτερα εὐνοϊκές συνθῆκες γιά τολμηρές ἐπενδυτικές πρωτοβουλίες πού θά ἀποβοῦν ἐξαιρετικά ἀποδοτικές γιά ὅσους θά θελήσουν νά ἐπωφεληθοῦν τῶν σαφῶς διαγραφομένων προοπτικῶν περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

»Ἡ Κυβέρνηση διαμορφώνει ἐπί παγίας βάσεως τό φορολογικό καθεστώς καί τό καθεστώς τῶν κινήτρων, τά ὁποῖα θά συζητήση μέ τίς ἐνδιαφερόμενες τάξεις, ἐν ὄψει βέβαια καί τῆς ἐντάξεώς μας στήν ΕΟΚ. Τό νέο καθεστώς θά ἐξασφαλίζη τήν ἀποτελεσματική ἐνίσχυση τῶν ἀναλαμβανόντων ἐπενδυτικές πρωτοβουλίες, καθώς καί τήν σταθερότητα τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ των προγραμματισμοῦ.

»Ἡ βελτίωση τοῦ ὀργανωτικοῦ πλαισίου μέ θεσμικά μέτρα, μεσομακροπρόθεσμου χαρακτῆρος, ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερα τήν Κυβέρνηση. Ἀναφέρεται ἐνδεικτικά ὅτι θά προωθηθοῦν πρός τό τμῆμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς τό νομοσχέδιο περί Μονοπωλίων καί Ὀλιγοπωλίων καί περί Ἐνιαίου Λογιστικοῦ Σχεδίου.

»Στήν στενή συνεργασία μέ τούς ἐκπροσώπους τῶν παραγωγικῶν καί ἐργαζομένων ὁμάδων τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ Κυβέρνηση εἶναι ἀποφασισμένη νά προστατεύση τά ἤδη ἀποκτηθέντα καί νά διανοίξη τόν δρόμο πρός ἕνα καλύτερο μέλλον. Ἄλλωστε ἡ ὁμαλή μετάβαση πρός τήν δημοκρατία καί ἡ δυναμική ἀναζωογόνηση τῆς οἰκονομίας μας, κατά τά τρία τελευταῖα χρόνια, ὀφείλεται κατά πρῶτο λόγο στήν ὡριμότητα καί τήν προσπάθεια τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων, ἀνεξάρτητα ἀπό τοῦ καθενός τά πολιτικά φρονήματα. Δέν εἶναι, συνεπῶς, ἡ διασφάλιση τῆς περαιτέρω ἀνοδικῆς μας πορείας ὑπόθεση μόνο τῆς Κυβερνήσεως. Καθῆκον ἁπλῶς τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νά κατοχυρώνη τήν οἰκονομική καί κοινωνική πρόοδο καί νά ἐπιβάλλη πρός κάθε κατεύθυνση, τό κράτος τοῦ νόμου. Ἀποτελεῖ ἐπίσης ὑποχρέωση τῆς Κυβερνήσεως νά βρίσκεται πάντοτε ἐπικεφαλῆς γονίμων πρωτοβουλιῶν πού θά ἐπιτρέψουν στήν Ἑλλάδα νά ἀξιοποιήση τήν παρουσία της μέσα στά πλαίσια τῆς διαμορφούμενης ἑνιαίας δημοκρατικῆς Εὐρώπης».

Σχετικά μέ τή δεύτερη σύσκεψη, ἐξάλλου, ὁ οἰκονομικός σύμβουλος τοῦ πρωθυπουργοῦ, Γ. Δράκος, συνέταξε τό ἀκόλουθο σημείωμα:

«Μετά τήν διαπίστωση τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως στόν ἐπενδυτικό τομέα, ἡ ὁποία ναί μέν δέν εἶναι ἀνησυχητική, πλήν ὅμως δέν συμβαδίζει μέ τίς ἀρχικές ἐκτιμήσεις, συνεζητήθησαν τά πιθανά αἴτια τῆς ἐμφανιζομένης διστακτικότητος στήν πραγματοποίηση ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

»Ὡς κυριώτερα αἴτια τῆς μειώσεως τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων ἀνεφέρθησαν:

»τό (κυρίως διεθνές) "ψυχολογικό κλῖμα"·

»ἡ ἀβεβαιότης ὡς πρός τήν πολιτική τῶν κινήτρων·

»οἱ κατά τό παρελθόν ἐπιβληθεῖσες ἔκτακτες φορολογικές εἰσφορές·

»ἡ ἀβεβαιότης ὡς πρός τίς ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας στήν ΕΟΚ κ.λπ.

»Διά τήν καταπολέμησή τῶν ὡς ἄνω αἰτίων ἀπεφασίσθη νά καταβληθῆ ἐκ μέρους τῶν Τραπεζῶν ἰδιαίτερη προσπάθεια γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ ἀδικαιολόγητου "ψυχολογικοῦ κλίματος" πού συντελεῖ στήν ἀνάσχεση τῶν ἐπενδύσεων. Συγχρόνως ἐδόθη ἡ διαβεβαίωσις ὅτι δέν θά ἐπιβληθοῦν νέοι φόροι, ἡ δέ προγραμματισθεῖσα αὔξησις τῆς προσφορᾶς χρήματος σέ 20% περίπου δέν συνεπάγεται τήν μή χρηματοδότηση τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων καί τῶν ἐξαγωγῶν, οἱ ὁποῖες θά χρηματοδοτοῦνται κατά προτεραιότητα. Ἐπίσης (ὡς ἤδη εἶχε ἀποφασισθῆ κατά τήν σύσκεψη τῆς περασμένης Τρίτης), συντόμως θά ἀποσαφηνισθῆ ἡ πολιτική ἐπί τῶν κινήτρων (μετάβασις ἀπό τό ὑφιστάμενο σύστημα στό σύστημα τῶν ἀμέσων χρηματικῶν ἐνισχύσεων).

»Ἐξετάσθηκαν οἱ χορηγήσεις τῆς Ἐθνικῆς, ΕΤΕΒΑ (ἰδιαιτέρως ἱκανοποιητικές), ΕΤΒΑ καί ΕΛΕΒΜΕ. Ἀπεφασίσθη ἡ ἐξέτασις τοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων ἰδίως τῆς ΕΤΒΑ καί ΕΛΕΒΜΕ, εἰς εἰδικήν σύσκεψιν ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν.

»Ἰδιαίτερα συνεζητήθησαν:

»α. Ἡ ὁριζοντία ἐπέκτασις τοῦ Χαλυβουργείου τῆς ΑΕ Hellenic Steel· ὕψος ἐπενδύσεως $80-100 ἑκατ. Ἀνακύπτει πολιτικό θέμα λόγῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ἑταιρίας ἀπό τήν ὑποχρέωση καθετοποιήσεως, στήν περίπτωση τῆς ὁριζοντίας ἐπεκτάσεως.

»β. Ἡ ἀξιοποίησις κοιτάσματος ἀμιάντου ἰδιοκτησίας ΕΤΒΑ στό Ζιδάνι (Κοζάνη) μέ τήν συμμετοχή τοῦ συγκροτήματος Σκαλιστήρη· θά ἐξετασθῆ ἡ περίπτωσις πραγματοποιήσεως τῆς ἐπενδύσεως (ὕψους $60 ἑκατ.) ὑπό τῆς ΕΤΒΑ.

»γ. Ἡ προώθησις τοῦ θέματος τῆς ἱδρύσεως βιομηχανίας τηλεπικοινωνιακοῦ ὑλικοῦ.

»δ. Ἡ ἐπένδυσις ὕψους 400 ἑκατ. δρχ. δι' αὔξησιν παραγωγῆς καί ἐξαγωγήν ἅλατος ἀπό τίς ἁλυκές Μεσολογγίου.

»ε. Ἡ ἐπένδυσις (ὕψους $30 ἑκατ.) διά τήν κατασκευήν ἐργοστασίου σιδηροχρωμίου (ἔναρξις κατασκευῆς: 1978).

»στ. Ἡ ἐπένδυσις διά τά Πετροχημικά· ἡ προεργασία περατοῦται ἐντός τοῦ 1977. Προγραμματίζεται ἡ ἔναρξις λειτουργίας 3-4 μονάδων πρό τοῦ τέλους τοῦ 1981 κ.λπ.»[170].

12 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Ἀμερικανός πρέσβης, Οὐίλλιαμ Σώφφλυ, ὁ ὁποῖος προορίζεται νά ἀντικαταστήσει τόν Τζ. Κιούμπις στήν Πρεσβεία τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, καταθέτει, σύμφωνα μέ τήν καθορισμένη διαδικασία, στήν Ἐπιτροπή Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Γερουσίας. Ἀπαντώντας σέ ἐρώτηση ἐάν τό Αἰγαῖο θά μποροῦσε στό μέλλον νά ἀποτελέσει πεδίο πολεμικῆς ἀντιπαραθέσεως ὁ Ἀμερικανός διπλωμάτης ἀπαντᾶ:

«Συμφωνῶ μαζί σας, γερουσιαστά, ὅτι ἡ διένεξη τῆς Κύπρου εἶναι μιά πολυσύνθετη διένεξη ἡ ὁποία διεθνοποιήθηκε μέ τήν πάροδο τῶν ἐτῶν καί ἡ ὁποία ἐμπλέκει καί μιά τρίτη χώρα, ἤτοι τήν Κύπρο. Ἡ προσπάθεια γιά τήν διατήρηση τῆς εἰρήνης πού ἀνελήφθη ἀπό τά Ἡνωμένα Ἔθνη ὑπῆρξε ἕνας παράγων πού πολύ συνεισέφερε στό νά ἔλθη ἡ συγκεκριμένη αὐτή προστριβή πιό κοντά στήν λύση της.

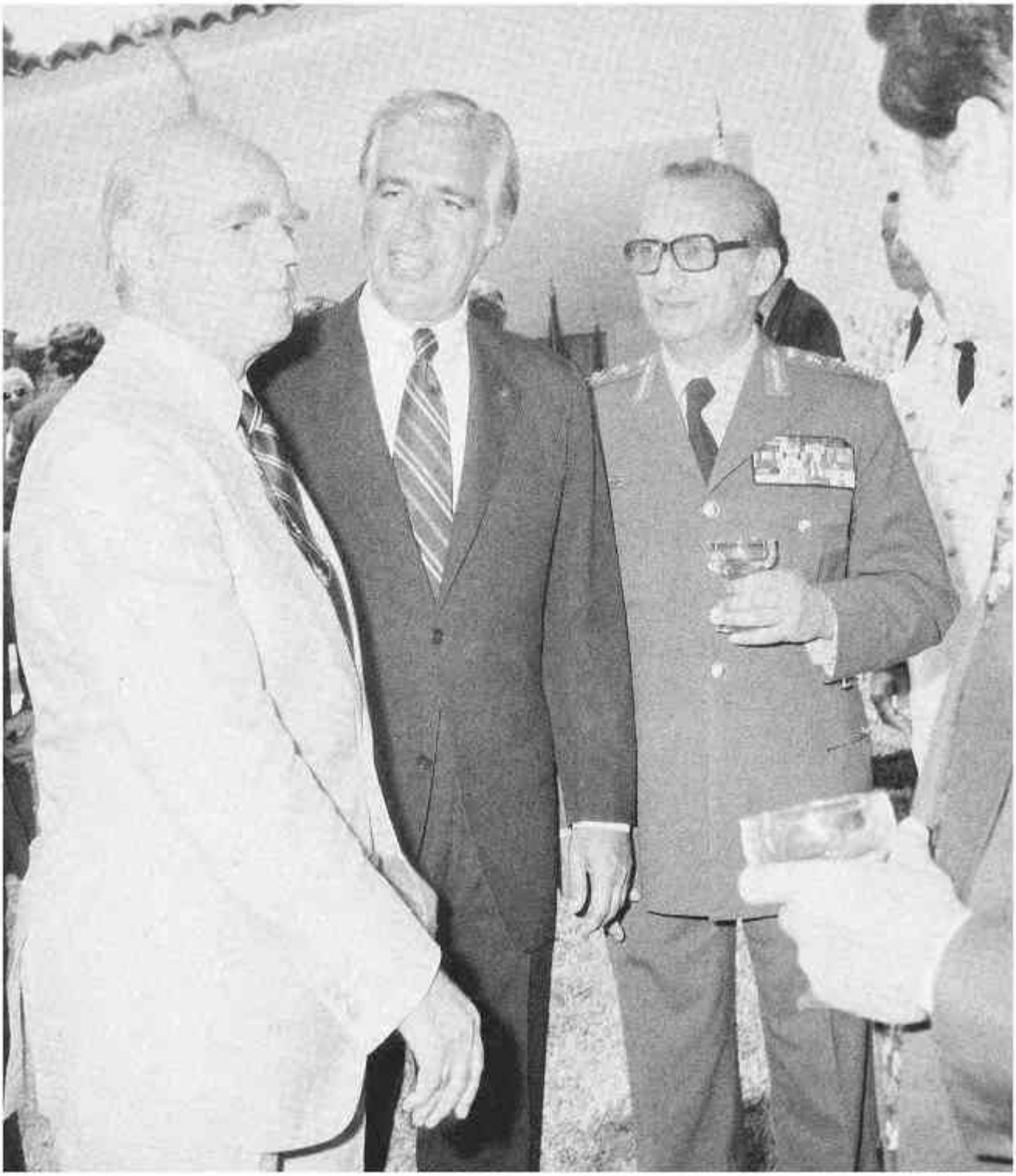
»Τό Αἰγαῖο, στήν οὐσία, εἶναι μιά διμερής διαφορά μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας ἡ ὁποία ἐν μέρει ὀφείλεται σέ ἀσυνήθιστες, πρέπει νά τό παραδεχθῶ, ρυθμίσεις πού ἔγιναν στό παρελθόν ἀναφορικά μέ τήν γεωγραφία καί μέ τίς ὁποῖες ἔχουμε τώρα τήν Ἑλλάδα νά κατέχη ἐδάφη πού βρίσκονται τόσο κοντά στήν τουρκική ἀκτή σάν ἀποτέλεσμα παλαιῶν διεθνῶν συμφωνιῶν. Ἂν ἡ συγκεκριμένη αὐτή διένεξη δέν μπορέση νά ὁδηγηθῆ στόν δρόμο τοῦ διακανονισμοῦ, τότε θά μποροῦσε πράγματι νά ἀποβῆ πολύ σοβαρή.

»Γι' αὐτό καί ἀποδίδουμε τήν μεγαλύτερη σημασία στίς συνεχεῖς προσπάθειες πού καταβάλλουν τόσο ἡ ἑλληνική ὅσο καί ἡ τουρκική Κυβέρνηση στήν διένεξη τοῦ Αἰγαίου καί γιά τήν ἐπίλυσή της. Ἴσως αὐτό νά μήν μπορῆ νά γίνη "μονομιᾶς" καί ἴσως νά πρόκειται γιά μιά κατάσταση πού μπορεῖ νά τακτοποιηθῆ καί νά ἐπιλυθῆ ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ὅμως, ἀπό ὅσα μπορῶ νά διαβλέπω, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση εἶναι ἀσφαλῶς ὁλόψυχα δοσμένη στό νά προσπαθήση νά βρῆ μιά λύση διά τῆς ὁδοῦ τῶν διαπραγματεύσεων, περιλαμβανομένου καί τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου.

Οἱ ἀναφορές τοῦ Ἀμερικανοῦ διπλωμάτη σέ «ἀσυνήθεις γεωγραφικές ρυθμίσεις» στό Αἰγαῖο καί σέ «κατοχή» ἐδαφῶν (νησιῶν) ἀπό τήν Ἑλλάδα πού βρίσκονταν κοντά στήν Τουρκία, ἀλλά καί ὁ γενικότερος τόνος τῆς δηλώσεώς του σχετικά μέ τό Κυπριακό δημιούργησαν θύελλα ἀντιδράσεων ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά, καί ἰδιαίτερα τόν τύπο: ὁ μέλλων πρέσβης τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα παρουσιαζόταν, οὐσιαστικά, νά ἀποδέχεται τίς πιό ἀκραῖες τουρκικές θέσεις ὄχι μόνο γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα — πού ἤδη θά ἦταν ἀπαράδεκτο — ἀλλά καί γιά τήν ἴδια τήν κυριαρχία στά νησιά τοῦ Αἰγαίου! Ἦταν φανερό ὅτι ἡ ἔλευσή του στήν Ἀθήνα ἦταν πλέον ἀδύνατη.

Στίς 14 Ἰουλίου, συνῆλθε ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία ἐξέτασε τό θέμα πού εἶχε δημιουργηθεῖ μέ τίς δηλώσεις Σώφφλυ. Σχετικά, ὁ Δ. Μπίτσιος ἀνέφερε στά ἀπομνημονεύματά του:

«Μέσα στά τόσα προβλήματα πού ἀντιμετωπίζαμε ἐκείνη τήν ἐποχή, ἡ νέα αὐτή περιπλοκή παρουσιαζόταν ἀρκε-

Μέ τόν 'Αμερικανό πρέσβη, Τζ. Κιούμπις.

τά δυσεπίλυτη. Ἡ δυσκολία ἦταν ὅτι ὁ διορισμός τοῦ Σώφφλυ εἶχε ὑπογραφῆ ἀπό τόν πρόεδρο Κάρτερ καί ἐγκριθῆ ἀπό τήν Γερουσία. Στά μάτια τῶν Ἀμερικανῶν ὁ Σώφφλυ ἦταν κιόλας ὁ πρέσβυς τους στήν Ἀθήνα. Ὑπῆρχε λοιπόν καί θέμα γοήτρου. "Αν ἀναγκαζόμαστε νά τόν χαρακτηρίσουμε ἐμεῖς persona non grata θά δημιουργόταν μιά προστριβή σχεδόν προσωπική μέ τόν πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀλλά καί μέ τήν Γερουσία. Κι' ὅμως ὁ Σώφφλυ δέν ἦταν νοητό νά ἐμφανισθῆ στήν Ἀθήνα. "Επρεπε λοιπόν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀμερικανοί νά πεισθοῦν ν' ἀνακαλέσουν τόν διορισμό του»[171].

Τό ζήτημα εἶχε ἤδη ἀναχθεῖ σέ σημαντικό σημεῖο τριβῆς στίς ἑλληνοαμερικανικές σχέσεις. Οἱ ὑπηρεσιακοί παράγοντες τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ ἔσπευσαν νά θεωρήσουν τήν ἀνάκληση τοῦ Ου. Σώφφλυ ἀδύνατη καί ἀναφέρθηκαν σέ «παρερμηνεία» τῶν δηλώσεών του. Ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά, ὁ πρέσβης στήν Οὐάσιγκτων, Μ. Ἀλεξανδράκης, ἐπισήμανε στούς Ἀμερικανούς συνομιλητές του ὅτι οἱ δηλώσεις τοῦ μέλλοντα πρέσβη τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα φαίνονταν νά θέτουν θέμα ἐδαφικοῦ καθεστῶτος — καί συνεπῶς δέν συμβιβάζονταν μέ τήν πολιτική τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως — ἐνῶ θύμιζαν καί ἀνάλογες θεωρίες πού εἶχαν ἐμφανιστεῖ στήν προπολεμική Εὐρώπη: «Ἐάν δεχθοῦμε τήν ἀρχή τῆς ἐγγύτητος, τί θά ποῦμε γιά τήν Ἀλάσκα». Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Δ. Μπίτσιος, ἀφοῦ συναντήθηκε μέ τόν Τζ. Κιούμπις, στόν ὁποῖο ἐπισήμανε τή δυσχερῆ κατάσταση πού εἶχε δημιουργηθεῖ, ἔδωσε ὁδηγίες στό Μ. Ἀλεξανδράκη νά ὑπογραμμίσει στήν ἀμερικανική πλευρά ὅτι ἄφιξη τοῦ Ου. Σώφφλυ στήν Ἀθήνα χωρίς προηγούμενη διευκρίνιση τῆς ἀμερικανικῆς θέσεως ἦταν ἀδύνατη· ἀπό τή μιά πλευρά, ὁ ἴδιος ὁ πρέσβης θά ἀδυνατοῦσε νά ἐκπληρώσει τήν ἀποστολή του, ἐνῶ ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά ἀναγκαζόταν νά τόν χαρακτηρίσει ἀνεπιθύμητο πρόσωπο. Ἦταν, λοιπόν, προτιμότερο νά ἀνακληθεῖ ὁ διορισμός του. Στίς 18 Ἰουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέτασε τό θέμα σέ συνάντησή του μέ τόν Τζ. Κιούμπις:

«Ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπε ὅτι θά εἶναι ἀδύνατο γιά τόν κ. Σώφφλυ νά ἐκπληρώση ἐπιτυχῶς τήν ἀποστολή του στήν Ἑλλάδα. Τούτου δοθέντος καί χάριν τῆς προστασίας τῶν ἑλληνοαμερικανικῶν σχέσεων, ἡ καλύτερη λύση θά εἶναι νά ἀνακαλέση ἡ ἴδια ἡ ἀμερικανική Κυβέρνηση τόν διορισμό τοῦ κ. Σώφφλυ. Ἐάν ὅμως τοῦτο δέν συμβῆ, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά ἀναγκασθῆ νά χαρακτηρίση τόν κ. Σώφφλυ ὡς ἀνεπιθύμητο.

»Ὁ κ. Κιούμπις ὑπεσχέθη νά μεταβιβάση τά ἀνωτέρω εἰς τήν Κυβέρνησή του. Ἐν συνεχείᾳ, εἶπε ὅτι, κατά τήν ἄποψη τῆς Οὐάσιγκτων, ἡ ἑλληνική ἀντίδρασις εἰς τήν γνωστή δήλωση Σώφφλυ εἶναι ἀδικαιολόγητη καί πρότεινε ὡς συμβιβαστική λύση τήν ἀναβολή, σιωπηρῶς, τῆς ἀφίξεως τοῦ κ. Σώφφλυ.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπέρριψε τήν λύση αὐτή καί ἀπεδέχθη μόνο παράκληση τοῦ κ. Κιούμπις νά ἀναμείνωμε 4 ἤ 5 ἡμέρες γιά νά δοθῆ ὁ χρόνος εἰς τόν ἴδιο μέν νά διαβιβάση προσωπικῶς τίς ἑλληνικές ἀπόψεις εἰς τήν Κυβέρνησή του, στήν τελευταία δέ νά λάβη τίς ἀποφάσεις»[172].

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στίς 21 Ἰουλίου, καί ἀφοῦ ὁ Τζ. Κιούμπις εἶχε ἐνημερώσει λεπτομερῶς τό Σταίητ Ντηπάρτμεντ, ὁ Δ. Μπίτσιος ἔλαβε μήνυμα τοῦ Ἀμερικανοῦ ὁμολόγου του, Σ. Βάνς, ὁ ὁποῖος, ἄν καί χαρακτήριζε τήν ἑλληνική ἀντίδραση «ὑπερβολική» καί δήλωνε ὅτι ἡ Κυβέρνησή του δέν θά ἀπέσυρε, πρός τό παρόν, τό διορισμό, ἀνακοίνωνε ὅτι ὁ Ου. Σώφφλυ δέν θά ἐρχόταν στό ἄμεσο μέλλον στήν Ἀθήνα· ἀκόμη ζητοῦσε ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά νά μήν προβεῖ σέ ὁποιαδήποτε ἐπίσημη ἐνέργεια μέχρι τό Σεπτέμβριο, ὁπότε οἱ δύο ὑπουργοί θά συναντῶνταν στό περιθώριο τῶν ἐργασιῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ. Ἡ στάση τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑπουργοῦ καταδείκνυε πώς ἡ Οὐάσιγκτων ἀντιλαμβανόταν ὅτι οἱ ἑλληνικές εὐαισθησίες εἶχαν βίαια προσβληθεῖ καί ὅτι ὁ Ου. Σώφφλυ δέν θά μποροῦσε — ἀκόμη καί ἄν δέν χαρακτηριζόταν ἀνεπιθύμητος ἀπό τήν Ἀθήνα — νά ἐκπληρώσει τήν ἀποστολή του. Ὁ Δ. Μπίτσιος ἀπάντησε ὅτι ὁ χαρακτηρισμός τῆς ἀντιδράσεως τῆς Ἑλλάδος ὡς «ὑπερβολικῆς» τοῦ προξενοῦσε ἔκπληξη καί ὅτι θά ἦταν προτιμότερο νά ἐπιλυθεῖ σύντομα τό ζήτημα πού εἶχε ἀνακύψει· πάντως, ἡ Κυβέρνησή του ἀποδεχόταν τήν πρόταση νά συζητηθεῖ τό θέμα τό Σεπτέμβριο, χωρίς στό μεταξύ νά ἔλθει στήν Ἀθήνα ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Τζ. Κιούμπις.

Ἡ ἀντίδραση τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν ἄνοιξε τό δρόμο γιά τή διευθέτηση τοῦ προβλήματος μέ τήν ἀνάκληση τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ου. Σώφφλυ. Ὁ Δ. Μπίτσιος ἀναφέρει στά ἀπομνημονεύματά του γιά τή συνάντησή του μέ τό Σ. Βάνς, στίς 30 Σεπτεμβρίου:

«Ἡ συνάντησή μας πραγματοποιήθηκε στίς 30 Σεπτεμβρίου. Εἶναι πάντοτε εὐχάριστο νά ξαναβρίσκη κανείς ἕνα παλιό φίλο, ἰδίως ὅταν ἔχη νά συζητήση τόσο λεπτά θέματα. Ἀνασκοπήσαμε μέ τόν Βάνς τίς διάφορες ἐκκρεμότητες καί ἰδιαίτερα τό Κυπριακό, ὅπου εἶχε προσωπική ἐμπειρία ἀπό τήν κρίση τοῦ 1967. "Οταν ἤρθε ἡ στιγμή νά μιλήσωμε γιά τό θέμα Σώφφλυ, ὁ Βάνς εἶπε: "Γνωρίζω καλά τό ζήτημα, ἀλλά θά ἤθελα ν' ἀκούσω ἀπό σᾶς τίς ἑλληνικές ἀπόψεις. Ἐκτιμῶ ἰδιαίτερα τήν γνώμη σας".

»"Ερριξα τό βάρος στήν πορεία τῶν ἑλληνοαμερικανικῶν σχέσεων, παράγοντα πού ἔπρεπε νά ἐπισκιάση κάθε ἄλλη σκέψη, κάθε ἄλλο ὑπολογισμό καί νά ὑποβιβάση τό προσωπικό θέμα τοῦ Σώφφλυ σέ δεύτερη μοῖρα. Μίλησα γιά τήν ὕφεση πού παρουσίαζε τόν τελευταῖο καιρό ἡ ὄξυνση τῶν σχέσεών μας καί ἐξῆρα τήν συμβολή τοῦ πρέσβυ Τζ. Κιούμπις στήν δημιουργία ἑνός νέου κλίματος. Τό κλῖμα αὐτό ἔπρεπε νά διαφυλάξουμε καί νά ἐργασθοῦμε γιά τήν συνεχῆ βελτίωσή του. "Αν τοῦτο, εἶπα, ἀποτελεῖ ἐπιθυμία καί τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, τότε ὁ Σώφφλυ

δέν ἔπρεπε νά ἔρθη στήν Ἀθήνα. Γιατί, ὕστερα ἀπό τήν ἀπαράδεκτη δήλωσή του, ποιός Ἕλλην θά τόν δεχόταν ἀνοιχτόκαρδα, ποιός θά τόν ἄκουγε μ' ἐμπιστοσύνη; Πῶς θά ἐργαζόταν, πῶς θά συνέχιζε τό ἔργο τοῦ Κισσίγκερ; Θά ἦταν ἕνας ἀπομονωμένος ἄνθρωπος, ἀνήμπορος νά ἐκτελέση τήν ἀποστολή του. "Μᾶς διαβεβαιώσατε", κατέληξα, "ὅτι ὅσα δήλωσε ὁ Σῶφλυ δέν ἀνταποκρίνονται στήν ἀμερικανική πολιτική, ἀλλ' αὐτό δέν διορθώνει τό δικό του θέμα. Τά εἶπε, καί στήν Ἀθήνα δέν πρόκειται νά τό λησμονήσωμε".

»Ὁ Βάνς μέ κύτταξε γιά λίγες στιγμές σιωπηλός κι ἔπειτα εἶπε: "Καλά, ἀφῆστε, θά τό σκεφθῶ".

»Τό ζήτημα Σάφλυ εἶχε, ἀπό ἐκείνη κι ὅλας τήν στιγμή, ρυθμισθῆ»[173].

13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τό τμῆμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς τό νομοσχέδιο περί ἱδρύσεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου Δελφῶν. Τό Κέντρο θά εἶναι νομικό πρόσωπο ἰδιωτικοῦ δικαίου καί θά ἀσκεῖ τήν δραστηριότητά του ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, μέ σκοπό «τήν διατήρησιν καί τήν ἀνάπτυξιν τῶν κοινῶν πολιτιστικῶν στοιχείων τά ὁποῖα ἑνώνουν τούς λαούς τῆς Εὐρώπης ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καί ὑπό τό φῶς τῆς εὐρωπαϊκῆς μορφωτικῆς συμβάσεως».

Ἡ ἵδρυση τοῦ Κέντρου ἀποτελοῦσε δραμα τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἤδη ἀπό τήν ἐποχή τῆς Ὀκταετίας· ἡ ἰδέα εἶχε ἐνεργά προωθηθεῖ — ὑπό τήν στενή ἐπίβλεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ — μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, καί ἰδιαίτερα ἀπό τό 1975, ὁπότε τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης εἶχε λάβει τήν κατ' ἀρχήν ἀπόφαση νά ἱδρυθεῖ παρόμοιο ἵδρυμα (βλ. τόμο Η').

13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Σημειώνεται σοβαρό ἀεροπορικό ἐπεισόδιο στό Αἰγαῖο, ὅταν, κατά τή διάρκεια τουρκικῶν στρατιωτικῶν γυμνασίων, τουρκικό πολεμικό ἀεροσκάφος τύπου F-104S παραβιάζει τόν ἑλληνικό ἐναέριο χῶρο πάνω ἀπό τήν Σάμο, γιά νά ἀναχαιτιστεῖ ἀμέσως ἀπό ἑλληνικά μαχητικά. Ἀκολούθησε ἐπίσημη τουρκική διαμαρτυρία γιά τήν «παρεμπόδιση» τοῦ ἀεροσκάφους, τήν ὁποία ἀπέρριψε ἀμέσως ἡ Ἑλλάδα.

14 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς Γαλλίας σᾶς ἀπευθύνω εἰλικρινῆ συγχαρητήρια καί θερμές εὐχές γιά τήν εὐημερία καί πρόοδο τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ.

»Ἡ γαλλική Ἐπανάσταση πού ἐπηρέασε ἀποφασιστικά τήν πορεία τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνέπνευσε καί τόν ἀγῶνα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους γιά τήν ἀνεξαρτησία του.

»Εἶμαι βέβαιος, κύριε πρόεδρε, ὅτι ἡ στενή φιλία καί συνεργασία τῶν δύο λαῶν μας, πού σφυρηλατήθηκαν ἔκτοτε ἀπό κοινούς ἀγῶνας, θά ἐξακολουθήσουν καί εἰς τό μέλλον νά ἀναπτύσσωνται τόσον εἰς τό διμερές, ὅσον καί εἰς τό εὐρωπαϊκόν πλαίσιον».

18 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὑπογράφεται, στά Τίρανα, ἑλληνοαλβανική ἀεροπορική συμφωνία, πού προβλέπει τήν καθιέρωση ἀεροπορικῆς γραμμῆς μεταξύ τῶν πρωτευουσῶν τῶν δύο χωρῶν.

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει πρός τούς Ἑλληνοκυπρίους μήνυμα, τό ὁποῖο καί διαβάζει ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς, Κ. Παπακωνσταντίνου, κατά τή διάρκεια παγκύπριου συλλαλητηρίου, πού συγκαλεῖται στή Λευκωσία γιά τήν ἐπέτειο τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς:

«Ἀδελφοί Κύπριοι,

»Τρία χρόνια μετά τήν τουρκική εἰσβολή, ἡ Κύπρος ἐξακολουθεῖ νά ζῆ τήν ὀδυνηρότερη δοκιμασία τῆς ἱστορίας της. Ἡ ἀνθρώπινη δυστυχία πού ἔσπειρε ἡ εἰσβολή αὐτή συνεχίζεται. Καί οἱ πολλαπλοῖ κίνδυνοι πού ἐδημιούργησε, παραμένουν ἀμείωτοι. Καί τοῦτο γιατί ἡ Τουρκία, ἐνῶ εὐθύνεται γιά τήν δραματική αὐτή κατάσταση, ἀρνεῖται μέ πεῖσμα νά συμβάλη στήν ἄρση της.

»Θαυμάζω τήν καρτερία καί τό θάρρος — ἀλλά καί τόν ἀνεξάντλητο δυναμισμό — μέ τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζετε τήν δοκιμασία σας. Ἐκτιμῶ βαθύτατα καί συμμερίζομαι πλήρως τήν ἀκλόνητη ἀπόφασή σας νά συνεχίσετε — μονιασμένοι γύρω ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο — τόν ἀγῶνα σας.

»Καί σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωση ὅτι σ' αὐτόν τόν τίμιο ἀγῶνα, ἡ Ἑλλάς θά συμπαρίσταται μέ ὅλες της τίς δυνάμεις μέχρι τῆς δικαιώσεώς του».

24 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παρίσταται στή δεξίωση πού δίνει ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Κωνσταντῖνος Τσάτσος γιά τήν ἐπέτειο τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας.

Ὅταν ρωτήθηκε ἀπό δημοσιογράφο τῆς ΕΡΤ πῶς αἰσθάνεται τήν ἡμέρα αὐτή, πού ἔχει συνδεθεῖ μέ τό ὄνομά του, ὁ πρωθυπουργός ἀπάντησε:

Η ἵδρυση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου στούς Δελφούς ἀναδείκνυε τίς δυνατότητες τῆς Ἑλλάδος στόν κρίσιμο αὐτό τομέα τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωῆς.

«Αἰσθάνομαι τήν ἱκανοποίηση ἑνός ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἐβοήθησε ἀποτελεσματικά τήν πατρίδα του σέ κρίσιμες περιστάσεις».

Καί σέ ἐρώτηση γιά τό πῶς αἰσθανόταν πρίν τρία χρόνια, ὅταν ἐπέστρεψε στήν Ἑλλάδα, σημείωσε:

«Συχνά σκεφτόμουν τήν συγκίνηση πού θά ἐδοκίμαζα ὅταν θά ξαναπατοῦσα τό ἔδαφος τῆς πατρίδος. Καί μπορῶ νά σᾶς ἀποκαλύψω ὅτι μέ τήν σκέψη αὐτή ἐδάκρυζα προκαταβολικά. Καί ὅμως οὐδέποτε ὑπῆρξα τόσο ψύχραιμος, οὐδέποτε εἶχα τόση αὐτοκυριαρχία ὅση τήν στιγμή πού ἔφθανα στό ἀεροδρόμιο. Καί αὐτό γιατί τό αἴσθημα τῶν εὐθυνῶν πού ἐπρόκειτο νά ἀναλάβω ἦταν τόσο ἔντονο, ὥστε νά πνίγη, νά ἐξαφανίζη κάθε ἄλλο αἴσθημα».

Ὅσον ἀφορᾶ, τέλος, τό μέλλον τοῦ τόπου καί τῆς δημοκρατίας τόνισε τά ἀκόλουθα:

«Ἡ δημοκρατία ἀποκατεστάθη στήν Ἑλλάδα κατά τόν πληρέστερο δυνατόν τρόπο. Οὐδέποτε ἡ Ἑλλάς ἐκυβερνήθη τόσο δημοκρατικά, ὅσο κατά τήν τελευταία τριετία. Βέβαια ἡ περαιτέρω πορεία τῆς δημοκρατίας θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τήν συμπεριφορά τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί πρό παντός ἀπό τήν ἡγεσία του».

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ πρωθυπουργός δέχθηκε, στό Πολιτικό Γραφεῖο, τήν ἡγεσία τῆς ΓΣΕΕ.

25 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Σέ ἄρθρο τῶν «Times» πού ὑπογράφει ὁ Μ. Μοντιάνο, γίνεται ἀναφορά στήν πιθανότητα νά ἀποσυρθεῖ ὁ Κ. Καραμανλῆς στήν προεδρία τῆς Δημοκρατίας:

Ὅποιος ἦταν στό ἀεροδρόμιο τῶν Ἀθηνῶν τίς μικρές ὧρες τῆς 24 Ἰουλίου 1974 καί εἶδε τήν ἔξαλλη ὑποδοχή πού ἐπεφύλαξαν στόν κ. Καραμανλῆ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι ὅταν ἐπέστρεψε στήν πατρίδα, δέν μπορεῖ νά πιστέψη ὅτι τώρα θέλει νά γίνει πρόεδρος ἀπό φιλοδοξία. Ποιά τιμή μπορεῖ νά ξεπεράση τόν θρίαμβο ἐκείνης τῆς νύχτας;

Ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός θά πῆ σέ φίλους του: *«Δέν ἐπιδιώκω τήν Προεδρία γιατί δέν ἔχω προσωπικές φιλοδοξίες. Τό κριτήριό μου θά εἶναι ἀπό ποιά θέση μπορῶ νά ὑπηρετήσω καλύτερα τήν χώρα μου. Εἶμαι στήν πολιτική 42 χρόνια καί αὐτό εἶναι πολύς χρόνος».*

Μοῦ εἶπε: *«Εἶμαι πολύ ἱκανοποιημένος μέ αὐτά πού ἐπετεύχθησαν στά τελευταῖα τρία χρόνια. Τό πιό σημαντικό ἦταν ὅτι στήν πρώτη φάση ἀπετράπη ὁ κίνδυνος τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ καί τῆς ἀναρχίας. Καί αὐτός ὁ κίνδυνος ἦταν πραγματικός ἀφοῦ μέ τήν κατάρρευση τῆς τυραννίας — σέ μιά στιγμή πού ὑπῆρχε ἄμεση ἀπειλή πολέμου — δέν ὑπῆρχε δύναμη πού νά θέση ὑπό ἔλεγχο τό ἔθνος».*

Καί γιά τήν πολιτική μεταβολή τοῦ 1974 σημειώνεται:

Πῶς τά κατάφερε; Ὅταν κάνουν αὐτή τήν ἐρώτηση στόν κ. Καραμανλῆ εἴτε ἐπισκέπτες εἴτε ξένοι ἡγέτες, λέει: *«Πετύχαμε γιατί κινηθήκαμε γρήγορα. Ἀποκαταστήσαμε ὅλους τούς δημοκρατικούς θεσμούς μέσα σέ ἐννέα μῆνες. Ἔδωσα τίς λύσεις πού ἦταν ἀναγκαῖες γιά τήν χώρα, ἀλλά καί ἐκεῖνες ἐπίσης πού σέβονταν τά αἰσθήματα τοῦ λαοῦ».*

Προσέχοντας ὅμως τά αἰσθήματα τοῦ λαοῦ, ὁ κ. Καραμανλῆς ἔκανε παραχωρήσεις πού ἦταν ἀντίθετες μέ τόν παληό συντηρητικό του χαρακτῆρα. Νομιμοποίησε τό Κομμουνιστικό Κόμμα, ἔβγαλε τήν Ἑλλάδα ἀπό τήν στρατιωτική πτέρυγα τοῦ ΝΑΤΟ μετά τήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο καί ἔδωσε μιά νέα κατεύθυνση στήν διαχείριση τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας πού ἦταν ἔντονα ἐπηρεασμένη ἀπό σοσιαλιστικές ἀντιλήψεις. Αὐτές οἱ παραχωρήσεις, καθώς καί ἡ οὐδετερότητά του στό δημοψήφισμα πού ἔθεσε τέρμα στήν ἑλληνική μοναρχία, ἀποξένωσαν σιγά-σιγά ἀπό τήν Κυβέρνηση μερικούς ἀπό τούς πιό παραδοσιακούς δεξιούς ὑποστηρικτές του — τούς ἀπογοητευμένους βασιλόφρονες καί τό ἀνήσυχο οἰκονομικό κατεστημένο.

Οἱ ἐπιπτώσεις αὐτές τῆς ἀποξενώσεως (ἡ σημασία τῆς ὁποίας σέ ψήφους δέν ἔχει ἀκόμα μετρηθῆ) ἔγιναν αἰσθητές στήν οἰκονομία, ὅπου οἱ ἐπιχειρηματίες, ἤδη ἀναστατωμένοι ἀπό τήν βαρειά φορολογία ἐπιχειρήσεων ἀκινήτων λόγῳ τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν, ἐκήρυξαν σχεδόν τόν πόλεμο ἐναντίον τῆς «σοσιαλμανίας» τῆς Κυβερνήσεως — ὅπως ἀποκαλοῦσαν τήν τάση της νά ἐνδίδη στίς περισσότερες συνδικαλιστικές ἀπαιτήσεις. Σέ ἀντίποινα, ἔκαναν ἀποχή ἀπό ἐπενδύσεις, μιά πολιτική πού προκαλεῖ σοβαρές ἀνησυχίες σέ ἐποχή πού ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη εἶναι ζωτικῆς σημασίας γιά νά μπορέση ἡ Ἑλλάδα νά συμμετάσχη στήν ἑνοποίηση τῆς Εὐρώπης.

Καί ὁ Βρετανός δημοσιογράφος κατέληγε:

Στά 70 του θεωρεῖται ἀκόμα ὅτι εἶναι ἕνας ἀπό τούς ὡραιότερους Ἕλληνες, μέ δασύτριχα φρύδια πού ἔχουν γίνει ἕνα πολιτικό σῆμα κατατεθέν, πάντα ἄψογα ντυμένος, λεπτός καί εὐθυτενής. Ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν παραδοσιακή Δεξιά, πρός ἕνα δρόμο μετριοπάθειας, συγκρατήσεως καί προοδευτικότητος, πρᾶγμα πού ἔκανε ἕναν δυτικό πρέσβυ νά τόν περιγράψει ὡς «Εὐρωσυντηρητικό».

Πάνω ἀπ' ὅλα, ἔχει ἀποκτήσει τό ἀνάστημα ἑνός μεγάλου πολιτικοῦ καί ἑνός ἐθνικοῦ ἡγέτη. Πολλοί ἀπό τούς ἀντιπάλους του θά ἤθελαν νά πάει στήν Προεδρία τῆς Δημοκρατίας γιά νά ἀφήσει ἐλεύθερο τό πεδίο τοῦ πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καί μέ τήν ἐλπίδα, ἀσφαλῶς, ὅτι τό κόμμα του τῆς Νέας Δημοκρατίας θά διασπᾶτο σέ ἀντιμαχόμενες γιά τή διαδοχή ὁμάδες.

Τό κύριο θέμα, πράγματι, σήμερα στήν Ἑλλάδα εἶναι ἂν ὁ κ. Καραμανλῆς θά ἐπιδιώξει νά γίνει πρόεδρος πρίν ἤ μετά ἀπό τίς ἐπόμενες ἐκλογές οἱ ὁποῖες πρέπει νά γίνουν τό φθινόπωρο τοῦ 1978. Τό κύριο ἐπιχείρημα ὑπέρ τῆς πρώτης ἐπιλογῆς εἶναι ἀσθενές. Ὅτι δηλαδή δέν πρέπει νά χάσει τήν εὐκαρία νά ἐπωφεληθεῖ τῆς σημερινῆς ἄνετης πλειοψηφίας του στή Βουλή, πού τοῦ ἐξασφαλίζει τήν ἐκλογή του μέ τήν πρώτη ψηφοφορία, δεδομένου ὅτι τό κόμμα του μπορεῖ νά μήν κερδίσει στίς ἐπόμενες ἐκλογές τήν ἀπαιτούμενη πλειοψηφία τῶν δύο τρίτων.

Αὐτοί ὅμως πού γνωρίζουν τόν κ. Καραμανλῆ λένε ὅτι εἶναι τόσο εὔθικτος σέ θέματα πολιτικῆς δεοντολογίας, ὥστε δέν θά ἤθελε να δικαιώσει τίς ἀπόψεις πού ἐκφράζει ἡ ἀντιπολίτευση ὅτι θά χρησιμοποιήσει τήν πλειοψηφία τοῦ κόμματός του σέ μιά Βουλή πού λήγει ἡ θητεία της γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἐκλογή του καί νά διαιωνίσει τήν ἐξουσία του γιά 8 ἤ 9 χρόνια.

Πολλοί συνεργάτες του πιστεύουν ὅτι θά πάει γιά πρόεδρος μετά τήν πενταετῆ θητεία τοῦ φίλου του προέδρου Τσάτσου, ἡ ὁποία λήγει τό 1980. Ὁ πρόεδρος Τσάτσος ἀπεδείχθη πράγματι ἐπιτυχημένος καί σεβαστός ἀρχηγός Κράτους. Ἐπιπλέον, δημιούργησε ἕνα προηγούμενο προέδρου πού δέν παρεμβαίνει γιά νά χρησιμοποιήσει τίς ἐξουσίες του παρά μόνο σέ περίπτωση κρίσεως.

Αὐτοί πού εἶναι κοντά στόν κ. Καραμανλῆ συμφωνοῦν ὅτι δέν ἔχει ἀκόμα ἀποφασίσει πρός ποιά κατεύθυνση θά κινηθεῖ. «Γνωρίζει καλά ὅτι ἡ ἀπόφασή του πρόκειται νά ἐπηρεάσει τήν πορεία τοῦ ἔθνους γιά πολλά χρόνια» εἶπε ἕνας ἀπό τούς στενώτερους συνεργάτες του. Ὁ κ. Καραμανλῆς, τοῦ ὁποίου τό πολιτικό ἔνστικτο ἀπεδείχθη μέχρι τώρα ἀλάνθαστο, κρατεῖ σαφῶς ἀνοικτές ὅλες τίς ἐπιλογές του. Θά προτιμοῦσε νά εἶναι πρόεδρος ὅλων τῶν Ἑλλήνων καί ἄν ἡ ἀντιπολίτευση, ἀναγνωρίζοντας τό ἀνάστημά του καί τίς ὑπηρεσίες του, τόν ἐψήφιζε, θά μποροῦσε νά πάει στήν Προεδρία εἴτε πρίν εἴτε μετά τίς ἐπόμενες ἐκλογές.

Μοῦ εἶπε: *«Γιά τό μέλλον ἡ κύρια φροντίδα μου εἶναι νά κατοχυρωθοῦν τά ἐπιτεύγματά μας καί νά δημιουργηθοῦν μόνιμες συνθῆκες ὁμαλῆς δημοκρατικῆς ἐξελίξεως. Αὐτό θά ἐξαρτηθῆ κυρίως ἀπό τήν πολιτική ὡριμότητα καί τήν γενική συμπεριφορά τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».*

Τήν ἴδια ἡμέρα, ἐξάλλου, σέ ἄρθρο τοῦ Σ. Σουλτσμπέργκερ, στήν «International Herald Tribune», σημειώνονταν, μεταξύ ἄλλων:

Τό ἀξιοθαύμαστο στήν ἀναβίωση αὐτή τοῦ Καραμανλῆ εἶναι ὅτι κατάφερε σέ πολύ μικρό χρόνο νά ἀποκαταστήσει τήν σταθερότητα σέ μιά Ἑλλάδα πού παρέπαιε στό χεῖλος τῆς ἱστορικῆς ἀνυπαρξίας. Καί παρά τό γεγονός ὅτι, ἀπό τότε πού γύρισε, ἡ Ἑλλάδα εἶναι στά πρόθυρα τοῦ πολέμου μέ τήν Τουρκία, ὁ Καραμανλῆς κατώρθωσε νά δώση στήν χώρα του τήν ἰσχυρότερη κοινοβουλευτική Κυβέρνηση στήν Εὐρώπη.

Καί, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε στήν ἑλληνοτουρκική διαμάχη, ἡ συνέχιση τῆς ὁποίας δημιουργοῦσε προσκόμματα στίς προσπάθειες τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁ ἀρθρογράφος συνέχιζε:

Ὅταν ἀνέλαβε ὁ Καραμανλῆς, οἱ ἑλληνικές Ἔνοπλες Δυνάμεις εἶχαν τά χάλια τους καί δέν μπόρεσαν οὔτε κἄν νά κάνουν κανονική ἐπιστράτευση πού κηρύχθηκε στήν κρίση τοῦ Κυπριακοῦ τό 1974. Τώρα μέ τόν πρωθυπουργό καί τόν κύριο συνεργάτη του, ὑπουργό Ἀμύνης κ. Ἀβέρωφ, ὁ στρατός ἀνασυγκροτήθηκε.

Τόν περασμένο Σεπτέμβριο τό Κοινοβούλιο ἐνέκρινε μεγάλες συμπληρωματικές πιστώσεις γιά τήν Ἄμυνα καί ἐγκαινιάσθηκε ἡ ἵδρυση μιᾶς ἐθνικῆς βιομηχανίας ὅπλων, πέραν ἀπό τίς ἀγορές σύγχρονων ἀεροσκαφῶν καί ἁρμάτων ἀπό τό ἐξωτερικό. Ὁ Καραμανλῆς κατέστησε γνωστό ὅτι εἶναι ἀποφασισμένος νά μήν ἀνεχθεῖ περαιτέρω «τουρκικές προκλήσεις» ὅπως τίς λέει.

Ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ὅτι ἄν αὐτό σημαίνει πόλεμο θά προτιμοῦσε νά ἀποδεχθεῖ αὐτή τήν τραγωδία παρά τήν ταπείνωση. Προφανῶς ἕνας ἀπό τούς λόγους μιᾶς τέτοιας στάσης, εἶναι νά κόψει τόν ἀέρα τῆς δικῆς του ἐσωτερικῆς ἀριστερᾶς ἀντιπολιτεύσεως. Γιατί ἀναμφίβολα ὁ Καραμανλῆς θέλει νά ὑποβαθμίσει τό χαρακτηριστικό ἀρειμάνιο πνεῦμα πού τόσο εὔκολα ἀνάβει μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καί νά ἐνθαρρύνει τήν ἐπανάληψη διμερῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν Τουρκία.

25 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Πραγματοποιεῖται, στίς Βρυξέλλες, ἡ τρίτη ὑπουργική σύνοδος Ἑλλάδος-ΕΟΚ, στήν ὁποία τήν Ἀθήνα ἐκπροσωπεῖ ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ Π. Παπαληγούρας.

Κατά τίς ἐργασίες τῆς συνόδου διαπιστώθηκε ὅτι εἶχε πλέον τερματιστεῖ τό πρῶτο στάδιο τῶν διαπραγματεύσεων, τό ἀφιερωμένο στήν παρουσίαση τῶν ἐκατέρωθεν διαπραγματευτικῶν θέσεων. Στό ἑπόμενο στάδιο θά ἄρχιζε ἡ προσπάθεια νά ἐπιτευχθοῦν συμφωνίες στά ἐπιμέρους θέματα. Γιά τό σκοπό αὐτό, καί γιά νά προχωρήσει ἡ διαδικασία μέ ταχύ ρυθμό, ἡ Κοινότητα θά καταρτίσει ἐνδεικτικό πίνακα μέ τίς ἀπαιτούμενες πληροφορίες. Ἀπό τήν πλευρά της, ἡ ἑλληνική ἀντιπροσωπεία ἐπέμεινε στήν ἐπιτάχυνση τῆς διαδικασίας καί σημείωσε ὅτι μετά τήν παρουσίαση τῶν ἑλληνικῶν θέσεων καί ἡ ΕΟΚ ὄφειλε νά διατυπώσει τίς δικές της ἀπόψεις, καθώς καί τή θέση της γιά τή διάρκεια τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τήν ὁποία εἶχε ἐπιφυλαχθεῖ νά παρουσιάσει.

Ἡ ἀπόφαση γιά ἔναρξη οὐσιαστικῶν διαπραγματεύσεων στούς ἐπιμέρους τομεῖς ἐπιβεβαίωνε τήν πρόθεση τῆς Κοινότητας νά μήν συσχετιστεῖ ἡ ἑλληνική ὑποψηφιότητα μέ τίς ἀνάλογες αἰτήσεις τῶν ἰβηρικῶν Κρατῶν καί σηματοδοτοῦσε τήν ἐπιτυχία τῶν σύντονων ἑλληνικῶν προσπαθειῶν στόν τομέα αὐτό.

28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1977

Μονογραφεῖται, στήν Ἀθήνα, ἀπό τόν πρέσβη Σ. Χρυσοσπάθη καί τόν Ἀμερικανό ἐπιτετραμμένο, Χώθορν Μίλλς, ἡ νέα ἀμυντική συμφωνία μεταξύ Ἑλλάδος καί Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Οἱ σχετικές διαπραγματεύσεις εἶχαν ξεκινήσει τό Φεβρουάριο τοῦ 1975 (βλ. τόμο Η΄), εἶχαν διέλθει ἀπό τήν κρίσιμη φάση τῆς αἰφνιδιαστικῆς μονογραφῆς τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας, τό Μάρτιο 1976, ἐνῶ, μετά τήν ὑπογραφή τοῦ κειμένου ἀρχῶν καί τήν ἀνταλλαγή ἐπιστολῶν μεταξύ τῶν Δ. Μπίτσιου καί Χ. Κίσινγκερ, εἶχαν καταλήξει στήν ἐκπόνηση τῆς νέας ἀμυντικῆς συμφωνίας.

Ὁ Δ. Μπίτσιος σημείωσε, στά ἀπομνημονεύματά του, γιά τή συμφωνία:

«Δέν ἀπέμενε παρά ἡ ὑπογραφή τῆς Συμφωνίας μας ἀπό τίς δύο Κυβερνήσεις. Ἡ δική μας ἔκρινε τότε ὅτι δέν ἔπρεπε νά σπεύση. Ἐπικράτησε ἡ ἄποψη ὅτι ἀφοῦ οἱ ἀμυντικές συμφωνίες τῶν ΗΠΑ μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία ἦσαν ἕτοιμες, οἱ πιθανότητες ἦσαν ὅτι τό Κογκρέσο, ἐγκρίνοντας τήν ἑλληνοαμερικανική, θά ἐνέκρινε συγχρόνως καί ἐκείνη ΗΠΑ-Τουρκίας, αἴροντας τό ἐμπάργκο»[174].

Ἡ μονογραφή τῆς συμφωνίας γιά τίς βάσεις ἀποτέλεσε ἀφορμή γιά ὀξεῖα ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως ἀπό τήν πλευρά τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡ ὁποία ἔκαμε λόγο καί γιά αἰφνιδιασμό. Τήν κυβερνητική πολιτική κατήγγειλαν πρῶτα τό ΚΚΕ καί τό ΚΚΕ (ἐσ.) Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, τάχθηκε κατά τῆς συμφωνίας, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ὑπογραφή της θά διευκόλυνε τήν ἔγκριση καί τῆς ἀντίστοιχης ἀμερικανοτουρκικῆς συμφωνίας. Ζήτησε, ἀκόμη, ἔκτακτη σύγκλιση τῆς Βουλῆς. Περισσότερο ὀξύς, ὁ Α. Παπανδρέου, πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, δήλωσε ὅτι «ἡ Κυβέρνηση καταρράκωσε τήν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία καί τήν ἐθνική μας ὀντότητα... Αὐτή ἡ Κυβέρνηση δέν εἶναι Κυβέρνηση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἶναι Κυβέρνηση τῶν ΗΠΑ στήν Ἑλλάδα»!

Ἡ Κυβέρνηση ἀπάντησε εὐθύς ἀμέσως μέ ἀνακοίνωσή της, στήν ὁποία κατηγοροῦσε τήν ἀντιπολίτευση ὅτι προσπαθοῦσε νά παραπλανήσει τήν κοινή γνώμη. Σημείωσε ὅτι κανείς δεν ἦταν δυνατόν νά αἰφνιδιαστεῖ ἀπό τή μονογραφή τῆς συμφωνίας, ἀφοῦ ἡ κυβερνητική πολιτική στόν τομέα αὐτό εἶχε ἐξαγγελθεῖ ἀπό τόν ἴδιο τόν Κ. Καραμανλῆ στή Βουλή, τό Δεκέμβριο τοῦ 1974 (καί εἶχε μάλιστα ἐπικροτηθεῖ ἀπό τό Γ. Μαῦρο), ἐνῶ οἱ διαπραγματεύσεις εἶχαν ξεκινήσει ἀπό καιρό καί ἤδη ἀπό τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1976 εἶχε μεσολαβήσει ἡ σύναψη τοῦ κειμένου ἀρχῶν. Τόνισε, ἀκόμη, ὅτι τό προβλεπόμενο ποσό τῶν 700 ἑκατ. δολλ. δέν ἀποτελοῦσε «ἐνοίκιο», ἀλλά ἐξασφάλιζε τήν ἰσορροπία ἀπέναντι στήν Τουρκία, ἡ ὁποία θά ἐλάμβανε σέ ἀντίστοιχο χρόνο ποσό 1 δισ. δολλ. Τέλος, εἰδικότερα γιά τόν Α. Παπανδρέου, ἡ κυβερνητική ἀνακοίνωση ἀνέφερε ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ «ἐκτρέπεται σέ πεζοδρομιακό λεξιλόγιο» καί ὅτι καθίσταται ἔτσι ἀνάξιος ἀπαντήσεως.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Χρ. Στράτο, ὁ ὁποῖος τόν ἐνημερώνει γιά τήν πρόοδο τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων στήν περιοχή τῆς πρωτευούσης. Κατόπιν, ὁ πρωθυπουργός προεδρεύει σέ συνεδρίαση τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς.

3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Ἀποθνήσκει ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπέστη νέο ἔμφραγμα στίς 23.00′ τῆς 2ας Αὐγούστου. Μόλις πληροφορήθηκε τό γεγονός, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔδωσε ἐντολή νά μεταβεῖ ἀμέσως στή Λευκωσία ὁ καρδιολόγος Ε. Βορίδης, ὁ ὁποῖος ἔφθασε στήν κυπριακή πρωτεύουσα τό πρωί τῆς 3ης Αὐγούστου. Ὁ Μακάριος ἐξέπνευσε στίς 05.15′· οἱ ἰατροί του καί ὁ Ε. Βορίδης κατέβαλαν ἐπί 75′ ἀνεπιτυχεῖς προσπάθειες νά ἐπαναφέρουν τήν καρδιά του σέ λειτουργία.

Ὁ θάνατος τοῦ ἡγέτη τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ, πού εἶχε συνδέσει τό ὄνομά του μέ τόν κυπριακό ἀγώνα γιά ἐλευθερία, προκάλεσε αἰσθήματα συγκινήσεως καί ὀδύνης σέ ὅλο τό ἔθνος. Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ὀδύνη προκαλεῖ ὁ θάνατος τοῦ προέδρου Μακαρίου. Ὄχι μόνο στήν Κύπρο, τῆς ὁποίας ἐπί δεκαετίες ὑπῆρξε ὁ φωτεινός ἡγέτης, ἀλλά καί σέ ὁλόκληρο τόν Ἑλληνισμό. Τήν ὀδύνη αὐτή τήν αἰσθάνομαι ὁ ἴδιος ἐντονώτερα, γιατί ἐπί εἰκοσαετία καί πλέον διεξαγάγαμε κοινούς ἐθνικούς ἀγῶνες, κατά τήν διάρκεια τῶν ὁποίων ἐγνώρισα καί ἐξετίμησα τίς ἠθικές καί πνευματικές ἀρετές του. Μέ τίς ἀρετές αὐτές καί τήν προσφορά του στήν ἐθνική ὑπόθεση ὁ Μακάριος καταλαμβάνει τήν θέση του στήν Ἱστορία.

»Ἡ ἀπώλεια ὅμως εἶναι ἀκόμη πιό ὀδυνηρή, γιατί ἐπέρχεται σέ μιά κρίσιμη στιγμή πού ἡ παρουσία τοῦ Μακαρίου ἦταν ὄχι ἁπλῶς χρήσιμη, ἀλλά ἐθνικῶς ἀναγκαία. Ὅπως ὅμως ὁ ἴδιος δέν ἔχασε τό θάρρος του, ἔτσι καί ὁ κυπριακός λαός ὀφείλει νά διδαχθῆ ἀπό τό παράδειγμα πού τοῦ ἔδωσε μέ τήν ζωή καί τήν δράση του. Καί νά ἀναπληρώση τό κενό, μέ τήν συστράτευση ὅλων τῶν δυνάμεών του — μέ σύμπνοια καί προσήλωση στά ἐθνικά ἰδανικά. Ἔτσι ὁ Μακάριος ὄχι μόνο θά ἐξακολουθήση νά ζῆ στίς καρδιές τῶν ἀδελφῶν Κυπρίων, ἀλλά καί θά τούς καθοδηγῆ στόν ἀγῶνα τους — ἀγῶνα γιά τόν ὁποῖο ἐκεῖνος προσέφερε τά πάντα.

»Κατά τήν κρίσιμη αὐτή στιγμή ἐπιθυμῶ νά ἐπαναλάβω ὅτι σ' αὐτόν τόν τίμιο ἀγῶνα, ἡ Ἑλλάς θά ἐξακολουθήση νά παρέχη τήν σταθερή της συμπαράσταση».

Ἀκόμη ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπέστειλε τό ἀκόλουθο συλλυπητήριο τηλεγράφημα στόν προεδρεύοντα Σπ. Κυπριανοῦ:

«Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω τήν βαθύτατην θλῖψιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ἐμοῦ προσωπικῶς γιά τήν μεγάλη ἀπώλεια τοῦ ἡγέτου τῆς Κύπρου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

»Στήν δύσκολη αὐτή στιγμή σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωση ὅτι ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάς μετέχει στό πένθος τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ καί βρίσκεται στό πλευρό του».

Δηλώσεις μέ τίς ὁποῖες ἐξέφραζαν τή λύπη τους γιά τό θάνατο του Ἑλληνοκύπριου ἡγέτη ἔκαμαν καί ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, καθώς καί οἱ ἀρχηγοί τῶν πολιτικῶν κομμάτων.

Ὁ πρέσβης τῆς Κύπρου στό Παρίσι, Π. Μοδινός, πού ἐπισκέφθηκε τόν Ἀρχιεπίσκοπο, τό βράδυ τῆς 2ας Αὐγούστου, συνέταξε τό ἀκόλουθο σημείωμα σχετικά μέ τήν τελευταία αὐτή συνομιλία τοῦ προέδρου Μακαρίου:

«Σέ μένα ἔλαχε ἡ τιμή καί συνάμα ἡ ἀνέκφραστη λύπη νά εἶμαι ὁ τελευταῖος ἐπισκέπτης τοῦ Ἐθνάρχου μας.

»Στήν Κύπρο ἔφθασα τήν Δευτέρα ἀπόγευμα, 1η Αὐγούστου 1977. Ὁ Μακαριώτατος μέ ἐδέχθη στήν Ἀρχιεπισκοπή τήν Τρίτη, 2 Αὐγούστου, στίς 7 τό βράδυ γιά νά ἔχη, ὅπως εἶπε στόν κ. Βωβίδη, τόν ἀπαιτούμενο χρόνο νά μιλήση ἀνενόχλητα μαζί μου.

»Βάσει τῶν προσφάτων ἐπαφῶν μου μέ διπλωματικούς, πολιτικούς καί δημοσιογραφικούς κύκλους στό Παρίσι, ἐνημέρωσα τόν Μακαριώτατο ἐπί τῶν θεμάτων πού δεσπόζουν σήμερα τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς σκηνῆς.

»Ὁ Μακαριώτατος μέ ἤκουσε μέ ζωηρό ἐνδιαφέρον, μοῦ ἔθεσε μερικές ἐρωτήσεις, ἐσχολίασε ὡρισμένα σημεῖα πού ἀφοροῦσαν τάς μεταξύ των σχέσεις τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν καί, σάν δεῖγμα ἐμπιστοσύνης, μοῦ ἐξέθεσε λεπτομερῶς τάς τελευταίας ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ.

»Δέν θεωρῶ ἀπαραίτητο νά ἀναφέρω λέξη πρός λέξη τό τί μοῦ εἶπε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κατά τήν συνομιλία μας πού διήρκεσε μιάμιση ὥρα. Θά περιορισθῶ στά κύρια σημεῖα πού καθώριζαν τίς τελευταῖες του σκέψεις καί προθέσεις πάνω στό ἐθνικό μας θέμα πού μέρα-νύκτα, ὅπως μοῦ εἶπε, τόν "τυραννοῦσε καί τόν βασάνιζε".

»Σέ ὅλο τό διάστημα τῆς συνδιαλέξεώς μας ὁ Μακαριώτατος ἦτο ἤρεμος. Χρωμάτιζε τίς διηγήσεις του μέ τό γνωστό του "χιοῦμορ" πού ἔδιδε τόση χάρη στήν ὁμιλία του. Περί τίς 8 τό βράδυ ἐζήτησα τήν ἄδεια νά ἀποχωρήσω διά νά μήν τόν κουράσω. Μέ τήν εὐγένεια πού τόν χαρακτήριζε μοῦ εἶπε: "Μείνετε, ἡ ἐπίσκεψίς σας μέ εὐχαριστεῖ, ἔχω μερικά ἄλλα νά προσθέσω...". Σέ μιά στιγμή σηκώθηκε καί ἔκλεισε τό "air condition" πού βούιζε ἐνοχλητικά, καί πού τόν ἀνάγκαζε νά μιλᾶ μᾶλλον δυνατά. Ἦταν ἄραγε μία ἔνδειξις κοπώσεως; Δέν τό νομίζω. Ὅταν ἔκλεισε τό μηχάνημα — πού ἀσφαλῶς εἶχε ἀνάγκη ἐπιδιορθώσεως — ἐγώ μέν ἱδρωνα ὄχι ὅμως ἐκεῖνος. Εἶχε ζητήσει καί τοῦ ἔφεραν ἕνα ποτήρι πού περιεῖχε, ὅπως μοῦ ἐξήγησε, ἕνα μεῖγμα ἀπό χυμούς φρούτων καί λαχανικῶν.

»Ἀπό ὅσα μοῦ ἐξέθεσε ὁ Μακαριώτατος, θεωρῶ καθῆκον μου νά καταχωρήσω στόν φάκελλο τοῦ Κυπριακοῦ, τά ἀκόλουθα:

»Πρῶτον: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπέδιδε μεγάλη σημασία στήν διατήρηση ἐκ μέρους τοῦ Κογκρέσου τοῦ "embargo" ἔναντι τῆς Τουρκίας. Ἡ Τουρκία, μοῦ εἶπε, θά ἀπειλήση ὅτι θά κλείση τάς στρατιωτικάς ἀμερικανικάς βάσεις πού εὑρίσκονται στό ἔδαφός της, ὅτι θά ἀποσυρθῆ

Κηδεία τοῦ ἡγέτη τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ.

ἀπό τό ΝΑΤΟ, ὅτι θά στραφῆ πρός τήν Μόσχα ἀλλά στό τέλος θά ἀντιληφθῆ ὅτι εἶναι πρός τό δικό της συμφέρον νά βρεθῆ δικαία λύσις τοῦ Κυπριακοῦ.

»Ὁ Μακαριώτατος ἠτο πεπεισμένος (ἐξ οὗ καί μία κάποια αἰσιοδοξία) ὅτι ἡ Ἄγκυρα, τόσον γιά λόγους ἰδικῆς της ἀσφαλείας ὅσο καί γενικώτερα ἕνεκα τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως πού τήν μαστίζει, θά ἠναγκάζετο νά ἐγκαταλείψη τήν ἀδιάλλακτη στάση που ἀνενόχλητα τηρεῖ ἐπί τρία χρόνια.

»Ἀρκεῖ, προσέθεσε, νά ἀσκηθῆ συστηματική πίεση ἐπί τῆς Τουρκίας ἐκ μέρους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

»Δεύτερον: Ἀπό τίς συνομιλίες καί γενικά τίς ἐπαφές πού εἶχε μέ τόν κ. Κλίφφορντ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπεκόμισε τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ πολιτική τῆς Κυβερνήσεως Κάρτερ διαφέρει ἀπό ἐκείνη πού ἀκολουθοῦσε ὁ πρόεδρος Φόρντ, δηλαδή ὁ Κίσινγκερ. Παρενέβην γιά νά εἴπω ὅτι τήν ἰδία πληροφορία κατέχω ἀπό τό Quai d' Orsay.

»Ὁ Μακαριώτατος μοῦ ἀνέφερε τό τί ἐλέχθη εἰς τήν "κατά μόνας" συζήτηση πού εἶχε μέ τόν Κλίφφορντ. Μοῦ μίλησε γιά τήν ὑπόδειξη πού τοῦ ἔκαμε ὁ Κλίφφορντ νά ὑποβάλωμε χάρτη διά νά βοηθήσωμε τήν συζήτηση ἐπί τοῦ ἐδαφικοῦ, ἀφήνοντας τήν Ἄγκυρα νά κάμη προτάσεις ἐπί τοῦ συνταγματικοῦ θέματος. Μοῦ ἀνέφερε ὡρισμένες λεπτομέρειες καί κατέληξε λέγων: "Πιστεύω ὅτι ἐκέρδισα τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ Κλίφφορντ ὁ ὁποῖος ἐπιδεικνύει πραγματικό ἐνδιαφέρον νά μᾶς βοηθήση. Ἀνέφερα στόν Κλίφφορντ ὅτι στηρίζω μεγάλας ἐλπίδας στήν ὑποστήριξη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί ὅτι δέν ξεχνῶ προσωπικῶς ὅτι ἐτελείωσα τάς σπουδάς μου σέ ἀμερικανικό Πανεπιστήμιο..."

»Ὁ κ. Κλίφφορντ ἔδωσε στόν Μακαριώτατο τήν ἐντύπωση "ἐντίμου καί εἰλικρινοῦς συνομιλητοῦ". Δέν ἀπέκρυψε τήν σημασία καί τήν σπουδαιότητα πού ἀποδίδουν αἱ ΗΠΑ, ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας, εἰς τήν Ἀτλαντική Συμμαχία ἐξ οὗ καί τό ἐνδιαφέρον των ὅπως τά προβλήματα πού θέτουν ἐν κινδύνῳ τήν συνοχή τοῦ ΝΑΤΟ λυθοῦν τό γρηγορώτερο δυνατό.

»Τρίτον: Ὁ Μακαριώτατος εἶχε ἀποφασίσει νά παραστῆ τόν προσεχῆ Σεπτέμβριον στήν Γενική Συνέλευση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Θά τοῦ ἐδίδετο οὕτω ἡ διπλῆ εὐκαιρία νά ἐκθέση ἐνώπιον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τό Κυπριακό καί νά συναντήση εἰς Οὐάσιγκτων τόν πρόεδρο Κάρτερ.

»Ἀνέφερα εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπο ὅτι τό Quai d' Orsay, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν πού συναντήσαμε πέρυσι, ἠτο λίαν ἐπιφυλακτικό ἔναντι μιᾶς νέας προσφυγῆς μας ἐνώπιον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως.

»Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μοῦ ἀπήντησε ἐπί λέξει: "Δέν προτίθεμαι νά ὑποβάλω νέον κείμενον πρός ψήφισιν. Τά κείμενα ὑπάρχουν ἤδη. Σκοπός μου εἶναι νά ὑπενθυμίσω τάς ληφθείσας ἀπό τρία χρόνια ἀποφάσεις ὑπό τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καί ὑπό τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, καί νά θέσω τά Ἡνωμένα Ἔθνη ἐνώπιον τῶν εὐθυνῶν των".

»Τέταρτον: Συνεζητήσαμε κατά πόσον δέν θά ἔπρεπε, ὅταν τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας ἐπιληφθῆ ἐκ νέου τοῦ Κυπριακοῦ, νά ζητούσαμε ὅπως εὐρυνθῆ ἡ ἐντολή τοῦ κ. Βαλντχάιμ ἤ ἐνδεχομένως νά διορισθῆ ἕνας "μεσολαβητής". Ἐξέθεσα στόν Μακαριώτατο τάς ἀπόψεις μου περί διαιτησίας ἡ ὁποία θά καθώριζε, βάσει τῶν γνωστῶν κριτηρίων, τήν ἔκταση τῆς τουρκοκυπριακῆς ζώνης. Ὁ Μακαριώτατος παρετήρησε ὀρθῶς ὅτι τό ἐδαφικό εἶναι περισσότερο πολιτικό παρά καθαρῶς νομικό θέμα. Προχωρήσαμε στήν συζήτηση ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ τό ὁποῖον κατά τήν ἔκφρασή του, θά ἐξετάζετο ἀργότερα.

»Πέμπτον: Ἐκ τῆς ὅλης συνομιλίας μου μέ τόν Ἐθνάρχη ἀπεκόμισα τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ Μακαριώτατος ἐπροτίθετο νά καθορίση τήν μελλοντική του δράση καί στάση ὑπό τό φῶς καί ἀναλόγως τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπαφῶν καί συζητήσεων πού θά εἶχε στήν Νέα Ὑόρκη καί Οὐάσιγκτων.

»Ἕκτον: Ὁ Μακαριώτατος μέ ἐπεφόρτισε, τέλος, νά διαβιβάσω εἰς τόν κ. Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ τούς "ἐγκαρδίους" χαιρετισμούς του. Μοῦ εἶπε ὅτι ἔμεινε ἀπολύτως ἱκανοποιημένος ἀπό τήν τελευταία συνάντησή των καί ἐπίσης ὅτι ἰδιαίτερα ἐκτιμοῦσε τήν συμπαράσταση πού τοῦ παρεῖχε, σέ ὅλους τούς τομεῖς, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση "μέ τήν ὁποία ἀκολουθοῦσε μία κοινή πολιτική γραμμή"»[175].

Ἡ κηδεία τοῦ Μακαρίου ἔγινε τό πρωί τῆς 8ης Αὐγούστου, ἀπό τήν ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Παλλουριώτισσας μέσα στή γενική ὀδύνη τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ στόν ὁποῖο, ὅπως ἀνέφερε ὁ Μ. Δούντας, ἔντονο ἦταν τό «αἴσθημα τοῦ ἀπορφανισμοῦ».

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐπιπλέον, θά συμπέσει χρονικά μέ τήν ἔνταση τῶν τουρκικῶν πιέσεων στήν Κύπρο. Ἤδη πρίν τίς 3 Αὐγούστου, ὁ Ρ. Ντενκτάς εἶχε διακηρύξει τήν πρόθεσή του νά προχωρήσει στόν ἐποικισμό τῆς Ἀμμοχώστου. Μετά ὅμως τό βαρύ πλῆγμα πού ὑπέστη ἡ ἑλληνοκυπριακή πλευρά, μέ τό θάνατο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Ρ. Ντενκτάς καί ἡ Ἄγκυρα θά παρουσιαστοῦν ἀκόμη περισσότερο ἀποφασισμένοι νά δημιουργήσουν νέα τετελεσμένα στήν Ἀμμόχωστο. Ἡ κυπριακή Κυβέρνηση θά διαμαρτυρηθεῖ ἔντονα στούς διεθνεῖς ὀργανισμούς καί θά προσφύγει καί στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας, καθώς οἱ τουρκικές ἐνέργειες παραβίαζαν τίς ὑπάρχουσες ἀποφάσεις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἡ τουρκική πλευρά θά βρεθεῖ σύντομα ἀπομονωμένη διεθνῶς, καθώς τόσο οἱ ἀρχές τοῦ ΟΗΕ ὅσο καί τά μέλη τῆς διεθνοῦς κοινότητας, θά ἀποδοκιμάσουν τήν ἀπόπειρα δημιουργίας καί νέων τετελεσμένων.

Παράλληλα, θά ἐκδηλωθεῖ καί μία νέα τουρκική ἀπόπειρα νά τρωθεῖ ἡ νομική προσωπικότητα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας: μετά τό θάνατο τοῦ Μακαρίου, ἡ Ἄγκυρα θά δηλώσει ὅτι δέν θά ἀναγνωρίσει τό διάδοχό του ὡς πρόεδρο τοῦ ἐνιαίου κυπριακοῦ Κράτους. Ὡστόσο, καθώς ὅλα τά μέλη τῆς διεθνοῦς κοινότητας θά σπεύσουν νά ἀναγνωρίσουν τό Σπ. Κυπριανοῦ ὡς ἐκπρόσωπο τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, ὁ ἐλιγμός αὐτός τῆς τουρκικῆς διπλωματίας θά ἀποτύχει.

4-17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Σέ σειρά συσκέψεων συνεχίζεται ή έπισταμένη έξέταση τῆς πορείας τῆς οἰκονομίας καί εἰδικότερα τῶν ἐπενδύσεων, τήν ὁποία συντόνιζε προσωπικά, ἀπό τό Μάιο, ὁ πρωθυπουργός.

Στίς 4 τοῦ μηνός, πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στό Πολιτικό Γραφεῖο ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τῶν διοικήσεων τῆς ΕΤΒΑ, τῆς ΕΤΕΒΑ καί τῆς ΕΛΕΒΜΕ, κατά τήν ὁποία ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε τό ἐνδιαφέρον του γιά τήν ἐνίσχυση τῶν ἐπενδύσεων καί τήν πλήρη ἀξιοποίηση τῶν πλεονεκτημάτων πού παρεῖχαν οἱ ἀναπτυξιακοί νόμοι, ὅπως αὐτός γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν.

Δύο ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καί Οἰκονομικῶν, κατά τήν ὁποία ἐξετάστηκαν, ἐκτός ἀπό τήν πορεία τῶν ἐπενδύσεων, ἡ χρηματοδότηση τῆς οἰκονομίας καί ἡ προετοιμασία τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1978.

Ἡ ἐξέταση ὁλοκληρώθηκε στίς 17 τοῦ μηνός, ὁπότε συγκροτήθηκε εὐρεῖα σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Βιομηχανίας, τῶν ὑφυπουργῶν Συντονισμοῦ καί Συγκοινωνιῶν, τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καί τῶν διοικήσεων τῆς ΕΤΒΑ, τῆς ΕΤΕΒΑ καί τῆς ΕΛΕΒΜΕ. Σχετικά, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη κυβερνητική ἀνακοίνωση:

«Στήν ἀρχή τῆς συσκέψεως ὁ κ. πρωθυπουργός ἐτόνισε ὅτι βεβαιότατα εἶναι ἔργο τῶν ἐξειδικευμένων Ὀργανισμῶν Ἐπενδύσεων νά προβαίνουν σέ ἐμπεριστατωμένες μελέτες. Οἱ μελέτες ὅμως δέν ἀποτελοῦν αὐτοσκοπό. Πρέπει τά ἐπενδυτικά προγράμματα νά ἐφαρμόζωνται μέ ταχύτητα. Σκοπός μου εἶναι, συνέχισε ὁ κ. Καραμανλῆς, νά τάξω, ὅπου εἶναι δυνατόν, συγκεκριμένες προθεσμίες ἐνάρξεως ἐφαρμογῆς τῶν προγραμμάτων.

»Ἐν συνεχείᾳ ὑπενθύμισε ὅτι θεμελιώδης σκοπός καί τῶν τριῶν ἀνωτέρω Ὀργανισμῶν εἶναι ἡ ὑποβοήθηση τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ὅπου ὅμως δέν ἐκδηλώνεται ἰδιωτικό ἐπιχειρησιακό ἐνδιαφέρον εἴτε γιατί οἱ ἐπιχειρηματίες διστάζουν, εἴτε γιατί τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως εἶναι ὑψηλό, θά πρέπη ἡ ΕΤΒΑ, ἡ ΕΤΕΒΑ καί ἡ ΕΛΕΒΜΕ νά ἀναλάβουν τολμηρές πρωτοβουλίες. Ἀλλά καί σέ αὐτές τίς περιπτώσεις, τελικός στόχος θά πρέπη νά εἶναι ἡ διάθεση τῶν μετοχῶν τῶν ἱδρυομένων ἐπιχειρήσεων στήν κεφαλαιαγορά ἤ σέ κατάλληλους ἰδιωτικούς φορεῖς.

»Ὁ ρόλος τῶν τριῶν Ὀργανισμῶν πρός τήν κατεύθυνση αὐτή ἀποκτᾶ ἰδιαιτέρα σημασία, ὑπό τίς σημερινές περιστάσεις γιατί σέ ὅλες σχεδόν τίς χῶρες τοῦ κόσμου συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Ἑλλάδος παρατηρεῖται μία ἀνάσχεση τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

»Εἰδικότερα ὡς πρός τήν ΕΤΒΑ ὁ πρωθυπουργός ἐτόνισε τήν σημασία πού ἀποδίδει σέ δραστηριότητες πού δέν ἀφοροῦν σέ πρωτοποριακοῦ χαρακτῆρος βιομηχανικά ἔργα, ἀλλά καί στήν ἐξυπηρέτηση ἄλλων προγραμμάτων γιά τήν προώθηση π.χ. τῶν μικρομεσαίων ἐπιχειρήσεων καί μάλιστα τῶν βιοτεχνικῶν. Ἀλλά γιά τίς δραστηριότητες αὐτές θά πραγματοποιηθῆ ἀργότερα εἰδική σύσκεψη.

»Ἐπηκολούθησε μακρά ἀνταλλαγή ἀπόψεων μεταξύ τῶν παρισταμένων, μετά τήν ὁποία ἐλήφθησαν οἱ ἑπόμενες ἀποφάσεις:

»1. Ἀμίαντος: Ἡ ΕΤΒΑ θά συστήση ἀμέσως φορέα ὑπό τήν μορφή Ἀνωνύμου Ἑταιρίας γιά τήν δημιουργία καί ἐκμετάλλευση ἐργοστασίου κατεργασίας τοῦ ἀμιάντου Κοζάνης, παραγωγικῆς ἱκανότητος 100.000 τόννων ἴνῶν ἀμιάντου ἐτησίως. Μετοχές τῆς ἀνωνύμου ἑταιρίας πού θά συσταθῆ θά διατεθοῦν βραδύτερα στήν κεφαλαιαγορά. Ἡ συνολική ἐπένδυση ὑπολογίζεται σέ 60 ἑκατ. δολλ., τό δέ συνάλλαγματικό ὄφελος τῆς χώρας σέ 30 ἑκατ. δολλ. ἐτησίως καί γιά 20 χρόνια. Ὁ χρόνος ἀποπερατώσεως τῆς ἐπενδύσεως ὁρίσθηκε σέ 2 1/2 χρόνια ἀπό σήμερα.

»2. Βιομηχανία ἠλεκτρονικοῦ τηλεποικοινωνιακοῦ ὑλικοῦ: Ἀποφασίσθηκε νά ἀρχίση ἡ σταδιακή εἰσαγωγή στήν τηλεφωνία τοῦ ἠλεκτρικοῦ συστήματος καί ἡ βαθμιαία ἀντικατάσταση τῶν σημερινῶν συστημάτων. Γιά τόν ἐφοδιασμό τοῦ ΟΤΕ καί τῶν ἄλλων ἰδιωτικῶν καί κρατικῶν μονάδων μέ τό ἀπαραίτητο ὑλικό θά ἱδρύση ἡ ΕΤΒΑ μαζί μέ τόν ΟΤΕ βιομηχανία κατασκευῆς ἠλεκτρονικοῦ ἐξοπλισμοῦ τηλεπικοινωνιῶν. Τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως θά ἀνέλθη σέ 30 περίπου ἑκατ. δολλ. καί ὁ χρόνος τῆς ἀποπερατώσεως ὁρίσθηκε σέ 2-3 ἔτη ἀπό τῆς ἡμερομηνίας ἐπιλογῆς τοῦ συστήματος.

»3. Μονάς Ἀντιβιοτικῶν: Ἡ ΕΤΒΑ θά ἱδρύση, σέ συνεργασία μέ κατάλληλους ἑλληνικούς καί ξένους οἴκους, μονάδα παραγωγῆς ἡμισυνθετικῶν πενικιλλινῶν γιά τήν κάλυψη μέρους τῶν ἀναγκῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀγορᾶς καί γιά τήν πραγματοποίηση ἐξαγωγῶν. Τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως ἀνέρχεται μόνο σέ 2,5 ἑκατ. δολλάρια, ἀλλά ἡ συναλλαγματική ὠφέλεια ἀπό μόνη τήν ὑποκατάσταση τῶν εἰσαγωγῶν θά εἶναι μεγάλη, θά ἀνέλθη σέ 2,5 ἑκατ. τό χρόνο. Ἡ ἐπένδυση ἔχει ἰδιάζουσα σημασία γιατί θά συντελέση στήν ἐξυγίανση τοῦ κυκλώματος παραγωγῆς καί ἐμπορίας φαρμάκων.

»4. Ἀμμωνία: Ἡ ΕΤΒΑ θά ἱδρύση στήν περιοχή Καβάλας νέο ἐργοστάσιο παραγωγῆς ἀμμωνίας διά χρησιμοποιήσεως νάφθης ἐτησίας παραγωγῆς 350.000 τόννων. Τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως θά εἶναι 100 ἑκατ. δολλάρια καί ἡ ἔναρξη τοῦ ἔργου θά γίνη μέσα στό 1978. Ἡ ἀποπεράτωση ὑπολογίζεται μετά τριετία ἀπό τῆς ἐνάρξεως. Τό καθαρῶς συναλλαγματικόν ὄφελος ὑπολογίζεται σέ 15 ἑκατ. δολλάρια τό χρόνο.

»5. Ἀνώνυμος Ἑλληνική Ἑταιρεία Χάλυβος Θεσσαλονίκης: Ἀποφασίσθηκε νά συνεχισθοῦν οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν ἀνώνυμο Ἑλληνική Ἑταιρεία Χάλυβος (Hellenic Steel), γιά τήν ἀναθεώρηση σύμφωνα μέ τόν νόμο 141/1975 τῆς σχετικῆς ἐγκριτικῆς πράξεως. Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἐπενδύσεως αὐτῆς καθίσταται σήμερα ἀνέφικτος, ὕστερα ἀπό τίς ἀλλεπάλληλες τροποποιήσεις τῆς ἀρχικῆς συμβάσεως κατά τό 1964 καί τό 1973, καθώς καί ὕστερα ἀπό τήν ριζική μεταβολή τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν καί τεχνολογικῶν συνθηκῶν στόν τομέα τῆς χαλυβουργίας, πού ἐπῆλθε μετά τό 1962. Δεδομένου ὅτι ἡ ἐφαρμογή ἀκόμη καί τῆς συμβάσεως τοῦ 1964 κατέστη πλέον ἀντιοι-

κονομική, ὁ κ. πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες γιά νά ἐπιδιωχθῆ διά διαπραγματεύσεως μέ τούς Ἰάπωνες μετόχους τῆς ἑταιρείας ἀφ' ἑνός μέν ἡ κατάργηση τοῦ προνομίου ἱδρύσεως ἠλεκτρικῶν κλιβάνων τήξεως χάλυβος καί παραγωγῆς ἐπιμήκων προϊόντων, πού παρεχωρήθη κατά τήν ἐπταετία, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ προσαρμογή τῆς συμβάσεως τοῦ 1964 πρός τίς σημερινές ἐξελίξεις κατά τρόπο πού νά ἐξυπηρετῆ τά ἄμεσα καί τά μελλοντικά συμφέροντα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

»6. Πετροχημικό συγκρότημα: Ὅπως ἀνεκοινώθη παλαιότερα, ἔχει ἀποφασισθῆ ἡ ἵδρυση ἀπό τήν ΕΛΕΒΜΕ μεγάλου πετροχημικοῦ συγκροτήματος. Ἡ σχετική μελέτη βρίσκεται σέ προχωρημένο στάδιο, στήν παροῦσα δέ φάση προσδιορίζεται ἡ χρονική κλιμάκωση τῆς κατασκευῆς τῶν ἐπί μέρους μονάδων τοῦ συγκροτήματος, τά μεγέθη τους καί ἐπιλέγονται αἱ μέθοδοι παραγωγῆς πού θά χρησιμοποιηθοῦν. Ἐντός τοῦ 1978 θά καταστῆ δυνατή ἡ ἔναρξη κατασκευῆς 3 ἤ 4 μονάδων τοῦ συγκροτήματος ἐκ τοῦ συνόλου τῶν 8 τά ὁποῖα θά τεθοῦν σέ λειτουργία μέχρι τό 1981. Τό ὕψος τῆς ἐπενδύσεως τῆς πρώτης φάσεως τοῦ ὅλου ἔργου ὑπολογίζεται νά ἀνέλθη στό ποσόν τῶν 300 ἑκατ. δολλ. Ἡ συναλλαγματική ὠφέλεια τῆς χώρας, μετά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ συγκροτήματος, ἐκτιμᾶται σέ 120-140 ἑκατ. δολλ. τόν χρόνο.

»7. Ἀξιοποίηση Ἁλυκῶν Μεσολογγίου: Ὁλοκληρώθηκαν, ἤδη, οἱ νομικές διαδικασίες καί ἀμέσως μετά τό τέλος τῆς τρεχούσης καλλιεργητικῆς περιόδου, δηλαδή τόν Νοέμβριο τοῦ 1977, ἡ Ἁλυκή Μεσολογγίου περιέρχεται στήν ΕΛΕΒΜΕ.

»8. Μονάς Σιδηροχρωμίου: Ἡ ΕΛΕΒΜΕ θά ἱδρύση μονάδα σιδηροχρωμίου στήν Κοζάνη ἐτησίας δυναμικότητος 30.000 τόννων, ἡ ὁποία θά χρησιμοποιῆ κατά πρώτιστον λόγο τά ἐγχώρια μεταλλεύματα τῆς περιοχῆς. Στήν πρώτη φάση θά παράγωνται ἀνοξείδωτοι χάλυβες, μόλις δημιουργηθοῦν οἱ ἀντικειμενικές προϋποθέσεις γιά τήν ἵδρυση μιᾶς τέτοιας βιομηχανίας στήν χώρα μας. Ὁ φορεύς τῆς ἐπενδύσεως θά συσταθῆ τό 1977, ἡ δέ κατασκευή τοῦ ἔργου θά ἀρχίση ἐντός τοῦ 1978».

11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Συνέρχεται ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή. Κατόπιν, ὁ πρωθυπουργός συνεργάζεται μέ τούς ὑπουργούς Δικαιοσύνης καί Δημοσίας Τάξεως, σχετικά μέ προτάσεις γιά τήν καταπολέμηση τῆς ἐγκληματικότητας. Τέλος, ἐξετάζει, μαζί μέ τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρα, θέματα σχετικά μέ τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ, ἐνόψει καί τῆς ἀφίξεως στήν Ἀθήνα τοῦ Δυτικογερμανοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, Χ. - Ντ. Γκένσερ.

11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στό ἐτήσιο συνέδριο τῆς ΑΧΕΠΑ, πού πραγματοποιεῖται στή Ν. Ὀρλεάνη, τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἐτησίου Συνεδρίου σας ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἀπευθύνω τόν θερμό καί ἐγκάρδιο χαιρετισμό τῆς μητέρας πατρίδος.

»Ἡ Ἑλλάς παρακολουθεῖ μέ ὑπερηφάνεια τίς προόδους καί τά ἐπιτεύγματά σας στήν μεγάλη καί φίλη χώρα, πού ἔγινε ἡ δεύτερη πατρίδα σας. Καί μέ συγκίνηση διαπιστώνει ὅτι διατηρεῖτε πάντοτε ζωντανούς τούς δεσμούς σας μέ τόν τόπο τῆς καταγωγῆς σας.

»Χαρακτηριστική ἔκφραση τῶν δεσμῶν αὐτῶν εἶναι καί ἡ πολύτιμη συμπαράστασή σας στά κρίσιμα ἐθνικά μας θέματα —θέματα τά ὁποῖα ἡ Ἑλλάς ἀντιμετωπίζει μέ τήν ἀποφασιστικότητα ποῦ ἐπιβάλλει ἡ ἐθνική μας παράδοση καί ἡ τιμή τῆς χώρας. Γιά τήν συμπαράστασή σας αὐτή σᾶς ἐκφράζω τήν βαθειά μου ἐκτίμηση.

»Εὔχομαι ἐπιτυχία στίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου σας καί προσωπική εὐτυχία καί πρόοδο στήν ἡγεσία τῆς ΑΧΕΠΑ, στά μέλη της καί σέ ὅλους τούς ὁμογενεῖς».

13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Μέ συμφωνία ὅλων τῶν κομμάτων τοῦ κυπριακοῦ πολιτικοῦ φάσματος ἀλλά καί μεμονωμένων προσωπικοτήτων ἀποφασίζεται στίς ἐκλογές πού πρόκειται νά διενεργηθοῦν μετά τό θάνατο τοῦ Μακαρίου, νά προβληθεῖ ὡς μοναδικός ὑποψήφιος ὁ Σπ. Κυπριανοῦ. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ κομματική διαμάχη γύρω ἀπό τό προεδρικό ἀξίωμα ἀναβάλλεται γιά τό Φεβρουάριο τοῦ 1978, ὁπότε ἔληγε κανονικά ἡ θητεία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Χαιρετίζοντας τήν ἐκδήλωση αὐτή ἐθνικῆς ὁμοψυχίας τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία ἐπέτρεπε τήν ἀπρόσκοπτη συνέχιση τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί τήν ἀποτροπή πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ πολιτική ἡγεσία τῆς Κύπρου στίς κρίσιμες αὐτές στιγμές ἐπέδειξε σωφροσύνη καί ὑψηλόν αἴσθημα εὐθύνης.

»Τό γεγονός ὅτι στήν πρώτη φάση, μέχρι προσφυγῆς στήν λαϊκή ἐτυμηγορία, ἀπεφεύχθησαν προσωπικοί ἀνταγωνισμοί καί κομματικές ἀντιθέσεις δικαιολογεῖ αἰσιοδοξία γιά τήν ἐξέλιξη τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς νήσου.

»Τήν ἀπουσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου πρέπει νά τήν ἀναπληρώση ἡ ἑνότητα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Ἑνότης ἡ ὁποία θά διευκολύνη τήν συνεργασία Ἀθηνῶν - Λευκωσίας καί θά καταστήση ἀποτελεσματική τήν πλήρη συμπαράσταση πού ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀποφασισμένη νά παρέχη στήν Κύπρο».

Ὁ Σπ. Κυπριανοῦ ἀνακηρύχθηκε πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας τήν 31ή Αὐγούστου. Τήν

Ὁρκωμοσία τοῦ Σ. Κυπριανοῦ ὡς προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

ἑπομένη, 1η Σεπτεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς τοῦ ἀπηύθυνε τό ἀκόλουθο συγχαρητήριο τηλεγράφημα:

»Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω τά θερμά καί εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια γιά τήν ἀνακήρυξή σας ὡς προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας καί νά σᾶς εὐχηθῶ ἐπιτυχία στό δύσκολο ἔργο πού ἀναλαμβάνετε κατά τήν κρίσιμη αὐτή περίοδο.

»Στό ἔργο αὐτό σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωση ὅτι θά ἔχετε τήν πλήρη συμπαράσταση τῆς Ἑλλάδος».

17-19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Ὁ ἀντικαγκελλάριος καί ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς ΟΔ Γερμανίας, Χ. - Ντ. Γκένσερ, πραγματοποιεῖ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα.

Τό Δυτικογερμανό ὑπουργό ὑποδέχθηκε στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ Ἕλληνας ὁμόλογός του, Δ. Μπίτσιος, ὁ ὁποῖος καί δήλωσε ὅτι τό Χ.-Ντ. Γκένσερ, εἰλικρινῆ φίλο τῆς Ἑλλάδος καί θερμό ὑποστηρικτή τῆς ἰδέας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνοποιήσεως, καλωσόριζε ἡ Κυβέρνηση μέ εἰλικρινῆ αἰσθήματα φιλίας. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ ἐπίσημος ξένος ἀναφέρθηκε στούς στενούς δεσμούς μεταξύ τῆς χώρας του καί τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ διακήρυξε γιά μιά ἀκόμη φορά ὅτι ἡ Ἀθήνα μποροῦσε νά ὑπολογίζει στήν ὑποστήριξη τῆς Βόννης γιά τό θέμα τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ.

Λίγο ἀργότερα, καί ἀφοῦ προηγήθηκε ἰδιαίτερη συνομιλία τῶν Δ. Μπίτσιου καί Χ. - Ντ. Γκένσερ, ὁ Δυτικογερμανός ὑπουργός ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσο καί συναντήθηκε καί μέ τόν Κ. Καραμανλῆ. Στήν τελευταία αὐτή συνομιλία, ἐκτός τοῦ Δ. Μπίτσιου, παραβρέθηκαν ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, Π. Μολυβιάτης, ὁ Ἕλληνας πρέσβης στή Βόννη, Α. Φρυδᾶς καί ὁ πρέσβης τῆς ΟΔ Γερμανίας στήν Ἀθήνα, Τζ. Πένσγκεν. Εὐθύς ἀμέσως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Εἴχαμε μέ τόν κ. ἀντικαγκελλάριο μία πολύ φιλική καί πολύ χρήσιμη συνομιλία. Συζητήσαμε τά διμερῆ, συζητήσαμε τά διεθνῆ, συζητήσαμε καί τά εὐρωπαϊκά θέματα. Στά διμερῆ διαπιστώσαμε ὅτι δέν ὑπάρχουν προβλήματα. Ἡ συνεργασία τῶν χωρῶν μας ἐξελίσσεται κατά τρόπον ἐξαίρετο σέ ὅλους τούς τομεῖς.

»Ὅσον ἀφορᾶ στά εὐρωπαϊκά καί στά διεθνῆ θέματα, διαπιστώσαμε σύμπτωση ἀπόψεων. Ἐκεῖνο τό ὁποῖο ἰδιαιτέρως θά ἤθελα νά τονίσω εἶναι ἡ προθυμία μέ τήν ὁποία ἡ γερμανική Κυβέρνηση ὑποστηρίζει ἀνεπιφύλακτα τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν Κοινή Ἀγορά καί μάλιστα προσφέρεται νά βοηθήση στήν ἐπιτάχυνση τῆς σχετικῆς διαδικασίας. Πρέπει ἀκόμη νά ὑπογραμμισθῆ τό γεγονός ὅτι ἡ Γερμανία εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθμόν ἕνα πελάτις τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων, καθώς καί ὅτι μᾶς προσφέρει καί στρατιωτική βοήθεια, ἡ ὁποία καί θά συνεχισθῆ.

»Τό συμπέρασμα, συνεπῶς, εἶναι ὅτι αἰσθάνομαι πλήρη ἱκανοποίηση ἀπό τίς συνομιλίες πού εἶχα μέ τόν κ. Γκένσερ».

Ἀπό τήν πλευρά του ὁ Χ. - Ντ. Γκένσερ τόνισε:

«Συνεζητήσαμε τό θέμα τῆς ἐντάξεως τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα καί ἐξέφρασα πρός τόν κ. πρωθυπουργό τήν ἀμέριστη ὑποστήριξη πού παρέχει ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση τῆς Γερμανίας στό θέμα αὐτό. Ἐπίσης ἐξέφρασα τήν εὐχή ὅτι ἡ Ἑλλάς συντόμως θά ἀποτελέση μέλος τῆς Κοινότητος. Ἡ συνομιλία ἦτο φιλική καί ἔγινε μέσα σ' ἕνα κλῖμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Μεταξύ Δυτικῆς Γερμανίας καί Ἑλλάδος δέν ὑπάρχουν διμερῆ προβλήματα. Θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω τόν πρωθυπουργό κ. Καραμανλῆ γιά τήν δυνατότητα πού μοῦ ἔδωσε νά ἔχωμε αὐτή τήν συνομιλία. Ἐπιθυμῶ νά προσθέσω ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἀπολαμβάνει μεγάλης ἐκτιμήσεως καί στήν γερμανική Κυβέρνηση καί στά κόμματα τοῦ γερμανικοῦ Κοινοβουλίου καί στόν γερμανικό λαό. Ἀποδίδουμε μεγάλη σημασία στό γεγονός ὅτι ἡ πολιτική ζωή τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκεται σήμερα ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ κ. Καραμανλῆ».

Τό ἴδιο βράδυ, ὁ Δ. Μπίτσιος παρέθεσε δεῖπνο πρός τιμή τοῦ ἐπίσημου ξένου. Τήν ἑπομένη, οἱ δύο ὑπουργοί εἶχαν νέα συνομιλία, ἐνῶ τό μεσημέρι ὁ Χ. - Ντ. Γκένσερ παρέθεσε ἀνταποδοτικό γεῦμα πρός τιμή τοῦ Ἕλληνα ὁμολόγου του καί τό ἀπόγευμα συναντήθηκε μέ τόν ἀρχηγό τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρο, τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρα καί τόν ὑφυπουργό, Γ. Κοντογεώργη, καθώς καί μέ τόν διοικητή τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, Ξ. Ζολώτα, στούς ὁποίους τόνισε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ χώρα του ἐνδιαφερόταν γιά ἵδρυση μικτῶν ἐπιχειρήσεων, μέ ἐξαγωγικό προσανατολισμό πρός τίς χῶρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί τῆς Ἀφρικῆς.

Μετά τό τέλος τῆς ἐπισκέψεως, ἐκδόθηκε τό ἀκόλουθο κοινό ἀνακοινωθέν:

«Ὁ ἀντικαγκελλάριος καί ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας κ. Χ. - Ντ. Γκένσερ ἐπεσκέφθη ἐπισήμως τάς Ἀθήνας ἀπό τῆς 17ης μέχρι τῆς 19ης Αὐγούστου κατόπιν προσκλήσεως τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Δ. Μπιτσίου. Κατά τήν παραμονήν του εἰς τήν Ἑλληνικήν πρωτεύουσαν ὁ κ. Γκένσερ ἐγένετο δεκτός εἰς συνομιλίαν ὑπό τοῦ προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, κ. Τσάτσου.

»Ὁ κ. Γκένσερ ἐπεσκέφθη τόν Ἕλληνα πρωθυπουργόν κ. Καραμανλῆν μεθ' οὗ συνωμίλησεν διά μακρῶν εἰς ἐγκάρδιον ἀτμόσφαιραν.

»Κατά τήν διάρκειαν ἐπανειλημμένων συναντήσεων μεταξύ τῶν δύο ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν ἔλαβε χώραν διεξοδική ἀνταλλαγή ἀπόψεων ἐπί διεθνῶν προβλημάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

»Ο Ὁμοσπονδιακός ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν συνεζήτησε μετά τοῦ Ἕλληνος ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ κ. Π. Παπαληγούρα καί τοῦ διοικητοῦ τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος κ. Ξ. Ζολώτα τήν κατάστασιν τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ὡς καί γενικώτερα οἰκονομικά θέματα. Κατά τάς συζητήσεις αὐτάς ἐδόθη ἰδιαιτέρα ἔμφασις εἰς τήν ἐπικειμένην προσχώρησιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα.

»Εἰς συνομιλίαν μέ τόν Ἕλληνα ὑπουργόν Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Εὐάγγελον Ἀβέρωφ - Τοσίτσαν ἡ συζήτησις περιεστράφη περί τήν πολιτικήν τῶν δύο χωρῶν ἐπί θεμάτων ἀσφαλείας καί ἀμύνης εἰς τά πλαίσια τῆς κοινῆς των Συμμαχίας.

»Ὅλαι αἱ συνομιλίαι διεξήχθησαν εἰς τήν ἀτμόσφαιραν τῆς φιλικῆς ἐμπιστοσύνης ἡ ὁποία ἐχαρακτήρισε γενικῶς τήν ἐπίσκεψιν τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καί ἡ ὁποία θά ἔχη θετικήν ἐπίδρασιν ἐπί τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐξαιρέτων σχέσεων μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας.

»Κατά τάς συζητήσεις ἀμφότερα τά μέρη προσέδωσαν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τήν προσχώρησιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Εὐρωπαϊκήν Κοινότητα. Ἡ ἑλληνική πλευρά ἐξέθεσε τούς λόγους διά τούς ὁποίους ἡ Ἑλλάς ἀποβλέπει εἰς ταχεῖαν πρόοδον τῶν διαπραγματεύσεων ἐντάξεως. Ἐξέφρασε τήν ἐκτίμησίν της διά τήν ὑποστήριξιν ἡ ὁποία παρεσχέθη σχετικῶς ἐπί τοῦ θέματος ὑπό τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας ὡς καί ἰδιαιτέρως διά τήν προσωπικήν συμβολήν τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τοῦτο. Ὁ κ. Γκένσερ ἐπεβεβαίωσεν ἐκ νέου τήν πολιτικήν θέλησιν τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας νά προωθήση μίαν ταχεῖαν καί ἐπιτυχῆ κατάληξιν τῶν διαπραγματεύσεων. Διεπιστώθη ἀπό κοινοῦ ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς αἱ διαπραγματεύσεις ἐπροόδευσαν ἱκανοποιητικά. Ἀμφότερα τά μέρη προσδοκοῦν ὅτι τόν προσεχῆ μῆνα αἱ διαπραγματεύσεις αὐταί θά εἰσέλθουν εἰς πλέον ἐντατικήν φάσιν.

»Εἰς τό πεδίον τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς τό ἐνδιαφέρον τῶν συνομιλητῶν συνεκεντρώθη εἰς τά θέματα τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς - Δύσεως καί τῆς ὑφέσεως, εἰς τήν κατάστασιν εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον καί τήν Μέσην Ἀνατολήν ὡς καί εἰς τήν Ἀφρικήν.

»Οἱ συνομιληταί συνεφώνησαν ὅτι ἡ διεργασία τῆς ὑφέσεως πρέπει νά προωθηθῆ καί νά ἐμβαθυνθῆ. Σχετικῶς ἐτόνισαν τήν σπουδαιότητα τῆς Διεθνοῦς Συνόδου ἡ ὁποία θά πραγματοποιηθῆ εἰς Βελιγράδιον κατά τόν προσεχῆ Ὀκτώβριον, διά νά ἐξετάση τά ἀποτελέσματα τῆς Διασκέψεως Ἀσφαλείας καί Συνεργασίας ἐν Εὐρώπῃ, ὡς καί τήν ἀνάγκην ὅπως ἡ Σύνοδος αὐτή προωθήση τήν ἐφαρμογήν τῆς Τελικῆς Πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι ὑπό τῶν συμμετεχόντων Κρατῶν καθ' ὅλας της τάς διατάξεις.

»Κατά τήν συζήτησιν τῆς καταστάσεως εἰς τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον ἡ ἑλληνική πλευρά ἐξέθεσεν ἰδίως τάς ἀπόψεις της ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ. Ὁ κ. Γκένσερ ὑπεγράμμισεν τό ἐνδιαφέρον τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας διά μίαν σύντομον εἰρηνικήν καί ἐποικοδομητικήν λύσιν τῶν σχετικῶν πρός τήν Κυπριακήν Δημοκρατίαν προβλημάτων καί διαφορῶν. Ἀμφότερα τά μέρη συνεφώνησαν ἐπί τῆς ἐπιθυμίας των ὅπως μία τοιαύτη λύσις καταστῆ δυνατόν νά ἐξευρεθῆ ὑπό τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν τό ταχύτερον δυνατόν.

»Ὡς πρός τήν ἐκτίμησιν τῆς καταστάσεως εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί εἰς τήν Ἀφρικήν διεπιστώθη εὐρεῖα σύμπτωσις ἀπόψεων τῶν δύο μερῶν.

»Κατά τήν συζήτησιν τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας αἱ ἀπόψεις τῶν συνομιλητῶν συνέπεσαν ἐπί τοῦ ὅτι ἡ συνεργασία ἐπί τῶν πεδίων τῆς οἰκονομίας, τοῦ ἐμπορίου καί τῶν ἐπενδύσεων, θά ἔδει νά ἐνταθῆ. Ἡ ἑλληνική πλευρά ἐξέφρασε τήν ἐκτίμησίν της διά τό γεγονός ὅτι μέγας ἀριθμός Ἑλλήνων εὗρεν ἀπασχόλησιν εἰς τήν Ὁμόσπονδον Δημοκρατίαν τῆς Γερμανίας. Σχετικῶς συνεζητήθη καί τό θέμα τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν.

»Εἰς τό τέλος τῆς ἐπισκέψεως ὁ Ὁμοσπονδιακός ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπηύθυνεν εἰς τόν ὑπουργόν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Μπίτσιον πρόσκλησιν νά ἐπισκεφθῆ ἐπισήμως τήν Γερμανίαν. Ὁ κ. Μπίτσιος ἐδέχθη τήν πρόσκλησιν αὐτήν, τῆς ὁποίας ἡ ἡμερομηνία θά καθορισθῆ ἐν καιρῷ. Ἀμφότεροι οἱ ὑπουργοί Ἐξωτερικῶν ὑπεγράμμισαν τό ἐνδιαφέρον των διά τήν συνέχισιν τῆς ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων ἐν πνεύματι πλήρους ἐμπιστοσύνης».

Πρίν τήν ἀναχώρησή του ἀπό τήν Ἑλλάδα ὁ Δυτικογερμανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Εἶναι αὐτονόητο ὅτι οἱ συζητήσεις πού εἴχαμε κατά τό διάστημα τῆς παραμονῆς μου στήν Ἑλλάδα περιεστράφησαν καί στήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στόν χῶρο αὐτό τῆς ὑδρογείου καί ἰδιαιτέρως σέ προβλήματα πού ἀφοροῦν τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία. Ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση τῆς Γερμανίας διατηρεῖ καλές σχέσεις μέ τίς Κυβερνήσεις ἀμφοτέρων τῶν Κρατῶν αὐτῶν. Τό γεγονός αὐτό δέν ἀποτελεῖ μειονέκτημα γιά τά Κράτη αὐτά ἀλλά τουναντίον πλεονέκτημα. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνηση τῆς Γερμανίας εἶναι σέ θέση νά προσφέρη τήν συμβολή της στό θέμα αὐτό καί πρόκειται πράγματι νά συμβάλη στήν ἐξεύρεση μιᾶς λύσεως τῶν προβλημάτων πού ὑπάρχουν στήν περιοχή αὐτή τοῦ κόσμου.

»Ὡς ἐκπρόσωπος ἑνός Κράτους - μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος θεωρῶ σημαντικό τό γεγονός ὅτι ὄχι μόνο τό κυβερνῶν κόμμα, ἀλλά καί τό κόμμα τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως τάσσεται ὑπέρ τῆς εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα. Γιά τήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας τό γεγονός αὐτό ἀποτελεῖ μιά πρόσθετη διαβεβαίωση ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς Ἑλλάδος ὅπως εἰσέλθη στήν ΕΟΚ βασίζεται πάνω σέ μιά εὐρεῖα πολιτική βάση.

»Ἐπιθυμῶ, ἐπίσης, νά προσθέσω ὅτι γιά τήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας ἡ προσωπικότης τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ ἀποτελεῖ μεγίστη ἐγγύηση γιά τήν σταθερά θέση τῆς Ἑλλάδος ἐντός μιᾶς δημοκρατικῆς Εὐρώπης. Περαιτέρω, ἡ προσωπικότης τοῦ κ. Καραμανλῆ ἀποτελεῖ γιά μᾶς ἐγγύηση στό ὅτι πρόκειται νά ἐξευρεθοῦν οἱ κατάλληλες καί πρόσφορες λύσεις τῶν προβλημάτων πού ὑπάρχουν στήν περιοχή αὐτή».

Συνάντηση μέ τό Δυτικογερμανό ὑπουργό Ἐξωτερικῶν.

Τέλος, ἡ ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» δημοσίευσε, στίς 18 Αὐγούστου, τό ἀκόλουθο ἄρθρο γιά τίς ἑλληνογερμανικές συνομιλίες:

Τρία ἦταν τά σκέλη τῶν συνομιλιῶν πού σέ δυμερές ἐπίπεδο ἄρχισαν χθές τό ἀπόγευμα μετά τήν ἄφιξη στήν Ἀθήνα τοῦ Γερμανοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν Χάνς Ντήτριχ Γκένσερ ἀνάμεσα στήν ἀντιπροσωπεία πού ἡγεῖτο καί τήν ἑλληνική Κυβέρνηση:

1. ἡ κατάσταση στήν Κύπρο μετά τόν θάνατο τοῦ Μακαρίου καί οἱ ἑλληνοτουρκικές σχέσεις·

2. ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ καί,

3. ἡ δραστηριοποίηση τῶν γερμανικῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων στήν Ἑλλάδα.

Τό Κυπριακό συζητήθηκε πρῶτα ἀπό τούς δύο ὑπουργούς Ἐξωτερικῶν Δημ. Μπίτσιο καί Χάνς Γκένσερ καί ἀργότερα, μετά τήν ἐπίσκεψη στόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τοῦ Γερμανοῦ ὑπουργοῦ, μέ τόν κ. Καραμανλῆ. Ἡ συνομιλία μέ τόν Ἕλληνα πρωθυπουργό εἶχε προγραμματιστῆ γιά μιά ὥρα καί παρατάθηκε γιά 50 ἀκόμα λεπτά μέχρι τίς 9 τό βράδυ.

Κατά ἔγκυρες πληροφορίες, τόσο ὁ κ. Καραμανλῆς, ὅσο καί ὁ κ. Μπίτσιος ὑπογράμμισαν στόν Γερμανό ἐπίσημο τήν τουρκική ἀδιαλλαξία πού πρόσφατα ἀκόμα διατρανώθηκε μέ τήν πρόθεση τῆς Ἄγκυρας νά ἐποικίση τήν Ἀμμόχωστο. Ἡ πρόταση ἀρχικά, ἀναφέρθηκε στόν κ. Γκένσερ, δέν προῆλθε κἄν ἀπό τόν κ. Ντενκτάς, ἀλλά ἀπό τόν κ. Ἐτσεβίτ κατά τό δεκαήμερο τῆς ὑπηρεσιακῆς πρωθυπουργίας του.

Ἡ γερμανική θέση στό Κυπριακό καί στήν ἑλληνοτουρκική διένεξη ἐπαναβεβαιώθηκε: ἡ Βόννη ἐπιδιώκει νά διατηρῆ φιλικές σχέσεις καί μέ τίς δύο χῶρες, νά δίνη στρατιωτική βοήθεια στήν Ἀθήνα καί τήν Ἄγκυρα μέ ἀναλογία 3 πρός 5, καί νά προσπαθῆ ἔτσι νά παραμένη ὁ διακομιστής τῶν ἀπόψεων τῆς μιᾶς πλευρᾶς στήν ἄλλη. Ὁ κ. Γκένσερ ἀνέφερε ὅτι προτίθεται νά ἐπισκεφθῆ τήν Ἄγκυρα, χωρίς νά ἔχη ἀκόμα ὁρισθῆ ἡ ἡμερομηνία αὐτοῦ τοῦ ταξιδιοῦ. Ἐπαναλήφθηκε καί ἡ ἄποψη πού εἶχε ἐκφράσει παλαιότερα στό «Βῆμα» σέ συνέντευξή του ὁ καγκελλάριος Χέλμουτ Σμίτ, πώς ἡ Βόννη, ἄν τό ζητήσουν τά ἐνδιαφερόμενα μέρη, θά προσφέρη τίς καλές της ὑπηρεσίες γιά τήν ἐξομάλυνση τῆς διαφορᾶς.

Καί στούς δύο συνομιλητές του, Καραμανλῆ καί Μπίτσιο, ὁ κ. Γκένσερ τόνισε τό πόση σημασία ἀποδίδει καί γιά τήν δική της ἀσφάλεια ἡ Ὁμοσπονδιακή Γερμανία στήν ἐπάνοδο τῆς Ἑλλάδος στό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ.

Ἡ ἑλληνική πλευρά ἀνέλυσε ἄλλη μιά φορά τούς λόγους πού ὑπαγόρευσαν σ' αὐτή τήν ἀπόφαση, οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν ἐκλείψει τήν στιγμή αὐτή.

18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν πρόεδρο τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ, ὁ ὁποῖος τοῦ ζητεῖ νά διευκρινίσει ἡ Κυβέρνηση τίς προθέσεις της σχετικά μέ τόν χρόνο τῶν ἐκλογῶν. Ὁ πρωθυπουργός διαβεβαίωσε τόν Η. Ἡλιοῦ ὅτι δέν σκόπευε νά αἰφνιδιάσει τήν ἀντιπολίτευση, δέν μποροῦσε ὅμως καί νά δεσμευθεῖ γιά τό χρόνο τῶν ἐκλογῶν, ὁ ὁποῖος θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τίς περιστάσεις.

24 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Συγκαλεῖται σύσκεψη, στό Ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Συντονισμοῦ, Οἰκονομικῶν καί Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, τῶν ὑφυπουργῶν Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, καθώς καί τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου.

Ἀντικείμενο τῆς συσκέψεως ἦταν τό πρόγραμμα γιά τήν ὑγεία πού εἶχε πρό μηνῶν ἐξαγγελθεῖ ἀπό τόν πρωθυπουργό· ἀποφασίστηκε ἡ ἄμεση ἐφαρμογή ὁρισμένων ἀπό τά μέτρα πού προέβλεπε. Γιά τό σκοπό αὐτό, διατίθενται 920 ἑκατ. δρχ. ἀπό τόν προϋπολογισμό καί 138 ἑκατ. ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων. Οἱ κυβερνητικές ἀποφάσεις ἀναλύονται ἀπό τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

«1. Ἡ ἀνέγερση νέων Νοσηλευτικῶν Μονάδων δυνάμεως 3.000 κλινῶν.

»2. Ἡ ἵδρυση νέων Ἰατρικῶν Σχολῶν καί Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν.

»3. Ἡ διεύρυνση τῆς φαρμακευτικῆς περιθάλψεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

»4. Ἡ δημιουργία Σώματος ἀγροτικῶν Ἰατρῶν γιά τήν πλήρη κάλυψη τῶν ὑγειονομικῶν ἀναγκῶν τῆς ὑπαίθρου.

»5. Ἡ ἵδρυση 200 πολυδυνάμων Ὑγειονομικῶν Σταθμῶν.

»6. Ἡ καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τοῦ νοσοκομειακοῦ ἰατροῦ πλήρους ἀπασχολήσεως.

»7. Ἡ ἵδρυση νέων σχολῶν νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ.

»8. Ἡ σύσταση Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ὑγείας ὡς ἀνωτάτου γνωμοδοτικοῦ ὀργάνου τῆς ὑγειονομικῆς πολιτικῆς.

»9. Ἡ συμπλήρωση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἐπαρχιακῶν Νοσοκομείων κυρίως σέ μονάδες ἐντατικῆς θεραπείας καί τεχνητοῦ νεφροῦ καθώς καί σειρά ἄλλων διοικητικῶν μέτρων στούς τομεῖς τῆς προληπτικῆς ὑγιεινῆς καί νοσηλευτικῆς περιθάλψεως.

»Κατά τήν γενομένη ἐνημέρωση τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐπί τῶν μέχρι σήμερα ληφθέντων μέτρων, ἀνεφέρθη εἰς αὐτό ὅτι:

»α. Οἱ νέες Ἰατρικές Σχολές θά λειτουργήσουν ἀπό τοῦ προσεχοῦς ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, ἐνῶ παραλλήλως συνεχίζεται ἡ προετοιμασία τῶν Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν πού θά λειτουργήσουν σέ Ἐπαρχιακά Κέντρα.

»β. Ἐπανασυνεστήθη ἤδη ἡ Ὑγειονομική Σχολή Ἀθηνῶν.

»γ. Ἐπερατώθη ἡ διαδικασία προσλήψεως 410 ἰατρῶν ὑπό τοῦ ΙΚΑ.

»δ. Κατηρτίσθη σχέδιο διατάγματος πού καθορίζει τούς ὅρους καί προϋποθέσεις ἱδρύσεως ἰδιωτικῶν κλινικῶν.

»ε. Καθιερώθη καί ἐφαρμόζεται ὁ θεσμός τῆς συνεχοῦς ἐπιθεωρήσεως τῶν ἰδιωτικῶν κλινικῶν ὑπό εἰδικῶν ἐπιτροπῶν.

»στ. Συνεστήθη καί λειτουργεῖ ἐπιτροπή συνεργασίας

τῶν μεγάλων ἀσφαλιστικῶν φορέων στόν τομέα τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως καί

»ζ. Κατηρτίσθη προσχέδιον νόμου διά τήν ἐφαρμογήν τῶν ὑπολοίπων ἐξαγγελθέντων μέτρων.

»Μετά τήν γενομένην ἐνημέρωσιν ἀπεφασίσθη ἡ ἄμεσος ἐφαρμογή καί τῶν ἀκολούθων μέτρων τοῦ προγράμματος Ὑγείας:

»1. Ἡ δωρεάν χορήγησις εἰς τούς ἀγράτας τῶν φαρμάκων πού χρειάζονται διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν χρονίων παθήσεων, διαβήτου, καρδιαγγειακῶν παθήσεων, ψυχασθενειῶν, καρκίνου καί φυματιώσεως πού ἀπαιτοῦν μακροχρόνιο θεραπεία καί συνεχῆ δαπάνη. Μέ αὐτό τό μέτρο εὐρύνεται σημαντικά ἡ φαρμακευτική κάλυψη τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

»2. Ἡ λειτουργία, σέ πρῶτο στάδιο, 100 πολυδυνάμων Ὑγειονομικῶν Σταθμῶν ἀπό τούς 200 καί πλέον πού τελικά θά συσταθοῦν. Οἱ Σταθμοί αὐτοί θά διαθέτουν ἰατρικό καί νοσηλευτικό προσωπικό ὡς καί τόν κατάλληλο ἐργαστηριακό ἐξοπλισμό (ἠλεκτροκαρδιογράφο, ἀκτινολογικό μηχάνημα, βασικό μικροβιολογικό ἐργαστηριακό ἐργαστήριο καί ἀσθενοφόρο αὐτοκίνητο) καί θά συμβάλουν ἀποφασιστικά στήν βελτίωση τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως τῶν ἀγροτῶν. Ὁ ἐξοπλισμός αὐτός θά περιληφθῆ στό ἐφετινό πρόγραμμα κρατικῶν προμηθειῶν.

»3. Ἡ οὐσιαστική βελτίωση τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἀγροτικῶν ἰατρῶν στά πλαίσια τοῦ καταρτιζομένου ἐνιαίου μισθολογίου, ὡς κίνητρο μονίμου προσελκύσεως τῶν ἰατρῶν στήν ὑπαιθρο καί ἡ χορήγηση γιά ἑφέτος 100 ὑποτροφιῶν εἰς φοιτητάς τῆς ἰατρικῆς πού θά δεχθοῦν νά σπουδάσουν μέ ἔξοδα τοῦ Κράτους καί θά ἀναλάβουν νά ὑπηρετήσουν γιά ὡρισμένο χρονικό διάστημα στήν ὑπαιθρο.

»Μέ τό μέτρο αὐτό θά καλυφθοῦν τά ὑπάρχοντα σήμερα κενά στά ἀγροτικά ἰατρεῖα.

»4. Ἡ ἵδρυση 40 νεογνικῶν, 10 εἰδικῶν κέντρων προώρων καί 3 ἐντατικῆς νοσηλείας γιά τήν μείωση τῆς νεογνικῆς καί βρεφικῆς θνησιμότητας. Ὁ ἀναγκαῖος ἐξοπλισμός θά συμπεριληφθῆ εἰς τό πρόγραμμα προμηθειῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους.

»5. Ἡ ἵδρυση 15 μονάδων τεχνητοῦ νεφροῦ εἰς ἰσάριθμα ἐπαρχιακά νοσοκομεῖα γιά τήν ἀντιμετώπιση περιστατικῶν νεφρικῶν παθήσεων καί

»6. Ἡ ἵδρυση καί λειτουργία 6 νέων Σχολῶν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων διά τήν κάλυψη τῶν νοσηλευτικῶν ἀναγκῶν.

»Ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐδόθη ἀκόμη ἐντολή γιά τήν ταχεῖα προώθηση τοῦ καταρτιζομένου ἤδη νομοσχεδίου, μέ τό ὁποῖο θά ἐφαρμοσθοῦν καί τά ὑπόλοιπα μέτρα πού ἔχουν ἀποφασισθῆ, ὅπως ἡ σύστασις Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ὑγείας, ἡ σταδιακή ἐφαρμογή τοῦ νοσοκομειακοῦ ἰατροῦ κ.λπ. Τό νομοσχέδιο αὐτό, πρό τῆς τελικῆς διατυπώσεώς του καί τῆς καταθέσεώς του στήν Βουλή, θά ἀποσταλῆ εἰς ὅλους τούς Ἰατρικούς Συλλόγους τοῦ Κράτους γιά νά ἐκφέρουν τήν γνώμη τους.

»Γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος Ὑγείας θά ἀπαιτηθῆ συνολική κατ' ἔτος δαπάνη 920 ἑκατ. δρχ., τήν ὁποίαν ἐνέκρινεν ὁ κ. πρωθυπουργός. Ἐπίσης ὁ κ. πρωθυπουργός ἐνέκρινε δαπάνη 138 ἑκατ. δρχ. ἐκ τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων πού θά ἀπαιτηθῆ γιά τήν προμήθεια τοῦ ἀναγκαίου ἐξοπλισμοῦ. Τέλος, κατά τήν σύσκεψη ἐξετάσθησαν διεξοδικά τά θέματα τῆς λειτουργίας τῶν Νοσηλευτικῶν Ἱδρυμάτων καί τῆς περιθάλψεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί συνταξιούχων τοῦ δημοσίου.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπεφάσισε τήν χορήγηση 423 ἑκατ. δρχ. γιά τήν κάλυψη ἐλλειμμάτων καί τήν βελτίωση τῆς λειτουργίας τῶν Νοσηλευτικῶν Ἱδρυμάτων ὡς καί τήν χορήγηση 400 ἑκατ. δρχ. διά τήν κάλυψη ἐλλειμμάτων τοῦ λογαριασμοῦ τῆς περιθάλψεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί συνταξιούχων τοῦ Δημοσίου»[176].

26-30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977

Συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τό τμῆμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς τό νομοσχέδιο περί στρατεύσεως τῶν Ἑλληνίδων, τό ὁποῖο προβλέπει καί τή σύσταση σώματος 12.000 ἐθελοντριῶν. Ἡ εἰσηγήτρια τῆς πλειοψηφίας, Ε. Βλάχου, ὑπογράμμισε ὅτι μέ τό νομοσχέδιο γινόταν ἀποφασιστικό βῆμα στό δρόμο γιά τήν κατοχύρωση τῆς ἰσότητας τῶν δύο φύλων καί ἐπισήμανε τό χρέος τοῦ σύγχρονου πολίτη νά παράσχει τίς ὑπηρεσίες του γιά τό κοινό συμφέρον. Ἡ εἰσηγήτρια τῆς μειοψηφίας, Β. Τσουδεροῦ, ἀποδέχθηκε τήν ἀρχή τοῦ νομοσχεδίου, ἐπέκρινε ὅμως τήν Κυβέρνηση γιά ἀνεπαρκῆ μελέτη τοῦ θέματος, μέ ἀποτέλεσμα νά μήν γνωρίζει κανείς πῶς θά ἀξιοποιηθοῦν καλύτερα οἱ στρατεύσιμες γυναῖκες.

3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Καθώς ὁ πρωθυπουργός ἔχει προσβληθεῖ ἀπό ὀξεῖα ἰσχυαλγία, τή Διεθνῆ Ἔκθεση Θεσσαλονίκης ἐγκαινιάζει ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας.

7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Μετά ἀπό μερική βελτίωση τῆς ὑγείας του, ὁ Κ. Καραμανλῆς συνεργάζεται μέ τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν, Ε. Δεβλέτογλου, σχετικά μέ τήν κατάρτιση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1978.

Μετά τή συνάντηση, ὁ ὑπουργός δήλωσε ὅτι κανένας νέος φόρος δέν θά ἐπιβαλλόταν κατά τό ἑπόμενο ἔτος. Ὅσο γιά τή φοροδιαφυγή, τόνισε ὅτι, χωρίς νά φθάσει σέ σημεῖο αὐθαιρεσίας, καταπιέσεως ἤ ἀστυνομεύσεως τῶν φορολογουμένων, ἡ Κυβέρνηση ἀποσκοποῦσε νά περιορίσει τό νοσηρό αὐτό φαινόμενο καί ἤδη ἀναδιοργάνωνε τίς ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου.

9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Ὑπογράφεται, στήν Ἀθήνα, μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί δυτικογερμανικοῦ οἴκου, σύμβαση γιά τή σύσταση στήν Ἑλλάδα βιομηχανίας φορητοῦ ὁπλισμοῦ. Τή σύμβαση ὑπογράφουν, γιά τήν Κυβέρνηση ὁ ὑπουργός καί ὁ ὑφυπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ε. Ἀβέρωφ καί Α. Ζαΐμης ἀντίστοιχα.

Ἡ δημιουργία τοῦ ἐργοστασίου ἐντάσσεται στό πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν ἵδρυση πολεμικῶν βιομηχανιῶν, πού ἀποβλέπει ἀφενός στήν ἐξοικονόμηση πολύτιμου συναλλάγματος καί ἀφετέρου στήν ἐπίτευξη μεγαλύτερης αὐτονομίας τῆς χώρας στό ἐπίπεδο τῶν προμηθειῶν πολεμικοῦ ὑλικοῦ.

8-19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διερευνᾶ τίς ἀπόψεις τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως σχετικά μέ τό θέμα τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν.

Στίς 8 Σεπτεμβρίου, ὁ γενικός διευθυντής τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ πρωθυπουργοῦ, πρέσβης Π. Μολυβιάτης, ἐπισκέπτεται τόν ἀρχηγό τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως καί τοῦ μεταφέρει τίς σκέψεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀναφορικά μέ τίς ἐκλογές:

«Μέ ἐντολήν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐπεσκέφθην σήμερον τόν κ. Γ. Μαῦρον καί τοῦ ἀνεκοίνωσα τά ἑξῆς, ἀφοῦ τοῦ ἐξήγησα ὅτι ὁ κ. πρωθυπουργός ἀνέθεσε σέ ἐμένα νά τόν ἐπισκεφθῶ γιά νά μήν καθυστερήση περαιτέρω ἡ ἐνημέρωσίς του, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἐκωλύετο νά τόν δεχθῆ λόγῳ τῆς ἰσχυαλγίας του:

»1. Ὁ κ. πρόεδρος θά ἤθελε, πρίν ἀνακοινώση δημοσίᾳ τίς ἀποφάσεις του, νά τόν ἐνημερώση σχετικῶς.

»2. Δύο εἶναι οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους ὁ κ. πρόεδρος καταλήγει στήν ἀπόφαση τῆς ἐπισπεύσεως τῶν ἐκλογῶν:

»α. Τό γεγονός ὅτι ἐμπήκαμε, καλῶς ἤ κακῶς, σέ προεκλογικό κλῖμα·

»β. καί, σπουδαιότερον, διότι πιστεύει ὅτι τά μεγάλα προβλήματα τῆς χώρας θά μποῦν σέ φάση ἀποφασιστική μέ τόν καινούργιο χρόνο καί συνεπῶς ὅτι εἶναι πολύ προτιμώτερο γιά τόν τόπο νά ἀντιμετωπισθοῦν σέ κλῖμα ἤρεμο καί ὄχι προεκλογικό.

»3. Ἡ πρόθεσή του εἶναι νά προτείνη ἐκλογές γιά τίς 23 Ὀκτωβρίου μέ τήν δυνατότητα νά διεξαχθοῦν στίς 6 Νοεμβρίου, ἄν βέβαια τό ζητήσετε ἐσεῖς. Ἡ μακρά προεκλογική περίοδος οὔτε τόν τόπο, οὔτε τά μεγάλα κόμματα ἐξυπηρετεῖ.

»4. Τόσο γιά λόγους συνταγματικούς, ὅσο καί γιά λόγους ἀσφαλείας, τίς ἐκλογές θά τίς κάνη ὁ ἴδιος. Θά ἠμποροῦσε νά ἀντικαταστήση 4 ἕως 5 ὑπουργούς, καί αὐτό ἐφ' ὅσον θά τό ζητήσετε καί πάλιν ἐσεῖς.

»5. Πέραν αὐτῶν, πού ἀφοροῦν τήν διαδικασίαν τῶν ἐκλογῶν, ὁ κ. πρόεδρος θά ἤθελε νά γνωρίζετε τίς ἀπόψεις του γιά τό μόνιμο πολιτικό πρόβλημα τῆς χώρας· ἀπόψεις πού εἶναι ἀπηλλαγμέναι ἀπό προσωπικούς καί κομματικούς ὑπολογισμούς καί ἀποβλέπουν στό ἐθνικόν συμφέρον. Ὁ κ. Καραμανλῆς πιστεύει ὅτι γιά νά ὑπάρξουν ὁμαλές δημοκρατικές ἐξελίξεις στόν τόπο μας θά πρέπη νά δημιουργηθοῦν συνθῆκες πού νά ἐπιτρέπουν τήν συνεργασία τῶν δύο κομμάτων, ἡ πολιτική τῶν ὁποίων συμπίπτει στά μεγάλα προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τό ἔθνος. Πρόθεσίς του εἶναι νά ἐγκαινιάση τήν πολιτικήν αὐτήν εὐθύς μετά τίς ἐκλογές μέ Κυβέρνησιν τῶν δύο κομμάτων· καί αὐτό ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν. Ὁ κ. πρόεδρος πιστεύει ὅτι αὐτή ἡ πολιτική θά ἐπιτρέψη, πέραν τῆς μακροπροθέσμου διασφαλίσεως τῆς δημοκρατίας, καί τήν ἀποφασιστικήν ἀντιμετώπισιν τῶν γνωστῶν καί κρισίμων προβλημάτων πού θά κληθῆ νά ἀντιμετωπίση ἡ χώρα τά προσεχῆ δύο ἤ τρία χρόνια.

»Ὁ κ. πρόεδρος σᾶς ἐνημερώνει ἐπί τῶν προθέσεών του αὐτῶν ὥστε νά δύνασθε ἐν γνώσει των νά καθορίσετε τήν πολιτικήν σας, συνεκτιμῶν ἐνδεχομένως τό ἐθνικόν συμφέρον ἀλλά καί τίς προοπτικές τοῦ κόμματός σας. Ἐάν συμφωνῆτε, ἠμπορεῖτε νά συναντηθῆτε προσεχῶς γιά διευκρινίσεις. Ἐάν ὄχι, σᾶς παρακαλεῖ νά λησμονήσετε αὐτά πού σᾶς μεταφέρω, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον πρόκειται περί προτάσεων πού δέν δεσμεύουν ὁποιονδήποτε ἀπό τούς δύο σας.

»Ἡ οὐσία τῶν ὅσων μοῦ εἶπε ὁ κ. Μαῦρος συνοψίζεται ὡς ἑξῆς:

»Ἐκεῖνος μέν αἰφνιδιάζεται, ἐνῶ ὁ κ. Παπανδρέου φαίνεται νά ἦτο ἐν γνώσει. Ἐγνώριζεν ἀκόμα καί τήν ἀποδοχή τοῦ σύν ἕνα ἀπό τήν Κυβέρνησιν.

»Ὑπηνίχθη ὅτι ὑπάρχει σχέδιον ἤ πρόθεσις γιά τήν δημιουργία πολώσεως μεταξύ Ν. Δημοκρατίας καί ΠΑΣΟΚ εἰς βάρος τῆς δυνάμεως τοῦ ἰδίου. Ἀνέφερε σχετικῶς τήν μεγάλην προβολήν τοῦ κ. Παπανδρέου ἀπό τά μέσα ἐνημερώσεως, ἀκόμη καί τό "Βῆμα". Ἐνεθυμήθη καί τήν ὑπερβολικήν, ὡς εἶπεν, προβολήν ἀπό τήν τηλεόραση τῆς προεκλογικῆς συγκεντρώσεως τοῦ κ. Παπανδρέου τό 1974.

»Ἐθεώρησεν ὡς πιθανήν ἀκόμη καί τήν συνεργασίαν Καραμανλῆ - Παπανδρέου σέ μετεκλογικήν Κυβέρνησιν.

»Εἶπε ὅτι πιέζεται ἀπό στελέχη του (ἀνέφερε τόν κ. Κανελλόπουλον) νά μή δεχθῆ ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν.

»Τοῦ χρειάζεται χρόνος, εἶπε, γιά νά κτυπήση σκληρά τόν κ. Παπανδρέου (μέσῳ καί ἑνός ἐντύπου πού θά ἐκδόση). Τοῦ χρειάζονται καί χρήματα, πού δέν ἔχει, ἐνῶ τά διαθέτει ἀφθόνως ὁ κ. Παπανδρέου. Πρέπει νά λυθῆ τό θέμα τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν κομμάτων ἀπό τό Κράτος.

»Εἶπε ὅτι σκέπτεται σοβαρῶς νά καταγγείλη τήν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν ὡς παραβίασιν τοῦ Συντάγματος καί νά ἀπόσχη ἀπό τάς ἐκλογάς. Ἔχει καί ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ρόλον εἰς τό θέμα. Καί ἐκεῖνος ἀλλά καί τά κόμματα ἔχουν δικαίωμα νά ἐκτιμήσουν τήν ἀνάγκην προσφυγῆς εἰς ἐκλογάς. Ἡ ἀπόφασις πρέπει νά ληφθῆ κατόπιν συνεννοήσεως μέ τόν ἀρχηγό τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως.

»Προέβλεψε ὅτι ὁδηγούμεθα πρός ἀνωμαλίαν, ὅτι θά γίνη δικτατορία καί ὅτι θά φέρουν πίσω τόν βασιλέα.

»Διηρωτήθη ἐπανειλημμένως ποιός πρέπει νά εἶναι πλέον ὁ δικός του ρόλος στήν πολιτική ζωή τοῦ τόπου.

»Εἶπε ὅτι ἀνέμενε ὅτι θά συνηντᾶτο μέ τόν πρωθυπουργόν γιά νά συνεννοηθοῦν πρίν καταλήξη σέ ἀποφάσεις, ἐνῶ τώρα, ἁπλῶς τοῦ ἀνακοινώνονται ἀποφάσεις λίγο πρίν δοθοῦν στήν δημοσιότητα.

»Οἱ ἀπαντήσεις εἰς τά ἀνωτέρω συνοψίζονται ὡς ἑξῆς:

»Διέψευσα κατηγορηματικῶς ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου ἤ οἱασδήποτε ἄλλος ἦτο ἐν γνώσει τῆς ἐπισπεύσεως τῶν ἐκλογῶν.

»Εἶπα ὅτι ὁ κ. Μαῦρος δέν αἰφνιδιάζεται ἀφοῦ, πέραν τοῦ προεκλογικοῦ θορύβου, ἀντί τῶν 30 ἡμερῶν πού ὁρίζει τό Σύνταγμα, εἰδοποιεῖται δύο μῆνες πρίν καί μάλιστα πρῶτος.

»Οἱ ὑποψίες του περί σχεδίου πολώσεως εἶναι τελείως

άβάσιμες. Κυβέρνησις Καραμανλῆ - Παπανδρέου θά ἀπετέλει τερατούργημα. Καί ὅλα αὐτά τά διαψεύδει ἐμπράκτως ἡ πρότασις γιά Κυβέρνηση τῶν δύο κομμάτων μετά τίς ἐκλογές.

»Ἡ πρότασις αὐτή θά ἔπρεπε νά διαλύση τούς φόβους του γιά ἀνώμαλες ἐξελίξεις.

»Ἡ ἴδια αὐτή πρότασις δίνει τήν ἀπάντηση καί στό ἐρώτημά του γιά τόν ρόλο του στήν δημόσια ζωή.

»Ἡ συνάντησις μέ τόν κ. πρωθυπουργό εἶναι πάντοτε δυνατή σύμφωνα μέ ὅσα τοῦ μετέφερα.

»Τελικῶς ὁ κ. Μαῦρος μοῦ εἶπε ὅτι θά σκεφθῆ σοβαρῶς αὐτά πού τοῦ μετέφερα καί θά ἐπικοινωνήσουμε μετά τήν ἐπιστροφήν του ἀπό τήν Θράκην.

»Συνεφωνήσαμεν ὅτι τόσον ἡ συνάντησίς μας ὅσον καί τό περιεχόμενον τῆς συνομιλίας μας θά παραμείνουν μυστικά. Σέ περίπτωση κοινολογήσεως τῆς συναντήσεώς μας, συνεφωνήσαμε, προτάσει τοῦ κ. Μαύρου, ὅτι θά ἐδηλοῦτο ὡς σκοπός τῆς ἐπισκέψεώς μου ἡ ἐνημέρωσις τοῦ κ. Μαύρου ἐπί τῆς Διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου».

Ἡ συνάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν Γ. Μαῦρο πραγματοποιήθηκε στίς 19 Σεπτεμβρίου:

«Ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπε ὅτι ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἐπιβεβλημένο νά διεξαχθοῦν οἱ ἐκλογές ἐντός τοῦ 1977. Τοῦτο διότι προβλέπει ὅτι τά ἐθνικά μας θέματα, καί ὅή τό Κυπριακό, ἡ ἑλληνοτουρκική διένεξη καί ἡ ἔνταξίς μας στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα, θά μποῦν σέ φάση ἀποφασιστική τό προσεχές ἔτος. Συνεπῶς, τά θέματα αὐτά θά πρέπη νά τά χειρισθῆ ἡ Κυβέρνησις μέ πρόσφατον λαϊκήν ἐντολήν. Ὁ χειρισμός των θά πρέπη ἐπίσης νά γίνη μέσα σέ κλῖμα ἤρεμο καί ἀπηλλαγμένο ἀπό τήν προεκλογική διαμάχη στήν ὁποία ἐκ τῶν πραγμάτων θά μπῆ ἡ χώρα τό προσεχές ἔτος.

»Διά τούς λόγους αὐτούς, λόγους ἀποκλειστικῶς καί μόνον ἐθνικούς, ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νά εἰσηγηθῆ στόν προέδρο τῆς Δημοκρατίας τήν διάλυση τῆς Βουλῆς γιά τά μέσα Ὀκτωβρίου καί τήν διενέργεια τῶν ἐκλογῶν γιά τίς 20 Νοεμβρίου.

»Ὁ κ. Μαῦρος ἐξέφρασε τήν διαφωνία του γιά τήν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν. Τήν θεωρεῖ ὡς σφάλμα τό ὁποῖον στρέφεται ἐναντίον του, διότι τά μαρξιστικά κόμματα καί ἰδίᾳ ὁ κ. Παπανδρέου εἶναι ἕτοιμα γιά τίς ἐκλογές, ἐνῶ ὁ ἴδιος χρειάζεται χρόνο νά ὀργανώση τόν ἀγῶνα του κυρίως κατά τοῦ ΠΑΣΟΚ. Δέν θεωρεῖ τούς προβαλλομένους λόγους ὡς ἐπαρκεῖς διότι καί ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἄνετον πλειοψηφίαν γιά νά χειρισθῆ τά ἐθνικά θέματα καί τό κόμμα του ἔχει τήν ἰδίαν μέ τήν Κυβέρνησιν πολιτικήν ἐπ' αὐτῶν, ἔστω καί ἄν διαφωνῆ ὡς πρός ὡρισμένους χειρισμούς. Πιστεύει ὅτι ἡ ἐπίσπευσις τῶν ἐκλογῶν θά ὁδηγήση εἰς πόλωσιν ἐπικίνδυνον γιά τήν ὁμαλή ἐξέλιξη τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων. Ὡς πρός τήν διαδικασία, θεωρεῖ ὅτι δέν ἐτηρήθη τό Σύνταγμα τό ὁποῖον ἐπιτρέπει τήν πρόωρον διάλυσιν τῆς Βουλῆς μόνο δι' ὡρισμένους λόγους τούς ὁποίους εἶναι ἁρμόδιος νά ἐκτιμήση καί ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.

»Ὁ κ. Μαῦρος προτείνει συμβούλιο τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων ὑπό τήν προεδρία τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας πρός συζήτησιν τοῦ θέματος.

»Ἐν συνεχείᾳ, ὁ κ. Μαῦρος θίγει τό θέμα τῆς συνθέσεως τῆς ἐκλογικῆς Κυβερνήσεως καί τῶν ἐγγυήσεων γιά τήν ἀδιάβλητον διενέργεια τῶν ἐκλογῶν.

»Τέλος, ὁ κ. Μαῦρος λέγει ὅτι θά ἔπρεπε νά λυθῆ τό θέμα ὄχι τόσο τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν κομμάτων ἀπό τό Κράτος, ἀλλά τοῦ ἐλέγχου τῶν δαπανῶν των, δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστόν ὅτι ΠΑΣΟΚ καί τό ΚΚ διαθέτουν ὑπερβολικά ποσά.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι οὐδεμία συνταγματική παραβίασις γίνεται, δοθέντος ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐκτιμᾶ ὅτι ὑπάρχει ὄχι μόνον ἕνα, ἀλλά πολλά ἐξαιρετικῆς σημασίας θέματα, ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ὁποίων ἐπιβάλλει τήν προσφυγή εἰς τάς ἐκλογάς. Ἐπί τῆς οὐσίας τοῦ θέματος, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπαναλαμβάνει τήν πεποίθησίν του ὅτι οἱ ἐθνικοί αὐτοί λόγοι ἐπιβάλλουν τήν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν καί χάριν τῶν λόγων αὐτῶν παραβλέπει ἀκόμη καί τό κομματικό συμφέρον του. Ἡ σημερινή Κυβέρνησις θά μποροῦσε ἀνέτως νά διατηρήση τήν ἐξουσία ἐπί 16 ἀκόμη μῆνες, μέ εὐχέρεια μάλιστα τοῦ ἀρχηγοῦ της νά ἐκλεγῆ εἰς τό τέλος τῆς περιόδου αὐτῆς καί πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας διά μίαν 5ετίαν. Δεν τό κάνει ὅμως διότι ἔχει ὡς μοναδικόν κριτήριον τό ἐθνικόν συμφέρον.

»Βάσει αὐτῆς τῆς ἐκτιμήσεως καί ὅπως ὁρίζει τό Σύνταγμα, ἡ Κυβέρνησις θά εἰσηγηθῆ σχετικῶς εἰς τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας. Οὐδείς οὐσιαστικός λόγος δικαιολογεῖ τήν σύγκλησιν συμβουλίου τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων ὑπό τήν προεδρία τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας. Βεβαίως, οἱ ἀρχηγοί τῶν κομμάτων ἔχουν δικαίωμα νά ζητήσουν ἀκρόασιν ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, ἐάν τό ἐπιθυμοῦν καί νά τοῦ ἐκθέσουν τίς ἀπόψεις τους.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός δέν συμμερίζεται τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἐπίσπευσις τῶν ἐκλογῶν θά ὁδηγήση εἰς πόλωσιν εἰς βάρος τῆς ΕΔΗΚ. Ἀντιθέτως, πιστεύει ὅτι δέν συμφέρει στό κόμμα αὐτό ἐπιβράδυνσις τῶν ἐκλογῶν, ἀκόμα καί γιά λόγους ἀναγομένους στά ἐσωτερικά του. Ὁ ἴδιος εἶναι πρόθυμος νά βοηθήση τήν ΕΔΗΚ καί παρακαλεῖ τόν κ. Μαῦρο νά τοῦ ὑποδείξη μέ ποιούς τρόπους θά μποροῦσε νά τό κάνη. Γνωρίζει ὁ κ. Μαῦρος τήν ἄποψιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ὅτι τό συμφέρον τοῦ τόπου ἐπιβάλλει τήν ὕπαρξιν δύο μεγάλων ἀστικῶν κομμάτων, τά ὁποῖα νά μποροῦν νά συνεργάζωνται μεταξύ τους. Ὁ κ. Μαῦρος παρατηρεῖ στό σημεῖο αὐτό ὅτι ἡ συνεργασία τῶν δύο αὐτῶν κομμάτων μετά τίς ἐκλογές θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τό ἐκλογικό ἀποτέλεσμα. Καί ὅτι δέν μπορεῖ ὁ κ. πρωθυπουργός νά βοηθήση τήν ΕΔΗΚ.

»Ὡς πρός τήν σύνθεσιν τῆς ἐκλογικῆς Κυβερνήσεως, ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι εἶναι καιρός νά παύσουμε πλέον νά γελοιοποιούμεθα, ἀκόμη καί εἰς τό ἐξωτερικό μέ ὑπηρεσιακές Κυβερνήσεις πού δέν ὑπάρχουν σέ καμμιά ἄλλη δημοκρατική χώρα. Βεβαίως, εἶναι πρόθυμος νά ἱκανοποιήση κάθε λογικό αἴτημα τῆς ἀντιπολιτεύσεως γιά τήν ἐξασφάλιση ἀδιαβλήτων ἐκλογῶν.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν χρηματοδότηση τῶν κομμάτων, ὁ κ. πρωθυπουργός ὑπενθυμίζει στόν κ. Μαῦρο ὅτι πρό πολλῶν μηνῶν ἡ Κυβέρνησις εἶχε καταρτίσει σχετικό νομοσχέδιο καί τό εἶχε θέσει ὑπ' ὄψιν του. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ κ. Μαῦρος εἶχε συνεργασθῆ καί μέ τόν ὑπουργό τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐάν δέ τό νομοσχέδιο δέν προωθηθῆ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τάς ἀντιρρήσεις τοῦ κ. Μαύρου.

»Ὁ κ. Μαῦρος ἔθιξε ἐπίσης τό θέμα τῆς ψήφου τῶν στρατιωτικῶν καί ὁ κ. πρωθυπουργός ὑπεσχέθη νά τό ἐξετάσῃ».

Τήν ἴδια ἡμέρα ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχθηκε καί τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου:

»Ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπε ὅτι ἡ Κυβέρνησις πιστεύει ὅτι ἐπιβάλλεται νά διεξαχθοῦν οἱ ἐκλογές ἐντός τοῦ 1977. Τοῦτο διότι προβλέπει ὅτι τά μεγάλα ἐθνικά μας θέματα ὅπως τό Κυπριακό, ἡ διένεξις μέ τήν Τουρκία καί ἡ ἔνταξίς μας στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα, θά μποῦν σέ φάση ἀποφασιστική τό 1978. Θά πρέπη, συνεπῶς, τά θέματα αὐτά νά τά χειρισθῆ Κυβέρνησις μέ ηὐξημένο κῦρος διά προσφάτου λαϊκῆς ἐντολῆς. Θά πρέπη, ἐπίσης, τά θέματα αὐτά νά ἀντιμετωπισθοῦν μέσα σέ κλῖμα ἤρεμο καί ἀπηλλαγμένο ἀπό τήν προεκλογική ἀτμόσφαιρα ἡ ὁποία, μοιραίως, θά ὑπάρχη στό προσεχές ἔτος. Γιά τούς λόγους αὐτούς, λόγους καθαρά ἐθνικούς, ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νά εἰσηγηθῆ στόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τήν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καί τήν προκήρυξιν ἐκλογῶν γιά τίς 20 Νοεμβρίου.

»Ὁ κ. Παπανδρέου λέγει ὅτι συμφωνεῖ μέ τήν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν, τήν ὁποία, ἄλλωστε, εἶχε ὁ ἴδιος προβλέψει. Πιστεύει καί ἐκεῖνος ὅτι τό προσεχές ἔτος θά εἶναι κρίσιμο γιά τά θέματα. Ὁ κ. Παπανδρέου δέν θεωρεῖ ὅτι ὑπάρχει παραβίασις τοῦ Συντάγματος ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας ἐξ ἄλλου εἶναι δικαίωμα καί νά ὑποβάλη παράτασιν, ἐάν τό ἐπιθυμῆ. Δέν βλέπει, ἐπίσης, τήν σκοπιμότητα συγκλήσεως συμβουλίου τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων ὑπό τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας.

»Ὁ κ. Παπανδρέου συμφωνεῖ μέ τήν ἡμερομηνία τῶν ἐκλογῶν.

»Ὡς πρός τόν προεκλογικό ἀγῶνα, ὁ κ. Παπανδρέου λέγει ὅτι ὁ ἴδιος δέν προτίθεται νά δώση τόνο ὀξύτητος, ὅπως εἶχε συμβεῖ τό 1974.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρατηρεῖ ὅτι πράγματι θά πρέπη νά ἀποφευχθῆ ἡ ὀξύτης καί ἰδίως οἱ προσωπικές ἐπιθέσεις οἱ ὁποῖες θά καθιστοῦσαν δυσχερεῖς τίς προσωπικές ἐπαφές τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν πού πιθανόν νά χρειασθῆ νά γίνουν ἄν στήν προεκλογική περίοδο ὑπάρξη κρίσις ἐπί τῶν ἐθνικῶν θεμάτων.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός καί ὁ κ. Παπανδρέου συμφωνοῦν ἐπίσης ὅτι τά θέματα αὐτά δέν θά πρέπη νά καταστοῦν ἀντικείμενο τῆς ἐκλογικῆς διαμάχης, καίτοι βεβαίως τά κόμματα θά ἐκφράσουν τίς θέσεις των ἐπ' αὐτῶν.

»Ὁ κ. Παπανδρέου θέτει τό θέμα τῆς συνθέσεως τῆς ἐκλογικῆς Κυβερνήσεως καί τῶν ἐγγυήσεων γιά τήν ἀδιάβλητη διενέργεια τῶν ἐκλογῶν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός λέγει ὅτι οὔτε χρειάζεται, οὔτε καί πρέπει νά σχηματισθῆ ὑπηρεσιακή Κυβέρνησις καί πάντως ὁ ἴδιος δέν δέχεται νά τεθῆ ἐν ἀμφιβόλῳ ἡ προσωπική του ἐντιμότης. Εἶναι βεβαίως πρόθυμος νά δεχθῆ πᾶν λογικό αἴτημα πού θά ἐξασφάλιζε τήν ἀδιάβλητη διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν, τήν ὁποία ὁπωσδήποτε ἐγγυᾶται ἡ δική του παρουσία.

»Ὁ κ. Παπανδρέου ἐκφράζει τήν χαρά του διότι ὁ κ. πρωθυπουργός ἀναλαμβάνει ὁ ἴδιος τήν εὐθύνη τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν. Ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία τοῦ διορισμοῦ ὑπηρεσιακῶν ὑπουργῶν σέ ὁρισμένα κρίσιμα γιά τίς ἐκλογές Ὑπουργεῖα καί τονίζει τήν σημασία τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς τηλεοράσεως ἀπό τά κόμματα. Ἀναφέρεται καί εἰς ἐπιτροπή, ἡ ὁποία εἶχε συσταθῆ κατά τίς ἐκλογές τοῦ 1974. Ἐπισημαίνει, ἐπίσης, τό θέμα τῶν ΤΕΑ.

»Ἐπί ὅλων αὐτῶν συμφωνεῖται ὅτι θά γίνη συνεννόησις μεταξύ τῶν κομμάτων»[177].

16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Ἀποθνήσκει στό Παρίσι ἡ Μαρία Κάλλας. Τή λύπη του γιά τήν ἀπώλεια τῆς μεγάλης καλλιτέχνιδας θά ἐκφράσει, μέ δήλωσή του, ὁ Κ. Καραμανλῆς.

20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Συνέρχεται ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ τό Ὑπουργικό Συμβούλιο καί ἀποφασίζει ὁμόφωνα νά εἰσηγηθεῖ στόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τή διάλυση τῆς Βουλῆς στά μέσα Ὀκτωβρίου καί τή διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν στίς 20 Νοεμβρίου. Κατά τή συνεδρίαση, ὁ πρωθυπουργός ἐπισήμανε:

«Πρίν ἀπό τρία περίπου χρόνια ὁ ἑλληνικός λαός μᾶς ἐνεπιστεύθη τήν ἐξουσία. Μέ τήν μεγάλη κοινοβουλευτική ἰσχύ πού μᾶς ἔδωσε ὄχι μόνο ἀντιμετωπίσαμε ἀποτελεσματικῶς τά ὀξύτατα καί ἐπικίνδυνα προβλήματα πού εἶχε συσσωρεύσει ἡ δικτατορία, ἀλλά καί ἀναδιοργανώσαμε ἐκ βάθρων τήν Πολιτεία· τήν ἐξοπλίσαμε μέ ἕνα συγχρονισμένο καί προοδευτικό Σύνταγμα· καί μέ εὔρωστους θεσμούς, πού ἐξασφαλίζουν τήν ἀπρόσκοπτη, ὅσο καί ἀποδοτική λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ἐθέσαμε μέ ἄλλα λόγια τίς βάσεις, γιά νά μπορῆ ἡ Ἑλλάς νά ἀναπτύσσεται καί νά προοδεύῃ ἐν εἰρήνῃ καί ἀσφαλείᾳ, μέ εὐνομία καί τάξη. Παράλληλα, σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς δημοσίας ζωῆς, ἐκτός ἀπό τήν ἀντιμετώπιση τῶν καθημερινῶν προβλημάτων πού θέτει ἡ ζῶσα πραγματικότης, ἐχαράξαμε κατευθύνσεις μέ στόχους ὑψηλούς καί εὐρύτατες προοπτικές — μέ τό ὅραμα ἑνός Κράτους κοινωνικῆς εὐημερίας, δικαιοσύνης καί γαλήνης. Καί σέ πολλές περιπτώσεις ἐδώσαμε λύσεις ἐποικοδομητικές σέ προβλήματα πού ἐλίμναζαν ἢ ἐθεωροῦντο ἄλυτα ἐπί ὁλόκληρες δεκαετίες.

»Δικαιούμεθα νά εἴμαστε ὄχι ἁπλῶς ἱκανοποιημένοι, ἀλλά καί ὑπερήφανοι γιά τό ἔργο αὐτό, πού μπόρεσε νά πραγματοποιηθῆ χάρις στήν πολιτική ὡριμότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία μᾶς περιέβαλε.

»Παρά ταῦτα καί χωρίς ἰδική μας εὐθύνη ἀνέκυψαν, ὡς γνωστόν, προβλήματα κρίσιμα γιά τό μέλλον τοῦ τόπου, πού πέρασαν καί περνοῦν ἀπό δύσκολες φάσεις. Καί μπορεῖ νά θεωρῆται βέβαιο ὅτι τά

μεγάλα αὐτά προβλήματα — καί συγκεκριμένα τό Κυπριακό, ἡ διένεξη μέ τήν Τουρκία καί ἡ ὁριστική ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ — θά μποῦν σέ φάση ἀποφασιστική κατά τό ἐρχόμενο ἔτος.

»Ἡ ἐπιτυχής ἀντιμετώπιση τῶν κρισίμων αὐτῶν προβλημάτων ἀπαιτεῖ σκέψη νηφάλια καί ἀποφασιστικότητα ὄχι μόνο σ' αὐτούς πού τά χειρίζονται ὑπεύθυνα ἀλλά καί στόν λαό. Πρέπει πρό παντός ὁ χειρισμός τῶν θεμάτων νά εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπό κομματικούς ἀνταγωνισμούς, φανατισμούς καί ὀξύτητες, πού μοιραίως θά προκύψουν, ἄν τό κρίσιμο αὐτό ἔτος συμπέση νά εἶναι καί ἔτος προεκλογικό. Ἐπί πλέον ἡ Κυβέρνηση, ὁποιαδήποτε Κυβέρνηση, γιά νά ἐπιτύχη στά θέματα αὐτά τούς ἐθνικούς στόχους, χρειάζεται ηὐξημένο κῦρος καί ἀνανεωμένη ἐμπιστοσύνη, τήν ὁποία μόνον μιά πρόσφατη ἐντολή τοῦ λαοῦ μπορεῖ νά τῆς προσδώση.

»Εἶναι, συνεπῶς, προφανές ὅτι τό ἐθνικόν συμφέρον, καί μόνο, ὑπαγορεύει στήν Κυβέρνηση νά εἰσηγηθῆ κατά τό Σύνταγμα τήν ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν. Καί μπορῶ νά πῶ ὅτι τό πράττει ἐναντίον τοῦ κομματικοῦ της συμφέροντος, δεδομένου ὅτι θά ἠδύνατο μέ τήν μεγάλη πλειοψηφία πού διαθέτει νά παραμείνη ἄνετα ἐπί 14 ἀκόμη μῆνες στήν ἐξουσία».

Στή συνέχεια ὁ Κ. Καραμανλῆς συνέστησε στά μέλη τῆς Κυβερνήσεως νά μή χαλαρώσουν τήν προσπάθειά τους καί νά ἀποφύγουν κάθε ἀπόφαση ἤ ἐνέργεια πού θά δημιουργοῦσε τήν ἐντύπωση ὅτι ἐξυπηρετοῦσε προεκλογική σκοπιμότητα:

»Ἡ Κυβέρνηση ὀφείλει ν' ἀποφύγη τήν ἱκανοποίηση αἰτημάτων, μερικῶν ἤ γενικῶν, κατά τήν διάρκεια τῆς προεκλογικῆς περιόδου, δεδομένου ὅτι τά αἰτήματα αὐτά ὀρθόν εἶναι νά τ' ἀντιμετωπίση ἡ Κυβέρνηση πού θά προέλθη ἀπό τίς προσεχεῖς ἐκλογές. Γιατί αὐτό ἐπιβάλλει ὄχι μόνο τό συμφέρον τῆς Πολιτείας, ἀλλά καί ἡ εὐθιξία τῆς Κυβερνήσεως πού θά διεξαγάγη τίς ἐκλογές».

Καί ὁ πρωθυπουργός κατέληξε:

«Ἡ Κυβέρνηση εἶναι ὑποχρεωμένη ὄχι μόνο ἀπό τό Σύνταγμα, ἀλλά καί ἀπό τίς περιστάσεις νά διεξαγάγη αὐτή τίς ἐκλογές. Καί εἶναι ἀποφασισμένη νά διεξαγάγη ὄχι ἁπλῶς ἀδιάβλητες ἐκλογές, ἀλλ' ἐκλογές πού θ' ἀποτελέσουν ὑπόδειγμα πολιτικοῦ θάρρους καί ἐντιμότητος. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι στήν προσπάθειά της αὐτήν ἡ Κυβέρνηση θά ἔχη τήν κατανόηση ὄχι μόνο τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ἀλλά καί τοῦ λαοῦ στό σύνολό του».

Τήν ἴδια ἡμέρα καί μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ πρωθυπουργός ἀπηύθυνε στόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κύριε πρόεδρε,

»Συμπληρώνονται ἐντός ὀλίγου τρία χρόνια ἀφ' ὅτου ὁ ἑλληνικός λαός κληθείς νά ἐκφρασθῆ ἐλεύθερος γιά πρώτη φορά μετά τήν κατάρρευση ἑπταετοῦς τυραννίας, ἀνέθεσε μέ μεγάλη πλειοψηφία στήν Νέα Δημοκρατία τήν διακυβέρνηση τῆς χώρας. Ἡ εὐρεῖα αὐτή πολιτική παράταξη εἶχε κατέλθει στίς ἐκλογές μέ σαφεῖς ἰδεολογικές ἀρχές καί συγκεκριμένο πρόγραμμα ἐθνικῶν καί κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων. Ἡ δέ Κυβέρνηση τήν ὁποία ἀνέδειξε ὑπό τήν προεδρία μου, ἐφήρμοσε μέ συνέπεια, σταθερότητα καί μεθοδικότητα τίς διακηρύξεις πού ἀνταποκρίνονταν στίς προσδοκίες τοῦ λαοῦ.

»Περιβεβλημένη τό κῦρος τῆς μεγάλης λαϊκῆς ἐμπιστοσύνης σύμφυτης μέ τήν πολιτική ὡριμότητα καί τό πνεῦμα ἑνότητος πού ἐπέδειξε μεταδικτατορικά ὁ λαός μας, ἡ Κυβέρνησή μου ἀπέδωσε κατά τήν τριετία αὐτήν πολύπλευρο ἔργο. Ὄχι μόνο πρός τήν κατεύθυνση τῆς θεραπείας τῶν σφαλμάτων τοῦ παρελθόντος καί τήν ἀποτροπή θανασίμων κινδύνων, πού τό ἁμαρτωλό παρελθόν εἶχε κληροδοτήσει στό παρόν· ἀλλά καί γιά τήν οἰκοδόμηση ἑνός ἀσφαλεστέρου καί εὐτυχεστέρου μέλλοντος τοῦ ἔθνους. Θέμα συνειδήσεως ἑνός ἑκάστου Ἕλληνος εἶναι ἡ ἐκτίμηση τοῦ ἔργου αὐτοῦ, στήν ἱστορία δέ ἀπόκειται ἡ τελική κρίση.

»Ἡ ζῶσα, ὅμως, πραγματικότης, ἡ διαρκής μεταβολή τῶν συνθηκῶν καί ἡ διεθνής συγκυρία δημιουργοῦν ἀδιάκοπα καί νέα προβλήματα. Ἄλλα ἁπλᾶ ἤ βραχυπρόθεσμα καί ἄλλα δυσχερῆ καί περίπλοκα. Ἡ Ἑλλάς τόν τελευταῖο καιρό βρίσκεται ἐνώπιον ὡρισμένων κρισίμων προβλημάτων, ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ὁποίων εἶναι προσδιοριστική ὄχι ἁπλῶς γιά τίς ἐξελίξεις τῶν ἀμέσως ἑπομένων μηνῶν ἤ ὀλίγων ἐτῶν, ἀλλά γιά τήν μελλοντική πορεία τοῦ ἔθνους.

»Τά προβλήματα αὐτά, κύριε πρόεδρε, εἶναι κυρίως ἡ τύχη τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ· εἶναι ἡ ἐπικίνδυνη διένεξη μέ τήν γείτονα Τουρκία· καί εἶναι τέλος ἡ ἔνταξη τῆς χώρας μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, ἀπό τήν ὁποία θά προδιαγραφῆ τό μέλλον καί τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ὁ ὑπεύθυνος χειρισμός τους πέρασε, καί ἀσφαλῶς θά περάση ἀπό λεπτές καί δύσκολες φάσεις. Καθ' ὅλες τίς ἐνδείξεις τά προβλήματα αὐτά θά μποῦν στήν ἀποφασιστική τους φάση κατά τήν διάρκεια τοῦ προσεχοῦς ἔτους, ὅπως καί προσφάτως σᾶς ἔχω ἐνημερώσει.

»Μέ πλήρη συναίσθηση τῶν εὐθυνῶν της ἡ Κυβέρνησή μου θεωρεῖ ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνο νά ἐμπλακῆ ὁ χειρισμός τῶν προβλημάτων αὐτῶν στήν δίνη μιᾶς παρατεταμένης προεκλογικῆς περιόδου, ὅπως μοιραίως θά εἶναι ὁλόκληρη ἡ περίοδος τοῦ 1978. Οἱ κομματικοί ἀνταγωνισμοί καί οἱ ὀξύτητες πού μοιραίως συνοδεύουν μία παρατεταμένη ἐκλογική ἀναμέτρηση, θά δυσχέραιναν τούς ἤρεμους καί σταθερούς χειρισμούς πού ἀπαιτοῦν προβλήματα αὐτῆς τῆς μορφῆς καί ἐκτάσεως.

»Πρός ἀποφυγήν τῶν κινδύνων αὐτῶν ἡ Κυβέρνησή μου πιστεύει, κύριε πρόεδρε, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἐπίσπευση τῶν ἐκλογῶν· εἰς τρόπον ὥστε τά δύσκολα καί ἐπικίνδυνα αὐτά προβλήματα ν' ἀντιμετωπισθοῦν ἀπό μιά Κυβέρνηση, πού θά ἔχη πρόσφατη τήν λαϊκή ἐντολή καί συνεπῶς ηὐξημένο κῦρος.

»Μέ τίς σκέψεις αὐτές, μέ γνώμονα τό συμφέρον τῆς χώρας, ἀλλά καί μέ τήν πεποίθηση ὅτι ἡ προσφυγή στήν λαϊκή ἐτυμηγορία, αὐτή καθ' ἑαυτήν ἀποτελεῖ τήν πεμπτουσία τῆς δημοκρατίας, τό Ὑπουργικό Συμβούλιο κατά τήν σημερινή του συνεδρίαση, μέ ἐξουσιοδότησε νά σᾶς εἰσηγηθῶ, κύριε προέδρε, τήν διάλυση τῆς Βουλῆς· καί τήν προκήρυξη ἐκλογῶν γιά τίς 20 Νοεμβρίου ἐ.ἔ. στά πλαίσια τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρου 41 τοῦ Συντάγματος.

»Αὐτονόητον εἶναι, κύριε πρόεδρε, ὅτι ἐφ' ὅσον γίνη δεκτή ἡ εἰσήγηση τῆς Κυβερνήσεως θά καταστῆ ἀναγκαία ἡ ἀναβολή τῆς συγκλήσεως τῆς Δ΄ Συνόδου τῆς σημερινῆς Βουλῆς».

Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἀπάντησε στήν ἐπιστολή τοῦ Κ. Καραμανλῆ, στίς 23 τοῦ μηνός, ὁπότε καί ἀποδέχθηκε τήν εἰσήγηση τῆς Κυβερνήσεως γιά διάλυση τῆς Βουλῆς καί προκήρυξη γενικῶν ἐκλογῶν:

«Κύριε πρωθυπουργέ,

»Μέ ἰδιαίτερη προσοχή ἀνέγνωσα τήν ἐπιστολή σας, τῆς 20ῆς τρέχοντος, μέ τήν ὁποία, ἐξουσιοδοτημένος ἀπό τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, εἰσηγεῖσθε τήν διάλυση τῆς παρούσης Βουλῆς καί τήν διεξαγωγή ἐκλογῶν γία τίς 20 Νοεμβρίου.

»Συμμερίζομαι τίς σκέψεις πού διατυπώνετε καί πού στηρίζονται σέ ἀντικειμενικές σταθμίσεις τῆς πραγματικότητος. Δέν μοῦ ἦσαν ἄλλωστε οἱ σκέψεις αὐτές ξένες. Ἀπό τίς κατά καιρούς καί πρόσφατες ἐνημερώσεις πού μοῦ ἐκάματε, φρονῶ, ὅτι θεμελιώνεται πλήρως ἡ ἄποψη τῆς Κυβερνήσεως: ὅτι κατά τό προσεχές ἔτος, τά σημαντικώτερα ἐθνικά μας θέματα θά εἰσέλθουν σέ περίοδο, πού θά εἶναι κρίσιμη καί θά ἀπαιτήσουν Κυβέρνηση, ἡ ὁποία, στηριζομένη σέ νωπή λαϊκή ἐτυμηγορία, θά μπορῆ ἀπερίσπαστη καί μέ ηὐξημένο κῦρος νά τά χειρισθῆ ἐπωφελῶς γιά τήν χώρα.

»Μέ τά δεδομένα αὐτά θά ἦταν βαρειά ἡ εὐθύνη ὅλων μας, ἄν ἀφήναμε νά συμπέσουν οἱ ἐξελίξεις αὐτές μέ τήν ἀναπόφευκτη ἀναταραχή καί τούς περισπασμούς μιᾶς παρατεταμένης προεκλογικῆς περιόδου.

»Ἐκτιμῶν τήν βασιμότητα αὐτῶν τῶν λόγων καί τήν πρόδηλη ἐθνική σκοπιμότητα ἀποδέχομαι τήν εἰσήγηση τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν διάλυση τῆς Βουλῆς καί τήν διενέργεια ἐκλογῶν στίς 20 Νοεμβρίου. Παρακαλῶ, ὅπως τό διάταγμα περί διαλύσεως, προσυπογεγραμμένο ἀπό τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, μοῦ ἀποσταλῆ μέχρι τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου, ὥστε νά τηρηθῆ ἡ κατά τό ἄρθρον 41 παρ. 3 τοῦ Συντάγματος προθεσμία.

»Ἰδιαίτερα, ἐπίσης, ἐκτιμῶ κύριε πρωθυπουργέ, ὅτι — ὅπως τονίζετε στήν ἐπιστολή σας — ἡ προσφυγή στήν λαϊκή ἐτυμηγορία ἀποτελεῖ τήν πεμπτουσία τῆς δημοκρατίας. Πράγματι ἡ διεξαγωγή ἐκλογῶν, ὑπό συνθῆκες ἠρεμίας, πλήν τῶν ἄλλων θά ἐνισχύση περαιτέρω, ἐναντίον οἱασδήποτε ἀπειλῆς, τήν δημοκρατία πού ἀναγεννήθηκε στήν χώρα μας, ὕστερα ἀπό μιά μακρά περίοδο τυραννίας. Εὔχομαι καί πιστεύω ὅτι οἱ δεύτερες αὐτές ἐκλογές θά σταθοῦν στό ὕψος τῶν πρώτων. Ἂν ἀποφευχθοῦν, ὅπως ἐλπίζω, οἱ ὀξύτητες — οἱ ὁποῖες, χωρίς νά ὠφελοῦν κανένα, βλάπτουν τόν τόπον — καί διεξαχθοῦν οἱ ἐκλογές μέσα σέ κλῖμα ἤπιο καί μέ τήν ὀφειλομένη μετριοπάθεια ἀπό ὅλες τίς πλευρές, θά καταδείξουν τήν ἀποτελεσματικότητα τῶν δημοκρατικῶν μας θεσμῶν καί τήν πολιτική ὡριμότητα τοῦ λαοῦ μας.

»Αὐτονόητον εἶναι, ὅτι, ἀφοῦ ἀποδέχομαι μέ τήν παροῦσα τήν εἰσήγησή σας περί διαλύσεως τῆς Βουλῆς, θά πρέπη νά προωθηθῆ καί διάταγμα ἀναβολῆς ἐνάρξεως τῆς Δ΄ Συνόδου, δεδομένου ὅτι ἡ ἐπικειμένη διάλυσή της καθιστᾶ πρακτικῶς καί χρονικῶς ἀδύνατη τήν λειτουργία της»[178].

Ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀναλύσει, στίς 30 Σεπτεμβρίου, στήν Κοινοβουλευτική ὁμάδα τῆς ΝΔ, τούς λόγους πού ἐπέβαλαν τήν ἐπίσπευση τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν:

«Οἱ λόγοι αὐτοί εἶναι καθαρῶς ἐθνικοί. Οὐδέποτε κατά τό παρελθόν συνέβη νά ἀντιμετωπίση ἡ Ἑλλάς συσσωρευμένα τόσα κρίσιμα ἐθνικά θέματα. Εἶναι συνεπῶς χρήσιμο ἡ ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων αὐτῶν νά γίνη ἀπό μιά Κυβέρνηση ἡ ὁποία θά εἶχε πρόσφατη τήν λαϊκή ἐντολή. Γιατί θά ἦταν χρήσιμο, ἰδίως ἔναντι τρίτων, νά ἐμφανίζεται μέ ηὐξημένο κῦρος. Ἀλλά καί γιατί θά ἦταν ἀδύνατο γιά ὁποιαδήποτε Κυβέρνηση νά ἀντιμετωπίση ἐπωφελῶς γιά τό ἔθνος τά κρίσιμα αὐτά θέματα μέσα στό κλῖμα μιᾶς παρατεταμένης προεκλογικῆς περιόδου, ὅπως μοιραίως θά ἦταν ἡ περίοδος τοῦ 1978. Θά ὑπῆρχε ἀντιθέτως ὁ κίνδυνος νά καταστοῦν τά ἐθνικά θέματα ἀντικείμενο ὀξυτάτων κομματικῶν ἀνταγωνισμῶν, μέ ἀποτέλεσμα νά βλαφθοῦν τά συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἐπιπλέον, ὅμως, τῶν ἐθνικῶν λόγων πού ὑπηγόρευσαν τήν προσφυγή στήν λαϊκή ἐτυμηγορία μιά δεύτερη ἐκλογή μετά τήν δικτατορία θά τερματίση τίς ἐλπίδες ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι, ψαρεύοντες στά θολά νερά, διατηροῦν τήν ἐλπίδα ὅτι εἶναι δυνατόν κάποτε νά πλήξουν καί πάλιν τήν δημοκρατία. Καί θά ἐδραιώση καί διεθνῶς τήν πεποίθηση ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπέκτησε μιάν ὑγιᾶ καί σταθερή δημοκρατία».

Ἡ ἀπόφαση νά ὁδεύσει ἡ χώρα πρός ἐκλογές θά προκαλέσει εὐρείας κλίμακας ζυμώσεις στό χῶρο τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Στίς 22 τοῦ μηνός, ἀνακοινώνεται ἡ ἀποκατάσταση τῆς συνεργασίας μεταξύ τῆς ΕΔΗΚ καί τοῦ Ι. Ζίγδη, ὁ ὁποῖος θά ἡγηθεῖ τοῦ ψηφοδελτίου τοῦ κόμματος στά Δωδεκάνησα. Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρος, ἔχει ἤδη ἀποκρούσει πρόταση γιά ἐκλογική συνεργασία τοῦ κόμματος τῆς Σοσιαλιστικῆς Πρωτοβουλίας (τό ὁποῖο ἀπαρτιζόταν ἀπό βουλευτές

πού εἶχαν ἀποχωρήσει ἀπό τήν ΕΔΗΚ). Ἔτσι, ἡ ΕΔΗΚ κατέρχεται στίς ἐκλογές αἰσθητά ἀποδυναμωμένη καί διασπασμένη. Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ Γ. Μαῦρος θά διακηρύξει τήν πρόθεση τοῦ κόμματός του νά διεξαγάγει διμέτωπο ἀγῶνα κατά τῆς ΝΔ καί τοῦ ΠΑΣΟΚ καί θά ἐμπλακεῖ σέ πόλεμο ἀνακοινώσεων μέ τόν Α. Παπανδρέου.

Στίς 26 Σεπτεμβρίου, πέντε κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως (Σοσιαλιστική Πορεία, Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία, ΚΚΕ (ἐσ.), ΕΔΑ καί Χριστιανική Δημοκρατία) θά καταλήξουν στήν ἀπόφαση νά κατέλθουν συνασπισμένα στίς ἐκλογές, ὑπό τόν Η. Ἡλιοῦ. Ἡ σύμπραξη θά γίνει γνωστή μέ τό ὄνομα «Συμμαχία Προοδευτικῶν καί Ἀριστερῶν Δυνάμεων». Στίς 30 τοῦ μηνός, μετά ἀπό συνάντηση τοῦ Γ. Μαύρου καί τοῦ Η. Ἡλιοῦ, θά ἀποκλειστεῖ ἡ πιθανότητα ἐκλογικῆς συνεργασίας μεταξύ τῆς ΕΔΗΚ καί τῶν «πέντε». Παράλληλα, θά ἱδρυθεῖ, ἀπό τό Στ. Στεφανόπουλο καί τό Σπ. Θεοτόκη, πολιτικός σχηματισμός, ὑπό τήν ὀνομασία «Ἐθνική Παράταξις».

28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Ὁ πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, Σπ. Κυπριανοῦ, διέρχεται ἀπό τήν Ἀθήνα, κατευθυνόμενος στή Νέα Ὑόρκη, ὅπου πρόκειται νά ὑποστηρίξει τήν κυπριακή προσφυγή στόν ΟΗΕ.

Ἐπρόκειτο γιά τήν πρώτη ἔλευση τοῦ Σπ. Κυπριανοῦ μέ τήν νέα του ἰδιότητα στήν ἑλληνική πρωτεύουσα. Οἱ συνομιλίες, συνεπῶς, πού εἶχε μέ τόν Κ. Καραμανλῆ, τήν ἴδια ἡμέρα, γιά τήν πορεία τοῦ ἐθνικοῦ θέματος, ἀποκτοῦσαν ἰδιαίτερη βαρύτητα. Οἱ δύο ἄνδρες συμφώνησαν νά ἐμμείνουν στή γραμμή πού εἶχαν ἀπό κοινοῦ χαράξει ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ὁ Μακάριος. Μετά τή συνάντηση, ὁ πρόεδρος Κυπριανοῦ δήλωσε:

«Εἴχαμε ἀνταλλαγή ἀπόψεων ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ μέσα σέ μιά ἀτμόσφαιρα πραγματικῆς ἐγκαρδιότητος καί συναντιλήψεως. Εἰς ὅλα τά θέματα τά ὁποῖα συζητήσαμε καί στήν ἐκτίμηση ἡ ὁποία ἔγινε καί στό θέμα τοῦ χειρισμοῦ τοῦ προβλήματος ὑπῆρξε ἀπόλυτη ὁμοφωνία. Εἶχα τήν εὐκαιρία νά ἐκφράσω πρός τόν κ. πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως τήν εὐγνωμοσύνη τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ γιά τήν συμπαράσταση τῆς Ἑλλάδος εἰς ὅλους τούς τομεῖς πρός τόν δοκιμαζόμενο κυπριακό λαό. Εἶμαι ἰδιαίτερα ἱκανοποιημένος ἀπό τίς συνομιλίες τίς ὁποῖες εἴχαμε γιατί ἀπεδείχθη ἀκόμη μία φορά ὅτι οἱ βάσεις πού ἐτέθησαν ἀπό τόν ἀείμνηστο πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο καί τόν πρόεδρο τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆ παραμένουν ἀμετάβλητες καί ἀποτελοῦν τήν πορεία τήν ὁποία θά ἀκολουθήσουμε ἀπό κοινοῦ στόν χειρισμό τοῦ θέματός μας».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε:

«Μολονότι θά ἐπαναλάβω μέ ἄλλη διατύπωση αὐτά τά ὁποῖα εἶπε ὁ κ. πρόεδρος δέν θέλω νά σᾶς ἀπογοητεύσω ἀρνούμενος νά πῶ καί γώ μερικά λόγια. Εἴχαμε μέ τόν κ. πρόεδρο μία μακρά καί πολύ χρήσιμη συνομιλία. Συμφωνήσαμε ἐπί τῆς ἀνάγκης τῆς στενῆς συνεργασίας Ἀθηνῶν - Λευκωσίας, ἐπί τῆς γραμμῆς τήν ὁποίαν ἐχαράξαμε μέ τόν ἀείμνηστον Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο κατά τήν τελευταία συνάντησή μας τόν περασμένο Ἰούνιο στήν Ἀθήνα. Ἡ πολιτική αὐτή, θεμελιωμένη στήν ἑνότητα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καί στήν ἀποφασιστική συμπαράσταση τῆς Ἑλλάδος ἀργά ἤ γρήγορα θά δώση τά ἀποτελέσματά της. Γιατί τό δίκαιο τῆς Κύπρου εἶναι τόσο μεγάλο καί τόσο ἀναμφισβήτητο ὥστε, παρά τόν κυνισμό πού παρατηρεῖται στήν διεθνῆ ζωή, κάποτε θά ἐπιβληθῆ. Φθάνει νά διατηρήσουμε καί ἐδῶ καί ἐκεῖ τήν ἑνότητά μας. Καί νά πολιτευθοῦμε πρό παντός μέ θάρρος καί ρεαλισμό».

Ὁ Σπ. Κυπριανοῦ ἐνημέρωσε γιά τίς ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ καί τόν πρῶην πρωθυπουργό, Π. Κανελλόπουλο, τόν ἀρχηγό τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Μαῦρο, τόν πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου, τόν πρόεδρο τῆς ΕΔΑ, Η. Ἡλιοῦ καί τόν ἐκπρόσωπο τοῦ ΚΚΕ (ἐσ.) Λ. Κύρκο.

[Ὁ Σπ. Κυπριανοῦ διῆλθε ἀπό τήν Ἀθήνα καί στίς 17 Ὀκτωβρίου, κατά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τή Νέα Ὑόρκη, ὁπότε εἶχε νέα συνάντηση μέ τόν Κ. Καραμανλῆ.]

6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὁ νόμος «περί ἱδρύσεως Κέντρου Διεθνοῦς καί Εὐρωπαϊκοῦ Δικαίου». Τό Κέντρο θά ἑδρεύει στή Θεσσαλονίκη καί θά σκοπεύει στήν προαγωγή τῆς ἔρευνας, στή διάδοση τῆς γνώσεως τοῦ Διεθνοῦς καί τοῦ Κοινοτικοῦ Δικαίου, καθώς καί στήν παροχή συμβουλευτικῆς συνδρομῆς καί νομικῶν πληροφοριῶν πρός τό Κράτος, τά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τούς νομικούς καί τούς φορεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητας.

7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Γίνονται δεκτοί ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ οἱ πρωθυπουργοί τῆς Τυνησίας, Χ. Νουίρα, καί τῆς Πορτογαλίας, Μ. Σοάρες, οἱ ὁποῖοι βρίσκονται στήν Ἀθήνα γιά νά συμμετάσχουν στίς ἐργασίες τοῦ συμποσίου γιά τό «Μέλλον τῆς Δημοκρατίας», πού τελεῖ ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, Κ. Τσάτσου.

Μέ τό Χ. Νουίρα, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός συζήτησε θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνάμεσα στίς δύο χῶρες, ἐνῶ διαπιστώθηκε τό ἀμοιβαῖο ἐνδιαφέρον γιά περαιτέρω σύσφιγξη τῶν σχέσεων.

Πρώτη ἐπίσκεψη τοῦ Σ. Κυπριανοῦ στήν 'Αθήνα, ὡς προέδρου τῆς Κύπρου.

Ἐξ ἄλλου, μετά τό τέλος τῆς συνομιλίας του μέ τό Μ. Σοάρες, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Εἶχα μιά πολύ φιλική καί πολύ χρήσιμη συνομιλία μέ τόν κ. πρωθυπουργό τῆς Πορτογαλίας. Καί συμφωνήσαμε νά ἀναληφθῆ μιά προσπάθεια ἀναπτύξεως τῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν σέ ὅλους τούς τομεῖς. Καί, αὐτό, ὅπως καταλαβαίνετε, δέν εἶναι δύσκολο, γιατί ἡ Πορτογαλία καί ἡ Ἑλλάς ἀκολουθοῦν περίπου παράλληλη πορεία.

»Καί οἱ δύο χῶρες ἀποκατέστησαν προσφάτως τήν δημοκρατία. Καί οἱ δύο χῶρες ἐκληρονόμησαν δύσκολα προβλήματα ἀπό τίς δικτατορίες. Προβλήματα βέβαια διαφορετικῆς μορφῆς, διότι τοῦ μέν κ. Σοάρες τά προβλήματα εἶναι ἐσωτερικά, τά δικά μου εἶναι ἐξωτερικά. Ἀνήκουμε καί οἱ δύο στήν ἴδια οἰκογένεια τῆς δημοκρατικῆς Δύσεως. Ἐπιδιώκουμε νά ἐνταχθοῦμε καί οἱ δύο στήν Κοινή Ἀγορά.

»Καί εἶμαι εὐτυχής, γιατί διαπιστώσαμε ὅτι πρέπει ἡ αἴτηση τῆς Ἑλλάδος νά διαχωρισθῆ ἀπό τίς αἰτήσεις τῆς Πορτογαλίας καί τῆς Ἱσπανίας, ὥστε νά ἐπιταχυνθῆ ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης συμφωνοῦμε ἐπί τῆς ἀνάγκης τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης. Συνεπῶς ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις νά ἀναπτυχθοῦν σέ ὅλους τούς τομεῖς καλές, φιλικές καί γόνιμες σχέσεις».

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Πορτογάλος πρωθυπουργός τόνισε:

«Εἴχαμε τήν εὐκαιρία μιᾶς καλῆς καί μακρᾶς συνομιλίας μέ τόν πρωθυπουργό κ. Καραμανλῆ, τοῦ ὁποίου τό ἔργο καί τήν δράση γνωρίζω καλά καί ἀπό πολύ καιρό. Περάσαμε μιά περίοδο ἐξορίας καί οἱ δύο μας στήν Γαλλία καί ἐκτιμῶ πολύ τήν προσφορά του στήν Ἑλλάδα γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας.

»Ὅπως σᾶς εἶπε ὁ πρωθυπουργός, συμφωνήσαμε σ' ὅλα τά θέματα πού συζητήσαμε καί ἀποφασίσαμε νά συνεχίσουμε τήν συνεργασία μας σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, πολιτικό, οἰκονομικό καί κοινωνικό.

»Συμφωνήσαμε, ἐπίσης, ὅπως σᾶς εἶπε ὁ πρωθυπουργός, στό θέμα τῆς ἐντάξεως τῶν χωρῶν μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα. Χρονικῶς πρώτη ἔρχεται ἡ Ἑλλάδα, μετά ἡ Πορτογαλία καί τέλος ἡ Ἱσπανία.

»Ἔχουμε ζωτικό συμφέρον γιά τίς ἐξελίξεις πρός αὐτή τήν κατεύθυνση, δηλαδή πρός τήν Εὐρώπη. Καί σ' αὐτό τό πλαίσιο τοῦ σεβασμοῦ τῆς δημοκρατίας νομίζω ὅτι ἡ συνεργασία μας θά εἶναι πολύ μεγάλη.

»Ὁ κ. Καραμανλῆς μέ προσκάλεσε νά ἐπισκεφθῶ ἐπίσημα τήν Ἑλλάδα καί ἀποδέχθηκα τήν πρόσκληση. Ἀλλά πρίν ἀπό αὐτό θά μποροῦσε καί ἐκεῖνος νά ἐπισκεφθῆ τήν Πορτογαλία. Ὁ κ. Καραμανλῆς μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θά ἔλθη στό ἄμεσο μέλλον».

Δύο ἡμέρες ἀργότερα ὁ Μάριο Σοάρες ἀπηύθυνε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στόν Κ. Καραμανλῆ:

«Κύριε πρωθυπουργέ καί ἐξοχώτατε φίλε μου,

»Πρίν φύγω ἀπό τήν Ἑλλάδα — ὅπου εἶχα μιά τόσον εὐχάριστη διαμονή — ἐπιθυμῶ νά σᾶς εὐχαριστήσω προσωπικά καθώς καί τήν Κυβέρνησή σας γιά ὅλες τίς περιποιήσεις τῶν ὁποίων ὑπῆρξα τό ἀντικείμενο καί οἱ ὁποῖες πολύ μέ ἐτίμησαν. Ἐκτός ὅμως αὐτοῦ, κατά τήν διάρκεια τῶν μετακινήσεων πού ἔτυχε νά κάνω, συνήντησα μιά αὐθόρμητη καί φιλική ὑποδοχή ἡ ὁποία μοῦ ἐπιβεβαίωσε τήν γνώμη ὅτι οἱ δύο λαοί μας ἔχουν πάμπολλα κοινά πράγματα, ὅπως ἐπίσης καί ἕνα βαθύ συναίσθημα ἀλληλεγγύης.

»Ἐξ ἄλλου, ἀπό τήν συνομιλία πού εἶχα τήν χαρά νά ἔχω μέ τήν Ἐξοχότητά σας, προκύπτει τό ἴδιο συμπέρασμα ὅτι ὅλα μᾶς ἑνώνουν καί ὅτι, γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο ἔχουμε τό ὕψιστο συμφέρον νά ἐνισχύσουμε τούς θεσμούς συνεργασίας πού ἤδη ὑπάρχουν σέ ὅλους τούς τομεῖς καθώς ἐπίσης καί τήν ἴδια προοπτική μιᾶς εὐρωπαϊκῆς ὁλοκληρώσεως.

»Ἀνανεώνω, κύριε πρωθυπουργέ, κατά τρόπον ἐντελῶς ἐπίσημο αὐτή τήν φορά — καί ἐπ' ὀνόματι τῆς πορτογαλικῆς Κυβερνήσεως — τήν πρόσκληση πού σᾶς ἔχω κάνει νά ἐπισκεφθῆτε ἐπίσημα τήν Πορτογαλία. Ὕστερα ἀπό τίς ἑλληνικές ἐκλογές καί κατά τόν χρόνο πού θά σᾶς βολεύη περισσότερο — ἀλλά καί ὅσο τό δυνατόν ταχύτερα — θά αἰσθανθοῦμε πολύ μεγάλη εὐχαρίστηση καί τιμή νά σᾶς ὑποδεχθοῦμε στήν Πορτογαλία. Εἶμαι βέβαιος, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ ἐπίσκεψη αὐτή θά ἐνισχύση σημαντικά τούς φιλικούς δεσμούς πού ἤδη ὑπάρχουν μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Πορτογαλίας.

»Παρακαλῶ νά πιστεύσετε, κύριε πρωθυπουργέ, στήν τιμή πού αἰσθάνθηκα κάνοντας τήν προσωπική σας γνωριμία, καθώς καί στά αἰσθήματα θαυμασμοῦ μου»[179].

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Ἐνόψει τῆς ἐκλογικῆς ἀναμετρήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει τήν ἀκόλουθη ἐγκύκλιο πρός τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, τούς στρατιωτικούς, καθώς καί τούς ὑπαλλήλους τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων καί τῶν ὀργανισμῶν κοινῆς ὠφελείας:

«Σοβαροί ἐθνικοί λόγοι, ὅπως γνωρίζετε, καλοῦν τόν ἑλληνικό λαό στίς 20 Νοεμβρίου νά ἀσκήση τό κυριαρχικό του δικαίωμα καί νά ἐκλέξη τούς ἀντιπροσώπους του στήν Βουλή καί τήν Κυβέρνηση πού μέ νωπή ἐντολή θά διαχειρισθῆ τά ἐθνικά ζητήματα.

»Ἡ ἄσκηση αὐτή τοῦ κυριαρχικοῦ δικαιώματος τοῦ λαοῦ πού ἐκδηλώνεται μέ τίς βουλευτικές ἐκλογές, ἀποτελεῖ τήν οὐσία τῆς δημοκρατίας. Καί γι' αὐτό πρέπει νά διασφαλίζεται μέ ὅλες τίς δυνατές ἐγγυήσεις.

»Ὡς πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως πού θά διεξαγάγη τίς ἐκλογές, εἶμαι ἀποφασισμένος καί πάλι, ὅπως πρό τριετίας, νά ἐξασφαλίσω ὅλες τίς ἐγγυήσεις, ὥστε νά μπορέσουν οἱ Ἕλληνες πολῖτες νά ἐκφράσουν τήν θέλησή τους ἐλεύθερα, ἀνεπηρέαστα καί ἀδιάβλητα. Ὅπως ἔγινε κατά κοινή ἀναγνώριση

στίς ἐκλογές τοῦ 1974 γιά τίς ὁποῖες καί πάλι ἡ Κυβέρνησή μου ἦταν ὑπεύθυνη.

»Ὅπως ἐτόνιζα σέ ἀνάλογη διακήρυξή μου πρό τριῶν ἐτῶν, στίς 12 Ὀκτωβρίου 1974, τά ὄργανα τῆς κρατικῆς διοικήσεως, τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν καί τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἔχουν καί ἐκεῖνα ἀσφαλῶς τό δικαίωμα νά διαμορφώσουν ἐλεύθερα τίς πεποιθήσεις τους σέ ὅλα τά ζητήματα πού ἐνδιαφέρουν γενικώτερα τόν ἑλληνικό λαό καί τήν χώρα. Καί θά ἀσκήσουν τό ἐκλογικό τους δικαίωμα ἀνεμπόδιστα καί ἐλεύθερα, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι πολῖτες.

»Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτό τό ἀναμφισβήτητο δικαίωμά σας, ὅλοι ἐσεῖς πού μετέχετε στήν λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς ἔχετε μιά βασική ὑποχρέωση, πού τήν ἐπιβάλλει ὄχι μόνο ὁ νόμος μέ αὐστηρές κυρώσεις, ἀλλά καί τό καθῆκον σας ἀπέναντι στόν λαό καί τήν δημοκρατία. Ἡ ὑποχρέωσή σας αὐτή εἶναι νά μήν χρησιμοποιῆτε τήν ἰδιότητά σας μέ κανένα τρόπο, εἴτε ἄμεσο εἴτε ἔμμεσο, γιά νά ἐπηρεάζετε τούς πολῖτες στόν ἐκλογικό ἀνταγωνισμό.

»Σᾶς καλῶ ὅλους νά σεβασθῆτε μέ σχολαστικότητα καί αὐστηρότητα τήν ὑποχρέωσή σας αὐτή τῆς ἀπόλυτης οὐδετερότητας σέ ὅλες σας τίς πράξεις καί στήν συμπεριφορά σας, πού σχετίζονται μέ τήν ἰδιότητά σας ὡς λειτουργῶν τοῦ ἀπροσώπου Κράτους. Καί τονίζω ὅτι κάθε τυχόν παράβαση, ἀκόμα καί ἡ παραμικρή, θά ἐλεγχθῆ καί θά τιμωρηθῆ μέ τήν μεγαλύτερη αὐστηρότητα.

»Εἰδικώτερα τά ὄργανα Σωμάτων Ἀσφαλείας ἔχουν μιά πρόσθετη ὑποχρέωση, πού εἶναι μέν ἀπόρροια τῶν γενικωτέρων τους καθηκόντων, ἀλλά ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη σημασία στήν προεκλογική περίοδο. Ἡ πρόσθετη αὐτή ὑποχρέωσή τους εἶναι νά ἐξασφαλίζουν σέ ὅλους τούς πολῖτες τήν ἐλευθερία νά παίρνουν ἀνεμπόδιστα μέρος στίς προεκλογικές συγκεντρώσεις καί νά ἐκδηλώνουν τά ὁποιαδήποτε φρονήματά τους, μέσα στά ὅρια πάντοτε τῆς τάξεως, τῆς εὐπρέπειας καί τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ.

»Ἔχουμε ὅλοι, σεῖς ὡς ὄργανα τοῦ Κράτους καί ἐγώ ὡς ἀρχηγός τῆς Κυβερνήσεως, τήν βαρειά ὑποχρέωση ἀπέναντι τοῦ ἔθνους καί τοῦ λαοῦ νά ἐξασφαλίσουμε τήν ὁμαλή λειτουργία τῆς δημοκρατίας στόν τόπο μας, μέ τήν ἐλεύθερη, ἀνεπηρέαστη καί ἀδιάβλητη ἐκδήλωση τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ. Εἶμαι ἀποφασισμένος τό καθῆκον αὐτό, μέ τήν συμπαράστασή σας, νά τό ἐκπληρώσω στό ἀκέραιον».

Παράλληλα, ἡ κυβερνητική ἐπιτροπή, πού συνεδρίασε ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀποφάσισε τή λήψη τῶν ἑξῆς μέτρων:

«1. Στά Ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν, Δικαιοσύνης καί Βορείου Ἑλλάδας — τά ὁποῖα ἔχουν ἀμεσώτερη σχέση μέ τίς ἐκλογές — θά τοποθετηθοῦν ἐξωπολιτικές προσωπικότητες.

»2. Πάντες οἱ ὑφυπουργοί θά παρακληθοῦν νά ὑποβάλουν τίς παραιτήσεις τους. Κατά τήν διάρκεια τῆς προεκλογικῆς περιόδου ἡ λειτουργία τῶν Ὑπουργείων μπορεῖ νά καλύπτεται πλήρως ἀπό τούς ὑπουργούς.

»3. Οἱ ὑπουργοί θά διαχωρίζουν τήν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τους ἀπό τήν ἰδιότητα τοῦ ὑποψηφίου, ἀποφεύγοντες νά κάμουν χρήση κρατικῶν μέσων στόν προεκλογικό τους ἀγῶνα.

»4. Ἡ Κυβέρνηση, τόσο γιά λόγους πολιτικῆς εὐθιξίας, ὅσο — καί πρό παντός — γιά νά προστατεύση τά συμφέροντα τῆς Πολιτείας, εἶναι ὑποχρεωμένη ν' ἀρνηθῆ νά συζητήση, μέχρι πέρατος τῶν ἐκλογῶν, μερικά ἤ γενικά αἰτήματα διαφόρων τάξεων.

»5. Ὅπως ἔχει ἤδη ἀνακοινώσει ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης τά ΤΕΛ ὅλης τῆς Ἑλλάδος — ἐκτός τοῦ νομοῦ Ἔβρου καί τῶν νήσων Αἰγαίου — θά ἀφοπλισθοῦν. Οἱ ἄνδρες θά παραδώσουν τόν ὁπλισμό τους 30 ἡμέρες πρό τῶν ἐκλογῶν, οἱ δέ ἀξιωματικοί θά συγκεντρωθοῦν στίς ἕδρες τῶν ταγμάτων.

»6. Θά δοθοῦν ὁδηγίες στούς κατά τόπους εἰσαγγελεῖς νά ἐπιλαμβάνωνται ἀμέσως κάθε ὑπερβασίας κρατικοῦ ὀργάνου καί τῶν ἐκτρόπων οἱουδήποτε πολίτου, νά κινοῦν δέ τήν νόμιμη διαδικασία γιά τήν ἄμεση ἐπιβολή τῶν κυρώσεων.

»7. Ἀνετέθη στόν ὑπουργό Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως νά ζητήση ἀπό τά ἐν τῇ Βουλῇ ἀνεγνωρισμένα κόμματα νά ὁρίσουν ἀνά ἕνα ἐκπρόσωπο, γιά νά συσταθῆ Διακομματική Ἐπιτροπή, ἡ ὁποία θά ὑποδεικνύη ὅ,τι ἐπιβάλλεται γιά τήν ἄρση ἐνδεχομένων παραπόνων. Ἡ Ἐπιτροπή θ' ἀκούη καί τίς ἀπόψεις κομμάτων πού δέν μετέχουν σ' αὐτήν. Ἡ ἐπιτροπή αὐτή θά εἰσηγῆται ἐπίσης τήν δικαία κατά κόμματα κατανομή τῆς ραδιοτηλεοπτικῆς καλύψεως τοῦ προεκλογικοῦ ἀγῶνος. (Ἡ ἐπιτροπή θά καταρτισθῆ ἀπό τόν κ. Ράλλη στίς προσεχεῖς 3-4 ἡμέρες).

»8. Ὁ γενικός διευθυντής τῆς ΕΡΤ θ' ἀποχωρήση ἐπ' ἀδείᾳ κατά τήν προεκλογική περίοδο καί θ' ἀναπληρωθῆ ἀπό ὑπηρεσιακό πρόσωπο.

»9. Τέλος, θά ληφθοῦν μέτρα γιά νά διευκολυνθῆ ἡ μετακίνηση τῶν ψηφοφόρων, πού διαμένουν μακριά ἀπό τόν τόπο ἀσκήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ τους δικαιώματος».

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Ὁ πρωθυπουργός δέχεται σέ συνεργασία τούς διοικητές τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος Ξ. Ζολώτα καί τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, Α. Ἀγγελόπουλο, οἱ ὁποῖοι τόν ἐνημέρωσαν γιά τίς ἐπαφές πού εἶχαν στίς ΗΠΑ — στά πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καί τῆς Διεθνοῦς Τραπέζης. Ὅπως τόνισαν στόν Κ. Καραμανλῆ οἱ Ξ. Ζολώτας καί Α. Ἀγγελόπουλος, οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ πίστη τῆς Ἑλλάδος καί ἡ ἐκτίμηση γιά τίς οἰκονομικές δυνατότητές της βρίσκονταν σέ τόσο ὑψηλά ἐπίπεδα.

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Ἀνακαλύπτεται ἀπό τή φρουρά τοῦ Προεδρικοῦ Μεγάρου, τίς πρωινές ὧρες, αὐτοσχέδια βόμβα πού εἶχε τοποθετηθεῖ στό πεζοδρόμιο τῆς ὁδοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ, ἀπέναντι ἀπό τό Προεδρικό Μέγαρο καί

σέ μικρή άπόσταση άπό τήν κατοικία τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Ἡ βόμβα τελικά ἐξερράγη, χωρίς νά προκαλέσει ζημιές.

12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Δίνεται στή δημοσιότητα διακήρυξη τῆς ΝΔ πρός τόν ἑλληνικό λαό, στήν ὁποία διατυπώνονται οἱ ἰδεολογικές ἀρχές τοῦ κόμματος:

«Ἡ Νέα Δημοκρατία ἐκφράζει τήν θέληση τῆς μεγαλύτερης μερίδος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ: νά οἰκοδομήση ἕνα καθεστώς κοινωνικῆς γαλήνης, δικαιοσύνης καί τάξεως, νά χαράξη μιά δυναμική πολιτική προόδου πού ν' ἀνταποκρίνεται στίς ἀπαιτήσεις τῆς διαρκῶς ἐξελισσόμενης ἐποχῆς μας, νά ἐξασφαλίση γιά τό ἔθνος τά ἀγαθά τῆς ἐλευθερίας καί τῆς δημιουργικῆς ἐργασίας — ὑλικά καί πνευματικά.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία ἀποδύεται μέ αὐτοπεποίθηση στόν ἐκλογικό ἀγῶνα. Ἐπιδιώκει νά ἀνανεώση καί νά διευρύνη τήν ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποία τήν περιβάλλει ἡ πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὥστε νά συνεχίση νά ἐπεκτείνη καί νά κατοχυρώση τό ἔργο της: τήν ἀναγέννηση τῆς χώρας.

»Δέν θά διεκδικήση ἁπλῶς τήν ψῆφο τοῦ πολίτου στίς ἐπικείμενες ἐκλογές, ἀλλά καί τήν ἐνεργό συμπαράστασή του μετά ἀπό αὐτές. Γιατί χωρίς τήν διαρκῆ καί εἰλικρινῆ συνεργασία λαοῦ καί ἡγεσίας εἶναι ἀδύνατο νά ἐπιτευχθοῦν ὑπό καθεστώς ἐλευθερίας οἱ ὑψηλοί στόχοι τούς ὁποίους ἔχει τάξει ἡ Νέα Δημοκρατία ἀπό τήν ἵδρυσή της.

»Τήν ἵδρυση τῆς Νέας Δημοκρατίας ἐπέβαλε πρίν τρία χρόνια — ὅταν τό χάος ἀπειλοῦσε τήν Ἑλλάδα — ἐθνική ἀνάγκη· ἡ ἀνάγκη νά συσπειρωθῆ ὁ λαός σέ ἕνα ἰσχυρό πολιτικό σχηματισμό γιά νά πληρωθῆ τό κενό πού εἶχε δημιουργηθῆ μέ τήν χρεωκοπία τῶν παλαιῶν πολιτικῶν σχημάτων. Μόνο ἕνας νέος ἰσχυρός ἐθνικός σχηματισμός θά ἦταν ἱκανός νά προστατεύση τήν δημοκρατία πού ἀναγεννιόταν, μετά τήν κατάρρευση τῆς τυραννίας, τόσο ἀπό τόν κομμουνισμό καί τόν φασισμό ὅσο καί ἀπό τά αἴτια πού προκάλεσαν πρίν δέκα χρόνια τήν πτώση της.

»Ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, ἀντί νά σταθῆ στόν ἄνετο καί κολακευτικό ρόλο τοῦ ὑπερκομματικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ ἡγέτη — τόν ὁποῖο τοῦ ἀνεγνώριζε ὁμόθυμα σχεδόν ὁ πολιτικός κόσμος — προτίμησε νά ἱδρύση τήν Νέα Δημοκρατία καί ν' ἀγωνισθῆ μ' αὐτήν. Καί ἐξήγησε στόν λαό: "*Ἔκρινα ὅτι ὤφειλα νά δημιουργήσω μία μεγάλη πολιτική δύναμη πού θά ἦταν ἱκανή νά κατακτήση τήν ἐμπιστοσύνη τῆς πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ — πλειοψηφίας ἡ ὁποία θά ἐπέτρεπε νά κυβερνηθῆ ἡ χώρα στίς κρίσιμες αὐτές στιγμές κατά τρόπον σταθερό καί γόνιμο· νά δημιουργήσω μίαν παράταξη πού θά ἀπέτρεπε τόν κατακερματισμό τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας καί τήν πολιτική ἀστάθεια, πού εἶναι ὁ πρόδρομος τῆς χρεωκοπίας τῆς δημοκρατίας· μίαν δύναμη πού θά δημιουργοῦσε νέο πολιτικό κλῖμα καί θά ἐπέτρεπε τήν ἐπάνοδο στήν νοοτροπία καί τίς συνήθειες τοῦ παρελθόντος*".

»Ἐδικαιώθη. Ἡ Νέα Δημοκρατία ὑπῆρξε ἡ ἑλληνική ἀπάντηση στήν πρόκληση τῶν καιρῶν. Ὁ λαός ἔδωσε στήν Νέα Δημοκρατία τήν δύναμη πού χρειαζόταν — μιά πρωτοφανῆ στά ἑλληνικά χρονικά πλειοψηφία — καί πού ἀνταποκρινόταν στίς ἀπαιτήσεις τῶν κρισίμων περιστάσεων.

»Στά τρία αὐτά χρόνια, ἀπό τήν ἵδρυσή της ὡς σήμερα ἡ Νέα Δημοκρατία ὡς κυβερνῶν κόμμα ἐδημιούργησε Κράτος ἀπό τό χάος πού παρέλαβε.

»Ἀπέτρεψε τόν ἐμφύλιο σπαραγμό καί ἀποκατέστησε ἀνώδυνα τήν δημοκρατία.

»Ἔδωσε στήν χώρα ἕνα καινούργιο καί προοδευτικό Σύνταγμα, πού ἐπιτρέπει νά λειτουργῆ ὁμαλά ἡ Πολιτεία.

»Σπάνια ἡ Ἑλλάς κυβερνήθηκε τόσο δημοκρατικά, ὅσο σήμερα.

»Ἔβγαλε τήν χώρα ἀπό τήν διεθνῆ ἀπομόνωση καί τῆς ἄνοιξε νέους ὁρίζοντες.

»Ἀνασυνέταξε τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις τῆς χώρας, τίς ἐξώπλισε καί τίς κατέστησε τήν ἀσπίδα τοῦ ἔθνους.

»Ἔθεσε ὑπό ἔλεγχο τήν οἰκονομία μας καί τῆς ἔδωσε τήν ὥθηση γιά περαιτέρω ἀνάπτυξη.

»Ἐφήρμοσε τέλος μιά ριζοσπαστική ἐκπαιδευτική καί κοινωνική πολιτική, πού θά δώση πλούσιους καρπούς στό μέλλον.

»Μολονότι ἔχει ἱδρυθῆ ἀπό μία προσωπικότητα — τόν Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ — ἡ Νέα Δημοκρατία δέν εἶναι οὔτε προσωπικό οὔτε περιστασιακό κόμμα. Στηρίζεται σέ βασικές ἰδεολογικές ἀρχές, πού ἔχουν διακηρυχθῆ μέ σαφήνεια καί ἀκρίβεια. Ἐπιδιώκει τήν διαρκῆ ἀνανέωση τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς· ὀργανώνεται, διαρθρώνεται καί λειτουργεῖ δημοκρατικά· δέν ταυτίζει τήν τύχη του μέ τήν τύχη τῆς ἡγεσίας του γιατί φιλοδοξεῖ νά εἶναι ἐπί μακρόν χρόνον ἡ σπονδυλική στήλη τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς· ἀπευθύνεται, τέλος, σέ ὅλα τά στρώματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση πρός τούς νέους, πού ἀποτελοῦν τό μέλλον τοῦ ἔθνους.

»Οἱ κατευθυντήριες γραμμές τῆς Νέας Δημοκρατίας καί οἱ θέσεις της στά βασικά προβλήματα τῆς χώρας, ἔχουν διακηρυχθῆ ἀπό τόν ἀρχηγό της. Συγκροτοῦν μιά πολιτική φιλοσοφία πού συνδυάζει τήν ἐμπειρία καί τόν ὁραματισμό καί τήν προσήλωση στά ἐθνικά ἰδεώδη.

»Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν ἰδέα τοῦ ἔθνους καί δέχεται ὅτι κανένα πρόσωπο ἤ σχηματισμός δέν καταξιώνεται οὔτε ἠθικά οὔτε πολιτικά ἔξω ἀπό τά ἐθνικά πλαίσια. Στό σημεῖο αὐτό ἡ θέση της εἶναι σαφής καί ἀμετακίνητη.

»Σέβεται καί παραδειγματίζεται ἀπό την ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί πιστεύει στήν ἀποστολή του.

»Θαυμάζει τήν ὑγιᾶ παράδοση καί τήν δημιουργία καί τήν πρόοδο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καί ἔχει τήν πεποίθηση ὅτι τό ἑλληνικό ἔθνος μόνον ἐλεύθερο, ἀνεξάρτητο καί κυρίαρχο, μπορεῖ νά συνεχίση τήν ἱστορική του πορεία· καί νά ἀναπτύξη σύμμετρα τίς ἠθικές καί τίς πνευματικές καί τίς ὑλικές του δυνάμεις. Δέν διεκδικεῖ μονοπώληση τῆς ἐθνικοφροσύνης. Ἀλλά καί δέν ἀναγνωρίζει σέ κανένα ἄλλο τίτλους πραγματικῆς καί σταθερῆς προσηλώσεως μέ πάγια συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἐπειδή σέ κάθε περίπτωση, ὡς μοναδικό γνώμονα τῆς πολιτικῆς της ἔχει τό συμφέρον τοῦ ἔθνους, ἡ Νέα Δημοκρατία τοποθετεῖται ἔξω καί ἐπάνω ἀπό τίς δεσμευτικές καί παραπλανητικές ἐτικέτες τῆς Δεξιᾶς, τοῦ Κέντρου καί τῆς Ἀριστερᾶς.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν κοινοβουλευτική δημοκρατία. Σέ μιά δημοκρατία ὅμως μαχομένη καί ὄχι παράλυτη. Σέ μιά δημοκρατία ἱκανή νά προστατεύη ἀποτελεσματικά τήν ἐλευθερία· καί νά ἐξασφαλίζη τήν πρόοδο τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου μέσα στίς συνθῆκες τάξεως καί ἀσφαλείας γιά τόν καθένα. Σέ μιά δημοκρατία πού νά συνδυάζη τήν ἐλευθερία μέ τήν τάξη καί τήν τάξη μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη. Γιατί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη ἐλευθερία χωρίς τάξη, ὅπως δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη καί τάξη χωρίς κοινωνική δικαιοσύνη.

»Η Νέα Δημοκρατία δέν δέχεται ὅτι ἡ πολιτική πράξη μπορεῖ νά καταργῆ τήν δημοκρατική διαδικασία. Γιατί καμμιά σκοπιμότης δέν εἶναι ἱερώτερη ἀπό τό δικαίωμα τοῦ πολίτου νά καθορίζη τήν μοῖρα του. Στήν δημοκρατία ὁ σκοπός δέν ἁγιάζει τά μέσα. Ἡ χρησιμοποίηση μέσων εἴτε ἐκ τῶν ἄνω εἴτε ἐκ τῶν κάτω — πού συνιστοῦν τήν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας — ἀναιρεῖ τήν ἴδια τήν ἐλευθερία.

»Η Νέα Δημοκρατία ἀντιτίθεται πρός ὅλες τίς μορφές ὁλοκληρωτισμοῦ. Ἀντιτίθεται στόν κομμουνισμό, γιατί εἶναι τό σύστημα πού ἀρνεῖται τήν ἱερότητα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀρνεῖται τίς πολιτικές καί ἀτομικές ἐλευθερίες του. Μεταβάλλει σέ μηχανή τόν λαό καί τοῦ ἀφαιρεῖ μαζί μέ τήν πρωτοβουλία, τήν ἐλπίδα καί τήν χαρά πού προσφέρει ἡ ἐλευθερία. Ἀντιτίθεται ἐπίσης σέ κάθε εἴδους δικτατορίες, πού μέ πρόσφατη τήν σωτηρία τῆς πατρίδος, καταργοῦν τήν ἐλευθερία καί ὁδηγοῦν μέ τόν τυχοδιωκτισμό τους κατά κανόνα σέ συμφορές.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν κοινωνική δικαιοσύνη. Ἰδανική πολιτεία εἶναι ἐκείνη πού συνδυάζει τήν ἐλευθερία μέ τήν τάξη καί τήν τάξη μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη.

»Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι· ὄχι μόνον ἀπέναντι τοῦ νόμου, ἀλλά καί μέ ἴσα δικαιώματα ἀπέναντι τῶν εὐκαιριῶν πού παρέχει ὁ πολιτικός, οἰκονομικός καί κοινωνικός βίος. Μέ ἄλλους λόγους ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν κοινωνική δημοκρατία. Γιατί ταυτίζει τήν πολιτική ἐλευθερία μέ τήν κοινωνική δικαιοσύνη.

»Θά ἦταν ἄχρηστη ἡ ἐλευθερία χωρίς τό δικαίωμα τοῦ πολίτου νά μετέχη στό ἐθνικό προϊόν κατά τό μέτρο τῆς συμβολῆς του. Γιά νά ὑπάρχη πραγματική δημοκρατία πρέπει κάθε πολίτης νά εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπό τήν ἀγωνία τῆς καθημερινῆς ἐπιβιώσεως. Καί αὐτό ἐννοοῦμε ὅταν διακηρύσσωμε ὅτι κάθε πολίτης τῆς χώρας αὐτῆς πρέπει νά γίνη ἐργάτης μαζί καί νομεύς τῆς οἰκονομικῆς εὐημερίας καί νά αἰσθάνεται ἥσυχος γιά τό μέλλον του καί γιά τό μέλλον τῶν παιδιῶν του.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν ἐλεύθερη δημοκρατική οἰκονομία. Καί ὑπάρχει ἐλεύθερη οἰκονομία ὅταν συνδυάζεται σύμμετρα καί δίκαια τό συλλογικό μέ τό ἀτομικό στοιχεῖο. Τήν ἐξισορρόπηση αὐτήν ἐκφράζει ἡ οἰκονομική φιλοσοφία τῆς Νέας Δημοκρατίας.

»Η οἰκονομική ἀνάπτυξη δέν ἀποτελεῖ αὐτοσκοπό. Ἀποτελεῖ προϋπόθεση καί μέσο τῆς κοινωνικῆς προόδου. Ἀσφαλῶς, ὁ ἄνθρωπος δέν γίνεται εὐτυχέστερος μέ τό νά πολλαπλασιάζη διαρκῶς τά ὑλικά του ἀγαθά. Ἀντιθέτως ὁ ὑλικός εὐδαιμονισμός, ἀπό τήν φύση τοῦ ἀκόρεστος, εἶναι ἕνα ἀπό τά νοσηρά συμπτώματα τῆς καταναλωτικῆς ἐποχῆς μας. Γιατί, ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, "ἄπειρος γάρ ἡ τῆς ἐπιθυμίας φύσις". Καί ἄν δέν ἀντισταθμισθῆ ἡ τάση αὐτή μέ ἄλλες ὑψηλότερες ἐπιδιώξεις, οἱ σύγχρονες κοινωνίες θά καταστήσουν ἀγχώδη τήν ζωή τους. Γιατί ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπό τήν ποιότητα τῆς ζωῆς του, παρά ἀπό τόν πλοῦτο πού διαθέτει. Αὐτό βέβαια δέν σημαίνει ὅτι θά πρέπη νά χαλαρώσουμε τήν προσπάθεια γιά τήν ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας καί ἰδίως τῶν οἰκονομικά ἀσθενεστέρων τάξεων. Θά πρέπη ὅμως ἡ προσπάθεια αὐτή νά μή παραμελῆ καί τό ποιοτικό στοιχεῖο.

»Η οἰκονομική φιλοσοφία τῆς Νέας Δημοκρατίας εἶναι προσανατολισμένη στό οἰκονομικό σύστημα πού ἐπικρατεῖ στίς δημοκρατικές χῶρες τῆς Εὐρώπης μέ τίς ὁποῖες συνεδέθη — καί θά συνδεθῆ στενώτερα — ἡ οἰκονομία μας. Καί, συγκεκριμένα ἡ παράταξή μας πιστεύει στον δημιουργικό ζῆλο τοῦ ἀτόμου, στόν ἐλεύθερο συναγωγικό μόχθο. Ὅπως ὅμως ἡ ἀναρχία καταργεῖ τήν ἀληθινή ἐλευθερία ἔτσι καί ἡ ἀσυδοσία στόν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμό κλονίζει τίς βάσεις ὄχι μόνο τῆς οἰκονομικῆς, ἀλλά καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μιᾶς χώρας.

»Γι' αὐτό ἡ Νέα Δημοκρατία πρεσβεύει ὅτι ἡ Πολιτεία ὀφείλει νά παρεμβαίνη γιά νά ἐξισορροπῆ τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές ἀντιθέσεις καί νά περιορίζη τίς ἀνισότητες. Καί πέραν αὐτοῦ ν' ἀναπληρώνη τήν ἰδιωτική πρωτοβουλία, ὅπου λόγοι οἰκονομικοί καί κοινωνικοί τό ἐπιβάλλουν.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν εἰρηνική διαβίωση τῶν λαῶν. Καί καταδικάζει κάθε πράξη βίας καί αὐθαιρεσίας. Ὑποστηρίζει τήν συμμετοχή τῆς χώρας μας στούς διεθνεῖς ὀργανισμούς πού ἔχουν ὡς σκοπό τήν κατοχύρωση τῆς εἰρήνης. Ὑποστηρίζει, ὅμως, παράλληλα, τήν ἀνάγκη νά ἐξοπλισθοῦν οἱ ὀργανισμοί αὐτοί μέ δικαιώματα κυρώσεων γιά νά μποροῦν πράγματι νά προστατεύουν τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει στήν ἀναγκαιότητα τῶν σχέσεων καλῆς γειτονίας, γι' αὐτό καί προωθεῖ τήν ἰδέα τῆς Διαβαλκανικῆς συνεργασίας. Λυπᾶται δέ γιατί, ὑπαιτιότητι τῆς Τουρκίας, οἱ ἑλληνοτουρκικές σχέσεις διέρχονται ἐπικίνδυνη κρίση.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει ὅτι ἡ θέση τῆς Ἑλλάδος εἶναι στήν δημοκρατική Δύση, μέ τήν ὁποία ἀπό μακροῦ χρόνου ἔχει συνδεθῆ πολιτικά, οἰκονομικά καί ἀμυντικά. Καί ὑποστηρίζει τήν ὀργανική ἔνταξη τῆς χώρας μας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες.

»Μέσα στόν χῶρο τῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλλάς, διατηρώντας τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά της, μπορεῖ νά ἐπιταχύνη τήν οἰκονομική καί κοινωνική της ἀνάπτυξη· νά ἐνισχύση τούς δημοκρατικούς της θεσμούς καί τήν ἐθνική της ἀσφάλεια. Ἡ Νέα Δημοκρατία πιστεύει ὅτι ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος σέ μιάν πολιτικά ἑνοποιημένη Εὐρώπη θά ἐπηρεάση ἀποφασιστικά καί εὐεργετικά τό μέλλον τοῦ λαοῦ μας.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει στίς πολιτιστικές δυνατότητες τῆς χώρας μας. Ἡ πολιτική πράξη ὀφείλει νά μήν ἐξαντλῆται στήν ἀντιμετώπιση μόνο τῶν τρεχόντων προβλημάτων· πρέπει νά δημιουργῆ καί τήν ὑποδομή γιά τήν διαρκῆ πνευματική προαγωγή καί τήν πολιτιστική ἀκτινοβολία τοῦ ἔθνους. Ὄργανο τῆς μακρόπνοης αὐτῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ Παιδεία καί γενικώτερα ἡ φροντίδα γιά τήν νεότητα. Ἡ Παιδεία εἶναι αὐτή πού διαπλάθει ἐλεύθερους ἀνθρώπους καί δημοκρατικούς πολίτες, ἱκανούς νά συμβάλλουν στήν προαγωγή τῆς χώρας.

»Η Νέα Δημοκρατία πιστεύει ὅτι οἱ πνευματικές καί πολιτιστικές ἀξίες εἶναι ἐκεῖνες πού θά τοποθετήσουν μονιμώτερα καί ὑψηλότερα τήν θέση τῆς Ἑλλάδος στήν διεθνῆ κοινωνία. Οἱ αἰῶνες ἔχουν ἀποδείξει τόν δυναμισμό τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Στήν σωστή παιδεία, στόν ἐνθουσιασμό, ἀλλά καί τόν αὐτοέλεγχο τῆς νέας γενεᾶς, ἐναπόκειται νά δημιουργήσουν μιάν Ἑλλάδα πού θά εὐτυχῆ στό ἐσωτερικό καί θά ἀκτινοβολῆ πνευματικά στό ἐξωτερικό.

»Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ Ἑλλάς συνέβη ν' ἀντιμετωπίζη συσσωρευμένα τόσο κρίσιμα ἐθνικά θέματα ὅσο σήμερα. Ἀπό τήν ἀποφασιστική καί ἀποτελεσματική ἀντιμετώπισή τους θά ἐξαρτηθῆ καί ἡ ἀσφάλεια καί ἡ πρόοδος τῆς χώρας. Θά ἐξαρτηθῆ ἡ πορεία τοῦ ἔθνους μέσα σέ μιά διεθνῆ κοινωνία, ὁ ὁρίζων τῆς ὁποίας σκιάζεται ἀπό βαρειά νέφη.

»Μέ ἀνανεωμένη τήν ἐμπιστοσύνη τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ Νέα Δημοκρατία θά ἀντιμετωπίση ἀποφασιστικά καί μέ ηὐξημένο κῦρος τίς ἐπικίνδυνα ἐκκρεμεῖς ἐθνικές ὑποθέσεις. Παράλληλα θά ἐπιδιώξη νά καταστήση τό Κράτος πού ἀναδημιούργησε ἀπό τό χάος Κράτος κοινωνικῆς εὐημερίας καί τάξεως, μέ ἰσχυρή θέση καί πνευματική ἀκτινοβολία μέσα στήν διεθνῆ κοινωνία.

»Η ἐξωτερική πολιτική θά παραμείνη προσηλωμένη πάντοτε στό τρίπτυχο τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας καί τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας· προσανατολισμένη σταθερά στό ἰδεῶδες τῆς εἰρήνης καί τῆς διεθνοῦς συνεργασίας· ἀφοσιωμένη στά πάγια συμφέροντα τοῦ ἔθνους, ὅπως προσδιορίζονται ἀπό τήν γεωπολιτική θέση τῆς Ἑλλάδος καί τήν ὀργανική (πολιτική, ἰδεολογική, πολιτιστική) παρουσία της, στόν ἐλεύθερο κόσμο τῆς Δύσεως.

»Η διεκδίκηση καί διασφάλιση τῶν δικαιωμάτων καί τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ (μέσα στά ὁποῖα ἐντάσσεται καί ἡ δικαίωση τοῦ ἀγῶνος τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μας) θά ἐξαντλῆ πρῶτα ὅλες τίς δυνατότητες τῶν εἰρηνικῶν διαδικασιῶν. Ἡ διαβούλευση εἶναι προτιμότερη ἀπό τήν ἀναμέτρηση. Κι' ἡ σωφροσύνη ἐνέχει περισσότερο σθένος ἀπό τούς καταστροφικούς τυχοδιωκτισμούς. Σέ καμμιά ὅμως περίπτωση ἡ σύνεση δέν θά κλείση τόν δρόμο καί στήν αὐτοθυσία ἀκόμη, ἄν πρόκειται νά βλαβοῦν τά ἐθνικά δίκαια ἤ νά ὑποστῆ μείωση ἡ ἐθνική ἀξιοπρέπεια.

»Η Εὐρωπαϊκή πολιτική θά ὁλοποιηθῆ σέ πρῶτο στάδιο μέ τήν πλήρη ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στίς Εὐρωπαϊκές Οἰκονομικές Κοινότητες· καί κατόπιν μέ τίς προσπάθειες πού θά καταβάλη ἡ Ἑλλάς ὡς ἰσότιμο μέλος γιά τήν προώθηση τῆς ἰδέας τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως τῆς Εὐρώπης — ἑνώσεως πού δέν θά προσδιορίση μόνο τήν τύχη τῆς ἠπείρου μας, ἀλλά θά ἐπηρεάση καί τήν τύχη ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου.

»Η βαλκανική πολιτική, ἡ σύσφιγξη τῶν σχέσεων μέ τόν ἀραβικό κόσμο καί ἡ συνεργασία μέ ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου πού εἰλικρινά τό ἐπιθυμοῦν, θά ἐξακολουθήση νά γίνεται μέ πνεῦμα ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καί μέ τήν ἐπιδίωξη οὐσιαστικοῦ περιεχομένου.

»Η ἐθνική ἰσχύς θά διατηρῆται στό ἀνώτατο δυνατό ἐπίπεδο μέ τόν ἄρτιο ἐξοπλισμό καί διαρκῆ ἐκσυγχρονισμό τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς χώρας, πού πρέπει πάντα νά εἶναι σέ θέση νά ἐκπληρώσουν τήν μεγάλη ἀποστολή τους· καί νά εἶναι, ὅπως εἶπε ὁ κ. Καραμανλῆς, ἡ ἀσπίδα καί τό καύχημα τοῦ ἔθνους. Μέ τήν ἀποτρεπτική τους δύναμη θ' ἀποθαρρύνουν ὁποιονδήποτε ἐπιβουλεύεται τήν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία καί κυριαρχία.

»Η ἐξασφάλιση τῆς νομισματικῆς σταθερότητος, ἡ ὑπερνίκηση τοῦ στασιμοπληθωρισμοῦ, ἡ ἀναδιάρθρωση τῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί ἡ ρεαλιστική εἰσοδηματική πολιτική θά ἐξασφαλίσουν τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας, σύμμετρα μέ τήν καλύτερη κοινωνική κατανομή τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος. Δέν εἶναι δύσκολο νά παρουσιάση κανείς ἕνα πρόγραμμα ἐντυπωσιακό ἀντιγράφοντας τά διάφορα προγράμματα πού κυκλοφοροῦν στίς διάφορες χῶρες. Δύσκολο καί χρήσιμο εἶναι νά προσδιορίση μέ εἰλικρίνεια καί ρεαλισμό αὐτά πού μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν προσαρμοζόμενα στίς συνθῆκες τοῦ τόπου μας.

»Η προοδευτική αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀποτελεῖ ὁπωσδήποτε τήν ἀναγκαία προϋπόθεση τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἐθνικῆς μας ἀξιοπρεπείας, τῆς αὐτοσυντηρήσεως τῆς δημοκρατίας καί τῆς πραγματοποιήσεως τῶν πολιτιστικῶν καί κοινωνικῶν στόχων, πού καταξιώνουν τό ἐλεύθερο πολίτευμα.

»Εἰδικά γιά τά στρώματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πού ἐνῶ μοχθοῦν περισσότερο ἀμείβονται λιγότερο — καί ἰδίως τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες — ἡ πολιτική τῆς Νέας Δημοκρατίας εἶναι ὄχι προλετάριοι· ἀλλά μονάδες αὐτόνομες καί δημιουργικές στούς τόπους τῆς δουλειᾶς τους.

»Η οἰκονομική πολιτική — ὅπως καί ἡ ἐκπαιδευτική, ἡ πολιτιστική, ἡ ἀναδιοργάνωση τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί κάθε ἄλλος κλάδος τῆς κυβερνητικῆς δραστηριότητος ἀπό τήν ναυτιλία καί τήν βιομηχανία ὡς τήν πολεοδομία καί τόν ἀθλητισμό — δέν ἀποτελοῦν αὐτοσκοπούς. Ὀφείλουν νά συμβάλουν στήν βελτίωση ὄχι ἁπλῶς τῶν ὑλικῶν ὅρων, ἀλλά τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς. Ἀλλοιῶς καί ἄν ἀκόμη κατακτηθοῦν ὑψηλά ἐπίπεδα εὐημερίας θά ἔχη ἠθικά ἐξανδραποδισθῆ μέσα σ' ἕνα ἐφιαλτικό κόσμο τεχνολογικῆς τελειότητος ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου.

»Η ἀλήθεια εἶναι ἡ ἀρετή — ἀλλά καί ἡ δύναμη — τῆς δημοκρατίας. Μέ τήν πλήρη ἐνημέρωση γιά τήν δυσκολία πού συναντᾶ ἡ ἐκτέλεση κάθε κυβερνητικοῦ ἔργου (ἀπό τήν διαχείριση τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ὑποθέσεων ὡς τήν ἐφαρμογή τῶν προγραμμάτων) καί μέ τόν καλόπιστο διάλογο, θά πραγματοποιῆται ἡ διαρκής συνεργασία τοῦ λαοῦ καί ἡγεσίας. Γιατί ἄλλο εἶναι τί πιστεύει κανείς καί ἄλλο τί πράγματι μπορεῖ νά κάμη. Ἡ Νέα Δημοκρατία παρουσίασε τό ὅραμά της, γιά τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ἂν θά πραγματοποιηθῆ καί σέ ποιάν ἔκταση θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τίς περιστάσεις καί τήν συνεργασία τοῦ λαοῦ.

»Η Νέα Δημοκρατία δέν ὑπόσχεται τίποτε χωρίς αὐτή τήν στενή συνεργασία — μιά πανηγυρική ἐπαναβεβαίωση τῆς ὁποίας θά φανῆ στίς 20 Νοεμβρίου».

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, συνεδριάζει στά κεντρικά γραφεῖα τοῦ κόμματος ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπή τῆς ΝΔ. Ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε ὁδηγίες

γιά τή διεξαγωγή τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγώνα, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νά ὀργανωθεῖ μέ μεθοδικότητα καί νά διεξαχθεῖ μέ εὐπρέπεια, χωρίς φανατισμούς καί ὀξύτητες:

«Γιατί τά πάθη κατεβάζουν τό ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς ζωῆς καί ναρκοθετοῦν τήν δημοκρατία. Προσωπικῶς, ὡς ἡγέτης πολιτικός, ἀπέφυγα μέ σύστημα νά τά ἐνθαρρύνω καί ὅταν ἀκόμη τό κομματικό συμφέρον μοῦ τό ἐπέβαλλε. Γιατί ἀποκρούω τό πολιτικό πάθος καί ὅταν ἐκδηλώνεται ὑπό μορφή ἀγάπης. Ὁ φανατισμός συσκοτίζει τήν σκέψη τοῦ πολίτου. Καί τοῦ ἀφαιρεῖ τήν ἱκανότητα νά κρίνη ὀρθά καί ὠφέλιμα γιά τόν τόπο του.

»Ἄλλωστε, ἡ Νέα Δημοκρατία ἔχει νά ἐπιδείξη πολύπλευρο ἔργο, ἔργο ἐθνικό. Ἔργο ἱστορικό. Κι' αὐτό τῆς ἐπιτρέπει νά ἀντιπαρατάσση, στήν ἐνδεχόμενη ἐξαλλοσύνη ἤ τίς προκλήσεις τῶν ἀντιπάλων της, ἐπιχειρήματα θετικά. Τά δέ θετικά ἐπιχειρήματα — καί ὄχι τίς φωνασκίες — θά ἐκτιμήση ὁ λαός. Ἀλλά καί πέραν αὐτοῦ, ἡ Νέα Δημοκρατία εἶναι ἡ μεγάλη πολιτική δύναμη τῆς χώρας· καί ὀφείλει μέ τό παράδειγμά της νά δίνη τόν τόνο τῆς ἤρεμης καί πολιτισμένης διεξαγωγῆς τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος».

Καί ὁ Κ. Καραμανλῆς κατέληξε:

«Ἀφήνω σέ σᾶς τήν ὀργάνωση τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ. Γιατί, ὡς πρωθυπουργός, θά εἶμαι βασικά ἀπορροφημένος ἀπό τήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων μου στήν διακυβέρνηση τῆς χώρας».

17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Συγκαλεῖται, στό Λουξεμβοῦργο, ἡ τέταρτη ὑπουργική σύνοδος τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στήν ΕΟΚ. Τήν ἑλληνική Κυβέρνηση ἐκπροσωπεῖ ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας.

Κατά τίς ἐργασίες τῆς συνόδου συντελέσθηκε σημαντική πρόοδος: τέσσερις τομεῖς (τελωνειακή ἕνωση - βιομηχανικά προϊόντα, ἐξωτερικές σχέσεις, ἄνθρακας - χάλυβας καί κίνηση κεφαλαίων) χαρακτηρίστηκαν ὥριμοι γιά οὐσιαστική διαπραγμάτευση. Δυσκολίες, ὅμως, ἐξακολουθοῦν νά ἀνακύπτουν σέ δύο κρίσιμους τομεῖς: τή μεταβατική περίοδο, γιά τήν ὁποία ἡ ΕΟΚ δέν ἔχει ἀκόμη ἐκφράσει τίς θέσεις της καί τή γεωργία.

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας Ι. Μπούτος, ἀνακοινώνει τό γεωργικό πρόγραμμα τοῦ 1978:

«Ἡ Κυβέρνηση, ὑπό τίς ὁδηγίες τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ, ἐθέσπισε γιά πρώτη φορά, ἀπό τήν ἔναρξη τῆς καλλιεργητικῆς περιόδου 1975-76, τό μέτρο τῆς ἐγκαιρης ἐξαγγελίας τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τοῦ ἐπομένου ἔτους. Ἔτσι οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀγρότες ἔχουν τήν δυνατότητα νά προγραμματίζουν σωστά τήν παραγωγική τους δραστηριότητα καί νά κατευθύνουν αὐτήν πρός τήν καλλιέργεια καί παραγωγή ἐκείνων τῶν προϊόντων πού θά ἀπέδιδαν τό καλύτερο οἰκονομικό ἀποτέλεσμα καί τό ὑψηλότερο γι' αὐτούς εἰσόδημα.

»Στά πλαίσια τῆς καθιερωθείσης αὐτῆς τακτικῆς τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας κατήρτισε τό γεωργικό πρόγραμμα τό ὁποῖον θά ἐφαρμοσθῆ στόν γεωργικό τομέα κατά τό νέο ἔτος 1978. Γιά τήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν οἱ πρόσφατες ἐξελίξεις τῆς γεωργίας, καθώς καί οἱ γενικές κατευθύνσεις τοῦ πενταετοῦς προγράμματος οἰκονομικῆς καί γεωργικῆς ἀναπτύξεως.

»Οἱ εἰδικώτεροι παράγοντες πού ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατά τήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος ὑπῆρξαν:

»1. Ἡ τάση τῆς ζητήσεως στό ἐσωτερικό καί ἐξωτερικό.

»2. Οἱ δυνατότητες πού ὑπάρχουν στόν γεωργικό τομέα ἀπό ἀπόψεως διαθεσίμων πόρων.

»3. Ἡ ἀνταγωνιστικότητα τῶν διαφόρων καλλιεργειῶν.

»4. Οἱ διαρθρωτικές προσαρμογές τῆς παραγωγῆς μέ τήν προοπτική τῆς ἐντάξεως στήν ΕΟΚ καί,

»5. Ἡ ἀνάγκη νά ἐξασφαλισθῆ ἱκανοποιητικό εἰσόδημα στούς παραγωγούς παράλληλα μέ τήν παραγωγή ἀνωτέρας ποιότητος προϊόντων καί διάθεση αὐτῶν σέ τιμές προσιτές γιά τόν καταναλωτή.

»Οἱ συγκεκριμένες ἐπιδιώξεις σέ κάθε προϊόν ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

»1. Σιτάρι

»Ὅπως εἶναι γνωστό, ὕστερα ἀπό τίς δυσμενεῖς καιρικές συνθῆκες πού ἐπικράτησαν στίς περισσότερες ἀπό τίς σιτοπαραγωγικές περιοχές τῆς χώρας μας, ἡ παραγωγή τοῦ σιταριοῦ μειώθηκε περίπου κατά 28%, ἤτοι ἀπό 2.300 χιλ. τόννους τό 1976 σέ 1.700 χιλ. τόννους.

»Μέ τά μέτρα πολιτικῆς τρέχοντος ἔτους πού ἀφοροῦν τίς τιμές παρεμβάσεως, τίς εἰσοδηματικές ἐνισχύσεις καί τίς λοιπές διευκολύνσεις, κυρίως γιά τούς μικρούς σιτοκαλλιεργητές, καταβλήθηκε προσπάθεια νά ἐνισχυθῆ τό εἰσόδημα τῶν σιτοκαλλιεργητῶν καί νά τούς δοθῆ τό κίνητρο νά συνεχίσουν καί κατά τήν ἐρχόμενη καλλιεργητική περίοδο τήν παραγωγική τους δραστηριότητα.

»Ἔτσι ἐπιδίωξη γιά τό 1978 εἶναι ἡ διατήρηση τῆς ἐκτάσεως καί τῆς συνολικῆς παραγωγῆς τοῦ σιταριοῦ (σκληροῦ καί μαλακοῦ) στά ἐπίπεδα τοῦ ἔτους 1976 μέ τήν ὁποία καλύφθηκε ἄνετα ἡ ἐγχώρια κατανάλωση καί διατηρήθηκε τό ἀναγκαῖο ἀπόθεμα ἀσφαλείας καί περίσσεψαν μικροποσότητες γιά ἐξαγωγή καί διάθεση γιά ζωοτροφή.

»Γιά τόν σκοπό αὐτό:

»α. Θά ἐνταθῆ ἡ περαιτέρω διάδοση τῶν μεξικανικῶν καί νέων ἑλληνικῶν ποικιλιῶν στά πρόσφορα γι' αὐτές ἐδάφη, καθώς καί τῶν ἄλλων βελτιωμένων ποικιλιῶν μέ ἐπιδότηση τοῦ σπόρου αὐτῶν, ὥστε νά ἐπιτευχθῆ ἡ αὔξηση τῶν στρεμματικῶν ἀποδόσεων καί ἡ ποιοτική βελτίωση τῆς παραγωγῆς καί,

»β. Θά συνεχισθῆ ἡ ἐπιδότηση τῶν λιπασμάτων καί ἡ τυποποίηση τοῦ προϊόντος.

»Παράλληλα μέ τήν διατήρηση τῆς διαφορᾶς τῆς τιμῆς μεταξύ σκληροῦ καί μαλακοῦ σίτου καί τήν περαιτέρω διά-

δοση τῶν πλέον ἀποδοτικῶν καί βελτιωμένων ποικιλιῶν σκληροῦ σίτου θά ἐπιδιωχθῆ ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς τοῦ σκληροῦ σίτου γιατί τά πλεονάσματα αὐτοῦ μποροῦν νά διατεθοῦν στήν διεθνῆ ἀγορά εὐχερέστερα καί σέ καλύτερες τιμές.

»2. Κριθάρι - Ἀραβόσιτος - Λοιπές ζωοτροφές

»Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν παραγομένων στήν χώρα συμπυκνωμένων ἰδίως ζωοτροφῶν, σέ συνδυασμό μέ τήν γενικώτερη ἐπιδίωξη αὐξήσεως τοῦ βαθμοῦ αὐταρκείας σέ ζωοκομικά προϊόντα ἀπό τήν ἐγχώρια παραγωγή, ἐπιβάλλει τήν ἀνάγκη ταχείας ἐπεκτάσεως ὅλων τῶν καλλιεργειῶν πού μᾶς δίδουν ζωοτροφές, ὥστε νά περιορισθοῦν οἱ εἰσαγωγές τους καί ἡ ἐξάρτηση τῆς κτηνοτροφίας μας ἀπό τίς ξένες ἀγορές καί νά ὀργανωθοῦν οἱ κτηνοτροφικές μας ἐκμεταλλεύσεις σέ περισσότερο ὀρθολογική καί οἰκονομική βάση.

»Γιά τόν σκοπό αὐτό, πέρα ἀπό τήν μακροπρόθεσμη ἐπιδίωξη παραγωγῆς στήν χώρα μας ὑποκαταστάτων τῶν εἰσαγομένων ζωοτροφῶν, μέ τήν ἐξάπλωση τῆς καλλιέργειας τῆς σόγιας γιά τήν ὁποία τά ἁρμόδια ἱδρύματα ἐρεύνης ἐργάζονται ἤδη ἐντατικά, θά ἐπιδιωχθῆ κατά τό 1978 ἡ ἐπέκταση τῆς καλλιέργειας καί παραγωγῆς τοῦ κριθαριοῦ καί τοῦ ἀραβοσίτου. Τοῦτο θά ἐπιτευχθῆ μέ τήν διάδοση πλέον ἀποδοτικῶν ποικιλιῶν — οἱ σπόροι τῶν ὁποίων θά ἐπιδοτηθοῦν — τήν περαιτέρω ἐξάπλωση τῆς βελτιωμένης τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας καί τόν καθορισμό τιμῶν πού θά βελτιώσουν τήν ἀνταγωνιστικότητα τῶν καλλιεργειῶν αὐτῶν.

»3. Ρύζι

»Τά ὑπάρχοντα σημαντικά εἰσέτι ἀδιάθετα ἀποθέματα ρυζιοῦ ἐσοδείας 1976 καί οἱ χαμηλές διεθνεῖς τιμές αὐτοῦ, πού δέν φαίνεται ὅτι θά βελτιωθοῦν σέ σύντομο χρονικό διάστημα, δέν δημιουργοῦν εὐνοϊκές συνθῆκες ἐμπορίας τοῦ προϊόντος αὐτοῦ.

»Γιά τόν λόγο αὐτό ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ θά συνεχισθῆ μέ τήν χορήγηση ἀδειῶν ἀπό τίς κατά τόπους Δ/νσεις Γεωργίας γιά παραγωγή μέχρι τοῦ ὕψους τῆς αὐταρκείας τῆς χώρας μετά τῶν ἀναγκαίων ἀποθεμάτων ἀσφαλείας καί ἀποκλειστικά σέ παθογενῆ καί ἡμιπαθογενῆ ἐδάφη.

»4. Ζαχαρότευτλα

»Μέ βασική ἐπιδίωξη τήν διατήρηση τῆς αὐταρκείας στήν παραγωγή ζάχαρης πού ἐπετεύχθη κατά τά δύο τελευταῖα χρόνια ἀπό τήν ἐγχώρια παραγωγή ζαχαροτεύτλων προγραμματίζεται καί γιά τό ἔτος αὐτό ἡ καλλιέργεια ζαχαροτεύτλων στήν αὐτή μέ τό παρελθόν ἔτος ἔκταση τῶν 450.000 στρεμ. πού θά πραγματοποιηθῆ:

»α. μέ τήν σύναψη συμβάσεων μεταξύ τῆς Βιομηχανίας Ζαχάρεως καί τῶν παραγωγῶν·

»β. τήν περαιτέρω βελτίωση τῆς τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας γιά τήν αὔξηση τῆς ἀνταγωνιστικότητος τοῦ προϊόντος·

»γ. τήν ἐπιδότηση ὡρισμένων μέσων παραγωγῆς καί

»δ. τόν καθορισμό τιμῆς σέ ἐπίπεδα ἀνταγωνιστικά τῶν λοιπῶν ἀρδευομένων καλλιεργειῶν.

»5. Καπνός

»Λόγῳ τῆς σχετικῆς σταθερότητος τῆς ζητήσεως τῶν καπνῶν ἀπό τήν διεθνῆ καί ἐσωτερική ἀγορά κατά τά δύο τελευταῖα χρόνια καί τῆς ἀδυναμίας ἀπορροφήσεως ὁρισμένων ποικιλιῶν καπνοῦ, προγραμματίζεται γιά τό ἔτος 1978:

»α. Ἡ συνολική ἔκταση τῆς καλλιεργείας καπνοῦ νά μήν ὑπερβῆ τά ἐπίπεδα τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἔτους 1977.

»β. Ἡ ἀναδιάρθρωση τῶν ποικιλιῶν καπνοῦ νά ἐνταθῆ ὥστε ἡ παραγωγή νά προσαρμοσθῆ στίς ἀπαιτήσεις τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς καί νά βελτιωθῆ ἡ ποιότητά του.

»γ. Ἡ τεχνική τῆς καλλιεργείας νά βελτιωθῆ περαιτέρω σ' ὅλες τίς φάσεις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας γιά τήν συμπίεση τοῦ κόστους παραγωγῆς.

»Παράλληλα προγραμματίζεται ἡ λήψη τῶν κάτωθι μέτρων:

»α. Ἡ χορήγηση οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων καί πιστωτικῶν διευκολύνσεων σέ μέσα καί δραστηριότητες πού βοηθοῦν στήν ἐκμηχάνιση, ὁμαδοποίηση καί ἐπίσπευση τῆς ἡμερομηνίας ἐνάρξεως τῶν ἀγορῶν.

»β. Ἡ συνέχιση τῆς παροχῆς εἰσοδηματικῶν ἐνισχύσεων σέ περιπτώσεις πού οἱ χαμηλές διεθνεῖς τιμές δέν ἐξασφαλίζουν ἱκανοποιητικό γιά τόν καπνοπαραγωγό εἰσόδημα.

»γ. Ἡ ἐπίσπευση τῆς κατατάξεως τῶν καλλιεργουμένων ποικιλιῶν καπνοῦ σέ ποιοτικές κατηγορίες μέ βάση τά ἀντίστοιχα πρότυπα τῆς ΕΟΚ γιά τήν ἐφαρμογή των καί στήν χώρα μας.

»6. Βαμβάκι

»Οἱ ἀνάγκες σέ βαμβάκι τῶν βιομηχανιῶν νηματουργίας καί ὑφαντουργίας γιά τήν κάλυψη τῆς ἐσωτερικῆς καί διεθνοῦς ζητήσεως τῶν προϊόντων τους, καθώς καί οἱ ἐκ τοῦ λόγου τούτου διαμορφούμενες συνθῆκες ἀπορροφήσεως τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς μᾶς ἐπιτρέπουν τήν αἰσιόδοξη ἄποψη ὅτι ἡ παραγωγή βάμβακος εἰς τήν χώραν μας θά παραμείνη τουλάχιστον στά σημερινά ἐπίπεδα. Οἱ τιμές τοῦ χρηματιστηριακοῦ τούτου προϊόντος ὑπόκεινται σέ διακυμάνσεις στήν διεθνῆ ἀγορά, τελευταῖα δέ ὑπέστησαν διεθνῶς σημαντική κάμψη καί ὡς ἐκ τούτου γίνεται ἀναγκαία ἡ λήψη τῶν κατωτέρω μέτρων μέ τά ὁποῖα θά ἐπιδιωχθῆ ἡ περαιτέρω μείωση τοῦ κόστους παραγωγῆς:

»α. Τήν ἐφαρμογή περαιτέρω βελτιωμένης τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας.

»β. Τήν ἐπέκταση ποικιλιῶν βελτιωμένων καί προσαρμοζομένων πρός τίς ἐδαφοκλιματολογικές συνθῆκες τῆς περιοχῆς καλλιεργείας των.

»γ. Τήν περαιτέρω διάδοση τῶν ὁμαδικῶν καλλιεργειῶν βάμβακος καί τήν χορήγηση οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων γιά τήν ἀγορά τῶν ἀναγκαίων μέσων παραγωγῆς καί γενικώτερα τήν ἐνθάρρυνση τῶν παραγωγῶν γιά συλλογική ἀξιοποίηση τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

»δ. Τήν παροχή πιστωτικῶν διευκολύνσεων στίς συνεταιριστικές ὀργανώσεις τῶν βαμβακοπαραγωγῶν γιά τήν παρέμβαση στήν ἀγορά τοῦ βάμβακος καί περαιτέρω ἐμπορία αὐτοῦ.

»Γιά τό ὕψος τῆς τιμῆς βάμβακος πού θά ἐγγυηθῆ τό Κράτος στόν βαμβακοπαραγωγό καί τούς μηχανισμούς καί μέτρα στηρίξεως αὐτῆς καί τοῦ εἰσοδήματος τοῦ παραγωγοῦ ἡ Κυβέρνηση θά ἐξαγγείλη τίς ἀποφάσεις της...

»8. Βρώσιμα ὄσπρια

»Ὅπως κατά τό ἔτος 1977 ἔτσι καί γιά τό 1978 ἐπιδίωξη θά εἶναι ἡ ἐπέκταση τῆς καλλιεργείας τῶν βρωσίμων ὀσπρίων καί κυρίως τῆς φακῆς γιά τήν κάλυψη τῶν ἀναγ-

κών τῆς ἐσωτερικῆς ζητήσεως μέ παράλληλη βελτίωση τῆς ποιότητος αὐτῶν.

»Γιά τήν ὑλοποίηση τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν προγραμματίζεται:

»α. Ὁ καθορισμός ἐλαχίστων τιμῶν ἀσφαλείας πού ἔγκαιρα θά ἐξαγγελθοῦν.

»β. Ἡ τυποποίηση τῆς παραγωγῆς στούς τόπους παραγωγῆς ἀπό τίς Συν/κές Ὀργανώσεις καί

»γ. Ἡ συνέχιση τῆς πολιτικῆς ἐπιδοτήσεως τῶν σπόρων βελτιωμένων ποικιλιῶν ὡς καί ὁρισμένων μέσων παραγωγῆς πού συμβάλλουν στήν ἐκμηχάνιση καί τήν βελτίωση τῆς τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας καί συνεπῶς μείωση τοῦ κόστους παραγωγῆς των.

»9. Ἀρωματικά φυτά

»Γιά τήν ὀρθολογική ἐκμετάλλευση τοῦ πλούτου τῶν αὐτοφυομένων στήν χώρα μας ἀρωματικῶν καί φαρμακευτικῶν φυτῶν, τήν καλλιέργεια καί περαιτέρω ἀνάπτυξή τους καί τήν δημιουργία νέων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν καί δραστηριοτήτων στίς ὀρεινές καί προβληματικές ἰδίως περιοχές τῆς ὑπαίθρου προγραμματίζεται:

»α. Ἡ συνέχιση τῆς χορηγήσεως οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων καί πιστωτικῶν διευκολύνσεων γιά δραστηριότητες καί μέσα βελτιώσεως τῆς καλλιεργείας καί ἐπεξεργασίας τῶν προωθουμένων εἰδῶν.

β. Ἡ ἀξιοποίηση τῶν ὑφισταμένων μονάδων ἐπεξεργασίας τῆς παραγωγῆς καθώς καί ἡ δημιουργία νέων.

»γ. Ἡ σύσταση κεντρικοῦ φορέα, στά πλαίσια τῶν γεωργικῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων, γιά τήν ἀπορρόφηση καί συλλογική διάθεση τῶν πλεονασμάτων τῶν ἀκατεργάστων φυτῶν.

»10. Βιομηχανική τομάτα

»Ἔπειτα ἀπό τήν βελτίωση τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς στόν τομέα τῆς ζητήσεως τοῦ τοματοπολτοῦ καί τίς εὐοίωνες προοπτικές γιά ὁμαλή ἀπορρόφηση καί τῆς παραγωγῆς τοῦ τρέχοντος ἔτους, προγραμματίζεται γιά τό 1978 μικρά αὔξηση τῆς καλλιεργείας τῆς βιομηχανικῆς τομάτας σέ σχέση πρός τό 1977, ὥστε ἡ παραγωγή νά κυμανθῆ περί τίς 800.000 τόν. ἔναντι 700.000 τόν. τό 1977. Γιά τόν σκοπό αὐτό θά συνεχισθῆ:

»α. Τό μέτρο τῆς συνάψεως συμβολαίων καλλιεργείας μεταξύ βιομηχανιῶν παραγωγῆς τοματοπολτοῦ καί τοματοπαραγωγῶν, σέ ἐλάχιστη τιμή ἀγορᾶς πού θά καθορισθῆ ἔγκαιρα ἀπό τήν Κυβέρνηση.

»β. Ἡ περαιτέρω βελτίωση τῆς τεχνικῆς τῆς καλλιεργείας καί τῆς ἐξαπλώσεως βελτιωμένων ποικιλιῶν μέ τήν ἐπιδότηση τῶν μέσων παραγωγῆς καί τήν παροχή πιστωτικῶν διευκολύνσεων.

»11. Πατάτες

»Ἡ ἐφετεινή παραγωγή πατάτας ξεπέρασε κάθε προηγούμενο ὕψος παραγωγῆς στήν χώρα μας. Ἡ αὐξημένη αὐτή παραγωγή σέ συνδυασμό μέ τήν σημειωθεῖσα αὔξηση τῆς παραγωγῆς σέ ὅλες τίς εὐρωπαϊκές χῶρες, δημιούργησε προβλήματα γιά τήν διάθεση τῶν πλεονασμάτων καί προκάλεσε γιά τήν ἐξαγωγή της σημαντική ἐπιβάρυνση τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ λόγῳ τῶν πολύ χαμηλῶν τιμῶν τῆς πατάτας στίς ἀγορές τοῦ ἐξωτερικοῦ.

»Ἔπειτα ἀπό αὐτά προγραμματίζεται:

»α. Ἡ ἐλαφρά μείωση τῆς καλλιεργείας καί τῆς παραγωγῆς γιά τήν ἀνοιξιάτικη καί θερινή πατάτα καί ἡ διατήρηση τῆς φθινοπωρινῆς στά αὐτά ἐπίπεδα τοῦ τρέχοντος ἔτους.

»β. Ἡ λήψη τῶν ἀπαραιτήτων μέτρων παρεμβάσεως γιά τήν στήριξη τοῦ προϊόντος σέ ἱκανοποιητικά ἐπίπεδα τιμῶν καί

»γ. Ἡ ἐντατικοποίηση τῶν προγραμμάτων τῆς κατασκευῆς ψυχραποθηκῶν καί συσκευαστηρίων γεωμήλων γιά τήν ταχύτερη περάτωση αὐτῶν καθώς καί τῶν προγραμμάτων πρωϊμίσεως καί ποιοτικῆς καί ποσοτικῆς βελτιώσεως τῶν προϊόντων τῆς καλλιεργείας αὐτῆς.

»12. Δενδρώδεις καλλιέργειες

»Ἐπειδή τά μέτρα πολιτικῆς πού λαμβάνονται γιά τίς δενδρώδεις καλλιέργειες εἶναι συνάρτηση τῶν μακροχρονίων γιά μία ἑκάστη ἀπό αὐτές ἐπιδιώξεων καί τῶν βραχυχρονίων συνθηκῶν ἐμπορίας πού διαμορφώνονται ἐν ὄψει τῆς ἀναμενομένης ἐγχωρίας καί διεθνοῦς παραγωγῆς καθώς καί τῶν διαγραφομένων προοπτικῶν ζητήσεως, ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς, τό πρόγραμμα 1978 πού ἀφορᾶ τόν τομέα τῶν δενδρωδῶν καλλιεργειῶν βασιζόμενο στίς πιό πάνω μεταβλητές περιλαμβάνει ἐπιδιώξεις πού δέν διαφέρουν βασικά ἀπό ἐκεῖνες πού ἐξαγγέλθηκαν μέ τό πρόγραμμα τοῦ 1977.

»Ἔτσι καί γιά τό 1978 θά ἐπιδιωχθῆ:

»α. Ἡ συνέχιση τῆς ἀναδιαρθρώσεως τῶν ποικιλιῶν τῶν φυτειῶν ἐκείνων πού ἡ παραγωγή τους δημιουργεῖ ἤδη προβλήματα διαθέσεως καί οἱ προοπτικές δέν διαγράφονται εὐνοϊκές γιά τό μέλλον.

»β. Ἡ διαφοροποίηση τῶν κινήτρων καί ἄλλων οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων πού παρέχονται μέ τό πρόγραμμα αὐξήσεως παραγωγικότητος ὥστε νά ἐπιταχυνθῆ ὁ ρυθμός ἀναδιαρθρώσεως, νά κλιμακωθῆ ὀρθολογικώτερα ἡ παραγωγή καί νά ἐπεκταθῆ ὁ ἐκσυγχρονισμός τῶν δενδροκομικῶν ἐκμεταλλεύσεων.

»γ. Ἡ ἐπιτάχυνση τῆς περατώσεως τῶν ἐν ἐκτελέσει ἔργων ὑποδομῆς καί ἡ ἔνταξη στό Πρόγραμμα τῶν Δημ. Ἐπενδύσεων τῶν ἀπαραιτήτων νέων ἔργων γιά τήν βελτίωση καί ἐκσυγχρονισμό τοῦ κυκλώματος παραγωγή, τυποποίηση, συσκευασία, διακίνηση καί ἐμπορία τῶν ὀπωροκηπευτικῶν καί διεύρυνση τῶν διεξόδων διαθέσεως τῶν πλεονασμάτων τῶν προϊόντων αὐτῶν.

»Οἱ εἰδικώτερες κατά δενδρώδη καλλιέργεια καί προϊόν αὐτές ἐπιδιώξεις θά περιληφθοῦν ἀναλυτικά στό πρόγραμμα αὐξήσεως παραγωγικότητος τοῦ ἔτους 1978, τό ὁποῖο ὅπως καί κατά τό παρελθόν ἔτος, θά ἐξαγγελθῆ ἔγκαιρα, ὥστε ἀπό τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔτους αὐτοῦ νά γνωρίζουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι παραγωγοί σέ λεπτομέρειες τίς δραστηριότητες καί τά ποσά ἤ ποσοστά πού θά ἐνισχυθοῦν ὥστε νά κατευθύνουν σωστά τήν παραγωγική τους δραστηριότητα.

»Ἐνδεικτικά σημειώνουμε ὅτι καί γιά τό 1978 θά ἐπιδιωχθῆ:

»α. Ἡ συνέχιση τῆς βελτιώσεως τῆς χρονικῆς προσφορᾶς τῆς παραγωγῆς πορτοκαλιῶν μέ τόν περιορισμό τῆς ποικιλίας Ὀδάσιγκτων Νάβελ (ὀμφαλοφόρα) καί μέ τήν ἐπέκταση τῶν ποικιλιῶν πορτοκαλιᾶς καί μανδαρινοειδῶν πού προωθοῦνται γιά κάθε περιοχή ἀπό τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας.

»β. Ἡ ἐπέκταση τῶν φυτειῶν λεμονιᾶς καί κυρίως τῶν πρωϊμων ποικιλιῶν σέ κατάλληλες περιοχές.

»γ. Βελτίωση τῆς κλιμακώσεως τῆς παραγωγῆς ροδακί-

νων καί κυρίως μέ ὑπερπρώιμες ἐκλεκτές ποικιλίες.

»δ. Βελτίωση τῆς παραγωγῆς μήλων μέ σταδιακή καί προοδευτική μείωση τῆς καλλιεργείας τῶν πεδινῶν περιοχῶν πρός ὄφελος τῶν ἡμιορεινῶν καί ὀρεινῶν περιοχῶν.

»ε. Ἡ μερική ἀντικατάσταση τῶν ποικιλιῶν Κρυστάλλι καί Κόσια μέ προωθούμενες ἐκλεκτές ὄψιμες ποικιλίες ἀχλαδιῶν καί ποικιλίες κατάλληλες γιά κονσερβοποίηση.

»στ. Ἡ ἐπέκταση τῶν ἐνδεδειγμένων ποικιλιῶν ἀμπέλου γιά παραγωγή οἴνων μόνον ὀνομασίας προελεύσεως στίς περιοχές πού ὁρίζει τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας.

»ζ. Ὁ περιορισμός τῶν ἐπιτραπεζίων σταφυλῶν στίς κατάλληλες γιά κάθε περιοχή ποικιλίες.

»η. Ἡ βελτίωση τῆς ποιότητος τοῦ λαδιοῦ καί συμπίεση τοῦ κόστους παραγωγῆς του καθώς καί ἡ αὔξηση τῆς παραγωγῆς τῶν ἐπιτραπεζίων ἐλαιῶν.

»θ. Ἡ συνέχιση τῆς ἐκριζώσεως Κορινθιακῆς σταφίδος πού καλλιεργεῖται μέσα σέ ἀρδευτικά δίκτυα.

»13. Κηπευτικά

»Ὁ δυναμισμός τοῦ κλάδου αὐτοῦ ἐξαντλούμενος μέχρι τώρα στόν ἐφοδιασμό μέ πρώιμα καί μέ ὑπερπρώιμα προϊόντα τῆς ἐσωτερικῆς κατά προτεραιότητα ἀγορᾶς καί σέ ἐντελῶς περιορισμένες περιπτώσεις τῆς ἐξωτερικῆς, δέν ἀπέδωσε, παρά τήν πρόοδο πού σημείωσε, ὅλη τήν δυναμικότητά του πού τό ἄριστο οἰκολογικό περιβάλλον τῆς χώρας μας παρέχει στά προϊόντα αὐτά.

»Γιά τόν λόγο αὐτό προγραμματίζεται στόν τομέα αὐτόν:

»α. Ἡ περαιτέρω ἐπέκταση τῶν πρωίμων καί ὑπερπρωίμων κηπευτικῶν στίς κατάλληλες γιά κάθε καλλιέργεια περιοχές.

»β. Ἡ χορήγηση οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων καί πιστωτικῶν διευκολύνσεων γιά τήν διάδοση τῶν προωθουμένων εἰδῶν καί ποικιλιῶν καί τήν ἀγορά καί ἐγκατάσταση μέσων πρωϊμήσεως καί ὀψιμήσεως κηπευτικῶν, καθώς καί γιά τήν διάδοση τῶν προωθουμένων εἰδῶν καί ποικιλιῶν καί τήν ἀγορά καί ἐγκατάσταση μέσων πρωϊμήσεως καί ὀψιμήσεως κηπευτικῶν, καθώς καί γιά τήν προώθηση συλλογικῶν καί παραγωγικῶν δραστηριοτήτων στόν τομέα τῆς παραγωγῆς, διακινήσεως καί ἐμπορίας τῶν ἐκτός ἐποχῆς ἰδίᾳ κηπευτικῶν.

»14. Ἀνθοκομικά

»Ὅπως στά κηπευτικά ἔτσι καί στόν τομέα τῆς ἀνθοκομίας τό ἄριστο καί γιά τά προϊόντα αὐτῆς οἰκολογικό περιβάλλον τῆς χώρας μας δέν ἀξιοποιήθηκε μέχρι τώρα σέ βαθμό ἀρκετά ἱκανοποιητικό, ἄν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ ἐξαγωγές ἀνθοκομικῶν προϊόντων πραγματοποιοῦνται σέ πολύ περιωρισμένες ποσότητες καί ὄχι συστηματικά καί ὅτι ἀντίθετα ἡ χώρα μας ἐξακολουθεῖ νά εἰσάγη πολλαπλασιαστικό ὑλικό καί ὁρισμένα εἴδη ἀνθέων.

»Κατόπιν τούτου τό Ὑπουργεῖο Γεωργίας προγραμματίζει γιά τό 1978 τήν παροχή οἰκονομικῶν κινήτρων καί πιστωτικῶν διευκολύνσεων γιά τήν ἐπέκταση τῶν θερμοκηπιακῶν μονάδων πού ἀποτελοῦν τήν βασική προϋπόθεση τῆς περαιτέρω αὔξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν ἀνθοκομικῶν προϊόντων, τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς καί τῆς διευρύνσεως τῶν ἐξαγωγῶν των.

»Μέ βάση τίς ἀνωτέρω ἐπιδιώξεις, στούς ἐπί μέρους κλάδους παραγωγῆς πού γιά νά ἐπιτευχθοῦν θά συνδυασθοῦν μέ ἀνάλογα μέτρα, πού ἔγκαιρα ἐπίσης θά ἐξαγγελθοῦν στά πλαίσια τῆς πολιτικῆς τιμῶν, τοῦ προγράμματος αὐξήσεως παραγωγικότητας καί τῆς πιστωτικῆς μέσῳ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης πολιτικῆς, οἱ παραγωγοί μας μποροῦν πλέον νά προγραμματίσουν σωστά τίς παραγωγικές τους δραστηριότητες γιά τό 1978 καί νά καταρτίσουν τό καλλιεργητικό τους πρόγραμμα μέ καλλιέργειες πού θά ἐξασφαλίσουν σ' αὐτούς τό ὑψηλότερο εἰσόδημα».

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Μέ ἀφορμή τήν ἐκδήλωση ἀεροπειρατείας σέ ἀεροσκάφος τῆς «Lufthansa», ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν καγκελλάριο τῆς ΟΔ Γερμανίας, Χ. Σμίτ, τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα:

«Σᾶς ἐκφράζω τόν ἀποτροπιασμό μου διά τήν νέαν πρᾶξιν τρομοκρατίας πού διεπράχθη εἰς βάρος ἀθώων ἐπιβατῶν τῆς Lufthansa, καθώς καί τήν ἱκανοποίησίν μου διά τήν σύνεσιν καί ἀποφασιστικότητα μέ τήν ὁποία ἐνήργησε ἡ Ὁμοσπονδιακή Κυβέρνησις καί πού ἀπέληξε εὐτυχῶς στήν ἀπελευθέρωση τῶν ὁμήρων.

»Κατά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ κύματος τῆς τρομοκρατίας, πού τόσον ἔχει ἐξαπλωθῆ στόν σημερινό μας κόσμο, ὁ σεβασμός τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πρέπει βεβαίως νά πρυτανεύη εἰς τάς ἀποφάσεις τῶν ὑπευθύνων Κυβερνήσεων. Ἀλλά ἀπαιτοῦνται ἐνίοτε θυσίαι, χωρίς τάς ὁποίας ἡ τρομοκρατία θά ἐπεκταθῆ καί θά ἐκθέτη σέ καθημερινόν κίνδυνον τήν ζωήν ὁλοέν περισσοτέρων ἀτόμων. Εἶναι ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη νά συσπειρωθοῦν ὅλα τά Κράτη καί νά λάβουν εἰδικά μέτρα διά νά ὑπερνικήσουν τήν ἀπειλήν αὐτήν ἐναντίον τῆς διεθνοῦς κοινωνίας καί τοῦ πολιτισμοῦ μας».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Χ. Σμίτ:

«Διά τό τηλεγράφημά σας, μέ τό ὁποῖον ἐκφράσατε τήν ἱκανοποίησίν σας γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ὁμήρων στό Μογκαντίσου, σᾶς εὐχαριστῶ ἰδιαίτερα.

»Ἀποτελεῖ γιά μένα ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση νά γνωρίζω, ὅτι στίς προσπάθειες γιά τήν λήψη ἀποτελεσματικῶν διεθνῶν μέτρων κατά τῆς τρομοκρατίας ἔχουμε στό πλευρό μας τήν Κυβέρνηση τῆς φίλης Ἑλλάδος».

Δύο ἡμέρες ἀργότερα, καί ἐνόψει τῆς διεξαγωγῆς τῶν γενικῶν ἐκλογῶν στήν Ἑλλάδα, ὁ Δυτικογερμανός καγκελλάριος ἀπηύθυνε στόν Κ. Καραμανλῆ τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἀξιότιμε κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἀγαπητέ κύριε Καραμανλῆ,

»Ὁ ὁμοσπονδιακός ὑπουργός Γκένσερ καί ὁ ὑφυπουργός Μπόλλινγκ μέ κατετόπισαν ἐπί τῶν συνομιλιῶν πού εἶχαν μέ ὑμᾶς καί τόν ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν Μπίτσιον εἰς τάς Ἀθήνας καί τήν Νέαν Ὑόρκην.

»Χαίρω διαπιστώνων, ὅτι ἡ τόσον φιλική καί εἰλικρινής ἀνταλλαγή ἀπόψεων ὑπῆρξεν δι' ἀμφοτέρας τάς πλευ-

ρᾶς χρήσιμος καί μᾶς βοήθησε νά κατανοήσωμε καλύτερα τήν παροῦσαν κατάστασιν εἰς τήν νοτιοανατολικήν Εὐρώπην.

»Ἡ στάσις σας ὡς πολιτικοῦ μοῦ δίδει τήν δεδικαιολογημένην ἐλπίδα, ὅτι αἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος καί πρός τήν γειτονικήν Τουρκίαν θά ἐξελιχθοῦν θετικά.

»Διά τάς ἐπικειμένας ἐκλογάς σᾶς διαβιβάζω τάς καλυτέρας εὐχάς μου. Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θά ἀποφανθῆ καί πάλιν ὑπέρ τῆς ἐλευθέρας δημοκρατίας καί τῆς Εὐρώπης.

»Ἐλπίζω, ὅτι εἰς τοῦτο συνέτεινε καί ἡ Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας διά τῆς ἀνεπιφυλάκτου ὑποστηρίξεως τῆς εἰσδοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν.

»Περατῶνων, παρακαλῶ ὅπως μοί ἐπιτρέψητε νά σᾶς εὐχαριστήσω θερμά διά τούς χαιρετισμούς τούς ὁποίους μοῦ διαβιβάσατε μέσῳ τοῦ ὑφυπουργοῦ Μπόλλινγκ καί τούς ὁποίους ἀνταποδίδω ἐπί τό ἐγκαρδιώτερον.

»Ἀναλογίζομαι εὐχαρίστως τάς συναντήσεις μας, τελευταίως εἰς τό Λονδῖνον, καί ἐλπίζω, ὅτι εἰς τό προσεχές μέλλον θά ἔχωμε καί πάλιν τήν εὐκαιρίαν συναντήσεώς μας».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε στίς 5 Νοεμβρίου:

«Ἀξιότιμε κύριε καγκελλάριε, ἀγαπητέ κύριε Σμίτ,

»Μέ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση ἔλαβα τήν ἐπιστολή σας τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου. Μέ συγκινεῖ ἀκόμη περισσότερο τό γεγονός ὅτι τήν γράψατε μέσα στήν μεγάλη μάχη πού σεῖς, ἡ Κυβέρνησή σας καί ὁλόκληρος ὁ γερμανικός λαός δίνετε τόσο ἐπιτυχῶς κατά τῆς διεθνοῦς τρομοκρατίας. Στήν μάχη αὐτή, βεβαιωθῆτε, κύριε καγκελλάριε, ὅτι ἡ Ἑλλάς σᾶς συμπαρίσταται. Χρειάζεται ἀναμφισβήτητα μιά κοινή προσπάθεια γιά τήν ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς μάστιγος τῆς διεθνοῦς κοινωνίας καί ἡ Ἑλλάς τόσο στό πλαίσιο τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν, ὅσο καί στήν διμερῆ συνεργασία μέ τά λοιπά Κράτη, θά συμβάλη θετικά στό μέτρο τῶν δυνατοτήτων της.

»Οἱ εὐχές σας γιά τίς ἐπικείμενες ἐκλογές ἐλπίζω ὅτι θά δικαιωθοῦν, γιατί πράγματι ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θά ἔχη τήν εὐκαιρία νά διαδηλώση γιά μιά ἀκόμη φορά τήν προσήλωσή του στίς ἐλεύθερες δημοκρατικές μας διαδικασίες καί σύγχρονα τήν πίστη του στήν ἰδέα τῆς Εὐρώπης.

»Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Εὐρώπης καί τά ἰδεώδη μέ τά ὁποῖα εἶναι συνυφασμένη ὑφίστανται μερικές φορές σκληρή δοκιμασία στήν ἑλληνική κοινή γνώμη. Καί τοῦτο γιατί ὡρισμένες θέσεις πού παίρνουν οἱ Ἐννέα σέ θέματα πού ἀφοροῦν τήν Κύπρο καί τήν Τουρκία προκαλοῦν τήν πικρία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπιτρέπουν ἔτσι σ' ἐκείνους πού καταπολεμοῦν τά ἰδεώδη αὐτά νά ἐντείνουν τήν προσπάθειά τους γιά τήν καλλιέργεια ἀντιδυτικοῦ πνεύματος.

»Συμμερίζομαι τήν ἐλπίδα σας ὅτι στό προσεχές μέλλον θά μᾶς δοθῆ ἡ εὐκαιρία μιᾶς νέας προσωπικῆς συναντήσεως καί ἀνανεώσεως τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἀπόψεών μας, πού μοῦ εἶναι ἰδιαιτέρως πολύτιμος»[180].

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1977

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συνέρχεται τό Ὑπουργικό Συμβούλιο. Στή διάρκεια τῆς συνεδριάσεως ὑπέβαλαν τήν παραίτησή τους οἱ ὑπουργοί Δικαιοσύνης, Κ. Στεφανάκης, Ἐσωτερικῶν, Ι. Ἰορδανόγλου καί Βορείου Ἑλλάδος, Ν. Μάρτης. Τά χαρτοφυλάκιά τους ἀνέλαβαν ἀντίστοιχα οἱ Σπ. Γάγγας, πρώην πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, Γ. Μητσόπουλος, πρώην πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί Δ. Ἀρμπούζης, πρώην ΑΕΔ. Ταυτόχρονα παραιτήθηκαν 19 ἀπό τούς 21 ὑφυπουργούς τῆς Κυβερνήσεως.

Μετά τήν ὁρκωμοσία τῶν ὑπηρεσιακῶν ὑπουργῶν, τό μεσημέρι τῆς 21ης Ὀκτωβρίου, συνῆλθε τό Ὑπουργικό Συμβούλιο μέ τή νέα σύνθεσή του. Ὁ πρωθυπουργός εὐχαριστήσε τούς νέους ὑπουργούς γιά τήν προθυμία μέ τήν ὁποία προσφέρθηκαν νά τόν βοηθήσουν καί τόνισε:

«Τό Κράτος λειτουργεῖ καί ἡ Κυβέρνηση ἐξακολουθεῖ νά ἐργάζεται».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ*

* Προκειμένου ν' ἀποφευχθεῖ ἡ ἄσκοπη ἐπιβάρυνση τοῦ κειμένου, δέν κρίθηκε σκόπιμη ἡ παραπομπή στόν ἡμερήσιο τύπο τῆς ἐποχῆς γιά κοινά εἰδησεογραφικά στοιχεῖα, καθώς καί γιά δηλώσεις ἤ ἀνακοινώσεις πού δόθηκαν γιά δημοσίευση στά μέσα ἐνημερώσεως γενικῶς. Οἱ παραπομπές στόν ἡμερήσιο τύπο ἀφοροῦν σχόλια, εἰδικές πληροφορίες, αὐτούσια κείμενα εἰδησεογραφικῶν δελτίων ἤ ἀποκλειστικές συνεντεύξεις.

1. Ἀναδ. «Ἡ Βραδυνή», 16 Σεπτεμβρίου 1975.
2. Φ. 17Β, Σημείωμα συνομιλιῶν τῆς 18ης Σεπτεμβρίου 1975 (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης).
3. «Ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ κ. Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας» (Ἀθήνα 1975), σσ. 60-64.
4. Φ. 17Β, Σημείωμα Κ. Καραμανλή, 23 Σεπτεμβρίου 1975.
5. «Ἡ Καθημερινή», 17 Σεπτεμβρίου 1975.
6. «Ἡ Καθημερινή», 28 Σεπτεμβρίου 1975.
7. «Le Monde», 17 καί 18 Σεπτεμβρίου 1975.
8. «Le Figaro», 17 καί 18 Σεπτεμβρίου 1975.
9. «Aurore», 17 Σεπτεμβρίου 1975.
10. Φ. 5Β.
11. Φ. 5Β, Μνημόνιο, 23 Σεπτεμβρίου 1975.
12. Δ. Κοσμαδάκουλος, «Ὀδοιπορικό ἑνός πρέσβη στήν Ἄγκυρα, 1974-1976» (Ἀθήνα 1988), σσ. 263-265.
13. «Ἡ Καθημερινή», 28 Σεπτεμβρίου 1975.
14. Φ. 50Β, Σημείωμα ἐπί τῶν συνομιλιῶν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ μέ τόν Ἰταλόν πρωθυπουργόν κ. Μόρο κατά τήν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Καραμανλή εἰς Ρώμην (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης).
15. Φ. 51Α, Κ. Καραμανλῆς πρός Μ. Ρουμόρ, 6 Ὀκτωβρίου 1975.
16. «Ἡ Καθημερινή», 1 Ὀκτωβρίου 1975.
17. «Ἐλευθεροτυπία», «Ἡ Βραδυνή», 1 Ὀκτωβρίου 1975.
18. «Il Tempo», «Corriere dela Sera», 29 Σεπτεμβρίου 1975.
19. Βλ. Φ. 10Β, καί Χρ. Σαζανίδης, «Οἱ ἑλληνοτουρκικές σχέσεις στήν πενταετία 1973-1978» (Θεσσαλονίκη 1979), σσ. 259-268.
20. Φ. 22Β, Τζ. Φόρντ πρός Κ. Καραμανλή, 3 Ὀκτωβρίου 1975 [ἐπ. μτφρ.].
21. Φ. 22Β, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 7 Ὀκτωβρίου 1975.
22. Φ. 22Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Τζ. Φόρντ, 8 Ὀκτωβρίου 1975.
23. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1975, σσ. 375-378.
24. Φ. 50Β, Συνομιλίαι πρωθυπουργῶν Ἑλλάδος - Μ. Βρετανίας, Λονδῖνον, 9 Ὀκτωβρίου 1975.
25. Φ. 51Α, Κ. Καραμανλῆς πρός Χ. Οὐίλσον, 10 Ὀκτωβρίου 1975.
26. «The Times», 9 Ὀκτωβρίου 1975.
27. «The Guardian», 10 Ὀκτωβρίου 1975.
28. «Neue Zürcher Zeitung», 12 Ὀκτωβρίου 1975.
29. Φ. 5Β, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 12 Ὀκτωβρίου 1975.
30. Βλ. καί Δ. Μπίτσιος, «Πέρα ἀπό τά σύνορα, 1974-1977» (β' ἔκδοση) (Ἀθήνα 1983), σσ. 46-49.
31. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Β'), σσ. 111-137.
32. Φ. 22Β, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 29 Ὀκτωβρίου 1975.
33. «Ἡ Καθημερινή», 6 Δεκεμβρίου 1975.
34. «Ἡ Καθημερινή», 21 Νοεμβρίου 1975.
35. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Β'), σσ. 1031-1132.
36. Δ. Μπίτσιος, ὅπ.π., σσ. 49-50.
37. Α. Παπαληγούρας, «Κείμενα ἀμφισβήτησης» (Ἀθήνα 1986), σσ. 15-16.
38. Δ. Μπίτσιος, ὅπ.π., σσ. 50-51.
39. Φ. 47Β, Α. Παπαδόγγονας πρός Κ. Καραμανλῆ, 8 Ἰανουαρίου 1976.
40. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1975, σσ. 414-416.
41. Φ. 50Β, Πρακτικόν συνομιλίας κ. πρωθυπουργοῦ μέ Γερμανόν καγκελλάριον κ. Σμίτ εἰς τό Πολιτικόν Γραφεῖον τήν 29ην Δεκεμβρίου 1975 (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης).
42. «Ἡ Καθημερινή», 28 Δεκεμβρίου 1975.
43. «Frankfurter Allgemeine Zeitung», 3 Ἰανουαρίου 1976.
44. Γιά τά σχετικά σημειώματα, βλ. Φ. 43Β.
45. «Ἡ Καθημερινή», 13 Ἰανουαρίου 1976.
46. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1976, σσ. 435-439.
47. Δ. Μπίτσιος ὅ.π., σσ. 135-139 καί 142.
48. Κ. Σβολόπουλος, «Ἡ ἑλληνική πολιτική στα Βαλκάνια, 1974-1981» (Ἀθήνα 1987), σσ. 87-88.
49. Φ. 57Β.
50. Φ. 237Α, «Μνημόνιο ἐπί τῶν οἰκονομικῶν θεμάτων».
51. Βλ. Φ. 237Α καί σχετική ἀρθρογραφία τοῦ ἡμερήσιου τύπου, 1-8 Φεβρουαρίου 1976.
52. Γ. Κοντογεώργης, «Ἡ Ἑλλάδα στήν Εὐρώπη: ἡ πορεία πρός τήν Ἕνωση καί ἡ πολιτική τοῦ Καραμανλῆ» (Ἀθήνα 1985), σσ. 65-66.
53. Φ. 237Α.
54. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1976, σσ. 447-451.
55. Φ. 6Β, Σημείωμα ἐπί τῆς συναντήσεως τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς κ. Γλ. Κληρίδη μετά τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ, τήν 16ην Φεβρουαρίου 1976.
56. Φ. 6Β, Σύντομον σημείωμα ἐπί συναντήσεως τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς κ. Γλ. Κληρίδη μετά τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ, 28 Φεβρουαρίου 1976.
57. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Β'), σσ. 2621 κ.ἑ.
58. Φ. 6Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Μακάριο.
59. Φ. 17Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, 20

Μαρτίου 1976.
60. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Φ.-Γ. Στράους, 24 Μαρτίου 1976.
61. Χ. Σαζανίδης, ὅ.π., σ. 270.
62. Φ. 24Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Τζ. Φόρντ, 1 Ἀπριλίου 1976.
63. Φ. 24Β, Τζ. Φόρντ πρός Κ. Καραμανλῆ, 10 Ἀπριλίου 1976 [ἐπ. μτφρ.].
64. Φ. 24Β.
65. Φ. 24Β, συνομιλία Κ. Καραμανλῆ - Μ. ντ' Ορνανό, 3 Ἀπριλίου καί Φ. 17Β, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν πρός Κ. Καραμανλῆ, 31 Μαρτίου 1976 [μτφρ.].
66. Φ. 24Β, Χ. Σμίτ πρός Κ. Καραμανλῆ καί Τζ. Κάλλαχαν πρός Κ. Καραμανλῆ, 22 Ἀπριλίου 1976 [μτφρ.].
67. Φ. 33Β, Συνομιλία κ. πρωθυπουργοῦ μετά πρωθυπουργοῦ Μάλτας, κ. Μίντωφ, 7 Ἀπριλίου 1976.
68. Φ. 25Β.
69. Φ. 25Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Χ. Κίσινγκερ, 11 Ἀπριλίου καί σημείωμα, 11 Ἀπριλίου 1976.
70. Φ. 33Β, Σημείωμα περί συνομιλίας Α.Ε. κ. πρωθυπουργοῦ μετά προέδρου Λ.Δ. Βουλγαρίας κ. Ζίφκωφ.
71. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Β'), σσ. 4489-4512.
72. Δ. Κοσμαδόπουλος ὅ.π., σσ. 297-298.
73. Φ. 11Β.
74. Φ. 11Β, Σ. Ντεμιρέλ πρός Κ. Καραμανλῆ, 14 Μαΐου [μτφρ.] καί Κ. Καραμανλῆς πρός Σ. Ντεμιρέλ, 19 Μαΐου 1976.
75. Φ. 57Β.
76. Φ. 56Α, Πρακτικόν συσκέψεως τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1976 ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ.
77. Φ. 47Β, Β. Βασιλείου πρός Κ. Καραμανλῆ, 10 Μαΐου 1976.
78. Φ. 56Α, Πρακτικόν συσκέψεως τῆς 7ης Μαΐου 1976· καί σύσκεψις τῆς 8ης Μαΐου 1976 ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ.
79. Φ. 50Β, Ἐνημερωτικόν σημείωμα ἐπί τῆς συνομιλίας τοῦ προέδρου τῆς Σοσιαλιστικῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας μετά τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Καραμανλῆ, 11 Μαΐου 1976.
80. Φ. 30Β, Τζ. Φόρντ πρός Κ. Καραμανλῆ, 20 Μαΐου 1976 [ἐπ. μτφρ.].
81. Πρακτικά Βουλῆς (τμημάτων, περ. Α', συν. Β'), σσ. 118-204.
82. Δ. Κοσμαδόπουλος, ὅ.π., σσ. 309-310.
83. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Β'), σσ. 4927-5091.
84. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Χ. Σμίτ, 5 Ἰουνίου 1976.
85. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Β'), σσ. 5439-5457.
86. Φ. 6Β, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 21 Ἰουνίου 1976.
87. Φ. 47Β, Ζ. Σπενάλ πρός Κ. Καραμανλῆ, 22 Ἰουλίου 1976.
88. «Ἡ Καθημερινή», 27 Ἰουνίου 1976.
89. Φ. 17Β, Συνάντησις κ. πρωθυπουργοῦ μέ πρόεδρον Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τήν 2α Ἰουλίου 1976 (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης).
90. Φ. 11Β.
91. Φ. 13Β, «Ἐντολαί κ. πρωθυπουργοῦ σχετικῶς πρός Σισμίκ Ι».
92. Φ. 11Β.
93. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1976, σ. 546.
94. «Ἡ Καθημερινή», 17 Ἰουλίου 1976.
95. Φ. 6Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Μακάριο, 22 Ἰουλίου καί Μακάριος πρός Κ. Καραμανλῆ, 2 Αὐγούστου 1976.
96. Φ. 58Β, Χ. Σμίτ πρός Κ. Καραμανλῆ, 28 Ἰουλίου [μτφρ.], Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 29 Ἰουλίου, καί Χ. Σμίτ πρός Κ. Καραμανλῆ, 12 Ὀκτωβρίου 1976.
97. Φ. 17Β, Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν πρός Κ. Καραμανλῆ, 23 Ἰουλίου 1976 καί «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1976, σ. 549.
98. Φ. 237Α.
99. Γ. Κοντογεώργης, ὅ.π., σσ. 75-76.
100. Φ. 74Α, Κ. Καραμανλῆς πρός λόρδο Κιλλάνιν, 29 Ἰουλίου, καί λόρδος Κιλλάνιν πρός Κ. Καραμανλῆ, 1 Αὐγούστου 1976.
101. «Ἡ Καθημερινή», 1 Αὐγούστου 1976.
102. Χ. Σαζανίδης, ὅ.π., σσ. 278-279.
103. Φ. 11Β, Δ. Μπίτσιος πρός Χ. Κίσινγκερ, 7 Αὐγούστου 1976.
104. Βλ. Φ. 11Β καί Χ. Σαζανίδης, ὅ.π.
105. Δ. Μπίτσιος, ὅ.π., σσ. 81-82.
106. Βλ. Χ. Σαζανίδης, ὅ.π., σσ. 288 κ.ἑ.
107. Φ. 13Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Χ. Κίσινγκερ, 14 Αὐγούστου 1976.
108. Φ. 13Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Ο. Πάλμε, 16 Αὐγούστου 1976.
109. Φ. 13Β, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 17 Αὐγούστου 1976.
110. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Τ. Ζίφκωφ, Ν. Τσαουσέσκου, Σ. Ντεμιρέλ καί Ι. Τίτο, 7 Αὐγούστου 1976.
111. Γιά τή βουλγαρική πρωτοβουλία βλ. Φ. 13Β.
112. Φ. 13Β, Π. Κανελλόπουλος πρός Κ. Καραμανλῆ, 15 Σεπτεμβρίου 1976.
113. Γ. Κοντογεώργης, ὅ.π., σσ. 77-79.
114. «Ἡ Καθημερινή», 30 Σεπτεμβρίου 1976.
115. «Ἡ Καθημερινή», 30 Σεπτεμβρίου 1976.
116. Φ. 47Β, Γ. Μαῦρος πρός Κ. Καραμανλῆ, 11 Ὀκτωβρίου καί Κ. Καραμανλῆς πρός Γ. Μαῦρο, 13 Ὀκτωβρίου 1976.
117. Γ. Κοντογεώργης, ὅ.π., σσ. 81-84.
118. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Γ'), σσ. 363-384.
119. Δ. Μπίτσιος, ὅ.π., 143-144.
120. Φ. 14Β, Πρακτικό, 11 Νοεμβρίου 1976.
121. Φ. 33Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Τζ. Κάρτερ, 3 Νοεμβρίου, καί Τζ. Κάρτερ πρός Κ. Καραμανλῆ, 9 Νοεμβρίου 1976 [μτφρ.].
122. Φ. 33Β, Τ. Ζίφκωφ πρός Κ. Καραμανλῆ, 9 Νοεμβρίου [μτφρ] καί Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Τ. Ζίφκωφ, 31 Δεκεμβρίου 1976.
123. Φ. 17Β, Συνάντηση κ. πρωθυπουργοῦ μέ Γάλλον πρόεδρον Δημοκρατίας, τήν 14ην Νοεμβρίου 1976.
124. Φ. 52Α, Κ. Καραμανλῆς πρός Α. Μπένυα καί πρός Μ. Πίττερμαν, 17 Νοεμβρίου 1976.
125. Φ. 47Β, Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφείμ πρός Κ. Καραμανλῆ, 25 Νοεμβρίου 1976.
126. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Γ'), σσ. 1174-1175.
127. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α', συν. Γ'), σσ. 1328-1342.
128. Α. Παπαληγούρας, ὅ.π., σσ. 14-15.
129. Φ. 57Α.
130. Φ. 47Β, Γ. Μαῦρος πρός Κ. Καραμανλῆ, 17 Δεκεμβρίου 1976.
131. «Frankfurter Allgemeine Zeitung», 16 Δεκεμβρίου 1976.
132. Φ. 57Α, Πρακτικόν συσκέψεως Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ τήν 4ην Ἰανουαρίου 1977.
133. Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, «Τά πρῶτα πενήντα χρόνια τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, 1928-1978» (Ἀθήνα 1978), σσ. 715-717.
134. «Ἡ Καθημερινή», 9 Ἰανουαρίου 1977.
135. Φ. 7Β.
136. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Τζ. Κάρτερ, 17 Ἰανουαρίου 1977 καί «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1977, σ. 642.
137. Φ. 57 Α, Σημείωμα (ὑπ.: Γ. Δράκος), 22 Ἰανουαρίου καί Σημείωμα (ὑπ.: Κ. Κονοφάγος), 18 Ἀπριλίου 1977.
138. «Ἡ Καθημερινή», 23 Ἰανουαρίου 1977.
139. Φ. 57Α, Κ. Λάσκαρης πρός Κ. Καραμανλῆ, 25 Ἰανουαρίου 1977.
140. «Ἡ Καθημερινή», 12 Φεβρουαρίου 1977.
141. «Ἡ Καθημερινή», 17 Φεβρουαρίου 1977.

142. Φ. 7Β, Πρακτικά συναντήσεως τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ προέδρου Κάρτερ κ. Κλίφφορντ μὲ τὸν πρωθυπουργό κ. Καραμανλῆ τήν 18η Φεβρουαρίου 1977.
143. Φ. 58Β, Φ.-Γ. Στράους πρός Κ. Καραμανλῆ, 18 Φεβρουαρίου [μτφρ.] καί Κ. Καραμανλῆς πρός Φ.-Γ. Στράους, 25 Φεβρουαρίου 1977.
144. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α΄, συν. Γ΄), σσ. 3358-3416.
145. Γ. Κοντογεώργης, ὅ.π., σσ. 86-89.
146. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1977, σσ. 652-655.
147. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1977, σσ. 668-669.
148. «Ἡ Καθημερινή», 20 Μαρτίου 1977.
149. Φ. 57Α, Σημειώματα Γ. Δράκου, 24 καί 26 Μαρτίου 1977.
150. Φ. 57Α, «Ἡ προσχώρησις τῆς Ἑλλάδος εἰς τάς Εὐρωπαϊκάς Κοινότητας» (ὑπ.: Γ. Κοντογεώργης), 28 Μαρτίου 1977.
151. Φ. 57Α, «Φόβοι Γάλλων καί Ἰταλῶν ἀπό τήν ἔνταξή μας στήν ΕΟΚ καί ἐπιχειρήματα» (ὑπ.: Γ. Δράκος).
152. Φ.57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, 31 Μαρτίου 1977.
153. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός ἡγέτες Κυβερνήσεων χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, 26 Ἀπριλίου καί Κ. Καραμανλῆς πρός Ζ. Σιράκ, 20 Ἀπριλίου 1977. Γιά τίς ἀπαντήσεις τῶν Εὐρωπαίων ἡγετῶν βλ. φ. 33Β.
154. «Ἡ Καθημερινή», 7 Μαΐου 1977.
155. Φ. 31Β.
156. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Χ. Σμίτ, 16 Μαΐου 1977 καί Κ. Καραμανλῆς πρός Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, 20 Μαΐου 1977.
157. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α΄, συν. Γ΄), σσ. 5397-5425.
158. Φ. 51Β, Συνάντησις κ. πρωθυπουργοῦ μέ πρωθυπουργόν Ἰταλίας κ. Ἀντρεόττι, 23 Μαΐου 1977.
159. «Ἡ Καθημερινή», 3 Ἰουνίου 1977.
160. Μ. Ἔβερτ, «Καραμανλῆς ὁ ἀναμορφωτής» (Ἀθήνα χ.ἡ.), σσ. 161-163.
161. Φ. 57Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Β. Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, 10 Ἰουνίου καί Κ. Καραμανλῆς πρός Τζ. Ἀντρεόττι, 11 Ἰουνίου 1977.
162. «Ἡ Καθημερινή», 12 Ἰουνίου 1977.
163. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α΄, συν. Γ΄), σσ. 5861-5948.
164. Φ. 7Β, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 17 Ἰουνίου 1977.
165. Πρακτικά Βουλῆς (περ. Α΄, συν. Γ΄), σσ. 6221-6351.
166. Φ. 17Β, Σημείωμα περί συναντήσεως κ. πρωθυπουργοῦ μέ Γάλλο πρωθυπουργό κ. Μπάρ τήν 26η Ἰουνίου 1977 (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης).
167. Φ. 57Α, «Ἐπιτεύξεις εἰς τόν τομέα τῆς Ἐκπαιδεύσεως» (ὑπ.: Γ. Δράκος).
168. Ι. Βαρβιτσιώτης, «Ἡ πολιτική μας γιά τούς νέους» (Ἀθήνα 1979), σσ. 8-11.
169. «Λόγοι τοῦ Κ. Καραμανλῆ», 1977, σσ. 748-749.
170. Φ. 57Α, Σύσκεψις 15 Ἰουλίου 1977 εἰς Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ (ὑπ.: Γ. Δράκος).
171. Δ. Μπίτσιος, ὅ.π., σσ. 236-237.
172. Φ. 52Α, Σημείωμα (ὑπ.: Π. Μολυβιάτης), 18 Ἰουλίου 1977.
173. Δ. Μπίτσιος, ὅ.π., σσ. 237-238.
174. Δ. Μπίτσιος, ὅ.π., σσ. 221-222.
175. Φ. 7Β, Σημείωμα τοῦ πρέσβεως Π. Μοδινοῦ ἐπί τῆς συνομιλίας του μετά τοῦ Μακαριωτάτου, 2 Αὐγούστου 1977.
176. «Ἡ Βραδυνή», 25 Αὐγούστου 1977.
177. Φ. 47Β, Σημειώματα Π. Μολυβιάτη.
178. Φ. 47Β, Κ. Καραμανλῆς πρός Κ. Τσάτσο, 20 Σεπτεμβρίου καί Κ. Τσάτσος πρός Κ. Καραμανλῆ, 23 Σεπτεμβρίου 1977.
179. Φ. 58Β, Μ. Σοάρες πρός Κ. Καραμανλῆ, 9 Ὀκτωβρίου 1977.
180. Φ. 57Β, Χ. Σμίτ πρός Κ. Καραμανλῆ, 20 Ὀκτωβρίου [μτφρ.] καί Κ. Καραμανλῆς πρός Χ. Σμίτ, 5 Νοεμβρίου 1977.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Στό εὐρετήριο μνημονεύονται ὀνόματα τῶν προσώπων πού ἔχουν συμμετοχή στά γεγονότα, τοπωνύμια, ὡς βασικά σημεῖα ἀναφορᾶς συγκεκριμένων γεγονότων, καί θεματικά λήμματα μέ ἀναφορά στά γεγονότα πού συνθέτουν τόν κεντρικό ἱστό τῆς δραστηριότητας τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Α

Ἀβέρωφ-Τοσίτσας, Ε., ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, 97, 123, 158, 165, 178, 215, 216, 227, 298, 370, 394, 400, 422, 424, 431, 465, 473, 490, 499, 502

Ἀγγελῆς, Ο., 123

Ἀγγελόπουλος, Α., διοικητής Ἐθνικῆς Τραπέζης, 83

ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ, μέριμνα γιά—, 247-248· βλ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἀθανασιάδης-Νόβας, Γ., 416

ΑΘΗΝΑ, βλ. ΕΡΓΑ· ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ· ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, ἀστικές Ἀθηνῶν

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ, ἐνίσχυση—, 41-42, 380· τριετές ἀθλητικό πρόγραμμα, 408-409· βλ. καί ΕΡΓΑ, ἀθλητικά

ΑΙΓΑΙΟ, κρίση στό— (καλοκαίρι 1976), 254-257, 271-282· βλ. καί ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, πρόγραμμα ἀναπτύξεως ἀκριτικῶν περιοχῶν

ΑΙΓΥΠΤΟΣ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν—, 139-146

Ἀκρίτα, Σ., βουλευτής, 98

ΑΚΡΟΠΟΛΗ, προστασία μνημείου, βλ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ἀλαβάνος, Ν., βουλευτής, 98

ΑΛΒΑΝΙΑ, ἀεροπορική σύνδεση Ἀθηνῶν-Τιράνων, 487

Ἀλεξανδράκης, Μ., πρεσβευτής στήν Οὐάσιγκτων, 178, 179, 257, 389, 486

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν—, 227-228

Ἀλεξόπουλος, Κ., ἐφέτης, 348

Ἀλευρᾶς, Ι., βουλευτής, 37, 233, 234, 468, 474

Ἀνδρεάδης, Σ., 101

Ἀνδρεόπουλος, Α., 304

Ἀνδριανόπουλος, Α., ὑφυπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, 264, 296

Ἀνδρονόπουλος, Ν., ἀντιναύαρχος, ἀρχηγός Στόλου, 297

Ἄντερσεν, Κ. (Andersen, Knud Borge), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Δανίας, 297

Ἀντρέγιεφ, Γκ., ὑπουργός Τηλεπικοινωνιῶν Βουλγαρίας, 104

Ἀντρεόττι, Τζ. (Andreotti, Giulio), Ἰταλός πρωθυπουργός, 411, 429, 436, 437, 442, 453, 454, 457, 458, 465

Ἀποσκίτης, Κ., βουλευτής, 396, 468

ΑΠΡΙΛΙΟΥ 21ης, ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ, δίκες στελεχῶν δικτατορίας: βασανιστῶν ΕΣΑ, 18· ὑπευθύνων γεγονότων Πολυτεχνείου, 73, 123, 398· συνωμοτῶν Φεβρουαρίου 1975, 134

Ἀραβανῆς, Π., καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 417

ΑΡΑΒΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, σχέσεις μέ—, 384, 388-389· βλ. καί ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Ἀρμπούζης, Δ., στρατηγός, ἀρχηγός Ἐνόπλων Δυνάμεων, 178, 218, 297· ὑπ. ὑπουργός, 519

Ἀρναούτης, Γ., 123, 124, 125

ΑΥΣΤΡΙΑ, σχέσεις μέ—, 259· ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν—, 329-332

Β

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ, Διαβαλκανική διάσκεψη Ἀθηνῶν, 148-152· ἐνέργειες Κ.Κ. γιά προώθηση—, 282-283, 322-325· βλ. καί ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, ΡΟΥΜΑΝΙΑ, ΤΟΥΡΚΙΑ

Βάλλας, Στ., ἐφέτης, 348

Βαλντχάιμ, Κ. (Waldheim, Kurt), γενικός γραμματέας ΟΗΕ, 21, 42, 63, 100, 101, 161, 194, 353, 381, 417, 494

Βάνς, Σ. (Vance, Cyrus), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 436, 486, 487

Βαρβιτσιώτης, Ι., ὑπουργός Ἐμπορίου, 383, 478

Βάρφης, Γ., 304

Βασιλείου, Β., 98, 216, 332

ΒΕΛΓΙΟ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στό—, 325-329

Βενιζέλος, Ἐλευθ. Κ., 168, 309, 406, 420

Βίντας, Κ., ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν Γιουγκοσλαβίας, 148, 149

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, γαλλικές ἐπενδύσεις στίς χημικές — Β. Ἑλλάδος, 83-84· σύμβαση γιά ἵδρυση ναυπηγοεπισκευαστικῆς μονάδας, 84· ἵδρυση πολεμικῶν βιομηχανιῶν: ΕΑΒ, 89, 383-384· κατασκευῆς στρατιωτικῶν ὀχημάτων, 303· φορητοῦ ὁπλισμοῦ, 502-503· ἵδρυση ἐργοστασίου ἀλουμίνας, 168· ἐπικρίσεις κατά Κυβερνήσεως ἀπό ΣΕΒ, 166· μήνυμα Κ.Κ. στό Πανελλήνιο Βιοτεχνικό Συνέδριο, 181-182· ἀναθεώρηση συμβάσεως μέ Ἀθηναϊκή Χαρτοποιία, 214· μελέτη γιά νέες βιομηχανικές ἐπενδύσεις, 401-404, 455-456, 484

Βλάχου, Ε., βουλευτής, 502

Βογιατζῆς, Γ., ὑπουργός Μεταφορῶν, 104, 250, 320, 321

Βορίδης, Ε., καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 491

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ἐπίσκεψη Ζίφκωφ στήν Ἀθήνα, 189-198· σχέσεις μέ—, 20, 102-104, 134, 287-290, 307· βλ. καί ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΒΟΥΛΗ, συζητήσεις στήν—: (16.10.75), 75-81· (17.4.76), 198-204· (20.10.76), 309-315· (20.5.77), 446-453

Γ

Γάγγας, Σπ., ὑπ. ὑπουργός, 519

ΓΑΛΛΙΑ, έπίσκεψη Ζισκάρ ντ' Έσταίν στήν Έλλάδα, 22-37· σχέσεις μέ—, 168-169, 179-180, 260, 265, 377-378, 416, 465, 474-475, 487· έπισκέψεις Κ.Κ. στό Παρίσι: (30.6.76), 251-252· (13.11.76), 329· (11.5.77), 439-441· βλ. καί ΕΟΚ
Γεωργάκης, Ι., είδικός πρέσβης στόν άραβικό κόσμο, 139, 183, 388
Γεωργαλάς, Γ., 354, 355
ΓΕΩΡΓΙΑ, γενικές κατευθύνσεις - άπολογισμός, 57-58, 105-106, 361-363· γεωργικό πρόγραμμα (1977), 337-340· (1978), 515-518· προσαρμογή— σέ συνθῆκες ΕΟΚ, 57-58, 135, 460· έπέκταση άρδευομένων έκτάσεων, 198, 340-341· άξιοποίηση γαιῶν, 340, 434· άναδασμός, 340, 426· συνεταιρισμοί, 341-342· οίκονομικά κίνητρα σέ άγρότες, 387-388· προστασία - διάθεση προϊόντων: βαμβάκι, 83, έλαιόλαδο, 100, 321· κτηνοτροφικά προϊόντα, 341· άπωροκηπευτικά, 341· σιτηρά, 246, 473· σουλτανίνα-κορινθιακή σταφίδα, 321· βλ. καί ΕΟΚ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Γιαννόπουλος, Ε., πρόεδρος ΔΣΑ, 349
Γιαννούσης, Κ., ύφυπουργός Γεωργίας, 296
Γιόργκενσεν, Α. (Jorgensen, Anker), Δανός πρωθυπουργός, 436
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, έπίσκεψη Τίτο στήν Άθήνα, 218-225· σχέσεις μέ—, 307-308, 404· βλ. καί ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
Γκελεστάθης, Α., ύφυπουργός Έσωτερικῶν, 296
Γκέλχοφ, Β. (Gehlhoff, Walter), ύφυπουργός Έξωτερικῶν ΟΔ Γερμανίας, 111, 115, 118, 120
Γκένσερ, Χ.-Ντ. (Genscher, Hans-Dietrich), ύπουργός Έξωτερικῶν ΟΔ Γερμανίας, 239, 264, 496, 498, 499, 501, 518
Γκίκας, Σ., ύπουργός Δημοσίας Τάξεως, 123, 127
Γκιουρούν, Κ. (Gürün Kamuran), πρεσβευτής Τουρκίας στήν Άθήνα, 206, 209
Γκιρενγκώ, Λ. ντέ (Guiringaud, Louis de), ύπουργός Έξωτερικῶν Γαλλίας, 425, 442
Γκλιγκόρωφ, Κ., πρόεδρος γιουγκοσλαβικῆς όμοσπονδιακῆς Βουλῆς, 304
Γκράτσιος, Α., άντιστράτηγος, άρχηγός Στρατοῦ, 90, 297, 431
Γκρήν, σέρ Χιού (Green, Sir Hugh), 97
Γκώλ, Κ. ντέ (Gaulle, Charles de), 26, 28, 30, 98, 237, 334, 344, 378, 444, 445
Γουλανδρῆς, Ν., 122
Γραμματίδης, Χ., βουλευτής, 98

Δ

Δαβάκης, Δ. ύφυπουργός Άμύνης, 296, 370, 473
ΔΑΝΙΑ, σχέσεις μέ—, 297
Δεβλέτογλου, Ε., ύπουργός Οίκονομικῶν, 17, 98, 163, 343, 347, 424, 502
ΔΕΘ (Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης), έγκαίνια — (1976), 291-296
ΔΕΠ (Δημοσία Έπιχείρηση Πετρελαίου), βλ. ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Δερβέναγας, Λ., βουλευτής, 234
Δημαρᾶς, Α., 136
Δημητριάδη, Μ., 473
Δημητριάδης, Φ., 473
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, βλ. ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, νέοι κανονισμοί Ύπουργείων, 82· χαιρετισμός Κ.Κ. σέ συνέδριο δημοσίων ύπαλλήλων, 108· συνάντηση Κ.Κ. μέ προεδρεῖο ΑΔΕΔΥ, 134, 407-408
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, συναντήσεις Κ.Κ. μέ ήγεσία άνωτάτων δικαστηρίων, 260, 480· συζήτηση στή Βουλή περί—, 349-352
Δούντας, Μ., πρεσβευτής στή Λευκωσία, 72, 165, 370, 472, 494
Δρακόπουλος, Χ., βουλευτής, 349
Δράκος, Γ., οίκονομικός σύμβουλος πρωθυπουργοῦ, 409, 410, 413, 477, 483

Ε

Έάνες, Α. (Eanes, Antonio dos Santos Ramalho), πρόεδρος Πορτογαλίας, 436, 437
Έβερτ, Μ., ύφυπουργός Οίκονομικῶν, 296, 462
Έγκολφόπουλος, Κ., άντιναύαρχος, άρχηγός Ναυτικοῦ, 128
ΕΔΗΚ (Ένωση Δημοκρατικοῦ Κέντρου) μετονομασία ΕΚ-ΝΔ σέ—, 158· έσωτερική κρίση —, 246
ΕΚΚΛΗΣΙΑ, άπόψεις— γιά σύναψη διπλωματικῶν σχέσεων μέ Βατικανό, 128, 343-344· Καταστατικός Χάρτης—, 298
ΕΚΛΟΓΕΣ, γενικές, μεταρρύθμιση έκλογικοῦ συστήματος, 464, 468· διερεύνηση άπόψεων άντιπολιτεύσεως περί—, 503-505· προκήρυξη—, 505-507· όδηγίες Κ.Κ. γιά διενέργεια—, 510-511, 514-515· όρκωμοσία ύπ. ύπουργῶν, 519
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, μεταρρύθμιση—: μέσης, 16-17, 137· στοιχειώδους - καθιέρωση δημοτικῆς, 135-139· τεχνικῆς-έπαγγελματικῆς, 321, 396-397· μέριμνα γιά άνώτατη, 228, 286-287, 383, 386-387· δαπάνες γιά — 131, 138, 342, 424· άπολογισμός, 477-479
ΕΛΒΕΤΙΑ, σχέσεις μέ —, 344
Έλεκντάγκ, Σ. (Elekdag, Sukru), Τοῦρκος πρέσβης, 40, 272, 274
ΕΝΕΡΓΕΙΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, γενικές κατευθύνσεις - άπολογισμός 17, 58-59, 320· φράγμα Πουρναρίου, 17· πρόγραμμα έξηλεκτρισμοῦ ύπαίθρου, 56· έκμετάλλευση πετρελαίου Θάσου, 84-86, 377· προγραμματισμός δημιουργίας πυρηνικοῦ σταθμοῦ ένέργειας, 320· έξαγορά διϋλιστηρίου Άσπροπύργου, 352-353· βλ. ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ
ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ, ένίσχυση —, 25, 32, 76-77, 89-90, 287, 303, 370, 431, 473, 502· νέα ήγεσία —, 297· άναδιάρθρωση άνώτατης ήγεσίας, 400· στράτευση Έλληνίδων, 502· φημολογία περί —, 165· βλ. καί ΓΑΛΛΙΑ, ΗΠΑ, ΟΔ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΕΟΚ, θέση Έλλάδος πρός —, 76, 230, 239, 295, 336, 447· διαβουλεύσεις γιά ένταξη Έλλάδος, 18, 102, 230, 248, 266-269, 298, 308-309, 384-385, 399, 411-416, 425, 428-431, 434-442, 464-466, 474-475, 490, 515· άπόφαση — γιά έναρξη διαπραγματεύσεων γιά ένταξη Έλλάδος, 152-157· δεύτερο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο, 398-399· άναδιοργάνωση διοικήσεως ένόψει διαπραγματεύσεων μέ —, 303-304· βλ. καί ΒΕΛΓΙΟ, ΓΑΛΛΙΑ, ΙΤΑΛΙΑ, ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΟΔ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
ΕΡΓΑ,
— όργάνωση Ύπουργείου Δημοσίων Έργων, 158-160
— άεροδρόμια, 259, 371
— άεροδρόμιο Σπάτων, 250, 353-354
— άθλητικά, 41-42, 302, 317, 380, 408-409
— άντιπλημμυρικά, 285
— άποχετευτικά, 285, 302, 316, 372
— έγγειοβελτιωτικά, 131, 132-133, 198, 340-341, 371-372
— ένεργειακά, 17
— έξωραϊστικά, 160, 228, 295-296, 302, 316-317
— λιμενικά, 258-259, 287, 371

— ὁδοποιΐας, 132-133, 228, 258-259, 316, 371
— συγκοινωνιακά, 316
— τουριστικά, 131, 214-215, 316-317, 369-370
— ὑδρευτικά, 218, 228, 372
ΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ἐργατικό νομοσχέδιο, 233-234· νομοθεσία γιά τό συνδικαλισμό δημοσίων ὑπαλλήλων, 473-474· βλ. καί ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, εἰσοδηματική πολιτική
Ἐρμπακάν, Ν., (Erbakan, Necmettin), ἀντιπρόεδρος τουρκικῆς Κυβερνήσεως, 73
ΕΡΤ (Ἑλληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση), σύσταση —, 97-98· ὁμιλία Κ.Κ. στήν —, 127-128
ΕΣΣΔ, σχέσεις μέ —, 105, 214, 246-247, 315, 404
Ἐτσεβίτ, Μπ. (Eçevit, Bulent), ἀρχηγός τουρκικῆς ἀντιπολιτεύσεως, 52, 54, 63, 120, 256, 464, 501
Εὐρυγένης, Δ., καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 304

Ζ

Ζαγοριαννάκος, Δ., 123, 398
Ζαΐμης, Α., ὑφυπουργός Ἀμύνης, 296, 370, 473, 502
Ζάχος, Κ., διευθύνων σύμβουλος ΔΕΠ, 84, 90
Ζέπος, Π., ὑπουργός Παιδείας, 127
Ζίγδης, Ι., 507
Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν, Β. (Giscard d'Estaing, Valéry), πρόεδρος Γαλλικῆς Δημοκρατίας, 15, 20, 22, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 168, 179, 180, 251, 265, 329, 332, 333, 334, 396, 425, 439, 440, 441, 442, 465, 475, 487
Ζίφκωφ, Τ., 41, 111, 187, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 198, 287, 288, 289, 290, 307, 322, 325
Ζολώτας, Ξ., διοικητής Τραπέζης Ἑλλάδος, 17, 164, 498, 499, 511
Ζουρνατζῆς, Σ., 123

Η

Ἡλιοῦ, Η., 98, 123, 163, 204, 215, 230, 233, 234, 246, 250, 315, 352, 383, 398, 401, 453, 468, 501, 508
ΗΠΑ, σχέσεις μέ —, 56-57, 59-61, 83, 164, 176-180, 184-189, 230, 257-258, 270, 272, 279-280, 284-286, 297, 305, 307, 312-313, 320, 321-322, 372-376, 389-395, 432, 484-487· ἀνταλλαγή ἐπιστολῶν Μπίτσιου - Κίσινγκερ (Ἀπρίλιος 1976), 184-186· ὑπογραφή «κειμένου ἀρχῶν», 187-188· μονογραφή ἀμυντικῆς συμφωνίας μέ —, 490-491

Θ

Θεοδωράκης, Μ., 283, 304, 320, 334, 377
Θεοδωρακόπουλος, Ι., ἀκαδημαϊκός, 136
Θεοδωρόπουλος, Β., πρέσβης, πρόεδρος ΚΕΔ, 22, 304
Θεοτόκης, Σπ., 508
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ἐπισκέψεις Κ.Κ. στήν —: (Νοέμβριος 1975), 93-94· (15.5.76), 228-230· (4.9.76), 291-296· βλ. καί ΕΡΓΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΘΡΑΚΗ, ἐπενδύσεις στό νομό Ἔβρου, 409-410· βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ, πρόγραμμα ἐξηλεκτρισμοῦ ὑπαίθρου· ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, πρόγραμμα ἀναπτύξεως ἀκριτικῶν περιοχῶν

Ι

Ἰάκωβος, Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καί Νοτίου Ἀμερικῆς, 81, 82
Ἰατρίδης, Κ., ἀντιπρόεδρος Συμβουλίου Ἐπικρατείας, 480
Ἰορδάνογλου, Ι., ὑπουργός Γεωργίας, 83, 100· Ἐσωτερικῶν, 296, 468, 519
ΙΡΑΝ, σχέσεις μέ —, 308
ΙΣΠΑΝΙΑ, σχέσεις μέ —, 473· βλ. καί ΕΟΚ
ΙΤΑΛΙΑ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν —, 42-52· ἐπίσκεψη Ἀντρεόττι στήν Ἀθήνα, 453-458· σχέσεις μέ —, 465-466· βλ. καί ΕΟΚ
Ἰωαννίδης, Δ., 73, 123, 134

Κ

ΚΑΒΑΛΑ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν —, 90-91
Καζαντζάκης, Ν., 98
Κακλαμάνης, Α., βουλευτής, 98
Καλαντζάκος, Α., ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, 296
Καλατμπαρί, Α.-Α., ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Ἰράν, 308
Κάλλας, Μ., θάνατος —, 505
Κάλλαχαν, Τζ. (Callaghan, James), Βρετανός πρωθυπουργός, 62, 64, 66, 67, 70, 126, 157, 180, 296, 430, 436, 437, 475
Καλλίας, Κ., 89
Καμπαλούρης, Ν., πρέσβης, 82
Κανελλόπουλος, Α., βουλευτής, 37, 233, 320· —, Π., 123, 262, 288, 334, 416, 503, 508
Καντάφι, Μ., 183
Κάππος, Κ., βουλευτής, 98, 234
Καραγιάννης, Δ., πρέσβης, 318
Καραϊσκάκης, Γ., ὑφυπουργός Βιομηχανίας, 296
Καραμανλῆ, Α., 334
Καραμανλῆς, Α., ὑφυπουργός Προεδρίας, 41, 42, 93, 251, 315, 363, 380, 408
Καραμανλῆς, Κ., passim,
— συνεντεύξεις —: στό Γαλλικό Πρακτορεῖο Εἰδήσεων (16.9.75), 20-21· στό «Ρώυτερ» (8.10.75), 61-62· ἀριεπώματα στόν —: ἀπό «Paris Match», 333-336· ἀπό «Time», 344-347
— μηνύματα —: πρός ἀποδήμους, 73, 182-183, 496· γιά νέο ἔτος, 126-127, 363-364· γιά ἐθνική ἐπέτειο, 169, 409
— ἄρθρο — σέ «Revue des deux mondes», 99-100· στό «La Nef», 234-236
Καραμάνος, Γ., πρόεδρος Ἀρείου Πάγου, 480
Καραμάνωφ, Γ., ὑπουργός Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Βουλγαρίας, 102, 104
Καραμῆτσος, Γ., ἀντιπλοίαρχος, 124
Καρανδρέας, Ν., πρεσβευτής στή Χάγη, 278, 282
Καραπιπέρης, Χ., ὑφυπουργός Παιδείας, 296
Κάρτερ, Τζ. (Carter, Jimmy), πρόεδρος ΗΠΑ, 284, 305, 307, 320, 321, 365, 371, 372, 376, 389, 391, 392, 394, 395, 432, 436, 437, 440, 444, 452, 486, 494
Κατσαδῆμας, Ι., ὑφυπουργός Ἀμύνης, 158, 178, 296
Κατσαούνης, Α., ὑφυπουργός Βιομηχανίας, 296, 377
Κατσούλης, Δ., 123
Κέννεντυ, Ε. (Kennedy, Edward), Ἀμερικανός γερουσιαστής, 321, 322
Κεφαλογιάννης, Ι., ὑφυπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, 296
Κιλλάνιν, λόρδος, πρόεδρος ΔΟΕ, 269
Κισούμπις, Τζ. (Kubisch, Jack), πρεσβευτής ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, 59, 83, 109, 230, 297, 389, 392, 394, 484, 486, 487
Κιρχσλαῖγκερ, Ρ. (Kirchschläger, Rudolf), πρόεδρος Αὐστρίας, 331
Κίσινγκερ, Χ. (Kissinger, Henry), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 37, 38, 44, 59, 72, 73, 81, 82, 83, 104, 111, 178, 179, 184, 186, 188, 189, 203, 204, 219, 257, 272, 279, 389, 390, 490, 494
Κληρίδης, Γ., πρόεδρος Κυπριακῆς Βουλῆς, 15, 16, 59, 64, 78, 82, 101, 105, 135, 160, 161, 162, 165, 189, 198, 209, 263, 296, 373
Κλίφφορντ, Κλ. (Clifford, Clark), προσωπικός ἀπεσταλμένος προέδρου

Κάρτερ, 376, 389, 391, 392, 394, 395, 417, 432, 436, 494
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, κοινωνικός προϋπολογισμός (1976), 248-250· (1977), 461-462· στεγαστική πολιτική, 258, 262, 296· βλ. καί ΥΓΕΙΑ
Κολιακόπουλος, Ι., πρεσβευτής στή Ρώμη, 42
Κονοφάγος, Κ., ὑπουργός Βιομηχανίας, 17, 90, 93, 95, 162, 377
Κονοφάος, Σ., ἀντιναύαρχος, ἀρχηγός Ναυτικοῦ, 124, 297
Κοντογεώργης, Γ., ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, 148, 149, 155, 268, 298, 304, 309, 315, 398, 399, 404, 412, 417, 425, 498
Κοντογιαννόπουλος, Β., ὑφυπουργός Παιδείας, 296, 321, 396
Κοροτσύρκ, Φ. (Korütürk, Fabri), πρόεδρος Τουρκίας, 170
Κοσγκραίηβ, Λ. (Cosgrave, Liam), Ἰρλανδός πρωθυπουργός, 429
Κοσμαδόπουλος Δ., πρεσβευτής στήν Ἄγκυρα, 15, 40, 52, 54, 170, 204, 205, 206, 211, 233, 255, 256, 272, 273, 282
Κοσύγκιν, Α., 119
Κοτζιᾶς, Γ., καθηγητής Πανεπιστημίου Κορνέλλ, 468
Κουτήφαρη, Λ., ὑφυπουργός Παιδείας, 296
Κουτσόγιωργας, Α., βουλευτής, 98
Κουτσοχέρας, Ι., βουλευτής, 98, 398
Κράισκυ, Μπ. (Kreisky, Bruno), Αὐστριακός καγκελλάριος, 329, 331, 332
Κρανιδιώτης, Ν., πρεσβευτής Κυπριακῆς Δημοκρατίας στήν Ἀθήνα, 160, 161, 162, 263, 472
Κράτσας, Α., βουλευτής, 231
Κρητικός, Κ., ἀντιστράτηγος, 90
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, βλ. ΓΕΩΡΓΙΑ
Κυπριανοῦ, Σ., πρόεδρος κυπριακῆς Βουλῆς, 296, 317, 477, 480, 491, 494· πρόεδρος Κυπριακῆς Δημοκρατίας, 496, 508
ΚΥΠΡΟΣ, ζήτημα
— διακοινοτικές συνομιλίες, 15-16, 21, 37, 72-73, 135, 160-162, 165-166, 189, 297, 299, 417, 453, 480
— συναντήσεις Κ.Κ. μέ πρόεδρο Μακάριο: (23.9.75), 37-38· (12.10.75), 71-72· (13.8.76), 283-284· (16.6.77), 470-473· μέ πρόεδρο Κυπριανοῦ, 508
— ἀπόφαση ΓΣ ΟΗΕ (21.11.75), 90· Πρωτόκολλο Βρυξελλῶν, 105· ἐνίσχυση — ἀπό Ἑλλάδα, 166
— ἀνταλλαγή μηνυμάτων Κ.Κ. Μακαρίου, 262-263, 370-371· βουλευτικές ἐκλογές, 296· συναντήσεις Μακαρίου-Ντενκτάς, 381-383· περιοδεία Κλίφφορντ, 389-395· θάνατος Μακαρίου, 491-494· ἀνάδειξη Σ. Κυπριανοῦ στήν ἡγεσία —, 496-498 — βλ. καί ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΟΔ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ, ΤΟΥΡΚΙΑ
Κυριαζίδης, Ν., πρόεδρος ΚΕΔ, 304
Κυριακόπουλος, Λ., τεχνικός σύμβουλος πρωθυπουργοῦ, 214, 218, 247
Κύρκος, Λ., 81, 98, 109, 215, 234, 277, 468, 508
Κωνσταντῖνος, τέως βασιλεύς, δραστηριότητες —, 123-126

Λ

Λαμπρίας, Π., ὑφυπουργός Προεδρίας, 42, 61, 62, 98, 138, 142, 186, 218, 237, 287, 334, 378, 424, 436
Λάσκαρης, Κ., ὑπουργός Ἐργασίας, 169, 212, 233, 262, 371, 381, 434
Λέμπερ, Γκ. (Leber, Georg), ὑπουργός Ἀμύνης ΟΔ Γερμανίας, 214
Λεόνε, Τζ. (Leone, Giovanni), πρόεδρος Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, 49
Λιανόπουλος, Γ., ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν, 296
Λιβανός, Δ., βουλευτής, 98
ΛΙΒΥΗ, σχέσεις μέ —, 480
Λούνς, Γ. (Luns, Joseph), γενικός γραμματέας ΝΑΤΟ, 18, 22, 328, 332, 333
Λυσσαρίδης, Β., πρόεδρος ΕΔΕΚ, 296

Μ

Μαγκάκης, Γ.-Α., βουλευτής, 98, 246, 427, 468
Μακάριος, Ἀρχιεπίσκοπος, πρόεδρος Κυπριακῆς Δημοκρατίας, 37, 42, 62, 64, 71, 72, 78, 81, 82, 90, 105, 162, 165, 198, 207, 209, 219, 262, 283, 284, 365, 370, 373, 381, 389, 390, 394, 411, 417, 470, 472, 477, 496, 508· θάνατος —, 491-494
Μακοβέσκου, Τζ. (Macovescu, Gheorghe), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Ρουμανίας, 170
Μάλλιος, Ε., 354, 355
ΜΑΛΤΑ, ἐπίσκεψη Μίντωφ στήν Ἑλλάδα, 183-184
Μαναβῆς, Θ., βουλευτής, 98, 264
Μάο Τσέ Τούνγκ, 219, 296, 449
Μαρκεζίνης, Σ., 123
Μαρκόρα, Τζ. (Marcora, Giovanni), ὑπουργός Γεωργίας Ἰταλίας, 412, 425
Μάρτης, Ν., ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, 28, 90, 95, 227, 377, 519
Μαρσώ, Μ. (Marceau, M.), δημοσιογράφος, 176, 196, 225, 252, 440
Ματθαιουδάκης, Γ., γενικός γραμματέας ὑπουργείου Βιομηχανίας, 90
Μαυροειδῆς, Κ., 123, 398
Μαῦρος, Γ., 41, 57, 59, 78, 79, 81, 82, 102, 109, 123, 138, 156, 163, 203, 216, 218, 230, 233, 234, 239, 245, 246, 250, 251, 254, 257, 276, 277, 305, 315, 320, 349, 350, 355, 383, 401, 416, 452, 468, 491, 498, 503, 504, 505, 507, 508
ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν —, 62-71· σχέσεις μέ —, 179-180, 238, 296· βλ. καί ΕΟΚ
Μενιερύ, Π. ντέ (Mёhaignerie, Pierre), ὑπουργός Γεωργίας Γαλλίας, 412
Μεριγιόν, Π. (Merillion, P.), πρεσβευτής Γαλλίας στήν Ἀθήνα, 474
Μήνης, Α., βουλευτής, 246, 427
Μητσόπουλος, Γ., ὑπ. ὑπουργός, 519
Μικελίδης, Α., ὑπουργός Παιδείας Κύπρου, 166
Μιλάτοβιτς, Β., πρόεδρος γιουγκοσλαβικῆς ΣΔ Μαυροβουνίου, 218
Μίλλς, Χ. (Mills, H.), ἐπιτετραμμένος ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, 126, 490
Μίνιτς, Μ., ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Γιουγκοσλαβίας, 218, 219
Μίντωφ, Ν. (Mintoff, Dominic), πρωθυπουργός Μάλτας, 183, 184, 198
Μινωτῆς, Α., 248
Μισαηλίδης, Γ., γενικός διευθυντής ΝΔ, 422
Μιτεράν, Φρ. (Mitterand, François), γενικός γραμματέας γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, 377
Μλαντένωφ, Π., ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Βουλγαρίας, 134, 189, 195
Μοάτσος, Δ., ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν, 296
Μοδινός, Π., πρεσβευτής Κυπριακῆς Δημοκρατίας στό Παρίσι, 492
Μολυβιάτης, Π., πρέσβης, διευθυντής Πολιτικοῦ Γραφείου πρωθυπουργοῦ, 42, 115, 126, 183, 227, 325, 355, 363, 389, 436, 472, 474, 498, 503
Μονταίηλ, Γ. (Mondale, Walter), ἀντιπρόεδρος ΗΠΑ, 284
Μοντιάνο, Μ. (Modiano, Mario), δημοσιογράφος, 225, 489
Μόρο, Α. (Moro, Aldo), Ἰταλός πρωθυπουργός, 42, 44, 45, 46, 49, 50
Μουρίκης, Σ., ἀντιναύαρχος, ἀρχηγός Ναυτικοῦ, 128, 297
Μούτσιος, Γ., βουλευτής, 234
Μπακογιάννης, Π., 372
Μπαλέφσκυ, Α., πρόεδρος Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν Βουλγαρίας, 181, 289
Μπαντουβᾶς, Κ., βουλευτής, 242, 313

Μπάρ, P. (Barre, Raymond), Γάλλος πρωθυπουργός, 411, 474, 475
Μπαχικάροφ, Π., γενικός διευθυντής βουλγαρικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, 148, 149
Μπέγκας, Κ., δήμαρχος Ἰωαννίνων, 97
Μπένια, Α. (Benya, Anton), πρόεδρος αὐστριακῆς Βουλῆς, 332
Μπιλγκέ, Σ. (Bilge, Suat), Τοῦρκος πρέσβης, 40, 158, 254, 318, 383
Μπίρης, Κ., ὑφυπουργός Δημοσίων Ἔργων, 233, 296
Μπίτσιος, Δ., ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, 15, 25, 42, 49, 62, 64, 67, 70, 97, 100, 101, 104, 105, 111, 115, 120, 134, 142, 149, 160, 161, 162, 170, 178, 179, 180, 183, 184, 186, 195, 204, 205, 233, 247, 255, 257, 259, 264, 265, 272, 277, 278, 279, 281, 288, 297, 303, 315, 325, 333, 354, 355, 370, 389, 390, 394, 431, 436, 442, 458, 465, 472, 484, 486, 490, 491, 498, 499, 501, 518
Μπλέτσας, Ε., εἰσαγγελέας Ἀρείου Πάγου, 348, 349, 350, 352
Μπόλαρης, Π., 134
Μπάλλιγκ, Κλ. (Bölling, Klaus), ὑφυπουργός τύπου ΟΔ Γερμανίας, 111, 518
Μπουρόπουλος, Ν., πρόεδρος Συμβουλίου Ἐπικρατείας, 480
Μπούτο, Ζ.-Α., Πακιστανός πρωθυπουργός, 325, 355, 356, 358, 360, 361
Μπούτος, Ι., ἀναπληρωτής ὑπουργός Συντονισμοῦ, 39, 102, 104, 132, 233, 259· ὑπουργός Γεωργίας, 296, 337, 387, 473, 515
Μπράντ, Β. (Brandt, Willy), πρόεδρος σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ΟΔ Γερμανίας, 119, 239·—, Ι. (Ιση), πρεσβευτής Ρουμανίας στήν Ἀθήνα, 395
Μπρεζίνσκυ, Ζ. (Brzezinski, Zbigniew), σύμβουλος προέδρου ΗΠΑ ἐπί θεμάτων ἀσφαλείας, 436
Μπρέζνιεφ, Λ., 67, 119, 219
Μπρισίμης, Ν., ὑφυπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, 296
Μπωντουέν, βασιλεύς Βελγίου, 328

N

Νάσερ, Γκ.-Α., 139
Νατάλι, Λ. (Natali, Lorenzo), ἀντιπρόεδρος Ἐπιτροπῆς ΕΟΚ, 442
ΝΑΤΟ, θέση Ἑλλάδος στό —, 17-18, 21-22, 77, 354, 448-449· συμμετοχή Κ.Κ. στή διάσκεψη κορυφῆς —, 434-439· βλ. καί ΗΠΑ, ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΟΔ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, σύνοδοι Κ.Ο. —, 108-109, 238-239, 406-407· ἑορτασμός διετίας ἀπό ἵδρυση ΟΝΝΕΔ-ΝΔ, 307, 336-337· προσυνέδριο —, 417-425· διακήρυξη — πρός ἑλληνικό λαό, ἐνόψει ἐκλογῶν, 512-514
Νικόλαος, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, 142
Νίμιτς, Μ. (Nimetz, Matthew), Ἀμερικανός διπλωμάτης, 389, 392, 394
ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ἀπολογισμός, 77-78, 265· ἀποκατάσταση διωχθέντων ἐκτάκτων Δημοσίου, 37· κατάργηση Γ΄ Ψηφίσματος, 86-87· ἀναθεώρηση συμβάσεων δικτατορίας, 89· μαθητῶν παραγωγικῶν Σχολῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων - ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικῶν, 218
Νουίρα, Χ., πρωθυπουργός Τυνησίας, 508
Ντάβος, Ι., στρατηγός, ἀρχηγός Ἐνόπλων Δυνάμεων, 227, 297, 370
Ντέλλ, Ε. (Dell, Edmund), ὑπουργός Ἐμπορίου Βρετανίας, 296
Ντεμιρέλ, Σ. (Demirel, Suleiman), Τοῦρκος πρωθυπουργός, 40, 52, 54, 62, 63, 72, 102, 120, 170, 190, 203, 204, 205, 206, 254, 255, 256, 279, 280, 282, 288, 289, 290, 305, 374, 392, 431, 436, 437, 464
Ντεμπρέ, Μ. (Debré, Michel), 334
Ντενκτάς, Ρ. (Denktas, Rauf), 15, 16, 36, 59, 64, 82, 101, 105, 120, 161, 365, 381, 389, 394, 494, 501
Ντερτιλῆς, Ν., 123
Ντρυόν, Μ. (Druon, Maurice), Γάλλος ἀκαδημαικός, 236

Ξ

Ξανθόπουλος, Λ., ἀντιστράτηγος, διοικητής Στρατιᾶς, 297

O

ΟΗΕ, βλ. ΚΥΠΡΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ,
— γενικές κατευθύνσεις - ἀπολογισμός, 79-80, 292-295, 424, 432-434, 450, 468-470, 480-484· προϋπολογισμός (1976), 86, 87-88, 98, 292-294· (1977), 347-348
— πρόγραμμα Δημοσίων Ἐπενδύσεων (1976), 128-134· (1977), 342-343· προετοιμασία πενταετοῦς προγράμματος οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, 166-168, 460-461· πρόγραμμα περιφερειακῆς ἀναπτύξεως ἀκριτικῶν περιοχῶν, 38-40
— σύσταση κονσόρτσιουμ Τραπεζῶν, 18-19· δραστηριότητα ΕΛΕΒΜΕ, 164-165· χρηματοδοτικό πρόγραμμα 1976, 180-181· ἐπενδύσεις, 343, 401-404, 432-433, 484, 495-496· ἐξαγωγές, 376, 402, 433
— ἀνατιμήσεις λόγω αὐξήσεως τιμῆς πετρελαίου, 57· ἀναμόρφωση Ἐπιτροπῆς Τιμῶν καί Εἰσοδημάτων, 168· μείωση ἐπιτοκίων, 317-318· ἀντιμετώπιση πληθωρισμοῦ, 368, 383, 387, 433, 469· εἰσοδηματική πολιτική, 343, 348, 367-368, 380-381, 387, 434, 445
— φορολογική πολιτική, 88, 446· ἔκτακτη εἰσφορά σέ ἐπιχειρήσεις, 87· ἀφαίρεση διοικήσεως Τραπεζῶν Ἐμπορικῆς, Ἰονικῆς-Λαϊκῆς καί Ἐπενδύσεων, 101-102
— βλ. καί ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Οἰκονομόπουλος, Γ., πρόεδρος ΔΣ ΕΡΤ, 127
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ, πρόταση Κ.Κ. γιά μόνιμη τέλεση — στήν Ἑλλάδα, 269-270
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ, ἐπίσκεψη Σμίτ στήν Ἀθήνα, 111-123· σχέσεις μέ —, 179-180, 214, 238, 239, 257, 264-265, 498-501, 518-519· βλ. καί ΕΟΚ
Ὀνάν, Οὐ. (Onan, Umit), Τουρκοκύπριος ἐκπρόσωπος στίς διακοινοτικές συνομιλίες, 417, 453
Ὄνκεν, Ντ. (Onken, Dirk), πρεσβευτής ΟΔ Γερμανίας στήν Ἀθήνα, 264
Ὄουεν, Ντ. (Owen, David), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Βρετανίας, 425, 428, 429, 430
Ὀρνανό, Μ. ντέ (Ornano, Michel d'), ὑπουργός Βιομηχανίας Γαλλίας, 179, 180
Ὀρτολί, Φ.-Ξ. (Ortoli, François-Xavier), πρόεδρος Ἐπιτροπῆς ΕΟΚ, 102, 153, 155, 156, 157, 266, 267, 308
ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ. στή Β. Ἑλλάδα, 90-97· ἐκμετάλλευση —, 97, 128, 162-163, 377
Οὐέλλς, Ρ. (Wells, R.), 109
Οὐίλσον, Χ. (Wilson, Harold), Βρετανός πρωθυπουργός, 62, 63, 66, 67, 68, 70, 71, 179, 180
Οὐνταλτσώφ, Ι., πρεσβευτής ΕΣΣΔ στήν Ἀθήνα, 21, 246, 315

Π

ΠΑΚΙΣΤΑΝ, σχέσεις μέ —, 325· ἐπίσκεψη Κ.Κ. στό —, 355-361

Πάλμε, Ο. (Palme, Olof), Σουηδός πρωθυπουργός, 280
Παναγιωταρέας, Π., άρχιμηχανικός Στόλου, 124, 125
Παναγιωτόπουλος, Γ., ὑφυπουργός Ἐμπορίου, 90, 480
Παναγούλης Α., βουλευτής, 111· θάνατος —, 215-218, 233
Πανουργιάς, Π., ὑφυπουργός Μεταφορῶν, 134, 296
Παπαγεωργίου, Δ., ἀντιπτέραρχος, 125
Παπάγος, Α., 125
Παπαδόγγονας, Α., ὑπουργός Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, 105
Παπαδόπουλος, Γ., 73, 123· —, Ι., βουλευτής, 98· —, Μ., δήμαρχος Θεσσαλονίκης, 28· —, Τ., ἐκπρόσωπος ἑλληνοκυπριακῆς πλευρᾶς στίς διακοινοτικές συνομιλίες, 160, 162, 189, 297, 298, 299, 417, 453
Παπαθεμελῆς, Στ., βουλευτής, 233, 234, 468
Παπαθεοδώρου, Ι., δήμαρχος Ἀθηναίων, 22, 170, 189
Παπακωνσταντίνου, Κ., πρόεδρος Βουλῆς, 170, 189, 215, 416, 417, 457, 487
Παπαληγούρας, Α., 101, 422· —, Π., ὑπουργός Συντονισμοῦ, 56, 89, 128, 148, 156, 166, 180, 239, 246, 247, 258, 266, 267, 269, 297, 298, 299, 304, 308, 317, 325, 342, 352, 386, 387, 394, 422, 424, 425, 446, 457, 460, 474, 490, 496, 498, 499, 502, 519
Παπαναστασίου, Α., 352
Παπανδρέου, Α., 57, 80, 81, 102, 109, 123, 153, 156, 163, 201, 203, 215, 218, 233, 234, 237, 244, 245, 250, 255, 257, 276, 278, 314, 315, 320, 325, 349, 352, 398, 401, 406, 427, 448, 452, 468, 478, 491, 503, 504, 505, 508· —, Γ., 138, 474
Παπανούτσος, Ε., βουλευτής, 136, 396
Παπαρρηγόπουλος, Κ., βουλευτής, 97
Παπούλιας, Γ., μόνιμος ἀντιπρόσωπος Ἑλλάδος στόν ΟΗΕ, 278, 279, 282
Παρασκευόπουλος, Ι., 416
ΠΑΤΡΑ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στήν —, 348
Πατσαλίδης, Ι., ὑπουργός Οἰκονομικῶν Κύπρου, 166
Παῦλος, ΣΤ΄, Πάπας, 50
Πεπελάσης, Α., διοικητής ΑΤΕ, 297
Πεπονῆς Α., 246
Περέζ ντέ Κουεγιάρ, Ξ. (Pérez de Cuellar, Javier), προσωπικός ἀντιπρόσωπος γενικοῦ γραμματέα ΟΗΕ στήν Κύπρο, 160, 161, 381, 417
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, νέα νομοθεσία περί —, 230-233· ἐκπόνηση χωροταξικοῦ σχεδίου Ἀθηνῶν, 259-260· πρόγραμμα ἀναδιασώσεως Ἀττικῆς, 270-271, 321, 434· οἰκιστική πολιτική, 378-380· βλ. καί ΕΡΓΑ, ἐξωραϊστικά
Πεσμαζόγλου, Ι., 98, 155, 156, 234, 468
Πιρζαντά, Α., ὑπουργός Παιδείας Πακιστάν, 325
Πίττερμαν, Μπ. (Pittermann, Bruno), πρόεδρος Σοσιαλιστικῆς Διεθνοῦς, 332
Πόλε, Ρ. 264, 265, 349, 350
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, σύσταση Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου Δελφῶν, 82, 487· ἵδρυση Βυζαντινοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης, 228, 248, 467· ἀνάπτυξη ἐκδηλώσεων στή Θεσσαλονίκη, 296· ἐγκαίνια Ἐθνικῆς Πινακοθήκης — θεμελίωση Μεγάρου Μουσικῆς, 230· προστασία μνημείων Ἀκροπόλεως, 247-248, 299, 466-467· μέριμνα γιά ἀρχαιολογικά Μουσεία-μνημεῖα, 248, 260-262, 466· ἐνίσχυση Ἐθνικοῦ Θεάτρου, 248, 302· διαρρύθμιση Ζαππείου ὡς συνεδριακοῦ κέντρου, 271, 317, 467· Μουσεῖο πόλεως Ἀθηνῶν, 299· μέριμνα γιά Κρατικό Θέατρο, 300· κτίριο Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, 300, 467· πολιτιστικό πρόγραμμα, 431, 466-467
Πομπιντοῦ, Ζ. (Pompidou, Georges), 26, 334
Ποπώφ, Μπ., πρόεδρος γιουγκοσλαβικῆς ΣΔ Μακεδονίας, 218
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ, σχέσεις μέ —, 508-509· βλ. καί ΕΟΚ
Πρωτοπαππᾶς, Λ., ὑποπτέραρχος, 125· —, Χ., βουλευτής, 233, 234, 246, 427, 468

Ρ

Ράλλης, Γ., ὑπουργός Προεδρίας, 108, 109, 123, 126· καί Παιδείας, 127, 215, 298, 320, 321, 363, 368, 386, 398, 422, 424, 468, 474, 511
Ρέντης, Θ., ὑφυπουργός Δημοσίων Ἔργων, 296, 299, 315
ΡΟΔΟΣ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. 166, 363
ΡΟΥΜΑΝΙΑ, ἐπίσκεψη Τσαουσέσκου στήν Ἀθήνα, 170-176· σχέσεις μέ —, 280, 395, 400-401· βλ. καί ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
Ρουμόρ, Μ. (Rumor, Mariano), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Ἰταλίας, 18, 42, 44, 49, 50
Ρουφογάλης, Μ., 123

Σ

Σαββούρας, Ι., βουλευτής, 98, 134
Σαζανίδης, Χ., 257
Σαλέμ, Μ., Αἰγύπτιος πρωθυπουργός, 142, 145, 146
Σαντάτ, Α., πρόεδρος Ἀραβικῆς Δημοκρατίας Αἰγύπτου, 45, 139, 140, 142, 145
Σαρτζετάκης, Χ., ἐφέτης, 348, 349
Σβέτκωφ, Ν., ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν Βουλγαρίας, 287, 288
Σβολόπουλος, Κ., 149
Σεραφείμ, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, 298, 343
Σεργάκης, Ι., βουλευτής, 468
ΣΕΡΡΕΣ, ἐπίσκεψη Κ.Κ. στίς —, 91-92
Σεφεριάδης (Σεφέρης), Γ., 23
Σιράκ, Ζ. (Chirac, Jacques), Γάλλος πρωθυπουργός, 21, 25, 234, 251, 252, 412, 430, 440
Σίσκο, Τ. (Sisco, Joseph, J.), ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 178
Σκουλαρίκης, Ι., βουλευτής, 468
Σμίτ, Χ. (Schmidt, Helmut), καγκελλάριος ΟΔ Γερμανίας, 111, 112, 114, 115, 118, 119, 122, 123, 179, 180, 238, 239, 252, 264, 265, 304, 429, 436, 441, 501, 518, 519
Σοάρες, Μ. (Soares, Mario), Πορτογάλος πρωθυπουργός, 45, 508, 510
Σόουμς, σέρ Κρίστοφερ (Soames, Sir Christopher), ἀντιπρόεδρος Ἐπιτροπῆς ΕΟΚ, 66, 155, 230
Σουάρεθ, Α. (Suárez, Adolfo), Ἱσπανός πρωθυπουργός, 473
ΣΟΥΗΔΙΑ, σχέσεις μέ —, 280
Σουλτσμπέργκερ, Σ. (Sulzberger, Cyrus), δημοσιογράφος, 71, 490
Σπενάλ, Ζ. (Spénale, Georges), πρόεδρος Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, 248
Σπέντζας, Γ., πρόεδρος ΔΕΠ, 84, 90, 247· διοικητής ΕΤΒΑ, 348
Σπινέλλι, Α., (Spinelli, Altiero), ἀντιπρόεδρος Ἐπιτροπῆς ΕΟΚ, 90
Σταθᾶτος, Στ., μόνιμος ἀντιπρόσωπος στήν ΕΟΚ, 154, 266, 398
Σταμάτης, Γ., ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως, 127, 214, 215, 363
Στασινόπουλος, Μ., 416
Σταυράκης, Α., 123
Σταυρόπουλος, Κ., ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν, 97
Σταύρου, Π., 472
Στεφάν, Ν. (Stefan, N.), ὑφυπουργός Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου Ρουμανίας, 148, 149
Στεφανάκης, Κ., ὑπουργός Δικαιοσύνης, 86, 260, 349, 350, 398, 474, 479, 519
Στεφανίδης, Μ., βουλευτής, 474

Στεφανόπουλος, Κ., ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, 215· Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, 296, 461· —, Στ. 416
Στεφάνου, Α., πρεσβευτής στή Σόφια, 288
Στούλ, Μ. Βάν ντέρ (Stoel, Max van der), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Ὁλλανδίας, 266, 267, 272, 308, 411, 465
Στράους, Φ.-Γ. (Strauss, Franz-Josef), ἀρχηγός Χριστιανοκοινωνικῆς Ἑνώσεως Ὁδ Γερμανίας, 169, 170, 395
Στράτος, Χ., ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 198, 250, 258, 286, 296, 315, 363, 491
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, μέριμνα γιά —, 134-135· ἐγκατάσταση μετρό στήν Ἀθήνα, 82, 135, 354· ἀστικές — Ἀθηνῶν, 135, 218, 238, 320-321, 353-354· βλ. καί ΕΡΓΑ
Σωβανιάργκ, Ζ. (Sauvagnargues, Jean), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Γαλλίας, 22, 25, 26, 28, 36, 73, 101
Σώφλυ, Ου. (Schaufele, William), Ἀμερικανός διπλωμάτης, 484, 486, 487

Τ

Ταλιαδοῦρος, Α., ὑφυπουργός Παιδείας, 286, 296
Ταπίνης, Σ., πλοίαρχος, 124
Ταταρίδης, Στ., ὑφυπουργός Γεωργίας, 296
Τζαννετάκης, Τζ., γενικός γραμματέας ΕΟΤ, 316, 363, 369
Τζένκινς, Ρ. (Jenkins, Roy), πρόεδρος Ἐπιτροπῆς ΕΟΚ, 384, 386, 411
Τζερμιᾶς, Π., 33
Τζιτζικώστας, Γ., ὑφυπουργός Γεωργίας, 296
Τζούνης, Ι., πρέσβης, 40, 105, 158, 254, 318, 383
Τίντεμανς, Λ. (Tindemans, Léo), Βέλγος πρωθυπουργός, 325, 328, 329
Τίτο, Ἰωσήφ Μπρόζ, 46, 66, 111, 152, 169, 218, 219, 220, 222, 223, 225, 308, 454, 458
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ἐνίσχυση —, 163-164
Τόρν, Γκ. (Thorn, Gaston), πρωθυπουργός Λουξεμβούργου, 411, 436, 464
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, γενικές κατευθύνσεις — ἀπολογισμός, 369· βλ. ΕΡΓΑ, τουριστικά
Τουρκές, Α. (Türkes, Alparslan), ἀντιπρόεδρος τουρκικῆς Κυβερνήσεως, 211
ΤΟΥΡΚΙΑ, σχέσεις —, 15, 17, 40, 52-56, 79, 100-101, 104-105, 158-170, 233, 251, 254-257, 271-282, 287-290, 295, 303, 310-312, 318, 354, 383, 389-395, 404, 431, 447-448, 464, 487· πρόταση Κ.Κ. πρός — γιά σύναψη συμφώνου μή ἐπιθέσεως, 198-212· βλ. καί ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ, ΗΠΑ, ΚΥΠΡΟΣ
Τουρκμέν, Ι. (Türkmen, Ilter), Τοῦρκος πρέσβης, 279
Τριανταφυλλίδης, Α., ἀντιπλοίαρχος, 124
Τρικούπης, Κ., ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν, 98, 296· —, Χ., 406, 420
Τρυντώ, Π.-Ε. (Trudeau, Pierre Elliott), Καναδός πρωθυπουργός, 436
Τρυπάνης, Κ., ὑπουργός Πολιτισμοῦ, 28, 247, 297, 299, 322, 431
Τσαγλαγιαγκίλ, Ι.Σ. (Çaglayangil, Ihsan Sabri), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Τουρκίας, 21, 36, 63, 64, 72, 90, 100, 101, 102, 104, 105, 160, 190, 205, 206, 233, 254, 255, 256, 279, 281, 288, 303, 305, 354, 431
Τσαλδάρης, Α., ὑφυπουργός Συγκοινωνιῶν, 296
Τσαουσέσκου, Ν. (Ceausescu, Nicolae), 111, 170, 172, 174, 175, 176, 198, 280
Τσάτσος, Δ., βουλευτής, 246, 398, 427, 468· —, Κ., πρόεδρος Δημοκρατίας, 22, 28, 32, 82, 84, 98, 101, 105, 115, 146, 155, 170, 172, 176, 183, 189, 191, 195, 196, 218, 225, 230, 237, 321, 370, 380, 416, 454, 457, 465, 472, 473, 487, 490, 498, 508
Τσάτσου, Ι., 25, 32, 33, 193
Τσολάκης, Κ., δήμαρχος Καβάλας, 90
Τσουδερού, Β., βουλευτής, 98, 502
Τσῶρτσιλ, Ου. (Churchill, Winston), 68

Υ

ΥΓΕΙΑ, νέα πτέρυγα Θεαγένειου Νοσοκομείου, 93· ἵδρυση νέων νοσοκομείων, 228, 286, 404· ἵδρυση νέων Ἰατρικῶν Σχολῶν-ὀργάνωση νοσοκομειακῆς περιθάλψεως στήν ὑπαιθρο, 386-387· πρόγραμμα ὑγείας, 404-405, 501-502

Φ

Φαράκος, Γρ., βουλευτής, 233
Φικιώρης, Ι., ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν, 296
Φιλιππίδης, Α., βουλευτής, 231
Φλωράκης, Χ., 163, 234, 237, 377, 406, 468
Φορλάνι, Α. (Forlani, Arnaldo), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Ἰταλίας, 453, 458
Φόρντ, Τζ. (Ford, Gerald), πρόεδρος ΗΠΑ, 15, 38, 56, 57, 59, 60, 63, 81, 83, 102, 178, 179, 186, 189, 305, 494
Φράγκος, Δ., βουλευτής, 474
Φρυδᾶς, Α., πρεσβευτής στή Βόννη, 257, 264, 498
Φώρ, Ε. (Faure, Edgar), πρόεδρος γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, 234, 251

Χ

Χαριτόπουλος, Θ., 334
Χάρτμαν, Α. (Hartman, Arthur), ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 179, 188
Χατζιδάκις, Μ., 334
Χάττερσλυ, Ρ. (Hattersley, Roy), ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν Μ. Βρετανίας, 62, 238
Χνισύπεκ, Μπ. (Chnoupek, Barislav), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Τσεχοσλοβακίας, 465
Χότζα, Ε. (Hoxha, Enver), 219
Χριστολουκᾶς, Λ., 123
Χριστοφίδης, Ι., ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Κυπριακῆς Δημοκρατίας, 472
Χρυσανθόπουλος, Κ., ὑπουργός Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν, 248, 296
Χρυσοσπάθης, Σ., πρέσβης, 490

Ψ

Ψυχάρης, Στ., δημοσιογράφος, 361